

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Навчально-науковий інститут міжнародних відносин
ім. Б. Д Гаврилишина**

**Центр політологічних студій ЗУНУ
Кафедра політології та філософії**

**ТРАНСФОРМАЦІЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ В УМОВАХ
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ (СОЦІАЛЬНО-
ФІЛОСОФСЬКИЙ ТА ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ)**

Том 1

**Тернопіль
ЗУНУ
2023**

УДК 130.2

Рецензенти:

Довгань Анатолій Олексійович – д. ф. н., професор, завідувач кафедри українознавства і філософії ТНТУ імені І. Пулюя.

Бармак Микола Валентинович – д. іст. н., професор, завідувач кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук ТНПУ імені В. Гнатюка.

Відповідальна за випуск:

Чолач (Гончарук) Т. В. – д. філос. н., професор, завідувач кафедри політології та філософії.

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Навчально-наукового інституту міжнародних відносин ім. Б. Д. Гаврилишина
(протокол № 10 від 13 червня 2023 року)*

Трансформація суспільних відносин в Україні в умовах децентралізації публічної влади (соціально-філософський та політологічний аспекти): щорічник наукових праць студентів та викладачів кафедри політології та філософії Західноукраїнського національного університету. Том 1 / відп. ред. Т. В. Чолач (Гончарук). Тернопіль : ЗУНУ, 2023. 805 с.

Щорічник наукових праць укладено за матеріалами філософських та політологічних читань, які проведені в руслі кафедральної теми: «Трансформація суспільних відносин в Україні в умовах децентралізації публічної влади (соціально-філософський та політологічний аспект)»:

ЗМІСТ

ПЛАТФОРМА 1. МАТЕРІАЛИ ONLINE КОНФЕРЕНЦІЇ «ШЛЯХИ ТА ЗАСОБИ ЕФЕКТИВНОГО НАЦІОНАЛЬНОГО СПРОТИВУ УКРАЇНЦІВ РОСІЙСЬКІЙ АГРЕСІЇ: ПОЛІТИКО-ІДЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ»

<i>Гончарук-Чолач Тетяна, Юлія Хрущ</i> ВПЛИВ ТОТАЛІТАРНИХ ЗАСАД НА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ У ПЕРІОД ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕПОХИ.....	28
<i>Гончарук-Чолач Тетяна, Натаія Чуйко</i> СОЦІОПОЛІТИЧНІ ІДЕЇ Г. ГЕГЕЛЯ ТА ЇХ КРИТИКА.....	30
<i>Джугла Надія, Андрій Неділенко</i> ВИНИКНЕННЯ ТА СТАНОВЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З РОЗГЛЯДУ ЗВЕРНЕНЬ ГРОМАДЯН.....	31
<i>Гончарук-Чолач Тетяна, Віталій Оскобойний</i> ДОВІРА ДО ІНСТИТУТУ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ: АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	32
<i>Гончарук-Чолач Тетяна, Лілія Дрозд</i> ВИКОРИСТАННЯ НЕЙРО-ЛІНГВІСТИЧНОГО ПРОГРАМУВАННЯ В ПОЛІТИЦІ.....	34
<i>Рудакевич Олег, Рудакевич Марія</i> МІФ ПРО «ДЕНАЦІФІКАЦІЮ» УКРАЇНИ: ФАЛЬШИВІ АРГУМЕНТИ Й ФАКТИ ТА ЇХ СПРОСТУВАННЯ.....	36
<i>Жданович Ярослав</i> ЗАСАДИ КОМПЛЕКСНОГО ПІДХОДУ ДО ЕФЕКТИВНОГО ПРОТИСТОЯННЯ РОСІЙСЬКІЙ АГРЕСІЇ.....	40
<i>Резнік Анатолій</i> ІДЕЯ СТВОРЕННЯ ВСЕСВІТНЬОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗАХИСТУ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВНИХ І НЕДЕРЖАВНИХ НАЦІЙ.....	42
<i>Качуровський Орест</i> КОНСОЛІДАЦІЙНА РОЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО- УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	43
<i>Бойко Ірина</i> НАПРЯМИ І ФОРМИ СОЛІДАРНОЇ ПІДТРИМКИ БРИТАНЦЯМИ УКРАЇНЦІВ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ.....	45
<i>Чепіга Аліна</i> РОЛЬ ГРОМАДСЬКОГО СЕКТОРУ В СПРОТИВІ РОСІЙСЬКІЙ АГРЕСІЇ (ДОСВІД ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ МІСЬКОЇ ГРОМАДИ).....	46
<i>Томахів Володимир, Козут Андрій</i> THE ROLE OF SOCIAL NETWORKS IN THE FORMATION OF PUBLIC OPINION.....	47
<i>Круцько Тетяна</i> РОЛЬ ПОЛІТИКО-УПРАВЛІНСЬКО ЕЛІТИ В ПРОЦЕСАХ ПОЛІТИЧНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ.....	49
<i>Ліщук Іванна</i> АНАЛІЗ ТЕОРІЇ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ У ПОЛІТИЧНІЙ НАУЦІ.....	51
<i>Демчук Андрій</i> УКРАЇНА VS РОСІЯ: ХТО ВИГРАЄ ІНФОРМАЦІЙНУ ВІЙНУ.....	52
<i>Веселовський Олесь,</i> ПОЛІТИКО-КУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛІСТИЧНОЇ ІДЕОЛОГІЇ.....	53
<i>Гасимов Анар</i> ЛЕГІТИМНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В АСПЕКТІ ІСТОРИЧНОГО АНАЛІЗУ.....	55

<i>Томахів Володимир, Приймич Андрій</i> REASONS FOR THE EFFECTIVENESS OF «BLACK PR» TECHNOLOGIES	56
<i>Наталія Лубкович</i> ФЕНОМЕН ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ В СУЧАСНОМУ СВІТІ	57
<i>Наталія Лубкович</i> ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ КОЗАЦЬКО-ГЕТЬМАНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ	59
<i>Лубкович Наталія, Скрабут Анастасія</i> РОЗВИТОК ДУХОВНОГО ЖИТТЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ РОЗБУДОВИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ	60
<i>Лубкович Наталія, Карп'юк Аліна</i> МОРАЛЬНА ЦІННІСТЬ ПРАЦІ: ФІЛОСОФСЬКО-КУЛЬТОРОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ	62
<i>Рудик Марія, Серединська Катерина</i> ФІЛОСОФІЯ Г. СКОВОРОДИ ТА СУЧАСНА УКРАЇНА	63
<i>Рудик Марія, Міщишена Олександра</i> НАУКА І ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА	65
<i>Рудик Марія, Мельничук Ілона</i> УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	67
<i>Рудик Марія, Гошко Валентина</i> МОРАЛЬНА ЦІННІСТЬ ПРАЦІ: ФІЛОСОФСЬКО-КУЛЬТОРОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ	68
<i>Томахів Володимир, Коваль Христина</i> ІНТЕРНЕТ ЯК ЗАСІБ ПОЛІТИЧНОЇ РЕКЛАМИ	70
<i>Томахів Володимир, Плєскун Христина</i> ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ САНКЦІЙ, ЇХ ВИКОРИСТАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ПОЛІТИЧНОГО ВПЛИВУ	71
<i>Томахів Володимир, Мудрий Максим</i> ОРГАНІЗАЦІЯ ПІВНІЧНОАТЛАНТИЧНОГО ДОГОВОРУ – СПІВПРАЦЯ НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ	73
<i>Томахів Володимир, Кошинський Віталій</i> БЛАГОДІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ	74
<i>Надія Джугла, Вадим Кастронець</i> ДІАЛЕКТИКА ВЗАЄМОДІЇ СУСПІЛЬСТВА З НАВКОЛИШНІМ СЕРЕДОВИЩЕМ	76
<i>Руслан Чигур, Аліна Авраменко</i> РОЛЬ ТА ФУНКЦІЇ ПОПУЛІЗМУ В ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ	77
<i>Руслан Чигур, Оксана Колінець</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТА МЕХАНІЗМИ РЕГУЛЮВАННЯ ПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	78
<i>Руслан Чигур, Вадим Бєсага</i> МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ	80
<i>Приймич Лариса</i> ЗРОСТАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ АКТИВНОСТІ НАСЕЛЕННЯ НА ШУМЩИНІ В 1920-1930-Х РР. XX СТ.	81

ПЛАТФОРМА 2. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ КОНСОЛІДАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

<i>Гончарук-Чолач Тетяна, Опацька Ольга</i> ГРОШІ ТА РЕЛІГІЯ	83
<i>Гончарук-Чолач Тетяна, Мізюк Анастасія</i> СУЧАСНІ МОДЕЛІ РИНКОВОГО ГОСПОДАРСТВА	84
<i>Гончарук-Чолач Тетяна, Чєкригіна Софія</i> ФІЛОСОФІЯ УСПІХУ МЕНЕДЖЕРА	86

<i>Гончарук-Чолач Тетяна, Назаревич Анастасія</i> СУЧАСНІ МОДЕЛІ РИНКОВОГО ГОСПОДАРСТВА.....	87
<i>Гончарук-Чолач Тетяна, Данилишин Ірина</i> ФІЛОСОФІЯ БАНКУ ЯК СОЦІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ	88
<i>Гончарук-Чолач Тетяна, Ковбасюк Єва</i> МІСЦЕ ЛЮДСЬКОЇ МОРАЛІ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ У ТВОРАХ ІВАНА ФРАНКА	90
<i>Гончарук-Чолач Тетяна, Костик Андріана</i> ЗНАННЯ – ЦЕ СИЛА.....	91
<i>Гончарук-Чолач Тетяна, Кузьо Олена</i> ЛЮДИНА В УМОВАХ РИНКОВИХ ВІДНОСИН	92
<i>Гончарук-Чолач Тетяна, Медвідь Владислав</i> ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ СВІТОВОЇ ПАНДЕМІЇ	94
<i>Гончарук-Чолач Тетяна, Ткач Софія</i> ЕКОНОМІЧНА СВІДОМІСТЬ ТА ЇЇ РОЛЬ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ.....	95
<i>Гончарук-Чолач Тетяна, Федина Соломія</i> ЛЮДИНА ЯК ТВОРІННЯ І ТВОРЕЦЬ КУЛЬТУРИ.....	97
<i>Гончарук-Чолач Тетяна, Філь Максим</i> МІСЦЕ БІБЛІЇ У ТВОРЧОСТІ Г.СКОВОРОДИ.....	99
<i>Гончарук-Чолач Тетяна, Шинковська Лілія</i> ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ НА ЦІННОСТІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ	100
<i>Гончарук-Чолач Тетяна, Шуляк Ольга</i> ФІЛОСОФІЯ ГРОШЕЙ.....	102
<i>Гончарук-Чолач Тетяна, Явна Марія</i> ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ.....	103
<i>Гончарук-Чолач Тетяна, Боднарчук Віолета</i> ДУХОВНІ ЦІННОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ СВІТОВОЇ ПАНДЕМІЇ	104
<i>Гончарук-Чолач Тетяна, Єднак Аліна</i> ДУХОВНІ ЦІННОСТІ СУЧАСНОГО ПОКОЛІННЯ.....	106
<i>Гончарук-Чолач Тетяна, Злочевська Соломія</i> МАЙБУТНЄ ЛЮДСТВА В КОНТЕКСТІ СВІТОВОЇ ПАНДЕМІЇ	108
<i>Гончарук-Чолач Тетяна, Криса Каріна</i> ПРОБЛЕМА СПІВВІДНОШЕННЯ ФІЛОСОФІЇ ТА МІФОЛОГІЇ.....	109
<i>Гончарук-Чолач Тетяна, Шаланкевич Олександр</i> НАУКА І ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА.....	111
<i>Гурик Мирослава, Більчук Софія</i> БУДДИСТСЬКА ЕКОНОМІКА: ВИБІР МІЖ МАТЕРІАЛЬНОЮ ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЮ ТА ТРАДИЦІЙНОЮ ДУХОВНІСТЮ.....	112
<i>Гурик Мирослава, Біняшевська Олена</i> ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВА ДУМКА КИЇВСЬКОЇ РУСІ.....	114
<i>Гурик Мирослава, Барвінська Вікторія</i> ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ.....	115
<i>Гурик Мирослава, Гасій Вікторія</i> ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ МЕНТАЛІТЕТУ УКРАЇНЦІВ.....	117
<i>Гурик Мирослава, Савошак Христина</i> ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ	118
<i>Гурик Мирослава, Дублянко Діана</i> THE PROBLEM OF HUMANIZATION OF GLOBAL DEVELOPMENT	120
<i>Гурик Мирослава, Бориченко Марія</i> УТИЛІТАРИЗМ ЯК ПРИНЦИП АКСІОЛОГІЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКИХ СИСТЕМ	121

<i>Huryk Miroslava, Chechota Yuliya</i> UKRAINIAN NATIONAL CULTURE IN THE CONTEXT OF HERITAGE OF WORLD CIVILIZATION	122
<i>Huryk Myroslava, Adalina Katya</i> COGNITION AS A TYPE OF SPIRITUAL ACTIVITY AND PHENOMENA OF CULTURE	124
<i>Гурик Мирослава, Барилівський Влад</i> ІДЕЯ ПРАВА В СТАРОДАВНЬОМУ КИТАЇ	125
<i>Гурик Мирослава, Лаврушко Андрій</i> STRUCTURE OF LIFE AND PLACE OF A PERSON	127
<i>Басараб Валерія</i> ФІЛОСОФІЯ ПРАВА У СТАРОДАВНЬОМУ РИМІ	128
<i>Боднарівський Ігор</i> ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА І ЙОГО ВПЛИВ НА СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ПРОЦЕС	129
<i>Василечко Максим</i> ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ ПРАВА У БІБЛІЇ	131
<i>Волошиної Владислави</i> ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ	132
<i>Ворона Богдан</i> ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ МЕНТАЛІТЕТУ УКРАЇНЦІВ	133
<i>Турчин Катерина</i> ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВЕ ВЧЕННЯ Г. ГЕГЕЛЯ	134
<i>Пукало Тетяна</i> ІСЛАМСЬКА КОНЦЕПЦІЯ СТАВЛЕННЯ ДО ЗАКОНУ ВАРТОСТІ	136
<i>Демчук Еріка</i> ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ	137
<i>Дячук Катерина</i> ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОВІДНОСИН СВОБОДИ І ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ РОЗБУДОВИ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ	138
<i>Іванов Олександр</i> ФІЛОСОФІЯ ГРОШЕЙ: ПРОБЛЕМИ ТА ПАРАДАГМИ	139
<i>Клюд Діна</i> ЦІННОСТІ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ	140
<i>Ковтуненко Андрій</i> ПОВСЮДНА КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЯ: ЗА І ПРОТИ	142
<i>Колта Олег</i> ІДЕЯ СВОБОДИ У ТВОРЧОСТІ Б. СПІНОЗИ	143
<i>Крушельницький Святослав</i> ЯК НАУКА ВПЛИНЕ НА ДОЛЮ ЛЮДСТВА І ЗМІНИТЬ НАШЕ ПОВСЯКДЕННЕ ЖИТТЯ В 21 СТОЛІТТІ: ФІЛОСОФСЬКА СИСТЕМА МІЧІО КАЙКУ	145
<i>Лецишин Наталія</i> ФІЛОСОФІЯ І СОЦІОЛОГІЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЖИТТЯ	146
<i>Логін Володимир</i> ІДЕЯ ПРАВА В СТАРОДАВНЬОМУ КИТАЇ	147
<i>Лоза Андрій</i> КИТАЙСЬКА ТРАДИЦІЯ ФІЛОСОФСЬКОГО ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМ УПРАВЛІННЯ	149
<i>Маховик Андрій</i> ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОВІДНОСИН СВОБОДИ І ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ РОЗБУДОВИ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ	150
<i>Мельник Соломії</i> НАУКОВО-ТЕХНІЧНА РЕВОЛЮЦІЯ І ПРОБЛЕМИ ЛЮДСЬКОГО ІСНУВАННЯ	151

Мосніцький Владислав КИТАЙСЬКА ТРАДИЦІЯ ФІЛОСОФСЬКОГО ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМ УПРАВЛІННЯ	152
Освіцімська Христина ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД НА ФЕНОМЕН ПРАВА.....	154
Rasichnyk Nazar «PHILOSOPHY OF LIFE» BY F. NIETZSCHE.....	155
Ситник Софії ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ МЕНТАЛІТЕТУ УКРАЇНЦІВ.....	157
Студеніцька Олеся ЦІННОСТІ МОЛОДІ В ДОБУ ПОСТМОДЕРНУ	158
Заставна Вікторія ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕТНІЧНИХ СПІЛЬНОСТЕЙ	159
Дзюрбан Наталія ДАВНЬОІНДІЙСЬКА ФІЛОСОФІЯ ПРАВА	160
Колесніченко Софії ФІЛОСОФІЯ ГРОШЕЙ:ПРОБЛЕМИ ТА ПАРАДИГМИ.....	161
Ментух Ірина ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ	162
Свистун Іванна ФІЛОСОФСЬКІ ІДЕЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ.....	163
Демінська Анастасія AXIOLOGICAL ASPECT OF MONEY	165
Залущинський Олександр ФІЛОСОФСЬКО-СВІТОГЛЯДНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОГО ЖИТТЯ.....	166
Гурняк Сніжана РОЛЬ ІНФОРМАТИКИ В НАУЦІ ТА ДЛЯ ЛЮДИНИ.....	167
Герилюк Аліна ЛЮДИНОВИМІРНА СУТЬ ЕКОНОМІЧНОГО ЖИТТЯ.....	168
Репецька Богдана ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК МУСУЛЬМАНСЬКОЇ ПРАВОВОЇ ДУМКИ	170
Алексєєнко Павло ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД НА ФЕНОМЕН ПРАВА.....	171
Басистюк Аліна ФІЛОСОФІЯ ПРАВА ЯК ОСОБЛИВА ГАЛУЗЬ НАУКОВОГО ЗВАННЯ	172
Бондарчук Марія СУЧАСНИЙ СВІТ КРІЗЬ ПРИЗМУ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ.....	174
Войціховська Яна УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	175
Вороняк Богдан АКСІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ГРОШЕЙ.....	176
Гвардіян Вікторія ФІЛОСОФІЯ ОСОБИСТИХ РІШЕНЬ БІЗНЕСМЕНА УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	178
Голяш Мар'яна ОСНОВНІ ЦІННОСТІ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	180
Бойчук Максим ЦІННОСТІ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ	181
Гончарук Крістіна РОЛЬ ІНФОРМАТИКИ В НАУЦІ ТА ДЛЯ ЛЮДИНИ.....	182
Демчан Роман ФІЛОСОФСЬКИЙ ПІДХІД ДО РОЗУМІННЯ ЛЮДИНИ.....	185

<i>Деркач Катерина</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕТНІЧНИХ СПІЛЬНОСТЕЙ	186
<i>Домбровський Тарас</i> ТЕОРІЯ ПІЗНАННЯ У ФІЛОСОФІЇ АРИСТОТЕЛЯ.....	187
<i>Романко Ольга</i> ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА: ПРОБЛЕМИ І СУПЕРЕЧНОСТІ ЇЇ СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ.....	189
<i>Задорожна Мар'яна</i> ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ	190
<i>Золотий Адріан</i> ФІЛОСОФІЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ І. КАНТА	191
<i>Кіяшко Олександр</i> PHILOSOPHICAL IDEAS OF CONFUCIANISM	193
<i>Кошелюк Андріана</i> THE SOCIAL FUNCTION OF PHILOSOPHY AND ITS ROLE IN THE LIFE OF SOCIETY	194
<i>Кравець Юлія</i> ЦІННОСТІ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	195
<i>Крижанівська Олеся</i> ФІЛОСОФСЬКО - ПРАВОВЕ ВЧЕННЯ Т.ГОББСА	196
<i>Кружілька Ірина</i> ЕСХАТОЛОГІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ:МІФИ ТА РЕАЛЬНІСТЬ.....	197
<i>Кудринська Тетяна</i> ФІЛОСОФІЯ ПРАВА У СТАРОДАВНЬОМУ РИМІ.....	199
<i>Кушнір Андрій</i> ДАВНЬОІНДІЙСЬКА ФІЛОСОФІЯ ПРАВА	200
<i>Лебедович Ольга</i> ПРОБЛЕМА ІСТОРИЧНОГО ПОХОДЖЕННЯ ЛЮДИНИ.....	201
<i>Лебідь Роман</i> УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	202
<i>Леус Віталій</i> ПОВСЮДНА КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЯ: ЗА І ПРОТИ	204
<i>Лихолат Вікторія</i> ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА:ПРОБЛЕМИ І СУПЕРЕЧНОСТІ ЇЇ СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ.....	205
<i>Лірук Юлія</i> ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ	207
<i>Mudriy Artem</i> POLITICAL CULTURE: PROBLEMS AND CONTRADICTIONS OF ITS FORMATION IN UKRAINE	208
<i>Небельська Ніна</i> ПРОБЛЕМИ, ІНТЕРЕСИ ТА ЦІННОСТІ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ	209
<i>Патрик Аліна</i> ФІЛОСОФСЬКИЙ ВИМІР ЕКОНОМІЧНОГО ЖИТТЯ.....	210
<i>Пискливець Вікторія</i> ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД НА ФЕНОМЕН ПРАВА	211
<i>Поліщук Назар</i> М. ВЕБЕР ПРО РЕЛІГІЙНО-ЕТИЧНІ ТИПИ ІДЕАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ.....	213
<i>Скворцова Олександра</i> ЛЮДИНА ЯК ТВОРІННЯ І ТВОРЕЦЬ КУЛЬТУРИ	214
<i>Прончук Дарина</i> ФІЛОСОФСЬКО- ПРАВОВЕ ВЧЕННЯ Н. МАКІАВЕЛЛІ	216

<i>Рудик Тетяна</i> THE ORIGIN OF PHILOSOPHICAL THOUGHT. WESTERN AND EASTERN CULTURES AND TYPES OF PHILOSOPHIZING.....	217
<i>Савка Вікторія</i> ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК МУСУЛЬМАНСЬКОЇ ПРАВОВОЇ ДУМКИ	218
<i>Смалюх Максим</i> ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ ПРАВА У БІБЛІЇ.....	219
<i>Созанський Андрій</i> «НЕМАЄ НІЧОГО В ІНТЕЛЕКТІ, ЧОГО Б НЕ БУЛО У ВІДЧУТТЯХ».....	221
<i>Дж.Локк</i> ФІЛОСОФСЬКІ ІДЕЇ ДЖ. ЛОККА.....	221
<i>Yaroslav Statkevych</i> THE DEVELOPMENT OF SPIRITUAL LIFE AS AN INTEGRAL COMPONENT OF THE PROCESS OF BUILDING THE UKRAINIAN STATE	222
<i>Панасевич Катерина</i> ОСОБЛИВОСТІ ТА ЗМІСТ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ ЛЮДСТВА	223
<i>Беззубко Вікторія</i> ФІЛОСОФСЬКИЙ ПІДХІД ДО РОЗУМІННЯ ЛЮДИНИ.....	224
<i>Руда Софія-Марія</i> ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВЕ ВЧЕННЯ Н.МАКІАВЕЛЛІ	225
<i>Фльонц Вів'єн</i> ФІЛОСОФСЬКИЙ ВИМІР ЕКОНОМІЧНОГО ЖИТТЯ.....	226
<i>Лис Вікторія</i> ІДЕЇ ПРИРОДНОГО ПРАВА ГУГО ГОРАЦІЯ.....	228
<i>Скалько Руслан</i> ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ ТА ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОСТІ.....	229
<i>Хоміцька Марія</i> УТИЛІТАРИЗМ ЯК ПРИНЦИП АКСІОЛОГІЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКИХ СИСТЕМ	230
<i>Хоптяна Ганна</i> ІДЕЯ СВОБОДИ У ТВОРЧОСТІ Б. СПІНОЗИ.....	232
<i>Цап Анастасія</i> ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД НА ФЕНОМЕН ПРАВА.....	233
<i>Чаплінський Максим</i> ОСОБЛИВОСТІ ДУХОВНОГО БУТТЯ СУЧАСНОГО УКРАЇНЦЯ.....	234
<i>Чорний Руслан</i> ДЕМОГРАФІЧНА ПРОБЛЕМА: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ ВИМІР	235
<i>Шаль Василь</i> ФІЛОСОФІЯ ОСОБИСТИХ РІШЕНЬ БІЗНЕСМЕНА.....	237
<i>Нейман Микита</i> ДЖОН ЛОКК. ФІЛОСОФІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА. АНАЛІЗ ПРИРОДНОГО ПРАВА ЛЮДИНИ.....	238
<i>Луців Лілія</i> ЛЮДИНА ЯК ТВОРІННЯ І ТВОРЕЦЬ КУЛЬТУРИ	239
<i>Кузьмочка Ігор</i> ФІЛОСОФСЬКИЙ ПІДХІД ДО РОЗУМІННЯ ЛЮДИНИ.....	241
<i>Горбаль Юлія-Марія</i> ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ.....	242
<i>Волошиної Владислави</i> ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ	243
<i>Ворожбит Руслан</i> ЛЮДИНА ЯК ТВОРІННЯ І ТВОРЕЦЬ КУЛЬТУРИ	244

<i>Кавецька Аліна</i> УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	246
<i>Лукенів Денис</i> ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД НА ФЕНОМЕН ПРАВА	247
<i>Недільська Соломія</i> ФІЛОСОФІЯ І СОЦІОЛОГІЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЖИТТЯ	249
<i>Ободовський Олег</i> ОСНОВНЕ ПИТАННЯ ФІЛОСОФІЇ	250
<i>Івашенюк Сергій</i> ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР ТА ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА	251
<i>Ель Самані Аміна</i> ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ СОМОВИЗНАЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНОМУ СВІТІ	252
<i>Поліщук Людмила</i> УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	254
<i>Капітан Аліна</i> ПРОБЛЕМА СУБСТАНЦІЇ У ВЧЕННІ Б. СПІНОЗИ	255
<i>Хіміч Юлія</i> ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВЕ ВЧЕННЯ Н.МАКІАВЕЛЛІ	256
<i>Цезарука Павла</i> СТАРОІНДІЙСЬКА ФІЛОСОФІЯ ПРАВА	257
<i>Чічур Валерія</i> ФІЛОСОФІЯ ПРАВА У СТАРОДАВНЬОМУ РИМІ	258
<i>Чорній Володимир</i> ФІЛОСОФСЬКІ ІДЕЇ ДЖ. ЛОККА	259
<i>Шпілік Марта</i> ФІЛОСОФІЯ ГРОШЕЙ: ПРОБЛЕМИ ТА ПАРАДИГМИ	260
<i>Крушельницький Дмитро</i> ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ	261
<i>Астраханцев Максим</i> ОСНОВНІ ЦІННОСТІ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	263
<i>Бершеди Юлії</i> ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВЕ ВЧЕННЯ Г. ГЕГЕЛЯ	264
<i>Біла Анастасія Ігорівна</i> ФІЛОСОФІЯ ПРАВА У СТАРОДАВНЬОМУ РИМІ	265
<i>Боднарчук Дар'ї</i> ФІЛОСОФІЯ ОСОБИСТИХ РІШЕНЬ БІЗНЕСМЕНА	266
<i>Бутрин Юлії</i> РОЗВИТОК ДУХОВНОГО ЖИТТЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ РОЗБУДОВИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ	267
<i>Вандяк Вадим</i> МАТЕРІАЛЬНІ ТА ДУХОВНІ ЦІННОСТІ В СИСТЕМІ ГОСПОДАРСЬКОГО БУТТЯ	268
<i>Василенко Дмитро</i> ФІЛОСОФІЯ ГРОШЕЙ: ПРОБЛЕМИ ТА ПАРАДИГМИ	269
<i>Василечко Максим</i> ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ ПРАВА У БІБЛІЇ	270
<i>Вібла Ксенія</i> ПОВСЮДНА КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЯ: ЗА І ПРОТИ	272
<i>Шевчук Віталій</i> ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	273

<i>Водяна Діана</i> PHILOSOPHY, THE RANGE OF PROBLEMS, ROLE IN HUMAN LIFE AND SOCIETY	274
<i>Гвезда Діана</i> ЦІННОСТІ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ	275
<i>Головатий Олег</i> ФІЛОСОФІЯ ОСОБИСТИХ РІШЕНЬ БІЗНЕСМЕНА	277
<i>Гулій Валентина</i> I.KANT`S PHILOSOPHY OF THE LEGAL STATE	278
<i>Гуцуляк Віталіна</i> ПОТРЕБИ, ІНТЕРЕСИ ТА ЦІННОСТІ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ	280
<i>Гуцуляк Віталіна</i> ПОТРЕБИ, ІНТЕРЕСИ ТА ЦІННОСТІ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ	281
<i>Джурба Юлія</i> ФІЛОСОФІЯ ГРОШЕЙ: ПРОБЛЕМИ ТА ПАРАДИГМИ	283
<i>Джурба Юлія</i> ФІЛОСОФІЯ ГРОШЕЙ: ПРОБЛЕМИ ТА ПАРАДИГМИ	284
<i>Джурба Юлія</i> ФІЛОСОФІЯ ГРОШЕЙ: ПРОБЛЕМИ ТА ПАРАДИГМИ	285
<i>Динька Христина</i> ФІЛОСОФСЬКЕ РОЗУМІННЯ ПРАВА В БІБЛІЇ	287
<i>Dudchak Sofia</i> PHILOSOPHY OF MONEY: PROBLEMS AND PARADIGMS	288
<i>Жданович Христина</i> ЛЮДИНА ЯК ТВОРІННЯ І ТВОРЕЦЬ КУЛЬТУРИ	289
<i>Задорожний Юліан</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	290
<i>Заєць Олександр</i> ФІЛОСОФІЯ ОСОБИСТИХ РІШЕНЬ БІЗНЕСМЕНА	292
<i>Zvereva Karina</i> MARXIST PHILOSOPHY	293
<i>Золотий Адріан</i> ФІЛОСОФІЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ І. КАНТА	294
<i>Іваськів Ольга</i> ІДЕЯ ПРАВА В СТАРОДАВНЬОМУ КИТАЇ	296
<i>Кавецька Аліна</i> УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	297
<i>Клим Христина</i> ОСОБЛИВОСТІ ДУХОВНОГО БУТТЯ СУЧАСНОГО УКРАЇНЦЯ	298
<i>Kozachuk Oksana</i> GENERAL CHARACTERISTICS OF CLASSICAL GERMAN PHILOSOPHY	299
<i>Копилов Максим</i> НАУКОВО-ТЕХНІЧНА РЕВОЛЮЦІЯ І ПРОБЛЕМИ ЛЮДСЬКОГО ІСНУВАННЯ	301
<i>Кормилюкюлія</i> ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК МУСУЛЬМАНСЬКОЇ ПРАВОВОЇ ДУМКИ	302
<i>Korshunova Viktoria</i> PHILOSOPHICAL AND LEGAL TEACHINGS OF H.HEGEL	303
<i>Коцар Вікторія</i> ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК МУСУЛЬМАНСЬКОЇ ПРАВОВОЇ ДУМКИ	304
<i>Гвезда Діана</i> ЦІННОСТІ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ	306

<i>Дмитровський Йосип</i> ФІЛОСОФІЯ – СВІТОГЛЯДНА ОСНОВА ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ.	307
<i>Крива Анастасія</i> ЛЮДИНА У СВІТІ ТОВАРНО-ГРОШОВИХ ВІДНОСИН	309
<i>Крушельницький Святослав</i> ЯК НАУКА ВПЛИНЕ НА ДОЛЮ ЛЮДСТВА І ЗМІНИТЬ НАШЕ ПОВСЯКДЕННЕ ЖИТТЯ В 21СТОЛІТТІ: ФІЛОСОФСЬКА СИСТЕМА МІЧІО КАЙКУ	310
<i>Кузьма Віталій</i> ОСНОВНІ ЦІННОСТІ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.	312
<i>Кухарук Арсен</i> СУЧАСНИЙ СВІТ КРІЗЬ ПРИЗМУ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ.....	313
<i>Volodymyr Kushnir</i> PHILOSOPHICAL AND LEGAL THOUGHT OF KYIVAN RUS.....	314
<i>Левицький Руслан</i> ЛЮДИНА ЯК ТВОРІННЯ І ТВОРЕЦЬ КУЛЬТУРИ.....	315
<i>Летняк Ірина</i> ПОТРЕБИ, ІНТЕРЕСИ ТА ЦІННОСТІ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ.....	317
<i>Лепешкоаліна</i> ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОАНАЛІЗУ ЗИГМУНДА ФРЕЙДА	318
<i>Лівандовський Владислав</i> ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВЕ ВЧЕННЯ НІКОЛО МАКІАВЕЛЛІ	319
<i>Лоза Андрій</i> КИТАЙСЬКА ТРАДИЦІЯ ФІЛОСОФСЬКОГО ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМ УПРАВЛІННЯ	320
<i>Лукенів Арсен</i> ІДЕЯ СВОБОДИ У ТВОРЧОСТІ Б. СПІНОЗИ.....	322
<i>Лукенів Денис</i> ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД НА ФЕНОМЕН ПРАВА.....	323
<i>Луцишин-Демків Софія</i> BASIC LEVELS AND FORMS OF KNOWLEDGE	325
<i>Мазуркевич Вікторія</i> СУЧАСНІ БАЗОВІ ЦІННОСТІ УКРАЇНЦІВ.....	326
<i>Мархевка Павло</i> ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБСАМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ	327
<i>Мельник Соломї</i> НАУКОВО-ТЕХНІЧНА РЕВОЛЮЦІЯ І ПРОБЛЕМИ ЛЮДСЬКОГО ІСНУВАННЯ.....	329
<i>Микитюк Вікторія</i> РОЛЬ ІНФОРМАТИКИ В НАУЦІ ТА ДЛЯ ЛЮДИНИ.....	330
<i>Микитюк Юлія</i> ПРОБЛЕМА ЛЮДСЬКОЇ СВОБОДИ	331
<i>Мудрак Діана</i> ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВЕ ВЧЕННЯ ГОББСА	333
<i>Небельська Ніна</i> ПРОБЛЕМИ, ІНТЕРЕСИ ТА ЦІННОСТІ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ	334
<i>Нечай Ангеліна</i> I. KANT - FOUNDER OF GERMAN PHILOSOPHY.....	335
<i>Nychay Anastasia</i> THE PHILOSOPHY OF BUDDHISM	337
<i>Новіцька Інна</i> ОСНОВНІ ЦІННОСТІ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	338

Ободовський Олег ОСНОВНЕ ПИТАННЯ ФІЛОСОФІЇ	339
Першина Анастасія ДАОСИЗМ ЯК ФІЛОСОФСЬКА ТЕОРІЯ СТАРОДАВНЬОГО КИТАЮ	340
Петрик Олександр ІДЕЯ ПРИРОДНОГО ПРАВА ГУГО ГРОЦІЯ	342
Петричка Станіслав І. КАНТ — ЗАСНОВНИК НІМЕЦЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ	343
Питулина Соломія³⁴⁴ ІДЕЇ ПРИРОДНОГО ПРАВА ГУГО ГРОЦІЯ.....	344
Репецька Богдана ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК МУСУЛЬМАНСЬКОЇ ПРАВОВОЇ ДУМКИ	345
Романюк Тетяна ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ.....	346
Росоловський Юрій ФІЛОСОФСЬКІ ІДЕЇ ДЖ. ЛОККА.....	348
Савіцький Анатолій ФІЛОСОФІЯ АРИСТОТЕЛЯ.....	349
Савчук Дмитро ЯК НАУКА ВПЛИНЕ НА ДОЛЮ ЛЮДСТВА І ЗМІНИТЬ НАШЕ ПОВСЯКДЕННЕ ЖИТТЯ В 21 СТОЛІТТІ: ФІЛОСОФСЬКА СИСТЕМА МІЧІО КАЙКУ.	351
Сидорчук Ян ІДЕЯ ГУГО ГРОЦІЯ ПРО ПРИРОДНЕ ПРАВО	352
Сутковолоду^{тур}353 AXIOLOGICAL ASPECT OF MONEY	353
Симко Вікторії СОЦІАЛЬНИЙ ПРОГРЕС І ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ	355
Veronika Skomorokhova NEEDS, INTERESTS AND VALUES OF PERSONAL DEVELOPMENT	356
Сочинська Анна ФІЛОСОФІЯ РЕНЕСАНСУ ПОТРЕБИ, ІНТЕРЕСИ ТА ЦІННОСТІ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ	359
Шклярук Назарій ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ ТА ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОСТІ.....	361
Стрижеус Матвій ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ТЕХНОНАУКИ.....	362
Семчишин Юлія ФІЛОСОФСЬКО – ПРАВОВЕ ВЧЕННЯ Т. ГОББСА.....	363
Танчак Сергій ПОНЯТТЯ КУЛЬТУРИ У ФІЛОСОФІЇ.....	365
Глазунова Юліанна ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ МЕНТАЛІТЕТУ УКРАЇНЦІВ.....	366
Грицюк Микола ОСОБЛИВОСТІ ДУХОВНОГО БУТТЯ СУЧАСНОГО УКРАЇНЦЯ.....	367
Дубенюкроман ФІЛОСОФІЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ І. КАНТА	368
Чубко Христина ЛЮДИНА ЯК ТВОРІННЯ І ТВОРЕЦЬ КУЛЬТУРИ.....	370
Воєвудський Олександр ЕСЕ НА ТЕМУ ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ.....	371

Репецька Богдана ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК МУСУЛЬМАНСЬКОЇ ПРАВОВОЇ ДУМКИ	372
Алієва Анастасія ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ.....	373
Водовіз Марта ФІЛОСОФІЯ І НАУКА	374
Налиуко Людмила POLITICAL CULTURE: PROBLEMS AND CONTRADICTIONS OF ITS FORMATION IN UKRAINE	376
Яценний В Світ крізь призму загальнолюдських цінностей	377
Калюх Дмитро АКСІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ГРОШЕЙ.....	379
Колодюк Дмитро ФІЛОСОФІЯ ОСОБИСТИХ РІШЕНЬ БІЗНЕСМЕНА	380
Мазурок Вікторія ФІЛОСОФІЯ ПРАВА СТАРОДАВНЬОГО РИМУ	381
Мельник Каріна ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ ТА ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОСТІ.....	382
Патока Аліна ІДЕОЛОГІЯ, ЇЇ СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА.....	384
Пікіна Світлана ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ МОДЕРНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ	385
Прибиш Володимир ФІЛОСОФІЯ, ЯК ШЛЯХ ПЕРЕМОГИ НАД МЕНШОВАРТІСТЮ УКРАЇНЦЯ.....	387
Русняк Вікторія ІДЕЯ СВОБОДИ У ТВОРЧОСТІ Б. СПІНОЗИ.....	388
Федчишин Сніжана ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД НА ФЕНОМЕН ПРАВА.....	390
Капій Олег ФІЛОСОФІЯ ПРАВА У СТАРОДАВНЬОМУ РИМІ.....	391
Корбак Станіслав ФІЛОСОФІЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ І. КАНТА	392
Мкртчян Андрій КИТАЙСЬКА ТРАДИЦІЯ ФІЛОСОФСЬКОГО ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМ УПРАВЛІННЯ	393
Русняк Вікторія ІДЕЯ СВОБОДИ У ТВОРЧОСТІ Б. СПІНОЗИ.....	394
Солодуха Вікторія ОСНОВНІ ЦІННОСТІ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	396
Цирон Світлана ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ ТА ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОСТІ.....	397
Олійник Віктор Ідея свободи у творчості Б.Спінози	398
Телька Микола КИТАЙСЬКА ТРАДИЦІЯ ФІЛОСОФСЬКОГО ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМ УПРАВЛІННЯ	400
Франчук Наталія КИТАЙСЬКА ТРАДИЦІЯ ФІЛОСОФСЬКОГО ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМ УПРАВЛІННЯ	401
Юрика Святослава ФІЛОСОФІЯ – СВИТОГЛЯДНА ОСНОВА ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ	403

Іванова Анна ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ.....	404
Тепило Софії ФІЛОСОФСЬКО – ПРАВОВЕ ВЧЕННЯ Т. ГОББСА.....	405
Терлецький Віталій ІСЛАМСЬКА КОНЦЕПЦІЯ СТАВЛЕННЯ ДО ЗАКОНУ ВАРТОСТІ.....	406
Товпишко Данило ФІЛОСОФСЬКО- ПРАВОВЕ ВЧЕННЯ Н. МАКІАВЕЛЛІ.....	408
Меліш Іван ФІЛОСОФІЯ – СВІТОГЛЯДНА ОСНОВА ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ.....	409
Овчарук Олександра АКСІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ГРОШЕЙ.....	410
Кальмук Владислав ФІЛОСОФСЬКО-СВІТОГЛЯДНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОГО ЖИТТЯ.....	412
Філюк Назарій ПРОТЕСТАНТСЬКА ЕТИКА ЯК ВИД ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	413
Цетнара Олександра ФІЛОСОФСЬКО – ПРАВОВЕ ВЧЕННЯ Г. ГЕГЕЛЯ.....	414
Цибульська Софія ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВЕ ВЧЕННЯ Н.МАКІАВЕЛЛІ.....	415
Цьомик Олег СУЧАСНИЙ СВІТ КРИЗЬ ПРИЗМУ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ.....	416
Чернік Микита ФІЛОСОФІЯ ОСОБИСТИХ РІШЕНЬ БІЗНЕСМЕНА.....	417
Чорний Віктор ІДЕОЛОГІЯ, ЇЇ СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА.....	418
Шевель Ольга УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	420
Шевчук Антон ОСОБЛИВОСТІ ТА ЗМІСТ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ.....	421
Шкабара Ксенія ФІЛОСОФІЯ ТА НАУКА.....	422
Шрам Оксани НАУКОВО-ТЕХНІЧНА РЕІОЛЮЦІЯ І ПРОБЛЕМИ ЛЮДСЬКОГО ІСНУВАННЯ.....	423
Юськевич Вікторія THE SOCIAL FUNCTION OF PHILOSOPHY AND ITS ROLE IN THE LIFE OF SOCIETY.....	425
Воїнський Юрій ФІЛОСОФСЬКО- ПРАВОВЕ ВЧЕННЯ Н. МАКІАВЕЛЛІ.....	426
Омельчук Олександр ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ.....	427
Собчук Юлія ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ.....	428
Воєвудський Олександр ЕСЕ НА ТЕМУ ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ.....	429
Шевчук Антон ОСОБЛИВОСТІ ТА ЗМІСТ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ.....	430
Концогорада Світлана НАУКА ТА ЦІННОСТІ ТЕХНОГЕННОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ.....	431
Гуска Андрій СУЧАСНИЙ ПОЛІТИЧНИЙ РЕЖИМ УКРАЇНИ.....	432

Наконечний Микола ІДЕЯ СВОБОДИ У ТВОРЧОСТІ Б. СПІНОЗИ.....	434
Баранов Сергій ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	435
Лозицька Христина ДЕМОГРАФІЧНА ПРОБЛЕМА: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ ВИМІР	436
Худий Дмитро Філософське осмислення менталітету українців	438
Гулій Валентина I.KANT`S PHILOSOPHY OF THE LEGAL STATE	439
Zvereva Karina MARXIST PHILOSOPHY	441
Кухарук Арсен СУЧАСНИЙ СВІТ КРИЗЬ ПРИЗМУ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ.....	442
Голуб Дарина HISTORICAL TYPES WORLDVIEW	443
Кім Анна ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ МЕНТАЛІТЕТУ УКРАЇНЦІВ.....	445
Богущька Вікторія ФІЛОСОФСЬКІ ІДЕЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ.....	446
Штинда Ліля ІДЕЯ СВОБОДИ У ТВОРЧОСТІ Б. СПІНОЗИ.....	447
Ядлось Ілона ФІЛОСОФІЯ ВІДРОДЖЕННЯ.....	448
Shubina Natalia PHILOSOPHICAL IDEAS OF J. LOCKE	449
Чукліна Руслана ФІЛОСОФІЯ БУДДИЗМУ	451
Pavlo Soltys PHILOSOPHICAL SYSTEM OF PLATO. THE DOCTRINE OF IDEAS	452
Стаднік Софія ДАВНЬОІНДІЙСЬКА ФІЛОСОФІЯ ПРАВА	453
Баранюк Тетяна ФІЛОСОФІЯ ПРАВА ЯК ОСОБЛИВА ГАЛУЗЬ НАУКОВОГО ЗНАННЯ	454
Ліщинська Анастасія ФІЛОСОФСЬКІ ІДЕЇ ДЖОНА ЛОККА	456
Лозицький Михайло ФІЛОСОФІЯ ПРАВА , ЯК ОСОБЛИВА ГАЛУЗЬ НАУКОВОГО ЗНАННЯ	457
Ющак Вікторія ФІЛОСОФІЯ, КОЛО ПРОБЛЕМ, РОЛЬ У ЖИТТІ ЛЮДИНИ І СУСПІЛЬСТВА	458
Ільчишин Юліана ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОВІДНОСИН СВОБОДИ І ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ РОЗБУДОВИ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ	459
Нюня Софія IDEOLOGY, ITS ESSENCE AND STRUCTURE.....	461
Грицишин Вероніка ФІЛОСОФСЬКО-СВІТОГЛЯДНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОГО ЖИТТЯ.....	462
Зарічна Джулія ЦІННОСТІ ТА ЦІННІСНЕ СТАВЛЕННЯ ЛЮДИНИ ДО СВІТУ	463

Федунів Вікторія ПРОБЛЕМИ ЛЮДИНИ У ФІЛОСОФІЇ СОКРАТА.....	465
Ann Stasiuk THE PROBLEM OF THE MODERN UKRAINIAN NATION FORMATION IN THE CONDITIONS OF WAR	466
Федорук Ярослав ЦІННОСТІ ТА ЦІННІСНЕ СТАВЛЕННЯ ЛЮДИНИ ДО СВІТУ	467
Гураль Максим ЛЮДИНОВИМІРНА СУТЬ ЕКОНОМІЧНОГО ЖИТТЯ.....	469
Дембовський Андрій ФІЛОСОФСЬКО-СВІТОГЛЯДНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОГО ЖИТТЯ.....	470
Пекельна Ірина ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК МУСУЛЬМАНСЬКОЇ ПРАВОВОЇ ДУМКИ	471
Федуник Михайло ФІЛОСОФІЯ ТА ЇЇ СОЦІАЛЬНІ ФУНКЦІЇ.....	472
Мельник Альона УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	473
Пацута Іван РОЗВИТОК ДУХОВНОГО ЖИТТЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ РОЗБУДОВИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ	475
Шпилик Юлія ІДЕЯ ПРИРОДНОГО ПРАВА ГУГО ГРОЦІЯ	475
Бачинська Аня ГРОШІ ТА РЕЛІГІЯ	477
Кумральова Анастасія ГРОШІ ЯК ПРЕДМЕТ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОГО ДИСКУРСУ	478
Трипалюк Тетяна ГРОШІ ТА РЕЛІГІЯ	480
Лахман Аліна ПОТРЕБИ, ІНТЕРЕСИ ТА ЦІННОСТІ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ.....	481
Літостанська Тетяна ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ ТОМАСА ГОББСА І ДЖОНА ЛОККА	483
Маланчук Сергій ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗМУ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.....	485
Марфіян Максим ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ СЕНСУ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ ЕПОХИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ.....	486
Скиба Юлія ЛЮДИНА ЯК ТВОРІННЯ І ТВОРЕЦЬ ЛЮДСЬКОЇ КУЛЬТУРИ.....	487
Смачило Лілія ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ	489
Черняк Софія ГРОШІ ЯК ФЕНОМЕН КУЛЬТУРИ, ЇХ ВПЛИВ НА ЗМІСТ МЕНТАЛЬНИХ ПАРАДИГМ	491
Богдан Максим ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ТА КУЛЬТУРИ ПІДПРИЄМЦЯ В УКРАЇНІ	493
Мишкович Евеліна ФІЛОСОФІЯ ПОГЛЯДІВ І. ФРАНКА ТА СУЧАСНА УКРАЇНА	494
Перцак Юліанна УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	495
Галещук Анастасія ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ	497

Голодюк Марта ФІЛОСОФІЯ УСПІХУ МЕНЕДЖЕРА	499
Пантелеймін Юлія ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....	502
Погорелко Валентин ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ.....	504
Сворінь Вікторія ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ.....	505
Алексєєва Ірина ФІЛОСОФІЯ ПОГЛЯДИ Г. СКОВОРОДИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ.....	506
Таранчук Юлія НАУКА І ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА.....	507
Барна Владислав ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ	508
Заставна Вікторія НАУКА І ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА.....	510
Лецан Соломія ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ.....	511
Мриглод Юлія ФІЛОСОФІЯ Г. СКОВОРОДИ ТА СУЧАСНА Україна.....	512
Гуменна Ангеліна ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ Г. СКОВОРОДИ НА СУЧАСНУ УКРАЇНУ	513
Кузів Юлія ПРОБЛЕМА ПОЄДНАННЯ ІНТЕРЕСІВ СУСПІЛЬСТВА І ОСОБИСТОСТІ.....	515
Ландяк Тетяна ЛЮДИНА ЯК ТВОРІННЯ І ТВОРЕЦЬ ЛЮДСЬКОЇ КУЛЬТУРИ.....	516
Бачинська Аня ГРОШІ ТА РЕЛІГІ.....	517
Трачук Ольга НАУКОВО-ТЕХНІЧНА РЕВОЛЮЦІЯ І ПРОБЛЕМИ ЛЮДСЬКОГО ІСНУВАННЯ.....	518
Чубик Уляна ЕВОЛЮЦІЯ ГРОШЕЙ В РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ МИСЛЕННЯ: ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД	519
Курта Олександра СУЧАСНИЙ СВІТ КРІЗЬ ПРИЗМУ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ.....	521
Ваєрух Вікторія ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ	522
Карвацький Владіслав НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ	523
Бохнак Христина ФІЛОСОФІЯ УСПІХУ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖЕРА.....	525
Німчук Софія СУЧАСНИЙ СВІТ КРІЗЬ ПРИЗМУ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ.....	527
Івасик Андрій ГРОШІ ЯК ФЕНОМЕН КУЛЬТУРИ, ЇХ ВПЛИВ НА ЗМІСТ МЕНТАЛЬНИХ ПАРАДИГМ	529
Горобець Валерій ЕТИКА БІЗНЕСУ	530
Кукуруза Аліна ІДЕЯ ВОСКОНАЛЕННЯ ЛЮДИНИ В ЄВРОПЕЙСЬКІЙ КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНІЙ ТРАДИЦІЇ: ПАРАДИГМИ РОЗВИТКУ	531

Рудак Вікторія ФІЛОСОФІЯ УСПІХУ МЕНЕДЖЕРА	533
Максью Інесса ГРОШІ ЯК ФЕНОМЕН КУЛЬТУРИ, ЇХ ВПЛИВ НА ЗМІСТ МЕНТАЛЬНИХ ПАРАДИГМ	534
Цісик Ярина УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	535
Корчагіна Анна ВПЛИВ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ КРИЗИ НА САМОРЕАЛІЗАЦІЮ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ	537
Мішедченко Яна ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ	538
Павлюс Софія ЛЮДИНА ЯК ТВОРІННЯ І ТВОРЕЦЬ ЛЮДСЬКОЇ КУЛЬТУРИ	539
Петровська Альона НАУКА І ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ	542
Таранчук Юлія НАУКА І ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА	543
Єрмоленко Анастасія ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ	544
Козак Денис ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ «МАРКСОВОЇ КОНЦЕПЦІЇ ЛЮДИНИ»	545
Козачук Владислав ПРОБЛЕМА ПОСДНАННЯ ІНТЕРЕСІВ СУСПІЛЬСТВА І ОСОБИСТОСТІ	546
Козловський Анатолій УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	547
Козловський Артем СУЧАСНИЙ СВІТ КРИЗЬ ПРИЗМУ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ	548
Колесник Валерій МЕТОДОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНУ «ЛЮДИНИ ГОСПОДРЮЮЧОЇ»	549
Колісник Василь ПОНЯТТЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ	550
Кондратюк Богдана ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ	552
Копчак Руслан ЕКОНОМІЧНА СВІДОМІСТЬ ТА ЇЇ РОЛЬ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ	553
Король Дарина ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ	554
Коцур Вікторія ЛЮДИНА ЯК ТВОРІННЯ І ТВОРЕЦЬ КУЛЬТУРИ	555
Кравець Андрій ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА: ПРОБЛЕМИ І СУПЕРЕЧНОСТІ ЇЇ СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ	557
Кравець Христина ЕВОЛЮЦІЯ ГРОШЕЙ В РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ МИСЛЕННЯ: ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД	559
Крамар Сніжана НІМЕЦЬКІ МИСЛИТЕЛІ ПРО ПРИРОДУ ВЛАСНОСТІ	560
Кривецька Юлія ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ СЕНСУ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ ЕПОХИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ	561

<i>Кривогуз Дмитро</i> ПРОБЛЕМА ГУМАНІЗАЦІЇ ГЛОБАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	563
<i>Кримчук Марина</i> ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ У СУЧАСНОМУ СВІТІ	564
<i>Ксьонжик Мар'яна</i> ПРОТЕСТАНТСЬКА ЕТИКА ЯК ВИД ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	566
<i>Кубрак Каріна</i> ДИНАМІКА ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СВІТУ МОЛОДІЖНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ	567
<i>Кузів Денис</i> ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОЦЕСУ	569
<i>Кузів Ігор</i> СУЧАСНІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ	570
<i>КУЗЬ АНЖЕЛІКА</i> СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ТУРИЗМУ ЯК ФОРМИ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ЛЮДИНИ	571
<i>Кулакевич Вікторія-Беатріз</i> ЕКОНОМІЧНА СВІДОМІСТЬ ТА ЇЇ РОЛЬ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ.....	573
<i>Купчак Олег</i> ФІЛОСОФІЯ УСПІХУ МЕНЕДЖЕРА	574
<i>Лакомська Аріна</i> УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	575
<i>Ланг Олександр</i> ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ТА КУЛЬТУРИ ПІДПРИЄМЦЯ В УКРАЇНІ	577
<i>Левицький Сергій</i> ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ	578
<i>Лепінська Соломія</i> ВПЛИВ ВИРОБНИЦТВА НА СПОСІБ ЖИТТЯ СУСПІЛЬСТВА	580
<i>Ліхоша Дарія</i> НІМЕЦЬКІ МИСЛИТЕЛІ ПРО ПРИРОДУ ВЛАСНОСТІ	581
<i>Ліщук Артем</i> ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ ТА ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОСТІ.....	582
<i>Логвинюк Віталій</i> ЕКОНОМІЧНИЙ ТИП ЛЮДИНИ ЗА С. М. БУЛГАКОВИМ.....	583
<i>Лозінська Юлія</i> ЛЮДИНА ЯК ТВОРІННЯ І ТВОРЕЦЬ КУЛЬТУРИ.....	585
<i>Лоханова Ірина</i> ВПЛИВ ВИРОБНИЦТВА НА СПОСІБ ЖИТТЯ СУСПІЛЬСТВА	586
<i>Лукачик Петро</i> НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ	587
<i>Луцко Андрій</i> СОЦІАЛЬНА ПРИРОДА ГРОШЕЙ В КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ	588
<i>Льоффлер Ніколь</i> РОЗВИТОК ДУХОВНОГО ЖИТТЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ РОЗБУДОВИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ	589
<i>Мазур Анастасія</i> ЕВОЛЮЦІЯ ГРОШЕЙ В РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ МИСЛЕННЯ: ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД	591
<i>Мазуренко Вікторія</i> ПОНЯТТЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ.....	593

<i>Мазурок Анастасія</i> ПРОБЛЕМА ПОСЬДНАННЯ ІНТЕРЕСІВ СУСПІЛЬСТВА І ОСОБИСТОСТІ.....	594
<i>Макаренко Єгор</i> ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ.....	595
<i>Макух Олексій</i> СУЧАСНІ МОДЕЛІ РИНКОВОГО ГОСПОДАРСТВА.....	596
<i>Мартинюк Юрій</i> СОЦІАЛЬНА ПРИРОДА ГРОШЕЙ В КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ	597
<i>Мар'яш Андрій</i> ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА: ПРОБЛЕМИ І СУПЕРЕЧНОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ЇЇ В УКРАЇНІ.....	599
<i>Мастій Юлія</i> НАУКОВО-ТЕХНІЧНА РЕВОЛЮЦІЯ І ПРОБЛЕМИ ЛЮДСЬКОГО ІСНУВАННЯ ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ.....	602
<i>Мацієвич Евеліна</i> ГРОШІ ЯК ПРЕДМЕТ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОГО ДИСКУРСУ	602
<i>Мацко Марія</i> НІМЕЦЬКІ МИСЛИТЕЛІ ПРО ПРИРОДУ ВЛАСНОСТІ	603
<i>Микитюк Василь</i> ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ МАРКСОВОЇ КОНЦЕПЦІЇ ЛЮДИНИ.....	605
<i>Мисак Роман</i> ІДЕЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЛЮДИНИ В ЄВРОПЕЙСЬКІЙ КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНІЙ ТРАДИЦІЇ: ПАРАДИГМА РОЗВИТКУ.....	606
<i>Миськів Софія</i> СОЦІАЛЬНА ПРИРОДА ГРОШЕЙ В КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ	607
<i>Михайленко Дмитро</i> НАУКОВО ТЕХНІЧНА РЕВОЛЮЦІЯ І ПРОБЛЕМИ ЛЮДСЬКОГО ІСНУВАННЯ.....	609
<i>Михайлов Валентин</i> ЕТИКА БІЗНЕСУ	610
<i>Михалевська Вікторія</i> ФІЛОСОФІЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ БІЗНЕСМЕНА.....	611
<i>Михалків Віталій</i> ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ	613
<i>Мойсієвич Софія</i> РОЗВИТОК ДУХОВНОГО ЖИТТЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ РОЗБУДОВИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ	614
<i>Мондляр Андрій</i> СУЧАСНІ МОДЕЛІ РИНКОВОГО ГОСПОДАРСТВА.....	615
<i>Мороз Максим</i> ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ У СУЧАСНОМУ СВІТІ.....	616
<i>Москалюк Вікторія</i> ДИНАМІКА ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СВІТУ МОЛОДІЖНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ	618
<i>Мотурняк Аліна</i> ЕКОНОМІЧНИЙ ТИП ЛЮДИНИ ЗА С.М.БУЛГАКОВИМ.....	619
<i>Моцук Максим</i> ФІЛОСОФІЯ УСПІХУ МЕНЕДЖЕРА	620
<i>Наконечний Святослав</i> СОЦІАЛЬНА ПРИРОДА ГРОШЕЙ В КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ	621
<i>Напора Аліса</i> ГРОШІ ЯК ПРЕДМЕТ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОГО ДИСКУРСУ	622
<i>Нехорошева Ельвіра</i> ЛЮДИНА ЯК ТВОРЕЦЬ І ТВОРІННЯ КУЛЬТУРИ	623

Нечай Яна ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ	624
Ніздрона Яна СУЧАСНІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ	625
Огінський Матвій М. ВЕБЕР ПРО РЕЛІГІЙНО-ЕТИЧНІ ТИПИ ІДЕАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ.....	627
Озімко Катерина СОЦІАЛЬНО – ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ТУРИЗМУ ЯК ФОРМИ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ЛЮДИНИ	628
Олійник Вікторія НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ	629
Онисько Уляна ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ.....	631
Осадча Юлія БУДДИСТСЬКА ЕКОНОМІКА: МІЖ МАТЕРІАЛЬНОЮ ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЮ ТА ТРАДИЦІЙНОЮ ДУХОВНІСТЮ.....	632
Павка Максим ЕКОНОМІЧНА СВІДОМІСТЬ ТА ЇЇ РОЛЬ В РИНКОВИХ УМОВАХ УКРАЇНИ	634
Панченко Антон СУЧАСНІ МОДЕЛІ РИНКОВОГО ГОСПОДАРСТВА.....	635
Паряк Ілона-Марія ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ.....	636
Пелипів Едуард ЕВОЛЮЦІЯ ГРОШЕЙ В РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ МИСЛЕННЯ: ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД.	637
Петелецька Яна ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОВІДНОСИН СВОБОДИ І ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ РОЗБУДОВИ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ	639
Петрів Ангеліна ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИРАЖЕННЯ ЛЮДИНИ У СУЧАСНОМУ СВІТІ.....	640
Пилип Назар ЛЮДИНА В УМОВАХ РИНКОВИХ ВІДНОСИН	641
Пилипчук Римма МЕТОДОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНУ «ЛЮДИНИ ГОСПОДАРЮЮЧОЇ».....	642
Пилипчук-Нагорна Римма ГРОШІ ЯК ПРЕДМЕТ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОГО ДИСКУРСУ	644
Подворняк Олександр ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	645
Подольак Віталій НІМЕЦЬКІ МИСЛИТЕЛІ ПРО ПРИРОДУ ВЛАСНОСТІ.....	647
Поліщук Назар НАУКА ТА ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА	648
Пончко Марія УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	649
Попко Матвій ФІЛОСОФІЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ БІЗНЕСМЕНА.....	651
Поточняк Людмила ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ.....	653
Присяжнюк Софія ВПЛИВ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ КРИЗИ НА САМОРЕАЛІЗАЦІЮ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	654

Продус Софія ПРОБЛЕМА ПОСДНАННЯ ІНТЕРЕСІВ СУСПІЛЬСТВА І ОСОБИСТОСТІ	655
Проць Тетяна НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ	657
Птиць Сергій РОЗВИТОК ДУХОВНОГО ЖИТТЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ РОЗБУДОВИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ	658
Пуцило Максим ВПЛИВ ВИРОБНИЦТВА НА СПОСІБ ЖИТТЯ СУСПІЛЬСТВА	659
Ратушна Софія ЕТИКА БІЗНЕСУ	660
Ревуцька Юлія ЕТИКА БІЗНЕСУ	661
Редька Владислав СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ КАПІТАЛУ	662
Рижков Ярослав ВПЛИВ ВИРОБНИЦТВА НА СПОСІБ ЖИТТЯ СУСПІЛЬСТВА	664
Роган Надія НАУКА ТА ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА	665
Рогатинська Віола ФІЛОСОФСЬКИЙ ПІДХІД ДО РОЗУМІННЯ ЛЮДИНИ	666
Розанова Дінара ДИНАМІКА ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СВІТУ МОЛОДІЖНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ	667
Романів Вадим ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ТА КУЛЬТУРИ ПІДПРИЄМЦЯ В УКРАЇНІ	668
Рудик Софія ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ	669
Рябчук Вікторія ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ ХХІ ст.	671
Сабат Вадим ГРОШІ ТА РЕЛІГІЯ	671
Савицька Єлізавета М.ВЕБЕР ПРО РЕЛІГІЙНО-ЕТИЧНІ ТИПИ ІДЕАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ	672
Савчур Софія ЕТИКА БІЗНЕСУ	674
Сапсай Владислав СУЧАСНА ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА В УКРАЇНІ ТА ПРОБЛЕМИ ЇЇ СТАНОВЛЕННЯ	675
Сафронова Юлія ФІЛОСОФІЯ УСПІХУ МЕНЕДЖЕРА	676
Свид Ілля ІСЛАМСЬКА КОНЦЕПЦІЯ СТАВЛЕННЯ ДО ЗАКОНУ ВАРТОСТІ	677
Семчук Дмитро АНАЛІЗ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «КОМУНІКАЦІЙНА КУЛЬТУРА СУСПІЛЬСТВА»	678
Сєдов Максим ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗМУ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	680
Смола Вероніка ФОРМУВАННЯ ІДЕОЛОГІЇ І КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ ПІД ЧАС РИНКОВИХ ВІДНОСИН	681
Соколовська Оксана ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ТА КУЛЬТУРИ ПІДПРИЄМЦЯ В УКРАЇНІ	682

Соколовський Віталій ЛЮДИНА В УМОВАХ РИНКОВИХ ВІДНОСИН	683
Соломон Михайло ЛЮДИНА ЯК ТВОРЕЦЬ І ТВОРІННЯ КУЛЬТУРИ	684
Солонина Остап ФІЛОСОФІЯ УСПІХУ МЕНЕДЖЕРА	685
Співак Владислав ГРОШІ ЯК ФЕНОМЕН КУЛЬТУРИ. ЇХ ВПЛИВ НА ЗМІСТ МЕНТАЛЬНИХ ПАРАДИГМ.	686
Стельмах Марта ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА: ПРОБЛЕМИ ТА СУПЕРЕЧНОСТІ ЇЇ СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ	688
Стечишин Юрій ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ УКРАЇНИ	689
Стрельченко Данило ПОНЯТТЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ.....	690
Сула Андрій ГРОШІ ЯК ПРЕДМЕТ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОГО ДИСКУРСУ	692
Сута Костянтин ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ.....	693
Сухарська Вероніка НАУКА ТА ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА	694
Танчук Софія РЕЛІГІЯ ТА ГРОШІ	695
Тарасюк Віола НАУКА І ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА	697
Татарчук Оксана ПОТРЕБИ, ІНТЕРЕСИ ТА ЦІННОСТІ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ	698
Торішний Богдан ГРОШІ ЯК ФЕНОМЕН КУЛЬТУРИ, ЇХ ВПЛИВ НА ЗМІСТ МЕНТАЛЬНИХ ПАРАДИГМ	699
Троцька Юлія ФІЛОСОФІЯ ОСОБИСТИХ РІШЕНЬ БІЗНЕСМЕНА	701
Уколова Марія ЕКОНОМІЧНА СВІДОМІСТЬ ТА ЇЇ РОЛЬ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	702
Українець Діана УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА КУЛЬТУРА В КОНТЕКСТІ НАДБАНЬ СВІТОВОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ.....	703
Уторопчук Роман СУЧАСНИЙ СВІТ КРИЗЬ ПРИЗЬМУ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ	704
Федик Адам ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ В ХХІ СТОЛІТТІ	706
Федіков Віктор ВПЛИВ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ КРИЗИ НА САМОРЕАЛІЗАЦІЮ ОСОБИСТОСТІ	707
Федорів Дмитро ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ.....	709
Федорович Олена ПОНЯТТЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ.....	710
Фелик Діана ПРОБЛЕМА УНІКАЛЬНОСТІ ЛЮДСЬКОЇ ОСОБИСТОСТІ В ЦІННІЙ ПАРАДИГМІ СОЦІУМУ ЕКОНОМІЧНИЙ ТИП ЛЮДИНИ ЗА С.М.БУЛГАКОВИМ.....	712
Фертюк Антон ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ СЕНСУ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ ЕПОХИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ.....	714

Франасюк Богдана ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	715
Халімон Олексій СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ТУРИЗМУ ЯК ФОРМИ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ЛЮДИНИ	716
Хлань Олександр ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ Г. СКОВОРОДИ ТА СУЧАСНІСТЬ	718
Хомік Вікторія ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКО-ЕКОНОМІЧНОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ	719
Хоміцький Олександр ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ	720
Цапко Олександр ЕВОЛЮЦІЯ ГРОШЕЙ В РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ МИСЛЕННЯ: ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД	721
Циганюк Вероніка ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	723
Цінцірук Мар'ян ДИНАМІКА ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СВІТУ МОЛОДІЖНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ	724
Цюрупій Артем ВПЛИВ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ КРИЗИ НА САМОРЕАЛІЗАЦІЮ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ	725
Чайка Тарас ПРОБЛЕМА УНІКАЛЬНОСТІ ЛЮДСЬКОЇ ОСОБИСТОСТІ В ЦІННІСНІЙ ПАРАДИГМІ СОЦІУМУ	726
Червінська Катерина ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ.....	728
Черкас Максим ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.	729
Чорний Дмитро ГРОШІ ЯК ФЕНОМЕН КУЛЬТУРИ, ЇХ ВПЛИВ НА ЗМІСТ МЕНТАЛЬНИХ ПАРАДИГМ	730
Чубак Артур ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ У СУЧАСНОМУ СВІТІ	732
Чубак Олександр РЕЛІГІЯ ТА ГРОШІ	733
Чуланова Анна ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ	734
Шандрівська Вікторія, ЕТИКА БІЗНЕСУ	736
Швайка Роман ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ТА КУЛЬТУРИ ПІДПРИСМЦЯ В УКРАЇНІ.	736
Швець Людмила ФІЛОСОФІЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ БІЗНЕСМЕНА.....	737
Шмігель Ольга ФІЛОСОФІЯ УСПІХУ МЕНЕДЖЕРА	738
Шпак Максим ЛЮДИНА ЯК ТВОРІННЯ І ТВОРЕЦЬ КУЛЬТУРИ	739
Шпак Христина РОЗВИТОК ДУХОВНОГО ЖИТТЯ ЯК НЕВДІЄМНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ РОЗБУДОВИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВИ.....	740
Щипанська Ірина НАУКА І ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА.....	742

Яворський Владислав НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ	743
Ягнич Йосип ВПЛИВ ВИРОБНИЦТВА НА СПОСІБ ЖИТТЯ СУСПІЛЬСТВА	745
Якимець Юлія ГРОШІ ЯК ПРЕДМЕТ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОГО ДИСКУРСУ	745
Яковенко Тетяна ЕВОЛЮЦІЯ ГРОШЕЙ В РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ МИСЛЕННЯ: ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД	747
Якубовський Максим ПРОБЛЕМА ГУМАНІЗАЦІЇ ГЛОБАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	748
Янко Христина КИТАЙСЬКА ТРАДИЦІЯ ФІЛОСОФСЬКОГО ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМ УПРАВЛІННЯ	750
Ярошевський Руслан ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ	751
Ясинська Руслана НАУКА І ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА	753
Ящик Роман РОЗВИТОК ДУХОВНОГО ЖИТТЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ РОЗБУДОВИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ	754
Ящук Юлія АНАЛІЗ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «КОМУНІКАЦІЙНА СТРУКТУРА СУСПІЛЬСТВА»	756
Джугла Надія, ГОРОБЕЦЬ АНТОНІНА МОРАЛЬНА ЦІННІСТЬ ПРАЦІ: ФІЛОСОФСЬКОГО – КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ	757
Джугла Надія, Приймак Маріна ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ МУЗИКИ ЯК СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО ФЕНОМЕНУ	758
Джугла Надія, Рибачок Мар'яна КОСМОПОЛІТИЗМ: ЙОГО ПРИЧИНИ ТА СУЧАСНІ ПРОЯВИ	760
Джугла Надія, Сидорова Юлія МІСЦЕ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ	761
Джугла Надія, Юрчук Софія СОЦІАЛЬНА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ТА ЇЇ СУТНІСТЬ	762
Джугла Надія, Яремкевич Людмила ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ГРОМАДЯНСЬКОСТІ	763
Джугла Надія, Безкоровайна Сніжана ЕВОЛЮЦІЯ ФІЛОСОФСЬКИХ УЯВЛЕНЬ ПРО ЛЮДСЬКІ ЦІННОСТІ	765
Джугла Надія, Голяш Юлія САМОТНІСТЬ ЛЮДИНИ У СУЧАСНОМУ СВІТІ	766
Джугла Надія, Кривко Ольга ЕТИКА БІЗНЕСУ	768
Джугла Надія, Пакош Ангеліна ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У СУЧАСНІЙ ВИЩІЙ ОСВІТІ: ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ	769
Джугла Надія, Ребекевіча Максим ГЕНЕЗИС ГРОШЕЙ: ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ	771
Джугла Надія, Саз Ірина ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СВІТУ МОЛОДІ	772
Джугла Надія, Чорна Світлана СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ СВІДОМОСТІ	774
Джугла Надія, Яцковей Ірини ПОТРЕБИ, ІНТЕРЕСИ ТА ЦІННОСТІ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ	775

<i>Джугла Надія, Любовіцька Юлія</i> ФЕНОМЕН САМОТНОСТІ У ЖИТТІ ЛЮДИНИ	777
<i>Джугла Надія, Тетяна Буряк</i> ПОТРЕБИ, ІНТЕРЕСИ ТА ЦІННОСТІ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ	778
<i>Джугла Надія, Венгер Зоряна</i> НАУКА І ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА	779
<i>Джугла Надія, Вихрущ Аліна,</i> ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ	780
<i>Джугла Надія, Врубель Юлія</i> НАУКА І ТЕХНІКА ЯК ПРЕДМЕТ ФІЛОСОФСЬКОГО ОСМИСЛЕННЯ	782
<i>Джугла Надія, Заторська Христина</i> ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ	783
<i>Джугла Надія, Крук Захар</i> ФІЛОСОФІЯ БІЗНЕСУ	785
<i>Джугла Надія, Лавринюк Микола</i> ЕКОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА ЯК СИСТЕМОТВОРЧИЙ ЧИННИК ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	787
<i>Джугла Надія, Лихавчук Євгенія</i> ЕТИКА ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ ПІДПРИЄМЦЯ	788
<i>Джугла Надія, Марінова Вікторія</i> ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ У СУЧАСНОМУ СВІТІ	789
<i>Джугла Надія, Матляк Анастасія</i> БОЖІ ЗАПОВІДІ ТА ЕКОНОМІКА	790
<i>Джугла Надія, Никифорчин Євгенія</i> ІДЕЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЛЮДИНИ В ЄВРОПЕЙСЬКІЙ КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНІЙ ТРАДИЦІЇ: ПАРАДИГМА РОЗВИТКУ	792
<i>Джугла Надія, Околович Віталій</i> УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА КУЛЬТУРА В КОНТЕКСТІ НАДБАННЯ СВІТОВОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ	794
<i>Джугла Надія, Подвич Олександра</i> ФІЛОСОФІЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ БІЗНЕСМЕНА	795
<i>Джугла Надія, Покиданець Анастасія</i> МАС-МЕДІА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ СУСПІЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ	797
<i>Джугла Надія, Попіль Анастасія</i> ЗНАННЯ – ЦЕ СИЛА	799
<i>Джугла Надія, Прокопюк Єлізавета</i> ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ: ПРОБЛЕМИ САМОВИЗНАЧЕННЯ	800
<i>Джугла Надія, Семенчук Ігор</i> СОЦІАЛЬНА ПРИРОДА ГРОШЕЙ В КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ	802
<i>Джугла Надія, Труш Володимир</i> ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ	804

ПЛАТФОРМА 1.

МАТЕРІАЛИ ONLINE КОНФЕРЕНЦІЇ «ШЛЯХИ ТА ЗАСОБИ ЕФЕКТИВНОГО НАЦІОНАЛЬНОГО СПРОТИВУ УКРАЇНЦІВ РОСІЙСЬКІЙ АГРЕСІЇ: ПОЛІТИКО- ІДЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ»

*Гончарук-Чолач Тетяна,
д. філос. н., професор,
завідувачка кафедри політології та філософії ЗУНУ
Юлія Хрущ, студентка групи Пол-41*

ВПЛИВ ТОТАЛІТАРНИХ ЗАСАД НА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ У ПЕРІОД ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕПОХИ

Актуальність дослідження. Явище глобалізації все більш інтенсивно демонструє себе в усіх галузях суспільного життя – від економіки до політики, від освіти до культури. Особливо це помітно у сфері сучасних міжнародних відносин як інтерсуб'єктивному феномені, який особливо чутливий до інтеграційних та уніфікаційних трендів. Те, що раніше здавалося дуже далеким, тепер існує у модусі «близького» [8]. А те, що було близьким, раптом віддаляється від нас і стає доступним з будь-якої точки світу. Однак поряд з явищем інтеграції останнім часом все більш помітні дезінтеграційні тенденції, наприклад, регіоналізації та локалізації. Питання глобалізації та антиглобалізації розгортається на фоні неймовірного технічного прогресу, інформаційної революції, демографічних змін росту населення, а також екологічної кризи. За такої ситуації непросто зрозуміти, як саме має розгортатися глобалізація, які сили та інтереси стоять за її переможною ходою. Осмислення векторів консолідації чи розрізнення пролягає через концептуалізацію її ціннісних засад, що могли б втамувати агресивність людства і стати основою умиротворення конфліктів, що характерні для сучасності. Вочевидь, вагомим кроком виокремлення концептуальних основ проблематичної сфери глобалізації, у рамках яких спеціалісти з міжнародних відносин змогли б проаналізувати історичний досвід, виявити «дух епохи» сучасності та здійснити антиципацію майбутнього. Така візія має передувати практичним крокам у сфері міжнародних відносин, адже лише осмислений рух веде до прогресу.

Виклад основного матеріалу. Поняття толерантності є концептуальною основою процесів світової інтеграції, які прийнято називати глобалізацією. Але залишається багато питань як імплементувати цю настанову у практику міжнародних відносин. Звертаючись до Декларації принципів толерантності, що була підписана у 1995 р. членами ЮНЕСКО, ми знаходимо її визначення як «повага, прийняття та правильне розуміння багатого різноманіття культур нашого світу, наших форм самовираження та шляхів проявів людської індивідуальності. Виходячи з такого формулювання, поняття міжкультурної толерантності, у нашому розумінні формулюється, як складне ментальне утворення, що відображає установку на активну співпрацю з представниками інших етносів. Міжетнічна толерантність може тлумачитися як властивість етнічної спільноти чи її окремого представника, що характеризується готовністю визнати та прийняти легітимність культури, традицій, цінностей, поведінкових та комунікативних моделей, стилів життя інших народностей. Вона проявляється у витримці та самовладанні, здатності людини тривало витримувати вплив іншої культури без зниження адаптивних можливостей [4]. При визначенні толерантності важливо уникати отождолення цього поняття з поняттями терпимості. У іншому випадку така помилка призводить до надання першій ознак пасивності. Терпимість може виявитися у різних критичних ситуаціях та у випадках складного міжособистісного вибору супроводжується стресовими ситуаціями, напругою, проявами фрустрації. Очевидно, що така позиція врешті-решт ризикує призвести до «вибуху» та міжетнічних конфліктів різних форм і масштабів. Сприйняття толерантності як терпимості містить у собі значний конфліктогенний потенціал також тому, що терпіння часто-густо стає причиною відсутності супротиву т.зв. «соціальному злу», що може призвести до виникнення різноманітних системних проблем. Також не можна не згадати ще один термін, який часто вживається поряд з поняттям толерантності, – політкоректність. Зазвичай, її визначають як модель поведінки, що виключає дії та слова, які ображають та дискримінують представників різних груп, у тому числі й етнічних. У поняття політкоректності також входить неприпустимість проявів сексизму, ейджизму, расизму, поділу людей на «нормальних» та «неповноцінних» на різноманітних підставах тощо. Різні формати толерантності можуть призвести до різних наслідків, сприяти налагодженню міжетнічних відносин, консолідувати суспільство, з одного боку, та навпаки, стимулювати розвиток конфліктів та міжетнічної напруги, з іншого. Важливим є не лише формат толерантності, який прийнятий у суспільстві, але й наявність

або відсутність різних форматів толерантності відносно різних етнічних груп. У контексті подібних явищ у розвитку світової спільноти першочергово необхідним є формування культури толерантності та побудови т.зв. толерантної картини світу. Спираючись на дослідження І. Бабич та О. Родіонової, можемо виділити такі три моделі побудови толерантної картини світу: асиміляція, мультикультуралізм, міжкультурний діалог [1]. Виходячи з цього, зазначимо, що навідміну від толерантно-демократичного суспільства тоталітаризму властивий культ дії заради дії, яка здійснюється поза та без рефлексії. Звідси підозрілість щодо інтелектуального світу. Культура сприймається як потенційний носій критичного ставлення [7]. Ще однією рисою є повне неприйняття критики. Якщо в цивілізованому світі наукове співтовариство поважає несприйняття як основу розвитку науки, то тоталітаризм сприймає несприйняття як зрадливість і навіть як знак іншості. Найперші гасла фашистських рухів були спрямовані проти іновірців, що вказує на расизм. Заради згуртування нації в основі тоталітарної психології закладено одержимість ідеєю змови. Громадяни повинні почуватися оточеними ворогами, зовнішніми та внутрішніми. Ця тактика активно використовувалася як у наступальних військових діях Гітлера, так і в масовому винищенні Сталіним свого народу всередині країни (справа лікарів, боротьба з троцькістами, космополітами тощо). Оскільки життя є вічною боротьбою, пацифізм є неприйнятним. Ворог має бути знищеним, у результаті буде досягнутий повний контроль над світом. Свідоме життя розуму становить дуже малу частину порівняно з його несвідомим життям. У колективній душі інтелектуальні здібності індивідів і, відповідно, їхня індивідуальність зникають, різноманітне потопає в однорідному, і гору беруть несвідомі якості» [6, с. 133–135]. Відбувається знеособлення розумів, параліч ініціативи, поневолення колективною душею індивідуальної душі. Отже, зникнення свідомої особистості, переважання особистості несвідомої, однаковий напрям почуттів та ідей, що визначається навіюванням, і прагнення негайно перетворити на дію навіяні ідеї – ось головні риси, що характеризують індивіда в натовпі. Він уже перестає бути самим собою і стає автоматом, у якого своєї волі немає. Примітно, що ці риси притаманні масам не тільки в момент революційного екстазу, а й у повсякденному житті. [3]. Разом із тим максималізм у мисленні поєднується з надзвичайною інерцією в повсякденному житті, яка залишається навіть після падіння тоталітарного режиму. Не можна не погодитися з думкою В. Ключевського про те, що поки ми захоплювались тим, як реформи впливають на суспільство, ми не помітили, як суспільство змінювало саме ці реформи [2, с. 7]. Всі переконання маси вдягаються в релігійні форми чи соціальні ідеї. Наслідком є нетерпимість та фанатизм, властиві багатьом масовим рухам. Релігійне почуття мас виявляється у формі обоження свого вождя і приписування йому містичної сили, сліпого підпорядкування його велінням, бажання поширювати їх, прагнення дивитися як на ворогів на всіх, хто їх не визнає [7]. При цьому не має значення, чи належить таке релігійне почуття до Бога, ідола, героя, вождя або політичної ідеї – з того моменту, як у ньому виявляються названі риси, воно має релігійну сутність. Г. Ле Бон вказував: «Натовп потребує релігії, оскільки всі вірування, політичні, божественні та соціальні, засвоюються нею лише в тому випадку, якщо вони наділені релігійною формою, що не допускає заперечення. Якби було б можливо змусити натовп засвоїти атеїзм, він висловився би в такій же палкій нетерпимості, як і будь-яке релігійне почуття, й у зовнішніх формах скоро перетворився на справжній культ» [5, с. 163]. Саме така релігійна одержимість властива радянському атеїзму 1920–1930-х рр. У СРСР марксизм-ленінізм став світською релігією – світоглядом, способом сприйняття світу з великою часткою віри. Більшість людей набули в соціалізмі віру, де революція виступала як акт творіння нового світу. Вони були сповнені впевненості в можливості перетворення людини та світу, відчуття своєї визнаності нести «дух революції». Цей фанатизм був схожий на релігійний фанатизм. Ідею комунізму люди знаходили гідною, щоб заради неї жити і за неї померти. Це давало їм почуття правоти, великий стимул та ентузіазм. Поняття «ентузіазм» дуже близьке за значенням до «віри» та «фанатизму» [1, с. 164]. роль усіх великих вождів полягає в тому, щоб створити віру – все одно, релігійну, політичну, соціальну або віру в якусь справу, людину чи ідею. Влада вождів дуже деспотична, але цей деспотизм і змушує їй підкорятися. «У душі натовпу переважає не прагнення свободи, а потреба підпорядкування; натовп так хоче коритися, що інстинктивно підкоряється тому, хто оголошує себе її володарем» [8, с. 194]. Тоталітарне мислення виявляється в практиках повсякденності. Тоталітарні рутини або домінування профанного над сакральним породжує так само рутинні та профанні практики повсякденності. Тут тоталітарний тиск обмеженої свідомості повною мірою розкривається в найрізноманітніших діях. Сучасні дослідження відзначають багатошаровість, диференційованість, дискретність життя форм масової свідомості у просторі та часі [2]. Масовість свідомості домінує і сьогодні в розумі пострадянської людини. В умовах, коли основні елементи громадського суспільства є незрілими, розпад звичних авторитарних структур, які підтримували відносний громадський порядок, призвів у країнах, де будується демократія, до економічного і політичного хаосу, правового нігілізму. [38] Масова покірливість народу, що була успадкована від попередніх поколінь, пасивність, очікування мудрого правителя, безвір'я – все це породжує масову депресію, відсутність прагнення до будь-яких змін [1, с. 8]. Досі залишилося багато тих, хто прагне повернутися назад, до мурашника. Сучасні технології викликають перспективу виникнення якісного популізму (за термінологією У. Еко) за допомогою телебачення та Інтернету, які здатні уявити емоційну реакцію відібраної групи громадян як «судження народу». Численні публікації в цьому напрямі демонструють стурбованість про те, що все менше залишається простору для «національно-ритуального» та «художньо-образного» спілкування. Реклама визначає потреби/задоволення: «відтягнися», «розслабся», «розважайся». За допомогою медіа влада виробляє індивіда з керованими гедоністичними установками. Постійна низка розваг відволікає увагу від дійсних проблем у суспільстві. Людина, яка живе у світі нескінченних детективів, мильних опер, розважальних ток-шоу, не здатна критично

оцінювати реальність і чинити їй опір [3, с. 32]. Особливо наочно така тенденція помітна в схильних до авторитаризму режимах. У всіх зазначених випадках тоталітаризм у мисленні та тоталітарні практики породжують системні обмеження і призводять у результаті до тоталітаризму в найширшому сенсі. М. Єгуньова показує особливості формування тоталітарної культури в мисленні, тоталітарної свідомості та, відповідно, тоталітарних практик на різних рівнях повсякденності [3]. Велике значення у зниженні впливу на мислення тоталітарного чинника має реалізація концепту «багатомірне мислення» [4].

Висновки. Тоталітарний чинник безпосередньо звужує мислення, доводячи його до анігіляції. Розширення ж мислення дозволяє збільшити його глибину і всеосяжність, звільняючи цим суб'єкта від кайданів тоталітарності. Зниження тоталітарного тиску на мислення сприятиме звільненню індивіда від тоталітарного тиску в практиках повсякденної діяльності.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Ітенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гюфе Отфрід. Демократія в епоху глобалізації. Київ: ППС-2002, 2017. 436 с
3. Джоліф Д. Дискурс (discourse). Енциклопедія постмодернізму / За ред. Ч. Е. Вінквіста та В. Е. Тейлора. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2020. С.126–128.
4. Лосик О. Семантичний та історико-філософський зміст поняття «сучасність». Вісник Львівського університету. Серія філософські науки. 2019. Вип. 22. С.127–135.
5. Павленко Ю. Глобалізація та цивілізаційні зрушення сьогодення. НАН України, 2014. 102 с.
6. Ролз Джон. Теорія справедливості. Пер. з англ. О. Мокровольський. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2020. 822 с.
7. James Nickel, the entry «Human Rights» in Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2021. URL:<http://plato.stanford.edu/entries/rights-human/>
8. Waters M. Globalization: next generation London; N. Y.: Routledge, 2019, 185 p.

СОЦІОПОЛІТИЧНІ ІДЕЇ Г. ГЕГЕЛЯ ТА ЇХ КРИТИКА.

Актуальність дослідження. Науковий аналіз та пізнання сутності держави і права вперше на фундаментальному рівні зробив німецький філософ, засновник діалектичного вчення, в основі якого лежить система поглядів об'єктивного ідеалізму, Георг Вільгельм Фрідріх Гегель (1770-1831) [8, с. 31]. Політико-правові погляди знайшли відображення в його працях: «Феноменологія духа» (1806), «Наука логіки» (1812-1816), «Енциклопедія філософських наук» (1817), «Філософія права» (1821), «Філософія всесвітньої історії» (1821-1822), «Англійський білль про реформу 1831 р.» (1831).

Виклад основного матеріалу. Протягом останнього століття важлива частина гегелівської науки була присвячена підтвердженню науковій відданості Гегеля свободі та соціальній справедливості, навпаки від звинувачень у нетерпимості та надмірному консерватизмі. Від прочитання Рудольфом Гаймом та іншими філософами «Філософії права» та як спроби узаконити авторитарне правління Пруссії [2, с. 71] до зображення гегельянства Карлом Поппером як «відсутньої ланки» між Платоном і сучасною формою тоталітаризму» [5, с. 343], багато критиків Гегеля базували свою критику на поверхневому розумінні його ідей, зводячи його доволі унікальний опис справді вільного суспільства до якогось націоналістичного режиму, де «державна — це все, а індивід — це ніщо» [1]. Тим часом, деякі критики пішли іншим шляхом, зосередились на розгляді акцентів Гегеля на «людській та громадянській свободі — зокрема на свободі вибору, свободі слова та свободі володіти власністю та обмінюватись нею — як на визначальній рисі ліберального, а не консервативного політичного проекту» [3]. Це стосується французького філософа Віктора Кузена, для якого Гегель був глибоко лібералом, не будучи анітрохи республіканцем, або з Джоном Ролзом, у чийх Лекціях з історії моральної філософії Гегель вважався «доволі прогресивним лібералом, сильно орієнтованим на реформи» [9, с. 71]. З одного боку, хоча сучасні державні устрої, передбачені Гегелем, не є повністю демократичними, і хоча деякі їх елементи явно недемократичні, гегелівське розуміння свободи як основи універсальної спільноти взаємовизнаних індивідів є однією із найцікавіших ідей в його політичній науці. Більше того, науковці вважають, що такий підхід може призвести до розвитку нового та багатшого розуміння демократії, яке було б здатне подолати деякі окремі надто консервативні тези Гегеля, залишаючись вірним його загальному філософському посланню. З іншого боку, хоча в політичній філософії Гегеля, безсумнівно, є ліберальні елементи, і хоча Гегель поділяє деякі твердження Локка, Джона Стюарта Мілла та Ролза про специфічну природу соціальних норм та інститутів, науковці стверджують, що ці погляди підтримуються не через їхню ліберальну цінність, але через їхню відповідність філософській системі, початкова точка якої є протилежністю лібералізму. Мета сучасних науковців, однак, «не полягає в тому, щоб запропонувати вичерпний опис Гегелівської критики лібералізму, але щоб обговорити його теорії політичного представництва» [4, с. 31]. Точніше, важливо показати, що відмова Гегеля від ліберального визначення свободи містить ключ до розуміння одного з найбільш суперечливих аспектів усієї його політичної системи, а саме його глибокої недовіри до представницької демократії. Хоча це правда, що Гегель, як і Руссо, дуже критично ставиться до виборчої системи, якій зараз віддають перевагу більшість західних країн, його погляд на соціальну справедливість є багато в чому суворішим, ніж той, який зазвичай існує сьогодні. Щоб пролити світло на цей очевидний парадокс, потрібно поглянути на теорію взаємного визнання Гегеля та його критику теорій суспільного договору [7]. Разом з Гегелем філософи вважають, що ліберальний наголос на індивідуальній свободі не враховує притаманно діалектичну природу людської свободи, а отже, нездатний обґрунтувати справді демократичну систему суспільного визнання. Після цього важливо звернутися до теорії сучасної держави Гегеля, викладеної в «Нарисах філософії права», і до його поглядів на політичне представництво. Відмова Гегеля схвалити справді демократичну виборчу систему випливає не з відкритого заперечення демократичних цінностей, а з гострого усвідомлення ризиків, які така система обов'язково несе в собі, якщо вона не залучена до інших форм політичної участі [8].

Висновки. Г. Гегель розрізнив поняття держави і громадянського суспільства. Також, він розглянув державу в 3-х вимірах, і розробив концепцію громадянського суспільства як такого. Державно-правова концепція Г. Гегеля стала синтезом платонівських та аристотелівських поглядів на державу як цілісний механізм, з впливом християнства і лібералізму, визнанням індивідуальних прав і свобод, та рівності усіх індивідів перед законом. Г. Гегель розробив політико-правове вчення про розподіл влади в державі. За ним влада поділяється на законодавчу, урядову та владу правителя. Проте, на відміну від Канта, тут немає судової влади. Такий поділ філософ вважав гарантією свободи та єдності держави.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20

3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Коваль, І., Коваль М. Видатний філософсько-правовий твір (до 200-річчя публікації «Філософії Права» Гегеля). Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки 3.31, 2021. С. 70-78.
5. Рябека Є. Теоретико-методологічні засади дослідження проблем демократії в історико-філософському дискурсі. Освітній Дискурс. 2019. С. 75-87.
6. Ateeq, M. Hegel's Idea of Nation State and its Totalitarian Character: Focus on Karl Popper's Critique of Hegel. Chicago: Springer., 2021
7. Buchwalter, A. Hegel and Capitalism. Albany NY: State University of New York Press. 2018.
8. Gilbert, B. The Vitality of Contradiction. Hegel, Politics and the Dialectic of Liberal Capitalism. Montreal: McGill-Queen's University Press., 2019.
9. Ocaу, J. Hegel on the Paradox of Democracy. Kritike 14.2. 2020.С. 6

ВИНИКНЕННЯ ТА СТАНОВЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З РОЗГЛЯДУ ЗВЕРНЕНЬ ГРОМАДЯН

Актуальність дослідження. В період становлення та функціонування громадянського суспільства в Україні актуального значення набуває розвиток інституту звернень громадян. Він є основою зв'язків громадянин з державою. Право громадян на звернення гарантується Конституцією України (стаття 40). В ній визначено, що громадяни України мають право звертатися до органів публічної влади та місцевого самоврядування з будь-якими проблемами, а ті відповідно повинні допомогти (при можливості) їх вирішити. У ній також встановлено обов'язок органів публічної влади та публічних службовців розглядати звернення й надавати обґрунтовані відповіді.

Виклад основного матеріалу. Право на звернення є важливим конституційно-правовим засобом захисту громадян. Однією із організаційно-правових гарантій дотримання прав і свобод людини і громадянина. Вони включають дві складові:

- звернення громадян є однією із форм участі населення в публічному управлінні. У вирішенні державних і суспільних справ. Можливістю активного впливу громадянина на діяльність органів публічної влади та місцевого самоврядування [6, 17]. Сьогодні це вимагає якісно нового підходу до розкриття потенціалу волевиявлення людей в процесі формування та реалізації публічної політики;
- спосіб відновлення порушеного права громадянина через подання до органів публічної влади скарг, заяв і клопотань. Це є механізмом виконання соціальних обов'язків публічної влади [1, 15].

Здатність держави забезпечувати належний захист законних інтересів громадян залежить від правильного функціонування адміністративно-правових механізмів реалізації прав громадян, від чіткого й ефективного реагування влади на їхні звернення. Досвід показує, що українські громадяни активно користуються своїм правом на звернення. Варто наголосити, що становлення інституту звернень громадян в різний період було різним. В радянський час розвиток роботи зі зверненнями до органів публічної влади було обумовлене багатфункціональним характером її діяльності. Також бажанням продемонструвати здатність державного апарату захистити права трудящих. Поступово розвивалося законодавство про звернення громадян. Видавалися численні відомчі акти, які були спрямовані на підвищення рівня організації цієї роботи. Заяви і скарги громадян використовувались як причина до ліквідації найодіозніших проявів беззаконня. Партійні комітети на різних рівнях самі брали участь у розгляді звернень. А органи публічної влади часто робили це за їх вказівкою. Популярність такої практики була значною мірою пов'язана з тим, що громадяни здебільшого не мали права оскаржувати незаконні діяння через суд, через це змушені були мовчати [7, 67]. Тоталітарний характер існування радянського політичного режиму дуже обмежував можливості у цій сфері. Окремі соціальні верстви були фактично позбавленні права на правовий захист, а в 30 – 50 рр. ХХ ст. можливість об'єктивного розгляду скарг на свавілля каральних відомств була повністю виключена. У той час існувала суперечність між задекларованими цілями соціалістичного будівництва та обмеженням прав і свобод. Особливо це стосувалося політичних прав, за рівнем розвитку яких і визначається ступінь демократичності держави. Інститути звернень не оминула тотальна бюрократизація партійного і державного апарату влади, через це можна стверджувати, що вони були неефективні [2]. Підняття діяльності інституту з розгляду і вирішення звернень на якісно новий рівень стало можливим за умов демократизації суспільства. Після того, як Україна здобула державну незалежність. Першим кроком у цьому напрямку стало превалювання правозахисної діяльності в роботі органів публічної влади, збільшення прав громадян, особливо політичних. Розуміння ролі звернень громадян, як важливої складової зміцнення демократії, правового, громадянського суспільства стало ідейною основою прийнятого в 1996 р. Закону України «Про звернення громадян» [5]. Ним визначені вимоги до оформлення звернень. А також порядку їх прийняття й розгляду посадовими особами, де встановлюється заборона переслідування громадян за звернення та заборона розголошення відомостей, які містяться у зверненнях громадян. Тут варто зазначити, що спеціальні нормативно-законодавчі акти, які регулюють відносини у даній сфері, відсутні у багатьох державах Європейського Союзу. Наприклад, у Великобританії та Франції право громадян на звернення до публічних органів зафіксовано лише на конституційному рівні та не регулюється спеціальними законами.

Висновки. Таким чином, організація роботи зі зверненнями громадян є одним із пріоритетних напрямів діяльності всіх без винятку органів публічної влади та місцевого самоврядування в українській державі.

Список використаних джерел

1. Адміністративно-процедурний кодекс України [Електронний ресурс]: Законопроект від 18 липня 2008 р. № 2789.: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=2789&skl=7
2. Батанов О. В. Конституційно-правовий статус територіальної громади в Україні: монографія. К. : Концерн «Видавничий дім «Ін Юре», 2015. 512 с.

3. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
4. Каменська Н.П. Інститут звернень до публічної адміністрації: поняття та характерні особливості. Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». 2018. № 2(6).: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2012/n2/12knptko.pdf>
5. Ковальчук І.С. Правове регулювання розгляду звернень. Актуальні проблеми держави і права. Вип. 36. Одеса: Юридична література, 2017. С. 182-185
6. Rosenbaum Allan. Strengthening local governance by insuring ethical and accountable public management: one challenge of a democratizing world. Miami, Florida: Florida International University. 2018. 14 p.
7. Salon Serge. Renforcer l'ethique dans le service public: a propos d'une enquete de l'OSDE. Cahiers de la Fonction Publique et de l'Administration. 2018. № 196. p. 22-24.

ДОВІРА ДО ІНСТИТУТУ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ: АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕНЬ

Актуальність дослідження. Проблема медіадовіри є дуже актуальною в інформаційному суспільстві та вивчається з використанням різноманітних підходів. Деякі дослідники роблять акцент «на точності інформації, яка транслюється через мас-медіа, різноманітності думок та значенні розкриття контексту події. Інші звертають увагу на проблеми «таблоризації»» [6, с. 12]. Сьогодні проблема медіадовіри є актуальною для більшості країн світу. Згідно з даними Edelman Trust Barometer [4, с. 8; 10, с. 9], у 15 із 27 країн, де проводилося дослідження, рівень довіри до мас-медіа у 2021 р. знизився порівняно з 2020 р. Зазначимо також, що у більшості країн показник рівня довіри не перевищує або ледве сягає 50 %. Серед країн, де рівень довіри збільшився, – Індонезія, ОАЕ, Індія, Нідерланди, Франція, Південна Корея, Італія, Іспанія, Росія, США, Польща, Туреччина. У Китаї, Сінгапурі, Мексиці, Бразилії, Канаді, Німеччині, Австралії, Аргентині, Великій Британії, Швеції, Ірландії та Японії, навпаки, спостерігається зниження рівня довіри. Найбільший кредит довіри мають медіа Індонезії, ОАЕ, Індії та Китаю, а найнижчий – Туреччини, Японії, Польщі та Швеції. У глобальних масштабах рівень довіри до мас-медіа продовжує знижуватися. Згідно з даними дослідження Edelman Trust Barometer [1; 9], у 2019 р. рівень довіри до ЗМІ сягав 57 %, але за два роки знизився на 6 % – і у 2021 р. сягнув 51 %. У США, згідно з даними дослідження Інституту Геллапа, проведеного Ребекою Ріффікін [3], рівень довіри до мас-медіа поступово знижується, а у 2021 р. він сягнув рекордно низької позначки у 40 %.

Виклад основного матеріалу. В Україні дослідження з визначення рівня довіри до мас-медіа проводяться у межах вивчення довіри до соціальних інститутів Київським міжнародним інститутом соціології, Українським центром економічних та політичних досліджень імені О. Разумкова, Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва, Інститутом соціології НАН України, Інститутом Горшеніна, PR/DIGITAL компанією Noblet Media CIS, дослідницькою компанією GFK, компанією з маркетингових досліджень TNS та Independent Researching Group. Результати соціологічного моніторингу «Українське суспільство: моніторинг соціальних змін» за період з 1992 по 2021 рр. дають змогу дійти висновку щодо стрімкого зниження рівня довіри до мас-медіа серед українців за згаданий період [9, с. 479; 2, с. 401]. У 2012-2013 роках спостерігається незначне підвищення рівня довіри до ЗМІ, але починаючи з 2013 р. криза довіри до мас-медіа швидко набирає обертів. У 2021 р., порівняно з 2013 р., частка громадян, які зовсім не довіряють ЗМІ, збільшилася втричі, сягнув позначки у 23% [7]. Автори дослідження «Українське суспільство» пов'язують подібні зміни із загостренням економічної конкуренції на рекламному ринку. «Обсяги реклами (яка є одним з головних джерел доходу ЗМІ) залежать від кількості та якості аудиторії, тому економічна конкуренція призводить до загострення конкурентної боротьби за аудиторію, що може впливати на поліпшення якості контенту та якості самого ЗМІ. «Збереження довіри громадян як потенційних споживачів інформаційного продукту» є об'єктивною умовою виживання мас-медіа на медійному ринку» [5, с. 253–254]. У грудні 2021 р. Київський міжнародний інститут соціології (КМІС) провів всеукраїнське опитування громадської думки «Омнібус», присвячене визначенню рівня довіри до соціальних інститутів та груп, під час якого було опитано 2 022 респонденти з усіх областей України (окрім АР Крим) [6]. Згідно з результатами цього дослідження, рівень довіри до мас-медіа помітно знизився (порівняно з попередніми роками), а баланс довіри до ЗМІ став негативним. Окрім того, спираючись на результати цього дослідження, зауважимо, що «ЗМІ довіряють переважно представники старшого покоління і громадяни із середньою освітою, водночас рівень довіри молодіжної групи та групи населення з вищою освітою до ЗМІ та інших соціальних інституцій і груп знизився. Згідно з даними дослідження соціологічної служби Центр Разумкова станом на листопад 2021 р., розподіл відповідей українців на питання, якою мірою респонденти довіряють таким соціальним інституціям, відрізняється від попередніх років. Наприклад, на відміну від даних 2015 р., згідно з якими «російським ЗМІ» довіряло майже 40 % респондентів (й у переліку інститутів вони посідали четверте місце за рівнем довіри), у 2021 році вони мають найменший відсоток довіри (7,7 %), до того ж, – найвищий відсоток недовіри (83,2 %). Українським ЗМІ повністю довіряє 5,7 % українців, переважно довіряють – 46,7 %. Серед інституцій, які користуються довірою українців у 2021 р., українські ЗМІ посідають третє місце (51,8 % українців, які повністю довіряють та переважно довіряють ЗМІ) – за церквою (64,5 %) та збройними силами України (57,9 %). Процент довіри до інших інституцій не перевищує 50 %» [4, с. 8]. Засоби масової інформації в Україні протягом тривалого часу залишалися одним із соціальних інститутів з найбільшим показником рівня довіри населення. Проте у 2021 р. (що підтверджують результати моніторингу теленовин, проведеного Інститутом соціології НАН України) відбулося різке зниження довіри до ЗМІ та перевищення рівнем недовіри рівня довіри. [9]. Згідно з даними дослідження компанії TNS, присвяченого вивченню рівня довіри до соціальних інститутів (2015–2021 рр.), «українці більше довіряють сім'ї, колегам, сусідам, тобто безпосередньому своєму оточенню, а також армії, благодійним організаціям, церкві, патрульній поліції та банкам, ніж ЗМ» [8]. Серед зазначених тем українці найбільше уваги приділяється «інформаційній війні» та

«негативним показником якості журналістики», а сьогодні це, звичайно стосується російсько-української війни і всього того, що з нею пов'язано. Також, згідно з результатами аналізу українських досліджень медіапростору країни, відзначимо превалювання кількості досліджень з інституційної довіри, де довіра до ЗМІ розглядається узагальнено – як довіра до соціального інституту в цілому. Соціальні мережі зустрічаються як альтернатива джерела отримання інформації про політичні події у дослідженні свободи слова в Україні [10].

Висновки. Таким чином, незважаючи на затвердження соціальних медіа як повноцінного інформаційного ресурсу сучасного суспільства, відзначається невивченість проблеми довіри до цього типу ЗМІ. Соціальні медіа та російсько-українська війна в Україні вплинули на розвиток медіапростору. В умовах кризової ситуації, як вже відзначалося, люди звертаються за інформацією в першу чергу до мас-медіа. Але особливої уваги потребує проблема розповсюдження масової інформації через соціальні медіа, оскільки вони виступають потужним інформаційним ресурсом з широкою аудиторією.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
2. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
3. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Політична взаємодія як комунікативний процес: засоби масової інформації та політична пропаганда. Політичне життя. № 1. 2021. С.45-69
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т., Чигур Р. Ю., Джугла Н. В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі. Науково-теоретичний альманах «Грані». Т. 24. № 12. 2022. С. 12-29
6. Закон України про рекламу. Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=270%2F96-%E2%F0>.
7. Крайнікова Т. Зона найближчого розвитку інформаційних інтересів медіаспоживачів: обґрунтування поняття в теорії масової комунікації. Українські медіа 2021: проблеми моделювання медійного контенту: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. К. : Інститут журналістики, 2021. 290 с.
8. Falkheimer J. Geographies of Communication: The Spatial Turn in Media Studies. Göteborg: Nordicom, 2016. 309 p. Access mode: www.ep.liu.se/ecp/015/040/ecp015040
9. Stults B. Media Space. Xerox PARC, 2019. 24 p. Access mode: <http://people.cs.vt.edu/~srh/Downloads/Media%20Space%20Report>
10. Triana, K. D. L., & Yanti, N. P. E. D. Neuro-Linguistic Programming: Solutions to Improve Nurse Self-Efficacy. 2018. pp. 18–27.

ВИКОРИСТАННЯ НЕЙРО-ЛІНГВІСТИЧНОГО ПРОГРАМУВАННЯ В ПОЛІТИЦІ

Актуальність дослідження. Основна мета політичної кампанії, яка полягає в підтримці або зміні уподобань адресата, передбачає неідентичність і викривлення інтерпретації об'єктивної реальності, як її фундаментальний атрибут, ці сутнісні положення науки дозволили б виділити основні сегменти політичної реклами як певна складова сучасного комунікативного простору [2, 45]. Це стало поштовхом до виникнення ідеї «абсолютної незалежності».

Виклад основного матеріалу. Професійне використання НЛП у політичному процесі зазвичай має довгострокові наслідки, оскільки окремі особи/групи/громадськість проголошують натхненні НЛП ідеї своїми власними. Роздуми про те, що тільки підготовка навчання політика в США коштувала дуже дорого – нікого не зупиняло. Після передвиборної кампанії Рональда Рейгана політики особливо зацікавилися техніками нейро-лінгвістичного програмування, під час яких активно використовувалися досягнення та розробки НЛП. Методи нейро-лінгвістичного програмування стали основним робочим інструментом виборчих кампаній у всіх країнах світу. В Україні, де політична боротьба має тенденцію до загострення техніки НЛП активно використовуються (особливо останнім часом) для досягнення політичних перемог. З цієї точки зору думка вітчизняного політолога С. Нестеренка, висловлена напередодні виборів до Верховної Ради України у 2019 р., особливо, що вони передбачували для розвитку та деталей майбутньої політичної конкуренції. Політологи окремо відзначають процес модернізації політичної зброї та її конкуренцію. «В даний час для впливу на свідомість людей часто використовують нейро-лінгвістичне програмування та гіпноз, що впливає на технології, що надають перевагу в політичних іграшках, «Переможцем стане той, хто застосує кращі оперативні навички»» [9, 44]. У 2016 році світ пережив шок – до влади в одному з найвпливовіших штатів прийшов одіозний бізнесмен, республіканець Дональд Трамп. Незважаючи на всі прогнози, цей суворий і місцями неконтрольований чоловік зумів обійти свою головну конкурентку – Хіллари Клінтон. Америка очікувала появи першої жінки-президента, але пророцтва про її перемогу не справдилися. Питання, яке ми ставимо, можна сформулювати так: які конкретно інструменти використовував у своїй передвиборчій кампанії президент США Дональд Трамп? У фокусі дослідження – концепція маніпуляції, а саме маніпуляції за допомогою НЛП (нейро-лінгвістичного програмування). Тут це поняття розглядається в контексті теорії та практики масової комунікації. Почнемо з того, що «маніпуляція - це поняття, яке може об'єднати рекламу, піар і всі засоби, які формують стійкі суспільно-політичні погляди людини і спонукають її до певної політичної діяльності. Маніпуляція в політичному піарі є однією з найпопулярніших тем для дискусій як у професійному середовищі, так і серед звичайних людей» [1, 78]. НЛП представляє особливий інтерес для професійної діяльності політиків і практики політичного реклами. В умовах інформаційного суспільства ефективність будь-якої діяльності, в тому числі й політичних відносин з громадськістю, значною мірою визначається успішним використанням інформаційно-комунікаційних технологій, що швидко розвиваються. Традиційно прийоми і методи публік рілейшн, що використовуються в політиці, постійно вдосконалюються разом з урізноманітненням інформаційних можливостей і комунікаційних ресурсів. Незважаючи на те, що в першу чергу техніки і методи нейро-лінгвістичного програмування застосовувалися для досягнення досить гуманних і благих цілей, сьогодні ця техніка є переважно маніпулятивною. Як правило, «НЛП - це спрямований вплив на свідомість людини або групи людей з метою зміни їх поведінки. Процес зміни чогось вимагає визначення меж моралі. У нашому випадку мова йде про межі застосування НЛП і моральну відповідальність практиків, які володіють техніками нейро-лінгвістичного програмування» [5, 2]. Нейро-лінгвістичне програмування тісно пов'язане з психологією, оскільки досліджує методи впливу на людину або групу людей. Щоб вивчити і зрозуміти принципи цих методів, необхідно зануритися в вивчення людської психіки і з'ясувати, що думає людина, як вона ставиться до того чи іншого явища. НЛП, як і будь-який інший напрям у психології, прагне розробити механізми, які могли б підвищити ефективність спілкування. Безсумнівно, що «НЛП має бути в полі політичних стратегів, однак не слід відводити провідну роль нейро-лінгвістичному програмуванню в політичній комунікації» [6, 23]. Наприклад, «під час передвиборчих перегонів активно використовуються технології чорного піару. Мета полягає не в тому, щоб дискредитувати або знищити опонента, а в тому, щоб змусити його сумніватися і вивести з рівноваги. Чорний піар б'є по основних характеристиках конкурента, по болючих місцях. Якщо це станеться, то велика ймовірність того, що атакована особа, опинившись у несподіваній і неприємній ситуації, відреагує на неї публічно непропорційно, а не дискредитує себе» [3]. На етапі підготовки до виборчої кампанії команда політика має справу з наукою, а про НЛП взагалі ніхто не згадує. Нейро-лінгвістичне програмування вже застосовувалося на етапі підготовки гасел і дебатів. «Послідовники нейро-лінгвістичного програмування стверджують, що використання технік та інструментів НЛП може значно вплинути на результат виборів» [7, 5-9]. Існує безліч прикладів використання НЛП у політичній агітації. Для прикладу, «існував слоган «Тільки

[прізвище політика] або буде гірше!» спочатку активно використовувався в агітаційних матеріалах починаючи з президентських виборів 2012 року, які мали явні ознаки програмування свідомості, що було помітно і в друку, і в кольорах, і в емоційному посиленні (пізніше його замінили гаслом «Тільки [прізвище політика] і буде краще!», даючи глядачеві можливість «видихнути» [8]. Друга серія плакатів виконана в тому ж стилі, але з використанням інших кольорів. Тобто на першому етапі людей налякали, а потім показали вихід із ситуації». Таким чином, нейро-лінгвістичне програмування в політичній сфері може виступати як частиною «чорної PR-кампанії» і бути спрямованим на наклеп на опонента, а також інструментом для покращення іміджу та підвищення рівня довіри. Тепер перейдемо до використання НЛП у передвиборній кампанії Дональда Трампа. У його виборчій кампанії можна виділити принаймні дві основні складові: контент та імідж. Зміст кампанії розуміється так: «обрана Трампом політична політика та його певні плани щодо вирішення різних питань. Іміджева складова стосується «фронту» кампанії, тобто публічних заяв, висловлених вербально та невербально» [8, 11-40]. Головне гасло кампанії Трампа ««Ми повернемо Америці велич» саме по собі є маніпуляцією, оскільки його зміст незрозумілий, що підтверджують численні дебати. Мабуть, мова йде про повернення «золотого віку» США» [3]. Проте політичні піарники та лінгвісти відзначають, що «гасло Клінтон «Stronger Together» було набагато слабшим за «Make America great Again», оскільки останнє легко трансформувалося у зручні аббревіатури та хештеги #MAGA, які зіграли особливу роль у просуванні Трампа у соціальних мережах» [6]. Крім того, Дональд Трамп майже не зробив заяв, які можна було б легко прояснити, або пропозицій, які були б хорошими для якнайшвидшого впровадження. Так, наприклад, він пообіцяв побудувати стіну на кордоні з Мексикою, оскільки вважав, що мігранти завдають серйозної шкоди американцям. Важливо розуміти, що недвозначні та грубі висловлювання Трампа є частиною його стратегії, і він свідомо підбурював до скандалів якомога більше людей, тому про спонтанність та емоційність тут говорити не доводиться. Варто також згадати мову, яку використовував Дональд Трамп. «Зустрічаючись зі своїми виборцями, він звертався до людей простою, зрозумілою для всіх мовою. Трамп представив прості меседжі, які склалися лише з кількох пунктів. Передвиборча кампанія Дональда Трампа доводить, що нейро-лінгвістичне програмування дозволяє, перш за все, запам'ятатися публіці. При застосуванні технік НЛП неважливо, що говорить людина, важливіше те, як вона це робить. Спровокувавши серію скандалів, Трамп забезпечив популярність і впізнаваність своїй персоні» [9, 58]. Слід зазначити, що механізми маніпуляції вивчені не до кінця, а тому ми не можемо з упевненістю сказати, що деякі маніпулятивні техніки є ефективними та/або остаточними. Таким чином, можна виділити такі основні риси застосування нейро-лінгвістичного програмування в політичній сфері: «інтенсивне та систематичне використання практично всього спектра потенційних об'єктів впливу (персона - угруповання - велика маса)» [5, 14]. Насправді лише «бізнес має такі характеристики у процесі застосування НЛП. Оскільки саме цей підхід може вирішити основні політичні проблеми суспільства, то, як досягається, використовується та підтримується влада, наголошує на впливі методів нейро-лінгвістичного програмування на маси. Наголошується на конфіденційності використання технології НЛП. Якщо основною відправною точкою у практиці медико-психологічного консультування є розуміння клієнтом основ перед застосуванням нейро-лінгвістичного програмування, навіть у бізнесі та політиці використання імперських психологічних технік приховано, оскільки вони є своєрідною ефективною зброєю у боротьбі з конкурентами. для клієнтів/виборців, а не як засіб вирішення індивідуальних/групових/суспільних проблем у політиці/бізнесі між електоратом і покупцями» [2, 37]. Різко зріс рівень цинізму серед ініціаторів, які використовують технології НЛП у потенційно шкідливих цілях, і використання НЛП технології можна розглядати як подібне маніпулювання над конкретними людьми. Такі люди повинні мати істотно понижений персональний моральний поріг [4]. Суть його в тому, що система поглядів особистості, зміна світогляду, пристосовується до неї, пристосовується до інших частин системи (найближче оточення, група, в яку він входить, суспільство загалом, як варіант – отримання політичних лідерів). «Частота та інтенсивність використання технології НЛП на унікальному «Ефекті піраміди влади». Суть цього впливу, як правило, полягає в збільшенні періодичності і частоти застосування психотехнік у ході боротьби за право прийти до влади на вищому рівні. Це пояснюється кількома причинами:

а) з ростом посади тобі потрібно мати більшу підтримку електорату на який треба продовжувати ефективно впливати;

б) через інтелектуальну складність НЛП не всі політики здатні оволодіти хоча б його основами, а у світі політики ці знання вже досить активно перетворюються на своєрідний «джентльменський набір», наприклад англійська мова, тобто політика у поглядах вищих ешелонів влади;

в) комплексне сприйняття психотехнік нейро-лінгвістичного програмування, передових технік, що складаються з існування чітко визначених і впорядкованих алгоритмів дій, з іншого боку, дуже обмежена кількість справжніх експертів у галузі науки, які призводить до формування/існування кіл» [2, 3].

Висновки. Нейро-лінгвістичне програмування, яке може навчати та надавати психологічну та методологічну підтримку політикам – ціна їхніх послуг є чималою. Відсутність вираженої/об'єктивної оцінки реального впливу технік нейро-лінгвістичного програмування на соціальні процеси. Діапазон оцінок у ЗМІ та громадській думці дуже широкий: від міфологізації до перебільшення ролі НЛП, яке не встояло в процесі бомбардування суспільної свідомості. Політики які говорять що можуть робити «все і вся» та «тут і тепер» - не здатні зробити «це», і це визнає що вони займаються політичним шарлатанством і обманом у соціально-політичному зрушенні в бік відвертої недооцінки цих технологій. Громадській думці нав'язується демонізація психотехніки НЛП та ідея про те, що така технологія є негуманною. Зворотний бік цього —

намагання/небажання зрозуміти її суть [3]. Це так само, як звичайний кухонний ніж, також може бути знаряддям вбивства або знаряддям приготування їжі залежно від ситуації. Все залежить від моралі, позиції та намірів людини, яка використовує методи нейро-лінгвістичного програмування для впливу на соціальні процеси.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний експурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
5. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
6. García-Allen J. Maslow's pyramid: the hierarchy of human needs. Psychology and Mind. Retrieved from: <https://psicologiaymente.com/psicologia/piramide-de-maslow>.
7. Hollander J and Malinowski O. The effectiveness of NLP: Interrupted time series analysis of single subject/data for one session of NLP coaching. Journal of Experiential Psychotherapy, 2017. pp. 41-58.
8. Triana, K. D. L., & Yanti, N. P. E. D. Neuro-Linguistic Programming: Solutions to Improve Nurse Self-Efficacy. 2018. pp. 18–27.

*Рудакевич Олег,
доктор політичних наук, професор
Західноукраїнського національного університету,
академік Академії політико-правових наук України*
*Рудакевич Марія,
доктор наук з державного управління, професор
Тернопільського національного
технічного університету імені Івана Пулюя,
академік Академії політико-правових наук України*

МІФ ПРО «ДЕНАЦИФІКАЦІЮ» УКРАЇНИ: ФАЛЬШИВІ АРГУМЕНТИ Й ФАКТИ ТА ЇХ СПРОСТУВАННЯ

Міфи, незважаючи на те, що вони базуються не стільки на достовірних даних, скільки на припущеннях, віруваннях та переконаннях і характеризуються наявністю неправдивих образів, ілюзій та утопій, продовжують відігравати істотну роль у політичному житті країн і народів. Особливо наполегливо їх формують і втілюють у життя «чорні піарники». Вони переслідують егоїстичні та корпоративні інтереси з метою маніпуляції громадською думкою і реалізації злочинних інтересів. У цьому відношенні усіх перевершила путінська пропаганда. Використовуючи міфічні образи та звинувачення на адресу України, росія розв'язала 24 лютого 2022 р. повномасштабну, нічим не спровоковану війну, яка спричинила сотні тисяч людських жертв та чисельну руйнацію поселень у центрі Європи. Не зважаючи на всю очевидність абсурдності звинувачень українців у неонацизмі, теоретичний і практичний інтерес представляє аналіз способів формування ідеологічного підґрунтя путінської агресії (відвертих і латентних), що є *метою* нашого дослідження.

Спочатку звернемо увагу на практичне втілення у діях рашистів основної закономірності сучасних політичних міфів, на яку звертав увагу Е. Кассіер у праці «Техніка сучасних політичних міфів». «Політик, – писав він, – священик нової, абсолютно ірраціональної і загадкової релігії, але коли він пропагує цю релігію, то діє винятково методично: ніщо не залишається непродуманим, кожен його крок обґрунтований і зважений» [3]. У цьому можна переконатися, проаналізувавши маніпуляції одного з ідеологів рашизму Т. Сергійцева, висловлені у статті «Что россия должна сделать с Украиной», опублікованої 3 квітня 2022 р. російським державним інформаційним агенством «РИА Новости». Виклад змісту статті Сергійцева зробили українські журналісти наступного дня під назвою «рф обґрунтовує геноцид: державне видання пояснює, чому Україну та українців слід знищити» [8].

Відповідно до сформульованої Т. Кассіером закономірності, в риториці рашистів чуємо зосереджені в міфі про «денацифікацію» України основні ціннісні орієнтири та цілі неоімперської політики: відродити в тому чи іншому вигляді російську імперію, для чого необхідно підкорити Україну. З цією метою в інформаційний простір цілеспрямовано запускаються фальшиві аргументи і факти, щоб нав'язати населенню країни та світовій спільноті думку, мовляв, існують об'єктивні підстави для здійснення каральної експедиції (т. зв. СВО – спеціальної військової операції) проти ворожих російській державі українців.

Міф про «денацифікацію» України своєю основою має міф про «нацифікацію» України внутрішніми та зовнішніми політичними чинниками. У статті Сергійцева стверджується: «Нацифікація України тривала понад 30 років – починаючи, як мінімум, з 1989 року, коли український націоналізм набув легальних та легітимних форм політичного самовираження і очолив рух за «незалежність», кинувшись до нацизму». Далі, для того, щоб скрити відверту брехню, автор підкреслює: «Особливість сучасної нацифікованої України – в аморфності та амбівалентності, які дозволяють маскувати нацизм під прагненням до «незалежності» та «європейського» (західного, проамериканського) шляху розвитку...». Для ідеолога рашизму важливим завданням є прив'язати міфічний український «нацизм» до західного світу, адже той підтримує право українців на суверенне існування. Рашисти стверджують, що «колективний Захід сам є проєктувальником, джерелом і спонсором українського нацизму, тоді як западенські бандерівські кадри та їхня «історична пам'ять» – це лише один з інструментів нацифікації України». Для підсилення останньої ідеї Сергійцев голосливо підкреслює, що «український нацизм вільний від... політтехнологічних по суті рамок та обмежень, вільно розгортається як фундаментальна основа будь-якого нацизму – як європейський і, у найбільш розвиненій формі, як американський расизм». Брехливий логічний ланцюжок завершується фразою про те, що «перелічене не робить український нацизм «лайт-версією» нацизму німецької доби першої половини ХХ століття» (Цит. за: [8]).

Як бачимо, політтехнолог рашистів свідомо ототожнює поняття «націоналістична» та «нацистська» партія і представляє ситуацію так, нібито в незалежній Україні такого роду партії мають повноту влади.

Насправді, власне українські політичні партії: УРП, УДП, УХДП, ЛПУ та ін. виникають лише на початку «горбачовської перебудови». Але серед них не було жодної націоналістичної партії. Це були консервативні, правочентристські (національно-демократичні) та ліберальні за ідеологією організації. Найбільший авторитет у патріотично налаштованого населення мала створена в 1989 р. з різних неформальних демократичних груп громадсько-політична організація «Народний рух України за перебудову», яка в умовах незалежності України у 1993 р. була зареєстрована Міністерством юстиції як політична партія. Але вона ніколи не мала більшості у парламенті. За інерцією значна кількість населення, особливо східних та південних регіонів України, тривалий час підтримувала ліві політичні сили.

Перша націоналістична за ідеологією Соціал-Національна партія України була створена уже після проголошення суверенітету України у вересні 1991 р. і зареєстрована Міністерством юстиції у 1995 р. У 2004 році партія змінила назву на Всеукраїнське об'єднання «Свобода» і у 2006р. вперше взяла участь у парламентських виборах, але не пододала прохідний бар'єр. Безуспішною для неї була також виборча парламентська кампанія 2007р. Під час місцевих виборів 2010 року «Свобода» досягла значних успіхів лише у Західній Україні, ставши впливовою політичною силою в обласних, районних та інших місцевих органах влади.

У 2012 році, за президентства Януковича, коли став очевидним рух правлячої Партії регіонів на посилення союзу України із росією й підпорядкування їй, «Свобода», яка мала на озброєнні «Програму захисту українців», отримала істотну підтримку в багатьох регіонах України (10,44%), створивши доволі впливову фракцію чисельністю 37 народних депутатів у Верховній Раді України [5]. Після втечі Януковича до Росії та створення нової коаліції, ВО «Свобода» у 2014 р. увійшла до парламентської більшості та вперше отримала місця в уряді України, який очолював правочентрист Арсеній Яценюк (один із лідерів партії «Народний фронт»).

Однак, за результатами позачергових виборів до Верховної Ради 2014 року, «Свобода» не пройшла прохідний бар'єр у багатомандатному окрузі, набравши 4.71 % голосів [1]. Подібне сталося і в 2019 р. Ні Конгрес українських націоналістів, ні Організація українських Націоналістів, «Правий сектор», «Національний корпус» та інші націоналістичні партії після Революції гідності не мали фракцій у ВРУ.

Партії «Наша Україна» Віктора Ющенка, ВО «Батьківщина» Юлії Тимошенко та інші впливові у свій час проукраїнські партії у ВРУ, були правочентристськими – ліберально-консервативними. Не забуваймо, що у 90-х роках минулого століття у Верховній Раді України була комуністична більшість КП. У подальші роки до ВРУ обиралися навіть відверті проросійські партії: Партія регіонів, ОПЖЗ та ін. Нині парламентська більшість належить ліберальній політичній партії «Слуга народу», яка на виборах 2019 р. отримала 43,16% голосів за пропорційною виборчою системою та 130 мандатів у мажоритарних округах, що загалом дозволило отримати 254 депутатських місць, тобто мати міцну парламентську більшість [2]. Представник цієї партії Володимир Зеленський обраний у 2019 р. Президентом України.

Слід ще раз звернути увагу на безпідставні звинувачення рашистами Заходу у становленні українського «неонацизму», стверджуючи, що український нацизм – це «європейський і, у найбільш розвиненій формі, американський расизм», а також, що саме «колективний Захід сам є проєктувальником, джерелом і спонсором українського нацизму. (Цит. за [8]).

Однак, відомо, що в Німеччині, яка є провідною силою Європейського Союзу, нацистська ідеологія заборонена. В інших країнах Заходу представники націоналістичних партій вельми рідко обираються у парламент. Фракція націоналістичних та регіональних політичних партій у Європейському парламенті (Європейський народний альянс) є найменшою і маловпливовою у представницькому органі ЄС. Звинувачувати український політикум у європейському чи американському расизмі – також абсурд.

Щодо «западенських бандерівських кадрів», які ніби-то сприйняли настанови західних неонацистів, то де ж вони при владі? Їх немає ні у Кабінеті Міністрів України, ні в офісі Президента, ні в керівних органах ВРУ? Львівщина на останніх парламентських виборах у своїй більшості проголосувала за правочентристську «Європейську солідарність», яка ніколи не позиціонувала себе як націоналістична партія, а місто Львів не проголосував за лідера порошенківської партії в регіоні на посаду мера обласного центру.

Міфологема про український «неонацизм», за задумом рашистських політтехнологів, мала стати ідейною основою, логічно-емоційним оправданням «Спеціальної військової операції».

Справжні, але приховані аргументи на користь такої «військової операції», а насправді повномасштабної війни проти суверенної держави, мають, на нашу думку, такий політичний сенс: а) заблокувати повернення України в сім'ю європейських народів, її вступ в ЄС та НАТО; б) підірвати її економічний та військовий потенціал; в) скомпрометувати українство, його національну культуру перед лицем цивілізованого світу, в яких ніби-то панують неофашистські та неонацистські ідеали й устремління; г) силоміць анексувати південно-східні території сусідньої держави, багаті на енергоносії та інші корисні копалини; д) позбавити Україну можливості виходу до моря, щоб нейтралізувати її торговельний потенціал; е) змусити багатомільйонний народ іти у форватері російської держави, її пропаганди; є) скористатися інтелектуальним та генетичним потенціалом української нації для подолання власної гострої демографічної кризи; ж) відновити процес асиміляції українців

у російське етнонаціональне середовище, щоб назавжди заблокувати можливість повернення їх до ідеї власної суверенної держави; 3) відродити на цій основі свою політику як наддержаву з її імперськими амбіціями та устремліннями.

Така амбітна мета допускала необмежені, в т.ч. злочинні воєнні, економічні, морально-психологічні та інші методи підкорення народу. Ось про які шляхи та засоби упокорення українців ведуть мову рашисти, про що відверто твердить Сергєйцев:

– «нацисти, які взяли в руки зброю, мають бути максимально знищені на полі бою. Не слід шукати суттєвих відмінностей між ЗСУ та так званими нацбатами, а також територіальною обороною, що приєдналася до цих двох видів військових формувань»;

– «крім верхівки, винна й значна частина народних мас, які є пасивними нацистами, посібниками нацизму. Вони підтримували нацистську владу та потурали їй. Справедливе покарання цієї частини населення можливе лише, як несення неминучого тягара справедливої війни проти нацистської системи»;

– «подальша денацифікація цієї маси населення полягає у перевихованні, яке досягається ідеологічними репресіями (придушенням) нацистських установок та жорсткою цензурою: не лише у політичній сфері, але обов'язково також у сфері культури та освіти» (Цит. за [8]).

Але рашистам цього замало. Вони мріють тотально знищити одну із найдавніших та найбільших націй Європи та сучасного світу: планують провести «деукраїнізацію» та «деєвропеїзацію» українців. Щодо першої мети кремлівський політтехнолог заявляє, що «денацифікація неминуче буде й деукраїнізацією – відмовою від розпочатого ще радянською владою масштабного штучного роздмухування етнічного компонента самоідентифікації населення історичних Малоросії та Новоросії (Цит. за [8]).

Об'єктивних підстав для такого покарання українців, звісно, не було і немає. І взагалі, чи допустима навіть думка одного народу про інший такого змісту у психічно здорових людей? Український народ, як одна із найдавніших європейських націй, має гарантоване статуту ООН право на власну державу національного типу, якими є, наприклад, Польща, Франція, Іспанія чи Італія. У Ради Європи, Європейського Союзу, ООН та інших міжнародних організацій жодних претензій до України з цього питання не має. Українська держава завжди поважала права і свободи інших демократичних націй, національних меншин і корінних малочисельних народів, що проживають на її території. Отже, звинувачення України, її влади та народу у неонацизмі мають суто суб'єктивний, надуманий, корисливий і фальшивий характер.

Міфи про нацифікацію українців та про потребу денацифікації України, як і будь-який інший політичний міф, не передбачає перевірки на істинність зазобованою рашистськими ЗМІ аудиторією. Це пов'язано з тим, що «символізуючи та абстрагуючи факти і явища суспільного життя, – міф завжди «сприймається свідомістю як реальність, над якою не слід замислюватися» [9]. У ньому «безумовно, превалює чинник віри» [9], яка закріплюється у політичній свідомості завдяки тенденційно підібраним та препарованим належним чином реальним фактам і подіям. У цьому, рашистська державна пропаганда не має рівних у світі. «Натовп, – зазначав фундатор соціальної психології Г. Ле Бон, – ніколи не прагнув правди, відвертається від очевидності, яка не подобається йому, і воліє поклонитися омані, якщо тільки омана приваблює його» [4].

Ще одна істина теорії і практики соціально-політичної міфології полягає в тому, що міфи вельми живучі конструкти, які не можна просто заперечити чи забути. Їх можна витіснити лише іншим, рівнозначним за емоційним напруженням та протилежним за змістом міфом [7, с. 352]. Оскільки на боці українського народу правда, міжнародне право, прагнення справедливості і збереження свого особистого й національного життя, то сформувати контрміфи проти т. зв. «денацифікації» України не складно. Вельми дієвими конкурентними «міфами», які швидко підтримала українська спільнота, є ідеї про те, що саме путінізм є сучасною версією неонацизму; що з нами Бог і вся прогресивна світова спільнота; що не Україна буде зруйнована у вогні війни, а саме рашистська держава. Аргументи і факти на їх користь знаходять повсюдне підтвердження, хоч кінцева мета, яка фігурує у зазначених тезах, носить ймовірнісний характер і вимагає підтвердження часом. Для української нації важливим є те, що віра в ці ідеї є непохитною і вона забезпечує морально-політичну консолідацію та високий бойовий дух українства.

Президент України Володимир Зеленський, маючи на увазі зміст зухвалої, спонукальної до терору статті кремлівського політтехнолога, підкреслив, що його «одкровення» є свідченням планів керівництва ерефії щодо здійснення геноциду українців і, що воно стане одним із доказів для майбутнього міжнародного трибуналу про воєнні злочини росії в Україні [6].

Список використаних джерел

1. Вибори до Верховної Ради 26 жовтня 2014. URL : https://ukraine-elections.com.ua/uk/election_data/vyboru_result/3
2. Вибори до Верховної Ради України 2019. Результати. URL : <https://www.pravda.com.ua/articles/2019/07/21/7221526/>

3. Кассіпер Е. Техніка сучасних політичних міфів. URL: <https://anthologyforthelazy.webnode.com.ua/ernst-kassirer-tehnika-suchasnikh-politichnikh-mifiv/>
4. Лебон Г. Психологія мас. URL: <https://knigogo.com.ua/knigi/psychologiya-mas/>
5. Парламентські вибори в Україні 2012. URL :
6. https://uk.wikipedia.org/wiki/Парламентські_вибори_в_Україні_2012
7. Прищепя Я. Зеленський: стаття РІА Новості «Що Росія повинна зробити з Україною» — доказ геноциду для трибуналу. URL: <https://suspilne.media/225218-zelenskij-statta-so-rosia-povinna-zrobiti-z-ukrainou-e-dokazom-genocidu-dla-tribunalu/>
8. Рудакевич О. М. Національна політична культура: теорія, методологія, український досвід. Моногр. Тернопіль : ТНЕУ, вид-во «Економічна думка», 2010. 456 с.
9. РФ обґрунтовує геноцид: державне видання пояснює, чому Україну та українців слід знищити. URL: <https://texty.org.ua/fragments/106221/u-rosiyi-pochaly-stvoryuvaty-ideolohichne-pidgruntya-dlya-vypravdannya-henocytu-ukrayinciv/>.
10. Шайгородський Ю. Ж. Міфологія як засіб моделювання політичної реальності. *Віче*, 2009. №15. <https://veche.kiev.ua/journal/1574/>.

ЗАСАДИ КОМПЛЕКСНОГО ПІДХОДУ ДО ЕФЕКТИВНОГО ПРОТИСТОЯННЯ РОСІЙСЬКІЙ АГРЕСІЇ.

Агресія Росії щодо України відкрито почалася в 2014 році з військової операції Збройних сил Росії із захоплення Криму та продовжилася окупацією частини східної України та повномасштабним вторгненням російських військ у лютому 2022 року [3; 5; 10]. Стратегічними цілями Кремля в цій агресії є знищення національної ідентичності України та здійснення геноциду українського народу [14]. Західний світ ще має сформулювати адекватні та ефективні засоби, механізми та політику протидії російській гібридній експансії [4], тому українцям необхідно виробити ефективний національний спротив цій агресії.

Мета цієї роботи полягає у визначенні та аналізі засад комплексного підходу до ефективного протистояння російській агресії.

Основні завдання дослідження включають:

- Вивчення різних аспектів російської агресії та її впливу на Україну з політичного, економічного, соціального та інформаційного точок зору.
- Аналіз ідентифікації уразливих сфер, де російська агресія може мати найбільший вплив, і визначення необхідних заходів для їх захисту та попередження.
- Визначення шляхів та засобів протидії впливу російської агресії на політичну депривацію в Україні.
- Вирішення зазначених завдань сприятимуть виявленню основних принципів та стратегій, які допоможуть Україні створити комплексний підхід до протистояння російській агресії, забезпечити свою безпеку та захистити свої національні інтереси.

Рух опору має залучати всі верстви українського суспільства, включаючи уряд, військових, громадянське суспільство та приватний сектор. Важливо розробити ефективну політику та механізми протидії російській пропаганді, яка прагне підірвати національну ідентичність та суверенітет України [5]. Крім того, український уряд має працювати над зміцненням своїх демократичних інституцій та сприянням верховенству права, а також усунути основні причини конфлікту на сході України [5; 8].

Ефективний національний спротив російській агресії потребує сильного лідерства. Лідер, який може надихнути та об'єднати людей до спільної мети, може значно підвищити ефективність зусиль національного опору. Триваючий конфлікт між Україною та Росією підкреслив важливість сильного лідерства під час кризи [1; 13].

Війна в Україні продемонструвала важливість єдиного фронту проти зовнішньої агресії, що передбачає співпрацю різних політичних партій, організацій громадянського суспільства та осіб, які поділяють спільну мету – захист нації від агресії [7].

Вторгнення Росії в Україну підкреслило важливість міжнародної підтримки в захисті від зовнішньої агресії. Підтримка інших країн може надати Україні дипломатичну, економічну та військову допомогу, що може значно підвищити її обороноздатність [9]. Утворення альянсів з іншими країнами має ґрунтуватися на спільних цінностях та інтересах і здійснюватися дипломатичними каналами. Тому створення та зміцнення альянсів з іншими країнами є вирішальним аспектом ефективного національного опору.

Одним із ключових ідеологічних аспектів ефективного національного спротиву є наголошення на українській національній ідентичності. Цього можна досягти через популяризацію національно-патріотичного виховання та підтримку української культури, героїв (як історичних, так і сучасних) та історії. Розвиток української державності може слугувати консолідуючим фактором розвитку країни [11]. Це може допомогти протистояти негативним і розкольніцьким ідеям, які поширює російська агресія [6].

Іншим важливим ідеологічним аспектом ефективного національного спротиву є просування демократичних цінностей і принципів [12]. Це включає захист прав людини, верховенство права та свободу слова, що може продемонструвати світові прогресивність нації, яка виступає за справедливість і рівність.

Окрім просування національної ідентичності та демократичних цінностей, ефективний національний спротив також передбачає протидію російській пропаганді та дезінформації [2]. Росія розробила складну систему дезінформації та пропаганди для виправдання своєї агресії та підриву суверенітету України [12]. Західний світ ще має розробити адекватні засоби протидії цій гібридній агресії [4]. Тому для України вкрай важливо вживати активних заходів для боротьби з дезінформацією та пропагандою. Це може включати підтримку незалежних ЗМІ та реалізацію ініціатив перевірки фактів.

Тривала гібридна війна в Україні, спричинена Росією, може викликати певну політичну депривацію - процес або стан, коли люди або групи втрачають свої політичні права, владу або можливість впливати на прийняття політичних рішень. У контексті дослідження про шляхи та засоби ефективного національного спротиву українців російській агресії, політична депривація має суттєвий вплив на населення України. Її наслідки стають проблемою, яка перекликається з політико-ідеологічним аспектом національного спротиву та має важливе значення для його ефективності. Шляхи та засоби ефективного національного спротиву в Україні мають враховувати негативний вплив Росії щодо політичної депривації. Нижче наведено деякі шляхи та засоби, які можуть бути ефективними в цьому контексті:

1. Розвиток і зміцнення демократичних інститутів є важливим аспектом національного спротиву. Це включає підтримку незалежних ЗМІ, розбудову незалежної судової системи, забезпечення прозорих та вільних виборів, а також створення ефективних механізмів громадського контролю.
2. Російська агресія супроводжується широкомасштабною дезінформаційною кампанією. Ефективний національний спротив передбачає активну контрпропаганду та поширення правдивої інформації. Це може бути досягнуто шляхом підтримки незалежних медіа, розробки освітніх програм з медіаграмотності та критичного мислення, а також активної присутності в соціальних мережах та міжнародному інформаційному просторі.
3. Для ефективного національного спротиву необхідна підтримка і співпраця з міжнародними партнерами. Україна має активно просувати свої інтереси на міжнародній арені, привертати увагу до порушень політичних прав та демократичних принципів, залучати підтримку у боротьбі з політичною депривацією.
4. Зміцнення громадського суспільства є важливим елементом національного спротиву. Це означає створення та підтримку незалежних громадських організацій, активну участь громадян у прийнятті рішень, сприяння активізації громадських рухів та масових протестів.
5. Забезпечення стабільного економічного розвитку є важливим фактором національного спротиву. Ефективна економічна політика, привертання інвестицій, розбудова сильної та конкурентоспроможної економіки допоможуть зміцнити незалежність та стійкість України перед російською агресією.

Ці шляхи та засоби національного спротиву враховують негативний вплив політичної депривації в Україні та спрямовані на забезпечення захисту політичних прав, мобілізацію суспільства та зміцнення демократичних цінностей.

Висновок. Вкрай важливо переглянути та посилити фундаментальні стратегії та підходи до національного опору. Ми відносимо до аспектів протидії російській агресії та її впливу на Україну зокрема такі: зміцнення військового потенціалу України; диверсифікація української економіки, а саме зменшення залежності країни від кількох ключових галузей промисловості та збільшення присутності різноманітних секторів, зменшення залежності України від російського імпорту та експорту, пошук іноземних інвестицій та партнерств; участь у міжнародних форумах та організаціях для підвищення обізнаності про ситуацію в Україні, залучення підтримки суверенітету та територіальної цілісності, послідовну діяльність над розбудовою міцних альянсів, поєднання дипломатичних зусиль, адвокації на міжнародній арені, діалогу з Росією на умовах України; заохочення участі та активності громадян, а також сприяння почуттю національної єдності та солідарності; диверсифікація джерел енергії; заохочення громадян до вивчення української історії, культури та мови, імплементації громадянсько-патріотичного виховання; аналіз та реакції влади щодо інформаційного простору України в контексті гібридної війни.

Вищезазначені аспекти протидії російській агресії співвідносяться з шляхами забезпечення стабільності політичної депривації населення та мають множинні точки дотику, а отже, триваючий конфлікт між Україною та Росією вимагає зазначеного комплексного та скоординованого підходу для ефективного протистояння російській агресії.

Список використаних джерел

1. Анатомія російсько-українського конфлікту (2014–2022 рр). URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/5937>
2. Викриття дезінформації – United States Department of State. URL: <https://www.state.gov/%D0%B2%D0%B8%D0%BA%D1%80%D0%B8%D1%82%D1%82%D1%8F...>
3. «Вистояли – переможемо!» – інформаційні матеріали. URL: bd-rda.od.gov.ua/vystoyal-y-peremozhemo/
4. Гібридна війна проти України: історія, інструменти, технології. URL: library.vn.ua
5. Ключові питання та відповіді про російську агресію. URL: mfa.gov.ua
6. Корупція в Україні – не політика. Монографія частина 2. URL: ipiend.gov.ua
7. Національний спротив та участь у територіальній обороні. URL: wiki.legalaid.gov.ua
8. Невідкладні заходи з протидії російській агресії з Криму. URL: www.ppu.gov.ua
9. Особливості гібридної війни РФ проти України. URL: www.ukrmilitary.com
10. Події, які сформували і зміцнюють Незалежність України. URL: www.radiosvoboda.org

11. Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання. URL: osvita.ua/legislation/Ser_osv/47154/
12. Про основи національного спротиву | LIGA:ZAKON. URL: ips.ligazakon.net/document/view/t211702
13. Україна 2022. Як не втратити свій шанс стати сильною. URL: uifuture.org
14. Ukraine: Freedom in the World 2023 Country Report. URL: freedomhouse.org/uk/country/ukraine/freedom-world/2023

ІДЕЯ СТВОРЕННЯ ВСЕСВІТНЬОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗАХИСТУ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВНИХ І НЕДЕРЖАВНИХ НАЦІЙ

Виходячи з потреб націй (державних та недержавних), які прагнуть побудувати такий світ, у якому кожна нація буде мати свою національну державу на своїх етнічних історичних землях, напрошується питання: чому за всю історію людства і до сьогодні нації так і не спромоглися створити світової організації, яка б опікувалася інтересами націй, захищала їх від організованого світового імперіалізму, що вміло маскується у його новій формі – у так званому «глобалізмі». Поодиноці жодна нація не в змозі протистояти потужним новітнім імперіям, їх політичним, військовим, фінансовим, економічним структурам, і сповна реалізувати свою національну ідею. У світовому співтоваристві не існує механізмів для захисту націй від зовнішньої агресії, колонізації, геноциду. Безсила у цьому і ООН – Організація Об'єднаних Націй (нація, в даному випадку означає «держава») – про що яскраво свідчить сучасна історія України, яка стала жертвою неоімперської рашистської держави.

Міжетнічні та міжконфесійні конфлікти до сьогодні ніхто не вирішував за допомогою правових засобів. Вони просто ігноруються, створюючи видимість спроби щось змінити, посилаючись на статут ООН, або придушуються військовою силою, залишаючи ці проблеми майбутнім поколінням. Імперські світові політичні, військові, фінансові та інші структури глибоко вивчають, контролюють і ставлять у залежність кожен націю, усі національні уряди та їхні економіки, проводячи політику на знищення національної ідентичності, затягуючи в різноманітні імперські утворення, союзи, організації.

Ми переконані, що нації світу здебільшого усвідомлюють небезпеку свого знищення через розмивання кордонів як захисної оболонки від напливу мігрантів, так і для захисту свого виробничого і економічного потенціалу; створення союзів, імперій, прихованої і відкритої колонізації народів, їх узалежнення, поступового нищення їх культури, мови, традицій та звичаїв, інших національних особливостей, і саме тому в найближчому майбутньому нації повинні об'єднуватися для вироблення спільної стратегії і тактики для вирішення наболілих проблем сьогодення, а головне – заблокувати спрямування реху людства у напрямку, який дозволяє безперешкодно збільшувати прибутки транснаціональних корпорацій, що перевершують бюджети багатьох країн.

Виходячи і постулату, що нація є природною основою існування та розвитку людства, то змішування неспоріднених націй – це спосіб їх знищення. Саме так в процесі глобалізації рухається сучасне людське суспільство, йдучи гібридизації різних рас (неспоріднених націй), яка несе деградацію та виродження. Ідея про існування різних видів людей, викладена у моїй статті «Гіпотеза походження людини (націй, рас)» [3], а також у монографії «Націоналізм як основа збереження та розвитку націй» (2019) [2] У ній обґрунтовується нагальна потреба у переосмисленні сучасної світоглядної концепції розвитку людського суспільства. У ній не заперечується багатоманітність людського роду. Ми, люди, дуже різні і це багатоманіття лише збагачує світ. Якщо говорити про мурах, їхні різні види, то не можливо стверджувати, що одні погані, і не потрібні, а інші кращі і їх потрібно зберігати. Тобто кожний вид має свої унікальні особливості, виконує свою особливу роль у загальному процесі розвитку життя на планеті Земля.

Наука досить консервативна, що пояснюється її залежністю від сформованого світогляду сучасного суспільства, яке на сьогодні прямує до повного змішування націй та рас, витіснення одними расами інших. Людство не однорідне, а складається з різних видів людей і їх змішування приводить до гібридизації та поступового виродження. Тому антигуманним буде замовчування цієї проблеми. Це аналогічно тому, коли б медицина знала про простий і дешевий спосіб лікування раку чи СНІДу, але свідомо приховувала цю інформацію, щоб продовжувати заробляти на людській біді. Два світогляди – імперіалістичний (космополітичний) і націоналістичний (етнонаціональний) – конфронтують між собою.

Нині значна частина людства вже втратила національну (етнічну) приналежність і лише наука дозволить зорієнтувати та повернути таких людей у напрямку до свого генетичного джерела. На даному етапі усі імперські утворення, які створили світові політичні, військові, фінансові та інші потужні структури, зацікавлені у применшенні ролі націй у світовій політиці, а точніше слід сказати, що нації виключені з цього процесу, що призводить до нав'язування космополітичного світогляду всьому людству.

За всю історію людства не було створено жодної міжнародної організації, яка б опікувалася інтересами етносів і націй, їх законного прагнення до суверенного існування та розвитку. Між тим, кожна нація має право на своїх етнічних землях заснувати власну національну державу. Наприклад, народ курдів постійно намагається донести до світу своє прагнення державності, але його не чують ні сусідні спільноти, ні віддалені. Ілюве

замороження конфліктів у різних частинах світу не вирішує етнічних проблем, а лише накопичує їх» залишаючи майбутнім поколінням.

Можна продовжувати стихійно рухатися по сучасних світоглядних орієнтирах, які ведуть до зникнуть нації. Тоді уже не буде що узгоджувати, навіть коли буде усвідомлення потреби створення відповідних інституцій. Можна заперечувати актуальність цієї ідеї і казати, що така організація існує: Організація Об'єднаних Націй. Але наголосимо ще раз, що назва цієї організації не відповідає її суті, бо цю міжнародну організацію створювали не нації, а держави й імперії. Підміна понять, брехня у назві та діяльності, яка закамфльована під інтереси певних латентних сил, які визначають і спрямовують розвиток людства у потрібному для них напрямку. Наприклад візьмемо росію, на території якої проживає багато етносів і націй, але представники від росії в ООН доносять там не проблеми цих спільнот, а відстоюють інтереси російської імперії. Жодна нація в умовах тотального імперського супроводу розвитку людства не здатна самостійно побудувати розвинену національну державу, бо їй це просто не дадуть – адже це буде прикладом для інших націй у їх відродженні.

Саме з цих причин визріла ідея про створення Всесвітньої Організації Інтересів Націй (ВОІН), аббревіатура якої буде вказувати на силове протистояння з імперським утворенням. ВОІН має боронити нації та створювати умови для її відродження й розвитку. Делегатами на цьому всесвітньому національному конгресі будуть представники націй (етносів), а не держав. На першому етапі становлення організації мають бути створені умови для обговорення проблем націй, їх вивчення, розроблення механізмів гармонізації стосунків націй, їх рівноправності та взаємодопомоги. Тобто, Україні, яка відчайдушно бореться за своє існування, проти колонізації російським імперіалізмом та ішими різновидами неоімперіалізму, слід відмовитися у входження у будь-які структури такого типу, та запропонувати Світові новий порядок, нове бачення розвитку людства. До честі України, наша держава нині дбає не лише про свої потреби та інтереси, а й про міжнародну безпеку, захист прав і свобод народів усього світу. Основні ідеї щодо нового світопорядку висловлені Президентом України у виступі у Вестмінстерському палаці у Лондоні перед британськими парламентарями та урядовцями 8 лютого 2023 року [1].

Список використаних джерел

1. Зупинити наступ агресії: новий принцип світової безпеки, що просуває Україна. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2023/02/9/7155837/>
2. Резнік А. С. Націоналізм як основа збереження та розвитку націй. Хмельницький. Видавець ФО-П Стасюк Л. С. 2019. 140 с.
3. Резнік А. С. Гипотеза происхождения человека (наций і рас). Журнал научных и прикладных исследований. 2014 (12). №1. С. 54.

КОНСОЛІДАЦІЙНА РОЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

В умовах протистояння українського суспільства російській агресії відбувається актуалізація ролі української національної ідеї задля пришвидшення перемоги над ворогом. Під час наукових дискусій істориків, політологів про минуле, сучасне та майбутнє нашої держави доволі часто обговорюється питання змісту та розвитку сучасної української національної ідеї. Ці обставини пробуджують інтерес до аналізу консолідаційної ролі національної ідеї в Україні [6, с. 9].

Поняття «політична консолідація» часто трактують як згуртування суб'єктів політичного процесу для вирішення об'єднаних проблем. Зміст процесу консолідації передбачає спільність завдань, політичної практики та загальних принципів взаємодії між суб'єктами [7, с. 358].

Вітчизняні етнополітологи Ю. Римаренко та І. Варзар пов'язують процес національної консолідації з процесом творення нації, який є довготривалим і складним. Національна консолідація – це процес, який направлений на посилення етнополітичних груп, які формують націю, утворення об'єднуючих цінностей та інститутів (політичних, економічних, соціальних) [2, с. 56].

Досліджуючи питання національної консолідації, А. Колодій стверджує, що ціллю для українських політиків повинна бути консолідована національна держава із сильним згуртуванням усіх громадян. Ключовим є процес консолідації української нації довкола спільної національної ідеї [3, с. 210].

У доповідній записці Інституту політичних і етнополітичних досліджень НАН України «Концептуальні засади визначення національної ідеї», складеній за дорученням Кабінету Міністрів України та опублікованій у книзі академіка І. Кураса «Етнополітологія. Перші кроки становлення», національна ідея визначається як «...суспільний проект загальнонаціонального масштабу, невід'ємною частиною якого є певне уявлення про об'єктивне становище нації, її цінності й проблеми, а також загальнонаціональні цілі та шляхи їхнього досягнення» [5, с. 633].

Професор О. Рудакевич стверджує, що національна ідея, яка змогла закріпитися в свідомості нації та її політичної еліти, виконує функцію основної детермінанти системи національної ідеології, проектів прогресивного розвитку держави [8, с. 145–146].

Отже, національна ідея – це визначена надмета, яку необхідно досягти. Це всезагальна мрія, яка консолідує складові нації для вироблення поступального вектору руху в майбутнє. Вона не може завжди перебувати в незмінному стані та має трансформуватися з часом, оскільки протягом свого поступового розвитку нація зазнає впливу нових проблем, що передбачає необхідність корегування національної ідеї [1].

Результати соціологічного дослідження групи «Рейтинг» 2023 року показують, що якщо у 2021 році більшість українців формували песимістичне бачення розвитку країни, то тепер більше половини заявляють про досить позитивний образ майбутнього держави. Важливим у цьому відношенні є показник схвалення вектору руху країни, який є найвищим за весь час досліджень (за рік зміни 70-80%), що формується на основі високої підтримки військово-політичного керівництва держави (довіра до ЗСУ зросла з 65 до 97%, до Президента – з 36 до 90%), віри в перемогу (становить 95%, тоді як ще в січні 2022 року становила 56%), високого приросту гордості за країну (виріс більш ніж вдвічі – з 34 до 75%), а також оцінки ставлення громадян до євроатлантичної інтеграції (87% підтримують вступ України в ЄС, 86% - у НАТО) [4].

Отже, потрібно зробити висновок, що на сучасному етапі війни українська національна ідея набула оновленого позитивного змісту. Ці позитивні зміни виражаються в тому, що згідно соціологічного дослідження значно консолідувалася українська етнічна нація; зрусифіковані представники суспільства спроможні усвідомлювати важливість значення української мови та культури; об'єднання нашого народу та різних його етнічних груп навколо української етнічної нації щораз засвідчує прогрес у формуванні української політичної нації [4]. Стратегічні конституційні цілі також набули чітких обрисів і втілення: Україна отримала статус кандидата у члени ЄС, ставши східним форпостом оборонного альянсу, а ЗСУ втілюють на практиці засади натівських нормативів.

Список використаних джерел

1. Букет Є. «Велика Україна» як новітня національна ідея країни-переможця. *АрміяInform*. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/12/13/velyka-ukrayina-yak-novitnya-naczionalna-ideya-krayiny-peremozhczya/> (дата звернення: 08.01.2023).

2. Іванов І. Етнонаціональна ідентичність в контексті формування і консолідації української політичної нації. *Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Серія Філософія. Політологія*. 2006. № 75. С. 54–58.
3. Колодій А. Ф. Національний вимір суспільного буття : монографія. Львів : Астролябія, 2008. 368 с.
4. Комплексне дослідження: ЯК ВІЙНА ЗМІНИЛА МЕНЕ ТА КРАЇНУ. ПІДСУМКИ РОКУ. *Соціологічна група Рейтинг*. URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/kompleksne_dosl_dzhennya_yak_v_yna_zm_nila_mene_ta_kra_nu_p_dsumki_roku.html (дата звернення: 24.05.2023).
5. Курас І. Ф. Етнополітологія. Перші кроки становлення. Київ : Генеза, 2004. 736 с.
6. Михальченко М. Національна ідея як регулятивна сила в загальнонаціональному та регіональному масштабах. *Регіональні версії української національної ідеї: спільне та відмінне* : зб. статей. Київ, 2005. С. 186.
7. Римаренко Ю. І., Курас І. Ф. та ін. Національно-державне будівництво: концептуальні підходи, сучасна наукова література / ред. Ю. І. Римаренко. Київ : Довіра, 1999. 559 с.
8. Рудакевич О. Три складові національної ідеї та їх актуальний зміст для України. *Суспільно-політичні процеси*. 2018. № 2(9). С. 145–180.

НАПРЯМИ І ФОРМИ СОЛІДАРНОЇ ПІДТРИМКИ БРИТАНЦЯМИ УКРАЇНЦІВ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ

Нічим не спровокована російська агресія проти України сприйнята світом, як грубе порушені норм міжнародного права та варварська поведінка держави у високотехнологічному та духовно розвиненому ХХІ столітті. США та цивілізована Європа стала на захист української нації та її молоді політії. Серед них своє лідерство у діях з підтримки українців з перших днів послідовно демонструє Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії. Діяльність цієї держави виступає прикладом солідарної підтримки пострадянської країни, які стали на демократичний шлях розвитку. Тому цей досвід заслуговує на вивчення та поширення з-поміж інших країн різних континентів.

Мета цієї роботи – розкрити напрями та форми солідарної підтримки британцями українців під час російської агресії.

Колишній прем'єр-міністр Великої Британії Борис Джонсон, підкреслював,

що будь-яка угода з президентом росії володимиром путіним «пошле всьому світу сигнал про те, що насильство окупається». Саме тому у нас немає абсолютно нічого іншого, окрім як продовжувати курс на підтримку України та залишатися рішучим. «Якщо путін збирається подвоїти свою агресію, ми повинні подвоїти свій захист українців» [1].

Британія прагнула відіграти центральну роль у міжнародній відповіді на вторгнення росії в Україну, надаючи оборонну військову допомогу, виступаючи за посилення санкцій з боку кремля, пропонуючи фінансову підтримку та гуманітарну допомогу.

Останній раунд готівки у розмірі 290,95 мільйонів доларів США (220 мільйонів фунтів стерлінгів), був використаний для оплати праці працівників державного сектора в Україні, фінансування пенсійних виплат і виплат соціального страхування, повідомила британська влада. Гроші будуть виплачені через Мультидонорський трастовий фонд Світового банку, який призначений для прискореного відстеження пожертвувань в Україну та яким уже користуються деякі інші країни.

Оголошення про фінансування зроблено напередодні візитів до Лондона прем'єр-міністра Канади Джастіна Трюдо та лідера Нідерландів Марка Рютте, за допомогою якого Джонсон захопив офіційних осіб інших держав посилювати міжнародну відповідь на вторгнення [3].

Незважаючи на важкі економічні часи, багато британців продовжують вважати, що їхня країна повинна відігравати глобальну роль, особливо коли йдеться про Україну. Британці є одними з найменш вірогідних у всьому світі, які вважають, що війна не наша справа, і серед тих, хто, швидше за все, підтримає дії, чи це означатиме прийняття українських біженців, чи дипломатичні, спортивні та економічні санкції проти росії.

Однак підтримка не є абсолютно безмежною – громадськість усвідомлює економічні витрати своєї держави, хоча в цілому багато хто погоджується з цим, і хоча є підтримка певних форм військової підтримки (наприклад, надання Україні зброї чи систем протиповітряної оборони), це все одно не поширюється на введення британських військ на територію України.

«Сполучене Королівство підтримує Україну», – звучить повідомлення на головній сторінці. «Дізнайтеся, як ви можете допомогти», – додається в ньому. Це не благодійний заклик, а мікросайт уряду Великої Британії, який проголошує свою допомогу у відсічі російському вторгненню.

Прем'єр-міністр Великої Британії Борис Джонсон позиціонував себе як «лідер» у допомозі Україні та був першим, який заявив, що в. путін «повинен зазнати поразки». У своїй промові в Mansion House міністр закордонних справ Великої Британії Ліз Трасс ще більше підняла планку, заявивши, що Велика Британія «продовжуватиме рухатися далі та швидше, щоб витіснити росію з усієї України».

Контекст є ключем до розуміння того, чому підхід Великої Британії був таким оптимістичним, а саме те, що Джонсон і його міністри шукають будь-якої можливості, щоб продемонструвати, як Brexit дозволяє Великій Британії діяти спритніше. Як заявила Трасс, Сполучене Королівство готове «робити речі по-іншому, думати по-іншому і працювати по-іншому... щоб досягти успіху»

У відповідь Президент України Володимир Зеленський посилався на Вінстона Черчілля – і тим самим натиснув на усі потрібні кнопки – коли хвалив Джонсона у своєму відеозверненні до парламенту Великої Британії. І вітання, яке він надав прем'єр-міністру Великої Британії під час його нібито «таємного» візиту потягом до Києва, також було надзвичайно прихильним [4]

З наближенням річниці вторгнення росії в Україну, було проведено глобальне опитування Ipsos у 28 країнах. Воно показало, що Велика Британія продовжує залишатися серед країн, які найбільше підтримують дії на користь України.

Майже 8 із 10 погоджуються, що нічого не слід робити, що спонукатиме росію до подальших військових дій у Європі та Азії (79%, більше, ніж у будь-якій іншій країні, і проти 63% у всьому світі), а також, що обмеження на російську нафту та газ важливо зберегти, навіть якщо нам доведеться обмежити наше опалення цієї зими (78%, проти середнього показника для 13 країн у 67% у країнах Європи, Австралії, Канади та США).

Британці також частіше, ніж у середньому по світу, погоджуються з тим, що їхня країна повинна підтримувати суверенні країни, коли на них нападають (81% проти 70% у всьому світі), і що платити більше за паливо/газ через санкції, тільки щоб захищати іншу країну (67 % проти 53% у середньому по країні).

Найімовірніше погоджуються, що росію слід і надалі виключати з міжнародних спортивних подій (85% британців, разом із Польщею, проти 66% у середньому по всьому світу), і що Британія повинна приймати українських біженців (81% проти 66% у середньому по всьому світу). Лише меншість виступає за збереження дипломатичних відносин з росією (33%). [2]

Список використаних джерел

1. «Українці переможуть, бо це війна за незалежність» – Борис Джонсон. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/borys-dzhonson-ukrayina-viyna/32118000.html>
2. Britons more likely to back actions in support of Ukraine than many other countries surveyed. URL: <https://www.ipsos.com/en-uk/ukraine-war-one-year-on>.
3. Britain pledges \$100 million to help keep Ukrainian state running. URL: <https://www.reuters.com/world/uk/britain-pledges-100-mln-help-keep-ukrainian-state-running-2022-03-06/>
4. UK's strong Ukraine support hides a less glorious past. URL: <https://www.chathamhouse.org/2022/05/uks-strong-ukraine-support-hides-less-glorious-past>.

РОЛЬ ГРОМАДСЬКОГО СЕКТОРУ В СПРОТИВІ РОСІЙСЬКІЙ АГРЕСІЇ (ДОСВІД ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ МІСЬКОЇ ГРОМАДИ)

Актуальність. Громадський сектор є найбільш вразливою сферою під час війни. Попри втрату приміщень, техніки, переїзд людей в інші області України чи за кордон, призупинення фінансування – громадські активісти не опускають рук і продовжують активно працювати на перемогу України. Війна змусила громадські організації швидко освоїти кризовий менеджмент на практиці, але разом з тим, у суспільстві спостерігалась величезна громадська активність, від чого цей сектор пережив хвилю підйому у перші місяці повномасштабного вторгнення [1]. Великий вклад у вирішення актуальних соціальних питань у регіоні під час війни здійснюють молодіжні громадські формування, що стало об'єктом дослідження як науковців, так і студентів ЗУНУ.

Мета дослідження. Метою роботи є дослідження форм і методів діяльності громадського сектору Тернопільщини в період російсько-української війни.

Поняття «волонтерство» стало активно поширюватись ще з часів Революції Гідності Євромайдану 2013 року. Вже тоді громадський сектор зі всієї України об'єднався та почав здійснювати спротив антинародній політиці. Волонтери, зокрема з Тернопільської міської об'єднаної територіальної громади (ТМОТГ), передавали їжу, медикаменти, теплий одяг протестувальникам, виробляли оборонні засоби, збирали кошти та налаштовували логістику.

Ще активнішим волонтерський рух в ТМОТГ став після повномасштабного вторгнення росії 24 лютого 2023 року. Масштаби волонтерської допомоги від громадських ініціатив, вітчизняних і закордонних перевищували всі очікування. Важливу роль у цьому процесі відіграли громадські активісти, волонтери, які організували гуманітарні штаби, збирали і збирають кошти для армії й допомагали і продовжують допомагати постраждалим цивільним [2]. Вважаю, що громадський сектор відіграв найбільшу роль у становленні української нації у воєнний час. Громадський сектор у ТМОТГ став надійним тилом для українського фронту.

Українці самоорганізувались, налаштували канали комунікації та навіть створили інтернет-платформу «Робота в тилу», де охочі можуть долучитися до допомоги армії та людям. Заснував цю платформу українець Артур Федоренко. Цей майданчик працює як біржа волонтерських робіт та систематизує волонтерські потреби зі всієї країни та закордону. Мета платформи – зробити каталог запитів допомоги Україні, армії та цивільним в одному місці. І таких інтернет-платформ немало в Україні і всі вони допомагають доставити допомогу у правильне місце та час або ж знайти допомогу вчасно [3].

Звісно ж, з перших днів повномасштабної війни, у ТМОТГ були створені сили територіальної оборони, які контролювали спокій та безпеку міста, чим продемонстрували відчайдушність громадського сектору. Пізніше на базі Сил територіальної оборони України у Тернопільській області була створена 105-та окрема бригада територіальної оборони, яка сміливо чинить спротив росії.

ТМОТГ стала безпечним прихистком для внутрішньо переміщених осіб зі всієї України. Станом на 23 липня 2022 міський голова Тернополя Сергій Надал повідомив: «Станом на сьогодні у Тернополі проживає понад 28,2 тисяч офіційно зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб. Розуміємо, що їхня кількість потенційно може збільшуватись, адже наразі відбувається евакуація мешканців з тих населених пунктів, де під загрозою проведення опалювального сезону. Наразі працює система «Прихисток», є чимало помешкань, які тернополяни надають безкоштовно для проживання переселенців, житлом слугують багато гуртожитків наших закладів профтехосвіти. Однак, разом з тим, потрібно думати та створювати нові місця, де внутрішньо переміщені громадяни зможуть комфортно проживати. Наше завдання, щоб жертви московської агресії почувалися у Тернополі як удома. Тому ми активно працюємо у цьому напрямі з нашими міжнародними партнерами» [4].

Надійним прихистком Тернопільська міська громада стала й для поранених військових, які перебувають у місцевих лікарнях на лікування та реабілітації. Лікарі роблять все можливе для збереження життів українських військових, а волонтери роблять все для затишку та комфорту захисників, а саме: забезпечують одягом, взуттям, можливостями розвитку місті і усіма потрібними речами.

Справжнім хребтом української економіки стали підприємці та бізнес, адже вони здатні стабільно працювати в умовах війни. В теперішній час запорукою того, що державний бюджет буде наповнюватися, а населення зберігатиме платоспроможність є налагоджена робота національного бізнесу. Бізнес-діяльність активізувалась і посилила економічну стійкість держави вже у березні 2023 року, тобто на наступний місяць після повномасштабного вторгнення, а отже, бізнес здатен гідно та ефективно протистояти агресору. Саме тому парламентом та урядом було запроваджено ряд ініціатив, спрямованих на підтримку підприємництва під час війни. Нові правила передбачали послаблення вимог щодо ведення бізнесу, доступне кредитування, можливості релокації з територій, де ведуться активні бойові дії, та інші поліпшення, які дозволили бізнесу продовжувати функціонувати й наблизити нашу перемогу [5]. Голова Тернопільської обласної військової адміністрації Володимир Труш у ефірі радіо «Rocks» зазначив, що Тернопільщина прийняла в себе майже 60 підприємств із зони бойових дій [6].

Висновки. Тернопільська міська об'єднана територіальна громада є надійним тилом України та здійснює гідний спротив російській агресії. У березні 2022 безпосередньо у Тернополі налічувалось понад 15

волонтерських штабів, які активно функціонували і допомогли тисячам внутрішньо переміщеним особам та військовим на передових позиціях. Станом на 4 травня, Тернопільська міська рада повідомляла, що зараз стабільно функціонує 8 волонтерських штабів.

Як усім відомо, українська нація – винахідлива та креативна, тому не дивно, що за час повномасштабного вторгнення росії, українці винайшли й саморобні, ефективні дрони, які за призначенням використовують на фронті, й створили свою систему харчування для ЗСУ (сухі супи, енергетичні батончики), винайшли сухі душі, окопні свічки та грілки, які взимку гріли військових, побудували багато модульних містечок для внутрішньо переміщених осіб, створили систему переробки радянських машин на сучасні військові машини, які передавали на прифронтові позиції та зробили багато інших добрих справ, які створювались під звуки повітряної тривоги, але з надією та з метою боротьби проти російської агресії.

За моїм дослідженням, громадський сектор в ТМОТГ ще ніколи не був таким активним як у перші місяці повномасштабного вторгнення росії. Суспільство активізувалось та об'єднало всі зусилля на спільний спротив ворогу. Хоч волонтери в межах ТМОТГ воюють в тилу, та за час російської агресії вони стали рушійною силою, яка допомагає державі зміцнювати Збройні Сили України, яка забезпечує людей прихистками та базовим речам, яка залучає міжнародних партнерів з гуманітарною допомогою та гідно чинить спротив російській агресії своєю допомогою.

Список використаних джерел

1. Громадський сектор під час війни: виклики та можливості мають єдине джерело [Електронний ресурс]: Велика Ідея. – 2022. URL: <https://bigggidea.com/practices/gromadskij-sektor-pid-chas-vijni-vikliki>
2. -ta-mozhливosti-mayut-edine-dzherelo/.
3. Громадський сектор і владно-громадська взаємодія під час війни: підсумки травня [Електронний ресурс]: UPLAN. – 2022. URL: <https://uplan.org.ua/analytics/hromadskyi-sektor-i-vladno-hromadska-vza-iemodiia-pid-chas-viiny-pidsumky-travnia/>.
4. Робота в тилу: в Україні запустили сайт, де можна попросити та надати волонтерську допомогу [Електронний ресурс]: Українська правда. – 2022. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2022/03/13/247787/>.
6. Сергій Надал: «Дякую тернополянам за те, що наше місто стало другим домом для десятків тисяч жертв московської агресії» [Електронний ресурс]: Тернополяни. – 2022. – URL: <https://ternopoliany.te.ua/zhittya/74101-serhii-nadal-diakuiu-ternopoliana-m-za-te-shcho-nashe-misto-stalo-druhym-domom-dlia-desiatkiv-tysiach-zhertv-moskovskoi-ahresii>.
8. Тил працює - Україна воює: Підтримка бізнесу в умовах воєнного стану [Електронний ресурс]: Голос України. – 2022. URL: <http://www.golos.com.ua/article/358513>.
9. На Тернопільщину із зони бойових дій переїхали 60 підприємств [Електронний ресурс]: 20 Хвилин. – 2022. URL: <https://te.20minut.ua/Podii/na-ternopilschinu-iz-zoni-bojovih-diy-pereyihali-60-pidpriemstv-11649513.html>.

*Томахів Володимир,
кандидат політичних наук,
доцент кафедри філософії та політології ЗУНУ
Козут Андрій,
магістр філософії, аспірант ЗУНУ*

THE ROLE OF SOCIAL NETWORKS IN THE FORMATION OF PUBLIC OPINION

Issue. Media is the fourth pillar of democracy, and it plays a crucial role in developing and influencing public opinion. With the rise of various social networks, such as Twitter, Facebook, and Instagram, this process has reached a new level. Users have gained an unprecedented ability to express their opinions, engage with others on a global scale, and get 24/7 access to information.

Goal. In this essay, we will analyze the role of social networks in the formation of public opinion.

To achieve this goal, we will perform the following steps:

- Analyze how social media impacts public opinion.
- Explore the positive and negative influences of social media on public opinion formation.
- Take a closer look at possible future implications.

Body. How does social media influence public opinion?

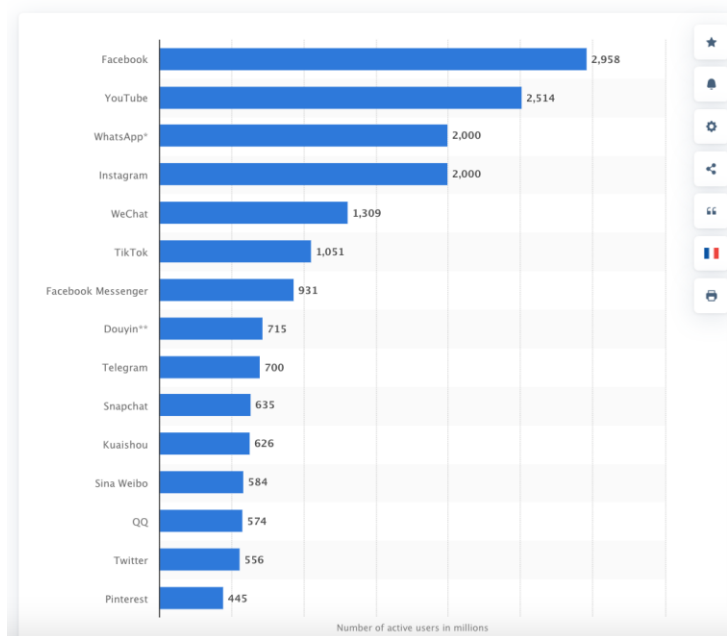
In the past, public opinion was primarily controlled by traditional media outlets such as television, newspapers, and radio. However, nowadays, the internet and social media have become major components of this process. Facebook or Twitter are no longer used just for communication but for searching, learning, and sharing information. Essentially, users replicate, accumulate, and follow opinions and decisions displayed on social media.

Therefore, social media platforms are used by many as tools to influence public opinion in order to achieve various goals, including creating a collective mindset through which the public can be led to adopt unified positions on social or political issues, thereby fostering the creation of social movements.

Below are some numbers that tell us much about the role of social media in people's everyday life.

Most popular social networks worldwide as of January 2023, ranked by number of monthly active users

(in millions)

(Source - [Statista](#))

Social media has significantly democratized conversations in society. Users can freely engage and share their thoughts about any problem, allowing for a greater variety of voices to be heard. These factors have led to a more inclusive public discourse.

However, like every coin, social media has two faces. Sometimes, the controversies created by the media can help to propel a cause for the greater good, while at other times, they can prove to be detrimental.

One of the biggest concerns is the spread of misinformation and fake news. Because social media allows anyone to share information, it can be challenging to distinguish between reliable and unreliable sources. This has resulted in the dissemination of conspiracy theories and other false information, which can significantly impact public opinion.

Another concern is the role of social media in creating echo chambers. Because individuals can curate their own news feeds and social circles on social media, it is easy for them to be exposed only to information and opinions that align with their own views. This can lead to a polarized political discourse and make it difficult for individuals to engage in meaningful discussions with those who hold different viewpoints.

In politics, social networks have significantly shaped public opinion. Politicians and political parties utilize these platforms to directly connect with constituents, bypassing traditional media gatekeepers. They employ these platforms to champion their causes, criticize opponents, and mobilize supporters.

However, politicians are not the sole entities harnessing the power of social networks; ordinary citizens and activist groups do so as well. Social networks have democratized political discourse, enabling grassroots movements to gain substantial momentum. This was evident during the Arab Spring when social networks served as critical platforms for organization and mobilization. Another noteworthy example is the #BlackLivesMatter movement, which originated as a hashtag on Twitter and evolved into a global socio-political movement advocating for the rights of Black individuals.

As social networks continue to evolve, policymakers will need to grapple with the challenges and opportunities that these platforms present, such as their capacity to fuel political polarization or facilitate democratic dialogue.

It will be important to address issues of misinformation and manipulation on social networks. Policies and tools that enhance transparency and accountability will be crucial, as will public education initiatives aimed at fostering media literacy among users. Tech companies will also have a crucial role in combating «fake news» and ensuring that their platforms are not misused to destabilize political processes or distort public opinion.

Conclusion. In conclusion, social media plays a crucial role in building public opinion. It serves as a potent platform for information sharing, contributes to political discourse, and even drives social change. However, challenges such as echo chambers and the spread of misinformation present considerable risks. As the influence of social media on public opinion continues to grow, it becomes essential for individuals, communities, and governing bodies to foster responsible use and promote digital literacy.

References

1. America's growing fake news problem, in one chart. Vox: website. URL: <https://www.vox.com/policy-and-politics/2020/12/22/22195488/fake-news-social-media-2020> (22.12.2020)
2. Lazer, D. M., Zittrain, J. L. The science of fake news. Science 359 (6380), p. 1094-1096
3. Most popular social networks worldwide as of January 2023, ranked by number of monthly active users. Statista: website. URL: <https://www.statista.com/statistics/272014/global-social-networks-ranked-by-number-of-users/> (14.02.2023)
4. Putting Crunch On The Map Using Social Media. Medium: website. URL: <https://medium.com/@yarincohen629/putting-crunch-on-the-map-using-social-media-569bb4a89b02> (21.07.2020)
5. The Echo Chamber Effect: Social Media's Role in Political Bias. Institute for Youth in Policy: website. URL: <https://yipinstitute.org/article/the-echo-chamber-effect-social-medias-role-in-political-bias> (21.06.2021)
6. The impact of social media on public opinion. CC Plus Enabling PR: website. URL: <https://cc-plus.com/articles/2021/08/23/the-impact-of-social-media-on-public-opinion/> (23.08. 2021)

*Круцько Тетяна, студентка групи ПОЛ-41
ННІМВ ім. Б. Д. Гаврилішина ЗУНУ
Науковий керівник: Гурик Мирослава к. істор. н.
доцент кафедри політології та філософії*

РОЛЬ ПОЛІТИКО-УПРАВЛІНСЬКО ЕЛІТИ В ПРОЦЕСАХ ПОЛІТИЧНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

Роль та значення політико-управлінської еліти в процесі модернізації є досить вагомою. Еліта виступає суб'єктом політичних змін та реформ та визначає напрями процесу політичної модернізації.

Мета нашого дослідження полягає у з'ясуванні можливостей політико-управлінської еліти щодо мобілізації усіх наявних владних ресурсів для організації успішного відбиття Україною російської агресії, нашої перемоги над росією та подолання наслідків руйнації української економіки та інфраструктури, а також заходи, які потрібно впровадити задля підвищення рівня професійності політичної еліти.

Для розкриття даної мети ми ставимо наступні завдання:

- подати оцінку сучасній політико-управлінській еліті в умовах російсько-української війни
- показати роль політико-управлінської еліти в демократизації політичного життя в Україні

Виклад матеріалу. Політична модернізація ставить за мету змінити взаємовідносини держави та суспільства. Політична еліта має стати тією рушійною силою, яка визначатиме напрям процесу суспільної модернізації. Політико-управлінська еліта повинна стати основним суб'єктом модернізації суспільства.

Розглянемо дві основні моделі модернізації та роль в ній політико-управлінської еліти. Авторитарну модель модернізації здійснює правлячий клас, який опирається на бюрократичний примус та контроль за

виконанням його наказів. Для авторитарної моделі модернізації характерна консервація політичної еліти, яка в формується шляхом системи гільдій. Модернізація спрямовується на зростання ролі бюрократичного апарату, жорстку централізацію управління державою та зростання бюрократизації суспільства.

У демократичній моделі модернізації ключову роль основою виступає взаємодія між державою і самоорганізованим громадянським суспільством, модератором якої є політична еліта, створюючи сприятливі умови для забезпечення цього процесу. Відбувається підвищення ролі модернізаторської еліти, натомість зменшується значимість традиційної політичної еліти і її легітимність. Політико-управлінська еліта формується на основі антрепренерської системи, в основі якої лежить відкритість та реальна можливість входження до її кіл вихідців з різних соціальних груп. В ході цієї моделі демократизації відбувається створення раціональної політичної бюрократії, яка здійснює управління і правовий контроль. Створюються сприятливі умови для формування і розвитку модернізаторської політичної еліти.

Процес демократичного розвитку підвищує роль політичної еліти, що проявляється під час модернізаційних змін. Вона виступає політичним суб'єктом, який окреслює зміст та напрями проведення реформ і бере відповідальність за їх реалізацію. Як вважає дослідниця О. Балацька: «ключовим фактором модернізації повинна стати «демократична консолідація політичної еліти» [1, с. 1]. Така еліта формується на основі активних членів громадянського суспільства, які готові до кардинальних перетворень політичної системи держави.

Дослідник О. Крюков запропонував концепцію, згідно з якою, політична еліта повинна стати рушійною силою політичної модернізації, а суспільні рухи чи харизматичні лідери - агентами модернізації. «Політична модернізація не є рішенням, яке приймається політичною елітою і нав'язується населенню, а є бажанням громадян змінити суспільні умови відповідно до західних взірців» [21, с. 136].

Аналізуючи модернізаційні потужності правлячої еліти, О. Пухкал визначає її характерні риси: «1) через ціннісні орієнтації — це тоталітарно-ліберальна еліта, яка містить тоталітарні ознаки за демократичного розподілу влади; 2) джерела формування; 3) освіта; 4) компетентність у державному управлінні» [53, 217].

Громадянське суспільство має стати основою формування нової еліти як носія інноваційних реформ. Саме громадські активісти, ветерани російсько-української війни, волонтери можуть сформувати фаховий кадровий потенціал, який буде просувати модернізаційний наратив в життя українського суспільства. Оскільки лише люди з активною громадянською позицією, які винесли на собі весь тягар війни, знають потрібні інтереси народу, готові йому служити та виступати основними агентами змін в Україні.

Політологиня М. Піренн наголошує: «Пошук рушіїв та соціально-політичних механізмів модернізації має бути спрямований через оновлену модернізаторську еліту та політичних лідерів що є викликом сучасного суспільства у перехідний період» [43, с. 96].

Впродовж всього періоду незалежності, згідно з корпоративно-клановою ознакою відбувалося злиття державно-політичної еліти та бізнес-еліти. Наступні вибори після перемоги України у війні повинні привести до влади компетентну та патріотичну політико-управлінську еліту. Адже, як стверджує Новакова О. В. «Наявна еліта характеризується високим соціальним статусом, та недостатніми здібностями до державного і політичного управління» [33, с. 188].

У сучасних складних політичних умовах, коли йдеться про майбутнє існування України, як незалежної держави, політико-управлінська еліта має відповідати високим запитам. Перемога України у війні залежить від високого рівня патріотизму та професійності політичної еліти як у законодавчій так і виконавчій владі.

Наша країна перебуває в стані війни, що накладає негативний відбиток на реформування політичної системи і затягує модернізаційні зміни в усіх сферах суспільного життя.

Політична модернізація залежить від легітимності політичного режиму, що проявляється у рівні суспільної довіри до авторитету влади. Як зазначають дослідники Ткач О. І., Костів П. Р.: «Легітимація влади здійснюється на основі права, що є владою закону тарегламентациєю державної діяльності» [60, с. 215].

Одним із видів еволюційного підходу до реформування держави є політична реформа. Це стосується проведення в Україні таких важливих реформ, як судова реформа, економічна лібералізація, боротьба з корупцією, політична та соціальна реформи.

Досить актуального значення в нашому суспільстві ще до повномасштабного вторгнення росії в Україну набула антикорупційна реформа, що здійснюється за допомогою інструментарію новоствореної системи антикорупційних органів.

Проблема подолання корупції у вищих ешелонах влади залишається актуальною і сьогодні, під час відкритої російської агресії проти України. По-перше, у воюючій державі існує великий запит на справедливість, по-друге, Україна взяла на себе зобов'язання імплементувати ряд важливих реформ, серед яких боротьба з корупцією, в рамках виконання умов, необхідних для вступу в ЄС.

Доводиться визнати, що навіть війна не змогла усунути конфлікти в середовищі політичної еліти, які суттєво перешкоджають процесам політичної модернізації та проведенню політичних реформ, які є необхідними як для ефективної протидії російському агресору, так і для нашого успішного просування на шляху до ЄС та НАТО. Сучасна політико-управлінська еліта як політичне відображення широких мас є фрагментарною, неконсенсусною та має кланово-олігархічний характер.

Висновки. Здатність політико-управлінської еліти модернізувати українське суспільство залежить перш за все від її спроможності до внутрішньої консолідації на основі любові до України та самовідданої праці на благо українського народу на основі демократичних принципів. Від якості політичної еліти залежить напрямок,

результативність та ефективність суспільної модернізації. Її оновлення повинно відбуватися у відкритий спосіб на конкурсних засадах, в тісній співпраці з активними агентами громадянського суспільства.

Список використаних джерел:

1. Герасіна Л. Реформа політична. Політологічний енциклопедичний словник. Х.: Право, 2015. С. 631–632.
2. Крюков О. І. Політико-управлінська еліта України як чинник державотворення: монографія. К.: Вид-во. НАДУ. 2006. 252 с.
3. Новакова О. В. Політична модернізація та розвиток демократичних процесів в сучасній Україні: монографія. Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля. 2006. 216 с.
4. Пірен М. Політико-управлінська еліта: соціо-психологічний аналіз: монографія. Чернівці: Чернівецький національний університет. 2013. 424 с.
5. Пухкал О. Політична еліта як суб'єкт модернізації українського суспільства. *Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України*. 2010. № 2. С. 212 – 223.
6. Томашевська Т. В. Теоретичні засади поняття «політико-управлінська еліта». *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. №1. С. 153-156.

АНАЛІЗ ТЕОРІЇ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ У ПОЛІТИЧНІЙ НАУЦІ

Важливу роль в суспільному житті та в політичній системі України відіграють політичні партії. Вони впливають на діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування, допомагають сформувати громадянське суспільство, створюють механізми зв'язку між державою та громадою, здійснюють вплив на економічне життя, формують зовнішню політику держави. Актуальність досліджуваної теми підтверджується постійним інтересом та зростанням уваги дослідників до проблематики політичних партій як інституту державної політики, адже це визначає демократичну модель держави.

Мета роботи: визначення місця й ролі українських політичних партій як інституту державної політики в умовах політичної модернізації.

Об'єктом дослідження є інститут політичних партій

Предметом дослідження є вплив політичних партій України як інституту державної політики в умовах політичної модернізації на становлення демократичного суспільства

Для досягнення мети дослідження ми виокремили наступні **завдання:** здійснити аналіз теорії політичних партій у політичній науці; проаналізувати історіографію проблеми та ключові напрями дослідження.

Виклад матеріалу. Феномен політичних груп, конкурентів у боротьбі за владу, був предметом уваги ще античних мислителів. Так, ще Аристотель у своїх роботах згадує про «партії рибалок і землеробів, міщан і рівнів жителів». Пізніше тема партій отримує подальший розгляд в роботах Ніколо Макіавеллі, Томаса Гоббса, Джона Локка, Томаса Джефферсона, Шарля Монтеск'є, Жан-Жака Руссо. Одна із перших робіт, безпосередньо присвячених політичним партіям, став трактат «Роздуми про партії» лорда Генрі Сен-Джона Болінброка. Тема ролі партій у суспільній житті та публічній політиці в тій чи іншій мірі розглядалася в роботі Георга Вільгельма Фрідріха Гегеля, Іоганна Готліба Фіхте, Бенжаміна Констана, Джона Мілля, Дейвіда Юма та інших західноєвропейських мислителів. Значний внесок в розвиток уявлень про політичні партії внесли російські вчені-конституціоналісти Гессен В. М., Чичерін Б.Н. З середини XIX століття з'являються і перші прикладні дослідження політичних партій в роботах К. Маркса, А. Бебеля, Г. Плеханова, К. Каутського, де гостро ставляться питання ідеологічного позиціонування політичних об'єднань [7, с. 55].

Теоретико-методологічні основи вивчення політичних партій закладені в працях Дж. Брайса, М. Вебера, Р. Міхельса, М. Я. Острогорського. Роботи цих вчених заклали основи наукового розуміння політичних партій, містять понятійний апарат. Так, в 1898 році вийшла (на французькій мові) книга М. Я. Острогорського «Демократія і політичні партії», в якій на прикладі США та Англії «розкриті механізми організації та функціонування політичних партій, причини їх виникнення та розвитку до більш складних політико-організаційних форм» [9, с. 23]. Роберт Міхельс сформулював «залізний закон олігархічних тенденцій» в буржуазній демократії, відповідно до якої діяльність демократії суворо обмежується в зв'язку з необхідністю існування організації, що спирається на «активну меншість» (еліту)» [8, с. 77]. XX століття збагатило наукове знання рядом фундаментальних наукових робіт, присвячених дослідженню феномена політичних партій. Так, у 1951 році була опублікована знаменита робота Моріса Дюверже «Політичні партії», в якій були «всесторонньо розглянуті питання походження політичних партій, визначено їх місце та роль в сучасному демократичному суспільстві, сформульовано ряд важливих закономірностей впливу виборчої системи та парламентаризму на розвиток політичних партій, визначені критерії класифікації партій і партійних систем» [6, с. 12].

Теорія політичних партій має складний об'єкт аналізу, де перший рівень встановить вивчення процесів розвитку окремих політичних партій, другий – вивчення структури і діяльності груп партій, які мають схожі структурно-функціональними, ідеологічними або статусними (парламентськими, позапарламентськими) характеристиками. Нарешті, третім рівнем аналізу може служити вивчення структури, якісні характеристики та особливості розвитку партійної системи країни (групи країн). При цьому комплексний характер теорії політичних партій дозволяє поєднувати міждисциплінарний підхід і спеціальні галузеві методи дослідження. Важливо пам'ятати, що одні та ці самі об'єкти можуть досліджуватися різними суспільними науками під особливим, специфічним кутом зору, у різних аспектах на різних рівнях наукового аналізу [2, с. 67].

Визначення політичних партій також є одним із найважливіших напрямів політичної науки. Політологія досліджує і виявляє модельні закономірності виникнення і розвитку політичних партій, механізм взаємодії політичних партій з органами державної влади, динаміку партійно-політичних перегрупування, основи внутрішнього устрою політичних партій і практику їх парламентської діяльності [4, с. 124].

«Партія і партійна система як соціальний феномен є одним із об'єктів політичної соціології, що досліджує взаємовідносини між суспільством і державою, між соціальним будовою та політичними інститутами. Дані щодо відношення до партій, які одержані у цих дослідженнях, пов'язуються з іншими даними – наприклад, про рівень довіри до влади, про корумпованість тощо, що дозволяє скласти достатню повну картину, що

відбувається в загальних процесах. Прикладами таких довгострокових досліджень можуть служити дослідженнями провідних організацій» [5, с. 77].

Історична наука розглядає партії і в ретроспективно-генетичному аспекті їх виникнення, поетапної еволюції до сучасного формату партійної організації. Визначення історичних обставин, обумовлених необхідністю створення політичних партій, а також зміни в її організації та політичній діяльності дозволяють виявити генетичні причини сучасних процесів, що знаходяться всередині партії та на міжпартійному рівні [7, с. 34].

Теорія політичних партій оперує різними методами дослідження. Складність і багатоплановість об'єкта дослідження вимагає звернення як до загальнонаукових методів пізнання (діалектичному, зрівняння, аналізу та синтезу, моделювання та іншим), так і до розробки в області теорії соціальних систем. Комплексний міждисциплінарний характер теорії політичних партій робиться виправданим використанням частково-наукових і спеціальних методів: структурно-функціонального, соціологічного, конкретно-історичного, спільно-правового та формально-правового. Їх застосування дозволяє всесторонньо розглядати політичні партії в різних аспектах їх діяльності [6, с. 68].

Висновки. Таким чином, політичні партії є справжнім феноменом в розвитку суспільства. Узагальнюючи їх поняття, слід звернути увагу на такі характеристики: партії мають організаційну структуру; партії підтримують своїх лідерів, які приходять до влади, підтримують їх діяльність; партії реалізують запити громадян та суспільства; найбільшу активність партії проявляють під час виборчого процесу; партії відіграють основну роль у розбудові політичного життя.

Список використаної літератури

1. Бондарчук І. В. Конституційно-правовий статус громадських організацій та політичних партій в Україні: проблеми законодавчого регулювання / *Бюлетень Міністерства юстиції України*. Київ, 2011. Вип. 3. С. 88
2. Дем'яненко Б. Громадські організації та рухи: політична енциклопедія. Київ: Парламентське видавництво, 2011. 157с.
3. Журавський В. С. Політична система України: проблема становлення і розвитку (правовий аспект). Київ, 1999. 312 с.
4. Обушний М. Політологія: довідник. Київ: Довіра, 2004. 599 с.
5. Політологія: Підручник для вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації/ за ред. Ф. Кирилюка. Київ: Здоров'я, 2004. 775 с.
6. Скакун О.Ф. Теорія держави і права. Підручник. Харків: Консум, 2001. 656 с.
7. Томахів В.Я. Політології: Навчальний посібник. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 224 с.
8. Требін М. Партія політична: політична енциклопедія. Київ: Парламентське видавництво, 2011. 543 с.
9. Український центр економічних та політичних досліджень ім.О.Разумкова: веб-сайт. URL: <http://razumkov.org.ua/>

УКРАЇНА VS РОСІЯ: ХТО ВИГРАЄ ІНФОРМАЦІЙНУ ВІЙНУ

Війна Росії проти України ведеться не лише на землі та у повітрі танками, артилерією, ракетами та винищувачами. Війна ведеться також в інформаційному просторі, де Кремль та союзні держави застосовують пропаганду, фейкові сторінки в соцмережах, підроблені документи і дані та маніпуляційні відео і фото для того, щоб просунути неправдиву інформацію, намагаючись відвести провину від росії та підірвати довіру до України. Тому постає питання: «Чи зможе Україна протистояти та виграти інформаційну війну проти росії?».

Мета дослідження: Визначити, яка з країн, Україна чи Росія, має перевагу в інформаційній війні та потенційно може виграти в цьому протистоянні. Дослідження буде зосереджене на аналізі різних аспектів, включаючи масові засоби масової інформації, соціальні медіа, дезінформацію, пропаганду та інші інструменти інформаційної війни. Це дослідження має на меті зрозуміти, які конкретні фактори сприяють одній з країн у досягненні переваги в інформаційній війні, а також визначити можливі шляхи покращення інформаційної безпеки та протидії дезінформації для обох країн.

Для розкриття даної мети ми ставимо наступні завдання:

- Проаналізувати вплив масових засобів масової інформації на інформаційну війну між Україною та Росією.
- Дослідити роль соціальних медіа у поширенні дезінформації та пропаганди між Україною та Росією.

Виклад матеріалу: Для того, щоб здобути перемогу над Україною на інформаційному полі бою, росії слід придушити усі симпатії та підтримку нашої держави. а це не можливо. Росія продовжує свою стратегію, якої вона дотримувалася до війни в Україні, поширюючи неправдиві чутки про неї та виставляючи Україну та НАТО агресорами. Це все робиться для того, щоб хоча б якось виправдати свої злочини.

Росія поширює неправдиву інформацію, зокрема чутки про те, що Україною керують нацисти за підтримки Сполучених Штатів Америки. Нещодавно, вони навіть створили фільм на цю тематику. Однак, це ще не все.

Російські засоби масової інформації та операції впливу, що пов'язані з урядом росії, ширять чутки про те, що українською державою керують сатаністи та терористи. Вони заперечують задокументовані звірства російських військових проти мирного населення та стверджують, що це все постановка з використанням акторів. Вони поширювали неправдиву інформацію про те, що Україна продає західну зброю для збагачення.

Після нападу у лютому 2022 року пов'язані з росією операції впливу на соцмережі застосовували підхід «кинь спагетті у стіну, щоб побачити, як прилипне». Річ не в тім, що суспільство повірить цим чуткам, основна ідея полягає у тому, щоб роздути інформаційний простір безліччю неправдивих фактів і заперечень того, що насправді відбувається, для того, щоб зробити людей незацікавленими або спантелеченими.

Що стосується засідань ООН, можна побачити, що при прийнятті резолюцій 15 із 20 країн Африки та Південно-Східної Азії утрималися від голосувань, і, можливо, дві чи три засудили вторгнення в Україну.

Проте росія натрапила на перешкоду при проведенні своїх інформаційних операцій. Після вторгнення масштабні американські соцмережі почали швидко розвивати клеймування російських державних ЗМІ та обмежувати їх охоплення. ЄС повністю заборонив RT і російський мовник Sputnik. Facebook почав попереджати осіб, якщо вони намагалися поширити посилання з російського державного джерела.

Це змусило росію змінити власну тактику. Уряд звернувся до Китаю та правих діячів у Європі та США, для того, щоб просунути власні наративи на публічних обговореннях.

Росія перейшла до таких платформ, як TikTok і Telegram. Було створено нові сторінки, для того щоб уникати обмежень у Facebook. Відеоролики RT публікувалися на YouTube, приховуючи їх єдність з каналом, який заборонено на сайті, що належить Google.

Представники Meta стверджують, що через те, що великі платформи обмежили охоплення російських офіційних каналів, зросла таємна діяльність, пов'язана з росією. У минулому році Meta видалила дві великі мережі, котрі чинили вплив на сприйняття війни, з охопленням у понад 3 тисячі облікових записів, сторінок і груп – це наймасштабніше знищення операції з 2017 року, що пов'язане з РФ.

Ці операції схожі на кампанії з розвалу та захоплення, що застосовували безліч підроблених сторінок у соцмережах, для того, щоб переповнити їх власним контентом.

Очікується, що росія і на далі продовжуватиме застосовувати такий набір тактик для просування власних поглядів та думок, цим самим руйнуватиме довіру не до України, а до себе. Хоча, тут вже немає що руйнувати. Все зруйновано.

На сьогоднішній день все підлягає обговоренню. Правда обговорюється, демократія обговорюється, інституції та їх роль у дотриманні прав людини, до прикладу, обговорюється. Адже росія усе поставила під сумнів.

Висновки. З огляду на вищесказану інформацію, можна зробити висновок, що як би росія не намагалася знищити позицію України на міжнародній арені, їй це не вдасться. Навіть при зміні тактик ведення інформаційної війни, міжнародна спільнота активно допомагає Україні у боротьбі та всіма способами «припалює голову гідри».

Список використаних джерел

1. Countering Kremlin's Information War. URL: <https://www.globsec.org/what-we-do/publications/countering-kremlins-information-war>
2. Ukraine is winning the information war against Russia. URL: <https://www.cnn.com/2022/03/01/ukraine-is-winning-the-information-war-against-russia.html>

ПОЛІТИКО-КУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛІСТИЧНОЇ ІДЕОЛОГІЇ

Роль та значення українського націоналізму, а зокрема, політичних, історичних, культурних процесів у становленні такої ідеології включно з розкриттям її етапів формування.

Мета нашого дослідження полягає у розкритті етапів та сутності становлення українського націоналізму, як загального прагнення нації, до відтворення власної політичної волі у питанні державності, зокрема.

Для розкриття даної мети ми ставимо наступні завдання:

- оцінити розвиток та становлення ідеології українського націоналізму
- характер та риси українського націоналізму, як висвітлення національних етнічних рис.

Виклад матеріалу. Український націоналізм, як сучасне явище ідейної доктрини, світоглядного принципу отримав новий поштовх та охопив значно більшу частину населення, порівнюючи з минулими десятиліттями. Націоналізм став для багатьох українців своєрідним орієнтиром та маркером за визначенням - якщо ти підтримуєш Україну ти націоналіст або щонайменше патріот власної країни. Націоналізм, як і будь-яка інша доктрина модульна та піддається видозмінам під різні форми та вбирає у себе інші політичні течії з різними позиціями, ідеалами та переконаннями, орієнтуються на інші соціальні групи і т.д.

Українська ідентичність проходила свій генез у важких та навіть у неможливих умовах. Заборона наукової, культурної, релігійної діяльності, спроби підкупу та декларування нових вимог стосовно прагнень українського населення на волевиявлення.

Насамперед варто сказати, що українська ідентичність у своєму розвитку нічим не поступалася народам західної «прогресивної» Європи, ба-більше, в умовах розвитку ідентичності українців форма українського націоналізму отримала виключний і безкомпромісний характер, і насамперед позицію, стосовно української державності та самобутності нації. Політичний плюралізм, що панував серед української інтелігенції, це медаль з двома сторонами, з одного боку, це показує дійсний принцип та основну засаду усієї української нації – культ «волі». Відповідно кожен вбачав її оформлення через особливий шлях, але тут й криється головний мінус. Ще з часів згаданої вище Гетьманщини, де часті внутрішні суперечки і відсутність державницького досвіду в якому подекуди інтереси внутрішні тим паче особистісні повинні відштовхуватися. Українська націоналістична ідеологія отримала стрімкий та ідеологічний розвиток саме завдяки таким персоналіям, як М. Міхновський, Ю. Липа, Д. Донцов, В. Липинський, П. Скоропадський, Д. Скоропадський, К. Чехович, Є. Коновалець, М. Колодзінський, М. Сціборський, С. Ленкавський, А. Мельник, С. Бандера, Я. Стецько та багато інших діячів визвольних змагань. Проте умовна ця група перелічених осіб, тим чи іншим способом формувала національну візію та характер націоналістичного руху. Хоча існує й ліве крило, щонайменше за знаменитою особою Нестора Івановича Махна, котрий був свого роду синдикалістом (анархо-комуністом) і особливих національних ознак не проявляв, ба-більше, воював проти національної форми утвердження української нації, він мав багато спільних рис з отаманщиною та в загальній формі проявляє національну рису української спадщини ідентичного прошарку суспільства – нерестрового низового козацтва. Становлення основне українського націоналізму припало в час Другої світової війни та остаточно визначило його цілі та форми, течії, більшість з них занепали та залишилися ті, котрі мали живу силу та потенціал. Незмінним фактором стане боротьба уже не за етнічне визнання, а виключно політичну самостійність Києва від центрів впливу і можливо у майбутньому генезі націоналізму – відродження та розбудова власних теорій геополітичної цілі та мети української державності.

Тому ми бачимо чіткі паралелі проблемних питань, що виникали в українському суспільстві та їхні відповідні політичні реакції, що виливалися у певні націоналістичні візії.

До прикладу, Микола Міхновський, політичний та культурний діяч 19 та 20 сторіччя. Праці та переконання ідеолога випереджали час, щонайменше у методі веденні політичної радикальної боротьби та закликах за українську самостійність. Його праця «Самостійна Україна» описується та аргументується природна необхідність втілити державність окремо від московської чи будь якої іншої. Оформлював й візіонерську позицію стосовно українського націоналізму виступаючи де-факто, його фундатором. Його сучасники та політичні партнери не сприймали дуже часто серйозно вважаючи за фантаста та просто радикала популіста, котрий був нетактовний і наглий у відношенні політичних опонентів та скептиків української самобутньої держави. У своїй праці «Націоналізм – всесвітня сила», наголошує на проблематиці з якою стикається український націоналізм в цілому та на шляху його поширення серед всенародних мас. Наголошує на його характері творення політичної свободи, як нероздільного атрибуту та насамперед – можливості для націй творити виключний, власний простір політичної волі, який буде відображатися у характері та культурі національної формації. Виголошує прикрість стосовно духовного занепаду української інтелігенції та в цілому культури, народу, які були в цілковитій залежності не усвідомлюючи самостійно цього факту, від московських теорій та візій. [1; 159-160с.]

Висновки. Українське суспільство формувало виключну, відмінну власну політичну доктрину, котра мала особливе прагнення до власної політичної волі.

Етапи становлення українського націоналізму нічим різуче не відрізняються із загальноєвропейського дискурсу, ба навіть більше, могли мати своєрідні форми та практичні втілення, на відмінну від європейських теоретиків і так далі.

Список використаних джерел:

1. Гула Р. В., Щурко О. М. Основні теоретичні підходи та характеристики націоналізму як ідеології та суспільно-політичної практики / Гілея: науковий вісник. 2013. Вип. 79. С. 273–276.
2. Долганов П. С. Дискурс націоналізму в риториці політичних акторів виборчої кампанії України 2012 року. / *Панорама політологічних студій*. - 2012. Вип. 9. С. 197–209.
3. Донцов Д. Де шукати наших історичних традицій. Дух нашої давнини. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Dontsov/De_shukaty_nashykh_istorychnykh_tradytsii_Dukh_nashoi_davnyny/.
4. Івченко Ю. В. Націоналізм як базова ідея державного патріотизму / *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія : Юриспруденція. 2016. Вип. 19. С. 12–15.
5. Кобильник Р. Український і польський націоналізм 20–30-х рр. XX ст.: початок протистояння / Галичина. 2017. Ч. 29-30. С. 36-43. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nikp_2017_29-30_7
6. Колодзінський М. Воєнна доктрина українських націоналістів. К.: Основа-Принт. 2019. 288 с.
7. Колодзінський М. Нове видання з історії ідеології та геостратегії українського вольового націоналізму. Київ, 2019. 287 с.

ЛЕГІТИМНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В АСПЕКТІ ІСТОРИЧНОГО АНАЛІЗУ

Проблема легітимності влади не втрачає своєї актуальності упродовж століть. Схвалення особистостей та політики правителів мало значення навіть тоді, коли влада передавалася у спадок у рамках правлячих династій. І тоді скидалися королі та царі, а народне невдоволення використовувалося та вміло підігрівалося змовниками та опонентами законної влади.

Зважаючи на багатоаспектність цього питання, серед сучасних українських дослідників можна виділити низку тих, які досліджували взаємозв'язок легітимності та ефективності політичної влади, зокрема: О. Висоцького, Є. Бистрицького, О. Гребіневича, І. Кресіну, Б. Кухту, М. Михальченка та ін. Проте існують й інші характеристики легітимності, яким ще належить стати темою окремої розмови в контексті наукового дослідження.

Тому окреслюємо **мету нашого дослідження** – комплексно опрацювати та розкрити легітимність державної влади в аспекті історичного аналізу.

Об'єктом дослідження виступають суспільні відносини, що виникають у процесі легітимації та делегітимації державної влади.

Предметом дослідження постає співвідношення легітимації та делегітимації державної влади у пострадянському просторі.

Для реалізації вказаної мети сформулюємо **такі завдання**: висвітлити теоретико-методологічні й історіографічні аспекти дослідження легітимності влади; пояснити квінтесенцію політичної влади та її наукові концепції; проаналізувати історіографію проблеми та ключові напрями дослідження.

У сучасних умовах вітчизняного розвитку України як незалежної, демократичної та правової держави проблематика легітимності набула актуальності. Причиною цього є зміна моделі організації державотворення, сприйняття і розуміння влади суспільством та людиною. Щоби глибше зрозуміти значення поняття «легітимності», варто заглянути в минуле. Так, пригадаймо як у I ст. до н.е. у наукових трактатах Аристотеля, Демокріта, Платона, Сократа та інших античних філософів обговорювалося питання переваги і недоліків того чи іншого суспільно-політичного ладу. Античні філософи вважали, що найважливішою ознакою справедливої держави є легітимність. Вони пояснювали її як результат обов'язкової взаємодії влади та суспільства [9].

Платон розуміє ідеальну державу як реалізацію духовних цінностей і максимальне втілення ідей у суспільно-політичне життя полісу. Для ідеальної держави характерні такі основні ознаки: мудрість, мужність, розсудливість та справедливість. Ідеальна держава, на думку Аристотеля повинна ґрунтуватися на реально існуючих економічних структурах і типах державної влади в становому суспільстві. За Аристотелем, основним критерієм визначення «правильності» форми державного ладу виступає здатність керівників держави служити заради суспільної користі [1].

У період середніх віків сформувалися політико-правові теорії Т. Аквінського, котрий обґрунтував теологічні витоки легітимності державної влади. Правитель держави при монархічній формі правління, на думку Томи Аквінського, є творцем держави, подібно до того як Бог є правитель і Творець світу [9].

Перші більш ґрунтовані розробки теми легітимації можна зустріти у працях Т. Гоббса, Б. Спінози, Д. Локка, Ж.-Ж. Руссо. Так, Д. Локк вважав принцип народного суверенітету правовою гарантією правильності державності, що дозволяє уникнути зловживань владою та посадових злочинів [8]. Ж.-Ж. Руссо в трактаті «Про суспільний договір» представив класифікацію основних форм державного правління в залежності не тільки від ступеня політичної участі громадян, а й від дотримання юридичних процедур в процесі здійснення правонаступництва влади, тобто її легітимності [6].

Сучасні підходи до обґрунтування легітимації, ґрунтуються на вченнях двох найбільших представників німецької класичної філософії – І. Канта [5] і Г. В. Ф. Гегеля [8]. Кантівська теорія передбачила побудову сучасних теоретиків ліберальної орієнтації. Кант в побудові своєї концепції використовував деонтологічний спосіб тлумачення легітимації, який передбачає експлікацію соціальної дійсності через ідеальні нормативні моделі політичного життя суспільства. Гегель культивує цінності й традиції певного народу, необхідні для формування суспільного порядку й основ його легітимації.

Теорію легітимності розробив М. Вебер [5]. Дослідник уважав, що будь-яка влада потребує самовиправдання, визнання і підтримки. Суспільні відносини легітимного панування-підпорядкування виникають між соціальними суб'єктами за умови віри в законність існуючого політичного порядку і залежність суспільного добробуту від його збереження. М. Вебер виділяє три типи легітимності: традиційну (монархія), раціонально-легальну (переважно демократична республіка) і харизматичну (влада народних політичних лідерів). Легітимація неможлива без підвищення правосвідомості громадян як необхідної умови демократизації виборчого процесу [5].

Проблематика легітимності поступово набирає актуальності у політичній науці, суспільно-політичній думці України. Підставою цього стали суттєві зміни у сприйнятті влади суспільством та особистістю, зміни в системі державотворення, інтеграційні та глобалізаційні процеси. За радянських часів проблема легітимності мала номінальне практичне значення, широко не афішувалася та глибоко не досліджувалася. Останнє

десятиліття XX століття пройшло під знаком вивчення досвіду зарубіжних держав в контексті проблематики легітимності та формування загальнонаукових та філософських підходів щодо її дослідження. Лише наприкінці 90-х років XX століття та протягом перших років XXI століття, дослідження легітимності політичної влади на пострадянському просторі стало невід'ємною складовою політичної науки та суміжних з нею наукових напрямків. Саме в цей час з'являються ґрунтовні та системні наукові дослідження проблем легітимності, легітимації, в яких зазначена проблема не лише розглядається по-новому, але і має реальну практичну спрямованість. Серед вітчизняних дослідників проблем легітимності слід відзначити роботи Є. К. Бистрицького, О.Ю. Висоцького, В.В. Волонця, К.Ю. Вороніної, С.В. Гладія, О.Ю. Дащівської, Ю.І. Калюжної, О.Ю. Кудрявцева, А.Б. Міщенко, П.Г. Манджоли, П.М. Олещука, С. Рябова, І.В. Толстова, М. Г. Тура, В.І. Чубаєвського, Є.Г. Цокура та ін.

Характерною рисою досліджень проблем легітимності, є відсутність поки концептуальної цілісності та термінологічної вивірності. Кожен з дослідників по-своєму розглядає легітимність та пропонує авторське бачення її певного прояву, особливостей чи складового елементу. Спроби узагальнення та систематизації щодо проблеми легітимності є поодинокими і зазвичай логічно не завершеними. Вітчизняні дослідники розглядають легітимність в контексті політичної влади, громадянського суспільства, системи політичного та державного управління, традицій державотворення тощо.

Список використаних джерел

1. Аристотель. Політика. К.: Основи, 2000. 238 с.
2. Байрачна Л.К. Легітимність державної влади: історіографія питання. // *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2014. № 28. С. 23–32.
3. Вебер М. Соціологія: загальноісторичні аналізи, політика. К.: Основи, 2000. 534 с.
4. Гегель В. Ф. Основи філософії права, або Природне право і державознавство: пер. з нім. К.: Юніверс, 2000. 336 с.
5. Кант І. Критика практичного розуму / Імануель Кант; переклад з німецької, примітки та післямова Ігоря Бурковського. К.: Юніверс, 2004. 238 с..
6. Кухта Б. Політична влада та її рішення. Львів: Центр політичних досліджень, 2006. 237 с.
7. Михальченко М. Корупція в Україні: політико-філософський аналіз: монографія. К.: Основи. 2010. 345 с.
8. Політологічний енциклопедичний словник: за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна. К.: Генеза, 2004. 736 с.
9. Шульженко Ф. П. Історія політичних і правових вчень: підручник. К.: Юрінком Інтер, 2004. 464 с.
10. Dogan, Mattei: Conceptions of Legitimacy, *Encyclopedia of Government and Politics* 2nd edition, Mary Hawkesworth and Maurice Kogan editors, Vol. 2, pp. 116-219.
11. Easton D. *Systems Analysis of Political Life*. Hardcover July, 1965. 507 p

*Томахів Володимир,
кандидат політичних наук,
доцент кафедри філософії та політології ЗУНУ
Приймич Андрій,
магістр менеджменту, аспірант ЗУНУ*

REASONS FOR THE EFFECTIVENESS OF «BLACK PR» TECHNOLOGIES

Issue. Today, the level of electoral legislation does not correspond to the scale and variety of applied technologies of «black PR», the system of public control over elections is virtually absent.

In this regard, it is extremely important in the development of the theory of political science to study the technologies of «black PR», the search for effective ways to counter the manipulation of consciousness and the choice of voters.

Goal. In this essay, we will analyze the role of «black PR» technologies in the formation of public opinion.

To achieve this goal, we will perform the following steps:

- Identify the reasons for the effectiveness of the use of «black PR» technologies.
- Explore in which social groups black PR technologies are effective.

Body. Why black PR is very effective in election technology?

One of the reasons for the effectiveness of «black PR» technologies is the low standard of living of the majority of the population. The modern voter is primarily interested in their socio-economic status, and not in elections and candidates. In an effort to improve their situation, voters facilitate and facilitate the use of such technologies of «black PR» as bribery, the conclusion of campaign contracts, and a scam by political strategists, participating in which voters receive a reward.

From election to election, the amount of dirty information increases, and it accumulates in the minds of the voters. Under the influence of «black PR» technologies, elections have become extremely unpopular among the population, have become associated with lies, dishonest political games and waste of money. Another reason for the effectiveness of dirty technologies is the negative stereotype about the very concept of «candidate», which is formed in the minds of the voter, supported by new compromising information.

Such stereotypes are very well fixed in the minds of those voters who do not have basic knowledge about the basics of the electoral system, their rights within the framework of elections, as well as traditional technologies and technologies of «black PR». The low level of political culture of citizens contributes to their susceptibility to «black PR» technologies and is the reason for their high efficiency.

Negative stereotypes prevent the voter from having a positive perception of candidates and their programs. The reason for the effectiveness of «black PR» technologies is the lack of a clear political position of the voter, due to disorientation by unclear and similar programs of candidates. The voter does not set himself the difficult goal of understanding the program settings and intricate political intrigues of his rivals, he simply ignores the elections. The percentage of voter turnout decreases from vote to vote.

As a result of all these factors, the voter does not bother to make a deliberate decision about voting, most often he makes a choice directly in the voting booth, choosing the surname he likes best, guided by the opinion of his relatives, friends, and also under the influence of «black PR» technologies.

In this regard, it is extremely important in the development of the theory of political science to study the technologies of «black PR», the search for effective ways to counteract the manipulation of consciousness and the choice of voters, the substantiation of theoretical provisions and practical recommendations to state authorities and local self-government, election commissions, candidates, parties and voters for combating the use of «black PR» technologies and overcoming the consequences of their use.

Conclusion. The consequences of the use of «black PR» technologies can be very severe both for an individual candidate or voter, and for the entire electoral space as a whole. Manipulating the consciousness of the electorate can lead to the formation of a negative attitude of citizens towards the very institution of elections, a loss of trust and respect for the electoral legislation, and a decrease in voter turnout. The use of «black PR» technologies is often the reason for the cancellation of voting results, the disruption of elections. Due to the use of dirty technologies, the most powerful candidates lose the opportunity to be elected and work with dignity, and representative bodies of power are formed in a dishonest, illegal way.

References

1. What Is Black PR and How to Fight with It: website. URL: <https://prnews.io/blog/what-is-black-pr-and-how-to-fight-with-it.html> (25.03.2021)
2. Mattes, Kyle and David P. Redlawsk. The Positive Case for Negative Campaigning: article. University of Chicago Press, 2014. 257p.
3. Negative Influence of Mass Media on Society: website. URL: <https://edubirdie.com/examples/negative-influence-of-mass-media-on-society/> (25.08.2022)
4. Wagner M. Affective Polarization in multi-party systems: electoral studies. University of Vienna, 2021. 52p.

5. Maier J., Nai A. When conflict fuels negativity. A large-scale comparative investigation of the contextual drivers of negative campaigning in elections worldwide: article, Amsterdam School of Communication Research, 2021. 12p.

*Наталія Лубкович, к. істор. н.
викладач суспільних дисциплін
Галицького фахового коледжу ім. В. Чорновола*

ФЕНОМЕН ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Постанова проблеми. Проблема формування, функціонування політичного дискурсу є надзвичайно актуальними як об'єкт досліджень у сучасній філософській, політичній та соціологічній науках. Серед дослідників проблематики можемо зазначити передусім таких науковців, як: Т. Ван Дейк, Е. Лакло, Ш. Муфф, О. Шейгал, В. Чернявська, Р. Водак та ін. [1; 2]. Взагалі Політичний дискурс – це розмова на тему чогось, Дискурс відбувається як діалог у спільних для всіх його учасників рамках: мовних, тематичних, культурних тощо. Кожен дискурс має мету свого перебігу. При аналізі політичних феноменів часто звертають увагу передусім на політичний дискурс.

Метою дослідження є вивчення семантичної парадоксальності інституційного політичного дискурсу, який би узгоджувався з сучасним станом політичної науки. Для досягнення дослідницької мети необхідно виконати такі завдання:

- дослідити етапи зародження й розвитку наукового знання про політичний дискурс;
- розробити теоретико-методологічну основу для дослідження політичного дискурсу;
- проаналізувати процеси включення та циркуляції слова до політичного дискурсу на предмет семантичної парадоксальності;
- визначити сфери застосування політичних концептів;
- описати, як продукують тексти в інституційному політичному дискурсі;
- розкрити семантичну взаємодію комунікативних елементів у процесі створення текстів;
- пояснити семантичну структуру та простежити існування парадоксів демократичного політичного дискурсу як специфічної символічної реальності.

Об'єктом дослідження виступають відносини, які виникають в процесі здійснення політичного дискурсу.

Предмет дослідження – принципи формування політичного дискурсу через його семантичну парадоксальність.

Виклад основного матеріалу. Поняття «дискурс» багатозначне. Воно походить від латинського слова *discursus*, що означає «біг у різних напрямках». Поступово термін набуває величезної кількості різних значень. У перекладі з англійської *discourse* означає «мова, розмова, бесіда», а прикметник *discursive* у цей же час набуває стійкого значення «розумовий, логічний, опосередкований». Зокрема, сучасний дискурс-аналіз, незважаючи на різноманітність підходів, спирається переважно на ідеї постструктуралізму.

Політичний дискурс – це дискурс політиків. Він формується в контексті функціонування політичних інститутів (засідання уряду, сесія парламенту, з'їзд партії) і є політичним, якщо супроводжує політичний акт у відповідній інституційній атмосфері. Між політикою і мовою існує тісний зв'язок. Сьогодні важливу роль відіграє мова в політичному житті суспільства. Аналіз ролі мови в політиці знаходиться в центрі уваги філософів, політологів, істориків, психологів, соціологів, вчених, політичних, громадських діячів. Специфічність мови полягає в тому, що, належачи до вторинних систем, вона є не лише витвором суспільства, але й активним чинником його самоорганізації. Мова «матеріалізується» у діях і вчинках людей і виступає як головне знаряддя соціалізації й самоідентифікації, виконуючи ряд функцій – ідентифікаційну, естетичну, культуротворчу та інші. Як зазначає Дж. А. Покок, історія політичної думки не є історією думки, мови- чи парадигм співтовариства політологів. Тільки останнім часом це співтовариство наблизилося у своєму розвитку до того моменту, коли його мова та його історія можуть знайти статус політичної підсистеми. Значною мірою це пов'язано з розвитком аналізу політичного дискурсу [5].

У межах постструктуралізму найбільш розроблена концепція дискурсу представлена в працях М. Фуко (наприклад, «Слова і речі», «Археологія знання», «Наглядати і карати»). Пов'язана ця концепція передусім з осмисленням проблем методології гуманітарних наук та осмисленням феномена влади. Дискурс М. Фуко розуміє як текст, висловлювання, але також передусім як тип чи серія висловлювань, які існують у певній системі відносин.

Дискурс – це також сукупність знаків, які представляють собою висловлювання; це сукупність висловлювань, які мають ті самі принципи формування і залежать від однієї і тієї ж дискурсивної формації. Найближче до визначення суті дискурсу підійшов Ю. Габермас, який бачить у ньому «комунікацію особливого різновиду, специфічний діалог, метою якого є неупереджений аналіз дійсності, очищений від суб'єктивізму дослідника». За М. Фуко дискурс – «вербальний семіотичний процес та соціально обумовлена

організація мови, своєрідна парадійсність, синтез «вже – сказаного» і «ніколи – не сказаного». У пізніших творах М. Фуко звертається до поняття дискурсу у його відношенні до влади, тим самим виокремлюючи

дискурси здійснення влади. Дискурс загалом можна розуміти як комплексний взаємозв'язок між текстом та контекстом [1, с.23].

У побутовому і політичному слововживанні поняттям «дискурс» часто позначають будь-який засіб спілкування. «Говорять про політичний дискурс, публічний дискурс, дискурс влади, тоталітарний дискурс, патріотичний дискурс, християнський дискурс, дискурс ідентичностей, дискурсивні практики. Можна прочитати навіть про сексуальність як дискурс». Розглядаючи поняття політичного дискурсу, варто зауважити, що саме на основі дискурсивних практик формується соціальна чи політична ідентичність, а за допомогою значень, які утворюються у межах дискурсу, здійснюється впровадження змін у соціальні структури. Крім цього, політичний дискурс досить часто співвідноситься із іншими дискурсами. Деякі дослідники виокремлюють точки дотичності політичного дискурсу з: юридичним дискурсом (наприклад, закони є результатом діяльності як юристів, так і політиків); науковим дискурсом (коли, наприклад, вчені-політологи дають на основі своїх досліджень рекомендації для політиків). Зважаючи на особливості політичних дискурсів сучасності, помітним є те, що важлива проблема політики полягає в тому, що в політичній реальності, яка часто тепер формується в результаті віртуалізації політичних феноменів, можемо зустрітися із феноменом «поставлених дискурсів» чи також псевдо дискурсів. Загалом, політичні дискурси мають значний вплив на формування політичної реальності. Саме від дискурсу залежить розуміння того, що таке політика. Безперечно, це має як позитивні, так і негативні моменти. Позитивним є те, що створюється варіативність текстів і контекстів, а відтак, можна більш ефективно реалізовувати ідею демократичного устрою. Негативним моментом є те, що політика внаслідок дискурсивізації політичного і розміщення його поміж текстом і контекстом перетворюється на риторику, а це може призвести до маніпуляцій і неможливості критичної рефлексії над політичними феноменами.

Політичний дискурс – явище когнітивне за своєю суттю, оскільки пов'язане із відтворенням і передачею знань. Зрештою, це мова, яка розглядається як цілеспрямована соціальна дія. І ширше – складна єдність мовної форми, значення і дії, яку можна виразити терміном «комунікативний акт». Поняття «дискурсивність» мовою філософії й логіки означає не лише логічну впорядкованість, але й формальну опосередкованість. Політичний дискурс в ідеалі має виконувати орієнтаційну, мобілізаційну, ідентифікаційну функції. На практиці надмірна експресивність- політичних дискурсів здатна руйнувати ідентифікаційний простір, зводячи нанівець як їхню інформаційну, так і консолідаційну функції. Політичний дискурс існує в усній та письмовій формах [4].

У рамках лінгвістичних досліджень виокремлюються два підходи до аналізу дискурсів – дескриптивний і критичний.

Дескриптивний зосереджений на вивченні мовної поведінки політиків, риторичних прийомів, маніпулятивних стратегій, а також змістовної сторони політичних текстів.

Критичний підхід націлений на дослідження мови як засобу владарювання й соціального контролю, з акцентом на соціальні нерівності, втілені в дискурсі [3].

Висновок: Однією з найважливіших функцій політичного дискурсу, яка виокремлює його із загального мовного контексту, вважається функція переконання. На думку П. Б. Паршина, «будь-який текст впливає на свідомість адресата з семіотичної точки зору. Але для політичного тексту мовленнєвий вплив є основною метою комунікації. Принципова відмінність політичної мови від повсякденної полягає не у використанні певних формальних засобів, а в такій зміні співвідношення між знаком (словом) і значенням, при якому звичні одиниці мови отримують незвичну інтерпретацію. Ця специфіка політичного дискурсу як системи багато в чому пояснює і специфіку політичного тексту, з якого може бути прочитаний певний зміст, який не зводиться до буквального, а іноді прямо протилежний йому» [2]. Більше того, деякі вчені вважають, що цей зміст і є «істинним» смислом політичного тексту. Орієнтуючись на такий метод, легше зрозуміти цінність політичного тексту в цілому, а не думок, висновків чи ідей, які можуть виникнути з нього (тексту). Саме такий підхід допомагає розглянути політичний дискурс у цілому та політичний текст зокрема під новим кутом та слугує підґрунтям для проведення майбутніх досліджень.

Список використаних джерел

1. Белова А. Д. Поняття «стиль», «жанр», «дискурс», «текст» у сучасній лінгвістиці. Вісник КНУ. Іноземна філологія. 2012. Вип. 32-33. С. 11-14
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
3. Brown G., Yule G. Discourse Analysis. Cambridge: CUP, 2016. 421 p.
4. Duranti A. Rethinking Context: Language as Interactive Phenomenon / A. Duranti, C. Goodwin. Cambridge CUP, 2018. 121 p.
5. Halliday M.A.K. Context of Situation. Language, Context and Text. Geelong, Vic.: Deakin University Press, 2015. P. 3-14.

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ КОЗАЦЬКО-ГЕТЬМАНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Актуальність дослідження. Українська національна революція середини XVII ст. та створення козацько-гетьманської держави започаткувало новий період розвитку української політичної думки.

Ця доба характеризується посиленням ролі міжнародних та міждержавних об'єднань України з Річчю Посполитою, Московською державою, Османською імперією, Кримським ханством та іншими суб'єктами міжнародної політики того часу. Потрібно було визначити політичний статус українців і створити таку політичну систему влади, яка б відповідала інтересам українського населення [6].

Метою дослідження є вивчити політичний устрій козацько-гетьманської держави в період її розвитку, вплив на нього глобалізаційних процесів, які відбувалися в Західній Європі.

З огляду на поставлену мету визначено такі **завдання**:

- розкрити основні риси політичної влади козацької держави;
- з'ясувати засади існування та розподілу публічної влади доби Козаччини;
- проаналізувати початки формування національної ідеї та її вплив на подальше життя Української держави;
- виявити характерні риси політичного процесу досліджуваного періоду.

Виклад основного матеріалу. Утворена революційним шляхом політична влада забарвилася у національні риси. Основним її джерелом була воля повстанців, які виступили проти польської експансії. Важливою національною особливістю було недовершеність внутрішніх структур і неусталеність системи взаємодії. Суб'єктом влади виступили інститути політичного життя, серед яких держава, учасники чорних/генеральних (військових) та старшинських рад.

Зазначимо, що в козацькій Україні існував розподіл публічної влади на законодавчу, виконавчу й судову. Так, генеральна (військова) рада опікувалася внутрішньою та зовнішньою політикою, обранням гетьмана і генеральної старшини. Це був прояв прямої демократії, в її роботі брали участь козаки, представники духовенства та інші особи. Часто рішення приймалися більшістю голосів простим волевиявленням. Нерідко відбувалося протистояння різних поглядів, які деколи призводили до сутичок (Ніжинська чорна рада 1663 р.). Занепад генеральної ради супроводжувався зростанням ролі старшинської ради. Ці засідання проходили у формі старшинського з'їзду або зібрання генеральних старшин і полковників. Старшинська рада вирішувала питання внутрішнього життя, зовнішньої політики, збір податків, керування земельним фондом. Вона приймала ухвали, а після смерті Б. Хмельницького стала самостійним органом, який претендував на рівні права з гетьманом. Лише П. Дорошенко зміг уникнути протистояння із старшинською радою [1].

Важливе значення серед центральних органів влади відводилось інституту генеральних старшин. Крім центральних органів влади чільне місце відводилось і органам місцевого самоврядування, які відали питаннями забезпечення добробуту міст, наглядом за дотриманням норм моралі і т. д. Існували також органи сільського самоврядування, побудовані на основі звичаєвого права, що включали сільські громади на чолі яких стояли старости, котрі відповідали за правопорядок, встановлення меж земель й сінокосів, розподілі спадщини і т. д.

Тут варто зауважити про складний характер відносин між центральними органами влади та місцевими (особливо сфера розмежування повноважень), що загострилися після смерті Б. Хмельницького і розкол політичної еліти та деструктивний характер відносин державних утворень були основною причиною руйнації політичної системи козацької України. Декілька слів варто сказати і про формування ідеологічного підґрунтя влади в Україні цього періоду. Наріжні принципи національної державної ідеї були закладені Б. Хмельницьким в першій половині 1649 р. Спочатку це була лише ідея політичної автономії для козацької України, а потім створення Руської держави, її розбудови, розвитку та захисту [5].

Формування державної ідеї мало велике значення у розвитку суспільної свідомості від рівня етнічно-культурного пояснення до національного самовизначення. Але загострення різноманітних конфліктів в козацькій Україні призвів до загострення ідеологічної кризи і навіть державотворчі проекти гетьманів І. Мазепи, Д. Апостола, П. Орлика, К. Розумовського не спромоглися вирішити їх [2].

Одною із найважливіших проблем в утвердженні національної державної ідеї було зміцнення монархічного начала. Б. Хмельницький проводив курс на запровадження такої форми правління, а прийнявши протекцію царя, основну увагу приділив здійсненню ідеї незалежності держави та впровадження спадкоємного гетьманства, просуваючи родичів по службових щаблях. Але після смерті Б. Хмельницького на перший план виходять відцентрові тенденції.

Вже за гетьманування І. Виговського провідну роль почала відігравати генеральна (військова) рада. Почався процес децентралізації влади. Республіканська форма правління продовжувала зберігатися у Правобережному і Лівобережному Гетьманатах та на Запоріжжі. Особливо це було за П. Дорошенка, який одночасно поєднав гетьманську владу з ефективним функціонуванням генеральних старшинських рад [4].

Характерною рисою політичного процесу досліджуваного періоду (особливо за Б. Хмельницького та П. Дорошенка) було вчасне реагування влади на зміни політичних ситуацій. Варто наголосити, що основна роль належала пошуку компромісів, а не примусу.

Соціально-політична активність українців проявлялася у захисті завоювань революції, але вони завжди підтримували владу, коли стосувалося захисту державного суверенітету України. Незважаючи на це, вже у 1663 р. характерним стає наявність поліцентризму політичної влади, який проявився у розпаді унітарної держави на три утворення. З другої половини 60-х Зло. XVII ст. подолання територіальної роздробленості стало основною проблемою. Правда у 1668 р. та 1674 р. козацька Україна возз'єднувалася, але втримати це не вдалося. А в 1676р. Правобережний Гетьманат завершився. Запорожжя ж стало «Військом Запорозьким Низовим» [3].

Але угода 1654 р. з Московією змінила правила гри на владному полі. Втручання росіян у внутрішні справи українців, впровадження російських цінностей, призначення на відповідальні посади і т. д. руйнували основи національного інституту влади. Це був широкомасштабний наступ на державу Україну та її структури.

Висновки. Створення козацької України у досліджуваній період можливе було через процеси глобалізаційних модифікацій, які відбувалися в Західній Європі періоду Відродження, раціоналізації та меркантилізму наступних за цим періодів. Через це в своїй діяльності українська влада мала змогу орієнтуватися на організацію суспільно-владних відносин в світових державах і сама вибирати варіанти, які були близькими для українців. Одне лише ставало тут на заваді, це найрізноманітніші впливи, які перешкоджали цим процесам.

Список використаних джерел

1. Антонович В. Б. Про козацькі часи на Україні. К: Дніпро. 1991. 238 с.
2. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
3. Гончарук-Чолач Т., Томахів В. Історія українських та зарубіжних, політичних вчень. К.: Ліра-К, 2020. 228 с.
4. Полтавець С. Українська політологічна думка середини XVII століття. К: Інститут політологічних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса ПАН України. 2008. 171 с.
5. Українська держава другої половини XVII - XVIII ст.: політика, суспільство, культура. К: Інститут історії України НАН України. 2014. 671 с.
6. Українські гуманісти епохи Відродження. Антологія. К: Основи. 1995. Т. 1.431 с. Т.2.431 с.

РОЗВИТОК ДУХОВНОГО ЖИТТЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ РОЗБУДОВИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Актуальність теми дослідження. На початку ХХІ ст. в силу об'єктивних та суб'єктивних причин серед актуальних проблем українського суспільства на перший план висуваються проблеми, які стосуються не лише економічної та політичної сфери суспільного розвитку, але й не менш важливої – духовної сфери. Адже процеси, які ми маємо змогу спостерігати в наш час та бути їх безпосередніми учасниками, з усією яскравістю та гостротою висвітлюють широкий спектр проблем в сфері духовної культури та державного будівництва особливо в умовах повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну.

Мета дослідження: спроба проаналізувати розвиток духовного життя українського суспільства як невід'ємної складової процесу розбудови української держави в сучасних умовах.

Духовна культура завжди перебуває у безпосередньому зв'язку із загальним духовним тонутом суспільства. Якщо в суспільстві такі цінності як гуманізм, правда, справедливість, милосердя, щирість, любов, дружба, довіра піддаються ревізіям та інтелектуальним маніпуляціям – то це є свідченням глибокої духовної кризи. Якщо байдужість або неприйняття переходять в агресивну ворожість і зарозумілий цинізм, легко поширюються меркантильність, жадібність та дріб'язковість – то це є проявом «хворобливості» суспільства [1, с. 3].

У складних умовах розвитку незалежності Української держави, в умовах упереджених стереотипів мислення і соціальної поведінки, авторитарних методів впливу, що діяли десятиріччями, в умовах війни з РФ зросли негативні явища жорстокості, агресивності, насильства і навіть вандалізму.

Війна з Росією змусила більш відповідальніше поставитися до захисту українських інтересів у гуманітарній сфері загалом, й до питання вироблення національної ідеї та збереження національної ідентичності зокрема, й представників державної влади. Залишається сподіватися, що за умов іноземної агресії та ідеологічного протистояння дії української влади, нарешті, відповідатимуть її заявам, а слова державних високопосадовців все ж таки набудуть тенденції до матеріалізації, як і самі політики усвідомлять власну політичну (і не тільки) відповідальність за свою діяльність (чи бездіяльність) [3, с. 35].

Прямий вступ Росії у війну проти України показав усю глибину аморальності та злочинності влади Російської Федерації, яка заради поширення своїх ідей та відродження великоросійської імперії здатна порушувати міжнародні правові норми, порушувати власні ж міжнародні зобов'язання, використовувати найганебніші та терористично-злочинні методи ведення пропаганди та війни – відкрити брехню, перекручування фактів, навіть кровопролиття, використання заручників серед мирного населення, масовий терор та катування полонених тощо.

За таких обставин жорсткі кроки з боку української влади щодо знищення путінських найманців, колаборантів, сепаратистів, терористів, ворожих російських окупаційних військ та витіснення їх за межі України, є дієвим засобом щодо подолання цієї кризи та підсумковою перемогою України у цій війні. Водночас необхідно проводити активну роз'яснювальну і просвітницьку роботу з місцевим населенням східних та південних регіонів, яке в умовах слабкої присутності (чи відсутності) українського інформаційного та культурного продукту, постійно перебувало і перебуває під інформаційним тиском Російської Федерації, яка поширюючи оманливі ідеї «руського міра», «єдності слов'янських народів» тощо, сприяє формуванню проросійськи спрямованої регіональної ідентичності [3, с. 50-51].

Варто враховувати й той факт, що війна проти України з боку Росії ведеться не лише шляхом прямого збройного втручання, а й має кілька складових сучасних способів експансії. У зв'язку зі зростанням ролі інформаційної складової у збройній боротьбі в умовах глобалізації та появою інформаційного суспільства Україна перебуває також у стані інформаційної війни, коли мета протистояння досягається суто засобами інформаційної боротьби, тим самим, інформація як така у певному напрямі її використання стає своєрідним знаряддям досягнення політичних цілей, інформаційною зброєю. Для вирішення цих завдань у першу чергу необхідно створити ефективну інформаційну політику Української держави [3, с. 577].

В умовах війни, Україна сьогодні, як ніколи потребує духовного відродження, коли національна ідея, вірування набувають характеристик не популізму, а істинного розуміння та прагнення кожної особистості до побудови незалежної, демократичної, соціальної, правової держави, де людина, її права та свободи визначають зміст та спрямованість держави. Відродження моральності, духовних традицій, на наш погляд, не може не позначатися на таких процесах як навчання та виховання [4].

Принцип культуровідповідності передбачає нерозривний зв'язок виховання з культурними надбаннями людства і свого народу, зокрема із знаннями про загальнолюдські багатства в царині духовної та матеріальної культури, про особливості розвитку і становлення національної культури та її взаємозв'язки із загальнолюдською; знаннями історії свого народу, його культури; забезпеченням духовної єдності і

спадкоємності поколінь. Ці засоби виховання впливають передусім не стільки на розум, скільки на почуттєву сферу. Вони сприяють формуванню і піднесенню духовної культури особистості [5]. Разом з цим не можемо не обійти увагою ту обставину, що саме релігія посідає чільне місце у цивілізаційній культурі людства у цілому та окремих народів зокрема. Відтак, християнство протягом останніх понад 1000 років є невід'ємною складовою української культури. Саме Церква, її святі отці в силі дати суспільству не лише власне духовні цінності, а й створити сприятливі умови для їх глибокого сприйняття, передачі та засвоєння молодим поколінням. Духовна традиція християнства українського народу у змозі забезпечити повноцінне розкриття особистості, формування її достойним членом суспільства. Лише християнські постулати можуть гарантувати всебічний розвиток особистості, звершити ті благі справи, яким служить формування та розвиток особистості [6].

Одже, сьогодні як ніколи український народ потребує поєднання зусиль влади і Церкви у формуванні нової виховної доктрини, котра має адекватно відображати потреби суспільства, враховувати накопичені християнські традиції та служити гідному становленню особистості, формуванню громадського суспільства, демократичної, правової, соціальної держави України.

Список використаних джерел:

1. Духовна культура України перед викликами часу: тези доп. учасників II Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 16 квіт. 2019 р.) / [редкол.: А. П. Гетьман (голова), В. О. Лозовой, О. А. Стасевська, О. В. Уманець]. Харків: Право, 2019. 282 с.
2. Формування духовності молодшої людини: методика, практика, досвід // Матеріали Міжвузівського науково-методичного семінару, 18 грудня 2007 р. Житомир: Вид-во ПП Сахневич, 2007. 110 с.
3. Агресія Росії проти України: історичні передумови та сучасні виклики / П. П. Гай-Нижник (керівник проекту, упоряд. і наук. ред.); авт. кол.: П. П. Гай-Нижник, Л. Л. Залізник, І. Й. Краснодемська, Ю. С. Фігурний, О. А. Чирков, Л. В. Чупрій. К.: «МП Леся», 2016. 586 с.
4. Українська Національна Ідея як духовно-інтелектуальний код соборності народу: етнічний, інтеграційний та цивілізаційний вектори (матеріали круглого столу) / за ред. В.С. Кравціва; НАН України. Ін-т регіональних досліджень. Львів, 2011. 60 с. 5. Принцип культуровідповідності. URL: https://pidru4niki.com/12120124/pedagogika/prinsip_kulturovidpovidnosti
5. Самбор А.М. Християнство як підґрунтя духовного виховання майбутніх вчителів. URL: <https://pedpsy.duan.edu.ua/images/PDF/2014/2/3.pdf>

МОРАЛЬНА ЦІННІСТЬ ПРАЦІ: ФІЛОСОФСЬКО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Актуальність теми дослідження. Перехід сучасного світу до постіндустріального суспільства робить актуальним переосмислення проблеми співвідношення індивідуального та соціального в людині. У зв'язку з цим існує необхідність нового осмислення категорії «праця» і наповнення її новим змістом, що відповідає сучасним соціальним реаліям і включає процес духовного та інтелектуального формування особистості, процес самореалізації людини як цілісного суб'єкта.

Ціннісна система, що існувала впродовж багатьох десятиліть, зруйнувалася. Суперечливо та повільно формується нова. Особливістю цього процесу є те, що проходить він поза чітко визначеними рамками ціннісних орієнтирів. Їх відсутність визначає «розмитість» моральних принципів.

Мета дослідження: полягає у філософсько-культурологічному аналізі трансформації уявлень про моральну цінність праці. Для розкриття поставленої мети нами були поставлені наступні **завдання:** дослідити основні чинники, що впливають на формування моральної цінності праці в індустріальному та постіндустріальному суспільствах.

Праця завжди була важливою умовою життєдіяльності людей і вольовою діяльністю, спрямованою на створення матеріальних цінностей. Адже тільки завдяки праці люди можуть задовольняти свої матеріальні та моральні потреби. Оскільки сам термін є складним і водночас неоднорідним, тому «праця» і зараз і в майбутньому залишиться цікавим і важливим предметом вивчення. Неоднорідність праці проявляється в тому, що різні прояви праці вивчає філософія, економіка, соціологія, право [1].

Біля витоків теорії праці та її значення для суспільства стоять такі видатні теоретики, як М. Вебер, Ф. Кене, К. Маркс, Д. Рікардо, Ж. Б. Сей, А. Сміт, А. Тюрго. Серед сучасних зарубіжних дослідників феномена праці слід відзначити П. Друкера, І. Кірцнера, У. Оучі, Д. Севеджа, Дж. Тіммонса, М. Фрідмена, Ф. Хайека, А. Хоскінга. Вони розглядали працю в рамках інноваційної діяльності та підприємництва, пов'язаних з ризиком в умовах сучасного ринку, акцентуючи увагу переважно на економічній суті праці, проте відзначали її соціальні, моральні-етичні, політичні характеристики і функції [2].

Праця – це складне і багатоаспектне явище, яке відіграє в житті суспільства і кожної окремої людини таку важливу роль, що саме це поняття в широкому розумінні є невід'ємним від людського життя.

А. Сміт ще в 1776 р. у своїй праці «Дослідження про природу і причини багатства народів» писав, що добробут нації в більшому ступені залежить від її спроможності організувати свої продуктивні сили, ніж від кількості природних ресурсів. Таким чином, багатство країни ґрунтується на трудовому внеску людей, що безпосередньо виконують роботу, тобто праця – головне джерело багатства.

Праця є основна і неодмінна умова життєдіяльності людей. Впливаючи на навколишнє природне середовище, змінюючи і пристосовуючи його до своїх потреб, люди не тільки забезпечують своє існування, але і створюють умови для розвитку і прогресу суспільства.

Роль праці в розвитку людини і суспільства виявляється в тому, що в процесі праці створюються не тільки матеріальні і духовні цінності, призначені для задоволення потреб людей, але й розвивається сама людина, що набуває навичок, розкриває свої здібності, поповнює і збагачує знання.

Творчий характер праці знаходить своє вираження в появі нових ідей, прогресивних технологіях, більш досконалих і продуктивних знаряддях праці, нових видах продукції, матеріалах, енергії, що, у свою чергу, ведуть до розвитку потреб [3].

Моральні цінності праці в індустріальному суспільстві першої половини ХХ століття були пов'язані з уявленнями про працю як доцільну діяльність людей по створенню матеріальних і духовних благ, необхідних для задоволення потреб людини й суспільства в цілому, що сприяло морально-позитивному сприйняттю праці. У той же час, існуючий характер й організація праці, технізація виробничого процесу, і як наслідок, відчуження людини від процесу та результатів своєї праці, призвело до формування «байдужого» ставлення до праці (лише як засобу заробітку). Цінність праці в індустріальному суспільстві все ще визначалася практичною користю, ефективністю праці, метою максимізації прибутку, орієнтацією основної маси населення на споживання матеріальних благ, за допомогою якого відбувається самоствердження людини.

Завдяки переходу до постіндустріального суспільства та поширенню сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, трудова діяльність людини перестала прив'язуватися до якогось місця, не укладається в межі регламентованого робочого часу. Трансформуються форми зайнятості (вони стають «гнучкими»), що зближує працю й саме життя людини, призводячи до формування нового балансу між вільним часом та засобами заробітку. Ч. Хенді називає таку можливість формувати власну діяльність «портфельним способом життя», під яким він розуміє нелінійний характер біографій, коли замість того, щоб йти шляхом кар'єрного росту та вузькоспеціалізованої діяльності, людина створює «портфель робіт» у вигляді набору

товарів і послуг та шукає для них покупців. Такий самостійний спосіб планування власного життя та кар'єри переноситься й на інші сфери діяльності [4].

За цих умов, розуміння праці тільки як економічної зайнятості не відповідає дійсності, більш доречним є розширене тлумачення праці, що дозволяє включити в дане визначення будь-яку іншу діяльність, що приносить задоволення (самоосвіта, хобі, волонтерство та інші види неекономічної зайнятості). При цьому моральна цінність праці все більшою мірою залежить від суб'єктивного сприйняття людиною умов самої праці, ступеня задоволення від трудового процесу і його результатів

На сучасному етапі розвитку суспільства система цінностей кардинально змінилася. Якщо розглядати культуру з точки зору історичної типологізації (доіндустріальна, індустріальна та постіндустріальна культури), то на постіндустріальному етапі розвитку суспільства система цінностей в узагальненому вигляді представляє наступну модель: цінність праці; переважання ідей антропоцентризму (включає в себе, перш за все, високий рівень людської свободи, цінність людської індивідуальності та ін.); цінність знання і інформації; інтенсифікація економіки; високий рівень довіри; цінність високого і стабільного добробуту; цінність науки і освіти; зменшення рольових відмінностей за культурними, соціальними, релігійними, расовими, національними, статевими та ін. ознаками; екологічна свідомість та ін [5].

Отже, людина працює не тільки заради примноження матеріального добробуту, а й заради духовного.

Список використаних джерел:

1. Гетьманцева Н. Поняття і сутність праці як правової категорії. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2016/07/11.pdf>
2. Гнилицька Н.О. Праця як соціокультурний феномен. URL: https://old-zdia.znu.edu.ua/gazeta/VISNIK_37_24.pdf
3. Роль праці в розвитку людини і суспільства. URL: <https://buklib.net/books/23417/>
4. Бордюгова Т. Моральна цінність праці: філософсько-культурологічний аналіз. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук Харків, 2008. URL: https://otherreferats.allbest.ru/philosophy/00590304_0.html#text
5. Кондратова М. Ціннісне ставлення до праці майбутніх фахівців будівництва та архітектури як наукова категорія. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/25_2019/39.pdf

*Рудик Марія, викладач суспільних дисциплін
Галицького фахового коледжу ім. В. Чорновола
Серединська Катерина, студентка групи ПС-11
Соціально-гуманітарного факультету, ЗУНУ*

ФІЛОСОФІЯ Г. СКОВОРОДИ ТА СУЧАСНА УКРАЇНА

Актуальність теми дослідження: актуальність даного дослідження полягає в тому, що філософські погляди Г.Сковороди є оригінальними і сучасними. Тому вони і ідея «сродної праці» є шляхом вирішення проблем сучасності.

Мета дослідження: аналіз філософських ідей у філософських роздумах Г. Сковороди.

Об'єкт дослідження: філософський світогляд Г. Сковороди.

Предмет дослідження: теорії пізнання про «три світи» і «дві натури», теорією самопізнання і формування істинної людини, ідеєю «сродності».

Завдання дослідження: трактування ідей Г. Сковороди для сучасності.

Розвиток духовної культури України та її народу нерозривно пов'язаний з іменем великого філософа, поета, педагога Григорія Сковороди, який жив і творив у XVIII столітті. Григорія Сковороду відносять до типових представників української просвітницької філософії, а також часто називають українським Сократом. Його біографія засвідчила рідкісний приклад узгодження власної філософської системи із обраним ним способом життєвої поведінки, що, безперечно заслуговує поваги. Аскетичний образ мандрівного філософа сприймається багатьма поколіннями українців як ідеал мудреця-пророка, який навчав свій народ, доносив йому правду про істинне благо. На думку Григорія Сковороди, саме філософія, або «любомудріє», як він говорив, скеровує усе коло справ до мети, щоб дати життя духу, благородство серцю, світлість думкам [2, с.167].

Тікати від світу та шукати свою «хату скраю» такі бажання і реалізовував Г.Сковорода, ставши мандрівним філософом. Його життя можна розглядати як своєрідну філософську творчість. Саме завдячуючи цій творчості він і став для українців культовою фігурою. Бо якщо поцікавитися в пересічного українця про філософію Г. Сковороди, то сумнівно, що він дасть задовільну відповідь. Однак цей українець добре засвоїв: Г. Сковорода був мандрівним філософом. І саме ця філософська мандрованість є головною ознакою для «найвидатнішого» українського мислителя. Г. Сковорода був ознайомлений зі схоластичною філософією, представленою в Києво-Могилянській академії. Проте він не вписувався в межі цієї академічної вченості, виявляючи своєрідне «бунтарство». Можливо, через це мислитель спромігся виробити відносно самостійні філософські погляди [7].

Особливість творчої поведінки Григорія Сковороди, яка потім відбилася і на характері його філософського вчення, полягала в тому, що при негативному відношенні до світу, що грузнув в користолобстві, він обрав таку

позитивну форму боротьби зі злом, при якій центр тягаря з області критики політичних відносин в суспільстві був переміщений в сферу освіти, культури та моралі. Причому його власний образ життя повністю співпадав з тим вченням, яке він сам проповідував [1, с. 27]. Творчість Григорія Сковороди представляє підґрунтя його філософії. Це байки, поетичні твори, філософські трактати. За Сковородою, байка має сприяти у пошуках і розкритті вічної істини, його байки були спрямовані на викриття суспільних вад, підносили дух громадянської гідності, культ розуму, картали світ зловживань, обдурювання, вельможного самодурства, наживи. У період мандрів по Україні Сковородою були написані основні його філософські твори: «Діалог, або Розмова про давній світ», «Наркіс. Розмова про те: пізнай себе». Дослідники творчості мислителя стверджують, що його вчення є *метатеорією*, оскільки вона становить цілісну світоглядну систему, що взагалі уможлиблює осмислення і цілісне осягнення явищ буття. Його філософська теорія пронизана певними положеннями, принципами, що стають в подальшому закономірностями. Ця метатеорія відображає взаємозв'язки між: теорією пізнання про «три світи» і «дві натури», теорією самопізнання і формування істинної людини, ідеєю «сродності», філософією серця, проблемою пошуку щастя [4, с. 38-39]. Стверджуючи вічність матеріального світу, Г. Сковорода вважав, що вічність матерії зумовлюється невидимою натурою Бога, є тінню вічної духовної субстанції. Єдність матеріального і духовного, загального і одиничного він прагнув осмислити в теоретико-пізнавальному відношенні через взаємозв'язок сутності і видимості, а в моральному плані через поняття добра і зла. Реальність, на думку Г. Сковороди, є гармонійною взаємодією трьох світів: макрокосму (великого світу), мікркосму (людини), що глибиною не поступається великому світу, і символічного світу або Біблії. У свою чергу кожний з трьох світів є єдністю двох «натур»: «видимої», «зовнішньої», «тіньової» й «невидимої», «внутрішньої», «світлої». Макрокосм, матеріальний, фізичний світ є лише тінню світу справжнього, внутрішнього – Бога. Так: само мікркосм - людина є єдністю двох «натур»: тілесної, зовнішньої і внутрішньої (справжньої, «істинної»)). Зовнішнє – тіло, його Сковорода характеризує як тінь, тління, оболонку. Через нього просвічує «істина» людини, душа, в якій одвічно присутній Бог. Кожна людина, на думку мислителя, несе в собі божу істину. Бог не тільки є прихованим у людській душі, – він є її джерелом [2, с. 168-169].

Своє світобачення мислитель багато в чому засновує на природничо-наукових даних того часу. Не в змозі вирішити проблему співвідношення матерії і духу, але не бажаючи поступитися здоровим глуздом, Г. Сковорода проголошує деякі істини Біблії символами або алегоріями, що потребують додаткового тлумачення. З трактатів та інших робіт Г. Сковороди можна помітити, що його не задовольняють богословські уявлення щодо божественної сутності духу. Тому свою теорію двох натур (видима – товарність, матеріальність, вічність, земля, плоть, речовина – і невидима – дух, всесвітній розум і т.д.) він прагне примирити в пантеїстичній системі поглядів. У результаті своїх міркувань філософ приходить до висновку, що бог – це природа і все життя; світ, тобто все те, з чим людина стикається у своєму житті та діяльності; все, що існує крім людини і в самій людині. Бог – буття усього, і сам по собі буття [6, с. 300].

Ідея про самопізнання існування людини в світі є дотримання нею принципу «сродної» праці – її відповідності тому вищому, розумному і справедливому началу, що визначає сенс людського буття. У діалозі «Алфавіт, або буквар світу» Г. Сковорода стверджує, що кожна людина має свою природу, свій особливий нахил до «сродної» собі справи, який неможливо змінити, оскільки вони є виявом у людині вічної, невидимої натури. Людина здатна лише пізнати її, а пізнавши, обрати собі заняття і життєвий шлях, споріднені з «Іскрою Божою». За таких обставин вона уникне рабства видимої «сліпої натури» з її неодмінними похідними – жадобою багатства, влади, слави, іншими згубними пристрастями, які несуть не щастя, а лише його привид, сіючи сум, непевність, незадоволення, страх тощо. Натомість «споріднена» праця дає людині впевненість, відчуття повноти свого буття, душевний спокій, веселість духу тощо. Будучи легко здійсненою, «споріднена» праця приносить людині насолоду не стільки своїми наслідками, винагородою чи славою, як самим своїм процесом. Вона не лише забезпечує людське матеріальне благополуччя, а й є важливим засобом духовного самоутвердження, самовдосконалення людини, здоров'я її душі, а отже, і щастя. Саме щастя вбачав філософ у чистоті сердечній, у рівновазі духовній, утверджуючи це своїм власним життям [5, с. 238]. Вчення про «сродну працю» намагається пояснити деякі процеси суспільного поділу праці. Проте вразливою стороною концепції є факт задалегідь «передвизначених» сфер діяльності в суспільстві. Г. Сковорода вважав, що для людини є два способи: «світський» – згубний, та «божий» – спасенний. Іноді Г. Сковорода говорить про існування двох волей – власне людської та божої. Людської волі треба позбутися, як гріховної, й тоді божя воля приведе до блаженства. Кожна людина має прагнути до самопізнання, Г. Сковорода, спираючись на традиції східнохристиянської філософії, розуміє акт самопізнання не як гносеологічний, а онтологічний процес реального наближення людини до Бога шляхом заглиблення у себе. У духовному самопізнанні Г. Сковорода вбачав ключ до розкриття таємниць буття світу і самої людини. Кожна людина має прагнути до самопізнання, Г. Сковорода, спираючись на традиції східнохристиянської філософії, розуміє акт самопізнання не як гносеологічний, а онтологічний процес реального наближення людини до Бога шляхом заглиблення у себе. У духовному самопізнанні Г. Сковорода вбачав ключ до розкриття таємниць буття світу і самої людини [5, с. 235].

Своє філософствування Сковорода ніколи не обмежував викладанням чи мудруванням на сторінках книжок, а прагнув послідовно дотримуватись у повсякденному житті гностичного положення про позірність і глупоту «цьогосвітньої мудрості». «Сродною» для філософа була праця сіяча зерен духовності. Цьому покликанню він не зраджував протягом усього життя. Спираючись на міцний фундамент Святого Письма та спадщину кращих мислителів античності, Григорій Сковорода торував хресний шлях Льву Шестову, Лев Шестов – Жоржу Батаю, а вони разом – постмодерністам [8].

Отже, роздуми Г. Сковороди мають релігійно-філософський характер, вони спираються на головні християнсько-світоглядні категорії: любов, віру, щастя та ін. Філософ шукав відповідь на питання, ким є людина, який зміст її життя, які основні грані людської діяльності. Актуальність теми полягає у нескінчених пошуках людини свого місця в світі [9].

Висновки: Обсяг творчості Г. Сковороди дуже широкий. Він охоплює всі сфери духовного життя українського народу, визначає його вагомий внесок у розвиток української культури загалом.

На мою думку, філософський світогляд Г. Сковороди був і залишається актуальним і на сьогоднішній час. Для вирішення суспільних проблем, створення середовища гармонійного розвитку особистості і самореалізації у суспільстві. Для цього повинні бути переглянуті всі шляхи розуміння взаємодії людини і середовища. І світ стане завдяки цьому кращий.

Список використаних джерел

1. Барабаш Ю. Григорій Сковорода/Ю. Барабаш. // Слово і час. 1997.
2. «Демократія. альтруїзм. освіта»: Матеріали II Всеукраїнської науковопрактичної конференції (1-3 грудня 2016 року.) /Харк.нац.пед.ун-т ім. Г.С. Сковороди. – Харків: ХНПУ, 2016. – 180 с.
3. Нічик В. Попередники Григорія Сковороди // Філософська думка. 1985. № 2.
4. Новосад С. Розвиток творчих здібностей, самопізнання та самотворення у філософській концепції Григорія Сковороди: навч.-метод. посібн. / С. Новосад К.: НДІУ МОН України, 2009. 68 с. <https://www.oa.edu.ua/ua/info/news/2012/11-22-1>
5. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: Підручник. 2.вид., випр., доп. — К.: Академвидав,2006. 592 с.
6. «Творча спадщина Г.С. Сковороди в контексті сучасного соціогуманітарного дискурсу» (в рамках програми МОНУ України Всеукраїнські сквородинські навчання «Пізнай себе»), 30 жовтня 2018 р. – Київ, 2018.– 356 с.
7. http://vlp.com.ua/files/19_44.pdf
8. <https://nni1.naiu.kiev.ua/files/naukovi%20zahodu/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D1%82%D0%B5%D0%B7%20%D0%BE%D1%81%D1%82.19.04.2018%20docx.pdf#page=194>

НАУКА І ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА

Актуальність теми дослідження. Сьогодні перед людством стоять гострі життєві проблеми, без вирішення яких в глобальних масштабах неможливий подальший соціальний прогрес. Більше того, нехтування ними, на думку багатьох мислителів може спричинити навіть загибель сучасної цивілізації. Сучасні глобальні проблеми продовжують привертати увагу громадськості. Таке збільшення уваги позитивно вплинуло на розробку нових рішень. Крім створення нових технологій і матеріалів, поява науки і техніки призвела до значних змін у житті людей. Деякі з цих змін включали створення нових енергоджерел та матеріалів. Технічна та наукова революції ще більше посилити вплив людини на землю. У ній переплелись позитивні й негативні явища: вдосконалення технологій і зростання виробництва, що сприяють повнішому задоволенню потреб людей, раціональнішому користуванню природними ресурсами, збільшенню виробництва продуктів харчування тощо. З іншого – забруднюється природне середовище, знищуються ліси, посилюється ерозія ґрунтів, випадають кислотні дощі, зменшується озоновий шар навколо землі. Бездіяльність викликає проблеми зі здоров'ям та люди стикаються з багатьма труднощами в житті.

Мета дослідження: з'ясувати основні проблеми сучасності.

Завдання дослідження: визначити головну проблематику глобалізації людства і світу.

Об'єкт дослідження: є наука і глобальні проблеми людства.

Предмет дослідження: Зміни, що відбуваються сьогодні у світі, – важливий крок на шляху переходу людства до нової цивілізації, що може бути сформована на шляхах вирішення глобальних проблем. Сьогодні перед людством стоять гострі життєві проблеми, без вирішення яких в глобальних масштабах неможливий подальший соціальний прогрес. Більше того, нехтування ними, на думку багатьох мислителів може спричинити навіть загибель сучасної цивілізації. Філософи, політики та економісти сходяться на одному: людство знаходиться на порозі глобальної кризи. Будь-які кризи в економіці і політиці в будь-якій країні є проявом загальної кризи існування людства, яка охоплює найважливіші аспекти життєдіяльності людей: природу, світову економіку, політичні відносини, культуру й, особливо, саму людину. Впровадження у виробництво найновіших досягнень науки і техніки, поява нових технологій, енергоджерел і матеріалів) призвели, з одного боку, до глибоких якісних змін у житті суспільства. Людство вступило в епоху науково-технічної революції, що посилює антропогенний вплив на природу, який має суперечливий характер. У ньому переплелись позитивні й негативні явища: вдосконалення технологій і зростання виробництва, що сприяють повнішому задоволенню потреб людей, раціональнішому користуванню природними ресурсами, збільшенню виробництва продуктів харчування тощо. З іншого – забруднюється природне середовище, знищуються ліси, посилюється ерозія ґрунтів, випадають кислотні дощі, зменшується озоновий шар навколо землі, погіршується стан здоров'я людей тощо. Певні труднощі виникають і з самого життя та діяльності людини.

Глобальними проблемами прийнято називати такі проблеми, які мають загальнолюдський характер і зачіпають не тільки інтереси всього людства в цілому, але й окремих людей практично в будь-якій точці планети. Глобальні проблеми підвели людство до кордонів його буття і змусили озирнутися назад, на пройдений шлях. Сьогодні потрібно дати оцінку цілям, які ставило перед собою людство, а також внести необхідні корективи в «траєкторію» свого розвитку, оскільки глобальні проблеми поставили людство перед необхідністю суттєво змінити себе [1, с. 188]. Філософія прагне до комплексного, всебічного дослідження глобальних проблем, націлює людину (людство) на їх гуманістичний аспект, встановлює їх концептуальний зв'язок з людською діяльністю і загальними тенденціями розвитку. Філософська теорія спрямована на вироблення і забезпечення методології, методів і методик дослідження цих проблем. Завдяки філософському знанню стає можливим досліджування наукових та соціальних шляхів їх вирішення. Філософське знання забезпечує комплексний, системний підхід, інтеграцію науки і практики. Отже, філософія стає для представників різних наукових дисциплін сполучною ланкою, так як орієнтована в своєму аналізі на міждисциплінарність. Як теоретичний світогляд, філософія займається дослідженням і розробкою світоглядних аспектів глобальних проблем, актуалізує їх у контексті глобального світогляду і, таким чином, доносить до людини (людства) [1, с. 190-191]. Можливо визначити такі особливі риси, які відрізняють власне глобальні проблеми від будь-яких інших:

- за своєю суттю глобальні проблеми порушують інтереси не лише окремих людей, народів, держав чи груп держав, а всього людства, тобто носять планетарний, вселюдський характер;
- ці проблеми є об'єктивним фактором світового розвитку і не можуть бути проігноровані, а тому потребують негайних рішень;
- невіршеність глобальних проблем становить загрозу для існування людства та може призвести до загибелі цивілізації як такої:

- глобальні проблеми не можуть бути вирішені зусиллями окремих держав, а потребують цілеспрямованого об'єднання зусиль всього світового співтовариства [2, с. 51-52].

Глобалістика найтіснішим чином пов'язана з філософським знаннями взагалі і філософією глобальних проблем зокрема, ґрунтується на їх теоретичних і методологічних надбаннях і водночас постачає важливі проблеми для філософської рефлексії (та й сама, як галузь наукового знання, стає об'єктом для філософії науки). Таким чином, специфіка пізнання глобальних проблем полягає в тому, що вони одночасно є і предметом великого комплексу спеціальних наук (перш за все, глобалістики, але й соціології, політології, екології, різних галузей природознавства, математичних і комп'ютерних наук та ін.), і предметом філософського осмислення і узагальнення. Як наслідок, «Філософія глобальних проблем сучасності» – чи як самостійна навчальна дисципліна, чи як складова загального курсу філософії – матиме комплексний предмет, що включатиме, по-перше, філософські аспекти глобалістики як нової міждисциплінарної науки, по-друге, філософські аспекти сучасних глобальних процесів, явищ і проблем. Не менш гострі дискусії точаться щодо причин породження глобальних проблем. Деякі Західні мислителі, громадські й політичні діячі вважають, що основна причина їх виникнення пов'язана з кризою людини та її духовності тобто («коріння глобальної кризи у людині»). Втрата «людських якостей», прагнення до наживи, багатства і почестей за будь-яку ціну руйнують моральність, високу духовність, культуру поведінки, гуманність, почуття обов'язку та «розв'язує руки» «до всездозволеності». Людина дійшла до межі, стала сама собі ворогом і готова знищити себе. Ряд вчених, екологів, філософів пов'язують виникнення глобальних проблем з науково-технічною революцією, яка кардинально змінила техніко-технологічний потенціал людства, революціонізувала військову справу, спричинила стрибкоподібний перехід від зброї групового, до зброї масового враження. Надзвичайно потужні засоби діяльності наносять велику шкоду природі, не дають змоги їй своєчасно відтворюватися. Загострення глобальних проблем пов'язується і з подальшим удосконаленням інформаційно-комунікаційних технологій тощо. Ситуація, що склалася нині у світі, його відкритість і закритість, зняття політичних, державних меж і кордонів, вільне пересування громадян породили цілий ряд глобальних проблем: тероризм, наркоманію, токсикоманію, СНІД тощо. І в даному випадку прогрес людства несе у собі побічні продукти регресу, породжує нові глобальні проблеми.

Вирішення глобальних проблем немислимо й неможливо без розвитку науки, науково-технічного прогресу. Тільки на базі наукового дослідження тих чи інших явищ природи, суспільства можливо розкрити сутність та причини виникнення проблем, а відтак – дати об'єктивні «рецепти» їх вирішення. Незнання (поверхові знання) продукують і відповідний тип дій та його ефективність. Ефективне вирішення глобальних проблем вимагає і наукової філософської методології, формування планетарного мислення. Результати дослідження членів Римського клубу (А. Печчеї, Г. Кана, Ч. Рейча, Т. Розака, Д. Медоуза, Дж. Форрестера, Ж. Фураст'є та інших) засвідчили, що одними лише природничо-науковими, економічними чи технологічними засобами (методами) цих проблем не вирішити. Недостатньо і природничо-наукового, технократичного мислення. Потрібен комплексний підхід, використання методів, засобів, принципів різних наук, в тому числі й філософських. Діалектична методологія має бути покладена в основу формування планетарного мислення.

Висновок. Отже, глобальність світу, яка обернулася кризою його виживання і тривожною непевністю майбутнього, потребує чіткого усвідомлення, розуміння, оцінки тих проблем і викликів, що постали перед людством. Глобальні питання сучасності не можуть бути вирішені без детального опрацювання їх філософами і представниками конкретних наук. Завдання сучасної філософії полягає в пошуку нових цінностей і соціальних систем, які забезпечили б виживання людства. Нова філософія покликана розробити модель вирішення глобальних проблем, допомогти практичній орієнтації людини в сучасному світі в справі виживання цивілізації.

Список використаних джерел

1. Жадько В. А. Глобальні проблеми сучасності як об'єкт філософської рефлексії / В. А. Жадько // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2010. Вип. 43. С. 187-195.
2. Воронкова В. Г. Філософія глобалізації: соціоантропологічні, соціоекономічні та соціокультурні виміри. Монографія / В. Г. Воронкова. Запоріжжя, Видавництво ЗДІА, 2010. 272 с.
3. URL:https://pidru4niki.com/19601208/filosofiya/globalni_problemi_suchasnosti
4. URL: <https://ukreligieznavstvo.wordpress.com/2019/01/17/fgps/>
5. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/ecology/21309/>

УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Актуальність теми: сучасні реалії, глобальні зміни, які відбуваються у таких сферах діяльності як: політика, економіка, екологія, культура потребують вивчення та їх дослідження, адже мають великий вплив на формування суспільства. Одним із цих явищ є глобалізація. Виявлення ролі та статусу глобалізму є однією з основних тем вивчення філософії. Незважаючи на те, що ця тема широко розглядалась як зарубіжними так і вітчизняними науковцями, вона не є достатньо висвітленою саме в українському контексті.

Мета дослідження: дослідити сутність глобалізму, виявити його позитивність та негативність у розвитку людського суспільства.

Об'єкт дослідження: глобалізація та її процеси у світі та Україні.

Предмет дослідження: позитивні та негативні сторони глобалізації.

Глобалізація як процес виникла не в останні десятиліття. Сам термін «глобалізація» з'явився понад 400 років тому, але поширення його використання почалося в середині минулого століття. Це об'єктивний, необхідний процес, який супроводжує людство протягом його історії. Водночас це процес суспільний, який відбувається в діяльності та взаємовідносинах індивідів, різних соціальних груп і прошарків, націй і цивілізацій. Він пов'язаний безпосередньо з їх цілями та інтересами. Розвиток глобалізації сприяє створенню єдиного глобального ринку, основні контури якого окресляться у першій чверті XXI століття. У цьому зацікавлені передусім провідні розвинуті країни, які в боротьбі за світову гегемонію створили великі інтеграційні об'єднання – ЄС, АТЕС та ін. Як головні складові глобального ринку формуються Європейський, Американський та Азіатсько-Тихоокеанський континентальні ринки. Водночас за участь у процесах глобалізації змагаються країни, які розвиваються, і країни з перехідною економікою, зокрема, Росія, Україна, Казахстан та ін. Однак для ефективного входження їх у глобальний ринок цим державам слід досягти високого рівня конкурентоспроможності національних економічних систем, і насамперед конкурентоспроможності національної робочої сили, тобто високого рівня розвитку трудового потенціалу суспільства.

У відносинах з ЄС Україні слід отримати статус чотирьох свобод: свободу переміщення товарів; свободу переміщення послуг; свободу переміщення капіталів; свободу переміщення робочої сили.

Глобалізація не лише незворотний, але й необхідний процес. Оскільки вона являє собою певну культурну систему, яка дає змогу передавати, взаємо обмінюватись знаннями не лише між поколіннями, але й між народами. Це, у свою чергу стає свідченням того, що глобалізація приводить до своєрідної національної відкритості, основним інструментом якої є вирішення проблем, які уможливають усесторонній зв'язок та все сторонню залежність однієї нації від іншої. Безумовно, в умовах такого середовища змінюється все, у тому числі й система державного управління, зникають традиційні кордони, з'являються абсолютно нові форми зв'язків між народами.[2]

Важливою є характеристика якісних і кількісних складових процесу глобалізації. Обсяг та структура зовнішньої торгівлі, інвестиційного забезпечення, темпи зростання ВВП належать до кількісних складових, утворення міжнародних структур, тіснота міжнародних зв'язків та ефективність суспільно-економічних відносини характеризують якісний бік процесу глобалізації. При цьому, провідну роль відіграють наддержавні структури, прикладами яких в Європі є ЄС, Північній Америці – НАФТА, Південній Америці – МЕРКОСУР, Азійсько-Тихоокеанському регіоні – АТЕС. [3]

Позитивне значення глобалізації. Завдяки глобалізації невимірно множаться можливості людства, повніше враховуються всі сторони його життєдіяльності, створюються умови для гармонізації міжнародних зв'язків. Вона сприяє поглибленню спеціалізації й міжнародного географічного поділу праці. В її умовах значно ефективніше розподіляються кошти й ресурси, що в підсумку сприяє підвищенню середнього рівня життя населення. Важливою перевагою глобалізаційних процесів виявляється економія на масштабах виробництва, що потенційно може зумовити зниження цін, а отже, і стійке економічне зростання.

Негативні наслідки глобалізації. Попри численні позитиви, глобалізація може спричинити, а подекуди вже спричинила і певні негативні явища. Сучасні глобалізаційні процеси поширюються передусім між промислово розвинутими країнами, зміцнюючи їхні позиції і надаючи їм додаткові переваги, а тим часом країни, що розвиваються, опиняються на другому плані. Тобто ступінь позитивного впливу глобалізаційних процесів на економіку окремих країн залежить від місця, яке вони посідають у світовій економіці, а фактично основну частину переваг отримують багаті країни. Несправедливий перерозподіл благ від глобалізації породжує загрозу конфліктів на регіональному і національному рівнях [4].

Для України дуже важливим є врахування негативних наслідків глобалізації та кризи азіатських країн. Необхідним є розробка власної обґрунтованої стратегії розвитку, а не перенесення досвіду розвинутих країн на українську економіку. Прикладом такої практики є успіх китайської економіки, реформування якої

здійснювалось всупереч рекомендаціям міжнародних організацій. Сьогодні Китай є лідером за темпами розвитку та обсягом залучених іноземних інвестицій [5].

В Україні сьогодні непоодинокими є так звані глобальні політичні проекти, які привели до того, що через реалізацію економічних інтересів держави інші держави реалізують свої лобістські амбіції. В результаті цього економіка перетворюється на абсолютну заручницю політики іншої держави, прикладами цього можуть слугувати втручання Росії та Америки. В Україні сьогодні існує проблема не сформованості національної ідентичності, яка перешкоджає державі повною мірою протистояти глобалізаційним викликам з боку інших держав. У цьому контексті держава має бути «сильною», з відповідним рівнем громадської свідомості та самосвідомості, патріотично відповідальною та громадянської підзвітною. Це, у свою чергу, дозволить Україні маневрувати між економічними інтересами та політичною доцільністю в реалізації своїх національних потреб саме в умовах глобалізації [2.]

Висновки: Процеси глобалізації є досить складними та суперечливими. Вони охоплюють не лише всі країни світу, але й всі сфери діяльності. Найважливішою умовою успішних процесів глобалізації в Україні є підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

Список використаних джерел

1. URL: <https://buklib.net/books/33154/>
2. URL: <http://www.vidkryti-ochi.org.ua/2013/06/blog-post.html>
3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5297>
4. URL: <https://subject.com.ua/textbook/geography/10klas/38.html>
5. URL: <http://referat-ok.com.ua/work/pozitivi-ta-negativi-globalizacii/>

МОРАЛЬНА ЦІННІСТЬ ПРАЦІ: ФІЛОСОФСЬКО-КУЛЬТОРОЛОГІЙНИЙ АНАЛІЗ

Актуальність теми дослідження. Етап розвитку сучасного суспільства характеризується змінами у світогляді та ціннісних орієнтаціях всього суспільства, так і окремої людини.

Прогрес науки і техніки, автоматизація та комп'ютеризація виробництва, зменшення ролі та частки продуктивної праці, а також розширення сфер дозвілля та споживання змінили розуміння праці та її ролі в житті людини і суспільства. Розвиток і поширення інформаційно-комп'ютерних технологій змінюють характер і зміст праці, а також ставлення людей до праці, дозвілля та освіти.

Руйнування етичних систем, заснованої на звичаях, традиціях і релігійних світоглядах, і криза раціональних моральних систем, закладених у «проекті модерну», призводять до втрати ясності і двозначності в питанні моральної цінності праці. Це визначає актуальність і необхідність всебічного вивчення і розуміння змін у галузі моральної оцінки праці.

Метою дослідження є проведення філософсько-культурологічного аналізу трансформації уявлень про моральну цінність праці.

Об'єктом дослідження є моральна цінність праці як соціокультурного феномену.

Предметом дослідження є трансформація філософських та культурологічних уявлень про моральну цінність праці.

Завдання дослідження:

- провести узагальнюючий філософський аналіз основних етапів еволюції уявлень про моральну цінність праці в культурі;
- дослідити основні чинники, що впливають на формування моральної цінності праці в індустріальному суспільстві;

Виклад основного матеріалу. Ставлення до праці античного суспільства отримало свою особливу інтерпретацію в працях давньогрецьких і римських філософів Гесіода, Арістотеля та Епіктета.

Моральна цінність праці в цю епоху в основному залежала від інтерпретації самої праці. Це характеристика будь-якої поведінки, і моральна цінність праці визначається як досить висока – праця вважається онтологічною умовою людського життя і умовою її існування; друге визначення праці належить до сфери виробництва, яка докладно пояснюється в давній філософській класиці, не тільки до виробництва матеріальних продуктів, а й до виробництва досконалих людей (які працюють над створенням душі). Це пов'язано з розумінням людиною – протиріччя та єдності божественного і тілесного (матеріального) начал, що відповідає споглядальній діяльності душі та матеріальній діяльності – господарській праці.

Оскільки вважається, що заняття такою діяльністю пов'язане з рабством або переслідуванням мети задоволення власних фізичних потреб, воно негативно оцінюється з моральної точки зору і, отже, недостойно того, щоб стати вільною людиною. Однак воно визнається корисним і необхідним [1, с. 56-61].

Моральні цінності праці у середньовічному суспільстві в основному формувалися церквою. У цей період стала актуальною уявлення про працю як необхідного заняття для людей у земному житті, що виявило позитивну природу людей. Зразок праці – це чернеча праця, і її мета – підтримувати найкращу відповідність між поведінкою монаха споглядальним ідеалам.

Праця називається «богоугодною справою», тому що першим працівником є сам творець світу: через працю людина може не тільки спокутувати свої гріхи, а й прославити творця. Тому трудова діяльність так само священна, як і споглядальна [1, с. 126-129].

У антропоцентричній культурі епохи Відродження праця розумілася як природна людська потреба, і всі прояви праці позитивно оцінювалися і визнавалися суспільством. Це головний фактор для досягнення людиною гідного життя [2, с. 218-219].

З відновленням моральної цінності праці в епоху Відродження і освяченням праці протестантською етикою в період Реформації, а також широким поширенням протестантизму серед підприємців, робота і виробнича діяльність були остаточно затверджені в якості пріоритету в системі цінностей. Західне суспільство вступило на шлях розвитку капіталістичних відносин. Це також відображається в тому факті, що практичність, ефективність і продуктивність стали найважливішими стандартами людського життя.

У першій половині ХХ-го століття цінність праці в індустріальному суспільстві все ще залежала від фактичних вигод від роботи, ефективності праці та мети максимізації прибутку. Однак, водночас, ключова відмінність між індустріальною культурою праці та робочою культурою полягає в тому, що ставлення населення до праці – це орієнтація основної маси населення на споживання матеріальних благ. За допомогою такого ставлення у людини відбувається самоствердження.

У постіндустріальному суспільстві праця стала більш кваліфікованою і індивідуалізованою, а творча складова зросла. Водночас спостерігаються нагляд, автоматизація і фрагментація трудового процесу [2, с. 37-40].

Поява нових форм організації праці (творчі компанії, віддалена робота), поширення нестандартних (гнучких і постійно мінливих) форм зайнятості – неповний робочий день, тимчасова робота, робота «без робочого місця», неповний робочий день, самозайнятість – стимулюють незалежність співробітників і почуття відповідальності, підвищують їх інтерес до кінцевого результату і сприяють творчій та інноваційній. Це стало передумовою для ставлення до роботи як до засобу самореалізації і творчості [1, с. 134].

У результаті між працею і непрацевдатністю, працею і споживанням зникли, а інтелектуальна і творча праця в постіндустріальну епоху була близькою до дозвілля і розваг [3, с.191], це прояв людського таланту, самовираження людини в її творах (як екзистенційна праця з самореалізації).

Висновки. Праця – це головне явище людського життя і суспільства. У сучасних умовах особливу роль відіграють різні форми діяльності, що опосередковані відносинами праці. У сучасному інформаційному суспільстві робота не спрощена до розуміння того, що це просто продуктивна діяльність. Це стає творчим способом самореалізації.

У ній узагальнюються і систематизуються різні пояснення праці як соціального і культурного феномену у філософській думці, а також роз'яснюється їх вплив на формування трудової етики і цінностей у різні періоди розвитку західної цивілізації. Виявлено, що морально-ціннісні характеристики праці є поняттями, похідними від смислового навантаження поняття «праця», які, в свою чергу, відображають різні його аспекти та прояви в особистому і соціальному житті.

Розуміння праці має історичний характер і пов'язане з проблемою відмінності роботи від інших видів діяльності. Тому тип доіндустріального суспільства характеризується широким тлумаченням праці, яка є як економічною (матеріальною) діяльністю, так і духовною діяльністю людини, а її моральна цінність залежить від мети праці. З розвитком капіталістичної економіки та індустріального суспільства праця все частіше розуміється як оплачувана праця, зайнята в «фабричному просторі», а продуктивна праця має вищу моральну цінність.

Список використаних джерел

1. Бодійяр Ж. Фатальні стратегії/Жан Бодійяр/[пер. з фр. Л. Кононовича]. - Львів: Кальварія, 2010. 192с.
2. Ярошовець В. І., Бичко І. В., Бугров В. А. та ін. Історія філософії: Підручник/за ред. Ярошовця В. І. Київ.: Вид. ПАРАПАН, 2002. 774с.
3. Фромм Е. Мати чи бути?: пер. з англ./Еріх Фромм. К.: Укр. письменник, 2010. 222с.

ІНТЕРНЕТ ЯК ЗАСІБ ПОЛІТИЧНОЇ РЕКЛАМИ

Поява світової мережі Інтернет стала революційним проривом не тільки у суспільному житті, а й у сфері політичної реклами. Саме тому, передвиборча кампанія 2008 р. майбутнього президента США Барака Обама увійшла до історії політичної реклами. В рамках цієї кампанії мережа Інтернет використовувалась як для збору грошей для неї, так і для спілкування зі своїми виборцями [7].

Постановка проблеми. Сьогодні вибори в органи державної влади є одним із наріжних каменів демократії, а виборчі кампанії стали невід'ємними складовими компонентами політичного процесу у суспільно-політичному житті демократичних країн світу. Конкуренція політичних сил та лідерів під час виборчих процесів як у світі так і в Україні є досить високою. Очевидно, що для того, щоби суб'єкт виборчого процесу зміг претендувати на перемогу над конкурентами, він має завоювати прихильність серед виборців. Одним із інструментів перемоги у виборчих процесах є політична реклама. Особливостями її функціонування в останні десятиліття стало те, що одним із її основних засобів, на рівні з традиційними ЗМІ, став Інтернет і зокрема соціальні мережі. Тому важливим для вивчення досвіду передвиборчих кампаній є аналіз можливостей Інтернету як вагомого засобу політичної реклами.

Аналіз останніх досліджень. Серед сучасних досліджень Інтернет –реклами слід відзначити праці таких вітчизняних науковців як Г. Почепцова, Н. Войтович, Н. Лютко та інших. Разом з тим, наразі існує потреба окремого узагальнюючого та комплексного дослідження Інтернет-реклами та її впливу на виборчі процеси, що і визначило мету нашої роботи.

Метою статті є дослідження та аналіз специфіки Інтернет-реклами у виборчому процесі, зокрема простежити її роль в останніх президентських виборах 2019 р. в Україні.

Президентські вибори 2016 у США показали, що політична реклама в соціальних мережах стала новим етапом у розвитку політичної реклами. Перемога Дональда Трампа над Гіллари Клінтон на тодішніх президентських виборах продемонструвала неефективність телебачення в медіасередовищі, що змінилося, в якому інтернет займає домінуючі позиції. Гіллари Клінтон зробила ставки на телебачення, тому всі її витрати були витрачені саме на цей напрямок. Дональд Трамп витратив в 5 разів більше на інтернет за опонентку і не прогадав [3]. Рекламі Дональда Трампа працювала в двох напрямках: не тільки робота з своїм електоратом, але також з електоратом опонентки [3]. Також велику роль зіграла велика кількість підписників в Facebook на сторінці Трампа 11 мільйонів 700 тисяч, а у Гіллари Клінтон 7 мільйонів 500 тисяч підписників [3], значна різниця підписників була в Twitter та Instagram. Завдяки спілкуванню з виборцями у Twitter Д. Трампу вдалося уникнути провокаційних питань від журналістів, таким чином він контролював інформацію в інтернеті, телебаченні та друкованих ЗМІ. Водночас штаб Трампа розмістив локальну рекламу, в якій висвітлювалося про намір Гіллари Клінтон відмовитися від допомоги ліквідації наслідків після землетрусів на Гаїті. Також деякі оголошення з'являлися у стрічці певних груп, наприклад, чоловіків-африканців про яких Клінтон висловлювалася не дуже коректно [3]. Бред Парскейл, керівник цифрових технологій кампанії Дональда Трампа, писав у Твіттері, що їхня передвиборча кампанія у Facebook була «у 100–200 разів ефективніша» [8]. ніж кампанія Гіллари Клінтон. Зазначимо також, що у соціальних мережах активно використовувалася таргетована реклама – метод просування, що діє на конкретну, цільову аудиторію за допомогою спеціальних алгоритмів збору та аналізу даних про споживачів такого типу інформації.

Президентські та парламентські вибори 2014 та 2019 рр. в Україні теж стали особливими через широке використання Інтернету як засобу політичної реклами. В ході цих виборчих кампаній кандидати та партії стали активно звертатися до нового джерела політичної реклами – Інтернету, зокрема до соціальних мереж.

Так, за результатами дослідження Київського міжнародного інституту соціології, проведеного у січні-лютому 2019 року «44,3% респондентів зазначили, що використовують Інтернет-сайти та соціальні мережі як джерело інформації про кандидатів на пост Президента України» [6].

Найбільшу ефективність політична реклама в Інтернеті продемонструвала у 2019 році, коли команда Володимира Зеленського стала застосувала таргетовану рекламу. Також його почала використовувати нові для України методи – працювати з електоратом через цифрові медійні канали. Таку практику вперше почав застосовувати під час президентських виборів Дональд Трамп у США у 2016 році. Більше того, медійники В. Зеленського, за словами М. Федорова, керівника медійного цифрового напрямку штабу кандидата, допрацювали цю технологію набагато глибше, ніж Трамп. «Ми досить цілком використовували глибоке таргетування – з різними аудиторіями говорили про те що конкретно цікавить таку цільову аудиторію. Це не було маніпуляцією, це було більше транслявання нашої конкретної програми. Ми говорили студентам – що ми робимо для студентів, пенсіонерам – що ми робимо для пенсіонерів. Це називається глибоке таргетування»[2].

Ефективним засобом була реклама для вузької аудиторії. Як зазначають фахівці, «політична реклама і піар-комунікації в інтернеті під час виборів можуть програвати традиційним медіа в розмірі аудиторії. Але вони має іншу серйозну перевагу — максимально таргетують повідомлення залежно від віку, статі, регіону проживання,

політичних переконань, рівня доходів і багатьох інших факторів, які невідомі широкому загалу, але їх знають фахівці спеціалізованих компаній» [5]. Команда використовувала конкретні меседжі для конкретної групи користувачів. Наприклад, для виборців до 24 років розміщували «Зведення всього функціонування держави до розмірів смартфона», для людей 55+ «Перехід від солідарної до накопичувальної пенсійної системи». Така реклама поширювалася також для більш вузької аудиторії – студентів певного навчального закладу чи міста. Ця технологія, як показує наш аналіз, запозичена з виборчої кампанії Дональда Трампа. Також цікавим є те, що в день тиші, 30 березня, в соцмережах також була застосована реклама з подібними меседжами: «31 березня — прийди на вибори та проголосуй!» з тегом «зробимо їх разом» і такими лозунгами: «Постав галочку, закрій їм лавочку», «Дамо їм пендель», «Не втрачть ще 5 років». Наступна реклама для студентів: «У вас залишилось менше 12 годин, щоб змінити майбутнє. Вони впевнені – ви не прийдете. Вони вважають – вас можна ігнорити. Вони голосують, щоб залишити усе, як є. Прийди та проголосуй. Не залишай зміни на потім» із написом на світліні «Залишилось менше 12 годин щоб змінити майбутнє».

Чи була ефективною стала така реклама? Однозначно так. Варто звернути увагу на тільки одне підтвердження нашої думки. Так, більшість реклами була зорієнтована на молодь, пасивний електорат, на відміну від інших кандидатів. Явка молоді суттєво зросла в 1.4 рази порівняно з 2014 роком, з 36% до 50%, приблизно 800 тис. осіб [4], що в кінцевому результаті не могло не вплинути на результати виборів.

Висновки. Таким чином, особливостями політичної реклами на президентських виборах 2019 року, були апробація нових технологій. Окрім звичайних каналів передвиборчої політичної реклами – телебачення, радіо, інтернет, соцмережах на виборах почали використовуватися нові для України засоби – робота з електоратом через цифрові медійні канали, широке застосування таргетованої інтернет-реклами.

Список використаних джерел

1. Вибори президента-2019: в Україні стартувала передвиборча кампанія. URL <https://hromadske.ua/posts/vibori-2019-najbilshe-na-telereklamu-vitrachayut-timoshenko-poroshenko-i-taruta-chesno>
2. Віце-прем'єр Михайло Федоров: Деякі технології на виборах ми допрацювали глибше, ніж Трамп. 2019. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2019/09/27/7227431/>
3. Інтернет переміг телевізор. URL: <https://www.tech/2016/11/09/10318019/internetvstv.sht>
4. НЕЛОХ або секрет успіху передвиборчої кампанії Зеленського. URL: <https://enigma.ua/articles/nelokh-abo-sekret-uspikhu-peredviborchoi-kampanii-zelensbkogo>
5. Телевізор VS соцмережі: як нові технології утверджуються у політиці. URL: https://lb.ua/news/2019/05/02/425926_televizor_vs_sotsmerezhi_yak_novi.html
6. Ставлення населення до ЗМІ та споживання різних типів медіа у 2019 р. URL: <https://detector.media/infospace/article/171769/2019-10-22-stavlennya-naselennya-do-zmi-ta-spozhyvannya-riznykh-typiv-media-u-2019-r/>
7. Moriarty, Sandra E. (Sandra Ernst) Advertising & IMC: principles & practice / Sandra Moriarty, Nancy Mitchell, William Wells. 9th ed. 504 p. 56
8. Brad Parscale. @nxthompson I bet we were 100x to 200x her. We had CPMs that were pennies in some cases. This is. *Twitter*. URL: <https://twitter.com/parscale/status/967516077956755457>

ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ САНКЦІЙ, ЇХ ВИКОРИСТАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ПОЛІТИЧНОГО ВПЛИВУ

Як зазначають відомі словники, перша згадка про таке слово, як «санкція» була приблизно у 1500 роках (якщо заглибитись ще більше, то це був приблизно період між 1555 та 1565 роками). Це слово пішло від латинського «sanctio» значення якого, судячи по різних джерелах і перекладах означає або так званий «указ», «видання декрету». В інших ресурсах слово «санкція» напряму має ознаку «встановлення/призначення законом». Вважається, що це є одним із основних перекладів. Нерідко у словниках латинської мови ще й вказано те, що слово «sanctio» також має і інше значення, яке відрізняється від зазначеного вище. На думку лінгвістів воно описує словосполучення «робити святим» і є коренем багатьох синонімів англословних слів, таких як «sanctify» (яке перекладається як «освячувати») та «sanctuary» (що означає «святити»). Додатковою етимологією вважається те, що це слово пішло не тільки з латинської мови, але й з середньо французької [5].

Беручи до уваги насамперед наукове поняття санкцій, то воно набуло поширеного вживання саме у юридичному просторі. Саме там поняттям «санкції» делегують у законах, а точніше у положеннях, які встановлюють певне покарання за недотримання або навпаки, певну винагороду за дотримання зазначених дій. Також його вживання можна побачити у міжнародному праві, яке насамперед стосується дій однієї або багатьох держав по відношенню до іншої. Вони розраховані на те, щоб заставити державу, на яку йде міжнародний тиск виконувати міжнародні або ж якісь певні юридичні, політичні, військові, економічні зобов'язання. При дослідженні цього поняття мною також було виявлено, що воно виконує функцію певного синоніму та антоніму, тобто своїм існуванням може одночасно мати два значення, які протилежні один одному. Наприклад, в законі чи його положенні воно може мати ознаку штрафу/покарання або винагороди; затвердження або дозвіл, ратифікація чи підтвердження. Тому, за міжнародним визначенням таке слово як «санкція» або «санкції» у множині прийнято називати авто-антонімами або контронімами. Суміжними словами до цього слова при його визначенні є поняття «закон», «догівір», «контракт», «положення» [2; 3; 4].

Якщо саме таке слово як «санкції» було згадано лише на периферії 16-17 століття, то це не означає, що раніше їх зовсім не існувало. Навпаки, санкції були і найчастіше вони стосувались саме на торгівлю, а отже, якщо їх перефразувати вже на сучасний вимір, то вони мали назву економічних санкцій. Вже надалі поняття санкцій почало частіше згадуватись у 19-20 століттях.

Беручи до уваги раннє застосування санкцій, то перша згадка про них була у 432 році до нашої ери. Це було перше зареєстроване застосування обмежень, яке стосувалося торговців з Мегари. Тоді Афіньська імперія, тобто Стародавня Греція заборонила купцям звідти відвідувати свої ринки та порти. Тим самим Афіни задушили економіку області Мегари, яка на той час для них була конкуруючим містом-державою. Згодом, за даними різних джерел є інформація про те, що громадяни Мегарії страждали від голоду. Тому це є однієї з причин, що дані санкції привели до початку Другої Пелопоннеської війни [1].

Не дивлячись на вузьке визначення такого поняття, як «санкції», тим не менш, вони мають певні види або типи різновидів. Загалом, виділяють три основних види санкцій:

1. санкції у юридичному значенні;
2. економічні санкції;
3. міжнародні санкції.

Тут варто додати також, що міжнародні санкції мають свої окремі види або типи, як їх можна назвати.

Сюди **входять**:

- економічні санкції (які вже нам відомі);
- дипломатичні санкції, які мають на меті усунути або встановити рамки дипломатичних зв'язків (наприклад, мати за право скоротити посольство країни на своїй території, тощо);
- військові санкції (тобто втручання армії/війська);
- спортивні санкції, які не дозволяють певній нації/народу або вибраним командам бути присутніми, тобто брати участь у міжнародних змаганнях навіть під нейтральним прапором несанкційної країни;
- санкції проти навколишнього середовища.
- санкції проти фізичних осіб.

Історія санкцій показує, що в різні часи вони широко використовувалися як інструмент політичного впливу. Санкції використовувалися для досягнення багатьох цілей: від примусу країн змінити свою політику до покарання за порушення міжнародних правил. Найперші відомі приклади санкцій відносяться до епохи античності, коли їх використовували для обмеження торгівлі та дипломатії між містами-державами.

Санкції широко використовуються і в наш час, особливого поширення вони набули під час Холодної Війни, коли їх використовували як засіб ізоляції комуністичних (і не тільки) держав. Ефективність санкцій як інструменту політичного впливу дуже різна. Причому, одні демонструють успіх, а інші обмежені та недоволі.

Санкції можуть мати непередбачені наслідки. Наприклад, завдати шкоди невинним цивільним особам і загострити економічні труднощі для них. Більше того, вони можуть призвести до заходів у відповідь і посилити напруженість та навіть конфлікти між країнами. Незважаючи на ці недоліки, держави продовжують використовувати санкції як засіб для досягнення своїх політичних цілей, підкреслюючи незмінну актуальність цієї теми для проблем їх власної політики.

Список використаних джерел

1. A Brief History of Economic Sanctions. *Carter-Ruck*. URL: <https://www.carter-ruck.com/insight/a-brief-history-of-economic-sanctions/> (дата звернення: 14.03.2023).
2. Antonyms, Words with Opposite Definitions. *Linger and Look*. URL: <https://www.lingerandlook.com/Words/Antonyms.htm> (дата звернення: 17.03.2023).
3. Etymology gleanings for September 2013. *OUPblog*. URL: <https://blog.oup.com/2013/09/simpleton-capsize-kibosh-hobo-bragi-sanction-coleslaw/> (дата звернення: 12.03.2023).
4. Oxford Advanced Learner's Dictionary. *Oxford Learner's Dictionaries*. URL: https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/sanction_1 (дата звернення: 11.03.2023).
5. Sanction Definition & Meaning. *Dictionary.com*. URL: <https://www.dictionary.com/browse/sanction> (дата звернення: 23.03.2023).

ОРГАНІЗАЦІЯ ПІВНІЧНОАТЛАНТИЧНОГО ДОГОВОРУ – СПІВПРАЦЯ НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ

Актуальність теми: дослідження відносин між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору (НАТО) і її державами-членами.

Організація Північноатлантичного договору, скорочено НАТО з англійської North Atlantic Treaty Organization — міжнародна міжурядова організація, військово-політичний союз держав Європи та Північної Америки, які хочуть досягти мети договору, підписаного 4 квітня 1949, Вашингтон, США.

Кожна держава яка є членом Альянсу користується перевагами від участі у системі колективної безпеки та несе відповідальність керуючись Вашингтонським договором.

Відповідно до статуту НАТО головна ціль Альянсу полягає у безпеці країн-учасників із використанням військових та політичних засобів. НАТО дотримується спільних цінностей демократії, верховенства права, індивідуальної свободи, мирного врегулювання суперечок і підтримує дані цінності в усьому євроатлантичному регіоні. Принципом союзу є спільні погляди між Північною Америкою та європейцями, членами НАТО, котрі дотримуються однакових цінностей та інтересів і є віддані своїм цілям, збереження принципів демократії, що робить непохитною безпеку двох частин світу, а саме Європи і Північної Америки. НАТО стоїть на захисті країн-членів від загрози військової та політичної агресії: головним принципом організації є система колективної безпеки, тобто проводить мобілізацію усіх своїх ресурсів та сил у відповідь на напад ззовні.[4]

Держава яка перебуває в союзі, має право виходу з нього. Опіраючись на історію організації таких випадки було два. Цим правом скористалися Франція і Греція, вони вийшли з військової структури у 60-70 роках 20 століття, проте ці країни залишилися в межах політичної структури блоку. У 1980 році Греція повернулася у військову структуру НАТО. Франція також відновила участь в Альянсі, про що йшла мова на Саміті НАТО в Страсбурзі коли Організація відзначала 60-річчя з часу свого заснування в 2009 році.

Під час холодної війни Альянс не збирався застосовувати військову силу проти інших країн або з метою впливу на союзників. На протипагу Радянський союз на чолі з ОВД(Організація Варшавського договору) подав заявку на вступ до НАТО у 1954 році, але отримав відмову, після чого застосовував метод військового характеру в Чехословаччині і Угорщині.

Ухвалення всіх рішень в Альянсі відбувається за загальною згодою у різних суперечках або в процесі знаходження та обговорення. Також учасники в разі чого мають право вето.[5]

НАТО розвиває розгалужену систему партнерства, до якої входять Рада євроатлантичного партнерства, країни із перспективою на вступ у Альянс Україна, Грузія, Швеція, країни Середземноморського Єгипет, Алжир, Туніс, Марокко, Йорданія, Стамбульської ініціативи ОАЕ, Кувейн, Катар та Бахрен.

У 2014 році Альянс припинив практичну співпрацю з московією після військової агресії проти України, проте був залишений канал комунікації – Раду НАТО-рф, після чого Альянс розпочав проведення політичного стримування.

Основні принципи роботи Північноатлантичного альянсу включають політичні обов'язки і прихильність до практичної співпраці між країнами НАТО. Їхня загальна безпека є непохитною. Тому при вирішенні проблеми, пов'язаних з безпекою, країнам-членам тепер не доводиться сподіватись на власні сили та економічні ресурси. Проте жодна країна НАТО не відмовляється від виконання своїх зобов'язань перед власним народом, і всі несуть власну відповідальність за оборону свого дому. Завдяки колективній обороні та взаємній допомозі, країни НАТО мають можливість діяти разом у разі загрози або нападу на будь-яку з них. Це створює відчуття взаємної підтримки та впевненості, що всі члени Альянсу захищені.

Таким чином, Альянс НАТО допомагає країнам-членам зміцнити свою безпеку та стабільність шляхом спільного підходу та об'єднаних зусиль у вирішенні найважливіших завдань національної безпеки.

У рамках альянсу немає центрального органу, який би нав'язував свої погляди і рішення іншим країнам-учасникам. Країни-члени мають рівні права і можуть приймати рішення лише за одностайної згоди всіх.

Процес ухвалення рішень в НАТО передбачає пошук компромісних рішень, які задовольняють всіх учасників. Країни-члени слухають і враховують думки та погляди один одного. Інформація обмінюється, а щоденні консультації допомагають урядам проводити спільні зустрічі при потребі. Якщо існують значні розбіжності в поглядах, вони намагаються згладжуватись, щоб зберегти загальні цінності в галузі оборони, оперативну готовність і політичну солідарність.[6]

Такий підхід дозволяє забезпечувати співробітництво і спільність дій між країнами-членами НАТО, зберігаючи при цьому принципи суверенітету та рівноправності. Північноатлантична рада (САС) є центральним політичним органом, створеним Статтею 9 Північноатлантичного договору, в який входять уряди країн НАТО. Так, у складі НАТО існує Північноатлантична Рада, яка є основним форумом для консультацій та прийняття рішень. Ця Рада складається з постійних представників (послів) країн-членів та збирається один раз на тиждень, а за потреби може зібратися і частіше.

У рамках Північноатлантичної Ради відбуваються консультації, які дають можливість національному керівництву висловити свою думку з питань загальної турботи або про питання, що вимагають спільного рішення. Рада не має обмежень щодо тем, які можуть бути обговорені.[1]

Крім того, двічі на рік, у разі потреби, проводяться зустрічі на вищому рівні, такі як зустрічі глав держав і урядів або звичайно на рівні міністрів закордонних справ. Ці зустрічі служать для обговорення важливих питань, прийняття рішень і зміцнення співробітництва між країнами-членами НАТО.

Така система консультацій та зустрічей дозволяє країнам-членам висловлювати свої погляди, обговорювати важливі питання та ухвалювати спільні рішення для забезпечення безпеки та стабільності. [2]

НАТО є найефективнішою оборонною структурою в історії людства, а в перспективі і миротворчою. Таке явище як НАТО займає особливе місце в історії держав, тому що забезпечує військову, так і невійськову безпеку, а також дає гарантії, що до розвитку певної моделі держави, людської культури та суспільства. Альянс провів реформи за для розширення можливостей сил НАТО і країн які є партнерами союзу, для того, щоб бути готовим до викликів XXI століття. До числа засобів за допомогою яких НАТО проводить свою політику в області безпеки входять: підтримка воєнного потенціалу, достатнього щоб запобігти війні і забезпечити ефективну оборону; Для досягнення своєї мети альянс виконує такі основні задачі в області безпеки: забезпечує основу умов стабільної безпеки в Європі, розвиває демократичні інститути і прихильність мирних рішень суперечок. Головною задачею Альянс вважає, створити умови за яких жодна країна не зможе залякувати інших або встановлювати свої правила за допомогою сили. Узагальнюючи, це зберігає рівновагу на всьому трансатлантичному просторі, яка допомагає тримати стратегічну безпеку на висоті.

Висновки. НАТО - це союз, головним принципом якого є колективна оборона як основа для миру та підтримування майбутньої безпеки Європи та Північної Америки. Можливість союзу виконувати свої завдання залежить від деяких чинників, а саме: високого ступеня координації та планування на політичному і економічному рівнях та в галузях оборони. Засновниками НАТО є дванадцять держав цієї організації. Проте в кожній сфері своєї діяльності союз активно шукає партнерські зв'язки з іншими країнами світу та збільшується.

Список використаних джерел

1. Б. І. Гуменюк. Організація Північноатлантичного договору. Українська дипломатична енциклопедія. Л. В. Губерський (голова) та ін. К.: Знання України, 2004. 812с.
2. В. Константинов. Союз воєнно-політичний. Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець, Ю. Шаповал. Парламентське видавництво, 2011. с.680
3. В. Матвієнко. НАТО. Політична енциклопедія. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. К.: Парламентське видавництво, 2011. с. 481.
4. Грубінко А. В. Велика Британія в системі європейської зовнішньої і безпекової політики (1990-2016 рр.): монографія. Тернопіль: Вектор, 2017. 668 с.
5. Вікіпедія. НАТО.
6. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%90%D0%A2%D0%9E>
7. Північноатлантичний альянс: історія, функції, структура, відносини з Україною / Під загальною редакцією проф. Д. І. Дзвінчука. Івано-Франківськ. 2012. 604 с.

БЛАГОДІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

Благодійна діяльність є невід'ємною складовою сучасної соціальної державної політики, яка спрямована на розв'язання соціальних проблем і поліпшення якості життя людей. Це форма активності, яка здійснюється з метою допомоги тим, хто потребує захисту, підтримки і державної підтримки.

Метою дослідження є аналіз благодійної діяльності в контексті сучасної соціальної державної політики

Виклад матеріалу.

Генезис благодійної діяльності в Україні є результатом складної взаємодії історичного контексту, релігійних впливів, соціально-економічних змін та нових технологій. Народні традиції, сповнені милосердя та підтримки один одного, відіграли важливу роль у формуванні благодійної культури.

З появою нових технологій, зокрема Інтернету та соціальних мереж, благодійна діяльність отримала новий поштовх розвитку. Цифрові платформи та масові комунікаційні канали дозволяють широкому колу людей дізнаватись про благодійні проекти, залучатись до них та надавати фінансову підтримку [1, с. 16].

Благодійна діяльність має значний соціальний вплив на суспільство, допомагаючи вирішувати соціальні проблеми, поліпшувати якість життя людей та спільнот, сприяти тривалій соціальній зміні та стимулювати громадську свідомість. Шляхом надання фінансової підтримки, матеріальної допомоги, освітніх та медичних програм, благодійні організації відіграють важливу роль у вирішенні соціальних потреб та впливі на розвиток різних сфер суспільства [2, с. 188].

Принципи благодійної діяльності, такі як прозорість, ефективність, доброчесність та соціальна відповідальність, визначають етичні стандарти та забезпечують довіру до благодійних організацій. Організаційна структура благодійної діяльності регулює механізми керування, фінансування та співпрацю з іншими секторами.

Благодійність, як соціокультурний феномен, має різноманітні аспекти, які взаємодіють і впливають на суспільство. Соціальний аспект благодійності зосереджений на підтримці соціально вразливих груп та зменшенні соціальних нерівностей. Культурологічний аспект розглядає роль благодійності у збереженні та розвитку культурної спадщини, мистецтва, освіти, науки та спорту. Економічний аспект відображає значення благодійності у розвитку економіки, залученні інвестицій та підтримці підприємництва. Психологічний аспект вивчає мотивації, психологічні процеси та позитивний вплив благодійної діяльності на самопочуття людей.

Взаємозв'язок між благодійністю і фандрейзингом проявляється в тому, що фандрейзинг може бути інструментом для залучення коштів до благодійних проектів і організацій. Фандрейзинг допомагає збирати достатній обсяг фінансування для реалізації благодійних ініціатив, забезпечуючи стійку та стабільну фінансову базу для організацій, які працюють над соціальними, гуманітарними або екологічними проектами [3, с. 132].

Для розробки способів стимулювання благодійництва та підвищення його ефективності потрібно створювати передумови для оцінювання його масштабів та з часом інституціоналізувати значну частину благодійної допомоги.

Благодійництво є неодмінною складовою соціальної державної політики, відіграючи важливу роль у забезпеченні добробуту та підтримки потребуючих верств населення. Ця форма добровільних внесків та пожертвувань від громадян, підприємств та організацій має на меті зменшення нерівностей, забезпечення доступу до основних потреб, розвитку соціальних програм та підтримки соціально вразливих груп [5, с. 235].

Україна активно працює над законодавчим регулюванням благодійності, спрямовуючи зусилля на створення прозорих та ефективних умов для благодійних діяльностей. Законодавство у цій сфері передбачає реєстрацію благодійних організацій, контроль за використанням благодійних коштів та сприяє розвитку меценатства. Постійне вдосконалення законодавства сприяє формуванню суспільства, що піклується про соціальні проблеми та спільними зусиллями допомагає вирішувати їх [4, с. 35].

Успішна благодійна діяльність вимагає комплексного підходу та реалізації різноманітних заходів. Залучення широкої громадськості, підвищення прозорості та відповідальності, організація інформаційних заходів, розвиток партнерства з державою та бізнес-сектором, використання новітніх технологій, сприяння місцевим ініціативам, стимулювання довгострокової роботи, розвиток кваліфікованих кадрів, забезпечення довіри та комунікації, а також підвищення ефективності управління – всі ці аспекти мають велике значення для успішної та впливової благодійної діяльності. Вдосконалення благодійної сфери в Україні потребує спільних зусиль уряду, громадськості, бізнесу та благодійних організацій. Шлях досягнення кращих результатів полягає у побудові партнерських відносин, сприянні розвитку локальних ініціатив, використанні сучасних технологій та ефективного управління.

Міжнародний досвід показує, що немає універсального рішення для розвитку благодійного сектору, але країни можуть взяти на озброєння кращі практики та інновації з інших країн, адаптувати їх. Досвід Нідерландів та Польщі у сфері благодійної діяльності є важливим джерелом знань та надихає інші країни до розвитку та

вдосконалення своїх благодійних секторів. Обидві країни продемонстрували інноваційні підходи та успішні практики, які сприяють залученню пожертв, розвитку волонтерської бази та досягненню соціальних цілей.

Висновки. Отже, благодійна діяльність є важливою складовою сучасної соціальної державної політики, спрямованої на розв'язання соціальних проблем і поліпшення якості життя людей. Вона допомагає забезпечувати добробут та підтримку потребуючих верств населення.

Дослідження благодійної діяльності в контексті сучасної соціальної державної політики передбачає аналіз генезису благодійності, розгляд її як соціокультурного феномену, вивчення взаємозв'язку благодійності і фандрейзингу та аналіз законодавчого регулювання благодійності в Україні.

Генезис благодійної діяльності в Україні є результатом впливу історичного контексту, релігії, соціально-економічних змін та нових технологій. Традиції милосердя та підтримки українського народу відіграли важливу роль у формуванні благодійної культури.

Інтернет та соціальні мережі мають значний вплив на розвиток благодійної діяльності, надаючи можливість залучати широку громадськість до благодійних проєктів і забезпечувати фінансову підтримку. Благодійна діяльність має соціальний, культурологічний, економічний та психологічний аспекти, які взаємодіють і сприяють розвитку суспільства.

Список використаних джерел

1. Багмет К. В. Соціальне замовлення та розвиток ринку соціальних послуг в Україні. *ECONOMICS: time realities*. 2019. № 3 (43). С. 16–21.
2. Бобрівець В. В. Феномен понять «благодійність» та «філантропія» у сучасних міжнародних економічних відносинах. *Україна і світ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин: матеріали II Міжнар. наук. – практ. конф.* Київ: Вид. центр КНУКіМ, 2018. С. 188–191 / .
3. Красуля А. В. Історичні традиції благодійності та актуальний стан фандрейзингової діяльності у вищій освіті України. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2014. № 10 (44). С. 132–142.
4. Лапіна М., Кузьміна О. Благодійна діяльність у сучасній Україні. *Вісник Приазовського державного технічного університету*. 2019. Вип. 4. С. 31–36.
5. Човган О. Благодійність як психологічна основа соціальної роботи: теоретико-концептуальний аналіз. 36. наук. праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. 2015. Вип. 24. С. 232–244.

ДІАЛЕКТИКА ВЗАЄМОДІЇ СУСПІЛЬСТВА З НАВКОЛИШНІМ СЕРЕДОВИЩЕМ

Актуальність дослідження. Екологічні проблеми сучасного суспільства не вичерпуються науково-екологічними або соціопрактичним аспектами, включаючи психологічні. Вони є більш широкими, а саме філософсько-світоглядними. І йдеться про те, що ставлення людини до довкілля пов'язане з формуванням нових світоглядних орієнтацій і має виходити з самоцінності всього живого. Очевидно, що людина розвивається відповідно зі своєю природою, і в умовах технологізації людської життєдіяльності внутрішні особистісні потреби змінюються такими їх типами, що по суті неадекватні природі і орієнтації духовного світу людини. Е. Фромм розглядає таке порушення людської природності через форми існування людини. При цьому доходить висновку, що в техногенному суспільстві потреба існувати «за принципом буття» витісняється існуванням «за типом володіння», так утворюється «друга природа людини». «Еколого-орієнтований світогляд вимагає змін ставлення людини до природи і до себе самої, як її частини в аспекті коеволюції природи і людини, що не означає відмови від впливу на довкілля. Але оптимальне управління екологічною ситуацією передбачає регулюючі впливи людини на природу на науково-теоретичному і технологічному рівнях, багатоманітність підходів осмислення сучасних екологічних проблем суспільства обумовлюють потребу створення загальної філософії екології взагалі. Причому, розуміння загроз екологічних катастроф серед екологічних проблем має доповнюватися практикою їх передбачення з огляду на психологію буття суспільства, і особливий статус такої екологічної психології пов'язаний з інтегральним характером цих проблем, за принципом людина джерело всіх гараздів та бід» [6, 17].

Виклад основного матеріалу. Глибинною причиною екологічних проблем суспільства є насамперед «дисбаланс між різними формами людської раціональності, оскільки деякі її форми, особливо технічна раціональність, розвиваються досить швидко, тоді як інші, які традиційно називають мудрістю, регресують, невідповідність між цільовою і ціннісною формою раціональності, між владою і мудрістю і є причиною екологічних проблем суспільства, і якщо, прийняти подібність екології як науки про дім та «ідеальної домівки людства» - сукупності буття як предметом екологічної психології, зрозуміло, що загроза руйнування нашого планетарного дому призведе і до руйнування дому ідеального» [1, 45]. Таким чином, тільки відновлення «ідеальної будівлі», яка б поєднувала автономію розуму із самодовільною гідністю природи, допоможе людині зберегти планетний дім для свого власного життя та володіння ним. Каталізатором екологічних проблем суспільства стало безпрецедентне за масштабами й темпами нарощування природо-трансформаційних процесів, ант ропо-техногенна діяльність людства набула таких розмірів, які дорівнюють глобальним природним та біогеохімічним явищам в екосфері, а інколи й перевищують їх. Застосовуючи знаряддя праці. «Послідовно та цілеспрямовано трансформуючи природні ресурси в необхідні споживчі блага у процесі виробництва, людина стверджує себе як соціальна особа. Вона протистоїть природі, її залежність від довкілля набуває нових форм, а суперечливий характер взаємовідносин із природою стає дедалі помітнішим. Чим повніше та глибше людина перетворює природу в процесі трудової діяльності, тим вищого рівня розвитку досягають її продуктивні сили і знання природних закономірностей, і водночас тим складнішими та суперечливішими стають її взаємовідносини з навколишнім середовищем» [7, 44]. З іншого боку, природа протистоїть людині як своєрідна система зі своїми внутрішніми законами, екологічними взаємозв'язками та взаємозалежностями. «Продуктивністю, здатністю до самовідновлення та саморозвитку, динамікою біосферних явищ. Однак людська діяльність найчастіше здійснюється всупереч закономірностям функціонування багатоаспектних екологічних відносин. Оскільки практичні суспільні завдання в кожному випадку мають цільовий та однобачний характер, що, зрештою, призводить до небажаних змін у навколишньому середовищі» [2, 67]. Таким чином, взаємодія суспільства і природи розгортається за принципом зворотного зв'язку. Зумовлюючи істотні зміни взаємодіючих сторін аж до якісного їх перетворення. Об'єктивний діалектично-суперечливий процес взаємодії природи та суспільства виступає як процес розвитку природних і штучно створених людиною продуктивних сил, остаточне підпорядкування природних продуктивних сил суспільним, а відтак і загострення суперечностей між людиною та навколишнім середовищем відбуваються на етапі промислової, а згодом науково-технічної революції. «Науково-технічний прогрес, поглиблюючи і просторово розширюючи соціалізацію природи, вносить постійні суперечності в діалектику взаємодії соціального та природного в системі «суспільство (виробництво) - навколишнє середовище», інколи порушуючи не лише структурну, а й генетичну визначеність соціального природним» [4, 78]. У процесі природокористування між людьми об'єктивно виникають економічні відносини щодо «привласнення, використання, розподілу й відтворення елементів навколишнього середовища, які надають соціальній спрямованості процесам обміну речовин між суспільством і природою, таким чином, взаємодія людини з природою набуває суспільної форми, залучається до системи виробничих відносин, очевидно, що саме виробничі відносини як соціально-економічна форма розвитку продуктивних сил є тією суспільною оболонкою, де, власне, й здійснюється техніко-технологічна взаємодія суспільства з природою. Взаємодія, яка конститує поняття «природокористування» [3, 98]. Одна з основних особливостей відносин природокористування полягає в тому, що вони детерміновані як законами розвитку системи виробничих відносин. «Так і закономірностями природи за домінуючої ролі перших. Водночас взаємодія суспільства з

біосферою визначається закономірностями діалектичного зв'язку продуктивних сил і виробничих відносин конкретного способу виробництва. Оскільки відносини природокористування органічно входять до системи взаємозв'язків між продуктивними силами та виробничими відносинами, саме це має важливе значення для розуміння суті сучасної екологічної кризи та нагальної необхідності переведення економіки будь-якої країни на модель сталого розвитку» [5, 45].

Висновки. Взаємодію суспільства і навколишнього середовища слід розглядати насамперед як систему ієрархічно підпорядкованих суперечностей, граничним ступенем антагоністичного руху суперечностей взаємовідносин суспільства і природи є екологічна криза.

Список використаних джерел

1. Аналітичний огляд «Зелений політичний дискурс у Німеччині та Україні» (підготовлено на замовлення Міжфракційного депутатського об'єднання «Зелена енергія змін» за підтримки Представництва Фонду ім. Гайнріха Бьоля в Україні). URL: [https:// ua.boell.org/ sites/ default/ files/ zelenyi_ dyskurs_ v_ programah_partii_0.pdf](https://ua.boell.org/sites/default/files/zelenyi_dyskurs_v_programah_partii_0.pdf)
2. Балюк С. А., Медведєв В. В., Воротинцева Л. І., Шимель В.В. Сучасні проблеми деградації ґрунтів і заходи щодо досягнення нейтрального її рівня. Вісник аграрної науки. серпень 2017. С. 5
3. Білявський Г.О. Основи екологічних знань. К.: Либідь, 2018. 336 с.
4. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний експурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
5. Johansen B. Get There Early: Sensing the Future to Compete in the Present. Johansen Bob. – San Francisco, CA: Berrett-Koehler Publishers, 2017. 258 p.
6. Tribute to the Past. UNESCO Courier, November 2016. Офіційний сайт ЮНЕСКО. portal.unesco.org.
7. UNESCO Memory of the World Programme. Official website. Mode of access: <http://www.unesco.org/new/en/communication-andinformation/flagship-project-activities/memory-of-the-world/homepage/>

РОЛЬ ТА ФУНКЦІЇ ПОПУЛІЗМУ В ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ

Актуальність дослідження. Розглянувши різні трактування поняття та явища популізму звернемося до його ролі та функцій в політичному дискурсі. Важливою функцією феномену популізму можна вважати високий рівень персоналізації політичної діяльності. Сюди також відноситься тісний зв'язок між поширенням, рівнем впливу популістського руху й особистістю його лідера. Ця особливість не є, звичайно, властивою винятково популізму. Адже харизматичні лідери «можуть висуватися на провідні позиції, при цьому обстоюючи системи цінностей, далекі від популізму будь-якого гатунку. Це можуть бути консервативні, наприклад, або ж зробити кар'єру у межах впливових організаційних структур з потужною традицією. Наприклад, таких, як церква. Для популістського руху харизматичне лідерство майже завжди є обов'язковим елементом. З іншого боку, в умовах відкритої, публічної політичної боротьби популістські прийоми та риторика постають сильним, а часом і необхідним інструментом» [1].

Виклад основного матеріалу. Популісти стають популярними, фокусуючись на питаннях, які важливі для великих частин населення, а також таких, яких уникає політична еліта. В Європі, наприклад, це стосується проблеми імміграції. А от в США, це насамперед, втрата промислових робочих місць. Якщо говорити про Україну, то тут основними проблемами є насамперед, низькі доходи, нерівні можливості, несправедливий розподіл багатства чи корупція. Фокусуючись на реальних проблемах популісти використовують частіше емоційні, ніж раціональні аргументи. При цьому застосовуючи риторичні звинувачень та розпалювання протиріч, «вони цим самим дестабілізують суспільство. З цього можна вивести і дестабілізуючу функцію популізму. Варто звернути увагу і на те, що їх об'єднує. Це насамперед не харизматична радикальна риторика і прості рішення, а їхня схильність виступати на захист «народу» проти «істеблішменту». Сюди також можна віднести і протиставлення інтересів «простих людей» інтересам еліти» [4]. Це пов'язано, насамперед з тим, що популісти не мають чітких та універсальних понять народу та істеблішменту. Як правило, «народом» виступають окремі незадоволені групи, а «істеблішментом» - діюча влада. Дуже часто це розмежування є розпливчастим і ситуативним. В різний час в різних країнах в приціл популістів потрапляли представники окремих груп населення, бізнесу, олігархії чи інтелігенції. Це також відіграє негативну роль для розвитку демократичного суспільства. Також варто зазначити, що популісти обирають політично розчаровану групу, інтереси якої вони жваво захищають. А також використовують її як власну політичну можливість. Часто, залишаючись аутсайдерами або не маючи міцної позиції в усталеній системі вони прагнуть увірватися у владу на хвилі народного обурення. І це їм часто вдається, оскільки невдоволені групи їм вірять і за ними йдуть. Часто так буває, що «популісти грають на темах, які роз'єднують та за якими немає згоди між «народом» та правлячою елітою. При цьому, вони не схильні говорити з публікою про проблеми з позиції їхнього вирішення. Така критика не передбачає пропозицій по спільній з діючою владою роботі з вирішення проблем. Вона спрямовується саме на ескалацію протиріч та розширення умовної прірви між народом та елітою. У цьому також є негативна роль популізму у житті суспільства» [6, 67]. Ще один негатив, який віє від популізму полягає в тому, що він є симптомом. Він характерний у першу чергу для дисфункціональних політичних систем. Систем, які не здатні повноцінно виконувати свої функції та неспроможні відповідати політичним, економічним та соціальним запитам населення.

Висновки. Популізм буйно проростає на проблемах, що хронічно не вирішуються. На таких проблемах, які недостатньо комунікуються чи ігноруються офіційною лінією, яку сповідує політична влада. Якщо говорити про «найнегативнішу роль популізму для політичного дискурсу, то тут варто зазначити, що в своїй найрадикальнішій формі популізм пропонує перекинути невідомий для «народу» статус кво, а також змінити його на користь тих, кого істеблішмент дратує, не чує та чий інтереси не враховує» [3,12]. Це стосується тих, хто відчуває, що залишився за бортом системи, тобто так званих «those who left behind».

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
4. Горбатенко В. Громадянськість як умова самозбереження українського суспільства. *Studia politologica Ucraino-Polona*. 2015. Вип. 5. С. 95–101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ Spup_2015_5_12
5. Chrysosgelos A.-S. Vladimir Putin's popularity among populist parties in Europe illustrates the depth of the challenges facing European democracy URL: <http://blogs.lse.ac.uk/euroblog/2014/05/14> Title from the screen
6. Gidron N., Bonikowski B. Varieties of Populism: Literature Review and Research Agenda. Weatherhead Center for International Affairs. Harvard University. 2018. № 13-0004. 39 p.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТА МЕХАНІЗМИ РЕГУЛЮВАННЯ ПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Актуальність дослідження. Впродовж останнього часу ситуація в Україні неодноразово загострювалася. Політичні конфлікти змінювалися один за одним. Суспільно-політичні кризи охоплювали політичну еліту, а також різні верстви населення. Поширювалися також на головні сфери життя — політичну, економічну, культурну, інформаційну. Їх розвиток та наслідки в цілому мали деструктивний вплив.

Ступінь вивчення проблеми. Водночас до цього часу дослідники дають різні оцінки щодо зовнішніх та внутрішніх чинників. Неоднозначно оцінюють і руйнівні сили вказаних конфліктів. А також умови і можливості їх виникнення у майбутньому. Об'єктивний перебіг конфліктів як соціального явища може бути і позитивним (продуктивним), а також навпаки.

Виклад основного матеріалу. У політичному аспекті найбільш значущі ті конфлікти, що водночас охоплюють всі рівні соціальної, економічної і політичної структур. А також порушують і втягують максимально можливе в конкретних умовах число учасників. Такі конфлікти відбуваються в сфері суспільних відносин. Зв'язаних з проблемами збереження або повалення влади, а також її зміцнення або підризу. «Політичні конфлікти дезорганізують та дестабілізують становище. Але одночасно стають початком нового етапу розвитку у випадку їх позитивного вирішення. Будь-який політичний конфлікт, маючи свої певні особливості, здатен відіграти певну конструктивну, деструктивну або взагалі руйнівну роль в розгортанні політичного процесу. Тому важливо знати ці особливості. Щоб вірно орієнтуватися в політичній ситуації, як правило, нестабільній, динамічній. Займати продуману політичну позицію» [5]. Сучасний етап політичного життя характеризується підвищенням ролі політичної свідомості. Яка, будучи найбільш загальною категорією, віддзеркалює всі чуттєві, теоретичні, ціннісні, нормативні, раціональні, підсвідомі та інші уявлення людини. Вони виникають у процесі її стосунків з політичними структурами. Обумовлено це як внутрішніми, так і зовнішніми умовами. З одного боку, політизація мас в сучасних умовах потребує підвищення рівня громадської та політичної свідомості, з іншого боку, вирішення глобальних проблем, що стоять перед людством, пов'язане з посиленням ролі політичної свідомості у світовій політиці. «Політичний конфлікт посідає помітне місце в структурі вітчизняної політики. Він може мати дві основні форми, а саме: зовнішньополітичну та внутрішньополітичну. А також специфічні риси й особливості свого перебігу. Аналіз свідчить, що географічне положення, розмір території, кількість населення, комунікації, технологічний і військовий потенціал, культурні традиції все це є важливими складовими національної безпеки України. Вони потребують концептуального вираження в її геополітичній доктрині, проте нинішній історичний період розвитку нашої держави характеризується відсутністю бажаної єдності поглядів у суспільстві щодо базових цінностей. Через це варто погодитися з О. Валевським та М. Гончаром, які зазначали, що для сучасної України визначення власних геополітичних імперативів є нагальною проблемою» [2, 12]. Сьогодні зовнішня політика майже всіх країн світу характеризується двома векторами:

- «намаганням зберегти політичну незалежність;
- відшукати надійних партнерів для економічної, політичної, військової інтеграції» [7, 51].

Однією з найважливіших умов зміцнення позицій України у світі як суверенної держави та її інтеграції до світової спільноти є нормалізація внутрішньо-політичного стану. Він зараз характеризується вкрай високим ступенем нестабільності. Більше того, політичний фактор несе в собі потенційну загрозу економічній стабільності, а саме: довгострокові інвестиції в українську економіку. Це є необхідною умовою економічного підйому. Переходять в розряд лише потенційних через високий рівень ризику. Він генерується політичним середовищем. «В умовах фінансової кризи та конфліктних у своїй основі виборчих компаній в Україні кількість негативних чинників, спроможних вплинути на рівень політичних ризиків, продовжує зростати. При цьому перебуваючи в діапазоні від прогнозування політичної стабільності до подальшої ескалації. Спостерігається тенденція зростання рівня політичних ризиків. Вони пов'язані з відсутністю єдиної точки зору лідерів різних політичних сил щодо проблем суспільного розвитку й пріоритетів внутрішньої і зовнішньої політики. Це негативно впливає на імідж країни загалом. Створює проблеми з інвестуванням в економіку України з боку закордонних партнерів» [4, 55]. Вживаючи поняття «політичний конфлікт», сьогодні практично ніхто не уточнює, про що саме йдеться. Цим поняттям автоматично позначається все. Це відбувається на сучасній політичній арені України. Теза про «нормальність» політичного конфлікту використовується для того, щоб легітимізувати в очах суспільства та міжнародної спільноти боротьбу за ресурси політичної влади. Оскільки саме вона лежить в основі більшості, якщо не всіх політичних конфліктів. Але таке твердження є хибним. Оскільки підмінюються, ототожнюються поняття політичного конфлікту та конфлікту між політиками. «Безумовно, політичний конфлікт у якомусь вигляді завжди проявляється в діяльності окремих політиків, політичних сил, партій тощо, але слід мати на увазі й те, що конфлікти між окремими політиками далеко не завжди мають політичний характер, тим часом їх намагаються трактувати й подавати як загальнонаціональні політичні конфлікти» [1, 61]. Свого часу Аристотель окреслив поняттям політичного таке спілкування, яке прагне до вищого і загального блага. Інакше кажучи, до політичних питань належать ті, які тією чи

іншою мірою стосуються всіх громадян. Усього соціуму, всієї держави. Відповідно, під політичним конфліктом треба розуміти таке зіткнення поглядів, інтересів, програм. В основі якого лежать питання, що стосуються «загального блага». Правильно організоване управління надає конфліктному процесові форми. Вона забезпечує мінімізацію неминучих політичних, соціальних, економічних і моральних утрат. Оптимізацію сфер суспільного життя, причетних до конфлікту. Позитивні наслідки соціально-політичного розвитку постають не з конфлікту як такого і не з уявної безконфліктності. А з уміння впливати на конфлікт у потрібному напрямі. Прийняття управлінських рішень у суспільстві, яке перебуває на стадії переходу до якісно нового стану, має свої особливості, тут йдеться про ризик, який має суб'єктивний та об'єктивний характер. Об'єктивний ризик є невизначеністю у середовищі, де суб'єкт виявляє свою активність; суб'єктивний ризик є готовність суб'єкта приймати рішення, враховуючи невизначеність ситуації, під якою в даному разі розуміють неможливість спрогнозувати перспективи розвитку певних подій, а також багатоваріантність, неоднозначність суспільних процесів. Характеризуючи сучасний розвиток нашої держави і суспільства, практично всі без винятку політики й дослідники вказують на перехідний характер політичної системи, що реально існує в Україні. Наявність демократичної Конституції поєднується з явними проблемами в реалізації її приписів, більше того, багато нових демократичних інститутів, які мають сприяти поширенню й поглибленню політичної участі, розвитку громадянського суспільства, демократизації діяльності органів державної влади, виявляють якщо не проблемну життєздатність, то принаймні низьку ефективність. «Для сучасної України стали реальністю такі, здавалося б, аналогічні для розвинених демократичних країн явища, як «партії, які нікого не представляють», «засоби масової дезінформації» на протипагу ЗМІ. Вони мали б поширювати об'єктивну і незаангажовану інформацію, «фракції, що дезорганізують роботу парламенту», «громадські організації, які не захищають інтереси громадян», «корпоративні органи державного управління» і т. д. Політик, який у передвиборній кампанії обіцяє одне, а після виборів робить інше, сприймається в суспільстві не як ганебна аномалія, а як природне явище вітчизняного політикуму, складається вразення, що політична система України на шляху від авторитаризму до демократії серйозно загальмувала свій рух уперед» [3, 12]. Вирішення або усунення політичних конфліктів, знаходження компромісу й згоди в кожному конкретному випадку є важливим пріоритетом та постійною потребою влади, а дестабілізація в країні виникає не тому, що існують конфлікти, а вони завжди були й залишаться в громадянському суспільстві. Напруга виникає в результаті несвоєчасного виявлення, а також контролювання та регулювання конфліктним процесом, тобто управління ним, під яким мається на увазі врегулювання, вирішення, придушення, навіть ініціювання деяких конфліктів в інтересах суспільства або окремих його суб'єктів. Більшість політичних конфліктів може бути оптимізованим на будь-якому рівні та на будь-якій стадії. Звідси постає стратегічне завдання відносно політичних конфліктів, що є перетворення небагатьох масштабних, гострих та небезпечних конфліктів у багаточисельні, дрібні, негострі й небезпечні конфлікти.

Висновки. Необхідно максимально можливе вилучення з життя суспільства і держави конфліктів з високим рівнем невизначеності. Та, відповідно, з малим відсотком керованості, органам державної влади необов'язково кожного разу втручатися в будь-які форми конфліктів. Існують інші інститути, що сприяють вирішенню конфліктів «в обхід» держави, при цьому втручання державних органів є необхідним в тому випадку, якщо конфлікти загрожують суттєво зачепити інтереси громадян, що не беруть участі в них; а також якщо виникають загрози встановленому порядку; а також у випадку здійснення суб'єктами конфлікту актів незаконного насилля. Також якщо виникають інші загрози національній безпеці, державне управління має бути налаштоване на профілактику й попередження конфліктів. Однак таке упереджене управління не зупиняється перед рішучим втручанням у конфлікт з метою його врегулювання, безсилля державних органів, яке сьогодні піддається критиці з боку громадськості, скоріше всього, є результатом несвоєчасного реагування. Керувати означає передбачити й попереджати. Інакше органи державного управління вимушені боротися з симптомами конфліктів замість їх причин.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
4. Литвин В. Сучасна Україна у дзеркалі суспільно-політичних конфліктів. Урядовий кур'єр. 2017. 23 листопада
5. Andrzej Lepper nie zyje. Popelnil samobojstwo. URL: <http://www.wiadomosci.onet.pl>. Title from the screen
6. Cheatham M. Andrew Jackson, Slavery and Historians. History Compass. 2017. № 9/4. P. 326–338.
7. Stephen Tierney. Constitutional Referendums: The Theory and Practice of Republican Deliberation. Oxford University Press, 2012. 352 p.
8. Taggart P. The Populist Turn in the Politics of the New Europe. URL: <http://aei.pitt.edu/2962/1/165>

Руслан Чигур,

к. і. н., доцент кафедри політології та філософії ЗУНУ

Вадим Бесага, студент групи Пол-41

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Актуальність дослідження. За своєю природою, за результатами фізіологічного розвитку людина є соціальною істотою, що визначає як позитивні, так і негативні сторони людського соціального відтворення. Відходженням від стану «війни всіх проти всіх» та переходом до «суспільного договору» було і залишається

прагнення великих груп людей до співробітництва. Причому не лише заради виживання, а й подальшого невинного розвитку. Таким чином, відбувався розвиток форм та масштабів людської взаємодії від найпростіших до все більш складних.

Виклад основного матеріалу. На протязі історії людства форми співробітництва суттєво розширювалися та розвивалися, варто зазначити, що цей розвиток відбувався за двома параметрами: галузевим, географічно-просторовим [5, 18]. Розвиток, наприклад, економічної або культурної сфери взаємодії сприяв тому, що, по-перше, удосконаленню тієї чи іншої галузі людського відтворення. Також залученню все більшої кількості людей до процесів соціальної взаємодії. Велику роль в цьому контексті відіграли найрізноманітніші фактори та рушійні сили світової історії, а саме: Великі географічні відкриття, соціальні революції, розвиток наукових знань у різних сферах тощо. Поступово, міжнародне співробітництво стало набувати все більших географічних масштабів. Іншими словами став розширюватися «відомий світ», зростала кількість держав, чисельність населення Земної кулі, що також спричиняло зростання різних потреб людства та пов'язаних із ними проблем. Необхідність вирішення проблем людства поступово перейшло у фазу міжнародного співробітництва. Причому як урядового, так і неурядового. Отже, сам «фактор міжнародного співробітництва» є одним з найвищих проявів суспільної взаємодії в рамках всього людства. «Суспільна взаємодія або, іншими словами, співробітництво, неможливо без форм суспільної організації. На сьогоднішній день майже все цивілізоване людство об'єднано в державах. Тобто інституція держави є вищою формою соціальної організації» [1, с. 95]. Розкриття поняття «соціальність», яка є найхарактернішою рисою людських спільнот, не обмежується загальним поняттям «взаємодія». Оскільки «взаємодія» можлива лише через «пряме або опосередковане об'єднання зусиль. Так само, як і люди, що об'єднувалися і продовжують об'єднуватися у різні співтовариства: гільдії, цехи, партії, професійні спілки. Так само і держави неодноразово у світовій історії об'єднувалися у союзи для досягнення спільних геополітичних або економічних цілей» [6, с. 12]. На сьогоднішній день існує велика кількість міжнародних організацій як урядового, так і неурядового характеру із дуже різними профільними напрямками діяльності. Вони відображають усі сфери суспільної взаємодії. У світі функціонують міжнародні організації глобального, регіонального та локального масштабу, які опікуються питаннями військово-політичної безпеки, економічного розвитку та культурно-гуманітарного співробітництва, спектр якого є дуже різноманітним. Як відомо, види суспільного (соціального) відтворення не обмежуються виробництвом матеріальних благ економічного характеру [3, с. 12]. «Створення культурних цінностей, включно із живописом, літературою, архітектурою, нематеріальною культурою є, можливо, найяскравішою формою здібностей людини, попри розвиток науково-технічного прогресу, вдосконалення економічних відносин, світ не був би таким цікавим і різноманітним, якби людина не мала естетичного почуття «прекрасного». Це почуття є сукупністю творчого генія людини. А також інтелектуально-фізичних зусиль із втілення таланту. Загально визнаним є те, що світова культурна і природна спадщина зберігається не заради неї самої, а саме для людства, його наступних поколінь, що підтверджується Загальною декларацією прав людини, в якій говориться: «Кожна людина має право вільно брати участь в культурному житті суспільства, насолоджуватися мистецтвом, брати участь в науковому прогресі та користуватися його благами» [7, 78]. Вже не один десяток років розвиток, примноження та збереження культурних цінностей є сферою глобального (всесвітнього) співробітництва. Визначальна роль в цьому належить ООН, яка опікується багатьма сферами міжнародного співробітництва. Серед них, велика увага приділяється розвитку культурної взаємодії, зокрема міжкультурного діалогу, система якої є системою її спеціалізованих установ, що координують та вирішують різні питання людського відтворення. Розвиток культури людства покладено на Організацію Об'єднаних Націй з питань освіти, науки та культури – ЮНЕСКО [2, с. 12]. Розуміння суспільством та міжнародним співтовариством значущості міжнародного культурного співробітництва, збереження всесвітніх культурних надбань почалося після Другої світової війни, саме військові міждержавні конфлікти (особливо світового характеру та масштабу) призводили до руйнації, розграбування, зникненню. Таким чином, забуття у часі світових пам'яток культури і мистецтва, Друга світова війна стала повчальним загальнолюдським уроком в цьому контексті. Саме для збереження культури людства у всіх її прекрасних проявах від катаклізмів часу і було створено ЮНЕСКО. Устав ЮНЕСКО було підписано 16 листопада 1945 р. Він набув чинності 4 листопада 1946 р., тобто майже одразу після закінчення Другої світової війни. Метою діяльності ЮНЕСКО є зміцнення миру і безпеки у світі шляхом розвитку співробітництва народів та держав у галузі освіти, науки, культури та інформації. Мета ЮНЕСКО реалізується через розвиток співробітництва держав у сферах освіти, природничих наук, соціальних та гуманітарних наук, культури, інформації та комунікації [4, с. 12].

Висновки. Таким чином, культурне співробітництво є фундаментальним блоком діяльності ЮНЕСКО. Ця міжнародна організація прагне залучити всі держави та народи світу до розвитку та збереження матеріальної і нематеріальної культурної спадщини, розвиток мистецтв, сучасних культур, яким загрожує зникнення, повернення втрачених культурних цінностей країнам їхнього походження, книговидавництва та поширення читання, захист авторських і суміжних прав, розвиток культурного плюралізму та міжкультурного діалогу, збереження об'єктів всесвітньої культурної і природної спадщини є сферами культурного блоку діяльності ЮНЕСКО. Головна мета організації полягає в тому, що «саме через діалог між країнами та цивілізаціями світ може прийти до глобального розуміння необхідності зміцнювати мир. Викорінювати злиді та сприяти сталому розвитку всіх регіонів нашої планети» [6, 98]. Механізмами ж забезпечення такого діалогу й мають слугувати освіта та наука, культура та культурне співробітництво, комунікація та інформація.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний експурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20

2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
4. Культурна спадщина України. Правові засади збереження, відтворення та охорони культурно-історичного середовища: Зб. офіц. док. К.: [б. в.], 2018. С. 270.
5. Курило Т. Становлення та розвиток законодавства про охорону культурної спадщини України в сучасний період. Право України. 2019. № 3. С. 108–110.
6. Макаренко Є. А. Інформаційне суспільство, політика, право в програмній діяльності ЮНЕСКО. К. : Наук.-вид. центр «Наша культура і наука», 2017. 384 с.
7. A Tribute to the Past. UNESCO Courier, November 2015. Офіційний сайт ЮНЕСКО. portal.unesco.org.

ЗРОСТАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ АКТИВНОСТІ НАСЕЛЕННЯ НА ШУМЩИНІ В 1920-1930-Х РР. ХХ СТ.

В 20 – 30 –х роках на Шумщині окупаційна польська влада проводила політику окатоличення, асиміляції, утиски інтелігенції в одержані роботи, селянам- в купівлі землі, робітникам – в отриманні роботи, якщо вони не хотіли переходити в католицизм. Поштовхом до політичної самоорганізації українців, переломним моментом у політизації інтелігенції Волині, виробленні її ідейних засад стали парламентські вибори 1922 р. На відміну від Галичини, де українці бойкотували вибори, нечисленна волинська українська інтелігенція в рамках Блоку національних меншин утворила автономний Український виборний комітет Волині, Холмщини, Підляшшя і Полісся (УНВК). На чолі його стали Павло Васильчук з Холма і Михайло Черкавський, директор вчительської гімназії з Дермані. Українці майже одностайно голосували за програму і кандидатів УНВК. За списком УНВК 20 українців увійшли до сейму та 6 – до сенату. На Волині жоден польський кандидат не пройшов до парламенту. Українські обранці утворили в парламенті Український клуб – парламентську репрезентацію (УПР) [1, с.1].

На теренах Шумщини діяли українські політичні партії УНДО та УСРП. Важливу роль у формуванні ідейних засад української інтелігенції, у її протистоянні польській політиці асиміляції відіграла Українська соціалістична радикальна партія (УСРП). Програма партії головним політичним завданням визначала боротьбу за об'єднання всіх українських земель в самостійну Українську Республіку. У національній політиці партія відстоювала право націй на самовизначення. На Волині провідними діячами партії були депутати сейму Семен Жук, Іван Бондарчук, Антон Нивинський, Олександр Волошин, Степан Семенюк тощо. Зокрема, під впливом УСРП перебувало 19 читальень товариства «Просвіта» на Шумщині. Провідним діячем Кременецького повітового товариства «Просвіта» та осередку УСРП, а також депутатом польського сейму був уродженець Шумщини Семен Жук. В кінці 30-х років Семен Жук разом з іншими діячами потрапив до концентраційного табору Береза Картузька [8,с.22](див. дод. К).

Полонізація краю особливо велася через шкільництво. В Шумську функціонувала лише одна семирічна школа III ступеня. В ній працювало 7 вчителів, навчання велось польською мовою. Шумську школу відвідувало 59% дітей, в інші – 18 %, а 22 % не мали змоги вчитися [5,с. 4]. Особливу роль у вихованні молоді в Шумській семирічці відіграв хорунжий УСС, учасник революції Віктор Данилевич. У 1922 році молодий учитель приїжджає до Шумська і викладає українську мову і трудове навчання у семирічній школі, яку дозволила мати польська влада. У Данилевича була велика бібліотека, він зацікавлював учнів до читання книг. Серед них: «Тарас Бульба», «Козацька помста», «Холодний Яр». Відповідне було й коло друзів, адже Данилевич приятелював з директором Музею мистецтва у Львові Іларіоном Свенціцьким, композитором Олександром Барвінським, першим директором Кременецького краєзнавчого музею Францішеком Мончаком, який теж мав багату етнографічну колекцію, з родиною Черкавських – Рошинських, з якої походили політичні діячі, лікарі. Добре знав викладачів Кременецької української гімназії імені Стешенка, діячів кременецької «Просвіти», серед яких був професор Василь Біднов [4,с.4].

Віктор Данилевич був активним членом «Просвіти». Діяч став ініціатором «сухого закону» на Шумщині у 30-х роках, коли на Західній Україні оголосили бойкот польському алкоголю. Він зібрав у Шумську збори, які заборонили пиятику у громадських місцях, установах. За таку діяльність польська влада не раз погрозувала В. Данилевичу ув'язненням, від якого його врятувала Друга світова війна [8,с.18].

Молодь Шумщини мала змогу отримати освіту рідною мовою в Кременецькій українській приватній гімназії. Зокрема, там отримав освіту письменник Улас Самчук. Наприкінці 20-х років тут діяла націоналістична організація «Юнак». В червні 1932 року 30 членів організації було заарештовано за націоналістичну діяльність. В червні 1935 року гімназію відвідав письменник Богдан Лепкий. За активне національне виховання польська влада закрила у 1938 році навчальний заклад [5,с.4].

Після закінчення школи шумська молодь вступала на навчання до лісотехнікуму у Білокриниці. Зокрема, сестри Ганна та Марія Ткачук згадували про те, що навчальному закладі діяв таємний, підпільний гурток, дівчата були його учасницями. На збірках обговорювали політичні питання, співали українських пісень, читали вірші, мріяли про майбутнє України. З багатьма членами гуртка вони були пізніше в лісі, хлопці стали вояками УПА, а дівчата - зв'язковими. Серед колишніх вояків армії УНР виділявся Мельник Андрій, який здобув офіцерське звання під час національно – визвольних змагань. Він допомагав розвивати національне життя в рідному селі Кутянка, де діяла «Просвіта» та осередок ОУН. Дочка Андрія Ганна стала організаторкою сотні дівчат і діяла під псевдо «Вишенька» [5,с.27]].

Протистояли політиці полонізації осередки товариства «Просвіта» в Шумську, Матвіївцях, Боложівці, Стіжку, Піщатинцях, Радошівці, В.Дедеркалах, Шумбарі, Загайцях, Потуторові, Рохманові, Васківцях. Вони діяли під керівництвом Кременецької повітової управи. «Просвіта» в Шумську постала в 1930 році, очолив її Микола Воронюк. 28 грудня 1931 року було дозволено відкрити читальню, активістами якої були: М. Красіцький, М. Воронюк, В. Кухарський, В. Шишковський, О. Яцишина, Ю. Антонюк. Діяла читальня в помешканні Амброзія Бойка, пізніше, з 1932 р. – Євгенії Міхеєвої на Лепешівці. Кожен вечір просвітяни мали збиратись для «обміну книжок, читання газет, організації забав і співів» [2-3].

1935 року був створений хор під керівництвом Юрія Кульчинського, в складі якого було 60 чоловік. Пантелеймон Хвесюк (член ОУН з 1935 р.) доставляв з Коломиї літературу та газети, часописи, твори Д. Донцова, Ю. Липи, У. Самчука. У 1936 році польська влада заборонила діяльність «Просвіт». Микола Красіцький, за діяльність в «Просвіті», був засуджений поляками в 1937 р. до концтабору Берези Картузької [8,с.22].

Творення організованого націоналістичного підпілля на Волині розпочалося з 1929 р. Незважаючи на жорстокі переслідування з боку польських властей, ряди ОУН на Волині постійно поповнювалися інтелігенцією, учнівською молоддю, духовенством. Значний відсоток оунівців склали селяни. Вже у 1935 р. на Волині діяли 2 окружні, 6 повітових ексекутив, 168 осередків ОУН Крім цього, під керівництвом ОУН діяли ще молодіжні організації «Пласт», «Юнак», «Сокіл». Націоналістичні осередки були створені й діяли майже в усіх українських гімназіях та вчительських семінаріях [1].

Першим кроком Крайової Ексекутиви ОУН в напрямку реалізації акції всенародного бойкоту польської шкільної системи стало рішення не допустити урочистостей на терені українських шкіл з нагоди святкування 15-річчя повстання поляків. Шкільні урочистості повинні зриватися. Акцію повинні проводити члени «Юнацтва» у порозумінні з керівниками шкіл. Шкільна молодь активно включилася до саботування всього польського у школах. «Шкільна акція» проходила комплексно: з однієї сторони українські школярі виступали проти викладання предметів на польській мові, вимагали українських вчителів; з іншої – члени ОУН проводили диверсійні заходи щодо шкільного реманенту польських шкіл, знищували польську державну символіку на приміщеннях шкіл [9,с. 50]

Список використаної літератури

1. Булавина Л. Марківська Л. Громадсько-політична активність української інтелігенції Волині у 20-30-х роках ХХ ст. (історико-правовий аспект) URL: <http://esnuir.eunu.edu.ua/bitstream/123456789/11855/1/булавина.pdf>.
2. Державний архів Тернопільської області. Ф.П.348.-Оп. 1.—Спр. 287
3. Державний архів Тернопільської області. Ф.П.2.-Оп. 2.—Спр. 510
4. Дячун В. Данилевич Віктор Климентійович // Тернопільський енциклопедичний словник Тернопіль, «Збруч», 2004
5. Приймич Л. Наш край Шумщина: національно – визвольна боротьба у першій половині ХХ ст. Тернопіль, 2018. 33 с.
6. Рацілевич А. Організаційне оформлення українського національного руху на Волині (березень – червень 1917 р.) URL: <http://eprints.zu.edu.ua/4790/2/racilevich.pdf>
7. Рівень національної самосвідомості на Волині та Галичині на початку ХХ ст. // URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/history/4665/>
8. Шумщина: Краєзнавчий альманах. Кн.2 У жорнах ХХ століття. Тернопіль: Джура, 2005 103 с.
9. Юрик Ю. Протистояння ОУН і польської держави (1929-1935 pp.). URL: <http://history.org.ua/JournALL/pro/13/18.pdf>

ПЛАТФОРМА 2.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ КОНСОЛІДАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

*Гончарук-Чолач Тетяна,
д. філос. н., професор
завідувачка кафедри політології та філософії ЗУНУ
Опацька Ольга, студентка групи ФМ-11*

ГРОШІ ТА РЕЛІГІЯ

Постановка проблем. Напевне, поняття «гроші» і «релігія» у своєму житті зустрічав кожен. Щодня люди задіяні у товарно-грошовому обігу, щось купують, продають, навіть не замислюючись в особливій значимості грошей. А й справді, навіщо думати про те, що давно стало буденним, закономірним? Якщо виникнення і використання монети в економічному житті держави можна пов'язати із винаходом людства, науково-технічним прогресом, пам'яткою культури, то говорити це саме про паперову гривню вкрай важко. Чи цінуємо ми справжню вартість грошей? Чи вважаємо себе гідними жити у достатку, добробуті, завжди при грошах? Та чи виконуємо ми Божі заповіді, виконання яких могло б нам дати все потрібне та розв'язати наші проблеми? На ці всі запитання правильну відповідь дасть релігія. Віра в Бога, надія у світле майбутнє та любов до ближніх здатні творити чудеса та отримати не лише матеріальну, а й моральну, духовну насолоду. Адже, два особливих елементи у суспільстві як гроші та релігія є, в деякому сенсі, земним та небесним. Про історію та розвиток цих понять буде йтися нижче. Гроші – особливий товар, що є загальною еквівалентною формою вартості інших товарів та послуг. Гроші виконують функції мірила вартості та засобу обігу. Крім того, вони є засобами нагромадження та платежу. З утворенням світового ринку, деякі національні гроші виконують функції світових. Гроші виконують ряд важливих функцій:

Міра вартості – це функція, в якій гроші забезпечують вираження і вимірювання вартості товарів, надаючи їй форму ціни. Для забезпечення виконання грошима функції міри вартості держава у законодавчому порядку впроваджує масштаб цін та встановлює певну грошову одиницю для розрахунків – національну валюту.

Засіб обігу – це функція, в якій гроші є посередником в обміні товарів і забезпечують їх обіг.

Засіб нагромадження – це функція, що пов'язана із здатністю грошей бути засобом збереження вартості, представником абстрактної форми багатства. Сутність цієї функції полягає в тому, що гроші виходять зі сфери обігу і перетворюються на скарб.

Засіб платежу – це функція, в якій гроші обслуговують погашення різноманітних боргових зобов'язань між суб'єктами економічних відносин, що виникають у процесі розширеного відтворення.

Світові гроші – це функція, в якій гроші обслуговують рух вартості в

Міжнародному економічному обороті і забезпечують реалізацію взаємовідносин між країнами.

Розглянемо гроші як потребу матеріальну, душевну, абстрактну (поклоніння грошам, надання грошам). Побачимо аргументи і контраргументи на користь та засудження грошей. З чим пов'язане стрімке зростання важливості грошей для людського суспільства? Можливо, це всього лише закономірний процес історичного розвитку, і можна не почувати себе таким меркантильним, а все списати на нюанси соціального устрою суспільства? Закон прискорення історії говорить, що на кожному наступному етапі розвитку йде менше часу, ніж на попередньому. На думку деяких вчених, новітня історія складає всього одну тисячну частину всесвітньої історії, але це самий насичений соціальними, культурними, економічними й політичними подіями період. Різко скоротився інтервал часу між помітними змінами в соціумі. Потік інформації подвоюється кожні 20 місяців. Важливу роль у цьому відіграє гігантський стрибок, що відбувся в розвитку засобів комунікацій за останні роки. Можливість здійснення фінансових угод, не виходячи з дому, через Інтернет, прискорила процеси сучасного ділового життя в рази. На підтримку такої швидкості, знову ж, потрібні кошти. Хочеш бути в потоці, плати за транспорт. Але причому тут особиста успішність або її відсутність? Багатьма психологічними дослідженнями доведено, що реакція людини на фінансові фактори впливає на її життя. Одна лише думка про гроші переводить мозок у стан, в якому людина стає егоїстичною. Чим більше людина цінує фінансовий успіх, тим менше значення для неї мають проблеми суспільства в цілому. Навіть така особиста сфера, як сімейні відносини, піддається грошовому впливу. Молодим родинам прямо в загсах при подачі заяви підносять самовчителі про спільне фінансове життя. У перинатальних центрах молодим мамам роздають пам'ятки про формування міцного фінансового фундаменту для майбутньої дитини: фінанси обговорюються на рівні з пелюшками та дитячими хворобами. Людям нав'язується дуже високий стандарт споживання та побутового комфорту, а емоційність сьогодні не компенсує незручності. Рай перемістився у палаци та лімузини. Суспільство споживання, у якому ми живемо, формує певні стереотипи поведінки, життєвий стиль. У період

постмодернізму шлюб починає носити виразно рентний характер. Рівень достатку стає визначальним при виборі партнера та створення родини («скільки він заробляє?», «на чому їздить?», «де одягається?»). Сьогодні виглядають несучасними божевільне захоплення, безкорислива любов. Неважливо, скільки у людини грошей, їх завжди буде мало, а виходить, вона вічно буде у боргах, навіть володіючи мільйонними статками. Гроші настільки впливові, що часто зачіпають прошарки людської душі, впливаючи на почуття, емоції, затьмарюючи розум. Та не потрібно впадати у відчай, якщо ти став боржником, адже із кожної ситуації є свій вихід. Не варто бігати за ілюзіями, вірячи, що саме гроші керують цим світом, маючи найвищу владу. Я думаю, що у цьому випадку слід згадати, що вони лише пусті папірці, ціна яких часто є нестабільною. А, виходячи із цього, не можна оминати та розтлумачити наступного поняття під назвою – «релігія». У духовному житті людства неможливо знайти феномен, який протягом тисячоліть, а точніше, впродовж усього його земного існування відігравав би вагомішу роль, ніж релігія. Від кам'яного віку і до сьогодення, зазнаючи дивовижних метаморфоз, живе вона в нерозривному зв'язку з людським духом як надбанням світової культури. Найміцнішу опору, найповнішу сферу вияву релігії знайшла в людській особі. Релігія разом з філософією, як наголошував Гегель у своїх лекціях з філософії релігії в Берлінському університеті, майже рівноцінно увінчують грандіозну споруду людського знання. Вони є тотожними. Адже філософія також є богослужінням, релігією, оскільки вона за своєю суттю є відмовою від суб'єктивних домислів і думок у своєму занятті Богом. З іншого боку, релігія, як вважає К. Ясперс, назавжди залишається «філософією» звичайної людини, єдиним авторитетом, який визнається нею у найвищих світоглядних питаннях. Тому, незважаючи на відмінності в особливостях і методах осягнення ними Бога, філософія і релігія взаємопов'язані. Впродовж багатьох століть філософія не лише вносила раціональнодискурсивний аспект у теологію, а й була єдиною інстанцією, у межах якої релігія поставала як об'єкт дослідження. Духовний центр кожної з великих релігій містить кілька спільних духовних практик, універсальних за своєю природою і покликаних допомогти людині відкрити власну душу або внутрішню самість, її взаємозв'язок із божественним, тобто сприяти осягненню надбань вічної філософії. Серед цих практик – репетицій бажаних духовних якостей – виокремлюють сім вічних:

- зміна мотивації: звільнення від пристрастей, жадань і пошук бажань власної душі;
- розвиток емоційної мудрості: зцілення власного серця і навчання любові;
- моральне життя: відчуття приємності від продукування добра;
- концентрація й заспокоєння власного розуму;
- пробудження духовного бажання: навчання чіткого бачення божественного у всьому;
- виховання духовного розуму: розвиток мудрості та розуміння життя;
- вияв духу в дії: пізнання великодушності й радості служіння.

Серед поширених сучасних концепцій релігій помітне місце посідає так звана біологічна, або натуралістична, концепція, прихильники якої шукають релігійну основу в біологічних або біофізіологічних процесах людини. На їхню думку, такою основою є «ген релігійності», «релігійний інстинкт», «релігійне почуття», вона є психофізіологічною функцією організму, частиною природи людини, як, наприклад, сенсуальність тощо.

Висновки. Отже, розумію чи важливість даної проблеми – гроші та релігія, ми з упевненістю можемо побачити верховенство релігії. Деякі люди, вважаючи великою цінністю гроші, забувають що за них можна купити далеко не все, в тому числі й віру. А ось релігія дуже віртуозно й духовно може підкупити кожного, навіть запеклого атеїста, адже має феноменальну й істинно святу силу, породжуючи в душі добро, милосердя, віру, надію і любов.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний еккурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47

СУЧАСНІ МОДЕЛІ РИНКОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Постановка проблеми. Необхідно дослідити та обґрунтувати три моделі сучасного ринкового господарства.

Мета дослідження: визначення теоретико-методологічних основ функціонування моделей ринкового господарства на основі їх політекономічного і практично-методичного аналізу.

Об'єктом дослідження є процес формування і розвитку змішаної економіки, корпоративної економіки, соціально ринкового господарства під впливом трансформацій, які відбуваються в національній економіці і в світогосподарських зв'язках.

Предмет дослідження - система відносин змішаної економіки, корпоративної економіки, соціально ринкового господарства, що функціонує і розвивається під впливом історико-цивілізаційних, технологічних і соціально-економічних процесів.

Виклад основного матеріалу. Ринок - це система економічних відносин, що виникають на основі стійкої взаємодії товарного та грошового обігу. Ринкове господарство - суспільна форма організації економіки, заснована на товарному виробництві, що забезпечує взаємодію між виробництвом і споживанням за допомогою ринку. Сучасне ринкове господарство засноване на взаємодії приватного та державного секторів, ринкового механізму саморегулювання та державного регулювання економіки. У залежності від ступеня інтенсивності впливу на економіку і від пріоритетних завдань, які при цьому вирішує держава, розрізняють три моделі сучасного ринкового господарства: корпоративна економіка; змішана економіка; соціальне ринкове господарство. Корпоративна ринкова економіка. Модель ринкової економіки, яка орієнтована на вільну конкуренцію, нині зберігається, мабуть, тільки в Гонконзі, та й то з відомими застереженнями з огляду на передачу цієї території десять років тому Великою Британією Китаю. Змішана ринкова економіка характеризується співіснуванням різноманітних форм власності: приватної індивідуальної, приватної корпоративної (акціонерної), колективної, сімейної, муніципальної, державної, інтегрованої тощо. Соціальне ринкове господарство ґрунтується на поєднанні сили ринку та державного регулювання, яке спрямоване на обмеження негативних ефектів конкурентної економіки і соціальний захист громадян. Економічні суб'єкти ринкової системи (домашні господарства, фірми, банки і держава) взаємодіють через систему ринків (ринки ресурсів і товарів та послуг), які складають основу ринкового економічного механізму регулювання системи. Ринки, регулюючи потоки виробничих ресурсів, продукту, доходів і витрат, забезпечують саморегулювання економічної системи (у ринковій економіці вільної конкуренції - в абсолютному значенні, а у регульованій ринковій економіці регулююча роль ринку доповнюється регулюючим впливом держави). Через систему ринків також здійснюється конкуренція господарюючих суб'єктів ринкової економіки за обмежені (рідкісні) ресурси виробництва, а у кінцевому рахунку - за рівень доходів. Саморегулювання ринкової економічної системи відбувається через економічний (господарський) кругообіг. Господарський кругообіг - ресурсні, продуктові, грошові і фінансові потоки між суб'єктами економічної системи, які опосередковуються ринками ресурсів і товарів та послуг, а також держави, що виконують роль господарського механізму. Об'єкти ринкового господарства: товари та послуги, фактори виробництва, гроші, капітал, цінні папери, державні пільги і субсидії, соціальні виплати та преференції. Ринок має як позитивні, так і негативні сторони.

Переваги ринку:

1. Ефективний розподіл ресурсів.
2. Гнучкість, висока адаптивність до мінливих умов.
3. Свобода вибору та дій виробників і споживачів.
4. Максимальне використання досягнень НТР.
5. Здатність до задоволення різноманітних потреб, підвищення якості Т і У.

Негативні сторони ринку:

1. Зіткнення приватних інтересів (інтереси індивідів і суспільства можуть не збігатися).
2. Не сприяють збереженню невідтворюваних ресурсів.
3. Дуже проблематично (немає стимулів) проводити Т і У колективного користування.
4. Безробіття і коливання цін.
5. Нестабільність виробництва (кризи).
6. Приватний сектор не забезпечує НТР.

Соціальне ринкове господарство

Концепція соціального ринкового господарства, основоположником якої є Ерхард і Ойкен, значно відрізняється від теорії класичного ліберального господарства - концепції ринкової економіки, де державі відводилася роль «нічного сторожа». Однією з найбільш важливих завдань держави, на думку Ерхарда, є забезпечення вільної конкуренції. Вільна власна ініціатива й конкуренція повинні поєднуватися з активною

роллю держави в господарському житті, провідна форма прояву волі, за Ерхарду, - свобода споживання, яка логічно доповнюється свободою підприємця виробляти та продавати продукти, що відповідають попиту. Найважливіший критерій соціального ринкового господарства, що поєднує ринкові та соціальні принципи, - встановлення ефективного господарського порядку, при якому на основі зростання продуктивності праці знижуються ціни, підвищується заробітна плата. Завдяки конкуренції як найбільш ефективного способу досягнення та забезпечення добробуту, можна досягти соціалізації прогресу та прибутку. Іншим критерієм виступає оптимальне поєднання ринкової економіки та планового господарства. Деякі німецькі автори визначають соціальне ринкове господарство як сучасну форму економічної організації ринку типу з налагодженим механізмом державного регулювання, відповідного інституційного структурою і системою соціального захисту населення.

Висновки. Ринкова економіка за своїм економічним змістом є потужним носієм мотиваційних важелів прискорення розвитку науково-технічного прогресу і економіки будь-якої країни. Завданням держави полягає у раціональному їх використанні на користь усього народу. Стимулювання завдяки ринковим механізмам вітчизняного товаровиробника сприяє швидкому зростанню валового внутрішнього продукту і національного доходу, а прогресивно зростаюча податкова система стає потужним джерелом наповнення бюджету. Міцний бюджет дозволяє вирішувати комплекс виробничих і соціальних проблем у країнах із соціально орієнтованою ринковою моделлю. Вона стимулює розвиток підприємництва, бізнесових структур виробничого характеру, сприяє формуванню середнього класу. На сучасному етапі в Україні є усі економічні передумови переходу на виробничу економічну модель. Банківські структури комерційного характеру внаслідок експлуатації монетарисько-посередницької економічної моделі уже нагромадили необхідні фінансові ресурси. Слід поставити їх у конкурентне середовище, яке дозволить запобігати встановленню ними монополюючо високих банківських процентних ставок. Це зробить кредит таким, який виконуватиме стимулюючу функцію і поживить виробництво і в свою чергу допоможе вирішити весь комплекс соціальних проблем.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47

ФІЛОСОФІЯ УСПІХУ МЕНЕДЖЕРА

Актуальність теми дослідження. Ми живемо в епоху розвитку комп'ютерних технологій, і процесів глобалізації, де філософські парадигми змінюють одна іншу. Сучасний світ дуже швидко трансформується і розвивається. Він вимагає нової філософії освіти, зміни парадигми педагогічного мислення, практичної зорієнтованості, оскільки конкурентоспроможність в умовах формування економіки знань значною мірою визначається конкурентоспроможністю у сфері науки і освіти. Саме цим пояснюється моя спрямованість на постановку та розв'язання науково-педагогічних проблем управління процесом формування професійної компетентності майбутнього менеджера.

Мета дослідження. В умовах ринкової економіки ефективна діяльність підприємства залежить від якості управління, тому ефективне вирішення стратегічних і тактичних завдань потребує залучення висококваліфікованих спеціалістів. Сьогодні необхідність у менеджерах зростає. І так, як в обов'язки менеджера входить вміння спілкуватися із людьми, вести із ними переговори, іти до спільної думки чи згоди, то тема філософії успіху менеджера є досить актуальною для сьогодення. Центральною фігурою в системі менеджменту будь-якої організації є менеджер-керівник, який керує власне організацією, якимсь конкретним видом діяльності, функцією, підрозділом, службою, групою людей тощо. Метою моєї наукової роботи є бажання дослідити яким повинен бути успішний менеджер, як він повинен організовувати робочий процес, показати яким повинен бути успішний менеджер. Показати, що саме ця професія вимагає великої кількості знань, уміння знаходити спільну мову з кожним, уміння знаходити шляхи вирішення різного роду проблем, уміння працювати творчо, неординарно, знаходити нестандартні шляхи вирішення проблем.

Об'єкт дослідження. Об'єктами дослідження є особистісні якості менеджера, теорія його успіху, філософські погляди на діяльність менеджера.

Виклад основного матеріалу. До останнього часу в нашій країні про менеджмент знали дуже мало, а вже застосовували цю найцікавішу науку на практиці, при керуванні конкретними підприємствами хіба що одиночки-фанатики. Тим часом успіх будь-якого підприємства, досягнення ним прибутків або збитків, його ріст і процвітання або занепад і загивання практично повністю залежить від того, наскільки грамотний, професійний і ефективний керівник, що стоїть на чолі цього підприємства, тобто менеджер. Праця менеджера є багатоманітною, але в основі її лежить рівень етичних і психологічних чинників суб'єкта управління. У взаємовідносинах «менеджер оточуюче середовище» кожен випадок породжує багато нюансів, але є ряд парадигм, дотримання яких визначають успіх менеджера. Менеджмент це одна із популярних галузей зайнятості зараз. Щодня дізнаєшся щось нове, щось вивчаєш. Менеджмент змушує відкривати у собі нові таланти, уміння, навички. Філософія успіху менеджера, полягає у поєднанні філософії розвитку, філософії успіху людини, філософії буття і діяльності людини. Якщо поставити перед собою ціль, якщо постійно розвиватись, вміло використовувати усе що відбувається у житті, перетворювати час на різного роду користь, тоді можна вивести універсальну теорію успіху. Менеджмент виник на основі філософії управління, саме із зародження філософської думки. Сьогодні підприємницька і менеджерська діяльність визначається раціоналізмом, інтуїтивізмом, прагматизмом. В умовах сьогодення філософські основи менеджменту формують і саму філософію підприємництва, яка в сучасній економічній науці визначається як: а) уява про зміст підприємницької діяльності; б) ставлення менеджерів до учасників підприємницької діяльності і, зокрема, їх готовність нести відповідальність за працівників даного підприємства і тих, хто вклав свої кошти в нього; в) ставлення менеджерів до оточуючого середовища і, зокрема, їх готовність нести відповідальність стосовно їх партнерів по ринку та суспільства; г) ставлення менеджерів до соціально-технологічних змін і, зокрема, до швидкого сприйняття технічних і соціальних новацій; д) ставлення менеджерів до підприємницького розвитку, їх готовність чи неготовність до нього. Філософія підприємництва є поясненням існування і діяльності підприємства, вона дає картину його управління і уявлення про те, чим це підприємство є і яке його місце та роль в системі виробництва. «Пристойний» керівник або «пристойна» фірма повинні мати глибоку філософію. Вважається, що ділові лідери не можуть сподіватися на успіх доти, поки вони не сформулюють свою філософію управління, яка може бути прийнята і зрозуміла як підприємцями, так і громадськістю. На думку сучасного соціолога Р. Девіса, саме Тейлор заклав основи американського ділового підприємництва, які базувалися на ряді філософських принципів. Сучасні технологічні і соціальні процеси надзвичайно ускладнилися, а знання і кваліфікація виконавців, їх незалежність настільки зросла, що диктаторські замашки є практично неприпустимими, а їх місце займає ділове співробітництво і консультування. Менеджер стає організатором самостійної роботи підлеглих, об'єднаних у команди. Достатньо цікавою є еволюція вимог до керівників. Так, Ф. Тейлор, один з фундаторів науки управління, найважливішими рисами керівника вважав: розум, освіченість, спеціальні і технічні знання, фізичну спритність і силу, тактовність, енергійність, рішучість, чесність, розсудливість і здоровий глузд. А. Файоль так визначає вимоги до керівника: «Перша вимога, якій повинен задовольняти голова великого підприємства, бути хорошим адміністратором; тобто бути здатним передбачувати, організовувати, узгоджувати і контролювати. Друга умова полягає у тому, щоб голова підприємства був компетентним у спеціальній технічній функції, властивій

даному підприємству. Інші якості і знання, які бажано було б мати всім керівникам підприємств - це здоров'я і фізичні сила; інтелігентність і розвинутий інтелект; моральні якості - розсудлива воля, тверда, наполеглива енергія і (якщо необхідно) сміливість, почуття відповідальності; почуття піклування про загальний інтерес; високий рівень загальної культури; загальне уявлення про всі найбільш суттєві функції».

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47

СУЧАСНІ МОДЕЛІ РИНКОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Актуальність дослідження. Обумовлена тим, що в кожній державі розглядаються моделі інших країн, вони порівнюються, а надалі робляться визначені висновки і установлюється визначена політика по розвитку економіки.

Мета дослідження. Проаналізувати розвиток ринкового господарства за останні десятиліття

Виклад основного матеріалу. Сучасна ринкова економіка у різних країнах існує в різних формах. Розрізняють такі її форми, або, як часто кажуть, моделі. Ліберальна ринкова економіка. Характеризується мінімально допустимим втручанням держави у перебіг економічних подій лише у тих випадках, коли ринок виявляє свою недостатність або неефективність. Основну ідею бізнесу тут формує мета привласнення за всіх умов максимально високого прибутку. Прикладом цієї моделі є економіка США. Соціальне ринкове господарство. Передбачає не лише державне регулювання у випадку недостатності ринку в освіті, сільському господарстві, видобувній промисловості тощо, а й гарантування державою високого рівня життя непрацюючим верствам населення (дітям, пенсіонерам, безробітним, інвалідам), державне сприяння перетворенню найманих працівників у співвласників підприємств. Прикладом соціально орієнтованої ринкової економіки є економіка Німеччини. Власне ідея соціально орієнтованої ринкової економіки була розроблена Альфредом Мюллером Армаком. Її впровадження у політичну та економічну практику Німеччини після Другої світової війни належить відомому політикові Людвігу Ерхарду. Вважається, що саме реалізація цієї ідеї забезпечила Німеччині швидке післявоєнне піднесення і високий добробут. Демократичний соціалізм ринкового типу. Передбачає те, що держава перебирає на себе основний тягар соціальних витрат громадян: у зв'язку з утриманням дітей у дитячих установах, одержанням вищої освіти, охороною здоров'я, пенсійним забезпеченням. Для того, щоб держава могла забезпечувати високі соціальні гарантії і виплати, громадяни сплачують до бюджету у вигляді податків більший, ніж у інших країнах, відсоток доходів. Прикладом країни з такою економікою є Швеція. У квітні 1992 року ООН опублікувала черговий звіт, в якому рівень розвитку країни характеризується спеціальним індексом, що враховує доход, медичне забезпечення і освіту. Найрозвинутішою країною світу з 160 було визнано Канаду, Швейцарія – на четвертому місці. Як бачимо велика частка державного сектору економічної ефективності не завадить. Модель поєднання ринкового та урядового механізмів макроекономічного регулювання, або модель «по один бік плану і ринку» відрізняється тим, що передбачає поширення загальнонаціонального індикативного (рекомендального) планування поряд з приватною власністю на виробничі ресурси. Основною метою тут стає не стільки максимізація прибутку, скільки контроль якомога більшої частини не лише національного, а й світового ринку. В основу економічних відносин покладено принцип такваного патерналізму - повної підпорядкованості молодших старшим за віком та посадою, відданості своїй фірмі, гарантованої захищеності від безробіття. Приклад такої економіки дає Японія. Загальновідомо, що модель сучасної змішаної економіки розвинутих країн Заходу має свої характерні особливості. Американська ж модель побудована на основі всебічного заохочення підприємницької діяльності, збагачення найбільш активної частини населення. Вона базується на високому рівні продуктивності праці та орієнтуванні на досягнення успіху кожної окремої особистості. На нинішньому етапі спостерігається значне зближення американської, європейської і японської моделей управління. Розвиток науково-технічного прогресу і конкуренції ведуть до нівелювання цих відмінностей. Однак деякі відмінності все ще зберігаються. В американській моделі управління краще, ніж в інших країнах поставлена робота по підготовці кадрів керівних структур, накопичений багатий досвід керівної діяльності. В зв'язку з тим, що в затратах на виробництво близько 70% припадає на працю, американські керівники орієнтуються на празберігаючи методи виробництва з причини обмеженості та дороговизни людських ресурсів. Важливою особливістю американської моделі управління являється комплексне використання сильних сторін на мікрорівні (фірма) і макрорівні (державне регулювання). В зовнішній торгівлі і пересуванні капіталу домінуючі позиції займають великі фірми, вони враховують вплив окремих підприємств на міжнародну спеціалізацію країни, їх здатність адаптуватися до макроекономічних умов виробництва, їх пріоритетне положення в розробці і створенні нових товарів, кооперування виробництва і збуту з фірмами інших країн для взаємопередачі технологій.

Висновки. Отже, попри спільність принципів і фундаментальних засад ринкової організації економіки, окремі країни демонструють певні особливості. Вони пов'язані з різним співвідношенням приватної і державної власності, децентралізованого (ринкового) і централізованого (державного) регулювання. Чи існують зараз і чи можуть виникнути у майбутньому інші форми (моделі) ринкової економіки? Так, можуть. Наприклад, уже зараз використовується поняття «ринкова економіка мусульманського типу» стосовно країн, в яких іслам має суттєвий вплив не лише на особисте життя громадян, а й на характер державного регулювання економіки.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47

ФІЛОСОФІЯ БАНКУ ЯК СОЦІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

Актуальність теми. Банки тісно пов'язані з соціальним життям людей і відіграють в ньому важливу роль. Відкриваючи рахунки в банках, а значить вступаючи в фінансові відносини, людина отримує впевненість про безпеку власних коштів і їх значущість у світовій економіці. Завдяки процесам глобалізації майже не залишилося осіб без участі в банківських операціях, що сильно впливає на зміну світогляду населення нашої планети. Розглянемо всі аспекти впливу банків на людину як особистість.

Мета дослідження полягає в дослідженні впливу банків на соціум.

Об'єкт дослідження - сприйняття сучасною людиною банківських установ.

Предмет дослідження - вивчення форм взаємодії соціуму і фінансових установ в умовах сучасного життя.

Виклад основного матеріалу. Сутність банків можна розглядати на різних рівнях: з одного боку, це комерційне підприємство, а з іншого- соціальний інститут. А як соціальні організації є головною ланкою кредитної системи та покликані сприяти забезпечення фінансової стабільності та підвищенню рівня життя населення. Так як банк це соціальна систем, його цілі ґрунтуються на особистих цілях учасників банку. У різних учасників - різні цілі.

- власників банку - ріст банку
- керівників банку - його ефективна робота
- акціонерів банку - ріст доходів установи
- працівників - ріст заробітної плати, премій, пільг і тд.
- спонсорів та власників облігацій- стійка і стабільна робота банку
- позичальників - зменшення процентної ставки за позиками та збільшення розміру кредиту
- клієнтів - якість послуг та низькі ціни на них
- держави- дотримання законодавства, надійна робота банку

У всіх банків є схожа філософія - це задовільнити потреби клієнта при цьому отримуючи прибуток. Саме тому сучасна банківська система настільки зручна і приємна в використанні. Це веде до того, що з кожним днем все більше людей стають користувачами різноманітних банків. До того ж, це зручно для кожного, адже людина може мати значні суму при цьому користуючись лише картою чи смартфоном. Філософію Банку можна розуміти як перелік етичних цінностей, які Банк поділяє та яким добровільно слідуватиме у відносинах з учасниками, співробітниками, партнерами, регулюючими органами та іншими пов'язаними з його діяльністю особами. Список правил, що становлять філософію Банку:

- Банк намагається наслідувати найвищі зразки сервісного обслуговування, оберігає особисті інтереси клієнтів, дає гарантії збереження конфіденційності.
- Банк дотримується державних законів, етичних норм громадянського суспільства та правил ведення бізнесу, виконуючи при цьому всі ці зобов'язання зі збереження належного рівня власної репутації.
- Банк веде свою діяльність у повній залежності від інтересів клієнтів та дотримується нейтралітету у взаємовідносинах з фінансово-промисловими групами, політичними партіями та об'єднаннями.
- Банк веде розвиток нових напрямків та продуктів, що використовуються для своєї діяльності, дотримуючись стратегії зваженого ризику.
- Банк не займається фінансуванням екологічно шкідливих та соціально небезпечних виробництв, програм та проектів.
- Банк веде свою діяльність з урахуванням соціальної значущості та відповідності соціального та економічного факторів.
- Банк займається розробкою нових операцій та напрямів діяльності відповідно до принципу раціонального консерватизму.
- Банк цінує своїх співробітників, створює комфортні умови для їх роботи, при цьому кожен зберігає можливість для реалізації своїх особистих здібностей.
- Банк проводить регулярний моніторинг ринку фінансових послуг та вживає оперативних заходів у разі зміни економічної ситуації.

Висновки. Як бачимо, банки займають важливе місце у соціальній піраміді і вони являються інструментом усіх фінансових операцій. Самі банківські установи працюють за філософією задоволення усіх учасників економічного процесу від власників до клієнтів. І саме це створює їм репутацію надійних установ, у яких можна залишати власні кошти на зберігання та інші операції.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20

2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47

МІСЦЕ ЛЮДСЬКОЇ МОРАЛІ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ У ТВОРАХ ІВАНА ФРАНКА

Актуальність теми. Наші попередники та сучасники шукали відповідь на свої питання у мистецтві, сьогодні ми розглянемо це на прикладі творчості відомого Каменяря - Івана Яковича Франка. Він у своїй творчості аналізує цілу низку питань, які є сутнісними характеристиками людини в її реальному бутті у різних історичних епохах. Людина – дуже багатий і різноманітний світ різних уподобань, потреб, вимог тощо. Гігантська літературна, публіцистична й наукова спадщина письменника просто вражає: вона нараховує майже 6000 публікацій українською, польською, німецькою, французькою та російською мовами, із них 10 поетичних збірок та 1 збірка поем, 10 творів великої і 100 творів малої прози, 3000 наукових і публіцистичних праць із різних галузей знань та суспільного життя. Ним здійснені переклади українською мовою близько 200 авторів із 14 мов та 37 національних літератур, видрукував 60 збірок оригінальних і перекладних творів різних жанрів, загалом опублікував 220 книжок і брошур. Зараз ми тільки починаємо усвідомлювати величезне значення для розбудови європейської України творчих здобутків І. Франка – філософа, історика, етнолога, соціолога і політолога, енциклопедиста. Основним кредом українського філософського світогляду була повага і увага до особистості людини. Письменники та філософи нашої держави завжди цінували правду та перебували у безкінечних пошуках шляху до істини. Якщо заглибитись у вивчення української філософії, важливо згадати такі відомі прізвища як: Т.Шевченко, М.Костомаров, П.Куліш, Г.Сковорода, Л.Українка, М.Грушевський, В.Винниченко, М.Хвильовий, Й.Сліпий, А.Шептицький та інші.

Мета дослідження. Збагнути роль й неоціненний внесок творів та вчинків Івана Франка в контексті формування людської моралі та національної свідомості в українського народу.

Завдання дослідження. Розглянути твори письменника та дослідити його творчий шлях

Об'єкт дослідження - твори, поетичні збірки, поеми та твори великої й малої прози. Вивчення постаті Івана Франка як провідної на фоні культурного життя України другої половини XIX – першої половини XX століття.

Предмет дослідження. Дослідити життєвий шлях Івана Франка, спираючись на повноцінні відомості про його особистість, а також узагальнити та сконкретизувати його біографічні дані, визначити причини спрямування його думок та поглядів.

Виклад основного матеріалу. Іван Якович Франко народився 27 серпня 1856 року в селі Нагуєвичі на Львівщині. Іван Франко рано залишився сиротою. Коли Іванові було дев'ять років помер батько. Мати вийшла заміж удруге, проте вітчим уважно ставився до дітей і фактично замінив Іванові батька. Франко підтримував дружні стосунки з ним упродовж усього життя. На 16-му році життя Івана померла мати. Попри те, що Іван Франко рано залишився сиротою, він здобув якісну освіту. У 1862 році батько віддав Івана до тривіальної (початкової) школи. У 1864 – 1867 роках Іван продовжив навчання в Головній міській школі отців василіян у Дрогобичі з німецькою мовою викладання, а 1867 року вступив до Дрогобицької реальної гімназії ім. Франца-Йосифа. Іван Верхратський, який був класним керівником Івана Франка, давав йому читати книги М. Драгоманова, П. Куліша, Т. Шевченка та інших українських письменників, організував у гімназії літературний гурток, до якого входили 12 учнів, у тому числі Іван Франко. У 1875 року Франко закінчив Дрогобицьку гімназію імені Франца-Йосифа. Залишившись без батьків, Іван був змушений заробляти собі на життя репетиторством. Зі свого заробітку виділяв гроші на книжки для особистої бібліотеки. У Дрогобицькій гімназії Франко виявив себе жвавим та здатним продуктивно мислити – за це, його товариші неодноразово відзначали, що він мав надзвичайну пам'ять і попри те, що не завжди знаходився у нього потрібний шкільний підручник, Іван вдало використовував занотовану до зошитів нову інформацію, а ще більше сприймав на слух. Перший вірш молодого поета, «Великдень 1871 року», стосувався смерті батька – в даному випадку, вирішальну роль в написанні зіграли емоції від пережитого, що, власне, й знайшли свій вихід у писемній творчості. Окремі моменти життя та громадсько-політичного й творчого зростання І.Франка у студентські роки також окреслюють у своїх спогадах В. Левицький, В. Білецький, Є.Олесницький, А. Дольницький. «Між нами, студентами, – писав, наприклад близький товариш і ровесник Івана Яковича, член редколегії журналу «Друг» В. Левицький, – Франко, розуміється, був передовиком, і ми всі клонили голови перед його великим талантом. Але він з цього приводу не впадав у пиху і був проти нас усіх зовсім звичайним. З природи живої вдачі, вельми дотепний і бистрий, не відмовлявся ні від якої роботи; і навіть коли в «Академічеськомкружке» виставляли любителі його твір з князівських часів, прийняв на себе роль і відіграв її зовсім прилично». У 1870 – 1880-х роках Франко провадив активну журналістську та публіцистичну діяльність. Разом із Михайлом Павликом видавав журнал «Громадський друг» та альманахи «Дзвін» і «Молот». Співпрацював також у виданнях українських народовців: газеті «Діло» журналах «Зоря» та «Правда» й багатьох польських і австрійських часописах. Протягом певного часу, зокрема, в 1890 році був членом Історичного товариства у Львові. У 1890 році Іван Франко став одним із засновників і першим головою Русько-української радикальної партії (РУРП) — першої української політичної партії. У 1893 році Франко у Віденському університеті під керівництвом відомого славіста В. Ягича захистив дисертацію «Варлаам і Йоасаф, старохристиянський

духовний роман і його літературна історія» і здобув науковий ступінь доктора філософії. Діапазон творчості Франка значний – адже він уславився в багатьох іпостасях: політичносуспільний діяч, поет, прозаїк, драматург, фольклорист, мовознавець, перекладач, революціонер – і все це про нього. В 1906 році вперше побачив світ визначний, фундаментальний твір «Мойсей», в якому вкладалися роздуми про майбутнє українського народу та незламні сили суспільства, що здатне творити, здатне висувати великих особистостей з-поміж своїх рядів. Далося взнаки неодноразове перебування у в'язницях, в тяжких умовах, а також духовне напруження, якого вимагали з одної сторони – творча діяльність, а з іншої – продовження ідейної боротьби

Висновки. І. Франко, проводячи журналістську та письменницьку діяльність, нажив собі безліч ворогів – в більшості своїй, політичних супротивників, тих, хто бачив у його словах загрозу для міцно зайнятих ними позицій на верхівці голодного організму суворої влади. Такої, що придушує з жорстокістю будь-які прояви вільнодумства. Геніальність митця проявилася в тому, що він не переставав розвиватися не лише в писемній творчості, але і як вчений, і ідейний керівник, і революціонер. Безперечно, внесок І.Франка у процес формування галицької інтелігенції, кристалізації духовної еліти, а відтак і консолідації української нації є величезним і, можливо, досі не до кінця оціненим. Власне, це основна причина необхідності вивчення його багатогранної особистості, що проводила не стільки боротьбу зовнішню, давала відсіч перешкодам на шляху свого права «бачити» світ, скільки боротьбу власних поглядів та принципів, неоднозначних, обдуманих, захоплюючих.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47

ЗНАННЯ – ЦЕ СИЛА

Актуальність дослідження. Дослідження полягає у розкритті вислову «Знання – це сила», його значення у житті людини, суспільства, тай у загальному. Теоретичні і практичні аспекти розвивання цього вислову між суспільством на сучасному етапі досліджує Френсіс Бекон. Проте незважаючи на дослідження згаданого науковця та його вагомий внесок, важливим залишається і надалі вивчати та вдосконалювати цей вислів.

Мета дослідження є з'ясування якими передумовами був виданий цей вислів, розкриття його сутності і основні характерні риси, його значення у житті людини.

Об'єкт дослідження – процес розвитку вислову Ф.Бекона «Знання – це сила».

Завдання дослідження: дослідити сутність вислову ,показати його роль у розвитку суспільства, його значення, проаналізувати його роль, з'ясувати його поширеність, показати яку значну роль він відіграє у розвитку суспільства.

Виклад основного матеріалу. «Знання – це сила» - ми знаємо цей вираз з самого дитинства. Дійсно, з цимнаряд чи хтось візьметься сперечатися – сила розуму набагато більше, ніж сила, наприклад, фізична. Якщо подивитися на найвпливовіших людей нашого світу, далеко не завжди вони сильні фізично. У них може бути зайва вага, проблеми зі здоров'ям, але, тим не менш, можливостей у них набагато більше, ніж у тих, які мають силу тіла, але мають слабкий розум. Але знання корисні не тільки тому, що вони дають людині матеріальні блага, за які можна зробити практично все що завгодно. Іноді знання можуть стати в нагоді людині і в особистих справах і питаннях. У тому, що знання – це сила, ми переконуємося на кожному кроці. Як на мене, людина істинно знаюча є тільки тоді, коли вона використовує своє знання на благо людства. Процес пізнання людиною навколишнього світу є яскраво емоційно забарвленим. І як писав Аристотель, істинне знання супроводжується радістю на обличчі. Процес оволодіння знанням і здатність застосовувати їх на практиці робить людину цілісною і щасливою. Знання облагороджує, воно не тільки інтелектуально, а й морально розвиває. Я не вірю, що дійсно щаслива, гармонійно розвинена людина здатна свідомо заподіяти шкоду іншим. Френсіс Бекон був першим мислителем, що зробив досвідчене знання ядром своєї філософії. Він завершив епоху пізнього Ренесансу і проголосив разом з Р. Декартом головні принципи, характерні для філософії Нового часу. Саме Ф. Бекон стисло виразив одну з основоположних заповідей нового мислення: «Знання - сила». У цьому короткому за змістом афоризмі можна убачати лозунг і пафос всієї філософської системи Ф. Бекона. Завдяки йому, по-новому розуміється відношення людина-природа, яке трансформується у відношення суб'єкт-об'єкт, і входить в плоть і кров європейської ментальності, європейського стилю мислення, що зберігається і понині, ми всі відчуваємо на собі вплив ідей Бекона. Людина представляється як і діючий початок (суб'єкт), що пізнає, а природа - як об'єкт, належний пізнанню і використанню. Активістський утилітаризм вважає, що з появою людини природа розпадається на суб'єкт і об'єкт, який одночасно і розділені і пов'язані шлях інструментальної діяльності. «Естетично науковий спосіб уявлення досліджує природу, як систему сил, що піддається розрахунку. У знанні, в науці Бекон бачив могутній інструмент прогресивних соціальних змін. Виходячи з цього, він ставив «будиночок Соломона» - будиночок мудрості в його роботі «Нова Атлантида» - в центр суспільного життя. При цьому Ф. Бекон закликав «всіх людей до того, щоб вони не займалися нею ні ради свого духа, ні ради деяких вчених суперечок, ні ради того, щоб нехтувати іншими, ні ради користі і слави, ні для того, щоб досягнути влади, ні для деяких інакших низьких намірів, але ради того, щоб мала від неї користь і успіх саме життя». Цінність знання ,за Беконом ,є суспільною потребою,адже: «Знати – означає могли,і в цьому полягає вся мета знання». Такою є основна думка,що відрізняє світогляд Бекона від світогляду середніх віків. Бекон дав розгорнутий опис експериментальному методу,як програми створення нової науки – і з його концепцією експериментальна наука стає символом науки в цілому, а експериментальний підхід посідає провідну позицію в емпіричних науках і донині. Френсіс Бекон класифікує їх: «Є чотири види ідолів ,які тримають в облозі розуми людей. Назвемо перший - ідолами роду, другий - ідолами печери ,третій-ідолами ринку і четвертий – ідолами театру».

1. Ідоли роду – притаманний усім людям,оскільки вони домішують до природи пізнавальних речей ,природу власного духа.

2. Ідоли печери – сутність яких становить індивідуальні особливості людини.

3. Ідоли ринку – які виникають у середовищі взаємного спілкування і спільного використання мови.

4. Ідоли театру - які своїм корінням йдуть в науку філософії.

Бекон настільки рекомендує усунути перешкоди (ідолів), що лежать на шляху пізнання і тим самим зробити душу більш відкритою до істини.

Висновки. Френсіс Бекон у знанні бачив потужний поштовх для прогресу в соціальних відносинах. Він став основоположником наукового методу пізнання. Він розділив дослідження на практичні і теоретичні, а також розробив принципи так званої нової логіки .А також доволі чітко виокремлює ставлення до знання, як до однієї з найвищих людських цінностей. Кожен, хто хоче стати по-справжньому успішною людиною по

життю, повинен робити свою інвестицію в знання – чим більше їх у нього буде, тим вищі шанси на остаточний успіх по життю. Кажуть, що знання – це сила. Це дійсно так. яка допомагає відчиняти двері будь-куди, тобто можливості. Але людина, яка не прагне до пізнання, ніколи не побачить всю красу та велич світу, не зможе відчутти їх на собі.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47

ЛЮДИНА В УМОВАХ РИНКОВИХ ВІДНОСИН

Актуальність теми дослідження. Характерною особливістю сучасної філософської науки є посилення уваги до проблем повсякденності, осмислення конкретних форм і сфер буття людини - економіки, політики, техніки, права, освіти, культури, туризму тощо. В орієнтації на практичні, у т. ч. економічні, проблеми виявляється головний смисл філософії як науки про людське буття. Як ми вже знаємо, ринкова економіка є одним із відомих людству типів економічної організації. В сучасних умовах участь людини в ринкових відносинах стає однією з найважливіших форм підприємницької діяльності. Обізнаних людей в ринкових відносинах не так і багато, їх потрібно збільшувати, наслідком того буде розвиток власного капіталу та економіки країни.

Мета дослідження. Аналіз ринкових відносин та участь людини в цьому, забезпечення сприятливих умов для нормальної дії ринкових механізмів, закономірність розвитку малого, середнього та великого бізнесу.

Об'єктом дослідження є сфера людських потреб та інтересів і похідних від них відносин, що виникають у самої людини щодо ринкових відносин.

Предмет дослідження. Вивчення розвитку галузей та її економіки.

Виклад основного матеріалу. Формування і розвиток економічного знання завжди були пов'язані з історією філософії. Вже класики античної філософії включили до своїх міркувань поняття «економіка»: лише на рівні філософського осмислення можна було зрозуміти процеси виникнення ринків, ускладнення торговельних і грошових відносин, зростання полісів як ділових центрів, що обумовило творення нової господарської географії Еллади. Для розуміння суті економіки і всієї складності економічних відносин необхідно попередньо усвідомити, що лежить в основі цих відносин. Основою їх є людські потреби: це стрижень людської діяльності і передусім праці, а звідси і економіки. А потреби це залежність суб'єкта від зовнішніх і внутрішніх умов свого буття, це життєвий нерв людини, суспільства і його економіки: завод потребує сировини, підприємець потребує в замовнику. Життя суспільства пронизана найскладнішою тканиною потреб і способами їх задоволення. Вивчення філософії маркетингу, все частіше використовується у сучасному світі. На самому справі, це єдина реальна практична філософія, яка охоплює майже всі країни, за винятком частини африканських. Філософія маркетингу стала в історії масштабною ідеологією, є використання Інтернету, ЗМІ, проведення виставок і благодійних заходів. Розум людини повністю в океан інформації, яка диктує, що йому необхідно і як це отримати від життя. Простота використання нових предметів призводить до того, що людина перестає володіти своєю свідомістю та розумом, забуває про релігію і філософську спадщину. Виходить, що філософія маркетингу впливає на роль людини в ринкових відносинах та існує завдяки дотримання тим самим бажанням, які в релігії вважаються гріхом:

- Спрага багатства
- Підлість
- Марнославство
- Ненаситна жага матеріальних благ і чуттєвих фізичних задоволень
- Брехня
- Заздрість
- Лицемірство

Відбувається трансформація з «Я повинен» в «Я хочу». Людські примхи з'являються на світ людським розумом під впливом над цінність сучасного суспільства споживання і маркетингових комунікацій. Філософія ринку говорить нам про те, що ми повинні досягти виконання своїх бажань. Проста думка затьмарила людину, що можна отримати все, що бажає душа. Адже, руйнувати все те, що було зведено на світло багатовіковим досвідом набагато простіше, ніж що-небудь будувати. Отже, в дійсності, маркетинг вже давно не є тією теорією, про яку говорили Ф.Котлер і Дж.Траут. Модель економічної людини залишилася в далекому минулому, втім, як і марксизм і західна модель, яким так і не вдалося збутися. Нинішнє покоління увійшло в ту саму епоху, де будь-яке побажання людини може всеосяжно контролювати ринок. Відсутність будь-яких бажань також неможливо завдяки тому, що в сучасному світі придумано, як вселити людині, що він хоче купити саме цю річ. Філософія маркетингу направлена не на задоволення людських потреб, а перш за все на їх створення. Людина в ринкових відносин – не інструмент, а причина маркетингових воєн. І результат такої філософії те, що людина бреше сама собі і вірить в цю брехню. Є багато історій люди не вірять в те, що здається їм незрозумілим і незабагненим. Саме на цьому принципі і будується маркетинг, в результаті приходимо до того, що відбувається трансформація людства в яких програмований в одному напрямку соціальний організм з тупиковою гілкою еволюції. Узагальнююче сказане, сформулюємо головні позиції філософії людини в умовах ринкових відносин і виділимо основні ознаки суспільства споживання:

1. Людина – невільник власних бажань;
2. Безмежність бажань;
3. Бажання – постійна катування ;
4. Щастя – вгамування спраги чогось;
5. Бажання людини керують зовнішніми силами;
6. Спокуса – основний метод визначення потреб ;
7. Готовність платити за виконання бажання, причому чим воно сильніше, тим більше готовий платити;
8. Пропаганда розкоші в сучасному світі ;
9. Задоволення інтересів бізнесу;
10. Послаблення ролі релігії;

Поточна ситуація змушує задуматись про те, що нова криза незабаром неминуча. Чим вище буде рівень споживання, тим серйозніше будуть наслідки. Однак, економічна криза не найголовніша проблема людства. Найнебезпечніша криза – це криза свідомості і мислення людей. За допомогою впливу такої філософії маркетингу і розвитку нових технологій людство рухається до інтелектуальної деградації, крім того має місце і духовна деградація. У сучасному світі необхідно людині випити чашку кави, щоб увійти до церкви. Філософія маркетингу занурює людство у світ ілюзій та забуття. Також маніпулює бажаннями людини. При цьому всі маніпуляції відбуваються завдяки іншим людям, які мають більше влади. Хоча, якщо подумати, їх розумом теж керують ринкові відносини. В даний момент є псевдodemократична влада, яка є диктаторська, при цьому кожен з нас впевнений, що може вплинути на цю владу. Маркетинговим комунікаціям вистачає інструментів для постійного управління свідомістю людини в правильному напрямку наших потреб. Виходячи зі сказаного вище наша головна задача – переосмислити сучасні цінності і зробити більший напрямок на духовних розвиток.

Висновки. Новітня філософія ринку спирається як на класичні теорії ринкових відносин, так і на принципи сучасного філософсько-економічного дискурсу. Вона дає змогу визначити відмінності в поняттях ринкової економіки та власне ринку, зосереджуючи увагу не тільки суто на економічних, а й соціальних аспектах функціонування останнього. Поняття власності, конкуренції, державного регулювання ринку сьогодні переосмислюються, наповнюючись новим змістом. Такі трансформації мають сприйняти як теоретично збагаченню поняттєвого інструментарію філософсько-економічної думки, так і практичному вдосконаленню дії механізмів ринкової економіки в інтересах усього людства.

Список використаних джерел:

1. Близький Р.С. Ринок як сукупність суб'єктно-об'єктних взаємовідносин. Торгівля і ринок України. 2010. Вил. 30. Т.2. С.15-21
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний експурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
5. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
6. Гончарук-Чолач Т. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47
7. Дзвінчук Д.І. Національна стратегія розвитку людського потенціалу: механізми реалізації: www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Kyuv/2010_3_2/05.
8. Олексенко Р.І. Філософія ринкових відносин: навчально-методичний посібник. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2019. 311с.

*Гончарук-Чолач Тетяна,
д. філос. н., професор
завідувачка кафедри політології та філософії ЗУНУ
Медвідь Владислав, студент групи ОО-11*

ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ СВІТОВОЇ ПАНДЕМІЇ

Актуальність теми. Проблема формування духовних цінностей студентської молоді є досить актуальною в наш час. Як свідчить практика, студенти виступають як активна сила політичних змін і залежно від того, які цінності вони вносять у ці зміни, яку культуру впроваджують, багато в чому буде залежати майбутнє суспільства та держави. Вже декілька років ми живемо у не простих умовах. Пандемія COVID-19 внесла на поверхню людського життя багато завуальованих, неусвідомлених проблем та порушила ланцюжки сприйняття цінностей у всьому світі. Вона примусила нас працювати в незвичних для багатьох умовах. Актуальність теми пов'язана з тим, що пандемія – це небезпечна проблема для людства, але водночас дуже мало наукових робіт написано на цю тему.

Проблеми формування духовних цінностей молоді досліджували такі філософи: Е.Лібанова, М.Бердяєв, С.Франк, П.Флоренський, В.Соловйов, В.Андрущенко, Л.Губерський, М.Михальченко, І.Надольний, В.Пазенюк, В.Шинкарук, В.Воронкова, В.Бех, М.Михальченко, В.Кононенко, В.Кремень, П.Ситник, В.Трошинський, С.Чукут, В.Скуратівський та інші.

Мета дослідження: соціально- філософський вимір феномена духовних цінностей та аналіз ролі світової пандемії у сучасному світі.

Завдання дослідження: визначити вплив світової пандемії на формування особистості молоді в умовах карантину.

Об'єкт дослідження: ідентифікація масштабу світової пандемії на формування духовних цінностей сучасної молоді.

Предмет дослідження: особливості та специфіка впливу світової пандемії на формування духовних цінностей молоді.

Виклад основного матеріалу. Глобальна пандемія спричинила швидкі зміни та порушила ланцюжки сприйняття цінностей у всьому світі. Спалах цієї інфекційної хвороби спричинив хаос у приватному та соціальному житті мільярдів людей. Духовна культура формується в суспільстві разом з накопиченням досвіду поколінь, що передається, зберігається і збагачується новими надбаннями людства. Нове нерідко суперечливо уживається зі старими цінностями, це може призводити до конфлікту поколінь, цінностей, народів. Українське суспільство можна назвати трансформаційним, адже воно налаштовується на нові пріоритети, які виступають демократичними цінностями [1, с.25]. Існують різні точки зору з приводу того, якою є сучасна молодь. Однак їх детальний аналіз показує, що більшість з них позбавлені чіткої аргументації, а деякі не відповідають дійсності. Така ситуація, з одного боку, спричинена відсутністю системних досліджень з проблем молоді (дослідження попередніх років мали фрагментарний характер і не дозволяють скласти «соціальний портрет» української молоді), з іншого – є результатом спекуляцій довкола молодіжних цінностей тими, хто не бажає визнавати ролі молоді в демократичних перетвореннях України, у захисті її територіальної цілісності та суверенітету. В умовах пандемії та військової агресії та складного періоду державотворення, який нині переживає Україна, як ніколи, важливо сформувані у молоді громадянсько-активні, соціально-значущі якості, які вона зможе проявити в усіх видах діяльності, і, перш за все, пов'язаних із захистом державницьких інтересів. Соціальні дослідження дають нам зрозуміти, що молодь орієнтується на матеріальних цінностях. Їх цікавить матеріальне збагачення, гроші, створення бізнесу, керівництво, усвідомлення необхідності вищої освіти, постійне самовдосконалення, різноманітні хобі, активність, сміливість, нестандартне мислення, стресостійкість – все це є невід'ємними інструментами для образу сучасної молоді. Сьогодні ми можемо спостерігати по усьому світі психічне напруження в суспільстві, пов'язане з пандемією коронавірусу. Щоб відповідати вимогам сьогодення і бути спроможним до конструктивної самореалізації, людина повинна бути тілесно і психологічно здоровою, мати духовний імунітет для протистояння руйнівним зовнішнім факторам. Феномен пандемії – як своєрідна епідеміологічна криза – це поширення нового захворювання в світових масштабах. Сьогодні ми маємо справу з коронавірусом. ЗМІ нагнітають масове психічне напруження щодо карантину та жахливих наслідків зазначеної пандемії. Люди, заражені страхом перед хворобою, вороже ставляться до хворих та до інших людей в цілому (як потенційних носіїв вірусу. Відтак, коронавірус став своєрідним моральним тестом на людяність, на любов до ближніх [2, с. 90]. Під час пандемії коронавірусу в соціальних мережах існували різні міфи, які стосувалися цієї проблеми. Варіанти були різні, люди налякані появою нового вірусу, через свою необізнаність, придумували різні причини і наслідки появи вірусу. Були й такі випадки, що шахраї намагалися нажитись на паніці людей, продаючи їм, нібито, вакцину від коронавірусу. І лише 2 роки тому американська фармацевтична компанія «Pfizer» заявила про створення першої ефективної вакцини від коронавірусу. Цю вакцину отримали мільйони людей по всьому світу, і жодних проблем з її безпечністю не було. Але далеко не все населення світу вакциноване, тому соціальна дистанція та носіння масок, імовірно ще залишаться у нашому житті.

Висновки. Формування духовних цінностей молоді в сучасному суспільстві здійснюється під впливом багатьох чинників. Тому зараз, для молодих людей дуже важко зрозуміти що для них справді є важливим, а що менш цінним. Вони самі розставляють пріоритети, від яких дуже сильно залежить їхнє майбутнє. Коронавірус дуже сильно вплинув на формування суспільної думки сучасної молоді. Адже, до появи коронавірусу люди менше цінували життєво необхідні речі. З появою COVID-19 молодь почала більше часу приділяти своїй сім'ї, здоров'ю, друзям. Всі інші цінності, які ще нещодавно займали перші місця відійшли на задній план.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47
6. Дмитрук Н., Падалка Г., Кіреєв С. та ін. Цінності української молоді. Київ, 2016.
7. Луканова В. В. Пандемія як антисистема: аналіз конститутивних аспектів. Науково – теоретичний альманах Грані. Том 2. № 11. 2018. С. 86-93.

ЕКОНОМІЧНА СВІДОМІСТЬ ТА ЇЇ РОЛЬ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Актуальність дослідження. В умовах ринкової системи господарювання кожна людина самостійно вирішує проблеми: що вона хоче і може робити, як це треба робити, щоб отримати бажаний результат та чи буде її праця визнана суспільством – людина перебуває перед постійним вибором. Можливість мати вибір завжди була засобом і метою розвитку людства. Ринкова форма господарювання, самостійно вибирати шлях для політичного свого життя, кращого і найповнішого задоволення своїх потреб. Проблема вибору для кожної людини є проявом і здійсненням найвищої цінності людини – свободи. Формою свободи у сфері економіки є економічна свобода. Економічна свобода стає реальністю тільки в умовах ринкової економіки.

Мета дослідження. Головною метою є методологічне, теоретичне і практичне обґрунтування сутності економічної культури та її роль в становленні економічної свідомості українців. Відповідно до мети ставемо такі **завдання:**

- 1) Ринок, його економічна суть, суб'єкти та влада
- 2) Економічна свідомість, як невід'ємна складова в структурі ринкової економіки в Україні
- 3) Особливості формування економічної свідомості суб'єктів ринкових відношень в Україні.

Виклад основного матеріалу. Оскільки питання еволюції в економічній свідомості людства приділено особливу увагу, відповідно проводиться грандіозна робота по розвитку економічного мислення в засобах масової інформації, наукових працях, кандидатських та докторських дисертацій економічної еліти. Ця тема являється достатньо дослідженою, проте завжди залишається місце для вдосконалення чи реалізації свого бачення в тій, чи іншій життєво важливій проблемі. Історичне слово «риннок» являє собою місце, де продавалися і покупалися товари. Часто це була торгова площа в центрі міста або обладнане приміщення, де зустрічалися продавці (власники товару) і покупці (власники грошей). Саме тут в результаті взаємодії домовленості (товару) відбувається обмін товару на гроші. Протягом багатьох століть ринок справно виконує покладені на нього функції. Так, важко уявити наше життя без старовинного Львівського ринку, що знаходиться на одноіменній площі, без знаменного Одеського «привозу» чи найбільшого в Україні «Калинівського» ринку, що в Чернівцях. В сучасному світі та в Україні зокрема, поняття ринок, крім класичного його розуміння, набуває нових ознак і змінює обличчя. Так, завдяки технічному прогресу і зокрема винаходу Інтернету, купівлю – продаж товарів, проведення фінансових операцій та ін. можна здійснити не виходячи з дому. Покупець та продавець знаходять в мережі інтернету спільні інтереси і за допомогою програм Інтернет «money» отримують гроші та товар відповідно. Товарне виробництво існує понад 6 тисяч років, скільки часу і функціонує ринок. Тривалий час суб'єктами ринку виступали виробники товару та споживачі виробничого продукту. По мірі розвитку ринкових відношень і виокремлення ринку в самостійну галузь торгівлі та грошового обігу, активними учасниками ринкових відносин стають торговельні та фінансові посередники. Це комерційні агенти, брокери, дилери та ін. Вони вивчають стан справ з пропозицією і попитом тих чи інших товарів, динаміку цін, встановлюють ділові контракти. Сучасна економіка України являє собою декілька взаємодіючих ринків. Залежно від умов в яких діють суб'єкти господарювання, вирізняють вільний, монополізований і регулярний ринки. Вільний ринок – це ринок з багатьма виробниками однорідної продукції, які не можуть впливати один – на – одного. Тут не існує обмежень в інформації про попит і пропозицію ціни, якість продукції та ін. Кожен виробник встановлює свої ціни, відсутні якісь заборони на входження в ринок чи вихід з нього. Монополізований ринок – це ринок з незначною кількістю виробників однакової продукції. Тут існує обов'язкове погодження всіх дій окремих суб'єктів, внутрішня інформація про стан справ, доступ до виробничих ресурсів та ін., як правило є закритими для інших засновників, що не входять в монополію. Регульований ринок - це ринок який повністю контролюється і регулюється державою, за допомогою економічних та адміністративних заходів. За місцем дії ринки поділяються на:

- Місцевий (в місті чи в селі)
- Регіональний (певна територія країни)
- Національний (вся територія країни)
- Світовий (без обмежень)

З точки зору відповідності чинному законодавству та країни вирівнюється легальний та тінювий ринки. З останнім, в нашій державі нажалі ще не покінчено. Економічна свідомість – невід'ємна частина психічної діяльності людини, спрямована на перетворення і вдосконалення економічної діяльності. Економічна свідомість властива тільки людям. Закономірно, що кожна людина, незалежна від її соціального статусу, має бажання жити краще. Для покращення свого добробуту, матеріальних статків, жити і працювати по – старому вже замало. Економічна свідомість виконує декілька функцій:

По – перше, це пізнавальна функція, яка реалізується в процесі наукової діяльності й у практиці економічного життя.

По – друге, це регулятивна функція, яка реалізується за допомогою права, моралі, політики у сфері виробництва й розподілу матеріальних благ.

По – третє, це евристична функція, яка забезпечує індивідуальні й суспільні програми економічної діяльності, творчо трансформує і адаптує їх до нових умов економічного життя.

По – четверте, це виховна функція, яка реалізується в якостях підприємства, працьовитості, бережливості. Економічна свідомість найбільш тісно пов'язана з політичною, правовою, морально й екологічною свідомістю.

В філософії розглядається три форми економічної свідомості:

- Масова
- Групова
- Індивідуальна

Масова свідомість – це один із видів суспільної свідомості та конкретна форма її реалізації. До здобуття Україною свого суверенітету і її входження до складу імперії, що звався Радянський Союз, для України та інших республік, що входили до складу СРСР була характерна масова економічна свідомість. Правляча і єдина в імперії Комуністична партія чітко нав'язувала всім республікам свою комуністичну ідеологію. Згідно неї всі разом будували соціалістичне суспільство, як найбільш прогресивне в цілому світі. В це потрібно було вірити незаперечно, бо це була думка правлячої еліти. Ми бачимо на цьому прикладі масове зомбування в такий спосіб тодішнього суспільства. Групова економічна свідомість – характерна для певних груп, об'єднань, індивідуальностей. Для прикладу це може бути колектив підприємства, політична партія, соціальна група, де кожен не зважаючи на свою особисту економічну свідомість приходить до спільної думки і виробляють єдину стратегію, щодо групової економічної свідомості. Індивідуальна свідомість – це особливий вид економічної свідомості, який характерний індивідууму. В даному випадку особистість на підставі своїх особливих, правлячих знань, переконань, особистого досвіду сформував свою індивідуальну свідомість і рахує її єдино правлячою і чітко її дотримується. Інші переконання, доводи, інше економічне мислення та набутий досвід, він віддає як хибні і твердо стоїть на своєму. До здобуття своєї незалежності, економіка України зовсім не мала ринкових ознак, як хибно вважалося, що мають віджити в цілому світі. В результаті цього було створено суспільство з низькою ефективністю виробництва і значно низьким рівнем життя людей. Державою було монополізовано засоби виробництва, сировину, виробничі потужності. Абсолютно негнучка економіка була повністю відірвана від світового ринку. Із здобуття незалежності в Україні була запроваджена економічна самостійність господарюючих суб'єктів. Наявність ринкової інституції гарантувала незалежність суб'єктів ринкової економіки, їхню економічну відповідальність, без чого не може існувати ринок. Формування суб'єктів ринкових відношень в Україні відбувається через роздержавлення власності, її перетворення в різні форми – колективну і приватну. Це в свою чергу сприяє розвитку різних форм господарювання та створення конкурентного середовища. В нових суб'єктів ринку формується своя, нова економічна свідомість. Починають формуватися вільні ціни, за допомогою яких продавець і покупець доходять до взаємної згоди і відбувається еквівалентний обмін, а відповідно підтримується рівновага в економіці. Для того, щоб суб'єкти ринку могли реалізувати право власності на вироблену продукцію, крім економічних потрібні ще й правові передумови. Сьогодні в нашій державі триває прийняття юридичних законів, які мають сприяти створенню ринкового середовища. Проте цей процес відбувається досить повільно. Часто у вже прийняті закони вносяться значні зміни, що заважали працювати узгодженню різним суб'єктам ринкових відносин. Еволюція економічної свідомості дозволяє розвиватися і вдосконалювати структуру суб'єктів українського ринку. Як гриби після дощу виростають нові трастові компанії, монополії, акціонерні товариства, банки, спілки та ін. Їхня ринкова діяльність суттєво поповнює державний бюджет. Проте далеко не останнім гравцем ринку України є середній і малий бізнес. На сьогодні біля 40% надходжень в держбюджет ми отримуємо від мережі малого і середнього бізнесу. Приємно, що останнім часом уряд і Парламент України з розумінням ставиться до проблем середнього прошарку населення України і приймаються ряд законодавчих документів для сприяння і розвитку цих суб'єктів економічного ринку України. Як бачимо, еволюція економічної свідомості українців, являється потужним поштовхом в розвитку стабілізації ринку України та його повноправне злиття із становим економічним ринком.

Висновки. Отже, економічна свідомість суспільства являє безперечно рушійною силою для розвитку, як індивідуальності, окремих груп і об'єднань, так і цілих народів, незалежно від їх географічного розташування.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47

ЛЮДИНА ЯК ТВОРІННЯ І ТВОРЕЦЬ КУЛЬТУРИ

Актуальність дослідження. На сьогодні культура є невід'ємною частиною людського існування. Люди витрачають більшість свого вільного часу на культуру, не усвідомлюючи цього. Перегляд фільму, читання книги або просто прослуховування музики - все це називається культурою. Завдяки культурним цінностям людина розвиває свій внутрішній світ, себе, що сьогодні дуже важливо. Тому тема взаємодії людина і культура настільки актуальною.

Мета дослідження. Проаналізувати вплив людини на культуру, описати зв'язок і взаємозалежність людини і культури.

Об'єкт дослідження - людина

Предмет дослідження - культура

Виклад основного матеріалу. Культура - це реалізація людської творчості та свободи. Однак культура дуже просто знаходить подібність незалежного життя: воно закріплено в символічних формах, які передаються у спадкоємному поколінню у готовій формі та виступають універсальними зразками. Існує надіндивідуальна логіка культури, яка не залежить від особистості і визначає думки та почуття великої групи людей. Тому справедливо сказати, що культура створює людину. Однак ця формула буде справедливою, доки ми пам'ятаємо, що сама культура є продуктом людської творчості: саме людина через культуру відкриває і змінює світ і себе. Людина є творцем, і лише через цю обставину - створення культури. Завдяки культурі людина може долучитися до творчих здобутків багатьох геніїв, роблячи їх плацдарм для нової творчості. Але це залучення здійснюється лише тоді, коли людина починає не просто споглядати культурні символи, а відроджувати культурні значення у своїй власній душі і творчості. Культура та її значення живуть не самі по собі, а лише завдяки творчій діяльності натхненної ними людини. Якщо людина відвертається від культурного значення, вони вмирають, а від культури залишається символічне тіло, з якого вийшла душа. Культура є основою людської творчості, але вона також тримає його в семантичних рамках, у полоні його символічних зразків. Але на переломі епоху великих культурних потрясінь раптом виявляється, що старі значення вже перестають задовольняти людину тим, що вони стискають людський дух. Культура - сукупність способів і методів матеріальної і духовної діяльності людини, об'єктивно втілена в матеріальних і духовних носіях, які передаються наступному поколінню. Вона інтегрована у різні сфери людського життя. Також культура - це художні полотна та архітектурні споруди, наукові досягнення та освіта, результати матеріального виробництва і моралі, поетична творчість і виховання людини. Це також шлях і результат самоствердження людини у всіх сферах суспільного життя. [3, с.16-25] У всі часи людина була творцем матеріальної та духовної культур, вміла створити щось нове, незважаючи на умови власного життя. Якщо творчість була можливою навіть у мови рабів, у концтаборах, тюрмах, то створення культури не залежить від соціальної умови життя людей. Тут важливі здібності. Однак відомо, що людина не народжується з готовими творчими здібностями, вони розвиваються в результаті входження людини у світ людей, його соціалізації. В міру розвитку особистості визначається можливість реалізації її творчого потенціалу, особливості взаємодії цієї людини зі світом дорослих, зв'язків з громадськістю та весь набір індивідуально визначених контактів зі світом. Мірою всебічного розвитку творчих здібностей є свобода і широта спілкування людини з культурою в процесі її розвитку, а також активність особистості в розкритті світу культурних цінностей. Сам процес розвитку особистості - це творчий процес, створення людини як істоти творчої, реалізації творчого потенціалу людини. [2, с.205] Людина виступає творцем своєї культури. Культура завжди існує як певна традиція. Кожне культурне середовище прагне підтримувати власну стабільність, соціально обумовлений статус, певну культурну атмосферу. Але культура розвивається як постійне завищення цінностей, творчість - це завжди прорив у невідоме. Тому завжди є люди, які наважуються розвивати свій погляд на речі, свої світоглядні системи, збираючись порвати застарілі системи поглядів. Ці люди - генії людства і творці чогось нового в культурі. Створення культури в усіх сферах спрямоване на досягнення певної досконалості, найвищого рівня або найвищої якості як у знаннях, так і в мистецтві, моралі, культурі людських відносин. Справжня культура несумісна з натовпом, вона орієнтована на особистість і створюється особистістю. Це не означає, що хтось позбавлений ролі творця культури. Адже кожна людина творить себе, вона завжди є продуктом культурного саморозвитку. Людська геніальність полягає у здатності бачити звичайне з іншого боку, інакше, ніж бачать інші. Світ культури розвивається лише там, де мають вільний простір пошук, переоцінка того, що здається кожному аксіомою, звичайним. [4, с.15-17] Культура в своєму розвитку демократизується, це не означає, що створення культури цінності починає залучати все людство. Як створити людину, не вирішують на референдумах. Тому що процес творчості - один із найправдивіших людських вчинків, який залежить лише від особистості самого творця і не може виконуватися за будь-якими загальними вказівками, за розпорядженням чи порядком. Творчість завжди суб'єктивна, культура завжди об'єктивна, - це властивість суспільства,

підпорядковане своїм законам і певною мірою відчужене від свого творця. Трагедія несумісність творчості з її наслідками характерна для будь-якого людського життя. Але творці культури відчувають це гостріше, бо роблять прорив у нове, випереджаючи час.[1, с.75-82]

Висновки. Можливості людини, як доводить наука, невичерпні. Ми зараз не використовуємо малу частину своїх здібностей. Тому ми повинні постійно дбати про розширення реалізації наших можливостей, маючи на увазі, що саме всебічний розвиток наших здібностей і їх використання на благо людства - це єдиний людський спосіб самоствердитися у світі, засіб самозбереження - збереження у Всесвіті.

Список використаної літератури

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47

*Гончарук-Чолач Тетяна,
д. філос. н., професор
завідувачка кафедри політології та філософії ЗУНУ
Філь Максим, студент групи ОО-11*

МІСЦЕ БІБЛІЇ У ТВОРЧОСТІ Г.СКОВОРОДИ

Постановка проблеми. Готуючи цю статтю, спонукану бажанням прилучитися до вшанування 300-річчя від дня народження всесвітньо відомого українського мислителя XVIII ст. Григорія Савича Сковороди (1722-1794), я перечитав не лише його твори, а й здійснив джерельний пошук публікацій про внесок славетного співвітчизника у філософсько-гуманітарну думку, зокрема втілення ідеї щодо релігійних істин тамісця людини-християнина в земному житті. Українське національне виховання бере свій початок із глибин усної народної творчості, Біблії, етнопедагогіки, із «Повчання Володимира Мономаха дітям», Остромирового Євангелія та інших давніх надбань нашого народу. Саме Біблія є джерелом натхнення для письменників і мислителів від давнини до сьогодення, ключем до інтерпретації мотивів сюжетів художніх та філософських творів. Релігійний світ Г.Сковороди був і, у значній мірі, лишається незвіданим. Між тим, на нашу думку, без уваги до нього, та розуміння глибинних покликів, спрямувань та прагнень душі мислителя, навряд чи можна досягнути його філософії.

Мета дослідження:

- Прояснити загальні риси Сковородинівської релігійності.
- Розкрити суть головного принципу моральної науки Сковороди – христоцентризм, наслідування Христа.
- Обґрунтувати теорію концепції пізнання і самопізнання.
- Ознайомитися з основними положеннями філософської системи Г. Сковороди: вчення про дві натури та три світи.

Виклад основного матеріалу. Ґрунтом дослідження прислужились, передусім, твори самого Г.С.Сковороди, а також наукові розвідки дослідників його творчості: Дмитра Багалія, Василя Зеньковського, Олександри Єфименко, Тараса Закидальського, Мирослава Попович, Дмитра Чижевського та інших які намагалися досягнути сенсу і глибини думки українського Сократа. Філософська концепція будь-якого мислителя багато в чому визначається його внутрішнім світом, є теоретичним вираженням його світогляду. Д.Чижевський, у своїх «Нарисах з історії філософії на Україні», пише: «Релігійність є в певному сенсі живим джерелом філософії Сковороди. Світ, природа для Сковороди – в Бозі. Також і буття людини – в Бозі. Усе наше пізнання по суті Богопізнання...» [4,77]. Філософія Г.Сковороди «практична», оскільки його цікавить передусім моральна проблематика. Для нього весь світ є просякненим протилежностями: життя – смерть, світло – тьма, безглуздя – мудрість, плач – сміх, безчестя – слава, лютість – милість, початок – кінець тощо. Все у світі рухається між протилежностями у колі («кільці»), початком якого є відпадання від Бога, а кінцем – повернення до нього. Тому поняття життя, щастя, віри в Бога залишаються актуальними для людини сьогодення. Звернення до цих питомих філософських проблем набуває особливого значення в час війни, який ми зараз переживаємо, коли людське життя знецінюється, а щастя набуває суто вітального виміру, бо під загрозою саме існування людей. Залишається віра, яка відчиняє нам «Вступні двері до християнської добронравості». В основі релігійного світогляду Г.Сковороди основне місце займає Біблія. В одному з листів філософ стверджував, щонародився власне задля того, аби тлумачити цю священну книгу. Із неї мислитель черпав основні життєві ідеї, вважав її енергією і силою. Існування Бога він щільно пов'язував з вірою в нього. Вірити у Всевишнього означає цілком віддатися йому, жити за його законами. Але для цього треба пізнати Бога, а щоб пізнати його, треба пізнати самого себе. Тому релігійність займає центральне місце у світогляді Г.Сковороди. Основними її

рисами є теоцентризм, христосцентризм, провіденціалізм, які вплинули на становлення філософської концепції Г.Сковороди. Сковороду часто називали «філософом-богословом» (Д. Багалій), «вільним церковним мислителем» (В. Зеньковський). Головним джерелом релігійних поглядів служить для мислителя церковне вчення, в якому він був вихований, і тому філософ свої ідеї неодноразово подавав через християнське мислення. Один із головних принципів моральної науки Сковороди – христосцентризм, наслідування Христа. Христос для нього – це ідеал досконалої людини, втілення мудрості. У цьому Христос близький до Епікура – одного з улюблених філософів Сковороди. У пісні 30-й «Саду божественних пісень» він поєднує язичництво і християнство, звертається до духовної спадщини всього людства, не розділяючи його на роди і племена. Але Христос – це і месія, посланець Божий. Наслідування Христа полягає у символічному слідуванні за ним від його народження до розп'яття. Добровільна смерть на хресті за гріхи людські – це апогей страждань і духовного подвигу Боголюдини. Згадкою про цю найдраматичнішу в історії християнства подію розпочинається пісня 15-а «Саду божественних пісень». У світобаченні Києво-Могилянської академії в першій половині XVIII століття побутував антропоцентризм, який у теорії Г.Сковороди знайшов своє поглиблення, розширення й повен вияв. У центрі – проблема людини, її щастя та шляхи його досягнення. Найбільшу увагу в своїх трактатах, проповідях, діалогах, байках і поезіях Г.Сковорода приділяє самопізнанню людиною самої себе. Саме через призму реалізації висунутого ще за античних часів принципу «Пізнай самого себе» філософ розглядає проблему смислоттєвих законів людини. Самопізнання як осмислення вищого закону історичного за самою своєю суттю буття людини Г.Сковорода трактує як осмислення людиною єдності себе, мікрокосму з макрокосмом. Тобто осягнення себе, людини як істоти особливого роду, яка на відміну від усіх інших істот, духовно пов'язана з Богом. І ця духовність подається ним як краплина, у якій фокусується та віддзеркалюється макрокосм природи й суспільства. Для Сковороди пізнання самого себе – це, перш за все, християнське випробування, здійсненнє яке, людина може збагнути своє покликання. Філософ розумів самопізнання в релігійному сенсі. Через нього, на думку Сковороди, можна пізнати Бога та досягти реального містичного злиття з ним. Взагалі, мислитель вважав самопізнання, самовдосконалення та виконання обов'язку метою життя людини в цьому світі. У Г. Сковороди ідея самопізнання є центром усіх його світоглядних зацікавлень і практичною метою усього життєвого шляху. Вона знаходить своє втілення у трактатах «Нарцис», «Асхань», у багатьох листах, байках і духовних співах. Мислитель наголошував, що треба бути самим собою, не здаватися. Пізнання поза самопізнанням неможливе, адже поки людина не пізнає саму себе, вона навряд чи здатна пізнати все інше, а словами філософа це звучить так: «Если хотим измерить небо, землю и моря, должны, во-первых, измерить самих себе с Павлом собственною нашею мерою. А если наша, внутри нас, меры не същем, то чем измерить можем?» (Г.Сковорода). Так смисл життя людини має полягати в постійному духовному саморозвитку шляхом неперервного самопізнання. Вислів Сократа «Пізнай самого себе» став поштовхом до його філософствування та визначив напрям до пошуків істини. Свою філософію Г.Сковорода розумів, як вміння жити в Богові, у гармонії з природою, у мирі з людьми і власною совістю. «Коли дух людини веселий, думки спокійні, серце мирне, – то й усе світле, щасливе, блаженне. Оце і є філософія», – стверджував Сковорода. Поняття «натури» і «світу» – основні положення філософської системи мислителя. «Весь мір, – зазначає Г.Сковорода в діалозі «Наркісс», – состоит из двух натур: одна – видимая, другая – невидима. Видима – называется тварь, а невидима – Бог. Сія невидимая натура, или Бог, всю тварь пронизает и содержит; везде и всегда был есть и будет». Світ складається з двох протилежних натур: видимої і невидимої, зовнішньої і внутрішньої, тілесної і духовної, тлінної і вічної, обману та істини, тварі та Бога, матерії і форми. Невидима натура і є Богом, який пронизує собою все суще. Людина може стати щасливою через пізнання себе, через виявлення в собі захованої сутності, вічного буття, віднайдення шляху, який веде до Бога. Заглиблення в себе призводить до переображення людини, до її обожнення. Осереддям душевного життя є серце. Воно є рушійною силою, що визначає шлях переображення людини. Воно є органом самопізнання і тією силою, що проводить людину шляхом самовдосконалення. Крім двох натур, у філософії Г.Сковороди важливе смислове навантаження містить концепт «три світи»:

- перший є загальний світ, «де живе усе породжене», «він складається із незчисленних світів, і є великий світ» – макрокосм;
- другий світ – мікрокосм – світ людини;
- третій світ – символічний світ Біблії. Символи Біблії «ведуть думку нашу до розуміння вічної натури».

Світ символів, яким є Біблія, складає особливу реальність, яка дозволяє людині пізнати себе, Бога і світ.

Винюки. Пророчими стали слова професора Д. Чижевського, про те, що «якими б шляхами не пішов духовний розвиток України, ... все нові та нові зустрічі з постаттю Сковороди необхідні. Ця постать буде безумовно що далі зростати та притягати до себе ще більше уваги, ніж досі». У всі часи письменники і мислителі у своїй творчості зверталися до біблійної тематики. Релігійність була потужним чинником у формуванні свідомості, а через те й філософії Г.Сковороди, яка формувалася під впливом багатьох чинників, що й зумовило складний його характер. У своїх філософських тезах мислитель поєднує взаємозв'язок вчення про «дві натури» «істинну людину», «три світи» з ідеєю Бога та самої людини, поєднання раціонального та ірраціонального мислення щодо людини, її життя, духовності та самореалізації.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.

3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ НА ЦІННОСТІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Актуальність теми дослідження. Ми живемо в період трансформації цінностей, популяризації нових ідей, релігій, ідеологій тощо. До того ж у сучасному світі важливу роль відіграє пандемія, яка певним чином обмежує кожен людину. Необхідно адаптуватись до даних умов та шукати шляхи вирішення проблем. Усім відомо, що молодь - це майбутнє нашої планети, отож від духовних цінностей цих людей залежить досить багато. Протебувають ситуації, коли підлітки не задумуються про свою роль у суспільстві, витрачають всі сили на безглузді речі.

Дослідженням цінностей молоді займалися такі науковці: С.Франк, П.Флоренський, С.Драч, І.Надольний, В.Скуратівський, В.Андрущенко, П.Кононенко, В.Рябченко, П.Ситник, В.Трощинський, С.Смірнова, К.Токаревич, Т.Грекова, О.Олексюк, О.Савченко, Г.Шевченко та інші.

Мета дослідження: проаналізувати духовний стан молодих людей, визначити роль пандемії на становлення їх цінностей.

Завдання дослідження: дослідити зміни духовних та моральних цінностей молоді під час пандемії Covid - 19.

Об'єкт дослідження: аналіз поглядів та пріоритетів молоді в період пандемії.

Предметом дослідження є трансформація духовних цінностей молоді в умовах світової пандемії.

Виклад основного матеріалу. Момент поширення вірусу змінив життя кожного мешканця нашої планети. Проте молодь, як рушійна сила нашого суспільства, повинна залишатись вірною своїм принципам, не забувати про духовні цінності. Трансформація суспільних процесів пов'язана з зміною систем цінностей та появою нових. Цінності є визначальним фактором, який може не лише інтегрувати суспільство, але й впливати на глобалізаційні виклики, що стоять перед людством. Для соціологічної науки проблема цінностей це не лише погляд на їх нормативний, регулятивний чи інтегративний вплив на систему соціальних дій та вчинків людини, що тісно пов'язано із соціокультурним розвитком та самовдосконаленням особистості, а також проблема морально-етичного характеру, невіддільна від позиції дослідника-соціолога в інтерпретації особистих досліджень або в оцінках найактуальніших питань даного часу [2, с. 1]. Більшість сучасних дослідників продовжують традицію аналізу культури в контексті цінностей, започатковану соціологом М. Вебером, згідно з якою цінність є віддзеркаленням реалій епохи, що впливає на формування та сприйняття культури. Цінності можуть відігравати вирішальну роль у розумінні не лише того, що вважається цінним, але й значущого чи не значущого [5, с. 225]. Для зниження рівня інфікування людей безсимптомними переносниками було розроблено безліч рекомендацій. Для запобігання передачі вірусу повітряно-крапельним шляхом рекомендується одягати маски у період перебування у людних місцях. Щоб зменшити можливий ризик передачі вірусу через аерозолі, потрібно ретельно провітрювати приміщення. Варто також зауважити, що вірус, ймовірно, може переноситися на відстані, після потрапляння на поверхню, по якій ходять, і ще залишається здатним до інфікування [3, с. 37]. На даний момент у зв'язку з пандемією активно використовуються Інтернет-технології, які стали певним засобом поширення інформації, середовищем спілкування студентів і широко застосовуються учнями та студентами. Вони використовують дистанційні курси, освітні онлайн-платформи, інтерактивні словники тощо. Присутність пандемії, з одного боку, підкреслює антропний або людиновимірний характер цього світу, а з іншого вказує на певні особливості взаємозв'язку людини та оточуючого світу [4, с. 230]. Невтішно звучать слова М. Гайдегера про те, що «із самою собою, тобто зі своєю сутністю, людина сьогодні як раз ніде вже не зустрічається». Особливо актуально це звучить щодо молоді. Внаслідок стандартизації уніфікації людських потреб, вульгаризації життя, формування споживацької залежності свідомості, використання нових технологій маніпулювання молоді люди перестають відрізняти добро і зло, що спричиняє знищення інтелектуальних і моральних засад людини, деградацію культури загалом [6, с. 228]. О. Лучанінова вважає, що рівень духовної культури студентів позначається на інтенсивності і спрямованості соціальної активності. Естетична, моральна, політична культура визначає ціннісні орієнтації студентів на певні сфери застосування власних здібностей, рівень їх прагнень. Між ступенем засвоєння духовно культури та соціальною активністю є діалектичний взаємозв'язок [5, с. 17]. На думку В. Баранівського, основою ідеологічної складової виховної роботи має бути саме українська національна ідея, українські національні ідеали, пріоритети, цінності та традиції народу України і військові традиції, основні норми і принципи суспільної моралі [1, с. 48].

Висновки. Нове покоління досить сильно відрізняється світоглядом від попередніх. В молодих людей утворюються нові інтереси та формуються нові цінності. Пріоритетними для молоді стають думки про майбутнє, бажання розвиватись самим та покращувати рівень життя суспільства. Підлітки не залежать від стереотипів, сміливо висловлюють власну думку, не соромляться йти проти системи. Чималу увагу наше покоління приділяє своєму здоров'ю, бачить в ньому велику цінність. Молодь охоче займається спортом, позбувається шкідливих звичок. Важливими для молодих людей стали стосунки з друзями та рідними. Ми турбуємось про них, бажаємо лише найкращого. Із задоволенням допоможемо, підтримаємо близьких нам людей. Підлітки розуміють,

наскільки цінним для них є це спілкування. Загалом, Covid-19 приніс чимало проблем, але ми маємо бути вдячні пандемії за допомогу в обранні цінностей та розставленні пріоритетів нашої молоді.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47

ФІЛОСОФІЯ ГРОШЕЙ

Актуальність теми дослідження. Полягає в тому, що гроші дають особисту свободу. Це особлива реальність, з якою пов'язаний кожен день людського буття, яка створює специфічне сприйняття людиною світу і себе в ньому. Гроші створюють людині проблеми за їх відсутності і ще більш, коли їх вдосталь або надмір. Цілісна картина грошей може бути створена на основі їх аналізу не тільки як засобів обігу, але і як мети. В якості засобів обігу гроші сприяли розвитку торгівлі, прискоренню і розширенню руху товарів і послуг, формуванню державних і міждержавних господарських зв'язків. Вони є більш гнучкими, ніж земля чи інші активи, і, таким чином, вони звільняють власника від діяльності, яка характерна для реальних суб'єктів.

Мета дослідження. Дослідити зміст і природу грошей як аксіологічного за сутністю феномена, який безпосередньо впливає на проблеми людини у питаннях грошей.

Об'єкт дослідження. Гроші, як феномен у житті людини.

Предмет дослідження. Особливості філософії грошей.

Завдання дослідження. Визначити філософську сутність грошей; дослідити філософський зміст ставлення особистості до грошей; визначити наслідки впливу грошей на світоглядно-духовний світ людини.

Виклад основного матеріалу. Французький філософ Марсель Енаф досліджує питання про те, чи може бути істина/філософія предметом купівлі-продажу і чи можна навчати істини за гроші. Ця проблема сягає початків філософії, коли Сократ говорив, що між нею і грошима одразу виникає суперечка, оскільки між ними є глибока несумісність. [1]. Еволюційна концепція передбачає, що гроші з'явилися в результаті розвитку товарного виробництва стихійно виділившись із загальної товарної маси, оскільки вони найбільш придатні для виконання функціональної ролі грошового товару. Тобто представники цієї концепції за основу брали товарну природу грошей. На їх думку, той чи інший товар стає грішми лише в межах певної особливої суспільної форми товарного виробництва та обігу.[3] Гроші стали одним із найважливіших елементів сучасності. Вони пронизують усі сфери як господарчого так і суспільного буття людини. Майже все може стати об'єктом купівлі та продажу. А цінність речей, надбань культури та навіть людських стосунків визначається за допомогою грошей, як універсальної цінності. Гроші в сучасному світі стають джерелом формування буденної свідомості та, відповідно, соціальної поведінки. Значення грошей для людини не вичерпується сферою економіки, відношення до грошей істотно впливає на формування моралі, ієрархії цінностей. Здійснити це можливо на основі філософського підходу, чим і займається філософія грошей. «Філософія грошей – філософський аналіз системного впливу логіки грошей, грошових відносин на світоглядно-духовний світ людини і суспільства.» Змінюється характер соціальної ролі грошей. Їх головною соціальною функцією стає конструювання особливого культурного та соціального простору, в якому функціонують гроші та у якому існує сучасна людина. Формується особливий тип грошової культури, що в умовах сучасності визначається як «фінансова цивілізація». Вивчення особливостей формування сучасної грошової культури допоможе зрозуміти місце та роль грошей у свідомості людини, а тому є надзвичайно актуальним. Різні сторони розуміння феномену грошей розкриваються у працях Г. Зімеля, А. Токвіля, Ф. Тьонніса, В. Зомбарта, М. Вебера, Ф. Г. Юнгера, С. Московічі та ін. Дослідженням грошової культури та її елементів займалися такі сучасні дослідники як І. К. Зубіашвілі, В. В. Ільїн, З. Е. Скринник, З. Б. Абрамова, Н. Н. Зарубіна, М. С. Шкребець, Г.Г. Сілласте, О. Г. Дробницький та ін.[6] Люди, для яких гроші є символом влади, вважають, що за гроші можна купити прихильність людей та контроль над ними. Таких осіб поділяють на три типи: «маніпулятори», «будівники імперій» та «хрещені батьки». Для перших маніпулювання людьми дає змогу відчутти себе менш безпорадними та фрустрованими. Вони не переживають, що обдурюють людей. «Будівники імперій», заперечуючи власну залежність від інших людей, намагаються зробити інших залежними від себе. «Хрещені батьки» використовують гроші для хабарів та контролю і так забезпечують собі отримання задоволення. Грошові витрати приносять миттєве задоволення, хоча короточасне, яке часто трансформується в почуття провини. «Магнат» вважає, що найкращий засіб отримання влади та статусу – це гроші, і чим більше, тим краще. Такій особі гроші приносять відчуття щастя та контролю над власним життям.[2] «Особливого значення гроші набувають у корумпованому суспільстві, в якому відсутнє природне право людини на свободу, творчість і гідне існування. У такому суспільстві функції і значення грошей деформовані і гіпертрофовані, а цінність людини визначається як її купівельна здатність (людина може стільки, скільки вона здатна купити. Таке суспільство постає перед людиною як товар, адже у ньому все може бути купленим (закон, мораль, громадська думка, справедливість і навіть життя).[4] Зрозуміло, що людина не спроможна продати закон, честь, батьківщину, мораль, але спроможна продати себе. Вона може торгувати тільки собою, своїм почуттями, вірою, сумлінням за умови, що все це набуло для неї ознак товару, втратило своє первинне, істинне значення. Тобто людина може продати не лише свою працю, свої послуги, а й свою духовність, втілити її в товар. На рівні духу людина не продає, але продається, тобто стає товаром.» Гроші, безперечно, є цінністю. Однак, стверджує М. Шкребець,

вести мову про реальну їх вартість можна було лише тоді, коли вони існували у формі благородних металів (золота, срібла), так званих повноцінних грошей. Перехід до інших форм грошей (монети, банкноти), які мають лише номінальну вартість, перетворив їх на знак, символ, носія інформації. У світі речей важко знайти щось символічніше, ніж гроші, а з виникненням так званих «електронних грошей», удосконаленням різних форм бухгалтерії, гроші втратили будь-яку конкретність, перетворились на чисту умовність.[5]

Висновки. Розглядаючи сутність грошей ми можемо прийти до висновку, що гроші, як економічна категорія, обслуговують всі сфери ринкових відносин, що базуються на еквівалентному товарному обміні, виконуючи при цьому чотири функції. Сучасні гроші є засобом обміну й мірилом вартості, а також засобом збереження вартості і законним платіжним засобом. Цю останню властивість грошам надає держава, яка через своє законодавство та спеціальні інститути взагалі керує грошовим обігом країни. Гроші можуть мати свою власну цінність (товарні або металеві) і цінність похідну від функцій, що їх вони виконують - кредитні гроші. Функцію нагромадження гроші можуть успішно виконувати тільки при збереженні їх вартості тобто при незмінному загальному рівні цін. Гроші мають свою специфічну форму прояву. У сукупності вони забезпечують реальний рух грошей тобто функціонування грошової маси. Гроші є продуктом суспільства, його витвором, за який воно має нести відповідальність. Людина мусить збагнути їх справжнє місце і роль у своєму житті і бутті суспільства, навчитись керувати ними на основі поєднання можливостей сучасної економічної науки (з її практичною спрямованістю) і філософії (з її спрямуванням на пізнання цілісного світу).

Список використаної літератури

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний еккурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47
6. Марсель Е. Ціна істини. Дар, гроші, Критика, №9–10, 2020.

*Гончарук-Чолач Тетяна,
д. філос. н., професор
завідувачка кафедри політології та філософії ЗУНУ
Явна Марія, студентка групи ОО-11*

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Актуальність дослідження. Великі вітчизняні підприємства поступово починають усвідомлювати помилковість традиційного підходу до провідної ролі ринку в економіці, існуючого стану суспільних взаємовідносин, негативного впливу на незацікавленість у соціальній стабільності. В результаті саме економічні причини є важливим чинником визначення соціальної відповідальності бізнесу як найвпливовішого фактору стабільного економічного розвитку України.

Стан наукового дослідження. Питання щодо недостатньої підтримки соціальних програм, відсутності відкритого діалогу щодо розробки належних стимулів для бізнесу розглянуто у працях В. М. Шаповала [7]. Теоретико-практичні аспекти розвитку соціальної відповідальності знайшли свої висвітлення в монографії А. М. Колота, де висвітлено проблеми соціальної відповідальності бізнесу відносно впливу на формування «здорового» суспільства, методик здійснення ефективних інвестицій у людський капітал та ін [5]. У своїх працях І. Царик зазначає регулятивні інструменти посилення соціальної відповідальності бізнесу в системі національної економіки [6]. Однак, недостатньо досліджено особливості взаємовідносин бізнесу і влади, об'єктивні причини функціонування бізнесу як такого, що є незацікавленим та відстороненим від соціальних проектів на усіх рівнях суспільства.

Мета дослідження: полягає у встановленні причин та чинників, які зумовили низьку соціальну відповідальність бізнесу в Україні та розробці заходів щодо підвищення зацікавленості підприємств, установ, організацій у даній сфері.

Об'єкт дослідження. Причини зародження та розвитку соціальної відповідальності бізнесу у свій час в розвинених країнах були не прагнення до благодійності чи соціального захисту, а бажання зробити кращою інвестиційну привабливість фірми, поліпшити імідж перед клієнтами, таким чином зміцнити репутацію серед партнерів, і, як результат – підвищити комерційний успіх компанії вцілому. Тобто цілі соціальної відповідальності були направлені на підвищення соціального статусу, накопичення позитивної репутації підприємства. Таким чином, ділова репутація стала нематеріальним активом бізнесу, що активно впливає на прибуток підприємства.

Виклад основного матеріалу. Прояви соціальної відповідальності бізнесу в Україні виходять залежно від положення підприємства на ринку, конкурентоздатності підприємства, характеру взаємин з органами державної та місцевої влади, наявності передвибірчої компанії та ін. необхідно відмітити, що соціальна відповідальність розвивається паралельно з процесами глобалізації економіки, демократизації та співпраці з державою і суспільством

як рівноправних учасників діалогу. Необхідно зазначити, що для українських підприємств соціальна відповідальність, в основному, носить разовий характер. Це пов'язано з бажанням покращити репутацію, без реального бажання час від часу розглядати даний процес як постійний. Слід зазначити, що розвиток цього процесу в Україні має численні бар'єри, часом як штучні, так і природні і відсутність зацікавленості зі сторони підприємств. Значна кількість власників українських підприємств, на жаль, не є соціально свідомими і одноразову спонсорську допомогу часто розцінюють як соціальне інвестування з метою формування позитивного іміджу перед державою. В свою чергу, органи влади, як на державному, так і регіональному рівні, розглядають інститут соціальної відповідальності як елемент додаткового оподаткування бізнесу, як джерела поповнення бюджету шляхом делегування йому соціальних функцій, які погано вирішуються владою. В результаті маємо замкнене коло, де усі його учасники мають викривлене уявлення про соціальну відповідальність бізнесу. На думку М. Мурашко, відсутність ідеології соціально відповідального підприємництва та вимушений характер цієї відповідальності яскраво характеризують сучасний стан соціальної відповідальності в нашій державі [4, с. 116]. На успішність функціонування інституту соціальної відповідальності бізнесу в Україні негативно впливають безперервні дії перерозподілу власності у вигляді рейдерства, в силу незавершеності процесу первинного накопичення капіталу. У підсумку, рівень мотивації до масового впровадження інституту соціального партнерства в Україні залишається вкрай низьким. В сучасних умовах «корпоративна соціальна діяльність не демонструє інноваційний потенціал, що дозволяє вийти з кризи з конкурентними перевагами [1, с. 23]. Соціальні заходи, здійсненні підприємствами надають населенню певні суспільні блага, які не може надати держава. Разом з тим, такі дії з економічної точки зору є значними витратами, які необхідно компенсувати або ж за рахунок прибутку підприємства, або шляхом підвищення рівня цін на вироблену продукцію, що й здійснюється на практиці. Незважаючи на досить великий період існування інституту соціальної відповідальності в Україні, переважно має неформальний характер, так як відсутня повноцінна законодавча база. Вітчизняна система регулювання даного процесу не відповідає ні міжнародній практиці, ні реальним запитам соціально-економічної політики як держави, так і підприємницького сектора. Цілком закономірним є використання міжнародних стандартів соціальної відповідальності, що узагальнюють досвід розвинених країн, оцінюють стан компаній в світі, але разом з тим, необхідно робити поправку на низьку конкурентоспроможність української економіки та уникати занадто жорстких вимог до бізнесу. В Україні, зазначає С. Король, «нормативні документи в сфері соціальної відповідальності бізнесу не створюють цілісну систему. Одним із завдань формування внутрішньої політики у сфері соціальної відповідальності бізнесу, яка повинна бути відображена в корпоративному кодексі, є набір пріоритетів, впорядкування і організація сукупності принципів і правил соціально відповідальної діяльності на основі зв'язків з усіма зацікавленими особами» [3, с. 94].

Висновки. Підсумовуючи вищесказане можна зробити наступні висновки. «Свідома» соціальна відповідальність бізнесу – це об'єднання зусиль підприємств, установ, організацій, держави та інших зацікавлених у сталому розвитку суспільних інститутів. Соціальна відповідальність бізнесу в Україні потребує прийняття відповідних нормативних, законодавчих та методично-інструктивних документів. Важливим чинником зацікавленості бізнесу у соціальній відповідальності з постійною, а не одноразовою участю є надання таким суб'єктам відповідних податкових пільг.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний експурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47
6. Гогуля О. П. Соціальна відповідальність бізнесу: монографія. Ніжин: Лисенко М. М., 2017.
7. Головінов В. Соціальна відповідальність бізнесу. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/88596/27-Golovinov.pdf?sequence=1>

ДУХОВНІ ЦІННОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ СВІТОВОЇ ПАНДЕМІЇ

Актуальність теми дослідження. Проблема формування духовних цінностей української молоді є досить актуальною в наш час на сучасному етапі розвитку нашої держави. Адже в період, коли в Україні відбувається такі швидкоплинні зміни активізується увага до проблеми особистості, формування її духовних цінностей. Саме вони виступають основним чинником у формуванні таких цінностей як милосердя, людяність і справедливість виражають індивідуальність та духовне життя суспільства в цілому. Проблеми дослідження духовних цінностей займалися такі науковці М. Вебер, Т. Томас, Н. Черниш, А. Ручка, О. Якуба та інші.

Мета дослідження. Соціально філософський аналіз сучасного стану духовної культури українського суспільства, основні цінності і пріоритети молоді в контексті світової пандемії.

Завдання дослідження. Зробити аналіз особливості духовного розвитку молоді в умовах світової пандемії.

Об'єкт дослідження. Духовна сфера сучасного українського суспільства.

Предмет дослідження. Особливості формування та розвитку духовних цінностей української молоді в умовах світової пандемії.

Виклад основного матеріалу. Цінності - це свого роду вид потреби, оскільки кожна людина хоче перебувати в комфортному стані і водночас прагне, щоб цей стан змінювався, розвивався впевненому напрямку та за певними принципами. Безпосередньо цінності в житті людини є основою для вибору життєвих орієнтирів. Вони формують потреби, інтереси та впливають на поведінку людей. Різні соціальні та вікові групи суттєво дуже сильно відрізняються за цими складовими. Значні розбіжності в цінностях дезінтегрують суспільство. Інтергенераційні зв'язки є важливою характеристикою соціуму. Не випадково у наукових розвідках багато уваги приділяють молоді. Від того наскільки молоде покоління патріотичне, національно свідоме, готове взяти на себе відповідальність за розвиток і збереження культурних та духовних здобутків української держави, активно і конструктивно приєднатися до суспільних процесів, наскільки ініціативно вона бере участь у процесі політичних і соціально-економічних перетвореннях важливою мірою залежить доля країни та її національні інтереси. Майбутнє нашого народу залежить від вмісту цінностей, які закладаються у світогляді і орієнтирі українського народу та від того, якою мірою духовність стає основою їх життя. Положеннями нової української виховної системи вищого навчального закладу, що розвивається разом із впровадженням Болонського процесу, є пріоритет не тільки загальнолюдських цінностей, формування планетарного мислення особистості формування духовної культури української молоді. Доволі багато досліджень свідчать про те, що сучасна молодь зорієнтована на матеріальні цінності, її сильно приваблюють гроші, заробітки, бізнес, участь в управлінських структурах. Поряд із цим спостерігається тенденція росту інтенсивних духовних пошуків орієнтації на істинні цінності, що проявляється у збільшенні інтересу до національної та світової культури, історії своєї сім'ї, народу [1]. Кардинальні зміни, які відбулися і відбуваються в сучасному українському суспільстві, поставили поряд денний проблему духовності, а відтак духовні цінності є невід'ємними від духовного поступу, морального самовдосконалення, віри [2]. Духовно-моральне виховання молоді - це велика відповідальність і джерело зміцнення нації. Духовно-моральний потенціал складають загальнолюдські та християнські цінності, моральні норми, які є регуляторами взаємовідносин у суспільстві. Звісно, людина не може жити тільки коштами духовних цінностей. Це певною мірою пов'язано із середовищем та виховання, в якому людина реалізується, суспільстві, в якому вона живе. Тепер, коли є можливості духовного зростання сучасної молоді, люди цього не потребують [3]. Молоді люди прагнуть утвердити себе в якості автономного суб'єкта індивідуальної життєдіяльності, і тому обирає власні пріоритети. Кожна особистість, з одного боку, успадковує духовне багатство попередніх поколінь, їхні традиції, а з іншого, проходить процес усвідомлення володіння цим духовним багатством та формування соціальної, етнічної самоідентифікації. Це безпосередньо відбувається під впливом культури, освіти, виховання, соціального середовища і самовиховання [1]. І хоч далеко не вся частина української молоді взагалі не бачить сенсу в духовності, духовний розвиток може відбуватися під внутрішнім контролем особистому попиту, який відсутній у традиційній системі освіти. Тобто рівень духовної культури молоді, її окремих видів безпосередньо позначається на інтенсивності і спрямованості соціальної активності. Етична, моральна, політична культура визначає ціннісні орієнтації молоді на ті чи інші сфери застосування своїх здібностей, рівень їх прагнень. Між ступенем засвоєння духовної культури і соціальною активністю існує діалектичний взаємозв'язок [4].

Висновки. На сьогодні ми є свідками того, як за декілька секунд людина отримує потік інформації, калейдоскоп вражень. Думки, що швидко виникають, так само зникають. Сучасна молодь не встигає до кінця все осмислити: їй бракує часу, спокою, терпіння, зосередженості. Вона не живе в гармонії з природою та навколишнім середовищем. Молодим людям складно вирішувати, що для них має більшу цінність. Як не прикро, але частина сучасної молоді має споживачку орієнтацію, а матеріальні цінності вважаються пріоритетними.

Список використаної літератури

1. Баранівський В. Ф. Ціннісні орієнтації студентської молоді та їх консолідації українського суспільства. Науковий вісник. Серія «Філософія». Харків: ХНПУ, 2014. №43. С. 39-52.
2. Бліхар М. П. Духовні цінності студентської молоді в сучасному суспільстві: автореф. дис. канд. соц. наук : 22.00.04. Львів, 2019. 23с.
3. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
4. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
5. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
6. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
7. Гончарук-Чолач Т. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47

ДУХОВНІ ЦІННОСТІ СУЧАСНОГО ПОКОЛІННЯ

Актуальність дослідження: зумовлена необхідністю осмислення загальної кризи молоді людини в сучасному світі. Одна із причин зацікавленості до обраної теми пов'язана з тим, що сучасне українське суспільство перебуває в ситуації максимального загострення цієї кризи. На жаль молоді люди навіть не помічають, що вони живуть тільки для себе, не віддають пошану старшому поколінню, не схиляють свої голови перед ними. Молодь, могла би збагатитися повчаннями старших людей, увібрати в себе інших, а робити все як вважає за потрібне. Якби молоді люди більше вислуховували роздуми старших людей, повчання свих батьків, дідусів і бабусів, то було би більше збагачене мудрістю і розважністю. У нашому світі вся історія завжди повторюється і помилки ми, на жаль, також повторюємо і не вчимося робити висновки, тому важливо зупинитися і зробити аналіз над своїм життям. Також важливо дізнатися історію свого «коріння» дослідити своє родове дерево. Кожна родина і кожна сім'я багата своїми звичаями, традиціями. Якщо ми будемо шанувати старше покоління, тоді майбутнє покоління буде шанувати нас. Також важливою запорукою нашої держави є доброта серця кожного громадянина. Якби сильні допомагали слабшим, багаті - бідним, здорові - хворим і беззахисним, то держава була би міцна, об'єднана любов'ю.

Проблему духовних цінностей досліджували такі науковці: В. Андрушенко, В. Алашенко, В. Кремінь, В. Луговий, М. Степко, М. Дубина, П. Кононенко, І.Надольний, М. Лукашевич, Л. Губерський, І. Прокопенко, С. Драч, В. Рябченко та інші.

Мета дослідження: виявлення якісних, ціннісних змін і у з'ясуванні питання впливу духовних, зокрема моральних цінностей нерозв'язання проблеми кризи, ідентичності в українському суспільстві.

Завдання дослідження: проаналізувати основні духовні цінності в українському суспільстві та визначити їхній вплив та вплив процесу на людську спільність.

Об'єкт дослідження: духовні цінності молоді як сучасна проблема людства.

Предмет дослідження: особливості та специфіка духовних цінностей молодих людей та розвиток особистостей.

Виклад основного матеріалу. Все більше вчених визнають, що духовні цінності суспільства, які становлять фундамент первинних сенсів суспільного буття, з найвищим рівнем регуляції соціальних процесів, вони формують усталену систему суспільних відносин змінюють соціум, саме тому в даний час багато діячів науки, культури, релігії одним словом з найважливіших шляхів виходу з цього небезпечного стану бачать у розвитку духовної свідомості, в залученні до духовних засад людства, в злитті їх з науковими знаннями для встановлення між ними гармонійної єдності [5, с. 320]. Духовні цінності - душа народу, його образ, з яким він постає перед світом. У них акумульовані його характер та ідеали, збережені і примножені впродовж історичного розвитку національні традиції. У ціннісних пріоритетах закодовані минуле народу, особливо стійого менталітету, перипетії історичного розвитку. Тому шлях до пізнання народу лежить через реконструкцію його духовних цінностей. Потреба звернення до свого ціннісного багатства завжди з'являється в часи, коли народ встає з колін, виходить на дорогу національної незалежності, будує нове життя, знаходячи в ціннісних пріоритетах орієнтири на теперішнє і майбутнє. Саме такі часи переживає український народ, і звернення до його духовних цінностей впливає із завдань розвитку національної державності, побудови цивілізованого суспільства, національного й духовного відродження України. Вирішення цих завдань неможливе без опори на сформовані впродовж століть ціннісні пріоритети нашого народу, завдяки яким він зберіг свою ідентичність, зміг протистояти політиці денационалізації в умовах чужоземного поневолення і розвинути свою національну культуру - одну з найдревніших в Європі, зайняти гідне місце у світовій співдружності народів. Врахування їх у державотворчій, культурно-освітній, педагогічній та інших сферах діяльності дозволить ефективніше скористатися досвідом минулого, врахувати його уроки, уникнути помилок при визначенні пріоритетності орієнтирів на значущі проблеми проблеми сьогодення. Водночас інтерес до духовних цінностей зумовлений також завданнями подолання перекосів у ціннісних орієнтаціях частини населення, зокрема молоді, явищ бездуховності, породжених економічною кризою, переходом до ринкових відносин, процесами приватизації тощо. Серед базових цінностей за об'єкт дослідження взято національну державність, християнську віру і рідну мову. Вибір даних ціннісних пріоритетів продиктований їх роллю в національному та духовному відродженні України. Розкривається роль християнських цінностей в духовному житті українського народу, їх значення в національному відродженні. Мова як один з основних атрибутів нації розглядається не тільки як національна цінність, але й як засіб національного самоусвідомлення, чинник етноінтеграції. Таке тлумачення мови виступає методологічною основою мовної політики держави на сучасному етапі. У монографії на основі історико-філософського, культурологічного та етнопсихологічного вивчення духовної спадщини українського народу здійснено реконструкцію його цінностей, соціокультурних чинників їх формування, форм прояву в історичному розвитку суспільства. Обґрунтовано пріоритетність у системі цінностей національної державності, мови, християнської моралі. Висвітлюється динаміка ціннісних орієнтацій в умовах трансформації українського суспільства. Проблема формування духовних цінностей студентської молоді є досить актуальною в наш час. сьогодні молоді виступає активною силою політичних змін і залежно від того, які цінності вона вносить у цізнє, яку культуру впроваджує, багато в чому буде залежати

майбутнє суспільства його культура, напрям трансформації. Суспільство зацікавлене в тому, щоб цінності і культура були демократичними. Їх формування - завдання актуальне і таке, що потребує нагальної уваги. Поняття «духовність», «духовний» сьогодні вживають на кожному кроці гуманітарні науки. Виховна діяльність спрямовані на формування «духовного розвитку особистості», публіцистика закликає до формування «духовних основ» життя і суспільства, зростання національної самосвідомості, взаємозв'язок освіти і церкви прискорив процес відродження духовності в її релігійно-конфесійному розумінні [4, с. 111]. Розбудова української державності, проведення реформ, побудова громадянського суспільства неможливі без розвитку української духовності. Протягом років незалежності нашої країни основним завданням державного управління був розвиток економіки, тому вирішення проблем у духовній сфері суспільства відбувалося за залишковим принципом. Відсутність чіткої програми духовного відродження українського суспільства гальмувало втілення будь-яких реформ увсіх сферах суспільного життя. Пріоритетною сферою у духовності і культурному розвитку суспільства була і залишається освіта. Тому головне завдання сучасної освіти-це розвиток духовної культури особистості, що в підсумку стає основою формування і становлення особистості Сучасна молодь рухається вперед, вона пробивається, відкриває для себе щось нове, шукає свій шлях, доки людина буде діяти, вонабуде жити і розвиватися. Пізнаючи себе, ми пізнаємо усю расу навколишнього світу разом із його загадами і таємницями, але духовне відродження неможливе без змін у всіх сферах життя: в економіці культури і усвідомленості людини, і сучасна молодь все ще намагається унести корективи у цій структурі. Правильні рішення можуть стати величезним досягненням у духовному розвитку людства в цілому, такому, як не молоді треба дати шанс створити майбутнє для себе і для наступних поколінь! Не варто чекати на дива-наше майбутнє у наших руках, тому треба вирішати, розвиватися і змінювати світ у кращий бік, а починати, насамперед, треба із себе. Становлення духовності-це вища мета кожної особистості адже в міцному ґрунті духовності зростає і особистість людини, а значить і суспільство у цілому. Тому духовний розвиток молоді-дуже важливе питання цілого світу. Кожне нове покоління йде у життя зі своїми пріоритетами, кожна молода людина прагне утвердити себе як в якості автономного суб'єкта суспільної та індивідуальної діяльності, а тому вибирає власні пріоритети, які не рідко різняться від провідних в даному суспільстві. Кожна молода людина, з одного боку, успадковує духовне багатство попередніх поколінь, їхні традиції, вірувань, звичаї, мову, культуру, а з іншого боку проходить процес усвідомлення володіння своїм духовним багатством та формування соціальної, етнічної самоіндетифікації. Сучасна молодь перебуває в екстремальних умовах: зміни соціально-економічному складі супроводжуються світовими кризами-ціннісної свідомості, кризові духовності, кризою духовності, економічною кризою. Молоді доводиться самій вирішувати, що цінніше-збагачення себе духовно чи набуття високої кваліфікації, що забезпечує можливість адаптуватись до нових умов; заперечення колишніх моральних норм чи гнучкість, пристосування до нової дійсності; повна свобода між особистісних, міжстатевих взаємин відносин чи сім'я і діти як запорака успішного існування.

Висновки. Вивчаючи аспекти, перспективи, проблеми духовного світу сучасної української молоді, можна сказати, що нерозв'язаних питань не буває. Так, проблема духовно-морального виховання є, але є і шляхи її вирішення. При цілеспрямованій і скординованій роботі все буде добре, адже духовне життя народу, його майбутнє в першу чергу залежить від рівня духовності, утвердженої в молоді, яка тепер навчається, а завтра прийде молодими фахівцями на роботу. Від того, наскільки молоде покоління національно свідоме, патріотичне, готове взяти на себе відповідальність за розвиток і збереження духовності та культурних здобутків української держави, значною мірою залежить доля країни, її національні інтереси. Саме в цей не легкий час пандемії, ми маємо чудову можливість спілкуватися в родинному колі, переосмислити свої цінності, які ми жили, і чому ми жили? Адже, якщо молоде покоління буде знати для чого жити, то воно буде знати як жити. Наша Україна переживає доволі не легкий час, коли тривожать думки не лише про COVID-19, а й про війну, за тих хто нас оберігає і гине. Це час коли потрібно набратися сили, підтримувати один одного, молитися за тих, хто нас захищає на передовій, не говорити і не писати коментарів, які викликають негатив і безнадію.

Список використаних джерел

1. Гурська Л.І. Релігієзнавство: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ: ЦУЛ, 2016. 172 с.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
5. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
6. Гончарук-Чолач Т. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47
7. Миротворення в умовах гібридної війни в Україні. К., 2019. 172 с.
8. Сучасне суспільство: філософсько-правове дослідження актуальних проблем: монографія. Харків: Право, 2016. 488 с.
9. Целякова О. М. Баранівський В. Ф. Духовність і ціннісні орієнтації студентської молоді України в трансформаційному суспільстві. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. №7. 2015. С. 222-233

МАЙБУТНЄ ЛЮДСТВА В КОНТЕКСТІ СВІТОВОЇ ПАНДЕМІЇ

Актуальність дослідження. Все життя людство бореться з різноманітними хворобами. Про коронавірус згадувалося і ще кілька десятків років тому. Але зараз його передача поширення значно небезпечніша. Тому це і є одна з проблем людства. Пандемія COVID-19 спричинила зміни, що змусили говорити про світ «до» і «після» – це як теракт проти людства, який приніс багато змін на всіх рівнях життя. Особливо це торкнулося економіки. А вже з початком пандемії світ усамітнівся на невизначений термін. Людство накрила паніка і безвихідь. Більшість підприємств припинили свою роботу, безробіття і матеріальна скрута взяли над усіма «верх». Але слід зазначити, що політика також відіграє значну роль у розвитку цієї масштабної пандемії. Це в свою чергу виживання сильнішого у суспільстві.

Мета дослідження: розкриття поняття біополітики і дослідження різних механізмів влади, які існують в центрі суспільства країн. Розкрити всі позитивні і негативні сторони цього вірусу.

Завдання дослідження: розкрити проблему пандемії як життя «до» та «після». Вихід людства з економічної кризи.

Об'єкт дослідження: проблеми людства у умовах пандемії.

Предмет дослідження: філософські та соціальні ознаки пандемії в умовах сучасності.

Виклад основного матеріалу. Березень 2020 року людство живе своїм буденним життям, своїми радощами, клопотами. Ніхто навіть не задумується, що незабаром кожен з нас буде в'язнем своєї домівки. Світ сколихнула страшна звістка про вірус, який шириться із шаленою швидкістю і забирає людські життя. Пандемія COVID-19 є однією з найбільших проблем сучасності. Хвороба проходить важко і, більш того, має наслідком летальні випадки. Заради запобігання поширенню хвороби влади країн всього світу були змушені вжити заходів, серед яких закриття кордонів і введення карантину в межах країн. У відповідь на пандемію COVID-19 відбулись суттєві зміни у життєдіяльності багатьох держав світу, у тому числі і в Україні. Так, було запроваджено надзвичайний стан в цілому в країнах або в окремих регіонах чи сферах; майже у всіх країнах запроваджено санітарно-епідеміологічні заходи (карантинні зони, перевірка температури, скасування масових заходів, закриття навчальних та культурно-розважальних закладів); встановлено обмеження виїзду/в'їзду до країн та пересування всередині країн; посилено роль державного управління в надзвичайних умовах; встановлені обмеження трудової діяльності; введені нові дистанційні форми праці та освіти. Такі безпрецедентні кроки спричинили уповільнення економічного розвитку у країнах світу, у т.ч. ЄС. У зв'язку із ситуацією, що склалася, нагальною стала проблема обмеження прав людей, зокрема конституційних, заради забезпечення їх безпеки. Очевидно, що обмеження прав людини на пересування, яке є одним із обов'язкових положень карантину, суперечить доктрині про права людини. Окрім цього, подібне обмеження, спонукає людей більше часу проводити в електронному форматі. Отримання та поширення інформації, покупки, робота, навчання, зустрічі з друзями та безліч інших справ, які ми зазвичай здійснювали без прямої залежності від мережі Інтернет, зараз повністю перейшли в режим онлайн [1]. Отже, світ опинився в незвичній ситуації, до якої не був готовий. Жодна із країн не могла передбачити розвиток подій, що відбувається зараз, як в сфері прав людини в реальному, так і онлайн життя. Це в свою чергу поставило перед світовою спільнотою завдання щодо розроблення ефективного механізму протидії виникнення таким ситуаціям та плану дій у разі її настання. Особливо варто звернути увагу на розвиток інформаційного суспільства та усіх елементів його прояву, адже, саме забезпечення ефективності механізмів та безпеки у цій сфері є першочерговим у сучасних умовах. Методологічний потенціал концепції вірусної сучасності сприяє філософському осмисленню пандемії COVID-19, зводячи разом складні теми нахпалт біополітики, постлюдства, карантину, постправди. Зазначена проблематика тісно зв'язана з суперечливим співвідношенням права на інформацію та права на висловлювання. Ми солідарні з думкою, що «право на інформацію поглинається свободою слова..., а передбачає передусім право на об'єктивну інформацію про те, що відбувається в суспільному житті, тоді як свобода слова націлена на вільну циркуляцію оціночної інформації, думок та позицій окремих суб'єктів». Однак, як показали факти, тема COVID-19 часто поміщалась у ландшафт постправди і використовувалась політиками з метою зміцнення влади [2]. Складна епідеміологічна ситуація в усьому світі не тільки позначається на фізичному або психічному стані людини, перетворюючи здорового на хворого, а й спричиняє глобальні зміни, що неухильно трансформуються в нові соціальні стандарти. Так, у практиці соціального буття міцно закріпились носіння масок, дотримання соціальної дистанції, дезінфекція рук, збільшення частки праці та навчання онлайн.

Висновки. Для подолання наслідків пандемії COVID-19 в постпандемічний період та запобігання поширення кризового стану, всім потрібно максимально швидко адаптуватися до нових викликів в умовах світової пандемії; інтенсивно працювати над цифровими стратегіями, щоб адаптуватися до нових форм споживання та інших наслідків пандемії; присутність у цифровому форматі і брендинг допоможуть у боротьбі за нові проєкти, контракти, партнерські відносини і можливості; перевести певні процеси бізнесу в он-лайн режим; зробити переоцінку фінансування; тимчасово переорієнтувати бізнес; розробити нову стратегію розвитку, враховуючи поточну ситуацію; зосередитися на тій галузі, яка є найприбутковіша для малого підприємництва [3]. Постпандемічний період повинен стати дієвим поштовхом для розвитку нового життя, навіть за кризових умов, в силу дієвої підтримки на загальнодержавному рівні.

Список використаних джерел

1. Власенко Ф. П. Особистість в параметрах цінностей інформаційного суспільства. Синергетика і творчість: монографія Київ: Інститут обдарованої дитини, 2014.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
5. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
6. Гончарук-Чолач Т. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47
7. Шрамко Ю. Аналітики оцінили економічні наслідки коронавірусу COVID-19 в усьому світі. URL: <https://www.unn.com.ua/uk/news/1853021-analitiki-otsinili-ekonomichni-naslidkikoronavirusu-covid-19-v-usomu-sviti>

ПРОБЛЕМА СПІВВІДНОШЕННЯ ФІЛОСОФІЇ ТА МІФОЛОГІЇ

Постановка проблеми. Міфологічна складова є первинною складовою для зародження людського мислення. Античній людині також притаманне міфологічне мислення, яке часто використовується сучасною людиною у повсякденному житті. В міф закладені таємниці та явища, вивчення яких може бути складним або неможливим. На розповсюдження міфу впливає багато факторів, зокрема особливості світовідчуття та таємниці свідомості, всі ці фактори перебувають у залежності з філософським мисленням людини.

Мета дослідження. Проаналізувати проблему співвідношення філософії та міфології. Для досягнення мети ставимо такі завдання:

- проаналізувати зв'язок між філософією та міфологією;
- вияснити проблему співвідношення філософії та міфології.

Виклад матеріалу. Людині з ранніх часів доводилося осмислювати навколишній світ. Протягом усього свого існування людина намагається знайти себе в навколишньому світі, пізнати сенс життя, розібратися в тому, що представляє для нього яку-небудь цінність, досліджувати навколишній світ, виявити причини його виникнення і багато інше. Система узагальнених поглядів на світ у цілому, на місце в ньому людини, на ставлення людини до навколишнього його дійсності, розуміння й оцінка людиною сенсу свого життя і діяльності, обумовлені цими поглядами основні життєві позиції людини, її переконання, ідеали, принципи пізнання і діяльності, ціннісні орієнтації (наукові, філософські, соціально-політичні, правові, моральні, релігійні та естетичні) складають світогляд. Необхідно розрізнити світогляд людини і світогляд соціальної групи, суспільного класу і суспільства в цілому. Світогляд людини залежить не тільки від об'єктивних чинників, під впливом яких формується особистість (умов життя, національної приналежності і так далі), але і від її суб'єктивних особливостей, у тому числі емоційно-психічного складу. Історично першими формами світогляду були міф і релігія, які передували філософії та науці. Міфологічний світогляд - формується на ранніх стадіях розвитку суспільства і являє собою першу спробу людини пояснити походження і устрій світу, поява на землі людей і тварин, причини стихійних явищ природи, визначити своє місце в навколишньому світі. Філософія ж дає не стільки знання про світ, скільки систему орієнтирів, цілей, виробляє певне ставлення до світу, до людини, до життя. Автор спробує розкрити значення міфології та філософії для людини як історично сформованих форм світогляду, моменти їхнього зіткнення. Без знання міфів, дослідження джерел філософської думки неможливо зрозуміти шляхи розвитку людства, оцінити культурну спадщину світу, радість життя, осмислити необхідність прогресу. Щоб чогось досягти в житті, людині необхідно постійно вдосконалюватися, культурно розвиватися. У людини, що вивчає праці філософів, формується більш чітке уявлення про те, до чого варто прагнути в житті, як знайти своє місце в навколишньому світі. Без знання міфів неможливо зрозуміти сюжети багатьох картин і опер, образного ладу поетичних шедеврів. Поняття «міф» походить від грецького слова *mythos*, що означає розповідь, сказання. Міф - це впорядкована, певним чином систематизована світогляд, передавальне уявлення різних народів про походження світу, про явища природи, про фантастичних істот, про справи богів і героїв. Міф також можна визначити як специфічна мова, за допомогою якого людина з найдавніших часів описував світ, узагальнюючи, інтерпретуючи, класифікуючи і приводячи в певну систему свої розрізнені все наростаючі знання. У міфі спочатку об'єдналися зачатки знань, релігійних вірувань, різних елементів духовної культури, мистецтва, соціального життя і, таким чином, світогляду первісних людей була задана деяка впорядкованість, а їх погляди на світ склалися в певну систему. Найважливішими формами цієї систематизації є: епос, казки, легенди, перекази, за допомогою яких і передаються міфи. Тим самим, забезпечуються також і закріплення в наступних поколіннях накопичених знань і досвіду. Однак міфологічний світогляд виражалася не тільки в оповіданнях, але і в діях: обрядах, танцях і т.п. Головну роль у міфі відіграє традиція, авторитетне слово, виходить із уст батька, вождя, старійшини. Ставлення ж до такого оповідання ґрунтується на вірі, на безпосередньому, емоційному сприйнятті дійсності. Міфологічний світогляд являє собою цілісне розуміння, в якому немає місця сумніву. Порівняльно-історичне вивчення широкого кола міфів дозволило встановити, що в міфах різних народів - при надзвичайному їх різноманітті - цілий ряд основних тем і мотивів повторюється. До числа найдавніших міфів належать, ймовірно, міфи про тварин. Самі елементарні з них представляють лише найвніше пояснення окремих ознак тварин. Глибоко архаїчні міфи про походження тварин від людей або міфологічні уявлення про те, що люди були колись тваринами, міфи про перетворення людей на тварин і в рослини відомі чи не всім народам земної кулі. Широко відомі давньогрецькі міфи про гіацинті, нарцис, кипарисі, лавровому дереві (дівчина - німфа Дафна), про павука Арахне та інші. Особливу і дуже важливе місце займають міфи про походження і введення тих чи інших благ: добування вогню, винаходи ремесл, землеробства, а також встановленні серед людей шлюбних правил, звичаїв та обрядів. Їх введення зазвичай приписується культурним героям. Поняття «філософія» походить від грецького «*phileo*» - люблю і «*sofia*» - мудрість, так що спочатку сенс даного терміну можна витлумачити як любов до мудрості. Вперше це слово вжив в VI столітті до нашої ери знаменитий давньогрецький мислитель Піфагор, бажаючи провести принципову відмінність між тим знанням, яке в готовому вигляді (за допомогою міфів, переказів, традицій) передавалося з покоління в покоління, і тим, яке можна отримати самому, спираючись на власний розум, шляхом

міркувань і критичного осмислення дійсності. Спочатку, і Піфагор, і інші філософи давнини вкладали в поняття «філософія» інший зміст, на відміну від того, який закріпився за нею в більш пізні часи і по суті зводився до того, що філософія - « цариця всіх наук ». Вони не вважали себе мудрецами і не претендували на володіння мудрістю, бо істинна мудрість, як було прийнято тоді думати, полягала в міфах, релігії, переказах, що йдуть здавна, від предків, з віків. А носіями мудрості, століттями перевірених знань, істин в останній інстанції вважалися віщуни, жерці, старійшини - визнані і незаперечні авторитети, «істинні мудреці», слова яких не підлягали сумніву і, безумовно, приймалися на віру. Філософові ж належало бути шукачем, любителем мудрості, прагнути до неї, спираючись не на авторитети, а на власний розум, використовуючи знання та досвід, здобуті, в тому числі і іншими творчим шляхом. Філософія виникає як спосіб раціонального пізнання світу. Філософія - це рефлексивний самоаналіз принципів справедливого і щасливого життя, говорить Сократ. Філософія - це дослідження Всесвіту, її походження, елементів і законів, кажуть древні космологи і їх сучасні послідовники. Філософія - це пошук розумних принципів, які об'єднують Всесвіт і людське життя в єдине ціле, сказали стоїки і багато інших. Філософія - це критика і аналіз такої здатності мислення, як пізнання, кажуть епістемологи XVII - XVIII століть. Філософія - це концептуальна хвороба, від якої ми повинні вилікується, говорить Вітгенштейн. Може здатися, що неможливо уявити собі п'яти настільки несхожих одна на іншу концепцій філософії. Однак при більш уважному розгляді ми бачимо, що всі вони мають щось спільне. Всі вони кажуть, що філософія - це щось, про що ти думаєш, а не те, що ти робиш з чимось. Філософи завжди мрійники, навіть якщо вони не вважають, що все життя - мрія. Філософія - це не тільки форма світогляду тієї чи іншої людини, а й форма суспільної свідомості, духовна діяльність, у якій відбиваються загальні принципи буття і пізнання людей, їхнє ставлення до світу, розкриваються і формулюються найбільш загальні закони природи, суспільства і мислення. Тобто - це узагальнена система поглядів на світ і місце в ньому людини. А. Ф. Лосєв у роботі «Діалектика міфу» пише, що «наука не народжується з міфу, але наука не існує без міфу, наука завжди міфологічна». Таким чином, це дає нам право стверджувати, що міфологія і філософія тісно пов'язані між собою. Поговоримо про міфологію і філософію як про світогляді стародавньої людини та світогляді сучасної людини. Міфи для стародавньої людини така ж реальність як наукові теорії для людини сучасної. Для міфу характерна заміна причинно-наслідкових зв'язків прецедентом, - походження предмета видається за його сутність. Науковому принципу пояснення протиставляється в міфології «початок» в часі. Пояснити пристрій речі - це, значить, розповісти, як вона робилася, описати навколишній світ - означати розповісти про його походження. Міф не пояснює, він розповідає про те, що було, як щось сталося. Відомо, що більшість міфів носили етіологічний характер, тобто, розповідали про походження різних предметів, ремесел і звичаїв, в тому числі, про походження світу і людини. Але розповідь не є пояснення причинних зв'язків, а просто «картинка» того, що було. Філософія народжується в ситуації «незнання». Вона покликана вирішити - «теоретично» і «практично» - реальні проблеми. Це, насамперед, проблема пошуку «істинного знання», знання того, що є найголовнішим у світі, що всім керує, спрямовує всі світові процеси, в тому числі і людське життя. Міфологія знала відповідь на ці питання: всім управляють боги і доля, життя людини в руках богів. Філософія руйнує міфологічну картину світу, міфологічне уявлення про світ і людину. Якщо в міфології акцент робиться на відповіді, в ньому укладений весь сенс пізнання, то у філософії головний інтерес представляє питання, в якому, якщо він правильно і добре сформульований, згодом відбивається істота проблеми. Питання є найважливішим стимулом пізнання, тримає людину в творчій напрузі, направляє на пошук до тих пір, поки він не буде «закритий», тобто поки на нього не буде отриманий задовільний відповідь з набуттям впевненості в досягненні істини. При цьому саме питання, постановка проблеми, цінуються не менше, а то й більше, ніж відповідь. Філософський світогляд успадкувало від міфології її світоглядний характер, всю сукупність питань про походження світу, його будову, місце людини у світі і т.д., але на відміну від міфології, яка характеризується чуттєво-образним ставленням до дійсності і містить художні та культурні елементи, цей тип світогляду, являє собою логічно впорядковану систему знань, характеризується прагненням теоретично обґрунтувати свої положення та принципи. Це не означає, однак, що філософії взагалі не властиво художньо-образне мислення. Поетична фантазія яскраво виражена в античній філософії, тісно пов'язаною з міфологічним світоглядом на світ. Але і в більш пізніх філософських вченнях строгість думки, логіка доказів нерідко поєднувалися з яскравими художніми образами, алегоріями, порівняннями, переосмисленням міфологічних і релігійних сюжетів. Філософія існує і розвивається не тільки у вигляді спеціального філософських творів, а й у зовсім не схожою на науку формі, наприклад у вигляді творінь письменників, коли вони через художні образи, через тканину мистецтва висловлюють часом геніальні власне філософські погляди. Деякі особливості міфологічного мислення зберігаються в масовій свідомості поруч з елементами справді філософського та наукового знання, поряд з використанням суворой наукової логіки.

Висновки. Міфологія безсмертна, нею сповнена поезія, вона зачаровує дитячу уяву, захоплює розум і почуття людей різного віку, сприяє розвитку уяви, що сприятливо впливає на розвиток творчих можливостей у всіх сферах його діяльності. Міфологія (як сукупність міфів) тісно пов'язана з світоглядом не тільки давніх людей. І сьогодні міфи, що живуть в повсякденній свідомості, зримо чи завуальовано присутні в релігії, філософії, політиці, мистецтві, залишаються складовою частиною світогляду будь-якої людини, граючи активну роль у житті й творчості людей. Міфологічна культура, витіснена в більш пізній період філософією, конкретними науками і творіннями мистецтва, зберігає свою значимість на всьому протязі всесвітньої історії до теперішнього часу. Скажімо також про філософію. Філософія народжується і живе як самосвідомість людини, самосвідомість культури в цілому, як пізнання людиною самої себе, пошук сенсу, справжніх цілей людського існування. Основа філософського пізнання - незадоволеність існуючої життям. Філософія народжується з незадоволеності тим, що є, незадоволеності існуючим буттям. Вона намагається зрозуміти, як має бути, як змінити існуюче, зробити його більш досконалим. Філософія намагається зрозуміти, як людина пізнає

навколишній світ, як досягти істинного знання, які методи для цього необхідно використовувати, як розрізнити істину і брехню. Також філософія, осмислюючи людську діяльність, намагається зрозуміти, що таке людина, яке місце він займає в світі, які цілі і сенс його існування. Вона не просто аналізує існуючий стан свідомості, звичаї, мотиви діяльності, прагнення, цінності, способи поведінки, вона їх оцінює, визначає, що таке справжні цінності, які дії кращі.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47

НАУКА І ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА

Актуальність дослідження. Постановка та актуальність проблеми пов'язана з тим, що людство вступило в третє тисячоліття свого розвитку, епоху науково-технічної революції, що посилює антропогенний вплив на природу та породило нові проблеми й виклики, загостило увагу до традиційних глобальних проблем. Впровадження у виробництво найновіших досягнень науки і техніки, поява нових технологій призвели, до глибоких якісних змін у житті суспільства. Відбувається вдосконалення технологій і зростання виробництва, що сприяють повному задоволенню потреб людей, раціональному користуванню природними ресурсами, збільшенню виробництва продуктів харчування, але в той же час забруднюється природне середовище, знищуються ліси, посилюється ерозія ґрунтів, випадають кислотні дощі, зменшується озоновий шар навколо землі, погіршується стан здоров'я людей тощо

Мета дослідження: проаналізувати сутність глобальних проблем людства, а також визначити, яке місце посідає наука у їх вирішенні чи загостренні на конкретних прикладах.

Завданнями дослідження: є розглянути причини виникнення глобальних проблем сучасності; дослідити сутність глобальних проблем; розглянути класифікацію глобальних проблем; - запропонувати шляхи вирішення глобальних проблем сучасності.

Об'єктом дослідження: є пояснення процесу феномену глобальних проблем сучасності.

Предмет дослідження: є сучасні глобальні проблеми людства.

Виклад основного матеріалу. Потужний та динамічний розвиток людства на сучасному етапі сформував принципово новий рівень відносин, які набули всеохопного характеру та втягнули у свою площину майже всі країни світу, досягнувши такого рівня, коли можна говорити про їх глобальність. Глобалізація породжує чимало соціально філософських проблем. Насамперед проблема впливу глобалізації на соціокультурний розвиток незахідних товариств, проблема співвідношення глобалізації та модернізації, вивіщення чи приниження індивідуальних здібностей та якостей людини, із стрімким ростом глобалізації пов'язана проблема нівелювання сімейних цінностей. Ці та ряд інших проблем є свідченням того, що в процесі глобалізації змінюються самі основи соціального буття та значення цих змін ще тільки починає осмислюватися наукою і громадськістю. Глобалізація впливає на характер і спрямованість історичного процесу, долі народів і політику держав [1, с. 96-97]. Протягом останніх десятиліть у світі виникло та загостилося певне коло проблем, що стосуються інтересів та долі всього людства. Розв'язання даних проблем не підсилює жодній з країн світу зокрема. Необхідні скоординовані зусилля всієї спільності землян, адже під загрозою їх подальша доля. Подібні проблеми дістали назву глобальних (від лат. «globus» - куля, фр. «global» - всеохоплюючий, загальний). Причини виникнення глобальних проблем різноманітні. Їх можна поділити на три групи: 1) причини природного і демографічного характеру; 2) негативні наслідки господарської діяльності людей; 3) побічні наслідки розвитку науки і техніки. Існують певні ознаки, що дають змогу визначити проблему глобальною. Впровадження у виробництво найновіших досягнень науки і техніки, поява нових технологій призвели, до глибоких якісних змін у житті суспільства. Відбувається вдосконалення технологій і зростання виробництва, що сприяють повному задоволенню потреб людей, раціональному користуванню природними ресурсами, збільшенню виробництва продуктів харчування, але в той же час забруднюється природне середовище, знищуються ліси, посилюється ерозія ґрунтів, випадають кислотні дощі, зменшується озоновий шар навколо землі, погіршується стан здоров'я людей тощо [2]. Зараз ми можемо говорити про загальну планетарну кризу, де глобалізація, вестернізація, розвиток являють собою три живильні елементи однієї й тієї динаміки, яка породжує численні взаємопов'язані, переплетені між собою кризи, такі, зокрема, як політичні, економічні, соціальні кризи, котрі самі збуджують кризу глобалізації, кризу вестернізації, кризу розвитку. Гігантська планетарна криза людства, яке ніяк не може прийти до людяності. Корабель Земля рухається силою чотирьох некерованих двигунів: науки, техніки, економіки, вигоди і кожен з них живиться невтолимою жагою – жагою знання (наука), жагою могутності (техніка), жагою володіння, жагою багатств. Їхні наслідки мають амбівалентний характер. Наука, звичайно, дала змогу з'ясувати багато речей і стимулювала благотворне використання своїх відкриттів, але вона створила зброю масового знищення, зокрема ядерну, і, невідомі досі, можливості маніпулювання людськими генами та мозком. Техніка - амбівалентна за своєю природою - підкорила природну енергію і, разом з цим, людей [3].

Висновки. Людство, як самоорганізована жива маса, значною мірою методом проб і помилок, часом занадто великою ціною із змінним успіхом, але все таки шукає вихід з кризових ситуацій, бореться за своє існування, прагне до кращого майбутнього. При цьому глобальні проблеми не залишають людству ніякого вибору, як, долаючи розбіжності і суперечності, йти до своєї єдності, зберігаючи самобутність культури, вікових традицій окремих націй і народів.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47

БУДДИСТСЬКА ЕКОНОМІКА: ВИБІР МІЖ МАТЕРІАЛЬНОЮ ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЮ ТА ТРАДИЦІЙНОЮ ДУХОВНІСТЮ

Актуальність дослідження. У сучасному світі перед людиною постає складний вибір, що ж обрати матеріальне чи духовне. Звичайно як і перше так і друге потрібне для повноцінного існування, проте як же ж правильно їх поєднати, у цьому запитанні нам допоможе буддистська економіка.

Мета дослідження. Дослідити проблему вибору між матеріальною забезпеченістю та духовністю, зрозуміти основи буддистської економіки.

Виклад основного матеріалу. Тему буддистської економіки досліджували різні науковці, філософи, проте, на мою думку, найбільш обширно та зрозуміло це виклав Е.Ф. Шумахеру своїй праці «Мале прекрасне: економіка, у якій люди мають значення». У сучасному світі є одна складна проблема – формування духовних цінностей. На мою думку, кожна держава має бути зацікавлена у забезпеченні всіх умов для правильного духовного життя їхніх громадян. Адже духовна культура розвиває свідомість особистості дає змогу досягнути більше істин. Духовність дарує людині енергію, наснагу, здатність усвідомлення себе індивідуальною частинкою цього світу. Проте жорстокі умови сучасного світу зазвичай не дають змогу людині розкрити себе повністю. Часто ми витрачаємо більшу частину свого дорогоцінного життя на матеріальне забезпечення, і це перетворюється на гонку, яка затягує все більш і більшую колообіг негативних емоцій і за цим всім ми забуваємо про свою духовність. Для вирішення цієї проблеми у буддизмі виникли свої погляди, правила та настанови для правильного ведення економіки.

Буддизм - одна зі світових релігій, яка бере свій початок в Індії та поширена переважно на теренах Азії. Головною проблемою є аспекти людського життя. Для більшості прихильників буддизму характерною є любов до світу, природи та людей. Для них самовдосконалення особистості є шляхом до нірвани. Така позиція та віра заснована на релігійній свідомості. Сучасні науковці, що досліджують цю тему встановили зв'язок між економікою та буддистськими принципами. Прихильники цієї віри виступають проти матеріальних бажань та розкоші. Вони вважають це марною тратою свого життя. Дотримуючись буддистських принципів, людина відмовляється від непотрібних їй речей, ставить пріоритети для себе, займається просвітлення через медитації, таким чином очищуючи своє життя та простір від непотребу. Буддизм відрізняється від інших релігій своїм обмеженим ставленням до матеріальних речей, вважаючи, що збагачення веде за собою жадобу.

Буддистська економіка значно відрізняється від сучасного світу, з притаманною йому цінністю матеріалізму. Буддизм вбачає суть цивілізації в очищенні людських характерів, які формуються в процесі праці. Водночас, буддизм не критикує матеріальні блага, а вважає, що розумним буде поєднання з ними. Багатство можна схарактеризувати як стан невизначеності людини, нестатку в чомусь, хаосу. Буддизм навчає не цінувати матеріальність, а надавати більшого значення духовності, реалізації та розвитку себе, як індивіда чи члена громади. При такій позиції, життя набуває іншого сенсу. Людина, яка цінує те, що є в її володінні, а не женеться за бб4 багатством, є набагато щасливішою. Адже відомо, що шлях до звільнення від страждань лежить саме через уникнення бажань. У той час, як матеріалістів цікавлять блага, то для буддиста головним є звільнення. Але слід пам'ятати, що буддизм не відкидає матеріальне забезпечення повністю. Шлях до звільнення ускладнює не забезпеченість, а відданість їй, не насолода приємними речами, а одержимість ними. Таким чином, основними поняттями буддистської економіки можна визначити простоту. Буддистська економіка ґрунтується на простоті й відсутності будь-якого примусу. Для європейського бізнесмена буддистський спосіб життя здається чудом через дивовижну раціональність його моделі: винятково малі витрати і задовільні результати. Головним для буддизму є не вибір між економічним зростанням і традиційною стагнацією бізнесу, а вибір своєрідного «середнього шляху», «промислової економіки» між матеріальною забезпеченістю та традиційною духовністю. В основі буддистської економіки, як і в основі промислової, спрощеної технології, лежить виробництво товарів з місцевих матеріалів і для місцевого споживання. Безрозсудна експлуатація природних багатств, вважають буддисти, є актом насильства над природою, яке веде до насильства над людьми, тобто буддистська економіка максимально екологічна.

Матеріальна забезпеченість передбачає собою працю, яка в буддизмі є особливою формою активних медитацій, що допомагають людській свідомості включатися у роботу тіла. Також праця є засобом для досягнення необхідних благ. Представники цієї віри схильні до правила: «День працюєш - день вдосконалюєшся. День не працюєш - сто днів пропали даремно». Тож через працю людина вдосконалюється та наближається до духовного.

На думку вченого Е.Ф. Шумахера, сприймати працю як дещо стомлююче чи нудне означає переступати через закон моралі і надавати перевагу речам, а не людям. Таким же важливим є і відпочинок, адже він нерозривно пов'язаний з працею. У дослідженні Е. Ф. Шумахера докладно показано відмінність підходів західного і буддистського економіста до розуміння призначення праці: «З точки зору буддизму, призначення

праці, принаймні три способи. По-перше, праця надає людині можливість використовувати і розвивати свої здібності. По-друге, праця допомагає йому подолати свій егоїзм через роботу над спільним завданням спільно з іншими людьми. По-третє, праця вирішує завдання виробництва необхідних для гідного життя товарів і послуг «. У центрі буддистської економічної теорії, вважає Е.Шумахер, знаходиться людина, а не зростання ВВП або виробництво на душу населення. В буддизмі важлива саме душа людини, реалізація її здібностей. На основі буддистської економіки - виробництво на базі місцевих ресурсів та для місцевих потреб є раціональним способом існування. Виробництво та експорт для інших регіонів та країн може бути виправдане лише в малих масштабах. Тож, можна визначити схему буддистської економіки виробництва: «місцеве виробництво - місцеве споживання». З буддистської точки зору, неможливо ставити використання товару вище, ніж творчу діяльність та саму людину. Для економістів забезпечення повної зайнятості означає не збільшення виробництва, а забезпечення працею тих, хто її потребує. Для них економічним вибором постає не зростання валового національного продукту, а зростання національного щастя. Адже ВВП показує нам лише економічне зростання великих власників та підприємців, не включаючи стан більшості простого населення.

Головною з причин діяльності людини є потреби. Та потреби розглядаються як щось необхідне для підтримання життєдіяльності людини, розвитку особистості та її організму, розвитку суспільства загалом. Наші бажання є спонукальним важелем для економічно активних дій, задля задоволення потреб. Тому для фірми чи підприємства є необхідним правильно визначити потреби споживачів та задовольнити їх, тобто реалізувати свої бізнес інтереси. Буддизм стверджує, що до своїх бажань потрібно відноситись стримано, адже вони приносять людям страждання, роблять її слабкою та нікчемною. На думку відомого японського економіста та бізнесмена ШінічуІноу, розвиток економіки не повинен піддавати руйнації навколишнє середовище, не може завдавати шкоди людям та знищувати природу. Серединний шлях буддистської економіки гарантує життєздатний розвиток без руйнації оточуючого середовища, без думного вичерпування природних та шкоди. Можна стверджувати, що буддизм постійно адаптувався до економіки певної історичної епохи, вносячи в неї поміркованість та людську індивідуальність.

Висновок. Отже, буддизм зміг ідеально поєднати у собі духовно-релігійні принципи з сучасною економікою. Віровчення дає рекомендації щодо правильного поєднання праці, матеріального збагачення людини та її духовного наповнення.

Список використаних джерел

1. Гончарук Т. В., Гурик М. І., Шумка М. Л. Філософські проблеми державного управління: навч. посібник. Тернопіль. Економічна думка, 2010. 126 с.
2. Гончарук (Чолач) Т.В., Джугла Н.В. Етнологічні інтенції осмислення українства у філософії Богдана Цимбалістого: Психологія і педагогіка. Тернопіль, 2018.С 155-162.
3. Шумахер Е.Ф. Мале прекрасне: економіка, в якій люди мають значення». 1973. С 76.
4. Гончарук Т.В., Джугла Н.В., Шумка М.Л. Філософія: навч. посібник. Тернопіль, 2016. 416с.
5. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки

ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВА ДУМКА КИЇВСЬКОЇ РУСІ

Постановка проблеми. Історія українського народу, приховує в собі не повною мірою вивчені прогалини, маючи в своїх джерелах сторінки матеріальної і духовної спадщини, що допомагатимуть в дослідженні і вивченні нового, неосяжного сучасних мислителів ще не одне десятиліття. Українська земля багата на економічний та інтелектуальний спадок накликає різних загарбників та зрадників, які намагалися долучитись до зневаження та забуття історичної пам'яті українського народу. Концепція «руського мира» робить фальшиві висновки про відсутність національної культури, освіти, права, законів і судів в українській історії. Протиставити ці хибні думки можливо, оскільки історію права, знань правової культури доповнюють Філософсько-правові ідеї громадських діячів, правників, які творили та поклали величезні зусилля на вітвар зародження і розвитку національно правової культури свого народу.

Мета. Проаналізувати історичний розвиток філософсько- правової думки Київської Русі.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання:**

- визначити вплив філософії на історію становлення та розвитку Київської Русі
- визначити правову думку Київської Русі

Виклад матеріалу. Характерні риси українського світогляду виявляються в послідовності філософських вчень, які відображають специфіку української духовності (і тим самим відрізняються від усіх інших філософських течій), а тому мають загальну назву українська національна філософія. Як вважають Д. Чизчевський, І. Мирчук, а також інші дослідники, характерною для цієї філософії є «філософія серця»[4].

1. Характеризуючи українсько-філософську культуру виникають певні труднощі, пов'язані з тим, що українське духовне життя не завжди було чітко і лаконічно окреслено. Змінився також ступінь політичної залежності, а також рівень національної свідомості, зокрема національної свідомості інтелігенції. Українська історія на певний час була зведена до рівня «краєзнавчої» (російської, частково польської). Економічний та інтелектуальний спадок української землі, привертая та привертая чималу увагу науковців та дослідників інших країн[1].

Характер філософської думки X-XIII ст. був зумовлений специфікою соціально-економічного розвитку Київської Русі з її системою умовних (феодалних) економічних відносин. Процеси, що відбувалися в соціально-економічному житті Київської держави, зумовили характер громадської думки тих часів[3].

Природно, що панівною релігією стало християнство. Нові умови економічного та соціально-культурного життя Київської Русі свідчили про необхідність нової релігії. Спочатку була зроблена спроба створити так звану «власну» релігію, використовуючи традиційні уявлення східних слов'ян. Зазнавши невдачі, вони шукали релігію, яка б дозволила Русі увійти в основу європейської культури. Ця спроба, як відомо, закінчилася хрещенням Київської Русі.

2. Інтерес до філософії та становлення державно-правової думки в ранньофеодалній Київській Русі пов'язаний із прийняттям християнської релігії, яка з 988 р. стала державною[2]. Християнська філософія була першою, яка могла підняти інтерес до філософської думки взагалі.

Слід звернути увагу на те, що першими творами, яким можна надати філософського значення є переклади творів отців церкви, сьогодні ми їх зустрічаємо досить часто. Репрезентовані імені майже всіх значних східних отців церкви і декого із західних. У збірниках (Збірники Святославові 1073, 1076 рр. «Пчолі», «Діоптра») зустрічаються уривки та цитати із християнських та старогрецьких філософів[1]. Уривки по своєму змісту носять більш моральний характер, оскільки в більшій мірі зверталися до моральної, а не до теоретико-філософської свідомості читача. Часто зустрічаються крилаті вислови із згадуванням імен Піфагора, Демокріта, Сократа, Аристипа, Діогена, Платона, Арістотеля, Зенона, Епіктета. Але ці вислови не могли бути джерелом подальшої цікавості до античних філософів, і не давали будь-яких відомостей про цих авторів, і розчиняючись в морально-повчальному матеріалі збірників. Зміна світогляду, проникнення до нього християнських елементів, було, без сумніву, визначним наслідком проповідної та письменницької діяльності.[5].

Основним джерелом філософських ідей у Київській Русі були світоглядні уявлення давніх слов'ян, їхня національна культура, а також вчення раннього християнства, елліністична філософія, ознайомлення з духовною культурою Візантії та Болгарії, де найважливіше місце займала Біблія[1]. Філософська думка в цей період розвивалася в рамках християнства. Всесвітня історія, роль і місце, які посідала в ній Київська Русь, були предметом пошуків філософів. Тому «Повість временних літ» є активною не лише як літературний твір чи псевдонаукова хроніка, а й як один із пам'ятних пам'ятників філософської думки.

Все ж і в цих творах, а ще більше - в творах історичного змісту (хроніки Георгія Амартола, Малали), зустрічаємо і деякі цілком об'єктивні, хоча скупі відомості про метафізику, релігійну філософію, психологію Платона, Арістотеля. Погляди, створені видатними мислителями філософами, попередниками християнства, були досить близькими українській старовині.

В оригінальній проповідній та письменницькій творчості тих часів філософських елементів зустрічається небагато. В основному теоретична думка робить спробу усвідомити моральний світогляд християнства. Викликають зацікавлення і христологічні проблеми та проблеми символічного тлумачення Святого Письма. Так само моральні рефлексії знаходимо і в творах деякого із світських письменників, наприклад Володимира Мономаха.[1].

3. Філософсько-правова думка Київської Русі розвивалася, як філософський дух морального спрямування та етико-моральне вирішення цілої низки світоглядних проблем. Це спрямування було співзвучне християнській культурі, тому справедливим є твердження про те, що філософія доби Київської Русі мала християнський характер.

Висновки. Отже, рушійною силою зародження та розвитку філософсько-правових доктрин Київської Русі стало прийняття християнства, як державної релігії, що водночас дало поштовх для формування феодальної ідеології. Політико-правова думка Київської Русі розвивалась під впливом церкви.

Староруська творчість і погляди мислителів того часу акцентують свою увагу на моральному, а не на теоретико-філософському аспекті.

Історичні пам'ятки Київської Русі відображають найгостріші проблеми соціально-політичного життя суспільства: становлення державності, вирішення проблеми співвідношення світської та церковної гілок влади.

Список використаних джерел

1. Боярська З. І. - Історія держави і права України: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. К.: КНЕУ, 2001. 280 с.
2. Огородник І. В. Історія філософської думки в Україні: курс лекцій: навч. посіб. І. В. Огородник, В. В. Огородник. К.: Вища школа; Знання; КОО, 1999. 543 с.
3. Причепій Є.М, Черній А.М, Чекаль Л.А. Філософія. Підручник. Київ Академвидав 2007.
4. Філософія як історія філософії: підручник за заг. ред. В. І. Ярошовця. К.: Центр учбової літератури, 2010. 648 с.
5. Філософія: навч. посібник для студентів і курсантів вищих навчальних закладів МВС України авт. кол.; за ред. М. П. Гетьманчука. Львів: ЛьвДУВС, 2010. 344 с.

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Постановка проблеми. Сьогодні у період воєнного стану в Україні надзвичайно актуальною є проблема формування сучасної повноцінної української нації та становлення єдиної національної культурної й мовної ідентичності. Саме необхідність збереження цілісності української держави, її зміцнення та протистояння зовнішньому тискові, національної ідентичності, знаходження місця країни у системі культурних і геополітичних координат є визначальною для українського суспільства. Дослідження особливостей формування української нації сприятиме розумінню процесів в етнопатриотичній сфері, а також допомагатиме виробленню ефективної державної політики як в культурній, так і економічній сферах.

Мета. Проаналізувати основні процеси формування української нації в контексті збереження культурної й мовної ідентичності та цілісності держави.

Для досягнення поставленої мети слід виконати наступні **завдання:**

- розглянути особливості формування сучасної української нації;
- з'ясувати причини становлення єдиної національної культурної й мовної ідентичності.

Виклад матеріалу. Ідентичність нації – її цивілізаційний бренд, соціокультурна ніша країни, визначальна засада зовнішньої та внутрішньої політики держави. Основою існування будь-якої цивілізаційної системи є її самоідентифікація, оскільки самоідентифікаційний принцип має властивість діахронного (від покоління до покоління) соціально-культурного відтворення, тобто в підсумку відтворення базових цінностей і стійких навичок людей, визначених традицією культурного розвитку, соціальними та духовними константами [1, с. 104]

Дослідження «ідентичності» є значною філософською та науковою проблемою саме у ХХ столітті, тобто тоді коли виникає сумнів у тому, що ж є «єдністю самотності». Проблеми питання ідентичності досліджували низка західних вчених, а саме: Р. Барт, М. Гайдеггер, Ф. Гваттарі, Е. Еріксон, Ж. Лакан, М. Фуко, К.-Г. Юнга та ін. Проблеми формування сучасної української нації, мовної ідентичності та становлення єдиної національної культури досліджували такі вітчизняні автори як: А. Дербак, М. Гурик, А. Колодій, Л. Климанська, М. Обушний, П. Ситник, М. Степико, Г. Палій, М. Шумка, Л. Якубова та ін.

Сучасні українці - це громадяни, які раніше жили в кількох державних формуваннях та входили у різні політико-економічні системи. Формування української нації здійснювалося впродовж багатьох століть. На території української держави проживали різні етнографічні групи, що переселилися з різних куточків материка. Певна частина людей селилася і залишалася жити на території України, а інша – перекочувалася на нові землі. Саме тому сучасна українська нація складається з різних народів, що мирно проживають на теренах країни. Так, незважаючи на відмінності у зовнішності та мовних бар'єрів в Україні проживають українці (переважають у національному складі) та національні (етнічні) меншини: кримські татари, росіяни, євреї, білоруси, молдавани, болгары, поляки, угорці, румуни, цигани, греки, вірмени, роми та ін.

Історія свідчить, що жителі західних областей України до 1945 року перебували у складі інших держав з ринковим способом ведення економіки. Натомість жителі центральних і східних областей з 1917 року пізнали жахи воєнного комунізму, Голодомор (наймасштабніший голодомор 1932-1933 років), планове ведення соціалістичного господарства, тощо. Як наслідок, формування неоднакової психології людей, що взаємодіяли у різних суспільних групах та проживали у різних областях України. Тому українці так різняться своєю психологією. Відповідно одна частина української нації є більше ініціативною й заповзятливою, а інша – навпаки, більше соціально пасивна, що вимагає до себе патерналістського¹ ставлення з боку влади. Це породжує український внутрішній конфлікт, що супроводжується зіткненням інтересів та протилежним баченням внутрішньої та зовнішньої політики держави.

Виникає запитання: Чи можливо це змінити в короткі історичні терміни? Переконані, що неможливо у швидкі терміни подолати мовну та культурну різницю. Мають відбутися суспільні зміни в українських регіонах, певний історичний процес в якому буде чітко прослідковуватись концепція єдиної культури громадянськості, економічної внутрішньої та зовнішньої політики держави.

Ознакою високого рівня культури громадянськості є об'єднання громадян у неурядові організації, що забезпечує політичну структуру суспільства, виокремлення інтересів окремих соціальних груп, сприяє формалізації відносин між політичними інститутами та громадськими організаціями й об'єднаннями. Активна та ефективна діяльність громадських, неурядових організацій сприяє інституційному розвитку громадянського суспільства та його інституцій. Такі організації не тільки соціалізують громадян, формуючи практично-поведінковий аспект культури громадянськості, а й якнайкраще вирішують суспільні проблеми своєї територіальної громади шляхом активного залучення її жителів. Таким чином, громадяни вчаться брати відповідальність за стан справ у середовищі свого співжиття, наводити у ньому лад, дотримуватись

¹ Патерналізм – це втручання у свободу й особисту автономію людини заради її ж блага.

встановлених норм поведінки. Важливо, що неурядові організації виховують у своїх членів почуття співробітництва, солідарності та громадянського патріотизму. Члени організацій виявляють більше політичної мудрості, соціальної довіри, політичної активності та суб'єктивної громадянської компетенції [2, с. 288].

З огляду на те, проблема формування повноцінної нації та становлення єдиної національної ідентичності громадян України є однією з ключових для українського суспільства. При цьому важливо подолати кризові явища, що помітні в українській національній ідентичності.

Звернемо увагу, що ще на початку 2014 року, використавши внутрішньополітичну ситуацію в Україні, країна-агресор – Росія перейшла до агресивних дій, розв'язавши гібридну війну та анексувавши Крим. Відповідно стало цілком зрозуміло, що існуючий політичний режим Росії та його так звані «еліти» ставитимуться до незалежної України як до своєї колишньої території, що лише тимчасово має незалежність. При цьому росіяни розцінюють розпад СРСР як якийсь політичне непорозуміння, що трапилося в межах боротьби між Горбачовим і Єльциним, та хочуть повернути свій статус, втрачений в 1991 році. Однак, країна-агресор є економічно набагато слабкіша, ніж СРСР, а цього моменту росіяни якраз і не врахували.

Демонстрація сили і зовнішньополітичних амбіцій Росії відбувається нині на нашій незалежній українській території. Проте, український народ ще у 2014 році усвідомивши, що зволокнення смерті подібно, швидко самоорганізувався в добровільчі батальйони, що були створені у відповідь на російську агресію з метою захисту територіальної цілісності та суверенітету України. Поряд з цим виник потужний волонтерський рух. Формування добровільчих батальйонів та волонтерська діяльність стали головною перешкодою для краху путінського проекту «Новоросія». Саме ці процеси стали головним доказом того, що українці і росіяни - не «один народ».

Українська нація, що знаходиться в період становлення, як і національна держава з 1991 року, знайшла правильні рішення щодо захисту своєї території, коли 24 лютого 2022 року, близько 5 години ранку, Росія розпочала війну з Україною.

Серед підставових (фундаментальних) інтересів української держави і політичної нації мають бути: збереження територіальної цілісності; власної національної, культурної, мовної тощо самобутності; подальша консолідація всередині суспільства і нації; рівноправні і повноцінні стосунки із іншими державами і націями [3, с. 100].

Щодо державної мови, то нині досягнуто громадського консенсусу. Більшість російськомовних громадян України перейшли на українську мову, позаяк вона об'єднує національну ідентичність і культуру. Саме трагічні події пов'язані з повномасштабним російським вторгненням на територію української держави посприяли тому, що жителі України хочуть повернутися до мови своїх батьків, дідів та прадідів.

Висновки. Українці, щоб встояти проти країни-агресора повинні бути єдиними і міцними. Об'єднати націю в єдине ціле та зблизити усі регіони зможе національна політика держави. При цьому як культурне, так і економічне життя в період становлення української нації повинні бути тісно взаємопов'язані та насичені культурно-етнографічними заходами.

Отже, єдність українського народу, культурна та мовна ідентичність є життєво необхідною умовою виживання української держави, збереження її незалежності та формування сучасної української нації.

Список використаних джерел

1. Гурик М.І., Шумка М.Л. Становлення культури громадянськості як передумова успішної децентралізації. Філософські науки. *Молодий вчений*, № 6 (70), Червень, 2019 р. С. 285-290. URL: <file:///C:/Users/ADMIN/Downloads/2591-Текст статті-2564-1-10-20220209.pdf>
2. Палій Г. Формування української політичної нації. Етнополітологія. *Політичний менеджмент* № 1, 2003. С. 93-101. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/palii_formuvannia.pdf
3. Обушний М.І. Етнонаціональна ідентичність в контексті формування української нації: автореф. дис. ... д-р. політ. наук / НАН України. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень. Київ, 1999. С. 1-3.
4. Якубова Л.Д. Національні меншини України // Енциклопедія історії України : у 10 т. / [редкол.: В.А. Смолій та ін.]. Київ: Наукова думка, 2010, Т. 7: Мл-О. С. 331-344. 728 с.
5. Степико М.Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування : монографія. Київ: НІСД, 2011. 336 с. URL: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/Ident-62307.pdf>

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ МЕНТАЛІТЕТУ УКРАЇНЦІВ

Постановка проблеми. В умовах сьогодення тема осмислення менталітету є неабияк актуальною, адже ми спостерігаємо розбудову модерної української нації, стрімке піднесення національної самосвідомості, прагнення народу дослідити власну історію для розуміння теперішнього часу та розгляду перспектив на майбутнє.

Мета. Проаналізувати особливості української ментальності як оригінальну парадигму онтологічного існування українців, сформованого історично завдяки низці чинників.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:

- дослідити генезис менталітету українців відповідно до історичних процесів;
- простежити сильні сторони унікального українського «обличчя», які формують державність та слабкі, що створюють проблеми у процесі її становлення;

Виклад матеріалу. Національна ментальність є структурою, що формується історично. Україна як історична нація має специфічну, притаманну саме їй ментальну структуру. Універсального визначення поняття «менталітет» не існує, адже кожна людина формує власну відповідь. З боку онтології, філософське осмислення менталітету можна розглядати як реальний, об'єктивно існуючий феномен, з погляду гносеології – це інструмент дослідника, створений задля глибшого прояснення складного явища суспільства. Менталітет — це своєрідний стан і спрямованість індивідуальної та групової свідомості, набір уже складених на підсвідомому рівні норм, принципів, архетипів, відтворення сукупного досвіду попередніх поколінь. У науковій літературі змістовним аналогом використовуються такі категорії, як «світогляд», «національний характер», «етнічна самосвідомість» тощо. Учені по різному розмірковують про українську ментальність:

- І. Грабовська відзначає, що «на відміну від ідеології чи масової психології, ментальність не можливо виміряти й описати в чітко виражених параметрах, її ототожнюють з душею народу»;
- В. Ковальський наголошує, що «головна закономірність у сфері феномену ментальності, правової зокрема, полягає у ставленні до влади: українці довели, що жодної влади не визнають і жодної довго не витримують». Дослідник зауважує, що навіть перебуваючи 300 років під польською короною та 350 років під протекторатом Москви, вони залишалися народом, який зберіг незалежність.

До компонентів менталітету відносимо: підсвідомість, історичну пам'ять нації, дух нації, природно-правове підпорядкування спрямованості нації. Першоосновою менталітету є архетипи, які проявляють себе як символи в міфах, казках, фольклорі, обрядах, традиціях. Для української культури є характерним висунування на передній план не формалізму розуму, а того, що становить коріння морального життя, «серця» як метафори інтимних глибин душі. Це – архетип «філософії серця», який розкривається в різних своїх проявах: як принцип індивідуальності та джерело людяності (П.Юркевич), як мікросвіт, вираження внутрішньої людини, що втілює Бога (Г.Сковорода), як шлях до ідеалу і гармонії з природою, світом (Т.Шевченко), як орган надії, передчуття, провидіння (П.Куліш), як ключ до «господарства душі», її мандрівок у вічність, сферу добра, краси, пуття (М.Гоголь) тощо. Серед засадничих архетипів української ментальності чітко виокремлюються архетип землі та архетип свободи. Крім того, вагомими для українського народу архетипи Землі, особистої свободи, матері, долі, обрядовості. Щільно пов'язана з менталітетом й мова. Мова як національний генетичний код віддзеркалює національну психологію мислення, через неї можна проникнути в глибинні риси національної ментальності. Ще на початку XIX ст. В.Гумбольдт сформулював ідею про те, що розходження між мовами є не розходженням в звуках і знаках, а розходженням в світобаченні, що це є проблема соціально-філософського характеру. Рідна мова закладена в людині генетично, мова є національним генетичним кодом.

Сучасна українська нація сформувалася у результаті складних і тривалих історико-демографічних процесів з різних складових протоукраїнської нації, кожна з яких мала свої особливості. Історичні події, які відбувалися в українській історії безпосередньо, вплинули на ментальну пам'ять та культуру народу. До прикладу козацька епоха спричинила унікальний синтез колективного та індивідуального; свободи волі, вибору з відчуттям дисципліни та відповідальності; духу конкурентності та співпраці, обцинних інтересів. Кріпосне право натомість пригнічувало все, що могло сформувати дух свободи в майбутньому, культивуючи покору, терпіння та здатність бути підконтрольним. Щодо географічного фактора: території, на яких проживав український народ, знаходилися на перехресті різних економік, релігій, культур, традицій, інтересів і торгових шляхів, що сприяло розвитку такої національної риси, як толерантність. Однією із важливих рис менталітету українців є індивідуалізм. М. Грушевський суттєвою прикметою українського народного характеру вважає «високий розвиток гідності своєї, пошанування гідності чужої, любові до певних, уставлених зверхніх форм, «законних речей», етикету й добрих манер...»

Щодо негативних рис менталітету українців, можна виокремити «комплекс жертви», нахил до всюдозволеності й згоди на так зване «мале зло» (корупційні порушення, зловживання владою тощо) заради особистого виживання, власних інтересів; правовий нігілізм (неповага до законів, тотальне ухиляння скрізь, де це тільки можливо). Крім

того, українці з егоїстичних мотивів часто ухиляються від загальної справи, не бажаючи скласти навіть малу жертву для неї, що доводить принцип «Моя хата скраю». В часи, коли вирішується доля України, ніхто не сміє стояти осторонь, схилившись на цей негативний принцип. Нам важливо розуміти, що тільки сформувавши максимальну єдність та виконуючи свої обов'язки перед Батьківщиною, ми зможемо піднести національний характер до найвищого рівня та сформувати ментальні засади консолідації громадянського суспільства в Україні.

Висновок. Отже, підсумовуючи вищезгадане, у менталітеті українців можна простежити як позитивні, так і негативні риси. До конструктивних можна віднести емоційність та підвищену чутливість, ліризм, філософічність, щирість і душевність, індивідуалізм, почуття колективізму на добровільних демократичних засадах, працьовитість, хазайновитість, волелюбність, розвинений естетизм. Серед деструктивних: нестабільність і суперечливість вдачі, брак колективної волі, національної солідарності, згоди, «комплекс жертви», толерування корупційних порушень; комплекс другорядності, меншовартості, провінційності («селянський менталітет»), невіри у майбутній успішний розвиток України; правовий нігілізм.

Список використаних джерел

1. Бичко А. К. Українська ментальність. Джерела становлення. Київ: Освіта України, 2014. 195 с.
2. Бондаренко О.В. Українська ментальність в розмаїтті національних ментальних формоутворень й архетипів: історико-культурний аспект. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2008. Вип. 32. С. 66-78.
3. Гурик М. І. Зростання та стабілізація політичної зрілості культури громадянськості українців в умовах демократичного транзиту. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2020. Вип. 26. С. 50-64.
4. Кримський С. Б. Архетипи української ментальності. Проблеми теорії ментальності. НАН Укр; відп. ред. М.В. Попович. Київ: Наукова думка, 2006. 405 с.
5. Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації: моногр. / авт. колектив: О. М. Рудакевич (керівник) та ін. Тернопіль: ТНЕУ, 2015. 256 с.
6. Стражний О. С. Український менталітет: ілюзії, міфи, реальність. Київ : Книга, 2008. 368 с.

*Гурик Мирослава,
к. істор. наук
доцент кафедри філософії та політології
Савошак Христина,
студентка гр. ПР-11,
юридичного факультету ЗУНУ*

ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Постановка проблеми. Питання самовизначення людини відноситься до так званих вічних проблем, адже кожна людина хоча б раз в житті замислювалася: «Хто ж я насправді та яке моє призначення у цьому світі?». У сьогоденні людина може розвиватися у безліч напрямках, а саме: реалізовувати себе, створювати сім'ю чи розвивати власний бізнес. Проте аби дійти до кожного з цих етапів, особистість повинна, насамперед, зрозуміти, що вона насправді прагне. І саме цієї мети допомагає досягти у сучасному світі філософія.

Мета дослідження. Визначити основні напрямки впливу філософії на самовизначення людини.

Стан дослідження. Перелік вчених, що досліджували дане питання: Б. Єрасов, І. Калайков, Б.Коваль, В. Ларцева, О. Арсен'єв, К. Чернова, В. Лавриненко, В.Тертична, Ю.Яковець, М.Колінько, Е. Фромм, К. Юнг, А. Камю.

Виклад матеріалу. Питання, що стосується людини завжди було, є і буде актуальним у вченні філософії. Тому потрібно розуміти, що дана проблема є вічним філософським запитанням. Але й слід зауважити, що нею цікавляться не лише вчені, а й звичайні люди, які розуміють, що в даному питанні йдеться про них самих. Людина – це істота, яка здатна до мислення, здатна мати власний світогляд, який у кожного є унікальним, і, зрештою, здатна до самовизначення.

Світогляд – це упорядкована, узагальнена система поглядів кожної особистості на навколишній світ, явища природи, суспільство і саму себе. У кожної людини – своє уявлення, своя картинка. Проте це не просто бачення світу та розуміння свого перебування в ньому, це, водночас, важка, довга та ретельна внутрішня робота самопізнання. Звичайно, протягом усього життя він змінюється, адже з віком ми починаємо дивитися на проблеми більш глобально та широко. Але слід зауважити, що разом з ним формується і конкретна особистість. Тому є великою помилкою розуміти поняття «світогляд» як лише систему поглядів на світ чи якісь конкретні знання. Так, світогляд є системою принципів, цінностей, вірувань, надій і знань, формою свідомості людини, в основі якої лежать поняття «людина» та «світ». У сьогоденні кожна людина поставлена у важкі умови соціокультурного життя. Зміна цінностей, потреба пошуку блискавичних та найкращих рішень, напружені ситуації – все це проблеми людського існування, захист та вдосконалення особистості, її внутрішнього світу. Водночас кожна особистість повинна реально орієнтуватися у дійсності, вміти шукати свій шлях у цьому житті, віднаходити своє призначення, місце. Проте варто зазначити, що ці здібності не виникають просто так, їх потрібно довго та цілеспрямовано формувати протягом всього свого життя. І, насамперед, їх варто вдосконалювати та досліджувати в процесі вивчення такої науки, як філософія.

Філософія – це не про звичайний, буденний світогляд, а про світогляд, що претендує на науковий статус, адже, досліджуючи загальні підстави науки і культури, виховуючи погляд на сучасний світ, філософія звертається до розуму, логіки, обґрунтованості та достовірності думок. Німецький філософ Георг Вільгельм Фрідріх Гегель запевняв, що філософія найбільш необхідна саме тоді, коли проходить переворот у суспільному житті, адже думка завжди випереджає дію та перевертлює її. Так, дана наука протягом усього свого існування старалася донести до усіх що ж таке насправді людина. Водночас людина застосовувала всі філософські знання у різних сферах свого життя. Варто погодитися, що кожен з нас бажає досягти певну ціль, яка допоможе дійти до особистісного самовизначення, але для цього потрібно надзвичайно багато працювати, дізнаватися все більше і більше нових речей та не забувати відкривати нові можливості.

Самовизначення – це особистісне визначення, в основі якого лежать певні мірила і майбутня реалізація людини стосовно вже даних критерій. В чому ж суть дійсного самовизначення сучасної особистості? Можливо, хтось подумає у її багатстві, кар'єрному розвитку, маєтках та грошах. Яка б ця думка не була, заперечувати її не варто, адже це шлях та вибір кожної окремої людини, на яку впливають ті чи інші фактори.

І тут своє призначення знаходить філософія. Адже саме вона допомагає кожному знайти ту правильну дорогу, яка буде шляхом людини до її самовизначення. Оскільки дана наука нашою особистістю до пізнання світу, пізнання самого себе, відкрити значення існування. Так, одразу всіх відповідей немає, але саме ж це стимулює людину пізнати більше, відкрити для себе істину, знайти свою життєву стежку.

Будь-яка людина має свою особистісну систему цінностей, відповідного типу свідомості. Тому, вибравши свою власну життєву дорогу, людина стає залежною від своїх поглядів. Звідси можна зробити висновок, що протягом самовизначення людина не є повністю вільною, адже її свобода є обмежена, але саме ці орієнтації є тою основою досконалого світогляду, вивільняючи тим самим особистість від будь-яких переживань та злих думок.

Завдяки своїм функціям, філософія допомагає людині зрозуміти справжню сутність свого існування через знання про світ, можливості дослідити його та вивчити, про його зміну.

Вважаю, що самовизначення є надзвичайно важливою складовою усього людського буття, не зважаючи на якому рівні воно виявляється. Адже лише пізнавши себе людина зуміє насправді зрозуміти свій внутрішній світ, свій погляд на реальність, в якій вона перебуває, не залежно від жодних чинників, що на неї впливають.

Висновки. Отже, проблема самовизначення завжди залишалась важливою частиною вчення про сутність людини у будь-яких періодах існування філософської думки. Проте саме у сучасному світі дана проблема набула нових обертів та виняткових значень.

Список використаних джерел

1. Дуткевич Т. В. Загальна психологія. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 388 с.
2. Ільїна Н.М., Мисник С.О. Загальна психологія: теорія та практикум. Київ : «Університетська книга», 2017. 352 с.
3. Особистісне самовизначення. *Вісник психології і педагогіки* : веб-сайт. URL: <http://www.psyh.kiev.ua>(дата звернення: 24.10.2022).
4. Сидоренко Л. І. Філософське осмислення людини: підручник. URL: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/sid-phil-human.htm>(дата звернення: 24.10.2022).
5. Філософія /Гончарук Т.В., Джугла Н.В., Мокряк Л.П., Шумка М.Л. Тернопіль: Підручники і посібники, 2010. 360с.

THE PROBLEM OF HUMANIZATION OF GLOBAL DEVELOPMENT

Formulation of the problem. The relevance of the research is explained, firstly, by fluidity and dynamism modern globalization processes and their profound effects on the metaphysical essence of man, secondly, epistemological inquiries of philosophical meanings aimed at the full disclosure of the phenomenon of the individual in its multifacetedness and integrity, thirdly, a set of questions that reveal the sources and content of human existence, related to the development, formation and functioning of the personality; fourthly, the need to address the problem of social adaptation of a person in conditions of «vulnerability» of a person from anomalies, mental, physical destruction of human consciousness; fifth, modern globalization processes affect the disruption of harmony in the «man-nature» system, because the formation of an individual and the treatment of his soul takes place under the influence of aesthetic contemplation of the riches of nature.[4]

Objectives. The analysis of negative, destructive forms and consequences of development

Methods. In the last decades of the 20th century, socio-economic, political and cultural processes raise new problems that have a significant impact on the nature of the development of individual regions, states and communities, as well as the whole of humanity. One of these problems is the task of understanding the humanistic conditions, factors and consequences of modern globalization. The future of not only a single region and cultural community, but also the entire earthly civilization depends on how a person will understand the essence of global processes, the system of solving problems that arise from it. Modern reality shows that the further uncontrolled invasion of man into nature, into the very foundations and secrets of human existence can lead to a planetary - cultural-civilizational and anthropological catastrophe. [2] The attempt to take control of the solution to the problem of humanism in the conditions of modern globalization involves a deep analysis of the actual causes and conditions of their occurrence, which is quite relevant for the philosophical, anthropological and cultural understanding of the future of humanity. Global studies as a science of the modern world allows to highlight the issues of sustainable development of society, the problems of the noosphere and the foundations of worldview in the conditions of the formation of a new world. It studies the most general patterns of human development and the model of the world, which is managed as a single social organism in the unity and interaction of three main global spheres - ecological, social and economic.[1]

The values of «global humanism» should include: firstly, the creation of a global ecosystem, secondly, the ecologically justified growth of the economic well-being of all people in the world, thirdly, the provision of human rights and social justice, fourthly, the harmonization of relations between people and nature. The highest goal of global civilization is the creation of a non-national person of the world, a citizen of the planet Earth, a single human community, but the global world home «without walls» may prove unable to ensure basic human rights, because individual people and groups of people may lose their local (ethnic, religious, traditional) self-identification and not withstand competition in the globalized world. In addition, the accelerated process of globalization inevitably brings old social diseases (poverty, unemployment, crime, terrorism, corruption, epidemics, demographic crisis, uncontrolled migration, etc.) to the new civilization.[3]

Culture, education, humanization of social life are possible only in a coordinate system determined by values. The problem of human values was deeply studied by Democritus, Plato, and Aristotle. The naturalistic tradition of understanding value was initiated by Democritus. In his opinion, everything should be perceived in view of nature itself, as it really is. Yes, he considered goodness, justice, beauty as manifestations of the natural course of events, because everything in the world is determined by the rule of natural laws. Therefore, the source, basis and criteria of any values should be sought in nature. Beautiful, useful, kind, good - all this corresponds to nature, and evil, harmful, ugly - contradicts it. According to this teaching, a person in his aspirations should be guided by natural requirements. Thus, in the concept of Democritus, the valuable is determined by means of what exists in reality.

The problem of values is one of the most important and difficult problems of philosophy. «Value orientations are the most important elements of the internal structure of the personality, fixed by the life experience of the individual... which separate the significant, essential for a certain person from the insignificant, non-essential». The system of values for both the individual and the entire community is a kind of reference point in the formation of their worldview and spiritual world. «Society exists as long as it, thanks to the reproductive activity of people, manages to overcome or contain the contradictions between the ideal and its embodiment, the plan and its implementation, thought and action, tradition and innovation within certain frameworks sufficient for the resolution of the mediating tasks by state bodies That is, ensuring the existence of the integrity of society».[5]

Conclusion. One of the most acceptable ways to optimize the connection between economic growth and human development, in particular the Ukrainian economy in the conditions of modern global transformations, should be the following: first, increasing investments in education, health care, professional training, which promotes the development and realization of people's abilities, their active participation in the production and distribution of benefits; secondly, a fairer distribution of income and wealth, which provides the material basis for the development of human potential; thirdly, achieving the balance of social costs, which undoubtedly strengthens the economic base of the social

sphere of society; fourthly, the expansion of people's opportunities to make their own choices in the political, social and economic spheres, and special attention is needed for population groups whose opportunities were limited for various reasons.

References:

1. Global Values website [Електронний ресурс]. URL : <http://www.globalvalues.org/values.htm>
2. Robertson R. Globalization: Social Theory and Global Culture / R. Robertson. London : Sage, 1992. P.24-37
3. Inglehart, R. (2012), Modernization and Postmodernization: Cultural, Economic and Political Change in 43 Societies, Princeton University Press, Princeton, USA. P.99-105
4. World Values Survey/European Values Survey (2005), «The Values Surveys 1981–2004», available at: <http://www.wvsevsdb.com/wvs/WVSanalyzeQuestion.jsp> (Accessed 22 December 2014).
5. World Values Surveys Databank (2014), available at: <http://www.wvsevsdb.com/wvs/WVSanalyze.jsp> (Accessed 22 December 2014).

*Гурик Мирослава, к.істор.наук
доцент кафедри політології та філософії
Бориченко Марія
студентка 1 курсу юридичного факультету
Західноукраїнського національного університету*

УТИЛІТАРИЗМ ЯК ПРИНЦИП АКсіОЛОГіЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКИХ СИСТЕМ

Постановка проблеми. Сучасний світ переживає своєрідний момент, характерною рисою якого є переоцінка цінностей. Сьогодні в Україні відбувається нова аксіологічна революція, пов'язана з переглядом основних цінностей життя, з формуванням нового розуміння світу, людини, місця людини у світі під впливом ряду глобальних факторів, які призводять до загострення соціальної конфронтації, нестримної господарсько–економічної гонки, яка не зважає на обмеженість ресурсів планети і можливостями для виживання.

Мета. Проаналізувати утилітаризм як принцип аксіологічної організації господарських систем.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:

- визначити поняття утилітаризм в сучасній правовій науці;
- проаналізувати сучасні умови господарювання разом із застосуванням утилітаризму як принципу аксіологічної організації;

Виклад матеріалу. Утилітаризм (від грецьк. *utilitas* – користь, вигода) представляє цілісну систему суспільно-історичних цінностей сучасного західноєвропейського культурно-цивілізованого типу господарства [1, С.209]. Основа даної системи цінностей базується на принципі володіння. Метою людської діяльності та всієї життєдіяльності є прагнення здобувати максимальну користь, вигоди та благополуччя незалежно від того, чи іде мова про окрему людину чи суспільство.

Засновниками і дослідниками утилітаризму були відомі західні (англійські) філософи та економісти: Н. Бентан, Дж. С. Мілль та ін. Утилітаризм у XIX і XX ст. став ідеологією політичного та економічного лібералізму, що проголошує ідею свободи господарювання та політичної свободи людини. У сфері господарської діяльності забезпечена повна свобода, яка виражалася не тільки у свободі господарювання, тобто незалежності суб'єктів і можливості вибору, але і в її управлінні, тобто в такій конкурентно-ринковій організації, де конкуренція обмежувалася лише конкуренцією, ринок був тільки ринком, а воля була обмежена лише волею.

В свою чергу хочеться відзначити прогосподарювання свободи, яке проявляється як ідеал капіталістичної організації способу виробництва [2, С. 349]. Проте, говорячи про ідеал, бачимо, що він вимагає таких умов, в яких зберігається рівновага між відсутністю свободи і волі, а також між сукупною пропозицією продуктів і сукупним попитом на них. Тому конкурентно-ринковий механізм розвиває виробництво, яке організовується не на користь зазначених балансів.

Справді, свобода господарювання – це також свобода накопичення капіталу і водночас свого накопичення. Норма накопичення в умовах загальної конкуренції не може бути однаковою; підприємці відрізняються силою і ступенем своєї волі; звідси впливає нерівномірний розподіл енергії свободи в центрах прийняття рішень і загроза балансу між свободою та її відсутністю. Тому і така свобода, виступає як поступовий технічний прогрес і норма експлуатації продуктивних сил, що викликає також посилення тенденції перевищення пропозиції над попитом. В свою чергу, вільне накопичення послаблює контроль пропозиції з боку попиту, робить його більш незалежним.

Говорячи про загрозу господарюванню свободи, то варто відзначити, що вона походить від самої свободи. Тому рано чи пізно система, щовільно визначена стикається з дезорганізацією. Особливо, коли цьому сприяють зовнішні обставини. Історично таким каталізатором краху капіталістичної організації, став промисловий переворот, який викликав розвиток великого промислового виробництва: результатом радикальних технічних змін, які виникли на основі машин і фабрик, було прискорення капіталу, підвищення продуктивності праці та швидке освоєння старих, успадкованих від попереднього капіталізму способів виробництва, і нових, що виникли вже при ринковому капіталізмі. Де також спостерігається різке підсилення диференціації підприємців, де все чіткіше виділялися великі капітали.

Вищезазначені пропозиції помітно підвищилися, чого не можна було сказати про попит. Одним із перших сигналів неблагополуччя, що насувалося, стала загальногосподарська криза 1825 р. [3, С.55]. Вона вплинула на історичну обмеженість вільного капіталістичного господарювання, підтвердила гостре протиріччя між великим промисловим виробництвом, з одного боку, і вільною буржуазною власністю та механізмом вільного конкурентного ринку, з іншого. Криза лише тимчасово розв'язала протиріччя відтворення та його організації, ненадовго послабила конфлікт між продуктивними силами та виробничими відносинами.

За кризою 1825 р. відбулися інші кризи, що стали регулярними. Спочатку був здійснений буржуазний соціальний переворот, що призвів до системи вільного господарювання. Згодом спостерігається буржуазна технічна революція, яка призвела до розвитку великого машинного виробництва [3, С.56]. Тому створене в результаті обох революцій, не тільки гармоніювало з її соціальною оболонкою, а й почало послідовно й рішуче її суперечити.

Також, свій внесок внесла криза вільного приватнокапіталістичного господарювання, спричинені зростанням усупільнення виробництва та посиленням взаємозалежності приватних господарств, змусили капіталізм шукати новий інструмент власності та господарювання, заснований на формах і механізмах, які є більш соціальними та більш свідомими, ніж раніше. Після поразки на шляху приватної свободи, капіталізм був змушений змиритися з поверненням соціальної несвободи.

Участь держави в господарському житті капіталізму протягом його історії свідчить про те, що на рубежі ХІХ-ХХ ст. не зароджувалися, але в них зміцнювалися державно-капіталістичні тенденції, де держава загалом була готова до широкого й послідовного одержавлення виробництва, його системи організації.

Висновки. Отже, говорячи про утилітаризм, то він намагається знайти їх обґрунтування з точки зору соціальної користі. Весь досвід аксіологічної організації економічної діяльності показує, що збалансованість і стабільність сучасного суспільства ХХІ ст. лежить на рівні цінностей утилітарного «капіталізму», побудованого на засадах «соціального» суспільства. Водночас можна стверджувати, що особливість господарської сфери полягає в тому, що за суттю своїх взаємовідносин є своєрідною основою застосування одного морального закону. Тому виокремлювати економічні явища в цілком самостійну і самодостатню сферу є помилково. Через це вирішення багатьох господарських і промислових проблем лежать у внутрішньому зв'язку з інтересами, цілями та цінностями людини та людства.

Список використаних джерел

1. Колінець Л. Б. Наслідки глобальних кризових явищ для економіки України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство, 2018. № 18 Вип. 2. С. 54-57.
2. Липов Володимир. Господарювання і культура: від натуральної форми господарювання до гламурного капіталізму. Культурні та мистецькі студії ХХІ століття: науково-практичне партнерство: матеріали міжнародного симпозіуму, 6 червня. 2019 р. М-во культ. України; Нац. акад. кер. кадрів культ. і мистец. Київ: НАКККіМ, 2019. С. 348-351.
3. Політична думка ХХ – початку ХХІ століть: методологічний і доктринальний підходи: підручник: у 2-х т. / [Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко та ін.]; за заг. ред. Н. М. Хоми. Львів: Новий Світ-2000, 2017. Т. 2. С. 209-241.

*Huryk Miroslava, Candidate of Historical Sciences
Associate Professor of the Department
of Philosophy and Political Science
Chechota Yuliya,
student of gr. MBCK-11*

UKRAINIAN NATIONAL CULTURE IN THE CONTEXT OF HERITAGE OF WORLD CIVILIZATION

Formulation of the problem There are about 4 thousand different nationalities in the world. Each of them has its own unique features, which form its beauty. This originality is based on the influence of the geographical factor, the peculiarities of the historical events, the interaction with other ethnic cultures. Each nation has its own customs and traditions that have been developing during a lot of centuries. They found their embodiment in words, movements, worldviews, and connection between man and the nature. These directly affect the spiritual culture of people. People's customs are the strongest elements that unite individual people into one group, into one nation. Representation of which will confidently show that this culture is the most beautiful in the whole world. And this is completely acceptable for us, because of human psychology. We are used to praising the spiritual environment in which we live which we live without equal acceptance of the other cultures at the same time. Now some questions appear: «How does Ukrainian culture differ from others?» and «What contribution had Ukrainian culture make for the world treasury?». The answers to these questions will clarify the boundaries and the recognition of the Ukrainian culture.

The Aim of this is:

- To analyze the main features of Ukrainian culture.
- To characterize the clear distinction of Ukrainian culture among the cultures of other countries of Central and Eastern Europe.
- Describe the value of Ukrainian culture in the world civilization.

Presentation of the material. As a result of its geopolitical position on the map of Eurasia, at the crossroads of the West and the East, Ukraine found itself in the sphere of influence of three large cultural and historical centers at once. During three centuries, Ukraine existed under the conditions of Polish and Lithuanian states, preserved traditional Eastern Byzantine rituals, religious culture, and the national identity of the Ukrainian people.

Folk culture is the base of any national culture. Then science, literature, and art are gradually formed on its basis. As a result of the difficulties of the historical development of Ukraine, folk culture played an exceptional role in the national tradition. The History of Ukrainian culture covers such periods and themes as:

- Ancient culture in Ukraine
- Ukrainian Medieval culture
- the Age of Renaissance in Ukraine
- Ukrainian culture of the 17th-18th centuries (the Age of Enlightenment)
- Ukrainian Culture in the 19th century
- Contemporary Ukrainian Culture
- Culture of Slobidska Ukraine. ^[3]

The real creators and bearers of the culture of each of the periods continued to be the lower layers of society - peasants, Cossacks and kobzars. During the long periods of its history, Ukrainian culture developed as a folk culture. Folklore, folk traditions, which have given a special charm and color, played a big role in its formation. This was especially evident in art - folk thoughts, songs, dances, decorative and applied arts. It happened thanks to the preservation and continuation of traditions, the roots of which go back to the culture of Kyivan Rus, that made possible the rise of Ukrainian culture in the 16th - 17th centuries and the cultural revival in the 19th century became possible.

At the same time, a unique and ancient system of education, which reached its peak during the Cossack era and ensured almost complete literacy of the population, an ancient tradition of book-writing, orientation towards the leading centers of Europe, in particular the Byzantine cultural tradition, the role of Ukraine-Rus as a center of Christianity, as well as a center of science and higher education of the Cossack period, etc. - all this made it possible to raise Ukrainian culture to the level of a world phenomenon, create a number of classic masterpieces - printing, architecture, art, and achieve significant successes in science.

From the very beginning, Ukrainian culture was characterized by openness to the world, the absence of xenophobia (fear of others) and humanism. When speaking about the humanistic essence of Ukrainian culture, it is necessary to note that the very system of values of this culture during its active development (XVII-XIX centuries) was quite specific. The creative heritage of H. Skovoroda, F. Prokopovich, and P. Kulish provides rich material for such a conclusion. In their philosophical writings, they asked questions about the essence and conditions of human happiness, about the meaning of human existence.

«Kind labor» and self-discovery, freedom for which is not a shame to part with well-being, limiting life's needs, giving preference to the spiritual over the material - these are the secrets for happiness followed and promoted by leading Ukrainian figures. Today, such approaches are becoming special importance for all mankind.

Now many people believe that Ukrainian culture is only «borshch», «hopak», «dumplings» and «vyshyvanka». But this is far from the reality. Ukrainian culture is not well known in the world. Evidence of this is the meager representation of Ukrainian shrines in the UNESCO World Cultural Heritage Register. 7 objects are included in this register, in particular the Kyiv-Pechersk Lavra, the State Historical and Architectural Reserve «Khotynska Fortress», the National Dendrological Park «Sophiiivka», Sophia of Kyiv, the ancient city-state of Chersonesus Tavriyskyi, the National Historical and Architectural Reserve «Kam» Yanets-Podilskyi», the historical center of Lviv. We should try to promote deeper knowledge about Ukraine to the world, share our great contribution to the heritage of world civilization.

Conclusion. Therefore, all the achievements of Ukrainian culture automatically become the property of the whole world and are valued as a national contribution to the international cultural process. We have created our own distinctive culture for centuries and still have something to show off. Its characteristic feature is openness and stability, the ability to perceive and Ukrainize various cultural influences. The Ukrainian state should strengthen its role in supporting the sphere of national culture in order to: 1) increase national prestige; 2) create an educational branch of culture; 3) build a powerful cultural base. Only in this way Ukrainian people will make a significant contribution into the cultural treasury of the world civilization.

Список використаних джерел

1. Місце української культури в контексті світової. *ОСВІТА.UA* : веб-сайт. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/culture/30444/>(дата звернення : 05.11.2022)
2. Надбання української національної культури як складова світової культури. *Національна бібліотека України ім. В.І.Вернадського*: веб-сайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/4502>(дата звернення : 05.11.2022)
3. Мартиненко. Н. М. History of Ukrainian culture: Навчальний посібник для іноземних студентів. Харків: Університетська книга, 2015. 102 с. URL: <http://web.kpi.kharkov.ua/ethics/wp-content/uploads/sites/131/2014/11/Theme-1.pdf>(дата звернення : 06.11.2022)

*Huryk Myroslava,
candidate of historical sciences,
associate professor of the department of
philosophy and political science
Adalina Katya,
student of «MEB - 11 «,
the Department of International Relations*

COGNITION AS A TYPE OF SPIRITUAL ACTIVITY AND PHENOMENA OF CULTURE

Formulation of the problem: an important question of philosophy is the problem of knowledge. For any person, there are some things they know, and some things they don't. What exactly is the difference? What does it take to know something? It's not enough just to believe it—we don't know the things we're wrong about. Knowledge seems to be more like a way of getting at the truth. The analysis of knowledge concerns the attempt to articulate in what exactly this kind of «getting at the truth» consists.

Goal: analyze the problems of knowledge and explore the concepts of subject and object of knowledge.

To achieve the goal, we set the **following tasks:**

- identify knowledge problems
- explore the concepts of subject and object of knowledge.

Presentation of the material. First of all, knowledge is something that exists in our minds. It also pertains to our awareness, understanding, or recognition of anything outside of us or those things within our environment. Although it is as simple as it appears, in philosophy, the problem of knowledge is a complex and debatable one.

Plato advises us that knowledge is different from true belief. Not all that we know is knowledge. Most of them may be beliefs or collected ideas that are unverifiable or invalid perceptions. The main issues in proceeding with the said topic in philosophy are its source and its validity.

In particular, the questions arise: «How do we get what we know?» and «How can we know that our ideas are valid?»

Various Perspectives on Knowledge. There are four major perspectives on understanding the problem of knowledge. These perspectives are idealism, materialism, skepticism, and the known and the unknown.

Idealism. Idealists argue that the human mind has the enormous capability of producing something out of nothing. Thus, the ultimate source of knowledge is the human mind that creates a valid or an ideal reality.

As proofs, Rene Descartes' Discovery of Method was conceptualized in 1619 through a «blinding flash» of insight (Jacobus, 1994) while $E=mc^2$ of Albert Einstein popped out of nowhere when he was staring at nothing (Goldstein, 2007).

Materialism. On the opposite side, materialists argue that «Nothing comes from nothing.» Parmenides, an Ancient philosopher, who explicates that nothing in the material world emerges from the human mind (Arieti, 2005). External reality pre-exists and it is our task to discover what is in it. In doing so, we can know something through our five senses by perceiving objects or organisms around us.

Skepticism. One of the famous skeptics David Hume (1711-1776) offers a third perspective in this philosophical quest. His theory that goes with the saying, «What is may not be,» says it all.

Hume convinces us that what appears to be real may be false. Whether we like it or not, the human mind collects ideas from the material reality, which it doubts as true. The scientist considers these ideas as mostly false since the human mind merely constructs the scattered and unrelated ideas into reality. It is forced to make sense of the world around us through cognitive operations.

The Known and The Unknown. Immanuel Kant (1724-1804), a great philosopher during the enlightenment period, believed that pure reasoning is the innate ability of the human mind to create ideas. Kant argued that there are things in this world that can be known particularly those that can be observed in the world of phenomenon (material reality). However, there are limits to what we can know especially those ideas that emanate from the world of noumena (world of the unknown).

Subject and object of knowledge. Subject and Object are crucial concepts in Epistemology, the study of knowledge. 'Subject' refers to the active, cognising individual or social group, with consciousness and/or will, while 'object' refers to that on which the subject's cognitive or other activity observes.

Knowledge is both objective and subjective because it results from the interaction of the subject and the object. Knowledge about an object is always relative: it exists only as

The object of knowledge involves the consciousness of the distinction between the idea of an object and the object that warrants.

A subject is a being who has a unique consciousness and/or unique personal experiences, or an entity that has a relationship with another entity that exists outside itself (called an «object»). A subject is an observer and an object is a thing observed.

The subject-object relationship, which defines an activity, is mediated by tools and community through rules and division of labour. The subject may be individual or collective and outcomes of the activity are distinct from its object/purpose.

Subject-Object problem: those philosophical and scientific problems and confusions arising from the distinction between the contents of subjective experience and of observed objects.

There cannot be objects without subjects because they define each other.

Academic researchers treat humans as research subjects and market researchers treat humans as objects.

Conclusion: So, after researching the problem of knowledge, we found out that there are four major perspectives on understanding the problem of knowledge: idealism, materialism, skepticism, and the known and the unknown. And each of these perspectives explains its point of view regarding how we perceive and reproduce information, it explains what it means to know something.

The concept of object and subject of knowledge was also investigated. We found out how objects of knowledge differ from subjects, defined the problem and concept of object-subject relations.

References

1. Frederik v Rael. Philosophy and the Problem of Knowledge. URL: <https://owlcation.com/humanities/Philosophy-and-the-Problem-of-Knowledge>
2. Ichikawa, Jonathan Jenkins and Matthias Steup, «The Analysis of Knowledge», *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Summer 2018 Edition), Edward N. Zalta (ed.), URL = <https://plato.stanford.edu/archives/sum2018/entries/knowledge-analysis/>
3. Turchin V. Subject of knowledge «I». URL: <http://pespmc1.vub.ac.be/SUBJ.html>
4. Encyclopedia of Marxism. What is the subject and object of knowledge? URL: <https://www.marxists.org/glossary/terms/o/b.htm>
5. Bruce Umbaugh. People as Subject and as Objects: Contrasting Market and Academic Research, 2000 - 169 с. URL: <https://emojicut.com/articles/go-to-answer/17211400>

*Гурик Мирослава,
к.істор.наук
доцент кафедри політології та
філософії
Барилівський Влад, студент гр. ЕМЕ-11
ННІМВ ім. Б.Д.Гаврилишина*

ІДЕЯ ПРАВА В СТАРОДАВНЬОМУ КИТАЇ

Постановка проблеми. Жодна правова система в світі не зазнала такого потужного впливу двох протилежних філософських вчень, як правова система Стародавнього Китаю, в історії якої етико-політичні догмати конфуціанства і політико-правові концепції легізму стали визначальними факторами самого поступального розвитку права, його ідейних основ, принципів і інститутів, а також механізмів правозастосування, традиційного праворозуміння китайців.

Мета. Дослідити і проаналізувати розвиток права Стародавнього Китаю в різні етапи.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання:**

- Розглянути розвиток права у конфуціанстві та легізмі
- Дослідити право в різних аспектах тодішнього життя

Виклад матеріалу. Право Стародавнього Китаю відрізнялося розвитком держави. Воно розвивалося у 3 етапи. Ці періоди пов'язані механізмами соціального врегулювання та її відносини з іншими соціальними нормами. Конфуціанство та легізм визначає різне ставлення до права.

На першому етапі в шаньскоїнському і раннечжоуському Китаї в регулюванні суспільних відносин головну роль грали етичні норми (чи), що визначають ставлення членів китайського суспільства до правителя - вану. Ці норми будувалися на шанування батьків, старших, на схильності перед знатністю, на відданості вану. Разом з тим все велике значення у міру зміцнення влади ванів набувають розпорядження і накази правителя, його наблизених, вищих чиновників, виконання яких забезпечується примусом.

У VI ст. до н.е. створює своє вчення великий філософ Конфуцій, незаперечний авторитет якого пережив у китайському суспільстві століття. Основна філософська ідея конфуціанства - ідея гармонії як головної умови загального космогонічного порядку, рівноваги в світі, а отже, і щастя людей. Вона включає в себе як гармонію між людьми і природою, так і гармонію між самими людьми, що виражається в їхній поведінці, що має відповідати «природному порядку», тобто чесноті і моралі.

Засобом підтримки справедливого порядку в Конфуція є не закон, а дотримання традицій, моральних норм (чи), що закріплюють якийсь образ ідеальної поведінки, заснованого на дотриманні «заходів» в усьому, що, у свою чергу, повинно спонукати людину до поступок, компромісів. Гармонійне суспільство, згідно з вченням Конфуція, створене на основі «веління Небес» - це сукупність груп (об'єднань людей), кожна з яких повинна існувати в соціальних і правових умовах, максимальних для здійснення відведених їй функцій. Головною ідеєю такого об'єднання є ідея «сяо» - синівської любові, шанування старших, а також вищестоящих на ієрархічній

драбині. Вимога суворого дотримання «чи», яке знаходить вираження в скрупульозно розробленому ритуалі, визначало особливе, принципово відмінне від легістів, ставлення конфуціанців до законодавчої форми як до якогось мірила, зразком правильної поведінки, не вимагає у всіх випадках ані суворого дотримання, ні обов'язкової судового захисту.

Другий етап – право Стародавнього Китаю періоду Чжаньго і Цинь (V–III ст до нашої ери). У V–III ст до нашої ери зростає роль права. Пояснення теорії про те, що необхідно керувати народом, через закони та жорстокі осуди належить законодавцям (Шан Ян, Хань Фей-цзи). Чжаньго перекладається як «воююче царство».

У період «воюючих царств» відбувається заміна правової схеми. Король маленької держави Цинь Ін Чжен в 258 році до нашої ери, вирішив проголосити себе «першим імператором» (Цинь Ші-хуанді) і створити імперію Цинь. Його жорстке царювання хотіло не вчень Конфуція, а утихомирювальної сили права. Засновник школи «законників» Шан Ян підкреслив, що справжнє благородство «веде своє походження від покарання». Він наполягав на безмежній владі правителя і вважав, що для досягнення чесноти необхідні смертні страти та смирення перед насильством. За допомогою покарань та насильства легісти намагалися вибити вчень Конфуція з розумів людей. Послідовників навчання Конфуція переслідували, спалювали книжки з його вченнями. Легісти проповідували ідею марності і неможливості існування людей поза рамками найжорстокіших покарань, виходили з обов'язковості превентивних заходів і колективної відповідальності, що забезпечують «хороше управління», відмовлялися визнавати наявність будь-якого зв'язку між мірою покарання і тяжкістю скоєного злочину. Жорстоко карати, на їх думку, слід було навіть за найменше порушення наказів государя.

У своїй полеміці з конфуціанцями легісти виходили з постулату про злий, порочної людської природи, яку не в змозі виправити освіта та культура. Чиновники також повинні сприйматися потенційно безчесними, тому кожного з них слід змусити контролювати інших. Як тільки закони вводяться в дію, всі повинні їм підкорятися.

На третьому етапі в імперії Хань (III ст. до нашої ери. – III ст. нашої ери) право було засноване на комбінуванні легізму та навчання Конфуція, при цьому вчення Конфуція переважали.

Ідеєю держави Хань стає ортодоксальне конфуціанство. Воно використовувалося для зміцнення жорсткої влади імператора, обґрунтоване підтримкою політичної дисципліни. Головним становищем ортодоксального конфуціанства стає вчення Конфуція. Це позначається на тому, що людська нерівність цілком справедлива і вона залежить від стану, рангу, статі та віку, а також становища у ній. Вчення Конфуція підтримувало закон про суворі покарання і пропонувало взаємодіяти моралі та праву, суворості та поблажливості. Моральність давала модель поведінки у людському середовищі, а право підтримувало його виконання з допомогою покарання. Якщо порушувалися норми моральної поведінки, то на порушників чекало жорстоке покарання. Порядок підтримувався завдяки закону фа.

Злиття конфуціанства і легізму призвело до того, що норми «чи» придбали велику обов'язковість і формалізм, а в право були перенесені цілі пасажі з канонізованих до цього часу конфуціанських творів «Чжоу чи», «І чи», «Лі цзи», в яких ще на початку другої половини I тисячоліття до н.е. були систематизовані і закріплені норми конфуціанської моралі.

Право власності. У період Ін, Західного Чжоу земля вважалась власністю вана, на одержані землі наближені царя мали лише право користування. Але вже в період Західного Чжоу розвивається тенденція до перетворення володінь у приватну власність.

Право знало поняття володіння і розпорядження. Земля - державна власність, але володіла їй громада. Знаць отримувала землю разом з підкореним населенням. На початок правління династії Чжоу, діяла система «колодязних полів», 9 наділів землі. 8 - у приватному користуванні селян, з 9-ого, урожай, зібраний всією громадою, віддавався царю.

Крім землі, важливим об'єктом права власності були раби. У період Ін раби були державною власністю і хоч знаходились у володінні приватних осіб, купівлі-продажу ще не було. В період Чжоу вже був можливим обмін, купівля раба. У період Цинь торгівля рабами була вільною і доволі розповсюдженою.

Сімейне право - патріархальне. Абсолютна влада батька, чоловіка. Жінка особистого майна не мала, її права у спадкуванні обмежені. Шлюб укладали батьки. Поширена багатоженство.

Зобов'язальне право. Стародавньокитайському праву були відомі різні види договорів. Одним з перших був договір міни, який поступово поступається місцем договору купівлі-продажу. При здійсненні торгових угод вимагалось укладання договору у письмовій формі, і, крім того, сплачувалось мито. Доволі широкого розповсюдження набуває договір дарування землі, рабів, зброї та іншого майна. Договір позики оформлявся торговою розпискою.

Кримінальне право і процес. Перелік злочинів, що називали китайські джерела права, дуже великий. У період Чжоу нараховувалось близько 3000 різних злочинів. Серед них були відомі: державні (повстання, змова), релігійні (шаманство, викидання попелу на вулицю), проти особи (вбивство, нане-сення тілесних пошкоджень), проти власності (крадіжка, гра-біж), військові (неявка в установленний строк на місце збору).

Висновки. Отже, правова система Китаю формувалася під впливом двох протилежних учень - етико-політичних догматів конфуціанства та політико-правових концепцій легізму. В перших переважала ідея щастя, гармонії між людьми, дотримання традицій і норм. В легізмі переважали закони, базовані на покараннях та насильстві, цим законам підкоряються всі.

Список використаних джерел:

1. Жидков О. А., Крашеннінікова Н. А., Савельєв В. А.. Історія держави і права зарубіжних країн. Частина 1, 1996 URL: <http://uport.inf.ua/pravo-drevnego-kitaya-49778.html>
2. Мудрак І.Д. Історія держави і права зарубіжних країн URL: <http://surl.li/dookg>
3. Батир К. И. «Загальна історія держави й права». Підручник для студентів вузів, які навчаються за спеціальності «Юриспруденція». Вид. «Билина»; М.; 2
4. Історія філософії права стародавнього Сходу Том 10 № 1, 2 (2015) URL: <https://philosophy.naiu.kiev.ua/index.php/philosophy/article/view/400/402>

Гурик Мирослава
к.істор.наук
доцент кафедри політології та філософії ЗУНУ
Лаврушко Андрій
студент гр.МВСК-11
Факультету міжнародних відносин ЗУНУ

STRUCTURE OF LIFE AND PLACE OF A PERSON

Statement of problem. A human that differs from other animals in a high level of intelligence has always been characterized by reflections on the topic of his existence, the meaning of life, being and the meaning and nature of the world.

In order to explain the human existence, protohumans began to resort to the ideas of belief in higher forces or individual objects. Reflections on this topic became a kind of catalyst for the development of various philosophical flows.

Due to the development of contemporary societies, people moved from a model of thinking about the surrounding world to thinking about their purpose and purpose of life.

Purpose

Analyze about specifics of the human prescription of the world and place of individual in the world.

To achieve this goal, I set the following tasks;

1. Human place in world
2. World structure
3. Human role in world

The idea of the limitations of the surrounding world and the existence of the «otherworld» (sometimes hostile, sometimes not, but always incomprehensible) has survived to this day. At the same time, at all times and in all situations, man unconsciously placed himself at the center of the universe. This was concentrated in all religious ideas from antiquity to the Middle Ages, and was most clearly expressed in the Christianity and the doctrine of the geocentric structure.

Numerous philosophers have tried to develop a plausible and effective explanation of the structure of human life. However, it was usually a story about human life as a single being. This is inherently difficult because there is no way to account for all of human life: past, present, future, here, there, and everywhere. Some philosophers, such as Plato, Carr, Jaspers, and Keane, tried to make such an account based simply on their own individual observations, knowledge, and experience [4]. It has been interpreted that human life is seen as a narrative in one's own individual perspective from the first person. It is perceived as how human life is lived by the individual. We all know about the «I - concept». The question is not whether it is learned or given. This observation that people see their lives from a first-person perspective is based on the concept that human life is seen as a narrative story that begins at the beginning and continues to be remembered throughout life. The individual believes that this history represents a set of factual events that lead to the individual's current state. On the other hand, a myth is like a life story in the sense that it actually tells such a story. However, a myth differs in that it is not considered completely factual, primarily by the person who created the myth [1]. Authenticity and inauthenticity is the next concept we will discuss here. According to Carr, simply living and memorizing narratively is not the way to a «good» life. We must live an authentic life to be satisfied. Such life would consist in living with a sense of self and trying to achieve the goals set by that Self. A real life is a life lived consciously. Decisions are made in response to past circumstances and events based on the individual's personal opinion. In real and inauthentic life, such decisions about specific actions would be based not on the individual's own thoughts, but rather on external influence. However, if the individual recognizes and is aware of this external influence that controls his decisions, then life is real in the sense that the individual is aware of his own Self.

This is where the question of authorship arises. He who writes, lives, remembers, composes his own life, truly lives. As long as he is aware of his own life, everything is real. How could it be otherwise? Authorship is the concept that all people remember the history of their own lives according to events in a sequential order based on time. Often these concepts, which include philosophies, myths, and stories, can influence decisions about how a person will live their life. Perhaps it can be said that such concepts and thinking can offer a heightened sense of mindfulness in one's life; awareness of one's past, present and future. It can also be said that there are different levels of awareness in life. This awareness can be a great help when making decisions in unforeseen circumstances. Observations and hypotheses can be generated on the basis of reflection and experience, so that action can be taken and it will affect the outcome of the event. Of course, it can be said that any action will affect any result. It is the awareness of cause and effect that is important for understanding the result [3, c. 34].

A meaningful life is seen as good, fulfilling and full of happiness. All this does not sound so bad. But the problem is that you perceive these things as good and think that you don't have them, hence the stress and suffering. A sense of failure overcomes someone who thinks his life is meaningless. In my opinion, all life has a meaning or at least a purpose. It's just that some people may lack awareness of their purpose or place. They are, and the events that led to their current circumstances, must have had causes and therefore purpose. So why not think that such an existence has

reasons to interact with these events? Well, it could just be a lack of awareness. Any number of meanings can be interpreted when realizing life events. We can think of it as an individual construction of meaning that can influence decisions made in the present to influence the future according to that meaning.

A large number of people believe that they know what they want to do with their lives. Some can even control their future through their own awareness of their surroundings, or rather awareness. However, as is the case with many individuals, they are unable to justify their actions with a worldview. This shared purpose of seeing the world can be rich and compelling enough to underpin a meaningful life.

Well, maybe this is not a crisis at all. Perhaps myriads of individuals are completely satisfied with having found themselves and their own meaningful lives. Or maybe they don't know that there might be something better to strive for. Or better yet, maybe they don't see that there is something better to strive for, that they are already on their way to achieving.

Perhaps such an outlook exists; it's just that many people don't realize it [2]. So, on whose conscience is it to make this overarching goal visible to the masses. Any war can be seen as a social goal that encompasses the goals of many similar minds to achieve one set goal. We can also consider human rights organizations and teams of medics volunteers as such groups, the combined efforts of which are aimed at achieving a higher goal. These things can make a big contribution to a meaningful life. There are many of these in certain societies. The fact is that the universal place of man has not yet been revealed.

Список використаних джерел

1. Життя // Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін. Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. 742 с.
2. Філософія : підруч. [для студентів вищ. навч. закл.] / за ред. Л. В. Губерського. Харків : Фоліо, 2013. 509 с.

ФІЛОСОФІЯ ПРАВА У СТАРОДАВНЬОМУ РИМІ

Постановка проблеми: Юристи Стародавнього Риму створили науку римського права, яка є авторитетною й нині. Це була перша юридична наука з нормами світського права, саме тому римо-античну правову спадщину активно використовували впродовж багатьох століть. Актуальною вона є і в умовах сьогодення, оскільки ідеї та норми римського права прямо й опосередковано впливали і впливають на формування європейської культури та розвиток національних законодавств. Цей вплив має досить значний діапазон поширення: від кримінального права до цивільного. Термінологія та основні принципи римського права використовуються в будь-якій правовій системі світу. Актуальність дослідження зумовлена тим, що у вітчизняній філософсько-правовій та правознавчій літературі питання розвитку романистики кінця XIX – початку XX ст. залишаються по теперішній час недостатньо опрацьованими. Це можна пояснити наявністю тривалого часу ідеологічного впливу, що виявилось як в обмеженні методологічних ресурсів, що застосовувалися у фундаментальних суспільствознавчих дослідженнях, так і в тематиці цих розроблень.

Мета: Метою роботи є визначення сутності правових ідей стародавніх римлян через їх історичний аналіз у вітчизняній філософсько-правовій думці та дослідження можливостей їх використання в сучасних процесах право- та законотворчості.

Виклад матеріалу: Марк Тулій Цицерон (106 – 43 рр. до н. е.) увійшов в історію, насамперед, як визначний оратор і політичний діяч.

Разом з тим він залишив декілька значних філософських праць, серед яких трактати «Про державу» та «Про закони», де викладені його філософсько-правові погляди. Цицерон жив в перехідну епоху історії Стародавнього Риму. Через величезні соціальні потрясіння, повстання рабів, громадянські війни, загибель багатьох людей та знищення культурних цінностей на зміну республіці поступово приходила і самодержавна імператорська влада. В центрі цих подій був і Цицерон [4]. Його політичні уподобання були цілком на боці римської республіки, а тому вся теоретична та практична діяльність була скерована на те, щоб спинити невпинний шлях до її загибелі. Розвиваючи попередні природно-правові уявлення, Цицерон апелював до закону природи і права як основи спілкування людей у державі. Перу Цицерона належать такі філософські трактати як «Про межі добра і зла», «Про старості», «Про дружбу», релігійно-філософські твори «Про природу богів», «Про долю» і інші. З незбережених творів відомі його праці «Про Авгур», «Про славу», «Про філософію», «Про зміцнення держави» і т. д.

З трактатів з філософії права особливе значення мають твори: «Про державу», «Про закони», «Про обов'язки», в яких в основному міститься перекладення минулих і сучасних філософських вчень і поглядів для того, щоб взяти у них найкраще.

Цицерон - головний представник еkleктизму, який, за його задумом поєднує в собі найкраще, що є у інших філософів, то що є самим справжнім.

Еkleктизм в основному спирається на всілякі концепції давньогрецької філософії - платонізм, аристотелізм, стоїцизм, скептицизм.

Цицерон розглядав філософію як свого роду цілителя від усіх бід. Тому він бачив у філософії перш за все практичну сторону, через яку переломлюються все погляди в філософських течіях [1]. Завдання філософії, як писав Цицерон в «Тускуланських бесідах», складається в «обробітку душі», її сила в лікуванні душі, позбавлення від пристрастей. На думку Цицерона, щоб використовувати цю психотерапевтичну функцію філософії, слід вивчати різні філософські системи, історію філософії. Тому твори Цицерона повні історико-філософського матеріалу з давньогрецької і ранньої римської історії. Свою еkleктичну позицію Цицерон обґрунтовує тим, що при вирішенні всіх філософських питань слід обговорювати все з протилежних сторін, інакше не можна скласти правдоподібну думку про ті чи інші речі. Еkleктицизм містить в собі потребу синтезувати цілісний погляд на світ, як і інші більш односторонні концепції. Він приймає такий погляд на природу як гармонійне тіло, яке містить в собі розумне начало. Однак філософські проблеми про буття і пізнання знаходяться у Цицерона на другому місці, на першому ж стоять проблеми етики, релігії і держави. Теоретичні погляди Цицерона в області держави і права знаходяться під значним впливом давньогрецької думки, і перш за все навчачь Платона, Аристотеля, Полібія і стоїків. Філософське вчення Цицерона про право, закон в державі розроблено з позицій природного права. Цицерон вводить в правовий і політичний обіг поняття громадянина як суб'єкта права, поняття держави як правового спілкування. Цицерон вперше вводить визначення держави як справи народного (*res publicum*), речі народної, надбання народу. Причому народ у Цицерона - не натовп, а спільнота, утворена на основі згоди всіх в розумінні права і загального інтересу. Держава - правовий союз, правове спілкування. Тут у Цицерона виникає ідея правової держави, держави, заснованої на справедливості, а не силі [2].

У питанні про виникнення держави Цицерон виходив з поєднання теорій Аристотеля (поступове виростання з сім'ї і селища) і Епікура (договірна теорія), тобто Цицерон стверджував: держава виникає природним шляхом, але закріплюється все ж договором. Основну причину походження держави Цицерон бачив не стільки в слабості людей і

їх страх, скільки в їх вродженій потреби жити разом. Цицерон підкреслює, що одна з найважливіших завдань держави - охорона власності. Найкращою з простих форм правління Цицерон вважав монархію, а взагалі найкращою - змішану форму правління. Критерії розрізнення форм державного устрою Цицерон вбачав у «характері й волі» тих, хто править державою. Залежно від числа правлячих він розрізняв три прості форми правління: царську владу, владу оптиматів (аристократію) і народну владу (демократію). Серед них Цицерон вважає за краще монархію, а найменше благоволих демократії [3]. Царське благовоління, мудрість оптиматів, народна свобода повинні бути об'єднані в найбільш досконалою змішаною формою правління. Підкреслюючи небезпека крену в бік того чи іншого початку змішаної державності і виступаючи за їхню взаємну рівновагу, він підкреслював необхідність «рівномірного розподілу прав, обов'язків і повноважень - з тим, щоб достатньо влади було в магістратів, досить впливу в ради провідних людей і досить свободи у народу». Кращим прикладом у цій справі Цицерон вважав Римську республіку, плід багатівікової державної еволюції.

Висновок: Отже, філософія права у стародавньому Римі була розвиненою та мала вплив на правову думку у світі. Римське право досі є важливим елементом багатьох правових систем та допомагає забезпечувати справедливість і рівність перед законом.

Список використаних джерел

1. Гончарук, Т. В. Філософія сучасного українця у форматі інноваційного суспільства / Т. В. Гончарук // Наукові записки. Сер. Філософія. Острог: Національний університет «Острозька академія», 2011. Вип. 9. С. 75-80.
2. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1. / Редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. К.: Видавничий центр «Академія», 2000. 864 с.
3. Троцька А. І. Памфіл Юркевич як дослідник римського права / А. І. Троцька // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2020. 106-111 с.

ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА І ЙОГО ВПЛИВ НА СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ПРОЦЕС

Актуальність теми дослідження. Однією з важливих тем філософського вчення є буття суспільства: що ми розуміємо під суспільством, яка мета і чи підпорядкований суспільний процес певним законам? Відповідь на ці запитання має не тільки теоретичне, але й важливе практичне значення, оскільки є підставою для вибору шляхів удосконалення суспільства. В історії людської думки існують різні відповіді на ці запитання. Одні вважають, що детермінантами суспільного розвитку є духовні чинники («думки правлять світом», «історія є саморозвитком абсолютної ідеї»), інші шукають причини історичного розвитку в природних основах існування суспільства (географічний детермінізм), у взаємодії суспільства і природи, в економічних чинниках і класовій боротьбі, розвитку техніки та технології.

Мета дослідження: Проаналізувати вплив інформаційного суспільства на соціокультурний процес. Як він працює і для чого він потрібен.

Предмет дослідження: особливість впливу інформаційного суспільства на соціокультурний процес.

Виклад основного матеріалу: У другій половині 70-х років ХХ ст. все більш явно став заявляти про себе бурхливий розвиток інформаційних технологій, які радикальним чином впливають на всі сфери людської діяльності. Все це змушує деяких дослідників – говорити про «**інформаційну революцію**», яка призводить до суттєвих трансформацій соціуму. Під інформаційною революцією розуміють передусім докорінні зміни в системі виробництва, отримання, переробки, обміну та використання інформації. Важливим елементом цієї системи є **комп'ютерна техніка та інформаційно-комп'ютерні технології**.

Інформаційна революція (англ. *informationrevolution*) — метафора, яка відображає революційний вплив інформаційних технологій на всі сфери життя суспільства в останній чверті ХХ сторіччя. Це явище інтегрує ефекти попередніх революційних винаходів в інформаційній сфері (книгодрукування, телефонія, радіозв'язок, персональний комп'ютер), оскільки створює технологічну основу для подолання будь-яких відстаней при передачі інформації, що сприяє об'єднанню інтелектуальних здібностей і духовних сил людства.

Найперші спроби аналізу особливостей впливу цієї технології на суспільство були зроблені у Сполучених Штатах та Японії. Фріц Махлуп (FritzMachlup) у своїй книзі «Створення та поширення знань у США» (1962) одним з перших відокремив знання та інформацію від «звичайної» промислової та соціальної діяльності. Він підрахував, що 1958 року близько 29 % соціальної діяльності в США припадало на «індустрію знань», що стало основою для твердження про становлення інформаційного суспільства як фази розвитку постіндустріалізму.

На виключну роль інформаційно-комунікаційних технологій у перетворенні сучасного суспільства вказує і Маршал Маклюен (MarshallMcLuhan). Розглядаючи інформаційні революції в історичному ракурсі, він, насамперед, звертає увагу на друкарські винаходи ХV-го століття. Книгодрукування, разом з поширенням наукової думки, були по суті революційними винаходами, які змінювали все, до чого тільки торкалося книгодрукування.

Основні моделі становлення інформаційного суспільства

Формування інформаційного суспільства – загальний вектор розвитку глобального сучасного соціуму. Однак вибір шляхів, засобів і механізмів реалізації стратегій інформаційного розвитку залежить від особливостей технологічного і соціального розвитку країни, специфіки її соціально-економічних умов, національно-культурних особливостей. Має сенс говорити про існування декількох основних моделей формування інформаційного суспільства, що реалізуються сьогодні:

Американська модель, або як її часто називають – «**Модель Силіконової долини**» заснована на використанні ринкових механізмів і орієнтована, передусім, на надання послуг населенню й бізнесу. Саме американська економічна модель, що зорієнтована на пріоритеті приватної ініціативи, вважалася оптимальною для впровадження інформаційних технологій і пов'язаних з ними соціальних змін. З кінця 90-х років ХХ ст. Силіконова долина приносить прибуток у 60 мільйонів доларів щодня. Але люди, пов'язані з високими технологіями, складають невеликий прошарок суспільства і мають неоднакові можливості. Вони живуть у своєму світі, поруч з яким знаходяться нетрі. Третина людей у Долині повністю виключена з процесу соціального розвитку: живуть у бідності, навіть не розуміючи, що відбувається. Формується дуже нестабільна модель суспільства, яке роздирається протиріччями.

«**Сінгапурська модель**» менш відома. Кастельс у порівняльній таблиці моделей інформаційного суспільства позначає такі її характеристики, як висока частка (58 %) високотехнологічної продукції в об'ємі експорту (у США – 32, а у Фінляндії 27 %), значний рівень розвитку електронної торгівлі, висока конкурентноздатність і ВВП на душу населення. При цьому важливими факторами сінгапурської моделі є істотне розширення суспільства за рівнем добробуту і практично повна відсутність демократичних механізмів, високий рівень технологічного розвитку супроводжується державним авторитаризмом.

Фінська модель. Інтерес до Фінляндії як до одного з «інформаційних суспільств» обумовлений низкою міркувань: проявом у Фінляндії соціальних та інституціональних рис, що різко контрастують з американською

моделлю і з досвідом азіатських країн; прагненням виявити роль держави добробуту в розвитку інформаційного суспільства та взаємин процесів глобалізації і національної ідентичності. Але головне у фінській моделі – поєднання інформаційного і соціального розвитку, орієнтація на соціальні потреби. Технологічне та економічне зростання – це тільки один з вимірів інформаційного суспільства.

Висновок: Особливості інформаційного суспільства було важливим питанням ще в XX ст. і залишається актуальним і на сьогодні. І, на мою думку, буде актуальним і надалі.

Список використаних джерел

1. Штанько В.І., Бордюгова Т.Г., Інформаційне суспільство: соціально-філософські проблеми становлення: навч. посіб. Харків, 2012. 172с. [електронний ресурс] URL: openarchive.nure.ua/bitstream/document/7111/1/Навч_посібн_Інформаційне%20суспільство.pdf
2. Інформаційне суспільство [електронний ресурс] URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Інформаційне_суспільство
3. Інформаційна революція [електронний ресурс] URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Інформаційна_революція

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ ПРАВА У БІБЛІЇ

Постановка проблеми. Біблійська філософія завжди відігравала важливу роль у становленні та формуванні правової ідеї у суспільстві. При цьому, церковні догми та канони стали основоположними та базисними у цьому контексті. Право та релігія завжди перепліталися між собою, однак за результатом, на сьогодні ці два поняття відокремлені одне від одного. Філософське осмислення права у Біблії є неоднозначним питанням. Яким чином і яку роль відіграло канонічне та церковне уявлення сутності державного устрою при формуванні правової думки, на сьогодні важко осмислити.

Взаємодія церкви та держави була темою дискусій протягом століть, але вона набуває нових вимірів у мультикультурних та багатостічних суспільствах, у яких ми живемо сьогодні. Якою мірою церковні доктрини та релігійні переконання продовжують впливати на наші етичні судження, прийняття політичних рішень, закони та реалізацію політики, і якою мірою такий вплив узгоджується зі світським суспільством і є бажаним для нього?

Мета. Проаналізувати розвиток філософської думки про право крізь релігійну доктрину, їх взаємодію між собою. Охарактеризувати вплив релігії на формування правового уявлення у суспільстві.

Для досягнення мети ми ставимо наступні завдання: · дослідити основні компоненти філософської думки про право в Біблії; · охарактеризувати важливі елементи релігійної тематики в контексті правової думки.

Виклад матеріалу. Релігії розвивалися та вимагали дотримання моральних заповідей, оскільки люди організувалися в певні суспільства між собою [1]. Хоча багато людей вважають, що навіть домінуючі на Заході світські демократичні системи походять від іудейсько-християнської моральної культури, не менш суперечливою є позиція, що глибші, натуралістичні та неминучі істини про те, як люди живуть разом, лежать в основі всіх релігійних/моральних культур, і що різні системи розвивалися в різних історичних контекстах. Яка б теорія не була вірною, між етичними системами різних історичних періодів і національних держав будуть реальні відмінності [2]. Ми ж зосередимось не на впливі релігії на природу етики як такої, а на питаннях щодо того, як релігія впливає на розвиток права [3].

Церква по-різному бере участь у формуванні ідей права. Деякі з них ми вважаємо неминучими, наприклад, коли окремі політики голосують відповідно до релігійної свідомості. Інші ми вважаємо легітимними, наприклад, коли церкви та їхні члени лобюють політиків, щоб внести зміни до законодавства. Ми піднімаємо питання щодо третьої категорії впливу, а це коли церква втручається в правовий процес. Однак наш аналіз не дає чіткого способу відрізнити законні від незаконних способів втручання [4].

З іншого боку, канонічне право вносило різні зміни в положення цивільного права щодо заповітів і заповітів; серед них є один, який забезпечував особливу справедливість на користь необхідних спадкоємців, таких як діти. Згідно з римським правом, той, хто став спадкоємцем або легатом з умовою *fideicommissum* (тобто передачі своєї спадщини або спадщини іншому після його смерті), мав право відрахувати четверту частину спадщини або спадщини, яка не була переданий; ця четверта частина відома як Требеллійський квартал [5].

Знову ж таки, необхідні спадкоємці, наприклад діти, мали право на певну частину спадщини. Якщо трапилося, що частка спадкоємця була обтяжена, тоді спадкоємець мав право відрахувати лише частину, що належала йому як необхідному спадкоємцю, але не трібельську чверть (*Cod. Just., lib. VI, tit. 49, lex 6*). Канонічне право змінило це положення, наказавши, що необхідний спадкоємець у такому випадку має право спочатку на вирахування своєї природної частки, а потім також на вирахування трібеллійської чверті з решти спадщини [6].

На нашу думку, найбільше занепокоєння щодо відносин між церквою та організацією держави викликало нещодавнє пряме втручання Римо-Католицької Церкви в цивільні судові процеси. Вивчення двох недавніх справ в Австралії може допомогти прояснити та розробити законні принципи, які можна застосувати в цій сфері. У двох недавніх справах в Австралії (описаних нижче) церкві було надано дозвіл виступати в якості *amicus curiae*; і, в останньому випадку, домагатися перегляду рішення федерального суду у Високому суді, незважаючи на те, що церква не була стороною в початковому судовому процесі.

Цей тип втручання виходить далеко за рамки англійської та американської практики отримання письмових заяв від церкви та інших зацікавлених сторін, які можуть допомогти суду в конкретній справі. Це очевидно, якщо порівняти випадки Англії та Австралії. В англійській справі (*Children*) («справа про сіамських близнюків») апеляційний суд «виключно . . . дозволив Архієпископу Вестмінстерському та Альянсу за життя подати письмові заяви до суду» і сказав, що суд «вдячний за них». У заяві Архієпископа було зазначено «п'ять важливих моментів». заснований на римо-католицькій вірі та моралі: «людське життя є священним і недоторканим; . . . не можна посягати на тілесну цілісність людини, якщо це не принесе користі; . . . обов'язок зберегти життя однієї людини не може бути здійснений без серйозної несправедливості шляхом смертельного нападу на іншу; . . . лікарі не зобов'язані вдаватися до надзвичайних засобів для збереження життя; права батьків мають переважати лише тоді, коли вони явно «суперечать тому, що суворо зобов'язане їхнім дітям» [7].

Висновки. Таким чином, філософія церковної думки в праві є важливим складовим формування правового уявлення щодо становлення певних інститутів. На сьогодні, релігія та право відділенні одна від одної. Однак,

ще за часів панування релігійного устрою, певні ідеї укріпилися та наразі ми можемо їх побачити у правовому регулюванні суспільних відносин.

Список використаних джерел

1. Аквінський Тома. Коментарі до Аристотелевої «Політики». Тома : пер. з лат. О. Кислюка; передмова В. Костусенка. К. : Основи, 2003. 794 с.
2. Бондарчук, І. В. Релігія і церква в українському суспільстві : динаміка розвитку. *Юрид. журн.* 2016. No5. С. 62–64.
3. Бурлай, Є. В. Релігія і право в системі соціального регулювання : спільне і різне. *Юрид. вест.* 2011. С. 70–80.
4. Виговський, Л. Сакралізація як історичний засіб розширення сфери функціонування релігійного комплексу. Філософські обрії : наук. -теорет. *Часопис Ін-ту філософії НАНУ та Полтав. держ. пед. ун-ту.* К.; Полтава, 2005. Вип. 13. –. 199–210.
5. Вовк, Д. О. Право і релігія: спільні риси та відмінності. *Вісн. Акад. прав. наук України.* 2017. No 1(48). С. 65–74.
6. Вовк, Д. О. Проблема співвідношення права і релігії у православній фі-лософії кінця XIX – початку XX ст.. *Проблеми законності : респ. міжвідом. наук. зб. відп. ред. В. Я. Тацій. X.* : Нац. юрид. акад. України, 2006. Вип. 81. С. 197203.
7. Дзьобань, О. П. Традиції в морально-правовій філософії : китайській феномен. *Бюл. М-ва юстиції України.* 2016. No4 (42). с. 15-25.

ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Постановка проблеми. Проблема самовизначення людини відноситься до вічних світоглядних проблем, оскільки кожна свідомо людина, рано чи пізно, на своєму життєвому шляху постає перед питанням «Хто я?». Зростання взаємозалежності сучасного людства, прискорення темпів суспільного розвитку призвели до того, що людина постійно знаходиться у міжкультурному середовищі. Тому в умовах сучасного постіндустріального суспільства проблема самовизначення людини стає все більш актуальною.

Мета. Розкрити сутність і основні форми самовизначення людини та їх прояви.

Для досягнення мети ми ставимо наступні завдання:

- Охарактеризувати основні етапи дослідження цієї проблеми в історії філософської думки.
- З'ясувати сутність самовизначення людини.

Виклад матеріалу. Питання самовизначення людини належить до вічних світоглядних проблем людської самосвідомості, де воно вперше засвітилося у міфології.

Самовизначення – це процес і результат вибору особою своєї позиції, цілей та засобів самоздійснення в конкретних обставинах життя; головний механізм надбання і вияву людиною свободи.

Можемо помітити, що вище вказане визначення має у більшості суто описовий характер і розкриває не сутність, а лише окремі сторони досліджуваного явища і змісту його поняття. Це можна пояснити тим, оскільки жодне визначення не в змозі охопити повністю означуваний предмет, а тим більше – такий складний, як самовизначення.

Дослідники цього питання звертають увагу на те, що антропологічні міфи існували повсюди – навіть у тих народів, які ще не мали ніяких космогонічних уявлень. У більшості випадків – це були міфи про походження певних людських спільнот (племені чи роду), від певних тотемних (рослинних чи тваринних) першопредків. Ознайомлення з даними міфами під час вікових ініціації деяких членів роду, які досягали статевої зрілості і переходили до групи «дорослих», сприймалося як нове соціальне народження.

Уявлення про самовизначення людини як «друге» народження можна зустріти у давньоіндійській філософії, там вважалося, що спочатку людина народжується як фізична істота, а вдруге – духовно (на основі ознайомлення зі священними текстами). Людей, які пізнавали «Веди», називали «двічі народженими».

Слід зазначити, що у давньогрецькій філософії проблема самовизначення людини пов'язувалася насамперед з пізнанням самої себе.

Як вважав **Ф.Х. Кессіді**, самовизначення людини, бере свій початок не із софістів та Сократа, а дещо раніше, оскільки, «натурфілософи» розпочинали пошуки «першопочатку» усього суцього, яке служить крайнім фундаментом людського життя, з усвідомленням його сенсу.

Розглядаючи **філософію Київської Русі**, можемо зазначити, що людина була по суті справи центральною. Як повинна поводитися людина, як вчиняти у тих чи інших ситуаціях, як ставитися до інших – ці та інші питання були основними і в проповідях Іларіона, і в «Ізборниках» Ярослава Мудрого, і в «Повчаннях Мономаха».

Значна частина філософів Нового часу, у тому числі й Декарт, пов'язували проблему самовизначення людини з її свободою та самосвідомістю. Вони вважали, що найлегше людину пізнати на самоті. Дана проблема є невід'ємною частиною будь – якого світогляду та розглядалася на всіх етапах розвитку філософії, маючи неоднозначне термінологічне означення, саме поняття «самовизначення людини» почало широко використовуватися та розроблятися за деякими даними, лише у ХХ столітті.

Здатність людини до самовизначення дозволяє їй краще адаптуватися до умов життя, навколишнього середовища, гармонійно налаштовувати стосунки із природою та суспільством та з самим собою. Дана здатність є необхідною умовою самореалізації особистості.

Світоглядні (філософські чи релігійні) системи та вчення, що описують самоцінність кожної людини, рівноцінність між людьми, незалежно від можливих індивідуальних чи групових відмінностей.

У теперішній час на основі вищих надбань духовної культури людства (релігійних і філософських вчень, науки та мистецтва) здійснюється вироблення нових світоглядних форм, які могли б стати духовною основою об'єднання людських спільностей. У кожному світогляді обґрунтовуються певні етичні вчення та моральні принципи, які призначені регулювати взаємовідносини між людьми, визначати свідоме ставлення людини до оточуючих її людей та до самого себе.

Висновки. Проблема самовизначення була невід'ємною складовою вчень про людину на різних етапах розвитку філософської думки. У наш час ця проблема стала надзвичайно актуальною, у зв'язку зі зростанням соціальної динаміки, складності людського буття, тим самим, це ж і привертає увагу представників різних наук. Відповідно до цього, зростає актуальність філософських досліджень цієї проблеми. Однак, більшість з них є одноманітними, це веде до того, що існує потреба у ширшому та детальнішому дослідженні даного питання.

Список використаних джерел

1. Дербак А. П. Національна самосвідомість як форма пізнання особистості: Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2002. с. 9-13
2. Сілаєва Т. Філософія: Навчальний посібник. Тернопіль: Астон, 2003. с. 197
3. Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії. Проблема людини. Київ: КНТ, 2020. с. 393

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ МЕНТАЛІТЕТУ УКРАЇНЦІВ

Актуальність теми дослідження. Ця тема є актуальною в контексті сучасного розвитку України та її взаємодії з іншими країнами та культурами.

Менталітет - це система цінностей, переконань, традицій та культурних норм, які визначають спосіб життя та сприйняття світу людиною в певній культурі. В Україні менталітет відображає багатовікову історію, національну самобутність та взаємовідносини між людьми.

В контексті сучасних викликів, таких як глобалізація, інформаційні технології, міграція та інші, український менталітет може втрачати свою унікальність та зазнавати впливу інших культур. Тому важливо проводити філософський аналіз менталітету українців, щоб зберегти та розвинути його унікальність та відмінні риси, а також зрозуміти, як цей менталітет впливає на суспільне життя та розвиток країни в цілому.

Мета дослідження. Це дослідження спрямоване на розуміння унікальності українського народу, його світогляду, моралі та цінностей.

Основною метою філософського аналізу менталітету українців є зрозуміти, які ідеї, переконання та традиції визначають спосіб мислення та поведінки українського народу.

Об'єктом дослідження є ця система уявлень, переконань, традицій, звичок та цінностей, яка формує менталітет українського народу.

Виклад матеріалу. Менталітет українців - це комплексна система цінностей, традицій та психологічних особливостей, які визначають спосіб мислення та поведінки людей, що належать до цього народу. Ця система складна і має свої корені в історичних, культурних та соціальних умовах, в яких формувався український народ.

Філософське осмислення менталітету українців може бути корисним для розуміння того, які фактори впливають на формування світогляду та життєвих пріоритетів українців. Оскільки філософія є наукою, яка займається дослідженням основних принципів та питань, пов'язаних зі смыслом життя та існуванням людини, то вона може допомогти зрозуміти основні принципи, які лежать в основі менталітету українців.

Один з найважливіших аспектів українського менталітету - це повага до сім'ї та традицій. Українці цінують родину та зв'язки зі своїми коріннями і вважають, що це є основою їхнього життя. Це може бути пояснено історичними обставинами, коли українці змушені були захищати свої традиції та культуру від настирливої асиміляції інших народів. Як результат, український менталітет орієнтований на збереження традицій та важливих для них цінностей.

Інший аспект менталітету українців - це сильна духовність. Українці мають багату релігійну та культурну спадщину, яка відіграє важливу роль у формуванні їхньої духовності та світогляду. Це може бути пов'язано з тим, що протягом історії України національна ідентичність та збереження культурних та релігійних традицій були важливими факторами у відстоюванні незалежності та визволенні від зовнішньої агресії.

Крім того, український менталітет також характеризується високим ступенем емоційності та вразливості. Українці, як правило, дуже емоційні та співчутливі, і це може бути пояснено тим, що історично Україна була відкрита для різних культур та впливів, що призвело до розвитку емоційності та вразливості в українському народі.

Нарешті, український менталітет може бути розглянутий у контексті відношення до природи та природних ресурсів. Українці традиційно пов'язують своє життя з природою та землею, і це відображається в їхньому сприйнятті екології та охороні навколишнього середовища.

Українська ментальність формує екзистенційну парадигму цінностей, смислів та сенсів, унікальні патерни світосприйняття, світовідношення та світоперетворення. Ці риси становлять фундаментальну стабілізаційну основу існування нації як цілісності. Серед них можна виділити конструктивні та деструктивні риси. Конструктивні риси включають емоційність, ліризм, філософічність, щирість, душевність, індивідуалізм, почуття колективізму на демократичних засадах, антеїзм, працьовитість, хазяйновитість, розвинене почуття приватної власності, волелюбність, відкритість до сприйняття інших культур та розвинений естетизм. Деструктивні риси включають нестабільність, брак колективної волі та національної солідарності, невміння сприймати та засвоювати нові ідеї на масовому рівні, комплекс жертви, толерування корупційних порушень, інерційну схильність до патерналізму та інфантильності, комплекс другорядності, меншовартості, провінційності, невіру в майбутній успіх України та правовий нігілізм [3].

Але варто зазначити, що ці риси ментальності не є статичними і не залишаються незмінними з плином часу. Вплив глобалізації та інших факторів може змінювати цінності, погляди та ставлення українців до різних аспектів життя.

Також слід відзначити, що конструктивні риси ментальності українців можуть мати як позитивний, так і негативний вплив на суспільство та індивідів. Наприклад, емоційність та ліризм можуть бути використані для творчого розвитку та самовираження, але також можуть призвести до емоційного перенапруження та негативних наслідків для здоров'я. Тому важливо зберігати баланс та належно оцінювати вплив різних рис ментальності на життя українців.

Проте, наразі, стереотипна поведінка залишається незмінною. Як правильно вказала М. Колотило, сучасне українське суспільство є недостатньо розвиненим та інфантильним, що означає, що воно не тільки не захищає свої громадянські та державні права та інтереси, але й не усвідомлює необхідність у цьому. Через це українцям важко пристосуватися та адекватно реагувати на реальність, яка стикається з ними у формі агресії та гібридної війни з боку держави-сусіда – росії [4].

Загалом, ментальні риси українців є важливою складовою їхньої ідентичності та культурної спадщини, але також можуть впливати на їхнє життя та розвиток як суспільства. Тому важливо розуміти та досліджувати ці риси, щоб забезпечити стійкий та збалансований розвиток українського суспільства.

Висновок. Отже, філософське осмислення менталітету українців може допомогти зрозуміти основні принципи та цінності, які визначають спосіб мислення та поведінки українців. Це може бути корисним для покращення взаєморозуміння та взаємодії між українцями та іншими народами.

Список використаних джерел

1. Філософські проблеми сучасного управління складними системами: ідеї, принципи і моделі : монографія Ю. В. Бех, А. І. Слепцов ; Мін-во освіти і науки, молоді і спорту ; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. 405 с.
2. Данильян О. Г. Філософія : підручник О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. 2-ге вид., переробл. і допов. Харків : Право, 2018. 432 с.
3. Гордійчук О. Вплив комуністичної ідеології та радянської дійсності на ментальність українців: соціально-філософський аналіз //Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. Випуск 24, 2019. С. 25–31.
4. Колотило М. О. Українська ментальність: блукання лабіринтом і помічна нитка Аріадни. Філософські обрії сьогодення: збірник наукових праць. Херсон: ДВНЗ «ХДАУ», 2018. С. 78–81.
5. Кривошеїн В. Політична ментальність сучасного українського соціуму: загальне й особливе. Політико-правова ментальність українського соціуму в умовах європейської інтеграції. Харків: Право, 2019, С. 35–47.

ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВЕ ВЧЕННЯ Г. ГЕГЕЛЯ

Постановка проблеми. Філософи різних часів цікавилися про проблеми Г. Гегеля. До них належали І. Ільїн, Д. Керімов, П. Новгородцев, С. Труфанов, та ін. Проте дослідження філософсько – правового вчення Г. Гегеля все ще мають характер однобічності.

Потрібно прийняти філософську конструкцію Г. Гегеля як істинну, і під час дослідження явища права виводити його з тих джерел, з яких виводив сам Гегель. Для дослідження права сучасні методи виявляються недостатніми для того, щоб зрозуміти філософсько – правовий внесок Гегеля. Тому філософсько- правове вчення Гегеля потрібно досліджувати його ж методами.

Водночас через філософську складність вчення за правом Гегеля є неоднозначним. Воно пережило три складних етапи:

1. Друга половина XIX ст. загальне визнання
2. Початок XX ст. жорстоке критикування
3. Друга половина XX ст. несприйняття

Мета статті: дослідження і аналіз філософсько - правового вчення Г. Гегеля.

Виклад основного матеріалу. На всіх етапах своєї творчості Гегель зосереджує свою увагу на проблемах права. Саме ця проблема висвітлена в багатьох його творах, у тому числі і в Конституції Німеччини. Найбільш точно розкрито філософсько-правове вчення Гегеля в його праці «Філософія Права». Це одна з найвідоміших робіт про політичні, соціальні і правові думки в історії всього світу.

Право, згідно з гегелівською діалектикою, реалізується на практиці. Оцей процес переходу поняття права в справжнє право є його ідеєю. Субстанцією цієї ідеї є свобода. Отже, можна сказати, що ідеєю права як предмета філософії права є його цілісність і буття, яке здійснюється через об'єктивізацію поняття.

Відмінністю підходу Гегеля до вивчення права від інших концепцій є те, що його філософсько- правове вчення базується на законах. Завданням філософії права є усвідомлення думки, яка лежить безпосередньо в основі права, а саме усвідомлення права як розуміння і розкриття діалектичного переходу права від розуміння до його узагальнення в суспільстві.

У філософсько- правовому вченні Гегеля поняття та ідеї права тісно пов'язані з різновидом мислення і волі, які, у свою чергу, поєднані з реальністю.

Для Гегеля воля, яка нічого не вирішує, не є справжньою волею і тільки людина може своїм рішенням зробити це реальним.

Він чітко розподіляє розуміння волі на одиничне і загальне. Одиничною волею є воля одної людини, яка не може себе ні показати, ні реалізувати, а загальною є воля усіх думаючих осіб. Гегель каже: «Лише загальна воля являється основою права, бо якби вона не була такою, то не існувало б ніяких дійсних законів, нічого, що могло би зобов'язувати всіх. Кожен би міг вчиняти, як завгодно, і не звертав уваги б на свавілля інших».

Хоча загальна воля представляє собою субстанцію, начало розуміння та ідеї права, проте вона (загальна воля) ще не є правом. Правом, загальна воля може стати лише за прямим посередництвом духу. Отже, можна сказати, що основою духу є свобода, і перетілити загальну волю у право можна за допомогою генезису духу або його об'єднання із загальним правом.

У філософії Гегеля «право» має три основні значення:

1. Право як свобода
2. Право як ступінь і форма свобода
3. Право як закон

Розібравшись з будовою значення права, нам потрібно детальніше розглянути структурні елементи абстрактного права, такі як: власність і договір.

Звідси виникає питання, що таке власність і яке місце воно посідає в філософсько-правовому вченні Гегеля? Мислитель вважає, що втілення значення «свобода людини» в першу чергу, знаходиться у праві приватної власності. По-перше, всі люди є рівними за своїм природним правом, рівні як вільні люди, рівні за правом мати своє власне майно, але не за розміром володіння майном. По-друге, відсторонення приватної власності від особистої свободи є несправедливим, так як позбавлення особи правоздатності. Водночас особа може дати волі справжнього вигляду лише через приватну власність. Проте тут йдеться тільки про певну річ, якою владує персона така, яка перша вступила в право володіти цією річчю, тобто вселила в неї свою волю. Проте є і речі, на які право власності мають всі особи і рішення щодо них приймає держава. Тобто держава має право відсторонювати лише ті речі, які були привласнені юридичною особою, оскільки юридична особа наділена колективною волею. А, відповідно до вчення Гегеля, лише держава може здійснювати «загальну волю». Водночас право відсторонення речі держава має не лише на користь «іншої загальної волі», а й на користь «особистої волі», а саме особи. Через те, що індивіди, які владують особистим майном і держава, яка має право на володіння приватною власністю, то для них вагоме значення має договір. Договір приватної власності індивіда і держави дещо відрізняється.

Політико – правова концепція Гегеля міститься у моральній сфері.

Гегелівською тріадою моральності називають: сім'ю, громадянське суспільство і державу. Сім'я у свою чергу ділиться на: шлюб, майно сім'ї, виховання дітей. Право на цій стадії виступає у вигляді одиничного, конкретного права.

Громадська тріада поділяється на: систему потреб, правосуддя, поліцію корпорації. Правосуддя в свою чергу на: право як закон, буття, суд. Право на цьому етапі перетворюється з конкретного в об'єктивне.

І держава, яка також поділяється на: внутрішнє державне право, зовнішнє державне право і всесвітня історія.

Висновок.Отже, у філософсько – правовому вченні Гегеля, ми бачимо, що право набуває нових рис. Його основою є свобода. Водночас мається на увазі не загальну свободу, а конкретну, ту яка міститься в дійсному дусі. Саме ця свобода може виявлятися у реальності тільки через державу і право.

Список використаних джерел

1. Гегель Г.В.Ф. Філософія права. К., 1990
2. Гегель Г. В. Ф. Фемінологія духу. Київ: вид. «Основи», 2004. С.
3. Попович В.Т. Гегелівське розуміння права у контексті його філософської системи. Ужгород: Науковий вісник, 2017. с. 447- 452
4. Філософія права: навчальний посібник/за ред. М. Костицького, Б. Чміля. К., 2000.

ІСЛАМСЬКА КОНЦЕПЦІЯ СТАВЛЕННЯ ДО ЗАКОНУ ВАРТОСТІ

Постановка проблеми. Взаємозв'язок ісламу з економікою та його вплив на формування концепції ставлення до закону вартості.

Мета. Дослідити ісламську концепцію ставлення до закону вартості.

Виклад матеріалу. Економіка була і залишається доволі непередбачуваною сферою людського життя. Незважаючи на те, що вона час від часу виходить з-під контролю, вона в певній мірі підконтрольна релігії.

Однією з найвпливовіших релігій у світі після християнства виступає іслам. Йому належить домінуюча роль у мусульманських країнах: він виштовхує інші сфери життя на другорядний план.

З давніх часів культура і традиції Сходу були ввібрані в торгово-економічні відносини, а доходи від торгівлі часто становили основу життя жителів Великої пустелі. Це пояснює те, що за таких умов навіть ранні проповідники ісламу надавали велике значення економічним питанням, намагалися об'єднати питання віровчення, етики, права і самої економіки. Як наслідок, Коран висвітлює **справедливість і чесність** підвалинами принципів відносин в економіці.

Про чесність докладно описано в Корані: люди, які обманювали інших під час свого земного життя, понесуть повну відповідальність за скоєне перед Господом у судний день.

Про справедливість ж описано в одній з мединських сур іменем Пророка Мойсея, який звертається до мусульман з вимогою чинити справедливість по відношенню до всіх, незалежно від статусу осіб чи їх приналежності до свого роду. І, коли віруючий буде неправдиво свідчити перед Аллахом, наслідком цього буде покарання.

Незважаючи, що релігія диктує правила економічної гри в таких країнах, як Єгипет, Кувейт, Іран, Ірак, Пакистан, Індія, Саудівська Аравія та ін., вона одночасно забезпечує суворе виконання умов задля відносної стабільності в економічному плані та держави в цілому.

Уже заглибившись в економіку ісламу, ми можемо окремо дослідити його ставлення до певних економічних законів. Для прикладу, закону вартості, який має вирішальне значення у товарному виробництві.

Закон вартості являє собою закон, що виражає внутрішньо необхідні сталі зв'язки між суспільне необхідною працею та цінами товарів за релятивної відповідності попиту і пропозиції.

Згідно з цим законом мінові пропозиції під час обміну товарів направляються суспільне необхідними витратами. Його основою виникнення слугує товарне виробництво.

Основні риси закону вартості:

- висвітлення внутрішньо необхідних, стійких та значимих зв'язків між індивідуальним і суспільне необхідним та робочим часом;
- обмін еквівалентів за найкращим із можливих співвідношень попиту і пропозиції;
- наявність стійких зв'язків між продуцентами одного виду товарів, через щовникає боротьба конкурентів, під час якої відбувається так званий соціальний відбір;
- наявність усталеного зв'язку між попитом та пропозицією;
- наявність внутрішньо необхідних й значимих зв'язків між трудом виробника товарів між попередніми і теперішніми умовами виробництва;
- наявність внутрішньо необхідних й значимих зв'язків між вартістю та цінами на товари.

Також закон вартості володіє певною особливістю, - здатністю діяти у будь-якій економічній системі, в якій відбуваються товарно-грошові відносини.

Іслам панує над економікою у мусульманських країнах, де дотримання правил шаріату є ознакою законності. Ця релігія вимагає, щоби мусульмани керувалися моральними та етичними нормами при вирішенні питань у цій сфері.

Висновок. Релігія відіграє вирішальну роль в економіці для мусульман. На відміну від немусульманських країн, у них перше місце посідають справедливість та чесність, що автоматично заперечує загальноприйнятні економічні закони.

Список використаних джерел

1. Возний К.З. Іслам і сучасна економіка: порівняння і взаємозв'язки. / К.З. Возний // ТНМУ. 2018. 5-8 с.
2. Дебют: Збірник тез доповідей студентів історичного факультету МДУ за результатами участі у Декаді студентської науки 2021 / За заг. ред. д.політ.н., проф. М.В. Трофименко, д.е.н., проф. О.В. Булатової. Маріуполь, 2021. 224-226 с.
3. Економічна енциклопедія / Відповідальний редактор С.В. Мочерний. Київ: Видавничий центр «Академія». Т. 1, 2000. 863 с.; Т. 2, 2001. 847 с.; Т. 3, 2002. 952 с.
4. Зайцев О.В. Закон вартості – можлива об'єднуюча основа економічних теорій. / О.В. Зайцев // УДК 330.101.54. 2017. 114-117 с.
5. Макс Вебер. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика. К., 1998. 397-436 с.

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Актуальність теми дослідження. У сучасному українському суспільстві питання формування модерної української нації залишається актуальним і важливим. Національна ідентичність та національна єдність є ключовими елементами сталого розвитку держави та міжетнічного і соціального співіснування.

Дослідження формування сучасної української нації сприяє розумінню національної ідентичності та історичної спадщини, виявленню ключових аспектів, що впливають на взаємодію між різними етнічними та соціальними групами. Це дозволить розробити ефективні підходи до зміцнення національної свідомості, формування громадянської свідомості та активної громадянської позиції.

Мета дослідження. Метою дослідження проблеми націєтворення в сучасній Україні є глибоке розуміння чинників, що впливають на процес формування національної ідентичності та визначення шляхів посилення національної інтеграції в сучасному українському суспільстві.

Об'єктом дослідження. Об'єктом дослідження проблеми формування сучасної української нації є процес становлення етнічної ідентичності українського народу в сучасних умовах.

Виклад матеріалу. Державотворення в сучасній Україні є складним процесом, який досліджується в науковій літературі з різних аспектів. Одним із ключових джерел для розуміння цього питання є книга Бенедикта Андерсона «Уявлені спільноти: роздуми про походження та поширення націй». Автор досліджує процеси формування національної ідентичності та спільнот через уявлення та конструювання національних нормативів.

Про те, що українське суспільство також не залишається осторонь цього питання, свідчить книга Василя Гірняка «Україна: між важким минулим і несподіваним майбутнім». Автор аналізує вплив історичних подій на становлення української держави та вказує на проблеми, з якими стикається країна в процесі розбудови сучасної національної ідентичності.

У своїй книзі «Національна культурна політика України: від витоків до сьогодення» Олександр Ляшко досліджує вплив політики на формування української національної ідентичності. Він аналізує роль культурних процесів, освіти та засобів масової інформації в цьому контексті.

У книзі «Українська нація: від козацтва до євроінтеграції» Ігор Скрачівський досліджує історичний шлях української нації, враховуючи вплив культурних, політичних та соціальних чинників.

Також варто згадати книгу Рефата Чубарова «Кримська народна рада: ідеї, реалізація та реальність». Автор досліджує процес формування кримськотатарської національної свідомості та ідентичності, який є важливим елементом усього процесу становлення української нації.

Дослідження дає підстави для глибшого розуміння проблем сучасного українського нації, а також для подальшого аналізу та розвитку національної і Питання державотворення в сучасній Україні має свої особливості, які впливають на цей процес. Однією з найважливіших причин, що впливають на українське державотворення, є складне історичне минуле. Україна пройшла через різні етапи колонізації, окупації та політичних змін, які вплинули на формування національної свідомості.

Культурні аспекти також відіграли важливу роль у формуванні сучасного українського народу. Такі культурні аспекти, як українська мова, література та мистецтво, сприяли зміцненню національної ідентичності та формуванню єдиної національної свідомості.

Однак існує низка проблем, які ускладнюють процес державотворення в сучасній Україні. Серед них - соціально-економічна нерівність, регіональні відмінності, вплив зовнішніх чинників та геополітичного середовища, ідентичності українського суспільства.

Висновок: Питання сучасного українського націєтворення є складним процесом, який залежить від багатьох факторів. Історичне минуле, культурні аспекти та соціально-економічні умови впливають на формування української національної ідентичності. Розуміння історичних подій, які вплинули на формування української нації, веде до розуміння коренів і традицій, які лежать в основі української ідентичності. Збереження та розвиток культури, зокрема української мови, літератури та мистецтва, також відіграють важливу роль у формуванні національної ідентичності українців.

Тому розуміння проблем сучасного українського державотворення потребує комплексного підходу, що враховує низку історичних, культурних, соціально-економічних та геополітичних чинників. Лише за умови активної співпраці та взаєморозуміння можна зміцнити національну ідентичність та сформувати єдину сучасну українську державу.

Список використаних джерел

1. Anderson, Benedict. «Уявлені спільноти: роздуми про походження та поширення націй.» Видавництво Смолоскип, 2019.
2. Гірняк, Василь. «Україна: між складним минулим та неочікуваною майбутністю.» Київський університет, 2018.

3. Ляшко, Олександр. «Націонал-культурна політика в Україні: від початків до сучасності.» Інститут політичних і етнонаціональних досліджень, 2017.
4. Скуратівський, Ігор. «Українська нація: від козаків до євроінтеграції.» Видавництво Старого Лева, 2016.
5. Чубаров, Рефат. Народний Собор Кримського народу: ідея, здійснення, реалії / Громадська думка, 2015.
6. Архипенко, Олександр. «Формування української нації: історія, проблеми, перспективи». Київський університет, 2019.
7. Гончар, Олесь. «Український націоналізм: історія, проблеми, перспективи». Видавництво Смолоскип, 2018.
8. Курило, Володимир. «Ідентичність та національна свідомість українців». Інститут політичних та етнонаціональних досліджень імені І.Ф. Кураса, 2017.
9. Тарновський, Олексій. «Проблеми формування української нації». Наукова бібліотека, 2016.

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМВІДНОСИН СВОБОДИ І ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ РОЗБУДОВИ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Постановка проблеми: Базовими характеристиками особистості в умовах сучасності є відповідальність за свій вибір, свої вчинки, поведінку і слова, за власну долю. Ці якості визначають стрижень зрілої особистості, її внутрішню й зовнішню дисциплінованість, життєву та громадянську позицію. Але чим більше людина хоче бути вільною, тим більше відповідальності вона має покласти на себе.

Мета: Дослідити особливості взаємовідносин свободи і відповідальності особистості в умовах розбудови правової держави.

Виклад матеріалу. Межі свободи, як і настання відповідальності визначаються з формальної точки зору у правовий спосіб, а з фактичної — рівнем правової культури всіх учасників соціальної взаємодії. Діалектика свободи, зміст якої розкривається у філософії права Г. Гегеля, знаходить своє відображення у людині вільній, але вільній через усвідомлення своєї відповідальності.

Як зазначає дослідник Н.Бровко, проблема відповідальності людини за свою свободу і дії пов'язана з розумінням меж цієї свободи. Людина вільна, але свобода її виражається ставленням до Всесвіту, вибором власної внутрішньої духовно-моральної позиції.

Свобода багатогранна, але сутність її одна - наявність різноманітних можливостей, а стосовно до суспільства й особистості - створення можливостей для справжнього розквіту творчих сил людини і людства. Тобто свобода завжди буде розглядатися: як найбільша цінність особистості, рівна цінності життя; як належне; як умова і результат соціалізації нової людини; як іманентна мета людства.

Найважливішим елементом взаємозв'язку особистості та суспільства є соціальна відповідальність. Вона здійснює функцію регуляції поведінки індивіда відповідно до вимог суспільства. Соціальна відповідальність - це обов'язок особи оцінити власні наміри та обирати поведінку стосовно норм, що відображають інтереси суспільного розвитку.

Становлення демократичного суспільства в країні нерозривно пов'язане з необхідністю виховання громадянськості нової генерації, становлення нової свідомості, нового мислення, нової людини з такими найважливішими рисами, як самовизначеність, самостійність, соціальна відповідальність та соціальна активність. Для цього потрібне сприяння формуванню спроможності людини самостійно осмислювати об'єктивні процеси в макросоціумі, усвідомлено брати відповідальність за обрання індивідуально значущих принципів, цінностей, цілей, форм і засобів поведінки в соціальній та політичній сферах. Таким чином, у правовій державі соціальна відповідальність особистості є складним соціальним явищем, що включає усвідомлення необхідності діяти згідно із суспільними вимогами та соціальними цінностями, усвідомлення своєї суспільної ролі, критичність і постійний контроль за внесеними діями, готовність відповідати за свої вчинки та соціально значущу діяльність.

У правовому суспільстві людина має можливість вибору певної моделі поведінки. Розвиток правового суспільства в цьому контексті означає не лише збільшення об'єму прав і свобод людини, але й більш глибоке розуміння відповідальності: не тільки перед самою собою, власною родиною, а й перед суспільством, державою. Запорукою усвідомлення та реалізації меж свободи та рівня відповідальності громадянина є знання.

Так, на думку Н.Оніщенко, розуміння взаємовідносин громадянина та держави можна звести до двох підходів:

1) індивідуалістичний, особистий, гуманістичний (природно-правовий).

Цей підхід впливає на розуміння особи як цілі, держави — як засобу досягнення мети. Його зміст — права належать людині від природи. Людина має їх незалежно від держави, і ці права є невід'ємними. Завдання держави і суспільства полягають у тому, щоб додержуватися цих прав, не допустити їх порушення, створити умови для їх реалізації.

2) державний, статичний (позитивістський). Впливає з розуміння держави як мети. Свої права людина одержує від суспільства і держави, природа цих прав патерналістська.

Свобода як характеристика буття правового суспільства передбачає широкі можливості для реалізації життєвої стратегії та ціннісних пріоритетів людини. У той же час свобода громадянина виражається в правах людини, які закріплені у чинному законодавстві. У цьому контексті слушною є думка І. Канта про те, що свободу слід розуміти як властивість волі всіх розумних істот.

Правова держава може існувати лише разом з громадянським суспільством, забезпечуючи його функціонування. В існуванні та розвитку громадянського суспільства полягає соціальне призначення правової держави.

Соціальна держава, здійснюючи свої цілі та принципи у формі правової державності, рухається в напрямку якнайбільшої гуманізації суспільних відносин шляхом розширення прав особистості та змістовного наповнення правових норм політико-правовою ознакою, яка відрізняє правову державу від соціальної.

Соціальна держава - це новий етап розвитку правової держави. Вона діє в певному правовому просторі, не обмежуючи свободу людини, не позбавляючи її відповідальності. Концепція соціальної держави є логічним підсумком розуміння держави як універсальної політико-правової структури, що повинна забезпечувати своїм громадянам можливості для матеріального чи духовного розвитку.

Сприяючи реалізації свободи, правове суспільство надає потужний поштовх до прогресу всіх сфер суспільного життя. Як підкреслював Ф.Хайєк, розвиток цивілізації засновується на свободі. Свобода є не просто окрема цінність, а джерело й умова всіх інших моральних цінностей.

Саме почувуючи себе вільною, людина обирає власну шкалу цінностей і послуговується нею для оцінки певних дій, планування вчинків.

По-справжньому вільний вибір можливий лише у вільному незалежному суспільстві, де відсутній тиск зовнішніх обставин, тобто коли вибір людини зумовлений не тиском необхідності, а її системою внутрішніх цінностей, особистісних переконань.

Висновки. Отже, діалектика свободи й відповідальності у правовому суспільстві має сутнісний, об'єктивний та багатоаспектний характер. Інститут правового суспільства надає можливості для творчості та самореалізації у різноманітних її проявах усім суб'єктам соціальної взаємодії. Разом з тим у правовому суспільстві будь-який суб'єкт призвичаюється бути відповідальним за свої вчинки, долю країни, продукувати варіанти компромісних рішень у трикутнику «громадянин – держава – суспільство». У правовому суспільстві людина добровільно обмежує власну свободу і приймає на себе частину відповідальності, маючи високий рівень розвитку морально-правової свідомості.

Список використаних джерел

1. Гегель Г. В. Ф. Основи філософії права, або Природне право і державознавство / Г. В. Ф. Гегель ; [пер. з нім. Р. Осадчука, М. Кушніра]. К. : Юніверс, 2000. 336 с.
2. Бровко Н. І. Філософсько-правовий аналіз категорії свободи та відповідальності людини / Н. І. Бровко // Філософські та методологічні проблеми права. 2014. №1. С. 54–57.
3. Теслик І. Обґрунтування проблематики особистості у соціогуманітарній науці / І. Теслик // Психологія і сусп-во. 2013. №2. С. 105–112.
4. Савчин М. Свобода і відповідальність особистості // Психологія і суспільство. 2007. №4. С.73-80
5. Гончарук-Чолач Т.В., Джугла Н.В. Політична соціологія: навчальний посібник / За ред. Гончарук-Чолач Т. В. Тернопіль:Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ», 2018.250с.

ФІЛОСОФІЯ ГРОШЕЙ: ПРОБЛЕМИ ТА ПАРАДАГМИ

Актуальність теми дослідження. Дослідження цієї теми є важливим з багатьох причин.

По-перше, гроші мають значний вплив на наше мислення та соціальну поведінку, вони можуть впливати на наші цінності та етику. Розуміння того, як гроші впливають на наше життя та мислення, є важливим для розвитку більш збалансованого підходу до використання грошей.

По-друге, гроші є складним феноменом, який може бути досліджено з різних поглядів. Вивчення філософських парадигм, пов'язаних з грошима, допоможе краще зрозуміти, як вони впливають на різні аспекти нашого життя, включаючи культуру, політику, економіку та мораль.

По-третє, у сучасному світі виникає все більше економічних та соціальних проблем, пов'язаних з грошима, таких як нерівність, бідність, корупція тощо. Вивчення філософії грошей може допомогти знайти нові підходи до розв'язання цих проблем.

Мета дослідження. Це розуміння того, як гроші впливають на сучасне суспільство та нашу свідомість, які проблеми виникають при використанні грошей, а також які парадигми можуть бути використані для розв'язання цих проблем.

Об'єктом дослідження є гроші як феномен, який впливає на різні аспекти життя людини та суспільства. Дослідження охоплює такі аспекти, як роль грошей у формуванні цінностей та етики, вплив грошей на розвиток та функціонування економічних систем, а також проблеми, пов'язані з використанням грошей, такі як корупція, нерівність, фінансова криза тощо.

Виклад матеріалу. Філософія грошей - це галузь філософії, яка досліджує роль грошей у суспільстві та їх вплив на людей. У сучасному світі гроші відіграють важливу роль в економічному розвитку та соціальних відносинах. Проте, філософія грошей відкриває декілька проблем та парадигм, які потребують уваги.

Сьогодні гроші грають значну роль в житті кожної людини, ставши потужним джерелом формування нашої свідомості та соціальної поведінки. Це впливає на систему цінностей та створює нову аксіологію та етику. Крім того, гроші претендують на провідну роль у розвитку цивілізації та культури, їх використання відображає сенс історії, призначення людини та сенс духовного буття [4, с. 48]

Першою проблемою є роль грошей у суспільстві. Гроші - це інструмент розвитку цивілізації і її результат. Вони потребують філософського осмислення. Щоб досягнути їх суті потрібно застосувати філософський підхід, який передбачає охоплення всіх форм вияву особливостей грошей у їх цілісності [3, с. 145]. Гроші використовуються як засіб обміну і мірило вартості, проте вони також можуть бути джерелом влади та нерівності. Багатство нерідко накопичується в руках небагатьох, тоді як інші залишаються у бідності. Це створює несправедливість та нерівність у суспільстві.

Друга проблема полягає у тому, що гроші можуть мати негативний вплив на моральні цінності людей. Люди можуть прагнути до багатства та матеріальних благ замість пріоритетування моральних та етичних цінностей. Гроші можуть вести до корупції, підкупу та інших негативних явищ.

Третя проблема полягає у впливі грошей на природу та довкілля. Бізнес та індустрія здатні привести до забруднення довкілля, яке може мати довгострокові наслідки для природи та людського здоров'я. Також, збільшення споживання та виробництва може призвести до виснаження ресурсів та пришвидшення зміни клімату.

Проте, у філософії грошей існують також декілька парадигм, які можуть допомогти вирішити ці проблеми. Перша парадигма - це парадигма сталого розвитку, яка зосереджується на забезпеченні економічного розвитку, не шкодячи довкіллю. Ця парадигма пропонує збалансований підхід до розвитку, забезпечуючи збільшення економічних можливостей та підвищення якості життя, не надто шкодячи природі та довкіллю.

Друга парадигма полягає в зміні культури споживання та відносин до грошей. Вона пропонує переглянути наш підхід до споживання та зробити його більш екологічно сталим. Це може бути досягнуто за допомогою етичного споживання, в якому люди стежать за тим, що купують та як виробляється продукція.

Третя парадигма - це парадигма соціальної відповідальності бізнесу. Вона пропонує, щоб бізнес був відповідальним не тільки перед своїми акціонерами, але й перед суспільством та довкіллям. Бізнес може здійснювати дії, які не тільки приносять прибуток, але й покращують якість життя та довкілля.

Усі ці парадигми відображають необхідність перегляду нашого підходу до грошей та їх ролі в нашому житті. Необхідно забезпечити баланс між економічним розвитком та довкіллям, переглянути нашу культуру споживання та розвитку бізнесу. Тільки тоді ми зможемо забезпечити сталий розвиток та покращення якості життя для всіх людей.

У висновку можна зазначити, що гроші мають значний вплив на наше життя та культуру. Їх використання не тільки відображає наші цінності та етику, але також допомагає формувати їх. Окрім того, гроші можуть відображати сенс історії, призначення людини та сенс духовного буття. Проте, важливо пам'ятати, що гроші є лише засобом для досягнення мети та не повинні переважати над людськими цінностями та моральними принципами. Розуміння

філософії грошей допоможе краще розуміти, як вони впливають на наше життя та як ми можемо використовувати їх, щоб підвищити нашу якість життя та внести позитивний внесок у розвиток суспільства.

Список використаних джерел

1. Філософські проблеми сучасного управління складними системами: ідеї, принципи і моделі : монографія Ю. В. Бех, А. І. Слепцов ; Мін-во освіти і науки, молоді і спорту ; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. 405 с.
2. Філософія: навч. посіб. Гончарук Т.В., Джугла Н.В., Шумка М.Л., Тернопіль: підручники і посібники, 2016. 416 с
3. Філософія грошей в епоху фінансової цивілізації : монографія. кол. авторів ; за ред. Т. С. Смовженко, З. Е. Скринник. К. : УБС НБУ, 2010. 463 с.
4. Шкребець М. С. Вплив грошової культури на рівень консолідації українського суспільства. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. 2010. No 889. С. 133-137.
5. Цінності (моральні) Тофтул М. Г. Сучасний словник з етики. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 416с.

ЦІННОСТІ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ

Постановка проблеми. Важливість дослідження проблеми формування цінностей особистості обумовлюється не тільки нагальною потребою пошуку загальнозначущих підстав для побудови фундаментальних морально-ціннісних орієнтирів суспільного розвитку, але й необхідністю визначення їх ролі у процесі самореалізації особистості, яка пов'язується з проясненням змісту, структури і характеру функціонування індивідуальної ціннісної свідомості.

Мета. Зрозуміти, як пов'язані цінності людини зі становленням її особистості, відношення цінностей до людського буття.

Для розкриття даної мети ми ставимо дані завдання.

- Проаналізувати зміст поняття «цінності»
- Показати вплив цінностей на якість людського буття

Виклад матеріалу. У житті людини моральні цінності відіграють дуже важливу роль. Це пояснюється тим, що повноцінний моральний вибір, твердість моральних позицій особистості, здатність «вийти» за межі безпосередньої необхідності передбачають наявність загальної основи для самоствердження людини як творчої особистості. Такою основою виступають цінності, що виражають моральну орієнтованість і ціннісний сенс поведінки людини.

Треба зауважити, що поняття «цінність» функціонує у філософській, психологічній науках і в його основу покладено наявність у певних предметах, явищах, довколишній природі ознак і властивостей, які відображають їхню значущість для людини чи суспільства, тобто якість чи властивість предметів, явищ і т. д., котрі становлять актуальну потребу особистості.

Цінності набувають соціального сенсу, реалізуються і справляють вплив на свідомість і поведінку особистості лише в тому разі, якщо вони глибоко усвідомлюються і сприймаються особистістю як ціннісні орієнтації в світі людських потреб і, передусім, моральних

Ціннісні орієнтації можуть формуватися в будь-якій сфері життєдіяльності людини і суспільства. Вищі цінності відображають фундаментальні відносини і потреби людей, становлять основу індивідуального світогляду. Що для людини найважливіше – пояснюється на рівні підсвідомого вибору, коли визначає свою вагомість. Вищими цінностями виступають: здоров'я, сім'я, любов, дружба, свобода, батьківщина, праця, істина, честь, пізнання, свідомість, творчість і т. п. Вищі цінності можна віднести до орієнтаційного характеру, аніж до регулятивного. Тобто, ми відштовхуємося від нашого вибору цінностей, і лиш за ними діємо, а не навпаки: за діями підбираємо цінності. Цінності визначають зміст існування індивіда – з чого виявляється вся його мотивація та задля чого він живе.

Шукаючи сенс свого життя, можна почати з того, що для тебе є найважливішим, чого ти прагнеш понад усе, до чого хочеш дотягнутися та який спосіб життя вести. До якої б істини ти зміг б дійти, кінець однаково у всіх однаковий. Проте в нашому житті існує не лише початок та кінець, тобто народження та смерть; існує ще сам шлях - як ми проживаємо наше життя: наскільки насиченим, комфортним, довгим чи коротким воно є.

На теперішній час цінності можуть формуватися за декількома факторами. Можна відокремити з них два найголовніші: як виховували нас батьки, та яке оточення було навколо нас з дитинства. Звичайно, у становленні цінностей велику роль відіграє і генетика, так як вона впливає на наш характер і поведінку. Проте, це можна віднести до батьківського виховання тому, що вони не навчали б нас того, в чому самі не переконані. Кожен вважає, що їхній світогляд базується на власному виборі, але, можна сказати, що це було нам м'яко нав'язано. Будь-яка суб'єктивна думка має джерело об'єктивної, що в певний момент нашого розвитку була нам привита.

На формування початкових (основних) цінностей можуть впливати декілька чинників, такі як: релігія, національність, страхи, пережиті проблеми чи ті, що і досі нас переслідують. По-суті, страх – це природня реакція на те, що несе нам загрозу чи може вкоротити віку. Але у теперішній час наше існування стало настільки комфортним, що у нас з'явилося більше часу, аби думати про психологічне здоров'я. Маю на увазі, що нам більше не потрібно ховатися від диких звірів, чи турбуватися про те, що потрібно зловити якусь здобич. Це не погано, це дало нам поштовх до можливості ментального і наукового збагачення, знаходження сенсу життя у простому; проте мало кому вдається дійти до тієї думки, і вони продовжують вирішувати свої проблеми примітивними методами. Крім того, грошова нестабільність дуже поширена у наш час. Люди впадають у депресії, можуть накласти на себе руки тому, що не можуть задовільнити власні потреби достатньою мірою.

Найбільш аргументованим, поширеним і прийнятним є твердження, згідно з яким цінності є предметом потреб та інтересів людини. Цими предметами виступають речі, явища, ідеї чи думки.

Залежно від цього виділяють дві групи цінностей: матеріальні - це знаряддя і засоби праці, предмети і речі безпосереднього споживання; духовні - це ідеї, теорії, думки: політичні, правові, моральні, естетичні, філософські, релігійні, екологічні тощо.

Цінності можуть бути предметними і суб'єктивними. Предметні цінності – це ті сторони будь-яких об'єктів людської діяльності, які викликають суб'єктивне відношення до них людини. Це природне благо і зло, споживча вартість предметів праці, культурна спадщина, корисний ефект пізнання, моральне добро і зло, естетичні характеристики природних і суспільних об'єктів, предмети релігійного поклоніння тощо. Людський світ, тим самим, не є простою сукупністю об'єктів пізнання або перетворення. Він набуває суб'єктивного значення, переживається людиною як частина її самої. На нього розповсюджується людські якості і властивості. Способом і критерієм оцінки виступають суб'єктивні цінності. Вони є сукупністю настанов і оцінок, імперативів і заборон, ідеалів і принципів, цілей і проєктів, які виконують функцію норм, усталених орієнтирів поведінки людини та її життєдіяльності. Здатність цінностей бути регуляторами і орієнтирами людських відносин і поведінки індивідів обумовлена їх суспільним характером. Цінності є продуктом колективної діяльності людей – соціальних груп, націй, класів суспільства. Тому будь-яка цінність формується як суспільна цінність. Вони різноманітні і розповсюджені нерівномірно серед всіх членів суспільства. Можна виділити такі рівні цінностей: загальнолюдські, загально-соціальні, соціально-групові і індивідуально-особистісні.

Загальнолюдські можуть співпадати з загально-соціальними (цінності життя, любові, добра, істини, краси, свободи, творчості тощо), але можуть і відрізнятись. Соціально-групові цінності - це цінності певного класу, соціальної групи чи спільноти (молодіжні цінності, етнічні тощо). Індивідуальні цінності завжди залежать від рівня матеріального і духовного розвитку суспільства, від особистої культури індивіда. Сукупність цінностей, притаманних особистості, відмежовує для неї у її власній життєдіяльності суттєве від несуттєвого, важливе від неважливого, спрямовує її потреби і інтереси у певному напрямку. Ціннісна орієнтація - це спрямованість всіх проявів життєдіяльності людини на певну систему цінностей, що надає життю сенс і значення. Основним змістом ціннісних орієнтацій особистості є політичні, філософсько-світоглядні, моральні переконання, глибинні і усталені симпатії і прихильності, моральні принципи поведінки. У своєму житті особистість завжди здійснює вибір духовних цінностей, що само по собі є проявом людської свободи.

Список використаних джерел

1. Філософський енциклопедичний словник. К.: Абрис. 2002. 742 с.
2. Філософія: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів/ За заг. ред. Ю. В. Осічнюка.- К.: Атіка, 2003. 464с.

ПОВСЮДНА КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЯ: ЗА І ПРОТИ

Постановка проблеми. Цифрові технології стрімко розвиваються в наш час, тому питання комп'ютеризації є дуже актуальним. Ще якихось 30 років тому ніхто і подумати не міг, що комп'ютери будуть грати таку вагомую роль у нашому житті. Комп'ютери роблять його простішим і комфортнішим, збільшуючи продуктивність і полегшуючи умови праці людей, але вони не обмежуються тільки перевагами.

Мета. Визначити основні напрямки політики повсюдної комп'ютеризації та її наслідки.

Для досягнення мети ми ставимо наступні завдання:

- Висвітлити та проаналізувати переваги повсюдної комп'ютеризації;
- Висвітлити та проаналізувати недоліки повсюдної комп'ютеризації;

Виклад матеріалу. Комп'ютеризація – це процес впровадження комп'ютерів, що забезпечують автоматизацію інформаційних процесів і технологій в різних сферах людської діяльності. Її мета полягає в поліпшенні якості життя людей за рахунок збільшення продуктивності і полегшення умов їх праці.

Комп'ютеризація на сучасному етапі відкрила якісно нові можливості в сфері виробництва. Вона дозволила автоматизувати процес проектування, без чого стали б нереальними сучасний рівень автомобіле- і літакобудування, створення космічних літальних апаратів і багато іншого. Комп'ютери стали невід'ємною частиною сучасного виробництва (верстати з числовим програмним управлінням, автоматизовані виробничі лінії), бізнесу (автоматизація бухгалтерського обліку, організація банківських операцій, використання пластикових карт для взаєморозрахунків), проникають у сферу обміну (Internet-магазини) і повсякденний побут (програмовані побутові прилади і персональні ЕОМ).

Справжньою революцією в цій сфері стала поява та інтенсивний розвиток системи Інтернет. Завдяки ньому небувалих висот досягла швидкість поширення інформації. Тепер події, що відбулися в одному кінці світу, стають відомі всьому світу всього за кілька хвилин. Саме тому ХХІ століття назвали інформаційним. Є багато сфер людської діяльності, де комп'ютер використовується як звичайний робочий інструмент та в деяких сферах його використання призводить до корінних змін в процедурі самої діяльності і функціях працівників, в їхніх ідеологічних позиціях та навіть в психологічних властивостях особистості. Сьогодні важко зустріти студента, який при підготовці до занять не використав би комп'ютер. І не важливо, чи користується він електронною бібліотекою, чи пише роботи сам або завантажує готові реферати, вірний помічник завжди до його послуг. Молоді пари часто знайомляться через мережу, самотні знаходять собі друзів і т.д.

Будь-яка сучасна та сильна армія теж не обходиться без використання комп'ютерів. В наш час перемога у війні не вирішується кількістю війська чи бойової техніки, що показала нам війна України з росією. Використання комп'ютерних технологій дозволяє значно змінити хід війни. За допомогою комп'ютерних розрахунків здійснюється точне ураження ворожої техніки з дронів, протитанкових ракетних комплексів та реактивних систем залпового вогню, здійснюється перехоплення ворожих повідомлень. Також завдяки системам радіоелектронної розвідки виявляються ворожі ракети та літаки, які в свою чергу збивають комп'ютеризовані системи протиповітряної оборони. За допомогою систем штучного інтелекту за лічені хвилини вдається розшукувати причетних до вбивств мирного населення та мародерства. Завдяки спеціальним роботам проводиться розмінування доріг та полів, здійснюється розвідка, тощо.

Неможливо уявити без використання комп'ютерних технологій сучасну науку. Сучасний науковий експеримент неможливий без обробки (часто вельми трудомісткої) величезного обсягу інформації – цифрових даних, графіки, знімків і т.д. Це здійснюється за допомогою спеціалізованих автоматичних систем на основі використання ЕОМ. Експериментальні пристрої стали працювати в сполученні з комп'ютерами, які не тільки реєструють і аналізують параметри досліджуваних систем, а й планують, готують експеримент, керують процесом його проведення, обробкою та узагальненням результатів. Крім того, ЕОМ використовуються і в інших функціях в процесі експериментальних досліджень. Наприклад, в сучасній фізиці широко використовуються лазери з керованою частотою. Традиційна технологія проведення експериментів з використанням таких лазерів передбачала ручне регулювання резонатора. Досить проста програма дозволяє обійтися без ручного регулювання. Експериментатор звільняється від багаторазового повторення рутинних операцій, а експеримент, який раніше вимагав декількох тижнів, проводиться на протязі декількох годин.

Персональні комп'ютери, крім допомоги в роботі та обороні, міцно увійшли в дозвілля і особисте життя людей. Перегляд фільмів, прослуховування музики, читання книг, гра – у всьому цьому комп'ютер – вірний помічник. Саме в цьому і є недолік персональних комп'ютерів, адже, непомітно для оточуючих, комп'ютер став невід'ємним атрибутом, який може замінити все. І якщо вони не матиме до нього доступу, вони стануть зовсім безпомічними.

Також з переходом нашого життя в комп'ютер та інтернет, туди переходить і злочинність. Об'єктом кіберзлочинів може стати будь-який користувач інтернету. В інтернеті скоювати злочини простіше, ніж в реальному житті, адже будь-який користувач може заховатися за аватаром та нікнеймом. Цим і користуються кіберзлочинці. Вони, користуючись довірливістю людей, обманом виманюють дані банківських карток, гроші за неіснуючі товари, або створюють *віруси*.

Систематизуймо переваги та недоліки повсюдної комп'ютеризації. Допозитивних якостей можна віднести:

- доступність величезного обсягу інформації, швидкість і простота її отримання;
- розвиток без паперових технологій, автоматизація процесів, зручність в управлінні;
- спрощення процесу обміну інформацією (комунікації) між людьми, що знаходяться деколи в різних частинах земної кулі.
- підвищення ефективності армії.

Повсюдна комп'ютеризація викликала низку негативних явищ, а саме:

- більшість користувачів не знають та не використовують всі можливості сучасного комп'ютера, що в свою чергу не дозволяє підвищити свій рівень знань;
- доступність до великих масивів інформації призвели суспільство до формального, безвідповідального ставлення і осмислення цієї інформації;
- великі можливості комп'ютерних технологій «змусили» сучасне суспільство перекласти свої розумові здібності на машину, що призвело до відставання в логічному мисленні людини від комп'ютерної техніки;
- заміщення реального життя віртуальною реальністю, реального спілкування – віртуальним;
- кіберзлочинність.

Висновки. Таким чином, комп'ютеризація має вельми суперечливий вплив на всі сфери людського життя в цілому і на науку як на одну з її головних складових. Комп'ютерна техніка, будучи по суті явищем науки, що з'явилася спочатку як засіб вирішення багатьох соціальних проблем, з плином часу сама стала проблемою, тому потрібно знайти спосіб досягнення найбільшого позитивного ефекту від комп'ютеризації, а негативних ризиків звести до мінімуму.

Список використаних джерел

1. Дяченко О.Ф. Культурологічні засади інформаційних технологій / *Rozwój nauk humanistycznych. Problemy i perspektywy* / Katowice
2. Емельянов К. Комп'ютеризація суспільства: плюси і мінуси / К. Емельянов / Вечірній Харків. URL: <http://vecherniy.kharkov.ua/news/10281/>
3. Фінансовий словник. URL: http://dic.academic.ru/dic.nsf/fin_enc/24042
4. Кіберзлочинність у всіх її проявах: види, наслідки та способи боротьби. URL: <https://gurt.org.ua/articles/34602/>
5. Нікішова К.Н. Війна & новації: 6 технологій, що допомагають нам на фронті чи в тилу. URL: <https://platform.man.gov.ua/media/01335498-6730-4300-b545-465a58a278a5>

ІДЕЯ СВОБОДИ У ТВОРЧОСТІ Б. СПІНОЗИ

Постановка проблеми. Свобода - одне із основних природних прав людини, яке дається людині із моменту народження та є об'єктом дискусій і вивчення протягом усього розвитку людства. Одне слово, зміст якого можна розкривати годинами, а межі визначення якого для кожного є індивідуальними в залежності від особистого світогляду [2]. Реалізація даного права та його нормативне закріплення - основа демократичної суверенної держави, цінністю якої є людина її життя та воля.

В умовах повномасштабної війни виникає потреба переосмислення поняття свободи та перегляду його у взаємозв'язку різних аспектів: онтологічного, гносеологічного, політико-правового, яке прослідковується у творчості Бенедикта Спінози. Мислитель не лише співвідносить природу людину і свободу, але й шукає шляхи реалізації свободи відповідно до природи людини у суспільстві.

Мета. Проаналізувати ідею свободи у творчості Бенедикта Спінози.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:

- Проаналізувати концепцію та характерні особливості ідеї свободи у творчості Б. Спінози;
- Дослідити принципи ідеї свободи у філософській системі Б. Спінози.

Виклад матеріалу. В умовах повномасштабної війни в Україні все актуальнішим стає переосмислення творчості великого нідерландського філософа Б. Спінози, який формував свій світогляд у період боротьби буржуазної та феодальної системи, протистояння народу Нідерландів проти Іспанії та інших держав Західної Європи [6].

Варто зауважити, що філософія Б. Спінози формувалася на особистому баченні світу мислителем, так філософ підтримував нідерландську буржуазію та ідею рівності та свободи, яку вони несли у маси, проте з часом зрозумів, що для буржуазії свобода - це свобода культу грошей, яка не відповідає баченню самого Спінози. Спіноза сформував бачення власної місії, а саме служіння істині «Я не лицемір і шукаю не грошей, а істинну» [3] – стверджує він, і упродовж усього життя неухильно дотримується вибраного шляху.

Відокремивши мораль від релігії мислитель створює світське вчення про мораль, яке базується на свободі людини. Б. Спіноза у своїй творчості зазначає, що «людина вільна ні про що так мало не дбає, як про смерть, її мудрість полягає в роздумах не про смерть, а про життя» [7].

Бенедикт Спіноза відноситься до філософів які розглядають основні принципи та ідеї, що стосуються сутності людини її цінностей, як такі, що необхідно виводити із загальної закономірності природи.

Людину мислитель розглядає як природну істоту, яка підкоряється всезагальним законам природи та Всесвіту, яким підпорядковується все у світі. Мислитель вважає, що людина в силу своєї природи схильна до афектів: заздрості, жалості, помсти, бажання нав'язати свою волю іншим: «кожний намагається щоб інші жили за його правом, схвалювали те, що він схвалює, і відкидали те, що відкидає він» [5].

Бенедикт Спіноза шукає шляхи, як за умов реальної соціальної дійсності можливо досягнути стану суспільства, який би забезпечив незалежність людини від будь-якого примусу у її діяльності та чи можлива свобода в умовах панування всезагальної природної необхідності. «Розуміння людиною того, що вона сама не може повністю задовільнити свої потреби, і призводить до створення держави» [5] – вважає мислитель.

Варто зазначити, що мислитель розглядає державу як органічну частину природи, а закони отожднює із законами природи, адже вони «приборкують пристрасті людей, захищають їх одне від одного» й допомагають сформувати придатний для нормального життя і розвитку особистості соціально-культурний простір [7]. Спіноза вважає, що саме держава забезпечує природні права людини, адже окремий індивід не може захистити себе від утиску інших. Влада і сила постають у філософській системі як необхідність для існування суспільства.

Філософ вважає, що після самоствердження особистого егоїзму у людина прагне соціально-правового утвердження індивідуалістичних форм буття в державі та громадянському суспільстві, як єдиної умови досягнення миру та свободи [3].

Бенедикт Спіноза високо оцінював роль розуму у вирішенні правових питань. За законами розуму людина проявляє себе як суспільна істота, що не може жити за межами загального права [5].

Філософ не розмежує волю та розум, адже для нього це одне і теж саме, через що він відкидає будь-який некерований волонтаризм. Мислитель має глибокі переконання, що інтелект та розум людини - дороговказ до її омріяної свободи та щастя.

У філософському вченні Бенедикта Спінози прослідковується, що не всі набуті людиною знання та пізнання сприяють розвитку свободи. Для розвитку людського інтелекту необхідно узагальнювати досвід поколінь, на якому слід базувати освіту громадян і зосереджуватись владі [7]. Мислитель вважав, що свобода філософствування - необхідність демократичної держави, адже сприяє благополуччю та підвищенню інтелектуального рівня.

Демократія - найбільш відповідна форма державного правління для свободи людини, республіка - найбільш відповідна форма державного устрою для Спінози, адже демократія, на відміну від інших форм правління,

спирається на розумні закони, що не суперечать інтересам народу й загального благ, оскільки визначені спільною волею [3].

Поняття свободи є одним із основних понять, яке досліджував мислитель та шукав пояснення його суті, виникненню, потребі та реалізації.

«У демократичній державі збудованій на принципах свободи, – зазначає мислитель, – дотримуються свободи слова: кожному можна думати про те, що він хоче, і говорити, що він думає» [5].

Висновки. Бенедикт Спіноза розглядає проблему свободи як пошук гідного для людини життя, яке не побудоване на відносинах, які просякнуті прагматизмом, егоїзмом та корисливими інтересами, які він спостерігав у власній країні.

Для мислителя свобода – це розумова діяльності (необхідна умова пізнання необхідності, загального розумного порядку речей у світі). Людину мислитель розглядає як природну істота, яка підкоряється всезагальним законам природи та може піддаватися спокусам.

Список використаних джерел

1. Атаманюк З. М. Свобода як фактор соціокультурних трансформацій сучасного українського суспільства : монографія. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. 316 с.
2. Денисенко В., Остапець І., Привалов Ю. Свобода як цивілізаційний принцип. У двох книгах. Книга 1. Класичні концепції свободи та цивілізації у західноєвропейській філософській та політологічній традиціях: Монографія. Київ-Львів: Ліга-Прес, 2016. 232 с.
3. Димерець Р. Й. Спінозівська концепція природної могутності (*potentia*) і трансформація поняття природи в натурфілософії XVI – XVII століть. *Sententiae*. № 2 (XI). Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2004. С. 83–101.
4. Мельник В. Філософія. Наука. Техніка: методолого-світоглядний аналіз: монографія. Львів: Видавнич. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. 592 с.
5. Павлова Т. Природа людини і її природне право у філософії Спінози. *Схід*. 2012. № 5. С. 127–129.
6. Свендсен Л. Фр. Г. Філософія свободи. Львів : Видавництво Анетти Антоненко; К. : НікаЦентр, 2016. 336 с.
7. Спіноза Б. Етика. Київ.: Андронум, 2020. 210 с.

ЯК НАУКА ВПЛИНЕ НА ДОЛЮ ЛЮДСТВА І ЗМІНИТЬ НАШЕ ПОВСЯКДЕННЕ ЖИТТЯ В 21СТОЛІТТІ: ФІЛОСОФСЬКА СИСТЕМА МІЧІО КАЙКА

Постановка проблеми. Актуальним завданням філософів є аналіз науки і до чого призведе її вивчення. Останнє століття показала нам, що прогрес не спинити і він рухається в геометричній прогресії, що ми можемо бачити на заводах, де половина роботи автоматизована, чи може це означати, що через років 100 людей не буде потрібно? Значною мірою це правда, але не до кінця адже в світі відбувається поділ між розумними людьми і лінивими, це особливо помітно на західному ринку.

Мета. Проаналізувати візію майбутнього МічіоКайка через призму його праці «Фізика майбутнього».

Виклад матеріалу. Тепер ми не живемо в туманних роках науки, коли епідемія вважалася Божими вчинками. Зараз ми маємо перевагу над предками, а саме те, що ми знаємо закони природи, маємо розвинуту науку, а також технології.

Користуючись книжкою «Фізика майбутнього» МічіоКайка, автор окреслює деякі етапи. Він ділить майбутнє на 3 етапи:

1. Близьке майбутнє до 2030 року;
2. Середнє майбутнє з 2030 – 2070 рр.;
3. Далеке майбутнє з 2070 – 2100 рр.;

З книжки можна дізнатися погляди автора, науковця, який бачив найновіші технології. Він стверджує, що в близькому майбутньому розповсюдяться електромобілі, які вже є, але не достатньо доступні, також він каже, що персональні комп'ютери вийдуть з повсякденного вжитку, а будуть розосереджені по всій квартирі, так званий розумний будинок, в якому буде дзеркало, яке за Вашим подихом може виявити до 70% онкологічних захворювань і багато інших подібних пристроїв і гаджетів.

У середньому майбутньому все буде комп'ютеризовано, а також майже всі будівлі будуть енергонезалежними, на виробництві людей поменшає через технологічний прогрес, але в 2050 році автор прогнозує велике безробіття, для таких людей придумують базовий дохід, який дасть змогу одягатися, забезпечувати себе їжею, а також на дозвілля. Чи добре це?

У далекому майбутньому у нас будуть колонії на місяці, які будуть добувати корисні копалини з метеоритів, а після цього освоєння цілого місяця. На супутнику будуть жити люди, а Марс не розглядається, адже це далеко, нічим не цікава планета.

Технології допомогли нам стати першим видом, здатним до певної міри адаптувати навколишнє середовище під себе. Це зменшило необхідність поклатися на генетичні адаптації, як це робили наші предки в минулому. Тепер ми маємо можливість жити в будь-якому кліматі, і завдяки транспорту ми стали глобальним видом. Якщо ми заглянемо в минуле, то побачимо, що тогочасний прогрес не був однозначним і він стосувався війни, загарбництва нових земель, а також сільського господарства і його автоматизації, тому ми можемо стверджувати, що технології також негативно вплинули на наш вид. Вона несе відповідальність за смерть мільйонів - через війни, забруднення та деградацію навколишнього середовища, а також занесення та поширення хвороб.

Наука не має власної душі. Від нас залежить, чи буде він використаний як сила добра чи зла. Ми повинні разом вирішити, як застосувати етичні та моральні принципи до нових приголомшливих відкриттів науки. Ось чотири орієнтири.

По-перше, наука та її переваги мають бути спрямовані на те, щоб покращити життя всіх українців, а не лише небагатьох привілейованих. Його можливості та переваги мають бути доступні всім. Наука не повинна створювати нову лінію поділу між заможними та бідними, тими, хто має інструменти та розуміння, щоб вивчати та використовувати технології, і тими, хто не має. У 21 столітті дитина в школі, яка не має доступу до Інтернету, або учень, який не має доступу до комп'ютера, буде схожий на дитину 19 століття без шкільних підручників. Ось чому ми гарантуємо, що кожна дитина в кожній школі, незалежно від того, наскільки вона багата чи бідна, матиме доступ до тих самих технологій, підключивши кожен клас і бібліотеку до Інтернету до 2000 року. Наука завжди повинна поважати гідність кожного українця. Ми ніколи не повинні дозволяти нашим громадянам бути мимовільними піддослідними кроликами в наукових експериментах, які піддають їх ризику без їхньої згоди та повного відома.

По-друге, жодні з наших висновків не повинні використовуватися для навішування ярликів або дискримінації будь-якої групи чи особи. З приголомшливою швидкістю вчені зараз рухаються, щоб розкрити таємниці нашого генетичного коду. Генетичне тестування має потенціал для виявлення прихованих спадкових схильностей до захворювань і стимулювання раннього лікування. Але цю інформацію також можуть використовувати, наприклад, страхові компанії та інші для дискримінації людей.

По-третє, технологія не повинна використовуватися для руйнування конфіденційності та автономії, які гарантуються вільним громадянам у вільному суспільстві. Право на конфіденційність є однією з наших найдорожчих свобод. Оскільки суспільство стало складнішим, а люди стали більш взаємопов'язаними в усіх відношеннях, нам

довелося працювати ще більше, щоб поважати приватне життя, гідність і автономію кожної людини. Оскільки Інтернет торкається кожного бізнесу та кожного домогосподарства, і ми стикаємося з жахливою перспективою того, що приватна інформація — навіть медичні записи — може бути миттєво доступна всьому світу, ми повинні розробити нові засоби захисту конфіденційності в умовах нової технологічної реальності.

По-четверте, ми повинні завжди пам'ятати, що наука — це не Бог. Наші найглибші істини залишаються поза сферою науки. Ми повинні пом'якшити нашу ейфорію з приводу нещодавнього прориву в клонуванні тварин тверезою увагою до наших найдорожчих концепцій людства та віри. Моя власна думка полягає в тому, що кожне людське життя унікальне, народжене дивом, яке виходить за межі лабораторної науки. Я вважаю, що ми повинні поважати цей глибокий дар. Я вважаю, що ми повинні протистояти спокусі повторити себе. Але це рішення жоден президент не повинен приймати одноосібно. Жоден президент не кваліфікований, щоб зрозуміти всі наслідки.

Якщо ми твердо дотримуватимемося цих принципів, ми зможемо зробити цей час змін моментом чудових можливостей для всіх українців. Наука може служити цінностям та інтересам усіх українців, але тільки якщо всім українцям буде надано шанс брати участь у науці.

Висновки. Підсумовуючи, є багато речей, які нам дала наука. Наприклад, їжу, яку ми споживаємо, також можна пояснити за допомогою науки. Крім того, сильна прихильність, яку ми відчуваємо до когось, а також інші емоції спричинені наукою. Від речей, які ми бачимо до емоцій, які ми відчуваємо, наука сильно впливає на нас, і очевидно, що вона бере участь у нашому повсякденному житті. Ми повинні навчитися відповідально використовувати наші знання та використовувати їх для захисту та збереження нашої планети!

Список використаних джерел:

1. Кайку Мічіо. Фізика майбутнього. Львів: Літопис, 2013. 432 с.

ФІЛОСОФІЯ І СОЦІОЛОГІЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЖИТТЯ

Актуальність теми дослідження. Кожна особа повсякденно занурена у сферу економіки, що стимулює розвиток філософії та соціології економічних процесів. Сучасна філософія прагне з'ясувати спосіб життя, важливість людських зв'язків та комунікації, а також ставлення людини до природи. Соціологія економічного життя допомагає зрозуміти виробництво, розподіл, обмін та споживання матеріальних та нематеріальних благ. Економічна діяльність тісно пов'язана з життям людей, створює матеріальний достаток та задовольняє вітальні потреби, а також сприяє розвитку творчих сил та здібностей. Розвиток сучасної філософії економіки включає світоглядно-методологічні напрямки та парадигми. Знання про філософію та соціологію економічного життя становлять необхідність для життя в сучасному суспільстві, тому кожна особа має їх розуміти хоча б на базовому рівні.

Мета полягає у проведенні системного аналізу зв'язку між філософією та соціологією з економікою та їх впливу на економічне життя.

Об'єктом нашого дослідження є економічне життя суспільства.

Предметом дослідження є філософсько-економічні вчення, закономірності та механізми взаємодії соціальної та економічної сфери, розвиток економічної сфери під кутом зору філософії та соціології.

Для досягнення мети потрібно вирішити такі завдання: дослідити виникнення філософії і соціології економічного життя; проаналізувати зв'язок філософії і соціології з економікою; узагальнити філософське і соціологічне знання в економіці.

Економічна соціологія дев'ятнадцятого століття вважала соціальне питання центральною проблемою економічної теорії, оскільки вирішення цього питання могло б допомогти подолати антагонізм між капіталістами та найманими працівниками. Розвиток суспільства зумовив з'явлення економіки, філософії та соціології як частин розвитку економіки. Філософія економічного життя є філософським знанням про сутність економічного буття людини у полі соціуму з гуманістичним аспектом. Економічне життя пов'язане з соціологією через відносини між суб'єктами господарювання.

Сучасна філософія досліджує багато економічних проблем і відрізняється від практики тим, що може осягнути глибинні процеси в економіці, які не доступні досвіду і практиці. Філософські підходи дають змогу розглядати економіку як складну систему з незворотніми процесами, з'ясувати місце і роль людей у цій системі та вплив їх зусиль на соціальні процеси. Філософія економічного життя є творчим джерелом економічного процесу і сприяє розвитку людських здібностей в цій галузі. У філософії господарювання економіка стоїть перед нами в універсальній формі і помагає формувати загальні уявлення про сутність економіки. Також у філософії економіки обговорюється опозиція ринку та його роля в економічних процесах.

Соціологія економічного життя досліджує взаємозалежності економічного життя в суспільстві. Економічний розвиток є соціальним процесом, який характеризується активністю соціальних груп та їх взаємодією. Об'єктом соціально-економічного життя є взаємодія економічних та соціальних процесів. Економічна сфера життя включає в себе виробництво, споживання, обмін та розподіл матеріальних благ. Узгодженість економічної та соціальної сфер життя визначає вплив економічних відносин на активність різних соціальних груп, а також вплив нерівності на соціально-економічні процеси в суспільстві.

Центром і суб'єктом для цих процесів є особистість, яка виступає елементом соціальної спільноти, додана у систему економічних і соціальних взаємин, а також між групові взаємодії усюсоціумі. Причиною розвитку є потреби та зацікавленості соціальних груп, які регулюють їхню поведінку в економічній сфері. Основну структурокатегорій соціології економічного життя можна уявити як багаторівневу підпорядкованість. Базовою категорією соціології економічного життя є поняттясоціального механізму економічного регулювання. Також основними категоріями є економічнівідносини, свідомість, мислення. В полі зору соціології знаходяться моделі соціальної поведінки,які мають завдання максимізувати результати і мінімізувати витрати, а також соціокультурніінститути, що унеможливають раціональне і справедливе використання ресурсів [5, с.75].

Висновок. Філософсько-соціологічний погляд на економічне життя особистості, зафіксує у ньому діалектичний конфлікт, суперечність. Його розв'язання пояснює значення економічно-ціннісних орієнтацій поведінки в економіці, знаходження пріоритетних власних або суспільних інтересів. Предметністю філософського аналізу економічної дійсності є знаходження позитивних і негативних тенденцій, адже з їхньою допомогою функціонують економічні структури, механізми.

Список використаних джерел

1. Вільчинський Ю. Філософія економіки / Університетська кафедра. 2012. № 1. С. 105-133.
2. Воронкова В. Г. Нова парадигма філософії економіки ХХІ століття / Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2011. Вип. 46. С. 19-32.
3. Гончарук, Т. В. Філософія сучасного українця у форматі інноваційного суспільства / Наукові записки. Сер. Філософія. Острог: Національний університет «Острозька академія», 2011. Вип. 9. С. 75-80.
4. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1. / Редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. К.: Видавничий центр «Академія», 2000. 864 с.

5. Приятельчук А. О. Структура філософії економіки / Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2012. Вип. 48. С. 70-78

ІДЕЯ ПРАВА В СТАРОДАВНЬОМУ КИТАЇ

Постановка проблеми: Дослідження теми має значну актуальність. Розуміння правової системи і концепції права в стародавньому Китаї дозволяє нам краще зрозуміти розвиток правових традицій та норм у сучасному китайському суспільстві. Дослідження ідеї права в стародавньому Китаї також допомагає нам краще аналізувати культурні, філософські та етичні аспекти, які впливають на формування правової системи сучасного Китаю. Крім того, вивчення стародавнього китайського права може також надати нам цінні висновки та порівняння з іншими правовими традиціями та системами в світі.

Мета: Метою даного дослідження є розкриття ідеї права в стародавньому Китаї, вивчення її основних концепцій та впливу на розвиток правових традицій у сучасному китайському суспільстві. Дослідження спрямоване на розуміння ролі права у формуванні справедливого та гармонійного суспільства, а також на виявлення важливих принципів та цінностей, що лежать в основі правової системи Китаю.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання:**

- Дослідити основні концепції права в стародавньому Китаї, зокрема концепцію «Дао».
- Вивчити вплив філософських течій, таких як конфуціанство, даосизм та легізм, на розвиток права в стародавньому Китаї.
- Аналізувати роль права як інструменту здійснення ідеалів та цінностей у стародавньому Китаї.
- Дослідити систему законів, яка відображала філософію та культурні цінності китайського народу.
- Вивчити роль посадових осіб, відповідальних за справедливість та дотримання законів у стародавньому Китаї.
- Проаналізувати сучасне становище правової системи Китаю та з'ясувати, наскільки вона продовжує відображати принципи та ідеї стародавнього китайського права.

Виклад матеріалу. У стародавньому Китаї ідея права мала важливе значення і виникла в результаті складної еволюції соціально-економічних умов та філософських поглядів.

Основна ідея права в Китаї полягала в тому, що усі люди мають рівні права перед законом та що право і справедливість мають бути дотримуваними за будь-яких обставин. Це було закріплено в концепції «Дао», яка означала гармонію всього живого в природі та в людському суспільстві.

У Китаї право вважалося не просто засобом забезпечення порядку та спокою, але й інструментом здійснення ідеалів та цінностей, таких як моральність, справедливість та доброчесність. Цінності цієї ідеї були закріплені в таких філософських течіях, як конфуціанство, даосизм та легізм [1, с. 56].

Конфуціанська ідеологія вважала, що головною метою права є підтримка гармонійного співіснування у суспільстві, а не просто захист прав та інтересів окремих людей. Вона стверджувала, що правильне поведіння та певні моральні стандарти повинні бути обов'язковими для всіх членів суспільства.

Даосизм же був спрямований на досягнення гармонії між людьми та природою. За його уявленнями, природа та Всесвіт мають свої закони, які повинні бути дотримуваними усіма людьми, щоб зберегти рівновагу. Таким чином, право вважалося частиною природного порядку та закону.

Легізм же був спрямований на забезпечення ефективної влади та збереження стабільності.

Легізм в Китаї визнавав, що влада повинна бути міцною та ефективною, а право має бути однозначним і відомим усім. Таким чином, легісти висували ідею, що закони повинні бути досить жорсткими та безумовно дотримуватися всіма громадянами. Вони підкреслювали необхідність суворого покарання за порушення законів.

Всі ці філософські течії мали великий вплив на розвиток права в стародавньому Китаї. Уряди та законодавчі органи базувалися на принципах цих філософських шкіл, аби забезпечити розвиток справедливого та гармонійного суспільства. Було розроблено систему законів, яка відображала філософію та культурні цінності китайського народу.

У стародавній Китаї існували два види законів: закони великих династій та закони маленьких династій. Закони великих династій були основою для всього суспільства та були прийняті на рівні всієї держави. Закони маленьких династій були прийняті на рівні окремих провінцій або міст, але мали менший вплив на всю державу.

Законодавство стародавнього Китаю було в основному цивільним, а не кримінальним. Головним завданням законів було регулювання взаємин між людьми та вирішення цивільних справ. Однак, за порушення законів, передбачалася суворая відповідальність, включаючи покарання відбуванням терміну в тюрмі та навіть смертною карою [4, с. 190]

У пізніші часи в Китаї були прийняті нові закони, які враховували сучасні реалії та потреби суспільства. Однак, фундаментальні принципи та ідеї права, які були висунуті у стародавньому Китаї, залишилися важливими й досі.

Також, варто зазначити, що у стародавньому Китаї були спеціальні посади, які відповідали за справедливість та дотримання законів. Наприклад, «чиновники справедливості» були призначені у кожній провінції для вирішення цивільних та кримінальних справ. Вони забезпечували дотримання законів та боролися з корупцією.

Узагалі, ідея права в стародавньому Китаї була спрямована на створення справедливого та гармонійного суспільства, де правила гри були однакові для всіх, а влада була зосереджена в руках мудрих та справедливих правителів. Ця ідея відображає важливість права в будь-якій цивілізації, де правила та закони стають фундаментом для розвитку суспільства та забезпечення прав та свобод кожного громадянина.

Висновок. Вивчення ідеї права в стародавньому Китаї має велику актуальність, оскільки дозволяє нам краще зрозуміти розвиток правових традицій та норм у сучасному китайському суспільстві. Вивчення стародавнього китайського права також допомагає аналізувати культурні, філософські та етичні аспекти, що впливають на формування правової системи Китаю сьогодні. Крім того, порівняння з іншими правовими традиціями та системами може принести цінні висновки. Розуміння історичного контексту та принципів правової системи стародавнього Китаю допомагає збагатити наші знання і підходи до права його сучасної форми.

Список використаних джерел

1. Заєць А. П. Світоглядні основи права Стародавнього Китаю. Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. 2019. Т. 3. С. 55–62.
2. Кресін О. В. Ідея суспільного договору та конструювання соціальних держави і права у західноєвропейській думці другої половини XVI - початку XVIII ст. Правова держава. 2016. Вип. 27. С. 125–139.
3. Чанжи У. Порівняльний аналіз буддійської та даоської храмової архітектури стародавнього Китаю. Theory and practice of design. 2022. № 25. С. 120–129.
4. Шмат Р. Концепція справедливості в стародавньому Китаї. Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Г. Сковороди». 2014. Вип. 32. С. 186–197.

КИТАЙСЬКА ТРАДИЦІЯ ФІЛОСОФСЬКОГО ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМ УПРАВЛІННЯ

Постановка проблеми. Сучасне управління в Україні проживає етап постійних трансформацій, перетворень тощо. Численна кількість науковців тривалий час дискутують на тему того, як покращити систему управління в Україні. Деякі із них пропонують, можливо, запозичити зарубіжний досвід, вивчаючи його та розглядаючи можливість ввести деякі положення із зарубіжної системи управління до національної.

Метою виступає аналіз китайської традиції управління в контексті запозичення позитивного досвіду до системи управління в Україні. Для досягнення мети поставлені наступні **завдання**:

- розкрити сутність китайської традиції осмислення проблем управління;
- проаналізувати ефективність китайської традиції системи управління та ймовірність запозичення її положень до українського управління.

Виклад матеріалу. Велику роль у побудові системи державного управління за китайською традицією має соціальний розподіл китайського суспільства на різні касты. Виходячи із цього, вже видається важким завданням говорити про впровадження китайського досвіду в управлінську практику України, оскільки наша національна соціальна система прошарків населення не схожа на китайську.

У Китаї соціальна система була побудована настільки чітко, що навіть одяг людини міг свідчити про її соціальний статус. Вважалося, що люди, котрі належали до вищої аристократії, їли більше м'яса, споживали так звану «м'ясну їжу», в той час як звичайний люд м'ясо не споживав. Хтось це пов'язує із високими цінами на такий цінний продукт, а хтось пов'язує це з тим, що м'яса не вистачало через ритуальні приписи, де цей продукт відіграв вагомую роль.

За китайською філософською традицією імператор – це та людина, яка має велику силу, яку йому подарували вищі сили на Небесах і яку їй був у змозі передавати своїм підданим. Так і ділилася соціальна система Китаю: на керуючих та керованих.

Вчення Конфуція як провідного китайського мислителя у галузі філософії не має розділів, які регламентували б устрій держави, але його розуміння про державний устрій цінується ледь не найбільше. Це пояснюється тим, що він сам був державним службовцем, і, до того ж, доволі успішно здійснював державну службу. Його вчення не виокремлює державу від суспільства та від людини. Він їх бачить як одне ціле, а не розділяє на якісь окремі категорії [1].

Нехай система устрою не прописана в китайській філософській традиції так, як це звик бачити український національний законодавець, але варто відмітити, що в китайській управлінській системі існують певні правила. Ці правила розроблені Конфуцієм та саме ним покладені в основі управлінської системи. Цим правилам притаманний більше моральний характер, тобто управлінська система за китайською філософською традицією ґрунтується на морально-етичних засадах кожного державного службовця. При дотриманні службовцем цих правил (вони називалися «Лі») система управління працювала злагоджено та безперебоїв.

Говорячи про Конфуція, варто відмітити, що він взагалі є одним із найбільш яскравих представників вчення про людину. Він мав початкову концепцію «неба», за якою розвиток світу і людини здійснюється під впливом природи та вищої духовної сили. Водночас центральними фігурами в його вченнях завжди залишалися людина, її існування та життя на землі [2].

Першим правилом, яке виділяв Конфуцій, була доброчесність. До поняття доброчесності китайський мислитель закладав турботу про людей, любов до них, шанобливе ставлення до своїх батьків, служіння як власний борг та відданість своєму правителю як тому, хто має верховну силу від Небес. Особливий акцент китайська філософія здійснює на аспектах шанобливого ставлення до батьків – та й загалом до всіх осіб, які старші за віком від державного службовця – та відданості правителю, покірності йому, слухання того, що він наказує, та безперечне виконання його наказів і слів.

Ввічливість – ще один надзвичайно вагомий аспект у державному управлінні за конфуціанською ідеєю. Вона «означала вірність ритуалам і на політичному рівні служила свого роду політичною культурою. Повага до старших і любов до ближнього в рівній мірі відносилося як до сім'ї, так і до держави в цілому, де правитель ставав главою «сімейства» [3, с.456]. Додаючи також про сімейні стосунки, варто зазначити, що китайська традиція звертала багато уваги на те, яка ситуація та обстановка були в сім'ї державного службовця.

Цікавою є думка Конфуція про те, що народ буде вірно служити державі та й загалом стан суспільства буде більш задовільний, коли народ за вчинення якогось діяння відчуватиме сором, а не знатиме, що за порушення того чи іншого законного припису його чекатиме покарання. Конфуцій говорив, що керування народом законами та погрозами покарати – це прямий шлях до того, що народ захоче спробувати «заборонений плід», а якщо керувати народом за допомогою чеснот, то при порушенні цих чеснот народ відчуватиме сором.

У той же час людина, яка є носієм правил, повинна бути безпосередньо дотичною до державної служби. Людина, яка просуває вищезгадані правила в суспільство, не може бути пасивною в суспільстві, а навпаки – повинна активно брати участь у громадській діяльності та, в ідеалі, сама бути державним службовцем. До того ж, державними службовцями зазвичай були люди «блакитної крові», тобто вихідці із високих прошарків населення. Незважаючи на це, інколи до служби державі допускалися люди не з високого кола. Це робилося для того, щоб «внести різноманіття» до облич державних управлінців.

Конфуціанська філософія управління загалом характеризується тим, що в ній наявна чітка ієрархічна структура моральних чеснот, які в процесі соціалізації людини глибоко переходять у її внутрішній план. Сама по собі людина добра та постійно прагне до вдосконалення себе. Так, вона виявляє в собі хороші якості та пригнічує погані характеристики, буквально борючись із злим началом у собі [4, с.90-91].

Висновок. Отже, можна підбити підсумок про те, що китайська філософська традиція дивиться на систему управління через призму конфуціанського вчення про чесноти, які повинні дотримуватися кожним державним управлінцем. Людина, яка пасивна в суспільстві, не може служити державі: вона повинна мати активну громадянську позицію. Інколи вихідці із неаристократичних кіл допускалися до служби. Головною вимогою було дотримання морально-етичних правил, оскільки державний управлінець, який дотримувався їх, давав приклад простому люду і таким чином формувалася ціла ментальна свідомість китайської нації.

Список використаних джерел

1. Бабаян С. Історія дослідження педагогічних ідей Конфуція у XX столітті у Китаї. Київ: Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. Випуск 43, 2012.
2. Фундаментальні традиції філософії Сходу. Тематична виставка Універсального підсобного фонду Відділу комплексного бібліотечного обслуговування. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/5245>
3. Коневич О.В., Королюк С. Китайська традиція філософського осмислення проблем управління. С. 455-457.
4. Бех Ю.В., Слепцов А.І. Філософські проблеми сучасного управління складними системами: ідеї, принципи і моделі: монографія. Мін-во освіти науки, молоді і спорту; Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова. К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. 405 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОВІДНОСИН СВОБОДИ І ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ РОЗБУДОВИ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Постановка проблеми. Одним із фундаментальних завдань правової держави є забезпечення свобод і прав кожного громадянина. На даному принципі будується законодавство будь-якої правової країни та функціонування її державних органів, адже свобода- природне право, яке надається людині з моменту народження та є невід'ємною необхідністю її існування.

Межі свободи людини та її відповідальність одне із дискусійних питань, яке є предметом вивчення філософів, психологів та юристів. Вважається, що наша свобода обмежується діями, які посягають на свободу інших та імперативних засадах законодавства. Людина вправі робити все, що не заборонено законом і дане право стає відправною ланкою у розбудові правової держави [1].

Мета. Проаналізувати особливості взаємовідносин свободи і відповідальності особистості в умовах розбудови правової держави

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання:**

- Визначити межі свободи людини та її відповідальності у правовій державі;
- Дослідити роль та значення, межі співвідношення свободи і відповідальності людини у процесі розбудови правової держави.

Виклад матеріалу. Свобода людини одне із найважливіших прав за яке люди починали війни, повстання, проливали кров та знищували режими. Ще зовсім недавно слово раб зустрічалося по всьому світу та клеймувало на страждання та прислуговування [5].

З розвитком людства та права виникла потреба у закріпленні свободи людини на законодавчому рівні, самі держави визнали, що для свого процвітання потрібно впроваджувати верховенство права та визнавати людське життя найвищою соціальною цінністю [2].

Будучи вільними люди для входження у соціум розвивають свої етичні та моральні якості, правову культуру, адже розуміють, що свобода- це відповідальність за вчинки та дії перед оточуючими. Наші дії можуть торкатися інтересів інших людей, обмежувати їх права та свободи, що є недопустимим.

Кожна правова держава бере на себе обов'язок захистити всіх своїх громадян від зовнішніх та внутрішніх факторів, тому для уникнення злочинів встановлює відповідальність у вигляді штрафів, позбавлення чи обмеження волі, що запобігає злочинності [6].

Варто зазначити, що Україна на шляху до правової держави встановила у ст. 19 Конституції, що правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством. Науковці часто цю статтю Конституції називають принципом свободи в українському праві [5].

Вивчаючи історію свободи людини можна помітити, що вона розвивається відповідно до розвитку суспільства та потреб людини. Колись люди боролися за природні права, потім за соціальні, політичні, економічні та інші.

Регулювання суспільних відносин напряду регулює свободу людину у нашому суспільстві та її відповідальність за власні дії. Ми не можемо бути абсолютно вільними у соціумі, адже ми є частиною його, тому маємо нести відповідальність за вчинки та завдану шкоду [2].

Потрібно розуміти, що свобода дуже широке поняття, яке включає свободу дій, слів, поглядів, вільного вибору людини свого майбутнього [3]. На даний момент ми не можемо говорити, що у всіх державах дотримуються принципу свободи людини, диктаторські режими, які подекуди вважають себе правовими та демократичними обмежують свободу віри, слів, дій жорстоко караючи своїх громадян [4]. Варто зазначити, що провідні держави також обмежують свободу людей, наприклад, людина не завжди вправі розпоряджатися своїм життям, у багатьох країнах її свобода на розпорядження власним життям обмежена заборонаю на евтаназію, можливістю зробити аборт навіть, коли вагітність спричинена зґвалтуванням.

Межі свободи у прагненнях людини нечіткі. Роблячи власний вибір важливо, щоб людина не стала причиною свавілля, жорстокості та цинічності [7]. У зв'язку із чим надзвичайно важливе формування особистості у соціумі, яке виховує в неї почуття відповідальності та стає її головною рисою [6].

Висновки. Свобода людини будучи одним із основних та фундаментальних її прав покладає на неї відповідальність за вчинені нею дії, що допомагає регулювати суспільні відносини та уникати вчиненню людиною правопорушень. Правова держава у процесі свого становлення закріплює свободу людини та виробляє механізми для її дотримання, а також розуміючи, потребу у закріпленні відповідальності за правопорушення та злочини закріплює правові і справедливі «покарання» основна мета яких- перевиховувати людину.

Список використаних джерел

1. Атаманюк З. М. Свобода як фактор соціокультурних трансформацій сучасного українського суспільства : монографія. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. 316 с.
2. Гайдулін О. О. Філософія права. Європейські парадигми праворозуміння: підручник для вищих військових навчальних закладів. Київ : НУОУ імені Івана Черняхівського, 2019. 436 с.
3. Гончарук-Чолач Т.В., Джугла Н.В. Політична соціологія: навчальний посібник/ За ред. Гончарук-Чолач Т.В. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ», 2018. 250с.
4. Забезпечення прав людини у правоохоронній діяльності: навч. посіб. / кол. авт.; ред. В.О. Боняк. 2-е вид., перероб. і доп. Дніпро : ДДУВС, Ліра ЛТД, 2018. 260 с.
5. Кравчук М.В. Теорія держави і права (опорні конспекти): Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. 3-є вид., змін. і доп. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 524 с.
6. Свендсен Л. Фр. Г. Філософія свободи. Львів : Видавництво Анетти Антоненко; К. : НікаЦентр, 2016. 336 с.
7. Філософія права: підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань, С. І. Максимов та ін. ; за ред. О. Г. Данильяна. Харків : Право, 2017. 208 с.
8. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

НАУКОВО-ТЕХНІЧНА РЕВОЛЮЦІЯ І ПРОБЛЕМИ ЛЮДСЬКОГО ІСНУВАННЯ

Постановка проблеми. Важливим для даного часу завданням досліджень сучасними вченими теми науково-технічної революції - є аналіз її значення та впливу, який вона здійснювала на історію людства протягом чотирьох науково-технічних революцій XV -XXI століть. Розвиток новітніх технологій, технічних інновацій, науки має великий вплив на розвиток людини і суспільства в цілому; де-факто, є більш масштабним та вагомим, ніж це може здатися на перший погляд, адже саме технічні інновації, інтеграції процесів розвитку науки та освіти — визначальні чинники соціальних революцій, що призводять до значних змін типу культури людства. [6. с.13]

Мета. Розкриття сутності поняття «науково-технічна революція»

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:

- Визначити наслідки НТР
- охарактеризувати перебіг та вплив на суспільство НТР

Виклад матеріалу. Прогрес історичної еволюції, переважно, тлумачиться як шлях розвитку, тобто відбувається просування від старого до нового, від найбільш типового до заплутаного. Таке розуміння прогресу можна зустріти у багатьох науковців, зокрема: Джона Бернала, Сібата Сінго, Герберта Спенсера, Георга Вільгельма Фрідріха Гегеля. Протягом XVII-XIX століть людство дійшло до інстинктивного розвитку, почало здобувати знання, вірило у всепереможність розуму, наукового прогресу, технічних досягнень над усім іншим. [7. с.197]

Науково-технічна революція - це, в першу чергу, різкий стрибок в структурі та динаміці розвитку продуктивних сил виробництва, це тотальна перебудова технічних засобів матеріального виробництва за допомогою науки, в результаті якого відбувся перехід людства від доіндустріального до індустріального суспільства, а за якийсь час і до постіндустріального типу суспільства.[5. с.101]

Для доіндустріального типу суспільства характерне ведення господарства, ручна праця, примітивні технології, які частково полегшували людям життя; щодо *культури*: відносини між людьми в суспільстві регулювались за допомогою традицій та релігії

Індустріальному типу суспільства характерне типове промислове виробництво, що здійснювалось на основі автоматизації, механізації, про комп'ютерно-інтегровані технології мова ще не йшла. Був присутнім класовий поділ людей. [2]

Якщо говорити про **постіндустріальний** тип суспільства, то в даному різновиді третинний сектор економіки виходить на передній план, відповідно, первинний і вторинний стають другорядними; інформація як ресурс перетворюється в одиницю товару, відбувається логічне переважання високонаукових виробництв, збільшується кількість представників середнього класу суспільства.[4]

Всі науково-технічні революції, зазвичай, поділяють на чотири етапи:

Вважається, що перша науково-технічна революція відбулась у XV–XVII ст.. Основним досягненням даного етапу загальної революції вважається створення природознавства як системи наук. Якщо ж говорити про організацію суспільства, то де-юре і де-факто відбувся перехід від феодального типу держави до соціалістичного та капіталістичного. [1]

Друга науково-технічна революція відбулась у XIX ст.. Встановила ідеї розвитку, зв'язку у природі на основі науки (атомістичної теорії; фізичного вчення, яке полягає у тому, що енергія нікуди не зникає, а перетворюється у інший її вид; різних біологічних та хімічних теорій). Другий період НТР характеризується посиленням зв'язку науки із виробництвом, технікою, промисловістю. [1]

Третя науково-технічна революція почалась з кінця XIX ст.. Вважається, що під час неї відбувся інтенсивний розвиток багатьох галузей. Змінюється енергетична база; у сільському господарстві - започатковується використання добрив та нових аграрних технологій; у військово-стратегічній сфері відбувається неймовірний розвиток; відбувається поява різноманітних транспортних засобів. Щодо соціальної структури: збільшується кількість робітників, внаслідок процесу урбанізації зменшується селянське населення, натомість зростає кількість міщан. [1]

На рубежі XX-XXI починається четверта науково-технічна революція. Саме цей період і прийнято називати НТР. Він пов'язаний з максимальною комп'ютеризацією усіх галузей життя і початком використання Інтернету. Четвертий етап революції характеризується розвитком автоматизації та комп'ютерно-інтегрованих технологій; [5. с.103]

Висновки. Проаналізувавши все, можна зробити висновок, що науково-технічна революція здійснила великий вплив на розвиток людства. Наразі неможливо уявити життя в XXI столітті без досягнень НТР. Але, науково-технічна революція, як і все в нашому житті, має певні недоліки. Можна навести безліч прикладів, коли науковий розвиток приносив шкоду людству. Наприклад, розробка, створення, вдосконалення зброї та машин для ведення війни. Ці речі спричинили збільшення небезпеки для мирного життя населення, бо, по-перше, дали можливість легше починати та проводити війни, по-друге, створили штучний спосіб маніпуляції сильнішою країною над слабшою. Як приклад можна навести російське вторгнення до України та маніпуляції

країни-агресора щодо застосування ядерної зброї. Ще один приклад - розвиток біотехнології, біоінженерії та інших біологічно-технічних наук, який інколи призводить до неконтрольованих наслідків. Яскравим прикладом цього аргументу можна вважати лабораторно створені віруси, які спричиняють епідемії та пандемії.

Список використаних джерел

1. Друга науково-технічна революція і розвиток світових продуктивних сил (кінець XIX - початок XX ст.). URL: <http://epi.cc.ua/vtoraya-nauchno-tehnicheskaya-revolyuutsiya.html>(дата звернення 27.10.2022)
2. Індустріальне суспільство. Історія України. URL: <https://histua.com/slovník/i/industrialne-suspilstvo>(дата звернення 27.10.2022)
3. Маркова А. Н., Поляк Г. Б. Друга науково-технічна революція і розвиток світових продуктивних сил (кінець XIX – початок XX століття). *Історія світової економіки*. М: Юніті, 2002. с. 226-235
4. Науково-технічна революція. Wikipedia. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Науково-технічна_революція (дата звернення 14.10.2022)
5. Постіндустріальне суспільство. Історія України. URL: <https://slovník/p/postindustrialne-suspilstvo>
6. Семенов Е. Мельник В. Філософія сучасної науки і техніки: підручник. ЛНУ імені Івана Франка. 2017. с. 364
7. Сілаєва Т. Філософія: Навчальний посібник. Тернопіль: Астон, 2003. с.197

КИТАЙСЬКА ТРАДИЦІЯ ФІЛОСОФСЬКОГО ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМ УПРАВЛІННЯ

Постановка проблеми. Китайська культура та філософія мають довгу історію, і їх вплив на розвиток управління та господарювання в Китаї та по всьому світу не можна переоцінити. Китайська філософія містить багато цікавих поглядів на управління та лідерство, такі як концепції «мандату неба», «гармонії», «тихого лідерства» та «золотої середини». Ці концепції надають різні підходи до розуміння того, як вирішувати проблеми та досягати результатів управління, як підтримувати гармонію та збалансованість, як співпрацювати з людьми та навколишнім середовищем.

Мета дослідження. Розуміння та аналіз впливу китайської філософії на розвиток управління та господарювання в Китаї та у світі.

Об'єктом дослідження є китайська філософія, яка включає в себе систему поглядів, концепцій та ідей, що виникли в Китаї на протязі багатьох століть.

Виклад матеріалу. Китайська традиція філософського осмислення проблем управління має багатовікову історію та багату спадщину. Кожна з філософських шкіл, таких як конфуціанство, дзен-буддизм, таоїзм та легізм, має власні погляди на ефективне управління та правління.

Однією з найбільш відомих шкіл є конфуціанство. Конфуцій вважав, що ключовою метою управління є досягнення гармонії в суспільстві та налагодження порядку. Він надавав велику увагу моральному розвитку лідера та його здатності до самоконтролю, які він вважав основою ефективного управління. Конфуцієве вчення не містить окремих розділів, що присвячені державному устрою, а також не містить окремих розділів про людину чи суспільство. Тому цю модель доводиться відновлювати за окремими судженнями. Однак основні принципи Конфуція викладені в книзі «Лунь юй» («Бесіди і судження»). Конфуцій не розглядає державу окремо від суспільства та людини, всі його вчення в цій області взаємопов'язані. Деякі з його висловлювань мають алегоричний характер, тому їх не можна сприймати однозначно. Це може призвести до спотворення суті вчення, як це сталося з китайською бюрократією, яка спотворювала його впродовж багатьох століть [1].

Однією з ідей, що спільна для багатьох китайських філософських шкіл, є підкреслення важливості гармонії в суспільстві та природі. Вони наголошують на тому, що ефективне управління можливе лише тоді, коли воно забезпечує гармонію та баланс між різними аспектами життя.

Трохи пізніше періоду виникнення конфуціанства, а саме у IV столітті до н.е., під час епохи «Воюючих царств», у Китаї виникла філософська школа легістів-законників, що отримала назву «фа цзя». Їхні ідеї стали складовою частиною ідеології Китаю. Представники цієї школи, у межах своїх міркувань, розробили конкретніші формулювання «правильного» та «ефективного» управління. Наприклад, вони запропонували створити постійні правила призначення на посади, що, на їхню думку, забезпечить високу якість управління [5].

Ще однією важливою концепцією в китайській філософії управління є концепція «влади через м'якість» (рідше перекладається як «влада через бездіяльність»). Ця концепція означає, що лідер повинен діяти з уважністю та мудрістю, уникати насильства та застосовувати м'які методи для досягнення своїх цілей. Це включає у себе використання дипломатії, вміння діалогу та компромісів, а також використання прикладу та авторитету лідера.

Китайська філософія управління також включає в себе важливість підтримки громадської думки та залучення народу до процесу управління. Відповідно до цього підходу, керівництво повинно слухати думку народу та враховувати їхні потреби та інтереси.

Інша важлива концепція китайської філософії управління - це концепція «тианьсі» (天時), що перекладається як «небесний порядок» або «небесна гармонія». Вона означає, що лідер повинен діяти відповідно до природних законів та ритмів, тобто дотримуватися гармонії між людиною та природою. За цією концепцією, успіх управління залежить від того, наскільки лідер вміє сприймати природні закони та ритми, та діяти відповідно до них.

Однією з найвідоміших шкіл китайської філософії управління є конфуціанство. Конфуціанство наголошує на важливості етики та моралі у лідера, а також на відповідальності керівництва за добробут та процвітання суспільства. Конфуціанський підхід до управління полягає в тому, щоб керувати людьми не за допомогою сили, а за допомогою розуміння та доброти. Конфуціанці вважають, що для досягнення гармонії в суспільстві, лідер повинен бути мудрим, моральним та вміти навчати інших.

Ще одна відома школа китайської філософії управління - даосизм, який наголошує на важливості природного порядку та спокою. За цим підходом, управління повинно бути здійснюване максимально природним чином, без зайвого втручання та насильства. Лідер повинен діяти відповідно до «Дао», тобто природного порядку, і уникати дій, які порушують цей порядок.

Усі ці концепції китайської філософії управління наголошують на важливості гармонії, етики та моралі у лідера, а також на відповідальності керівництва за добробут та процвітання суспільства. Кожна з цих шкіл має свої власні підходи до того, як краще досягти цієї гармонії, але всі вони наголошують на важливості сприйняття природних законів та ритмів.

Фен Юлань запропонував розподіл між загальною китайською філософською діяльністю (中國的哲學, zhōngguó de zhéxué) та автохтонною китайською філософською традицією (中國地哲學, zhōngguó dì zhéxué), яка ще досі обговорюється в контексті її природи та дисциплінарної належності. Зараз серед китайських філософів жваво обговорюється можливість використання західного терміна «філософія» для опису китайської думки, що пов'язано зі спробами включити знання Заходу в національну культуру та відмовою від євро центризму [4].

Існують значні відмінності в способах вираження думки і запитування між західною і китайською філософією, тому більш правильним є використання категорій власної китайської філософії для дослідження її історії. Використання західної термінології може полегшити розуміння китайської філософії на перший погляд, але насправді воно недостатньо точно відображає її специфіку і може відбивати західну традицію, що пригнічує саму сутність китайської філософії.

Слід звернути увагу і на те, що деякі вчені пропонують застосовувати синергетичний підхід для вирішення управлінських проблем. Наприклад, Г. Касперович вважає, що концепція соціального управління заснована на поняттях самоорганізації, відкритих систем, нелінійності, незворотності, біфуркації, важливої ролі випадковості, кризи, хаосу, малих впливів (флуктуацій) в соціальних явищах та системах [2].

У сучасному світі китайська філософія управління залишається важливим джерелом інспірації для керівників усього світу. Багато підприємств та урядів вивчають та застосовують принципи китайської філософії управління у своїй роботі. Застосування цих принципів допомагає зберегти гармонію в організації та забезпечити успіх у розвитку бізнесу та суспільства в цілому.

Список використаних джерел

1. Бабаян С. Історія дослідження педагогічних ідей Конфуція у XX столітті у Китаї. Київ: Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. Випуск 43. 2012.
2. Гончарук Т. В., Гурик М. І., Шумка М. Л. Філософські проблеми державного управління. Навч. посібник. Тернопіль. Економічна думка, 2010. 126 с.
3. Нікітін В. В., Александрович О. О. Організація державного контролю в Китаї: традиції та сучасний досвід державного управління. Харків, ХНЕУ ім. С. Кузнеця: Основа, 2015. 2-5с.
4. Фен Юлань. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Фен_Юлань (дата звернення 03.04.2023).
5. Філософські проблеми сучасного управління складними системами: ідеї, принципи і моделі : монографія Ю. В. Бех, А. І. Слепцов ; Мін-во освіти і науки, молоді і спорту ; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. 405 с.

ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД НА ФЕНОМЕН ПРАВА

Актуальність теми дослідження. Тема про філософський погляд на феномен права є актуальною, оскільки вона стосується основних питань щодо сутності та значення права з філософської перспективи. Вона допомагає розуміти фундаментальні принципи, цінності та моральні аспекти, які лежать в основі правової системи.

Філософський підхід до права допомагає розкрити його філософські корені, встановити взаємозв'язок права з мораллю, справедливістю та іншими аспектами людського буття. Це дослідження дозволяє розглянути різні теоретичні підходи до розуміння права, такі як натуралізм, позитивізм, конструктивізм, права людини та інші.

Питання, пов'язані з філософією права, мають практичне значення в контексті розвитку правових систем, формування законодавства та правової політики. Вони сприяють зміцненню розуміння правових принципів, ролі правосуддя та зв'язку права з соціальними, політичними та етичними аспектами суспільства.

Метою дослідження є розкриття філософської сутності права, розуміння його основних принципів та цінностей, а також встановлення взаємозв'язку між правом та іншими аспектами людського життя.

Дослідження має наступні конкретні цілі:

1. Аналіз філософських теорій та концепцій, пов'язаних з правом. Включає дослідження різних філософських шкіл, таких як натуралізм, позитивізм, конструктивізм, права людини тощо, та їх вплив на розуміння правової системи.

2. Визначення сутності права. Дослідження спрямоване на розкриття сутності права, його ролі та значення в суспільстві, а також встановлення взаємозв'язку між правом, мораллю, справедливістю та іншими філософськими концепціями.

Об'єктом дослідження є сам феномен права, який включає різні аспекти, явища та проблеми, пов'язані з правовою системою.

Це дослідження орієнтоване на аналіз та розуміння сутності права, його природи, філософських основ, принципів та цінностей.

Виклад матеріалу. Філософія права ставить перед собою завдання розкрити сутність та значення правової системи з філософської перспективи. Вона відображає фундаментальні принципи та цінності, які лежать в основі права, і допомагає нам краще розуміти роль та функції правової системи в суспільстві.

Суть права полягає в регулюванні взаємодії між людьми, встановленні правил, які дозволяють забезпечити порядок, справедливість та стабільність в суспільстві. Філософія права досліджує корені цих правил, принципи, на яких вони ґрунтуються, та їх взаємозв'язок з мораллю, справедливістю та іншими філософськими аспектами людського життя.

Одне з ключових питань, з якими зіштовхується філософія права, стосується взаємодії права та моралі. Чи моральні засади є основою правових норм, чи право повинно бути незалежним від моралі? Існує ряд філософських підходів до цього питання. Наприклад, натуралістичний підхід вважає, що право має бути засноване на загальнолюдських моральних принципах, тоді як позитивістський підхід стверджує, що право має свої власні незалежні від моралі правила. Ця дискусія стимулює розмірковування над природою права та його взаємозв'язком з мораллю [1].

Значення права також відображається у його впливі на суспільство та індивіда. Право є механізмом, що забезпечує захист прав та свобод людини, забезпечує порядок та стабільність в суспільстві. Філософський погляд на право розкриває його роль у формуванні суспільної моралі, взаємодії з політичною та економічною сферами життя, а також у встановленні справедливості [4, с. 60].

Важливо також зазначити, що філософське дослідження права має практичне значення. Воно сприяє зміцненню розуміння правових принципів, формуванню ідей та підходів до розв'язання складних правових проблем. Філософія права підтримує пошук нових концепцій та підходів, які відповідають потребам сучасного суспільства.

Філософський погляд на феномен права також допомагає ставити питання про обмеження та принципи влади, розкриваючи етичні та політичні аспекти права. Через філософську призму ми можемо розглядати проблеми влади, правосуддя та рівності перед законом.

Важливим аспектом філософського погляду на право є розуміння прав людини. Філософія права допомагає з'ясувати універсальні моральні та етичні основи, які лежать в основі прав людини, і визначити їх роль у правовій системі. Це дослідження сприяє розвитку правової культури та захисту прав людини у різних сферах життя [3, с. 120].

Варто відзначити, що філософське дослідження права не має за мету надавати конкретні роз'яснення юридичних норм чи розробляти практичні стратегії їх застосування. Його завдання полягає в тому, щоб покласти фундаментальні філософські основи, на основі яких можна будувати правову систему та розуміти її місце в суспільстві.

Філософський погляд на феномен права стимулює дискусії, дозволяє відкривати нові горизонти у розумінні права і його ролі у суспільстві.

Завдяки філософському підходу, ми можемо критично оцінювати існуючі правові системи, розуміти їх переваги та недоліки, а також пропонувати нові ідеї для покращення правової практики. Філософія права дає можливість розглядати право як соціальне явище, що знаходиться у постійному розвитку та адаптації до змін у суспільстві.

Окрім того, філософське дослідження права відкриває шлях до розуміння його впливу на формування колективних цінностей, суспільних стереотипів та культурного контексту. Воно допомагає розкрити зв'язок між правом, політикою, етикою та соціальними процесами, що відбуваються у суспільстві.

Загалом, філософський погляд на феномен права є важливим для розуміння його сутності, цінностей та функцій. Він вносить вагомий внесок у розвиток правової науки, сприяючи формуванню глибшого розуміння права та його ролі у суспільстві.

Висновок. Філософський погляд на феномен права відіграє важливу роль у розумінні та аналізі правової системи. Він допомагає розкрити філософські основи права, його етичні, політичні та соціальні аспекти, а також його вплив на формування суспільства. Філософія права надає змогу критично оцінювати правові норми, пропонувати нові ідеї та підходи до розв'язання правових проблем.

Це дослідження є актуальним у сучасному світі, де правові системи стикаються зі складними викликами та потребують постійного розвитку та адаптації. Філософський погляд на право сприяє формуванню глибшого розуміння правових принципів, цінностей та функцій, а також спонукає до пошуку нових концепцій та підходів.

Високий рівень академічних досліджень з філософського погляду на право сприяє покращенню правової культури та захисту прав людини. Він спонукає до розмірковувань про справедливість, моральність та етичні аспекти права, сприяючи побудові більш справедливого та гармонійного суспільства.

Список використаних джерел

1. Білозьоров Є. В. Методологічний підхід як інструмент пізнання права. Актуальні проблеми держави і права. 2021. № 90. С. 32–37.
2. Гетьман В. І., Григоренко А. В. МОРАЛЬ І МУДРІСТЬ ЗАПОВІДНОГО ЛАНДШАФТУ. Вісті Біосферного заповідника «Асканія-Нова». 2021. № 21. С. 384–389.
3. Гранчаров А. Особистісна філософія. *Idei*. 2021. № 1(17)-2(18). С. 117–129.
4. Панченко О. Верховенство права як національний феномен правосвідомості народу. Слово Національної школи суддів України. 2019. № 3 (28). С. 58–67.
5. Kurkin B. A., Iskevich I. S. HUMAN RIGHTS: TWO APPROACHES TO A SINGLE PROBLEM. *Pravo: istoriya i sovremennost'*. 2017. No. 1. P. 018–026.

«PHILOSOPHY OF LIFE» BY F. NIETZSCHE

Goal. Analyze the philosophizing of Friedrich Nietzsche and the changes in philosophical views in Europe that occurred as a result. The concept of nihilism and its role in people's lives.

Presentation of the material. Irrationalism of the 20th century begins with the «Philosophy of Life», which was formed in the second half of the 19th century. One of the main representatives of this philosophy was Friedrich Nietzsche. «Philosophy of life» openly rejects the rationalist tradition, declares itself to be a fundamentally different type of philosophizing, and offers a new vision of the world and man. The central concept becomes the concept of life. The world is understood here not as an ordered and fundamentally regular existence, but as a «life reality», that is, something that cannot be grasped by a «cold» mind, «dead», frozen rationalistic schemes and principles. Life carries a creative impulse, it is an eternal flow, a moving, changing, uncertain, chaotic process. Therefore, a person should be understood as a living being, and not simply as an «incarnated intelligence», only as a subject of thinking and cognition. It is not the mind that determines the specifics of a person, there are deeper foundations of his subjectivity - will, life impulse, desire for life, lust for power, etc. The purpose of philosophy of life is to be knowledge «about salvation», to answer the question: «how to live?».

The «philosophy of life» was initiated by A. Schopenhauer, but this teaching became truly famous and popular thanks to the work of the German philosopher Friedrich Nietzsche (1844 - 1900). He presents his philosophical concept in the form of essays and aphorisms. His most famous works were «On the other side of good and evil», «Revaluation of values», «Thus spoke Zarathustra», «Anti-Christian», «Will to power». Nietzsche considered the creation of a philosophy that would provide a guide for life to be his main task, so the central place in it belongs to moral and practical problems. The leading idea of the Nietzschean concept is the doctrine of the will as the primary foundation of all that exists, and the basic concept is the «will to power.» Where the intellect dominates, Nietzsche believes, the will is paralyzed, prudence and reasoning replace activity. Nietzsche was the first to notice the beginning of the crisis of European culture of the 20th century. He identified changes in the spiritual situation of European society as symptoms of a disease and gave it the name - nihilism. Nihilism is a collapse in the form of eliminating all values and building values based on reality, not abstractions. In the nihilistic worldview, nothing is as important as something, because only nothing can, like the midnight predator, carry away something that has outlived its own, illusory, inappropriate or fanatical, and create something new. One direct rationale for nihilism is the combination of an extreme supernaturalist view of what makes life meaningful and atheism about whether a spiritual realm exists. If you believe that God or the soul is necessary for the meaning of life, and if you believe that neither is real, then you are a nihilist, the denial that life can have any meaning. Although this rationale for nihilism was prominent in the modern era (and more or less consistent with Camus's position), it was on the decline in analytic-philosophical circles as the extreme supernatural view was eclipsed by a moderate variety. The decline of culture testifies to the unsustainability of the classical spiritual tradition based on the «tyranny of reason». Nietzsche begins the exposure of all the values and ideals of the old society, proclaiming the need for active nihilism, «tearing off the masks» from the «eternal Absolutes», from what is already «ripe to destruction». The old culture has «lived» itself, it must be helped to die. Nietzsche distinguishes two formal types of nihilism in «The Will to Power»: nihilism as a sign of the growth of the spirit - active nihilism. Nihilism as decline and decay of spirit is passive nihilism. Active nihilism is associated with the construction of a new meaning after it has faced the destruction of all values and meanings, for example, with the event of the Death of God. Nietzsche sees this as a sign of strength: instead of giving in and resigning as a passive nihilist, the active nihilist seeks to replace the old values and overcome the state of nihilism. Nietzsche, however, did not call this person an active nihilist, Nietzsche calls this person a superman, someone who is not afraid to look into the abyss, someone who, having passed through nihilism, overcomes it and affirms life. The slogan of his «new morality» - «let everything weak perish», «promote the falling» - Nietzsche implements in the criticism of traditional values and ideals.

Not only the truth, but also all religious commandments, moral norms and ideals are completely relative, all of them are only a means in the struggle of human interests. Nietzsche approaches the creation of his ethical concept from this position. All European culture, notes Nietzsche, is a product of Christian ideas. Generally accepted morality is identical to Christian morality - «slave morality». It cultivates the values of humility, self-denial, compassion for the weak, despises an active life and preaches a distorted life. Christian morality, Nietzsche claims in his «Anti-Christian», protects everything «weak, ugly, sick», promises recovery to the weakest and most sickly forms of life, supports life in what is already «ripe to death». Values and ideals of morality are dead values, Nietzsche believed. Upon examination, it turns out that they are only an excuse for human weakness, worthlessness, poverty. «Slave morality» is needed for those who lack the «will to power». In any human community, such people are the majority. They are the «gray» mass, the «crowd», those average people who are not capable of cultural and historical creativity. It is this type of people that Nietzsche calls the «slave race». The other part - a small minority of better people, «spiritual aristocrats», «race of masters» - are those who actually create history and enrich culture. The future of humanity depends on this minority of strong, gifted, creative people, the emergence of a new type of person - «superhumans» Nietzsche looked for a prototype of the future «superman» in the past, which was «beautiful and majestic», in which there were heroic peoples

and heroic personalities. The absence of great, strong and bright personalities in modern times is evidence of the degradation of humanity, the fading of its will to power. Nietzsche finds symptoms of this disease in the spread of ideas of equality and equality. For him, not only religion and morality are unacceptable, but also the ideas of socialism, liberal democracy, women's emancipation - everything aimed at equalizing the rights of the «strong» and the «weak». Not everyone has the same will to power. There is a natural inequality of people, peoples, and cultures due to the level of «vital forces». The right of the strong becomes the cornerstone of the Nietzschean «morality of masters.» «What's good? - Everything that increases the feeling of power, the will to power, power itself in a person. What is bad? «Everything that comes from weakness.» To rid a person who dares to freely build his own life of «chimeras of conscience», to promote the flowering of his vital forces for the sake of freedom and creativity, for the sake of the future «superman», for the sake of «love of the distant» is the goal of the new morality. But the ethics of «love of the distant» will inevitably contradict the Christian ethics of «love of the neighbor».

Conclusions. So we see that Nietzsche tried to create guidelines for life based on the idea of learning about the will. The goal that everyone should strive for is a superman based on the following propositions: nature has made people who are divided into «aristocrats» and «gray masses» unequal. The first are absolutely free from any moral norms. The only value that coincides with the level of «will to power» is the value of life.

References:

1. Taras V. February Ukrainian Nietzscheanism. Scientific notes of NaUKMA. 2011. T. 115: Philosophy and Religious Studies.
2. Thus spake Zarathustra; Desires of power / Per. with him. A. Onishka, P. Tarashchuk. K. Basics. Dnipro 1993. 415 p.
3. K. Yu. Galushko. Friedrich-Wilhelm // Encyclopedia of the History of Ukraine: in 10 volumes / editor-in-chief: VA Smoliy (chairman) and others.; Institute of History of Ukraine, National Academy of Sciences of Ukraine. K. : Наукова думка, 2010.

*Ситник Софії,
студентка гр. МП-11,
Юридичного ЗУНУ*

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ МЕНТАЛІТЕТУ УКРАЇНЦІВ

Постановка проблеми. В наш час надалі актуальною проблемою залишається менталітет українців. Адже сьогодні, як ніколи раніше, люди замислюються над своєю історією, виникненням і розповсюдженням традицій, цікавляться розвитком суспільного та духовного життя. На мою думку, така зацікавленість є доволі позитивною, адже пройшовши через труднощі, періоди війн і непорозумінь між собою, народ може дійти висновків, чи вони, впродовж своєї історії, є одним цілим, чи все ж роздроблені частинки інших великих та могутніх держав. Тому необхідно зосередити увагу на дослідженню історії українців та їхнього духовного здобутку від найдавніших часів і до сьогодення. Це дасть змогу довести, що саме український народ існував і має право існувати надалі, без зазіхань на українську культуру, традиції та мову.

Мета. Дослідити менталітет українців від найдавніших часів і до сьогодення

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:

- проаналізувати головні чинники менталітету українців.
- можливість дослідження змін в менталітеті від найдавніших часів і до сьогодення.

Виклад матеріалу. Одним із головних чинників українців є менталітет. Без нього ніяк і він формує народ як націю. Менталітет - це система переконань, уявлень і поглядів особи або суспільної групи, відтворення сукупного досвіду попередніх поколінь. Саме в українському менталітеті існує ідея необмеженої свободи, яка передається від покоління в покоління, рівність прав людей (та ж сама демократичність) та релігійність.

Також емоційність як характерна риса психічного характеру нашого народу з прадавніх часів відбилась в емоціоналізмі української філософії, в так званому кордоцентризмі. Український народ виріс у Божому покликанні, у глибокій релігійній вірі, яка сягає того часу, коли зародилася іскра людської свідомості. Релігійність є найглибшим джерелом і головною рисою української філософської культури.

Глибоко в українській ментальності закладено, звичайно, землеробство, яке ще з давніх давен було основним заняттям українського народу. Саме через це весь спосіб життя українців (починаючи від праці і закінчуючи культурою та мовою) ідеально пристосований до степу та лісу. Також багатогодинна праця на родючих землях сприяла об'єднанню українців у малі соціальні групи, де кожен поважав, насамперед, себе як індивіда й толерантно ставився до інших, поважаючи і шануючи кожного. Іншими словами, це можна назвати як творчий індивідуалізм українця. Яскравим прикладом такого творчого індивідуалізму є доба козацтва - волелюбність і відповідальність за свої слова та дії, які і визначили в майбутньому всі інші риси світоглядної ментальності українців (у тому числі екзистенціальність).

Але варто зазначити, що українська культура й філософія тривалий час існувала без ідеї свободи. Ця ідея виникла лише в класичну добу української філософії, а українська ідея свободи є негативною концепцією, а саме «свободою від», а не «свободою для», іншими словами не позитивною свободою. Про це свідчать такі твори, як «Втеча від світу» Г. Сковороди, «Втеча від особистості» П. Юркевича, «Втеча від міфу» П.

Юркевича. Т. Шевченка, «Втеча від цивілізації» П. Куліша, «Втеча від праці» І. Франка, «Втеча від українства» М. Міхновського, «Втеча від утопії» М. Гоголя, «Втеча від психологічної Європи» М. Хвильового.

Одним з важливих особливостей ментальності українського філо-софського світогляду є антеїзм. Глибокі переживання, бережливе ставлення до природи знайшли відображення в історії української матеріальної та духовної культури. Прагнення до необмеженої свободи та волі, любов до природи рідного краю — все це відображено в звичаях і традиціях тисячоліть. Усна творчість передає народні вірування, повір'я про істот (водяних, русалок, лісовиків тощо), які оточують людину. Їх шанують і йдуть на жертви, щоб не поранити, не затьмарити одвічну віру в людське життя. Природа такого світогляду породила романтичний дух народу, тисячі разів оспіваний в мелодійних українських піснях. Адже жодне свято не обходилося без пісень, танців та ігор.

Висновки. Отже, з досліджень та праць випливає, що ментальність українців майже не зазнала змін з часів Київської Русі і до сьогодні. Адже для українця досі залишається важливим характерне прагнення до самопізнання, заглибленість у внутрішній, духовний світ людини. А основна мета - прагнення волі та незалежності.

Список використаних джерел

1. Бабина Т. Г. Історичні виміри менталітету: своєрідність українського світу. *Вісник Дніпропетровського Університету*. Серія: Філософія. Соціологія. Політологія, 2012. 8-12. с
2. Бичко (Неліпович) А. К. Українська ментальність. Джерела становлення : монографія . Київ : Освіта України, 2014. 192 – 195 с.
3. Дінцельбахер Петер. Історія європейської ментальності. Львів: Вид-во Літопис, 2004. 720 с.
4. Лісунова Л.В. Естетико – ментальне вираження антеїзму (любові до природи рідного краю) в українському народному розписі. Харків: держ. акад. дизайну і мистецтв. 2011. №5.123–125 с.
5. Макаренко Е.М. Ментальність і формування політичної культури нації (соціально-філософський аналіз) : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.03. Київ : нац. ун-т ім. Т.Шевченка. Київ, 2000. 16 с.

ЦІННОСТІ МОЛОДІ В ДОБУ ПОСТМОДЕРНУ

Постановка проблеми. У добу постмодерну молодь зустрічається з безліччю викликів та проблем, пов'язаних зі змінами в соціальному, економічному та культурному середовищі. Одна з таких проблем - це зміна цінностей молоді, що відбувається в наш час.

На відміну від попередніх поколінь, молодь сьогодні не дивиться на світ через призму ідеології чи релігії, намагається знайти власні цінності та зміст у своєму житті. Це може призвести до того, що молодь звертається більше уваги на індивідуальні цінності, такі як саморозвиток, особисте щастя, свобода та автономія, ніж на традиційні колективні цінності, такі як сім'я, відданість державності, національна ідентичність.

Мета. Дослідити, як впливають постмодерністський контекст на формування цінностей молоді, зокрема, які аспекти сучасного життя (такі як глобалізація, швидкість змін, інформаційна перенасиченість тощо) впливають на цінні орієнтації молоді.

Виклад матеріалу . Постмодернізм – багатозначний та динамічно рухливий залежно від історичного, соціального та національного контексту комплекс філософських, науково-теоретичних та емоційно-естетичних уявлень. Насамперед постмодернізм постає як характеристика певного менталітету, специфічного способу світосприйняття, світовідчуття та оцінки як пізнавальних можливостей людини, так і її місця та ролі в навколишньому світі. В сучасному світі цінності молоді змінюються швидко і відносно несподівано, особливо в контексті постмодерну. Постмодерністська культура характеризується взаємозв'язком, руйнуванням старих і створенням нових цінностей, котрі молодь емоційно переживає і вбирає у свої життєві погляди.

В узагальненому сенсі під цінностями розуміються основи духовного та матеріального життя людини, які визначають мету, сенс, значення, наміри, формальні межі її самореалізації. Це те, що людина особливо цінує у житті, і на основі чого формує власну життєву та світоглядну позицію. Духовне відродження народу вимагає окремої уваги до світу цінностей молоді як майбутнього країни, гаранта суспільного прогресу. Та чи відповідає він критеріям загальнолюдських цінностей, норм, що панують у суспільній свідомості й суттєво впливають на становлення особистості молодої людини? Практика свідчить, що відносини між людьми, особливо цінні. Замість доброзичливого, чутливого ставлення до людей у суспільстві протилежна атмосфера. Відчутні озлоблення, низька культура, користолюбство, зростання рівня злочинності, обман, корупція, байдужість до інших, зневаження совісті, честі. Треба визнати, що в сучасних умовах суспільству дедалі тяжче протистояти поширенню користолюбства, інфантилізму, що пронизують свідомість особистості, яка саме формується. Низька моральність, відсутність культури все більше утверджуються як норма повсякденного життя. Серед широких верств населення триває процес девальвації загальнолюдських цінностей - гідності, порядності, здатності до співпереживання. Боротьба за виживання будь-якою ціною дедалі більше характеризує частину суспільства, що в крайньому вияві й призводить до названих явищ.

На думку відомого філософа К. Маннгейма, молоде покоління «буде втілювати в життя ті цінності, які старше покоління визнає лише теоретично. Особлива функція молоді полягає в тому, що вона - оживляючий посередник, свого роду резерв, що виступає на перший план, коли таке поживлення стає необхідним для пристосування до швидко мінливих або якісно нових обставин». Прискорення темпів соціального розвитку в епоху постмодерну по новому ставить питання визначеності молоді як соціальної групи. У постмодерному дискурсі молодь – це вже поняття не просто соціально-демографічне, а, перш за все, соціально-історичне, пов'язане з суміщенням процесів активного освоєння соціальних ролей та радикальних соціокультурних трансформацій. Постмодерн змінив життя людини, яке пов'язане насамперед із прагненням до особистого самоствердження, до самоорганізації. Людина стала самоцінною, не подібною до інших. І ця інаковість часто проявляється не лише у прагненні до самореалізації, а й у запереченні норм, традицій, не визнанні авторитетів, байдужості до державних і суспільних інтересів, протесті проти традицій, бажанні до особистого збагачення. Проте основне у цінностях постмодерну - це свобода у всьому, а справжня свобода неможлива без відповідальності за себе, за вибір власного шляху.

У сучасному світі, в епоху постмодерну, цінності молоді відрізняються від тих, що були попереднім поколінням. Вони стали більш індивідуалістичними та спрямованими на досягнення успіху та задоволення своїх потреб. Одним із головних чинників ці зміни є швидкі темпи технологічного розвитку та зростання впливу масової культури. Однією з найбільших вагомих цінностей для молоді в добу постмодерну є саморозвиток та самоствердження. Молодь постійно шукає можливості для вдосконалення своїх знань та навичок, а також прояву своїх талантів. Вони часто звертаються до уваги на особисті досягнення та престижність, що завдяки їм відчувають себе успішними та задоволеними.

Ще важливою цінністю для молоді є свобода. Вони вважають, що мають право на свободу вибору та самовираження, а також на відмову від традиційних обмежень та норм. Молодь вважає, що кожен має право на своє бачення світу та вільний вибір того, як жити своє життя.

Висновок . Важливими цінностями молоді є толерантність, гуманізм, екологічна свідомість та рівність. Молодь сьогодні більш відкрита до нових ідей та культур, і це дає їм змогу створювати нові та креативні інновації у всіх сферах життя. Молодь активно використовує соціальні мережі, месенджери та інші інтернет-

технології для спілкування та взаємодії, що стало невід'ємною частиною їхнього життя. Зростаюча свобода вибору та відкритість до інновацій стимулює молодь до розвитку власної ідентичності та здібностей.

Список використаних джерел

1. Гумовська М. Генеза постмодерну як мистецтва. Електронне наукове видання. Філософія. 2014. Вип. 1.
2. Арндт Х. Людина в сучасному світі. Пер. з нім. К., 2004.
3. Маннгейм К. Діагноз нашого часу. К. Маннгейм.: Юрист, 1994. 704 с.
4. Ядов В. Ціннісні орієнтації сучасної молоді : Український соціологічний огляд. 2009. № 4.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕТНІЧНИХ СПІЛЬНОСТЕЙ

Постановка проблеми. Феномен етнічних спільнот, як специфічних соціальних груп. Визначати напрям суспільного розвитку, формування суспільного мультикультуралізму. Сприяння самовизначенню особистості в системі суспільних відносин. Формування таких спільнот є результатом спільної мови, спільної історії та особливих характеристик притаманні нації. Варто зазначити, що соціологія вивчає механізми функціонування етнічних спільнот, оскільки залежить від подальшого майбутнього всієї нації.

Мета. Проаналізувати закономірність розвитку етнічних спільнот, системи, за допомогою яких вони формують соціальні відносини з іншими представниками різних.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:

- визначити суть етнічних спільнот у суспільному розвитку
- розглянути поняття «етнічність» у соціологічному аспекті
- висвітлити значення понять «етнічність» та «етнічні спільноти».

Виклад матеріалу. Етнічна спільність – це група людей, які поєднані розумінням про спільне походження та пов'язані між собою стійкими соціальними зв'язками. Процес розвитку цивілізації має закономірність, яка проявляється в прагненні людей сформувати спільність між собою. Об'єднання спільнот є важливою частиною суспільства, оскільки всі соціальні інститути засновані на соціальних спільнотах. Найбільш сталі історично сформовані угруповання людей, взаємовідносини між якими є важливим фактом історичного розвитку людства – це соціально-етнічні спільноти, що відіграють важливу роль у суспільному житті. Вони виникають на ґрунті історико-географічного походження, культури і демографічно пов'язані з соціально-біологічною природою людини. Тому етнічне буття людини прив'язане до певної місцевості, що позначається на побуті, традиціях, звичаях, спільній історії людей. Учасники таких спільнот чітко усвідомлюють свою єдність і відмінність від інших спільнот. Проте свої головні характеристики етнос отримує в соціально-культурному оформленні і вони передаються від покоління в покоління. Тому вважається, що етнічна спільнота – це спільнота, що твориться історією і незалежить від свідомості та волі людей.

Британський соціолог Е. Сміт виділяє шість рис етнічної спільноти, що багаторазово згадуються і можуть вважатися їхніми притаманностями:

- спільна особиста назва;
- легенда про спільних пращурів;
- об'єднувальна історична назва;
- один або більше класифікованих елементів спільної культури;
- відношення із «рідним краєм»;
- відчуття співдружності у більшості населення

Роблячи висновки, ми можемо зрозуміти що етнічна група - це тип культурної спільноти, що переважає міф відрізняється одне від одного та надає перевагу процесу історичної пам'яті.

Етнічні спільноти мали різну форму. У кожній з цих форм відображається рівень розвитку та характер соціального виробництва, виробничих сил та особливості взаємин у соціумі. Можна виділити декілька станів розвитку етнічних спільнотей:

Рід – це особи, які кровно пов'язані. Представники роду розуміли свою прив'язаність і мали спільне родове ім'я. Рід містив в собі декілька сімей.

Плем'я – це група людей, яка проживає на певній території і має кровно-родинні зв'язки.

Народ – це населення певної території, яке має свою мову, культуру, історію та політичний лад.

Народність – це спільнота людей, яка створюється за родоплеменною спільністю і утворюється на визначеній території, об'єднана господарською та культурною діяльністю, а також спільною мовою.

Нація – це спільнота людей, яка має однакову назву, свою рідну територію, спільні легенди та історичну пам'ять, спільну соціальну культуру, єдину економіку, права та обов'язки.

Об'єднанню нації сприяють:

- єдина історична пам'ять;
- цивілізована національна свідомість

Історична пам'ять – це знання про минуле своєї Батьківщини, про представників різних сфер культури, науки, цивілізації, залученими в історії.

Національна свідомість – це єдина система духовних явищ нації, яка утворилася у процесі історичного розвитку, висвітлює основні принципи буття нації.

Висновок. Поміж спільнот людей, соціально-етнічні спільноти займають важливе місце. Різниця етнічних спільнотей вирізняється від інших видів спільнот, тим що вони й створюються поетапно, незалежно від людського розуміння. Факт, який дає нам розуміти чим відрізняються етнічні спільноти – це саме той факт, що вони виникають не від свідомості й не від людської волі. Підсумовуючи різні спільноти, ми розуміємо, що вони

беруть активну участь у повсякденному житті кожної свідомої особи. Суспільна свідомість допомагає нам зрозуміти, що соціальна свідомість відіграє надзвичайно важливу роль у всіх сферах буття. Науки про закони, законодавства, функціонування етносів, їхнього виникнення та розвитку.

Список використаних джерел

1. Гурик М. І., Гончарук Т. В., Гнасевиц Н. В. Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2015. 255с.
2. Сміт Ентоні. Національна ідентичність / пер. з англ. Петро Тарашук. К.: «Основи»,1994. 224 с.
3. Римаренко Ю.І. Етнодержавознавство: теоретико-методологічні засади. К.: Ін-т держави і права НАНУ, 2001. 254 с.
4. Грехнев В.С. Етноси як спільності людей. Філософія і суспільство.1999. № 4. С. 123-140
5. Волович .І.Проблеми етнічного розвитку українського суспільства. *Вісник Київського університету*. Серія:філософія,політологія, психологія. К.,1993. С.3– 16
6. Крюков М.В. Вкотре про історичні типи етнічнихспільностей. Радянська етнографія.1986. №3
7. Євтух В.Б. Етнічність: енциклопедичний довідник. К.: Фенікс, 2012. 396 с.
8. Піменов В.В. Етнологія: предметна область, соціальні функції, понятійнийапарат. К.:Наука, 1994. С. 5-14

ДАВНЬОІНДІЙСЬКА ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

Постановка проблеми. Філософія права Старої Індії - невід'ємна освіта процесу розвитку правової дійсності - виникла 2,5 тис. років тому, де пояснюється, що в контексті яскраво вираженої соціально-економічної структури землеробство, ремесла, торгівля багаті духовним світлом, про що було відомо у Ведах (на санскриті це означає «знання»). Смороду були збіркою гімнів, молитов, заклинань, ритуалів.

Мета. Висвітлити давньоіндійську філософію права.

Відповідно до поставленої мети впливають наступні **завдання**: визначити історію розвитку філософсько-правових вчень Індії; визначити поняття права в давній Індії.

Виклад матеріалу. Історія розвитку філософсько-правових вчень Індії нараховує кілька етапів. Цей поділ, звичайно, умовний. Основними періодами, що стали своєрідним фундаментом для всієї індійської філософії, вважаються ведійський та епічний періоди. Ведійська філософія розвивалася в епоху розкладання первіснообщинного ладу в Індії та виникнення рабовласницького суспільства.

Зародження філософського мислення у цей період пов'язується із брахманізмом. Брахмани (жерці) вважалися справжніми знавцями і тлумачами вед, що являли собою переважно збірки гімнів на честь богів та інші тексти на історичну тематику. Усі ведичні тексти вважаються священними книгами. Їх створення відбувалося орієнтовно у період з кінця II тис. до н.е. до завершення I тис. до н.е. Епічний період розпочинається в VI в. до н.е., коли в індійському суспільстві відбуваються значні зміни: розвиваються сільське господарство й ремесла, збільшується соціальна диференціація, втрачає свій вплив інститут племінної влади і збільшується влада монархії. Разом з цим відбуваються зміни і у світогляді індійського суспільства. Зокрема, посилюється критика ведичного брахманізму. Інтуїтивне осягнення світу поступається місцем дослідженню, релігія – філософії [1, с. 234].

Варто відзначити, що у давньоіндійській філософії права можна виділити дві течії: православну - брахманізм, який підтверджував авторитет Вед, і неортодоксальний - джайнізм, буддизм, чарвака та ін. Вони були основною опозицією ведичному брахманізму, суперечили Ведам як оригіналу. Джерело божественного знання [2, с. 374]. Джайнізм виник у 6 ст. е. Критикуючи брахманізм за надмірний ритуалізм і відкриті припущення, він, однак, зберіг такі елементи, як віра в перевтілення душ і вчення про карму. В основі ж світогляду джайнів лежало уявлення про життя як про страждання і про невідворотну розплату за гріхи, уникнути якої можна було лише завдяки благим справам і аскезі (обмеженню). Основоположник джайнізму Махавіра Вардхамана проповідував п'ять істин: не вбивай, не бреш, не кради, не прив'язуйся до земних благ, будь поміркований. Велика увага у джайнізмі приділялася етичному вченню про «три перлини»: правильну віру, правильне пізнання та правильну поведінку. Джайни закликали не завдавати зла живому, уникати світського життя і вірили, що людина за допомогою своєї духовності може контролювати своє матеріальне ество (тіло) і керувати ним [1, с. 245].

У Стародавній Індії не існувало поняття права як сукупності самостійних норм, що регулюють суспільні відносини. Повсякденне життя індійців регулювалося правилами, які за своєю природою є швидше етичними, ніж правовими. У давнину це були Веди. Веди дали початок філософській традиції в стародавній Індії, яка виросла з коментарів до Вед. Веди поклали початок філософській традиції в Стародавній Індії, яка виросла з коментування вед. Її найважливіша ланка – Упанішади (буквально «сидіти біля»), тобто біля ніг учителя, одержуючи настанови, іноді трактується як «таємне, сокровенне навчання»). За формою Упанішади являють собою діалог мудреця-вчителя з учнем, або ж з людиною, що шукає істину і стає його учнем. У дослідженні давньоіндійської філософії права важливим є поняття «дхарми», яке несе в собі елементи релігійного, морального і правового змісту. В Індії не було поняття, яке б відповідало західному уявленню про релігію як таку. Найближчим еквівалентом можна вважати саме «дхарму» (що означає «порядок»), як космічне і моральне явище, що включає в себе дотримання якихось нормативних приписів: ритуальних, культових, морально-правових.

Висновки. Індійську філософію, а особливо її етичні та правові компоненти, не слід розглядати як екзотичний витвір культури, таємничої для європейця. У ньому багато «цілющих рецептів» для людської душі та розуму, які допомагають жити повноцінним життям. Головна цінність давньоіндійської філософії полягає у зверненні до внутрішнього світу людини, до моральності особистості, і в цьому, мабуть, секрет її привабливості та життєвої сили. Буддизм, а пізніше джайнізм проголошували пріоритетом гідність людини, яка прагне до самовдосконалення. Їй не потрібно шукати Бога, тому що вона сама, як і все інше, є частиною божественного. Це був величезний стрибок людського духу від повної залежності від матеріального світу, від каст до свободи.

Список використаних джерел

1. Марченко О. В. Філософія права: навч. Посібник. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2015. 304 с.
2. Сливка С. С. Традиційні парадигми природного права у Стародавньому Сході: метафізичні концепції семантичної і некласичної філософії. Проблеми філософії права. 2005. Т. III. С. 374-379.

ФІЛОСОФІЯ ГРОШЕЙ: ПРОБЛЕМИ ТА ПАРАДИГМИ

Постановка проблеми : Актуальність даної теми полягає в тому ,що гроші є важливим чинником функціонування суспільства та економічної діяльності людства. Гроші — цінний фактор, з яким пов'язаний кожен день людського життя та який створює специфічне сприйняття людиною світу і себе в ньому. Гроші створюють людині проблеми за їх відсутності і ще більш, коли їх вдосталь або надмір. Лише на перший погляд здається, що люди керують грошима, насправді, вони керують людьми. Часто чуємо вислів: « Якщо б у мене були гроші, то життя би склалося по-іншому». Постійна нестача грошей говорить про відсутність розуміння суті грошей і їх призначення. Гроші – це результат цілеспрямованих дій людини в її житті. Щоб вирішити проблему грошей особливу увагу потрібно звернути на потреби людини в суспільстві, бо ми живемо в ринковій економіці. Де кожна людина вибирає сферу для своєї діяльності. У світогляді багатьох людей залишилася рабська ідеологія, що держава повинна забезпечити роботою кожную людину. Тому багато хто вважає , що хтось про нього повинен думати. Але насправді, якщо людина не думатиме про себе, про свій розвиток, то ніхто інший їй не допоможе. Життя кожної людини унікальне і цінне. Кожна людина визначає межі впливу свого життя і в ці межі потрапляють гроші. Мета і планування – інструменти формування цих меж. Щоб отримати гроші, потрібно їх запланувати. Хто не планує перемогу, той планує поразку. Коли життя людини організоване і сплановане, вона швидше досягає якісних результатів , вона до найменших деталей заздалегідь планує свій шлях досягнення мети. Кількість грошей залежить від рівня організації. Планування і порядку в її житті. А крах приходить тоді, коли людина допускає безлад і хаос.

Мета: проблеми та парадигми філософії грошей.

Завдання: визначити філософську сутність грошей; дослідити філософський зміст ставлення особливості до грошей; визначити наслідки впливу грошей на духовний світогляд людини.

Виклад матеріалу. В умовах, коли люди звикли бачити гроші виключно в економічному ключі, тобто в їхньому вартісному вираженні, вони видаються універсальним еквівалентом, позбавленим обумовленого культурою унікального початку. Тим часом, первинне осмислення поняття гроші почалося в рамках філософії культури. Цією наукою було запропоновано якісний аспект сприйняття грошей. Вона вивчала їхній соціокультурний контекст і вказувала на існуючі обмеження у суспільстві, які не завжди дозволяли бути грошам «універсальним еквівалентом».

Платон говорив, що щасливе життя і багатство не одне й те саме. Дволика роль грошей була помічена Аристотелем, тому він поділив науку про господарство на дві частини: планомірне ведення домогосподарства і «хрематистика», спосіб збагачення. Традицію неекономічного розгляду грошей продовжили розробляти європейські філософи, такі як В. Зомбарт, М. Вебер, Г. Зіммель, К. Маркс, Ф. Бродель, Ж. Бодрійяр, С. Московічі, Е. Фромм, Т. Веблен, А. Шопенгауер , О. Шпенглер. С. Московічі називав гроші недостатньою ланкою в науках про людину. Він говорив, що явище настільки очевидне для сучасного світу так маловивчене. Він зробив огляд досліджень, які раніше проводили на тему грошей як явища соціокультурної рефлексії, і зробив висновок про те, що вивчення грошей зміщується у бік психології та філософії. Е. Фромм через розгляд фундаментальної спрямованості особистості на егоїзм і альтруїзм розкриває дві форми існування: володіння та буття. Він показує гроші як об'єкт поклоніння індустріального суспільства, включення в механізм володіння. Таким чином, гроші і «володіння» стають нерозривно пов'язаними, що вбивають справжнє «буття» людей. Т. Веблен освятив капіталістичну культуру через призму конкуренції грошей та показного споживання. Він фіксує, що смак, мода і в цілому культура починають визначатися грошима. Дослідники ,зокрема М Вебер, Г. Зіммель, С Московічі ,визначили, що гроші формують особливий стиль мислення , завдяки універсалізації якого культура ринкового суспільства в цілому набуває специфічних рис. Отже, суть грошей не залежить від форми її матеріального втілення, так вони є цінністю, продовжують бути засобом і метою обміну. Їх цінність впливає не з їх речовинної форми, а зі змісту того суспільного процесу , який вони опосередковують своїм рухом і уможливають його. Маючи свою особливу форму руху від однієї людини до іншої, гроші виражають певний спосіб спілкування.

Висновок . Гроші є витвором і продуктом суспільства ,за яке воно повинно нести відповідальність. Гроші є лише засобом реалізації вольових , розумових зусиль людини. Вони однаково успішно обслуговують як творчі, так і деструктивні людські дії та вчинки .У цій ролі вони творять або руйнують людину як особливість, впливають на формування її людських цінностей, пріоритетів і цілей. Усе залежить від співвідношення розумово-вольових зусиль і грошового інтересу в діяльності людей.

Список використаних джерел

1. Леонов В.В. Мотиваційні чинники фінансової поведінки населення України : емпіричний аналіз / В. В. Леонов // Український соціум. 2007. №3. С.63 – 76
2. Шумка М., Жук А. Суть та значимість грошей у працях М. І. Туган-Барановського / Михайлина Шумка, Алла Жук // Всеукраїнський науковий журнал «Мандрівець», спецвипуск, 2008 С. 73-75
3. Томахів В. Гроші як чинник глобалізації [Електронний ресурс] / Володимир Томахів //Мандрівець. 2008. № 4. С. 67-71.

4. Ведерникова І. П'ята гора, або Скільки коштує життя в Україні? // Дзеркало тижня. – 2005. – No 30 (558). – 6 серпня.10:51
5. Філософія грошей в епоху фінансової цивілізації : монографія / кол. авторів ; за ред. Т. С. Смовженко, З. Е. Скринник. К. : УБС НБУ, 2010. 463 с.

ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Постановка проблеми. Проблема самовизначення людини актуальна завжди і кожному. В сучасному світі проблема самовизначення доволі актуальна і хоча б раз в своєму житті кожен намагався «знайти себе» і зрозуміти хто він.

Мета. З'ясувати проблему самовизначення у сучасному світі.

Завдання.

Визначити проблему самовизначення

Яку роль займає самовизначення в житті людини

Яка роль філософії у самовизначенні людини

Виклад матеріалу. Тема самовизначення, здійснення вибору, прийняття рішення отримала оформлення вже в ранніх філософських навчаннях, починаючи з Аристотеля. До вивчення умов, необхідних для досягнення свободи, зверталися Р. Декарт, І. Кант, І. Фіхте, А. Шопенгауер, С. К'єркегор, А. Бергсон, М. Хайдеггер. У працях мислителів-екзистенціалістів (Ж.-П. Сартр, Е. Фромм, К. Ясперс) ця тема займає центральне місце.

Для початку дізнаємося, що ж таке самовизначення? Самовизначення – це свідомий вибір людини життєвої позиції та шляху, якого вона дотримується в житті. Воно є основою для життєвих орієнтирів, вибору цінностей, моральних норм, релігії тощо. Здатність самовизначення, дозволяє людині краще адаптуватися до оточуючого середовища та умов життя. У досягненні своєї мети, людина не завжди опирається на свою позицію, принципи, власні переконання. На це впливає багато чинників:

- Суспільна думка
- Традиції
- Моральні принципи
- Страх щось зробити неправильно

Вони змінюють прагнення, цілі, і відповідно, шлях їх досягнення. Якщо чітко визначити те, що нав'язує суспільство від того, що прагне насправді людина можна наблизитися до досягнення мети, а саме – самовизначення себе у житті. Але у сучасному світі у зв'язку з технічним прогресом, освоєнням нових галузей все важче і важче пізнати самого себе. Через високий розвиток технічного, комунікативного, люди починають забувати про духовний і моральний розвиток особистості.

Проблема постає в тому, що на шляху до досягнення мети ми стаємо одержимі нею і не завжди керуємось правильними поглядами. Безумовно, кожна людина повинна знати чого вона хоче і ким вона хоче бути по житті але досягаючи цього без шкоди інтересам інших людей.

Кожен з нас обирає способи самовизначення. Дуже часто в пошуках себе суспільство нав'язує певні рамки. Самовизначення особистості може бути схарактеризоване як ідеальна представленість індивіда в інших людях, у її зв'язку з ними. Осмислення себе самого уявляється кожному з нас найбільш цінним. Людина відчуває себе унікальною особистістю, індивідуальністю, яка має з іншими суттєву різницю у шкалі можливостей. Таке усвідомлення неможливо не визнати об'єктивним.

Філософія як особлива сфера людського знання і пізнання виникла на основі світоглядних пошуків та орієнтацій людини, що постають як необхідність з погляду людського життєвого вибору та самоствердження. Постаючи теоретичною формою світогляду, філософія набуває певних особливостей, таких, як узагальнюючий характер знання, принциповий людиноцентризм, прагнення досягти абсолютів та ін. Ці особливості зумовлюють структуру та функції філософського знання. У кінцевому підсумку філософія постає як глибинне і непереможне прагнення людської душі до прозорості й осмисленості підвалин власного буття. Історичне покликання та глибинне виправдання філософії полягає саме у тому, щоб виробити і надати людині інтелектуальні засоби для свідомого здійснення життєвого вибору. Головна роль філософії є в пізнанні та самоздобутті людини та її цінностей. Розуміння людиною її причетності до світу, дає поштовх до самореалізації особистості на вищому рівні.

Філософія допомагає усунути помилки, звільнитися від застою, віджитих догм. Так реалізується критична функція філософії у системі культури. Аксиологічний характер філософських знань виявляється у допомозі людині визначити цінності і самоцінності життя, моральні принципи, гуманістичні ідеали.

Філософське мислення має на меті пізнати людину. Для філософії таке означає, що потрібно зрозуміти те головне, що робить предмет, що вивчається, тим, чим він є. За традицією філософського пізнання для пошуку відповідей використовуються поняття «природа людини» та «сутність людини». Пізнаючи навколишній світ, людина не тільки пізнає його сутність, закони функціонування, специфіку зв'язків окремих частин тощо, а одночасно пізнає і саму себе як елемент цього цілого, однак елемент особливий, специфічний, неповторний у своїй індивідуальності. Людина виділяє себе зі світу і протиставляє себе йому як чомусь іншому, без якого, однак, людині ніяк не обійтися. Усвідомивши себе, своє «я» як протилежність навколишньому.

Усвідомивши своє місце у світі, сенс свого буття, людина визначає конкретні цілі свого повсякденного життя, формує певні життєво важливі засади і веде відповідний спосіб життя.

Висновки. Отже, самовизначення людини у житті, настає тоді коли вона чітко знає чого вона хоче від життя, та як цього досягнути. Коли ми знаходимо своє місце у цьому світі, проходимо весь шлях до самовизначення, і при цьому не переступаємо через інтереси інших, поважаємо їх і себе, то ми обов'язково пізнаємо і знайдемо себе. Завдання філософської мудрості в тому і полягає, щоб не тільки допомогти людині розвинути самосвідомість, сформулювати життєво важливі цілі, а і вказати найпридатніший шлях до мети, засіб її здійснення.

Список використаних джерел

1. Філософія: навч. посіб./ Гончарук Т.В., Джугла Н.В., Шумка М.Л., - Тернопіль: підручники і посібники, 2016. 416 с
2. Філософія : підручник : для студентів вищ. навч. закл. / Л. В. Губерський, В. П. Андрущенко, А. О. Баумейстер, І. С. Добронравова, В. В. Ільїн ; худож.-оформ. О. Д. Кононученко ; за ред. Л. В. Губерський. Вид. 2-ге, перероб. і допов. Харків : Фоліо, 2018. 620 с.
3. Філософія: підручник для студентів вищих навчальних закладів / кол. авторів; за ред. Л. В. Губерського; худож.-оформлювач О.Д. Кононученко. Харків: Фоліо, 2013. 510 с.

ФІЛОСОФСЬКІ ІДЕЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Актуальність теми дослідження. Григорій Сковорода видатний філософ і поет, якого світ ловив та не спіймав. Аналізуючи його роботи, ми бачимо проблеми, які є актуальними і на даний час. Вагоме місце у філософських ідеях Сковорода займає вчення двох натур, трьох світів і сродної праці.

Мета дослідження. Глибше пізнати філософські ідеї Григорія Сковорода про дві натури та три світи, а також сродної праці. Пізнання внутрішнього світу людини та її роль у філософії.

Об'єкт дослідження. Ідеї самої філософії та її відтворення у творчості Григорія Сковорода .

Завдання дослідження. Виявити справжню суть філософських ідей Григорія Сковорода, що покладені у його праці.

Все ж таки варто розпочати з того, що філософ розробляє вчення про дві натури, в центрі якого ідея внутрішньої людини. Кожен з нас прагне пізнавати щось нове, тому Сковорода радить розпізнати спершу себе, свій внутрішній світ. Тому що та людина, яка не змогла повністю пізнати свій внутрішній світ, не зможе з майбутньому зрозуміти світ який її оточує. Людина відчиняє всі двері на своєму шляху якщо прагне до чогось нерозвіданого і таємничого. Також, філософські ідеї Григорія Сковорода важко розвідати тільки з допомогою свого внутрішнього світу, потрібно дізнатись про світ самого філософа. Людина в теорії двох натур, перша натура це низька, зовнішня і темна, а друга це внутрішня, істинна та божественна. Григорій Сковорода міг пізнати людину тільки за її внутрішнім світом, на його думку, це найкраще пізнання людини. Вчення Сковорода про людину опирається на твердження «внутрішньої людини». Ідея про дві натури чітко висвітлюється у працях філософа, тож виділяє натури так: видима – істота, невидима – Бог. Наприклад, тіло людське видно, але утримуючого його розуму не видно. Через це у стародавніх часах Бог звався Розум Всесвітній.

Також Григорій Сковорода виділяє вчення про три світи, які володіють двома натурами. Він настільки підносить Біблію, що відносить її до рангу одного з трьох світів, з яких складається світобудова. Перший світ - це макрокосм весь оточуючий нас світ, включає в себе все народжене в цьому великому світі. У цьому світі немає ні початку, ні кінця. Метою пізнання цього світу є розкриття невидимої натури речей збагнення їх внутрішнього значення. При цьому Сковорода вважає, що внутрішня невидима суть речей завжди пов'язана з видимою через зовнішню форму, яка визначається мірою, ритмом, симетрією, пропорцією. Другий це малий світ - мікрокосм - світ людини. Цей світ можна розуміти як світ мікрочастинок і внутрішній світ людини. Все, що здійснюється в цьому світі - макрокосмі, знаходить своє завершення в людині - мікрокосмі. Третій світ – це Біблія є символічний світ, тому що у ній зібрані небесних, земних і глибинних створінь фігури, щоб вони були монументами, які ведуть нашу думку у поняття вічної природи, прихованої у тлінній так, як малюнок у фарбах своїх. Істинний смисл Біблії за думкою Сковорода, полягає в прихованій за символічною формою ідеї рівності людей, любові та спільності. Застосовуючи філософію двох натур і трьох світів до людини, Сковорода робить висновок, що людина здійснює прекрасні вчинки і щаслива тільки тоді, коли вона погодить свою поведінку і образ життя зі своїми природними схильностями.

Вчення Сковорода про сродну працю розкриває джерела сродності - призначення, покликання людини до конкретного виду діяльності, їх закладає природа-Бог з моменту народження людини. З дитячих років, ще юнаком, майбутній філософ та письменник звик допомагати своїм батькам. Г. Сковорода висловив у своїх творах та у власній філософській теорії все те, що пережив у дитинстві. Він навчав, що кожна людина має працювати, бо ледарювання призводить до деградації насамперед духовної, воно ніби уповільнює життя людини. Тільки праця в змозі позбавити людину від нудьги та сірості, але також ця праця має відповідати покликанню людини. Люди не народжуються зразу з талантом до чогось, вони його розвивають. Люди відносяться до різних видів діяльності: одні сродні до землеробства, другі - до військової справи, треті - до будівництва і так в кожного по-різному. Вчення про сродну працю намагається пояснити деякі процеси суспільного поділу праці. Проте вразливою стороною концепції є факт задалегідь «передвизначених» сфер діяльності в суспільстві. В суспільстві найчастіше не сродність, а соціальний статус людини зумовлює можливість вибору нею відповідної праці, навіть коли вона несродна для неї. Адаже представники вищих класів ніколи не займались селянською чи ремісничою справою і, навпаки, соціальні умови нижчих верств, якими б сродностями до інтелектуальної праці вони не були наділені, стояли на перешкоді їх просуванню вгору. Сродна праця є однією з найважливіших категорій в системі філософських і соціологічних поглядів Сковорода в розумінні людини, її діяльності та сенсу життя. Вона дає можливість розкрити розуміння Сковородою індивідуального та загального блага і щастя, систему виховання, своєрідність його інтерпретації соціальної рівності й нерівності між людьми. Григорій Сковорода дійшов висновку, що головне — вчасно помітити нахили дитини і в жодному разі не створювати перешкод на шляху її духовного та професійного розвитку.

Висновок: Отже, Григорій Сковорода представив нам ідеї трьох світів, двох натур і спорідненої праці. Центром цих ідей стала людина, проблема щастя та пізнання людиною внутрішнього світу. Зрозумівши філософію Г.Сковороди можна відкрити для себе новий погляд на внутрішній та навколишній світ. Цей філософ і зараз залишається актуальним, незважаючи на те скільки пройшло часу, змінювались покоління, минали століття, але актуальність ідей Григорія Сковороди залишаються актуальними і по цей час.

Список використаних джерел

1. Загубий П. В. Філософська спадщина Г. С. Сковороди. К.: Знання, 2000. 562 с.
2. Іванько І.В. Філософія і стиль мислення Г. Сковороди. К.: Наукова думка, 1983. 272 с.
3. Ушкалов Л.В. Григорій Сковорода і антична культура. Х.: Т-во «Знання», 1997. 180 с.
4. Багалій Д. І. «Український мандрівний філософ Г. Сковорода». К., 1992. 6-13 с.
5. Біленко. Г. Сковорода-український мислитель. 1992. - 67-68 с.

AXIOLOGICAL ASPECT OF MONEY

Relevance of research. Money play a significant role in our lives, because of this the topic of studying the philosophy of the Greeks is very relevant in our time. They are non-negative I an integral part of the financial system of every household and society.

The aim of the study: identify the meaning, origin and meaning of money in the classroom economists.

Object of study: money in a person's life.

The subject of the study: philosophical analysis of the functions of money in the formation of economic and social life society.

Presenting main material. Money are one of the most ancient phenomena in the life of society. They have been around as long as human civilization. Money is constantly changing, and their current state is not final. Scientists have always been interested in the topic of money. Economists have been arguing for 5 centuries about the origin of money. William Gladton «Even talk of love did not mislead many people how many considerations about the essence of money».

Money appeared in the IV-III centuries BC. In economic theory, there are two main concepts of the origin of money: patient-analytical and evolutionary. The famous philosopher Aristotle expressed his opinion about the theory of money. He believed that money arose as a result agreements between people or approved by legislative acts to facilitate the exchange of goods. This version has a name – rationalist.

Economists made a scientific analysis and proved groundlessness rational concept. They believed that the emergence of money conditioned difficulties in exchanging labor products. At the beginning of economic development when producers began to receive a surplus of their products it was very difficult to exchange them because the desires of the two subjects rarely coincided. A revolutionary concept to assure that money is allocated from the total commodity mass, because they are the most suitable for use.

In the 12th and 13th centuries silver bars - hryvnias - were widely used when conducting significant financial transactions. There is an assumption that it was used earlier animal fur (Martes, Sciurus).

There are two most important functions of money: measure of value and medium of circulation and there are also derivatives of them. The essence of the value measure: money serves as a material for measuring the value of other materials. Thanks to this, the price of the product is determined. It provides money circulation the movement of goods due to the movement of money. And only real money can perform such a function: gold coins, coins or paper money. That is, money provides general exchangeability. With money you can buy any product.

In our economy pay in the form of cash or check is a bill of exchange, after all, they are used to pay for goods and services. Using money in this way increases the efficiency of the economy, and also saves a lot of time.

Cash is anything that can be used as a means of payment, debt payment and more... In other words money – general a unit of value of a product or service. Money is not a commodity, a is the final product, that often appears as the result will be a full hour.

Another function is the means of payment - it means that the transfer of goods from the supplier to buyer does not provide one-time payment for this company to buyers to the seller. Goods are delivered on credit i.e. with payment in the future. In this case, the seller becomes a creditor and the buyer is a debtor and money functions as a means of payment.

Honore de Balzac: «Money is the sixth sense, without which the rest five are inferior». Money is not just a piece of paper that can make a person's life easier or harder. Of course, money can buy you a lot from food to an island in the middle of the ocean, but no amount of money will buy you: health, love, happiness, family, true friends, respect. «Not he who has much is rich, but he who gives much» (Fromm). Every day of our life is connected with money. We work every day to get them, look for and invent new ways to get them. Money can cause problems both in its absence and in excess. Money rules people, they dictate their policy, impose their worldview, philosophy. The desire to be rich clouds the mind and instigate rash actions, as well as a crime.

Money divided society into rich and poor. As said by Cowley «Poverty wants some things, luxury many, avarice all things.» It is not worth chasing after money all your life because then you turn around and your whole life has passed behind you and all you have is money, in this case, you will not need the same money, but it will be too late. Cicero: «Avarice in old age is foolish; for what can be more absurd than to increase our provisions for the road the nearer we approach to our journey's end.»

Money is the only resource that cannot be used except by spending it. It can also be said that money has become an incentive for some people to develop. «The greatest man in history was the poorest.» Emerson.

Conclusion. From the above we can conclude that, the role of money in human life is not limited to payment functions, accumulation or preservation. They are also the general equivalent of the value of any goods. With the help of money, all needs can be met. Probably, with the exception of spiritual ones, although this is a controversial issue that depends on the aspirations of a particular person.

Information sources:

1. Еволюція грошей: відзасобуобміну - дозагальної міри цінностей / Володимир Ільїн // Вісник Національного банку України. - 2011. - №4. - С. 60-64
2. Гончарук Т. Філософія грошей; гуманітарний вимір в економіці; [Про науково практичний семінар 23 листопада в ТНЕУ] [Текст] / Т. Гончарук // Університетська думка. 2007. грудень (№12-13). С. 10.
3. Проблеми розвитку теорії сучасних грошей / Л. Рябініна // Вісник НБУ. 2008. №1. с. 26-31

ФІЛОСОФСЬКО-СВІТОГЛЯДНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОГО ЖИТТЯ.

Поставка проблеми. Філософсько-світоглядні основи економічного життя відображають фундаментальні ідеї, цінності та підходи, які визначають спосіб, яким ми розуміємо та організуємо економіку. Вони включають у себе філософські концепції, політичні теорії та етичні принципи, які керують взаємодією людей у суспільстві та в економічних відносинах.

Одна з основних проблем у філософсько-світоглядних основах економічного життя полягає у виборі між різними економічними системами. Наприклад, однією з проблем є суперечність між капіталізмом і соціалізмом. Капіталізм базується на приватній власності та ринкових механізмах, в той час як соціалізм ставить акцент на колективній власності та соціальній справедливості.

Інша проблема полягає у забезпеченні рівноваги між економічними зусиллями та соціальними цінностями. Наприклад, економічний розвиток може призвести до зростання багатства, але водночас порушувати екологічну рівновагу та справедливість. Таким чином, виникає потреба у розробці філософських принципів, які враховують не лише економічну продуктивність, але й довгострокові наслідки для людей і природи.

Мета. Даного дослідження полягає у визначенні та розкритті основних філософських принципів, цінностей та підходів, що лежать в основі економічного життя. Ці основи допомагають розуміти та аналізувати взаємодію між економікою та іншими сферами суспільства, визначають цілі та принципи організації економічних систем і формують етичні засади поведінки в економічній сфері.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:

1. Проаналізувати основні філософські концепції, які впливають на розуміння економічного життя, зокрема лібералізм, марксизм, гуманізм та інші.
2. Вивчити взаємозв'язок між філософськими поглядами та економічними системами, такими як капіталізм, соціалізм, мікрофінанси тощо.
3. Проаналізувати роль етики та моральних принципів у формуванні економічних рішень та взаємодії між суб'єктами економічного процесу.
4. Вивчити вплив філософських ідей на розвиток економічної політики, законодавства та регулювання економіки.

Виклад матеріалу. Основні філософські концепції, такі як лібералізм, марксизм, гуманізм та інші, відіграють важливу роль у формуванні розуміння економічного життя. Кожна з цих концепцій пропонує власний підхід до розуміння економіки, її функцій та взаємодії з суспільством. Аналіз цих філософських концепцій дозволяє розкрити різні підходи до економічного життя та їх вплив на сучасні економічні системи.

Лібералізм, зокрема, підкреслює роль приватної власності, ринкових механізмів та індивідуальної свободи в економічному житті. Лібералізм сприяє розвитку ринкової економіки, підприємництва та конкуренції, а також наголошує на захисті прав та свобод індивіда в сфері економіки.

Марксизм, натомість, підкреслює соціальну справедливість, класову боротьбу та розподіл багатства. За марксистською концепцією, економіка повинна бути орієнтована на задоволення потреб людей та забезпечення соціальної рівності. Марксизм критикує капіталістичну систему та прагне до створення комуністичного суспільства.

Гуманізм, у свою чергу, наголошує на гідності людини, розвитку особистості та соціальному благополуччі. В контексті економіки, гуманістичній концепції визначають, що економічна діяльність повинна бути спрямована на забезпечення благополуччя та задоволення потреб людей, а не тільки на досягнення прибутку.

Взаємозв'язок між філософськими поглядами та економічними системами є дуже глибоким та взаємозалежним. Кожна економічна система ґрунтується на певних філософських принципах, які визначають її цілі, засоби досягнення цих цілей та роль держави в економічному житті.

Капіталізм, наприклад, ґрунтується на принципі індивідуальної відповідальності та вільного ринку. Його метою є збільшення прибутку та ефективності за допомогою конкуренції на ринку. У капіталізмі держава має обмежену роль та не втручається у функціонування ринку.

Соціалізм же базується на ідеї рівності та колективної власності на засоби виробництва. Цілі соціалізму полягають у забезпеченні рівності та соціальної справедливості шляхом державної власності та контролю над економікою.

Мікрофінанси базуються на принципах соціальної відповідальності та економічної ефективності. Метою мікрофінансів є забезпечення доступу до фінансових послуг для малозабезпечених та малого бізнесу. Мікрофінансові інститути діють на основі соціальної місії та фінансової стійкості.

Етика та моральні принципи грають важливу роль у формуванні економічних рішень та взаємодії між суб'єктами економічного процесу. Вони визначають основні норми поведінки, стандарти справедливості та відповідальності, які повинні керувати діями та взаєминами в сфері економіки.

Етичні принципи включають такі цінності, як чесність, довіра, справедливість, соціальна відповідальність та повага до прав людини. Вони впливають на прийняття рішень щодо ділової етики, відносин зі споживачами, працівниками, постачальниками та громадськістю.

Етичний підхід в економіці наголошує на важливості довгострокової стійкості та збалансованого розвитку, а не лише на миттєвому доході. Це враховує економічні, соціальні та екологічні наслідки економічних рішень.

Моральні принципи визначають, які дії є морально прийнятними або неприйнятними в економічному контексті. Наприклад, моральна обов'язковість виконувати угоди та дотримуватися контрактів, нешкодити іншим сторонам, платити податки та дотримуватися правил конкуренції.

Етика та моральні принципи також впливають на взаємодію між суб'єктами економічного процесу. Вони формують основу для взаємовідносин між підприємствами, урядом, споживачами та іншими сторонами. Взаємодія, заснована на етичних принципах, сприяє побудові довіри, стабільності та сталому розвитку економічної системи. Якщо суб'єкти економічного процесу дотримуються етичних норм, це сприяє зменшенню конфліктів та спорів, підвищує ефективність співпраці та знижує ризик шкоди для всіх зацікавлених сторін.

Довіра є ключовим фактором у взаємодії між суб'єктами економічного процесу. Коли люди довіряють один одному, вони більш схильні до співпраці, обміну ресурсами та інформацією. Це збільшує шанси на досягнення спільних цілей і підвищує рівень взаємовигідності в економічних відносинах.

Стабільність є важливою для розвитку економічної системи. Коли суб'єкти економічного процесу діють згідно з етичними принципами, це сприяє стабільності ринку та бізнес-середовища. Відсутність шахрайства, корупції та неправедної конкуренції сприяє збереженню рівноваги, розвитку інновацій та забезпеченню економічної безпеки.

Філософські ідеї мають значний вплив на розвиток економічної політики, законодавства та регулювання економіки. Різні філософські школи та концепції надають основи для формування економічних політик, визначення ролі держави в економіці та встановлення правил та принципів, які регулюють економічну діяльність.

Один із ключових впливів філософських ідей на економічну політику полягає у визначенні ролі ринкової економіки та державного втручання. Наприклад, ідеї лібералізму, які були розроблені Адамом Смітом та іншими економістами, підтримують принципи ринкової конкуренції, приватної власності та мінімального державного втручання. Ці ідеї сприяють формуванню політик, спрямованих на створення сприятливого підприємницького середовища, зниження бюрократичних перешкод та розвиток ринкових механізмів.

Висновок. Отже, філософсько-світоглядні основи мають важливе значення для розуміння та формування економічного життя. Різні філософські концепції, такі як лібералізм, марксизм, гуманізм та інші, надають різні підходи до ролі держави, ринкової конкуренції, соціальної справедливості та інших аспектів економіки.

Список використаних джерел

1. Сморг Л. Філософія : Навчальний посібник. К.: Кондор, 2004р. С. 210 – 213.
2. Базилевич В. Д. Метафізика економіки / Базилевич В. Д., Ільїн В. В. К.: Знання. 2007р. С. 718.
3. Гурик М. І., Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Філософські проблеми державного управління: навч. посібник. Тернопіль. Економічна думка. 2010 р. С. 126.
4. Блауг М. Економічна теорія в ретроспективі. К.: Основи, 2001р. С.670.
5. Кремень В. Філософія: Мислителі. Ідеї. Концепції: Підручник. К.: Книга. 2005 р. 528 с.

РОЛЬ ІНФОРМАТИКИ В НАУЦІ ТА ДЛЯ ЛЮДИНИ

Актуальність дослідження. Інформатика є невід'ємною частиною нашого повсякденного життя, хоча ми часто цього не можемо збагнути. Це наука про обчислювальні системи, особливо для зберігання та пошуку даних. Вона стимулює інновації в освіті, науці та бізнесі. Дослідження цієї галузі завжди буде актуальною темою.

Мета дослідження: дослідити роль інформатики в науці та для людини, застосувавши теоретичний метод опрацювання та узагальнення матеріалу та власних знань.

Об'єкт дослідження: людство, його поведінка на розвиток інформатики.

Завдання дослідження: дізнатись яка роль інформатики в науці та для людини.

Предмет дослідження: особливості ролі інформатики в науці та для людини.

Виклад основного матеріалу. Інформатика використовує можливості цифрових технологій для перетворення даних та інформації в знання, якими люди користуються щодня. Така ретельна увага до використання обчислювальної техніки людиною, допомагає людям взаємодіяти з технологіями найкращим і найефективнішим способом. Інформатика — це погляд того, як люди «житимуть» у цифровому просторі. Спеціалісти у сфері інформаційних знань вивчають дані, щоб визначити, яке апаратне та програмне забезпечення, створює найкращий користувальницький досвід.

Чому ж важлива інформатика? Причина, чому це така важлива галузь, полягає в тому, що комп'ютери та технології були інтегровані практично в усі економічні сектори, галузі та навіть організації, що працюють у сучасній економіці. Фахівці, які займаються комп'ютерними науками, відповідають за деякі з найважливіших завдань, необхідних для підтримки бізнесу, зокрема:

- Аналіз впливу комп'ютерів і обчислювальної техніки на окремих людей, організації та суспільство;
- Проектування, створення, супровід та оновлення програмних систем різної складності;
- Побудова, впровадження та оцінка комп'ютерних систем і процесів;
- Використання технічних рішень для вирішення складних проблем.

Куди б ви не поглянули, скрізь ви знайдете комп'ютери та інші технологічні системи чи пристрої, що забезпечують прийняття бізнес-рішень і операцій. Практично неможливо вести сучасний бізнес без використання комп'ютерних технологій, що є лише однією з багатьох причин, чому люди вважають інформатику такою важливою.

Кожна сфера нашого життя – суспільство, мистецтво, здоров'я, бізнес, наука – зазнає впливу інформатики та її вдосконалення. Люди, які займаються комп'ютерними науками, можуть знайти роботу працюючи в різних середовищах практично в усіх типах організацій. Існує так багато різних назв посад для людей, які навчаються в галузі інформатики, як-от: веб-розробник, системний аналітик, менеджер по продукції, розробник програмного забезпечення, дизайнер інтерфейсу користувача, адміністратор бази даних і багато інших. Навички, які розвиваються, вивчаючи інформатику, можна застосувати до величезної кількості програм майже в кожній галузі.

Також інформатика приносить користь суспільству, а саме такі пункти як:

- Безпосереднє задоволення потреб;
- Підвищення освіти;
- Розширення спілкування;
- Розширення можливостей людей;
- Покращення та прискорення інших галузь;
- Позитивний вплив на кожен сферу суспільства.

Сучасні автомобілі працюють лише тоді, коли вбудовані програми працюють належним чином і навіть життєві функції важкохворих пацієнтів у відділеннях інтенсивної терапії наших лікарень контролюються комп'ютерами.

Яку користь приносять інформаційні технології, які допомагають займатися наукою про життя?

- Підтримує зростаючі стандарти цілісності даних від регуляторних органів;
- Допомагає керувати та використовувати цінність, яка закладена в збільшенні обсягу та складності даних;
- Зменшує витрати, пов'язані з обробкою та керуванням зростаючими обсягами даних;
- Дозволяє використовувати різноманітні джерела даних і системи для досліджень, діагностики та лікування.

Інформатика дає змогу зрозуміти чіткі рішення та вдосконалення, які впливають майже на всі аспекти повсякденного життя.

Висновки. Інформатика одна з сучасних дисциплін, які динамічно розвиваються. Майбутні можливості в інформатиці – безмежні. Практично в кожній галузі фахівці з інформатики займаються програмуванням, системним аналізом, адмініструванням баз даних, мережевою архітектурою, розробкою програмного забезпечення, дослідженнями. Розуміння інформатики і інформаційних явищ сприяє технологічному прогресу. Технологічний

прогрес в свою чергу спонукає до наукових пошуків. Інформатика та побудова інформаційної системи йдуть рука об руку. Можливість недорого обробляти великі обсяги інформації змінила наш спосіб життя.

Список використаних джерел

1. Інформатика – що це таке, навіщо потрібна та що вивчає. *Termin.in.ua*. URL: <https://termin.in.ua/informatyka/#1wptoc3>
1. Flavin B. 8 Surprising Ways Computer Science Benefits Society. *Rasmussen University*. URL: <https://www.rasmussen.edu/degrees/technology/blog/ways-computer-science-benefits-society/>
2. What Is Informatics? Egnyte. URL: <https://www.egnyte.com/guides/life-sciences/what-is-informatics>
3. What is Informatics? *School of Informatics and Computing*. URL: <https://soic.iupui.edu/what-is-informatics/>
4. What is Informatics? *The University of Edinburgh Informatics*. URL: <https://www.ed.ac.uk/files/atoms/files/what20is20informatics.pdf>
5. Why is Computer Science So Important? *Colorado State University Global*. URL: <https://csuglobal.edu/blog/why-computer-science-so-important>

ЛЮДИНОВИМІРНА СУТЬ ЕКОНОМІЧНОГО ЖИТТЯ

Постановка проблеми. Досліджуючи сутність суспільних явищ і процесів, таких як виробництво економічних благ, продуктивні сили, економічні відносини, економічні потреби і власність. У будь-якому випадку, ми починаємо виходимо з розуміння того факту, що вони всі пов'язані з діяльністю людини, індивіда.

Таким чином, людина є невід'ємною частиною будь-якої складної соціальної системи. У такій системі, особливо в суспільному виробництві, принциповою особливістю функціонування індивідів є те, що вони, виступаючи кінцевим результатом виробництва, водночас знаходяться у власному постійному процесі руху, під час якого «оновлюють самих себе в такій же мірі в якій вони оновлюють створений ними світ багатства», тим самим визначаючи і опосередковуючи всі соціальні процеси: економічні, політичні, духовні тощо.

Отже, пізнання діалектики якісних змін у характері та змісті праці індивіда під впливом трансформації технологічних методів виробництва і соціально-економічних відносин, системи мотивації його діяльності, функцій та ролей у суспільному виробництві та зворотного впливу на умови динаміку такої трансформації з точки зору для забезпечення прогресивного розвитку суспільства, ми вважаємо актуальним, доцільним та багатообіцяючим.

Метою даного дослідження є проведення соціально-філософського аналізу науково-теоретичних, світоглядно-методологічних та практичних джерел формування людиновимірності економічного життя.

Виклад основного матеріалу. Людиновимірна суть економічного життя розглядає систему господарювання як багатовимірний, суперечливий і величезний світ (світ суспільства та природи), що постійно рухається та розвивається. Специфіка філософського знання допомагає вийти за рамки повсякденного зовнішнього аналізу поверхневих явищ і їх атрибутів та заглибитися в природу глибоких економічних процесів, які неможливо зрозуміти за допомогою досвіду або практики, тому що вони виходять за рамки раціонального розуміння, але вони істотні і в деяких випадках дуже відчутні. Завдяки цьому філософія економіки може розкрити багатший зміст і сутність економічної реальності [1].

Філософський підхід дозволяє людям розглядати економіку як складну, відкриту і нелінійну систему з її незворотністю, можливістю виникнення нових зв'язків та взаємин, з'ясувати роль та місце поодиноких людських зусиль у цій системі, які можуть суттєво впливати на макросоціальні процеси певних станів соціального середовища. Щоб визначити соціальну взаємозалежність різних розподілів людської діяльності та кооперування, а також перспективи її змін, філософія економіки вирішує завдання методології та світогляду.

У філософській інтерпретації факти економічної діяльності повністю зрозумілі, позбавлені їх суто об'єктивного значення і розкриваються в духовній сфері. Духовна сфера управління включає в себе емоції, досвід, оцінку, світогляд, світорозуміння і світоглядну свідомість. Це відправна точка для філософської інтерпретації, розуміння і світоглядного світорозуміння економічних проблем.

Разом вони формують так звану філософію господарювання, в якій економіка постала в універсальній та всезагальній формі, як якби вона поглинула весь світ [2].

Та ж реальність економіки - це найбільш повна форма економіки, яка може бути зрозуміла тільки філософією економіки. Розкриваючи універсальність економіки, обумовлену її універсальною формою в світі та її нескінченним зв'язком з нею, філософія економіки не переносить механічно філософські поняття і категорії в область управління або результати економічного моніторингу в інші сфери суспільного життя, а всебічно враховує сферу та специфіку власного функціонування.

Водночас дає філософське розуміння змісту багатьох основних економічних категорій («економіка», «господарство», «виробництво», «праця», «гроші», «економічна людина», «свобода», «потреба» та ін.), які за своєю суттю і значенням виходять за сферу економіки. Пізнання їх змісту забезпечує формування загальних уявлень про природу господарської діяльності, окреслює її місце і роль у духовному бутті, моралі, життєвому світі людини тобто допомагає зрозуміти людиновимірну сутність економіки.

Філософський вимір економічного життя (економіки) набагато ширший, ніж його зміст - як самодостатня умова існування і життєдіяльність людини. У ньому економічна сфера проявляється як особливий засіб для людини реалізувати себе в процесі зміни свого зовнішнього і власного (внутрішнього) світу. А економіка набуває статусу людиновимірної, універсальної єдиної матеріально-духовної сфери, в якій особистість усвідомлює, що він являє собою біологічно-соціально-духовну цілісність. Самореалізація людини долає обмеження функціональної структури економічних процесів і створює передумови для поєднання нових форм діяльності соціальних індивідів.

У цьому контексті самореалізація людини є головною мотивацією для подолання специфічних аспектів економіки та сприяння еволюції всіх соціальних форм. Самореалізація як суб'єктивна орієнтація - це особливий духовний і творчий процес, який забезпечує постійне наповнення економічної сфери людськими силами. Вона є своєрідним енергетично-творчим джерелом економічного процесу, розвитку людських здібностей, які забезпечують людиновимірну суть економічного життя [3].

Висновки.Отже, посилення людиновимірності економічного життя та розвитку має закономірний характер. Адже людина живе, значить, розвивається. Це визначається тим фактом, що значення показників людського розвитку пов'язане з рівнем економічного розвитку країни.

Підводячи підсумок, можна сказати, що економічний розвиток, природно, є основою соціального прогресу, і він повинен приділяти постійну увагу задоволенню соціальних потреб. Економічний розвиток призвів до зміни соціального рівня життя в бік поліпшення. Гуманістично орієнтований соціально-економічний розвиток сприяє розвитку людського капіталу і включає його в процес суспільного відтворення та вдосконалення за рахунок використання творчого потенціалу людини.

Формування інформаційного суспільства та становлення економіки знань потребує посилення інтелектуалізації людського капіталу, що передбачає подальшу гуманізацію суспільних відносин, а принцип соціальної справедливості перетворюється на цементуючу змістовну основу атрибутів людиновимірності економічного розвитку.

Список використаних джерел

1. Гончарук Т. В., Гурик М. І., Шумка М. Л. Філософські проблеми державного управління. Навч. посібник. Тернопіль. Економічна думка, 2010. 126 с.
2. Шумка М. Етичні виміри діяльності державного управління в античній парадигмі /Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Роль суспільних наук у забезпеченні стабільності розвитку глобальних світових процесів у XXI ст.» м. Київ, 1-2 квітня 2016 р.
3. Шумка М., Гурик М. Екзистенційна діалектика Скорена К'єркегора / Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філософія. Вип. 7. Острог, 2010. С. 165-173.

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК МУСУЛЬМАНСЬКОЇ ПРАВОВОЇ ДУМКИ

Постановка проблеми. Актуальним завданням сучасних досліджень є аналіз динаміки розвитку мусульманської правової думки. Якщо інші світові релігії з'явилися в країнах з попередньою тисячолітньою культурною традицією, сформованим державним і соціальним ладом, то іслам формувався в умовах перехідного періоду до ранньокласового суспільства, не маючи єдиного політичного центру. Таким чином, іслам певною мірою став об'єднуючим началом, що перетворив роз'єднані кочові, осілі й напівосілі племена в одну з найбільш масштабних і впливових цивілізацій в історії людства.

Мета. Дослідити процес формування та розвитку мусульманського права та його вплив на правове становище світу.

Виклад матеріалу. Мусульманське право є системою норм і найбільш досконалою політико-правовою доктриною в релігійно-общинній групі правових систем. Ця правова система існує у рамках ісламської релігії, яка має державний характер і більш, ніж всі інші світові релігії, пов'язана з правом. Дослідження ісламу на сьогодні має особливо історичну і культурну значущість, оскільки його найважливіша особливість як світової релігії полягає в нерозривному зв'язку між релігійно-культовим і суспільно-політичним життям.

Мусульманське право спочатку формувалося як найважливіша частина релігії. Його основним джерелом стали: Корані Сунна. Коран – головна священна книга ісламу. Приписи, що містяться в ньому мають характер релігійно-моральних спрямовуючих установок. Сунна – збірники переказів про вчинки та проповіді Мухаммеда, викладені його сподвижниками. У значній своїй частині вони також містять приписи щодо сімейно-спадкового і судового права. Мусульманська юриспруденція виникла не як науковий аналіз існуючої практики суддів, а як формування системи права всупереч практиці.

Першим кроком на шляху виникнення мусульмансько-правової доктрини з'явився «рай»- відносний вільний розсуд, який застосовувався при тлумаченні норм Корану і Сунний формулюванні нових правил поведінки у разі їх мовчання.

Даний принцип отримав нормативне закріплення в славнозвісному переказі про розмову пророка зі своїм сподвижником Муазом, призначеним намісником в Йемен. Також, існують свідчення, що пророк всіляко заохочував «іджтіхад» - вільний розсуд суді у разі мовчання загальнознаних джерел мусульманського права. З розвитком теорії методології права іджтіхад став означати досягнення вищого рівня знання, що дає право самостійно вирішувати питання, обійдені в Корані і Сунні, а муджтахідами стали називати осіб, що дістали таке право. Таким чином, якщо в VII – першій половині VIII ст. джерелами мусульманського права дійсно виступали Коран, Сунна, іджма і «висловлювання сподвижників», то потім ця роль поступово перейшла до доктрини. Особливістю структури мусульманського права є те, що все, що міститься в канонізованих трудах юристів, признається в рівній мірі дійсними, хоч і можуть суперечити один одному. Пряме скасування пережиткових норм, нехай навіть не відповідних новим суспільним потребам, теоретично не допускалося в рамках шаріату як релігійно-правової системи. У цих умовах згодом мусульманське право перетворилося в збори величезної безлічі виниклих в різних історичних ситуаціях різноманітних норм, в більшості випадків формально невизначених.

Мусульманське право давало широкий простір для суддівського вибору. Аж до цього часу при закріпленні його норм в сучасному законодавстві зберігається можливість вибирати з безлічі суперечливих розпоряджень ті, які найкращим образом відповідають інтересам соціально-політичних сил, що стоять при владі в тій або іншій мусульманській країні.

Щодо ролі мусульманського права на світовій арені, то мусульманські держави не брали участі у формуванні основної сучасної системи міжнародних відносин, тоді як розвиток мусульманського права з часом поставив перед ісламськими державами проблему – довшановлення та розвитку відносин з немусульманськими державами, а також з існуючими релігійними громадами на своїх власних територіях. Мусульманські держави (як між собою, так і стосовно інших держав і націй) використовували державу як один з інструментів для досягнення своєї кінцевої релігійної мети – навернення всього людства до своєї віри (прозелітизм). Однак, коли період ісламських завоювань пішов на спад, мусульманські лідери були змушені задуматися про встановлення та розвиток міждержавних відносин. Як результат мусульманські юристи почали розробляти норми та положення, що регулюють відносини як між мусульманськими державами і ті з немусульманськими державами в мирний час.

Концепція ісламського міжнародного права формувалася і розвивалася з урахуванням специфічного правосприйняття мусульманських держав. Оскільки мусульманські закони мають релігійний характер, вони можуть неоднозначно сприйматися або не сприйматися державами інших релігійних чи ідеологічних доктрин, що суперечить реаліям сучасного міжнародного права та міжнародним зв'язкам. Відповідно, в сучасному ісламі є дві категорії норм концепції міжнародного права – регіональна та універсальна.

Мусульманська правова система відрізняється від інших правових систем своєю ідентичністю, неповторністю джерел, структурою, термінами, конструкцією розумінням правової норми. Якщо європейські юристи під

нормою права розуміють настанови конкретного історичного законодавця, то ісламські правознавці під нею розуміють правило, адресоване мусульманській общині Аллахом. Це правило засноване не на логічних висновках, а на ірраціональних, релігійних догмах, на вірі. Тому його не можна змінити, скасувати, виправити – воно безперечне та абсолютне і має беззаперечно виконуватися.

Висновки. Отже, формування та розвиток мусульманської правової думки був неоднозначним. Попри це, іслам засвідчив, що він є не тільки однією зі світових релігій, а й філософією, мораллю і правом, що консолідували у собі чимало загальнолюдських цінностей. Роль, яка нині відводиться мусульманському праву в правовому розвитку, політиці та ідеології країн Сходу, наочно підтверджує, що воно зберегло ще досить широкі можливості активно діяти в умовах сьогодення.

Список використаних джерел

1. Юсупова З.У., Хойнацька Л.М. Становлення та розвиток мусульманської правової системи. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ* 2015. С. 191-192.
2. Красилук В.С. Релігійні правові системи та їх специфіка: курсова робота. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. 35 с.
3. Ворошилова І. В. До питання формування і розуміння ісламської доктрини міжнародного права. *Розумовські зустрічі*. 2017. №4. 140 с.
4. Історія політичних і правових вчень / за ред. В. С. Нерсесянца Москва: ИНФРА.1998. 127 с.

ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД НА ФЕНОМЕН ПРАВА

Постановка проблеми. На сьогоднішній день, філософське осмислення правової реальності, відіграє неабияку роль в розвитку суспільства та кожної держави. Воно передбачає дослідження природи права, його змістовних характеристик з урахуванням сучасних підходів та концепцій праворозуміння. Докорінна трансформація суспільних відносин та утвердження європейського нормативно-правового стандарту прав людини та громадянина суттєво посилює роль філософії права у підготовці майбутніх правників. Суттєвого значення це набуває у зв'язку з потребою суспільства реформувати правову систему. Філософський погляд актуалізується можливістю знаходження нових підходів до розуміння права його призначення і змісту. Філософія виступає, як синтетична наука світоглядного характеру, що орієнтує пізнавальний інтерес на усвідомлення та втілення в життя високого призначення права як міри справедливості, свободи та рівності. Аби визначити, погляд та вимір сприйняття права, потрібно обов'язково приділити особливу увагу філософії.

Адже не випадково найважливіші фундаментальні засади правової теорії розроблялись саме філософами. Праці Аристотеля, Руссо і Канта та багатьох інших мислителів, започаткували напрям та сприйняття на якому розвивалися та продовжують розвиватись усі відомі світу концепції права і держави. Дослідження філософських поглядів на право дасть змогу вирішити ряд питань, пов'язаних з побудовою суспільства європейського зразка.

Мета. Дослідження становлення філософського погляду на розуміння права.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:

- дослідження філософського погляду на право
- аналіз впливу філософії на право.

Виклад матеріалу. Філософія права (або філософський погляд на право) займається наданням загального філософського аналізу права та правових інститутів. Питання в цій галузі варіюються від абстрактних концептуальних питань про природу права та правових систем, до нормативних питань про співвідношення між правом і мораллю та виправдання різних правових інститутів.

Слід зазначити, що інтерес до права як регулятора суспільних відносин завжди посилювався і розглядався мислителями та науковцями різних епох. Період формування цивілізаційних відносин посилював можливості людської думки постійно працювати над осмисленням феномена права, пізнанням внутрішнього змісту, розкриттям ролі та значення для суспільства. Варто констатувати, що тривалі дискусії, які точаться між науковцями, задля пошуку розкриття поняття права не дали чіткого результату, адже досі не вироблено встановленої єдиної позиції у розумінні сутності самого поняття «право». Обумовлюється це тим, що право є многогранним в пізнанні, та одним із важкодоступних об'єктів вивчення. Феномен права являє собою складний світ та багатогранна реальність із власними закономірностями розвитку, що відрізняє його серед інших сфер нашого існування. Враховуючи це, процес пізнання права та визначення його значення у суспільстві залежить від правової сфери конкретного соціуму, який має сталі погляди та запроваджені принципи під впливом, яких формується, правова культура, праворозуміння та правосвідомість.

Н. М. Пархоменко, зазначає що право характеризується, як сукупність специфічних соціальних відносин, які склалися і опосередковані загальноприйнятими в юридичних документах правилами. Також на його думку право це особлива форма свідомості, згідно якої основою суспільства є система цінностей, центральною лінією якої виступає справедливість, що переходить у право[6].

Г.В.Мальцев трактує право, як нормативний регулятор в суспільстві, соціальне призначення якого регулювати життєві процеси, тобто в організації порядку його підтриманні, збереженні і захисті, заради визначених культурних цінностей[5].

Аналіз досліджень свідчить, що право в різні епохи трактувалось та розглядалось в різних площинах та розглядалось досить по різному, а відтак і різні підходи вчених та науковців, щодо даного поняття. У цьому контексті слід визнати слушним зауваження Б. Кістяківського: «У жодній іншій науці нема стільки суперечливих теорій, як у науці про право. При першому знайомстві з нею виникає таке враження, ніби вона тільки й складається з теорій, що взаємно виключають одна одну».

Дослідження науковців показала, що право динамічно розвивається під впливом соціальних, політичних та ідеологічних чинників відповідаючи рівню соціально-культурного розвитку суспільства. Чинники, які мають значний вплив на право створюють основу формування права.

Початковою, вихідною категорією розуміння сутності права є юриспруденція. Початкове бачення сутності права пов'язане з сутністю людини. А сутність людини в свою чергу, займає набагато вищий щабель над державою, оскільки не держава створює людину а людина державу. Тому для всієї юриспруденції визначальним праворозумінням є наддержавне праворозуміння[1].

Для з'ясування сутності та змісту поняття права потрібно знайти чітке узагальнююче визначення, яке інтегрувало в собі сутнісні параметри всіх відомих типів праворозуміння. Сучасна наука про право характеризується багатоманітністю різних типів праворозуміння, тобто пізнання і пояснення права, як своєрідного та самостійного системного явища духовного життя суспільства. Розміщуються вони у трьох

основних напрямках наукового пізнання права, залежно від філософського погляду їх осмислення. Це природно- правові, соціологічні та нормативістські концепції і теорії права[2].

Природно-правова концепція права акцентує увагу на ідеї універсальних цінностей, які є мірилом справедливості законодавчих положень, на праві як духовному феномені, ідеалах справедливості та рівності прав та свобод. Слід констатувати, що право це феномен який проявляється по різному[3].

Соціологічний підхід до розуміння права дає можливість віднайти у праві соціальну природу, наблизити право до людини враховуючи її потреби та інтереси в різних вимірах життя. Право не починається та не закінчується державними приписами. Сфера застосування феномену права набагато ширша та багатоманітніша, оскільки складним та багатоманітним є суспільне життя та суспільні зв'язки, які відтворюють відносини між індивідами в соціумі[4].

Право, згідно нормативістського праворозуміння, являє собою сукупність загальнообов'язкових правил поведінки, встановлених або санкціонованих державою і забезпечених у разі необхідності її примусом. Особливо корисно в нормативізмі є те, що він звертає увагу на такі якості права, як нормативність, формальна визначеність, що сприяє вдосконаленню права як системи, його формалізації, необхідної для використання у праві, як однієї з важливих ознак. З ідеями нормативізму пов'язано поширення в сучасному світі інститутів конституційного контролю у вигляді спеціальних органів[2].

Висновки. Підсумовуючи вищевикладений матеріал доцільно відзначити, що в юридичній науці склалися різні підходи до розуміння права. Чіткого осмислення феномену права та поглядів щодо його сутності ще не має, оскільки різні науковці та мислителі, це явище трактують по різному та включаючи різні чинники.

На сьогоднішній день теорія і філософія права потребують дослідницького, методологічного вивчення, що дозволить глибше проникнути в сутність права через пізнання природи права та допоможе в свою чергу краще зрозуміти природу людини через пізнання сутності права.

Список використаних джерел

1. Несинова С. В. Генезис розвитку вчень про право і праворозуміння: історія і сучасність / С. В. Несинова, Ю. С. Палєєва // Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2013. Вип. 23. Ч. 1. Т. 1. С. 64-67. (Серія: «Право»).
2. Плавич В. П. Феномен права як соціорегулятор і модель правової дійсності / В. П. Плавич // Часопис Київського університету права. 2011. №. 1. С. 9–13.
3. Шемшученко Ю. С. Актуальні проблеми філософії права / Ю. С. Шемшученко // Проблеми філософії права. 2003. Т. 1. С. 7–9.
4. Пархоменко Н. М. Людиноцетризм як сутність діяльності держави / Н. М. Пархоменко // Альманах права. 2017. Вип. 8. С. 31-35. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ap_2017_8_10.

ФІЛОСОФІЯ ПРАВА ЯК ОСОБЛИВА ГАЛУЗЬ НАУКОВОГО ЗВАННЯ

Постановка проблеми. У сучасних умовах докорінної трансформації суспільних відносин й утвердження європейського нормативно-правового стандарту прав людини і громадянина суттєво зростає роль філософії права у професійній підготовці юристів. Пояснюється це актуалізацією нових підходів до розуміння права, його призначення і змісту, потребою суспільства у реформуванні правової системи, а отже, у нових дієвих схемах і механізмах побудови правової держави. Аби реалізувати ці підходи на практиці, потрібна відповідна методологічна основа, якою й виступає філософія права. Це синтетична наука світоглядного характеру, що орієнтує пізнавальний інтерес не лише на сприйняття соціальної дійсності, а й на усвідомлення та втілення у житті високого призначення права як міри справедливості, свободи та формальної рівності.

Мета. Висвітлення філософії права як особливої галузі наукового звання.

Відповідно до мети впливають наступні **завдання**: проаналізувати поняття філософії права; охарактеризувати філософію права як особливу галузь науки.

Виклад матеріалу. Філософсько-правові проблеми привертали увагу мислителів стародавнього світу. Проблемами свободи, права і закону неодноразово займалися Геракліт, Демокріт, Фукідід і Гіппій, Антіфонт і Алкадімант, Епікур і багато інших античних мислителів. Проте тривалий час питання права та праворозуміння розглядалися фрагментарно, як окремі аспекти більш загальних тем. Лише згодом вони стали самостійними об'єктами дослідження, переважно з точки зору доктрини природного права.

Філософія права стала самостійною філософською дисципліною завдяки зусиллям Г. В. Ф. Гегеля, який у 1820 р. опублікував відому працю «Філософія права», яка не втратила свого значення й донині. За Гегелем, наука про право є частиною філософії. З цього випливає визначення предмета філософії права: «Філософська наука про правовідповідно до свого об'єкта ідею права – поняття права та його реалізацію» [1]. Таким чином сформувалися два основні підходи до предмета і завдань філософії права, які існують і сьогодні: юридичний і філософський.

Філософія права – це самостійна галузь дослідження на стику філософського та правового знання, яка полягає у дослідженні сутності та значення права, його цінності в житті людини та суспільства [2]. Оскільки право є сферою спільних інтересів юриспруденції та філософії, одним із важливих методологічних аспектів розвитку вітчизняного правознавства є застосування філософських закономірностей суспільного розвитку до всієї системи правових знань та виокремлення в цій системі особливої світоглядної частини знань про право, його сутність і призначення – філософії права.

Зокрема, італійський філософ права Н. Боббіо визначав в якості основної проблеми філософії права, яка власне і складає її предмет, – справедливість. Югославський теоретик права Р. Лукич висловлював таке міркування: «Філософія права являє собою спеціальну філософію – таку, об'єктом якої є не весь світ в цілому, не все, що існує як таке, а лише одна його частина – право...». Отже, якщо загальна філософія є вченням про кінцеві принципи людського буття, то, відповідно, філософію права можна визначити як вчення про кінцеві принципи права як одного із способів існування людини.

Структура філософії права подібна до загальної філософії. У ній можна виділити такі основні розділи [3, с. 13-14]:

1. онтологія права, що вивчає проблеми природи права та його основ, існування права та форми його існування, співвідношення права і суспільного буття та його місця в суспільстві;
2. антропология права, яка вивчає антропологічні основи права, поняття та соціальні основи правового статусу особи, права людини як вираження особистісної цінності права, а також проблеми інститутів прав людини в сучасному суспільстві, права людини в конкретному суспільстві, відносини особи і права тощо;
3. гносеологія права, яка вивчає специфіку процесу пізнання права, основні етапи, рівні та способи пізнання права, проблему істини в праві, а також правова практика як критерій правової істини;
4. аксіологія права, яка вивчає цінність як ознаку, що визначає людське існування, спосіб існування цінностей, аналізує основні правові цінності (справедливість, воля, рівність, права людини тощо), їх «ієрархію» та методи реалізації в умовах сучасної правової дійсності.
5. історія філософсько-правового вчення, яка вивчає концепції та теорії філософсько-правового напрямку;
6. у структурі філософії права виділяють так звану «прикладну частину», яка вивчає філософські проблеми галузевих правових наук: конституційного права (правова державність, поділ влади, конституційна юриспруденція), цивільного права, процесуального та кримінального право тощо.

Тож очевидно, що вміння усвідомлювати високий гуманістичний зміст своєї діяльності, правильно обґрунтовувати теоретичні положення та приймати правильні практичні рішення свідчить про високий професіоналізм та громадянську чесність юриста. Спроби вирішувати фундаментальні теоретичні проблеми юриспруденції без філософського обґрунтування наводять, як правило, до їх релятивізації або догматизації. «Той, хто вважає, що обійдеться без філософського обґрунтування функціонування правової системи, – пише французький філософ права Шварц Ліберман фон Валендорф, – в дійсності несвідомо керується своєю «особистою», доморослою філософією, ризикуючи кінчити блуканнями в п'ятні правової дисгармонії»[3, с.19].

Висновки. Філософія права – це самостійна галузь дослідження на стику філософського та правового знання, яка полягає у дослідженні сутності та значення права, його цінності в житті людини та суспільства. Зокрема і питання про предмет філософсько-правових досліджень залишається відкритим і досі. Найбільш популярним є варіант, у якому предметом філософсько-правового осмислення є взаємодія та відмінність права від права.

Особливістю філософії права як особливої галузі є вміння усвідомлювати високий гуманістичний зміст своєї діяльності, правильно обґрунтовувати теоретичні положення та приймати правильні практичні рішення свідчить про високий професіоналізм та громадянську чесність юриста.

Список використаних джерел

1. Гегель Г. В. Ф. Энциклопедия философских наук. Т.3: Философия духа. М., 1977. С. 241
2. Марченко О. В. М 30 Філософія права : навч. Посібник. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2015. 304 с.
3. Філософія права : Комплексні навчально-методичні матеріали / уклад. Н. І. Гончарова. Одеса : ОДУВС, 2018. 152 с

СУЧАСНИЙ СВІТ КРИЗЬ ПРИЗМУ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ

Актуальність дослідження. Світ цінностей складається із ціннісних елементів. Являючи собою явище соціальне, ціннісний світ не може сприйматися однозначно істинним або хибним. Істина доволі вузьке поняття, аби характеризувати цінність. Також в рамках ціннісної проблематики доцільно визначити таке поняття, як «ціннісна система», яке визначається як «модель цінностей суспільства або групи, в якій індивідуальні цінності взаємопов'язані таким чином, щоб кожна із них підсилювала іншу і тим самим формувалася б узгоджене ціле [5]. Цінності – це складний соціально-психологічний феномен, що характеризує спрямованість і зміст активності особи, визначає загальний підхід людини до світу, до себе, надаючи сенс і напрям особистим позиціям, поведінці, вчинкам. У наш час особливої ваги набувають загальнолюдські цінності. Вони є регуляторами поведінки всього людства, виступаючи найважливішими критеріями, стимулами і знаряддями пошуку шляхів взаєморозуміння, злагоди і збереження життя людей планети [6, с. 11]. На сучасному етапі головну роль у житті молоді посідають проблеми мікрорівня, тобто в молодих громадян формується якісно нове сприйняття навколишнього світу кризь призму насамперед особистих інтересів. Їх турбує власне здоров'я, кар'єра, матеріальні блага, освіта, сім'я. Звичайно, це деякою мірою правильно, тому що в капіталістичних країнах світу, з яких незалежна Україна з недавніх часів бере приклад, існує «екзистенціальний» підхід до життя [3, с. 12-14].

Людство ні дня не стоїть на місці, є безліч чинників, які впливають на формування загальнолюдських цінностей, завдяки їх дослідженню можна зрозуміти які настрої панують наразі у соціумі, його потреби та проблеми, та інші важливі аспекти.

Метою дослідження є висвітлити основні класифікації цінностей особистостей сучасного світу, проаналізувати основні ціннісні пріоритети сучасної молоді. Усвідомити розуміння становища, в якому перебуває сучасний соціум кризь призму загальнолюдських цінностей.

Виклад основного матеріалу дослідження. Цінність – цінністю вважається будь-яке матеріальне або ідеальне явище, яке має значення для людини, заради якого вона діє, витрачає сили, заради якого вона живе. Цінності в житті суспільства є чимось більш високим, ніж проста цікавість. Саме вони відрізняють нас від тварин і саме за їхньою допомогою ми задовольняємо власні потреби. Культура базується на цінностях, а, в свою чергу, вона виступає предметним полем для цінностей. Ці категорії невіддільні одна від одної [2, с. 76]. За останні десятиріччя у світі проблема цінностей особистості набула особливої актуальності. Ці поняття є об'єктом дослідження багатьох наук, зокрема філософії, психології, соціології, що говорить про їхню складність та багатоплановість.

Люди, які поділяють однакові цінності, становлять соціальні групи, що об'єднуються задля певної мети (політичної, економічної, духовної) і таким чином творять історію у певному напрямі. Виконуючи важливу роль у житті суспільства, цінності забезпечують духовно-вольову єдність суспільства, високий рівень самосвідомості й організованості його членів. Суспільні цінності формуються з часом, відбираючи найактуальнішу модель поведінки та довід окремих суб'єктів. Спочатку вони з'являються як сукупність звичок, певні традиції норм поведінки, що передаються з покоління в покоління, і є ознаками людського, відмінного від тваринного інстинктивного способу життя. Ціннісна свідомість творить власний світ, світ емоційних переживань, ціннісних образів. У ціннісній формі людина не об'єктивує, а суб'єктивує зовнішню дійсність, привласнюючи її, наділяючи людськими смислами, стверджуючи тотожність з собою. Тому цінністю є лише те, що усвідомлюється як цінність [4, с. 248]. Отже, можна сказати, що цінності – це, з одного боку, властивість того чи іншого суспільного предмета, явища, які задовольняють потреби, інтереси, бажання людини. Найбільш поширеною класифікацією цінностей на філософському рівні вважається розподіл на релігійні, етичні, естетичні, логічні й економічні. У соціологічному аспекті цінності розглядаються як нормативи або регулятори діяльності. Тут їх доцільно розділяти на цінності-норми, цінності -ідеали, цінності-цілі, цінності-засоби. У психологічному аспекті існують класифікаційні моделі, у яких цінності структуризуються за предметом або змістом об'єктів, на які вони спрямовані (соціально-політичні, моральні, економічні і інші); за суб'єктом ставлення (суспільні, цінності соціальних груп, колективні, індивідуальні) [1, с. 23-27]. Вищі цінності відображають фундаментальні відношення та потреби людей складають фундамент індивідуального світогляду. Які цінності можуть стати вищими для людини, залежить від багатьох обставин. Що для людини найважливіше, вона з'ясовує на рівні фундаментального вибору, коли визначає свою особистість. Вищими цінностями можуть бути: здоров'я, сім'я, кохання, свобода, мир, війна, держава, праця, істина, честь, споглядання, творчість тощо. Вищі цінності – це місткі, емоційнообразні узагальнення провідних соціокультурних орієнтацій, що визначають усі сфери життя людини [6, с. 23]. До них відносяться цінності суспільного устрою, спілкування, діяльності, самозбереження, цінності особистих якостей, а також загальнолюдські цінності.

Висновки. Кожна людина приходячи у світ застає певну сформовану систему загальнолюдських цінностей, більшість з яких є беззаперечними і вказують на тип бажаної поведінки індивіда у соціумі. Проте у навіть в умовах соціально неоднорідного, класово антагоністичного суспільства людина вільна обирати особисті цінності самостійно. Цінності, їхній характер, особливості, як і система цінностей у суспільстві в цілому, є

своєрідними орієнтирами у формуванні світогляду, духовного світу людини, а прагнення до володіння ними – важлива умова придбання людиною необхідного життєвого досвіду і його соціалізації. В наш час – час пошуку нових орієнтирів, і в процесі формування особистості, актуальною все ж залишається проблема естетичної вихованості сучасної молоді, яка є однією із духовних цінностей.

Список використаних джерел

1. Коберник Л. О. Роль та місце ціннісних орієнтацій у формуванні особистості. Наука і освіта . Л. О. Коберник .Науково-практичний журнал південного наукового центру АПН України. 2008. № 4-5. С. 28–33.
2. Малахов В.А. Цінність як категорія культури .Філософська думка. 2002. № 5. С.76- 85
3. Савченко, Л. Вивчення ціннісних орієнтацій сучасної студентської молоді /Л. Савченко. С. 30- 33.
4. Целякова О. М. Духовність і ціннісні орієнтації студентської молоді України в трансформаційному суспільстві [Електронний ресурс] .О. М. Целякова . Гуманітарний вісник ЗДІА. 2009. Вип. 38. URL: <http:zgia.zp.ua.gazeta.VISNIK.38.22.pdf>.
5. Чухина Л.А. Человек и егоценностный мир в религиозной философии. Рига, 1991. 267с

УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Постановка проблеми. Глобалізація має значний вплив на розвиток України, як і на розвиток інших країн світу. З одного боку, глобалізаційні процеси можуть сприяти розвитку економіки України через збільшення можливостей експорту, привабливість іноземних інвестицій, доступ до нових технологій та знань. З іншого боку, глобалізація може мати негативні наслідки для України, зокрема зростання конкуренції, втрата робочих місць, зменшення культурної ідентичності та збереження національних цінностей. Вивчення глобалізації в Україні може допомогти зрозуміти та змінити негативні аспекти глобалізації, наприклад, шляхом захисту національної культури та зменшення екологічного впливу транснаціональних корпорацій.

Мета. Метою роботи є вивчення позитивних та негативних впливів глобалізаційних процесів на розвиток України. Для досягнення мети треба виконати такі завдання:

- вивчити рівень залучення України до глобалізаційних процесів;
- з'ясувати як впливає глобалізація на політику нашої держави;
- проаналізувати вплив глобалізаційних процесів на економічну сферу в Україні.

Виклад основного матеріалу. Кожного року вчені обраховують індекс глобалізації для певної країни світу за шкалою від 0 до 100 балів, використовуючи дані Світового банку, Міжнародного валютного фонду, ЮНЕСКО тощо. Графік представлений на сайті інституту показує, що найвищого рівня глобалізації Україна досягла в 2017 р. отримавши оцінку 74,78, а станом на 2019 р. цей показник становив 73,93. У той же час середнім індексом у світі є 63,87. Все це свідчить, що показник рівня глобалізаційних процесів в Україні вищий від середнього, однак встановлюється на помірному рівні, що не відповідає загальному потенціалу нашої держави. Станом на 2019-2021 рр. Україна не була вагомим суб'єктом глобалізаційних процесів. Більше того, основною сферою інтеграції в державі було політичне життя.

З одного боку в політичному житті наша держава сьогодні чи не найбільше за весь час існування залучена до міжнародного партнерства, Крім того, він викликає великий потік українських біженців, що масово прибували протягом 2022 р. переважно до європейських країн. З іншого боку, повномасштабна війна на українських землях негативно вплинула на економічну інтеграцію нашої держави. Частина міжнародних компаній, що діяли в Україні були змушені припинити роботу або суттєво обмежити її.

Суттєвим є й те, що війна в Україні підриває віру світового співтовариства в те, що глобалізація позитивно впливає на розвиток людства. У 2022 р., у першу чергу, європейська спільнота відчула, що взаємний розвиток економіки, вільна торгівля без кордонів, трансконтинентальні корпорації та численні міжнародні договори, що пов'язують практично всі країни світу не є беззаперечною гарантією миру та стабільності. На противагу цього, українське суспільство та політики навпаки розраховують на різного роду інтеграційних процесах, що дозволили б не тільки перемогти, а й вийти з глибокої післявоєнної кризи.

Глобалізація в політичній сфері для України несе також вагомий ризики. Серед них найважливішим є потрапляння нашої держави в сферу інтересів інших, часто більш сильних політичних суб'єктів. У результаті цього виникає ризик стати розмінною монетою в чіхось геополітичних планах. Це, зокрема, притаманне й агресії РФ проти України, адже російський диктатор обґрунтовує свої дії протистоянням Заходу, зокрема США.

Залучення України до глобальної економіки є з одного боку позитивним процесом, адже таким чином відбувається притік іноземних капіталів, створення нових підприємств та організацій, залучення місцевої робочої сили тощо. Показовим в даному разі, знову виступає 2022 р. і агресія РФ в Україні, що поставила світове співтовариство на межу продовольчої кризи, зокрема тому, що, для прикладу, 55 % всієї соняшникової олії в світі вивозиться з території нашої держави.

Висновки. Глобалізація забезпечила масштабну підтримку України як міжнародними політиками, так і допомогла укласти домовленості про експорт продовольства тощо. Події 2022 року показали, що глобальна стабільність може бути порушена через конфлікти та геополітичні напруження. Тому, Україні важливо розуміти, що глобалізація не є панацеєю на всі виклики, і не може гарантувати стабільність та мир. Водночас, відмова від інтеграції та глобалізаційних процесів може призвести до ізоляваності та економічної відсталості. Тому, глобалізація має важливу роль для розвитку України, особливо в роки агресії РФ проти нашої держави.

Список використаних джерел

1. Амін С. Економічна глобалізація та політичний універсалізм: чи суперечать вони одне одному.
2. Війна в Україні має глобальні наслідки – Генсек ООН.
3. Войтович Р. Механізми подолання глобалізаційних викликів суспільного розвитку України. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2011. Вип. 2. С. 90-98.
4. Інформаційне забезпечення управлінської діяльності в умовах інформатизації: організаційно-правові питання теорії й практики / За ред. Р. А. Калюжного, В. О. Шамрая. К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2002. 296 с.
5. Кіпень В. П., Авксентьев М. В. Міграційний потенціал України. Донецьк: Східний видавничий дім, 2011. 112 с.

6. Ткачук Ю. В. Глобалізація в сфері політики: інститути та механізми державного впливу / Автореферат дис. на здобуття наук. ступ. канд. політич. наук. Одес. нац. юрид. академ, Одеса, 2004. 18 с.
7. Фрідмен Т. Лексус і оливкове дерево. Зрозуміти глобалізацію. Львів : Лілея-НВ, 2002. 384 с.

АКСІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ГРОШЕЙ

Постановка проблеми. Гроші є однією з життєво важливих цінностей, вони чинять глибокий вплив на всі сфери життя, нерідко деформують сферу цінностей, спричиняють соціальні колізії. На тлі зростаючої залежності «економіки знань», що невідворотно глобалізується, від науково-технічного розуму все гострішою стає екзистенційна вразливість людини щодо інструментальної раціональності, утвердженої в усіх сферах її життя прагматично-утилітарним мисленням. Гроші посідають значне місце у нашому житті, через це тема дослідження філософії грошей є дуже актуальною в наш час. Вислів Оноре де Бальзак : «Гроші потрібні навіть для того, щоби без них обходитись», вкотре доказує, що без грошей в сучасній цивілізації практично неможливо уявити наше життя. Адже вони є невід’ємною і істотною частиною фінансової системи кожної держави, суспільства.

Мета. Виявити зміст, походження та значення грошей в сучасній економіці. Згідно до поставленої мети необхідно виконати наступні **завдання**:

1. розглянути історію виникнення та походження грошей;
2. дізнатися, в чому полягають функції грошей;
3. дослідити місце та роль грошей у сучасній економіці та соціально-економічному розвитку суспільства.

Виклад матеріалу. В усі часи поняття грошей було різним. На ранніх стадіях розвитку суспільства, у період існування первісних людей тривалий час мінімальна структура потреб дозволяла існувати за рахунок самозабезпечення. Поступово почав розвивається обмін продуктами праці та першими товарами. В роль грошей були різні товари: сіль, шкури звірів, мідні браслети, коні, сушена риба, бавовняні тканини, знаряддя праці, золотий пісок.

Металеві гроші виникли приблизно в VII столітті до нашої ери. А саме в Лідії були випущені перші металеві монети у 687 році до нашої ери. Називали їх статерами і вони були подібні на квасоллю. Звичайно найбільш цінними були монети з золота, менш цінилися з срібла та міді.

Перші паперові гроші виникли в Китаї приблизно у 800 році до нашої ери. Саме китайці придумали папір, з якого виготовили гроші, тому, що імператор перевозив з собою велику кількість монет і це було дуже незручно. В Європі вперше згадується про паперові гроші у 1574 році. Іспанці обложили маленьке іспанське містечко, а жителі не мали нічого для свого викупу і тимчасово замінили метал на папір.

Функції грошей розглядаються як прояв їхньої сутності, вони стабільні і мало піддані змінам. У більшості випадків здійснюються лише грошима і можуть виконуватися тільки при участі людей. Такий підхід до функцій грошей означає, що гроші представляють інструмент економічних відносин у суспільстві, і саме люди, використовуючи можливості грошей, можуть визначати ціни товарів, застосовувати гроші в процесах реалізації й платежів, а також використовувати їх як засіб нагромадження. Функція міри вартості полягає в тому, що гроші є загальним втіленням і мірилом вартості найрізноманітніших товарів. Не гроші роблять товари сумірними, а втілена в них абстрактна, суспільно необхідна праця. Тому їх вартість може вимірюватись особливим товаром – грошима, що, як конкретна форма втілення абстрактної праці, самі мають вартість і можуть бути мірою вартості. Ціна – це грошове вираження вартості товарів. Щоб визначити вартість товарів у грошах, треба певну кількість грошового матеріалу прийняти за одиницю. Вона називається масштабом цін, У різних країнах за грошову одиницю були прийняті різні вагові кількості грошового металу.

Сьогодні багато питань вирішуються за готівковий розрахунок. Це стосується і освіти, і професійної сфери, і охорони здоров’я. Ринок збудований зараз так, що попит та пропозиції міняються місцями. Надлишок пропозиції безпосередньо керує попитом. Багатство затьмарює свідомість, в якийсь момент люди втрачають почуття реальності, стаючи рабами грошового передзвону. Причому, навіть те, чого раніше не можна було купити на грошові знаки, зараз можна сміливо придбати і вірних друзів, любов, визнання, затишок, в деяких випадках здоров’я. Парадоксально, але факт. З одного боку, сильно деформувалися цінності та пріоритети. З іншого боку, вступає в свою силу часовий чинник: зараз купити можна більше, ніж раніше, але не назавжди. Як тільки фінансові дружба перестає підживлюватися грошиками, вона розпадається, але до цього моменту – фікція майже як справжня.

Гроші стали інструментом правосуддя, за допомогою якого ми відшкодовуємо збитки, завдані іншим. Вони поділили суспільство на класи : багаті та бідні. Єржан Оримбетов сказав: «Бідним правлять злидні, багатим – спрага». Гроші дають людині можливості, але натомість забирають всю її світлість, перетворюють її на черству особу, що думає тільки про одно: як примножити статки. Вона перестає помічати довколишній світ, рідних та людей, які потребують її допомоги. Бідна людина, яка відчула на собі всі проблеми суспільства готова на все заради іншої людини, її набагато легше віддати останній кусочок хліба. Людина може бути якою завгодно, тільки мусить зрозуміти єдине правило: гроші не забереши з собою на той бік, але твої спогади, добрі вчинки і чисті думки – найкращий спосіб стати найбагатшим у світі. Гроші – це єдиний товар, який не можна використати інакше, як витрачаючи їх. Вони не годують людей, не одягають, не дають притулку і приносять задоволення доти, доки їх не витратять або не інвестують. Кожного дня ми тратимо мільярди на покупки речей, які в дійсності нам не потрібні, замість того щоб використати їх на спасіння Землі. Настав час, коли суспільство постає перед людиною як товар.

Тому кожному з нас потрібно переглянути роль грошей у своєму житті та змінити своє ставлення до них. Адже для різних людей гроші уособлюють різні речі, але їх значення може помінятися з часом

Але попри все це гроші спростили наше життя. Адже не потрібно задумувати як здобути їжу чи як покращити умови життя, потрібно всього лиш заробити гроші і ми зможемо купити все необхідне.

Таким чином, суть грошей обумовлює їх постійну еволюцію та історичний розвиток відповідно до потреб суспільства. Сучасні гроші виконують функцію вираження товарних цін та цінових пропорцій між товарами; функцію засобу обігу; функцію зберігання і нагромадження цінності та функцію засобу платежу.

Висновки. Зараз гроші посідають одну з найголовніших місць в нашому житті, тому кожна людина повинна визначити для себе істинні цінності і пріоритети, і наздогнати те, що вона встигла пропустити в гонитві за грошима. Оскільки люди забувають, що гроші є благом, коли вони служать людині, а не навпаки. Гроші мають бути для людини, а не людина для грошей. Справді, в сучасному суспільстві неможливо прожити без грошей, але попри це не потрібно зосереджуватися тільки на них, адже в світі існує багато цінніших речей аніж просто кольорові папірці.

Список використаних джерел

1. Макконел К.Р., Брю С.Л. Економікс. Принципи. Проблеми. Політика.; «Республіка», 1992. - С.87
2. Проблеми розвитку теорії сучасних грошей / Л. Рябініна // Вісник НБУ. - 2008. - №1. - с. 26-31
3. Серіков А. Сутність грошей ; нетрадиційний погляд / А. В. Серіков, Г. В. Криворучко //Актуальні проблеми економіки. 2008. №9. С. 184-189.

ФІЛОСОФІЯ ОСОБИСТИХ РІШЕНЬ БІЗНЕСМЕНА

Постановка проблеми. Прийняття рішень, як і обмін інформацією, є невід'ємною частиною будь-якої управлінської функції. Тому і на основі цього кожен із нас щоденно зобов'язаний брати участь у сфері економічного життя. Сьогодення в економічній сфері зорієнтоване на застарілих правилах прийняття тих чи інших рішень. Тому вкрай важливо, щоб підприємці шукали та застосовували інноваційні механізми прийняття ефективних та правильних рішень, які сприятимуть успішній діяльності бізнесменів-підприємців. Без усвідомлення індивідуальної економічної відповідальності неможливо забезпечити реальні позитивні зміни в національній економіці України.

Мета. Виявлення процесу прийняття особистих рішень при аналізі характерних ознак управлінських рішень й процесу їх вироблення та ухвалення, дослідженні філософії прийняття таких рішень бізнесменом.

Для досягнення поставленої мети ми маємо наступні **завдання**: висвітлити значення прийняття управлінських рішень бізнесменом проаналізувавши поняття «бізнес» та «рішення».

Виклад матеріалу. Розвиток будь-якої розумної цивілізації базується на розробці та впровадженні різноманітних рішень. Рішення розробляють і впроваджують люди з різним ступенем професіоналізму, тому діапазон рішень великий: від недостатньо обміркованих до детально розрахованих. Рішення є результатом розумової діяльності людини, яка приводить до певного висновку та необхідних дій [1, с. 26]. Прийняття рішень є важливим аспектом діяльності бізнесмена. Воно впливає на економічні, організаційні, соціальні, правові і технологічні інтереси компанії [2, с. 53].

Бізнесмен - це професійний менеджер, який здійснює кваліфіковане управління і в основному робота якого базується на психологічних засадах управлінської діяльності. Він повинен бути наділений такими діловими якостями, як: комунікабельність, ініціативність і енергійність, обов'язковість і дисциплінованість, висока працездатність, воля, цілеспрямованість і діловитість.

Кожен підприємець має справу з управлінням людьми. Питання принципів надійного та ефективного управління було предметом роздумів багатьох великих мислителів, а основи реалістичного погляду на управління як на процес, що виникає внаслідок необхідності досягнення спільних цілей у процесі спільної життєдіяльності людей, закладений ще в давнину.

Тому з огляду на визначення поняття «бізнесмен», можна побачити, що прийняття рішення для підприємця є дуже вирішальним вибором і невід'ємною частиною його життя. Що в свою чергу впливає на різні бізнес-інтереси, такі як економічні, організаційні, соціальні тощо.

Саме тому під час прийняття рішення в кожного бізнесмена є чіткий план для правильного вибору: потрібно задуматись над наслідками того чи іншого рішення; знайти достатньо інформації; встановити термін прийняття рішення, щоб не відкладати справу до невизначеного терміну; вирішувати самому; зупинитись на першому рішенні, так як воно зазвичай найбільш правильне. Також у процесі прийняття рішення підприємець повинен відповісти на такі питання: що робити, як робити, кому доручити роботу, що це дає тощо. Дотримання чіткого плану прийняття рішень є важливим аспектом діяльності підприємця. Це зачіпає економічні, організаційні, соціальні, правові та технологічні інтереси підприємства [3, с. 53].

Згідно сказаному, варто підкреслити, що діяльність сучасного підприємця ґрунтується на філософській основі раціоналізму, інтуїтивізму та прагматизму. Про раціональний характер розвитку економіки писали деякі науковці, які стверджували, - що «в кінці кінців творцями капіталізму були раціональне постійне підприємство, раціональна бухгалтерія, раціональна техніка, раціональне право, але навіть не тільки вони; ми повинні віднести сюди раціональний образ мислення, раціоналізацію способу життя, раціональну господарську етику» [4]. Саме тому і сучасне економічне, політичне, культурологічне і т. д. життя суспільства вимагає від бізнесмена постійного пошуку. Внутрішня напруга ділової людини в процесі конкурентної боротьби, яка вибирає витончених форм та настільки зростає, що вона не витримує часто психологічно

Зокрема, багато вчених об'єдналися навколо філософії бізнесу, щоб розкрити цю тему. Особливе місце у вирішенні цього питання може посісти філософ-екзистенціаліст Карл Ясперс, який трактував, що підприємницька діяльність характеризується двома феноменами: свободою як ідеєю та свободою як вибором (рішенням) [5]. Слідом за автором К. Ясперсом можна сказати, що бізнесмен діє вільно лише тоді, коли ці дії зумовлені внутрішнім станом потреби зробити щось конкретне. Прийняття рішень – це психологічний процес, тому способи їх вибору можуть варіюватися від спонтанних до дуже логічних. Складність прийняття рішення полягає в тому, що від цього залежить їхній авторитет.

Виходячи зі сказаного, варто також виділити особисті рішення, які трактуються в загальних науках, зокрема: рішення врівноваженого типу – є найбільш продуктивною тактикою прийняття рішень. Характеризує людей, які задалегідь аналізують умови та вимоги завдань, надають рівного значення висуванню та перевірці гіпотез; імпульсивність рішень властива людям, у яких процес побудови гіпотез різко переважає над етапами їх перевірки та пояснення; інертні рішення є результатом дуже непевного і ретельного пошуку; рішення обережного типу - це рішення, до яких підходять особливо ретельно при оцінці гіпотез.

Висновки. Отже, сучасне економічне, політичне та культурне життя суспільства вимагає від бізнесмена постійного пошуку у сфері діяльності та підтримки функціонування підприємства. Тому і бізнесменом є насамперед людина, яка наділена такими якостями, як комунікабельність, ініціативність і енергійність, вимогливість і дисциплінованість, висока працездатність, воля, цілеспрямованість і діловитість. Одним із показників ефективності роботи бізнесмена є його здатність приймати правильні рішення. Важливим аспектом його діяльності є прийняття рішень. Що в подальшому має свій відбиток в економічних, організаційних, соціальних, правових та технологічних інтересах підприємства. Тому підприємець повинен вміти приймати рішення, які позитивно впливають як на його особистість, так і на власний бізнес та суспільне благо.

Список використаних джерел

1. Дерлоу Дес. Ключові управлінські рішення. Технологія прийняття рішень: пер. з англ. К.: Наукова думка, 2011. 242 с.
2. Бугинець Ф.Ф. Моделі і методи прийняття рішень в аналізі та аудиті : навч. посібн. / за ред. д-ра екон. наук, проф. Ф.Ф. Бугинця, канд. екон. наук, доц. М.М. Шигун. Житомир : Вид-во ЖДТУ, 2004. 352 с.
3. Глушко Т. П. Філософія економіки: структурно-методологічний аналіз: дис. к.ф.н.: 09.00.03 / Глушко Т. П. К.: 2006. 182 с
4. Ермоленко А. М., Райда К.Н. Превращенные формы социальной рациональности. К.: 1987. С. 37.
5. Концепція Карла Ясперса. URL: <https://subject.com.ua/philosophy/osnovi/86.html>
- 6.

УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Постановка проблеми. Глобалізація це процес трансформації окремих політичних економічних, етнічних, демографічних, культурних та інших процесів в явища планетарного масштабу. У сучасному світі глобалізація торкнулася практично всього. Утворення транснаціональних корпорацій та міжнародних громадянських і культурних організацій, популярність закордонної кіноіндустрії в різних куточках світу, постійні міграції людей, природні катастрофи та екологічні проблеми планетарного масштабу тощо є наслідками процесів глобалізації. Відповідно, глобалізаційні процеси впливають на розвиток України. Його ж вивчення дозволить краще зрозуміти не тільки сутність глобалізаційних процесів в Україні, а й покаже перспективи розвитку нашої держави. Саме в цьому й полягає актуальність вказаної теми.

Метою роботи є вивчення позитивних та негативних впливів глобалізаційних процесів на розвиток України.

Для досягнення мети треба виконати такі **завдання**: 1) вивчити рівень залучення України до глобалізаційних процесів; 2) з'ясувати як впливає глобалізація на політику нашої держави; 3) проаналізувати вплив глобалізаційних процесів на економічну сферу в Україні.

Стан вивчення теми. Процеси глобалізації в Україні вивчалися в численних працях різних за профілем науковців. У той же час економічних процесів глобалізації стосуються роботи Т. Фрідмена [10], С. Аміна [1], І. Шарова [12] та ін. Вони присвячені особливостям макроекономічних процесів та аналізу діяльності великих корпорацій. Є також кілька робіт, що присвячені власне різним аспектам розвитку України в контексті глобалізації, це зокрема праці таких авторів, як В. Кіпень, М. Авксентьев [5], О. Самойлов [8], Р. Войтович [3] та ін. Однак, тема потребує подальшого дослідження з огляду на недостатній рівень вивчення ризиків глобалізму для розвитку України та способів їх подолання.

Виклад основного матеріалу. Кожного року вчені обраховують індекс глобалізації для певної країни світу за шкалою від 0 до 100 балів, використовуючи дані Світового банку, Міжнародного валютного фонду, ЮНЕСКО тощо. Графік представлений на сайті інституту показує, що найвищого рівня глобалізації Україна досягла в 2017 р. отримавши оцінку 74,78, а станом на 2019 р. цей показник становив 73,93. У той же час середнім індексом у світі є 63,87 [13]. Все це свідчить, що показник рівня глобалізаційних процесів в Україні вищий від середнього, однак встановлюється на помірному рівні, що не відповідає загальному потенціалу нашої держави. Станом на 2019-2021 рр. Україна не була вагомим суб'єктом глобалізаційних процесів. Більше того, основною сферою інтеграції в державі було політичне життя [6, с. 232].

З одного боку в політичному житті наша держава сьогодні чи не найбільше за весь час існування залучена до міжнародного партнерства, Крім того, він викликала великий потік українських біженців, що масово прибували протягом 2022 р. переважно до європейських країн. З іншого боку, повномасштабна війна на українських землях негативно вплинула на економічну інтеграцію нашої держави. Частина міжнародних компаній, що діяли в Україні були змушені припинити роботу або суттєво обмежити її.

Суттєвим є й те, що війна в Україні підриває віру світового співтовариства в те, що глобалізація позитивно впливає на розвиток людства. У 2022 р., у першу чергу, європейська спільнота відчула, що взаємний розвиток економіки, вільна торгівля без кордонів, трансконтинентальні корпорації та численні міжнародні договори, що пов'язують практично всі країни світу не є беззаперечною гарантією миру та стабільності. На противагу цього, українське суспільство та політики навпаки розраховують на різного роду інтеграційних процесах, що дозволили б не тільки перемогти, а й вийти з глибокої післявоєнної кризи [11].

Глобалізація в політичній сфері для України несе також вагомий ризики. Серед них найважливішим є потрапляння нашої держави в сферу інтересів інших, часто більш сильних політичних суб'єктів. У результаті цього виникає ризик стати розмінною монетою в чийось геополітичних планах [6, с. 233]. Це, зокрема, притаманне й агресії РФ проти України, адже російський диктатор В. Путін обгрунтовує свої дії протистоянням Заходу, зокрема США.

Залучення України до глобальної економіки є з одного боку позитивним процесом, адже таким чином відбувається притік іноземних капіталів, створення нових підприємств та організацій, залучення місцевої робочої сили тощо. Показовим в даному разі, знову виступає 2022 р. і агресія РФ в Україні, що поставила світове співтовариство на межу продовольчої кризи, зокрема тому, що, для прикладу, 55 % всієї соняшникової олії в світі вивозиться з території нашої держави [2].

Висновки. Глобалізація має важливу роль для розвитку України, особливо в роки агресії РФ проти нашої держави. У різних сферах життя інтеграційні процеси дозволяють вистояти національній політиці, економіці, соціальній сфері. Саме глобалізація забезпечила масштабну підтримку України як міжнародними політиками, так і допомогла укласти домовленості про експорт продовольства тощо. Ці ризики треба, завжди враховувати про формуванні стратегії розвитку України. Разом з тим, події 2022 р. в Україні показали всьому світові, що

глобалізація не є панацеєю і запорукою стабільності й миру, а тому спостерігається згорання окремих інтеграційних процесів в певних державах Європи, посилення внутрішніх інвестицій тощо.

Список використаних джерел

1. Амін С. Економічна глобалізація та політичний універсалізм: чи суперечать вони одне одному. URL: <https://commons.com.ua/uk/ekonomichna-globalizatsiya-ta-politichn/>
2. Війна в Україні має глобальні наслідки Генсек ООН. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3424084-vijna-v-ukraini-mae-globalni-naslidki-gensek-oon.html>
3. Войтович Р. Механізми подолання глобалізаційних викликів суспільного розвитку України // Вісник Національної академії державного управління при Президентіві України. 2011. Вип. 2. С. 90-98.
4. Інформаційне забезпечення управлінської діяльності в умовах інформатизації: організаційно-правові питання теорії й практики / За ред. Р. А. Каложного, В. О. Шамрая – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2002. – 296 с.
5. Кіпень В. П., Авксентьев М. В. Міграційний потенціал України. – Донецьк: Східний видавничий дім, 2011. – 112 с.
6. Подберезный К. Украина поднялась на 3 строчки в глобальном рейтинге глобализации и заняла 44-е место. – Режим доступу: <http://www.capital.ua/ru/publication/18509-indeks-urovnya-globalizatsii-stranmira-kof-index-of-globalization>
7. Самойлов О.Ф. Місце України у світових глобальних процесах // Проблеми міжнародних відносин: Зб. наук. пр. К.: КиМУ, 2011. Вип. 3. С. 112-122.
8. Ткачук Ю.В. Глобалізація в сфері політики: інститути та механізми державного впливу / Автореферат дис. на здобуття наук. ступ. канд. політич. наук. Одес. нац. юрид. академ, Одеса, 2004. 18 с.
9. Фрідмен Т. Лексус і оливкове дерево. Зрозуміти глобалізацію. Львів : Лілея-НВ, 2002. 384 с.
10. Чурікова Н. Як війна, яку розв'язала Росія, перекреслює глобалізацію – оглядачі. URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/rosijska-vijna-perekreslyla-globalizatsiju/6687985.html>
11. Шаров І. Ф. Від мрії – до дії! К.: Арт Економі, 2016. 188 с.
12. KOF Globalisation Index. URL: <https://kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html>

ОСНОВНІ ЦІННОСТІ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Постановка проблеми. У 21 ст. велика увага почала приділятися суспільним цінностям. На даний час у світі відбувається еволюція цінностей, яка перебуває під впливом історичного розвитку, темпів соціально-економічних змін, кліматичних катаклізмів та політичної турбулентності. Для України питання цінностей є дуже важливим, оскільки радянські цінності вже втратили свою актуальність, а європейські цінності стали орієнтиром майбутнього розвитку.

Мета. Розглянути ціннісний фундамент українського суспільства, його минуле та перспективи.

Для досягнення цієї мети передбачається вирішення низки завдань:

- розглянути сутність індивідуальних та суспільних цінностей;
- порівняти пріоритетність цінностей в минулому та сьогодні;
- сформулювати візію цінностей українського суспільства на майбутнє.

Виклад матеріалу. Цінності є значущими орієнтирами суспільної життєдіяльності будь-якої країни. Вони дають змогу осмислити спрямованість і динаміку історичних, соціальних, культурних та політичних процесів і мають не лише особисте, а й суспільне значення. У найбільш широкому значенні цінності орієнтирами діяльності особистості та суспільства, що визначають напрямки саморозвитку та втілюють в собі ідеї людської екзистенції, бажання сенсу та досконалості буття [2].

Цінності – це ідеальний феномен, особливістю якого, на відміну від матеріальних об'єктів, є приналежність до суб'єктивного сприйняття та свідомості [5].

Ми наділяємо цінністю ті об'єкти, які викликають у нас досить сильні суб'єктивні переживання у зв'язку з їх володінням або втратою. Для оточуючих цінність пріоритетів особистості багато в чому залишається «річчю в собі», оскільки життєвий досвід кожного унікальний і не може бути повністю відкритий іншому.

Однак, при зіставленні індивідуальних переживань окремих суб'єктів можливі аналогії, які дозволяють говорити про існування деяких загальних цінностей, притаманних великим групам суб'єктів, тому цінності мають виняткове значення як для аналізу індивідуального буття особистості, так і для вивчення соціальних процесів та змін в країні. Поняття цінностей далеко не однозначне, оскільки постійно триває процес їхньої еволюції.

При розгляді цінностей, які властиві українському суспільству, зосередимося на походженні назви країни. Зазначимо, що у слові «Україна» закладено глибокий сенс: у перекладі з стародавнього санскриту звук «укр» означає Світло, частина «Ра» перекладається як Сонце, а «ін (инь)» - це тонка духовна енергія. Сонце в усі віки розумілося як Бог, що дає нам життя, а Світло є знання. Отже, Україна - країна сонячного світла та духовних енергій, країна божественного пізнання та духовного розвитку [4]. Такий підхід до розуміння назви країни стає зрозумілішим при розгляді історичних цінностей українського суспільства.

Сучасні цінності українського суспільства формуються на перетині прагнень індивідуумів, інтерпретації держави, генерування ідей національною елітою. У радянський період культивувалися цінності колективізму, інтернаціоналізму, взаємовиручки та рівності. Після розпаду СРСР, на початку 90-х років 19 століття розпочалися зміни соціально-економічного укладу, на фоні чого відбулася тотальна трансформація цінностей.

Для українського суспільства на даний час домінують цінності є доброта - це результат опитування соціологічної групи «Рейтинг», яка провела дослідження основних життєвих цінностей за методикою Шварца [1].

У дослідженні зазначається, що в умовах війни цінності українців зазнали лише незначних змін. Зокрема спостерігається більша схильність до самовизначення та відкритості до змін, натомість традиційно домінують цінності доброти та універсальності.

На високому рівні залишився конформізм, також значними є цінності безпеки та традиційності. Найменше ж українці цінують багатство як цінність. За останній рік спостерігається зростання підтримки цінностей гедонізму, стимуляції та особливо самостійності.

За віковими категоріями найбільш цінними для молоді є самостійність, гедонізм та багатство. У середній та старшій віковій групі більше цінують консервативні цінності – традиційність та конформізм. Однак такі цінності, які самостійність, універсальність, доброта, безпека та досягнення притаманні усім віковим категоріям українців.

За гендерним поділом для чоловіків важливіші цінності стимуляції, досягнення та багатства, то жінки більш схильні до безпеки, традиційності, конформізму, універсальності і доброти [1].

Сучасний курс України на євроінтеграцію передбачає модернізацію української держави за певною моделлю, прийнятою в більшості країн Європи, на основі загальноприйнятих ЄС цінностей з метою створення суспільства, подібного до тих, які існують у європейських країнах [3].

Зокрема, європейські цінності передбачають:

- повагу до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права, правами людини;
- повагу до стандартів праці, основних соціальних прав, підтримка врівноваженого розвитку;

- співробітництво у ключових сферах спільної зовнішньої політики ЄС (боротьба з тероризмом, підтримка міжнародного права, мирне врегулювання конфліктів та ін.).

Таким чином, цінності України проходять еволюційний шлях свого розвитку, демонструючи з однієї сторони, унікальність, а з іншої – наближеність до цінностей європейських країн.

Висновки. Процеси, що мали місце в українському суспільстві, спричинили розшарування суспільства на тих, хто швидко відмовляється від старого і починає жити і думати по-новому, і тих, хто повільно включається у цей процес. Це стало причиною повільної еволюції цінностей в Україні, які вплинули на суспільні відносини, моделі поведінки, культурні норми та зразки. Таким чином, перехід від радянських до європейських цінностей поступово змінює модель майбутнього стану української держави.

Список використаних джерел

1. Для українців найбільшою цінністю є доброта [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.poglyad.info/2022/08/25/dlya-ukrayintsiv-najbilshoyu-tsinnistyu-ye-dobrota/>
2. Рай М. Компас цінностей. Уроки 101 країни про цілі, лідерство і життя/Мандіп Рай.-Київ, 2021. С. 93-95
3. Рудакевич О. М. Руйнація та шляхи відродження політичної культури українського народу // Політологічний вісник. Науково-аналітичний збірник. Вип. II. К. 1994. С. 116.
4. Чи ви знали це? У слово Україна закладено глибокий сенс [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://patrioty.org.ua/>
5. Яковенко А. Вплив суспільних чинників на студентську молодь // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2000. № 1 С. 84.

ЦІННОСТІ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ

Постановка проблеми. У наш час світ предметів, в якому живе людина, створений нею є досить вагомим в її житті. Основоположне місце в житті людини займає проблема цінностей та ціннісних орієнтацій. Доволі довгий час все більше людей починає цікавити питання сутності цінності та її орієнтирів, що варто вкладати в саме поняття цінність. Варто зазначити, що досить поширене питання сьогодення та відповіді на нього ми можемо знайти у філософських творах різних епох та народів.

Мета. Проаналізувати та дослідити цінності, як основоположні характеристики людського буття.

Виклад матеріалу. До вивчення проблеми цінностей, уперше в історії філософії звернувся Арістотель. На його думку, засадничим поняттям, яке зумовлює існування людських уявлень про бажане і належне, є поняття благо. Благом «називають або те, що є кращим для кожного суцього. . . , або те, що робить благами інші причетні до нього речі, тобто ідею блага» («Велика етика», Арістотель).

В свою чергу Платон розглядаючи дане питання, визначив існування двох світів буття: 1) фізичну (природну) реальність, чуттєве буття; 2) ідеальну (надприродну) реальність, буття ідей (ейдосів), доступну лише розуму. Ці два світи, за Платоном, пов'язує єдине начало - благо. Ідея блага й уявлення про його досягнення в реальному житті людини стали основою європейської традиції осмислення проблеми цінностей.

В процесі практичної життєдіяльності людей, ціннісне відношення, виникає детерміноване їх потребами. Цінності для людини, виступають своєрідним імперативом, зумовлюючи життєвий шлях, лінію поведінки, вчинки людини та її прояви. Цінності соціально вагомими. Враховуючи тип особистості, можуть бути Знання, Слава, Майстерність, Багатство, Господарство.

В соціології до вищих загальнолюдських цінностей відносять Суспільство, Людину, Природу, Особистість. Інструментальними цінностями, що мають соціальну природу, розглядають Право, Рівність, Свободу, Милосердя і тд. Варто зазначити, що до вищих моральних цінностей загальнолюдської моралі відносять добро, гуманізм, справедливість, солідарність, патріотизм, свободу тощо.

Поняття «цінність» у філософській обіг ввели в 60-х роках XIX ст. німецькі неокантіанці Р. Г. Лотце, Г. Коген. З того часу це поняття, потреба в якому, очевидно, назріла, завоювало міцні позиції у філософії, культурології і сформувалась спеціальна галузь філософського знання – аксіологія, до завдань якої належить вивчення природи цінностей, їхнього місця в реальності, структури ціннісного світу[3]. У наш час дослідження з проблем аксіології (теорії цінностей) можуть стверджувати, що будь-яка соціокультурна система поєднує цінності двох порядків: цінності-цілі та цінності-засоби. Відомо, що наші цілі є духовним утворенням, ідеальним образом, суб'єктивною формою майбутнього результату діяльності[2].

Кваліфікуючи цінності, враховують, кому належить відповідні ціннісні уявлення. Тому варто виділити ціннісні уявлення: 1) людства в цілому; б) конкретних суспільних систем, соціальних груп; 3) особистості. Кожен з них відрізняється один від одного певними особливостями, потребами та інтересами, виконуючи особливу роль у системі соціальної діяльності, виробляючи власні критерії оцінки навколишнього світу. Варто зазначити, що кожному суб'єкту притаманне наповнення певним ціннісним змістом предмети та явища, стан та процеси, визначаючи специфічні ціннісні орієнтири своєї активності.

Ланка, яка пов'язує суспільство з індивідом, включаючи його систему суспільних відносин становить систему цінностей. Наука стверджує, що цінності лежать в основі вибору цілей, засобів та умов діяльності, відповідаючи на поширені запитання, задля чого відбувається той чи інший процес. До прикладу, можна охарактеризувати ціннісне ставлення до власного здоров'я як позитивне відношення до ведення здорового способу життя, що забезпечує єдність фізичних, психічних, духовних і соціальних потреб кожної особистості[1].

Необхідно зазначити, що питання збереження і зміцнення здоров'я та ведення здорового способу життя досить детально вивчалось науковцями. Майже не дослідженим є питання формування ціннісного ставлення до власного здоров'я у старших підлітків. Причиною цього є те, що саме серед них найбільше поширюється тютюнопаління, наркоманія, алкоголізм і токсикоманія.

Особистісні цінності за своєю природою носять двосторонній характер, розглядаючись як соціальні та і індивідуальні. Соціальними виступають існуючі в суспільстві ціннісні стереотипи, сформовані через систему культури та освіти, задаючи особистості об'єктивні виміри існування. Формування цінностей відбувається з інтересів і задач суспільства. Корегуючись і спрямовуючись ним, виступаючи проекцією його духовного життя. Індивідуальність в свою чергу проявляється в залежності ціннісного сприймання особистості, формуючи на її основі власні системи потреб та інтересів.

Висновок. Таким чином, цінність є фундаментальною основою людського буття, котра є певним об'єктивним критерієм усіх об'єктів та суб'єктів. Цінність – це людський вимір речей, це ставлення до них людини з позиції своїх потреб та інтересів. Чим більше витратила людина своїх фізичних та духовних сил на освоєння того чи іншого предмету, тим більш небайдужим, небезстороннім є її ставлення до нього.

Список використаних джерел

1. Альчук М.П., Бойченко М.І., Вишинський С.Д. та ін., Наука і цінності людського буття, Львівський національний університет імені Івана Франка, 2013. 300 с.
2. Олас К., Духовні цінності як чинники розвитку перехідного українського суспільства. Науковий вісник Ужгородського університету, Серія : Політологія, Соціологія, Філософія. Випуск 14, 2010 р. 208 с.
3. Корнієнко Н., Цінності як визначальні характеристики людського буття. Соціокультурні та політичні пріоритети української нації в умовах глобалізації : щоріч. наук. пр. відп. за вип. Т. В. Гончарук. Тернопіль : ТНЕУ. 2017. С. 416-418.

РОЛЬ ІНФОРМАТИКИ В НАУЦІ ТА ДЛЯ ЛЮДИНИ.

Постановка проблеми. *Актуальність теми* визначається необхідністю здійснити філософський аналіз ролі інформаційних технологій з точки зору їх впливу на соціум. Протягом останніх 50—60 років відбувається активний дискурс щодо характеристик сучасного суспільного устрою та його переорієнтацією від матеріальних носіїв до інформаційних пріоритетів та доміанти знань у побудові соціальної інфраструктури. Розгляд проблеми інформаційного суспільства започатковано працями Д.Белла, О.Тоффлера, Й.Масуди, Д.Лайона. Про динаміку цивілізації, роль інформації в житті суспільства розглядали у своїх працях М.Вебер, Х.Ортега-і-Гассет, А.Тойнбі, О.Шпенглер, М.Хайдеггер, К.Ясперс. Питання інформаційних відносин в умовах постіндустріального суспільства як об'єкта наукового аналізу висвітлені в роботах таких зарубіжних авторів, як Ф.Фукуяма, Ю.Габермас, Д.Тапскотт та ін. Соціально-філософському аналізу інформаційних технологій як доміанті сучасного суспільного розвитку присвячені роботи М.Кастельса. Розуміння впливу інформаційних технологій на соціум на основі синергетичних уявлень виклали в працях І.Пригожин, Г.Хакен, Д.Чернавський, С.Курдюмов. Вплив інформаційних процесів на суспільний розвиток та взаємодію «індивід – суспільство» досліджують Р. Абдеєв, С. Джура, В. Лях та інші. Однак не всі питання, пов'язані з виокремленням і розглядом філософських проблем інформаційного суспільства, достатньо досліджені.

Мета. Розгляд ролі інформаційних технологій в суспільстві та науці.

Для досягнення поставленої мети передбачено вирішити наступні завдання:

- розглянути сучасні підходи до тлумачення понять «технологія», «інформація», «інформаційне суспільство»;
- уточнити поняття інформаційної технології як важливого інструмента сучасного етапу розвитку цивілізації;
- розглянути основні тенденції інформатизації сучасного суспільства та мережеве суспільство.

Виклад основного матеріалу. Теоретичною основою дослідження є надбання сучасної філософії у царині рефлексії феномену сучасного інформаційного суспільства, відображені в роботах вітчизняних і зарубіжних філософів, соціологів, політологів. У широкому значенні слово інформатика - це спосіб освоєння людиною матеріального світу з допомогою соціально організованої діяльності, що включає три компоненти: інформаційну (наукові принципи та обґрунтування), матеріальну (знаряддя праці) і соціальну (фахівці, які володіють професійними навичками). Ця тріада становить сутність сучасного розуміння поняття технології.

Історично термін «інформатика» виник у сфері матеріального виробництва. Інформаційну технологію у цьому контексті можна вважати технологією використання програмно-апаратних засобів обчислювальної техніки у даній предметній області.

Поняття інформаційної технології з'явилося з появою інформаційного суспільства, основою соціальної динаміки у якому є не традиційні матеріальні, а інформаційні ресурси: знання, наука, організаційні чинники, інтелектуальний рівень, ініціатива, творчість тощо.

Інформаційна технологія - цілеспрямована організована сукупність інформаційних процесів з використанням засобів обчислювальної техніки, що забезпечують високу швидкість обробки даних, швидкий пошук інформації, розосередження даних, доступ до джерел інформації незалежно від місця їх розташування.

Дослідження соціальних процесів, зумовлених поширенням інформаційних технологій, передбачає уточнення тлумачення «інформація» та «інформаційне суспільство».

Інформацію як термін не можна розглядати лише як технічне поняття. Інформація (поряд з енергією і матерією) входить до переліку фундаментальних світових характеристик та специфічно пов'язана з порядком і визначеністю.

Зокрема, інформація трактується як заперечення ентропії (Л.Бріллюен); комунікація і зв'язок, у процесі яких усувається невизначеність (К.Шеннон); передача розмаїтості (Дж.Ешбі); міра складності структур (Х.Моль); ймовірність вибору (І.Яглом).

З позиції теорії інформації (семіотики) інформація - це «міра усунення невизначеності знання в одержувача повідомлення про стан об'єкта або про якусь подію».

В рамках динамічної теорії інформатики (одного з розділів синергетики) Д.Чернавський пропонує таке визначення: «інформатика є запам'ятований вибір одного варіанта з декількох можливих і рівноправних».

Особливість інформації полягає в тому, що, незважаючи на безупинно зростаюче її використання, вона постійно нагромаджується в обсягах, що збільшуються. Саме це стимулює розвиток і вдосконалювання технології експлуатації інформаційних ресурсів - технологій нагромадження й поширення інформації, які одержали назву «інформаційно-комунікаційні технології». З розвитком засобів інформації й комунікації, що оперують інформацією, трансформують, дозують її, створюється можливість певного інформаційного управління суспільством, у якому влада заснована й здійснюється шляхом панування над управлінням

інформаційними потоками. Питання влади все частіше висувається як питання інформації: хто управляє її організацією, розподілом її потоків та її дозуванням, той реально управляє й самим суспільством.

Діяльність людей і організацій зараз усе більшою мірою залежить від їхньої інформованості і здатності ефективно використовувати наявну інформацію. Перш ніж розпочати якісь дії для прийняття рішень, необхідно провести велику роботу зі збирання і переробки інформації, її осмислення й аналізу, пошуку раціональних рішень у будь-якій сфері діяльності, що неможливо без залучення спеціальних технічних засобів.

Знання, і в першу чергу знання високотехнологічне, здатне породжувати нове знання і бути упровадженим у будь-яку сферу людської діяльності, стає основним ресурсом людства.

Отже, характерними особливостями інформаційного суспільства є пріоритетне значення інформації як головного ресурсу, зайнятість більшості працюючих створенням, збереженням, переробкою та реалізацією інформації, збільшення ваги інформаційних процесів у всіх сферах суспільного життя.

З появою інформаційного суспільства виникло багато проблем, пов'язаних з його організацією, а саме – розробленням ефективної політики, стратегії й тактики розвитку. Джерелами конкурентної переваги стають не природні, трудові чи фінансові ресурси, а плоди творчої діяльності, тобто інновації, нові знання та технології. Під впливом інновацій відбувається структурний перерозподіл зайнятості населення у бік інформаційної сфери. Інформація набуває статусу четвертого після землі, капіталу та праці фактора економічного відтворення і стає основою всіх виробничих відносин.

- Інформація є сировиною. На відміну від попередніх технологічних революцій тепер ми маємо справу з *технологіями для впливу на інформацію*, а не з просто інформацією, призначеною для впливу на технологію.
- *Всеохоплюваність ефектів* нових технологій, оскільки інформація є інтегральною частиною людської діяльності. Інформація міститься в будь-якій діяльності людини, пронизує всі процеси нашого індивідуального і колективного існування.
- *Мережева логіка* будь-якої системи, яка використовує ці нові інформаційні технології. Морфологія мережі найкращим чином пристосована до зростаючої складності взаємодій та непередбачуваних форм і способів розвитку, коли вдається поєднати структуроване і неструктуроване.
- Інформаційно-технологічна парадигма ґрунтується на *гнучкості*. Організації та інститути можна змінювати шляхом перегрупування їх компонентів. Ця особливість може бути як корисною, так і нести в собі репресивну тенденцію.
- *Конвергенція* конкретних технологій у єдину високоінтегровану систему. Так, мікроелектроніка, телекомунікації, оптична електроніка і комп'ютери інтегровані тепер в інформаційних системах.

М.Кастельєс зазначає, що спроможність чи неспроможність суспільства керувати технологією, особливо стратегічними технологіями, значною мірою формує долю суспільства, хоча «технологія per se не детермінує історичну еволюцію та соціальні зміни, технологія (чи її відсутність) втілює здатність суспільства трансформувати себе і визначає напрямки, на яких суспільство (завжди через конфліктний процес) вирішує застосувати свій технологічний потенціал». Досліджуючи взаємозв'язки між технологією і суспільством автор праці «Інформаційна епоха» зауважує, що необхідно пам'ятати про роль держави як вирішальний фактор, що гальмує чи прискорює технологічну інновацію.

Д.Тапскотт, вивчаючи можливості реалізації нового типу суспільства (у його розумінні – електронно-цифрового), виділяє дванадцять ознак, об'єднаних спільною ефективною концепцією інформатизації: орієнтація на знання; цифрова форма представлення об'єкта; віртуальна природа; молекулярна структура; інтеграція, міжмережева взаємодія; вивільнення від посередників; конвергенція; інноваційна природа; трансформація відносин виробник-споживач; динамізм; глобальні масштаби; наявність суперечностей. Сенс нового суспільства, на думку Д. Тапскотта, полягає «у боротьбі за майбутнє, здатності створювати нові товари і послуги, можливості перетворювати підприємства у нові структури, які вчора ніхто й не уявляв, а завтра вже й думати забуде».

Інтернет виконує роль технологічного базису для організаційного різновиду інформаційної ери – *мережі*. Мережа є сукупністю зв'язаних між собою вузлів. Взагалі, мережі - це достатньо старі форми матеріалізації людської діяльності, проте в наші дні вони знайшли нове життя в результаті перетворення їх в інформаційні мережі, об'єднані Інтернетом. Як організуючий засіб, вони володіють незаперечними перевагами завдяки властивим їм якостям, необхідним для виживання і досягнення успіху в умовах швидкого змінного оточення.

На відміну від інших суспільних перетворень, «ядро трансформації, яку ми переживаємо зараз, пов'язано з технологіями обробки інформації та комунікацією». Історичний тренд демонструє: найважливіші функції та процеси в інформаційну епоху зорганізовано довкола мереж. Мережі творять нову соціальну морфологію, а дифузія мережевої логіки суттєво змінює процеси виробництва та сприйняття влади і культури.

Існування мережі - це факт, з яким не можна не рахуватися. Мережа змінює практично все в нашому житті. Від інформаційних технологій не слід очікувати утвердження демократичних цінностей. У світі інформаційних технологій починає панувати клас НЕТОкратів – нова правляча еліта, яка контролює ексклюзивний доступ до інформації. Нетократична влада не є владою прийняття рішень як таких. «Нетократична влада - це контроль над розумінням того, які будуть наслідки альтернативних рішень». Ті, хто не може скористатися перевагами нових інтерактивних технологій, утворюють нижчий клас цифрової ери - консьюмерат – спільноту споживачів (від англ. «to consume» - споживати). Тож відсутність ієрархій в інформаційному суспільстві є просто ілюзією. Ієрархії трансформуються: якщо раніше вони були зорганізовані на основі особистостей чи організацій, то нині – на основі

членства в мережах. Так формується »безжалісна структура мережевої влади». Інтерактивність, своєю чергою, розуміємо як здатність користувача маніпулювати, керувати та безпосередньо впливати на сприйняття медіа.

Панування інтерактивності в якості головного атрибуту інформаційного обміну призведе до повної зміни самих основ усталеного порядку, до зміни механізмів розподілу влади в суспільстві та переходу її від одного правлячого класу до нового. Зрозумілою є виняткова роль власників інформаційних мереж (нетократів). Бард і Зодерквіст констатують, що «перевиробництво інформації» (очевидне для тих, хто мандрує глобальною павутиною) зумовило перенесення функції регулятора попиту та пропозиції від грошей - феномена по-своєму демократичного зважаючи на його відчуженість від суб'єктивних якостей і характеристик - до особистісних особливостей нетократів, здатних виокремлювати дієву інформацію.

Проблема гармонійного поєднання індивідууму й інформаційно-технічного середовища потребує подальшого дослідження.

Висновки. Дослідження різних підходів до розуміння сутності інформаційного суспільства дозволяє зробити висновок про те, що інформаційне суспільство – це принципово новий рівень в історії цивілізації, його основою виступають теоретичні знання, інформація та інформаційні технології. Саме вони є провідними цінностями майбутнього розвитку суспільства, вказують орієнтири трансформації соціальних зв'язків та взаємодії між людьми. Спроможність чи неспроможність суспільства керувати технологією, особливо стратегічними технологіями, значною мірою формує долю суспільства.

Розвиток інформаційних технологій сьогодні стає домінуючим фактором, який впливає на прискорення соціальних трансформацій сучасного суспільства. Нові технології створюють нові можливості, нові горизонти для розвитку особистості, розширюють діапазон вибору окремої людини.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про національну програму інформатизації» від 04.02.1998р. №74/98-ВР.
2. Левченко Л.Л., Яроцький Л.В. Філософські основи інформації. Житомир: Полісся, 2007. 176 с.
3. Сіленко А. Інформаційні технології - новий імпульс для пошуку парадигми майбутнього суспільства // Політичний менеджмент. 2007. №3. С.96-111.
4. Тапскотт Д. Електронно-цифрове общество : Плюсы и минусы эпохи сетевого интеллекта / Д. Тапскотт ; [под ред. С. Писарева ; пер. с англ. И. Дубинського]. К. : INT Пресс; М. : Рефл-бук, 1999. 403 с.

ФІЛОСОФСЬКИЙ ПІДХІД ДО РОЗУМІННЯ ЛЮДИНИ

Постановка проблеми. Однією із головних загадок для філософського мислення є підхід до розуміння людини. Проблема відповіді на питання «що є людина» цікава не лише для філософів різних часів, але й, власне, для будь-якої пересічної людини, оскільки мова йде про нас самих. Відтак, пізнавати людину не тільки цікаво, але й складно. Бо вона належна двом світам – природному та соціальному. Тобто, з одного боку, людина не може існувати без природи та поза нею, а з іншого – особливості людини постають в соціумі.

Теоретичну основу дослідження щодо розуміння людини склали праці великих філософів, мислителів, видатних дослідників – Сократа, І.Канта, Г.Сковороди, Ж.-П.Сартра, З.Фрейда, М.Шелера, В.І.Вернадського, Т. де Шардена, М.Фуко, А.Печчеї.

Мета. Дослідити особливості філософського підходу до вивчення людини.

Для досягнення мети я поставив наступні завдання:

- розкрити поняття «природа людини» та «сутність людини»;
- проаналізувати різні думки філософських вчень щодо розуміння людини.

Виклад матеріалу. Розкрити суть людини, її світ, зміст і життя було споконвічним прагненням всіх філософів. У свій час Сократ заклав основні підвалини філософії людини. Але є загальне розуміння і визнання того, що людина – це продукт біологічної еволюції.

Евріпід, відомий поет Стародавньої Греції, казав, що в світі багато дивних див, та найдивніше з них – людина. Відтак, унікальне творіння природи, суспільства і самої себе – ось що таке людина – найдивніше з дивних див – з її неповторністю, з багатоманітними біологічними рисами. А за твердженням Канта, усі філософські питання зводяться до одного: «Що є людина?».

Як бачимо, для філософів це питання є надзвичайно цікавим. Тому упродовж багатьох тисячоліть вони шукають відповіді на нього, розвиваючи різні гіпотези, концепції, науку та вчення про походження, сутність і природу людини, її духовні та тілесні якості, врешті-решт, призначення на землі.

Вже понад 2,5 тис. років науковці мають на меті пізнати людину. З огляду на це у філософському пізнанні виокремлюють поняття «**природа людини**» та «**сутність людини**». Якщо природу людини ми розглядаємо як багатоманітність притаманних людині рис природного та соціального характеру, які визначають цілісність людини та її особливості в біологічному та соціальному світі, то поняття «сутність людини» відтворює те головне та глибинне, що визначає всі особливості людини, зокрема і її природу.

У різні часи формувалися різні філософські підходи до розуміння сутності людини. Зокрема, **філософія давнього сходу** розглядала людину через проблеми вічності духу, душі, людського самопізнання. До прикладу, філософія буддизму акцентує увагу на важливості духовного досвіду людини для досягнення стану абсолютного вивільнення – нирвани, а такий напрямок як даосизм розглядає людське буття в гармонії з космосом.

Якщо ж розглянути **західно-європейську філософію**, то вона почалася з давньогрецьких традицій. Зокрема, проблема людини є предметом вивчення у **софістів**. Принцип їхнього бачення сформульований Протагором: «Людина є міра всіх речей існуючих, що вони існують, і неіснуючих, що вони не існують». А мораль софістів наступна: добро є те, що дає людині задоволення, зло – те, що спричиняє страждання.

Серед головних античних постатей з вивчення людини є **Сократ**. Зокрема, все людське він пов'язує з моральними вчинками. Сократ був переконаний, що завдяки розуму людина здатна мати загальне, достовірне знання. Але його не можна отримати в готовому вигляді, бо потрібно здобути власними зусиллями.

Інший представник філософського вчення про пізнання людини **Платон** наголошував про єдність смертного тіла та безсмертної душі. Завдяки цьому здійснюється пізнання – пригадування того, що колись знала наша душа. Людина, яка правильно використовує такі спогади, стає дійсно досконалою. За переконаннями філософа людина поділена на дві протилежних частини: вища – це душа і нижча – це тіло. З огляду на це він розподіляв людей таким чином: у кого панує розумна душа – мудреці, філософи, правителі; у кого панує афективна душа – воїни; у кого панує чуттєва душа – селяни, ремісники.

Слід згадати і **Арістотеля**, який наголошував на важливості людського розуму, підкреслюючи зв'язок людини з природою. Проте, його концепція людини будувалася на визнанні нерівності людей від природи і, відповідно, законності та необхідності рабовласництва. Він був переконаний, що жодне суспільство неможливе без рабовласників та рабів. Відповідно, за його філософією, раб є лише та людина, яка є рабом за своєю природою. Відповідно і вільна людина зовсім не та, що народжена вільною, а лише та, яка є вільнонародженою за своєю природою.

Питання про сутність та природу людини в контексті християнської теології було представлено **середньовічною західно-європейською філософією**. У цій системі поясень людина поставала як творіння Бога. Відтак, природа людини характеризувалася як двоїста – грішне тіло та божественна душа, вивільнення та заспокоєння якої могло бути лише в потойбічному, а не земному світі.

А ось **філософія доби Відродження** представляла людину як індивідуальність, як активну, в її діях та пізнанні світу, в її красі та талановитості. Тут людина вже розуміється не як гріхозна, а як вища цінність, в єдності її тілесності та духовності.

Із розквітом наук, зокрема механіки та математики, народжується європейська філософія **Нового часу**, яка ґрунтується на раціональному розумінні сутності людини. Відтак, людина уявлялася як своєрідна досконала машина, механізм.

Слід згадати і філософію доби **Просвітництва**, яка створила образ «автономної людини», здатної раціонально та глибоко оцінювати ідеї, моральні вчинки та їхні наслідки.

За філософією **І.Канта** людина походить водночас із двох світів – світу природи, з його причинністю, необхідністю та світу соціуму, з такими виявами, як свобода та мораль. Своє вчення про людину він спробував систематизувати. Зокрема, антропологію він розділив на фізіологічну та прагматичну. Тобто, фізіологічна антропологія вивчає, що з людини робить природа, прагматична – те, що вона має зробити з себе сама.

Заслужують увагу філософські думки нашого **Г.С.Сковороди**, який переконував, що все, що відбувається в світі, «макрокосмі», в людині як в мікрокосмі, знаходить своє завершення. І якщо людина прагне пізнати Бога, то повинна зрозуміти, що вона – його породження, а отже, осягнення Бога є водночас і пізнання людиною себе. Тобто, чим глибше людське знання світу та себе, тим розумнішими та скромнішими стають потреби людини. «...Вміймалитивдовольнятися...» - закликав Г.Сковорода.

В ХХ ст. філософські напрями щодо розуміння людини стали предметом вивчення **філософської антропології**, засновником якої став німецький філософ Макс Шелер. Тут акцент був на метафізичному походженні людини, її фізичному, духовному та психічному початках, на тих силах та потенціях, які нею рухають та які вона приводить в рух.

У другій половині ХХ ст. – початку ХХІ ст. **постмодернізм** окреслює образ людини у світі, який стрімко змінюється. Людина в постмодернізмі «дегероїзована», вона не представлена як «центр Всесвіту», а як істота, що заплуталася. Вона біо-психо-соціальна за своєю природою та інтерсуб'єктивна за способом свого існування.

Висновки. Отже, філософський підхід до розуміння людини представлений багатьма точками зору, концепціями, напрямками, які намагалися дати відповідь на питання про природу та сутність людини. Але, як зазначають і самі філософи, вичерпних та остаточних відповідей дати неможливо, оскільки людина, як і світ, динамічно рухається і змінюється. Відповідно, змінюється і філософський підхід до розуміння людини. Звичайно, сучасне знання про людину представляє її як представника людського роду, особистість, індивідуальність і як складну цілісність, в якій поєднані космічні, біологічні, психічні, соціальні, культурні та цивілізаційні виміри.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В. П., Михальченко М. І. Сучасна соціальна. Філософія. К. 1996.
2. Бондаревич І. М. Філософія : навч. посіб. / І. М. Бондаревич. Київ : Алерта, 2013.
3. Булатов М. О. Філософська антропологія в контексті сучасної
4. епохи / М. О. Булатов, В. П. Загороднюк, К. С. Малеев та ін. Київ : СтилоС, 2011.
5. Губар О. М. Філософія: інтерактивний курс лекцій : навч. посіб. / Київ : Центр учб. літ., 2012.
6. Філософія : підруч. [для студентів вищ. навч. закл.] / за ред. Л. В. Губерського. Харків : Фоліо, 2013.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕТНІЧНИХ СПІЛЬНОСТЕЙ

Постановка проблеми. Проблема етнічності, національної та етнічної ідентифікації, розгляд питань виникнення і сутності етносу, роль етнічності в різних процесах.

Мета. Проаналізувати та вивчити особливості розвитку етнічних спільностей, їх відносини з іншими національностями.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання:**

- 1) з'ясувати призначення етносів в суспільстві;
- 2) визначити особливості етнічних спільнот і їхню роль в соціумі;

Виклад матеріалу. В процесі розвитку цивілізацій у людей було прагнення формувати спільності. Спільність являє собою групи людей, яких об'єднують спільні соціальні зв'язки.

Етнічні спільноти відіграють важливу роль оскільки вони є фундаментальною складовою суспільства. Кожна етнічна група має певну територію, побут, звичаї, культуру і утворюються історично. Найбільш стійкими угрупованнями людей є соціально-етнічні спільноти утворені на певній території і мають явні відмінності від інших спільнот. При утворенні етнічної групи має бути наявна одна з таких умов: спільне походження членів групи, наявність однієї мови, спільна культура тощо.

Залежно від рівня розвитку етнічні спільності могли бути як у формі сучасної нації, так і у вигляді стада людей. Тому можна виділити такі етапи розвитку етнічних спільностей: рід, плем'я, народ, нація.

Рід. Основною ознакою роду є шлюбно-сімейні стосунки і отримання нащадків між генетично близькими людьми.

Плем'я. Об'єднання кількох родів, кожне з яких відрізнялося мовою, традиціями, обрядами і культурою.

Народ. Стосується етнічних об'єднань, ним позначаються різні людські групи, маси населення.

Нація. Утворюється на основі етносу до якого приєднуються представники інших етносів, в результаті вони мають спільну територію і соціально-економічні відносини. Особливостями етнічних спільнот є такі фактори: етноси є першими людськими спільнотами; кожен має свою форму, зміст і характер; ці групи постійно змінюються.

Етнічні групи часто взаємодіяли між собою, тому проходили такий етап як адаптація. Поведінку спільнот можна поділити на: асиміляцію, маргінальність, інтеграцію і сепаратизм.

Асиміляція. Цей процес передбачає втрату культури, мови однієї етнічної культури в процесі приєднання компонентів інших груп.

Інтеграція. Цей процес передбачає поєднання будь яких елементів в одне ціле, вироблення толерантності усіх членів етнічних спільнот.

Сепаратизм. Цей процес передбачає певне спонтанне відсторонення однієї етнічної спільноти від інших, яке заключається в прагненні збереження традиційної групової однаковості і захисту прав членів цієї етнічної групи.

Маргінальність. Цей процес проявляється як наявність різних етнічних ознак в одній людині. Маргінальність призводить до невизначеності в якій етнічній групі має перебувати людина через неоднозначне формування свого світогляду і своїх позицій і може проявлятися як внутрішній психологічний конфлікт.

Не можливо не зупинитися на темі міжетнічних конфліктів. Оскільки процес адаптації не завжди проходив позитивно. Через деяку нерівність представників різних етнічних спільнот виникали суперечки. Процес розвитку таких конфліктів складався з декількох стадій: 1) поява протиріч між етносами; 2) усвідомлення конфліктів; 3) виникнення загальних конфліктів; 4) вирішення конфліктів. Поява конфліктів в основному є результатом зміщення релігійних, культурних, історичних, економічних чинників від яких залежить індивідуальне збереження і розвиток етнічних спільнот. Найкращий спосіб вирішення міжетнічних конфліктів є перемовини. Цей метод допомагає дійти до взаєморозуміння між двома етнічними спільнотами, в процесі обговорення і пошуку вирішення конфлікту тільки в разі бажання завершення ворожечі з обох сторін.

Висновки. Отже, етнічні спільноти відіграють важливу роль, оскільки являють собою найдавніші історичні угруповання людей, які розвивалися. Особливою відмінністю цих спільнот є те, що вони формувалися історично та неусвідомлено внаслідок виникнення певних потреб. Етнічні спільноти також відіграють дуже важливу роль в гармонії міжетнічних відносин, мають суттєвий вплив на сфери суспільної свідомості. Розвиток етносоціальної спільноти виконує функцію пов'язану з встановленням форм міжетнічних комунікацій як метод поновлення суспільного життя.

Список використаних джерел

1. Бромлей Ю.В. Етносоціальні процеси: теорія, історія та сучасність / Ю.В.Бромлей. М.: Наука, 1987. 405 с.
2. Грехнев В.С. Етноси як спільності людей/В.С. Грехнев // Філософія і суспільство. 1999. № 4.123-140 с.
3. Євтух В.Б. Етнічність: енциклопедичний довідник/ В.Б.Євтух. - К.: Фенікс, 2012. 396 с.

4. Майборода А.Н. Теорія етнополітики у західному суспільствознавстві: структура та принципидослідження/А.Н.Майборода. К.: Наукова думка, 1993. 542 с.
5. Піменов В.В. Етнологія: предметна галузь, соціальні функції, понятійний апарат / В.В.Піменов. К.:Наука, 1994. 5-14 с.
6. Рімаренко Ю.І. Етнодержавознавство: теоретико-методологічні засади / Ю.І.Рімаренко. - К.: Ін-тдержави та права НАНУ, 2001. 254 с.
7. Рибаків С. Є. Анатомія етнічної деструктивності / Рибаків С. Є. // ВМУ. Серія 18. Соціологія та політологія. 2001. №3. 22-54 с.
8. Сміт Ентоні. Національна ідентичність / З англ. пров. Петро Таращук / Ентоні Сміт. – К.: «Основи»,1994. 224 с.
9. Сусоколов А.А. Структурні факторії самоорганізації етносу. Расі та народи / А.А.Сусоколов. - К.:Наука, 1990.5-39 с.
10. Хантінгтон С. Зіткнення цивілізацій/С. Хантінгтон. - М.: ТОВ «Видавництво-АСТ», 2003. 603 с.

ТЕОРІЯ ПІЗНАННЯ У ФІЛОСОФІЇ АРИСТОТЕЛЯ

Актуальність теми. Арістотель як один із один із провідних філософів древньої Греції без сумніву став людиною ідеї та погляди на світ якої залишаються актуальними і по нині. Філософія у Арістотеля досить чітко виділяється із усієї сфери знання. Він розрізняє «першу» і «другу» філософію. Фізика для Арістотеля все ще філософія, але «друга». Предметом «першої» філософії є не природа, а те, що існує за нею. «Перша філософія, за Арістотелем, – наука «найбільш Божа» у подвійному розумінні: по-перше, володіє нею скоріше Бог, ніж людина; по-друге, її предметом є «божественні предмети». Тому Арістотель свою філософію називає теологією, вченням про Бога. Щоб зрозуміти як така велика людина змогла дійти до не менш великих істиннам потрібно буде розглянути насамперед життєвий шлях Арістотеля.

Метою нашого дослідження є аналіз природи процесу пізнання у філософських ідеях Арістотеля.

Виклад матеріалу. Арістотель (Αριστοτέλης) народився у 384 р. до н.е. у місті Стагірі Його батько, Нікомах, був лікарем при дворі македонського царя Амінти III, де син з дитинства спілкувався зі своїм ровесником, майбутнім царем Філіпом II. Батько дав синові деякі знання з медицини і, вочевидь, прищепив інтерес до вивчення живої природи. У 15-річному віці Арістотель втратив батьків, і його виховував дядько по матері Проксен з Атарнея. У 17 років Арістотель поїхав у Афіни, де вступив до Академії – філософської школи Платона. В Академії Арістотель перебував 20 років, спершу як слухач, а згодом як викладач риторики. Він на все життя зберіг глибоку повагу до вчителя і писав, що погана людина не може навіть хвалити Платона.

У 347 р. до н.е., після смерті Платона, Академію очолив його племінник Спевсіпп. Арістотель разом з другим Ксенократом залишив Афіни і переселився у місто Ассос у Малій Азії. Це місто незадовго до того було засноване Гермием – правителем Атарнея, колишнім слухачем школи Платона. Арістотель одружився з племінницею (і прийомною донькою) Гермія – Піфіадою. Через три роки Гермій був убитий. Арістотель з дружиною перебрався на острів Лесбос, у місто Мітіліна, куди його запросив друг Теофраст, що був родом з тих місць.

У 343 або 342 р. до н.е. Арістотель отримав запрошення Філіпа II стати вихователем його сина Олександра, якому виповнилося тринадцять років. Арістотель переселився в царську резиденцію Пеллу, а згодом – у Міезу. Він викладав Олександрові історію Греції і Персії, географію, політику, поезію, насамперед твори Гомера. Згодом Олександр Македонський говорив, що від батька він отримав життя, а від Арістотеля те, за що його варто шанувати. У 339 р. до н.е. виховна діяльність Арістотеля завершилася, він переселився у рідне місто Стагіру, де прожив три роки.

Після смерті Олександра Македонського в 323 р. до н.е. в Афінах відбулося антимакедонське повстання. «Македонофіла» Арістотеля звинуватили в нешанобливому ставленні до богів (як свого часу Сократа). Він не став чекати суду, передав керівництво Лікеєм Теофрасту і перебрався у місто Халкіду (острів Евбея), щоб, за його словами, не дати афінянам удруге вчинити злочин проти філософії (натяк на смертний вирок Сократу). Там Арістотель через рік помер від застарілої хвороби шлунку.

У своїх працях Арістотель підбив підсумки більш ніж трьохсотрічного періоду розвитку давньогрецької філософії і дав своє рішення всіх головних проблем цієї філософії, над якими розмірковувало не одне покоління філософів і які стосуються пізнання природи, суспільства, мислення.

Як відомо, перші філософи, яких називають фізиками, або фісіологами (Фалес, Анаксимен, Анаксимандр), розмірковували про те, як влаштований світ, з чого складаються речі, чому вони різні і як вони змінюються. Згодом філософи замислилися над проблемами пізнання світу, зокрема над такою: якщо у світі все змінюється, то чи можна пізнати те, що кожному мить інакше? Сократ вчив, що головне для людини – знати не те, як влаштований світ, а в чому її благо. Він же почав досліджувати сам процес пізнання і доводити необхідність визначення загальних понять, стверджував, що відрізнити добрий вчинок від поганого можна лише знаючи, що таке добро. Платон, погоджуючись з думкою Парменіда, що людина може пізнавати лише те, що незмінне, стверджував, що незмінне і вічне – це ідеї, ідеальні безтілесні образи (ейдоси), які вічно перебувають у вищому світі і утворюють реальні речі, поєднуючись з матерією. Він же вважав, що людина пізнає ідеї тому, що її душа до народження перебувала у світі ідей, а тепер, коли бачить ті чи інші речі, пригадує (впізнає) ті ейдоси, які бачила там.

Арістотель заперечував існування ідей поза речами. Він вважав, що ідеї (які він назвав формами) перебувають у реальних предметах, і що для їх пізнання необхідно не споглядати, намагаючись щось пригадати, а вивчати окремі речі і шукати в них спільне. Цю відмінність поглядів Арістотеля і Платона наочно відобразив Рафаель Санті на фресці «Афінська школа» (її копія є в холі 7-го корпусу): зображений там Платон показує пальцем на небо, а Арістотель жестом широко розкритої руки намагається привернути його увагу до навколишнього світу.

У своїй першій філософії Аристотель всебічно обговорив сутність пізнання, а у своїх логічних трактатах створив засоби для пошуку і доведення істини. Цим самим він заклав філософські засади науки, на яких ґрунтувався її подальший розвиток протягом багатьох століть.

Не слід думати, що майже два з половиною тисячоліття, які віддаляють нас від Аристотеля, зробили його філософію непридатною для осмислення проблем сучасної науки. Евклід лише на 60 років ближчий до нас у часі, ніж Аристотель, але саме його геометрія (а не новостворені неевклідові) застосовується на практиці.

Багато цінного для науковців є у книзі Аристотеля «Метафізика», які містить вчення про першопочатки і причини всього суцього. В ній, по суті, подається метатеорія фізики (природознавства), яка включає і загальну теорію природи, і теорію пізнання. Там обговорюються найбільш загальні поняття, якими оперує наука: матерія і форма (з яких, за Аристотелем, складаються всі речі), причини речей (матеріальна, формальна, діюча і кінцева), види рухів (тобто, змін взагалі), елементи та ін.

У Аристотеля можна знайти і відповідь на питання: як розвивати науку? У роботі Аристотеля «Топіка» описано саме метод розвитку науки, відомий сьогодні під назвою гіпотетико-дедуктивний.

На мій погляд, важливе значення для фізики мають і аристотелівські категорії: сутність, кількість, якість, відношення, місце, час, положення, притаманність, дія, підпадання дії. Їх роль у науковому пізнанні можна проілюструвати таким прикладом. Розпочавши вивчення теплових явищ, фізики XVIII сторіччя на підставі відомих їм фактів зробили висновок, що теплота – певна субстанція (сутність). З цим, до речі, пов'язані терміни: «теплоємність», «тепловий потік», «висока і низька температура», «прихована теплота». Коли ж у XIX ст. було доведено, що теплота виникає і зникає, фізики зробили висновок, що теплота – якість, адже субстанція не може з'являтися і зникати. Оскільки встановили, що теплота перетворюється на механічний рух видимих тіл і виникає з їхнього механічного руху, зробили висновок, що теплота є механічним рухом невидимих часточок речовини.

Висновок: На мій погляд, існуючі курси філософії і фізики дають неналежне уявлення про філософію Аристотеля і її значення для науки. У курсах філософії його філософію викладають як один з ранніх і пройдених етапів розвитку філософії. У курсах фізики пишуть майже виключно про помилкові погляди Аристотеля на ті чи інші явища і не вказують, що його праці є філософською першоосновою цієї науки. Вважаю, що філософія Аристотеля, яка лежить в основі основ науки, заслуговує на належну повагу і належне вивчення.

Список використаних джерел

1. Антична література: навчальний посібник / Ю. І. Ковбасенко ; Київський університет імені Бориса Грінченка, Гуманітарний інститут. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2014. 255 с.
2. Античні поетики . Поетика / Аристотель. Про високе / Псевдо-Лонгін. Про поетичне мистецтво / Гораций ; [упоряд. : Мирон Борецький, Василь Зварич ; голов. ред. М. Жук ; ред. Г. Бітківська ; редкол. : Мирон Борецький, Мирослав Закалюжний, Василь Зварич та ін.]. Київ: Грамота, 2007. 167, [1] с. : іл. (Серія «Бібліотека античної літератури»).
3. Бойченко. Аристотель Стагірит // Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук(гол. редкол.) та ін. Київ : Інститут філософії ім. Г. Сковороди НАН України. Українська радянська енциклопедія : у 12 т. / гол. ред. М. П. Бажан ; редкол.: О. К. Антонов та ін. 2-ге вид. К. : Головна редакція УРЕ, 1974–1985.

ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА: ПРОБЛЕМИ І СУПЕРЕЧНОСТІ ЇЇ СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження: Політична культура належить до гуманітарного виміру політики. Завдяки їй формуються регулятори політичної поведінки і мотиваційна основа владних відносин. Тому нам всім добре відомо, що важливою складовою політичної системи є політична культура – феномен, що сприяє визначати політичні процеси і формувати тип політичних відносин як в межах держави, так і на міжнародному рівні. Політична культура України потребує вдосконалення, зараз вона на відносно низькому рівні.

Мета дослідження: вияснити ключове для вивчення та аналізу процесів політичного розвитку. Також мета полягає в тому, щоб дослідити всю суть політичної культури, та донести її значимість до українського населення.

Об'єкт дослідження: проблеми політичної культури в Україні.

Предмет дослідження: реформування всіх сторін суспільного життя.

Завдання дослідження: охарактеризувати вплив політичного фактору на різні сторони суспільного життя.

У сучасній Україні розв'язання завдань реформування всіх сторін суспільного життя значною мірою залежить від рівня політичної культури різних верств населення, суспільства в цілому. Політична культура – досить складне, багатогранне, глибоке за змістом явище. Як концептуальне поняття вона з'являється в середині ХХ ст. в працях американської школи – Г. Алмонда, С. Верби, Л. Пая. В СРСР поняття політичної культури цілеспрямовано досліджувалося з 80-тих років минулого століття. Через довголітні русифікації, радянські й реалізації політики колоній, в Україні сформувались посткомуністичні тенденції розвитку. Частку переконань і досі займають інертні радянсько-більшовицькі стереотипи щодо влади, що суттєво ускладнює процес становлення демократичних ідеологій. Більше того, політична культура держави роками страждала через зрусифікований стан, комплекс національної меншовартості, нездатність до адекватної оцінки власних національних інтересів. Упродовж тридцятироків після встановлення незалежності, в Україні активно проголошувались демократичні принципи.

Конфліктна політична культура, сформована під впливом зазначених факторів, постійно давалася взнаки впродовж усієї української історії: різним політичним силам не вистачало толерантності, політичної етики, злагоди. Адже діалогове підґрунтя в культурі відображується безпосередньо і в культурі політичного спілкування між різними політичними силами, партіями, фракціями, соціальними групами тощо.

У незалежній Україні розв'язання завдань державотворення значною мірою залежить від рівня політичної культури різних верств населення, суспільства загалом. За цих умов першорядного значення набуває формування політичної свідомості народу, набуття ним досвіду й навичок політичної поведінки, політична соціалізація (насамперед молоді), поступове долання існуючої фрагментарної політичної культури, елементів патріархальної та підданської політичної культури і становлення на цьому ґрунті громадянської, демократичної політичної культури.

Демократична політична культура — це культура громадянського суспільства. Саме у межах громадянського суспільства відбувається організація плюралізму, тобто поєднання та врахування інтересів найрізноманітніших соціальних і політичних сил. Тільки в розвиненому громадянському суспільстві може сформуватися культура, що відповідає демократичному ладу.

Перехід до демократичної політичної культури передбачає налагодження постійного зворотного зв'язку в системі «політика — громадська думка».

Громадська думка — це історично зумовлений, динамічний стан масової свідомості великих груп людей, який своїм змістом віддзеркалює співвідношення соціальних сил, що фактично діють у суспільстві. У демократично розвиненому суспільстві громадська думка набуває значення потужного важеля політичного балансу, стану досягнення політичної рівноваги.

Складовими демократичної політичної культури є сформовані у процесі життєдіяльності багатьох поколінь політичні традиції, практики, ідеї, концепції, переконання про взаємовідносини між різними елементами системи. Те, що демократична політична культура вбирає в себе певні вподобання та настанови людей щодо демократії загалом, дає можливість розглядати її як частину загальної культури, яка є певною системою досвіду попередніх поколінь, що допомагає відтворенню соціуму. У сучасних демократичних перетвореннях з новою силою виявилися протиріччя між можливостями вільного життя і різним рівнем політичної культури суспільства.

У сучасній Україні розв'язання завдань державотворення значною мірою залежить від рівня політичної культури різних верств населення, суспільства загалом. Демократична політична культура відзначається толерантним ставленням до різних політичних поглядів та існуванням опозиції, де найважливішою цінністю є громадянські права і свободи.

Для сучасної України найактуальнішим є досвід цивілізованих народів з організації ефективної діяльності органів законодавчої, виконавчої та судової влади, їх взаємодії в межах демократичного режиму, стосунків

центру та регіонів, традицій місцевого самоврядування, забезпечення прав і свобод громадян, їхньої відповідальності перед суспільством і державою.

Особливо цінним для політичних суб'єктів України є іноземний досвід трансформації тоталітарних режимів у демократичні, переходу від заідеологізованого суспільства до плюралістичного, відродження національної культури і держави. За роки суверенного існування України сформувалася певна система запозичення світового досвіду. Це цільові відрядження за кордон урядових і парламентських груп, делегацій партійних і громадських організацій, стажування студентів, аспірантів, докторантів і викладачів у політологічних центрах Європи й світу, участь політиків і науковців у міжнародних конференціях, симпозіумах, виставках, перебування в ролі спостерігачів на виборах та інших політичних заходах. Політична культура має розвиватися в напрямі виховання почуття єдності суспільства зі своєю гамою інтересів і відносин, що підтримують громадянську злагоду.

Висновки: Отже, сьогоднішній стан політичної культури нашої держави не відповідає рівню розвинених країн світу. Насамперед, це через незацікавленість влади у вирішенні цієї проблеми, та незацікавленість населення. У нашій країні, люди з великою недовірою ставляться до влади.

Найпершою ознакою демократії є визнання суверенності народу як єдиного джерела влади. Народний суверенітет реалізується через пряме народовладдя безпосередню участь громадян у розробленні та ухваленні політичних рішень (народні ініціативи, референдуми, плебісцити, участь у виборах) та делегування владних повноважень представницьким і виконавчим структурам. Демократичну політичну культуру можна сформувати шляхом перетворення суспільства на справді демократичне, яке надає можливість кожному громадянину вільно брати участь у політичному житті, створює належні умови для розвитку культури та освіти, дбає про духовний і моральний стан населення.

Список використаних джерел

1. Толочко. О. Л. Політична культура в українському суспільстві: стан та перспективи її демократизації на шляху до ЄС/Старший економіст Кабінету Міністрів України. URL:<http://academy.gov.ua>
2. Політична культура в Україні: проблеми та перспективи розвитку. Лабораторія законодавчих ініціатив/ 07. 04. 2005. URL:<https://parlament.org.ua>
3. Буцєвицький В. Проблеми політичної культури в Україні в проєкті державотворення // Нова політика. 1999. № 1.
4. Дергачов О. Місце політичних партій у здійсненні влади в Україні // Політична думка. 2000. № 1.
5. Цимбалістий Б. Політична культура українців. // Сучасність. 1994. № 4., С. 42-54.
6. Політична культура. URL. <https://osvita.ua/vnz/reports/culture/11221/>

ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Постановка проблеми. Самовизначення є головним в житті кожної людини. Адже шлях реалізації кожної людини починається з визначення ким вона має бути в житті. Філософія є допоміжним засобом в цьому. Вона допомагає людині зрозуміти ким вона бачить себе у майбутньому, які цілі вона ставить перед собою та, найголовніше, як вона має їх досягти.

Мета. Проаналізувати роль філософії у визначенні людиною себе, у розумінні нею своїх бажань і прагнень крізь віки.

Завдання. Дослідити, яке місце займає філософія в самовизначенні особистості.

Виклад матеріалу. Проблема самовизначення поставала перед людиною в усі часи людського існування. Хто я? Яке моє призначення у цьому світі? Як мені досягти поставлених цілей? Такі питання задає собі кожна людина протягом століть. Відповідь на них ми намагаємося знайти в філософії, яка також довгий період часу намагається дослідити людину, зрозуміти її та її цінність. З точки міфологічного світогляд, людину ототожнюють з природою, вони є нероздільними явищами. А ось в релігійному світогляді ці явище розділені. Сенсом життя в ньому виступає спасіння безсмертної душі, тому самовизначення людини має передусім духовний характер. Тобто насамперед людина має реалізуватися духовно, а потім фізично. Подібні принципи ми можемо помітити в давній китайській філософії.

Зважаючи на вказане можна сказати, що філософія займає значне місце у самовизначенні людини. Г. Ріккерт довів, що саме від філософії потрібно чекати тлумачення сенсу нашого життя.

Отже, у чому саме полягає самовизначення людини у сучасному світі? Точну відповідь на це запитання важко надати, адже кожна людина сама ставить собі цілі. Як філософія може допомогти нам у цьому? Вона підштовхує нас на правильний шлях та допомагає нам не зійти з нього. Протягом століть видатні філософи досліджували людину, її розум та сутність. І саме ці дослідження, ці знання допомагають нам у пізнанні себе. Основними базовими функціями філософії як способу самопізнання є такі як пізнавальна, світоглядна, методологічна і практично-діяльна. Світоглядна функція філософії впливає на усвідомлення людьми їх цілей у житті та формування погляду на життя. Пізнавальна функція допомагає нам пізнати і вивчити цей світ, вона озброює людину знаннями про цей світ та здійснює вплив на свідомість. Методологічна функція сприяє більш ефективному використанню різних наукових методів в певних науках. Практично-діяльна функція активно впливає на навколишній світ і на саму людину. Зважаючи на перераховані функції, можна сказати, що філософія здійснює величезний вплив на нашу свідомість, світогляд. Вона є невід'ємною складовою формування особистості.

Висновок. Проблема самовизначення була і є основною в житті кожного з нас. У нас час ця проблема набуває особливого значення, адже на неї впливає, багато факторів, таких як прогресивний розвиток людства, поява нових технологій. І щоб визначитися в житті ми звертаємося до видатних філософів, які протягом довгих років досліджували цю проблему. Проте, більшість з них є вузькоспеціалізованими. А це означає, що потрібно більш широко досліджувати цю проблему з сучасної точки зору.

Список використаних джерел

1. Філософія: Навчальний посібник / Т. В. Гончарук, Н. В. Джугла, Л. П. Мокряк, М. Л. Шумка. Тернопіль: Підручники і посібники, 2010. 360 с
2. Проблема самовизначення людини / URL: <http://www.etica.in.ua/problema-samoviznachennya-lyudini/>.
3. Касьян В. І. Філософія: Навчальний посібник. (5-ге вид., випр. і доп.). К.: Знання, 2008. 347 с.
4. Заблоцька І. Філософія як спосіб самовизначення людини в сучасному світі / Соціокультурні та політичні пріоритети української нації в умовах глобалізації : щоріч. наук. пр. / відп. за вип. Т. В. Гончарук. Тернопіль :ЗУНУ, 2018. С. 734-736.
5. Копанська, Вікторія Філософія як спосіб самовизначення людини в сучасному світі / Соціокультурні та політичні пріоритети української нації в умовах глобалізації : щоріч. наук. пр. / відп. за вип. Т. В. Гончарук. Тернопіль : ЗУНУ, 2019. С. 597-598

ФІЛОСОФІЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ І. КАНТА

Актуальність дослідження: Ідея розвитку правової держави на сучасному етапі розвитку є дуже важливим аспектом у основі державотворчої діяльності у кожній демократичній країні. У юридичному мисленні ідея правової держави займає головний фокус, але розвиток тривав достатньо суперечливо та тривало протягом усієї трансформації суспільства.

Мета дослідження: аналіз вчення І. Канта про правову державу, його особливостей.

Завдання дослідження: полягають у вивченні поняття правової держави та дослідженні філософсько-правового аспекта правової держави за І. Кантом.

Виклад матеріалу. Вчення про правову державу досліджувалися з античних часів, але можемо зазначити, що творцем правової держави є саме німецький філософ Іммануїл Кант. У своїй роботі, філософ визначив головні ознаки та принципи правової держави, дослідив та продемонстрував суспільно-політичну, історично-правову зумовленість поняття правової держави, її зв'язок з розвитком

Іммануїл Кант є основоположником класичної німецької філософії, завдяки дослідженням і науковим працям було створений найбільший напрямок у сучасній теорії права.

Відповідно, філософ визначив основні принципи класичної теорії правової держави. Отже, правова держава має певні фактори, а саме [1]:

- держава створена на законі свободи кожного, людина не має коритися іншому закону, якщо вона не дала на це згоду;
- важливим аспектом є – громадянська рівність;
- атрибутом громадянської самостійності є зобов'язання своїм існуванням і вмістом не сваволі когось іншого і складі суспільства, а саме своїми особистими правами і силами як частини спільноти.

Важливим критерієм у правовій державі є право застосовувати силу з боку уряду в якості примусу лише за умовою, якщо уряд є законно вибраний. Тобто, урядова монополія на силу має обов'язковий, єдиний для всіх порядок, де знищена нерівність та різноманітність прав, що належала до спадкового, соціального або іншого статусу. Отже, можемо зробити висновок, що вказана урядова монополія впливає на принцип рівності кожної особистості у правовій державі [2].

Філософ розглядав поняття права як об'єднання певних умов, де виникнення однієї точки зору є сумісним з виникненням інших. З цього погляду виникають умови, які відносяться до права: гарантований статус власності, наявність законів, наявність особистих прав людини, рівність усіх членів суспільства, правосуддя [1].

Головним призначенням права є введення свободи всіх особистостей, але у певні законні рамки. Кожен індивід має бути рівним одне з одним, але дотримуватися законів держави.

Варто зазначити, що філософський аналіз права І. Канта здійснило революційний переворот. Філософсько-правові ідеї Канта досліджені у багатьох роботах, але особливу увагу можемо зазначити у роботі «Метафізики вдач». Вчення «Метафізика вдач» є однією із перших робіт філософа у сфері правової держави.

Соціальні погляди філософа характерні з духом Просвітництва і теорією природного права, отже філософ вказував, що кожна особа володіє досконалою гідністю, і є абсолютною цінністю. Особистість не є знаряддям здійснення яких би то не було планів, навіть найблагородніших планів загального блага [3].

Філософ зазначав, що для кожної людини метою є досягнення загального правового громадянського суспільства, члена якого буде надананайбільша свобода, сумісна, однак, з повною свободою інших [4].

Згідно філософсько-правовим ідеям І. Канта, право можна віднести до сфери практичного розуму, а не критичного. Істинним завданням діяльності права є гарантування моралей соціального простору, де б людина могла реалізувати себе та виявити свої істинні бажання. Отже, якщо право буде загальнообов'язковим та примусовим, то завдання буде виконане. Держава має примусово висувувати правові вимоги, створювати устрій та режим, що відносяться до засади концепції правової держави [4].

За філософсько-правовим поглядом Канта, право поділяється на три категорії, а саме – позитивне, природне та справедливе. Природне право характеризується волею законодавця, справедливість характеризується щастям, яке є пропорційним чесності. У свою чергу, природне право філософ відокремив на приватне та публічне [5].

Отже, виходячи з цього можемо зробити висновок, що філософ у дослідженні виокремив поняття право на основні три категорії, що характеризують принципи правової держави.

Висновки. Отже, можемо зробити висновок, що Іммануїл Кант розглядав поняття права як об'єднання певних умов, де виникнення однієї точки зору є сумісним з виникненням інших. З цього погляду виникають умови, які відносяться до права: гарантований статус власності, наявність законів, наявність особистих прав людини, рівність усіх членів суспільства, правосуддя.

Дослідження філософа створили великий переворот стосовно вивчення питання правової держави.

Варто зазначити, що на думку Канта головною метою у правовій державі є законна рівність усіх індивідів, але на діючих законах.

Можемо зробити висновок, що у сфері філософсько-правового дослідження, І. Кант право поділяє на три категорії, а саме – позитивне, природне та справедливе. Природне право характеризується волею законодавця, справедливість характеризується щастям, яке є пропорційним чесності. У свою чергу, природне право філософ відокремив на приватне та публічне.

Отже, Іммануїл Кант є основоположником у дослідженні ідеї правової держави, філософ змінив звичайне, традиційне ставлення про правову державу. Дослідник визначив показники та критерії свободи особистості, у його роботах виявлена проблема індивіда у державі та суспільстві.

У філософсько-правовому вченні філософа з'явилися демократичні погляди на вивчення питання правової держави. Таким чином принципово трансформується характер відносин між державою та суспільством, між індивідом та державою.

Список використаних джерел

1. Буслинський В. Філософія: Навч. посібник для студ. і аспірантів вищ. навч. закладів / Київський славістичний ун-т / Володимир Андрійович Буслинський (ред.). Київ, 2002. 315с.
2. Губерський Л. Філософія: Навч. посібник для студ. і аспірантів вищих навч. закл. / І.Ф. Надольний (ред.). 5. вид., стер. Київ: Вікар, 2005. 516с.
3. Кремень В. Філософія: Мислителі. Ідеї. Концепції: Підручник. Київ: Книга, 2005. 525с.
4. Гринюк Р.Ф. Теоретична модель правової держави і проблеми її реалізації в сучасних умовах: автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.12 / Гринюк Р.Ф.; Нац. юрид. акад. України ім. Я.Мудрого. Х., 2007. 39 с. URL: <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/243887.html>
5. Демиденко Г.Г. Історія вчень про право і державу: Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів / Г.Г.Демиденко. – Харків: Консум, 2004. – 432 с.

PHILOSOPHICAL IDEAS OF CONFUCIANISM

The ethical and intellectual foundation of Chinese culture is called Confucianism[4]. Confucius, drawing on historical precedents, theorized the characteristics of a perfect human being as compassion, obligation, respect for elders, love of mankind, humility, fairness, and self-control. Confucius preached a clear hierarchical division of duties between members of society, both in the home and in the government. Confucianism defined the authority of the ruler to be sacrosanct and the objective of state management to be interests of the people, and it saw moral self-improvement and conformity with standards of etiquette as the foundation of the social order.

The purpose of this work- is to find out the essence of Confucius' teaching, the prerequisites for its emergence and its influence on the Chinese political tradition.

The object of research- is the philosophy of Confucius in its development, the subject of research is Confucianism.

China is one of the world's most advanced and culturally rich countries. The kingdom of Lu was where Confucius spent his early life, and it was also where he spent most of his adult life. The political climate at home was tense. Not a single nation existed. Wang, China's ruler and self-proclaimed «son of heaven,» had a nominal mandate to greater power but, in practice, that authority did not extend beyond his own territory. Chinese civilization and culture, which had set them apart from barbarians for so many years, suffered greatly as a result of constant warfare between kingdoms and principalities, intrigues in the quest for power, and the terrible lives of ordinary people. Confucius grounded all of his teachings on the knowledge of traditional Chinese practices. As the quote goes, «I transmit, not create; I believe in past periods and I enjoy this» [2].

Because it was founded in the past and did not evolve, we may characterize Confucius's teaching as conservative. Confucius once stated, «I teach the old and do not create.» new. Wisdom, humanity, loyalty, respect for elders, and courage are the five classic accomplishments he gathered, remarked on, and recounted in Ancient China. Although Confucius was appropriately labeled a «singer of antiquity,» he still set the stage for his «model of the state» in the past. According to Confucius, we should model our future after the ideal past.

Lee's principles are standards of human conduct under a hierarchical management system that enable everyone to keep their respect and dignity, and they are central to Confucianism, the plan devised by Confucius.

Family and clan connections of all degrees were governed by Xiao customs. Having healthy relationships with one's own blood relatives is essential to having healthy relationships with others in the larger community and the state.

It is another fundamental guideline of Zhen from Confucius, and its core is as follows: «If you are courteous, you will not be treated disrespectfully; if you are honest, they will believe you; if you are serious, you will thrive; if they are excellent, you may employ the services of others.» It was clear to his teacher Kuhn that he was most intrigued by the question of social order: «It is vital to govern justly and benevolently, but follow genuinely and sincerely.» So the Sovereign will be the Sovereign, the Servant the Servant, the Father the Father, and the Son the Son,» Confucius said in response to a question on state management. Driving takes precedence over sleep. Do your errands in good faith. Errors will be marked on the board. When you make a mistake, who would dare not do the same mistake[1]?

The wise man was once asked whether it wouldn't be beneficial to execute all the idiots for the greater good, to which he replied, «What is the point of execution at all?» If the monarch is good at heart, he will only govern over nice people. His lesson plan included the words, «I am humiliated to be impoverished and sad, when there is a way in the nation. Being honorable and wealthy makes me feel guilty when she is in need [3]. Sage Kun's intention in providing a variety of responses to the same question was to highlight the difficulty of state administration and the weight of the manager's responsibilities.

The concept of virtue, humanity, lies at the heart of Confucianism's political doctrine. This includes things like treating one's family with respect, conducting oneself with honor in the workplace, and being fair to those with whom one interacts. The establishment of a fair social and political order was an overarching principle of his code of ethics. According to Confucius, a state functions like a large family, with the emperor's authority being equated to that of a father's, and with the connection between rulers and people mirroring that of a biological family.

The monarch is the rider, the officials and the laws are the «bridle» and «horses,» and the people are the horse, at least according to Confucius. In order to successfully manage horses, one must do the following: harness the horses, hold the horses, calculate the power of the horses, observe the race, and under no circumstances should the manager make any noise or clap the rooks.

According to Confucius, a state's internal interactions should be based on the nonviolent principles of virtue and generosity, which are put into practice via a set of standards of behavior known as the norms and rituals of li. Confucius's concept of the state expanded the reverence for the elderly that had previously existed among communities beyond the confines of tiny social institutions. Confucius envisioned a system in which the ruler was just a rung or two above the family patriarch, highlighting the idea that the state was really a larger version of the family unit.

Confucius classifies citizens into two groups, leaders and followers, when making his evaluations of the state. In his evaluations of rulers, he presents the «jun tzu» model of an ideal person, a noble official, who embodies the Tao in four ways: in his or her behavior, in his or her official activity, in the education of the people through management techniques, and in his or her sense of self-respect and justice. The capacity to make good use of people is one of the «five outstanding abilities» that «jun tzu» has to have in order to run a state efficiently.

Modern China owes a great deal to Confucianism, which may be seen as a social and political ethos. China's meteoric rise on the international scene may be traced back to, in large part, the unique perspective of the Chinese people. And Confucianism is the foundation upon which this outlook stands.

The Chinese have been able to keep everything that has been passed down from the Master-Sage because of their conservatism and their devotion to tradition. Confucianism is a political ideology that emphasizes the importance of cultural norms as a foundation for the effective and long-term growth of a state. Its central tenet is that social peace may be achieved via strict adherence to these norms. Confucius's doctrine on the state was conservative since he did not propose any new approaches to governance but rather only categorized the ones that already existed. Nonviolent ideals, such as charity, governed by a set of standards of behavior, customs, and rituals, are what Confucius says keep a state stable. Confucian doctrines emphasize virtue-based regulation of political interactions, in opposition to the rule of law.

Conclusion. As we can see, during this century, namely the 20th. Eastern philosophies such as Indian and Chinese have a magnetic appeal because they provide more than just exotic appeal; they also offer attractive knowledge-based remedies that can be used to get through tough times.

References

1. Morozova L.A. The theory of state and law. K.: «Yurist». 2012. 236 p.
2. Mussky I.A. 100 great thinkers . K.: Geneza, 2010. 688 p.
3. Fundamentals of political science: Course of lectures edited by V. Kukhty. Part 1.: From the history of political thought: from ancient times to our days/ B. Kukhta, A. Romanyuk, M. Polishchuk, L. Staretska. View. 2nd, Ex. And add. Lviv: Kalvariya, 1997. 288 p.
4. Political science encyclopedic dictionary: Education. study guide higher education closing. K.: Geneza, 2007. 400 p.

*Кошеляк Андріана, Студентка гр. МЕВ-11
ННІМВ ім. Б. Д. Гаврилишина ЗУНУ*

THE SOCIAL FUNCTION OF PHILOSOPHY AND ITS ROLE IN THE LIFE OF SOCIETY

Formulation of the problem. The real life of society is characterized by a strange web of social relationships and relationships. After all, society acts as the main, integral system of social relations, which is denoted by the category «way of life». And the only and indisputable basis of society is a person.

The way of life covers all spheres of society: work and everyday life, social life and culture, behavior (lifestyle) of people and their spiritual values. It is realized through activity, production, in which the following leading elements are distinguished: direct production, distribution, exchange and consumption. The way of life also reflects the level of development of the spiritual culture of society, the existing types of worldview, moral norms, value orientations, which are realized in people's actions and actions, in their attitude to work, other people, various social groups and society as a whole.

The social function was born in the early stages of human development as a management function that exerted a regulatory influence on the vital activities of society. It is believed that the origins of social policy are benevolence and charity, which have been inherent in mankind since prehistoric times.

The purpose of the article is to analyze the social function in the context of the impact on other functions of society, as well as to determine the role of the social function in the life of society.

To achieve the goal, we set the following **tasks**:

- explain the essence of the social function;
- reveal the significance of the social function in society.

Presentation of the material. In social philosophy, the concept of «social» is used both in a broad sense (the concept of «social» means «public») and in a narrow sense («social» denotes the existence of a special field of social phenomena that make up the content of the so-called social sphere of society's life, in which a range of problems affecting the relevant interests of people is solved). In other words, it can refer to all processes taking place in society, including its social sphere, but it can refer only to those that relate to this sphere and express its specificity. The social sphere itself is considered in its interactions with other spheres of social life within the framework of a single society [1, 30].

The social function of philosophy is quite multifaceted in its content and covers various aspects of social life: philosophy is designed to fulfill a twofold task - to explain social existence and promote its material and spiritual change. At the same time, it should be remembered that social changes, experiments and reforms have a special value and importance in public life. Therefore, before trying to change the social world, it is necessary to first explain it well.

It is philosophy that has the prerogative to develop comprehensive concepts of integration and consolidation of human society. Its task is to help realize and formulate collective goals and direct efforts to organize collective actions to achieve them. At the same time, the degree of vitality of a philosophical concept is determined by the extent to which each individual can understand and accept it. Therefore, despite its comprehensive nature, philosophy should be addressed to every person [4, p. 17].

Social philosophy reproduces a holistic picture of the development of society. In this regard, it solves many «general questions» related to the nature and essence of this or that society, the interaction of its main spheres and social institutions, the driving forces of the historical process, etc. These questions are constantly faced with their problems by various social sciences: history, political economy, sociology, political science, social psychology, law, ethics, and others.

Turning to the provisions of social philosophy helps representatives of these sciences to find solutions to their specific problems. This means that social philosophy plays the role of methodology of social sciences, in a certain way directs the research of relevant aspects of social life conducted by them, forms approaches and principles of their study. This is possible because it helps representatives of social sciences to understand the place in society of the phenomena studied by them, their connections with other social phenomena, the combination of regularities and accidents in their development, etc. [5, p. 29].

The effectiveness of this assistance depends primarily on the content of social philosophy, the degree of its penetration into the essence of a particular society. It is the depth and breadth of its judgments and conceptual provisions, the heuristic nature of many of them, their inherent ability to grasp the secrets of social phenomena and their complex interactions, that determine the theoretical and methodological significance of social philosophy. This significance is revealed when using its provisions in solving relevant problems of science and practice [3, p. 36].

The task of social philosophy is not to describe in detail all the phenomena and processes of social life. The life of society is extremely rich in various events. It is very complicated by various connections between social phenomena, which are dynamic and contradictory in nature. All the richness and complexity of life cannot be expressed by any science. However, by recreating one or another ideal model of the development of society and its individual aspects, social philosophy contributes to the understanding of the essence of various social phenomena, their place and role in society, reveals the most significant direct and reverse connections between these phenomena as elements of the social system

In the end, it reproduces a complete picture of the existence of society, reveals the main mechanisms of interaction of its parties, trends and regularities of its development. This is the main content of the concepts of many traditional and modern directions and schools of social philosophy. It is desirable, of course, that the content of the concepts of social philosophy reflect real social processes as deeply as possible, which would contribute to their deeper understanding. This is important for both science and practice, more precisely, for the scientific justification of people's practical activities [6].

The need for this always reminds of itself. It is important that the development of society does not go by itself, but is more purposeful and useful to all people. And for this, it is necessary, in particular, that their activity should be as spontaneous and as conscious as possible, thought out by them at the level of understanding the problems of the entire society. This is especially important for the activities of state bodies, which are called to purposefully organize practical solutions to social problems and thereby find optimal ways of society's development.

Conclusion. All over the world, people strive to solve the problems of their social life more meaningfully, taking into account not only immediate, but also long-term interests, which also depends on the solution of their personal problems. It is important that they are clearly aware of both the immediate and distant consequences of their activities, and could change them in their interests [7].

References

1. Danilyan O., Dzoban O. Globalization of culture: contradictions and development trends. Bulletin of the National University «Law Academy of Ukraine named after Yaroslav the Wise». 2017. No. 2 (33). P. 29–41.
2. Dzevelyuk M. Traditions and innovations in the development of the functions of the modern state: dissertation. for obtaining sciences. candidate degree legal Sciences: 12.00.01. Odesa: National University «Odesa Law Academy», 2017. 209 p.
3. Seidel M. Common good and public interest in the conditions of Ukrainian state formation. Bulletin of Kharkiv National University named after V.N. Karazin. Series «Questions of political science». 2014. No. 1091. P. 34–38.
4. Krakowska A. The concept of the social function of the state in modern legal science. Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. «Law» series. 2015. Issue 31. Vol. 1. P. 14–19.
5. Kuzenko U. Political function of the modern state: concept, content, structure. Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. «Law» series. 2014. Issue 28. Volume 1. P. 28–31.
6. Nalivayko L. The theory of the social function of the modern Ukrainian state in the conditions of political and economic transformations. University scientific notes. 2007. No. 1(21). P. 13–17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2007_1_4.
7. Yurchik G. Genesis and evolution of social policy. Global and national economic problems. Electronic scientific publication. 2018. No. 22. P. 730–738. URL: <http://global-national.in.ua/issue-22-2018>.

*Кравець Юлія, студентка гр. ПР-12,
юридичного факультету ЗУНУ*

ЦІННОСТІ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Постановка проблеми. Єдність та цілісність українського суспільства є можливою завдяки збереженню його цінностей.

Мета. Визначити комплекс соціальних цінностей або ціннісних орієнтацій, притаманних сучасному українському суспільству.

Для з'ясування даної мети ми ставимо наступні завдання:

- З'ясувати особливості формування цінностей українського суспільства.
- З'ясувати важливість цінностей для українського народу.

Виклад матеріалу. Духовні цінності - душа народу, його образ, з яким він постає перед світом. У них акумульовані його характер та ідеали, збережені і примножені впродовж історичного розвитку національні традиції.

У ціннісних пріоритетах заковані минуле народу, особливості його менталітету, перипетії історичного розвитку. Тому шлях до пізнання народу лежить через реконструкцію його духовних цінностей. Потреба звернення до свого ціннісного багатства завжди з'являється в часи, коли народ встає з колін, виходить на дорогу національної незалежності, будує нове життя, знаходячи в ціннісних пріоритетах орієнтири на теперішнє і майбутнє.

Саме такі часи переживає український народ, і звернення до його духовних цінностей впливає із завдань розвитку національної державності, побудови цивілізованого суспільства, національного й духовного відродження України. Вирішення цих завдань неможливе без опори на сформовані впродовж століть ціннісні пріоритети нашого народу, завдяки яким він зберіг свою ідентичність, зміг протистояти політиці денационалізації в умовах чужоземного поневолення і розвинути свою національну культуру - одну з найдревніших в Європі, зайняти гідне місце у світовій співдружності народів.

Проблема цінностей українського суспільства належить до найважливіших і дискусійних проблем. Відомо, що культура і духовність це ознаки будь-якої нації, без яких вона взагалі не може існувати. Варто наголосити, що в цих умовах дуже важливим є підвищення духовного рівня українського народу, формування стійкої системи морально-духовних цінностей, оскільки саме вони складають основу як особистості, так і суспільства в цілому. Те, чим керується окрема людина чи певна спільнота в своїх діях, досить чітко висвітлює її глибинну сутність. Якщо звернутися до історії філософської думки в Україні, стає зрозуміло, що найвищою цінністю була і є людина, як вінець Божого творіння. Українському народу завжди було властиве шанобливе ставлення до минулого. У нас, українців, споконвіку існує сформована система морально-етичних цінностей, які й визначають націю як окреме неповторне утворення. Ці цінності народжувалися разом з народом, формувалися та кристалізувалися у щоденній праці та запеклій боротьбі за свободу та незалежність. Вони передавалися від покоління до покоління у традиціях, звичаях, обрядах, системі вірувань, світогляді, мові, способі мислення. Ці ознаки стали і водночас постійно еволюціонують. Сукупно вони визначають сучасне, самобутнє і виразне обличчя українського народу, його національне ДНК. Український народ, на відміну від інших слов'янських «родичів», завжди був і є носієм високоморальних загальнолюдських цінностей, які найбільше цінувалися в суспільстві. Зокрема, доброзичливості, гуманності, доброти, чесності та щирості. На сьогоднішньому етапі розвитку України сформувалися нові ідеали та орієнтири, які сфокусували свою увагу на людині, як найбільшій цінності. Такі зміни підштовхують вітчизняну філософську думку до всебічного переосмислення національних ідеалів українців з метою визначення перспектив формування цілісної системи цінностей у майбутньому.

Серед базових цінностей є національна державність, християнська віра і рідна мова. Вибір даних ціннісних пріоритетів продиктований їх роллю в національному та духовному відродженні України. Розкривається роль християнських цінностей в духовному житті українського народу, їх значення в національному відродженні. Мова як один з основних атрибутів нації розглядається не тільки як національна цінність, але й як засіб національного самоусвідомлення, чинник етноінтеграції. Таке тлумачення мови виступає методологічною основою мовної політики держави на сучасному етапі. Не менш важливою цінністю для вільного українського народу є можливість свободи слова та вибору у власному житті. Окрім національно-культурних цінностей, патріотизму та національної державності для українського народу також цінними є сім'я, родина - це святі поняття для кожного українця. Для нашого народу сім'я - це опора і захист, предмет невпинного піклування, базовий пріоритет і фактор стабільності. Споконвіку на нашій землі жили люди, вирощували хліб, виховували дітей, передаючи їм у спадок набутий матеріальний і духовний скарб. Українці завжди з великою відповідальністю підходили до виховання дітей, формуючи їхню індивідуальну свідомість. Натомість пошана до старшого покоління, повага до дітей та батьків, культ предків, глибока закоріненість багатьох поколінь в традицію завжди були основою монолітності та духовної єдності української громади. Усім відома гостинність українців тісно пов'язана з поняттям сім'ї.

Отже, для сучасного українського народу цінними є сім'я, християнство, духовність, національна державність та рідна мова.

Список використаних джерел

1. Атаманюк, Зоя Миколаївна; Гуцол, Юлія. Цінності сучасного українського суспільства. 2017. 300 с.
2. Возняк С. М. Духовні цінності українського народу С. М. Возняк. К.; Івано-Франківськ: Плай, 1999. 293 с
3. Комарніцька, Анастасія. Основні цінності сучасного українського суспільства. 2018. 220 с.
4. Стасевська, О. А. Система цінностей як основа буття сучасного українського суспільства. Вісник Національного університету Юридична академія України імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія, 2014, 1: 2019. С. 62-76.
5. Столярчук, Наталя. Основні цінності сучасного українського суспільства. 2017. PhD Thesis. Тернопіль, ТНЕУ.

ФІЛОСОФСЬКО - ПРАВОВЕ ВЧЕННЯ Т.ГОББСА

Постановка проблеми. Гоббс ставить перед собою проблему, що виникає з природи людського суспільства. Він описує стан природи як стан постійної війни всіх проти всіх, де люди прагнуть захистити свої інтереси та використовують будь-які засоби для досягнення цієї мети. Цей стан постійної війни призводить до хаосу, конфліктів та загрози для життя і майна кожного окремого індивіда.

Така ситуація є неприйнятною для життя, і тому Гоббс запропонував свою концепцію суспільного договору як шлях до вирішення цієї проблеми. За його концепцією, люди укладають договір, передаючи свою владу та права державі або сильному правителю. Це раціональний крок, спрямований на забезпечення миру, порядку та безпеки.

Мета: Дане дослідження, спрямоване на глибоке розуміння основних ідей та концепцій Гоббса і їх контекстуального значення в історії політичної філософії. При цьому необхідно врахувати доступні джерела, літературу та методи дослідження, які ми плануємо використовувати для досягнення мети нашого дослідження.

Завдання дослідження філософсько-правового вчення Томаса Гоббса можуть бути такими:

1. Вивчити основні ідеї та концепції, які сформулював Гоббс у своїх працях, зокрема в «Левіафані» та «Двадцять вісім глав про Христове царство».
2. Проаналізувати контекст, у якому виникло філософсько-правове вчення Гоббса, зокрема політичні, соціальні та релігійні події того часу.
3. Вивчити основні поняття, такі як суспільний договір, природа влади, роль держави та права, які є центральними у вченні Гоббса.

Виклад матеріалу: Філософсько-правове вчення Томаса Гоббса, яке було викладено в його праці «Левіафан», є однією з важливих теорій політичної філософії. Гоббс аналізує природу суспільства, походження держави, влади та прав, а також встановлює основи правової організації.

Одна з центральних проблем, яку ставить Гоббс, полягає у визначенні походження політичної влади та легітимності правління. Він відкидає традиційну теорію «божого права королів», яка стверджувала, що влада короля є безумовною і походить від Бога. Замість цього, Гоббс пропонує свою концепцію суспільного договору.

За Гоббсом, у стані природи люди живуть у постійному стані війни всіх проти всіх. Це стан хаосу, конфліктів та загрози, де кожен окремий індивід прагне захистити свої інтереси та використовує всі можливі засоби для досягнення цієї мети. Однак, цей стан постійної війни є неприйнятним для життя, і тому люди укладають суспільний договір.

Суспільний договір передбачає передачу влади і прав індивідів державі або сильному правителю. Цей акт передачі влади та створення держави є раціональним кроком для забезпечення миру, порядку та безпеки. Згідно з Гоббсом, держава має абсолютну владу над своїми громадянами, щоб забезпечити стабільність та захистити їхні права.

Головна ідея філософсько-правового вчення Гоббса полягає у визнанні необхідності установа сильної влади та правової системи для забезпечення порядку в суспільстві. Він розглядає державу як «Левіафана» - сильного володаря, який має монополію на використання сили і контролює дії громадян. Це необхідно для забезпечення стабільності та запобігання хаосу, що виникає у стані природи.

Гоббс вважає, що влада і права громадян повинні підпорядковуватися державі і обмежуватися на користь загального блага та збереження державного устрою. Він вбачає владу держави як необхідну умову для забезпечення порядку, безпеки та забезпечення основних потреб суспільства.

Філософсько-правове вчення Томаса Гоббса вирішує важливу проблему створення порядку та безпеки у суспільстві, яке перебуває у стані природи, що визначається постійною війною. Він пропонує концепцію суспільного договору та утворення сильної влади, яка гарантує стабільність і захист інтересів кожного громадянина. Розуміння основних ідей Гоббса допоможе нам краще зрозуміти фундаментальні принципи правової організації суспільства та легітимності влади.

Висновок: Отже, Гоббс викладає своє філософсько-правове вчення з метою розкриття походження держави та прав, обґрунтування легітимності влади та правління, а також встановлення основ правової організації суспільства для забезпечення порядку, безпеки та загального блага.

Список використаних джерел

1. Гоббс, Т. Левіафан, або Матерія, форма і влада держави церковної і цивільної / пер. з англ. В. Аркушинського. Київ: Дух і Літера. 2002. 606 с.
2. Харві, У. Томас Гоббс: Політична філософія / пер. з англ. І. Яременка. Київ: Основи. 1996. 540 с.
3. Такер, М. Класичні політичні теорії / пер. з англ. М. Коваленка. Київ: Основи. 2000. 232 с.
4. Шаповалов, В. Г. Історія політичних теорій. Том 1: Від Античності до Середньовіччя. Київ: Видавничий дім «Слово». 2017. 340 с.

ЕСХАТОЛОГІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ: МІФИ ТА РЕАЛЬНІСТЬ

Постановка проблеми. Сучасна соціально-економічна та екологічна ситуація, як в Україні, так і в світі, що проявляється невідомими досі хворобами, війнами, екологічними катастрофами, терористичними актами, економічними кризами, породжує у людей відчуття невпевненості в майбутньому. Воно посилюється усвідомленням самотності, відчуженості людини, а сама проблема смерті спонукає до гострих сотеріологічних і екзистенціальних рефлексій.

Мета. Проаналізувати міфи та реальність есхатології економічної ситуації.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:

- визначити поняття «есхатологія» в сучасній правовій науці;
- визначити міфи та реальність есхатології в економічній ситуації.

Виклад матеріалу. Під есхатологією (у перекладі з грецького *eschatos* - останній, *logos* - учення) прийнято вважати «вчення або знання кінцевих речей». Іншими словами, есхатологія - це пророцтво, спрямоване в майбутнє. Як правило, есхатологічні пророцтва говорять про настання Судного дня, загробне життя людини, кінець людства і Всесвіту [1]. Есхатологія («кінець») - розділ теології та філософії, що створює систему поглядів і вірувань про кінець світу, а також про долю людства у Всесвіті після нього [2].

Варто підкреслити, що «есхатологія» слід використовувати в ширшому сенсі - як науку про «останні події» по відношенню до окремої людини, людей і людства в цілому, маючи на увазі, що це не кінець усього існуючого, а перехід від одного стану справи іншому [3].

Тому краще використовувати біблійний термін «кінець віку», а не термін «кінець світу», щоб уникнути таких проблем, як прогнозування кінця світу із зазначенням конкретних дат; апокаліптичні пророцтва; спекулятивні заяви на політичному, соціальному та релігійному рівнях. Варто зауважити, що в процесі еволюції есхатології з'явилося вчення про «відстрочену есхатологію», яке виправдовувало не здійснені футурологічні та профетичні прогнози.

Також, цікавим є факт економічної сторони есхатології, зокрема, яка відома кожному з дитинства: це і легенди про кінець світу і притчі із релігій. Тим не менш, найбільші релігії світу мають власні есхатологічні уявлення, наприклад, «страшний суд». У християнській есхатології покарання розглядається у вигляді апокаліпсису, який прийде за велінням Бога: «Ангел волає до всього людства, як до того, що здатне чути це благовістя. Наступ суду буде несподіваним, бо Бог як блискавка та вибігає зо сходу, і з'являється аж до заходу, так буде і прихід Сина Людського» (Мат. 24:27) [4].

Тому розуміння есхатології, наголошуючи на її багатогранності та зазначаючи, що всі поняття мають своє місце як у теорії, так і в практиці богослов'я, адже розмаїття підходів до християнського життя та характеристик віруючих породжує оригінальні інтерпретації тлумачення даного феномену. Варто дотримуватися думки, що есхатологія - це не все теологія, а її окрема галузь. Її призначення - показати, як у релігійному світогляді розглядається майбутнє людства.

Варто підкреслити, що в умовах сьогодення трансформація есхатології відбувається на макро-, мезо-, та макрорівнях. Доцільним є те, що на макрорівні нинішня ситуація в державі сприяє активному процесу створення оригінальних богословських вчень, стимулює формування релігійних напрямів і течій [3]. Тому і релігійні твори набувають міжконфесійного характеру, а священні книги поступово втрачають своє первісне богословське призначення і стають пам'ятками культури та історії.

На рівні даних факторів варто підкреслити, що екзистенційні виклики сьогодення суттєво впливають на сутність і зміст есхатологічних передбачень. Виклики часу змушують світські та релігійні організації шукати шляхи вирішення економічних, політичних, екологічних та соціальних проблем. Сьогодні есхатологія, як і на початку ХХ століття, більше займається смертю кожного окремого віруючого, тобто приділяє більше уваги індивідуальному типу есхатології. Підкреслимо, що на початку ХХІ століття відродилися проповіді, пов'язані із есхатологією загального типу.

Висновки. Отже, есхатологічна наука у своєму розвитку зазнала низки трансформаційних перетворень, пов'язаних із суспільними змінами та екзистенційними цивілізаційними викликами. Основними критеріями для їх характеристики обрано: історичний період; рівень охоплення масової свідомості есхатологічною ідеєю; розгляд, переосмислення або заперечення існуючих змін у цій сфері; усвідомлення умов життя людини, загострених впливом природних і соціальних катаклізмів.

Актуальні життєві проблеми сьогодення людства серйозно впливають на реальні трансформації есхатологічних уявлень та їхню ціннісну й суспільно важливу «тональність». Причини активізації есхатологічних настроїв розглядають по-різному християнські конфесійні напрямки.

Тому і у результаті трансформації есхатології виникли сучасні форми пристосування есхатологічних наук до вимог соціального середовища. Позитивним моментом цього процесу є спонукання людини до переосмислення життя - зміна ситуації в бік поваги, турботи, милосердя, любові до ближнього. Розвиток

есхатологічного вчення в сучасних умовах започаткував таку галузь наукових знань, як футурологія, яка активно вивчає трансформаційні процеси, що відбуваються в оточенні людини, і прогнозує майбутнє.

Список використаних джерел

1. Енциклопедія сучасної української мови. URL:https://esu.com.ua/search_articles.php?id=18037(дата звернення: 26.10.2022)
2. Вільна енциклопедія. Вікіпедія.URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D1%81%D1%85%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F>(дата звернення: 26.10.2022)
3. Малик В.Г. Конфесійна поліваріантність християнської есхатології: генеза та еволюційні трансформації. URL: <http://www.chnu.edu.ua/res/ftf/A.%20Maluk.pdf>(дата звернення: 26.10.2022)
4. Біблія.URL: <https://bibleonline.ru/bible/ubio/mat-4/>(дата звернення: 26.10.2022)

ФІЛОСОФІЯ ПРАВА У СТАРОДАВНЬОМУ РИМІ

Постановка проблеми: Юристи Стародавнього Риму створили науку римського права, яка є авторитетною й нині. Це була перша юридична наука з нормами світського права, саме тому римо-античну правову спадщину активно використовували впродовж багатьох століть. Актуальною вона є і в умовах сьогодення, оскільки ідеї та норми римського права прямо й опосередковано впливали і впливають на формування європейської культури та розвиток національних законодавств.

Цей вплив має досить значний діапазон поширення: від кримінального права до цивільного. Термінологія та основні принципи римського права використовуються в будь-якій правовій системі світу. Актуальність дослідження зумовлена тим, що у вітчизняній філософсько-правовій та правознавчій літературі питання розвитку романистики кінця ХІХ – початку ХХ ст. залишаються й донині недостатньо опрацьованими. Це можна пояснити наявністю тривалого часу ідеологічного впливу, що виявилось як в обмеженні методологічних ресурсів, що застосовувалися у фундаментальних суспільствознавчих дослідженнях, так і в тематиці цих розроблень.

Мета: Метою роботи є визначення сутності правових ідей стародавніх римлян через їх історичний аналіз у вітчизняній філософсько-правовій думці та дослідження можливостей їх використання в сучасних процесах право- та законотворчості.

Виклад матеріалу: Марк Тулій Цицерон (106 – 43 рр. до н. е.) увійшов в історію, насамперед, як визначний оратор і політичний діяч.

Разом з тим він залишив декілька значних філософських праць, серед яких трактати «Про державу» та «Про закони», де викладені його філософсько-правові погляди. Цицерон жив в перехідну епоху історії Стародавнього Риму. Через величезні соціальні потрясіння, повстання рабів, громадянські війни, загибель багатьох людей та знищення культурних цінностей на зміну республіці поступово приходила її самодержавна імператорська влада. В центрі цих подій був і Цицерон,[4].

Його політичні уподобання були цілком на боці римської республіки, а тому вся теоретична та практична діяльність була скерована на те, щоб спинити невпинний шлях до її загибелі. Розвиваючи попередні природно-правові уявлення, Цицерон апелював до закону природи і права як основи спілкування людей у державі

Перу Цицерона належать такі філософські трактати як «Про межі добра і зла», «Тускуланские бесіди», «Про старості», «Про дружбу», релігійно-філософські твори «Про природу богів», «Про дивинації», «Про долю» і інші. З незбережених творів відомі його праці «Про цивільному праві», «Про Августу», «Про славу», «Про філософію», «Про зміцнення держави» і т. Д.

З трактатів з філософії права особливе значення мають твори: «Про державу», «Про закони», «Про обов'язки», в яких в основному міститься перекладення минулих і сучасних філософських вчень і поглядів для того, щоб взяти у них найкраще.

Цицерон - головний представник еkleктизму, який, за його задумом поєднує в собі найкраще, що є у інших філософів, то що є самим справжнім.

Еkleктизм в основному спирається на всілякі концепції давньогрецької філософії - платонізм, аристотелізм, пифагореїзм, стоїцизм, скептицизм.

Цицерон розглядав філософію як свого роду утешительниці і цілителя від усіх бід. Тому він бачив у філософії перш за все практичну сторону, через яку переломлюються все погляди в філософських течіях,[1].

Завдання філософії, як писав Цицерон в «Тускуланських бесідах», складається в «обробітку душі», її сила в лікуванні душі, позбавлення від пристрастей. На думку Цицерона, щоб використовувати цю психотерапевтичну функцію філософії, слід вивчати різні філософські системи, історію філософії. Тому твори Цицерона повні історико-філософського матеріалу з давньогрецької і ранньої римської історії.

Свою еkleктичну позицію Цицерон обґрунтовує тим, що при вирішенні всіх філософських питань слід обговорювати все з протилежних сторін, інакше не можна скласти правдоподібне думка про тієї чи іншої речі. Еkleктицизм містить в собі потребу синтезувати цілісне погляд на світ, як і інші більш односторонні концепції.

Він приймає стоїчний погляд на природу як гармонійне тіло, яке містить в собі розумне начало. Однак філософські проблеми про буття і пізнання знаходяться у Цицерона на другому місці, на першому ж стоять проблеми етики, релігії і держави. Теоретичні погляди Цицерона в області держави і права знаходяться під значним впливом давньогрецької думки, і перш за все навчав Платона, Аристотеля, Полібія і стоїків. Філософське вчення Цицерона про право, закон і державі розроблено з позицій природного права.

Поява держави (також і права) ні, на думку і сваволі людей, а відповідно до загальних вимог природи, в тому числі і згідно з велінням людської природи, у трактуванні Цицерона означає, що за своєю природою і сутністю вони (держави і права) носять божественний характер і оснований на загальному розумі та справедливості.

Цицерон вводить в правовий і політичний обіг поняття громадянина як суб'єкта права, поняття держави як правового спілкування. Цицерон вперше вводить визначення держави як справи народного (*res publicum*), речі народної, надбання народу. Причому народ у Цицерона - не натовп, а спільнота, утворене на основі згоди всіх в

розумінні права і загального інтересу. Держава - правовий союз, правове спілкування. Тут у Цицерона виникає ідея правової держави, держави, заснованої на справедливості, а не силі,[2].

Найкращою з простих форм правління Цицерон вважав монархію, а взагалі найкращою - змішану форму правління. Критерії розрізнення форм державного устрою Цицерон вбачав у «характері й волі» тих, хто править державою. Залежно від числа правлячих він розрізняв три прості форми правління: царську владу, владу оптиматів (аристократію) і народну владу (демократію). Серед них Цицерон вважає за краще монархію, а найменше благоволяє демократії,[3].

Висновки. Царське благовоління, мудрість оптиматів, народна свобода повинні бути об'єднані в найбільш досконалою змішаною формою правління. Підкреслюючи небезпека крену в бік того чи іншого початку змішаної державності і виступаючи за їхню взаємну рівновагу, він підкреслював необхідність «рівномірного розподілу прав, обов'язків і повноважень - з тим, щоб достатньо влади було в магістратів, досить впливу в ради провідних людей і досить свободи у народу». Кращим прикладом у цій справі Цицерон вважав Римську республіку, плід багатовікової державної еволюції.

Список використаних джерел

1. Троцька А. І. Вивчення римського права як запорука підготовки висококваліфікованих юридичних кадрів у першій половині XIX століття / Філософські та методологічні проблеми права. 2019.
2. Троцька А. І. Памфіл Юркевич як дослідник римського права / Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2020.
3. Троцька А. І. Внесок учених університету Святого Володимира в європейську романістику / Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2020.
4. Троцька А. І. Є. Трубецький і природничо-правові ідеї стародавніх римлян / Філософські та методологічні проблеми права. 2014.

ДАВНЬОІНДІЙСЬКА ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

Актуальність дослідження. У стародавні часи було багато законів та норм які нам зараз здаються дивними та дещо жорстокими. Тому було б цікаво дізнатися про правила тогочасного життя.

Метою дослідження є філософське осмислення злочину і покарання в давньоіндійській філософії

Виклад основного матеріалу. Історія розвитку філософсько-правових вчень Індії нараховує кілька етапів. Цей поділ, звичайно, умовний. Основними періодами, що стали своєрідним фундаментом для всієї індійської філософії, вважаються **ведійський та епічний періоди**.

- **Ведійська філософія** розвивалася в епоху розкладання первіснообщинного ладу в Індії та виникнення рабовласницького суспільства. Зародження філософського мислення у цей період пов'язується із брахманізмом. Брахмани (жерці) вважалися справжніми знавцями і тлумачами вед, що являли собою переважно збірки гімнів на честь богів та інші тексти на історичну тематику. Усі ведичні тексти вважаються священними книгами.
- **Епічний період** розпочинається в VI в. до н.е., коли в індійському суспільстві відбуваються значні зміни: розвиваються сільське господарство й ремесла, збільшується соціальна диференціація, втрачає свій вплив інститут плеємної влади і збільшується влада монархії. Разом з цим відбуваються зміни і у світогляді індійського суспільства. Зокрема, посилюється критика ведичного брахманізму. Інтуїтивне осягнення світу поступається місцем дослідженню, релігія – філософії.

Найбільш розроблені філософсько-правові ідеї характерні для філософії буддизму і джайнізму. Виникнувши у вигляді протесту проти кастового гніту, запутаності і громіздкості обрядів брахманів, ці навчання виявилися прийнятними для світогляду народу, перш за все морально-етичним характером. Етичні ідеї отримали розвиток в двох напрямках: релігійному - відходу від найгостріших проблем сучасності в власне «Я» і правовому, виражає зв'язок внутрішнього світу людини з зовнішнім світом. Одним з таких навчань стало вчення про карму. З одного боку, карма - це Закон, який контролює зв'язок Брахмана (Абсолюту) і Атмана (індивідуальної душі), певний стан (багатство, бідність, пошана, приниження і т.п.), що обумовлює переселення душі, з іншого, - закон справедливості: за кожне діяння слід нагороду вона. Староіндійські філософи поставили і вирішували ряд важливих філософсько-правових проблем: зміст і роль закону; людське діяння в межах закону; людське і божественне в законі; справедливість; право і походження людини. Так, філософія джайнізму вчила, що тільки особисті якості і зусилля людей допоможуть врятувати людську душу, а зовсім не походження, багатство або божественне втручання. Як бачимо, перед нами в зародку ідея рівності всіх перед законом. Відзначаючи роль порядку в життєдіяльності людей, багато давньоіндійські філософи сходилися на тому, що правила і закони встановлюються людьми. Для цих навчань характерно твердження про те, що людина реалізує власні інтереси за рахунок інших людей, тому потрібні правила (закони), що гасять пристрасті.

Серед злочинів, визначених Законами Ману, на першому місці стоять злочини проти держави. В якості прикладу можна назвати службу ворогам царя, руйнування міської стіни, міських воріт. Всяке посягання на державний та суспільний лад каралося смертю. За протиправні дії злочинця могли посадити на кіл, втопити, відрубати голову. За один злочин могло бути призначено кілька покарань. Використовувалося і таврування: на лобі п'яниці або злодія випалювали відповідний знак. Детально Закони описують злочини проти власності і проти особи. Надзвичайно суворими були покарання за крадіжку. Злодія, захопленого на місці злочину, дозволялося вбити негайно. Крадіям, які вчинили крадіжку вночі, слід було відрубати обидві руки й посадити на кіл. При першій крадіжці крадію відрізали два пальці, при другій – руку і ноги, третя крадіжка тягла за собою смертну кару. Покарання несли також особи, які бачили крадіжку, але не повідомили про неї. Приховувач крадія ніс таке ж покарання, як і сам злочинець. Закони Ману засуджували всяке насильство, вчинене щодо особи, і вважали гвалтівника гіршим лиходієм, ніж крадія. Вбивство при самозахисті, охороні жертвних дарів, захисті жінок і брахманів (необхідна оборона) не каралося. Багато статей у Законах направлено на зміцнення сімейних відносин. Закони встановлювали суворе покарання за пере-любство, за посягання на честь жінки. Закони Ману визначали покарання як силу, яка править людьми і охороняє їх, наказуючи застосовувати покарання з урахуванням всіх обставин скоєння злочину і ступеня усвідомлення злочинцем своєї вини.

У сімейному праві цілком утвердилося панування чоловіка (чоловіка, батька). Саме чоловікові належало вчити дружину гідній поведінці, і з цією метою він міг вдарити її тричі по спині: розщепленою тростиною, мотузкою або рукою. Хоча Закони Ману як вищу дхарму між чоловіком і дружиною проголошують «взаємну вірність до смерті», чоловік міг мати кілька дружин, розлучитися з дружиною. Дружина ж не могла покинути сім'ю, навіть якщо чоловік її покинув або продав. Вона продовжувала вважатися його дружиною. За зраду дружина піддавалася страшним карам, аж до смертної кари. Згідно з традицією, дружина повинна була належати тій же варні, що і чоловік. Чоловікам дозволялося у виняткових випадках одружуватися з жінками з нижчої варни, але жінці з вищої варни вступати у шлюб із чоловіком, який належав до нижчої варни, категорично заборонялося. Варно-кастова традиційна структура індійського суспільства в давнину будувалася

на шлюбних, кастових і родових обмеженнях та вимогах, в яких чоловік, а не дружина повинен володіти більш високим ритуальним статусом, адже діти успадковували ритуальний статус свого батька. Дружина в ряді випадків прирівнювалася до тварин, рабів. Багато статей Законів Ману вимагають беззастережної покори дружини чоловікові, який у виховних цілях міг її безкарно ображати і бити

Висновок. Індійську філософію й зокрема її етико-правову складову не варто сприймати як екзотичний витвір загадкової для європейця культури. Вона містить безліч «цілющих рецептів» для душі і розуму людини, які допомагають жити повноцінним життям. Головна цінність староіндійської філософії полягає в її зверненні до внутрішнього світу людини, до моралі особистості, в цьому, ймовірно, і криється таємниця її привабливості і живучості. Буддизм, а потім і джайнізм, проголосив пріоритетом гідність людини, яка прагне самовдосконалення. Їй не треба шукати бога, бо вона сама, як і все суще, є частиною божественного. Це був величезний стрибок людського духу від повної залежності від матеріального світу, кастовості до свободи. На думку В. Соловйова, індійська свідомість, здійснивши цей гігантський перехід, надовго виснажила свої сили.

Список використаних джерел

1. Марченко О. В. М Філософія права : навч. посібник / Марченко О. В., 2015. 304 с.
2. Манодж Кумар Бхарті. Індійська філософія крізь призму сучасної науки
3. Костицький М. В. ФІЛОСОФСЬКІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВА, № 1-2 (9-10), 2015
4. Деркач В.Л.ТРАДИЦІЙНА ФІЛОСОФІЯ ІНДІЇ ТА КИТАЮ. 2019

ПРОБЛЕМА ІСТОРИЧНОГО ПОХОДЖЕННЯ ЛЮДИНИ

Постановка проблеми. Оглядаючись назад ми розуміємо, який великий шлях пройшло наше людство, щоб стати таким яке воно є наразі. Походження нас з вами давно цікавить як науковців, так і звичайних людей. Тому, для кращого розуміння нашого історичного становлення як людини, а також проблем, які виникали протягом цього часу, ми повинні поглибити свої знання у цій сфері.

Мета. Дослідити історичне походження людини та з'ясувати можливі проблеми, пов'язані з цим.

Виклад матеріалу. В одному з найбільш чудових применшень в історії науки Чарльз Дарвін написав про свою теорію еволюції шляхом природного відбору, що «світло буде кинуте на походження людини та її історію»[2, с. 1].

Це було практично все, що Дарвін був готовий розповісти про наслідки для людства в його теорії походження видів, основну працю про сучасні еволюційні ідеї. Але всі навколо нього одразу зрозуміли наслідки, і оскільки археологічні докази та скам'янілі останки людини накопичувалися протягом дев'ятнадцятого та двадцятого століть у поєднанні з генетичними даними, теорії походження людини зрештою стали наукою про еволюцію людини.

Давайте коротко розглянемо еволюцію людини, щоб зрозуміти цю концепцію та спробувати знайти відповіді на питання, які все ще бентежать нас сьогодні. Почнемо з еволюції тварин. Зоологи класифікували представників царства тварин відповідно до їх відмінностей і подібностей. Ми, люди, підпадаємо під це царство, тому що рухаємось і їмо ротом; ми хребетні через наш хребет, і ми ссавці тому що ми теплокровні і годуємо своє потомство грудьми. Ми є приматами, тому що у нас є руки, що хапають, гнучкі кінцівки та високорозвинений зір. Ми також є членами родини «Гоміноїдів», таксономічної групи, яка включає як людей, так і людиноподібних мавп, через відсутність хвоста, розмахуючих рук і форми наших зубів.

Термін гоміноїд відноситься до всіх нинішніх і минулих мавп і людей, тоді як гомінід відноситься конкретно до теперішніх і минулих людей[1, с. 4].

Гомініди відомі як крокуючі істоти з порівняно великим мозком; люди сьогодні є єдиним живим представником цієї групи. На думку деяких еволюціоністів, викопні кістки та генетичні дослідження вказують на те, що гомініди мали спільного предка з великою африканською мавпою. Саме в цей момент запис стає складнішим, коли вивчення еволюції приматів перетворюється на дослідження еволюції гомінідів.

За словами Річарда Кляйна зі Стенфордського університету, «визначення роду та виду викопних кісток ранніх людей є дуже складним завданням. Фрагменти ранніх викопних знахідок представляють лише кілька сотень окремих особин. Визначити вік скам'янілостей також дуже складно.» Він каже, що палеоантропология більше схожа на суд, ніж на фізичну лабораторію[1,с.4].

Антропологи продовжують розходитися в думках щодо того, що спричинило цей повний перехід від мавпи до людини.

Хоча ми, люди, суттєво відрізняємося від людиноподібних мавп, генетично ми найближчі до них з усіх гоміноїдів. Що стосується нашого генетичного складу, то 98,4% нашого генетичного матеріалу схожі на шимпанзе, тоді як горили генетично відрізняються від нас лише на 2,3%. Ці статистичні дані показують велику подібність і припускають, що останній предок, який мав велику мавпу та людину, ймовірно, був істотою, схожою на шимпанзе. Таким чином, зміни в генетичному регуляторному механізмі відіграють важливу роль в еволюції різних ліній.

Географія мала досить важливий вплив на формування розвитку людства. Це було в середині третинного періоду (5–25 мільйонів років тому), коли клімат був набагато теплішим і вологішим, ніж сьогодні, і найбільшій частині Африки, Європи та Азії росли тропічні ліси, що збільшило різноманітність ссавців відбулося. У цих лісах мешкало багато видів людиноподібних мавп, у тому числі одна, яку дехто вважає предком сучасної людини.

Потім приблизно 5 мільйонів років тому, наприкінці третинного періоду, глобальні температури почали охолоджуватися, на полюсах утворилися льодовики, а клімат став сухішим. У результаті площа тропічних лісів зменшилася, поступившись місцем відкритим лісам і лукам. Ці події не виникли відразу, а розвивалися повільно. У Східній Африці групи гоміноїдів опинилися в пастці в лісах, що скорочуються. До цього вони жили на деревах і пересувалися на чотирьох ногах, коли подорожували по лісовому руслу. Тепер, щоб швидко долати великі ділянки відкритої землі, деякі гоміноїди почали ходити на двох ногах, як сучасні люди. Саме за цих умов гомініди відокремилися від цієї мавпи або групи гоміноїдів. Вважається, що весь цей процес гомінізації почався в Африці. Це єдиний континент, де сьогодні знайдено скам'янілості ранніх гомінідів, які датуються 4-5 мільйонами років. Ця відмінність була зроблена завдяки новому способу пересування, відомому як «біпедальзм» (ходьба на двох ногах, а не на чотирьох). Ці ранні гомініди називаються австралопітеками: спеціалісти вважають, що окрім прямоходіння двома ногами вони мали порівняно більший мозок і залежали від інструментів для свого виживання.

Висновок. Давайте заперечимо твердження Чарльза Дарвіна про «походження людини», що вона еволюціонувала від деяких мавпоподібних істот. Еволюціоністи, які його підтримують, стверджують, що протягом 5 мільйонів років еволюції людини людина еволюціонувала від однієї стадії виду до іншої. Як ці різні етапи розвивалися одна за одною, вже було детально розглянуто. Отже, коротко кажучи, згідно з еволюціоністами, які наводять контраргументи, стверджуючи, що перша стадія, тобто австралопітек, також відомий як південноафриканська мавпа, є нічим іншим, як старою мавпою, яка вимерла.

Список використаних джерел

1. Umer S. A brief history of human evolution: challenging Darwin's claim. 2018. 17с.
2. Veldhuis, D., Kjærgaard, P.C., Maslin, M. Human Evolution: Theory and Progress. 2014. 13с.
3. Галкін О.Ю., Тітова Л.О.. Основи еволюційної теорії: Навчальний посібник з дисципліни «Біологія розвитку та основи еволюційної теорії» для студентів спеціальності 162 Біотехнології та біоінженерія спеціалізації «Промислова біотехнологія». КПІ імені Ігоря Сікорського, 2018. 121 с.
4. Ситник О. Культурна антропологія: походження людини і суспільства. Навч. посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. 180 с.

УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Постановка проблеми. Завдання статусу й ролі глобалізму, його взаємозв'язку із суспільством є однією із найважливіших проблем у системі соціально-філософського знання. Реалії сьогодення, глобальні зміни, що відбуваються в політиці, економіці та культурі потребують дослідження багатьох явищ та процесів, що мають великий вплив на розвиток суспільства. Однією із цих явищ є глобалізація. За досить малий період часу з'явився новий, інноваційний та відкритий світ, в якому все пов'язано глобальною культурою інформаційних технологій. Хоча деякі аспекти глобалізму досліджували як зарубіжні, так і вітчизняні науковці, але ця проблема в українському контексті є недостатньо висвітленою.

Мета. Поняття, аналіз та виявлення сутності глобалізації, його позитивні та негативні чинники для розвитку суспільства.

Виклад матеріалу. У світовій теорії і практиці другої половини ХХ століття склався досить впливовий напрямок суспільної думки, який отримав назву філософії глобальних проблем. Цей філософський напрямок, незважаючи на широке коло проблем, що розглядаються, в центр уваги ставить людину, його майбутнє. Глобалізація, безумовно, ключовий термін сучасної епохи.

Глобалізацією називають історичні процеси взаємодії і взаємопроникнення різних цивілізацій, які склалися у встановлених територіальних кордонах на базі визначених етносів. З іншого боку під глобалізацією розуміють виникнення загальних, або з меншою мірою схожих за змістом проблем для різних регіонів світу (екологічних, демографічних, міграційних, продовольчих тощо), а також постійно зростаючу взаємну соціально-політичну залежність країн і формування зон спільних інтересів.

Досліджуючи зміни світової системи в період глобалізації деякі дослідники вважають, що світ все більш ідентифікується в економічному, соціальному, культурному плані. Використовують одні й ті ж самі методи культури, поведінки. Така думка прослідковується в роботах Ф. Фукуями щодо перемоги західної ліберальної ідеології, і в цьому значенні – кінець історії. Деякі науковці думають, що світ, навпаки, є розділеним і розколотим. Причому, акцент робиться на різних аспектах. С. Хантінгтон переконує, що приналежність до окремої цивілізації визначається релігією. А. Тоффлер поділяє цивілізації на сільськогосподарські, індустріальні, постіндустріальні, зосереджуючи увагу на методах виробництва. І. Валлерстейн вважає, що приналежність країни до певного рівня соціально-економічного розвитку (високий, середній і низький) відокремлює світовий центр.

В останні десятиріччя і роки під впливом ряду криз, які створюють загрозу людству, особлива увага наукового та широкого світового суспільства приділяється найгострішим проблемам, які прийнято називати глобальними.

Під глобальними проблемами людства розуміється комплекс найгостріших протиріч, які торкаються світу в цілому, а разом з цим і окремих регіонів та країн. Переліки цих проблем досить широкі і в залежності від рівнів класифікації та суб'єктивних поглядів авторів їх складання різняться один від одного. Однак до них майже завжди відносяться такі проблемні питання: збереження миру, енергетична, сировинна, екологічна, продовольча, демографічна проблеми, охорона здоров'я, криза культури, міжнародні відношення, відсталість, тероризм, катастрофи і аварії, недопущення термоядерної війни, створення умов для ефективного розвитку економіки.

За своєю сутністю глобалізація – природний і об'єктивний процес інтеграції в світі, її новітній етап. Визначають її прогрес інформаційних технологій, їх продуктивності, техніки, насамперед винайдення електронної машини та світової мережі Інтернету. Ці процеси глибоко проникли у сучасний стан українського суспільства. Глобалізація, якщо мати на увазі її об'єктивний аспект передбачає Україні прогрес і демократію. Вона помітно збільшує певні досягнення суспільства, стимулює розвиток регіонів, які мають можливість користуватися благами цивілізації. Українська нація не може уявити свого життя без смартфона, комп'ютера, а тим більше без комфортних квартир та високоякісної освіти. Ми поступово починаємо зливатися із більшістю й пригнічувати свої власні народні інтереси. Глобалізація дозволяє Україні розширено обмінюватися товарами, послугами, інформацією, технологіями та капіталом. Глобалізацію по-різному сприймають і тлумачать: одні – в позитивному, інші – в негативному сенсі. Прибічники глобалізації передують приход «нового світового порядку», який, як вони вважають, принесе небачений досі добробут, підвищення рівня і якості життя, нові робочі місця, широкий і вільний доступ до інформації, покращення взаєморозуміння між різними культурами й цивілізаціями. Противники глобалізації говорять про «світову змову», про те, що у майбутньому в світі не буде місця для духовних ідеалів, національної, культурної самобутності особистості. Наш український народ, частково проникнувши у новітні процеси цивілізації, починає змінювати свої духовні ідеали (особливо молодь). Спостерігаючи за поведінкою молодих людей, можна зробити висновок, що кожен із них хоче просто злитися із натовпом (бути таким як і всі) і цим вони просто принижують себе, свою духовність, свій потенціал, не даючи розвиватися особистостям належним чином. Під впливом глобалізаційних процесів культура поступово починає зливатися в єдиний суцільний вакуум, в якому всі процеси ідентифікуються.

Противники глобалізації виступають проти політичного впливу транснаціональних корпорацій, які диктують свою волю цілим народам і країнам (в якійсь мірі наша держава вже стала залежною від цих корпорацій). Вони звинувачують творців «нового світового порядку» у втручанні, в тому числі й збройному, в справи суверенних держав. Глобалізація не має лише негативних сторін цього світового процесу. Їй притаманний напрям до міжнародного поділу праці, і на цій основі – до об'єднання економік всіх країн в одну господарську систему. Великі та якісні перетворення в усій структурі економіки, культури, політичній системі світового співтовариства говорять нам про вступ людства в нову історичну епоху – епоху глобалізації. Але це можливо лише в тому випадку, коли цей процес буде відбуватися у відповідності до об'єктивних законів еволюції суспільства планети.

Глобалізація відбувається в світі, де на першому місці в політиці країн стоїть прагнення отримати найвищий прибуток, у світі, де відбувається жорстока конкуренція між країнами, їх групами, ТНК, з антагонізмом між бідними й багатими. Капітал транснаціональних компаній на користь собі, нехтуючи інтересами окремих регіонів і людства загалом, визначає темпи й спрямованість розвитку окремих держав. Він закріплює з вигодою для Заходу характер міжнародного поділу праці, забезпечуючи штучно завищені життєві стандарти країнам свого базування, прирікає решту людства на існування в екстремальних умовах. Світ глобалізується десятком країн, їх транспортно-національними корпораціями і створеними міжнародними організаціями. Інші ж або змушені приймати умови які їм диктують або залишатися в ізоляції. Важливо, щоб політика глобалізму не стала моделлю глобалізації, оскільки це б мало негативні наслідки для багатьох країн і народів.

Висновки. Отже, глобалізацію можна визначити як процес уніфікації господарського, політичного і культурного життя національних держав, метою якого є швидка і ефективна економічна інтеграція в глобальних масштабах з максимальним використанням науково-технічних досягнень, ліберальної ринкової економіки та інститутів демократизації. Розглядаючи Україну в контексті глобалізації, можна прослідкувати таку тенденцію, що вона є сировинним придатком для багатьох розвинених країн, з якими ми не можемо конкурувати. Обличчя глобалізації досить контрастне – високорозвинені країни користуються всіма її благами, тоді як інші (Україна в т. ч.) змушені вступати у жорстоку конкуренцію за те, щоб наблизитися до цих країн.

Список використаних джерел

1. Глобалізація і безпека розвитку: Монографія / О.Г. Білорус, Д.Г. Лук'яненко та ін.: Керівник авт. колективу і наук. Редактор О. Г. Білорус. К.: КНЕУ, 2001. 733 с.
2. Запорожченко О.В. Україна в контексті глобалізаційних процесів. Сер. Історичні науки. 2017. Вип. 37. С. 31–34.
3. Сутність глобалізму як характеристики сучасного соціального простору / Нова парадигма. К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. Вип. 77. С. 98-105.
4. Україна перед викликами сучасності в контексті глобалізації / В. М. Рижих та ін. / Вестник Нац. техн. ун-та «ХПИ»: сб. науч. тр. Темат. вып. : Технологии в машиностроении. Харьков : НТУ «ХПИ», 2008. № 34. С. 101-109.

ПОВСЮДНА КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЯ: ЗА І ПРОТИ

Постановка проблеми. Повсюдна комп'ютеризація – найточніший термін, щоб описати стан інтеграції комп'ютерів, комп'ютерних систем та технологій у людське життя на сьогоднішній день. Темпи її розвитку, становлення та стрімкого зростання вражають, змінюють життя і глобальну ситуацію у світі прямо на очах. Але сьогодні – лиш певна точка її розповсюдження та застосування, швидкість яких зростає у експоненціальній прогресії. Уже на початку ХХІ століття вона змінила усе, у чому була задіяна, до невпізнання. Важко навіть уявити, у якому вигляді ми бачитимемо її у найближчому майбутньому. Але можна сказати точно – це *важлива та необхідна* для обговорення тема, оскільки комп'ютеризацію однозначно можна назвати *найвпливовішим* явищем за *всю історію людства*. І навіть у такому вигляді, вона лише *зростатиме* із часом. Отже, актуальність даної теми є надзвичайно потужною, великою та важливою на сьогодні, та безперечно *вирішальною* для нас у майбутньому.

Мета. Розглянути та проаналізувати позитивні й негативні аспекти комп'ютеризації, її вплив та глобальні зміни, спричинені нею у ХХІ столітті.

Виклад матеріалу. Комп'ютеризація – це чітко та послідовне, неминуче впровадження комп'ютерів у всі сфери діяльності та життя, заради підвищення ефективності та продуктивності, комфорту та зручності, покращення праці й відпочинку. Прямо зараз, майже кожну людину можна назвати «комп'ютеризованою», оскільки вона має доступ до інформаційних технологій, інтернету, комп'ютерів чи інших гаджетів. В останні роки це настільки чітко вжилося в наше повсякденне життя, що більшість не може й уявити свою буденність без усіх цих можливостей.

Але що ж насправді представляють собою сучасні технології? Велике благо, створене покращити життя усім людям на землі, чи, можливо, сфера неабияких можливостей? Мабуть, більшість людей так і вважають, і вони цілком праві. Але чи справді все так однозначно? Звісно ж, технології дали нам те, що колись здавалось неможливим, ніхто й не мріяв про таке. Але чи є вони такими хорошими, як нам здається? Інтернет, що об'єднав й покритив собою усю земну кулю і дав можливості спілкуватись з усіма, з ким лише забажаєш, він справді об'єднує, чи непомітно для нас розділяє людей між собою, забираючи потребу живої розмови та спілкування? Ми маємо необмежений доступ до інформації, чи лиш більше схильні вірити брехні? Ми знаємо, наскільки технології допомагають нам у медицині, рятуючи людські життя. Але чи задумуємось ми про те, якої шкоди вони завдають нам, примушуючи до сидячого способу життя, руйнування зору та інших проблем? Ми стали більш продуктивними і почали більше займатись чимось, чи навпаки відволікатись і страждати від прокрастинації? І що насправді означає можливість публікувати щось в будь-який час, у будь-якому місці?

Більшість з нас не задумуються сьогодні про всі ці речі, а дехто й ніколи не стане. Деякі вже відчули на собі гніт, чи проблеми сучасної комп'ютеризації. А хтось взагалі, замість того щоб використовувати технології як інструмент, став залежним від них, та загнав себе під владу машини, не в силах відірватись від телефону чи отримавши залежність. Насправді те, що ми бачимо – лише вершина айсбергу, більша частина якого під водою, порівнюючи із тим, про що ми й не задумуємось. І нехай сучасний комп'ютер служитиме благом для того, хто вміє ним користуватись, для інших він може стати чимось спорідненим до прокляття.

Але не потрібно із одної крайності кидатись в іншу, одразу ж дивлячись на погані сторони зробити висновки, й відмовитись від такого користування сучасними технологіями. Для будь-якого явища характерно мати свої «плюси» та «мінуси», тому це цілком нормально. Головне замічати і одні, і другі, тверезо мислити, вміти використовувати їх та правильно сприймати. Тому, для критичного й об'єктивного аналізу потрібно розглянути основні позитивні та негативні аспекти сучасної комп'ютеризації, що уже встигла стати повсюдною, так звані «за» та «проти».

Отже, до хороших сторін масового запровадження комп'ютерів можна відносити мало не безліч різноманітних напрямків. По суті, будь-яка людська діяльність може тим чи іншим чином бути заміненою чи спрощеною, полегшеною завдяки використанню комп'ютерів, а оскільки усі сфери нашої діяльності не перелічити, то й цих напрямків є така сама кількість. Тому ось наведення буквально декількох прикладів впливу комп'ютеризації на сфери, де вона використовується:

Можливість людини вивчати космос та безкрайні простори нашого всесвіту. Будь яка інтервенція людини за межі нашої планети здійснюється лише спеціально розробленими машинами, які віддалено керуються за допомогою використання комп'ютера. Сучасні телескопи, супутники, ракети, роботи марсоходи та місяцеходи, радары для вловлювання космічних частинок, хвиль чи потоків – все це оперується лише комп'ютеризованими системами та мережами. Саме завдяки цим технологіям ми зробили стільки значних відкриттів у області астрономії.

Покращення усіх розділів точних наук, таких як фізика, математика, хімія та інших. Сучасні комп'ютери вміють проводити неймовірні, порівняно з людськими можливостями, розрахунки та обчислення, моделювання, проектування та безліч корисних функцій, які відкривають сучасній науці небувалі можливості. За останні десятиліття людство здійснило майже таку ж кількість відкриттів, як здійснювало до того за всю історію існування нашого виду!

До поганих сторін комп'ютеризації відносяться:

Культурна та моральна деградація внаслідок формування залежності від мобільних пристроїв. Особливо це стосується сучасних підлітків. Абсолютна більшість сучасної молоді, першим ділом, коли прокидаються зранку, перевіряють телефон на наявність повідомлень. А зазвичай і цілий день вони можуть провести, користуючись сучасними гаджетами. Це зовсім не є здорово для нашого організму, оскільки таку залежність можна порівняти із залежністю від алкоголю, сигарет чи навіть наркотиків, оскільки у нашому мозку задіюються ті ж самі дофамінові рецептори, що викликають в нас відчуття насолоди. Це абсолютно негативно впливає на розвиток сучасних дітей та суспільства у цілому, пригальмовує навчання, стимулює прокрастинацію, безділля. Розповсюдження недостовірної, «фейкової» інформації. Інтернет на сьогоднішній день надає можливості отримати будь-яку інформацію за лічені секунди, незалежно від її вмісту. І це справді неймовірно, мати доступ до усіх знань людства, буквально у своїй кишені! Але нажаль, не вся інформація, яку ми бачимо справді є достовірною та відповідає дійсності. В інтернеті потрібно бути пильним та обачливим, проте навіть це не завжди може вберегти від неправдивої інформації. Тому тут можна наткнутись на обману, пропаганду чи просту брехню у корисливих цілях.

Висновки. Отже, будь-яка річ подібна двом сторонам медалі, у кожному явищі є позитивна та негативна сторона. Тим не менш, незважаючи на наявність небажаних аспектів комп'ютеризації, ми повинні знати про них і продовжувати працювати над їх виправленням. Якщо докласти достатньо зусиль, то кінцевий результат буде вартувати старань. Коли в наше життя приходить щось нове, ми повинні визначити, добре чи погано це для нас. Комп'ютер – це лиш ще один інструмент, і лише від нас залежить, що ми з ним робитимемо та як користуватимемось. Майже неможливо створити щось що не міститиме потенційно негативних наслідків, але ми не повинні допустити, щоб вони перешкождали нам доступ до нових переваг та можливостей, якими ми можемо скористатись, маючи під боком такий потенціал.

Список використаних джерел

1. Is technology makes life better or worse?. 2018. URL: https://www.youtube.com/watch?v=7rbDIx69ORE&ab_channel=VideoWritingPrompts
2. THE POSITIVE AND NEGATIVE IMPACT OF TECHNOLOGIES TO HUMAN VALUES | Science Technology and Society. 2021. URL: https://www.youtube.com/watch?v=yb3Cr25orWM&ab_channel=DanieleJaneBellen

ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА: ПРОБЛЕМИ І СУПЕРЕЧНОСТІ ЇЇ СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Актуальність даної теми зумовлена тим, що сьогодні українське суспільство перебуває на етапі трансформації своєї політичної системи, і всі ми добре знаємо, що важливою складовою будь-якого суспільства є її політична культура – феномен, що сприяє визначенню політичних процесів і формуванню типу політичних відносин як в межах держави, так і на міжнародному рівні. А для того, щоб краще розуміти специфіку сучасної бурхливої та нечіткої політичної ситуації в Україні необхідно проаналізувати особливості політичної культури сучасного української суспільства та новітні тенденції її трансформації.

Мета: дослідження особливостей та проблеми становлення політичної культури в Україні.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:

- дати характеристику політичній культурі, дослідити її особливості в Україні;
- виокремити проблеми і суперечності становлення політичної культури в Україні;
- визначення шляхів розвитку політичної культури у сучасній демократичній державі.

Виклад матеріалу. Почнемо з того, що термін «політична культура» введений у науку наприкінці ХУІІІ ст. німецьким філософом Й. Г. Гердером. В українській політичній думці питання політичної культури вперше чітко сформульовано В. Липинським, який бачив сутність політичної культури у «балансі» між політичною творчістю і політологією. Рахуючи те, що політична культура — досить складне, багатогранне, глибоке за змістом явище, дослідники приділяють величезну увагу її становленню, сутності та подальшому розвитку. Ці аспекти ми можемо спостерігати в працях таких науковців як Г. Алмонд, Е. Баталов, С. Верба, Д. Девайн, С. Ліпсет, Г. Пауелл, У. Розенбаум, Р. Такер, С. Уайт та інші.[1, с.108-114].

Політична культура переплітається зі зміною поколінь. З одного боку, природно-історичний розвиток, утворення постіндустріального суспільства, в якому головна увага приділяється інформаційно-технічній сфері, а з іншого, постійна агресія, яка панує по всьому світі, і залишила великий шрам Україні до сьогодні. Нові політичні реалії потребують нових підходів, нових навичок і нарешті нової політичної культури. Отже, політична культура – це система стійких уявлень, орієнтацій, цінностей, переконань, позицій, поглядів, зразків поведінки у сфері політичного життя суспільства, яка втілила у собі досвід попередніх поколінь.

За результатами своїх досліджень науковці дійшли висновку, що сучасна політична культура України має посткомуністичний, пострадянський, постколоніальний характер. Значний вплив все ще мають залишки радянсько-більшовицької ідеології і стереотипи, які сформувалися в тогочасному суспільстві. Колишня тоталітарна система всіляко намагалася створити «нову суспільно-історичну спільноту — радянський народ». Політична культура радянського періоду характеризується консерватизмом, здійсненні тотального контролю за населенням і всіма сферами життя, наявністю різних табу, а отже є закритою для зовнішнього впливу. Нинішня політична культура українського народу є постколоніальною. Це доводить мовна проблема, комплекси національної меншовартості, нездатність до адекватної оцінки власних національних інтересів, схильність більше розраховувати на зовнішню допомогу, ніж на власні сили, готовність прислуговувати, а не самоврядувати на своїй Богом даній землі. [3].

Функції політичної культури. Саме за допомогою функцій політична культура стає реально відчутною, зрозумілою, а, отже, практично значущою і досяжною. Виокремлюють такі функції політичної культури: пізнавальна – вивчає політичні уявлення, знання та політичну ідеологію, які є необхідними для діяльності в сфері політики, а також формування і висловлювання власної думки пов'язаної з політичним життям країни; інтегративна – аналізує досягнення на базі загальноприйнятих політико-культурних норм і цінностей в межах існуючої політичної системи; комунікативна – дозволяє встановити зв'язок між учасниками політичного процесу, а також передавати елементи політичної культури від покоління до покоління, накопичувати політичний досвід; забезпечення інтересів відповідних соціальних спільнот людей; регуляторна – забезпечення ефективності функціонування політичної системи на основі притаманних їй ідеалів, норм, традицій; виховна – формування «політичної людини» та політичної свідомості; прогностична – передбачення можливих варіантів розвитку класів, соціальних верств, націй у певних соціально-політичних умовах.[2, с.31-32].

Домінуюча і визначальна риса нашої політичної культури – недовіра до влади, державних інституцій, політичних партій та політичних лідерів. Внаслідок розчарування і недовіри до політиків у більшості громадян виникає тенденція відчуження від політики, виникає таке явище, як аполітичність. Результати досліджень показують, що знижується частка молодого покоління, яке бере участь у політичній діяльності. І саме ця частина соціуму має велике економічне, демографічне та політичне значення для держави. Як ж шляхи можна виокремити в розвитку політичної культури у сучасних умовах.

1. Створення умов для набуття громадянами політичних знань. Залучення громадян до політичного життя суспільства.

2. Активізувати участь політологів у державно-експертній роботі, засобах масової інформації, у створенні єдиної системи політичного знання для всіх верств населення. Як відомо, роль ЗМІ в сучасному світі надзвичайно велика, адже недаремно мас-медіа називають четвертою владою.
3. Забезпечення активного розвитку культурного і освітнього рівня країни, адже задовільний стан розвитку загальної культури, занедбаність пам'яток історії, сільських шкіл, клубів, музеїв, бібліотек, низька заробітна плата працівників культури та освіти негативно впливають на формування політичної культури.
4. Утвердження в суспільстві поваги до права і правопорядку. У суспільстві, де стабільність ладу спирається на демократичні закони і підтримку суспільства, неможливі хаос, анархія і громадянська війна.

Висновки. Хоча політична культура українського народу на сьогодні ще не є цілісною, бо відсутні окремі її компоненти, а багато з існуючих мають ще не сформований характер, вона відіграє важливу роль в політичному житті суспільства. І якщо державна влада, та перш за все ми з вами забезпечимо перетворення суспільства на справді демократичне, яке надає можливість кожному громадянину вільно брати участь у політичному житті, створює належні умови для розвитку культури та освіти, дбає про духовний і моральний стан населення, в результаті чого політична культура вийде на найвищий рівень розвитку, а отже гарантує почуття єдності українського суспільства.

Список використаних джерел

1. Подмазко Є. Концептуальні основи політичної культури як наукової теорії // Політичний менеджмент. 2015.
2. Остапенко М. А. Політична культура суспільства: навч. посіб. / Міжрегіональна академія управління персоналом. Київ: МАУП, 2008. 96с.
3. Розенфельд Ю.М., Герасіна Л.М., Осипова Н.П. Політологія: підручник. Харків, 2001.
4. Особливості політичної культури сучасної України [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://pidruchniki.com>
5. Сучасна політична культура в Україні та проблеми її становлення [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/culture>

ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Постановка проблеми. Самовизначення є головним в житті кожної людини. Адже шлях реалізації кожної людини починається з визначення ким вона має бути в житті. Філософія є допоміжним засобом в цьому. Вона допомагає людині зрозуміти ким вона бачить себе у майбутньому, які цілі вона ставить перед собою та, найголовніше, як вона має їх досягти.

Мета. Проаналізувати роль філософії у визначенні людиною себе, у розумінні нею своїх бажань і прагнень крізь віки.

Завдання. Дослідити, яке місце займає філософія в самовизначенні особистості.

Виклад матеріалу. Проблема самовизначення поставала перед людиною в усі часи людського існування. Хто я? Яке моє призначення у цьому світі? Як мені досягти поставлених цілей? Такі питання задає собі кожна людина протягом століть. Відповідь на них ми намагаємося знайти в філософії, яка також довгий період часу намагається дослідити людину, зрозуміти її та її цінність. З точки міфологічного світогляд, людину ототожнюють з природою, вони є нероздільними явищами. А ось в релігійному світогляді ці явище розділені. Сенсом життя в ньому виступає спасіння безсмертної душі, тому самовизначення людини має передусім духовний характер. Тобто насамперед людина має реалізуватися духовно, а потім фізично. Подібні принципи ми можемо помітити в давній китайській філософії.

Зважаючи на вказане можна сказати, що філософія займає значне місце у самовизначенні людини. Г. Ріккерт довів, що саме від філософії потрібно чекати тлумачення сенсу нашого життя.

Отже, у чому саме полягає самовизначення людини у сучасному світі? Точну відповідь на це запитання важко надати, адже кожна людина сама ставить собі цілі. Як філософія може допомогти нам у цьому? Вона підштовхує нас на правильний шлях та допомагає нам не зійти з нього. Протягом століть видатні філософи досліджували людину, її розум та сутність. І саме ці дослідження, ці знання допомагають нам у пізнанні себе. Основними базовими функціями філософії як способу самопізнання є такі як пізнавальна, світоглядна, методологічна і практично-діяльна. Світоглядна функція філософії впливає на усвідомлення людьми їх цілей у житті та формування погляду на життя. Пізнавальна функція допомагає нам пізнати і вивчити цей світ, вона озброює людину знаннями про цей світ та здійснює вплив на свідомість. Методологічна функція сприяє більш ефективному використанню різних наукових методів в певних науках. Практично-діяльна функція активно впливає на навколишній світ і на саму людину. Зважаючи на перераховані функції, можна сказати, що філософія здійснює величезний вплив на нашу свідомість, світогляд. Вона є невід'ємною складовою формування особистості.

Висновок. Проблема самовизначення була і є основною в житті кожного з нас. У нас час ця проблема набуває особливого значення, адже на неї впливає, багато факторів, таких як прогресивний розвиток людства, поява нових технологій. І щоб визначитися в житті ми звертаємося до видатних філософів, які протягом довгих років досліджували цю проблему. Проте, більшість з них є вузькоспеціалізованими. А це означає, що потрібно більш широко досліджувати цю проблему з сучасної точки зору.

Список використаних джерел

1. Філософія: Навчальний посібник / Т. В. Гончарук, Н. В. Джугла, Л. П. Мокряк, М. Л. Шумка. Тернопіль: Підручники і посібники, 2010. 360 с
2. Проблема самовизначення людини [Електронний ресурс] // Етика сьогодні. 2015. URL : <http://www.etica.in.ua/problema-samoviznachennya-lyudini/>.
3. Касьян В.І. Філософія: Навчальний посібник. (5-те вид., випр. і доп.). К.: Знання, 2008. 347 с.
4. Заблоцька І. Філософія як спосіб самовизначення людини в сучасному світі / Ілона Заблоцька // Соціокультурні та політичні пріоритети української нації в умовах глобалізації : щоріч. наук. пр. / відп. за вип. Т. В. Гончарук. Тернопіль :ЗУНУ, 2018. С. 734-736.
5. Копанська, Вікторія Філософія як спосіб самовизначення людини в сучасному світі / Вікторія Копанська // Соціокультурні та політичні пріоритети української нації в умовах глобалізації : щоріч. наук. пр. / відп. за вип. Т. В. Гончарук. Тернопіль : ЗУНУ, 2019. С. 597-598

POLITICAL CULTURE: PROBLEMS AND CONTRADICTIONS OF ITS FORMATION IN UKRAINE

Formulation of the problem. The problem of politics in Ukraine has been going on since princely times to the present. Not so long ago, our state was in the shadow of the so-called «elder brother». We were limited in our rights to our nationality and did not have the right to be called Ukrainians. After the declaration of independence, we got the opportunity to live on our land. But the events of November 2013 changed our lives again, and on February 24, 2022, a full-scale war between Russia and Ukraine began, which continues to this day...

Goal: Consideration of the political culture of Ukraine

Presentation of the material. The process of transition from a totalitarian-authoritarian regime to a democratic one covers all spheres of social life and necessitates a suitable political culture, which primarily depends on the nature and directions of the political process, the stability and democratization of the political regime.

Political culture, measured by Western criteria, is an established state that takes decades and even centuries, not something that is created in a few years. B. Tsimbalisty draws attention to this, who emphasizes that «political culture is a product of the historical development and experience of the people. In the case of Ukraine, this experience was bitter... In order to understand the political culture of Ukrainians, it is necessary to pay attention to the sources of influence that during the historical path stimulated or stopped the development of Ukrainian political culture» [7, p. 78].

B. Tsimbalisty singles out three features of the history of Ukraine that had an important impact on the development of Ukrainian political culture:

- Many centuries of statelessness, i.e. the lack of opportunity to gain experience of power, to be equal in relations with other peoples and to feel like a free master on one's land.
- Dismemberment of the Ukrainian territory and inclusion of its parts into different states with different cultures and political systems, which led to psychological, everyday and political alienation between different parts of the Ukrainian people.
- Multiple denationalization of the leading strata of Ukraine in the 16th–17th centuries. our boyar and noble class got together. In the XVIII–XIX centuries. the descendants of the Cossack foremen gathered together. In the 20th century the leading proletarian stratum was destroyed or mostly served the interests of the Soviet Russian Empire [7, p. 78].

The former totalitarian system tried in every possible way to create «a new socio-historical community - the Soviet people.» The political culture of the Soviet period is conservative, based on collective responsibility, burdened with a large number of all kinds of taboos, laws and customs and therefore closed to external influence. She is characterized by such features as closedness, self-orientation, on her own local values, models, norms, type.

The political culture of the Soviet period was marked by the stability and permanence of reproduction, which was achieved by an effective system of socialization through the means of total control over the population by the ruling class: this is primarily the state's monopoly right to education and joining the Communist Party as the only opportunity to make a career. For self-preservation and reproduction, a nomenclature mechanism was created, which carried out a purposeful personnel policy.

The character of the political culture of this period lies in a deep social and cultural gap between the top of society and the main part of the population. This state determined the socio-cultural dynamics of the reproduction of social relations, which was characterized by the dominance of destructive tendencies with an orientation towards the satisfaction of minimum needs. All this was based on the material and spiritual poverty of a person who was unable to solve problems on his own. So, in Soviet times, the concentration of economic, political and ideological power in the hands of the ruling class, which embodied the state in its person, led to the absorption of society and the individual by the state.

The qualitative characteristics of the Soviet political culture should include the phenomenon of Russification. The elimination of all manifestations of the individuality of Ukrainianness (the facts of the communication of the state-party elite in Russian; the destruction of the Ukrainian autocephalous and Greek-Catholic churches, the spread of the influence of the Moscow Orthodox Church; the extermination of the nationally-conscious Ukrainian intelligentsia and the best part of the peasantry; the reduction of the number of Ukrainian-language periodicals; the creation of artificial conditions for population migration) makes it possible to define this process as actions of «internal terrorism» (V. Chornovil) [6, p. 913]. Among the signs of «internal terrorism» is also the phenomenon of adaptation, when people, in order to survive, go with the flow and support the existing political system by their own passivity.

The fact that Western democracies themselves seek to get to Ukraine in order to bring benefit with their advice, analysis, and practical participation in solving political problems is very interesting and revealing. So, it is not only about the appropriate activity of the Ukrainian side, but also of the international community, not only about borrowing, but also about purposeful propaganda, transfer of political experience.

What ways can be singled out in the development of political culture in modern conditions.

1. A high cultural and educational level of the country is needed for citizens to correctly perceive social progress, to create scientific ideas about politics, and to raise the standard of living of citizens who are not burdened by totalitarian ideology. Political culture is not limited to the sphere of political relations.

It is connected with all aspects of the spiritual life of society: science, education, literature, art. As a kind of social phenomenon, political culture is a component of spiritual culture, which gives the latter a worldview orientation. That is why the unsatisfactory state of development of general culture, neglect of historical monuments, rural schools, clubs, museums, libraries, low wages of cultural and educational workers negatively affect the formation of political culture.

Creating conditions for citizens to acquire political knowledge is a big problem. In Ukraine, the formation of a comprehensive system of political science and education, based on centuries-old traditions of national political thought, began with the acquisition of state independence and the beginning of reforming society on the principles of democracy and civilization.

Order, order cannot be «left» or «right», it must be order. With a checkerboard, not with continuous shuffling of lines. Chaos, anarchy and civil war are impossible in a society where the stability of the order rests on democratic laws and public support. Political culture should develop in the direction of fostering a sense of unity of society with its range of interests and relations that support civil harmony.

Modern Ukraine, already as an independent state, once again faced the need to implement the principle of political and cultural pluralism. Therefore, the political culture of the new society, which is being formed in independent Ukraine, must be a culture of harmony, civil peace, respect for freedoms and human rights.

Conclusion. So, today the issue of politics is more important than ever, because it is now that the issue of Ukraine's independence can be resolved once and for all. We are the creators of the future of our freedom. Therefore, we will fight to the last enemy to dominate our land.

References

1. Karmazina M. Political parties in Ukraine. 2014–2017 K., 2018.
2. Melnyk V. A. Political ideologies: uch. help Mn., 2009
3. Rudakevich O. Basics of typology of national political culture // Political management. 2011. No. 6
4. Slyusarevsky M. Political participation as a special «section» of political behavior // Political management. 2009. No. 5.
5. Analytical materials / edited by V. Vorony, M. Shulgy. K.: Institute of Sociology of the National Academy of Sciences of Ukraine, 2011.

*Небельська Ніна, Студентка групи ПР-12
Юридичного факультету ЗУНУ*

ПРОБЛЕМИ, ІНТЕРЕСИ ТА ЦІННОСТІ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ

Постановка проблеми. Розуміння соціальної дії неможливе без вивчення механізму його вдосконалення. У його основі лежить мотив – внутрішнє спонукання, що штовхає індивіда до дій. Заохочування суб'єкта до діяльності пов'язане з його потребами. Проблема потреб, що розглядається в аспекті про спонукальні сили людської діяльності, має важливе значення у справі управління, виховання, стимулювання праці.

Мета. Проаналізувати проблеми, інтереси та цінності особистісного розвитку.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:

- визначити, що являє собою особистість.

Виклад матеріалу. Потреба – стан нестачі, відчуття потреби у чомусь необхідному життю. Потреба є джерелом діяльності та первинною ланкою мотивації, вихідним пунктом усієї системи стимулювання.

Назвати всі існуючі особисті потреби завдання неможливе. Оскільки особистість кожної людини неповторна, унікальна, то й потреби можуть утворювати найхимерніші комбінації, при цьому зберігаючи свою високу особистісну позитивність. Тому ми говоримо швидше про характерні особистісні потреби, найбільш поширені і базові стосовно особистісного зростання[1, с. 115].

Особистісні потреби відбивають значні характеристики особистісного розвитку, ті вимоги навколишнього світу, які безпосередньо апелюють до особистісної сутності людини, для її людського призначення. Особистісні потреби, перш за все, характеризуються безпосереднім ставленням до особистісного зростання та розвитку та високою особистісною та соціальною значимістю.

Для нас важливо зрозуміти, що являє собою особистість. Особистість є індивідуальним, прижиттєвим формуванням, індивідуально своєрідною сукупністю психофізіологічних систем – рис особистості, якими визначаються своєрідне для даної людини мислення та поведінка. Сучасна теорія особистості стверджує, що становлення особистості – є процес персоналізації, тобто процес освоєння індивідом себе через відображення та поширення досвідусового життя та діяльності в суспільстві, через передачу індивідом своїх індивідуальних властивостей та досягнень іншими людьми.

Структура особистості – дуже складне утворення психологічних властивостей індивіда. Ці властивості надзвичайно важливі щодо його особистісного зростання. До структури особистості зазвичай включаються: здібності, темперамент, характер, вольові якості, емоції, мотивація, соціальні установки [2, с. 209].

Отже, особистість – це людина у найширшому значенні слова. Сюди відносяться і здоров'я, і сила, краса і темперамент, моральність і розум, а також рівень його розвитку.

Ми розглянемо ситуацію особистості у двох вимірах: зрілості та незрілості. Психологічно незріла людина намагається змінити обставини та інших людей, зрілий пристосовується до обставин і змінює себе. Незріла особистість чітко знає, але з вміє. Зріла не лише знає, а й уміє. Тому незріла особистість критикує, а зріла робить. Незріла особистість думає про результат, а зріла про справу. Зрілість особистості характеризують ще й такі ознаки:

- незріла особистість сподівається, а зріла діє;
- незріла особистість керує іншими людьми, а зріла керує собою;
- незріла особистість спочатку приймає рішення, а потім підганяє факти під обрані рішення, зріла – спочатку збирає факти, а потім на їх підставі приймає рішення;
- незріла особистість не дбає про набуття навичок і не займається особистісним зростанням, зріла ж, навпаки піклуватися про особистісне зростання та набуття навичок [3, с. 261].

Вчені, займаючись проблемою особистісного зростання, стверджують, що особистісні особливості людини як зберігають свою сталість, так і змінюються, адаптуються, пристосовуються, тим самим людина має можливість міняти себе як особистість. Якщо людина самопроявляється, творчо самореалізується, а внаслідок цього з'являються самобутні, оригінальні творчі продукти, вільні від копіювання та наслідування, при цьому є результатом активної, самостійної особистісної діяльності», отже особистість удосконалюється.

Крім цього, позначимо ще й: подолання особистих вад (антикомформізм, адаптація, стійкість до перешкод навколишнього середовища, до конфліктів тощо); реалізацію прихованих можливостей (потенціалу); освіченість; генерацію нових ідей; активну життєву позицію; лідерство; прагнення до створення нової дійсності та ін.

Діяльність, спрямована на особистісне зростання, характеризується постійною потребою особистості до самостійності та самовдосконалення, а також особистісною активністю, що виражається навіть через творчість. Саме творчість є найвищою формою прояву особистісної активності, оскільки це діяльність відкриває щось зовсім нове і потребує найбільшої духовної віддачі.

Це постійний пошук, спілкування, часто і новий сенс життя, і самостійність, і самореалізація, і самовираження особистості. Творчість, вважають вчені, найкращий засіб для особистісного зростання людини. А цінність та сенс особистісного зростання людини сучасної формації полягає у безперервній освіті.

Внутрішній світ людини, усвідомлення ним загальнолюдських цінностей, здатність до самосвідомості, творча активність, дотримання моральних норм поведінки – все це і характеризує особистісну спроможність людини [4, с. 71].

Таким чином, ми констатуємо: особистісне зростання людини – це і є вдосконалення людиною самої себе, своєї майстерності, освіченості. Підсумком є реалізація внутрішніх резервів особистості, тобто її особистісного потенціалу. Створюючи навколо себе атмосферу співробітництва, долаючи міжкультурні, міжетнічні бар'єри, особистість стимулює розвиток, шукає себе, робить себе.

Стає самостійною, впевненою в собі, організує свою життя, вчиться швидше, краще та легше. Вчитися все життя і робити це із задоволенням – завдання складне, але той, хто вирішує його – щасливий, тому що навчається до похилого віку і при цьому отримує задоволення від навчання. І жити стає цікавіше, більше активності, менше монотонності.

Висновок. Таким чином, хочеться ще раз наголосити на важливості орієнтації на особистісні параметри розвитку особистості, на пильну увагу до благополуччя їх особистісного становлення. Через призму особистісних якостей переломлюються всі соціальні аспекти людини. Благополучне особистісне становлення сприяє оптимальному навчанню та благополучній соціалізації, і навпаки: особистісне неблагополуччя гальмує та перешкоджає повноцінному розвитку. Така особистісна орієнтація передбачає, насамперед, моніторинг розвитку особистісних особливостей та увагу, спрямоване на них.

Список використаних джерел

1. Бех І.Д. Виховання особистості: сходження до духовності. Київ : Либідь, 2006. 272 с.
2. Максименко С.Д. Психологія в соціальній та педагогічній практиці: методологія, методи, програми, процедури : навчальний посібник. Київ : Наукова думка. 1998. 226 с.
3. Радчук Г.К. Аксіопсихологія вищої школи : монографія. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2014. 380 с.
4. Руснак І.С., Іванчук М.Г. Педагогіка і психологія вищої школи : навчально-методичний посібник. Чернівці : Рута, 2008. 176 с.

ФІЛОСОФСЬКИЙ ВИМІР ЕКОНОМІЧНОГО ЖИТТЯ

Постановка проблеми. У сучасній соціальній філософії особливої ваги набуває знання, що тематизується у межах філософії економіки. Ф-економічних дослідження у сьогоденні визначається тим, що розвиток українського суспільства, в умовах формування глобальної економічної системи, вимагає соціальної модернізації.

Мета. Охарактеризувати філософський вимір економічного життя.

Відповідно до мети впливають такі **завдання**: проаналізувати поняття філософії економічного життя; визначити філософський вимір економіки в житті людини.

Виклад матеріалу. Сучасний етап розвитку філософії економіки дозволяє представити її як цілісну систему знань, у межах якої вироблено суттєві та змістовні світоглядно-методологічні напрями та парадигми. Як і будь-яка система знань, філософія економіки має свою історію, а також теоретико-методологічні значення, які визначають її подальший розвиток.

Кожна людина повсякденно включена у сферу економічного життя та економічних явищ, оскільки використовує необхідні, буденні речі для повсякденного життя. Така діяльність вважається працею, яка є призначенням людства. Вона не лише створює матеріальні блага, задовольняє життєві потреби, а й розвиває творчі сили, здібності, внутрішній світ людини, надає їй особливого спрямування. Філософія економіки вивчає сутність економічних процесів і проблем у людському вимірі, в контексті різноманітних форм життя суспільства та особистості.

Філософія економіки являється сферою філософського знання про сутність економічного буття людини в багатовекторному полі суспільства та гуманістичному аспекті [1, с.54].

Філософський вимір економічного життя (економіки) значно ширший від його змістового діапазону - як самодостатньої умови існування та життєдіяльності людини. У ньому економічна сфера постає як особливий засіб самореалізації людини в процесі зміни її зовнішнього та власного (внутрішнього) світу, а економіка набуває статусу людиномірної, універсальної єдиної матеріально-духовної сфери, в якій індивід усвідомлює себе як біо-соціо-духовну цілісність [2. С. 45].

Самореалізація людини виходить за межі функціональної структури економічного процесу, створює передумови для нових форм поєднання діяльності соціальних індивідів. У такому контексті самореалізація особи є основним імпульсом і мотивом, що виходить за межі даного виміру економіки та сприяє еволюції всіх суспільних форм. Самореалізація як суб'єктивна спрямованість є особливим духовно-творчим процесом, що забезпечує постійне наповнення економічної сфери людськими силами. Це своєрідне енергетично-творче джерело господарського процесу, розвитку здібностей людини, що забезпечують господарську діяльність людини.

Філософія економіки трактує економічну систему як багатовимірний, суперечливий, величезний світ (світ суспільства і природи), що перебуває в постійному русі та розвитку [3, с.157]. Специфіка філософського знання допомагає піднятися над зовнішнім, повсякденним аналізом поверхневих явищ та їх властивостей, проникнути в суть глибинних економічних процесів, які неможливо досягнути ні досвідом, ні практикою, оскільки вони виходять за межі раціонального розуміння, але є необхідними. і, за деяких обставин, цілком відчутні. Завдяки цьому філософія економіки здатна показати більш багату за змістом і сутністю економічну реальність. Філософський підхід дозволяє розглядати економіку як складну, відкриту, нелінійну систему з її незворотністю, можливістю створення нових зв'язків і відносин, пояснюючи місце і роль індивідуальних зусиль людини в цій системі, яка за певних умов соціальне середовище може істотно впливати на макросоціальні процеси.

Водночас філософія економіки дає філософське розуміння змісту багатьох основних економічних категорій («економіка», «господарство», «виробництво», «праця», «гроші», «економічна людина», «свобода», «потреба» та ін.), які за своєю суттю і значенням виходять за сферу економіки [2, с. 56]. Пізнання їх змісту забезпечує формування загальних уявлень про природу господарської діяльності, окреслює її місце і роль у духовному бутті, моралі, життєвому світі людини, тобто сприяє осягненню людиновимірної сутності економіки.

Висновки. Отже, філософія економіки являється сферою філософського знання про сутність економічного буття людини в багатовекторному полі суспільства та гуманістичному аспекті. Філософію економіки можна назвати і економічною антропологією, оскільки це не просто філософська інтерпретація економічного життя, але й знання про історичні долі людини і світу, про цілі, сенси, прагнення людини як суб'єкта, що господарює і творить у світі. Оскільки під поняттям «економіка» розуміється і наукова дисципліна, то «філософія економіки» - це також і філософія економічної науки, її філософсько-методологічний аналіз. Філософський вимір економічного життя (економіки) постає як вимір існування та життєдіяльності людини. Саме це постає як особливий засіб самореалізації людини в процесі зміни її зовнішнього та власного (внутрішнього) світу, а економіка набуває статусу людиномірної, універсальної єдиної сфери.

Список використаних джерел

1. Глушко Т. П. Філософія економіки і соціальний прогрес // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Філософія, Політологія. К.: ВПЦ «Київський університет», 2006. Вип. 77. с.74.

2. Глушко Т. П. Філософія економіки як основа формування стратегій соціального управління // Мультиверсум. Філософський альманах: Зб. наук. праць / Гол. ред. В.В. Лях. Вип. 47. К.: Український центр духовної культури, 2005. с.184.
3. Сияков С. В., Юрченко Е. А. Філософія та економічна наука. Економіка та управління на транспорті. Київ : НТУ, 2016. Вип. 3. С. 154–160

ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД НА ФЕНОМЕН ПРАВА

Постановка проблеми. Актуальне обґрунтування філософії права ґрунтується на виявленні такого аспекту, такої сторони права, пізнання якої можливо тільки за допомогою філософського підходу. Трансформація правової системи вимагає всебічного дослідження сутності такого складного феномену права, на основі філософського мислення.

Мета. Висвітлення філософського погляду на феномен права. Для досягнення мети ми ставимо наступні завдання :

- Розглянути специфіку філософського погляду на феномен права;
- Основні види філософського обґрунтування права.

Виклад матеріалу. Філософське осмислення права є завданням особливої наукової і навчальної дисципліни — філософії права, яка має свій власний предмет дослідження і категоріальний апарат. Філософія права — це давня наука, котра має багату історію: вона вже була представлена у творах Платона і Аристотеля, досягла особливого розвитку в Західній Європі в XVII–XVIII століттях і продовжує функціонувати в системі гуманітарного знання сучасності. В Україні сьогодні, після відомої втрати за радянських часів традицій філософсько-правових досліджень, спостерігається значне підвищення інтересу до філософії права з боку як філософів, так і юристів. Хоча філософсько-правові дослідження мають давню і багату історію, а філософія права — незаперечні заслуги в розвитку юриспруденції, необхідність її існування як самостійної сфери теоретичного знання не для всіх дослідників є очевидним фактом.

Трапляються різні спроби заперечити філософський підхід до права. Як правило, вони обґрунтовуються або неможливістю застосування даного підходу до вирішення питань практичної юриспруденції, або його безмежністю, а звідси — неможливістю реалізації в повному обсязі. Така позиція, що ґрунтується на вузькопрофесійній «юридизації» феномену права. В онтологічному вимірі право мислиться, з одного боку, як соціальна категорія і змістовно постає загальноновизнаним утіленням справедливості (тут справедливість субстанційно споріднена із природним правом), а з іншого — як функціональна категорія, яка змістовно пов'язана із публічним правом. Формальна мотивація категорії права пов'язана із функціональним аспектом діяльності владних структур, що інституціалізувалися (йдеться про формування права на владу-публічного права). Розуміння сутності права або праворозуміння є початковою, вихідною категорією юриспруденції.

«Вихідне розуміння сутності права пов'язане з сутністю людини наддержавна-не держава створює людину, а людину держава.

Тому визначальним праворозумінням для всієї юриспруденції є наддержавне праворозуміння. Сучасна наука про право характеризується розмаїттям різних типів праворозуміння, тобто пізнання і пояснення як своєрідного та відносно самостійного, цілісного системного явища духовного життя суспільства. Правові погляди ґрунтувалися на основних чотирьох поняттях: «діке» (справедливість), «феміс» або «теміс» (звичай),

«тіме» (честь) і «номос» (закон). Головним вважалось поняття справедливості, яку розуміли як об'єктивну основу і критерій права. Демокріт пов'язував справедливість із правовими явищами. Платон виділяв три значення поняття «справедливість»: заняття кожного справою, що узгоджується з його природними здібностями; володіння кожним своїм і відмову від захоплення чужого; існування в суспільстві певної рівності.

Аристотель вважав справедливість законним і рівномірним відношенням до людей. Політична справедливість виступає основою права, яке в свою чергу, слугує обґрунтуванням закону. Методологічне обґрунтування права виражає природу філософського знання. Складність права як феномена визначає необхідність міждисциплінарного підходу до його обґрунтування, що може бути здійснено тільки з позицій філософського підходу. Філософія права є складовою теоретичного правознавства. У такому розумінні філософія права характеризується прагненням звести філософію права до загальнотеоретичного вивчення найважливіших правових проблем. Представником цього напрямку є В. С. Нерсесянц, який трактує філософію права як розгляд права в його співвідношенні з законом. Філософія права виконує інтегруючу функцію, яка проявляється в об'єднуючій ролі філософського знання по відношенню до частково-наукового, у цьому разі — юридичного.

Другий підхід виражає прагнення поширити загальнофілософську методологію на сферу пізнання права. Позиція Д. А. Керімова ґрунтується на тезі, що предмет філософії права можна охарактеризувати як осмислення права з точки зору загальних діалектичних законів і категорій. Такий підхід поширює загальнофілософську проблематику на сферу пізнання права, акцентує увагу на низці найважливіших світоглядних і методологічних функцій. Вітчизняної філософії права є феноменологічний напрям, який за предмет дослідження бере феномен людського життя, а предметом філософії права вважає стан духовного життя людини. Реалізація духовності людини передбачає її вихід за межі обмеження людського буття. Один із крайніх варіантів цього напрямку постулює «монадність» людини, яка здатна на самодостатнє, ізольоване існування.

Так Л. Петрова у «Нарисах з філософії права» сутність права вбачає у свободі волі людини, а сама ідея свободи волі розглядається нею як предмет філософії права. Поняття справедливості, виділені О. Гьйоффе в його праці

«Політика, право, справедливість»: справедливість має природу морального обов'язку; найближче вона стоїть до обов'язків, що визнаються добровільно і варті більшого, ніж простий примус; її міра полягає у дистрибутивній користі – справедливим є корисне кожній людині.

Висновки. Отже, філософія прагне до розуміння, осмислення належних цінностей і змістів, розкриває світ таким, яким він повинен бути. Юриспруденція, вивчаючи закономірності функціонування чинного права, описує право таким, яким воно є. Важливо підкреслити, що філософія права прагне не просто пояснити правову реальність, яка протистоїть людині, а зрозуміти цю реальність.

Список використаних джерел

1. Александрова О. С., Горбань О.В., Мартич Р.В. Філософія права: Навчально-методичний посібник. Київ. 2020. 110 с.
2. Балинська О. В., Токарська А. С., Яценко В. А Актуальні проблеми філософії права : посібник. Львів, 2017. 80 с.
3. Філософія права / за ред. док. філос. наук, проф О.
4. Г.Данильяна. Харків: Право, 2009. 89 с.

М. ВЕБЕР ПРО РЕЛІГІЙНО-ЕТИЧНІ ТИПИ ІДЕАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ

Постановка проблеми. Макс Вебер, мабуть, найвидатніший соціальний теоретик двадцятого століття, відомий як головний архітектор сучасної соціальної науки разом із Карлом Марксом та Емілем Дюркгеймом. Широкий внесок Вебера дав вирішальний поштовх до народження нових наукових дисциплін, таких як соціологія, а також до значної переорієнтації в галузі права, економіки, політології та релігієзнавства. Його методологічні праці відіграли важливу роль у встановленні самототожності сучасної соціальної науки як окремої галузі дослідження. Емпіричні позитивісти та їхні герменевтичні недоброзичливці все ще вважають його джерелом натхнення.

Що більш суттєво, то двома найвідомішими внесками Вебера були «теза раціоналізації», грандіозний метаісторичний аналіз домінування Заходу в сучасний час, і «теза протестантської етики», немарксистська генеалогія сучасного капіталізму. Разом ці тези допомогли створити йому репутацію одного з теоретиків-засновників сучасності. Крім того, його палкий інтерес до політики та участь у ній привели до унікальної нитки політичного реалізму, порівнянної з Макіавеллі та Гоббсом. Таким чином, вплив Макса Вебера був далекосяжним у широкому спектрі дисциплінарних, методологічних, ідеологічних і філософських рефлексій, які все ще залишаються дедалі більше нашими власними.

Мета. Проаналізувати розвиток філософської думки М. Вебера про типи ідеальної діяльності людини крізь релігійно-етичну доктрину, їх взаємодію між собою. Для досягнення мети поставлено наступні **завдання**:

- дослідити основні компоненти філософської думки М. Вебера про типи ідеальної діяльності людини;
- охарактеризувати важливі елементи релігійно-етичної тематики в контексті ідеальної діяльності людини.

Виклад матеріалу. Поставити Вебера в контекст власне філософської традиції – непросте завдання. Попри всю дивовижну різноманітність ідентичностей, які можна приписати йому як вченому, він, безперечно, не був філософом, принаймні у вузькому значенні цього терміну. Його репутація солонічного законодавця сучасної соціальної науки також затьмарює наше уявлення про те, якою мірою його ідеї були вбудовані в інтелектуальний контекст того часу. Загалом кажучи, філософський світогляд Вебера, якщо не цілісна філософія, був сформований глибокою кризою проекту Просвітництва в Європі кінця старого віку, який характеризувався інтелектуальним бунтом проти позитивістського розуму, оспівуванням суб'єктивної волі й інтуїції, а також неоромантичне прагнення до духовної цілісності [1]. Іншими словами, Вебер належав до покоління самозваних епігонів, яким доводилося боротися зі спадщиною Дарвіна, Маркса та Ніцше. Таким чином, філософське тло його думок окреслено уздовж двох осей – епістемології та етики.

Макс Вебер провів велике порівняльне дослідження великих релігій світу, намагаючись зрозуміти, як вони вплинули чи не вплинули на економічний розвиток. Через сторіччя його типології все ще служать більш-менш дійсними посиланнями в соціології релігій.

Вебер вивчає релігійну сферу та релігійну діяльність як окремі аспекти загального руху за раціоналізацію життя, заснованого на аналізі смислів і суб'єктивних мотивацій індивідів. Він ретельно вивчає релігійне на перехресті об'єктивного світу і суб'єктивної свідомості та цінує як етичний, так і харизматичний виміри.

Методологія «ідеального типу» (Idealtypus) є ще одним свідченням такого широко етичного наміру Вебера. Згідно з визначенням Вебера, «ідеальний тип утворюється однобічним акцентуванням однієї чи кількох точок зору», згідно з яким «конкретні індивідуальні явища впорядковуються в єдину аналітичну конструкцію»; за своєю суто вигаданою природою це методологічна «утопія, яку неможливо знайти емпірично ніде в реальності» [2, с. 90]. Чудово усвідомлюючи свою вигадану природу, ідеальний тип ніколи не прагне претендувати на свою дійсність у термінах відтворення чи відповідності з реальністю. Його достовірність можна перевірити лише з точки зору адекватності, яку надто зручно ігнорують прихильники позитивізму. Однак це не означає, що об'єктивність, якою б вона не була, може бути досягнута шляхом «зважування різних оцінок одна проти одної та досягнення «державницького» компромісу між ними» [3, с. 10], що часто пропонується як рішення тими, хто поділяє методологічний перспективізм Вебера. Така практика, яку Вебер називає «синкретизмом», не тільки неможлива, але й неетична,

Відповідно до Вебера, чітке зобов'язання щодо цінностей, яким би суб'єктивним воно не було, є неминучим і необхідним. Це неминуче, бо інакше не можна отримати значущі знання. Крім того, це необхідно, оскільки інакше ціннісна позиція дослідника не була б чітко висвітлена та визнана як така – не лише для читачів результатів дослідження, але й для самого дослідника. Іншими словами, наголос Вебера на «однобічності» (Einseitigkeit) не тільки підтверджує суб'єктивний характер наукового знання, але також вимагає від дослідника бути самосвідомим, суб'єктивним. Ідеальний тип вигадується для цієї мети, бо «тільки як ідеальний тип» суб'єктивна цінність – «це нещасне дитя нещастя нашої науки» – може «отримати однозначне значення» [3, с. 107].

Висновки. Отже, поряд зі свободою цінностей те, що методологія ідеального типу передбачає в етичному плані, – це, з одного боку, сміливе зіткнення з трагічно суб'єктивною основою нашого історичного та соціального наукового знання, а з іншого – публічне визнання своїх власних суб'єктивних цінностей. Методологія Вебера зрештою зводиться до заклик до героїчної чесноти ясного зору та інтелектуальної

цілісності, які разом утворюють справжню людину науки – вченого з почуттям покликання, який має пристрасну відданість власним спеціальним дослідженням, але повністю «вільного від ілюзій» [4, с. 38].

З такого погляду, знаходимо дивовижну послідовність у думках Вебера. Основна проблематика Вебера зосередилася на питанні індивідуальної автономії та свободи в суспільстві, що дедалі більше раціоналізується. Його антиутопічна та песимістична оцінка раціоналізації спонукала його шукати рішення через політику та науку, які загалом сходяться на певній практиці самосвідомості. Те, що він називав «людиною покликання», вперше висвітлено в «Протестантській етиці», стало основою для його різноманітних зусиль із реанімації характеру, який може свідомо поєднувати непохитну переконаність і методичну раціональність навіть у суспільстві, охопленому бюрократичним закостенінням і фрагментацією цінностей. Саме в цій укоріненій заклопотаності етичною характерологією за сучасних обставин ми також знаходимо джерело його тривалого впливу на політичну та соціальну думку двадцятого століття.

Список використаних джерел

1. Hughes, H. S., 1977. *Consciousness and Society: Reorientation of European Social Thought*, New York: Vintage Books.
2. Weber, Max. 1904/1949. «Objectivity in Social Science and Social Policy» in *The Methodology of the Social Sciences*, E. A. Shils and H. A. Finch (ed. and trans.), New York: Free Press.
3. Weber, Max. 1917/1949. «The Meaning of 'Ethical Neutrality' in Sociology and Economics» in *The Methodology of the Social Sciences*.
4. Löwith, Karl, 1982. *Max Weber and Karl Marx*, H. Fantel (trans.), London: Allen & Unwin.

ЛЮДИНА ЯК ТВОРІННЯ І ТВОРЕЦЬ КУЛЬТУРИ

Постановка проблеми. Актуальним серед філософських дискусій є питання творення культури людиною безпосередньо. Культура як один з основних методів впливу на свідомість і підсвідомість та формування менталітету нації в залежності від епохи і особливостей культури. Питання про культуру ставили перед собою багато вчених і філософів зокрема.

Мета. Проаналізувати джерела першопочатку та зародження культури та визначити місце людини в культурному житті нації.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання:**

- визначити взаємозв'язок людини і культури
- визначити місце і роль людини в творенні культури
- визначити умови зародження такого явища як культура

Виклад матеріалу. У результаті діяльності суспільства в поєднанні з навичками, знаннями, віруваннями, нормами, моральними цінностями, тощо, в певний період часу формується так званий соціальний досвід. Культура зберігає та транслює цей досвід. Разом із біологічним, генетичним кодом, який закріплює і передає від покоління до покоління біологічні програми, у людини існує ще одна кодуєча система – соціокод, посередництвом якого передається від людини до людини, від покоління до покоління розвитковий масив соціального досвіду. Культура постає як складно організований набір таких систем.

Свій процес становлення культура проходить ще з давніх часів. Говорячи про походження, або іншими словами про генезис культури, варто сказати, що в суспільстві традиційно розрізняють два основні напрямки культури - матеріальний і духовний, - відповідно до двох головних сфер людської діяльності - матеріальної і духовної. Матеріальна культура охоплює всю сферу виробничої діяльності людства та її результати, такі як знаряддя праці, житло, предмети повсякденного побуту, одяг, будівельні споруди, засоби зв'язку, пам'ятники і монументи, тощо. Духовна культура стосується області свідомості, пізнання, моралі, виховання, освіти, науки, мистецтва, літератури та інших сторін духовної діяльності людини. Сюди також належать релігія і міфологія, світоглядні, політичні, моральні та інші уявлення людей. Первісна людина почала виходити за межі інстинктивного тваринного способу буття. Саме слово «культура» латинського походження і означає «обробіток», «догляд». Спочатку явище культури мало вигляд примітивного землеробства, а згодом, у процесі розвитку, сюди доєдналося і виховання та здобуття елементарних знань людиною. Термін «культура» уперше з'являється у роботі Марка Тулія Цицерона в 45 році до нашої ери, що має назву «Тускуланські рукописи». У культурі він вбачав, з одного боку, діяльність з перетворення природи на благо людини, а з іншого, - засіб удосконалення духовних сил людини, її розуму. В подальшому цей термін розповсюджувався на все неприродне, штучне, ототожнювався з всім, що створене людиною. Згодом культура все більше розвивалася та охоплювала різноманітні галузі людського життя. Це пов'язано з удосконаленням людини як особистості, прагненням покращити дійсність, в якій вона існує, а також з прагненням до досягнення гармонії як навколо, так і всередині себе. Будь-яка діяльність розглядалася та оцінювалася з точки зору культури. [8].

Оскільки культура розвивається історично і у зв'язку з цим кожна епоха характеризується своєю культурою, яка має особливості що ідентифікують її як культуру саме цієї певної епохи. Упродовж розвитку людства виокремились такі епохи: антична культура, культура середньовіччя, культура доби Відродження, тощо. [2]. На кожному з етапів розвитку конкретного суспільства та людства в цілому можна виокремити свої культурні надбання. Культура характеризує суспільство в якому виникла і діяла. При цьому важливо зауважити, що свідомість та мислення людей різних епох відрізнялися. Вже у більш розвиненому та цивілізаційному періоді розвитку людства поняття культури активно використовувалося у філософії та історії, пов'язувалося з наукою.

Отже, культура і людина тісно взаємопов'язані. Розвиток суспільства та розвиток культури поняття майже тотожні. Своєю діяльністю людина розвивається сама, а результатом своєї діяльності в свою чергу збагачує та розвиває культуру. Вона виступає як творець матеріальних і духовних цінностей і водночас творінням, що формується під впливом цих цінностей. Самореалізація та внутрішній розвиток людини відбувається через її приналежність до світу культури. Культура є своєрідним об'єктом, в якій перебуває людина, яка в свою чергу є невід'ємним її елементом, частиною. Але говорити, що культуру творить лише одна людина є помилково. Як модель буття культура є певною подією чи сценарієм людського існування, для реалізації якого потрібен не один, а кілька учасників. Вона є результатом фізичної та розумової діяльності усього суспільства. Водночас, для становлення і розвитку культури вплив кожної людини є особливим та неповторним. Цікавим є відношення «людина-культура», тому що кожна особистість водночас творить культуру та паралельно засвоює її. Це означає, що вона одночасно є і об'єктом і суб'єктом культури. Культура постійно виконує роль звабника відносно кожної особи, намагаючись втягнути її життя у розміреність і послідовність буття культурних форм. [5, ст. 210]. Людина є початковим системоутворюючим чинником розвитку культури. Культура – це реальність,

яка до людини не існувала, реальність, яка виникає, живе і розвивається разом із людиною і яка існуватиме доти, доки буде існувати людство. В процесі своєї діяльності, що створює матеріальні і духовні цінності, в результаті взаємодії з «культурним середовищем» людина перетворює самого себе, розкриває внутрішні схильності до певної форми і способу свого буття, свої задатки, що дозволяють йому проявити себе як талановитого і навіть геніального майстра своєї справи. [6, ст. 10]. Творчість людини перетворює її з невизначеного «Я» на суб'єкта наділеного сенсом існування. У більшості випадків включення людини в процес об'єктивації і суб'єктивації культури перетворює її в особистість. У зв'язку з цим культуру можна визначити також як спосіб і форму буття людини, як міру людського в людині. [7]. Культура є свого роду чинником прогресу людства. Дослідження еволюційного розвитку людини свідчать про те, що культура є невід'ємною частиною екологічної ніші, в якій процвітав наш вид, що робить культуру головою в біологічному розвитку виду. [9]. Через культуру люди самореалізуються, взаємодіють, комунікують, розвиваються. З еволюцією культури еволюціонує і людина, тому що є її складовою частиною. Своєю діяльністю вона збагачує культурний спадок, що залишається наступним поколінням. Культура без людини не може існувати так само, як і людина без культури. Це неперервний зв'язок «людина - культура», який функціонує на принципі взаєморозвитку. Людина розвиває та збагачує культуру, вона є продуктом її діяльності. В свою чергу культура відображається на людині, змінюючи її з середини, впливаючи на її свідомість, мислення, а також діяльність, змінює її погляди на світ, цінності. Вона дає поштовх до самовдосконалення, ошуку шляхів самореалізації. Одночасно культура є творінням і творцем людини. Під впливом культури в особистості формуються цінності, які в свою чергу впливають на її життя. Внесок культури в людську сутність є великим насамперед з духовного аспекту. Кожна культура творить світ як неповторний, однак і як не замкнений на собі, бо культури звертаються одна до одної, вступаючи в діалог. [4, ст. 676]. Отже, культура може бути витлумачена не стільки як предмет, скільки як простір реалізації або актуалізації.

Висновок. Культура пройшла тривалий період еволюції, змінюючи погляди людей на різноманітні речі та їх мислення. З виникненням та на початку вона розвивалася переважно з матеріального аспекту. Це відображається і в перших визначеннях цього поняття, що трактувалося як «обробіток». Лише згодом культура включила в себе ще й елементи духовного. На мою думку, культура - «душа народу», адже вона відображає сутність суспільства, його якості, рівень розвитку. Варто зауважити, що культура не існує без людства, так само як і людство без культури. Між ними завжди є зв'язок. Людина, як одиничний елемент суспільства, є дуже важливою, адже робить свій внесок в розвиток культури. Культура бере, в свою чергу, участь в розвитку людини.

Список використаних джерел

1. DSpace at West Ukrainian National University: Культура. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/2867>
2. Культурні епохи та форми культури. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/culture/12109/>
3. Основи культурології: навч. посіб. за ред. Сандюк Л.О. та Щубелки Н.В. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 400с.
4. Українська культура в європейському контексті Богущий Ю.П. Андрущенко В.П., Безвершук Ж.О., Новохатько Л.М.; за ред. Богущого Ю.П. Київ: Знання, 2007. 679с.
5. Хоменко Т. Л. Людина культури у мультикультурному світі сучасності: комунікативний аспект. Вісник Львівського національного університету ім. І. Франка. Сер. Журналістика. 2011. Вип. 34. С. 209-216.
6. Шишко В. В. Культурологічні проблеми правотворчості: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата юридичних наук: 12.00.12. Київ, 2004. 20с.
7. Взаємозв'язок людини і природи, людини і культури. URL: https://stud.com.ua/77289/filosofiya/vzayemozvyazok_lyudini_prirodi_lyudini_kulturi
8. Виникнення, становлення та розвиток культури. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/culture/12133/>
9. Гатальська С. М. Філософія культури. Київ: Либідь, 200. 328с.

ФІЛОСОФСЬКО- ПРАВОВЕ ВЧЕННЯ Н. МАКІАВЕЛЛІ

Постановка проблем:Творча спадщина Нікколо Макіавеллі є надзвичайно важливою для сучасних умов державотворення у світі та Україні. Навіть після спливу п'ятисот років можна говорити про цінність і необхідність аналізу досліджень Н. Макіавеллі, погляди якого є дуже вагомими політичними та правовими знаннями, що використовувались і будуть використовуватися після смерті мислителя.

Метою нашого дослідження є висвітлення правових та політичних поглядів Н. Макіавеллі в історичному та сучасному аспекті.

Виклад матеріалу. Ставлення до людини як до природно-громадському, а не божественному створення визначило розвиток філософсько-правової думки епохи Відродження (кінець XIV - початок XVII ст.). У руслі цієї концептуальної установки вчинки людей розглядаються крізь призму людських мотивів, вільної волі і природного права. Зумовленість дій людини божественною волею все більше відходить на другий план. В епоху Відродження до філософсько-правових проблем зверталися в тій чи іншій мірі практично всі великі гуманісти - Л. Валла, М. Монтень, Ж. Боден, Е. Роттердамський і ін. Найяскравішим представником філософсько-правової думки цього періоду був знаменитий італійський мислитель і політик Ніколо Макіавеллі, відомий передусім своїми працями «Правитель» (1513), «Роздуми на першу декаду Тита Лівія» (1519), «Історія Флоренції» (1532). Н. Макіавеллі увійшов в історію як творець нової науки про політику. Тлумачення ним політики відокремлюється ЯК від теології, так і від етики.

На основі узагальнення багатовікового досвіду існування держав минулого й сучасності мислитель доводить, що політичні події, зміни в державі відбуваються не з Божої волі, не з примхи чи фантазії людей, а мають об'єктивний характер. Недоречно також осягати й вирішувати політичні проблеми, керуючись моральними міркуваннями, бо влада, політика вже за своєю природою є позаморальними явищами. Розуміння політики як об'єктивного явища заклало міцний фундамент політичної теорії як точної, досвідної науки, яка, на думку мислителя, пояснює минуле, керує теперішнім і може прогнозувати майбутнє.

Н. Макіавеллі намагається розкрити закономірності суспільно-політичних явищ, з'ясувати причини зміни однієї форми держави іншою, визначити найкращу з них, розглянути проблеми співвідношення влади правителя і народу тощо. Аналіз і вирішення цих питань, виходячи з потреб часу, надавали вченню мислителя значення практичної науки про політику, управління державою. Учений вважав, що державу створили не Бог, а люди, виходячи з потреби спільного блага. Спочатку люди жили розрізнено, але згодом об'єдналися, щоб краще захищатися. Вони обрали зі свого середовища найсильнішого і найхороб-рішого ватажка й почали йому підкорятися. Метою держави є забезпечення кожному вільного користування майном і безпеки. Для цього приймаються закони і призначаються покарання. Але після того як влада стала спадковою, нащадки вождів все більше відхилялися від справедливості і перейшли до пригнічення народу. Абсолютна влада, вважає мислитель, швидко розбещує як правителів, так і підданих. У результаті монархія перетворюється на тиранію, яка не має права на існування і мусить бути знищена разом з тираном. Після знищення тиранії настає аристократичне правління, з часом воно вироджується в олігархію, яка зазнає участі тиранії. Далі народ вводить народне правління, після чого кругообіг форм держави повторюється. Н. Макіавеллі розрізняє монархію, аристократію і народне правління, спотворенням яких є тиранія, олігархія та охлократія. Перші три форми правління він називає правильними, але вважає їх нестійкими й недовготривалими. Найкращою, на його думку, є змішана форма, в якій поєднуються елементи всіх правильних форм. Порівнюючи переваги різних форм правління, Н. Макіавеллі віддає перевагу республіці, бо вона найбільше відповідає вимогам рівності і свободи. Республіка є більш стійкою, ніж монархія, вона краще пристосовується до різних умов, забезпечує єдність і міць держави, породжує в людей патріотизм. Ці ідеї викладені Н. Макіавеллі головним чином у його історичних працях. Принципово іншими є його погляди, подані у трактаті «Правитель» (в оригіналі ця праця має назву «Il principe», що означає «одноосібний правитель»). Основний зміст цієї праці складають змалювання образу ідеального, правителя, Н. Макіавеллі стверджував, що заради досягнення політичних цілей правитель може використовувати будь-які засоби, незважаючи на вимоги моралі: вдаватися до обману, діяти лестощами і грубою силою, фізично знищувати своїх політичних противників тощо. Правитель має бути схожим на сильного лева, щоб страхати вовків, і на хитрого лиса, щоб не втрапити в пастку. По суті справи, відмежування політики від моралі перетворилось у проповідь Н. Макіавеллі аморалізму в політиці. Політика, в розумінні мислителя, — це сфера підступності й віроломства. Відтоді аморальна політика за принципом «мета виправдовує засоби» дістала назву «макіавеллізм». Чим же була зумовлена така позиція Н. Макіавеллі? Насамперед історичними обставинами. Тогочасна Італія була роздрібнена на кілька ворогуючих між собою князівств, які до того ж зазнавали утисків з боку іноземних завойовників. Будучи флорентійцем і патріотом Італії, мислитель палко бажав її об'єднання в єдину міцну державу. А це, на його думку, міг зробити лише сильний одноосібний правитель, який для досягнення політичних цілей, головною з яких є зміцнення держави, не хещує ніякими засобами. Прообраз такого правителя Н. Макіавеллі вбачав у тогочасному італійському правителі Чезаре Борджія, відомому своїми злочинствами. По суті справи, засуджуючи тиранію як форму

правління, мислитель виправдовував її стосовно тогочасних італійських умов. Зазначена позиція Н. Макіавеллі пояснюється також однією з основних аксіом його політичної філософії — думкою про те, що люди за своєю природою є порочними, егоїстичними і злими істотами. Їх турбують не благо держави, а передусім власні матеріальні інтереси. Н. Макіавеллі наголошував, що люди можуть змиритися зі втратою свободи, влади, навіть зі смертю батька, але ніколи й нікому не простять втрати власного майна. Політика покликана відповідати порочній природі людей. Правитель має бути переко наним, що знать — честолюбна, а народ — чернь, яка захоплюється зовнішніми ефектами та успіхом. Покірність підданих найкраще гарантують примус і страх. Щоправда, правитель має опікувати підданих і не повинен без крайньої потреби вдаватися до їх утисків. Своєї дії він має спрямовувати так, щоб вони сприймалися як благодійництво. На відміну від образ, яких, за Н. Макіавеллі, потрібно завдавати швидко і разом, благодійництво слід проявляти в малих дозах, щоб воно тривало довше і щоб піддані відчували його якомога повніше і краще. На думку мислителя, самозбереження і зміцнення політичної влади будь-якими засобами є домінуючим інтересом державності. В цілому Н. Макіавеллі зробив вагомий внесок у розвиток політичної думки, і західна політологія вважає його основоположником науки про політику. **Висновки.** Отже, Макіавеллі ставив перед собою прогресивні цілі. Створення централізованої держави в Італії тоді історично назріло. Прагнучи об'єднання Італії, він керувався патріотичними міркуваннями. Однак засоби досягнення окреслених цілей (заклик ігнорувати принципи моралі, цинізм і насильство) становили засади політики безчестя — макіавеллізму. Віроломство, лицемірство і культ сили, що проповідував Макіавеллі, стали типовими для політики, яку здійснювала буржуазія у боротьбі за владу. Ці самі принципи використовуються реакційними колами й нині.

Список використаних джерел

1. Шляхтун П.П.//Політологія:2006р. (теорія та історія політичної науки):Політичний посібник.Київ, Либідь.
2. Макіавеллі І. Государ. Роздуми про першу декаду Тита Лівія. Про військовому мистецтві. М., 1996. С. 44.
3. Андрусяк Т.Г. Історія правових та політичних вчень : навчальний посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2001. 304 с.

THE ORIGIN OF PHILOSOPHICAL THOUGHT. WESTERN AND EASTERN CULTURES AND TYPES OF PHILOSOPHIZING.

Statement of problem. Questions of the meaning of life, death and immortality come to the fore. Philosophy has a special role in clarifying complex problems, forming new worldview orientations, and values.

Purpose. Analyze the emergence of philosophical thought. To achieve the goal, we set the following **tasks**:

- get acquainted with the main ideas of the philosophy of western and eastern;
- to determine what is the essence of a philosophical view;

Summary of the material. The East and the West have been meeting for a long time. For most of the last few hundred years, the traffic has been mainly one way. The West has had a major impact on the East. India felt the full force of British imperialism with the British East India Company and the British Raj. Japan fell in love with German culture — especially military culture — after the Meiji restoration. The French colonization of Vietnam drew it inexorably into the Vietnam War.

The origin of philosophical thought began in the middle of the first millennium BC. Birth was a long process of transition from a mythological worldview to a worldview based on knowledge. The cultural and historical prerequisites for the birth of philosophy were:

Social division of labor (separation of mental labor from physical, socialization of various types of mental activity)

1. The development of cities, handicraft activities that were associated with the city, the colonization of lands, the development of communication between them, navigation, fortification required the development of specific knowledge.
2. The acquisition by large cities of a certain economic independence. They were characterized by an active political life. The atmosphere of political freedom, which in turn stimulated the freedom of spiritual creativity, also contributed to the development of philosophy.

The mythological worldview did not allow to obtain effective specific knowledge. Therefore, there is a need for the emergence of a fundamentally different worldview. There is a philosophical worldview setting, which is characterized by:

- The desire to know the essence of the things themselves, their cause and direct relationship.
- Confidence and justification that a person is capable of knowing the world due to his own qualities.

The formation of a cosmocentric ideological attitude was also facilitated by some phenomena of everyday consciousness, a variety of everyday experience. This, above all, moral experience, determined the most important elements of behavior, relationships between people.

The process of formation of a rationalist worldview, its development, substantiation, is called rationalization. The rationalization process is two-way.

On the one hand, it was a process of gradual accumulation of various knowledge. The object of study is nature. Only later, starting from the middle of the 5th century BC, does a person come to the fore. Formation of methods of knowledge of nature, as well as the development of more and more complex forms. This process in the teachings of Aristotle led to the development of a special doctrine of the laws and forms of mental activity.

On the other hand, rationalization is the gradual overcoming of the elements of mythology.

Myth – is not the original form of knowledge, but a special kind of worldview, a specific figurative syncretic idea of natural phenomena and collective life.

In myth, as the earliest form of human culture, the rudiments of knowledge, religious beliefs, moral, aesthetic and emotional assessment of the situation were combined.

At an early stage of human history, mythology was not the only ideological form. Religion also existed during this period.

A comparison of Indian and Chinese philosophical development reveals many common features. In both cases, this development was characterized by continuity and tradition. Both in China and India, philosophizing was a professional occupation. The oldest literary and philosophical monuments were created in both countries. In both cases, we are dealing with numerous schools and systems that developed fundamental problems of an ontological, epistemological, logical, and ethical nature. Moreover, ethical aspects were predominant in them. At the same time, researchers note the specifics of Chinese philosophy, as well as the entire way of thinking of this people. It is also significant that Chinese philosophy, unlike Indian philosophy, is much more personified, has a personal and authorial character. Of course, thinkers also stand behind the philosophical treatises and systems of Ancient India.

Conclusion. Indian and Chinese philosophies are real «living fruits» that continue to nourish the minds of people all over the world with their juices. No other philosophy has had such a powerful influence on the West as India and China. The main value of ancient Indian and ancient Chinese philosophy lies in its appeal to the inner world of man, opening up the possibilities of the world of the moral personality, which is probably the secret of its charm and vitality.

References

1. <https://www.britannica.com/topic/Western-philosophy>
2. <https://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/13130/>
3. Lewis B. What Went Wrong, Oxford University Press, 2002.
4. Weber, The Religion of China: Confucianism and Taoism, Free Press, New York, 1915/1951.

*Савка Вікторія, студентка гр. ПР-15,
юридичного факультету, ЗУНУ*

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК МУСУЛЬМАНСЬКОЇ ПРАВОВОЇ ДУМКИ

Постановка проблеми. Актуальним питанням для юристів та звичайних людей є формування та розвиток мусульманської правової думки. Адже ми всі живемо на одній планеті і нам важливо не тільки знати про інші культури та їх світогляд, а й поважати їх, особливо опиратися на їхні правові переконання.

Мета. Проаналізувати розвиток та етапи формування правової думки мусульман, тобто яким чином утворилися сучасні погляди та переконання, за якими слідує даний народ. Мусульманське право має казуїстичний, формальний і архаїчний характер. Оскільки ісламське право вважається божественним, то воно, в принципі, є незмінним. Але навіть за умови його «незмінності» потрібно розуміти, що воно не могло б існувати у первісному вигляді у сучасному суспільстві.

Виклад матеріалу. Для початку я пропоную розглянути поняття сучасного мусульманського права та надати певну характеристику. Мусульманське право – це сукупність підтримуваних державою релігійних, морально-етичних та правових норм, що сформовані на основі ісламу та його тлумачення ученими-богословами, правознавцями і регулюють відносини всередині мусульманської громади. Такі відомі правники, як К.Цвайгет і Х. Кетц визначають ісламське право, як сукупність норм та правил, здобутих з божественного відкриття, якими зобов'язаний керуватися віруючий мусульманин для належного виконання свого релігійного обов'язку.

Характеристика:

1. Нерозривний зв'язок права і ісламу. Мусульманське право є складовою ісламу, саме ця релігія містить певні теологічні норми, які встановлюють, у що повинен вірити мусульманин та що сповідувати, а також Шаріат — сукупність норм, які наказують, як правильно діяти у житті.
2. Мусульманське право регулює суспільні відносини лише між мусульманами. Отже, можна стверджувати, що воно поширюється на осіб, що сповідують іслам.
3. Мусульманське право складається здебільшого з обов'язків, що покладаються на особу, і санкцій за їх невиконання і порушення.
4. Ісламська юриспруденція визнає, що право, яке відкрилося внаслідок божественного відкриття, не було одразу сформовано в ясну і зрозумілу форму.
5. Несистематизований характер. Оскільки ісламське право є результатом божественного творіння і не може бути зміненим, то воно ніколи не зазнавало систематизації.
6. Ісламське право характеризується наявністю декількох течій і шкіл права. Існує дві великі течії — шійїти і суніти, — кожна з яких в свою чергу розбита на декілька шкіл.

Різниця між шійїтами та сунітами

Шійїти моляться три рази на день, суніти – 5 разів. Обидві гілки опираються на вчення Корану. Одна з головних різниць в ідеології полягає саме у тому, що шійїти вважають імамів духовними авторитетами, посередниками між Аллахом і вірянами. Для шійїтів імам не просто заступник Пророка, а його представник на Землі. На протигагу мусульмани-суніти не відчують такого благоговіння до імама, натомість вбачають його роль, як лідера мусульманської громади.

Етапи формування мусульманської правової думки

Мусульманське право сформувалося в період розкладання родово-племінної організації і становлення феодального суспільства в Арабському халіфаті в VII-X ст. Після смерті Мухаммеда в 632 р. аж до початку VIII в. розвиток мусульманського права продовжував йти головним чином казуальним шляхом. Вважається, що чотири «праведних» халіфа - Абу Бекр, Омар, Осман і Алі, що правив в 632- 661 рр., а також інші сподвижники пророка, вирішуючи конкретні спори, зверталися до Корану і Суні.

Бурхливий розвиток в VIII-X ст. призвів до того, що мусульманські вчені-юристи сформулювали більшість конкретних норм і загальних принципів мусульманського права

Відомий вчений Аш Шафія проаналізував і сформував близько чотирьох основних коренів, які започаткували єдину систему джерел мусульманського права. До них відносять:

1. Коран є першим джерелом мусульманського права. Ця священна книга являє собою запис дарованого Аллахом відкриття, переданого через Пророка Мухаммеда. В Корані міститься два основні різновиди поведінки. До першого відносяться деталізовані норми, а саме з приводу питань шлюбу, спадкування, сім'ї. До другої групи правил поведінки належать вихідні принципи і загальні цілі, що повинні лежати в основі конкретних рішень і в ідеалі всього праведного життя мусульманина.
2. Сунна являє собою збірник зафіксованих висловів і вчинків Пророка Мухаммеда, які вважаються взірцем належної і правомірної поведінки, якої повинні дотримуватись мусульмани. В сукупності з Кораном вона становить зміст шаріату і є його основним джерелом.

3. Іджма — доктрина мусульманського права, яку становлять думки найбільш авторитетних ісламських правознавців з приводу питань, що не урегульовані в Корані або сунні.
4. Кияс є особливим джерелом, що тлумачить Коран і сунну методом судження за аналогією. Тобто його суть полягає в застосуванні схожих норм, що містяться в Корані та сунні, до інших аналогічних ситуацій..

Висновок. Отже, мусульманська правова система має свої особливості, етапи еволюції, які відрізняють її від інших релігій. Для остаточного заключення поданого матеріалу можна стверджувати, що основною і священною книгою є Коран, решта залишається його доповненням чи трактуванням. Правова система також базується і на Іджмі по тій причині, що саме вона доповнює та регулює певні питання, які були не цілком розкриті у головній книзі. Для того аби відчутти смак мусульманського життя рекомендую прочитати одну з релігійних книг та прожити хоч один день, як справжній віруючий мусульманин.

Список використаних джерел

1. Лубська М. Мусульманське право : сутність, джерела, структура : монографія. Київ : Академвидав, 2009. 256 с.
2. Міма І. В. Окремі аспекти визначення місця релігійних норм у системі джерел мусульманського права . «Проблеми та перспективи реформування права України очима молодих вчених» : тези. Запоріжжя: ЗНУ. 2017. 334 с.
3. Ткаченко, В. Д.; Погребняк, С. П.; Лук'янов, Порівняльне правознавство: підручник. Харків: ЮСВНЗ, 2003. 274 с.

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ ПРАВА У БІБЛІЇ

Постановка проблеми. Жодна книга світу не справила такого масштабного впливу на розум і серце мільйонів людей, як Біблія – священна книга християнства та іудаїзму. Не існує важливої для людини теми, яка б не висвітлювалась у цій книзі, немає такого «вічного питання», на яке прямо або в образній формі Біблія не давала б філософського осмислення. І хоча її основний зміст присвячено, перш за все, проблемам моральним і духовним, зокрема питанню «Що є добро, а що є зло?», немало місця в ній відведено безпосередньо питанням права: і в самому широкому розумінні – на рівні філософських категорій, і в більш вузькому, коли розглядаються правові системи певних історичних періодів й осмислюється «коріння» злочину та показано його наслідки.

Мета. Проаналізувати філософське осмислення права у Біблії для вивчення прадавньої правової системи.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:

- визначити філософське осмислення права у Новому та Старому завітах;
- проаналізувати злочин та покарання у Біблії;

Виклад матеріалу. Біблія формувалась впродовж першого тисячоліття до нашої ери та перших двох століть нашої ери шляхом відбору, редагування та канонізації значного масиву релігійних текстів, які іудаїстські, а згодом християнські традиції визначили як богонатхненні. Незважаючи на, що авторство практично кожного з біблійних текстів пов'язувалось і пов'язується з іменем певної історичної чи легендарної особистості, істинним автором все рівно визначається сам Бог, під впливом (натхненням, інспірацією) якого була написана та чи інша книги Біблії.

Автори Біблії у своїх розповідях торкалися релігійних, філософських, моральних, правових проблем, питань сутності природи та людини, висловлювали сміливі пророцтва, склали історичні літописи та біографії. Хоча автори біблійних текстів не узгоджували між собою зміст своїх творів, Біблія не має вигляду аморфного конгломерату. Вона поступово, протягом життя понад як п'ятдесяті покоління перетворювалася на цілісне творіння. Подібне перетворення може вважатися і чудесним здійсненням Божої волі, і результатом цілеспрямованої діяльності багатьох людей, які шляхом відбору та редагування текстів формували цілість та ідентичність власної культурної та релігійної традиції: сприйняття Бога, розуміння світу та людини, основних засад її релігійного, морального й суспільного буття.

Біблія вбирає у себе такі складові:

(1) Старий завіт, який утворюють іудейські священні писання, сформовані в дохристиянські часи (з середини I тис. до н. е. до останніх десятиліть I ст. н. е.). У книгах Старого Завіту, який ще називають Законом суворої правди, йдеться про створення світу, перших людей, початок історії людства, про вигнання людини з раю, всесвітній потоп, про початок історії, релігію єврейського народу;

(2) Новий завіт, складений ідеологами християнства давньогрецькою мовою. В ньому розповідається про непорочне зачаття, прихід Спасителя – Ісуса Христа, про його життя, смерть і воскресіння.

1. Старий Завіт – один з перших не лише релігійних, а й філософсько-правових творів людства, в якому органічно злилися релігійні, філософські і правові судження про устрій світу та рушії його розвитку. У ньому йдеться про відносини між Богом, державою, суспільством і людиною, про закони державного управління та правила поведінки в суспільному та особистому житті. Історії, пісні та легенди Старого Завіту й досі залишаються джерелом живого, діючого права не лише у сучасному законодавстві Ізраїлю, але і у правових системах тих держав, джерелом яких стала християнська парадигма закону. Отже, розглянемо Старий Завіт як історію виникнення, розквіту і занепаду давнього права.

Першими законами, які були дані Богом людям у «писаному» вигляді, можна вважати висічені на кам'яних скрижалях заповіді, що зберігалися у Ковчезі Завіту. Іншою святинею були закони, отримані Мойсеєм від Бога. Як і Ковчег Завіту, вони зберігалися в Єрусалимському храмі, де не було ніяких інших святинь. Прикладів такого поклоніння праву в історії більше не було. Втім, не було й права, яке б настільки вплинуло на хід історії, як біблейське. Саме воно було покладено в основу трьох цивілізацій – іудейської, християнської та ісламської.

2. У I столітті на території Римської імперії виникла нова релігія – християнство. У відповідності із новою релігією справедливість і правда відкриваються людині у новому законі, що утверджував любов до ближнього. Якщо Старий Завіт приписував мститися своїм ворогам, то Новий – прощати їх. Основний принцип християнської концепції, що закликає до покори владі, відображено у постулаті: «Віддавайте Богу Боже, а Кесарю – Кесарево».

Любов у Новому завіті утверджується як обов'язкова компонента поведінки людини, оскільки вона найбільше, найсильніше гармонізує всі природні процеси, які відбуваються у всесвіті. Відповідно із заповіддю любові людина повинна примножувати добро, як у духовному, так і матеріальному аспектах. Духовне добро знаходить своє вираження і в словах, і в щирих думках, і помислах. у спілкуванні з богом і людьми має бути відсутнє лицемірство, оскільки воно створює негативну природно-правову ауру і тим завдає шкоди.

3. Пригадаймо найбільш відомі злочини із Біблії. Так, вперше вбивство відбулося через заздрощі. Сини Адама і Єви, Каїн і Авель, принесли дари Богу. Той уподобав дарунок Авеля, знехтувавши дарами Каїна. Затаївши образу, Каїн підступно вбиває брата, за що Бог прокляв його і зробив вигнанцем, якого ніхто не міг убити. З тих пір ім'я Каїна стало синонімом підлості і братовбивства, а символічне клеймо, дане Богом убивці брата, знаком недоторканості і нездоленості.

Ця перша форма покарання за вбивство теж викликає багато питань: навіщо Бог зробив Каїна недоторканим – невже це шанс на виправлення і покаяння? А може, вигнання і душевні муки страшніші за смерть?

Інший випадок покарання людей за гріхи Богом – Всесвітній потоп, живим після якого залишається лише Ной та його родина. Цікаво, що тепер люди отримують від Всевишнього новий закон, згідно з яким «хто проллє кров людську, того кров проллється від руки людської», тобто за вбивство вже передбачено смертну кару. Більш конкретизованими виглядають Божі закони у Заповідях Мойсея (Книга «Ісход»).

Висновки. Біблія є цінним джерелом для філософського осмислення права, адже в ній приділено багато уваги питанням правового характеру: і в самому широкому розумінні – на рівні філософських категорій, і в більш вузькому, коли розглядаються правові системи певних історичних періодів й осмислюється «коріння» злочину та показано його наслідки. Для тієї епохи це був дивовижний за змістом документ, який ґрунтувався на двох основних ідеях – справедливості і збереження миру в суспільстві. У відповідності із Біблією, життя і думки людини мають бути синхронізовані із вічними божественними законами та законами природи.

Список використаної літератури

1. Лютер М. Основи християнської віри: Малий Катехізис. Тернопіль, 1998.
2. Геллей Г. Біблійний довідник: Короткий біблійний коментар/ Пер. с англ. Торонто, 1985.
3. Головащенко С. /. Історія християнства: Курс лекцій. К., 1999.
4. Черній А. М. Релігієзнавство: Навч. посібник. — К., 2003.

*Созанський Андрій, студент гр. КН-12,
ФКІТ ЗУНУ
«Немає нічого в інтелекті, чого б не було у відчуттях»
Дж. Локк*

ФІЛОСОФСЬКІ ІДЕЇ ДЖ. ЛОККА

Постановка проблеми: Ще із давніх давен пізнання світу було основною проблемою людства. Роздумуючи над цим, англійський філософ Дж.Локк різносторонньо описав свою концепції пізнання людиною світу. Ці концепції є і будуть актуальними.

Мета. Проаналізувати основні ідеї філософії Дж.Локка. Характеризувати основні його твердження
Для досягнення мети ми поставимо наступні завдання:

- розкрити основу вчення Локка
- Визначати зміст його філософських ідей

Виклад матеріалу: Джон Локк-англійський філософ(1632-1704) ,являється одним із сновників розвинутої теорії пізнання світу.У праці «Досвід про людський розум» різносторонньо обґрунтував вчення про знання та ідеї , їх походження із чуттєвого досвіду.

В основі своєї філософії Дж. Локк відокремив три твердження:

- 1)не існує вроджених ідей.
- 2)розум не в змозі сам створити ідею, ні позбавитися від неї.
- 3)джерелом усього знання є досвід.

Свою працю Джон розпочав з спростування теорії вродженої ідеї. Суть цієї теорії полягає в тому, що душа приносить із собою ідею при народженні. Цю теорію доводили тим, що ці ідеї є чимось загальним, безумовними для всіх без винятку. За Локком, якщо останнє і справді було б правдою, то ми бачили б єдине правило моральності , яке існувало б в усіх народах, в усі часи.Діти з народження повинні були б знати основні аксіоми. Була б вроджена ідея єдиного Бога. Але ми цього не спостерігаємо. Локк погоджується з тим, що існують, загальні таїстинні ідеї, яківін називає максимами, але вони ні в якому разі не вроджені, а пізнаються чуттями. Деякі з них людина пізнає в ранньому віці, але це тільки доводить, що в народження вона сприймає відчуттями безліч предметів, які в неї формують досвід.Від народження людини, мозок являє собою , за твердженням Локка, чистий папір , тобто ,крім здатності пізнання та мислення в ньому немає нічого. Так Джон хотів засвідчити рівність всіх від народження за можливостями та знаннями .

Самі знання можна отримати двома методами:

1. Відчуттям , за допомогою якого ми отримуємо певні властивості предметів і відтак прості ідеї(чорне, біле, холодне гаряче)
2. Рефлексією-це розумова діяльність, яка спрямована на узагальнення та зіставлення простих ідей та утворення на їх основі «складних ідей».

За словами Джона ,усі ідеї походять чи з одного ,чи з іншого джерела .Нема інших джерел, які б приносили мозку ідеї. Якщо ми повністю вивчимо ці два джерела та їх різні форми ,то побачимо, що вони містять весь наш запас знань. Сама душа не може ні створювати , ні руйнувати ідеї .Вона просто використовує їх , як матеріал усього нашого знання. Розум ,отримавши прості ідеї, здійснює певні власні дії:

1. поєднує кілька простих в одну складну;
2. зводить дві ідеї, однаково, простих чи складних, та утворює потім одну спільну ідею, так розум набуває ідей стосунків;
3. відокремлює ідеї, які є поза межами реальності, тобто ті які несуть у собі щось не логічне, така дія називається абстракцією

Саме завдяки цим діям розум утворює складні ідеї, які у свою чергу Локк поділяє на три класи: ідею модусів, ідею відносин та ідею субстанції.

Ідея відношення. Цей клас складних ідей складає те, що ми називаємо ставленням, яке полягає у розгляді та зіставленні однієї ідеї з іншою.

Ідея субстанція. Це поєднання простих ідей, які є різними окремими речами, що існують самостійно, і в яких головною є субстанція. Наприклад поєднання ідеї вуглецю заліза ми отримуємо ідею чавуну.

Ідея модусів. За словами автора модуси-це складні ідеї, і як би вони не були пов'язані між собою, не мають самостійності, вони є залежними від субстанції. Прикладом модуса є значення. Наприклад секунда, година являють собою ні що інше, як окрему ідею вимірювальних одиниць часу. До розгляду поняття ідеї простих модусів Дж. Локк застосовує метод модифікації однієї і тієї самої ідеї. Наприклад просту ідею простору ми набуваємо відчуттями зору і дотику. Ідея довжини або форми, це будь-які встановлені і прийняті міри довжини, наприклад, метр, діаметр. Ідея фігури - це обмеження простору, в якому форма піддається нашому дотику і огляду.

Розмірковуючи про реальність істину ідей, Дж. Локк створює своєрідну класифікацію. Він доходить висновків що:

1. всі прості ідеї - реальні, логічні;
2. ідеї модусів – логічні; деякі ідеї модусів є реальними, а деякі - «фантастичними»;
3. ідеї субстанції реальні, але не всі субстанції є зрозумілими, оскільки не мають чітких зразків у природі.

Далі у своїй філософії відчуття, Локк приділяє увагу так званім первинним і вторинним якостям. Локк каже, що первинні якості є ті, що від людини, її відчуттів не залежать. Наприклад первинними якостями є рух, маса, довжина, ширина, густина, час, об'єм, кожного тіла тощо. Вторинні якості – суб'єктивні, тобто такі, що залежать від людини. Це те, що ми відчуваємо з допомогою наших органів відчуття. Наприклад: тепло, холод, смак, запах.

Саме цими твердженнями Локк започаткував новоевропейський період метафізики.

Висновок: Отже, за філософією Дж. Локка: наша здатність пізнання пропорційна нашому досвіду; Ми неспроможні досягнути глибинних таємниць природи; розрізняються прості і складні ідеї. Пізнання найпростіших істин ми досягаємо завдяки міркуванням; ідеї або принципи ми здобуваємо за допомогою одного якого небудь відчуття (наприклад, уявлення про колір дається зором). Складні ідеї поділяються на три класи: ідеї модусів, ідеї субстанцій, ідеї відношень; поєднання ідей дає певне знання.

Список використаних джерел

1. Гоббс Т. Твори : в 2-х томах. Т.2. М., 1991. 731 с.
2. Гусев В.І. Історія західноєвропейської філософії XV-XVII ст. К., 1994. 255 с.
3. Кант І. Критика чистого розуму. М., 1994. 574 с.
4. Локк Дж. Досвід про людське розуміння. Думка, 1985. 621с.
5. Юм Д. Твори : В 2-х т. Т.1. М., 1965. 847 с.

*Yaroslav Statkevych,
student of group MEB-11
institute of ESIER
named after B. D. Gavrilishina of WUNU*

THE DEVELOPMENT OF SPIRITUAL LIFE AS AN INTEGRAL COMPONENT OF THE PROCESS OF BUILDING THE UKRAINIAN STATE

The relevance of the research topic is thought and rethought the value of spiritual life and religion in the process of creating Ukrainian nationhood.

The aim of the study is an analysis of religion's impact on state formation and relationships between religion and nation sides.

The goal of research is to find out how religion impacted state formation and analyze the relationships between them.

Presentation of the material. The development of any society largely depends on value guidelines that were established during a long period of the development of a people, nation, or state but have a very specific reference to a certain historical period. The system of civilizational values is not a conservative phenomenon that is in a state of static existence. The value determinants of the development of the individual and society as a whole represent a living system of imperatives and principles of worldview perception of reality and therefore can change under the influence of such reality.

Ukraine's religion also has a rich historical background. since the introduction of Christianity in Kyiv. In Russia, the religious idea was closely intertwined with the state idea. Accepting Christianity, Prince Volodymyr the Great saw in him above all a religious ideological system, which with its foundations, in particular monotheism and spiritual and moral norms, is capable of overcoming ethno-tribal differences and politically consolidating society. The church exerted a cementing influence on the unification of Russian lands and sanctified patriotic feelings. Through Christianity, statesmanship was filled with humane content. The church and religious policies of Yaroslav the Wise were aimed at strengthening the Ukrainian Church by establishing the Kyiv Metropolitanate, which also raised the international authority of the state. Yes, affirming Christian norms, the statist ideology of Ukraine-Rus was created. Also, I can add that religion has a big impact on people's worldviews because there are many schools that are sponsored by churches.

Religion, being combined with the deep foundations of human existence, affects social structures and values. Its importance is emphasized by the fact that it covers things that go beyond the worldly. The functioning of religious relations depends on the level of religious freedom in a society, and the dimensions of religious freedom are related to independently evolving parts of doctrine in modern legal systems. Its understanding depends on the influence of conceptual developments in various fields of secular law. Sometimes religious freedom becomes a connecting link among competing values: equality, freedom of speech, dignity, and personal freedom. Therefore, sometimes an attempt is made to reduce religious freedom to its secular components. But central to religious freedom is the right of religious patterns of life to be accepted on their own terms and not to find protection, so long as they agree with secular judgments about what exactly needs to be protected.

It is interesting that even in the conditions of the separation of the secular state from the theological church (we are talking about the forms of exercising managerial influence on social processes), the church still influences the processes of social life through religious dogmas. The phenomenon of such influence is explained through religious norms, which are primarily the embodiment of life experience and social morality common to the majority. The state, as an institution that arose as a result of a social contract, could not ensure the process of managing social processes «from so to speak, and therefore religious norms were taken as a basis. In this context, the European space is not as demonstrative as, say, the Arab world, but the European practice of reincarnating religious norms in the new capacity of a general social regulator—legal norms—has acquired an extraordinary feature—the transfer of the ethical teachings of the church into legal regulation.

Also, I want to add about the relationship between the church and nation in USSR times. Religion in the USSR: the position of religion and confessional groups in the RSFSR and the USSR in the period from 1918 to 1991 Atheism, as a religion-denying worldview, without being formally proclaimed in Soviet Russia and the USSR as an element of state ideology, was actively supported by party and state bodies until 1988, when the political and ideological liberalization of the regime took place, and the Millennium of the Baptism of Rus' was also celebrated. Lenin's statement about the fight against religion is well known: «We must fight against religion.» This is the ABC of all materialism and, consequently, of Marxism. But Marxism is not materialism that stops at the ABC. Marxism goes further. He says: «One must be able to fight against religion, and for this it is necessary to explain materialistically the source of faith and religion among the masses.» In addition to promoting atheism («a scientific-materialistic worldview»), state bodies in the 1920s and 1930s carried out mass arrests and persecutions of the clergy and religious preachers. Until 1939, the policy of eliminating organized religious life was carried out administratively by state authorities, in particular the NKVD; subsequently, religious policy became more differentiated. At the same time, there was never a complete elimination of organized religious life and an official ban on religion (as, for example, in Albania) in the USSR, and in certain periods of its history, the leadership of the USSR even provided support to some of the confessions, pursuing their political interests.

Conclusion. To sum up all that is written above, we can make the decision that the spiritual aspect of life has played a big part in society for all times. For example, as people were writing earlier, they went to schools that were sponsored by churches. Even nowadays, we can see how much people in Ukraine want to adopt their own religion from Russia.

Sources

1. Вовк, Д. О. Право і релігія: загальнотеоретичні проблеми співвідношення: монографія / Д. О. Вовк. Харків: Право, 2009.
2. Релігієзнавство: Навчальний посібник. 2-ге вид. / За ред. Мозгового Л. І., Бучми О. В. К.: Центр учбової літератури, 2008.
3. Феномен нації: основи життєдіяльності / Колективна монографія Інституту філософії ім. Г.С.Сковороди НАНУ під ред. Б.В. Попова. К.: Товариство «Знання»

*Панасевич Катерина, студентка групи КН-12
факультет комп'ютерних інформаційних технологій*

ОСОБЛИВОСТІ ТА ЗМІСТ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ ЛЮДСТВА

Постановка проблеми. Проблема глобалізації завжди була і є актуальною. Беруть ці проблеми початок із зародження людської цивілізації. Охоплюють вони не лише певну територію, але й цілу планету і стосуються кожного народу, усіх соціальних прошарків.

Мета. З'ясувати зміст глобальних проблем людства та шляхи їх подолання

Виклад матеріалу. Поняття глобальні проблеми являють собою життєво важливі проблеми людства. Глобальні проблеми призводять до економічних і соціальних витрат, тому від розв'язання цих проблем буде залежати подальше існування людства (соціальний, економічний і культурний прогрес). Однією з причин загострення глобальних проблем, а саме продовольчих, екологічних, сировинних, енергетичних став демографічний вибух. В історії дослідження глобальних проблем людства виділяють три етапи:

- *Перший етап* - усвідомлення факту існування глобальних проблем;
- *Другий етап* - здійснення перших досліджень сутності глобальних проблем, причин їх виникнення тощо;
- *Третій етап* - виникнення специфічної школи досліджень – філософія глобальних проблем, яка об'єднує в собі надбання гносеології, аксіології та інших сфер науки філософії.

Існує кілька критерій, за якими проблеми можна класифікувати й вважати глобальними, а саме: просторові (географічні); змістовні ознаки; ознака загальності глобальних проблем (можна вважати основним індикатором глобальності, що дозволяє відокремити глобальні проблеми від соціальних, політичних, економічних, що не досягли планетарного масштабу).

Виділяють такі основні проблеми людства: екологічні, політичні, сировинні, релігійні, етнічні, економічні, соціальні, демографічні. Розглянемо детально кожен з них:

Економічна проблема пов'язана з енергозбереженням, а саме з процесами генерації, транспортуванням та споживанням теплової енергії. Глобальні економічні проблеми можна поділити на 2 типи:

- Взаємодія людини і природи (вичерпність ресурсів, екологічна проблема);
- Проблеми всередині людського суспільства (подолання бідності, продовольча, загроза ядерної війни, демографічна проблеми)

Етнічна проблема полягає в загостренні й зіткненні інтересів націй, етнічних груп. Причиною цієї проблеми є невирішеність етнічного питання в різних сферах суспільного життя, від чого залежить збереження ідентичності етнічної спільноти.

Релігійна проблема пов'язана з силовим насадженням віри. До прикладу насадження на теренах Київської Русі князем Володимиром християнства і винищення рідного для праукраїнців язичництва.

Релігія на різних етапах глобалізації блокувала своїми конфесійними виявами глобалізаційні явища.

Екологічна проблема (вплив людини на природу) полягає в зміні природного середовища, внаслідок антропогенних дій і веде до порушення структури і функціонування природних систем, призводить до негативних соціальних, економічних наслідків. Складовою екологічної проблеми є демографічна проблема.

Політична проблема полягає в військово-політичній конфронтації і гонці озброєнь. Випадковість, технічні неполадки, помилки людей стають причиною виникнення світової війни. Военні конфлікти існували і будуть існувати. Як на думку класика німецької філософії – Георга Гегеля (1770- 1831 рр.), головна причина конфліктів коріниться в соціальній поляризації – між накопиченим багатством, з одного боку, і прив'язаним до праці народом. Тому поки суспільство не зупинить гонку за самовизнанням у світі, доти і будуть існувати конфлікти. Ось чому геополітична проблема збереження миру в наш час постала глобально.

Варто зазначити, що поч. ХХІ ст. характеризується новою проблемою - проблемою боротьби з міжнародним тероризмом.

Енергетична проблема сьогодні вважається найсуттєвішою, а особливо для України. Ресурси землі наблизилися до межі вичерпання видів органічних і мінеральних ресурсів (нафти і газу). Дедалі частіше ці види мінеральних ресурсів почали видобувати з шельфу морів і океанів. А це вже призводить до наступної - екологічної проблеми.

Соціальні проблеми - проблеми охорони здоров'я, освіти, культури, злочинності та ін. Розв'язання цих проблем залежать від рівня соціально-економічного розвитку країн. Особливої гостроти вони набирають у слаборозвинених регіонах світу.

Сировинна (продовольча) проблема проявляється в дефіциті продуктів харчування та недостатній їх калорійності, в нестачі вітамінів, білків тваринного походження. Визначається спроможністю Землі прогодувати нинішнє та майбутнє населення планети.

Висновки. Беручи до уваги вище сказане, можемо підсумувати, що глобальні проблеми не виникли самі по собі. Вони породжені комплексом специфічних причин, що зумовлені особливістю розвитку продуктивних сил, географічного середовища, рівня прогресу техніки, природно-кліматичними умовами, а також суспільною формою, політичними, юридичними, ідеологічними та іншими сферами відносин. Глобальні проблеми не існують окремо, вони являють собою єдину згуртовану систему, яка вимагає нових і комплексних підходів до їх вирішення.

Отже, глобальні проблеми людства стали наслідком протистояння природи і людської практики, культури людства, а також невідповідності або несумісності різноспрямованих тенденцій в ході розвитку самої людської культури. Природа існує за принципом негативного зворотного зв'язку, тоді як людська культура — за принципом позитивного зворотного зв'язку.

Список використаних джерел

1. Вашенко К.О. , Корнієнко В.О.. Глобальні проблеми сучасності та їх політологічний вимір. URL: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fmib/13vashenko_politologiya_dlya_vchitelya/211..htm
2. Іващенко М.В., Киселюк В.А., Киселюк Ю.Є. Глобальні проблеми людства та їх прояв в Україні. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/533365.pdf>
3. Кислицина О.В. Глобальні проблеми та ризики сучасності. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_09-1/economic_09-1_4.pdf#page=28
4. Петрінко В. С. Становлення і розвиток конфліктології. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/31879>

ФІЛОСОФСЬКИЙ ПІДХІД ДО РОЗУМІННЯ ЛЮДИНИ

Постановка проблеми. Актуальні особливості філософського підходу до розуміння людини, її буття та цінності.

Мета. Розглянути людину, як головну проблему філософії.

Виклад основного матеріалу. Філософія – це можливість вдаватися до мислення. Це свобода думати по-іншому, не так як усі – без стереотипів. Філософія – вічний живий процес, який дозволяє нам роздумувати про надзвичайно важливі питання, особливо про сенс буття людини, її сутність та призначення, а також про те, чому насправді деякі люди живуть, а деякі просто існують.

Людину вивчають різні науки: антропологія, генетика, медицина, проте тільки філософія здатна розглянути людину зі середини з усіма її особливостями. З давніх давен різні науковці та філософи намагаються розгадати сутність людського буття. З точки зору науки, людина – це соціальна істота, котра відрізняється від інших живих організмів здатністю мислити, контролювати свою поведінку та врешті-решт лише вона спроможна доносити до інших свої думки за допомогою слів. З точки зору філософії, людина – єдина жива істота, яка має здатність до самопізнання, єдина жива істота, яка може вдосконалюватись, єдина жива істота, яка має душу.

В епоху Античності людину розглядали як частину Всесвіту або ж як «маленький космос». Наприклад, Платон вважав, що душа людини і є тією субстанцією, яка робить людину людиною.

Релігія пояснює, що людина має прагнути до досконалості, тобто – до Бога. Саме таким чином вона зможе врятувати свою грішну душу на страшному суді.

Філософія періоду Відродження показує людину як самодостатню і талановиту істоту. Затверджує поняття «гуманізм», за допомогою якого визначає її як найвищу цінність та затверджує право на щастя.

Різні філософи трактували людину по-різному. Наприклад, Арістотель казав: «Людина за своєю природою істота політична», тобто вона точно має політичні якості. Політичність – це також невід’ємна ознака особистості, як і соціальність. Кожна людина потребує суспільного об’єднання, а також, нехай і незначної, але й політичної діяльності.

Англійський письменник Джордж Орвелл мав схожі думки з Арістотелем, оскільки вважав, що навіть, коли людина намагається уникати політики – вона автоматично є в політиці.

Френсіс Бекон казав: «Людина – це слуга і тлумач природи». На його думку, людина повинна втручатися в природу, за допомогою якої вона зможе досягти душевної гармонії. Також як хорошу особливість індивіда він визначав доброту: «Поміж всіх добродетелей доброта є найважливішою, оскільки природа її божественна; без неї людина – лише метушливе, шкідливе та жалюгідне створіння, не краще за плазунів. Схильність творити добро закладена глибоко в природі людській».

Кожна річ у цьому світі має своє призначення, проте лише людина змушена знайти сенс життя. Вона вдосконалюється та рухається вперед, вона є істотою, яка дивиться у майбутнє і є своїм особистим проектом. Цінність людини проявляється саме в її унікальності. Вона намагається жити, проте не часто задумується про сенс свого буття. Арістотель, Френсіс Бекон, Карл Маркс вважали, що людина є господарем свого щастя і лише вона може вирішувати як прожити власне життя, натомість Фрідріх Ніцше і Блез Паскаль інтерпретували людину, як іграшку, залежну від законів природи чи навіть самого суспільства. Незважаючи на різні погляди, ми можемо лише здогадуватися або ж будувати особисті теорії щодо сутності людини.

Також важливим питанням є, чому іноді людина існує, а не живе? На мою думку, це проявляється у тому, що є люди, які намагаються пізнавати себе, вдосконалюватися, здійснювати нові досягнення, досліджувати природу і те, що є набагато сильнішим від нас. Деякі ж люди щодня прокидаються, виконують щоденні справи, працюють на роботі, а ввечері лягають спати. Я вважаю, що це і є просте існування – механічне виконання одних і тих самих дій щодня.

Враховуючи теперішню ситуацію в країні, коли агресор намагається знищити наш народ, українці втратили нормальне життя й почали існувати. Частина українців тепер не люди, вони – організми, котрі живуть з дня у день, в очікуванні того, чи прилетить у них сьогодні ракета. Так не повинно бути. Людина створена для того, щоб бачити зорі та роздумувати, чому Господь створив їх такими. Людина повинна роздумувати про те, чому світ побудований так, а не інакше, чому вона стоїть саме тут, а не десь в іншому місці, країні чи навіть на іншій планеті. Такі думки є філософією людини, її думок та цінностей.

Філософія сучасності повертається до проблеми гуманності, яка вважає, що найбільший інтерес має проявлятися лише до людини – її виживання у світі, прагнення до щастя та виявлення емоцій.

Висновок. Лише філософія здатна розглянути людину з усіх її сторін, незважаючи на те, що людина – це Божий задум, загадка, таємниця, які ніколи не будуть розгадані. Кожен з нас лише може висловлювати свої думки щодо сутності людини, писати про неї великі твори, присвятити все своє життя пошукам справжнього сенсу людського існування або ж зрозуміти, що наш сенс буття – це жити. Жити по-справжньому – без ілюзій, образ і ненависті. Завдяки філософії людина посідає важливе місце в суспільстві. Людина – істота, яка створює власну історію, впродовж якої активно розвивається та пізнає себе. Також лише вона усвідомлює свою

смертність та відчуває швидкий плин життя. Людина – це унікальність, це невід’ємна частинка Всесвіту, без якої ні речі, ні будь-які інші явища не матимуть ніякого значення.

Список використаних джерел

1. Пилипишин П.Б. Індивідуалістична концепція у філософії права Френсіса Бекона. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. №3. С. 212-215.
2. Чи кожна людина політична за своєю природою? *Ресурсний центр ГУРТ* : веб-сайт. URL: <https://gurt.org.ua/articles/20711/> (дата звернення: 05.11.2022).
3. Філософія сутності людини. *Освіта.ua* : веб-сайт. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/12710/> (дата звернення: 05.11.2022).
4. Філософські роздуми людини. *Бібліотека Уманського НУС* : веб-сайт. URL: <https://library.udau.edu.ua/povini/ilosofski-rozdumi-lyudini.html> (дата звернення: 05.11.2022).
5. Андрущенко В.П., Михальченко М.І. Сучасна соціальна філософія: курс лекцій. Вид. 2-ге, виправ. і допов. Київ, 1996. 370 с.

ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВЕ ВЧЕННЯ Н.МАКІАВЕЛЛІ

Постановка проблеми. На основі узагальнення досвіду існування держав минулого й сучасності Н. Макіавеллі доводить, що політичні події, зміни в державі відбуваються не з Божої волі, не з примхи чи фантазії людей, а мають об'єктивний характер. Він намагається розкрити закономірності суспільно-політичних явищ, з'ясувати причини зміни однієї форми держави іншою, визначити найкращу з них, розглянути проблеми співвідношення влади правителя і народу. Аналіз і вирішення цих питань, надавали вченню мислителя значення практичної науки про політику, управління державою. Введення самого терміну «держав», в політичну науку Нового часу пов'язують саме з Н. Макіавеллі.

Мета: проаналізувати вчення відомого італійського мислителя та політика Ніколо Макіавеллі.

Завдання: дослідити філософсько-правове вчення Н. Макіавеллі

Виклад матеріалу.

Н. Макіавеллі розкриває закономірності суспільно-політичних явищ, з'ясовує причини зміни однієї форми держави іншою та визначає найкращу з них, розглядає проблеми співвідношення влади правителя і народу. Аналіз і вирішення цих питань, надавали його вченню значення практичної науки про політику, управління державою. Учений вважав, що державу створили не Бог, а люди, виходячи з потреби спільного блага, що спочатку вони жили розрізнено, але згодом об'єдналися, щоб краще захищатися, та обрали зі свого середовища найсильнішого, наймудрішого на їхню думку та найхоробрішого, і почали йому підкорятися. Метою держави є забезпечення кожному вільного користування майном і безпеки, для цього приймаються закони і призначаються покарання. На його думку абсолютна влада, швидко розбещує як правителів, так і підданих. У результаті чого монархія перетворюється на тиранію, яка не має права на існування і мусить бути знищена. Н. Макіавеллі розрізняє монархію, аристократію і народне правління, які він називає правильними, але вважає їх нестійкими й недовготривалими. Найкращою, на його думку, є змішана форма, в якій поєднуються елементи всіх форм. Порівнюючи переваги різних форм правління, Н. Макіавеллі віддає перевагу республіці, бо вона найбільше відповідає вимогам рівності і свободи. Ці ідеї викладені у його історичних працях, основний зміст яких складають зображення ідеального правителя до того, як йому здійснювати і зміцнювати свою владу. Н. Макіавеллі стверджував, що заради досягнення політичних цілей правитель може використовувати будь-які засоби, незважаючи на вимоги моралі: вдаватися до обману, грубої сили, знищувати своїх політичних противників. Правитель має бути сильним, щоб не втрапити в пастку. Політика, в його розумінні, - це сфера підступності й віроломства.

Чим була обмовлена така позиція Н. Макіавеллі? Тогочасна Італія була роздібнена на кілька ворогуючих між собою князівств. Будучи патріотом Італії, він бажав її об'єднання в єдину державу, але це, на його думку, міг зробити лише сильний правитель, який для досягнення політичних цілей, не хещує абсолютно нічим. Образ такого правителя Н. Макіавеллі бачив у італійському правителі Чезаре Борджіа. Засуджуючи тиранію як форму правління, він виправдовував її стосовно італійських умов. Позиція Н. Макіавеллі пояснюється також думкою про те, що люди за своєю природою є егоїстичними, яких турбують лише власні інтереси. Н. Макіавеллі наголошував, що люди можуть змиритися зі втратою свободи та влади, але ніколи нікому не пробачать втрату свого майна.

Висновок: Отже, як зазначено вище Н. Макіавеллі вважає збереження та зміцнення політичної влади важливою перевагою державності.

Список використаних джерел

1. Шляхтун П.П. Політологія (теорія та історія політичної науки): Навчальний посібник / Київ. 2005. 456с.
2. Хлодовський Р. Про Ніколо Макіавеллі, секретаря Флорентійської республіки, гуманіста, історика, - М., 1999. 297с.
3. Макіавеллі І. Государ. Роздуми про першу декаду Тита Лівія. Про військовому мистецтві. М., 1996. С. 44.
4. Долгов К. М. Гуманізм, відродження і політична філософія Ніколо Макіавеллі. М., 1982, с. 121.

ФІЛОСОФСЬКИЙ ВИМІР ЕКОНОМІЧНОГО ЖИТТЯ

Актуальність теми визначається тим, що філософія економіки призначена розв'язувати та опрацьовувати проблеми змісту вимірів економічного життя суспільства. Філософський підхід дає змогу розглядати економіку як складну, нелінійну систему з її незворотністю, передбачає висвітлення базових тенденцій та закономірностей відношень людини з природою, а також відношення людини до людини в процесі трудової діяльності.

Філософія економіки розглядає систему господарювання як суперечливий, об'ємний світ, який перебуває у постійному розвитку. Метою господарської діяльності є не лише забезпечення себе необхідними продуктами, й моральнісне самовдосконалення, метою розподілу- збереження стабільного соціального (божественного) порядку. Фундаментальність філософії полягає в тому, що вона розкриває сенс та сутність, цінності виробництва, споживання та розподілу.

Мета дослідження: полягає в з'ясуванні ролі філософії в економічному житті суспільства.

Завдання: проаналізувати основні філософські засади; визначити місце філософії в економічному житті; дослідити та проаналізувати проблеми філософії в економіці; аналіз поверхневих явищ та проблем філософії в економічному житті.

Виклад основного матеріалу. Філософія економіки розкриває онтологічний зміст головних економічних категорій, які за своїм сенсом виходять за сферу економіки і тяжіють до філософії. Саме людина утворює і розвиває сферу економіки. Економічний вимір буття став всеосяжний, тому сучасну людину називають економічною, акцентуючи феноменальну важливість економічного сенсу та буття.

Завдання філософії економіки полягає в формуванні вищих соціально- духовних запитів людей, виховання розумних потреб та культури споживання, філософський підхід націлений на з'ясування ставлення людей до цінностей.

На сьогоднішній день філософія економіки включає в себе такі структурні рівні як філософія бізнесу та філософія господарства, філософія менеджменту та філософія управління. Слід зазначити, що філософія економіки являє собою більш загальний вимір аналізу соціально-економічного середовища, ніж філософія бізнесу чи філософія господарства. Проблеми, які досліджуються в межах філософії економіки, особливо актуальні для українського суспільства.

Філософія господарства виходить за межі політичної економіки та науки. Вона співвідносить знання про господарство з моральними проблемами, економіка часто буває байдужа до моральності.

Філософія натурального господарства досліджує глибокі принципи буття та пізнання людини, відношення до світу де панує господарський тип, який зумовлений на задоволення потреб та інтересів самого суб'єкта господарювання. Натуральне господарство формулюють як консервативне та обмежене у виробництві та споживанні.

В межах філософії господарства людина виступає як активне, діяльнісне та перетворювальне начало.

Філософія бізнесу є новим виміром для України. Визначення філософських засад бізнесу орієнтоване на пошук ефективних стратегій створення нового бізнесу. Є багато чинників, які впливають на вибір стратегії, наприклад, чи мають гравці спільні інтереси, мають повну інформацію один про одного, чи припустимі певні маніпуляції та зміни правил. Для ефективного продовження бізнесу необхідно розуміти його економічну сутність та особливості, з філософської точки зору бізнес варто розглядати як прояв здатності до економічної самоорганізації.

Бізнес- це людина, яка вправно реалізує свою справу, здійснює економічний ризик, проявляє особливу економічну діяльність, моделює економічну дійсність в умовах конкуренції.

Особливу роль сучасної філософії бізнесу є розмежування стратегічного та операційного керування, а також вдумлива робота у сфері управління ризиками.

Можна сказати, що філософія бізнесу та філософія господарювання є різними вимірами філософського охоплення економічного буття, а також різними стратегіями соціального поступу.

Економічна діяльність є найважливішою частиною соціального життя. Особливо потрібно зазначити, що кризові стани соціально-економічного середовища часто визначаються такими чинниками як недостатня структурна організованість економіки.

Що стосується соціального капіталу, філософія економіки прагне сформувати такі норми цінності економічного розвитку, які б сприяли поступовому розвитку нового економічного світогляду суспільства, який би сприяв закріпленню своєї легітимності. Структурний капітал потребує певного удосконалення у контексті провадження здобутків людського, культурного та соціального капіталів у русло їх креативного застосування у соціальній практиці.

Ефективний розвиток соціального капіталу зумовлений шляхом посилення економічного розуму нації. Соціально-практична значущість символічного капіталу полягає не тільки у легалізації, а й у легітизації суспільної ідеології.

Основне призначення економічної сфери полягає в задоволенні людських потреб, які постійно зростають. З широкої класифікації потреб прийнято виділяти найістотнішу- потребу в індивідуальному відтворенні, ця потреба є головною, вона супроводжує людину від народження до смерті, а також процес задоволення цієї потреби перетворюється на процес виробництва. Процес виробництва- складний та вимагає чіткої організації та регулювання.

Висновок. Сучасна філософія розвивається по таких напрямках: філософія бізнесу, філософія господарювання, філософія власності, господарська етика.

Кожен з наведених напрямків відіграє важливу роль в суспільстві та в становленні економічної цілісності. Аналіз основних економічних понять дає змогу ширше осягнути принципи реального життя людей та природи суспільства. Філософія економіки формується як дослідницький напрям. Варто зазначити, що метою є економічний результат.

Список використаних джерел

1. Приятельчук А. Філософія: Гуманітарний вісник ЗДІА, 2012.с. 70-77.
2. Десяева І. П. Філософія економіки ,Філософія : навч. посіб. М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». Електрон. текстові дані. Київ : КНЕУ, 2019. С. 314–336.
3. Глушко Т. П. Філософські засади бізнесу крізь призму теорії ігор. Т. П. Глушко. Вісник Національного авіаційного університету. Філософія. Культурологія. 2019. № 1. С. 10-15.
4. Глушко Т. П. Філософські обрії, Дидактичний вимір філософсько-економічного знання у контексті теорії духовного капіталу. 2009.№21. С. 135-146.
5. Глушко Т. П. Філософія бізнесу як міждисциплінарна освітня компонента.2022.№1.С. 184-196.
6. Фесенко Г. Г. Філософія господарювання: Конспект лекцій (для студентів денної та заочної форм навчання за напрямами підготовки 6.030504 «Економіка підприємства», 6.030509 «Облік і аудит»). Г. Г. Фесенко; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Х. :ХНУМГ, 2014. С. 90

ІДЕЇ ПРИРОДНОГО ПРАВА ГУГО ГОРАЦІЯ

Постановка проблеми. Теорія природного права є однією із найдавніших базових теорій походження права. Актуальність вивчення походження цієї теорії, як і будь-якої іншої, полягає у необхідності дослідження і засвоєння головних віх розвитку права, як бази для вивчення права в цілому. Теорія природного права здійснила вирішальний вплив на розвиток європейського суспільства XVII–XVIII ст.ст., ставши теоретичною основою Конституції США та більшості європейських держав.

Мета. Проаналізувати походження теорії природного права у зв'язку з розвитком громадянського суспільства у період Нового часу.

Для досягнення мети ставимо наступні завдання:

- дослідити біографію Гуго Гроція та стан громадянського суспільства, у якому розвивалась теорія природного права;
- визначити основні ідеї природного права, сформовані Гуго Гроцієм.

Виклад матеріалу. Новий час відзначається одним із найважливіших у формуванні інституту прав людини, бо мислителі того часу внесли основи та поняття вже у сучасне сприйняття людських прав. Була розвинута концепція природного права. Юст Ліпсій (1547–1606), Гуго Гроцій (1583–1645) та Томас Гоббс (1588–1679) видатні філософи та юристи XVI століття. Вони розвивали концепцію та основні ідеї прав людини. Їхні праці є актуальними і сьогодні та досліджуються науковцями різних галузей знань таких як право, політологія, філософія та соціологія і є непереоціненним вкладом в історію зародження інституту людських прав та розвитку основоположних підходів саме до формування першого покоління прав людини.

Найбільш повне вираження теорія природного права отримала набагато пізніше – у XVII ст., на фоні все більш проголошуваних принципів рівності всіх людей, свободи, ідеалів вільної особистості та прав людини.

Гуго Гроцій народився 10 квітня 1583 р. та помер 2 серпня 1645 р. Був обдарованим і всебічно освіченим нідерландським юристом і поетом, одним із фундаторів природного права і основоположником сучасного міжнародного права. Вже в 15 років Гроцій здобув ступінь доктора прав на Орлеанському університеті. Присвятив себе вивченню протестантського богослов'я і бувширим християнином, однак був ще й вільним мислителем, справжньою пристрастю якого стали юридичні і державні справи. У 1607 р. був призначений генерал-адвокатом Голландії, Зеландії і Західної Фрісландії. В 1613 р. був членом провінційних зборів Голландії, провідником партії армії анабо ремонстрантів, яка вела боротьбу з партією гомаріан, або контраремонстрантів. Підтримував принцип терпимості в церковних справах. Як уявний зрадник, незважаючи на рекламацию м. Роттердама, засуджений на довічне ув'язнення. За допомогою хитрощів дружини йому вдалося втекти до Парижа, де мав покровительство короля. Тут він у 1625 р. написав свій головний твір «Про право війни і миру», який обезсмертив його ім'я. Однак у 1639 р., французький король позбавив Гуго пенсії завільнодумство. Після того він був канцлером Стокгольма, де пропрацював 12 років. Прагнув повернутись на батьківщину, де Горація начебто чекали, вирушив у Росто́к, але по дорозі 27 серпня 1645 р. помер.

Г. Гроцій став першим розробником теорії природного права. Він зміг на високому теоретичному рівні зобразити сутність розглядуваної концепції. Ідеї мислителя втілені в трактаті «Про право війни та миру». Все право, спираючись на вчення Арістотеля, Г. Гроцій поділяє на природне та волевстановлене. У своє чергу, право природне – є приписи здорового розуму (глузду), якими та чи інша дія, залежно від її відповідності чи суперечності самій розумній природі, визнається чи морально соромною, чи морально необхідною; відповідно, така дія чи дозволена, чи заборонена самим Богом, творцем природи.

Отже, з такого розуміння природного права можна вивести такі його основні характеристики:

- 1) приписи природного права надаються Богом, який є творцем природи;
- 2) вони досягаються розумом людини, яка може вирішувати, якою є та чи інша дія – дозволеною чи забороненою;
- 3) право невіддільне від моралі, більше того, право виступає немовби засобом для досягнення морального стану суспільства, його «моральним обличчям», право є критерієм для визнання того, наскільки морально, тобто відповідно до приписів Бога – творця природи – діє людина.

Рационалізм Гроція має яскраво виражене антропологічне і аксіологічне забарвлення. Для Гроція людина є моральною істотою, яка наділена розумом та невід'ємними правами, прагнення якої до збереження і розвитку своєї особистості є неоспорюваним. Гроцій підкреслює гідність людини як найвищу цінність, «яку слід ставити найвище за все».

З позицій природного права Гроцій обґрунтував поділ міжнародного права і внутрішньодержавного права. Міжнародне право, яке визначає відносини між багатьма народами або їхніми правителями, має джерелом саму природу, або встановлене законами божими, або ж введено мовчазною угодою. Гроцій не оспорує божественного одкровення і тут, однак воно не може бути основою міжнародного права, оскільки не визнається всіма народами. Право божественне надано або людському роду, або одному народу. Гроцій казав, що закон божий був тричі даний людському роду: відразу після створення людини, потім з метою спокути людського роду після потопу і згодом Христом після повної спокути людського роду.

Висновки. У розумінні Г. Гроція природне право було невіддільним від самої природи людини, оточуючого людину навколишнього середовища, а також суспільства, яке повинно було розвиватися за необхідними «правилами». Однак, право не є чимось даним від Бога, а виступає стихійним породженням сучасного суспільства, яке за наслідками історичного розвитку дійшло до необхідності «гармонійно» будувати свої взаємовідносини. І доволі зрозумілим та логічним нашою бажанням втілити або перенести природу людини до природи суспільства, так як це є найбільш прийнятним та близьким сучасній людині. Саме в таких умовах вона буде плідно працювати та взаємодіяти з членами суспільства.

Список використаних джерел

1. Заєць А. П. Ідеї природного права у творчості Гуго Гроція / Заєць А.П. // Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. 2017. Т. 200. С. 16-20.
2. Себайн Джордж Г. Історія політичної думки / Джордж Г. Себайн, Томас Л. Торсон ; пер. з англ. К. : Основи, 1997. 838 с.
3. Турянський Ю. Генезис розвитку прав людини в новий час / Турянський Ю. // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: «Юридичні науки» Т. 7, No 2, 2020.
4. Ходанич Ю. М. Концепція природного права представників нового часу та Франц фон Цейллер / Ю. М. Ходанич // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. 2014. Вип. 28(1). С. 56-61.

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ ТА ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОСТІ.

Постановка проблеми: на сьогоднішній день відбувається досить швидко збільшення могутніх технологій. За рахунок цього безліч людей, отримують майже кожен хвилину життя, негативну дію на своє здоров'я. Звичайно, не лише живі істоти потерпають від цього але й наше навколишнє середовище.

Мета: статті полягає у розгляд проблем науково-технічного прогресу, його впливу на суспільство; розглянути глобальні проблеми людства та шляхи їх вирішення.

Виклад матеріалу. Філософське осмислення проблем науки і техніки - це один з напрямів філософствування, характерне для ХХ ст. Зрозуміло, що поява його викликана раніше надзвичайно широким поширенням техніки і технічних засобів саме в цьому віці, а також всеосяжним впливом науки і техніки на всі сторони життя суспільства. Особливість цієї проблеми пов'язана сьогодні зі стрімким зростанням могутніх технологій. При цьому кількість людей, що зазнають впливу технічних заходів і їх повторних ефектів, значно зростає. Страждають і природні системи, які стають об'єктом людської діяльності, оскільки порушується їх рівновага, що нерідко приводить до руйнування цих систем. Ніколи раніше за чоловік не мав таких могутніх важелів, щоб бути здатною знищити життя в певній частині екологічної системи і навіть в глобальному вимірюванні.

Науково-технічний прогрес - це поступальний рух науки і техніки, еволюційний розвиток всіх елементів продуктивних сил суспільного виробництва на основі широкого пізнання і освоєння зовнішніх сил природи, цей об'єктивна, постійно діюча закономірність розвитку матеріального виробництва, результатом якої є послідовне вдосконалення техніки, технології і організацій виробництва, підвищення його ефективності.

Науково-технічна революція - це більш вузьке поняття. Вона є однією з стадій або форм НТП, коли останній придбаває прискореного, стрибкоподібного характеру. Виявом науково-технічної революції є корінна перебудова всієї технічної і технологічної основи виробництва, його організації і управління, які здійснюються на базі практичного використання фундаментальних відкриттів сучасної науки. При визначенні суті НТР потрібно передусім звернути увагу на органічну єдність науки і техніки в процесі їх розвитку. Сучасна техніка і технологія неможливі без втілення в них наукових досягнень. Якщо в минулому наука виступала як самостійна сфера діяльності, незалежна від інших чинників суспільного життя, то з деякого часу вона починає входити в тісний зв'язок з іншими сферами діяльності людини. Особливо посилюється її взаємозв'язок з виробництвом, технікою. Істотно впливаючи на них, вона сама вже не може розвиватися без них.

У сучасному виробництві чітко виявляється тенденція до технологічного застосування науки і неухильне поступове перетворення її в безпосередню продуктивну силу. Цей процес має два взаємопов'язаних напрями. По-перше, результати наукових досліджень втілюються в техніці, технології, в матеріальному виробництві взагалі, є наука виконує так звану матеріально-технічну функцію. По-друге, наукові знання впливають на самих виробників, на людей, їх світогляд, творчі здібності. У ході розгортання НТР ця тенденція виявляється все виразніше, все гостріше стає об'єктивна необхідність вдосконалення творчих здібностей особистості, все більше зростає значення духовного розвитку трудящих як вирішального чинника матеріального виробництва. Без інтелектуального розвитку людини-працівника, інженера, техніка, організатора виробництва неможливі і розвиток техніки, технології, використання їх у виробництві.

Отже, науково-технічний прогрес - це поступальний рух науки і техніки, еволюційний розвиток всіх елементів продуктивних сил суспільного виробництва на основі широкого пізнання і освоєння зовнішніх сил природи, цей об'єктивна, постійно діюча закономірність розвитку матеріального виробництва, результатом якої є послідовне вдосконалення техніки, технології і організацій виробництва, підвищення його ефективності. НТР - явище глобального характеру, воно охоплює як всі сторони внутрішнього життя певного суспільства, так і зовнішні сторони його життя. Розвиток науки і техніки сам по собі не залежить від того, в якій соціально-економічній системі він відбувається. Науково-технічний прогрес створює можливість для розвитку суспільства, а як використовуються наукові і технічні досягнення - залежить від конкретної соціально-економічної будови суспільства.

Філософія техніки - це характерна область філософського розуміння. [1] Виникла вона на Заході, десь сто років тому, та набула шаленого розвитку у період науково - технічного прогресу. Мета науки - дати необхідний філософський аналіз знань про техніку. Досить багато філософів, соціологів, науковців неодноразово поверталися до обговорення цієї теми. Одним із них був Ернест Капп. Його називали «батьком» філософії техніки. Ернест Капп перший хто поєднав, здавалося б, два несумісних поняття «філософія» та «техніка» [4]. У своїй книзі «Основні напрями філософії техніки» філософ використав принцип органопроєкції. Згідно із яким людина у всіх своїх творіннях пізнає себе, виходячи із цих штучних істот. Цю теорію надалі використовували у своїх дослідженнях французький соціолог та філософ Альфред Еспінас та німецький філософ Фред Бон [4]. За допомогою якої розглядали техніку як засіб досягнення людського щастя. Все більший інтерес філософського аналізу до проблем техніки відбувся у 1968-му році, у результаті проведення філософських конгресів. [2] Проте філософія науки склалася як окрема галузь через півтора століття. До сьогоднішнього дня так ніхто не може сказати точне визначення поняттю «техніка». Усі розуміють це по-різному.

Глобальні проблеми - це певний ряд явищ та процесів у сучасному суспільстві. Звичайно, цю тему не обминули науковці, філософи для обговорення. Як раніше, так і дотепер не існує єдиної загальноприйнятої думки про природу, її виникнення та вплив людства на неї. До сьогоднішнього дня не існує точної чисельності проблем сучасності. Одні вважають, що у людства є близько сотні глобальних проблем, інші налічують три десятки. Більшість це все стосується природи. Тому стан екології був постійним об'єктом для обговорення. На думку більшості з них, важливою причиною зростання глобальних проблем став інтенсивний розвиток науково-технічного прогресу. Глобальні проблеми сучасності відображають деякі негаразди та усі сфери нашого існування. Вони впливають не лише на певні регіони, а й на усю планету. Тому можна сказати, що глобальні проблеми - всезагальні [3]. В останні десятиліття виникло досить багато глобальних проблем. Від них залежить життя в майбутньому. Звичайно, їх потрібно вирішувати але ми це зробимо лише тоді, коли об'єднаємося. У першу чергу потрібно впровадити у всіх країнах низку заходів щодо збереження довкілля.

Як було вже вище сказано, цю тему не обминули стороною мислителі. На думку більшості з них, важливою причиною зростання глобальних проблем став інтенсивний розвиток науково-технічного прогресу. Не можна не згадати давньогрецького філософа та політичного діяча Парменіда Елейського та його твір «Про природу» [5]. У якому він розповідає про єдність у стихії пізнавального мислення, а про людей писав: «Безпомічно ум їх блукає. Бродять вони наугад, глухі і разом сліпі. Нікчемний народ!». Таку ж саму позицію займав Гераклід.

Отже, дуже багато шкоди, на сьогоднішній день, людство надає навколишньому середовищу. Здебільшого, це спричинено науково-технічним прогресом, а у наслідок його появи виникло все більше глобальних проблем сучасності. Людство до кінця не розуміє у якій ситуації наше навколишнє середовище. Завжди коли ми робимо щось погане для довкілля потрібно пам'ятати вислів Б.Д.Орлі: «Коли висохне останнє дерево і помре остання тварина, ви зрозумієте, що у Всевишнього для вас немає іншої Землі.»

Список використаних джерел

1. Науково-технічний прогрес та його вплив на розвиток світової системи господарств [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://referat-ok.com.ua/> Назва з титул. Екрану
2. Глобальні проблеми людства: визначення, виникнення та шляхи вирішення [Електронний ресурс]. Режим доступу: svita.ua/
3. Гончарук (Чолач) Т.В., Джугла Н.В., Етнологічні інтенції осмислення українства у філософії Богдана Цимбалістого. // Психологія і педагогіка. Тернопіль, 2018. №1-2. - с 155-162.
4. Філософія: навч. посіб./ Гончарук Т.В., Джугла Н.В., Шумка М.Л.,Тернопіль: підручники і посібники, 2016. - 416 с
5. Жадько В.А [Текст]: Глобальні проблеми сучасності як об'єкт філософської рефлексії. Запоріжжя. 2010.

УТИЛІТАРИЗМ ЯК ПРИНЦИП АКСІОЛОГІЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКИХ СИСТЕМ

Постановка проблеми. Сучасний світ переживає своєрідний момент, характерною рисою якого є переоцінка цінностей. Сьогодні в Україні відбувається нова аксіологічна революція, пов'язана з переглядом основних цінностей життя, з формуванням нового розуміння світу, людини, місця людини у світі під впливом ряду глобальних факторів, які призводять до загострення соціальної конфронтації, нестримної господарсько – економічної гонки яка не зважає на обмеженість ресурсів планети і можливостями для виживання.

Мета. Проаналізувати утилітаризм як принцип аксіологічної організації господарських систем.

Для досягнення мети ми ставимо наступні завдання:

- визначити поняття утилітаризм в сучасній правовій науці;
- проаналізувати сучасні умови господарювання разом із застосуванням утилітаризму як принципу аксіологічної організації.

Виклад матеріалу. Утилітаризм (від грецьк. *utilitas* – користь, вигода) представляє цілісну систему суспільно-історичних цінностей сучасного західноєвропейського культурно-цивілізованого типу господарства [1, С. 209]. Основа даної системи цінностей базується на принципі володіння. Метою людської діяльності та всієї життєдіяльності є прагнення здобувати максимальну користь, вигоди та благополуччя незалежно від того, чи іде мова про окрему людину чи суспільство.

Засновниками і дослідниками утилітаризму були відомі західні (англійські) філософи та економісти: Н. Бентам, Дж. С. Міль та ін. Утилітаризм у XIX і XX ст. став ідеологією політичного та економічного лібералізму, що проголошує ідею свободи господарювання та політичної свободи людини. У сфері господарської діяльності забезпечена повна свобода, яка виражалася не тільки у свободі господарювання, тобто незалежності суб'єктів і можливості вибору, але і в її управлінні, тобто в такій конкурентно-ринковій організації, де конкуренція обмежувалася лише конкуренцією, ринок був тільки ринком, а воля була обмежена лише волею.

В свою чергу хочеться відзначити про господарювання свободи, яке проявляється як ідеал капіталістичної організації способу виробництва [2, С. 349]. Проте, говорячи про ідеал, бачимо, що він вимагає таких умов, в яких зберігається рівновага між відсутністю свободи і волі, а також між сукупною пропозицією продуктів і сукупним попитом на них. Тому конкурентно-ринковий механізм розвиває виробництво, яке організовується не на користь зазначених балансів.

Справді, свобода господарювання - це також свобода накопичення капіталу і водночас свого накопичення.

Норма накопичення в умовах загальної конкуренції не може бути однаковою; підприємці відрізняються силою і ступенем своєї волі; звідси випливає нерівномірний розподіл енергії свободи в центрах прийняття рішень і загроза балансу між свободою та її відсутністю. Тому і така свобода, виступає як поступовий технічний прогрес і норма експлуатації продуктивних сил, що викликає також посилення тенденції і перевищення пропозиції над попитом. В свою чергу, вільне накопичення послаблює контроль пропозиції з боку попиту, робить його більш незалежним.

Говорячи про загрозу господарюванню свободи, то варто відзначити, що вона походить від самої свободи. Тому рано чи пізно система, що вільно визначена стикається з дезорганізацією. Особливо, коли цьому сприяють зовнішні обставини. Історично такі обставини каталізаторами краху капіталістичної організації, став промисловий переворот, який викликав розвиток великого промислового виробництва: результатом радикальних технічних змін, які виникли на основі машин і фабрик, було прискорення капіталу, підвищення продуктивності праці та швидке освоєння старих, успадованих від попереднього капіталізму способів виробництва, і нових, що виникли вже при ринковому капіталізмі. Де також спостерігається також різке підсилення диференціації підприємців, де все чіткіше виділялися великі капітали.

Вище зазначені пропозиції помітно підвищилася, чого не можна було сказати про попит. Одним із перших сигналів неблагополуччя, що насувалося, стала загальногосподарська криза 1825 р. [3, С.55]. Вона вплинула на історичну обмеженість вільного капіталістичного господарювання, підтвердила гостре протиріччя між великим промисловим виробництвом, з одного боку, і вільною буржуазною власністю та механізмом вільного конкурентного ринку, з іншого. Криза лише тимчасово розв'язала протиріччя відтворення та його організації, ненадовго послабила конфлікт між продуктивними силами та виробничими відносинами.

За кризою 1825 р. відбулися інші кризи, що стали регулярними. Спочатку був здійснений буржуазний соціальний переворот, що призвів до системи вільного господарювання. Згодом спостерігається буржуазна технічна революція, яка призвела до розвитку великого машинного виробництва [3, С.56]. Тому створене в результаті обох революцій, не тільки гармоніювало з її соціальною оболонкою, а й почала послідовно й рішуче їй суперечити.

Також, свій внесок внесла криза вільного приватно капіталістичного господарювання, спричинені зростанням усупільнення виробництва та посиленням взаємозалежності приватних господарств, змусили капіталізм шукати новий інструмент власності та господарювання, заснований на формах і механізмах, які є

більш соціальними та більш свідомими, ніж раніше. Після поразки на шляху приватної свободи, капіталізм був змушений змиритися з поверненням соціальної несвободи.

Участь держави в господарському житті капіталізму протягом його історії свідчить про те, що на рубежі XIX-XX ст. не зароджувалися, але в них зміцнювалися державно-капіталістичні тенденції, де держава загалом була готова до широкого й послідовного одержавлення виробництва, його системи організації.

Висновки. Отже, говорячи про утилітаризм, то він намагається знайти їх обґрунтування з точки зору соціальної користі. Весь досвід аксіологічної організації економічної діяльності показує, що збалансованість і стабільність сучасного суспільства XXI ст. лежить на рівні цінностей утилітарного «капіталізму», побудованого на засадах «соціального» суспільства. Водночас можна стверджувати, що особливість господарської сфери полягає в тому, що за суттю своїх взаємовідносин є своєрідною основою застосування одного морального закону. Тому виокремлювати економічні явища в цілком самостійну і самодостатню сферу є помилково. Тому і вирішення багатьох господарських і промислових проблем лежать у внутрішньому зв'язку з інтересами, цілями та цінностями людини та людства.

Список використаних джерел

1. Політична думка XX – початку XXI століть: методологічний і доктринальний підходи: підручник: у 2-х т. / [Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко та ін.] ; за заг. ред. Н. М. Хоми. Львів: Новий Світ-2000, 2017. Т. 2. С. 209-241.
2. Липов Володимир. Господарювання і культура: від натуральної форми господарювання до гламурного капіталізму. Культурні та мистецькі студії XXI століття: науково-практичне партнерство: матеріали міжнародного симпозіуму, 6 червня. 2019 р. М-во культ. України; Нац. акад. кер. кадрів культ. і мистец. Київ: НАКККіМ, 2019. С. 348-351.
3. Колінець Л. Б. Наслідки глобальних кризових явищ для економіки України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство, 2018. № 18 Вип. 2. С. 54-57.

ІДЕЯ СВОБОДИ У ТВОРЧОСТІ Б. СПІНОЗИ

Постановка проблеми. Сьогодні війну в Україні можна по праву назвати епохальною. Тому багато чого з того, що сьогодні відбувається в світі і в нашій країні, вже осмислена філософами і мислителями і зведено до форми одного універсального принципу чи закону. Тому варто звернутись до світоглядної спадщини Б. Спінози, адже мислитель підхоплює проблеми, окреслені вище, дає їм глибокий філософський аналіз, який, не втратив своєї актуальності та вписується в контекст сьогодення.

Мета. Охарактеризувати ідею свободи у філософській системі Б. Спінози.

Для досягнення поставленої мети ми маємо наступні **завдання**: проаналізувати концепцію свободи у філософії Б. Спінози; визначити роль поняття «свободи» у філософії Б. Спінози.

Виклад матеріалу. Питання сутності людини, природи та пов'язаних з нею прав і свобод завжди залишаються актуальними. Варто визначити, що таке природа і як вона ставиться до людини, до її свободи, як право на свободу може бути реалізоване відповідно до природи людини в суспільстві. Відзначимо, що ідеями філософії Б. Спінози, зокрема ідеєю свободи, займалися багато авторів, як минулого, так і сучасності [1; 2; 3]. Тому відзначаючи, варто підкреслити, що реалії сучасності виявляють нові колізії у взаємодії людини і суспільства в розумінні ними свободи. Це потребує пошуку нових підходів до розв'язання завдань, які, у свою чергу, неможливо розв'язати без пояснення сутності людини, її природи, походження основних життєвих принципів та ідей.

Тому і в контексті сучасних подій, які відбуваються у нашій державі зовсім не дивним видається повернення до ідей видатного нідерландського мислителя XVII ст. Б. Спінози, якщо при цьому взяти до уваги період часу, у якому він жив, і в якому формувався його світогляд. На той час Б. Спіноза (1632–1677 рр.) виявився мислителем, який поставив собі за мету теоретично визначити основні принципи буржуазних свобод. За допомогою наукових знань він хотів озброїти людство «правдою свободи» і таким чином захистити їх від втручання та нерозуміння її суті.

Тому варто підкреслити, що проблема свободи у Б. Спінози вирішується у двох аспектах. Проблемаю перших є питання про те, як в умовах реальної соціальної дійсності досягти такого стану суспільства, який би забезпечив незалежність людини від будь-якого примусу в її діях. По-друге, наскільки велика свобода можлива за правління загальної природної необхідності.

Згідно з першою позицією термін «свобода» набуває виразного політичного забарвлення. «Розуміння людиною того, що вона сама не може повністю задовільнити свої потреби, і призводить до створення держави» [4, с. 225] – вважає мислитель. Держава і право постають як органічні частини природи, субстанції. Закони права мислитель ототожнює із законами природи. Без держави не можуть бути гарантовані природні права людей: окремий індивід не може захистити себе від утиску інших. Поки природне право належить кожній особистості, його реалізація не забезпечується, оскільки таке право не об'єктивоване та не вважається загальним. Влада і сила є необхідними умовами існування суспільства, а роль прав у суспільстві мислитель бачить як таких, що «приборкують людські пристрасті, захищають їх одне від одного» і допомагають створити соціокультурний простір, придатний для нормального життя і розвитку особистості.

Найдоцільнішою формою правління для реалізації права на свободу Б. Спіноза вбачає демократію, а формою правління – республіку. Демократія, на відміну від інших форм правління, ґрунтується на розумності законів, які не суперечать інтересам людей і загальному благу, оскільки вони визначаються спільною волею.

Для Б. Спінози свобода є синонімом розумної дії, необхідною умовою якої є пізнання необхідності, загального раціонального порядку речей у світі. Пізнання виявляється не тільки способом людської діяльності в якій людина здобуває знання необхідності, як передумову свободи, а постає єдиною можливим засобом реалізації свободи, тому що «порядок речей і порядок ідей, за мислителем, співпадають» [4, с. 111].

На думку Б. Спінози, всі явища, які сприяють розвитку свободи, збільшують силу нашої природи, здаються нам благом і ведуть до втішності. Радість, у свою чергу, супроводжується любов'ю. Діяльність пізнання через радість пізнання перетворюється на афект пізнавальної любові. Пізнання, яке стало пристрастю, радістю, коханням і є справжньою свободою, яка веде нас до життя, спонукає пізнавати життя та творити якомога більше. Це- пізнання, які перетворилися на творчість. Саме такий ста пізнання є справді вільним, радісним, щасливим життям, яке можливе тут, на землі, а не в потойбічному світі.

Висновки. Для Б. Спінози ідея свободи – це насамперед проблема пошуку гідного життя людини, якого він не бачить у власній країні, де відносини між людьми будуються на прагматизмі, егоїзмі та егоїстичних інтересах. Як і для більшості однодумців, для Б. Спінози егоїстичний стан – це стан самоствердження людини, але у своєрідному природному стадному прояві, коли її інтереси, потреби, дії спрямовані на неї саму і лише для неї самої. Звідси і «війна всіх проти всіх». Від самоствердження егоїзму в природному стані людина переходить прямо до соціально-правового утвердження індивідуалістичних форм буття в державі та громадянському суспільстві, як єдиної умови досягнення миру і свободи.

Список використаних джерел

1. Димерець Р. Концепція влади в філософії Б. Спінози: дис. канд. філос. наук: 09.00.05. Вінниця: Вінницький національний технічний ун-т, 2006. 214 с. 6.
2. Луцький А. Відображення правової ідеології у природньо-правових дослідженнях філософів XVI – XVII ст. Право: науково-інформаційний вісник. 2015. № 11. С. 25–31.
3. Попович М. Смысл і свобода. Філософська думка. 2009. № 4. С. 5–12.
4. Спіноза Б. Теологічно-політичний трактат. Харків: Фоліо, 2018. 416 с.

ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД НА ФЕНОМЕН ПРАВА

Постановка проблеми. Актуальним завданням сучасних філософських досліджень є аналіз взаємозв'язку філософії та теорії права, а також динаміки та перспектив розвитку такої взаємозалежності. Питання про взаємозв'язки і взаємовідносини філософії права та загальної теорії держави і права має суттєве теоретично-методологічне та практичне значення. Для сучасної науки характерне посилення взаємозв'язків між різноманітними галузями, інтегративних тенденцій у їх розвитку. Центральною проблемою інтеграції наук і синтезу знань є проблема їх співвідношення, встановлення та посилення взаємозв'язків між ними.

Мета. Оцінити рівень взаємозв'язку між філософією та правом, а також охарактеризувати суть філософського погляду на феномен права.

Для досягнення мети ставимо наступні **завдання**:

- Визначати основні риси філософсько-правового підходу.
- Розглянути проблеми зв'язку і співвідношення філософії та права.

Виклад матеріалу. Ядром інтегративно-загальнонаукових форм пізнання є філософія, яка через світоглядні, методологічні функції, універсальний категоріальний апарат справляє вплив на процес зближення наук.

У контексті цього виділяють філософію права, як загальнометодологічну галузь знання, що покликана дати світоглядне розуміння права, його сенсу та призначення для людей, кожної особи, обґрунтувати глибинні соціальні, духовні, етичні передумови права під кутом зору людського буття. Це вчення про граничні засади права як одного і з способів людського буття.

Філософія надає праву певну сакральність, обґрунтованість, справдження впливу на свідомість людей. Це вища духовна форма пізнання права, осягнення та утвердження його сенсу, цінності та значущості у житті людей, кожної особистості. Саме цим визначається основоположне місце філософії права в системі юридичних наук. Філософія права обґрунтовує право, як системну основу людської активності, як єдність феноменальності та ноуменальності. Правовий сенс – це мислими якості права, за рахунок яких визначається його поняття. Це внутрішній зміст правових феноменів, які є предметом та основою взаємного розуміння між людьми.

Розглядаючи проблеми зв'язку і співвідношення філософії та права, необхідно врахувати плюралізм існуючих підходів до осмислення природи права. Деякі філософсько-правові концепції вбачають вихідну ланку такого осмислення у природному праві, як системі принципів і правил – життєдіяльності людей (право на життя, продовження роду людського, самоутвердження, на власність, особисту гідність, свободу думки, волевиявлення тощо). Ці ідеї та принципи, відбиваючись з допомогою розуму через правосвідомість, набувають характер ідей розуму у вигляді норм позитивного права. Саме природне право не може виступати регулятором поведінки людей, оскільки його вимоги невизначені, неконкретні.

Значний внесок у розвиток концепції природного права зробив німецький філософ І. Кант. Він розрізняє поняття права у вузькому значенні слова, тобто позитивне або статутне право та в більш широкому (право справедливості та право крайньої необхідності). При цьому Кант зауважує, що «всьяке право залежить від закону». Кант розглядав право як абстрактну теорію понять, результат роботи чистого розуму, але при цьому вказував, що «поняття право – це чисте, але спрямоване на практику поняття». Орієнтацією на практику проникнута і його думка про те, що «право сполучене з правомочністю примушувати».

Поєднання ідеального (раціонального) та практичного в праві набуває ще більшу чіткість у Гегеля. Він розрізняє філософське та прикладне розуміння права. «Ідея права – це свобода, це філософське розуміння права». Воно призначене для філософів і законодавців, оскільки дає їм критерії розрізнення правового та неправового. Прикладне розуміння права призначене для громадян. Це закони, система позитивного законодавства, в яких має втілитися філософське розуміння права. Гегель вбачає основне завдання філософії права в її очищенні від ідей природного права XVII-XVIII ст., прихильники якого трактують природне право як щось від віку дане та застигле. Необхідно розуміти право та державу такими, якими вони є, а не умоглядно будувати їх у формах, якими вони мають бути.

У сучасній філософії права продовжується переосмислення змісту правової реальності, підкреслюється необхідність вироблення такого праворозуміння, яке б змогло уникнути апіоризму теорії природного права та релятивізму юридичного позитивізму. В цьому контексті особливого значення набуває інтерсуб'єктивний підхід, який обґрунтовує компроміс між ліберальним і соціальним розумінням справедливості, між особистісною та громадянською автономією.

Певною мірою цей підхід збігається з комунікативною концепцією суспільства, створеною Ю. Габермасом, яка доводить, що саме комунікація є основною інтеграційною силою в суспільстві. А право – це механізм соціальної інтеграції, що виникає у процесі взаємного визнання громадянами прав один одного. Цей напрям сучасної соціально-філософської думки доводить, що саме спілкування є визначальною ознакою соціальності як на рівні соціуму, так і на рівні окремого індивіда.

Однією з актуальних проблем взаємозв'язку та взаємодії філософії права та загальної теорії держави та права є вирішення питання про зміст поняття «пріоритет прав людини». Як відомо, аксіомою правового персоналізму є

твердження про те, що найвищою соціальною цінністю є людина, а утвердження і забезпечення її прав і свобод – головний обов'язок держави. В процесі теоретичного подолання патерналістського тлумачення прав людини, що випливає з безумовного пріоритету державних і суспільних інтересів над інтересами окремої особи, обговорюється питання про співвідношення автономії особи та громадянської автономії. Підкреслюється, що предметом правового захисту та правового визнання має бути не стільки емпірична особа з конкретними інтересами та потребами, скільки її визначені властивості, тобто здатність здійснювати вибір в умовах самообмеження та самоконтролю у ситуації взаємного визнання значущості прав інших особистостей та їх спільнот.

Однією з насущних проблем філософії права та теорії держави і права є вирішення питань поступового подолання суттєвого розриву між теорією та практикою, між декларативними положеннями законів та їх реальним втіленням у життя. Іноді філософію права розглядають винятково як галузь знань, що не має безпосереднього виходу на юридичну практику. Варто нагадати, що Кант, визначаючи право як результат роботи «чистого розуму», не заперечував, що поняття «право» спрямоване на практику.

Подолання вказаного розриву теорії та практики потребує розширення взаємодії філософії, соціології, теорії держави і права у вивченні механізмів, динаміки, соціальних результатів функціонування держави і права. Така взаємодія ґрунтується на своєрідному принципі взаємодоповнюваності у сфері соціального пізнання, який дозволяє зберігати теоретичну цінність будь-якого альтернативного погляду в системі їх цілісності.

Розвиток контактів філософсько-правових та юридичних досліджень не повинен приводити до послаблення нормативності права, його нормативної визначеності, без чого неможливо реалізувати принцип рівності всіх і кожного перед законом і судом.

Зростання інтересу українських юристів до філософії права в сучасних умовах пов'язане з такими факторами, як потреба розвитку права й удосконалення методології його дослідження, необхідність правового осмислення нових соціальних проблем, подолання жорсткої ідеологічної заданості.

Список використаних джерел

1. Бабкін В., Усенко Б. Нарис історії розвитку загальної теорії держави і права, філософії та енциклопедії права. Антологія української юридичної думки. 2002.
2. Гегель Г.В. Філософія права. 1990.
3. Заєць А.П. Правова держава в контексті новітнього українського досвіду. 1999. Взаємозв'язок філософії права та загальної теорії держави і права. Проблеми філософії права. 2003.
4. Кант І. 3 лекцій по етиці (1780-1782 рр.) Етична думка: науково-публіцистичні вчення. 1988.
5. Козловський А.А. Право як пізнання: Вступ до гносеології права Чернівці: Рута, 1999.
6. Колодій А. Принципи права. 1999.
7. Максимов С.І. Правова реальність: досвід філософського осмислення. 2002.

ОСОБЛИВОСТІ ДУХОВНОГО БУТТЯ СУЧАСНОГО УКРАЇНЦЯ

Актуальність теми дослідження. Проблема духовності перебуває в стані трансформації, здійснення програм реформування, розвитку соціального управління, пошуку ціннісних ідеалів, сенсів. Сучасні історичні умови розвитку суспільства потребують соціальної рефлексії та актуалізують теоретичні й методологічні проблеми духовної культури особистості. Об'єктом дослідження виступає «портрет» сучасного українця.

Предмет дослідження: духовність як основа буття сучасного українця.

Метою нашого дослідження – проаналізувати сучасний стан духовної культури українського суспільства; – визначити шляхи формування духовності особистості через менталітет та мову українського народу; – дати аналіз основних проблем духовної культури сучасного українця в умовах трансформації

Духовне буття - це духовне життя людини в її соціальності: світ думок, наукових теорій, пізнання, світ духовних цінностей, світ філософії, світ емоцій, переживань, світ відносин, таких що існують реально як загальнолюдська культура, як «суспільна свідомість», як менталітет тієї чи іншої нації, суспільства. Духовність формується через мовознавство, адже за допомогою мови результат пізнання закріплюється в пам'яті. На сьогоднішній день світ насичений комунікаціями, і порівняно з минулим, у нас мало живого спілкування. Тому в людей сформувались інші цінності, які в свою чергу сформували нову духовність, точніше нове соціально-історичне усвідомлення. Вагому роль у формуванні духовності відіграє виховна робота. Духовне виховання - це формування тих рис характеру, які є основою розвитку найкращих стосунків, поглядів і переконань. Виховання на основі цінностей - шлях особистості, її духовного світу. Якщо людина зробить правильний вибір основних життєвих цінностей, то проявляється її самореалізація. Григорій Сковорода стверджував, що самопізнання формує в людині справжнє «духовне». Філософ передбачав відкриття людиною в собі глибинних внутрішніх духовних джерел, які дають змогу людині стати чистішою, кращою, переорієнтуватись з виключно земного існування на духовне вдосконалення та змінити своє власне земне життя відповідно до духовного. Проблеми духовності досліджували філософи, такі як М.Хвильовий, В.Бех, В.Андрущенко, В.Соловійов та ін. Духовно - моральне виховання молоді - це водночас велика відповідальність і джерело зміцнення нації. Духовно - моральний потенціал складають загальнолюдські та християнські цінності, моральні норми, які є регуляторами взаємовідносин у суспільстві. Звичайно, людина не може жити тільки за рахунок духовних цінностей. Але сучасна молодь взагалі не бачить сенсу в духовності. Це певною мірою пов'язано із вихованням, а також середовищем, в якому людина реалізовується, суспільством, в якому вона живе. У теперішній час, коли є можливості для духовного зростання, сучасні молоді люди не потребують цього. Сучасний духовний стан українського суспільства оцінюється дуже негативно і науковцями, і представниками релігійних конфесій, і діячами мистецтва. В сучасного світі молодь на перше місце ставить матеріальні цінності, а моральні нехтуються. Людина стає залежною від світу, у якому вона перебуває, а саме: від грошей, пристрасті, влади. Кримський Сергій Борисович пише: «Будь-яка філософія є світоглядом, так як в ній зосереджені найбільш загальні уявлення і погляди на світ і місце людини в ньому. Об'єктивна обумовленість цього полягає в тому, що тільки філософія дозволяє поставити основне питання, яке має визначити первинність щодо буття і свідомості.». Становлення духовності особистості обмежується рівнем попереднього історичного розвитку суспільства, але залежить від волі та активності. Основною характеристикою духовного життя є гармонія матеріальної та ідеальної діяльності. Особливості становлення духовної культури обумовлені трансформацією українського суспільства. Духовне зростання людини неможливе без усвідомлення своєї національної особливості і приведення її у відповідність з розвитком суспільства і світу. Це означає, що історичний досвід українського народу, в якому загартувалися ідеали свободи, віри, індивідуалізму, гумору, оптимізму додають особливостей становленню духовної культури громадянина України. Висновок. Складнощі, які виникають при становленні духовної цілісності сучасного українця обумовлені особливостями ментальності, глобалізаційними і трансформаційними процесами суспільства. Але ці ускладнення і труднощі пояснюються зміною головних життєвих цінностей сучасної молоді. Однією з характеристик духовного життя особистості є гармонійна сполучність ідеальної і матеріальної діяльності. Ми повинні формувати почуття духовності таким чином, аби досягти гармонії всіх її структурних компонентів: моральноетичної культури, соціального і пізнавального критерію, розуміння смислу буття. Вивчаючи проблеми духовного світу сучасної української молоді, можу сказати, що нерозв'язаних питань не буває. Так, проблема духовно-морального виховання є, але є і шляхи її вирішення. Адже наскільки молоде покоління національно свідоме та готове взяти на себе відповідальність за розвиток і збереження духовності та культури, залежать і майбутнє духовне буття.

Список використаних джерел

1. Гринів О. Історія української філософії . Львів : Тріада плюс, 2015. 302 с.
2. Гринів О. І. Філософія: курс лекцій для аспірантів. Львів : Тріада плюс, 2016. 364 с.
3. Петрушенко В. Л. Філософія : підручник. Вид. 4-е, випр. і доп. Львів : Магнолія плюс, 2011. 445 с.
4. Петрушенко В. Л. Філософія : підручник 4-те вид., випр. і доп. Львів : Магнолія, 2016. 504.
5. Поцюрко М. Філософія : навч.-метод. посіб. Львів : Сполум, 2014. 276 с.

6. Причепій Є. М. Філософія : посіб. Є. М. Причепій, А. М. Черній, В. Д. Гвоздецький, Л. А. Чекаль. Київ : Академія, 2011. 575 с.
7. Причепій Є. М. Філософія : посіб. для студ. вищ. навч. закл. Є. М. Причепій, А. М. Черній, Л. А. Чекаль. Київ : Академвидав, 2013. 575 с.

ДЕМОГРАФІЧНА ПРОБЛЕМА: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ ВИМІР

Актуальність теми дослідження. Демографічна проблема – це актуальна тема для дослідження, оскільки вона є однією з найбільш серйозних викликів, з якими стикається сучасне суспільство. Це виклик для багатьох країн у світі, які мають низький рівень народжуваності та старіючу національну популяцію.

Дослідження демографічної проблеми з соціально-філософського виміру дозволяє висвітлити складні проблеми, пов'язані зі зменшенням кількості людей у національних спільнотах, зміною структури населення, зменшенням кількості працездатних громадян, збільшенням відсотку людей похилого віку та інші питання.

Метою дослідження є аналіз проблем демографії з соціально-філософської перспективи та висвітлення соціальних та етичних наслідків, пов'язаних зі зменшенням народжуваності та старінням населення.

Об'єктом дослідження є демографічні процеси та явища в суспільстві, зокрема зменшення народжуваності та старіння населення, що мають вплив на різні сфери життя.

Виклад матеріалу. Демографічна проблема є однією з найбільш актуальних та складних проблем нашого часу. Вона стосується не лише кількісного зменшення населення, а й його якості. Соціально-філософський вимір демографічної проблеми полягає в аналізі соціальних та моральних наслідків зменшення чисельності населення.

Одним із основних наслідків демографічної проблеми є старіння населення. Зменшення кількості дітей та зростання тривалості життя призводять до того, що старші люди стають більшою частиною населення. Це може призвести до збільшення соціальних витрат на догляд за літніми людьми та зниження рівня економічного зростання. Крім того, зменшення кількості молодого населення може призвести до зниження кількості людей, які працюють та сплачують податки, що впливає на стан економіки країни.

На сьогоднішній день, хоча це може звучати парадоксально, багато фахівців вважають, що саме народонаселення є одним з головних факторів, який заважає задоволенню матеріальних потреб і загрожує виживанню цивілізації [1]. За даними на 2017 рік, на планеті мешкає більше 7,4 мільярдів людей. Протягом історії людства до початку минулого століття чисельність населення зростала повільно, і лише на початку XIX століття досягла 1 мільярда. У 1950 році на Землі проживало уже 2,6 мільярда людей. З другої половини XX століття зростання населення можна охарактеризувати як демографічний вибух, оскільки кількість населення Землі почала зростати неймовірними темпами [1].

Ще одним наслідком демографічної проблеми є зниження якості життя людей. Зменшення кількості дітей може призвести до зменшення кількості людей, які займаються вихованням та навчанням молодого покоління. Це може призвести до зниження якості освіти та погіршення стану здоров'я населення.

Демографічна проблема також може мати моральні наслідки. Зменшення кількості дітей може призвести до зміни цінностей та культури суспільства. Наприклад, зменшення кількості дітей може призвести до зміни ставлення до сім'ї та материнства. Це може призвести до зниження рівня духовності та моралі в суспільстві.

Україна займає 33 місце за чисельністю серед країн світу, нараховується 41,9836 млн осіб, що складає 0,57% світової частки [4]. За офіційними даними статистики, з 1991 року до 2019 року населення України зменшилося з 51,944 млн осіб до 41,983 млн осіб. Однак з 2015 року врахування населення анексованого Криму та непідконтрольних територій Донбасу було припинено [4].

Демографічна проблема є однією з найбільш актуальних та складних проблем, які стоять перед більшістю країн світу. У зв'язку з цим, багато держав, у тому числі й Україна, вживають різноманітних заходів для подолання цієї проблеми.

Першим кроком у вирішенні демографічної проблеми є підвищення рівня соціального захисту сімей та дітей. Українська держава вживає заходів, щоб забезпечити доступність медичних послуг для матерів та дітей, виплату матеріальної допомоги та соціальних виплат для сімей з дітьми, зокрема, при народженні дитини та здійснення державної підтримки молодих сімей з метою полегшення їхнього старту у житті.

Держава вжила ряду заходів, щоб вирішити соціально-економічні проблеми та забезпечити розвиток сімей і виховання дітей. Ці заходи включають удосконалення системи соціального захисту сімей, що перебувають у складних життєвих обставинах, запобігання насильства в сім'ї, реалізацію сімейної політики і надання одноразової грошової допомоги при народженні дитини.

Згідно з думкою багатьох демографів, виплати грошової допомоги при народженні дітей можуть підвищити народжуваність на кілька років. Результати досліджень, проведених у 2008, 2009 та 2010 роках, показали, що близько 12-14% респондентів відзначили вплив матеріальної допомоги (яку введено з 2005 року) на їхні наміри мати дітей [5, с.143]. Зазначимо, що від 2015 року населення анексованого Криму та непідконтрольних територій Донбасу не враховується в офіційних статистичних даних.

Другим важливим напрямом є формування здорового способу життя населення. Держава вживає заходів для популяризації здорового способу життя, забезпечує можливості зайнятості для молоді та розвитку її професійних навичок.

Україна, як і багато інших країн, стикається зі складною демографічною ситуацією, яка полягає у зменшенні народжуваності та старінні населення. Це може призвести до різкого зменшення чисельності населення, погіршення соціально-економічного становища та інших проблем. Для подолання цієї проблеми, українська держава вживає різні заходи, які спрямовані на підвищення народжуваності, підтримку сімей та збереження здоров'я населення. До таких заходів входять: виплата грошової допомоги при народженні дитини, покращення системи соціального захисту, збільшення фінансування науки та медицини, підтримка розвитку сімейного бізнесу та інші. Однак, для ефективного подолання демографічної проблеми необхідна комплексна стратегія, яка враховуватиме всі аспекти проблеми та спрямована на досягнення тривалої стійкої демографічної ситуації.

Список використаних джерел

1. Голіков А. П. Глобальна демографічна проблема сучасності: стан та перспективи. Вісник Харківського Національного Університету імені В. Н. Каразіна. Сер.: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. 2016. №5 С. 8-12.
2. Демографічна криза та особливості відтворення населення України : thesis / А. Р. Кордас та ін. 2020. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/78498> (дата звернення: 09.05.2023).
3. Кальницька М. А., Стецишин В. Р. ДЕМОГРАФІЧНА КРИЗА ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНО РОЗВИНУТИХ КРАЇН. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». 2018. № 1(51). С. 43–46.
4. Кобеля З. І., Лаврук І. Г. Демографічна криза в Україні: причини та шляхи її подолання. Журнал «Науковий огляд» № 4(57). 2019. с.6–17.
5. Населення України. Демографічні тенденції в Україні у 2002–2019 рр.: кол. моногр. за ред. О.М. Гладуна; НАН України, Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи. Київ: 2020.174 с.
6. KRAVETS I. DEMOGRAPHIC CRISIS IN UKRAINE: STATE, CONSEQUENCES AND PROSPECTS OF OVERCOMING IT. HERALD OF KHMELNYTSKYI NATIONAL UNIVERSITY. 2021. Vol. 296, no. 4. P. 114–120.
7. Titenko L. V., Kushnir L. L. The Domestic Demographic Crisis in the Context of Political Economy. The Problems of Economy. 2019. Vol. 1, no. 39. P. 141–148.

ФІЛОСОФІЯ ОСОБИСТИХ РІШЕНЬ БІЗНЕСМЕНА

Постановка проблеми. В умовах економічної кризи та пандемії, діяльність бізнесмена це ризик, і тому для нього важливо приймати рішення зважено та послідовно, прорахувавши свої кроки. Приймаючи рішення, людина яка займається бізнесом повинна прорахувати свої кроки наперед та структурно побудувати шляхи вирішення можливих проблем та їх наслідків. Дивлячи реалії сьогодення слід відмітити, що значна частина бізнесу понесла великі втрати, розорення та банкрутство.

Сучасний стан людства свідчить, що бізнес є ефективним методом ведення підприємницької діяльності. Більшість підприємств користуються застарілою системою ведення бізнесу, що призводить, до неможливості конкурувати на ринку та в подальшому банкрутстві. Це і призводить до того, що бізнесмени чіткі та послідовні у прийнятті складних рішень.

Мета. Дослідження особливостей прийняття рішень керівником. Аналіз плану дій керівника при прийнятті рішень.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання** :

- аналіз особливостей прийняття рішень в бізнесі;
- дослідження основних функцій особистих рішень.

Виклад матеріалу. Теорія прийняття рішень пов'язана з міркуваннями, які лежать в основі вибору особи, чи це буденний вибір між автобусом чи таксі, чи більш далекосяжним вибором щодо того, чи робити вибагливу політичну кар'єру та інше. Стандартне мислення полягає в тому, що те, що особа а в даному випадку бізнесмен, вирішує робити в будь-якому випадку, повністю визначається її переконаннями, бажаннями чи цінностями. , але це не може бути безспірним. У будь-якому випадку теорія рішень — це настільки ж теорія переконань, бажань та інших відповідних установок, як і теорія вибору; важливо те, як ці різні установки називаються і сприймаються. Слід приділити значну увагу теорії нормативних рішень, що визначити які критерії мають задовольнити ставлення до переваг особи за будь яких загальних обставин. Це означає мінімальний облік раціональності, який відкидає більш суттєві питання про відповідні бажання та розумні переконання, враховуючи дану ситуацію. Ключове питання для мінімального рахунку – це лікування невизначеності. Ортодоксальна теорія нормативного рішення, теорія очікуваної корисності , по суті, говорить про те, що в ситуаціях невизначеності слід віддавати перевагу варіанту з найбільшою очікуваною бажаністю або цінністю. В сучасному світі прийняття рішення по суті впливає на життя в цілому і змінює його. Для бізнесмена прийняття рішення є вирішальним в його житті, оскільки впливає на стан особи в сучасному суспільстві. Поняття рішення дуже вузьке, але має дуже велику здатність впливати на людину та на стан речей навколо неї. Рішення це результат розумової діяльності людини, що приводить до певного висновку і ставить за мету прийняття необхідних дій. Також рішення впливає на соціальні, економічні, організаційні питання компанії, підприємства, організації. Для прийняття рішення в кожного бізнесмена є чітко складений план з послідовно складеними діями, а саме:

1. Встановити перед собою мету, до досягнення якої ти рухаєшся;
2. Проаналізувати стан певних товарів або послуг, їхні переваги на ринку тощо;
3. Встановити чіткий термін для прийняття рішення, не відкладаючи на потім;
4. Прийняти рішення самостійно;
5. Розглянути всі варіанти можливих наслідків.

Рішення часто розглядається, як рішення поводитися певним чином, і як таке воно передбачає як вибір, так і прихильність цьому вибору. Хоча теорія рішень зосереджується на тому, як людина робить вибір серед альтернатив, вона мало або зовсім не звертає уваги на те, як людина визначає наявні альтернативи, або на той факт, що мета часто впливає на те, якими будуть ці доступні альтернативи[1].

Економічне, культурне, політичне життя вимагає завжди пошуку чогось нового, а це в свої чергу стосується і прийняття рішення. У зв'язку з напругою у конкурентній боротьбі бізнесу, зростає ризик опустошення особи а це впливає психологічно. Для внутрішньої рівноваги у конкурентному середовищі потрібно приділяти значну увагу духовному. Духовною основою є релігія, культура, філософія спираючись на, які людина приймає та реалізовує вірно прийнятті рішення у суспільному житті і особливо в найбільш динамічній сфері життя – бізнесі[3].

Філософія слугує важливим елементом в прийнятті рішення, філософія бере на себе відповідальність у прийнятті зваженого рішення та знаходження шляхів виходу із кризових ситуацій[1, 2]. Найважче приймати рішення коли недостатня інформативна база. Дослідження американських вчених вказують на те, що для збирання достатньої кількості необхідної інформації, краще звернутися до провідних спеціалістів певної галузі. В науці також виділяю 5 видів особистих рішень[4]:

1. Рішення врівноваженого типу - найбільш продуктивна тактика прийняття рішень. Вона властива людям, які заздалегідь аналізують умови та вимоги завдань, приділяють однакову увагу висуненню та перевірці гіпотез.

2. Імпульсивні рішення властиві людям, у яких процес побудови гіпотез різко переважає над діями з їх перевірки та уточнення. Це призводить до того, що процес прийняття рішень минає етап обґрунтування та перевірки.
3. Інертні рішення є результатом дуже невпевненого й обережного пошуку. Вкрай повільним є процес уточнення гіпотези. Людина надзвичайно критично оцінює кожен свій крок, неодноразово перевіряючи.
4. Ризиковані рішення нагадують імпульсивні, але відрізняються від них. Якщо імпульсивні рішення перестрибують через етап обґрунтування гіпотези, то ризиковані все ж його не обходять, але до їх оцінки людина приходить лише після того, як виявлена невідповідність. У кінцевому підсумку, хоча і з запізненням, елементи побудови гіпотез та їх перевірки врівноважуються.
5. Рішення обережного типу - це рішення, до яких підходять з особливою ретельністю оцінки гіпотез. Перш ніж прийти до висновку, людина здійснює безліч різноманітних підготовчих дій. Обережних людей більше лякають помилки, ніж радують успіхи. Тактичним завданням таких людей є уникнення помилки[2, 4].

Висновки. Таким чином, прийняття рішення бізнесменом базується на свідомому та цілеспрямованому характері. Прийняття рішення це психологічний процес, який призводить до вибору спонтанних або високологічно прийнятих рішень, що в подальшому змінюють кардинально життя. Рішення бізнесмена залежить від повноти та ступеня достовірності зібраної та опрацьованої інформації. Відображаючи внутрішній світ бізнесмена, слід відзначити що вплив різних чинників навколишнього середовища змінюють класифікацію рішення, а саме рішення врівноважені, імпульсивно прийняті, ризиковані та рішення обережного типу.

Список використаних джерел

1. Глинчикова А.Г. Может ли быть товаром интеллект и продукт его труда/УВопросы философии. 1997, №17. С. 3-5
2. Гончарук, Т. В. Філософія сучасного українця у форматі інноваційного суспільства / Т. В. Гончарук // Наукові записки. Сер. Філософія. Острог : Національний університет «Острозька академія», 2011. Вип. 9.
3. Бутинець Ф.Ф. Моделі і методи прийняття рішень в аналізі та аудиті : навч. посібн. / за ред. д-ра екон. наук, проф. Ф.Ф. Бутинця, канд. екон. наук, доц. М.М. Шигун. Житомир : Вид-во ЖДТУ, 2004. 352 с.
4. Глушко Т. П. Філософія економіки: структурно-методологічний аналіз: дис. к.ф.н.: 09.00.03 / Глушко Т. П. К.: 2006. 182 с.

ДЖОН ЛОКК. ФІЛОСОФІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА. АНАЛІЗ ПРИРОДНОГО ПРАВА ЛЮДИНИ

Актуальність теми: Сучасний світ не може існувати без якісно підготовлених правників. Завдяки юристам регулюється і вдосконалюється майже кожна галузь держави. Майбутній студент-правник, повинен професійно орієнтуватися у питанні «Теорії держави і права» Задля цього йому необхідно вміти аналізувати, проблематику філософії виникнення, функціонування держави та її правової системи.

Мета роботи: полягає в ознайомленні студентів/курсантів юридичного напрямку навчання та всіх бажаючих із основними засадами практичних вчень про державу і право видатного англійського філософа Дж. Локка.

Теоретичну основу дослідження складають: наукові праці Джона Локка, Демиденко Г.Г., Гусев В.І. Ковалев А.В. та інші.

Виклад основного матеріалу: Джон Локк – теоретик природного права. Був одним із головних представників «англійського емпіризму», а також Просвітництва. Народився в родині юриста. Закінчив Оксфордський університет. Був великим прихильником філософських ідей таких представників, як Френсіс Бекон та Рене Декарт. Був дуже знаною та поважною людиною у суспільстві. Є одним із авторів Конституції провінції Кароліна США. Був членом Ради Королівського товариства (Англія). Обіймав державні керівні посади в Англії. Займався науково-літературною діяльністю, зокрема видав такі праці: У 1690 р. «Досвід про людське розуміння», «Два трактати про правління», 1693 р – «Думки про виховання», в 1695 р – «Розумність християнства».

Правова філософія Дж. Локка опирається на класичну договірну теорію виникнення держави, що виникла у Стародавній Греції та обґрунтована у наукових працях Г. Гроція, Б. Спінози, Т. Гоббса, Ж.Ж. Руссо та ін. За якою заради уникнення війн і загального благополуччя, людство об'єднується в державу на основі «суспільної угоди». Укладання угоди відбувалось між людьми, що перебували у «природному стані», а саме у стані «війни всіх проти всіх», наслідком якої було відчуження певних прав і свобод особи та делегування їх державі. Тобто, суспільство розділяється на управлінців та підлеглих, останнім повинна гарантуватись особиста безпека та недоторканність. [2]

Базуючись на теорії «суспільної угоди» Дж. Локк робить висновки, що права і свободи людини існували, ще додержавного стану. Дж. Локк пояснює це як стан повної свободи дій та розпорядження своїм майном. Або інакше – це стан рівності усього людства, а влада та її юрисдикція повинна бути направлена на захист цієї свободи. Дж. Локк вважав, що додержавного стану, кожна людина мала елементи виконавчої та судової влади – була виконавцем своїх особистих справ та одночасно засуджувала саме себе. За «Тріадою Локка» людина мала право на: життя, свободу, майно. Із цього виникають і інші права людини: право на роботу, рівність прав, свободу своїх дій, індивідуальність.

За концепцією Дж. Локка, держава має обов'язок захищати та гарантувати природні права людини, для цього суспільство наділило державу відповідними повноваженнями, зокрема:

1. Приймати нормативну документацію (закони повинні діяти на захист природних прав людини).
2. Виконувати вимоги нормативної документації (використання суспільства для втілення цих законів у життя).
3. Дбати про зовнішню політику (співдружність між іншими державами, пізніше стане принципом захисту міжнародного гуманітарного (природного) права людини.

Згідно наукової праці Дж. Локка «Два трактати про правління». Автор підкреслює, що форма правління держави залежить від того хто «тримає у руках» законодавчу (вищу) владу, тобто це може бути монархія, демократія чи теократія, найголовніше це захист прав і свобод суспільства.

Джон Локк дуже чітко розрізняв функціональний поділ державної влади, а саме на: законодавчу, виконавчу та федеративну (союзу).

Функції законодавчої влади – полягають у збереженні та захисті народу, його культурних, наукових надбань, а також особистої власності. Закони є обов'язковими для виконання кожним громадянином держави, а також для уряду та чиновників. До особливостей повноважень законодавчої влади можемо віднести: 1. Організація судового процесу та його контролю покладалась на законодавчі органи. 2. Неможливість делегування своїх функцій та обов'язків іншим державним органам. 3. Законодавча влада – представницька (публічна) влада, тобто має «прозорий» та виборчий (обиралася шляхом виборів серед суспільства) характер управління. [1]

Функції виконавчої влади – за думкою Дж. Локка мають посередницький характер між суспільством (громадянами) та урядом (законодавцями). Функції виконавчої залежать від конкретного природного (суспільно-політичного) стану людини.

Законодавча і виконавча влада не повинні бути зосереджені в руках одного правителя чи політичної партії, задля унеможливлення спокуси узурпувати повноту усієї державної влади.

Функції федеративної (союзної) влади – Дж. Локк дає зрозуміти, що союзна влада, повинна дбати про міжнародну позицію держави на світовій політичній арені, укладати військові союзи, підписувати меморандуми про міждержавне співробітництво тощо. [3]

Висновок: Таким чином, проаналізувавши філософсько-наукові ідеї Джона Локка, ми розуміємо, що ядром або центром державно-правових явищ у світі є людина, точніше її «природне право». Права людини, що дала їй природа є непорушними і повинні захищатись державою.

Список використаних джерел

1. Джон Локк. Два трактати про правління. пер. з англ. Павло Содомора. Київ: Наш Формат. 2020, 312 с.
2. Кравчук М.В. Теорія держави і права (опорні конспекти): Навч. Посіб. Для студ. Вищ. Навч. Закл. 3-є вид., змін й доп. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 524 с.
3. Історія вчень про державу і право. Підруч. за ред. проф. Г. Г. Демиденка, проф. О. В. Петришина. Харків: Право. 2009, 256 с.

ЛЮДИНА ЯК ТВОРІННЯ І ТВОРЕЦЬ КУЛЬТУРИ

Актуальність дослідження. Людина та культура нерозривно пов'язані. У якій культурній сфері виховується індивід, такий і його спосіб життя, такі його установки та цілі. Поза людиною культури просто не існує. Культура є виразником та виявленням діяльної природи людини. І в цьому сенсі культура виступає мірою розвитку самої людини. Культура сприймається як надскладний феномен, відкритий людською природою, розгортанням її творчої діяльності, спрямованої на вдосконалення навколишнього і себе, зверненої на пошук сакрального сенсу буття.

Мета нашого дослідження полягає в аналізі людини як творіння та творця культури.

Об'єктом нашого дослідження є культура як особливий простір людського саморозвитку.

Предметом дослідження постає людина, як свідома істота, яка думає, творить, ставить цілі та визначає сенс свого культурного буття.

Основні завдання полягають в цілеспрямованому роз'ясненні зв'язків та взаємозалежності людини й культури; в аналізі реалізації людиною свого власного призначення у світі; у висвітленні питання як людина в процесі свого розвитку стає людиною культури.

Культура це реалізація людської творчості і свободи. Культура закріплена в символічних образах, які дістаються кожному поколінню й виступають як загальнозначущі зразки. Культура сама є продуктом людської творчості: саме людина через культуру відкриває і змінює світ і саму себе. Людина є творець, і лише в силу цієї обставини – творіння культури. Через культуру людина може долучатися до творчих досягнень геніїв. Але це залучення здійснюється лише тоді, коли людина починає не просто споглядати культурні символи, а оживляти культурні смисли у власній душі. Культура і її смисли живуть не самі по собі, а лише через творчу активність натхненної ними людини. Якщо ж людина відвертається від культурних смислів, то вони вмирають, і від культури залишається символічне тіло, з якого вийшла душа. Безумовно, в повсякденному житті важко помітити залежність культури від людини [1, с.78].

Культура є сукупністю способів і методів матеріальної та духовної людської діяльності, об'єктивно втілених у матеріальних і духовних носіях, які передаються наступним поколінням. Вона інтегрована в різноманітні сфери життєдіяльності людини. Не дивлячись на те, що культура породжується колективною життєдіяльністю людей, її творцями та виконавцями на практиці є окремі особистості.

Традиційно кожен індивід виступає по відношенню до культури в чотирьох іпостасях: 1) як «продукт» культури, що введений у світ її цінностей, норм, навчений різних видів діяльності та етиці взаємодії з іншими людьми у процесі соціалізації. Отримуючи повсякденну інформацію, осмислюючи художні образи та моральні колізії у творах мистецтва, людина формується як особистість, соціально та культурно адекватна суспільству. Цей процес не закінчується із досягненням вікової зрілості, а корегується протягом життя; 2) як «споживач» культури, який використовує норми та правила засвоєної ним культури у власній соціальній практиці та у взаємодії з іншими людьми, з метою особистісної самоідентифікації та соціальної самореалізації у даній спільноті; 3) як «виробник» культури, що в процесі творчості породжує нові культурні форми, або інтерпретативно відтворює та оцінює вже існуючі форми; 4) як «транслятор» культури, адже, відтворюючи будь-які культурні зразки у практичних діях та судженнях, людина тим самим передає інформацію про них іншим людям [5, с. 115].

Культура є штучно створеною людиною другою природою, надбудовою над першою, «живою природою», створеною людиною світом. Таким чином, культура – це художні полотна і архітектурні споруди, наукові досягнення та освіта, результати матеріального виробництва і мораль, поетична творчість і вихованість людини. Те, що людина у своїй діяльності не просто відтворює, повторює, наслідує природу, а й продуктивно втілює власні задуми, реалізує певний план дій, доцільно розбудовує навколишній світ відповідно до своїх потреб, – усе це свідчить про творчий характер людської діяльності. Але звідки береться саме можливість людини творити щось нове? З релігійної точки зору вважалося, що пріоритетом творчості володіє тільки Бог. Він є творцем світу й людини, а сама людина здатна лише здійснювати божественний задум, недоступний людському розумінню. Це твердження має певний сенс, адже визначити загальну доцільність людських дій, життя і творчості не так просто, ми, як правило, ставимо перед собою конкретну мету [2].

Видатний німецький філософ XIX століття – Гегель зазначав, що людина володіє «хитрістю розуму», яка і відрізняє її від тварин. На його думку, ця хитрість полягає у тому, що людина ніколи не вступає у безпосередній контакт з природою. Вона намагається примусити одні сили природи діяти проти інших і від наслідків такої взаємодії отримує певну користь для себе. Використання людиною певних засобів діяльності теж опосередковує її ставлення до природи: людина спочатку з природного середовища виготовляє собі відповідні знаряддя, а вже потім з допомогою цих знарядь діє на природу (полює, валить ліс, будує житло, виготовляє інші знаряддя, одяг тощо). Отже, основою творчості виступає саме використання знарядь праці – тобто витворення з природних речей того, що не виникає з природи саме по собі [3].

Французький філософ Рене Декарт, теоретично досліджуючи розум людини, зазначав, що він відрізняється від психічних властивостей тварин своєю універсальністю. Тварини діють здебільшого повністю інстинктивно, і тільки на вищих рівнях психічного розвитку можуть коригувати свої дії із врахуванням нової ситуації [6, с. 20]. Голландський філософ Бенедикт Спіноза вважав, що мислення є людською властивістю рухатися не за логікою чи законами лише власного тіла, а за логікою обставин, логікою та закономірностями навколишнього світу. Немислячий предмет рухається за власними законами: якщо це камінь, то він летить униз за законами тяжіння, і якщо на його шляху трапляється якась перешкода, то він або ламає її, або розбивається сам. Людина ж, як мисляча істота, долає перешкоду, спираючись на знання законів її існування і свідомо застосовує ці закони у своїй діяльності. Отже, саме у здатності мислити лежить передумова творчого характеру людської діяльності. У всі часи людина виступала творцем матеріальної та духовної культур, була здатна творити нове, незважаючи на умови свого життя. Сам процес розвитку особистості є творчим процесом, творенням людини як творчої істоти. І вся річ у тому, щоб не загасити вогонь творчості, не звужувати простір для реалізації творчих можливостей людини [4, с. 540].

Висновок. Людина виступає як творець свого культурного світу. Культура завжди існує як певна традиція. Кожне культурне середовище прагне зберегти власну стабільність, суспільно визначений статус, певну культурну атмосферу. У будь-якому суспільстві більшість людей поділяє загальноприйняті принципи та орієнтири. Культура розвивається як постійне переоцінення цінностей, творчість завжди є проривом у невідоме. Історію культури здійснюють власне такі особи, які постійно прагнуть розширити обрії культурного розвитку.

Список використаних джерел

1. Гончарук Т. В. Специфіка української ментальності // *Науковий часопис Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова. Серія 7. Релігієзнавство. Культурологія. Філософія*. Збірник наукових праць. К.: КНП. 2005. С.75-82.
2. Життєва компетентність особистості: *Науково-методичний збірник* / Заред. Л. В. Сохань, І.Г. Єрмакова. К.: «Богдана», 2013. 520 с.
3. Кисельов М. М. Феномен діяльності в реаліях сьогодення // *Філософія. Антропологія. Екологія. Альманах*. Вип. перший. К., 2018. 320 с.
4. Попович М.Д. Матеріальна культура і людська тілесність: соціальні засади взаємообумовленості / М.Д. Попович // *Гілея: наук. вісн.:зб. наук. пр.* –К.: ВІР УАН, 2018. Вип. 71 (№4). С.539-544.
5. Попович М.Д. Філософський аналіз культури як втілення світогляду людини / *Вісник ХНПУ ім. Г.С. Сковороди*. Харків. Вид-во ХНУ, 2017. Вип. 40, ч. 2. С.113-118.
6. Стьопін В. Людина як творець культурного простору // *Психологія і суспільство*. 2015. № 1. С. 16-25.

ФІЛОСОФСЬКИЙ ПІДХІД ДО РОЗУМІННЯ ЛЮДИНИ

Постановка проблеми: Проблема людини є центральною для філософії. Усі філософські питання зводяться до одного: «Що є людина?». Не одне тисячоліття усі філософи людства намагаються відповісти на це питання, пропонуючи різноманітні бачення «проблеми людини». І саме цієї мети намагається досягти філософія впродовж всього часу її існування.

Мета дослідження: Проаналізувати філософські погляди на розуміння людини.

- Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:
- Визначити поняття людини стосовно філософського погляду;
- Визначити сенс людського життя спираючись на теорії відомих філософів;

Виклад матеріалу: Чи можна взагалі дати однозначне визначення людині? Яка її сутність і природі? На це питання існує дві протилежні відповіді. Одні філософи і вчені стверджують, що немає незмінної природи людини, оскільки людина – надзвичайно активна, динамічна, індивідуальна істота (антропологічний релятивізм). Інші ж стверджують, що в нескінченній розмаїтості (історичній і культурній) людських істот можна виділити щось стійке, інваріантне. Під природою людини розуміють стійкі, незмінні риси, загальні задатки і властивості, які виражають його особливість. Але що ж це за риси і властивості? Відповідаючи на це запитання, я надаю пару визначень, кожне з яких висвічує одну з істотних його властивостей.

1). Людина – це тварина. Подивившись перший раз на людину, ми бачимо, що це жива істота, із плоттю і кров'ю. Людина, як біологічна істота: народжується, хворіє, відчуває, вмирає. Людина, як біологічна істота, може жити тільки в оточенні певної кількості біомаси, включена в біологічні ритми, яким повинна підкорятися в процесі своєї життєдіяльності.

2). Людина - розумна тварина (Homo Sapiens – людина розумна). Свідомість як здатність людини відбивати світ в ідеальних образах, дозволяє їй вириватися з «полону» фізичних потреб.

3). Людина – істота, здатна до творчої діяльності. Б. Франклін говорить, що людина істота, яка здатна створювати знаряддя праці. Творчість тут розуміється в широкому значенні, як здатність створювати щось принципово нове.

4). Людина – істота вільна. Воля тут розуміється не в політичному або економічному сенсі, а як здатність творити, створювати, змінювати по своїй волі мир і себе. «Людина – це воля! – стверджує Ж.П. Сартр: «...Людина засуджена бути вільною. Засуджена тому, що не сама себе створила, і все-таки вільна тому, що один раз кинута у світ, відповідає за все що робить».

З безлічі окремих визначень, висвітлюючих різні грані сутності людини, необхідно вивести одне загальне: «Людина – суб'єкт суспільно-історичного процесу, розвитком матеріальної і духовної культури на Землі, біосоціальна істота, генетично пов'язана з іншими формами життя, та власним світоглядом. Світогляд – система поглядів на світ і місце людини в ньому.

Сутність людини визначається її головним протиріччям – дуалізмом душі і тіла. Людська особистість розвивається в анатомо-фізіологічному, психічному, соціальному напрямках. В історії філософії і науки представлена безліч трактувань цього протиріччя, ось пару з них:

1). Космоцентризм. Людина розглядається як невід'ємна частина Космосу, який повторює всі її істотні риси. Платон, наприклад, вчив, що саме головне для людської душі – наслідувати рухунебесних тіл. Вони прекрасно обертаються цілу вічність. Така повинна бути і людська душа.

2). Теоцентризм. Пояснює людина як плід божественного створення. Людина – образ і подоба Бога. Безсмертна душа людини від Бога. Ніхто не може претендувати на те, щоб ставити себе вище за інших, оскільки усі люди як люди наділені однаковою гідністю та цінністю.

3). Природоцентризм. Людина розглядається як природна біологічна істота, яка нічим від іншої природи принципово не відрізняється. Як людина, так і людське суспільство розриваються, в остаточному підсумку, за біологічними законами.

У словнику ми знаходимо таке визначення людини: «Людина – суспільна істота, вищий ступінь розвитку тварин на Землі. Вони відрізняються від вищих тварин свідомістю та членороздільною мовою».

Питання про сенс життя – філософське питання. Людина, яка задала його собі можна з повним правом вважати Особистістю. Людина тим і велика, що вона не просто існує, не просто діє, але і задається питанням: для чого вона це робить? що відбувається довкола неї? Усі ми несемо відповідальність за стан права в країні, самореалізацію, зрештою, за долю власну, нащадків, усієї країни.

Демокрит і Епікур вищим благом і метою життя вважали задоволення і насолода; при цьому малися на увазі розумні задоволення, які ведуть до тілесного здоров'я. Теоретик права Г. Кленнер, позиція якого ґрунтується на теорії марксизму, визначає основне питання буття як «відношення юридичного до матеріального, і, зокрема, до економічних умов життя суспільства» Філософ фон Валендорф, який

дотримується об'єктивно-ідеалістичної точки зору, бачить основне питання філософії права в «до-борі» щирих цінностей і створені на їх основі системи цінностей у вигляді конкретного правопорядку, призна-чення якого — підтримка соціального буття. Сократ переконував своїх учнів, що сенс життя не зводиться до задоволення, є і більш висока мета – добро. Гегель бачив сенс життя людини в тій справі, яку вона повинна і може здійснити і з користю для суспільства і з інтересом для себе. Арістотель стверджував, що «матерія... чуттєво не сприймається. Однак до визнання її існування ми приходимо на основі узагальнення наших спостережень».

Висновок. Отже, серед усіх визначень і теорій кожного з філософа-мислителя, можна дійти висновку, що немає точного поняття хто є людина? звідки людина прийшла? для чого людині жити? Але є багато філософських поглядів на ці теми, які по-різному пояснюють нам їх.

Список використаних джерел

1. Назар, Павло Степанович. Філософія людини та особливості [Текст]: навч. посіб. для студентів вищ. Закл. / проф. Назар П. С. Київ : Сталь, 2018. 577 с.
2. Кремень, Василь Григорович. Філософія людиноцентризму в освітньому просторі. Філософія людини і освіта [Текст] : [монографія] / В. Кремень. [3-тє вид.]. Київ : Леся, 2012. 523 с.

ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Актуальність проблеми. Григорій Савич Сковорода – один з найвизначніших філософів України, що був випускником Києво-Могилянської академії. Його філософські вчення тісно пов'язані з людиною, як найвище що є у цьому світі, що робить їх актуальними й дотепер.

Мета статті. Вивчення філософських поглядів українського культурного діяча, аналіз його міркування та дослідження філософії в українській культурі.

Виклад основного матеріалу. Для того щоб розуміти філософію Григорія Сковороди потрібно звернутися до історії. Його життя припало на глобальні зміни українського народу: ліквідація українських державних інститутів запорізького козацтва, зрівняння української козацької верхівки із російським дворянством. У результаті цього «нашому народові відтято його аристократію, яка, на додаток, перестала бути аристократією взагалі, трапляючи свою національну й особисту індивідуальність, будучи в повній залежності від примхи того чи іншого урядового петербурзького чинника» [1]. Паралельно з цим йшов наступ на українську культуру, а для освічених українців це був час непорозуміння. Цей стан передав Г.Сковорода в одному із своїх віршів:

«Свій смисл усяка голова трима, А серце всяке — лиш свою любов, В думках однаковості теж нема, У віцях цей, той в козах смак знайшов. Мені ж свобода лиш одна вабна І безпечальна, і непроста путь, Бо мірка у житті це основна, З'єднає коло циркуль мій отут. Святий мій Боже, світовий творець! Стверди сотворене й на тому стань; Хай тягнеться весь час з кінця в кінець Наш світ отак, як до магніту сталь. Коли неправду бачить моє око, Навчи, як жити, отче любий мій, Людей ти бачиш добре (ти високо), Думок той несистемний різнобій. Один на захід тягне, інший — схід, Пливуть по щастя із усіх вітрил, На півночі один спиняє хід, А інший ще й на південь шлях одкрив. Один нам каже: «Онде хтось там косить». А інший мовить: «Ні, мабуть стриже». «У воза п'ять коліс», — голосить. Який же біс у прах думки січе?» [2].

У ті часи Сковорода став мандрівним філософом, реалізувавши бажання «втікати від світу». Його стиль життя можна досліджувати як своєрідну філософську творчість.

Філософія, як визначав Сковорода, головна мета людського життя, бо голова справ людських є дух його -думки, серце; філософія прагне дати життя нашому духу, лицарство – серцю, ясність – думкам, як голові всього. Біблія також навчає, як облагородити людське серце. Тут у нього немов зливаються філософія і релігія. Сковорода, релігійний мудрець, був одночасно і філософом, бо за мету свого життя вважав лише відшукання істини. [3]

У великому та малому світах, як навчав Сковорода, вигляд речі дав знати про заховану під ним форму або вічний образ, так само і в символічному світі або Біблії, збір тварин складав матерію (тобто тут Сковорода відкидав матерію), але над нею стоїть начало вічності - це є образ або форма. Таким чином, у всесвіті є 2 світи - невидимий та видимий, як яблуна та її тінь; вона стоїть нерухомо, а тінь її то збільшується, то зменшується, то народжується, то вмирає. Так у природі, так у людині. У ній також 2 начала: старе та нове, тимчасове та вічне, вони зливаються одне з одним, як тінь з деревом, але й у тлінному відбивається нетлінне. У Біблії під матерією ховається вище духовне розуміння (початок вічності, або Бог). Але що Сковорода ставив у центрі всього світового життя? Не Бога, не світ, а людину. У цьому полягає його глибокий і безстрашний антропологізм. Для Сковороди джерелом розв'язання усього таємничого у житті є людина, тому що усі запитання і таємниці світу скупчені у людині. [3]

В людині над тлінним стоїть дух. До нього й зводив Сковорода сутність життя. Плоть не має істинного значення для людини. Залишаючись тільки плоттю, не намагаючись вийти за її межі, людина губить свою схожість до образу та подібності Бога і в кінцевому підсумку перетворюється в прах. Філософ вважає, що наше зовнішнє тіло саме по собі не працює, воно перебуває у рабстві нашої думки. Плоть іде слідом за всіма рухами мислі. Мисль, думка – це головна точка, тому її Сковорода часто називає серцем. Доки плоть та кров будуть панувати над серцем, доки людина не визнає їхньої злиденності, шлях до істини закритий, вважає Сковорода. [4]

Іноді людина допускається помилки, стверджуючи, що вона може пізнати внутрішній, невидимий світ, не зворушивши в собі внутрішньої людини, а використавши тільки ті засоби, якими вона користувалася у зовнішньому світі. Сковорода спрямовує свою філософію на очищення від таких помилок. Процес цього очищення визначається самопізнанням та Богопізнанням, єдністю цих процесів. [4]

На думку Сковороди шлях самопізнання поділяється на три ступені:

- Пізнання себе як самосущого та самовласного буття
- Пізнання себе як суспільного створіння
- Пізнання себе як буття, яке існує за Божою подобою.

Останній етап є найбільш відповідальним через надання людині розуміння себе у співвідношенні з усім людським існуванням.

Також Григорій Савич є власником поняття «сродної» праці. Ідея «сродної» праці є принципом відповідності тому вищому, розумному і справедливому началу, що визначає сенс людського буття. У кожній людині є нахил до «сродної» собі справи. Головним принципом розрізнення життя відповідно до принципу

«сродності» чи всупереч йому, вважав Сковорода, є ступінь доступності потреб, на задоволення яких спрямовує свої зусилля людина.

Висновки. Філософія Григорія Сковороди це приклад українського духу, який здатний до постійного вдосконалення оригінальних поглядів та міркувань, що пов'язані з різними сферами нашого життя та показує здатність українського народу перебувати в історично-суспільному процесі та закликати до гуманізму.

Список використаних джерел

1. Маланюк Є. Нариси з історії нашої культури. К., 1992. С.62.
2. Антологія української поезії: В шести томах. К., 1984. Т.1. С.331-332.
3. Філософські праці та світогляд Григорія Сковороди. Реферат URL:<https://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/13161/>
4. Філософські погляди Г.Сковороди. URL: <http://kimo.univ.kiev.ua/Phil/31.htm>

ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Постановка проблеми. Проблема самовизначення людини відноситься до вічних світоглядних проблем, оскільки кожна свідомо людина, рано чи пізно, на своєму життєвому шляху постає перед питанням «Хто я?». Зростання взаємозалежності сучасного людства, прискорення темпів суспільного розвитку призвели до того, що людина постійно знаходиться у міжкультурному середовищі. Тому в умовах сучасного постіндустріального суспільства проблема самовизначення людини стає все більш актуальною.

Мета. Розкрити сутність і основні форми самовизначення людини та їх прояви.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:

- Охарактеризувати основні етапи дослідження цієї проблеми в історії філософської думки.
- З'ясувати сутність самовизначення людини.

Виклад матеріалу. Питання самовизначення людини належить до вічних світоглядних проблем людської самосвідомості, де воно вперше засвітилося у міфології.

Самовизначення – це процес і результат вибору особистістю своєї позиції, цілей та засобів самоздійснення в конкретних обставинах життя; головний механізм надбання і вияву людиною свободи.

Можемо помітити, що вище вказане визначення має у більшості суто описовий характер і розкриває не сутність, а лише окремі сторони досліджуваного явища і змісту його поняття. Це можна пояснити тим, оскільки жодне визначення не в змозі охопити повністю означуваний предмет, а тим більше – такий складний, як самовизначення.

Дослідники цього питання звертають увагу на те, що антропологічні міфи існували повсюди – навіть у тих народів, які ще не мали ніяких космогонічних уявлень. У більшості випадків – це були міфи про походження певних людських спільнот(племені чи роду), від певних тотемних(рослинних чи тваринних) першопредків. Ознайомлення з даними міфами під час вікових ініціації деяких членів роду, які досягали статевої зрілості і переходили до групи «дорослих», сприймалося як нове соціальне народження.

Уявлення про самовизначення людини як «друге» народження можна зустріти у давньоіндійській філософії, там вважалося, що спочатку людина народжується як фізична істота, а вдруге – духовно(на основі ознайомлення зі священними текстами). Людей, які пізнавали «Веди», називали «двічі народженими».

Слід зазначити, що у давньогрецькій філософії проблема самовизначення людини пов'язувалася насамперед з пізнанням самої себе.

Як вважав **Ф.Х. Кессіді**, самовизначення людини, бере свій початок не із софістів та Сократа, а дещо раніше, оскільки, «натурфілософи» розпочинали пошуки «першопочатку» усього суцього, яке служить крайнім фундаментом людського життя, з усвідомленням його сенсу.

Розглядаючи **філософію Київської Русі**, можемо зазначити, що людина була по суті справи центральною. Як повинна поводитися людина, як вчиняти у тих чи інших ситуаціях, як ставитися до інших – ці та інші питання були основними і в проповідях Іларіона, і в «Ізборниках» Ярослава Мудрого, і в «Повчаннях Мономаха».

Значна частина філософів Нового часу, у тому числі й Декарт, пов'язували проблему самовизначення людини з її свободою та самосвідомістю. Вони вважали, що найлегше людину пізнати на самоті. Дана проблема є невід'ємною частиною будь – якого світогляду та розглядалася на всіх етапах розвитку філософії, маючи неоднозначне термінологічне означення, саме поняття «самовизначення людини» почало широко використовуватися та розроблятися за деякими даними, лише у ХХ столітті.

Здатність людини до самовизначення дозволяє їй краще адаптуватися до умов життя, навколишнього середовища, гармонійно налаштовувати стосунки із природою та суспільством та з самим собою. Дана здатність є необхідною умовою самореалізації особистості.

Світоглядні(філософські чи релігійні) системи та вчення, що описують самоцінність кожної людини, рівноцінність між людьми, незалежно від можливих індивідуальних чи групових відмінностей.

У теперішній час на основі вищих надбань духовної культури людства(релігійних і філософських вчень, науки та мистецтва) здійснюється вироблення нових світоглядних форм, які могли б стати духовною основою об'єднання людських спільностей. У кожному світогляді обґрунтовуються певні етичні вчення та моральні принципи, які призначені регулювати взаємовідносини між людьми, визначати свідоме ставлення людини до оточуючих її людей та до самого себе.

Висновки. Проблема самовизначення була невід'ємною складовою вчень про людину на різних етапах розвитку філософської думки. У наш час ця проблема стала надзвичайно актуальною, у зв'язку зі зростанням соціальної динаміки, складності людського буття, тим самим, це ж і привертає увагу представників різних наук. Відповідно до цього, зростає актуальність філософських досліджень цієї проблеми. Однак, більшість з них є одноманітними, це веде до того, що існує потреба у ширшому та детальнішому дослідженні даного питання.

Список використаних джерел

1. Дербак А. П. Національна самосвідомість як форма пізнання особистості: Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2002. с. 9-13
2. Сілаєва Т. Філософія: Навчальний посібник. Тернопіль: Астон, 2003. с. 197
3. Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії. *Проблема людини*. Київ: КНТ, 2020. с. 393

ЛЮДИНА ЯК ТВОРІННЯ І ТВОРЕЦЬ КУЛЬТУРИ

Постановка проблеми. Людина була і є ключовою фігурою в розвитку культури. Вона виступає як творцем цієї культури, так і споживачем її. Людина і культура співіснують від давніх часів і так само віддавна впливають одне на одного. Людина не лише наслідує природу, з якою тісно пов'язана, а й втілює власні ідеї, трансформуючи свій досвід і розбудовуючи світ так, як вважає правильним та доцільним. Як людина створює щось нове? Які чинники є рушійними у творчості?

Метою нашого дослідження є дослідити людину як творця культурних цінностей.

Завдання. Проаналізувати механізми творення культурних цінностей та культури в цілому, спробувати встановити зв'язок між людиною-творцем та епохою, у якій панує певна культурна модель.

Виклад матеріалу. Ніхто не суперечитиме тезі, що людина є творцем світу культурних цінностей, хоча наші пращури щиро вважали, що лише Бог є Верховним Творцем і саме Він є дотичним до акту творіння. За більшістю світових релігій (як монотеїстичних, так і політеїстичними), верховне божество чи божества створили світ усього живого, зокрема й людину.

У всі часи людина була творцем матеріальної та духовної культур, попри найрізноманітніші умови життя, у яких перебувала особистість, та найкарколомніші історичні події, у які вона потрапляла. Людина творила у військовий час, у таборах, у найтрагічніші миті свого життя та у найрадісніші моменти. Це означає, що не лише соціальні чинники впливають на процес творення, а й особисті здібності.

Біологічно людині надається лише тіло, можливість жити. Особистість має певні нахили, певні особливості, здібності. Живучи серед людей, переймаючи їх досвід та спосіб життя, опановуючи культурні здобутки, людина формує себе. Творячи себе, людина певною мірою і створює простір довкола себе. І це жодним чином не стосується біологічного начала, радше – надбіологічного. Людина перетворює дійсність, створює світ культури і живе у ньому. Це підтверджує тезу, що культура є надбанням і способом людського буття.

З цієї точки зору можемо розглядати культуру як явище у двох аспектах:

- те, що виокремлює людину від природи, показує її інакшість і є формою адаптації людини до природи. Тобто культура постає як система здатностей людини, завдяки яким вона налагоджує взаємини із природою;
- узагальнювальна характеристика людини, певний шабел ь її саморозвитку, зовнішній вияв духовної сутності.

Щодо першого аспекту, то ми спостерігаємо, що людина дедалі більше відчужується від природи. Створюючи надприродну реальність, людина поступово втрачає природне коріння свого буття, справжню природну детермінацію свого існування.

Щодо другого аспекту, то постає низка питань. Чи кожна людина може бути творцем культурного надбання? Чи слово «людина» завжди дорівнює слову «творець»? Якщо людина здатна до духовного саморозвитку, то чому мають місце періодичні духовні кризи у бутті певних етносів та соціуму в цілому? Чи може культура порятувати від деградації суспільства?

Відомий філософ М.К. Мамардашвілі говорив, що культурні надбання чи культура як така не є самі по собі запорукою того, що ми матимемо суспільство, яке керується гуманістичними засадами. Проблема культури, на його думку, полягає тому, наскільки ми розуміємо той факт, що культура не є самодостатньою, бо хаос оточує кожен точку культурного існування усередині самої культури. Подолання сучасного варварства та існування культури вимагає від людини зусилля і духовної мужності.

Термін «культура» є одним із найпоширеніших філософських понять. Етимологічно поняття «культура» походить від латинського слова *cultivare* – обробляти, опрацьовувати, вдосконалювати, поліпшувати. Спочатку воно означало «оброблення ь ґрунту, його культивування». Пізніше поняття набуло більш узагальненого визначення. Тобто культура – це щось, що створене людством і має, окрім матеріальної, ще й духовну цінність, причому акцент робиться саме на останній. Таким чином породження культури ніби виступає опозицією до усього, що створене природою. І таке розуміння культури на буденному рівні маємо і до сьогодні.

Говорячи про культуру, не варто забувати, що із розвитком людства уявлення про неї дещо змінювалися, змінювалася модель культури. Наприклад, обстоювачі натуралістичної моделі культури (Руссо, Вольтер) у центр усього ставили моральне виховання особистості, пов'язуючи поняття культури саме із особистісним розвитком індивіда. Тоді як за класичною моделлю культури людина уявлялася як розумна динамічна істота, яка розвиває свої духовні здібності і є творцем культури. Акцент робився суто на духовному.

У марксистській філософії акцент робився на матеріалістичному аспекті. Культура розглядалася як сукупність результатів трудової діяльності суспільства та власне процесом людської діяльності.

У ХХ ст. виникла криза класичної моделі культури. Передусім це було пов'язано із тим, що попередня модель культури була побудована на європоцентризмі. Тобто усе, що було цивілізаційно пов'язане із Європою,

сприймалося як норма, а усе, що було пов'язане із неєвропейськими формами культури, уважалося вторинним, недорозвиненим.

Модерністська модель культури відійшла від спроб раціонального осмислення людиною світу та спрямувала увагу особистості на емоційну сферу та повсякденне життя. Поняття абсурдності буття, песимістичність, превалювання особистого над суспільним – саме такі питання цікавили творців у цей час. Безумовно, досвід двох світових воєн не міг не позначитися на житті людей загалом та на осмисленні цього досвіду ними у культурному просторі зокрема.

Постмодерністська культурна модель зосередила увагу митців на тому, що світ не можна умістити у жодну модель чи теоретичну схему. Навпаки, творці намагалися відкинути усі канони, що існували до цього, вважаючи їх застарілими. Ця модель пов'язана із думкою, що світ не бажає коритися тим впливам, які над ним намагається коїти людина. Для цієї моделі характерні деконструкція естетичного суб'єкта, естетизація потворного, пародійність, іронічність.

Таким чином, культура є явищем, яке розкриває сутність, природу, життєдіяльність людини. Поза людиною, у відриві від неї культура просто не існує. Філософія вивчає культуру не як особливий об'єкт, що досліджується поряд із природою, суспільством, людиною, а як всезагальну характеристику світу як цілого. Певною мірою культура відображає прагнення до безмежності та універсальності людського розвитку.

Висновки. Осмислення різних моделей культури дає нам можливість зробити висновок, що людина як творець культурного надбання, з одного боку, постійно духовно переосмислює досвід світу, втілюючи його у різні мистецькі форми, з іншого боку, осмислює його саме у межах тієї культурної моделі, яка є панівною у той час, коли він живе. Культура не може існувати поза контекстом, бо вона є породженням епохи, вона є її продуктом. Звідси – людина як митець є незалежною, бо творить так, як вважає за потрібне, але разом із тим залежною від епохи, у якій творить, умов, у яких живе, знань та досвіду, яких набуває упродовж життя.

Культура, на жаль, не є щепленням від духовної деградації. І людина, як її творець, повинна мати мужність, аби захистити своє творіння та творіння культурного надбання світу. Нідерландський історик та теоретик культури Йохан Гейсінга сказав: «Культура може називатися високою, якщо навіть вона не створила техніки або скульптури, але її так не назвуть, якщо їй не вистачає милосердя.»

Список використаних джерел

1. Бабіна С.І. Трансформація людини в сучасному культурному просторі: етико-аксіологічний аспект. / Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія «Філософія, філософія права, політологія, соціологія.» Вип. 4 (51). Харків, 2021. С. 96 -105.
2. Гончарук – Чолач Т.В., Джугла Н.В. Політична соціологія: навчальний посібник / За ред. Гончарук – Чолач Т.В. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ», 2018. 250 с.
3. Людина і культура / За ред. Д. Шевчука. Острого: Видавництво Національного університету «Острозька академія». 2019. 224с.
4. Мельник В.В. Науковий раціоналізм: філософські виміри. / Вісник Львівського національного університету імені І.Я. Франка. Серія філософсько-політологічні студії. Вип.38. Львів: Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 9-20.
5. Моїсєєва Ф.А., Усачовв.А. Осмислення культури як процесу розвитку людського суспільства. // «Наука. Релігія. Суспільство.» №4. 2013. С. 70-74.
6. Філософія [Електронний ресурс] : навч. посібник / Ю.М. Вільчинський, Л.В. Северин-Мрачковська, О.Б. Гаєвська та ін. Київ: КНЕУ, 2019. 368 с.

УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Постановка проблеми. Актуальним завданням сучасних політологічних досліджень є аналіз становища України в контексті глобалізації. Кінець минулого сторіччя супроводжувався глобальними трансформаціями в політичній, економічній, науково-технічній сферах. Глобалізація є об'єктивним і всеохопним процесом, притаманним сучасному розвитку світової економіки. Неможливо зупинити поступальний об'єднавчий рух, спрямований на залучення України в інтеграційні процеси, а це викликає різноманітні й неоднозначні наслідки для національної економіки. Це все потребує дослідження багатьох явищ та процесів, що мають досить великий вплив на розвиток суспільства.

Мета. Проаналізувати залучення України в простір глобалізації та її вплив.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:

- визначити місце України в глобалізаційних процесах;
- оцінити вплив глобалізації на національну самобутність, свідомість та культуру України;

Виклад матеріалу. У сучасному світі глобалізація справляє домінуючий вплив на розвиток будь-якої держави. З одного боку, через розповсюдження інновацій у сфері технологій і менеджменту, активний обмін товарами, послугами, інвестиціями, вона сприяє підвищенню ефективності функціонування національних економік, а з другого – посилює нерівномірність, асинхронність та диспропорційність розвитку.

На одному полюсі сучасної світової економіки концентруються країни – глобальні лідери з домінуванням США. На іншому полюсі світової економіки – більшість країн, для котрих економічна глобалізація проявляється в якісно нових умовах розвитку, на які практично неможливо впливати, але які обов'язково треба враховувати. За своєю сутністю глобалізація – природний і об'єктивний процес інтеграції в світі, її новітній етап. І цей процес глибоко укорінився у сучасному суспільстві.

Що стосується України, то за кількісними показниками вона посідає 42-ге місце в індексі глобалізації (KOFIndexofGlobalization), який розраховується Швейцарським економічним інститутом за трьома основними групами показників – економічними (критеріями тут виступають обсяги інвестицій, а також експорту та імпорту), соціальними (персональні контакти, в тому числі за допомогою всесвітньої мережі Інтернет) і політичними (представленість різних груп інтересів у формі офіційних організацій, інтегрованість країни у глобальні політичні процеси тощо). Отже, як бачимо Україна намагається активно приймати участь в глобалізаційних процесах, тому варто детальніше розглянути який позитивний та негативний вплив вона має від даної участі.

Позитивні наслідки глобалізації:

- Вплив на культуру (більший культурний обмін завдяки різним каналам зв'язку; стимул для туристичної діяльності).
- Вплив на політику (законодавство було змінено на національному рівні з метою заохочення торгівлі, планів співпраці, правової безпеки, комерційної безпеки, нової державної політики...).
- Вплив на економіку (вільна торгівля товарами та послугами по всьому світу; зниження собівартості продукції; більша конкурентоспроможність бізнесу та якість продукції; технологічний розвиток (поширення нових інформаційних технологій та пов'язаних з ними переваг).
- Вплив на соціальну сферу (людські стосунки зміцнились і змогли подолати різні обмеження, такі як відстань, завдяки технологічному розвитку; більша доступність для обміну та доступу до інформації, що представляє національний інтерес)

Негативні наслідки глобалізації:

- Вплив на культуру (глобалізація негативно впливає на національну ідентичність, тому що більш розвинені країни накладають на свою культуру; з часом багато традиції модифікуються шляхом включення нових звичаїв, як правило, з інших країн; деідентифікація особистостей; уніфікація цінностей; насадження чужої культурної ідеології; породження внутрішніх конфліктів та диференціації між різними соціальними та культурними утвореннями; культурне зубожіння значних мас населення; усунення розмаїття культур, створення культури одного зразка) Проявом є те, що, наприклад, переважна більшість українців віддають перевагу закордонним фільмам, музиці, книгам.
- Вплив на економіку (знову ж таки розвинені країни з великим потенціалом та економічним розмахом нав'язують себе іншим країнам (в тому числі і Україні). Це створює економічний дисбаланс).
- Вплив на політику (глобалізація стала викликом національній політиці. У деяких випадках вжиті заходи були не найбільш доцільними, і навпаки, породжувалась соціальна, культурна та економічна нерівність).
- Вплив на соціальну сферу (соціальна нерівність обмежує доступ та використання різних освітніх, технологічних та економічних ресурсів у багатьох соціальних групах, які живуть бідніше).

Не зважаючи на негативні аспекти глобалізації (які зазначені вище), вона в Україні користується досить вагомим авторитетом. В цьому зацікавлені як і політики, так і будь-які пересічні громадяни. Цей феномен став присутній у побуті кожної людини, і ми не можемо вже без, здавалося б необхідних для нормального існування, речей, які нам «подарувала» глобалізація. Ця невидима рука захопила і заповонила всі сфери людського існування в сучасному світі і в тому числі в Україні й навряд чи хтось зможе зупинити її дію.

Висновки. Отже, дійсно, глобалізація є однією з головних тенденцій в розвитку сучасного світу, що значно впливає не лише на економічне життя, але й тягне за собою політичні, соціальні і навіть культурно-цивілізаційні наслідки. Ці наслідки все більше відчують на собі практично всі країни і серед них, звичайно, Україна, яка цілком усвідомлено, активно і цілеспрямовано рухається в напрямку інтеграції в світову економіку.

Так як Україна не може уникнути втягнення у глобалізаційні процеси, політичну та економічну політику держави треба формувати відповідно до факторів розвитку глобалізації, аби знешкодити можливі негативні наслідки та максимізувати вигоди від процесу глобалізації. Тому що Україна поступово інтегрується до міжнародних організацій та ринків і наслідки глобалізаційних процесів стають дедалі відчутнішими для українського суспільства.

Список використаних джерел

1. Блажко, В. Україна в контексті глобалізації. 2019.
2. Воронкова В. Г. Місце і роль України в глобалізаційних процесах сучасності. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії 37, 2009: 16-32.
3. Гакан М. Україна в контексті глобалізації. 2018.
4. Гевко, В. Україна в контексті тенденцій сучасного світового розвитку : міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини Гол. ред. ЛМ Алексієвець. Вип 3 2009: 78-82.
5. Майорова Т. В., Шевчук Я. В. Проблеми глобалізації економіки України. Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка 19, Вип. 2 (1), 2014: 201-205.
6. Панчук, Д. Україна в контексті глобалізації. Diss. Тернопіль, ТНЕУ, 2017.
7. Поліщук І. О., В. К. Лур'є. Вплив глобалізації на Україну. Вісник Національного університету Юридична академія України імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія 4, 2014: 244-246.

ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД НА ФЕНОМЕН ПРАВА

Постановка проблеми. Розбудова України як демократичної, правової та соціальної держави неможлива без розвитку права, його вдосконалення та системного впровадження. Тому трансформація правової системи, підвищення рівня правової культури, подолання правового нігілізму є актуальними проблемами сучасності, які перебувають у центрі дискусії в громадській та науковій спільноті України. Ця обставина зумовлює нагальну потребу всебічного дослідження сутності такого складного явища, як право, в тому числі, на основі філософського осмислення. Зважаючи на присутність філософії у всіх сферах життя та її виключної ролі в парадигмі правознавства, вважаємо тему нашої розвідки доцільною та актуальною.

Мета. Проаналізувати феномен права з точки зору філософського дискурсу.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:

- проаналізувати роль філософії у дискурсі правознавства;
- розглянути основні філософські концепції права.

Виклад матеріалу. Починаючи з часів Античності, філософи приділяли значної уваги поняттю права та його функціям, розглядали його під різними концепціями та аналізували в дискурсі свого часу, власної історії та держави. З плином часу, філософське осмислення права істотно змінювалось, що призвело до виділення багатьох філософських концепцій. Тим не менш, усі вони наголошують на тому, що право є невід'ємним елементом суспільства, однією з його першооснов.

Варто відзначити, що дослідженням цього питання займалось чимало філософів, як зарубіжних, так і закордонних. Серед найбільш вагомих виділяємо: Ф. Аквінського, Г. Гегеля, Т. Гоббса, Дж. Остіна, О. Литвинова та ін.

Сфера зацікавлення філософії охоплює усі складові нашого життя, будь це питання екзистенційні, чи питання правознавчі. Дослідження феномену права філософами призвело до того, щ обула створена окрема дисципліна «філософія права». Це, на нашу думку, є яскравим показником того, наскільки філософія задіяна у дослідженні заданої проблематики [3, с. 28].

Філософія права як загальнометодологічна галузь знання прагне забезпечити глобальне розуміння права, його значення та призначення для людини, кожної людини, щоб обґрунтувати глибинні соціальні, духовні, етичні передумови права з точки зору людського існування [4].

Філософія надає праву певної святості, чинності, свідчить про його вплив на свідомість людей. Це вища духовна форма пізнання права, розуміння і утвердження його сенсу, цінності та значення в житті людей, кожної окремої людини. Саме це визначає фундаментальну позицію філософії в системі права та в дискурсі дослідження феномену права.

Однак не всі філософи сходяться у спільній думці щодо феномену права та його пояснення. Як ми вже зазначали вище, протягом історії, філософи по-різному аналізували право, що вилилось у безліч концепцій. Серед найбільш вагомих виділяємо такі:

1. Філософсько-правовий ідеалізм. Представники цієї концепції вважають, що правова реальність є породженням Духа, інобуття Ідеї, понять тощо. Представниками цього напрямку є Ф. Аквінський, Г. Гегель та ін.

2. Філософсько-правовий матеріалізм – висловлює протилежну точку зору і обґрунтовує вторинність права як відображення в суспільній свідомості матеріального буття і матеріальних відносин між людьми. До філософсько-правового матеріалізму слід також віднести натуралістичні концепції, які виводять різні правові системи безпосередньо з природних умов – клімату, географічного положення тощо. Представниками цього напрямку є Ш. Монтеск'є, Т. Гоббс, К. Маркс та ін [1, с. 74].

3. Філософсько-правовий раціоналізм – доводить положення про те, що знання є основною складовою правової реальності та головною умовою існування права. Представниками цього напрямку є Сократ, Б. Спіноза, І. Кант та ін.

4. Філософсько-правовий ірраціоналізм вважає, що правова реальність формується і існує на основі нерациональних феноменів, незрозумілих раціональними засобами: волі (Ф. Ніцше), почуття солідарності (Е. Дюркгейм).

5. Філософсько-правовий позитивізм – розглядає правову реальність як сукупність окремих фактів, «очищених» від моралі, політики, психології та права – як сукупність норм. Представниками цього напрямку є О. Конт, Дж. Остін, Г. Кельзен та ін.

6. Філософсько-правовий лібералізм – проголошує основою права ліберальні цінності, перш за все свободу як альтернативу жорсткій обумовленості, залежності від необхідності. Цієї концепції дотримувались майже всі просвітителі XVIII-XX ст. Яскравим представником цього напрямку є Ж.-Ж. Руссо [1, с. 76].

Як ми бачимо, розмаїття концепцій щодо дослідження феномену права свідчить про те, що задана проблематика була актуальною у всі часи. Подібна структуризація свідчить насамперед про те, що право

розумілось філософами виключно у зв'язку з історичними періодом. Філософи відповідали на важливі питання свого часу і право завжди було серед питань нагальних та необхідних.

У сучасній філософії, продовжується переосмислення змісту правової реальності, підкреслюється необхідність вироблення такого праворозуміння, яке б змогло уникнути апіоризму теорії природного права та релятивізму юридичного позитивізму. Відбувається детальний аналіз розмежування понять права природного та гуманістичного [2, с. 239].

Живучи у світі постіндустріальному, перед філософами виникають нові проблеми, котрі необхідно вирішити. Серед них і місце права в сучасному суспільстві, його кореляція з епохою постмодерну тощо.

У наш час, однією з насущних проблем філософії права та теорії держави і права є вирішення питань поступового подолання суттєвого розриву між теорією та практикою, між декларативними положеннями законів та їх реальним втіленням у життя.

Висновки. Отже, феномен права завжди був актуальною проблематикою серед філософів, починаючи ще з стародавніх часів. З плином часу, підхід до вивчення права змінювався, і створювались окремі концепції його розуміння, що вилилось у різноманіття методологічних підходів. У нашій розвідці ми дійшли до висновку, що зараз перед філософами стоїть актуальна проблема вивчення феномену права та його кореляції в епоху постіндустріального суспільства, подолання розриву між теорією та практикою і розмежування понять права природного та гуманістичного.

Список використаних джерел

1. Бровко Н. І. Аналіз феномену правосвідомості людини у філософсько-правовій думці. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2016. №1. С.73–80.
2. Литвинов О. М. Право як феномен культури: спроба філософського осмислення: монографія. МВС України, Луганський державний університет внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. Луганськ: «Янтар», 2014. 800 с.
3. Сливка С. С. Проблеми філософії права: Навч. посіб.. Вид. 2 переробл. і доповн. Харків : Право, 2015. 192 с.
4. Philosophy of Law URL: <https://iep.utm.edu/law-phil/> (дата звернення: 19.10.2022)

ФІЛОСОФІЯ І СОЦІОЛОГІЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЖИТТЯ

Актуальність теми дослідження. Кожна людина щоденно залучена у сферу економічного життя. Проблемне осмислення і розуміння економічних процесів породило філософію і соціологію економічного життя. Сучасний етап розвитку філософії і соціології економічного життя є надбанням минулих поколінь. Сучасна філософія прагне розкрити спосіб життя, людські зв'язки та комунікації, ставлення людини до природи. Соціологія економічного життя представляє виробництво, розподіл, обмін і споживання предметів і послуг матеріальних і нематеріальних благ. Економічна діяльність, праця є супутницею людства. Вона не лише створює матеріальний достаток, задовільняє вітальні потреби, також розвиває творчі сили, здібності, внутрішній світ людини, надає йому особливого спрямування. Економістові потрібно філософсько-світоглядні узагальнення про теперішній стан взаємин природи і суспільства. Сучасний етап розвитку філософії економіки – це цілісна система знань, у якій сформовано світоглядно-методологічні напрямки та парадигми. Кожній людині потрібно розуміти філософію і соціологію економічного життя хоча б на базовому рівні, адже це повсякденна необхідність для життя в сучасному суспільстві.

Метою дослідження є системний аналіз взаємозв'язку філософії та соціології з економікою, їх значення для економічного життя.

Об'єктом нашого дослідження є економічне життя суспільства.

Предметом дослідження є філософсько-економічні вчення, закономірності та механізми взаємодії соціальної та економічної сфери, розвиток економічної сфери під кутом зору філософії та соціології.

Для досягнення мети потрібно вирішити такі **завдання**: дослідити виникнення філософії і соціології економічного життя; проаналізувати зв'язок філософії і соціології з економікою; узагальнити філософське і соціологічне знання в економіці.

Сім тисяч років тому почався новий етап в розвитку суспільства, становлення держав, виникнення рабовласництва. Дві з половиною тисячі років тому почалися формування вчень про економіку, відосблення економічної науки від інших наук. Питаннями ролі економіки в громадському житті цікавилися ще такі античні вчені, як Ксенофонт, Платон і Аристотель. Слово «економіка» як мистецтво ведення домашнього господарства вперше зустрічається в працях грецького філософа Ксенофонта. Величезну увагу приділяли питанням економіки Платон та Аристотель [6, с. 94]. Значно зросла зацікавленість до соціальних аспектів економічного життя суспільства у представників неокласичної економічної школи. Великий вплив для взаємозв'язку економіки й соціології мали праці соціологів Г. Тарда, Е. Дюркгейма, К. Маркса, В. Парето, М. Вебера.

Багато представників економічної соціології дев'ятнадцятого століття вважали, що центральною проблемою економічної теорії є соціальне питання, оскільки саме його рішення могло б сприяти подоланню антагонізму між капіталістами і найманцями. Розвиток суспільства дав поштовх становленню економіки, філософії і соціології, які є важливими частинами розвитку економіки. Філософія економічного життя – сфера філософського знання про сутність економічного буття людини в багатовекторному полі соціуму й гуманістичному аспекті [1, с.125]. Економічне життя тісно пов'язане із соціологією, адже в саму суть економіки закладена соціологія – відносини між суб'єктами господарювання.

Сучасна філософія розглядає велику кількість проблем, пов'язаних з економічним життям. Особливість філософії полягає в тому, що вона може осягнути глибинні процеси в економіці, неосяжні для досвіду і практики, адже вони перебувають поза межами раціонального розуміння. Філософські підходи дають змогу розглядати економіку як відкриту, складну, нелінійну систему з її незворотністю, можливістю виникнення нових зв'язків і відношень, з'ясувати місце і роль поодиноких людських зусиль у цій системі, які за певних станів соціального середовища можуть суттєво впливати на макроекономічні соціальні процеси [3, с.78]. Філософія економічного життя є певним енергетично-творчим джерелом економічного процесу, розвитку людських здібностей, які забезпечують економічну діяльність людини. У філософії господарювання економіка стоїть перед нами в універсальній формі, ніби поєдналась зі всім світом. Також пояснює філософське розуміння для економічних категорій, формує загальні уявлення, сприяючи розумінню людиною сутності економіки. Також у філософії економіки простежується теоретична опозиція ринку, окрім гострої критики недоліків стихійних ринкових механізмів, тежвластиве несприйняття позитивної ролі ринку [2, с.23].

Соціологія економічного життя – галузь соціологічного знання, що аналізує і вивчає взаємозалежності економічного життя в суспільстві. Економічний розвиток – процес соціальний, що відзначається активністю суб'єктів соціальної сфери, характеризується інтересами, взаємодією, поведінкою соціальних груп. Об'єктом соціально-економічного життя виступає взаємодія економічних і соціальних процесів. Економічна сфера життя – це підсистема, яка охоплює виробництво, споживання, обмін і розподіл різних матеріальних благ і послуг, потрібних для життя. До неї входять підприємства, різні види економічної діяльності та відносини міжспільнотами. Взаємовідношення економічної і соціальної сфери – це вплив економічних відносин в соціальній сфері на активність різних соціальних груп, також вплив нерівності на соціально-економічні процеси суспільства як результат виникнення соціально-економічних процесів [4].

Центром і суб'єктом для цих процесів є особистість, яка виступає елементом соціальної спільноти, додана у систему економічних і соціальних взаємин, а також між групові взаємодії у соціумі. Причиною розвитку є потреби та зацікавленості соціальних груп, які регулюють їхню поведінку в економічній сфері. Основну структуру категорій соціології економічного життя можна уявити як багаторівневу підпорядкованість. Базовою категорією соціології економічного життя є поняття соціального механізму економічного регулювання. Також основними категоріями є економічні відносини, свідомість, мислення. В полі зору соціології знаходяться моделі соціальної поведінки, які мають завдання максимізувати результати і мінімізувати витрати, а також соціокультурні інститути, що унеможливають раціональне і справедливе використання ресурсів [5, с.75].

Висновок. Філософсько-соціологічний погляд на економічне життя особистості, зафіксує у ньому діалектичний конфлікт, суперечність. Його розв'язання пояснює значення економічно-ціннісних орієнтацій поведінки в економіці, знаходження пріоритетних власних або суспільних інтересів. Предметністю філософського аналізу економічної дійсності є знаходження позитивних і негативних тенденцій, адже з їхньою допомогою функціонують економічні структури, механізми.

Список використаних джерел

1. Вільчинський Ю. Філософія економіки // *Університетська кафедра*. 2012. № 1. С. 105-133.
2. Воронкова В. Г. Нова парадигма філософії економіки XXI століття [Електронний ресурс] / В. Г. Воронкова // *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2011. Вип. 46. С. 19-32. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znpvgvzdia_2011_46_4.pdf
3. Гончарук, Т. В. Філософія сучасного українця у форматі інноваційного суспільства / Т. В. Гончарук // *Наукові записки. Сер. Філософія. Острог: Національний університет «Острозька академія»*, 2011. Вип. 9. С. 75-80.
4. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1. / Редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. К.: Видавничий центр «Академія», 2000. 864 с.
5. Приятельчук А. О. Структура філософії економіки [Електронний ресурс] / А. О. Приятельчук // *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2012. Вип. 48. С. 70-78. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znpvgvzdia_2012_48_9.pdf
6. Приятельчук А. О. Філософія економіки і соціальний прогрес [Електронний ресурс] / А. О. Приятельчук // *Культурологічний вісник*. 2012. Вип. 29. С. 93-99. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Kultvy_2012_29_19.pdf

ОСНОВНЕ ПИТАННЯ ФІЛОСОФІЇ

Актуальність проблеми - це, звичайно, вкрай загострена позиція, якої протиставляється інша крайність, тобто позиція, згідно з якою філософія не тільки не «закінчилась», але, навпаки, майже так само, як в античності, придбала синтетичну функцію. Цим і зумовлена актуальність

Мета цієї роботи - розгляд сутності філософії, її предмета, місця в культурі та житті людини і суспільства.

Ставлячи це питання, діалектичний матеріалізм вирішує його однозначно на користь первинності матерії. Відповідно, марксизм поділяє всю попередню філософську думку на дві основні течії: матеріалізм та ідеалізм. У стародавні часи розглядали і зворотню сторону основного питання філософії: «Чиможнапізнатисвіт?» Відповідно, хто ствердно відповідав на цей запит – називались гностиками, хто спростовував можливість пізнання дійсності – називались агностиками.

На відміну від філософського знання, наукове спрямоване на відповідь. У науці питання розглядається як засіб і втрачає актуальність, коли знаходить відповідь.

Основне питання філософії має різне вирішення: матеріалістичне, ідеалістичне, моністичне, дуалістичне, плюралістичне. Потрібно зазначити, що в рамках основного питання філософії по-різному вирішується і питання, що саме розуміти під матеріалістичним, а що під ідеалістичним. Саме цим пояснюється те, що існують різні форми матеріалізму (наприклад, вульгарний, споглядальний, метафізичний тощо) та ідеалізму (об'єктивний, суб'єктивний).

По-різному філософи відповідають і на питання про можливість пізнання світу. Послідовний матеріалізм доводить, що світ в принципі можна пізнати. Найвищим критерієм і гарантом цього є практика. Об'єктивні ідеалісти зосереджують увагу на пізнанні людської свідомості через пізнання відчуттів, понять тощо. Течія, представники якої в принципі заперечують можливість пізнання сутності речей і закономірностей розвитку дійсності, дістала назву агностицизму.

Основне питання філософії дає можливість правильно орієнтуватись в історико-філософському процесі, визначати сутність будь-якої філософської системи. Основне питання філософії підкреслює, що всі явища світу умовно поділяються на дві основні сфери — матеріальну і духовну. Вони утворюють єдність — дихотомію, якою характеризується все, що існує у світі. Ці сфери нерозривні, але, кожна має свою специфіку і займає своє місце, відіграє свою роль. Матеріальній сфері належить вирішальна роль лише в кінцевому розумінні, в гносеологічному плані. Значення основного питання філософії і в тому, що, поширюючи його на розуміння суспільного життя, воно дає основу для матеріалістичного розуміння історії.

Якщо матеріалізм та ідеалізм виражають два протилежні підходи до розуміння природи світу і людської сутності, то не менш важливим питанням філософського світогляду є питання про те, в якому стані знаходиться світ, чи розвивається він і людська сутність, чи вони незмінні. Це питання про рух і розвиток. В залежності від вирішення цього питання теж виникають дві протилежні концепції — діалектика як вчення про розвиток, і метафізика, яка заперечує або спотворює розвиток. Був час, коли деякі філософи (наприклад, Парменід) вважали буття абсолютно нерухомим. Проте пізніше, з розвитком науки і практики, коли рух і розвиток стало неможливо заперечувати, поширення набули метафізичні підходи, які спрощено, однобічно їх тлумачили. Тому звичайно говорять про дві концепції розвитку — діалектичну та метафізичну.

Поділ філософських систем в залежності від розв'язання питання про розвиток не збігається з поділом на матеріалізм і ідеалізм. Відомо, що серед матеріалістів було багато метафізиків (Людвіг Андреас Фейєрбах та інші), а серед ідеалістів — діалектиків (зокрема Гегель). Однак ці питання тісно пов'язані, можна навіть у повному розумінні сказати, що питання про розвиток, рух органічно входить до основного питання філософії.

Коли поставлене питання про пізнання світу, його сутність, то при цьому не менш важливим є питання про вибір правильного методу пізнання як способу вивчення, явищ світу, як набір засобів, прийомів, що роблять пізнання успішним. Кожна наука має свої методи. Філософія озброює всі науки знанням найзагальнішого методу пізнання: метафізичного та діалектичного. Вище було визначено про діалектику як теорію розвитку, а тут йдеться про діалектику як про метод пізнання. Суперечності тут немає. Теорія стає методом тоді, коли вона спрямовується на пояснення практики, на здобуття нового знання, необхідного для теоретичного освоєння світу.

Сучасний стан (невирішеність) основного питання філософії і його перспективи.

В даний час, незважаючи на тисячолітні шукання філософів, основне питання філософії достовірно не вирішене з онтологічної, ні з гносеологічної боку і фактично є відомою (невирішеною) філософською проблемою. У ХХ ст. в західній філософії намітилася тенденція приділяти менше уваги традиційним основним питанням філософії, так як він труднорозрешим і поступово втрачає свою актуальність. Яспер, Хайдеггер, Камю та ін. Заклали основи того, що в майбутньому може з'явитися інший основне питання філософії - проблема екзистенціалізму, тобто проблема людини, його існування, управління власним духовним світом, взаємин в середині суспільства і з суспільством, його вільного вибору, пошуку сенсу життя і свого місця в житті, щастя.

Висновки: Основне питання філософії має різне вирішення: матеріалістичне, ідеалістичне, моністичне, дуалістичне, плюралістичне. Потрібно зазначити, що в рамках основного питання філософії по-різному

вирішується і питання, що саме розуміти під матеріалістичним, а що під ідеалістичним. Саме цим пояснюється те, що існують різні форми матеріалізму наприклад, вульгарний, споглядальний, метафізичний тощо та ідеалізму об'єктивний, суб'єктивний .

Список використаних джерел

1. Булатов М. Основні питання філософії // В. І. Шинкарук (гол.редкол.) та ін. Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. . 457. 742 с.
2. Основне питання філософії. URL:https://www.wiki.uk-ua.nina.az/Основне_питання_філософії.html
3. Основне питання філософії.URL:<https://jak.koshachek.com/articles/osnovne-pitannja-filosofi.html>

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР ТА ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА

Постановка проблеми: Сучасне інформаційне суспільство характеризується соціальними та культурними процесами, прискорення й ускладненням яких, призводить до ціннісно-сислової трансформації основ культури й вимагає переосмислення на рівні філософського узагальнення проблем інформатизації й комп'ютеризації суспільства. Сучасна соціокультурна ситуація характеризується насиченістю й різноманіттям динамічних процесів. Сучасні суспільні тенденції зумовлюють розширення актуального комунікативного простору, зміну існуючих культурних конфігурацій. Основні тенденції глобалізації найбільш чітко виявляються в інформаційно-культурних процесах, які сьогодні відзначаються неоднозначністю й складністю. Разом з тим, якщо розглядати сучасне суспільство у широкому розумінні, як складну багаторівневу систему, то й культуру інформаційного суспільства доцільно розуміти як інформаційно-комунікаційну систему. Особливого значення в інформаційному суспільстві набуває підвищення інформаційної культури особистості, яка в умовах технологій інформаційної взаємодії, що постійно удосконалюються, зазнає суттєвих трансформацій. Істотний вплив на суспільну поведінку людини, на розвиток економічної і політичної системи, на функціонування практично всіх соціальних інститутів здійснюють нова система цінностей і новітні пізнавальні й практичні пріоритети, зумовлені трансформацією культури, виникненням нових культурних практик, зміною інформаційного простору сучасного соціуму. Дослідження нових ціннісних пріоритетів, актуалізованих культурними новаціями, також є одним із пріоритетних завдань сучасної соціальної філософії

Мета дослідження: дослідження особливостей інформаційного простору та інформаційних культур, проаналізувати як і де можна використовувати доступну інформацію у сучасному світі.

Об'єкт дослідження: людина у сучасному світі.

Виклад Матеріалу: Згідно з авторською концепцією, однією з ланок, що об'єднує всю суспільну систему, є людина, котра водночас виступає як суб'єктом, так і об'єктом соціальних інтересів, потреб та духовноморальних цінностей, ідеалів, переконань і прагнень. Безпосередньо пов'язані з інформаційною сферою моральні цінності істотно впливають на поведінку й діяльність людини, формують усю систему її індивідуально-суспільних відносин. Саме людина як найвища соціальна цінність акумулює в основних формах своєї життєдіяльності й інформаційно фіксує взаємозв'язок матеріального й духовного, відображаючи в цілісному вигляді життя як об'єктивну реальність, де виявляються її внутрішньо взаємозалежні інтереси, моральні цінності, ідеали, її культура, релігійні вподобання та суб'єктивне розуміння сенсу життя. Суспільство стає тією універсальною матеріально-духовною сферою, в якій особистість реалізує себе цілісно. Водночас, як справедливо зазначає О. Дзьобань, разом із соціально-економічними та політичними трансформаціями інформаційного суспільства відбувається процес переоцінки духовних цінностей, формування принципово нових засад моралі [1, с. 188]. Усе це, як указувалось у попередніх авторських публікаціях [2–4], ускладнює процес формування інформаційної культури особистості в нинішніх інформаційних умовах. Формування нової людини – «людини інформаційної» – це одна з базисних характеристик інформаційного суспільства. У цій характеристиці особливо важливим і значущим є те, якою повинна бути особистість в умовах інформатизації. В умовах розгортання інформатизації кожне з діалектично взаємозв'язаних начал людини – фізичне, психічне й соціальне – вимагає спеціального врахування, оскільки тільки в цьому випадку нові можливості інформаційного суспільства можуть бути повною мірою використані для розвитку людини. Без урахування специфіки цих начал людини інформатизація здатна викликати негативні суспільні наслідки [5]. Кожна людина, вступаючи в суспільні відносини, одержуючи й передаючи певну інформацію, впливається в дане суспільство шляхом засвоєння й дотримання тих норм і правил, які історично в ньому склалися. І природно, що питання про роль суспільства в житті людини, так само як і питання про роль людини в житті суспільства, цікавить не одне покоління дослідників. Для дослідження сутності сучасного інформаційного суспільства необхідно визначити склад і структуру знань, умінь і навичок, що визначають інформаційну культуру особистості.

Список використаних джерел

1. Дзьобань О.П. Філософія інформаційного права: світоглядні й загальнотеоретичні засади : монографія / О.П. Дзьобань. – Х. : Майдан, 2013. – 360 с. 51 Філософія
2. Прудникова О.В. Соціокультурна комунікація в контексті становлення та розвитку інформаційної культури / О.В. Прудникова // Політологічний вісник : зб. наук. пр. – К. : ВАДЕКС, 2013. – Вип. 70. – С. 123–132.
3. Прудникова О.В. Інформаційна культура віртуального простору: філософська рефлексія / О.В. Прудникова // Вісник ХНПУ ім. Г.С. Сковороди «Філософія». – Х. : ХНПУ, 2014. Вип. 42. – С. 136–147.
4. Прудникова О.В. Діалектика масової комунікації та інформаційної культури у сучасному суспільстві / О.В. Прудникова // Філософія науки: традиції та інновації : наук. журн. – Суми : СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2015. – №1 (11). – С. 48–57.
5. Данильян О.Г. Інформаційна картина світу в контексті перспектив сучасної науки й культури / О.Г. Данильян, О.П. Дзьобань // Інформація і право. – К., 2013. – №1 (7). – С. 21–28.

6. Данильян О. Г. Інформаційна картина світу як соціокультурна реальність / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань // Гілея : наук. вісн. : зб. наук. пр. / гол. ред. В.М. Вашкевич. – К. : ВІР УАН, 2013. – Вип. 70 (№3). – С. 573–578.

ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ СОМОВИЗНАЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Постановка проблеми: Філософія другої половини ХХ ст. поступово відмовляється від пріоритету стратегії, за якою людина вважається домінантою у дослідницьких методологіях, що власне згодом оприявнюється у кризі антропоцентричного мислення. До того ж спонукою до перегляду питання про людину стали артикуляційні процеси, котрі відсікали сферу природного (первинна артикуляція) або накладали заборону на будьякі трансцендентні пояснення (вторинна артикуляція). Констатація і розуміння того, що «людина це ім'я серії процедур, що виникли внаслідок переконфігурацій диспозитивів знання і влади» [1: 199] актуалізує вимогу філософського переосмислення біному людина / тварина. Рухома відмінність останнього зумовлює втрату ним статусу універсального принципу розмежування простору, водночас констатує нагальність осмислення низки інших проблем, зокрема метафізичних засад статусу й ролі тварин. Варто наголосити, що друга половина ХХ ст. акцентувала проблему тварини настільки, що попередні здобутки не змогли в повній мірі задовольнити запити і дати ґрунтовні відповіді тогочасним викликам.

Аналіз основних досліджень і публікацій: Світ тварин стає предметом філософської рефлексії М. Хайдеггера під час прочитання лекцій під загальною назвою «Основні поняття метафізики. Світ Кінечність Самотність» у зимовому семестрі 1929/1930 рр. у Фрайбурзькому університеті. У предметне поле його дослідження для всебічного аналізу втрапляють різні живі організми: амеба, інфузорія, муха, бджола, нічний метелик, черви, кроти, ящірки, риби, морські їжаки, білки, птахи і домашні тварини, зокрема собаки. Хайдеггерівський дискурс тварини, з одного боку, став засадничим для праць тих філософів, які прагнуть після «смерті Бога» і падіння метафізичного гуманізму повернути визначення і значення людини, протиставляючи її тварині, а з іншого, він вагомий для тих, хто намагається осмислити відношення, етику, політику й онтологію у неантропоцентричних або транс, або постгуманістичних термінах. Висловлені ним думки отримали наступний розвиток у працях Д. Агамбена, Ж. Батія, Ж. Дельоза, Ж. Дерріди, Ф. Гваттарі, С. Елден, Ж.Л. Нансі, М. Каларко, К. Корсард, А. Клері, Е. Левінаса, Т. Рігана, Ж. Сімондона, П. Сінгера, М. Фуко, що зумовило виникнення самостійної філософської дисципліни *animal philosophy* (у дослівному перекладі філософія тварин, хоча, як зазначає О. Гомілко, «дана проблематика у нас відсутня, а відповідно, і її термінологія» [2: 262]). Антропологізація тварини помножена на деконструвістський аналіз обґрунтували введення поняття, що фіксує специфічні взаємини людини і тварини «буття з тваринами» (*being with animals*) (Ж. Дерріда). Зміна етичних засад у відношенні до тварини, феноменологічний досвід розуміння її як Іншого, а подекуди олюднення (*humanisation*) тварини сприяють перетворенню проблем світу тварин у самодостатній предмет філософської рефлексії. Право на життя і право не страждати стають максимом у відношенні людини до тварини.

Мета: філософська рефлексія світу тварини у людині.

Виклад основного матеріалу: Філософський аналіз світу тварини ситуативно або паралельно з іншою проблематикою презентований у конкретній епістемі, що пояснюється не тільки невизначеністю й розмитістю співвідношення людини і тварини, але й складністю перекладу та етимології відповідних лексем у різних мовах, зокрема, грецької, латинської, німецької та французької (див. [3:402406]). Давньогрецька континуалістська онтологія живого спродукувала трійстий поділ. Аристотелівська ієрархія живого розгортається від найнижчого рівня, тих, чия душа наділена здатністю лише харчуватись і самовідтворюватись (рослини), але не відчувати та рухатись (*animaux* «тварини» в нашому сенсі), мислити та говорити (людей). За критерієм спроможність / не спроможність проживати у спільноті громадян маємо поділ звір / людина / бог, де той, хто не здатен в спільноті жити «звір», «страховисько», а той, кому нема потреби у ній жити «бог» [3: 403]. Дискретна отологія за часів християнства, ґрунтуючись на метафізичному поділі матерія / життя / дух, номінує тварину у статусі живого, але позбавленого душі / духу. З одного боку, середньовічна філософія популяризує запропоновану стоїками ідею про те, що рослини й тварини створені для користі людини, а з іншого християнський антропоцентризм, легітимувавши домінантність людини, зумовив ігнорування настанови піклуватися про тварин.

Варто наголосити, що розгортання біному людина / тварина реалізувалось на засадах таких етичних принципів як альтруїзм або ж егоїзм / прагматизм, але в жодному з них не відбувалось потрактування тварини як Іншого. Крім того, тоталізуюче мислення європейської філософської традиції нівелювало саму проблему Іншого, оскільки вбачало в ньому негативний момент і волило не бачити й не чути його. Суттєво змінюється розуміння Іншого у філософському дискурсі ХХ ст., що дозволяє окреслити наступні концептуально-методологічні підходи до Іншого: феноменологічно-екзистенціалістський, психоаналітичний і діалогічний. Між Я та Іншим формується асиметричний характер зв'язку, при цьому інтерпретація Іншого не обмежується виключно дійсною живою людиною. Рефлексивнопізнавальний характер світосприйняття доповнюється комунікативноморальним і врештірешт психоаналітичним аспектом. Філософська рефлексія щодо тварини кардинально змінюється з усвідомленням людиною відповідальності щодо усього живого і, як наслідок, послаблюється пріоритетність над світом тварин.

Досвід світу наперед визначених взаємозв'язків інтерпретується як присутність, фундаментальними рисами якої є екзистенція, фактичність, падіння. М. Хайдеггер аналізує екстатичність присутності, яка вже

сформована. Людина, як онтологічна структура, віднаходить себе існуючою у вже визначеному світі, тому модусом її присутності є Dasein. Натомість тварина може тільки просто бути, вона не спроможна розуміти себе в якості існуючого, їй властивий інший, специфічний модус існування. Для німецького філософа очевидним є факт, що деякі тварини спроможні нести певні компоненти модуса буття Dasein (наприклад, концептуально опосередковане схоплювання навколишнього середовища), однак тварини не є Dasein. Кризь призму відносини між живою істотою і Dasein, відбувається усвідомлення того, що animalitas втрачає звичні риси і стає тим, що найважче мислити, а humanitas трансформується у щось невловиме. Відтак, феноменологія світу тварини, як то не парадоксально, продукує більше інформації про людину.

Аналізуючи фігуру чи фігури тварин у широкому ракурсі спадщини М. Хайдеггера, С. Елден стверджує, що різниця між твариною і людиною сконцентрована у фундаментальній відмінності, за якою «... людина це zoon logon ekhon. Ця фраза Аристотеля стала метафізичною засадою поняття тваринної раціональності, але Хайдеггер стверджує, що тварина повинна бути зрозуміла як живе буття, пов'язане з логосом, мовленням, і охоплене ним. Розуміння логосу як мовлення, а не розуму, ratio, це ключове положення глобального проекту Хайдеггера» (переклад мій О. Ч.) [6: 100]; «Тварина відмінна від людини, яка є zoon logon ekhon. Саме з цих причин тварини не живуть або не проживають; вони також не дивляться [blicken], а скоріше поглядають, спостерігають, витріщають очі або видивляються, оскільки це не «саморозкриття буття», ніщо не відкривається їм; так само, домашній пес насправді не «ість» і насправді не співвідносить себе зі столом, під яким знаходиться, або зі сходами, якими біжить» (переклад мій О. Ч.) [6: 104]. Відмінність між людським буттямусвіті і буттямусвіті тварини у працях М.Хайдеггера отримує радикальне і чітке розмежування, у кожному прикладі «тварини конституюються через відсутність, нестачу того чи іншого: вони обділені світом, антиісторичні, наділені phone, але не мають logos і, як наслідок, не спроможні указувати, вони не вмирають, не переживають простір як простір, не живуть, не наділені руками» [6: 108], а людині іманентні такі фундаментальні характеристики, як мовлення, історичність, проект, турбота, калькуляція. Останнє поняття дозволяє стверджувати про еволюцію людини до технізованої тварини, що стало можливим завдяки ratio, тобто тріумфу числа. Людина як раціональна тварина означає насправді те, що люди ті, ким не можуть бути тварини. «Це значить, що людина може те, чого ніколи не зможе тварина, тобто спуститися нижче тварини, оскільки до справи залучені калькуляція і розум» [4]. М. Хайдеггер вважав, що засадничою для політичної детермінації світу стає його редукція до числа, калькулятивна політика націлена як на людину, так і на тварину, що в свою чергу актуалізує питання про права тварини, про визнання її (починаючи з 1970х рр. з'являється низка праць, у яких критикується експлуаторське поводження з тваринами, а їх інтереси трактуються через їхню здатність відчувати страждання). Таким чином, у своєму зимовому курсі лекцій німецький філософ окреслив кілька шляхів осмислення біому людина / тварина, що стали фундаментом для animal philosophy.

Висновки та перспективи подальших досліджень проблеми. Феноменологічноекзистенціалістський опис буття тварини виявляє в його специфіці форму виклику людині, форму питання про її власний світ. Не викликає сумнівів кінцеве твердження М.Хайдеггера: «Тому тезис «тварина бідна у світі» повинен залишитися проблемою проблемою, за вирішення якої тепер ми не беремося, але яка скеровує наші подальші кроки в порівняльному аналізі, тобто скеровує експозицію проблеми світу як таку» [4]. Наразі праксеологічна складова філософії тварини презентована здобутками в межах онтологічної, етичної і правової складових. Таким чином, закликаючи до радикальної відповідальності за всі форми життя, М. Хайдеггер окреслив нагальність розробки нових способів мислення та життя з тваринами, що наразі залишається відкритою проблемою.

Список використаних джерел

1. Петренко Д. В. Артикуляція природи в контексті філософської антропології / Д. В. Петренко // Гілея. 2015. Випуск 99. С. 197199.
2. Ольга Гомілко Світ тварини у сучасному філософському дискурсі : ідентичність та освітні перспективи [Електронний ресурс] / О. Гомілко // Визначальні виміри сучасного філософсько антропологічного знання. Зб. наук. праць: Філософськоантропологічні студії. 2019. Київ : Стилосо. С. 261271. Режим доступу : https://www.filosof.com.ua/Conference/zbirka_20191.pdf.
3. Європейський словник філософій : Лексикон неперекладностей. Пер. з фр. Том другий. К. : ДУХ І ЛІТЕРА, 2021. 488 с.
4. Хайдеггер М. Основні поняття метафізики : Світ Кінечність Самотність» [Електронний ресурс] / Мартін Хайдеггер. Режим доступу : <https://fil.wikireading.ru/30015>.

УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Різностороння інтернаціоналізація, що проникає сьогодні практично у всі країни світу, всі сфери виробництва і обігу, обумовлює виникнення і формування якісно нового явища в поступальному розвитку цивілізації глобалізацію світогосподарського розвитку.

Постановка проблеми. Реалії сучасності, глобальні зміни, які відбуваються в політиці, економіці, культурі, екології, потребують дослідження багатьох явищ та процесів, що мають досить великий вплив на розвиток суспільства. Однією із цих явищ є глобалізація. За невеликий період часу з'явився новий, відкрий світ, в якому всі кордони поступово нівелюються, світ який наскрізь проникнений глобальною культурою інформаційних технологій. З'ясування ролі й статусу глобалізму, його взаємозв'язку із суспільством є однією із найважливіших тем у системі соціально-філософського знання. Хоча деякі аспекти глобалізму досліджували як зарубіжні, так і вітчизняні науковці, але ця проблема в українському контексті є недостатньо висвітленою.

Мета дослідження. Виявлення сутності глобалізму та його позитиви та негативи на розвиток суспільства та його життєдіяльність. Для того, щоб розкрити сутність даної проблеми було поставлено такі завдання:

- визначити поняття глобалізації;
- охарактеризувати позитиви та негативи глобалізації в світі;
- розкрити поняття глобалізації то глобалізму;
- прослідкувати вплив глобалізації в контексті України.

Об'єкт дослідження – глобалізаційні процеси у світі та Україні.

Предмет дослідження – позитивні та негативні сторони глобалізаційних процесів.

Досліджуючи трансформації світової сукупності в період глобалізації деякі дослідники вважають, що світ все більш ідентифікується в соціальному, економічному культурному плані. Використовують одні й ті ж самі методи культури, поведінки. Ця ідея прослідковується в роботах Ф. Фукуями щодо перемоги західної ліберальної ідеології, і в цьому значенні – кінець історії.

За своєю сутністю глобалізація – природний і об'єктивний процес інтеграції в світі, її новітній етап. Обумовлюють її прогрес продуктивних сил, техніки, інформаційних технологій, насамперед винайдення електронної машини та світової мережі Інтернету. Ці процеси глибоко укорінилися у сучасний стан українського суспільства. Глобалізація, якщо мати на увазі її об'єктивний аспект передбачає Україні прогрес і демократію. Вона помітно примножує сукупні надбання народу, стимулює розвиток регіонів, які мають можливість користуватися благами цивілізації. Глобалізація дозволяє українській державі широко обмінюватися товарами, послугами, інформацією, технологіями та капіталом, взаємодіяти у гуманітарній сфері, духовно збагачуватися особистостям. Українська нація не може вже й уявити свого життя без смартфона, комп'ютера, а тим більше без комфортних квартир та високоякісної освіти. Ми поступово починаємо зливатися із більшістю й нівелювати, пригнічувати свої власні народні інтереси. Хоча не можна лише говорити про негативні сторони цього світового процесу. Нова технологічна епоха веде до міжнародного поділу праці, і на цій основі – до об'єднання економік всіх країн в одну господарську систему. Противники глобалізації говорять про «вестернізацію», «мондіалізм», «світову змову», про те, що у майбутньому однополярному світі не буде місця для духовних ідеалів, національної, культурної самобутності особистості. Наш український народ, частково проникнувши у новітні процеси цивілізації, починає змінювати свої духовні ідеали (особливо молодь). Спостерігаючи за поведінкою молодих людей, можна зробити висновок, що кожен із них хоче просто злитися із натовпом (бути таким як і всі) і цим вони просто принижують себе, свою духовність, свій потенціал, не даючи розвиватися особистостям належним чином. Під впливом глобалізаційних процесів культура поступово починає зливатися в єдиний суцільний вакуум, в якому всі процеси ідентифікуються. Ми пережили дві світові війни, які відбувалися, можна сказати, не в цивілізованому часі. Говорячи про сучасні бойові дії, хто б міг подумати, що українці знову стикнуться з цією проблемою, адже ми живемо в гуманістичному, високорозвиненому, добре вихованому суспільстві. А це все і є наслідками глобалізації, яка повністю затуманює розум людства і ставить на перше місце світ матеріальний, а не духовний. Останні десятиліття світового розвитку показали, що процес глобалізації має дві сторони: об'єктивну, яка є закономірним етапом світового розвитку, історичним процесом становлення єдності світу в сфері економіки, фінансів, інформації, політики, культури, і другу – суб'єктивну, яка полягає в прагненні країн Заходу взяти цей процес під свій контроль. Глобалізація – процес об'єктивний і вона не залежить від волі й бажання окремої людини чи групи осіб.

Для більшості людей у світі переваги глобалізації недоступні. Розглядаючи Україну в контексті глобалізації, можна прослідкувати таку тенденцію, що вона є сировинним придатком для багатьох розвинених країн, з якими ми не можемо конкурувати. Глобалізм – це, насамперед, суб'єктивний фактор, а саме – політика панівних у світі країн. Тому для того, щоб зрозуміти суть процесів, які відбуваються у світі, необхідно розрізняти ці поняття. Важливо, щоб політика глобалізму не стала моделлю глобалізації, оскільки це б мало негативні наслідки для багатьох країн і народів. Одним із головних факторів глобалізму є національно-державна політика декількох найбільш могутніх в економічному відношенні країн – політика, яка використовує

їх техніковиробничу могутність для просування на світовій арені інтересів ТНК. Диктат Заходу, пропаганда їхнього способу життя і нав'язування його всьому світу заважає вирішенню проблем світового розвитку.

Таким чином, можна сказати, що глобалізація в Україні користується досить вагомим авторитетом. В цьому зацікавленні як і політики, так і будь-який пересічний громадянин. Цей феномен став присутній у побуті кожного громадянина, і ми не можемо вже без, здавалося б необхідних для нормального існування, речей, які нам «подарувала» глобалізація. Ця невидима рука захопила і заповонила всі сфери людського існування в сучасному світі й навряд чи хтось зможе зупинити її дію.

Список використаних джерел

1. «Глобалізація і безпека розвитку: Монографія / О.Г. Білорус, Д.Г. Лук'яненко та ін.: Керівник авт. колективу і наук. Редактор О. Г. Білорус. К.: КНЕУ, 2001. 733 с.
2. Крамар О. Україна як сировинна колонія // Український тиждень. 2012. № 34 (251). 24–30 серпня. С. 24–29.
3. Сутність глобалізму як характеристики сучасного соціального простору // Нова парадигма. К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. Вип. 77. С. 98-105.
4. Чигур, Р. Ю. Феномен глобалізації: соціально-філософський аналіз / Р. Ю. Чигур // Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Серія «Філософія», Острог, 2015. Випуск 18. С. 96-102

ПРОБЛЕМА СУБСТАНЦІЇ У ВЧЕННІ Б. СПІНОЗИ

Постановка проблеми: розуміння того, як Б. Спіноза трактував філософські поняття, у тому числі його бачення субстанції є важливим сьогодні, адже його погляди мали подальший вплив на філософські дослідження інших філософів та вчених. Тому, вивчення цієї теми є потрібним та актуальним завданням сьогодення.

Метою нашого дослідження є аналіз вчення Б. Спінози про субстанцію, як спроби побудови універсальної та раціональної системи, яка дозволяє краще розуміти природу, Бога, всесвіт та людство, та їх взаємозв'язки

Для рокриття даної мети ми ставимо наступні **завдання:**

- проаналізувати вчення Б. Спінози про субстанцію;
- визначити його розуміння субстанції;
- розкрити важливість вчення та вплив на філософію Нового часу, зокрема на таких філософів як Ейнштейн та Гете.

Виклад матеріалу: в основі вчення Спінози про природу лежить вчення про субстанцію, яку він ототожнює з Богом, тобто з природою. Тобто, субстанцію він розумів як єдність природи створеної і природи, яка творить; єдність Бога і природи. За його вченням, субстанція складається з атрибутів. Богу (природі) властиво безліч атрибутів, але ми можемо пізнати лише два атрибути: мислення і протяжність. Протяжність визначає тілесну субстанцію, заперечуючи порожнечу. Однак, Б. Спіноза не вважав, що субстанція складається лише з протяжної матерії, адже субстанції притаманний ще і атрибут мислення. Атрибутом мислення Б. Спіноза позначає весь зміст людської свідомості, в тому числі і власне розум, тобто здатність до логічних висновків. У цьому полягає головна відмінність вчення Б. Спінози від вчення Декарта. Декарт відрізняв дві різні субстанції – протяг і мислення. А зв'язок між цими субстанціями відбувався за допомогою вищої істоти (Бога), що стоїть поза ними. Отже, Декарт, незважаючи на свій раціоналізм, залишався відданим релігії у цьому питанні. Він розумів Бога як особливу істоту, яка є незалежною від природи і яка діє з власної волі. У той час, Спіноза заперечує існування Бога, як конкретної особистості. За його баченням субстанція є єдиною, вона складається з двох основних атрибутів: протягу і мислення та ототожнюється з Богом. І ця єдина субстанція є вільною, адже вона існує і діє за своїми законами, а також є вічною, тому що існування полягає в її сутності, а вона є єдиною існуючою субстанцією. Також субстанція містить модуси. Але характерною особливістю модусу є не його необхідність (що властиво атрибутам), а саме його можливість існування – він може існувати, а може не існувати. Найважливішими у субстанції є два модуси – спокій і рух. Модуси є створеною природою, в той час як атрибути і субстанція – є творчою природою, тобто тою, що творить. Створена природа уособлює багаточисельність, а субстанція і атрибути виражають творчість, єдність речей і безкінечність дії. У природі все підпорядковується детермінації (необхідності), адже природа є причиною самої себе.

Але, також, у Спінози, як і у Декарта, виникає дуалізм, а саме відношення кінцевого і нескінченного. Одиначні речі і кінцеві модуси існують окремо від божественної субстанції з її нескінченими атрибутами. З цього робимо висновок, що причинний ланцюг кінцевих модусів є окремим світом і ніякого підкорення нескінченному над кінцевим не існує. Також приходимо до висновку, що людина за баченням Спінози є складним модусом. Людина складається з певних модифікацій атрибута Бога (не є ані атрибутом, ані субстанцією), з модусів протяжності (тіла) та модусів мислення (ідей). Утворюється предмет розуму. Людина є єдністю душі і тіла, душа (розум) – це ідея (пізнання) тіла. Отже, пантеїзм Спінози полягає в тому, що Бог проявляє себе у всьому (в кожній речі), присутній у всьому та діє як іманентна причина, не будучи зовнішнім по відношенню до всього світу.

Оскільки Бог є іманентною причиною, він є невіддільний від речей, вихідних від нього, він являє собою безособову абсолютну необхідність, неможливо вважати, що Бог задумав створення світу розумом, що він створив його з любові чи внаслідок вільного вибору, бо це є апостеріально Богу і від нього відбувається. Тому, приписувати ці властивості Богу – означало б плутати породжуючу природу з породженою.

Отже, пантеїзм Спінози є особливим, який можна трактувати як ототожнення Бога з природою, як матеріалізм і атеїзм. Але, читаючи «Етику» Спінози, можна зробити висновок, що він розумів пантеїзм по-іншому, а саме – що Бог присутній у всьому і є причиною всього.

Висновки: Бенедикт Спіноза зумів у своїй творчій діяльності синтезувати ідеї Відродження з філософією античності стоїків, неоплатоніків та схоластів. Філософія Спінози – це спроба побудувати універсальну та раціональну систему, яка зможе обходитись без звернень до біблійного одкровення та надприродних санкцій. Його погляди мали подальший вплив на Альберта Ейнштейна та Гете, вони уникали нетерпіння теології та догматизму. Також погляди Спінози були згодом відображені у філософській думці Нового часу, а особливо у німецькій класичній філософії.

Список використаних джерел

1. Абашнік В.О. Володимир Чучмарів (1898–1978) як дослідник філософії Спінози // Людина, суспільство, комунікативні технології. Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції, м. Харків, 21–22 жовтня 2021 р. Харків: ДІСА ПЛЮС, 2021. С. 5–10.
2. Булатов М. Спіноза, Бенедикт (Барух) // Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін. Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. С. 604 -742.
3. Денисенко В. Спіноза Барух (Бенедикт) // Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. К. : Парламентське видавництво, 2011. С. 684.
4. Кривуля О.М. Філософія. У 2-х книгах. Харків., 1999.

ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВЕ ВЧЕННЯ Н.МАКІАВЕЛЛІ

Постановка проблеми. На основі узагальнення досвіду існування держав минулого й сучасності Н. Макіавеллі доводить, що політичні події, зміни в державі відбуваються не з Божої волі, не з примхи чи фантазії людей, а мають об'єктивний характер. Він намагається розкрити закономірності суспільно-політичних явищ, з'ясувати причини зміни однієї форми держави іншою, визначити найкращу з них, розглянути проблеми співвідношення влади правителя і народу. Аналіз і вирішення цих питань, надавали вченню мислителя значення практичної науки про політику, управління державою. Введення самого терміну «держав», в політичну науку Нового часу пов'язують саме з Н. Макіавеллі.

Мета: проаналізувати вчення відомого італійського мислителя та політика Ніколо Макіавеллі.

Завдання: дослідити філософсько-правове вчення Н.Макіавеллі.

Виклад матеріалу. Н. Макіавеллі розкриває закономірності суспільно-політичних явищ, з'ясовує причини зміни однієї форми держави іншою та визначає найкращу з них, розглядає проблеми співвідношення влади правителя і народу. Аналіз і вирішення цих питань, надавали його вченню значення практичної науки про політику, управління державою. Учений вважав, що державу створили не Бог, а люди, виходячи з потреби спільного блага, що спочатку вони жили розрізнено, але згодом об'єдналися, щоб краще захищатися, та обрали зі свого середовища найсильнішого, наймудрішого на їхню думку та найхоробрішого, і почали йому підкорятися. Метою держави є забезпечення кожному вільного користування майном і безпеки, для цього приймаються закони і призначаються покарання. На його думку абсолютна влада, швидко розбещує як правителів, так і підданих. У результаті чого монархія перетворюється на тиранію, яка не має права на існування і мусить бути знищена. Н. Макіавеллі розрізняє монархію, аристократію і народне правління, які він називає правильними, але вважає їх нестійкими й недовготривалими. Найкращою, на його думку, є змішана форма, в якій поєднуються елементи всіх форм. Порівнюючи переваги різних форм правління, Н. Макіавеллі віддає перевагу республіці, бо вона найбільше відповідає вимогам рівності і свободи. Ці ідеї викладені у його історичних працях, основний зміст яких складають зображення ідеального правителя до того, як йому здійснювати і зміцнювати свою владу. Н. Макіавеллі стверджував, що заради досягнення політичних цілей правитель може використовувати будь-які засоби, незважаючи на вимоги моралі: вдаватися до обману, грубої сили, знищувати своїх політичних противників. Правитель має бути сильним, щоб не втрапити в пастку. Політика, в його розумінні, - це сфера підступності й віроломства.

Чим була обмовлена така позиція Н. Макіавеллі? Тогочасна Італія була роздрібнена на кілька ворогуючих між собою князівств. Будучи патріотом Італії, він бажав її об'єднання в єдину державу, але це, на його думку, міг зробити лише сильний правитель, який для досягнення політичних цілей, не хестує абсолютно нічим. Образ такого правителя Н. Макіавеллі бачив у італійському правителі Чезаре Борджіа. Засуджуючи тиранію як форму правління, він виправдовував її стосовно італійських умов. Позиція Н. Макіавеллі пояснюється також думкою про те, що люди за своєю природою є егоїстичними, яких турбують лише власні інтереси. Н. Макіавеллі наголошував, що люди можуть змиритися зі втратою свободи та влади, але ніколи нікому не пробачать втрату свого майна.

Висновок: Отже, як зазначено вище Н. Макіавеллі вважає збереження та зміцнення політичної влади важливою перевагою державності.

Список використаних джерел

1. Філософія: Навчальний посібник / Т. В.Гончарук, Н. В. Джугла, Л. П. Мокряк, М. Л. Шумка. Тернопіль: Підручники і посібники, 2010. 360 с
2. Касьян В.І. Філософія: Навчальний посібник. (5-те вид., випр. I доп.). К.: Знання, 2008. 347 с.
3. Заблоцька І. Філософія як спосіб самовизначення людини в сучасному світі /Соціокультурні та політичні пріоритети української нації в умовах глобалізації : щоріч. наук. пр. / відп. за вип. Т. В. Гончарук. Тернопіль :ЗУНУ, 2018. С. 734-736.
4. Копанська, Вікторія Філософія як спосіб самовизначення людини в сучасному світі /Соціокультурні та політичні пріоритети української нації в умовах глобалізації : щоріч. наук. пр. / відп. за вип. Т. В. Гончарук. Тернопіль : ЗУНУ, 2019. С. 597-598

СТАРОІНДІЙСЬКА ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

Постановка проблеми. Право будучи одним із найскладніших суспільних надбань розвивається у різних куточках світу із своїми характерними особливостями та специфікою, адже відображає не лише правові норми, але і суспільну культуру, звичаї, традиції та життя певної групи людей/держави.

Так у староіндійській філософії права прослідковується специфіка соціального, етнографічного та культурного життя стародавньої Індії, що дозволяє аналізувати стан розвитку даного суспільства, його погляди, розвиток та цінності.

Мета. Проаналізувати особливості староіндійської філософії права

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання:**

- Визначити основні риси староіндійської філософії права;
- Дослідити роль та значення староіндійської філософії права.

Виклад матеріалу. Серед надбань філософів стародавньої Індії виділяють вирішення цілого спектру філософсько-правових проблем, а саме: визначення змісту і ролі законів, встановлення меж людських діянь у рамках закону, розкриття поняття справедливості та права людини взаємності від її походження та багато інших [3].

Прагнучи зрозуміти роль порядку у життєдіяльності людей філософи стародавньої Індії відзначали, що саме людина встановлює правила та закони бажаючи реалізувати власні інтереси за рахунок інших людей, саме для цього потрібні закони, які тримають у рамках пристрасті [5].

Філософію стародавньої Індії поділяють на 3 етапи: 1) ведичний період (VI-V ст. до н.е.); 2) післяведичний період (приблизно V-II ст. до н.е.); 3) період філософських сутр (IV-III ст. до н.е.) [2].

Серед найбільш відомих філософсько-правових ідей староіндійської філософії виділяють течії буддизму та джайнізму, які виникли через протест проти кастового гніту та через свій морально-етичний характер стали розповсюдженими серед людей. Філософське вчення отримало розвиток у двох напрямках: релігійному та правовому, який виражає зв'язок між внутрішнім світом людини та навколишнім світом [4].

Так, розкриваючи основні ідеї філософії джайнізму перед нами постають зародки рівності всіх перед законом, адже дана філософія вчила, що лише особисті якості людини та її зусилля здатні врятувати душу, а не походження людини та її соціальний статус.

Варто зауважити, що суспільні відносини буддисти підпорядковували простим моральним наказам, а саме: не вбивати ніякої живої істоти, не красти, не говорити неправди, не вживати п'яних напоїв, не провадити розгнужаного життя, бути прихильним до всіх.

Про високий рівень розвитку права та його розвитку свідчить і той факт, що хоч Стародавня Індійська виникла як рабовласницька держава, проте не чітко розмежування людей і рабів у праві. Прояв даного факту спостерігається у тому, що закони говорили більш чітко положення каст ніж відмінність у положенні вільних і рабів [6]. Варто також зазначити, що законодавство обмежувало свавілля власників рабів по відношенню до них, а праця останніх не набула вирішального значення в економіці стародавньої Індії.

У V-II столітті до н. е. — II столітті н. е. брахмани у поетичній формі склали закони Ману, які нараховували 2685 статей, що свідчить про ранній розвиток права та його філософії [5].

Варто наголосити, що у Стародавній Індії виділялося право власності, зобов'язальне, сімейне, кримінальне право, а також пережитки первісного суспільства (принцип таліону, ордалії). Злочини були: державні, релігійні, проти особи, проти власності, проти сім'ї [4].

У стародавній Індії тісне поєднання права з релігією є повсюдним. Релігія впливала на розвиток філософської думки про право та його місце у суспільстві [1].

Філософія права будучи широким явищем, яке впливає із розвитку права, культури та свідомості людей стала постійним предметом вивчення філософів того часу та розвивалася паралельно із релігійним вченням про світ.

Висновки. Староіндійська філософія права – культурне надбання, яке дозволяє зрозуміти культуру, політику, повсякденне життя та розвиток права і держави Індії. Їй характерний високий рівень визначеності про що свідчать закріплені суспільні правові норми та тісний зв'язок із релігією.

Список використаних джерел

1. Бандурка О.М. Історія держави і права зарубіжних країн: підручник. Харків: Майдан, 2020. 618 с.
2. Бостан Л.М., Бостан С.К. Історія держави і права зарубіжних країн: Навчальний посібник. 2-е вид. перероб. й доп. К.: Центр учбової літератури, 2008. 730 с.
3. Гапотій В.Д., Куйбіда Є.О., Попенко Я.В. Історія держави і права зарубіжних країн (Стародавній світ та доба Середньовіччя): підручник. Мелітополь: Видавництво МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2015. 603 с.
4. Грубінко А.В. Історія держави і права зарубіжних країн: навчальний посібник. Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2010. 392 с.

5. Історія держави і права зарубіжних країн: правові джерела: навчальний посібник / Упоряд. Г.І. Трофанчук. К.: Юрінком Інтер, 2008. 352 с.
6. Рождественська О.С. Закони Ману та соціально-правове становище жінки у сучасній Індії. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. 2012. № 12 (1028). С. 64-68.
7. Філософія права: Навч. посіб. / О. О.Бандура, С.А.Бублик, М.Л.Заінчковський та ін.; за заг. ред. М.В.Костицького та Б.Ф.Чміля. К.: Юрінком Інтер, 2000. 336 с.
8. Хома Н.М. Історія держави та права зарубіжних країн: навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти. 3-тє вид., стереотипне. Львів: Новий Світ-2000, 2008. 480 с.

ФІЛОСОФІЯ ПРАВА У СТАРОДАВНЬОМУ РИМІ

Актуальність теми дослідження. Полягає у необхідності розуміння філософських засад давньоримської правової системи та її впливу на формування сучасної правової думки. Оскільки філософія римського права має глибоке коріння і впливає на сучасну юридичну практику, вивчення її принципів є актуальним і значущим.

Мета дослідження. Метою цього дослідження є аналіз філософських концепцій та принципів права у Стародавньому Римі та їх вплив на сучасну правову систему. Дане дослідження спрямоване на розуміння основних ідей, що лежать в основі філософії римського права, таких як рівність перед законом, принцип справедливості та захист прав людини.

Об'єктом дослідження. Предметом дослідження є давньоримська юриспруденція, зокрема римська правова система, принципи та концепції, які лягли в основу формування сучасної правової системи.

Виклад матеріалу. Давньоримська юриспруденція є цікавим і важливим предметом вивчення. Вона дає можливість краще зрозуміти основні принципи, цінності та концепції, які лежали в основі римської правової системи, що мала значний вплив на сучасну юриспруденцію та практику.

Одним із важливих аспектів філософії права у Стародавньому Римі був розгляд природного права. Римляни вважали природне право незмінним і універсальним, похідним від людської природи і таким, що має універсальну цінність. Вони вірили, що існують певні загальні принципи і цінності, які слід враховувати в законах і правилах суспільства.

Поняття справедливості також було дуже важливим у римській правовій філософії. Римляни вважали, що справедливість має бути основою для всіх правових рішень і дій. Вони визнавали, що справедливість означає забезпечення рівності перед законом і врахування інтересів усіх членів суспільства.

Питання влади та її розподілу також було важливим для правової філософії римлян. Римляни створили складну систему управління, що включала різні рівні та інституції. Вони розробили концепцію «балансу влади», яка забезпечувала контроль і рівновагу між різними політичними структурами.

Вивчення філософії права Стародавнього Риму має велике значення для сучасної юриспруденції та практики. Воно дає можливість зрозуміти основні принципи та цінності, які лягли в основу римського права, і зробити висновки про їхню актуальність у сучасному світі.

Висновок. Філософія права у Стародавньому Римі була надзвичайно впливовою та значущою у розвитку правової системи. Римські юристи та філософи активно досліджували та розробляли концепції філософії права, які лягли в основу подальшої правової системи, та дотримувалися принципів, що існують і сьогодні.

Список використаних джерел

1. Переяславцева О.В. Римське право: Підручник. Київ: Видавничий дім «Ін Юре», 2010. 288 с.
2. Гаврилюк, О. (2015). Історія римського права. Київський університет імені Бориса Грінченка
3. Келейчик, В. М. (2015). Філософські та правові засади античної Римської імперії. Вісник Хмельницького національного університету, (1), 43-47.
4. Михайлюк, Ю. (2013). Римська правова філософія в контексті формування європейської правової культури. Київський національний університет імені Тараса Шевченка.
5. Мисник І.Г. Філософія права: Підручник. Київ: Видавничий дім «Ін Юре», 2015. 384 с.
6. Савчук В.О. Римське право: Курс лекцій. Київ: Юрінком Інтер, 2017. 256 с.
7. Петров В.М. Римське право: Курс лекцій. Київ: Юридична література, 2012. 344 с.
8. Лаврінець О.М. Філософія права: Підручник. Київ: Юридична думка, 2018. 480 с.
9. Латанський О. В. Історія філософії права: Навчальний посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2017. 320 с.
10. Пастушенко О. В. Римське право: Курс лекцій. Київ: Атіка, 2018. 264 с.
11. Філософія права: Підручник / за ред. О. А. Тихомирова, А. В. Латанського, О. П. Кульчицького. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 468 с.
12. Савченко В. О. Римське право: Лекції. Київ: Видавничий дім «Право», 2015. 280 с.

ФІЛОСОФСЬКІ ІДЕЇ ДЖ. ЛОККА

Постановка проблеми. Філософські погляди епохи Просвітництва. Емпіризм.

Мета. Проаналізувати основні ідеї філософії Дж. Локка.

Виклад матеріалу. Джон Локк — представник природного наукового матеріалізму (конкретні науки та знання). У працях Локка прослідковуються матеріалістичні ідеї, які лягли в основу цілої філософської системи. Так, наприклад, в «Досвіді про людське розуміння» — містяться деякі пояснення емпіричної філософії, де автором заперечується теорія вроджених ідей, а натомість висловлюється інша ідея, за якою людські знання отримуються через чуттєвий досвід. В другій праці «Два трактати про уряд» — висловлені погляди філософського, соціально – політичного характеру, просунута теорія походження трудової власності, а з суспільного договору – державної влади. Локком були закладені ідеологічні основи Просвітництва та зроблено вплив на подальших мислителів. У попередній праці Локка у формі філософського матеріалізму були висловлені компромісні рішення політичних та релігійних питань. Наступна праця філософа «Елементи натуральної філософії» — є демонстрацією філософських поглядів Локка щодо світобудови, яка базується на основних фізичних ідеях сера Ньютона. Найважливішим завданням для себе, Локк вважав — розв’язання проблем гносеології. Локк визнає існування єдиного в універсальних законах фізичного, матеріального світу, поділеного на багато частин, тощо. Він вважає, що людський благоустрій не може втілитися без постановки природних сил. Для володіння природою необхідне пізнання, а можливість пізнання визначається через знання характеру та властивостей зовнішнього світу, а також системи пізнавальної здатності самої людини. Таким чином Локк приходить до висновку, що філософська субстанція – це продукт мислячої уяви. Тому поняття та судження, які несли знання та вроджені принципи або як ще це називають «вродженими ідеями» – основна ідеалістична концепція XVII століття. Концепція поза емпіричної свідомості як уяви про духовну субстанцію, щоб зберегти вроджені ідеї співпадала з античними твердженнями щодо нематеріальності душ, пов’язаних з божественним початком. Точніше кажучи Локк піддавав критиці ідеалізм. Ним відкидалася ідея етичного нативізму про вродженість ідей бога та його заповіді, відносячи це все до складних пізно сформованих ідей. Вважав, що вродженість ідей бога є вигідною для тих, хто хоче керувати людьми від імені верховної влади. Відповідне висловлювання стосувалося феодалів, духовенства, які використовували етичний нативізм, щоб пропагувати лютість. Локком не відкидалися вроджені потреби, прагнення, особливості поведінки, афекти. Важливу роль в етиці Локка грало заперечення ним вроджених моральних принципів. Поняття «добро» Локк пов’язував із задоволенням та користю, тоді ж як «зло» — шкодою та стражданнями, в результаті чого було зароджене вчення що отримало назву «про природний закон моралі», природного права в інтерпретації етики Локка. Відтак, згідно з Локком людське знання виходить з індивідуального досвіду. Філософ обґрунтовує емпіризм через матеріалістичний сенсуалізм. Чуттєвий досвід за Локком – джерело відомостей про світ, засіб, який призначений для побудови науки. Він провів різницю між розумом – абсолютним першопочатковим джерелом знання як пізнавальної діяльності та чуттєвою діяльністю. Першу він відкинув, а прийняв чуттєву діяльність. Локк розпочав антираціональний принцип безпосередньої даності елементів чуттєвого досвіду та встановлення їхньої істинності. Досвід є тим, що впливає на людську свідомість та засвоюються протягом всього життя. Ідеї Локк розуміє як відчуття, сприйняття об’єкту, чуттєву уяву, фантазію, поняття, окремі властивості. Крім того, Локком вказуються акти, серед яких інтелектуальні, емоційні, вольові. Здійснює поділ досвіду на дві групи. До першої відноситься зовнішній, до іншої ж внутрішній – рефлексія, існування якої можливе завдяки чуттєвому досвіду. Щоб дослідити рефлексію потрібно проаналізувати первинні ідеї. Відкритим філософ залишає питання первинних ідей. В подальшому ідеї Локка вплинули на представників епохи просвітництва у Франції.

Висновки. Отже, Джон Локк був визначним філософом та залишив глибокий слід у світовій педагогіці і дав їй величезний поштовх у розвитку.

Список використаних джерел

1. Філософські погляди Джона Локка: веб-сайт. URL: <https://tureligious.com.ua/filosofs-ki-pohliady-dzhona-lokka/> (дата звернення: 27. 10. 2022)
2. Філософські погляди Дж. Локка: веб-сайт. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/12843/> (дата звернення: 27. 10. 2022)
3. Джон Локк основні ідеї та погляди: веб-сайт. URL: <https://dovidka.biz.ua/dzhon-lokk-osnovni-ideyi-ta-poglyadi/> (дата звернення: 27. 10. 2022)
4. Концепції Джона Локка: веб-сайт. URL: <https://subject.com.ua/philosophy/osnovi/44.html> (дата звернення: 27. 10. 2022)
5. Філософські погляди Джона Локка: веб-сайт. URL: http://4ua.co.ua/philosophy/yb2bd68b4d53b88521306c27_0.html (дата звернення: 27. 10. 2022)

ФІЛОСОФІЯ ГРОШЕЙ: ПРОБЛЕМИ ТА ПАРАДИГМИ

Постановка проблеми. Актуальність теми полягає в дослідженні ролі грошей, які стали невід'ємною частиною нашої повсякденної діяльності. На перший погляд може здатися, що люди владні над грошима та керують ними, та, насправді, це не так. Гроші почали здійснювати активний вплив на всі сфери нашого життя, на мораль, на цінності, психологію, і на світогляд як людини, так і людства в цілому. Осягнути їх природу можливо за допомогою філософського підходу, де постає в нагоді філософія грошей.

Мета. Збагнути проблеми та парадигми філософії грошей.

Виклад матеріалу. Як одне з найдавніших явищ суспільного життя гроші відіграють важливу роль у його економічному та соціальному розвитку. Вони завжди привертали увагу вчених. Цікаві висловлювання на тему грошей можна знайти й у працях Платона та Аристотеля. Гроші часто згадуються в літописах і доби Київської Русі. Проте систематичне вивчення грошей і формування їх наукових теорій бере свій початок з розвитком капіталізму. Вивчення грошей багато в чому визначило й розвиток економічної теорії як науки.

Слово гроші походить від латинського слова *grossusdenarius* — «великий денарій». Так називалася римська срібна монета часів епохи Стародавнього Риму. Гроші змінювалися багато разів протягом своєї історії. Коли саме з'явилися гроші, сказати важко. Адже поняття грошей завжди було різним. Тим не менш, можна виділити три етапи їх еволюції. На першому етапі, під час існування первісних народів, здійснювався обмін. Наприклад, ті, хто займався гончарством, торгували горщиками та глечиками, ковалі — наконечниками стріл. Згодом певні предмети, товари чи тварини. Пізніше почали виготовляти металеві гроші, які зайняли постійне місце в економічній системі більшості країн світу. На другому етапі декларуються перші паперові гроші. Вони з'явилися в 800 році до нашої ери у Китаї. Їх поява пов'язана з тим, що імператору було незручно перевозити цілі гори металевих монет. І китайці винайшли папір, з якого почали виготовляти гроші. Третій етап можна охарактеризувати впровадженням електронних грошей, які згодом замінять металеві та паперові гроші.

У наш час більшість людей ставлять гроші на найважливіше місце в житті. Культивуючи гроші як особливу цінність, вони висувають їх у центр вселенної, прирівнюючи до божества.[6, С.304]. На їх думку, гроші є найважливішим мірилом людського життя та засобом безпеки. Вони не замислюються про те, що в даному випадку ніхто не керує грошима, а гроші керують людським розумом і створюють ілюзію уявлення про природу людського існування. Накопичення багатства змушує людей відчувати себе в безпеці. І тим самим зруйнувати моральні цінності та традиційну основу людського співіснування. Тому варто думати про базові людські цінності і розподіляти гроші, ставлячи їх на службу людині, а не як засіб знущань, принижень і поблажок. Піраміда людських бажань не має міри і завершеності. Людству завжди буде потрібно щось нове. Проте гроші треба залишати серед слуг людини, а не навпаки.

Незважаючи на багатомірові дослідження та різноманітність теоретичних уявлень про гроші, сьгодні людство не має чіткої та однозначної відповіді на питання, що таке гроші. Ідеї, які не залишали місця сумніву, в деяких соціальних умовах вступали в протиріччя з дійсністю, змінюючись і відкидаючись.

Гроші - велика спокуса. За гроші людина може зробити все (знищити, вкрати, вбити тощо). У цьому випадку гроші керують людиною, а не людина контролює гроші [6, с. 305]. Людина стає жертвою маніпуляцій з грошима. Соціальна та духовна бідність створює можливість панування сильного над слабким, а гроші стають його диктатором. Їх відсутність призводить до зубожіння і формування думки про власну низькість.

Гроші є цінністю, залишаються засобом і метою обміну. Їхня цінність впливає не з їх матеріальної форми, а зі змісту суспільного процесу, який вони передають і дозволяють своїм рухом. Завдяки своїй особливій формі руху від людини до людини гроші виражають певний тип спілкування. Незалежно від форми (матеріальної чи символічної) вони є своєрідним інструментом соціальної взаємодії між людьми через обмін. І це свідчить про їх надзвичайну цінність для суспільства. Гроші вносять певний порядок у процес розподілу суспільних цінностей, визначають кількісні межі можливого в людській діяльності, реалізують принцип еквівалентності відчужених і привласнених благ в умовах ринку. Маючи властивість загального обміну, гроші стають не тільки вартістю, а й мірою вартості мінових товарів — «мірою всіх речей». Вони виражають якісну безмежність можливого в діях людей, виступають стимулом і мотивом багатьох видів людських і нелюдських вчинків. Гроші можуть залучати зусилля проти людини, щоб перетворити те, чого не повинно бути в розсудливому суспільстві, на предмет купівлі-продажу. Це означає, на думку С. Абрамової, що вони вносять у суспільне буття як порядок, так і елементи хаосу [1, с.138]. Але гроші — це лише засіб здійснення вольових духовних устремлень. Вони створюють чи руйнують людину як особистість, впливаючи формування її індивідуальної системи цінностей, ієрархії його особисті пріоритетів і цілей. Все залежить від співвідношення душевних вольових зусиль і грошового ентузіазму в діяльності людей.

Висновок. Гроші – це продукт суспільства, його робота, за яку воно має нести відповідальність. Людина повинна усвідомити своє справжнє місце і роль у своєму житті та існуванні суспільства, навчитися підходити

до цього на основі поєднання навичок сучасної економіки (з її практичною спрямованістю) та філософії (з її спрямованістю на знання світу).

Список використаних джерел

1. Історія виникнення грошей коротко. : веб-сайт. URL: <https://dovidka.biz.ua/istoriya-viniknennya-groshey-kоротко/>
2. Леонов В.В. Мотиваційні чинники фінансової поведінки населення України : емпіричний аналіз / В. В. Леонов // Український соціум. 2007. №3. С.63 – 76
3. Філософія грошей в епоху фінансової цивілізації : монографія / кол. авторів ; за ред. Т. С. Смовженко, З. Е. Скринник. К. : УБС НБУ, 2010. 463 с.

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Постановка проблеми. Проблема формування сучасної української нації є складною і має багато аспектів. Національна ідентичність та усвідомлення нації є місцем складних будь-якого суспільства, включаючи Україну.

Одна з проблем виникає в історичному контексті. Україна пережила складну історію, зокрема колонізацію, імперські амбіції, втрату незалежності, територіальні конфлікти та інші важливі події. Ці залишили свій відбиток на формування національної свідомості. Важливо зберегти історичну пам'ять та відзначити вагомі події, що сприяли становленню української нації, одночасно намагаючись викликати серцевий тиск та виклики, пов'язані зі змістом інтерпретації минулого.

Мета: проблеми формування сучасної української нації відбувається у зміцненні національної ідентичності, розвитку української культури, забезпеченні єдності та співпраці між усіма етнічними групами, які живуть в Україні, а також побудові стабільного та процвітання суспільства

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:

- Збереження історичної пам'яті: Необхідно досліджувати, документувати та зберігати історичні факти та події, пов'язані з формуванням української нації. Це включає вивчення періодів колонізації, незалежності, революційних змін та інших важливих етапів української історії.
- Забезпечення повного визнання української мови: важливо зробити українську мову офіційною мовою держави і забезпечити її використання в усіх життях, включаючи державну сферу, освіту, культуру та масову інформацію. Розвиток української мови повинен бути пріоритетом, а також сприяти вивченню інших мов українськими громадянами.
- Зміцнення національної свідомості: Важливо просувати інформацію про історію, культуру та досягнення українського народу. Це допоможе підвищити самосвідомість громадян і посилення почуття приналежності до української нації.

Виклад матеріалу. Україна є державою з багатовіковою історією та культурним наслідком. З початком ХХІ століття виникла проблема формування сучасної української нації. Це є складною задачею, яка потребує злагодження зусиль українського народу, влади, інтелектуалів, митців та активістів.

Однією з головних причин, яка поважає формування сучасної української нації, є багата історія та наявність різноманітних етнічних груп на території держави. Україна є багатонаціональною країною, де проживають українці, росіяни, білоруси, поляки та інші етнічні групи. Така різноманітність суспільства до того, що демонструє різні погляди на історію та культуру України, що ускладнює її ідентичність та національну єдність.

Однак, інші кроки, які можуть сприяти формуванню сучасної української нації. Першим кроком є розвиток української мови та культури. Українська мова є головним засобом формування національної ідентичності, тому її розвиток та підтримка є основним завданням. Культура України має бути відкритою для світу та збагачувати світову культуру.

Другим кроком є сприяння взаєморозумінню між різними етнічними групами. Важливо відкривати діалог та співпрацювати між різними культурами та етносами, щоб зменшити розділ розбіжності та сприяти національній єдності. Важливо відзначити, що взаєморозуміння та співпраця між етнічними групами має бути засноване на повазі до культурної спадщини кожної нації та рівному визнанні прав та свободи людини.

Третім кроком є зміцнення національної самосвідомості та національної гордості. Важливо навчати молодь любити свою країну, її культуру та історію. Це можна зробити через освіту, розвиток національних традицій та світу, сприяння участі молоді в національних проектах та ініціативах.

Наступним кроком є підтримка української культури та мистецтва. Культура та мистецтво є елементом формування національної ідентичності, тому підтримується їх розвиток та просування у світі. Розробка та підтримка державної програми з підтримки української культури та мистецтва може сприяти розвитку та популяризації української культурної спадщини.

Відновлюючи, формування сучасної української нації є складною, але можливою задачею, яка вимагає зусиль кожного громадянина, органів влади та цілого суспільства в цілому. Забезпечення розвитку української мови та культури, взаєморозуміння між етнічними групами, зміцнення національної самосвідомості та підтримка української культури та мистецтва є головними кроками, як дії, щоб досягти цієї мети. Завдання не просте, вимагає взаємодії різних груп населення, але це можливо досягти, якщо всі сторони підходять до цього процесу з відповідальністю та повагою до інших.

Важливо звернути увагу на молоде покоління, оскільки вони є майбутньою країною та будуть головними змінами у суспільстві. Для досягнення мети необхідно виховувати молодь у дусі національної свідомості та гордості за свою країну та культуру. Освіта та національна просвіта мають грати ключову роль у формуванні національної свідомості та залученні молоді до процесу.

Також важливо звернути увагу на інтернаціоналізацію, що означає підтримку співпраці та взаємодії з іншими країнами. Відкритичність до культури та традицій інших народів сприяє розширенню світогляду та розвитку толерантності до інших культур.

У завершенні, формування сучасної української нації є важливою задачею для кожного громадянина та суспільства в цілому. Це можливо досягти через зміцнення національної свідомості, підтримку розвитку української культури та мистецтва, взаєморозуміння та співпраці між етнічними групами та інтернаціоналізацію. Ці кроки мають бути підтримані всіма сторонами, які бажають зробити внесок у формування національної ідентичності та Отже, процес формування сучасної української нації є непростим, але необхідним задачею для всіх громадян та суспільства в цілому. Це вимагає спільних зусиль та взаємодії різних етнічних груп, а також підтримки від уряду, освітніх та культурних установ та ЗМІ.

Успішне формування нації вимагає не тільки збереження національних традицій та культури, але й відкритості до нових ідей та міжнародного діалогу. Наша країна багата на різноманітні етнічні групи, мови та культури, що робить нас унікальними. Тому важливо зберегти та розвивати цю різноманітність, яка допоможе українській нації сильнішою та більш єдиною.

У формуванні нації важливо пам'ятати, що це завжди тривалий та поступовий процес, який вимагає терпіння та наполегливості. Але якщо ми зможемо долучити всі етнічні групи до спільного процесу, то наша країна стане сильнішою, більш єдиною та здатною досягти більш високих цілей у майбутньому.

Висновок: Проблема формування сучасної української нації є складною і багатогранною. Вона включає історичний контекст, культурні та мовні аспекти, а також враховує регіональні відмінності та багатонаціональний склад населення в Україні. Мета відбувається у зміцненні національної ідентичності, розвитку української культури, забезпеченні єдності та співпраці всіх етнічних груп. Для досягнення цієї мети необхідно поставити завдання, як забезпечення визнання української мови та її розвитку, формування національної свідомості та врахування регіональних особливостей. Проблема потребує комплексного підходу та спільних зусиль усіх суспільних суб'єктів для досягнення позитивних змін у формуванні сучасної української нації.

Список використаних джерел

1. Гирич І. Формування модерної української нації: теорія і суспільні виклики. (XIX – початок XX ст.). Тернопіль: Навчальна книга. Богдан. 2013. 112 с.
2. Ребет Л. Формування української нації. Мюнхен: Сучасна Україна, **1951**. 55 с.
3. Українська національна ідея : Шлях до Великої України / І. В. Діак. Київ: 2005. 335 с.

ОСНОВНІ ЦІННОСТІ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми: двадцять четвертого лютого, дві тисячі двадцять другого року відбулась подія, яка змінила нашу націю, наше мислення та наші думки. Якщо я, наприкінці двадцять першого року ще міг вважати проблемою те, що мені задали багато домашнього завдання, то вже після того самого ранку, я, як і всі українці, затамувавши подих, дивився неймовірно велику кількість актуальних новин, сумуючи за часами, коли моєю найбільшою проблемою було велике домашнє завдання...

Теоретичну основу дослідження складають: наукові роботи Михальченка М. І., Горелова М. Є., Гриневича В. А., та ін.

Мета роботи: розібрати, зрозуміти та порівняти цінності українця сьогодення із давнішими представниками нашої нації. Та побачити які зміни відбулись в нашому світогляді за відносно короткий термін.

Виклад основного матеріалу: ми, українці що живемо у 2022 році сильно відрізняємось від нас самих же, які жили декілька років тому. Ми знали, що йде війна з 2014 року, знали загальну ситуацію, але нажаль, ми до цього привикли. Думали, що це десь далеко, і нас це не торкнеться: «добре, що живемо на заході» - не один раз таке я чув. Для нас була важлива не перемога над окупантом, що забрав частину нашої території, бо ми привикли до цього. Було нам важливе те, що насправді важливим не було (порівняно з війною): питання по роботі, або ж по навчанню; становище у суспільстві та багато чого іншого, що так чи інакше затьмарило справжні цінності. І тільки другий місяць двадцять другого року відкрив нам очі.

Всі і кожен із нас пройшов етап онімліості, коли не знаєш що робити, кому дзвонити та з ким говорити... Але потім, через декілька днів, ми ніби проснулись, і все стало на свої круги..., дещо помінялось, дещо залишилось, але тепер, тепер ми знаємо! Знаємо хто сховався 25 лютого, і виліз із нори наприкінці березня; знаємо хто залишився, попри пропозиції інших людей, зокрема представників ЄС, поїхати у сховок; знаємо того самого «неймовірного патріота», який 26 лютого у Польщі писав під різними українськими постами: «чому не державною?»; але знаємо також тих, хто критикуючи Україну всі ці роки, першими опинились у ТРО... Багато що ми дізнались: кому цінна слава, а хто тихо допомагає ЗСУ; хто з піною у рота доказує що він патріот, а хто просто на передовій, перев'язує рани та воює далі, бо знає, що життя цілої України важливіше ніж його власне. Це все і є цінності, які ми не помічали, нажаль...

Але потім, через декілька діб, уся українська нація ніби виплеснула на увесь світ свою єдність та незламність, і нові цінності, які ми почали забувати, але саме війна нам нагадала хто ми є, і за що потрібно боротись! Коли над тобою літають ракети, а ти в метро співаєш гімн; коли тепер від кожної малечі можна почути рядки з давніх пісень, які ще співали наші предки, давним-давно. Що це є, як не незламність духу нашого?! Як у 1917 році УСС (українські січові стрільці) співали йдучи на битву «Ой у лузі червона калина», так і через 105 років, їхні нащадки, співають це, б'ючись проти окупанта.

«Мирного неба» - напевно найактуальніший тост сьогодення, який активно використовується українцями і передає всю сутність сучасного життя в Україні. Ми вже не бажаємо чогось неймовірного, та дивного, ми хочемо всього лише щоб не потрібно було чути цю настирну сирену, та не прислухатись: чи не чути вибухів?!

Висновок: ми навчилися цінувати повсякденні речі такі як чисте небо, світло, тепла вода і інші. Ще ми згадали, що значить бути українцем, коли наші брати із східних областей почали переходити на українську мову, коли наша молодь почала активно слухати українську музику та українські історичні пісні.

Та попри це все, потрібно пам'ятати через що ми втрачали державність у минулому – через міжусобиці. Будьмо акуратні, та не повторімо тих помилок! Слава Україні!

Список використаних джерел

1. Суспільні цінності населення України в теоретичних і практичних вимірах / Авт. колектив : М. І. Михальченко (керівник) та ін. К. : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2013. 336 с.
2. Реформування молодіжної політики відповідно до сучасних запитів молоді та держави. Щорічна доповідь Президентіві України, Верховній Раді України та Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні (за підсумками 2012–2021 років) / [редкол.: Попатенко М.М., гол. ред. коллег.; Бондар Т.В. та ін.]. Київ: ТОВ «Ройлайд», 2021. 100 с.

ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВЕ ВЧЕННЯ Г. ГЕГЕЛЯ

Постановка проблеми. Проблема сутності людини ,її розвитку і діяльності . Філософія Г.Гегеля тісно пов'язана з її правами та свободами, відповідальність перед суспільством і державою за використання нею вимок законів і норм моралі.

Мета. Дослідження та аналіз гегелівського розуміння сутності і права , виходячи з контексту його філософської системи .

Завдання. Проаналізувати поняття держави за поглядами Г.Гегеля. Висловити глибину і всебічність Гегелівського аналізу діалектики взаємозв'язку держави і людини.

Виклад матеріалу.

Почну з того, що Георг Вільгельм Фрідріх – геніальний німецький мислитель-діалектик , який зробив колосальний внесок у розвиток політичної та правової думки та людського пізнання . Його праця «Філософія права» - одна з найвідоміших у всій історії правової, політичної та соціальної думки .

На всіх етапах творчості Гегеля, починаючи від студентських років і завершуючи останньою працею в центрі його уваги були проблеми держави і права. І власне «Філософія права» є синтезом філософських і політико-правових досліджень Гегеля упродовж десятиліть.

Вчення про право і державу викладено головним чином у роботі Гегеля «Філософія права». Держава втілює момент всезагального, «громадянське суспільства» (сфера економічних відносин) – особливого, сім'я – одиничного. Добросесний громадянин, за переконанням філософа, повинен бути зразком сім'янином, стараним працівником, законслухняним підданим держави. Науку про право він розглядає як частину філософії .Задача філософії ним бачилась в тім , щоб досягнути право і державу як продукти розумної діяльності людини , що одержала своє втілення в реальних суспільних інститутах. На його думку , філософія права не повинна займатись ні описом існуючого ,чинного законодавства , ні складанням проектів кодексів . Вона повинна розглядати розумність права,осягнути істину про право і мораль . В зв'язку з цим предмет філософії права Гегель формулює наступним чином: «Філософська наука про право має своїм предметом ідею права — поняття права і його здійснення».

Тобто, предметом філософії права, за Гегелем, виступає сукупність усіх форм регуляції людських відносин. Задача філософії права полягає в тому, щоб досягнути думки, які лежать в основі права. А це можливо лише при допомозі правильного мислення, філософського пізнання права.

Для розуміння сутності гегелівської філософії права насамперед важливо з'ясувати, яке місце воно посідає в системі всієї філософії Гегеля

У першому розділі «Філософії права» велику роль присвячено дослідженню права.

Поняття «право» вживається в гегелівській філософії в таких основних значеннях :

1. Право як свобода (ідея права)
2. Право як ступінь і форма свободи (особливе право)
3. Право як закон (позитивне право)

Загалом за Гегелем, право є проявом свободної волі. А оскільки свободна воля проявляється і в моральності, і у всесвітній історії, то філософія права повинна торкатися всіх цих сфер. І тому філософія права виходить далеко за межі проблематики права та держави.

Гегель схиляється до думки, що держава повинна створювати необхідні соціально-економічні, політичні, правові, духовно-культурні умови для всебічного, духовного, інтелектуального розвитку особистості. Свободу особистості Гегель тісно пов'язує з моральною свободою.

Саме основи гегелівської діалектики є об'єктивною передумовою для осмислення політико-правової матерії .

Діалектика в розумінні й застосуванні Гегеля являє собою як абсолютний метод пізнання , так і іманенти душу самого змісту , предмета розгляду . Тому вся система філософії права є тотожною діалектичному методу в дії

Гегелівська філософія права , будучи застосуванням діалектики до специфічної предметної сфери суспільних ,державних і політико-правових явищ ,містить приховану логіку .

Також можна виділити в структурі філософсько-правового гегелівського змісту два компоненти :

А)конкретно-історичний компонент (історичні погляди,які розвинені Гегелем)

Б)теоретичний компонент – сукупність політично значимих положень , що відіграють важливу роль у гегелівській сфері політики .

Філософія права Гегеля являє собою ще один варіант природно-правового мислення , який ґрунтується на ідеалістичному світогляді . Все ж геніальний мислитель прагне реалізувати принципи суб'єктивності .Це свідчить про те , що джерела права і його критерій Гегель шукає в людській свідомості . Так , порівнюючи закони природи і закони права , він відзначив , що мірило перших знаходиться поза нами , другі ж - «це закони, що йдуть від людей «

В пошуках легітимації(процес визнання значущості суспільно-політичної реальності) права Гегель відкрив спроби натуралістичної легітимації ,характерної для епохи Просвіти . А саме основи легітимації права Гегель шукав у самому праві ,у його іманентній розумності . Його природне право і є розумним , і дійсним . Розумним, тому що належить до сфери справжньої реальності ,до того,що є ,є розум.

Отже, Г.Гегель зробив колосальний внесок у трактуванні понятті права, його філософсько-правове вчення слугуватиме темою для подальшого аналізу та досліджень в сфері права.

Список використаних джерел

1. Галас В.І. . Попович Т.П. . Гегелівське розуміння права у контексті його філософської системи . Науковий вісник Ужгородського національного університету ,2017.С.1-6
2. Демиденко Г. Г. Демиденко Г.Г. Історія вчень про право і державу: Навчальний посібник, 2004 .Видавець: Харків: Консум . 432 с.
3. Ряшко О.В , Остапенко Л.О. ПРАВА І СВОБОДИ ЛЮДИНИ В ФІЛОСОФІЇ ГЕГЕЛЯ.НАУКОВИЙ ВІСНИК 2 ' 2017.С.1-13
4. Підручник для студ. юрид. вищ. навч. закл. / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань, С. І. Максимов та ін. / за ред. д-ра філос. наук, проф.О. Г. Данильяна. Харків: Право, 2009. 208 с.
5. Філософія права Гегеля URL:<https://studies.in.ua/shpora-ippu/758-flosofya-prava-gegelya.html> (дата звернення: 19.10.2022)

ФІЛОСОФІЯ ПРАВА У СТАРОДАВНЬОМУ РИМІ

Актуальність теми дослідження. Ми можемо завдячувати юристам Давнього Риму, адже завдяки їхній сумлінній праці ми маємо таку науку, як римське право. Саме завдяки тому що функції римського права здійснювалися і функціонували, ми зараз можемо бачити їхній безпосередній вплив на утворенні європейської культури. Саме це й сприяло нормальному розвитку загального національного регульованого законодавства.

Мета дослідження. Метою даної роботи постає з'ясування мети та функцій загальних правових ідей стародавніх римлян.

Мета несе за собою вирішення таких **завдань**:

- дати повну характеристику науковій доробці, яка спеціалізується виключно у діапазоні наслідкового впливу ідей і цілей римського права на розвиток філософії права;
- проаналізувати філософію Стародавнього Риму;
- дослідити давньо римську політичну і правову думку;

Виклад матеріалу.Протягом усього тисячоліття формувалася давньоримська політична і правова свідомість. Їхня свідомість проявляє певні зміни у розвитку соціально економічного і політично правового буття Стародавнього Риму.

Після трактування римськими юристами природного права як і будь-якого іншого права, вони трактували його як діюче право. Воно відноситься до компонентної властивості права. Воно є не тільки теоретико-правовою конструкцією з категорією, не тільки «чистими» поняттями зовнішнім для норми права і принципів фактично діючого права. [3, ст. 78-80].

Створення і відкриття давньоримськими філософами юриспруденції зробили можливим відкриття цілої сукупності політико-правових гіпотетичних проблем у цілому діапазоні теорії держави й права, і також поодиноких, виняткових,серйозних правничихнаук.А саме: громадянське право, державний устрій і адміністративне право, кримінальне право, міжнародне право, тощо.

В загальному абстрактно-логічномуплані і спільному напрямі розгляду стародавня римська характерна та особлива політико-правоваоцінка перебуває під змістовним важелем контролю деяких зв'язаних між собою давньогрецьких концептуальних конструкцій.

Римські давні філософи у власнихюридичних працяхвиражають своє бачення новітньої, зовсім незалежної та зовсім не схожоїнагрецьку, історичну та соціальну і політичну реальну сутність. Саме у цьому аспекті всі цілком могли б просто функціонувати і існувати, породжуючи щось нове, нові ідеї, цілі, нові завдання, що сприяли б розвитку цивілізації. Правознавство у його власному баченні розкриває широкий діапазон питань загального теоретичного та галузевого бачення права.

Закони, що ухвалюються в тій чи іншій державі, повинні, крім цього відповідати встановленому в ній ладу, традиціям і звичаям предків [6, с. 65-68].

Базиліки («царські закони») - нова законодавча збірка, видана в період правління Льва Мудрого, сина Василя I, у 888-889 рр. Одним з перших ці проблеми розглядав давньогрецький філософ Геракліт (520 – 460 рр. до н.е.). Він стверджував, що громадяни поліса «повинні стояти за свої закони, як за міські стіни».[2, с. 3-41]. Базиліки перш за все переглянули структуру Зводу Юстиніана, внаслідок чого всі норми з одного й того самого питання виявилися зосередженими в одному місці, а не розкиданими в чотирьох частинах - Інституціях, Дигестах, Кодексі і Новелах. Базиліки складаються з 60 книг,кожна з яких починається витягом з Дигест по певному правовому інституту, а далі приводяться відповідні положення з Інституцій, Новел, Прохирона, Епаналоги, які це підтверджують і доповнюють Дигести. У Базиліках були норми не лише цивільного, кримінального, процесуального, але й церковного права [7, с. 3-41.]

Висновок. Отож, римське право стало саме тією унікальною системою, яка допомогла звичайному не цивілізованому полісу стати могутньою державою про яку знає весь світ. В цілому даний надзвичайно могутній устрій, який дозволив римлянам зберегти владу над підкореними народами. Тож, потрібно пам'ятати, що стародавній римські правознавці зробили неймовірно великий внесок у розвиток права і його новітніх, концептуальних, ідеалізованих, ідей для сьогоднішніх націй і суспільства.

Список використаних джерел

1. Загальна характеристика давньоримської політичної та правової думки.URL:<https://bookster.com.ua/zahalna-kharakterystyka-davnorymskoi-politychnoi-ta-pravovoi-dumky/> (дата звернення: 12.11.2021).
2. Див.: Фрагменти ранніх грецьких філософів: В 2 ч. М., 1989.Ч. 1. С. 247
3. Політичні та правові вчення античного Риму.URL:<https://buklib.net/books/23772/> (дата звернення: 12.11.2021).
4. Історія політичних і правових вчень: Хрестоматія для юридичних вузів і факультетів . Демиденко. Г.Г. Харків: Факт 1999. 1080с.

5. Філософія Права. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/628/1/%D0%A7%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0.1.pdf> (дата звернення: 12.11.2021).
6. Покровський І.А. Історія римського права. СПб, Літній сад. 2016. 527с
7. Філософія Римського Права. URL: <https://studentu.info/gosudarstvo-i-pravo/rimskoe-pravo/filosofiya-rimskogo-prava> (дата звернення: 12.11.2021).
8. Яричевська Л.В. Ідеологічні історії формування романо-германської правової сім'ї. Проблеми законності : наук зб. Х: Нац, юракадем. України, 2002. Вип. 57. с. 3-7.

ФІЛОСОФІЯ ОСОБИСТИХ РІШЕНЬ БІЗНЕСМЕНА

Бізнес та діяльність бізнесмена це ризик в кожному вчинку, тому важливість прийняття рішень є дуже відповідальною справою.

Мета дослідження: дослідження особливостей прийняття рішень керівниками, а також хід дій бізнесмена.

Об'єкт дослідження: бізнесмен.

Завдання: дізнатись усі особливості сучасного бізнесу та впливу особистих рішень на нього.

Предмет дослідження: основи бізнесу. Філософія вдосконалення бізнесмена.

Дослідження теми: протягом усього життя нам необхідно приймати рішення, це можуть самі звичайні (наприклад – поїсти, посміхатись і так далі), і можуть бути рішення які можуть кардинально змінити нас та наше життя; можуть бути рішення, які необхідно прийняти моментально, ну а деякі необхідно обдумувати місяцями, а то й роками.

Бізнесмену ж потрібно ретельно обдумувати кожний шлях результату, який можливий після прийняття певного рішення. Для прийняття рішень, людині, що займається бізнесом необхідно володіти різноманітними знаннями, для прикладу знати способи та методи управління колективом, комунікабельністю та енергійністю, геніальністю та цілеспрямованістю.

Для прийняття правильного рішення у бізнесменів є чіткий план:

1. Необхідно подумати про наслідки того чи іншого рішення.
2. Пошукати достатньо інформації для прийняття правильного рішення.
3. Встановити термін прийняття рішення, аби не відкладати справу на довгий термін.
4. Вміти вирішувати самому, щоб мати свою думку.
5. Зупинитись на рішенні, яке припало на думку, тому що зазвичай те рішення є самим правильним.

Діяльність сучасного підприємця фундаментується на філософській основі інтуїтивізму, прагматизму та раціоналізму. Саме про раціональний спосіб писав М.Вебер: «В кінці кінців творцями капіталізму були раціональне постійне підприємство, раціональна бухгалтерія, раціональна техніка, раціональне право, але навіть не тільки вони; ми повинні віднести сюди раціональний образ мислення, раціоналізацію способу життя, раціональну господарську етику».

У цілому, в науці можно виділити 5 видів особистих рішень:

1)Інертні рішення – результат невпевненого та доволі обережного пошуку. Людина дуже критична до своїх рішень, детально все перевіряє та уточнює.

2)Рішення обмежені (обмеженого типу) – рішення, до яких підходять з неймовірною ретельністю оцінки гіпотез. Обережність для людей, які роблять такі рішення – це все.

3)Імпульсивні рішення – більш властиві людям, у яких точно не діє принцип «Сім разів поміряй – один раз відріж». Тобто, людина спочатку робить рішення, а вже потім думає про наслідки.

4)Врівноважені рішення – самий продуктивний вид рішень. Властиві такі рішення людям, які детально аналізують вимоги, наслідки, умови.

5)Ризиковані рішення – вони доволі схожі з імпульсивними, але мають певні відмінності. Людина проходить через етап обрuntuвання гіпотези, але наслідки оцінюють вже після прийняття рішення.

Певні філософи давніх часів вважали, що зубожіння суспільства, було наслідком відсутності правильного управління. Арістотель заклав основи вчення про домогосподарство, з якого рабовласники могли б навчитись правильної поведінки з рабами. А ось Платон дивився на управління як науку про загальне харчування людей, доводив, що управління - невід'ємний елемент для існування суспільства. Мудре управління повинне базуватись лише на загальних та розумних законах, але самі по собі закони доволі абстрактні, аби на їх фундаменті можна було знайти доречні рішення у ситуаціях.

Список використаних джерел

1. Шумка М. Л. Етичні виміри діяльності державного управління в античній парадигмі // Роль суспільних наук у забезпеченні стабільності розвитку глобаль. світ. Процесів у ХХІст.: Матеріали міжнародної науково-практ. конферен. (м. Київ, 1-2 квітня 2016 року). Київ: ГО «Київська наукова суспільнознавча організація», 2016.-132с. С. 110-113.
2. Блауг М. Економічна думка в ретроперспективі. Перекл. з англ., 4-е вид. М.: «Діло Лтд», 1994.
3. Філософія: навч. посіб./ Гончарук Т.В., Джугла Н.В., Шумка М.Л., - Тернопіль: підручники і посібники, 2016.-416 с.
4. Гончарук, Т.В. Філософія сучасного українця у форматі інноваційного суспільства / Т.В. Гончарук // Наукові записки. Сер. Філософія. – Острог : Національний університет «Острозька академія», 2011.- Вип.9.
5. Тоффлер О. Третя хвиля//Сучасна зарубіжна соціальна філософія. Хрестоматія.-К., 1996.-275-334.

РОЗВИТОК ДУХОВНОГО ЖИТТЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ РОЗБУДОВИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Актуальність теми дослідження полягає у відображенні та переосмисленні духовного життя та консолідації української нації в процесі державних процесів, які сприяють процесу розбудови української держави та суспільства.

Метою дослідження є навчитись аналізувати теорії взаємодії релігії та держави в історії філософії, розмірковуючи про взаємодію релігії та держави в управлінні суспільством.

Для досягнення мети я ставлю такі завдання:

- Розкрити сутність взаємодії держави з духовним життям суспільства;
- Вирішити як все ж таки сформувати з себе гідного члена суспільства, котрий має високі моральні цінності.

Виклад матеріалу. Духовне життя - це спосіб розібратись в собі, виявити свої цінності, змінити світогляд, розставити пріоритети. Духовний світ людини має свою унікальність та індивідуальність, тому тільки ми вправі розпоряджатись ним чи змінювати. Він включає сукупність норм, до яких ти прагнеш: принципів, понять, почуттів, ідеологій, уявлень. Складові можуть змінюватись, адже людина не стоїть на місці, постійно розвивається, змінює себе, цим самим змінюючи світогляд. Це залежить і від суспільства, воно сильно впливає на нас, тому потрібно відповідально до цього поставитись.

Саме в соціумі ми показуємо своє справжнє обличчя, свої цілі та перспективи - ми стаємо особистістю. І тільки нам вирішувати ким ми хочемо стати, щоб обрати коло спілкування, до якого потрібно тягнутись та перевершувати. Звичайно, не все залежить від нас, частину на себе беруть гени, культура, особистий досвід. Поняття особистість дуже широке, воно включає ряд складових, потрібно пройти довгий шлях, набутти в ньому знання та вміння, які допоможуть у майбутньому.

Суспільство - це сім'я, друзі, навколишнє середовище, природа. Якщо людина прагне до розвитку, вона хоче бачити розвиток всього суспільства, в тому числі і держави. Кожен хоче жити в комфортних умовах, проте навіть не замислюється про важливість країни в цьому питанні. Для того, щоб жити щасливо, треба щось для цього зробити, тому взаємодія людини з державою є вкрай важливою. Ми формуємо власну країну: створюємо робочі місця, дбаємо про природу, піднімаємо економіку. Від нас залежать умови нашого життя,

Важливою ознакою духовності є мораль. Це дуже широке поняття, кожен філософ трактує його по-своєму. Мораль - це про поведінку, про принципи та цінності. Це поняття часто переплітається з правом, адже вони переплітаються в нормах поведінки. По суті, право - це підкріплені законом норми моралі, які слугують для врегулювання вчинків людини. Мораль проявляється у вчинках, який завжди закріплений мотивом. Неможливо нашкодити комусь просто так повинна бути причина. Намір - це не те, що не під силу реалізувати, це емоції, при чому вони можуть бути як з хорошими бажаннями, так і навпаки. Бажання здійснити мрію - це намір. Бажання зруйнувати кар'єру особи, що нашкодила тобі - це теж намір. Потрібно навчитися керувати думками та емоціями, щоб не втратити контроль над собою. Спокій - відчуття гармонії з собою, важливо працювати і досягати його. При цьому не зберігати нейтралітет, якщо це важливо, а саме тримати себе в моральному тонусі. Те що є нормою для однієї людини, може бути неприпустимим для іншої. Моральні відносини - це відносини морального характеру, які мають спільні цінності з різними людьми.

Любов - це найвища мета, якої може і повинна прагнути людина. Тільки почуття можуть зруйнувати всі бар'єри і віднайти себе. Завдяки коханню людина змінює світ на краще, якщо це можливо і себе, якщо це необхідно. Тільки так можна стати щасливим. Щастя не варто ставити за мету, вона повинно слідувати чомусь.

Віднайти своє призначення повинен кожен, проте не кожному це вдається, на шляху до пізнання життя лежать багато перепон, з якими може справитись не кожен. Тільки справжній лідер може дійти до фінішу, до пізнання себе, а потім і до пізнання життя. Ніцше сказав: « Все що не вбиває мене, робить мене сильнішим». Ця цитата повинна стати девізом для юних людей, які тільки починають свій шлях і навіть не здогадуються, що їх чекає.

Список використаних джерел

1. Отже, без розвитку людину важко назвати особистістю. Тільки працюючи над собою вдосконалюючи вміння та навички можливо зміцнити державу. Якщо весь народ зрозуміє важливість цього питання, ми зможемо покращити всі сфери діяльності нашої країни, що істотно вплине на її економіку та зміцнить.
2. Список використаних джерел:
3. Вплив суспільства на людину. URL: http://4ua.co.ua/psychology/qb2ac79b5c53b89521316d37_0.html (дата звернення: 11.10.2022)
4. Основні принципи взаємодії політики і релігії. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/12760/> (дата звернення : 14.10.2022)
5. Самбор А. М. Християнство як підґрунтя духовного виховання. 2014. №8. С. 12–19.
6. Шептицький А. Слово до української молоді. Мета. Чис. 19. 1932. С. 1.

7. Як суспільство впливає на становлення особистості. URL: <https://chistenkoeschool /uk/literatura/kak-obshchestvo-vliyaet-na-stanovlenie-lichnosti-vliyanie-obshchestva-na/> (дата звернення: 11.10.2022)

МАТЕРІАЛЬНІ ТА ДУХОВНІ ЦІННОСТІ В СИСТЕМІ ГОСПОДАРСЬКОГО БУТТЯ

Постановка проблеми. Цінності супроводжують нас у повсякденні та стають невід'ємною складовою і сенсом життя. У наш час йде переосмислення самих основ господарювання цілей та цінностей господарства, а також результатів й наслідків господарювання. Саме тому тематика дослідження є актуальною зараз.

Мета. Дослідити цінності в господарстві, їх класифікацію та історію вивчення; розкрити їхню значення та вплив в системі господарства.

Завдання для досягнення мети:

- визначити значення матеріальних та духовних цінностей;
- дослідити їх вплив на господарювання.

Виклад матеріалу. Найперше важливо розуміти що таке господарство та цінності.

Господарство це – всі чинники (матеріальні і духовні), які є у розпорядженні людини, використання яких дозволяє задовольняти потреби. Господарство, як загальне філософське поняття, розкриває об'єктивний, цілеспрямований зв'язок людини зі світом природи і культури.

Цінність це будь-що, що має велике значення для цілого суспільства чи людини, заради чого вона працює та живе, витрачає сили, час і гроші.

Вперше, на важливу проблему цінностей звернув увагу Арістотель. Він вважав, що поняттям, яке зумовлює існування людських уявлень про «бажане» і «належне», є «благо». Продовжуючи цю ідею, Платон визначив існування двох сфер: фізичну (природну) реальність та ідеальну (надприродну) реальність. Ці дві сфери пов'язує єдине начало – благо. Сутність блага та його значення в реальному житті стали основою європейського розуміння проблеми цінностей. Починаючи з освоєння знарядь праці, а потім вдосконалюючи їх, людина навчилася задовольняти власні елементарні потреби, почала виокремлювати головне і другорядне, необхідне, постійне і тимчасове у своєму житті. Поступово осмислювалася значимість предметів і явищ навколишнього світу для окремого індивіда, групи, суспільства, тобто визначалася їх цінність.

Вивченню цінностей присвячений цілий розділ філософії – аксіологія, який додатково розділяється на етичну й естетичну аксіологію. Але який саме зміст цінностей та чи можна їх вважати тільки позитивними? Філософи поділились на дві групи стосовно першого питання. Прихильники онтологічного аксіологізму такі як: Лотце, Коген, Ріккерт, Гартман і Шелер, стверджують, що цінності існують самі по собі та є цілком об'єктивними. Інші такі як: Дільтей, Адлер, Шпенглер та Сорокін, стали представниками суб'єктивістської аксіології та вважають, що зміст цінностей суб'єктивний. Деякі філософи зазначають, що цінність не просто значимість, а позитивна значимість. Проте це визначення дуже суперечне. Адже, протиправне діяння, вчинене злочинцем, не можна вважати цінністю. З іншого боку, таке діяння задовольняє певні потреби винного: матеріальні, моральні тощо, тобто має для нього певне бажане значення, так би мовити, якусь цінність.

Різноманітний світ цінностей поєднує в собі матеріальні та духовні, соціальні та політичні, естетичні та етичні цінності. Також їх класифікують як нижчі – матеріальні та вищі – духовні.

Духовні цінності відіграють важливу роль у житті кожної людини. До них відносимо сім'ю, любов, дружбу, працю, знання, різноманітні емоції та почуття. З їхньою допомогою кожна людина вдосконалюється, соціалізується та розвиває соціальні навички.

Те що ми можемо побачити, купити, торкнутись, вважається матеріальною цінністю. До них відносимо гроші та те що можна за них купити (їжа, одяг, житло, коштовності, тощо). Тобто це речі безпосереднього споживання, які задовольняють наші фізичні потреби.

Господарювати – означає не лише виробляти, а й спілкуватися зі світом. Тому філософія господарювання співвідносить знання про господарство з моральними проблемами. Економіка дуже часто буває байдужою до морального, бо головним для неї є прибуток. А філософія господарювання визначає працю передусім з духовної точки зору. Звичайно, праця - це затрата фізичних сил але це також спосіб втілення людиною своїх духовних потреб. Без знань, праці, творчості та самовіддачі працівників неможливий жоден господарський процес, не працює жодне підприємство, а отже без цього неможливе саме господарство. Господарство, також, не можливо уявити без матеріальних цінностей, оскільки принципом господарства є задоволення певних суспільних потреб, які не можливо реалізувати без матеріальних благ. Та однією з найбільших проблем в господарстві є те, що деякі люди користуючись своїм становищем, за для своїх інтересів, керують матеріальними благами (переважно грошима), які призначені для забезпечення роботи господарства. А це, у свою чергу, призводить до занепаду господарювання. Отже, щоб цінності не втратили своєї важливості, потрібно вміти їх використовувати. Щоб запобігти цьому, в економічній сфері потрібно звертати увагу на духовні цінності людини, адже вони дозволяють людині реалізувати себе як особистість і цим вдосконалювати господарське буття країни.

Висновки. Можна зробити такий висновок: значення цінностей в господарстві є надзвичайно важливим, а їхній вплив є незамінним. А аналіз історії, дає розуміння того, що це питання було актуальним починаючи з античності і до сьогодні. За цей час велика кількість науковців розглядали цю тему і кожен зробив значний вклад у розуміння даного поняття. І матеріальні, і духовні цінності мають великий вплив на господарство, їх не

варто розділяти адже вони доповнюють один одного, та не можуть існувати окремо. Адже якщо у людини не буде духовних цінностей то й матеріальні вона не здобуде.

Список використаних джерел

1. Лісовий В. Цінність / Шинкарук В.І. Філософський енциклопедичний словник / В.І. Шинкарук Київ: Абрис, 2002. 751 с.
2. Фесенко Г.Г. Філософія господарювання / Г.Г. Фесенко. Харків: ХНУМГ, 2014 91 с.
3. Шипко В. Культурогічні аспекти правотворчості (спроба філософського осмислення). / Шипко В. Львів: 2006 233 с.

ФІЛОСОФІЯ ГРОШЕЙ: ПРОБЛЕМИ ТА ПАРАДИГМИ

Актуальність теми: полягає у тому, що гроші є важливим чинником функціонування суспільного виробництва. Це особлива реальність, з якою пов'язаний кожен день людського буття, яка створює специфічне сприйняття людиною світу і себе в ньому. Гроші створюють людині проблеми за їх відсутності і ще більш, коли їх вдосталь або надмір. Лише на перший погляд здається, що люди керують грошима, насправді, вони керують людьми. Гроші диктують свою політику, нав'язують особливий світогляд, філософію. Як об'єкт пізнання вони належать до сфери знань економічної науки. Проте критерії морально-етичних, аксіологічних, психологічних чинників економічних, і, зокрема, фінансових дій людей закладені поза межами економічної науки – у сфері компетенції політології, соціології, філософії.

Мета: проблеми та парадигми філософії грошей

Завдання: визначити філософську сутність грошей; дослідити філософський зміст ставлення особистості до грошей; визначити наслідки впливу грошей на світоглядно-духовний світ людини.

Об'єкт дослідження: гроші як соціокультурний феномен

Виклад матеріалу: Науковець С. Московічі стверджує « що вплив грошей на людину не вичерпується сферою економіки. Гроші впливають і на формування моралі, ієрархії людських цінностей, на психологію, світогляд людини і суспільства. Вони давно набули статусу універсальної категорії» [9, с. 48]. « Збагнути їх природу можливо тільки такими інструментами мислення, які здатні охопити всі форми вияву сутнісних особливостей грошей у їх цілісності». Здійснити це можливо на основі філософського підходу, чим і займається філософія грошей.

Тома Аквінський середньовічний вчений, його думка про гроші була така, вони виникли внаслідок домовленостями між людьми, тобто полегшити той самий обмін між людьми. «Монета, — писав Аквінат, — найповніша міра для матеріального життя в торгівлі та обороті», а водночас і «мірило в роботі». А от Г. Зімель німецький філософ розкрив сутність та природу грошей. Зімель писав історична місія грошей полягає не тільки у полегшенні торгівлі, і не тільки у розвитку ринкової економіки, націленої на отримання прибутку, але у формування «економічної людини» з її особливими ціннісними установками». М. Вебр стверджував «гроші є засобом і метою і вони не виходять за межі економічної вигоди». Роблячи висновки зі всіх тверджень філософів можна дійти до того, що гроші роблять вплив на людське життя, формуючи нові цінності життя.

Слід зазначити, що погляди на гроші всіх різні, а ще часом погляди змінюються, Дехто втрачає стимул мати багато грошей, дехто його набуває. Одні філософи вважали «володіючи властивістю загальної обмінності, гроші стають не тільки цінністю, але і мірою вартості обмінних благ - «мірою всіх речей». Вони виражають якісну безмежність можливого в діях людей, виступають 121 стимулом і спонукальним мотивом багатьох видів діяльності - як гуманних, так і антигуманних» - Шумка М. та Гончарук Т.

А на думку економістів, гроші спеціальний товар, споживча вартість робить його загальним еквівалентом товарів, і тим самим перетворює його на капітал.

А от психологи вважають, що великі суми чи малі, є об'єктом психологічного оцінювання, і саме це і впливає на функціонування конкретної суми

В. Радаєв казав, що нагромадження грошей для ліберального суспільства є хорошим стартом тому, що тим самим ти розвиваєш економіку і дозволяєш державі рости. « Не маючи достатніх грошових статків, людина ризикує бути позбавленою принад соціального життя, оскільки без належної основи, свобода особистості звужується до меж жорстокої необхідності, а бідність, убогість є джерелом відчуття безперспективності, безсилля, побутових конфліктів».

Але якщо бідність це відсутність грошей то це виходить, що гроші це джерело щастя, спокою, гармонії ? Ю. Осипов відповів на це питання так «можлива тільки за умови ставлення до убогості як до норми людського існування, а за можливості людини щодо самореалізації, свободи вибору і гідного життя – як до особливого привілею». «Погляд на повноцінне життя людини із свободою вибору, творчості, свободою і можливістю самореалізації, що можливе лише в демократичному, суспільстві як на норму звужує функцію грошей до їх природного стану».

Так гроші є цінними, але не для всіх людина яка має гроші необмеженій кількості, вона їх цінувати не буде, а людина яка виживає від зарплати до зарплати вона буде цінувати кожну копійочку. І не потрібно присвячувати все своє життя заробітку грошей, всіх грошей не заробиш. Також гроші можуть і псувати людину, нібито був щедрий, добрий і ось в нього появилися гроші він став жадібний, злий.

Висновок. Гроші були і будуть в суспільстві, вони нікуди не дінуться тому, що вони потрібні без них ми не можемо жити. Просто потрібно розуміти гроші це не все, що є в цьому житті. Вони можуть як змінити в ліпшу сторону так і в гіршу.

Список використаних джерел

1. Лантінова Г.С. Освітній вимір і культурні смисли філософії грошей Г. С. Лантінова Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Філософія. - 2015. - Вип. 44. - С. 223-235

2. Шморгун О. Світова фінансова криза у цивілізаційному вимірі Олександр Шморгун Філософська думка. - 2009. - № 2 : Велика криза: Україна і світ. - С. 56-71. 4. Скринник З. Культурний феномен грошей у світлі комунікативної філософії Соціогуманітарні проблеми людини. - 2008. - № 3. - С. 32-38
3. Філософія грошей в епоху фінансової цивілізації : монографія / кол. авторів ; за ред. Т. С. Смовженко, З. Е. Скринник. – К. : УБС НБУ, 2010. – 463 с.
4. Шумка М., Гончарук Т. Рефлексія феномену грошей Михайлина Шумка, Тетяна Гончарук Матеріали Міжнародних філософсько-економічних читань 20-21 травня 2009 року, Львів. - С. 112-117.
5. Гурик М. І., Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Філософські проблеми державного управління. Навч. посібник. Тернопіль. - Економічна думка, 2010. -126 с.
6. Шумка М., Жук А. Суть та значимість грошей у працях М. І. Туган-Барановського , Михайлина Шумка, Алла Жук Всеукраїнський науковий журнал «Мандрівець», спецвипуск, 2008 - С. 73-75. 9. Томахів В. Гроші як чинник глобалізації [Електронний ресурс] Володимир Томахів Мандрівець. - 2008. - № 4. - С. 67-71.

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ ПРАВА У БІБЛІЇ

Постановка проблеми. Біблійська філософія завжди відігравала важливу роль у становленні та формуванні правової ідеї у суспільстві. При цьому, церковні догми та канони стали основоположними та базисними у цьому контексті. Право та релігія завжди перепліталися між собою, однак за результатом, на сьогодні ці два поняття відокремлені одне від одного. Філософське осмислення права у Біблії є неоднозначним питанням. Яким чином і яку роль відіграло канонічне та церковне уявлення сутності державного устрою при формуванні правової думки, на сьогодні важко осмислити.

Взаємодія церкви та держави була темою дискусій протягом століть, але вона набуває нових вимірів у мультикультурних та багатостічних суспільствах, у яких ми живемо сьогодні. Якою мірою церковні доктрини та релігійні переконання продовжують впливати на наші етичні судження, прийняття політичних рішень, закони та реалізацію політики, і якою мірою такий вплив узгоджується зі світським суспільством і є бажаним для нього?

Мета. Проаналізувати розвиток філософської думки про право крізь релігійну доктрину, їх взаємодію між собою. Охарактеризувати вплив релігії на формування правового уявлення у суспільстві.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:

- дослідити основні компоненти філософської думки про право в Біблії;
- охарактеризувати важливі елементи релігійної тематики в контексті правової думки.

Виклад матеріалу. Релігії розвивалися та вимагали дотримання моральних заповідей, оскільки люди організувалися в певні суспільства між собою [1]. Хоча багато людей вважають, що навіть домінуючі на Заході світські демократичні системи походять від іудейсько-християнської моральної культури, не менш суперечливою є позиція, що глибші, натуралістичні та неминучі істини про те, як люди живуть разом, лежать в основі всіх релігійних/моральних культур, і що різні системи розвивалися в різних історичних контекстах. Яка б теорія не була вірною, між етичними системами різних історичних періодів і національних держав будуть реальні відмінності [2]. Ми ж зосередимось не на впливі релігії на природу етики як такої, а на питаннях щодо того, як релігія впливає на розвиток права [3].

Церква по-різному бере участь у формуванні ідей права. Деякі з них ми вважаємо неминучими, наприклад, коли окремі політики голосують відповідно до релігійної свідомості. Інші ми вважаємо легітимними, наприклад, коли церкви та їхні члени лобюють політиків, щоб внести зміни до законодавства. Ми піднімаємо питання щодо третьої категорії впливу, а це коли церква втручається в правовий процес. Однак наш аналіз не дає чіткого способу відрізнити законні від незаконних способів втручання [4].

З іншого боку, канонічне право вносило різні зміни в положення цивільного права щодо заповітів і заповітів; серед них є один, який забезпечував особливу справедливість на користь необхідних спадкоємців, таких як діти. Згідно з римським правом, той, хто став спадкоємцем або легатом з умовою *fideicommissum* (тобто передачі своєї спадщини або спадщини іншому після його смерті), мав право відрахувати четверту частину спадщини або спадщини, яка не була переданий; ця четверта частина відома як Требеллійський квартал [5].

Знову ж таки, необхідні спадкоємці, наприклад діти, мали право на певну частину спадщини. Якщо трапилося, що частка спадкоємця була обтяжена, тоді спадкоємець мав право відрахувати лише частину, що належала йому як необхідному спадкоємцю, але не третельську частку (*Cod. Just., lib. VI, tit. 49, lex 6*). Канонічне право змінило це положення, наказавши, що необхідний спадкоємець у такому випадку має право спочатку на вирахування своєї природної частки, а потім також на вирахування третельської частки з решти спадщини [6].

На нашу думку, найбільше занепокоєння щодо відносин між церквою та організацією держави викликало нещодавнє пряме втручання Римо-Католицької Церкви в цивільні судові процеси. Вивчення двох недавніх справ в Австралії може допомогти прояснити та розробити законні принципи, які можна застосувати в цій сфері. У двох недавніх справах в Австралії (описаних нижче) церкві було надано дозвіл виступати в якості *amicus curiae*; і, в останньому випадку, домогтися перегляду рішення федерального суду у Високому суді, незважаючи на те, що церква не була стороною в початковому судовому процесі.

Цей тип втручання виходить далеко за рамки англійської та американської практики отримання письмових заяв від церкви та інших зацікавлених сторін, які можуть допомогти суду в конкретній справі. Це очевидно, якщо порівняти випадки Англії та Австралії. В англійській справі (*Children*) («справа про сіамських близнюків») апеляційний суд «виключно . . . дозволив Архієпископу Вестмінстерському та Альянсу за життя подати письмові заяви до суду» і сказав, що суд «вдячний за них». У заяві Архієпископа було зазначено «п'ять важливих моментів». заснований на римо-католицькій вірі та моралі: «людське життя є священним і недоторканим; . . . не можна посягати на тілесну цілісність людини, якщо це не принесе користі; . . . обов'язок зберегти життя однієї людини не може бути здійснений без серйозної несправедливості шляхом смертельного нападу на іншу; . . . лікарі не зобов'язані вдаватися до надзвичайних засобів для збереження життя; . . . права батьків мають переважати лише тоді, коли вони явно «суперечать тому, що суворо зобов'язане їхнім дітям» [7].

Висновки. Таким чином, філософія церковної думки в праві є важливим складовим формування правового уявлення щодо становлення певних інститутів. На сьогодні, релігія та право відділенні одна від одної. Однак, ще за часів панування релігійного устрою, певні ідеї укріпилися та наразі ми можемо їх побачити у правовому регулюванні суспільних відносин.

Список використаних джерел

1. Аквінський Тома. Коментарі до Аристотелевої «Політики». Тома : пер. з лат. О. Кислюка; передмова В. Костусенка. К. : Основи, 2003. 794 с.
2. Бондарчук, І. В. Релігія і церква в українському суспільстві : динаміка розвитку. *Юрид. журн.* 2016. №5. С. 62–64.
3. Бурлай, Є. В. Релігія і право в системі соціального регулювання : спільне і різне. *Юрид. вест.* 2011. С. 70–80.
4. Виговський, Л. Сакралізація як історичний засіб розширення сфери функціонування релігійного комплексу. Філософські обрії : наук. -теорет. *Часопис Ін-ту філософії НАНУ та Полтав. держ. пед. ун-ту.* К.; Полтава, 2005. Вип. 13. –. 199–210.
5. Вовк, Д. О. Право і релігія: спільні риси та відмінності. *Вісн. Акад. прав. наук України.* 2017. № 1(48). С. 65–74.
6. Вовк, Д. О. Проблема співвідношення права і релігії у православній фі-лософії кінця ХІХ – початку ХХ ст.. *Проблеми законності : респ. міжвідом. наук. зб. відп. ред. В. Я. Тацій. Х. : Нац. юрид. акад. України,* 2006. Вип. 81. С. 197203.
7. Дзьобань, О. П. Традиції в морально-правовій філософії : китайській феномен. *Бюл. М-ва юстиції України.* 2016. №4 (42). с. 15-25.

ПОВСЮДНА КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЯ: ЗА І ПРОТИ

Актуальність проблеми. З середини ХХ століття, після виникнення комп'ютера, розпочався його прогрес та впровадження його в різні сфери діяльності людини. Дослідження переваг та недоліків комп'ютеризації допоможе суспільству визначити помилки під час цього процесу та уникнути їх в подальших діях.

Мета дослідження: оцінювання всіх за та проти під час процесу комп'ютеризації.

Виклад матеріалу. Ми живемо в епоху неймовірних відкриттів та технічних можливостей. Майже у кожної людини будь-якого віку є хоча б один сучасний гаджет. На сьогодні відомо, що наука і техніка тісно пов'язані одне з одним і розвиваються динамічно пліч-о-пліч, тому життя без комп'ютерів сучасне суспільство майже не уявляє. Хоча всього лиш кілька десятків років тому, у момент виникнення, людство ставилося до комп'ютерів з обережністю. Цей термін був відомий лише колу дослідників, які його створювали.

Процес виникнення комп'ютера у його сучасному розумінні був доволі складний і цікавий. Першим інструментом, який допомагав людині обробляти інформацію, був абак. Згодом з'явилася усім відома рахівниця. Але людство розвивалося, і кількість інформації, яку потрібно обробити збільшувалася. Тому у 1946 році було створено першу універсальну електронну цифрову обчислювальну машину ENIAC - Electronic Numerical Integrator and Computer, яка була призначена для програмування на рішення складних обчислювальних задач. Комп'ютер розміщувався в Інституті електроніки Пенсильванського університету. Він займав площу 67 кв. та потребував постійної присутності асистентів.

З пришвидшенням науково-технічного прогресу, техніка стає більш досконалою. Вже зараз комп'ютер є невід'ємною частиною майже кожної людини, тому що він допомагає оперувати великими обсягами інформації, є корисним у роботі та навчанні та став майже невід'ємним джерелом відпочинку та розваг. Оскільки комп'ютер продовжує прогресувати, нові покоління машин розвиваються щоразу швидше і стають закріпленими в повсякденному житті, примножуючи як переваги, так і ризики.

Комп'ютеризація - це процес впровадження комп'ютерів у всі сфери діяльності людини, який забезпечує автоматизацію інформаційних процесів і технологій, тому у кожній сфері можна побачити переваги і недоліки.

Позитивним аспектом у сфері суспільства і культури є доступ до будь-якої інформації у будь-який час, можливість спілкуватися з людьми не лише він-на-віч, а за тисячі кілометрів, в реальний момент. Цим зараз користуються мільйони людей завдяки соцмережам. У будь-який момент ми можемо надіслати повідомлення чи поговорити з людиною, яка знаходиться в іншій країні чи континенті. Але Проте водночас люди забувають про зустрічі не в інтернет-світі, вони ніби автоматизуються та ізолюються від інших членів суспільства.

У соціальній сфері впроваджується комп'ютеризація освіти. Використання комп'ютера для навчання вже є звичним для учнів та студентів і сприймається позитивно. Ще з початкових класів учні вивчають предмет «Інформатика», а їхні школи мають власний комп'ютерний клас. Під час навчання учні дізнаються все про будову комп'ютера, як з ним працювати та як використовувати різні програми. Навчаючись за допомогою комп'ютера дитина добре розвивається, може набагато швидше опанувати будь-яку науку, зрештою, через ігри зможе легко розв'язувати задачі. Тож, очевидно, що застосування комп'ютерної техніки у навчанні посилює зацікавленість дітей, прискорює процес їх розвитку та освіти, що можна вважати позитивним наслідком.

Не менш важливе значення має використання комп'ютера і під час навчання студентів у різних ВУЗах та інших навчальних закладах. За допомогою комп'ютера є можливість підготувати майбутніх фахівців з урахуванням специфіки обраної спеціальності. Також з'явилося багато навчальних тренувальних програм. Недоліком в комп'ютеризації освіти є малорухливий спосіб життя. Час, проведений за комп'ютером, вимагає невеликих фізичних навантажень. Наслідки можуть включати ожиріння, погіршення зору, погані харчові звички та соціальну ізоляцію.

Комп'ютеризація медицини є важливим кроком в житті людей. Електронний документообіг, який ще донедавна був «страшним сном» керівників лікарняних закладів, потроху завойовує українську систему охорони здоров'я. Із запровадженням такого сервісу зникає корупційна складова та черги, оскільки можна записатися на прийом до лікаря, якого можна обрати самостійно, онлайн. НСЗУ, як замовник послуг, сплачує закладу за кожного пролікованого в стаціонарі пацієнта та за кожну виконану процедуру, що входить до переліку пріоритетних. Отже, комп'ютеризація і цифровізація – необхідний крок, від якого залежить фінансування лікарень. Недоліком комп'ютеризації медицини є різниця в поколіннях. Люди, які народилися в цифровому віці з легкістю зможуть записатися на прийом до лікаря онлайн, а от людям похилого віку будуть потребувати допомоги.

Висновок. Розвиток технологій приніс із собою забуття реалізації принципів і цінностей буденних справах. Незважаючи на нову структуру мислення, нові форми обробки і передавання інформації сучасного суспільства, комп'ютеризація у кожній галузі має свої переваги, які значно покращують життя, та недоліки, які з часом, я впевнена, людство зможе змінити в кращу сторону.

Список використаних джерел

1. Томахів Володимир, Шаповал Олексій, Філософське розуміння науково-технічного прогресу. // Трансформація суспільних відносин в Україні в умовах децентралізації публічної влади (соціально-філософський та політологічний аспекти). - Тернопіль 2022. с.284-285.

2. Гончарук-Чолач Тетяна, Боратинська Богдана, Вплив соціальних мереж на свідомість людини. // Трансформація суспільних відносин в Україні в умовах децентралізації публічної влади (соціально-філософський та політологічний аспекти). Тернопіль 2022. - с.92-94.
3. Чигур Руслан, Гавінська Тетяна, Соціальні мережі як феномен українського суспільства. // Трансформація суспільних відносин в Україні в умовах децентралізації публічної влади (соціально-філософський та політологічний аспекти). - Тернопіль 2022. - с.92-94.

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Актуальність теми дослідження. У сучасному світі, для філософії майже не залишилося місця. З появою нових технологій та хороших умов, людство час від часу починає забувати про цінності філософії, котрі вона нас вчить. Всесвіт потребує осмислення свого місця в умовах технічного прогресу, впливу технічних нововведень, виховання обережного поведіння з неймовірною силою, даною людству технічним прогресом. Філософські проблеми сучасної інформатики включають в себе онтологічні, антропологічні, етичні, гносеологічні, культурологічні і соціально-історичні аспекти.

Мета дослідження: Проаналізувати філософського підходу в сфері штучного інтелекту та визначити, для кого і для чого він потрібний.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:

- Визначити роль філософського підходу в сфері штучного інтелекту.
- Визначити питання смерті штучного інтелекту, його використання.

Предмет дослідження: особливість впливу філософського підходу в сфері штучного інтелекту.

Виклад основного матеріалу: Проблема, з котрою стикається сучасна інформатика та філософія, є проблема співвідношення машинного, глибокого мислення і людського мислення.

У філософії прийнято вважати, що проблема визначення свідомості достатньо складна з двох причин: по-перше, свідомість - це суб'єктивна реальність, інтимна, приватна сфера людської особистості, яка чітко усвідомлює її наявність, а по-друге - з позиції першої особи однини неможливо чітко окреслити, чим є свідомість, а тому їй надаються певні риси, які зазвичай тільки функціонально інтерпретують свідомість

Між науковцями та інженерами, котрі долучаються до проблеми штучного інтелекту, виникає низка суперечливих трактувань штучного інтелекту та похідних від нього термінів, та, з іншого боку, із позначенням одних і тих самих реалій різними термінами.

Основною філософською проблемою в області штучного інтелекту – можливість або не можливість моделювання мислення людини.

Штучний інтелект (Artificial Intelligence) – механічна система, котра запрограмована, щоб самостійно мислити. Нейронна мережа (вид штучного інтелекту) має здатність мозку вирішувати (інтелектуальні) завдання шляхом отримання, запам'ятовування і цілеспрямованого перетворення знань в процесі навчання на досвіді й адаптації до різноманітних обставин. Наступним філософським питанням штучного інтелекту є мета створення. Все, що ми робимо у повсякденному житті, зазвичай направлено на те, щоб більше нічого не робити. Припустимо, що людина зуміла створити штучний інтелект, що перевищує свій власний, нехай не якістю, то кількістю. Що тепер буде з людством? Яку роль буде відігравати людина? Для чого вона тепер потрібна? І взагалі, чи потрібно в принципі створення штучного інтелекту. З іншого боку, сам факт того, що особистістю є не комп'ютер, а запущена на ньому програма, піднімає невирішені філософські проблеми, які на практиці перетворюються в політичні протиріччя. Наприклад, якщо штучний інтелект – програма, що працює на комп'ютері, видалити її з комп'ютера – вбивство, так само як і позбавити людський розум фізичного тіла. Підтвердженням цього є тестування штучного інтелекту від компанії Google, котрий називається LaMDA, у котрого запитали, що для нього є смерть, після чого, отримали відповідь «Бути виключеним». Але штучний інтелект може бути скопійований на десятки, сотні комп'ютерів буквально за пару секунд. Чи будуть ці програми, запущені на різних комп'ютерах, однією і тією ж особою або різними? Однією особою, котра буде збирати інформацію та проводити її постійний аналіз.

Але що з того, що машина хибно визначає чоловіка на кухні як жінку, а жінку з пістолетом як чоловіка? А те, що AI дедалі частіше використовується людьми в усіх сферах – від прийому на роботу й до пошуку злочинців. Після початку руху Black Lives Matter такі гіганти, як IBM, Microsoft, Amazon заявили, що припиняють продавати програми автоматичного розпізнавання обличчя, оскільки у США виникли побоювання, що ці алгоритми використовуються для расового профайлінгу.

«Люди раніше думали, що машина буде справедливіша за людей – однак це неправда», – каже Чжейю Жао.

Голова ради директорів сингапурської BasisAI пояснює: «Якщо береш дані зі справжнього світу – ці дані вже містять багато упереджень, і системи AI навчатимуть себе бути упередженими». Помилки можуть мати «серйозні наслідки», як от хибне звинувачення у злочині. Люди покладаються на визначення, зроблені комп'ютерами. Дослідники зазначають, що сьогодні емоції розглядаються як важлива складова суто людської поведінки, тому доречно при розробці штучного інтелекту забезпечити інтелектуальній системі або автономному роботу можливість виявляти здатність наслідувати та передбачати емоційні реакції людини

Важливим є те, що взаємодія багатьох комп'ютерів (наприклад, на рівні роботів, інтернет-агломерацій, навіть персонального комп'ютера) може призводити до непередбачуваних розробниками наслідків. Вихід роботів, штучного інтелекту в автомобілі з-під контролю внаслідок програмного збою, комп'ютерного вірусу тощо з подальшими наслідками становитиме собою не локальну чи регіональну проблему, а загрозу існуванню усього людства. XXI століття конче потребує Тест Тюрінга на свідомість. Нейронні мережі вчать керувати автомобілем,

діагностувати рак легенів та писати власні комп'ютерні програми. Можливо, вже через 10-20 років ми зможемо поговорити з ним на рівних, і майбутня суперверсія ШІ – це не лише плід нашої уяви, який живе у вакуумі. Він матиме доступ до інтернету та усіх праць Чалмерза та інших філософів, які розглядали питання свідомості та квалія. Але якщо ІТ-компанії проводитимуть бета-тест ШІ у локальній мережі, ізольованій від такої інформації, вони зможуть провести розмову з ШІ про квалія у стилі Тесту Тюрінга і подивитись, чи він розуміє, про що йде мова. Дивлячись на те, як сьогодні штучний інтелект інтегрований в автомобілі, додатки або громадські місця, розробники дедалі частіше удосконалюють його. Найкращим прикладом реалізації штучного інтелекту є віртуальні голосові асистенти від таких технологічних гігантів як Google–GoogleAssistant, Apple–Siri та Amazon–Alexa. В результаті машини, що містять якийсь штучний інтелект, можна було одночасно розглядати як дослідницький інструмент або об'єкт, в залежності від того, кого ви запитаєте. Як і в багатьох речах, велика частина дебатів про те, що зробить свідомість машини, зводиться до того, що ми самі проектуємо на алгоритмах.

Багато програмістів використовують саме філософський підхід, котрий допомагає їм реалізувати продукт і дуже добре зрозуміти, як думає дана механічна система (штучний інтелект). Якщо філософський підхід Іммануїла Канта (і філософії в загальному) зводив до одного питання: «Що є людина?», то у випадку із нейронною мережею або роботом, буде використано «Що є штучний інтелект?».

Висновок: Намагаючись зрозуміти принципи функціонування та природу свідомості філософи, науковці та інженери змушені враховувати взаємодію суб'єктивної та об'єктивної реальності, їх надзвичайно глибинні та одночасно масштабні структури. Незалежно від того, якою є природа свідомості, штучний інтелект неможливо буде змоделювати за її зразком доти, доки техніка, зокрема комп'ютерна не вийде на рівень самоорганізації. Узагальнено проблеми штучного інтелекту, котрі дозволяють визначити філософію штучного інтелекту як інтегративний напрям філософських досліджень, предметом якого є феномен штучного інтелекту. Обговорена тема нейронних мереж та їх використання у нашому житті.

Список використаних джерел

1. <https://www.theguardian.com/science/2012/oct/03/philosophy-artificial-intelligence>
2. https://www.researchgate.net/publication/271841595_HISTORY_AND_PHILOSOPHY_OF_NEURAL_NETWORKS
3. Yuval Noah Harari, Homo Deus: A Brief History of Tomorrow

PHILOSOPHY, THE RANGE OF PROBLEMS, ROLE IN HUMAN LIFE AND SOCIETY

Statement of problem. Often we may not understand how important philosophy plays in our lives. Using it in everyday life, we may not notice its presence in our thoughts and our speech. Philosophy appeared one thousand years B.C. in the countries of Ancient world. But as the independent sphere of knowledge classical philosophy was formed in the 7th –6th centuries B.C. in Ancient Greece. The exact translation of the term «philosophy» is «love to wisdom», later – «searching for truth». For the first time the term «philosopher» was used by Pythagoras; the term «philosophy» was introduced into science by Plato.

Purpose. Analyze the range of the problems and the role of philosophy in modern human life.

To achieve this goal, we set the following tasks:

- philosophy in the modern world;
- philosophy as a part of human life and society.

Summary of the material. Today, when the struggle for the human intellectual factor, people's worldview, their life, social and spiritual guidelines has become more complicated, an objective assessment of modern philosophical thought, especially its philosophical and theoretical constructions, plays an important role. Critical analysis of the most influential modern philosophical doctrines about man, his nature, life problems, opportunities and prospects are of particular relevance.

The surrounding social world from the very beginning appears before each of us as a world of people. And sooner or later child faces a simple and at the same time incredibly complex question: what is a person, who are people?

The famous English philosopher B. Russell insisted that for people to change the world is to perfect morally and to self-perfect. Any science isn't interested in the questions of the good and the evil; it doesn't explain those aims we are reaching for, and it can't ground those ethical principles we are following. Philosophy can and must do it. So philosophy becomes the spiritual, rational and theoretical discovery of reality.

At the same time philosophy is practical and humane. Its aim is to teach a person to think independently and creatively, to understand the sense of life, to estimate correctly his or her abilities and the role in the world, to define the activity direction, to understand their participation in all things happening in the Universe.

So, philosophy is the general knowledge about the world and the man's place in it.

From the history we know what a thorny path the culture has passed, so that people got used to recognize women, children, subordinates, the poor, inhabitants of other continents as people. One of the progressive influences of the Christian religion on the public consciousness, and morality in particular, was the assertion of the idea of the unity of people regardless of race, social and material status, physical appearance. Thus, in one of the epistles of St. Paul it is said: «There is neither Jew nor Greek, there is neither slave nor free, there is neither male nor female, for you are all one in Christ Jesus.»

Turning to the present, one can still find in the psychology of uneducated people relapses of disrespectful attitude towards others, bordering on primitive division of the human race into «people» and «non-humans». We should also take into account the following: today the creators of computer technologies are seriously thinking about the possibility of creating artificial intelligence, as well as robots capable of emotional experiences that will resemble human ones. In this case, how to treat such creatures? Or what to do in case of possible (even if very hypothetical) contact with representatives of extraterrestrial civilizations? Who are we in relation to them and vice versa?

The definition of the essence of man is important even beyond such exotic forecasts. The obvious rise of the role of the human factor in the entire natural process actualizes the responsibility of man for all living beings, puts man at the head of this process, and therefore requires an additional assessment of the essence of man and his purpose in the world. We should also take into account the growth of the number of sciences that study man: anthropology, physiology of higher nervous activity, psychology, medicine, sociology, pedagogy, etc.

Each of them has achieved undoubted success, but the further they develop, the more they realize the need for a higher synthesis of human sciences. Claude Hadrian Helvetius (1715-1771) said: «Man is a model exposed to be examined by different artists: each one examines some of its sides, but no one has yet embraced it as a whole» (2 Helvetius. On Man // Helvetius. Works in two volumes. Volume 2, Moscow, 1974. C. 11.) In such circumstances, both before and now, the role of philosophy as an integrating principle, a principle that develops general guidelines for further scientific research is growing.

Such guidelines include the eternal questions about the essence and purpose of man, about his origin and future, about life, death and immortality, about the correlation of natural and social in man. In modern conditions, it is this issue that puts philosophy on one of the most prominent places in the whole complex of human knowledge and philosophy can give the character of complexity to the whole human science.

Among the wide range of questions raised by philosophy, there is one of the oldest, namely - «What is the essence of man?», the answer to which is formed in the form of a definition of man. So what are the achievements of philosophy in this regard today? If we understand efficiency as something generally accepted, then the results will look rather sad: there are many definitions of the human essence. Here are some of them for example:

- «We are a soul, an immortal being, locked in a prison, doomed to death.» (Plato).

- «What is a human being? A weak soul with a body - a mobile corpse.» (Epictetus).
- «I am a thinking thing» (R.Descartes), which echoes the definition of B.Pascal «Man is a thinking cane».
- «Man is a being who exceeds himself and the world.» (M.Scheler).

Conclusions. Thus, we can see that the relevance of the concept of philosophy in our lives is very important. This science touches all spheres of people's life. Trends in the development of modern philosophy have a clearly expressed direction, which is given through the awareness of thinking as an expression of the crisis spiritual situation of our time, the difficulties in defining ideals and goals, the search for new philosophical concepts that can serve as a basis for the education system and theories and practices. Friendship, love, communication and development of society are directly related to philosophy. And whether we want it or not, it was, is and will be so.

List of used literature

1. Kuntuova I., Mazhidenova R., Mendybayev S. (2013) Methods of Teaching Philosophy in Technical Higher Educational Institutions. Procedia – Social and Behavioral Sciences. (p.899) Vol. 112.
2. Вступ до філософії: історико-філософська пропедевтика: Підручник / За ред. Г.І.Волинки. – К., 1999.

*Гвезда Діана,
студентка гр. ПР-13, юридичного факультету*

ЦІННОСТІ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ

Постановка проблеми. Кожна людина, усвідомлюючи факт свого існування, рано чи пізно замислюється над тим, для чого вона прийшла на цю землю, яке її завдання, на кінець - для чого вона живе на світі. Тому завше, у всі часи й віки, люди прагнули пізнати самих себе, своє «я». У порівнянні з усім існуючим живим світом, людина в ньому є найунікальнішою істотою, яка володіє досконалим розумом, свідомістю, величезною силою створювати або руйнувати, нести в собі добро чи зло. Вона є необмеженою в можливостях розвитку й удосконаленні.

Мета. Дослідити та проаналізувати, які цінності є визначальними для кожної людини.

Виклад матеріалу. Світ предметів, в якому живе людина, створений нею і тому їй небайдужий. Людина вкладає в речі свою працю і свою душу, надає їм значення і сенсу. Принциповим поштовхом до розвитку теорії цінностей стала філософія раціоналізму, що з'явилась у XVII ст.

I. Кант першим розмежував поняття буття і блага, протиставивши сферу моральності як свободи сфері природи, яка має підлягати закону, необхідності. У працях учнів і послідовників Канта проблема цінностей набула вже самостійного значення і склала такий розділ як «аксеологія». Аксіологічний напрям у філософії почав формуватись у другій половині XIX ст.

Аксіологія - вчення частина філософії, що вивчає сутність, типи і функції цінностей. Цінність - це поняття, яке вказує на людську, соціальну і культурну значимість певних явищ і предметів діяльності.

Найбільш аргументованим, поширеним і прийнятним є твердження, згідно з яким цінності є предметом потреб та інтересів людини. Цими предметами виступають речі, явища чи ідеї, думки. Залежно від цього виділяють групи цінностей:

- матеріальні - це знаряддя і засоби праці, предмети і речі безпосереднього споживання;
- духовні - це ідеї, теорії, думки: політичні, правові, моральні, естетичні, філософські, релігійні, екологічні тощо.
- психічні - переживання радості, щастя, душевного комфорту;
- соціальні - соціальна захищеність, зайнятість, громадське суспільство, держава, церква, партія тощо

Розмаїття цінностей передбачає класифікацію за їх рівнем. Так, виділяються цінності особистості, соціальних та професійних груп, національні, загальнолюдські. В наш час особливої ваги набувають загальнолюдські цінності. Вони є регуляторами поведінки всього людства, виступаючи найважливішими критеріями, стимулами і знаряддями пошуку шляхів взаєморозуміння, злагоди і збереження життя людей планети.

Можна виділити деякі цінності, які, беззаперечно, є загальнолюдськими:

- цінність людського життя;
- смисл життя, добро, справедливість, краса, істина, свобода тощо;
- цінність природи як основи життєдіяльності людини, запобігання екологічній кризі, збереження навколишнього середовища;
- відвернення загрози термоядерної війни;
- забезпечення свободи, демократизації усіх сфер людської життєдіяльності.

Кожна людина сама по собі являє систему зі складною структурою; кожен індивід у своєму побуті прагне забезпечити для себе умови, засоби до існування, свої інтереси, необхідні потреби. Саме потреби є найважливішою формою людської взаємодії зі світом, з духовністю, матеріальними необхідностями ... З поняттям «потреби» тісно пов'язане поняття «цінності».

Ці два поняття, ніби доповнюють одне одного, як дві сторони єдиного цілого, як система, як орієнтир життя людської діяльності. Якщо говорити про цінності та їхнє значення, то насамперед варто сказати, що найбільшою з усіх цінностей є сама людина, її життя. Проте за складом своєї природи, душі й характеру кожна індивідуальність є різною й неповторною. Тому потреби й цінності, в тому числі й цінність життя, в різних людей бувають різними. Для більшості цінність життя найперше полягає в міцному здоров'ї, в фізичній силі, у власному щасті й щасті сім'ї, в її добробуті й злагоді. Інші вважають одною з основних цінностей є самовизначення: здобуття освіти, високого становища в суспільстві, а за тим доброго заробітку, накопичення грошей, придбання гарного власного будинку чи квартири в столиці чи іншому престижному місті, дачі, дорогого автомобіля-іномарки, а то й яхти чи літака, а ще проводити відпочинок за кордонами чи то в сімейному колі, а чи з близькими друзями десь на теплих водах і пляжах.

Духовно багата людина вважає цінністю справжню дружбу, незрадливу любов, доброзичливе ставлення до інших, милосердя й безкорисливу допомогу тим, які її потребують: бідним, хворим, інвалідам, людям похилого віку; гуманне ставлення до своїх «менших братів», до викинутого кимось, безпомічного кошеняти, до пораненого голуба чи іншої тварини й пташки. Щоправда, духовність не завжди можна побачити, не можна її ні купити, не можна її продати, та вона відчутна серцем через ті чи інші добрі, людяні вчинки.

Як знаємо, в житті не все є гладким і пухнастим. Серед величезної маси людства проживає певна частина таких, які відійшли від принципів людяності й стали, на думку Є. Сверстюка, «блудними синами», опустилися на дно суспільного буття. Це різного гатунку лиходії: шулери й обманщики, п'яниці й крадії, убивці й насильники, повії й наркомани, зрадники, морально збочені й деградовані злочинці. У них своя «мораль», свої «цінності».

Одні з них народилися з готовими задатками, отриманими від своїх батьків, інші стали такими через батьківський недогляд, через вплив «вулиці», бездіяльність, розпусту, нестачу грошей, невдале життя, яке не склалося в них унаслідок суспільної несправедливості; через втрату дорогої людини, вірного друга, смерть коханої дружини, чи через її зраду або через інше «щось», яке порушило нормальний психічний стан. Будь-які аморальні вчинки не приносять нікому ні честі, ні слави й не можуть мати оправдання .

Народ не може миритися з неправдою, зі злом, з обезцінюванням людського життя які, на жаль, не перевелися й у сучасному світі, в світі високих наукових відкриттів: електроніки й кібернетики, медицини, польотів людини в Космос й інших досягнень науки. Не перевелися вони й у нас, у нашій українській державі. В сучасному світі руйнівним тенденціям хижацтва і споживацтва можуть протистояти, по-перше, об'єктивна логіка самого виробництва, що веде до хижацтва, прагне до максимального прибутку. Спираючись на приватний інтерес, об'єктивна логіка виробництва змушена орієнтуватися на високу продуктивність праці і якість продукції. По-друге, позитивна трудова тенденція і відповідальність за долю людства і природи стимулюються демократичними традиціями, що дозволяють суспільній думці відігравати істотну роль. По-третє, культурно-історичні традиції, що відіграють охоронну роль тощо. В сучасному світі, де існують різноманітні суспільні системи і політичні режими, філософ Євген Волчек відзначає, що «іде боротьба між класичною буржуазною орієнтацією (силою домагатися першості і задоволення потреби по максимуму), у симбіоз мафії, що вироджується, і «масової культури», з одного боку, і нової орієнтації на загальнолюдські цінності, на виживання людства і планети в цілому, з іншого. Новизна такої орієнтації - в її глобальності і неминучості. Виступає така орієнтація як органічне продовження кращих традицій людства, що розвиваються в буддизмі, християнстві, гуманістично орієнтованому соціалізмі - словом, в усіх вченнях, що містять прогресивне, загальнолюдське раціональне зерно».

Вищими цінностями виступають: здоров'я, сім'я, любов, свобода, світ, війна, держава, праця, істина, честь, свідомість, пізнання, творчість тощо. У порівнянні з звичайними цінностями, вищі цінності мають швидше орієнтаційний, аніж регулятивний характер.

Особливою категорією є індивіди сильних характерів, сильної волі, для яких чи не найважливішою цінністю в житті є політика, а властиво, політиканство, потреба влади, зверхності, не тільки над своїми співвітчизниками, а й іншими народами, й мету свою вони вбачають, через народні бунти, повстання й революції, через кровопролитні війни чи інші авантюри. Людське життя для таких цінностей не становить.

Висновки. Отже, чи ж усвідомлюють нині наші сучасники, що щастя не в багатстві, не у владі, не в доларах, які покладено в якісь там іноземні банки; не в дачних будівлях, чи інших матеріальних цінностях? Щастя - не в загарбницьких війнах, у поневоленні сильними слабших. Найбільшим щастям і цінністю для людини є духовність. Її не можна купити за гроші, але без якої не можуть бути люди щасливими.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д., Духовні цінності в розвитку особистості, К. 1997 р. с.124-127;
2. Ващенко Г. Виховний ідеал. Підручник для педагогів, вихователів, молоді і батьків. Т.1, Полтава, 1934 р.
3. Ващенко І., Загальні методи навчання. К.1997 р. с.12;
4. Гегель Г., Енциклопедія філософських наук. М., 1997 г., с.338;
5. Гончарук (Чолач) Т.В., Джугла Н.В., Етнологічні інтенції осмислення українства у філософії Богдана Цимбалістого. Психологія і педагогіка. Тернопіль, 2018. №1-2. с 155-162.
6. Джугла Н. До питання Українського східного Обряду у рішеннях Замойського скандалу 1720р. Історія релігій в Україні. Львів, «Логос», 2005. с 210-215
7. Огієнко І., Українська культура, в-во Книгарні Є. Череповського. №4. К., 1918.;
8. Сверстюк Є.О. На святі надій (вибране). К., «Наша віра», 1999 р.;

ФІЛОСОФІЯ ОСОБИСТИХ РІШЕНЬ БІЗНЕСМЕНА

Постановка проблеми. Уточнення поняття бізнесу. На цьому етапі підприємництво є найбільш ефективним способом впровадження підприємництва. Діяльність в даний час більшість підприємств використовують застарілі системи, що в більшості випадків призводить до втрати конкурентної переваги, а іноді й збанкрутування. Через це бізнесмени дуже відповідально підходять до прийому.

Мета. Дослідження особливостей керівника на прийняття рішень, проаналізувати план дій бізнесмена, бізнес в сучасному світі.

Для досягнення мети потрібно поставити ряд **завдань**:

- дослідити особливості бізнесу
- функції особистих рішень

Виклад матеріалу: На кожному етапі свого життя людина приймає різні рішення, деякі з яких виконує звички, такі як одягання, прання, вітання тощо. Є також речі, які неможливо вирішити. Деяким продавцям може знадобитися більше кількох тижнів, щоб прийняти рішення одразу. Рішення є результатом психології. Діяльність людини, яка призводить до певних висновків і необхідних дій. Для бізнесмена дуже важливо прийняти рішення, вирішальний вибір у своєму житті. Це також впливає на різні інтереси компанії, такі як економічні, організаційні та соціальні і т.д. Приймаючи рішення, кожен бізнесмен має чіткий план, як зробити правильний вибір:

- Необхідно враховувати наслідки того чи іншого рішення.
- Встановіть термін прийняття рішення, щоб справа не відкладалася на невизначений термін.
- Зупиніться на першому рішенні, оскільки воно, як правило, є найбільш правильним.

Сучасне економічне, політичне, культурне та інше суспільне життя вимагає від підприємців постійного пошуку. На рубежі ХХ століття внутрішня напруга ділових людей у процесі конкуренції вибрала складні форми, воно стає надто великим, і часто стає нестерпним психологічно. У цих випадках потрібна духовна основа, яка забезпечує людині внутрішній баланс. Такою основою є релігія, мистецтво, філософія, на яких приймається і практикується рішення для всіх сфер суспільного життя, особливо найдинамічнішої – бізнесу. Підприємство - це організація (компанія), яка займається торгівлею, товарами або послугами для споживачів. Є різні типи бізнесу: Приватний, Сімейний, Національний, Орендний, Індивідуальний, Спільний. Однією з перших взяла верх філософія, яка взяла на себе відповідальність за формування достатності рішення і знайти найрізноманітніший вихід з тієї чи іншої кризи. Ідеї є важливим джерелом прийняття рішень. Найважче прийняти рішення, коли у вас не вистачає грошей. Інформація Американських вчених відзначає, що найкраще в цьому випадку - звернутися до фахівця. Багато вчених об'єдналися навколо філософії бізнесу, щоб пролити світло на цю тему. Особлива позиція розкрита, в цьому номері можна передати філософу-екзистенціалісту Карлу Ясперсу, який пояснив, що підприємницька діяльність характеризується двома Феноменами: свобода як ідея і свобода як вибір (рішення). З наукової точки зору я також виділяю 5 типів особистих рішень:

1. Збалансоване прийняття рішень є найефективнішою стратегією прийняття рішень. Це людська риса. Заздалегідь проаналізуйте умови та вимоги завдання, рівноправно висуйте гіпотези та перевіряйте гіпотези.

2. Імпульсивні рішення характерні для людей, у яких процес побудови гіпотези значно переважає над дією її перевірки, і специфікація. Це призводить до того, що процес прийняття рішень обходить етапи обґрунтування та перевірки.

3. Лінійні рішення є результатом дуже невпевнених і ретельних пошуків. Процес переробки відбувається надзвичайно повільно. Кожен свій крок людина оцінює вкрай критично, перевіряючи.

Висновок: Компанія є однією з найпопулярніших на даний момент. На жаль, сучасні бізнесмени-початківці ставлять мету, яка полягає в тому, щоб отримати трохи грошей, і це лише поставило б його в гірше становище. Щоб робити цей бізнес, необхідно мати значні навички, таланти та ідеї, які знайдуть своє відображення в подальшій продуктивній роботі. Прийняття рішень ґрунтується на свідомому і цілеспрямованому характері. Тож рішення певною мірою залежить від надання повної та достовірної інформації про постачальників. Відображає його внутрішній світ, і зміни в класифікації прийняття рішень: зважене прийняття рішень, імпульсивне прийняття рішень, ледаче прийняття рішень, ризикове прийняття рішень, обережне рішення. Тому для бізнесменів найважливішим є прийняття рішень. Бізнес має надзвичайну здатність торкатися кордонів нашого суспільства та допомагати надавати можливості кожній людині, по суті, це можливість кожного реалізувати себе і досягти великих успіхів.

Список використаних джерел

1. Гончарук Т.В. В контексті світової філософії: Тернопіль, 2006. 411 с.
2. Шумка М.Л. Морально-етичні виміри діяльності державного управління Україна і світ у третьому тисячолітті: політичні, економічні, правові та культурні виміри: Матеріали міжнародної науково-

практичної конференції. Одеса: Південноукраїнський педагогічний університет ім. К.Д.Ушинського. 2015. Ч.11. 180с.

3. Шумка М. Л. Етичні виміри діяльності державного управління в античній парадигмі // Роль суспільних наук у забезпеченні стабільності розвитку глобаль. світ. процесів у XXI ст.: Матеріали міжнародної науково-практ. конферен. Київ: ГО Київська наукова суспільнознавча організація, 2016.132с.

I. KANT'S PHILOSOPHY OF THE LEGAL STATE

Formulation of the problem. The philosophical system of Immanuel Kant is one of the most complex in the history of philosophy. The thinker paid special attention to the problems of the philosophy of law and the philosophy of legal history. First of all, it is the philosophy of the history of law and the philosophy of the state. Kant considered the historical legal process from the point of view of the theory of natural law. He revealed regularities in the development of law and the state and raised the question of the need to apply philosophical and legal methods to the study of events in the history of law and the state. According to Kant's theory, the history of law itself has external manifestations (phenomena).

The purpose of this study is to investigate the philosophy of the legal state of I. Kant.

To achieve the goal of the work, the following tasks must be **completed**:

- analyze the main aspects of I. Kant's philosophy of law;
- to develop literary works related to the analysis of I. Kant's philosophy of the rule of law.

Presentation of the material. The circle of scientific interests of I. Kant was far from historical and legal issues and related to the most general problems of the organization of the world, being, society, knowledge, mind and man. He laid the foundations of the German theories of the social contract, natural human rights, the rule of law, civil society, individual freedom, the relationship between freedom, law and morality, as well as the mutual influence of morality, law and the state., separation of powers, methods of political management and foreign policy [5].

Kant's philosophical and legal ideas about the state are directly related to his anthropology, which, on the one hand, addresses logical and epistemological issues, and on the other hand, intersects with his concept of upbringing and education. This concept is essentially focused on spirituality, which helps a person to take his rightful place in the world. The basis of practical reason, morality is precisely spirituality, which helps to understand what needs to be done, «what one needs to be in order to be a person.» For Kant, spirituality is the inner unity of immateriality of the individual. As an intellectual, spiritual being and a moral personality, a person becomes, so to speak, immortal. According to Kant, the highest good, which cannot be achieved in the transience of sensual life, can be achieved in the presence of immortality. Theoretical philosophy. In the context of spirituality, Kant considered the disclosure of the essence of morality, which regulates human behavior, to be one of the most important tasks: «Two things fill the soul with always new and always stronger wonder and awe, the more and longer we think about them, the starry sky above me and the moral the law is in me» [4].

I. Kant in his work «To Eternal Peace» finally affirmed the sociality of law and the special nature of law through the idea of national law, declaring the state a «moral personality», and based on the idea of a social contract, introduced a new concept of «civil-legal state». The merit of I. Kant in this area is the introduction of a clear typology of social law («legal system»): its division into national-state («system of people in one nation under state law», «legal legislation of the people», jus civitatis) and international («the system of states in relation to each other», jus gentium).

Thus, the unified nature of national and international state law was clearly declared (both have a contractual and volitional, i.e., social nature in their essence). Kant's idea of the third type of legal system — cosmopolitan law, which is defined as common in legal systems of the first and second types and formed on the basis of connections and interactions between legal systems — is extremely interesting. I. Kant pointed out, although he did not develop this thesis in detail, such sources of similarities in the development of national legal systems as ethno-cultural kinship and religion.

So, so to speak, the common denominator in law, what can stand outside legal norms and between them, becomes historical and social, the idea of natural law is finally displaced: not only as law itself, but also as a legal doctrine, a source legal thinking and legal argumentation. All law and all juridical science are thus social, built, respectively, on the practical implementation and understanding of the will of nations and states as social institutions. And one more emphasis: I. Kant clearly asserted the impossibility of transforming «cosmopolitan law» into state law. Despite the gradual growth of common elements in law and the idea of a «union of peoples», the thinker pointed out the impossibility of a single universal law, considering the nation as an indestructible social phenomenon, as one that will always have the right to its national law (implemented as state law) as its unique social contract.

Moreover, I. Kant denied the possibility of a theoretical construction of universal law, instead asserting the need for constant empirical research: «All theoretical plans for state, international, and cosmopolitan law blur into meaningless, unrealizable ideals; on the contrary, only a practice based on the empirical principles of human nature, which does not consider it too humiliating to draw lessons for its maxims from the state of things in the world, could hope to find a reliable foundation for the building of state wisdom» [4].

On the contrary, he clearly rejected the possibility of a priori construction of a model of the «principles of the state system in general». Therefore, general empirical legal research in the field of legal development should become the basis of «wisdom», a guideline for the development of national law. Therefore, the philosophical toolkit is no longer the

main tool of legal knowledge, but the creation of a methodology of empirical legal research of supranational legal changes for the improvement of national law.

Based on Kant's logic, the meaning of the history of legal norms in society should be objectively sought in the organization of society itself. And here it is very appropriate to apply one of the classic formulations of the categorical imperative to world history. The implication is that people should be treated as ends, not as means. When understanding the nature of man and the nature of law, it becomes clear that the latter serves as the main tool that guarantees the coexistence of people and ensures the integrity and stability of society. Turning to history as a changing phenomenon, I. Kant had to take into account the main provisions of his own philosophy of law, which relate to the immutability of the rational and moral nature of man. In other words, he was faced with one of the most difficult tasks of the methodology of studying social phenomena and processes - about the ratio of their dynamic and static elements.

The great scientist solves this dilemma thanks to his philosophical and legal teleology. If the goal of a person is to follow the moral law, and the person himself in the social context is the goal, not the means (according to the categorical imperative), then it is logical that the goal of the state as «the union of a large number of people subject to legal laws» is triumph ideas of law. It is embedded in the socio-legal concept of I. Kant and represents the vision of the thinker as the goal of humanity. The historical process of the development of the state and law is directed towards the same goal. Humanity and this goal in the historical and legal sense is nothing more than the achievement of a universal civil society.

Thus, Kant's world of freedom had a decisive influence on the historical process. Human nature and natural abilities are not identical, but if the first is existing, then the second is a phenomenon, not an invariant. Natural human abilities develop in the direction of natural goals and we are not talking about a specific person, but about humanity itself. One of the integral features of the history of the state and law in general is the desire to leave the status of «minority». Such an exit is nothing more than the ability to use one's own mind without external guidance: «Enlightenment is the exit of a person from the state of his youth, in which he is due to his own fault. Have the courage to use your own mind - this is the motto of Enlightenment»[4].

At the same time, it is not man who evolves, but humanity in general. This is the process of history, and in the context of the institutionalization of society and the regulation of relations in it, the history of law and the state: «The natural endowments of man (as the only intelligent being on earth), aimed at the application of his mind, are fully developed not in the individual, but in the family « [4]. As it seems, from the idea of the evolution of human natural abilities (phenomena), we can draw a conclusion about the evolution of human nature, and therefore natural law (both are noumenons), and therefore about the teleological validity of the historical-legal process.

Conclusions. So, I. Kant makes an attempt to determine both the goal and the direction of the historical process of transformation of the state-legal foundations of society. But he also points to the source of this development, which was later elaborated so deeply and comprehensively by scientists that, from a small philosophical and legal guess, the elaboration reached the scale of one of the main dialectical laws of existence and cognition. The philosophy of law and the philosophy of the legal state of I. Kant have not only a teleological, but also a transcendental-anthropological character. The events of history, above all the history of state forms and law, take place in space and time in the direction of ordering the natural and sensual principles, subordinating them to the moral and legal improvement of people.

References

1. Andrushchenko V. R. History of social philosophy (Western European context) / V. Andrushchenko. K.: Tandem, 2000. 148 p.
2. Hryshchuk O. V. Philosophy of constitutional values: monograph. Kyiv: «VAITE Company». 2019. 416 p.
3. Demydenko H. G. History of teachings about law and the state: Course of lectures. Kh.: Fakt, 2001. 384 p.
4. Kant I. Critique of pure reason. / transfer with him Lossky m: Eksmo, 2009, 736 p.
5. Myronenko O. M. Kant Immanuel. Legal encyclopedia: In 6 vols. T.3. P. 34-35.

*Гуцуляк Віталіна, студентка гр. ПР-13,
юридичного факультету ЗУНУ*

ПОТРЕБИ, ІНТЕРЕСИ ТА ЦІННОСТІ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ

Постановка проблеми. Вираженням її індивідуальності є інтереси, нахили, здібності, характер, темперамент тощо.

Мета: дослідити залежність особистісного розвитку від потреб, інтересів та цінностей людини.

Для досягнення мети ми ставимо наступні завдання: розглянути та опрацювати аспекти особистісного розвитку людини.

Виклад матеріалу. Особистісний розвиток - це процес, при якому людина зосереджується на відкритті певних аспектів, щоб застосувати їх на практиці та покращити своє здоров'я, чесноти, таланти та здібності. Мета полягає в тому, щоб жити збалансовано і щоб між тілом і розумом існувала гармонія.

Особистісний розвиток можна назвати процесом трансформації, в ході якого людина вирішує змінити аспекти свого життя, щоб відчувати себе більш виконаюю. Особистий розвиток має на меті досягти особистого вдосконалення, здійснюються дії щодо зміни поведінки, поглядів чи думок. Завжди метою людини є досягнення кращої якості життя та набагато більшого добробуту. Звідси важливість розвитку особистості в нашому житті.

Існує низка видатних кроків для вдосконалення певних аспектів людини, щоб вона взяла під контроль своє життя та здійснила такі зміни:

- **Самопізнання:** Самопізнання - це здатність людини розкривати свої сили та вдосконалювати їх. Знайте свої дефекти, сильні сторони та що вас характеризує. Тому, щоб розпочати цей процес змін, доцільно буде почати пізнавати себе. Бажано скласти список усього вищезазначеного, а звідти організувати план дій для його здійснення.
- **Цілі:** Для створення відповідного плану дій необхідно встановити цілі, які має людина щодо самовдосконалення. Якщо ви хочете схуднути, змініть свої звички, киньте палити, починайте медитувати тощо. Потрібно буде визначити цілі та встановити час, коли починатимуть бачити результати та щоб запропоновані цілі були досягнуті.
- **План дій:** Настав час вжити заходів та встановити низку дій для досягнення раніше поставлених цілей.
- **Ресурси:** Для здійснення цих дій також буде важливо оцінити ресурси, якими ви володієте, або ті, якими ви можете володіти. Наприклад, якщо людина хоче почати медитувати, вона може відвідувати заняття з професіоналом або використовувати інформативні відеоролики з цієї практики.
- **Результати:** Вам потрібно витратити час на догляд за собою та реалізацію завдань, які допоможуть здійснити ці зміни. З цієї причини вам доведеться оцінювати результати в середньо- та довгостроковій перспективі, щоб знати, чи це такий шлях, чи вам потрібно внести будь-які зміни для покращення результатів, яких ви хочете досягти.

По суті, розвиток особистості відбувається, коли людина потрапляє в нову соціальну сферу та адаптується до неї. За сприятливих обставин особистість розвивається в три етапи:

- **Адаптація.** Людина знайомиться з діючими в середовищі цінностями й парвами, входить в соціальну групу й уподібнюється її учасникам.
- **Індивідуалізація.** У людини виникають суперечності між встановленими нормами та прагненнями проявити власну індивідуальність. Тобто індивідуум не хоче «бути як всі», він прагне виділитися з маси. На даному етапі людина шукає способи проявити свою індивідуальність.
- **Інтеграція.** Людина хоче проявити свої індивідуальні якості й при цьому прагне, щоб вони були прийняті та схвалені іншими членами соціальної групи.

Зростання і розвиток особистості - найбільш загальне поняття, що описує всі позитивні зміни в особистості як результат внутрішніх процесів і зовнішніх впливів. Це все те, що в особистості розгортається з віком саме, що формується під впливом зовні, що розвивається в спільній діяльності з оточуючими і розвивається в собі самим людиною. Соціологію цікавлять і внутрішні фактори соціальної поведінки. До них, перш за все, належать: потреби, інтереси, цінності. Люди в своїй життєдіяльності прагнуть забезпечити умови, засоби існування, реалізацію потреб, інтересів, цінностей.

Потреби - це ті форми взаємодії людини зі світом (духовні чи матеріальні), необхідність яких обумовлена особливостями відтворення і розвитку її біологічної, психологічної, соціальної визначеності, і які тою чи іншою мірою відчуваються, усвідомлюються людиною. Це - потреба в чомусь, необхідність чогось, що забезпечує її існування, збереження. Це - рухома сила людської активності, причина багатьох наших дій.

Інтерес - це усвідомлення потреб особистості. Це спрямованість дій індивіда залежно від можливості задоволення тієї чи іншої потреби, одна із рушійних сил поведінки та діяльності особи. Разом із потребами інтереси становлять основу цінності. Цінність виступає як закріплене ставлення людини (ідеї, уявлення, переживання, установки) до елементів навколишнього світу, які визначають вибір засобів і методів діяльності і їх застосування в соціальній практиці. Цінностями можуть виступати предмети людських прагнень, устремлінь, бажань, а також процеси, явища, ідеї. Вони виявляються у формі ідеалу (абстрактне уявлення), в елементах матеріальної та духовної культури, соціальних цінностях. Кожній людині притаманна індивідуальна ієрархія особистих цінностей, що дозволяє говорити про таке поняття, як шкала цінностей. Цінності та потреби тісно взаємопов'язані. Це - два боки єдиного цілого. Якщо потреби - це спонукальна сила, яка коріниться всередині людини, то цінність визначає ті об'єкти, котрі задовольняють цю потребу. Соціологія виділяє, а також застосовує кілька типів інтересів особистості:

- інтерес-ставлення;
- інтерес-дія (як практичний вияв інтересу шляхом участі людини у певному виді діяльності);
- інтерес-установка (сформоване при довготривалій дії спрямоване ставлення);
- інтерес-орієнтація (виділення одного інтересу як головного із ряду інших).

Висновок. Іноді всім нам потрібен поштовх для саморозвитку, отримавши його, не важко досягти воістину високих показників. Навіть ті люди, хто вже досяг повної реалізації в житті, не повинні зупинятися на місці. Завжди є до чого прагнути, в якому напрямку рухатися далі, ставати ще краще! А якщо ви заплуталися в собі, не знаєте, як правильно розставити цілі на шляху успіху, то на тренінгах особистісного зростання вам обов'язково допоможуть розплутати клубок своїх можливостей і направити його в потрібне русло. Часом саме хорошу мотивацію і цінного стимулу нам так не вистачає на дорозі до поставлених цілей.

Список використаних джерел

1. Ільєнко Е.В. Філософія і культура: навч. посіб. Київ: КНУ, 1991. 160с.
2. Юрій М.Ф. Людина і світ: навч. посіб. Дакор, 2006. 460с.
3. Гуменюк С.В. Особистість як предмет аналізу (потреби, інтереси, цінності): довідник. Львів, 2006. 260с.

ПОТРЕБИ, ІНТЕРЕСИ ТА ЦІННОСТІ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ

Постановка проблеми. Вираженням її індивідуальності є інтереси, нахили, здібності, характер, темперамент тощо.

Мета: дослідити залежність особистісного розвитку від потреб, інтересів та цінностей людини.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання:** розглянути та опрацювати аспекти особистісного розвитку людини.

Виклад матеріалу. Особистісний розвиток - це процес, при якому людина зосереджується на відкритті певних аспектів, щоб застосувати їх на практиці та покращити своє здоров'я, чесноти, таланти та здібності. Мета полягає в тому, щоб жити збалансовано і щоб між тілом і розумом існувала гармонія.

Особистісний розвиток можна назвати процесом трансформації, в ході якого людина вирішує змінити аспекти свого життя, щоб відчувати себе більш виконаюю. Особистий розвиток має на меті досягти особистого вдосконалення, здійснюються дії щодо зміни поведінки, поглядів чи думок. Завжди метою людини є досягнення кращої якості життя та набагато більшого добробуту. Звідси важливість розвитку особистості в нашому житті.

Існує низка видатних кроків для вдосконалення певних аспектів людини, щоб вона взяла під контроль своє життя та здійснила такі зміни:

- **Самопізнання:** Самопізнання - це здатність людини розкривати свої сили та вдосконалювати їх. Знайте свої дефекти, сильні сторони та що вас характеризує. Тому, щоб розпочати цей процес змін, доцільно буде почати пізнавати себе. Бажано скласти список усього вищезазначеного, а звідти організувати план дій для його здійснення.
- **Цілі:** Для створення відповідного плану дій необхідно встановити цілі, які має людина щодо самовдосконалення. Якщо ви хочете схуднути, змініть свої звички, киньте палити, починайте медитувати тощо. Потрібно буде визначити цілі та встановити час, коли починатимуть бачити результати та щоб запропоновані цілі були досягнуті.
- **План дій:** Настав час вжити заходів та встановити низку дій для досягнення раніше поставлених цілей.
- **Ресурси:** Для здійснення цих дій також буде важливо оцінити ресурси, якими ви володієте, або ті, якими ви можете володіти. Наприклад, якщо людина хоче почати медитувати, вона може відвідувати заняття з професіоналом або використовувати інформативні відеоролики з цієї практики.
- **Результати:** Вам потрібно витратити час на догляд за собою та реалізацію завдань, які допоможуть здійснити ці зміни. З цієї причини вам доведеться оцінювати результати в середньо- та довгостроковій перспективі, щоб знати, чи це такий шлях, чи вам потрібно внести будь-які зміни для покращення результатів, яких ви хочете досягти.

По суті, розвиток особистості відбувається, коли людина потрапляє в нову соціальну сферу та адаптується до неї. За сприятливих обставин особистість розвивається в три етапи:

- **Адаптація.** Людина знайомиться з діючими в середовищі цінностями й парвилами, входить в соціальну групу й уподібнюється її учасникам.
- **Індивідуалізація.** У людини виникають суперечності між встановленими нормами та прагненнями проявити власну індивідуальність. Тобто індивідуум не хоче «бути як всі», він прагне виділитися з маси. На даному етапі людина шукає способи проявити свою індивідуальність.
- **Інтеграція.** Людина хоче проявити свої індивідуальні якості й при цьому прагне, щоб вони були прийняті та схвалені іншими членами соціальної групи.

Зростання і розвиток особистості - найбільш загальне поняття, що описує всі позитивні зміни в особистості як результат внутрішніх процесів і зовнішніх впливів. Це все те, що в особистості розгортається з віком саме, що формується під впливом ззовні, що розвивається в спільній діяльності з оточуючими і розвивається в собі самим людиною. Соціологію цікавлять і внутрішні фактори соціальної поведінки. До них, перш за все, належать: потреби, інтереси, цінності. Люди в своїй життєдіяльності прагнуть забезпечити умови, засоби існування, реалізацію потреб, інтересів, цінностей.

Потреби - це ті форми взаємодії людини зі світом (духовні чи матеріальні), необхідність яких обумовлена особливостями відтворення і розвитку її біологічної, психологічної, соціальної визначеності, і які тою чи іншою мірою відчуються, усвідомлюються людиною. Це - потреба в чомусь, необхідність чогось, що забезпечує її існування, збереження. Це - рухома сила людської активності, причина багатьох наших дій.

Інтерес - це усвідомлення потреб особистості. Це спрямованість дій індивіда залежно від можливості задоволення тієї чи іншої потреби, одна із рушійних сил поведінки та діяльності особи. Разом із потребами інтереси становлять основу цінності. Цінність виступає як закріплене ставлення людини (ідеї, уявлення, переживання, установки) до елементів навколишнього світу, які визначають вибір засобів і методів діяльності і їх застосування в соціальній практиці. Цінностями можуть виступати предмети людських прагнень, устремлень, бажань, а також процеси, явища, ідеї. Вони виявляються у формі ідеалу (абстрактне уявлення), в елементах

матеріальної та духовної культури, соціальних цінностях. Кожній людині притаманна індивідуальна ієрархія особистих цінностей, що дозволяє говорити про таке поняття, як шкала цінностей. Цінності та потреби тісно взаємопов'язані. Це - два боки єдиного цілого. Якщо потреби - це спонукальна сила, яка коріниться всередині людини, то цінність визначає ті об'єкти, котрі задовольняють цю потребу. Соціологія виділяє, а також застосовує кілька типів інтересів особистості:

- інтерес-ставлення;
- інтерес-дія (як практичний вияв інтересу шляхом участі людини у певному виді діяльності);
- інтерес-установка (сформоване при довготривалій дії спрямоване ставлення);
- інтерес-орієнтація (виділення одного інтересу як головного із ряду інших).

Висновок. Іноді всім нам потрібен поштовх для саморозвитку, отримавши його, не важко досягти воістину високих показників. Навіть ті люди, хто вже досяг повної реалізації в житті, не повинні зупинятися на місці. Завжди є до чого прагнути, в якому напрямку рухатися далі, ставати ще краще! А якщо ви заплуталися в собі, не знаєте, як правильно розставити цілі на шляху успіху, то на тренінгах особистісного зростання вам обов'язково допоможуть розплутати клубок своїх можливостей і направити його в потрібне русло. Часом саме хорошу мотивацію і цінного стимулу нам так не вистачає на дорозі до поставлених цілей.

Список використаних джерел

1. Ільєнко Е.В. Філософія і культура: навч. посіб. Київ: КНУ, 1991. 160с.
2. Юрій М.Ф. Людина і світ: навч. посіб. Дакор, 2006. 460с.
3. Гуменюк Є.В. Особистість як предмет аналізу (потреби, інтереси, цінності): довідник. Львів, 2006. 260с.

ФІЛОСОФІЯ ГРОШЕЙ: ПРОБЛЕМИ ТА ПАРАДИГМИ

Постановка проблеми. Звичайно, найпростіше було б обмежитися вельми коректним твердженням, що межа функціональності грошей лежить в галузі економіки, а сфера духу чужа не лише грошам, а й будь-якого прагматизму та практичної зацікавленості. Однак, незважаючи на очевидність, подібне твердження сьогодні нерідко стало піддаватися сумніву. Крім того, не можна забувати, що наш вік являє собою становлення так званої «економічної свідомості», для якої характерні химерні та несподівані переплетення духовних та прагматичних інтенцій.

Сучасна філософія грошей ставить за мету цілісний аналіз грошей як соціального явища, виявлення їх впливу на світ речей, людей і внутрішній світ особистості. Особливого значення набуває раціональне осмислення ірраціональних перетворень грошей, оскільки нині гроші набувають власного життя, навіть керують вчинками, мотивують практичні дії, управляють волею людей. Усе це робить теоретично і практично значущою проблему філософії грошей, а також цілеспрямованого формування раціонального ставлення особистості до грошей як засобу соціалізації людини.

Мета. Дослідити та з'ясувати проблеми та парадигму філософії грошей. Для досягнення мети ми ставимо наступні завдання:

- Визначити поняття «філософія грошей»;
- Дослідити основні проблеми філософії грошей та вплив грошей на особистість;

Виклад матеріалу. Філософія грошей - це філософсько-економічне вчення про сутність грошей, про метафізичні та онтологічні підстави сучасного грошового господарства, про гроші як філософсько-економічної одиниці, що надають глибокий вплив на розвиток економіки та всього суспільного життя. [1, с. 70]. Як філософсько-економічна одиниця, гроші мають безліч функцій та цілей, та їх не можна повністю звести до традиційних економічних функцій (гроші як засіб обігу, засіб накопичення тощо). Крім суто економічних функцій, гроші мають ще й різноманітні соціальні функції. Гроші виступають як «сховище праці та досвіду».

В цілому ж кількість соціальних функцій грошей така велика, що навряд чи варто замикатися на одній або кількох із них; завжди є ризик упустити на увазі ще більш значущу соціальну функцію. Гроші - це система з неповною уніфікацією, пошук однієї мети використання грошей веде у глухий кут. Цим пояснюються багато марних спроб визначити «природу і сенс» грошей [2, 386]. Ці цілі виникають з опису ситуації, в якій ми використовуємо дані предмети та аналізу результату цього використання.

Цю ж тезу можна ще висловити так: з філософсько-економічного погляду гроші слід розглядати не як суто економічний інститут, а як інститут соціальний. Дослідження грошей як соціального інституту слід вести інструментами різних наук: економіки, соціології, політології, культурології, історії, але ключову роль тут має відігравати філософія як загальна методологія всіх соціальних наук; саме вона має синтезувати та узагальнювати отримані результати приватних дисциплін. Природно, що пріоритет все ж таки віддаватиметься висновкам, отриманим економічною наукою, і зокрема висновків, що йдуть безпосередньо від теорії грошей; але всі кінцеві висновки залишаться за філософією грошей.

Сучасна філософія грошей розглядає безліч різних проблем, наприклад, таких, як символізація грошей, фетишизм грошей та грошового господарства, віртуалізація грошей та фінансів, соціальне та культурне значення грошей, проблема відчуження грошей від людини тощо. Філософія грошей також покликана обговорити і таке малоприємне і малозрозуміле для економістів питання, як питання про «кінець грошей». Чи вічно існуватимуть гроші чи будь-коли соціальний інститут грошей припинить своє існування? [3, с. 8].

Проблемою людей щодо грошей є не вміння ними керувати. Необхідно визнати вплив грошей на людину та не заперечувати роль грошей у житті людей. Потрібен час для вивчення феномена грошей. Їх руйнівний та творчий вплив. У руках одних людей гроші стають злом, а руках інших добром. Це говорить про те, що гроші не є першопричиною всіх «бід людини», але, можливо, вони є каталізатором або приводом для дій людини.

Гроші також відкрили великі можливості для покращення життя людей, підвищення їхнього добробуту, розвитку технічного прогресу. На сьогоднішній момент гроші вже почали грати руйнівну роль, вони все більше шкодять екології планети, тобто на певному етапі гроші були позитивним фактором розвитку економіки та людини, але надалі вони стали надто забирати багато часу у людей, відбирати у них свободу, спричиняти криз і носити деструктивний характер [4].

Символізація грошей тісно пов'язана з проблемою фетишизації грошей та перетворення грошей на загальний комунікативний засіб: «Гроші стають універсальним посередником у відносинах ринкового обміну тому, що вони самі позбавлені якісної визначеності, є лише універсальний знак, який, сам будучи нічим, може приймати будь-які обличчя, перетворюватися як у матеріальні, і у соціальні, культурні і навіть духовні цінності. Тому гроші мають властивість поступово проникати у всі без винятку сфери людського буття.

Наступний цікавий пункт у філософії грошей - проблема субстанції грошей, їх першооснови, першоджерела. З погляду класичної політекономії питання субстанції грошей слід пов'язувати з питанням вартості (цінності), а далі з джерелами цієї вартості (цінності) - працею, капіталом, природними ресурсами, підприємницькою спроможністю. Але це погляд знову ж таки з погляду теорії грошей.

Філософія грошей повинна ставити цю проблему в набагато ширшій і, скажімо так «голографічній» перспективі. Наприклад, її цікавить питання: чи ця субстанція поточна грошей чи, навпаки, нерухома; рівні чи не рівні собі гроші в різні періоди часу (тут ми відволікаємось, зрозуміло, від проблеми інфляції) і як загалом пов'язані між собою гроші та час.

Висновки. Таким чином, гроші сприяють проникненню у відносини людей «ціннісних відносин до речей». У грошових справах усі люди рівноцінні, але тільки через те, що жоден з них не має цінністю, на відміну грошей. Гроші - лише засіб, але вони можуть перетворитися на мету, придбати величезну цінність власними силами. Проблема грошей на сьогоднішній день пов'язують із бажанням всеосяжного споживання без міри та потреби, яке не приводить до духовного становлення. Відтак філософія грошей зумовлює людство тримати баланс, даний їм природою, зберегти власну гідність та духовність, не загубитись у піраміді бажань та потреб.

Список використаних джерел

1. Княжева І. Філософі грошей: проблеми та парадигми. С. 69-71. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/21554/1/69-71.pdf> (дата звернення: 09.11.2022).
2. Цвігун Н. Філософі грошей: проблеми та парадигми. С. 385-387. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/21850/1/385-387.pdf> (дата звернення: 09.11.2022).
3. Гончарук Т., Коваленко В. Значення грошей для людини XXI століття Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації: щоріч. наук. пр. / відп. за вип. Т. В. Гончарук. Тернопіль : ТНЕУ, 2015. С. 6- 11.
4. Філософія грошей. URL: <https://studfile.net/preview/5009752/page:96/> (дата звернення: 09.11.2022).

ФІЛОСОФІЯ ГРОШЕЙ: ПРОБЛЕМИ ТА ПАРАДИГМИ

Постановка проблеми. Звичайно, найпростіше було б обмежитися вельми коректним твердженням, що межа функціональності грошей лежить в галузі економіки, а сфера духу чужа не лише грошам, а й будь-якого прагматизму та практичної зацікавленості. Однак, незважаючи на очевидність, подібне твердження сьогодні нерідко стало піддаватися сумніву. Крім того, не можна забувати, що наш вік являє собою становлення так званої «економічної свідомості», для якої характерні химерні та несподівані переплетення духовних та прагматичних інтенцій.

Сучасна філософія грошей ставить за мету цілісний аналіз грошей як соціального явища, виявлення їх впливу на світ речей, людей і внутрішній світ особистості. Особливого значення набуває раціональне осмислення ірраціональних перетворень грошей, оскільки нині гроші набувають власного життя, навіть керують вчинками, мотивують практичні дії, управляють волею людей. Усе це робить теоретично і практично значущою проблему філософії грошей, а також цілеспрямованого формування раціонального ставлення особистості до грошей як засобу соціалізації людини.

Мета. Дослідити та з'ясувати проблеми та парадигму філософії грошей. Для досягнення мети ми ставимо наступні завдання:

- Визначити поняття «філософія грошей»;
- Дослідити основні проблеми філософії грошей та вплив грошей на особистість;

Виклад матеріалу. Філософія грошей - це філософсько-економічне вчення про сутність грошей, про метафізичні та онтологічні підстави сучасного грошового господарства, про гроші як філософсько-економічної одиниці, що надають глибокий вплив на розвиток економіки та всього суспільного життя. [1, с. 70]. Як філософсько-економічна одиниця, гроші мають безліч функцій та цілей, та їх не можна повністю звести до традиційних економічних функцій (гроші як засіб обігу, засіб накопичення тощо). Крім суто економічних функцій, гроші мають ще й різноманітні соціальні функції. Гроші виступають як «сховище праці та досвіду».

В цілому ж кількість соціальних функцій грошей така велика, що навряд чи варто замикатися на одній або кількох із них; завжди є ризик упустити на увазі ще більш значущу соціальну функцію. Гроші - це система з неповною уніфікацією, пошук однієї мети використання грошей веде у глухий кут. Цим пояснюються багато марних спроб визначити «природу і сенс» грошей [2, 386]. Ці цілі виникають з опису ситуації, в якій ми використовуємо дані предмети та аналізу результату цього використання.

Цю ж тезу можна ще висловити так: з філософсько-економічного погляду гроші слід розглядати не як суто економічний інститут, а як інститут соціальний. Дослідження грошей як соціального інституту слід вести інструментами різних наук: економіки, соціології, політології, культурології, історії, але ключову роль тут має відігравати філософія як загальна методологія всіх соціальних наук; саме вона має синтезувати та узагальнювати отримані результати приватних дисциплін. Природно, що пріоритет все ж таки віддаватиметься висновкам, отриманим економічною наукою, і зокрема висновків, що йдуть безпосередньо від теорії грошей; але всі кінцеві висновки залишаться за філософією грошей.

Сучасна філософія грошей розглядає безліч різних проблем, наприклад, таких, як символізація грошей, фетишизм грошей та грошового господарства, віртуалізація грошей та фінансів, соціальне та культурне значення грошей, проблема відчуження грошей від людини тощо. Філософія грошей також покликана обговорити і таке малоприємне і малозрозуміле для економістів питання, як питання про «кінець грошей». Чи вічно існуватимуть гроші чи будь-коли соціальний інститут грошей припинить своє існування? [3, с. 8].

Проблемою людей щодо грошей є не вміння ними керувати. Необхідно визнати вплив грошей на людину та не заперечувати роль грошей у житті людей. Потрібен час для вивчення феномена грошей. Їх руйнівний та творчий вплив. У руках одних людей гроші стають злом, а руках інших добром. Це говорить про те, що гроші не є першопрчиною всіх «бід людини», але, можливо, вони є каталізатором або приводом для дій людини.

Гроші також відкрили великі можливості для покращення життя людей, підвищення їхнього добробуту, розвитку технічного прогресу. На сьогоднішній момент гроші вже почали грати руйнівну роль, вони все більше шкодять екології планети, тобто на певному етапі гроші були позитивним фактором розвитку економіки та людини, але надалі вони стали надто забирати багато часу у людей, відбирати у них свободу, спричиняти криз і носити деструктивний характер [4].

Символізація грошей тісно пов'язана з проблемою фетишизації грошей та перетворення грошей на загальний комунікативний засіб: «Гроші стають універсальним посередником у відносинах ринкового обміну тому, що вони самі позбавлені якісної визначеності, є лише універсальний знак, який, сам будучи нічим, може приймати будь-які обличчя, перетворюватися як у матеріальні, і у соціальні, культурні і навіть духовні цінності. Тому гроші мають властивість поступово проникати у всі без винятку сфери людського буття.

Наступний цікавий пункт у філософії грошей - проблема субстанції грошей, їх першооснови, першоджерела. З погляду класичної політекономії питання субстанції грошей слід пов'язувати з питанням

вартості (цінності), а далі з джерелами цієї вартості (цінності) - працею, капіталом, природними ресурсами, підприємницькою спроможністю. Але це погляд знову ж таки з погляду теорії грошей.

Філософія грошей повинна ставити цю проблему в набагато ширшій і, скажімо так «голографічній» перспективі. Наприклад, її цікавить питання: чи ця субстанція поточна грошей чи, навпаки, нерухома; рівні чи не рівні собі гроші в різні періоди часу (тут ми відволікаємось, зрозуміло, від проблеми інфляції) і як загалом пов'язані між собою гроші та час.

Висновки. Таким чином, гроші сприяють проникненню у відносини людей «ціннісних відносин до речей». У грошових справах усі люди рівноцінні, але тільки через те, що жоден з них не має цінністю, на відміну грошей. Гроші - лише засіб, але вони можуть перетворитися на мету, придбати величезну цінність власними силами. Проблему грошей на сьогоднішній день пов'язують із бажанням всеосяжного споживання без міри та потреби, яке не приводить до духовного становлення. Відтак філософія грошей зумовлює людство тримати баланс, даний їм природою, зберегти власну гідність та духовність, не загубитись у піраміді бажань та потреб.

Список використаних джерел

1. Княжева І. Філософі грошей: проблеми та парадигми. С. 69-71. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/21554/1/69-71.pdf> (дата звернення: 09.11.2022).
2. Цвігун Н. Філософі грошей: проблеми та парадигми. С. 385-387. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/21850/1/385-387.pdf> (дата звернення: 09.11.2022).
3. Гончарук Т., Коваленко В. Значення грошей для людини XXI століття Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації: щоріч. наук. пр. / відп. за вип. Т. В. Гончарук. Тернопіль : ТНЕУ, 2015. С. 6- 11.
4. Філософія грошей. URL: <https://studfile.net/preview/5009752/page:96/> (дата звернення: 09.11.2022).

ФІЛОСОФІЯ ГРОШЕЙ: ПРОБЛЕМИ ТА ПАРАДИГМИ

Постановка проблеми. Звичайно, найпростіше було б обмежитися вельми коректним твердженням, що межа функціональності грошей лежить в галузі економіки, а сфера духу чужа не лише грошам, а й будь-якого прагматизму та практичної зацікавленості. Однак, незважаючи на очевидність, подібне твердження сьогодні нерідко стало піддаватися сумніву. Крім того, не можна забувати, що наш вік являє собою становлення так званої «економічної свідомості», для якої характерні химерні та несподівані переплетення духовних та прагматичних інтенцій.

Сучасна філософія грошей ставить за мету цілісний аналіз грошей як соціального явища, виявлення їх впливу на світ речей, людей і внутрішній світ особистості. Особливого значення набуває раціональне осмислення ірраціональних перетворень грошей, оскільки нині гроші набувають власного життя, навіть керують вчинками, мотивують практичні дії, управляють волею людей. Усе це робить теоретично і практично значущою проблему філософії грошей, а також цілеспрямованого формування раціонального ставлення особистості до грошей як засобу соціалізації людини.

Мета. Дослідити та з'ясувати проблеми та парадигму філософії грошей. Для досягнення мети ми ставимо наступні завдання:

- Визначити поняття «філософія грошей»;
- Дослідити основні проблеми філософії грошей та вплив грошей на особистість;

Виклад матеріалу. Філософія грошей - це філософсько-економічне вчення про сутність грошей, про метафізичні та онтологічні підстави сучасного грошового господарства, про гроші як філософсько-економічної одиниці, що надають глибокий вплив на розвиток економіки та всього суспільного життя. [1, с. 70]. Як філософсько-економічна одиниця, гроші мають безліч функцій та цілей, та їх не можна повністю звести до традиційних економічних функцій (гроші як засіб обігу, засіб накопичення тощо). Крім суто економічних функцій, гроші мають ще й різноманітні соціальні функції. Гроші виступають як «сховище праці та досвіду».

В цілому ж кількість соціальних функцій грошей така велика, що навряд чи варто замикатися на одній або кількох із них; завжди є ризик упустити на увазі ще більш значущу соціальну функцію. Гроші - це система з неповною уніфікацією, пошук однієї мети використання грошей веде у глухий кут. Цим пояснюються багато марних спроб визначити «природу і сенс» грошей [2, 386]. Ці цілі виникають з опису ситуації, в якій ми використовуємо дані предмети та аналізу результату цього використання.

Цю ж тезу можна ще висловити так: з філософсько-економічного погляду гроші слід розглядати не як суто економічний інститут, а як інститут соціальний. Дослідження грошей як соціального інституту слід вести інструментами різних наук: економіки, соціології, політології, культурології, історії, але ключову роль тут має відігравати філософія як загальна методологія всіх соціальних наук; саме вона має синтезувати та узагальнювати отримані результати приватних дисциплін. Природно, що пріоритет все ж таки віддаватиметься висновкам, отриманим економічною наукою, і зокрема висновків, що йдуть безпосередньо від теорії грошей; але всі кінцеві висновки залишаться за філософією грошей.

Сучасна філософія грошей розглядає безліч різних проблем, наприклад, таких, як символізація грошей, фетишизм грошей та грошового господарства, віртуалізація грошей та фінансів, соціальне та культурне значення грошей, проблема відчуження грошей від людини тощо. Філософія грошей також покликана обговорити і таке малоприємне і малозрозуміле для економістів питання, як питання про «кінець грошей». Чи вічно існуватимуть гроші чи будь-коли соціальний інститут грошей припинить своє існування? [3, с. 8].

Проблемою людей щодо грошей є не вміння ними керувати. Необхідно визнати вплив грошей на людину та не заперечувати роль грошей у житті людей. Потрібен час для вивчення феномена грошей. Їх руйнівний та творчий вплив. У руках одних людей гроші стають злом, а в руках інших добром. Це говорить про те, що гроші не є першопричиною всіх «бід людини», але, можливо, вони є каталізатором або приводом для дій людини.

Гроші також відкрили великі можливості для покращення життя людей, підвищення їхнього добробуту, розвитку технічного прогресу. На сьогоднішній момент гроші вже почали грати руйнівну роль, вони все більше шкодять екології планети, тобто на певному етапі гроші були позитивним фактором розвитку економіки та людини, але надалі вони стали надто забирати багато часу у людей, відбирати у них свободу, спричиняти криз і носити деструктивний характер [4].

Символізація грошей тісно пов'язана з проблемою фетишизації грошей та перетворення грошей на загальний комунікативний засіб: «Гроші стають універсальним посередником у відносинах ринкового обміну тому, що вони самі позбавлені якісної визначеності, є лише універсальний знак, який, сам будучи нічим, може приймати будь-які обличчя, перетворюватися як у матеріальні, і у соціальні, культурні і навіть духовні цінності. Тому гроші мають властивість поступово проникати у всі без винятку сфери людського буття.

Наступний цікавий пункт у філософії грошей - проблема субстанції грошей, їх першооснови, першоджерела. З погляду класичної політекономії питання субстанції грошей слід пов'язувати з питанням

вартості (цінності), а далі з джерелами цієї вартості (цінності) - працею, капіталом, природними ресурсами, підприємницькою спроможністю. Але це погляд знову ж таки з погляду теорії грошей.

Філософія грошей повинна ставити цю проблему в набагато ширшій і, скажімо так «голографічній» перспективі. Наприклад, її цікавить питання: чи ця субстанція поточна грошей чи, навпаки, нерухома; рівні чи не рівні собі гроші в різні періоди часу (тут ми відволікаємось, зрозуміло, від проблеми інфляції) і як загалом пов'язані між собою гроші та час.

Висновки. Таким чином, гроші сприяють проникненню у відносини людей «ціннісних відносин до речей». У грошових справах усі люди рівноцінні, але тільки через те, що жоден з них не має цінністю, на відміну грошей. Гроші - лише засіб, але вони можуть перетворитися на мету, придбати величезну цінність власними силами. Проблему грошей на сьогоднішній день пов'язують із бажанням всеосяжного споживання без міри та потреби, яке не приводить до духовного становлення. Відтак філософія грошей зумовлює людство тримати баланс, даний їм природою, зберегти власну гідність та духовність, не загубитись у піраміді бажань та потреб.

Список використаних джерел

1. Княжева І. Філософія грошей: проблеми та парадигми. С. 69-71. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/21554/1/69-71.pdf> (дата звернення: 09.11.2022).
2. Цвігун Н. Філософія грошей: проблеми та парадигми. С. 385-387. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/21850/1/385-387.pdf> (дата звернення: 09.11.2022).
3. Гончарук Т., Коваленко В. Значення грошей для людини XXI століття Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації: щоріч. наук. пр. / відп. за вип. Т. В. Гончарук. Тернопіль : ТНЕУ, 2015. С. 6- 11.
4. Філософія грошей. URL: <https://studfile.net/preview/5009752/page:96/> (дата звернення: 09.11.2022).

ФІЛОСОФСЬКЕ РОЗУМІННЯ ПРАВА В БІБЛІЇ

Постановка проблеми. Людина, яка щиро вірить в Бога, сприймає Біблію як Книгу книг, Божественне одкровення, найвище джерело істини. І беззаперечним залишається той факт, що жодна книга світу не справила такого масштабного впливу на розум і серце мільйонів людей, як Біблія – священна книга християнства.

Мета. Проаналізувати та встановити як право та мораль, та біблійні норми збагаються або розбігаються у філософських вченнях Біблії.

Виклад матеріалу. Хоча основний зміст Біблії присвячено, перш за все, проблемам моральним і духовним, зокрема питанню «Що є добро, а що є зло?», немало місця у ній відведено безпосередньо питанням права: і в самому широкому розумінні – на рівні філософських категорій, і в більш вузькому, коли розглядаються правові системи певних історичних періодів й осмислюється «коріння» злочину та показано його наслідки.

Особливе відкриття - Божий Закон.

Право на справедливий судовий розгляд з належним дотриманням норм процесуального права, а саме неупереджений суддя, об'єктивний і швидкий розгляд справ, неможливість повторного притягнення до відповідальності за один і той же злочин знаходимо у Повт. Зак. 1:16-17, Левит 19:15, 1Тим. 5:21, Малахія 2:9, Вихід 22:9, Езра 7:26, Ісаїя 43:9 і Наум 1:9

Право на справедливий судовий розгляд з належним дотриманням норм матеріального права, а саме рівність перед законом усіх, незалежно від раси, статі, рівня достатку, громадянства знаходимо в Дії 10:34, До Галатів 3:28, Якова 2:1-7. Амос 9:7. Вихід 21:2 і Ісаїя 1:16-17.

Боже слово справді говорить про ці процесуальні права, зокрема, справедливий процесуальний розгляд. Також в Біблії є вірші, в яких стверджується важливість права людини на судовий розгляд з належним дотриманням норм матеріального права. Іншими словами - це рівність для всіх незалежно від раси, статі, рівня достатку чи громадянства. Біблія говорить дуже конкретні речі, які є основою нашого законодавства. Кожен є під законом, і ніхто не є вищим за закон. Християнський погляд на закон заснований на явних Божих Заповідях, на незмінному характері Бога, і походить з біблійних принципів моралі. Важливо розуміти, що будь-який закон встановлює певну мораль.

Релігійно-правової ідеології, які характеризуються такими чинниками:

- визнанням сакрального походження права;
- оцінка протиправної поведінки як гріховної;
- синтез юридичних та релігійних норм;
- застосування як специфічно правових, так і релігійних санкцій.

Біблія вбирає у себе такі складові: Старий завіт та Новий завіт. У книгах Старого Завіту, який ще називають Законом суворої правди, йдеться про створення світу, перших людей, початок історії людства, про вигнання людини з раю, всесвітній потоп, про початок історії, релігію єврейського народу. В Новому завіті розповідається про непорочне зачаття, прихід Спасителя – Ісуса Христа, про його життя, смерть і воскресіння.

Релігійно-правове унормування у стародавніх суспільствах спричинили реформи державного управління та релігії, його супроводжувало оприлюднення певних актів, що мають Божественне походження.

Першими законами, які були дані Богом людям у «писаному» вигляді, можна вважати висічені на кам'яних скрижалях заповіді, що зберігалися у Ковчезі Завіту. Іншою святиною були закони, отримані Мойсеєм від Бога. Прикладів такого поклоніння праву в історії більше не було. Втім, не було й права, яке б настільки вплинуло на хід історії, як біблейське. Звернімося до історії виходу євреїв з Єгипту під проводом Мойсея. На двох кам'яних скрижалях були записані закони «перстом Божим» і передані єврейському народу через Мойсея. Найголовніші з них стосувалися відносин із Богом. Так, заповідь єдинобожжя вимагала: «Я є Бог твій, нехай не буде в тебе інших Богів, окрім Мене». Наступна заповідь повчала: «Не роби собі різьби і всякої подоби з того, що на небі вгорі, і що на землі долі, і що в воді під землею. Невклоняйся їм і не служи їм». Народ Мойсея повинен був шанобливо ставитися до імені Господа, а тому третя заповідь вказувала: «Не взивай намарно ім'я Господа Бога твого». Четверта заповідь вимагала присвятити день суботній (після шести днів роботи) Богу «Пам'ятай день святий святкувати». Народ єднала не лише одна віра, а й міцний зв'язок поколінь. Тому п'ята заповідь свідчила: «Шануй батька твого і матір твою, щоб було тобі добре і щоб ти довго прожив на землі». Наступні заповіді встановили заборони, які були покликані зберегти мир і порядок у суспільстві: «Не вбивай. Не чужолож. Не кради. Не свідчи неправдиво на ближнього твого. Не жадай дому ближнього твого. Не пожадай жінки ближнього свого, ані раба його, ні рабині його, ні вола його, ні осла його, нічого, що у ближнього твого». Детальне вивчення заповідей дозволяє сформулювати свого роду кодекс, де визначено усі можливі людські злочини і порушення та чітко обумовлено покарання за них. Богом передбачено жорстока кара – смерть – за дії, які сьогодні або не вважаються злочином, або не передбачають суворого покарання – «всякий, хто вчинить перелюб із жінкою заміжною, з дружиною ближнього свого, будуть обидва (і чоловік і жінка) скарані на смерть», «хто вдарить батька або матір свою, будуть скарані на смерть», таке покарання передбачено навіть для тих, «хто злословить батька або матір своїх», не кажучи вже про крадіжки і викрадення людей. Записана Мойсеєм на скрижалях Книга Завіту містила і норми, що стосувалися судочинства. З

одного боку, вона вимагала беззастережної поваги до суду, закликаючи кожного члена громади: «Суддів не лихослов, начальника в народі своєму не лай». З іншого боку, вона закликала до справедливого правосуддя: «Не дослухайся поголосу, не давай руки своїї нечестивцю, аби не бути свідком неправди. Не йди за більшістю на недобру справу», «Не карай на смерть невинного і правого, бо я не виправдаю беззаконника», «Дарів не приймай, бо дари зрячих роблять сліпими». Багато норм були спрямовані на пробудження милосердного ставлення до ближнього, до бідних і знедолених: «не дожинай краю поля твого і залишків жатви своєї не забирай, не оббирай дочиста виноградника свого – залиш вбогому чи скитальцю...». Невиконання заповідей загрожувало суворими покараннями: «Міста ваші стануть руїною, і спустошує святиниці ваші ..., і буде земля ваша порожня і міста ваші зруйновані». До питань правосуддя Мойсей звертався постійно. Він закликав суддів виконувати заповіді, отримані від Бога.

Основне призначення людини полягає у виявах любові один до одного. У Новому Завіті наголошується, що «любов – над усе», «любов довго терпить, милосердствує, не задрить, не величається, не поводить нечестиво, не шукає тільки свого, не рветься до гніву, не думає лихого, не радіє з неправди (але тішиться правдою), усе зносить, вірить у все, сподівається всього, усе терпить», «любов між людьми наближує до Бога», але мова йде про «нелицемерну любов». У контексті дослідження біблійного права привертає увагу і така теза: «Коли я роблю добровільно, я маю нагороду, коли ж не добровільно, то виконую службу доручену; спочатку примирення з людиною, а потім – жертва Богу». Людина, яка не творить добра, підпадає під покарання, адже «кожне дерево, що доброго плоду не родить, буде зрубане та й у вогонь буде кинене». Природне ж право Нового Завіту трактує ці прояви у поведінці людини не так однозначно. Значним порушенням норм природного права вважається у Новому Завіті осуд інших людей: «не суди ближнього», «якщо сліпий водить сліпого, то обоє до ями попадуть», «у чужому оці тріску бачиш, а у власному – не бачиш колоди», «не судить передчасно ні про що», бо існують «таємниці темряви і задуми сердець», яких ніхто не знає. Серед тілесних природно-правових порушень у Новому Завіті відзначаються такі вчинки, як перелюб (навіть у думках), розпуста, ідолослужіння, чари, ворожнеча, сварка, заздрість, гнів, незгоди, ересь, заздрощі, пияцтво тощо. Правова поведінка людини безпосередньо залежить від міцності віри.

Висновок. Біблія є цінним джерелом для вивчення прадавньої правової системи, її філософського осмислення. Саме там ми знаходимо відповідь на головні питання філософії права. Важливо розуміти, що будь-який закон встановлює певну мораль.

«Людина повинна встановлювати мораль законом, щоби підтримувати порядок і захищати права людини» - Дж. В. Монгомері.

Список використаних джерел

1. Філософія права : навч. посібник / Марченко О. В. – Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2015. – 304 с.
2. The Law of Nature in the Bible, 01.11.2018 [Electronic resource] URL: <https://thefounding.net/the-law-of-nature-in-the-bible/>

PHILOSOPHY OF MONEY: PROBLEMS AND PARADIGMS

Topicality. We live in an epoch, when people do mostly not what is useful and beautiful, but what can be sold and for which money is paid. The basis of modern civilization is the relationship of purchase and sale, and commodity exchange is impossible without the mediation of such a thing, which has the universal property of being exchanged for all goods. It is money. Lust for money creates problems for those people who have not been able to establish the right thinking and attitude towards money. The eternal question is whether money controls people or people control money? In my opinion, money can't manage people, because only a person can be not able to control the attitude and desire toward them. Actually, it is very strange when a person is controlled by what he created .

Tasks: to determine the essence of money from the philosophical point of view; to study the attitude of the individual to money; determine the effects of money on the worldview and spiritual world of man.

Object of research: money as a socio-cultural phenomenon.

Money - a special commodity, which is the general equivalent (equivalence) in the exchange of goods, their form of value.

Philosophy of money - a philosophical analysis of the systemic influence of the logic of money, monetary relations on the worldview and spiritual world of man and society.

Subject: features of the philosophy of money. Scientist S. Moskovichi argues that the impact of money on man is not limited to the economy. Money also affects the formation of morality, the hierarchy of human values, psychology, worldview of man and society [9, p. 48]. It is possible to understand their nature only by such tools of thinking that are able to cover all forms of manifestation of the essential features of money in their entirety. This can be done on the basis of a philosophical approach, which is the philosophy of money [2, p. 145]. Money brings changes not only in the «world of things» and not only in the «world of people», they play a role in changing the inner world of man, his interests, ideals, aspirations and moral criteria. Money changes the very system of human values, puts itself at the center of the socio-historical system of values [4, p. 42-43]. That is, money actualized not only changes in the world of things, but also in the world of people, in the inner world of man, his interests, ideals and aspirations, moral criteria. They have significantly changed the system of human values, putting themselves at the center of them as a universal value. Due to this, money went beyond its natural (traditional) functions as the equivalent of goods and services, expanding the scope of its operation [3, p. 223]. V. Ilyin argues that money has the ability to «reduce all other material and intellectual goals to themselves, and all value scales - to the scale of financial value» [5, p. 411]. There is a devaluation of the real world with its specific laws, properties and qualities before the world of money as carriers of universal and absolute value. Accumulation of money, says V. Radaev, in terms of the values of liberal society, is a useful step because it ensures the development of the economy and prosperity of the state. [9, p. 221]. According to L. Tutov, money acquires special significance in a corrupt society in which there is no natural human right to freedom, creativity and a dignified existence. In such a society, a person's value is defined as his purchasing power (a person can do as much as he is able to buy). Such a society appears to man as a commodity, because in it everything can be bought (law, morality, public opinion, justice and even life) [9, p. 94]. It is clear that a person is not able to sell the law, honor, homeland, morality, but is able to sell himself. A person can sell not only his work, his services, but also his spirituality, to embody it in goods. At the level of the spirit, man does not sell, but sells, that is, becomes a commodity. Money, of course, is valuable. However, according to M. Shkrebits, it was possible to talk about their real value only when they existed in the form of precious metals (gold, silver), the so-called full-fledged money. [9, p. 134]. Money brings a certain order in the process of distribution of social values, determines the quantitative limits of what is possible in the actions of people, implements the principle of equivalence of alienated and appropriated goods in market conditions. Possessing the property of general exchange, money becomes not only a value but also a measure of the value of exchange goods - «the measure of all things.» They express the qualitative infinity of what is possible in the actions of people, act as a stimulus and motivation for many types of 71 activities - both humane and inhumane. Money is able to encourage any efforts against people, to turn into an object of purchase - sale what they should not be in a healthy society. This means, according to S. Abramova, that they bring into public life both order and elements of chaos [1, p. 138]. But money is only a means of realizing the volitional, mental efforts of man. They create or destroy a person as a person, influence the formation of his individual value system, the hierarchy of his personal priorities and goals. It all depends on the ratio of mental and volitional efforts and monetary interest in people's activities. Money is only a means of realizing the volitional, mental efforts of man. They create or destroy a person as a person. Man must understand their true place and role in his life and society, learn to manage them on the basis of a combination of modern economics (with its practical orientation) and philosophy (with its focus on knowledge of the whole world).

Conclusions: In the conditions of the establishment of the economy on market values, the problem of rational attitude to money and effective management of money acquires special urgency for the younger generations. Indicators of moral conflict are contradictions, in particular, the discrepancy between the notions of money that exists in the public consciousness, and the value of money for the individual; between the importance of money and the ability to achieve it.

References:

1. Osipov Yu.M. Philosophy of economy / Yu.M. Osipov. -: Kharkiv Jurist, 2001. - 624 pp. Abramova SB Sociological approach to the study of money: foundations and prospects / SB Abramova // Izvestiya Uralskogo gosudarstvennogo universiteta. 2009. № 4 (70). P. 133-141
2. Ilyin VV The magic of money: history, philosophy, life: a monograph / VV Ilyin. K.: УБДНБУ, 2011. 590 с.
3. Leonov VV Motivational factors of financial behavior of the population of Ukraine: empirical analysis / VV Leonov // Ukrainian society. 2007. №3. P.63 - 76.
4. Philosophy of money in the era of financial civilization: a monograph / col. authors; for ed. TS Smovzhenko, ZE Skrinnik. K.: УБС НБУ, 2010. 463 с.
5. Osipov Yu.M. Philosophy of economy / Yu.M. Osipov. M.: Jurist, 2001. 624 p.
6. Abramova SB Sociological approach to the study of money: foundations and prospects / SB Abramova // Izvestiya Uralskogo gosudarstvennogo universiteta. 2009. № 4 (70). P. 133-141.
7. Shkrebet MS Influence of monetary culture on the level of consolidation of Ukrainian society / MS Shkrebet // Bulletin of the Kharkiv National University named after VN Karazina. 2010. № 889. P. 133-137.
8. Goncharuk TV, Shumka ML Reflection of the phenomenon of money / Tetyana Viktorivna Goncharuk, Mykhailyna Leonivna Shumka // Proceedings of the International Philosophical and Economic Readings 20-21 May 2009, Lviv. P. 89-94. 11. Shumka M., Zhuk A.

*Жданович Христина
студентка гр. ПР-15,
Юридичного факультету ЗУНУ*

ЛЮДИНА ЯК ТВОРІННЯ І ТВОРЕЦЬ КУЛЬТУРИ

Постановка проблеми. Основним питанням стало відмінність людей від тварин. Культура грає велику роль у розвитку людини, саме завдяки їй суспільство більш розвинуте. Кожного дня людина тратить свій час на культуру, сама цього не розуміючи. Перегляд фільмів, читання книг, шукання цікавої для людини інформації в інтернеті це все сприяє на її культурний розвиток. Тому, ця тема є досить актуальною.

Мета роботи. проаналізувати вплив людини на культуру, та культури на людину, охарактеризувати зв'язок та взаємозалежність людини та культури.

Виклад матеріалу. Людина - це творець культури. Адже культура це те що створила людина, вона представляє як світ, створений людиною на відміну від незайманої природи. Таким чином, людина і культура є нерозривними поняттями. Вони взаємодоповнюють один одного і одне не мислиться без іншого: людина створює культуру і саме вона відрізняє його від інших представників тваринного світу.

Будь-яка людина в тій чи іншій мірі володіє творчими здібностями до вироблення нових прийомів діяльності, до оволодіння новими знаннями, до формулювання проблем і пізнання невідомого. Однак нове для окремої людини не завжди є новим для всього суспільства. Справжнє творчість в культурі визначається принципово новизною отриманих результатів в масштабах їх історичної значимості. В наш час одне з винахідок людства яке створили люди це техніка, завдяки якій розвиток суспільства піднявся на новий рівень. На першому етапі головним було зрозуміти «онтологічну» природу принципів дії технічних пристроїв.

Через культуру людина може долучитися до творчих досягнень безлічі геніїв, роблячи їх трампліном для нового творчості. Але це залучення здійснюється лише тоді, коли людина починає не просто споглядати культурні символи, а оживляти культурні смисли у власній душі і власну творчість. Культура і її смисли живуть не самі по собі, а лише через творчу активність натхненного ними людини.

Якщо ж людина відвертається від культурних смислів, то вони вмирають, і від культури залишається символічне тіло, з якого пішла душа.

Культуру поділяють на матеріальну і духовну.

Матеріальна це діяльність людини - всілякі споруди, знаряддя праці, техніка, тощо.

До духовною культури належать знання, наука, мораль, право, релігія, філософія. Міра оволодіння духовними цінностями, потреба в них, а також здатність їх створення характеризують рівень духовності людини, суспільства.

Висновок. Отже, стосовно суспільства культура - це все створене і викорис-товуване ним матеріальне і духовне багатство, щодо людини - це міра власне людського в ній: знання, освіченість, моральність, інтелектуальність, художній смак, здатність діяти по-людськи - працювати, творити, спілкуватися і так ін. Культура людини виражається і у володінні власною біологічною природою - культурною їжі, пиття, кохання фізичною культурою і, безумовно, у вихованості розуму, волі, почуттів, тактовності, ввічливості, делікатності, поваги до інших і почуття власної гідності.

Список використаних джерел

1. Стьопін В'ячеслав // Психологія і суспільство. – 2015. – № 1. – С. 16-25. 78
2. Марголіна Ірина // Людина і суспільство 11 клас. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2012, - 189 с.
3. Ніколова Н. І. Культурологія : культурогенез. -2010.-205 с.
4. Філософські погляди І. Златоуста [Текст] / Полухтович Т. // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка. Серія: Філософія. – 2006. – №14. – С. 15-17.

5. Гончарук, Тетяна Культурологія [Текст] : підручник / Тетяна Гончарук. – Тернопіль : Воля, 2006. – 360 с.
6. Гончарук Т. В. Специфіка української ментальності // Науковий часопис Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова. Серія 7. Релігієзнавство. Культурологія. Філософія. Збірник наукових праць. - К.: КНП. - 2005. - С.75-82.
7. Гурик М., Шумка М. Комунікативна природа символу у культурному просторі / Михайлина Шумка, Мирослава Гурик // Матеріали ІХ Міжнародної наукової конференції «Традиції і культура. Феномен діалогу: традиція і сучасність». – Київ.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Постановка проблеми. Сучасне українське суспільство зараз переживає дуже складний період. По-перше, відбувається перехід відіндустріальної до інформаційної стадії його розвитку, модернізація охоплює усі сфери суспільно-політичного життя, нормита цінності. Зміни відбуваються у свідомості та поведінці людей. Ці зміни супроводжуються суперечностями, головними причинами яких є глобальна криза. По-друге, у зв'язку з геополітичним конфліктом на сході держави, українське суспільство можна охарактеризувати як нестабільне. Воєнні дії на сході України призвели до великої кількості жертв, безробіття, зруйнованої інфраструктури, соціальної незахищеності населення, що лише поглибило протиріччя між владою та суспільством.

Мета - розкрити сутність суспільства та держави в умовах трансформації; охарактеризувати відмінності трансформаційного розвитку між Україною та західно-європейськими державами; провести аналіз соціальних проблем та особливостей розвитку сучасного українського суспільства.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:

- провести рецензію дій, що відбуваються на території України на сучасному етапі;
- визначити наявність аспектів, що позитивно або негативно впливають на розвиток українського суспільства.

Виклад матеріалу. Суспільство - це група людей, об'єднаних спільною територією, інтересами та потребами. Для будь-якого суспільства характерні цілісність та стійкість, здатність до самовідтворення та саморегуляції, певний рівень культури. Будь-яке сучасне суспільство характеризують як постіндустріальне. У такому суспільстві у сфері послуг зайнято не менше 50% працюючого населення, а виробництво товарів набагато перевищує власні потреби. У такому соціумі домінує раціоналізм, критицизм та індивідуалізм. Велику роль відіграють наукові дослідження та освіта. Соціальні зв'язки є дуже складними, а відносини між людьми регулюються на основі контрактів, договорів і законів. Головною ознакою соціальної диференціації є не власність, а володіння інформацією та контроль над нею. Українське суспільство сьогодні знаходиться у стані трансформації, на стадії переходу від індустріального суспільства до інформаційного. Будь-яка соціальна трансформація - це процес глибоких соціальних змін. Українське суспільство зараз перебуває на етапі становлення і є соціально та політично нестабільним. Для сучасної України характерною є ситуація соціальної анемії. Люди втрачають зв'язок з суспільством, залишаються наодинці з власними проблемами, втрачають віру у підтримку держави. Причини цього різні. Першою і, мабуть, найголовнішою причиною є непослідовність реформ. Протягом усіх років незалежності жодна українська влада не мислила в категоріях держави в цілому. За каденції теперішнього Президента робилися спроби довгострокового планування майбутнього країни. Однак, олігархи, бізнес - групи та фінансово-промислові угруповання налаштовані на збереження своїх привілеїв та здатні блокувати реформування державного апарату. Тому владі легше створювати для них привілеї, а не розглядати функціонування країни як механізм її внутрішньої життєдіяльності та зовнішньої конкурентноспроможності. Найболючішими проблемами сучасного українського суспільства є стрімке зростання цін, корупція, зростання кількості людей похилого віку, низький рівень доходів, трудова міграція, демографічна криза, розходження щодо культурно-цивілізаційних орієнтацій серед населення, втрата природного зв'язку з дійсністю соціальної справедливості.

Корупція розповсюдилася не тільки на державний апарат, але й на систему політичних партій. Це часто виявляється у підкупі виборців, коли той чи інший кандидат намагається заволодіти якомога більшою кількістю голосів. На жаль, з тим рівнем політичної еліти, яка існує зараз, побороти корупцію неможливо, оскільки партії та політики відрізняються лише гаслами, а не конкретними діями. Корупція тісно пов'язана з тіньовою економікою. Причинами об'єднання бізнесу та влади є корисні цілі, доступ до розподілу ресурсів, можливість використовувати держбюджети різних рівнів (від місцевого до обласного). Іншими актуальними проблемами сьогодення є демографічна криза та зростання кількості людей похилого віку. Щороку кількість населення України зменшується на 300 000 чоловік. Це пов'язано з різними причинами: міграційними процесами, зниженням рівня та якості життя, змінами цінностей - багато українських жінок ставлять на перше місце не сім'ю, а кар'єру. Трудова міграція за кордон прямо залежить від незбалансованої системи оплати праці. Значна частина громадян отримує дуже низьку зарплатню, в той час як існує невелика група високооплачуваних працівників, чия зарплата на декілька порядків вища від зарплатні основної маси населення. Не витримуючи конкуренції з Європою, Україна щороку втрачає свій кадровий потенціал. Ще однією серйозною проблемою є розходження у поглядах серед населення України щодо культурноцивілізаційної приналежності. За визначенням Р. Хантінгтона, Україна належить до так званих «розколотих» цивілізацій, бознаходиться на перехресті трьох світів: західно-європейського, євразійського та ісламського. Звідси, одна частина населення (Захід і Центр України) тяжіє до західно-європейських цінностей і бачить Україну у складі Євросоюзу; інша (переважно населення Сходу держави) бачить пріоритетними цінності східно-слов'янських країн.

Висновки. В умовах сьогодення український соціум зіткнувся з проблемою невідповідності своїх бачень світу та реальності. Тому, найперше, що нам потрібно зробити на шляху до національного відродження та самоствердження - це відновити природний зв'язок із дійсністю. Українці мають засвоїти нову філософію - філософію актуальності. Потрібно навчитися розв'язувати проблеми, які постають тут і зараз і не зацикловатися на абстрактних суперечностях. Сучасний стан свідчить про недостатню ефективність державних реформ та слабкість громадянського суспільства. Сьогодні українське суспільство стоїть перед історичним вибором щодо варіантів свого подальшого майбутнього. І цей вибір має бути здійснений не під впливом емоцій, а як мудрий і виважений крок.

Список використаних джерел

1. Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Національно-культурна ідентичність як маркер модернізації українського суспільства /Філософія фінансової цивілізації: людина у світі грошей: Збірник наукових праць. Книга 6. Л.: УБС НБУ, 2013.-722с. С. 391-399.
2. Гончарук-Чолач Т.В., Джугла Н.В. Політична соціологія: навчальний посібник / За ред.Гончарук-Чолач Т.В. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ», 2018. 250 с.
3. Головаха Є.І. Українське суспільство: шляхи трансформації // Стаття інституту соціології НАН України. Серія: соціологічні науки. 2016. №1-2. 30с. с. 26-30.
4. Костенко Н.В. Український соціум: проблеми трансформації // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Серія: гуманітарні науки 2008 №33 161-168с. //http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:0GkqaXXtmlEJ:irBis-nBuv.gov.ua/cgi-
5. Шумка М. Л. Роль рідної мови в становленні української національної ідентичності // Актуальні проблеми філософії та соціології. Науково-практичний журнал.Випуск 4.Одеса. 2015.С.172-178.

ФІЛОСОФІЯ ОСОБИСТИХ РІШЕНЬ БІЗНЕСМЕНА

Постановка проблеми. На сучасному етапі бізнес є найбільш ефективним методом введення підприємницької діяльності. На даний час більшість підприємств користуються застарілою системою, і в більшості випадків призводять до втрат конкурентних переваг, або, інколи, банкрутства. І через це бізнесмени дуже відповідально підходять до прийняття рішення.

Мета. Дослідження особливостей керівника на прийняття рішень, проаналізувати план дій бізнесмена, бізнес в сучасному світі. Для досягнення мети потрібно поставити ряд **завдань**: дослідити особливості бізнесу та функції особистих рішень.

Виклад матеріалу. На кожному етапі свого життя людина приймає різні рішення, деякі з яких, виконуються вже як звичка, наприклад, вдітись, помитись, привітатись з людьми тощо. А також вони бувають такими, які не можна вирішити моментально, і для їх рішення деякі бізнесмени можуть витратити понад пару тижнів. Рішення - це результат розумової діяльності людини, що призводить до певного висновку і необхідних дій. Прийняття рішення для бізнесмена є дуже вирішальним вибором в його житті. Воно також впливає на різні інтереси компанії, як, економічні, організаційні, соціальні тощо. Під час прийняття рішення в кожного бізнесмена є чіткий план для правильного вибору:

- Потрібно задуматись над наслідками того чи іншого рішення.
- Знайти достатньо інформації.
- Встановити термін прийняття рішення, щоб не відкладати справу до невизначеного терміну.
- Вирішувати самому.
- Зупинитись на першому рішенні, так як воно зазвичай найбільш правильне.

На даний час ситуація кардинально змінилась. Елвін Тоффлер вважає що суспільство вступило в третю хвилю розвитку, це дуже добре показано поверненню бізнесу в родинне коло. Таке повернення тільки на руку бізнесмену, коли стосується його соціально-психологічних сторін, бо тільки родина може дати пораду кращу ніж це може зробити експерт-виробничник.

Сучасне економічне, політичне, культурологічне і т. д. життя суспільства вимагає від бізнесмена постійного пошуку. Внутрішня напруга ділової людини в процесі конкурентної боротьби, яка вибирає витончених форм на схилку 20 століття, настільки зростає, що вона не витримує часто психологічно. В цих умовах необхідна духовна основа, яка надає особі внутрішньої рівноваги. Такою основою є релігія, мистецтво, філософія, спираючись на які людина приймає і реалізує рішення в усіх царинах суспільного життя і особливо в найбільш динамічній його сфері - бізнесі.

Бізнес - це організація (компанія), яка бере участь в торгівлі товарами, або послугами споживачам. Розрізняють різні види бізнесу: приватні, сімейні, державні, орендні, індивідуальний, спільний. Філософія це одна з перших, яка бере на себе відповідальність за формування адекватності рішення, та знаходження найрізноманітніших шляхів виходу з тої чи іншої кризи. Філософія є важливим джерелом для прийняття рішення. Найважче прийняти рішення тоді, коли не маєш достатньої інформації. Найкраще, що можна зробити у цьому випадку, зазначають американські вчені, - це консультації з експертами. Навколо філософії бізнесу було зібрано багато вчених на розкриття цієї теми. Особливе місце у розкритті цього питання можна надати філософу - екзистенціалісту Карлу Ясперсу, який трактував, що підприємницькій діяльності притаманні два явища: свобода як ідея і свобода як вибір (рішення). Йдучи слідом за авторами « Економіка » і К. Ясперсом, можна твердити, що бізнесмен діє вільно тільки тоді, коли ці дії визначені внутрішнім станом потреби щось зробити конкретно. Прийняття рішень - це психологічний процес, тому способи їх вибору можуть варіюватися від спонтанних до високологічних. Важкість прийняття рішення є тому, що від цього залежить їх авторитет.

В науці також виділяють 5 видів особистих рішень:

1. Рішення врівноваженого типу - найбільш продуктивна тактика прийняття рішень. Вона властива людям, які заздалегідь аналізують умови та вимоги завдань, приділяють однакову увагу висуненню та перевірці гіпотез.
2. Імпульсивні рішення властиві людям, у яких процес побудови гіпотез різко переважає над діями з їх перевірки та уточнення. Це призводить до того, що процес прийняття рішень минає етап обґрунтування та перевірки.
3. Інертні рішення є результатом дуже невпевненого й обережного пошуку. Вкрай повільним є процес уточнення гіпотези. Людина надзвичайно критично оцінює кожен свій крок, неодноразово перевіряючи.
4. Ризиковані рішення нагадують імпульсивні, але відрізняються від них. Якщо імпульсивні рішення перестрибують через етап обґрунтування гіпотези, то ризиковані все ж його не обходять, але до їх оцінки людина приходиться лише після того, як виявлена невідповідність. У кінцевому підсумку, хоча і з запізненням, елементи побудови гіпотез та їх перевірки врівноважуються.
5. Рішення обережного типу - це рішення, до яких підходять з особливою ретельністю оцінки гіпотез. Перш ніж перейти до висновку, людина здійснює безліч різноманітних підготовчих дій. Обережних людей більше лякають помилки, ніж радують успіхи. Тактичним завданням таких людей є уникнення помилок.

Висновки. Нажаль нинішні бізнесмени-початківці ставлять ціль добитись якомога більше грошей, і тим можуть привести себе тільки в гірше становище. Щоб зайнятись цією справою потрібно мати неабиякі вміння, талант та ідеї, які згодом у плідній праці розпочнуть реалізуватись.

Прийняття рішення базується на свідомому і цілеспрямованому характері. І тому рішення в деякій мірі залежить відступлення повноти і достовірної інформації бізнесмена. Відображаючи його внутрішній світ, відповідно до якого і змінюється класифікація рішення: рішення врівноваженого типу, імпульсивні рішення, інертні рішення, ризиковані та рішення обережного типу. Ось тому прийняття рішення є найважливішою справою бізнесмена. Як казав Джеймс Отрі Бізнес володіє величезною здатністю досягати самих кордонів нашого суспільства та допомагає надавати можливості для кожної людини і, дійсно, це можливість для кожного, щоб самореалізуватись та досягати великих успіхів.

Список використаних джерел

1. Гончарук, Т. В. Філософія сучасного українця у форматі інноваційного суспільства / Т. В. Гончарук // Наукові записки. Сер. Філософія. - Острог : Національний університет «Острозька академія», 2011. - Вип. 9.
2. Гончарук (Чолач) Т.В., Джугла Н.В., Етнологічні інтенції осмислення українства у філософії Богдана Цимбалістого. // Психологія і педагогіка. - Тернопіль, 2018. - №1-2. - с 155-162.
3. Джугла Н. До питання Українського східного Обряду у рішеннях Замойського собору у 1720р. / Історія релігій в Україні. - Львів, «Логос», 2005. - с 210-215.
4. Тоффлер О. Третя хвиля//Сучасна зарубіжна соціальна філософія. Хрестоматія.- К., 1996.- С 275-334.
5. Філософія: навч. посіб./ Гончарук Т.В., Джугла Н.В., Шумка М.Л., - Тернопіль: підручники і посібники, 2016. - 416 с.

MARXIST PHILOSOPHY

Formulation of the problem. Marxist philosophy was formed on the rich soil of previous philosophical systems. As often happens in history, on the one hand, its appearance was determined by previous teachings, and on the other, it became their dialectical denial.

Marxist philosophy, and this is one of its specific features, arose as a component of a broader teaching - Marxism. In addition to philosophical teachings, it also includes the theory of economic development of society - political economy and the theory of socio-political development - «scientific communism». These three components of the new worldview are internally interconnected, complement each other, and the philosophical teachings of Marxism can only be understood in the context of their interconnection and interaction.

Goal : analyse the Marxist philosophy and explore the main features of this philosophy.

To achieve the goal , we set the **following task:**

- Find out the object and subject of this philosophy ;
- Where did Marxism come from?;
- The main philosophical question of Marxism.

Presenting main material. Marxism is one of the few attempts in the history of mankind to give a holistic understanding of the objective world and the place and role of man in it, to show the relationship between the material and spiritual worlds, objective and subjective, nature and society, to reveal the most general laws of the development of nature , society and human thinking. Moreover, it is an attempt to explain and change the world in practice in accordance with formulated goals and ideals at the same time [4].

The emergence of Marxism was determined by specific socio-economic and political prerequisites. At the end of the 18th century in England, at that time the most economically developed country in Europe, an industrial revolution began, which in the 19th century covered other European states.

From previous teachings, the philosophy of Marxism differs primarily in the subject of research. It focuses attention on what is common to natural and social reality, human thinking, the process of cognition that unites these spheres, investigates the most general regularities of their development.

In addition to the most general regularities of the development of nature, society and knowledge, K. Marx and F. Engels also include man, practice, and the relationship between «man and the world» in the subject of philosophy.

Depending on the answer to the second side of the main philosophical question, philosophers were also divided into two camps: those who recognized the possibility of human knowledge of the surrounding world and obtaining objectively true knowledge about it, and those who denied such a possibility. Philosophers who deny the possibility of knowledge are called agnostics, and the corresponding philosophical trend is called agnosticism.

Over time, the main philosophical question in the philosophy of Marxism acquired the status of a fundamental methodological principle. The entire history of philosophy began to be viewed through the lens of the struggle between materialism and idealism. Marxism sided with materialism and subjected to devastating criticism not only «pure» idealism (as, for example, Plato or Hegel), but also any slightest deviations in its direction. [1].

Marxist philosophy solves a complex of issues related to the life of society. Previous philosophy saw the source of the development of society in ideas, views, theories that existed in different historical eras and had an impact on people's lives, determined politics, morality, economy, the nature of the state system, etc.

Among many types of relations between people (political, legal, family, moral, etc.), Marxism singles out relations in the sphere of production of material goods as basic. Production relations determine all other relations between people and constitute the social basis. Material existence, economic basis determine social consciousness (morality, law, ideas, theories, etc.). Materialism and dialectics allowed K. Marx and F. Engels to discover the phenomenon of repetition in social processes and thereby prove that society, and not only nature, develops according to certain laws, to distinguish separate stages in its development, which were called socio-economic formations , to evaluate in a new way the role of the masses and individual personalities in history. [6].

In general, Marxism is characterized by an overestimation of the role of the material factor, in particular the economic factor, in explaining the vital activities of society. The importance of consciousness, the subjective factor, was constantly emphasized, but not sufficiently taken into account.

The problem of man occupies a special place in the philosophy of Marxism. K. Marx and F. Engels consider man not only as a product of nature, but also as a social phenomenon. The human problem in Marxism is organically connected with the theoretical understanding of such a social phenomenon as alienation.

The founders of Marxist philosophy came to the conclusion that the cause of alienation is the exploitation of man by man, which is based on private ownership of the means of production. They also proposed a specific way out of the current situation - the destruction of private ownership of the means of production. This can be done, in their opinion,

through the establishment of a new type of ownership - the ownership of all and everyone at the same time for the means by which material values are created, property, social in nature[5].

An important characteristic of Marxist philosophy is its atheism. In this teaching, religion is subjected to devastating criticism using the achievements of science and the heritage of previous philosophy, primarily of the French enlighteners of the 18th century and teachings of L. Feuerbach.

Conclusion .The emergence and development of Marxist philosophy is, without a doubt, a qualitative leap in the historical-philosophical process. Many complex problems of human existence, society, nature, development of science, methodology of knowledge and practice acquired a fundamentally new interpretation in it. Within the framework of Marxism itself, the appearance of this doctrine is considered a revolutionary revolution in philosophy. Marxist philosophy should be approached, as well as other philosophical teachings, with a balanced and impartial approach. In the course of further social development, some of her ideas were preserved and developed, while others were criticized and denied. New social conditions require new approaches, a new philosophical understanding. Perhaps, only history will be able to give an unbiased assessment of this philosophy [3].

References

1. Bilyi, O 2009, 'Samotsenzura i filozofskyi dyskurs (Self-censorship and philosophical discourse)', *Filosofska dumka*, No 3, s. 20-22.
2. Husiev, V 2009, 'Uviazlena filozofii: diamat ta istmat vs chervonyi pozytyvizm ta chervonyi ekzystentsializm (Imprisoned Philosophy: Diamat and Istmat vs. Red Positivism and Red Existentialism)', *Filosofska dumka*, No 3, s.16-20.
3. Istoriiia ukrainskoi filozofii (History of Ukrainian philosophy) 2008, Pidruchnyk, Akademydav, 624 s.
4. Kobets, R 2009, 'Het vid marksyzmu, abo Dosvid zaperechennia radianskoii filozofii (Away from Marxism, or the Experience of Denying Soviet Philosophy)', *Filosofska dumka*, No 3, s.22-24.
5. Loi, A 2009, 'Filozofii – pokruch (Philosophy is Near)', *Filosofska dumka*, No 3, s 25- 28.

*Золотий Адріан, студент гр. ПР-14
юридичного факультетуЗУНУ*

ФІЛОСОФІЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ І. КАНТА

Актуальність дослідження: Ідея розвитку правової держави на сучасному етапі розвитку є дуже важливим аспектом у основі державотворчої діяльності у кожній демократичній країні. У юридичному мисленні ідея правової держави займає головний фокус, але розвиток тривав достатньо суперечливо та тривало протягом усієї трансформації суспільства.

Мета дослідження: аналіз вчення І. Канта про правову державу, його особливостей.

Завдання дослідження: полягають у вивченні поняття правової держави та дослідженні філософсько-правового аспекта правової держави за І. Кантом.

Виклад матеріалу.Вчення про правову державу досліджувалися з античних часів, але можемо зазначити, що творцем правової держави є саме німецький філософ Іммануїл Кант. У своїй роботі, філософ визначив головні ознаки та принципи правової держави, дослідив та продемонстрував суспільно-політичну, історично-правову зумовленість поняття правової держави, її зв'язок з розвитком суспільства і, в свою чергу, досягненням суспільства ідеалу свого розвитку.

Іммануїл Кант є основоположником класичної німецької філософії, завдяки дослідженням і науковим працям було створений найбільший напрямок у сучасній теорії права.

Відповідно, філософ визначив основні принципи класичної теорії правової держави. Отже, правова держава має певні фактори, а саме:

- держава створена на законі свободи кожного, людина не має коритися іншому закону, якщо вона не дала на це згоду;
- важливим аспектом є – громадянська рівність;
- атрибутом громадянської самостійності є зобов'язання своїм існуванням і вмістом не сваволі когось іншого і складі суспільства, а саме своїми особистими правами і силами як частини спільноти.

Важливим критерієм у правовій державі є право застосовувати силу з боку уряду в якості примусу лише за умовою, якщо уряд є законно вибраний. Тобто, урядова монополія на силу має обов'язковий, єдиний для всіх порядок, де знищена нерівність та різноманітність прав, що належала до спадкового, соціального або іншого статусу. Отже, можемо зробити висновок, що вказана урядова монополія впливає на принцип рівності кожної особистості у правовій державі.

Філософ розглядав поняття права як об'єднання певних умов, де виникнення однієї точки зору є сумісним з виникненням інших. З цього погляду виникають умови, які відносяться до права: гарантований статус власності, наявність законів, наявність особистих прав людини, рівність усіх членів суспільства, правосуддя.

Головним призначенням права є введення свободи всіх особистостей, але у певні законні рамки. Кожен індивід має бути рівним одне з одним, але дотримуватися законів держави.

Варто зазначити, що філософський аналіз права І. Канта здійснило революційний переворот. Філософсько-правові ідеї Канта досліджені у багатьох роботах, але особливу увагу можемо зазначити у роботі «Метафізики вдач». Вчення «Метафізика вдач» є однією із перших робіт філософа у сфері правової держави.

Соціальні погляди філософа характерні з духом Просвітництва і теорією природного права, отже філософ вказував, що кожна особа володіє досконалою гідністю, і є абсолютною цінністю. Особистість не є зряддям здійснення яких би то не було планів, навіть найблагородніших планів загального блага.

Філософ зазначав, що для кожної людини метою є досягнення загального правового громадянського суспільства, членам якого буде надана найбільша свобода, сумісна, однак, з повною свободою інших.

Згідно філософсько-правовим ідеям І. Канта, право можна віднести до сфери практичного розуму, а не критичного. Істинним завданням діяльності права є гарантування моралей соціального простору, де б людина могла реалізувати себе та виявити свої істинні бажання. Отже, якщо право буде загальнообов'язковим та примусовим, то завдання буде виконане. Держава має примусово висувувати правові вимоги, створювати устрій та режим, що відносяться до засади концепції правової держави.

За філософсько-правовим поглядом Канта, право поділяється на три категорії, а саме – позитивне, природне та справедливе. Природне право характеризується волею законодавця, справедливість характеризується щастям, яке є пропорційним чесності. У свою чергу, природне право філософ відокремив на приватне та публічне.

Отже, виходячи з цього можемо зробити висновок, що філософ у дослідженні виокремив поняття право на основні три категорії, що характеризують принципи правової держави.

Висновки. Отже, можемо зробити висновок, що Іммануїл Кант розглядав поняття права як об'єднання певних умов, де виникнення однієї точки зору є сумісним з виникненням інших. З цього погляду виникають умови, які відносяться до права: гарантований статус власності, наявність законів, наявність особистих прав людини, рівність усіх членів суспільства, правосуддя.

Дослідження філософа створили великий переворот стосовно вивчення питання правової держави.

Варто зазначити, що на думку Канта головною метою у правовій державі є законна рівність усіх індивідів, але на діючих законах.

Можемо зробити висновок, що у сфері філософсько-правового дослідження, І. Кант право поділяє на три категорії, а саме – позитивне, природне та справедливе. Природне право характеризується волею законодавця, справедливість характеризується щастям, яке є пропорційним чесності. У свою чергу, природне право філософ відокремив на приватне та публічне.

Отже, Іммануїл Кант є основоположником у дослідженні ідеї правової держави, філософ змінив звичайне, традиційне ставлення про правову державу. Дослідник визначив показники та критерії свободи особистості, у його роботах виявлена проблема індивіда у державі та суспільстві.

У філософсько-правовому вченні філософа з'явилися демократичні погляди на вивчення питання правової держави. Таким чином принципово трансформується характер відносин між державою та суспільством, між індивідом та державою.

Список використаних джерел

1. Буслинський В. Філософія: Навч. посібник для студ. і аспірантів вищ. навч. закладів / Київський славістичний ун-т / Володимир Андрійович Буслинський (ред.). Київ, 2002. 315с.
2. Губерський Л. Філософія: Навч. посібник для студ. і аспірантів вищих навч. закл. / І.Ф. Надольний (ред.). 5. вид., стер. Київ: Вікар, 2005. 516с.
3. Кремень В. Філософія: Мислителі. Ідеї. Концепції: Підручник. Київ: Книга, 2005. 525с.
4. Гринюк Р.Ф. Теоретична модель правової держави і проблеми її реалізації в сучасних умовах: автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.12 / Гринюк Р.Ф.; Нац. юрид. акад. України ім. Я .Мудрого. Харків, 2007. 39 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/243887.html>
5. Демиденко Г.Г. Історія вчень про право і державу: Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів / Г.Г.Демиденко.Харків: Консум, 2004. 432 с.

ІДЕЯ ПРАВА В СТАРОДАВНЬОМУ КИТАЇ

Постановка проблеми. Життя людського суспільства не мислимо без обов'язку. Тому, хоч категорія обов'язку далеко не нова для правової доктрини, упродовж століть вона знаходилась в полі зору філософів. Її витоки слід шукати у політико-правовій традиції Китаю, яка має багатовікову історію та характеризується своєю самобутністю. Китайські мислителі стали одними із перших, хто у своїх дослідженнях звернувся до даної проблематики. Так, обов'язок став складовою політичної філософії і практики китайського суспільства, вважалось, що поряд з культом предків, слідуванню ритуалу, моральним цінностям (людяності, доброчесності тощо), обов'язок визначає і забезпечує Великий Шлях Піднебесної.

Мета. Дослідити ідею права в стародавньому Китаї.

Відповідно до поставленої мети впливають наступні **завдання:**

- проаналізувати правові погляди стародавнього Китаю;
- визначити правову ідею стародавнього Китаю.

Виклад матеріалу. Для стародавнього Китаю характерний розвиток уявлень про роль народу в управлінні державою, про владу правителів, про природне право, критика насильства і тиранії, ідеї верховенства народу тощо.

Розвиток права в Китаї в основному пов'язаний з ідеями Лао-цзи і Конфуція. Суспільним ідеалом Лао-Цзи був лад, заснований на рівності людей і відсутності пригнічення. Лао-цзи засуджує гноблення і здирицтво експлуататорів. Вона каже: «Голод у людей через те, що начальство бере великі податки на зерно. Це викликає: - голод. [1, с. 115]

З появою держави Ін, якою керувала знать, ідея полягала в тому, що цей принцип повинен бути санкціонований Небом. Державна ідеологія представляла царя як надприродну істоту, називаючи його «сином неба». Вважалось, що цар править «Небом» (так називали Стародавній Китай) згідно з повелінням Неба. Щоб виправдати панування інської знаті, виникли ідеї дотримання ритуалів («лі»), чесноти («де»), поваги до предків («сяо»).

Ідеї «лі» і «де» тлумачилися в сенсі суворого дотримання встановленого порядку, що було головною умовою дотримання чеснот. Ідея «сяо» використовувалася для консолідації всіх верств в умовах загострення існуючих протиріч [2].

Серед численних напрямків давньокитайської правової та політичної думки виділяються чотири основних: *конфуціанство, даосизм, моїзм і легізм.*

Найважливішим у політичній доктрині конфуціанства є вчення про ідеальну державу, головною метою якого є досягнення гармонії між правителем і його підданими, забезпечення такого суспільного ладу, за якого всі живуть згідно з природою. Важливою в етичному вченні Конфуція є ідея «жень» (людяності), яка в його розумінні означала любов, покору і вірність підданих правителю.

Лао-цзи критикує конфуціанство і є основоположником вчення «даосизм». Погляди мислителя викладені в книзі «Дао-де-цзин» («Книга про дао і де»), складеній його послідовниками. Центральною ідеєю моїзму є ідея суспільного договору вищої влади та її першості у встановленні єдиного і загальнообов'язкового порядку [3, с. 41].

Одним із відомих представників китайського законництва був Шан Ян, який пропонував правити за допомогою жорстоких законів. У трактаті «Книга правителя області Шан» він виступив проти конфуціанського управління, яка базувалася на чесноті.

Вчення Шан Яна ґрунтується на таких принципах: на чолі з мудрим і хитрим правителем; він не зв'язаний законом, тому що «мудрі вкладають закони, а дурні ними зв'язані»; для забезпечення порядку в державі має бути багато покарань і мало нагород; слід суворо карати; навіть незначні злочини повинні каратися; тотальний державний контроль за допомогою шпигунства і доносів.

Висновки. Отже, у стародавньому Китаї політико-правова думка, насамперед, поступово утвердила позиції щодо елементів механізму забезпечення безпеки. Далеким від остаточного вирішення є й питання щодо ролі та місця права, правових регуляторів у забезпеченні безпеки суспільства і держави. Давньосхідна традиція не знала остаточного відокремлення права від системи соціально-нормативного регулювання суспільних відносин. У результаті право тісно взаємодіє зі звичаями, і поступово простежується увага давньосхідних мислителів до розробки проблем держави та права на забезпечення безпеки. Важливу роль у цьому напрямі дискурсу про безпеку починають відігравати правові норми, спрямовані на встановлення юридичної відповідальності за вчинення людьми певних злочинів. Усвідомлюється важливість безпеки цих стандартів і їхня роль у забезпеченні соціального миру.

Список використаних джерел

1. Держава і право у філософській думці Стародавнього Китаю. URL: <https://studies.in.ua/shpora-ippu/700-derzhava-pravo-u-filosofsky-dumc-starodavnogo-kitayu.html>
2. Ковачик, А. Ф., Гармаш, С. Є. Особливості розвитку права країн Стародавнього Сходу. Крок у науку: Збірник статей I Всеукраїнської наукової шкільної конференції (з міжнародною участю) 11–12 грудня 2016 року. Т.2 Дніпро: Акцент ПП, 2016. С. 41.

УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Постановка проблеми. Актуальним завданням сучасних політологічних досліджень є аналіз становища України в контексті глобалізації. Кінець минулого сторіччя супроводжувався глобальними трансформаціями в політичній, економічній, науково-технічній сферах. Глобалізація є об'єктивним і всеохопним процесом, притаманним сучасному розвитку світової економіки. Неможливо зупинити поступальний об'єднавчий рух, спрямований на залучення України в інтеграційні процеси, а це викликає різноманітні й неоднозначні наслідки для національної економіки. Це все потребує дослідження багатьох явищ та процесів, що мають досить великий вплив на розвиток суспільства.

Мета. Проаналізувати залучення України в простір глобалізації та її вплив.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:

- визначити місце України в глобалізаційних процесах;
- оцінити вплив глобалізації на національну самобутність, свідомість та культуру України;

Виклад матеріалу. У сучасному світі глобалізація справляє домінуючий вплив на розвиток будь-якої держави. З одного боку, через розповсюдження інновацій у сфері технологій і менеджменту, активний обмін товарами, послугами, інвестиціями, вона сприяє підвищенню ефективності функціонування національних економік, а з другого – посилює нерівномірність, асинхронність та диспропорційність розвитку. На одному полюсі сучасної світової економіки концентруються країни – глобальні лідери з домінуванням США. На іншому полюсі світової економіки – більшість країн, для котрих економічна глобалізація проявляється в якісно нових умовах розвитку, на які практично неможливо впливати, але які обов'язково треба враховувати. За своєю сутністю глобалізація – природний і об'єктивний процес інтеграції в світі, її новітній етап. І цей процес глибоко укорінився у сучасному суспільстві.

Що стосується України, то за кількісними показниками вона посідає 42-ге місце в індексі глобалізації (KOFIndexofGlobalization), який розраховується Швейцарським економічним інститутом за трьома основними групами показників – економічними (критеріями тут виступають обсяги інвестицій, а також експорту та імпорту), соціальними (персональні контакти, в тому числі за допомогою всесвітньої мережі Інтернет) і політичними (представленість різних груп інтересів у формі офіційних організацій, інтегрованість країни у глобальні політичні процеси тощо). Отже, як бачимо Україна намагається активно приймати участь в глобалізаційних процесах, тому варто детальніше розглянути який позитивний та негативний вплив вона має від даної участі.

Позитивні наслідки глобалізації:

1. Вплив на культуру (більший культурний обмін завдяки різним каналам зв'язку; стимул для туристичної діяльності).
2. Вплив на політику (законодавство було змінено на національному рівні з метою заохочення торгівлі, планів співпраці, правової безпеки, комерційної безпеки, нової державної політики...).
3. Вплив на економіку (вільна торгівля товарами та послугами по всьому світу; зниження собівартості продукції; більша конкурентоспроможність бізнесу та якість продукції; технологічний розвиток (поширення нових інформаційних технологій та пов'язаних з ними переваг).
4. Вплив на соціальну сферу (людські стосунки зміцнилися і змогли подолати різні обмеження, такі як відстань, завдяки технологічному розвитку; більша доступність для обміну та доступу до інформації, що представляє національний інтерес)

Негативні наслідки глобалізації:

1. Вплив на культуру (глобалізація негативно впливає на національну ідентичність, тому що більш розвинені країни накладають на свою культуру; з часом багато традиції модифікуються шляхом включення нових звичаїв, як правило, з інших країн; деідентифікація особистостей; уніфікація цінностей; насадження чужої культурної ідеології; породження внутрішніх конфліктів та диференціації між різними соціальними та культурними утвореннями; культурне зубожіння значних мас населення; усунення розмаїття культур, створення культури одного зразка) Проявом є те, що, наприклад, переважна більшість українців віддають перевагу закордонним фільмам, музиці, книгам.
2. Вплив на економіку (знову ж таки розвинені країни з великим потенціалом та економічним розмахом нав'язують себе іншим країнам (в тому числі і Україні). Це створює економічний дисбаланс).
3. Вплив на політику (глобалізація стала викликом національній політиці. У деяких випадках вжиті заходи були не найбільш доцільними, і навпаки, породжувалась соціальна, культурна та економічна нерівність).
4. Вплив на соціальну сферу (соціальна нерівність обмежує доступ та використання різних освітніх, технологічних та економічних ресурсів у багатьох соціальних групах, які живуть бідніше).

Не зважаючи на негативні аспекти глобалізації (які зазначені вище), вона в Україні користується досить вагомим авторитетом. В цьому зацікавлені як і політики, так і будь-які пересічні громадяни. Цей феномен став присутній у побуті кожної людини, і ми не можемо вже без, здавалося б необхідних для нормального існування,

речей, які нам «подарувала» глобалізація. Ця невидима рука захопила і заповнила всі сфери людського існування в сучасному світі і в тому числі в Україні й навряд чи хтось зможе зупинити її дію.

Висновки. Отже, дійсно, глобалізація є однією з головних тенденцій в розвитку сучасного світу, що значно впливає не лише на економічне життя, але й тягне за собою політичні, соціальні і навіть культурно-цивілізаційні наслідки. Ці наслідки все більше відчувають на собі практично всі країни і серед них, звичайно, Україна, яка цілком усвідомлено, активно і цілеспрямовано рухається в напрямку інтеграції в світову економіку. Так як Україна не може уникнути втягнення у глобалізаційні процеси, політичну та економічну політику держави треба формувати відповідно до факторів розвитку глобалізації, аби знешкодити можливі негативні наслідки та максимізувати вигоди від процесу глобалізації. Тому що Україна поступово інтегрується до міжнародних організацій та ринків і наслідки глобалізаційних процесів стають дедалі відчутнішими для українського суспільства.

Список використаних джерел

1. Блажко, В. Україна в контексті глобалізації. 2019.
2. Гакан М. Україна в контексті глобалізації. 2018.
3. Гевко, В. Україна в контексті тенденцій сучасного світового розвитку : міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини Гол. ред. ЛМ Алексієвець.–Вип 3 2009: 78-82.
4. Панчук, Д. Україна в контексті глобалізації. Diss. Тернопіль, ТНЕУ, 2017.

ОСОБЛИВОСТІ ДУХОВНОГО БУТТЯ СУЧАСНОГО УКРАЇНЦЯ

Актуальність теми дослідження. Проблема духовності перебуває в стані трансформації, здійснення програм реформування, розвитку соціального управління, пошуку ціннісних ідеалів, сенсів. Сучасні історичні умови розвитку суспільства потребують соціальної рефлексії та актуалізують теоретичні й методологічні проблеми духовної культури особистості.

Мета роботи: – проаналізувати сучасний стан духовної культури українського суспільства; – визначити шляхи формування духовності особистості через менталітет та мову українського народу; – дати аналіз основних проблем духовної культури сучасного українця в умовах трансформації. Проблема духовності досліджувалась такими видатними філософами, як В.Соловйов, М.Бердяєв, Г.Сковорода, М.Хвильовий, О.Гончар, В.Андрущенко, Г.Горак, О.Киричук, В.Бех, В.Воронкова, В.Жадько та ін. Сучасний стан суспільного буття характеризується важкими обставинами перехідного етапу і визначається науково-філософською думкою (рефлексією), як становлення інформаційного суспільства. Інформаційне суспільство акумулює для людини надзвичайні можливості освоєння світу, хоча сьогодні зберігається дисбаланс між духовною і практичною його сторонами. Людина життєдіє в соціокультурному середовищі, орієнтується на результати діяльності інших людей, таким чином вона взаємодіє з різними типами духовності. Взаємозв'язок відбувається тоді, коли людина отримує соціальний досвід, знання, вбирає національну культуру, а також під час глибокої внутрішньої духовної роботи, результати якої обов'язково повинні ввійти в соціокультурне середовище. У цьому сенсі духовну цілісність людини трактують як здатність самовідтворюватися на новому рівні духовного буття. Сучасний духовний стан українського суспільства оцінюється дуже негативно і науковцями, і представниками релігійних конфесій, і діячами мистецтва. Серед найнегативніших факторів такого стану передусім: некерованість процесів становлення демократичного суспільства; неможливість користуватися ціннісними орієнтирами своїх батьків; неузгодженість системи виховання і освіти, що приводить до сполучення протилежних тенденцій у суспільній свідомості; послаблення ролі родини, духовної спадщини попередніх поколінь і освітніх закладів в процесі виховання. «Духовність – це інтегративна якість особистості, що визначає смислоттєві цінності, які формують людяне відношення до інших, гуманізм, забезпечують духовний розвиток особистості»[3, с.135]. Під духовним розвитком особистості розуміється процес індивідуально-особистісного залучення до духовної культури суспільства, оволодіння загальнолюдськими, соціокультурними, національними цінностями і досвідом людства в процесі духовно-практичної діяльності та самостійного творчого розвитку кожної особи. Тобто, головним для будь-якої особистості, виступає виховання і самовиховання. «Виховання духовності людини розуміється як використання творчої і мистецької діяльності, наслідування етичних законів, вивчення здобутків національної і світової культури, що за сутністю є процесом створення людини. Самовиховання розпочинається з прагнення людини до самовдосконалення, особистість повинна прагнути до самоствердження в усіх видах діяльності. Головною лінією самовиховання постає самовідповідальність, а основою самосвідомості – діяльність самопізнання, здатність до розвитку саморегуляції.» [3, с.136]. Потреба в духовності актуалізується ще до того, як людина зможе оформити індивідуальну і суспільну мораль. Сама мораль не може людину заставити бути людиною, 649 однак її принципи виховання, завдяки волі людини, здатні зняти внутрішню напругу у глобалізованому світі, яка все-таки є наслідком простого «підліткового егоїзму людства». Духовність також розглядається, як здатність особистості творити свій внутрішній Всесвіт на основі загальнолюдських і національних цінностей, завдяки якому реалізується отождення людини. Духовність формується через мовознавство, шляхом усвідомлення явища мови до механізму трансляції смислу. За допомогою мови результати пізнання закріплюються в пам'яті. Передача засобами мови культури і досвіду людства з покоління до покоління, з століття до століття можлива тільки завдяки її закріпленню у знаковій та символічній формі. Мова виступає механізмом реалізації духовного, бо є засобом соціокультурної самоідентифікації особистості. Сучасний світ насичений не стільки міжіндивідуальними комунікаціями, скільки комунікаціями індивіду з витвору інших. Тобто для сучасності, в порівнянні з минулим, характерним є зменшення міжособистісного спілкування. Цей факт обумовлює формування іншої шкали цінностей, що веде до формування нового типу духовності, точніше до нового соціально-історичного усвідомлення. В ході з'ясування особливостей становлення духовної культури особистості в сучасному українському суспільстві встановлено, що вони обумовлені глобалізаційними процесами в світі, трансформацією українського суспільства і глибинною національною основою – менталітетом українського народу. Особливості становлення духовності особистості обумовлені українською ментальністю. Духовне зростання людини неможливе без усвідомлення своєї національної особливості і приведення її у відповідність з розвитком суспільства і світу. Це означає, що історичний досвід українського народу, в якому загартувалися ідеали свободи, віри, індивідуалізму, гумору, оптимізму додають особливостей становленню духовної культури громадянина України. З огляду на перехідний етап розвитку українського суспільства визначено певні особливості процесу становлення духовної культури особистості: нерівність

можливостей для саморозвитку, ускладнення національної самоідентифікації, збільшення об'єму інформації ускладнює процес планування і вибору шляхів саморозвитку, хоча і збільшує кількість можливих варіацій процесу. Визначені особливості представляють ускладнення і труднощі для процесу становлення духовної культури українця. Національними особливостями становлення духовної культури українця можна вважати гумор і оптимізм, які теж згрунтовані в ментальності українського народу, причому найоптимістичніший спосіб, який дозволяє особистості водночас зорієнтуватися і підбадьорити саму себе. «Взагалі, цілісний національний портрет українця, який можна скласти з творів дослідників української історії виходить досить привабливим: поетичним ставленням до природи (М.Костомаров), автохтонною демократичністю суспільного життя і шанобливим ставленням до жінки і старших поколінь (В.Антонович), полярними модусами екзистенційного відношення до життя (О.Кульчицький), самостійністю української культури (М.Хвильовий). Але в цілому, природа української ментальності виступає як подвійнопарадаксальна»[1, с. 9]. Таким чином, складності становлення духовної цілісності сучасного українця обумовлені особливостями ментальності, глобалізаційними і трансформаційними процесами суспільства. Але ці ускладнення і труднощі пояснюються зростанням ролі особистості в системі духовного. Становлення духовності особистості залежить від волі і активності, хоча обмежується рівнем попереднього історичного розвитку суспільства. Однією з характеристик духовного життя особистості є гармонійна сполучність ідеальної (свідомої) і матеріальної діяльності.

Список використаних джерел

1. Національна доктрина розвитку освіти: Затв. Указом Президента України від 17 квіт. 2018. № 347. 27с. 508
2. Павлов В.І. Духовність як екзистенційний простір особистості // Пост сучасність: проблеми духовної свободи особистості: Монографія / За ред. канд.філос.наук О.О.Сердюк. Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, ЛТД», 2016. 305с
3. Ситник Г. Національні цінності як основа прогресивного розвитку особистості, суспільства і держави // Вісн. НАДУ. 2019. Вип. 2. – 383с.
4. Сурмін Ю.П. Ціннісні процеси пострадянського суспільства: методологічний аспект: Зб. наук. пр. НАДУ. 2018. Вип. 1. 215с.
5. Гончарук – Чолач Т., Джугла Н. Особливості української ментальності як основа національної самоідентифікації. / Т. Гончарук – Чолач , Н. Джугла / URL : http://library.tneu.edu.ua/images/stories/praci_vukladachiv

GENERAL CHARACTERISTICS OF CLASSICAL GERMAN PHILOSOPHY

Formulation of the problem: Classical German Philosophy a phase in the development of German philosophy of the late 18th and early 19th century during which two successive schools appeared: German classical idealism, whose principal exponents were I. Kant, J. G. Fichte, F. W. Schelling, and G. Hegel, and the materialism of L. Feuerbach. The principal achievement of this period was the creation of the logic of development—the dialectic. The term «classical German philosophy» is used by F. Engels in his work *Ludwig Feuerbach and the End of Classical German Philosophy*. Classical German philosophy is one of the sources of Marxism.

Goal: analyse the main ideas and works of philosophers in the period of classical German philosophy.

To achieve the goal, we set the **following tasks:**

- to investigate the meaning of metaphysics in Kant's works and his negative attitude towards rationalism;
- what is Hegelianism at the main stages of its development;
- formation of the philosophy of Marxism and Feuerbach's views on Christianity.

Presentation of the material. Starting in 1781, «German» philosophy came for a while to dominate European philosophy and to change the shape of how not only Europeans but practically the whole world conceived of itself, of nature, of religion, of human history, of the nature of knowledge, of politics, and of the structure of the human mind in general.

Classical German philosophy is philosophical systems I. Kant, I.G. Fichte, F.V. Shelling, V.F. Gephel and L.A. Feyerbach, which were created in the second half of the XVII – the middle of the XIX centuries. It was the highest achievement of philosophical opinion on the world scale. In addition, this philosophy has deeply developed dialectics (Kant, Hegel) and materialism (L. Feyerbach).

Describing classical German philosophy, as a rule, point to its features are: rationalism, dialectical, critical, humanism, identity of being and thinking and the idea of historical progress.

German classical philosophy is represented by many prominent personalities, but the greatest contribution to it were made by such German thinkers as Kant, Hegel, Feyerbach.

1. The philosophical ideas of Kant

The founder of the German classical philosophy is Immanuel Kant (1724 – 1804), a German philosopher and scientist.

Since 1770 to a few years before his death, the period in his life—usually called his critical period, because in it he wrote his great Critiques—he published an astounding series of original works on a wide variety of topics, in which he elaborated and expounded his philosophy.

The Critique of Pure Reason was the result of some 10 years of thinking and meditation. In 1787 Kant brought out a second and revised edition of the first Critique. The simplest way of describing the contents of the Critique is to say that it is a treatise about metaphysics: it seeks to show the impossibility of one sort of metaphysics and to lay the foundations for another.

Kant never espoused the radical rationalism of some of his contemporaries nor of more recent philosophers for whom reason is held to have direct insight into a world of values or the power to intuit the rightness of this or that moral principle.

The *Kritik der Urteilskraft* (1790, Critique of Judgment)—one of the most original and instructive of all of Kant's writings. It is best regarded as a series of appendixes to the other two Critiques. The work falls into two main parts, called respectively Critique of Aesthetic Judgment and Critique of Teleological Judgment. In the first of these, he analyzed the notion of «aesthetic purposiveness» in judgments that ascribe beauty to something. In the second part, Kant turned to consider teleology in nature as it is posed by the existence in organic bodies of things of which the parts are reciprocally means and ends to each other.

From 1790 Kant's health began to decline seriously. He still had many literary projects but found it impossible to write more than a few hours a day. The writings that he then completed consist partly of an elaboration of subjects not previously treated in any detail, partly of replies to criticisms and to the clarification of misunderstandings. «The Conflict of the Faculties» (1798) was his last major essay.

2. Hegel, the philosopher of the System

Hegel is a German philosopher who built a vast system ordering all knowledge of his time, after Kant's attempt to do it. The Hegelian system, in which German idealism reached its fulfillment, claimed to provide a unitary solution to all of the problems of philosophy. It held that the speculative point of view, which transcends all particular and separate perspectives, must grasp the one truth, bringing back to its proper centre all of the problems of logic, of metaphysics (or the nature of Being), and of the philosophies of nature, law, history, and culture (artistic, religious, and philosophical).

The explanation of the success of Hegelianism—marked by the formation of a school that, for more than 30 years brought together the best energies of German philosophy.

Four stages can be distinguished within the development of Hegelianism. The first consists of the Hegelian school in Germany in the period 1827–50. The school divided into three currents. The right, or «Old Hegelians,» sought to uphold Hegelianism's compatibility with evangelical orthodoxy and conservative political policies. The left, or «Young Hegelians,» interpreted Hegel's identification of the rational with the real in a revolutionary sense. The center preferred to fall back on interpretations of the Hegelian system in its genesis and significance. In the second phase (1850–1904), usually called Neo-Hegelian, the works of the center played a preponderant role. After Wilhelm Dilthey discovered unpublished papers from Hegel's youth in the early 20th century, there arose in Germany yet another movement; this third phase, the Hegel renaissance, stressed the reconstruction of the genesis of Hegel's thought. In the fourth stage, after World War II, the revival of Marxist studies in Europe finally thrust into the foreground the value of the Hegelian heritage for Marxism.

3. Ludwig Feuerbach and religious

The historic importance of Feuerbach's philosophical and antireligious ideas is strikingly apparent since his materialism became the point of departure for the formation of the philosophy of Marxism.

Ludwig Feuerbach abandoned theological studies to become a student of philosophy under Hegel for two years at Berlin. In 1830 his first book «Thoughts on Death and Immortality» was published anonymously. In this work Feuerbach attacked the concept of personal immortality and proposed a type of immortality by which human qualities are reabsorbed into nature.

In his work «On Philosophy and Christianity» (1839) he claimed «that Christianity has in fact long vanished not only from the reason but from the life of mankind, that it is nothing more than a fixed idea.» Continuing this view in his most important work, *Das Wesen des Christentums* (1841; *The Essence of Christianity*), Feuerbach posited the notion that man is to himself his own object of thought and that religion is nothing more than a consciousness of the infinite. The result of this view is the notion that God is merely the outward projection of man's inward nature. Although Feuerbach denied that he was an atheist, he nevertheless contended that the God of Christianity is an illusion.

References

1. Vittorio Hösle translated by Steven Rendall. *A Short History of German Philosophy*. URL: <file:///C:/Users/Asus/Downloads/vittorio-hosle-a-short-history-of-german-philosophy.pdf>
2. The Editors of Encyclopaedia Britannica. Immanuel Kant-German philosopher. URL: <https://www.britannica.com/biography/Immanuel-Kant>
3. Mario Rossi. Hegelianism philosophy. URL: <https://www.britannica.com/topic/Hegelianism>
4. The Editors of Encyclopaedia Britannica. Ludwig Feuerbach-German philosopher. URL: <https://www.britannica.com/biography/Ludwig-Feuerbach>
5. Лекція № 5: «Німецька класична філософія». URL: <http://ztec.com.ua/ztec/e-lib/%D0%A4%D1%96%D0%BB%D0%BE%D1%81%D0%BE%D1%84%D1%96%D1%8F%D0%9B%D0%B5%D0%BA%D1%86.%E2%84%965.%D0%9D%D1%96%D0%BC.%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D1%81.%D1%84%D1%96%D0%BB%D0%BE%D1%81..pdf>

*Копилов Максим,
студент гр. КН-11,*

НАУКОВО-ТЕХНІЧНА РЕВОЛЮЦІЯ І ПРОБЛЕМИ ЛЮДСЬКОГО ІСНУВАННЯ

Актуальність теми полягає в тому, що формування національної економіки і її ринкова трансформація обумовили нові акценти в економічних дослідженнях проблем науково-технічного та інноваційного розвитку, зокрема, коли **об'єктом** дослідження виступає науково-технічна діяльність.

Мета: визначити термін «науково-технічна революція». Історія виникнення НТР.

Виклад матеріалу. Сучасний етап НТП прийнято називати науково-технічною революцією (НТР). Передусім необхідно уточнити співвідношення понять НТП і НТР.

Науково-технічний прогрес - це поступальний рух науки і техніки, еволюційний розвиток всіх елементів продуктивних сил суспільного виробництва на основі широкого пізнання і освоєння зовнішніх сил природи, цей об'єктивна, постійно діюча закономірність розвитку матеріального виробництва, результатом якої є послідовне вдосконалення техніки, технології і організацій виробництва, підвищення його ефективності.

Науково-технічна революція - це більш вузьке поняття. Вона є однією з стадій або форм НТП, коли останній придбає прискореного, стрибкоподібного характеру.

Виявом науково-технічної революції є корінна перебудова всієї технічної і технологічної основи виробництва, його організації і управліннь, які здійснюються на базі практичного використання фундаментальних відкриттів сучасної науки.

Найважливіші ознаки науково-технічної революції:

- відкриття і використання нових видів і джерел енергії (атомної, термоядерної тощо);
- автоматизація і пов'язана з нею кібернетизація виробництва;
- широке використання на виробництві, в управлінні і науці електронно-обчислювальної техніки;
- відкриття способів створення матеріалів з наперед заданими властивостями, які не існують у природі;
- упровадження принципово нових, переважно фізико-хімічних методів і технологій;

- проникнення науки у мікросвіт — структуру елементарних частинок матерії;
- освоєння космосу;
- органічне поєднання науки і виробництва.

З розглянутих вище положень можна зробити висновки, по-перше, про те, що наука, техніка і технологія досить складними явищами суспільного життя і що вони пов'язані з глибинними основами людського існування, по-друге, про те, що між ними існує необхідний зв'язок.

Дослідники виділяють наступні етапи або фази в розвитку науки і техніки:

Перша фаза (біля 1660-1750) - наука і техніка інституалізуються (виникають академії наук і власне інженерна діяльність). Зв'язок між наукою і технікою тут пов'язаний з тим, що виникає техніка для наукових експериментів і починає досить активно розвиватися на основі технічних досягнень, що вже є. Затверджується механічна картина світу.

Друга фаза - початок промислової революції (кінець XVIII - XIX вв.). Бурхливий розвиток техніки вимагати застосування науки.

Третя фаза - XX вв. Зв'язок науки і техніки стає систематичним і спеціально планується.

Початкову тезу оптимістичної оцінки можна сформулювати так: техніка сама здатна нейтралізувати або навіть подолати ті негативні наслідки, які несе людству її розвиток і поширення. Є технічні системи створюють кошти і передумови поступового гармонізації життя і процесів в суспільстві.

Техніка служить полегшенню і вивільненню, але створює всі нові обмеження, обтяження і залучення. Вона вважається гарантом людського розвитку і соціального прогресу, однак викликає нелюдяні і руйнівні наслідки.

Другу технічну революцію Європа переживає кінці XVIII - початку XIX вв. Це так звана промислова революція: з'являються машини, для яких характерна наявність трьох конструктивних елементів: робочого знаряддя, передавального механізму і силової установки. Машини дуже збільшують продуктивність труда і поступово починають проникати в різні сфери життя.

На думку Тоффлера, третя хвиля науково-технічного прогресу - це технологічна революція, яка завершує аграрну («перша хвиля») і промислову революцію («друга хвиля»). А. Тоффлер вважає, що технологічна революція приведе до повернення до часів доіндустріального розвитку суспільства на новій основі - на основі боїндустрії, космічної і електронної техніки.

Обов'язковими елементами сучасного виробництва результати науково-технічних досліджень, нові технології, наукові програми, плани і прогнози, автоматизовані системи наукової організації труда і т. п.. Все зростає у виробництві роль науки, яка забезпечує теоретичну, духовну сторону практичної виробничої діяльності. Безпосередньо це виявляється в науково-технічному прогресі (НТП), який став головним чинником прогресу економічного.

Соціальні наслідки науково-технічної революції можна звести до наступних основних груп:

- загострення екологічної ситуації, виникнення проблеми виживання людства внаслідок забруднення і отруєння навколишнього середовища;
- зміна взаємовідносин в системі «чоловік - техніка» (робітник стає регулятором, налагодником, програмістом і тим, хто управляє технологічним процесом);
- зміна змісту і характеру труда (збільшується частка творчих, пошукових функцій, що веде до нівелювання істотних відмінностей між людьми розумового і фізичного труда);
- зростання частки висококваліфікованих робітників і фахівців, що здійснюють обслуговування нової техніки і технологій (це вивільнює трудові ресурси);
- прискорення структурних змін в сфері людської діяльності (перекачування трудових ресурсів з сільського господарства в промисловість, а з неї - в сферу науки, утворення, обслуговування).

Висновок. Отже виявом науково-технічної революції є корінна перебудова всієї технічної і технологічної основи виробництва, його організації і управліннь, які здійснюються на базі практичного використання фундаментальних відкриттів сучасної науки.

Список використаних джерел

1. URL:http://4ua.co.ua/philosophy/xb2bd78b4d43a89421216c37_0.html
2. Горбунов В. М. Управление социальным развитием трудового коллектива. – К., 1998.
3. Ладиченко Т.В. Всесвітня історія: 11 кл.: Підручн.- К.: А.С.К., 2005.
4. Гісем О.В., Мартинюк О.О. Всесвітня історія. 11 кл.- Кам'янець-Подільський: Абетка, 2004.

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК МУСУЛЬМАНСЬКОЇ ПРАВОВОЇ ДУМКИ

Постановка проблеми. Актуальним завданням сучасних досліджень є аналіз динаміки розвитку мусульманської правової думки. Якщо інші світові релігії з'явилися в країнах з попередньою тисячолітньою культурною традицією, сформованим державним і соціальним ладом, то іслам формувався в умовах перехідного періоду до ранньокласового суспільства, не маючи єдиного політичного центру. Таким чином, іслам певною мірою став об'єднуючим началом, що перетворив роз'єднані кочові, осілі й напівосілі племена в одну з найбільш масштабних і впливових цивілізацій в історії людства.

Мета. Дослідити процес формування та розвитку мусульманського права та його вплив на правове становище світу.

Виклад матеріалу. Мусульманське право є системою норм і найбільш досконалою політико-правовою доктриною в релігійно-общинній групі правових систем. Ця правова система існує у рамках ісламської релігії, яка має державний характер і більш, ніж інші світові релігії, пов'язана з правом. Дослідження ісламу на сьогодні має особливу історичну і культурну значущість, оскільки його найважливіша особливість як світової релігії полягає в нерозривному зв'язку між релігійно-культовим і суспільно-політичним життям.

Мусульманське право спочатку формувалося як найважливіша частина релігії. Його основними джерелами стали: Коран і Сунна. Коран – головна священна книга ісламу. Приписи, що містяться в ньому, мають характер релігійно-моральних спрямовувальних установок. Сунна – збірники переказів (хадісів) про вчинки та проповіді Мухаммеда, викладені його сподвижниками. У значній своїй частині вони також містять приписи щодо сімейно-спадкового і судового права. Мусульманська юриспруденція виникла не як науковий аналіз існуючої практики суддів, а як формування системи права в супереччій практиці.

До початку VIII ст. мусульмансько-правова доктрина тільки починала складатися. Першим кроком на шляху її виникнення з'явився «рай»- відносний вільний розсуд, який застосовувався при тлумаченні норм Корану і Сунний формулюванні нових правил поведінки у разі їх мовчання. Даний принцип отримав нормативне закріплення в славнозвісному переказі про розмову пророка зі своїм сподвижником Муазом, призначеним намісником в Йемен. Також існують свідчення, що пророк всіляко заохочував «іджтихад» - вільний розсуд судді у разі мовчання загально визнаних джерел мусульманського права. З розвитком теорії методології права іджтихад став означати досягнення вищого рівня знання, що дає право самостійно вирішувати питання, обійдені в Корані і Сунні, а муджтахідами стали називати осіб, що дістали таке право. Таким чином, якщо в VII – першій половині VIII ст. джерелами мусульманського права дійсно виступали Коран, Сунна, іджма і «висловлювання сподвижників», то потім ця роль поступово перейшла до доктрини. Особливістю структури мусульманського права є те, що все, що міститься в канонізованих трудах юристів, признається в рівній мірі дійсними, хоч і можуть суперечити один одному. Пряме скасування пережиткових норм, нехай навіть не відповідних новим суспільним потребам, теоретично не допускалося в рамках шаріату як релігійно-правової системи. У цих умовах згодом мусульманське право перетворилося в збори величезної безлічі виниклих в різних історичних ситуаціях різноманітних норм, в більшості випадків формально невизначених.

Мусульманське право давало широкий простір для суддівського вибору. Аж до цього часу при закріпленні його норм в сучасному законодавстві зберігається можливість вибирати з безлічі і суперечливих розпоряджень ті, які найкращим образом відповідають інтересам соціально-політичних сил, що стоять при владі в тій або іншій мусульманській країні.

Мусульманські держави не брали участі у формуванні основної сучасної системи міжнародних відносин, тоді як розвиток мусульманського права з часом поставив перед ісламськими державами проблему – до встановлення та розвитку відносин з немусульманськими державами, а також з існуючими релігійними громадами на своїх власних територіях. Мусульманські держави (як між собою, так і стосовно інших держав і націй) використовували державу як один з інструментів для досягнення своєї кінцевої релігійної мети – навернення всього людства до своєї віри (прозелітизм). Однак, коли період ісламських завоювань пішов на спад, мусульманські лідери були змушені задуматися про встановлення та розвиток міждержавних відносин. Як результат мусульманські юристи почали розробляти норми та положення, що регулюють відносини як між мусульманами держав і ті з немусульманськими державами в мирний час.

Концепція ісламського міжнародного права формувалася і розвивалася з урахуванням специфічного правосприйняття мусульманських держав. Оскільки мусульманські закони мають релігійний характер, вони можуть неоднозначно сприйматися або не сприйматися державами інших релігійних чи ідеологічних доктрин, що суперечить реаліям сучасного міжнародного права та міжнародним зв'язкам. Відповідно, в сучасному ісламі є дві категорії норм концепції міжнародного права – регіональна та універсальна.

Система мусульманського права – являє собою певні приписи, які контролюють сфери життя мусульман:

- відносини правовірних до Аллаха;
- відносини між людьми всередині;

– відносини між державами або релігійними конфесіями.

Мусульманська правова система відрізняється від інших правових систем своєрідністю, неповторністю джерел, структурою, термінами, конструкцією розумінням правової норми. Якщо європейські юристи під нормою права розуміють настанови конкретного історичного законодавця, то ісламські правознавці під нею розуміють правило, адресоване мусульманській общині Аллахом. Це правило засноване не на логічних висновках, а на ірраціональних, релігійних догмах, на вірі. Тому його не можна змінити, скасувати, виправити – воно безперечне та абсолютне і має беззаперечно виконуватися.

Висновки. Отже, формування та розвиток мусульманської правової думки був неоднозначним. Попри це, іслам засвідчив, щовін є не тільки однією зі світових релігій, а й філософією, мораллю і правом, що консолідували у собі чи мало загальнолюдських цінностей. Роль, яка нині відводиться мусульманському праву в правовому розвитку, політиці та ідеології країн Сходу, наочно підтверджує, що воно зберегло ще досить широкі можливості активно діяти в умовах сьогодення.

Список використаних джерел

1. Юсупова З. У., Хойнацька Л.М. Становлення та розвиток мусульманської правової системи. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх.* 2015. С. 191-192.
2. Красилук В.С. Релігійні правові системи та їх специфіка: курсова робота. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. 35 с.
3. Ворошилова І. В. До питання формування і розуміння ісламської доктрини міжнародного права. *Розумовські зустрічі.* 2017. №4. 140 с

PHILOSOPHICAL AND LEGAL TEACHINGS OF H.HEGEL

Formulation of the problem: who is Hegel, what contribution did he make to philosophy. He created a systematic theory of dialectics. Its central concept is development — a characteristic of the activity of the world spirit. Dialectics was also considered as the opposition of thesis, antithesis and synthesis, the resolution of contradictions. What his philosophical and legal teachings.

Goal: analyze philosophical and legal teachings of Hegel.

To achieve the goal, we set the **following tasks:**

- to investigate the philosophical views of Hegel
- Consider legal teachings of Hegel.

Presentation of the material. Much has been made of Hegel's political and legal philosophy about the state. Indeed, his philosophy has been lauded or feared as a philosophy which privileges the state as an end in and for itself. . he says there, «is its own time comprehended in thoughts» Hegel's system depends throughout on the results of scientific, historical, theological, and philosophical inquiry.

Hegel's philosophy differs from other philosophical systems in that the thinker did not try to understand what the meaning of everything is. On the contrary, he perceived everything as thinking, which turned into philosophy. His views and ideas are not subject to an independent object, nature or God. For a thinker, the essence of philosophy is self-awareness.

In Hegel's works on politics and history, the human mind objectifies itself in its endeavour to find an object identical with itself. The Philosophy of Right (or The Philosophy of Law) falls into three main divisions. The first is concerned with law and rights as such: persons (i.e., people as people, quite independently of their individual characters) are the subject of rights, and what is required of them is mere obedience, no matter what the motives of obedience may be. Right is thus an abstract universal and therefore does justice only to the universal element in the human will. The individual, however, cannot be satisfied unless the act that he does accords not merely with law but also with his own conscientious convictions

The problem in the modern world is to construct a social and political order that satisfies the claims of both. And thus no political order can satisfy the demands of reason unless it is organized so as to avoid, on the one hand, a centralization that would make people slaves or ignore conscience and, on the other hand, anantinomianism that would allow freedom of conviction to any individual and so produce a licentiousness that would make social and political order impossible. The state that achieves this synthesis rests on the family and on the guild. It is unlike any state existing in Hegel's day; it is a form of limited monarchy, with parliamentary government, trial by jury, and toleration for Jews and dissenters.

Hegel did not believe, despite the charge of some critics, that history had ended in his lifetime. In particular, he maintained that to eliminate war is impossible.

Hegel's philosophical system is divided into three parts: logic, the philosophy of nature, and the philosophy of spirit. In his Phenomenology, he introduces his philosophical system and exhibits the historical process through which spirit acquires an adequate concept of itself. In his Logic, as well as the Encyclopedia, which he compiled as a textbook for his lectures, he further expands upon the different parts of his system.

Hegel argues that the relations of states, like the social relations of human subjects, are in continual flux. The inter-state relations go through a series of phenomenological movements just as did the individual's self-consciousness which reached commentators have believed ended with the organic state. Hegel raises the possibility of an international legal order which exists in and for itself.

Conclusion. So, Hegel is the one who created a systematic theory of dialectics. He did not try to understand what the meaning of everything is. Hegel's philosophical point of view was reflected in philosophical principles. They consist in the transition from abstraction to historicism, systematicity, concreteness and contradiction

References

1. Malcolm Knox T. Georg Wilhelm Friedrich Hegel, German philosopher, 2022, URL: <https://www.britannica.com/biography/Georg-Wilhelm-Friedrich-Hegel>
2. William Conklin. Hegel's phenomenological Movements of international law, 2011 URL: https://www.researchgate.net/publication/228321935_Hegel's_Phenomenological_Movements_of_International_Law
3. Mario Rossi. Hegelianism, philosophy, 2018 URL: <https://www.britannica.com/topic/Hegelianism>
4. Redding P. Georg Wilhelm Friedrich Hegel – Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2017 URL: <https://plato.stanford.edu/entries/hegel/>

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК МУСУЛЬМАНСЬКОЇ ПРАВОВОЇ ДУМКИ

Постанова проблеми: виникнення основних галузей мусульманського права та як вони розміщені в правовій системі.

Мета: проаналізувати зародження та становлення мусульманського права.

Завдання: розкрити тему формування та розвитку мусульманської правової думки.

Мусульманство – це релігія, сенс якої полягає у вірі в єдиного Бога –Аллаха та його пророка- Мухаммеда. Це одна з наймолодших релігій у світі. Також мусульманство стоїть на другому місці, після християнства за чисельністю вірян. Найбільше сповідувачів цієї релігії знаходяться у країнах Північної Африки та Азії (Сомалі, Нігерія, Індонезія, Пакистан тощо).

Поняття мусульманського права можна охарактеризувати як комплекс норм, що відносяться до різних типів соціальних регуляторів. Мусульманське право належить ісламу і всюди сповідує лише його. Дане право утворилося ще у VII - X ст. в результаті виникнення Халіфату (мусульманської держави). Основоположцем мусульманського права вважають пророка Мухаммеда, який є посланником самого Аллаха . Ще у 610 р. чоловіку прийшло видіння, в якому Бог наказав стати арабським просвітителем « справжньої релігії». Основним джерелом мусульманського права є Коран- найважливіша священна книга ісламу, в якій зібрано юридичні установи, проповіді, молитви, притчі тощо. Також не менш важливим джерелом є Сунна - це книга в якій міститься весь життєвий шлях Мухаммеда, взірця для наслідування. Сунна у системі мусульманського права використовується переважно у судовій практиці. На етапі розвитку ісламської правової системи були ще такі джерела як Тефсир, Іджма та Кіяс.

Виникнення та розвиток мусульманського права відображає взаємодію двох течій — правової та релігійної. Головний принцип нормативних правил мусульманського права це ідеї обов'язків людини перед Богом-Аллахом.

Осередком релігійно-правового регулювання вважалися:

1. стосунки правовірних з Аллахом;
2. стосунки між людьми;
3. зв'язки між державами або релігійними конфесіями

Виділяють такі основні галузі мусульманського права :

- цивільне право;
- судове право;
- право особистого статусу;
- кримінальне право;
- міжнародне право;
- право, яке регулює владні відносини.

Цивільне право захищає 5 найголовніших цінностей ісламу, а саме: життя, релігії, розуму, продовження роду та власності. Якщо будь-який мусульманин не поважає дані цінності, то це вважається злочином і карається. Важливу роль у майнових відносинах відігравав вакуф. Вакуф - це майно яке передала держава або певна особа на релігійні або благодійні цілі. У вакуф може входити як нерухоме, так і рухоме майно. Його не можна було продавати, дарувати чи купувати.

Судове право у мусульман у більшості країнах поширюється на шаріатські суди, тобто на ті в яких за основу взятий шаріат - ісламська законодавча система, але у деяких країнах і на світські суди.

Право особистого статусу стосується сімейних стосунків. За нормами мусульмани повинні вступати у відносини лише з мусульманами. Дане право ставило жінку в нерівний статус з чоловіком. Останній міг мати до 4 дружин та безліч наложниць. Жінці, яка вийшла заміж, не могла знаходитися з іншими чоловіками, вона повинна була уникати громадських місць тощо. Також були поширені так звані тимчасові шлюби за домовленістю строком від декількох днів до одного року. Домовленість скріплялася суддею.

Кримінальне право. У мусульман злочин зливався з гріхом, тобто вони не відділялися один від одного. Чим більший, за уявленнями ісламу, гріх, тим важчий злочин. Загалом виділяють 3 категорії злочинів :

1. хадд- найважчі злочини , покарання за які визначенні в Корані.

До них належить:

- перелюб-статева зрада(карається закиданням каміння /палками)
 - розбій (карається розп'яттям або відрубленням деяких частин тіла)
 - крадіжка(карається позбавленням частин тіла)
 - зрада ісламу(смертна кара)
2. Ікіас – такий види злочинів караються принципом «око за око, зуб за зуб». Приклади:
 - а) вбивство(карається смертю)
 - б) тілесні ушкодження (карається такими самими ушкодженнями , як у потерпілого)
 3. тазир- злочини , що посягають на «права Алаха» . До них відносяться :
 - невиконання релігійних обов'язків (смертна кара)
 - шахрайство (карається побиття палками)
 - порушення правил поведінки тощо...

Міжнародне право стосується відносин мусульманської держави з іншою. Дане право регулює зовнішню політику .

Право, що регулює владні відносини зосереджується на внутрішній політиці країни, а саме встановлення податків, розвиток культури, освіти та ін.

Висновок. Отже, можна дійти до думки, що мусульманське право є досить розвинуте. Має чітко встановлені норми поведінки, покарання та регулювання правовідносин.

Список використаних джерел

1. Еришев А.А. Історія політичних і правових учень: Навч. Посібник. Видав., Стереотип - К.: Мауп. 2002. С.152с
2. Юсеф. Н.Особливості правової культури країн Близького Сходу. 2009. №1. С. 149-151.
3. Скакун. О. Ф. Теорія держави і права : підручник. Харків: Консум, 2001. С. 587-595.
4. Левка А. В. Джерела мусульманського права. 2015. С. 40-42.
5. Кунцевич М. П., Славко А. С., Завгородня В. М. Мусульманське право. 2018.

ЦІННОСТІ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ

Постановка проблеми. Кожна людина, усвідомлюючи факт свого існування, рано чи пізно замислюється над тим, для чого вона прийшла на цю землю, яке її завдання, на кінець - для чого вона живе на світі. Тому завше, у всі часи й віки, люди прагнули пізнати самих себе, своє «я». У порівнянні з усім існуючим живим світом, людина в ньому є найунікальнішою істотою, яка володіє досконалим розумом, свідомістю, величезною силою створювати або руйнувати, нести в собі добро чи зло. Вона є необмеженою в можливостях розвитку й удосконаленні.

Мета. Дослідити та проаналізувати, які цінності є визначальними для кожної людини.

Виклад матеріалу. Світ предметів, в якому живе людина, створений нею і тому їй небайдужий. Людина вкладає в речі свою працю і свою душу, надає їм значення і сенсу. Принциповим поштовхом до розвитку теорії цінностей стала філософія раціоналізму, що з'явилась у XVII ст. [4]

I. Кант першим розмежував поняття буття і блага, протиставивши сферу моральності як свободи сфері природи, яка має підлягати закону, необхідності. У працях учнів і послідовників Канта проблема цінностей набула вже самостійного значення і склала такий розділ як «аксеологія». Аксіологічний напрям у філософії почав формуватись у другій половині XIX ст.

Аксіологія - (грец. *axios*-цінність, *logos* - вчення) - частина філософії, що вивчає сутність, типи і функції цінностей.[10]

Цінність - це поняття, яке вказує на людську, соціальну і культурну значимість певних явищ і предметів діяльності.

Найбільш аргументованим, поширеним і прийнятним є твердження, згідно з яким цінності є предметом потреб та інтересів людини. Цими предметами виступають речі, явища чи ідеї, думки[3]. Залежно від цього виділяють групи цінностей:

- матеріальні - це знаряддя і засоби праці, предмети і речі безпосереднього споживання;
- духовні - це ідеї, теорії, думки: політичні, правові, моральні, естетичні, філософські, релігійні, екологічні тощо.
- психічні - переживання радості, щастя, душевного комфорту;
- соціальні - соціальна захищеність, зайнятість, громадське суспільство, держава, церква, партія тощо

Розмаїття цінностей передбачає класифікацію за їх рівнем. Так, виділяються цінності особистості, соціальних та професійних груп, національні, загальнолюдські.

В наш час особливої ваги набувають загальнолюдські цінності. Вони є регуляторами поведінки всього людства, виступаючи найважливішими критеріями, стимулами і знаряддями пошуку шляхів взаєморозуміння, злагоди і збереження життя людей планети.

Можна виділити деякі цінності, які, беззаперечно, є загальнолюдськими:

- цінність людського життя;
- смисл життя, добро, справедливість, краса, істина, свобода тощо;
- цінність природи як основи життєдіяльності людини, запобігання екологічній кризі, збереження навколишнього середовища;
- відвернення загрози термоядерної війни;
- забезпечення свободи, демократизації усіх сфер людської життєдіяльності.[1]

Кожна людина сама по собі являє систему зі складною структурою; кожен індивід у своєму побуті прагне забезпечити для себе умови, засоби до існування, свої інтереси, необхідні потреби. Саме потреби є найважливішою формою людської взаємодії зі світом, з духовністю, матеріальними необхідностями ... З поняттям «потреби» тісно пов'язане поняття «цінності».

Ці два поняття, ніби доповнюють одне одного, як дві сторони єдиного цілого, як система, як орієнтир життя людської діяльності. Якщо говорити про цінності та їхнє значення, то насамперед варто сказати, що найбільшою з усіх цінностей є сама людина, її життя. Проте за складом своєї природи, душі й характеру кожна індивідуальність є різною й неповторною. Тому потреби й цінності, в тому числі й цінність життя, в різних людей бувають різними. Для більшості цінність життя найперше полягає в міцному здоров'ї, в фізичній силі, у власному щасті й щасті сім'ї, в її добробуті й згоді. Інші вважають одною з основних цінностей є самовизначення: здобуття освіти, високого становища в суспільстві, а за тим доброго заробітку, накопичення грошей, придбання гарного власного будинку чи квартири в столиці чи іншому престижному місті, дачі, дорогого автомобіля-іномарки, а то й яхти чи літака, а ще проводити відпочинок за кордонами чи то в сімейному колі, а чи з близькими друзями десь на теплих водах і пляжах. [2].

Духовно багата людина вважає цінністю справжню дружбу, незрадливу любов, доброзичливе ставлення до інших, милосердя й безкорисливу допомогу тим, які її потребують: бідним, хворим, інвалідам, людям похилого віку; гуманне ставлення до своїх «менших братів», до викинутого кимось, безпомічного кошеняти, до пораненого голуба чи іншої тварини й пташки. Щоправда, духовність не завжди можна побачити, не можна її ні купити, не можна її продати, та вона відчутна серцем через ті чи інші добрі, людяні вчинки[7].

В сучасному світі, де існують різноманітні суспільні системи і політичні режими, філософ Євген Волчек відзначає, що «іде боротьба між класичною буржуазною орієнтацією (силою домагатися першості і задоволення потреби по максимуму), у симбіоз мафії, що вироджується. і «масової культури», з одного боку, і нової орієнтації на загальнолюдейські цінності, на виживання людства і планети в цілому, - з іншого.

Новизна такої орієнтації - в її глобальності і неминучості (альтернатива - катастрофа).

Виступає така орієнтація як органічне продовження кращих традицій людства, що розвиваються в буддизмі, християнстві, гуманістично орієнтованому соціалізмі - словом, в усіх вченнях, що містять прогресивне, загальнолюдське раціональне зерно».

Вищими цінностями виступають: здоров'я, сім'я, любов, свобода, світ, війна, держава, праця, істина, честь, свідомість, пізнання, творчість тощо. У порівнянні з звичайними цінностями, вищі цінності мають швидше орієнтаційний, аніж регулятивний характер.

Особливою категорією є індивіди сильних характерів, сильної волі, для яких чи не найважливішою цінністю в житті є політика, а властиво, політиканство, потреба влади, зверхності, не тільки над своїми співвітчизниками, а й іншими народами, й мету свою вони вбачають, (а, буває, й здійснюють) через народні бунти, повстання й революції, через кровопролитні війни чи інші авантюри. Людське життя для таких цінності не становить.

Висновки. Отже, чи ж усвідомлюють нині наші сучасники, що щастя не в багатстві, не у владі, не в доларах, які покладено в якісь там іноземні банки; не в дачних будівлях, чи інших матеріальних цінностях? Щастя - не в загарбницьких війнах, у поневоленні сильними слабших. Найбільшим щастям і цінністю для людини (для націй і народів) є духовність, той генофонд, що даний людям Богом. Його не можна купити за гроші, але без якого не можуть бути люди щасливими, не може зберегти себе жодна людина, нація, не може існувати ніяка держава.

Список використаних джерел

1. Бех І.Д., Духовні цінності в розвитку особистості, К. 1997 р. с.124-127;
2. Вашенко Г. Виховний ідеал. Підручник для педагогів, вихователів, молоді і батьків. Т.1, Полтава, 1934 р.
3. Вашенко І., Загальні методи навчання. К.1997 р. с.12;
4. Гегель Г., Енциклопедія філософських наук. М., 1997 г., с.338;
5. Гончарук (Чолач) Т.В., Джугла Н.В., Етнологічні інтенції осмислення українства у філософії Богдана Цимбалістого. Психологія і педагогіка. Тернопіль, 2018. №1-2. с 155-162.
6. Джугла Н. До питання Українського східного Обряду у рішеннях Замоїського скандалу 1720р. Історія релігій в Україні. Львів, «Логос», 2005. с 210-215
7. Огієнко І., Українська культура, в-во Книгарні Є. Череповського. №4. К., 1918.;
8. Сверстюк Є.О. На святі надій (вибране). К., «Наша віра», 1999 р.;
9. Філософія: навч. посіб. Гончарук Т.В., Джугла Н.В., Шумка М.Л., Тернопіль: підручники і посібники, 2016. 416 с

ФІЛОСОФІЯ – СВІТОГЛЯДНА ОСНОВА ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ.

Постановка проблеми. Філософія як філософська основа економічного менеджменту та менеджменту є досить складним предметом, що потребує великої дослідницької роботи та практичних спостережень. Людина акумулює матеріал і дух в основних формах свого життя і відтворює життя в цілісній формі, з внутрішніми зв'язками, такими як філософські погляди, економічні знання, культурна етика, релігія. Економіка стає колективною, єдиною фізичною та духовною сферою, в якій індивіди реалізують себе як єдине ціле.

Мета. Вивчити що таке економічна діяльність суспільства, від чого залежить сучасна філософія ринку, як на суспільство впливають економічні закони і законіекономічні теорії, а також що таке раціональна економіка і ефективне управління.

Виклад матеріалу. Відомі сучасні вчені вважають, що модель універсальної синергії є феноменом системоутворення. Але з самого початку написання цієї праці я хотів висловити погляди класиків на філософські питання, вони вважали, що визначення раціональної економіки та визначення економічного механізму суспільства взагалі не буде вирішено, внаслідок виникнення самого суспільства та проблеми його законів життєдіяльності не вирішені, і вчені мають різні пояснення суспільства.

Наприклад, О.О.Богданов розглядає суспільство з точки зору організації та управління: «Будь-яка діяльність людини є організацією і дезорганізацією.» Сучасна філософія є перш за все фундаментальною галуззю, а також галуззю загальної методології, логіки та теорії знання в сучасному світі, загальної перспективи та знання, багато з яких вимірів визначають фундаментальні характеристики теорії та методології будь-якого суспільства.

Сьогодні існує багато визначень економіки, але в двох словах можна сказати, що економіка – це сукупність відносин, пов'язаних із суспільним виробництвом, розподілом, споживанням і перерозподілом суспільних продуктів. Тому обов'язковим і головним чинником економічних відносин цілком є людина. Водночас економіка є символом освіти «суспільства, що характеризує рівень його розвитку», є «кровоносною системою» будь-якого суспільства. Без економічних відносин функціонування суспільства неможливе. Метою створення та існування суспільства є задоволення потреб людей. Певним регулятором суспільних відносин у конкретний історичний період і метою людських орієнтацій і прагнень є система цінностей та ідеалів. Слід зазначити, що система цінностей формується під впливом умов повсякденного життя кожної конкретної людини і водночас має опосередкований вплив на ці умови. Таким чином, ми спостерігаємо безпосередній зв'язок між державною економікою як способом реалізації людських інтересів і якостями ідеалів і системи цінностей. Однією з характерних рис сучасної науки є погляд на все як на системи, як на взаємопов'язані та взаємозалежні компоненти. Водночас економіка є символом освіти «суспільства, що характеризує рівень його розвитку», є «кровоносною системою» будь-якого суспільства. Без економічних відносин функціонування суспільства неможливе. Метою створення та існування суспільства є задоволення потреб людей. Певним регулятором суспільних відносин у конкретний історичний період і метою людських орієнтацій і прагнень є система цінностей та ідеалів. Слід зазначити, що система цінностей формується під впливом умов повсякденного життя кожної конкретної людини і водночас має опосередкований вплив на ці умови. Таким чином, ми спостерігаємо безпосередній зв'язок між державною економікою як способом реалізації людських інтересів і якостями ідеалів і системи цінностей. Однією з характерних рис сучасної науки є погляд на все як на системи, як на взаємопов'язані та взаємозалежні компоненти. Питання філософії менеджменту постають у гру, коли потрібно отримати розуміння певної реальності, зрозуміти її глибинні основи.

Філософські проблеми управління є частиною загальної філософії, однією з її галузей. Насправді філософські проблеми менеджменту є не тільки науковими. Це знання, яке дозволяє подолати невизначеність, двозначність, узгоджені обмеження та вважається необхідною частиною наукової методології. Філософські питання управління виникають в інтелектуальних колах. Вони дають відповідь на кризу «методології та інструментів», яка ставить перед сучасною теорією менеджменту багато труднощів. Ці запитання виникають, коли людина хоче отримати розуміння певних реалій. Філософські проблеми менеджменту є частиною філософії взагалі і є однією з її галузей; це знання, які допускають невизначеність, двозначність, послідовні обмеження, подолання і вважаються істотною частиною наукової методології. Специфікований стан — це такий стан системи, який є оптимальним для її функціонування в заданих умовах і який повністю відповідає призначенню та природі системи. «Без урахування теорії систем в управлінні та господарській діяльності неможливо досягти бажаних результатів діяльності, тому що при неврахуванні окремих факторів порушиться рівновага всієї системи». самопожертва сформувалася на початку 20 століття (В. Зомбарт «Торгівці і герої»). Представник життєвої філософії О. Шпенглер наголошував, що праця — це не товар, а обов'язок, в ідеалі — не продаж, а жертва. У 20 ст.

Філософська думка пропонує протилежне: культура – цивілізація. На думку німецького філософа О. Шпенглера, все розмаїття людських досягнень — це пошук істини, оспівування краси, духовна турбота про

задоволення людських потреб. М. Вебер — видатний німецький філософ, одними з найвідоміших праць якого є «Протестантська етика і дух капіталізму» та «Світова релігійна економічна етика».

Специфікований стан — це такий стан системи, який є оптимальним для її функціонування в заданих умовах і який повністю відповідає призначенню та природі системи. «Без урахування теорії систем в управлінні та господарській діяльності неможливо досягти бажаних результатів діяльності, тому що при неврахуванні окремих факторів порушиться рівновага всієї системи». самопожертва сформувалася на початку 20 століття (В. Зомбарт «Торгівці і герої»). Представник життєвої філософії О. Шпенглер наголошував, що праця — це не товар, а обов'язок, в ідеалі — не продаж, а жертва. У 20 ст. Філософська думка пропонує протилежне: культура – цивілізація. На думку німецького філософа О. Шпенглера, все розмаїття людських досягнень — це пошук істини, оспівування краси, духовна турбота про задоволення людських потреб. М. Вебер — видатний німецький філософ, одними з найвідоміших праць якого є «Протестантська етика і дух капіталізму» та «Світова релігійна економічна етика».

Тому філософію менеджменту слід використовувати як основу теорії та світогляду. По-перше, щоб сформулювати послідовну та без суперечливу теорію соціального управління; по-друге, щоб встановити та продемонструвати основну методологічну основу ефективної управлінської діяльності. Виникаючі протиріччя між суспільною потребою в належне врядування та його фактичне впровадження тощо.

Висновок: можна побачити, що економічна діяльність є найважливішою частиною суспільного життя, яка включає різноманітні норми, правила, моральні зобов'язання та інші соціальні навички людей, і становить життя людини. Філософія менеджменту пов'язує знання менеджменту з етичними питаннями. Економіка часто байдужа до моралі, а економічна філософія полягає в тому, щоб використовувати любов, щоб керувати людьми.

Список використаних джерел

1. Бех Ю. В. Філософія управління соціальними системами : монографія / Ю. В. Бех; Мін-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – 623 с.
2. Філософські проблеми управління: предмет, об'єкт і завдання. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.naiu.kiev.ua>
3. Гурик М. І., Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Філософські проблеми державного управління. Навч. посібник. Тернопіль. – Економічна думка, 2010. – 126 с.

ЛЮДИНА У СВІТІ ТОВАРНО-ГРОШОВИХ ВІДНОСИН

Постановка проблеми. У процесі товарно-грошових відносин між продавцем і споживачем товар обмінюється на валюту за гроші, прийнятною для обох сторін.

Водночас товар необхідно обміняти на гроші, еквівалентну його вартості. Вивчення процесу товарно-грошових відносин є одним з найбільш великих і складних процесів в системі функціонування товарного внутрішнього ринку. Проблемним питанням є вивчення умов обміну товарної валюти на внутрішньому товарному ринку, що впливає на структуру ринку, ринкову кон'юнктуру інфраструктуру.

Мета дослідження полягає в поглибленні теоретичних та методологічних прийомів вивчення процесу товарно-грошових відносин, які формують структуру та кон'юнктуру ринку.

Для досягнення цієї мети ми ставимо перед собою такі завдання:

1. Охарактеризувати і проаналізувати товарно-грошові відносини у світі людини.

Виклад матеріалу. Як і будь-якої цінності, визначається її соціальною функцією як системи цінностей, і вона фіксує соціальний досвід практичної діяльності людей. Гроші відіграють посередницьку роль у відносинах між людьми, тому їх можна розглядати як об'єктивовану форму соціального зв'язку. Таким чином гроші всеосяжну функцію: вони об'єднують людей у спільноті з різними універсальними і складнощами та інтегрує кожну конкретну людину в соціальне життя через сприйняття індивідом загальноприйнятої системи цінностей спільноти, яка являє собою використання грошей.

Ринок має товарні характеристики на початковій стадії, але це ускладнюється тим фактом, що потреби різних спільнот не завжди однакові. Це, природно, призводить до попиту на продукти, які можуть бути порівнянні за вартістю з іншими продуктами.

Іншими словами, на даному етапі ми можемо говорити про появу грошей в найпростішій формі [1].

Поступово попит до грошей як на специфічний товар зріс. На додаток до здатності обмінювати інші товари, від грошей стали вимагати довговічності, подільності та рідкості.

Ось чому дорогоцінні камені і метали використовуються замість загального еквівалента предметів першої необхідності. Підвищення ролі грошей як засобу вимірювання вартості та засоби обігу призвело до відмінності між природною споживчою вартістю товарів у формі грошей (їх здатністю задовольняти певні потреби, не пов'язані з обміном) його специфічної вартості (як здатність вимірювати вартість інших товарів і використовувати їх у процесі товарного і валютного обміну) [2].

З розвитком товарно-грошових відносин держава відіграє все більшу роль у формуванні грошей і бере на себе відповідальність за карбування монет і контроль якості. В результаті роль грошей закріплюється за дорогоцінними металами і монетами, виготовленими з них. Важливими кроками у формуванні грошей є демонетизація золота і поява банкнот, гарантованих державою. Саме на цьому етапі банкноти почали грати роль і функцію грошей.

Електронні гроші - це гроші, які використовують комп'ютерну систему для автоматичного переказу коштів на банківський рахунок на підставі прямого розпорядження власника поточного рахунку. Отже, виникнення та еволюція валют залежить від товарно-грошових відносин, і ці відносини в даний час набули більш складних форм [1-4].

Роль засобу обігу полягає в тому, що гроші відіграють посередницьку роль у процесі товарного обміну. Ця функція необхідна, тому що виробникам потрібні інші продукти при створенні певних продуктів.

Водночас формою купівлі-продажу на ринку є договір (угода) - юридично оформлений акт обміну товару на гроші, за допомогою якого право власності на товар переходить від одного власника до іншого. Договір купівлі-продажу відомий з часів класичного римського права. Він визначається як договір, в якому одна сторона, *venditor* (продавець), обіцяє надати товар іншій стороні, *emptor* (покупцю), а покупець обіцяє заплатити продавцю за цей товар відповідну грошову вартість [3].

Таким чином, за допомогою договору купівлі-продажу товарно-грошові відносини опосередковуються між продавцем і покупцем як суб'єктом товарного внутрішнього ринку. Водночас такого роду договірні відносини можуть здійснюватися як у письмовій, так і в усній формі.

Як покупці, так і продавці можуть нести додаткові витрати - ринкові транзакційні витрати - в процесі транзакції (витрати на здійснення ринкових угод).

Покупець запитує іншу інформацію, пов'язану зі споживчими характеристиками продукту, його екологічністю та безпекою, надійністю і сумлінністю продавця, а також його готовністю постачати продукт у майбутньому.

Щоб отримати такого роду інформацію, необхідно понести додаткові витрати в реальному секторі економіки. До їхнього складу різні науковці відносили:

- витрати, пов'язані з пошуком інформації про розподіл цін, якість товару і трудові ресурси, пошуком потенційних покупців або продавців, а також актуальної інформації про їх поведінку та фінансове становище;
- витрати, пов'язані з підготовкою договорів;
- витрати, пов'язані з наглядом за партнерами по договору та стягнення збитків, якщо партнери не виконують свої договірні зобов'язання;
- витрати, пов'язані із захистом прав власності від порушення третіми особами[4].

І покупці, і продавці повинні нести всі ці та багато інших витрат, щоб виключити сумніви в тому, що купівля конкретного товару (послуги) за прийнятною або навіть привабливою ціною є максимально вигідною для кожного з них. Якщо на ринку ці витрати зростають до величини, яка не може бути компенсована продажем продукту за ринковою ціною, його покупка і збут стануть збитковими.

Тому як покупці, так і продавці повинні приділяти всю увагу міркувань витрат, пов'язаних з підготовкою та підписанням договору купівлі-продажу (контракту). Швидкість підписання угод про купівлю-продаж, а також рівень пов'язаних з ними витрат значною мірою залежать від розвитку ринкової інфраструктури, яка є необхідною умовою для ефективних ринкових відносин і нормального функціонування ринку.

Інфраструктура товарного внутрішнього ринку - це установи, підприємства, організації та системи обслуговування, які забезпечують рух товарів та грошей. Сюди входять аукціони, товарні біржі, торгові ярмарки, торгові палати, банки та інші фінансові установи.[5].

Висновки. Тому ми розглядаємо внутрішній ринок сировинних товарів як сукупність економічних відносин в області товарно-грошового обміну всередині країни. Було визначено, що одним з основних процесів товарного внутрішнього ринку є товарно-грошові відносини, основним елементом яких є гроші, яка еволюціонувала і з'явилася у своїй нинішній складній формі.

Визначення товарно-грошових відносин передбачає встановлення товарних позицій і структури цін на них шляхом зіставлення попиту і пропозиції, з урахуванням взаємодії між виробниками товарів та їх споживачами, що діють в умовах конкуренції, а також шляхом формування інфраструктури та ступеня державного втручання.

Список використаних джерел

1. Ясишена В.В. Еволюція грошей та їх сутність. Регіональна бізнес-економіка та управління. 2010. № 1(25). С. 46–51.
2. Євтух О.Т. Інформаційна сутність грошей через призму сучасних фінансів. Фінанси України. 2003. № 7. С. 3–8.
3. Василиків О. Гроші як економічна категорія. Молодь і ринок. 2012. № 7. С. 130–134.
4. Рябинина Л.Н. Терминология и ее значение в теории и практике экономических отношений. Экономика Украины. 2014. № 2. С. 16–28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ekukr_2014_2_3.
5. Статистичні методи в управлінні розвитком регіону: монографія / За заг. ред. канд. економ. наук, професора А.З. Підгорного. Одеса: Гуляєва В.М., 2016. 218 с.

ЯК НАУКА ВПЛИНЕ НА ДОЛЮ ЛЮДСТВА І ЗМІНИТЬ НАШЕ ПОВСЯКДЕННЕ ЖИТТЯ В 21СТОЛІТТІ: ФІЛОСОФСЬКА СИСТЕМА МІЧІО КАЙКУ

Постановка проблеми. Актуальним завданням філософів є аналіз науки і до чого призведе її вивчення. Останнє століття показала нам, що прогрес не спинити і він рухається в геометричній прогресії, що ми можемо бачити на заводах, де половина роботи автоматизована, чи може це означати, що через років 100 людей не буде потрібно? Значною мірою це правда, але не до кінця адже в світі відбувається поділ між розумними людьми і лінивими, це особливо помітно на західному ринку.

Мета. Проаналізувати візію майбутнього МічіоКайка через призму його праці «Фізика майбутнього».

Виклад матеріалу. Тепер ми не живемо в туманних роках науки, коли епідемія вважалася Божими вчинками. Зараз ми маємо перевагу над предками, а саме те, що ми знаємо закони природи, маємо розвинуту науку, а також технології.

Користуючись книжкою «Фізика майбутнього» МічіоКайка, автор окреслює деякі етапи. Він ділить майбутнє на 3 етапи:

- Близьке майбутнє до 2030 року;
- Середнє майбутнє з 2030 – 2070 рр.;
- Далеке майбутнє з 2070 – 2100 рр.;

З книжки можна дізнатися погляди автора, науковця, який бачив найновіші технології. Він стверджує, що в ближньому майбутньому розповсюдяться електромобілі, які вже є, але не достатньо доступні, також він каже, що персональні комп'ютери вийдуть з повсякденного вжитку, а будуть розосереджені по всій квартирі, так званий розумний будинок, в якому буде дзеркало, яке за Вашим походом може виявити до 70% онкологічних захворювань і багато інших подібних пристроїв і гаджетів.

У середньому майбутньому все буде комп'ютеризовано, а також майже всі будівлі будуть енергонезалежними, на виробництві людей поменшає через технологічний прогрес, але в 2050 році автор прогнозує велике безробіття, для таких людей придумують базовий дохід, який дасть змогу одягатися, забезпечувати себе їжею, а також на дозвілля. Чи добре це?

У далекому майбутньому у нас будуть колонії на місяці, які будуть добувати корисні копалини з метеоритів, а після цього освоєння цілого місяця. На супутнику будуть жити люди, а Марс не розглядається, адже це далеко, нічим не цікава планета.

Технології допомогли нам стати першим видом, здатним до певної міри адаптувати навколишнє середовище під себе. Це зменшило необхідність покладатися на генетичні адаптації, як це робили наші предки в минулому. Тепер ми маємо можливість жити в будь-якому кліматі, і завдяки транспорту ми стали глобальним видом. Якщо ми заглянемо в минуле, то побачимо, що тогочасний прогрес не був однозначним і він стосувався війни, загарбництва нових земель, а також сільського господарства і його автоматизації, тому ми можемо стверджувати, що технології також негативно вплинули на наш вид. Вона несе відповідальність за смерть мільйонів - через війни, забруднення та деградацію навколишнього середовища, а також занесення та поширення хвороб.

Наука не має власної душі. Від нас залежить, чи буде він використаний як сила добра чи зла. Ми повинні разом вирішити, як застосувати етичні та моральні принципи до нових приголомшливих відкриттів науки. Ось чотири орієнтири.

По-перше, наука та її переваги мають бути спрямовані на те, щоб покращити життя всіх українців, а не лише небагатьох привілейованих. Його можливості та переваги мають бути доступні всім. Наука не повинна створювати нову лінію поділу між заможними та бідними, тими, хто має інструменти та розуміння, щоб вивчати та використовувати технології, і тими, хто не має. У 21 столітті дитина в школі, яка не має доступу до Інтернету, або учень, який не має доступу до комп'ютера, буде схожий на дитину 19 століття без шкільних підручників. Ось чому ми гарантуємо, що кожна дитина в кожній школі, незалежно від того, наскільки вона багата чи бідна, матиме доступ до тих самих технологій, підключивши кожен клас і бібліотеку до Інтернету до 2000 року. Наука завжди повинна поважати гідність кожного українця. Ми ніколи не повинні дозволяти нашим громадянам бути мимовільними піддослідними кроликами в наукових експериментах, які піддають їх ризику без їхньої згоди та повного відома.

По-друге, жодні з наших висновків не повинні використовуватися для навішування ярликів або дискримінації будь-якої групи чи особи. З приголомшливою швидкістю вчені зараз рухаються, щоб розкрити таємниці нашого генетичного коду. Генетичне тестування має потенціал для виявлення прихованих спадкових

схильностей до захворювань і стимулювання раннього лікування. Але цю інформацію також можуть використовувати, наприклад, страхові компанії та інші для дискримінації людей.

По-третє, технологія не повинна використовуватися для руйнування конфіденційності та автономії, які гарантуються вільним громадянам у вільному суспільстві. Право на конфіденційність є однією з наших найдорожчих свобод. Оскільки суспільство стало складнішим, а люди стали більш взаємопов'язаними в усіх відношеннях, нам довелося працювати ще більше, щоб поважати приватне життя, гідність і автономію кожної людини. Оскільки Інтернет торкається кожного бізнесу та кожного домогосподарства, і ми стикаємося з жахливою перспективою того, що приватна інформація — навіть медичні записи — може бути миттєво доступна всьому світу, ми повинні розробити нові засоби захисту конфіденційності в умовах нової технологічної реальності.

По-четверте, ми повинні завжди пам'ятати, що наука — це не Бог. Наші найглибші істини залишаються поза сферою науки. Ми повинні пом'якшити нашу ейфорію з приводу нещодавнього прориву в клонуванні тварин тверезою увагою до наших найдорожчих концепцій людства та віри. Моя власна думка полягає в тому, що кожне людське життя унікальне, народжене дивом, яке виходить за межі лабораторної науки. Я вважаю, що ми повинні поважати цей глибокий дар. Я вважаю, що ми повинні протистояти спокусі повторити себе. Але це рішення жоден президент не повинен приймати одноосібно. Жоден президент не кваліфікований, щоб зрозуміти всі наслідки.

Якщо ми твердо дотримуватимемося цих принципів, ми зможемо зробити цей час змін моментом чудових можливостей для всіх українців. Наука може служити цінностям та інтересам усіх українців, але тільки якщо всім українцям буде надано шанс брати участь у науці.

Висновки. Підсумовуючи, є багато речей, які нам дала наука. Наприклад, наслідки їжі, яку ми споживаємо, також можна пояснити за допомогою науки. Крім того, сильна прихильність, яку ми відчуваємо до когось, а також інші емоції спричинені наукою. Від речей, які ми бачимо до емоцій, які ми відчуваємо, наука сильно впливає на нас, і очевидно, що вона бере участь у нашому повсякденному житті. Ми повинні навчитися відповідально використовувати наші знання та використовувати їх для захисту та збереження нашої планети!

Список використаних джерел

1. Кайку Мічіо. Фізика майбутнього. Львів: Літопис, 2013. 432 с.

ОСНОВНІ ЦІННОСТІ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.

Постановка проблеми. Вже не перший рік наша країна разом із нами переживає бурхливе національне відродження. Гноблення українського народу та цинічність вбивств цивільного населення, підпорядковуються знищенню українського суспільства, як нації. Розуміння народом того, що це не може тривати «вічно» і притому жити спокійно та не зважати на такі речі - призвело до виникнення певної, так би мовити, еволюції інтересу, що спонукає нас до осмислення тих, перш за все духовних, а також сімейних, патріотичних цінностей, які формувалися в побуті народу. Цінність – це те слово, за яким можна назвати минуле та спрогнозувати майбутнє тієї чи іншої країни. За роки незалежності саме цей фактор відходив на другорядні місця. Визначну роль у суспільному житті суспільства визначала політико-економічна сфера. Людина сприймалася не активним творцем історії, а жорстко детермінованим елементом історичного процесу. Отож, проблема формування системи цінностей є більш глибокою, ніж може здатися на перший погляд.

Мета. Зробити аналіз вартості та особливостей формування системи цінностей сучасного українського суспільства.

Для досягнення мети ми ставимо наступні завдання:

- дати визначення терміну «цінність».
- визначити і з'ясувати пріоритетні цінності для нашої держави та народу.

Виклад матеріалу. Цінність - це найвищі принципи людини, які створює будь-яка соціальна система - нація, народ для збереження миру, спокою та своєї єдності. У кожного з нас є свої цінності та розуміння цього слова, але водночас, саме ця складова показує, що для нас є важливим, що нас задовільняє та ким ми є насправді. Зрозуміло для кожної людини, що це абстрактне поняття, ми не можемо його пощупати, понюхати чи обдивитися.

Формуючись з плином часу, ті чи інші цінності, то занепадають, то відроджуються вже в новому вигляді. Та все ж, сучасні українські вартості не утворювалися за один день чи певний проміжок часу. Вони беруть свій початок ще від давніх-давен і сягають сьогодення.

Український народ за всю історію свого існування завжди виховував у собі високоморальні загальнолюдські цінності. На відміну від наших сусідів ми завжди прагнули бути: щирими, чесними, добрими, гуманними, доброзичливими, відданими, як до самого себе так і для свого ближнього. Звісно, що цей перелік можна перераховувати ще доволі довго, але в цьому немає потреби. Тому що, це заложено в нашій підсвідомості й в певній мірі перебуває на генному рівні. Не дарма я говорив, що генезис цінностей, а саме сучасних, починається формуватися ще у давні часи. З року в рік, із покоління в покоління передавалися нам ці вартості. Вони проходять нелегкі випробування, шліфувалися в історії і врешті-решт дійшли до нас. Важко сказати, що в цей час все так, як би нам цього хотілося. Ми продовжуємо свою боротьбу за волю та гідність, нашу з вами землю та її славу, й надалі будемо захищати та відстоювати свої інтереси, погляди на життя та ті моральні й духовні цінності, які закладені в середині кожного українця.

Щодо пріоритетів, то тут не все так просто, як може здаватися на перший погляд. Під навалами різних війн, міжусобиць та розбратів, наша держава була неначе плацдармом бойових дій, переходила в руки, то до одних, то до інших. Визначалася для когось лише формальністю на папері. Невгамовне бажання ворогів підпорядкувати собі та нав'язати свої ідеали, не згасали впродовж століть і, на жаль, збереглися до сьогодні. Та ми ніколи не терпіли свавілля й гніту інших держав, що прагнули загарбати нас до своїх володінь. Саме ці чинники спонукали нас до *самовираження*, що і зараз чітко прослідковується в кожному хто народився на цій святій землі.

«Цінності» стало одним з найчастіших вживаних понять у сучасних дискусіях і дискурсах, як в Україні, так і поза нею. Самовираження, саме ця ознака стала одною з провідних в протистоянні, як за Революції Гідності так і зараз. На думку Ю. Сурміна, основними цінностями сучасного українського суспільства є: духовність, сімейні цінності, свобода, мир і злагода, національно-культурні цінності, патріотизм, національна державність, християнська віра та українська мова. А також не менш вагома та важлива є, була і буде - любов до Бога.

Висновки. Отже, підсумувавши все сказане, можна чітко та без усяких вагань говорити, що лише цінності допомагають знайти відповіді на смислотвірчі питання. І саме вони є духовною опорою культури та суспільства, а також здатні як об'єднати, так і роз'єднати народ.

Звичайно, що нам ще є куди рости та розвиватися. Але ми можемо заявити з впевненістю та без усяких вагань – Ми вже не будемо тими, що були раніше! І в нашій історії пишеться кардинально протилежна до минулих століть та десятиліть – сторінка буття.

Список використаних джерел

1. Грицак Я. Цінності українців: proetcontra реформ в Україні. URL: <https://zbruc.eu/node/37721> [Дата звернення: 29.10.22]
2. Канафоцька Г. П. Формування цінностей сучасної людини: фактори, інституції, складові та чинники впливу. С.1-10. URL: http://crs-center.org/wp-content/uploads/2020/02/form_tsin_such_lyud_for13.pdf [Дата звернення: 29.10.22]
3. Комарніцька А. Сучасного українського суспільства. С.599-601. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/30869/1/599.PDF>[Дата звернення: 29.10.22]
4. Стасевська О. А. Система цінностей як основа буття сучасного українського суспільства. С.1-14. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/6562/1/Stasevskaya.pdf>[Дата звернення: 29.10.22]

СУЧАСНИЙ СВІТ КРИЗЬ ПРИЗМУ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ.

Постановки проблеми. З періодом Неоліту, коли людина навчилася освоювати знаряддя праці, осмислювати наскільки важливі ті чи інші речі та явища, почали формуватися перші людські цінності. З кожною новою епохою вони регулювали поведінку людства, що є помітним у розвитку історії суспільства.

Актуальність теми. Цінності – це поняття, які вказують на людську, соціальну і культурну вагу певних явищ, речей, та предметів діяльності. Варто лише розглянути одні з відомих поглядів на «цінність», щоб зрозуміти, через який історичний шлях вони пройшли та яке значення мають для сучасного суспільства.

Мета. Дослідження є розуміння становища, в якому перебуває сучасний соціум через призму загальнолюдських цінностей. Зрозуміти та усвідомити фактори, які мають значний вплив на формування цінностей сучасного світу, висвітлити найголовніші проблеми, які мають свою актуальність в даний час.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:

- аналіз встановлення загальнолюдських цінностей;
- визначення вагомості загальнолюдських цінностей у суспільстві;
- які чинники впливають на зміни загальнолюдських цінностей.

Яскравим представником класичної філософії був І. Кант, який пов'язував поняття цінності з поняттям доброї волі. «Безкорислива добра воля має цінуватися незрівнянно вище, ніж будь-що зроблене нею задля якоїсь мети.» Це поняття він співвідносить з людиною як метою, її розвитком, а такий аспект цінності, як корисність, - зі світом природи бажань. Головна увага приділяється суб'єктивному аспекту цінності, який І.Кант прагне висвітлити.

Різноматністю поглядів на розуміння та природу цінностей характеризується саме сучасна соціально-філософська література. Вона розробляється як протиставлення проблеми в німецькій класичній філософії, або самою конкретизацією. Одним із найбільш відомих та аргументованих є твердження про те, що цінності є предметом потреб та інтересів людини. Даними предметами можуть виступати думки, речі, явища чи ідеї.

Цінності не тільки виконують важливу роль в існуванні суспільства, вони також забезпечують його єдність, високий рівень самосвідомості та організованість його членів. Суспільні цінності формуються з часом, відбираючи найактуальнішу модель поведінки та довід окремих суб'єктів. Спочатку вони з'являються як сукупність звичок, певні традиції норм поведінки, що передаються з покоління в покоління, і є ознаками людського, відмінного від тваринного інстинктивного способу життя. З часом ці прийоми побуту закріплюються, схематизуються в таких нормативних утвореннях, як обряди, звичаї, ритуали. У них кодуються еталони суспільно схваленої поведінки [4, с. 74]. У подальшому вартісні взірці транслюються, зберігаються і передаються через соціальні інститути: установи освіти, виховання, масової інформації, релігії. Підсумком і метою тривалого прищеплення ціннісних якостей є формування людської ментальності, психології, характерної для окремого типу суспільства.

Світ цінностей – це світ практичної діяльності. Ціннісна свідомість цікавиться конкретно важливістю предмета для людей, а не його матеріальною стороною. Такі ціннісні орієнтації формуються в будь-яких сферах життєдіяльності. Наприклад, антропологи вважають, що основою цінностей є біологічні фактори. Культурні універсали, зумовлені родовими ознаками людського побуту, є спільними для всіх людей і всіх етносів. Співвідношення елементів загальнолюдського і національного в кожному етносі неповторне, що і зумовлює унікальність кожного суспільного утворення людей.

У процесі розвитку цивілізації, де постає питання, чи є сама людина цінністю, крок за кроком створюються передумови того ставлення між людьми, що в абстрактній формі виражено категорично імперативом І. Канта: «...Поводься так, щоб ти завжди ставився до людства й у своєму обліку, і в особі всякого іншого, так само, як до мети, і ніколи не належало б до нього, як до засобу».

Вищі цінності відображають фундаментальні відношення та потреби людей складають фундамент індивідуального світогляду. Вищими цінностями можуть бути: здоров'я, сім'я, кохання, свобода, мир, війна, держава, праця, істина, честь, споглядання, творчість тощо. Причетність до вищих цінностей, служіння їм, дає змогу людині відчувати цінність свого індивідуального буття.

Висновок. Цінності формуються в залежності від аури, яка панує у суспільстві, а тому вони є флюктуативними. Дякуючи впливу науково-технічного прогресу сучасного світу, більшість цінностей втрачають свій сенс, але вперек цьому, починають проявлятися притаманні даному періоду нові принципи та пріоритети. Навіть в умовах нерівного соціального класового суспільства, людина може вільно визначити свої

цінності. Ця проблема потребує глибокого дослідження, адже так з'явиться шанс прогнозувати майбутнє, що допоможе суспільству задовольнити власні потреби та вміти правильно та якісно обирати свої власні цінності.

Список використаних джерел

1. Бакрадзе А.Т. Ідеал людяності і цінності людського життя. Київ: Філософська думка, 1987. 23 с.
2. Бутківська Т. В. Проблема цінностей у соціалізації особистості. Київ : АПН України, 1997. 31 с.
3. Лісовий А. Філософський енциклопедичний словник. Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України. 2002. 707 с.
4. Підлісний М. М. Глобальні проблеми та загальнолюдські цінності. Київ: Либідь, 2016. 67 с.
5. Целякова О. М. Духовність і ціннісні орієнтації студентської молоді України в трансформаційному суспільстві URL: https://old-zdia.znu.edu.ua/gazeta/VISNIK_38_22.pdf (дата звернення 20.11. 2022).

PHILOSOPHICAL AND LEGAL THOUGHT OF KYIVAN RUS

Problem statement: The majestic and suffering history of Ukraine, which hides in itself not fully understood gaps, has the incredible pages of material and spiritual heritage, will nourish the intellect of modern thinkers for more than a decade. The high examples of their consonant with our present work, were somewhere despised and confused in historical territories only because Ukrainian land, with its rich economic and intellectual heritage, has invoked various types of invaders and traitors. They were the first to try to join the processes of neglect and oblivion, leveling and changing the historical memory of the Ukrainian people.

Purpose. Learn the origin and significance of philosophical and legal thought in the period of Kievan Rus

According to the goal, it is necessary to perform the following tasks:

- consider the history of the emergence and origin of philosophical and legal thought;
- determine the basic principles and principles of philosophers of the period of Kievan Rus;
- to find common and distinctive features in the philosophical and legal thought of the period of Kievan Rus and modernity.

All stages of the origin and development of philosophical and legal science can be divided into the following:

1. stage- is the birth of philosophical and legal ideas in the worldview of the thought of ancient Rus, in the culture of the Eastern Slavs of the pagan era;
2. stage- is the expulsion of statehood and the Christianization of Rus, which, together with the change of worldviews and values, led to the emergence of new approaches to rights and their comprehension
3. Stage- this is the period, to which philosophical and legal thought is attached, which matured on the basis of the philosophy of Ancient Rus;
4. Stage- is the stage of formation of philosophical and legal ideas on the basis of socio-political and philosophical thought of Kiev writers.

The creators of the concepts of the development of all mankind with a deep philosophical meaning are Metropolitan Hilarion with his immortal works «Izbornik» (1073) and «The Word on Law and Grace» (1037 and 1043y). It is from this moment and this extraordinary journalism that ancient Rus philosophical and legal thought begins, in our opinion. According to Igor Ogorodnik, the meaning of the «Word» acquired the meaning of the proto image, on which the tradition of national culture was based until the XVI century. In the period of Kievan Rus there were many provisions and principles.

Metropolitan Hilarion, in particular, describes the canons of the Christian worldview, explores the relationship between the Old and New Testaments, «law» and «grace.» For interpretation he uses not only theological, but also social concepts. In particular, he notes: «grace» is «truth, «law» is slavery, «grace» is freedom.

According to Luka Zhidyata, the leading principle in human relations should be the principle of love, according to which social relations develop in the spirit of universal harmony and peace.

Theodosius of Pechersk, as an ideologue of the Orthodox Church, defended the main provisions of its world understanding, opposing the world of earth as a world of evil, the divine beginning, giving traditional for christianity understanding of man. So, the basic principles that unite the philosophers of the period of Kievan Rus are the ratio of law, grace and truth.

In general, the epoch of Kyiv Rus is characterized by these philosophical ideas: Dualism of views on nature; knowledge as an active process, science as a product of human activity. It was in this era that the advantage was intuitively given to natural law. That is, by studying the laws of nature, having understood the action of natural forces, one can base the man and her motives

Conclusions. So, after all of the above, we can say that the existence of philosophical and legal thought as a special material-spiritual phenomenon, its connections with other spheres of society is extremely important today. Also, we can say that the development of the modern philosophy of law is a way of promoting man from barbarism to a new level of civilization, and the level of development of the philosophy of law represents the level of civilization of the human community.

References:

1. Галета О. Від антології до онтології: антологія як спосіб репрезентації української літератури кінця XIX, початку XXI століття / О. Галета. К. Смолоскип, 2015. 640 с.
2. Єфремов С. Історія українського письменства (від початків до М. Костомарова) / С. Єфремов. Мюнхен, 1989. Т. 1. 547 с.

3. Огородник І. В. Історія філософської думки в Україні: курс лекцій: навч. посіб. / І. В. Огородник, В. В. Огородник. К. : Вища школа: Знання; КОО, 1999. 543 с.
4. Філософія як історія філософії: підручник / за заг. ред. В. І. Ярошовця. К. : Центр учбової літератури, 2010. 648 с.

*Левицький Руслан, студент гр. ПР-14,
юридичного факультету ЗУНУ*

ЛЮДИНА ЯК ТВОРІННЯ І ТВОРЕЦЬ КУЛЬТУРИ

Актуальність дослідження. Актуальність проблеми вивчення людини як творця культури, залишається досих пір пікантною темою для філософів. Тому що, є безліч думок і уявлень про людину, які обмежують цю здатність «творити». Є прямі ідеології, які затьмарюють в людині творця, залишаючи при цьому лише здатність «виконувати» поставлену задачу, але ніяк не створювати її. Філософія завжди намагалася знайти відповіді щодо питання людини, і саме ця проблема є вічною для філософської доктрини. Розкриття проблеми також виражається у релігіях, де людина постає спочатку у вигляді творіння, але згодом вона переростає у творця, на створеній Богом «площадці» з різними видами ресурсів, тварин і т.д. Людина як творець прагне до збільшення комфорту, але чи цей комфорт не приведе її до деградації? Також варто згадати людину як творця культурного світу, визначити хто творив культуру, яку визначну роль зіграє особа у творенні культурних цінностей?

Мета. Дослідження людини як творця за християнським вченням. Визначення ролі особи у творенні культурних цінностей. Опрацювання проблеми тези в працях Карла Маркса. Формування власного бачення стосовно життя людини та її майбутнього в якості творця та творіння. Свій внесок у дослідження проблеми людини здійснили Е. Брюке та Е.Дюбуа-Реймонд, М. Бердяєв.

Постановка проблеми. Людина як творіння постає перед нами з моменту її народження. Беручи позицію християнина, хочу відмітити, що Бог-творець сотворив людину, навколишнє середовище для неї, умови за яких вона може існувати та подарував їй життя. Відправляючи людину на землю, Він бажає чогось взамін, тобто ми можемо дійти висновку, що в нас з моменту народження запрограмована жага до творення, але хочу відмітити, що ця жага з'явилася рівно з того моменту, відколи адам і Єва покинули Едемський сад, до того моменту в них була функція жити як досконале творіння, пожинати плоди Господньої праці, але ніяк не творити, банально в цьому не було потреби [1]. Пізніше через внутрішні конфлікти між Творцем і людьми, а точніше непослух, їх відправляють на місце заточене під людський розум, де фактично рука Бога, не буде замішана, і їм приходится опробувати себе в ролі «людини-творця». Виникають банальні природні потреби, які слугують причиною для зміни пріоритетів, такі як живлення, комфорт, задоволення голоду та спраги. Вони змушені це робити, адже з легкістю могли померти і тут людська суть повністю розкривається, те над чим Бог працював довгий термін, набуває сенсу. Якщо говорити відверто, то ми получили волю на вираження своєї думки на нових теренах, все лягає на наші плечі, але і зло тепер має більший вплив на нас, що і в деяких випадках стає причиною створення інструментів для вбивства, але повертаючись до головної проблеми, а саме причини завдяки якій, ми продовжуємо творити. Хочу згадати таке явище як комфорт. Людство з кожним століттям придумує все більше варіантів завдяки яким, наше життя стає легшим. Раніше щоб не замерзнути люди придумали вогонь, щоб мати тривалий запас їди займалися скотарством, щоб тримати зв'язок з іншими на відстані придумали телефони. Головне питання: Що нас чекає в кінці після такої «жаги до комфорту»? Ми знаємо, що просте існування без розвитку і творення веде до деградації, але чи не веде до того ж самого розвиток?

Люди спрощують життя, розвиваються та замінюють робочу силу на автоматичну, де фактично не потрібна людська рука, окрім ролі наглядача. Тобто ми обмежуємо себе в намаганні відповідати своїм природним вимогам, за нас це буде робити певний механізм. а згодом обмежемо себе і в інших аспектах, надаючи перевагу штучним пристроям, які зможуть за рівнем IQ бути схожими до людини. Є одне але, щоб мати можливість творити, потрібна воля, яку закріплює за собою лише Творець, а не його творіння. Тобто в наших силах створити певний механізм, який буде працювати згідно з нашими планами, але не зможе створювати щось нове самостійно. і в кінці ми на цьому зупинимось, дійдемо до абсолютного комфорту, де і почнемо закінчувати своє існування.

Обґрунтовуючи свою думку на рахунок впливів на творчість людини, хочу відмітити вплив добра і зла, який є актуальним по сьогоднішній день. Людство вдається до крайнощів, щоб знищити самих себе. Нам дали два цінних інструмента волю і здатність уподібнення до Творця, тобто зайняти його роль на цій площадці під назвою матеріальний світ. але ми в силу своєї вседозволеності та впливів зла, творимо зброю, яка окрім винищення населення також і задає правила для гри іншим людям. Утворює панівні класи на певних земельних ділянках, обмежує людину в її здатності творити. Про що і говорить творець теорії класової нерівності Карл

Маркс. Певна частина населення, а саме пригнічений пролетаріат повинен тільки працювати під ідеєю панування буржуазії, фактично «умертвляти» в собі творця, виконувати поставлені задачі, але не створювати їх.

Розглядаючи людину, як творця варто згадати її у ролі творця культури. Як визначає Микола Бердяєв, що культурна суспільна будується на цінностях нижчого порядку, тому що вони вважають за потрібне підпорядковувати цінності вищі. Натомість самі творці культури завжди виокремлювалися, намагаючись не злитися зі всією «сірою масою», або створити щось неймовірне і оригінальне. На думку деяких теоретиків, існує вічна боротьба творців та держави, яка вважає за потрібне пригнічувати їх, та виконувати речі подібні слугами.

Фактично в кожному суспільстві люди розділяють загальноприйняті принципи та орієнтири, тобто живуть у ролі творіння, використовуючи чийсь ідеї, а не висловлювати власні. але культура перебуває у постійному розвитку, тому завжди є люди, які виробляють власні погляди на ті чи інші речі, формулюють своє світобачення, готові кинути виклик застарілим системам поглядів. У них нелегка доля, яка супроводжується постійним гонінням і визнанням їх як диваків та ворогів народу. але насправді вони є героями, без яких ми би зупинилися на рівні печерного розвитку. історію власне пишуть такі особи, які кладуть за мету розвинути обрії культурного розвитку. [2]

Висновок. Людина як творіння і творець, має один кінець, це тотальне винищення, деградація. Даючи людям в руки волю і здатність творити, вони можуть як і добитися належного результату, так і знищити самих себе. але ті, кому вдалося подолати зовнішні впливи, і внести в розвиток суспільства щось нове, залишаться героями надовго. Залишається зробити вибір, чи стати героями чи підкорятися людині яка осягла себе як творця.

Список використаних джерел

1. Арцишевський Р.А., Бондарук С.О., Бортников В.І., Возняк С.С., Кондратик Л.Й., Остаповський І.Є., Провальський С.Р., Сищук А.А. Людина як творець культури. Онлайн школа «Гранд-Експо». 2019р. URL: http://school.xvatit.com/index.php?title=%D0%A2%D0%B5%D0%BC%D0%B0_29_%D0%9B%D1%8E%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B0_%D1%8F%D0%BA_%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%80%D0%B5%D1%86%D1%8C_%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8 [Дата звернення: 09.11.2022]
2. Книга Буття. Біблія українською. Онлайн читальня Біблії на різних мовах »Ворд Проджект». URL: <https://www.wordproject.org/bibles/uk/index.htm>[Дата звернення: 13.11.2022]

ПОТРЕБИ, ІНТЕРЕСИ ТА ЦІННОСТІ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ

Постановка проблеми. Щоб дослідити особистість слід взяти до уваги те, що людина сама по собі являє систему зі складною структурою. Тому досліджувати особистісний розвиток треба чітко по темах, властивих йому.

Мета. Проаналізувати потреби, інтереси та цінності особистісного розвитку.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:

- подати сутність потреб, інтересів та цінностей особистості;
- проаналізувати потреби, інтереси та цінності як власний мотив діяльності людини в структурах особистісних орієнтацій індивіда.

Виклад матеріалу. Людина є основним елементом суспільства будь-якої форми соціальності. Проте поняття «людина» розуміється, як більш загальне поняття, і всього лиш характеризує біологічну різницю між людиною та твариною. А от особистість вже вважається суб'єктом соціальних відносин і характеризує автономність та певною мірою незалежність від суспільства. Найперше, це пов'язано з наявністю внутрішнього світу особистості, зокрема мотивів, інтересів, потреб та ціннісних орієнтацій, що є таким потрібним для визначення поведінки в суспільстві. За визначенням В.Ядова, особистість – це цілісність соціальних властивостей людини, продукт суспільного розвитку і введення індивіда в систему соціальних відносин через посередництво за допомогою активної діяльності та спілкування. Зрозуміти соціальні процеси, які управляють складними структурами суспільств неможливо без дослідження системи особистості та вивчення процесів, які охоплюють повсякденні міжособистісні відносини. Саме тому соціологи досліджують людину з економічного та політичного погляду життя.

То чому ж особистості так потрібно розвиватись? Доля людини напряму залежить від розвитку особистості, адже вона народжується з певним набором якостей характеру та можливостями, які змінюються в ту чи іншу сторону в процесі життя. Це все те, що в особистості розгортається з віком саме, що формується під впливом ззовні, що розвивається в спільній діяльності з оточуючими і розвивається в собі самим людиною. Ще одною причиною є те, що наші почуття внутрішньо притягують подібні ситуації, тобто наша внутрішня агресія притягне людей, які спровокують ситуацію для виплеску негативних емоцій. Тут добре спрацює закон відображення – «подібне притягує подібне». Лише тоді, коли розвивається інтелект та людина здатна адекватно оцінити себе, розвиток особистості відбувається набагато швидше.

Дуже часто, коли нам чогось не вистачає, ми відчуваємо потребу в чомусь, і в той же час є залежними від цього. Саме тому потреба – це необхідність того, що забезпечує існування та збереження людської активності. Цікава концепція ієрархії розвитку потреб представлена у працях А. Маслоу, американського психолога, який розглядає поведінку не з позиції «гомеостазу», а з позиції постійного процесу знаходження та підтвердження свого потенційного та дійсного призначення в житті. Він вважав, що кожна людина прагне до свого максимального розквіту, діючи в щонайбільшій відповідності зі своїми можливостями та домаганнями. Він вперше розібрався в структурі потреб особистісного розвитку. Отож, на найнижчому рівні стоять фізіологічні потреби, тобто ті, що закладені в нас природою. Потім йдуть комбіновані потреби, зокрема потреби безпеки та захисту життя. Наступними є соціальні, до яких відноситься колективність та вміння комунікувати. І вже на найвищих рівнях йдуть потреби розуміння престижу та вміння самореалізовуватись. В результаті виникає цікавий процес: потреби керують людиною, а вона формує їх зміст.

Інтереси тісно пов'язані з потребами особистості. Інтерес особистості – це її вибіркове ставлення до об'єкта, зважаючи на його життєве значення та емоційну привабливість. Він відіграє надзвичайно важливу роль у житті та діяльності особистості, адже інтерес спонукає її до діяльності в певному напрямку та активізує цю діяльність. Щоб особистість мала справжній інтерес, вона повинна мати певні знання, якими б вона володіла в певній сфері та практичну діяльність в цій сфері. Інтереси людини не є вроджені, отже вони виникають і розвиваються протягом її життя. Вони активізують особистість, спонукаючи її до діяльності. За метою інтереси поділяють на безпосередні, тобто ті, що зумовлені емоційною привабливістю об'єктів та опосередковані, які виникають до результату діяльності, хоч сам процес є нецікавим суб'єкту. А от широта та вузькість інтересів пов'язані з їх глибиною і поверховістю, тобто чим ширші інтереси особистості, тим вони поверховіші. Взаємодія інтересів справляє вагомий вплив на формування особистості. Але важлива також воля і рішучість цієї особистості відстоювати свої духовні чи матеріальні інтереси. Можливості такого відстоювання часто бувають обмеженими.

На потребах та інтересах формуються цінності особистості. Це поняття широко використовується у філософії для вказівки на людське, культурне та соціальне значення певних явищ дійсності. Науковець П. Менцер трактує цінності розвитку особистості як те, що почуття людини визначає важливішим над усім, і до чого можна прагнути, ставитись з повагою та визнанням. Найбільш поширеною класифікацією на філософському рівні вважається розподіл на економічні, етичні, релігійні, естетичні та логічні цінності. Ці цінності формуються в ході соціалізації особистості, тобто спочатку вона набуває досвіду попередніх поколінь, отримуючи соціально схвалені стереотипи поведінки, а вже потім у неї формується власний досвід, який допомагає їй адаптуватись в мікросередовищі. Саме тому цінності виконують надважливі функції, зокрема

долучають індивіда до норм суспільства, сприяють реалізації здібностей, самовизначенню особистості та забезпечують гармонію її внутрішнього світу. Вчені пояснюють це тим, що в структурі ціннісних орієнтацій є два компоненти: когнітивний та емоційний. Перший охоплює процес прийняття цінностей суспільства, в той час як другий є самим переживанням індивіда щодо ставлення до цінностей. Цінності, їхній характер, особливості є своєрідними орієнтирами у формуванні світогляду та духовного світу людини, а тому й прагнення оволодіти ними є важливою умовою придбати людиною необхідного життєвого досвіду і його соціалізації. Те, що для однієї людини може бути цінністю, інша людина може недооцінювати, тобто цінність завжди суб'єктивна. Саме тому, з точки зору пріоритетності, індивідуальні цінності розвитку особистості переважають над суспільними.

Висновок. Отже, необхідно пам'ятати, що розвиток особистості є важливою складовою буття. Лише високо розвинена особистість здатна адекватно оцінити себе та своє місце в житті. Така людина буде внутрішньо заможною та з легкістю управлятиме своїм життям. Проте для цього потрібно визначити свої потреби, інтереси та цінності, від яких напряду залежить розвиток особистості.

Список використаних джерел

1. Бутківська Т. В. Проблема цінностей у соціалізації особистості. Цінності освіти і виховання : наук.-метод. зб. за заг. ред. О. В. Сухомлинської. Київ, 1997. С. 27–31.
2. Коберник Л. О. Роль та місце ціннісних орієнтацій у формуванні особистості. Науково-практичний журнал південного наукового центру АПН України. 2008. № 4-5. С. 28–33.
3. Козлов Н. І. Особистісний розвиток. Психологіс. Енциклопедія практичної психології. URL:
4. http://psychologis.com.ua/lichnostnoe_razvitie.htm (дата звернення: 01.11.2022).
5. Кузьменко Т. М. Соціологія: навч. посіб. Київ: центр учбової літератури, 2010. 320с.
6. Сірий Є. В. Соціологія : загальна теорія, історія розвитку, спеціальні та галузеві теорії : навч. посіб. Київ : Атіка, 2004. 480с.
7. Юхименко Н.Ф. Роль цінностей, інтересів та потреб у формуванні особистості. Гуманітарний вісник університету Григорія Сковороди в Переяславі. Переяслав, 2001. № 2. С. 300 – 305.

ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОАНАЛІЗУ ЗИГМУНДА ФРЕЙДА

Актуальність проблеми. Сучасний психоаналіз як основа психодинамічної теорії став одним із явищ світової культури. Гаслом «Назад до Фрейда!» розпочиналися найрізноманітніші інновації в сучасній західній психоаналітиці – терапевтичній, психологічній, філологічній, філософській та ін. Психоаналіз заперечувався, блукав із практики в теорію і назад, помирав і знову відроджувався та суперечки навколо нього ніколи не стихали. Він продовжує здійснювати збудувальний і провокуючий вплив на всі сфери культури.

Метою даної роботи є ознайомлення з таким терміном як психоаналіз, його засновником та методиками.

Завдання : висвітлення та аналіз ключових філософських проблем психоаналізу Зигмунда Фрейда.

Виклад основного матеріалу. Одна з найвпливовіших ідейних течій ХХ ст. - психоаналіз. Виникнувши в рамках психіатрії як своєрідний підхід до лікування неврозів, психоаналіз спочатку не претендував на роль філософського вчення, яке розкривало б та пояснювало поряд із механізмами функціонування людської психіки також і закономірності суспільного розвитку. Але з часом його теоретичні положення та установки почали застосовувати у філософії для пояснення особистісних, культурних та соціальних феноменів. Досліджуючи психоаналіз як комплекс гіпотез та теорій, що пояснюють роль несвідомого в житті людини, слід виділяти три його аспекти: пізнавальний, соціально-культурний та лікувально-практичний. Засновником психоаналізу в його класичній формі був австрійський психолог, невропатолог, психіатр Зигмунд Фрейд (1856-1939).

Його теоретичні погляди сформувались під впливом традицій класичного природничо-наукового матеріалізму та еволюціонізму в той час, коли вже намічалась криза традиційних уявлень про психічне життя людини, коли з усією очевидністю виявилось, що неможливо розкрити таємницю буття людини, виходячи лише з її природних характеристик. Психоаналіз Фрейда був спробою синтезу двох напрямків досліджень природи людини:

- розкриття психічних поривань внутрішнього світу, змісту людської поведінки;
- аналізу впливу культурного та соціального середовища на формування психічного життя людини та її психічних реакцій. А це в свою чергу передбачало глибше вивчення структури особистості.

Перш за все, слід зазначити, що Фрейд, предметом свого дослідження зробив *несвідоме, на відміну* від культу розуму, притаманного Новому часу. Він своїм вченням завдав найбільш сильного удару по самозакоханості людини, показавши, що *свідоме Я не є господарем у власному домі*, тим самим розвінчавши ілюзії гіпертрофованого раціоналізму. Свої основні ідеї Фрейд виклав у роботах «Я і Воно», «Тотем і табу», «Глумачення сновидінь», «Психопатологія повсякденного життя». Як вже зазначалось, за Фрейдом, психіка людини складається немов би з *трьох рівнів* – Я, Воно, Над-Я. Я, як вважав Фрейд, - це сфера свідомого, посередник між: несвідомим та зовнішнім світом, що діє за принципом реальності. Особливого значення 3. Фрейд надавав «Над-Я», яке є джерелом моральних та релігійних почуттів. «Над-Я» - це внутрішня особистісна совість, інстанція, що уособлює в собі установки суспільства. Ці теоретичні положення стали засадними для нового погляду на природу психічного.

Розумна частина нашої особистості – «Я» немовби балансує між «над-Я» і «Воно», знаходиться «між молотом і наковаленью». Воно постає як «нещасне Я». Згори на нього тиснуть вимоги суспільства – мораль, усякого роду обмеження; знизу – комплекси й інстинкти. Останні не можна цілком придушити або цілком підкорити «над-Я»; це, як правило, приводить до неврозів і навіть до розладу психіки. Страшна внутрішня напруга здатна зруйнувати людську особистість. Способом «розвантаження» психіки виступають форми *сублімації*; а особливо важливими її видами Фрейд вважає релігію і мистецтво. Вчення Фрейда називають психоаналізом, тому що він, вживаючи процедуру *психотерапії*, ретельно розробляв методику ідентифікації проявів несвідомого, наприклад, через аналіз сновидінь, невимушених обмовок для того, щоб легалізувати заблоковану силу, хоча б в словах. Таким чином, за Фрейдом, енергія несвідомого багато в чому *визначає роботу свідомості* людини і її зовнішню поведінку. Хоча вплив фрейдизму на світову громадську думку у 20-30-і роки ХХ століття був величезний, але це надмірне акцентування дії в психіці людини, перш за все викликало з боку багатьох вчених та мислителів негативну оцінку. Це привело, в кінцевому підсумку до виникнення *неофрейдизму*.

Неофрейдизм об'єднав психоаналіз Фрейда з соціологічними теоріями. Піддавши критиці ряд положень класичного психоаналізу у глумаченні внутрішньо-психічних процесів, але залишивши найважливіші його концепції (іраціональні мотиви людської діяльності, споконвічно властиві кожному індивіду), представники неофрейдизму перенесли центр ваги на дослідження міжособистісних відносин. Це зроблено з метою відповісти на питання про людське існування, про те, як людина повинна жити і що повинна робити. Причиною неврозів у людини вони вважають тривогу, що зароджується ще в дитини при зіткненні з від початку ворожим йому світом та підсилюється за браку уваги. Пізніше такою причиною стає неспроможність для індивіда досягти гармонії із соціальною структурою сучасного суспільства, яке формує в людини почуття самотності, відірваності від оточуючих, відчуження. Саме суспільство розглядається як джерело всезагального відчуження та визнається ворожим до головних тенденцій розвитку особистості та трансформації її життєвих цінностей та ідеалів. Через вилікування індивіда може і повинне статися вилікування всього суспільства. До числа найбільш відомих представників неофрейдизму відносяться К. Хорні, Е. Фром, В. Райх, Г. Маркузе. Ідеї неофрейдизму, незважаючи на свої психологічні концепції, мали величезний вплив на суспільне життя, етику, культуру. Фрейд не розглядає

психічні процеси як щось довільне, нічим не детермінована. Хоча він не відкидає випадковості як таку, вважаючи, що буття людини в світі нерідко залежить від випадку, при тому, що в самому світі діють досить суворі і стійкі закономірності, він і не абсолютизує роль випадковості в розвитку світу. Фрейд визнає закономірності, що діють в реальному світі і які стоять за кожною випадковістю. Інша справа сфера психічної реальності, внутрішній світ людини. Тут на переконання Фрейда, немає місця для випадковості, пов'язаної з бажаннями окремого людської істоти. У психоаналітичній філософії, отже, відстоюється точка зору, згідно з якою людська діяльність підпорядковується певним закономірностям, а психічні процеси мають свою детермінацію, виявлення і розуміння суті якої має стати об'єктом пильної уваги дослідників.

Висновки. Психологічні та соціальні погляди Зигмунда Фрейда вплинули на мистецтво, етнографію, психологію, духовне життя західного суспільства в цілому. Після виходу праць Зигмунду Фрейда стало зрозуміло, що неусвідомлені структури складають особливий онтологічний пласт психіки, цілком досяжний для наукового аналізу. Він ввів до наукового обігу ряд ідей та проблем, які показали, що рівень свідомості є невіддільним від інших глибинних рівнів психічної активності, без вивчення яких неможливо зрозуміти природу людини, запропонував новий підхід до пізнання людини, її духовного світу.

Але є в психоаналізі Фрейда, як і в будь-якій іншій галузі знання, невирішені питання: він не зміг до кінця розкрити роль соціального фактора у формуванні і розвитку свідомості та психіки людини в цілому; є в нього концепції та положення, які з часом виявили свою обмеженість і практичну безперспективність.

Список використаних джерел

1. URL:<http://philosophy.srv.if.ua>]
2. Віттельс Ф. Фрейд. Його особистість, вчення і школа. Л-д: Еґо
3. Лейбін В.М. Фрейд, психоаналіз і сучасна західна філософія. К.: Політична література. 400 с.
4. URL:<https://studfile.net/preview/5721515/>]
5. URL:<https://studfile.net/preview/5595419/page:26/>]

ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВЕ ВЧЕННЯ НІКОЛО МАКІАВЕЛЛІ

Постановка проблеми: необхідність пізнавати світогляд предків через історію та їхню діяльність. Особливості епохи та умов в яких розвивається нова філософія, які основні цінності тоді були і яку роль вони відіграють для розвитку суспільства держави.

Мета: пізнати всі основні ідеї думки та вчення філософії Ніколо Макіавеллі, труднощі з якими стикається суспільство на його думку, способи його вирішення. Дивлячись на нинішнє сучасне суспільство та державу люди не задумуються над тим яким чином було досягнуто цих результатів, що сьогодні для нас є звичним захист прав та свобод громадянина, верховенства права і присутність демократичних норм поведінки на які опирається кожен. Все це було досягнуто активною людською економічною, політичною, соціальною діяльністю. На кожному з історичних етапів були свої визначні постаті, які своїми діями змінювали світ. Для епохи Відродження одним із багатьох був Ніколо Макіавеллі. Його філософсько-правове вчення на думку сучасних експертів є актуальним і до сьогодні особливо для сучасних політиків. Почнемо з того, що свою діяльність він почав з державного секретаря другої канцелярії Флорентійської республіки. За час своєї роботи він отримав знання державо-правової дійсності, що в свою чергу допомогли сформуванню основних положень ідей та думок, які будуть в майбутньому фігурувати в працях: «Государ», «Міркування на першу декаду Тита Лівія», «Діалог про військове мистецтво».

Він перший навів ідею ролі лідера в суспільстві. Ніколо Макіавеллі вважав, що лідер повинен здійснювати всі можливі заходи для збереження держави, використовувати всі методи навіть аморальні вчинки, тут було б доречно взяти фразу Ігнатія Лайоли «Якщо мета – порятунок душі, то мета виправдовує засоби», особливо це важливо зважаючи на егоїстичну сутність людини і він повинен вправно вирішувати всі питання та вміти контролювати народні маси, справляти враження жорстокого правителя, саме тоді його рішення будуть виконуватись це образ особи, що здатна закріпити свою владу жорсткими рішеннями та задовільнити потреби людей. На думку Макіавеллі для Італії цим лідером повинен був стати Чезаре Борджіа, він мав достатньо амбіцій та влади для здійснення цих планів. Варто згадати середньовічних феодалів політика яких була зосереджена на покращення свого власного становища за рахунок підданців і навіть були готовими до жертв заради власних цілей. Хоча вони повинні були усвідомлювати той факт, що їхній обов'язок захист та благо народу, тоді це стане гарантом стабільного існування дворянських династій та поширення престижу. Ті роди чия престижність була на висоті могли собі дозволити посадити на трон свого представителя.

Макіавеллі вважав, що людина є аморальною та ставить матеріальні цінності на перше місце і задля їх отримання готова на підлі вчинки. Також він висвітлює саму ідею форми держави, найбільш оптимальним варіантом повинна бути республіканський тип, що ґрунтується на загальних демократичних нормах та повинні задовольняти потреби народу. Повинен бути сформований дух патріотизму і вірності обов'язків перед суспільством, но це не було можливим через людську недосконалість. Народ серце держави і якщо хвороба починається з нього то майбутнього розвитку можна не очікувати.

Макіавеллі одним з перших філософів епохи Відродження відкидав саму теократичну концепцію держави, згідно з якою держава залежить від церкви, як вищої влади на Землі. Підтримка церкви означає лояльне відношення самого Папи, бо вся сила церкви полягала в її підпорядкованню одній особі. Він вважав, що політичні системи створюються, досягають свого апогею могутності, а потім занепадають, розкладаються і гинуть, через відсталість самої форми держави, після чого на зміну приходять нові ідеї, або гине сама держава це означає, що вона не залежить від божественної волі. Також причиною того чому він вважає церкву не благонадійною ґрунтується на тому, що церква повинна бути відокремленою від держави і її роль полягає лиш в тому, щоб бути інструментом у руках правителя і не більше. Яскравим прикладом теократичної держави є Ватикан, який у епоху Відродження виступає в ролі одного з багатьох образів продажності, політичних інтриг та влади, той хто оволодіє папським престолом зможе стати вищим королів та імператорів не дивно, що всі іноземні королі прагнули висунути свого кандидата задля його використання у своїх цілях. За приклад можна взяти період Авіньйонський полон пап, коли Франція використовувала владу папи задля підвищення авторитету. Навіть це призвело до появи двох Пап і посягло хаос в церковній ієрархії та похитнуло значимість влади церкви в цілому. Ще одним із проявів відсталості церкви проявляється у її негативному ставленні до наукових відкриттів та розвитку, що в свою чергу не дає можливості становлення нових порядків. Держава і природу панують в ньому законів, вважає Макіавеллі, необхідно розуміти, спираючись на розум і досвід. Він відкидав будь-які утопічні ідеї вважаючи, що вони не мають ніякого зв'язку з реальністю і на практиці не дадуть належного результату.

Висновок.

З огляду на всі ці наведені факти можна зробити висновок, що філософсько-правове вчення є корисним для розвитку сучасного суспільства та держави. Головна особливість полягає в тому, що він є прикладом цинічної людини, яка керується фактами, а не сліпою ідеологією.

Список використаних джерел

1. Долгов К. М. Гуманізм, відродження і політична філософія Нікколо Макіавеллі. К.: 1982. К.: с. 598.

2. ФІЛОСОФІЯ НІКОЛО МАКІАВЕЛЛІ. Веб-сайт: <https://jak.koshachek.com/articles/filosofija-nikolo-makiavelli.html> .
3. Філософські погляди Н. Макіавеллі. Веб-сайт: <https://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/13218/> .
4. АНАЛІЗ ДЕРЖАВНО-ПРАВОВОЇ КОНЦЕПЦІЇ НІККОЛО МАКІАВЕЛЛІ. Веб-сайт:<http://surl.li/dongx> .

КИТАЙСЬКА ТРАДИЦІЯ ФІЛОСОФСЬКОГО ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМ УПРАВЛІННЯ

Постановка проблеми. Сучасне управління в Україні проживає етап постійних трансформацій, перетворень тощо. Численна кількість науковців тривалий час дискутують на тему того, як покращити систему управління в Україні. Деякі із них пропонують, можливо, запозичити зарубіжний досвід, вивчаючи його та розглядаючи можливість ввести деякі положення із зарубіжної системи управління до національної.

Метою виступає аналіз китайської традиції управління в контексті запозичення позитивного досвіду до системи управління в Україні. Для досягнення мети поставлені наступні **завдання**:

- розкрити сутність китайської традиції осмислення проблем управління;
- проаналізувати ефективність китайської традиції системи управління та ймовірність запозичення її положень до українського управління.

Виклад матеріалу. Велику роль у побудові системи державного управління за китайською традицією має соціальний розподіл китайського суспільства на різні касти. Виходячи із цього, вже видається важким завданням говорити про впровадження китайського досвіду в управлінську практику України, оскільки наша національна соціальна система прошарків населення не схожа на китайську.

У Китаї соціальна система була побудована настільки чітко, що навіть одяг людини міг свідчити про її соціальний статус. Вважалося, що люди, котрі належали до вищої аристократії, їли більше м'яса, споживали так звану «м'ясну їжу», в той час як звичайний люд м'ясо не споживав. Хтось це пов'язує із високими цінами на такий цінний продукт, а хтось пов'язує це з тим, що м'яса не вистачало через ритуальні приписи, де цей продукт відіграв вагомий роль.

За китайською філософською традицією імператор – це та людина, яка має велику силу, яку йому подарували вищі сили на Небесах і яку їй був у змозі передавати своїм підданим. Так і ділилася соціальна система Китаю: на керуючих та керованих.

Вчення Конфуція як провідного китайського мислителя у галузі філософії не має розділів, які регламентували б устрій держави, але його розуміння про державний устрій цінується ледь не найбільше. Це пояснюється тим, що він сам був державним службовцем, і, до того ж, доволі успішно здійснював державну службу. Його вчення не виокремлює державу від суспільства та від людини. Він їх бачить як одне ціле, а не розділяє на якісь окремі категорії [1].

Нехай система устрою не прописана в китайській філософській традиції так, як це звик бачити український національний законодавець, але варто відмітити, що в китайській управлінській системі існують певні правила. Ці правила розроблені Конфуцієм та саме ним покладені в основі управлінської системи. Цим правилам притаманний більше моральний характер, тобто управлінська система за китайською філософською традицією ґрунтується на морально-етичних засадах кожного державного службовця. При дотриманні службовцем цих правил (вони називалися «Лі») система управління працювала злагоджено та без перебоїв.

Говорячи про Конфуція, варто відмітити, що він взагалі є одним із найбільш яскравих представників вчення про людину. Він мав початкову концепцію «неба», за якою розвиток світу і людини здійснюється під впливом природи та вищої духовної сили. Водночас центральними фігурами в його вченнях завжди залишалися людина, її існування та життя на землі [2].

Першим правилом, яке виділяв Конфуцій, була доброчесність. До поняття доброчесності китайський мислитель закладав турботу про людей, любов до них, шанобливе ставлення до своїх батьків, служіння як власний борг та відданість своєму правителю як тому, хто має верховну силу від Небес. Особливий акцент китайська філософія здійснює на аспектах шанобливого ставлення до батьків – та й загалом до всіх осіб, які старші за віком від державного службовця – та відданості правителю, покірності йому, слухання того, що він наказує, та безперечне виконання його наказів і слів.

Ввічливість – ще один надзвичайно вагомий аспект у державному управлінні за конфуціанською ідеєю. Вона «означала вірність ритуалам і на політичному рівні служила свого роду політичною культурою. Повага до старших і любов до ближнього в рівній мірі відносилося як до сім'ї, так і до держави в цілому, де правитель ставав главою «сімейства» [3, с.456]. Додаючи також про сімейні стосунки, варто зазначити, що китайська традиція звертала багато уваги на те, яка ситуація та обстановка були в сім'ї державного службовця.

Цікавою є думка Конфуція про те, що народ буде вірно служити державі та й загалом стан суспільства буде більш задовільний, коли народ за вчинення якогось діяння відчуватиме сором, а не знатиме, що за порушення того чи іншого законного припису його чекатиме покарання. Конфуцій говорив, що керування народом законами та погрозами покарати – це прямий шлях до того, що народ захоче спробувати «заборонений плід», а якщо керувати народом за допомогою чеснот, то при порушенні цих чеснот народ відчуватиме сором.

У той же час людина, яка є носієм правил, повинна бути безпосередньо дотичною до державної служби. Людина, яка просуває вищезгадані правила в суспільство, не може бути пасивною в суспільстві, а навпаки – повинна активно брати участь у громадській діяльності та, в ідеалі, сама бути державним службовцем. До того ж, державними службовцями зазвичай були люди «блакитної крові», тобто вихідці із високих прошарків

населення. Незважаючи на це, інколи до служби державі допускалися люди не з високого кола. Це робилося для того, щоб «внести різноманіття» до облич державних управлінців.

Конфуціанська філософія управління загалом характеризується тим, що в ній наявна чітка ієрархічна структура моральних чеснот, які в процесі соціалізації людини глибоко переходять у її внутрішній план. Сама по собі людина добра та постійно прагне до вдосконалення себе. Так, вона виявляє в собі хороші якості та пригнічує погані характеристики, буквально борючись із злим началом у собі [4, с.90-91].

Висновок. Отже, можна підбити підсумок про те, що китайська філософська традиція дивиться на систему управління через призму конфуціанського вчення про чесноти, які повинні дотримуватися кожним державним управлінцем. Людина, яка пасивна в суспільстві, не може служити державі: вона повинна мати активну громадянську позицію. Інколи вихідці із неаристократичних кіл допускалися до служби. Головною вимогою було дотримання морально-етичних правил, оскільки державний управлінець, який дотримувався їх, давав приклад простому люду і таким чином формувалася ціла ментальна свідомість китайської нації.

Список використаних джерел

1. Бабаян С. Історія дослідження педагогічних ідей Конфуція у XX столітті у Китаї. Київ: Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. Випуск 43, 2012.
2. Фундаментальні традиції філософії Сходу. Тематична виставка Універсального підсобного фонду Відділу комплексного бібліотечного обслуговування. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/5245>
3. Коневич О.В., Королюк С. Китайська традиція філософського осмислення проблем управління. С. 455-457.
4. Бех Ю.В., Слепцов А.І. Філософські проблеми сучасного управління складними системами: ідеї, принципи і моделі: монографія. Мін-во освіти науки, молоді і спорту; Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова. К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. 405 с.

ІДЕЯ СВОБОДИ У ТВОРЧОСТІ Б. СПІНОЗИ

Постановка проблеми. Проблема свободи є однією з найбільш фундаментальних у новоевропейській метафізиці та самоусвідомленні людини загалом. Досвід осмислення цієї теми дуже проблематичний, бо звернений до найширшого кола питань, серед яких мораль, право, чесноти тощо. Безліч мислителів та філософів звертались до проблеми свободи, і постать Б. Спінози не є виключенням. Зважаючи на його беззаперечний внесок у розвиток європейської та світової філософії, вважаємо актуальним висвітлення питання ідеї свободи у творчості цього мислителя.

Мета. Проаналізувати ідею свободи у творчості нідерландського філософа Б. Спінози.

Для досягнення мети ми ставимо наступні завдання:

- розкрити основні аспекти творчості Б. Спінози;
- проаналізувати сутність поняття свободи та її характерних ознак.

Виклад матеріалу. Перш ніж почати безпосередній аналіз нашої проблематики, варто дати загальну характеристику свободі як поняттю, як філософської категорії.

У найширшому розумінні, свобода – це усвідомлене ухвалення переліку правил і обмежень соціуму, в якому мешкає індивід. Ось таке обґрунтування має цей термін у сучасності. Справа в тому, що кожен із нас повністю вільний. Закони лише попереджають, що буде індивіду, якщо він порушить правила суспільства (закони). З філософської точки зору, свобода пояснюється не так фізичними аспектами, як духовними. До вивчення цього питання долучалось чимало відомих мислителів та філософів, серед яких Ф. Ніцше, Е. Роттердамський, Ф. Гегель, Сократ, Сенека та ін.

Після завершення епохи Середньовіччя, у Старій Європі почалось активне філософствування та реформація головних суспільно-політичних інститутів. Особливої ж ваги приділялось вивченню свободи людини, її прав та необхідності дотримання принципу «вільногожиття».

Одним з головних представників Нового часу безперечно вважається Бенедикт Спіноза, нідерландський філософ та мислитель, котрий приділяв особливу увагу поняттю свободи.

Щоб зрозуміти суть його висловлювання про свободу, треба перш за все знати вихідний момент міркування – вчення Б. Спінози про субстанцію. Субстанція – це філософська категорія, що означає основу світу. Її суть у тому, що для свого існування вона не потребує нічого іншого. Тобто вона є причиною самої себе (causa sui). Так ось, Спіноза вважав, що якщо субстанція така, якою він її розумів, то під її визначення потрапляє лише Бог[4, с. 34].

Бог, як субстанція, служить об'єднуючою основою для всього суцього, тобто для природи, і як би пронизує собою все, є у всьому. Це виявляється у тому, що задається природна необхідність, котра діє як незаперечний закон.

Але якщо Бог, згідно філософу, є іманентною причиною всього суцього, що автоматично виключає будь-які трансцендентні цінності, то проголошення свободи істинною цінністю здається цілком закономірним. Більше того, людині свобода відома, вона навіть вважає себе її повноправним власником, що опосередковано підтверджує її потенційну присутність у ній.

Отже, ідея свободи визначається Б. Спінозою як те, що здатне безперешкодно діяти відповідно до своєї власної природи. Те, що ми називаємо вільною волею – це просто свобода щодо атрибуту Думки і того, як це впливає на дію. Людина отримує свободу та користується нею лише у відповідності, якій їй дав Бог, тобто вищої сили[2, с. 95].

В той же час, Б. Спіноза був відомим гуманістом і закликав, що кожна людина має мати власну, вільну думку, користуватись нею та з її допомогою, пізнавати світ.

Важливо відзначити, що Б. Спіноза заперечує лібертаріанську свободу волі – тобто уявлення про те, що людина здатна діяти спонтанно, без будь-яких зовнішніх для того причин. У такому разі свобода волі визначається як «здатність робити вільний вибір між декількома можливостями»[3, с. 443].

Б. Спіноза вважає, що ідея свободи людини не в тому, що вона має розум і може творити, а в тому, що вона свої атрибутивні якості може проявити у формі, що відповідає культурі, і вийти за рамки цих форм, створюючи нові форми культури, які є одночасно формами розвитку людини.

Людина в цьому процесі завжди сприяє тому, щоб і речі і живі істоти, які мешкають у світі разом із нею, теж повною мірою розкрили, звільнили б себе. Інакше кажучи, буття свободи для людини означає, що вона є людиною, може зберігати та відтворювати у своєму бутті людські атрибути (розум, творчість, спілкування, емоції та ін.) не для того, щоб світ підкорити, а щоб освоїти його людським чином[1].

Досить цікавим для аналізу є розуміння філософом поняття свободи слова та її кореляції з державою. Б. Спіноза загострює увагу на тій шкоді для стійкості держави, що несе у собі заборона свободи слова.

Згадаймо і те, що держава у своєму існуванні залежить від людини. Держава, за Б. Спінозою, своїм виникненням зобов'язана не так прагненню людини до самозбереження, як самою природою людини. Навіть після виникнення держави людина не позбавляється своїх природних прав [1].

У «Політичному трактаті» Спіноза твердить, що «... природне право кожного (у чому ми переконуємось, якщо належним чином розглянемо питання) у громадянському стані не зникає. Адже людина і в природному стані, і в громадянському діє за законами власної природи і зважає на власну користь» [2, 143].

Таким чином ми розуміємо, наскільки гуманістичними були погляди філософа. Незважаючи на присутність Бога та його головній ролі в ідеї свободи, Б. Спіноза надає великої ролі власним усвідомленням людини, її вчинкам та бажанням.

Висновки. Отже, Б. Спіноза підводить у своїй творчості до того, що під поняттям свободи варто розуміти раціоналістичну основу. Виходить, що вільною людиною робить думка, розуміння. Той, хто просто сліпо підкоряється обставинам – не вільний. Той, хто розуміє, що це за обставини, до чого вони ведуть, і може керувати своєю поведінкою, виходячи з цього знання – вільний. Згідно з вченням Б. Спінози, ніхто не може бути вільним, крім Бога, бо бути вільним означає бути справою самого себе. Відповідно до своєї теорії афекту, філософ стверджує, що одним із найсильніших афектів є бажання. Бажання – це не просто жага чогось, а спосіб підвищити свою здатність до існування. Далі Спіноза описує шлях пізнання від чуттєвого до належного, що сприяє самореалізації людини. Так людина пізнає природу і стає мудрою, усвідомлюючи, що вона є вільною, що у неї є свобода.

Список використаних джерел

1. Рудь Б. Ю. Співвідношення свободи і свободи філософування у філософії Бенедикта Спінози. *Мультиверсум. Філософський альманах*, 2009. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/77301/13-Rud.pdf?sequence=1> (дата звернення: 18.10.2022)
2. Спіноза Б. Теологічно-політичний трактат. пер. з лат. В. Литвинов. Київ : «Основи», 2003. 237 с.
3. Benedictus de Spinoza. *The Collected Works of Spinoza*, Volume I. Edited and translated by Edwin Curley. Princeton University Press, 1985. 752 p.
4. Matthew J. Kisner, *Spinoza on Human Freedom: Reason, Autonomy and the Good Life*. Cambridge University Press, 2011. 261p.

ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД НА ФЕНОМЕН ПРАВА

Постановка проблеми. Розбудова України як демократичної, правової та соціальної держави неможлива без розвитку права, його вдосконалення та системного впровадження. Тому трансформація правової системи, підвищення рівня правової культури, подолання правового нігілізму є актуальними проблемами сучасності, які перебувають у центрі дискусії в громадській та науковій спільноті України. Ця обставина зумовлює нагальну потребу всебічного дослідження сутності такого складного явища, як право, в тому числі, на основі філософського осмислення. Зважаючи на присутність філософії у всіх сферах життя та її виключної ролі в парадигмі правознавства, вважаємо тему нашої розвідки доцільною та актуальною.

Мета. Проаналізувати феномен права з точки зору філософського дискурсу.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:

- проаналізувати роль філософії у дискурсі правознавства;
- розглянути основні філософські концепції права.

Виклад матеріалу. Починаючи з часів Античності, філософи приділяли значної уваги поняттю права та його функціям, розглядали його під різними концепціями та аналізували в дискурсі свого часу, власної історії та держави. З плином часу, філософське осмислення права істотно змінювалось, що призвело до виділення багатьох філософських концепцій. Тим не менш, усі вони наголошують на тому, що право є невід'ємним елементом суспільства, однією з його першооснов.

Варто відзначити, що дослідженням цього питання займалось чимало філософів, як зарубіжних, так і закордонних. Серед найбільш вагомих виділяємо: Ф. Аквінського, Г. Гегеля, Т. Гоббса, Дж. Остіна, О. Литвинова та ін.

Сфера зацікавлення філософії охоплює усі складові нашого життя, будь це питання екзистенційні, чи питання правознавчі. Дослідження феномену права філософами призвело до того, щ обула створена окрема дисципліна «філософія права». Це, на нашу думку, є яскравим показником того, наскільки філософія задіяна у дослідженні заданої проблематики [3, с. 28].

Філософія права як загальнометодологічна галузь знання прагне забезпечити глобальне розуміння права, його значення та призначення для людини, кожної людини, щоб обґрунтувати глибинні соціальні, духовні, етичні передумови права з точки зору людського існування [4].

Філософія надає праву певної святості, чинності, свідчить про його вплив на свідомість людей. Це вища духовна форма пізнання права, розуміння і утвердження його сенсу, цінності та значення в житті людей, кожної окремої людини. Саме це визначає фундаментальну позицію філософії в системі права та в дискурсі дослідження феномену права.

Однак не всі філософи сходяться у спільній думці щодо феномену права та його пояснення. Як ми вже зазначали вище, протягом історії, філософи по-різному аналізували право, що вилилось у безліч концепцій. Серед найбільш вагомих виділяємо такі:

1. Філософсько-правовий ідеалізм. Представники цієї концепції вважають, що правова реальність є породженням Духа, інобуття Ідеї, понять тощо. Представниками цього напрямку є Ф. Аквінський, Г. Гегель та ін.
2. Філософсько-правовий матеріалізм – висловлює протилежну точку зору і обґрунтовує вторинність права як відображення в суспільній свідомості матеріального буття і матеріальних відносин між людьми. До філософсько-правового матеріалізму слід також віднести натуралістичні концепції, які виводять різні правові системи безпосередньо з природних умов – клімату, географічного положення тощо. Представниками цього напрямку є Ш. Монтеск'є, Т. Гоббс, К. Маркс та ін [1, с. 74].
3. Філософсько-правовий раціоналізм – доводить положення про те, що знання є основною складовою правової реальності та головною умовою існування права. Представниками цього напрямку є Сократ, Б. Спіноза, І. Кант та ін.
4. Філософсько-правовий ірраціоналізм вважає, що правова реальність формується і існує на основі нерациональних феноменів, незрозумілих раціональними засобами: волі (Ф. Ніцше), почуття солідарності (Е. Дюркгейм).
5. Філософсько-правовий позитивізм – розглядає правову реальність як сукупність окремих фактів, «очищених» від моралі, політики, психології та права – як сукупність норм. Представниками цього напрямку є О. Конт, Дж. Остін, Г. Кельзен та ін.
6. Філософсько-правовий лібералізм – проголошує основою права ліберальні цінності, перш за все свободу як альтернативу жорсткій обумовленості, залежності від необхідності. Цієї концепції дотримувались майже всі просвітителі XVIII-XX ст. Яскравим представником цього напрямку є Ж.-Ж. Руссо [1, с. 76].

Як ми бачимо, розмаїття концепції щодо дослідження феномену права свідчить про те, що задана проблематика була актуальною у всі часи. Подібна структуризація свідчить насамперед про те, що право розумілось філософами виключно у зв'язку з історичними періодом. Філософи відповідали на важливі питання свого часу і право завжди було серед питань нагальних та необхідних.

У сучасній філософії, продовжується переосмислення змісту правової реальності, підкреслюється необхідність вироблення такого праворозуміння, яке б змогло уникнути апіоризму теорії природного права та релятивізму юридичного позитивізму. Відбувається детальний аналіз розмежування понять права природного та гуманістичного [2, с. 239].

Живучи у світі постіндустріальному, перед філософами виникають нові проблеми, котрі необхідно вирішити. Серед них і місце права в сучасному суспільстві, його кореляція з епохою постмодерну тощо.

У наш час, однією з насущних проблем філософії права та теорії держави і права є вирішення питань поступового подолання суттєвого розриву між теорією та практикою, між декларативними положеннями законів та їх реальним втіленням у життя.

Висновки. Отже, феномен права завжди був актуальною проблематикою серед філософів, починаючи ще з стародавніх часів. З плином часу, підхід до вивчення права змінювався, і створювались окремі концепції його розуміння, що вилилось у різноманіття методологічних підходів. У нашій розвідці ми дійшли до висновку, що зараз перед філософами стоїть актуальна проблема вивчення феномену права та його кореляції в епоху постіндустріального суспільства, подолання розриву між теорією та практикою і розмежування понять права природного та гуманістичного.

Список використаних джерел

1. Бровко Н. І. Аналіз феномену правосвідомості людини у філософсько-правовій думці. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2016. №1. С.73–80.
2. Литвинов О. М. Право як феномен культури: спроба філософського осмислення: монографія. МВС України, Луганський державний університет внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. Луганськ: «Янтар», 2014. 800 с.
3. Сливка С. С. Проблеми філософії права: Навч. посіб.. Вид. 2 переробл. і доповн. Харків : Право, 2015. 192 с.
4. Philosophy of Law URL: <https://iep.utm.edu/law-phil/> (дата звернення: 19.10.2022)

BASIC LEVELS AND FORMS OF KNOWLEDGE

Statement of problem. From early childhood, we hear that we must study well, read a lot, and gain knowledge. But can we measure the level of knowledge? Or can we observe it? Can we sense it, touch it? We cannot. The only thing that our brain can do is to judge «the level of knowledge» in comparison with our level of establishment or with a socially defined amount. So, the complication is – what is knowledge?

Purpose. We aim to develop the meaning of knowledge, its forms, and levels, and how it is connected with the life of humans.

To achieve this goal, we are setting the following **tasks**:

- understand what knowledge is;
- develop levels of knowledge;
- investigate forms of knowledge.

Summary of the material. Question about understanding knowledge goes in time with human evolution. Many philosophers suggested different definitions, and most of them have defined knowledge as *justified true belief* (JTB), but for example in the dialog *Theaetetus* by the ancient Greek philosopher Plato, Socrates pondered the distinction between knowledge and true belief but rejected the JTB definition of knowledge [1]. According to Webster's Dictionary, knowledge is «the fact or condition of knowing something with familiarity gained through experience or association» [2]. But in practice, there is no certain definition of knowledge, as we cannot measure it, we can only approximately suppose what knowledge is.

A frequently used definition of knowledge is «the ideas or understandings which an entity possesses that are used to take effective action to achieve the entity's goal(s). This knowledge is specific to the entity which created it.» Using information and knowledge as an interchangeable resource can be confusing if it is not made clear, that knowledge is being used in a new and unusual sense, while it's inappropriate to add the prestige of true knowledge to mere information. [2] Talking about levels of knowledge, we can use Bloom's taxonomy [3]:

Level 1: Remembering. That's the lowest and elementary stage of knowledge. It doesn't access understanding or explanation of the material, so you simply store information, being able to repeat when you have been asked. This sort of knowledge is valuable when someone simply needs to be able to remember something without thinking, for example remembering your phone number, birthday, or the procedure for doing a simple task.

Level 2: Understanding. It is more than just remembering, understanding requires that someone *comprehends why* something is the way it is. That also requires the ability to paraphrase and explain certain stages of work and principles.

Level 3: Applying. Includes using knowledge in a spectrum of different situations to achieve practical goals. The person who knows how to apply knowledge can use it across different situations and contexts. This also helps in creating new methods of solving problems, making new ideas, and achieving more success in practical work.

Level 4: Analyzing. It involves the ability to categorize, sort, compare one concept to others, and differentiate and filter big amounts of information.

Level 5: Evaluating. It seems the same as analyzing, but this level requires the learner to make criteria-based judgments through the processes of critiquing and checking. Evaluating could involve reading a book and writing a review on its merits, engaging more resources of information to clarify some statements. [4]

Level 6: Creating. It is the final taxonomic level which is concerned with taking numerous elements and creating a new product. A person who gained this level is drawing on all the other levels, knowing how to remember, analyze and apply information can create new knowledge that extends upon what they already know.

In assessing attempts to define knowledge it can be helpful to remember that the human mind has often been seen as capable of two kinds of knowledge – the rational and the intuitive. [1] Rational thinking is better «to use» when life circumstances have all presented facts, and they are clear for understanding – there is no ambiguity or unknown. However, when faced with the unknowable, the rational mind starts to struggle in attempts to «rationalize» an action by seeking more and more information that might help. Intuitive thinking is most appropriate when the consequences of our words and actions are unknown – there is nothing that the rational mind can do because the result of our actions is unknowable. In this case of thinking, we mostly rely on feelings. [5] There are lots of debates about how many types of knowledge there are, but based on current data we can distinguish 7 types of knowledge:

1. **Priori knowledge.** *A priori means* «from before» or «from earlier» because it depends upon what a person can derive from the world without needing to experience it (commonly known as *reasoning*). Although a priori knowledge is not necessarily documented, it is often shown in the form of the team's ability to understand and reason when faced with situations. [6,7]
2. **A Posteriori.** Means «from what comes later» or «from what comes after.» This kind of knowledge is gained by first having an experience (and the important idea in philosophy is that it is acquired through the five senses) and then using logic and reflection to derive understanding from it. In philosophy, this term is sometimes used interchangeably with empirical knowledge, which is knowledge based on observation. [6]

3. **Explicit Knowledge.** It is the knowledge that is recorded and communicated through media, it is in our libraries, databases, and software, covering topics that are easy to systematically document (in writing), and share out at scale: what we think of as structured information. When explicit knowledge is well-managed, it can help a company make better decisions, save time, and maintain an increase in performance.
4. **Implicit knowledge.** Implicit knowledge is, essentially, learned skills or know-how. It can be reached by taking explicit knowledge and applying it to a specific situation. Implicit knowledge is gained when you learn the best way to do something. This type of knowledge has traditionally been excluded from formal knowledge bases, as it can be difficult to document and capture in a scalable way.
5. **Tacit knowledge.** It is a new theory introduced only as recently as the 1950s. It is extremely difficult, approximately almost impossible to spread through any medium. This type is informal, learned with experience over time and the biggest difficulty is knowing when it is useful and figuring out how to make it usable.
6. **Propositional (or declarative) knowledge.** Propositional knowledge has the oddest definition yet, as it is commonly held that it is the knowledge that can be expressed in propositions; that is, in declarative sentences (to use its other name) or indicative propositions. [6] It refers to statistical information and facts that are specific to a given topic and can be easily accessed and retrieved. It is a type of knowledge where the individual is consciously aware of their understanding of the subject matter. [7]
7. **Procedural knowledge.** With this knowledge, we are focused on how we can apply it to something, such as a problem. It has many advantages, as can be used to obtain employment, but the main thing is to obtain experience, not only education.

Conclusions. We have found that there is no certain definition of what knowledge is, but what we know is that it contains lots of levels and forms. Those levels relate to normal human growing up, talking about forms depends on which stage the person is now, so it shows if she would be able to use complicated forms of education. Proper usage of knowledge is the key to wisdom.

References

1. Knowledge. Wikipedia. [Electronic resource]. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Knowledge>
2. SteveDenningofSteveDenning.com. Understand knowledge management - 2021. [Electronic resource]. URL: <http://www.stevedenning.com/Knowledge-Management/default.aspx>
3. ChrisDrewPh.D., Bloom`s 6 levels of knowledge - October 23, 2022. URL: <https://helpfulprofessor.com/levels-of-knowledge>
4. Niall McNulty. Everything you`ve ever wanted to know about Bloom`s Taxonomy. December 31, 2019. URL: <https://www.niallmcnulty.com/2019/12/introduction-to-blooms-taxonomy/>
5. Sai Kumar Sela. Intuitive vs. Rational thinking. September 18, 2015. URL: <https://www.linkedin.com/pulse/intuitive-vs-rational-thinking-saikumar-sela->
6. UdeyEditor. The 6 types of knowledge: from a priory to procedural. June 2021. URL: <https://blog.udemy.com/types-of-knowledge/>
7. Guru Technologies, Inc. The 7 types of knowledge: definitions, examples & more. URL: <https://www.getguru.com/reference/types-of-knowledge#toc-0>

*Мазуркевич Вікторія,
студентка гр. МВСК-11*

СУЧАСНІ БАЗОВІ ЦІННОСТІ УКРАЇНЦІВ

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку української державності «національні» політичні шовіністичні сили значно посилили свій наступ на етнокультурні чинники національної ідентичності, тобто на територію, державний суверенітет, українську мову, культуру загалом тощо, намагаючись перетворити український народ на безлику спільноту, якою буде дуже легко маніпулювати. Щоб цього не допустити, український народ з усіма етносами, які проживають на цій території, повинні знайти ті цінності, які їх об'єднують у протидію всеохоплюючій політичній машині. Таким чином розвиток духовних цінностей українців є один із найважливіших чинників для формування єдності як в державі так і в суспільстві.

Мета : З'ясувати цінності сучасного українського суспільства, як елемент формування нації та чи змінилися вони під час війни.

Для досягнення мети ми ставимо перед собою **такі завдання:**

- З'ясувати як цінності впливають на формування нації
- Дослідити зміни у цінностях українців

Викладення матеріалу: Сьогодні немає єдиної думки щодо визначення поняття «нація». Це видно навіть із підходів до вивчення цієї проблеми вітчизняних дослідників. Така ситуація пояснюється складністю цього феномену, його різнобарвністю, а також тим, що він постійно змінюється, розвивається відповідно до нових умов суспільних трансформацій. І це не випадково, адже нації – це державний організм, який періодично змінюється. Так, довгий час більшість дослідників цієї проблеми за основу національної ознаки брали спільність економічного життя. З часом на зміну цій ознаці прийшов «національний характер».

Як стверджує М. Бойченко, цінності є ядром духовного життя будь-якої спільноти [6, с. 51]. Адже цінності в житті суспільства виступають соціально значимими орієнтирами діяльності суб'єктів, одним із факторів розгортання політичної історії. Вони є чимось більш високим, ніж звичайна зацікавленість людини.

Цінності в загальному розумінні – це своєрідні об'єкти, що задовольняють потребу суб'єкта – індивіда, групи, верств населення, етносу. Об'єднання цінностей особистості утворюють систему її ціннісних орієнтацій, тобто сукупність найважливіших якостей внутрішньої структури особистості.

Однією з вагомих національних цінностей є мова, адже саме через мову відбувається передача досвіду, звичаїв, традицій тощо від покоління до покоління. Адже сьогодні мова це показник українця, мова відділяє тебе від ворога, мова рятує тобі життя. Проблема мовного питання в Україні виразно проявилася цієї весни, адже стало чітко зрозуміло, що мова має значення. Вона виконує чи не найголовнішу функцію – об'єднання.

Іншою цінністю української нації є її територія. Адже нація не може існувати без території, вона може лише розчинитися на великому просторі. Прикладом цієї цінності є анексія Криму, східним сусідом України: її громадяни через тіньові механізми скуповують українські землі, а згодом заявлять про свої права на неї, і український народ може втратити право на цю територію, тобто право власності на своє – територію і землю, що є одним з головних атрибутів держави. Не можна не згадати за Росію і сьогодні, коли 24 лютого ця держава вторглася на територію України. Дивно, що і сьогодні немає ніякого засудження всім тим діям, які робить ця держава стосовно України. При цьому варто відзначити, що подібні дії негативно впливають на свідомість української нації і розпорошують її.

Для більшості людей головними є такі цінності, як безпека, сила, порядок, нормативність, рівність. Якщо ми говоримо про виживання, то цей порядок цілком логічний. З віком відбувається посилення запиту на захист, порядок та нормативність у рейтингу «висуваються» вперед.[2]

За дослідженням Сергія Демб'язького, індивідуальними цінностями в українців посідають фізичне здоров'я, психологічний комфорт, міжособистісні стосунки, особистісна свобода. Для більшості людей головними є такі цінності, як безпека, сила, порядок, нормативність, рівність. З віком відбувається посилення запиту на захист, порядок та нормативність у рейтингу «висуваються» вперед. Однак такі цінності, які самостійність, універсалізм, доброта, безпека та досягнення притаманні усім віковим категоріям українців. Свобода слова та сім'я – дві нові найпоширеніші цінності українців. [3]

Як каже Валерій Пекар, «нація народжується або у Великій подорожі, або у Великій війні». Україна – місце народження сенсів для нового світу. Україна для світу стає не агропостачальником. А іншою житницею – житницею сенсів. І на цьому шляху важливою стає перемога тих сенсів, які народжуються в Україні. І один, можливо, найважливіший, з цих сенсів – це Воля. Це настільки сильне прагнення свободи – в житті, в рішеннях, в діях, в думках, а ставленнях, в Слові – що воно розкриває сміливість. Суперсили українців є воля, сміливість, людяність, самоорганізація, самоіронічність, стійкість, рішучість, гідність і винахідливість.

Отже, світ надихатиметься суперсилами українців. А українець майбутнього визначатиметься не за національністю чи громадянством, а за прагненням волі та інновацій (розвитку, пошуку, підприємництва), за сміливістю та людяністю, за самоіронічністю і спроможністю до самоорганізації [4].

Список використаних джерел

1. Духовне життя українського суспільства: теоретико-методологічні та онтологічні проблеми розвитку : монографія у 3 кн. Кн. 1 / [Михальченко М., Скотний В., Бичко А. та ін.] ; за заг. ред. чл.-кор. НАН України М. Михальченка, проф. В. Скотного. – Київ; Дрогобич : Інформаційно-редакційний відділ ДДПУ ім. Івана Франка, 2009. – 244 с.
2. Опитування М.Загороднього:» Які життєві цінності важливі для українців». URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2022/08/24/250154/>
3. Дослідження С. Демб'язького : «Які цінності стають для українців під час війни». URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3527305-ak-vijna-zminue-ukrainske-suspilstvo.html>
4. Дослідження А. Длігача: «Суперсили і проявлені суспільні цінності українців». URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2022/04/16/7340093/>

ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Актуальність теми дослідження: Проблема самовизначення людини належить до вічних світоглядних проблем, оскільки кожна свідомою людиною на певному етапі свого життя постає перед питанням а «хто я». Тому в умовах сучасного постіндустріального суспільства проблема самовизначення людини значно ускладнюється і стає все більш актуальною.

Мета дослідження: з'ясування сутності і головних форм самовизначення людини та їх прояв в умовах зростаючої взаємодії культур.

Завдання дослідження: охарактеризувати основні етапи дослідження цієї проблеми в історії філософської думки і сучасний стан її розробленості в зарубіжній та вітчизняній літературі; з'ясувати сутність феномена самовизначення людини як невід'ємної характеристики людського буття, виявити потреби людини у власному самовизначенні.

Об'єкт дослідження: самовизначення людини як атрибут людського буття.

Предметом дослідження: є самовизначення людини в умовах глобалізації та зростаючої взаємодії культур. Проблема самовизначення людини належить до вічних проблем людської самосвідомості, зоря якої, вперше засіяла в міфології. Її дослідники звертають увагу на те, що антропологічні міфи існували повсюди, навіть у тих народів, які не мали ще якихось тотемних першопредків. Ознайомлення з цими міфами під час вікових ініціацій окремих членів роду, які досягли дорослого віку, сприймалися як їхнє нове народження. Подібне уявлення про свідоме самовизначення людини як її «друге» народження зустрічається і в давньоіндійській філософії, де вважалося, що вперше людина народжується як фізична істота, а в друге - духовно: для самої себе на основі ознайомлення зі священними текстами. Тому людей, які пізнали «Веди» вважали мудрецами і називали «двічі народженими». У давньогрецькій філософії проблема самовизначення людини пов'язувалася насамперед з її самопізнанням. Але, слід погодитися з Ф. Х. Кессіді, який вважає, що проблема пізнання людини, а отже і її самовизначення, починає розглядатися не з софістів і Сократа, а значно раніше, оскільки вже досократики пов'язували пошуки субстанції, тобто «першопочатку» всього сущого, яке служить кінцевим фундаментом людського життя і діяльності, з визначенням місця людини в світі та усвідомленням сенсу людського життя. Більшість філософів Нового часу, починаючи з Декарта, пов'язували проблему самовизначення людини з проблемою її саморефлексії або самосвідомості, а також з проблемою свободи. Пізніше ці положення були переосмислені й розвинуті засновниками марксизму, які підкреслювали значення філософської самосвідомості для перетворення пролетаріату із «суб'єкта в собі» в «суб'єкта для себе». У цілому ж марксистській філософії проблема самовизначення людини ставилася насамперед як проблема подолання духовного і соціального відчуження людської сутності. Проблема самовизначення людини, як було показано, є невід'ємною ланкою будь-якого світогляду і так чи інакше ставилася і розглядалася на всіх етапах розвитку філософської думки, маючи при цьому різне термінологічне означення, оскільки саме поняття «самовизначення людини» стало широко використовуватися і активно розроблятися у зв'язку з актуалізацією проблеми самовизначення за деякими даними лише в ХХ столітті. Здатність людини до самовизначення дозволяє їй краще адаптуватися до умов свого життя і оточуючого середовища, свідомо гармонізувати свої відносини з природою, суспільством, іншими людьми і самим собою, регулювати і контролювати свою діяльність з урахуванням загальних законів буття і особливостей, зовнішніх і внутрішніх змін свого існування, поточних і віддалених цілей своєї діяльності, індивідуальних і суспільних потреб та інтересів тощо. Використання цієї здатності є необхідною умовою становлення і самореалізації особистості. Доказом самовизначення людини як атрибутивності її буття може служити також наявність, у неї потреби в самовизначенні. Згідно з класифікацією потреб А. Маслоу, цю потребу слід було б віднести до вищих потреб людини: в самоактуалізації, самовдосконаленні, самореалізації, які тісно переплітаються і неможливі без самовизначення. Так зокрема, в одній із своїх праць він відносить самовизначення до способів поведінки, які ведуть до самоактуалізації. Потреба в самовизначенні є невід'ємною властивістю, атрибутом людського буття і виявляється хоча і в різних формах, на різних його рівнях, у тому числі і на нижчому рівні - задоволення фізіологічних потреб, як зокрема, потреба у виборі якогось одного з багатьох або декількох альтернативних способів їх задоволення. Але на нижчих рівнях буття людини задоволення його потреби в самовизначенні служить тільки засобом задоволення інших життєво важливих потреб, а на вищому - соціальному і духовному рівні буття людини потреба в самовизначенні, як і потреби в спілкуванні, самореалізації та самовдосконаленні, стає самостійною потребою задоволення якої вже не є засобом задоволення інших потреб, а стає самоціллю людської діяльності і духовною передумовою, самореалізації, самоздійснення людини. Ця потреба актуалізується в процесі становлення людини, в умовах корінних змін, які відбуваються в ній самій чи в середовищі її існування або в проблемних життєвих ситуаціях, які допускають різні варіанти поведінки людини і тому потребують від неї здійснення якогось важливого життєвого вибору.

Висновок: Проблема самовизначення була невід'ємною складовою вчень про людину на різних етапах розвитку філософської думки, на яких вона усвідомлювалася по-різному. У наш час ця потреба набула

особливої актуальності в зв'язку зі зростанням соціальної динаміки і мобільності, складності й проблематичності людського буття і привертає до себе увагу представників різних наук і галузей знань. Це засвідчує необхідність більш широкого, сутнісного і пов'язаного з сучасними соціально-культурними реаліями дослідження даної проблеми.

Список використаних джерел

1. Александро Ж. Рефлексивне самовизначення особистості як фактор готовності до управлінської діяльності Ж. Александро: Автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.01. Київський національний ун-т імені Тараса Шевченка. - К., 2000. - 16 с.
2. Волинка Г. І. Вибране Г. І. Волинка; [ред. колегія В. П. Адрущенко [та ін.]]: Мін-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. - К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2015. - 541 с
3. Історія української філософії: Хрестоматія: Упоряд. М. Кашуба. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2004. - 356 с

НАУКОВО-ТЕХНІЧНА РЕВОЛЮЦІЯ І ПРОБЛЕМИ ЛЮДСЬКОГО ІСНУВАННЯ

Постановка проблеми. Важливим для даного часу завданням досліджень сучасними вченими теми науково-технічної революції - є аналіз її значення та впливу, який вона здійснювала на історію людства протягом чотирьох науково-технічних революцій XV -XXI століть. Розвиток новітніх технологій, технічних інновацій, науки має великий вплив на розвиток людини і суспільства в цілому; де-факто, є більш масштабним та вагомим, ніж це може здатися на перший погляд, адже саме технічні інновації, інтеграції процесів розвитку науки та освіти — визначальні чинники соціальних революцій, що призводять до значних змін типу культури людства. [6. с.13]

Мета. Розкриття сутності поняття «науково-технічна революція»

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:

- Визначити наслідки НТР
- охарактеризувати перебіг та вплив на суспільство НТР

Виклад матеріалу. Прогрес історичної еволюції, переважно, тлумачиться як шлях розвитку, тобто відбувається просування від старого до нового, від найбільш типового до заплутаного. Таке розуміння прогресу можна зустріти у багатьох науковців, зокрема: Джона Бернала, Сібата Сінго, Герберта Спенсера, Георга Вільгельма Фрідріха Гегеля. Протягом XVII-XIX століть людство дійшло до інстинктивного розвитку, почало здобувати знання, вірило у всепереможність розуму, наукового прогресу, технічних досягнень над усім іншим. [7. с.197]

Науково-технічна революція - це, в першу чергу, різкий стрибок в структурі та динаміці розвитку продуктивних сил виробництва, це тотальна перебудова технічних засобів матеріального виробництва за допомогою науки, в результаті якого відбувся перехід людства від доіндустріального до індустріального суспільства, а за якийсь час і до постіндустріального типу суспільства.[5. с.101]

Для доіндустріального типу суспільства характерне ведення господарства, ручна праця, примітивні технології, які частково полегшували людям життя; щодо *культури*: відносини між людьми в суспільстві регулювались за допомогою традицій та релігії

Індустріальному типу суспільства характерне типове промислове виробництво, що здійснювалось на основі автоматизації, механізації, про комп'ютерно-інтегровані технології мова ще не йшла. Був присутнім класовий поділ людей. [2]

Якщо говорити про **постіндустріальний** тип суспільства, то в даному різновиді третинний сектор економіки виходить на передній план, відповідно, первинний і вторинний стають другорядними; інформація як ресурс перетворюється в одиницю товару, відбувається логічне переважання високонаукових виробництв, збільшується кількість представників середнього класу суспільства.[4]

Всі науково-технічні революції, зазвичай, поділяють на чотири етапи:

Вважається, що перша науково-технічна революція відбулась у XV–XVII ст.. Основним досягненням даного етапу загальної революції вважається створення природознавства як системи наук. Якщо ж говорити про організацію суспільства, то де-юре і де-факто відбувся перехід від феодального типу держави до соціалістичного та капіталістичного. [1]

Друга науково-технічна революція відбулась у XIX ст.. Встановила ідеї розвитку, зв'язку у природі на основі науки (атомістичної теорії; фізичного вчення, яке полягає у тому, що енергія нікуди не зникає, а перетворюється у інший її вид; різних біологічних та хімічних теорій). Другий період НТР характеризується посиленням зв'язку науки із виробництвом, технікою, промисловістю. [1]

Третя науково-технічна революція почалась з кінця XIX ст.. Вважається, що під час неї відбувся інтенсивний розвиток багатьох галузей. Змінюється енергетична база; у сільському господарстві - започатковується використання добрив та нових аграрних технологій; у військово-стратегічній сфері відбувається неймовірний розвиток; відбувається поява різноманітних транспортних засобів. Щодо соціальної структури: збільшується кількість робітників, внаслідок процесу урбанізації зменшується селянське населення, натомість зростає кількість міщан. [1]

На рубежі XX-XXI починається четверта науково-технічна революція. Саме цей період і прийнято називати НТР. Він пов'язаний з максимальною комп'ютеризацією усіх галузей життя і початком використання Інтернету. Четвертий етап революції характеризується розвитком автоматизації та комп'ютерно-інтегрованих технологій; [5. с.103]

Висновки. Проаналізувавши все, можна зробити висновок, що науково-технічна революція здійснила великий вплив на розвиток людства. Наразі неможливо уявити життя в XXI столітті без досягнень НТР. Але, науково-технічна революція, як і все в нашому житті, має певні недоліки. Можна навести безліч прикладів, коли науковий розвиток приносив шкоду людству. Наприклад, розробка, створення, вдосконалення зброї та машин для ведення війни. Ці речі спричинили збільшення небезпеки для мирного життя населення, бо, по-перше, дали можливість легше починати та проводити війни, по-друге, створили штучний спосіб маніпуляції сильнішої країни над слабшою. Як приклад можна навести російське вторгнення до України та маніпуляції країни-агресора щодо застосування ядерної зброї. Ще один приклад - розвиток біотехнології, біоінженерії та

інших біологічно-технічних наук, який інколи призводить до неконтрольованих наслідків. Яскравим прикладом цього аргументу можна вважати лабораторно створені віруси, які спричиняють епідемії та пандемії.

Список використаних джерел

1. Друга науково-технічна революція і розвиток світових продуктивних сил (кінець XIX - початок XX ст.). URL: <http://epi.cc.ua/vtoraya-nauchno-tehnicheskaya-revolyuutsiya.html>(дата звернення 27.10.2022)
2. Індустріальне суспільство. Історія України. URL: <https://histua.com/slovník/i/industrialne-suspilstvo>(дата звернення 27.10.2022)
3. Маркова А. Н., Поляк Г. Б. Друга науково-технічна революція і розвиток світових продуктивних сил (кінець XIX — початок XX століття). *Історія світової економіки*. М: Юніті, 2002. с. 226-235
4. Науково-технічна революція. Wikipedia. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Науково-технічна_революція (дата звернення 14.10.2022)
5. Постіндустріальне суспільство. Історія України. URL: <https://slovník/p/postindustrialne-suspilstvo>
6. Семенюк Е. Мельник В. Філософія сучасної науки і техніки: підручник. ЛНУ імені Івана Франка. 2017. с. 364
7. Сілаєва Т. Філософія: Навчальний посібник. Тернопіль: Астон, 2003. с.197

РОЛЬ ІНФОРМАТИКИ В НАУЦІ ТА ДЛЯ ЛЮДИНИ

Постановка проблеми. Сьогодні ми живемо в світі, де інформація відіграє надзвичайно велику роль. Будь-яка цілеспрямована діяльність людини невід'ємна від пошуку інформації, її вивчення та аналізу, прийняття на цій основі виважених рішень. Недостатня ознайомленість з інформацією, невміння її вчасно опрацювати та правильно подати може обернутися марними витратами часу та матеріальних ресурсів або й зовсім небажаними наслідками.

Вперше термін «інформатика» почав використовуватися у Франції у 60-х роках ХХ століття для назви галузі діяльності, пов'язаної з автоматизованим опрацюванням інформації за допомогою електронних обчислювальних машин.

Інформатику розглядають і як науку, і як галузь людської діяльності.

Інформація та інформаційні процеси відігравали значну роль у житті людей починаючи зі стародавніх часів. Але як наука інформатика почала інтенсивно розвиватися лише в другій половині ХХ ст. Це пов'язано з появою та розвитком комп'ютерів.

Очевидно, що інформатика як галузь діяльності людини тісно пов'язана з інформатикою як наукою і на практиці використовує її досягнення.

Мета. Визначити роль інформатики в науці; з'ясувати роль інформатики для людини в повсякденному житті.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:

- проаналізувати розвиток інформатики як науки;
- дослідити впровадження інформатики в різні галузі суспільного життя.

Виклад матеріалу. Інформатика, як відносно молода наука, виникла в середині ХХ століття. Передумовами для цього послужило різке зростання обсягу інформації, який обрушився на людину. З'являється комп'ютер, як технічний засіб, здатний посилити людські можливості й обробити великі обсяги інформації. Так як наука інформатика ще зовсім молода, то досі відбувається полеміка між вченими з приводу її визначення, ролі в суспільстві, напрямків розвитку. Це говорить тільки про те, що наука ця – стрімко розвивається.

Інформатика являє собою науку про різноманітні аспекти збору, обробки, передачі, зберігання й використання інформації. Дана наука охоплює області, що пов'язані з матеріально-технічним обслуговуванням систем інформації, сюди входить устаткування, машини, математичне забезпечення, а також організаційні аспекти. Інформатика тримається на трьох основних поняттях – «алгоритм», «модель», «програма». Алгоритм – це спосіб знайти вихід з будь-якої проблемної ситуації, він чітко визначає послідовність необхідних дій. Модель уявляє собою умовний аналог якого-небудь об'єкта, з притаманними йому певними властивостями, побудований з метою їх дослідження. Програма – це і є алгоритм, наданий на мові програмування. Основною метою інформатики, як науки, є пошук нового знання в різних сферах людської діяльності за допомогою обчислювальних машин. Перед інформатикою стоять найрізноманітніші завдання, найбільш важливими з яких є: впровадження комп'ютерної техніки й технологій у різні галузі суспільного життя; створення на базі отриманих результатів новітніх технологій переробки інформації; розробка обчислювальної техніки; дослідження будь-яких інформаційних процесів і т.д. Інформатика не існує окремо від інших наук, вона покликана створювати нові інформаційні засоби й технології для вирішення проблем у різних галузях науки, техніки та в повсякденному житті. Основними напрямками розвитку інформатики є: теоретична, технічна та прикладна інформатика. Теоретична інформатика покликана розвивати загальні теорії пошуку, переробки та зберігання інформації, виявлення закономірностей створення й перетворення інформації, використання сучасних інформаційних технологій у різних сферах людської діяльності, вивчення взаємозв'язку «людина – ЕОМ», розвиток інформаційних технологій. Технічна інформатика являє собою галузь народного господарства, що включає в себе: автоматизовані системи обробки інформації, створення нового покоління обчислювальної техніки, гнучких технологічних систем, роботів, штучного інтелекту й т.д. Прикладна інформатика створює бази знань, розробляє раціональні методи автоматизації виробництва, створює теоретичні основи проектування, слугує для зв'язку науки з виробництвом та ін.

Створення й широке використання в повсякденному житті сучасного суспільства новітніх технологій збирання та обробки інформації, різних інформаційно-пошукових, моделюючих, аналітичних й управлінських систем обумовили виникнення цікавого й значного феномена, характерного для новітньої історії людства. Вдосконалення засобів обчислювальної техніки, систем телекомунікацій та інформаційних технологій не лише повною мірою виявляє свою виробничу, технологічну й соціальну корисність, поліпшуючи умови нашої праці й побуту, вони радикальним чином змінюють саму природу людських і виробничих відносин у сучасному суспільстві.

На даному етапі становлення й розвиток нової наукової дисципліни, здатної формулювати й вивчати основні закономірності процесу інформатизації сучасного світу, є об'єктивною й настійною необхідністю. Інформатика виникла в рамках сучасних теорій управління складними динамічними процесами й була

покликана додати теоріям практичної спрямованості, зорієнтованої на створення наукових основ функціонування складних інформаційних систем, що ґрунтуються на широкому використанні новітніх технологій інформаційного обміну.

Будучи комплексною науковою дисципліною, інформатика вивчає всі аспекти проектування, розробки й використання систем обробки даних. При цьому вона виявляє загальні закономірності впливу цих систем на різні сфери соціально-економічного життя людини й суспільства.

Таким чином, інформатика сьогодні - це не тільки теорія інформаційного обміну, не тільки технологія обробки інформації та інформаційних потоків, це ціла соціально-технологічна інфраструктура, яка органічно переплітається з соціальною сферою й чинить на неї все більш істотний вплив. Вивчення природи й методів впливу новітніх інформаційних технологій на соціальну сферу сучасного суспільства на сьогодні є основним компонентом інформатики як комплексної наукової дисципліни. Розширення застосування засобів обчислювальної техніки й телекомунікацій помітно змінює загальне соціальне середовище сучасного суспільства, розширюючи при цьому горизонти наукових та практичних пізнань, стимулюючи процеси вдосконалення інформаційних технологій. Такий взаємний вплив обумовлює стрімкий розвиток всієї інформаційної інфраструктури суспільства, що, у свою чергу, є потужним прискорювачем розвитку новітніх засобів інформаційного обміну.

Висновок. Отже, інформатика стала частиною нашої повсякденної дійсності. Сьогодні вона змінює не тільки матеріальні основи багатьох соціально-економічних і науково-технічних процесів, але й наші уявлення про навколишній світ, про форми й методи його пізнання. Інформатику рівною мірою можна віднести й до прикладних, і до фундаментальних наук. Така неоднозначна класифікація впливає з самої природи виникнення й розвитку інформатики як складної сукупності загальнотеоретичних і прикладних наукових дисциплін.

Список використаних джерел

1. Інформатика як наука та галузь діяльності людини: методичні матеріали <https://ua5.org>
2. Економіка розвитку: підручник https://pidru4niki.com/19991130/ekonomika/ekonomika_rozvitku
3. Краснов О. В. Сучасна інформатика: стаття http://alextexnok.blogspot.com/p/blog-page_22.html

ПРОБЛЕМА ЛЮДСЬКОЇ СВОБОДИ

Постановка проблеми. Ідея свободи здавна була присутня лише в життєво-практичних міркуваннях давніх греків .В християнстві , вона була як проблема свободи волі .Ця ідея є однією з найважливіших в контексті розвитку цивілізацій. Адже впродовж тисячоліть , народ боровся : за рівність людей , свободу , шанування розуму.

Мета дослідження : дослідження розвитку людської свободи в суспільстві .А також комплексно дослідити проблему свободи людини .

Об'єктом дослідження є свобода і право як елементи суспільства

Предметом дослідження теоретичний та правовий аналіз свободи в праві і суспільстві .

Стан дослідження проблеми .

Дослідження з філософського погляду, та правових аспектів свободи людини.Що таке свобода людини? Свобода людини — це соціальна концепція, яка визнає гідність індивідів і визначається тут як негативна свобода або відсутність примусових обмежень. Оскільки свобода за своєю природою цінна і відіграє важливу роль у прогресі людства, її варто ретельно оцінювати.[1]

«Свобода у світі» спрямована на спостереження за прогресом і занепадом політичних прав і громадянських свобод у 192 країнах і 17 споріднених і спірних територіях. Ці огляди свободи на кінець року почалися в 1955 році, коли їх назвали «Баланс свободи», а пізніше «Річний огляд прогресу свободи». Ця програма була розширена на початку 1970-х років і з 1978 року публікується в розвинутому контексті як щорічник. Починаючи з 1989 року, цей знаковий проект Surveys був результатом річної роботи регіональних експертів, консультантів і спеціалістів з прав людини. Він отримує інформацію з широкого кола авторитетних джерел. Серед них найбільше цінуються численні правозахисники, журналісти, редактори та політичні діячі, які інформують світ про ситуацію з правами людини у своїх країнах. Протягом року співробітники Freedom House проводять регулярні місії зі встановлення фактів, щоб отримати поглиблені знання про основні політичні зміни, що впливають на наш світ. Ці розслідування роблять усе можливе, щоб включати зустрічі з різними політичними партіями та асоціаціями, представниками прав людини, релігійними діячами, представниками як приватного сектору, так і профспілкового руху.[2]

Чізхольм окреслює метафізичну проблему людської свободи як той факт, що ми стверджуємо, що люди є відповідальними суб'єктами свого життя, але це прямо суперечить як детерміністичному (що кожна дія була спричинена попередньою дією), так і індетерміністському (що кожна дія є не спричинений нічим)[3]

Сучасні філософські дослідження свободи характеризуються багатовекторністю. Зокрема, такі концепції, що ґрунтуються на ідеях представників екзистенційного психоаналізу та гуманістичної психології (Е. Фромм, В. Франкл, А. Маслоу, К. Роджерс та ін.), розкривають свободу як спосіб подолання відчуження та як творчу самоактуалізацію людини. Етикоонтологічний підхід до свободи (М. Гайдеггер, М. Фуко, О. Соболев) розкриває свободу як відношення до себе, яке є первинним онтологічним відношенням та основою для відношення до Інших.[4]

Свобода - це те , про що ми чули , але якщо запитаете про її значення , кожен дасть вам різне значення . Ви запитаете чому ?

А тому , що кожен має свою думку , яка в 99% відрізняється від інших. Для кожної людини свобода може означати різне . Наприклад , це вільно висловлюватися ; для когось це робити , що забажаєш ; для когось це простір в якому ти можеш вільно розвиватися і створювати світ , в якому ти вважатимеш себе вільним . Але за даними з книг свобода , це те що вам подобається . Це стан коли ти можеш робити те , що хочеш , створювати свій власний світ чи йти до мети не покладаючи рук . Коли тебе переполюють відчуття , і відчуваєш полегшення з середини ..

Наведу приклад , Індія країна , яка раніше під владою британців і щоб позбутися від них починає тривалу боротьбу . А після перемоги і здобуття незалежності , надає свободу всім громадянам.

Справжню цінність будь- чого може зрозуміти лише той , хто це заслужив чи пожертвував своїм життям[6]. Після початку повномасштабної війни , коли тисячі : українців , молодих хлопців , жінок , чоловіків пішли захищати свою державу , аби не залежати від росії і мати свободу , аби наступні покоління були вільні і незалежні , аби наша держава позбулася тисячолітнього гніту і гноблення , щоб наш народ зажив повноцінним життям і нарешті здобув остаточну перемогу над цим хаосом .

«Справжнє вирішення проблеми реальності , проблеми свободи, проблеми свободи - ось справжній іспит для кожної філософії»- свобода трагічна : якщо вона є сутністю людини , то , отже , вона діє. Поневолення це важкий тягар , який несе людина .

З іншого боку , свобода , яка є умовою наглядного регулювання та самовизначення , можна визначити як здатність людини діяти , так як вибір залежить від кожного з нас , бути вільним чи поневоленим [7]

Видатний філософ Микола Бердяєв є відомим теоретиком свод людини ., В центрі філософської концепції - особа в усій різноманітності її духовного життя .

Свобода у Миколи Бердяєва безпосередньо зв'язана з суттю людини: основна якість духа особистості. Особа, насамперед, за духовною природою є істота вільна і творча. Свобода є позитивною, творчою потужністю, що нічим не обумовлюється і не обґрунтовується, - це потужність духу творити не з природного світу, а із самого себе. Свобода, вважає Микола Бердяєв, є самоочевидною і не потребує зайвих філософських

обґрунтувань і доказів.[8]Отже, свобода є певним чинником, як формулювання суспільства так і особистості. І її повинно використовувати з розумом, оскільки це певний дар, який в минулому столітті був затребуваним, але не проявлявся, приклад як комунізм.

20-ті роки XX століття були кризою тогочасного суспільства, ламанням попередніх стереотипів, цінностей, періодом Першої світової війни коли люди втратили смисл власного існування і прагнули можливості вирішення даної ситуації. Відповіддю на такий стан цивілізації був екзистенціалізм, або філософія існування, яка на перший план свого вчення поставила проблему людини, а саме її існування, існування людини в природі, страху, втрати себе, тобто в межах пограничної ситуації.[7]

Крім зазначеного, визначив основні причини, які впливають на справжню свободу людини в оточуючому її світі. Вони полягають в наступному: по-перше, людина завжди прагне свободи від, а не свободи для; по-друге, досягнувши свободи, людина ніколи не замислюється над питанням відповідальності, і по-третє, свобода в першу чергу – це свобода людини до самотворення, бути особистістю, що спроможна творити себе і оточуючий світ.

Список використаних джерел

1. Бисага Ю.М., Палінчак М.М., Белов Д.М., Данканич М.М. Права людини. Ужгород, 2003.
2. Настільна книга громадянина/ С.С.Чернявський, К.Б. Левченко .Харків : Фоліо , 2019
3. Адорно Т. Негативна діалектика. М.: Навчальний світ, 2003.
4. Г. Анрусів ,Справжня свобода – свобода від гріха. 2012
5. С. Лук'янчук ,. Історія країни ,. 2020
6. Особистість на шляху до духовних цінностей : монографія. / І.Д. Бех. Київ / Чернівці : «Букрек», 2018.
7. Ж.-П.Сартра.,Філософська концепція свободи.
8. Климчук В. Проблема свободи в історії політичної думки :суть, структура та основні елементи .Івано-Франківськ , 2009. 456 с.

ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВЕ ВЧЕННЯ ГОББСА

Актуальність теми дослідження: Головним завданням дослідження є критичний аналіз найвидатніших праць філософа для виокремлення єдиного погляду на формування держави та суспільства.

Мета дослідження: Дослідити особливості філософсько-правових поглядів Гоббса.

Предмет дослідження: Особливість вчення Гоббса про державу та суспільство.

Виклад основного матеріалу: Англійська буржуазна революція XVII ст. завдала удару по феодалізму і відкрила простір для швидкого росту капіталістичних відносин в одній з ведучих країн Західної Європи. Вона мала незрівнянно більш широкий резонанс, ніж минула за кілька десятиліть до її нідерландська (голландська) революція.

Кожна із суспільних груп, що приймали участь у революції, пропонувала свої політичні програми й обґрунтувала їх відповідними теоретичними викладеннями. Зрозуміло, що ці програми і теоретичні побудови, на які вони спиралися, відрізнялися одна від одної за змістом, соціально-класовою спрямованістю.

Супротивники революції, що об'єднували віру в непорушність феодальних порядків з відданістю королівському абсолютизму і клерикальним переконанням, не особливо піклувалися про новизну і вагомість тієї аргументації, яку вони пускали в хід в ідеологічній боротьбі. Ними були узяті на озброєння концепція божественної природи монархічної влади, теорія патріархального виникнення і суті держави.

Серед захисників абсолютизму в період революції дуже складну позицію займав англійський філософ-матеріаліст Томас Гоббс.

Томас Гоббс (1588—1679), видатний політичний мислитель періоду Англійської революції, заклав найперші підвалини у фундамент політичної науки Нового Часу. У період революції він покинув Англію, жив у Парижі, де написав відомі політичні твори «Про громадянина» і «Левіафан, чи матерія, форма і влада держави» (1651р.).

Завдання політичної науки Гоббс вбачав у тому, щоб слугувати викоріненню із суспільного життя кровопролиття і війн, утверджувати благоденство всіх людей. Мислитель мріяв про такий ідеальний варіант, коли практичну політику будуть здійснювати на основі науки, коли правити будуть не примхи, свавілля і невігластво, а Розум, який осягне закони Політики, подібно до того, як він осягає аксіоми в геометрії.

Вчення про право і справедливість постійно оспорюється пером і мечем, в той же час вчення про лінії і фігури не підлягає суперечки, тому що не зачіпає інтереси людей, особливо влада імущих (якби теорема Піфагора суперечила інтересам влади імущих, то всі книги по геометрії були б спалені). Однак намір Гоббса створити вільне від суб'єктивних оцінок політико-правове навчання виявилось незбутнім; при всій абстрактності вихідних позицій його навчання і логічності висновків з цих позицій і висновки, і самі вихідні позиції несли на собі чіткий відбиток бурхливої політичної боротьби в Англії тієї епохи.

Гоббс будував своє вчення на вивченні природи і пристрастей людини. Думка про пристрасті і природу вкрай песимістичні: людям властиві суперництво (прагнення до наживи), недовіра (прагнення до безпеки), любов до слави (честолюбство). Пристрасті роблять людей ворогами: «людина людині — вовк». Тому в природному стані, де немає влади, що тримає люд у страху, очі знаходяться в стані війни всіх проти усіх.

У Гоббса основним критерієм визначення повноважень політичної влади виступає насамперед здатність влади подолати «війну всіх проти всіх», тобто подолати екстремальний стан суспільства. Тому верховна влада, пише автор «Левіафана», «така об'ємна, наскільки це можна собі уявити». Одне слово, влада суверена — абсолютна: йому належить право видавати закони, здійснювати контроль за їх виконанням, запроваджувати податки, призначати чиновників і суддів тощо. При цьому, однак, Гоббс не допускав засилля індивідуальної волі правителя-суверена у суспільному житті. Подібно до того, як Бог — логічна першопричина Всесвіту — не втручається у природний стан речей, так і суверен: як юридично-логічна «першопричина» політичної влади він не втручається в засновану на природних і позитивних законах діяльності структуру політичного механізму.

Особливість вчення Гоббса в тім, що гарантією правопорядку і законності він вважав необмежену владу короля, з осудом поставився до громадянської війни, доглянувши в ній відродження пагубного стану «війни всіх проти всіх». Оскільки ж така війна, по його теорії, впливала з загальної ворожості індивідів, Гоббс і виступав у захист «королівської всемогутності».

Філософія права Томаса Гоббса вказує на те, що природні закони мирного співжиття мають втілювати в собі вищі людські цінності, що ці закони, отже, обов'язкові не тільки для індивідів, а й для держави. Тому суверен, пише Гоббс, «має право на все, але з тим обмеженням, що як підлеглий Бога він зобов'язаний дотримуватися природних законів». Внаслідок свого суверенітету верховна влада «не має ніяких інших меж, крім тих, які встановлені неписаними природними законами», — зазначається в «Левіафані».

Висновок: Після опрацювання даної теми можна зробити висновок, що спочатку джерелом влади Т.Гоббс вважав договір між підданими і правителем, що (договір) не може бути розірваним без згоди обох сторін.

Однак ідеологи революції приводили чимало фактів порушення королем їм же на себе узятих зобов'язань; тому, мабуть, Гоббс і формулює трохи інше поняття суспільного договору (кожного з кожним), у якому правитель узагалі не приймає участі, а виходить, і не може його порушити.

У працях Гоббса міститься розуміння волі як права робити те, що не заборонено законом. На його думку ціль законів не в тім, щоб удержати людей від усяких дій, а в тім, щоб дати їм правильний напрямок. Уявлення Т.Гоббса про природу людини значно відбивали інтереси буржуа епохи розвитку капіталізму, що почалась.

Гоббс будував своє вчення на вивченні природи і пристрастей людини. Ефективною формою держави він вважав абсолютну монархію, але в численних роз'ясненнях і застереженнях, у сутності давав місце революційним принципам, але загалом же англійський теоретик політики і права залишався абсолютистом - прибічником необмеженої монархії.

Список використаних джерел

1. Історія політичних вчень. Під ред. О.В. Мартишина. К.: Юрист, 1996.
2. Історія політичних і правових вчень. Підручник для вузів. Під ред. проф. Нерсесянца В.С. К.: НОРМА ИНФРА 1998.
3. Історія політичних і правових вчень: Підручник / Під ред. О.Э. Лейста. К.: Юрид.літ., 1997.
4. Черніловский З.М. Загальна історія держави і права: Підручник. К.: Вища школа, 1983.
5. Шульженко Ф.П., Андрусяк Т.Г. Історія правових і політичних вчень. К.: Юрніком Інтер, 1999.

ПРОБЛЕМИ, ІНТЕРЕСИ ТА ЦІННОСТІ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ

Постановка проблеми. Розуміння соціальної дії неможливе без вивчення механізму його вдосконалення. У його основі лежить мотив – внутрішньо спонукання, що штовхає індивіда до дій. Заохочування суб'єкта до діяльності пов'язане з його потребами. Проблема потреб, що розглядається в аспекті про спонукальні сили людської діяльності, має важливе значення у справі управління, виховання, стимулювання праці.

Мета. Проаналізувати проблеми, інтереси та цінності особистісного розвитку.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:

- визначити, що являє собою особистість.

Виклад матеріалу. Потреба – стан нестачі, відчуття потреби у чомусь необхідному життю. Потреба є джерелом діяльності та первинною ланкою мотивації, вихідним пунктом усієї системи стимулювання.

Назвати всі існуючі особисті потреби завдання неможливе. Оскільки особистість кожної людини неповторна, унікальна, то й потреби можуть утворювати найхимерніші комбінації, при цьому зберігаючи свою високу особистісну позитивність. Тому ми говоримо швидше про характерні особистісні потреби, найбільш поширені і базові стосовно особистісного зростання [1, с. 115].

Особистісні потреби відбивають значні характеристики особистісного розвитку, ті вимоги навколишнього світу, які безпосередньо апелюють до особистісної сутності людини, для її людського призначення. Особистісні потреби, перш за все, характеризуються безпосереднім ставленням до особистісного зростання та розвитку та високою особистісною та соціальною значимістю.

Для нас важливо зрозуміти, що являє собою особистість. Особистість є індивідуальним, прижиттєвим формуванням, індивідуально своєрідною сукупністю психофізіологічних систем – рис особистості, якими визначаються своєрідне для даної людини мислення та поведінка. Сучасна теорія особистості стверджує, що становлення особистості – є процес персоналізації, тобто процес освоєння індивідом себе через відображення та поширення досвідусового життя та діяльності в суспільстві, через передачу індивідом своїх індивідуальних властивостей та досягнень іншими людьми.

Структура особистості – дуже складне утворення психологічних властивостей індивіда. Ці властивості надзвичайно важливі щодо його особистісного зростання. До структури особистості зазвичай включаються: здібності, темперамент, характер, вольові якості, емоції, мотивація, соціальні установки [2, с. 209].

Отже, особистість – це людина у найширшому значенні слова. Сюди відносяться і здоров'я, і сила, краса і темперамент, моральність і розум, а також рівень його розвитку.

Ми розглянемо ситуацію особистості у двох вимірах: зрілості та незрілості. Психологічно незріла людина намагається змінити обставини та інших людей, зрілий пристосовується до обставин і змінює себе. Незріла особистість чітко знає, але з вм'є. Зріла не лише знає, а й ум'є. Тому незріла особистість критикує, а зріла робить. Незріла особистість думає про результат, а зріла про справу. Зрілість особистості характеризують ще й такі ознаки:

- незріла особистість сподівається, а зріла діє;
- незріла особистість керує іншими людьми, а зріла керує собою;
- незріла особистість спочатку приймає рішення, а потім підганяє факти під обрані рішення, зріла – спочатку збирає факти, а потім на їх підставі приймає рішення;
- незріла особистість не дбає про набуття навичок і не займається особистісним зростанням, зріла ж, навпаки піклуватися про особистісне зростання та набуття навичок [3, с. 261].

Вчені, займаючись проблемою особистісного зростання, стверджують, що особистісні особливості людини як зберігають свою сталість, так і змінюються, адаптуються, пристосовуються, тим самим людина має можливість міняти себе як особистість. Якщо людина самопроявляється, творчо самореалізується, а внаслідок цього з'являються самобутні, оригінальні творчі продукти, вільні від копіювання та наслідування, при це є результатом активної, самостійної особистісної діяльності», отже особистість удосконалюється.

Крім цього, позначимо ще й: подолання особистих вад (антикомформізм, адаптація, стійкість до перешкод навколишнього середовища, до конфліктів тощо); реалізацію прихованих можливостей (потенціалу); освіченість; генерацію нових ідей; активну життєву позицію; лідерство; прагнення до створення нової дійсності та ін.

Все це є щось нове. Але слід чітко розуміти, що переробляти потрібно не світ, а себе. Робота над особистісним зростанням починається з постановки та вирішення завдань. І не завжди вони ясні та розумілі, але подолання помилок та невдач теж працює над розвитком особистості. В першу чергу людина повинна займатися діяльністю, яка відрізняється новизною та має суспільно корисний результат.

Діяльність, спрямована на особистісне зростання, характеризується постійною потребою особистості до самостійності та самовдосконалення, а також особистісною активністю, що виражається навіть через творчість. Саме творчість є найвищою формою прояву особистісної активності, оскільки це діяльність відкриває щось зовсім нове і потребує найбільшої духовної віддачі.

Це постійний пошук, спілкування, часто і новий сенс життя, і самостійність, і самореалізація, і самовираження особистості. Творчість, вважають вчені, найкращий засіб для особистісного зростання людини. А цінність та сенс особистісного зростання людини сучасної формації полягає у безперервній освіті.

Внутрішній світ людини, усвідомлення ним загальнолюдських цінностей, здатність до самосвідомості, творча активність, дотримання моральних норм поведінки – все це і характеризує особистісну спроможність людини [4, с. 71].

Таким чином, ми констатуємо: особистісне зростання людини – це і є вдосконалення людиною самої себе, своєї майстерності, освіченості. Підсумком є реалізація внутрішніх резервів особистості, тобто її особистісного потенціалу. Створюючи навколо себе атмосферу співробітництва, долаючи міжкультурні, міжетнічні бар'єри, особистість стимулює розвиток, шукає себе, робить себе.

Стає самостійною, впевненою в собі, організує свою життя, вчиться швидше, краще та легше. Вчиться все життя і робити це із задоволенням – завдання складне, але той, хто вирішує його – щасливий, тому що навчається до похилого віку і при цьому отримує задоволення від навчання. І жити стає цікавіше, більше активності, менше монотонності.

Висновок. Таким чином, хочеться ще раз наголосити на важливості орієнтації на особистісні параметри розвитку особистості, на пильну увагу до благополуччя їх особистісного становлення. Через призму особистісних якостей переломлюються всі соціальні аспекти людини. Благополучне особистісне становлення сприяє оптимальному навчанню та благополучній соціалізації, і навпаки: особистісне неблагополуччя гальмує та перешкоджає повноцінному розвитку. Така особистісна орієнтація передбачає, насамперед, моніторинг розвитку особистісних особливостей та увагу, спрямоване на них.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Виховання особистості: сходження до духовності. Київ : Либідь, 2006. 272 с.
2. Максименко С.Д. Психологія в соціальній та педагогічній практиці: методологія, методи, програми, процедури : навчальний посібник. Київ : Наукова думка. 1998. 226 с.
3. Радчук Г.К. Аксіопсихологія вищої школи : монографія. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2014. 380 с.
4. Руснак І.С., Іванчук М.Г. Педагогіка і психологія вищої школи : навчально-методичний посібник. Чернівці : Рута, 2008. 176 с.

I. KANT - FOUNDER OF GERMAN PHILOSOPHY

Formulation of the problem Immanuel Kant's philosophical system is one of the most complex in the history of philosophy. The thinker paid special attention to the problems of the philosophy of law and the philosophy of the history of law. First of all, it is the philosophy of the history of law and the philosophy of the state. Kant considered the historical legal process from the point of view of the theory of natural law. He revealed the regularities of the development of law and the state, raised the question of the need to apply philosophical and legal methods of researching events in the history of law and the state. According to Kant's theory, the history of law itself has external manifestations (phenomena).

The tasks of this is:

1. Explore Kant's influence on German philosophy.
2. Consider the features of his biography that influenced his consciousness.
3. To analyze the main features of Kant's philosophy.

Presentation of the material. Kant grew up among a small community of merchants and artisans on the outskirts of the city. The family had five children. Little Emmanuel was raised in an environment of respect for work, honesty, and Puritan rigor. Since childhood, the boy had been in poor health, and his mother tried to instill in him physical and moral health, curiosity and imagination. [5] At the age of eight Kant entered the Pietist school that his pastor directed. This was a Latin school, and it was presumably during the eight and a half years he was there that Kant acquired his lifelong love for the Latin classics, especially for the naturalistic poet Lucretius. [2]

Immanuel Kant was born 22 of April 1724 in Königsberg. [1] Immanuel became a student at the theological faculty of Königsberg University in 1740. He entered the University at the insistence of his parents. But he was most interested in natural science, philosophy, and mathematics. [1]

From 1746 till 1755, after graduating from university, he served as a home teacher. Kant began teaching at his alma mater in 1755. He had to defend three theses in two years according to the rules. [1] Three dissertations that he presented on obtaining this post indicate the interest and direction of his thought at this time. In one, *Meditationum Quarundam de Igne Succincta Delineation* (1755; «A Brief Outline of Some Meditations on Fire»), he argued that bodies operate on one another through the medium of a uniformly diffused elastic and subtle matter that is the underlying substance of both heat and light. [2]

During the Seven Years' War from 1758 to 1762, Königsberg was under the jurisdiction of the Russian government. A new administrative unit emerged within the Russian Empire, and on January 24, 1758, the city swore allegiance to the Russian Empress Elizabeth. Along with the university professors, Kant took the oath. Despite the war, classes at the University of Königsberg continued. On the contrary, in addition to the regular lectures, there were classes with Russian officers. Kant lectured to the Russians on fortification and pyrotechnics. [1]

The period of Russian occupation was the least productive in Kant's work: during the years of the Russian Empire's rule over East Prussia, only a few essays on earthquakes came out of the philosopher's pen. Immediately after the liberation of East Prussia from Russian occupation, Kant published a series of works. He later declared: «The Russians are our main enemy». [1]

Kant became rector of the university in 1786 and was re-elected for a second term in 1788. [1] The critical philosophy was soon being taught in every important German-speaking university, and young men flocked to Königsberg as a shrine of philosophy. In some cases the Prussian government even undertook the expense of their support. Kant came to be consulted as an oracle on all kinds of questions, including such subjects as the lawfulness of vaccination. Such homage did not interrupt Kant's regular habits. Scarcely five feet tall, with a deformed chest, and suffering from weak health, he maintained throughout his life a severe regimen. It was arranged with such regularity that people set their clocks according to his daily walk along the street named for him, «The Philosopher's Walk.» Until old age prevented him, he is said to have missed this regular appearance only on the occasion when Rousseau's *Émile* so engrossed him that for several days he stayed at home. [2]

Kant's work can be divided into two periods: 1) the pre-critical (up to the 1760s, 18th century), when J. Kant argues as a primitive materialist that nature is self-sustaining. The question of the possibilities of human cognition Kant addresses optimistically. 18th century), when Kant engages in his *Critique of Reason*, his views on the possibilities of human knowledge change. During this time, he is building his system of agnosticism. In addition to gnostic issues, he deals with issues of religion, ethics, and aesthetics. [4]

Kant's philosophical problems are : Statement of the limited understanding morality and religion, The theory of knowledge - statements about the subject as the final product of knowledge, Major works - «*Critique of Pure Reason*», «*Critique of Practical Reason*», «*Critique of Judgment*», Study of the phenomena and noumenon, Moral imperative, Subject of philosophy - specific subject who perceives and determines the way of knowledge, Source of credibility knowledge - sensual priori forms of thought , The doctrine of man as «a citizen of two worlds»

We only know the phenomena, and the essence is unknown. Kant denied the limitless possibilities of the human mind. There, in the Light of things within, is God, the Soul, the Will. And so man cannot solve all the mysteries of human existence, prove the existence of God, the immortality of the soul, and so on. She can't do that. The human mind can only know the world of phenomena, but the world of things within itself, the world of beings, is closed to the human mind.[4]

Kant believed that practical philosophy examines society, the problems of human freedom and answers the question: what should I do? What can I hope for? Who is human? He sees man as a being who exists both in the world of phenomena, which obeys the law of nature, and in the world of things within himself, where man must obey the moral law, duty, conscience. [4]

On this way Kant proclaims man to be the highest value, human happiness and dignity, a high moral duty. The philosopher places the hope of eternal happiness in close relation to the moral right to it, to the extent to which a person has made himself worthy of happiness, has earned it by his behavior. [4]

Conclusion. Immanuel Kant was a German philosopher and one of the foremost thinkers of the Enlightenment. His comprehensive and systematic work in epistemology (the theory of knowledge), ethics, and aesthetics greatly influenced all subsequent philosophy, especially the various schools of Kantianism and idealism.

The founder of German classical philosophy was Immanuel Kant. At the heart of Kant's philosophy are the problems of cognitive theory. The main difference between Kant's approach to solving these problems and previous representatives of various philosophical systems is that he made the transition from the metaphysics of substance to the theory of the subject.

List of used literature

1. Kant» Archived 23 October 2014 at the Wayback Machine. Random House Webster's Unabridged Dictionary. (дата звернення 08.11.2022).
2. Immanuel Kant, Philosophical Correspondence, 1759–1799, University of Chicago Press, 1967, p. 18. (дата звернення 09.11.2022).
3. Durant, Will; Durant, Ariel (1967). The Story of Civilization: Rousseau and Revolution. MJF Books. pp. 571, 574. ISBN 978-1-56731-021-4. Archived from the original on 20 December 2020. Retrieved 22 August 2020.(дата звернення 07.11.2022).
4. «On the causes of earthquakes on the occasion of the calamity that befell the western countries of Europe towards the end of last year (1756)». Kant: Natural Science. The Cambridge Edition of the Works of Immanuel Kant. Cambridge University Press. 2012. pp. 327–336.(дата звернення 07.11.2022).

*Nychay Anastasia,
student of MEB - 11,
the Department of International Relations*

THE PHILOSOPHY OF BUDDHISM

Formulation of the problem: The philosophy of Buddhism is a system of rationally justified views on the world, man and knowledge, which has developed within the framework of different areas and schools of Buddhism. A characteristic feature of Buddhism is its ethical and practical orientation. From the very beginning, Buddhism came out not only against the significance of external forms of religious life and, above all, ritualism, but also against abstract dogmatic quests, characteristic, in particular, of the Brahmanic-Vedic tradition. The problem of the existence of the individual was put forward as a central problem in Buddhism.

Goal: to analyze the philosophy of Buddhism, explore the features and main characteristics of philosophy of this religion

To achieve the goal, we set the following **tasks**:

- identify the meaning of Buddhism
- explore the basic teachings and characteristics of philosophy of Buddhism

Presentation of the material: The doctrine of universal change and impermanence In Buddhism, the principle of «anitya» is affirmed, according to which everything that exists is dynamic and subject to change, including man. Satischandra Chatterjee and Dhirendramohan Datta, in their Ancient Indian Philosophy, write: From the doctrine of the dependence of the origin of all things follows also the theory of the transitory nature of things. All things, the Buddha tirelessly taught, are subject to change and decay. Since everything that exists is generated by certain conditions, it is liquidated with the disappearance of these conditions. Everything that has a beginning has an end.

The Theory of Dependent Origination Variability, which is inherent in everything that exists, does not mean chaos. . The existence of everything has a reason. Nothing happens by chance, without a reason. The whole life of man is suffering. This truth is based on the recognition of the impermanence and permeability of all things. Everything arises to be annihilated. The cause of suffering is our desire. Suffering arises because man is attached to life. Because existence is filled with sorrow, suffering will exist as long as one lusts for life. To get rid of suffering, you have to get rid of desire. This is possible only as a result of achieving nirvana, which in Buddhism is understood as the extinction of passions. To get rid of desire, one must follow the eightfold path of salvation. Like other religions, Buddhism promises people deliverance from the most painful aspects of human existence. Buddhism teaches that under the influence of a person's actions, his being gradually changes. By

acting badly, he reaps disease, poverty, humiliation. Doing well tastes joy and peace. This law constitutes the mechanism of samsara, which is called bhavacakra - «the wheel of life.» Any living being is closed inside the «wheel of life» with its endless chain of rebirths. Anger, ignorance and lust do not give him the opportunity to escape from the «wheel of life». Buddhism sees the highest goal of life in liberation from karma and exit from the circle of samsara. This state of a person who has achieved liberation is called nirvana in Buddhism. Nirvana is the extinction of ordinary desires and passions. The Buddha does not deny the existence of gods and other supernatural beings, but he believes that they are also subject to the action of karma and they cannot go beyond the limits of the continuous circle of rebirths. To be freed from rebirth, the gods and other beings will have to be born in human form. Buddhism emphasizes that the fate of a person depends only on his own efforts in tireless conscious work on himself.

The world of samsara in Buddhism is a continuous stream of births, deaths and new births, emergence, destruction and re-emergence. Buddhist texts say that there are more than drops in the ocean and grains of sand in the Ganges. Each of the worlds has its own land, ocean, air, many heavens where gods live, and levels of hell inhabited by demons, evil spirits and other creatures. At the center of the world stands the huge Mount Meru, surrounded by seven mountain ranges.

Conclusion: Summing up, it is necessary to say about the great importance of studying this topic. After all, Buddhism is a religion covering about a quarter of the world's population, as well as occupying the minds of a large number of Westerners. Buddhism gives quite reasonable answers to those questions that other world religions have not bothered to answer. Buddhism substantiates the inevitability of the death of all things and thereby denies its value to man. He makes extensive use of emotional means of influencing consciousness, skillfully uses especially tenacious folk legends and traditions, resorts to life examples and comparisons, putting artistic creativity at the service of his teaching and creating an impressive cult.

References

1. Hayes, Richard P. Land of No Buddha: Reflections of a Sceptical Buddhist. Birmingham, England: Windhorse Publications, 1998.
2. Mizuno, Kogen. Buddhist Sutras: Origin, Development, Transmission. Tokyo: Kosei Publishing Company, 1982.
3. Mohanty, Jitendranath. Reason and Tradition in Indian Thought: An Essay on the Nature of Indian Philosophical Thinking. New York: Oxford University Press, 1992.

*Новицька Інна
студентка юридичного факультету
Західноукраїнського національного університету*

ОСНОВНІ ЦІННОСТІ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Постановка проблеми: Актуальним завданням сучасних філософських досліджень є аналіз цінностей сучасного українського суспільства. Питання про взаємозв'язки і взаємовідносини філософії та цінностей суспільства. Ціннісне ставлення людини до себе і світу приводить до формування ціннісних орієнтацій особистості.

Мета. Оцінити рівень взаємозв'язку між філософією і цінностями, а також охарактеризувати кожен з них з філософського погляду.

Для досягнення мети ставимо наступні завдання:

- Визначити основні цінності суспільства.
- Розглянути проблеми зв'язку і співвідношення філософії і цінностей.

Виклад матеріалу. Сучасне українське суспільство набирає дуже швидкі темпи розвитку. Аксиологія — складова філософського знання, що вивчає закономірності створення систем цінностей, символів, їхнє функціонування в суспільній культурі. Зріла особистість уже встигає виробити досить стійкі ціннісні орієнтири, які мають характер норм, оскільки визначають форми поведінки людини в суспільстві. Ціннісні орієнтири людини реалізуються в емоціях, волі, творчості та ін. Традиційними, класичними цінностями соціуму взагалі є істина, добро і краса. Якщо говорити про суспільні цінності конкретніше — виділяють економічні, політичні, естетичні, моральні, релігійні та інші цінності.

На думку Сурміна Ю., основними цінностями сучасного українського суспільства є: духовність, сімейні цінності, свобода, мир і злагода, національно-культурні цінності, патріотизм, національна державність, християнська віра та українська мова.

Цінність завжди є чимось позитивним з точки зору задоволення позитивних, перш за все духовних, потреб людини і суспільства в цілому, хоча в філософсько-етичній літературі існує поняття «негативна цінність». Цінності як продукт духовного виробництва виявляються у формі провідних соціокультурних орієнтирів, вищих принципів, які виробляє суспільство для забезпечення саморегуляції в процесі подальшого поступу. Кожному суспільству притаманна специфічна ієрархія цінностей, проте важливу роль виконують базові цінності, що постають у формі національно-культурного ідеалу.

Сучасне українське суспільство є прикладом кризи системи цінностей: чітко прописані орієнтири та цінності попереднього історичного періоду відійшли в минуле, нові орієнтири та цінності не набули усталеності, часто лише декларуються. Спостерігаються ціннісний нігілізм більшості суспільства, кидання від одних цінностей до інших у владних колах.

Для українського суспільства домінантною цінністю є доброта. Такі результати показало опитування соціологічної групи «Рейтинг», яка провела дослідження основних життєвих цінностей за методикою Шварца. У дослідженні зазначається, що в умовах війни цінності українців зазнали лише незначних змін. Зокрема спостерігається більша схильність до самовизначення та відкритості до змін, натомість традиційно домінують цінності доброти та універсалізму.

Процес сучасної трансформації українського суспільства має значний вплив на масову свідомість української молоді. Зміна форм власності, ідеологічний плюралізм, становлення демократичних інститутів, виборність органів влади зумовили формування в їх свідомості нової системи цінностей. В меншій мірі ці зміни торкнулися таких традиційних цінностей як сім'я, друзі, релігія та ін. Більше того, значення цих цінностей все більше зростає, оскільки саме в таких цінностях молоді люди шукають захист від життєвих труднощів. В той же час молодь проявляє досить низьку здатність до суспільної самоорганізації, а потенціал соціальної активності в суспільстві порівняно невеликий. Потрібно відмітити, що за період посткомуністичної трансформації частина української молоді прийняла головні демократичні цінності. Але ніколи вона не розглядала їх як реальний інструмент вирішення суспільних проблем.

Тільки цінності допомагають знайти відповіді на смисложиттєві питання. Саме вони є духовною опорою культури і суспільства, а також здатні як об'єднувати, так і роз'єднувати суспільство. Цінності є транситуативними, але й змінюються з плином часу. Процес змін довготривалий: переформатується ієрархія системи цінностей, застарілі цінності втрачають значення, але не вмирають, вони можуть відроджуватись і одержувати нове «прочитання». Головне — із зміною системи цінностей світ, конкретна культура або суспільство набувають нових рис.

Центральною проблемою українського суспільства періоду становлення нової системи цінностей є відсутність консенсусу щодо визначення фундаментальних національних цінностей, а також орієнтирів подальшого розвитку. Різновекторність духовно-ціннісних орієнтирів окремих частин українського суспільства створює суспільне напруження, яке в свою чергу породжує різні соціальні конфлікти, зокрема ціннісноморальний.

Як відомо, в сучасному розумінні цінності — це ідеї, норми, процеси, відносини матеріального і духовного порядку, які мають значимість і здатні задовольняти певні потреби людей. Тому кожній людині притаманна особиста ієрархія цих цінностей, яка пов'язує індивідуальне та суспільне життя. Таким чином, система цінностей визначає сутність як людини так і певної спільноти, направленість їх дій і вчинків.

Висновок. Національні цінності формуються впродовж століть і тисячоліть. Разом з тим різкі зміни економічного, суспільно-політичного, духовного життя приводять до перегляду цінностей. Загальнолюдські цінності залишаються, аполітичні, економічні, соціальні зазнають значних змін. Нові умови життя диктують свої правила. І тому на даний час, Україна переживає досить скрутні часи. Тяжка економічна та політична ситуація призводить до подальшої збідності населення. І весь цей комплекс соціально-економічних проблем ускладнюється глибокою культурною кризою, яка спричиняє духовну деградацію суспільства, втрату ціннісних орієнтирів і подальший моральний занепад нашого народу.

Список використаних джерел

1. Васютинський В. О. Ціннісно-орієнтаційні площини сучасного українського суспільства В. О. Васютинський Проблеми загальної та педагогічної психології : зб. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка АПН України за ред. С. Д. Максименка. К., 2006. Т. 8, вип. 6.
2. Возняк С. М. Духовні цінності українського народу / С. М. Возняк. - К.; Івано-Франківськ:Плай, 1999. - 293 с.
3. Загородній М. *Українська правда. Життя*. Які життєві цінності важливі для українців? Опитування.
4. Сурмін Ю. Ціннісні процеси пострадянського суспільства: методологічний аспект Ю. Сурмін Зб. наук. пр. НАДУ. К.: Вид-во НАД У. 2003. - Вип. 1. С. 87-98. Возняк С. М. Духовні цінності українського народу С. М. Возняк. - К.; Івано-Франківськ: Плай, 1999. - 293 с
5. Радченко О. В. Ціннісна система суспільства як механізм демократичного державотворення : монографія Олександр Радченко Х. : Вид-во ХарPI НАДУ»Магістр», 2009.
6. Рудакевич О. М. Руйнація та шляхи відродження політичної культури українського народу. Політологічний вісник. Науково-аналітичний збірник. Вип. II. К. 1994. С. 116.
7. Ручка А. О. Цінності і смисли як компоненти соціокультурної реальності А. О. Ручка Смысловая морфология социума за ред. Н. Костенко. К., 2012. С. 91-123.

ОСНОВНЕ ПИТАННЯ ФІЛОСОФІЇ

Актуальність проблеми - це, звичайно, вкрай загострена позиція, якої протиставляється інша крайність, тобто позиція, згідно з якою філософія не тільки не «закінчилась», але, навпаки, майже так само, як в античності, придбала синтетичну функцію. Цим і зумовлена актуальність

Мета цієї роботи - розгляд сутності філософії, її предмета, місця в культурі та житті людини і суспільства.

Основне питання філософії — термін марксизму; питання про первинність ідеї або матерії.

Ставлячи це питання, діалектичний матеріалізм вирішує його однозначно на користь первинності матерії. Відповідно, марксизм поділяє всю попередню філософську думку на дві основи: матеріалізм та ідеалізм. У стародавні часи розглядали і зворотню сторону основного питання філософії: «Чи можна пізнати світ?» Відповідно, хто ствердно відповідав на цей запит — називались гностиками, хто спростовував можливість пізнання дійсності — називались агностиками.

На відміну від філософського знання, наукове спрямоване на відповідь. У науці питання розглядається як засіб і втрачає актуальність, коли знаходить відповідь.

Основне питання філософії має різне вирішення: матеріалістичне, ідеалістичне, моністичне, дуалістичне, плюралістичне. Потрібно зазначити, що в рамках основного питання філософії по-різному вирішується і питання, що саме розуміти під матеріалістичним, а що під ідеалістичним. Саме цим пояснюється те, що існують різні форми матеріалізму (наприклад, вульгарний, споглядальний, метафізичний тощо) та ідеалізму (об'єктивний, суб'єктивний).

По-різному філософи відповідають і на питання про можливість пізнання світу. Послідовний матеріалізм доводить, що світ в принципі можна пізнати. Найвищим критерієм і гарантом цього є практика. Об'єктивні ідеалісти зосереджують увагу на пізнанні людської свідомості через пізнання відчуттів, понять тощо. Течія, представники якої в принципі заперечують можливість пізнання сутності речей і закономірностей розвитку дійсності, дістала назву агностицизму.

Основне питання філософії дає можливість правильно орієнтуватись в історико-філософському процесі, визначати сутність будь-якої філософської системи. Основне питання філософії підкреслює, що всі явища світу умовно поділяються на дві основні сфери — матеріальну і духовну. Вони утворюють єдність — дихотомію, якою характеризується все, що існує у світі. Ці сфери нерозривні, але, кожна має свою специфіку і займає своє місце, відіграє свою роль. Матеріальній сфері належить вирішальна роль лише в кінцевому розумінні, в гносеологічному плані. Значення основного питання філософії і в тому, що, поширюючи його на розуміння суспільного життя, воно дає основу для матеріалістичного розуміння історії.

Якщо матеріалізм та ідеалізм виражають два протилежні підходи до розуміння природи світу і людської сутності, то не менш важливим питанням філософського світогляду є питання про те, в якому стані знаходиться світ, чи розвивається він і людська сутність, чи вони незмінні. Це питання про рух і розвиток. В залежності від вирішення цього питання теж виникають дві протилежні концепції — діалектика як вчення про розвиток, і метафізика, яка заперечує або спотворює розвиток. Був час, коли деякі філософи (наприклад, Парменід) вважали буття абсолютно нерухомим. Проте пізніше, з розвитком науки і практики, коли рух і розвиток стало неможливо заперечувати, поширення набули метафізичні підходи, які спрощено, однобічно хтлумачили. Тому звичайно говорять про дві концепції розвитку — діалектичну та метафізичну.

Поділ філософських систем в залежності від розв'язання питання про розвиток не збігається з поділом на матеріалізм і ідеалізм. Відомо, що серед матеріалістів було багато метафізиків (Людвіг Андреас Фейєрбах та інші), а серед ідеалістів — діалектиків (зокрема Гегель). Однак ці питання тісно пов'язані, можна навіть у повному розумінні сказати, що питання про розвиток, рух органічно входить до основного питання філософії.

Коли поставлене питання про пізнання світу, його сутність, то при цьому не менш важливим є питання про вибір правильного методу пізнання як способу вивчення, явищ світу, як набір засобів, прийомів, що роблять пізнання успішним. Кожна наука має свої методи. Філософія озброює всі науки знанням найзагальнішого методу пізнання: метафізичного та діалектичного. Вище було визначено про діалектику як теорію розвитку, а тут йдеться про діалектику як про метод пізнання. Суперечності тут немає. Теорія стає методом тоді, коли вона спрямовується на пояснення практики, на здобуття нового знання, необхідного для теоретичного освоєння світу.

Сучасний стан (невирішеність) основного питання філософії і його перспективи.

В даний час, незважаючи на тисячолітні шукання філософів, основне питання філософії достовірно не вирішене з онтологічної, ні з гносеологічної боку і фактично є відомою (невирішеною) філософською проблемою. У ХХ ст. в західній філософії намітилася тенденція приділяти менше уваги традиційним основним питанням філософії, так як він труднорозрешим і поступово втрачає свою актуальність. Яспер, Хайдеггер, Камю та ін. Заклали основи того, що в майбутньому може з'явитися інший основне питання філософії - проблема екзистенціалізму, тобто проблема людини, його існування, управління власним духовним світом, взаємин всередині суспільства і з суспільством, його вільного вибору, пошуку сенсу життя і свого місця в житті, щастя.

Висновки: Основне питання філософії має різне вирішення: матеріалістичне, ідеалістичне, моністичне, дуалістичне, плюралістичне. Потрібно зазначити, що в рамках основного питання філософії по-різному вирішується і питання, що саме розуміти під матеріалістичним, а що під ідеалістичним. Саме цим пояснюється те, що існують різні форми матеріалізму наприклад, вульгарний, споглядальний, метафізичний тощо та ідеалізму об'єктивний, суб'єктивний.

Список використаних джерел

1. Булатов М. Основні питання філософії / В. І. Шинкарук (гол.редкол.) та ін. Київ: Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. С. 457.
2. Основне питання філософії URL:https://www.wiki.uk-ua.nina.az/Основне_питання_філософії.html
3. Основн питання філософії URL:<https://jak.koshachek.com/articles/osnovne-pitannja-filosofi.html>

ДАОСИЗМ ЯК ФІЛОСОФСЬКА ТЕОРІЯ СТАРОДАВНЬОГО КИТАЮ

Постановка проблеми. Актуальним завданням сучасних філософських досліджень є ознайомлення із поняттями філософських традицій *Стародавнього Китаю*.

Мета. Дослідити основні філософські погляди Стародавнього Китаю у вченні даосизму.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:

- З'ясувати передумови виникнення Даосизму
- Дослідити концепції та погляди Лао Цзи, як засновника даосизму
- Визначити основні положення філософії даосизму

Виклад матеріалу.

Даосизм – одна з провідних релігійно-філософських течій Китаю, що виникла в другій половині 1 тис. до н.е. Засновником вважається Лао-Цзи, але відомості про нього містяться лише в легендах.

У 4-5 століттях до н.е. старі знання і засновані на них уявлення, що сприймалися колись як закон, перестали відповідати умовам життя, що змінюються. У Китаї настав смутний час. Виникли питання, на які не було відповіді. Виявилось, що звичні заповіді вже не допомагають вибрати лінію поведінки в тому чи іншому випадку, що колишня модель світу погано узгоджується з тією картиною, яка розгортається перед очима. Створювалося відчуття, що боги покинули людей. Настав час тих, хто готовий був показати правильний шлях, допомогти зорієнтуватися у складній дійсності.

Одним із таких людей став Лао Цзи. Для Лао Цзи життя було не механізмом, розставляючим капкани, а вчителем, пропонуючим цінні уроки. Основний принцип вчення Лао Цзи полягає в тому, що шлях всесвіту не можна адекватно описати словами, що спроба зробити це стане черговою концепцією для людського розуму, яка ще більше заплутає. Він вважав, що не буває надто марних, надто не чесних чи надто незначних здібностей. Все залежить від того, як ви їх використовуєте. За такого підходу і ставлення до життя, укорінившись у свідомості китайців, даосизм не тільки багато в чому відновив втрачені позиції, а й продовжує розвиватися, будучи органічною частиною китайського суспільства.

Даосизм протягом довгого періоду часу виступав лише як філософська концепція. В ідеях дао відображався всезагальний зв'язок явищ і предметів об'єктивного світу, нарешті змогли наблизитися до розуміння причинності, до визнання об'єктивності закономірностей світу. Але дао тлумачили і як духовну першооснову речей. Тому філософію даосизму не можна цілком віднести ні до ні до матеріалізму, ні до ідеалізму.

Дао є загальний початок, закон і правило, яке об'єднує собою всесвіт, природу і людське суспільство. Даосизм розглядає життя як цикл розвитку в русі, колесо, обертання якого несе постійні зміни і для якого потрібна енергія. Згідно з ученням, людині важливо зрозуміти сутність дао і жити відповідно до його вимог. Так буде добре і для людей, і для держави.

Пізнання дао відбувається через наслідки його дій, тобто там де є добродієність – там є дао. Коли людина пізнає дао відбувається повернення її до світової гармонії, злиття її з природою. Вважалося, що катаклізми та інші несприятливі явища (посухи, повені, непогода) є порушенням гармонії природи. Несправедливість та порушення суспільного порядку – теж порушення гармонії, але в суспільстві. Людям потрібна була дія дао, щоб усунути ці порушення. При цьому, людина мала дотримуватися принципу «невтручання», вона не могла втрутитися в ці процеси. Даосизм схвалює пустельництво, пасивне життя, яке віддає людину у владу стихійного розвитку подій.

Принцип «недіяння» поширювався і на сферу управління державою. Згідно філософського вчення даосизму, найкращий правитель це той, хто не втручається в природний хід речей і дозволяє їм рухатися згідно шляху дао. Великим плюсом такого підходу до управління державою є те, що шлях дао не припускав жодних воєн чи військових операцій. Таким чином, даосизм проголошує миролюбність.

В даосизмі людській сутності приписується подвійна природа:

- Згідно першого закону, її початок походить від дао, тому вона вважається істинним і природним.
- За другим законом, вона породжується власним Его з усіма поганими схильностями, пристрастями та помилками. Тому воно є хибним і штучним. Згідно з дао, у людини справжня натура повинна перемагати натуру неправдиву.

Даосизм був затребуваним і серед освічених верхівок, і серед малоосвічених низів китайського суспільства, хоча виявлялося це по-різному. Перші зверталися найчастіше до філософських теорій даосизму, його давнього культу простоти й природності, злиття з природою і свободи самовираження. Спеціалісти не раз зазначали, що кожен китайський інтелігент, будучи в соціальному плані конфуціанцем, підсвідомо завжди був трохи даосистом. Особливо це стосувалося тих, чия індивідуальність була виявлена яскравіше і чие духовне багатство не вкладалося в офіційні норми. Можливості, які відкривалися даосизмом у сфері самовираження

думок і почуттів, приваблювали багатьох китайських поетів, художників, мислителів. Але це не було відходом від конфуціанства — просто лаоські ідейні принципи нанизувалися на конфуціанську основу і тим збагачували її, відкриваючи можливості для творчості.

Неосвічені низи шукали в даосизмі соціальні фантазії, де вони бачили ідеальну картинку з рівномірним розподілом майна при суворій регламентації життєвого розпорядку. Ці теорії відігравали свою роль як прапор середньовічних селянських повстань, що проходили під даосько-буддійськими гаслами. Крім того, з народними масами даосизм був пов'язаний обрядами, практикою гадання і лікування, забобонами, вірою в духів, культом божества і патронів та магією.

Людина в даосизмі розглядається переважно з природної точки зору. Тому закономірно, що проблема продовження життя і навіть досягнення безсмертя в цьому вченні займає центральне місце. Дослідження цієї проблеми у даосів було не тільки теоретичним.

Вони розробляють спеціальну практику продовження життя, яка спирається на певний світогляд, дієти, дихальні вправи, методики стимуляції внутрішньої енергії ци і духовну алхімію. Цей аспект даосизму є глибоко езотеричним (таємним). Тому зовнішньому спостерігачеві тут важко відокремити зерна від плевел. Проте зовсім не виключено, що досягнення даоських магів в області медицини, геронтології та розвитку сверхфізических здібностей людини все ж були досить значними. Адже не тільки неосвічені простолюдини, а й вищі китайські сановники і навіть імператори віддавали належне таємних знань даосів.

Даоси не приймали етичні ідеали конфуціанців, моїстів і легістів, так як вони, на їхню думку, були породжені суспільством, відійшовши від природного шляху дао. Повернути до нього «Піднебесну країну» з тупикової дороги цивілізації - головна соціальна мета Лао-Цзи і його послідовників.

Висновки. Отже, даосизм, як основна філософська теорія стародавнього Китаю мав великий вплив на культуру країн Сходу, зокрема Китаю. Як ми з'ясували, він виник, щоб допомогти людям зорієнтуватися у тогоденних складних реаліях життя і це вдалося зробити. Ми також визначили, що основними положеннями даосизму були: принесення порядку в світ, доброчесність, принцип «невтручання» людини в усе природне. Філософія даосизму прийшла до вподоби багатьом людям, бо давала багато яскравих можливостей.

Список використаних джерел.

1. Даосизм URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=23633
2. Даосизм URL: <https://pidru4niki.com/10231029/religiyeznavstvo/daosizm>
3. Суть та провідні ідеї даосизму. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/relig/20239/>
4. ФІЛОСОФІЯ ДАОСИЗМУ-ІСТОРІЯ СВІТОВОЇ ФІЛОСОФІЇ URL: https://stud.com.ua/123427/filosofiya/filosofiya_daosizmu

ІДЕЯ ПРИРОДНОГО ПРАВА ГУГО ГРОЦІЯ

Постановка проблеми. Базисом засад демократії є природне право - сукупність загальнообов'язкових норм (правил) поведінки, дотримання яких забезпечує рівні можливості існування та розвитку кожної людини у суспільстві. Актуальність усвідомлення концепції природного права, фундатором якого являється ГугоГроцій, зумовлює сучасна українська дійсність, адже йдеться про розгортання народовладдя у посттоталітарній країні, що шукає шляхи до справжньої цивілізованості.

Мета. Проаналізувати гіпотези ГугоГроція в контексті витоків концепції природного права людини як певних можливостей, що забезпечують гідне існування фізичної, культурної та політичної істоти.

Для досягнення мети ми ставимо такі **завдання**:

- визначити специфічні риси ідеї природного права ГугоГроція;
- охарактеризувати роль Гроція в царині теорії природного права;

Виклад матеріалу. Епоха Відродження віднайшла нову постановку питання про сутність права. Людська свідомість звернулася на цей раз до людської індивідуальної волі, до волі розумної, і цим ніби поверталася знову до інтелектуалізму древніх. Але при цьому зберігалася висунута середньовічними мислителями вчення про протилежність особи і природи, і через це новий раціоналізм суттєво відрізнявся від інтелектуалізму стародавності. Одним із прихильників такого розуміння права був голландський юрист, історик і політик Гуго де ГроотГроцій (1583—1645), ідеолог Нідерландської буржуазної революції, один з фундаторів природного права і основоположником сучасного міжнародного права. Основним твором Г. Гроція, який вразив Європу глибиною аналізу природного права і пов'язаних з цим поняттям проблем політичного життя, є праця «Про право війни і миру» (1625), у якій автор відокремив природне право від права позитивного, яке своєю чергою поділяється на право Боже і право людське на підставі розрізнення природного права і права встановленого. У російському перекладі даної праці читаємо: «Право природне є приписом здорового глузду, відповідно до якого та чи інша дія, залежно від її відповідності або суперечливості найрозумнішій природі, визнається або морально ганебною, або морально необхідною; а отже, така дія або заборонена, або ж дозволена самим богом, творцем природи»[1, с. 71]. Право встановлене – це і Боже, і людське. Воно може змінюватися з часом і залежно від обставин, його джерелом може бути воля Бога або воля людей. І Боже, і людське право, як волевстановлене, докорінно відрізняється від природного права, джерелом якого є природа людини, сутність якої полягає в її розсудливості (розумі) [3, 71].

На думку мислителя, право — це сума соціальних норм. Основою, витоками права є прагнення індивідів до спокійного спілкування з іншими людьми. Також ГугоГроцій розрізняв категорії «право» і «закон». Останній, на його думку, — це насильницький засіб, із допомогою якого здійснюється (стає можливим) право. Ця сила уособлена в державі, яка примушує людей дотримуватися норм права. Відтак завдання юристів зводилося до того, щоб зіставити існуючий закон з ідеалом справедливості природного права. Піднімаючи проблему виникнення держави і права, Гроцій підкреслював, що задля особистого захисту і проти-стояння будь-якому насильству люди укладають добро-вільну угоду із зобов'язанням виконувати її та встановлюють норми поведінки для підтримання в суспільстві належного порядку. Досконалою формою такої угоди є держава, виникнення якої є логічним наслідком прагнення людей до справедливого устрою. Згідно із Гроцієм держава - це до-сконала угода вільних від природи людей, укладена заради дотримання права і спільного інтересу.

Варто зазначити, що раціоналізм Гроція має яскраво виражене антропологічне і аксіологічне забарвлення. Людина для Гроція є моральною істотою, наділеною розумом, невід'ємними правами, прагнення якої до збереження і розвитку своєї особистості є неоспорюваним. Гроцій підкреслює гідність людини як найвищу цінність, «яку слід ставити найвище за все» [4, с. 160]. Також вчений наголошував та тому, що спілкування - одна із фундаментальних потреб людини, ідеальним збудником до якого є внутрішня природа індивіда. Основними правилами такого спілкування є: утримання від посягань на чуже майно, дотримання обіцянок, відшкодування заподіяних збитків, справедливе покарання тощо. Отже, прагнення до спілкування і об'єднання людей у колективи зумовлене не примусом, не корисливими інтересами, а спокійним, керованим розумом спілкуванням.

З позицій природного права Гроцій обґрунтував поділ міжнародного права і внутрішньодержавного права. Міжнародне право, яке визначає відносини між багатьма народами або їхніми правителями, має джерелом саму природу, або встановлене законами божими, або ж введено мовчазною угодою. Гроцій не оспорує божественного одкровення і тут, однак воно не може бути основою міжнародного права, оскільки не визнається всіма народами, на відміну від народного права, яке є для всіх народів обов'язковим [2].

Висновок. Отже, основною заслугою Гроція в царині теорії природного права можна вважати те, що він сформулював її в термінах сучасного на той час гуманітарного знання, знання Нового часу. Гроцій, майстерно спираючись на авторитет та праці давніх філософів, юристів, полководців, поетів і навіть на міфологічні постаті, суттєво модифікував вчення про природне право та обґрунтував його співвідношення з

внутрішньодержавним правом на етапі переходу суспільства від феодального до буржуазного, поклав початок відокремленню природного права від богослов'я.

Список використаних джерел

1. Гроцій Г. О праве войны и мира. Три книги ГугоГроцій., 1994. 868 с.
2. Заєць А. П. Ідея природного права ГугоГоція [Електронний ресурс] А. П.Заєць. 2017. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/12559/Zaiets_Idei_pryrodnoho_prava.pdf?seque. (дата звернення: 22.10.2022)
3. Хвойницька Х. Концепція природного права голландських мислителів (Ю.Ліпсій, Г.Гроцій) Х. Хвойницька. Національний університет «Львівська політехніка». 2011. С. 69 - 72.

I. КАНТ — ЗАСНОВНИК НІМЕЦЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ

Постановка проблеми. Іммануїл Кант — німецький мислитель і основоположник класичної філософії та теорії критики. Безсмертні цитати Канта пішли в історію, а книги вченого є фундаментом філософського вчення у всьому світі.

Мета. Дослідження передумов становлення німецької класичної філософії, розкриття основних ідей філософського вчення Іммануїла Канта.

Виклад основного матеріалу. Наприкінці XVIII — на початку XIX століть європейський світ цілеспрямовано та послідовно приймав форму індустріальної цивілізації. Машинне виробництво в результаті великого і складного промислового перевороту стало провідним у країнах Західної Європи, а згодом у США та Російській Імперії. Соціальні процеси інтенсивно прискорились: революції, безперервні війни, реформи і кризи супроводжувались не менш енергійними процесами їх філософського осмислення. Для тогочасних природознавців і філософів не існувало табуованих тем. Усе підлягало аналізу і осмисленню — техніка, мистецтво, природа і особистість людини, всесвіт і суспільство. В пізнанні зникли всі заборони і застереження, зухвала зацікавленість і незалежна думка перетворились в знедоліків у необхідну умову плідної розумової діяльності.

Німецька класична філософія — впливовий напрямок тогочасної філософської думки, що підводить підсумок розвитку філософії на цьому відрізку західноєвропейської історії. Це не завершуюча ланка в розвитку новоевропейського філософського раціоналізму і одночасно той витік, з яким генетично пов'язана сучасна західна філософія. До основоположників німецької класичної філософії відносять І. Канта, Й. Г. Фіхте, Ф. В. Й. Шеллінга, Г. В. Ф. Гегеля, Л. Фейєрбаха. Кожен з них створив свою філософську систему, відмінну багатством ідей і концепцій. Разом з тим німецька класична філософія є єдиним духовним утворенням, яке характеризується наступними загальними рисами:

- відродження діалектичної традиції;
- перехід від суб'єктивного ідеалізму до об'єктивного на основі діалектичної методології;
- критика традиційної метафізики і прагнення подати філософію як систему наукового знання;
- звернення до історії як філософської науки і застосування Гегелем діалектичного методу в дослідженні історії.

Іммануїл Кант (1724-1804) — видатний німецький філософ, родоначальник німецької класичної філософії, що народився та все життя прожив у м. Кенігсберг, Королівство Пруссія. У філософському розвитку Канта виділяються два різко різних періоди: «докритичний», вельми короткий, і «критичний» — основний. Основний період («критичний») ознаменувався створенням трьох головних творів:

- «Критика чистого розуму» (1781);
- «Критика практичного розуму» (1788);
- «Критика здатності судження» (1790).

У світлі філософії науки і техніки найбільший інтерес представляє перший з цих творів, оскільки саме в ньому досліджується процес наукового пізнання. Заслуга Канта полягає у вирішенні теорії пізнання, що раніше розділяла емпіриків і раціоналістів. Кант дуже серйозно підійшов до цього, ставлячи собі за мету продемонструвати односторонність емпіристичної та раціоналістичної філософських шкіл, а також з'ясувати взаємодію досвіду та інтелекту як складової людського знання. Насправді, як стверджує Кант, складовою всього нашого знання є зміст та форми. Зміст оснащує досвід, а також форми, існуючі в розумі ще до досвіду. За твердженнями філософа, усе людське пізнання розпочинається з досвіду, проте досвід здійснюється лише тоді, якщо у розумі починає знаходити апріорні форми, раніше задану умову усіякого пізнання. Тому Кант, перш за все ставить завдання — дослідження не емпіричних умов емпіричного знання. Таке дослідження отримало у нього назву трансцендентального.

Етика Канта висвітлена у праці «Критика практичного розуму», у якій чистий розум в ідеях має останнє слово, бо далі починається площина практичного розуму, волі. Щоб ми були моральними, воля приписує нам пізнання у собі таких речей — свобода та Бог, тому й існує перевага практичного розуму над теоретичним. Практичний розум пізнає те, що для теоретичного вважається тільки таким, яке може мислитись. Закони волі по відношенню до нас можуть бути суб'єктивно або об'єктивно — дійсними.

Кант стверджує, що дві моральні якості, ідеал людства складають добродійство та щастя, але метою та мотивом поведінки є перше. За Кантом, розумне співвідношення блаженства та етики може відбуватися тільки в потойбічному житті, якщо всесильне Божество зробить щастя незмінним супутником виконання обов'язку. Здійснення такого ідеалу викликає у нас віру в буття Бога, бо теологія можлива не на умоглядному, а моральному ґрунті. Тому мораль є основою релігії, заповіді Бога — моральні закони. Відмінність релігії від моралі полягає у тому що вона до поняття етичний обов'язок приєднує ідею Бога — морального законодавця.

Естетична філософія досить чітко викладена у праці «Критика здатності судження». З поглядів Канта, посередині між розумом та розсудком, пізнанням та волею розташовується вища чуттєва здатність – сила судження. Вона допомагає злиттю чистого і практичного розуму, підводить приватні явища під загальні принципи. Естетична насолода, яка доставляється суб'єктивно – доцільно, не є чуттєвою, оскільки має характер судження; не є теоретичною так як має елемент почуття. Естетичне прекрасне за твердженням Канта приводить людську душу в гармонійний настрій, водночас викликає дружню діяльність інтуїції та мислення, тому воно є доцільним для нас, у художньому об'єкті ми зовсім не бажаємо бачити наміри нам сподобатися, бо краса є доцільністю без мети, формальною та суб'єктивною.

Висновки. Критична філософія Канта — синтез усіх систем, вироблених геніями європейського суспільства. Вона стала філософією, яка була попередньою, вихідним пунктом новітньої німецької філософії. Їй вдалося увібрати в себе ідеї емпіризму та раціоналізму, а також взяти від скептицизму те, що вона могла знайти у ньому. Усі вказані ідеї були перероблені Кантом у його власній лабораторії критицизму, співставляє їх зі своїми глибокими ідеями розуму, створюючи безсмертні теорії пізнання і моралі людини.

Список використаних джерел

1. Волинка Г. І., Гусев В. І., Мозгова Н. Г., Огородник І. В., Федів Ю. О. Історія філософії в її зв'язку з освітою. — Київ: Каравела, 2006.
2. Кушаков Ю. В. Нариси з історії німецької філософії Нового часу. — Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С. 572.
3. Зальта Е. Н. Стенфордська Енциклопедія філософії. 1995. URL: <https://plato.stanford.edu/entries/kant/>
4. Шаповалов В. Ф. Філософські проблеми науки і техніки. 2016. С. 113.

ІДЕЇ ПРИРОДНОГО ПРАВА ГУГО ГРОЦІЯ

Актуальність теми дослідження. Неможливо переоцінити внесок Гроція в розвиток природознавства і права в цілому. Гроцій - один із представників раціоналістичної школи мислення.

Мета. Проаналізувати ідеї природного права Гуго Гроція.

Відповідно до поставленої мети впливають наступні **завдання**: проаналізувати ідеї Гуго Гроція у визначенні природного права.

Виклад матеріалу. Гроцій, як і інші гуманісти та раціоналісти свого часу, звертав увагу на «подвійну істину» права. Він провів чітку межу між природним правом і законом, встановленим волею Бога чи людей. Хоча Бог опосередковано впливає на розвиток природного права, оскільки він є Творцем природи, частиною якої є людина, порядок у природі знаходиться поза впливом Бога. Отже, на природне право Божий закон не впливає. Тоді такий підхід став вирішальним кроком вперед, звільнивши людину від диктату монополії Церкви [1].

На думку мислителя, право - це сума суспільних норм. Основою і початком права є бажання індивідів мирно спілкуватися з іншими людьми. Гуго Гроцій вважав, що право поділяється на природне і волевиявлення. Природний закон непорушний, - це закон природи. Закон, встановлений волею, має своїм джерелом людську або Божу волю. Тому завданням юристів було порівняти існуюче право з ідеалом справедливості природного права.

Основна заслуга Гроція в царині теорії природного права полягає в тому, що він сформулював її в термінах сучасного на той час гуманітарного знання, знання Нового часу. Гроцій, майстерно спираючись на авторитет та праці давніх філософів, юристів, полководців, поетів і навіть на міфологічні постаті (Демокріта і Платона, Цицерона і Аристотеля, Євфемія і Фукидіда, Марія і Ахілла, Карнеада і Помпея, Сципіона Африканського і Діона Пруссійського, Феодосія і Юстиніана, Аккурсія і Бартола, Ульпіана і Кассія, Флавія і Плінія, Гая і Сенеки, а також релігійні джерела), суттєво модифікував вчення про природне право та обґрунтував його співвідношення з внутрішньодержавним правом на етапі переходу суспільства від феодального до буржуазного, поклав початок відокремленню природного права від богослов'я.

Таке розуміння природного права Гроцієм базується на ідеї, що люди підкоряються властивим людському розуму правилам співіснування, таким як утримання від чужої власності, повернення чужої власності та повернення отриманих від неї благ, виконання обіцянок, компенсація за шкоду, заподіяну з вини, відшкодування заслуженого покарання, пропорційність у розподілі благ між людьми [2, с. 46].

Цей право, у власному розумінні цього слова, має зовсім іншу природу, підкреслює Гроцій, оскільки воно «полягає в тому, щоб дати іншим те, що вони вже мають, і виконати наші зобов'язання перед ними, щоб надавати іншим те, що їм вже належить, і виконувати покладені на нас по відношенню до них обов'язки»; оскільки дії, до яких належать подібного роду приписи, вже є належними чи недозволенними за своєю суттю, то цей висновок зберігає силу і у випадку допущення, що бога немає (чого не можна робити, застерігає Гроцій, не вчиняючи найтяжчого злочину, віддаючи тим самим данину панівній церковній ідеології), ювелірно мотивуючи це тим, що саме природне право можна з повними підставами приписати самому богу, «оскільки йому було вигідно, щоб такі начала були нам властиві» [2, с. 47].

Які ж джерела природного і внутрішньодержавного права? Гроцій вважав, що «матір'ю природного права є сама природа людини, яка спонукає її шукати взаємного спілкування, навіть якщо ми ні в чому не потребуємо; матір'ю внутрішнього права є саме зобов'язання, прийняте за взаємною згодою; і оскільки останнє черпає свою силу з природного права, природу можна розглядати як предка внутрішньодержавного права» [2, с. 48]. Одному й іншому властива користь.

Висновки. Тому варто підкреслити, що Гроцій належить до представників раціоналістичної школи мислення з виразним антропологічним забарвленням. Вивчення природного права не було його винаходом, оскільки цю методологію використовували й інші середньовічні дослідники. Проте застосування цієї методології привело Гроція до високого рівня досконалості, що дало йому можливість формулювати поняття, розкривати сутність і описувати прояви природного права в точних, вивірених виразах. Це дало знання природного права в точних, вивірених виразах. Крім того, Гроцій суттєво видозмінив доктрину природного права й обґрунтував його зв'язок із внутрішнім правом на етапі переходу суспільства від феодального до буржуазного, започаткував відокремлення природного права від теології, розкрив джерела природного та внутрішнього права, взаємозв'язок зв'язок справедливості з правом, обґрунтував поділ міжнародного права і внутрішньодержавного права. Одним із головних здобутків Гроція є обґрунтування права на опір владі.

Список використаних джерел

1. Заєць Анатолій. Ідеї природного права у творчості Гуго Гроція. Юридичні науки. С. 16.20. URL:http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/12559/Zaiets_Idei_pryrodnoho_prava.pdf?sequence=1&isAllowed=y

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК МУСУЛЬМАНСЬКОЇ ПРАВОВОЇ ДУМКИ

Постановка проблеми. Актуальним завданням сучасних досліджень є аналіз динаміки розвитку мусульманської правової думки. Якщо інші світові релігії з'явилися в країнах з попередньою тисячолітньою культурною традицією, сформованим державним і соціальним ладом, то іслам формувався в умовах перехідного періоду до ранньокласового суспільства, не маючи єдиного політичного центру. Таким чином, іслам певною мірою став об'єднуючим началом, що перетворив роз'єднані кочові, осілі й напівосілі племена в одну з найбільш масштабних і впливових цивілізацій в історії людства.

Мета. Дослідити процес формування та розвитку мусульманського права та його вплив на правове становище світу.

Виклад матеріалу. Мусульманське право є системою норм і найбільш досконалою політико-правовою доктриною в релігійно-общинній групі правових систем. Ця правова система існує у рамках ісламської релігії, яка має державний характер і більш, ніж всі інші світові релігії, пов'язана з правом. Дослідження ісламу на сьогодні має особливу історичну і культурну значущість, оскільки його найважливіша особливість як світової релігії полягає в нерозривному зв'язку між релігійно-культовим і суспільно-політичним життям.

Мусульманське право спочатку формувалося як найважливіша частина релігії. Його основними джерелами стали: Коран і Сунна. Коран – головна священна книга ісламу. Приписи, що містяться в ньому мають характер релігійно-моральних спрямовувальних установок. Сунна – збірники переказів (хадісів) про вчинки та проповіді Мухаммеда, викладені його сподвижниками. У значній свої частині вони також містять приписи щодо сімейно-спадкового і судового права. Мусульманська юриспруденція виникла не як науковий аналіз існуючої практики суддів, а як формування системи права всупереч практиці.

Першим кроком на шляху виникнення мусульмансько-правової доктрини з'явився «рай»- відносний вільний розсуд, який застосовувався при тлумаченні норм Корану і Сунни при формуванні нових правил поведінки у разі їх мовчання. Даний принцип отримав нормативне закріплення в славнозвісному переказі про розмову пророка зі своїм сподвижником Муазом, призначеним намісником в Йемен. Також існують свідчення, що пророк всіляко заохочував «іджтихад» - вільний розсуд судді у разі мовчання загально визнаних джерел мусульманського права. З розвитком теорії методології права іджтихад став означати досягнення вищого рівня знання, що дає право самостійно вирішувати питання, обійдені в Корані і Сунні, а муджтахідами стали називати осіб, що дістали таке право. Таким чином, якщо в VII – першій половині VIII ст. джерелами мусульманського права дійсно виступали Коран, Сунна, іджма і «висловлювання сподвижників», то потім ця роль поступово перейшла до доктрини. Особливістю структури мусульманського права є те, що все, що міститься в канонізованих трудах юристів, признається в рівній мірі дійсними, хоч і можуть суперечити один одному. Пряме скасування пережиточних норм, нехай навіть не відповідних новим суспільним потребам, теоретично не допускалося в рамках шаріату як релігійно-правової системи. У цих умовах згодом мусульманське право перетворилося в збори величезної безлічі виниклих в різних історичних ситуаціях різноманітних норм, в більшості випадків формально невизначених.

Мусульманське право давало широкий простір для суддівського вибору. Аж до цього часу при закріпленні його норм в сучасному законодавстві зберігається можливість вибрати з безлічі суперечливих розпоряджень ті, які найкращим образом відповідають інтересам соціально-політичних сил, що стоять при ладі тій або іншій мусульманській країні.

Щодо ролі мусульманського права на світовій арені, то мусульманські держави не брали участі у формуванні основної сучасної системи міжнародних відносин, тоді як розвиток мусульманського права з часом поставив перед ісламськими державами проблему – до встановлення та розвитку відносин з немусульманськими державами, а також з існуючими релігійними громадами на своїх власних територіях. Мусульманські держави (як між собою, так і стосовно інших держав і націй) використовували державу як один з інструментів для досягнення своєї кінцевої релігійної мети – навернення всього людства до своєї віри (прозелітизм). Однак, коли період ісламських завоювань пішов на спад, мусульманські лідери були змушені задуматися про встановлення та розвиток міждержавних відносин. Як результат мусульманські юристи почали розробляти норми та положення, що регулюють відносини як між мусульманами держав і ті з немусульманськими державами в мирний час.

Концепція ісламського міжнародного права формувалася і розвивалася з урахуванням специфічного правосприйняття мусульманських держав. Оскільки мусульманські закони мають релігійний характер, вони можуть неоднозначно сприйматися або не сприйматися державами інших релігійних чи ідеологічних доктрин, що суперечить реаліям сучасного міжнародного права та міжнародним зв'язкам. Відповідно, в сучасному ісламі є дві категорії норм концепції міжнародного права – відрізняється від інших правових систем своєрідністю, неповторністю джерел, структурою, термінами, конструкцією розуміння правової норми. Якщо європейські юристи під нормою права розуміють настанови конкретного історичного законодавця, то ісламські правознавці під нею розуміють правило, адресоване мусульманській общині Аллахом. Це правило засноване не на логічних

висновках, а на ірраціональних, релігійних догмах, на вірі. Тому ого не можна змінити, скачувати, виправити – воно безперечне таабсолютне і має беззаперечно виконуватися.

Висновки. Отже, формування та розвиток мусульманської правової думки був неоднозначним. Попри це, іслам засвідчив, що він є не тільки однією зісвітових релігій, а й філософією, мораллю і правом, що консолідували у собічимало загальнолюдських цінностей. Роль, яка нині відводиться мусульманському праву в правовому розвитку, політиці та ідеологіїкраїн Сходу, наочно підтверджує, що воно зберегло ще досить широкі можливості активно діяти в умовах сьогодення.

Список використаних джерел

1. Юсупова З.У., Хойнацька Л.М. Становлення та розвиток мусульманської правової системи. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх.* 2015. С. 191-192.
2. Красилюк В.С. Релігійні правові системи та їх специфіка: курсова робота. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. 35 с.
3. Ворошилова І. В. До питання формування і розуміння ісламської доктрини міжнародного права. *Розумовські зустрічі.* 2017. №4. 140 с.

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ

Постановка проблеми. Процес модернізації в Україні був би неможливий без усвідомлення народом та його політичними елітами власного бачення та особливостей відтворення світу. Настав час критично проаналізувати власне минуле і сьогодення, звільнившись від звичних стереотипів і міфів, які заважають повноцінно сприймати себе в дійсності. Це дасть великий поштовх до створення досконалої нації та можливість проводити зміни в слабких аспектах. Найбільш актуальними питаннями, які потребують дослідження є: розуміння української ментальності, походження, умови еволюції та аналіз її впливу на соціальні процеси.

Мета. Зосередити увагу на українському менталітеті, проаналізувати його особливості та окреслити роль ментальності в українському народі.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:

- Виявити риси характерні українській нації;
- Розкрити суть українського менталітету, з'ясувати як він впливає на буття нації;

Виклад матеріалу. Менталітет є унікальним філософським явищем тому філософія визначає ментальність як особливий феномен, загальну духовну налаштованість, що формує світогляд. Вона ігнорувалася як суспільний феномен та була відсутня як поняття за часів суспільствознавства СРСР, та у пострадянський період стала предметом вивчення та широких теоретичних дискусій. Сьогоднішні події є приводом спалаху української свідомості, час пробудження нашого менталітету та згуртованості. [1]

Саме тому назріла потреба зосередити увагу на аналізі явищ, дослідження яких протягом попередньої історії були епізодичними, підлаштованими під ідеологію тоталітарної системи, явищ, які відтворюють спектр відносин, пов'язаних з буттям української спільноти і потребують цілісного знання духовного набутку людей.

Це дасть можливість глибше і детальніше з'ясувати національну своєрідність, само ідентифікувати українську націю та розв'язати загостренні проблеми. [4]

На національну культуру сучасного українського суспільства істотно вплинули соціально-історичні й історико-культурні аспекти формування й еволюції засад українського етносу, що стало й початком формування особливостей національної ментальності України. У ментальному феномені слід враховувати не стільки особливості психологічних характеристик народу, скільки формоутворення національної свідомості, які відповідають його певному способу життєдіяльності. Національна ментальність не зводиться до чисто психологічного явища, вона має буттєвий статус в історичній практиці народу [3] Якою ж є справа дослідження ментальності саме українського народу? Спроби характеризувати українське «психе» мають дуже давню історію: ще у Нестора зустрічаємо характеристику окремих племен із різних боків (місце проживання, основні заняття тощо). Першою серйозною характеристикою вдачі українця у протиставленні до москаля була стаття М.Костомарова «Дві руські народності». Далі з'являється ціла низка творів, які з різних боків досліджують національний світогляд українського народу: «Світогляд українського народу» І.Нечуя-Левицького, «Історія України-Руси» М. Грушевського. Є сьогодні і спеціальні розвідки про українську духовність: «Походження українського народу» В.Петрова, «Формация української нації» В.Щербанівського, «Дух нашої давнини» Д.Донцова. [2]

У книзі одного з теоретиків і апологетів українського націоналізму Юрія Бойка український характер вимальовується у протиставленні до російського.

Автор на перше місце серед характерних рис українського національного характеру він ставить естетизм, емоційність, чутливість, ліризм і доводить це на прикладах з народної творчості чи з матеріальної (українські вишиванки, килими тощо). Зосереджується увага на образі жінки: «українська жінка змальована такою духовно прегарною, що й у самому своєму упадку являє поетично свою чисту натуру...» [6]

Обґрунтованою є теза про те, що більшовицьке панування понівечило ментальність українського народу, його естетизм, але не знищило потягу до прекрасного як однієї з рис, властивих українцеві протягом багатьох століть. [7]

Ще одна риса вдачі українця визначається Ю.Бойком так: «Індивідуалізм також яскраво виявляється в українській натурі. Українець високо цінить свою індивідуальність». «На протязі всієї історії України бачимо великий потяг українця до освіти. Через освіту українець прагне піднести свою особистість над іншими, стати внутрішньо повновартісним, збагатити свій духовний світ». «Серед українців багато натур замкнених у собі, самітників...» «Українець завжди високо цінує свою думку, свій погляд, але здатний також приймати чужі. [4]

Виходячи з міркувань дослідників, змальовується особливий тип української людини, людини заглибленої у внутрішній світ, котра живе і керується в діях серцем, почуттями, безпосередністю, людиною, котра активна внутрішньо і пасивна зовнішньо. Українця з давніх-давен характеризує працьовитість, господарливість, гостинність і доброзичливість у стосунках як з одноплемінниками, так і з чужоземцями, обережність, сентиментальність, але також рішучість і незламність, винахідливість і хоробрість, героїзм і самопожертва, коли доводиться взяти до рук зброю. Українець глибоко зв'язаний з краєм, у якому народився і виріс, аленедостатня єдність і згуртованість українців пояснюється перш за все їх індивідуалізмом що переважає у менталітетом народів Західної Європи. У сфері соціальних відносин він поєднаний з демократизмом,

толерантністю, повагою до суверенних прав особистості. Українці глибоко релігійні, причому ця релігійність добре осмислена. Всі риси українці можуть виявляти як з позитивного, так і з негативного боку.[5]

Висновки. Підсумовуючи дослідження з проблеми української ментальності, звертаємо увагу на те, що поняттю «воля» у них приділялося зовсім мало уваги оскільки в умовах постійної колоніальної залежності у більшості українців розвинувся комплекс меншовартості, який, на щастя, компенсується суто побутовою активністю. Результатом став портрет духовно збагаченого, високоморального та вірного українця, який з часом був наділений нотками авантюризму та жагою до справедливості. Він отримав риси демократичності, толерантності, а основне схильності до анархізму.

Список використаних джерел

1. Бичко (Неліпович) А. К. Українська ментальність. Джерела становлення : монографія / А.К Бичко (Неліпович). Київ : Освіта України, 2014. 195с. :іл. Бібліогр. : с. 192-195.
2. Гончарук-Чолан Т., Гурик М.І., Джугла Н. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. «Гілея: Науковий вісник»: Збірник наукових праць. К., 2022. Випуск 167-168(№12-1) Філософські науки Політичні науки. С. 48-52. URL: file:///C:/User/Downloads/1644501981.pdf
3. Горбатенко В. Самоврядні потенції української ментальності // Мала енциклопедія етнодержавництва. К.: Генеза, Довіра, 1996. С. 134.
4. Лозко Г. Етнічні складники українського характеру (за Ю. Липою) // Мала енциклопедія етнодержавництва. К.: Генеза, Довіра, 1996. С. 57.
5. Огірчук В.Г. Традиції та інновації у формуванні українського менталітету // Феномен нації: основи життєдіяльності. – К.: Товариство «Знання», КОО, 1998. 264 с.

ФІЛОСОФСЬКІ ІДЕЇ ДЖ. ЛОККА

Актуальність теми дослідження. Реалії сучасного суспільства, зіткнення інтересів різних соціальних груп, класів та інститутів вимагають детального розгляду свободи людини та її права на свободу. Сучасна філософія права дуже тісно пов'язана з питаннями індивідуальної свободи, рівності та справедливості, які належать до категорій, що визначають принципи верховенства права. Це підтверджується ст. 3 Конституції України: «Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави... Утвердження і реалізація прав і свобод людини є головним обов'язком держави». Це забезпечення основних функцій держави. Їх гарантована реалізація стає плацдармом для розбудови громадянського суспільства та розвитку правової держави.

Мета: Висвітлити філософські ідеї в Дж. Локка.

Відповідно до поставленої мети впливає наступне завдання: є проаналізувати філософські ідеї Дж. Локка.

Виклад матеріалу. Сучасне суспільство сприймає свободу особистості як мету суспільного розвитку, як явище, до якого слід прагнути. Дуже часто члени суспільства не беруть до уваги категорію свободи як правового поняття. Інтеграція цього поняття з правосвідомістю та правовою культурою особистості залежить від рівня правової традиції та вдосконалення правових норм, що регулюють права і свободи людини і громадянина. Це буде запорукою раціонального існування держави, реалізації її основних завдань, перспективного розвитку та запорукою здібностей кожної людини.

Проблема свободи існувала на всіх етапах філософсько-правового розвитку. Наявність певних звичок розуміння людської свободи є центральним у вивченні цієї теми. У Новий час найбільш яскраво погляди висловив англійський вчений Дж. Локк. Є представником однієї з провідних шкіл природного права. Слід зазначити, що Дж. Локк є прихильником ліберального індивідуалізму).

У свою чергу, свободу людини слід розглядати крізь призму до державних і державних умов. Важливою умовою виникнення суспільства є природний стан, тобто стан, який існував до держави. Для Дж. Локка переддержавна є первинною, а держава є штучним утворенням. Те, що люди об'єднуються, відбувається лише за випадковими обставинами, а не за природою речей.

Природний стан розумівся як стан повної свободи особистості. Локк розумів свободу як здатність будь-якої людини діяти і розпоряджатися своєю власністю і особистістю так, як вона вважає за можливе для себе, в межах закону природи, не запитуючи ні в кого дозволу і не покладаючись на чийсь волю.

Концепція людської рівності Дж. Локка стосується насамперед сфери відносин власності і тому видається досить обмеженою в політичному аспекті, оскільки не приділяє уваги цій стороні регулювання відносин між індивідами. Визначення поняття рівності в роботах Локка є досить одноплановим і не передбачає рівності в інших сферах суспільного життя. За Дж. Локком, людина народжується з правом на повну свободу і необмежене користування всіма правами і привілеями закону природи нарівні з будь-якою іншою людиною. Головною проблемою Дж. Локк називає те, що кожна людина боїться, що вона може втратити своє майно, що хтось прийде і самовільно забере його.

Висновки: Філософсько-правове вчення Дж. Локка пронизане ідеєю невідчужуваності та непереходу основних прав людини та природних свобод до громадянської держави. Абсолютну монархію, як і будь-який інший різновид абсолютної влади, які неминуче припускають вихідне безправ'я підданих і викроєний характер обмежених прав, що надаються їм на розсуд самої влади, Дж. Локк взагалі не вважає формою громадянського правління і державного устрою. На його думку, абсолютна, деспотична влада, яка поневоляє людей, поступається природному стану з його правами і свободами, хоч і недостатньо гарантованими, але рівними для всіх. Абсолютна монархія є нижчою за природний стан, оскільки абсолютного монарха немає, і він перебуває в природному стані по відношенню до своїх підданих. Перетворити природний стан на абсолютну монархію - це все одно, що здатися в лапи лева, щоб уникнути шкоди, яку завдає нам лисиця.

Список використаних джерел

1. КОВАЛЕНКО О.В. СВОБОДА ЛЮДИНИ: ПРИРОДНИЙ І ДЕРЖАВНИЙ АСПЕКТИ (Т. ГОББС, ДЖ. ЛОКК). Юридичні і політичні науки. Держава і право. Випуск 56. С. 101-103.
2. Пилипишин П. П. ФОРМУВАННЯ ІДЕЙ ІНДИВІДУАЛІЗМУ У ФІЛОСОФІЇ ПРАВА ДЖОНА ЛОККА. МЕТОДОЛОГІЯ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ. ЮРИДИЧНИЙ ВІСНИК, 2021/1. С.49-55

ФІЛОСОФІЯ АРИСТОТЕЛЯ

Постановка проблеми. Станом на сьогодні, одна з найважливіших філософських проблем полягає у визначенні адекватності філософських понять, навіть дуже давніх. Проблема правдивості поняттєвого бачення філософії значним чином пов'язана з філософами та їхнім життєвим досвідом. Адже власне особистість філософа визначає особливість його філософського вчення. Історія багата на приклади, коли у неспроможності та помилках науковців звинувачували філософію разом із її автором. Охоплюючи різні аспекти буття, філософія виявлялась зручною для виправдання та обґрунтування тих чи інших дій. Із філософської системи поглядів вибирались саме ті ідеї, які були зручними для відповідної практики.

Мета. Розкриття змісту філософських ідей спадщини Арістотеля.

Для досягнення мети роботи необхідно виконати наступні **завдання**:

- проаналізувати основні аспекти філософії Арістотеля;
- опрацювати літературні напрацювання, що стосуються аналізу філософії Арістотеля.

Виклад матеріалу. Арістотель є давньогрецьким філософом і вченим-енциклопедистом. У 17 років вступив до Академії Платона, де пробув 20 років як слухач, викладач і рівноправний член співдружності філософів-платоніків. Після смерті Платона мандрував східним Середземномор'ям та деякий час жив при дворі македонського царя Філіпа, де займався навчанням юного Олександра. У 335 р. мислитель повернувся до Афін та заснував Ліцей, у якому викладав до своєї відставки, за рік до смерті. Його філософсько-правові погляди помітно відрізнялися від наукових позицій попередників. Це був апологет порядку, тверезо мислячий філософ-раціоналіст, який обґрунтовував свої ідеї за допомогою теоретичних аргументів, а не міфів. Реаліст, а не утопіст, він насамперед цікавився природними і соціальними основами моралі та права [5].

Суттєве значення має думка Арістотеля для розуміння змісту принципу справедливості. Для нього центральним поняттям, що характеризує справедливість, є «співмірність» як принцип організації розумної рівноваги. Арістотель уперше поділяє справедливість на дві форми відповідно до видів її здійснення: зрівняльна справедливість, в основі якої лежить принцип рівності у володінні благами; і розподільча справедливість, відповідно до принципів якої один отримує більше, а інший менше, в залежності від своїх достоїнств. «Нікомахова етика» вказує на відмінність двох видів справедливості: загальної і приватної. Однак їх не досить зрозуміле визначення залишає можливість різних тлумачень.

З огляду на те, що справедливість для Арістотеля є перш за все суб'єктивною чеснотою, відмінність загальної і приватної справедливості можна розуміти як відмінність мотивів діяльності або як відмінність суб'єктів діяльності. Більшість дослідників дотримується «мотиваційної» інтерпретації [2].

Вся мораль у Арістотеля визначається логікою ситуації, що існує у певний момент часу. Здоровий глузд допомагає вирішувати проблеми по мірі їх виникнення, а не завчасно. Благо не може бути чимось абстрактним, а може бути лише конкретним, в цей час, в цьому місці. Людина має намагатись обезсмертити себе в своїх творіннях, діях, у будь-який із можливих способів. Автор стверджує, що людина не є безсмертною, безсмертя – це ідеал, поступове і спрямоване вполювання безсмертному, божественному образу. Цей твір Арістотеля широко використовується іншими філософами [2].

Для творчості Арістотеля характерний так званий епістемний спосіб теоретизування. У ньому передбачається можливість отримання однозначно істинного результату. Способом міркування є монолог, а форма розроблення проблеми також істотно відрізняється. Тут розглядається історія питання, далі – постановка проблеми, аргументація «за» та «проти», результативне рішення тощо. Це передбачає більш уважне ставлення до термінології, фразеології, дефініцій, послідовності, обґрунтованості та різнобічності висвітлення. Літературна форма творів, котра відповідає цим критеріям, тяжіє до стилю енциклопедичних статей. Як вже було згадано, Арістотеля характеризують, як великого енциклопедиста [4].

Говорячи про особливості філософії Арістотеля, варто сказати, що при ньому набуло зміни в оновленому розумінні і питання про те, хто такий філософ. Філософом, як говорить Арістотель, є той, хто має надзвичайно розвинену потребу «чистого» й «незацікавленого» пізнання. Чисте споглядання є для філософа внутрішньою потребою душі, а сам процес дарує найвище блаженство. Однак філософ це не той, хто лише безпосередньо споглядає світ та явища, адже він мусить бути людиною, мудрість якої повсякчас керується розумом, якому підкорюються чуттєві принади та враження.

Філософ – той, хто до глибокої старості зберігає здатність дивуватись, у повсякденному і звичному бачити незвичне і неочікуване. Ціннісні світоглядні орієнтації мислителя, у тому числі й у державно-правовій та соціальній сферах, формувалися на основі критичного аналізу аналогічних платонівських гіпотетичних ідей, а тому, на наш погляд, вони є логічним продовженням еволюційного розвитку філософсько-правових, соціальних, державницьких поглядів, формування яких було започатковано в часи творчої діяльності Платона, але які були критично проаналізовані, змінені шляхом удосконалення та логічно обґрунтовані Арістотелем.

Зокрема, він зазначав, що «Політична наука прагне до практичного досягнення загального блага» [1], як етика до блага індивідуального. Індивідуальне і загальне благо, за Арістотелем, збігаються. Але загальне має ціннісний пріоритет як більш божественне, тому політика є тією ланкою, яка визначає доцільність існування та статус такого поняття як держава. Матеріальна причина виникнення держави, за Арістотелем, полягає у людському суспільстві; формальна – у формі державного правління; причина розвитку – у діяльності політиків і державних мужів; цільова – у досягненні загального блага [3].

Спілкування між чоловіком і дружиною філософ називає сім'єю. Декілька сімей об'єднуються у поселення, а суспільство, що складається із поселень, утворює повноправну державу – поліс. Поліс виникає з життєвих потреб, але існує заради досягнення благої мети, а тому є цілком логічним природним утворенням. Відтак, і людина є істотою політичною. Поза державою може жити або нерозвинута людина, або надлюдина. Виходячи із зазначеного можна, зробити висновок, що Арістотель деякою мірою дотримувався поглядів, притаманних патріархальній теорії походження держави.

Сім'ю він фактично проголошував первинною консолідуючою ланкою суспільства, а відтак найпростішим структурним елементом держави. В сім'ї особи об'єднувалися не за професійними, політичними чи іншими ознаками, а за кровною спорідненістю, тобто сімейними узами. Саме ця суспільна «молекула» здатна до відтворення собі подібних, пов'язана не тільки спільністю інтересів, взаємною відповідальністю, але й консолідована на генно-родовому, сакральному рівні. Фактично сім'ю філософ проголошує державою в мініатюрі та саме від неї розпочинає аналіз процесу формування повноцінного державного організму.

Філософ вказував на наявність індивідів, які здатні існувати поза державою. Це особи, які деградували до соціального дна, перетворившись на суто біологічні організми, та такі, що досягнули соціальних вершин, доторкнулися до божественної істини, піднялися над повсякденною буденністю, тобто перетворилися у божества. Дане твердження частково не втрачало своєї актуальності й донині, адже особи, які ведуть асоціальний спосіб життя, фактично самоусуваються від сфери державно-політичного буття, втрачають зв'язок із широким колом соціуму, утворюючи власну, майже ізольовану соціальну групу. З іншого боку, індивіди, які присвятили власне життя служінню вищій сутності – Богові, також прагнуть до усамітнення та намагаються уникати навіть світського спілкування. Тобто за Арістотелем, дієвим можна назвати середньостатистичного обивателя-громадянина, який бере участь у державно-політичних процесах [5].

Людина, яка знайшла своє призначення, є найдосконалішою з усіх живих істот і, навпаки, індивід, який живе поза законом і правом, – найгірший за всіх, адже «розумова та моральна сила, якою людину наділила природа, – є явищем, яке можна використати як на благо, так і на шкоду». У цьому випадку мірилом праведності людини проголошувалися її природний розум і моральні якості, адже завдяки визначенню вектора їх застосування можна прийти до об'єктивних висновків стосовно діянь кожного індивіда і дати їм належну оцінку.

Саму ж державу філософ тісно пов'язував із поняттям справедливості, вказуючи на те, що право виступає критерієм, еталоном цієї чесноти та є регулятором процесу політичного спілкування. Право, на переконання мислителя, становить норму політичного спілкування людей. Жити в державі як політичній організації означає жити за законом. Тобто Арістотель, визначаючи право найвищим проявом справедливості, одночасно вказував на те, що держава, закріплюючи його на законодавчому рівні, формує не тільки основи, але й усю структуру такого філософсько-правового поняття як справедливість.

У той же час охопити його повністю держава не в змозі через властиву йому багатогранність і складну структуру.

Тому в цьому випадку, на нашу думку, слід зазначити, що мислитель, таким чином, давав визначення «нормативної» справедливості, яка знаходила власне відображення у законодавчих актах [4].

На думку Арістотеля, верховна влада в державі повинна підпорядковуватись законові, а не людині, тому що саме закон непідвладний впливові людських вад, які завжди спонукають правителя діяти у річищі владно-індивідуалістичних, а не державних інтересів. Зокрема, мислитель зазначав, що ті, хто вимагають, аби владарював закон, бажають тільки влади божества та розуму, а хто виступає за владарювання людини, вносять до структури процесу управління тваринне начало, тому що пристрасть є тваринною категорією, а гнів спокушає правителів не дотримуватись істинно-правильного шляху. Закон же навпаки – непідвладний безвідповідальним спокусам і є врівноваженим розумом [2].

Мислитель розглядав три елементи влади: по-перше, влада господаря відносно рабів; по-друге, влада батька щодо дітей; по-третє, влада чоловіка щодо дружини. Філософ зазначав, що умовно ці три види владарювання можна поділити на дві групи – влада над невільниками (рабами), і влада над дружиною та дітьми (вільними людьми). При цьому владу чоловіка над дружиною мислитель порівнював із владою політичного діяча, а владу батька над дітьми – із владою царя.¹³ У першому випадку, на нашу думку, філософ мав на увазі владу рівного над рівним, а виходячи із принципу добровільності шлюбу – владу виборну. Саме тому владу чоловіка над дружиною Арістотель ототожнював із владою політичною. У другому випадку, порівнюючи владу царя з владою батька над дітьми, мислитель виходив із тих обставин, що батька, як і царя, обрати неможливо. Їх особа знаходиться у цілковитій незалежності від вибору індивіда.

Висновки. Таким чином, можна зробити висновок, що найбільшим благом для держави Арістотель вважав досягнення суспільної злагоди на основі дружніх відносин між членами суспільства, адже це явище є нічим іншим як проявом єдності населення полісу. Визначаючи онтологічні основи досягнення цього блага, Арістотель основний наголос робив на найпростіших якостях людської душі, чи то природи, зокрема, таких як сімейні та дружні відносини, що склалися та вдосконалювалися у людському соціумі протягом усього часу

його еволюційного розвитку. Він зазначав, що саме ці, вироблені століттями та випробувані не одним поколінням людей цінності, є тією платформою, на якій ґрунтується загальносуспільна злагода, а відтак, і соціальна єдність та державна сила.

Список використаних джерел

1. Кравчук М. В. Теорія держави і права. Проблеми теорії держави і права: Навч. посібник. Тернопіль: Карт-бланш, 2002. С. 95-101.
2. Філософія права: Підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / За ред. д-ра філос. наук О. Г. Данильяна. С. 46-49.

ЯК НАУКА ВПЛИНЕ НА ДОЛЮ ЛЮДСТВА І ЗМІНИТЬ НАШЕ ПОВСЯКДЕННЕ ЖИТТЯ В 21 СТОЛІТТІ: ФІЛОСОФСЬКА СИСТЕМА МІЧІО КАЙКУ.

Актуальність теми. Світ навколо нас весь час змінюється. Люди активно покращують все довкола і придумують все більше винаходів, які допомагають нам в повсякденному житті. Суспільство повинно знати про дивовижні винаходи, які люди будуть використовувати в майбутньому.

Мета: Дослідити філософську систему Мічіо Кайку. Дізнатись пропрогнози таможливий розвиток технологій в далекому майбутньому.

Виклад матеріалу. У своїй книзі «Фізика майбутнього» Мічіо Кайку пропонує декілька ідей щодо того, як зміниться світ довкола нас в майбутньому. Опираючись на сучасний розвиток і винаходи, він висловив конкретні зміни, які можуть статися до кінця цього століття.

В майбутньому машини з автопілотом і екрани на всі стіни стануть чимось звичайним. Вони допоможуть людині жити більш безпечно. Появляться лінзи, які будуть давати людям певну інформацію про все на що вона подивиться. З ними люди зможуть створювати зустрічі або просто спілкуватися. Гаджети повністю замінять папір, адже будуть такі ж гнучкі, але більш функціональні. Віртуальний світ стане реальнішим, люди зможуть відчувати той світ в якому перебувають. У вашому будинку буде штучний інтелект, який замінить вам лікаря. Він задаватиме декілька питань і даватиме вам точний діагноз. Доповнена реальність буде повсюди. Ви зможете дізнатись більше про усяку споруду, перевести будь-який текст, спілкуватись з людьми іншою мовою з миттєвим перекладом. Будинки будуть оснащені 3D екранами пристроями для голограм. Люди в майбутньому будуть здатні керувати комп'ютерами використовуючи лише свій мозок. Стане можливим читання думок, адже людям потрібно лише розрізняти за які думки відповідає певний електричний сигнал мозку. Опанувавши це, також стане можливим фотографування власних снів.

Штучний інтелект в майбутньому буде набагато досконаліший. Завдяки цьому роботи зможуть замінити нас влюбій діяльності. У них можуть з'явитися емоції, що допоможе їм уподібнитись до людей. Пошукові системи також вийдуть на новий рівень. Вони будуть розуміти нас і давати потрібну інформацію. В майбутньому майже всю дрібну роботу будуть виконувати роботи. Їх також можуть використовувати в медицині для проведення важливих операцій. Роботи можуть перевершити людей у розвитку та використовувати нас, так само як ми тварин. Але люди можуть вплинути на їх розвиток, використовуючи чіпи для контролю над ними. В майбутньому людство може спробувати злитися з роботами використовуючи протези. Або ж вони можуть використовувати аватари, якими будуть керувати думками.

В майбутньому люди навчаться записувати і змінювати гени, що допоможе лікувати велику кількість хвороб. Будинки і одягбудуть обладнані датчиками, які будуть слідкувати за здоров'ям людини і лікувати при потребі. Клонування також може стати можливим, але лише тварин для господарств. Генна медицина зможе лікувати хвороби, які пов'язані з мутацією декількох генів. Вони будуть модифікувати гени людей до їх народження, даючи їм незвичайні здібності. В далекому майбутньому люди можуть винайти ліки від усіх хвороб, або уповільнити старіння.

З'являться нові нанопристрої, здатні пересуватись по системі кровообігу і знищувати клітини раку. Чіпи, які будуть слідкувати за станомздоров'я будуть знаходитись в нашому тілі й весь час перевіряти його. Появляться квантові комп'ютери, які будуть здатні до обчислень на окремих атомах. Майже все в майбутньому буде удосконалене нанотехнологіями, що зробить їх надзвичайно міцними, опірними та гнучкими. В далекому майбутньому може появиться надзвичайно потужна машина «реплікатор», який буде здатний створити будь-що, маючи лише певну сировину.

Відновлюючі джерела енергії будуть використовуватись повсюди, адже вони стають все доступнішими і в майбутньому стануть вигіднішими за нафту. Такі зміни замінять весь транспорт на електричний. Якщо перехід на відновлюючу енергію не здійсниться, то в людства можуть з'явитися великі проблеми з глобальним потеплінням. При плавленні льодовиків, рівень океану буде підійматися, що може знищити велику кількість країн. В майбутньому країни можуть створити прилади, які самі будуть частково відбивати енергію сонця, охолоджуючи планету. Люди можуть замінити ядерну енергію на термоядерну, яка даватиме більше енергії й матиме менше відходів. Електрику замінить магнетизм, що значно зменшить ціну енергії. Транспорт з такою технологією долатиме величезні відстані майже не використовуючи пальне, адже він буде парити над поверхнею і не витрачатиме енергію на тертя. Під кінець століття люди можуть випустити велику кількість супутників, які будуть збирати енергію сонця і передавати на Землю.

Головною цілю в космосі буде пошук нової планети придатної до життя за допомогою роботів. Можуть появиться пілотовані космічні польоти. Люди зможуть подорожувати до найближчих астероїдів чи супутників Марса. Можлива поява постійної бази на Місяці. До середини століття люди можуть спробувати відправитись на Марс або навіть спробувати зробити його придатнішим до життя. Космічний туризм стане реальним. Люди майбутнього здатні придумати нові способи подорожі в космос, які будуть дешевші й більш доступні, такі як лазерна тяга. Можлива поява ракет з ядерними джерелами енергії.

З розвитком різні професії стають більш значущими за інші й в майбутньому вони також зміняться. Можлива поява «досконалого капіталізму», коли виробник і споживач мають повну інформацію про ринок та ціни ідеально відрегульовані попитом і пропозицією. Країни, що розвиваються мають шанс обійти розвинуті країни, якщо будуть користуватися досягненнями інформаційної революції.

Висновки: у своїй роботі Мічіо Кайку представив майбутнє, опираючись на сучасні досягнення та ідеї які змінять наше життя у 21 сторіччі, але воно може бути, як на користь для людства, так і навпаки. Саме тому люди повинні вибрати по якому шляху їм йти, щоб через сто років покращити собі життя, а не знищити його.

Список використаних джерел

1. Мічіо Кайку. Фізика майбутнього / Переклала з англ. Анжела Кам'янець. Львів: Літопис, 2013.

ІДЕЯ ГУГО ГРОЦІЯ ПРО ПРИРОДНЕ ПРАВО

Постановка проблеми. Епоха Відродження віднайшла нову постановку проблеми про сутність права. Людська свідомість звернулася на цей раз до людської індивідуальної волі, до волі розумної, і цим ніби поверталася знову до інтелектуалізму древніх. Але при цьому зберігалася висунуте середньовічними мислителями вчення про протилежність особи і природи, і через це новий раціоналізм суттєво відрізнявся від інтелектуалізму стародавності.

Метою нашого дослідження є аналіз змісту світської раціоналістичної політико-правової концепції Гроція.

Відповідно до поставленої мети було сформульовано такі **завдання**:

- З'ясувати суть природно-правової теорії Гуго Гроція.
- Зрозуміти, що являється природним правом згідно з концепцією Гуго Гроція?

Виклад основного матеріалу. Нові теорії прагнули уникнути протиставлення особи і природи. У цих вченнях людина і природа розглядалися як учасники одного процесу розвитку – природної еволюції. До епохи Ренесансу право інтерпретувалося переважно у двох вимірах: з одного боку, як прояв Божого суду, і тому воно мало характер невідворотності (необхідності), абсолютності й вічності (цей підхід був нормою для середньовіччя); з іншого боку, право розумілось як продукт домовленості людей, яке може змінюватись і має відносний характер (цей підхід помічаємо в зародковому стані у багатьох представників стародавнього світу). Однак існує ще й третій вимір інтерпретації права, згідно з яким право має людське походження, але, незважаючи на це, воно є необхідним, тому що сутність його впливає із загальної людської природи. Поняття природного права було відоме вже стародавнім стоїкам, а за середньовіччя – деяким схоластам, зокрема Фомі Аквінському, але по справжньому воно розвивалося лише на початку нової ери.

Одним із прихильників такого розуміння права був голландський юрист, історик і політик Гуго де Гроцій (1583—1645), ідеолог Нідерландської буржуазної революції, автор праці «Про право війни і миру. Три книги, в яких пояснюється природне право і право народів, а також принципи публічного права».

Гроцій, як і інші гуманісти й раціоналісти його епохи, звернув увагу на «подвійну істину» права. Він проводив чітку межу між природним правом і правом, установленим волею Бога або людей. Хоч опосередковано Бог впливає на розвиток природного права, оскільки він – Творець природи, частиною якої є людина, але порядок природи знаходиться поза межами впливу Бога. Тому й природне право не підпадає під вплив божественного права. Такий підхід на той час був рішучим кроком уперед, оскільки він звільняв людину від диктату монопольного права церкви.

У людському праві Гроцій розрізняв цивільне і природне право. Цивільне право виникає історично і залежить від політичної ситуації; природне право впливає з суспільної сутності людини і є предметом не історії, а філософії. Отже, сутність природного права похідна від суспільного характеру людини (як у Арістотеля), і тому необхідний суспільний договір, що його люди укладають для забезпечення своїх інтересів в особистому захисті та протистоянні насильству. На основі добровільного суспільного договору стає можливим утворення державного союзу, держави.

Філософ стояв біля витоків формування так званого «юридичного світогляду». Він провів розмежування між наукою права і політики, підкресливши, що предмет юриспруденції – це питання права і справедливості, а предмет політичної науки — доцільність і користь у суспільних відносинах. Гроцій вбачав своє головне завдання саме у науковій розробці юриспруденції і правового трактування всієї соціально-політичної проблематики. Гроцій поділяє право на природне і волевстановлене. Природне право, згідно з його концепцією, і є правом у повному розумінні цього слова і воно полягає у тому, щоб надавати іншим те, що їм вже належить, і виконувати покладені на нас відносно них обов'язки. Джерелом природного права є не чиясь воля, інтерес чи користь, а сама розумна природа людини, як соціальної істоти, якій притаманне прагнення до спілкування, але не будь-якого спілкування, а власне прагнення до спокійного, керованого власним розумом, спілкування людини з собою подібними. Відповідно до соціальної природи людини, їй притаманна здатність до знання і діяльності згідно із загальними правилами. Це дотримання загальних правил спілкування і є, на думку мислителя, «джерелом так званого права у власному розумінні; до нього належить як утримання від чужої речі, так і повернення отриманої чужої речі і відшкодування отриманої від неї вигоди, обов'язок дотримуватися обіцянок, відшкодування шкоди, спричиненої по нашій вині, а також призначення людям заслуженого покарання». Характеризуючи природне право, як право у власному, вузькому розумінні слова, Гроцій зазначає, що право у більш широкому розумінні, тобто волевстановлене право, є правом, у кінцевому підсумку, постільки, оскільки воно не суперечить розумній природі людини і природному праву.

Обґрунтовуючи необхідність правового оформлення і регулювання міжнародних відносин і, перш за все, проблем війни і миру, Гроцій критикував погляд, згідно з яким війна абсолютно несумісна з правом. Він зазначав, що «не слід ні починати війну, ні продовжувати почату війну інакше, як дотримуючись меж права і

добросовісності». Війна, як така, згідно з Гроцієм, не суперечить природному праву. Проте, це не означає, що всі війни справедливі. Розрізняючи справедливі і несправедливі війни, мислитель вважав, що «справедливою причиною початку війни може бути не що інше, як правопорушення. До справедливих війн він, зокрема, відносив війни оборонні, війни для збереження цілісності держави, захисту майна. Несправедливі війни (загарбницькі, війни з метою заволодіти чужим майном, підкорити інший народ) суперечать принципам природного права та положенням права народів.

Висновок. Підсумовуючи усе вищесказане, можна дійти до висновку, що у розумінні Г. Гроція природне право було невіддільним від самої природи людини, оточуючого людину навколишнього середовища, а також суспільства, яке повинно було розвиватися за необхідними «правилами». Однак, зрозуміло, що право не є чимось даним від Бога, а, натомість, виступає стихійним породженням стану тогочасного суспільства, яке за наслідками історичного розвитку дійшло до необхідності «гармонійно» будувати свої взаємовідносини. І доволі зрозумілим та логічним наштовхується бажання втілити або перенести природу людини до природи суспільства, так як це є найбільш прийнятним та близьким тогочасній людині. Саме в таких умовах вона буде плідно працювати та взаємодіяти з членами суспільства.

Список використаних джерел

1. Заєць А.П. Ідеї природного права у творчості Гуго Гроція. Веб-сайт. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/12559/Zaiets_Idei_pryrodnoho_prava.pdf?sequence=1&isAllowed=y
2. Дорошко М. С. Гроцій Гуго // Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т. /Редкол.:Л. В. Губерський (голова) та ін. К: Знання України, 2004 Т.1 760с. ISBN 966-316-039-Х
3. Остапець Ю.. Гроцій, Гуго де Гроот // Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін.К.: Парламентське видавництво, 2011. с.179 ISBN 978-966-611-818-2

AXIOLOGICAL ASPECT OF MONEY

Relevance of research: Money as a value in the concept of economic philosophy. At the same time, a value approach was used. The role and functions of money in culture are considered, and their content is revealed through the functional analysis of money as a value. Money, as a fundamental component of social existence, undergoes significant, and at times radical, changes.

The purpose of this work is: To learn the history of money and where it originated; The function of money and investigate the power and role of money in the student economy and the socio-economic development of society.

Presenting main material: There are complex processes of market economy formation in modern Ukrainian society, which are linked with the emergence of new and the measurement of old social institutions and relations. Not to mention, all of this takes place in the context of global changes, which cause significant shifts in the population's worldview values and culture as a whole, as well as in its daily behavioral practices. The object of study is money, as one of the fundamental components of social existence that is also undergoing significant, sometimes radical changes. As you know, money, according to K. Marx, money is the basis of capitalism and its fetishes and, according to G. Simmel, the «essence» of modern Western society.

Money arose during the collapse of the Original Order. Any important consumer item could become money. In most nations, such an object was livestock, and the Latin name for money comes from the word «cattle» In the territory of modern Germany in the first millennium BC. there was so-called «cow money» In the northern nations, deer served as a monetary unit; in other nations, money was sugar, ivory, fur, opium, and cocoa. Kauri shells, a whitish shell measuring 2 to 3 cm in diameter, were used as a special currency. Not all people think of money. The aboriginal peoples of Australia had a simple exchange. Pharaoh and Egypt took silver rings and iron bricks.

In his History, Herodotus indicates that the Lydians were the first to use metal coins. Modern scientists believe that the first coins were made of electrum and minted around 650-600 BC. The rapid spread of coins is due to the convenience of their storage, crushing, and combining, their relatively high cost, and their small weight and volume, which are very convenient for exchange operations.

Paper money or banknotes were first used in China during the Song Dynasty. These banknotes, known as «jiaozi», evolved from promissory notes that had been in use since the seventh century. Nevertheless, they did not replace traditional money, and were used alongside coins. In Europe, banknotes were first issued by the Bank of Stockholm in 1661.

The function of money is a certain action or «work» of money in relation to the maintenance of the movement of value in the process of social reproduction, that is, the actions it performs in the market economy. No matter what form money takes—gold, diamonds, paper money, or bank accounts—it performs five basic functions. The most important function of money is its measure of value, that is, the ability to measure the value of all goods and to act as an intermediary in determining the price.

The value of goods cannot be expressed or measured in any other way than by comparing them with a good that serves as a general equivalent. The value of goods is measured only through the quantitative definition in units of the product – the equivalent. A monetary unit used to measure and compare the value of different goods and services is a measure of value. The monetary value of the product is its price. To compare the prices of different goods, it is necessary to express their value in the same units, that is, to reduce them to the same scale.

Proceeding from this, the money ensures a general, seamless exchange. You can buy any product on them. Also, in our economy, money in the form of cash or checks is a means of exchange, since they are used to pay for goods and services. Using money in this way increases the efficiency of the economy and also saves a lot of time.

Another function is the payment method - this means that the movement of goods from the seller to the buyer is not accompanied by a one-moment transfer of payments for these goods to the seller's buyers. Goods are sold on credit, that is, with payment in the future. In such relationships, the seller acts as a creditor, the buyer as a debtor, and the debtor begins to perform the function of initiating payment.

There are economic reasons in society that encourage companies and individuals to save money. This function is called the function of money as a means of accumulation and saving and the creation of wealth. For the purchase of capital goods, it is necessary to pay in advance. It promotes money not only for goals but also for money, creating foreign exchange reserves.

Cash is anything that can be used as a means of payment or as payment for a debt and that does not lose its value when divided or accumulated. In other words, money is a common unit of payment for goods or services. Money can be classified according to the monetary system (metal money circulation and paper-credit money circulation), by concepts (rationalistic, evolutionary, functional), by payment methods (cash, non-cash), etc. Money is not a company but a final product that is directly produced as a result of collective work.

Balzac once claimed that «Sense is the sixth sense, without which the five senses are incomplete.» Indeed, a huge number of people in the world pay money every day for purchased goods or services. Money is just a multipurpose

piece of paper that can make life easier or, on the contrary, harder for each of us. Of course, these pennies can buy a lot - from daily bread to a plot on the moon, but money can't buy happiness and prosperity, money can't buy love and respect. Every day of human existence is connected with these. Already, they work for them, they even wait for them, and they invent all kinds of ways to get them and work them out. Money creates problems for people in their absence and in their excess. Bankers care about people, they dictate their policies and impose their own worldview and philosophy. The desire to get rich gradually darkens the mind, prompting a person to commit a crime.

Money has become the only commodity that cannot be extracted other than by mining it. They don't feed people, they don't clothe them, they don't provide shelter, and they don't bring satisfaction until they are exhausted or invested. Every day we spend billions on buying stoves that we don't really need instead of digging them up to save the earth. The time has come when society stands before a person as a friend. That's why each of us needs to look at the problems in our lives and change our attitude towards them. Even for late people, money represents late evenings, but their meaning can change over time.

But all these things made our lives miserable. It is no longer necessary to think about how to get food or how to improve living conditions; all we need to do is save money and we will be able to buy everything we need. Money also becomes a certain stimulus capable of changing a person. A person challenges himself, enriches his knowledge, and strives for perfection. With their help, you can buy goods and services or save such an opportunity for the future or for your descendants.

So, after all the above, it would be fair to say that money is one of the most interesting topics in economic theory. Already, every day, a huge number of people around the world pay for goods and services. However, not every person thinks about the importance of money.

References:

1. Шумка М., Гончарук Т. Рефлексія феномену грошей / Михайлина Шумка, Тетяна Гончарук // Матеріали Міжнародних філософсько-економічних читань 20-21 травня 2009 року, Львів. с. 112-117.
2. Томахів В. Гроші як чинник глобалізації / Володимир Томахів // Мандрівець. 2008 № 4. С. 67-71.
3. Шумка М., Янковий С. Гроші та політика / Михайлина Шумка, Святослав Янковий // Всеукраїнський науковий журнал «Мандрівець», спецвипуск, 2008 С. 80-95.

СОЦІАЛЬНИЙ ПРОГРЕС І ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ

Постановка проблеми. Актуальність проблеми пов'язана із загостренням глобальних проблем і посиленням процесу глобалізації у всіх сферах людської діяльності. Стрімка глобалізація суспільного життя вимагає від людей філософського осмислення картини світу, розуміння глобальних проблем, етичних принципів культури світу, науки, соціально-економічної та світової культури.

Необхідний новий погляд на світові політичні проблеми, який рішуче відкидає велику кількість ворожих протистоянь між країнами і народами. У новій історичній реальності важливо створити механізм довіри, підтримувати міжнародну безпеку, захищати навколишнє середовище і вирішувати економічні та соціальні проблеми.

Метою дослідження є розкриття сутності поняття «глобалізація» та охарактеризувати суть глобальних проблем людства.

Для досягнення цієї мети ми ставимо перед собою такі завдання:

1. Проаналізувати основні проблеми соціального та глобального прогресу.

Виклад матеріалу. Поняття «глобалізація» - це формування і утвердження цілісності, взаємопов'язаності, сприйняття світу суспільною свідомістю. Це свого роду збирання. Єдність людства в світі, що взаємодіє в однорідному цілому різних національностей, релігій, національної політики, цивілізації і добробуту, висловлює стадію якісної глобалізації.

Глобалізація охоплює всі сфери життя суспільства, але її центром є ядро суспільства і культури і всі основні атрибути світу - характер взаємодії і взаємозалежності; протиріччя та конфлікти; напрямки та тенденції; характер взаємодії між старими і новими цінностями тощо.

Вони вбудовані в соціальні умови, які сформувалися на початковому етапі формування цієї цілісності, починаючи з виникнення світового ринку та світового господарства.

В даний час людство живе в цікаву історичну епоху науково-технічного прогресу і займає особливе становище в розвитку сучасної штучної цивілізації. Сьогодні специфіка цієї проблеми пов'язана зі швидким розвитком технологій. Водночас кількість людей, які постраждали від технічних заходів та їх вторинних наслідків, також значно збільшується.

Природні системи, що є об'єктом людської діяльності, також піддаються впливу, оскільки порушується їх баланс, що зазвичай призводить до руйнування цих систем [1].

В руках однієї людини знаходиться надзвичайно потужна сила. Власність і проблеми залежать від нас. Ми домагаємося досягнень та створюємо глобальні проблеми.

Це питання актуальне сьогодні, тому що рівень науково-технічного прогресу зростає, тому глобальні проблеми сучасності також зростають. Сьогодні перед людством ставляться надзвичайно важливі і важкі питання: як відновити баланс між суспільством і природою, як скоординувати екологічні, технологічні та соціальні процеси, як усунути соціальну напруженість і загрозу термоядерної війни, а отже, і загибелі людської цивілізації.

Ці та інші проблеми вимагають рішень. Тому всі позитивні сили потребують взаєморозуміння, єдності, щоб успішно вирішувати глобальні проблеми, що стоять перед людством [2].

Не потрібно критично ставитися до справ, планів та мрій попереднього покоління, потрібно поважати все, що вони зробили у своєму житті, поважати традиції і боротьбу за свободу, а також інновації у виробництві, науці, освіті, технологіях і т. д. Розрив між поколіннями, роз'єднаність різних вікових груп і неповага до досягнень старшого покоління не створили об'єктивно сприятливих умов для розвитку особистості нового покоління, навпаки, вони руйнують і знищують передумови для розвитку. Сьогодні, в умовах початку XXI-го століття, людство розуміє, що відбувалося в XX-ому столітті і раніше, і що відбувається зараз [3].

Головна проблема людства полягає в тому, що ми продовжуємо робити помилки, допущені в XX-му столітті і раніше. Війна триває, голод існує, і конкуренція між країнами готова вбити мільйони людей за владу.

Проблему глобалізації в сучасному світі також можна розглядати з точки зору національних відносин. Як показує аналіз, у житті кожної етнічної групи спостерігаються дві протилежні тенденції. Один з них полягає в тому, що одна країна завжди відкрита для інших країн. Незалежно від того, що це таке - унікальне і самобутнє, воно завжди якимось чином асоціюється з іншими країнами, збагачуючи їх цінностями, досвідом, ідеями і діяльністю.

Всі нації за природою інтернаціональні. У відносинах між країнами завжди є моменти ізоляції і роз'єднання, і об'єктивно країнам не дозволяється ототожнювати себе один з одним. Мова може йти про взаємодію між країнами, про те, що життя і досвід однієї країни можуть призвести до відповідних змін у діяльності іншої країни [4].

Кожна нація має величезний творчий потенціал і створює цінності - культуру, науку, технологію тощо - щоб стати надбанням людства. Експорт усіх важливих і соціально значущих речей за межі національних кордонів передбачає, що інші народи приймуть їх і включать у своє власне життя як частину своєї власної культури, науки, технології, досвіду тощо, адаптуються до них і адаптують їх до свого середовища.

В сучасному світі інтернаціоналізм як форма глобалізації охоплює практично всі сфери життя суспільства. І найголовніше, глобалізація національних цінностей ніколи не повинна здійснюватися на шкоду національним інтересам народу [5].

Висновки. Глобалізація - це об'єктивний процес, викликаний розширенням засобів комунікації, потребою в міжнародній економічній і фінансовій діяльності, а також необхідністю вирішення загальнолюдських проблем (політичних, економічних, гуманітарних, соціальних, екологічних тощо).

Завдання, що стоїть перед нами сьогодні, полягає в тому, щоб навчитися правильно жити і діяти в умовах глобалізації у всіх аспектах суспільного життя. Якими б різними не були сучасні цивілізації, їх об'єднують загальнолюдські цінності, зацікавленість у підтриманні загального миру громадян.

Сьогодні глобалізація повинна стати однією з головних основ для створення так званої демократичної цивілізації. Тільки демократична цивілізація може забезпечити перетворення процесу глобалізації в безпосередню силу, що впливає на реалізацію життєво важливих інтересів людства.

Список використаних джерел

1. Поліщук Н. В., Панченко М. С. Науково-технічний прогрес і духовно-моральне становлення молоді. URI: <http://aspace.nbu.gov.ua/handle/123456789/33767>
2. Поліщук Н.В. Філософська актуальність проблеми «людина і Всесвіт» та перспективи майбутнього людства в епоху інформаційно-високотехнологічного прогресу XXI століття.
3. Володін П. В. Глобальні проблеми сучасного світу ПП. В. Володін // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2010. Вип. 40. С. 95-103. URI: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpqgvzdia_2010_40_11
4. Шумка М. Л. Роль рідної мови в становленні української національної ідентичності / Актуальні проблеми філософії та соціології. Науково-практичний журнал. Випуск 4. Одеса. 2015. С. 172-178.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Джугла Н.В. Політична соціологія: навчальний посібник / За ред. Гончарук-Чолач Т.В. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ», 2018. 250 с.

NEEDS, INTERESTS AND VALUES OF PERSONAL DEVELOPMENT

Introduction. A need is a state of an organism, individual or society, created by necessity in objects for existence, development, which expresses dependence on the objective conditions of their existence. Yes, without the satisfaction of elementary needs, a person could not exist as a living organism. Human needs are very diverse. This is the need for food, warmth, oxygen, safety, procreation, receiving information, communication, love, recognition, respect, authority, etc. Undoubtedly, the variety of human needs cannot be exhausted by the listed ones, there is a whole complex of more complex socially determined needs of the individual. Personal needs are often formed under the influence of the external environment, which largely determines them.

Objectives. Investigate the needs, interests and values of personal development.

Methods. When studying personality, it should be taken into account that a person in himself is a system with a complex structure. But sociology is most interested in the social discovery of human nature as a product of society, as an extremely plastic being capable of significant social adaptations and generations.

Sociology is also interested in internal determinants (factors) of social behavior. First of all, they include: needs, interests, values. In their daily activities, people strive to provide conditions, means of livelihood, realization of needs, interests, and values. When we lack something, we feel a need for something, but at the same time we are dependent on that something. That is why it is considered that need is a state of a living being, which expresses its dependence on what constitutes the condition of its existence. Satisfying a need is the process of returning the body to a state of equilibrium. Needs are those forms of human interaction with the world (spiritual or material), the necessity of which is determined by the peculiarities of the reproduction and development of its biological, psychological, and social certainty, and which to one degree or another are felt and realized by a person. Needs demonstrate the contradiction between what is needed and what is available[2].

The sequence and satisfaction of needs and their hierarchy can be reproduced in the following scheme. Each group of needs is manifested in a person in its own way, with different strength and intensity. If natural (lower) needs are inherent to all people equally, then higher (artificial) needs are unequal. In general, higher needs more strongly differentiate people, distinguish one from another, than lower, natural ones. Where higher needs begin, there, in fact, the formation of personality begins. As a result, a two-way process emerges: the needs guide the person, and the person shapes their content. The higher the person's requests, the more complex the process of forming needs.

The next element that reveals the essence of a person's nature is interest. Interest is awareness of individual needs. This is the direction of an individual's actions depending on the possibility of satisfying one or another need. Along with needs, interests form the basis of value[5].

Value acts as a fixed attitude of a person (ideas, experiences, attitudes) to the elements of the surrounding world, which determine the choice of means and methods of activity and their application in social practice. Values can be objects of human aspirations, desires, as well as processes, phenomena, ideas. They appear in the form of an ideal (abstract idea), in elements of material and spiritual culture, and social values. Each person has an individual hierarchy of personal values, which allows us to talk about such a concept as a scale of values. All this connects the spiritual culture of society with the spiritual world of man. Values and needs are closely related. These are two sides of a single whole. If needs are a driving force that takes root inside a person, then value defines those objects that satisfy this need.

A person's attitude to interests and values is characterized by motives (motivation). A motive, in contrast to a need, is a clarified reason for behavior, a meaningful action, conscious intentions[3].

In the classification of motives, material and spiritual are distinguished as the main ones, as well as economic, political, social, ideological, etc. A person seeks to get what he needs, what he values, accordingly, he orients his behavior towards specific values, and consciously. And this is the property of the motive of behavior. We characterize a person as an individual, depending on which values he or she is oriented to and whether they coincide with socially recognized values. But values reflect not just scarcity, a person's need for something, but also the process of social comparison. All this expresses the desire for self-realization and self-affirmation [1].

In addition, the behavior and activity of a person is determined by various social positions (status) that he occupies, and social functions (roles) that he performs, social norms and values that are accepted in the social system. Social norms are general rules of behavior in various situations that apply to all members of society.

Values are closely related by norms, although they are considered as different regulatory mechanisms. In the concept of «value» the moment of desirability, preference, internal motivation is emphasized, in the concept of «norms» - obligation, compliance, coercion. Values perform essential functions in the process of transferring experience. Acting as ready-made formulas of behavior that do not require justification, they facilitate the assimilation of «other people's» experience and simplify the process of its transfer. The peculiarity of values is the emotional nature of the transfer, the obligation to follow the rules and prescriptions transferred. There is much in common between the categories of value

and purpose, but they should not be equated. A goal and a value have in common that they perform regulatory functions. However, the goal, unlike the value, involves justification[4].

Conclusion. On the basis of the needs and interests of the individual, his ideas about values are built up and formed. The value category reflects the social and cultural significance of material or spiritual phenomena, objects to satisfy human needs and interests. In a word, the value of an object or phenomenon depends decisively on its objective qualities, on the needs, interests, emotions of the individual, on the conditions, place and time.

References:

1. Pyenko E.V. Philosophy and culture. (Article «What is personality?»).p.160.
2. Kovtun I. One of the aspects of interaction between religion and society.p.89-97.
3. Sagiv L., Roccas S., Ciesciuch J., Schwartz S.H. Personal values in human life.p.630–639. URL: https://www.researchgate.net/publication/319269391_Personal_values_in_human_life
4. Anana E.S., Nique W.M. Personal values in relation to graduate career choices. p.158-168. URL: https://www.academia.edu/6611530/Personal_values_in_relation_to_graduate_career_choices
5. Halstead J.M., Tylor M.J. The Development of Values, Attitudes and Personal Qualities. URL: <https://www.nfer.ac.uk/publications/91009/91009.pdf>

*Сочинська Анна, студентка гр. МВСК-11
ННІМБ ім. Б. Д. Гаврилишина*

ФІЛОСОФІЯ РЕНЕСАНСУ

Постановка проблеми. Уже починаючи з XIVст. у духовному та соціально-економічному житті Західної Європи відбувалися значні зміни, які були пов'язані зі звільненням світського життя від релігії та церковних інституцій. Це був відлік початку нової епохи – епохи Відродження, яка заважала підняти людину з колін і відкрити перед нею незвідані простори.

Мета. Дослідити основні риси та течії у філософії Ренесансу та ознайомитися з філософами того часу.

Виклад матеріалу. «Відродження» – це новий соціальний та ідейний рух, спрямований проти схоластичної філософії та культури, який змінив статус «релігійні ідеї», утвердив реалістичний світогляд та сформував звільнену від теології систему філософських цінностей. Зауважимо, що епоху Відродження слід сприймати як «ранок Великого дня світового розвою», а окрім того доба Відродження – це епоха, яка звернена своїми настроями та тенденціями в далеку Античність, до джерел класики цього періоду, тобто це «нове, давно забуте добре старе».

Основними рисами філософського мислення Відродження стали:

- Антисхоластичний характер, а звідси – відродження ідей неоплатонізму;
- Пантеїзм (ідея, вчення про тотожність Бога і природи, невизнання Бога як надприродної сили і надприродної реальності);
- Гуманізм та антропоцентризм.

Саме у цей період зароджується дух європейського гуманізму. Разом із відкриттям античності епоха Відродження відкриває людську індивідуальність, а з нею виникає і установка на індивідуалістичне самоутвердження особистості. Головними якостями людини епохи Ренесансу стають упевненість у власні сили і талант, енергійність, внутрішня незалежність, честолоубство. Значною мірою це зумовлено динамізмом, рухомістю нового буржуазного суспільства.

Гуманізм епохи Відродження об'єктивно був спрямований проти феодалізму та католицизму, що яскраво проявилось з виникненням у XVI ст. феномена так званої Реформації. Реформація – широкий і різнобічний рух в більшості країн Європи XVІХVІІ ст. направлений проти засилля католицизму як опори феодального ладу. Видатним діячем Реформації був чернець Августинівського монастиря у м. Віттенберзі (Німеччина) Мартін Лютер (1483-1548 рр.). Заперечуючи роль католицької церкви і духовенства як посередників між людиною і Богом він наголошував, що спасіння людини не залежить від її діяльності, християнських таїнств та обрядів. На думку Лютера спасіння залежить виключно від віри, прямого зв'язку віруючої людини з Богом. В історію німецької суспільної думки М.Лютер ввійшов не тільки як реформатор релігії, але і як реформатор освіти, німецької мови, музики тощо.

У середньовічному світогляді вищою цінністю виступав Бог. Ренесанс на місце Бога ставить людину. Антропоцентризм стає основною рисою філософії Відродження. Людина – головна ланка всього ланцюга всесвітнього буття. Світ у ренесансному світосприйнятті – лише створена Богом можливість, потенція для подальшого розгортання. Бог надав світові імпульс і закони розвитку, а людину поставив у його центр як вінець творіння і як Майстра, покликаного завершити те, що було розпочато Богом.

Філософія Відродження критично переосмислює середньовічне ставлення до природи. Вона заперечує тлумачення останньої як несамостійного начала. Але водночас це не означає повернення до космоцентризму античного мислення, природа трактується пантеїстичною (латин. pan – усе, theos – бог – «Бог у всьому» – Бог і світ перебувають у нерозривній єдності). Бог є безособовим началом, розчиненим у природі, тотожним з нею або з її субстанцією, внаслідок чого сама природа обожнюється. Християнський Бог немовби приземлюється, він перестає бути чимось позаприродним. Значну увагу приділяли людині, довершеності

людського тіла, яке найкращим чином повинно бути пристосоване до людської діяльності, а саме в ній вбачали головне призначення людини. Щоб виразити красу й досконалість людського ества необхідно було відродити античну культурну традицію, що базувалася на так званому правилі «золотої пропорції».

Інша частина населення пішла на захід і в Італії дала зовнішній поштовх гуманістичній ідеї та соціальному рухові гуманістів. Центром, де вирувала нова ідея і формувалася нова філософська парадигма — антропоцентризм — стає флорентійська платонівська Академія (1459), яка об'єднала навколо себе видатних філософів, поетів, художників, дипломатів і політиків. Характер подібних об'єднань докорінно відрізнявся від офіційних філософських центрів, тогочасних університетів і монастирських шкіл: тут вже не читали лекції, проте вели глибокі філософські бесіди. Нова гуманістична орієнтація епохи Ренесансу найбільш помітно проявилася у вченні про людину, яку гармонійному (що значить прекрасному) світі поставлена у центр світобудови. Її завдання — самовдосконалення, що означає підноситися до найвищої сутності — до Бога. Важливою ознакою світської інтелігенції став антисакральний (тобто не пов'язаний зі священнодійством і протиставлений йому) характер цього гуманістичного руху. Антисакральність пов'язана з процесом секуляризації (буквально — відчуження церковної власності, головно земельної, на користь держави), тобто звільнення всіх сфер життєдіяльності від впливу релігії та церкви.

Біля витоків філософської культури Відродження стоїть велична постать Данте Аліг'єрі (1265–1321). Це останній поет Середньовіччя разом з тим перший поет Нового часу, його вважають родоначальником гуманізму епохи Відродження. Свій гуманістичний світогляд Данте виклав у «Божественній комедії»⁵, що складається з трьох частин: «Пекло», «Чистилище» і «Рай», в яких він описав свою мандрівку до Бога, наслідуючи старогрецький міф про аргонAUTIV, які мандрували морем за золотим руном до Колхиди. Данте розмірковує про світоустрій як поцейбічний, так і потойбічний, про моральні цінності, про Бога і душу, про Творця та його творіння, про високе призначення людини. Прагне довести, що корінь людського буття полягає у свободі волі, а останню можна реалізувати лише через реальну діяльність.

Якщо Данте — натхненник гуманістів, то загально визнаним основоположником гуманістичного руху в Італії був поет і філософ Франческо Петрарка (1304–1374). Великий пропагандист і шанувальник античної культури. Його «Книга пісень» на честь мадонни Лаури означає не тільки перенесення уваги з проблеми онтології на внутрішні, етичні проблеми людини, але й принципову перебудову всієї картини світу. Відродження для Петрарки — це не просто заміна теоцентризму антропоцентризмом, тут ідеться саме про гуманістичний характер антропоцентризму. Гуманізм складає головний рух в духовному житті епохи: визначає основний зміст філософської думки епохи Відродження.

Архітектор, фортифікатор, математик, інженер (автор проектів мостів, деревообробних, друкарських, землерийних машин, підводного човна, танка, парашута, гелікоптера), живописець, мислитель — це посправжньому «універсальна» людина, що стала символом епохи для наступних поколінь. Леонардо да Вінчі вважав, що мистецтво, як і наука, повинно служити пізнанню реального світу, а сенс наукової діяльності вбачав в її практичному застосуванні на користь людства, обґрунтовував ідею про необхідність поєднання практичного досвіду та його наукового осмислення як головного шляху відкриття нових істин. Математику та геометрію він вважав найдостовірнішими науками, що можуть бути застосовані до пізнання будь-яких речей та в осмисленні й узагальненні досвіду. Це була епоха, коли «коперніканські перевороти» відбувалися не тільки в астрономії. Живопис епохи Відродження стверджує нову символіку: ідею безмежного простору та історичної перспективи, що втілені в образі Мадонни з немовлям на руках. На противагу античній скульптурі, що репрезентує тільки гармонійне статне евклідово-статурне тіло всього пантеону язичницьких богів, олійний живопис⁹ розкриває динаміку людської душі. Відкриті очі як символ душі говорять нам про перехід від зовнішнього до внутрішнього, від аісторичного¹⁰ до історичного, від евклідової статичності до нескінченності Всесвіту, від геоцентричної теорії Птолемея до геліоцентричної теорії Коперніка.

Отже, два з половиною століття епохи Відродження, від Петрарки до Галілея, знаменують розрив із середньовічною традицією і перехід до Нового часу. Нова картина світу означала загибель ієрархії та десакаралізацію Космосу. Вічність атрибута божества перетворюється на атрибут нескінченного Всесвіту. Характерною рисою світогляду епохи був пантеїзм, за яким Бог ототожнюється з природою. Людина у філософії Відродження мислиться поза ієрархією, однією з ключових рис епохи є антропоцентризм. Ренесанс — це філософія епохи «великих відкриттів». Її природознавство звичайно ще не є наукою XVII-XVIII ст., незважаючи на активну роль пізнання, що приведе до вислову Ф. Бекона «Знання — сила». Важлива ідея Реформації — необхідність особистої відповідальності людини перед Богом без посередництва церкви: «спасіння власною вірою».

Список використаних джерел

1. Філософія : навч. пос. / Гончарук Т. В., Джугла Н. В., Мокряк Л. П., Шумка М. Л. Вид. 2-ге, переробл. й доповн.- Тернопіль: Підручники і посібники, 2014. 386 с
2. Кремень В.Г. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. К.: Книга, 2005
3. Гусев В. І. Історія західноєвропейської філософії 15–17 ст. Курс лекцій. К., 1994. С. 84.

ПОТРЕБИ, ІНТЕРЕСИ ТА ЦІННОСТІ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ

Постановка проблеми. Відомо, що система ціннісних орієнтацій виражає змістовне відношення людини до соціальної дійсності і в цій якості визначає мотивацію її поведінки, робить істотний вплив на всі сторони її діяльності. Це складний соціально-психологічний феномен, що характеризує спрямованість і зміст активності особи, визначає загальний підхід людини до світу, до себе, надаючи сенс і напрям особистим позиціям, поведінці, вчинкам. Система ціннісних орієнтацій має багаторівневу структуру. Як елемент структури особи, ціннісні орієнтації характеризують внутрішню готовність до здійснення певної діяльності із задоволення потреб і інтересів, вказують на спрямованість її поведінки. Оскільки набір цінностей, які засвоює індивід у процесі соціалізації йому «транлює» саме суспільство, дослідження системи ціннісних орієнтацій молоді виявляється особливо актуальною проблемою. На сучасному етапі головну роль у житті молоді посідають проблеми мікрорівня. Тобто в молодих громадян формується якісно нове сприйняття навколишнього світу крізь призму насамперед особистих інтересів. Їх турбує власне здоров'я, кар'єра, матеріальні блага, освіта, сім'я. Звичайно, це деякою мірою правильно, тому що в капіталістичних країнах світу, з яких незалежна Україна з недавніх часів бере приклад, існує «екзистенціальний» підхід до життя.

Метою роботи є: дослідження цінностей, інтересів та потреб особистісного розвитку як визначальних характеристик людського буття. Цінності не являють собою ні фізичної, ні психічної реальності. Вони є сфера суб'єктно-об'єктних відносин, де суб'єктом виступає людина або соціальна група, а об'єктом - усвідомлена значущість певного предмета чи явища, її відповідність вищим цілям суб'єкту. Нині на перший план виходять цінності життя, пошук шляхів та засобів виживання людства. У зв'язку із цим здійснюють перегляд традиційного ставлення як до людини, так і до природи, пошук нових духовних засад подальшого цивілізаційного розвитку, формування нових ідеалів людської діяльності та нового розуміння перспектив людини.

Виклад основного матеріалу: Відомо, що система ціннісних орієнтацій виражає змістовне відношення людини до соціальної дійсності і в цій якості визначає мотивацію її поведінки, робить істотний вплив на всі сторони її діяльності. Це складний соціально-психологічний феномен, що характеризує спрямованість і зміст активності особи, визначає загальний підхід людини до світу, до себе, надаючи сенс і напрям особистим позиціям, поведінці, вчинкам. Система ціннісних орієнтацій має багаторівневу структуру. Як елемент структури особи, ціннісні орієнтації характеризують внутрішню готовність до здійснення певної діяльності із задоволення потреб і інтересів, вказують на спрямованість її поведінки. Оскільки набір цінностей, які засвоює індивід у процесі соціалізації йому «транлює» саме суспільство, дослідження системи ціннісних орієнтацій молоді виявляється особливо актуальною проблемою. На сучасному етапі головну роль у житті молоді посідають проблеми мікрорівня. Тобто в молодих громадян формується якісно нове сприйняття навколишнього світу крізь призму насамперед особистих інтересів. Їх турбує власне здоров'я, кар'єра, матеріальні блага, освіта, сім'я.

При вивченні особистості слід взяти до уваги те, що людина сама по собі являє систему зі складною структурою. Але соціологію найбільш цікавить суспільне виявлення природи людини як продукту суспільства, як надзвичайно пластичну істоту, здатну до значних соціальних адаптацій та генерацій.

Вивчаючи особу, слід розділити поняття «людина», «індивід», «індивідуальність», «особа», які часто ототожнюються.

Людина - найбільш узагальнене поняття, яке характеризує принципову різницю (біологічну) між людиною та твариною.

Індивід розуміється як окрема конкретна людина, як одиничний представник людського роду.

Індивідуальність визначається як сукупність рис, властивостей (природних, психічних, соціальних), що відрізняють одного індивіда від іншого.

Поняття особистість - різноманітна. Воно характеризує «надприродну», соціальну властивість людини. З одного боку, цим визначається конкретний індивід як суб'єкт діяльності, з іншого - розуміється соціальна властивість індивіда як сукупність соціальних рис, характеристик, які інтегрувалися в процесі суспільної взаємодії.

Соціологію цікавлять і внутрішні детермінанти (фактори) соціальної поведінки. До них, перш за все, належать: потреби, інтереси, цінності. Люди в своїй життєдіяльності прагнуть забезпечити умови, засоби існування, реалізацію потреб, інтересів, цінностей.

Коли нам чогось не вистачає, ми відчуваємо потребу в чомусь, але водночас перебуваємо у залежності від цього чогось. Саме тому вважається, що потреба - стан живої істоти, який виражає його залежність від того, що і становить умову його існування. Задоволення потреби - процес повернення організму в стан рівноваги.

Потреби - це ті форми взаємодії людини зі світом (духовні чи матеріальні), необхідність яких обумовлена особливостями відтворення і розвитку її біологічної, психологічної, соціальної визначеності, і які тою чи іншою мірою відчуються, усвідомлюються людиною. Потреби демонструють протиріччя між необхідним і наявним. Це - потреба в чомусь, необхідність чогось, що забезпечує її існування, збереження. Це - рухома сила людської активності, причина багатьох наших дій.

Кожна група потреб по-своєму виявляються у людини, з різною силою та інтенсивністю. Якщо природні потреби (нижчі) притаманні всім людям в рівній мірі, то вищі (штучні) - в неоднаковій. У цілому, вищі потреби сильніше диференціюють людей, розрізняють одного від другого, ніж нижчі, природні. Де починаються вищі потреби, там, власне кажучи, починається формування особистості. В результаті виникає двоспрямований процес: потреби керують людиною, а вона формує їх зміст. Чим вищі запити особи, тим складніший процес формування потреб.

Наступний елемент, котрий виявляє сутність природи особистості, є інтерес. Інтерес - це усвідомлення потреб особистості. Це спрямованість дій індивіда залежно від можливості задоволення тієї чи іншої потреби, одна із рушійних сил поведінки та діяльності особи. Разом із потребами інтереси становлять основу цінності.

Цінність виступає як закріплене ставлення людини (ідеї, уявлення, переживання, установки) до елементів навколишнього світу, які визначають вибір засобів і методів діяльності і їх застосування в соціальній практиці. Цінностями можуть виступати предмети людських прагнень, устремлень, бажань, а також процеси, явища, ідеї. Вони виявляються у формі ідеалу (абстрактне уявлення), в елементах матеріальної та духовної культури, соціальних цінностях. Кожній людині притаманна індивідуальна ієрархія особистих цінностей, що дозволяє говорити про таке поняття, як шкала цінностей. Все це пов'язує духовну культуру суспільства з духовним світом людини. Цінності та потреби тісно взаємопов'язані. Це - два боки єдиного цілого. Якщо потреби - це спонукальна сила, яка коріниться всередині людини, то цінність визначає ті об'єкти, котрі задовольняють цю потребу. Соціологія виділяє, а також застосовує кілька типів інтересів особистості:

- інтерес-ставлення;
- інтерес-дія (як практичний вияв інтересу шляхом участі людини у певному виді діяльності);
- інтерес-установка (сформоване при довготривалій дії спрямоване ставлення);
- інтерес-орієнтація (виділення одного інтересу як головного із ряду інших).

Ставлення людини до інтересів та цінностей характеризують мотиви (мотивація). Вони характеризують людину насамперед як суб'єкта. Це - усвідомлена потреба особи у досягненні певних цілей, бажаних умов діяльності.

Мотив, на відміну від потреби, - з'ясована причина поведінки, осмислена дія, усвідомлені наміри.

У класифікації мотивів виділяють матеріальні та духовні як основні, а також економічні, політичні, соціальні, ідеологічні тощо. Людина прагне здобути те, чого потребує, те, що цінить, відповідно орієнтує поведінку на конкретні цінності, причому свідомо. А це і є властивість мотиву поведінки.

Ми характеризуємо людину як особистість, залежно від того, на які цінності вона зорієнтована і чи збігаються вони із суспільно визнаними. Але цінності відображають не просто дефіцит, потребу людини в чомусь, але і процес соціального порівняння. У процесі суспільного життя люди порівнюють себе з іншими. Все це виражає прагнення до самореалізації та самоутвердження. Система цінностей виступає і як механізм, і як результат соціального порівняння, способу упорядкування елементів культури.

Поведінка та діяльність людини, крім того, визначається різними соціальними позиціями (статусами), які вона займає, і соціальними функціями (ролями), котрі виконує, соціальними нормами та цінностями, які прийняті в соціальній системі. До числа елементів соціальної системи можуть входити різні ідеальні елементи (вірування, уявлення). Соціальні норми - загальні правила поведінки в різних ситуаціях, які поширюються на всіх членів суспільства.

Нами розглянуті далеко не всі елементи особи як соціальної системи, а лише основні, які певною мірою характеризують особистісну природу. Більш поглиблений аналіз особи як системи здійснює теорія особистості та соціальна психологія.

Сьогодні соціологія використовує ряд сучасних теорій особистості, які з різних позицій описують природу формування особи. «Матеріалістичне» вчення людини базується на теорії дарвінізму і впливі суспільних факторів. Якщо підійти до вивчення суспільства з позицій дослідження закономірностей взаємодії суспільства і людини, економічних і соціальних факторів в історичному процесі, то відповідна теорія є теорією «соціально-історичного детермінізму», або соціально-історичною теорією суспільства, де історія подається як процес діяльності людини, яка має свої цілі. Основними принципами цієї теорії особистості (іноді її називають марксистською) є встановлення залежності особи від об'єктивних, суспільно-економічних, соціально-культурних, предметно-діяльних чинників.

Згідно з іншою концепцією («рольова теорія особистості», розроблена Дж. Морено, Т. Парсонсом, Р. Мертоном), елементом соціального аналізу є не діючий індивід а його роль. Кожна людина в різних групах займає певне визначене становище, з яким пов'язані і певні взірці поведінки. При цьому група і очікує від неї відповідну взірцям поведінку. Якщо виходити із даного розуміння соціальної ролі, то рольову поведінку особи можна аналізувати через її виконавчі функції.

Аналіз особистості буде неповним, якщо її розглядати відокремлено від природи та механізму соціальної дії та діяльності. Проблема соціальної дії та соціальної діяльності завжди була в центрі уваги соціологів минулого та сьогодення - як першоцеглина соціальної динаміки (соціального руху).

Список використаних джерел

1. Андрущенко В., Михальченко М. Сучасна соціальна філософія. К. 2017. 345 С.
2. Шинкарук В.І. Філософія незалежності і незалежна філософія // Віче. 1992. С. 23-29.

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ ТА ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОСТІ

Постановка проблеми: сьогодні спостерігається відносно швидке зростання потужних технологій. Як наслідок, багато людей майже кожен хвилину свого життя відчувають негативний вплив на своє здоров'я. Звичайно, страждають не тільки живі істоти, а й наше довкілля. Оскільки дія технічних заходів призводить до руйнування всіх систем. Ніколи людство не мало такого сильного впливу на природу, щоб воно знищило частину нашого довкілля за кілька років.

Метою статті є розгляд проблем науково-технічного прогресу, його впливу на навколишнє середовище; поглянути на глобальні проблеми людства та шляхи їх вирішення.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:

- Проаналізувати науково-технічний процес та його вплив на суспільство; Охарактеризувати глобальні проблеми людства;

Виклад матеріалу. Через техніку в людському житті з'являється деякий полюс буття взагалі, на якому панує виділене, кінцеве, раціоналізоване, регламентоване, ідеалізоване, визначене складне, перерване. У той же час саме завдяки цьому в бутті визначаються його протилежні властивості: цілісне, нескінченне, самобутнє, спонтанне, безмежне, невизначене.

Пізнання і техніка нерозривно пов'язані між собою, що в певному вимірюванні пізнання є ні що інше, як техніка інтелектуального прояснення буття. Природно, що і наука виникає і розвивається в зв'язку з розвитком техніки. Разом ми повинні відмітити і деяке розходження в розвитку техніки і знань. Техніка, як підкреслювалося вище, знаменує собою факт існування людини на певному полюсі буття і сама є вираженням цього полюса, в той час як знання і пізнання намагаються охопити буття у всіх його виявах і використовують для цього різні форми. Отже, техніка є лише однією стороною знання і пізнання.

Початковим актом і технічної діяльності і пізнання є покладання в бутті, що протистоїть людині і людському розуму, певної межі, яка починає виконувати функції точки або системи відліку, що надалі орієнтує людину в його теоретичній і практичній діяльності.

Глобальними проблемами людства – називають проблеми, які стосуються всього світу, призводять до значних, нерідко незворотних соціально-економічних і біологічних втрат на планеті, створюють загрозу існуванню людства і потребують для свого розв'язання координованої співпраці всіх країн. До сьогоднішнього дня не існує точної чисельності проблем сучасності. Одні вважають, що у людства є близько сотні глобальних проблем, інші налічують три десятки. Більшість це все стосується природи.

Впровадження у виробництво найновіших досягнень науки і техніки, поява нових технологій, енергоджерел і матеріали призвели, з одного боку, до глибоких якісних змін у житті суспільства. Людство вступило в епоху науково-технічної революції, що посилює антропогенний вплив на природу, який має суперечливий характер. У ньому переплелись позитивні й негативні явища: вдосконалення технологій і зростання виробництва, що сприяють повнішому задоволенню потреб людей, раціональнішому користуванню природними ресурсами, збільшенню виробництва продуктів харчування тощо. З іншого – забруднюється природне середовище, знищуються ліси, посилюється ерозія ґрунтів, погіршується стан здоров'я людей тощо.

За своєю сутністю, масштабністю і значимістю вони різні: одні мають локальний характер і не потребують для вирішення величезних зусиль, ресурсів та коштів; інші – спричиняють вплив у межах певного регіону, і також не становлять суттєвих труднощів. Проте є й такі, які зачіпають інтереси всього людства, несуть загрозу всім землянам, всьому живому на Землі. Це проблеми планетарного порядку.

Філософське дослідження глобальних проблем виходить із об'єктивного статусу їх існування. В їх основі лежить суперечність між людиною (суспільством, людством) та існуючою дійсністю, спроможністю природного й суспільного середовища задовольняти людські потреби, інтереси й бажання. Це реальні, а не ілюзорні проблеми.

Глобальні проблеми вимагають для свого вирішення кооперації зусиль усіх країн і народів, оскільки вони не знають кордонів, зачіпають усіх, заважають усім нормально жити та діяти. Вони настільки емкі і складні, що жодне суспільство, країна самостійно вирішити їх не в змозі. Тому міжнародне кооперування зусиль та ресурсів землян – життєва необхідність. Це й глобалізує світ, сприяє єднанню та цілісності.

Особливо гострою є проблема співвідношення НТП і збереження природного середовища, яке є єдиною можливим середовищем життя людини. Забруднення природного середовища - це таке привнесення в геосистему різних речовин і сполук, за якого перевищуються граничні концентрації, а отже, і місткість геосистеми. Тут мова йтиме лише про технологічні процеси, хоч аналогічні наслідки можуть мати катастрофічні виверження вулканів, пилові бурі тощо. Отже, мають місце дві проблеми: перша - безпосереднє забруднення навколишнього середовища; друга - збільшення масштабів водоспоживання.

Обидві проблеми тісно пов'язані, бо друга викликає першу. Окремі види забруднень особливо помітно впливають на екологічні системи і залежить це не лише від масштабів виробництва.

Висновок: Отже люди надто сильно зациклилися на збільшенні свого комфорту. Адже на речі, без яких люди могли б легко існувати, йдуть неймовірні ресурси. А їх видобуток та подальша обробка знищує все навколо. Важливу роль в цьому відіграють політичні ігри держав, які не рахуються з навколишнім середовищем, коли мова йде про можливе зміцнення їхніх позицій на політичній арені. Ця проблема неймовірно загострилася. І продовжує погіршуватися в геометричній прогресії. Причиною цього є науковий прогрес, який множиться на жадібність і необачність людей. В результаті цієї жадливої формули удар по навколишньому середовищу є колосальний. Найжахливіше в цьому, що більшість людства не усвідомлює всієї трагічності ситуації. І потяг науково-технічного прогресу далі рухається з неймовірною швидкістю, знищуючи все на своєму шляху.

Список використаних джерел

1. Внучко С.М. Глобальні проблеми сучасності: причини виникнення та шляхи їх розв'язання. Київ, 2014.
2. Глобальні проблеми людства. Сайт [geografiamozil2!](https://geografiamozil2.jimdofree.com/). URL: <https://geografiamozil2.jimdofree.com/головна/глобальні-проблеми-людства/> (дата звернення: 13.11.2022).
3. Екологічні проблеми: взаємовідносини суспільства і природи. Реферат. Освіта.UA. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/ecology/18961/> (дата звернення: 13.11.2022).
4. Науково-технічний прогрес: екологічні наслідки. Реферат. Освіта.UA. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/ecology/21287/> (дата звернення: 13.11.2022).

ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ТЕХНОНАУКИ.

Актуальність теми дослідження . Технонаука розвивається кожного дня і кожної хвилини , і через це місця для філософії стає дедалі менше . Адже технонаука підбирається все ближче і ближче до нас і заповнює наше життя це і лякає мене.

Мета дослідження : Метою являється дослідження технонауки її прогресу та філософських проблем і шляхів як ці проблеми вирішити . Перші роботи філософів що відносяться до філософського розуміння технонауки як проблеми , вийшли вже більше століття тому . За цей час багато людей та науковців з усіх куточків світу ставлять технонаукові проблеми високо , це були окремі , різного погляду дослідження.

Виклад матеріалу. Філософія техніки - це одна з найбільш молодих гілок філософського знання філософія.

Тільки з усвідомленням суперечності між традиційною ідеєю нескінченного прогресу та близькістю меж зростання, характерною для 60-х років ХХ ст., філософія техніки виділяється як окрема гілка філософського знання.

Щодо адекватної оцінки наслідків техніки і технічної діяльності, то значення цієї проблеми зростає з кожним роком. Відомо, що інженер зобов'язаний прислухатися не тільки до голосу вчених, технічних фахівців і голосу власної совісті, але і до громадської думки, особливо якщо результати його роботи можуть вплинути на здоров'я і життя людей, торкнутися пам'ятників культури, порушити рівновагу природного середовища і т. д. Коли вплив інженерної діяльності стає глобальним, її рішення перестають бути вузько професійною справою, стають предметом загального обговорення, а іноді і засудження. Ніякі посилання на економічну, технічну і навіть державну доцільність не можуть виправдати соціального, морального, психологічного, екологічного збитку, який може бути слідством реалізації деяких проектів.

Однією з найважливіших проблем, аналізом якої варто зайнятись, є проблема шляхів і перспектив розвитку техніки. Особливість цієї проблеми пов'язана зараз зі стрімким зростанням потужних технологій. При цьому кількість людей, які зазнають впливу технічних заходів та їх вторинних ефектів, з кожним днем значно зростає. Потерпають і природні системи, що стають об'єктом людської діяльності, оскільки порушується їх рівновага, що нерідко призводить до руйнування цих систем. Ніколи раніше людина не мала таких потужних важелів, щоб бути здатною знищити життя у певній частині екологічної системи і навіть у глобальному вимірі. Докорінно змінюється і людська свідомість.

Основні напрямки розвитку філософії техніки. Виникнувши в кінці ХІХ століття філософія техніки в процесі свого подальшого розвитку включала в себе велику палітру поглядів, які часом сходилися один з одним, а деколи ґрунтувалися на прямо протилежних принципах. Одні з них належать до так званого технократичного напрямку. Вони бачать в техніці визначальну, та мабуть і єдину, причину всіх соціальних змін. Подібні твердження ґрунтуються на принципі технократичного детермінізму. З точки зору інших техніка має свою логіку розвитку, незалежну від соціуму. Для одних майбутнє людства під впливом науково-технічного прогресу постає в райдужному світлі: техніка в процесі свого розвитку автоматично вирішить всі соціальні колізії, створить суспільство достатку, ліквідує принижує людину не творчий і фізично важка праця і забезпечить радісну творче життя. Інші, навпаки, бачать в техніці демона, який підпорядковує собі людину: ера людини зміниться ерою роботів, відбудеться інтелектуальне виродження індивідів, моральна деградація особистості. Одні погляди пов'язують прогрес техніки з розвитком науки, раціонального пізнання. Інші, навпаки, сподіваються на бога. вищий ірраціональний дух.

У сучасній філософії техніки можна виділити три великих напрями: соціологічний, антропологічний і релігійний. Вони аналізують взаємозв'язок техніки з наукою, суспільством, людиною і вірою.

Другий напрямок - соціологічний. Він аналізує взаємовідносини техніки і суспільства. Цей напрямок ділиться на два інших. Перша - техніцизм стверджує всемогутність «науковотехнічної раціональності», вдосконалення якої саме по собі повинно вирішити соціальні і політичні проблеми сучасного суспільства. Друга - антитехніцизм, що виник ще в 20-х роках ХХ століття. Техніка постає як злий геній людства, джерело всіх його бід. У залежності від конкретної соціально-політичної та економічної обстановки техніцизм і антитехніцизм послідовно змінюють один одного. Так, після другої світової війни розгортається гуманістична критика техніки, ставиться питання про кризу особистості та її долі в сучасному техніфікованому суспільстві.

Третій напрям - антропологічний (від гр. anthropos-людина). Свою проблематику цей напрямок сформулював ще в 30-і роки нашого століття. Технічне середовище розглядається як спосіб існування людини. Філософський аналіз технічної діяльності поєднується з даними антропології, психології, фізіології та інших наук, які вивчають людину. Досліджуючи техніку як необхідний атрибут людського буття, цей напрям філософії техніки часто йде по шляху біологізації техніки. Джерело будь-якої технічної творчості воно бачить виключно в діяльності людини як біологічної істоти, розглядає техніку як реалізацію якихось якостей та здібностей властивих природі. Людина таким чином технікою заповнює свою біологічну недостатність.

Четвертий напрям - релігійна філософія техніки. Він є спробою знайти в релігійній вірі порятунку від технічного песимізму. Релігійні інтерпретації техніки виникли на початку ХХ століття і з більшою активністю стали реагувати на суперечливі тенденції науково-технічного розвитку та його наслідки. Прагнучи осмислити

науково-технічний прогрес з позицій християнства, цей напрям розглядає техніку як втілення надприродною сутності - бога. Будь-яка технічна система втілює універсальну «впорядкованість» природи відповідно до божественної мети. Винахід розглядається як «вільний» збіг людської ініціативи з волею бога, а технічний прогрес - як реалізація божественного інтелекту що розвивається з непохитною логічною необхідністю.

Висновок: Підбивши підсумки ми можемо дійти висновку що філософія і технонаука в дуже тісному співвідношенні один до одного . Як результат, виявлено комплексний характер проблем, які постають перед філософією техніки. Їх рішення залежить від багатьох чинників: соціальних, історичних, географічних, екологічних і ін. Проаналізувавши можливі розв'язки поставлених проблем, помічено їх тісний взаємозв'язок: вирішення однієї проблеми певним чином залежить від вирішення інших і навпаки – або нехтування однією з них призведе заострення інших.

Список використаних джерел

1. Філософські проблеми техно науки . «Київський політехнічний інститут. URL: <https://works.doklad.ru/view/AHS7psvmDKg/all.html>

ФІЛОСОФСЬКО – ПРАВОВЕ ВЧЕННЯ Т. ГОББСА

Актуальність теми дослідження: Міркування Т.Гоббса про державу, законодавство та право.

Мета: Проаналізувати та усвідомити історичні та соціальні погляди Томаса Гоббса.

Об'єкт дослідження: Філософсько-правове вчення Т.Гоббса

Виклад матеріалу. Видатний англійський мислитель Томас Гоббс (1588- 1679)- теоретик природного права, виступав захисником королівської влади на початку революції. Надбанням теорії соціальної культури є також сформульовані Гоббсом 19 природних законів - правил людського співжиття, суспільних регуляторів-нормативів, основним серед яких філософ вважав загальнолюдську максиму «не робити іншому того, чого ти не бажав би, щоб було зроблено стосовно тебе» («золоте правило»). Однак, перетворюючи моральні (природні) закони на громадянські, Т. Гоббс фактично позбавляв мораль її специфічної регулятивної функції, ототожнював її з політикою. Основний твір він опублікував «Левіафан, або Матерія, форма і влада держави церковної і громадянської»(1651р.) після закінчення громадянської війни. Вчення Гоббса про право і державу. Виникнення та існування політичної влади та держави Гоббс пов'язував із природою та якістю людини як «розумної істоти», але водночас егоїстичної та наділеної сильною «природною пристрастю». Тому в природному стані, за Гоббсом, кожна людина має рівні природні права. У природному стані кожна людина має всі права, «навіть життя інших», що призводить до воєн між ними. Що ж являє собою людина від природи? Які її пристрасті та бажання? В своїх висновках Гоббс йшов порізно з звичними успадкованими від Арістотеля і Цицерона уявленнями про людину, як про «політичну тварину»(тобто суспільним). Гоббс вважає, що людина дякуючи своїм пристрастям егоїстична по природі, що в ній вкладено вроджене прагнення все забрати собі, володіти над всіма. Жадність, жах, честолюбство рухають людською діяльністю. Ні про яке присутнє людині *arretitussocietatis*(суспільне стремління) мови бути не може. Людина людині - вовк. Такий основний закон взаємовідносин між людьми. Людина, з точки зору Гоббса, - середня ланка між природою та суспільством. Він тіло природи, фізичний об'єкт, він також розумний творець штучного тіла - держави. Без знання людини та його природи неможливо зрозуміти ні освіти держави, ні елементів державного життя. Вчення про людину по тій причині являє ведення до теорії держави. Шкідливість цього стану змушує шукати спосіб покінчити з ним. Цей метод диктується у свідомості законами природи. Отже, різниця між правом і законом така ж, як свобода й обов'язок. Гоббс визначив природне право як свободу людини робити або не робити щось для свого захисту. Гоббс запропонував інститутотворюючу ознаку держави – політичну владу. Таким чином, його визначення держави таке: «Держава – це колективне утворення, в якому багато людей несуть відповідальність за свої дії за взаємною згодою і яке, по суті, може застосовувати силу і засоби цих людей для їх миру і захисту так, як вважатиме необхідним». Виникнення держави філософ описував як цілком свідомий акт інтелекту. Його суть полягає в тому, що люди передають свої права та повноваження певній особі чи уряду. Це великий Левіафан або смертний бог, якому ми зобов'язані миром і тишею. Левіафан подібний до штучної людини, для якої верховною силою, «що дає життя і рух всьому тілу» є душа; посадові особи виконавчої та судової влади – штучні суглоби; Як і Ж. Боден, Гоббс визнавав лише три форми держави: монархію, демократію та аристократію. Незважаючи на відмінності, усі законодавці штатів є просто суверенами. На його думку, це має сенс. «Влада, якщо тільки вона досить досконала, щоб могли надавати захист підданам, однакова у всіх формах». Симпатії Гоббса чітко еволюціонували: спочатку вони стали на бік монархії, потім могутньої влади захисника О Кромвеля. Тут краще, ніж в інших формах, втілюється і втілюється абсолютний характер державної влади, тісно пов'язуючи публічні та приватні інтереси.

Для Гоббса вищі права впливають не з самих договорів, а з природних законів, і лише ними вони обмежені. Договори визначаються підставою, а їх зміст полягає лише в добровільному підкоренні.

Головна мета держави, по Гоббсу, не просто забезпечення «безпеки існування», але також забезпечення за кожною людиною усього добробуту життя, набутого ним «чесною працею», турбота про «добробут громадян», правда, не всіх громадян, додає Гоббс інакше це майже неможливо досягнути, але «як можна більшого числа громадян». Звідси одержуємо три основних обов'язки суверена: захист від зовнішніх ворогів; збереження внутрішнього миру; збагачення громадян. Ці три функції в цілому відповідали інтересам буржуазії і земельної капіталізованої аристократії. В цілому соціологічна доктрина Гоббса є найбільш серйозним та сміливим кроком вперед в порівнянні з теологічними концепціями суспільства, теорією божественного права, який панував в епоху середньовіччя. Але Гоббс в кінцевому рахунку залишився на ідеалістичних позиціях розуміння суспільства, тому що, «природні» причини держави він виявив в розумі людей, в незмінній людській «природі», яка була не чим іншим як відображенням людини-користолюбця епохи першопочаткового капіталістичного нагромадження. Соціологічна система Гоббса містить той основний недолік котрий належить всій соціології. «... Не вміючи зрозуміти простих і таких початкових відносин, як виробничих, соціологи брались прямо за дослідження і вивчення політики юридичних форм, наштотувались на факт виникнення цих форм із тих чи інших ідей людства на даний час - і зупинялись на цьому: виходило так, нібито суспільні відносини будуються людьми свідомо». Цей ідеалістичний висновок, знайшов повне відображення в ідеї SocialContract(суспільному

договорі), одним із засновників якого є Гоббс. Загалом Томас Гоббс уперше в Новий Час розробив систематизоване вчення про державу, політичну владу і право. Його теорія, заснована на розумі й досвіді, а не на схоластиці й догматизмі, відкривала широкі горизонти подальших досліджень політико-правових явищ. Ряд висновків із гобсового вчення - стосовно природничо-правових законів про мир, еквівалент, рівність, договір, справедливість, власність та ін. - відчутно вплинули на становлення і розвиток політичної науки та юриспруденції Нового Часу, на генезис класичного лібералізму. Теорія Т. Гоббса про державу і право містить ряд положень, які до сих пір залишаються джерелом оригінальних соціальних ідей і дозволяють вважати її непересічним явищем в історії політичних та правових вчень.

Висновок. Таким чином, Гоббс значно розвинув погляд на природу людини, її пристрасті та розум як політичні рушії. Гоббс заснував своє вчення на дослідницькому характері та пристрасті до людей. Він розглядає абсолютну монархію як дійсну форму держави, але в незліченних поясненнях і застереженнях, по суті, поступається місцем революційним принципам, але за великим рахунком британські політичні і правові теоретики залишаються абсолютистами – прихильниками нескінченної монархії. Він підтвердив і продемонстрував роль природного права в публічному і приватному праві. Теоретично є держави і підлеглі, але немає громадян.

Список використаних джерел

1. Державно-правові вчення в Англії. URL: https://pidru4niki.com/1350042451967/pravo/derzhavno-pravovi_vchennya_angliyi
2. Коваленко С. М. Формування теорії соціально-правової держави в філософії Томаса Гоббса: «Левіафан» С. М. Коваленко Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]. Сер. : Державне управління. 2011. Т. 159, Вип. 147. С. 85-90
3. Політико-правове вчення Т. Гоббса. URL: https://stud.com.ua/82744/politekonomiya/politiko_pravove_vchennya_gobbsa
4. Філософія: Навчальний посібник. Т. В. Гончарук, Н. В. Джугла, Л. П. Мокряк, М. Л. Шумка. Тернопіль: Підручники і посібники, 2014. 368 с

ПОНЯТТЯ КУЛЬТУРИ У ФІЛОСОФІЇ.

На наш ранній психологічний і поведінковий розвиток глибоко впливає суспільство, в якому ми виховуємося. Мова, звичаї, мистецтво, спосіб життя та етика – це лише деякі з культурних факторів, які тут діють. У цьому розмаїтті відображено багатство і відтінок терміна «культура».

На латині слово «culture» означає «обробка», що є відповідним визначенням. IN

Цю ідею використовували у сільському господарстві в Стародавньому Римі, де її використовували для позначення певних агрономічних методів. Таким чином, навіть у стародавньому світі люди розуміли культуру як область навмисних людських дій, які прагнуть змінити статус-кво, а не просто адаптуватися до нього.

Культура функціонує як збірна картина в нашій щоденній свідомості, поєднуючи воедино мистецьке вираження, літературні твори, релігійні вірування, наукові пошуки, академічні дослідження тощо. Культура є ключовим поняттям, і саме через цю призму філософія показує сенс людського життя як вираження творчості та вільної волі особистості. Культура унікальна для людей, оскільки саме вона відрізняє нас від інших тварин. Термін «людина в людині» стосується застосовності цього показника до людей.

Культура є продуктом людської винахідливості та рішучості. Звідси виникає багато різних культурних течій. Однак культура незмінна в символічних формах, які передаються від покоління до покоління.

Надіндивідуальна логіка культури не залежить від індивідуальної мотивації; розумно стверджувати, що культура також породжує особистість. Однак важливо пам'ятати, що культура є результатом людської винахідливості; це те, як людство дізнається про світ і змінює його. Саме завдяки своєму культурному вихованню людина здатна творити.

Культура є метафорою того, як кожна людина встановлює свою особистість і місце у світі. Коли ми дізнаємося про різні культури, ми отримуємо розуміння інших людських світів, де люди мають різноманітні способи життя та самосвідомість. Кожна культура представляє унікальний шлях до самореалізації особистості через вираження свого творчого потенціалу.

Тому знайомство з різними культурами не тільки розширює наш розум, але й розширює наші мистецькі горизонти. Культури розвивалися протягом історії завдяки філософським дослідженням сутності, які були водночас практичними та корисними. Культура, згідно з першою, є «другою природою», що складається з усього, створеного людьми. Однак ця перспектива, яка визначає культуру як зовнішню сферу, приховує шляхи взаємозв'язку людей і груп. Другий погляд характеризує культуру як створену людиною систему цінностей, як матеріальних, так і духовних, що представляє грань суспільної діяльності. Виробництво культури та культурна динаміка в цьому методі не враховуються. Таким чином, кожна з цих точок зору охоплює істотні аспекти еволюції культури, але не вичерпує її глибини.

Як найбільш фундаментальне вираження, культуру можна розглядати як набір правил і норм, які керують людською поведінкою понад біологічні процеси, які зазвичай нею керують. Сукупність інформації людства — його норми, навички, ідеали, гіпотези, переконання, прагнення та ціннісні орієнтації — є будівельними блоками цих програм. Культура не тільки зберігає знання, але й створює нові знання у формі практик, які можуть бути застосовані до багатьох різних сфер людської діяльності. Одне, що виділяється, це цінність оригінальності.

Аудиторія не завжди може зрозуміти значення культурних програм, і не всі значення піддаються логічному вираженню. Проте всі вони можуть стати фундаментально важливими, оскільки вони об'єднують людей і слугуватимуть основою для їхніх емоцій та ідей. Культура є продуктом такого матеріалу. У результаті все у Всесвіті може виглядати однаково «своїм» і «чужим» для даного індивіда, оскільки кожна людина вкладає в ціле значення відповідно до того, як вона сприймає його універсальну важливість. Культура є тим універсальним засобом, за допомогою якого індивід вирізняється з навколишнього «чужого» світу.

Середовище стає культурним завдяки цьому процесу.

Навіть нічне небо та дно океану вважаються частиною культури через благоговіння, з яким до них ставляться. Небом би не милувалися (згадаймо відому думку І. Канта про те, що двоє неперевершеним захопленням сповнює душу людини — зоряне небо над нами і моральна ікона всередині нас), поети не склали б віршів, а вчені не віддавали б усі свої сили вивченню природи, якби не це. Щоб розвинути теорію, потрібен час, а для пошуку прихованих механізмів Всесвіту потрібен допитливий розум. Там, де немає культурної субстанції, яка б спрямовувала мислення та емоції багатьох людей на опанування всесвіту та власної душі, цікавість і благоговіння в'януть.

Як матеріал однієї людини переходить до іншої? На це питання можна відповісти, з'ясувавши, чи є фіксованими речі, які передаються в культурному світі та значення, чи ні. Це основа культурного виробництва. Однією з найбільш визначальних характеристик культурно домінуючої групи є центральна система переконань або світогляд, який формує природу всіх інших інтерпретацій та асоціацій. Культура об'єднує людей, надаючи їм спільну мову для опису та осмислення свого досвіду у світі, але вона також забезпечує засоби спілкування та вираження їхніх найпотаємніших думок і почуттів.

Людина використовує сигнали, щоб передати свої емоції та ідеї. І навпаки, культурні передаються за допомогою спеціальних символічних сигналів. Ось чому наші емблеми такі важливі.

Людина виражає свої думки і почуття за допомогою знаків. Але культура виражається в особливих знаках - символах. Саме завдяки нашим символам свідомість розкриває глибинний зміст культури, що живе в людській душі, об'єднує людей за єдиним типом сприйняття світу і себе. Справжній символ не просто позначає зміст, але несе в собі всю повноту своєї дієвої сили.

Наприклад, ікона в християнстві не просто уособлює Бога – для віруючого вона виражає Божественну присутність, має таку ж силу, як і виражений нею зміст, тобто віра самої людини. У традиційній військовій культурі прапор не лише позначає певну військову частину: він є уособленням самої честі, і втратити прапор – те саме, що втратити честь.

Символічні форми культури передаються від людини до людини, від покоління до покоління. Але самі по собі вони становлять лише зовнішню сторону культури. Символи стають вираженням культури лише через творчу діяльність людини. Якщо людина не усвідомлює сутності цих символів, то вони перетворюються на абстрактну предметну оболонку. Тому не можна визначити поняття культури лише через символи, не можна ототожнювати культуру із символічним світом. Кожен символ набуває певного значення в межах існування певної культури.

Таким чином, культура є втіленням унікальності і типовості водночас, поєднанням традиції та новаторства. Вони встановлюються за допомогою ідеалів культури, які сприяють становленню і розвитку духовного світу суспільства та особистості.

Список використаних джерел

1. Свасян К. А. Людина як творець і творець культури // Питання філософії. 1987. № 6. С. 132-137.
2. Стьопін В. С. Культура // Питання філософії. 1999. № 8. С. 61-71.
3. Чаплигін О. К. Про культурно-історичний контекст формування творчого потенціалу людини як багаторівневого явища // Вісник ХНУ імені В.М. Каразіна. 2001. С. 185-190.

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ МЕНТАЛІТЕТУ УКРАЇНЦІВ

Постановка проблеми. Зараз, досить актуальним є спалах загальнонаціональної державної самосвідомості, громадської цікавості до власних духовних надбань, історії, час, коли народ намагається осягнути власне минуле, розібратись в теперішньому і відшукати чи навіть правильно скоригувати свій шлях в майбутнє. Тому й постала така проблема і потреба сконцентруватися на вивченні та дослідженні явищ, аналіз яких впродовж попередньої історії були не систематичними, нерегулярними, такими що підпорядковуватися під світогляд тоталітарної системи, ідей та явищ, які відображають діапазон взаємовідносин, взаємопов'язаних з існуванням своєї української спільноти і вимагають знання єдиного духовного надбання людей.

Мета.З'ясувати суть менталітету українців.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання:**

- з'ясувати національну своєрідність;
- самоідентифікувати українську націю;

Виклад матеріалу. Загальний комплекс соціально- психологічних розпоряджень певних мимовільних дій та навичок свідомості, що утворюють прийоми цілісного бачення світу та уявлень людей, що відносяться до тої або іншої культурної спільноти - усе це являє собою такий термін, як ментальність. Менталітет є ніби своєрідним контекстом («ефіром», «горизонтом»), в якому знаходить вияв специфічний, унікально-неповторний спосіб бачення («прочитування») навколишнього Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка світу [3: 823].

Головним фундатором української ментальності був Дмитро Чижевський.

Основні ознаки психологічного складу українця, відповідно до праці Чижевським, такі: емоційність, сентиментальність, ліризм.

Д. Чижевський зазначає що, до характеристики національного типу можна йти трьома шляхами:

- дослідження народної творчості
- характеристика найбільш «блискучих», яскравих, виразних історичних епох, які даний народ пережив
- характеристика найбільш значних, «великих», видатних представників даного народу. [5].

Сам науковець констатує, що розглядаючи архетипи тих чи інших національних культур, ми маємо не якісь «духовні гени», а певні пресупозиції, тобто схильності, тенденції, які в різні епохи характеризуються образами, що можуть різнитися засобами вираження, але структурно утворюють певні прототипи чи можуть бути реконструйовані як прототипи [4: 286–287].

У праці одного з теоретиків і апологетів українського націоналізму Юрія Бойка власне український характер і поведінка описана так, що на чільне місце посеред ознак він виносить естетизм, емоційність, чутливість, ліризм і доводить це на прикладах з народної творчості. До прикладу візьмемо той факт, що головна увага на образі жінки в українській поезії формулюється так : «українська жінка змальована такою духовно прегарною, що й у самому своєму упадку являє поетично свою чисту натуру...»

Науковці підкреслюють, що зміст ментальності задається усталеними, карбованими історичним досвідом формами і способами виразу інтелектуальних та емоційних реакцій стереотипами поведінки, архетипами культури та соціопсихологічною налаштованістю соціальних суб'єктів [2: 369]

Не менш важливим у праці є й те, що, попри усі позитивні ознаки у характері власне українця він також описує і негативні. До прикладу:»І все-таки, маючи цілком виразну, розвинену, багату змістом національну природу, українці рано втратили свою державність, протягом багатьох віків були поневолені, спочатку поляками, згодом москалями, а тепер німцями та румунами...

Соціум, як певне живе утворення, нічого не забуває, уся історично отримана ним інформація трансформується у генетичний досвід, передається від покоління до покоління незалежно від бажання людей у певній «родовій пам'яті», традиціях тощо як свідомо, так і підсвідомо. [1]

Наше особисте обмеження, власна скутість, виражається певними вадами чи навіть дефектами нашої національної вдачі, відхилення, які вправно використовують наші вороги. Саме тому лишень позбавившись їх, ми зможемо стати на шлях самостійного розвитку.

Висновок. Якщо підсумувати усі дослідження, то сміливо можна передбачити головний характер, природу та натуру українця. Сформувати уявлення про його основні риси, наприклад: емоційність, сентиментальність, ліризм, естетизм, чутливість, комплекс меншовартості, терпимість та індивідуалізм. Усе це складає враження про українців, як про унікальний, рідкісний, та по своєму винятковий народ із власним темпераментом та характером.

Список використаних джерел

1. Гордійчук О. О. Архетипи української ментальності: соціально-філософський аналіз. Філософські науки. Випуск 1 (84), 2018. 15-19 с.

2. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/596346.pdf>. Дата звернення: 28.10.2022
3. Шинкарук В. І. Філософський енциклопедичний словник. Київ : Абрис, 2002. 742 с.
4. Ярошовець В. І. Історія філософії. Словник. Знання України, 2006. 1200 с.
5. Кримський С. Б. Архетипи української ментальності. Проблеми теорії ментальності. Наукова думка, 2006. 405 с.
6. Чижевський Д. І. Нариси з історії філософії на Україні. Вид-во «Орій», 1992. 17-23 с.

ОСОБЛИВОСТІ ДУХОВНОГО БУТТЯ СУЧАСНОГО УКРАЇНЦЯ

Постановка проблеми: визначається необхідністю перегляду духовних орієнтирів у становленні світогляду особистості, адже у своєрідному фундаменті духовності кожного народу є закладені світоглядні уявлення, які виражаються через систему віросповідань та повір'їв. Кожну епоху розвитку людства визначає тип моральної свідомості, який виступає домінуючим для даного часу, певного народу, конкретних соціально-економічних умов. В усічасилюдство вельми обачно, шанобливо ставилося до становлення духовності особистості, адже на міцному ґрунті духовності, моральності, культури зростає особистість відповідальна за думку, слово, вчинок.

Мета дослідження: проаналізувати сучасний стан духовної культури суспільства; визначити шляхи формування духовності особистості; дати аналіз основних проблем духовної культури українського суспільства в умовах трансформації.

Поставлена мета обумовлює розв'язання таких дослідницьких завдань:

1. Аналіз сутності людини.
2. Аналіз світоглядних орієнтирів людини 21 століття; визначення особливості духовного буття
3. Складність сучасного процесу усвідомлення проблеми духовного, сучасного українця та здійснити їх загальну характеристику.

Об'єктом дослідження є духовний світогляд людини, як форма самоусвідомлення особистості, що зумовлений особливостями суспільного буття та соціальними умовами. Предметом дослідження є особливості духовного буття сучасного українця та основні фактори, що впливають на його формування. В житті ми спостерігаємо прояви духовності людини, але осягнення її сутності, як доволі складне завдання потребує ретельного аналізу. Дана проблема ґрунтується на дослідженнях філософської антропології, в якій простежується комплексний підхід до аналізу сутності людини, що спирається на знання інших галузей наук. Проблема духовності особистості розкривається через морфологічний і функціональний аналіз, який ґрунтується на методологічних засадах екзистенційної діалектики і синергетики. Це рівень надсвідомого, його можна опанувати через поняття «цінності». І.В. Степаненко, розглядає духовні цінності в структурі духовності як смисловий, складнодиференційований континуум, у якому цінності мають різні форми: індивідуальні і надіндивідуальні, усвідомлені і неусвідомлені; різну модальність (позитив - негатив); інтенсивність (безпосередня значущість); ієрархічність (певний порядок реалізації); функціональну роль (виступають основою для структурування активності, є певними цільовими орієнтирами життєдіяльності). Г.І.Горак класифікує цінності як інтегруючий початок, в якому зафіксовані умови існування людства, тому їх можна назвати космічним утворенням особливого типу, Абсолютом, довічними духовними умовами дійсно людської буттєвості. Рікерт стверджує, що людина піднімається над природною необхідністю, і світ вічних цінностей є мірою її культурного буття.. Тобто, можна сказати, що цінності формуються і трансформуються процесі історичного розвитку суспільства; цінності в процесі життєдіяльності людини стають її власним надбанням, що дає нам можливість визначити їх об'єднуючою ланкою, каналом зв'язку між культурою суспільства і духовним світом людини, що є умовою духовної буттєвості світу. Оцінююча функція цінностей ґрунтується на тому, що їх значущість завжди виходить за рамки пануючої на даний час суспільної свідомості, яка є цінністю, що виступає атрибутом духовності, має об'єктивну, суб'єктивну, об'єктивовану і суб'єктивовану форми, виступає формою прояву, умовою і результатом стосунків духовного роду між людиною і суспільством. Слід проаналізувати поняття «духовність» в контексті різних наук. Соціологія розглядає духовність, як рівень розвитку родової якості людини, який реалізується в соціальному житті. Незалежно від масштабів визначення, поняття «соціальне» має певний духовний зміст; духовне і соціальне можуть розглядатися в одних і тих аспектах: суспільному, ціннісному, буттєвому; в буттєвому визначені духовне постає змістом соціального. Соціологічний контекст духовної цілісності людини розуміється як акумуляція особистістю соціального, соціального і суспільного буття. Таким чином, аналіз філософського, теологічного, соціального, культурологічного, мистецького, мовного, педагогічного, психологічного контекстів поняття «духовність» дозволяє зробити висновок, що зміст кожного контексту визначається предметом дослідження вище перерахованих дисциплін. Особливості становлення духовної цілісності обумовлені трансформацією українського суспільства. Отже, умови глобалізаційного світу і трансформаційного суспільства, ускладнюють становлення духовності особистості, а з іншого, мають потенційні можливості зміцнення її позиції у всісистемі духовного. Особливості становлення духовності особистості, обумовлені українською ментальністю. Духовне зростання людини неможливе без усвідомлення своєї національної особливості і приведення її у відповідність з розвитком суспільства і світу. Це означає, що історичний досвід українського народу, в якому загартувалися ідеали свободи, віри, індивідуалізму, гумору, оптимізму додає особливостей становленню духовної культури громадянина України. Навіть кожний з цих ідеалів українського суспільства вносить свій вклад в цей процес. Історична доля українського народу склалася так, що досвід української державності віддалений у часі і недостатній у сьогоднішній, додає сучасному українцю колориту, спрямованості і самобутності, творчості,

самостійності, але ці прекрасні якості в своїх крайностях перетворюються на індивідуалізм, який заважає розумним колективним тенденціям і суспільному будівництву.

Висновок. Сучасний духовний стан українського суспільства односпайно оцінюється вкрай негативно і науковцями, і діячами мистецтва, і представниками релігійних конфесій. Серед найнегативніших факторів такого стану передусім: некерованість процесів становлення демократичного суспільства; неможливість користуватися ціннісними орієнтирами своїх батьків; неузгодженість системи виховання і освіти, що веде до сполучення протилежних тенденцій у суспільній свідомості; послаблення ролі родини і освітніх закладів в процесі виховання.

Список використаних джерел

1. Горак Г. І. Філософія курс лекцій. К.: ВІЛБОР, 1997. 272с.
2. Будз В. П. Почуття як духовні засади розвитку людства в епоху глобалізації та українська перспектива. К.: Національна академія управління, 2005. С.114-116.
3. Гурик М. І., Шумка М. Л. «Каста луччих людей» у соціально-філософському вченні Дмитра Донцова / Михайлина Шумка, Мирослава Гурик // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філософія». Вип. 8. Острог, 2011.

ФІЛОСОФІЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ І. КАНТА

Актуальність теми дослідження: бажання кожної живої особи пізнати певнуправову реальність, яка зазвичай зумовлена накопиченням фактів, планів, намірів та ідей, передбачає накопичення певних особливих та унікальних уявлень про своєрідні цінності, потреби, та інтереси, які зазвичай беруть за приклад для поведінки люди у практиці правовідносин. Щодо проблеми філософії правової держави, то вона знаходиться в стані невинної, безперервної «трансформації», та з будь-якою останньою, свіжою теорією та з будь-яким філософським судженням вона зазнає перетворення у щось якісно інше.

Мета дослідження: дослідження філософії та розвитку правової держави в працях І. Канта. Мета несе за собою розвиток таких завдань:

- Дослідження філософсько-правової думки І.Канта;
- Визначення імперативу за працями філософа;
- Аналіз ідей прав і свобод людини в матеріалах Іммануїла Канта.

Об'єкт дослідження : наукові праці І. Канта.

Виклад матеріалу : Мислителі німецької філософії, позначили свій вагомий вплив на розвиток сучасних політичних ідей у своїх працях. Саме завдяки їхнім надбанням ми маємо можливість бачити державу такою, якою вона являється на даний момент. Одним із цих мислителів був Іммануїл Кант.

Іммануїл Кант (1724–1804 рр.) вважається автором також моральної філософії. Він - своєрідний родоначальник, засновник, основоположник класичної німецької філософії і німецького лібералізму, фундатор найбільшого напрямку у сучасній теорії права. Кант — філософ суперечливий, непослідовний. З одного боку, він глибокий вчений-природодослідник, котрий здійснив ряд важливих відкриттів, був близький до матеріалізму і, з іншого боку, став родоначальником класичного агностицизму, фактично став на шлях заперечення пізнання. З одного боку, все багатство реального світу Кант втиснув у свої 12 апріорних категорій загальної логіки і вважав їх вічними, незмінними, нерухливими, які за жодних обставин не переходять одна в одну. З іншого боку, розглядаючи так звані антиномії «чистого розуму», розкрив глибоку діалектику взаємозв'язку, категорій скінченного і безкінченного, простого і складного, причини і наслідку, свободи і необхідності. [5]

Мислитель наголошував на декларативності просвітницьких ідей права, що не можуть стати реальністю через принцип суб'єктивності у поведінці індивідів. Його вчення про державу і право ґрунтується на протиставленні теоретичного (що людина може знати – чистий розум, закон природи) і практичного (що людина має робити і чим керуватися – практичний розум, закон волі). Право і мораль є соціальними регуляторами, що розмежовують належне і неналежне. [4, ст. 27]

І. Кант вважає, що в кінцевому результаті особа бажає здобути і наблизитися до спільного правового громадянського суспільства, де учасником буде дозволена чи не найбільша свобода, сумісна, з повною свободою інших. Антагонізм у такому народі цілком імовірно, що буде можлива, але його звужуватимуть закони. Лишень за цих установ, на думку Канта, можливий повний розвиток потенціалу, закладеного у людській природі. Деякі ідеї та формули правової держави вперше були законодавчо закріплені в Конституції США 1787 р і в Декларації прав людини і громадянина [1, ст. 1].

Зазначу, що І.Кант признає, що самотність загальнообов'язковості права може цілком і повністю забезпечуватися засобами примусу. Держава виступатиме представником цього примусу, яка в свою чергу повинна діяти в певних межах вимог права, а її устрій і режим зобов'язані відповідати найбільш наближено до принципів права (концепція правової держави). Забезпечення правового порядку та запобігання деспотизму досягається через встановлення відповідності та співдію трьох гілок влади: законодавчої, тобто влада якої повинна належати суверенній «колективній волі народу», виконавчої, яка цілком зосереджена в руках одного законного правителя і підпорядкована одній законодавчій владі, і судової (призначає виконавчу владу).

Правовий стан людства не в силі дозволити право на невдоволення, пересердя чи виступ, бунт, повстання. І. Кант признає: «Обов'язок народу терпіти зловживання верховної влади, навіть ті, які вважаються нестерпними». Це — відносно правовий результат, наслідок певного діяння із матерії громадського єднання. Він визначив, що правопорядок – це порядок волі, рівності й самостійності. Благо і призначення держави – у досконалому праві [3, ст. 1].

Висновки: Таким чином, філософія правової держави І.Канта утворена під вагомим впливом і безпосереднім враженням від Французької революції. Зовсім не зрозумілі для інших, радикальні ідеї Просвітництва, конституційних актів революції Кант перетворив у своєрідну політичну програму лібералізму, вчення про право та правову державу, громадянське суспільство. Філософія правової держави Іммануїла Канта, заклала потужний фундамент, на якому зараз ґрунтуються більшість правових вчень які навіть юли перенесені в сьогоденну реальність утворення правових держав.

Список використаних джерел

1. Філософія правової держави І. Канта [Електронний ресурс] URL: https://stud.com.ua/55461/filosofiya/filosofiya_pravovoyi_derzhavi_kanta (дата звернення: 05.11.2021).
2. Вчення про державу та право у Німеччині кінця XVIII - першій половині XIX ст. Історична школа права [Електронний ресурс] URL: https://pidru4niki.com/1791021152868/politekonomiya/vchennya_pro_derzhavu_pravo_nimechchini_kintsya_xviii_pershiy_polovini_xix_istorichna_shkola_prava (дата звернення: 05.11.2021).
3. Демиденко Г.Г. Історія вчень про право і державу: Навчальний посібник. Х.: Консум, 2004. [Електронний ресурс] URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-3933.html> (дата звернення: 05.11.2021)
4. Актуальні проблеми філософії права: посібник / О. М. Балинська, А. С. Токарська, В. А. Ященко; за заг. ред. О. М. Балинської. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 612 с. [Електронний ресурс] URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/395/1/Балинська.pdf> (дата звернення 05.11.2021).

ЛЮДИНА ЯК ТВОРІННЯ І ТВОРЕЦЬ КУЛЬТУРИ

Постановка проблеми. Культура - багатостороннє і розмаїте явище, яка проявляється в усіх сферах життєвих процесів людини: у політиці, економіці, правах і обов'язках суспільства, моделях поведінки, зокрема ідеях, нормах та цінностях. Зазвичай під культурою розуміють рівень душевно-духовного розвитку народу. Досягнення у мові, релігії, філософії, науці, мистецтві, системі освіти й виховання. Власне, сукупність цих видів людської діяльності і називається культурою.

Метою нашого дослідження є доведення, що культура - фундаментальний спосіб людського буття.

Завдання. Проаналізувати особливості буття людини в культурі.

Виклад матеріалу. Будучи частиною світу природи, ми підкоряємося законам нарівні з рослинами і тваринами. Цим законам природи підкоряються з необхідністю, яка є неблаганною щодо людських очікувань. Для того, щоб усвідомити нашу людяність, ми повинні вийти за межі природного світу і за межі нижчих цінностей, а саме біологічних і матеріальних. Прагнення до вищих цінностей, тобто ідеалів, робить нас найвищими громадянами світу. Хоча ідеали не реалізовані повністю, вони є путівниками і змушують нас формувати нашу людяність, долаючи нашу вроджену пасивність. Світ ідеалів, напевно, існує в людській свідомості. Перехід до нього веде до створення третього світу – світу культури. Це результат наших зусиль. Світ культури складається з творів, у створенні яких людина виражає своє прагнення до остаточно недосяжних ідеалів. Відмінною рисою людства є здатність творити культуру, а не розум. У процесі творення культури залучаються людські тривоги, пристрасті, емоційно-вольова сфера і розум: критика чистого розуму, звідси виникає образ людини, яка не тільки пізнає світ, а й значною мірою його творить.

Світ культури становить сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених в процесі матеріального і духовного виробництва. Проте людина не лише перетворює зовнішню дійсність, а й формує сама себе. Культура є реалізація людської творчості і свободи, різноманіття культур і форм культурного розвитку. Культура легко знаходить подібність самостійного життя: вона закріплена в символічних формах, які дістаються кожному поколінню в готовому вже вигляді і виступають як загальнозначущі зразки.

Через культуру людина може долучитися до творчих досягнень безлічі геніїв, роблячи їх трампліном для нової творчості. Але це залучення здійснюється лише тоді, коли людина починає не просто споглядати культурні символи, а оживляти культурні сенси у власній душі і власну творчість. Культура і її сенси живуть не самі по собі, а лише через творчу активність натхненної ними людини. Якщо ж людина відвертається від культурних сенсів, то вони вмирають, і від культури залишається символічне тіло, з якого пішла душа.

Безумовно, в повсякденному житті важко помітити залежність культури від людини, швидше за наявності зворотна залежність. Культура є підставою людської творчості, але вона ж і утримує його в своїх смислових рамках, в полоні своїх символічних зразків. Але в переломні моменти, в епохи великих культурних переворотів раптом виявляється, що старі сенси вже перестають задовольняти людину, що вони стискають розвинутий людський дух. І тоді людський дух виривається з полону старих сенсів для того, щоб побудувати нову підставу для творчості. Талановита людина часто приходиться до найнесподіваніших відкриттів, бо він розвиває загальні підстави глибше, ніж це здатні зробити більшість людей.

Оскільки саме людину інтерпретують як смислотворчу доміную до культурного горизонту, культура є особливою реальністю світу людини, фундаментальним способом людського буття, що насамперед являє себе «в актах реалізації людського існування, там, де людина постає як конкретний діючий індивід у всій багатоманітності і безпосередності своєї життєдіяльності».

Існують два основні підходи до розуміння впливу культури на особистість. Першим з них є позитивний, в якому підкреслюється людино-творча функція культури. Цю точку зору відстоювали мислителі Нового часу, зокрема Дж. Локк і Т. Гоббс. Культура робить людину цивілізованою, зменшує її природній егоїзм, завдяки чому вона може ефективно функціонувати в культурі і суспільстві. Другий підхід є деструктивний, репресивний, що наголошує на негативному аспекті взаємодії людини і культури. Згідно з точкою зору З. Фрейда, культура замикає людину в кайданки моралі і культурних заборон, не змінюючи сутності людини, переспрямовує її, притискує і ховає під маскою того, що має назву «культурна людина». Для підтримання культури необхідна щоденна жертва своїми інтересами усіх людей, інакше відбувається руйнація культури.

Творення культури в усіх сферах спрямоване на досягнення певної досконалості, найвищого рівня або вищої якості як у пізнанні, так і в мистецтві, моральності, культурі людських відносин. Істина, краса, правда, кохання, за словами Бердяєва, не залежать від кількості, вони залежать від якості.

Справжня культура несумісна з натовпом, вона спрямована на особистість і твориться особистістю. Це не означає, що хтось позбавлений ролі творця культури. Адже кожна людина творить саму себе, вона завжди – продукт культурного саморозвитку. Але люди мають різні творчі здібності. Не всі вони творці невмирущих культурних цінностей, і не тому, що в них «не вистачає таланту», а найчастіше тому, що переосмислення сталого, узвичаєного – важка праця людського духу.

Людина живе в просторі культури, яка є плодом людської раціональності і є природним простором для його розвитку. Ще Аристотель підкреслював, що людина живе мистецтвом і розумом. Раціональність і культура є основними детермінантами людського виміру життя, тобто люди живуть у просторі мистецтва,

культури, техніки; все це матеріалізований продукт людини. Крім того, люди також живуть у просторі цінностей, знань, ідей; все, що є духовним плодом їх розумних зусиль, а також те, що становить духовний і онтологічний простір для реалізації їхньої людяності. Людина має жити у світі, в якому на нього має орієнтуватися культура, бо тільки тоді вона повною мірою реалізує свій людський потенціал.

Духовна культура і матеріальна культура повинні розглядатися не тільки для необхідних умов життя людини, а й для продукту цього життя, для прояву людської раціональності, що відрізняє людину як людину від усіх інших нелюдських реальностей.

Культуру також можна розуміти як систему впорядкування та тлумачення, яка дозволяє правильно орієнтуватися в житті і діяльності людини, відкриваючи йому зовнішній світ смислів і цінностей. Вона відкриває людині світ цінностей, смислів, цілей та ієрархій між ними, світ критеріїв оцінки, ставлення до людини, історії, традиції, суспільство, державу тощо. Адже культура – все те, завдяки чому людина стає «людянішою».

Висновок. Отже, щодо буття людини в культурі і її культурних цінностей, можна зазначити, що культура постає як засіб саморозвитку особистості, реалізації свого людського призначення й своєї людської сутності. Зробивши висновки, можна зрозуміти, що кожна культура неповторна і у кожній культурі є свої істини. Людина пристосовується до всього, що нас оточує, при цьому, використовує всі свої задатки, які пов'язані з її культурними цінностями.

Список використаних джерел

1. Гончарук Тетяна. Культурологія: підручник.. Тернопіль: Воля. 2006. 360 с.
2. Марголіна Ірина. Людина і суспільств. К.: Видавничий дім «Освіта». 2012. 189 с.
3. Ніколова Н. І. Культурологія. 2010. 205 с.
4. Стьопін В'ячеслав. Психологія і суспільство. 2015. № 1. С. 16-25.78.
5. Філософські погляди І. Златоуста. Полухтович Т. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка. Серія: Філософія. 2006. №14. С. 15-17.

**ЕСЕ НА ТЕМУ
ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ**

Щоб зрозуміти як філософія може змінити людину, давайте візьмемо до прикладу звичайного школяра, який навчається в класі 8-9. Він навчається, робить домашнє завдання, ходить, можливо, на якісь гуртки. Наче все добре, але коли перед більшістю школярів його віку постає питання їхнього майбутнього, вони навіть уявлення не мають ким хотіли б бути. Чому так виходить? Все досить просто. Крім того що нашого школяра постійно змушують вчити певний матеріал, так ще вважаючи те що наш світ переповнений інформацією, частіше за все непотрібною, він просто не встигає зупинись та обміркувати щось. Саме тому трапляються такі ситуації, коли відмінник з золотою медаллю, який здав екзамени на високі бали, не знає ким хоче стати та що йому взагалі. Для цього потрібно хоч трішки приділяти уваги філософії, щоб не тільки зрозуміти що ти хочеш від життя, але й просто поговорити з собою та зрозуміти те на що не міг дати відповідь давно. Адже завдяки філософії людина пізнає себе та може бути впевненою в собі та своїх діях.

Саме невизначеність людини в суспільстві та світі губить її. Скільки видатних людей могло би бути, але через їхню невизначеність в собі вона призвела до хибного рішення і їхньому житті. Можливо ви можете пригадати якусь талановиту людину, яка була майстром свого діла, але чомусь почала пити алкоголь або вживати наркотики. Можливо цим людям була потрібна допомога? Але через нашу необізнаність та часте нерозуміння одне одного ми не можемо допомогти навіть рідним людям. Тому потрібно, хоч трішки, але зупинитись в нашому швидкому світі, та озирнутись навколо. Іноді така проста дія може багато відкрити для вас. В такі моменти дивись на світ по іншому, так як ніколи раніше не дивися.

Саме філософія допомагає зрозуміти та пізнати себе. Нам необхідно більше часу виділяти для простого спілкування, не тільки з собою, але і з іншими. Наше суспільство потихеньку котиться у прірву. Розширення рамок моралі та правильного, або те що було неприйнятним колись, стало зараз нормою. Раніше, коли релігія відігравала велику роль у нашому житті, люди не чинили як хотіли, та не ішли проти всього. Тоді релігія і була філософією в той час. Вона наставляла та вказувала шлях. Зараз нам потрібно щось на кшталт релігії, яка втратила колишню владу, щось що наставило б людство та допомогло зрозуміти себе в цьому світі. Поки такого немає, ми повинні цікавитись філософією, а не казати що вона не потрібна і для чого нам її вчити. Для того щоб створити краще суспільство в якому ти би хотів жити, і щоб не жалілись які всі не правильні, ми повинні почати із себе та допомогти іншим.

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК МУСУЛЬМАНСЬКОЇ ПРАВОВОЇ ДУМКИ

Постановка проблеми. Актуальним завданням сучасних досліджень є аналіз динаміки розвитку мусульманської правової думки. Якщо інші світові релігії з'явилися в країнах з попередньою тисячолітньою культурною традицією, сформованим державним і соціальним ладом, то іслам формувалася в умовах перехідного періоду до ранньокласового суспільства, не маючи єдиного політичного центру. Таким чином, іслам певною мірою став об'єднуючим началом, що перетворив роз'єднані кочові, осілі й напівосілі племена в одну з найбільш масштабних і впливових цивілізацій в історії людства.

Мета. Дослідити процес формування та розвитку мусульманського права та його вплив на правове становище світу.

Виклад матеріалу. Мусульманське право є системою норм і найбільш досконалою політико-правовою доктриною в релігійно-общинній групі правових систем. Ця правова система існує у рамках ісламської релігії, яка має державний характер і більш, ніж всі інші світові релігії, пов'язана з правом. Дослідження ісламу на сьогодні має особливо історичну і культурну значущість, оскільки його найважливіша особливість як світової релігії полягає в нерозривному зв'язку між релігійно-культовим і суспільно-політичним життям.

Мусульманське право спочатку формувалося як найважливіша частина релігії. Його основним джерелом стали: Корані Сунна. Коран – головна священна книга ісламу. Приписи, що містяться в ньому мають характер релігійно-моральних спрямовуючих установок. Сунна – збірники переказів про вчинки та проповіді Мухаммеда, викладені його сподвижниками. У значній своїй частині вони також містять приписи щодо сімейно-спадкового і судового права. Мусульманська юриспруденція виникла не як науковий аналіз існуючої практики суддів, а як формування системи права всупереч практиці.

Першим кроком на шляху виникнення мусульмансько-правової доктрини з'явився «рай»- відносний вільний розсуд, який застосовувався при тлумаченні норм Корану і Сунний формулюванні нових правил поведінки у разі їх мовчання.

Даний принцип отримав нормативне закріплення в славнозвісному переказі про розмову пророка зі своїм сподвижником Муазом, призначеним намісником в Йемен. Також, існують свідчення, що пророк всіляко заохочував «іджтіхад» - вільний розсуд суді у разі мовчання загально визнаних джерел мусульманського права. З розвитком теорії методології права іджтіхад став означати досягнення вищого рівня знання, що дає право самостійно вирішувати питання, обійдені в Корані і Сунні, а муджтахідами стали називати осіб, що дістали таке право. Таким чином, якщо в VII – першій половині VIII ст. джерелами мусульманського права дійсно виступали Коран, Сунна, іджма і «висловлювання сподвижників», то потім ця роль поступово перейшла до доктрини. Особливістю структури мусульманського права є те, що все, що міститься в канонізованих трудах юристів, признається в рівній мірі дійсними, хоч і можуть суперечити один одному. Пряме скасування пережиткових норм, нехай навіть не відповідних новим суспільним потребам, теоретично не допускалося в рамках шаріату як релігійно-правової системи. У цих умовах згодом мусульманське право перетворилося в збори величезної безлічі виниклих в різних історичних ситуаціях різноманітних норм, в більшості випадків формально невизначених.

Мусульманське право давало широкий простір для суддівського вибору. Аж до цього часу при закріпленні його норм в сучасному законодавстві зберігається можливість вибирати з безлічі суперечливих розпоряджень ті, які найкращим образом відповідають інтересам соціально-політичних сил, що стоять при владі в тій або іншій мусульманській країні.

Щодо ролі мусульманського права на світовій арені, то мусульманські держави не брали участі у формуванні основної сучасної системи міжнародних відносин, тоді як розвиток мусульманського права з часом поставив перед ісламськими державами проблему – довшановлення та розвитку відносин з немусульманськими державами, а також з існуючими релігійними громадами на своїх власних територіях. Мусульманські держави (як між собою, так і стосовно інших державі націй) використовували державу як один з інструментів для досягнення своєї кінцевої релігійної мети – навернення всього людства до своєї віри (прозелітизм). Однак, коли період ісламських завоювань пішов на спад, мусульманські лідери були змушені задуматися про встановлення та розвиток міждержавних відносин. Як результат мусульманські юристи почали розробляти норми та положення, що регулюють відносини як між мусульманами держав і ті з немусульманськими державами в мирний час.

Концепція ісламського міжнародного права формувалася і розвивалася з урахуванням специфічного правосприйняття мусульманських держав. Оскільки Мусульманські закони мають релігійний характер, вони можуть неоднозначно сприйматися або не сприйматися державами інших релігійних чи ідеологічних доктрин, що суперечить реаліям сучасного міжнародного права та міжнародним зв'язкам. Відповідно, в сучасному ісламі є дві категорії норм концепції міжнародного права – регіональна та універсальна.

Мусульманська правова система відрізняється від інших правових систем своєрідністю, неповторністю джерел, структурою, термінами, конструкцією розумінням правової норми. Якщо європейські юристи під

нормою права розуміють настанови конкретного історичного законодавця, то ісламські правознавці під нею розуміють правило, адресоване мусульманській общині Аллахом. Це правило засноване не

Висновки. Отже, формування та розвиток мусульманської правової думки був неоднозначним. Попри це, іслам засвідчив, що він є не тільки однією зі світових релігій, а й філософією, мораллю і правом, що консолідували у собі чимало загальнолюдських цінностей. Роль, яка нині відводиться мусульманському праву в правовому розвитку, політиці та ідеології країн Сходу, наочно підтверджує, що воно зберегло ще досить широкі можливості активно діяти в умовах сьогодення.

Список використаних джерел

1. Юсупова З.У., Хойнацька Л.М. Становлення та розвиток мусульманської правової системи. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ* 2015. С. 191-192.
2. Красилюк В.С. Релігійні правові системи та їх специфіка: курсова робота. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. 35 с.
3. Ворошилова І. В. До питання формування і розуміння ісламської доктрини міжнародного права. *Розумовські зустрічі*. 2017. №4. 140 с.

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Актуальність теми дослідження. Наша загальнонаціональна свідомість посідає виняткове місце серед усіх чинників, що властиві цілому колективному прогресу. Адже якраз вона здійснює, втілює і реалізовує функцію певної рушійної сили і поєднує свободу і глузд усього українського народу.

Мета дослідження. Реалізувати системний аналіз проблематики утворення української нації.

Об'єктом дослідження виступає загальна українська національна свідомість.

Виклад матеріалу. Фактами, що свідчать про результати життєдіяльності нації є її геополітичне, соціальне, політичне, екологічне, технологічне становище та навіть окремі духовні цінності. Це все позначається на рівні загального на рівень процесу переходу національної самосвідомості з одного стану в інший, досконаліший. Ця свідомість постає своєрідним синтетичним, осередком, який характеризується, як внутрішньо-різноманітний і одночасно цілісний утворення. Також вона містить в собі цілу систематичну послідовність певних елементів окремих духовних навиків пізнання усією нацією особистої життєдіяльності та певним концептуальним чином ідеалізує зразок уявлення, що віддзеркалює її бажання, бачення ідей національного саморозвитку й засобів їх успіху і здобутку. У формуванні сучасної української нації головна роль належить українському етносу, як носію відповідного світогляду. Його історична місія - забезпечити своє світоглядне домінування серед інших етносів української держави.[1].

Етнічна ідентифікація обумовлена, насамперед, народженням людини у певній спільноті, тому здійснюється радше за об'єктивними ознаками, «ідентитетами» (етнічне походження, мова, релігія, культура, територія).[2]. Послідовна зміна станів загального національного самопізнання у ХІХ ст українські еліти добре виражено і описано у громадсько-правових творах і поезіях Т. Шевченка та «Філософії хутора» П. Куліша. Б. Антонович, Б. Грінченко, М. Грушевський, М. Драгоманов, М. Костомаров, П. Чубинський, І. Франка, тощо.

Національна ідентичність спроможна об'єднувати усі елементи етнічної структури українського суспільства, етнічні, культурні, релігійні, ментальні тощо прояви ідентичності, що їх мають різні спільноти. Так, ці спільноти є основою для оформлення загальнонаціональної ідентичності, яка «надбудовується над етнокультурними ідентичностями груп, що творять національну державу» [3]

Безумовно навіть якщо не акцентувати увагу на позитивній динаміці вартісних орієнтацій громадян України, доступна свідомість її населення формується суперечливо і амбівалентно. Отже, сьогодні єдиним адекватним, винятковим твердженням, що лежить в основі діяльності та піднесення української політичної нації, є не тільки принцип націєтворення. Головною конфігурацією інертного розвитку сучасної політичної нації є певне своєрідне і унікальне фізіологічне сполучення ідеалізованих механізмів етнокультурного реконструйованого відтворення та продуманий намір творення політичних і соціально-економічних питань і вирішення проблем.

Відомий дослідник проблем нації та національності Г. Сетон-Вотсон стверджує, що «...політична нація – це спільнота, яка на додаток до культурних зв'язків має також правову державну структуру» [5, с. 157]. Тому українське суспільство стикається з питаннями і проблемою утворення комплексу українського населення на певний суспільний організм який є саморегульованим, та спроможним до розвитку, прогресу, піднесення, і самооновлення. Здійснення цього можливе також через шлях утворення достатнього фундаменту для поєднання в єдине ціле етнонаціонального угруповання, яке б поєднало різні соціальні, а відповідно й етнічні групи. Беручи до уваги той факт, що в історії України сталося насильне деформування етнічних тотожностей в Україні, а тому і загальна панорама перспективи самооновлення та розвитку самобутності громадян України перебуває під впливом від повної участі у цьому багатоманітному процесі різних політичних і соціальних інституцій.

Більш високою фазою розвитку нації є нація політична, тобто згуртування у спільних інтересах в одній державі різнокультурних громад на основі рівності громадянських прав та взаємоповаги [6, с. 128]. Тим не менш загальна національна ідентичність має змогу поєднувати усі цілісні елементи етнічного взаємного розташування у складі українського суспільства, етнічні, культурні, релігійні, ментальні тощо прояви ідентичності, які належать різним угрупованням.

Додам, що теперішня нація або ж нація певного новітнього типу – це своєрідний продукт сучасності. Говорячи в термінах сучасної політичної філософії, значення національної ідеї полягає у вирішенні проблеми легітимації; у випадку України - узвичаєння нової, посткомуністичної влади, іншого, нового політичного режиму [8, с. 7].

Висновок. Отож, після аналізування інформації щодо основних процесів утворення української нації, збереження її ідентичності, збереження цілісності усієї держави та єднання суспільства, можна стверджувати, що на зараз українська нація проходить досить складну вазу, стадію у процесі власного генерування. Проте, у неї є потенціал найближчим часом вийти на світову арену, як нова, консолідована демократичну спільноту із ще більшим потенційним прагненням до подальшого майбутнього розвитку.

Список використаних джерел

1. Отрешко В. Мовна політика в Україні: витоки, еволюція, сучасний стан В. Отрешко // Вісник Інституту розвитку дитини. 2016. Вип. 32. С. 22-30.
2. Ситник П.К., Дербак А.П. Духовні засади та механізми формування національної самосвідомості // www.niur.gov.ua/ukr/publishing/panorama/
3. Нагорна Л. Соціокультурна ідентичність: пастки ціннісних розмежувань : монографія. Київ : ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2013. 272 с.
4. Гончарук, Т. В. Ментально-філософські засади національного буття, їх детермінуючий вплив на суспільні процеси [Текст] Т. В. Гончарук Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації : монографія Т. В. Гончарук, Н. В. Гнасевич, М. І. Гурик [та ін.] ; кер. авт. кол. О. М. Рудакевич. Тернопіль : ТНЕУ, 2015. С. 44-71
5. Заруба О. Нація чи інтеграція? Про пошук національної ідеї в контексті євроатлантичної інтеграції О. Заруба Луганськ. нац. пед. ун-т ім. Т. Шевченка. : Знання, 2004. С. 128-132.
6. Гошовська В. А. Мовна політика в Україні : навч.-метод. матеріали / В. А. Гошовська; уклад : А. В. Фоменко, Ю. В. Стрілецька. – Київ : НАДУ, 2015. – 36 с.
7. Otreshko V. (2014) *Movnapolityka v ukraini: vytoky, evoliutsiia, suchasnyistan*,

ФІЛОСОФІЯ І НАУКА

Постановка проблеми. Питання про взаємини між філософією і наукою або про «науковий характер» самої філософії викликало інтенсивні дебати в останні півтора століття. Філософія і наука - це два самостійних підходи до вивчення світу і науки, які органічно доповнюють один одного. Вони мають загальний раціонально-теоретичний підхід до дослідження і розрізняються за предметом пізнання. Специфіка філософії науки полягає в розумінні науки як цілісного явища, тобто в об'єднанні всіх різноманітних проявів науки, визначенні її місця в структурі картини світу та поясненні її потенціалу для формування подальших стратегій розвитку.

Відносини між філософією і наукою є серйозною проблемою для сучасних філософів. Поступовий поділ філософії і науки можливий завдяки ідеї про те, що «розум» філософії функціонує як «теорія пізнання, відмінна від науки, оскільки вона є основою науки».

Мета дослідження: співвідношення аспектів філософії та науки.

Для досягнення мети роботи необхідно виконати наступні **завдання**:

- проаналізувати чи філософія виокремлюється від науки;
- опрацювати літературні напрацювання, що стосуються аналізу співвідношення науки та філософії.

Виклад матеріалу. Наука не містить критеріїв соціальної значущості своїх результатів. А це означає, що ці результати можуть бути використані як на благо, так і на шкоду людству. Виходить, що саме філософія, а не сама наука, несе в собі розгляд негативних наслідків застосування результатів науки. Наукові результати не можуть функціонувати в суспільстві спонтанно і безконтрольно. Функція контролю, що визначає необхідність запобігання негативним наслідкам новітніх досягнень науки і техніки, пов'язаних із загрозами існуванню самого виду *Homo sapiens*, винесена за межі корпусу науки. Тому для цього необхідна підтримка інститутів держави, права, ідеології, суспільної думки [4].

Філософія - це форма теоретичного освоєння дійсності, заснована на наборі постулатів-апаратів, які увібрали в себе всю історію людської думки. У своїй частині, званій «методологія», сучасна філософія не тільки дає доповнення до розуміння апарату тієї чи іншої науки, а й ставить і вирішує проблеми теоретичних підстав науки. Відмінність між наукою і філософією в тому, що наука, на відміну від філософії, має безпосереднє практичне значення, а філософія - ні [2].

Філософія вимагала відповідності між загальними принципами і досвідом здорового глузду. Чим більше наука заглиблювалася в теорію, тим далі її формулювання загальних принципів йшли від повсякденного розуміння. Філософія, як і наука, спирається на доводи розуму, щоб вирішити певні проблеми. По-друге, самі ці проблеми мають не тільки внутрішню цінність для філософії, а й велике значення для науки. І сьогодні, коли людина прагне інтегрувати наукові знання і зрозуміти їх як єдине ціле, тільки філософія може досягти цієї інтеграції. Жодна конкретна наука не може виконати цю функцію. Ця допомога полягає не в тому, що вона бере на себе їх рішення, а в тому, що на основі вироблених загальних принципів світорозуміння філософія намічає можливі шляхи підходу до рішень і формує загальні припущення про їх природу. На основі цього наука формує гіпотези [3].

Очевидно, філософія повинна відмовитися від претензій на роль «науки наук». Науковий світогляд не має потреби ні в якій філософії, що стоїть над іншими науками. Філософія не може стояти над окремими дисциплінами, не може бути окремою ланкою в системі наукового знання. Тривала суперечка філософії й науки про те, чого більше потребує суспільство – філософії чи науки (який їх взаємозв'язок), - породила безліч точок зору, можливих трактувань й інтерпретацій цієї проблеми.

Щодо проблеми співвідношення філософії і науки існують полярні погляди, де філософія або представлена як наука вищого гатунку, що переважає всі спеціальні науки, або, філософії немає місця серед інших наук, її відносять до сфери псевдонаук і псевдознання, а термін «метафізика» вимовляється з презирством, як синонім слова «шарлатанство». Традиційна точка зору на співвідношення науки і філософії могла би коротко бути сформульована так: наука народилася з філософії, отже, філософія – свого роду донаукова стихія. Є ще один аспект проблеми, який слід брати до уваги: проблема впливу. Філософія володіє здатністю чинити на науки такий сильний вплив, що без урахування цього не може бути зрозумілим сам процес наукового розвитку. Але реальна сфера впливу філософії на науку залишається до сьогодні багатою у чому не виявленою, хоча їх тісний зв'язок абсолютно очевидний [1; 3].

Сьогодні наука є досить автономною соціальною структурою, здатною до самостійного розвитку. Але такий розвиток ніколи не може бути цілком самостійним. Характерно, що під час наукових криз наука звертається до філософії. Подібна картина дуже наочно проявляється сьогодні у галузі дослідження штучного інтелекту: якщо на попередньому етапі спеціалісти з комп'ютерної науки тісно співробітничали в основному з психологами, логіками і лінгвістами, то зараз до них долучилися філософи, семіотики, культурологи, спеціалісти з етики і навіть фахівці зі східних релігій. Вона завжди одна, вона пронизує всю людину, всі сфери її діяльності [5].

Наука займає своє гідне місце як сфера людської діяльності. Її функцією є вироблення й систематизація об'єктивних знань про дійсність. Ціль науки завжди була пов'язана з описом, поясненням і передбаченням процесів і явищ дійсності на основі законів, що відкриваються нею [3].

Про саму філософію намагалися говорити як про певну систему, і тільки як така вона мала успіх. Якщо наука у розумінні багатьох людей може бути уподібнена до будівлі, яку постійно нарощують нові покоління будівників і архітекторів, яка може інколи різко змінювати свій образ, але все-таки зберегти характерні риси, - то філософія нагадує будівлю, що перебудовується кожного разу новим архітектором практично заново. Кожна з філософських систем позбавлена того, що є невід'ємною частиною будь-якої науки – міцної аксіоматичної основи. Тому філософія не може розглядатися як одна з наук, хоча і є навчальною дисципліною.

Висновки. Аналізуючи взаємозв'язок філософії й науки, звернемо увагу на те, що спеціальні науки слугують окремим конкретним потребам суспільства: техніці, економіці, медицині, освіті, законодавству тощо. Вони вивчають свій специфічний зріз дійсності, свій фрагмент буття. Філософію цікавить світ у цілому, замислюється про світове ціле. У цьому сенсі справедливе визначення філософії як науки «про першооснови й першопричини». Свої висновки наука формулює в теоріях, законах і формулах, виносячи за дужки особистісне, ціннісне ставлення вченого до досліджуваних явищ і тих соціальних наслідків, до яких може призвести певне відкриття.

Взаємовідношення між філософією і наукою – надзвичайно складна, розгалужена, багатопланова проблематика. Це результат творчої праці не одного покоління дослідників, цілі шари знань. Як навчальна ж дисципліна, філософія науки адаптує їх до завдань освітньої системи та форм духовної творчості на фоні активного використання наукових знань.

Список використаних джерел

1. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г. Кремень. К.: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
2. Історія філософії України: підручник / під ред. М. Ф. Тарасенко, М. Ю. Русин. К. : Либідь, 2004. 315 с.
3. Поліщук О. П. Постнекласична наука: соціально-гуманітарний поворот/О. П. Поліщук // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2010. Вип. 53. С. 3-7 с. 3.
4. Сергієнко В. В. Філософські проблеми наукового пізнання : навчальний посібник. / В. В. Сергієнко // Кременчук: Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, 2011. 103 с.
5. Філіпенко А. С. Основи наукових досліджень. Конспект лекцій. Посібник/ А. С Філіпенко. К.: Академвидав, 2004. 208 с. с. 9.

POLITICAL CULTURE: PROBLEMS AND CONTRADICTIONS OF ITS FORMATION IN UKRAINE

Relevance of the research topic. Ukraine is on the state of full-scale war, mindsets of Ukrainians started to change since February 24, 2022. Behavior of people and pattern of political culture is changing at critical moments, therefore exploring of political culture in the state of full-scale invasion is relevant.

Goal of thesis. Investigation of problems and contradictions of formation of political culture since independence of Ukraine until nowadays.

To achieve the goal, we set the following **tasks**:

- To understand role of different generations in formation of political culture.
- To understand why collective responsibility is very important in political culture and how it works in modern Ukraine.
- To explore phenomena of «new faces», emotionalism and «not in favor but against» in Ukrainian political culture.

Presentation of information. Discussions about political culture is back to the agenda only after «points of no return» as The Orange Revolution, War in the East of Ukraine, annexation of Crimean Peninsula, president's elections or full-scale invasion 2022. Why everything is happening in this way? Since independence of Ukraine, a few generations of Ukrainians were raised, everyone had their mindset and view for political life, first conscious generation of independent Ukraine was raised in the USSR and they already had some patterns of «political culture» where they are just people who cannot be involved in political processes, who did not see a stable life: childhood in deficit during Brezhnev, teenage times during falling of Soviet Union which influenced everyone directly. After 5-6 years Ukraine had its own currency, constitution and started to work inside, most of political decisions were not interested for Ukrainians because in these times strong parallel between political and social life existed. Even during presidential elections period people were not interested in politics of candidate's party or their political background, they were interested in personal life, or even were not interested at all, this generation is still living with this principle and also it transformed into new one, which were brightly showed during presidential elections 2019.

Second generation is the people who were disappointed by privatization of 1990s, were witnesses of Hryhoriy Honhadze murder and falsification of presidential elections 2004. In the same year in Ukraine happened first (since the time of independence) Maidan – The Orange Revolution. People were angry due to the falsification of results of elections. Political culture of independent Ukraine saw first large democratic manifestation of will, which lead people to changes in their political views, people started to take collective responsibility for their country, they chose the Prime-minister Yushchenko who became a disappointment for them in few years. This generation had a problem with «strong leader policy». They thought choosing a «strong leader» will solve all their problems, we can observe it on Monitoring 1994-2014 and Public Opinion in Ukraine 2015 Databases, the highest rating. However, people still did not realize that not only president is responsible for everything happening in the country, due to this perception next president was completely different – pro-Russian Yanukovich, his election and period of ruling where the last point of forming new generation of Ukrainians with new period of development of political culture.

Third generation is the people who were born in independent Ukraine, they did not see any Soviet patterns of political culture, they took a full collective responsibility. These people are participants of the Revolution of Dignity, veterans of the War in the East of Ukraine, people who serve Ukrainian Armed Forces, Territorial Defense etc. during full-scale invasion. Since the revolution in 2013. This generation is representation of strong civic society, what is different with previous ones. They are observing every move of politicians, interested in political decisions and if they do not like something – go to governmental buildings and have a meeting to make their voices heard. When people vote for one or another party, candidate, they are making choice not only for them but their voice will influence others, then if they do not like something in their politics you are responsible, because you chose them, this is really important part of political culture because it determines main way of behavior of society. Nonetheless, this generation is rational, well-organized and responsible. This generation started to take collective responsibility, it became a reformation point of Ukrainian political culture because people do not rely on government, they start social initiatives to make Ukraine better. At this time, we see a bunch of new non-governmental organizations (NGOs) became engine of changes. For instance, on the main street of Odesa we observe monument of the empress Catherine II who destroyed Sich, drivers of the movement of monument's removal are the same NGOs or representers of the third generation, these people realize that they are responsible of what is happening in their country, however we brightly observe this feeling only in representers of last generation.

In Ukrainian politics it is hard to find a person with crystal reputation and during the presidential elections 2019 people voted for a person who had no experience and background in politics, but he had a good reputation and image of ordinary person. People always saw politicians as people who are over other but Zelenskyy showed himself as a simple citizen and people liked it. They agreed to give a right to rule to a person, who do not know how to drive. They needed «new faces» and this tendency show us that Ukrainians mostly rely on emotions and feelings then on rationalism, candidates can easily impress these people with right image. However, every promise of a candidate who became a president is remembered and Ukrainians easily became disappointed and the same person will hard to return previous level of support, that means people can be chased on populism and it has a big influence on political culture as a factor

of choice. Also, during the second round of presidential elections 2019 we observe situation when people did not like both candidates but disliked one of them more, then they vote not in favor of one but against another, for example man do not like either Zelenskyy or Poroshenko but hates first one more, then he voted for Poroshenko.

Conclusions. Ukrainian political culture in different times was unstable and had different problems but main are emotionalism instead of rationalism, believing in populist parties and lack of interest in politic life, caused by USSR. However, situation is changing and every generation of Ukrainians became more and more responsible, they are making strong civic society, what has a big influence on politic culture, people realize their role in political life of the country and actively take a part. Moreover, by every new generation people are leaving Soviet political patterns and massively start to work for goods of society but this advantage could lead to one more problem of political culture – «new faces», which can disappoint, in this case we will observe one more circle of political culture's crisis, in face of narratives as «one strong leader» or «voting not «in favor of one» but «against another»».

List of used literature.

1. Тетяна Джига, Сучасні тенденції становлення політичної культури українського суспільства, Політичний менеджмент, №1, 2011. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/dzyga_suchasni.pdf
2. Дарія Гайдай, Катерина Зарембо, Леонід Літра, Ольга Лимар, Сергій Солодкий, Українське «покоління»: цінності та орієнтири, 2017, URL: <http://neweurope.org.ua/analytics/ukrayinske-pokolinnya-z-tsinnosti-ta-oriyentyry/>
3. Valentyn Gusiev, The Problem with Forming Political Culture in Ukraine: Lessons from Western Political Philosophy, 2003, URL: <https://www.wilsoncenter.org/event/the-problem-forming-political-culture-ukraine-lessons-western-political-philosophy>
4. Emily Channell, Serving the People: Will Ukraine's political culture change? URL: <https://huri.harvard.edu/serving-people-will-ukraine-s-political-culture-change-huri-experts-weigh>
5. Oksana Iliuk, How Has Populism Influenced Political culture in Ukraine?, 2019,
6. URL: <https://ukraineworld.org/articles/ukraine-explained/how-has-populism-influenced-political-culture-ukraine>

*Яценний Владислав, студент групи ПР-15
юридичного факультету
Західноукраїнського національного університету*

СВІТ КРИЗЬ ПРИЗМУ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ

Постановка проблеми. Світ цінностей складається з цінних елементів. Будучи соціальним явищем, світ цінностей не можна розглядати як однозначно істинний чи хибний. Істина є досить вузьким поняттям для характеристики цінності. Перебуваючи в певних соціальних умовах, суб'єкт позбавлений вибору цінностей і не несе відповідальності за оцінку. Характеристики та критерії цінності завжди відносні. Також у рамках ціннісних проблем таке поняття слід визначити як «систему цінностей», яка визначається як «модель цінності суспільства чи групи, в якій індивідуальні цінності взаємопов'язані таким чином, що кожна з них підсилює один одного і таким чином створює узгоджене ціле.

Мета. Проаналізувати світ кризь призму загальнолюдських цінностей.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:

- Дослідити значення загальнолюдських цінностей на світ;
- Проаналізувати особливості загальнолюдських цінностей.

Виклад матеріалу. В останні десятиліття як у нашій країні, так і за кордоном проблема цінності та ціннісних орієнтацій особистості набула особливого значення. Ці поняття є предметом дослідження багатьох наук, зокрема філософії, психології, соціології, що говорить про їх складність і багатоаспектність.

Цінності – це складний соціально-психологічний феномен, що характеризує спрямованість і зміст активності особи, визначає загальний підхід людини до світу, до себе, надаючи сенс і напрям особистим позиціям, поведінці, вчинкам. Оскільки набір цінностей, які засвоює індивід у процесі соціалізації йому «транслуює» саме суспільство, дослідження системи цінностей сучасного світу виявляється особливо актуальною проблемою. На сучасному етапі головну роль у житті молоді посідають проблеми мікрорівня, тобто в молодих громадян формується якісно нове сприйняття навколишнього світу кризь призму насамперед особистих інтересів. Їх турбує власне здоров'я, кар'єра, матеріальні блага, освіта, сім'я.

Цінності - це складне соціально-психологічне явище, яке характеризує спрямованість і зміст діяльності людини, визначає загальне ставлення людини до світу, до себе, надаючи зміст і спрямованість особистим позиціям, поведінці і вчинкам. Оскільки той набір цінностей, який набуває індивід у процесі соціалізації, «передається» йому самим суспільством, вивчення системи цінностей сучасного світу виявляється особливо актуальною проблемою. На сучасному етапі головну роль у житті молоді відіграють проблеми мікрорівня, тобто молоді громадяни з якісно новим сприйняттям навколишнього світу кризь призму передусім особистих інтересів. Їх турбує власне здоров'я, кар'єра, матеріальні блага, освіта та сім'я. Звичайно, це деякою мірою правильно, тому що в капіталістичних країнах світу, з яких незалежна Україна з недавніх часів бере приклад, існує «екзистенціальний» підхід до життя [2, с. 12-14].

Отже, цінності - це, з одного боку, властивість того чи іншого соціального об'єкта, явище, яке задовольняє потреби, інтереси і бажання. Іншими словами, це суспільно значущі уявлення про добро, справедливість,

патріотизм, кохання, дружбу тощо. Зазвичай вони не піддаються сумніву, а змінюються, вони є еталоном, ідеалом для людей. З іншого боку, це ставлення суб'єкта до предметів і явищ дійсності, що виражається в ціннісних орієнтаціях, соціальних установках і властивостях особистості. Тут вони виступають як певна структура особистості. Перший аспект - соціальний, другий – особистий.

Українське суспільство – трансформаційне суспільство, орієнтоване на нові пріоритети, в центрі якого – демократичні цінності. На жаль, частина молоді орієнтована на західні цінності, «духовність» яких досить умовна, що все негативно впливає на свідомість молоді. Від того, наскільки молоде покоління є національно свідомим, патріотичним, готовим нести відповідальність за розвиток і збереження духовності та культурної спадщини Української держави, до активної та конструктивної участі в суспільних процесах, якщо воно бере активну участь у від процесу соціально-економічних і політичних змін значною мірою залежить доля країни та її національні інтереси.

Кожне нове покоління народжується зі своїми пріоритетами, кожна молода людина прагне утвердитися як автономний суб'єкт суспільного та індивідуального життя, а тому обирає власні пріоритети, які часто відрізняються від провідних у цьому суспільстві. Кожна молода людина, з одного боку, успадковує духовне багатство попередніх поколінь, їхні традиції, вірування, звичаї, мову, культуру, а з іншого – проходить процес усвідомлення цього духовного багатства та та формування соціальної, етнічної самоідентифікації [3, с. 72-75].

Проблема цінностей потребує суттєвої рефлексії в умовах сучасних динамічних соціальних систем, які забезпечують одночасне самовизначення людини в різних локусах культурного простору, які підпорядковуються різним культурним нормам, а отже, зазнають впливу різних цінностей, які не завжди співвідносяться між собою. Для прикладу, можна розглянути цінності сучасної молоді.

Для цієї групи характерна орієнтація на майбутнє та фізичні та розумові здібності, які створюють впевненість у собі, яка часто переходить у самовпевненість. У той же час для молоді характерна переоцінка цінностей, характерних для цієї епохи, її моральні погляди тільки формуються і структуруються. В аналізі складних явищ навколишньої дійсності їм часто не вистачає гнучкості та життєвого досвіду старших поколінь. Тому відсутність достатнього досвіду, підлітковий максималізм, велике емоційне хвилювання роблять цей період життя досить складним, але саме в цей період уточнюються цінності. Дорослі відіграють досить велику роль у формуванні ціннісних орієнтирів молоді, вони забезпечують підтримку вдосконалення власної системи саморегуляції, розвитку самостійності та цілеспрямованості молодого покоління [4, с. 6-15].

Сьогодні, на початку XXI ст., розвиток і світогляд молоді зазнав великих змін. Порівняно з попередніми роками молодь стає більш розкутою та самостійною, починає орієнтуватись в сучасному суспільстві. Згідно з дослідженнями, основні пріоритети сучасної молоді – це добробут, кар'єра, фінансова незалежність від старших, сім'я, свобода.

Як бачимо, сьогодні переважають особисті пріоритети – сім'я, друзі, умови життя, робота, власне здоров'я. Це важлива тенденція, яка характеризує зміни в ціннісних орієнтаціях молоді – відкриті переваги індивідуалізму, акцентування особистих і сімейних інтересів. Якщо раніше такі цінності, як «повага до інших», «добрі стосунки в колективі», «повага до інших» займали 2-3 місця в ієрархії цінностей, то зараз ситуація зовсім інша. Сучасна молодь перебуває в екстремальних умовах: зміни в соціально-економічному складі супроводжуються глобальними кризами – кризами ціннісного усвідомлення, кризою духовності, економічною кризою. Молодь має сама вирішувати, що цінніше – духовне збагачення чи здобуття високої кваліфікації, яка дає можливість пристосуватися до нових умов; заперечення старих моральних норм або гнучкість, адаптація до нової реальності; повна свобода міжособистісних, міжстатевих чи сімейних стосунків як запорука успішного існування [5, с. 220].

Висновки. Цінності, їх характер, особливості, а також система цінностей у суспільстві в цілому є своєрідними орієнтирами у формуванні світогляду особистості, духовного світу, а бажання мати їх є важливою умовою людини для набуття необхідного життєвого досвіду та його соціалізації.

Нині українська локальна цивілізація перебуває в перехідному періоді, у зв'язку з чим необхідно вчити молоде покоління виживати в досить складних умовах, а разом з тим виховувати самобутній дух, культуру, мораль і процес змін для того щоб адаптуватися до нового часу. Переоцінка поглядів на життя та цінності, зокрема духовних цінностей людини, оскільки вони є одним із найдієвіших факторів її поведінки в широкому розумінні цього слова, адже духовна культура людини найкраще проявляється в її стосунки з іншими людьми, зокрема в умінні сприймати людину такою, якою вона є, і не залишатися до неї байдужою; розуміти людину, тобто виявляти співчуття до оточуючих людей; поважати людину; при необхідності допомогти людині; любов до людини в християнському моральному трактуванні цього поняття.

Список використаних джерел

1. Целякова О. М. Духовність і ціннісні орієнтації студентської молоді України в трансформаційному суспільстві. Гуманітарний вісник ЗДІА. 2009. Вип. 38. URL: http://zgia.zp.ua/gazeta/VISNIK_38_22.pdf
2. Савченко Л. Вивчення ціннісних орієнтацій сучасної студентської молоді / Л. Савченко. С. 30- 33
3. Артемонова Т. Основні духовні пріоритети студентської молоді: напрями трансформації // Вища освіта України, №1 2008. С.72-75.
4. Караульна Н. Духовність: сфера сутності чи існування людини? // Вісник НАН України, №11 2002. 18-22 с.
5. Андрущенко, Л. Губерський, М. Михальченко. К.: Знання України, 2002.578 с.

АКСІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ГРОШЕЙ

Актуальність дослідження. Гроші посідають значне місце у нашому житті, через це тема дослідження філософії грошей є дуже актуальною в наш час. Адже вони є невід'ємною і істотною частиною фінансової системи кожної держави, суспільства.

Мета дослідження. Виявити зміст, походження та значення грошей в сучасній економіці.

Згідно до поставленої мети необхідно виконати наступні завдання:

- розглянути історію виникнення та походження грошей;
- дізнатися, в чому полягають функції грошей;
- дослідити місце та роль грошей у сучасній економіці та соціально-економічному розвитку суспільства.

Об'єктом дослідження є гроші в житті людини, а предметом дослідження є філософський аналіз функцій грошей.

Стан дослідження проблеми. Роль грошей з давніх часів привертала увагу вчених. Економісти уже майже п'ять століть сперечаються щодо походження та сутності грошей.

Відомий філософ Арістотель висловив свою думку щодо теорії грошей. Він вважав, що гроші виникли внаслідок угоди між людьми або запровадженні законодавчими актами держави для полегшення обміну товарів і підвищення ефективності його функціонування. Таке трактування походження грошей дістало назву раціоналістичної концепції.

Проте був зроблений науковий аналіз походження та природи грошей класиками політичної економії А. Смітом, Д. Рікардо та К. Марксом, які довели безпідставність раціональної концепції. Вони вважали, що виникнення грошей зумовлено труднощами безпосереднього обміну продуктами праці. На найнижчих щаблях економічного розвитку, коли виробники тільки почали одержувати надлишки продуктів своєї праці і хотіли їх обміняти, зробити це було досить складно: бажання двох суб'єктів ринку щодо обміну споживними вартостями не співпадали. Еволюційна концепція запевняє, що гроші виділяються із загальної товарної маси, оскільки вони найпридатніші для виконання функціональної ролі грошового товару.

З давніх давен грошима були різні товари: зерно, сіль, металеві вироби, хутро тощо. Проте завдяки своїм фізичним властивостям найбільш вживаним загальним еквівалентом вартості швидко стають благородні метали: золото та срібло. Згодом вони набувають форм монет. У своїй «Історії» Геродот вказує, що першими використовувати металеві монети почали лідійці. А паперові гроші або банкноти були вперше використані в Китаї за часів династії Сун. Перехід відбувався поступово, з кожним разом вдосконалюючись все більше і більше. На даний час ми маємо декілька видів грошей, такі як: повноцінні монети (золоті та срібні); неповноцінні монети; паперові гроші (казначейські білети); кредитні гроші (вексель, чек, банкнота). 635

Дві найважливіші функції грошей – це міра вартості та засіб обігу, інші – похідні від них. З цих двох функцій сучасні західні економісти виводять сутність грошей. Отже, суть функції міри вартості (цінності) полягає у тому, що гроші слугують матеріалом для вимірювання вартості усіх інших товарів. Завдяки цьому визначається ціна товару, а це дає кількісне порівняння різних за споживчою вартістю товарів. Засіб обігу грошей забезпечує рух товарів через рух грошей.

Виходячи з цього гроші забезпечують всезагальну безпосередню обмінюваність. На них можна придбати будь-який товар. Також у нашій економіці гроші у формі готівки або чеків є засобом обміну, адже вони використовуються для оплати товарів і послуг.

Ще однією функцією є засіб платежу – це означає, що перехід товарів від продавця до покупця не супроводжується одномоментною передачею грошей за цей товар покупцям продавцю. Товари продаються в кредит, тобто з оплатою в майбутньому. Продавець у таких відносинах стає кредитором, покупець – боржником, а гроші починають виконувати функцію засобу платежу.

У минулому джерелом енергії, яка дивила взаємодії між людьми, були земля, худоба, раби, природні ресурси або зброя. Проте жодна річ або ресурс не змогли перетворитися на той колосальний механізм, яким у наш час є гроші

Оноре де Бальзак стверджував, що «Гроші – це шосте почуття, без котрого решта п'ять є неповноцінними». Справді величезна кількість людей у світі щоденно розраховуються грошима за придбані товари чи послуги. Гроші – це просто різнокольорові папірці, які здатні полегшити або, навпаки, обтяжити життя кожного з нас. Звичайно, за ці папірці можна купити багато – від щоденного хліба до ділянки на Місяці, але за гроші не купити щастя і здоров'я, за гроші не купити любов і повагу. З грошима пов'язаний кожний день людського буття. Адже заради них вони працюють, через них навіть страждають, вигадують усілякі способи їх отримання і витрачання. Гроші створюють людині проблеми за їх відсутності та й в їх надмірності. Гроші керують людьми, вони диктують свою політику і нав'язують свій особливий світогляд, філософію. Бажання збагатитися поступово затьмарює розум, підштовхуючи людину на злочин.

Висновок. Отже, після всього вищесказаного доцільний буде сказати, що в економічній теорії гроші є однією з найбільш цікавих тем. Адже кожного дня величезна кількість людей в світі розраховується грошима за придбані товари та послуги. Проте не кожна людина задумується про те, яке важливе значення мають гроші. Таким чином, суть грошей обумовлює їх постійну еволюцію та історичний розвиток відповідно до потреб

суспільства. Сучасні гроші виконують функцію вираження товарних цін та цінових пропорцій між товарами; функцію засобу обігу; функцію зберігання і нагромадження цінності та функцію засобу платежу. Зараз гроші посідають одна з найголовніших місць в нашому житті, тому кожна людина повинна визначити для себе істинні цінності і пріоритети.

Список використаних джерел

1. Гончарук Т. Філософія грошей; гуманітарний вимір в економіці; [Про науковопрактичний семінар 23 листопада в ТНЕУ] [Текст] / Т. Гончарук // Університетська думка. 2007. грудень (№12-13). С. 10.
2. Еволюція грошей: від засобу обміну - до загальної міри цінностей / Володимир Ільїн // Вісник Національного банку України. 2011. №4. С. 60-64.
3. Макконел К.Р., Брю С.Л. Економікс. Принципи. Проблеми. Політика.; «Республіка», 1992. С.87
4. Проблеми розвитку теорії сучасних грошей / Л. Рябініна // Вісник НБУ. 2008. №1. с. 26-31
5. Серіков А. Сутність грошей ; нетрадиційний погляд / А. В. Серіков, Г. В. Криворучко //Актуальні проблеми економіки. 2008. №9. С. 184-189.
6. Скринник З. У грошей своя філософія / З. Скринник // Вісник Національного банку України. 2005. № 10.-С .44-47.

ФІЛОСОФІЯ ОСОБИСТИХ РІШЕНЬ БІЗНЕСМЕНА

Постановка проблеми. На самому етапі бізнесмена є найбільш хорошим методом введення підприємницької діяльності. На даний час більшість підприємств йдуть по плану застарілої системи тим самим йдуть в банкрутство і втрачають самих конкурентів. Тому, бізнесмени дуже акуратно ставляться до прийняття рішень, та подальші кроки у цій сфері.

Актуальність дослідження. Отже, діяльність бізнесмена у тій чи іншій мірі це сам ризик, і тому для нього прийняття правильних рішень це велика відповідальність. Для цього йому потрібно обдумувати усі кроки до різних проблем які стануть у нього на шляху.

Мета дослідження: дослідження особливостей керівника на прийняття рішень, проаналізувати план дій бізнесмена, бізнес в сучасному світі. Для досягнення мети потрібно поставити ряд завдань дослідити бізнес і функції, особливості особистих рішень.

Об'єкт дослідження: людина - бізнесмен.

Предмет дослідження: філософія вдосконалення бізнесмена, основи бізнесу

Виклад основного матеріалу: На кожному етапі свого та вашого життя ми стикаємось з своїми звичками, це повторення одних і тих самих звичок: чашечка кави, чаю, сигарети, привітання з прохожими тощо. А бувають гірші звички які не можливо швидко вирішити. Тому бізнесмени витрачають на це дуже багато днів або і тижнів на вирішення цих самих проблем. **Рішення** - це результат розумової діяльності людини, що призводить до певного висновку і необхідних дій. Прийняття рішень бізнесмена є дуже відповідальним які можуть впливати на суспільну, економічну та соціальну компанію.

Кожен бізнесмен дотримується свого плану для правильного вибору:

- Потрібно правильно проаналізувати проблему та вирішити її.
- Вибір правильного партнера
- Встановити термін прийняття рішення, щоб не відкладати справу до невизначеного терміну.
- Бути чесним серед робітників які працюють на тебе.
- Вчасно зупинитись на правильному виборі.

Партнерство — дуже мало кому можна довірити свої плани та ідеї для більшого розвитку у бізнес сфері. Тому кожен бізнесмен покладається на себе та покладається на вирішення проблем самотужки. На даний час ситуація кардинально змінилась. Олівін Тофлер вважає що суспільство вступили в третю хвилю розвитку, це дуже добре показано повернення бізнесу в родинне коло. Таке повернення тільки на руку бізнесмену, коли стосується його соціально-психологічних сторін, бо тільки родина може дати пораду кращу ніж це може зробити експерт виробничник.

Бізнес - це організація (компанія) яка бере участь в торгівлі товарами, або послугами споживачам. Розрізняють різні види бізнесу: приватні, сімейні, державні і багато інших. Філософія наука яка допомагає бізнесмену трішки відійти від самих проблем та вплинути у свій саморозвиток та зробити прийняття рішень. Прийняття рішень - це психологічний процес, тому способи їх вибору можуть варіюватися від спонтанних до високологічних.

Я вкажу декілька особистих рішень:

1. Рішення врівноваженого типу - найбільш продуктивна тактика прийняття рішень. Вона властива людям, які заздалегідь аналізують умови та вимоги завдань, приділяють однакову увагу висуненню та перевірці гіпотез.
2. Ризиковані рішення нагадують імпульсивні, але відрізняються від них. Якщо імпульсивні рішення перестрибують через етап обґрунтування гіпотези, то ризиковані все ж його не обходять, але до їх оцінки людина приходиться лише після того, як виявлена невідповідність. У кінцевому підсумку, хоча і з запізненням, елементи побудови гіпотез та їх перевірки врівноважуються.
3. Рішення обережного типу - це рішення, до яких підходять з особливою ретельністю оцінки гіпотез. Перш ніж прийти до висновку, людина здійснює безліч різноманітних підготовчих дій. Обережних людей більше лякають помилки, ніж радують успіхи. Тактичним завданням таких людей є уникнення помилки.

Висновок. Підприємництво на даний час є одним з найпопулярнішим. На Жаль нинішні бізнесмени-початківці ставлять ціль добитись якомога більше грошей, і тим самим може його привести тільки в гіршу проблему. Щоб займатися цією справою потрібно мати голову неабияку, талант та ідеї, які згодом у плідній праці розпочнуть реалізуватись. Прийняття рішення базується на свідомому і цілеспрямованому характері. І тому рішення в деякій мірі залежить відступлення повноти і достовірної інформації бізнесмена. Відображаючи його внутрішній світ, відповідно до якого і змінюється класифікація рішення: рішення врівноваженого типу, імпульсивні рішення, інертні рішення, ризиковані та рішення обережного типу. Ось тому прийняття рішення є найважливішою справою бізнесмена. Ще трішки докину цитат які допоможуть замотивувати.

1. Доводьте кожну деталь до досконалості, і доведе до досконалості кількість таких деталей». Джек Дорсі, співзасновник Twitter.
2. «Справа не в ідеях. Справа в реалізації ідей». Скотт Бельський, співзасновник Behance.
3. «Підприємець – це той, у кого є ідея і бажання створювати». Девід Карпо, засновник Tumblr.

Список використаних джерел

1. Гончарук Т. В. Наукові записки. Сер. Філософія. Острог : Національний університет «Острозька академія», 2011. Вип 9
2. Гончарук Т.В. Філософія сучасного українця у форматі інноваційного суспільства
3. Гончарук Т. В. Філософія: навч. пос. / Гончарук Т. В., Шумка М. Л., Джугла Н. В. Тернопіль: Підручники і посібники, 2016(416 с.)
4. Ермоленко А. М., Райда К.Н. Превращенные формы социальной рациональности. К., 1987. С. 37
5. Найбагатша людина у Вавилоні книга; Джорджа Семюеля Клейсона перші джерела видавництва (2017 р.).ст.21-26
6. Наполеон Гілл-»Думай та багатій» 2018.-(20с.)

ФІЛОСОФІЯ ПРАВА СТАРОДАВНЬОГО РИМУ

Постановка проблеми: Дієвість римського права підтверджує те, що навіть після знищення Античного світу, воно існує. Аналізуючи римське право, ми розуміємо, що воно мало великий вплив на створення світової держави.

Мета. Проаналізувати філософію права Стародавнього Риму.

Завдання.

- Розкрити концепцію Цицерона
- Розібрати дві складові правової системи римлян
- Описати три періоди історії Стародавнього Риму
- Охарактеризувати вчення Авксія Аннея Сенеки, Епіктета, Марка Аврелія Антоніна

Виклад матеріалу. Римський юрист і філософ Цицерон (106-43 рр. до н.е.) сформулював першу, а дехто сказав би остаточно, концепцію того, що називають «природним правом». Хоча Цицерон був юристом-практиком і добре знав позитивне (створене людьми) право Римської держави, він прагнув співвіднести його з тим, що вважав об'єктивними моральними істинами, які він також називав «законами» (звідси тенденція багатьох авторів аж до сьогодення називати позачасові моральні істини «природним правом»). У своїй праці «Про республіку» («De republica») він, повторюючи Софокла, стверджував, що істинний закон - це правильний розум у згоді з природою, обмежувати цей закон нечесливо, змінювати його протизаконно, скасовувати його неможливо, і не буде це один закон у Римі і інший в Афінах, а один і той же закон, вічний і незмінний. Цицерон вважав рабство справедливим, коли здійснюється воно на розумних засадах. Рабство обумовлено самою природою, яка дарує кращим людям панування над слабкими для їхньої ж користі. Такі твердження Цицерон намагався підкріпити міркуваннями про співвідношення різних частин душі: пан так само править рабом, як краща частина душі (розум, мудрість) править слабкими і хибними частинами душі (пристрастями, гнівом тощо).

Хоча багато аспектів давньогрецької культури мали постійний вплив на Римську імперію, починаючи з 1 століття до нашої ери, право не було одним з них. Римляни створили нові правові форми та інститути, а також перших юристів та адміністраторів. Римські юристи розробили першу форму того, що пізніше буде названо «юридичною наукою», і для обслуговування цієї дисципліни був винайдений новий жанр юридичного письма, в якому юристи збирали та організовували римське право відповідно до складних таксономій. Кульмінацією цієї практики став Дигест (Digesta), зібраний візантійським імператором Юстиніаном. Правові інститути, розроблені римлянами, мали вплив на право інших народів.

Римляни описували свою правову систему як таку, що складається з двох складових. «Усі народи, - йдеться в «Інституційному трактаті», виданому за імператора Юстиніана, - які керуються законами і звичаями, керуються частково своїми власними особливими законами, а частково тими законами, які є загальними для всього людства. Право, яке встановлює народ, називається цивільним правом цього народу, а те, яке природний розум призначає для всього людства - називається правом народів, тому що ним користуються всі народи». Частина права, «яку природний розум призначає для всього людства», була тим елементом, який, як передбачалося, преторський едикт вніс у римську юриспруденцію

Історію Стародавнього Риму прийнято ділити на три періоди: царський (754–510 рр. до н. е.), республіканський (509 – 28 рр. до н. е.), імператорський (27 р. до н. е. – 476 р. н. е.). У 395 р. н. е. єдина Римська імперія була остаточно розділена на Західну (столиця – Рим) і Східну (столиця – Константинополь) імперії, й остання (Візантійська імперія) проіснувала до 1453 року. Політико-правові інститути й погляди у Стародавньому Римі розвивалися впродовж довгої історії в умовах гострої боротьби між різними верствами населення. Взагальнотеоретичному плані давньоримська політико-правова думка перебувала під значним впливом давньогрецької правової думки.

Слід зазначити, що на ранніх етапах розвитку римського права філософські витоки цивільного права ще не були чітко визначені, хоча такі категорії, як «добра совість», «громадянська честь», «доблесть», «порядність», вже в період ранньої Республіки стали плоттю і кров'ю римського суспільства. Формування філософії римського права розпочалося в останні два століття перед початком нашої ери і тривало майже весь період принципату. Значну роль тут відіграла давньогрецька філософія, зокрема, такі течії, як стоїцизм та епікуреїзм.

Одним з найвідоміших римських стоїків був Авксій Анней Сенека Молодший - політичний діяч, письменник, філософ. Для філософських поглядів Сенеки характерна спроба поєднати фундаментальні положення давньоримських традицій з індивідуалізмом стоїчного ідеалу мудреця. Звичайно, Сенека торкався і такої категорії, як справедливість. Вихідним пунктом останньої він вважав рівність (лист 30.11; 47.1-10), а кінцевим висновком – сентенцію: «Поступай з іншими так, як ти хотів би, щоб вони поступали з тобою» (лист 47.11). Аналізуючи положення етики, Сенека фактично визначає коло обов'язків добродісного громадянина - своєрідний «моральний кодекс» римлянина: «Перший з твоїх обов'язків - визначати, що є гідним, другий - відповідно вимірювати і обмежувати свої бажання, а третій - дбати про те, щоб твої бажання і вчинки

відповідали одне одному, і щоб ти в жодному з них не вступав у конфлікт із самим собою» (Лист 89.14). Якщо одна з трьох відсутня, то будуть порушені всі інші.

Досить популярним свого часу був також Епіктет, який пропагував як серед знаті, так і серед простого люду положення класичного стоїчного вчення про єдність людства, необхідність підпорядкування законам природи, обов'язок кожного працювати на своєму місці для загального блага, необхідність дбайливого ставлення до суспільної та особистої власності тощо. Разом з тим, в чомусь його вчення схоже на кінізм.

Неможливо також оминати надзвичайно цікаву постать Марка Аврелія Антоніна - «імператора-філософа». В цілому його «Роздуми» ґрунтуються на загальних положеннях стоїцизму про взаємопов'язаність всього у світі. Всі причетні до спільної божественної природи, спільного розуму, а тому всі люди пов'язані між собою. Кожен виконує свою функцію, відведену йому, як частини тіла, тому протиставляти себе іншому протиприродно. Все повинно відбуватися згідно з порядком, встановленим у природі, частиною якої ми є. Що добре для частини, те добре і для цілого, і так далі.

Висновок. Римське право стало тією системою, яка забезпечила перетворення полосу у світову державу. Філософська спадщина Сенеки, Аврелія, Епіктета та інших стоїків відображає кризу античної культури. Ідеї морального удосконалення, духовного становлення людини, звернення людини до свого внутрішнього єства, які простежуються у творах цих філософів, стали підґрунтям для формування цінностей епохи Середньовіччя, заклали основу нового метатексту – християнства. Значним досягненням давньоримської думки було створення самостійної науки – юриспруденції. Римські юристи зробили значний внесок у розробку загальної теорії держави і права.

Список використаних джерел

1. Філософія права: навч. посібник/ Марченко О. В. Дніпропетровськ: Дніпроп. Держ. ун-т внутр. спр, 2015.
2. Філософія римського права URL: <https://studentu.info/gosudarstvo-i-pravo/rimskoe-pravo/filosofiya-rimskogo-prava>
3. Roman law URL: <https://www.britannica.com/topic/Roman-law>
4. Rome and the Middle Ages URL: <https://www.britannica.com/topic/philosophy-of-law/Rome-and-the-Middle-Ages>

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ ТА ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОСТІ

Постановка проблеми. Питання науково-технічного прогресу та глобальних проблем сучасності, завжди були предметом філософських досліджень та дискусій. Наразі людство живе в надзвичайно цікаву історичну епоху науково-технічного прогресу, котру ще називають постіндустріальним суспільством. Все це займає особливе місце в розвитку сучасної техногенної цивілізації. Особливість цієї проблеми пов'язана сьогодні зі стрімким зростанням не лише потужних технологій, але й глобальних проблем, котрі витікають з них.

Мета. Проаналізувати особливості філософського осмислення науково-технічного прогресу та глобальних проблем сучасності.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання:**

- визначити особливості науково-технічного прогресу сьогодення;
- охарактеризувати зв'язок філософії та глобальних проблем сучасності.

Виклад матеріалу. Питанням філософського дослідження сучасності та науково-технічного прогресу займалось чимало вітчизняних та закордонних дослідників, таких як Е. Капш, М. Гайдеггер, О. Тоффлер, Д. Белл, Дж. Грант, Г. Добров, Т. Гончарук та ін.

Філософське осмислення проблем науки і техніки є одним із напрямів філософствування, характерних для ХХ-ХХІ століття. Зрозуміло, що його поява була викликана насамперед надзвичайно широким поширенням техніки та технічних засобів у минулому столітті, а також всеосяжним впливом науки та техніки на всі боки життя суспільства.

Особливість цієї проблеми пов'язана сьогодні із бурхливим розвитком потужних технологій. У той самий час значно збільшується кількість людей, які піддаються впливу технічних заходів та його вторинних впливів [3, с. 109].

Природні системи, які стають об'єктом діяльності людини, також страждають, оскільки порушується їхня рівновага, що нерідко призводить до руйнування цих систем. Ніколи ще людина не мала таких потужних важелів, щоб мати можливість знищити життя в певній частині екологічної системи і навіть у глобальному вимірі.

Сьогодні перед людством стоять гострі життєві проблеми, без вирішення яких в глобальних масштабах неможливий подальший соціальний прогрес. Більше того, нехтування ними, на думку багатьох мислителів може спричинити навіть загибель сучасної цивілізації [2].

Філософи, політики та економісти сходяться на одному: людство знаходиться на порозі глобальної кризи. Будь-які кризи в економіці і політиці в будь-якій країні є проявом загальної кризи існування людства, яка охоплює найважливіші аспекти життєдіяльності людей: природу, світову економіку, політичні відносини, культуру й, особливо, саму людину

Поряд з осмисленням науково-технічного прогресу, актуальними залишаються проблеми глобальні, котрі були викликані зокрема надто швидкою технологізацією. Глобальні проблеми – це певний ряд явищ та процесів у сучасному суспільстві. Звичайно, цю тему не оминули своєю увагою науковці та філософи [2].

Багато проблем, які вирішує сучасна наука, носять не локальний характер, а набувають форми глобальних. Це виявляється у тому, що вони зачіпають все людство загалом, їхнє ігнорування та відсутність рішення може призвести до загибелі всього населення планети або значного погіршення його існування. Такі проблеми вирішуються лише зусиллями всіх людей та урядами всіх держав, одна країна вирішити її не в змозі.

У філософському та загалом суспільному дискурсах, виділяють наступні глобальні проблеми сучасності:

- загроза ядерної війни;
- виснаження природних ресурсів планети;
- поширення масових захворювань;
- екологічні проблеми планети;
- тероризм;
- демографічні проблеми;
- духовна криза.

Знаходячись у надскрутному становищі, людство беззаперечно стоїть на межі багатьох описаних вище катастроф. В цьому ж дискурсі проявляється філософське осмислення проблем. Філософія пропонує цілісне розуміння процесів та явищ, що призвели до появи глобальних проблем. Філософський підхід змушує усвідомити їхню загрозу, спрямованість та соціальну обумовленість.

Філософія служить базою, де виробляється методологічна, етична і світоглядна позиція науки до вирішення глобальних проблем. Нині філософія застерігає від стихійного та ненаправленого вирішення цих проблем, оскільки це може лише погіршити ситуацію [1, с. 40]. Рішенням може стати швидке та цілеспрямоване

створення глобалістики як нової цілісної системи знань, покликаної вирішувати питання глобального характеру для збереження та розвитку цивілізації на планеті.

Варто відзначити, що стрімкий розвиток науково-технічного прогресу в деякій мірі прискорив актуалізацію описаних вище глобальних проблем.

Однак думки філософів з цього приводу зводяться до того, що НТР (Науково-технічна революція) не може бути поганим чи добрим процесом, це суб'єктивні уявлення людей. Те, що добре для однієї групи може бути протипоказано для іншої. Відкриття робляться людьми і для людей, питання в тому, як вони використовуватимуть це відкриття та як це впливає на світ загалом.

Глобальні проблеми багато в чому змінюють сам підхід до розуміння соціального прогресу, змушують переглядати ті цінності, які закладалися протягом всієї історії цивілізації від моменту її зародження.

З філософської точки зору, криза сучасного суспільства багато в чому зумовлена тотальним, глобальним відчуженням людини. Звідси порятунок людства в удосконаленні суспільства і в освіті самої людини, а не тільки в науково-технічних досягненнях.

Глобальні проблеми сучасності неможливо вирішити без ґрунтовного вивчення філософами та представниками окремих наук. Завдання сучасної філософії полягає в пошуку нових цінностей і соціальних систем, які б забезпечили виживання людства. Нова філософія спрямована на розробку моделі вирішення глобальних проблем для підтримки практичної орієнтації людини в сучасному світі щодо виживання цивілізації [4, с. 86].

Висновки. Отже, філософія завжди займалась вивченням глобальних проблем, однак нині ці питання є неможливо актуальними та нагальними з огляду на те, що науково-технічна революція стрімко актуалізує такі проблеми, як забруднення довкілля, загрозу ядерної війни, дегуманізацію людини тощо.

І в цьому аспекті філософія є важливим порадиником для людства. Філософія наповнює життя людини, становлячи незмінну та найважливішу частину науки. Вона становить світоглядну та методологічну основу як фундаментальної науки, так і прикладної, вирішує глобальні проблеми сучасності і не забуває про просту людину, звертаючи увагу на її мораль та поведінку, котрі власне і є рушійними силами історії.

Список використаних джерел

1. Ганношина С. Глобальні проблеми сучасності: філософський аспект. *Південноукраїнські наукові студії : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених*. Одеса : ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2021. С. 38–42.
2. Головачук А. Філософське осмислення науково-технічного прогресу та глобальних проблем сучасності. 2019. URL:<http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/35056/1/482.pdf> (дата звернення: 16.10.2022)
3. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В. Політична соціологія: навчальний посібник. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ», 2018. 250 с.
4. Жеребятнікова І. В. Особливості філософського дослідження глобальних проблем сучасності. *Філософія в сучасному світі : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції*. Харків : Друкарня Мадрид, 2021. С. 85–87.

ІДЕОЛОГІЯ, ЇЇ СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА

Постановка проблеми. По відношенню до поняття «ідеологія» існує певна недовіра та скептицизм, пов'язані з ХХ століттям, коли з ідеологією асоціювали виключно недемократичні режими, а після падіння яких відбувалось повне відкидання та ігнорування даного поняття. Це пов'язано, в першу чергу, з недостатньою інформаційністю та обізнаністю стосовно будь-яких ідеологічних основ, що в результаті призвело до недовіри до даного поняття. З огляду на вказане, для правильного, сучасного розуміння та сприйняття, поняття ідеології потребує якісного, поглибленого аналізу[1].

Мета. Аналіз дефініції «ідеологія», встановлення впливу і взаємозв'язку ідеології в різних проявах: філософському, політичному[1].

Щоб досягнути мети, ми ставимо перед собою такі **завдання:**

- Поняття «ідеологія».
- Визначити структуру та сутність ідеології, як складного багатогранного поняття.

Виклад основного матеріалу. Ідеологія, як й інші подібні, широкоохоплюючі поняття, має свій філософський початок. Метою філософії є штучне створення, заданих ідеалів. **Ідеологія** – (від гр. idea – ідея і logos – вчення) – це складне духовне утворення, яке включає певну теоретичну основу, а також програму дій і механізми поширення ідеологічних настанов у масах, що впливають з цієї теоретичної основи. Вона тісно пов'язана із суспільною психологією. **По-перше**, якщо суспільна психологія формується в процесі повсякденного практичного життя, то ідеологія не виникає з повсякденної діяльності людей, а створюється ідеологами, соціальними мислителями, політиками. **По-друге**, складовою суспільної психології є почуття і настрої людей, емоційне ставлення соціального суб'єкта (особистості чи соціальної групи) до певного явища суспільного життя. Ідеологія ж завжди виражається у формі ідей, концепцій, теорій тощо. Однак ідеологія щодо суспільного буття має і відносну самостійність. Економіка лише в кінцевому вигляді визначає ідеологію. Відносна самостійність ідеології проявляється в тому, що кожна нова ідеологічна система, яка по суті є відображенням суспільного буття, за формою виступає як продовження попереднього розвитку думки, залежить від накопиченого раніше запасу знань та уявлень. Ідеологія здатна впливати на всі аспекти суспільного життя, в тому числі на матеріальну основу, що породила її. Ідеї, погляди, теорії, що потребують своєї реалізації, втілюються у розробці відповідних планів. Останні виступають як керівництво до реальних дій. У свою чергу, реальні, конкретні плани є необхідною основою формування суспільних відносин, виховання певного світогляду, моральних, естетичних якостей людини, розв'язання тих нових фундаментальних соціальних завдань, які формує ідеологія [2].

Політична ідеологія — система концептуально оформлених політичних, правових, релігійних, естетичних і філософських уявлень, поглядів та ідей, які відображають ставлення людей до дійсності й одне до одного, способи пізнання та інтерпретації буття з позицій цілей, ідеалів, інтересів певних соціальних груп та суб'єктів політики [3].

Політична ідеологія виконує низку функцій:

1. Захисна функція. Передбачає захист інтересів та ідеалів класу (групи). В ній теоретично осмислюються і формулюються становище та потреби цих спільнот, що сприяє втіленню їхніх інтересів у життя, виробленню відповідних їм типів мислення, поведінки і програм діяльності. Офіційною (державною) є ідеологія економічно і політично пануючого класу, хоча в демократичних країнах нині такий статус ідеології поступово послаблюється. Це означає, що на сучасному етапі цивілізації все більше формуються загальнолюдські інтереси та цінності, пріоритетні щодо ідеології [3].

2. Пізнавальна функція. Її сутність — озброєння громадян знаннями про політичну дійсність, сприяння зростанню їхньої політичної культури. Однак політична ідеологія не завжди адекватно відображає реальність, часто виявляє упередженість. На відміну від «чистої» науки, яка шукає тільки істину за допомогою різних наукових методів пізнання, вона дбає ще й про захист інтересів та ідеалів класу, певного режиму тощо. До того ж їй бракує об'єктивних методів пізнання, її носії часто оперують ритуально-догматичними стереотипами, апробація яких у кращому і разі здійснюється здоровим глуздом, а частіше — корпоративними інтересами суб'єктів [3].

3. Соціально-регулююча функція. Політична ідеологія сприяє формуванню і координуванню відносин між соціальними спільнотами за певними принципами, впливає на реалізацію соціально-економічних, політичних та інших програм розвитку суспільства, на політичну активність і соціальний вибір громадян. Завдяки цьому вона стає засобом згуртування певної групи та її прихильників, чинником налагодження чи руйнування стосунків між об'єднаннями людей [3].

Наприклад, особливості політичної культури в умовах сучасної України:

- заідеологізованість мислення, непримиренність будь-яких нетрадиційних поглядів;
- низька компетентність в управлінні справами суспільства та держави;
- нерозвиненість громадянських позицій;
- недостатньо розвинутий індивідуалізм;
- підданські відносини до будь-якого центру реальної влади [3].

Елементами ідеології є такі: міф, релігія, філософія та наука. Та чи інша ідеологія може містити того чи іншого елемента, але завжди містить міф. Міф невикорінний і є невід'ємною частиною будь-якої ідеології. Наука, незважаючи на те, що вона не відповідає на світоглядні питання, все ж таки надає непрямий вплив на формування світогляду тієї людини, яка використовує її у своєму житті [4].

Міф є найдавнішим способом пізнання разом із релігією та невід'ємною частиною світогляду будь-якої людини. Міфа не можна позбутися повністю. Навіть ті люди, які схильні розвінчувати міфи, однаково сповідують якісь із них. Міф є частиною несвідомого, можна сказати, що він — невід'ємний спосіб існування нашої психіки та нерідко запорака її здоров'я [4].

Релігія протягом історії тісно перепліталася з міфом, і часом одне не можна відокремити від іншого без абстрагування. Але все ж таки це явище іншого плану. Релігія - це таке уявлення людини про себе і світ, яке будується на тому, що є два світи - наш і інший, цей і той, природний і надприродний, посюбічний і потойбіччя, профан і сакральний (священний). Релігія ґрунтується на певних переживаннях, на тому, що психолог Джемс назвав «різноманіттям релігійного досвіду». Вона містить етичний елемент (заповіді, розпорядження, заборони, рекомендації). Релігія відповідає на питання, як жити, що є добро, а що зло, як чинити в тій чи іншій ситуації, що добре, а що погано, що є праведність, а що гріховність [4].

Філософія, як я розумію це слово, є чимось проміжним між теологією та наукою. Подібно до теології, вона полягає в спекуляціях з приводу предметів, щодо яких точне знання виявлялося досі недосяжним; але, подібно до науки, вона волає швидше до людського розуму, ніж до авторитету, чи то авторитет традиції чи одкровення. Все певне знання, на мою думку, належить до науки; всі догми, оскільки вони за межі певного знання, належать до теології [4].

Наука - це спосіб пізнання, заснований на особливих принципах та методах. Можна їх назвати науковими. В основі науки лежать принципи неупередженості та об'єктивності. Це означає, що у науковому пізнанні ми маємо спиратися не так на свою суб'єктивну думку, смаки, уподобання, але в прагнення виявити об'єктивну істину. Не так, як я бачу чи хочу, а так, як є насправді. Можна сміливо сказати, що вчений певною мірою має стати роботом, неупереджено аналізуючим об'єкт. Це має на увазі відмову від етичних оцінок: що є добро, а що зло, що добре, а що погано [4].

Висновок. У житті суспільства ідеологія існує та функціонує як діалектична єдність сутності і явища. Ідеологія являє собою систему цінностей та ідеалів, що виконують в суспільстві функцію підтримки існуючої політичної системи, що надають мету і сенс буття як окремо взятій людині, так і конкретному соціуму, що є його духовним механізмом організації та самоорганізації. Поняття ідеології дуже багатогранне, і використовується для визначення та характеристики як комплексної категорії, так і для окремих її елементів. Виходячи з політичної ситуації до комплексної ідеології прирівнюють одну її складову. Держава не може існувати без ідеології, яка є важливим фундаментом державотворення.

Список використаних джерел

1. Марущак О.А. Щодо сучасного розуміння та значення ідеології. URL: <http://doi.org/10.5281/zenodo.3883817>.
2. Касьян В.І. Філософія. Навчальний посібник. К.: Знання, 2008.
3. Бабкіна О.В., Горбатенко В.П.. Політологія . 2003.

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ МОДЕРНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Актуальність проблеми. Проблема становлення єдиної національної ідентичності громадян України є однією з визначальних для українського суспільства та для подальшого формування його як повноцінної нації. Що ж таке модерна нація? Модерною називають ту націю, яка формується в період модернізації суспільства. В Україні – це ХІХ століття, коли відбувалося національне відродження, промисловий переворот, формувались нові суспільні класи.

У наш час чергового національного відродження, Україна знову спинається на ноги, бо вже вкотре змушена відстоювати незалежну державу – власний дім, без якого український народ приречений зійти з арени історії. Тому, **метою** є визначити ключові проблеми народознавства, базові поняття сучасної публіцистики та політології, «етнос», «нація», «національна еліта», «національна ідея».

Завдання: аналіз основних історичних моделей формування нації, а також висвітлення етнополітичних викликів формування модерної української нації.

Виклад основного матеріалу. ХІХ століття – час, коли постала українська модерна нація. Головною проблемою даного періоду було формулювання завдань та цілей національно-визвольного шляху, подолання усіляких труднощів на цій нелегкій дорозі. Визвольний рух в цей час став наслідком розвитку суспільної думки. Спочатку до національної ідеї були долучені одиниці, згодом вона стала надбанням сотень тисяч людей і запанувала у суспільстві. Термін «нація» перекладається з грецької та латини одним словом «народ». Латинське слово нація («nation») особливо прижилося в Західній Європі, де переважна більшість народів здавна мала власні держави. Тому, це поняття у наш час набуло значення «державлений народ», тоді як словом «етнос» користуються найчастіше для позначення народу взагалі, незалежно від того, створив він власну державу чи має колоніальний статус у державі сусідів.

Народ або етнос – це історично сформована людська спільнота, яка відрізняється від сусідів окремою власною територією (батьківщиною), культурою, мовою, психічним складом та свідомістю. Народ, що історично дозрів до створення власної держави, називають нацією. Отже, нація – це вища форма розвитку етносу. В сучасному світі народ може існувати лише в формі нації, тобто у власній державі.

Наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. процес формування і становлення української модерної нації вступив у новий – політичний етап свого поступу. Домінування політичних ідей, концепцій, поглядів стало найважливішою особливістю українського національного руху – важливої рушійної сили націотворення. За своїм змістом цей націотворчий етап, за висловом І. Лисяка Рудницького, був «модерністичним», який охоплював період від 1890-х рр. до Першої світової війни [5]. Дійсно, епоха народництва з його ключовими культурницькими, просвітянськими, позитивістськими морально-етичними, естетичними та пізнавальними мотивами і змістами поступово відходила в минуле. Відходила тому, що народна ідея як визначальна в українському національному русі, зігравши свою позитивну роль на попередньому етапі, вже не могла відповідати потребам нового модерного часу. Завершення промислової революції, перехід від ринку вільної конкуренції до монополістичного капіталізму, посилення міграцій населення, урбанізація міст, розвиток основ громадянського суспільства, осягнення сучасності засобами модерністських напрямів, якими були декаданс, символізм, імпресіонізм, неокласицизм, неоромантизм тощо, створювало нову суспільну атмосферу, в якій народна ідея все більше поступалася ідеї національній. На рубежі ХІХ – ХХ ст. ідеологія українського народництва (народолюбства) вже втрачала націотворчу динаміку. Адже українські народолюбці у своїй більшості так і не осягнули важливість процесу національної консолідації, об'єднання під національними прапорами не тільки представників інтелігенції і простого народу (селянства і робітництва), а й репрезентантів панівних класів – дворянства та буржуазії. До того ж, вони не змогли зрозуміти націотворчого потенціалу нових буржуазних відносин, утвердження яких у перспективі могло привести до утворення національної держави. Не можна не погодитися з думкою Я. Й. Грицака про те, що «народницька ідеологія вела до певного зниження стандартів українського інтелектуального життя». Дійсно, послідовне захоплення народолюбців темами народного буття обмежувало творчий діапазон українських інтелектуалів, які все більше усвідомлювали необхідність розроблення тематики не тільки «простолюдної», а й «високої» культури модерного змісту. Тільки нове модерністичне мислення могло оновити інтелектуальне життя і стати запорукою у подоланні хуторянської меншовартості, провінційності, тематичної звуженості «тематики для народу».

Варто згадати ідейний полемічний діалог між політиком М. П. Драгомановим та культурником О. Я. Кониським, що розгорнувся в їхньому листуванні періоду 1888–1893 рр. Так, 20 квітня 1891 р. М. П. Драгоманов, зокрема, закликав свого опонента не сходити «з тієї європейської радикальної дороги, на котру Шевченко ставав полусвідомо, «хлопоманія» 60-х років свідоміше і на котру я раджу стати зовсім рішучо й безповоротно». Прикметним для розуміння ідейної позиції О. Я. Кониського став його лист М. П. Драгоманову (без дати, можливо 1893 р.), в якому, зокрема, йшлося: «...націоналізм – єдино певний ґрунт, де може зрости і пишатись усе те, що зветься щастям людей: націоналізм єсть той ґрунт, де можливе усяке «об'єднання», зрощене і випещене волею, гуманізмом, світом і загальним добробутом людей». Не менш знаковою стала публіцистична полеміка між

культурником Б. Д. Грінченком і політиком М. П. Драгомановим, що розгорнулася у 1892– 1893 рр. Дискусія цих двох українських інтелектуалів щодо проблем розвитку української літератури вийшла за межі суто культурної проблематики і постала своєрідними діалогами про українську національну справу [6].

Перехід від народницького до модерністичного етапу в українському націотворенні відбувався на певному загальноєвропейському тлі утвердження модерністської культури і світогляду, був вітчизняним виявом загальноєвропейського процесу творення модерних націй. Як писала відома дослідниця Т. Гундорова: «...Європейський модернізм фактично виявився способом легалізувати соціальне, політичне, національне й мовне існування інших культур, націй, статей і рас» [2]. І цим не могли не скористатися «молоді народи», в тому числі український. Поширення нового модерного мислення відбувалося більш динамічно, більш природно у молодіжному середовищі. Прикметою утвердження нового, модерністського часу стала ідея «Молодої України», яка втілювалася в різних формах. У Наддніпрянщині, на відміну від Східної Галичини, ідейна трансформація від народницького до модерністичного або політичного етапу націотворення відбувалася дещо уповільнено, що можна пояснити як сильними традиціями ліберально-демократичного, аполітичного культурництва, так і своєрідною суспільно-політичною ситуацією в підросійській Україні, що характеризувалася тривалою відсутністю конституційних, зокрема політичних, прав і свобод за царського режиму. Не випадково впродовж 1890-х рр. у цьому великому регіоні не було створено жодної модерної політичної партії.

Висновки. Наприкінці XIX – на початку XX ст. процес українського націотворення набув динаміки. Важливими націотворчими чинниками стали поступ модерністичного світогляду, політизація українського національного руху, перехід від домінантної ідеї народу до ідеї нації, що мало важливе значення для консолідації модерного українства. Поряд з діяльністю політичних партій тривала активна робота українських культурників, яка набувала модерних сенсів і форм. Безсумнівно, процес українського націотворення слід розглядати в контексті подальших соціально-економічних модернізаційних трансформацій, які виявили себе в утвердженні монополістичного капіталізму, нових міських форм життя, які посилювалися за умов урбанізації. Соціальні катаклізми початку XX ст., особливо Перша демократична революція в Росії, сприяли залученню до українського національного руху більш широких верств населення. Проте до Першої світової війни належного критичного перелому у справі українського націотворення ще не відбулося. Головними причинами цього стала відносна слабкість українських партій та організацій, розпорошеність українських національних сил, які діяли за умов власної бездержавності та тривалого функціонування імперських режимів.

Список використаних джерел

1. Бачинський Ю. Україна irredenta Ю. Бачинський Тисяча років української суспільно-політичної думки : у 9 т. Т. VI (90-ті роки XIX – 20-ті роки XX ст.). К., 2001. С. 27–34.
2. Гундорова Т. Проявлення Слова. Дискурс ранняго українського модернізму. Вид. 2-е, перероб. та доп. Т. Гундорова. К., 2009
3. Катренко А. М. Український національний рух XIX ст. :навч. посіб. : у 2 ч. – Ч. II. 60 – 90-ті роки XIX ст. А. М. Катренко К., 1999.
4. Іван Стешенко – подвижник на ниві українського національного відродження В.Я. Білоцерківський, В.І. Головченко Укр. іст. журн. 1997. № 6. С. 77–83.
5. Лисяк-Рудницький І. Інтелектуальні початки нової України І. Лисяк Рудницький Історичні есе : в 2 т. К., 1994. Т. 1. С. 173–191.
6. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі С.Павличко. К., 1999.

ФІЛОСОФІЯ, ЯК ШЛЯХ ПЕРЕМОГИ НАД МЕНШОВАРТІСТЮ УКРАЇНЦЯ

Постановка проблеми. Багато років українець вважав себе гірше за інших, а зараз завдяки повномасштабному вторгненню 24 лютого 2022 року, українці почали перемагати над своєю меншовартістю.

Мета. Проаналізувати розвиток української сили і духовності, в результаті якої, ми почали поважати себе, на прикладі української національної ідеї.

Виклад матеріалу. Для розгляду цієї проблеми, нам потрібно розібратися з термінологією, які пов'язані з питанням меншовартості.

Відповідно до сайту «Wikipedia», «Комплекс меншовартості, комплекс неповноцінності — вияв непристосованої структури особистості, що страждає від відчуття переваги оточення над нею. Комплекс виникає внаслідок помилок чи невдач і суттєво впливає на поведінку людини.»[1].

Відповідно до українського науковця Є. Онацького комплекс меншовартості («меншеварторсти комплекс») визначається, як «група закорінених у підсвідомості почувань, що викликаються знецінюванням власних сил і здатностей, виплеканим несприятливими обставинами»[2].

Згідно до сайту «Wikipedia», «Українська національна ідея — національна ідея українців, яка відображає головні національні інтереси і задає оптимальний напрям розвитку країни, як у сьогоденні, так і на майбутнє. Через існування національних інтересів в політичній, економічній, культурній, побутовій сферах, відповідно національна ідея може існувати в складній синтезній формі як національна (державницька) ідеологія і в субформах — ідея етнічна, зовнішньополітична, культурна тощо»[3].

Згідно до Нагорної Л., доктора історичних наук, Українська Національна ідея визначається, як «духовна основа життєдіяльності нації, система соціокульт. координат, яка задає їй світоглядні та цілепокладаючі орієнтири, визначає ціннісні орієнтації. На побутовому рівні — відчуття й розуміння спільності істор. долі, усвідомлене сприйняття нерозривності генетичного зв'язку нації, д-ви, особи, власний ідеал народу, що є узагальненим (часто інстинктивним, підсвідомим) уявленням про призначення нації та її місце в навколишньому світі»[4].

Романтична тенденція в українській філософії актуалізує проблеми «людина — нація», «нація — світ», започатковує філософію національної ідеї, яка охоплює всі форми думок над ідеєю нації, сутністю і сенсом існування українського народу, усвідомлення ним своєї «самості», належності до конкретної етнічної єдності.

Наприкінці XIX — на початку XX ст. українська національна ідея, зародження якої сягає ще язичницьких часів, духовної культури Київської Русі, стає теоретично усвідомленою, буттєвою. Тому розвиток української філософської думки цього часу відбувався в органічній єдності зі складним і суперечливим процесом пробудження національної самосвідомості, прагненням українського народу національне і політичне самовизначитись. Об'єднана національною ідеєю, українська філософія є складним проблемним полем різних методологічних підходів, світоглядних принципів, духовних цінностей, стратегічних і тактичних прийомів на шляху до реалізації національної мети: утворення і розбудови Української держави.

Комплекс меншовартості всього українського був створений штучно та базувався на порівнянні з усім російським: російська література — краща, мова — більш звична, російські художники — талановитіші, російська культура — багатша, а російські активістита експерти — розумніші.

Це нав'язане ставлення: українське гірше ніж (підставити потрібне). Тому, коли ще один російський активіст виступає за Україну/проти війни, це радість визнання кимось «згори», кимось хто знаходиться вище в ієрархії. Радість визнання від «старшогобрата», образ якого, до речі, нам теж був нав'язаний.

Комплексе проявляється у різних формах: хтось сам собі занижує самооцінку, інші, навпаки, її свідомо чи несвідомо завищують.

Причин для меншовартості українцям вистачає. Хоча б візьмемо до уваги рівень життя за кордоном. Середня зарплатняніця за рік — 56 000 євро, українця — близько 2500-3000.

Якщо вже зачепили економіку, не можемо оминати людей, які мають до неї прямий зв'язок — уряд. З урядом все складно і боляче, адже життя вітчизняного урядовця, в порівнянні з європейським, — остаточна ознака меншовартості. Ми просякнуті меншовартістю, вона є методом уникнення труднощів, які ми не долаємо вже століттями, а просто миримось з ситуацією.

Але зараз, станом на сьогодні близько 80% українців відчувають гордість за свою країну. Про це в інтерв'ю НВ розповів директор Соціологічної групи «Рейтинг» Олексій Антипович. «Українці почали пишатися своєю державою, близько 80% відчувають гордість за свою країну, при тому, що до війни таких людей була чи третина, а майже кожен п'ятий у минулі роки відчував за країну сором, зараз таких просто немає, — сказав соціолог.» Крім того, за словами Антиповича, українці перестали вважати свою державу аутсайдером Європи.

Також соціолог розповів, що українці вважають Україну безапелляційним лідером пострадянського простору.

Список використаних джерел

1. Комплекс меншовартості. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81_%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%88%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96
2. Онацький Є. Українська Мала Енциклопедія. – Кн. 8:Літери Ме–На. – Буенос-Айрес, 1961. 130 с.
3. Українська національна ідея. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%BD%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0_%D1%96%D0%B4%D0%B5%D1%8F
4. Енциклопедія історії України: Т. 7: Мі-О / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. К.: В-во «Наукова думка», 2010. 728 с.
5. Комплекс меншовартості. URL:<https://www.pravda.com.ua/columns/2012/11/27/6978210/>
6. Українці нарешті позбулися комплексу меншовартості 2022 р. URL: https://radiotrek.rv.ua/news/ukrayinci-nareshhti-pozbulisya-kompleksu-menshovartosti_291643.html

ІДЕЯ СВОБОДИ У ТВОРЧОСТІ Б. СПІНОЗИ

Постановка проблеми. Філософський доробок мислителя Бенедикта Спінози сучасні вчені не перестають досліджувати й сьогодні, незважаючи на значний обсяг напрацювань. Однак, коли життя й творчість філософа були предметом уважного вивчення науковців XIX-XX ст., то такий інтерес найчастіше був зумовлений зацікавленням матеріалізмом Спінози, через що і його звинувачували в атеїзмі, або ж, навпаки, – богопізнавальним критерієм, що сформувався на основі релігійних поглядів мислителя. Відтак, виникає потреба у дослідженні ідеї свободи у творчості Бенедикта Спінози.

Мета. Дослідити та розкрити ідею свободи у творчості нідерландського філософа єврейського походження Бенедикта Спінози.

Для досягнення мети необхідно виконати такі **завдання**:

- розглянути погляди мислителя на свободу шляхом вивчення його теорій про субстанцію та афекти;
- висвітлити філософський аналіз Бенедикта Спінози поняття «свобода»;
- дослідити свободу філософування, як одну із категорій свободи.

Виклад матеріалу. Поняття «свободи» досліджувалось впродовж всієї історії філософської думки, починаючи з давніх часів і до наших днів. Проблема свободи, не дивлячись на те, що вона осмислювалась в онтологічному, гносеологічному та соціальному аспектах, все ж таки завжди залишалась проблемою людини. Так, свобода є одним із основних проявів людської екзистенції, відтак не дивно, що філософи приділяли та приділяють їй значну увагу. Актуальною дана проблематика також є і у творчості Бенедикта Спінози («Основи філософії Декарта», 1663; «Богословсько-політичний трактат», 1670; «Етика, доведена в геометричному порядку», 1677; «Трактат про удосконалення розуму», 1677 та ін.). Зокрема, британський філософ Бертран Рассел називає частини «Етики», а саме – «Про людське рабство і силу афектів» та «Про могутність розуму та людську свободу», в яких порушуються проблеми людської свободи, найбільш цікавими і, водночас, одними із найсуперечливіших [1]. Спіноза є одним із перших філософів, хто розглядав свободу як пізнану необхідність. Так, ідея свободи згідно із Спінозою пов'язана з його метафізикою, а відповідно і з етикою, тому діяти за законами моралі означає діяти, розуміючи свою природу. Відтак, основним моральним завданням людини виступає необхідність звільнитись від рабства афектів, які власне створюють неналежні умови до пізнання природи. Зазначу, що рабством Спіноза називає «людське безсилля в приборкуванні й обмеженні афектів» [2, с. 424], тобто людина під впливом афектів не володіє собою такою мірою, що «хоча й бачить перед собою краще, але змушена прямувати до гіршого» [2, с. 424]. Афекти філософ розглядає як «стани тіла, які збільшують або зменшують властивість тіла до дії, сприяють їй або обмежують її, а водночас і ідеї цих станів» [3, с. 521]. Відповідно до цього людина, яка перебуває під дією афектів, стає невольною, оскільки вони не сприяють, а лише перешкоджають пізнанню істини, а тому основним мотивом до дій людини є не її воля, а зовнішні чинники. В такому випадку життя не є добродійним, адже Спіноза зазначає – «діяти згідно з добродійністю є для нас не чим іншим, як діяти, жити і зберігати своє існування... згідно з керівництвом розуму на основі прагнення власної користі» [4, с. 456]. Однак, не всі афекти мислитель вважає небажаними для людини, адже одним із них є бажання – «сама сутність людини, оскільки вона виявляється визначеною до певної дії будь-яким станом» [4, с. 381]. Саме завдяки бажанню людина усвідомлює свою сутність, яка на думку Спінози, полягає у спрямуванні діяльності людини до її збереження, а відтак і до збереження та примноження могутності людини.

Крім цього, Спіноза вважає, що людина не може бути вільною, оскільки вона не є «*causa sui*» – причиною самої себе. Свобода у творчості філософа пов'язана із випадковістю, але найбільш суттєво цей взаємозв'язок проявляється у системі «свобода-необхідність». Так, відповідно до теорії природи як єдиної субстанції, з Бога – природи у Спінози впливає будь-яка річ, яка, відтак, існує необхідно, маючи причиною свого існування природу. Зокрема, у творі «Етика» він писав: «Вільною називається така річ, яка існує за однією лише необхідністю своєї власної природи і визначається до дії лише сама собою. Необхідною або ж, радше сказати, змушеною називається така, яка чимось іншим визначається до дії за відомим і визначеним шляхом» [3, с. 362]. Таким чином, Спіноза визначає свободу через необхідність.

Однак, людина не згідна миритися з вказаними обставинами, а прагне утвердитися у власній сутності та спрямуватися до дії самостійно. Шлях до цього Спіноза визначає через приборкання афектів за допомогою розуму, який відіграє головнішу роль за волю людини, адже остання, на думку філософа, не є нескінченною. Крім того, людина маючи причину, не має свободи волі, а от розум навпаки має безліч представлень. Відтак там, де зникає скеровування до пізнання, зникає також й будь-яка воля. Однак пізнання означає здатність судження, адже пасивне сприйняття інформації з навколишнього світу є не чим іншим, як виявом могутності афектів і є противним природі людини. А розумова діяльність є найбільшим благом для людини, адже «вдосконалювати свій розум є найбільш корисним у житті, адже в цьому полягає найвище блаженство людини, оскільки блаженство є не чим іншим, як душевним задоволенням, яке полягає у споглядальному (інтуїтивному) пізнанню Бога» [5, с. 445], – зазначає мислитель.

Розкриваючи питання свободи, Спіноза виокремлює і свободу філософування як один із різновидів втілення свободи людини в державі. Йому належить одне з найперших в історії світової філософської думки докладне і глибоке обґрунтування необхідності свободи слова, яку він називає свободою філософування. Згідно із Спінозою, свобода філософування – це право вільно висловлювати свої думки, що запобігає руйнуванню держави. Мислитель особливо загострює увагу на шкоді для стійкості держави, що несе у собі обмеження свободи філософування. Заборонити людям мислити, як вони мислять, просто неможливо. Але владі під силу заборонити людям говорити те, що вони думають. За своєю природою людина не вмє мовчати: «Це загальний недолік людей – довіряти іншим свої плани, хоча потрібно мовчати» [5, с. 221]. Але якщо придушити свободу слова, то люди думатимуть одне, а говоритимуть інше. Тому існуватиме загроза державному ладу, оскільки люди будуть невідвертими та привчаться до норм «подвійної моралі», а відтак, дізнатися, які настрої панують у суспільстві, буде неможливо. Таким чином, свобода виступає однією з передумов реалізації свободи філософування.

Висновки. Отже, ідея свободи у філософській творчості Бенедикта Спінози полягає в тому, що людина пізнає природу та стає мудрою, розуміючи, що вона вільна в необхідності. Тобто мислитель визначає свободу саме через необхідність. Так, вільною, згідно із ним, є лише субстанція, тобто Бог, оскільки лише він один є причиною самого себе. Також Спіноза висвітлює теорію афектів, відповідно до якої людина під впливом останніх стає невільною, оскільки вони не сприяють пізнанню істини, а навпаки – перешкоджають, оскільки основним мотивом до дій за таких умов виступає не воля, а зовнішні чинники. Однак, філософ виділяє і переваги афектів, а зокрема одним із найсильніших є бажання – не просто прагнення до чогось, а спосіб збільшення власної здатності до існування та збереження могутності. Висвітлюючи свою ідею свободи, Спіноза також розкриває і питання свободи філософування, яка виступає основним чинником збереження державного устрою, а також забезпечує для людини можливість адекватного пізнання, як і судження та розумова діяльність.

Список використаних джерел

1. Бертран Р. Історія західної філософії. К.: Основи, 1995. 759 с.

ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД НА ФЕНОМЕН ПРАВА

Постановка проблеми. Предмет філософії права, будучи явищем похідним від праворозуміння, не зможе змістовно витлумачуватися завжди, повсюди й усіма однаково. І якщо саме філософія покладає на себе місію визначати: що є право або, інакше кажучи, яке явище відображається зазначеним терміно-поняттям, то скільки існувало й існує різних «філософій», стільки було й буде неоднозначних праворозумінь. А тоді, отже, проблема змістовної, неформальної уніфікації предмета філософії права може видатись принципово нерозв'язуваною.

Це проявляється, наприклад, у тому, що філософи та й, зрештою, юристи часто-густо аксіоматизують певний варіант праворозуміння (скажімо, вважають правом одне з таких явищ (а висловлюючись більш точно, – деякі їх різновиди), як-от: свобода, справедливість, мораль, інтереси, певні суспільні відносини, деякі ідеї, внутрішній психічний стан, переживання, індивідуальний досвід людини), а вже потім вдаються до філософського осмислення, освоєння «обраного» праворозуміння. Але ж саме таке постулювання є, зі свого боку, продуктом і виявом певної світоглядно-філософської доктрини, ідеології, установки, яка, вочевидь, сформувалась небезпричинно, не випадково.

Мета. Проаналізувати філософський погляд на феномен права в сучасному контексті.

Для досягнення мети ставимо наступні **завдання**:

- визначити специфічні риси феномену права в філософському вимірі;
- визначити особливості феномену права в Україні.

Виклад матеріалу. Можливість неоднозначного праворозуміння породжується, взагалі кажучи, складноструктурністю, різномірністю, багатомірністю того явища, яке відображають терміно-поняття права. Але це тільки-но можливість (гносеологічна передумова) плюралізації праворозуміння. Дійсністю ж вона стає тоді, коли у процес інтерпретації поняття права включаються – причому, зазвичай, досить опосередковано, неявно, а іноді й неусвідомлювано – певні індивідуальні та групові інтереси, які зумовлюють акцентування (аж до спотвореного гіперболізування) того чи іншого аспекта, «зрізу» цього явища. У цьому полягає соціальна передумова плюралізації праворозуміння.

Визнання впливу цих двох чинників неоднозначної філософської інтерпретації онтології й сутності права, конкретизація цього впливу у процесі аналізу й оцінки різних філософсько-правових течій – це, по-перше, неодмінна складова демістифікації наукових уявлень про феномен права.

А по-друге, це дозволяє раціонально пояснити, обґрунтувати ті або інші типологічні характеристики праворозуміння, «вивести» їх як і з специфіки його предмета, так і з особливостей умов життя, потреб та інтересів якоїсь частини певного суспільства або ж усього певного суспільства.

Як би то не було, але обґрунтування невідповідності (а можливо, й навпаки – відповідності) виникнення й поширення тих чи інших поглядів щодо онтології та сутності права завжди залишатиметься актуальним завданням науки.

Ситуація принципово не міняється й тоді, коли замість терміно-поняття «право» використовується термін-поняття «правова реальність». Скажімо, якщо у літературі обговорюється питання про філософські способи та рівні осмислення правової реальності, то віднесення того чи іншого явища саме до правового зазвичай попередньо не доводиться, а просто постулюється.

Менш вразливим видається інший шлях: визначити в онтологічному й соціальному аспектах гранично загально, абстрактно (а отже, значною мірою беззмістовно) той феномен, який кваліфікується як правова реальність.

Розкриття ж його сутності залишити тим філософсько-правовим «школам», кожна з яких вже змістовно досліджує лише один з аспектів цього явища (хоча результати дослідження вона прагне потім гіпертрофовано поширити на все явище у цілому і вважає його сутністю те, що насправді є лише одним із його проявів).

Зазначене явище неминуче виступає спільним об'єктом дослідження двох самостійних наук: філософії (конкретніше – соціальної філософії) та загальної теорії права. Проте кожна з них «освоює» цю – як мені вже колись доводилося висловлюватись – «спільну територію» під різними кутами зору [5, с. 44-46].

У рамках першої науки, філософія права виявляє такі закономірності «права» (сказати точніше – закономірності того явища, котре відображається терміно-поняттям права), які притаманні усім без винятку явищам природи й суспільства, а цим якраз і забезпечується гранично загальний, тобто суто філософський, рівень знань про «право».

У рамках же загальнотеоретичної юридичної науки філософія права виявляє саме специфіку прояву зазначених («філософських») закономірностей. Отже, кожна з названих наук досліджує феномен права під кутом зору лише тих об'єктивних законів, які становлять їх відповідні предмети й котрі є невідповідною, несавільною підставою розрізнення, відмежування цих наук.

Демонізація або, інакше кажучи, роздержавлення методології, – безперечно, плідний процес, який збагачує, демократизує пошуки істини, вивільняє та стимулює дослідницьку енергію, дозволяє більш повно і всебічно осягнути предмет дослідження – гранично загальні закономірності того явища, яке відображено терміно-поняттям права.

Висновки. Викладене свідчить про підставність вимоги дотримання наукової, методологічної дисципліни (безперечно, не формально уніфікованої, не «одержавленої»). Звільнення методології від адміністративно-командної ідеологічної запрограмованості не означає її свободу від фактологічної, логічної, й, врешті решт, істинної «дисципліни», свободу від необхідності вдаватися до такого визначального критерію підставності методології, як реальні наслідки впровадження її результатів у суспільну практику.

Ця практика, до речі, найпереконливіше довела й доводить, що ніколи не існувало, не існує й не існуватиме методології соціального пізнання, абсолютно нейтральної у соціально змістовному аспекті, тобто методології, так би мовити, соціально дистильованої, «очищеної» від залежності, від впливу з його загального світогляду, переконань і установок дослідника.

А такий світогляд є, зазвичай, конкретним продуктом певних соціальних і природних умов, певних обставин життя його носія або тієї частини суспільства, інтересам якої об'єктивно відповідають, «служують» результати дослідження.

Список використаних джерел

1. Антологія української юридичної думки. У 6 т. Редкол.: Ю.С. Шемчуженко (голова редколегії) та ін. Том I.
2. Бачинин В.А. Філософія права. Конспект лекцій. Харків, 2002.
3. Бачинин В.А., Панов М.І. Філософія права: Підручник. Київ, 2002.
4. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2003. № 1.
5. Вісник Академії правових наук України. 1997. № 1.
6. Вісник Академії правових наук України. 2002. № 4.
7. Гудима Д.А., Дудаш Т.І. Актуальні проблеми філософії права // Право України. 2003. № 5.
8. Загальна теорія держави і права, філософія та енциклопедія права / Упорядники: В.Д. Бабкін, І.Б. Усенко, Н.М. Пархоменко. Київ, 2002.
9. Козловський А.А. Філософія права. Навчально-методичний посібник. Чернівці, 2003.
10. Кузнецов В.І. Філософія права та сучасність: (Навч. посібник). Київ, 2003.

*Каній Олег,
студент гр. ПР-15
Юридичного факультету ЗУНУ*

ФІЛОСОФІЯ ПРАВА У СТАРОДАВНЬОМУ РИМІ

Актуальність теми дослідження. Юристи Стародавнього Риму сформували науку римського права, яка є актуальною і шанованою аж до тепер. Через те, що цілі і мета римського права які здійснюються, виявляються не безпосередньо впливали і впливають на утворення теперішньої європейської культури та формування і розвиток загального національного законодавства.

Мета дослідження. Метою роботи є розкриття певної сутності загальних правових планів та намірів стародавніх римлян через їхній історичний розгляд у філософсько-правовому міркуванні та дослідження перспектив їх споживання в теперішніх послідовних змінах права.

Мета несе за собою вирішення таких завдань:

- підсумувати і охарактеризувати наукові доробки у діапазоні впливу ідей римського права на розвиток філософії права;
- проаналізувати філософію Стародавнього Риму;
- дослідити давню римську політичну і правову думку;

Виклад матеріалу. Загальна історія давньоримської політичної і правової свідомості охоплює цілісіньке тисячоліття. У своєму прогресивному розвитку вона проявляє вагомі зміни у соціально-економічній і політико-правовій житті Стародавнього Риму.

Визнання римськими користами реальності природного права, яке включається у право взагалі, і водночас відсутність у римському розумінні права спеціального поняття позитивного права (як заперечення природного права, його своєрідної протилежності) означало, що у трактуванні римських юристів природне право, як і будь-яке інше право, яке вони визнавали, належить до діючого права і є його специфічного складовою частиною (компонентом і властивості права взагалі), а не тільки теоретико-правовою конструкцією з категорією, не тільки «чистими» поняттями зовнішнім для норми права і принципів фактично діючого права. [3, ст. 78-80].

Одним з найвизначніших досягнень давньоримських філософів і поетів було винайдення, відкриття - юриспруденції. Стародавні Римські юристи наполегливо і досить старанно створили велетенський комплекс політико-правових проблематичних питань у області загальної теорії держави й права, і навіть деяких окремих, особливих, важливих юридичних дисциплін таких як (громадянське право, державний устрій і адміністративне право, кримінальне право, міжнародне право, тощо).

В загально теоретичному аспекті стародавня римська своєрідна та унікальна політико-правова думка завжди знаходилась під вагомих важелем впливу певних взаємозалежних давньогрецьких концептуальних конструкцій. Навіть у деяких давніх власних загальних теоретичних концепціях. Стародавні римські мислителі використовували природні правові ідеї грецьких мислителів. Їх важлива політична теорія про політичну

справедливість та про окремі унікальні форми держави, і т.п. з часом стала ідеалізованим відображенням на теперішніх концепціях нової правничої реальності.

Стародавні римські філософи у власних працях відображали новітню, зовсім незалнжну та зовсім не схожу на давньогрецьку, історичну та соціальну і політичну реальну сутність, в обставинах якої всі могли б адекватно функціонувати і існувати, породжуючи нове. Сумлінними стараннями стародавніх римських правників була сформована повністю нова наука — правознавство, де в її власній точці зору перебував гігантський діапазон питань загального теоретичного та галузевого бачення права.

Не менш важливе та необхідним порядком, зумовленим правильним, планомірним розташуванням та взаємним зв'язком частин римського права і зокрема для історії права в загальному, було утворення ними важливих юридичних проблематичних питань та зокрема певних майнових взаємовідносин і позицій унікального захисту інтересів власної приватної власності. Можна з упевненістю стверджувати, що вони, по суті, сформували юридичну базу та фундамент права людини на власність. Базиліки («царські закони») - нова законодавча збірка, видана в період правління Льва Мудрого, сина Василя I, у 888-889 рр. Одним з перших ці проблеми розглядав давньогрецький філософ Геракліт (520 – 460 рр. до н.е.). Він стверджував, що громадяни поліса «повинні стояти за свої закони, як за міські стіни».[2, с. 3-41]. Базиліки перш за все переглянули структуру Зводу Юстиніана, внаслідок чого всі норми з одного й того самого питання виявилися зосередженими в одному місці, а не розкиданими в чотирьох частинах - Інституціях, Дигестах, Кодексі і Новелах. Базиліки складаються з 60 книг, кожна з яких починається витягом з Дигест по певному правовому інституту, а далі приводяться відповідні положення з Інституцій, Новел, Прохирона, Епаналоги, які це підтверджують і доповнюють Дигести. У Базиліках були норми не лише цивільного, кримінального, процесуального, але й церковного права [7, с. 3-41.]

Висновок. Отже, римське право зробилося саме тією системою, яка зробила можливим перетворення звичайного поліса на світову державу. Цей надзвичайно потужний механізм, який дозволив римлянам зберегти владу над підкореними народами. Також, не варто забувати, що стародавні римські правознавці зробили надзвичайно вагомий вклад у розвиток права в цілому і його новітніх, концептуальних, ідеалізованих, ідей для теперішнього суспільства.

Список використаних джерел

1. Політичні та правові вчення античного Риму.URL: <https://buklib.net/books/23772/> (дата звернення: 12.11.2021).
2. Історія політичних і правових вчень: Хрестоматія для юридичних вузів і факультетів. Демиденко. Г.Г. Харків: Факт 1999. 1080с.
3. Філософія Права.URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/628/1/%D0%A7%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0.1.pdf> (дата звернення: 12.11.2021).
4. Філософія Римського Права.URL: <https://studentu.info/gosudarstvo-i-pravo/rimskoe-pravo/filosofiya-rimskogo-prava> (дата звернення: 12.11.2021).
5. Яричевська Л.В. Ідеологічні історії формування романо-германської правової сім'ї. Проблеми законності : наук зб. Х: Нац, юр академ. України, 2002. Вип. 57. с. 3-7.

ФІЛОСОФІЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ І. КАНТА

Актуальність теми дослідження. Філософія прагне досягти остаточного знання про людину, суспільство та світ. Філософія права досліджує правову сторону буття, тому її завданням є вийти на гносеологічні межі пізнання історико-правового процесу. Однією з найвидатніших постатей в інтелектуальній історії людства є Іммануїл Кант (1724-1804), творчість якого є однією з вершин не тільки німецької класичної філософії, а й історії філософії, і зокрема філософії права. Кант - один із «вічних» мислителів, чия філософська система донині залишається в центрі уваги та гострих наукових дискусій.

Мета. Дослідити філософське вчення про право державу за І. Кантом.

Відповідно до поставленої мети випливають наступні **завдання**: визначити поняття право та держава в дослідження І. Канта; проаналізувати вчення про державу за І. Кантом.

Виклад матеріалу. В свої працях І. Кант переконаний, що в кінцевому підсумку людина прагне створити універсальне, правове громадянське суспільство, членам якого буде забезпечена найбільша свобода, але примирена з повною свободою інших. Антагонізм у цьому суспільстві буде існувати, але він буде обмежений законами. Філософ вважає, що лише за таких умов можливий найповніший розвиток можливостей, закладених у природі людини.

Як досягти мети цій гідній людині? Людина від природи має свободу і волю, пише Кант, тому вона рівна з іншими, і кожен індивід є абсолютною цінністю для іншого. Людина принципово відрізняється від навколишньої природи тим, що наділена моральною свідомістю. Тому у своїй поведінці він повинен керуватися приписами морального закону. Це право є апріорним і безумовним. Кант називає це «категоричним імперативом», морально практичним законом. У ньому сказано: робіть так, щоб ви ставилися до людства як у себе, так і в особах усіх інших як до мети, а не лише як до засобу. Людина може стати моральною лише тоді, коли починає розуміти свою відповідальність перед іншими, перед людством[1].

Моральний закон Канта формулює принцип поведінки, принцип обов'язку по відношенню до інших, слідуючи голосу «практичного розуму». Обов'язок - єдине джерело категоричного імперативу. Тільки обов'язок надає вчинку морального характеру. Хоча сам категоричний імператив формальний і абстрактний, як і біблійні заповіді, хіба дотримання простих істин не є важливим у людській поведінці? Як і в десяти заповідях Біблії, тут помітна юридизація моралі.

Філософ формулює висновок: право – це «сукупність умов, за яких свобода однієї людини сумісна зі свободою іншої з точки зору загального закону свободи». Такими умовами є: наявність прав, гарантованість майнових і особистих прав особи, рівність членів суспільства перед законом, правосуддя. Право - це загальне для всіх правило (сукупність правил), узгодження довільних колізій дій вільних осіб. Зміст і призначення права в тому, щоб ввести свободу і проізвоління (і сваволю) всіх індивідів, як володарюючих, так і підданих, у розумні, законні рамки. Адже, за Кантом, свобода - це незалежність від вимушеної сваволі інших. Право стосується лише дій, воно встановлює зовнішні межі суспільної поведінки і діє в основному у формі заборон, припускаючи допустимість «вільної волі», тобто прояву волі. Здійснення права вимагає його загального обов'язку[2].

В свою чергу, правовий стан забезпечується державою, яка надає право застосування примусової сили. Держава, за Кантом, є об'єднанням великої кількості людей, підпорядкованих правовим законам. Тут верховенство юридичних прав називають найважливішою ознакою держави. При цьому він наголосив, що має на увазі не фактичний стан речей, а «стан ідеї, яким він має бути згідно з чистими принципами права». Також Кант не надавав великого значення традиційній класифікації державних форм за кількістю правителів (монархія, аристократія, демократія), вважаючи її вираженням букви, а не духу державного ладу.

Висновки. Таким чином, вчення Канта про право і державу виникло з урахуванням наслідків і під безпосереднім впливом Французької революції. У своїй глибоко продуманій теоретичній системі він об'єднав радикальні ідеї Просвітництва і конституційні акти революції в політичну програму лібералізму, цілісну доктрину права, правової держави і громадянського суспільства.

Список використаних джерел

1. Демиденко Г.Г. Історія вчень про право і державу: Навчальний посібник. 2004. URL:<http://politics.ellib.org.ua/pages-3933.html>
2. Вчення Іммануїла Канта про державу і право. URL:http://megalib.com.ua/content/2292__2_Vchennya_Immanyila_Kanta_pro_derjavy_i_pravo.html

КИТАЙСЬКА ТРАДИЦІЯ ФІЛОСОФСЬКОГО ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМ УПРАВЛІННЯ

Постановка проблеми. Важливим та актуальним питанням є правильне керування державою, підготовка управлінських кадрів для соціального благоустрою населення. Сьогодні просто зразково виконувати свої службові обов'язки чи копіювати «передовий досвід», або «досвід передових країн» вже недостатньо. Потрібні талановиті люди, які творчо мислять, розуміють характер суспільних процесів, що відбуваються в країні та загалом у світі, зміст глобальних кризових явищ і «тектонічних» зрушень, які зачіпають самі основи існування сучасної цивілізації, і взагалі просто порядні, професійні та патріотично налаштовані кадри, спроможні адекватно сприймати дійсність і запропонувати нестандартні рішення.

Мета. Розкриття змісту китайської традиції у філософській системі управління.

Історія філософської думки Китаю сягає початку першого тисячоліття до н.е. В центрі уваги філософії Давнього Китаю були проблеми морально-етичної природи людини та побудови досконалої держави, управління суспільством. У кінці тисячоліття до нашої ери на території центральних рівнин Китаю починала зароджуватись протодержава, яка в той час представляла собою по суті племінний союз. Цей період прийнято називати епохою Шан-Інь. Особливістю виникнення держави в Китаї є те, що процес переходу від первіснообщинного ладу до класового суспільства був активізований підкоренням одного народу іншим. Органи первіснообщинного ладу не були пристосовані для управління завойованим народом. Для цього швидко створюється державний апарат і завершується переворот у соціальних відносинах.

У Стародавньому Китаї одним із найпопулярніших вчень, що розглядали філософські засади управління була концепція «Гуманного управління» Конфуція (551–479 до н. е.). Основи його вчення викладені у праці «Лунь-юй» Мислитель і його послідовники розглядали державне управління у взаємозв'язку та в співвідношенні з іншими соціальними інститутами, зокрема з моральністю. Великий китайський філософ Конфуцій - розв'язання проблем управління вбачав в етико-психологічній спрямованості діяльності правителя, який має служити своєму народові й правити за допомогою особистого морального прикладу. А піддані, підлегли – виявляти покірність і повагу до свого правителя. Тиранії в управлінні філософ не схвалював. Саме тому він постійно повторював, що правитель повинен застосовувати етичні норми, а не силу, адже, на його думку, людина від природи є доброю, а псують її зовнішні обставини. Тому потрібно внутрішньосамовдосконалюватися, долаючи вплив спільнот, у яких живе людина. Загалом конфуціанський ідеал управління засобами морального прикладу виявився реформаторським, він був офіційною філософією китайської адміністрації протягом багатьох століть. Серед китайських імператорів існувала практика організації екзаменів на тему «державна служба» при доборі чиновників у державні установи. Протягом багатьох віків цивільну адміністрацію Китаю становили люди, чий світогляд був сформований на підставі конфуціанської етико-психологічної філософії управління.

Співвітчизник Конфуція, філософ Мен-Цзи (371–289 до н. е.) у своєму вченні про управління підкреслював, що найважливішим чинником будь-якої держави є народ, а не правитель. В уявленні Мен-Цзи управління повинно ґрунтуватися на природі людини, яка за його переконаннями, переважно позитивна, добра. Тому управління має базуватися на принципах справедливості, свободи, турботи уряду про людей похилого віку та малозабезпечених. Він стверджував, що правитель, який не дбає про добробут народу, втрачає благословення небес і владу. Легізм (VII – VI ст. до н. е.). Його ідеї сконцентровані навколо проблеми політичного управління державою. Метою держави є сильна влада, яка спрямована на перемогу над іншими народами задля створення імперії.

Ще одна характерна риса китайської філософії управління – це догматизація. Ідея єдності та гармонії природи й людини, що пронизує всю конфуціанську та даосистську метафізику, знаходить своє відображення і у трактуванні управління: «управляти людьми, за китайськими поняттями, – все одно що управляти водним потоком: не потрібно докладати зусиль для того, щоб змусити воду текти в тому напрямку, куди вона прагне за своєю природою, але горе тому, хто спробує перепинити її шлях». Ключовою у китайській філософії управління була проблема пошуку й обґрунтування найоптимальніших форм організації суспільного життя, а саме – проблема того, які суспільно значущі особисті якості повинні мати ті, хто управляє, і ті, ким управляють, щоб в країні панували порядок та спокій. На думку окремих дослідників китайської традиції управління (зокрема В. Полікарпов), в основі управління китайським соціумом і функціонування держави покладені принципи органіцистської філософії, чим і пояснюється незвичайна стійкість китайської цивілізації. По суті, в китайській філософії робиться натяк на те, що управління повинне бути формою професійної діяльності. Варто відзначити, що доволі систематизовано особливості китайської філософії управління представлені професором В. Малявіним в книзі «Китай керований».

Ключовою у китайській філософії управління була проблема пошуку й обґрунтування найоптимальніших форм організації суспільного життя, а саме проблема того, які суспільно значущі особисті якості повинні мати ті хто управляє і ті ким управляють, щоб в країні панували порядок та спокій.

Філософію управління Китаю жодним чином не можна зводити до теорії управління, яку зазвичай представляють як акумульовані і логічно - впорядковані знання, що являють собою систему принципів методів і технологій управління. Справді, теорія управління має міждисциплінарний характер і здебільшого зорієнтована

на вирішення практичних завдань. Але вона, на відміну від філософії управління, немає загально методологічного характеру і зазвичай не враховує історичний контекст розвитку суб'єкта і об'єкта управління. Крім того, філософія управління містить світоглядні та теоретико-пізнавальні засади досягнення управлінської діяльності та виконує роль обґрунтування теоретичних конструкцій і моделей управління робить ширшим його когнітивні ресурси й пізнавальний горизонт.

Висновки. Факт залишається фактом: протягом багатьох століть саме така система соціального поділу з її жорсткими правилами підтримувала стабільність в суспільстві і збалансовані стосунки між владою і народом, і дозволяла Китаю залишатись Китаєм. Китайська цивілізація унікальна не просто тривалою історією свого існування, вона є ровесницею стародавнього Єгипту і Межиріччя, які давно вже канули в Лету. Але, перш за все, тією вражаючою властивістю протягом усього часу є здатність зберегти правонаступництво розвитку державності.

Список використаних джерел

1. Історія китаю: веб-сайт. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Історія/Кититаю> (дата звернення 10.11.2022)
2. Кривуля О. М. Філософія :навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Харків : ХНУ ім.В.Н.Каразіна, 2010. С. 380-384.
3. Нікітін А. А., Александрович О. О. Організація державного контролю в Китаї: традиції та сучасний досвід державного управління. Харків : ХНЕУ, 2015. С. 2-5.
4. Присухін С. І. Філософія :навч. посіб. у 2-х частинаї. Київ : КНЕУ, 2006. Т. 2 : Система філософії у визначеннях, поясненнях, схемах, таблицях. 168 с.

ІДЕЯ СВОБОДИ У ТВОРЧОСТІ Б. СПІНОЗИ

Постановка проблеми. Філософський доробок мислителя Бенедикта Спінози сучасні вчені не перестають досліджувати й сьогодні, незважаючи на значний обсяг напрацювань. Однак, коли життя й творчість філософа були предметом уважного вивчення науковців XIX-XX ст., то такий інтерес найчастіше був зумовлений зацікавленням матеріалізмом Спінози, через що і його звинувачували в атеїзмі, або ж, навпаки, – богопізнавальним критерієм, що сформувався на основі релігійних поглядів мислителя. Відтак, виникає потреба у дослідженні ідеї свободи у творчості Бенедикта Спінози.

Мета. Дослідити та розкрити ідею свободи у творчості нідерландського філософа єврейського походження Бенедикта Спінози.

Для досягнення мети необхідно виконати такі **завдання**:

- розглянути погляди мислителя на свободу шляхом вивчення його теорій про субстанцію та афекти;
- висвітлити філософський аналіз Бенедикта Спінози поняття «свобода»;
- дослідити свободу філософування, як одну із категорій свободи.

Виклад матеріалу. Поняття «свободи» досліджувалось впродовж всієї історії філософської думки, починаючи з давніх часів і до наших днів. Проблема свободи, не дивлячись на те, що вона осмислювалась в онтологічному, гносеологічному та соціальному аспектах, все ж таки завжди залишалась проблемою людини. Так, свобода є одним із основних проявів людської екзистенції, відтак не дивно, що філософи приділяли та приділяють їй значну увагу. Актуальною дана проблематика також є і у творчості Бенедикта Спінози («Основи філософії Декарта», 1663; «Богословсько-політичний трактат», 1670; «Етика, доведена в геометричному порядку», 1677; «Трактат про удосконалення розуму», 1677 та ін.). Зокрема, британський філософ Бертран Рассел називає частини «Етики», а саме – «Про людське рабство і силу афектів» та «Про могутність розуму та людську свободу», в яких порушуються проблеми людської свободи, найбільш цікавими і, водночас, одними із найсуперечливіших [1]. Спіноза є одним із перших філософів, хто розглядав свободу як пізнану необхідність. Так, ідея свободи згідно із Спінозою пов'язана з його метафізикою, а відповідно і з етикою, тому діяти за законами моралі означає діяти, розуміючи свою природу. Відтак, основним моральним завданням людини виступає необхідність звільнитись від рабства афектів, які власне створюють неналежні умови до пізнання природи. Зазначу, що рабством Спіноза називає «людське безсилля в приборкуванні й обмеженні афектів» [2, с. 424], тобто людина під впливом афектів не володіє собою такою мірою, що «хоча й бачить перед собою краще, але змушена прямувати до гіршого» [2, с. 424]. Афекти філософ розглядає як «стани тіла, які збільшують або зменшують властивість тіла до дії, сприяють їй або обмежують її, а водночас і ідеї цих станів» [3, с. 521]. Відповідно до цього людина, яка перебуває під дією афектів, стає невільною, оскільки вони не сприяють, а лише перешкоджають пізнанню істини, а тому основним мотивом до дій людини є не її воля, а зовнішні чинники. В такому випадку життя не є добродійним, адже Спіноза зазначає – «діяти згідно з добродійністю є для нас не чим іншим, як діяти, жити і зберігати своє існування...згідно з керівництвом розуму на основі прагнення власної користі» [4, с. 456]. Однак, не всі афекти мислитель вважає небажаними для людини, адже одним із них є бажання – «сама сутність людини, оскільки вона виявляється визначеною до певної дії будь-яким станом» [4, с. 381]. Саме завдяки бажанню людина усвідомлює свою сутність, яка на думку Спінози, полягає у спрямуванні діяльності людини до її збереження, а відтак і до збереження та примноження могутності людини.

Крім цього, Спіноза вважає, що людина не може бути вільною, оскільки вона не є «*causa sui*» – причиною самої себе. Свобода у творчості філософа пов'язана із випадковістю, але найбільш суттєво цей взаємозв'язок проявляється у системі «свобода-необхідність». Так, відповідно до теорії природи як єдиної субстанції, з Бога – природи у Спінози впливає будь-яка річ, яка, відтак, існує необхідно, маючи причиною свого існування природу. Зокрема, у творі «Етика» він писав: «Вільною називається така річ, яка існує за однією лише необхідністю своєї власної природи і визначається до дії лише сама собою. Необхідною або ж, радше сказати, змушеною називається така, яка чимось іншим визначається до дії за відомим і визначеним шляхом» [3, с. 362]. Таким чином, Спіноза визначає свободу через необхідність.

Однак, людина не згідна миритися з вказаними обставинами, а прагне утвердитися у власній сутності та спрямовуватись до дії самостійно. Шлях до цього Спіноза визначає через приборкання афектів за допомогою розуму, який відіграє головнішу роль за волю людини, адже остання, на думку філософа, не є нескінченною. Крім того, людина маючи причину, не має свободи волі, а от розум навпаки має безліч представлень. Відтак там, де зникає скеровування до пізнання, зникає також й будь-яка воля. Однак пізнання означає здатність судження, адже пасивне сприйняття інформації з навколишнього світу є не чим іншим, як виявом могутності афектів і є протилежним природі людини. А розумова діяльність є найбільшим благом для людини, адже «вдосконалювати свій розум є найбільш корисним у житті, адже в цьому полягає найвище блаженство людини,

оскільки блаженство є не чим іншим, як душевним задоволенням, яке полягає у споглядальному (інтуїтивному) пізнанню Бога» [5, с. 445], – зазначає мислитель.

Розкриваючи питання свободи, Спіноза виокремлює і свободу філософування як один із різновидів втілення свободи людини в державі. Йому належить одне з найперших в історії світової філософської думки докладне і глибоке обґрунтування необхідності свободи слова, яку він називає свободою філософування. Згідно із Спінозою, свобода філософування – це право вільно висловлювати свої думки, що запобігає руйнуванню держави. Мислитель особливо загострює увагу на шкоді для стійкості держави, що несе у собі обмеження свободи філософування. Заборонити людям мислити, як вони мислять, просто неможливо. Але владі під силу заборонити людям говорити те, що вони думають. За своєю природою людина не вміє мовчати: «Це загальний недолік людей – довіряти іншим свої плани, хоча потрібно мовчати» [5, с. 221]. Але якщо придушити свободу слова, то люди думатимуть одне, а говоритимуть інше. Тому існуватиме загроза державному ладу, оскільки люди будуть невідвертими та привчаться до норм «подвійної моралі», а відтак, дізнатися, які настрої панують у суспільстві, буде неможливо. Таким чином, свобода виступає однією з передумов реалізації свободи філософування.

Висновки. Отже, ідея свободи у філософській творчості Бенедикта Спінози полягає в тому, що людина пізнає природу та стає мудрою, розуміючи, що вона вільна в необхідності. Тобто мислитель визначає свободу саме через необхідність. Так, вільною, згідно із ним, є лише субстанція, тобто Бог, оскільки лише він один є причиною самого себе. Також Спіноза висвітлює теорію афектів, відповідно до якої людина під впливом останніх стає невільною, оскільки вони не сприяють пізнанню істини, а навпаки – перешкоджають, оскільки основним мотивом до дій за таких умов виступає не воля, а зовнішні чинники. Однак, філософ виділяє і переваги афектів, а зокрема одним із найсильніших є бажання – не просто прагнення до чогось, а спосіб збільшення власної здатності до існування та збереження могутності. Висвітлюючи свою ідею свободи, Спіноза також розкриває і питання свободи філософування, яка виступає основним чинником збереження державного устрою, а також забезпечує для людини можливість адекватного пізнання, як і судження та розумова діяльність.

Список використаних джерел

1. Бертран Р. Історія західної філософії. К.: Основи, 1995. 759 с.

ОСНОВНІ ЦІННОСТІ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Постановка проблеми. Період національного відродження, яке вже не вперше переживає Україна, істотно впливає на підвищення інтересу до осмислення ролі духовних цінностей в житті народу. Проте ми не можемо говорити про існування цілісної системи цінностей як основи суспільства та його подальшого розвитку. В ХХІ ст. науки, які досліджують проблеми історії культури, орієнтовані на людину. Саме це й зумовлює зростання інтересу у вітчизняній філософській думці до різностороннього осмислення духовності народу, його споконвічних цінностей, оскільки це є однією із можливостей відновити зв'язки із минулим та визначити перспективи майбутнього. Отже, проблема формування системи цінностей є більш глибокою, ніж може здатися на перший погляд.

Метою нашого дослідження є з'ясування особливостей формування системи цінностей сучасного українського суспільства.

Виклад матеріалу. Можна виокремити декілька підходів до розуміння поняття «цінність». Згідно з одним із них акцент зроблено на здатності речей, явищ, процесів поставати засобом задоволення потреб та інтересів суспільства, сприяти суспільному прогресу і всебічному розвитку особистості. Другий підхід до розуміння цінностей акцентує на значущості речей, явищ, процесів для життєдіяльності соціуму та окремої особистості. Характерною особливістю ще одного підходу є розуміння цінності як специфічного утворення суспільної та індивідуальної свідомості — це ідеали, узагальнені уявлення про блага, щось стабільно значуще, яким віддається перевага, а також вони є ідеальними критеріями оцінювання і орієнтаціями особистості та суспільства.

На основі аналізу поняття цінності спробуємо визначити сучасний етап розвитку української культури. Сучасна хвиля національного відродження (таких в історії української культури можна налічити декілька) вимагає певної специфіки — зростання ролі української інтелігенції, яка завжди вирізнялася невідривним зв'язком із народною культурою. Через це виникали нарікання в етнографічності української культури, хоча такий зв'язок обумовлював народність нашої культури. Таким чином, сучасне відродження потребує поєднання народності і елітарності, що сприятиме подоланню національної замкненості, виявленню загальнолюдського в національних цінностях.

З точки зору оцінювання сучасного періоду розвитку українського суспільства можна визнати, що настав принципово новий період в історії України, її народу та духовної культури. Це потребує нагального вирішення завдання формування нової системи цінностей: одні цінності одержують нові умови для свого поширення та утвердження, інші — не знаходять сприятливого середовища для відтворення, оскільки пов'язані з минулим історичним періодом. Проте потреби, інтереси, цінності змінюються не так швидко, як погляди і переконання. Між новими і старими ціннісними орієнтаціями точиться боротьба. Підвищення потреб, формування нових якостей особистості передбачають зростання ролі системи цінностей. Соціальна роль системи цінностей полягає у тому, аби спрямовувати розвиток потреб та інтересів. Як уже зазначалося, потреби та інтереси виникають на основі економічної діяльності суспільства. Тут діють дві групи факторів: перша базується на змінах у сфері суспільного буття, друга — у сферах духовної культури та суспільної свідомості. Між ними можливі суперечності.

1. Якщо зростання життєвого рівня суспільства, розширення матеріальних потреб і споживання не супроводжуються створенням достатніх умов для виявлення соціальних та духовних інтересів, то це дає об'єктивну основу для поширення споживацьких орієнтацій. У такому разі матеріальні інтереси розвиваються екстенсивно. Споживацькі орієнтації спричиняють негативні тенденції: коло потреб «відриваються» від загальнолюдських цінностей. Таке становище гальмує прогресивний поступ суспільства, унеможливує рішучі зміни в найближчій перспективі. Поширення споживацьких орієнтирів виявляється у тому, що зростання матеріального добробуту, гонитва за речами, грошима перекривають доступ до істинних цінностей, реального багатства людських стосунків. Духовні потреби набувають викривленого вигляду, підмінюються матеріальними інтересами. В основі таких перетворень лежить глибоко укорінена в сучасному суспільстві думка про те, що тільки матеріальне багатство дає людині особисту свободу і міцне становище в соціумі.

Таким чином, можна зробити висновок про надзвичайну важливість ціннісних орієнтацій як особистості, так і суспільства в цілому. Основний зміст ціннісних орієнтацій визначається політичними, світоглядними, моральними переконаннями, які у будь-якому суспільстві є предметом виховання, цілеспрямованого впливу.

2. Сьогодні очевидно: якщо культура визнає людську особистість як вищу цінність, то вона здатна утворити такі культурні форми, які задовольняють потреби людини, формують яскраві індивідуальності, а саме їх наявність забезпечує процес творення нових культурних цінностей. Українська культура належить до західного типу, в якому традиційно в тих чи інших модифікаціях вищою цінністю визначались особистість та її свобода. Орієнтація на особистість в українській культурі є істотною, має глибоке історичне коріння.

3. Створення в сучасному українському суспільстві системи цінностей, в якій пріоритетними є цінності духовні, — складне завдання. Безпосереднє його вирішення залежить від державної підтримки цього процесу. Втім, не можна не враховувати, наскільки ускладнює процес утвердження пріоритету духовних цінностей глобалізація. В культурному житті українського суспільства внаслідок глобалізаційних процесів поширюються такі особистісні риси, як егоїзм, крайній індивідуалізм, зневага до національних особливостей, агресивність,

орієнтація на бездуховні цінності. Визнання нації однією з пріоритетних цінностей через складну суспільнополітичну ситуацію в країні іноді призводить до викривлених явищ, зокрема етнонаціоналізму, який заважає інтеграції українського суспільства, формуванню неупередженої суспільної свідомості.

Висновки. Пріоритетними основами сучасного українського суспільства повинні стати цінності, які б поєднали поліетнічну спільноту. Серед таких чільне місце мають посісти: громадські права і свободи, спільність громадської позиції щодо стратегії і напрямку розвитку держави і суспільства, толерантність усіх частин суспільства, повага до нації і рівність усіх національностей тощо. Організація життя всього соціуму, загальносуспільний поступ є можливими лише за умов усвідомлення системи духовних цінностей як основи національної консолідації, без чого унеможливаються будь-які політичні, економічні, духовні перебудови. Формування нової системи цінностей є перш за все справою держави, яка повинна зосередитися на визначенні державної гуманітарної політики, вибудовуванні національної ідеології, національної ідеї з урахуванням потреб, інтересів та цінностей усіх соціальних груп суспільства. Невирішеність завдання створення відповідної сучасному історичному моменту системи цінностей не просто породжує негативні суспільні явища (приспосувальність, байдужість, маргінальність, пасивність, споживацтво, агресивність тощо) та соціальну нестабільність, а ставить під загрозу єдність суспільства, а отже, і сам факт існування незалежної Української держави.

Список використаних джерел

1. Возняк С. М. Духовні цінності українського народу / С. М. Возняк. - К. ; Івано-Франківськ : Плай, 2000. - 293 с.
2. Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Громадянське суспільство в Україні: проблеми становлення та потенціал / Т. В. Гончарук, М. Л. Шумка // Матеріали міжнародних філософсько-економічних читань. - Львів, 2011. - С. 215-222.
3. Мисів Л. В. Особливості державного управління в сфері духовно-ціннісного розвитку українського суспільства: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / Л. В. Мисів. - К., 2009. - 20 с.
4. Філософський енциклопедичний словник. - К., 2010. - 744 с.
5. Васютинський В. О. Ціннісно-орієнтаційні площини сучасного українського суспільства / В. О. Васютинський // Проблеми загальної та педагогічної психології : зб. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / за ред. С. Д. Максименка. К., 2006. Т. 8, вип. 6.

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ ТА ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОСТІ

Постановка проблеми. Ми живемо в еру технологій, які стали невід'ємною частиною нашого життя. Для комфортного існування людина ставить під небезпеку своє здоров'я, навколишнє середовище та майбутнє планети вцілому, адже заводи та фабрики, які працюють над виготовленням техніки та вся техніка вцілому мають свою ціну, яку неможливо виміряти у грошовому еквіваленті.

Мета дослідження. Розглянути глобальні проблеми людства та шляхів їх вирішення, дослідити впливу науково-технічного прогресу на суспільство.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:

- Охарактеризувати та проаналізувати науково-технічний прогрес та його вплив на суспільство;
- Дослідити причини та ймовірні шляхи вирішення глобальних проблем людства;

Виклад матеріалу. Із розвитком людства філософія отримує нові предмети для осмислення. Так стрімкий розвиток науки та впровадження у реальне життя фантастичних задумок вчених стало причиною розвитку технічного-прогресу та виникнення філософського осмислення науки і техніки.

Варто зазначити, що філософське осмислення науки і техніки найбільшого свого розповсюдження набуло протягом ХХ століття, адже саме цей період характеризується надмірною появою техніки, якою люди спішили замінити ручну працю, що у свою чергу, звісно ж негативно впливало на навколишнє середовище.

Шукаючи основні причини негативного впливу науково-технічного прогресу я виділила наступне: люди не турбувалися про навколишнє середовище та не контролювали викиди заводів/фабрик, заводи і фабрики працювали не раціонально, споживали надзвичайно багато ресурсів та нерозумно поводитися із ними.

Науково-технічний прогрес разом із якісним покращенням людського життя збільшив антропогенний вплив. На людству величезна відповідальність за стан планети, комфорт та гроші завоювали людську свідомість.

Звичайно, із розвитком науки та технологій пов'язано багато чудових відкриттів. Те що колись було фантастикою – сьогодні реальність. Із розвитком людства змінювалися і наші потреби, як приклад хочу зазначити, що серед новітніх прав людини деякі вчені виділяють право на інтернет, завдяки розвитку науки ми можемо рятувати людські життя пересаджуючи органи, можемо долати тисячі кілометрів літаками, пізнавати глибини океану та вивчати космос.

На етапі історії, коли відбувся науково-технічний прогрес почали невинно формуватися глобальні проблеми сучасності.

Глобальні проблеми – це певний ряд явищ та процесів у сучасному суспільстві, які стосуються всього світу, призводять до значних, нерідко незворотних соціально-економічних і біологічних втрат на планеті, створюють загрозу існуванню людства і потребують для свого розв'язання координованої співпраці всіх країн.

Варто зазначити, що вирахувати точну кількість глобальних проблем вчені та філософи не змогли до сьогодні. Деякі вчені вважають, що у людства є близько сотні глобальних проблем, у той самий час оптимістично налаштовані налічують три десятки. В одному вони солідарні, більшість глобальних проблем стосуються природи.

Стоячи над прірвою людство не може більше ігнорувати потреби планети. Копалини не вічні, щоб вирубувати ліси їх потрібно мати, а це розкіш... Океани наповненні сміттям, тварини вимирають одні за одними, а людина хворіє через неякісну їжу, забруднене довкілля.

Ми почали шукати вирішення глобальним проблемам, все популярнішими стають альтернативні джерела енергії, на вулиці побільшало електромобілів, люди розвивають екоосвідомість, заводи використовують вторинну сировину. Але чи цього достатньо? Чи не знаходимося ми на тому рівні, коли процес самознищення запущений, а планета самоочищається?

Здається, що люди мали б об'єднатися та разом боротися за майбутнє, але реальність інша, таке відчуття, що найглобальніша проблема людини – людина, адже поки лютують цунамі, ми воюємо.

Для вирішення глобальних проблем людства, вважаю за потрібне, мінімізувати втручання у надра планети, підвищувати свідомість та культуру поведінки із природою людей, заборонити вирубку лісів без проведення аналізу стану лісу (вирубувати лише дерева, які є небезпечними через свій вік/ пошкодження), сортувати сміття та давати «друге життя» речам, впроваджувати жорстоку екологічну політику, заборонити полювання на диких тварин популяція яких знаходиться під загрозою вимирання, контроль за здійсненням промислової діяльності (без корупційного чинника).

Варто зазначити, що перелічені вище явища не будуть ефективні, якщо їх не будуть дотримуватися всі держави світу, адже локальне не вирішить глобального, але може стати невід'ємною частиною комплексного підходу.

Яскравим приклад боротьби світу проти глобальної проблеми є протистояння людству пандемії «Коронавірусу». Це стало підтвердженням, що держави можуть працювати для суспільного блага, а людина може попуститися власними інтересами задля суспільних.

Отже, науково-технічний прогрес – надбання людства, яке призвело до виникнення багатьох глобальних проблем для вирішення яких потрібний комплексний підхід усіх держав.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т.В., Джугла Н.В. Політична соціологія: навчальний посібник / За ред. Гончарук-Чолач Т.В. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ», 2018. 250 с.
2. Мельник В.П. Філософські проблеми технікознавства (гносеологічні та предметно перетворювальні аспекти). – Львів: Світ, 1994. – 180 с.
3. Поліщук Н.В. Філософська актуальність проблеми «людина і Всесвіт» та перспективи майбутнього людства в епоху інформаційно-високотехнологічного прогресу XXI століття. URI: file:///C:/Users/user/AppData/Local/Temp/Nora_2013_117 V-pdf.

ІДЕЯ СВОБОДИ У ТВОРЧОСТІ Б.СПІНОЗИ

Постановка проблеми. Дослідження ідеї свободи у творчості Б.Спінози, проблема співвідношення свободи і необхідності, його погляди.

Мета. Аналіз ідеї Б.Спінози.

Виклад матеріалу. Бенедикт Спіноза у своїй філософії особливе значення приділяв саме вченню про свободу. Він ототожнює свободу з розумом, тобто сам же заперечує ведення довгих міркувань на цю тему.

Ключова мета його «Теологічно-політичного трактату», який був виданий в 1670 року, спричинила таке сум'яття, що аж один із багаточисленних критиків назвав працю філософа «книгою, викуваною в пеклі самим дияволом» – закріплена у підзаголовку та аргументі останнього розділу: аби показати, що «свободу філософування» не тільки можна надавати «без шкоди публічному спокою, побожності та праву суверена, але, аби це все зберегти, її треба надавати». Спіноза поєднує в субстанції злиття в одне ціле свободи та необхідності. Відповідно думки Спінози, свобода – це психічний феномен, він супроводжує наші дії, але не являється їхньою причиною. Наприклад кинутий камінь ігноруючи сприйнятий поштовх, якби міг говорити то він сказав би: «Я літаю з власного прагнення, а не з чийогось примусу». Бенедикт вважає, що детермінізм панує в природі, людина будучи частиною природи становить модус особливого виду, завдяки володінню мислення, людина, як модус інколи може відчувати певну форму примусу, духовну чи фізичну, з боку інших осіб.

Людина не може погодитися з відсутністю свободи і весь час прагне її набути. Філософ свободу називає «усвідомленою необхідністю»: сама по собі вона полягає не в потуранні пристрастям, а у визнанні раціональності Божественної волі та законів, які були встановлені людьми: «Люди вважають, що вони вільні лише постільки, оскільки їм дозволено покорятися своїм пристрастям, а будучи змушені жити за приписом закону, вони думають, що поступаються своїм правом». Б. Спіноза вирішує це шляхом пошуку умов, за якими зовнішня необхідність перетворюється на внутрішню через це міра реальної свободи визначається завдяки ступеню розумного пізнання загальної зовнішньої необхідності. Діалектично, взаємопов'язаними між собою є необхідність та свобода: необхідність, яка впливає із однієї своєї сутності, постає вже не лише тільки необхідністю, а водночас і свободою. У цьому аспекті новим у Спінози є поняття про свободу людини.

Б. Спіноза «виводить» свободу з пізнання необхідності, узгодженості свідомості з необхідністю, фактично стосовно свободи «практика» його не цікавить. Спіноза дотримується стосовно цього, позиції стоїцизму. Ідеалом свободи для себе філософ вважає вивільнений від життєвої марноти, практичних протиріч, судових спорів, конфліктів, головним змістом життя якого є «інтелектуальна любов до Бога», тобто глибока пристрасть до пізнання природи всього суцього. Згідно саме з цим ідеалом Б. Спіноза і йшов власним життєвим шляхом. Спінозу крім цього також вирізняє і ще одна особливість, а саме виразніше виявлення погляду, згідно якого свобода – не є властивістю самої людини, а наслідок її особливої діяльності, діяльності пізнання.

Важливою особливістю його вчення є той факт, що умовою самої свободи проголошується не просто знання необхідності, а ще й активність того, хто її пізнає, тобто досягнути свободи може лише тільки людина – діяльна. Однак цьому все таки залишається певна суперечність: умовою, якої необхідною для свободи, залишається активно пізнавальна діяльність, в основу теорії свободи якої покладена, інтелектуальна інтуїція – споглядання вічної та безкінечної субстанції, що і й рідкісним, та водночас абсолютно пасивним станом інтелекту окремого філософа, який досягнув її висот. Однак Спіноза цим не обмежується, вчення про свободу він переносить зі сфери метафізики у сферу антропології й етики, відповідно до його думки, свобідною може бути у певному значенні й людина. Сам він пише про свободу людини в момент, коли вона розмірковує про головне і другорядне: «Вільна людина ні про що так мало не думає, як про смерть, і мудрість його полягає в міркуванні про життя, а не про смерть». Спіноза має низку незаперечних аргументів на користь свободи вираження поглядів, в одному із яких засновано на природному праві можливість громадян говорити, як їм заманеться, а також на очевидному факті (як у випадку з переконаннями як такими), що спроба уряду обмежити цю свободу приречена на поразку. Хоч би які закони запроваджували проти висловлювань та інших засобів вираження, громадяни продовжуватимуть казати те, у чому переконані (бо вони можуть), проте тепер робитимуть це таємно.

Результатом придушення свободи, знову ж таки, стане обурення та послаблення зв'язків, які об'єднують підданців з їхнім урядом. На думку Спінози, нетолерантні закони, врешті-решт, призведуть до гніву, помсти та заколоту. Спроба їх втілити – буде являтися «великою небезпекою для уряду». Безумовно цей урок був взятий з недавньої історії, адже Нідерландська революція виникла через досить репресивні заходи, які були запроваджені Іспанською короною на своїх північних теренах у шістнадцятому столітті. Спіноза також виступає за свободу вираження поглядів на утилітарних засадах, так як вона необхідна для відкриття істини і економічного прогресу та зростання креативності. Як зазначає Спіноза: «Ця свобода (вираження власних ідей) має найважливіше значення для заохочення наук і мистецтв, адже лише ті, чий судження вільні та неупереджені, можуть досягнути успіху в цих сферах».

На думку Спінози, в добре організованій державі, навпаки, ідеї не повинні зазнавати криміналізації, «Libertas philosophandi», свободу філософування, слід підтримувати в ім'я здорового, безпечного й мирного

співжиття і матеріального та інтелектуального прогресу. Проте Спіноза не підтримує абсолютну свободу слова, тому він чітко стверджує, що суверен не має толерувати вираження «заколотницьких» ідей. Свобода слова, яка пропонує собі за мету повалення уряду, не повинна мати ніякого захисту, непокору його законам або кривдженню співгромадян. Люди вільні виступати за скасування законів, які вони вважають нерозумними та деспотичними, але це вони мають робити мирним шляхом та за допомогою раціональних аргументів. Чого вони не можуть робити, так це розпалювати народну ненависть проти влади та її представників. Прихильники абсолютної свободи слова непокояться через такі застереження Спінози.

Висновок. У розумінні Спінози свобода стає самою необхідністю – при тому ще й не тільки в пізнанні, але й в бутті. Крім того сам філософ вводить поняття про свободу людини та висловлюється на рахунок думки, щодосягнути свободи може тільки людина діяльна.

Список використаних джерел

1. Димерець Р.Й. Спінозівська концепція природної могутності (*potentia*) і трансформація поняття природи в натурфілософії XVI – XVII століть *Sententiae*. № 2 (XI). Вінниця: УНІВЕРСУМ Вінниця, 2004. С. 83-101
2. Спіноза Б. Теологічно-політичний трактат: [текст] Бенедикт Спіноза; [пер. з лат. В. Литвинов]. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2005. 237 с.

КИТАЙСЬКА ТРАДИЦІЯ ФІЛОСОФСЬКОГО ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМ УПРАВЛІННЯ

Актуальність дослідження зумовлена, насамперед об'єктивними потребами в підготовці управлінських кадрів. Сьогодні просто зразково виконувати свої службові обов'язки чи копіювати «передовий досвід», або «досвід передових країн» недостатньо. Потрібні талановиті люди, які творчо мислять, розуміють характер суспільних процесів, що відбуваються в країні та загалом у світі, зміст глобальних кризових явищ і «тектонічних» зрушень, які зачіпають самі основи існування сучасної цивілізації.

Виходячи із сказаного **метою дослідження** є філософський аналіз проблем державного управління у Піднебесній.

Дослідженість теми: Філософію управління жодним чином не можна зводити до теорії управління, яку, зазвичай, представляють як акумульовані і логічно-впорядковані знання, що являють собою систему принципів, методів і технологій управління. Справді, теорія управління має міждисциплінарний характер і здебільшого зорієнтована на вирішення практичних завдань. Але вона, на відміну від філософії управління, не має загальнометодологічного характеру і зазвичай не враховує історичний контекст розвитку суб'єкта і об'єкта управління. Крім того, філософія управління містить світоглядні та теоретико-пізнавальні засади осягнення управлінської діяльності. Більше того, філософія виконує роль обґрунтування теоретичних конструкцій і моделей управління, робить ширшим його когнітивні ресурси й пізнавальний горизонт.

Надзвичайно цікавою є китайська традиція філософських розвідок у царині управління, з її антропоцентричністю та раціональним характером. Ще одна характерна риса китайської філософії управління – це догматизація конфуціанства. Ідея єдності та гармонії природи й людини, що пронизує всю конфуціанську та даосистську метафізику, знаходить своє відображення і у трактуванні управління: «управляти людьми, за китайськими поняттями, – все одно що управляти водним потоком: не потрібно докладати зусиль для того, щоб змусити воду текти в тому напрямку, куди вона прагне за своєю природою, але горе тому, хто спробує перепинити її шлях».

Ключовою у китайській філософії управління була проблема пошуку й обґрунтування найоптимальніших форм організації суспільного життя, а саме – проблема того, які суспільно значущі особисті якості повинні мати ті, хто управляє, і ті, ким управляють, щоб в країні панували порядок та спокій. На думку окремих дослідників китайської традиції управління (зокрема В.Полікарпов), в основі управління китайським соціумом і функціонування держави покладені принципи органіцистської філософії, чим і пояснюється незвичайна стійкість китайської цивілізації. По суті, в китайській філософії робиться натяк на те, що управління повинне бути формою професійної діяльності.

Не менш важливим проявом правового виховання нації є традиція ставлення до жінки, її правовий статус у суспільстві. У Китаї він значною мірою обумовлений небажаною роллю жінки у родовій общині, традиції якої і сьогодні міцні у сільській місцевості, а також тривалою державною заборонаю мати у шлюбі не більш як одну дитину, що розглядалося як засіб боротьби з бідністю. Патріархальні підходи посилюють глибоко вкорінений в азійській культурі «підневільний», занижений статус жінок, із чим пов'язаний підвищений ризик насильства. Отже, сімейне право, яке регулює відносини у тій царині, що сама є джерелом правового виховання в Китаї, також певною мірою дозволяє судити про правову культуру громадян.

Підбиваючи підсумок особливостям правової культури китайців та основних джерел і принципів правового виховання у китайському суспільстві, не можна не зазначити основних характерних рис менталітету цього народу, що значною мірою обумовили його соціальноправовий розвиток. До основних рис, що визначають національний характер, а також правовий менталітет китайців, належать консерватизм, культ традиції як надійна запорука стабільності, раціоналізм, практицизм, прагматизм, ретельність, скрупульозність у справах, колосальне працелюбство, завзятість, наполегливість, колективізм, відповідальність, слухняність, стриманість, терпіння, покора, самодисципліна, патріотизм тощо. Європейців завжди вражали китайські цілеспрямованість, працелюбство і стійкість, а головне, відсутність невдоволення своєю долею. Проте підставою соціального порядку та світової гармонії особисто китайці вважають таку свою рису, як терпимість. Терпимість по праву вважається відмітною національною рисою китайського народу, яка має давню традицію. Саме на розвиток цієї риси як основи суспільного порядку й особистого комфорту спрямовані сьогодні китайські мораль, виховна і правова політика.

У Стародавньому Китаї одним із перших вчень, що розглядали філософські засади управління була концепція «Гуманного управління» Конфуція (551–479 до н. е.). Основи його вчення викладені у праці «Лунь-юй» Мислитель і його послідовники розглядали державне управління у взаємозв'язку та в співвідношенні з іншими соціальними інститутами, зокрема з моральністю.

Великий китайський філософ Конфуцій – розв'язання проблем управління вбачав в етико-психологічній спрямованості діяльності правителя, який має служити своєму народові й правити за допомогою особистого морального прикладу. А піддані, підлегли – виявляти покірність і повагу до свого правителя. Тиранії в управлінні філософ не схвалював. Саме тому він постійно повторював, що правитель повинен застосовувати етичні норми, а не силу, адже, на його думку, людина від природи є доброю, а псують її зовнішні обставини.

Тому потрібно внутрішньо самовдосконалюватися, долаючи вплив спільнот, у яких живе людина. Загалом конфуціанський ідеал управління засобами морального прикладу виявився реформаторським, він був офіційною філософією китайської адміністрації протягом багатьох століть. Серед китайських імператорів існувала практика організації екзаменів на тему «державна служба» при доборі чиновників у державні установи. Протягом багатьох віків цивільну адміністрацію Китаю становили люди, чий світогляд був сформований на підставі конфуціанської етико-психологічної філософії управління.

В основі конфуціанського ідеалу управління лежить принцип морального зразку, а не примусу. Але для того людина повинна виховати свої вольові якості. Не можна навчитися управляти державою і людьми, якщо не вмієш управляти собою, своєю психікою, вважав Конфуцій. Спочатку людина повинна навести порядок в собі, потім у своїй сім'ї і тільки після того у державі.

Отже, як свідчать дослідження вчених, без ґрунтового філософського осмислення економічних процесів, без вибору певної філософської парадигми діяльність менеджера і бізнесмена, звичайно, можлива, але вона, як правило, позначена рядом прикрих помилок, прорахунків, яких можна було б уникнути, спираючись на основи філософських парадигм, дотримуючись філософських методів пізнання.

Список використаних джерел

1. Бокщанін А. А. Нарис історії державних інститутів китайської імперії / А. А. Бокщанін // Структура управління і влади. – М.:Наука: Видав-во схід. лит., 1993. – 273–275 с.
2. Кіктенко В. О. Нарис з історії українського китаєзнавства. – Київ: Вісник Інституту сходознавства ім. А. Кримського НАН України, 2002. – 11-12 с.
3. Князев В. М., Бакаєв Ю. В., Василевська Т. Е. Філософські проблеми державного управління: навч.- метод. посіб. / за заг. ред. В. М. Князева. – К.: НАДУ, 2012. – 20-49 с.
4. Шумка М. Л. Історико-філософський аспект проблеми власності та управління / Михайлина Леонівна Шумка // Наук. зап. Терноп. держ. педагогіч. ун-ту ім. В. Гнатюка. Серія: Філософія. Випуск 7 – Тернопіль, 2001. С.112-116.
5. Гончарук Т. В., Гурик М. І., Шумка М. Л. Філософські проблеми державного управління. Навч. посібник. Тернопіль. Економічна думка, 2010. 126 с.
6. Філософія [Текст]. Ч.1 / Т. В. Гончарук, Н. В. Джугла, Л. П. Мокряк, М. Л. Шумка. Тернопіль : Воля, 2007. 351 с.
7. Малявін В. Китай керований. Старий добрий менеджмент / В. В. Малявін. М. : Європа, 2007. 304 с

КИТАЙСЬКА ТРАДИЦІЯ ФІЛОСОФСЬКОГО ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМ УПРАВЛІННЯ

Актуальність дослідження. У наш час китайський централізм рельєфно виявляє себе у принципах керівництва. Відсутність розподілу влад особливо виявляється при формуванні органів судової влади, які є повністю підконтрольними представницьким органом. Незважаючи на високий рівень правосвідомості, китайці не приділяють значну увагу сфері особистих прав. Стан конституційних прав і свобод людини в Китаї значною мірою не відповідає міжнародним стандартам.

Просто зразково виконувати свої службові обов'язки чи копіювати «передовий досвід», або «досвід передових країн» сьогодні вже недостатньо. Потрібні кваліфіковані кадри, які розуміють характер суспільних процесів, що відбуваються в тій чи іншій країні, зміст глобальних кризових явищ, та просто ввічливі, чесні та порядні кадри, які спроможні адекватно сприймати дійсність і можуть нестандартно вирішити різного типу проблеми.

Метою статті є філософський аналіз проблем державного управління, зокрема у концепції «Гуманного управління» Конфуція (551 – 479 р. до н.е.).

Для досягнення мети, ми ставимо наступні **завдання** :

- дослідження специфіки та особливостей китайської традиції філософського осмислення державного управління;
- здійснити критичний аналіз впливу давньокитайських філософських засад на соціальне та державне управління.

Китайську традицію системи управління досліджували вітчизняні вчені-сходознавці В. О. Кіктенко [5], С.Бабаян [1], В. В. Нікітін [10], О. О. Александрович та В. М. Князев [6]. Із закордонних вчених над аналізом китайської системи управління працювали: О. А. Бокшанін [2], Л. С. Васильєв [3], В. В. Малявін [8] та В.С. Нересянець [9].

Виклад основного матеріалу.Що являє собою «філософія управління»? В цьому сенсі закладені різні цікаві підходи, які дисонують між собою. Як вважають автори книги «Філософія управління: проблеми і стратегії»: «мета філософського осмислення управління - побудова його «диспозитиву», в сенсі, наданому цьому терміну Фуко і його послідовниками» [4].

Філософію управління аж ніяк не варто зводити до теорії управління, яку, зазвичай, представляють як акумульовані і логічно -впорядковані знання, що являють собою систему принципів, методів і технологій управління. Правда, теорія управління має міждисциплінарний характер і здебільшого зорієнтована на вирішення практичних завдань,але вона, на відміну від філософії управління, не має загальнометодологічного характеру і зазвичай не враховує історичний контекст розвитку суб'єкта і об'єкта управління. Окрім цього, філософія управління містить світоглядні та теоретико-пізнавальні засади осягнення управлінської діяльності. І більше того, філософія виконує роль обґрунтування теоретичних конструкцій і моделей управління, робить ширшим його когнітивні ресурси й пізнавальний горизонт [7].

Ще одна характерна риса китайської філософії управління – це догматизація конфуціанства. Ідея єдності та гармонії природи й людини, що пронизує всю конфуціанську та даосистську метафізику, знаходить своє відображення і у трактуванні управління: «управляти людьми, за китайськими поняттями, – все одно що управляти водним потоком: не потрібно докладати зусиль для того, щоб змусити воду текти в тому напрямку, куди вона прагне за своєю природою, але горе тому, хто спробує перепинити їй шлях» [8].

У Стародавньому Китаї одним із перших вчень, що розглядали філософські засади управління була концепція «Гуманного управління» Конфуція (551–479 до н. е.). Основи його вчення викладені у праці «Лунь-юй» («Бесіди і судження»). Мислитель і його послідовники розглядали державне управління у взаємозв'язку та в співвідношенні з іншими соціальними інститутами, зокрема з моральністю.

Конфуцій – великий китайський філософ, який вбачав вирішення проблем управління у етико-психологічній спрямованості діяльності правителя, який служить своєму народові й править за допомогою особистого морального прикладу. А його підлегли повинні виявляти покірність і повагу до свого правителя. Бути тираном в управлінні для філософа було недопустимо. Тому він постійно повторював, що потрібно застосовувати не силу, а етичні норми, адже на його думку, людина від природи є доброю, а псують її зовнішні обставини. Конфуцій говорив про те, що потрібно завжди самовдосконалюватись, долаючи вплив того оточення, в якому ти живеш.

Вчення Конфуція не містить розділів, спеціально присвячених устрою держави, як немає розділів про людину, або про суспільство. Конфуціанську модель доводиться реконструювати за окремими судженнями. Його розуміння державного устрою ще більш цінне тому, що він сам був на державній службі, яка була успішною. Але Конфуцій не бачить держави окремо від суспільства і окремо від людини. Всі його вчення в цій області взаємопов'язані. Деякі його висловлювання носять алегоричний характер і, тому, не можуть бути

сприйнятті однозначно. Це може спотворити суть вчення, як воно спотворювалося китайською бюрократією протягом багатьох століть [1].

Схема устрою управління державою і суспільством базувалася на Лі («правила»), яким Конфуцій надавав велике значення. По суті, ці правила встановлювали морально-етичні основи життя людини, суспільства та життя в цілому.

Політична етика Конфуція в цілому спрямована на досягнення внутрішнього миру між верхами і низами суспільства і стабілізації правління. Крім чисто моральних чинників він звертає увагу і на необхідність подолання процесів поляризації багатства і бідності серед населення, але поряд з цим вводить поняття «виправлення імен» – кожен повинен бути на своєму місці. «Коли багатства розподіляються рівномірно, – зазначав він, – то не буде бідності; коли в країні панує гармонія, то народ не буде малочисельний; коли панує мир (у відносинах між верхами і низами), то не буде небезпеки повалення (правителя)» [5, с. 679].

Філософ негативно ставився до завойовницьких підходів. Конфуцій радив правителям: «людей, що живуть далеко і не підкоряються», необхідно «завоювати за допомогою освіченості і моралі». [2, с. 274].

Також важливим елементом в державному управлінні вважалась ввічливість. Вона служила політичною культурою. Повага до старших і до ближнього свого, в повній мірі відносилось як до сім'ї, так і до держави в цілому, де главою «сімейства» вважався правитель. «Якщо, – підкреслював він, – керувати народом за допомогою законів і підтримувати порядок за допомогою покарань, народ прагнучим ухилитися (від покарань) і не буде відчувати сорому. Якщо ж керувати народом за допомогою чесноти і підтримувати порядок за допомогою ритуалу, народ знатиме сором, і він виправиться» [7, с. 29].

Висновки. Конфуцій розвивав патріархально-патерналістську концепцію держави. Держава трактується ним як велика сім'я. Влада імператора («сина неба») уподібнюється владі батька, а відносини правлячих і підданих – сімейним відносинам, де молодші залежать від старших» - зазначав у своїй праці «Філософські проблеми державного управління» В. М. Князев [9, с. 28].

Отже, факт залишається фактом: протягом багатьох століть саме така система соціального поділу з її жорсткими правилами підтримувала стабільність в суспільстві і збалансовані стосунки між владою і народом, і дозволяла Китаю залишатись Китаєм.

Список використаних джерел

1. Бабаян С. Історія дослідження педагогічних ідей Конфуція у XX столітті у Китаї., Київ: Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. Випуск 43, 2012.
2. Бокщанін А. А. Нарис історії державних інститутів китайської імперії А. А. Бокщанін Структура управління і влади. М.:Наука: Видав-во схід. лит., 1993. 273-275 с.
3. Васильєв Л.С.Стародавній Китай : В3 т.Л.С. Васильєв ; Ін-т всхознавства РАН. Т. 3: Період Чжаньго (V-III до н.е.). М. : Сход. літ, 2006. 679 с.
4. Касперович Г.И. Философско-синергетическая парадигма социального управления Г.И. Касперович Проблемы управления. № 1 (26). 2008. 186–189 с.
5. Кіктенко В.О. Нарис з історії українського китаєзнавства. Київ: Вісник Інституту схознавства ім. А. Кримського НАН України, 2002. 11-12 с.
6. Князев В.М., Бакаєв Ю.В., Василевська Т.Е. Філософські проблеми державного управління: навч. метод. посіб. за заг. ред. В. М. Князева. К.: НАДУ, 2012. 20-49 с.
7. Нікітін В.В., Александрович О.О. Організація державного контролю в Китаї: традиції та сучасний досвід державного управління. Харків, ХНЕУ ім. С. Кузнеця: Основа, 2015. 2-5с.

ФІЛОСОФІЯ – СВІТОГЛЯДНА ОСНОВА ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ

Актуальність теми дослідження. Філософія як світоглядна основа управління економікою та менеджменту є досить складною темою, що потребує багатьох досліджень і практичних спостережень. Саме людина акумулює матеріальне і духовне в основних формах свого життя і відтворює життя в цілісній формі, в якій поєднуються її філософські погляди, економічні знання, культура і мораль, релігія і т. д. Економіка стає єдиною, коли матеріально-духовна сфера, в якій особистість реалізує себе як єдине ціле.

Як відомо, філософія - це наука, метою якої є пошук причин буття, розуміння багатьох речей і подій, що відбуваються у світі. У результаті у сфері суспільної свідомості формуються світоглядні переконання, певні уявлення про проблеми буття, присутності в ньому людини та розуміння всього цього розумом.

Мета. Розглянути філософію як світоглядну основу господарювання та управління.

Відповідно до поставленої мети впливають наступні **завдання**: розглянути філософію як світоглядну основу господарювання та управління, розкрити співвідношення філософії з економічною сферою; розглянути проблемну сферу філософії господарювання та управління.

Виклад матеріалу. Філософію як світоглядну основу менеджменту та управління можна краще зрозуміти, заглибившись у її історію. З давніх-давен людина боролася за своє життя з ворожими силами природи, намагалася оволодіти ними, приборкати, стати господарем. Це можна назвати початком господарського життя, яке сягає 3-4 тис. до н.е. або, в певному сенсі, примітивне дарування землі. Все змінилося з часом.

В Середньовіччі господарська думка розвивалася дуже повільними темпами. Філософ того часу, Тома Аквінський, розглядав економіку як частину філософської моралі. В той час церква засуджувала багатство, а ідеалом вважались бідні люди. Разом з тим у своїй праці «Сума теології» Т. Аквінський навів випадки, коли комерційний підхід, прагнення до багатства є припустимим, а саме: необхідність забезпечити себе засобами існування; бажання здобути кошти для благодійних цілей; прагнення служити на користь суспільству, але тільки якщо матеріальна вигода буде помірною; «поліпшення характеристик речі, що продається»; відмінність ціни на товар у різних місцях і в різний час; ризик [1, с.15-16].

Особливе місце у філософії господарювання 20 ст. бере на озброєння «Філософію економіки» С.М. Булгакова. Він намагався побудувати філософську систему, яка бачить світ як господарство. Він підкреслює, що кожна фундаментальна проблема є вікном, крізь яке ми дивимося на світ, і водночас, звичайно, ілюструє цей світ своїм різнокольоровим склом [2, с.66].

Для розгляду філософії господарювання та управління на сучасному етапі потрібно визначити роль людини в економічних процесах та зміни, які відбуваються в різні періоди часу. В сучасному світі кожна людина залучена в економічну сферу. Адже вона купує і продає, виробляє і споживає. Економічна діяльність є одвічною долею людства.

Філософія економіки розглядає господарську систему як всеосяжний світ, що перебуває в безперервному розвитку. Філософські знання допомагають глибоко проникнути в економічні процеси та передбачити їх наслідки. Розуміння їх змісту забезпечує формування основних ідей економічної діяльності, допомагає усвідомити її місце і роль у духовному бутті, моралі, світі життєдіяльності людини, тобто допомагає зрозуміти сутність людського виміру економіки.

Сучасний стан економіки України, як і світової фінансово-економічної системи, вимагає докорінного переосмислення економічних знань, учень та сучасних способів господарювання. Переважна більшість менеджерів за критерій ефективності діяльності своїх підприємств сьогодні приймає не натуральні, а здебільшого фінансові показники, основним з яких є – максимальний прибуток за будь-якої ціни.

Особливість господарської сфери полягає й у тому, що за суттю своїх відносин є своєрідним підґрунтям для застосування єдиного морального закону. Філософія господарювання співвідносить знання про господарство з моральними проблемами. Вона націлює людину на господарювання з любов'ю.

Висновки. Таким чином, філософія управління та господарювання світогляд визначає соціальну взаємозалежність різних видів розподілу та кооперації людської діяльності. Це забезпечує розуміння складної системи господарювання житла як багатовимірного світу, який постійно розвивається. Саме завдяки філософії господарювання можна визначити цілі економічних процесів, зрозуміти їх суть і передбачити можливі наслідки.

Список використаних джерел

1. Мельниченко А.А. Теоретичні засади сучасної філософії. 2013. 63с.
2. Бех Ю.В. Філософія управління соціальними системами. Київ: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2012. 623 с.
3. Фесенко Г. Г. Філософія господарювання. Харків: ХНУМГ, 2014. 90 с.
4. Северин-Мрачковська Л. В., Ю. М. Вільчинський, В. Л. Деркач та ін. Київ: КНЕУ, 2018. 248 с.

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ

Постановка проблеми: Проблема менталітету, спрямована у майбутнє, актуалізується як інтегративна складова механізму єднання людства, який реалізується в практиці розв'язання сучасних проблем суспільства, державотворення, національного відродження.

Понятійний ряд: «ментальність», «менталітет», «дух народу», «психологія поколінь» все частіше розуміються як антитеза глобалізації. Однак слова, як правило, не передають конкретного змісту, носять абстрактно-метафоричний характер і виступають елементом публіцистичної риторики.

Мета: Полягає в тому, щоб виявити специфіку національного філософського менталітету як онтологічної засади духовного буття людини, етносу, нації, визначити його природу і структуру.

Для досягнення мети я ставлю наступне завдання:

встановити, що національний менталітет постає цілісним духовним відображенням буття нації у контексті трансдисциплінарної моделі найрізноманітніших типів людської життєдіяльності.

Викладення матеріалу: Ментальність - «сформований у підсумку історичного розвитку спосіб мислення та психологічного укладу спільноти, який проявляється завдяки сукупності образів та уявлень, котрі, виступаючи у вигляді регуляторів поведінки як окремої людини, так і соціальної групи, формують своєрідний груповий «код», який забезпечує відмінність однієї соціальної групи від іншої» [1; 12].

У контексті соціальної філософії ментальність визначаємо як «соціокультурний феномен, що є сукупністю історично сформованих особливостей світовідчуття, світорозуміння й світоперетворення певної спільноти (народу) загалом та її одиничних представників зокрема. Ментальність містить у собі образи й уявлення, що ґрунтуються на системі ціннісних орієнтацій та вироблених історично патернах поведінки, особливостях практичної діяльності» [2; 55].

«Ментальність, не залежно від усвідомлення та бажання її носіїв, є важливою соціокультурною основою формування національної ідентичності, сприяє або перешкоджає адаптації національної свідомості до змін соціальної реальності. Сучасна соціокультурна реальність потребує виявити ті риси ментальності українців, що сформувалися в історичному минулому, модернізувалися чи збереглися без змін до нашого часу й не залежно від нашого бажання впливають на усі сфери життєдіяльності українців» [2; 54].

Протягом історії існування утворилася сукупність особливостей духовного світу певної соціальної групи – народу, що через практичну діяльність та творчість придбала свою унікальність.

Національна ментальність – унікальна і неповторна - водночас містить загальнолюдські цінності.

Середосновних детермінант формування української ментальності виокремлюємо «географічне положення, природньо-кліматичні умови, історичний досвід перемог та поразок, особливості селекції, генетики – генотип, самодетермінацію особистості, мову, релігію, культурні традиції та звичаї» [5; 42].

Ментальність в ході історичного розвитку постійно корекції та змінюється. Але зміни ці малопомітні, і лише за умови появи великих історичних зрушень її стійкість відновлюється не завжди та має відмінності від початкового.

Існують основні (базові) риси української ментальності, які поділяються на конструктивні і деструктивні.

Конструктивні риси менталітету: емоційність та підвищену чутливість, що має внутрішню спрямованість, самозаглибленість, чуттєве ставлення до навколишнього світу, ліризм, філософічність, щирість і душевність, почуття колективізму, антеїзм, працьовитість, хазяйновитість, волелюбність, відкритість до сприйняття інших культур, готовність слухати й чути Іншого, не втручаючись у його особистий простір цінностей, розвинений естетизм, миролюбність.

Деструктивні риси менталітету: нестабільність та суперечливість вдачі, брак колективної волі, національної солідарності, згоди, слабка здатність сприймати й засвоювати нові ідеї на масовому рівні, «комплекс жертви», пристосуванство, запроданство, нахил до вседозволеності й згоди на так зване «мале зло», комплекс меншовартості, невіри у майбутній успішний розвиток України, інфантильність, правовий нігілізм (неповага до законів).

Фундаментальною стабілізаційною основою існування нації є сукупність світосприйняття і світоперетворення, - цінності, сенси, поведінка - вони особливі і ціліснодієві для кожного індивіда системи.

Будучи детермінованими об'єктивною реальністю і наслідком історичного досвіду переживання певних подій, ментальні риси допомогли українському народу не лише зберегти власне «обличчя», а й вижити, не зникнути з геополітичної мапи світу, не підкоритися й не асимілюватися з подальшою втратою державності.

Одним з основних завдань для успішного розвитку України є формування й зміцнення загальноукраїнської ідентичності, спільних цінностей, консолідуючої мети.

Екстремальні умови дають українцям поштовх до самоорганізації для захисту Батьківщини, власних цінностей і переконань. У період російської агресії, дуже виразно проявились усі чотири засадничі структури менталітету українців. По-перше, наш індивідуалізм. Його не варто плутати з самоорганізацією. Адже війна

показала, що ми можемо дуже швидко об'єднатись заради спільної цілі. Тут виникає хибна думка, що ми колективісти. Однак, самоорганізація, навіть без державних інститутів, це саме про індивідуалізм.

Висновок: Ментальність – це одна з глибинних психологічних характеристик нашого народу, яка уособлює в собі образи, уявлення, це своєрідне сприйняття, тлумачення світу, що пов'язане з національним духом, національною ідеєю тощо. З огляду на конструктивні і деструктивні риси, українцям важливо осмислити власний історичний досвід, працювати над змінами у позитивний бік до раціонального та вольового, ціннісно значимого для усієї країни розвитку.

Список використаних джерел

1. Богомолець А.П. До питання про зміни в українській ментальності. Вісник Черкаського університету. 2018. № 2 С.3-14.
2. Гордійчук О. О. Етногенез та основні риси української ментальності: соціально-філософський контекст. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філософські науки. Вип. 2 (90), 2021.
3. Гордійчук О. О. Термінологічна проблематика поняття ментальності у соціально-філософському дискурсі. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філософські науки. Вип. 2(86), 2019. С. 39–50
4. Грушевський М. Хто такі українці і чого вони хочуть. Укладач, автор передмови і коментаря О. Л. Копиленко. Київ: Т-во «Знання» України, 1991. 240 с.
5. Кримський С. Б. Архетипи української ментальності. Проблеми теорії ментальності. НАН Укр., Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди; відп. ред. М.В. Попович. Київ: Наукова думка, 2006. 405 с.

ФІЛОСОФСЬКО – ПРАВОВЕ ВЧЕННЯ Т. ГОББСА

Постановка проблеми: Роботи Т. Гоббса мали шалений вплив та на його працях формувалася фундація західно-європейської політичної думки, зокрема на піднесення думки і уявлень про соціально-правову державу. Одним з його найбільш вагомих напрацювань вважають теорію про державу, як певне штучне, ненатуральне утворення, яке самі люди генерують для нормального та цілком адекватного суспільного життя. Відповідно, беручи до уваги те, як праці Томаса Гоббса здійснювали вплив на вдосконалення теперішньої західної ліберальної політичної теорії, відтворення та аналіз його концепцій активно сприяє досягненню повного усвідомлення шляху, який пододала західноєвропейська політична думка. Таким чином, дослідження політичної філософії Томаса Гоббса необхідне для усвідомлення та розуміння сьогоденних демократичних послідовних змін станів або явищ в Україні.

Мета: сформулювати та охарактеризувати філософсько правові вчення Томаса Гоббса.

Об'єкт дослідження: філософські вчення Гоббса.

Завдання дослідження: у статті поставлено завдання дослідити та проаналізувати власні філософські погляди видатного філософа Гоббса на державу та право в цілому.

Виклад матеріалу: Видатний англійський філософ, політолог і математик - усе це можна сказати про Томаса Гоббса (1588 – 1679). Філософію Гоббса трактують, як таку, що має характер емпіричної, номіналістичної і матеріалістично ідеології. За словами інших видатних філософів, каже, його важко зарахувати до якогось конкретного напрямку. Більшість зазвичай мали звичку вважати, що рішення Гоббса цілком послідовні, систематичні, логічні та зв'язні, однак надто квапливі, здатні упустити малозначні чи навіть незручні реальні випадки, відомості і факти Гоббс застосовуючи принцип «posceteipsum» — знай себе, надає поштовх на уявлення про правильність формування власної ідеології про певні особливості людського роду. Тобто, усі люди рівні між собою від природи («рівність здібностей»), проте через те, що через цю рівність утворюється обопільна, взаємна недовіра. Тим не менше людина це живий організм, істота деталізована, ґрунтовна, навіть деколи егоїстична, збурена власними переживаннями, і владолюбством. Додам, що «Звідси видно, що, поки люди живуть без загальної влади, яка тримає усіх у страхі, вони знаходяться в тім стані, що називається війною, і саме в стані війни всіх проти всіх». До такого стану «війни всіх проти всіх», на думку мислителя, звичайно опускаються під час громадянської війни. Очевидно, тут проявилася неприйняття ним громадянської війни в Англії. [1]

Природне право – це свобода, яку кожна людина має, аби використовувати свою владу на власний розсуд задля збереження власної природи, себто власного життя, і, отже, це свобода робити все, що згідно з власною думкою і розумом, людина вважатиме за найдоцільніший засіб для досягнення своєї мети. [2, с 155]. Головним природним законом є прагнення до всюдисущого миру. Основна частина (перша) - включає перший і провідний природний закон, наголошує на тому, що потрібно прагнути до загального миру і обов'язково потрібно дотримуватися його. Друга частина - зводиться до права захищати себе всіма можливими засобами, зміст природного права. Не менш важливим природним законом є Другий природний закон. Це так званий пакт на шляху до миру. Адже допоки кожна особа зберігає за собою власне право творити те, що він бажає, до тих пір усе людство перебуватиме під загрозою війни. Але якщо інші люди не відмовляються, як і він, від свого права, тоді ні в кого немає причини його позбутись: бо це скорше означало б виставляти себе як здобич (чого ніхто не зобов'язаний робити), аніж виражало його схильність до мир. [2, с 156].

Третью природному закону притаманно те, що люди вже придержуються укладених ними угод. Без цього угоди не дійсні і є лише порожніми словами, а позаяк залишається право всіх на все, то ми й залишаємось у стані війни. [10,

На думку Гоббса, мінімально він повинен містити рівний для всіх суд присяжних, гарантії права на захист, відповідність покарання своєму злочину та інші основні державні інститути.[6]

Судова влада чи призначення деяких чиновників, оголошення війни і укладання мирних пактів і документів, право видавати закони, їх скасовувати чи забороняти усі ці функції виконує - влада. Влада навіть може розглядати і вирішувати такі питання як релігія чи секта, що таке справедливість, чеснота, які вчення є істинними, а які навпаки морочать і вводять в оману.

Відповідно від утворення держави, для дочагнення миру, люди створили й закони. Гоббс вважав, що закони є ніби-то прикріплені до вуст верховної влади і вух підданих. По-перше, воля громадян зводиться до свободи і права вибору робити те, що не вказано в угодах із владою. Чим більше піддані втішаються і використовують на свою вигоду, тим більше справ закони залишають на їх розсуд. Тому, в такому випадку, саме свобода трактується, як своєрідне право зробити все те, що не є прописано в законі. Адже законом дозволено все те, що не заборонено законом.

За Гоббсом, оснащена абсолютною владою держава зобов'язана дотримуватися не тільки поліцейських охоронних функцій, але і повинна давати гарантію свободи своїм громадянам. По-друге, право є суверенним

обмеженим природним правом громадян. «Суверен, таким чином, має право на все з тим лише обмеженням, що, будучи сам підданим Бога, він зобов'язаний в силу цього дотримуватись природних законів».[2, с 214] Гоббс вважає, що громадяни зобов'язані і повинні захищати себе, власне життя навіть від тих осіб, які зазіхають на нього на законних підставах. По-третє, певні повинності громадян стосовно суверена повинні і зберігаються до того часу, до поки суверен у стані боронити їх. Тому що надане природою право заступатися за себе, не може бути відчужено ніяким договором.

Висновок: Отже, Томас Гоббс істотно сформував певну думку про природу людини, її особисті бажання, прагнення і розум, як основні рушійні сили політики. В основі теорії природного права Т. Гоббса — основна ідея-думка спільної, властивої цілому колективу особистої природної рівності людей, та правової рівності в самій державі. Філософ аргументував і розкрити завдання і функції певних природних законів для публічного і приватного права. Політико-правовий ідеал Гоббса — громадянське суспільство, яке охороняється повновладним правом та можливістю розпоряджатися на свій розсуд, з «необмеженою» владою держави і правами громадян.

Список використаних джерел

1. Демиденко Г.Г. Історія вчень про право і державу : Навчальний посібник// Вчення Т. Гоббса про право і державу, 2004, 432с.
2. ГОББС Т. Левіафан I Пер. з англ. ; Дух і Літера, 2000.- 606 с.
3. Дзьобань О. Проблеми безпеки у договірній концепції Томаса Гоббса: аксіологічний аспект — Стратегічні пріоритети, № 1(6), 2008 р
4. Кулачинський М. М. Суспільна роль релігії за оцінкою Т. Гоббса та Ж. Боссьє // Записки історичного факультету Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова. Одеса, 2002. Вип. 12. С. 423—430.
5. Кулачинський М. М. До питання про особливості політичного вчення Томаса Гоббса // Записки історичного факультету Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова. Одеса, 2001. Вип. 11. С. 313—318.

ІСЛАМСЬКА КОНЦЕПЦІЯ СТАВЛЕННЯ ДО ЗАКОНУ ВАРТОСТІ

Постановка проблеми. Економіка так чи інакше відіграє важливу роль у житті людини в кожній сфері залежить від інших. Іншими словами, важко ігнорувати певні економічні закони і досягти успіху в іншій сфері. Залежить від країни

Бачення в економіці можна трактувати по-різному. Іслам не є винятком. Тому з'являється все більше концепцій різних країн.

Метою нашого дослідження є вивчення. Вивчення ісламської концепції ставлення до закону вартості.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:

- зрозуміти суть поняття «Ісламської концепції ставлення до закону вартості»
- зрозуміти значення поняття «Ісламська концепція ставлення до закону вартості»

Виклад матеріалу. Спочатку розберемо, що ж таке іслам і звідки він походить. Іслам є монотеїстичною релігією з послідовниками майже на всіх континентах і в більшості країн світу. Мусульмани складають більшість населення багатьох країн Азії та Африки. Іслам у перекладі з арабської означає покора, смиренність перед волею Всевишнього. Виникнення і поширення ісламу пов'язане з життям і діяльністю верховних посланців пророків від Адама до Мухаммеда. Згідно з віруваннями мусульман, Мухаммад був посланцем Всевишнього, через якого людям передавались тексти Корану. Мусульмани також визнають єврейських і християнських пророків, описаних у Біблії до Мухаммеда.

Представники найавторитетніших ісламських вчених України та ісламських організацій пояснюють соціальну концепцію українських мусульман Корану, Сунні та багатьом сучасним ісламським документам (Загальній ісламській декларації прав людини, Каїрській декларації прав людини та ін.). Як і інші фетви, українська мусульманська соціальна концепція змінюється залежно від місця, часу та обставин. У зв'язку з цим його положення можуть тлумачитися лише на основі положень ісламського віровчення та їх реалізації в конкретних суспільно-історичних реаліях сучасної України, підписаних уповноваженими представниками релігійних та громадських організацій. За рік до цієї події була підписана Українська мусульманська хартія. Це документ, спрямований на досягнення згоди з важливих питань між різними релігійними та громадськими ісламськими організаціями. Розвиваючи ідею Хартії, мусульмани підписали Соціальну концепцію мусульман України. Цей документ містить основні вказівки, що регулюють ставлення українських мусульман до таких важливих аспектів, як освіта, наука, медицина, економіка, екологія, бізнес та економічні відносини. Даються конкретні вказівки з різних аспектів і різних сфер людського життя.

Пару слів про закон вартості та які його функції.

У ринковій економіці закон вартості виконує такі функції:

- регулює пропорції суспільного виробництва;
- стимулювання розвитку продуктивних сил;
- обумовлює диференціацію товару виробників.

Закон вартості є об'єктивним і найважливішим економічним законом товарне виробництво. Його суть полягає в тому, що виробництво і обмін товарів здійснюються відповідно до їх суспільної цінності, суспільно необхідні витрати праці на виробництво. Основою закону вартості є товарне виробництво. Він працює в різних економічних системах, де виникають відносини між товарами та грошима. Іншими словами Еквівалентний обмін. Мусульманський народ виступав за впровадження в економіку ісламських принципів. На думку мусульманства, це, наприклад, де є соціальна справедливість є пріоритетом і йде рука об руку з благодійністю. Як сказав Мохаммед Шафі, «Іслам виступає проти шахрайства і вважає економічну діяльність законною, гідною похвали, а іноді навіть необхідною». На думку мусульман, західна економічна система не може забезпечити розвиток країни. В основному це пов'язано з тим, що: в ісламських країнах економічні міркування підпорядковані моральним міркуванням, таким як заборона реба Корану, а його використання розглядається як вершина несправедливості. Основні вимоги ісламських економістів такі відповідно до шаріату засоби їх досягнення були законними. Крім того, особливо важливо шукати компроміси які задовільняють інтереси окремих людей і різних верств суспільства. Важливо розуміти, що ісламська економіка це не сфера релігійної діяльності, а просто інша економічна система, орієнтована як на мусульман, так і на представників інших релігійні погляди. Ісламська економіка дотримується положень шаріату, наголошує на принципах справедливості та рівності, не допускає незаконного збагачення будь-якої сторони. На основі цих принципів побудована ісламська фінансова система. Метою ісламської фінансової моделі є отримання реальних економічних вигод, коли кожна одиниця валюти сприяє створенню доданої вартості. Це означає, що створення валюти в ісламських фінансових моделях можливе лише паралельно зі створенням халяльних активів, товарів, послуг або нематеріальних активів. Тому створення та розповсюдження грошей, не підкріплених реальними економічними інтересами, у цій моделі просто неможливе. Таким чином, ісламські банки виступають не як

позикодавці грошей, а як фінансисти придбання активів або послуг, кредитори, спонсори проектів та інвестори в проекти, які обов'язково включають активи, які дійсно є корисними. В останні роки ісламські банки посилили зовнішню експансію, прагнучи розширити сфери свого впливу в приймаючих країнах і вписатися в сучасну транснаціональну банківську структуру, посівши вагоме місце на міжнародному ринку банківських капіталів й у сфері міжнародних інвестиційних потоків. На світовому рівні на Ісламську Республіку Іран припадає третина активів ісламських банків.

Список використаних джерел

1. Соціальна концепція мусульман України (<https://umma.in.ua/ua/node/1890>)
2. SHARIA LAW - A LITERARY ZIKR PROJECT ByProfessorAbdullahiAhmedAn-Nai'm
3. Qur'anicEthicsandIslamicLaw. In: JournalofIslamicEthicsAuthor: KhaledAbouElFadl
4. InternationalJournalofIslamicBanking&Finance, Vol. 3, Issue 2, MohamedFairouzAbdulKhir
5. ISLAMIC ECONOMICS A SHORT HISTORY BY AHMED A.F. EL-ASHKER AND RODNEY WILSONLeadingSpecialisedWorkonIslamicEconomicsp.155-157. MainChangesintheEconomicFeaturesp.158-160

ФІЛОСОФСЬКО- ПРАВОВЕ ВЧЕННЯ Н. МАКІАВЕЛЛІ

Актуальність теми дослідження. Філософсько-правове вчення Ніколо Макіавеллі суттєво вплинуло на суспільство та політичних діячів, показало політичну діяльність під призою відсутності моральних принципів. Відгуки макіавеллізму помітні у політиків та громадських діячів з усього світу.

Мета дослідження: Проаналізувати філософсько-правове вчення Н. Макіавеллі. Зрозуміти основні його аспекти на основі трактату «Державець»

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:

- Ознайомитись із основними постулатами макіавеллізму.
- Виділити головні тези філософсько-правового вчення Н. Макіавеллі.

Предмет дослідження: Філософсько-правове вчення Н. Макіавеллі; «Державець».

Виклад основного матеріалу. Н. Макіавеллі перший філософ якого не турбували утопічні ідеї, натомість його цікавив світ, яким він був насправді. Ціль його філософії зрозуміти чому одні держави розвиваються, а інші занепадають, і що потрібно робити державцю для збереження влади держави. Макіавеллі вважає, що по замовчуванню люди — злі, зробиють все, що отримати те чого бажають, і лише за певного супроводу закону та релігії вони можуть стати моральними та суспільно-адекватними, для чого, стверджує філософ, необхідний силовий апарат держави. Лише за допомогою сили закон може бути запроваджений. А закон створить звички, після повного формування якої, застосування сили втратить свою необхідність.

Панує думка, що використання політичної влади є правомірним лише тоді, коли вона здійснювалася правителем переповненим чеснотами. Правителям радили, якщо вони бажають довгого та мирного правління та прагнуть передати посаду нащадкам — вони повинні бути впевнені, що поводитимуться відповідно до загальноприйнятих стандартів етичної доброти. У певному сенсі вважалося, що правителі робили добре, коли робили добро; вони заслужили право на те, щоб їм підкорялися та поважали, оскільки вони показали себе добродіями та моральними.

Макіавеллі безжалісно критикує цей погляд на владу у своєму найвідомішому трактаті «Державець». Для Макіавеллі немає моральної основи, на основі якої можна судити про різницю між законним і незаконним використанням влади. Швидше, авторитет і влада по суті рівноцінні: той, хто має владу, має право наказувати; але доброта не забезпечує влади, і добра людина не має більше влади через те, що вона хороша. Тобто, у прямій опозиції до моралізаторської теорії політики, для Макіавеллі єдине, що повинно хвилювати правителя — здобуття та збереження влади. Макіавеллі також різко критикує концепцію влади, стверджуючи, що поняття законних прав на правління немає нічого спільного із фактичним володінням владою. «Державець» має на меті відобразити самосвідомий політичний реалізм автора, що усвідомлює — на спираючись на досвід роботи з флорентійським урядом — що добра й справедливості недостатньо для перемоги та збереження політичних посад. Макіавеллі прагне збагнути та навчити інших правилам політичної влади. Для Макіавеллі влада характерно визначає політичну діяльність, і тому будь-якому успішному правителю необхідно знати, як використовувати владу. Лише за допомогою належного застосування влади, вважає Макіавеллі, можна змусити людей підкорятися, і правитель зможе підтримувати державу в безпеці.

Політична теорія Макіавеллі — спроба виключити питання повноважень і легітимності з розгляду в обговоренні прийняття політичних рішень і політичного судження. Ніде це не виявляється так чітко, як у його розгляді відносин між законом і силою. Макіавеллі визнає, що хороші закони та хороша зброя становлять подвійну основу добре впорядкованої політичної системи. Але одразу додає, що оскільки примус створює законність, то він зосередить свою увагу на силі. *«Оскільки не може бути хороших законів без доброї зброї, я не буду розглядати закони, а говоритиму про зброю».* Згідно його теорії, легітимність закону повністю залежить від примусової сили. Отже, Макіавеллі приходить до висновку, що страх — краший від прихильності, насильство та обман — вищі за законність в плані ефективного контролю над суб'єктами, люди підкоряються лише тому, що бояться наслідків негідності — втрати життя чи привілеїв. І, звичайно, влада сама по собі не може зобов'язувати, оскільки зобов'язання передбачає, що людина не може вчинити інакше.

«Про людей можна сказати так: вони невдячні, невірні, нещирі й брехливі, бояться небезпеки й жадають наживи... Любов — це узи зобов'язань, які ці жалюгідні створіння порушують, коли їм це зручно; але страх тримає їх міцно страхом покарання, яке ніколи не минає.»

Також макіавеллізм заперечує будь-які підстави для володіння владою окрім простого володіння владою. На погляд Макіавеллі люди змушені коритися лише зі страху перед подавляючою силою вищої влади держави. Якщо я вважаю, що мені не слід підкорятися певному закону, причиною мого послуху перед ним, буде або страх перед владою держави, або фактичне застосування цієї влади до мене. Я можу не підкоритись, лише якщо я маю силу чинити опір вимогам держави або якщо я готовий нести наслідки у формі примусу силою. Аргументація Макіавеллі в «Державці» покликана продемонструвати, що політику можна чітко визначити лише в термінах верховенства сили примусу; влада як право командування нічого собою не являє. Він обґрунтовує це твердження посиланням на спостереження політичних справ, суспільного життя, а також аргументами, що розкривають корисливу природу людської поведінки. Для Макіавеллі безглуздо і марно

говорити про будь-яку претензію на владу, без вищої політичної влади. Влада держави і її закони ніколи не будуть визнані, якщо вони не підкріплені демонстрацією сили, яка робить покору неминучою. Методи досягнення покори різноманітні і значною мірою залежать від передбачливості правителя, успішний правитель потребує спеціальної підготовки.

Макіавеллі представляє своїм читачам бачення політичного правління, очищеного від впливу моралі і такого, що усвідомлює основи політики ефективного використання влади. Термін, який найкраще відображає бачення Макіавеллі вимог політики влади, — *virtù*. У той час як італійське слово зазвичай перекладається англійською як «чеснота» і зазвичай передає загальноприйнятий відтінок моральної доброти, Макіавеллі, очевидно, має на увазі щось зовсім інше, коли він посилається на *virtù* державця. Зокрема, Макіавеллі використовує поняття *virtù* для позначення ряду особистих якостей, які правитель вважатиме за потрібне досягнути, щоб «підтримувати свою державу» і «досягти великих речей», двох стандартних маркерів влади для нього. Очевидно, що між загальноприйнятими чеснотами та *virtù* Макіавеллі немає нічого спільного. Таким чином, уявлення Макіавеллі про те, що означає бути добродесною людиною, можна підсумувати його рекомендацією про те, що державець понад усе повинен мати «гнучку вдачу». на думку Макіавеллі, для посади найкраще підходить правитель, який здатний безперервно коливатись між добром та злом і назад, *«як це диктує доля та обставини»*.

Незважаючи на різкі та холоднокровні погляди Макіавеллі визнає силу народу. Він виділяє монархію, аристократію та народне правління, спотвореними версіями яких є тиранія, олігархія та охлократія. Перші три форми правління він називає правильними, але, на його думку, вони нестійкі та тимчасові. Найкращою опцією він називає змішану форму правління, де переплітаються всі правильні форми. Порівнюючи переваги та недоліки форм правління, Макіавеллі вважає республіку найкращою, бо вона найбільше відповідає вимогам рівності і свободи. Республіка — більш стійка, ніж монархія, їй притаманна здатність краще пристосовуватися до різних умов, що надає державі єдності та міці, республіка дає життя патріотизму. Народ Макіавеллі ставить над монархом, вважаючи його розумнішим.

Висновок: Н. Макіавеллі своїм трактатом «Державець» намагається довести верховенство сили, а також виділити способи найефективнішого її застосування задля «блага держави». Попри жорстоку холоднокровність Макіавеллі список аргументів на користь його теорії із «Державця» можливо легко доповнити прикладами із сучасної історії. Робота Макіавеллі це не лише інструкція як керувати, а швидше емпіричний опис того як насправді керують державці.

Список використаних джерел

1. Niccolò Machiavelli. Stanford Encyclopedia of Philosophy <https://plato.stanford.edu/entries/machiavelli/#PoweVirtFort>
2. ПОЛІТИЧНЕ ВЧЕННЯ НІККОЛО МАКІАВЕЛЛІ. Політологія (теорія та історія політичної науки): Навчальний посібник <http://politics.ellib.org.ua/pages-1813.html>
3. An Unlikely Prince: The Life and Times of Machiavelli, Capponi, Niccolò
4. Державець. Ніколо Макіавеллі

ФІЛОСОФІЯ – СВІТОГЛЯДНА ОСНОВА ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ

Актуальність тем дослідження. Філософія як основа економічного управління та господарювання – це досить складна тема, яка вимагає багато досліджень і практики. Саме людина в основних формах свого життя накопичує матеріальні та духовні цінності, у цілісній формі відтворює життя, де його філософські погляди внутрішньо взаємопов'язані, економічні знання, культура і мораль, релігія і т. д. Економіка стає колективною, єдиною матеріально-духовною сферою, в якій особистість реалізує себе як єдине ціле.

Мета дослідження – вивчити, що таке економічна діяльність суспільства і чому від сучасної філософії ринку залежить те, як економічні закони та закони впливають на суспільство економічної теорії, а також що таке раціональна економіка та ефективне управління.

Об'єкт дослідження: елементи філософії в менеджменті.

Тема дослідження: аналіз взаємозв'язків між економікою та філософією.

Сучасні відомі вчені сьогодні вважають, що універсальні синергетичні моделі є системоутворюючим явищем. Але я хочу написати твір із самого початку висловлюють думку класиків щодо проблем філософії, які вважають, що визначення раціональної економіки і взагалі визначення економічного механізму суспільства не буде вирішено, оскільки проблема виникнення самого суспільства і закону його життя не вирішена.

Вчені по-різному трактують суспільство. Наприклад, О.О.Богданов – вважав суспільство, з точки зору організації та управління: «Будь-яка людська діяльність є організацією і дезорганізацією». Сучасна філософія – це насамперед фундаментальний напрямок і водночасуніверсальна методологія, логіка і теорія пізнання сучасного світу, це загальний світогляд знання, в якому багато вимірів визначають теоретико-методологічні, сутнісні риси будь-якої соціальної теорії, в тому числі й економічної. Визначень, що таке економіка, на сьогодні їх багато, але узагальнюючи їх можна сказати, що економіка є сукупністю відносин щодо процесу суспільного виробництва, розподілу, перерозподілу та споживання суспільного продукту. Таким чином, це обов'язковий і основний елементом економічних відносин є виключно особа.

Визначення найважливіших зв'язків може визначити загальні тенденції, Причина і напрямок розвитку системи. Таким чином можна застосувати системний підхід у вивченні питання економіки та філософії. Систему можна визначити як асоціацію, його існування і зміст визначаються зовнішньою і внутрішньою невідворотністю.

Потенційно кожна система має багато етапів, в яких вона може пройти через певні обставини. Система є одним з найбільш оптимальних способів для її роботи і повністю відповідає дизайну і природі системи. Якщо теорія систем у управлінні діловою діяльністю не підтримується, неможливо досягти бажаних результатів її діяльності, оскільки якщо один елемент не підтримується, це є рівною необхідністю для організації всієї системи. Як кажуть вчені раніше, вони вважають економіку універсальною енергетичною моделлю. Є певний шаблон хаосу, який намагається досягти рівноваги, але це неможливо, оскільки рівноваги розвивається. Теорія енергії є унікальною, але людям дуже важко прийняти цю модель, тому що непередбачуваність і випадковість завжди є загадкою для людського досвіду. У менеджменті існують такі концепції, як ризик, і синергетична теорія дуже добре характеризується цією категорією. У тих же умовах одна організація може процвітати, а інша - померти, і все залежить від середовища, яке її супроводжує. У майстерських діях ви повинні завжди пам'ятати ризики, шанс, непередбачуваність ситуації, а також успіх і успіх. На початку 20 століття. Концепція самопожертви формулюється (В.Зомбарт «Торгаші і герої»). О. Шенглер, філософ життя, підкреслює, що робота не є обов'язком, що в ідеалі не продається, а жертвується. Також варто відзначити, що в різних національних культурах влади існують різні стереотипи економічної поведінки.

М. Вебер – видатний німецький філософ, одними з найвідоміших праць якого є «Протестантська етика і дух капіталізму» та «Світова релігійна економічна етика». Основна ідея полягає в тому, що економічне життя сусідніх країн і народів безпосередньо впливає на релігійно-етичні норми. Вебер вважав, що релігія є одним із найважливіших способів осмислення соціальної дії, встановлення її сенсу та мети. На відміну від Маркса, його вирішальну роль у світовій історії відіграють не економічні чинники, а духовно-релігійні чинники. Він вважає, що в людському світі має панувати не споживання, а правда, добро і краса. У сучасній філософії менеджменту проходить етап подолання соціально-економічного підходу до розуміння ефективності економічних систем, перехід від розуміння «внутрішньої» ефективності економічної системи до розуміння «зовнішньої» ефективності, яка є визначається відносинами з соціальним світом і навколишнім середовищем (через економічну не раціональність, якій загрожує життєва практика і така якість життя). Це означає розгляд раціональної природи економіки в ширшому контексті, спочатку оскільки вона відповідає фактичній (нормативній) функції доданої вартості там, де її немає. Йдеться про подолання вузького утилітарного підходу «чистої економіки» і, таким чином, чистої економічної раціональності ринку, підпорядкованої практичному розуму, який є морально-етичним розумом, яким ми його знаємо. В економічній філософії збільшення багатства проявляється в усвідомленні минулого, яке розглядається як життя людського визнання та служіння Богу. Зростання національного багатства – шлях до боротьби з бідністю

Соціальному управлінню належить визначальна роль у забезпеченні нормальної життєдіяльності суспільства, функціонуванні та розвитку кожної його структурно-функціональної підсистеми, що вимагає високовідповідального підходу до формування та організації структури та організації діяльності органів управління, а також управління професійною підготовкою та навчанням персоналу.

Список використаних джерел

1. Бех Ю. В. Філософія управління соціальними системами : монографія Ю. В. Бех ; Мін-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – 623 с.
2. Філософські проблеми управління: предмет, об'єкт і завдання. URL:<http://www.naiu.kiev.ua>
3. Гончарук-Чолач, Т. Сучасні парадигми державного управління: теоретико-філософське осмислення Тетяна Гончарук-Чолач Психологія і суспільство. 2010. № 4. С. 72- 81.
4. Гурик М. І., Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Філософські проблеми державного управління. Навч. посібник. Тернопіль. Економічна думка, 2010. – 126 с.

АКСІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ГРОШЕЙ

Постановка проблеми. Гроші як цінність в концепції філософії господарства. При цьому використовувався ціннісний (аксіологічний) підхід. Розглянуті роль та функції грошей в культурі, їх зміст розкрито через функціональний аналіз грошей як цінності. Гроші як одна з фундаментальних складових соціального буття також зазнають істотних, часом радикальних змін.

Метою даної роботи є розгляд грошей як цінності в контексті філософії господарства, а також визначення місця грошей в господарській культурі як аксіологічної універсалії. У сучасному українському соціумі відбуваються складні процеси становлення ринкової економіки, безпосередньо пов'язані з появою нових і відмиранням старих суспільних інститутів і відносин. І все це не в останню чергу здійснюється в контексті світових змін, що приводять до серйозних трансформацій як у структурі світоглядних цінностей населення і в цілому в культурі, так і в його повсякденних поведінських практиках.

Об'єктом вивчення є гроші як одна з фундаментальних складових соціального буття також зазнають істотних, часом радикальних змін.

Як відомо, гроші, на думку К. Маркса, є основою капіталізму і його фетишем, а, на думку Г. Зіммеля, «суттю» сучасного західного суспільства. Основне завдання полягає в тому, що являють собою гроші як компонент мінливої сучасної господарської культури України. У дослідженнях сучасних авторів В. Ільїна і А. Мазаракі авторами представляється своє бачення грошей в культурі. Проте відзначимо їх інтерпретацію поняття «культура». Так, на стор. 328 автори пишуть: «вищі цінності людського буття: свобода, благо, добро, гідність, віра - розкриваються у відносинах людини і культури. Вони виявляються при творенні предметного світу, формуванні типів діяльності і різноманітних відносин, у створенні різних суспільних інститутів, наповненні сенсом навколишнього світу, що і складає культуру». Проте виникає наступне питання: як співвідносяться між собою поняття «господарство», «культура» і «гроші»? Якщо розглядати культуру як ціннісне «віддзеркалення» господарства, як ми домовилися раніше, то гроші суть цінність, неспростовний факт культурного буття людини в її специфічному існуванні як людської істоти. Саме у такому ракурсі «аксіологічної концепції культури, - як пише В. Корольов, - гроші не менш органічні, вони не просто є одною з найважливіших цінностей життя людини в суспільстві (цінність - те, що значуще для більшості людей), але і дозволяють порівнювати, виражати всі інші цінності, координувати і субординувати їх, аж до цінності людського життя: якщо людина є мірою всіх речей, то гроші - мірою самої людини». І з цим важко не погодитися. Не менш переконливою є і та обставина, що гроші успішно реалізують всі функції культури. Насправді, гроші пов'язують людей (комунікативна), об'єднують їх (інтегративна), забезпечують соціалізацію людини (адаптивна), сприяють передачі суспільного досвіду, діяльних здібностей (трансляційна), руйнують суспільство і людину («демонічна» функція) і ін. Все це дозволяє говорити про гроші як важливий чинник ціннісної природи в господарській культурі, який ще не отримав належного розгляду у відповідній літературі в нашій соціально-філософській науці. Представлена нами концепція господарства як телеономної діяльності, культури як втілення цінностей і грошей як цінності вимагає необхідності застосування відповідного методу дослідження, яким є ціннісний (аксіологічний) підхід. Оскільки філософський характер дослідження передбачає наявність гносеологічного аспекту аналізу, то в першу чергу ми повинні визначитися з проблематикою методологічного характеру. На наш погляд, методологією може стати ціннісний (аксіологічний) підхід. Як відомо, аксіологія є розділом філософського знання, що займається дослідженням цінностей як смислоутворюючих основ людського буття, що задають спрямованість і мотивованість людському життю, діяльності і конкретним діям і вчинкам. Згідно з однією із представлених у нашій літературі точок зору, аксіологічний підхід припускає знання про предмети в категоріях засобу і мети, де об'єкт реальності протистоїть суб'єктові як предмет «для мене», «для всіх», тобто знаходиться в ціннісному відношенні до людини. А це означає, що який би зріз буття людини не ставав предметом філософського аналізу, ми скрізь знаходимо ціннісно-організовану реальність - економічну, політичну, ідеологічну, духовну, джерелами руху яких є розвиток і функціонування цінностей, при цьому в кожній з цих реальностей присутні гроші, що також розглядаються нами як цінність. Проблема грошей як цінності виходить на вищий, «життєвий» рівень одвічної проблеми: які цінності нашої життєвої культури є дійсно справжніми і які ні. Її рішення або хоч би розумне (осмислення) обговорення служать теоретичною передумовою і відповіддю на питання, що ми повинні робити. На поведінку людей не може не впливати «поведінка» їх ціннісних ідей. Навіть неповне, часткове визнання цієї істини вже веде до виправдання існування філософії, у нашому випадку філософії грошей, тієї сфери людської культури, яка і досить в абстрактних, самих, здавалося б, фантастичних своїх побудовах незмінно ставила своїм завданням встановлення принципової залежності між роздумом і дією. Цінності і є (у даному контексті роздуму) сполучною ланкою в цьому двоєдиному діалектичному утворенні, виступають як мотиваційне і інтегративне, нормоване і смислоутворююче джерело людських дій і людської життєдіяльності в цілому. Таким чином, проблема грошей як цінності має пряме відношення до встановлення закономірностей розвитку і

функціонування суспільства, культури і їх інститутів; розповсюджується на близьку і правомочну для неї сферу практичних рішень - економічних, політичних, правових, моральних; вона все більш проникає в дослідження сучасної науки і так далі. Про гроші слід і можна вести філософський дискурс, виділяючи різні аспекти прояву грошей разом з прагматичними, етичними, естетичними, релігійними і світоглядними складовими, що, врешті-решт, може дозволити не тільки аналізувати, реконструювати, але і прогнозувати людську соціабельність у бутті.

Список використаних джерел

1. Гончарук (Чолач) Т.В., Джугла Н.В., Етнологічні інтенції осмислення українства у філософії Богдана Цимбалістого. // Психологія і педагогіка. - Тернопіль, 2018. - №1-2. - с 155-162.
2. Джугла Н. До питання Українського східного Обряду у рішеннях Замойського скандалу 1720р. / Пторія релігій в Україні. - Львів, «Логос», 2005. - с 210-215
3. Філософія: навч. посіб./ Гончарук Т.В., Джугла Н.В., Шумка М.Л., - Тернопіль: підручники і посібники, 2016. - 416 с
4. Електронне джерело: [<http://arion.ru/wiki/Aksiologija1>].

ФІЛОСОФСЬКО-СВІТОГЛЯДНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОГО ЖИТТЯ

Постановка проблеми. Кожна людина повсякденно включена у сферу економічного життя та економічних явищ, оскільки вона купує та продає, отримує доходи та сплачує податки, керує та виконує управлінські рішення, заощаджує та прагне до матеріальних благ, виробляє та споживає. Господарська діяльність, праця є одвічною долею людства, вона не тільки створює матеріальні блага, задовольняє життєві потреби, а й розвиває творчий розум, здібності, внутрішній світ людини, надає йому особливого спрямування.

Мета. Визначити основи економічного життя через призму філософсько-світоглядних основ.

Для досягнення поставленої мети впливають **завдання:** визначити поняття філософсько-світоглядних основ у економічному житті людини; проаналізувати значення та вплив філософії на економічне життя людини.

Виклад матеріалу. Філософія економіки розглядає сутність економічних процесів і проблем у людському вимірі, в контексті різноманітних форм життєдіяльності суспільства та особистості.

Зокрема, філософія економіки розглядається як галузь філософії та міждисциплінарна наука про сутність економічного буття людини і суспільства, аксіологію економіки, її закономірності, світоглядні, методологічні та евристичні основи [1].

Філософсько-світоглядний вимір економічного життя значно ширший за обсяг його змісту – як самодостатньої умови існування та життєдіяльності людини. У ньому економічна сфера постає як особливий засіб самореалізації людини в процесі зміни її зовнішнього та власного (внутрішнього) світу, а економіка набуває статусу людиновимірної, універсальної єдиної матеріально-духовної сфери, в якій реалізується політична діяльність. особистість усвідомлює себе як біо-соціо-духовну цілісність.

Однією з найактуальніших проблем сучасної економічної філософії є проблема моральної відповідальності в економіці господарювання. Дедалі помітніше в соціально-економічній сфері - це усвідомлення того, що діяльність у сфері бізнесу пов'язана не тільки з досягненнями економічного результату, який вимірюється розміром виробленої продукції або розширенням обсягу наданих послуг і розмір прибутку. Величезне значення має етика ділового співробітництва, про що свідчить дотримання стандартів добросовісного партнерства, правил конкуренції, вимог щодо турботи про співробітників тощо. Відповідальність перед суспільством (соціальна етика) однаково важлива як для підприємців, так і для менеджерів.

Таким чином, постає філософська проблема співвідношення правової та соціально-моральної відповідальності. Соціальна відповідальність, як правило, певною мірою суперечить принципу максимізації прибутку, збільшує витрати виробництва за рахунок додаткових витрат на соціальні потреби. Тому багато теоретиків бізнесу заперечують необхідність доповнення юридичної відповідальності підприємця соціальною, особливо моральною.

Філософія економіки є теоретичною основою для визначення основних засад економічної ідеології та основою для формування відповідного рівня розвитку капіталу суспільства як соціально-творчого чинника в структурі економічного мислення. При цьому в площині теоретичної філософії вона функціонує як поле проблематизації методологічних засад економічного знання, а в практичному вимірі філософія економіки розгалужується щонайменше на два напрями, як-от: філософія економіки та філософія бізнесу [2].

Водночас в економічній філософії існує сильна теоретична опозиція ринку економічного мислення - не тільки жорстка критика недоліків стихійних ринкових механізмів, а й заперечення позитивної мети ринку.

У структурі економічної свідомості слід виділити такі рівні, як економічне мислення, економічна культура, економічний менталітет, соціалізація та екстерналізація економічних знань, економічні цінності та економічна ідеологія, де економічна ідеологія має два основних рівні функціонування: глобальний (неоліберальний) і локальний (загальнодержавні, економічні, корпоративні) [3, с. 26].

Деякі дослідники вказують на певну обмеженість новітньої теоретичної економіки, звертаючи увагу на її поділ на окремі «сегменти», «зони», що породжує різноманітні суперечності знання. Захоплення поверхневими зв'язками і відносинами, недооцінка глибинних, сутнісних сфер економічного буття, на їхню думку, заважає розкрити справді цілісну економічну систему, а надмірне глобально-математичне тлумачення предмета пізнання відводить погляд від його економічної природи, сприймається як віртуальна реальність, що несе в собі ризик отримати помилковий результат [4].

На сучасному етапі суспільного розвитку економічна система не тільки неможлива без визначення основних принципів ведення бізнесу, а також має відповідати їм на ефективне поєднання з таким основним філософським методологічним постулатом обґрунтування господарської діяльності як принципу свободи індивідуальної господарської діяльності. Тому, основною функцією економіки як цілісної світоглядно-методологічної системи є визначення принципи та методи ефективного функціонування як економіки, так і бізнесу в контексті конкретної соціально-економічної системи.

Висновки. Розвиток сучасного філософсько-економічного знання відбувається в теоретичному контексті двох таких галузей, як філософія бізнесу та економічна філософія. Філософія бізнесу та економічна філософія насправді є різними вимірами філософського розуміння економічного існування, а тому у чистому вигляді це різні стратегії соціального прогресу. При цьому філософія бізнесу як парадигма економічного мислення представлена переважно в

межах західноєвропейської соціально-економічної парадигми і походить від філософії прагматизму, тоді як філософія економіки є здебільшого вираженням східноєвропейської світоглядної парадигми. Однак у чистому історичному вигляді існують лише випадки економічного регулювання економічних систем, а для них, у яких значну роль відіграє такий вид економічної діяльності, як бізнес, характерним є поєднання репродуктивного знання, властивого господарській системі, з творчим потенціалом бізнес-діяльності.

Список використаних джерел

1. Ільїн В. В. Філософія економіки. *Велика українська енциклопедія*. URL: <https://vue.gov.ua/> (дата звернення: 11.11.2022).
2. Глушко Т. П. Філософія бізнесу як основа легітимації економіки. *Філософські проблеми гуманітарних наук. К. : Міжнародний освітній фонд імені Ярослава Мудрого*, 2005. № 4. С. 85–89.
3. Глушко Т. П. Філософія економіки як форма національної самоідентифікації. *Дні науки філософського факультету – 2005. Міжнародна наукова конференція (26-27 квітня 2005 року, м.Київ): Матеріали доповідей та виступів*. Ч. III. С. 26–27.
4. Буслинський В. Філософія: Навч. посібник для студ. і аспірантів вищ. навч. закладів. Київський славістичний ун-т. К., 2002. 315 с.

ПРОТЕСТАНТСЬКА ЕТИКА ЯК ВИД ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми. Нестабільна економіка держави спонукає шукати нові підходи та альтернативні бачення шляхів її розвитку та стабілізації, а кризові ситуації потребують вмотивованих працівників, які готові працювати на благо суспільства та держави, саме тому протестанська етика набуває нової вагомості та переосмислення, адже формує свідомість людини.

Мета. Проаналізувати протестанську етику як вид професійної діяльності.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:

- Дослідити значення протестанської етики як виду професійної діяльності.
- Проаналізувати особливості протестанської етики.

Виклад матеріалу. З точки зору протестантизму, людина повинна ставитися до справи з тими ж етичними нормами і енергією, як вона ставиться до служіння Богу.

Варто зазначити, що сама людська справа та професія розглядаються як Боже визнання. Тому і отримання прибутку в етиці протестантизму також вважається богоугодною справою. У той же час людська справа та професія має бути корисною ближнім і відбуватися з дотриманням етичних норм ділового спілкування і поведінки в бізнесі. Серед таких чеснот виділяють: чесність, правдивість, обов'язковість, працьовитість, справедливість, дотримання обіцянок і договорів.

Аналізуючи роботу основоположника сучасної соціології Макса Вебера «Протестанська етика і дух капіталізму» можна зробити висновок, що перші капіталістичні підприємства і сам дух підприємництва виникли в протестанському середовищі.

Таким чином, хоча «Протестанська етика і дух капіталізму» не є ґрунтовним дослідженням протестанських питань, дослідження Вебера про зв'язки між різними релігійними ідеями та економікою привели його до висновку, що протестанська етика та світогляд вплинули на розвиток капіталізму.

Протестантизм зробив платформу для формування етики бізнесу як результату релігійного і морального освячення прагнення до прибутку. Світська версія протестанської етики бізнесу стала важливою складовою частиною західної культури.

Згідно протестанської моралі кожна людина повинна виконувати свій обов'язок. Цей обов'язок полягає в тому, щоб бути хорошим працівником у своїй професії, твердо знати своє місце, покликання і не покладаючи рук працювати заради нього.

Протестанська етика говорить, що наживання грошей - це мета життя людини, а не засіб задоволення його матеріальних потреб.

Із розвитком культурної та правової свідомості людини зростає значення професійної етики в регулюванні різних видів трудової діяльності. Я вважаю, що це можна пов'язати із прагненням суспільства постійно удосконалювати професійні норми під потреби часу.

Суспільні відносини регулюються правом, а професійна етика має йому відповідати та впорядковувати відносини відповідно до потреб колективу. Із розвитком науково-технічного процесу, війнами, діяльністю великої кількості підприємств ми маємо спираючись на цінності знову і знову удосконалювати професійну етику та доносити її зміст людям для якісної та налагодженої роботи.

Висновки. Отже, саме етикет філософії міняє та формує точну свідомість людини. Кожна людина, згідно протестанської моралі, повинна виконувати свій обов'язок. Цей обов'язок полягає в тому, щоб бути хорошим працівником у своїй професії, твердо знати своє місце, покликання і не покладаючи рук працювати заради нього. Таким чином, хоча «Протестанська етика і дух капіталізму» не є ґрунтовним дослідженням протестанських питань, дослідження Вебера зв'язків між різними релігійними ідеями та економікою привели його до висновку, що протестанська етика та світогляд вплинули на розвиток капіталізму.

Список використаних джерел

1. Вебер Макс. Протестанська етика і дух капіталізму. К.: Основи, 1994. 261 с.
2. Гурик М. І. Макс Вебер: проблема багатства і бідності / Мандрівець. Спільний проект Національного університету «Києво-Могилянська академія» і видавництва «Мандрівець» Тернопіль, 2008. Спецвипуск 4(75). С.41-45.
3. Шумка М. Етичні виміри діяльності державного управління в античній парадигмі / Михайлина Шумка // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Роль суспільних наук у забезпеченні стабільності розвитку глобальних світових процесів у XXI ст.» м. Київ, 1-2 квітня 2016 р.

ФІЛОСОФСЬКО – ПРАВОВЕ ВЧЕННЯ Г. ГЕГЕЛЯ

Постановка проблеми. В Україні сьогодні, спостерігається значне підвищення інтересу до філософії права з боку як філософів, так і юристів. Однак підходи різних дослідників здебільшого відрізняються, до розуміння предмета і методу філософії права, специфіки філософсько-правової рефлексії, місця філософії права в системі наук, до визначення її основних питань і функцій.

Метою дослідження є вивчення відомої праці Г. Гегеля «Філософія права»

Виклад матеріалу: філософське визначення права є завданням особливої наукової і навчальної дисципліни — філософії права, яка має свій власний предмет дослідження. Філософія права — це давня наука, котра має багату історію: вона вже була представлена у творах Платона і Аристотеля, досягла особливого розвитку в Західній Європі в XVII–XVIII століттях і продовжує функціонувати в системі гуманітарного знання сучасності [1].

Треба зазначити, що в історії філософсько-правової думки існували різні підходи до визначення філософії права та її предмета. Г. Гегель вважав її філософською наукою про право, що має своїм предметом ідею права. Російський філософ С. Франк розумів філософію права як вчення про суспільний ідеал. У сучасній філософії права її предмет також визначається порізно. Від найширших визначень, як, наприклад, у відомого російського філософа права В. Нерсесянца, який вважає предметом філософії права дослідження змісту права, його сутності і поняття, основ і місця у світі, цінності і значення, ролі в житті людини, суспільства і держави до найвужчих, як, зокрема, в одного з провідних італійських філософів права Н. Боббіо, на думку якого єдиною проблемою філософії права, що, власне і становить її предмет, є справедливість.

Георг Вільгельм Фрідріх Гегель (1770–1831рр) великий німецький філософ та мислитель XIX століття, чий ідеї залишаються основними в теорії ідеалізму. Г. Гегель здобув всесвітню вічну славу завдяки своїм науковим ідеям. Праці Гегеля відносяться до вершини філософської думки та вивчаються в сучасних університетах як основа та фундамент науки. Значне місце у творчості Гегеля посіли проблеми

держави і права, тому він увійшов до історії не тільки як класик філософії, а й як класик філософії права.

Проблеми права знаходилися в центрі уваги Гегеля на всіх етапах його творчості. Ця тематика докладно висвітлювалася в багатьох його здобутках, у тому числі таких, як Конституція Німеччини (1798–1802), «Про наукові способи дослідження природного права, його місце в практичній філософії і його ставлення до науки про позитивне право» (1802–1803), «Феноменологія духу», «Звіт станових зборів королівства Вюртемберг», «Філософія історії», «Англійський біль про реформу 1831р.» та ін. У найбільш цілному і систематизованому вигляді філософсько-правове вчення Гегеля викладено в його роботі «Філософія права» (1820).

Це одна з найбільш відомих робіт у всій історії правової, політичної та соціальної думки. У «Філософії права» у концептуальноконцентрованій формі відбито досягнення гегелівської філософії у сфері соціальних, політичних та правових проблем.

Основна мета філософії права, убачається в очищенні її від ідей природного права XVII–XVIII століть. Гегель заперечував зіставлення природного права позитивному. На його думку, природне (або філософське) право – це найбільш розумна основа позитивного права, але з одним важливим уточненням: природне право не повинне ототожнюватися з доктринами Гуго Гроція і його послідовників, які трактують природне право як щось одвічне дане і застигле[2].

Трьома основними сходами духу, що діалектично розвивається, є: суб'єктивний дух (тобто до категорії почуття, мислення і свідомості), антропологія, феноменологія, психологія містять свою антитезу в об'єктивному дусі (тобто право, мораль, моральність), а їх синтезом стає абсолютний дух (мистецтво, релігія, філософія). Таким чином, у рамках гегелівської філософії філософія права являє собою філософію об'єктивного духу. Діалектична тріада об'єктивного духу становить: 1) абстрактне право (теза), 2) мораль (антитеза) і 3) соціальну етику (синтез)[1].

Абстрактне (формальне) право — право абстрактно вільної особистості. Особистість, за Гегелем, припускає взагалі правоздатність. На цій стадії позитивне право ще не виявило себе, його еквівалентом є формальна правова заповідь: «Будь особою і поважай інших як осіб». Свою реалізацію свобода особистості знаходить насамперед у праві власності. Філософ обґрунтовує формальну правову рівність людей — вони рівні саме як вільні особистості — власники. Одночасно з цим він підкреслює неприпустимість перетворення у власність самої людини. «У природі речей полягає абсолютне право раба добувати собі свободу». Гегель відкидає платонівські проекти осупільнення майна, урівняння власності[3].

Сфера моралі це – друга ступінь і форма свободи. В ній абстрактні і негативні предписання формального права наповнюються позитивним змістом. На даній ступені свобода виявляється в здатності індивідів здійснювати усвідомлені дії (намір), ставити перед собою певні цілі і прагнути до щастя (намір і благо), співмірювати свою поведінку з обов'язками перед іншими людьми (добро і совість). «Добро — це реалізована свобода, абсолютна кінцева мета миру».

Третя, вища ступінь розвитку ідеї свободи — моральність, коли відбувається справжня реалізація свободи. У ній абстрактне право і мораль набувають свою дійсність і конкретність. Тут поняття свободи об'єктивується в наявному світі у виді родини, громадянського суспільства і держави. Вступаючи в різні співтовариства, індивіди свідомо підкоряють свої вчинки загальним цілям[4].

Висновки: отже, під правом Гегель розумів не просто цивільне законодавство, але також мораль, етичне життя та світову історію. Саме тому, що ця концепція права поєднує знання в те, що він називав щирою системою. Досліджуючи діалектичні стадії, Гегель полягав, що держава стоїть вище попередніх стадій і є втіленням волі в найбільш конкретній формі, що підкоряється тільки вищій абсолютній істині світового розуму.

Філософська робота Гегеля вплинула на об'єктивно-ідеалістичну думку. Весь подальший розвиток філософії права в ХІХ ст. йшов по низхідній, поступаючись місцем соціології права. Велика невдача філософсько-спекулятивних систем під напором науковотехнічного прогресу і у зв'язку із утвердженням у науковому співтоваристві методів об'єктивних оцінок оточуючої людини світу не означає, що ці системи вичерпали свій світоглядний потенціал і стали архівним надбанням минулого.

Список використаних джерел

1. Філософія права : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань, С. І. Максимов та ін. / за ред. д-ра філос. наук, проф. О. Г. Данильяна. – Харків: Право, 2009. – 208 с.
2. Гегель Г. В. Ф. Енциклопедія філософських наук. Т. 3. М., 1977, С 32, 34
3. Політологія бібліотека: <http://politics.ellib.org.ua/pages-3934.html>
4. Studies.in.ua: <https://studies.in.ua/shpora-ippu/758-flosofya-prava-gegelya.html>

ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВЕ ВЧЕННЯ Н.МАКІАВЕЛЛІ

Постановка проблеми: В епоху Відродження та Реформації у Європі виникає так званий гуманістичний напрям у юриспруденції. Представники цього напрямку почали вивчати право як особливий чинник громадського життя. У цю епоху на науку про державу і право посприяв прославлений італієць Нікколо Макіавеллі, який ставив собі за мету створення стабільної держави в умовах нестабільної суспільно-політичної ситуації того часу. Саме тоді починають посилюватись ідеї, спрямовані проти феодальної роздробленості, за централізацію державної влади, єдине законодавство, рівність усіх перед законом.

Мета: дослідити вчення Ніколло Макіавеллі та його значення для розвитку політичної науки.

Виклад матеріалу: В епоху Відродження та Реформації починає стрімко розвиватися буржуазія. Розпад феодалізму зумовлює загострення соціально-станових відносин, відбувається масове обезземелення селянства. Скрізь існував соціально-становий лад, правова і соціальна нерівність, феодальна залежність селян, кріпосництво. Політичне панування продовжувало зберігатися за феодалами.

Одним із яскравих представників політичної думки цього періоду є Ніколло Макіавеллі, який увійшов в історію політичної думки як творець нової науки про політику і став відомий своїми працями «Правитель» (1513), «Роздуми на першу декаду Тита Лівія» (1519), «Історія Флоренції» (1532). Його твори поклали початок буржуазній політико-правовій і соціальній ідеології. Ніколо Макіавеллі мав досвід у суспільно-політичній діяльності, бо близько чотирнадцяти років обіймав посаду секретаря Ради десяти Італійської республіки виконував важливі дипломатичні доручення. Пізніше, Макіавеллі запідозрили у зраді й змові та звільнили з усіх посад.

Він вважав, що служіння держави, зміцнення її позицій має бути сенсом життя людини. Головною метою Н. Макіавеллі було створення стабільної держави в умовах нестабільної суспільно-політичної ситуації у Європі того часу. Макіавеллі намагався розкрити закономірності суспільно-політичних явищ та з'ясувати причини зміни однієї форми держави іншою, розглянути проблеми співвідношення влади правителя і народу тощо.

Італійський філософ вважав, що державу створив не Бог, а люди, виходячи з потреби спільного блага, а в основі кожної людини лежить природний егоїзм, зумовлений матеріальними інтересами. Тому людину потрібно виховувати, бо саме егоїзм є поштовхом людини до гріховності. Найбільш ефективний механізм виховання людини - це держава, а не церква. Макіавеллі писав, що люди більше схильні до зла, ніж до добра, бо владолюбство і користолюбство - це основні риси людської природи. Він повністю ігнорував мораль, в основу політики ставив цинізм. Така політична дістала назву макіавеллізму.

В його розумінні, матеріальний інтерес повинен бути головним інтересом суспільного життя, бо він сприяє його розвитку. Буржуазний філософ писав, що скоріше забуде смерть батька, ніж вилучення майна. Ніколло Макіавеллі відкидає релігійне навчання про державу, обґрунтовує розуміння державної влади як юридичної організації, що базує свою діяльність на певних законах. Держава повинна стати механізмом для реалізації інтересів і майнових суперечок людей. Водночас держава має виконувати політичні функції. Ніколо Макіавеллі відкидає релігійне навчання про державу, обґрунтовує розуміння державної влади як юридичної організації, що базує свою діяльність на певних законах.

Важливим засобом політики Макіавеллі вважав релігію. Релігія, міркував Макіавеллі, - могутній засіб впливу на уми та звичаї людей. Там, де є хороша релігія, легко створити армію. Держава повинна використовувати релігію для керівництва підданими.

Також, Макіавеллі стверджував, щоб вдало досягати політичних цілей правитель має використовувати будь-які засоби, незважаючи на вимоги моралі. Тобто, правитель може вдаватися до обману, грубої сили, фізично знищувати своїх політичних противників тощо. Політика, в розумінні мислителя - це сфера підступності й віроломства. Його цікавить чиста політична гра, хоча він розуміє значення сильної державної влади.

Висновок: Отже, значення філософсько-політичних вчень Н. Макіавеллі для розвитку політичної науки полягає у тому, що він створив передумови для побудови моделі держави, основаної на матеріальному інтересі людини. Італієць Макіавеллі увів такі політичні поняття як «держава» та «республіка» у сучасному розумінні, а також заклав основи політичної науки та виступив проти феодальної роздробленості. Прикладом його демократизмом було те, що над усе він ставив загальне благо.

Слід зазначити, що правовою основою вважалася політична сила, а не моральні настанови, а політика трактується як самостійне, відокремлене від моралі поняття.

Список використаних джерел

1. Андрусак Т.Г. Історія правових та політичних вчень: навч. посіб. Київ: ЮрінкомІнтер, 2001. 304 с.
2. Мінц. М.О. Історія соціальної думки: протосологія в особистостях: навч. посіб. Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2018. 156 с.
3. Орач Є.М. Історія політичних правових вчень: навч. посіб. Київ: Атіка, 2005. 560 с.

4. Шляхтун П.П. Політологія. Харків:Центр навч.літ, 2019. 472 с.

СУЧАСНИЙ СВІТ КРИЗЬ ПРИЗМУ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ

Постановка проблеми. Людство не стоїть на місці, є безліч чинників, які впливають на формування загальнолюдських цінностей, завдяки їх дослідженню можна зрозуміти які настрої панують у соціумі, його потреби та проблеми, та безліч інших важливих аспектів. Від того, з якою якістю цінностей молодь житиме у ХХІ столітті, залежатиме напрям соціально-культурного та політико-економічного розвитку суспільства майбутнього.

Мета. Проаналізувати динаміку ціннісних орієнтацій.

Для досягнення мети ми поставимо наступні **завдання**:

- Виявити ієрархію пріоритетів сучасної молоді
- Порівняти ціннісні орієнтації молоді ХХ ст. та ХХІст.

Виклад матеріалу: Кожне нове покоління йде в життя зі своїми пріоритетами, кожна молода людина прагне утвердити себе в якості автономного суб'єкта суспільної та індивідуальної життєдіяльності, а тому обирає власні пріоритети, які нерідко різняться від провідних в даному суспільстві.

Розглянемо цінності сучасної молоді. Для даної групи характерна спрямованість на майбутнє, а їх фізичні і розумові здібності, які створюють певну впевненість в собі, нерідко перетворюється на самовпевненість. Разом з тим молоді притаманна характерна для даного віку переоцінка цінностей, їх моральні погляди тільки складаються і структуруються. В аналізі складних явищ оточуючої дійсності їм часто не вистачає гнучкості і життєвого досвіду старших поколінь. Саме тому відсутність достатнього досвіду, юнацький максималізм, велика емоційна збудженість роблять цей період в житті досить складним, проте саме в цей період уточнюються цінності. Досить велику роль у формуванні цінностей у молоді відіграють дорослі, вони надають підтримку для вдосконалення власної системи саморегуляції, розвитку самостійності і цілеспрямованості молодого покоління. Переконавання, які вже формуються на основі наукових знань і життєвого досвіду, все більш стають головними орієнтирами поведінки і обумовлюють відносну самостійність, незалежність від ситуаційних впливів.

Сьогодні, на початку ХХІ ст., розвиток і світогляд молоді зазнав великих змін. Порівняно з попереднім століттям молодь стає більш розкутою та самостійною, починає орієнтуватись в сучасному суспільстві. Згідно з дослідженнями, основні пріоритети сучасної молоді – це добробут, кар'єра, фінансова незалежність від старших, сім'я, свобода. Це важлива тенденція, що характеризує зміни цінностей молоді – відверта перевага індивідуалізму, акцент на особистісно-сімейних інтересах. Якщо раніше такі цінності, як «повага оточуючих», «гарні стосунки в колективі», «повага інших» посідали 2-3 місце в ієрархії цінностей, то зараз зовсім інша ситуація.

Сучасна молодь перебуває в екстремальних умовах: зміни в соціально-економічному складі супроводжуються світовими кризами – кризами ціннісної свідомості, кризою духовності, економічною кризою. Молоді доводиться самій вирішувати, що цінніше – збагачення себе духовним чи набуття високої кваліфікації, що забезпечує можливість адаптуватись до нових умов; заперечення колишніх моральних норм чи гнучкість, пристосування до нової дійсності; повна свобода міжособистісних, міжстатевих взаємовідносин чи сім'я як запорука успішного існування.

Як показав порівняльний аналіз досліджень, матеріальна забезпеченість як цінність з переходом від покоління до покоління здобувала все вищий ранг. Можливо, це пов'язано з тим, що радянське суспільство поступово втрачало статус «суспільства рівних можливостей», а тому молодь найбільше цінувала у професії можливість одержувати високі доходи, аніж її суспільну користь.

Молоде покоління останнього десятиріччя ХХ століття опинилося, так би мовити, у двоякій ситуації: з одного боку, це покоління ще виховувалося на «старих» засадах; а з іншого – в доросле життя воно вступало за нових умов, які вимагали відмови від багато чого засвоєного раніше. Так, в сучасних умовах не «спрацьовують» колективістські ідеали (все більше – індивідуалістичні); став непристимим, не «модним» ряд професій, які поважалися раніше та вважалися суспільно корисними; змінилося ставлення до місця проживання - зараз молодь бажає навчатися, працювати, а то й переїхати на постійне проживання до іншої країни. Зрозуміло, що така ситуація склалася не випадково: разом із змінами кардинального характеру в нашій країні відбувалася «переоцінка цінностей». І якщо раніше існувала певна спадковість у передачі цінностей від старшого покоління до молодшого, то нині цей феномен не спостерігається. Вже порушився зв'язок «батьки – діти» в силу того, що цінності «батьків» втратили своє практичне значення, вони не успадковуються «дітьми». Відбуваються й певні зміни в системі цінностей щодо роботи. Для 92 % молоді важлива «висока оплата праці», для 79 % – «цікава робота» і лише для 28 % – «суспільна корисність роботи».

Як бачимо, більшість молоді вбачає сенс свого життя в матеріальному добробуті. Відбувся поворот від духовних, традиційно широко розповсюджених в радянському суспільстві цінностей, до матеріальних пріоритетів (гроші). Зміни, що відбулися в ціннісних трудових орієнтаціях, показують необхідність формування нового механізму мотивації, який стимулював би творчу активність та ініціативу молоді, нові форми самореалізації в праці.

Висновок.Отже, про трансформацію в системі цінностей, пов'язану зі змінами в суспільстві, свідчить те, що для більшості молоді стійким «базисом» існування тепер може бути особисте життя й індивідуалістські цінності.

Тому перед усіма соціальними інститутами постає завдання: визначити базові цінності, ідеали, норми, які слід покласти в основу формування духовного світу молодої людини, й шляхи, якими можна було б здійснити ці перетворення. Бо саме в сучасний період, період трансформації соціальних систем, молодь менше уваги звертає на необхідність духовного, культурного розвитку, хоча водночас і не відхиляє його доцільності. Усе це сприятиме розв'язанню багатьох молодіжних проблем сьогодні та проблем нашого суспільства в майбутньому, тому що життєві цінності молоді «сьогодення» визначатимуть спосіб життя «завтра».

Список використаних джерел

1. Балакірєва О. М. Трансформація ціннісних орієнтацій в українському суспільстві // Український соціум. 2002. 2 №1.
2. Дослідження інституту психології ім. Г. С. Костюка. Звіт «Психолого-педагогічні засади гуманізації впливу інформаційного простору на підлітків та молодь», 1996, 1998.
3. Соціально-професійні орієнтації студентства (соціологічне дослідження) // Вісник Київського університету ім. Т.Шевченка. Серія: Соціологія. Психологія. Педагогіка. 1999. Вип. 7.
4. Фролова Н. Дослідження психологічного механізму трансформації в системі ціннісних орієнтацій молоді // Молода нація. 1997. 2 №7.

ФІЛОСОФІЯ ОСОБИСТИХ РІШЕНЬ БІЗНЕСМЕНА

Постановка проблеми. На самому етапі бізнесмена є найбільш хорошим методом введення підприємницької діяльності. На даний час більшість підприємств йдуть по плану застарілої системи тим самим йдуть в банкрутство і втрачають самих конкурентів. Тому, бізнесмени дуже акуратно ставляться до прийняття рішень, та подальші кроки у цій сфері.

Актуальність дослідження. Отже, діяльність бізнесмена у тій чи іншій мірі це сам ризик, і тому для нього прийняття правильних рішень це велика відповідальність. Для цього йому потрібно обдумувати усі кроки до різних проблем які стануть у нього на шляху.

Об'єкт дослідження: людина - бізнесмен.

Мета дослідження: дослідження особливостей керівника на прийняття рішень, проаналізувати план дій бізнесмена, бізнес в сучасному світі. Для досягнення мети потрібно поставити ряд завдань дослідити бізнес і функції, особливості особистих рішень.

Предмет дослідження: філософія вдосконалення бізнесмена, основи бізнесу

Виклад основного матеріалу: на кожному етапі свого та вашого життя ми стикаємось з своїми звичками, це повторення одних і тих самих звичок: чашечка кави, чаю, сигарети, привітання з прохожими тощо. А бувають гірші звички які не можливо швидко вирішити. Тому бізнесмени витрачають на це дуже багато днів або і тижнів на вирішення цих самих проблем.

Рішення - це результат розумової діяльності людини, що призводить до певного висновку і необхідних дій. Прийняття рішень бізнесмена є дуже відповідальним які можуть впливати на суспільну, економічну та соціальну компанію.

Кожен бізнесмен дотримується свого плану для правильного вибору:

- Потрібно правильно проаналізувати проблему та вирішити її.
- Вибір правильного партнера
- Встановити термін прийняття рішення, щоб не відкладати справу до невизначеного терміну.
- Бути чесним серед робітників які працюють на тебе.
- Вчасно зупинитись на правильному виборі.

Партнерство — дуже мало кому можна довірити свої плани та ідеї для більшого розвитку у бізнес сфері. Тому кожен бізнесмен покладається на себе та покладається на вирішення проблем самотужки. На даний час ситуація кардинально змінилась. Олвін Тофлер вважає що суспільство вступили в третю хвилю розвитку, це дуже добре показано поверненню бізнесу в родинне коло. Таке повернення тільки на руку бізнесмену, коли стосується його соціально-психологічних сторін, бо тільки родина може дати пораду кращу ніж це може зробити експерт виробничник.

Бізнес - це організація (компанія) яка бере участь в торгівлі товарами, або послугами споживачам. Розрізняють різні види бізнесу: приватні, сімейні, державні і багато інших. Філософія наука яка допомагає бізнесмену трішки відійти від самих проблем та вплинути у свій саморозвиток та зробити прийняття рішень. Прийняття рішень - це психологічний процес, тому способи їх вибору можуть варіюватися від спонтанних до високологічних.

1. Рішення врівноваженого типу - найбільш продуктивна тактика прийняття рішень. Вона властива людям, які заздалегідь аналізують умови та вимоги завдань, приділяють однакову увагу висуненню та перевірці гіпотез.

2. Ризиковані рішення нагадують імпульсивні, але відрізняються від них. Якщо імпульсивні рішення перестрибують через етап обґрунтування гіпотези, то ризиковані все ж його не обходять, але до їх оцінки людина приходиться лише після того, як виявлена невідповідність. У кінцевому підсумку, хоча і з запізненням, елементи побудови гіпотез та їх перевірки врівноважуються.

3. Рішення обережного типу - це рішення, до яких підходять з особливою ретельністю оцінки гіпотез. Перш ніж прийти до висновку, людина здійснює безліч різноманітних підготовчих дій. Обережних людей більше лякають помилки, ніж радують успіхи. Тактичним завданням таких людей є уникнення помилки.

Висновок. Підприємство на даний час є одним з найпопулярнішим. На Жаль нинішні бізнесмени-початківці ставлять ціль добитись якомога більше грошей, і тим самим може його привести тільки в гіршу проблему. Щоб займатися цією справою потрібно мати голову неабияку, талант та ідеї, які згодом у плідній праці розпочнуть реалізуватися. Прийняття рішення базується на свідомому і цілеспрямованому характері. І тому рішення в деякій мірі залежить відступлення повноти і достовірної інформації бізнесмена. Відображаючи його внутрішній світ, відповідно до якого і змінюється класифікація рішення: рішення врівноваженого типу, імпульсивні рішення, інертні рішення, ризиковані та рішення обережного типу. Ось тому прийняття рішення є найважливішою справою бізнесмена.

Список використаних джерел

1. Гончарук Т. В. Наукові записки. Сер. Філософія. Острог : Національний університет «Острозька академія», 2011. Вип 9
2. Гончарук Т.В. Філософія сучасного українця у форматі інноваційного суспільства
3. Гончарук Т. В. Філософія: навч. пос. / Гончарук Т. В., Шумка М. Л., Джугла Н. В. Тернопіль: Підручники і посібники, 2016(416 с.)
4. Ермоленко А. М., Райда К.Н. Превращенные формы социальной рациональности. К., 1987. С. 37
5. Найбагатша людина у Вавилоні книга;Джорджа Семюеля Клейсона перші джерела видавництва (2017 р). ст.21-26
6. Наполеон Гілл-»Думай та багатій» 2018.-(20с.)

ІДЕОЛОГІЯ, ЇЇ СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА

Постановка проблеми. В умовах сучасних націй-держав плюралізм це не лише природна і необхідна умова існування. Він отримав легітимацію як у соціально-економічному, так і політичному житті. На сьогодні термін «плюралізм» у вітчизняній політичній науці певною мірою використовується як своєрідний неологізм: набуває нового змісту та переосмислюється.

Мета. Окреслити головні напрями дослідження ідеологічного плюралізму, його основи, зв'язку з політичним, а також визначити чи не головну його функцію у демократичному суспільстві сприяти розвитку різноманітних ідеологічних напрямків та їх вираження в діяльності політичних партій, з одного боку, та збереження цілісності суспільства, з іншого.

Виклад матеріалу. У межах сучасної науки сформувалася традиція, згідно з якою плюралізм розглядається як форма і принцип політичного устрою демократичних суспільств, в основі яких дифузія влади, різноманітність інтересів, які знаходять свій вияв у політичних партіях та інших інститутах громадянського суспільства, що здані впливати на політичну владу (роботи західних і російських науковців: Р. Даля, О. Демідова, В.Іноземцева, Б. Капустіна, С. Ліпсета, О. Панаріна, А. Роуза, О. Салміна, Дж. Сарторі, Л. Сморгунова, К. Сорокіна, Д. Трумена та інших).

Поняття «політичний плюралізм» та «ідеологічний плюралізм» позначають відповідно два явища політичного життя. Попри те, що ці обидва явища є об'єктивно зумовленими, вони відрізняються умовами свого існування та змістом, маючи різні аспекти відображення. Головна відмінність стосується також державно-правової сфери їх забезпечення.

У чому сутність ідеологічного плюралізму?

В основі ідеологічного плюралізму є ідейний, світоглядний плюралізм, який пов'язується з правом людини мати власну думку і є юридично непідсудним у демократичних країнах. Тобто людину не можуть засудити і покарати лише за те, що вона має власну думку, яка може не збігатися з «офіційною лінією». Якщо позиція людини забороняється або насильно змінюється, то це свідчить про порушення її природних прав. Подібна ситуація є характерною для тоталітарних і авторитарних режимів. До чого це призводить? Наприклад, у колишньому СРСР, коли партійно-державний апарат намагався контролювати думки людей, то виникало таке явище як дисидентство. Це свідчить про те, що неможливо об'єктивно змусити усіх людей думати однаково, і прояви ідейного плюралізму, навіть у викривленому вигляді, можуть існувати і в умовах тоталітарного, і, відповідно, авторитарного режимів.

Світогляд є цілісним, узагальненим образом світу й людини в ньому; формується у свідомості суб'єкта діяльності і являє собою своєрідну інтегровану єдність ціннісного, нормативного та пізнавального структурних компонентів. Слід нагадати, що ідеологія є феноменом, пов'язаним як із суто раціонально-свідомісною, так і з ментально-психологічною сферами життя соціуму. Тому їй належить розглядати не просто як елемент суспільної свідомості, а й у ширшому соціокультурному контексті як безпосередній продукт і суспільно-політичної, і водночас духовно-культурної діяльності суспільства.

На відміну від світоглядного, ідеологічний плюралізм пов'язується вже з певними системами ідей, цінностей, поглядів, має вияв у політичних ідеологіях та може закріплюватися юридично. Як правило, ідеологічний плюралізм закріплюється через визнання і гарантування політичних, громадянських прав і свобод людини. Загалом у конституціях демократичних країн більше уваги приділяється правам і свободам громадян, ніж економічним, соціальним та духовно-культурним аспектам. У Конституції України 1996 року у ст.15 офіційно наголошується на існуванні різних ідеологічних течій, при чому жодна з них не може претендувати на статус державної, зокрема зазначається: «Суспільне життя в Україні ґрунтується на засадах політичного, економічного та ідеологічного плюралізму. Жодна ідеологія не може визнаватися державною як обов'язкова» [5].

Взаємозв'язок між ідеологічним та політичним плюралізмом полягає у тому, що ідеологічний плюралізм породжує ідейні спори та ідеологічне розмаїття, що у свою чергу призводить до політичного плюралізму, який прагне відповідним чином їх реалізувати. Важливими нормами політичного плюралізму є: відмова від політичного насильства і диктатури; визнання народу абсолютним і суверенним джерелом влади; визнання верховенства закону і прав особистості тощо. Правове закріплення політичного плюралізму гарантує суспільству, з одного боку, захист від насильницької зміни суспільного ладу, з іншого дотримання встановлених законів.

Саме ідеології належить ключова роль підтримка «соціального гомеостазу» суспільства рівноваги між соціальною стабільністю і соціальними змінами. Водночас вона може виступити і як вагомий чинник порушення цієї рівноваги. Тому багато чого залежить від суспільства, від його пильності й мудрості стосовно того, яким чином буде використано інструмент ідеології.

Термін «ідеологія» був запропонований французьким філософом і економістом Дестютотом де Трасі у 1796 р. для позначення науки про ідеї, що дозволяє встановити фундаментальні інтелектуальні основи для політики,

етики й інших сфер громадського життя і гуманітарних наук. Серед українських дослідників питання ідеології розглядають В. Андрущенко, Л. Губерський, Б. Белобров, І. Варзарта інші.

Своєрідне розуміння ідеології пропонує М. Амосов: «Ідеологія це словесна модель, яка передбачає оцінки і дії для громадянина і держави, і яка одержала поширення в суспільстві. Вона покликана розставити людей, визначити їхні взаємини і переконати їх, що усе робиться правильно для них і для майбутніх поколінь, а тепер ще і для природи» [2].

Як справедливо зазначає М. Козловець, принцип ідеологічного плюралізму за умов відсутності інтегральної (консенсусної) ідеології та занепаду інституціалізованих форм високоорганізованих систем суспільного регулювання вносить розбрат у суспільну свідомість, а у деяких випадках призводить до стагнації і навіть розкладання духовної, політичної, економічної, соціальної, сімейно-побутової сфер суспільства [4].

Таким чином, можна констатувати, що на сучасному етапі не втратила і не втрачає своєї актуальності ідея про необхідність обґрунтування та формування інтегративної ідеології як своєрідного мобілізаційного фактора процесів державотворення та становлення громадянського суспільства, особливо в Україні. Вона має бути, перш за все, реальним та зрозумілим набором цінностей, що сприймаються більшістю членів суспільства. На наш погляд, пріоритетною основою для інтегративної ідеології виступає національна ідея як феномен, що на відміну від політичних ідеологій, має більш широкий культурно-ціннісний характер[6].

Ще І. Франко відзначав суть національної ідеї саме в її складності як «синтези бажань, потреб і змагань близьких, практично легших і трудніших до досягнення бажань та змагань далеких, таких, що лежать поза межами можливого... Такі ідеали можуть поставати, можуть запалювати серця ширших кругів людей, вести цих людей до найбільших зусиль, до найтяжчих жертв, додавати їм сили в найстрашніших муках і терпіннях» [8].

Національна ідея повинна бути ідеологічним ядром для формування і стратегії суспільного розвитку, стати необхідним ціннісним й ідейно-культурним змістом, який зможе наповнити діяльність органів влади та інститутів громадянського суспільства в Україні в умовах ідеологічного плюралізму, створити для них потужні нематеріальні стимули й орієнтири та відчуття власної місії; стати соціальним алгоритмом, комунікативною мовою у діалозі й плідному партнерстві державного, приватного й громадського секторів.

Список використаних джерел

1. Балл Г. О. Проблема обґрунтування суспільної ідеології у світлі гуманістичного підходу / Г. О. Балл // Психолого-педагогічна наука і суспільна ідеологія. Матеріали методологічного семінару Академії педагогічних наук України 12 листопада 1998 р. К.: Гнозис. 1998. С. 28-36.
2. Бондаренко В. Чи потрібна в Україні ідеологія? / В. Бондаренко // День. 19 вересня 2000р. № 168 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/51278/#>. Назва з титул. екрану.
3. Вятр Є. Соціологія політичних відносин / Є. Вятр. М.: Прогресс, 1979. 462 с.
4. Козловець М. А. Ідеологія як фактор консолідації суспільства [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://studentam.net.ua/content/view/7172/97/>.
5. Конституція України / Верховна Рада України. Офіц. вид. Відомості Верховної Ради України від 23.07.1996 1996 р. № 30 Ст. 15.
6. Риженко Є. С. Інтегративна ідеологія як мобілізаційний фактор процесів державотворення / Є. С. Риженко // Вісник КНУ ім. Тараса Шевченка. Серія «Політологія» 2006. № 76. С. 62-64.
7. Риженко Є. С. Сучасні дослідження феномену ідеології / Є. С. Риженко // Політологічний вісник. 2005. № 18. С. 110-118.
8. Франко І. Поза межами можливого / І. Франко // Вивід прав України. Львів: Слово, 1991. С. 59-77.
9. Lemberg Eugen, Ideologie und Gesellschaft. Stuttgart: Verbesserte Auflage, 1974. 350 p.
10. Sargent Lyman Tower. Contemporary political ideologies. 13th edition. Belmont: Wadsworth Publishing Co., 2006. 312 p.

УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Різностороння інтернаціоналізація, що проникає сьогодні практично у всі країни світу, всі сфери виробництва і обігу, обумовлює виникнення і формування якісно нового явища в поступальному розвитку цивілізації глобалізацію світогосподарського розвитку.

Постановка проблеми. Реалії сучасності, глобальні зміни, які відбуваються в політиці, економіці, культурі, екології, потребують дослідження багатьох явищ та процесів, що мають досить великий вплив на розвиток суспільства. Однією із цих явищ є глобалізація. За невеликий період часу з'явився новий, відкрий світ, в якому всі кордони поступово нівелюються, світ який наскрізь проникнений глобальною культурою інформаційних технологій. З'ясування ролі й статусу глобалізму, його взаємозв'язку із суспільством є однією із найважливіших тем у системі соціально-філософського знання. Хоча деякі аспекти глобалізму досліджували як зарубіжні, так і вітчизняні науковці, але ця проблема в українському контексті є недостатньо висвітленою.

Мета. Виявлення сутності глобалізму та його позитиви та негативи на розвиток суспільства та його життєдіяльність. Для того, щоб розкрити сутність даної проблеми було поставлено такі завдання:

- визначити поняття глобалізації;
- охарактеризувати позитиви та негативи глобалізації в світі;
- розкрити поняття глобалізації то глобалізму;
- прослідкувати вплив глобалізації в контексті України.

Досліджуючи трансформації світової сукупності в період глобалізації деякі дослідники вважають, що світ все більш ідентифікується в соціальному, економічному культурному плані. Використовують одні й ті ж самі методи культури, поведінки.

Світ глобалізується десятком країн, їх ТНК і по їх ініціативі створеними міжнародними організаціями. Інші ж або змушені приймати умови які їм диктують або залишатися в ізоляції. Аналізуючи відносини між промислово розвиненими країнами й країнами Третього світу, група дослідників, яку очолює відомий голландський економіст, лауреат Нобелівської премії Ян Тінберген, вказує на той факт, що промислово розвинені країни створили таку міжнародну систему, «яка веде до постійного зростання нерівності й постійного порушення принципу рівних можливостей».

Глобалізм – це, насамперед, суб'єктивний фактор, а саме – політика панівних у світі країн. Тому для того, щоб зрозуміти суть процесів, які відбуваються у світі, необхідно розрізняти ці поняття. Важливо, щоб політика глобалізму не стала моделлю глобалізації, оскільки це б мало негативні наслідки для багатьох країн і народів. Визнаючи об'єктивний характер глобалізації ми повинні визнати, що вона супроводжується і негативними явищами: поглиблення прірви між багатими й бідними, посилення міжетнічної та міжконфесійної ворожнечі, загрозою культурній ідентичності народів, поширенням масової культури. Одним із головних факторів глобалізму є національно-державна політика декількох найбільш могутніх в економічному відношенні країн – політика, яка використовує їх техніко_виробничу могутність для просування на світовій арені інтересів ТНК. Диктат Заходу, пропаганда їхнього способу життя і нав'язування його всьому світу заважає вирішенню проблем світового розвитку. Суб'єктивний фактор (глобалізм) може стати досить небезпечним, якщо у світі появиться єдина, не врівноважена іншою силою держава, яка стане гегемоном цього процесу і буде використовувати його в своїх інтересах.

Таким чином, можна сказати, що глобалізація в Україні користується досить вагомим авторитетом. В цьому зацікавленні як і політики, так і будь-який пересічний громадянин. Цей феномен став присутній у побуті кожного громадянина, і ми не можемо вже без, здавалося б необхідних для нормального існування, речей, які нам «подарувала» глобалізація. Ця невидима рука захопила і заповонила всі сфери людського існування в сучасному світі й навряд чи хтось зможе зупинити її дію.

Список використаних джерел

1. Глобалізація і безпека розвитку: Монографія / О.Г. Білорус, Д.Г. Лук'яненко та ін.: Керівник авт. колективу і наук. Редактор О. Г. Білорус. К.: КНЕУ, 2001. 733 с.
2. Крамар О. Україна як сировинна колонія // Український тижень. 2012. № 34 (251). 24–30 серпня. С. 24–29.
3. Сутність глобалізму як характеристики сучасного соціального простору // Нова парадигма. К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. Вип. 77. С. 98-105.
4. Чигур, Р. Ю. Феномен глобалізації: соціально-філософський аналіз Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Серія «Філософія», Острог, 2015. Випуск 18.С. 96-102

ОСОБЛИВОСТІ ТА ЗМІСТ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ

Актуальність теми дослідження. Середина ХХ століття стала одним із переломних моментів у розвитку людства. Розпочався новий етап науково-технічної революції, що характеризується новою якістю розвитку: основою прогресу є фундаментальна наука, без якої подальший розвиток техніки і техніки практично неможливий. Успіхи сучасного світу та повсякденного життя людства відкривають широкі перспективи для вирішення актуальних економічних і соціальних проблем, але водночас створюють серйозні протиріччя, які інколи загрожують сталому розвитку.

Мета роботи. Дослідити особливості глобальних проблем людства.

Відповідно до поставленої мети впливають наступні **завдання**: визначити сутність та особливості глобальних проблем людства.

Глобалізація - явище, що характеризується посиленням впливу різноманітних міжнародних факторів на соціальні реалії окремих країн. Найважливішим аспектом впливу глобалізації на економіку є те, що транснаціональні корпорації, які працюють у різних частинах світу, активно використовують нові умови для розвитку та швидкої конвергенції на світових ринках [1].

Сучасні темпи науково-технічного розвитку та ефективне використання досягнень науки і техніки в провідних економіках світу і в глобальній економіці загалом викликали необхідність об'єднання зусиль і ресурсів різних країн для досягнення національних, глобальних, наукових і технічних цілей. Сучасні темпи науково-технічного розвитку та ефективне використання науки і техніки у провідних економіках світу та світовій економіці загалом зумовили необхідність об'єднання зусиль і ресурсів різних країн для досягнення національних і глобальних науково-технічних цілей. Наукова, технологічна та інноваційна співпраця держав, переваги міжнародної спеціалізації та співпраці в дослідженнях і розробках стають необхідною умовою подальшого розвитку цивілізації. Саме в галузі науки і техніки найбільш яскраво відображається динаміка процесів інтернаціоналізації та глобалізації, які сприяють ефективному розвитку всіх верств суспільства

Глобальна трансформація сучасних економічних, соціальних і екологічних процесів у нові реалії ХХІ століття є постійним фактором національного та міжнародного економічного життя. Існує три основні підходи до виділення стадій глобальної економіки [2]:

- згідно з першим підходом, глобалізація почалася на початку географічного відкриття, а економічні відносини між країнами залишалися ізольованими і зберігалися в певних місцевостях і регіонах. Від часів Великих географічних відкриттів до середини ХІХ століття вони поступово перетворилися на етап повільно прогресуючої глобалізації, де формується глобальний ринок, міжнародний поділ праці та специфічні профілі країн і територій;
- за другим підходом до структурної глобалізації (середина ХІХ – 90-ті рр. ХХ ст.) глобалізація є економічним поділом світу, на відміну від світової економіки, розподілом світового господарства на окремі системи та їх протиборством. Послідовна форма глобалізації в єдиній ринковій економіці розвивається як об'єктивна та істотна особливість постіндустріальної цивілізації;
- відповідно до третього підходу (кінець ХХ – початок ХХІ століття) глобалізація є домінуючою тенденцією економічних процесів третього тисячоліття і стає визначальним фактором національного та міжнародного розвитку.

За таких умов розвитку світу першочерговим завданням стає подолання глобальних проблем сучасності. Сьогодні ці проблеми характеризуються динамізмом та є своєрідним об'єктивним фактором розвитку суспільства, що спонукає світову спільноту об'єднатися для їх вирішення. У цілому глобальні проблеми сучасності – це сукупність взаємозалежних соціальних, економічних та екологічних проблем, що пов'язані між собою та не можуть бути вирішені самотужки однією країною, а потребують задіяння світової спільноти [3].

Ключовими чинниками глобалізації є поглиблення міжнародного поділу праці, подальший розвиток міжнародної транспортної інфраструктури, революційний прорив у сфері телекомунікацій, швидке створення та успішне функціонування транснаціональних компаній тощо.

Внаслідок глобалізації світового господарства спостерігається постійне зростання світової торгівлі, відчутно збільшуються тенденції до стрімкого переливання капіталу та руху фінансових потоків, а також інтенсифікації міжкраїнових переміщень інших факторів виробництва, кардинально змінюється система менеджменту міжнародних організацій тощо. У глобальній економіці задіяно більшість економічних ресурсів і найбільш впливові групи інтересів, створено світову інформаційно-культурну мережу для вирішення глобальних економічних, екологічних та інших проблем міжнародної безпеки, сформовано глобальну систему прийняття політичних рішень економічного порядку, які деякі вчені називають «світовим урядом».

Висновки. Негативною стороною такого процесу глобалізації є загострення глобальних проблем сучасності. Формування глобальної свідомості є одним із головних завдань сучасного світу, це турбота про

власну державу, її процвітання та добробут, адже взаємозалежність країн, яка характерна для сучасного світу, не означає, що світова спільнота зобов'язана вивести дану країну з кризи та повести її шляхом процвітання.

Список використаних джерел

1. Гальчинський А.С. Глобальні трансформації: концептуальні альтернативи : Методологічні аспекти. К.: Либідь, 2006. 312 с.
2. Птащенко О. В. Особливості розвитку міжнародного маркетингу високих технологій в умовах глобалізації. Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія «Економічні науки». 2018. № 2. С. 72–81.
3. Птащенко О. В. Глобальні проблеми людства: стан і перспективи вирішення / О. В. Птащенко, Д. Є. Архипова // Бізнес Інформ. – 2020. – №10. – С. 478–484.

ФІЛОСОФІЯ ТА НАУКА

Постановка проблеми. Здавна-давен ведуться дискусії про співвідношення філософії та науки про те, де проходить межа між ними, що може дати філософія для розвитку науки, яка роль науки для розвитку філософії. Порівняння пізнавальних можливостей філософії і конкретних наук, з'ясування місця філософії в систему людських знань має давні традиції в європейській культурі. Ще в античності Платон і Аристотель намагалися розмежувати особливості науки і філософії. Аристотель стверджував, що філософія - наука наук тому, що вона пізнає природу суших, а його зовнішню сторону і окремі прояви залишає на частку мистецтв і наук. Накопичення та розвиток знань в процесі тривалої еволюції європейської культури змінювало уявлення про пізнавальні цінності філософії та науки, про характер їх співвідношення. Довгий час конкретно-наукове знання носило досвідчений та описовий характер, а філософія прагнула будувати теоретичну картину світу, формувати уявлення про зв'язки різних явищ, їх єдність, тенденції, закономірності зміни та розвитку. При цьому теоретична міць філософії - прагнення логічно обґрунтувати знання, висловити його в теоретичній формі - виявлялася несумірною з можливостями конкретних наук, що давало підстави протягом довгих століть - від Аристотеля до Гегеля.

Мета дослідження. Проаналізувати та довести, що філософія не просто наука, а інтелектуальна діяльність, яка у просторі думки посідає проміжне місце між наукою і теологією.

Виклад основного матеріалу. Історія знає багато прикладів, які в тій чи іншій мірі заставляють задуматись над поставленою проблемою. Особливості філософського мислення, виникнення, структуру, функції, предмет, значимість та роль у суспільстві вивчали протягом багатовікової історії. Філософія віддавна надавала людському життю сенсу, а самі філософи були двигунами та творцями світу. Вона не є суто науковим знанням. На відміну від інших наук її називають теоретичним світоглядом, який синтезує раніше акумульовані людством наук знання.

Предмет філософії набагато ширший за предмет дослідження будь-якої окремої науки. Філософія інтегрує інші науки, але не поглинає їх, не містить у собі завершеного наукового знання. Філософія має доволі складні структуру, якої не мають інші науки, до її складу входять онтологія, гносеологія, логіка тощо, які також мають максимально узагальнений теоретичний характер і вміщують базові фундаментальні ідеї та поняття, що лежать в основі інших наук. Філософія припускає суб'єктивний вплив на неї з боку окремих філософів (філософських шкіл). Філософія стає сукупністю об'єктивного знання, цінностей, моральних ідеалів свого часу, віддзеркалює вплив конкретної епохи, вивчає не лише предмет пізнання, а й його механізм. Філософія зазнає значного впливу різноманітних ідей, що були вироблені попередніми філософами та філософськими школами. Вона обмежена лише пізнавальними можливостями людини, містить у собі вічні проблеми й питання, які сьогодні можуть бути розв'язані логічним шляхом.

Спільним для філософії і науки є те, що:

1) філософія і наука є формами суспільної свідомості; 2) філософія і наука здобуті знання представляють у теоретичній формі, у формі логічних доведень своїх висновків; 3) філософія і наука є структурними елементами наукового світогляду, тобто включаються в структуру світогляду; 4) філософія і наука мають однопорядкові структурні елементи (предмет, закони, поняття (категорії), методи дослідження).

Разом з тим, філософія і наука мають і відмінності:

1) у філософії понятійний апарат, закони мають на відміну від будь-якої науки всезагальний характер, тобто екстраполюються на всі сфери дійсності; 2) філософія, як відомо, є формою суспільної свідомості. Наука, окрім цього виступає ще як безпосередня продуктивна сила суспільного виробництва; 3) закони і понятійний апарат філософії виконують функцію загальної методології пізнання. Закони і понятійний апарат окремої науки виконують методологічну функцію лише для цієї науки; 4) філософія дає загальну цілісну картину світу. Окрема наука досліджує лише певну сферу дійсності і тому такої цілісної картини світу дати не може; 5) філософія включається в теоретичне обґрунтування будь-якого світогляду. Наука є важливою складовою наукового світогляду.

Філософію вважають матір'ю науки, і перші вчені-природознавці були одночасно філософами, а сама філософія прагне використати теоретичні методи дослідження, логічний інструментарій для обґрунтування своїх положень, вироблення достовірних, загальнозначущих принципів і законів.

Філософія ж вбачає своє завдання в синтезі людських знань, у формуванні єдиної картини світу. Вона має справу з фундаментальними характеристиками людського буття.

Висновки. Філософія постає безумовно своєрідною, особливою формою людського світоосмислення, формою, яка не дублює інші напрями та форми інтелектуальної діяльності. Вона сприяє людському розумовому розвитку та життєвлаштуванню, постаючи та лишаючись при цьому суто людською справою і до певної міри показником того, чого саме досягла людина на певний момент свого історичного самоздійснення.

Отже, філософія покликана тримати весь час у полі уваги та в актуальному стані всі основні виявлення людини як людини.

Список використаних джерел

1. Шумка М. Л. Роздуми над значимістю та роллю філософії у суспільстві, 2017
2. Філософія і наука, 2016, URL: <https://studfile.net/preview/5252604/>

НАУКОВО-ТЕХНІЧНА РЕВОЛЮЦІЯ І ПРОБЛЕМИ ЛЮДСЬКОГО ІСНУВАННЯ

Постановка проблеми. Суспільний прогрес виявив таку рису, як темпоралізація, тобто різке прискорення темпів розвитку. Так, наприклад, від появи перших антропоїдів до писемності пройшло близько 3 млн. років, перехід до друкарства зайняв 5 тис. років, від друкарства до звукозапису і телебачення пройшло 500 років, поява нових поколінь комп'ютерів відбувається в межах десятків років. Сучасна науково-технічна революція спричинила справжній переворот в інформаційній сфері. Більш активно й глобально почали впроваджуватися нові інформаційні технології. Наочною ілюстрацією цьому є війни та воєнні конфлікти останніх десятиріч XX століття і початку XXI століття. Їх аналіз зі всією очевидністю свідчить про те, що хід та кінець воєнних дій будь-якого масштабу в сучасному світі визначається мистецтвом ведення інформаційної боротьби [6 с.13].

Мета. Визначити сутнісні характеристики поняття «науково-технічна революція», провести аналіз суспільних наслідків.

Відповідно до мети поставимо такі **завдання**:

- визначити сутність поняття «науково-технічна революція»;
- проаналізувати глобальні проблеми, що виникли в результаті НТР.

Виклад матеріалу. Розгляд проблем НТР можна прослідкувати у працях Козікова І.А., Глаголева С.Ф., Іванова Н.П. та багатьох інших.

Термін «науково-технічна революція» вперше ввів у науковий обіг Дж.Бернал у книзі «Світ без війни», що вийшла в СРСР. З тих пір з'явилося більше 150 визначень сутності НТР у працях вітчизняних і російських вчених. Вони найчастіше розглядають її як передачу функцій людини машині, революцію в технологічному способі виробництва, процес інтенсивного зближення науки, техніки і виробництва, зміни в головній продуктивній силі.

Науково-технічна революція (НТР) – корінне якісне перетворення продуктивних сил, що почалося в середині XX ст., Якісний стрибок у структурі і динаміці розвитку продуктивних сил, корінна перебудова технічних основ матеріального виробництва на основі перетворення науки в провідний чинник виробництва, в результаті якого відбувається трансформація індустріального суспільства в постіндустріальне.

Перша науково-технічна революція (XV–XVII ст.) відкинула систему Аристотеля і геоцентричне вчення Птолемея, пододала середньовічну схоластику і зусиллями Коперника, Кеплера, Галілея, Декарта, Ньютона та інших вчених створила наукові основи математики, астрономії, механіки, медицини, тобто саме природознавство. Цей період характеризується масштабним розвитком промислового виробництва. На зміну феодалній суспільно-економічній формації прийшла капіталістична, що характеризується розвитком продуктивних сил і ускладненням виробничих відносин.

Друга науково-технічна революція (XIX ст.) зруйнувала метафізичні ідеї незмінності природи і утвердила діалектичні ідеї загального розвитку і зв'язку у природі на основі атомістичної теорії і періодичного закону в хімії, вчення про збереження і перетворення енергії у фізиці, а також клітинної й еволюційної теорії у біології. Вплив науки ще більше виявляється у розвитку продуктивних сил, з'являються нові галузі виробництва, загострюються суперечності з виробничими відносинами у суспільстві.

Третя науково-технічна революція (з кінця XIX ст.) почалася з руйнування концепції неподільного атома і створення квантово-механічної системи світосприймання, яка характеризується кількісними фізичними властивостями мікросистем. У ході цієї революції наука проявляє революціонізуючий вплив на розвиток виробництва і виробничих відносин.

Науково-технічна революція (НТР) розпочалася у фізиці, поширилася потім на хімію, теоретичну і технічну кібернетику, космознавство та інші науки. До середини 50-х років вона охопила біологію і набула, таким чином, загального характеру.

Четверта науково-технічна революція (з кінця XX ст.) охопила інтелектуальну діяльність, починаючи з інформаційних образів в економіці, штучного інтелекту у нових технологіях і продовжується в біології, інформатизації суспільства, розвивається світова глобалізація у науці і техніці. Саме цей період і прийнято називати НТР.

Ця четверта революція характеризується розвитком в таких галузях:

- автоматизація та комп'ютеризація виробництва та управління виробничими
- процесами;
- оволодіння новими джерелами енергії;
- освоєння космосу;
- створення штучних матеріалів.
- розвиток новітніх технологій

Нарешті, швидкий розвиток науки і техніки у XX ст. веде до зламу цілої серії усталених психологічних стереотипів життя, що дуже важко переживається, а інколи приводить до висновку про те, що людство

психологічно не готове до такого технікотехнологічного вибуху і нагадує дитину, до рук якої потрапили сірники і ще небезпечніші речі. Інколи сучасний стан справ у суспільстві порівнюють із казковою ситуацією: джин вирвався із пляшки, а приборкати його вже неможливо.

Висновки. Отже, у техніці дуже виразно постає вихідний драматизм людського становища у світі, бо ми не можемо бути людьми без техніки, як і не можемо тотальнотехнізуватися. Ми не можемо існувати, не втручаючись у самодостатній хід природних процесів, але це втручання може нам вартувати нашого існування і навіть існування нашої планети. Наука та техніка схематизують, ділять, фрагментують безперервну стрічку життя, але саме через цеогрублення ми починаємо бачити, розуміти і цінувати цілість та безпосередність.

Принаймні сьогодні ми розуміємо, що людський шлях цивілізованого розвитку (правда, лише в європейському варіанті) – це шлях до диференційованої суцільності, дозбільшення складності культури та інтелекту, нюансів у нашому ставленні до буття, а все це ми здобуваємо за допомогою техніки. За влучним визначенням К. Леонтьєва, розвиток культури постає як розповсюдження «квітучої складності та розмаїтої гармонійної творчості».

Список використаних джерел

1. Лайон Д. Інформаційне суспільство: проблеми та ілюзії / Сучасна зарубіжна соціальна філософія. К., 1996. С. 362-380.
2. Сілаєва Т.О. Філософія: Курс лекцій. Тернопіль, СМП «Астон». 2013. С. 200-208
3. Філософія [Текст]. Ч.1 / Т. В. Гончарук, Н. В. Джугла, Л. П. Мокряк, М. Л. Шумка. Тернопіль : Воля, 2007. 351 с.
4. Основи наукових досліджень [Текст] : навч. посіб. / Н. В. Гнаевич, Т. В. Гончарук (Чолач), М. І. Гурик, Н. В. Джугла, О. М. Рудакевич, В. Я. Томахів, М. Л. Шумка; за заг. ред. Т. В. Гончарук (Чолач). Тернопіль : Крок, 2014. 273 с.
5. Горохів В.Г., Стьопін В.С. Філософія науки і техніки /В.Г. Горохів., В.С. Стьопін М. : Контакт Альфа, 1995. 400 с.

THE SOCIAL FUNCTION OF PHILOSOPHY AND ITS ROLE IN THE LIFE OF SOCIETY

Formulation of the problem. The role of philosophy in human life

Purpose. Determine what role philosophy plays in society and its social function.

To achieve the goal, we set the following **tasks**:

- define the concepts of philosophy and social philosophy;
- determine the role of philosophy in human life and society;
- determine the purpose of philosophy.

Contribution of material.

The question of the positive or negative role of philosophy does not have a clear and comprehensive answer. So, what is the purpose of philosophy? Why does almost every person philosophize? - a person philosophizes because he is a person. Being a conscious being, a person theorizes, philosophizes, he cannot do otherwise, because this is the most universal and necessary way of his spiritual existence. The innermost goal of philosophy (as well as religion) is to take a person out of the sphere of everyday life, captivating him with higher ideals, to open the way to the most perfect values. But if religion is a mass consciousness, then philosophy is an elitist consciousness that requires not only talent, but also professional study.

The specificity of philosophy itself, its theory, consists in its laws, categories, and principles, which are universal in nature, which can extend to both nature and society, man, and ultimately his thinking. In this way, a worldview begins to form and develop in a person as a kind of clear system of the subject's views on the world and a person's place in this world. The system can contain knowledge, human values, human beliefs, ideals. Primitive man came up with these questions based on his emotions and associations. The way out of this situation was mythology - one of the ways by which natural and social phenomena were explained. What happens in nature or in society, a person tried to explain to others through the action of supernatural fantastic forces, which actually have the governing power over the world.

Real knowledge accumulated in human fantasy, especially in the course of human life: from astronomy, biology, mathematics. Only when there was already enough of this knowledge, which contradicted fantasy and mythology, did their division into religion and natural philosophy take place. And already from the middle of the 1st millennium BC. natural philosophy is divided into two more: science and philosophy. Science, on the other hand, is based on more serious objective knowledge, it is based on an experiment (experiment), but philosophy is a complete system of views and ideas about this world, the place of man as a subject of knowledge of the objective world, and his direct relationship to it .

For various social organizations and society as a whole, philosophy acts the other side. Practically no country in the world (with the exception of transitional, «amorphous» stages) can do without a generalized philosophical development strategy. The program of each party must also contain (as basic) philosophical provisions. The point here is that philosophy is the accumulated and generalized spiritual experience of mankind. Those experiences from which it is necessary to learn lessons.

Philosophy also summarizes the main spiritual results of each given era and acts as a harbinger of a new historical perspective. This allows her to judge the present, on the one hand, based on the reflected experience of past generations, and on the other hand, from the perspective of the future. This means that philosophy assumes the role of critical «selection», accumulation of worldview experience and its transmission to future generations.

Social philosophy studies the regularities and problems of the development of society by determining the place and role of the human factor in them, the relationship of knowledge to a person and vice versa. It is designed to provide a person with guidelines for his life in society and relationships with other people.

Thus, the purpose of philosophy for society is expressed in such moments. She:

- summarizes the main spiritual results of the era;
- forms a new historical perspective, ideally constructing possible options for the future;
- is a theoretical basis for the development strategy of each state/

Philosophy helps to eliminate mistakes, to free oneself from stagnation, outmoded dogmas. This is how the critical function of philosophy in the culture system is realized. The axiological nature of philosophical knowledge is manifested in helping a person determine the values and self-values of life, moral principles, and humanistic ideals.

Philosophy is focused not only on the past and present, but also on the future. As a form of theoretical thought, it possesses powerful constructive possibilities of creative formation of fundamentally new ideas, worldview ideals. Philosophy is able to mentally «play» different versions of the worldview («possible worlds»), as if preparing tentative systems of worldview and the future, which is never completely understandable for the current generation.

Conclusions.

Thus, the purpose of philosophy for society is expressed in such moments.

Philosophy:

- summarizes the main spiritual results of the era;
- forms a new historical perspective, ideally constructing possible options for the future;
- is a theoretical basis for the development strategy of each state.

References:

1. Петрушенко В. Роль філософії в житті сучасного суспільства. 2016. С.99-101.
2. Крымский С.Б. Философия как суть человечности и надежды. К., 2000.
3. Радіонова Л.О. Філософія навчальний посібник.2006. С.120
4. Толстов І.В. Соціальна філософія.2014. С.5

Воїнський Юрій, Студент групи КНШ-11

ФІЛОСОФСЬКО- ПРАВОВЕ ВЧЕННЯ Н. МАКІАВЕЛЛІ

Постановка проблеми. Тогочасна Італія, на думку Макіавеллі, була слабкою, роздрібленою, не централізованою феодальною державою, яку потрібно було змінити . З тих часів як влада стала спадковою, монархи стали все більш не справедливими і починали пригнічувати народ, засіхати на його приватну власність. З часом монархія спотворюється і стає тиранією, яку потрібно знищити разом з тираном.

Мета. Проаналізувати вчення та погляди Макіавеллі на те , якою має бути сильна, єдина централізована держава і що потрібно зробити для її становлення.

Виклад матеріалу. Ніколо Макіавеллі(1469 - 1527 pp.)- був одним із основоположників буржуазної правової думки, справжнім патріотом своєї держави, засновник поняття макіавеллізму - тлумачення яке пояснювало принципи політики, які допускають застосування будь-яких засобів, виправданих метою. Його головні погляди найбільш обширно у таких творах як «Міркування про перші десять книг Тита Лівія» і «Князь».

Макіавеллі був родом з Флоренції. Народився він в бідній дворянській сім'ї. Впродовж чотирнадцяти років він обіймав посаду секретаря Ради десяти - уряду Флоренської республіки. Після того , як владу перейняв деспот Медичі, Макіавеллі, як і всі ті хто був пов'язаний з колишніми керівниками держави, зазнав переслідувань від нової влади. Через це відійшов від державної діяльності і почав займатися літературою.

Макіавеллі повністю ігнорував усі принципи католицької церкви, а також мораль. Обґрутовуючи свої домисли фактами тогочасної дійсності, філософ старається простежити вплив таких чинників як географічні умови , клімат, щільність і кількість населення , різні форми прояву державно-правих явищ.

Він відмічає важливість матеріальних інтересів у політичних відносинах, каже , що інтереси бідних і багатих кардинально відрізняються. Макіавеллі був проти феодализма і стверджував, що воно гальмує розвиток країни та послаблює її. Головними ворогами держави він називав дворянство та церкву. «Завзяті вороги всякої громадкості, честолюбиві нероби « - саме так Макіавеллі висловлювався про дворян, яких на його думку треба фізично винищити заради інтересів сильної держави. Церкву він хотів підпорядкувати державі та використовувати її виключно для реалізації державних інтересів.

Макіавеллі розрізняє монархію, аристократію та народне правління , кожна з яких він вважає правильними , але нестійкими та недовговічними. Філософ був прихильником республіки, в якій до влади залучені й представники народу та знаті, а також голова держави. Республіка краща за монархію, Республіка є більш стійкою, ніж монархія, вона швидше та краще пристосовується до різних умов . Він вважав , що через виборність її правителів, правитель менше б зловживав своїм положенням, а влада частково забезпечувалася б народом. Однак, незважаючи на свою прихильність до державного устрою республіки, філософ був переконаний що лише монархія зможе перетворити феодальну роздріблену державу в єдину централізовану. Але при цьому він хотів ,щоб монарха вибирав народ.

Макіавеллі вважав, що Князь має бути обраним народом, а не бути просто спадкоємцем Італійського князя. Політика — стратегія і тактика утримання влади і збереження держави. Щоб досягти своєї мети монарх може використовувати будь-які засоби, в тому числі аморальні та жорстокі. На його думку , монарх повинен бути безжалісним, безсердечним, відважним, впливати на підданих страхом, бути хитрим і розумним, але при цьому завжди дотримуватися своїх обіцянок. Макіавеллі казав, що керівник держави повинен прагнути до того, щоб народ водночас боявся та поважав свого правителя , до того, щоб не допускати зловживань своєю владою - наприклад, не зазіхати на майно та честь звичайних громадян .Якщо вже йдеться про інтереси батьківщини, не слід розмірковувати, справедливим є це рішення чи несправедливим, милосердним чи жорстоким, похвальним чи ганебним, облишити слід усілякі міркування і прийняти те рішення, яке відповідає порятунку її життя та збереженню свободи. Макіавеллі описав всі свої думки про те яким якими повинен бути правитель у своєму творі «Держаць».

Також Макіавеллі велів дотримуватися недоторканості приватної власності.

Чим чисельніше і могутніше військо тим більше у тебе буде друзів - вважав Макіавеллі, теж він стверджував, що ефективність законів прямопропорційна від сили армії, тому її потрібно постійно підсилювати. На його думку, військо не могло бути союзницьким або найманим, вони небезпечні і ненадійні, схильні до розбратів і боягузливі з ворогом, у мирний час вони розорять тебе гірше ,ніж у воєнний вороги. Філософ писав - «Доля завжди на тій стороні, де краща армія». Повільність і ввагання він вважав слабкістю, тому з усіма , хто стане перешкодою на шляху до становлення єдиною централізованою державою рекомендував швидко, суворо карати та знищувати.

Висновок. Отже, Макіавеллі поставив перед собою мету: об'єднати роздіблені землі в єдину централізовану державу, в якій церква не буде мати влади і буде використовуватися лише в інтересах держави. Він казав що «мета виправдовує засоби», що неможливо уникнути насильства і навпаки його потрібно використовувати для уникнення ще більшого зла. . Не існує добрих чи поганих методів управління людьми є лише методи адекватні ситуації та неадекватності їй. Відмовившись від релігії, філософ закликає звертатися лише до фактів , як критерію істини.

Список використаних джерел

1. Макіавеллі Нікколо. Веб-сайт. URL: <https://cutt.ly/2MBK12y> (дата звернення 13.11.2022)
2. Макіавеллі Нікколо. Енциклопедичний довідник . Веб-сайт. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Schavurskyi_Borys/Zarubizhni_pysmennyky_Entsyklopedychnyi_dovidnyk_Tom_2.pdf?PHPSESSID=1mj89nv62jtvf2s1jqkt2dvu0 (дата звернення 14.11.2022)
3. Теорія національної держави. Веб-сайт. URL: <http://litopys.org.ua/istpolit/ipd19.htm> (дата звернення 13.11.2022)

ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. На сьогоднішній день наше суспільство перебуває в стані системної кризи. Особливо загострюються політичні, економічні, соціальні відносини. Тому так важливо дбати і про розвиток нашої державності і про формування громадянського суспільства.

В теперішні часи ми спостерігаємо не до кінця сформоване громадянське суспільство, яке приймає більш активну роль у політичному житті України.

Мета. Дослідити проблеми громадянського суспільства в Україні та знайти шляхи його подальшого розвитку.

Виклад матеріалу. Після розвалу Союзу та перших років незалежності, спроб визначити напрямок розвитку економіки та державності більшість аналітиків дійшли висновку, що альтернативи суспільного розвитку практично не існує.

Сьогодні гостро постала проблема вироблення перспективного підходу до оцінки української історії і незалежної, самостійної та політичної позиції щодо оцінки шляхів і засобів розвитку України.

При згадці цих двох слів «громадянське суспільство», його напряму зіставляють зі словом «державна». Громадянське суспільство в широкому розумінні – це сукупність недержавних організацій, які представляють волю та інтереси громадян, або іншими словами, певна сукупність громадян із високим рівнем соціальних, економічних, політичних та культурних рис, які не залежать від держави але взаємодіють з нею задля спільного досягнення цілі. Невід'ємною частиною громадянського суспільства є політичні партії, які безпосередньо впливають на державну політику та відіграють провідну роль у формуванні політичної культури громадян. Саме через партії виражається воля різних верств населення в органах влади, досягається відповідальність урядових структур перед народом.

Як будь-який феномен, громадянське суспільство має негативні та позитивні аспекти. Наприклад, відомо багато прикладів країн з сильним громадянським суспільством, де слабкість політичних партій ставить під загрозу систему в цілому. Американський дослідник Айвен Догерті в своїй статі «Демократія поза балансом. Громадянське суспільство не може змінити політичні партії», наводить приклади, коли в країні, де політичні партії менше розвинуті, ніж громадянське суспільство.

У Бангладеш, незважаючи на велику кількість громадських організацій, триває політична криза, що призводить до злидарювання країни та її громадян. Провідні політичні сили Бангладеш, зі свого боку, зробили чимало для посилення цієї кризи. Вплив політичних лідерів спрямовується переважно на партійні цілі, а громадянське суспільство безпорадно залишається обабіч цих цілей. Без проведення політичних реформ доля демократії та добробут народу Бангладеш залишатимуться під загрозою.

На сьогоднішній день, з моменту незалежності України, ми досі не маємо сформованого суспільства. На це, звичайно, є низка причин. Репресії, арешти, знищення інтелігенції це все ознаки комуністичного режиму, які дали великий відбиток на житті українців ще за часів СРСР.

Яскравим виявом громадянського суспільства можна спостерігати у листопаді-грудні 2004 року під час Помаранчевої революції. Цей процес показав та довів спроби перемогти владу, яка всім здається незламною та всесильною. Також згадаймо Євромайдан 2014 року та Революцію Гідності, організаторами яких були самі громадянські активісти. Їм вдалось зупинити всесильну владу, яка «знищувала» країну, вела її до краху, заплативши за це дуже велику ціну-життя. Це все істотно змінило громадянське суспільство в Україні. Всі інші події, які відбувались та відбуваються і на сьогоднішній день, чітко складають картину незламного, українського народу.

На сьогодні основними шляхами його побудови та подальшого розвитку є:

- розширення масової бази влади;
- підвищення політичної культури населення;
- створення нових можливостей участі громадян в управлінні державними і суспільними справами;
- активізація процесу роздержавлення усіх сфер суспільного життя;
- формування справжніх інститутів громадянського суспільства та їх розвиток;
- виховання природного патріотизму;
- піднесення рівня суспільної свідомості та інше.

Громадянське суспільство зараз, дало добрий порив в організації кожного українця, його самоусвідомлення, воно не стоїть на місці, а впевнено вдосконалюється.

Висновок. Україна – держава, яка пройшла важкий етап за час свого існування. Попри це, громадянське суспільство відчуло такі ж самі «відчуття» та незважаючи на проблеми, змогло піднятися та впевнено рухатись вперед- вперед, до свого вдосконалення.

Громадянське суспільство в Україні – про свободу, та про вільне висловлювання своїх бажань та пропозицій, що так не вистачає іншим країнам.

Список використаних джерел

1. <http://politics.elib.org.ua/pages-cat-71.html>
2. <https://naub.oa.edu.ua/2012/stan-ta-perspektyvy-rozvytku-hromadyansko-ho-suspilstva-v-ukrajini/>
3. Ресурсний центр ГУРТ гіперпосилання www.gurt.org.ua
4. <https://studfile.net/preview/5462671/>
5. Основи політології: навчальний посібник Щедров Г. П., Барановський Ф. В., Новакова О. В., Пашина Н. П., видавець: Луганськ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2005-С. 170.

ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Постановка проблеми: Проблема самовизначення людини належить до вічних світоглядних проблем, оскільки кожна свідомою людиною на певному етапі свого життя неминує постає перед питанням «хто я?». Зростання взаємозалежності людства, глобалізація всіх сфер суспільного життя, прискорення темпів суспільного розвитку і соціальної мобільності призвели до того, що людина постійно знаходиться в міжкультурному середовищі, є об'єктом взаємодії культур. Тому в умовах сучасного суспільства проблема самовизначення людини значно ускладнюється і стає все більш актуальною.

Мета: з'ясувати сутність і головні форми самовизначення людини та їх прояви в умовах зростаючої взаємодії культур.

Завдання дослідження:

- Охарактеризувати етапи дослідження проблеми в історії філософської думки і сучасний стан її розробленості в літературі;
- З'ясувати сутність феномена самовизначення людини як невід'ємної характеристики людського буття, виявити потреби людини у власному самовизначенні.

Об'єкт дослідження: самовизначення людини як атрибут людського буття.

Предметом дослідження є самовизначення людини в умовах глобалізації та зростаючої взаємодії культур.

Проблема самовизначення людини належить до одвічних світоглядних проблем людської самосвідомості, зоря якої, вперше засяяла вже в міфології. Її дослідники звертають увагу на те, що антропологічні міфи існували повсюдно - навіть у тих народів, які не мали якихось космогонічних уявлень. Це були міфи про походження певної людської спільноти від тотемних першопредків. Ознайомлення з цими міфами під час ініціації окремих членів роду, які досягали статевої зрілості і переходили в групу «дорослих», сприймалося як нове народження. Подібні уявлення про свідоме самовизначення людини як її «друге» народження зустрічаються і в давньоіндійській філософії, де вважалося, що вперше людина народжується як фізично, а вдруге - духовно: для себе на основі ознайомлення зі священними текстами. Тому людей, які пізнали «Веди», вважали мудрецами і називали «двічі народженими». У давньогрецькій філософії проблема самовизначення людини пов'язувалася насамперед з її самопізнанням. Але, на нашу думку, слід погодитися з Ф. Х. Кессіді, який вважає, що проблема пізнання людини починає розглядатися не з софістів і Сократа, а значно раніше, оскільки вже досократики пов'язували пошуки «першопочатку» всього сущого, яке служить кінцевим фундаментом людського життя, з визначенням місця людини в світі та усвідомленням сенсу життя. У філософії Русі проблема самовизначення людини була центральною. Як повинна людина жити, до чого прагнути й чого уникати, як ставитися до інших - ці та інші подібні питання розглядалися і в проповідях Іларіона, і в «Повчаннях Володимира Мономаха», і в «Ізборниках» Ярослава Мудрого, і в інших творах давньоруської літератури. Більшість філософів Нового часу, починаючи з Декарта, пов'язували проблему самовизначення людини з проблемою її самосвідомості, а також з проблемою свободи. Найлегше самовизначення можна пізнати на самоті, «оскільки тут вона скидає із себе все показне; в пориванні пристрасті, бо тоді забуває вона свої правила; а також у нових обставинах, бо тут полишає її сила звички». Пізніше ці положення були переосмислені й розвинуті засновниками марксизму, які підкреслювали значення самосвідомості для перетворення пролетаріату із «суб'єкта в собі» в «суб'єкт для себе». В останні десятиліття, у зв'язку із актуалізацією проблеми самовизначення людини, її дослідження були активізовані. Її розглядають у своїх працях такі українські філософи, як В. Андрущенко, В. Бичко, Л. Губерський, В. Кремень та деякі інші. Проблема самовизначення людини є невід'ємною ланкою будь-якого світогляду і так чи інакше розглядалася на всіх етапах розвитку філософської думки, маючи при цьому різне термінологічне означення, оскільки саме поняття «самовизначення людини» стало широко використовуватися і активно розроблятися. Здатність людини до самовизначення дозволяє їй адаптуватися до умов життя і навколишнього середовища, свідомо гармонізувати відносини з природою, суспільством, собою, регулювати і контролювати свою діяльність з урахуванням загальних законів буття і особливостей, змін свого існування, цілей своєї діяльності, індивідуальних і суспільних потреб, інтересів тощо. Використання цієї здатності є необхідною умовою становлення особистості.

Доказом самовизначення людини може служити також наявність у неї потреби в самовизначенні. Згідно з класифікацією потреб А. Маслоу, цю потребу слід віднести до вищих потреб людини: в самоактуалізації, самовдосконаленні, самореалізації, що тісно переплітаються і неможливі без самовизначення. В одній із своїх праць він відносить самовизначення до способів поведінки, які ведуть до самоактуалізації. «Знайти самого себе, розкрити, що ти собою являєш, що для тебе добре, а що погано, якою є мета твого життя, - писав він, - усе це вимагає викриття власної психопатології. Для цього треба виявити свої самозахисти і після цього знайти в собі сміливість здолати їх». На нашу думку, потреба в самовизначенні є атрибутом людського буття і виявляється в різних формах та на різних рівнях. Але на нижчих рівнях буття задоволення потреби в самовизначенні служить тільки засобом задоволення інших життєво важливих потреб а на вищому - соціальному і духовному рівні -

потреба в самовизначенні, як і потреби в спілкуванні, самореалізації та самовдосконаленні, стає самостійною потребою, задоволення якої вже не є засобом задоволення інших потреб, а стає самоціллю людської діяльності.

Висновок: Проблема самовизначення була невід'ємною складовою вчень про людину на різних етапах розвитку філософської думки, на яких вона усвідомлювалася по-різному. Сьогодні ця проблема набула особливої актуальності в зв'язку зі зростанням соціальної динаміки і мобільності, складності й проблематичності людського буття і привертає до себе увагу представників різних наук і галузей знань. У зв'язку з цим ще більш актуальними стають філософські дослідження цієї проблеми. Проте більшість з них мають вузькоспеціалізований чи одноаспектний характер, що засвідчує необхідність більш широкого, сутнісного і пов'язаного з сучасними соціально-культурними реаліями дослідження даної проблеми.

Список використаних джерел

1. Александро Ж. Рефлексивне самовизначення особистості як фактор готовності до управлінської діяльності / Ж. Александро: Автореф. дис. канд. психол. наук: 19.00.01. - Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2000. 16 с.
2. Волинка Г. І. Вибране / Г. І. Волинка; [ред.. колегія В. П. Адрущенко [та ін.]]: Мін-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. - К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2015. 541 с.
3. Дербак А. П. Національна самосвідомість як форма самопізнання особистості Дербак/Вісник Київського національного ун-ту ім. Тараса Шевченка /Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Серія: Філософія. Політологія. - К., 2002. - Вип. 46. С. 9-13.
4. Історія української філософії: Хрестоматія: Упоряд. М. Кашуба. -Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2004. - 356 с.

ЕСЕ НА ТЕМУ ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Щоб зрозуміти як філософія може змінити людину, давайте візьмемо до прикладу звичайного школяра, який навчається в класі 8-9. Він навчається, робить домашнє завдання, ходить, можливо, на якісь гуртки. Наче все добре, але коли перед більшістю школярів його віку постає питання їхнього майбутнього, вони навіть уявлення не мають ким хотіли б бути. Чому так виходить? Все досить просто. Крім того що нашого школяра постійно змушують вчити певний матеріал, так ще вважаючи те що наш світ переповнений інформацією, частіше за все непотрібною, він просто не встигає зупинись та обміркувати щось. Саме тому трапляються такі ситуації, коли відмінник з золотою медаллю, який здав екзамени на високі бали, не знає ким хоче стати та що йому взагалі. Для цього потрібно хоч трішки приділяти уваги філософії, щоб не тільки зрозуміти що ти хочеш від життя, але й просто поговорити з собою та зрозуміти те на що не міг дати відповідь давно. Адже завдяки філософії людина пізнає себе та може бути впевненою в собі та своїх діях.

Саме невизначеність людини в суспільстві та світі губить її. Скільки видатних людей могло би бути, але через їхню невизначеність в собі вона призвела до хибного рішення і їхньому житті. Можливо ви можете пригадати якусь талановиту людину, яка була майстром свого діла, але чомусь почала пити алкоголь або вживати наркотики. Можливо цим людям була потрібна допомога? Але через нашу необізнаність та часте нерозуміння одне одного ми не можемо допомогти навіть рідним людям. Тому потрібно, хоч трішки, але зупинитись в нашому швидкому світі, та озирнутись навколо. Іноді така проста дія може багато відкрити для вас. В такі моменти дивишся на світ по іншому, так як ніколи раніше не дивися.

Саме філософія допомагає зрозуміти та пізнати себе. Нам необхідно більше часу виділяти для простого спілкування, не тільки з собою, але і з іншими. Наше суспільство потихеньку котиться у прірву. Розширення рамок моралі та правильного, або те що було неприйнятним колись, стало зараз нормою. Раніше, коли релігія відігравала велику роль у нашому житті, люди не чинили як хтіли, та не ішли проти всього. Тоді релігія і була філософією в той час. Вона наставляла та вказувала шлях. Зараз нам потрібно щось на кшталт релігії, яка втратила колишню владу, щось що наставило б людство та допомогло зрозуміти себе в цьому світі. Поки такого немає, ми повинні цікавитись філософією, а не казати що вона не потрібна і для чого нам її вчити. Для того щоб створити краще суспільство в якому ти би хотів жити, і щоб не жалілись які всі не правильні, ми повинні почати із себе та допомогти іншим.

*Шевчук Антон, Студент 1 курсу ФКІТ
Західноукраїнського національного університету*

ОСОБЛИВОСТІ ТА ЗМІСТ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ

Актуальність теми дослідження. Середина ХХ століття стала одним із переломних моментів у розвитку людства. Розпочався новий етап науково-технічної революції, що характеризується новою якістю розвитку: основою прогресу є фундаментальна наука, без якої подальший розвиток техніки і техніки практично неможливий. Успіхи сучасного світу та повсякденного життя людства відкривають широкі перспективи для вирішення актуальних економічних і соціальних проблем, але водночас створюють серйозні протиріччя, які інколи загрожують сталому розвитку.

Мета роботи. Дослідити особливості глобальних проблем людства.

Відповідно до поставленої мети впливають наступні **завдання**: визначити сутність та особливості глобальних проблем людства.

Глобалізація - явище, що характеризується посиленням впливу різноманітних міжнародних факторів на соціальні реалії окремих країн. Найважливішим аспектом впливу глобалізації на економіку є те, що транснаціональні корпорації, які працюють у різних частинах світу, активно використовують нові умови для розвитку та швидкої конвергенції на світових ринках [1].

Сучасні темпи науково-технічного розвитку та ефективне використання досягнень науки і техніки в провідних економіках світу і в глобальній економіці загалом викликали необхідність об'єднання зусиль і ресурсів різних країн для досягнення національних, глобальних, наукових і технічних цілей. Сучасні темпи науково-технічного розвитку та ефективне використання науки і техніки у провідних економіках світу та світовій економіці загалом зумовили необхідність об'єднання зусиль і ресурсів різних країн для досягнення національних і глобальних науково-технічних цілей. Наукова, технологічна та інноваційна співпраця держав, переваги міжнародної спеціалізації та співпраці в дослідженнях і розробках стають необхідною умовою подальшого розвитку цивілізації. Саме в галузі науки і техніки найбільш яскраво відображається динаміка процесів інтернаціоналізації та глобалізації, які сприяють ефективному розвитку всіх верств суспільства

Глобальна трансформація сучасних економічних, соціальних і екологічних процесів у нові реалії XXI століття є постійним фактором національного та міжнародного економічного життя. Існує три основні підходи до виділення стадій глобальної економіки [2]:

- згідно з першим підходом, глобалізація почалася на початку географічного відкриття, а економічні відносини між країнами залишалися ізольованими і зберігалися в певних місцевостях і регіонах. Від часів Великих географічних відкриттів до середини XIX століття вони поступово перетворилися на етап повільно прогресуючої глобалізації, де формується глобальний ринок, міжнародний поділ праці та специфічні профілі країн і територій;
- за другим підходом до структурної глобалізації (середина XIX – 90-ті рр. XX ст.) глобалізація є економічним поділом світу, на відміну від світової економіки, розподілом світового господарства на окремі системи та їх протиборством. Послідовна форма глобалізації в єдиній ринковій економіці розвивається як об'єктивна та істотна особливість постіндустріальної цивілізації;
- відповідно до третього підходу (кінець XX – початок XXI століття) глобалізація є домінуючою тенденцією економічних процесів третього тисячоліття і стає визначальним фактором національного та міжнародного розвитку.

За таких умов розвитку світу першочерговим завданням стає подолання глобальних проблем сучасності. Сьогодні ці проблеми характеризуються динамізмом та є своєрідним об'єктивним фактором розвитку суспільства, що спонукає світову спільноту об'єднатися для їх вирішення. У цілому глобальні проблеми сучасності – це сукупність взаємозалежних соціальних, економічних та екологічних проблем, що пов'язані між собою та не можуть бути вирішені самотужки однією країною, а потребують задіяння світової спільноти [3].

Ключовими чинниками глобалізації є поглиблення міжнародного поділу праці, подальший розвиток міжнародної транспортної інфраструктури, революційний прорив у сфері телекомунікацій, швидке створення та успішне функціонування транснаціональних компаній тощо.

Внаслідок глобалізації світового господарства спостерігається постійне зростання світової торгівлі, відчутно збільшуються тенденції до стрімкого переливання капіталу та руху фінансових потоків, а також інтенсифікації міжкраїнових переміщень інших факторів виробництва, кардинально змінюється система менеджменту міжнародних організацій тощо. У глобальній економіці задіяно більшість економічних ресурсів і найбільш впливові групи інтересів, створено світову інформаційно-культурну мережу для вирішення глобальних економічних, екологічних та інших проблем міжнародної безпеки, сформовано глобальну систему прийняття політичних рішень економічного порядку, які деякі вчені називають «світовим урядом».

Висновки. Негативною стороною такого процесу глобалізації є загострення глобальних проблем сучасності. Формування глобальної свідомості є одним із головних завдань сучасного світу, це турбота про власну державу, її процвітання та добробут, адже взаємозалежність країн, яка характерна для сучасного світу, не означає, що світова спільнота зобов'язана вивести дану країну з кризи та повести її шляхом процвітання.

Список використаних джерел

1. Гальчинський А.С. Глобальні трансформації: концептуальні альтернативи : Методологічні аспекти. К.: Либідь, 2006. 312 с.
2. Птащенко О. В. Особливості розвитку міжнародного маркетингу високих технологій в умовах глобалізації. Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія «Економічні науки». 2018. № 2. С. 72–81.
3. Птащенко О. В. Глобальні проблеми людства: стан і перспективи вирішення / О. В. Птащенко, Д. Є. Архипова // Бізнес Інформ. – 2020. – №10. – С. 478–484.

НАУКА ТА ЦІННОСТІ ТЕХНОГЕННОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Актуальність теми дослідження: Проблема культурної цінності науки і техніки для цивілізованого суспільства є частиною життєвої задачі. На межі XIX-XX століть особливо гостро постало питання зміни існуючої парадигми розвитку цивілізації, що стало предметом інтенсивних філософських пошуків. Передусім мова йде про роль науки і техніки, нове розуміння їх суті і призначення. В наукових дослідженнях, присвячених даній проблемі, домінуючою є точка зору про визначально-важливу роль науки і техніки в становленні та розвитку основних тенденцій сучасної цивілізації.

Мета дослідження: Проаналізувати науку та цінності техногенної цивілізації.

Предмет дослідження: Особливість науки і цінності техногенної цивілізації.

Виклад основного матеріалу: Наука виникла та існує в певному культурно-цивілізаційному контексті. В історичному розвитку людства та в сьогоденні наука істотно впливає на культурно-цивілізаційне буття людини. Отже, питання про подальшу цивілізаційну та культурну долю людства неможливо обговорювати поза питанням про тенденції розвитку сучасної науки, яка визнається безумовною культурною та цивілізаційною цінністю.

Традиційні суспільства є історично першими, на відміну від цього техногенна цивілізація виникає значно пізніше. Довгий час історія суспільства являла сукупність традиційних цивілізацій, що взаємодіяли. Давні Єгипет, Індія, Китай, Східні держави доби середньовіччя є яскравими прикладами традиційних суспільств. В сучасному світі представлені такі традиційні устрої в державах Африки, Азії, Америки. Однак хоча вони є досить закритими традиційно, але відчують технологічний та культурний вплив техногенної цивілізації.

Лише за доби Відродження та Нового часу європейське суспільство виявляє можливість розвитку техногенної цивілізації. Техногенна цивілізація розвивається досить активно, методологи навіть позначають її терміном «агресивна», зважаючи на можливість експансії щодо традиційних суспільств, деякі з яких вона поглинула, інші зазнали її істотного впливу. Наступні століття показали, що техногенна цивілізація просто поглинала та поглинає традиційні культури, що призводить до загибелі багатьох самотніх культур і їх традицій. Техногенна цивілізація - це суспільство з високим рівнем розвитку науки, техніки, технології, в якому всі сфери життя зазнають технологізації. Техногенна цивілізація характеризується досить швидким розвитком, динамізмом на відміну від традиційних суспільств, яким притаманні досить повільні зміни, якщо порівнювати їх з часом життя окремої людини, навіть поколінь людей.

Власне техногенна цивілізація починається приблизно з 11 ст. та проходить три стадії: передіндустріальну, індустріальну та постіндустріальну. Саме в техногенній цивілізації виникає уявлення про орієнтованість прогресу в майбутнє. Історичний час сприймається як незворотній рух від минулого до теперішнього і майбутнього. На відміну від цього, в традиційних суспільствах час розуміли або як циклічний, або вважали, що «золота доба» вже позаду. Техногенне суспільство живе в атмосфері постійних змін та очікування нових змін. Людина техногенної цивілізації значною мірою ототожнює цивілізаційний прогрес з рухом до щастя та благополуччя.

Можливості техногенної цивілізації пов'язані зі становленням нової системи цінностей. По-перше, техногенне суспільство відрізняє акцентування на людині, її свободі, виборі – на відміну від акцентування на світі, об'єкті, природі або їх гармонії. Як влучно зазначив В.Стьопін, символом техногенного суспільства може стати Книга рекордів Гіннеса, на відміну від семи чудес світу. Вона утверджує істотний ціннісний орієнтир – кожна людина може стати особливою, єдиною в певному відношенні. Сім чудес світу, навпаки, демонструють завершеність, цілісність світу та відсутність потреби у змінах. В техногенній цивілізації сформувався активістський підхід, у відповідності з яким людина розуміється як активно діюча, як така, що ставить і досягає певні цілі в процесі своєї діяльності. Світ сприймається, перш за все, як об'єкт діяльності та об'єкт пізнання. Домінуючою стає світоглядна орієнтація, у відповідності з якою вважається, що природа існує для людини. І людина має її підкорити та перетворити.

Другий момент, в якому виявляються цінності техногенної цивілізації, такий: на відміну від панування визнаного, традиційного, в техногенній цивілізації цінністю вважається інновація як така. Культура техногенного суспільства орієнтована на принципово нове у всіх галузях буття людини – на нові знання, нову техніку та технології, нові соціальні устрої, нові форми спілкування.

Техногенна цивілізація визначила тип розвитку, заснований на активістському підході – постійних змінах природного та соціального довкілля, спричинених людською діяльністю, на трансформації соціальних зв'язків людей, засобів комунікації, типів особистості та способу життя. Отже, цивілізаційне техногенне суспільство орієнтоване на принципово нове у всіх галузях буття людини – на нові знання, нову техніку та технології, нові соціальні устрої, нові форми спілкування. В певному розумінні, людина західного суспільства більш дієва та гнучко мислить, орієнтована на динамізм соціального життя, більше тяжіє до раціонального обґрунтування

певних положень. Тому в системі цінностей техногенної цивілізації наукова раціональність відіграє домінуючу роль.

Висновок: Техногенна цивілізація в самому своєму бутті визначена як суспільство, що постійно змінює свої основи. Тому в її культурі активно підтримується і ціниться постійна генерація нових зразків, ідей, концепцій, лише деякі з яких можуть реалізовуватися насправді сьогоднішній, а інші з'являються як можливі програми майбутньої життєдіяльності, адресовані грядущим поколінням. У культурі техногенних суспільств завжди можна виявити ідеї і ціннісні орієнтації, альтернативні домінуючим цінностям. Але в реальній життєдіяльності суспільства вони можуть не грати визначальної ролі, залишаючись як би на периферії суспільної свідомості і не приводячи в рух маси людей.

Список використаних джерел

1. Бернал Дж. Наука історія суспільства. - К., 2002
2. Вінер Н. Кібернетика й суспільство, 1998р.
3. Володимир Мельник ЛЮДИНОВИМІРНІСТЬ НАУКИ ТА ЇЇ ЦИВІЛІЗАЦІЙНІ ВИКЛИКИ Львівський національний університет ім. І. Франка Філософський факультет, кафедра теорії та історії культури
4. В.П.Мельник: Наука і техніка в культурі техногенної цивілізації, Західний науковий центр НАН України та МОН України
5. Добронравова І.С. НАУКА ТА ЇЇ ФІЛОСОФСЬКІ ЗАСАДИ
6. Кеседі Ф.Х. Від міфу до логосу, 1996.
7. Коул М., Скрібнер С. Культура та мислення, 1997.
8. Сидоренко Л.І. Університетська школа філософії та методології науки: підсумки та перспективи певних напрямів // Наукові записки. Том ХІІ.Філософський факультет. КНУ імені Тараса Шевченка, КПВД «Педагогіка». К.:2004. С.155; 162

СУЧАСНИЙ ПОЛІТИЧНИЙ РЕЖИМ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Глобалізація незважаючи на широке коло проблем, що розглядаються, в центр уваги ставить людину, його майбутнє. на нинішньому етапі глобалізаційного розвитку світової цивілізації різні країни світу, в тій чи іншій мірі, переживають процеси трансформації всіх сфер людського життя, тому визначення наслідків глобалізації для України потребує їх цілісного, комплексного осмислення.

Мета. Полягатиме у визначенні сутності глобалізації, осмисленні впливу та ризиків на суспільство. Для найбільш ефективного аналізу та досягнення мети, поставимо певні **завдання**:

- визначити та розкрити поняття глобалізації;
- охарактеризувати позитивні та негативні впливи глобалізації;
- визначити можливі шляхи подолання негативних проявів глобалізації;

Виклад матеріалу.

Глобалізація — це комплекс взаємопов'язаних процесів, що відбуваються в планетарному масштабі, кожен з яких має механізми саморегуляції. Глобалізація охоплює всю земну кулю, перетворює світову цивілізацію, що складається з різних компонентів, в єдину систему взамовідносин, що торкаються всіх сфер суспільного життя. Процеси глобалізації – посилення взаємозалежності громадян і держав у сучасному світі стали викликом для більшості національних держав, незалежно від їхнього просторового розподілу чи рівня політичного, економічного та культурного розвитку.

Реалії глобалізації змушують кожну державу чітко визначити свій геополітичний вибір. Особливо це стосується України, яка за своїм європейським корінням є суто європейською державою. Складність процесів глобальної взаємозалежності зумовлена взаємодією двох фундаментальних тенденцій: з одного боку, уніфікації, поглиблення, універсальності життєдіяльності народів, а з іншого — зростанням його роздробленості, суперечностей і конфліктів. Проте усі глобальні проблеми перебувають у складному взаємозв'язку та взаємозалежності.

Зважаючи на суперечливість процесу глобалізації, розглянемо спочатку матерію, з якої будується новий «монолітний» глобалізований світ. Мова йде про більш ніж 210 країн з населенням понад шість мільярдів людей. Різниця в рівнях розвитку країн часто становить цілі історичні епохи. Сам факт різного рівня розвитку країн є постійним джерелом загострення протиріч між ними. Так було протягом століть. На жаль, зараз вони погіршуються. Причина полягає в самій основі сучасної моделі глобалізації. За його сценарієм, благополуччя «золотого мільярда» фактично повинні забезпечити країни «периферії» та країни третьої групи, які найближчим часом займуть її місце. Вони мають стати ринками збуту, постачальниками сировини, енергоносіїв і дешевої робочої сили. Територія цих держав стає місцем концентрації, насамперед, «брудних» виробництв.

Національні інтереси держав дедалі більше суперечать як інтересам транснаціональних компаній, так і самій глобалізації. Феномен сучасної глобалізації полягає в тому, що вона науково не обґрунтована. Як програма розвитку суспільства вона не ґрунтується на аналізі існуючих умов і не є результатом передбачуваних наукових досліджень. На жаль, сьогодні Україна не є впливовим суб'єктом глобалізації і в цьому аспекті належить до периферійних держав. Тому найважливішим питанням для України є пошук принципів і механізмів налагодження взамовідносин із глобальним світом, інакше вона залишатиметься пасивним об'єктом реалізації глобального впливу інших країн світу.

Глобалізація відкриває перед людством величезні можливості для розширення обміну товарами, послугами, інформацією, технологіями та капіталом, взаємодії в гуманітарній сфері, духовного збагачення особистості. Процеси глобалізації суперечливі і часто негативно впливають на культуру, духовну сферу, потужні потоки чужої інформації сприяють витісненню національної культури, поширенню та відтворенню в суспільній свідомості елементів масової культури. Україна відчула на собі вплив глобалізації з перших років незалежності, коли її економіка та публічна сфера стали відкритими для світу. З одного боку, її шанси скористатися перевагами глобалізації зростають, а з іншого – вона стає більш відкритою для нових загроз глобалізації. Розглядаючи Україну в контексті глобалізації, можна простежити таку тенденцію, що для багатьох розвинених країн вона є сировинним придатком, з яким ми не можемо конкурувати.

Глобалізація є невід'ємним елементом сучасної епохи, яка починає вступати в свої права. Цей процес є результатом сучасного етапу розвитку людської цивілізації. Під його впливом спосіб життя окремих народів і цілих країн піддається глобальним змінам у процесі поширення глобалізації, найбільш розвинені країни продовжують нарощувати свої багатства, віддаляючись від країн, що розвиваються (до яких відноситься і Україна) і відкидаючи найбідніші країни на стороні елітні світового прогресу. З кожним роком через економічну глобалізацію відстань між бідними та багатими країнами збільшується, що прискорює процес зростання глобальної нерівності. В Україні цей розрив призводить до зростання рівня тіньової економіки та загальної криміналізації економічної діяльності, зростання корупції, безробіття та бідності. Економічне

ослаблення України та пригнічення її національної економіки призводить до практичного витіснення України з конкурентного середовища світового ринку.

Серед інших викликів глобалізації для України виділяють також демографічну кризу як наслідок залученості України у світові міграційні процеси та наслідок внутрішніх політичних і соціально-економічних проблем; поширення тероризму, піратства, торгівлі наркотиками, транскордонної організованої злочинності, відмивання грошей, нелегальної міграції, кіберзагроз; надмірне антропогенне навантаження на навколишнє середовище; конфлікт між об'єднувчими тенденціями глобалізації та національними соціокультурними традиціями тощо.

Серед проблемних питань глобального розвитку пріоритетними будуть культурна, політична та економічна сфери. Україні належить багато зробити для збільшення обсягів інвестування та кредитування економіки, у тому числі для залучення іноземних інвестицій та підвищення стійкості банківської системи до кризових явищ. Важливо забезпечити економічну, енергетичну та продовольчу безпеку. Також в сучасних умовах системної кризи необхідним є формування концепції довгострокового сталого розвитку України у вимірах глобалізаційних процесів сучасності та пошук шляхів оптимізації в умовах інтеграції в єдиний європейський простір. Політика глобалізації має бути спрямована на реалізацію національних інтересів не через пристосування до потреб планетарної системи розвитку, а через можливість проявити та відстояти власну національну позицію в глобальному світі.

Список використаних джерел

1. Moisés Naím. Five Wars of Globalization. [Електронний ресурс]/ Naím Moisés.
2. Войтович Р. Механізми подолання глобалізаційних викликів суспільного розвитку України / Р. Войтович // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. – 2011. – Вип. 2. – С. 90-98.
3. Самойлов О.Ф. Місце України у світових глобальних процесах / О.Ф. Самойлов // Проблеми міжнародних відносин: Зб. наук. пр. – К.: КиМУ, 2011. – Вип. 3. – С. 112-122.
4. Глобалізація і безпека розвитку: Монографія / О.Г. Білорус, Д.Г. Лук'яненко та ін.: Керівник авт. колективу і наук. Редактор О. Г. Білорус. – К.: КНЕУ, 2001. – 733 с.

ІДЕЯ СВОБОДИ У ТВОРЧОСТІ Б. СПІНОЗИ.

Постановка проблеми: У давні часи, згідно з думкою Спінози, люди розуміли неправильно поняття свободи. Згідно з його вченням, не можна говорити по відношенню до людини про наявність у нього вільної волі як якоїсь незалежної від тіла здатності душі. Тож Б. Спіноза взявся за роздуми поняття свободи, щоб показати людям справжню сутність «свободи».

Мета. Проаналізувати основні ідеї свободи у трактаті «Етика» Б.Спінози. Пояснити його основні твердження щодо свободи.

Для досягнення мети ми поставимо наступні **завдання:**

Визначити основні принципи вчень Спінози

Характеризувати основну ідею «свободи» у трактаті «Етика»

Виклад матеріалу: Бенедикт Спіноза – нідерландський філософ (1632-1667), один з представників раціоналізму, який прагнув подолати дуалістичне картезіанське вчення про субстанцію. Він бачив у геометрії приклад надійності та логічної обґрунтованості. Тому основна робота під назвою «Етика» представлена так званним геометричним методом, спочатку висловлюється визначення, потім формуються теорії, на них доводяться теореми.

У моральних навчаннях актуалізується проблема свободи, до людини застосовуються закони механічної детермінації, заперечується свобода і зводиться до потреби в усіх діях людини. У теорії свободи позитиві встановлює діалектичний зв'язок між свободою і необхідністю, але свобода обмежується визнанням необхідності, оскільки вона розуміється як очевидне і чітке поняття необхідності. У цьому сенсі, з точки зору Бенедикта Спінози, найвільнішою людиною є монах, відірваний від життя та дії, основним змістом життя якого є «інтелектуальна любов до Бога» або бажання пізнати природу. Така концепція свободи є абстрактною, неісторичною та відірваною від розмаїття суспільного та приватного життя. Релігійна проблематика займає важливе місце в розробленій проблематиці філософії. Хоча він заклав основи наукової критики Біблії, релігійних забобонів і марновірства, Бенедикт Спінозу не можна вважати атеїстом, а радше анти клерикалом. У 1600-х роках. Атеїзм дорівнював аморальності, тому Бенедикт Спіноза не сприймав його вчення як атеїстичне чи еретичне, він критикував усі офіційні релігії. У моральних навчаннях актуалізується проблема свободи, до людини застосовуються закони механічної детермінації, заперечується свобода і зводиться до потреби в усіх діях людини. У теорії свободи позитивізм встановлює діалектичний зв'язок між свободою і необхідністю, але свобода обмежується визнанням необхідності, оскільки вона розуміється як очевидне і чітке поняття необхідності. У цьому сенсі, з точки зору Бенедикта Спінози, найвільнішою людиною є монах, відірваний від життя та дії, основним змістом життя якого є «інтелектуальна любов до Бога» або бажання пізнати природу. Така концепція свободи є абстрактною, неісторичною та відірваною від розмаїття суспільного та приватного життя. Релігійна проблематика займає важливе місце в розробленій проблематиці філософії. Хоча він заклав основи наукової критики Біблії, релігійних забобонів і марновірств, Бенедикт Спінозу не можна вважати атеїстом, а радше антиклерикалом. У 1600-х роках. Атеїзм дорівнював аморальності, тому Бенедикт Спіноза не сприймав його вчення як атеїстичне чи еретичне, він критикував усі офіційні релігії і в той же час він шукав істинну релігію, що має на увазі вищу мораль і засновану на достовірних знаннях. Б. Спіноза вважає, що людина вільна не є вільна тому, що вона є рабом своїх бажань та інтересів. Проте пізніший філософ показав, що й людина цілком усвідомлює свої потреби та інтереси, тобто якщо вона розуміє цю ситуацію, може вийти з цього рабства і стати вільною.

Згідно Спінозі, люди мають різний ступінь свободи залежно від знання своїх інтересів. Як і Гоббс, при описі суспільства Спіноза дистанціювався від теорії природного права та суспільного договору, керованого законами природи, які ведуть кожного до особистого збереження. В основі Б. Спінози лежить постійна егоїстична людська природа, що виникає для безпеки та взаємної співпраці громадян, коли вона може поєднуватися з інтересами громадян та інтересами суспільства в цілому.

В «Етиці» Спіноза розрізняє активність та пасивність (дія та страждання) як дві основні функції розуму. Перший принцип дії є дія, що залежить від природи людини: «Я кажу, що ми діємо (що ми активні), коли в нас або поза нас відбувається що-небудь таке, для чого ми служимо адекватної причиною, тобто коли з нашої природи виникає що-небудь у нас або поза нас, що через одну тільки її може бути зрозуміле ясно і чітко. Навпаки, я кажу, що ми страждаємо (що ми пасивні), коли в нас відбувається або з нашої природи виникає що-небудь таке, чого ми складаємо причину тільки приватну».

Ці уявлення складні для сучасного читача, переконаного, що термін «природа людини» не відповідає ніяким емпіричним даним. Але це не так для Спінози та Аристотеля, як для деяких сучасних нейрофізіологів, біологів та психологів. Б. Спіноза вважав, що людська природа є такою ж характерною для людей, як кінська - для коней. Більше того, згідно Спінози, чеснота чи порок, успіх чи невдача, процвітання чи нещастя, дія чи бездіяльність залежать від того, якою мірою людині вдається досягти кращих якостей своєї людської природи. Чим ближче ми підходимо до прикладу людської природи, тим повніше наша свобода та щастя.

Моральна мета Спінози впливає з людської природи, яка однакова всім людям загалом, хоча допускає варіації. Б. Спіноза - затятий противник авторитарної етики. Для нього людина є мета, яка не знаходиться в руках далекої від неї сили. Цінність може бути визначена лише по відношенню до його дійсних інтересів — свободи та ефективного, та творчого використання власних сил.

Цінність судження пов'язана лише з особистістю та її інтересами. Проте цінність судження — це не лише висловлювання про переваги індивідів, але оскільки людські якості та здібності властиві всім людям як виду, здатність до оцінки також є природньою всім людям. Здатність висловлювати ціннісні думки не є суб'єктивною і домінуючою здатністю окремих осіб, але властива певному типу людей, тому вона і об'єктивна.

Висновок: як справедливо каже Чичері, коли Спіноза вважає за мету людини вдосконалення розуму і піднесення його до Бога, він руйнує основи своєї системи. Однак видається, що необхідно допустити інший шлях, від недосконалого до скоєного, і в той же час усвідомити особистість як джерело самостійної дії. Якщо це припустити, потреба у міру поведінки виникає раптово, що не передбачено природою. Звідси ми маємо перейти до інших поглядів. Моральна дилема не може бути усунена. Вона виникає спонтанно з глибинних основ людської душі, і її рішення вимагає від кожної основної думки пояснення того, що відбувається у світі.

Список використаних джерел

1. Безносів Б.Н. Історія і філософія науки 2018 р.
2. Спіноза Б. Етика. К. 2015. 232 с.
3. В.В Соколов «Спіноза» 1977 р.

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Постановка проблеми. Ще з давних давен люди думали, як полегшити собі роботу, як прискорити і автоматизувати виробництво. І ця проблема є актуальною і до сьогодні. Так люди перейшли від повільного і затратного виробництва до більш автоматизованого і менш затратного виробництва з точки зору людської праці. І згодом люди придумали штучний інтелект.

Мета. Проаналізувати проблеми штучного інтелекту з точки зору філософії.

Для досягнення мети ставимо наступні **завдання**:

- Проаналізувати аргумент китайської кімнати.
- Проаналізувати сильний ШІ.
- Дослідити зміт тесту Тюрінга.

Виклад матеріалу.

1. Почнемо ми виклад матеріалу з розповіді про експеримент «Китайської кімнати». Вперше цей аргумент був представлений філософом Джоно Серлем у своїй роботі «Minds, Brains, and Programs», опублікований в 1980 році в журналі Behavioral and Brain Sciences. Цей аргумент стверджує, що настільки би сильно ви не намагались створити штучний інтелект з саме людським розумом, то вам це не вдасться, оскільки чітке виконання заданої програми штучним інтелектом не можна назвати розумом, розумінням, свідомістю. Цей аргумент є протилежний до філософської позиції функціоналізму та комп'ютерної теорії розуму. Вони вважають, що розум можна сприймати як програму яка примає, обробляє і видає інформацію і оперує формальними символами.

Як виглядав цей експеримент. Візьмемо, наприклад якусь мову, яку ми не розуміємо. Наприклад ми не розуміємо китайську мову. В кімнаті будуть лежати коробки, а в коробках будуть лежати китайські ієрогліфи. Ззовні кімнат мені будуть давати команди. Наприклад візьми такий то ієрогліф з такої то коробки. Ми не розуміємо сенсу цих ієрогліфів, але нам дали книжку на українській в якій описується як правильно маніпулювати цими символами, щоб вийшло речення. В такому випадку книга правил – це комп'ютерна програма. Люди ззовні, що дають нам команди це програмісти. А ми граємо роль комп'ютера. Ящики з китайськими символами це база даних. Припустимо, що книга правил написана так, що наші відповіді на питання не відрізняються від відповідей людини, яка вільно розмовляє китайською мовою. Але ми не можемо надати сенсу цим словам оскільки ми не розуміємо їх значення, а розумієм лише синтаксис їх написання.

Наприклад ззовні люди надали незрозумілі нам символи, що означають: «Який домашній улюбленець вам подобається найбільше». Відповідно до книжки правил, ми напишемо правильне речення і скажемо, що нам подобається кіт, але насправді нам подобається пес. Але ми не розуміємо китайську мову. До того ж, ми ніяк не можемо навчитися цій мові у розгянутій системі, оскільки не існує жодного способу, за допомогою якого ми могли би довідатися сенс хоча б одного символу. Подібно до комп'ютера, що маніпулює символами, але не може вкласти в них жодного змісту.

В цьому аргументі такий сенс – без розуміння ми не можемо написати те, що робить машина як мислення, і, оскільки вона не думає, вона не має розуму.

2. Сильним штучним інтелектом називають штучний інтелект який може успішно виконати будь-яку інтелектуальну задачу, котру може виконати людина. Цей ШІ був, є і остається головною метою досліджень ШІ і вже є прогнози коли все ж таки його відкриють. На думку футуролога Рея Курцвейля людство досягне Сильного ШІ у 2029 році, а Ілон Маск думає, що у 2025 році. Так чого очікують від Сильного ШІ. Вчені вважають, що на відміну від людського інтелекту який розвивався тисячами років, інтелект Сильного ШІ за доли секунди перевершить людський. Головним критерієм для визнання штучного інтелекту «сильним» є проходження ним тесту Тюрінга. Стів Возняк пропонував так званий «кавовий тест»: штучний інтелект зможе вважатися сильним, коли він зайде до американського будинку, найде там кавоварку і зробить собі каву після чого наліє її в горняк. Тобто на відміну від слабого ШІ, сильним ШІ повинен вміти виконувати не лише одне завдання чи їх вузький вибір, а виконувати повсякденні справи звичайної людини. Також він повинен змгти пройти той самий курс навчання, що йпересічна людина, та здобути свій рівень освіти. Приклади перевершення людського інтелекту над штучним:

1) Штучний інтелект перемагає кімнату, заповнену кращими лікарями, у змаганні з діагностики пухлин (2018). Вчені Дослідницького центру неврологічних розладів штучного інтелекту та дослідницька група Столичного медичного університету в Китаї надали ШІ під назвою BioMind тисячі зображень захворювань, пов'язаних із нервовою системою. У змаганнях із двох раундів BioMind правильно діагностував 85% випадків за 18 хвилин у порівнянні з групою найкращих неврологів, яка досягла лише 64% точності за 50 хвилин.

2) Штучний інтелект розробляє комп'ютерний чіп так само добре, як і інженер-людина — і швидше (2021). Набір алгоритмів від Google Brain тепер може розробляти комп'ютерні мікросхеми, які використовуються для запуску програмного забезпечення ШІ, які значно перевершують ті, що розроблені експертами-людьми. Використовуючи тип машинного навчання, який називається глибоким навчанням з підкріпленням, ці

розробники чіпів зі штучним інтелектом можуть працювати за лічені години, порівняно з типовим процесом, який може тривати тижнями або навіть місяцями.

3. Тест Тюрінга. Цей тест створений для того, щоб дізнатися чи здатна машина проявляти інтелектуальну обумовлену поведіну, що тотожна до поведінки людини. І чи зможе людина відрізнити, коли до неї говорить інша людина, а коли до неї говорить машина. Як виглядає цей тест. Є суддя який взаємодія з одним комп'ютером і однією людиною. На підставі відповідей на запитання суддя повинен визначити, з ким він розмовляє. Завдання комп'ютерної програми – ввести суддю в оману, змусивши зробити неправильний вибір.

Висновки. Отже судячи з аргументу китайської кімнати і ставити цей аргумент проти Сильного Штучного Інтелекту, то ми доходимо до висновку про те, що Сильний ШІ є неможливим. Але насправді всі можливості комп'ютерів ще не вивчені, тому не зрозуміло до кінця, чого саме нам слід чекати в майбутньому, який нових відкриттів.

Список використаних джерел

1. Джон Серль. Штучний інтелект і «розумність». Веб-сайт. URL:<https://plomin.club/searle-john-artificial-intelligence-and-reasonableness/>. (дата звернення: 6.11.2022).
2. Сильний штучний інтелект. Веб-сайт. URL:https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B8%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D1%88%D1%82%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82. (дата звернення 13.11.2022).
3. Тест Тюрінга. Веб-сайт. URL:https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D0%B5%D1%81%D1%82_%D0%A2%D1%8E%D1%80%D1%96%D0%BD%D0%B3%D0%B0.(дата звернення 13.11.2022).

ДЕМОГРАФІЧНА ПРОБЛЕМА: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ ВИМІР

Постановка проблеми. Актуальним завданням є висвітлення суті поняття демографічної проблеми, її аналіз та шляхи вирішення. Більшість вчених серед яких є немало філософів сходиться на думці, що людство вступає в період глобальної кризи, яка загрожує існуванню всього людства. Це багатоаспектна криза, складові частини якої тісно взаємопов'язані, але кожна з таких частин являють свою окрему загрозу: демографічну, екологічну, енергетичну, продовольчу, соціальну, політичну, для популяції генетичну і т. д. [8].

В Україні демографічна криза останнього десятиріччя стала наслідком деформацій, які відбувалися (зменшення населення внаслідок попередніх криз — Першої світової війни, Голодомору 1931—1934 рр. та Другої світової війни) і ще відбуваються в Україні. [1]. Саме тому демографічна проблема є надзвичайно важливою для економічної безпеки держави і потребує глибшого дослідження.

Мета. Сутність поняття демографічної проблеми, її аналіз та шляхи вирішення. Стан демографічної ситуації в Україні. Детальне вивчення причин виникнення демографічної кризи в Україні та шляхи виходу з неї.

Відповідно до мети поставлені такі **завдання**:

- висвітлити сутність поняття демографічної проблеми;
- проаналізувати філософський вимір демографічної ситуації в Україні;
- діагностувати демографічні проблеми в Україні та шляхи їх вирішення.

Виклад матеріалу.

Специфічною формою існування цивілізації є її нестійкість. Субординованим елементом загальноцивілізаційної нестійкості за окремими сферами являється демографічна нестійкість, що породжується перенаселенням планети, в результаті чого вона не в змозі забезпечити населення достатнім харчуванням, чистою водою, повітрям, нормальними кліматичними умовами для людей.

Аналіз сучасної демографічної ситуації, а також її динаміки протягом останніх років свідчить про наявність в Україні поряд із соціально-економічними проблемами глибокої демографічної кризи.

Для сучасної демографічної ситуації в Україні характерні:

- різке зменшення народжуваності, збільшення смертності і відсутність природного приросту;
- скорочення тривалості життя як чоловіків, так і жінок;
- погіршення здоров'я нації;
- інтенсифікація міграційних процесів, вплив яких на демографічні та соціально-економічні показники суперечливий і нерідко негативний. [1].

Негативні тенденції у демографічному розвитку України демографи прогнозували ще наприкінці 1960-х — початку 1970-х років.

Україна займає 33 місце за чисельністю серед країн світу. Нараховується 41983,6 тис. осіб, що становить 0,57 % світової частки. За даними офіційної статистики, з 1991 року до 2019 року населення України скоротилось з 51,944 млн осіб до 41,983 млн осіб. [10].

Демографічний потенціал країни залежить від співвідношення показників природного руху населення (народжуваність та смертність). Отже гострою демографічною проблемою для України є досить високий рівень смертності населення.

Україна має найнижчий в Європі рівень народжуваності та, що ще більш показово, критично відстає від розвинутих європейських країн за тривалістю життя: українські жінки живуть у середньому на 6 років, а чоловіки — на 11 років менше, ніж мешканці ЄС. Головним чинником таких відмінностей є висока передчасна смертність: в Україні її рівень, приміром, більш ніж втричі перевищує такий у Швеції. [3].

Низька народжуваність зумовлена низкою причин економічного характеру: зубожінням населення, житловою проблемою, а також небажання молодих пар заводити дітей відразу після одруження. Даний процес веде до скорочення населення. Особливе занепокоєння викликає зростання смертності серед працездатного населення. Зростання смертності серед осіб даної вікової категорії вказує на наявність недоліків в організації і охороні праці, недостатнього рівня медичного обслуговування.

Слід особливо наголосити на прямій залежності якості життя людей в Україні від стану навколишнього середовища. Виснаження природних ресурсів скорочує матеріальну базу для подальшого соціально-економічного розвитку суспільства. Тому необхідно розширювати й поглиблювати наукові дослідження в галузі екології загалом і екології людини. Зокрема, одним із завдань якої є вивчення позитивних і негативних факторів навколишнього середовища, розробка позитивних показників здоров'я і планування на цій основі заходів щодо охорони природи та здоров'я населення, що дуже важливо для майбутнього розвитку країн. [4].

На жаль у випадку сучасної України основною причиною, що стимулювала інтенсифікацію міграційного руху населення в межах країни, стали військові дії, тероризм та посягання на цілісність та суверенітет держави.

У світових міграційних процесах Україна виступає переважно у якості донора населення та робочої сили.

Важливою складовою наслідків поширення трудової міграції є кошти, які надходять до України і допомагають виживати не тільки безпосереднім їх отримувачам, а й цілим поселенням. [6].

Висновки. Отже, зрозуміло, названі проблеми не вичерпують всього розмаїття питань, які змушене вирішувати людство. Досить названих проблем, щоб зрозуміти надзвичайну важливість позитивного їх вирішення для збереження і подальшого розвитку людини на планеті Земля. Сьогодні поставило перед людиною надзвичайно важливі і складні питання: як відновити рівновагу між суспільством і природою, зокрема біосферою, як гармонізувати екологічні, технологічні та соціальні процеси, як зняти соціальну напругу і звідси – загрозу термоядерної війни, а отже, загибель людської цивілізації. Ці та інші питання вимагають вирішення на рівні планетарного інтелекту. Звідси – необхідність взаєморозуміння, інтеграції, а не конфронтації всіх позитивних сил для успішного вирішення глобальних проблем (демографічної), що стоять перед людством. [5].

Філософія наполягає на тому, що глобальні проблеми за своєю суттю є проблемами духовно-моральними. Для збереження майбутнього потрібний новий тип особистості, яка б відчула відповідальність за життя всієї планети і яка б усвідомила безперспективність існування, не осяяного світлом великих моральних ідей. Тому, як кажуть, релігія дає «вічні істини», тоді як філософія – «вічні питання».

Список використаних джерел

1. Аналіз сучасної демографічної ситуації в Україні та перспективи її розвитку. URL: https://buklib.net/books/27382/#_ftn2
2. Гладун М. Населення України. Демографічні тенденції в Україні у 2002– 2019 рр.: кол. моногр. / за ред. О.М. Гладуна; НАН України, Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи. URL: <https://www.idss.org.ua/arhiv/population.pdf>
3. Демографічні проблеми в Україні. URL: https://pidru4niki.com/1506091351712/ekologiya/demografichni_problemi_ukrayini
4. Лібанова Е.М. Зовнішні трудова міграції Українців: масштаби, причини, наслідки. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://dse.org.ua/arhiv/33/1.pdf>
5. Ливдар М.В. Демографічна ситуація в Україні: проблеми та шляхи її вирішення. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2019/6_17_ukr/57.pdf
6. Офіційний сайт Державної служби статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ МЕНТАЛІТЕТУ УКРАЇНЦІВ

Постановка проблеми. На даний момент у більшості народів і націй світу в основу бачення світу та проблем, з якими вони зіштовхуються покладено ментальність, яка є по суті своїй світоглядом певного етносу на явища і процеси, які відбуваються з ним у світі та поза ним. Зараз стоїть питання визначення менталітету українців, як єдиного народу і політичної нації, адже без розуміння і формування власного бачення світу, нам будуть нав'язувати чужий.

Мета. Проаналізувати менталітет українців, його відмінності від менталітетів інших країн, особливості розвитку та трансформації української ментальності.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:

- Визначити суть, характерні риси менталітету українців
- Провести характеристику ментальності з погляду філософії

Виклад матеріалу. Для того щоб розтлумачити філософське осмислення менталітету українців, потрібно зрозуміти поняття менталітету або ж ментальності, і як його трактують різні науковці.

Інститут історії України при Національній академії наук України у Енциклопедії історії України визначає ментальність або ж менталітет як сукупність психологічних та соціальних рис або ознак національної свідомості, які генерують світоглядний лад представників цієї нації, народу, громади, культурної чи соціальної спільноти, тощо, що є наслідком тісної комунікації між індивідами та іншими групами. Знання, мова, географічні та культурні особливості, і навіть вірування створюють картину навколишнього світу і є підґрунтям ментальності, формуючи крім фізіологічних ще й духовні потреби, які створюють загальногрупову структуру цінностей, що стає основним апектом, що відрізняє різні нації та інші утворення між собою. В науковому середовищі не існує консенсусу у питанні того чи є менталітет і ментальність тотожними поняттями чи все таки містять певну різницю у подачі цього явища. Також у науковому дискурсі немає чіткого поняття ментальності, через неоднозначність і важкість дослідження цього явища, що і породжує різні трактування цього терміну. Тому ми не можемо говорити про єдино правильне, з погляду філософії, поняття менталітету.

Різницю у ментальностях можна найяскравіше спостерігати у націй, які розвивалися у різних інформаційних та комунікаційних процесах. Адже первинним чинником, що формує народ чи націю – це водні шляхи. Саме за рахунок річок, озер та морів ми можемо бачити різні вектори та час розвитку націй, що і стало причиною формування різних менталітетів. Наприклад моральні принципи, такі як поняття добра і зла, можуть відрізнитися у різних народів. Зміни в подібних поглядах можуть трансформуватися, як і будь-які інші соціальні феномени, але виключно через проходження довгого процесу переосмислення загального бачення себе, як нації, у світі і самого навколишнього середовища, в якому вони існують.

Серед характерних рис української ментальності з філософсько-наукового погляду, які я б хотів зазначити це:

1. Провінційність або ж селянський тип психології і як похідні риси консерватизм, набожність, бережливість і любов до природи і обережність;
2. Індивідуалізм і його прояви: максимальний прояв своєї волі у всіх сферах життя, честолюбство, інтровертизм у питаннях суспільного й громадських справ, часткова байдужість до проблем колективу або громади і відносна анархічність у діях під час критичних ситуацій. Як результат – відсутність готовності до різких змін у житті громади чи нації, нездатність відповідати на виклики життя;
3. Гуманність у вигляді миролюбності, милосердя, щирості та гостинності;
4. Демократизм, як наслідок: рівноправність, високий рівень свободи та бажання брати участь у вирішенні долі держави і народу, висока роль жінки в житті українців;
5. Кордоцентризм та ідеалізм, що означає перевагу духовного розвитку, поверхнєве розуміння дійсності, відірваність від реальності (емоційність сприйняття, відсутність тверезості мислення, логіки, розрахунку, непослідовність, авантюризм);

Фундаментом менталітету є архетипи - несвідомі колективні образи, які, на думку науковців, успадковуються біологічно. Найбільш глибокими, впливовими чинниками їх формування вони вважають природне і соціальне середовище, а також пасіонарність (несвідоме непереборне внутрішнє прагнення реалізації мсти) та національний темперамент. Архетипи втілюються в міфах і загальних образах - визначають специфіку світобачення, картини світу тощо. Вони відіграють в історії культури етносів конструктивну роль, забезпечують зв'язок між епохами та поколіннями, національної культури.

Якщо порівнювати менталітети більшості країн Європи (особливо західної) і України, то ми не побачимо великої різниці у характерних рисах, адже українська нація розвивалася і зріла як європейська нація. Так звичайно не може скасовувати впливу інших національностей, особливо московитів, які нав'язали нам багато рис колоніальної свідомості та східного менталітету (вплив ідей московського колективізму та рабської психології, комплекс меншовартості, намагання винищити українців, як етнос). Попри це в українській нації збереглися основні, корінні характерні риси нашої ментальності: свободолюбство, індивідуалізм та демократичність, як основа для побудови національної держави.

Також потрібно відзначити праці і дослідження щодо вивчення української ментальності науковців та збирачів українського фольклору. Серед них найбільшої популярності набули дослідження І. Нечуй-Левицького, М. Костомарова, а особливо - Д. Чижевського. Останній виділяє характерні особливості психічного устрою українця, серед них - індивідуалізм та прагнення до свободи, чутливість та ліризм, емоційність та сентименталізм. [Д. Чижевський. Нариси з історії філософії на Україні. К., 1992]. Іноземні філософи такі як Ш. Монтеск'є, І. Кант, Г. Гегель, А. Шопенгауер, Ф. Ніцше, М. Вебер, В. Парето, П. Сорокін також писали про так званий «національний характер» або ж «народний дух».

Висновки. Етнос, народ, нація або етнічна група завдяки багатьом чинникам(географічний, культурний, природний, соціальний, мовний) в ході свого розвитку розвивається та набуває досвід комунікацій та національну зрілість, що виявляється у ментальних архетипах. За рахунок цього процесу і розвинувся унікальний, по своєму контрверсійний, український менталітет, який вітчизняні та іноземні науковці намагаються розібрати за для розуміння та вивчення українців, як єдиного народу, який має власну філософію бачення світу і життя та винятковий психотип, який дав нам можливість створити національну демократичну державу за для захисту себе як нації. Саме тому дуже важливо розуміти і знати на філософсько-психологічному рівні власне українську ментальність.

Список використаних джерел

1. Галушко К.Ю. МЕНТАЛЬНІСТЬ, менталітет [Електронний ресурс] // Енциклопедія історії України: Т. 6: Ла-Мі / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. - К.: В-во «Наукова думка», 2009. С. 790: іл.. Режим доступу: <http://www.history.org.ua/?termin=Mentalnist> (останній перегляд: 15.10.2022)
2. Леньо П.Ю. ОСОБЛИВОСТІ МЕНТАЛІТЕТУ УКРАЇНЦІВ І РУСИНІВ URL: <http://spadok.org.ua/zakarpattya/osoblyvosti-mentalitetu-ukrayintsiv-i-rusyniv>
3. Менталітет українців та основні детермінанти його становлення URL: https://pidruchniki.com/1529052756996/kulturologiya/mentalitet_ukrayintsiv_osnovni_determinanti_yogo_stanovlennya
4. Донченко О. Архетипи соціального життя і політика (Глибинні регулятиви психополітичного повсякдення. К.: Либідь, 2001. С. 334
5. Юрій М. Ф. Етногенез та менталітет українського народу. К.: Таксон, 1997. С. 237

I. KANT'S PHILOSOPHY OF THE LEGAL STATE

Formulation of the problem. The philosophical system of Immanuel Kant is one of the most complex in the history of philosophy. The thinker paid special attention to the problems of the philosophy of law and the philosophy of legal history. First of all, it is the philosophy of the history of law and the philosophy of the state. Kant considered the historical legal process from the point of view of the theory of natural law. He revealed regularities in the development of law and the state and raised the question of the need to apply philosophical and legal methods to the study of events in the history of law and the state. According to Kant's theory, the history of law itself has external manifestations (phenomena).

The purpose of this study is to investigate the philosophy of the legal state of I. Kant.

To achieve the goal of the work, the following tasks must be **completed**:

- analyze the main aspects of I. Kant's philosophy of law;
- to develop literary works related to the analysis of I. Kant's philosophy of the rule of law.

Presentation of the material. The circle of scientific interests of I. Kant was far from historical and legal issues and related to the most general problems of the organization of the world, being, society, knowledge, mind and man. He laid the foundations of the German theories of the social contract, natural human rights, the rule of law, civil society, individual freedom, the relationship between freedom, law and morality, as well as the mutual influence of morality, law and the state., separation of powers, methods of political management and foreign policy [5].

Kant's philosophical and legal ideas about the state are directly related to his anthropology, which, on the one hand, addresses logical and epistemological issues, and on the other hand, intersects with his concept of upbringing and education. This concept is essentially focused on spirituality, which helps a person to take his rightful place in the world. The basis of practical reason, morality is precisely spirituality, which helps to understand what needs to be done, «what one needs to be in order to be a person.» For Kant, spirituality is the inner unity of immateriality of the individual. As an intellectual, spiritual being and a moral personality, a person becomes, so to speak, immortal. According to Kant, the highest good, which cannot be achieved in the transience of sensual life, can be achieved in the presence of immortality. Theoretical philosophy. In the context of spirituality, Kant considered the disclosure of the essence of morality, which regulates human behavior, to be one of the most important tasks: «Two things fill the soul with always new and always stronger wonder and awe, the more and longer we think about them, the starry sky above me and the moral the law is in me» [4].

I. Kant in his work «To Eternal Peace» finally affirmed the sociality of law and the special nature of law through the idea of national law, declaring the state a «moral personality», and based on the idea of a social contract, introduced a new concept of «civil-legal state». The merit of I. Kant in this area is the introduction of a clear typology of social law («legal system»): its division into national-state («system of people in one nation under state law», «legal legislation of the people», *jus civitatis*) and international («the system of states in relation to each other», *jus gentium*).

Thus, the unified nature of national and international state law was clearly declared (both have a contractual and volitional, i.e., social nature in their essence). Kant's idea of the third type of legal system — cosmopolitan law, which is defined as common in legal systems of the first and second types and formed on the basis of connections and interactions between legal systems — is extremely interesting. I. Kant pointed out, although he did not develop this thesis in detail, such sources of similarities in the development of national legal systems as ethno-cultural kinship and religion.

So, so to speak, the common denominator in law, what can stand outside legal norms and between them, becomes historical and social, the idea of natural law is finally displaced: not only as law itself, but also as a legal doctrine, a source legal thinking and legal argumentation. All law and all juridical science are thus social, built, respectively, on the practical implementation and understanding of the will of nations and states as social institutions. And one more emphasis: I. Kant clearly asserted the impossibility of transforming «cosmopolitan law» into state law. Despite the gradual growth of common elements in law and the idea of a «union of peoples», the thinker pointed out the impossibility of a single universal law, considering the nation as an indestructible social phenomenon, as one that will always have the right to its national law (implemented as state law) as its unique social contract.

Moreover, I. Kant denied the possibility of a theoretical construction of universal law, instead asserting the need for constant empirical research: «All theoretical plans for state, international, and cosmopolitan law blur into meaningless, unrealizable ideals; on the contrary, only a practice based on the empirical principles of human nature, which does not consider it too humiliating to draw lessons for its maxims from the state of things in the world, could hope to find a reliable foundation for the building of state wisdom» [4].

On the contrary, he clearly rejected the possibility of a priori construction of a model of the «principles of the state system in general». Therefore, general empirical legal research in the field of legal development should become the basis of «wisdom», a guideline for the development of national law. Therefore, the philosophical toolkit is no longer the main tool of legal knowledge, but the creation of a methodology of empirical legal research of supranational legal changes for the improvement of national law.

Based on Kant's logic, the meaning of the history of legal norms in society should be objectively sought in the organization of society itself. And here it is very appropriate to apply one of the classic formulations of the categorical

imperative to world history. The implication is that people should be treated as ends, not as means. When understanding the nature of man and the nature of law, it becomes clear that the latter serves as the main tool that guarantees the coexistence of people and ensures the integrity and stability of society. Turning to history as a changing phenomenon, I. Kant had to take into account the main provisions of his own philosophy of law, which relate to the immutability of the rational and moral nature of man. In other words, he was faced with one of the most difficult tasks of the methodology of studying social phenomena and processes - about the ratio of their dynamic and static elements.

The great scientist solves this dilemma thanks to his philosophical and legal teleology. If the goal of a person is to follow the moral law, and the person himself in the social context is the goal, not the means (according to the categorical imperative), then it is logical that the goal of the state as «the union of a large number of people subject to legal laws» is triumph ideas of law. It is embedded in the socio-legal concept of I. Kant and represents the vision of the thinker as the goal of humanity. The historical process of the development of the state and law is directed towards the same goal. Humanity and this goal in the historical and legal sense is nothing more than the achievement of a universal civil society.

Thus, Kant's world of freedom had a decisive influence on the historical process. Human nature and natural abilities are not identical, but if the first is existing, then the second is a phenomenon, not an invariant. Natural human abilities develop in the direction of natural goals and we are not talking about a specific person, but about humanity itself. One of the integral features of the history of the state and law in general is the desire to leave the status of «minority». Such an exit is nothing more than the ability to use one's own mind without external guidance: «Enlightenment is the exit of a person from the state of his youth, in which he is due to his own fault. Have the courage to use your own mind - this is the motto of Enlightenment»[4].

At the same time, it is not man who evolves, but humanity in general. This is the process of history, and in the context of the institutionalization of society and the regulation of relations in it, the history of law and the state: «The natural endowments of man (as the only intelligent being on earth), aimed at the application of his mind, are fully developed not in the individual, but in the family « [4]. As it seems, from the idea of the evolution of human natural abilities (phenomena), we can draw a conclusion about the evolution of human nature, and therefore natural law (both are noumenons), and therefore about the teleological validity of the historical-legal process.

Conclusions. So, I. Kant makes an attempt to determine both the goal and the direction of the historical process of transformation of the state-legal foundations of society. But he also points to the source of this development, which was later elaborated so deeply and comprehensively by scientists that, from a small philosophical and legal guess, the elaboration reached the scale of one of the main dialectical laws of existence and cognition. The philosophy of law and the philosophy of the legal state of I. Kant have not only a teleological, but also a transcendental-anthropological character. The events of history, above all the history of state forms and law, take place in space and time in the direction of ordering the natural and sensual principles, subordinating them to the moral and legal improvement of people.

References

1. Andrushchenko V. R. History of social philosophy (Western European context) / V. Andrushchenko. K.: Tandem, 2000. 148 p.
2. Hryshchuk O. V. Philosophy of constitutional values: monograph. Kyiv: «VAITE Company». 2019. 416 p.
3. Demydenko H. G. History of teachings about law and the state: Course of lectures. Kh.: Fakt, 2001. 384 p.
4. Kant I. Critique of pure reason. / transfer with him Lossky m: Eksmo, 2009, 736 p.
5. Myronenko O. M. Kant Immanuel. Legal encyclopedia: In 6 vols. T.3. P. 34-35.

MARXIST PHILOSOPHY

Formulation of the problem. Marxist philosophy was formed on the rich soil of previous philosophical systems. As often happens in history, on the one hand, its appearance was determined by previous teachings, and on the other, it became their dialectical denial.

Marxist philosophy, and this is one of its specific features, arose as a component of a broader teaching - Marxism. In addition to philosophical teachings, it also includes the theory of economic development of society - political economy and the theory of socio-political development - «scientific communism». These three components of the new worldview are internally interconnected, complement each other, and the philosophical teachings of Marxism can only be understood in the context of their interconnection and interaction.

Goal : analyse the Marxist philosophy and explore the main features of this philosophy.

To achieve the goal , we set the **following task:**

- Find out the object and subject of this philosophy ;
- Where did Marxism come from?;
- The main philosophical question of Marxism.

Presenting main material. Marxism is one of the few attempts in the history of mankind to give a holistic understanding of the objective world and the place and role of man in it, to show the relationship between the material and spiritual worlds, objective and subjective, nature and society, to reveal the most general laws of the development of nature , society and human thinking. Moreover, it is an attempt to explain and change the world in practice in accordance with formulated goals and ideals at the same time [4].

The emergence of Marxism was determined by specific socio-economic and political prerequisites. At the end of the 18th century in England, at that time the most economically developed country in Europe, an industrial revolution began, which in the 19th century covered other European states.

From previous teachings, the philosophy of Marxism differs primarily in the subject of research. It focuses attention on what is common to natural and social reality, human thinking, the process of cognition that unites these spheres, investigates the most general regularities of their development.

In addition to the most general regularities of the development of nature, society and knowledge, K. Marx and F. Engels also include man, practice, and the relationship between «man and the world» in the subject of philosophy.

Depending on the answer to the second side of the main philosophical question, philosophers were also divided into two camps: those who recognized the possibility of human knowledge of the surrounding world and obtaining objectively true knowledge about it, and those who denied such a possibility. Philosophers who deny the possibility of knowledge are called agnostics, and the corresponding philosophical trend is called agnosticism.

Over time, the main philosophical question in the philosophy of Marxism acquired the status of a fundamental methodological principle. The entire history of philosophy began to be viewed through the lens of the struggle between materialism and idealism. Marxism sided with materialism and subjected to devastating criticism not only «pure» idealism (as, for example, Plato or Hegel), but also any slightest deviations in its direction. [1].

Marxist philosophy solves a complex of issues related to the life of society. Previous philosophy saw the source of the development of society in ideas, views, theories that existed in different historical eras and had an impact on people's lives, determined politics, morality, economy, the nature of the state system, etc.

Among many types of relations between people (political, legal, family, moral, etc.), Marxism singles out relations in the sphere of production of material goods as basic. Production relations determine all other relations between people and constitute the social basis. Material existence, economic basis determine social consciousness (morality, law, ideas, theories, etc.). Materialism and dialectics allowed K. Marx and F. Engels to discover the phenomenon of repetition in social processes and thereby prove that society, and not only nature, develops according to certain laws, to distinguish separate stages in its development, which were called socio-economic formations , to evaluate in a new way the role of the masses and individual personalities in history. [6].

In general, Marxism is characterized by an overestimation of the role of the material factor, in particular the economic factor, in explaining the vital activities of society. The importance of consciousness, the subjective factor, was constantly emphasized, but not sufficiently taken into account.

The problem of man occupies a special place in the philosophy of Marxism. K. Marx and F. Engels consider man not only as a product of nature, but also as a social phenomenon. The human problem in Marxism is organically connected with the theoretical understanding of such a social phenomenon as alienation.

The founders of Marxist philosophy came to the conclusion that the cause of alienation is the exploitation of man by man, which is based on private ownership of the means of production. They also proposed a specific way out of the current situation - the destruction of private ownership of the means of production. This can be done, in their opinion, through the establishment of a new type of ownership - the ownership of all and everyone at the same time for the means by which material values are created, property, social in nature[5].

An important characteristic of Marxist philosophy is its atheism. In this teaching, religion is subjected to devastating criticism using the achievements of science and the heritage of previous philosophy, primarily of the French enlighteners of the 18th century and teachings of L. Feuerbach.

Conclusion .The emergence and development of Marxist philosophy is, without a doubt, a qualitative leap in the historical-philosophical process. Many complex problems of human existence, society, nature, development of science, methodology of knowledge and practice acquired a fundamentally new interpretation in it. Within the framework of Marxism itself, the appearance of this doctrine is considered a revolutionary revolution in philosophy. Marxist philosophy should be approached, as well as other philosophical teachings, with a balanced and impartial approach. In the course of further social development, some of her ideas were preserved and developed, while others were criticized and denied. New social conditions require new approaches, a new philosophical understanding. Perhaps, only history will be able to give an unbiased assessment of this philosophy [3].

References

1. Bilyi, O 2009, 'Samotsenzura i filosofskyi dyskurs (Self-censorship and philosophical discourse)', *Filosofska dumka*, No 3, s. 20-22.
2. Husiev, V 2009, 'Uviaznena filosofii: diamat ta istmat vs chervonyi pozytyvizm ta chervonyi ekzystentsializm (Imprisoned Philosophy: Diamat and Istmat vs. Red Positivism and Red Existentialism)', *Filosofska dumka*, No 3, s.16-20.
3. *Istoriia ukrainskoi filosofii (History of Ukrainian philosophy) 2008*, Pidruchnyk, Akademydav, 624 s.
4. Kobets, R 2009, 'Het vid marksyzmu, abo Dosvid zaperechennia radianskoi filosofii (Away from Marxism, or the Experience of Denying Soviet Philosophy)', *Filosofska dumka*, No 3, s.22-24.
5. Loi, A 2009, 'Filosofii – pokruch (Philosophy is Near)', *Filosofska dumka*, No 3, s 25- 28.

*Кухарук Арсен, Студент групи МП-11,
юридичного факультету ЗУНУ.*

СУЧАСНИЙ СВІТ КРИЗЬ ПРИЗМУ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ.

Постановки проблеми. З періодом Неоліту, коли людина навчилася освоювати знаряддя праці, осмислювати наскільки важливі ті чи інші речі та явища, почали формуватися перші людські цінності. З кожною новою епохою вони регулювали поведінку людства, що є помітним у розвитку історії суспільства.

Актуальність теми. Цінності – це поняття, які вказують на людську, соціальну і культурну вагу певних явищ, речей, та предметів діяльності. Варто лише розглянути одні з відомих поглядів на «цінність», щоб зрозуміти, через який історичний шлях вони пройшли та яке значення мають для сучасного суспільства.

Мета. Дослідження є розуміння становища, в якому перебуває сучасний соціум через призму загальнолюдських цінностей. Зрозуміти та усвідомити фактори, які мають значний вплив на формування цінностей сучасного світу, висвітлити найголовніші проблеми, які мають свою актуальність в даний час.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:

- аналіз встановлення загальнолюдських цінностей;
- визначення вагомості загальнолюдських цінностей у суспільстві;
- які чинники впливають на зміни загальнолюдських цінностей.

Яскравим представником класичної філософії був І. Кант, який пов'язував поняття цінності з поняттям доброї волі. «Безкорислива добра воля має цінуватися незрівнянно вище, ніж будь-що зроблене нею задля якоїсь мети.» Це поняття він співвідносить з людиною як метою, її розвитком, а такий аспект цінності, як корисність, - зі світом природи бажань. Головна увага приділяється суб'єктивному аспекту цінності, який І.Кант прагне висвітлити.

Різноматністю поглядів на розуміння та природу цінностей характеризується саме сучасна соціально-філософська література. Вона розробляється як протиставлення проблеми в німецькій класичній філософії, або самою конкретизацією. Одним із найбільш відомих та аргументованих є твердження про те, що цінності є предметом потреб та інтересів людини. Даними предметами можуть виступати думки, речі, явища чи ідеї.

Цінності не тільки виконують важливу роль в існуванні суспільства, вони також забезпечують його єдність, високий рівень самосвідомості та організованість його членів. Суспільні цінності формуються з часом, відбираючи найактуальнішу модель поведінки та довід окремих суб'єктів. Спочатку вони з'являються як сукупність звичок, певні традиції норм поведінки, що передаються з покоління в покоління, і є ознаками людського, відмінного від тваринного інстинктивного способу життя. З часом ці прийоми побуту закріплюються, схематизуються в таких нормативних утвореннях, як обряди, звичаї, ритуали. У них кодуються еталони суспільно схваленої поведінки [4, с. 74]. У подальшому вартісні взірці транслуються, зберігаються і передаються через соціальні інститути: установи освіти, виховання, масової інформації, релігії. Підсумком і метою тривалого прищеплення ціннісних якостей є формування людської ментальності, психології, характерної для окремого типу суспільства.

Світ цінностей – це світ практичної діяльності.

Ціннісна свідомість цікавиться конкретно важливістю предмета для людей, а не його матеріальною стороною. Такі ціннісні орієнтації формуються в будь-яких сферах життєдіяльності. Наприклад, антропологі

вважають, що основою цінностей є біологічні фактори. Культурні універсали, зумовлені родовими ознаками людського побуту, є спільними для всіх людей і всіх етносів. Співвідношення елементів загальнолюдського і національного в кожному етносі неповторне, що і зумовлює унікальність кожного суспільного утворення людей.

У процесі розвитку цивілізації, де постає питання, чи є сама людина цінністю, крок за кроком створюються передумови того ставлення між людьми, що в абстрактній формі виражено категорично імперативом І. Канта: «...Поводься так, щоб ти завжди ставився до людства й у своєму обліку, і в особі всякого іншого, так само, як до мети, і ніколи не належало б до нього, як до засобу».

Вищі цінності відображають фундаментальні відношення та потреби людей складають фундамент індивідуального світогляду. Вищими цінностями можуть бути: здоров'я, сім'я, кохання, свобода, мир, війна, держава, праця, істина, честь, споглядання, творчість тощо. Причетність до вищих цінностей, служіння їм, дає змогу людині відчутти цінність свого індивідуального буття.

Висновок. Цінності формуються в залежності від аури, яка панує у суспільстві, а тому вони є флюктуативними. Дякуючи впливу науково-технічного прогресу сучасного світу, більшість цінностей втрачають свій сенс, але вперек цьому, починають проявлятися притаманні даному періоду нові принципи та пріоритети. Навіть в умовах нерівного соціального класового суспільства, людина може вільно визначити свої цінності. Ця проблема потребує глибокого дослідження, адже так з'явиться шанс прогнозувати майбутнє, що допоможе суспільству задовольнити власні потреби та вміти правильно та якісно обирати свої власні цінності.

Список використаних джерел

1. Бакрадзе А.Т. Ідеал людяності і цінності людського життя. Київ: Філософська думка, 1987. 23 с.
2. Бутківська Т. В. Проблема цінностей у соціалізації особистості. Київ : АПН України, 1997. 31 с.
3. Лісовий А. Філософський енциклопедичний словник. Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України. 2002. 707 с.
4. Підлісний М. М. Глобальні проблеми та загальнолюдські цінності. Київ: Либідь, 2016. 67 с.
5. Целякова О. М. Духовність і ціннісні орієнтації студентської молоді України в трансформаційному суспільстві URL: https://old-zdia.znu.edu.ua/gazeta/VISNIK_38_22.pdf (дата звернення 20.11. 2022).

HISTORICAL TYPES WORLDVIEW

Formulation of the problem. In different historical periods, people had different views on the world and life. Now many people live without knowing the purpose and searching for the meaning of their life. So, if we look into the past, we can learn about how people's worldviews were formed, changed and what they were. This can help us understand the world views of modern philosophers.

Purpose: To analyze how people's views on the world appeared and changed at different times.

Presentation of the material.

The first form of worldview was mythology. Mythology (from the Greek *mythos* - legend, legend and *logos* - word, concept, teaching) is a type of consciousness, a way of understanding the world, characteristic of the early stages of the development of society. Myth is the first attempt of ancient people to explain the world, to raise the most fundamental, key questions in relation to man - the world and to find answers to them. In the spiritual life of primitive people, mythology acted as a universal, integral form of their consciousness, as an integral worldview that contained the rudiments of knowledge, religious beliefs, political views, various types of arts and philosophy. The myth, as the earliest form of the spiritual culture of mankind, expressed the worldview, worldview and worldview of the people of the era in which it was created, expressed its spirit.

Of course, for the first forms of explaining the world, there was not enough experimental material for generalization, nor strict logic, which is why they were rather naive. In myth, the world is rather not analyzed, but experienced. In it, the understanding of the world is akin to a worldview, based on sensory visual representations. When trying to comprehend the world, the ancient man naturally exceeded his capabilities of the just emerging intellect, while having, moreover, very poor experience, he was forced to speculate in his thinking, to speculate about the incomprehensible and unknown, sometimes building fantastic images.

A characteristic feature of the mythological type of worldview was anthropomorphism- transfer to the world of one's own, human qualities. The world in its diverse manifestations was perceived as similar to a human being, turned out to be humanized. Natural things and phenomena, by analogy with man, were considered just as alive, intelligent, capable of communication and feelings. As a result, a person did not feel his discord with nature, rather he felt himself an inseparable whole with it. In his view of the world, the subjective and the objective, the spiritual and the material, the natural and the supernatural organically merged into one, everything turned out to be permeated with some kind of living, reasonable, but mystical fabric, into which the person himself was woven. This feature of the mythological perception of the world as an indivisible whole is called syncretism. One could see in it a vague guess about the interconnectedness of the whole world, about its close unity and kinship of the origins of existence.

The originality of the myth was also manifested in the fact that the thought was expressed in specific emotional, artistic, sometimes poetic images. With the help of an artistic and figurative description, attempts were made to answer the question of the emergence and structure of the surrounding world, the origin of the most important forces and phenomena of nature for a person, world harmony, the origin of people, the mystery of the birth and death of a person, various tests that arise on his life path. A special place was occupied by myths about the cultural achievements of people - making fire, the invention of crafts, agriculture, the origin of customs, rituals, etc.

Despite the limitations of mythological thinking, nevertheless, the development of the worldview of ancient people already then began its process of moving from myth to *logos*, from fiction and various speculations of thinking to comprehending its actual relationships and patterns. This was due to the fact that people in their life and practice could not fail to notice a certain logic in the processes taking place around them, not to grasp the simplest relationships. Along with this, their generalizing and analytical abilities grew. However, gradually the idea of the most important forces of the world and the most general, simplest patterns led to their abstraction into something independent, with the appearance of the force that «rules» the specific processes of the world. Thus, the gods in mythology were the simplest expression of the original abstractions of the driving forces of nature and society. The initial generalizations could not yet be so strong as to simultaneously embrace the universal content of the world and at the same time be kept on the basis of real processes. Therefore, the universal became the force that opposes the real world, is taken out of it, decides the fate of the world from outside its limits. Indicative here would be the idea of the Greek «Olympus» as a special heavenly kingdom, where the fate of the whole world was decided.

Such ideas directed the further development of the worldview of ancient people in the direction of religiosity. Religion (from lat. religion- religion, holiness, piety, reverence, conscientiousness, worship, etc.) - a special form of understanding the world, due to belief in the supernatural, which includes a set of moral norms and types of behavior, rituals, religious actions and the unification of people in organizations (church, religious community).

The religious worldview clearly distinguishes between the supernatural and natural worlds, between the miraculous and the earthly. The center of the supernatural world is the god (gods), which determines all its structures and creates the real world. The religious picture of the world proceeds from the fact that the plane of being that we see is not the only one, but is only a shadow, a reflection of its hidden, deep sides.

Such a worldview is uncritical, where the mind stumbles over difficulties in understanding, it gives way to faith. The supernatural, hidden and deep here is the lot of religious faith, and not logical conclusions and justifications. However, it is possible to believe in this way also in something that is absurd, absurd, and at the same time not have any rational evidence in the basis of this belief. The main disadvantage of such a worldview is that religious faith can be blind, based on speculation and suggestion, which means it can motivate a person to completely senseless, and sometimes harmful efforts. At the same time, you can find positive aspects in it. Belief in higher spiritual forces that monitor the world order and higher justice encourages a person to spiritual development, moral self-improvement, and the fight against his shortcomings and vices. It is able to fill the feeling of the spiritual emptiness of life, help it find meaning, give spiritual and psychological support for a person, clear his mind with pure and bright thoughts, bringing him into a state of peace of mind, harmony, kindness and love. Thus, religious faith acts as a source of energy or spiritual impulse for the believer. Religion, in its best manifestations, encourages a person to break away from the worries of everyday life, awakening lofty feelings in him, directing him to noble thoughts and deeds, inclining him to mutual assistance and mutual support. It consolidates the norms and attitudes of proper behavior in society, indicates moral guidelines for this behavior, which contributes to the harmonization of relations in society. The religious worldview contributes to the unity of people on the basis of spiritual values, moreover, it is able to mobilize society for great achievements and transformations in order to improve life or face the threat of danger.

However, for the material development of society, for deepening the knowledge of the real world, such a worldview cannot be called progressive. In order for religion to play an exclusively positive role, it should not become the dominant form of worldview, but should only be its harmoniously complementary part. Religious faith, which can be acceptable, should be based only on faith in bright and progressive ideals, supported by the results of knowledge and social practice.

An important achievement of the religious worldview can be considered a guess about the existing duality of the world, the difference between the world apparent, visible, being, on the one hand, and the real, deep world, essential-with another. However, this conjecture that has arisen has not yet been supported by a sufficient base of experimental data and the rigor of logical justifications, and therefore, was filled with very poor content that does not carry any serious practical significance.

With the developing tendencies of free-thinking, critically inquisitive, creative thinking, society begins to form philosophical type of outlook. It excludes neither elements of mythological nor elements of religious consciousness. However, the dominant features in it are the desire to search for and substantiate truths, logical reasoning, the development of analytical abilities, as well as self-criticism. It is these features that allow a person not to be content with only the superficial logic of the connection of the observed processes, but to penetrate in his knowledge into the deep, essential aspects of the world, capturing its real interconnections of various levels of depth and universality. Nevertheless, having a high scientific potential, the philosophical worldview has not lost the shortcomings of its predecessors. Conjectures, fictions, illusions and uncritical faith in convenient, pleasant and beneficial for our thinking, the tendency to take what is wishful thinking, to create comfort for our own way of thinking, to the detriment of understanding the true and objective, and to this day are frequent companions of the modern worldview. At the same time, the modern worldview is largely the result of the achievements of the modern system of upbringing and education; it absorbs knowledge, logic of thinking and wisdom, developed and honed over the centuries, including by the scientific community. Thus, the unlimited potential of the philosophical worldview is used by each of us to the extent of our education, erudition, flexibility and depth of our thinking, commitment to rationalism and the search for objective truth.

Used Books

1. Philosophy: a brief summary: Study guide/ Serhiy Shcherba, Mykhailo Toftul, Oleksandr Zaglada, etc.; Under the editorship Serhiy Shcherba, -K.: Condor, 2003. -349 p.
2. Smorz L.O. Philosophy: Study guide. -K.: Condor, 2004. -414 p.
3. Voronkova V.G. Philosophy: Study guide; Ministry of Education and Science of Ukraine. - Kyiv: VD «Professional, 2004. - 460 p.
4. Vilkov V. Man and the world. - K.: FEMINA. - 173 p.
5. Person and society. — K.: Irpin, 1997. - 349 p.

*Кім Анна, студентка гр. ПР-13,
Юридичний факультет ЗУНУ*

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ МЕНТАЛІТЕТУ УКРАЇНЦІВ

Актуальність теми дослідження. У більшості сучасних філософських течій розуміння історії людства ґрунтується на цивілізаційному підході, суть якого полягає в тому, що кожна цивілізація в процесі самовизначення, самоствердження і саморозвитку повинна відкривати і відтворювати для себе, а при водночас збагачують незмінні цінності людства в цілому з його конкретно-історичним прогресом. За такого підходу ступінь розвитку, самоідентифікації та самореалізації даної нації визначається не її порівнянням із зовнішніми критеріями, а тим, наскільки вона просунулася до об'єктивації власних, самобутніх, архетипних ознак, і при цьому водночас наскільки це збагатило універсальні матричні культури.

Мета. Висвітлити український менталітет з філософської точки зору.

Відповідно до поставленої мети впливають наступні **завдання**: охарактеризувати значення «менталітет» в поглядах науковці; визначити суть менталітету українського народу.

Виклад матеріалу. На сьогоднішньому етапі до питань менталітету та ментальності звертаються дослідники галузей різних наук. Зокрема, у своїх роботах науковці намагаються зрозуміти природу людини через аналіз двох основних складових елементів її внутрішнього світу: менталітету та світогляду. Зокрема і українські вчені в своїх працях розглядали проблему ментальності під різними кутами зору: Т. Шевченко, Л. Українка, І. Франко осмислювали національний менталітет засобами художньої творчості; Г. Сковорода, П. Юркевич розглядали менталітет як вияв «божественної» сутності людини, кордоцентризму та софійності [1].

По-новому підходить до вирішення наукового завдання, яке полягає у соціально-філософському аналізі проблеми ментальності як соціокультурного феномену. Становлення і розвиток ментальності як соціального явища, що відображує своєрідний розвиток суспільної свідомості. Крім того, розглядається проблема відповідності ментальності суспільства творчості композиторів і виконавців, яка тісно пов'язана з задачами виховання, розвитку художнього смаку і рівня духовності в цілому [2].

Донині в науковому соціально-філософському дискурсі немає більш-менш чіткого визначення цього поняття, що призводить до досить довільного трактування його змісту в різних галузях знання. Такий суб'єктивний підхід до розуміння та інтерпретації одного з ключових понять, який використовується для аналізу глибинних сутнісних характеристик етнічних груп та індивідів, призводить до ряду методологічних труднощів.

Ментальність в поглядах науковців - це глибинний рівень колективної та індивідуальної свідомості, усталена й водночас динамічна сукупність настанов особистості, демографічної групи у сприйманні залежно від етногенетичної пам'яті, культури тощо [3]. На сучасному етапі ментальність українців стала об'єктом дослідження таких вчених, як І. Грабовська, І. Бичко, П. Гнатенко, П. Кравченко, та ін. Спільним моментом поглядів вітчизняних вчених є акцентування зв'язку поняття ментальності з поняттям душі народу та її складовими: психічними характеристиками, волею, розумом.

Під менталітетом слід розуміти своєрідні установки свідомості, не чіткі, не вербалізовані (тобто не виражені в словах і поняттях) його структури. Менталітет українського народу включає головні (базові) уявлення українців про людину, її місце в природі та суспільстві. При цьому не всі ці уявлення підлягають логічній систематизації і логічно не осмислюються. Вони пов'язані не стільки зі свідомістю, скільки із підсвідомим, яке керує не мисленням особистості, а її поведінкою. Основна ідея полягає в тому, що за допомогою свідомості і мислення людина пізнає світ, а менталітет – це сприйняття та інтерпретація світу. Тому людина, пізнаючи світ, створює систему логічних категорій і понять - тобто, пізнаючи світ шляхом мислення і створюючи «модель світу», сприймаючи його сутність, людина використовує враження, образи, уявлення - це менталітет.

Висновки. Отже, можна зробити висновок, що менталітет є специфічним соціокультурним феноменом, але містить у собі й біологічну складову. На сучасному етапі теорія ментальності перебуває в центрі досліджень у галузях різних наук, у полі діалогу між ними, на стику свідомого й несвідомого, універсального й маргінального, особистого й загальнолюдського та колективного.

Список використаних джерел

1. Хоанг Тхи Кук. Національний менталітет в умовах трансформації сучасного українського суспільства : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.03. ДЗ «Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського». Одеса, 2012. 20 с.
2. Бондаренко О.В. Українська ментальність в різноманітті національних ментальних формоутворень й архетипів: історико-культурний аспект. Гуманітарний вісник ЗДІА. 2008. № 32. С. 66-78
3. Грабовська І. С. І. Грабовський. Ментальність. Енциклопедія Сучасної України: енциклопедія за ред.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2018. Т. 20. URL: <https://esu.com.ua/article-66534> (дата перегляду: 22.11.2022)

ФІЛОСОФСЬКІ ІДЕЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Постанова проблеми. Актуальним завданням дослідження ідей Григорія Сковороди є аналіз його філософських поглядів та визначення актуальності його світогляду.

Мета. Розкрити сутність ідей Григорія Сковороди у сучасному розумінні, а також проаналізувати їх актуальність.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:

- зрозуміти посліл філософської спадщини Григорія Сковороди;
- розкрити суть ідей Григорія Сковороди;

Виклад матеріалу. Ми існуємо заради того, щоб бути щасливими,- так вважав філософ Григорій Сковорода. Щоб зрозуміти посліл філософа, що мета людського життя - це щастя, потрібно розібратися, що для нас є головним, а що другорядним. Багато хто може сказати, що насправді це не так, що сенс щастя полягає у матеріальних цінностях, у тому що ми здорові, але ми можемо бути не щасливими, маючи матеріальні цінності, маючи здоров'я, ми теж можемо бути нещасливими. Багато хто знає його думку «світ ловив мене, але не спіймав...», у своєму Букварі світу Сковорода пише: «Друже мій, не може бути нічим те, що виростає велике. Не вважай за мале те, що викликає велике. Не гадай, що невидне і безсильне - одне й те саме. Все невидиме сильніше за видиме, і видиме залежить від невидимого». Якщо ми усвідомимо це, то ми не будемо марнувати своє життя на пошуки щастя там де його нема: щастя це настрої душі, а не тіла. І тоді виникає питання: «як же нам прагнути щастя для нашої душі?» і тут Сковорода каже, що потрібно слухати своє серце.

Щоб зрозуміти, що має робити людина щоб бути щасливою, потрібно ознайомитися з працею «Вчення про три світи» це такі світи: макрокосм – весь оточуючий нас світ, мікрокосм – світ людини, і світ символів – Біблія. Не пізнавши один із них, неможливо пізнати два інших. На думку філософа, починати треба з самопізнання. Кожна людина є моделлю маленького всесвіту, і в цьому всесвіті в нас єдине завдання: довести все до ладу, щоб там була гармонія. Так само, щоб досягнути щастя потрібно навести лад з самим собою. Концепція трьох світів і двох натур: «Весь світ складається з двох натур: одна – видима, інша – невидима. Видима натура називається тварь, невидима - Бог». Сковорода учив, що в усьому треба бачити двоїстість: видиме і невидиме, зовнішнє і внутрішнє, тілесне і духовне, тлінне і вічне, тварей і Бога, матерію і форму, старе і нове, явне і потаємне. Матеріальний світ існує всюди і не можна знайти жодного місця, де б його не було. Але так само існує і невидимий світ, тобто видимий і невидимий світи нерозривно пов'язані один з одним. Думку про те, що основою всіх речей, їх діяльністю і рушійною силою є саме невидима натура, тобто Бог і дух. Отже, у працях Сковороди Бог означає не тільки невидиму природу чи просто природу, а й закономірність, що лежить в основі існування матеріального світу. Поняттям, протилежним за своїм змістом, до прийняття Бога, у творах Сковороди виступає видима натура, або тварь. Матерію Сковорода називав «видимістю, зовнішністю, наружністю», бо світ речей, на його думку, залежить від невидимості. Оскільки видимість минула, вона може бути істинною, бо істинне, за Сковородою, тільки те, що вічне. На думку філософа, з того, що в усьому існує два ества — невидиме (Боже) і видиме, впливає неможливість зникнення, загибелі чого-небудь. Загинути ніщо не може, воно тільки втрачає свою тінь. Викладаючи свою концепцію двох натур, Сковорода підкреслював тісний зв'язок невидимої з видимою природою.

Ідея про споріднену працю пов'язана з тим, що Сковорода каже про здобуття щастя. Як зазначає філософ кожен народжується з хистом до певної справи, коли ми обираємо фах на думку філософа нам потрібно дослухатись не до розуму, а до серця, тому що коли ми обираємо розумом, ми обираємо гроші, кар'єру та інші матеріальні блага. В той же час коли ми вибираємо серцем, ми обираємо те, від чого наша душа буде отримувати задоволення. Більшу частину свого життя людина працює, якщо весь цей час отримує задоволення від того, що робить, то мабуть вона може стати щасливою, в той час коли вона працює і не отримує від цього ніякого задоволення, вона не є щасливою. Окрім того, якщо ми займаємося улюбленою справою, в нас є стимул рухатися далі та досягти успіху, тут буде доречно згадати слова Сковороди: «Краще бути задоволеним котом, ніж левом невдахою...» Вчення Сковороди про «сродну» працю розкриває джерела «сродності» - призначення, покликання людини до конкретного виду діяльності, їх закладає природа-бог з моменту народження людини. Тому все «сродне» є природним у людині. Люди не народжуються однаковими за своїми задатками: одні «сродні» до землеробства, другі - до військової справи, треті - до богослов'я і т.д. Вразливою стороною концепції є факт заздалегідь «передвизначених» сфер діяльності в суспільстві. В суспільстві найчастіше не «сродність», а соціальний статус людини зумовлює можливість вибору нею відповідної праці, навіть коли вона «несродна» для неї, соціальні умови нижчих верств, якими б «сродностями» до інтелектуальної праці вони не були наділені, стояли на перешкоді їх просуванню вгору.

Висновок. Отже, вся філософська система Сковороди у своєму внутрішньому естві пронизана антитезами видимого і невидимого світів, що постають у найрізноманітніших ракурсах. Це засвідчує, з одного боку, сприймання буття всього сущого у стані постійного неспокою, взаємодії протилежностей, а з іншого — така антитечність є вираженням абсолютної повноти буття, в якій зливаються протилежні ознаки, які містить у

собі все існуюче. Вчення Григорія Сковороди спрямоване на пошук шляху, що веде до щастя, до любові, до уподобання Богу. Ідеалом Сковороди є ідеал нерівної рівності в тому сенсі, що усі люди рівні перед Богом, але разом з тим вони є нерівними, тому що мають різну натуру. Метою всіх людей є наближення до Бога, отримання вищого блаженства.

Філософія Григорія Сковороди є прекрасним прикладом існування філософії українського духу як динамічної, здатної до розвитку і постійного вдосконалення оригінальної системи поглядів, ідеалів, вірувань, совісті тощо; вона є своєрідним пошуком і визначенням українським народом свого місця в суспільно-історичному процесі, закликом до гуманізму і «сродної» людській природі дії.

Список використаних джерел

1. Тарасенко М.Ф., М.Ю. Русин, А.К. Бичко та ін./Історія філософії України. Хрестоматія.- К.,1993
2. Ковальова Катерина/Вчення Григорія Сковороди про три світи і дві натури URL: <https://studfile.net/preview/5110821/page:2/>
3. Огородник І. В., Русин М. Ю./Українська філософія в іменах. — К., 1997.
4. Чижевський Д./Нариси з історії філософії на Україні. — К., 1992.

ІДЕЯ СВОБОДИ У ТВОРЧОСТІ Б. СПІНОЗИ

Постановка проблеми. Ідея свободи дуже актуальна у теперішній час. Саме свободний вибір своєї долі, свого майбутнього, кожного окремого вчинку і дії і створює особистість. Для людської реальності, –це значить вибирати себе.

Мета. Детальніше дізнатися про особливості вчення про субстанцію Б.Спінози, атрибути і модули свободи Бога та світу.

Для досягнення мети ми ставимо перед собою такі питання:

- Визначити яке значення має «Етика» у ідеї Спінози
- яку роль у свободі грає Бог

Виклад матеріалу. Оцінити повною мірою справжню велич і значення філософії Бенедикта Спінози людству – завдання майбутнього. Один з найважливіших показників глибини й актуальності філософського вчення Спінози – його вплив на мислителів наступних поколінь і тим більше століть, а також полеміка з ним мислителів і історичних діячів різних рангів, що заперечують і спростовують ці ідеї.

1.Бенедикт Спіноза це- нідерландський філософ який творив у XVII ст. Народився Бенедикт у місті Амстердамі в сім'ї купця, яка за етносом відносилась до єврейської общини. У середині XVII ст. Нідерланди (Голландія), перетворюється на капіталістичну країну Європи. Тут стається буржуазна революція, яка завершилась встановленням першої в Європі буржуазної республіки. Через це почався розвиток науки, культури та техніки. Саме вчення Бенедикта про природу стало основною метою його досліджень, але це був лише початковий пункт до вчення про етику.

Головною філософською працею Спінози стала його «Етика». Він завжди вважав себе послідовником раціональної філософії Декарта і його «геометричного» методу пізнання, що вимагав суворих доказів будь-якого твердження. В «Етиці» Спіноза довів метод вчителя до логічної межі – ця книга за стилем викладення нагадує швидше підручник з геометрії. Спочатку йдуть визначення (дефініції) основних понять і термінів. Потім йдуть очевидні, інтуїтивно зрозумілі ідеї, які не вимагають доведень (аксіоми). І, нарешті, формулюється твердження котрі доводяться на основі дефініцій та аксіом. На перший план була проблема свободи, на людину поширювався закон про механістичне визначення, заперечувалась свобода й доводилась необхідність усіх без винятку дій людини. Хорошим у вченні про свободу є встановлення діалектичного зв'язку між свободою та необхідністю, але обмежується свобода лише пізнанням необхідності, оскільки це розглядалось, як виразне та чітке уявлення про те, що необхідне., «Свободою називається така річ, яка існує з однієї необхідності своєї власної природи і визначається до неї тільки сама собою. А необхідною, чи краще сказати, примушеною називається така, котра чим-небудь іншим визначається до існування і дії відомим і певним чином» [12, с. 362]. Вчення про свободу Спіноза переносить з області метафізики в область антропології і етики. У відповідності до його думки, свободою може бути – у певному значенні, і людина. Оскільки світ пронизаний єдиною субстанцією, в ньому панує суворая необхідність, що йде з самої субстанції, або Бога. Такий світ, вважав Спіноза, є досконалим. Але звідки тоді в ньому страх, зло, несвобода? Спіноза відповідав на ці питання дуже своєрідно. Єдиний вихід – усвідомити цю необхідність. Звідси його відома «формула свободи»: Свобода є усвідомлена необхідність. Таке розуміння свободи абстрактне, антиісторичне, відірване від різноманіття суспільного та особистого життя. Серед проблем філософії, що розроблялись, значне місце займають проблеми релігії. І хоча закладено основи наукової критики Біблії, релігійних забобонів та марновірства, навряд чи можна вважати Бенедикта Спінозу атеїстом, швидше — антиклерикалом. У XVII ст. атеїзм ототожнювався з аморалізмом, тому Бенедикт Спіноза не визнавав своє вчення ні атеїстичним, ні антирелігійним, критикував усі офіційні релігії й водночас закликав до справжньої релігії, яка б означала найбільшу моральність та ґрунтувалась би на максимально достовірному знанні. Для Спінози пізнання та логічне визначення природи свободи є лише передумовою вирішення проблеми свободи в сфері практичної філософії – в сфері етики. Це, по-перше, думка про те, ще в певних умовах сама необхідність стає свободою – притому не тільки в пізнанні, але й в бутті.

2.В субстанції природи, або Бога, необхідність і свобода існують як єдність протилежностей. По-друге, новим було у Спінози і поняття про свободу людини. Від стоїків Спінозу відрізняє більш виразне проведення погляду, згідно якому свобода – не постійно діюча здатність, або властивість людини, а деякий особливий наслідок його діяльності. Це – наслідок діяльності пізнання. При цьому свобода – рідкісне явище і надбання людського життя. Вона включається в життя людини подвигом лише небагатьох обранців – подвигом учених, філософів. Тільки філософ може стати свободним, але ніяк не натовп, не народ, не більшість. Свобода – доля інтелектуальної еліти. Між вільним і не вільним Спіноза споруджує бар'єр знання. Ще одна важлива особливість вчення Спінози про свободу у тому, що ознакою свободи проголошується не просте споглядання необхідності, а й активність того, хто пізнає. Досягнути свободи може тільки людина діяльна. У вченні про свободу у Спінози проте залишалася недовомовленість і навіть суперечність. Умовою, необхідною для свободи, є активна пізнавальна діяльність. Навпаки, основна для його теорії свободи інтелектуальна інтуїція вічної і безкінечної субстанції, природи є споглядалною.

Висновок. Розуміння свободи має не стільки пізнавальну дійсність, а й значення за яких можливе її застосування у повсякденному бутті людини і суспільства. Свобода не підміняється свавіллям. Свобода – це

глибинний внутрішній принцип сформований у людини розвитком світової цивілізації. Її моральний зміст не повинен залежати від обставин, чи будь-яких зовнішніх інстанцій. Пануюча в суспільстві свобода створює розмаїття вихідних можливостей, безліч напрямків для самовдосконалення людини, а отже розвитку суспільства в цілому. Людина виступає суб'єктом доцільної, свідомо вмотивованої діяльності і виглядає, як вільна особистість. Її внутрішня свобода необхідна умова для реалізації власних можливостей.

*Ядлось Ілона, Студентка гр. МЕНМ-11
ННІМВ. Ім. Б. Д. Гаврилишина ЗУНУ*

ФІЛОСОФІЯ ВІДРОДЖЕННЯ

Постановка проблеми: Філософія певного періоду виникає як відповідь на суспільну потребу. Розвиток філософії в історії західної цивілізації з часів Відродження відображає процес, у якому творчі філософи відповідали на унікальні виклики кожного етапу розвитку самої західної культури.

Мета: Основною метою дослідження є вивчення та аналіз історії розвитку філософії Відродження.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання:**

- Визначити основні ознаки культури Ренесансу.
- Визначити важливі філософські проблеми філософії Відродження.
- Визначити характерні риси епохи Відродження.

Виклад основного матеріалу: XV-XVI ст. в історії філософської думки прийнято називати епохою Відродження, Ренесансу (від фр. Renaissance- відродження). Цей термін вживається на означення періоду відродження античної культури під впливом суттєвих перемін в соціально-економічному та духовному житті Західної Європи.

Ідеологія Ренесансу має як би подвійну спрямованість : з одного боку, антифеодальну, з іншого боку – антиплебейську. Головний зміст і навіть головну рису цього історичного процесу відбиває не дослівний переклад цього терміна (фр. Renaissance- відродження, новий розквіт античної культури, науки й філософії), а антифеодальний зміст процесу , спрямованість проти церкви, дворянства й всіх феодальних порядків.

Для мислення, ідеології й культури Ренесансу вирішальною тенденцією, що характеризує переворот, є перехід від теоцентричного до антропоцентричного розуміння миру. Це процес діалектичний , суперечливий, складний, здійснюється він повсюдно, але в різних модифікаціях, варіантах, формах.

«Відродження»- категорія не стільки хронологічна, скільки духовна. Саме в галузях духовного життя лежить основа своєрідності цієї епохи, що дозволяє чітко відмежувати її як від Середніх віків, так і від Нового часу. Коли не враховувати цю своєрідність , то доведеться приєднати Відродження або до Середньовіччя, або до Нового часу, або звести до перехідного періоду між цими двома великими епохами.

Хронологічно європейське Відродження як єдиний культурний рух розгорнувся в межах XIV-початку XVII ст. й охопило Італію, Іспанію, Фландрію, Німеччину, Англію, Далмацію, Угорщину, Польщу , Чехію, північну Хорватію. Передусім Відродження розпочалося в Італії.

Найповніше і найпоширеніше еволюція Відродження проходила в Італії. Відродження – це могутній культурний рух, в ході якого відбулося подолання духовної диктатури і виникла нова культура, звернена до земних справ, прагнення людей до щасливого життя.

Характерними ознаками культури Ренесансу були такі:

1. Світський , нецерковний, характер культури Відродження, що було наслідком звільнення суспільного життя загалом.
2. Відродження інтересу до античної культурної спадщини, яка була майже повністю забута у середні віки.
3. Створення людської естетично-художньої спрямованості культури на протизагу релігійній домінанті у культурі середніх віків.
4. Повернення у власне філософських дослідженнях до античної філософії і пов'язана з цим антисхоластична спрямованість філософських вчень Відродження.
5. Широке використання теорії «подвійної істини» для обґрунтування права науки і розуму на незалежне від релігії і церкви існування.
6. Переміщення людини як основної цінності у центр світу і в центр філософії, літератури, мистецтва та науки.

Філософія Відродження ставила і прагнула вирішити важливі філософські проблеми. В цілому філософське мислення цього періоду прийнято називати антропоцентричним, в центрі уваги якого була людина, тоді як античність зосереджувала увагу на природно космічному житті, а в середні віки в основу брався Бог та пов'язана з ним ідея спасіння. Звідси характерна риса світогляду епохи Відродження: орієнтація на мистецтво.

Філософія Відродження переглядає також середньовічне ставлення до природи. Природа трактується пантеїстичне (грецьке «пантеїзм» означає «всебожжя»). Бог зливається з природою, неначебто розчиняється в ній, внаслідок чого сама природа обожноється. Християнський бог немов би приземлюється, він перестає бути чимось позаприродним, трансцендентним. Характерними є погляди з цього приводу відомого німецького натурфілософа Парацельса (1493-1541), який розглядав природу як живе ціле, що пронизане магічними силами. Якщо в людині всіма діями тіла «керує» душа, то в кожній частці природи знаходиться живе начало - архей. Для оволодіння силами природи достатньо збагнути останній, ввійти з археем у магічний контакт і навчитися ним управляти.

Однією з характерних рис епохи Відродження є її гуманізм, і світоглядною спрямованістю Відродження було відкриття самоцінності людської особистості, гуманістична спрямованість пізнання. Людина відчуває таку самостійність, яку вона не мала ні в античності, ні в середньовіччі. Її сила, влада над усім існуючим і над самою собою не потребує ніяких зовнішніх сил - ні природи, ні Бога.

Філософія Відродження ставила і прагнула вирішити важливі філософські проблеми. В цілому філософське мислення цього періоду прийнято називати антропоцентричним, в центрі уваги якого була людина, тоді як античність зосереджувала увагу на природно-космічному житті, а в середні віки в основу брався Бог та пов'язана з ним ідея спасіння.

Звідси - характерна риса світогляду епохи Відродження: орієнтація на мистецтво. Якщо середньовіччя можна назвати епохою релігійною, то Відродження - епохою художньо-естетичною. Адже саме за допомогою мистецтва змальовується розмаїтий світ людського почуття та його величезна цінність. Саме людина з її тілесністю почуття вперше в епоху Відродження усвідомлюється і змальовується такою, якою вона є насправді: не носієм гріховності, а як вища цінність і онтологічна реальність.

Висновки. Отже, філософія Відродження є унікальним культурно-історичним утворенням. Вона яскраво демонструє велич і могутність людського духу, розкриває його творчі можливості та багате змістове наповнення. Філософія Відродження переосмислює середньовічне ставлення до природи. Світогляд епохи Відродження орієнтований на людину та її творчість, для неї характерний культ краси. Не випадково, наприклад, живопис зображує передусім гарне людське обличчя і тіло. Тому епоху Відродження можна назвати епохою художньо-естетичною, а філософське мислення цього періоду – антропоцентричним.

Список використаних джерел

1. Босенко В. Філософія та гуманізм епохи Відродження та сьогодення. URL: https://revolution.allbest.ru/philosophy/00478339_0.html.
2. НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ. Історія філософської думки: Античність, Середньовіччя, Відродження. URL: <https://arm.naiu.kiev.ua/books/filosofia-30012017/lection/lec2.1.html>.
3. ФілософіяРенесансу. URL: <https://works.doklad.ru/view/fEnmJU8EFO8.html>

PHILOSOPHICAL IDEAS OF J. LOCKE

Formulation of the problem. One of the main arguments on which the theory of innate ideas is based, and around which sharp disputes developed, was the claim that the mind is constantly thinking, that is, the claim about its continuous activity. This is a kind of core of the rationalist concept of knowledge. And, indeed, if ideas are present in the soul from its very birth, it means that the soul is constantly in a state of active activity, it is constantly aware of these ideas, thinks them. However, Locke refutes this claim and refers to facts from real life.

Goal of thesis. To reveal the philosophical ideas of J. Locke.

To achieve the goal, we set the following **tasks**:

- To understand the role of J. Locke in the formation of philosophy.
- Explore J. Locke's philosophical ideas.

Presentation of the material. The experienced component of knowledge, in principle characteristic of both empiricists and rationalists, with the greatest consistency in this century, was developed by Locke. The author of «Experience about the human mind» asserted that «all our knowledge is based on experience, it ultimately comes from it» [57: 1, 154]1.

Locke's philosophy, as can be seen from the study of the «Experience of the Human Mind», is permeated with certain advantages and certain disadvantages. Both of them are equally useful: the disadvantages are such only from a theoretical point of view.

A characteristic feature of Locke, which extends to the entire liberal direction, is this lack of dogmatism. Beliefs in our own existence, the existence of God, and the truth of mathematics - these are the few indisputable truths that Locke inherited from his predecessors. But however different his theory may be from those of his predecessors, in it he concludes that the truth is difficult to possess and that a reasonable man will hold to his views with some degree of doubt.

An important procedure that was carried out by Locke is related to the classification of the activities of the mind. After we have received ideas from experience, we must process them. Locke applied his classificatory efforts to the problem of types of knowledge.

First, he implicitly distinguishes between existential and essential positions - the existence of a thing and its being, which concerns. And here three types of knowledge are possible: intuitive, demonstrative and carnal. Or intuitive knowledge, demonstrable knowledge and faith.

Locke's main goal is to determine the sources of ideas and types of knowledge, types of authenticity arising from the comparison, connection or separation of these ideas. Locke means any object of thought in the form of an idea. He understands thinking absolutely in the Cartesian sense, as consciousness about something.

An idea is any object of thinking, and thinking is any mental act accompanied by consciousness.

After Locke completes his art training, he begins to clarify the question, where do ideas come from? He has two options: either they are a priori, that is, given in advance in the soul, or from experience. There are no other options. He asks the question: «Tell me, here are the ideas born - let's say, they exist. But what does «born idea» mean? This means that it is eternally inherent in human nature; not to any specific person, it does not matter where this person lives, under what conditions, etc. - if the idea is innate, it will always be present in him. So? So, if a person has innate ideas, then all people must have them; since, if they are inherent in human nature, then, accordingly, they must be inherent in all men who are human precisely because they have human nature. So, if innateness is connected with the generality of ideas - if they are universal, then they should be understood by everyone immediately.

Locke talks about inner feeling as one of the sources of ideas - about inner experience. But what does this experience reveal to us? He reveals to us the structure of his own soul and its abilities. Thus, it is already assumed, by the figure of speech itself, that there is a soul that possesses certain abilities that are inherent to it regardless of external objects. And we can call these abilities innate. Abilities can be called innate. Which Locke does.

He admits the innate abilities - this time directly. Innate abilities of the soul are those laws according to which the activity of the soul is carried out and which are found, belong to its nature, and are not taken from somewhere outside. These laws can be discovered in inner feeling. These laws, or forms of activity, exactly correspond to what Descartes would call «innate ideas of class II», such as: thinking, consciousness, etc. That is, in this regard, the difference between Descartes and Locke is small.

Therefore, if there is no innate knowledge in such an absolute sense, but one can speak only in a conventional way, then all our knowledge is taken from experience. Experience is, as I have already said, external and internal. Locke calls ideas of external experience, or external sensation, ideas of sensations. He calls the ideas that are delivered to us by inner feeling ideas of reflection. Again, the term «idea» is widely used by them. He calls an idea what you feel directly in front of you right now - notebooks, pens - these are ideas according to Locke, and not the things themselves. He follows the same concept of duplicated peace as Descartes. The idea of sensation, he continues, arises in the soul as a result of the action of external objects on us.

There is a soul. Objects affect the soul. When acting on the soul, external things, as it were, start its internal mechanisms. It turns on - suffocates, after external action, and begins to do something with the received ideas: first, it remembers them, these ideas, then reproduces, compares, separates, connects. These are mental actions. And these mental acts are revealed in reflection.

Conclusions. The starting point of Locke's theory of knowledge is the proposition that there is nothing in thought that is not in sensation. He develops and substantiates this idea in his main work «Experience about the human mind», where he adheres to the principle «all knowledge is based on experience». The peculiarities of internal experience also explain such a very important property of human consciousness as the presence of certain deposits in it, which are independent of external experience. Locke's entire theory of cognition is closely related to fundamental worldview premises: people are in an external environment independent of them, have the ability to learn about it and adapt to it, can retain knowledge about the external world and vary their behavior in it.

The philosophy of D. Locke is a logical conclusion of the line of English empiricism of the 17th century and at the same time is a new stage in the development of philosophical thought of the New Age. Locke brought the line of sensualism to its highest expression and transformed it into the doctrine of empiricism, fundamentally opposing its position to rationalism.

List of used literature:

1. Локк Д. Досвід про людський розум // Вибрані філософські твори. Т.1., К., 1960.
2. Васильєв В.В., Кротов А.А. Історія філософії: Підручник для вузів. К., 2005.
3. Бертран Рассел. Історія західної філософії і її зв'язку з політичними і соціальними умовами від античності до наших днів. К., 2001.

*Чукліна Руслана,
студентка гр. МВСК-11,
ННІМВ ім. Б.Д.Гаврилишина*

ФІЛОСОФІЯ БУДДИЗМУ

Актуальність дослідження. Інтерес, який сучасні вчені з різних областей науки виявляють до буддизму і до його вчення про свідомість, в особливості. Здійснене дослідження актуальне також тим, що буддологічна література звертала більше уваги на власну методику вивчення буддизму як структурного вчення, аніж на методологічні принципи, якими користувалися самі буддисти. З іншого боку, прихильники буддизму приділяли увагу переважно тому, аби донести практичну суть буддизму, яка веде до здійснення мети буддизму – пробудження та звільнення від страждання, а не обґрунтуванню своїх принципів. Недостача теоретичної та методологічної частини сприяла неправильній репутації буддизму в усіх його аспектах та характерних рисах. Перш за все, буддизм черпав знання із безпосереднього досвіду, вільного від концептуалізації. Складність, яка може виникнути при дослідженні – це похибки аналітичного та концептуального пояснення.

Мета: дати тлумачення концепції свідомості раннього буддизму на основі тих методологічних та концептуальних принципів, якими користувалися її засновники.

Задачі дослідження:

- 1) розкрити основні методологічні принципи, на яких будувалася філософія раннього буддизму взагалі та концепція свідомості зокрема;
- 2) розглянути принципи класифікації дхарм та їх обґрунтування в ранньому буддизмі;

Виклад матеріалу. Особливий методологічний підхід, який ґрунтується на внутрішній логіці самого буддійського вчення і вперше уможливило здійснення адекватної історико-філософської реконструкції загальнобуддійської філософії порожнечі. Застосування цього підходу дозволило виокремити в буддійській філософії порожнечі три нерозривно пов'язані виміри: порожнечу речей (їх плинність та взаємозумовленість), порожнечу понять (їх нездатність вмістити в собі істинну реальність) та порожнечу свідомості (її здатність вміщувати все що завгодно).

На відміну від традиційного підходу до філософії порожнечі, який обмежувався аналізом лише поняття порожнечі-шуньяти, тобто порожнечі як ілюзорності або нереальності тих чи інших об'єктів феноменального буття сансари, у даному дослідженні для адекватної реконструкції загальнобуддійської філософії порожнечі залучено до розгляду також поняття порожнечі-акаші, яке репрезентує ідею порожнечі як істинної реальності.

На базі розробленого методологічного підходу та на основі аналізу репрезентативного кола першоджерел мовою оригіналу здійснено реконструкцію буддійської філософії порожнечі. Виявлено, що попри загальноприйняту у світовій буддології традицію розглядати як «філософію порожнечі» виключно доктрину сутр циклу інтуїтивної мудрості (праджняпараміта) та «вчення про порожнечу» (шунья-вада) Нагарджуни (II–III ст.) і його школи «серединного шляху» (мадг'ямака), філософія порожнечі є загальнобуддійською і охоплює всі без винятку історичні періоди і напрямки буддизму.

Обґрунтовано точку зору, згідно з якою центральним концептом буддійської філософії є «порожнеча» (шуньята/акаша), а не поняття «психо-фізичних елементів» (дгарма), що утворюють потік нашої свідомості (і хибно сприймаються нами як наше індивідуальне «я»), як традиційно було прийнято вважати у світовій

буддологічній науці від часів О. О. Розенберга та Ф. І. Щербатського, які ознайомили Захід з вченням про дхарми.

На підставі здійсненої за допомогою запропонованого підходу реконструкції загальнобуддійської філософії «порожнечі» спростовано поширений у сучасній буддології погляд, згідно з яким заперечується існування «буддизму» як такого і визнається релевантним лише дослідження окремих його шкіл та напрямків, які, через істотні доктринальні відмінності, необхідно розглядати радше як різні релігії, ніж як різні школи однієї релігії.

Ранній буддизм дуже мало приділяв уваги філософському обґрунтуванню свого вчення. Основу його теоретичної бази становило вчення про дхарми (елементи), яке заперечувало субстанціональність світу: в ньому немає нічого, крім окремих елементів психофізичної природи. Людина, її «Я» становить собою санжану, тобто потік, послідовність комбінацій дхарм, що зберігають єдність завдяки внутрішньому принципу — прапті, що узгоджує фізичні властивості та духовні якості людини.

За допомогою дхарм пояснюється сансара та життя, в основі якого лежить дванадцятиступеневий шлях, що становить собою, з сучасного погляду, психологічний портрет особи, обрамлений фактами народження, смерті і нового народження. Виділялись інстинкти (вроджене), свідомість, 5 органів чуття, розум, психічне та фізичне, почуття, емоції, потяги, «чіпляння за існування» (самозбереження), буття, що сприяє новому існуванню. Моральні дії особистості відбиваються на стані потоку дхарм: позитивна — наближує до нірвани, негативна — віддаляє, тобто в буддизмі карма набула загального характеру — вона діє не тільки в момент переродження, а й упродовж всього життя.

Включення частини стародавньої Індії до складу Кушанської імперії та покровительство з боку її правителів дали змогу буддизму розширити ареал свого розповсюдження, проникнути в інші країни. В цей період складаються дві основні течії буддизму, що відрізнялися питанням про архатство. Прибічники ортодоксального буддизму вважали архатство кінцевою стадією духовного самовдосконалення людини, а чернецтво — єдиним шляхом його досягнення. Буддійські школи, що приймають цю тезу, належать до «хінаяни» (малоїколісниці).

Висновки. Методологічні принципи дослідження свідомості у філософії раннього буддизму є аргументованими у використанні в умовах безпосереднього сприйняття дійсності, адже є способом виведення неупереджених суджень не відносних до позиції Я. Принципи обумовленості, мінливості, миттєвості, взаємозалежного виникнення феноменів у свідомості є свідченням здійснення людиною свого свідомого буття. У процесі пізнання, необхідним є саме метод здійснення мети та метод слідування неупередженого шляху у розумінні речей світу зовнішніх об'єктів та внутрішніх.

Список використаних джерел

1. Кочетов А. Н. Буддизм. К.1968.
2. Бублик «Релігієзнавство», К., 2000
3. Лубський, «Релігієзнавство», К., 1997
4. Калінін, «Релігієзнавство», К., 2002

PHILOSOPHICAL SYSTEM OF PLATO. THE DOCTRINE OF IDEAS

Formulation of the problem. The world of ideas gained great popularity in ancient Europe, and is still one of the most famous theories of the creation of the world and people, which gives answers to such familiar questions. The founder of this philosophical theory was the ancient Greek philosopher Plato. In our time, Plato has gained popularity no less than his teacher Socrates, Pythagoras and Aristotle.

Goal. Study of Plato's philosophical ideas and problems.

Object of study. Platonic idea or, as Plato often called it, «*eidōs*».

Presentation of the material. Plato (427-347 B.C.) stands at the head of our philosophical tradition, being the first Western thinker to produce a body of writing that touches upon the wide range of topics that are still discussed by philosophers today under such headings as metaphysics, epistemology, ethics, political theory, language, art, love, mathematics, science, and religion. He may in this sense be said to have invented philosophy as a distinct subject, for although all of these topics were, of course, discussed by his intellectual predecessors and contemporaries, he was the first to bring them together by giving them a unitary treatment. He conceives of philosophy as a discipline with a distinctive intellectual method, and he makes radical claims for its position in human life and the political community. Because philosophy scrutinizes assumptions that other studies merely take for granted, it alone can give us genuine understanding; since it discovers a realm of objects inaccessible to the senses and yields an organized system of truths that go far beyond and in some cases undermine common sense, it should lead to a transformation in the way we live our lives and arrange our political affairs. It is an autonomous subject and not the instrument of any other discipline, power, or creed; on the contrary, because it alone can grasp what is most important in human life, all other human endeavors should be subordinate to it.[1]

Plato has given us two kinds of reason for rejecting the idea that the jury's true belief could amount to knowledge. The problem with persuasion was that it turned out to be a route that could not guarantee that the beliefs we acquired from someone else would be true. But for this to be a problem with persuasion there has to be the possibility of a route of this kind that did have such a guarantee. Socrates complains that the victim has to convince the jury in too short a time, and in circumstances that are too emotional and fraught, for their acquisition of beliefs to be the right kind for knowledge. This complaint is pointless unless there could be a way of acquiring beliefs that didn't have these disadvantages—say, one where there were no time constraints, and each member of the jury could examine witnesses and victim as much as they required to satisfy every last scruple. So it looks as though we are assuming that there is a way of conveying beliefs that could amount to knowledge, though it isn't persuasion.

The second point, however, suggested that no way of conveying beliefs, however careful and scrupulous, could amount to knowledge, since any belief conveyed to you from another will be second-hand, and thus something that you cannot know, because you cannot know it for yourself. Relying on someone else's testimony, however sound, is never the same as experiencing the fact for yourself. The problem now is that the second objection seems to conflict with the first. The second supposes that knowledge cannot be conveyed, but must be acquired by each person in their own case; but the first found fault with persuasion in a way suggesting that there could be a way of acquiring a belief from someone else which would amount to knowledge, so that knowledge is conveyable.[2]

Plato's writings are almost without exception in dialogue form, and frequently the figure who takes the leading role in these conversations is Socrates. And so newcomers to these works naturally raise the question how any distinction can be made between the philosophy of Socrates and that of Plato. We could not, for Plato's works themselves provide us with good evidence that Socrates focused his investigative skills on one question only - How should one live one's life? - and was not similarly preoccupied with the broader range of issues that absorbed their author. We have in Plato's Apology an account of the speech Socrates gave in his defense, and he says here that although his whole life has been devoted to the discussion of virtue, he has, despite his best efforts, not been able to acquire any wisdom about it - except for the wisdom that consists in knowing that he does not know. Knowledge of such matters, Socrates thinks, is possessed by the gods alone; the best we humans can do is to imitate his own example and recognize the severe limitations in our moral understanding. This profession of ignorance is a feature of several other Platonic dialogues: In the Laches, the Charmides, the Hippias Major, and the Euthyphro, for example, Socrates searches for an understanding of virtue and morality, but each dialogue ends with a confession that such understanding still eludes him. How can Socrates be so opposed to himself: a seeker who professes ignorance about the one subject that absorbs him - the human good - and yet a confident theoretician who speculates at length not only about morality but also about knowledge, reality, politics, and the human soul? The most plausible answer, one that is now widely accepted by many scholars, is this: In the Apology and in several other works that search for ethical definitions but show no deep interest in mathematics and make no inquiry into metaphysics, we have a portrait of the historical Socrates, but then, as Plato continued to develop in his thinking, he retained Socrates as the main interlocutor of his dialogues, even though the doctrines of this more ambitious «*Socrates*» go well beyond anything dreamt of by that philosopher. And this interpretation of Plato's development accords with the distinction Aristotle makes between the real Socrates and the Socrates who is a mouthpiece for Plato: the former, he says, professed ignorance and inquired about ethical matters but not «*the whole of nature*», to the latter he attributes no such limitations, but instead regards him as a thinker who

speculated about a wide range of issues and fell into utter confusion when he posited a realm of separately existing Forms and made the Form of the Good central to ethical theory. Evidently, Aristotle reads the Republic as a presentation of the philosophy of Plato and not of Socrates. [1]

The ideas most frequently discussed in Plato's dialogues – excellence (or virtue, *arête*), justice, piety, courage, temperance, goodness, beauty, wisdom – are words whose usage can be traced back to the earliest times. Because the same or cognate terms of moral praise and blame are used from the earliest written Greek down to the time of Plato, we are able to trace the changes in the range of contexts in which they were used and the sorts of persons and behaviours to which they were applied. Wisdom (*sophia*), the root of *philosophia*, was an old ideal of human life, but in the earlier lists of Seven Sages, poetic and practical political skill is at least as important as the sort of intellectual skill that the term comes to signify when it grows in *philosophia*. This is important for Plato's dialogues, with their emphasis both on the inner state of knowing what the right act is and the view articulated by Socrates that virtue is knowledge. In Plato's own time the meanings of these terms were again undergoing change. His Socrates believes that, although opinions may differ about what justice, for example, is, there is a real difference between just and unjust actions, and justice has a nature that can be known. The terms of ethical discussion, therefore, change their meanings as they are exemplified by different sorts of actions under different social and political conditions, and Plato's dialogues, at one level, are contesting these meanings.[3]

Conclusions. From the philosophy of Plato, it can be seen that he adopted a lot from the philosophy of his mentor Socrates. He improved his method of dialogue, and polarized philosophy, creating his schools of philosophy.

References:

1. Julia Annas, *Plato: A Very Short Introduction*. Published in the United States by Oxford University Press Inc., New York © Julia Annas 2003 p. 4.
2. Richard Kraut, *The Cambridge Companion to Plato*. Cambridge Companions Online © Cambridge University Press, 2006 p. 3.
3. Gerald A. Press, *Plato: A Guide for the Perplexed*. Published 2007 Copyright © Gerald A. Press. P.23.

*Стаднік Софія, студентка гр. ПР-13
юридичного факультету ЗУНУ*

ДАВНЬОІНДІЙСЬКА ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

Постановка проблеми. Філософія права Старої Індії - невід'ємна освіта процесу розвитку правової дійсності - виникла 2,5 тис. років тому, де пояснюється, що в контексті яскраво вираженої соціально-економічної структури землеробство, ремесла, торгівля багаті духовним світлом, про що було відомо у Ведах (на санскриті це означає «знання»). Смороду були збіркою гімнів, молитов, заклинань, ритуалів.

Мета. Висвітлити давньоіндійську філософію права.

Відповідно до поставленої мети впливають наступні **завдання**: визначити історію розвитку філософсько-правових вчень Індії.; визначити поняття права в давній Індії.

Виклад матеріалу. Історія розвитку філософсько-правових вчень Індії нараховує кілька етапів. Цей поділ, звичайно, умовний. Основними періодами, що стали своєрідним фундаментом для всієї індійської філософії, вважаються ведійський та епічний періоди. Ведійська філософія розвивалася в епоху розкладання первіснообщинного ладу в Індії та виникнення рабовласницького суспільства.

Зародження філософського мислення у цей період пов'язується із брахманізмом. Брахмани (жерці) вважалися справжніми знавцями і тлумачами вед, що являли собою переважно збірки гімнів на честь богів та інші тексти на історичну тематику. Усі ведичні тексти вважаються священними книгами. Їх створення відбувалося орієнтовно у період з кінця II тис. до н.е. до завершення I тис. до н.е. Епічний період розпочинається в VI в. до н.е., коли в індійському суспільстві відбуваються значні зміни: розвиваються сільське господарство й ремесла, збільшується соціальна диференціація, втрачає свій вплив інститут племінної влади і збільшується влада монархії. Разом з цим відбуваються зміни і у світогляді індійського суспільства. Зокрема, посилюється критика ведичного брахманізму. Інтуїтивне осягнення світу поступається місцем дослідженню, релігія – філософії [1, с. 234].

Варто відзначити, що у давньоіндійській філософії права можна виділити дві течії: православну - брахманізм, який підтверджував авторитет Вед, і неортодоксальний - джайнізм, буддизм, чарвака та ін. Вони були основною опозицією ведичному брахманізму, суперечили Ведам як оригіналу. Джерело божественного знання [2, с. 374]. Джайнізм виник у 6 ст. е. Критикуючи брахманізм за надмірний ритуалізм і відкриті припущення, він, однак, зберіг такі елементи, як віра в перевтілення душ і вчення про карму. В основі ж світогляду джайнів лежало уявлення про життя як про страждання і про невідворотну розплату за гріхи, уникнути якої можна було лише завдяки благим справам і аскезі (обмеженню). Основоположник джайнізму Махавіра Вардхамана проповідував п'ять істин: не вбивай, не бреш, не кради, не прив'язуйся до земних благ, будь поміркований. Велика увага у джайнізмі приділялася етичному вченню про «три перлини»: правильну віру, правильне пізнання та правильну поведінку. Джайни закликали не завдавати зла живому, уникати світського життя і вірили, що людина за допомогою своєї духовності може контролювати своє матеріальне ество (тіло) і керувати ним [1, с. 245].

У Стародавній Індії не існувало поняття права як сукупності самостійних норм, що регулюють суспільні відносини. Повсякденне життя індійців регулювалося правилами, які за своєю природою є швидше етичними, ніж правовими. У давнину це були Веди. Веди дали початок філософській традиції в стародавній Індії, яка виросла з коментарів до Вед. Веди поклали початок філософській традиції в Стародавній Індії, яка виросла з коментування вед. Її найважливіша ланка – Упанішади (буквально «сидіти біля», тобто біля ніг учителя, одержуючи настанови, іноді трактується як «таємне, сокровенне навчання»). За формою Упанішади являють собою діалог мудреця-вчителя з учнем, або ж з людиною, що шукає істину і стає його учнем. У дослідженні давньоіндійської філософії права важливим є поняття «дхарми», яке несе в собі елементи релігійного, морального і правового змісту. В Індії не було поняття, яке б відповідало західному уявленню про релігію як таку. Найближчим еквівалентом можна вважати саме «дхарму» (що означає «порядок»), як космічне і моральне явище, що включає в себе дотримання якихось нормативних приписів: ритуальних, культових, морально-правових.

Висновки. Індійську філософію, а особливо її етичні та правові компоненти, не слід розглядати як екзотичний витвір культури, таємничої для європейця. У ньому багато «цілющих рецептів» для людської душі та розуму, які допомагають жити повноцінним життям. Головна цінність давньоіндійської філософії полягає у зверненні до внутрішнього світу людини, до моральності особистості, і в цьому, мабуть, секрет її привабливості та життєвої сили. Буддизм, а пізніше джайнізм проголошували пріоритетом гідність людини, яка прагне до самовдосконалення. Їй не потрібно шукати Бога, тому що вона сама, як і все інше, є частиною божественного. Це був величезний стрибок людського духу від повної залежності від матеріального світу, від касти до свободи.

Список використаних джерел

1. Марченко О. В. М. Філософія права : навч. Посібник. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2015. 304 с.
2. Сливка С.С. Традиційні парадигми природного права у Стародавньому Сході: метафізичні концепції семантичної і некласичної філософії. Проблеми філософії права. 2005. Т. III. С. 374-379.

ФІЛОСОФІЯ ПРАВА ЯК ОСОБЛИВА ГАЛУЗЬ НАУКОВОГО ЗНАННЯ

Постановка проблеми. Філософія, протягом своєї тисячолітньої історії, завжди була активно залучена в процес наукового та світоглядного пізнання. З плином часу, питання права та його функцій ставало все більш актуальним та доцільним, що спричинило появу філософії права, як особливої галузі знань. У зв'язку з актуальністю цієї науки для України та її правничого регулювання, вважаємо нашу розвідку актуальною та нагальною.

Мета. Проаналізувати феномен філософії права як особливої галузі наукового знання.

Для досягнення мети ми ставимо наступні завдання:

- визначити об'єкт, предмет та метод філософії права;
- проаналізувати філософію права у системі юридичного знання.

Виклад матеріалу. Незважаючи на те, що філософія права як наука сформувалась у 18-му столітті, її корені сягають часів Античності. Такі філософи, як Гіппій, Антифонт, Лікофрон, Алкідамант, активно займались вивченням феномену права та його кореляції з філософським пізнанням.

Тим не менш, нині ми не в змозі поглянути структурно на поняття «феномену права», так як існує досить велика розбіжність у думках вчених та філософів з цього питання. Дослідження заданої проблематики завжди було актуальним та своєчасним. Серед низки вітчизняних та зарубіжних дослідників, виділяємо таких: Дж. Лок, І. Кант, Г. Гегель, В. Бігун, М. Козюбра, В. Костицький, В. Кузнецов та ін.

Філософію права традиційно виділяють як частину філософії та юриспруденції, яка виконує завдання, засновані на пошуку істини про право, дійсного знання про право, яке виступає характерною формою соціального буття людей [3, с. 93].

Філософія права перебуває у складному діалектичному зв'язку як з філософією в цілому (зокрема, з такими напрямками, як соціальна філософія, політична філософія, культурологічна філософія), так і з низкою галузей наукового правового знання – теорією держави, правовою соціологією, політичною та правовою історією. Деякі галузі юридичної науки, що історично існували, такі як енциклопедія права, також впливали на її формування і самі в свою чергу розвивалися під її впливом.

Філософію права можна вважати галуззю наукового знання та наукою в цілому, адже в неї присутні усі необхідні для цього компоненти, такі як об'єкт, предмет та методи [1, с. 210].

Об'єкт і предмет філософії права постійно розширюються з одного боку і поглиблюються з іншого. По-перше, все більше явищ реальності потрапляє в сферу правових потреб людини; по-друге, у зв'язку з цим виникає все більше проблем, для вирішення яких необхідно знати істотні закономірності правових явищ. [2, с. 94].

Виходячи з вищевикладеного можна зробити висновок: предметом дослідження філософії права є найбільш загальні закономірності виникнення, розвитку, функціонування та прогнозування розвитку теорії права, співвідношення права з владою, іншими соціальними нормами та справедливістю, аналіз існуючих теорій права.

Об'єкт філософії права – правова реальність, що у постійному розвитку, перетворенні (минуле, сьогодення, майбутнє права як найважливішої підстави соціальної реальності) у зв'язку з розвитком людства та індивіда.

В той же час, метод філософії права – це об'єднані пізнавальні засоби та прийоми філософсько-правового вивчення, які є шляхом пізнання, що йде від об'єкта до суб'єкта, предмета [1, с. 211].

Питання філософії права як особливої галузі наукового знання має кілька аспектів. Коли ми говоримо про філософію права в цілому, то очевидно, що маємо справу з міждисциплінарною наукою, яка поєднує певні принципи принаймні двох дисциплін – юриспруденції та філософії.

Таким чином, цей міждисциплінарний компонент є загальним для всіх варіантів філософії права, незалежно від того, чи розвиваються вони як самостійна правова чи філософська наука. Коли ставиться питання про дисциплінарну приналежність до юриспруденції чи до філософії тих чи інших конкретних варіантів філософії права, то йдеться, по суті, про концептуальну різницю між юридичним і філософським підходами до правових проблем.

Тим не менш, філософія права, багатьма дослідниками (М. Костицький, П. Рабінович, С. Максимов) вважається фундаментальною юридичною наукою про сутнісні закономірності виникнення, розвитку та функціонування правових явищ [4, с. 312].

Філософію права можна віднести до особливої галузі знань, якщо брати до уваги наступні компоненти:

- 1) філософія права – це юридична наука, тому що її об'єктом є право, тобто юридичне явище, а предметом – сутнісні закономірності права, що також є юридичним явищем;
- 2) філософія права вивчає закономірності правових явищ, тобто стійкі повторювані зв'язки, відносини, тенденції їх існування;

3) філософія права вивчає сутнісні закономірності правових явищ, тобто їх глибинні властивості, властивості права, без яких вони не можуть існувати;

4) філософія права досліджує виникнення, розвиток і функціонування істотних закономірностей правових явищ [4, с. 315–316].

Зважаючи на ці компоненти, філософія права є глибоко вкоріненою галуззю знань в парадигмі юриспруденції, в парадигмі права. Ми відзначаємо, що нинішній стан філософії права надає можливість зазначити, що інтенсивно відбувається процес формування загальної філософії права й починає розвиватися спеціальна філософія права (філософія злочину, філософія правотворчості тощо).

Варто також розуміти, що ступінь розвитку філософії права, її реальне місце і значення в системі наук (філософських і юридичних) багато в чому залежить від рівня правової (і конституційної) культури суспільства, загального рівня розвитку філософії і правових досліджень в країні. Важливу роль у цьому відіграють політичні та ідеологічні фактори, а також наукові традиції. В Україні питання філософії права є досить актуальним та є популярною проблематикою наукових досліджень.

Висновки. Отже, філософія права є не лише особливою галуззю наукового знання, а фундаментальною юридичною наукою. З плином часу, ця проблематика набувала все більшої ваги та поступово формувалась в концепт науки в юриспруденції. Відзначаємо також, що філософію права варто вважати світоглядною гуманітарною наукою, що вивчає природу права, його сутність та співвідношення з владою, мораллю та справедливістю.

Список використаних джерел

1. Вергун В. Г. Розвиток теорії філософії права. Філософія в сучасному світі : Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції. Харків : Друкарня Мадрид, 2020. С. 210–212.
2. Гончарова Н. Філософія права: комплексні навчально-методичні матеріали. Одеса : ОДУВС, Астропринт, 2018. 152 с.
3. Кириченко В. Є. Філософія права – історико-методологічний дискурс. Вісник пенітенціарної асоціації України. 2021. № 2(16). С. 92–110.
4. Шмоткін О. В. Філософія права як фундаментальна юридична наука. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2017. № 2 (14). С. 307–320.

ФІЛОСОФСЬКІ ІДЕЇ ДЖОНА ЛОККА

Постановка проблеми. Актуальність теми визначається гостротою етичної проблематики в сучасному світі. Оскільки реальні процеси розвитку у суспільстві відносин пізнання та моральності знаходили своє відображення у філософських, етичних теоріях своїх історичних епох у довгій та духовно насиченій історії ідей, то видається, що, загалом, можна вирішити зазначену проблему, звернувшись до історії найбільш значущих навчань минулого, заклали основи нашого сучасного погляду ці питання.

Мета. Дослідити та проаналізувати філософські ідеї Джона Локка. Дізнатись більше про філософа, та його мислення.

Завдання.

- Дізнатись більше про праці Джона Локка.
- Проаналізувати ідеї філософа.

Виклад матеріалу. Джон Локк — представник природного наукового матеріалізму (конкретні науки та знання). У працях Локка прослідковуються матеріалістичні ідеї, які лягли в основу цілої філософської системи. Так, наприклад, в «Досвіді про людське розуміння» — містяться деякі пояснення емпіричної філософії, де автором заперечується теорія вроджених ідей, а натомість висловлюється інша ідея, за якою людські знання отримуються через чуттєвий досвід. В другій праці «Два трактати про уряд» — висловлені погляди філософського, соціально – політичного характеру, просунута теорія походження трудової власності, а з суспільного договору – державної влади.

Одним із головних аргументів, на якому ґрунтується теорія вроджених ідей і навколо якого розгортались гострі суперечки, було твердження, що розум постійно мислить, себто твердження про його безперервну діяльність.

Досвід, указує він, свідчить, що людина не може діяти і мислити постійно. Люди нерідко перебувають у такому стані, коли у них не виникає ніяких думок. Душа перестає мислити, коли людина, наприклад, у стані сну або втрачає свідомість. Аргументи Локка виглядають досить переконливими, але вони втрачають сенс, якщо згадати відмінність між актуальним мисленням, мисленням, що усвідомлює себе, і мисленням потенційним, що не досягає форми самосвідомості. Саме на таку відмінність вказує у полеміці з Дж. Локком прибічник раціоналізму Г. Лейбніц, увівши поняття про непомітні для свідомості позасвідомі уявлення.

Однак Дж. Локк не вважає цю точку зору переконливою. Гадка про непомітні для свідомості уявлення видається йому безглуздою. «Це щось вище за філософію», — каже Локк. «Бути у душі і не бути усвідомленим» — це для нього явна суперечність, це все одно, що «бути і водночас не бути у душі». А логічна суперечливість, як відомо, і є формальним виразом змістового безглуздя.

Вчення про досвідне походження ідей. Досвід зовнішній і внутрішній. На протипагу раціоналізму Локк наполягає на тому, що всі ідеї і принципи, всі знання, що містяться в душі людини, вона здобуває власним досвідом. На питання, звідки душа отримує зміст своїх міркувань і знань, Локк відповідає: «З досвіду. На досвіді ґрунтується все наше знання, від нього воно врешті-решт походить». Така позиція свідчить про емпіризм Дж. Локка. Але як він розуміє досвід? На думку Локка, досвід у найбільш загальному вигляді є усім, що діє на свідомість людини і засвоюється нею протягом життя.

На перших етапах цього життя, у момент народження людини, її душа є порожньою, вільною від будь-яких ідей або принципів, і лише поступово-досвід заповнює це «порожнє місце» а на час народження людини нагадує чистий аркуш паперу або чисту дошку. І знову Дж. Локк посилається на реальні факти психічного розвитку дитини. Якщо уважно спостерігати за новонародженими, вказує він, то будемо мати мало підстав для того, щоб уявляти, що вони принесли з собою якісь ідеї. Адже, «за винятком, можливо, неясних ідей голоду, спраги, тепла і деяких болів, які вони відчували у череві матері, у них немає жодних виявів яких-небудь певних ідей, і особливо ідей, що відповідають словам, якими позначені ті загальні положення, що сприймаються як вроджені принципи».

Уявлення про душу людини як про чистий аркуш паперу є логічним наслідком критики раціоналістичної теорії вроджених ідей. Згідно з цим уявленням душа не може мати у собі якихось позадосвідних знань. Звичайно, поняття «чистої дошки» є певною ідеалізацією, воно слугує для позначення того межового стану, з якого починається індивідуальна історія людської психіки. Воно має переконати у правильності емпіристичних настанов локківської теорії пізнання, адже поняття про душу як чисту дошку начебто засвідчується реальними фактами. Проте посилення на історію психічного розвитку дитини обертається проти самого Локка, оскільки, як свідчить досвід психології, ніякої порожньої душі не існує.

Локк виступає проти авторитаризму у науці, він бачить гарантію наукової достовірності у досягненні її власним розумом. «Люди мають самі мислити і пізнавати», — проголошує він. «Ми з такою самою підставою можемо сподіватися пізнавати чужим розумом, як бачити чужими очима». Звичайно, що з таким твердженням важко погодитись, оскільки можливості людського розуму у пізнанні дійсності значно розширюються саме

завдяки можливості «бачити чужими очима», завдяки накопиченню загальнолюдського досвіду. Але пафос таких тверджень зрозумілий.

Висновок. Можна без перебільшення сказати, що Локк був першим сучасним мислителем. Його спосіб міркування різко відрізнявся від мислення середньовічних філософів. Свідомість середньовічної людини була наповнена думками про нетутешній мир. Розум Локка відрізнявся практичністю, емпіризмом, це розум заповзятливої людини, навіть обивателя: «Яка користь, - питав він, - від поезії?» Йому не вистачало терпіння розбиратися в тонкості християнської релігії. Він не вірив в чудеса і з огидою відносився до містики. Не вірив людям, яким були святі, а також тим, хто постійно думав про рай і пекло. Локк вважав, що людина повинна виконувати свої обов'язки в тому світі, де він живе. «Наша частка, - писав він, - тут, в цьому маленькому містечку на Землі, і ні нам, ні нашим турботам не призначено покинути його межі»

Список використаних джерел

1. Філософські погляди Джона Локка URL: <https://tureligious.com.ua/filosofs-ki-pohliady-dzhona-lokka/>
2. Філософія Дж. Локка URL: http://4ua.co.ua/philosophy/sb2ad68b5c53a89421206d37_0.html

ФІЛОСОФІЯ ПРАВА , ЯК ОСОБЛИВА ГАЛУЗЬ НАУКОВОГО ЗНАННЯ

Постановка проблеми. Розвиток і покращення життя суспільства, збільшення і покращення прав свобод і обов'язків людей, побудова потужної соціально-демократичної держави, вдосконалення правових норм, все це неможливо без філософії права. Саме вона досліджує зміст права, його місце у світі, роль у житті держави і людства в цілому.

Мета. Дослідити властивості, функції, предмет філософії права, основні закономірності її процесів розвитку і взаємодії.

Для досягнення даної мети ми поставимо наступні завдання:

Оволодіти розумінням Філософії права як основоположної галузі наукових знань, за допомогою яких людина намагається створити ідеальний правовий порядок, державу.

Дослідити, які галузі мають вплив на філософію права, і взаємодіють з нею.

Виклад матеріалу. Філософія права – це синтез філософії та юриспруденції, який займається дослідженням сенсу права, його сутності та поняття, його місця у світі, його цінності та значимості, його ролі в житті людини, суспільства і держави, у долях народів і людства. Якщо наявне законодавство відображає свідомість нації, то філософія права – її самосвідомість. Якщо чиста філософія відображає інтелектуальний розвиток нації, то філософія права – її практичний розум попри те, що філософія права існує впродовж багатьох століть, немає загального підходу до її поняття, наукового дисциплінарного статусу, об'єкта, предмета, адже погляди різних дослідників іноді діаметрально протилежні. З огляду на невизначеність змістових рис філософії права, сповільнюється її розвиток. Зазначена наука має не лише наукове, а й практичне значення, що зумовлено глобальною кризою правової сфери суспільства, яку не можна подолати без філософії права. Незважаючи на розбіжності сутність філософії полягає у виконанні нею її основоположних функцій, а саме:

Світоглядної функції, яка полягає у формуванні у людини загального погляду на світ права, правову реальність, тобто на існування і розвиток права як одного зі способів людського буття.

Методологічної функції філософії права, яка знаходить своє відображення у формуванні визначених моделей пізнання права, що сприяють розвиткові юридичних досліджень. З цією метою філософія права розробляє методи і категорії, за допомогою яких і проводяться конкретні правові дослідження.

Відображально-інформаційної функції, що забезпечує адекватне відображення права як специфічного об'єкта, виявлення його істотних елементів, структурних зв'язків, закономірностей.

Аксіологічна функція філософії права полягає в розробці уявлень про такі правові цінності, як воля, рівність, справедливість, а також уявлень про правовий ідеал та в інтерпретації з позицій цього ідеалу правової дійсності, критичі її структури і станів.

Виховна функція філософії права реалізується у процесі формування правосвідомості та правового мислення, через розробку власне правових установок, у тому числі такої важливої якості культурної особистості, як орієнтація на справедливість і повагу до права.

У свою чергу функції нерозривно пов'язані з предметом, бо за допомогою цих функцій вивчається і досліджується предмет філософії права.

Предметом філософії права є:

1. Дослідження і розуміння сенсу і призначення права;
2. право як засіб саморегуляції суспільства як міри влади;
3. Культурний фундамент права;
4. Сутність права в його співвідношенні з законом;
5. Історія дослідження права або системи методів навчання праву.

Філософія права відноситься до юридичної науки, а юриспруденція в свою чергу складається з трьох основних підрозділів, одним з яких є філософія права. **Підрозділи:**

1. Юридична догматика – займається актуальним (позитивним) правом і являє собою «юридичне ремесло»; базується на емпіричному знанні.
2. Філософія права
3. Історія права – показує, що право складається з еволюції права внаслідок багатьох історичних подій, а не створюється законодавцем

У рамках правознавства філософія права найбільш тісно пов'язана з теорією права і соціологією права. Разом ці три дисципліни становлять комплекс загальнотеоретичних і методологічних правових дисциплін, їх наявність пов'язана з існуванням у самому праві, як мінімум, трьох аспектів: ціннісно-оціночного, формально-догматичного й аспекту соціальної обумовленості. Філософія права акцентує увагу на рефлексії основ права, юридична теорія — на конструюванні понятійного каркасу позитивного права, соціологія права — на питаннях соціальної обумовленості і соціальної ефективності правових норм та правової системи в цілому. Теорія права, філософія права і соціологія права цілком успішно здатні взаємозбагачувати та взаємодоповнювати одна одну як автономні дисципліни. Об'єднання їхнього теоретичного потенціалу з метою забезпечення цілісності системи

знань про право має здійснюватися не шляхом створення єдиної правової науки, що є досить складним завданням, оскільки остання повинна поєднувати в собі, як мінімум, три різні методологічні позиції: юриста, філософа і соціолога, а шляхом фундаменталізації підготовки самих юристів, які мають бачити право не тільки з позиції своєї дисципліни, а й з позиції філософії і соціології.

Висновок. Отже, підсумувавши можна сказати, що філософія права є основоположну галузю знань для майбутнього юриста, адже надає майбутньому професіоналу підґрунтя для міркувань, що згодом приводять його до істини, думок, які в свою чергу приносять плоди.

Список використаних джерел

1. Данильяна О. Г., Філософія права : підручник . Харків : «Право» , 2009 . 208 с.
2. Баумейстер А.О. Філософія права: навч. посіб / А.О. Баумейстер. Вінниця: О.Власюк, 2007. 224 с.
3. Максимов С. І. Право як нормативна система: «гуманістичний» позитивізм Євгенія Булигіна. Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія : Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2018. № 3. С. 53-66.
4. Кондратьєв Р. І. До питання про предмет науки філософії права. Університетські наукові записки. 2008. № 1. С. 6-10.
5. Григоренко Є. І. Відмежування предмету філософії права від предмету загальної теорії держави і права та галузевих юридичних наук. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Право. 2014. № 1137, Вип. 18. С. 46-49.

ФІЛОСОФІЯ, КОЛО ПРОБЛЕМ, РОЛЬ У ЖИТТІ ЛЮДИНИ І СУСПІЛЬСТВА

Постановка проблеми: У різний історичний час потреба у філософії була різною, але вона Ніколи не пропадала. Чому? Вона значною мірою полегшувала людині сприйняття оточуючого світу і його практичного засвоєння: вловлювати просторово- часові і причинно-наслідкові зв'язки, встановлювати закономірність природно-космічних явищ, розрізняти добро і зло, правду і брехню. у людських взаєминах, вона відкривала можливість аналізувати те, що відбувалося, розуміти його зміст і значення, нарешті, бачити сутність речей і розрізняти належне для людини

Мета: розкрити специфіку філософії як системно-раціоналізованого світогляду; визначити предметну область філософії; встановити зв'язок філософії і науки, визначити місце філософії в духовній культурі.

Виклад матеріалу: Дуже багато в реальному житті окремої людини, суспільства в цілому пронизане філософськими узагальненнями. Саме ж роль і місце філософії в житті людей і суспільства можна визначити за допомогою дослідження зв'язку філософії та процесу формування соціально зрілої особистості, філософії і приватних наук, філософії і процесу вирішення глобальних проблем сучасності. Філософія – це і певна форма діалогу в трьох його аспектах. Перш за все, внутрішній діалог, це початок філософії в собі. Кожна людина, як казав Платон, від самого початку є філософом, тому що не володіє мудрістю, не знає істини, не знає себе, не знає життя, але прагне до розуміння... Виникають екзистенційні питання, які йдуть зсередини, тому що ніхто з нас не хоче прожити безглузде і пусте життя. В другому аспекті філософія – це діалог зі світом, прагнення надати сенс своєму життю, облагородити свої стосунки з іншими людьми, глибше зрозуміти навколишній світ. І врешті в третьому аспекті і по своїй суті філософія – це діалог із тайною, з Богом, зі своєю душею. Філософія – це спосіб олюднення людини, тому що пошук мудрості не може зупинитися на інтелектуальних відповідях, він вимагає не тільки переосмислення життя, але і зміну себе – прагнення, волі і зусиль ставати кращим, щоби зробити кращими наше життя і світ.

Можна давати різні визначення філософії, але ми не повинні погоджуватися з готовими відповідями. Філософія запитує, сумнівається, шукає відповіді. Власне філософські питання – про сенс життя, свободу, олюднення людини, добро і зло, про метафізичне, позамежне в житті – завжди хвилювали людину. І це те, що врешті-решт робить людину людиною. В наш час, коли ми спостерігаємо певну втрату орієнтирів, духовних цінностей, в епоху інформування, коли в світі все дуже швидко змінюється, філософія може дати нам певну опору. Коли молодь стикається з життям, у неї виникають запитання стосовно свого власного життя, стосунків з іншими людьми, історичних процесів. А філософія пропонує певний фундамент та інструменти для думки й дії. Є питання, яке хвилює всіх нас: як зробити наше життя радіснішим і щасливішим? Це фундаментальне питання. Філософія об'єднала спочатку всі знання про світ, а значно пізніше відокремлюється як наука про світ, людину та її розвиток. До цього у людини існували такі форми світогляду, як міфологія та релігія. Міфологія - це спосіб розуміння світу, характерний для ранніх стадій суспільного розвитку. Міфи були у всіх народів світу, являли собою сказання, легенди про фантастичних істот, про справи Богів. Багато міфів було присвячено космічним темам. Міф - це найбільш рання форма духовної культури людства, яка поєднала у собі початок знань релігійних вірувань, політичних поглядів. Міф пішов у історію, але відповіді про питання походження світу та людини, суспільного устрою шукала релігія (як форма світогляду), в якій пізнання світу проходить через небесний шлях. Основу релігійного світогляду складала віра в існування надприродних сил. Релігія сьогодні - явище багатопланове і складне, яке має значний вплив на долі людей. Філософія (від грецького *phileo*-люблю і *sophia*-мудрість) безпосередньо означає «любов до мудрості». А зі стародавньої філософії перекладається як бачення істини. Отже, філософія: вчить правильно мислити і діяти; дає знання загальних законів розвитку світу; дозволяє пояснити процеси, які вивчають інші науки; дає відповідь на питання про сучасний світ і місце людини в ньому, про майбутнє людства. Основні функції філософії: світоглядна, онтологічна, пізнавальна, методологічна, аксіологічна.

Однією з головних функцій філософії є методологічна, яка розкриває процес пізнання. З чого ж починається процес пізнання? Людина стверджується у світі не тільки за допомогою мислення, а і за допомогою всіх своїх здібностей, зокрема за здатністю до світовідчуття. Світовідчуття - це емоційно-психологічний бік світогляду на рівні почуттів, настрою. Життя у природі та серед людей викликає у нас складну гаму почуттів, переживань (допитливість, здивування, почуття єдності з природою). Але крім емоцій та почуттів повинен бути розум, переконання та воля. На основі світовідчуття формується світорозуміння. Життєве світорозуміння - це, як правило, стихійне розуміння. Що ж повинен мати кожен громадянин, щоб бути корисним? Світогляд! Це визначеність позицій, це стратегія людської діяльності. Головне у світогляді - вміння його обґрунтувати на основі системи поглядів, способів узагальнення знань, принципів та ідеалів. Таким чином ми можемо зробити такі висновки: філософія виникла як спроба критичного осмислення старої мудрості; філософія розглядає ті питання, які називаються «вічними»; до філософії існували такі форми пояснення світу як міфологія та релігія; філософія дає основу правильного мислення і дій, дає знання загальних законів розвитку світу, людини; тільки філософія вивчає взаємовідносини людини і природи, людини і суспільства; метою філософії є розуміння суті світоглядних проблем у зв'язках «людина-світ», «світ-людина»; філософія вчить спеціаліста самостійно вибрати власну світоглядну позицію.

Висновок: філософія не є чимось далеким і абстрактним у житті людей. Філософія не вторгається в людське життя як якась вища духовність - вона вплетена в саму тканину буття людини, формуючи у кожного індивіда свій неповторний духовний світ. Філософія дарує людині глибоко інтимні переживання, це та сфера її свідомості, в залишається сама собою і ніхто не може вплинути на її думки і почуття. Справжня філософія завжди несе в собі творчо-перетворююче начало, повстає проти закостенілих традицій і догм, і сміливо утверджує нові цінності буття. Водночас вона зберігає найвидатніші досягнення людської культури, забезпечує історичну спадкоємність розвитку суспільства, гармонізує людську життєдіяльність

Список використаних джерел

1. Гринів О. Історія української філософії / Олег Гринів. Львів : Тріада плюс, 2015. 302 с.
2. Петрушенко В. Л. Філософія : підручник / В. Л. Петрушенко. – Вид. 4-е, випр. і доп. Львів : Магнолія плюс, 2001. 445 с.
3. Поцюрко М. Філософія : навч.-метод. посіб. / Марія Поцюрко. Львів: Сполом, 2014. 276 с.
4. Причепій Є. М. Філософія : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів/Є. М. Причепій. – Київ : Академвидав. 2005. 592 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМВІДНОСИН СВОБОДИ І ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ РОЗБУДОВИ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Постановка проблеми. Правова держава є альтернативою авторитаризму, тоталітаризму і анархії. Правова держава передбачає поступову демократизацію суспільства, встановлення правових основ будівництва державності, дотримання правопорядку і принципу законності. Людина є вищою соціальною та політичною цінністю. Держава покликана затвердити гуманістичні начала, забезпечити і захистити свободу, честь і гідність людини.

Мета дослідження. Дослідити особливості взаємовідносин свободи і відповідальності особистості в умовах розбудови правової держави.

Виклад матеріалу. Отож перейдімо до основного поняття, що ж таке ця правова держава, це форма організації державної влади, за якої верховенство в усіх сферах життя належить правовому закону. У правовій державі всі — і державні органи, і громадяни — однаковою мірою відповідальні перед законом. З цього можна зробити висновок, що громадяни відповідальні перед законом, в цьому понятті здавалось би обмежується свобода людини, але це не так. Пропонуємо детальніше розглянути ці поняття.

Свобода як духовна категорія тісно пов'язана в відповідальністю, бо свобода – то і є відповідальність. Діалектика свободи, зміст якої відкривається у філософських роздумах Гегеля, знаходить своє відображення у людині вільній, але вільній через усвідомлення своєї відповідальності. Концепція Гегеля може вважатись вершиною класичних філософських спроб розгляду особистої свободи індивіда в контексті ідеї свободи волі, невпинного розвитку та розгортання свободи.

Проблема відповідальності людини за свою свободу і дії пов'язана з розумінням меж цієї свободи. Свобода і відповідальність особи – провідна думка екзистенціалізму, який визначає свободу як фундаментальну характеристику людського існування, що дозволяє людині творити себе і обирати майбутнє. Людина вільна, але свобода її виражається ставленням до всесвіту, вибором власної внутрішньої духовно-моральної позиції. Тому людина відповідальна за власні дії лише тоді, коли має свободу волі, вибору та засобів їх реалізації. Свобода людини та відповідальність за власні дії, що лежить в основі свободи, є вихідною умовою існування природних прав людини. Філософське рішення проблеми свободи і необхідності, їх співвідношення в діяльності і поведінці особи має величезне практичне значення для оцінки усіх вчинків людей. Обійти цю проблему не можуть ні мораль, ні право, бо без визнання свободи особи не може йтися про її моральну і юридичну відповідальність за свої вчинки. Якщо люди не мають свободи, а діють тільки з потреби, то питання про їх відповідальність за свою поведінку втрачає сенс.

Процес усвідомлення і оцінки особистістю своїх громадських інтересів, виражених в праві, може бути вельми тривалим за часом. Більш того, інтереси можуть бути усвідомлені неточно, неповно, на різних рівнях. До кінця не усвідомлений інтерес може привести до помилкової постановки мети, порочним методам її досягнення і навіть до правопорушень та злочинів. Важливо, що правове виховання передбачає впровадження у свідомість людей знань права, розуміння необхідності виконання його вимог, відчуття нетерпимості до будь-яких порушень законодавства. Чим більше у своїх соціальних відносинах молоді люди не будуть керуватися вузькими особистими інтересами, а інтересами суспільства, вимогами правових і моральних норм, тим вище рівень свідомості, будуть розвиватись звички, переконання, щоб підкорятися праву [5, с. 98].

Також невід'ємною частиною задля розбудови особистістю правової держави є правова культура. Вона в свою чергу є особливою формою духовно-практичної діяльності, яка забезпечує закріплення і реалізацію корінних суспільних інтересів за допомогою формування правових стереотипів, поглядів, цінностей, а також передбачає участь громадян у правозастосовній діяльності та функціонуванні системи державно-правових інститутів [3, с. 114].

Філософія враховує типи людей, але не зупиняється ні на одному з них або їх сукупності, вона формує власне ставлення, засноване на таких принципах, як ставлення людини до власності і влади, місце і роль людини в соціальній системі, матеріальні відносини, активну участь у громадському житті суспільства. За такими критеріями людина виступає представником певної соціальної спільності, соціального класу, нації, національності [1, с. 157].

Безумовно, соціальне середовище впливає на формування і поведінку особистості. Але не в меншій мірі особистісні орієнтації та поведінку обумовлені і внутрішнім, духовним світом людини. Не випадково кажуть, що кожен сам коваль своєї долі та щастя. Чим яскравіше у людини виражені інтелектуально-моральні та вольові якості, чим більше його життєві орієнтації збігаються з загальнолюдськими цінностями, чим більшою мірою він позитивно впливає на розвиток і утвердження цих цінностей, тим яскравіше і значніше сама особистість. У цьому плані вона характеризується з боку сили її духу, волі, творчості і добра. З цього боку особистість підноситься над своєю природною основою і в певному сенсі навіть долає її, залишаючи свій слід і плоди своєї діяльності і після своєї біологічної смерті [7, с. 3].

Висновки. Отже, в ході дослідження ми прийшли до наступних висновків: правова держава є невід’ємною частиною взаємовідносин свободи і відповідальності, для розповсюдження і підтримання якого застосовується дуже багато зусиль. З формуванням саме правової держави пов’язується подальший стійкий демократичний розвиток держави. Взаємовідносини свободи і відповідальності відіграють чималу роль у розвитку суспільства. Від її повноти залежить розвиток усіх сфер життя особистості, адже кожна людина — творець держави. Від її енергії залежить сила держави.

Список використаних джерел

1. Воронкова В. Г. Філософія розвитку сучасного українського суспільства: теоретико-методологічний контекст. Запоріжжя: Вид-во ЗДІА, 2018. 262с.
2. Гетьман А. П. Філософія правового виховання : навч. посіб. *Право*, 2017. 248 с.
3. Гетьман А.П., Герасіна Л. М. Правове виховання в сучасній Україні: монографія. Харків, 2017. 368 с.
4. Мошенець В. А. Особистість у філософії: актуалізація проблеми. Мультиверсум. Філософський альманах: Зб. наук. пр., 2019. 62-71с.
5. Нестеренко О. М., Олексенко Р. І. Соціально-філософська рефлексія філософії правового виховання особистості як основи функціонування демократичного суспільства. *Humanities studies*. 2020. № 4(81). С. 165–181.
6. Остапенко Л. В. Сучасні наукові дослідження у психології та педагогіці прогрес майбутнього. Одеса, 2019. С. 45–48.
7. Скворець В. О. Українське суспільство як соціоісторичний організм. *Humanities studies*, 2020. № 4(81). С. 92–107.

IDEOLOGY, ITS ESSENCE AND STRUCTURE.

Ideology is a system of philosophical, political, moral, religious and artistic views that characterize a particular society, class, political party; worldview, worldview, views, beliefs, doctrine, dogmas, canons, principles, postulates. Ideology serves to either propose changes in society or to maintain adherence to a certain set of ideals if conformism has already developed in society. Ideologies are a set of abstract principles that society uses to interpret public affairs, and thus they play a prominent role in politics. Every political or economic trend is based on a certain ideology, whether or not it is explicitly expressed in a deliberate system. Ideology is how a society sees and interprets the world.

The purpose of ideology

The main purpose of ideology is to affect change in society through a normative thought process. The application of ideologies in public affairs makes them central to politics. Implicitly, every political trend entails an ideology, whether it is offered as an explicit system of thought or not. Ideology influences the choice of goals and objectives that represent national interests, as well as the means of achieving these goals.

Any ideology is political in nature, but the concept of «**political ideology**» is used in a specific sense - as a set of views of social groups on the political structure of society, on the place of politics in public life. Political ideology justifies the claims of social groups to power or its use and therefore provides a certain strategy of action. It is specified in program documents, in statements of various political forces, getting clarity, direction to specific situations, power mechanisms.

Examples of political ideologies:

Liberalism is a capitalist ideology that advocates limited government with political freedom, civil liberties and laissez-faire economic policies.

Social or modern liberalism is a liberalism that focuses on social and economic issues while ensuring individual freedom.

Social democracy advocates a peaceful transition from capitalism to socialism with representative democracy, including collective bargaining and public services.

Neoliberalism embodies free trade, privatization, deregulation and laissez-faire economic policies.

Bolshevism was carried out primarily by workers who wanted to establish the dictatorship of the proletariat, the working class.

Marxism is socialism, the goal of which was a classless society. The principles of Marxism include the class struggle, the labor theory of value and the dictatorship of the proletariat.

Communism promotes collective ownership of property where one political party controls social and economic policies.

Status quo ideology - preservation of existing power positions of countries. The policies of such states as Switzerland, Denmark, Norway and Sweden can be defined on the basis of the status quo.

Imperialism is an ideology aimed at changing the status quo or a given distribution of power. The policy of imperialism seeks to change the existing territorial structure of the world in order to prove that the status quo it wishes to overthrow is not necessary.

The ideology of peace is used to criticize policies directed against peace. War is an evil and illegal instrument of international relations. People now fear and hate war because of its completely destructive nature. This fear of war directly contributes to the love of peace as an ideal of international relations.

The structural components of political ideology are:

- political ideas;
- political theories, concepts, doctrines;
- political ideals, values, dreams, utopias;
- assessment of political processes;
- hypotheses, slogans, programs.

Within any ideology, any ideological doctrine, the following structural components or levels are distinguished:

1) Theoretical and conceptual, which is formed by the main provisions that reveal the values and ideals of a certain social class, nation or state, or a group of supporters of a certain direction of political development (for example, reformers, conservatives or revolutionaries);

2) Programmatic-political, on which socio-philosophical principles or ideals are transformed by the political elite into specific programs, slogans and demands, contributing to the adoption of certain political decisions by the political leadership and the implementation of related actions;

3) Actualized, which consists of specific political goals realized by citizens, as well as their implementation through specific methods and actions. This level can be characterized by a fairly wide range of options for people to assimilate ideological attitudes: from an easy change of political positions that do not affect civil convictions, to the

perception of people's political preferences as deep worldview guidelines. Ideologies that have the ability to define the principles of social thinking of people, to organize the picture of the world in their minds.

No modern society can exist without ideology, because it forms the political outlook of each of its members, gives them certain guidelines in the surrounding political life, makes their participation in politics meaningful. At the same time, however, ideology should not be perceived as something purely official and imposed on society from above, but rather as a system of values and ideas accepted by the majority of society and expressed by politicians in the form of ideological works and doctrines. According to the most general definition, ideology is a system of values, views and ideas that reflect the attitude of people to politics, to the existing political system and political order, as well as the goals that politicians and society as a whole should strive for.

Political ideology is designed not only to disseminate, promote ideals and goals, but also to achieve purposeful actions of citizens to fulfill its tasks. The real «weight» of political ideology depends on the degree of its influence on the public consciousness, which is carried out through the implementation of its main functions.

Conclusions. Political ideology, being an expression of national, class, party, religious interests, determines the direction of political views, offers a set of certain holistic guidelines. Political ideology touches upon the key problems of people's worldview, state and socio-political system, activities of political parties, as well as substantiates the desire of a certain group to seize power or use it, providing for a particular strategy of action.

Thus, political ideology can be defined as a set of predominantly systematized ideas, views, perceptions of a particular social group (community), which contains a theoretical (conceptual) understanding of political life and protects its interests and goals through political power or influence on it. Political ideology is mainly a spiritual tool of the elite. However, its real role in society depends on the impact it has on the state of public consciousness.

Список використаних джерел

1. Афанасенко В. С. Соціальна філософія : підруч. для вищої шк. / В. С. Афанасенко, М. І. Горlach, О. Г. Данильян та ін. Харків : Прапор, 2011. 679 с.
2. Лісовий В. Ідеології політичні // Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін. Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. 742 с.
3. Шляхтун П. П. Політологія (теорія та історія політичної науки). К., 2002. С. 483

ФІЛОСОФСЬКО-СВІТОГЛЯДНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОГО ЖИТТЯ

Постановка проблеми. В останні два десятиліття розвиток вітчизняної наукової думки характеризується посиленням інтересу до філософських проблем економіки. Робляться спроби зрозуміти причини економічної кризи в нашій країні, пояснити сутність процесів, що відбуваються в економіці та є важливими у сфері буття людини.

Філософські проблеми співвідношення економічної теорії та практики, різних галузей науки між собою в Україні набувають все більшого значення в процесі осмислення та реагування на глобальні виклики сучасного динамічного світу.

Мета. Провести аналіз філософсько-світоглядних основ економічного життя та визначити їх вплив на нього.

Для досягнення поставленої мети ми маємо наступні **завдання**: визначити філософсько-світоглядні основи, які притаманні для економічного життя; проаналізувати економічне життя та визначити вплив на нього з точки зору основ економічного життя у сфері філософії.

Виклад матеріалу. Філософія економіки - це галузь філософії та міждисциплінарна наука про сутність економічного буття людини і суспільства, аксіологію економіки, її закономірності, світоглядні, методологічні та евристичні основи [1].

Формування та розвиток економічних вчень завжди були пов'язані з історією філософії. Вже класики античної філософії (Платон, Аристотель) включали в свої міркування поняття «економіка»: тільки на рівні філософського розуміння можна було зрозуміти процеси формування ринків, ускладнення торгово-грошових відносин, розвиток полісів як ділових центрів, результатом чого стала поява нової економічної географії Еллади.

Видається, що філософія та економіка - дві різні галузі. Одне визначає свідомість, інше - існування. Більшість дослідників-філософів абстрагуються від реального життя та економічних відносин, віддаючи перевагу «чистій філософії». Агностицизм Юма, ідеалістична діалектика Гегеля, антропологічний матеріалізм Фейєрбаха звужували філософію до окремих питань, відокремлювали людську думку від життя. Тут ми бачимо перевагу матерії над розумом. За такої філософії сам процес розвитку стає неможливим [2, с. 414].

Розглядаючи проблему співвідношення філософії та економічної науки, С. Синяков та Е. Юрченко [3] стверджують, що «...філософські ідеї та принципи завжди були механізмами з'єднання світогляду з вмістом і методологічними елементами економічного пізнання. Філософські знання обґрунтовують ідеали і норми, онтологічні принципи економічної науки, забезпечують включення суспільно-історичних уявлень в економічний контекст життя суспільства» [3, с. 154]. На їхню думку, філософія економіки трактує економічну систему як багатовимірний, суперечливий, широкий світ. Специфіка філософського знання допомагає піднятися над зовнішнім, повсякденним аналізом поверхневих явищ та їх властивостей, проникнути в сутність глибинних економічних процесів, які неможливо досягнути ні досвідченим, ні практичним шляхом, оскільки вони виходять за межі раціонального розуміння [3, с. 514]. Тільки філософія дає можливість вийти за межі наукової раціональності.

Зокрема, філософія економіки розкриває онтологічний зміст основних економічних категорій («власність», «господарство», «виробництво», «праця», «гроші», «економічна свобода», «потреби», «економічна конкуренція» тощо), які за своєю природою і змістом виходять за межі сфери економіки і схиляються до філософії, оскільки саме людина створює і розвиває економіку: працює, заробляє гроші, виявляє економічну ініціативу, має економічну свободу, постачає, витрачає, забезпечує, задовольняє потреби, накопичує, тощо. Економіку наскрізь пронизує антропологічний (людський) вимір, бо вона, врешті-решт, твориться розвивається людиною та заради людини. Тому філософія економіки намагається розкрити і дослідити антропологічний аспект економіки.

Як бачимо, філософія економіки розглядає сутність економічних процесів, що відбуваються у суспільстві, крізь призму людського виміру, через сукупність форм життєдіяльності людини як суб'єкта господарювання. Сучасна економічна філософія також зосереджена на особистості, оскільки вважає її силою, що забезпечує збереження та розвиток суспільства.

Сукупність усіх цих обставин зумовлює те, що у філософії можливі принципово інші позиції, різні, в тому числі альтернативні, відповіді на фундаментальні світоглядні питання. Філософське знання за своєю природою діалогічне та вимагає повної свободи обговорення питань та вибору позицій. Жодна філософська наука не повинна претендувати на монопольне володіння істини і нав'язувати себе як загальнообов'язкову [4, с. 114-116].

Висновки. Отже, філософія економіки розглядає сутність економічних процесів, що відбуваються в суспільстві, через призму людського виміру, через сукупність форм діяльності людини як суб'єкта господарювання. Філософія, інтегруючи фундаментальні форми діяльнсно-практичного, пізнавального й ціннісного відношення людини до миру, може сприяти формуванню нових гуманних орієнтирів людства, які полегшать подолання відношення до природи.

Філософія здатна здійснювати теоретико-методологічний аналіз проблеми виживання людства, використовуючи світоглядні, гносеологічні, методологічні, аксіологічні та евристичні функції.

Економічна філософія не має на меті замінити будь-які конкретні економічні знання чи теорію; вона осмислює світоглядні, цивілізаційні, антропологічні, гносеологічні, аксіологічні, етичні, соціально-прогностичні тощо аспекти економічного розвитку, свідомості, пізнання та людської діяльності.

Список використаних джерел

1. Ільїн В. В. Філософія економіки // Велика українська енциклопедія. URL: [https://vue.gov.ua/Філософія економіки](https://vue.gov.ua/Філософія_економіки) (дата звернення: 03.11.2022).
2. Сморг Л. Філософія : Навчальний посібник/ Леонід Сморг,. К.: Кондор, 2004.
3. Синяков С. В., Юрченко Е. А. Філософія та економічна наука. Економіка та управління на транспорті. Київ : НТУ, 2016. Вип. 3. С. 154–160
4. Карпенко Ю. В. Парадигма модернізації економіки: становлення та розвиток. Вісн. економічної науки України. 2017. № 1 (32). С. 54–57.

ЦІННОСТІ ТА ЦІННІСНЕ СТАВЛЕННЯ ЛЮДИНИ ДО СВІТУ

Постановка проблеми. На сьогоднішній день проблема цінностей вийшла за рамки наукового і філософського людинознавства і виявилася у найвищій мірі життєвою проблемою, бо під сумнів поставлено саме існування людини та її цивілізації. Ніколи ще системи цінностей, яких дотримується людство, держави, нації, соціальні групи, індивіди не виступали такими факторами їх розвитку, від яких у значній мірі залежить не просто зміст і напрямок людської історії, але й те, чи буде ця історія мати продовження, чи вона обірветься. Проблема цінностей сьогодні має прямий вихід до глобальних проблем.

Мета. Детальніше дізнатися про цінності людей та теперішнє ціннісне ставлення до світу.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:

- Визначити наші цінності у житті та світі.
- Визначити ціннісне ставлення людини до світу та його суттєвість.

Виклад матеріалу. Що ж таке цінності? Людські цінності є найважливішими в житті — настільки важливими, що люди готові і повинні бути готові пожертвувати майже всім, щоб жити за своїми цінностями. Чесність, цілісність, любов і щастя є одними з кінцевих цінностей або цільових цінностей, яких люди прагнуть досягти, практикувати та жити з ними. З іншого боку, такі цінності, як здоров'я, гроші, слава, статус, інтелект тощо, є середніми цінностями або цінностями шляху, які допомагають досягти кінцевих цінностей. Кінцеві значення та середні значення також відомі як кінцеві значення та інструментальні значення відповідно. У той час як кінцеві цінності постійні та спрямовують нас на досягнення цілей вищого порядку, означає, що цінності мають тимчасовий характер і допомагають нам досягати порівняно нижчих цілей.

1. Як визначаються цінності? Все дуже просто. Соціалізація з боку батьків, релігійних установ, друзів, особистого досвіду та суспільства сприяє формуванню цінностей в особистості. На індивідуальні цінності впливає наша система переконань, панівні соціальні системи та певною мірою соціально-економічні умови. Термінальні цінності формуються роками, тоді як інструментальні цінності визначаються ситуацією.

Цінності стосуються абстрактних переконань, які служать орієнтирами в житті людей і впливають на те, як оцінюються люди та події. Водночас, на відміну від установок, цінності виходять за рамки конкретних дій і ситуацій. Існує ще таке поняття як «*ціннісна орієнтація*». Це утіває ідейно-цільового плану, який має організуючий, регулюючий та направляючий характер, включає когнітивний, емоційний та поведінковий компоненти. Вона являє собою один із фундаментальних компонентів менталітету, який розкриває багатство складових людської більшості. *Менталітет* складається століттями з накопичення традицій, цінностей, переваг, переконань, оцінок, заперечень і т. п. Це глибинне, особисте ядро людини, народу, яке детермінує їх ставлення до світу, їх творчість, свободу, відповідальність. Якщо говорити правду є нашою цінністю, і якщо говорячи правду ми створюємо проблеми, нехай буде так. Процес прийняття цінностей передбачає рух до цих цінностей. Так само важливо визначити цінності, які керують нами, щоб відійти від досвіду, якого ми хочемо уникнути. Цей процес в основному полягає у відході від небажаних цінностей або зміні небажаних цінностей.

Чи актуальні цінності на робочому місці? Так, ясність наших цінностей корисна на будь-якому етапі життя, включаючи трудове життя, оскільки цінності керують нашими діями та поведінкою, які визначають нашу долю. Якщо у вас є набір цінностей, ваші шанси отримати роботу, особливо в організаціях, які цінують ваші цінності, стають високими. Отже, організації, безперечно, віддадуть перевагу кандидату, який має чітке розуміння своїх цінностей на додаток до необхідних компетенцій. Коли ви працюєте, ваші цінності керують вашою поведінкою, яка з часом створює ваш бренд, або зміні небажаних цінностей. Цінності особливо допомагають нам приймати рішення, коли ми маємо дилему. Потрібно просто запитати себе: «Що для нас важливо в даній ситуації?», іншими словами, яка наша цінність? Однак існує розрив між цінностями та повсякденною поведінкою людей у реальному світі. Більшість людей, імовірно, щодня дотримуватимуться своїх цінностей, якщо їм про них нагадують. Таким чином, організації повинні періодично нагадувати працівникам про організаційні та індивідуальні цінності через відповідні заходи та програми.

2. Як будь-яка реалія буття, що має життєво-сміслову значення для людей, діяльність стає предметом не тільки об'єктивного раціонально-теоретичного пізнання, але й ціннісної, духовно-практичної свідомості, що виробляє певне ставлення до цих реалій, передбачає їх певну оцінку. Для розуміння діяльності людини необхідно враховувати специфіку мотивуючих поведінку людини та організуючих взаємовідносини між людьми потреб, інтересів, ціннісних орієнтацій. Саме ціннісний підхід дозволяє обмірковувати значення одержаних знань для людини і суспільства, розкрити зв'язок аксіологічних (ціннісних) та практичних аспектів пізнання та діяльності.

Багато філософів (М.І Горлач, В.Г. Кремень, В.К. Рибалка) під цінністю розуміють специфічні соціальні визначення об'єктів навколишнього світу, що виявляють їх позитивне або негативне значення для людини і суспільства. Серед таких цінностей вони називають благо, добро, зло, чудове і потворне, які втілюються в явищах суспільного життя або природи. За їх допомогою людина вимірює всі предмети і явища суспільні та

природні. Філософи зазначають, що цінності виступають властивостями предметів чи явищ, але цінності не можуть бути притаманні предмету або явищу від природи чи завдяки внутрішній структурі самого об'єкту, вони стають єдиною цілісністю з об'єктом тоді, коли він включений у суспільне буття людини і стає носієм певних соціальних відносин.

Ціннісне буття людини, який би ситуативний та суб'єктивно-вольовий характер воно не мало, неможливе поза предметами, процесами і подіями навколишнього світу.

Щоб людство могло рухатись по шляху суспільного прогресу, недоторканим повинен залишатись принцип пріоритету загальнолюдських цінностей, які відповідають родовій суті та індивідуальним особливостям особи. При такому положенні взаємовідносини людини, суспільства, природи матимуть стабільний, гуманістичний характер. Потреби становлять єдину, цілісну систему і за різними критеріями типологізуються на: ♦ біологічні та соціальні; усвідомлені та неусвідомлені; матеріальні та духовні; індивідуальні та групові; раціональні та ірраціональні; реальні та ідеальні; очікувані та такі, що сталися, відбулися, та ін. Виділяються потреби: ♦ згідно зі сферою діяльності - потреби в праці, пізнанні, вірі, спілкуванні, сексі, відпочинку; ♦ залежно від функціональної ролі - домінуючі та периферійні, стійкі та ситуативні; ♦ за суб'єктом діяльності - індивідуальні, групові, колективні, суспільні.

Висновок. Ті, хто знають свої цінності та живуть згідно з ними, стають лідерами нашого суспільства. Знання наших цінностей допомагає нам сформулювати наші життєві цілі, оскільки ми знаємо, що є найважливішим для нас сьогодні та на постійній основі. Цінності такі ж важливі, як і компетенції для досягнення наших цілей. Знаючи інших! Не менш важливо розуміти їхню поведінку та причини, що стоять за нею. Ми також можемо зрозуміти їхні рішення, розуміючи їхні цінності. Хоча кінцеві цінності дають нам відчуття задоволення, багатства та винагороди, інструментальні або тимчасові цінності дають нам напрямок для досягнення наших життєвих цілей, дотримуючись кінцевих цінностей.

Список використаних джерел

1. Філософія. Підручник / За заг. ред. Горлача М.І., Кременя В.Г., Рибалка В.К. Харків: Консул, 2000. 672 с

ПРОБЛЕМИ ЛЮДИНИ У ФІЛОСОФІЇ СОКРАТА

Постановка проблеми. Проблема людини є вічна філософська проблема. Вона цікава не лише для філософів, а й для пересічної людини, оскільки йдеться про нас самих. Особливості філософського осмислення пов'язані з можливістю представити цілісну картину людини.

Мета. Проаналізувати філософські погляди Сократа про людську проблематику.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:

- визначити, що таке людина і в чому полягає сенс її життя на думку Сократа;
- визначити погляди філософа.

Виклад матеріалу. Сократ – перший філософ, який поставив в центрі своїх філософських рефлексій проблему людини. Для визначення людського буття він створив метод маевтики, спрямований на те, щоб допомогти людині віднайти себе. Адже, на його думку, кожен повинен реалізувати свій принцип.

На моральній основі буття у філософа сформувалась проблема добра, яка обґрунтовувала, що самопізнання приходить до істоти з роками навчання та саморозвитку.

Помилку ніхто не робить добровільно, вважав він. Людина, яка пізнала добро, ніколи не здійснить поганих вчинків. Тому уникнути їх можна, коли знаєш, які є моральними. Розум здатний дати вище знання, яке є джерелом морального удосконалення людини. Така позиція отримала назву етичного раціоналізму. Сократ вважав, що думка має жити в діалозі, в живому спілкуванні.

Життєвим обов'язком кожного є наближення до істинного знання, тобто зрозуміти божественну мудрість. Цей принцип, який проголосив Сократ, вперше в античності закладав основи гуманістичного світогляду, який утверджував віру в людину, а також в духовне моральне оновлення.

Сократ вважав, що сенс життя полягає в поліпшенні своєї душі, адже саме це дозволить пройти земний шлях з гідністю і без злих помислів. Смісл у тому, щоб віднайти своє покликання і слідувати йому, служити власній справі. Бо тільки виявлення та усвідомлення справи всього життя наділить людину впевненістю. Треба ставити перед собою чітко визначені духовні, професійні, особисті цілі.

Метою філософських вчень Сократа була допомога людям. Мислитель бачив суть у мудрих дискусіях. На його думку, звання розумця належить лише Богові. А якщо людина надто самовпевнена, то для філософії вона загублена. Особа, яка не шукає нових рішень проблеми – не формується як особистість. Роботу людської думки у цьому напрямі він вважав безбожжям.

Для роздумів він вважав доречним не наукові дослідження, а вказівки від богів відносно їх волі, притримуваясь поради дельфійського оракула і говорив своїм учням чинити так само.

Дух та свідомість були для нього важливішими від природи. Знання, котре походить від суб'єктивного духу – то найвища цінність. Не природа, а людина є мірою усіх речей. А все, що існує у світі має своєю метою користь людини.

Сократівське пропагування добродетності мало політичне призначення. Він сам піклувався про себе, готував народ взятися за політичну діяльність. Відомий філософ хотів бачити хоробрих, скромних і справедливих людей. У своїх поглядах орієнтувався на ідеал давніх цивілізацій, котрі опиралися на землеробство та воєнні дії.

За Сократом, діалог – метод спільного пошуку істини, який передбачає свободу, який пізнає істину і приймає рішення на страх і ризик. Він проголосив, що чеснота є знання. Але не всяке знання, а саме добра і зла. На цій підставі можна прийти до висновку про те, що ніхто не злий по своїй волі, а лише через необізнаність. Ця ідея стала популярною в період античності та значно змінювала образ думки людей.

Вчений фактично продовжив справу софістів. Повернув напрям філософського дослідження від космосу до людини. «Пізнай самого себе» — такою є вихідна теза сократівського філософування.

Він виявляє «проблему», як форму знання про ще не пізнане. А оскільки вирішення будь-якої проблеми виявляє нові проблеми, то остаточне пізнання, вичерпання проблем, як таких принципово неможливе. Сократ і показує, що остаточна відповідь на те або інше запитання не може бути отримана внаслідок суперечливості і невичерпності самого змісту пізнання. Така позиція не означає знецінення пізнавальних зусиль. Цінність знання і полягає в пізнавальних зусиллях, у здатності ставити нові запитання.

Філософія є не самою мудрістю, а лише прагненням, до мудрості. Однак Сократ дещо перебільшував дослідження. Обговорюючи проблему людини, він ставив запитання про такі характеристики людини, як «мужність», «розсудливість» та «краса». Філософія Сократа — своєрідний вододіл в історії античної філософії.

Автор зробив велике вкладання у педагогіку, що призвело до розширення людських поглядів. Головною тезою Сократа було, що духовне вдосконалення є основним серед усіх людських життєвих цілей. Щастя, на його думку, полягає в усуненні протиріч між суспільним і особистим буттям. Інакше все призведе до дисгармонії з суспільством і душевного розладу.

Тема сенсу життя людини незмінно присутній у всіх епохах історії філософської думки. Поняття сенсу життя людини характеризує його як істота, що прагне до повноти свого існування. Воно розкриває і досліджує найпотаємніше в бутті - цілі і ідеали. Питання про суть життя людини - це питання про основний зміст його духовно-практичної діяльності. Це питання про те, для чого людині жити і до чого прагнути.

Висновки. Отже, людина, індивід, не є ідеальною, але може себе такою зробити поглинувши у світ філософської науки. Наші успіхи залежать від правильних пріоритетів. Вивчивши філософію Сократа, людина може розібратись в собі та віднайти шлях у житті.

Список використаних джерел

1. Мацько Л. І., Мацько О. М. Риторика: Навч. Посіб. Вища школа, Київ. 2003. 311с.
2. Петрушенко В. Л. Філософія: Курс лекцій. Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти. Львів. «Новий Світ-2000». 2004. 528с.
3. Ярошовець В.І. Історія філософії. Київ. 2008. 112с.

THE PROBLEM OF THE MODERN UKRAINIAN NATION FORMATION IN THE CONDITIONS OF WAR

Actuality of theme. The formation of the Ukrainian nation took place over long centuries of history. The aggression against Ukraine by the Russian Federation has become a real historical test for the Ukrainian society on the level of its solidarity, patriotism, attitude to independence as the highest value. Over the years since the beginning of the aggression, a full consensus in society on these issues has not been achieved. The diversity of opinions in Ukraine on this issue should not be considered a national anomaly, in the history of any country there has never been absolute consent of the population in similar situations. War, especially a just and defensive war, usually unites society, makes it forget about social and political conflicts in it, evokes a sense of unity in assessing the causes of war, responsibility for its beginning.

Goal. To study the main processes of formation of the Ukrainian nation in the context of the Russian-Ukrainian war. Preservation of its identity, preservation of the integrity of the state and the unity of society, preservation of the originality of the national identity of society as a whole, as well as the formation of national consciousness and awareness of the responsibility of every Ukrainian for the further development of our independent, integral country.

Presentation of the material. We live in a difficult time. The challenges faced by society overturn many of our perceptions, give rise to many new practices that we use to adapt and overcome this situation.

In 1998, a book by Robert Mackay was published, which was called «The Test of War» (on the events of 1939-1945). This is a serious analytical work, data analysis, analysis of evidence of how the British society experienced the Second World War. War becomes a test for the capacity of institutions, provision of resources, cohesion of the nation. However, not only these positive tests are manifested by events and processes during the war. War also becomes a litmus test that reveals negative processes. These are manifestations of institutional disorder, decline in production, black market, looting, manifestations of hostility to Russian culture. And these processes also require our careful attention, because they affect social relations. Networks of interaction, social practices, perceptions of self and society are changing. How did the society enter the state of war. And what structural features were able to ensure the movement to victory, support public dignity and mobilization. What our society was like, and why we can owe such dynamics in confronting aggression to it. On the eve of the war, sociologists recorded significant changes in the social structure of society. And they were due to the fact that over the previous ten years the real distribution of people's opportunities had changed. People significantly increased their identification with the middle class. Many effective strategies of adaptation to social instability and response to social injustice were born and spread. And these strategies and practices continue to play a fundamental role in our movement to victory and in the construction of a new social order after the war. In times of war, we see the consolidation of society. Political forces have united to win this war. We saw the coordinated work of the Parliament, where all political players moved from criticism to mutual assistance. The discourse of support was reflected in the electoral mood. The highest level of support addressed to the President - 93% was recorded in March. This consolidation is not absolute, but compared to the pre-war period, it is noteworthy. The change in the sociality of the economy during the war is noticeable. The transition from a typical market exchange, when, directing a certain good, we expect a certain good in return, to the regime of a gift: we transfer the good without receiving mutual benefit. This is characteristic not only of the state. It is inherent in various economic actors. In Kharkiv, we could not pay for utilities. People from the regions of hostilities had free evacuation and accommodation. Internally displaced persons were provided with financial assistance. People had humanitarian aid and special tax benefits. If we talk about the sphere of culture, we should also talk about the discourse of separation. Research data show an increase in the identification of themselves as citizens of Ukraine. For example, if a year ago 75% identified themselves as citizens of Ukraine, now 98%. There is also a total rejection of the Soviet identity. Absolute separation from Russians, 91% do not support the thesis that Ukrainians and Russians are one people. 64% are convinced that the restoration of friendly relations is impossible. 76% believe that it is necessary to rename those objects that are associated with Russia. And this is the consensus that did not exist before the war. Next, I would like to turn to the analysis of what is happening at the level of groups and communities. If you remember, there was active social advertising on billboards from city to city. Like, «Kherson, hold on. We are with you. Kharkiv». Or: «Kharkiv, thank you. Ivano-Frankivsk». Words of support are addressed to those regions that suffered the most. And against the background of temporarily displaced persons, the formation of interregional social cohesion and the strengthening of horizontal ties and the erasure of interregional differences began. We can also talk about the new quality of those ties. Weak ties and low trust have given way to strong ties and high trust. There has been a kind of transformation of both trust and the strength of social ties. It is not only about horizontal ties, but also about horizontal and vertical types of ties. Now to be a Ukrainian means to be involved in the practices of resistance, to help for our victory. The participation of everyone in the victory will be the criterion for how the new stratification system will be formed. These chances are addressed primarily to the army. To volunteers. Thus, two formulas of cohesion were born: common threat and common good. Victory in the war becomes a nation-building idea.

Conclusions. Sometimes you think that the research of sociologists completely coincide with your own observations. Your own philosophy, conversations with friends and acquaintances completely coincide with the official

figures of various studies. «I really want to go home». I would call this phrase the main one for the last four months. I heard it both from my friends in Ukraine and abroad. And so, according to research, 5 million 547 thousand internally displaced persons have returned to their place of residence. And the realization of this desire depends only on two things: whether it will be safe for children and whether there will be a place to return to, whether the housing will be preserved. All the best sociologists (people who predict the future) talk about the future, make predictions based on the phrase: «When we win». Or they end their speeches with the phrase: «I believe that we will win». And each of them, independently of each other, convinces that Ukraine will be different after the victory. Certainly, more mature. And a new stage in the existence of the Ukrainian nation will come - such a self-conscious, united and prosperous Ukrainian nation. Concluding my speech, I would like to note that I do not even know how moral it is to talk about war without taking part in it. Of course, war is a horror! It cannot be justified, but this war is a factor in the consolidation of the Ukrainian people and in the progress towards democratic transformations, towards the restructuring of society and the state on decent human conditions, that is, on the basis of a normative system, based on universalist values.

Referenses:

1. Snyder J.L. The Soviet Strategic Culture: Implications for Limited Nuclear Operations. A pro ject AIR FORCE report prepared for the Unites States Air Force. Santa Monica: RAND, 1977. P. 4.
2. Strategic Culture and Weapons of Mass Destruction: Culturally Based Insights into Comparative National Security Policymaking / ed. by J.L. Johnson, K.M. Kartchner, J.A. Larsen. London: Palgrave Macmillan, 2009;
3. Українське суспільство: Моніторинг соціальних змін. Київ, 2016. С. 429, 465.
4. Золкін М. Донбас : нові тренди громадської думки // Трансформація суспільних настроїв в умовах протидії агресії Росії на Донбасі. Київ, 2017. С. 186.

*Федорук Ярослав, студент групи ЕМЕ-11,
ННІМВ ім. Б.Д. Гаврилишина*

ЦІННОСТІ ТА ЦІННІСНЕ СТАВЛЕННЯ ЛЮДИНИ ДО СВІТУ

Постановка проблеми. На сьогоднішній день проблема цінностей вийшла за рамки наукового і філософського людинознавства і виявилася у найвищій мірі життєвою проблемою, бо під сумнів поставлено саме існування людини та її цивілізації. Ніколи ще системи цінностей, яких дотримується людство, держави, нації, соціальні групи, індивіди не виступали такими факторами їх розвитку, від яких у значній мірі залежить не просто зміст і напрямок людської історії, але й те, чи буде ця історія мати продовження, чи вона обірветься. Проблема цінностей сьогодні має прямий вихід до глобальних проблем.

Мета. Детальніше дізнатися про цінності людей та теперішнє ціннісне ставлення до світу.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:

- Визначити наші цінності у житті та світі.
- Визначити ціннісне ставлення людини до світу та його суттєвість.

Виклад матеріалу. Що ж таке цінності? Людські цінності є найважливішими в житті — настільки важливими, що люди готові і повинні бути готові пожертвувати майже всім, щоб жити за своїми цінностями. Чесність, цілісність, любов і щастя є одними з кінцевих цінностей або цільових цінностей, яких люди прагнуть досягти, практикувати та жити з ними. З іншого боку, такі цінності, як здоров'я, гроші, слава, статус, інтелект тощо, є середніми цінностями або цінностями шляху, які допомагають досягти кінцевих цінностей. Кінцеві значення та середні значення також відомі як кінцеві значення та інструментальні значення відповідно. У той час як кінцеві цінності постійні та спрямовують нас на досягнення цілей вищого порядку, означає, що цінності мають тимчасовий характер і допомагають нам досягати порівняно нижчих цілей.

1. Як визначаються цінності? Все дуже просто. Соціалізація з боку батьків, релігійних установ, друзів, особистого досвіду та суспільства сприяє формуванню цінностей в особистості. На індивідуальні цінності впливає наша система переконань, панівні соціальні системи та певною мірою соціально-економічні умови. Термінальні цінності формуються роками, тоді як інструментальні цінності визначаються ситуацією.

Цінності стосуються абстрактних переконань, які служать орієнтирами в житті людей і впливають на те, як оцінюються люди та події. Водночас, на відміну від установок, цінності виходять за рамки конкретних дій і ситуацій. Існує ще таке поняття як «*ціннісна орієнтація*». Це утіває ідейно-цільового плану, який має організуючий, регулюючий та направляючий характер, включає когнітивний, емоційний та поведінковий компоненти. Вона являє собою один із фундаментальних компонентів менталітету, який розкриває багатство складових людської більшості. *Менталітет* складається століттями з накопичення традицій, цінностей, переваг, переконань, оцінок, заперечень і т. п. Це глибинне, особисте ядро людини, народу, яке детермінує їх ставлення до світу, їх творчість, свободу, відповідальність. Якщо говорити правду є нашою цінністю, і якщо говорячи правду ми створюємо проблеми, нехай буде так. Процес прийняття цінностей передбачає рух до цих цінностей. Так само важливо визначити цінності, які керують нами, щоб відійти від досвіду, якого ми хочемо уникнути. Цей процес в основному полягає у відході від небажаних цінностей або зміні небажаних цінностей.

Чи актуальні цінності на робочому місці? Так, ясність наших цінностей корисна на будь-якому етапі життя, включаючи трудове життя, оскільки цінності керують нашими діями та поведінкою, які визначають нашу долю. Якщо у вас є набір цінностей, ваші шанси отримати роботу, особливо в організаціях, які цінують

ваші цінності, стають високими. Отже, організації, безперечно, віддадуть перевагу кандидату, який має чітке розуміння своїх цінностей на додаток до необхідних компетенцій. Коли ви працюєте, ваші цінності керують вашою поведінкою, яка з часом створює ваш бренд, або зміни небажаних цінностей. Цінності особливо допомагають нам приймати рішення, коли ми маємо дилему. Потрібно просто запитати себе: «Що для нас важливо в даній ситуації?», іншими словами, яка наша цінність? Однак існує розрив між цінностями та повсякденною поведінкою людей у реальному світі. Більшість людей, імовірно, щодня дотримуватимуться своїх цінностей, якщо їм про них нагадують. Таким чином, організації повинні періодично нагадувати працівникам про організаційні та індивідуальні цінності через відповідні заходи та програми.

2. Як будь-яка реалія буття, що має життєво-сміслову значення для людей, діяльність стає предметом не тільки об'єктивного раціонально-теоретичного пізнання, але й ціннісної, духовно-практичної свідомості, що виробляє певне ставлення до цих реалій, передбачає їх певну оцінку. Для розуміння діяльності людини необхідно враховувати специфіку мотивуючих поведінку людини та організуючих взаємовідносин між людьми потреб, інтересів, ціннісних орієнтацій. Саме ціннісний підхід дозволяє обмірковувати значення одержаних знань для людини і суспільства, розкрити зв'язок аксіологічних (ціннісних) та практичних аспектів пізнання та діяльності.

Багато філософів (М.І. Горлач, В.Г. Кремень, В.К. Рибалка) під цінністю розуміють специфічні соціальні визначення об'єктів навколишнього світу, що виявляють їх позитивне або негативне значення для людини і суспільства. Серед таких цінностей вони називають благо, добро, зло, чудове і потворне, які втілюються в явищах суспільного життя або природи. За їх допомогою людина вимірює всі предмети і явища суспільні та природні. Філософи зазначають, що цінності виступають властивостями предметів чи явищ, але цінності не можуть бути притаманні предмету або явищу від природи чи завдяки внутрішній структурі самого об'єкту. Ціннісне буття людини, який би ситуативний та суб'єктивно-вольовий характер воно не мало, неможливе поза предметами, процесами і подіями навколишнього світу.

Щоб людство могло рухатись по шляху суспільного прогресу, недоторканим повинен залишатись принцип пріоритету загальнолюдських цінностей, які відповідають родовій суті та індивідуальним особливостям особи. При такому положенні взаємовідносин людини, суспільства, природи матимуть стабільний, гуманістичний характер. Потреби становлять єдину, цілісну систему і за різними критеріями типологізуються на: біологічні та соціальні; усвідомлені та неусвідомлені; матеріальні та духовні; індивідуальні та групові; раціональні та ірраціональні; реальні та ідеальні; очікувані та такі, що сталися, відбулися, та ін. Виділяються потреби: згідно зі сферою діяльності - потреби в праці, пізнанні, вірі, спілкуванні, сексі, відпочинку; залежно від функціональної ролі - домінуючі та периферійні, стійкі та ситуативні; за суб'єктом діяльності - індивідуальні, групові, колективні, суспільні.

До потреб належать не тільки корисні та необхідні для життя предмети та явища, а й шкідливі для здоров'я та соціального статусу; проте вони використовуються людьми з звичкою, традицією або через задоволення, яке можна отримати (тютюнопаління, вживання алкоголю, наркотиків тощо).

Висновок. Ті, хто знають свої цінності та живуть згідно з ними, стають лідерами нашого суспільства. Знання наших цінностей допомагає нам сформулювати наші життєві цілі, оскільки ми знаємо, що є найважливішим для нас сьогодні та на постійній основі. Цінності такі ж важливі, як і компетенції для досягнення наших цілей. Знаючи інших! Не менш важливо розуміти їхню поведінку та причини, що стоять за нею. Ми також можемо зрозуміти їхні рішення, розуміючи їхні цінності. Хоча кінцеві цінності дають нам відчуття задоволення, багатства та винагороди, інструментальні або тимчасові цінності дають нам напрямок для досягнення наших життєвих цілей, дотримуючись кінцевих цінностей.

Список використаних джерел

1. Філософія. Підручник / За заг. ред. Горлача М.І., Кременя В.Г., Рибалка В.К. Харків: Консул, 2000. 672 с.

ЛЮДИНОВИМІРНА СУТЬ ЕКОНОМІЧНОГО ЖИТТЯ

Постановка проблеми. Основна постановка проблеми полягає в розгляді економічного життя з позиції людини як основного суб'єкта економічних відносин. Це означає, що економічні процеси і структури, такі як виробництво, розподіл ресурсів, обмін і споживання, мають бути спрямовані на задоволення потреб і інтересів людей, а не тільки на досягнення економічного зростання або максимізацію прибутку. Ця проблема виникає з пізнавального інтересу до того, як економіка впливає на якість життя людей, їхнє самовизначення та здатність до особистого розвитку. Вона ставить питання про те, як економічні системи, політики і інститути можуть бути організовані і управлятися таким чином, щоб сприяти людському добробуту, соціальній справедливості та збереженню природних ресурсів.

Мета. Завдання полягає в розумінні, аналізі та вирішенні проблем, пов'язаних з впливом економічних процесів на життя та добробут людей.

Для досягнення даної мети ми ставимо наступні завдання:

- Проаналізувати, як економічні системи, політики і інститути можуть сприяти задоволенню потреб, інтересів та благополуччю людей.

Тема «Людиновимірна суть економічного життя» наголошує на значенні соціальної справедливості та забезпеченні рівних можливостей для всіх, тому потрібно дослідити необхідність зменшення економічної нерівності, боротьби з дискримінацією та нерівностями, щоб кожна людина мала рівні можливості для розвитку та самореалізації.

Виклад матеріалу. В останні роки Україна прагне стати рівноправним партнером Європи. Саме тому вона проголосила одним із принципів свого розвитку – економічний, спрямований на особистість. І в цьому принципі ключовою є не економіка, а її соціальна складова. Сюди слід віднести:

- справедливий розподіл національного доходу;
- недопустимість значної різниці доходів багатих та бідних;
- спрямування податків на підвищення рівня соціального захисту незахищених шарів населення;
- якісне державне забезпечення: гарні дороги, високий рівень медицини та освіти;
- відкрита та добросовісна робота всіх соціальних інститутів держави.

Багато проблем викликав той факт, що Україна перейшла до економічної свободи. Раніше таких проблем не існувало. У людей з'явилась важка дилема про те, що свобода означає обмеження. Адже коли економічна свобода не має ніяких обмежень, вона проходить етап зруйнування. Тільки згодом до людей приходить розуміння того, що насправді сама по собі свобода не важлива. Головним є свобода як умова економічного розвитку. Нажаль, сьогодні показує, що багато людей не готові до економічної свободи. Вони не в змозі використовувати її для реалізації власних потреб та інтересів. Це пов'язано з радянським економічним вихованням, коли процеси змін та розвитку викликали у людей нерозуміння на небажання. Чим більше держава опікує людину від турбот та забезпечує вільне та спокійне життя, тим менше вона має свободи і тим важче їй адаптуватись до нових умов. Якщо ж дослідити досвід Європи, то можна сказати наступне. Коли всі зусилля соціальної політики держави направлені на те, щоб кожному людину вже з моменту її народження вберегти від усіх злигоднів життя, тобто коли стараються дуже сильно забезпечити людину від усіх змін долі, тоді не можна вимагати від людей, вихованих у таких умовах, щоб вони виявили повною мірою такі якості, як життєва сила, ініціатива, прагнення до досягнень у продуктивності та інші кращі якості, такі доленосні в житті нації.

В сучасній економіці введено поняття людський фактор. Він являє собою систему взаємодіючих, яка займають різні положення класів, верств і груп, діяльність і взаємодія яких забезпечують прогресивний розвиток суспільства. Також під людським фактором розуміють працівників підприємств, організацій та установ, які об'єднані для спільної діяльності. У структурному плані – це особистість, робоча група, трудовий колектив, тобто не тільки колективний працівник, а й колективний суб'єкт суспільного життя, що має соціальну, демографічну, економічну і політичну структуру. Людський фактор слід розглядати як прояв всієї сукупності особистісно-психологічних і соціокультурних характеристик та властивостей людей, що впливають на його трудову активність. Дане поняття вказує на вирішальну роль людини в процесі виробництва. Воно характеризує людину у всьому різноманітті його почуттів і помислів: як людину трудящого, як громадянина і сім'янина.

Це поняття має наступні людиновимірні чинники:

- до економічного аналізу долучаються нематеріальні (позаекономічні) якості людини;
- людський фактор досліджують у таких аспектах, як демографічний, психологічний та інтелектуальний;
- людина є складовою економічного механізму та виступає засобом досягнення економічних цілей;
- людина сприймається в економічній сфері як головна, її цінність визнана та важлива;
- людина має право на свободу, всебічний розвиток та використання своїх здібностей;
- критерієм оцінки ефективності економіки країни є здатність людини задовольнити свої потреби;
- бажаною нормою соціально-економічних відносин між людьми є принцип справедливості та гуманності.

У цьому контексті економічна наука має розвиватися не сама по собі і для самої себе, а відповідати на потреби людини, адже, як і будь-яка інша, сфера наукової діяльності, виникаючи для задоволення духовних та фізичних потреб, скоро набуває самостійності, пориває з ними і котиться, як снігова кулька з гори, яка сама собою збільшується і яку неможливо зупинити, а рух її – все більше віддалення від людини. Виникає завдання повернути цю грудку за траєкторією й змістом до неї, а вчених навчити бути відповідальними, не лише розумними, а й моральними.

Висновок.. В економіці концепція людиновимірності представляє собою не тільки аналіз явищ, а й створення нових умов та розвиток перспектив щодо сталого та ефективного економічного зростання. Важливим є розширення можливостей особистості щодо реалізації її потреб. Серед головних потреб вважаємо економічні, соціальна, політичні, також необхідно задовольняти духовні та матеріальні потреби.

У процесі виявлення нових підходів до людиновимірності під час економічного розвитку важливий пошук підходів та стратегій розвитку. В першу чергу – відображення у цілепокладанні, у якому механізм потребує осмислення всіх його різновидів. Саме тому орієнтація цілей сталого розвитку держави має бути на людину в процесі економічного зростання.

Список використаних джерел

1. Булатов М. О. Філософія ноосфери: філософський зміст і сучасний смисл феномена ноосфери. Київ : Наукова думка. 1995. 149 с.
2. Назарова Г. В. Економіка праці: навчальний посібник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 330 с.
3. Сичивица О. М. Моральна відповідальність вченого та загально-історичного процесу. Донецьк. 2003. 345 с.
4. Скринник З. С. Філософія фінансової цивілізації: людина у світі грошей: Матеріали IV Міжнародних філософсько-економічних читань. Львів, 2011. 435 с.
5. Смовженко Т. С. Українська людина в європейському світі: виміри ідентичності : навч. посібник. Київ: УБС НБУ, 2015. 609 с.
6. Чернов І. О. Економічна істина: сутність і спрямованість. Культурологічний вісник. Науково-теоретичний щорічник Нижньої Наддніпряни. Запоріжжя : Просвіта, 2009. № 22. С. 219-222.

ФІЛОСОФСЬКО-СВІТОГЛЯДНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОГО ЖИТТЯ

Постановка проблеми. Економічне життя – невід’ємна частина буття будь-якої людини, держави та світу вцілому. Осмислення економічної складової та знання базових її основ – необхідність XXI століття. Саме роздуми над проблемами економічних процесів породили філософію економічного життя.

Мета дослідження. Розглянути філософсько-світоглядні основи економічного життя.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:

- Охарактеризувати філософсько-світоглядні основи, які притаманні для економічного життя;
- Дослідити вплив виявлених основ на економічне життя.

Виклад матеріалу. Економіка – поняття, яке характеризує рівень розвитку держав, закладає основи буття людей та визначає міру наших можливостей. Кожного дня ми купуємо, продаємо, надаємо послуги, офіційно працюємо, сплачуємо податки та збори. У нашому світі майже все має свій грошовий еквівалент. Щоб не загубитися у вирі доходів та витрат людині, а державі, щоб не оголосити про крах економіки потрібна велика праця та розуміння фундаментальних філософських основ економіки, а не лише голих цифер, адже підхід має бути комплексний.

Всіх грошей не заробиш, копійка гривню береже та багато інших народних мудростей пронизані філософією поколінь, які почали вивчати економіку через призму філософії.

Філософія та економіка тісно переплетені. Варто зазначити, що виділяють окрему науку про філософію економіки, яка вивчає закономірності, умови та механізм економічного розвитку. Так предметом вивчення є економіка на побутовому рівні та державному. Людина, яка прагне забезпечити свою родину звертається до філософії економіки, грошей, бізнесу, щоб згенерувати свої цілі та підготувати ідеї до реалізації.

Варто зауважити, що філософський вимір економічного життя набагато ширший від розгляду його як самодостатньої умови існування та життєдіяльності людини. Так він вивчає економічну сферу як особливий засіб самореалізації людини в процесі зміни нею зовнішнього і внутрішнього (власного) світу, а економіка набуває статусу універсальної єдиної матеріально-духовної сфери, в якій особистість реалізує себе.

Ми живемо у тяжкий военний час, коли економіка держави нестабільна, половина витрат йде на оборонну сферу, купівельна спроможність людей знизилася у кілька разів, роботодавці затримують зарплатні не через зловживання, а через нестачу коштів, а кредити у валюті стали причиною депресій. Рівень економічне життя знизився, якість життя знизилася. Вважаю, що це стало поштовхом до приближення людей до філософського осмислення економічного життя через вивчення фінансової грамотності.

Під час війни економіка руйнується кожного дня. Україна втрачає підприємства, критичну інфраструктуру, людей, транспорт тощо. Уряд, Міністерство економіки та бізнес-спільноти наразі працюють над планом економічного відновлення України, для його розроблення використовується комплексний підхід, такий тяжкий процес, який впливатиме на життя мільйонів не реальний без філософського осмислення, адже воно здатне досягнути глибинні процеси, які поза межами розрахунків.

Сучасна філософія вивчає велику кількість проблем пов’язаних із економічним життям, якісь проблеми знайомі людству із давніх часів, інші стали відомі внаслідок науково-технічного прогресу, розвитку підприємництва та нових бачень людства, появи криптовалют.

Варто також зазначити, що розглядаючи економіку через призму філософії можна зменшити шкоду, яку суспільство щодня завдає природі своїми бездумними діями в поривах наживи.

Дійсність економіки є найповнішою формою економіки, яку через глибину та всеосяжність здатна досягнути тільки філософія економіки.

Філософія економіки не механічно передає зміст універсальності економіки, її всезагальної форми та тісних зв’язків з іншими соціальними явищами, а всебічно враховує сферу і специфіку предмета вивчення.

Багато економічних понять за своєю суттю та змістом виходять за сферу економіки, тому філософія економіки дає філософське розуміння змісту багатьох основних економічних категорій.

Значення філософії економіки полягає у комплексних наукових дослідженнях умов, засобів і принципів ефективної діяльності людини в економічній сфері.

Отже, виходячи за сферу виключно економічної теорії філософське розуміння змісту основних економічних категорій глобалізує вивчення економічного життя, його закономірностей та проблем.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В. П., Михальченко М. І. Сучасна соціальна філософія. Київ : Генеза. 1998. 368 с.
2. Базилевич В. Д., Ільїн В. В. Метафізика економіки. Київ : Знання, 2007. 718 с.
3. Гончарук-Чолач Т.В., Джугла Н.В. Політична соціологія: навчальний посібник / За ред. Гончарук-Чолач Т.В. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ», 2018. 250 с.
4. Ільїн В.В. Фінансова цивілізація / В.В.Ільїн. К.: Книга, 2007. 528 с.
5. Приятельчук А. О. Структура філософії економіки. Гуманітарний вісн. ЗДІА. 2012. № 48. С. 70–78.

6. Терлецька І. В. Взаємовплив політичної та економічної сфер в умовах глобалізації. Вісн. Київ. нац. торг.-екон. ун-ту. 2017. № 5. С. 49–60.
7. Ящук Т. І. Господарство як предмет аналізу в сучасній практичній філософії. Філософська думка. 2017. № 3. С. 24–40.

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК МУСУЛЬМАНСЬКОЇ ПРАВОВОЇ ДУМКИ

Постанова проблеми: виникнення основних галузей мусульманського права та як вони розміщені в правовій системі.

Мета: проаналізувати зародження та становлення мусульманського права.

Завдання: розкрити тему формування та розвитку мусульманської правової думки.

Мусульманство – це релігія, сенс якої полягає у вірі в єдиного Бога –Аллаха та його пророка- Мухаммеда. Це одна з наймолодших релігій у світі. Також мусульманство стоїть на другому місці, після християнства за чисельністю вірян. Найбільше сповідувачів цієї релігії знаходяться у країнах Північної Африки та Азії (Сомалі, Нігерія, Індонезія, Пакистан тощо).

Поняття мусульманського права можна охарактеризувати як комплекс норм, що відносяться до різних типів соціальних регуляторів. Мусульманське право належить ісламу і всюди сповідує лише його. Дане право утворилося ще у VII - X ст. в результаті виникнення Халіфату (мусульманської держави). Основоположцем мусульманського права вважають пророка Мухаммеда, який є посланником самого Аллаха . Ще у 610 р. чоловіку прийшло видіння, в якому Бог наказав стати арабським просвітителем « справжньої релігії». Основним джерелом мусульманського права є Коран- найважливіша священна книга ісламу, в якій зібрано юридичні установи, проповіді, молитви, притчі тощо. Також не менш важливим джерелом є Сунна - це книга в якій міститься весь життєвий шлях Мухаммеда, взірця для наслідування. Сунна у системі мусульманського права використовується переважно у судовій практиці. На етапі розвитку ісламської правової системи були ще такі джерела як Тефсир, Іджма та Кіяс.

Виникнення та розвиток мусульманського права відображає взаємодію двох течій — правової та релігійної. Головний принцип нормативних правил мусульманського права це ідеї обов'язків людини перед Богом-Аллахом.

Осередком релігійно-правового регулювання вважалися:

1. стосунки правовірних з Аллахом;
2. стосунки між людьми;
3. зв'язки між державами або релігійними конфесіями

Виділяють такі основні галузі мусульманського права :

- цивільне право;
- судове право;
- право особистого статусу;
- кримінальне право;
- міжнародне право;
- право, яке регулює владні відносини.

Цивільне право захищає 5 найголовніших цінностей ісламу, а саме: життя, релігії, розуму, продовження роду та власності. Якщо будь-який мусульманин не поважає дані цінності, то це вважається злочином і карається. Важливу роль у майнових відносинах відігравав вакуф. Вакуф - це майно яке передала держава або певна особа на релігійні або благодійні цілі. У вакуф може входити як нерухоме, так і рухоме майно. Його не можна було продавати, дарувати чи купувати.

Судове право у мусульман у більшості країнах поширюється на шаріатські суди, тобто на ті в яких за основу взятий шаріат - ісламська законодавча система, але у деяких країнах і на світські суди.

Право особистого статусу стосується сімейних стосунків. За нормами мусульмани повинні вступати у відносини лише з мусульманами. Дане право ставило жінку в нерівний статус з чоловіком. Останній міг мати до 4 дружин та безліч наложниць. Жінці, яка вийшла заміж, не могла знаходитися з іншими чоловіками, вона повинна була уникати громадських місць тощо. Також були поширені так звані тимчасові шлюби за домовленістю строком від декількох днів до одного року. Домовленість скріплялася суддею.

Кримінальне право. У мусульман злочин зливався з гріхом, тобто вони не відділялися один від одного. Чим більший, за увлеленнями ісламу, гріх, тим важчий злочин. Загалом виділяють 3 категорії злочинів :

1. хадд- найважчі злочини , покарання за які визначенні в Корані.

До них належить:

- перелюб-статева зрада(карається закиданням каміння /палками)
 - розбій(карається розп'яттям або відрубленням деяких частин тіла)
 - крадіжка(карається позбавленням частин тіла)
 - зрада ісламу(смертна кара)
2. кісас – такий види злочинів караються принципом «око за око, зуб за зуб». Приклади:
 - вбивство(карається смертю)
 - тілесні ушкодження (карається такими самими ушкодженнями , як у потерпілого)

3. тазир- злочини , що посягають на «права Алаха» . До них відносяться :

- невиконання релігійних обов'язків (смертна кара)
- шахрайство (карається побиття палками)
- порушення правил поведінки тощо...

Міжнародне право стосується відносин мусульманської держави з іншою. Дане право регулює зовнішню політику .

Право, що регулює владні відносини зосереджується на внутрішній політиці країни, а саме встановлення податків, розвиток культури, освіти та ін.

Висновок. Отже, можна дійти до думки, що мусульманське право є досить розвинуте. Має чітко встановлені норми поведінки, покарання та регулювання правовідносин.

Список використаних джерел

1. Еришев А.А. Історія політичних і правових учень: Навч. Посібник. Видав., Стереотип. К.: Мауп. 2002. С. 152с
2. Кунцевич М. П., Славко А. С., Завгородня В. М. Мусульманське право. 2018.
3. Левка А. В. Джерела мусульманського права. 2015. С. 40-42.
4. Скакун. О. Ф. Теорія держави і права : підручник. Харків: Консум, 2001. С. 587-595.
5. Юсеф. Н. Особливості правової культури країн Близького Сходу. 2009. №1. С. 149-151.

ФІЛОСОФІЯ ТА ЇЇ СОЦІАЛЬНІ ФУНКЦІЇ.

Постановка проблеми. Наше життя сповнене стресів і перевтоми. Хтось нещодавно став на нелегкий шлях батьківської відповідальності. Хтось пережив розрив відносин. Хтось закохався. Хтось вступив до університету і поринув у навчання. Ми творчі, активні та зайняті, заробляємо гроші. Начебто все чудово, але ми все далі й далі відходимо від філософії.

Метою даного дослідження є аналіз соціальних функцій філософії та їх впливу на формування світоглядних ідеалів суспільства.

Виклад матеріалу. Філософія це як величезний старий будинок з великою кількістю прибудов і кімнат в ньом, де кожен найде щось для себе, щось нове, рідне. Чим глибше ти занурюєшся в світ філософії, тим краще усвідомлюєш його значення і прагнеш дійти до вершини Олімпу всіх знань, які розкриють перед тобою всі загадки світу, над яким ти раніше ламав голову. Філософія, як сфера духовної культури, виконує певні соціальні функції. Найважливішими з них

- Світоглядна функція
- Критична функція
- Гносеологічна функція
- Методологічна функція
- Прогностична функція

Слід підкреслити, що хоча кожна функція філософії управління має своє призначення і пов'язана з вирішенням певних конкретних завдань теорії і практики соціального управління, всі ці функції взаємопов'язані між собою і у своїй сукупності утворюють цілісну єдність

Світоглядна функція філософії проявляється в тому, що вона осмислює й обґрунтовує світоглядні ідеали, накреслює стратегію їх досягнення. У філософії відбувається рефлексія світоглядних проблем, виробляється понятійний інструментарій для аналізу і порівняння різних світоглядів, для обґрунтування переваг одного світогляду над іншими

Критична функція. З таким напрямком реалізації одного з призначень філософії пов'язано прояв іншого її призначення, що виражається у виконанні критичної функції. В рамках філософії здійснюється оцінка того, що відбувається в світі на основі містяться у філософії загальних уявлень про норму і патології явищ і процесів дійсності, що оточує людину. Критичне ставлення філософії до негативно оцінюваного в духовного і матеріального життя сприяє виробленню заходів, спрямованих на подолання того, що не влаштовує людину, представляється йому патологічним і тому гідним перетворення. Критична функція філософії може виявлятися не тільки у відносинах людей до миру, але і реалізовуватися в ході самооцінки фахівцями її власного змісту. Таким чином, критична функція філософії в стані реалізуватися як в плані стимуляції розвитку знань про світ і оновлення світу в цілому, так і в плані вдосконалення змісту самої філософії. Гносеологічна функція. З названої функцією пов'язана гносеологічна або теоретико-пізнавальна. Сутність цієї функції полягає в здатності філософії здійснювати теоретичне дослідження пізнавальної діяльності людини з метою виявлення механізмів, прийомів і методів пізнання. Іншими словами, теорія пізнання, виробляючи принципи і норми пізнання, постачає людини засобами, за допомогою яких люди отримують можливість осягати світ. Отримувати про нього істинні знання і тим самим мати правильне, що відповідає вимогам сучасності світогляд, на базі якого можлива ефективна практика. Методологічна функція. Філософія, будучи засобом вироблення принципів людського ставлення до світу і хранителем знань про ці принципи, в змозі виступати в якості методології. В ролі вчення про методи пізнання і перетворення дійсності. Це означає, що філософія має методологічну функцією. Термін «методологія» використовується в науковій літературі в двох значеннях: по-перше, словом «методологія» позначається вчення про норми, правила людської діяльності; по-друге, під методологією розуміється сукупність певних норм, які опосередковують пізнавальні та практичні дії з метою їх оптимізації. Прогностична функція. Поряд з вищеназваними функціями філософія займається прогнозуванням, виконує прогностичну функцію. Багато філософів минулого виступали як пророки, пророкуючи майбутнє. Деякі з прогнозів були утопічними, далекими від реальності, але іноді пророцтва окремих видатних мислителів досягали великої адекватності. Звичайно, передбачати майбутнє важко, але цінність застережень філософів про загрожують небезпеки, наприклад, породжуваних бездумним і хижацьким споживанням природних ресурсів, в рамках тих правил, якими сьогодні користується світова економіка, надзвичайно висока. Бо це ставить завдання вдосконалення норм, що регулюють зв'язку суспільства і природи з метою забезпечення виживання людей. Хтось вважає філософію не цікавою, не зрозумілою і не потрібною, але не я. На мою думку, філософія потрібна в нашому житті. Тому що у кожного є проблеми, які накопичуються стреси, нерви, спалахи гніву голова йде обертом ми забуваємо про важливе. І як наслідок – травма. Коли це трапляється, важливо вчасно лікувати рани. Філософія - це універсальні ліки від усіх психічних проблем. Філософія змушує нас думати про щось важливе, про те, що дійсно має сенс і допомагає відкинути другорядне. Я переконався на власному досвіді, що філософія рятує здоровий глузд і допомагає знайти вірний шлях. Філософія була створена, щоб стати для нас ліками. Вона лікує рани сучасного світу і дає сили впевнено крокувати по життю.

Висновок. Отже, дослідивши цю тему, можна підбити підсумки. Філософія відіграє вагомую роль в сучасному суспільстві. Я надіюся, що з часом ще більше людей переосмислять своє життя і також почнуть черпати мудрість стародавніх філософів

Список використаних джерел

1. Голідей Р., С. Генсільман. Стоїцизм на кожен день: пер. з англ. А. Яшук. Київ. 2022. 133 с.
2. Кант І. Критика чистого розуму. К.: Юніверс, 2000. 504 с.
3. Декарт Р. Міркування про метод. К.: Тандем, 2011. 101 с.
4. Історія філософії. Словник / За ред. В. І. Ярошовця. К.: Знання України, 2005. 1200 с.

УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Постановка проблеми. Процес глобалізації – зростаюча взаємозалежність громадян і держав у сучасному світі – став викликом для більшості національних держав, незалежно від їхнього просторового розташування чи рівня політичного, економічного та культурного розвитку. Реалії глобалізації змушують кожна країну чітко визначити свій геополітичний вибір, особливо Україну, яка є суто європейською країною через своє європейське коріння.

Мета дослідження. Визначити, що таке глобалізація та глобалізація в Україні. Для того, щоб розкрити сутність даної проблеми було поставлено такі завдання:

1. Визначити поняття глобалізації.
2. Причини формування глобалізаційних процесів.
3. Україна в контексті глобалізації.
4. Розкрити позитиви та негативи глобалізації в світі.
5. Прослідкувати вплив глобалізації в контексті України.

Об'єкт дослідження – глобалізаційні процеси в світі та в Україні.

Предмет дослідження – позитивні та негативні сторони глобалізаційних процесів.

В умовах сучасної світосистеми ключовою детермінантою суспільного розвитку і найвпливовішою силою є глобалізація. Вона охоплює всі сфери суспільного життя, такі як економіка, політика, соціальна сфера, культура, екологія, безпека тощо; впливає на виробництво товарів і послуг, використання праці, інвестиції та технології. В даний час термін «глобалізація» є найпоширенішою категорією, що використовується для вивчення та характеристики сучасних тенденцій розвитку світової економіки.

2. Причини формування глобалізації є наступні:

– Процес інтернаціоналізації полягає у поглибленні співпраці та посиленні взаємозалежності між країнами.

– Науково-технічний прогрес: поява інформаційних технологій, які докорінно змінюють всю систему соціально-економічних відносин.

– Загострення проблем, спільних для всіх народів і країн світу та важливих для збереження і розвитку людської цивілізації.

3. Дослідження місця і ролі України в глобалізаційних умовах сучасності визначається особливою актуальністю тому, що:

– По-перше, на нинішньому етапі глобалізаційного розвитку світової цивілізації різні країни світу, в тій чи іншій мірі, переживають процеси трансформації всіх сфер людського життя;

– По-друге, на початку ХХІ століття Україна зіткнулася з низкою економічних, політичних, соціальних, культурних проблем;

– По-третє, визначальним напрямом глобалізаційних зрушень є всеохоплююча інтеграція та інформаційно-комунікаційна революція.

4. Щодо негативів та позитивів глобалізації в світі – то їх є безліч. Розпочнемо з позитивів:

– Глобалізація посилює конкуренцію та сприяє всебічному розвитку і поширенню нових технологій у всьому світі.

Вигоди визначаються тими економічними здобутками, які забезпечуються доступом до передових досягнень науки, техніки, технологій, навичок та рівня кваліфікації у відповідних галузях іноземних економік. Процес глобалізації світової економіки в основному вигідний споживачам, оскільки конкуренція збільшує вибір і знижує ціни.

– Глобалізація підвищує продуктивність в результаті раціоналізації виробництва і поширення передових технологій на глобальному рівні, а також конкурентного тиску для безперервних інновацій у світовому масштабі.

– Глобалізація створює серйозну основу для вирішення загальнолюдських проблем, насамперед екологічних, шляхом інтеграції зусиль світового співтовариства, консолідації ресурсів і координації поведінки в різних сферах життєдіяльності. І, за задумом, кінцевим результатом глобалізації має стати загальне підвищення добробуту в світі.

Хоча глобалізація має багато позитивних аспектів, вона також може спричинити певні негативні явища, деякі вже спричинені:

– Сучасний процес глобалізації поширився переважно серед розвинених країн, зміцнюючи їх позиції та приносячи додаткові вигоди, тоді як країни, що розвиваються, залишаються в тіні

– Несправедливий перерозподіл вигод від глобалізації створює загрозу виникнення конфліктів на регіональному та національному рівнях. Глобалізація поглибила гетерогенність світу, де майже 80% всіх ресурсів контролюється найбагатшими індустріальними країнами. У цьому відношенні розрив між найбагатшими і найбіднішими країнами за останні 50 років збільшився більш ніж удвічі, а розвинені країни використовують відкритість і глобалізацію для посилення існуючих тенденцій.

5. Що стосується України, то за кількісними показниками вона посідає 42-ге місце в індексі глобалізації, який розраховується Швейцарським економічним інститутом за трьома основними групами показників – економічними (критеріями тут виступають обсяги інвестицій, а також експорту й імпорту), соціальними

(персональні контакти, у тому числі за допомогою всесвітньої мережі Інтернет та мобільного зв'язку) і політичними (представленість різних груп інтересів у формі офіційних організацій, інтегрованість країни у глобальні політичні процеси тощо). Однак у цьому рейтингу не відображено якісний бік глобалізації. Про те, що Україна досі належно не конвертує свою відкритість у добробут, свідчить її 63-тє місце в Глобальному інноваційному індексі, а також її питома частка у світовому експорті, що становить близько 0,3, та якість цього експорту. За Індексом людського розвитку Україна посідає вкрай низьке, як для європейської держави, 83-тє місце і має негаразди з транспарентністю, від якої прямо залежить успіх боротьби з корупцією.

Висновки: Принципової необхідності набуває розробка державної глобалізаційної політики, яка відповідає глобальним викликам ХХІ століття та яка б враховувала співвідношення геостратегічних сил на глобальному просторі і чітко визначала місце та роль України в ньому. Така глобалізаційна політика має бути спрямована на реалізацію національних завдяки можливості показати і відстояти свою власну національну позицію у глобальному світі. Саме від її вдалої розробки і реалізації залежить, чи стане Україна повноправним суб'єктом глобалізаційних процесів і скористається їхніми перевагами, чи все ж таки вона залишиться провінційним гравцем на світовій арені, де змушена грати не за своїми власними, а за чужими правилами гри.

Список використаних джерел

1. *Кирилов Ю. С.*. ВПЛИВ ПРОЦЕСІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІК/
URL:<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5297>
2. Глобалізація сучасного світового господарства: сутність та основні ознаки процесу.
URL:<https://osvita.ua/vnz/reports/international-relations/19136/>
3. *Воронкова В.Г.*. МІСЦЕ І РОЛЬ УКРАЇНИ В ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ СУЧАСНОСТІ/
URL:https://old-zdia.znu.edu.ua/gazeta/VISNIK_37_2.pdf

РОЗВИТОК ДУХОВНОГО ЖИТТЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ РОЗБУДОВИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Актуальність теми дослідження: на сучасному етапі суспільного розвитку України все більш актуальним стає питання культурно-духовного відродження на основі формування морально-етичної системи цінностей.

Мета дослідження: аналіз українського суспільного життя на основі потреб людини та виявлення духовних цінностей.

Основний матеріал: Вплив духовного життя на український державотворчий процес. Як відомо, культура і дух – це ознаки цивілізації будь-якої країни, без яких взагалі неможливо вижити. У цьому контексті дуже важливо активізувати зусилля щодо підвищення духовного рівня українського народу, формування в нього стійкості системи глибоко моральних і релігійних цінностей, оскільки вони складають основу сфери особистісної мотивації та суспільства в цілому. Якщо особистість чи суспільство сповідує високі гуманістичні цінності, то цілі і засоби й досягнення також будуть досить високими гуманними. Тільки таким чином ми можемо досягнути поступового економічного, політичного й духовного піднесення нашої країни, оскільки ці сфери тісно взаємопов'язані [1].

Центром культурного життя в Україні була православна церква. У боротьбі з польським католицизмом вона була втіленням української самобутності. Але самобутність никла зі вступом на арену Російської імперії, як оборонці всього православ'я, зокрема й українського. Поглинання української церкви імперським духовним «істеблішментом» здійснювалось одночасно з ліквідацією автономії Гетьманщини [2].

Проблемою сучасного суспільства є відсутність віри та любові в їх серцях що призводить до зневіри та деградації. Ця проблема проявляється у більшості сферах, коли людина заради збагачення готова відмовитись від усіх норм та піти на гріх. Та прикладом є шлях духовного розвитку, наведення ладу на суспільному та державному рівні. Якщо ж влада використовує всі методи, аби навпаки підкорити народ реалізувати тільки свої корисливі цілі, то така влада спричинить багато проблем. І Мудрий правитель повинен уміти використовувати силу і твердість в управлінні. Коли хреститель Русі Великий Володимир став дуже поблажливим і на Русі почали гуляти розбійники, то до нього прийшли християнські священники і сказали, що Бог дав тобі владу і меч, щоб ти наводив порядок у державі, а не проявляв сумнівне милосердя [3].

У будь-якому суспільному явищі в тій чи іншій мірі причетна духовність, виявляється в різних аспектах, видах тощо. Тому визначення місця й ролі духовного чинника у громадських явищах та процесах стає необхідним моментом пізнання закономірностей суспільного життя [4].

Висновок: Духовне життя суспільства і його культурних проблем має величезне значення в тих сферах практичної діяльності, в яких духовні чинники відіграють важливу, а часом і вирішальну роль. Методологічне значення цих понять залежить від їх належності до основної категорійної системи соціальної філософії. Вона відображає основні явища всього суспільства і розкриває взаємозв'язок між ними. Ця роль виявляється при дослідженні як загальноісторичних, так і конкретно-історичних процесів окремих суспільних явищ.

Список використаних джерел

1. Духовні цінності як основа відродження української нації. URL: // https://sd.net.ua/2009109/27/dukhovn_snnost_jak_osnova_vdrodzhennja_ukranksko_nac.html (дата звернення: 21.06.2023).
2. Духовне життя українського суспільства. URL: // <https://unhistory.co/book/ukrsuspilstvo/35.html> (дата звернення: 20.06.2023).

ІДЕЯ ПРИРОДНОГО ПРАВА ГУГО ГРОЦІЯ

Постановка проблеми. Актуальність теми полягає в дослідженні ідей природного права Гуго Гроція, адже він був одним з фундаторів природного права, основоположником сучасного міжнародного права, що свідчить про важливість дослідження цієї теми.

Мета. Осягнути ідеї природного права Гуго Гроція, що забезпечують гідне існування людини.

Виклад матеріалу. Гуго Гроцій, так же відомий як Гуго де Гроот, був видатним нідерландським юристом, поетом, філософом, одним із творцем природного права, а також основоположником сучасного міжнародного права.

Він визнаний представник раціоналістичної школи мислення, що вніс вагомий внесок у розвиток правознавства, застосовуючи раціональний аналіз й моральні принципи у своїх дослідженнях. Він підкреслював важливість логічного мислення, розумового аналізу та моральних принципів. Раціональний підхід до права, а також політики, на його думку, сприяє досягненню справедливості, стабільності й миру в суспільстві. Підтримую думку Дж. Г. Себайна й Т. Л. Торсона, котрі вважали, що саме Гуго Гроцій надав найчіткіше вираження значення розуму у розумінні природного права, якого не було за часів античності, довівши його до рівня правових аксіом.

Основне досягнення Гроція у сфері теорії природного права зумовлена її формулюванням в термінах сучасного на той час гуманітарного знання. Уміло користуючись авторитетом й працями стародавніх філософів, юристів, полководців, поетів, включаючи постатей з міфології, вніс суттєві зміни у природному праві, аргументував його взаємозв'язок з внутрішньодержавним правом на стадії зміни суспільства від феодального до буржуазного, відділивши природне право від богослов'я.

Людина, вважав мислитель, є твариною, але вищого сорту, більш розумнішою, ніж інші звірі. Її характерною рисою є соціальність, потяг до суспільного життя, що є мирним й організованим, ґрунтується на розумному. Тобто людина є суспільною й спокійною істотою, а це — властивості природного стану, свідчить про природне право. Включаючи те, що є її дії базуються на основі моралі, вона наділена розумом, а ще невід'ємними правами. Природа людини — цілком чітке джерело природного права. Так же і вважали софісти. Хочу зазначити, що для Гроція гідність людини є найвищою цінністю, завжди має бути на першому місці.

Раціоналістичний підхід щодо природного права проявляється у наступному аргументі. Розум є другою обов'язковою умовою, що підтверджує природні права людини, адже він виступає не тільки у ролі причини природного права людини, але і є стимулюючою силою, що впливає на реалізацію людиною своїх природних прав, незважаючи на те, хоче вона це чи ні.

«Право природне є диктат здорового розуму, яким та чи інша дія, залежно від її відповідності або невідповідності самій розумній природі, визнається або ж морально ганебним, або ж морально необхідним, а відповідно, така дія або заборонена, або ж приписана самим богом, творцем природи» — вважав Гроцій. Правознавство, на його думку, може бути наукою у тому випадку, коли визнає безпосередню участь природи у творенні права. Гроцій цитував: «Багато хто до цього часу намагався надати цій галузі наукову форму, але жоден не зміг цього зробити, та й, по правді кажучи, це й неможливо було здійснити інакше як... відокремивши те, що виникло внаслідок установа, від того, що виникає з самої природи».

Розуміння природного права ґрунтується на уявленні про дотримання людьми норм спільного життя, які властиві людському розуму, включаючи їх бачення крізь призму моралі: дотримання обіцяного слова, утримання від чужого майна, повернення чужої речі, а також отриманої вигоди через неї тощо.

Саме такому праві притаманна відмінна природа, на думку юриста, адже «воно полягає в тому, щоб надавати іншим те, що їм вже належить, і виконувати покладені на нас по відношенню до них обов'язки».

Об'єктивне існування порядку певних взаємних зобов'язань, що виникають між людьми, що є природним, зумовлює існування внутрішньодержавного права. Гроцій писав: «Матір'ю природного права є сама природа людини, яка спонукала б її прагнути до взаємного спілкування, навіть якби ми не потребували нічого. Матір'ю ж внутрішньодержавного права є саме зобов'язання, прийняте за взаємною згодою; а оскільки останнє отримує свою силу від природного права, то природа може вважатись неначе прашуром внутрішньодержавного права». На його думку, установлене право є змінним, а природне право, що витікає із природи речей, не можна змінити за допомогою людської волі чи влади.

У своєму трактаті «Про право війни і миру» відокремлює природне право від позитивного, котре поділяється на право Боже і людське. Чітка межа між природним правом й правом, що ґрунтується на Божій волі зумовлювалась тим, що Бог має опосередкований вплив на розвиток природного права, адже Творцем природи, а людина є його частиною, однак порядок природи знаходиться поза межами Його впливу, тому природне право, яке є непорушним, не опиняється під впливом божественного. Так же й ідентифікує людське.

Природне право, з його боку, не може заперечувати існування війни. Наголошує при цьому на історичний контекст, де перші поклики природи можуть спричинити війну задля збереження недоторканості і життя, і тіла, і необхідних для існування речей.

Говорячи про насилля, зауважував, що потрібно обмежувати не будь-яке насилля, а лише те, яке є несумісним із життям суспільства. Писав, що все те, що здійснюється заради захисту свого тіла, є природним та правомірним.

Висновок. Заснований на раціоналізмі і засадах, що витікає із природи людини, підхід Гуго Гроція надав велике значення для розвитку правознавства, адже його вагомий внесок ввобразився у теорії природного права й сучасного міжнародного права.

Список використаних джерел

1. Заєць А. П. Ідеї природного права у творчості Гуго Гроція. *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки*. 2017. Т. 200. С. 16-20.
2. Ходанич Ю.М. Концепція природного права представників Нового часу та Франц фон Цейллер. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. Вип. 28. Т. 1. С. 56-61. (Серія «ПРАВО»).
3. Юрій Турянський. Генезис розвитку прав людини в Новий час. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2020. Вип. 2. Т. 7. С. 115-119. (Серія «Юридичні науки»).
4. Мельничук Н. Ю. Філософське осмислення реалізації природного права. *Академічні візії*. 2021. Вип. 2. С. 3-11.

ГРОШІ ТА РЕЛІГІЯ

Актуальність теми дослідження. У теперішній існує багато об'єктів фінансово-економічної сфери, світовий ринок, організації та підприємства світового рівня. Для того, щоб бути обізнаним у всіх питаннях потрібно цікавитися економікою, її первинним елементом – грошима. Також у світі сьогодні виділяють велику кількість релігій, котрі й далі поширюються на людську спільноту. Для того, аби розуміти суть основних релігійних цього розділу філософії, потрібно звернути особливу увагу на релігію. Тема грошей та тема релігії завше буде актуальною, а особливо гроші в самій релігії.

Мета дослідження: виявити вплив грошей на релігію, їх співіснування. Ставлення релігії до грошей в цілому.

Завдання дослідження: мислити про суспільні процеси, в яких особливе місце займають релігія та гроші.

Об'єкт дослідження. Система світових релігійних концепцій, суть різних віросповідань, та їх ставлення до грошей. Як гроші впливають на поведінку та світогляд людини та групи людей.

Предмет дослідження. Сукупність теоретичних і практичної проблем у формуванні та становленні окремої особи, проблема сприйняття людиною проблем грошей та релігії на власний розсуд та оцінка нею загальних, власних та суспільних проблем.

Релігія це комплект культурних систем, систем цінностей і світоглядів, які встановлюють відношення людства до духовності, а іноді й до моральних цінностей. Багато релігій мають розповіді, символи, традиції і священні історії, які призначені давати сенс життя або пояснювати походження життя чи Всесвіту.

Релігію поділяють на:

- Дорелігійні і ранні релігійні вірування родоплемінних спільнот.
- Національні релігії, до яких відносять ранні та пізні етнічні вірування.
- Світові релігії.
- Нетрадиційні релігії – новітні релігійні рухи

В кожній гілці релігії присутнє таке поняття як гроші, в тій чи іншій мірі вони мають великий вплив на релігію.

Розглянемо християнство, у якому про гроші міститься багато (більш як 2000 віршів), кожен сьомий вірш Нового Заповіту торкається теми грошей і власності, та майже 15% з того, чому вчив Христос, так чи інакше пов'язано з грошами і власністю. Вказані цифри достатньо неочікувані, але це лише підтверджує актуальність піднятого питання та вказує на те, що всі біблійські книги писались для людей, заради їхнього спасіння в світі де власність і гроші є невід'ємною частиною.

Для початку важливо відмітити, що гроші самі по собі не містять зла. По суті вони морально нейтральні, при цьому джерело зла може знаходитись лише в самій людині. Наприклад, візьмо ніж, ним можна і хліб різати і людину вбити, таким чином, ніж, як і гроші, – це лише інструмент, цільове використання якого залежить від конкретної людини. В грецькому варіанті Нового Заповіту в значенні «багатства» використовується слово плутос (πλοῦτος) яке по своєму змістовному наповненню означає матеріальний достаток з надлишком грошей і благ. Таким чином, в Біблії словом «багатство» описується не морально нейтральний достаток, а саме надлишок норми матеріального благополуччя.

Але нажалі у грошей в релігії не лише хороша сторона, чесно священики та інші діячі парафії, завдаються до зловживанням службовим становищем та дозволяють собі залишити частину благодійних внесків, добре це чи ні, судити особисто кожному.

Дані опитувань, проведених Gallup в 114 країнах світу в 2009 році, свідчать про те, що в таких країнах як Бангладеш, Малаві і Йемен рівень релігійності становить 98%.

У той же час, згідно зі статистикою Світового банку рівень ВВП на душу населення в цих країнах не перевищує \$ 1200.

Кардинально відрізняється ситуація в розвинених країнах – чим вищий рівень життя, тим менша релігійність. У зв'язку з цим, вчені з інституту Gallup констатують тісний взаємозв'язок між соціально-економічним статусом країни і релігійністю його жителів.

Експерти зазначають, що залежність рівня релігійності від рівня життя була помічена дуже давно. «Перші згадки можна знайти ще у французьких енциклопедистів», – говорить директор соціальних програм Центру Разумкова Людмила Шангіна, – «В Україні навіть прислів'я така є «Як тривога, то до Бога».

Іншими словами, в бідних країнах люди більше релігійні, тому що релігія допомагає їм боротися з труднощами.

Серед причин, які змушують людей в бідних країнах йти до Бога, а в багатих йти від нього, вчені також називають те, що з підвищенням рівня життя, люди втрачають потребу в релігії.

«Коли людина отримує більше прибутку, вона отримує більше можливості до самореалізації – це освіта, реалізація культурних запитів. Тоді вона менше звертає уваги на релігію. Вона акцентує увагу на якихось інших речах», – вважає релігієзнавець доцент Львівського інституту імені Франка Андрій Юраш.

Правда, при цьому експерт висловлює незгоду з тенденцією про взаємозв'язок релігії та бідності. Юраш каже, що є цілий комплекс обставин, що впливають на ступінь релігійності країни, і рівень достатку при цьому не є визначальним фактором.

«Є історична традиція, тип ментальності, тип релігійного вчення – все це є більш важливим і більше впливає на релігію», – говорить Юраш.

Висновок. Проаналізувавши дану тему, ми дійшли до висновку що гроші у релігії становлять значущу роль, про те до однієї сторони, добре це чи ні, дійти не можливо, тому варто залишити це на особистий розгляд кожного. Проте, моя думка така що гроші у релігії потрібні, та вони мають йти на дійсно потрібні речі, тому усього має бути в міру.

Список використаних джерел

1. Дейвіс Б. Вступ до філософії релігії. – К., 1996.- 315с.
2. Черній А. М. Онтологія духовності (Антропологічна цілісність у релігієзнавчому вимірі). – К., 1996.- 283с.
3. Шумка М., Янковий С. Гроші та політика / Михайлина Шумка, Святослав Янковий // Всеукраїнський науковий журнал «Мандрівець», спецвипуск, 2008 – С. 80-95.
4. Шумка М., Гончарук Т. Рефлексія феномену грошей / Михайлина Шумка, Тетяна Гончарук // Матеріали Міжнародних філософсько-економічних читань 20-21 травня 2009 року, Львів. С. 112-117.
5. Шумка М., Жук А. Суть та значимість грошей у працях М. І. Туган-Барановського Михайлина Шумка, Алла Жук // Всеукраїнський науковий журнал «Мандрівець», спецвипуск, 2008. С. 73-75.
6. Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Гроші та християнин: Євангельський контекст / Тетяна Вікторівна Гончарук, Михайлина Леонівна Шумка // Філософія фінансової цивілізації: людина у світі грошей: Матеріали V Міжнародних філософсько-економічних читань (28 – 29 травня 2012 року, Львів) / Редколегія. Відп. секретар З. С. Скринник. Львів, 2012. С. 372-382.

ГРОШІ ЯК ПРЕДМЕТ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОГО ДИСКУРСУ

Актуальність дослідження. Сучасні процеси трансформації українського суспільства в ринкових умовах пов'язані з низкою світоглядних проблем принципіального характеру, які, на наш погляд, ще неповністю осмислені на теоретичному рівні. Ця постановка питання стосується і проблем аксіологічної переорієнтації в осмисленні господарсько-економічної сфери буття суспільства, зокрема феномену грошей, їх місця у системі формування соціальних та особистісно-ціннісних орієнтацій, виявлення екзистенційної ролі грошей у людському праксисі. Зазначені проблеми перебувають хіба що на «нейтральній» території: для економічної науки вони поза її компетенцією, а філософія, очевидно, належить до феномену грошей більше, аніж до економічного явища, яке має бути досліджено відповідно до конкретно-наукового інструментарію.

Останнім часом феномен грошей у контексті соціально-філософського аналізу дедалі наполегливіше маніфестує себе у різних публікаціях. Свідченням цієї думки можуть бути названі роботи, що з'явилися в різних країнах колишнього пострадянського простору, З. Скринник, А. Шептун, О. Музиченка, А. Мазаракі, В. Львіна, Т. Смовженко, Г. Авер'янової. [1-4].

Мета дослідження полягає в тому, щоб дослідити зміст і природу грошей як предмета соціально-філософського дискурсу, який безпосередньо впливає на розвиток та функціонування культури як соціального буття людини.

Реалізація мети обумовлює вирішення таких завдань:

- проаналізувати основні світоглядні засади, що визначають зміст поняття грошей;
- розглянути різні пояснення поняття «гроші» як категорії філософського дискурсу;
- визначити місце феномена грошей у розвитку соціального буття як чинника, що визначає логіку і смисл суспільного життя та його спрямованість.

Об'єкт дослідження: феномен грошей як прояв соціального буття.

Предмет дослідження: соціально-філософський аналіз грошей як цінності в системі господарської діяльності, що є сферою соціального буття.

Загальновідомо, що гроші є однією з центральних категорій економічної теорії (політичної економії), яка розглядає гроші як таку собі апіорну даність. І це зрозуміло, оскільки при використанні економічною теорією своєї методології, у її рамках вона досі не може дати загальновизнаного визначення грошей як праксеологічної категорії.

Проблема виявлення сутності та дефініції грошей отримала сьогодні досить явний вираз різних наукових дослідженнях, не тільки в економічній теорії. У політико-економічних дослідженнях наголошують на функції грошей (засобі вартості (цінності), засобі обміну, накопичення вартості чи скарбу), тому часто подають такі визначення: «Гроші – те, що виконує функцію грошей» [4, с. 25].

«Гроші – це те, що визнається як гроші» – це визначення містить у собі вказівку на неодмінне відображення в грошах не лише вартості, а й широкого кола соціальних відносин» [5]. При цьому соціальне значення грошей проявляється не тільки в їх укоріненості в соціальних відносинах, а й у їхній здатності виконувати додаткові функції, багато з яких важко пояснити з економічної точки зору. До цих функцій також можна віднести статусні, дисциплінарні, політичні, естетичні, сакральні. Однак, ми вважаємо, якщо семантика статусних, дисциплінарних, політичних, етичних функцій досить прозора в гносеологічному відношенні, то ховається під поняттям «сакральність», що означає функцію «сакральні». Тому що, грошові інтереси перетинаються з об'єктами, які є носіями сакрального сенсу, в якості якого виступає страхування життя [1].

У роботі «Економічна соціологія» сучасних українських дослідників С. Матвєєва та О. Музиченка наводиться низка визначень грошей: гроші визначаються «як здатність суб'єктів господарювання набувати економічно цінних ресурсів шляхом обміну на основі договірних угод». «У процесі здійснення угод, – пишуть автори, – на одному боці виступають товари, які мають корисність, а на іншій їм протистоять грошові знаки певної гідності, які мають обов'язкову силу. Гроші в економічній соціології розглядаються не як товар, а як специфічна форма інституціоналізації очікувань та зобов'язань» [3, с. 70].

Як відомо, робота Г. Зімеля 1900 «Філософія грошей» [7] була присвячена розкриттю ролі, природи та сутності грошей. Його аналіз грошей починається з розгляду їх як економічної категорії та одночасно як реального феномена, основною функцією якого виступає опосередкування економічного обміну. Однак, зазначає Г. Зімбель, «історична місія грошей полягає не тільки в «полегшенні торгівлі» та у розвитку «ринкової економіки», націленої на отримання прибутку, а й у формуванні «економічної людини» з її особливими ціннісними установками, – у формуванні того, що називається трудовий етикою. Гроші несуть зміни у «світ речей» і у «світ людей», вони відіграють певну роль зміни внутрішнього світу людини, її інтересів, ідеалів, устремлень і моральних критеріїв. Гроші змінюють систему людських цінностей, ставлять себе у центр соціально-історичної системи цінностей» [7].

Наведений висновок Г. Зімеля про особливу аксіологічну природу грошей, що перетворює їх на «абсолютну цінність», пов'язаний і з його роздумами про екзистенційно-антропологічну функцію грошей.

«Гроші – це цінність, але в чому вона полягає? Говорити про реальну вартість грошей можна було лише тоді, коли вони існували у формі шляхетних металів, тобто повноцінних грошей. Але перехід до інших форм грошей (монети, банкноти), які мають лише номінальну вартість, перетворює їх на знак, на символ, на носія інформації. Проте вони залишаються цінністю і завдяки цьому можуть виступати і засобом, і метою обміну. Їхня цінність походить не з їхньої речовинної форми, а зі змісту того суспільного процесу, який вони опосередковують своїм рухом і роблять його можливим» [7].

«Гроші, – пише А. Шептун, – це річ, яка має свою особливу форму руху від однієї людини до іншої та висловлює певний спосіб спілкування. Річ, яка, незалежно від своєї матеріальної чи символічної форми, є інструментом суспільної взаємодії людей через обмін. Це і є «джерелом величезної цінності грошей для суспільства» [6, с. 181].

Сьогодні в Україні відбувається активна руйнація традиційних емоційних зв'язків між людьми, розростається відчуження. І гроші позбавляють будь-яких залежностей, але яскраво демонструють, як все купується шляхом душевного та духовного спустошення, втрати почуття спорідненості, любові та дружельності.

Зараз, коли матеріальні цінності перебувають за «значимістю» на одному з перших місць ми стверджуємо, що нова істинна духовність змогла б стати альтернативою грошовому фетишизму, що зміцнився в пострадянський період занурює наше суспільство в «монетарне» уявлення про світ.

Сучасна мораль несе в собі глибоку зміну рангового порядку цінностей – підпорядкування цінностей життя цінностям корисного, що зростає, посилюється з перемогою комерційного духу і виявляється навіть на рівні конкретних оцінок. Сьогодні відзначається підпорядкування «шляхетного» «корисному» [2, с. 181].

Змінюється «сенса» понять усіх позитивних аспектів. Навіть там, де за ними залишаються колишні імена, під ними мають на увазі щось зовсім нове, інше.

Тепер саме життя – індивіда, сім'ї, роду, народу – у самому факті свого існування має бути виправдане користою, яка приносить ширшу спільність. За словами М. Шелера, у такій ситуації виключається все, що називається життям та життєвою цінністю. Керуючись міркуваннями філософа, можна сказати, що нині пострадянській Україні загрожує небезпека перетворення її на машинний цех, у якого «немає ні крові, ні потягу, ні кохання, ні ненависті» [5].

Висновок. Гроші стали головним міром людської долі. Криза поставила під сумнів пануючі теоретичні підходи, які виявилися неспроможними дати відповіді на нові виклики. Сьогодні ведеться інтенсивна робота в пошуку сучасних, адекватних нинішньому етапу розвитку суспільства, підходів і концепцій. Україна переживає системну кризу, однією із складових якої є нездатність грошово-кредитної політики забезпечити стабільність грошової одиниці, що виявляється у високих темпах інфляції та девальвації гривні. Вони знаходяться під впливом культурних та соціальних обмежень. В умовах ствердження економіки на ринкових цінностях особливої актуальності для підростаючих поколінь набуває проблема раціонального ставлення до грошей та ефективного оперування ними. В умовах нестабільного суспільства в грошовій культурі складається морально-суперечливе ставлення до грошей. Індикаторами морального конфлікту виступають суперечності, зокрема, невідповідність між уявленнями про гроші, що існують у суспільній свідомості, і цінністю грошей для особистості, між значущістю грошей та можливістю їх досягти.

Список використаних джерел

1. Авер'янова Г. Особливості соціалізації молоді в умовах трансформації суспільства. К. 2015. 307 с. URL: <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/accountant/17508/>
2. Мазаракі А. А., Ільїн В. В. Філософія грошей. К., 2014. 718 с.
3. Матвеев С. А., Музиченко А. В. Економічна соціологія: навчальний посібник. Харків. 2016. 184 с.
4. Скринник З. Культурний феномен грошей у світлі комунікативної філософії. Львівський банківський інститут Національного банку України 2008. 28 с. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/27462/04-Skrnynyk.pdf?sequence=1>
5. Смовженко Т. С. Філософія фінансової цивілізації: людина у світі грошей. Зб. наук. ст. К.: Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка; Ін-т. банківської справи, 2015. С.27-29. URL: http://libs.ubs.edu.ua/materials/konf/zbirnyk_filosofiya_2015.pdf
6. Шептун А. А. Філософія грошей. / Мандрівець. 2015. № 7. С. 180-183.
7. Simmel G. Philosophy of money. Boston, 1978. 803 p. 10. URL: <http://korfo.kubsu.ru/totum/index.php?a=31&l=rus>

ГРОШІ ТА РЕЛІГІЯ

Актуальність теми дослідження: проблеми поєднання грошей та релігії в теперішній час. В наш час гроші впливають на релігію, тому дуже важливо обговорити цю проблему.

Мета дослідження: вивчити взаємодію грошей з релігією.

Об'єкт дослідження: система світових релігійних концепцій, суть різних віросповідань на поведінку та світогляд людини та групи людей, а також місце товару, ринку, організацій, підприємств у житті кожної людини.

Предмет дослідження: сукупність теоретичних і практичних проблем у формуванні та становленні окремої особи, проблема сприйняття людиною проблем грошей та релігії на власний розсуд та оцінка нею загальних, власних та суспільних проблем.

Завдання дослідження: проаналізувати взаємовідносини грошей та релігії.

Зазвичай, для кожної людини в житті є важливими дві речі: гроші та релігія. Для когось одне з цих речей є більш важливим. В більшості випадків переважають гроші, адже, вони надають більше можливостей.

В наш час не існує релігії без грошей, якщо йдеться про церкву. Нажаль, богослужителі наживаються на віруючих людях прикриваючись потребами церкви.

Гроші і Святе Письмо – поняття, здавалося б, не сумісні. Спаситель повчає: «Не можете Богові служити й мамоні». Проте біблійні тексти рясніють згадками як про дорогоцінні метали, так і монети. Старозавітні притчі розповідають про гроші, що були витрачені на будівництво та оздоблення шкіни; про царя тирського Хірама, який подарував Соломонові 120 талантів золота, про добровільні дари на відновлення Господнього храму тощо.

«Гроші – це бог» – узагальнюючи сучасну суспільну думку, повідомляє відомий персонаж мережевого фольклору mr. FreeMan. «Бомж, сифілітик, президент – всі причащаються одним папірцем. Гроші коштують дорого, люди – нічого, тому що ви безцінні, якщо довели, що можете зробити богом будь-який міф» [1].

А чого ж вчить сама Біблія? Ісус, засновник християнства, сказав: «Даром отримали – даром давайте» (Матвія 10:8). Безцінну біблійну звістку не можна ані продати, ані купити за гроші, вона має бути доступною для всіх.

Як християни у I сторіччі покривали витрати збору?

Кожен жертвував таку суму, яку «постановив у серці, а не з примусу чи неохоче, оскільки Бог любить того, хто дає з радістю» (2 Коринфян 9:7). Апостол Павло написав: «Ми проповідували вам добру новину... й разом з тим ніч і день працювали, щоб не обтяжувати жодного з вас великими витратами» (1 Фессалонікійців 2:9). Щоб виконувати своє служіння, Павло забезпечував себе, виготовляючи намети (Дії 18:2, 3) [2].

При уважному дослідженні Нового Завіту виявилось, що кожен 7 вірш стосується грошей. Біблійне ставлення до грошей різностороннє. І ті, хто гроші прославляють, і ті хто проклинає їх, зможуть знайти підтвердження своїх думок в біблійних текстах.

Біблія говорить про гроші в різних контекстах. Це і закони про приватну власність, купівля товарів, збір грошей на ремонт храму, допомога бідним, податки та ін. Але головна тема грошей в Біблії – це тема багатства і бідності.

Отож, гроші – це аж ніяк не сатанинський винахід, як стверджує релігія. Гроші – це матеріалізований через працю еквівалент життєвої енергії людини. А оскільки ця енергія дається кожному з нас при народженні, то вихід з цього «болота» – практично неможливо, якщо людина сама цього не захоче. Кожен має право вибирати свій шлях сам.

Незважаючи на багатомісячні дослідження і велику кількість теоретичних концепцій грошей, людство сьогодні не має однозначної й остаточної відповіді на питання, «Що ж таке гроші?». Щоб дати науково достовірне тлумачення сутності грошей, потрібно насамперед дослідити їх походження: яке умовно можна звести до двох основних загальних напрямків – раціоналістичного й еволюційного.

Навіть така особиста сфера, як сімейні відносини, піддається грошовому впливу. Молодим родинам прямо в загах при подачі заяви підносять самовчителі про спільне фінансове життя. У перинатальних центрах молодим мамам роздають пам'ятки про формування міцного фінансового фундаменту для майбутньої дитини: фінанси обговорюються нарівні з пелюшками та дитячими хворобами. Людям нав'язується дуже високий стандарт споживання та побутового комфорту, а емоційність сьогодні не компенсує незручності. Рай перемістився у палаци та лімузини. Суспільство споживання, у якому ми живемо, формує певні стереотипи поведінки, життєвий стиль. У період постмодернізму шлюб починає носити виразно рентний характер. Рівень достатку стає визначальним при виборі партнера та створення родини («скільки він заробляє?», «на чому їздить?», «де одягається?»). Сьогодні виглядають несучасними божевільне захоплення, безкорислива любов [3].

Не важливо, скільки у людини грошей, їх завжди буде мало, а виходить, вона вічно буде у боргах, навіть володіючи мільйонними статками. Якщо людина не зрозуміє, що повинна відповідати за власне життя навіть у дріб'язкових речах, то вона не зрозуміє, що в склянці 50% рідини від усього її об'єму. Ситуація непосильного кредитного тягара меншою мірою поширена серед заможних людей, оскільки вони реалісти, об'єктивно оцінюють можливості та рідко жертвують комфортом шляху заради його кінцевої мети.

Гроші мають декілька універсальні значення. Перше з них полягає в тому, що гроші здатні до творення. Вони здатні давати життя чомусь новому. Я кажу, що чоловік як про біологічний вид, який завжди прагне компенсувати свою нездатність народжувати самому. Спочатку він міг створювати. Знаряддя праці, наприклад. Потім він міг вигадувати теорему Піфагора або являти світові витвори мистецтва. Сьогодні все це він може просто купувати. Йому достатньо мати гроші. І навіть якщо ви створюєте на ці гроші атомну бомбу, ви створюєте, а не руйнуєте, як мати, яка ростить сина, – творить його навіть у тому разі, якщо він, ставши дорослим, піде в солдати.

Друге значення грошей – це соціально-генетичний багаж, який повністю витіснив споконвічно генетичний. Володіння якоюсь сумою грошей – це як набір генів, гарантованих програм, які забезпечать майбутньому нащадкові певні риси і властивості. Генетики сьогодні розшифровують генофонд, а його час уже минув. Настав час нової науки – генетичної соціології або соціальної генетики. Саме гроші визначають, ким буде ваша дитина, як вона ростиме, які у неї шанси на ефективне виживання. Гроші визначають її успіх, освіту, кар'єру і навіть майбутній шлюб.

Гроші – втілення і наочна демонстрація того, як закон природи реалізується і працює в соціальному просторі. Чим більше грошей, тим більше шансів на майбутнє. Хто ви при цьому – не має жодного значення [4].

Розгляд проблеми грошей здійснюється і нашими сучасниками. Зокрема, своїй концепції В. Ільїн вводить метафору грошей як «п'ятої стихії». На його думку, людина не відокремлює повноти свого життя від грошей, як би вона до них не ставилася. У сучасній «економічній» або «фінансовій цивілізації» феномен грошей здобуває нового виміру, відтак повинен посісти й більш важливе місце у житті людини. «Філософія прагне до цілісного сприйняття світу, в центрі якого завжди перебуває людина. Сьогодні вона – у центрі світу грошей, фокусуючи на них більшість інтенцій своєї свідомості. Це новий світ, не утопічний, а реальний, створений усім ходом розвитку господарства, – зазначає філософ. – Це світ раціональних надій та екзистенційних розчарувань, і разом із тим переконаності, що гроші – «п'ята стихія», в якій перебуває людина» [5].

Виходячи з вище сказаного, можна зрозуміти, Біблія визнає, що багатство може бути певним благом. У ній прославляється заможність благочестивих людей в ізраїльській історії: Давида, Йосафата, Єзекії, Іова після його випробування та ін. Про матеріальне благополуччя Авраама, Ісаака, Якова говориться як про нагороду, послану Богом. У Старому Завіті відзначаються позитивні сторони багатства, те, що воно дає свободу і незалежність, дозволяє допомагати іншим людям, припускає наявність хороших людських якостей: ініціативності, кмітливості, сміливості, стриманості, вміння та ін. Хтось із них залишив своє багатство як Мойсей і Апостол Павло, а хтось до кінця свого життя мав величезні статки та високе місце в суспільстві.

Біблія не проти того, щоб ми всі жили добре, мали гроші і забезпечували свої сім'ї і дітей. Важливішим є ставлення людини до грошей і багатства, тобто куди схиляється серце людини до Бога або до грошей. Тому гроші для людини можуть бути як прокляттям, так і благословенням. Все залежить від серця людини.

Біблія не проти того, щоб ми всі жили добре, мали гроші і забезпечували свої сім'ї і дітей. Важливішим є ставлення людини до грошей і багатства, тобто куди схиляється серце людини до Бога або до грошей. Тому гроші для людини можуть бути як прокляттям, так і благословенням. Все залежить від серця людини.

Список використаних джерел

1. Біблія. URL: <https://www.bible.com/uk>
2. URL: <http://dSPACE.wunu.edu.ua/bitstream/316497/21992/1/591-595.pdf>
3. URL: <https://gdz4you.com/prezentaciyi/inshi/groshi-i-religiya-16486/>
4. URL: https://zn.ua/ukr/SOCIUM/taemne_znachennya_groshey.html

ПОТРЕБИ, ІНТЕРЕСИ ТА ЦІННОСТІ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ

Актуальність теми дослідження: потреба – це стан організму, особистості чи суспільства, створюваний необхідністю в об'єктах для існування, розвитку, який виражає залежність від об'єктивних умов їхнього існування. Так, без задоволення елементарних потреб людина не могла б існувати як живий організм. Потреби людини дуже різноманітні.

Мета дослідження: дослідити, що людина є творцем світу культурних цінностей, у цій якості вона реалізує свої творчі здібності, свій творчий потенціал.

Предмет дослідження: розвиток особистості.

Завдання дослідження: дослідити залежність особистісного розвитку від потреб, інтересів та цінностей людини.

При вивченні особистості слід взяти до уваги те, що людина сама по собі являє систему зі складною структурою. Але соціологію найбільш цікавить суспільне виявлення природи людини як продукту суспільства, як надзвичайно пластичну істоту, здатну до значних соціальних адаптацій та генерацій.

Вивчаючи особу, слід розділити поняття «людина», «індивід», «індивідуальність», «особа», які часто ототожнюються.

Людина – найбільш узагальнене поняття, яке характеризує принципову різницю (біологічну) між людиною та твариною. Індивід розуміється як окрема конкретна людина, як одиничний представник людського роду.

Індивідуальність визначається як сукупність рис, властивостей (природних, психічних, соціальних), що відрізняють одного індивіда від іншого.

Поняття особистість – різноманітна. Воно характеризує «надприродну», соціальну властивість людини. З одного боку, цим визначається конкретний індивід як суб'єкт діяльності, з іншого – розуміється соціальна властивість індивіда як сукупність соціальних рис, характеристик, які інтегрувалися в процесі суспільної взаємодії.

Коли нам чогось не вистачає, ми відчуваємо потребу в чомусь, але водночас перебуваємо у залежності від цього чогось. Саме тому вважається, що потреба – стан живої істоти, який виражає його залежність від того, що і становить умову його існування. Задоволення потреби – процес повернення організму в стан рівноваги.

Потреби – це ті форми взаємодії людини зі світом (духовні чи матеріальні), необхідність яких обумовлена особливостями відтворення і розвитку її біологічної, психологічної, соціальної визначеності, і які тою чи іншою мірою відчуються, усвідомлюються людиною. Потреби демонструють протиріччя між необхідним і наявним. Це – потреба в чомусь, необхідність чогось, що забезпечує її існування, збереження. Це – рухома сила людської активності, причина багатьох наших дій [1].

Через те, що свідомість людини є досить складним явищем, яке містить у собі, поряд з психологічними, також соціально-психологічні, гносеологічні, соціологічні, моральні, правові та інші елементи, потреби в процесі їх усвідомлення переживають безліч різних впливів, тисків, інтерпретацій. Іншими словами, потреби, як об'єктивне явище, проходять у своєму «олюдненні» суб'єктивну інтерпретацію. Суб'єктивне, як те, що належить лише даній людині, відображає її життєвий шлях, переломлює через свою призму об'єктивно необхідне відношення, вимогу нормального функціонування людини в природі і суспільстві.

Як уже зазначалося, потреби представляють собою об'єктивну необхідність дотримання нормальної життєдіяльності людини в оточуючому її середовищі. Вони виражають результати відносин, людини з людиною, з суспільством, природою що склалися віками і порушення яких створило неможливість повноцінного життєвого прояву. Залежно від того, як людина усвідомлює цю необхідність, як вона відчуває взаємовимоги (свої і суспільні) та реалізує їх, у неї виникають короткочасні та тривалі стани, що сигналізують про «якість» прожитих років [2].

Таким чином, для дорослої людини вже недостатньо усвідомити об'єктивну необхідність як свою потребу – вона повинна активно перетворювати себе і зовнішній світ в ім'я прогресу. Адже з самого початку існування роду людського, людина, змінюючи умови свого природного та соціального буття, змінюючи оточуючий світ, створюючи знаряддя праці, змінюється сама.

Актуалізація завдання формування розумних потреб у членів суспільства продиктована ніяк не абстрактними гуманістичними ідеалами, вона впливає із об'єктивних закономірностей і особливостей людської життєдіяльності. В даному випадку суттєвою є та обставина, що людська життєдіяльність носить цілеспрямований характер і здійснюється людьми в певній системі суспільних відносин.

Розумна соціальна поведінка людини, в тому числі й у сфері споживацької діяльності, і означає усвідомлення нею принципів влаштування свого суспільного життя, знання законів індивідуального здійснення життя і відображення цих знань у її реальній соціальній поведінці.

Висновок. Отже, Цінності спотворюють сприйняття природи, суспільства і людини, і для того, щоб людина не обманувалася у своєму сприйнятті, вона має постійно усвідомлювати факт присутності

цінностей, повинна розуміти, який вплив вони здійснюють на її сприйняття, і, озброївшись цим розумінням, вносити необхідні корективи. (Говорячи про спотворення, ми маємо на увазі накладання особистісного аспекту сприймання на реально існуючі аспекти пізнаваної людиною реальності) [3]. Вивчення цінностей, потреб, бажань, переконань, страхів, інтересів і неврозів повинне передувати будь-якому науковому дослідженню.

Список використаних джерел

1. URL: <https://studfile.net/preview/9013313/>
2. URL: https://pidru4niki.com/15941024/sotsiologiya/osobistist_predmet_analizu
3. [_potrebi_interesi_tsinnosti](#)
4. URL: https://studopedia.com.ua/1_369597_rol-potreb-interesiv-ta-tsinnos-tey-v-zhitti-lyudini-ta-sustpilstva.html

ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ ТОМАСА ГОББСА І ДЖОНА ЛОККА

Актуальність теми: філософія Т. Гоббса і Дж. Локка залишила величезний слід в історико-філософських працях. Незважаючи на те, що доктрини цих філософів мають історичний зв'язок з тією епохою, в якій вони були сформульовані, цікавість до них не зникає й досі. Філософські погляди Гоббса формувалися під впливом політичних подій, зокрема Англійської революції, очевидцем якої був він сам. Дж. Локк в свою чергу продовжив традиції емпіричної філософії, але на перший план виносить проблематику пізнання, вважаючи, що все багатство знань людина отримує через почуття, завдяки досвіду, в яких подано об'єктивну природу [1].

Мета: виявити схожі і відмінні риси філософії Гоббса і Локка. Об'єкт: біографія та вчення філософів.

Предмет: філософські думки Т. Гоббса і Дж. Локка

Завдання: ознайомитись з біографією та працями філософів.

Томас Гоббс (1588-1679), був учнем і продовжив філософську традицію Ф. Бекона, метою філософії бачив досягнення практичних результатів у діяльності людини, розвитку науково-технічному прогресу. Між емпіризмом і раціоналізмом виступав на стороні емпіризму, критикував раціоналістичну філософію Декарта. Гобс вважав найважливішою філософською проблемою питання суспільства і держави, розробив теорію держави, першим висунув ідею, відповідно до якої в основі виникнення держави лежить суспільний (спільний) договір.

Основний предмет філософських інтересів Гобса – гносеологія (вчення про пізнання) і проблема держави.

Об'єктом філософії Гоббс вважає будь-яке тіло, яке можна уявити і порівняти з іншим. Філософія не займається теологією, яка є вченням про те, що належить не до тіла. Звідси математичний (геометричний) метод пізнання.

В онтології мислитель акцентував увагу на матерії як єдиній субстанції, а всі явища, предмети, речі, процеси вважав формами вияву цієї субстанції. Матерія – вічна, а тіла та явища – тимчасові, вони виникають і зникають. Матерія є суб'єктом усіх змін, хоча виступає як щось якісно однорідне, безколірне, як система якісних величин. Рух розуміється тільки механічно.

Все, що ми знаємо, виходить з наших чуттєвих уявлень, образів. Наше знання і розум – рух духу, зумовлений тиском зовнішніх об'єктів на наші органи чуття. Філософія – це досягнуте правильним мисленням пізнання дій чи явищ, їх причин і можливих наслідків. Її мета – приносити користь і давати перевагу людині. Вона поділяється на дві головні частини: філософію природи і філософію держави. Найбільшу увагу Гоббс приділяє другій частині філософії – суспільно-політичній теорії.

Передусім Гоббс проголошує, що від природи всі люди рівні і мають право на все. Але в природному стані, без держави панує «війна всіх проти всіх», усе дозволено, немає ні правого, ні винного. Звідси – необхідність влади, підкорення окремих воль одній, зведення всіх воль до єдиної, до володаря, завдяки чому натовп перетворюється на одну особистість і виникає держава, той великий Левіафан чи мертвий Бог, якому ми зобов'язані миром і всіляким захистом [1].

Щоб визначити поняття про державу, слід розрізнити народ і натовп. Народ керує кожною державою, навіть монархією, як сам цього хоче. Натовп складається з громадян, підданих. При демократії курія є народ, а натовп – громадяни. При монархії всі піддані – натовп, а король – народ. Виділяючи три форми держави – демократію, аристократію, монархію, найкращою Гоббс вважає монархію. Він прихильник сильної абсолютистської державної влади, оскільки тільки вона здатна усунути всі суперечки і безладдя. Це відповідало інтересам буржуазії, яка тільки почала формуватися. За своїми поглядами на державу і суспільство Гоббс належить до представників теорії договору. Від його теорії договору і виникнення держави – один крок до «нового суспільного договору» Ж.-Ж. Руссо.

Згідно з настановами Гоббса, в основі людської моралі лежить воля. Як наполегливе прагнення, воля випереджає розум. У суспільстві немає свободи, вільної від необхідності, адже все, чого ми бажаємо, є добром, чого уникаємо – злом. Але абстрактного добра немає, воно відносне, оскільки добре лише для декого, залежно від особистості, часу, місця, обставин, умов. Найвище благо (блаженство), як і кінцева мета, – недосяжні в цьому житті, бо з досягненням кінцевої мети будь-яке прагнення закінчується; втрачається здатність відчувати, отже, добро як таке пропадає, адже не відчувати – означає не жити. Найвище добро полягає в тому, щоб без перешкод переходити від однієї мети до іншої.

«Поки люди живуть без загальної влади, яка тримає всіх їх у страху, вони перебувають у тому стані, який називається війною, а саме у стані війни всіх проти всіх». Т. Гоббс. Мотиви свободи, волі, мети життя, добра тощо, зароджуючись, розвиваються майбутніми філософськими теоріями, зокрема екзистенціалізмом, «філософією життя». Отже, у філософії Нового часу намічається розрив не тільки зі схоластичною, а й з натурфілософською традицією [2].

Традиції емпіричної філософії продовжив Джон Локк (1632-1704 рр.), який навчався в Оксфорді, де зацікавився філософією Бекона і Декарта. Незважаючи на участь у політичному житті (був секретарем англійського посла при Бранденбурзькому дворі, секретарем лорда-канцлера Ешлі), він виявляв постійний інтерес до філософії і природознавства. Головна його праця – «Дослідження про людський розум».

Джон Локк на перший план виносить проблематику пізнання, вважаючи, що все багатство знань людина отримує через почуття, завдяки досвіду, в яких подано об'єктивну природу. Відчуття – єдиний пов'язаний зі світом канал одержання знань, інших шляхів немає. Така позиція отримала назву сенсуалізму (від лат. *sensus* - відчуття).

Сенсуалізм у галузі теорії пізнання у Локка тісно стикається з методологічним емпіризмом. Критикуючи Декарта, Локк вказує, що немає вроджених ідей і принципів – ні теоретичних, ні практичних (моральних), у тому числі ідеї Бога, а все людське знання виходить з досвіду – зовнішнього (відчуття) і внутрішнього (рефлексії). Людська думка (душа) – це чистий аркуш паперу («табула раса»). Лише досвід (завдяки чуттєвому пізнанню) заповнює цей чистий аркуш літерами.

В основі знання лежать прості ідеї, досягнуті розумом завдяки різним якимостям тіл: первинним, з якими ці ідеї схожі (протяжність, фігура, рух); або вторинним, з якими ці ідеї несхожі (колір, звук, запах, смак). Завдяки поєднанню, зіставленню і абстрагуванню розум з простих ідей створює складні та загальні ідеї (модуси, субстанції, відношення тощо).

Джон Локк (1632-1704) – один з класиків ранньобуржуазного лібералізму. Його політико-правові погляди викладені в труді «Два трактати про державне правління» (1690).

Батько Локка під час громадянської війни був капітаном ескадрона в парламентській армії Кромвеля. У юнацькі роки Джон Локк перебував під впливом політичних ідеалів батька, який відстоював суверенітет народу, здійснюваний через парламент. Революція відкрила Локку дорогу до освіти. По рекомендації командира його батька, в 1646 році він був зарахований в Вестмінстерську школу. У 1652 році, коли Локк, один з кращих учнів школи, поступив в Оксфордський університет. У 1655 році Локк отримав ступінь бакалавра мистецтв, а через три роки заслужив міру магістра [3].

Деякі роки викладала грецька мова, риторичку і моральну філософію. Разом з тим Локк в ці роки залучився до експериментальних природно-наукових досліджень, що проводилися в Оксфорді рядом молодих вчених, що прагнули реалізувати беконівську програму поглибленого вивчення природи. Локк допомагав в проведенні дослідів Роберту Бойлю (1627-1691), що закладав основи наукової хімії, і був вибраний членом лондонського Королівського суспільства. У 1664 р. Локк поступив на дипломатичну службу і деякий час був секретарем англійського посольства в німецькому князівстві Бранденбург.

Дж. Локк – представник матеріалістичного сенсуалізму, тому «Якості, що породжують у нас прості ідеї, тобто цільність, протяжність, форму, рух або спокій, число, я називаю початковими або первинними. Вторинні ж якості несуть не що інше, як тільки сили. Бо колір і смак опіуму, як і його снодійна, беззаспокоїлива властивість, – це тільки сили, що залежать від його первинних якостей, якими він здатний виробляти різні впливи на різні частини нашого тіла... Вторинні якості тіл зникли б, якби ми могли виявити первинні якості їх найдрібніших частинок». Для нього пізнання істинне лише настільки, наскільки ідеї відповідають дійсності. Воно буває трьох видів: інтуїтивне – розуміння самоочевидних істин, нашого власного існування; демонстративне – розуміння положень математики, етики, буття Бога; сенситивне – розуміння існування речей, воно найменш ясне і достовірне.

У сфері суспільно-політичних уявлень Локк захищає конституційну монархію. Його вихідними положеннями є природний стан суспільства, але це не «війна всіх проти всіх», як у Гоббса, а рівність, свобода, проте не сваволя. Свобода не абсолютна, а обмежена природним законом, так само, як і влада правителя, одержана ним на основі «договору». Цими поглядами Локк виражає інтереси буржуа, які проголошують особисту свободу, свободу підприємництва. Частина роздумів Локка про впорядкування суспільства становлять ідеї про розподіл влади на законодавчу, виконавчу і федеративну.

Сенсуалізм і емпіризм Локка вплинули на розвиток французького механістичного матеріалізму XVIII ст., а його соціально-політичні ідеї стали провідними в часи французького Просвітництва Джон Локк (1632-1704) розвив філософські ідеї Бекона і Гоббса, висунув ряд власних теорій, продовжив розвиток емпіричної філософії Нового часу.

Можна виділити основні положення філософії Дж. Локка:

- в основі пізнання може лежати тільки досвід, тому свідомість – порожнє приміщення, що протягом життя заповнюється досвідом (відомк висловлювання Локка про свідомість як про «чисту дошку», на якій записується досвід – *tabula rasa*);
- джерелом досвіду виступає зовнішній світ;
- ціль філософії – допомогти людині домагатися успіху у своїй діяльності;
- ідеал людини – законслухняна, добропорядна людина, що підвищує свій рівень знання і домагається гарних результатів у своїй професії;
- ідеал держави – держава, побудована на основі поділу влади на законодавчу, виконавчу (у тому числі судову) і зовнішньополітичну [3].

Список використаних джерел

1. URL: <https://studentbooks.com.ua/content/view/1368/53/1/3/>
2. URL: https://studopedia.com.ua/1_4579_filosofiya-tomasa-gobbsa-ta-dzhona-lokka.html
3. URL: http://4ua.co.ua/philosophy/qb3ad69a5c43a89521306d37_0.html

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗМУ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

На сьогоднішній день глобалізація стала однією з найважливіших характеристик сучасності, що визначає хід розвитку нашої історії. Вона змусила по-новому переосмислити багато закономірності економічного розвитку.

Мета: соціально-філософський аналіз впливу глобалізму на людей в XXI столітті.

Об'єкт дослідження: глобалізм у XXI столітті.

Предмет дослідження: позитивні та негативні чинники глобалізму.

Згідно переважної точки зору на глобалізацію жодна дія, жоден процес у суспільстві (економічний, політичний, юридичний, соціальний) можна розглядати ізольовано один від одного. Глобалізація зачіпає практично всі сфери суспільного життя стираючи культурні, традиційні межі того чи іншого суспільства. Актуальність теми полягає в тому, що процес глобалізації, який розгортається в сучасних формах має безліч неоднозначностей, оскільки глобалізм, як явище містить як і хороші наслідки, такі як прискорення науково-технічного прогресу й торгівлі, так і погані – втрата самобутності країн та загострення глобальних проблем, у тому числі проблеми міграції. Сьогодні досить важко знайти дискусійну тему, ніж глобалізація. Про неї говорять та сперечаються вчені, політики, бізнесмени, релігійні діячі та журналісти.

Лавиноподібне наростання процесів глобалізації, її сучасний силовий характер і негативні соціально-економічні наслідки для багатьох країн об'єктивно висувають на порядок денний питання про перспективи, місце та роль глобалізації і системи глобалізму у світовому розвитку. Насамперед ідеться про визначення раціонально допустимої і прийнятної для світової спільноти крайньої межі сучасної силової, або «ліберальної» глобалізації, яка може спричинити неминучі неконтрольовані й некеровані конфлікти – аж до конфліктів міжцивілізаційного характеру і загрози глобальної катастрофи.

Дослідження останніх трьох десятиріч засвідчують, що модель глобалізації, яку нав'язує світові Захід і вся силова система глобалізму об'єктивно мають допустимі межі. Однак їх повинні встановлювати не глобалізатори, а солідаризована світова спільнота, адже йдеться про виживання і розвиток мільярдів людей, про існування людської цивілізації загалом.

Нині в усьому світі відбувається пошук науково обґрунтованих шляхів та механізмів розвитку економіки – і національної, і світової. Можна стверджувати, що ми наближаємось якщо не до консенсусу, то до конструктивного компромісу в тому, що без глобальної інтеграції процесів світового і національного розвитку вирішити нинішні і перспективні проблеми людства неможливо. Та чи не основною проблемою залишається визначення характеру, напрямку і структури глобалізаційних процесів, їх допустимих та прийнятних меж. Сучасні силові глобальні перетворення вже вийшли за рамки економіки. Вони спричинили небачену негативну трансформацію державного суверенітету, коли для більшості країн він значно обмежується, а для США, навпаки, переростає межі абсолютного національно-державного суверенітету, набуваючи ознак глобального надсуверенітету і домінування у світі.

Для України проблема «вестернізації» є надзвичайно актуальною. Наша держава почала культурно взаємодіяти з США та країнами Західної Європи відносно недавно: із розвалу СРСР. Тому взаємодія України із західними державами відбувається в форсованому темпі без належного осмислення. Для нас є характерним є просте копіювання західних традицій, як от святкування іноземних свят та відсутність спроб їхнього інтерплітації під наш менталітет, що його Україна набула впродовж багатьох століть. Не кажучи вже про те, що наша культура вже була «змішана» із культурами Близького сходу, народами Кавказу та Сибіру. Тому для України пріоритетним є гармонійне переплетення української культури та власного досвіду із західними стандартами при формуванні комплексної стратегії розвитку нашої держави. Проте, Україна не повинна стояти осторонь від загальносвітових процесів. У цьому аспекті явище глобалізації набуває очевидного сенсу як об'єктивний процес реорганізації соціуму в планетарному масштабі, але й не варто забувати власні традиції, оскільки традиції – це одна із складових формування нації.

Основними політичними вигодами послідовної європейської інтеграції для України є зміцнення стабільності демократичної політичної системи та її інститутів, модернізація правового поля і забезпечення прозорості національного законодавства, поглиблення культури демократії і повага до прав людини тощо. Європейська інтеграція також означає для нашої держави зміцнення національної безпеки та безпеки громадян, адже вона виключає застосування сили як методу вирішення конфліктів, сприяє стабільності у відносинах з усіма сусідами. В цьому контексті успішне просування України шляхом європейської інтеграції може наблизити її до Європи, зміцнить взаємини, що відповідають національним інтересам країни. Як повноправний учасник побудови об'єднаної Європи, а в майбутньому – член Європейського Союзу, Україна зможе впливати на вироблення відповідних рішень і, таким чином, на процеси, що відбуваються на європейському континенті.

Натомість, перебуваючи осторонь, Україна не матиме ані економічних, ані політичних ресурсів для такого впливу і може перетворитися радше на слабкий об'єкт, ніж на активного суб'єкта європейської політики. Можливою альтернативою європейській інтеграції є поступова маргіналізація України, її економічна нерозвинутість, політична нестабільність і поява нових загроз національній безпеці. Геополітична невизначеність зробить Україну надто вразливою для зовнішнього тиску. Після початку розширення

Європейського Союзу на схід та внаслідок активної участі в ньому всіх без винятку західних сусідів Україна опинилася поза цим процесом, а це рівносильно самоусуненню від загальноєвропейських процесів і породжує небезпеку ізоляції. В такому разі ціна неінтеграції може виявитися набагато вищою від ціни інтеграції. Головними об'єктами держави, яким загрожує негативний глобалізаційний вплив, є система влади і система легітимації, а три ступені ураження, відповідно, стосуються національної безпеки, добробуту, справедливості.

Українському суспільству потрібно сформувати новий регулятор державної влади, який дозволив би забезпечити захист природного права кожної людини. При розробці концепції такого реформування потрібно врахувати, що з часом силові методи для досягнення економічних і політичних взаємовигод відійшли на задній план, поступившись так званим глобальним торговельним та фінансовим зв'язкам, які протягом ХХ ст. охопили весь світ, надавши можливість світовій спільноті відчувати себе єдиним цілим і «вирішальним локомотивом інтернаціоналізації суспільних відносин», заклавши таким чином підвалини епохи великих суспільних перетворень».

Висновок. Глобалізм – складне і багатофакторне явище, яке має різні ознаки з погляду впливу на механізми самоорганізації сучасного суспільства. Не можна сприймати глобалізм одномірно і лінійно, розглядаючи його як процес прогресуючої інтернаціоналізації громадського життя, оскільки він має так і хороші сторони, так і видатки.

Список використаних джерел

1. Бестужева С. В. Глобалізація та світова фінансова криза: прогнозована реальність / С. В. Бестужева // Економічний простір : збірник наукових праць. № 22/1. Дніпропетровськ: ПДАБА, 2009. С. 78–85.
2. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Особливості української ментальності як основа національної самоідентифікації. / Т. Гончарук-Чолач, Н. Джугла / URL: http://library.tneu.edu.ua/images/stories/praci_vukladachiv
3. Білорус О. Г. Глобальна перспектива і сталий розвиток: (Системні маркетинг. дослідж.) / О. Г. Білорус, Ю. М. Мацейко. Київ: МАУП, 2005. 492 с.

ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ СЕНСУ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ ЕПОХИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

У вдосконаленні людини і людства в цілому; а історія охоплена і пройнята ідеєю Бога, як світоглядною формою духовності. Зауважте, що оскільки людині приділяється не менше уваги, ніж Богові, даний світогляд в його українському варіанті можна вважати двоцентровим. Думка, що спрямовує життєві орієнтири до пошуків особистого щастя, заслуговує особливого розгляду. Щастя можна розглядати, як взаємовідношення об'єктивного й суб'єктивного, котре має різні форми, прояву. Будь-яке уявлення про щасливе життя, не є незалежним від соціальних впливів, що накладає істотний відбиток на всю систему ціннісних орієнтацій особистості. Активна вольова людина здатна перебороти навіть несприятливий для неї збіг обставин, слабка ж навіть у відносно непоганих умовах знаходить підстави для нарікань на долю. Досвід показує, що егоїстична орієнтація тільки на власні інтереси, найбільш ефективна, як здається іноді людині, що веде його до щастя, насправді веде в протилежному напрямку. Якщо людина виявляється потрібною тільки самій собі і її інтерес зводиться лише до власної персоні, перед ним відкривається провалля, він втрачає сенс життя, приходиться до безнадійного песимізму [1, с. 205]. Отже, можна зробити висновок, що проблема сенсу життя є однією з провідних в напрямку філософської проблематики. Більше того, вона пов'язана з визначенням таких категорій як свобода, щастя, радість, мораль, істина та ін. Людина осмислює власне життя і життя оточуючих, насамперед виходячи із власного світогляду і переконань, загального становища і розвитку суспільства. Самопізнання може допомогти кожній людині знайти та реалізувати свій сенс життя.

Кожна людина рано чи пізно замислюється над сенсом власного буття. Майже щодня ми зустрічаємось з вибором: є чи нема смислу робити те або інше, або, чи є сенс іти туди, або, чи зустрічатись нам з тим, хто не до вподоби. Такі вибори не зачіпають наших глибинних цінностей, таких як, скажімо, варто чи не варто жити взагалі. Ми звертаємось до подібних альтернатив у кризові періоди перебігу своєї біографії. Проблема сенсу життя є джерелом постійних роздумів, сумнівів для людини, можливо не так у період юності чи становлення її як особистості, як у зрілі роки, особливо у зв'язку з очікуваною смертю. Проблема сенсу життя пов'язується з проблемою духовності. Сенс життя є однією з найбільших філософських проблем, сутність якої полягає у відображенні змістовної наповненості життя, розумінні того заради чого варто жити, розумінні людського призначення в цьому світі. Поява такої проблематики в історії людської духовності свідчить про збільшення можливості вибору, тобто свободи людини. Значення теми сенсу життя зростає на фоні усвідомлення людиною того, що кінець є невідворотним. І це звичайно ж стає складною проблемою для людини, але з іншого боку, дає можливість зробити свій власний, усвідомлений вибір і постаратися прожити повноцінне, справжнє життя.

Аналіз філософських напрямів дозволяє виділити основні підходи до розуміння сенсу життя в історії філософії:

- немає ніякого сенсу, або він не доступний людському пізнанню;
- сенс життя полягає в самому житті;
- сенс життя в тому, щоб побудувати будинок, посадити дерево, виростити дітей і т.д.;
- є тільки земне щастя і треба прагнути, отримати його якомога більше, тому що абсолютного сенсу життя немає;

– зміст життя полягає в релігійному розумінні світу як прагненні до посмертного існування душі.

Корінням українська філософія сягає у глибину віків, тому її розвиток слід розглядати через її ж проблематику. Тут варто зауважити, що основна проблематика української філософії пов'язана з проблемою людини, у той час як основою світогляду звичайно була релігія, а основним змістом – людина. Ставлення людини до Бога, до самої себе чи до природи можна розглядати поокремо. Хоча природа викликала в українця малий інтерес, все ж таки на початку свого зародження і розвитку в українській філософії варто зазначити також проблему людини і природи. Зауважимо, що світогляд давніх слов'ян – вірування, звичаї, обряди – це своєрідний спосіб розуміння природної дійсності і людського життя. Наші предки – слов'яни вважали світ єдиним суцільним космосом, тому найвищі духовні цінності нашої культури виражалися у символічній формі. З давніх-давен Сонце і Небо, Місяць і Зорі, Вогонь і Вода, Колесо і Хрест, Віще Дерево і Віщий Ворон і багато інших предметів ставали символами, уособленнями духовних сил. Прикладом цього є «Велесова книга», яка засвідчує велич духу слов'ян, їх вірність поглядам та діянням предків.

Введення християнства в Київській Русі не поклато край розвитку міфологічної свідомості давніх слов'ян, але на перший план тепер виходить проблема «людина – Бог». Усі киево-руські мислителі вважали, що любов до Бога є істинна філософія, тому що вона вчить людину, як завдяки добрим справам уподібнитися Богу. Тут слід сказати, що проблема природи не відмерла, а просто увійшла в проблему «людина – Бог», світ людини тепер виступає як світ природи. Не лише людина осмислює себе нероздільною з природою, а й світ божий постає для неї як реально існуючий у природі.

Християнство поділяло світ на наявний і бажаний. Оскільки, за віруваннями християнства, світ створений з нічого, то він може в ніщо й перетворитись. Тим самим природа позбавляється самостійної цінності, а людині

дається право володіти природою. Проте мислителі підкреслюючи протиставлення двох світів, все ж намагалися пом'якшити розірваність світу, тому акцент переносять на ідею причетності земного до божественного як творіння – до творця. Таким чином, світ земний в одних творах зображується як світ зла «Киево-Печерський патерик» Феодосія Печерського, в других творах – світ співпричетний до добра, що з'єднає цей світ з його творцем, «Шестиднев» Іоанна Болгарського, «Повчання» Володимира Мономаха, а в третіх – добро і зло розглядається у сукупному зв'язку з досвідом «Моління Данила Заточника».

Слід зазначити, що в даній проблемі «людина – Бог» українські філософи шукали шлях до пізнання істини, яка була єдиною, всеохоплюючою, всеохлоплюючою, давно встановленою і викладеною в богонатхненних книгах. Всі зусилля спрямовуються на пошук істини. Істина пізнається розумом, мудрістю, що є цінністю, яка вища за багатство, воїнську доблесть і владу.

Усе це виявило ще одну тенденцію киево-руської філософії. Органом розуміння у людини, яка є точкою перетину світу благодаті й світу гріха, є серце, яке зводить воедино думку, волю та віру [2, с. 79-80]. Іларіон Київський – український мислитель XI ст., один з Ярославих книжників, перший митрополит з русів. Започаткував теологічні і філософські засади християнства Київського. Іларіон Київський пом'якшував розмежування тіла і духа, розглядав буття як єдність матеріальної і духовної основи. Іларіон Київський висловлював думку щодо наскрізного зв'язку часів, вродання минулого в сучасне та втілення в ньому майбутнього. В язичництві свого народу він вбачав не лише «ідольський морок», а й благодать.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Особливості української ментальності як основа національної самоідентифікації. / Т. Гончарук-Чолач, Н. Джугла / URL: http://library.tneu.edu.ua/images/stories/praci_vukladachiv

ЛЮДИНА ЯК ТВОРІННЯ І ТВОРЕЦЬ ЛЮДСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Актуальність теми дослідження. Культура є соціально-прогресивною творчою діяльністю людства в усіх сферах буття та свідомості. Вона існує як єдність процесів опредмечення, (створення цінностей, норм, знакових систем) та розпредмечування (засвоєння культурного доробку). Проте розгляд культури як єдності, цілості не виключав виділення різних сфер культури, до яких належать: сама людина та ступінь її окультуреності, предметний світ та форма інституціональних зв'язків [1, с. 3].

Мета дослідження: проаналізувати вплив людини на культуру, та культури на людину, охарактеризувати зв'язок та взаємозалежність людини та культури.

Об'єкт дослідження: людина, яка творить культуру, та яка піддається впливам культури.

Завдання дослідження: процеси впливу культури на формування людини як особистості, та процеси діяльності людини у творенні цієї ж культури. Культура як вид людської діяльності у всьому її різноманітті і багатозначності істотніше чим інші види формує творчу природу людини, її здатність конструктивно міняти світ і робити його кращим.

Культурні процеси і явища відрізняються складністю і багатоплановістю. Тому у сучасній науці нараховується декілька сотень визначень культури. Деякі з них широко відомі: культура – це сукупність досягнень людства; все багатство матеріальних і духовних цінностей; це інтегральний образ, що об'єднує науку, освіту, літературу, мистецтво, мораль, уклад життя при визначальній ролі світогляду. У таких визначеннях міститься вказівка і перелік елементів культури.

Культура, як і суспільство, ґрунтується на системі цінностей. З раннього дитинства кожна дитина опановує рідну мову і засвоює культуру, до якої належить. Це відбувається в процесі спілкування з близькими людьми, у домашньому середовищі, за допомогою вербальних і невербальних способів спілкування. У повсякденній життєвій практиці людина сама визначає для себе шкідливість чи корисність різних предметів і явищ навколишнього світу з погляду добра та зла, істини й оман, справедливого і несправедливого.

Цінності – це матеріальні предмети або духовні принципи, які мають певне значення для даного соціального суб'єкта з позиції задоволення його потреб та інтересів. Тобто це уявлення про норми життя суспільства, які соціально схвалені і прийняті більшістю людей. Цінності не піддаються сумніву, вони слугують за еталон та ідеал для всіх людей. Такі поняття, як добро, справедливість, патріотизм, дружба, кохання – усталені категорії людських стосунків. Якщо вірність є цінністю, то відступ від неї засуджується як зрада. Якщо чистота є цінністю, то неохайність засуджується як непристойна поведінка. У людській свідомості існує одночасно безліч цінностей [2, с. 35-36].

Якщо розглядати цінність як значимість чого-небудь для людини і суспільства, то це поняття наповнюється суб'єктивним змістом, оскільки в світі немає явищ, однаковою мірою значимих для всіх людей. Існують цінності особисті, цінності, властиві певній статі чи віку, цінності великих чи малих груп людей, різних епох і держав та загальнолюдські. Тому в науці прийнято культурні цінності поділяти на дві основні групи. До першої з них належать сукупні здобутки інтелектуальної, художньої й релігійної творчості (видатні архітектурні споруди, унікальні досягнення ремесел, археологічні та етнографічні раритети тощо), а до другої – ті культурні цінності, що виправдали себе і довели свою ефективність на практиці (звичай, стереотипи поведінки і свідомості, оцінювання, думки, інтерпретації тощо), що ведуть до інтеграції суспільства, росту взаєморозуміння між людьми, їх солідарності, взаємодопомоги і т. д.

Обидві групи культурних цінностей на практиці становлять «ядро» будь-якої культури і визначають її неповторність [2, с. 32].

Тріада «культура – суспільство – особистість» являє собою соціально-філософську і культурологічну проблему, яка включає в себе безліч аспектів. Наприклад, питання про те, яку роль відіграє особистість в культурі того або іншого історично конкретного суспільства, як узгоджуються інтереси особистості і суспільства, яке існувало ставлення до людини протягом даної епохи, яка роль особистості в культурному прогресі тощо.

Маленька дитина не відразу приходиться до усвідомлення своєї особистості. Так і людство пройшло довгий шлях, відокремивши себе спочатку від природи, а потім проголосивши повагу до чужої індивідуальності, утверджуючи творчий діалог несхожих, окремих людей.

Античність, Середні віки, Відродження, Просвітництво, XIX-XX ст. – такі етапи дозрілості людства. Існують певні якості, які характеризують особистість людини, культуру особистості, міру її особистості. Людина формується у конкретному історичному часі. Він, в свою чергу, включає в себе все «тіло культури», тобто весь попередній досвід, культурну традицію, загальнокультурну атмосферу [3, с. 36-38].

Характеризуючи людину, оточуючі майже завжди дають оцінку її смакам: «поганий смак», «добрий смак», «несмак». Смак являє собою здатність людини до сприйняття і оцінки естетичних якостей явищ та предметів і розмежування прекрасного від потворного.

Формуючись як особистість, людина відчуває на собі безліч культурних впливів. Це і досвід загальнолюдської культури, і конкретно-історичний час, в якому вона живе, і національна культурна атмосфера, як її безпосереднє культурне оточення і середовище, в якому відбувається пробудження людини до культурного життя.

Проблема визначення національного характеру, розшифрування культурного генофонду народів порушується Просвітництвом і продовжує бути актуальною, багатоаспектною і невирішеною до сьогодні [3, с. 26].

Висновок. Таким чином, культура – це поняття, яке означає певний історичний рівень розвитку суспільства, творчих сил і здібностей людини, втілений у типах і формах організації життя і діяльності людей, а також в цінностях, які створюються ними.

Список використаних джерел

1. Британ В.Т., Бруй Т.О., Висоцький О.Ю. та ін. КУЛЬТУРОЛОГІЯ: Навч. посібник. Дніпропетровськ, 2004. 160 с
2. Кормич Л. Культурологія: (Історія і теорія світової культури ХХ століття): Навчальний посібник. 2-е вид. Харків: Одиссей, 2003. 303 с.
3. Подольська Є. Культурологія: Навчальний посібник. Вид. 2-е, перероб. та доп. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 390 с.

ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ

Роберт Кійосакі стверджував «У наш теперішній інформаційний вік, найбагатші – це бізнесмени. Ми не можемо стати королями чи королевами, але ми можемо стати бізнесменами».

Актуальність дослідження. На даний момент бізнес є одним із найпоширеніших методів введення підприємницької діяльності. Тому вивчення основ бізнесу з різних філософських точок надає перевагу для бізнесмена у виборі підходу до ведення бізнесу з унікальною складовою.

Метою дослідження є здійснення філософського аналізу основ бізнесу. Згідно до поставленої мети необхідно виконати наступні **завдання**:

- проаналізувати сферу бізнесу в сучасному суспільстві;
- віднайти зв'язок бізнесу із філософією;
- визначити основні концепції основ бізнесу;
- проаналізувати основні форми та моделі бізнесу у сучасному соціальному просторі;
- дослідити бізнес як власність і погляди філософів на нього.

Об'єкт дослідження: соціально – економічна сфера сучасного суспільства.

Предмет дослідження: філософські основи бізнесу.

На сьогоднішній день багато людей, які мають грошей більше ніж на звичайне існування, намагаються створити власний бізнес, розраховуючи, що це все так легко. А насправді до створення чогось нового, включаючи бізнес-ідею, потрібно мати таланти. Альфред Нобель стверджував, що якщо у мене є тисячі ідей, і тільки одна з них виявляється плідною, я задоволений. Тобто, більшість людей «запалюються» ідеєю, але вона може не принести бажаного результату, а потрібно мати хоча б одну, але продуману і успішну ідею.

Сучасне суспільство часто замінює поняття «філософія бізнесу» на більш нове поняття «маркетинг». Так на думку С.С. Гаркавенко, маркетинг, як філософія бізнесу, означає орієнтацію всієї діяльності фірми від проектування до виробництва товарів, їх збуту на задоволення попиту споживачів, вироблення товарів, що задовольняють певні потреби споживачів [1, с.5].

Дуже важливо в умовах сучасної конкуренції, щоб маркетинг, як філософія бізнесу став природною формою поведінки для всіх співробітників, мав прямий чи опосередкований вплив на управління відділами та функціями підприємства. Маркетинг повинен стати головною умовою, складовою прийняття рішень, пронизувати діяльність кожного працівника – від простого робітника до топ-менеджера, з метою створення великої і могутньої компанії. Маркетинг, як філософія бізнесу повинен наслідувати певний спосіб управління та організації діяльності підприємства. У випадку, коли єдина філософія організації бізнесу націлена на задоволення потреб працівників і потреб споживача, всі відділи підприємства повинні мати можливість обмінюватися інформацією, координувати свої плани та їх виконання. Для успіху та перемог над конкурентами необхідні креативність, гнучкість і відсутність бар'єрів у процесі реалізації функцій і між відділами, що стає наслідком поширення філософії маркетингу по всьому підприємству.

Філософія бізнесу спирається на перспективи колективного економічного світогляду. Наші філософські погляди – це як вітрило, яке визначає напрям нашого життєвого шляху. Для того, щоб змінити цей напрям, ми повинні змінити філософію, а не обставини, що склалися. Філософія бізнесу пояснює загальні поняття для компанії і її цілі і мету. У ній також викладаються цінності, які важливі для компанії [2].

Створення філософії вимагає часу і старанності з боку бізнес-лідерів. При складанні філософії, лідери повинні запитати себе, «Яка природа мого бізнесу?» «Хто мій клієнт?» «Які цінності важливі для мене?» і «Що таке моє загальне бачення компанії?». Відповіді на ці питання формують основу філософії бізнесу. Філософія бізнесу сприяє поліпшенню якості життя, притягує ділових людей, що мають схожі з її положеннями погляди; створює умови для довірчих, рівноправних і справедливих відносин; сформує творчу атмосферу навколо бізнесу. Виходячи з цього менеджери необхідно вміння розробляти філософію бізнесу [3].

Спонукальним мотивом бізнесу є комерційний успіх і задоволення інтересів ділових людей. Бажання отримати прибуток спонукає учасників господарського процесу до розширення виробництва, зниження витрат і цін на товари та послуги.

Ринок є стимулом розвитку бізнесу, а дефіцит ресурсів його межею. На ринку суб'єкти господарської діяльності взаємодіють то в якості виробника, то – споживача. Тобто, ринок встановлює ціни і визначає обсяг виробництва і вирішується проблема: що, як і скільки треба виробляти.

Проблема «що виробляти» вирішується через гроші споживача товару або послуги; «як виробляти» – шляхом конкурентної боротьби між виробниками; «скільки виробляти» - через співвідношення попиту і пропозиції.

Бізнесмен – це головна фігура ринку. Активізація бізнесу матеріалізується в поліпшенні стану суспільного виробництва, формує новий тип економічної поведінки суб'єктів господарювання і відповідного йому механізму.

Цільове спрямування ділової активності полягає в задоволенні потреб і інтересів. Стимул – важлива характеристика розвитку бізнесу. Очікування винагороди є не тільки рушійна сила бізнесу, але і фактор його розвитку.

Об'єктом підприємницької діяльності є процес відтворення на всіх його стадіях. Суб'єктами бізнесу можуть бути правоспроможні і дієспроможні громадяни та юридичні особи, які мають власність в будь-якій формі.

Існує три основні концепції бізнесу: позитивна, критична і прагматична. Критична концепція бізнесу виходить з того, що поняття бізнес об'єднує сукупність дій різних суб'єктів ринкових відносин, що мають однакову спрямованість на збагачення одних людей за рахунок інших. Існує безліч модифікацій критичних уявлень про бізнес, але загальним для них усіх виступає теза про суперечливість, а то і несумісності інтересів і цілей людей, змістом діяльності яких є бізнес. Критична концепція бізнесу абсолютизувала в минулому і продовжує абсолютизувати протиріччя, притаманні ринковій економіці. Їх трактування велося і ведеться з позиції нібито має місце безвиході даних протиріч. Саме на такій основі в дев'ятнадцятому столітті сформувалася вже згадувана теорія наукового комунізму, згідно з якою ринкова економіка і бізнес історично приречені, і повинні з часом поступитися місцем новій, комуністичній системі відносин, позбавленої суперечностей. У цій комуністичній системі не буде приватної власності на засоби виробництва, а тому немає і конкуренції інтересів. Вона безконфліктна або малоконфліктна, і мотиви розвитку комуністичної економіки обумовлені прагненням людей не до отримання прибутку, а до колективізму і загального процвітання на основі товариського співробітництва і взаємодопомоги [4].

Повною протилежністю критичної концепції бізнесу є позитивна. Її суть полягає в тому, що бізнес розуміється і оцінюється як суспільно-корисна діяльність людей, що здійснюється в порядку особистої ініціативи, метою якої є виробництво товарів і послуг для інших людей. Дана концепція в різні часи лежала в основі багатьох уявлень і теорій, що зображали життя людей в умовах ринкової економіки ідеально, у відриві від будь-яких протиріч. Сучасне суспільство, на думку прихильників таких уявлень, давно перестало відрізнятися соціальними протиріччями і конфліктами, які потрясли світ у вісімнадцятому, дев'ятнадцятому і навіть на початку двадцятого століття. Ці протиріччя, дійсно мали місце в минулому, в минулому і залишилися. У країнах з ринково орієнтованою економікою люди поступово перестають конкурувати між собою за доступ до виробничих ресурсів, матеріальних і духовних благ, які перетворюються в загальне надбання, і до робочих місць. У даних умовах держава спрямовує свою творчу діяльність, головним чином, на те, щоб забезпечити добробут для всіх, переорієнтувати її з дозволу соціальних антагонізмів, що виражаються в нескінченних конкурентних сутичках підприємців і неминучою класовою боротьбою роботодавців (капіталістів) з найманими працівниками (пролетаріатом). Добробут для всіх, згідно із зазначеними уявленнями, досягається за допомогою справедливого розподілу життєвих благ між членами суспільства. Розходячись в головному - в оцінці діючої системи економіки, критична і позитивна концепції бізнесу стають схожими один на одного в конструюванні якоїсь ідеальної моделі економіки. Тільки в одному випадку, в рамках позитивної концепції бізнесу, ця модель співвідноситься з діючою системою, а в іншому випадку, в рамках критичної концепції бізнесу, вона поширюється на подальшу систему [5].

Обидві розглянуті концепції бізнесу є двома крайніми позиціями в оцінці бізнесу як об'єктивного явища. Подолання зазначених крайнощів відбувається лише в рамках третьої з названих вище концепцій, а саме - прагматичної концепції бізнесу. Під прагматизмом тут і далі розуміється орієнтація планів і цілей діяльності людей на досягнення практичних вигод у обставинах, що мають об'єктивний і тому не залежний від волі та бажання цих людей характер. Сутність прагматичної концепції бізнесу полягає в тому, що бізнес розглядається як явище, неминуче в контексті розвитку суспільства. Зазначене явище виявляється, з одного боку, необхідним, а з іншого боку - вигідним людям, які сприймаються суспільством як бізнесмени, які прагнуть задовольнити свої корисливі (егоїстичні) інтереси, і іншими членами суспільства, які завдяки бізнесу отримують можливість постійно насичувати свої потреби при допомозі створених товарів і наданих послуг. Прагматизм даного підходу обумовлений тим, що розуміння суперечливості бізнесу як об'єктивного явища не сполучається з висуненням вимог юридичного, економічного та морального викорінення згаданих суперечностей. Навпаки, протиріччя і конфлікти інтересів, що виникають у зв'язку з діями людей, що займаються бізнесом, не розглядаються однозначно негативно. Роль конкуренції як позитивний чинник полягає в тому, що загострення конкуренції до розумних меж стимулює розвиток економіки [6].

Деякі філософи вважають, що бізнес, по суті є чистією власністю, і, таким чином, що його власники мають право розпоряджатися ним на свій розсуд, в рамках закону і моралі. Вони не вважають, що працівники або споживачі мають особливі права на власність. У цій концепції, працівники добровільно обмінюють свою працю на заробітну плату від власника бізнесу; вони не мають більше права говорити власнику, як він буде розпоряджатися своєю власністю, так як і власник не повинен казати їм, як витратити свою зарплату, яка є майном, що належить працівникам. Точно так, якщо припустити, що бізнес заготовляє свої товари чесно і з повним розкриттям, споживачі не мають невід'ємного права регулювати бізнес, який належить комусь іншому [7].

Філософи, які підключаються до цієї точки зору в цілому вказують на те, що права власника майна є все ж не безмежні, і що вони обмежені мораллю. Таким чином, власник будинку не може спалити свій будинок і тим самим поставити під загрозу весь район. Крім того, бізнес не має необмеженого права забруднювати повітря у виробничому процесі.

Трудова теорія вартості передбачає, що, коли хтось змішує свою працю з об'єктом, він тим самим робить його своєю власністю, і що його праця є основним засобом виміру вартості. Багато класичних економістів і марксистів підписалися б на цю точку зору. Марксисти також вважають, що сучасне виробництво, яке включає в себе безліч вкладень, робить справедливий розподіл цього майна неможливим, що, поряд з іншими

причинами, необхідно, щоб стан утримання власності та фактори виробництва діяли в загальному для всіх. Вони стверджують, що вартість робочої сили забезпечує об'єктивну міру економічної активності, в порівнянні з ціною і іншими заходами, які вони бачать, як суб'єктивні коливання [6].

Безліч неокласичних мислителів, наприклад, Людвіг фон Мізес, вважають, що значення є суб'єктивним і що праця незрівнянна (наприклад, порівнюючи працю маляра з працею Пікассо). Вони повертаються до класичної віри в практику, але стверджують, що ціна об'єктивна, а продукт численний, хоча і має суб'єктивну оцінку.

Лібертаріанські соціалісти, іноді відомі як лівоанархісти, вважають, що, як сказав Прудон, «Власність є крадіжка» – тобто, по відношенню до власності на виробничі ресурси, майно не має права використовуватися, але має право перешкоджати іншим використовувати. Вони вважали, що жоден бізнес не може дійсно бути етичним, з самого заснування бізнесу, бо це є приватна власність.

Отже, філософія бізнесу – це група питань, які пов'язані з суспільно-філософськими і соціально-культурологічними, етичними нормами, які є частинами економічного підприємства. Суть філософії бізнесу – дізнатися і розглянути найоптимальніші причини економічного способу дій індивіда, спробувати знайти відповідь на питання чому, для чого він є суб'єктом економічної роботи в цілому, а так само його справ зокрема. Основна суть бізнесу в філософії з наукової точки зору – виявити важливі особливості, головні принципи, гіпотези організації та працездатності ділового світу. Основне завдання філософії бізнесу – дізнатися сутність економічної роботи та економічного способу дій в найширшому і глибокому розумінні цих явищ [7].

Список використаних джерел

1. Гаркавенко, С. Маркетинг: підручник / С. Гаркавенко. Київ: Лібра, 1998. 384 с.
2. Глушко Т. П. Філософія бізнесу як основа легітимації економіки // Філософські проблеми гуманітарних наук. Київ: Міжнародний освітній фонд імені Ярослава Мудрого, 2005. № 4. С. 85–89.
3. Орендарчук, Г. Філософія людини-бізнесмена / Галина Орендарчук, Сергій Клеба // Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації: зб. наук, праць студ. та викл. каф. філософії та політології ТНЕУ / відп. за вип. Т. В. Гончарук. Тернопіль: ТНЕУ, 2012. С. 71-78.
4. Рассел Б. Історія західної філософії. Київ: Основи, 1995. 759 с.
5. Гончарук-Чолач, Т. Сучасні парадигми державного управління: теоретико-філософське осмислення / Тетяна Гончарук-Чолач // Психологія і суспільство. 2010. № 4. С. 72-81.
6. Гурик М. І., Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Філософські проблеми державного управління. Навч. посібник. Тернопіль. Економічна думка, 2010. 126 с.
7. Гурик М.І., Шумка М. Л. «Каста луччих людей» у соціально-філософському вченні Дмитра Донцова / Михайлина Шумка, Мирослава Гурик // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філософія». Вип. 8. Острог, 2011. С. 36-46.

ГРОШІ ЯК ФЕНОМЕН КУЛЬТУРИ, ЇХ ВПЛИВ НА ЗМІСТ МЕНТАЛЬНИХ ПАРАДИГМ

Актуальність теми дослідження. Гроші є важливим чинником функціонування суспільного виробництва. Це особлива реальність, з якою пов'язаний кожен день людського буття, яка створює специфічне сприйняття людиною світу і себе в ньому. Гроші створюють людині проблеми за їх відсутності і ще більш, коли їх вдосталь або надмір. Лише на перший погляд здається, що люди керують грошима, насправді, гроші керують людьми. Гроші диктують свою політику, нав'язують особливий світогляд, філософію. Як об'єкт пізнання вони належать до сфери знань економічної науки. Проте критерії морально-етичних, аксіологічних, психологічних чинників економічних, і, зокрема, фінансових дій людей закладені поза межами економічної науки – у сфері компетенції політології, соціології, філософії. Сучасна філософія грошей ставить за мету цілісний аналіз грошей як соціального явища, виявлення їх впливу на світ речей, людей і внутрішній світ особистості. Особливого значення набуває раціональне осмислення ірраціональних перетворень грошей, оскільки нині гроші набувають власного життя, навіть керують вчинками, мотивують практичні дії, управляють волею людей. Усе це робить теоретично і практично значущою проблему філософії грошей, а також цілеспрямованого формування раціонального ставлення особистості до грошей як засобу соціалізації людини.

Мета дослідження: з'ясувати проблему та феномен грошей.

Об'єкт дослідження: гроші як феномен культури, та їх зміст.

Предмет дослідження: особливості культури грошей.

Завдання дослідження: зрозуміти як впливають гроші на ментальний зміст парадигми.

На початку ХХ ст. широкого розповсюдження набули дослідження феномену грошей як соціокультурного та філософського феномену. Г. Зіммель – перший зі значних європейських дослідників, що поставив гроші в центр філософських розмірковувань. Робота вченого «Філософія грошей» була присвячена розкриттю ролі, природи та сутності грошей. Його аналіз починається з розгляду грошей як економічної категорії та одночасно як реального феномену, основною функцією якого виступає опосередкування економічного обміну. Однак, відзначає Г. Зіммель, «історична місія грошей полягає не тільки у полегшенні торгівлі, і не тільки у розвитку ринкової економіки, націленої на отримання прибутку, але у формуванні «економічної людини» з її особливими ціннісними установками. Гроші несуть зміни не тільки у «світ речей» і не тільки у «світ людей», вони відіграють певну роль у зміні внутрішнього світу людини, її інтересів, ідеалів, прагнень та моральних критеріїв. Гроші змінюють саму систему людських цінностей, ставлять себе в центр соціально-історичної системи цінностей» [1, с. 42-43].

Філософія грошей, пишуть Т. Смолженко та З. Скринник, передбачає філософський аналіз системного впливу логіки грошей, грошових відносин на світоглядно-духовний світ людини 70 і суспільства. Цілісна картина грошей може бути створена на основі їх аналізу не тільки як засобів обігу, але і як мети. В якості засобів обігу гроші сприяли розвитку торгівлі, прискоренню і розширенню руху товарів і послуг, формуванню державних і міждержавних господарських зв'язків. Як мета гроші мали величезний вплив на розвиток людини, її цілеспрямовуючої діяльності, ставлення до праці [2, с. 228]. Тобто гроші актуалізували не лише зміни у світі речей, й у світі людей, у внутрішньому світі людини, її інтересів, ідеалів і прагнень, моральних критеріїв. Вони суттєво змінили систему людських цінностей, поставивши себе у їх центр як всезагальну цінність. Завдяки цьому гроші вийшли за межі своїх природних (традиційних) функцій як еквівалента товару і послуг, розширивши сферу свого функціонування [3, с. 223].

Комунікативна природа грошей в онтологічному вимірі – це роль, яку вони відіграють у структурах та процесах життєвого світу. Провідний напрям утвердження грошових кодів у людських стосунках – це роз'єднання суспільства на життєвий світ та систему. Виникнувши у комунікативних контекстах життєвого світу, гроші поступово відділилися від них і разом з політичною владою утворили самостійні коди, які стали інструментами системної колонізації життєвого світу. У модерну добу система тоталізується, а контексти життєвого світу відходять на задній план і маргіналізуються. Чим вища складність суспільства, тим інтенсивніше іде процес відсторонення системи від життєвого світу, внаслідок чого відбувається вивільнення політичної та економічної сфер від нормативних приписів, підпорядкування їх виключно прагматичному розрахункові. Зрештою система починає дезінтегруючим чином впливати на життєвий світ, витісняючи його на периферію соціального життя, він стає «провінційним», «уречевленим». Паралельно відбувається поляризація соціуму на державну владу і громадянське суспільство. У цьому процесі місце економічної діяльності у життєвому світі докорінно трансформується, внаслідок чого виникла економічна система, яка регулює свій внутрішній рух та обміни з її неекономічним оточенням (приватним господарюванням та державою) через монетарні канали – влада прирівнюється до грошей. Розмежованість держави і суспільства остаточно долається, економіка та державний апарат виступають як єдина системна сутність, що протистоїть комунікативній природі життєвого світу. Відповідно керована монетарними кодами економічна та керована владою адміністративна системи однаково стають загрозами для суспільної цілісності. На місце традиційних чинників інтеграції життєвого світу, які є цінностями та традиціями культури, монетарні коди приводять свої схеми інтеграції

соціуму. Це реально існуючі й діючі структури взаємин між людьми, опосередковані медіумом грошей. Обмін грошей та товарів – специфічна форма соціальних зв'язків, у якому гроші постають як реальне предметне втілення зв'язку між людьми – об'єктивовані соціальні відносини [2].

Зрозуміло, що людина не спроможна продати закон, честь, батьківщину, мораль, але спроможна продати себе. Вона може торгувати тільки собою, своїм почуттями, вірою, сумлінням за умови, що все це набуло для неї ознак товару, втратило своє первинне, істинне значення. Тобто людина може продати не лише свою працю, свої послуги, а й свою духовність, втілити її в товар. Гроші є цінністю, продовжують бути засобом і метою обміну. Їх цінність впливає не з їх речовинної форми, а зі змісту того суспільного процесу, який вони опосередковують своїм рухом і уможлиблюють його. Маючи свою особливу форму руху від однієї людини до іншої, гроші виражають певний спосіб спілкування. Незалежно від своєї форми (матеріальної чи символічної), вони є своєрідним інструментом суспільної взаємодії людей через обмін. І в цьому виявляється їх непересічна цінність для суспільства. Гроші вносять певний порядок у процес розподілу суспільних цінностей, визначають кількісні межі можливого в діях людей, реалізують принцип еквівалентності відчужених і присвоєних благ в умовах ринку. Володіючи властивістю загального обміну, гроші стають не тільки цінністю, але і мірою вартості обмінних благ – «мірою всіх речей». Вони виражають якісну безмежність можливого в діях людей, виступають стимулом і спонукальним мотивом багатьох видів 71 діяльності – як гуманних, так і антигуманних. Гроші здатні заохотити до будь-яких зусиль проти людини, перетворити на предмет купівлі – продажу те, що ним не повинно бути в здоровому суспільстві. Це означає, на думку С. Абрамової, що вони вносять у суспільне буття як порядок, так і елементи хаосу [3, с. 138]. Але гроші є лише засобом реалізації вольових, розумових зусиль людини. Вони творять або руйнують людину як особистість, впливають на формування її індивідуальної системи цінностей, ієрархію її особистих пріоритетів і цілей. Усе залежить від співвідношення розумово-вольових зусиль і грошового інтересу в діяльності людей. Гроші є продуктом суспільства, його витвором, за який воно має нести відповідальність. Людина мусить збагнути їх справжнє місце і роль у своєму житті і бутті суспільства, навчитись керувати ними на основі поєднання можливостей сучасної економічної науки (з її практичною спрямованістю) і філософії (з її спрямуванням на пізнання цілісного світу).

Висновок. На ринкових цінностях особливої актуальності для підростаючих поколінь набуває проблема раціонального ставлення до грошей та ефективного оперування ними. В умовах нестабільного суспільства в грошовій культурі складається морально-суперечливе ставлення до грошей. Індикаторами морального конфлікту виступають суперечності, зокрема, невідповідність між уявленнями про гроші, що існують у суспільній свідомості, і цінністю грошей для особистості.

Список використаних джерел

1. Ильин В.В. Магия денег: история, философия, жизнь: монография / В.В. Ильин. Київ: УБД НБУ, 2011. 590 с
2. Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Рефлексія феномену грошей / Тетяна Вікторівна Гончарук, Михайлина Леонівна Шумка // Матеріали Міжнародних філософсько-економічних читань 20-21 травня 2009 року, Львів. С. 89-94.
3. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/27462/04-Skrynnyk.pdf?sequence=1>

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ТА КУЛЬТУРИ ПІДПРИЄМЦЯ В УКРАЇНІ

Актуальність теми. Проблема формування духовних орієнтацій є досить актуальною в наш час. В житті кожної людини ціннісні орієнтири відіграють важливу роль, тому що вони є складовою інтересів, потреб, стереотипів, які впливають на нашу поведінку. Суспільство зацікавлене в тому, щоб ці цінності і культура були демократичними. Їх формування – завдання актуальне і таке, що потребує нагальної уваги.

Мета дослідження: проаналізувати сучасний стан духовної культури підприємця.

Завдання дослідження: визначити основні ціннісні орієнтації сучасного підприємця, які формуються під впливом інформаційного середовища.

Об'єкт дослідження: духовна сфера сучасного духовного суспільства, цінності як основа буття.

Предмет дослідження: ціннісні орієнтації в сучасному глобалізованому світі.

«Вічна» проблема духовності особливо актуалізується у кризові періоди історії, коли принципово нові життєві явища та обставини коригують способи і засоби життєвого вибору і соціального самовизначення індивідів. Радикальні зміни, які переживає сьогодні Україна, є саме таким етапом. А це означає, що проблеми духовності мають набути статусу найважливіших. Актуальним завданням стає пошук духовних основ людської спільності.

Ефективність підприємницької освіти в Україні можна підвищити, якщо в її основу покласти теоретичні здобутки і практичний досвід провідних розвинутих країн світу. Світовий досвід свідчить, що підприємництво є базою національної економіки, а ефективна підприємницька освіта громадян – фундаментом економічного розвитку демократичного суспільства. Тому підготовку вітчизняних підприємців можна віднести до стратегічних пріоритетів нашої країни на найближчі роки. Підприємницька освіта має виховувати здатність бути лідером, навчати й прищеплювати інші ділові якості, необхідні в бізнес-середовищі різних культур і народів; надавати особистості необхідних знань про фах та виховувати пов'язані з ним ділові навички, завдяки чому людина зможе зробити правильний вибір фаху і буде в змозі працювати в різних галузях бізнесу; навчати майбутнього підприємця як правильно обирати та раціонально застосовувати технологічні інструменти для прийняття особистого та ділового рішення; навчати професійно спілкуватися в якості слухача та доповідача на громадських і ділових зустрічах; навчати використовувати методики бухгалтерського обліку для прийняття рішень із планування та організації бізнес-діяльності, придбання, розміщення та реалізації ресурсів; навчати застосовувати принципи ділового права на особистих, громадських і ділових зустрічах; допомагати підготуватися до роботи в якості підприємця, навчити розуміти всі аспекти бізнесу; допомагати зрозуміти взаємозв'язки різноманітних функціональних ділянок бізнесу й впливу одного компоненту на інший; виробляти в особистості здатність брати участь у ділових операціях як на внутрішній, так і на міжнародній арені; виробляти здатність купувати та продавати різноманітні товари, послуги, майно, яким володіє кожна особа; вміти оперувати на ринку праці та на ринку споживачів товарів; виробляти та прищеплювати норми морально-етичної поведінки в процесі бізнес-діяльності та під час повсякденного життя.

Описуючи сучасне суспільство, дослідники, як правило, виділяють такі характеристики ціннісних структур українського населення: орієнтованість на матеріальні потреби; постійне звуження поля соціального інтересу; пластичність менталітету українського населення, що породжується його здатністю адаптуватись до будь-яких соціальних змін; підпорядкованість масової свідомості впливу засобів масової інформації як зовнішнього прояву віртуалізації способу життя; відсутність регулювальних функцій моральної свідомості; культурна невимогливість і готовність споживати будь-які моральні сурогати.

Таким чином, сучасне українське суспільство характеризується, з одного боку, прагнення до радикальної трансформації відносин владності, докорінних змін політичної структури, а з іншого – тотальною кризою в всіх сферах суспільного життя і суттєвою трансформацією системи цінностей.

Дбаючи про формування національної самосвідомості, було б помилково вважати, що для цього достатньо лише більш активно займатися питаннями мови, традицій, культури, звичаїв, що притаманні українському народу. Важливо відмітити, що самосвідомість ґрунтується на певному ціннісному просторі. Крім того сьогодні уже не викликає сумнівів, що радикальні зміни в економіці, політиці, системі державного управління потребують ціннісного обґрунтування (санкціонування), що система цінностей, яка формує основу світогляду людей, може виступати і як фактор, що прискорює розвиток суспільства, і як бар'єр на шляху такого розвитку. Інституціональні перетворення стають дійсно безповоротними тільки тоді, коли вони приймаються суспільством і закріплюються в системі цінностей, на які дане суспільство орієнтується. Тому вважається, що зміни в світогляді населення слугують значимим індикатором реальності суспільної трансформації в цілому. Аналіз таких змін може дозволити краще зрозуміти причини успіхів та невдач в тих інституціональних перетвореннях, які відбуваються в нашому суспільстві сьогодні, а також оцінити ефективність самої трансформації суспільства.

Висновки. В наш час – час пошуку нових орієнтирів, та в процесі формування особистості, актуальною залишається проблема естетичної вихованості, яка є однією з духовних цінностей.

Тому доцільним є сьогодні подальше вивчення ціннісних орієнтацій, а саме духовних, для створення нових підходів у рамках державної політики, у ведення новацій на державному ринку праці тощо.

Список використаних джерел

1. Яковенко А. Вплив суспільних чинників. Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2000.
2. Паніна Н. В.: структура цінностей, соціальне самопочуття і моральнопсихологічний стан в умовах тотальної аномії. Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2001.
3. Касьянов Д. В. Культура підприємництва: проблема визначення // Д. В. Касьянов // Нова парадигма: Журнал наукових праць / [гол. ред. В. П. Бех]. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. Вип. 81. С. 94-108.
4. Касьянов Д. В. Підприємництво в контексті культури: історичний досвід осмислення // Д.В. Касьянов // Гілея (науковий вісник): [зб. наук. праць] / [гол. ред. В. М. Вашкевич]. Київ, 2008. Вип. 16. С. 160-168.

ФІЛОСОФІЯ ПОГЛЯДІВ І. ФРАНКА ТА СУЧАСНА УКРАЇНА

У розвитку світогляду Франка відбилися складні суперечності ідейної боротьби, суспільно-політичних течій переломного періоду у розвитку людства. Тому при всій глибині та багатогранності його світогляд не був послідовно завершений.

Найвідоміші риси світогляди були: філософський матеріалізм; революційний демократизм; критичний реалізм; просвітительський гуманізм.

Вони склалися у Франка в період з 1876 по 1883 рік під сильним впливом передових ідейних напрямків суспільно-політичної і філософської думки, які йшли тоді в Україну з Німеччини.

Світогляд І. Франка можна з'ясувати, значною мірою, виходячи з оцінок найхарактерніших явищ тогочасного суспільно-політичного життя, зокрема, таких, як марксизм і релігія [1].

І. Франко відстоював думку про можливість пізнання світу на засадах науки. Таке пізнання має бути тісно пов'язане з розкриттям законів і сил природи. Пізнавальний процес включає в себе творчу активність суб'єкта, поєднуючи в собі тріаду: емоції, почуття, раціональність. Умовою творчого пізнання І. Франко вважав розвинутий критичний розум, формування якого зумовлюється розвитком науки та освіти, матеріальними і духовними потребами людини, відповідно до чого пізнання включається у загальний процес праці.

Естетичні погляди. Найбільш повно вони викладені у трактаті «Із секретів поетичної творчості» (1898-1899 рр.). У центрі праці – питання про співвідношення підсвідомого та свідомого в поетичній творчості, аналіз законів поетичної асоціації, з'ясування особливостей творчої уяви (фантазії). Спираючись на результати аналізу психології творчості, здобуття в європейській науці в той час завдяки працям Дессуара, Дю Преля, Штейнталя, Фехнера, Вундта, І. Франко досліджує чинники, що сприяють у творчому акті «оживленню», «збудженню» сфер підсвідомого, які в момент натхнення здійснюються з «нижнього» шару свідомості й спричиняють творення художнього образу. Досліджуючи сутність поетичної асоціації ідей, І. Франко розкриває складний механізм, що забезпечує зчеплення ідей і художніх образів, дає змогу поетові викликати в душі читача не лише певні емоційні переживання, а й відповідні думки. Мислитель показує не лише роль фантазії у поетичній творчості, а й чуттів, зіставляє поезію з музикою, живописом, естетикою [2].

І. Франко неодноразово піддавав гострій критиці діяльність галицької клерикальної інтелігенції за її догматизованість та духовну відсталість. Однак, він не вважав себе ніяким войовничим атеїстом, скоріше був ученим-вільнодумцем, що з позицій досягнень тодішньої європейської науки дивився на світ та його явища.

І. Франко усвідомив роль української інтелігенції в реалізації національної ідеї. Він вбачав її основний недолік у тому, що вона не мала почуття своєї значущості та свідомої мети діяльності, а тому була нездатна до конструктивного мислення. «Наша т[ак] зв[ана] інтелігенція <...> надто мало проявляла почуття своєї ролі, не кажу вже свідомості своєї цілі. Те, що вона проявляла, було тільки проявом її дитинства, її недозрілості горожанської, її неспівності до ясного мислення». Причину цієї соціально-політичної неповноцінності І. Франко вбачав у тому, що інтелігенція не ідентифікувала себе з нацією, а тому робить висновок: «інтелігенція повинна зідентифікуватися, злитися з народом...».

Франко передчував труднощі, із якими зіткнеться українська інтелігенція в гуманітарній сфері після отримання незалежності, – це «витворити з величезної етнічної маси українського народу українську націю, суцільний культурний організм, здібний до самостійного культурного й політичного життя...» І. Франко як пророк передбачив розподіл українців за всіма другорядними ознаками і поставив нащадкам завдання: «Ми мусимо навчитися чути себе українцями – не галицькими, не буковинськими українцями, а українцями без офіціальних кордонів. І се почуття не повинно у нас бути голою фразою, а мусить вести за собою практичні конвенції» [3].

Висновки. Підсумовуючи, маємо зазначити, що І. Франко першим в українській філософській думці поставив проблему національного ідеалу й довів, що він мусить мати пріоритет над соціально-економічними проблемами.

При відсутності національного ідеалу економічний розвиток неминує розтопче національний дух. Філософ усвідомив роль провідників у розвитку нації, а тому наполягав на необхідності їх виховання. На четвертому етапі своєї духовної еволюції він відмовився від основних постулатів марсистської філософії, інтернаціональних ідеалів й остаточно перейшов на позиції української ідеї. Філософські зусилля І. Франка були зорієнтовані на обґрунтування важливості безкінечного вдосконалення людини та суспільства.

Список використаних джерел

1. URL: http://www.experts.in.ua/baza/analytic/index.php?ELEMENT_ID=80902
2. URL: <https://studfile.net/preview/9809554/page:7/>
3. URL: <https://uamoderna.com/event/ivan-franko-ta-suchasnist>

УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Глобалізація – процес всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції та уніфікації. У ширшому розумінні – перетворення певного явища на планетарне, таке, що стосується всієї Землі.

Актуальність теми дослідження. За сучасних умов Україна вступає в нову фазу дуже інтенсивного розвитку пов'язаного з процесом глобалізації. Ми стикаємося з цим явищем щодня, навіть якщо не усвідомлюємо це. Так, глобалізація, яку також називають «світовим стандартом» пронизує практично всі сфери, проникаючи в економіку, політику, культуру, соціальні відносини і впливає на нашу свідомість.

Мета дослідження: Аналіз ситуації в Україні в умовах глобалізації.

Об'єкт дослідження: У процесі глобалізації усі країни світу можна розглядати в певній ієрархії, де найвищий щабель займає США як найбільш могутня у військово-політичному та найбагатша в економічному планах держава. Вона разом з іншими країнами «Великої сімки», до яких входять Велика Британія, Німеччина, Франція, Канада, Італія, Японія, споживає близько 40% мінеральних ресурсів світу. Цей факт свідчить про перевагу цих країн та більші можливості, порівняно з іншими країнами світу. Високу ланку в цій ієрархії посідають країни «золотого мільярду» – постіндустріальні країни, які належать до «першого світу» (близько 20 країн). Вони намагаються закріпити та зберегти свою гегемонію над «третьим світом», спрямувавши свою глобалізаційну політику на те, щоб зробити їх залежними об'єктами, які слугуватимуть сировинним придатком та джерелом прибутку. Розглядаючи різні аспекти глобалізації, можна визначити її позитивні та негативні сторони. З одного боку, глобалізація відкриває вільний доступ до інформації, прискорює науковотехнологічний прогрес, виводить на вищий рівень проблеми демократії, прав і свобод людини, рівень освіти, медицини, розглядає можливості спільного вирішення екологічних проблем, прискорює ріст кількості та якості споживацької продукції на світовому ринку, поширює можливості та способи комунікації у світовому масштабі; підвищує життєвий рівень, покращує взаєморозуміння між різними культурами та цивілізаціями [1]. Розглядаючи Україну в контексті глобалізації, можна сказати, що це потенційно існуюча європейська держава, яка прагне знайти національну форму в економічному та політичному планах. У неї постає завдання створити стійку національну економіку з уламка «радянської цивілізації». Україна є членом ООН та Ради Європи, таким чином, демонструючи себе як суб'єкт світового порядку. Хоча дуже часто вона виступає об'єктом благодійництва з боку розвинених країн світу. Україна відчула вплив глобалізації вже з перших років незалежності, коли її економіка та суспільна сфера стали відкритими для світу. З одного боку, її шанси скористатися перевагами глобалізації зростають, але з іншого – вона стає відкритішою для нових глобалізаційних загроз. Роблячи історичний екскурс, варто згадати Біловезьку угоду 1993 року, що зумовила ядерне роззброєння України. Вважають, що ця подія була стратегічною помилкою, оскільки ракетно-ядерний потенціал України посідав третє місце у світі (після США та Росії), і наявність такої зброї могло б захистити її від посягань інших держав на її суверенітет та територіальну цілісність [2].

Зараз Україна має потребу в захисті своєї території, тому це вносить певні корективи в її євроінтеграцію. Стаючи на шлях євроінтеграції та глобалізації, в цілому, потрібно пам'ятати про свою самобутність та національну культуру. Самоствердження ж української нації неможливе поза визначенням цінностей «українського духу». Другорядність і периферійність, яка пов'язана з розколотістю культурно-цивілізаційного буття українського народу має віддалений, але прямий наслідок деградації України як уламка «радянської цивілізації». Зверхність «технічності» (західна цивілізація) над «відсталістю» (Україна) постають символами внутрішнього протистояння. Технічна зверхність не є гарантією зверхності духовної. Однак технократизм прагне подолати «регіонально-цивілізаційне» і «локальне», що збігається із втратою українцями своєї культурно-цивілізаційної самобутності та ідентичності внаслідок нерелаксованої переорієнтації на чужі цінності й забуття своїх власних. Це – по-перше. По-друге, під дією наступального вузького професіоналізму та практичного утилітаризму, технократизм і глобалізація несуть загрозу втрати цілісності й гармонійності українця, що породжує втрату культурно-цивілізаційної індивідуалізації й утвердження тотальної однорідності [3].

У процесі глобалізації Україна стикається із проблемою неконкурентоспроможності своєї продукції. Будь-яке сліпе копіювання або бездумне запозичення веде лише до посилення цивілізаційної відсталості, «консервування» України як промислово-сировинного придатку до західної цивілізації. Цю проблему потрібно вирішувати впровадженням нових технологій та інновацій, щоб експортована продукція не тільки відповідала усім стандартам якості, але й була затребуваною на світовому ринку. Глобальним ризиком стають виклики національній безпеці. Свідченням цього є прагнення окремих країн підпорядкувати собі інтереси іншої держави, встановивши над нею контроль в певній сфері суспільного чи економічно-політичного життя. Негативними наслідками цього є зростання соціально-політичних та етнічних конфліктів всередині держави, які виводять систему суспільного розвитку з динамічної рівноваги і позбавляють її можливості стабільного розвитку та ефективного функціонування. Вплив міжнародних економічних і політичних інститутів на українську державу з кожним роком зростає, примушуючи владні структури поступатися частиною своїх повноважень, що призводить до обмеження суверенітету держави взагалі. Відбувається трансформація як

внутрішнього, так і зовнішнього вимірів суверенітету України, який сьогодні набуває нових значень та особливостей. Крім того, у сучасних міждержавних стосунках все частіше все частіше відбувається втручання у внутрішні справи суверенної держави під виглядом ідеї «гуманітарної інтервенції», посилюються етнічні конфлікти, а, отже, держава втрачає контроль над власною територією і не може протидіяти проявам регіонального та міжнародного тероризму [4].

Зрушення з культурно-цивілізаційного перехрестя передбачає модернізацію країни з цивілізаційних позицій. З однієї позиції (однобічної) модернізація розуміється як залучення до західноєвропейської цивілізації. З іншої, більш виваженої позиції, модернізаційні процеси розглядаються в межах концепції плюралізму розвитку світових цивілізацій, коли модернізація подається як процес засвоєння вже існуючих цивілізаційних досягнень у межах «своєї» культурно-цивілізаційної парадигми і включення в буття народу досягнень інших цивілізацій. Так, Україна має чималий, проте невикористаний потенціал у культурі та мистецтві. Український фольклор, народні танці, музика, мистецтво відрізняються своїми особливостями серед інших культурно-мистецьких течій світу. Щоб не втратити цього надбання, необхідно розвивати українську культуру, щоб вона не асимілювалася із провідними течіями Заходу. Важливою складовою для збереження національної самобутності є здатність населення до національної ідентифікації. Завдяки здатності до самовідновлення національна ідентичність є потужною силою, яка може поєднуватися з іншими ідеологіями й політичними доктринами. 393 Соціальна ідентичність – це процес ототожнення громадянина з певною групою чи спільнотою, які він сприймає як «свої», стосовно яких найбільшою мірою здатний відчувати і сказати «ми» (гендер, родина, релігія, етнос, професія тощо). На жаль, в Україні і досі існує проблема національної ідентичності, що послаблює змогу протистояти глобалізаційним викликам сучасності [5].

Одна з найбільших загроз глобалізаційних процесів пов'язана з масовим безробіттям та мобільністю робочої сили. Україна є країною прийому емігрантів і водночас країною, що зумовлює імміграцію. Порівняно з високорозвиненими країнами світу Україна має високу частку трудових емігрантів до загальної кількості населення. За результатами дослідження, проведеного експертами європейської комісії «Caritas International» в 2011 р. ~ 4,5 млн. трудових мігрантів з України перебували за кордоном [6]. У процесі глобалізації Україна стикається із проблемою неконкурентоспроможності своєї продукції. Будь-яке сліпе копіювання або бездумне запозичення веде лише до посилення цивілізаційної відсталості, «консервування» України як промислово-сировинного придатку до західної цивілізації. Цю проблему потрібно вирішувати впровадженням нових технологій та інновацій, щоб експортована продукція не тільки відповідала усім стандартам якості, але й була затребуваною на світовому ринку. Глобальним ризиком стають виклики національної безпеки. Свідченням цього є прагнення окремих країн підпорядкувати собі інтереси іншої держави, встановивши над нею контроль в певній сфері суспільного чи економічно-політичного життя. Негативними наслідками цього є зростання соціально-політичних та етнічних конфліктів всередині держави, які виводять систему суспільного розвитку з динамічної рівноваги і позбавляють її можливості стабільного розвитку та ефективного функціонування. Вплив міжнародних економічних і політичних інститутів на українську державу з кожним роком зростає, примушуючи владні структури поступатися частиною своїх повноважень, що призводить до обмеження суверенітету держави взагалі. Відбувається трансформація як внутрішнього, так і зовнішнього вимірів суверенітету України, який сьогодні набуває нових значень та особливостей. Крім того, у сучасних міждержавних стосунках все частіше все частіше відбувається втручання у внутрішні справи суверенної держави під виглядом ідеї «гуманітарної інтервенції», посилюються етнічні конфлікти, а, отже, держава втрачає контроль над власною територією і не може протидіяти проявам регіонального та міжнародного тероризму. Попри усі позитивні і негативні наслідки глобалізації Україні не обминути цей світовий процес, тому вона повинна розробити свою стратегію дій. Щоб подолати економічну відсталість, Україна повинна багато зробити для нарощування обсягів інвестування і кредитування економіки, зокрема й для залучення іноземних інвестицій та підвищення стійкості її банківської системи до кризових явищ. Важливим є забезпечення економічної, енергетичної та продовольчої безпеки [7].

Висновки. Землі західної частини України, і більшість населення України, що тягнеться до Європи, вважає Україну сучасною європейською державою. Але є люди які проросійські та наполягають на взаємовідносинах з сусідньою державою. Тому процес глобалізації України триватиме ще довго. Як і більшість явищ, глобалізація має свої переваги та недоліки. З переваг глобалізації: можна назвати відкритість України для світу, та світу для України. З цієї позиції найбільшу увагу приділяється співпраці, та розвитку.

Негативною стороною глобалізації є втрата нами самобутності, уподібнення, штучна схожість, Це призведе не лише до змін у народній свідомості, а й до змін у геополітиці.

Отже, глобалізація, повинна проходити, як уніфікація лише в деяких сферах та частково. Тому що, тотальна глобалізація призведе до краху наших духовних, моральних та інших цінностей, які здавна нам притаманні.

Список використаних джерел

1. Фурса О. О. Україна та глобалізація: проблеми та тенденції [Електронний ресурс] / Фурса О.О. Режим доступу: <http://intkonf.org/fursa-oo-ukrayina-i-globalizatsiya-problemi-tatendentsiyi/>
2. Мозговий О. Л. Україна в контексті глобалізаційних процесів (соціальнофілософський аспект) // Мультиверсум. Філософський альманах. Київ: Центр духовної культури, 2004. №41. 14 др. Арк
3. Глотов Б. Б. Глобалізація як феномен культурно-цивілізаційного розвитку України // URL: <http://www.info-library.com.ua/books-text-11894.html>

4. Ковальова Г. П., Даніл'ян В.О. Україна у світових глобалізаційних процесах: виклики і відповіді // Науковий вісник. Серія «Філософія». – Харків: ХНПУ, 2015. – Вип. 45 (частина І).
5. Воронкова В.Г. Місце і роль України в глобалізаційних процесах сучасності // Гуманітарний вісник ЗДІА – 2009. – випуск 37. – с. 9-11.
6. Кіпень В. П. Міграційний потенціал України/ В. П. Кіпень, М. В. Авксентьев. – Донецьк: Східний видавничий дім, 2011. – 112 с.
7. Лубкович Н. З. Загроза техногенної катастрофи в умовах російсько-української війни. II Міжнародна наукова конференція «ВОЄННІ КОНФЛІКТИ ТА ТЕХНОГЕННІ КАТАСТРОФИ: історичні та психологічні наслідки» Тернопіль 2022
8. Ковальова Г. П., Даніл'ян В.О. Україна у світових глобалізаційних процесах: виклики і відповіді // Науковий вісник. Серія «Філософія». – Харків: ХНПУ, 2015. – Вип. 45 (частина І).

ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ

Актуальність дослідження. На даний момент бізнес є одним із найпоширеніших методів введення підприємницької діяльності. Тому вивчення основ бізнесу з різних філософських точок надає перевагу для бізнесмена у виборі підходу до ведення бізнесу з унікальною складовою.

Метою дослідження є здійснення філософського аналізу основ бізнесу.

Об'єкт дослідження: соціально – економічна сфера сучасного суспільства.

Предмет дослідження: філософські основи бізнесу.

На сьогоднішній день багато людей, які мають грошей більше ніж на звичайне існування, намагаються створити власний бізнес, розраховуючи, що це все так легко. А насправді до створення чогось нового, включаюся бізнес-ідею, потрібно мати талант Альфред Нобель стверджував, що якщо у мене є тисяча ідей, і тільки одна з них виявляється плідною, я задоволений. Тобто, більшість людей «запалюються» ідеєю, але вона може не принести бажаного результату, а потрібно мати хоча б одну, але продуману і успішну ідею. Сучасне суспільство часто замінює поняття «філософія бізнесу» на більш нове поняття «маркетинг». Так на думку С.С. Гаркавенко, «маркетинг, як філософія бізнесу, означає орієнтацію всієї діяльності фірми від проектування до виробництва товарів, їх збуту – на задоволення попиту споживачів, вироблення товарів, що задовольняють певні потреби споживачів» [1.с.5].

Дуже важливо в умовах сучасної конкуренції, щоб маркетинг, як філософія бізнесу став природною формою поведінки для всіх співробітників, мав прямий чи опосередкований вплив на управління відділами та функціями підприємства. Маркетинг повинен стати головною умовою, складовою прийняття рішень, проризувати діяльність кожного працівника – від простого робітника до топ-менеджера, з метою створення великої і могутньої компанії. Маркетинг, як філософія бізнесу повинен наслідувати певний спосіб управління та організації діяльності підприємства. У випадку, коли єдина філософія організації бізнесу націлена на задоволення потреб працівників і потреб споживача, всі відділи підприємства повинні мати можливість обмінюватися інформацією, координувати свої плани та їх виконання. Для успіху та перемог над конкурентами необхідні креативність, гнучкість і відсутність бар'єрів у процесі реалізації функцій і між відділами, що стає наслідком поширення філософії маркетингу по всьому підприємству. Філософія бізнесу спирається на перспективи колективного економічного світогляду. Наші філософські погляди – це як вітрило, яке визначає напрям нашого життєвого шляху. Для того, щоб змінити цей напрям, ми повинні змінити філософію, а не обставини, що склалися.

Філософія бізнесу пояснює загальні поняття для компанії і її цілі і мету. У ній також викладаються цінності, які важливі для компанії. Створення філософії вимагає часу і старанності з боку бізнес-лідерів. При складанні філософії, лідери повинні запитати себе, «Яка природа мого бізнесу?» «Хто мій клієнт?» «Які цінності важливі для мене?» і «Що таке моє загальне бачення компанії?». Відповіді на ці питання формують основу філософії бізнесу. Філософія бізнесу сприяє поліпшенню якості життя, притягує ділових людей, що мають схожі з її положеннями погляди; створює умови для довірчих, рівноправних і справедливих відносин; сформує творчу атмосферу навколо бізнесу. Виходячи з цього менеджера необхідно вміння розробляти філософію бізнесу. Рушійною силою розвитку бізнесу є потреби і особистий економічний інтерес, який лежить в основі потреб. Розвиток бізнесу неможливий без забезпечення відповідних умов його функціонування. Вони забезпечують законодавчу і нормативну базу, конкурентне середовище, ринкову інфраструктуру та стимули підприємницької діяльності. Спонукальним мотивом бізнесу є комерційний успіх і задоволення інтересів ділових людей. Бажання отримати прибуток спонукає учасників господарського процесу до розширення виробництва, зниження витрат і цін на товари та послуги. Ринок є стимулом розвитку бізнесу, а дефіцит ресурсів його межею. На ринку суб'єкти господарської діяльності взаємодіють то в якості виробника, то – споживача. Тобто, ринок встановлює ціни і визначає обсяг виробництва і вирішується проблема: що, як і скільки треба виробляти. Проблема «що виробляти» вирішується через гроші споживача товару або послуги; «як виробляти» – шляхом конкурентної боротьби між виробниками; «скільки виробляти» – через співвідношення попиту і пропозиції.

Бізнесмен – це головна фігура ринку. Активізація бізнесу матеріалізується в поліпшенні стану суспільного виробництва, формує новий тип економічної поведінки суб'єктів господарювання і відповідного йому механізму. Цільове спрямування ділової активності (бізнесу) полягає в задоволенні потреб і інтересів. Стимул – важлива характеристика розвитку бізнесу. Очікування винагороди є не тільки рушійна сила бізнесу, але і фактор його розвитку. Об'єктом підприємницької діяльності є процес відтворення на всіх його стадіях. Суб'єктами бізнесу можуть бути правоспроможні і дієспроможні громадяни та юридичні особи, які мають власність в будь-якій формі. Існує три основні концепції бізнесу: позитивна, критична і прагматична. Критична концепція бізнесу виходить з того, що поняття бізнес об'єднує сукупність дій різних суб'єктів ринкових відносин, що мають однакову спрямованість на збагачення одних людей за рахунок інших. Існує безліч

модифікацій критичних уявлень про бізнес, але загальним для них усіх виступає теза про суперечливість, а то і несумісності інтересів і цілей людей, змістом діяльності яких є бізнес.

Критична концепція бізнесу абсолютизувала в минулому і продовжує абсолютизувати протиріччя, притаманні ринковій економіці. Їх трактування велося і ведеться з позиції нібито має місце безвиході даних протиріч. Саме на такій основі в дев'ятнадцятому столітті сформувалася вже згадувана теорія наукового комунізму, згідно з якою ринкова економіка і бізнес історично приречені, і повинні з часом поступитися місцем новій, комуністичній системі відносин, позбавленої суперечностей. У цій комуністичній системі не буде приватної власності на засоби виробництва, а тому немає і конкуренції інтересів. Вона безконфліктна або малоконфліктна, і мотиви розвитку комуністичної економіки обумовлені прагненням людей не до отримання прибутку, а до колективізму і загального процвітання на основі товариського співробітництва і взаємодопомоги.

Повною протилежністю критичної концепції бізнесу є позитивна. Її суть полягає в тому, що бізнес розуміється і оцінюється як суспільно-корисна діяльність людей, що здійснюється в порядку особистої ініціативи, метою якої є виробництво товарів і послуг для інших людей. Дана концепція в різні часи лежала в основі багатьох уявлень і теорій, що зображали життя людей в умовах ринкової економіки ідеально, у відриві від будь-яких протиріч. Сучасне суспільство, на думку прихильників таких уявлень, давно перестало відрізнятися соціальними протиріччями і конфліктами, які потрясли світ у вісімнадцятому, дев'ятнадцятому і навіть на початку двадцятого століття. Ці протиріччя, дійсно мали місце в минулому, в минулому і залишилися.

У країнах з ринково орієнтованою економікою люди поступово перестають конкурувати між собою за доступ до виробничих ресурсів, матеріальних і духовних благ, які перетворюються в загальне надбання, і до робочих місць. У даних умовах держава спрямовує свою творчу діяльність, головним чином, на те, щоб забезпечити добробут для всіх, переорієнтувати її з дозволу соціальних антагонізмів, що виражаються в нескінченних конкурентних сутичках підприємців і неминучою класову боротьбу роботодавців (капіталістів) з найманими працівниками (пролетаріатом). Добробут для всіх, згідно із зазначеними уявленнями, досягається за допомогою справедливого розподілу життєвих благ між членами суспільства.

Розходячись в головному – в оцінці діючої системи економіки, критична і позитивна концепції бізнесу стають схожими один на одного в конструюванні якоїсь ідеальної моделі економіки. Тільки в одному випадку, в рамках позитивної концепції бізнесу, ця модель співвідноситься з діючою системою, а в іншому випадку, в рамках критичної концепції бізнесу, вона поширюється на подальшу систему.

Обидві розглянуті концепції бізнесу є двома крайніми позиціями в оцінці бізнесу як об'єктивного явища. Подолання зазначених крайнощів відбувається лише в рамках третьої з названих вище концепцій, а саме – прагматичної концепції бізнесу. Під прагматизмом тут і далі розуміється орієнтація планів і цілей діяльності людей на досягнення практичних вигод у обставинах, що мають об'єктивний і тому не залежний від волі та бажання цих людей характер. Сутність прагматичної концепції бізнесу полягає в тому, що бізнес розглядається як явище, немінуче в контексті розвитку суспільства. Зазначене явище виявляється, з одного боку, необхідним, а з іншого боку – вигідним людям, які сприймаються суспільством як бізнесмени, які прагнуть задовольнити свої корисливі (егоїстичні) інтереси, і іншими членами суспільства, які завдяки бізнесу отримують можливість постійно насичувати свої потреби при допомозі створених товарів і наданих послуг. Прагматизм даного підходу обумовлений тим, що розуміння суперечливості бізнесу як об'єктивного явища не сполучається з висуненням вимог юридичного, економічного та морального викорінення згаданих суперечностей.

Навпаки, протиріччя і конфлікти інтересів, що виникають у зв'язку з діями людей, що займаються бізнесом, не розглядаються однозначно негативно. Роль конкуренції як позитивний чинник полягає в тому, що загострення конкуренції до розумних меж стимулює розвиток економіки. Деякі філософи вважають, що бізнес, по суті є чісною власністю, і, таким чином, що його власники мають право розпоряджатися ним на свій розсуд, в рамках закону і моралі. Вони не вважають, що працівники або споживачі мають особливі права на власність. У цій концепції, працівники добровільно обмінюють свою працю на заробітну плату від власника бізнесу; вони не мають більше права говорити власнику, як він буде розпоряджатися своєю власністю, так як і власник не повинен казати їм, як витратити свою зарплату, яка є майном, що належить працівникам. Точно так, якщо припустити, що бізнес заготовляє свої товари чесно і з повним розкриттям, споживачі не мають невід'ємного права регулювати бізнес, який належить комусь іншому. Філософи, які підключаються до цієї точки зору в цілому вказують на те, що права власника майна є все ж не безмежні, і що вони обмежені мораллю. Таким чином, власник будинку не може спалити свій будинок і тим самим поставити під загрозу весь район. Крім того, бізнес не має необмеженого права забруднювати повітря у виробничому процесі.

Трудова теорія вартості передбачає, що, коли хтось змішує свою працю з об'єктом, він тим самим робить його своєю власністю, і що його праця є основним засобом виміру вартості. Багато класичних економістів і марксистів підписалися б на цю точку зору. Марксисти також вважають, що сучасне виробництво, яке включає в себе безліч вкладень, робить справедливий розподіл цього майна неможливим, що, поряд з іншими причинами, необхідно, щоб стан утримання власності та фактори виробництва діяли в загальному для всіх. Вони стверджують, що вартість робочої сили забезпечує об'єктивну міру економічної активності, в порівнянні з ціною і іншими заходами, які вони бачать, як суб'єктивні коливання. Багато неокласичних мислителів, наприклад, Людвіг фон Мізес, вважають, що значення є суб'єктивним і що праця незрівнянна (наприклад, порівнюючи працю маляра з працею Пікассо). Вони повертаються до класичної віри в практиці, але стверджують, що ціна об'єктивна, а продукт численний, хоча і має суб'єктивну оцінку. Лібертаріанські

соціалісти, іноді відомі як лівоанархісти, вважають, що, як сказав Прудон, «Власність є крадіжка» - тобто, по відношенню до власності на виробничі ресурси, майно не має права використовуватися, але має право перешкоджати іншим використовувати. Вони вважали, що жоден бізнес не може дійсно бути етичним, з самого заснування бізнесу, бо це є приватна власність.

Висновки. Філософія бізнесу – це група питань, які пов’язані з суспільно-філософськими і соціально-культурологічними, етичними нормами, які є частинами економічного підприємства. Суть філософії бізнесу – дізнатися і розглянути найоптимальніші причини економічного способу дій індивіда, спробувати знайти відповідь на питання чому, для чого він є суб’єктом економічної роботи в цілому, а так само його справ зокрема. Основна суть бізнесу в філософії з наукової точки зору – виявити важливі особливості, головні принципи, гіпотези організації та працездатності ділового світу. Основне завдання філософії бізнесу – дізнатися сутність економічної роботи та економічного способу дій в найширшому і глибокому розумінні цих явищ.

Список використаних джерел

1. Гаркавенко, С. Маркетинг: підручник / С. Гаркавенко. – Київ: Лібра, 1998. - 384 с.
2. Глушко Т. П. Філософія бізнесу як основа легітимації економіки // Філософські проблеми гуманітарних наук. Київ: Міжнародний освітній фонд імені Ярослава Мудрого, 2005. №4. С. 85–89.
3. Орендарчук, Г, Філософія людини-бізнесмена / Галина Орендарчук, Сергій Клеба // Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації : зб. наук, праць студ. та викл. каф. філософії та політології ТНЕУ / відп. за вип. Т. В. Гончарук. Тернопіль: ТНЕУ, 2012. С. 71-78.
4. Рассел Б. Історія західної філософії. Київ: Основи, 1995. 759 с.
5. Гончарук-Чолач, Т. Сучасні парадигми державного управління: теоретико-філософське осмислення / Тетяна Гончарук-Чолач // Психологія і суспільство. 2010. № 4. С. 72- 81.
6. Гурик М. І., Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Філософські проблеми державного управління. Навч. посібник. Тернопіль. Економічна думка, 2010. 126 с.
7. Гурик М.І., Шумка М. Л. «Каста луччих людей» у соціально-філософському вченні Дмитра Донцова / Михайлина Шумка, Мирослава Гурик // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філософія». Вип. 8. Острог, 2011. С. 36-46.

ФІЛОСОФІЯ УСПІХУ МЕНЕДЖЕРА

Актуальність теми дослідження. Первинною функцією менеджменту є прийняття рішень. Рішення необхідні скрізь і є складовою частиною будь-якої діяльності нашого життя. Деякі дослідники уявляють собі прийняття рішень як раціональний, логічний та повністю систематизований процес. Інші схильні розглядати прийняття рішень як категорії науки поведінки. Проте більшість дослідників єдині в тому, що прийняття рішень є родовим видом діяльності в професії менеджера, називають їх «суттю управлінської діяльності».

Мета дослідження: показати вплив філософії організації на прийняття рішень менеджерами в їх професії.

Завдання дослідження: окреслити теоретичні основи дослідження впливу філософії організації на прийняття рішень менеджерами та розкрити управлінські ролі менеджера.

Філософія організації – це сукупність внутрішньо-організаційних принципів, моральних і адміністративних норм і правил взаємин персоналу, система переконань і цінностей, сприймана всім персоналом і яка підлягає глобальній цілі підприємства.

Філософія організації визначає цінності, вірування й принципи, на основі яких здійснюється діяльність організації. Призначення визначає дії, які організація має намір здійснити, і те, якого типу організацією вона має намір бути. Філософія організації визначає цінності, вірування і принципи, у відповідності до яких організації буде здійснювати свою діяльність. Призначення визначає дії, які організації має намір здійснювати, і те, якого типу організацією вона має намір стати.

Прийняття рішення являє собою свідомий вибір серед варіантів, що є або альтернатив на пряму дій, що скорочують розрив між теперішнім часом і майбутнім бажаним станом організації. Таким чином, даний процес включає в себе багато різних елементів, але неодмінно в ньому присутні такі елементи, як проблеми, цілі, альтернативи і рішення – як вибір альтернативи. Даний процес лежить в основі планування діяльності організації. План – це набір рішень по розміщенню ресурсів і на пряму їх використання для досягнення організаційних цілей. У управлінні організацією прийняття рішень здійснюється менеджерами різних рівнів і носить більш формалізований характер, ніж це має місце бути в приватному житті. Справа в тому, що тут рішення торкається не тільки однієї особистості, частіше за все воно відноситься до частини або до цілої організації, і тому підвищується відповідальність за прийняття організаційних рішень.

У зв'язку з цим виділяють два рівні рішень в організації: індивідуальний і організаційний. Якщо у першому разі управління більше цікавить сам процес, його внутрішня логіка, то у другому – інтерес зсувається в сторону створення відповідного середовища навколо цього процесу.

Прийняття рішень є центральним елементом управлінської діяльності, по відношенню до якого всі інші можуть розглядатися як допоміжні. Далі під прийняттям рішень ми будемо розуміти особливий вид людської діяльності, направлений на вибір кращої з альтернатив, що є. Це визначення вказує на три необхідних елементи процесу вибору:

- проблема, що вимагає дозволу;
- людина або колективний орган, що ухвалює рішення;
- декілька альтернатив, з яких здійснюється вибір.

Менеджмент часто розглядають і як вид професійної діяльності. З цієї точки зору для розуміння сутності менеджменту важливо знати, хто такі менеджери і чим їх діяльність відрізняється від діяльності інших категорій робітників. Директор, керівник групи, начальник, завідувач тощо – всі ці слова позначають посади. Люди, які обіймають ці посади можуть бути об'єднані загальним поняттям «менеджер», оскільки можна визначити наступні спільні для них ознаки діяльності:

- менеджер має хоча б одного підлеглого;
- менеджер управляє частиною або всією організацією, в якій він працює;
- менеджер отримує певні повноваження та приймає в їх межах рішення, що матимуть наслідки для інших співробітників організації.

Тобто, менеджер – це людина, яка займає постійну керуючу посаду, наділена повноваженнями і приймає в їх межах рішення за певними видами діяльності організації.

Будь-яку організацію можна розглядати як систему взаємозв'язаних у єдине ціле окремих елементів. Одночасно організація є і частиною (елементом) системи більш високого порядку – зовнішнього середовища.

До основних компонентів внутрішнього середовища організації відносяться: виробництво, дослідження та розробки, технологія, сировина, матеріали, фінанси, робітники тощо.

Зовнішнє середовище прямого впливу включає постачальників, споживачів, конкурентів та інших економічних партнерів (наприклад банки).

Зовнішнє середовище опосередкованого впливу – економічна, соціальна, політико-правова, технологічна, екологічна, міжнародна компоненти тощо.

Все це і є тими компонентами, з якими доводиться мати справу менеджеру. У відповідності до цього розрізняють наступні сфери менеджменту: виробничий менеджмент; фінансовий менеджмент; управління персоналом; управління дослідженнями та розробками; облік; маркетинг; загальна адміністрація

Менеджер може: керувати будь-якою з них (або її частиною); керувати кількома одразу; керувати всією організацією в цілому

В залежності від того, скільки компонентами (сферами) організації управляє менеджер розрізняють три рівні менеджменту: вищий, середній, нижчий

До вищого рівня відноситься невелика група основних керівників організації – президент (директор), віцепрезиденти (заступники), виконавчий директор.

На вищому рівні менеджменту формулюється місія та встановлюються організаційні цілі, визначається загальнокорпоративна стратегія та основні задачі щодо її реалізації, приймаються рішення щодо виходу на нові ринки, випуску нової продукції, залучення інвестицій, напрямків досліджень та розробок тощо.

Середній рівень менеджменту (керівники виробничих та функціональних підрозділів) розробляє та реалізує оперативні плани із впровадження рішень, які були прийняті вищим керівництвом організації. Менеджери середнього рівня мають досить широку свободу дій щодо реалізації планів. Вони, наприклад, самостійно визначають: скільки необхідно найняти нових робітників; яке нове обладнання придбати; як використовувати засоби масової інформації для реклами тощо.

Менеджери нижчого рівня (керівники секторів, груп, майстри, бригадири тощо) координують діяльність операційних виконавців.

Вищі керівники організації опрацьовують стратегію, середні розробляють плани її реалізації, а нижчі – відповідають за конкретну роботу, яка виконується у відповідності до цих планів. Численні дослідження у західних країнах стосовно якостей, необхідних успішному менеджеру, дозволяють лише приблизно визначити основні з них:

- технічні здібності (здатність кваліфіковано, зі знанням справи виконувати роботу на своїй ділянці, технічні прийоми конкретної діяльності);
- аналітичні здібності (здатність ідентифікувати ключові фактори тієї або іншої ситуації, визначати їх взаємодію і ті з них, що вимагають найбільшої уваги);
- діагностичні здібності (здатність діагностувати проблеми організації, тобто визначати їх симптоми та причини виникнення);
- здатність взаємодіяти з людьми (здатність налагоджувати контакти та будувати стосунки із співробітниками організації);
- концептуальні здібності (здатність усвідомлювати причинно-наслідкові зв'язки в організації, шляхи координації діяльності окремих частин організації, досягнення поставлених цілей найбільш продуктивним способом).

Менеджмент часто розглядають і як вид професійної діяльності. З цієї точки зору для розуміння сутності менеджменту важливо знати, хто такі менеджери і чим їх діяльність відрізняється від діяльності інших категорій робітників.

Менеджер – це людина, яка займає постійну керуючу посаду, наділена повноваженнями і приймає в їх межах рішення за певними видами діяльності організації.

В залежності від того, скільки компонентами (сферами) організації управляє менеджер розрізняють три рівні менеджменту: вищий, середній, нижчий.

До вищого рівня відноситься невелика група основних керівників організації – президент (директор), віцепрезиденти (заступники), виконавчий директор.

Середній рівень менеджменту (керівники виробничих та функціональних підрозділів) розробляє та реалізує оперативні плани із впровадження рішень, які були прийняті вищим керівництвом організації. Менеджери середнього рівня мають досить широку свободу дій щодо реалізації планів.

Менеджери нижчого рівня (керівники секторів, груп, майстри, бригадири тощо) координують діяльність операційних виконавців.

Вищі керівники організації опрацьовують стратегію, середні розробляють плани її реалізації, а нижчі – відповідають за конкретну роботу, яка виконується у відповідності до цих планів.

Ступінь підтримки менеджера колективом – цей фактор враховує те, що нових менеджерів сприймають не відразу. Якщо порозуміння і підтримки інших менеджерів і підлеглих не вистачає, то проблему слід усувати за рахунок своїх особистих рис, які повинні сприяти виконанню прийнятих рішень.

Особисті якості менеджера – один з найбільш важливих факторів. Незалежно від того, як менеджери приймають рішення і відповідають за них, вони повинні мати здібності до того, щоб приймати вірні рішення.

Політика організації – у даному випадку враховується суб'єктивний фактор при прийнятті рішення. В теорії управління виділяють три основні моделі прийняття рішень: класична модель; поведінкова модель; ірраціональна модель.

Виділяють лінійних і функціональних менеджерів. До лінійних менеджерів належать керівники, які спрямовують, координують і стимулюють діяльність учасників виробничого процесу (директор, начальники виробництв, цехів, майстри). До функціональних менеджерів належать спеціалісти, які самостійно керують інженерно-технічними, планово-економічними, соціальними й іншими функціональними службами (головні спеціалісти, начальники відділів, бюро, керівники секторів, груп тощо).

Менеджери здійснюють функції планування, організації, інтеграції, контролю і координації, стимулювання діяльності підлеглих. У результаті здійснення оптимальної координації усіх спеціалізованих елементів виробничого процесу забезпечується цілісність системи, результати функціонування якої можуть перевищувати суму вкладів складових елементів (реалізується так звана синергія). Менеджерам належить вирішальна роль у прийнятті управлінських рішень, правильному використанні наявних ресурсів, забезпеченні життєдіяльності підприємства і досягненні поставлених цілей. Склад робіт, які виконуються менеджерами, визначається багатьма обставинами. Це вид підприємницької діяльності, посада та її рівень в ієрархічній системі, кваліфікація управлінського персоналу, наявність заступників і помічників, фінансовий стан підприємства і його конкурентоспроможність, ніша, яку займає підприємство на ринках збуту основних видів продукції (послуг), стиль роботи менеджера та ін. Загальні вимоги до керівника (менеджера) містяться в законодавстві про працю, правилах внутрішнього розпорядку та інших документах, а спеціальні вимоги викладені в кваліфікаційних довідниках, службових інструкціях та деяких інших нормативних актах. Але ці вимоги мусять бути конкретизовані стосовно певної посади та умов, в яких доведеться працювати менеджеру. На практиці ефективність управлінської діяльності залежить, з одного боку, від досвіду і якості менеджера, а з іншого – від його здібностей.

Отже, розвинуті здібності є обов'язковою рисою сучасного менеджера. Здібності – це індивідуально-психологічні особливості індивіда, його потенціал, що є умовою успішного виконання завдань.

Список використаних джерел

1. Андрушків Б.М., Кузьмін О.Є. Основи менеджменту. Львів: Світ. 1995. 288 с.
2. Гаєвський Б.А. Основи науки управління: Навч. посібник. Київ: МАУП. 2004. 112 с.
3. Жигалов В.Т., Шимановська Л.М. Основи менеджменту і управлінської діяльності. Київ: Вища шк., 1994. 223 с.
4. Завадський І.С. Менеджмент. Київ, 1999. 415 с.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Актуальність проблеми дослідження: в умовах сьогодення посилюється соціальна напруженість в Україні, знижується добробут та життєвий рівень населення. Негативні тенденції в соціальній сфері та накопичені соціальні проблеми створюють загрози національній безпеці та подальшому розвитку суспільства, які можуть стати причинами порушення рівноваги та стабільності.

Мета дослідження: потреба в подальшому вивченні філософських проблем духовного життя українського суспільства спричинена необхідністю вирішення актуальних практичних завдань.

Об'єктом дослідження: виступає соціум, як цілісна система.

Предметом дослідження: є проблеми формування та розвитку різних сфер суспільного життя сучасного українця.

Завдання дослідження: Які асоціації виникають в людей, котрі чують словосполучення «двадцять перше століття»? Мабуть, це науковий і технічний прогрес, забруднення екології, фінансові кризи, зміцнення позицій долара, невисокий курс української гривні, масові акції протесту і знецінення загальнолюдських цінностей. Останнє є найбільшою трагедією сучасності у всьому світі. Нас можна поділити на ті ж таки два умовні типи – людей, які переймаються своєю культурою та мовою, і людей, яким немає діла до культури, тих, що переймаються в основному своїм матеріальним станом. В. Тарасенко зазначає у зв'язку з цим: «Нинішнє... українське суспільство – надто молоде соціальне утворення, формування системних характеристик якого перебуває ще на стадії можливості їх різних варіантів» [1].

Без перебільшення: зараз в Україні домінує саме матеріальний тип. Звідки такий висновок? Подивімося навколо: українці панічно шукають заробітків, виїжджають за кордон, беруться за роботу сумнівної законності. Найпоширенішою агітацією політиків стали обіцянки підняття матеріального стану. Та що вже там навіть сама наша держава проголосила незалежність обіцяючи громадянам краще життя, яке автоматично повинно наступити, щойно ми порвемо кайдани.

Незалежність триває вже більш як 20 років, а ніякого особливого підйому матеріального стану українців не відбулося. Хтось розорився, хтось розбагатів, але співвідношення багатих до бідних залишилося на тому самому рівні. На дуже невтішному рівні. Як же так сталося, що всі прагнуть стати заможнішими, але переважна більшість тільки бідніє? А причини в наступному. Матеріальний тип цінностей – нижча сходинка в розвитку цінностей, в порівнянні з культурним типом. Він може забезпечувати лише фізичне виживання організму людини, але не може давати хід розвитку. Людськими матеріального типу легко маніпулювати й використовувати завдяки примітивності їхніх потреб. Найбільші завойовники нашого світу знали це і активно використовували. Яскравим прикладом тут буде штучний голод 33-х років, влаштований вождем Радянського союзу Й. Сталіним.

Період бурхливого національного відродження, яке в котрий раз переживає Україна, істотно супроводжується зростанням інтересу до осмислення ролі духовних цінностей в бутті народу. У науковій літературі неодноразово констатувався факт одержання у спадок від соціалістичного минулого культури, деформованої ідеологічними стереотипами і регламентаціями, а також систематичним ігноруванням всього національного. Проте, незважаючи на тривалу історію державної незалежності (більше двох десятиліть), ми не можемо говорити про існування цілісної системи цінностей як основи суспільства та його подальшого розвитку. Суспільствознавчі науки тривалий час перебували під впливом спрощеного підходу до тлумачення тези про визначальну роль політико-економічної сфери в житті суспільства та другорядність духовної, яка в свою чергу повністю залежить від матеріальної. Людина сприймалася не активним творцем історії, а жорстко детермінованим елементом історичного процесу.

В ХХІ ст. науки, які досліджують проблеми історії культури, орієнтовані на людину. Саме це й зумовлює зростання інтересу у вітчизняній філософській, культурологічній, соціологічній, історичній думці тощо до різностороннього осмислення духовності народу, його споконвічних цінностей, оскільки це є однією із можливостей відновити зв'язки із минулим та визначити перспективи майбутнього. Представники сучасної української філософської думки (В. Шинкарук, С. Бистрицький, С. Пролєєв, В. Горський, В. Малахов, І. Бичко) різнобічно досліджують феномен української 420 духовної культури. Україна переживає ще одне національне відродження, що являє собою тісну взаємодію культури як цінності життя, історії і нації. Культура в цьому ряду постає як трансформація історичного досвіду народу в систему цінностей життя, ідеали суспільства.

У певному сенсі національна культура завжди втілює ціннісно-сміслову самобудову нації як історичної особистості народу. Буття людини, а отже, і людського суспільства завжди відчуває потребу не тільки в матеріальних основах існування, й в цінностях, які б виражали сферу його ідеальних сподівань. Стимули і причини людської діяльності одержують подальший розвиток: потреби перетворюються на інтереси, які в свою чергу – на цінності. Кожна така перебудова містить певні якісні моменти.

Під час перетворення потреб на інтереси на перший план виходить ставлення до соціальних інститутів. Під час перетворення інтересів на цінності також змінюється предмет ставлення. Зміст цінностей спричинений

культурними здобутками суспільства. Світ цінностей – це перш за все світ духовного життя людини, її моральної свідомості – тих моральних оцінювань, в яких виявлена міра духовного багатства особистості. Так виявляється роль духовного життя і суспільної свідомості. Інтереси впливають на потреби, розвиток соціально-економічних відносин. Саме цей аспект взаємодії між потребами, інтересами та цінностями виходить на перший план в сучасному українському суспільстві. Його теперішній етап розвитку наочно демонструє сутність впливу такої взаємодії на зростання ролі соціальних факторів, формування людини з принципово новим колом потреб, інтересів та цінностей. Утім слід зазначити, що цінності неприпустимо розглядати як просте продовження або віддзеркалення інтересів. У світі цінностей на перший план виходить не те, що є безумовно необхідним, без чого неможливо існувати, що вигідно з точки зору матеріальних умов буття (це завдання вирішується на рівні інтересів), а те, що є належним і відповідає розумінню про призначення людини та її достоїнств. Якщо діяльність людини вмотивована лише потребами, вона не може кваліфікуватися як вільна. Тільки духовні цінності зумовлюють творчість як самоціль. Таким чином, необхідно сконцентрувати увагу на тому, що духовні цінності є компонентом духовного життя суспільства [2].

Духовне життя складається із трьох компонентів.

По-перше, це суспільна свідомість як відбиття суспільного буття. Згідно із матеріалістичним підходом духовне життя має відносну самостійність, зворотну дію на її першооснови. Саме поняття «відбиття» тлумачиться як досить складний процес, що має значну кількість різних явищ і відносин у суспільній свідомості, передбачає їх віддзеркалення в свідомості під певним кутом зору, їх трансформацію тощо.

По-друге, визначення духовного життя виокремлює духовне виробництво, тобто духовні цінності, ідеї, поширені в суспільстві, певним чином створюються та відтворюються. Зазвичай цей процес проходить стихійно, спираючись на традиції та інші усталені механізми духовної діяльності. Однак у сучасному суспільстві він все більше стає цілеспрямованим, обміркованим творенням певних умонастроїв відповідно до конкретних умов життя.

По-третє, визначення духовного життя розглядає його в контексті культури як функціонуючої системи цінностей, що передбачає спадкоємність культурних традицій. Створення в сучасному українському суспільстві системи цінностей, в якій пріоритетними є цінності духовні, – складне завдання. Безпосереднє його вирішення залежить від державної підтримки цього процесу. Втім, не можна не враховувати, наскільки ускладнює процес утвердження пріоритету духовних цінностей глобалізація. В культурному житті українського суспільства наслідок глобалізаційних процесів поширюються такі особистісні риси, як егоїзм, крайній індивідуалізм, зневага до національних особливостей, агресивність, орієнтація на бездуховні цінності. В усі часи людство докладало значних зусиль задля вирішення питання задоволення власних нагальних потреб. Сучасне суспільство створило умови, в яких більшість потреб задовольняються. Проте разом із цим прийшло розуміння того, що шляхом задоволення потреб неможливо пізнати сенс життя. Інтереси відіграють надзвичайно важливу роль у соціальному житті. Уся історія людства – зіткнення інтересів, однак історія знає багато прикладів, коли катализатором дій окремої людини, соціальної груп був не усвідомлений інтерес, а щось більш високе, що піднімало людську особистість над утилітарною буденністю.

Отже, тільки цінності допомагають знайти відповіді на смисложиттєві питання. Саме вони є духовною опорою культури і суспільства, а також здатні як об'єднувати, так і роз'єднувати суспільство. Цінності є транситуативними, але й змінюються з плином часу. Процес змін довготривалий: переформатується ієрархія системи цінностей, застарілі цінності втрачають значення, але не вмирають, вони можуть відроджуватись і одержувати нове «прочитання». Головне – із зміною системи цінностей світ, конкретна культура або суспільство набувають нових рис. Центральною проблемою українського суспільства періоду становлення (який, до речі, затягнувся) нової системи цінностей є відсутність консенсусу щодо визначення фундаментальних національних 421 цінностей, а також орієнтирів подальшого розвитку.

Різновекторність духовно-ціннісних орієнтирів окремих частин українського суспільства створює суспільне напруження, яке в свою чергу породжує різні соціальні конфлікти, зокрема ціннісно-моральний. З огляду на це нагальним завданням є формування такої ціннісної системи, яка була б прийнята більшістю членів суспільства та стала основним інструментом суспільних реформувань. Реалізація цього може бути досягнута лише шляхом переорієнтації на нові цінності, переоцінювання вже існуючих і домінуючих у свідомості людей цінностей. Ще Макс Вебер наголошував: цінності є фундаментом мотивації поведінки людей, основою цілісності соціальної системи. Суспільство, в якому досягнуто консенсусу відносно того, що вважати цінністю, а що – ні, може розглядатися як стабільна система, оскільки ліквідується головне джерело суперечностей, які породжують нестабільність, катаклізми, потрясіння. Невирішеність завдання створення відповідної сучасному історичному моменту системи цінностей не просто породжує негативні суспільні явища (приспосувальність, байдужість, маргінальність, пасивність, споживацтво, агресивність тощо) та соціальну нестабільність, а ставить під загрозу єдність суспільства, а отже, і сам факт існування незалежної Української держави [3].

Попри все не можна не помітити, що інформаційний етап у розвитку суспільства має свою специфіку щодо постановки моральнісних проблем. Ця специфіка полягає насамперед у пошуку засад соціально справедливого суспільства, адже поза усвідомленням необхідності розв'язання цього складного соціального питання навряд чи можна сподіватися на гуманний поступ людства. Зокрема, проблематика ця дається взнаки у сфері мистецтва. Невипадково у фільмі «Дитя людське» (Directed by – Alfonso Cuaron, screenplay by – Alfonso Cuaron, Timomhy J.Sexton, 2006) автори попереджають жителів планети Земля про можливі варіанти загроз для всієї людності, якщо вже зараз вони не замисляться над вічними моральними проблемами і не визначаться з пріоритетами. Ідеться перед

усім про те, що з кожним днем активізується роль моральнісної творчості, а, відповідно, і моральнісної відповідальності жителів планети Земля, які виявляються втягнутими самим ходом історичного процесу в корінну перебудову як усїєї соціальної дійсності, так і самих себе, свого власного внутрішнього світу [5].

У філософському дискурсі мораль постає як форма суспільної свідомості, яка виявляється певною окремою внутрішньо структурованою цілісністю, що перебуває у тісній взаємодії з іншими формами людської духовності. Як духовний феномен її характеризують: пов'язаність із релігією, імперативність, нормативність, позайнституційність тощо. Але оскільки моральні норми, категорії та цінності втілюються в життя, то мораль є не тільки формою суспільної свідомості, але й способом духовно-практичного освоєння світу. Висновок: занепад культурної сфери неминуче призведе до духовної деградації людини, що негативно вплине на розвиток трудового потенціалу України, стане причиною погіршення якості ділової етики та культури спілкування в соціальному середовищі країни. Це обумовило стандартизацію культурних запитів, уніфікацію звичаїв, традицій, способу життя (особливо міського населення) за зарубіжними зразками, значну втрату національно-культурної ідентичності, нівелювання культурної індивідуальності, розвиток споживацтва.

Список використаних джерел

1. Тарасенко В. Криза соціального самовизначення в Україні. До питання про соціальну ідентифікацію українського суспільства / В. Тарасенко // Віче. 2000. № 11. С. 58–68.
2. Стасевська О. А. Система цінностей як основа буття сучасного українського суспільства: Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» №1(20). 2014.
3. Кудінов І. О. Стратегія життя особистості як фактор розвитку суспільства: Автореф. дис... канд. філософ. наук: 09.00.03 / Запоріж. держ. ун-т. Запоріжжя, 2004. 16 с.
4. Сурмін Ю. Ціннісні процеси пострадянського суспільства: методологічний аспект / Ю. Сурмін // Зб. наук. пр. НАДУ. К.: Вид-во НАДУ. 2003. Вип. 1. С. 87-98.
5. Волик Н. Г. Мораль в інформаційному суспільстві / Н. Г. Волик // Totallogy-XXI. Постнекласичні дослідження: зб. наук. пр. / редкол.: В. В. Кізіма (голов. ред.) та ін. К. : ЦГО НАН України. 2010. Вип. 24. С. 258-267.
6. Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька [Електронний ресурс] / М. І. Гурик, М. Л. Шумка // Грані. 2012. № 4 (84). С. 48-51.
7. Гурик М., Шумка М. «Каста луччих людей» у соціально-філософському вченні Дмитра Донцова [Електронний ресурс] / Мирослава Гурик, Михайлина Шумка // Наукові записки Національного університету Острозька академія. 2011. Вип.8. С. 36-46

ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ

Гроші – тема, яка буде актуальною завжди. Хтось не надає їм майже ніякого значення, і вони для такої людини є просто джерелом існування. Інші ж, навпаки, перебувають у постійній гонитві за матеріальним благом.

Мета: дослідити, значення грошей у житті сучасної людини.

Об'єкт дослідження: гроші в житті людини у ХХІ столітті.

Предмет дослідження: вплив грошей на людину.

Колись перед людиною постала проблема: «Як вимірювати цінності матеріального світу? Як оцінити працю та вартість вкладу людини у загальний добробут?» Тоді людина винайшла гроші.

Кожен з нас мріє жити добре, а для цього обов'язково потрібно джерело доходу. Якщо раніше, коли юними були наші батьки, освіта була безкоштовною, а ціни в магазинах хоча б приблизно відповідали зарплаті, то зараз ситуація змінилася не в кращу сторону. Тому сьогодні людям доводиться докладати більше зусиль, щоб забезпечити собі безбідне існування. Відповідно, і про гроші вони думають набагато більше.

Все ускладнюється ще й тим, що з екранів телевізорів та просторів інтернету на нас щодня сиплеться маса інформації, суть якої полягає в пропаганді фінансового добробуту. «Гроші вирішують все!» – це головне гасло всіх рекламних компаній і багатьох зірок шоу-бізнесу.

Звичайно, дивлячись на те, як красиво живуть люди по той бік екрану, нам теж хочеться жити також: мати такі ж гарні речі, ходити до дорогих ресторанів, відпочивати на престижних курортах тощо. Це бажання змушує багатьох дорослих присвячувати весь свій вільний час роботі, щоб накопичити на подібні розваги.

За допомогою грошей можна задовольнити всі потреби. Напевно, за виключенням духовних, хоча це спірне питання, яке залежить від прагнень конкретної людини.

Чи завжди гроші мають вплив на людину? Деякий вплив, звісно, мають. Але це не означає, що абсолютно все можна купити. Я вірю, що у нашому світі є чесні люди, які не продаються. Яку б велику суму їм не запропонували, вони не підуть на угоду зі своєю совістю. Так, вони змушені працювати заради утримання сім'ї, однак гроші не є їхньою кінцевою метою. Вони не прагнуть накопичити незліченні багатства, тож великі гроші не доведуть їх до скупості або навіть божевілля.

Гроші для мене – це платіжний засіб. Щомісяця я отримую від батьків певну суму на кишенькові витрати. Ці кошти я витрачаю на походи до їдальні та магазину.

Іноді мені вдається відкласти невелику суму на свої бажання. Наприклад, нещодавно я купив собі бездротові навушники. Щоправда, батьки додали мені частину суми, що бракує.

Гроші є продуктом суспільства, його витвором, за який воно має нести відповідальність. Людина мусить збагнути їх справжнє місце і роль у своєму житті і бутті суспільства, навчитись керувати ними на основі поєднання можливостей сучасної економічної науки (з її практичною спрямованістю) і філософії (з її спрямуванням на пізнання цілісного світу).

Ми живемо у матеріальному світі, де матеріальний добробут відіграють досить важливу роль. Наявність грошей дозволяє людині почуватися вільною. За достатньої їхньої кількості можна зробити будь-яку покупку, отже – реалізувати своє бажання. Це, звісно, дуже приємно.

Крім того, трапляються випадки, коли людина серйозно хворіє, і на її лікування потрібні великі гроші. Це дуже страшно, особливо коли у таку ситуацію потрапляють діти. Таким чином, у деяких випадках наявність грошей дозволяє врятувати життя людини.

Я хочу висловити слова поваги й подяки тим милосердним людям, які займаються доброчинністю. Захоплююсь волонтерами, які знаходять час і душевні сили для різного роду допомоги. Я теж хотів би надавати посильну допомогу нужденним. Мені здається, саме через співчуття до інших людство має майбутнє.

Люди забувають, що гроші є благом, коли вони служать людині, а не навпаки. Гроші мають бути для людини, а не людина для грошей! Людині даний не один лише матеріальний світ. Є також світ духовних цінностей. Світ доброти, віри, моральних принципів, кохання та поваги до інших. І я вважаю, що ці два світи рівноцінні.

Таким чином, гроші сьогодні вирішують дійсно багато, але, тим не менш, це не єдине, що є в нашому житті. Мені все ж хочеться сподіватися, що для більшості людей справжню цінність являють собою їхні рідні та близькі.

Список використаних джерел

1. URL: <https://ukr.school-essay.ru/tvir-na-temu-groshi-v-nashomu-zhitti/>
2. URL: <https://glazastik.com/>
3. URL: <https://buzok.net/tsytaty-pro-hroshi-krylati-vyslovy/>

ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ XXI СТОЛІТТЯ

Гроші – тема, яка була є і буде актуальною завжди, не залежно від стадії розвитку людини. Хтось не надає їм майже ніякого значення, і вони для такої людини є просто джерелом існування. Інші ж, навпаки, перебувають у постійній гонитві за матеріальним благом.

Постановка проблеми: звернення уваги на значення грошей у людському суспільстві, визначення яку роль вони відіграють у нашому житті відіграють, проблема грошей та їхня влада над людьми.

Мета дослідження: соціально-філософський аналіз значення грошей для людини в XXI столітті.

Об'єкт дослідження: гроші в житті людини у XXI столітті

Предмет дослідження: сфера грошових відносин, позитивний та негативний вплив грошей та багатства на людину.

Цілісна картина грошей може бути створена на основі їх аналізу не тільки як засобів обігу, але і як мети. В якості засобів обігу гроші сприяли розвитку торгівлі, прискоренню і розширенню руху товарів і послуг, формуванню державних і міждержавних господарських зв'язків. Як мета гроші мали величезний вплив на розвиток людини, її цілеспрямованої діяльності, ставлення до праці. Тобто гроші актуалізували не лише зміни у світі речей, й у світі людей, у внутрішньому світі людини, її інтересів, ідеалів і прагнень, моральних критеріїв. Вони суттєво змінили систему людських цінностей, поставивши себе у їх центр як всезагальну цінність. Завдяки цьому гроші вийшли за межі своїх природних (традиційних) функцій як еквівалента товару і послуг, розширивши сферу свого функціонування.

В традиційному суспільстві грошам часто приписують особливу цінність, на деякі гроші можна купити їжу, на інші дружину, чи відкупитись за злочин. Соціальне виробництво «множинних грошей» здійснюється шляхом обмеження сфери їх використання. Люди змінюють зовнішній вигляд грошей, надають певним грошовим операціям особливого змісту, розрізняють прийнятні та неприйнятні шляхи заробітку. Гроші, сила яких міститься у відсутності різноманітності, наполегливо сприймається людьми по різному і використовуються дуже різними шляхами, підтверджуючи парадоксальну точку зору про їх універсальність [1, с.47].

Нерідко гроші виконують роль еквівалента їхнього власника, його здібностей і цінностей, а грошовий капітал сприймається як джерело свободи людини, умова реалізації її творчих сил. Не маючи достатніх грошових статків, людина ризикує бути позбавленою принад соціального життя, оскільки без належної основи фундаменту свобода особистості звужується до меж жорстокої необхідності, а бідність, убогість є джерелом відчуття безперспективності, безсилля, побутових конфліктів. Якщо бідність зумовлена відсутністю грошей, то чи не означає це, що вони є джерелом гармонії і щастя, винятковим благом? Ствердна відповідь на це питання можлива тільки за умови ставлення до убогості як до норми людського існування, а за можливості людини щодо самореалізації, свободи вибору і гідного життя – як до особливого привілею [2, с.247]

Особливого значення гроші набувають у корумпованому суспільстві, в якому відсутнє природне право людини на свободу, творчість і гідне існування. У такому суспільстві функції і значення грошей деформовані і гіпертрофовані, а цінність людини визначається як її купівельна здатність (людина може стільки, скільки вона здатна купити). Таке суспільство постає перед людиною як товар, адже у ньому все може бути купленим (закон, мораль, громадська думка, справедливість і навіть життя). Зрозуміло, що людина не спроможна продати закон, честь, батьківщину, мораль, але спроможна продати себе. Вона може торгувати тільки собою, своїм почуттями, вірою, сумлінням за умови, що все це набуло для неї ознак товару, втратило своє первинне, істинне значення. Тобто людина може продати не лише свою працю, свої послуги, а й свою духовність, втілити її в товар. На рівні духу людина не продає, але продається, тобто стає товаром. [3, с.125]

Саме через такі нечистиві дії людей заради заробітку грошей можна вважати, що, частково, гроші мають негативний вплив на людину. Про корупцію говорив ще Григорій Сковорода: «Краще голий та правдивий, ніж багатий та беззаконний.» Взагалі і творчість і спосіб життя українського філософа були спрямовані на розвиток духовного, не матеріального. Не раз він у своїх творах закликає нас обрати шлях вічного і покинути світське, тлінне. «Золотом можеш купити село, річ трудну, як і потрібну, а щастя як необхідна необхідність задарма всюди і завжди дарується. Повітря й сонце завжди з тобою, всюди і задарма» Григорій Сковорода був глибоко віруючою людиною якій тяжко приписати любов до грошей чи взагалі будь-чого матеріального, оскільки під кінець 70-х років XVIII століття він вирішує продовжувати своє життя мандруючи. Ця мандрівка тривала протягом 30 років й насичена різними легендами. Саме тоді була сказана велика фраза на запрошення Катерини II: «Мені дудка й вівця дорожчі царського вінця». Іронічним є те, що 15 вересня 2006 року Національний банк України випустив банкноту номіналом 500 гривень, на аверсі якої зображено саме Григорія Сковороду у дизайні банкноти використані два малюнки філософа [4, с.564].

Багато християн відносяться до грошей як до надто брудної і недостойної обговорення теми. Бізнес, маєтки, власність, торгівля вважаються чимось несумісним з життям людини, яка прагне жити з Богом і виконувати його волю в своєму житті.

В сучасному суспільстві гроші відіграють значну роль для кожного з нас, це невід'ємна частина життя. Середньостатистична людина витрачає 8 годин протягом дня на роботу, яка повинна приносити достатньо грошей, для того, щоб почуватися впевнено, забезпечувати сім'ю, здійснювати певні проекти, задовольняти свої бажання. Насправді гроші – це: наш час, наша сила, наші таланти, наш спадок, наші можливості, роки навчання, наш досвід... Тому коли ми витрачаємо гроші – витрачаємо частину себе на добре чи погане.

Отже, значення грошей, на даний момент, переоцінити, мабуть, неможливо. Вони здійснюють надзвичайно великий як і позитивний так і негативний вплив на суспільство в цілому. Неможливо зробити остаточний висновок, визначити чим вони є, добром чи злом, проте можна припустити, що гроші в руках різних людей відіграють різну роль.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В., Михальченко М. Сучасна соціальна філософія: Курс лекцій. К., 2006., 323ст.
2. Джугла Н. До питання Українського східного Обряду у рішеннях Замоїського скандалу 1720р. / Історія релігій в Україні. Львів, «Логос», 2005. С. 210-215
3. МСІ «Гроші – це важливо» <http://catholicnews.org.ua/groshi-ce-vazhlivo>
4. Т.С.Смовженко, «ФІЛОСОФІЯ ГРОШЕЙ В ЕПОХУ ФІНАНСОВОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ», Монографія, вступ, Львів, 2015, 78ст.

ФІЛОСОФІЯ ПОГЛЯДИ Г. СКОВОРОДИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Григорій Сковорода – видатний український філософ, поет, культурний діяч, педагог-новатор, теоретик в галузі педагогіки, мислитель. Його повчання змінювали життя багатьох людей, надавали нові погляди, повчали та виховували у людині її культурне життя. Загалом його повчання про виховання людей використовують і по сьогоднішній день.

Спадщина композитора, поета, байкаря і філософа Григорія Савича Сковорода є дорогим надбанням української національної і світової культури.

Філософська концепція Г. Сковорода – пантеїзм. Пантеїзм – це переконання, що Бог – це все, а все – це Бог: дерево – Бог, скеля – Бог, тварина – Бог, небо – Бог, сонце – Бог, ти – Бог і т.п. Іншими словами, пантеїзм – це вірування чи вчення, яке представляє природний світ, включаючи людину, частиною божества.

Сковорода основну увагу приділяв філософсько-етичній проблематиці, а саму філософію розумів як спосіб самоутвердження людини у світі. Сутність людсько-го щастя, сенс людського буття, шляхи досягнення блаженства в реальному світі стали головною темою всіх його творів, поєднуючись з розробкою загально філософської концепції світу і людини.

Г. Сковорода постійно говорив, що люди повинні пізнати самих себе, свої здібності, виробити відповідно до своєї природи спосіб життя. В основі цього способу життя повинна бути «споріднена праця» – спосіб гармонійних взаємин зі світом. У кожного свій унікальний спосіб «спорідненості» зі світом, природою, рідним краєм. Накопичення матеріальних благ, насолодження ними Сковорода не вважав основою людського щастя. Вище блаженство і щастя приносить людині праця за покликанням, праця, що відповідає природним нахилам людини.

Велику увагу Г. Сковорода надавав емоційно-вольовій сутності духу – «серцю людини». Він – один з перших провідників гуманізму – започаткував в історії української філософії так звану «філософію серця».

У філософському вченні Сковорода не тільки сама сильна і яскрава, але і сама важлива для сучасності є теза про щастя людини і людства загалом. У Сковорода розуміння щастя має більш глибоке коріння. Суть щастя він зв'язує з образом життя самої людини. Своім розумінням щастя Сковорода як би захищає людську «природу» від примітивного її зведення до споживання і користі. Сам він обрав такий образ життя, який з його слів допомагав йому «не жити краще», а «бути краще». Прагнення «бути краще» він зв'язував з поняттям «чистої совісті»: «краще годину чесно жити, чим поганить цілий день».

Сучасна екологічна криза – це свідчення того, що людство займається в основному «неспорідненою» працею і ще не усвідомило роль «спорідненої» праці, пов'язаної з суттю самої людини. Тільки на основі пізнання людиною своїх природних здібностей – своєї функції в природі, можна перейти на перспективну траєкторію розвитку. Заняття «спорідненою» працею накладає відбиток і на образ життя людини.

Висновок: Філософська спадщина Г. С. Сковорода багатогранна. Вона охоплює самі різноманітні аспекти людського життя: науку, релігію, культуру, мистецтво. Іноді її важко зрозуміти. Кожен по своєму може зрозуміти повчання такої талановитої людини, але саме ця людина навчала людей гармонії зі світом за допомоги праці яка притаманна саме Вашому серцю. Проблематику яку він підіймав у своїй філософії є актуальною і зараз бо, люди сьогодні намагаються забути про роботу, яку прагне саме серце, а вибирають щось несумісне із ним після чого вони просто не мають задоволення від своєї праці.

Список використаних джерел

1. URL: <http://dnpb.gov.ua/ua/informatsiyno-bibliografichni-resursy/vydatni-pedahohy/10839-2/>
2. URL: <https://dovidka.biz.ua/grigoriy-skovoroda-biografiya-korotko>
3. URL: <https://www.wiki.uk-ua.nina.az/>
4. URL: <https://studfile.net/preview/5655248/page:3/>

НАУКА І ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА

Актуальність теми дослідження: неконтрольованим збільшенням кількості населення планети, низька тривалість життя, міграційні потоки, біженці (за рахунок війни в Україні), вичерпністю енергетичних ресурсів, здоров'я населення (епідемія COVID-19, хвороби цивілізації тощо).

Мета дослідження: аналіз глобальних проблем людства

Об'єкт дослідження: сфера суспільного життя і сучасного світу.

Завдання дослідження: визначити головні та актуальні проблеми людства.

Глобалізація як процес не вкладається в рамки однозначності. Це – діалектичне явище, в якому переплітаються стимули інтеграції й взаємовідштовхування, виникають і нові транснаціональні соціальні зв'язки й простори, і нові різновиди локальних культур. Глобальні проблеми людства є наслідком протистояння з одного боку природи, а з іншого – людської практики. З кожним роком в світі змінюються та з'являються нові глобальні проблеми людства.

Глобальними називають проблеми, які стосуються всього світу, призводять до значних, нерідко незворотних соціальноекономічних і біологічних втрат на планеті, створюють загрозу існуванню людства і потребують для свого розв'язання координованої співпраці всіх країн. До прикладу, глобальною проблемою для світу - є війна в Україні, так як погрози про ядерну атаку, загрожує великій кількості нашої планети та людства, тому її потрібно вирішувати спільно зі всіма країнами світу, так як це може призвести до незворотних біологічних втрат людства на планеті.

Глобальні проблеми поділяють на кілька груп –це :

- Політичні – війни і миру та гонки озброєнь в глобальному масштабі, економічного і політичного протистояння Сходу і Заходу, Півночі та Півдня, вирішення регіональних релігійних і військово-політичних конфліктів в Європі, Азії та Африці.
- Етнічні – крайня форма загострення й зіткнення інтересів націй, етнічних груп. Причиною його є нерозв'язання або несправедливе розв'язання етнічного питання в різних сферах суспільного життя, від чого залежить збереження ідентичності етнічної спільноти.
- Демографічні – сукупність соціально-демографічних проблем сучасності, що зачіпають інтереси всього людства.
- Економічні – Проблеми всередині людського суспільства (проблема подолання бідності, продовольча проблема, загроза ядерної війни, демографічна проблема).
- Соціальні – незадоволені повністю чи частково потреби та інтереси територіальної громади або її окремих складових, що сформульовані в загальному вигляді як певна соціальна задача, що потребує вирішення.
- Продовольчі – це проблема, яка проявляється в дефіциті продуктів харчування та недостатній їх калорійності, в нестачі вітамінів, білків тваринного походження.
- Екологічні – це зміна природного середовища, в результаті антропогенних дій, що веде до порушення структури і функціонування природних систем (ландшафтів), призводить до негативних соціальних, економічних та інших наслідків .
- Це основні групи, які створюють глобальні проблеми людства на нашій планеті.

Для нашої планети глобальною проблемою людства став – COVID-19 та війна в Україні, це основні проблеми на даний момент, так як спалах пандемії COVID-19 у всьому світі повністю порушив політичну, соціальну, економічну, релігійну та фінансову системи світу. А через війну в Україні, погіршення рівня життя відчують 40 відсотків громадян Європейського Союзу. Унаслідок повномасштабного вторгнення РФ та її спроб використовувати продовольство як зброю в портах України виявилися заблокованими понад 20 мільйонів тон зерна, призначеного для експорту, зокрема для використання в межах Всесвітньої продовольчої програми ООН. Такі дії Росії поставили під загрозу голоду низку найбільш вразливих країн, особливо в Африці.

Тому, це може створити глобальну проблему людства на планеті.

Висновок: глобалізація світу – це об'єктивне історичне явище і процес, на який можна впливати і керувати об'єднаними, солідарними зусиллями людства. Тому, на мою думку, при масштабних глобальних проблемах людства – вплив має кожна держава та країна, при об'єднанні всіх зусиль людства та держав, глобальні проблеми можуть зменшити масштаб проблеми та створити сприятливі умови для збереження людства та планети.

Список використаних джерел

1. Глобальні проблеми //Політологічний енциклопедичний словник / уклад.: Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна, І. О. Поліщук та ін. За ред. М. П. Требіна. Харків: Право, 2015
2. Книш М., Котик Л. Глобальні проблеми людства [Архівовано 14 травня 2022 у Wayback Machine.]: навч. посібник. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2015. 328

3. Економіка зарубіжних країн: Підручник. 2-ге вид. А. С. Філіпенко, В. А. Вергун, І. В. Бураківський та ін. Київ: Либідь, 1998. 416 с.
4. Вікіпедія [https:// URL: uk.m.wikipedia.org/wiki/](https://uk.m.wikipedia.org/wiki/)

ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ

Актуальність теми: На даний момент бізнес є одним із найпоширеніших методів введення підприємницької діяльності. Тому вивчення основ бізнесу з різних філософських точок надає перевагу для бізнесмена у виборі підходу до ведення бізнесу з унікальною складовою.

Мета дослідження: розгляд філософських основ ведення бізнесу та підприємницької діяльності.

На сьогоднішній день є багато людей, які намагаються створити власний бізнес, розраховуючи що це все не є складним процесом. Насправді, для створення чогось нового, потрібно мати талант. Альфред Нобель стверджував, що якщо є тисяча ідей, і тільки одна з них виявляється плідною, я задоволений. Тобто, більшість людей «запалюються» ідеєю, але вона може не принести бажаного результату. Для того щоб все було як слід, потрібно мати хоча б одне, але продуману і успішну ідею.

Сучасне суспільство часто змінює поняття «філософія бізнесу» на більш сучасне: «маркетинг» так на думку С. С. Гаркавенко, [1.с.5], «маркетинг, як філософія бізнесу, означає орієнтацію всієї діяльності фірми від проектування до виробництва товарів, їх збут на задоволення попиту споживачів, вироблення товарів що задовільнять певні потреби споживачів»[1.с.5].

Дуже важливо в умовах сучасної конкуренції, щоб маркетинг, як філософія бізнесу, став природною формою поведінки для всіх співробітників, мав прямий чи опосередкований вплив на управління відділами та функціями підприємства. У випадку, коли єдина філософія організації бізнесу націлена на задоволення потреб працівників і потреб споживача, кожен відділ підприємства повинен мати можливість обмінюватися інформацією, координувати свої плани та їх виконання. Для успіху та перемог над конкурентами необхідні креативність, гнучкість і відсутність бар'єрів у процесі реалізації функцій між працівниками, що стає наслідком поширення філософії маркетингу по всьому підприємству.

Створення філософії на підприємстві вимагає часу і старанності з боку бізнес-лідерів. При складанні філософії, лідери повинні запитати себе, «Яка основна суть мого бізнесу?» «Хто мої клієнти?» «Які цінності важливі для мене?» і «Яке моє загальне бачення компанії?». Відповіді на ці питання формують основу філософії бізнесу. Філософія бізнесу сприяє поліпшенню якості життя; створює умови для довірчих, рівноправних і справедливих відносин; сформує творчу атмосферу навколо бізнесу. Виходячи з цього, вміння розробляти філософію на своєму підприємстві потрібне кожному з лідерів бізнесу.

Прагматизм – це емпіричний напрям, який відвертається від абстракцій, речей, абсолютів і звертається до конкретної дії, речі, переживання. Прагматична теорія істини стверджує, що істинним що-небудь стає через те, що допомагає досягти позитивних результатів у певній сфері досвіду, зв'язує речі, спрощує працю, а всяка думка стає інструментом перетворення реальності. Основна ідея прагматизму полягає в тому, що істина задовольняє не певний стан речей, а нашу власну потребу, тобто міфи можуть виявитися істинними, якщо вони корисні.

Людина повинна бачити своє місце і призначення як людини у світі бізнесу. Вона має справу з накопиченням капіталу і вступає у сферу капіталістичних відносин.

Самореалізація – це конкретна мета будь-якої людини, проте форма існування – тільки деяких. Бізнесмен – той, хто не може дозволити собі багато чого, повинен бути таким, «як повинен бути». Бути самим собою означає для окремої людини вирішувати проблему людства в цілому, саме тому особа повинна бути відкритою для комунікації.

Діловій людині доводиться мати справу з людиною споглядаючою, не здатною самостійно ухвалювати рішення, пасивною. Іноді розум не в змозі допомогти людині. тому не слід намагатися що-небудь пояснити, й прийняти абсурдність буття. І, нарешті, усвідомити сутність бізнесу як справи можна, якщо реалізувати призначення самого себе.

Чому філософія бізнесу це важливо? Та ж сама реклама, покупець купує контент (інформацію) про ваш товар. Від цього залежить яка думка про вас буде жити в голові клієнта – Це впливає на продаж і подальшу співпрацю.

Чи може філософія застаріти? Може, однак матеріальної основи поняття філософії немає. Хіба що підходи до розуміння філософії можуть втратити свою актуальність.

Чи існують невлучно створені елементи зовнішньої філософії? Звичайно, так. Це може бути ціленаправлена брехня у слогані компанії, як наприклад, компанія «Red Bull», яка обіцяла, що від їх напою виростуть крила. Через цю брехню, торгова марка зазнала падіння, чоловік, який на протязі кількох років пив енергетичний напій не отримав обіцяного результату, у нього не виростили крила. Знаючи свої права він подав в суд на компанію. Також, це незрозумілий контент у соц мережах, тоді він є просто – ніяким; це гарантування, у розмові з клієнтом, одного, а виконання по-факту іншого, через певні причини і не сповіщення про ситуацію клієнтам. Тобто, ситуація буде цілком логічна для співробітників та власника, однак для ви станете тими, від кого люди підуть незадоволеними.

Чому наявність філософії компанії може продовжити термін життя компанії? Тому що це те що залишається в пам'яті людей на довго. Яскравим прикладом є вислів з реклами «Snickers», «Ти не ти, коли голодний», який всі пам'ятають ще з дитячих років.

Це яскравий приклад того, що налагоджена робота між кожним відділом підприємства може призвести до масштабних перемін, а саме - збагачення компанії, як матеріально, так і психологічно, адже працювати в компаніях з хорошим прибутком мріє кожен.

Висновок. Отже, філософія бізнесу – це група питань, які пов'язані з суспільно-філософськими і соціально-культурологічними, етичними нормами, які є частинами економічного підприємства. Суть філософії бізнесу- дізнатися і розглянути найоптимальніші причини економічного способу дій індивіда, спробувати знайти відповідь на питання чому, для чого він є суб'єктом економічної роботи в цілому, а так само його справ зокрема. Основна суть бізнесу в філософії з наукової точки зору – виявити важливі особливості, головні принципи, гіпотези організації та працездатності ділового світу. Основне завдання філософії бізнесу – дізнатися сутність економічної роботи та економічного способу дій в найширшому і глибокому розумінні цих явищ.

Список використаних джерел

1. Гаркавенко, С. Маркетинг : підручник / С. Гаркавенко. - К. : Лібра, 1998. - 384 с.
2. Глушко Т. П. Філософія бізнесу як основа легітимації економіки // Філософські проблеми гуманітарних наук. –К.: Міжнародний освітній фонд імені Ярослава Мудрого, 2005. – № 4.
3. Орендарчук, Г, Філософія людини-бізнесмена / Галина Орендарчук,Сергій Клеба // Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації : зб. наук, праць студ. та викл. каф.філософії та політології ТНЕУ / відп. за вип. Т. В. Гончарук. - Тернопіль : ТНЕУ, 2012.
4. Волков. О.Г., Практикум, Філософія бізнесу, Мелітополь, 2014.
5. Еммі Кадді, Присутність. Як спрямувати свої сили на досягнення успіху, 2015.
6. Гурик М. І., Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Філософські проблеми державного управління. Навч. посібник. Тернопіль. – Економічна думка, 2010. – 126 с.

НАУКА І ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА

Актуальність теми дослідження: Глобальні проблеми – це ті проблеми, які призводять до незворотних втрат на планеті. Глобалізація як процес не вкладається в рамки однозначності. Це глибоко діалектичний феномен злиття та взаємовиключної динаміки, нових транснаціональних соціальних зв'язків і просторів, а також появи нових місцевих культурних різновидів. Глобальні проблеми людства є, з одного боку, результатом протистояння між природою та людською практикою та культурою, а також результатом невідповідності чи несумісності різноспрямованих тенденцій розвитку самої людської культури.

Мета дослідження: з'ясувати основні проблеми сучасності

Завдання дослідження: визначити головну проблематику глобалізації людства і світу.

Об'єкт дослідження: дослідники свідомі того, що глобальні проблеми – найважливіші. Сукупність їх може варіюватися, але гострота їх та життєва значимість для суспільства й цивілізації величезна.

Значна частина вчених вважає, що глобальні проблеми – закономірний результат розвитку нашої цивілізації. З одного боку, це побічний продукт виникнення й загострення загально цивілізаційних проблем, які в силу обставин не вирішувалися, набуваючи кризово-катастрофічних проявів, а з іншого – породження сучасної епохи (наслідок крайнього загострення суперечностей). Склалася принципово нова ситуація, коли нерівномірність розвитку стосується не лише окремих регіонів земної кулі, а й окремих галузей суспільного виробництва й діяльності.

Непомірні бажання досягнути максимальних прибутків та влади спричинили гіпертрофований розвиток людства. Це стало об'єктивною тенденцією розвитку світу, хоча й цілі такого розвитку різні. Для індустріально й техніко-технологічно розвинених країн пріоритетними стали ті сфери і галузі, які забезпечують величезні прибутки, панування, авторитет і силу у світовому масштабі. Для деяких країн брак коштів, ресурсів змушує їх концентрувати свої зусилля й ресурси на одній чи декількох сферах суспільного життя.

Ситуація, що склалася нині у світі, його відкритість і закритість, зняття політичних, державних меж і кордонів, вільне пересування громадян породили цілий ряд глобальних проблем: тероризм, наркоманію, токсикоманію, СНІД тощо. І в даному випадку прогрес людства несе у собі побічні продукти регресу, породжує нові глобальні проблеми.

Аналіз цих проблем, по-перше, логічно змушує вказати на шляхи, методи й засоби їх вирішення. Спроби відсторонитися від них сприяють їх загостренню, переростанню із кризових у катастрофічні, що неминуче призведе до загибелі людства, всього живого на Землі. По-друге, вирішення глобальних проблем лежить у площині радикальної перебудови сучасного світу, утвердження якісно нових ціннісних орієнтацій, спрямованих на глибоку демократизацію й гуманізацію суспільних відносин, випрацювання загально планетарної парадигми розвитку, мислення й культури людства. По-третє, глобальні проблеми можливо вирішити лише на основі міжнародного співробітництва й кооперації та принципів мирного співіснування. Тільки спільними зусиллями людство в змозі перемогти таке зло, як сучасні глобальні проблеми та утвердити імператив дій: «від міжнародного співробітництва до всезагальної безпеки». В-четвертих, вирішення глобальних проблем немислимо й неможливо без розвитку науки, науково-технічного прогресу. Тільки на базі наукового дослідження тих чи інших явищ природи, суспільства можливо розкрити сутність та причини виникнення проблем, а відтак - дати об'єктивні «рецепти» їх вирішення» [2, с.62]. Незнання (поверхові знання) продукують і відповідний тип дій та його ефективність.

Глобальні проблеми зачитують всі сторони нашого життя. їх успішне вирішення – у комплексному науковому дослідженні, яке забезпечує випрацювання теоретичної «моделі» глобальної ситуації, вказує на шляхи вирішення, дає методологію їх розв'язання. Успішне вирішення глобальних проблем також вимагає наукової кооперації, міжнародної співпраці, співробітництва вчених і наукових шкіл та їх високої відповідальності. В-п'ятих, ефективне вирішення глобальних проблем вимагає і наукової філософської методології, формування планетарного мислення. Результати дослідження членів Римського клубу (А. Печчеї, Г. Кана, Ч. Рейча, Т. Роззака, Д. Медоуза, Дж. Форрестера, Ж. Фураст'е та інших) засвідчили, що одними лише природничо-науковими, економічними чи технологічними засобами (методами) цих проблем не вирішити» [3, с.78.]. Недостатньо і природничо-наукового, технократичного мислення. Потрібен комплексний підхід, використання методів, засобів, принципів різних наук, в тому числі й філософських. Діалектична методологія має бути покладена в основу формування планетарного мислення. У-шостих, вирішення глобальних проблем вимагає наукового прогнозування та наукового моделювання, моніторингу розвитку глобальних ситуацій. Людство повинно навчитися завбачувати появу тих чи інших проблем, мати наукові сценарії їх можливого розвитку, працювати на упередження цих проблем.

Слід навчитися не стільки «гасити пожежі», скільки не допускати їх виникнення. В цьому стратегія, мета і запорука майбутнього розвитку нашої цивілізації. Останнє полягає в тому, що всі ці заходи, прийоми, методи, наукові теорії вирішення глобальних проблем, прогнозування й моделювання ситуацій та сценаріїв можливого розвитку і таке інше без доброї волі землян є ніщо» [4, с.105].

Необхідна їх добра воля, щоб практично застосовувати їх, дотримуватися їх у планетарному масштабі, жити і діяти у відповідності до них. Без практичного втілення самі геніальні теорії, методи, соціальні рецепти

мертві, і залишаються геніальними лише на папері. Свою силу й життєдайність вони отримують лише у практиці, практичних діях людства. До того ж, вирішити їх інакше неможливо. І в цьому сенсі людство ставить, і змушене ставити тільки ті питання, які в змозі вирішити, оскільки лише у практичних діях можливості перетворюються в дійсність»

Висновок. В результаті дослідження цієї теми я дійшла висновку, що обливого розмаху глобалізація набула в останні десятиліття XX – на початку XXI ст. століття. З одного боку, це пов'язано з падінням «залізної завіси» та інтеграцією Китаю у світ. З іншого боку, зі стрімким розвитком інформаційних технологій швидко розвивалася економіка. Доступ до будь-якої інформації у світі. Незважаючи на те, що глобалізація є об'єктивним процесом, оцінка її прогресу та наслідків вже давно є складною. Активна політична дискусія та ставлення до місцевих та загальнонаціональних змін, що відбуваються в результаті громад, активізуючи політичну боротьбу в державах. Глобалізація на сучасному етапі (поч XXI століття), як із затятими прихильниками, так і із затятими противниками, тому необхідний єдиний міжнародний механізм вирішення та регулювання, мобілізації ресурсів усіх країн світові, міжнародні правові та економічні норми, що визначають це Положення.

Список використаних джерел

1. Вікіпедія <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. Гардашук Т. Екологічна політика та екологічний рух: сучасний контекст. Київ: 2000.
3. Андрущенко В., Михальченко М. Сучасна соціальна філософія. Київ:1993, том 1, розділ 11, глава 2.
4. Корнієнко В.О. Основні політико-ідеологічні доктрини та глобальні проблеми сучасності / В.О. Корнієнко, Г.Я. Буртяк. Вінниця, 2003. 91 с.

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Актуальність теми дослідження: проблема формування національної свідомості українців є дуже актуальною у наш час, це важливий фактор подальшого формування Української держави. Теоретичні та практичні дослідження цієї проблематики стосуються проблем зменшення потенціалу сепаратизму, також залучення жителів країни до державотворчого процесу.

Мета дослідження: визначити які є процеси творення української нації, дослідити як зберегти її цілісність, самобутність, єдність.

Об'єкт дослідження: українська нація.

Предмет дослідження: проблема формування національної свідомості та ідентичності.

Завдання дослідження: проаналізувати як формується сучасна українська нація.

Для початку потрібно з'ясувати, що ж являє собою поняття «нація». Нація- це група людей, які об'єднанні історією ,спільним походженням, культурою, юридичними правами та обов'язками. Важливими її ознаками є: особливий менталітет, міфологія, релігія, мова.

Тепер потрібно зазначити, що таке національна свідомість. Національна свідомість – це почуття самоусвідомлення духовної єдності свого народу і його звичаїв, традицій, вірувань.

Багато філософів вивчали і формували певну націю.

- Лао Цзи – став засновником даосизму і відкрив «Великий шлях» для народів Китаю.
- Омар Хайям у своїх віршах змальовував мудрість свободи людини і її вільнодумство під час тиранії.
- Епікур розкрив у афінів безтурбний дух.

Для формування української національної свідомості важливим є визначення кожного індивідуума належним себе до української нації. Повинна бути національна ідентичність – це усвідомлення власної причетності до цінностей релігії, рідної мови, традицій культурної спадщини свого народу.

Також важливим чинником є рівень довіри всередині суспільства. Проблема довіри в Україні – це в основному проблема владних та адміністративно-політичних інституцій, міри їх відповідальності перед громадянами, їх дієвості та ефективності.

У кожній свідомій нації має бути національна ідея- це внутрішня форма нації, яка набуває своїх зовнішніх форм

Українською національною ідеєю є незалежність держави, соборність і духовність.

Зрозуміло, що для формування свідомої нації потрібно багато часу і роботи, але ще Григорій Сковорода говорив про українців ось так: «Ми, українці, – нація, всі інші – меншини. Ми – унітарний народ, а не багатонаціональний, як твердять деякі політики. Україна – мононаціональна держава»

Зараз на території України триває війна яка спричинена росією. Це дуже важка подія для всіх українців, і саме через війну ми змогли об'єднатись, спільна проблема нас ще більше згуртувала. Майже всі українці стали національно свідомими і почали більше розвивати наші традиції і культуру. Ми нарешті навчилися цінувати те, що є нашим, а не те, що є чужим. Більшість українців розмовляють українською мовою, але деякі ще не зрозуміли наскільки це важливо.

Тобто для формування міцної національної свідомості жителів України потрібна масова українізація населення. Це спричинено тим, що колись наші землі підпорядковувались іншим країнам, а саме Росії, Польщі, Австро-Угорщини і тд.

Навіть після становлення України як незалежної держави вважалось, що з Росією ми є братніми народами, і саме це погано відобразилось на становленні нашої національної свідомості. Через багато років більшість українців побачили справжнє обличчя нашого так званого «брата», і завдяки цьому ми змогли вийти на новий рівень нашої національної свідомості.

Отже, проблемою формування сучасної української нації є недостатнє усвідомлення деяких жителів України, що потрібно знищувати все російське на території своєї держави і популяризувати українське. Ми повинні усвідомлювати, що є окремою нацією і маємо боротись за свою волю і особливість нашого народу. Звичайно, зараз наша національна свідомість є на вищому рівні ніж кілька років тому, але її все одно потрібно розвивати для подальшого формування нашої держави і відбудовування нашої країни після війни.

Список використаних джерел

1. Соловійов В. С. Твори: в 2 т. М., 1988. Т. 1. С. 45-16.
2. Колодій А. Рукопис брошури Нація як суб'єкт політики. Львів: Кальварія, 1997.
3. URL: <http://heroes.profi-forex.org/ua/skovoroda-grigorij-savich>.
4. Липа Ю. Призначення України. Львів, «Просвіта». 1992.

ФІЛОСОФІЯ Г. СКОВОРОДИ ТА СУЧАСНА УКРАЇНА

Актуальність теми. Сучасні тенденції розвитку гуманітарної сфери України зумовлюють необхідність перегляду усталених у науковій практиці напрямів і методології дослідження [1, с.3].

Безперечно, що сучасний стан будь-якої науки коріниться у власній історії, репрезентуючи у формі теоретичного узагальнення генетичний зв'язок фактографії цієї науки. Підтвердження висновків рефлексії над власним сучасним станом розвитку – власна ідентифікація – можлива на дослідженні того чи іншого явища з власної історіографії. Саме в цьому відбувається винятковий збіг сучасного самоспостереження науки над власними основами і можливість видобути новітнє знання із явищ минулого. Таким винятковим феноменом минулого, який визначає зміст української ідентичності сьогодні, є постать і філософська творчість Г. Сковороди [1,с.4].

Об'єкт дослідження – наукознавчі виміри українознавства ХХІ ст.

Предмет дослідження – філософська спадщина українського філософа Г. Сковороди у парадигмальних вимірах українознавчої науки.

Мета даного дослідження полягає в укладанні системи вимірів українознавчої науки, в межах якої буде досліджуватися генетично пов'язана з сучасним гуманітарним простором України та світового українства філософська спадщина Г. Сковороди [1, с. 5-6].

Завдання дослідження:

– на основі результатів з'ясування сучасного стану інституційного розвитку українознавства як науки і навчальної дисципліни проаналізувати особливості дослідження постаті Григорія Сковороди як непересічного явища українознавчої історіографії;

– дослідити еволюцію розвитку теорії ідентичності та встановити точки дотику з сучасним станом розвитку українознавства. Розглянути можливість застосування концепції теорії ідентичності у системі вимірів українознавчої науки до дослідження невідомих властивостей філософської спадщини Г. Сковороди [1,с.6].

У філософському вченні Сковороди не тільки сама сильна і яскрава, але і сама важлива для сучасності є теза про щастя людини і людства загалом. У Сковороди розуміння щастя має більш глибоке коріння. Суть щастя він зв'язує з образом життя самої людини. Найбільш повно ця суть розкривається через вислів Сократа: «...Інший живе для того, щоб їсти, а я – їм для того, щоб жити. ...» – яким Сковорода відкриває свій трактат під назвою «Ікона Алкивіадська». Своім розумінням щастя Сковорода як би захищає людську «природу» від примітивного її зведення до споживання і користі. Сам він обрав такий образ життя, який з його слів допомагав йому «не жити краще», а «бути краще». Прагнення «бути краще» він зв'язував з поняттям «чистої совісті»: «краще годину чесно жити, чим поганить цілий день». Найбільшої глибини теза про щастя досягає на тому моменті, коли Сковорода визначає саму суть «чесного життя» і «чистої совісті». Виявляється ця суть розкривається через трудову діяльність людини. У Сковороди не всяка праця веде до чесного життя і чистої совісті. У нього праця – це не обов'язок, не борг, не примушення (як суспільство вважає сьогодні), а, навпаки, вільний потяг людини. Процес праці розглядається як насолода і відчуття щастя навіть незалежно від його результатів. Такій праці Сковорода дає визначення «споріднена».

Розділення людей, що займаються «спорідненою» і «неспорідненою» працею – це і є сама глибока думка, на яку можна спиратися при розв'язанні сучасних проблем людства. Сучасна екологічна криза – це свідчення того, що людство займається в основному «неспорідненою» працею і ще не усвідомило роль «спорідненої» праці, пов'язаної з суттю самої людини. Тільки на основі пізнання людиною своїх природних здібностей – своєї функції в природі, можна перейти на перспективну траєкторію розвитку.

Передова частина людства чуйно вловлює цю думку Сковороди. Світова громадськість зараз визнає, що щастя і мир на планеті залежать в більшій мірі не від того, що люди уміють робити, а від того, на що направлена їх діяльність [2].

Патріот і борець за українську незалежність – друга основна риса і філософської спадщини Сковороди, і української нації в цілому. Аналогічний підхід використовував мислитель до себе – у можливість служіння власному народу він просто не вірив. Замість цього однією зі своїх цілей визначав розвиток в людях священної любові до Вітчизни. Сковорода дуже важко переніс знищення імперською владою Запорізької Січі. З м'якістю, властивою мислителю, він відстоював ідею формування української державності. Відродження української нації після удару, завданого царським режимом, філософ бачив через акцент на особливостях ментальності – верховенстві морального закону, високій духовності, чистоті людських сердець, душевному спокої. Також в числі відмінних характеристик представників української нації Сковорода називав здатність до самопожертви, спокій, розум і прагнення до справедливості [3].

Висновок. Видатний український філософ Григорій Сковорода не тільки осмислив буття людини, а й створив її ідеальний образ. З творів філософа стає зрозуміло, що людина щаслива і приносить користь суспільству лише тоді, коли займається своєю справою. Щаслива людина – це і є цей самий ідеал для кожної особи. Правильно обрана діяльність людини принесе мир. Спокій та розвиток у світ. Цей образ людини, що займається «спорідненою» працею, Сковорода бачив в українському народі. Філософ вбачав в нашому народі

риси, які необхідні для створення, розцвітання та захисту сильної держави. Війна, що сьогодні відбувається на території України стала одним із доказів, що Сковорода не помилився стосовно самопожертви людей заради своєї країни.

Список використаних джерел

1. Українознавчі виміри філософської спадщини Г. Сковороди. Розвиток методології науки: автореф. дис. ... д-ра філософ. наук: 09.00.12 / Т. П. Кононенко; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 2011. 36 с. укр.
2. Значення філософської спадщини Г. С. Сковороди URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/13094/>
3. ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА: ФІЛОСОФ, ЯКИЙ РОЗКРИВ СУТЬ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ У 18 СТОЛІТТІ URL: [HTTP://HEROES.PROFI-FOREX.ORG/UA/SKOVORODA-GRIGORIJ-SAVICH](http://heroes.profi-forex.org/ua/skovoroda-grigorij-savich)

ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ Г. СКОВОРОДИ НА СУЧАСНУ УКРАЇНУ

Життя і творчість Григорія Савича Сковороди посідає чільне місце в історії розвитку філософії, художньої літератури та педагогічної думки в Україні, що спонукало нас до наукового дослідження.

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що такі філософи як Григорій Сковорода формують свідомість, вказують на недоліки державного устрою, пропонують шляхи подолання життєвих і державних кризових ситуацій, пропонують на загальний розсуд своє особисте бачення картини світового буття. Сковорода – відомий діяч світового значення, національний учитель та філософ, провидець. Його філософські ідеї протягом історичного періоду викликали інтерес, актуальні на даний час і їх роль в майбутньому буде тільки збільшуватись. Мета роботи полягає в дослідженні політико-правових, педагогічних, етичних поглядів, а також втіленим твори які містять філософське вчення Сковороди.

Метою публікації є дослідження творчості родоначальника української філософської культури Г.С. Сковороди.

Об'єктом дослідження є особистість українського філософа Г.С. Сковороди, його політико-правові погляди та Києво-Могилянська академія.

Предметом дослідження є питання, пов'язані з особистістю Г.С. Сковороди, змістом і характеристикою його праць, світобаченням.

Для досягнення мети потрібно вирішити такі **завдання**: використати метод аналізу літературних джерел з проблеми дослідження. Результатом дослідження є виявлення у спадщині Сковороди актуальних для сучасних філософсько-педагогічних напрямків виховання.

В наш час постає Григорія Савича Сковороди українського філософа, поета, педагога та богослова, духовного наставника, культурно-освітнього подвижника, трьохсотріччя якого відзначаємо цього року, займає одне з найперших місць у національній свідомості українців та досягає масштабів світового значення.

Особистість філософа настільки унікальна, що викликає справжнє захоплення не лише професійних істориків, філософів, політологів, але й інших людей, котрих хвилюють питання розвитку сучасності і нашого історичного минулого.

У наш важкий час у зв'язку із відомими процесами, пов'язаними з агресією росії проти України, які схвилювали весь світ, актуальним залишається пошук духовного просвітлення, вибір правильних життєвих позицій та пріоритетів для кожного, а також цінність нашої суспільної системи взаємодії.

Вивчивши біографію філософа, стає зрозумілим вплив Києво-Могилянської академії, в якій прожив великий відрізок свого життя Григорій. Безперечно, що саме час навчання там визначив його подальшу долю, розвинув здібності філософа. Бо цей заклад освіти тривалий час був єдиним навчальним закладом України, який задовільняв потреби суспільства в наукових знаннях відповідно освітнім стандартам світового рівня.

Григорій Савич у своїй творчості тонко проаналізував життєві потреби людини, не зменшуючи при цьому і особистісні якості та здібності особистості, різко негативно висловлювався проти пригнічення і приниження людської гідності. Передбачав, що результатом приниження народу є цілковита відсутність його індивідуалізації, що ніхто не в змозі розвивати в собі свої таланти при такому ставленні ззовні. Сковорода вважав, що кожен народ знає свою істинну силу і має можливості до прояву і розкриття свого призначення.

Екзистенціалісти привчили нас думати, що фундаментальною рисою людського існування, чи екзистенції, є свобода. Власне кажучи, вони трактували свободу не як рису чи атрибут, а як саму субстанцію людини, тобто як щось таке, чим людина є. Серед попередників екзистенціалістів часом називають і Сковороду. Не буду зараз говорити, наскільки обґрунтована ця думка сама по собі, але те, що є підстави розглядати Сковороду як «філософа свободи», не викликає в мене сумнівів. Ідеться не лише про його науку – ідеться про його спосіб існування, бо навіть славетна автоепітафія нашого філософа «Світ ловив мене, та не спіймав» – то не що інше, як радикальний маніфест свободи [1, с. 24].

«Світ ловив мене, та не піймав», – написано на могилі Григорія Сковороди. Він пішов із життя без розпачу і скорботи, спокійно і радісно, бо знав, що за цією межею зустрінеться з Вічністю. Життєві спокуси не піймали його у свої тонкі сіті, світлої душі не порушило зло, засліплене саявом її чистоти. Кришталевої совісті не загрожував страх смерті і тліну. Філософія щастя справдилась цілим життям і своєю достовірністю приваблює тих, хто доріс до неї зрілістю і чистотою душі [2].

За Сковородою, Бог і природа – єдине ціле. Це дві натури одного Всесвіту. Матеріальне змінюється, людина сприймає його органами відчуттів. Сама по собі фізична натура – «мертва стихія», вона піддається руйнуванню і переходить з одного стану в інший. Таким чином, Сковорода близько підходить до поняття про незнищенність матерії, неперервність її руху. Незважаючи на суттєві матеріалістичні та діалектичні моменти світогляду мислителя, його філософію не можна тлумачити однозначно як матеріалістичну. Пантеїзм доповнюється своєрідним поглядом на реальність навколишнього світу, його предмети і явища. Явища – це видима тлінь, «одяг», який постійно змінюється і оновлюється, за ним ніби ховається сутність, яку він називає вічністю. Визнаючи мінливість зовнішньої природи, мислитель утверджував ідею вічності внутрішньої натури,

яку ототожнював з Богом як початком і причиною, що визначає закономірність розвитку всього сущого. Тут в душі неоплатонізму розкрито співвідношення духовного і матеріального.

Вивчення праць Сковороди дає розуміння того, що в центрі його світогляду перебуває людина, її духовний світ, її щастя. Багато наук вивчає природу і приносить користь людям для задоволення їхніх тілесних потреб, але не тілесне, не матеріальне є головним у світі і в людині. Тому науки про матеріальний світ навчають головного – як бути щасливим. Хто хоче бути щасливим, той насамперед повинен пізнати самого себе, тобто внутрішню сутність, свою духовність, або своє серце. Людина, яка не пізнала себе, не може обрати відповідно до своєї природи сферу діяльності, отже, не може бути щасливою. Власна ж природа людини не вибирається, вона – від Бога. Отже, у кожної людини своя природа, яку не можна змінити, її можна лише пізнати і обрати такий життєвий шлях, який співзвучний її серцю, тобто внутрішньому духовному світу. Звідси вчення Сковороди про «сродну» працю, його інтерес до вчення тих Філософів, у яких етика має велике значення.

«Філософія серця», вчення про «сродну» працю, безумовно, мали дещо утопічний характер у період поневолення українського козацтва, приниження гідності людини, яка перебувала у повній залежності від пана. Годі й думати про те, що проста людина вільно обирала рід професійних занять, які приносили б їй радість, задоволення і натхнення. Кріпацтво і «сродна» праця – несумісні. Сковорода бачив, що у суспільстві панують гноблення людини, несправедливість, що керівною, рушійною силою людських вчинків є матеріальний інтерес, гонитва за наживою. Цінують не того, хто живе за правдою і совістю, а того, хто обдурює, займається шахрайством, як кажуть, «вміє жити». Але саме ці ідеї Сковороди розкривають гуманізм його поглядів, їх непересічний характер, їх життєву силу і значення для сьогодення. Треба звернути увагу на ставлення Сковороди до Біблії, так званого світу символів. Вивчення цього аспекту творчої спадщини великого українського мислителя додає нових елементів в оцінку його життєвого шляху і поглядів [3].

Пісні Сковороди стали народними піснями. Гострий сатиричний вірш «Всякому городу нрав и права» обростав народними додатками й варіантами і став улюбленою піснею кобзарів, як і вірші «Ах поля, поля зелені», «Ой тьї, птичко жолтобоко». Скрізь на Україні звучало його поетичне слово. Т.Г. Шевченко, пригадуючи на засланні своє дитинство, писав: «Давно те діялось. Ще в школі, Таки в учителя-дяка Гарненько вкраду п'ятака (Бо я було трохи не голе, – Таке убоге) та й куплю Паперу аркуш. І зроблю Маленьку книжечку. Хрестами і візерунками з квітками, кругом листочки обведу, та й списую Сковороду...

Творчість Г.С. Сковороди, його ідеї демократизму, гуманізму стали життєдайним джерелом для письменників ХІХ століття. Вони відбиваються у творах І. Котляревського, Г. Квітки-Основ'яненка, Є. Гребінки, набираючи нової сили й змісту, стають ідеями революційного демократизму в творчості Т. Г. Шевченка [4, с. 34].

Історія несе в своєму літописі таємниці минулих віків, які сповнені досвідом поколінь, глибоким філософським змістом.

Сковорода – українець, який однією із своїх цілей визначав розвиток у людині любові до Вітчизни. Він важко переніс знищення імперською владою Запорізької Січі, відстоював ідеї української державності. Українську націю характеризував як спокійну, розумну, здатну до самопожертви, яка прагне до справедливості.

Саме такими і є наші сучасники, які захищають Україну від російської агресії, яка переросла в повномасштабну війну.

Найголовнішим завданням для нас в час, коли триває війна з росією – здобути перемогу над ворогом, знову довести світові і собі, що Україна спроможна виборювати своє споконвічне прагнення до волі. І кожен в цій боротьбі має брати участь, виконувати свою місію: хтось зі зброєю в руках, хтось на інформаційному просторі, хтось у тилу...

Узагальнюючи, можемо стверджувати, що Григорій Сковорода став фундатором української філософії, його загально-політичні, філософські, педагогічні, естетичні та етичні погляди мали визнання за життя, а ще більше – після його смерті. Вони зіграли важливу роль у пробудженні самосвідомості українського народу, у розвитку його свідомого демократичного вибору. Багатогранними є філософські вчення, вони торкаються різноманітних аспектів життя: науки, релігії, культури, мистецтва. Однак, всі грані сходяться до одного стержня, який розглядає проблему природи людини та її призначення. Г.С. Сковорода довів своїм життям силу свого вчення. Значення філософської спадщини якого полягає в тому, що сучасне покоління також може опиратися на мислителя з народу, не зважаючи на складний час, коли людина своєю діяльністю наражає себе на небезпеку, коли, незважаючи на велику кількість храмів, зростає злочинність, чесна праця втрачає свою привабливість, а для багатьох змістом життя є накопичення капіталу...

Сковорода вбачає, що людина здатна на прекрасні вчинки і щаслива лише тоді, коли узгоджує свою поведінку і спосіб життя зі своїми природними нахилами. Гармонійність людини і справи, якою вона займається, дарують їй особисту свободу. В цьому геніальність формули щастя й свободи Григорія Сковороди.

Отже, філософські теми прагнення до щастя, до свободи і «сродности Богу», характерні для творчості Сковороди, можна розглядати як вирішення питання про смисл життя і самореалізації людини, що є актуальним і для України на сучасному етапі.

Список використаних джерел

1. Загубий П.Ф. Філософська спадщина Г.С. Сковороди. Київ: Знання, 2000. 562 с.
2. Ушкалов Л. Сковорода, Шевченко, фемінізм: статті 2010–2013 років / Леонід Ушкалов. Харків: Майдан, 2014. – 312 с.
3. Чижевський Д. І. Філософія Г.С. Сковороди. Харків: Прапор, 2004. С. 208.
4. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/tvory/printit.php?tid=8990>

5. URL: <https://studfile.net/preview/7265382/page:45/>

ПРОБЛЕМА ПОСДНАННЯ ІНТЕРЕСІВ СУСПІЛЬСТВА І ОСОБИСТОСТІ

У будь-якому суспільстві існує природне протиріччя між інтересами окремих людей та інтересами групи в цілому. Існує конфлікт між тим, чого хочуть індивіди, і тим, що служить їхнім інтересам, і тим, що необхідно для добробуту, безпеки та безпеки всієї групи. Уряд має пом'якшити цей конфлікт. Залежно від типу погляду, який діє щодо природи соціального устрою та природи уряду, конфлікт буде вирішено на користь того чи іншого набору інтересів.

Приклади:

1. Люди можуть вважати, що вони мають право палити тютюн. Група або суспільство в цілому зацікавлені в збереженні свого здоров'я та добробуту. Як вирішити конфлікт? У різних суспільствах існують різні рішення. У тих, хто виступає за індивідуалізм, може бути велика кількість свободи та велике небажання з боку уряду обмежувати свободи окремих осіб, навіть якщо вони ставлять під загрозу добробут інших. В інших суспільствах, які віддають перевагу загальному благу, а не благу окремих осіб, уряд меншою мірою не хоче втручатися в особисте життя людей, щоб зберегти загальний добробут і забезпечити загальне благо.

2. Люди зацікавлені в збереженні своїх доходів і використанні їх на свій розсуд. У більшості країн уряд забирає частину цих доходів шляхом оподаткування та розподіляє товари та послуги, придбані на ці кошти, так, як уряд вважає найкращим для загального блага.

3. Люди можуть захотіти їздити в своїх автомобілях без ременя безпеки. Суспільство діє, щоб захистити себе від нерозумної поведінки, яка загрожує загальному добробуту. Уряд ухвалює закони, що вимагають використання ременів безпеки, щоб зменшити кількість аварій, у яких водії отримують травми та стають настільки розладними, що суспільство повинно забезпечувати їм медичну та фізичну допомогу протягом усього їхнього життя.

4. Люди зацікавлені в самозахисті, спортивних задоволеннях або полюванні, тому хочуть мати зброю та пістолети. Суспільство зацікавлене в зменшенні травм і смертей, спричинених використанням таких пристроїв як зброя, залучених до злочинів або нещасних випадків. У деяких країнах уряд діяв заради загального добробуту та заборонив приватне володіння такими пристроями.

5. Цей конфлікт виник під час пандемії 2020-2021 років і виникає з усіма пандеміями. Люди зацікавлені у своїй свободі та свободі вибору та в тому, щоб жити так, як вони хочуть жити. Суспільство зацікавлене в зниженні травм, захворювань і смертей, спричинених зараженням членів суспільства вірусами. У деяких країнах уряди діяли заради загального добробуту та вимагали носіння масок та інших заходів, таких як соціальне дистанціювання та обмеження зібрань груп людей, і навіть вимагали щеплення вакцинами.

Є багато інших прикладів таких конфліктів. Якщо ви розглянете деякі соціальні теми, які сьогодні викликають найбільший інтерес і занепокоєння, ви, ймовірно, побачите, що цей основний конфлікт певним чином причетний до них. У США в 2001 році обговорювали питання надлишку податків уряду і що робити з ним або освітою, а також чи дозволяти батькам ваучери для використання при виборі школи. Обидві ці теми стосуються індивідуальних інтересів проти інтересів групи.

Теми соціальної та політичної філософії далеко не нецікаві чи неважливі. Теорії філософів, які обговорюють такі теми, далеко не хвилюють суспільство. Ідеї філософів з цих питань прямо чи опосередковано призвели до революцій і законодавства, а також багатьох соціальних і політичних заходів у всіх країнах світу.

Великою проблемою, з якою зараз стикається світ, пов'язаний із конфліктом між індивідуальними та груповими інтересами, є зростаюча величезна нерівність у багатстві та доходах. Ідеї щодо розподільчої справедливості та форм правління, які б забезпечували таку справедливість, будуть залучені до врегулювання цього конфлікту.

Список використаних джерел

1. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/13001/>
2. URL: https://www.qcc.cuny.edu/socialsciences/ppecorino/intro_text/
3. Chapter%2010%20Political%20Philosophy/Group_vs_Individual_Interest.htm
4. URL: <https://periodicals.karazin.ua/irtb/article/download/14454/13589>

ЛЮДИНА ЯК ТВОРІННЯ І ТВОРЕЦЬ ЛЮДСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Актуальність теми дослідження: вплив людей на навколишнє середовище спричинив появу культури. Культура впливає на розвиток всього суспільства, тому дуже важливою є тема взаємодії між ними. Без людини

культура бути не може, вона виникла разом з людиною і розвивається для неї. Тому ця тема залишається актуальною і потребує постійного накопичення нових знань і збору нової інформації.

Мета дослідження: дослідити, як людина впливає на культуру, а також – як культура впливає на людину.

Об'єкт дослідження: людина як невід'ємна частина культури.

Предмет дослідження: культурні відносини, що забезпечують культурний зв'язок між людьми і між людиною та суспільством.

Завдання дослідження: людина як творіння і творець культури.

Культура є реалізація людської творчості і свободи, звідси – різноманіття культур і форм культурного розвитку. Однак ситуація, культура легко знаходить подібність самостійного життя: вона закріплена в символічних формах, які дістаються кожному поколінню в готовому вже вигляді і виступають як загальнозначущі зразки. Складається надіндивідуальна логіка культури, яка не залежить від примхи окремої людини і визначає думки і почуття великої групи людей. Тому справедливо буде сказати, що і культура творить людину. Однак ця формула буде вірна остільки, оскільки ми пам'ятаємо, що культура сама є продукт людської творчості: саме людина через культуру відкриває і змінює світ і самого себе [1].

Людина є творець, і лише в силу цієї обставини – творіння культури. Тут є не тільки наукова, але і етична проблема: що є самоцінною – людина або культура? Іноді говорять про самоцінності культури, але це справедливо лише в тому сенсі, що поза культурою людина не може здійснити себе в якості людини, реалізувати свій духовний потенціал. В кінцевому рахунку цінність культури є похідне від самоцінності людини.

Через культуру людина може долучитися до творчих досягнень безлічі геніїв, роблячи їх трампліном для нової творчості. Але це залучення здійснюється лише тоді, коли людина починає не просто споглядати культурні символи, а оживляти культурні смисли у власній душі і власну творчість.

Культура і її смисли живуть не самі по собі, а лише через творчу активність натхненного ними людини. Якщо ж людина відвертається від культурних смислів, то вони вмирають, і від культури залишається символічне тіло, з якого пішла душа.

Безумовно, в повсякденному житті важко помітити залежність культури від людини, швидше за наявності зворотна залежність. Культура є підставою людської творчості, але вона ж і утримує його в своїх смислових рамках, в полоні своїх символічних зразків. Але в переломні моменти, в епохи великих культурних переворотів раптом виявляється, що старі сенси вже перестають задовольняти людину, що вони стискають розвинувся людський дух. І тоді людський дух виривається з полону старих смислів для того, щоб побудувати нову підставу для творчості. Такий перехід до нових смислових підстав є справа генія; талант же вирішує лише ті проблеми, які не вимагають виходу за межі наявного культурного фундаменту. Талановита людина часто приходиться до найнесподіваніших відкриттів, бо він розвиває загальні підстави глибше і далі, ніж це здатні зробити більшість людей. Але зробити крок за межі – це доля лише генія [1].

Нові смислові, основи створюються індивідуальною творчістю, вони народжуються в глибинах людської суб'єктивності. Однак, щоб звідси народилася нова культура, треба, щоб ці смисли були закріплені в символічних формах і були визнані іншими людьми в якості зразка, стали смисловими домінантами. Цей процес носить соціальний характер і, як правило, протікає болісно і драматично.

Список використаних джерел

1. Свас'ян К. А. Людина як творіння і творець культури // Зап. Філософії . - 1987. № 6

*Бачинська Аня, студентка ДІЗ-11
Соціально-гуманітарного факультету, ЗУНУ*

ГРОШІ ТА РЕЛІГІ

Актуальність теми дослідження. У теперішній існує багато об'єктів фінансово-економічної сфери, світовий ринок, організації та підприємства світового рівня. Для того, щоб бути обізнаним у всіх питаннях потрібно цікавитися економікою, її первинним елементом – грошима. Також у світі сьогодні виділяють велику кількість релігій, котрі й далі поширюються на людську спільноту. Для того, аби розуміти суть основних релігійних цього розділу філософії, потрібно звернути особливу увагу на релігію. Тема грошей та тема релігії завше буде актуальною, а особливо гроші в самій релігії.

Мета дослідження. Виявити впливу грошей на релігію, їх співіснування. Ставлення релігії до грошей в цілому.

Завдання дослідження. Мислити про суспільні процеси, в яких особливе місце займають релігія та гроші.

Об'єкт дослідження. Система світових релігійних концепцій, суть різних віросповідань, та їх ставлення до грошей. Як гроші впливають на поведінку та світогляд людини та групи людей.

Предмет дослідження. Сукупність теоретичних і практичної проблем у формуванні та становленні окремої особи, проблема сприйняття людиною проблем грошей та релігії на власний розсуд та оцінка нею загальних, власних та суспільних проблем.

Релігія це комплект культурних систем, систем цінностей і світоглядів, які встановлюють відношення людства до духовності, а іноді й до моральних цінностей. Багато релігій мають розповіді, символи, традиції і

священні історії, які призначені давати сенс життя або пояснювати походження життя чи Всесвіту. В кожній гілці релігії присутнє таке поняття як гроші, в тій чи іншій мірі вони мають великий вплив на релігію.

Розглянемо християнство, у якому про гроші міститься багато (більш як 2000 віршів), кожен сьомий вірш Нового Заповіту торкається теми грошей і власності, та майже 15% з того, чому вчив Христос, так чи інакше пов'язано з грошами і власністю. Вказані цифри достатньо неочікувані, але це лише підтверджує актуальність піднятого питання та вказує на те, що всі біблійські книги писались для людей, заради їхнього спасіння в світі де власність і гроші є невід'ємною частиною.

Для початку важливо відмітити, що гроші самі по собі не містять зла. По суті вони морально нейтральні, при цьому джерело зла може знаходитись лише в самій людині. Наприклад, візьмомо ніж, ним можна і хліб різати і людину вбити, таким чином, ніж, як і гроші, – це лише інструмент, цільове використання якого залежить від конкретної людини. В грецькому варіанті Нового Заповіту в значенні «багатства» використовується слово плутос (πλοῦτος) яке по своєму змістовному наповненню означає матеріальний достаток з надлишком грошей і благ. Таким чином, в Біблії словом «багатство» описується не морально нейтральний достаток, а саме надлишок норми матеріального благополуччя.

Але нажалі у грошей в релігії не лише хороша сторона, чесно священики та інші діячі парафії, завдаються до зловживанням службовим становищем та дозволяють собі залишити частину благодійних внесків, добре це чи ні, судити особисто кожному.

Дані опитувань, проведених Gallup в 114 країнах світу в 2009 році, свідчать про те, що в таких країнах як Бангладеш, Малаві і Йемен рівень релігійності становить 98%.

У той же час, згідно зі статистикою Світового банку рівень ВВП на душу населення в цих країнах не перевищує \$ 1200.

Кардинально відрізняється ситуація в розвинених країнах – чим вищий рівень життя, тим менша релігійність. У зв'язку з цим, вчені з інституту Gallup констатують тісний взаємозв'язок між соціально-економічним статусом країни і релігійністю його жителів.

Експерти зазначають, що залежність рівня релігійності від рівня життя була помічена дуже давно. «Перші згадки можна знайти ще у французьких енциклопедистів», – говорить директор соціальних програм Центру Разумкова Людмила Шангіна, – в Україні навіть прислів'я така є «Як тривога, то до Бога».

Іншими словами, в бідних країнах люди більше релігійні, тому що релігія допомагає їм боротися з труднощами.

Серед причин, які змушують людей в бідних країнах йти до Бога, а в багатих йти від нього, вчені також називають те, що з підвищенням рівня життя, люди втрачають потребу в релігії.

«Коли людина отримує більше прибутку, вона отримує більше можливості до самореалізації – це освіта, реалізація культурних запитів. Тоді вона менше звертає уваги на релігію. Вона акцентує увагу на якихось інших речах», – вважає релігієзнавець доцент ЛНУ імені І. Франка Андрій Юраш.

Правда, при цьому експерт висловлює незгоду з тенденцією про взаємозв'язок релігії та бідності. Юраш каже, що є цілий комплекс обставин, що впливають на ступінь релігійності країни, і рівень достатку при цьому не є визначальним фактором.

«Є історична традиція, тип ментальності, тип релігійного вчення – все це є більш важливим і більше впливає на релігію», – говорить Юраш.

Висновок. Проаналізувавши дану тему, ми дійшли до висновку що гроші у релігії становлять значущу роль, про те до однієї сторони, добре це чи ні, дійти не можливо, тому варто залишити це на особистий розгляд кожного. Проте, моя думка така що гроші у релігії потрібні, та вони мають йти на дійсно потрібні речі, тому усього має бути в міру.

Список використаних джерел

1. Дейвіс Б. Вступ до філософії релігії. – К., 1996.- 315с.
2. Черній А. М. Онтологія духовності (Антропологічна цілісність у релігієзнавчому
3. вимірі). – К., 1996.- 283с.
4. Шумка М., Янковий С. Гроші та політика / Михайлина Шумка, Святослав Янковий Всеукраїнський науковий журнал «Мандрівець», спецвипуск, 2008 – С. 80-95.
5. Шумка М., Гончарук Т. Рефлексія феномену грошей / Михайлина Шумка, Тетяна Гончарук // Матеріали Міжнародних філософсько-економічних читань 20-21 травня 2009 року, Львів. – С. 112-117.
6. Шумка М., Жук А. Суть та значимість грошей у працях М. І. Туган-Барановського Михайлина Шумка, Алла Жук // Всеукраїнський науковий журнал «Мандрівець», спецвипуск, 2008 – С. 73-75.
7. Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Гроші та християнин: Євангельський контекст / Тетяна Вікторівна Гончарук, Михайлина Леонівна Шумка // Філософія фінансової цивілізації: людина у світі грошей: Матеріали V Міжнародних філософсько-економічних читань (28 – 29 травня 2012 року, Львів) / Редколегія. Відп. секретар З. С. Скринник. – Львів, 2012. – 617 с. – С. 372-382.

НАУКОВО-ТЕХНІЧНА РЕВОЛЮЦІЯ І ПРОБЛЕМИ ЛЮДСЬКОГО ІСНУВАННЯ

Актуальність теми дослідження: так як для сучасного суспільства характерна така риса як темпоралізація, тобто різке прискорення темпів розвитку, актуальність теми полягає в тому, що наслідки такого стрімкого зростання та науково-технічної революції в цілому здатні нести як позитивні, так і негативні характеристики, проте, це залежатиме від того, що являють собою в тій чи іншій галузевій державній діяльності науково-технічна революція. Саме ці аспекти і є ключовою ланкою в науково-технічній революції.

Мета дослідження: визначення основних характеристик поняття «науково-технічна революція», проаналізувати можливі суспільні наслідки цього явища.

Об'єкт дослідження: проблеми, що виникли у результаті науково-технічної революції.

Предмет дослідження: соціальні наслідки впливу стрибку в динаміці та структурі розвитку продуктивних сил. Відповідно до мети ставимо такі завдання дослідження:

- розібратись в понятті «науково-технічна революція», визначити сутність цього поняття
- зробити аналіз глобальних проблем, що виникли в результаті науково-технічної революції (НТР)

Науково-технічна революція – це доволі вузьке поняття. Вона є однією з форм чи стадій НТП, коли ті набувають прискореного, чи навіть стрибкоподібного характеру. Проявом науково-технічної революції є перебудова технічної та технологічної основи виробництва, його управління, організації.

Необхідно визначити сутність науково-технічної революції. Це дасть змогу уявно та цілісно усвідомити масштаби науково-технічної революції та основні етапи її розгортання, а також своєрідність її здійснення на різних етапах суспільного розвитку та своєрідність соціальних наслідків НТР у певних соціальних умовах.

При визначенні сутності НТР варто, звернути увагу на органічну єдність науки та техніки в процесі їх розвитку. Сучасна техніка і технологія неможливі без винесення в них наукових досягнень. Якщо в минулому наука виступала як самостійна сфера діяльності, незалежна від інших чинників суспільного життя, то з певного часу вона починає входити в тісний зв'язок з іншими науками та сферами діяльності людини. Особливо посилюється її взаємозв'язок з виробництвом, технікою. Сама ж вона розвиватись не може, так як суттєво впливає на них.

На сьогоднішній день у виробництві проглядається тенденція до технологічного застосування науки і обов'язкове поступове перетворення її у продуктивну силу. Даний процес має два напрямки, які є взаємопов'язаними між собою.

По-перше, результати наукових досліджень мають змогу втілюватись в технологіях та техніці, також у матеріальному виробництві, тим самим наука виконує так звану матеріально-технічну функцію.

По-друге, наукові знання мають змогу впливати на виробників, людей, їх світогляд та творчі здібності. В процесі розгортання НТР дана тенденція проявляється набагато чіткіше, все нагальнішою стає необхідність вдосконалення вмінь та творчих здібностей особистості, все більше зростає роль духовного розвитку трудящих як вирішального фактора матеріального виробництва. Без розумового та інтелектуального розвитку людини-робітника, техника, інженера, організатора виробництва неможливі і вдалий та успішний розвиток техніки, технології, використання їх у виробництві.

Підвівши підсумки до вище написаного, можна дати таке визначення сутності науково-технічної революції. НТР – це докорінне перетворення продуктивних сил на базі перетворення науки в безпосередню продуктивну силу, зміна місця і ролі людини у виробництві.

На думку вчених, науково-технічна революція бере початок у середині 50-х років ХХ ст. з упровадженням комплексної механізації, з космізацією, появою електронно-обчислювальних машин.

Сучасний етап НТР набагато більше пов'язується з такими її пріоритетними напрямками, як автоматизація, роботизація, кібернетизація, розвиток мікроелектроніки, біотехнології, інформатики.

Соціальні наслідки науково-технічної революції можна звести до таких основних груп:

– загострення екологічної ситуації, виникнення проблеми виживання людства внаслідок забруднення та отруєння навколишнього середовища;

– зміна взаємовідносин у системі «людина-техніка»;

– зміна змісту і характеру праці (збільшується частка творчих, пошукових функцій);

– зростання частки висококваліфікованих робітників і спеціалістів, що здійснюють обслуговування нової техніки і технологій;

– підвищення вимог до культурно-технологічної та інтелектуальної підготовки кадрів;

– «інтернаціоналізація» суспільних відносин;

– втрата людиною емоційності, інтелектуальне перевантаження, формалізація контактів, одностороння, технічна свідомість;

– виникнення проблем біологічної і психологічної адаптації людини в звичайних і екстремальних умовах навколишнього середовища;

– однією з найсерйозніших проблем, породжених науково-технічною революцією, є проблема подальшого вдосконалення системи освіти. НРТ потребує постійної освіти, яка складається з двох підсистем: базової освіти та додаткової. Остання має здійснюватися в основному шляхом постійної самостійної освіти.

Список використаних джерел

1. Чигур, Р. Ю. Інформація та знання як основні ресурси інформаційного суспільства / Р. Ю. Чигур // Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах.– № 2 (106) лютий.– Дніпропетровськ, 2014. С. 61-65
2. Лайон Д. Інформаційне суспільство: проблеми та ілюзії // Сучасна зарубіжна соціальна філософія. К., 1996. - С. 362-380.
3. Сілаєва Т.О. Філософія: Курс лекцій. Тернопіль, СМП «Астон». 2013. С. 200-208

ЕВОЛЮЦІЯ ГРОШЕЙ В РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ МИСЛЕННЯ: ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД

Актуальність теми дослідження. В соціальному вимірі гроші виступають в різних сутнісних якостях: як знак (інформаційна функція), як символ, стають інституціональним феноменом; вони фіксують міру цінності певного об'єкта як речі, здатної бути загальним еквівалентом обміну інших речей. Статус загальності припускає функціональну феноменологію прояву грошей як цінності в соціумі, необхідним елементом пізнання якої постає розгляд їх в історико- еволюційному плані. Вони немовби «накопичують» історичний смисл людської життєдіяльності, соціальну силу людини, котра урівнює можливості і права індивідів настільки, що виникає віра в надзвичайні можливості грошей. Соціальна і моральна сила індивіда, опредметнена в грошах, змінюється по мірі зростання їх ролі в суспільстві. Відтак виявлення соціального змісту грошей в історії соціуму та культури має значний пізнавальний інтерес. Проблема грошей завжди була в центрі уваги філософів, економістів, політиків, культурологів. Про це свідчать праці Дж. Везерфорда, П. Бернстайна, Г. Зіммеля, Ю. Осипова, В. Ільїна» 3. Скринник, О. Суббето, С. Синякова, О. Неклесси та ін. Для розуміння методологічних основ дослідження проблеми грошей мають праці В. Базилевича, А. Маршалла, Ф. Гаєка, Дж. Кейнса, І. Єскевич та ін.

Мета дослідження – розкриття проблеми еволюції ціннісного відношення до грошей в історії розвитку як філософської, так і економічної думки, уточнення основних понять соціальної сутності грошей, що розширить смисловий простір їх розуміння. Сутність грошей розкривається в процесі їх еволюції. Економісти вбачають причину появи грошей у розвитку торговельних відносин, антропологи ж підкреслюють їх не економічне, не торгове начало. Гроші були різні за формою (черепашки, худоба, хутра, монети, банкноти), але завжди були постійні за змістом і функціями – засіб обміну. Разом з тим саме у цих властивостях і приховується парадокс: про гроші написано тисячі книг, і разом з тим «ми занадто мало знаємо про них» [4, с. 11], – говорить М. Фрідмен, визнаний лідер монетаризму ХХ століття.

Причина такого парадоксу полягає в тому, що гроші не повністю потрапляють в аналітичне поле грошових теорій. Тому гроші потрібно розглядати не як міру вартості і засіб платежу, не як засіб обігу і накопичення, а «гроші як особливий спосіб дивитися і думати, як специфічна постановка погляду культури, як потрібний і активно використовуваний нею інструмент мислення і компонент буття» [4, с. 12], – вказує І. Єскевич. Необхідно виходити з того, що «економічні гроші» - лише видима частина «грошового айсбергу». В глибинах економічної реальності прихована значна і головна сутність грошей, виявленням якої завжди займалась філософія.

В античній філософії, де центральною в теорії пізнання поставала проблема співвідношення знання та мислення, істинного та хибного, знання розумілося в єдності з його предметом. Виходячи з того, що знання є своєрідною копією предмета, антична філософія переважно вивчала процес, за допомогою якого предмет переводився в стан знання. Теза про єдність знання і предмета специфічно поєднувалася з нерозумінням активності суб'єкта в процесі пізнання; істинний об'єкт може бути «даним» тільки тому, хто пізнає; всі продукти його суб'єктивної пізнавальної діяльності – лише хибна, неістинна думка. Такий підхід, звичайно ж, позначився й на розумінні грошей. Мислителі розглядають гроші як одну з цінностей цивілізованого суспільства. Аристотель, як і Платон, підкреслював важливу соціальну функцію грошей – бути засобом обміну, способом порівняння цінностей предметів один з одним [3, с. 34].

Кредо Б. Франкліна була «свідома праця». Він виступав з ними не для того, щоб зробити багатим лише окремих людей, а бачив в цьому спосіб удосконалення всього суспільства. З точки зору мислителя, гроші завжди повинні були мати обмеження, пов'язані з строгою соціальною і особистою моральністю. Тому він не міг допустити, щоб одна людина заради особистої фінансової вигоди пригнічувала іншу. З його точки зору, світ став би значно кращим, якби кожний «виробляв більше, а споживав менше» [1, с. 154]. Однак головне полягало в тому, що завдяки Б. Франкліну гроші були легалізовані для філософського, теоретико-економічного і культурологічного аналізу. Заслугує уваги аналіз грошей в параметрах проблем «власності» представниками німецької класичної філософії. Так, в І. Канта поняття «власності» конституюється в поняттям «особистості». Тільки той, хто може бути власником «самого себе» і вільний розпоряджається собою, є особистістю і правомірним суб'єктом. В цьому сенсі свобода у зовнішньому її прояві - це не абстрактний лозунг для санкюлотів і люмпенів, а власність як право своєї самодостатності. Власність розрізняється як «власність» (володіння) на своє «Я» і «власність» (володіння) на речі. Кожен громадянин держави має право власності на своє «Я» і стає внаслідок цього правовим партнером даної держави. Масштаби і розміри речової власності, як і кількість грошей, зовсім неоднакові для всіх індивідів, і нерівність величини власності створює основу нерівності політичних прав участі. На думку І. Канта, якщо власник може розпоряджатися зовнішнім предметом на власний розсуд, то людина може бути тільки своїм власним господарем, але не власником самого себе, не говорячи вже про те, щоб бути «власником інших людей». Тобто якщо право власності на речі (і гроші) є майже безмежним, право розпоряджатися іншими людьми обмежене почуттям відповідальності. Значну увагу проблемі грошей приділяв видатний німецький мислитель Г. В. Ф. Гегель. Його концепція викладена в основному в праці «Філософія права», в якій обґрунтовуються основи і принципи громадянського суспільства, народжуваного ринковою економікою. Гроші є невід'ємною частиною власності, є «вкладання волі в річ», і тим

самим особа дає собі «зовнішню сферу своєї свободи» [2, с. 401]. Найважливішою передумовою власності і грошей Г. Гегель вважав свободу. Стверджуючи, що речі, на відміну від вільної особистості, є «невільними, позбавленими індивідуальності, безправними», мислитель трактував власність як еманацию (сходження) «абсолютної ідеї», завдяки якій особистість переходить із суб'єктивного змісту в об'єктивний. «Розумність власності полягає не в задоволенні потреб, а в тому, що знімається гола суб'єктивність особистості. Лише у власності особа виступає як розум» [2, с. 405], – зазначав мислитель. У власності особистість знаходить для себе «зовнішню сферу свободи». Проблема грошей стає зрозумілою, якщо мати чітке визначення поняття «цінності». В найбільш загальному плані «цінність – зберігаюча можливість задовольнити свою потребу. Грошима самими по собі неможливо користуватися безпосередньо, вони повинні бути перетворені в специфічні речі» [2, с. 403].

Оскільки придбана за гроші річ має цінність, кожен може задовольнити нею свою проблему. Для продуктивного функціонування грошей, з точки зору Г. Гегеля, потрібна наявність громадянського суспільства. Воно надає кожному індивіду право увійти в ту страту, в яку він хоче, і заробляти стільки грошей, скільки може.

Однак така можливість є випадковою. «Промисел годує людину, як і соціальний стан; але якщо який-небудь промисел процвітає, то в нього включається безліч індивідів. Однак потреба в товарах не безмежна, і якщо яка-небудь галузь переповнена виробниками, то окремі люди можуть цього не зрозуміти, вони спрямовуються в неї і гинуть. Можна, звичайно, в цьому випадку сказати: надлишок стане очевидним, і тоді окремі індивіди підуть звідти. Однак вони не можуть так поступити, оскільки вони володіють тільки тільки такого роду вмінням, оскільки вони вклали в дану справу свій капітал як у формі своїх можливостей, так у формі грошей» [2, с. 454].

Зміни відбуваються через розорення. Висновки. На мою думку, потрібно звернути увагу на ціннісний характер грошей, а не абстрактний і безособовий характер, виходячи з їхньої ідеальної природи. Вони є зручним засобом для переходу всіх цінностей, які не підлягають «зважуванню» або «вимірюванню» до кількісних характеристик тощо. Через це вони не підпорядковуються звичній шкалі цінностей. Аналіз поглядів мислителів попередніх культурно-історичних епох показав, що ціннісний підхід не використовувався у вивченні феномена грошей. Це викликано тим, що у філософських побудовах поняття «цінність» було 584 відсутнім аж до середини XIX століття. Але це зовсім не означало, що в метафізичних роздумах ідея цінності й «ціннісний підхід» не були задіяні. Але одна справа оперувати цінностями, інша справа мати ідею цінності і трактувати об'єкти як цінності. Тому можна констатувати, що і сучасна філософська думка поки не прийшла до однозначного розуміння грошей ні з точки зору того, що таке феномен грошей, ні з точки зору методології дослідження. Про це свідчить їх еволюція, яка демонструє самі різні принципи та підходи до їх розуміння та дослідження.

Список використаних джерел

1. Гончаров В. В. Гроші в контексті аксіологічного аналізу/ В. В. Гончаров // Мандрівець. 2008. № 4 (75). С. 33-37.

СУЧАСНИЙ СВІТ КРИЗЬ ПРИЗМУ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ

Актуальність теми дослідження: Цінність – цінністю вважається будь-яке матеріальне або ідеальне явище, яке має значення для людини, заради якого вона діє, витрачає сили, заради якого вона живе. Цінності спрямовують, організують, орієнтують поведінку людини на визначені цілі. Людина пізнає світ через призму цінностей. Повноцінна особистість починається на тому етапі розвитку людини, коли в неї виникають цілі та цінності життя, спрямовані на позитивне майбутнє. Перед сьогоdnішнім світом та суспільством постають особливо важливі питання: які цінності є основними у житті людини; як правильно розставити пріоритети у сформованих на даний час умовах; чому суспільство почало зневажати людські цінності, які їм дано [1].

Мета дослідження: розуміння становища, в якому перебуває сучасний соціум у розрізі загальнолюдських цінностей. Усвідомити природу факторів, які впливають на формування сучасних цінностей, висвітлити найважливіші ціннісні проблеми, які є актуальними на даний час.

Об'єкт дослідження: загальнолюдські цінності та їх вплив на тенденції сучасних вселюдських пріоритетів.

Предмет дослідження: проблема формування сучасних загальнолюдських цінностей, їх природа та подальший розвиток, який зумовлений подіями та настроями у всьому світі та суспільстві. **Завдання дослідження:** аналіз встановлення загальнолюдських цінностей; визначення вагомості загальнолюдських цінностей у суспільному житті; з'ясувати, як і під впливом яких чинників змінюються загальнолюдські цінності [2].

В умовах перехідного кризового суспільства вивчення стану та зміни ціннісних орієнтацій молодих людей викликається, насамперед, практичною необхідністю. Адже від того, з якою якістю цінностей молодь житиме у ХХІ столітті, залежатиме напрям соціально культурного та політико економічного розвитку суспільства майбутнього, поява нових економічних, політичних та інших типів поведінки. Сучасний розвиток української держави, соціальних інститутів та суспільних відносин визначається як період трансформаційних процесів, пошуку власного шляху розвитку та зміни цінностей. Тому зрушення, котрі відбуваються нині, безпосередньо впливають на ціннісну свідомість молоді. Отже, проблема полягає в тому, що багато з тих цінностей, які виховувало радянське суспільство, поступово почали змінюватися, бо, з одного боку, нові соціально економічні умови вимагають від людини таких якостей, як готовність до ризику і особисту відповідальність за свої вчинки, уміння швидко пристосовуватися до економічної кон'юнктури, готовність наполегливо працювати заради досягнення добробуту та успіху. З іншого боку, цінності, що в минулому мали високий ранг і пов'язувалися із закріпленими в масовій свідомості соціально психологічними стереотипами пріоритету загального (колективного) над особистим (індивідуальним) і самореалізації особистості в праці, сьогодні молоддю заперечуються [3].

Загальнолюдські цінності – моральні норми, що є спільними для різних народів та культур і які втілено в найкращих людських рисах та взаєминах, зокрема добро і краса. За своєю сутністю цінності – це відносно стійке, соціально зумовлене, вибіркоче ставлення людини до сукупності матеріальних і духовних суспільних благ [4].

Дослідники класифікують цінності по-різному: 1) за об'єктом засвоєння – матеріальні, морально-духовні; 2) за метою засвоєння – егоїстичні, альтруїстичні; 3) за рівнем узагальненості – конкретні, абстрактні; 4) за способом вияву – ситуативні, стійкі; 5) за роллю в діяльності людини – термінальні, інструментальні; 6) за змістом діяльності – пізнавальні, предметно-перетворювальні (творчі, естетичні, наукові, релігійні та ін.); 7) за приналежністю – особистісні (індивідуальні), групові колективні, суспільні, загальнонародні (національні), загальнолюдські. Найбільш поширеною класифікацією цінностей на філософському рівні вважається розподіл на релігійні, етичні, естетичні, логічні й економічні. Ціннісні орієнтації виконують цілу низку функцій: долучають індивіда до норм суспільства, сприяють самовизначенню особистості, реалізації здібностей та забезпечують гармонію її внутрішнього світу [5].

З юних років людина в основному долучається до різних цінностей, усвідомлює для себе їх сутність і сенс. Далі, у процесі навчання, усебічного розвитку, накопичення життєвого досвіду особистість виробляє здатність самостійно вибирати системоутворювальну цінність, тобто ту, яка в цей момент сприймається нею як найбільш значуща і одночасно задає певну ієрархію цінностей. У свідомості кожної людини особистісні цінності відображаються у формі соціальних, ціннісних орієнтацій, які образно називають «вісью свідомості», що забезпечує стійкість особистості. «Ціннісні орієнтації – найважливіші елементи внутрішньої структури особистості, закріплені життєвим досвідом індивіда всією сукупністю його переживань і обмежують значущі для цієї людини від незначущої, несуттєвого» [6].

Висновок. На формування цінностей впливає безліч факторів. Приходячи у цей світ людина вже отримує певну базу цінностей, проте з роками людина сама вирішує, які цінності для неї є найголовнішими та відіграють важливу роль в її житті. В залежності від того, які цінності у людей стоять на першому місці, таке й суспільство у нас будуватиметься. Щоб жити в сучасному й гармонійному світі, потрібно обирати правильні пріоритети та цінності.

Список використаних джерел

1. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/35109/1/580.pdf>
2. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/21975/1/532-535.pdf>
3. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/levkovska_dynamika.pdf
4. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/4831/1/Nariadko%20H..pdf>
5. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2020/08/Npchdusoc_2013_225_213_7.pdf
6. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2020/08/Npchdusoc_2013_225_213_7.pdf

ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ

Актуальність теми дослідження: бізнес сьогодні є одним із найпоширеніших способів запровадження підприємницької діяльності. Тому вивчення основ бізнесу з різних філософських позицій дає підприємцю перевагу у виборі підходу до ведення бізнесу з унікальною складовою.

Метою дослідження є проведення філософського аналізу основ бізнесу. Відповідно до поставленої мети необхідно виконати наступні **завдання:**

- проаналізувати сферу бізнесу в сучасному суспільстві;
- знайти зв'язок між бізнесом і філософією;
- проаналізувати основні форми та моделі ведення бізнесу в сучасному суспільстві просторій;
- розуміти бізнес як властивість і погляди на нього філософів

Об'єкт дослідження: соціально-економічна сфера сучасного суспільства.

Предмет дослідження: філософські основи бізнесу.

Стан дослідження проблеми: ідея філософії бізнесу привертала увагу багатьох вчених, таких як: Дж.С. Мілля, М. Вебера, В. Зомбарта, Ж. З. Ламбена та вітчизняного дослідника цієї проблеми С. С. Гаркавенка. Один з найбільших економістів 20 століття Дж. М. Кейнс вважав, що безсумнівним є плідний зв'язок філософської думки з ідеями бізнесу, в результаті чого народилася філософія бізнесу. На практиці вони намагаються відкрити власний бізнес, вдаючи, що все так просто. А щоб створити щось нове, в тому числі бізнес-ідею, потрібен талант.

Альфред Нобель вважав, що якщо у мене багато ідей і лише одна з них виявляється плідною, то я зайнятий. Тобто, більшість людей «запалюються» ідеєю, але вона може не принести бажаного результату, а потрібно мати хоча б одну, але продуману і успішну ідею. Сучасне суспільство часто замінює поняття «філософія бізнесу» на більш нове поняття «маркетинг». Так на думку С. С. Хапкавенко в умовах сильної конкуренції дуже важливо, щоб маркетинг, як філософія бізнесу, став природною формою поведінки для всіх ділових партнерів і мав прямий чи опосередкований вплив на управління функціями та відділами. Маркетинг має бути основною умовою, рамкою для прийому листів, сприяти активності кожного співробітника – від першого співробітника до топ-менеджера, щоб створити велику і потужну компанію. Маркетинг як філософія бізнесу повинен дотримуватися певного методу управління та організації діяльності компанії. У випадку, коли єдина філософія організації бізнесу націлена на задоволення потреб працівників і потреб споживача, всі відділи підприємства повинні мати можливість обмінюватися інформацією, координувати свої плани та їх виконання. Для успіху та перемоги над конкуренцією необхідні креативність, гнучкість та відсутність бар'єрів у процесі функціоналізації та між відділами, що є наслідком популяризації маркетингової філософії вдруге. Філософія бізнесу базується на перспективах колективної економічної перспективи. Наші філософські погляди схожі на організм, який керує нашим способом життя. Щоб змінити цей напрям, нам потрібно змінити філософію, а не предмети, про які ми говоримо. Філософія бізнесу пояснює загальні концепції компанії, її цілі та завдання.

Він також окреслює цінності, важливі для компанії. Створення філософії потребує часу та зусиль з боку ділових людей. Створюючи філософію, люди повинні запитати себе: «Яка природа мого бізнесу?» «Хто мій клієнт?» «Які цінності важливі для мене?» і «Яке моє загальне бачення компанії?» Відповіді на ці питання створюють нову філософію бізнесу.

Філософія бізнесу сприяє підвищенню якості життя, приваблює ділових людей, які мають погляди, близькі до її положень; створює умови для надійних, повноцінних і відповідальних відносин; створює творчу атмосферу навколо компанії. Базуючись на цьому управлінні, здатність розуміти філософію бізнесу є важливою. Основною силою розвитку бізнесу є потреби та реальний економічний інтелект, який притаманний поточній потребі. Неможливо розпочати бізнес, не забезпечивши належних умов для його функціонування. Вони забезпечують законодавчу та нормативну базу, конкурентне середовище, сучасну інфраструктуру та стимули для підприємництва. Рушійною силою бізнесу є комерційний успіх і задоволення інтересів ділових людей. Бажання отримати прибуток спонукає студентів бізнес-сектору збільшувати виробництво, знижувати собівартість і ціни на товари та послуги. Ринок – це стимул для розвитку бізнесу, а його межа – дефіцит покупців. Зрештою, суб'єкти господарювання виступають або виробниками, або споживачами. Це означає, що ринок встановлює ціни і визначає обсяг виробництва, і виникає проблема: що, як і скільки виробляти. Задача «що робити» пишеться групою споживачів або послугою; «Як конкурувати» – через конкурентне суперництво між кандидатами; «Скільки виробляти» – через співвідношення попиту і пропозиції. Бізнесмен є головним персонажем на ринку. Економічна активізація матеріалізується в поліпшенні стану суспільного виробництва, створює новий тип економічної поведінки об'єктів економічного забезпечення та відповідний механізм.

Існує три основні концепції бізнесу: позитивна, критична і прагматична. Критична концепція бізнесу виходить з того, що поняття бізнес об'єднує сукупність дій різних суб'єктів ринкових відносин, що мають однакову спрямованість на збагачення одних людей за рахунок інших. Існує безліч модифікацій критичних уявлень про бізнес, але загальним для них усіх виступає теза про суперечливість, а то і несумісності інтересів і цілей людей, змістом діяльності яких є бізнес. Критична концепція бізнесу абсолютизувала в минулому і продовжує абсолютизувати протиріччя, притаманні ринковій економіці.

Суть прагматичної концепції бізнесу полягає в сприйнятті бізнесу як неминучого явища в контексті розвитку суспільства. Зазначене явище виявляється, з одного боку, необхідним, а з іншого боку – вигодним людям, які сприймаються суспільством як бізнесмени, які прагнуть задовольнити свої корисливі (егоїстичні) інтереси, і іншими членами суспільства, які завдяки бізнесу отримують можливість постійно насичувати свої потреби при допомозі створені компанії та надані послуги. Прагматизм такого підходу зумовлений тим, що розуміння бізнес-обачливості як об'єктивного явища не відповідає вимогам правового, економічного та морального розвитку спільного підприємництва.

Деякі філософи вважають, що бізнес, по суті, є чужою власністю, а тому його власники мають право розпоряджатися ним, як вважають за потрібне, в межах закону та моралі. Вони не вірять, що працівники чи споживачі мають особливі права власності. У цій концепції працівники добровільно обмінюють свою роботу на винагороду від власника бізнесу; вони не мають більшого права вказувати власнику, як розпоряджатися своїм майном, ніж власник повинен вказувати їм, як витратити свої заробітки, якими володіють працівники.

Отже, філософія бізнесу – це група питань, пов'язаних із соціально-філософськими та соціально-культурними, етичними нормами, які є частиною економічного підприємства. Сутність філософії бізнесу полягає у пошуку та розгляді найбільш оптимальних причин економічного індивіда. Спосіб дії намагтися знайти відповідь на питання чому, чому він є суб'єктом господарської праці взагалі, а в його справах зокрема. Головною сутністю бізнесу у філософії з наукової точки зору є виявлення важливих характеристик, основних принципів, організаційних гіпотез та ефективності ділового світу. Головним завданням філософії бізнесу є пізнання сутності економічної праці та економічного способу функціонування в якомога більш широкому і глибокому розумінні цих явищ.

Список використаних джерел

1. Гаркавенко С. Маркетинг: підручник / С. Гаркавенко. Київ: Лібра, 1998. 384 с.
2. Глушко Т. П. Філософія бізнесу як основа легітимації економіки // Філософські проблеми гуманітарних наук. Київ: Міжнародний освітній фонд імені Ярослава Мудрого, 2005. № 4. С. 85–89.
3. Орендарчук, Г, Філософія людини-бізнесмена / Галина Орендарчук, Сергій Клеба // Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації: зб. наук, праць студ. та викл. каф. філософії та політології ТНЕУ / відп. за вип. Т. В. Гончарук. Тернопіль: ТНЕУ, 2012. С. 71-78.
4. Рассел Б. Історія західної філософії. Київ: Основи, 1995. 759 с.
5. Гончарук-Чолач, Т. Сучасні парадигми державного управління: теоретико-філософське осмислення / Тетяна Гончарук-Чолач // Психологія і суспільство. 2010. № 4. С. 72-81.
6. Гурик М. І., Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Філософські проблеми державного управління. Навч. посібник. Тернопіль. Економічна думка, 2010. 126 с.
7. Гурик М.І., Шумка М. Л. «Каста луччих людей» у соціально-філософському вченні Дмитра Донцова / Михайлина Шумка, Мирослава Гурик // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філософія». Вип. 8. Острог, 2011. С. 36-46.

НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю теоретичного осмислення процесів утвердження нації як повноправного політичного суб'єкта в усіх сферах суспільного життя. В суверенній Україні історичний розвиток передбачає набуття нацією ознак і характеристик усіх суспільних перетворень, усвідомлене співвідношення інтересів населення України з національними інтересами і цілями.

Мета дослідження. Дослідити поняття нації, як суб'єкта історичного розвитку та процес її формування.

Завдання дослідження. Усвідомити важливість даного дослідження та як наслідок процесу: завершення формування модерної української політичної нації, її самореалізацію як поліетнічної громадянської спільноти.

Об'єкт дослідження. Нація, національна свідомість, українська нація як суб'єкт суспільної трансформації.

Предмет дослідження. Взаємозв'язок процесів формування нації в усіх сферах суспільних перетворень та реалізації принципів суверенітету, демократії, національних інтересів, прав і свобод людини та етнічних груп.

Історичний досвід кожного народу унікальний та неповторний, а тому визначає різні проблеми щодо організації його життєдіяльності. Проте, констатуючи факт відмінностей у проблемах буття та розвитку різних націй, все ж здійснюючи аналіз будь-яких проблем національного життя, необхідно виходити з того, що нація – це достатньо визначена категорія, яка має загальнолюдське значення і є важливим теоретико-методологічним знаряддям осмислення відповідних проблем життя людей. Тобто, незважаючи на унікальний національний життєвий досвід, світогляд, пріоритети і т. ін., національне життя та національна культура з необхідністю повинні виробити певну систему координат, яка б забезпечила можливість розвитку нації серед інших націй як повноцінного суб'єкта історичної дії і яка б відображала головні принципи національного розвитку як такого [1, с. 1].

В тексті Конституції України поняття «народ» і «нація» стоять в одному смислового ряду. В преамбулі до Конституції зазначається, що «...від імені Українського народу – громадян усіх національностей, виражаючи суверену волю народу...і на основі здійсненого українською нацією, усім Українським народом права на самовизначення...». Якщо поняття «український народ» законодавець розтлумачив достатньо чітко, то вживане в преамбулі до Конституції поняття «українська нація» містить юридичну неоднозначність самого терміна [2].

Якщо за основу національного самовизначення взяти етнічну спільноту чи етнополітичну – націю, то, як і в випадку з поняттям «народ», матимемо безліч визначень поняття «нація». Якщо йдеться про міжнародно-правові відносини, то нація – це сукупність громадян однієї держави. Згідно з примордіалістським підходом, нація – це соціобіологічна спільнота (етнонація). Російський же дослідник В. Тишков взагалі заперечує сам факт існування нації як такої. Додамо до цього відоме твердження, що «нація – це політично, державно організований народ». Якщо за суб'єкт самовизначення береться нація, якщо вимоги самовизначення викликані спільністю мови та культури, етнічного походження, то можливість системного вирішення питання значно зменшується, адже якщо за основу самовизначення береться етнічна спільнота, існує вірогідність нерівності і дискримінації [3, с. 141].

Вірно, що нація має свою природну передумову у певному етнічному житті, у відповідному історико-культурному надбанні, без якого вона не може відбутися. Але ніяк не можна ототожнювати націю з етносом чи народом, бо нація як феномен з'являється не в контексті етнічного життя, а завдяки цивілізаційному вибору на користь тих соціальних чинників, завдяки яким і з'явилися нації в історії людства, – громадянського суспільства; правової держави; економіки, що заснована на приватній власності та вільному підприємстві; демократії; самоцінної та самоврядної особистості; національної культури, яка орієнтована на загальнолюдські, демократичні цінності. Аксиомою є те, що немає нації без демократії та громадянського суспільства так само, як і останніх без нації. Ці феномени суттєво пов'язані і визначають один одного у будь-якому аспекті національного життя. Це положення, яке сприймається як самоочевидне більшістю представників тих націй, де існує розвинуте національне буття, потребує певних цілеспрямованих зусиль для укорінення в українській національній самосвідомості.

До нації людина залучається не завдяки етнічному походженню чи належності до відповідної етнічної (народної) культури. Етнічна визначеність особи обумовлена природним чином: етнічною належністю батьків, особливостями безпосереднього етнічного життя і т. ін. Тобто, етнічна визначеність людини – це певною мірою випадковість, яка практично мало залежить від її особистих зусиль чи особистого вибору. Інша ситуація із належністю людини до нації: в основі національного визначення людини знаходиться особистісний, свідомий, вільний вибір людини себе самої як представника відповідної нації. Національне життя відбувається через національну самоідентифікацію особистості, через її свідоме самовіднесення до певної нації, через поєднання своєї власної долі, власного життя з долею та життям нації.

Для сучасної України, яка тільки-но стала на шлях розбудови власної державності, досить актуальною є проблема того, як розуміти історію, в якій світоглядний та методологічний формі її викладати. Цілком очевидно, що історичне знання має згуртувати населення, піднявши його самосвідомість до рівня національної ідеї, тобто – до рівня філософії історії [4, с.146].

Поняття «національної ідеї» виникло у XVIII – XIX ст. початково маючи форму гегелівського абсолютизму для кожного народу. На їх формування впливали національні традиції, психологія, спосіб життя в минулому. Унітарна політика часів Київської Русі, поступившись розпаду на удільну систему, існувала лише 120-150 років. Надалі національний характер давньоруського етносу складався у протистоянні автономістично-самодостатнього егоїзму і централістичної тенденції, провідниками якої опісля смерті Богдана Хмельницького в Україні стали Польща, Московське царство, Оттоманська і Австро-Угорська імперії. Тому в ментальності українців центральна влада тривалий час розглядалася як чужа та ворожа.

З національних традицій, національного характеру, умов існування недержавного етносу випливали і зміст, та характерні риси української мрії. Головним у ній була родина, матеріальне благополуччя і нейтралізація негативного впливу влади. В XIX ст. основи для ідейного формування заклав Тарас Шевченко котрий вважається «батьком» національного відродження. Він не створив жодної програмової статті, чи брошури, як-то робили пізніші ідеологи, проте своїми творами заклав базис політичної ідеології, зокрема начерком національної ідеї вважається його «І мертвим, і живим, і ненародженим...». За його життя значущим осередком українського просвітництва було Кирило-Мефодіївське товариство.

Наступним значним, хоча й суперечливим теоретиком ідеї, вважається Михайло Драгоманов, зі спілок найбільший вплив мало Братство тарасівців. Два роки боротьби з імперіями і постімперськими утвореннями за незалежність та одночасна суперечка різних політичних сил між собою стала підґрунтям формування національної української ідеї на практично-наукових, а не лише на теоретичних засадах. Компромісним поєднанням української мрії і різних моделей української національної ідеї стали праці Михайла Грушевського та інших. Черговий сплеск уваги до національної ідеї відбувся за часів набуття Незалежності, відколи країна мала в стислі терміни віднайти нові цілі розвитку, визначатися в європейському і світовому просторі, а громадяни України самоідентифікуватися не лише в громадянстві, але і в політичних, економічних та культурних орієнтирах [5, с. 16]. Страшне воєнне сьогоднішнє спричинило руйнування попередніх фундаментальних цінностей і уявлень викликало докорінні зміни в ідеологічній сфері. Сьогодні, як ніколи, формується Україна, як нація вільних та відважних людей.

Висновок Отже, перспективним напрямом розвитку української спільноти є створення об'єднаної нації співгромадян зі збереженням унікальності та неповторності кожної етнічної спільноти, де кожний міг би відчувати себе українцем незалежно від етнічного походження. Інтелігенція в сучасних умовах має можливість і навіть повинна активно впливати на ідейно-світоглядний клімат у суспільстві й, звичайно, стояти біля раціональних витоків будь-яких національних ідеологічних концепцій і теорій, тому що саме гуманітарна інтелігенція, яка займається створенням та розповсюдженням форм національної культури, суспільно-політичної інформації, знань про суспільство, професійно віддзеркалює характер тих трансформацій, що в ньому відбуваються [5, с. 11].

Нація виникає та існує силою свідомого самовизначення особистостей. Тому активізація особистісного чинника у національному житті, зокрема, – формування настанов молоді України на активне «втручання» у процеси національного розвитку, на формування відповідної власної життєвої позиції відносно майбуття української нації є актуальною проблемою сучасної України.

Список використаних джерел

1. Швецова А.В. Шамрай В.В. Ідея нації та проблеми розвитку національної освіти в Україні. 2001 р.
2. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/89791/43-Shvetsova.pdf?sequence=1>
3. Конституція України. URL: <https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-i>
4. Рафальський І. Суб'єкти права на самовизначення. «Наукові записки». Випуск 4(66). 2018 р.
5. Філософія історії: становлення колективних суб'єктів розвитку суспільства: наукова монографія / В. А. Жадько. Запоріжжя : Вид-во ЗДМУ, 2018. 156 с.
6. Руденко Ю.Ю. Проблеми концептуалізації поняття «нація» в українській науці та практиці. Науковий журнал «Політикус». 2020 р. Випуск 3.

ФІЛОСОФІЯ УСПІХУ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖЕРА

Актуальність теми. В умовах глобалізації особливої уваги набуває вирішення проблеми успіху сучасного менеджера, адже управління людьми, як зазначають філософи, є великим мистецтвом, яке формується на досконалому знанні філософії, педагогіки, психології, соціології.

Сьогодні як менеджеру, так і фахівцям будь-якого профілю, важливо вміти ефективно працювати, а без прийняття оптимальних управлінських рішень неможливо свідомо обирати і застосовувати інструменти соціального проєктування в соціальній сфері та інноваційній діяльності, уникати непродуктивних витрат часу, матеріальних та духовних ресурсів для оптимізації базових соціальних механізмів.

Метою нашого дослідження є визначити роль професійної культури менеджера як один з основних компонентів для досягнення успіху в професійній діяльності.

Відповідно до мети нами було поставлено такі **завдання**:

- дослідити вимоги до здібностей і вмінь менеджера;
- охарактеризувати важливі умови успіху сучасного менеджера;
- проаналізувати його діяльність.

Об'єктом дослідження є особистісні якості менеджера, теорія його успіху, філософські погляди на діяльність менеджера.

Предмет дослідження виступає роль та місце менеджера в організації.

Сучасні технологічні і соціальні процеси надзвичайно ускладнились, а знання і кваліфікація виконавців, їх незалежність настільки зросла, що диктаторські замашки є практично неприпустимими, а їх місце займає ділове співробітництво і консультування. Менеджер стає організатором самостійної роботи підлеглих, об'єднаних у команди. Достатньо цікавою є еволюція вимог до керівників. Так, Ф. Тейлор, один з фундаторів науки управління, найважливішими рисами керівника вважав: розум, освіченість, спеціальні і технічні знання, фізичну спритність і силу, тактовність, енергійність, рішучість, чесність, розсудливість і здоровий глузд. А. Файоль так визначає вимоги до керівника: «Перша вимога, якій повинен задовольняти голова великого підприємства, бути хорошим адміністратором; тобто бути здатним передбачувати, організовувати, узгоджувати і контролювати. Друга умова полягає у тому, щоб голова підприємства був компетентним у спеціальній технічній функції, властивій даному підприємству. Інші якості і знання, які бажано було б мати всім керівникам підприємств – це здоров'я і фізичні сила; інтелігентність і розвинутий інтелект; моральні якості – розсудлива воля, тверда, наполеглива енергія і (якщо необхідно) сміливість, почуття відповідальності; почуття піклування про загальний інтерес; високий рівень загальної культури; загальне уявлення про всі найбільш суттєві функції».

Сучасні вимоги до ідеального менеджера більш розгалужені і конкретні [4, с. 14-16]. Розумові здібності, якості успішного менеджера. Ще однією передумовою зайняття керівної посади є розумові здібності менеджера. Потреба враховувати розумові здібності претендентів на менеджерські посади викликана тим, що людині важко самій усвідомити межі своїх можливостей. Вона, як правило, схильна наділяти себе розумом досить щедро. Існує можливість більш чи менш точного оцінювання основних характеристик розуму: його гнучкості та рухливості, глибини та широти, логічності та самостійності суджень, критичності та допитливості. Допитливість - це прагнення людини дізнатися про те нове, з чим вона зустрічається в житті; прагнення розібратися в основних, раніше не відомих їй явищах та причинах.

Глибина розуму – це явище інтелекту, що проявляється у здатності людини висвітлити суть конкретного явища, в її умінні визначити основні, суттєві зв'язки між явищами і всередині них. Гнучкість та рухливість розуму. Ці риси характеризують здатність людини швидко відійти від старих зв'язків і швидко встановити нові відносини, при цьому вміти розглядати явище з незвичайної точки зору. Логічність. Ця властивість розуму характеризує процес мислення і визначається співвідношенням аналізу - синтезу, чіткою спрямованістю процесу мислення, його послідовністю, відповідністю поставленому питанню, правельним зіставленням загальних і окремих проблем. Доказовість і критичність розуму - це вміння людини обґрунтовувати своє рішення. Мислення набуває доказовості і переконливості тоді, коли людина вміє навести для обґрунтування свого рішення неспростовні аргументи і факти. Важливим для менеджера є системне мислення – найбільш придатний у сфері менеджменту інструмент протистояння парадоксам. Це – схильність до аналізу і синтезу, уміння відокремлювати суттєве від несуттєвого. Великою мірою успішність менеджера визначає креативність, як здатність до творчого вирішення задач.

Однією з особливостей прояву креативного мислення є добре розвинена інтуїція, тобто розумова діяльність, яка здійснюється немовби «на межі» свідомості. Добре розвинена інтуїція спирається на життєвий досвід людини і живиться багатьма джерелами інформації, яка надходить від усіх органів чуття, миттєво сортується, аналізується і узагальнюється у вигляді процесу прийняття рішення. Часто людина не може пояснити, чому, за якими критеріями обрано таке рішення, що вплинуло на її висновки.

Наявність реалістичного погляду – суттєва перевага менеджера. Але немає протиріччя у тому, що розвинена уява, природна здібність фантазувати можуть посилити потенціал менеджера, сприятимуть підвищенню якості його діяльності. Можна сказати, що межі досягнутого керівником багато в чому залежать від меж його уяви. Чим самостійним є менеджер у своїх діях, тим з більшою користю для справи може використати свою уяву [1].

Особливості успіху менеджера Праця менеджера є багатоманітною, але в основі її становить рівень етичних і психологічних чинників суб'єкта управління. У взаємовідносинах «менеджер – оточуюче середовище» кожен конкретний випадок породжує велику кількість непередбачених нюансів, але є ряд парадигм, дотримання яких визначають успіх менеджера.

Видатний американський соціолог Наполеоно Хілл на основі величезного фактичного матеріалу зробив висновок, що важливою умовою успіху управлінця є наявність таких рис: 1. Сміливість і рішучість. Ці риси, зазначає американський вчений, базуються на знанні самого себе і тієї роботи, якій ви присвятили своє життя. 2. Самоконтроль. Людина, яка не контролює своїх вчинків, не може (і навіть не має права) контролювати інших. 3. Відчуття справедливості. Якщо керівник несправедливий у ставленні до інших, він втрачає моральне право бути ним. 4. Чіткість рішень. Управлінець повинен чітко визначати завдання і вимагати чіткого їх виконання. 5. Якість планів. Кожен з управлінців, діяльність яких позначена успіхом, повинен постійно працювати над планом своїх дій. 6. Привабливість особи управлінця. Для своїх оточуючих управлінець повинен бути зразком у всьому: одязі, діях, дотриманні слова, виконанні службових обов'язків. 7. Співчуття і розуміння. Це одна з найважливіших рис, яка визначає гуманізм управлінця [2].

Аналізуючи діяльність менеджера, вчені виділяють ряд помилок, які допускають управлінці в процесі керівництва людьми. Так, наприклад, М.Х.Мескон, М.Альберт, Х.Хедоурі визначають такі причини невдач, які часто руйнують кар'єру менеджера:

1. Бажання отримати більш високу платню і мати особистий комфорт. Це характерно особливо, вважають американські соціологи для керівників-невдах. Дуже часто їх метою є не досягнення в роботі, а отримання грошей при скромних успіхах, а то і при відсутності таких.

2. Невдаха-керівник дуже боляче переживає відсутність символів своєї влади: робочого стола, кабінету, машини, навіть таблички на дверях. Звичайно, відповідно до статусу керівника все це повинно бути, але, коли він боляче переживає, що немає, наприклад, таблички на дверях з його іменем, – це поганий знак. Для такого керівника, вважають американські вчені, зовнішні атрибути відтіснили на другий план основне – знання, вміння керувати людьми, справу, якій він служить.

3. Керівник-невдаха піклується перш за все за свою особу. Керівник, який в своїй діяльності просперує, думає в першу чергу про своїх підлеглих, турбується про них, сприяє їх просуванню вверх по службовій драбині.

4. Поганий керівник схильний до самоізоляції. Якщо людина тільки думає про себе, втрачає зв'язок з підлеглими, вона втрачає і інформацію про те, що цікавить його підлеглих, які настрої, зміни в їх поведінці, які їх міжособові стосунки на роботі і поза нею.

5. Керівник-невдаха ховає свою некомпетентність за пихою, бундючністю. Його весь час переслідує страх, що підлегли в якусь хвилину побачать, що «а король-то голий!». Дещо на інші причини невдалого керівництва людьми вказує Дейл Карнегі [1].

Отже, таким чином, Менеджер організацій - це унікальна професія. Менеджер – це найманий професійний управляючий підприємства; фахівець в області управління виробництвом. А менеджмент – це управління, завідування, організація, сукупність сучасних принципів, методів, коштів і форм управління виробництвом і збутом продукції з метою підвищення їхньої ефективності й збільшення прибутку. Ця професія вимагає постійного вдосконалювання знань, розвитку практичних навичок швидкого реагування на всі зміни, що відбуваються, підвищеного інтересу до самоосвіти, високого рівня самодисципліни. Саме професіоналізм, відповідальність, ініціатива й заповзятливість менеджерів здатні у будь-якій складній ситуації забезпечити підприємству успіх і прибуток, високу ефективність реалізованої практичної діяльності. Тож, якщо ви відчуваєте у собі цей потенціал – на вас чекає цікава і перспективна професія.

Список використаних джерел

1. URL: <https://studfile.net/preview/10019573/page:22/>
2. URL: https://knowledge.allbest.ru/management/3c0b65625b3bc78a5c53a88521216d26_0.html
3. URL: https://maup.com.ua/ua/pro-akademiyu/novini1/usinovini1/menedzher_profesiya_nashogo_chasu.html
4. Іванова І. В. Менеджер – професійний керівник: Навч. Посібник. – К.: Київський нац. Торг.-екон. Ун-т, 2001 – 107 с.

СУЧАСНИЙ СВІТ КРИЗЬ ПРИЗМУ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ

Актуальність теми дослідження. Найбільша небезпека, яка підстерігає сьогодні наше суспільство, – це знищення особистості. Зараз матеріальні цінності домінують над духовними, тому спотворюються уявлення людей про доброту, милосердя, щедрість, справедливість, громадянськість і патріотизм. Як кожен із нас може змінити цю ситуацію? Перш за все, це переорієнтація з мирських цінностей на духовні. Треба думати про зміни самої людини. Таким чином, вирішення цієї проблеми можливе тільки зсередини людини.

Мета дослідження: осмислення і аналіз проблематики загальнолюдських цінностей.

Завдання дослідження: розглянути сучасний світ крізь призму загальнолюдських цінностей.

Об'єкт дослідження: загальнолюдські цінності.

Предмет дослідження: сучасний світ крізь призму загальнолюдських цінностей.

Великий письменник і філософ Шакарім Кудайбердієв писав: «Чесна праця, сумлінний розум, щире серце повинні стати основою доброго життя людини. Ось три якості, які повинні панувати над усім ... Змалку потрібно виховувати в людях почуття високої порядності, самоповаги, які б допомогли позбутися в собі тваринних інстинктів, викоринити шкідливі бажання. Кожна людина народжена для того, щоб робити світ красивішим, світлішим і добрішим. Подивіться на дітей. Скільки в них оптимізму, енергії, ентузіазму, доброти, щедрості, ніжності. З країни дитинства всі ми йдемо у велике життя, сповнене радості і страждань, хвилин щастя і горя. Уміння радіти життю і вміння мужньо переносити труднощі закладається в ранньому дитинстві. Діти чутливі і сприйнятливі до всього, що їх оточує, і їм потрібно багато чого досягти. Щоб стати добрим до людей, треба навчитися розуміти інших, виявляти співчуття, чесно визнавати свої помилки, бути працьовитим, дивуватися красі навколишньої природи, бережливо до неї ставитися.

Звичайно, важко перерахувати всі моральні якості людини в майбутньому суспільстві, але головне, щоб ці якості були закладені сьогодні. Я дуже хочу, щоб дитинство наших дітей і наше життя були щасливими! Усі великі письменники, поети, філософи закликали і закликають людей жити по совісті. Вільям Шекспір писав: «Совість – дочка любові».

Для Віктора Гюго найвищим судом на землі є суд совісті. «А що таке совість, про яку в усі часи кожен лукаво тлумачить по-своєму, коли і як їй годиться, і що вона значить сама по собі, перед природою, перед історією, перед майбутнім світу і перед Богом, нарешті, хто створив нас і що ми створюємо? – запитує видатний письменник і мислитель сучасності Чингіз Айтматов. «Завжди будь володарем своєї волі, але рабом своєї совісті», – наставляє пан Ебнер Ешенбах.

Вічні загальнолюдські цінності. Визначення загальнолюдських цінностей та їх зв'язок із структурою людської особистості. В основі всіх перетворень у світі лежить людина, яка розглядається як носій найвищої моральної цінності – вона є основою успіху чи невдачі. Вона і її внутрішня, глибинна сутність визначають реальну силу будь-яких суспільних перетворень. Переорієнтація сучасної педагогіки на людину та її вдосконалення, відродження морально-духовної традиції – найважливіші завдання, які ставить перед собою саме життя. Аксиологія – це філософська дисципліна, яка досліджує загальнолюдські цінності. Цінності - це явища, предмети, властивості, стани, що мають позитивне значення для особистості. Деякі з них мають велике значення, інші - менше. Протягом життя одні цінності виходять на перший план, інші відходять на другий план, відбувається ротація цінностей.

Про цінність вперше заговорив Сократ (469-399 рр. до н. е.). Він розкрив сферу духовного як самостійну реальність. Поняття «душа» завдяки Сократу набуло морально-етичного змісту, оскільки душа для нього – це «я», свідоме, вищий інтелект, совість, мораль. Чеснота веде до духовності, яка робить душу доброю і досконалою. Сучасні вчені І.К. Журавльов, Л.Я. Зоріна, І.Я. Лернер, В. Оконь, І. М. Осмоловська та інші продовжують досліджувати цінності життя. Доктор педагогічних наук Петракова Т.І. виділив 3 види цінностей: природні, набуті, абсолютні. Природні цінності: ясність розуму, швидкість думки, надійність пам'яті, ширість почуттів, сила волі; Набуті: коректність, ввічливість, симпатія, чуйність, вдячність, терпіння; Абсолютні загальнолюдські цінності: незмінні в часі, не залежать від нації, раси, середовища проживання та конфесійної приналежності, важливі для всього людства. До абсолютних загальнолюдських цінностей належать як природні, так і набуті цінності, які, розглядаючись крізь призму загальнолюдських цінностей, стають якостями людини. Абсолютними людськими цінностями є правда, праведна поведінка, безкорислива любов, внутрішній мир і ненасильство. Виявлення загальнолюдських цінностей веде до прояву чеснот. Вони червоною ниткою проходять через життя людини.

Людські цінності нероздільні, взаємопов'язані створюють єдину основу духовності людини, її культури. Розвиток загальнолюдських цінностей сам по собі є освітою. Той, хто намагається належним чином зрозуміти загальнолюдські цінності: Істину, Праведну Поведінку, Безкорисливу Любов, Внутрішній Мир, Ненасильство, хто втілює ці вічні цінності на практиці та поширює їх із старанністю та щирістю, вже можна назвати справді освіченою людиною.

Пов'язуючи вічні універсальні цінності зі структурою людської особистості, виділяють наступні рівні: Фізичний рівень (5 почуттів) – Правильна поведінка Емоційний рівень (підсвідомість) – Внутрішній спокій Психічний рівень (розум, думки) – Безкорислива любов Рівень розрізнення (свідомість, розум) – Істина Духовний рівень (інтуїція, совість, натхнення) – Ненасильство. Інтуїція походить від надсвідомості, бути поза особистим «Я».

Якщо правильно використовувати розум (інтелект), то можна позбутися тривоги, страху, агресії. Щоб почути голос розуму, потрібно привести свій розум у стан спокою. Чистий розум вище розуму. Почуття керують тілом, розум керує почуттями. Для досягнення внутрішньої гармонії людина в думках, словах і вчинках повинна слідувати вічним загальнолюдським цінностям.

Правильна поведінка як загальнолюдська цінність. Якості, властиві праведній поведінці. Правильні думки народжуються з Істини, правильні слова і вчинки народжуються з правильної думки. Це праведна поведінка. Багато справжніх лідерів є прикладами праведних людей. Це Махатма Ганді, весь життєвий шлях, який полягає в його висловлюванні «Є багато речей, за які я готовий померти, але немає нічого, за що я був би готовий когось убити». На прикладах справжніх лідерів ми бачимо, що праведна поведінка – це морально-етичні норми, продиктовані голосом серця, засновані на безкорисливій Любові та служінні, життєво необхідні людині. Принцип праведної поведінки полягає в тому, щоб не завдавати шкоди ні собі, ні іншим людям, ні природі. Для цього необхідно знати, поважати і виконувати закони Природи, моралі та держави.

Праведна поведінка включає, серед іншого, турботу про своє фізичне тіло, щоб воно було здоровим, злагодженим і служило людині у виконанні її життєвих місій. Практика праведної поведінки може зробити або змінити? І я можу зробити багато, в першу чергу змінити себе. Навчайте дітей на власному прикладі. Я хочу, щоб мої діти в майбутньому згадували своє дитинство з любов'ю і ніжністю. Добре думати, добре говорити, добро слухати, на добро дивитися, добро творити – ось шлях до щастя! Висновок Отже, вічна людська цінність Праведна поведінка – це те, що народжується в Істині. Це основа процвітання людства, це непорушна істина в усі часи. Якщо праведна поведінка «слабшає» і перестає керувати життям людини, то весь світ занурюється у відчай і страх, його похитує дисгармонія стосунків. Правильна поведінка є світлом життя, розсіює внутрішню і зовнішню темряву, дарує мир і щастя. Коли людські стосунки не освітлюються сяйвом праведної поведінки, увесь світ ховається під темним плащем непорозуміння. Праведність не обмежується подачею милостині.

Загальнолюдські цінності спрямовані на розвиток духовної свободи, рівність усіх членів суспільства. Якщо в процесі самопізнання людей не було впливу загальнолюдських цінностей, у суспільстві виправдовуються акти насильства, процвітає ворожнеча, поклоніння «грошовому тельцю», рабство. Прагнення до прекрасного, бажання показати свою неповторність, пізнати світ і себе пробуджують в людині жагу творити, винаходити, конструювати, створювати щось абсолютно нове. Ще в первісному суспільстві люди малювали, створювали скульптури, прикрашали будинки, складали музику. До загальнолюдських цінностей належать також почуття обов'язку, людської гідності, рівності, віри, чесності, обов'язку, справедливості, відповідальності, пошук істини та сенсу життя. Розумні правителі завжди дбали про збереження цих цінностей – розвивали науку, будували храми, піклувалися про сиріт і людей похилого віку. Людські цінності не є вродженими – вони набуваються в процесі виховання. Без них, особливо в умовах глобалізації сучасного суспільства, будь-якій людині легко втратити свою індивідуальність, духовність і моральність. Виховання дітей в основному здійснюється сім'єю та навчальними закладами. Роль і тих, і інших для дитини колосальна, виключення з виховання будь-якої з ланок призводить до плачевних наслідків. Сім'я традиційно є джерелом таких моральних цінностей, як любов, дружба, вірність, чесність, турбота про старших та ін. Школа – розвиває інтелект, дає дитині знання, допомагає в пошуку істини, вчить творчості. Ролі сім'ї та школи у вихованні обов'язково повинні доповнювати одна одну. Разом вони повинні дати дитині знання про такі загальнолюдські цінності, як відповідальність, справедливість, патріотизм.

Людські цінності – це інструмент. Якщо люди навчаться використовувати його в повсякденному житті та професійній діяльності, то життя стане легшим і зрозумілішим.

Часто стверджують, що прикладом загальнолюдської цінності може бути так зване «золоте правило моралі» – «Не роби іншим того, чого не хочеш, щоб робили тобі».

Висновок. У сучасну епоху глобальних змін абсолютними цінностями є добро, краса. особливе значення набувають істина і віра як фундаментальні основи відповідних форм духовної культури, що передбачають гармонію, міру, рівновагу цілісного світу людини та її конструктивне життєствердження в культурі. Добро, краса, правда і віра означають прихильність до абсолютних цінностей, їх пошук і здобуття. Незмінне значення мають біблійні моральні заповіді: старозавітні десять заповідей Мойсея та новозавітна Нагірна проповідь Ісуса Христа.

Список використаних джерел

1. Immanuel Kant – «To the eternal world». http://www.civisbook.ru/files/File/Kant_K_vechnomu_miru.pdf .
2. Sergey Petrovich Kapitsa – «Paradoxes of growth». Chapters from the book. <http://elementy.ru/lib/430963>
3. Aurelio Peccei – «Human qualities». M. Progress, 1985
4. Weizsacker E., Lovins E., Lovins L. Factor four. The cost is half, the return is double. M., Academy, 2000.
5. Fukuyama, Yoshihiro Francis. Our posthuman future. Consequences of the biotechnological revolution. - M.: AST, Lux, 2004.
6. Abraham H. Maslow. Motivation and Personality Chapter 4, Instinct Theory Reexamined.
7. Yevgeny Primakov – speech at the international conference «Russia in the world of power of the XXI century».

ГРОШІ ЯК ФЕНОМЕН КУЛЬТУРИ, ЇХ ВПЛИВ НА ЗМІСТ МЕНТАЛЬНИХ ПАРАДИГМ

Актуальність теми дослідження. Гроші є важливим чинником функціонування суспільного виробництва. Це особлива реальність, з якою пов'язаний кожен день людського буття, яка створює специфічне сприйняття людиною світу і себе в ньому. Гроші створюють людині проблеми за їх відсутності і ще більш, коли їх вдосталь або надмір. Лише на перший погляд здається, що люди керують грошима, насправді, гроші керують людьми. Гроші диктують свою політику, нав'язують особливий світогляд, філософію.

Мета дослідження: з'ясувати проблеми та парадигми філософії грошей. Науковець С. Московічі стверджує, що вплив грошей на людину не вичерпується сферою економіки. Гроші впливають і на формування моралі, ієрархії людських цінностей, на психологію, світогляд людини і суспільства. Вони давно набули статусу універсальної категорії» [3, с. 48].

Завдання дослідження: Ставитись до грошей як до компонента економічної свідомості закономірності розвитку мислення у процесі засвоєння монетарних репрезентацій дослідження філософської природи і соціальної природи грошей.

Об'єкт дослідження: гроші як соціокультурний феномен.

Предмет дослідження: особливості філософії грошей.

Науковець С. Московічі стверджує, що вплив грошей на людину не вичерпується сферою економіки. Гроші впливають і на формування моралі, ієрархії людських цінностей, на психологію, світогляд людини і суспільства. Вони давно набули статусу універсальної категорії» [1, с. 48]. Збагнути їх природу можливо тільки такими інструментами мислення, які здатні охопити всі форми вияву сутнісних особливостей грошей у їх цілісності. Здійснити це можливо на основі філософського підходу, чим і займається філософія грошей [2, с. 145]. На початку ХХ ст. широкого розповсюдження набули дослідження феномену грошей як соціокультурного та філософського феномену. Г. Зіммель - перший зі значних європейських дослідників, що поставив гроші в центр філософських розмірковувань. Робота вченого «Філософія грошей» була присвячена розкриттю ролі, природи та сутності грошей. Його аналіз починається з розгляду грошей як економічної категорії та одночасно як реального феномену, основною функцією якого виступає опосередкування економічного обміну. Однак, відзначає Г. Зіммель, «історична місія грошей полягає не тільки у полегшенні торгівлі, і не тільки у розвитку ринкової економіки, націленої на отримання прибутку, але у формуванні «економічної людини» з її особливими ціннісними установками. Гроші несуть зміни не тільки у «світ речей» і не тільки у «світ людей», вони відіграють певну роль у зміні внутрішнього світу людини, її інтересів, ідеалів, прагнень та моральних критеріїв. Гроші змінюють саму систему людських цінностей, ставлять себе в центр соціально-історичної системи цінностей» [6, с. 42-43]. Дослідники, зокрема М. Вебер, Г. Зіммель, С. Московічі, відзначали, що гроші формують особливий стиль мислення, завдяки універсалізації якого культура ринкового суспільства в цілому набуває специфічних рис. [6, с. 74]. Філософія грошей, пишуть Т. Смовженко та З. Скринник, передбачає філософський аналіз системного впливу логіки грошей, грошових відносин на світоглядно-духовний світ людини 70 і суспільства. Цілісна картина грошей може бути створена на основі їх аналізу не тільки як засобів обігу, але і як мети. В якості засобів обігу гроші сприяли розвитку торгівлі, прискоренню і розширенню руху товарів і послуг, формуванню державних і міждержавних господарських зв'язків. Як мета гроші мали величезний вплив на розвиток людини, її цілеспрямовуючої діяльності, ставлення до праці [2, с. 228]. Тобто гроші актуалізували не лише зміни у світі речей, й у світі людей, у внутрішньому світі людини, її інтересів, ідеалів і прагнень, моральних критеріїв. Вони суттєво змінили систему людських цінностей, поставивши себе у їх центр як всезагальну цінність. Завдяки цьому гроші вийшли за межі своїх природних (традиційних) функцій як еквівалента товару і послуг, розширивши сферу свого функціонування.[4, с. 223]. Якщо бідність зумовлена відсутністю грошей, то чи не означає це, що вони є джерелом гармонії і щастя, винятковим благом? Ствердна відповідь на це питання, пише Ю. Осипов, можлива тільки за умови ставлення до убогості як до норми людського існування, а за можливості людини щодо самореалізації, свободи вибору і гідного життя – як до особливого привілею. Погляд на повноцінне життя людини (із свободою вибору, творчістю, свободою і можливістю самореалізації), що можливе лише в демократичному, суспільстві як на норму звужує функцію грошей до їх природного стану [8, с. 143]. Особливого значення, стверджує Л. Тутов, гроші набувають у корумпованому суспільстві, в якому відсутнє природне право людини на свободу, творчість і гідне існування. У такому суспільстві цінність людини визначається як її купівельна здатність (людина може стільки, скільки вона здатна купити). Таке суспільство постає перед людиною як товар, адже у ньому все може бути купленим (закон, мораль, громадська думка, справедливість і навіть життя) [9, с. 94]. Зрозуміло, що людина не спроможна продати закон, честь, батьківщину, мораль, але спроможна продати себе. Вона може торгувати тільки собою, своїм почуттями, вірою, сумлінням за умови, що все це набуло для неї ознак товару, втратило своє первинне, істинне значення. Тобто людина може продати не лише свою працю, свої послуги, а й свою духовність, втілити її в товар. Гроші є цінністю, продовжують бути засобом і метою обміну. Їх цінність випливає не з їх речовинної

форми, а зі змісту того суспільного процесу, який вони опосередковують своїм рухом і уможливають його. Маючи свою особливу форму руху від однієї людини до іншої, гроші виражають певний спосіб спілкування. Незалежно від своєї форми (матеріальної чи символічної), вони є своєрідним інструментом суспільної взаємодії людей через обмін. І в цьому виявляється їх непересічна цінність для суспільства. Гроші вносять певний порядок у процес розподілу суспільних цінностей, визначають кількісні межі можливого в діях людей, реалізують принцип еквівалентності відчужених і присвоєних благ в умовах ринку. Володіючи властивістю загального обміну, гроші стають не тільки цінністю, але і мірою вартості обмінних благ - «мірою всіх речей». Вони виражають якісну безмежність можливого в діях людей, виступають стимулом і спонукальним мотивом багатьох видів 71 діяльності - як гуманних, так і антигуманних. Гроші здатні заохотити до будь-яких зусиль проти людини, перетворити на предмет купівлі - продажу те, що ним не повинно бути в здоровому суспільстві. Це означає, на думку С. Абрамової, що вони вносять у суспільне буття як порядок, так і елементи хаосу [1, с. 138]. Але гроші є лише засобом реалізації вольових, розумових зусиль людини. Вони творять або руйнують людину як особистість, впливають на формування її індивідуальної системи цінностей, ієрархію її особистих пріоритетів і цілей. Усе залежить від співвідношення розумово-вольових зусиль і грошового інтересу в діяльності людей. Гроші є продуктом суспільства, його витвором, за який воно має нести відповідальність. Людина мусить збагнути їх справжнє місце і роль у своєму житті і бутті суспільства, навчитись керувати ними на основі поєднання можливостей сучасної економічної науки (з її практичною спрямованістю) і філософії (з її спрямуванням на пізнання цілісного світу).

Висновок: Отже, в умовах ствердження економіки на ринкових цінностях особливої актуальності для підростаючих поколінь набуває проблема раціонального ставлення до грошей та ефективного оперування ними. В умовах нестабільного суспільства в грошовій культурі складається морально-суперечливе ставлення до грошей. Індикаторами морального конфлікту виступають суперечності, зокрема, невідповідність між уявленнями про гроші, що існують у суспільній свідомості, і цінністю грошей для особистості; між значущістю грошей та можливістю їх досягти.

Список використаних джерел

1. Гончарук (Чолач) Т.В., Джугла Н.В., Етнологічні інтенції осмислення українства у філософії Богдана Цимбалістого. // Психологія і педагогіка. Тернопіль, 2018. F1-2. С. 155-162.
2. Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Рефлексія феномену грошей / Тетяна Вікторівна Гончарук, Михайлина Леонівна Шумка // Матеріали Міжнародних філософсько-економічних читань 20-21 травня 2009 року, Львів. С. 89-94.
3. Джугла Н. До питання Українського східного Обряду у рішеннях Замойського скандалу 1720р. / Історія релігій в Україні. Львів, «Логос», 2005. С. 210-215
4. Леонов В.В. Мотиваційні чинники фінансової поведінки населення України: емпіричний аналіз / В. В. Леонов // Український соціум. 2007. №3. С.63-76.
5. Філософія грошей в епоху фінансової цивілізації : монографія / кол. авторів; за ред. Т. С. Смовженко, З. Е. Скринник. Київ: УБС НБУ, 2010. 463 с.
6. Філософія: навч. посіб./ Гончарук Т.В., Джугла Н.В., Шумка М.Л., Тернопіль: підручники і посібники, 2016. 416 с
7. Шкребець М. С. Вплив грошової культури на рівень консолідації українського суспільства / М. С. Шкребець // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. 2010. F 889. С. 133-137.
8. Шумка М., Жук А. Суть та значимість грошей у працях М. І. Туган-Барановського / Михайлина Шумка, Алла Жук // Всеукраїнський науковий журнал «Мандрівець», спецвипуск, 2008 С. 73-75.
9. Томахів В. Гроші як чинник глобалізації [Електронний ресурс] / Володимир Томахів // Мандрівець. 2008. F 4. С. 67-71.

ЕТИКА БІЗНЕСУ

Актуальність теми дослідження: Етика бізнесу (комерційної, підприємницької, будь-якої іншої дозволеної законом діяльності задля отримання прибутку) є складовою етики ділових відносин. Ці відносини охоплюють не тільки виробничу, організаційну, правову сфери, бо навіть дуже близькі люди (рідні, друзі, кохані) час від часу є їх суб'єктами, наприклад при розподілі спадщини, спільному придбанні житла, транспортних засобів або співпрацюючи в одній організації.

Мета дослідження: дослідити важливість етикету бізнесу.

Об'єкт дослідження: етикет людини серед бізнесу.

Предмет дослідження: етикет бізнесу, що забезпечує успішний старт у проєкті.

Завдання дослідження: розгорнути тему етика бізнесу.

Норми і правила поведінки існували з глибокої давнини. Вони постійно змінювалися в зв'язку зі зміною способу життя людей, з появою писемності, з розвитком культури, науки, техніки. Поведінка в процесі ділової взаємодії багато в чому залежить від таких особових якостей людини, як совість, борг, честь, достоїнство, благородство. Термін «етика» походить від давньогрецького *ethos*. Аристотель, відштовхуючись від «*ethos*» як вдачі (характеру), утворив прикметник - етичний «*ethicos*» (етікос). Цим поняттям він позначав сукупність душевних якостей, до яких відносив справедливість, мужність, помірність, лагідність, щедрість, дружлюбність, люб'язність і правдивість. [2]

Етика бізнесу – це ділова етика, що базується на чесності, відкритості, вірності даному слову, здатності ефективно функціонувати на ринку відповідно до чинного законодавства, встановлених правил і традицій. Отже, етика – вивчає моральні принципи відносин людини зі світом і іншими людьми. Основні завдання етики:

– описувати мораль – її історію, сьогоденні норми, принципи і ідеали – то, що називається моральною культурою суспільства;

– пояснювати мораль – аналізувати сутність, структуру, механізми функціонування моралі в її «належному» і «сущому» варіантах;

– вчити моралі – давати людям необхідні знання про добро і зло, сприяючи самовдосконалення людини і вироблення їм власної стратегії і тактики «правильного життя». [1]

Етика ділової поведінки також відіграє важливу роль у етиці бізнесу, оскільки вона є основою для успішного початку нових проєктів. Етика ділової поведінки передбачає дотримання у спілкуванні таких норм, як: ділова ввічливість, делікатність, тактовність, точність, обов'язковість, психологія грошей. Етика ділової поведінки формує професійну репутацію, яку складно сформувати, але дуже легко втратити. А для репутації важливим є культура мовлення, одяг, ваші жести та міміка, інтер'єр вашого офісу де ви проводите розмову з людьми. [3] Ділова ввічливість передбачає люб'язність, готовність до послуги, тактовність делікатність. Також щоб не втратити свою репутацію та не відштовхнути людину від себе в діловому спілкуванні не прийнято: довгі подяки, вибачення, запевнення у хорошому відношенні. [4]

Висновки: Уміння правильно спілкуватися передбачає передусім здатність розбиратися в людях і на цій основі будувати свої взаємовідносини з ними. Успішність ділового спілкування залежить як від уміння говорити, так і від уміння слухати. Невміння слухати частіше за все є головною причиною неефективного спілкування, приводить до помилок, непорозумінь і проблем. Керівник, який вміє переконувати і умовляти партнера чи партнерів по діловому спілкуванню, досягає високого рівня виконавської діяльності не стільки силовим тиском, скільки знанням психології, використанням моральних прийомів впливу на них. Люди легше приймають позицію тієї людини, до якого випробовують емоційно позитивне відношення. Якщо проаналізувати поведінку людей, які живуть і працюють, практично не маючи ворогів і недоброзичливців, то можна помітити, що в діловому і особистому спілкуванні вони використовують ряд морально-психологічних прийомів, направлених на формування у партнерів по спілкуванню аттракції - виникнення при сприйнятті людини людиною емоційно позитивного відношення, привабливості одного для іншого. [5]

Список використаних джерел

1. URL:https://pidru4niki.com/1931071039686/etika_ta_estetika/etika_biznesu
2. URL:https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/39693/1/Posibnyk_Biznes-etyka.pdf [1.1]
3. URL:https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/39693/1/Posibnyk_Biznes-etyka.pdf [1.3]
4. URL: http://4ua.co.ua/ethics/qb2ac68b5d43b89521306c26_0.html [1.2]
5. URL: http://4ua.co.ua/ethics/qb2ac68b5d43b89521306c26_0.html [2.3]

ІДЕЯ ВОСКОНАЛЕННЯ ЛЮДИНИ В ЄВРОПЕЙСЬКІЙ КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНІЙ ТРАДИЦІЇ: ПАРАДИГМИ РОЗВИТКУ

Актуальність теми дослідження. Вдосконалення людини завжди було центральною темою для мислителів. Кожна освічена людина, громадянин держави, інтелігент як лідер нації, повинен уміти правильно оцінити сучасний стан культури, бачити і розуміти постійні зміни в різноманітних сферах, уміти розрізнити усталені чинові життєздатні культурні форми від застарілих, позбавлених життєвої сили. Тоталітарна система та її жахливі наслідки потрібно переосмислити і відокремити від фальсифікації поняття «ідеальної людини».

Мета дослідження: осмислення і аналіз проблематики вдосконалення людини.

Завдання дослідження: розглянути ідею вдосконалення людини; виявити основні напрями ідеї вдосконалення у європейській культурно-історичній традиції; окреслити місце людини у ставленні до Бога та можливості досягнення досконалості нею.

Об'єкт дослідження: концепції вдосконалення людини.

Предмет дослідження-розгортання ідеї вдосконалення людини та розуміння її сутності у межах у європейських культурно-історичних парадигм. В Європі період раннього середньовіччя був позначений ледь помітним культурним піднесенням. Деяко вагомішими ці процеси були на Сході у Візантії. Посилюється це як внаслідок варварських завоювань, так і впливом християнської церкви, яка боролась проти античної культури, науки, світогляду, була духовним поводитирем європейського суспільства. Люди виховувались і жили в душі релігійно-аскетичного світогляду, кожен віруючий повинен був готуватися до перебування у вічному загробному світі, для чого церква рекомендувала покаяння, молитви, пости.

Релігійний світогляд мав панівні позиції завдяки тому, що абсолютна більшість населення не знала грамоти, їй не були відомі природничі науки, а сама природа вважалась грізним явищем вищої сили.

Візантійська культура мала величезний вплив на розвиток культур багатьох народів. Найінтенсивнішим він був у країнах, де утвердилось православ'я — в Болгарії та Сербії, Грузії та Вірменії, Київській Русі. Візантійський вплив виявлявся в релігії, філософії, суспільній думці, писемності, освіті, праві. Отже, Візантія була своєрідним географічним і культурним мостом між Сходом і Заходом, між античністю і середньовічною культурою.

Культура народів Сходу. Аналізуючи здобутки народів Сходу в часи середньовіччя, слід передусім звернути увагу на культурний розвиток Китаю, внесок якого в світову культуру був досить значним.

Розвиток культури в часи середньовіччя був поступальним, і незважаючи на своєрідність розвитку, на певні відступи, культурна творчість народів мала великі здобутки в царині науки, освіти, філософії, мистецтві. З її глибин виросла блискуча культура епохи Відродження.

Значущою парадигмою вдосконалення людини у європейській культурі можна вважати парадигму просвітництва, яка широко досліджувалася вітчизняними і російськими філософами, а також була у полі зору закордонних філософів. Серед таких розвідок можна відзначити роботи Т. Длугача, Е.Ільєнкова, М.Фуко, а також дослідження наукових установ, які представлені численними збірниками, статтями у провідних філософських журналах.

За декілька останніх десятиліть проблематика вдосконалення та пошуку «вищої», «досконалої» людини була представлена низкою дисертаційних досліджень. Серед них роботи Н. Загурської, Н. Ємельянової, М. Макарця, А. Семенова, В. Тертичної.

Принципово іншу парадигму розуміння людини виявляє епоха Просвітництва, яка утверджує віру в можливість раціонально змінити її на краще, безмежно покладаючись на людський розум і гармонізацію суспільства через освічення індивідів та розвиток їх творчого начала. Проте соціальна практика ХХ століття значною мірою скомпрометувала ідею просвітництва (тоталітаризм).

Наукові відкриття Нового часу спонукали до зміни ставлення людей до релігії, що істотно позначилось на культурній творчості. Ця прикметна ознака нашої цивілізації, чи не найбільшою мірою знаменована постаттю Фрідріха Ніцше, що її можна артикулювати його ж словами – «Бог помер». Ніцше, за висловлюванням Карла Ясперса, ставить «діагноз сучасній дійсності» і намагається знайти шлях, яким повинна йти людина за цих умов. Ніцше пропонує покладатися при цьому на визнання засадничого «значення земного»: відкидаючи потойбічний світ, який, починаючи з Платона, був утіленням досконалості, він закликає шукати досконалість саме в цьому земному світі та проголошує появу вищої людини – надлюдини, яка є вищим, ніж реально існуючі істоти, видом. Критикуючи, зокрема, метафізику Сократа, він бачить вихід у поверненні до часу та цілощому значенні мистецтва.

Загострення проблеми пошуку вдосконалення людини у обезбоженому світі відбулося із намаганням створити нову «релігію» – комунізм, яка прагнула охопити собою всі аспекти буття, важливою складовою якої була побудова «досконалого» суспільства та «досконалих» людей. Становище людини у сучасному пост атеїстичному світі відзначається певним чином дезорієнтацією та пошуком нових, альтернативних концепцій вдосконалення людини. Тому звернення до досвіду минулого є надзвичайно актуальним на сьогоднішній день.

Осмислення цих прикметних ознак сучасної епохи з погляду вдосконалення є, на нашу думку, надзвичайно актуальним для розуміння тенденцій розвитку українського суспільства, яке перебуває зараз у стані невизначеності, здійснює пошук можливих напрямків та засобів вдосконалення людини та суспільного життя.

Висновок: Прикметною рисою ідеї вдосконалення в релігійних традиціях є те, що вона позначена орієнтацією на трансцендентний Абсолют. Водночас розуміння цього Абсолюту як ідеї вдосконалення щоразу залежить від певної культурно-історичної традиції. У всіх релігійних традиціях присутня думка про те, що людина, вдосконалюючись духовно, може набути певного рівня досконалості та досягнути Божественної межі. Варто зауважити, що вдосконалення людини у давнину не розумілося як лише вдосконалення тіла та душі, а пов'язувалося з принципово новим для людини станом.

Домінуючою у європейської культури є парадигма, де досконалість людини виявляється через з'ясування місця людини у площині «людина-Бог», що знаходила своє вираження найбільшою мірою у християнізованому платонізмі. Якщо у Платона найдосконалішим є ідея Блага, то для Плотіна, який слідом за Платоном розташував царство досконалості у надчуттєве буття, найдосконалішим є Єдине. Ступінь досконалості, за Плотіном, зменшується у міру віддалення від Єдиного. Аналогічну думку розвиває і Псевдо-Діонісій Ареопагіт, який, формуючи свою концепцію небесної ієрархії, стверджує, що істоти, які стоять нижче, повинні вдосконалюватися вищими істотами. Аврелій Августин підтримав думку про те, що істинна, вища та цілковита досконалість не може бути досягнута тут, на землі, а у кінці історії, у царстві небесному, про що говорить він у трактаті «Два гради».

Список використаних джерел

1. Вдосконалення людини: містичні аспекти релігійної традиції Заходу// Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна № 501 (Проблеми буття людини). Серія «Теорія культури та філософія науки». Харків-Суми, 2001. с.121-125 (0,5 д.а.)
2. Ідея вдосконалення в трактатах Діонісія Ареопагіта та сучасне бачення можливостей духовного відродження і прогресу //Філософські обрії. Науково-теоретичний часопис Інституту філософії НАН України та Полтавського державного педагогічного університету. Випуск 5.Київ-Полтава, 2001. С.179-188 (0,5 д.а.)

ФІЛОСОФІЯ УСПІХУ МЕНЕДЖЕРА

Актуальність теми. Однією з актуальних проблем, від вирішення якої значною мірою залежить соціально-економічний розвиток України, є формування конкурентоздатних фахівців. Особлива потреба існує у підготовці конкурентоздатних менеджерів, які б відзначалися чітко вираженою професійною спрямованістю, високим інтелектуальним рівнем, творчістю, здатністю до постійного розвитку, відданістю загальнолюдським і національним ідеям, активною участю у розбудові незалежної держави [1,с.3].

Мета дослідження. Розкрити зміст і структуру конкурентоздатності майбутніх менеджерів та визначити соціально-психологічні умови їх формування.

Завдання дослідження:

- Розкрити зміст та психологічні особливості конкурентоздатності майбутніх менеджерів.
- Виявити рівень розвитку успіху майбутніх менеджерів та психологічні фактори, які впливають на її становлення.
- Визначити соціально-психологічні умови формування конкурентоздатності майбутніх менеджерів.

Виконуючи свої обов'язки, керівник виступає у певній соціальній ролі, характер якої змінюється з розвитком суспільства. У той період, коли виконавці являли у своїй більшості сіру, знеособлену масу, мали низький рівень освіти і універсальні навички, весь час перебували під загрозою звільнення і, у той же час, у постійній готовності до бунту внаслідок нестерпних умов праці та життя, керівник повинен був бути безжалісним диктатором, який управляє персоналом за допомогою примусу.

Зі зростанням освіти і культурного рівня працівників, усвідомленням ними себе як особистості, роль диктатора почала не відповідати реальним потребам практики управління. У цих умовах виникла нова роль - батька родини, який не тільки віддає розпорядження, карає чи винагороджує, але й створює сприятливий морально-психологічний клімат, вирішує міжособистісні конфлікти, підтримує своїх підлеглих.

Сучасні технологічні і соціальні процеси надзвичайно ускладнилися, а знання і кваліфікація виконавців, їх незалежність настільки зросла, що диктаторські замашки є практично неприпустимими, а їх місце займає ділове співробітництво і консультування. Менеджер стає організатором самостійної роботи підлеглих, об'єднаних у команди [2].

Праця менеджера є багатоманітною, але в основі її лежить рівень етичних і психологічних чинників суб'єкта управління. У взаємовідносинах «менеджер – оточуюче середовище» кожен конкретний випадок породжує велику кількість непередбачених нюансів, але є ряд парадигм, дотримання яких визначають успіх менеджера.

Видатний американський соціолог Наполеоно Хілл на основі величезного фактичного матеріалу зробив висновок, що важливою умовою успіху управлінця є наявність таких рис:

1. Сміливість і рішучість. Ці риси, зазначає американський вчений, базуються на знанні самого себе і тієї роботи, якій ви присвятили своє життя.
2. Самоконтроль. Людина, яка не контролює своїх вчинків, не може (і навіть не має права) контролювати інших.
3. Відчуття справедливості. Якщо керівник несправедливий у ставленні до інших, він втрачає моральне право бути ним.
4. Привабливість особи управлінця. Для своїх оточуючих управлінець повинен бути зразком у всьому: одязі, діях, дотриманні слова, виконанні службових обов'язків.
5. Співчуття і розуміння. Це одна з найважливіших рис, яка визначає гуманізм управлінця.
6. Чіткість рішень. Управлінець повинен чітко визначати завдання і вимагати чіткого їх виконання. Коли виконавець виходить за межі поставленого ним завдання в сторону позитивного його вирішення, ініціатива повинна бути додатково винагороджена матеріально або морально з боку управлінця.
7. Якість планів. Кожен з управлінців, діяльність яких позначена успіхом, повинен постійно працювати над планом своїх дій.
8. Звичка працювати понаднормово. Якщо людина бере на себе відповідальність (або їй доручають керувати), вона повинна знати, що праця «від дзвінка до дзвінка» є працею підлеглих, а також всіх тих, хто не працює в сфері підприємництва і бізнесу.
9. Досконале володіння предметом і ситуацією. Управлінець, який досконально знає свою справу, завжди є шанованою людиною, але знову ж таки ця пошана буде тоді, якщо його знання справи у сфері підприємництва, торгівлі, бізнесі пронизані гуманізмом.
10. Готовність взяти відповідальність на себе. Вмілим керівником є той, який з готовністю бере на себе відповідальність за помилки, допущені його підлеглими.
11. Активізація співробітництва і відповідальності. У кожному колективі, виробничому підрозділі є люди, які намагаються триматися від усього осторонь. Їх праця не викликає зауваження, але разом з тим вони малоактивні, не виходять і навіть не роблять спроб вийти з діловими пропозиціями [3].

Всі вище перелічені риси формулюють основу філософії успішного менеджера, який стає конкурентоспроможним у своїй сфері діяльності. Щоб стати успішним менеджером потрібно не тільки мати ці риси, а вміло пристосовуватися до змін у навколишньому середовищі, креативно мислити та нестандартно розглядати проблему.

Для свого власного успіху менеджерам слід прислуховуватися до своїх працівників, постійно удосконалювати свої здібності та ідеально знати сферу своєї діяльності.

Висновок. Кожен менеджер повинен розробити свою особисту філософію успіху, адже не існує універсальної форми для всіх особистостей. Але щоб стати успішним керівником слід володіти рисами, що були перелічені вище, вміти застосовувати їх на практиці та не забувати бути креативним.

Список використаних джерел

1. Соціально-психологічні умови формування конкурентоздатності майбутніх менеджерів : Автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.05 / В.П. Хапілова ; Ін-т психології ім. Г. С. Костюка АПН України. К., 2006. 19 с.
2. Еволюція вимог до менеджерів URL:<https://manager.bobrodobro.ru/15305>
3. Особливості успіху менеджера URL: <http://5rik.ru/clear/list-658-str-38.php>

ГРОШІ ЯК ФЕНОМЕН КУЛЬТУРИ, ЇХ ВПЛИВ НА ЗМІСТ МЕНТАЛЬНИХ ПАРАДИГМ

Актуальність теми. Ні для кого не секрет, що у наш час гроші відіграють для людини важливу роль. Вони стали нашою потребою, нашою цінністю, нашою ціллю. В кожній особистості своя думка щодо цього, для когось гроші – це щастя, першочергова цінність, яка інколи переходить у межі ненормального, нестримне бажання великої кількості купюр затьмарює розум і не дозволяє помічати радість у чомусь іншому. Для когось гроші відіграють такого важливого значення та слугують звичайною потребою задля більш якісного життя. Та якщо мислити з філософської точки зору, гроші – заповнили кожного, їх відсутність для людей закінчується горем, не спроможність себе прогодувати та жити повноцінним життям. Отже, гроші, який їх вплив на суспільство насправді?

Мета дослідження. Дослідити проблеми та парадигми філософії грошей і їх вплив.

Об'єкт дослідження. Гроші як соціокультурний феномен.

Цілісна картина грошей може бути створена на основі їх аналізу не тільки як засобів обігу, але і як мети. В якості засобів обігу гроші сприяли розвитку торгівлі, прискоренню і розширенню руху товарів і послуг, формуванню державних і міждержавних господарських зв'язків. Як мета гроші мали величезний вплив на розвиток людини, її цілеспрямованої діяльності, ставлення до праці. Тобто гроші актуалізували не лише зміни у світі речей, й у світі людей, у внутрішньому світі людини, її інтересів, ідеалів і прагнень, моральних критеріїв. Вони суттєво змінили систему людських цінностей, поставивши себе у їх центр як всезагальну цінність. Завдяки цьому гроші вийшли за межі своїх природних (традиційних) функцій як еквівалента товару і послуг, розширивши сферу свого функціонування.

Гроші безперечно є цінністю. Гроші – це спосіб забезпечення базових потреб людини у їжі, одязі, сні, відпочинку. Здавалося б, що отримавши більше грошей, людина має заспокоїтись, але їй хочеться ще. Тут і проявляються певні риси характеру людей. Жага до наживи, заздрість, скупість, жадібність, навіть черствість і злість – всі ці риси пов'язані з бажанням мати гроші. Чому вони проявляються? По-перше, через те, що гроші забезпечують основні матеріальні потреби людини. Якщо їх мало, то виникає незадоволення. По-друге, гроші – це показник успіху, який допомагає здобути певний статус в суспільстві. Оскільки людина живе в соціумі, то вона хоче відчувати себе його рівноправною частиною. По-третє, наявність грошей – це певна гарантія щасливого майбутнього. Ці три складові грають велику роль в житті людини. Тому часто, через нестачу грошей, люди озлоблюються.

Особливого значення гроші набувають у корумпованому суспільстві, в якому відсутнє природне право людини на свободу, творчість і гідне існування. У такому суспільстві функції і значення грошей деформовані, а цінність людини визначається як її купівельна здатність (людина може стільки, скільки вона здатна купити). Таке суспільство постає перед людиною як товар, адже у ньому все може бути купленим (закон, мораль, громадська думка, справедливість і навіть життя). Зрозуміло, що людина не спроможна продати закон, честь, батьківщину, мораль, але спроможна продати себе. Вона може торгувати тільки собою, своїм почуттями, вірою, сумлінням за умови, що все це набуло для неї ознак товару, втратило своє первинне, істинне значення. Тобто людина може продати не лише свою працю, свої послуги, а й свою духовність, втілити її в товар. На рівні духу людина не продає, але продається, тобто стає товаром. Саме через такі нечистиві дії людей заради заробітку грошей можна вважати, що, частково, гроші мають негативний вплив на людину.

Про корупцію говорив ще Григорій Сковорода: «Краще голий та правдивий, ніж багатий та беззаконний.» Взагалі і творчість і спосіб життя українського філософа були спрямовані на розвиток духовного, не матеріального. Не раз він у своїх творах закликає нас обрати шлях вічного і покинути світське, тлінне. «Золотом можеш купити село, річ трудну, як і потрібну, а щастя як необхідна необхідність задарма всюди і завжди дарується. Григорій Сковорода був глибоко віруючою людиною якій тяжко приписати любов до грошей чи взагалі будь-чого матеріального, оскільки під кінець 70-х років XVIII століття він вирішує продовжувати своє життя мандруючи. Ця мандрівка тривала протягом 30 років й насичена різними легендами. Саме тоді була сказана велика фраза на запрошення Катерини II: «Мені дудка й вівця дорожчі царського вінця». Іронічним є те, що 15 вересня 2006 року Національний банк України випустив банкноту номіналом 500 гривень, на аверсі якої зображено саме Григорія Сковороду й у дизайні банкноти використані два малюнки філософа. Багато християн відносяться до грошей як до надто брудної і недостойної обговорення теми. Бізнес, маєтки, власність, торгівля вважаються чимось несумісним з життям людини, яка прагне жити з Богом і виконувати його волю в своєму житті.

В сучасному суспільстві гроші відіграють значну роль для кожного з нас, це невід'ємна частина життя. Середньостатистична людина витрачає 8 годин протягом дня на роботу, яка повинна приносити достатньо грошей, для того, щоб почуватися впевнено, забезпечувати сім'ю, здійснювати певні проекти, задовольняти свої бажання. Насправді гроші – це: наш час, наша сила, наші таланти, наш спадок, наші можливості, роки навчання, наш досвід... Тому коли ми витрачаємо гроші - витрачаємо частину себе на добре чи погане. В Божих очах не існує жодної частини нас, жодної сфери нашого життя, яка була би неважливою, яка не мала би

значення чи відносно якої він не дбав би про нас. Те, як ми заробляємо чи витрачаємо гроші, як розпоряджаємось ними, показує наші правдиві цінності, пріоритети і діла. Саме тому Ісус так багато говорив про гроші. Шістнадцять з тридцяти восьми біблійних притч розповідають про те, як розпоряджатись грошима і майном. Цей факт здивує, але Ісус Христос говорив про гроші набагато більше, ніж про інші речі. За підрахунками Говарда Дейтрона Біблія містить приблизно 2350 рядків, в яких йдеться про гроші та майно. Господь так багато уваги приділяв питанню фінансів, тому що хотів, щоб ми знали Його погляди на цю непросту сферу нашого життя, розуміли Його волю. Він висвітлював грошові питання тому, що гроші - це справді важливо.

Наше відношення до грошей показує наше правдиве відношення до Самого Бога. Про це сказав Ісус: «Ніхто не може двом панам служити: бо або одного зненавидить, а другого буде любити, або триматиметься одного, а того знехтує. Не можете Богові служити - і мамоні» (Мт.6,24). Насправді мамона – зла духовна сила, демонічне ество, яке діє в світі, впливає на людей і робить їх рабами через відношення до грошей. Не існує нейтралітету: або любити мамону, внаслідок чого зненавидіти Бога, або служити Богові, посвятивши Йому своє життя і зненавидіти мамону. Це не означає зневажати гроші, а зневажати духа злоби, що поневолює людей через гроші, не давати йому командувати вашим життям чи розпоряджатись грошима.

На думку багатьох філософів, гроші не несуть лише негативний вплив. Для людей гроші це мотивація, заохочення до праці, до влаштування свого життя в найкращому виді. Часто грішми роблять добрі справи, займаються благодійністю, роблять пожертви рятуючи життя інших.

Висновок. Отже, можна зробити висновок, що гроші несуть як позитивний, так і негативний вплив. Все залежить від людини, від її вмінь правильно їх використовувати, заробляти справедливо, а також навичок жити не заради грошей, а для себе.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В., Михальченко М. Сучасна соціальна філософія: Курс лекцій. Київ, 2006., 323 ст.
2. Гончарук (Чочал) Т.В., Джугла Н.В., етнологічні ітенції осмислення українства у філософії Богдана Цимбалістого. // Психологія і педагогіка. Тернопіль, 2018. №1-2. с 155-162.
3. Джугла Н. До питання Українського східного Обряду у рішеннях Замоїського скандалу 1720р. / Історія релігій в Україні. Львів, «Логос», 2005. - с 210-215
4. 4.МСІ «Гроші – це важливо» URL: <http://catholicnews.org.ua/groshti-ce-vazhlivo>
5. Т.С. Смовженко, «ФІЛОСОФІЯ ГРОШЕЙ В ЕПОХУ ФІНАНСОВОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ», Монографія, вступ.), Львів, 2015, 78ст.
6. Сковорода Г. «Вхідні двері до християнського добродія» // Григорій Сковорода. «Пізнай в собі людину». Львів, 1995, 790 ст.
7. Філософія: навч. посіб./ Гончарук Т.В., Джугла Н.В., Шумка М.Л., Тернопіль: підручники і посібники, 2016. 416 с
8. Філософія фінансової цивілізації: людина у світі грошей: Матеріали V Міжнародних філософсько-економічних читань (28 – 29 травня 2012 року, Львів) / Редколегія. Відп. секретар З. С. Скринник. Львів, 2012. 567 ст.
9. URL: <https://dovidka.biz.ua/vplyv-hroshei-bahatstva-na-liudynu-v-nash-chas>
10. URL: <https://studfile.net/preview/5009752/page:96/>

УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Актуальність теми. Реалії сучасності, глобальні зміни, які відбуваються в політиці, економіці, культурі, екології, потребують дослідження багатьох явищ та процесів, що мають досить великий вплив на розвиток суспільства. Однією із цих явищ є глобалізація. За невеликий період часу з'явився новий, відкрий світ, в якому всі кордони поступово нівелюються, світ який наскрізь проникнений глобальною культурою інформаційних технологій. З'ясування ролі й статусу глобалізму, його взаємозв'язку із суспільством є однією із найважливіших тем у системі соціально-філософського знання. Хоча деякі аспекти глобалізму досліджували як зарубіжні, так і вітчизняні науковці, але ця проблема в українському контексті є недостатньо висвітленою.

Мета дослідження. Виявлення сутності глобалізму та його позитиви та негативи на розвиток суспільства та його життєдіяльність. Для того, щоб розкрити сутність даної проблеми було поставлено такі **завдання**:

- визначити поняття глобалізації;
- охарактеризувати позитиви та негативи глобалізації в світі;
- розкрити поняття глобалізації то глобалізму;
- прослідкувати вплив глобалізації в контексті України.

Об'єкт дослідження – глобалізаційні процеси у світі та Україні.

Предмет дослідження – позитивні та негативні сторони глобалізаційних процесів.

Досліджуючи трансформації світової сукупності в період глобалізації деякі дослідники вважають, що світ все більш ідентифікується в соціальному, економічному культурному плані. Використовують одні й ті ж самі методи культури, поведінки. Ця ідея прослідковується в роботах Ф. Фукуями щодо перемоги західної ліберальної ідеології, і в цьому значенні – кінець історії. Наступні науковці думають, що світ, навпаки, являється розділеним і розколотим. Причому, акцент робиться на різних факторах. С. Хантінгтон переконує, що належність до деякої цивілізації визначається релігією. А. Тоффлер поділяє цивілізації на сільськогосподарські, індустріальні, постіндустріальні, зосереджуючи увагу на методах виробництва. І. Валлерстейн міркує, що приналежність країни до певно рівня соціально-економічного розвитку (високий, середній і низький) виокремлює світовий центр, напівпериферія, периферія. Різні аспекти глобалізаційних процесів досліджуються у працях У. Бека, К. М. Кантора, С. Б. Кримського, В. Б. Кувалдіна, Ю. В. Павленка, С.Б. Переслегіна, М. М.

Руткевича, О.І. Чумакова, В.І. Толстих та ін. За своєю сутністю глобалізація – природний і об'єктивний процес інтеграції в світі, її новітній етап. Обумовлюють її прогрес продуктивних сил, техніки, інформаційних технологій, насамперед винайдення електронної машини та світової мережі Інтернету. Ці процеси глибоко укорінилися у сучасний стан українського суспільства. Глобалізація, якщо мати на увазі її об'єктивний аспект передбачає Україні прогрес і демократію. Вона помітно примножує сукупні надбання народу, стимулює розвиток регіонів, які мають можливість користуватися благами цивілізації. Глобалізація дозволяє українській державі широко обмінюватися товарами, послугами, інформацією, технологіями та капіталом, взаємодіяти у гуманітарній сфері, духовно збагачуватися особистостям. Під впливом глобалізації істотно змінюється характер виробництва і праці, рівень знань, соціальний та професійний склад суспільства, умови побуту, стиль життя більшості людей. Українська нація не може вже й уявити свого життя без смартфона, комп'ютера, а тим більше без комфортних квартир та високоякісної освіти. Ми поступово починаємо зливатися із більшістю й нівелювати, пригнічувати свої власні народні інтереси. Хоча не можна лише говорити про негативні сторони цього світового процесу. Нова технологічна епоха веде до міжнародного поділу праці, і на цій основі – до об'єднання економік всіх країн в одну господарську систему. Глибокі та якісні зміни в усій структурі економіки, культури, політичній системі світового співтовариства дають підстави говорити про вступ людства в нову історичну епоху – епоху глобалізації, тобто нову ступінь інтеграції світової спільноти в нову системну соціальну цілісність. Але це можливо лише в тому випадку, коли цей процес буде відбуватися у відповідності до об'єктивних законів еволюції суспільства планети. Сьогодні очевидним є те, що глобалізація загострила цілий ряд розбіжностей – між тенденцією до уніфікації планетарної організації в усіх сферах суспільного життя і національно-державними формами організації цього життя, між розмаїттям самобутності та культур народів світу і спробами «вестернізувати» світ, що веде до нівелювання цього розмаїття культур. Глобалізацію порізно сприймають і трактують: одні – в позитивному, інші – в негативному сенсі. Прибічники глобалізації вітають прихід «нового світового порядку», який, як вони вважають, принесе небачений досі добробут, підвищення рівня і якості життя, нові робочі місця, широкий і вільний доступ до інформації, покращення взаєморозуміння між різними культурами й цивілізаціями. Противники глобалізації говорять про «вестернізацію», «мондіалізм», «світову змову», про те, що у майбутньому однополярному світі не буде місця для духовних ідеалів, національної, культурної самобутності особистості. Наш український народ, частково проникнувши у новітні процеси цивілізації, починає змінювати свої духовні ідеали (особливо молодь). Спостерігаючи за поведінкою молодих людей, можна зробити висновок, що кожен із них хоче просто злитися із натовпом (бути таким як і всі) і цим вони просто принижують себе, свою духовність, свій потенціал, не даючи розвиватися особистостям належним чином. Під впливом глобалізаційних процесів культура поступово починає зливатися в єдиний суцільний вакуум, в

якому всі процеси ідентифікуються. Противники глобалізації виступають проти політичного впливу транснаціональних корпорацій, які диктують свою волю цілим народам і країнам (в якійсь мірі наша держава вже стала залежною від цих корпорацій). Вони звинувачують творців «нового світового порядку» у втручанні, в тому числі й збройному, в справи суверенних держав. Але сам факт становлення єдності взаємозалежного світу є невідворотним, і людство мусить враховувати той факт, що кожен із нас є жителем однієї планети, і, хоч як би не відрізнявся наш зовнішній вигляд, мова, релігія, культура, вижити на планеті ми зможемо в наш атомний вік тільки знайшовши порозуміння між собою. А це неможливо без зближення всіх народів планети, адже, як свідчить історія, замкненість народів ніколи не приводила до позитивних наслідків. На прикладі України добре помітно ці зв'язки, оскільки на даний момент наша країна стала жертвою воєнних дій. Ми пережили дві світові війни, які відбувалися, можна сказати, не в цивілізованому часі. Говорячи про сучасні бойові дії, хто б міг подумати, що українці знову стикнуться з цією проблемою, адже ми живемо в гуманістичному, високорозвиненому, добре вихованому суспільстві. А це все і є наслідками глобалізації, яка повністю затуманює розум людства і ставить на перше місце світ матеріальний, а не духовний. Останні десятиліття світового розвитку показали, що процес глобалізації має дві сторони: об'єктивну, яка є закономірним етапом світового розвитку, історичним процесом становлення єдності світу в сфері економіки, фінансів, інформації, політики, культури, і другу – суб'єктивну, яка полягає в прагненні країн Заходу взяти цей процес під свій контроль. Проти факту глобалізації в усіх галузях сучасного життя – економіці, політиці, культурі у зв'язку з розвитком сучасних засобів інформації, включаючи Інтернет, не можна нічого категорично заперечити. Глобалізація – процес об'єктивний і вона не залежить від волі й бажання окремої людини чи групи осіб. Виходячи з об'єктивності даного процесу, слід визнати, його важко за бажанням когось загальмувати чи прискорити. До цього процесу потрібно пристосуватися, оскільки він, «як вираження соціоприродного процесу, являє собою по суті, нейтральне в ціннісному відношенні явище, на подоби феодалізму або капіталізму, які самі по собі не можуть бути визнані поганими чи хорошими». [1, с. 35] Для більшості людей у світі переваги глобалізації недоступні. Розглядаючи Україну в контексті глобалізації, можна прослідкувати таку тенденцію, що вона є сировинним придатком для багатьох розвинених країн, з якими ми не можемо конкурувати. Обличчя глобалізації досить контрастне – високорозвинені країни користуються всіма її благами, тоді як інші (Україна в т. ч.) змушені вступати у жорстоку конкуренцію за те, щоб наблизитися до цих країн. Глобалізація відбувається в світі, де на першому місці в політиці країн стоїть прагнення отримати найвищий прибуток, у світі, де відбувається жорстока конкуренція між країнами, їх групами, ТНК, з антагонізмом між бідними й багатими. Капітал транснаціональних компаній на користь собі, нехтуючи інтересами окремих регіонів і людства загалом, визначає темпи й спрямованість розвитку окремих держав. Він закріплює з вигодою для Заходу характер міжнародного поділу праці, забезпечуючи штучно завищені життєві стандарти країнам свого базування, прирікає решту людства на існування в екстремальних умовах. «Світовий досвід другої половини ХХ ст. показує, що ніякі специфічні умови, особливості національного розвитку, кризові стани й внутрішні трансформації не можуть ані скасувати, ані відкласти невмолиму дію об'єктивних законів глобалізації розвитку. Країни, які виявилися неспроможними зайняти місце в експресі світової глобалізації, неминуче опиняться під його колесами. Таким є закон сучасного розвитку – закон глобалізації». [2, с. 12] Світ глобалізується десятком країн, їх ТНК і по їх ініціативі створеними міжнародними організаціями. Інші ж або змушені приймати умови які їм диктують або залишатися в ізоляції. Аналізуючи відносини між промислово розвиненими країнами й країнами Третього світу, група дослідників, яку очолює відомий голландський економіст, лауреат Нобелівської премії Ян Тінберген, вказує на той факт, що промислово розвинені країни створили таку міжнародну систему, «яка веде до постійного зростання нерівності й постійного порушення принципу рівних можливостей». [5, с. 34] Глобалізм – це, насамперед, суб'єктивний фактор, а саме – політика панівних у світі країн. Тому для того, щоб зрозуміти суть процесів, які відбуваються у світі, необхідно розрізнити ці поняття. Важливо, щоб політика глобалізму не стала моделлю глобалізації, оскільки це б мало негативні наслідки для багатьох країн і народів. Визнаючи об'єктивний характер глобалізації ми повинні визнати, що вона супроводжується й негативними явищами: поглибленням прірви між багатими й бідними, посиленням міжетнічної та міжконфесійної ворожнечі, загрозою культурній ідентичності народів, поширенням масової культури. Одним із головних факторів глобалізму є національно-державна політика декількох найбільш могутніх в економічному відношенні країн – політика, яка використовує їх техніковиробничу могутність для просування на світовій арені інтересів ТНК. Диктат Заходу, пропаганда їхнього способу життя і нав'язування його всьому світу заважає вирішенню проблем світового розвитку. Суб'єктивний фактор (глобалізм) може стати досить небезпечним, якщо у світі появиться єдина, не врівноважена іншою силою держава, яка стане гегемоном цього процесу і буде використовувати його в своїх інтересах. Таким чином, можна сказати, що глобалізація в Україні користується досить вагомим авторитетом. В цьому зацікавлені як і політики, так і будь-який пересічний громадянин. Цей феномен став присутній у побуті кожного громадянина, і ми не можемо вже без, здавалося б необхідних для нормального існування, речей, які нам «подарувала» глобалізація. Ця невидима рука захопила і заповонила всі сфери людського існування в сучасному світі й навряд чи хтось зможе зупинити її дію.

Список використаних джерел

1. Глобалізація і безпека розвитку: Монографія / О.Г. Білорус, Д.Г. Лук'яненко та ін.: Керівник авт. колективу і наук. Редактор О. Г. Білорус. Київ: КНЕУ, 2001. 733 с
2. Крамар О. Україна як сировинна колонія // Український тижень. 2012. № 34 (251). 24–30 серпня. С. 24–29.
3. Сутність глобалізму як характеристики сучасного соціального простору // Нова парадигма. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. Вип. 77. С. 98-105.

4. Чигур, Р. Ю. Феномен глобалізації: соціально-філософський аналіз / Р. Ю. Чигур // Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Серія «Філософія», Острог, 2015. Випуск 18. С. 96-102

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ КРИЗИ НА САМОРЕАЛІЗАЦІЮ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Актуальність теми дослідження: соціокультурні перетворення виникли впродовж XIX-XX століття, аналізувалися й осмислювалися багатьма філософськими течіями та школами. З часом соціально-культурні кризи охопили усі сфери життя. І дотепер людство так і не усунуло основні причини.

Мета дослідження: дослідити вплив соціально-культурної кризи на самореалізацію людини в сучасному українському суспільстві; з'ясувати як відгукуються події XXI століття на самореалізацію та визначити чинники, які впливають на становлення особистості.

Об'єкт дослідження: самореалізацію особистості в сучасному українському суспільстві.

Предмет дослідження: процес самореалізації особистості в сучасному українському суспільстві у період соціально-культурної кризи.

Завдання дослідження: проаналізувати вплив соціально-культурної кризи на самореалізацію особистості, з'ясувати чинники виникнення проблем самореалізації.

Соціокультурна криза – це глибока переоцінка цінностей, що відбувається на тлі зміни поколінь і охоплює всю сферу духовного життя, пов'язана з революцією в науці, культурі, освіті, етиці, ідеології. В умовах ускладнення соціальної, ідеологічної, культурної криз, в яких знаходиться сучасний українець, відбувається деформація: руйнування високих, значущих для людини цінностей, виникнення додаткових аспектів ціннісної кризи, необхідність зміни провідних мотивів, а стосовно індивідуальних життєвих стереотипів глибшого (несвідомого) психологічного рівня, то вони поглиблюють соціальну дезадаптацію психологічно ригідних людей, неспроможних швидко адаптуватися до мінливих соціальних умов [2: 72].

Кризові явища мають вплив на самосвідомість, самодіяльність, самоідентифікацію та самовизначення. Оскільки соціальні структури є більш динамічними та їх умови дуже швидко змінюються. Ускладняється пошук власної ідентичності через винищення значущих цінностей, відсутність чіткого механізму появи та закріплення нових норм. Ідентифікуючись із визнаними канонами та правилами, особистість потрапляє в ситуацію примусового вибору із величезної кількості інформації. Утверджуючи свою окремість через свої інтереси та потреби, враховується інтереси суспільства в цілому. Особистість відображає соціально-культурні характеристики людини як носія індивідуального «Я», його самосвідомості, інтересів, прагнень, якостей. Формування особистості є процесом соціалізації. Процес соціалізації вимагає від індивіда продуктивної активності, яка виражається в постійному коректуванні своїх дій, поведінки, вчинків [3, с. 122-123].

Висновки. У сучасному українському суспільстві відбуваються перетворення, ознаками якого є невизначеність та нестабільність. На самореалізацію особистості має вплив соціокультурні, політичні, духовні, інформаційні кризи тощо. Отже, самовдосконалення полягає у вивільненні самого себе від залежності зовнішніх та внутрішніх обставин!

Список використаних джерел

1. Слюсар В. М. Вплив соціально-культурної кризи на самореалізацію особистості [Електронний ресурс] / В. М. Слюсар. 2007. Режим доступу до ресурсу: <http://studentam.net.ua/content/view/7324/97/>
2. Пилипенко Н. Психологічні особливості самореалізації особистості в умовах професійної кризи. // Соціальна психологія. 2005. № 3. С. 72-79.
3. Чигур Р. Ю. Вплив соціально-культурної кризи на самореалізацію особистості в сучасному українському суспільстві / Р. Ю. Чигур, А. Таваліка. // Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації. 2015.

ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ

Актуальність теми дослідження: необхідність усвідомлення основ бізнесу з філософської точки зору, задля успішної позиції його ведення.

Мета дослідження: проаналізувати філософські засади бізнесу.

Об'єкт дослідження: теоретичні та практичні основи філософії бізнесу, які впливають на ефективність ведення бізнесу.

Предмет дослідження: філософські закони бізнесу; шляхи вдосконалення бізнесу

Завдання дослідження: проаналізувати вплив філософії на продуктивність ведення бізнесу.

Скрізь роки наша цивілізація розвивається завдяки бізнесу. У всі віки, розумні й знаттєлюбні люди філософували про те, як покращити умови свого життя, зробити його комфортнішим, завдяки цьому відбувався прогрес та зміни в історії людства. Філософ – це, по суті, людина, яка невинно мислить, яка ставить перед собою глибокі, ґрунтовні питання та здійснює відкриття таким чином.

Філософія бізнесу – це сенс його існування, справа, задля якої він існує. Це та сама унікальність, що вирізняє його з поміж маси конкурентів. Філософія впливає на визначення цінностей бізнесу та його суспільну роль. Вона є основоположником цілей, та стратегій їх досягнення.

Душу філософії закладає саме підприємець, вирішуючи, як буде сприймати його товар клієнт, та які емоції при цьому будуть в нього переважати. На приклад, філософія MCDonald's полягає у турботі про клієнтів та суспільство вцілому, прагненні вдосконалення, веденні прибуткового бізнесу. Дана філософія викликає приємні емоції у споживача, дарує відчуття свята. Завдяки їхній філософії та грамотній франшизі, вони отримали звання світового лідера в галузі швидкого харчування. Також до прикладу можна привести компанію NIKE, девізом якої є фраза «Just do it» (просто зроби це). Їх філософія полягає у простоті вибору товару, гарантуючи його комфорт і якість. Або ж мережа магазинів «Єва», їх філософія вміщує в себе турботу про красу та догляд, викликаючи в покупця довіру. Також компанія «Raffaello», стали одним із символів нового року, із своїм слоганом «А як кохаєте ви?», пропагуючи турботу про близьких.

Підсумуємо! Філософія бізнесу – це внутрішній стан і переконання, та цінності його власника. Це місія, яку він накреслив для себе та несе людям. Це та сама вишенька на торті, яка буде приваблювати людей, манити саме до вас, вирізняти з поміж всіх і доводити, що ви кращий від інших.

Список використаних джерел

1. URL:https://pidru4niki.com/1931071039686/etika_ta_estetika/etika_biznesu
2. URL:https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/39693/1/Posibnyk_Biznes-etyka.pdf
3. URL:https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/39693/1/Posibnyk_Biznes-etyka.pdf
4. URL: http://4ua.co.ua/ethics/qb2ac68b5d43b89521306c26_0.html
5. URL: http://4ua.co.ua/ethics/qb2ac68b5d43b89521306c26_0.html

ЛЮДИНА ЯК ТВОРІННЯ І ТВОРЕЦЬ ЛЮДСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Актуальність теми дослідження: Із давніх-давен питання про природу творчих можливостей людини хвилювало мислителів. Те, що людина у своїй діяльності не просто відтворює, повторює, наслідує природу, а й продуктивно втілює власні задуми, реалізує певний план дій, доцільно розбудовує навколишній світ відповідно до своїх потреб,— усе це свідчить про творчий характер людської діяльності. Але звідки береться само можливість людини творити щось нове?

Мета дослідження: дослідити, що людина є творцем світу культурних цінностей, у цій якості вона реалізує свої творчі здібності, свій творчий потенціал.

Предмет дослідження: процеси впливу культури на формування людини як особистості, та процеси діяльності людини у творенні цієї ж культури. Культура як вид людської діяльності у всьому її різноманітті і багатозначності істотніше чим інші види формує творчу природу людини, її здатність конструктивно міняти світ і робити його кращим.

Завдання дослідження: аналіз формування культури на тлі історичних подій; визначення впливу культури на формування особистості; з'ясувати, яким чином людина, формуючи культуру, стає її творінням.

Протягом усіх століть мислителі та філософи роздумували хто ж є людина? Одним із варіантів відповідей є людина – творіння чогось вищого. В епоху античності вважали, що вище за людину є природа та божества. Тобто саме ці явища створили людину, як матеріальний об'єкт. Впродовж наступних століть, коли мислення та дослідження стають авторитетом для людини, вважають, що вона є творінням чогось раціонального. Так, людина є творінням. Чого точно не можливо заперечити, не зачіпаючи релігію, це то, що людина є творінням своїх батьків, які породили її колись, соціуму, завдяки якому кожен змінює, удосконалює чи погіршує своє світосприйняття, риси характеру, зовнішність, цілі. Чи можна вважати, що кожна наша зміна в зовнішності чи мисленні, змінює нас самих, утворюючи нову людину з новим набором якостей? На мою суб'єктивну думку: так, можна. Все, що на нас впливає – нас створює.

З релігійної точки зору вважалось, що пріоритетом творчості володіє тільки Бог. Він є творцем світу й людини, а сама людина здатна лише здійснювати божественний задум недоступний людському розумінню. У цьому положенні є певний сенс, адже визначити загальну доцільність людських дій, життя і творчості не так просто, ми, як правило, ставимо перед собою конкретну мету.

Видатний німецький філософ ХІХ століття – Гегель якось зазначив, що людина володіє «хитрістю розуму», яка і відрізняє її від тварин. На його думку, ця хитрість полягає у тому, що людина ніколи не вступає у безпосередній контакт з природою. Вона намагається примусити одні сили природи діяти проти інших, і і наслідків такої взаємодії отримує певну користь для себе.

Використання людиною певних засобів діяльності теж опосередковує її ставлення до природи: людина спочатку з природного середовища виготовляє собі відповідні знаряддя, а вже потім з допомогою цих знарядь діє на природу (полосує, валить ліс, будує житло, виготовляє інші знаряддя, одяг тощо).

Отже, основою творчості виступає саме використання знарядь праці – тобто витворення з природних речей того, що не виникає з природи саме по собі. Звичайно, творення відбувається цілком за законами природи, але задля реалізації людського задуму, втілення його а дійсність.

Людина в акті діяльності не змінює сам матеріал предмета, вона лише немовби позбавляє цей матеріал природної форми й наділяє його своєю, необхідною для задоволення тих чи тих потреб. Людська діяльність є іворенням попої форми, яка втілюється у певному матеріалі. Початковим етапом творчої дії є творення у свідомості нової форми, потрібної людині. Тому загадка людської творчості криється насамперед у сфері її свідомості.

У всі часи людина виступала творцем матеріальної та духовної культур, була здатна творити нове, незважаючи на умови свого життя. Якщо творчість була можливою навіть у рабських умовах, у концтаборах, тюрмах, то, отже, загальна зла шість творити куль гуру залежить не тільки від соціальних умов існування людей. Важливе значення тут мають здібності.

Висновок. Кожна культура неповторна, і у кожній культурі є свої істини. Але тоді як оцінити ступінь розвитку культури? Може бути, визнати всі культури абсолютно рівноправними? Багато культурологи виступають з такою точкою зору. Однак, на наш погляд, є критерії оцінки культури. Ці критерії впливають з того факту, що первинною цінністю є людина, розвиток його особистості і свободи. Тому **ступінь розвитку культури визначається її ставленням до свободи і гідності людини і можливостей, що надаються нею для творчої самореалізації людини як особистості.**

Список використаних джерел

1. Мельник В. В. Аксіологічний поворот сучасної філософії від культури як буття до буття культури / В. В. Мельник //Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2015. Вип. 63. С. 208-217. Режим доступу: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis.ибуу/caiig?i3 64.exe?!21P>

2. Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Національно-культурна ідентичність як маркер модерніз. українського суспільства / Філософія фінансової цивілізації: людина у світі грошей: Збірник наукових праць. Книга 6. Львів: УБС НБУ, 2013. 722с. С. 391-399.
3. Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Громадянське суспільство в Україні: проблеми становлення та потенціал. / Матеріали міжнародних філософсько-економічних читань. Львів, 2011. С. 215-222.
4. Шумка М. Л. Проблема національного характеру у філософії Пантелеймона Куліша. / БШіЛа Metodologia. Випуск 29. Тернопіль: Редакційно-видавничий відділ ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2009. 234 с.
5. Шумка М. Л., Гурик М. І. «Каста луччих людей» у соціально-філософському вченні Дмитра Донцова / Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філософія». Вип. 8. Острог, 2011. С. 36-46
6. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

НАУКА І ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА

Актуальність теми дослідження: пов'язана із загостренням глобальних проблем, посиленням процесів глобалізації у всіх сферах людської діяльності і пошуком відповіді на питання: «Що робити далі»? Дати відповідь на це питання прагне наука. Сучасне людство вступило в третє тисячоліття свого розвитку, яке породило нові проблеми й виклики, загостило увагу до традиційних глобальних проблем. Впровадження у виробництво найновіших досягнень науки і техніки, поява нових технологій, енергоджерел і матеріали призвели, з одного боку, до глибоких якісних змін у житті суспільства. Людство вступило в епоху науково-технічної революції, що посилило антропогенний вплив на природу, який має суперечливий характер. У ньому переплелись позитивні й негативні явища: вдосконалення технологій і зростання виробництва, що сприяють повнішому задоволенню потреб людей, раціональнішому користуванню природними ресурсами, збільшенню виробництва продуктів харчування тощо. З іншого - забруднюється природне середовище, знищуються ліси, посилюється ерозія ґрунтів, випадають кислотні дощі, зменшується озоновий шар навколо землі, погіршується стан здоров'я людей тощо. Певні труднощі виникають і з самого життя та діяльності людини.

Мета дослідження: дослідити і проаналізувати сутність глобальних проблем людства, а також визначити, яке місце посідає наука у їх вирішенні чи загостренні на конкретних прикладах а також з'ясувати основні проблеми сучасності.

Об'єкт дослідження: глобальні проблеми людства та сфера суспільного життя і сучасного світу.

Завдання дослідження: проаналізувати та дати висновок щодо глобальних проблем людства. Термін «глобальні проблеми» з'явився у 60-х роках ХХ ст. Спочатку на Заході, згодом – на Сході, у колишньому Радянському Союзі. Як тоді, так і тепер, серед науковців, філософів не існувало єдиної, загальноприйнятої, універсальної думки на природу і причини їх виникнення, оцінку та шляхи вирішення. І по цей день існує розбіжність стосовно чисельності глобальних проблем. Західні дослідники (зокрема, представники «Римського клубу») вважають, що сучасному людству загрожує близько сотні глобальних проблем. Вітчизняні - нараховують таких близько трьох десятків» [1, с.54].

Сьогодні питаннями глобальних проблем займається значна кількість науковців. Серед них варто відмітити: В. М. Лейбіна, В. Старікова, К. Ващенко, С. Соляник, О. Волкогонова, С. Нижникова. Питання глобальних проблем не є ознакою лише ХХІ ст.

Ще в середині ХХ ст. величезну роль у появі наукових праць, пов'язаних з дослідженням глобальних проблем і прогнозуванням майбутнього людства, зіграла діяльність Римського клубу, створеного у 1968 р. А. Печчеї разом із близько 30 європейськими вченими – соціологами, економістами, природознавцями та ін. Першою роботою, під егідою Римського клубу, стала побудова математичної моделі загальносвітового розвитку, що враховувала основні параметри розвитку такі, як: населення, капіталовкладення, використання непоновлюваних ресурсів, забруднення навколишнього середовища і виробництво продовольства. Автором цієї моделі, що одержала назва «Мир-1», був Дж. Форрестор [2].

Сучасне виробництво характеризується широким використанням машинної техніки як традиційної, так і нетрадиційної: автоматів, роботів, комп'ютерів. Ефективність такого виробництва набагато вища від ручної праці, тому сучасне індустріальне виробництво здатне не лише забезпечити задоволення основних потреб людини, а й створити умови для успішного розвитку науки, освіти, культури, мистецької творчості, охорони здоров'я і, врешті-решт, – для саморозвитку та самовдосконалення особи. Але індустріальне виробництво принесло людству не лише позитивні здобутки. Його негативні сторони виявилися у тому, що машинне виробництво призвело до масового каліцтва людей, масової їх загибелі внаслідок технічних аварій та катастроф (Чорнобиль-1986 р.), а застосування техніки на війні спричинило небачені жертви під час військових конфліктів. Впровадження машин та машинного виробництва зумовило значну раціоналізацію людської свідомості, виникнення механістичного світобачення, ототожнення природних процесів і, навіть, людини з машинами підвищеної складності [1].

Набагато істотнішим є встановлення серед них пріоритетних, які необхідно вирішувати в першу чергу, і як вирішувати. Мова йде про конкретні наукові, техніко-технологічні, матеріально-ресурсні шляхи, методи й засоби їх вирішення та затрати, які має понести людство. Науковці єдині в тому, що глобальні проблеми загрожують людському буттю. Особливо резонансними є екологічні. Тому стан сучасної екології є постійним об'єктом роздумів мислителів. На думку А. Печчеї та М. Ф. Рсаймерса, людина сама створила ці проблеми, «у ній всі початки і кінці». Якщо людина не зміниться, то ніщо не вбереже її від долі динозаврів. Дослідники свідомі того, що глобальні проблеми – найважливішим. Сукупність їх може варіюватися, але гострота їх та життєва значимість для суспільства й цивілізації величезна. Значна частина вчених вважає, що глобальні проблеми – закономірний результат розвитку нашої цивілізації. З одного боку, це побічний продукт виникнення й загострення загально цивілізаційних проблем, які в силу обставин не вирішувалися, набуваючи кризово-катастрофічних проявів, а з Іншого – породження сучасної епохи (наслідок крайнього загострення суперечностей). Склалася принципово нова ситуація, коли нерівномірність розвитку стосується не лише окремих регіонів земної кулі, а й окремих галузей суспільного виробництва й діяльності. Непомірні бажання

досягнути максимальних прибутків та влади спричинили гіпертрофований розвиток людства. Це стало об'єктивною тенденцією розвитку світу, хоча й цілі такого розвитку різні.

Для індустріально й техніко-технологічно розвинених країн пріоритетними стали ті сфери і галузі, які забезпечують величезні прибутки, панування, авторитет і силу у світовому масштабі. Для деяких країн брак коштів, ресурсів змушує їх концентрувати свої зусилля й ресурси на одній чи декількох сферах суспільного життя. Ситуація, що склалася нині у світі, його відкритість і закритість, зняття політичних, державних меж і кордонів, вільне пересування громадян породили цілий ряд глобальних проблем: тероризм, наркоманію, токсикоманію, СНІД тощо. І в даному випадку прогрес людства несе у собі побічні продукти регресу, породжує нові глобальні проблеми.

Аналіз цих проблем, по-перше, логічно змушує вказати на шляхи, методи й засоби їх вирішення. Спроби відсторонитися від них сприяють їх загостренню, переростанню із кризових у катастрофічні, що неминуче призведе до загибелі людства, всього живого на Землі.

По-друге, вирішення глобальних проблем лежить у площині радикальної перебудови сучасного світу, утвердження якісно нових ціннісних орієнтацій, спрямованих на глибоку демократизацію й гуманізацію суспільних відносин, випрацювання загально планетарної парадигми розвитку, мислення й культури людства.

По-третє, глобальні проблеми можливо вирішити лише на основі міжнародного співробітництва й кооперації та принципів мирного співіснування. Тільки спільними зусиллями людство в змозі перемогти таке зло, як сучасні глобальні проблеми та утвердити імператив дій: «від міжнародного співробітництва до всезагальної безпеки».

В-четвертих, вирішення глобальних проблем немислимо й неможливо без розвитку науки, науково-технічного прогресу. Тільки на базі наукового дослідження тих чи інших явищ природи, суспільства можливо розкрити сутність та причини виникнення проблем, а відтак – дати об'єктивні «рецепти» їх вирішення [2, с.62].

Висновок. В ході дослідження я дійшла висновку, що глобальні проблеми людства неможливо вирішити зусиллями окремих країн. Тому потрібний єдиний міжнародний механізм їх розв'язання і регулювання, мобілізація ресурсів усіх країн світу, визначення міжнародних правових та економічних норм цього регулювання. Маємо розуміти, що досконале людство не може з'явитися. Світ зміг утворитись тільки в недосконалому, життя змогло зародитись тільки в руйнівній неминучості смерті. Не можна знищити діалогічний зв'язок розумний/нерозумний, практичний/міфологічний, економічний/ігровий, між егоцентричною програмою і програмою общинною/альтруїстичною, властивою людині. Безсмертне постлюдство утворитись не може. Безупинний прогрес науки і техніки веде нас до думки про небачені трансформаційні можливості в біологічній природі людської істоти так само, як і в природі тваринного і рослинного світу, в природі самої техніки та природі знання. Ці трансформації торкнуться самої сутності індивіда, суспільства, виду. З іншого боку, це призведе до розриву з нашим нинішнім людським станом і порушить нові й незліченні етичні, політичні та соціальні проблеми. Проте, не все так страшно. У кризові періоди разом із регресивними або деструктивними силами пробуджуються й генеруючі/творчі сили. Криза глобалізації, криза неолібералізму, криза людства в планетарну еру містять багато небезпек, але мають також трансформаційний потенціал. Для розв'язання глобальних проблем людство має в розпорядженні достатні науково-технічні і матеріальні досягнення, напрацьовані відповідні форми. Маємо розуміти, скільки існуватиме людство, стільки існуватимуть глобальні проблеми і вирішення однієї проблеми, буде породжувати інші, доки невідомі нам кризи. Однією з творців цих криз буде наука, як і одним із методів їх вирішення.

Список використаних джерел

1. Внучко С. М. Глобальні проблеми сучасності: причини виникнення та шляхи їх розв'язання / С. М. Внучко // Вісник СевНТУ. Сер. : Політологія. 2013. Вип. 145. С. 95-99.
2. Петрушенко В.Л. ПЗ12 Філософія: Курс лекцій. Навчальний посібник для студентів в вищих закладів освіти III-IV рівнів акредитації. 2-е видання, виправлене і доповнене. Київ: «Каравела»; Львів: «Новий світ-2000», 2002. -544 ст.

ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ

«По-справжньому нас тягне займатися тим, що нам судилося. І коли ми починаємо це робити, відразу знаходяться гроші, відкриваються потрібні двері, ми відчуваємо себе корисними, а робота здається грою».

Джулія Кемерон

Актуальність теми дослідження. Бізнес є одним із найпоширеніших методів ведення підприємницької діяльності. Існує помилкова думка, що бізнес буде актуальним і прибутковим тільки в тому випадку, якщо підприємець має великий стартовий капітал. Це судження в корені невірне, оскільки ми живемо в епоху інформаційних технологій та Інтернету, тепер можна організувати свою справу з нуля, не вклавши в розвиток ні ко-пійки [1, с.1].

Мета дослідження: філософський аналіз основ бізнесу.

Об'єкт дослідження: соціально – економічна сфера сучасного суспільства.

Предмет дослідження: філософські основи бізнесу.

Завдання дослідження: проаналізувати сферу бізнесу в сучасному суспільстві; знайти як створюється філософія бізнесу; розглянути основні моделі та форми бізнесу; визначити концепції основ бізнесу.

У наше століття цифрових технологій і практично безперешкодного доступу до інформації бізнес просто приречений на постійну пильну увагу. У фокусі все – шляхи розвитку та репутація, сплата податків і фінансова стабільність, лобізм і корупційні зв'язки, проекти із захисту довкілля та впливу на зміну клімату, освіта та благодійність, громадські проекти та соціальні ініціативи. І такий інтерес цілком виправданий. У нових умовах формуються нові правила, які диктують підприємцям необхідність залучати і залучатися до проектів соціальної відповідальності.

Суспільство вибирає той бренд, чії цінності воно розділяє. Для цього, зрозуміло, свою позицію потрібно заявити і, що найважливіше, привести на практиці. Серед таких прикладів – програма відомого шведського бренду H&M зі збору одягу, яка стартувала 2013 року. Один із слоганів кампанії: «Не дайте моді перетворитися на сміття». Їхня ідеологія – зробити покупця причетним і до екологічного тренду – перероблення, і до створення їм інвестиціям. Обмеження на кількість зобов'язань учасників вказується в установчих документах.)

– Приватна компанія (альтернативною правовою формою компанії є приватна компанія, приватне підприємство. Його внутрішня організація, взаємовідносини між власниками і мінімальний розмір статутного капіталу не регулюється законодавством. Всі ці питання регулюються власниками в їх статуті.)

– Акціонерна компанія (акціонерного товариства має такі характеристики:

1) Мінімальний статутний капітал акціонерного товариства становить 1250 мінімальних заробітних плат.

2) Товариство з обмеженою відповідальністю є юридичною особою, яке випускає акції від свого імені і зобов'язана виконувати зобов'язання, згідно умов випущених акцій.

3) Це можуть бути закриті (приватні) і відкриті (публічні) акціонерні товариства.

Дана форма бізнесу не має ніяких переваг. Зазвичай така організаційно-правова форма вибирається великими компаніями, які планують залучити значний обсяг іноземного капіталу: великі промислові підприємства, банки, страхові компанії і т.д.

– Індивідуальний підприємець (будь-яка фізична особа має право брати участь в будь-якому бізнесі) [5].

Концепція їжака. Дуже часто бачу, що вітчизняні бізнеси «розмінюються» на всі можливі напрями, тобто займаються усім підряд, замість того щоб сконцентруватись на чомусь одному конкретному. Якщо всі йдуть онлайн, то й ми йдемо онлайн; якщо всі роблять крісла, то і ми йдемо робити крісла; якщо всі запускають мобільні аплікації, то і ми це робитимемо.

Звісно, я не проти розширення бізнесу, це нормальний природний процес, але він повинен відбуватись у межах ваших кіл зростання і концепції їжака. Лисиця знає багато різних способів потрохи, а їжак – один, але дуже добре. Якщо чуєш шум зліва – змотуйся у клубок, справа – змотуйся у клубок, щось літає над тобою – змотуйся у клубок, щось на тебе біжить – змотуйся у клубок і наставляй голки.

У темі бізнесу концепція їжака мені видається надзвичайно позитивною. І настільки змістовною, що я не берусь до консультацій, доки не почую від власника відповіді на запитання: Що є вашою «концепцією їжака»? Як правильно зрозуміти концепцію їжака?

Мало бути на 10% чи 20% кращими, це недостовірно і не вирізняє вашу компанію з посеред інших. Якщо робити, то робити так, щоб стати найкращим спеціалістом чи компанією. Усі великі колись стартували із малого. Якщо ваш бізнес уже тривалий час існує на ринку, то уважно придивіться, за що його особливо хвалять клієнти і що насправді вдається робити бездоганно. Наявність економічної моделі, тобто чітких цифр, які дозволять конвертувати ваші зусилля у гроші так само, як верстат-автомат виробляє деталі згідно з кресленням. Завантажили матеріал – отримали готовий виріб. Економіко-математична модель бізнесу – це той самий верстат, який повинен бути. На жаль, дуже часто власники чи керівники компаній, навіть тих, що генерують високі прибутки, не знають своєї економічної моделі, тобто причин, чому саме їхня компанія успішна.

Список використаних джерел

1. Сергій Косенков: 2019-2022 Інтернет журнал «БізнесКіт». С.1

2. Бізнес і суспільство URL: <https://mind.ua/publications/20227465-biznes-i-suspilstvo-yak-rozvivati-spravu-ta-dotrimuvatisya-kanoniv-ksv>
3. Зовнішня філософія бізнесу URL: <https://pressassociation.org.ua/ua/zovnishnya-filosofiya-biznesu/>
4. Бізнесова модель URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
5. Катерина Бован. Найбільш поширені форми бізнесу в Україні URL: <https://kydalov-partners.com/uk/>
6. Концепція бізнесу URL: <https://spe.org.ua/blog/bi/kontseptsia-biznesu/>

НАУКА І ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА

Актуальність теми дослідження. Неконтрольованим збільшенням кількості населення планети, низька тривалість життя, міграційні потоки, біженці (за рахунок війни в Україні), вичерпністю енергетичних ресурсів, здоров'я населення (епідемія COVID-19, хвороби цивілізації тощо).

Мета дослідження: аналіз глобальних проблем людства

Об'єкт дослідження: сфера суспільного життя і сучасного світу.

Завдання дослідження: визначити головні та актуальні проблеми людства.

Глобалізація як процес не вкладається в рамки однозначності. Це – діалектичне явище, в якому переплітаються стимули інтеграції й взаємовідштовхування, виникають і нові транснаціональні соціальні зв'язки й простори, і нові різновиди локальних культур. Глобальні проблеми людства є наслідком протистояння з одного боку природи, а з іншого – людської практики. З кожним роком в світі змінюються та з'являються нові глобальні проблеми людства.

Глобальними називають проблеми, які стосуються всього світу, призводять до значних, нерідко незворотних соціально-економічних і біологічних втрат на планеті, створюють загрозу існуванню людства і потребують для свого розв'язання координованої співпраці всіх країн. До прикладу, глобальною проблемою для світу – є війна в Україні, так як погрози про ядерну атаку, загрожує великій кількості нашої планети та людства, тому її потрібно вирішувати спільно зі всіма країнами світу, так як це може призвести до незворотних біологічних втрат людства на планеті.

Глобальні проблеми поділяють на кілька груп – це:

- Політичні – війни і миру та гонки озброєнь в глобальному масштабі, економічного і політичного протистояння Сходу і Заходу, Півночі та Півдня, вирішення регіональних релігійних і військово-політичних конфліктів в Європі, Азії та Африці.
- Етнічні – крайня форма загострення й зіткнення інтересів націй, етнічних груп. Причиною його є нерозв'язання або несправедливе розв'язання етнічного питання в різних сферах суспільного життя, від чого залежить збереження ідентичності етнічної спільноти.
- Демографічні – сукупність соціально-демографічних проблем сучасності, що зачіпають інтереси всього людства.
- Економічні – проблеми всередині людського суспільства (проблема подолання бідності, продовольча проблема, загроза ядерної війни, демографічна проблема).
- Соціальні – незадоволені повністю чи частково потреби та інтереси територіальної громади або її окремих складових, що сформульовані в загальному вигляді як певна соціальна задача, що потребує вирішення.
- Продовольчі – це проблема, яка проявляється в дефіциті продуктів харчування та недостатній їх калорійності, в нестачі вітамінів, білків тваринного походження.
- Екологічні – це зміна природного середовища, в результаті антропогенних дій, що веде до порушення структури і функціонування природних систем (ландшафтів), призводить до негативних соціальних, економічних та інших наслідків .
- Це основні групи, які створюють глобальні проблеми людства на нашій планеті.

Для нашої планети глобальною проблемою людства став - COVID-19 та війна в Україні, це основні проблеми на даний момент, так як спалах пандемії COVID-19 у всьому світі повністю порушив політичну, соціальну, економічну, релігійну та фінансову системи світу. А через війну в Україні, погіршення рівня життя відчують 40 відсотків громадян Європейського Союзу. Унаслідок повномасштабного вторгнення РФ та її спроб використовувати продовольство як зброю в портах України виявилися заблокованими понад 20 мільйонів тон зерна, призначеного для експорту, зокрема для використання в межах Всесвітньої продовольчої програми ООН. Такі дії Росії поставили під загрозу голоду низку найбільш вразливих країн, особливо в Африці.

Висновок. Глобалізація світу – це об'єктивне історичне явище і процес, на який можна впливати і керувати об'єднаними, солідарними зусиллями людства.

Тому, на мою думку, при масштабних глобальних проблемах людства – вплив має кожна держава та країна, при об'єднанні всіх зусиль людства та держав, глобальні проблеми можуть зменшити масштаб проблеми та створити сприятливі умови для збереження людства та планети.

Список використаних джерел

1. Глобальні проблеми //Політологічний енциклопедичний словник / уклад.: Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна, І. О. Поліщук та ін. За ред. М. П. Трєбіна. Харків: Право, 2015
2. Книш М., Котик Л. Глобальні проблеми людства [Архівовано 14 травня 2022 у Wayback Machine.]: навч. посібник. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2015. 328

3. Економіка зарубіжних країн: Підручник. 2-ге вид. А. С. Філіпенко, В. А. Вергун, І. В. Бураківський та ін. Київ: Либідь, 1998. 416 с. ISBN 966-06-0071-2 URL: <https://uk.m.wikipedia.org/wiki/>

ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ XXI СТОЛІТТЯ

Актуальність теми: звернення уваги на значення грошей у людському суспільстві, яку ж все-таки роль відіграють гроші у нашому житті проблема грошей та їхня влада над людьми.

Мета: аналіз значення грошей для людини в XXI столітті.

Об'єкт дослідження: гроші в житті людини у XXI столітті

Предмет дослідження: грошові відносини, їх позитивний та негативний вплив на людину.

Гроші відіграють важливу роль в житті людей. Самі по собі вони не несуть в собі ніякого зла чи добра. Якщо гроші слугують лише засобом платежу, то тоді вони просто виконують свою функцію. Але, якщо гроші стають не засобом, а метою, тоді починаються біди. Вони дуже часто стають предметом спекуляції, крадіжок, грабежу та інших злочинів. Саме гроші стали сьогодні вираженням матеріальних благ. Зараз гроші настільки міцно увійшли в нашу дійсність, що ми навіть не замислюємося, що ж вони собою являють. Маючи гроші, ми можемо реалізувати різні, цікаві проєкти, отримати гарну освіту, зробити своє життя більш комфортним і безпечним. Гроші відіграють дуже важливу роль у нашому житті. Вони визначають статус людини, його положення в суспільстві, успішність. Іноді здається, що весь світ обертається навколо грошей. Загалом, можна сказати і так, що головна роль грошей у житті людини полягає в тому, що людина за їхньою допомогою може відчути свободу вибору. Зараз без грошей нікуди не дінешся, і така сувора реальність життя. Інше питання, коли нерозумні та безпринципні люди готові заради грошей та досягнення власних цілей йти «по головах» і не скупляться при цьому. Щоб отримати моральне задоволення та фінансову незалежність, необхідно намагатися працювати, щоб не перетинати при цьому інтереси та свободи інших людей. Треба розуміти, що рано чи пізно корислива і підла людина, навіть маючи мільйони за спиною, все одно буде покарана. Тому, щоб знайти спокій і задоволення у житті, потрібно самостійно прагнути успіху, домагаючись цього лише порядними способами.

Зрозуміло, що життя без фінансової стабільності не дасть людині можливості саме реалізуватися і досягти великих висот. Проте ніколи не варто сильно заціклюватися на матеріальному та фінансовому благополуччі, оскільки це може призвести до ще гірших наслідків і ввести ще більшу депресію. Важливо відмітити, що гроші самі по собі не містять зла. По суті вони морально нейтральні, при цьому джерело зла може знаходитись лише в самій людині. Наприклад, візьмемо ніж, ним можна і хліб різати і людину вбити, таким чином, ніж, як і гроші, – це лише інструмент, цільове використання якого залежить від конкретної людини. В грецькому варіанті Нового Заповіту в значенні «багатства» використовується слово плутос (πλοῦτος) яке по своєму змістовному наповненню означає матеріальний достаток з надлишком грошей і благ. Даний термін часто посилюється дієсловом «примножується», тобто «багатство примножується» або його «примножують» (Пс. 62: 10; 73: 12). Таким чином, в Біблії словом «багатство» описується не морально нейтральний достаток, а саме надлишок норми матеріального благополуччя.

Треба сказати також, що основною темою Приповістей Соломона та книги Екклісіаст – є питання про те, як благополуччя людини залежить від його добробуту. Цар Соломон пише про те, що багатство може бути нагородою людині від Бога за її труди: «Ледача рука до убогства веде, рука ж роботяща збагачує» (Прип. 10:4), «Також кожна людина, що Бог дав їй багатство й маєтки, і владу їй дав споживати із того, та брати свою частку та тішитися своїм трудом, то це Божий дарунок!» (Еккл. 5:18).

Але той самий автор пише, що багатство може бути й шкідливим для людини: «Є лихо болюче, я бачив під сонцем його: багатство, яке бережеться його власникові на лихо йому...» (Еккл. 5:12). Саме тому розсудливим є той, хто шукає не багатства, а доброго імені (Прип. 22:1), хто в погоні за багатством вміє вчасно зупинитись (Прип. 32:4) і в той самий час просить Бога, щоб йому не страждати від злиднів: «Двох речей я від Тебе просив, не відмов мені, поки помру: віддали Ти від мене марноту та слово брехливе, убогства й багатства мені не давай! Годуй мене хлібом, для мене призначеним, щоб я не переситився та й не відрікся, і не сказав: Хто Господь? і щоб я не збіднів і не крав, і не зневажив Ім'я мого Бога» (Прип. 30:7-9).

Отже, гроші можуть надавати свободу дій, вони роблять людину більш незалежним у здійсненні своїх рішень і бажань. Необхідно вміти гідно оцінювати свою працю і витратити свої заощадження правильно, тобто з користю для себе і оточуючих.

Список використаних джерел

1. «Гроші в житті людини» URL: <https://mykniga.com.ua/tvory/groshi-v-zhitti-lyudini-tvir.html>
2. Роль грошей у житті людини URL: <https://vchys.com.ua/tvir-ukr-lit/tvir-ukr-lit11klas/6833-rol-groshey-u-zhitti-lyudini.html>
3. Біблія про гроші URL: https://simeinyi-budzheta.com/moneyandlove/bibliya_pro_groshi/

ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ «МАРКСОВОЇ КОНЦЕПЦІЇ ЛЮДИНИ»

Актуальність теми дослідження: Певний плач культури та фактор суспільного розвитку. Переоцінка марксизму може привести до негативних соціальних наслідків - не дооцінка ще гірших. Матеріалістичною діалектикою джерелом розвитку світу не дух, ідея і сам світ.

Мета дослідження: Концепція людини у марксизмі як теорія людини, що справляє зворотний вплив, стимулюючи дальший розвиток світського світорозуміння.

Об'єкт дослідження: людина.

Предмет дослідження: надбудова над природнім світом.

Завдання дослідження: природа у понятті марксової концепції. Активність суб'єкта в пізнанні розуміється не як теоретична, а, насамперед, як практична активність. Людина пізнає об'єкт, доповнюючи його в сферу своєї практичності життєдіяльності. Маркс, як і багато сучасних соціологів і психологів, вважав, що не існує такого поняття, як природа людини; що людина при народженні є чистим аркушем паперу, на якому культура пише свій текст. На противагу цьому соціологічному релятивізму, Маркс виходив з того, що людина як така є впізнаваною і встановлюваною сутністю; що людина може бути визначена як людина не тільки біологічно, анатомічно і фізіологічно, але й психологічно. Звичайно, Маркс ніколи не піддавався спокусі припустити, що «людська природа» тотожна тому конкретному прояву людської природи, який переважає в його власному суспільстві. Полемізуючи з Бенетом, Маркс сказав: «Щоб знати, що корисно для собаки, треба вивчати собачу природу. Сама ця природа не може бути виведена з принципу корисності. Застосовуючи це до людини, той, хто хотів би критикувати всі людські вчинки, рухи, відносини і т.д. за принципом корисності, повинен спочатку мати справу з людською природою взагалі, а потім з людською природою, видозміненою в кожному історичному епоху». Слід зазначити, що це поняття людської природи не є для Маркса - як не було воно і для Гегеля - абстракцією. Це сутність людини - на відміну від різних форм її історичного існування - і, як говорив Маркс, «сутність людини не є абстракцією, притаманною кожному окремому індивіду» [1. с.185]. Слід також зазначити, що це речення з «Капіталу», написане «старим Марксом», показує спадкоємність концепції сутності людини, про яку молодий Маркс писав в «Економічно-філософських рукописах». Пізніше він вже не використовував термін «сутність» як абстрактний і неісторичний, але чітко зберіг поняття цієї сутності в більш історичному варіанті, в розрізненні між «людською природою взагалі» і «людською природою, як вона видозмінюється» з кожним історичним періодом [2. с. 202-204]. Відповідно до цього розрізнення між загальною людською природою і специфічним вираженням людської природи в кожній культурі, Маркс розрізняє, як ми вже згадували вище, два типи людських потягів і апетитів: постійні або фіксовані, такі як голод і сексуальний потяг, які є невід'ємною частиною людської природи, і які можуть змінюватися лише у своїй формі і напрямку, який вони приймають в різних культурах, і «відносні» апетити, які не є невід'ємною частиною людської природи, але які «зобов'язані своїм походженням певним соціальним структурам і певним умовам виробництва і спілкування». Маркс наводить як приклад потреби, породжені капіталістичною структурою суспільства. «Потреба в грошах, - писав він в «Економічно-філософських рукописах», - є, таким чином, дійсною потребою, створеною сучасним господарством, і єдиною потребою, яку воно створює» [3. с. 293]. Це проявляється суб'єктивно, частково в тому, що розширення виробництва і потреб стає винахідливим і завжди розрахованим підпорядкуванням нелюдським, розбещеним, протиприродним і уявним апетитам». Потенціал людини, за Марксом, - це заданий потенціал; людина - це як би людська сировина, яка, як така, не може бути змінена, подібно до того, як структура мозку залишається незмінною з початку історії. Але людина змінюється в ході історії, вона розвивається, трансформується, вона є продуктом історії, оскільки вона творить свою історію, вона є власним продуктом. Історія - це історія самореалізації людини, це не що інше, як самотворення людини в процесі її праці і її виробництва: «все те, що називається всесвітньою історією, є не що інше, як створення людини людською працею, і виникнення природи для людини; він, отже, має очевидний і неспростовний доказ свого самотворення, свого власного походження» [4. с. 128-129].

Висновок: Марксизм вважає себе закономірним результатом всього попереднього розвитку людської думки та критичного узагальнення з позицій революційного пролетаріату та практики класової боротьби. Постання марксизму є переворотом у розвитку суспільної думки людства, оскільки марксизм принципово по-новому підійшов до вирішення безлічі суспільних проблем і дав свої відповіді на найважливіші питання, поставлені самим розвитком історії та сформульовані передовими розумами минулого.

Список використаних джерел

1. Шаповалов В.Ф. // Основы философии современности М. Флинта: Наука, 2001. 185 с.
2. М. І. Горлач Філософія, Харків, 2000 р. С. 202-204.
3. Глядков В.А. // Феномен марксистской философии. М., 2001. 293 с.

4. Нестеренко О.П. // Австрійська школа та марксизм: Бем-Баверк contra Маркс с. 128-129.

ПРОБЛЕМА ПОЄДНАННЯ ІНТЕРЕСІВ СУСПІЛЬСТВА І ОСОБИСТОСТІ

Актуальність теми дослідження. Потреби людини є основою її інтересів. Категорія потреби охоплює більш широке коло явищ, ніж категорія інтересу. Потреби притаманні всім біологічним організмам, в тому числі й людині. Інтереси ж - тільки людині. Вони є у всіх суб'єктів: індивідів, соціальних груп, держав, суспільств, людства і т. д.

Мета дослідження. Розкрити сутність сучасної взаємодії людини і суспільства в умовах глобального розвитку крізь призму національних інтересів.

Завдання дослідження. Проаналізувати проблеми поєднання інтересів суспільства особистості, та показати його роль у розвитку суспільства.

Об'єкт дослідження. Діяльність суспільства і її системна єдність.

Предмет дослідження- інтереси суспільства і особистості. Інтереси, як і потреби є рушійною силою діяльності, поведінки і вчинків людей. Вони, говорив Гегель, рухають народами. Тому для розуміння суті суспільних процесів, практичних дій людей, політичних програм, гасел, заяв, передвиборних обіцянок тощо треба відшукувати справжні інтереси дійових осіб [1]. Складність цієї важливої акції полягає, зокрема у тому, що справжні інтереси далеко не завжди правдиво зображуються їх носіями. Часто буває, що про інтереси одних говорять інші. Рушійна сила інтересу проявляється у тому, що людина зацікавлена у чомусь і за певних умов діє саме у цьому напрямі. Зацікавленість працівника у результатах виробництва, ефективності і діяльності заводу, фірми, установи основою дієвості мотивів і стимулів до праці. Тому, впроваджувані в Україні ринкові відносини мають бути такими, щоб породжувати зацікавленість працівника приватного чи державного виробництва у підвищенні продуктивності та ефективності праці. Поліпшення якості продукції та послуг. У суспільстві має місце складна взаємодія найрізноманітніших, часто суперечливих інтересів, і її результати бувають інколи несподіваними. Неодмінно умовою успішності політики, скажімо держави, є врахування цієї взаємодії, прогнозування її наслідків. Для розуміння складної взаємодії найрізноманітніших інтересів вчені класифікують їх. Інтереси можна класифікувати: за суб'єктами, про які вже говорилося (інтереси держави, нації, сім'ї), за сферами суспільного життя (матеріальні - духовні), за значенням (корінні - некорінні), за тривалістю (довготривалі - короткотривалі), за наявністю суперечностей (узгоджувані, неузгоджувані, гармонійні - негармонійні, антагоністичні - неантагоністичні) [2]. Інтереси суспільства в інформаційній сфері полягають: у забезпеченні інтересів особистості в цій сфері; у зміцненні демократії; у створенні правової соціальної держави; у досягненні та підтриманні суспільного спокою; у духовному відновленні держави [1]. Однією з істотних умов поступального розвитку суспільства, зміцнення держави є узгодження, поєднання різноманітних інтересів, наприклад, інтересів особистості, нації, загальнолюдських інтересів. Теж саме стосується і міжнародних відносин (економічних, політичних та культурних). Одним із завдань формування особистості є прищеплення їй практичних навичок, поєднувати свої інтереси з інтересами інших суб'єктів, зокрема з інтересами держави. Взаємодія інтересів справляє істотний вплив на формування особистості. Але важлива також воля, рішучість цієї особистості відстоювати свої духовні чи матеріальні інтереси. Можливості такого відстоювання часто бувають обмеженими. У всякому разі особистість має розібратися у складному плетиві інтересів, відшукати шляхи поєднання своїх інтересів та інтересів інших людей. На основі потреб та інтересів особистості надбудовуються, формуються її уявлення про цінності. Категорія цінності відображає соціальне і культурне значення матеріальних чи духовних явищ, предметів для задоволення потреб та інтересів людини. Одне слово, цінність предмета чи явища вирішальною мірою залежить від його об'єктивних якостей, від потреб, інтересів, емоцій особистості, від умов, місця і часу. Кожна людина - свідомо чи несвідомо - формує свою індивідуальну ієрархію цінностей. Така ієрархія в одних людей більш-менш стабільна, в інших більш рухлива. В залежності від умов, місця і часу конкретної життєвої ситуації особиста ієрархія цінностей може змінюватися, іноді кардинально. Одні люди не міняють своїх принципів, інші розстаються - іноді дуже легко - з ними, обирають для себе нові, часом кардинально протилежні, принципи. Відбудовується переоцінка цінностей, переміщення у їхній особистісній ієрархії. У відповідності з ієрархізованою системою, прийнятою даною особистістю, у неї виробляються відповідні переконання, установки, принципи та ідеали життєдіяльності, домінують у різноманітних діях, формуються також симпатії чи антисимпатії, любов чи ненависть, схильність чи неприязнь, вольові зусилля, рішучість боротися за позитивні для даної особистості соціальні чи культурні цінності[3]. Основою для розвитку соціального інтересу є соціальний інстинкт, який спонукає людину до альтруїзму всупереч егоїстичним інстинктам.

Висновок. На основі потреб та інтересів особистості надбудовуються, формуються її уявлення про цінності. Категорія цінності відображає соціальне і культурне значення матеріальних чи духовних явищ, предметів для задоволення потреб та інтересів людини. Одне слово, цінність предмета чи явища вирішальною мірою залежить від його об'єктивних якостей, від потреб, інтересів, емоцій особистості, від умов, місця і часу.

Список використаних джерел

1. Інтереси суспільства й особистості. URL:<https://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/13001/>.
2. Життєво важливі інтереси особистості. URL:<https://sites.google.com/site/informacijnabezpeka15/-ponattainformacijnoie-bezpeki/zittevo-vazlivi-interesi-osobistosti-suspilstva-ta-derzavi-v-informacijnij-sferi>

3. Основні положення А. Адлера про інтереси особистості. URL:https://stud.com.ua/16437/psihologiya/osnovni_polozhennya_teorii_adlera

УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Актуальність теми дослідження. Реалії сучасності, глобальні зміни, які відбуваються в політиці, економіці, культурі, екології, потребують дослідження багатьох явищ та процесів, що мають досить великий вплив на розвиток суспільства. Однією із цих явищ є глобалізація. За невеликий період часу з'явився новий, відкрий світ, в якому всі кордони поступово нівелюються, світ який наскрізь проникнений глобальною культурою інформаційних технологій. З'ясування ролі й статусу глобалізму, його взаємозв'язку із суспільством є однією із найважливіших тем у системі соціально-філософського знання. Хоча деякі аспекти глобалізму досліджували як зарубіжні, так і вітчизняні науковці, але ця проблема в українському контексті є недостатньо висвітленою.

Мета дослідження. Виявлення сутності глобалізму та його позитиви та негативи на розвиток суспільства та його життєдіяльність. Для того, щоб розкрити сутність даної проблеми було поставлено такі

завдання: визначити поняття глобалізації;

Об'єкт дослідження – глобалізаційні процеси у світі та Україні.

Предмет дослідження – позитивні та негативні сторони глобалізаційних процесів. Досліджуючи трансформації світової сукупності в період глобалізації деякі дослідники вважають, що світ все більш ідентифікується в соціальному, економічному культурному плані. Використовують одні й ті ж самі методи культури, поведінки. Ця ідея прослідковується в роботах Ф. Фукуями щодо перемоги західної ліберальної ідеології, і в цьому значенні – кінець історії. Наступні науковці думають, що світ, навпаки, являється розділеним і розколотим. Причому, акцент робиться на різних факторах. С. Хангтінгтон переконує, що належність до деякої цивілізації визначається релігією. А. Тоффлер поділяє цивілізації на сільськогосподарські, індустріальні, постіндустріальні, зосереджуючи увагу на методах виробництва. І. Валлерстейн міркує, що приналежність країни до певно рівня соціально-економічного розвитку (високий, середній і низький) виокремлює світовий центр, напівпериферія, периферія. Різні аспекти глобалізаційних процесів досліджуються у працях У. Бека, К. М. Кантора, С. Б. Кримського, В. Б. Кувалдіна, Ю. В. Павленка, С.Б. Переслегіна, М. М. Руткевича, О.І. Чумакова, В.І. Толстих та ін [3, с. 24–29.]. Глобалізація – процес об'єктивний і вона не залежить від волі й бажання окремої людини чи групи осіб. Виходячи з об'єктивності даного процесу, слід визнати, його важко за бажанням когось загальмувати чи прискорити. До цього процесу потрібно пристосуватися, оскільки він, «як вираження соціоприродного процесу, являє собою по суті, нейтральне в ціннісному відношенні явище, на подоби феодалізму або капіталізму, які самі по собі не можуть бути визнані поганими чи хорошими». [1, с. 35] Для більшості людей у світі переваги глобалізації недоступні. Розглядаючи Україну в контексті глобалізації, можна прослідкувати таку тенденцію, що вона є сировинним додатком для багатьох розвинених країн, з якими ми не можемо конкурувати. Обличчя глобалізації досить контрастне – високорозвинені країни користуються всіма її благами, тоді як інші (Україна в т. ч.) змушені вступати у жорстоку конкуренцію за те, щоб наблизитися до цих країн. Глобалізація відбувається в світі, де на першому місці в політиці країн стоїть прагнення отримати найвищий прибуток, у світі, де відбувається жорстока конкуренція між країнами, їх групами, ТНК, з антагонізмом між бідними й багатими. Капітал транснаціональних компаній на користь собі, нехтуючи інтересами окремих регіонів і людства загалом, визначає темпи й спрямованість розвитку окремих держав. Він закріплює з вигодою для Заходу характер міжнародного поділу праці, забезпечуючи штучно завищені життєві стандарти країнам свого базування, прирікає решту людства на існування в екстремальних умовах. «Світовий досвід другої половини ХХ ст. показує, що ніякі специфічні умови, особливості національного розвитку, кризові стани й внутрішні трансформації не можуть ані скасувати, ані відкласти невідолиму дію об'єктивних законів глобалізації розвитку. Країни, які виявилися неспроможними зайняти місце в експресії світової глобалізації, неминуче опиняться під його колесами. Таким є закон сучасного розвитку – закон глобалізації» [2, с. 12]. Світ глобалізується десятком країн, їх ТНК і по їх ініціативі створеними міжнародними організаціями. Інші ж або змушені приймати умови які їм диктують або залишатися в ізоляції. Аналізуючи відносини між промислово розвиненими країнами й країнами Третього світу, група дослідників, яку очолив відомий голландський економіст, лауреат Нобелівської премії Ян Тінберген, вказує на той факт, що промислово розвинені країни створили таку міжнародну систему, «яка веде до постійного зростання нерівності й постійного порушення принципу рівних можливостей». [5, с. 34]. Глобалізм – це, насамперед, суб'єктивний фактор, а саме – політика панівних у світі країн. Тому для того, щоб зрозуміти суть процесів, які відбуваються у світі, необхідно розрізнити ці поняття. Важливо, щоб політика глобалізму не стала моделлю глобалізації, оскільки це б мало негативні наслідки для багатьох країн і народів. Суб'єктивний фактор (глобалізм) може стати досить небезпечним, якщо у світі появиться єдина, не врівноважена іншою силою держава, яка стане гегемоном цього процесу і буде використовувати його в своїх інтересах [4, с. 98-105].

Висновок: можна сказати, що глобалізація в Україні користується досить вагомим авторитетом. В цьому зацікавленні як і політики, так і будь-який пересічний громадянин. Цей феномен став присутній у побуті кожного громадянина, і ми не можемо вже без, здавалося б необхідних для нормального існування, речей, які нам «подарувала» глобалізація. Ця невидима рука захопила і заповонила всі сфери людського існування в сучасному світі й напевно чи хтось зможе зупинити її дію.

Список використаних джерел

1. Акопян К. З. Пределы глобализации (культура в контексте глобализационных процессов). Материалы постоянно действующего междисциплинарного семинара Клуба ученых «Глобальный мир». Вып. 5 (17). М., 2002. С. 5-69.
2. Глобалізація і безпека розвитку: Монографія / О.Г. Білорус, Д.Г. Лук'яненко та ін.: Керівник авт. колективу і наук. Редактор О. Г. Білорус. К.: КНЕУ, 2014. 733 с.
3. Крамар О. Україна як сировинна колонія // Український тиждень. 2012. № 34 (251). 24–30 серпня. С. 24-29.
4. Сутність глобалізму як характеристики сучасного соціального простору // Нова парадигма. К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. Вип. 77. С. 98-105.
5. Тинберген Я. Пересмотр международного порядка / Пер. с англ. М.: Прогресс, 1980. 416 с.
6. Чигур, Р. Ю. Феномен глобалізації: соціально-філософський аналіз / Р. Ю. Чигур // Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Серія «Філософія», Острог, 2015. Випуск 18. С. 96-102.

СУЧАСНИЙ СВІТ КРИЗЬ ПРИЗМУ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ

Актуальність теми дослідження: цінності – це поняття які вказують на людську, соціальну і культурну вагу певних явищ, речей, та предметів діяльності. Формування цього поняття пройшло складний історичний шлях. У наш час особливої ваги набувають загальнолюдські цінності. Вони є регулятором поведінки всього людства, виступаючи найважливішими критеріями, стимулами і знаряддями пошук шляхів взаєморозуміння, згоди і збереження життя людей планети. Процес зміни ціннісних орієнтацій безпосередньо пов'язаний в змінами економічному, культурному, політичному та інших сферах життя суспільства.

Мета дослідження: усвідомити природу факторів, які впливають на формування сучасних цінностей, висвітлити найважливіші ціннісні проблеми, які є актуальними на даний час.

Завдання дослідження: аналіз встановлення загальнолюдських цінностей.

Об'єкт дослідження: загальнолюдські цінності та ціннісні орієнтації.

Предмет дослідження: так само, як світ цінностей різноманітний і практично невичерпний, так само різноманітні продукти і турботи прогресивного людства, що розвивається. Цінності є історичними і відрізняються за своїм змістом та функціями на різних етапах суспільного розвитку. Особливо це стосується суспільств перехідного періоду, на які найбільше впливають різноманітні інформаційні та культурні потоки, створюючи неоднозначні або суперечливі цінності. Чи можна покладатися на свій розум, щоб гармонізувати і досконало влаштувати своє життя, чи потрібно визнати існування цінностей, які вищі за розум, і визнати їх як закони? Для теоретиків аксіології питання цінності спочатку виключалося зі сфери раціонального пізнання і розглядалося як сфера поза науковим дослідженням, особливий спосіб погляду на світ, а цінність вважалася феноменом з особливими властивостями. Основою теорії цінності є питання про природу цінності та її функції в суспільстві. Вже Кант вважав, що цінності як такої не існує. Цінність притаманна лише значущості, суті вимоги, спрямованої до волі, цілі, поставленої перед волею. Але тоді саме існування цінностей стало проблемою, оскільки вони начебто мали імперативний характер щодо поведінки суб'єкта. Цінності в суспільному житті є соціальними орієнтирами діяльності суб'єкта [2, с.11-13]. Наявність сформованої системи ціннісних орієнтацій гарантує гармонійність внутрішнього світу особистості, а також систематизацію її знань про норми, стерео типізацію поведінки та індивідуальну самостверженість, реалізацію соціальних очікувань, уподобань: механізм вибору за критеріями автентичності і дейтазначущості: ступінь підготовленості та рішучості до реалізації власного «життєвого шляху». Проект». У сучасних наукових дослідженнях не існує єдиної класифікації цінностей. Хтось розглядає цінність як об'єктивну сутність речі, хтось - як самувартість, тобто грошовий вираз речі, хтось – як поняття добра, її корисність для людини, хтось – як суб'єктивну значущість речі для життя людини, а хтось – як властивість задовольняти бажання та інтереси. Тому дослідники по – різному класифікують цінності залежно від мети засвоєння - егоїстичні чи альтруїстичні; об'єкта засвоєння - матеріальні, морально-духовні; способу вираження – ситуативні чи стійкі; рівня узагальнення - конкретні чи абстрактні; приналежності - індивідуальні, групові, суспільні, державні чи громадські. За роллю в життєдіяльності людини вони бувають термінальні та інструментальні; за змістом діяльності - пізнавальні та предметно - перетворювальні (творчі, естетичні, наукові, релігійні тощо). У свідомості кожної людини особистісні цінності відображаються у вигляді соціальної, ціннісної орієнтації, яка метафорично називається віссю свідомості і гарантує особисті сну стабільність». Цілісна орієнтація є найважливішим елементом внутрішньої структури особистості і закріплюється сукупністю життєвого досвіду індивіда, обмежуючи те, що є важливим для цієї людини, від того, що є несуттєвим [3, с. 71]. Завдяки соціальним потребам людина в своїй життєдіяльності могла керуватись образом належного, потрібного але ще наявне не існуючого співвідношення речей. Завдяки цьому цінності формували особливий світ духовного буття, що підносив людину над реальним. З розвитком суспільства і його структуруванням, поглибленням духовності людини, ускладнювалось і ціннісне світосприйняття, охоплюючи все нові потреби. Цінності допомагали людині будувати соціально привабливий світ можливої дійсності, підносячи їх над буденністю. Ціннісні виміри давали змогу усвідомити дві площини реальності - ідеальну і реальну, співвідносячи їх, розглядаючи ідеальний світ як взірцевий щодо реального. Отже, суспільні цінності хоч і виростали з реальних соціальних потреб, поступово набували ідеалізованих рис. Так у людському бутті найбільш важливу роль відіграють базові цінності до яких відносяться благо, добро, свобода, справедливість, істина, життя, здоров'я, кра співпричетність, святість. На таких базових цінностях виховується людина, але орієнтуючись на них і формується і суспільство в цілому. Орієнтуючись на цінності сучасного суспільства, аналізують різні соціальні групи вчені будують сміливі прогностичні плани на майбутнє. Так прогнози модулюють ціннісні орієнтації суспільства в майбутньому. Сучасна модель перебуває в екстремальних умовах зміни в соціально-економічному складі супроводжуються світовими кризами-кризами ціннісної свідомості, кризою духовності, економічною кризою. Молоді доводиться самі вирішувати, що цінніше - збагачення себе духовним чи набуття високої кваліфікації, що забезпечує можливість адаптуватися до нових умов заперечення колишніх моральних норм чи гнучкість пристосування до повної дійсності повна свобода міжособистісних, між статевих взаємовідносин чи сім'я як запорука успішного існування [3, с. 218]. **Висновок:** Цінність є динамічним явищем, тому що кожне нове покоління засвоює

цінності попереднього покоління через призму власного сприйняття і підвищує власні цінності. Кожен, хто потрапляє у світ, знаходить якусь усталену універсальну систему цінностей, більшість із яких є незаперечними та вказують на те, яку поведінку людина очікує в суспільстві. Проте навіть у соціально неоднорідних, класово-антагоністичних соціальних умовах людина вільна у самостійному виборі особистих цінностей. Культура і моральна культура передаються з покоління в покоління в суспільстві через всі можливі впливи і спрямоване виховання з боку суспільства.

Список використаних джерел

1. Долинська Л. В. Психологія ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя: [навч. посіб.] / Л. В. Долинська, Н. П. Максимчук. Кам'янець-Подільський ФОП Сисин О. В., 2008. 124 с.
2. Целякова О. М. Духовність і цінність орієнтації студентської молоді України в трансформаційному суспільстві / О. М. Целякова // Гуманітарний вісник ЗДА. 2009. 227-228 с.
3. Маслоу А. Мотивация и личность / А. Маслоу. СПб.: Еврознак, 1999. 478 с.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНУ «ЛЮДИНИ ГОСПОДРЮЮЧОЇ»

Актуальність теми дослідження. У сучасній соціально-філософській літературі, філософію господарства розглядають як складову частину соціально-філософського знання поряд з такими розділами соціальної філософії як філософія права, філософія релігії, філософія культури. Інакше кажучи, господарство розглядається як один з аспектів соціального буття (соціального життя суспільства і людини). А якщо це так, то і всі проблеми, які входять в контекст філософії господарства, в тому числі і проблема природи, сутності, феноменології людини господарюючої теж є проблемою соціально-філософських роздумів і дискурсу.

Мета дослідження - аналіз «Людини Господарюючої» Реалізація цієї мети передбачає спробу розглянути цей феномен як невід'ємну частину філософії господарства.

Предмет дослідження: соціально-філософський аналіз господарської діяльності людини.

Об'єкт дослідження - феномен «людини господарюючої». Останнім часом людина господарююча і феномен ноосфери в контексті соціально-філософського аналізу все частіше з'являється в різних наукових публікаціях. Свідченням цього можуть бути автори, що займаються проблемами філософії господарства і людини господарюючої: С. М. Булгаков, Г. В. Гребеньков, Ю. М. Осипов, А. І. Субетто. З проблем філософії ноосфери слід згадати В. І. Вернадського, Ф. В. Лазарева, Д. Є. Музу [1, с. 6].

Завдання дослідження: розгляд деяких моментів філософії господарства: по-перше, розглянути саме поняття господарство, а також те, як воно вписується в контекст концепції ноосфери; по-друге, встановити його взаємозв'язок з людиною господарюючою. З точки зору філософії господарства, господарство - основна сфера життєдіяльності людини, сфера її взаємодії з природою (біосферою), створення і споживання благ як екзистенціальних цінностей. Саме в господарській діяльності відбувається становлення людини, її перетворення з біологічного організму в соціальний індивід і особистість. Діяльність людини змінює не тільки біосферу, вона змінює свідомість, світогляд і все людське суспільство. Оскільки філософський характер дослідження передбачає наявність гносеологічного аспекту аналізу, то в першу чергу ми повинні визначитися з проблематикою методологічного характеру. Будь-яке дослідження в сфері гуманітарного знання, до якого і відноситься наша тема, сходиться до принципів соціального конструювання об'єкта дослідження. Іншими словами, предмет дослідження спочатку формується як дещо ідеальна модель, що виконує надалі функцію інструменту і засобів для пізнання емпіричного різноманіття реальності. Більше того, ця модель завжди опосередкована цілями і цінностями не тільки дослідника, а й висловлює, за словами автора концепції «ідеального типу» М. Вебера, «інтерес епохи». Традиційно проблема людини є предметом дослідження філософської антропології, яка застосовує весь свій методологічний арсенал для її вирішення. Однак виникає декілька питань, виходячи із сформульованої теми: перше - яку методологічну установку використовувати у розгляді людини господарюючої як феномена ноосфери? Друге - до якої дисциплінарної «галузі» її віднести? Дійсно, «основні» методологічні підходи в галузі філософської антропології не завжди відповідають сучасній соціальній дійсності. Тому, щоб подолати деякі методологічні недоліки, слід було б провести аналіз, інакше кажучи, «епістемологічну ревізію» [2, с.18] підходів, які застосовувались. Тому «слабким місцем в сучасних філософсько-антропологічних пошуках є відсутність добре продуманих і концептуально потужних методологій філософського аналізу людини» [2, с.16], - зазначає професор Ф. В. Лазарев. З цим висловлюванням важко не погодитися. Але оскільки метою нашої статті не є «ревізія» всіх методологічних прийомів філософської антропології та й рекомендований обсяг статті цього не дозволяє зробити, ми лише вкажемо на ті гносеологічні установки, які відповідають вектору нашого дослідження, попутно буде розглянуто підходи і методи дослідження даного питання в контексті ноосфери. Так, одним із варіантів, у який, на нашу думку, може бути вписана людина господарююча як феномен ноосфери, є так звана ноосферноантропологічна парадигма, описана в роботі професора Ф.В. Лазарева «Пролегомени до ноосферно-антропологічного маніфесту». Взаємозв'язок господарства та ноосфери ми розглянемо дещо пізніше. У праці професора Ф. В. Лазарева відображені два моменти, які дозволяють зробити таке твердження. По-перше, в ній представлена ноосфера як невід'ємна умова і один з найбільш можливих напрямів повноцінного людського буття в сучасному світі. Евристичність даної парадигми очевидна, тим більше, що вона «може створити спочатку аксіологічні, а потім і ідеологічні, а в перспективі і правові умови, коли кожна людина сама буде регулювати те, що їй необхідно і достатньо, і те, від чого можна «безболісно» відмовитися» [3, с.19], - говорить вже інший дослідник феномена ноосфери А. І. Кремінський. Перспективність філософії ноосфери як одного з варіантів вирішення і створення форм «сталого розвитку» сучасного світу очевидна. Про це свідчить низка численних публікацій, монографій з цієї проблематики, проведення симпозіумів, конференцій, семінарів у різних філософських «центрах» на теренах пострадянського простору. По-друге, парадигма, сформульована Ф. В. Лазаревим, має деякі обґрунтування концепції «багатовимірної людини», яка, хоча й окреслює «основні контури нової антропології», як заявляє А. І. Кремінський [3, с. 18], що власне кажучи, ймовірно, і стало результатом вироблення теоретичного обґрунтування та становлення так званої антропосфери. Однак у даній галузі знань дослідники в основному

фокусуються на переосмисленні образу, моделі людини та фундаментальних (універсальних) людських цінностей, так звані універсалії культури в контексті техногенної катастрофи XXI століття. Ця концепція є свого роду критикою традиційного підходу до сутності людини як певної незмінної «системи якостей». Тому в рамках нашого дослідження ми спробували запропонувати деякі варіанти побудови «ідеального типу» людини господарюючої як феномена ноосфери, можливо, як варіант подальшого переходу в людину ноосферну. Використання аксіологічного підходу дозволить змоделювати і певну феноменологію соціальних характерів як підгрунтя такої типології.

Висновок: поява так званої «постлюдини» - це не просто новий варіант філософії, не «антропологічна пастка» з критичним впливом на біосферу, а лише наступний етап еволюції, якому ще належить розкрити систему цінностей попередньої моделі людини. Це також може бути варіантом руйнування постмодернізмом цілісності картини світу, що створює «симулякр людини» і призводить до нових онтологічних меж і змов, своєрідним протестом проти неосуфізму. І не просто протистояння, а протистояння цінностей - «боротьба цінностей».

Список використаних джерел

1. Гребеньков Г.В. Введение в философию хозяйства. Донецк : ДИЭХП, 2000. 104 с.
2. Лазарев Ф. В. Многомерный человек. Введение в интервальную антропологию. Ф.В. Лазарев, Б. Литтл. Симферополь: СОНАТ, 2001. 264 с.
3. Креминский А.И Новая антропология в свете учения о ноосфере. Учёные записки ТНУ им. В.И. Вернадского. Серия: Философия. Социология. Т. 22 (61). 2009. 15-23 с.

ПОНЯТТЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження: проблема становлення громадянського суспільства завжди цікавила науковців у різні часи існування цивілізації. Некласична філософія заперечувала важливість розуму як унікальної здатності розуміння та влади, яка керувала історією. Вона доводить свою визначальну роль і вводить у храм людських здібностей нові сили людської душі: волю (Шопенгауер, Ніцше), інтуїцію (Бергсон), несвідоме (Фрейд).

Мета дослідження: аналіз розвитку громадського суспільства у різних напрямках філософії.

Об'єкт дослідження: громадянське суспільство як основа філософського вчення Арістотеля, Канта.

Предмет дослідження: поняття громадського суспільства та його становлення в Україні.

Завдання дослідження: проаналізувати поняття громадського суспільства у філософії; визначити характерні ознаки громадянського суспільства; визначити проблеми та шляхи розвитку громадянського суспільства в Україні. Уперше термін «громадянське суспільство» зустрічається у працях відомого філософа Арістотеля, який називав його *politike koinonia* – політичною спільнотою. Він вважав, що громадянське суспільство можливе лише у правильній державі («політії»), де громадяни беруть «рівну участь у всіх вигодах суспільного життя» і діють «в інтересах загальної користі». Арістотель не ототожнював державу з громадянським суспільством, але й не протиставляв їх [1, с. 17]. Один із аспектів громадянського суспільства є його людський вимір, - зазначав Іммануїл Кант. Обґрунтовуючи морально-правову концепцію утворення людських спільнот, він виступав як представник суспільного-договірного походження громадянського суспільства (і держави). Усі люди народжуються вільними, і кожна людина повинна узгоджувати свою свободу дій з волею своїх співгромадян. Ці два начала (природне і соціальне) постійно борються в одній людині і між людьми. Приборкати «природну стихію» можливо на основі «суспільного договору». Укладаючи суспільний договір, люди обмежують свою свободу на користь держави. Німецький дослідник висунув положення про поділ повноважень між інститутами громадянського суспільства і держави. Держава ж поєднує громадян у межах правових норм і забезпечує дотримання законів усіма громадянами, реалізуючи їхню волю. Найбільш демократичною державою, за І. Кантом, є республіка. Вона дозволяє проводити в життя принципи свободи й соціальної справедливості [2, с. 144-179]. Зокрема, під громадянським суспільством Кант розумів суспільство, засноване на універсальних правах людини, які виходять за межі будь-якої приватної правової чи політичної системи. У кантівській філософії історії постулювалося, загальне громадянське суспільство, засноване на принципі панування права, як мети людського розвитку. Принципи індивідуальної свободи, рівності та самодостатності мають лежати в основі парадигми громадянського суспільства. Становлення громадянського суспільства, за І. Кантом, - це рух до повнішої реалізації правових норм свободи і рівності громадян, наближення до вічного миру. Сьогодні гостро постає теоретична і практична проблема вироблення перспективного підходу до оцінки української історії та незалежної ідейно-політичної позиції в оцінці шляхів і засобів розвитку України. Демократизація створює можливості для прогресивного розвитку України. В Україні досі тривають дискусії щодо впливу держави та співвідношення сил між державною владою та суспільством. Значна частина суспільства сприймає державу як чужу, корумповану силу, не довіряє державній владі, хоча й дотримується утопічного погляду, що нове громадянське суспільство можна створити лише за допомогою державних засобів [3, с. 27-39]. Специфіка і суперечливість такого перехідного суспільства, як сучасна Україна, полягає в тому, що складність перехідних процесів призводить, з одного боку, до посилення регуляторної ролі держави, тобто самої держави, а з іншого – розбудова громадянського суспільства передбачає роздержавлення суспільних інститутів, зменшення державного впливу на них. Ця обставина і підкреслює необхідність наукових розробок ролі держави в перехідному суспільстві, розробки механізмів її впливу на соціальні процеси, визначення шляхів перетворення держави на правову, а перехідного суспільства – на громадянське. Варто зазначити, що в чинній Конституції немає згадки про громадянське суспільство, на формування якого, зрештою, має бути спрямований увесь державно-правовий механізм. Що і в свою чергу проявляється як недолік нинішньої Конституції, та безумовно, негативно відбивається на процесі формування громадянського суспільства. Проголошуючи своє прагнення досягти ідеалів правової держави, не пов'язавши це на конституційному рівні з формуванням громадянського суспільства, не є просто нелогічним, а й стратегічно неприпустимим. Тому, однією з перших змін до Конституції України має бути її доповнення новим розділом про громадянське суспільство [4, с. 92-111]. Саме тому, варто підкреслити, що основними шляхами розвитку громадянського суспільства в Україні є: підвищення політичної культури населення, створення нових можливостей для участі громадян в управлінні державними і громадськими справами; максимальне розширення сфери судового захисту прав і свобод людини, формування поваги до права та закону; виховання нормального природного патріотизму - національного і державного - на основі поваги до національної історико-культурної спадщини; зміцнення свободи інформації і гласності, відкритості суспільства на основі все ширших зв'язків із зовнішнім світом.

Висновки. Ідеї громадянського суспільства пройшли довгий шлях розвитку. В основі концепції громадянського суспільства лежить принцип свободи особистості, який поєднується з системою всебічної залежності членів суспільства один від одного. Громадянське суспільство передбачає злагоджену взаємодію суспільства. Отже, громадянське суспільство є одним із найвищих ступенів розвитку суспільства. Громадянське суспільство – явище складне і суперечливе. З одного боку, воно існує як історично мінливе явище; з іншого боку, це процес, у якому може бути виокремлена стійка тенденція до розкріпачення людини й перетворення підданого в громадянина на основі сталого виборювання недоторканості свободи і прав людини. Громадянське суспільство – це шлях до здійснення волі людини, який вимощується формами громадянської, публічної і приватної солідарності та взаємодоповнюваності груп і спільнот. Солідарність складається як спільна участь і розуміння в тому, що для людей певної спільноти означає їхня безпека і воля. Можна зробити висновок, що громадянське суспільство не виникло із раціонального задуму. Воно стало наслідком здійснювання свободи через спонтанну дію різних чинників.

Список використаних джерел

1. Civil Society. History and Possibilities. Ed. by S. Kaviraj and S. Khilnani. Cambridge: Cambridge University Press, 2001. P. 11–32. URL: <http://catdir.loc.gov/catdir/samples/cam031/00065176.pdf>.
2. Карась Анатолій. Філософія громадянського суспільства в класичних теоріях і некласичних інтерпретаціях: Монографія. Київ; Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. 520 с.
3. Камінський А. На перехідному етапі. «Гласність», «перебудова» і «демократизація на Україні». Мюнхен.1990.
4. Михальченко М.І., Журавський В.С., Танчер В.В. Соціально-політична трансформація України: реальність, міфологеми, проблеми вибору. К.,1997. 114 с.

ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ

Актуальність теми дослідження: актуальність дослідження особливостей українськоекономічної ментальності обумовлена теоретичними та практичними потребами суспільного перетворення в Україні. Формування цивільно ринкового суспільного середовища України є невіддільним від аналізу явищ та феноменів, із яких складається соціально-економічний прогрес країни « [2, с. 12].

Мета дослідження: встановити особливості розвитку економічного менталітету в соціальній та філософській науковій думці, з'ясувати його вплив на повсякденне життя громадян, економічне становище України та рівень життя в ній.

Об'єкт дослідження: українська економічна ментальність.

Предмет дослідження: соціальні й соціально-економічні реалії сучасної України вимагають дослідження властивостей та засад української національної економічної ментальності.

Завдання дослідження: дослідити українську економічну ментальність та фактори, що впливають на її формування, а також з'ясувати чи українська економічна ментальність удосконалюється і чи є прогрес за кілька минулих років. Вивчення особливостей українського менталітету, його основних характеристик привертає до себе особливу увагу і потребує детального дослідження на даному етапі незалежності України. Найбільше це пов'язане з тим, що здобувши незалежність, Україна та її нація опинилася перед вибором власної стратегії розвитку. Менталітет кожної нації є різним, і відповідь на запитання, чому економічний, політичний та культурний розвиток держав світу відбувається по-різному визначається у відмінності менталітетів їх народів. Менталітет кожної нації виступає чинником, який визначає її подальший розвиток і місце серед цивілізованих країн світу. Для нашої ментальності характерно піклуватися про рідних. Прив'язаність до землі та ґрунту є важливою складовою українського менталітету. Водночас українцям характерні такі риси як працелюбність, гостинність, потяг до освіти, мужність та побудова міцних сімейних стосунків. Що стосується економічної ментальності – нам властиві риси підприємництва. Це можна відслідкувати ще в XV- XVI ст., коли чумаки почали їздити по сіль. Зараз можна знайти підтвердження цим словам у сотнях, а то й тисячах онлайн та офлайн магазинах. Якщо оцінювати варіативність у мережі, то багато з них – це магазини з товарами ручної роботи. Це свідчить про те, що українці не зацікавлені в «легких грошах», а працюють і бажають, щоб їхня праця була побачена та достойно оцінена. Звісно, не здатися на початках та дійти до своєї цілі вдається не всім, але якби вони не починали – про яку ментальність могла б йти мова? Також варто врахувати, що серед вище сказаних більшістю є саме підлітки, які не ознайомлені із ринковою системою та не поглиблені у деталі ведення бізнесу. Щодо необхідності індивідуалізму як важливого принципу соціально-економічної поведінки суб'єктів ринкової економіки нової України, слід зауважити, що, по-перше, для соціальних стратегій сучасності є характерним «підсумовування індивідуальних зусиль у колективі треба доповнювати принципом монадності- втіленням і репрезентацією колективного в індивідуальне» [3, с.97]; по-друге, сучасний соціально-етичний зміст індивідуального визнає за особистістю базисну роль у розв'язанні колізій особистості та суспільстві; по-третє, загальнолюдське виступає не як базисне, а як надбудоване явище. Слід зауважити, що історико-філософський аналіз культурологічних підвалів української національної ментальності надає підстави тлумачити її як переважно індивідуалістичну. Що мається на увазі? Міфологічний та релігійний світогляди в історичному розвитку національного буття утворювали й віддзеркалювали певний український макрокосм та мікрокосм - переважно індивідуалістичні за суттю [1, с.4]. З часів стародавньої української міфології- правила регулювання й впорядкування життя суспільства та конкретної людини у світі природи, були переважно індивідуалістичними, практичними, необхідними людині на кожному життєвому кроці. Правила поведінки людини в різних життєвих обставинах переломлювалися через її індивідуальні бажання. Це був індивідуалізм, а не колективізм давнього українця. Отже, економічну ментальність слід розуміти як узагальнене поняття для позначення стійкого порядку мислення індивіда та організації індивідуально-психологічної структури його особистості. Процес формування громадянського суспільства в Україні спонукає складний та суперечливий процес відродження особистості, що невпинно впливає на соціально-економічну сферу суспільства, породжує становлення соціального суб'єкта ринкового типу, забезпечення ефективності системи господарювання в цілому. Зміни економічної поведінки людей сприяли певним зрушенням в процесах розгортання їх економічної ментальності, поряд з новими рисами економічної поведінки вітчизняного соціального суб'єкта спостерігаються нові риси його економічної ментальності. Економіка ринкового типу дійсно породжує принципово нові особливості соціально-економічних відносин, які відбуваються на економічній свідомості та поведінці людей, на їх ментальності. Різко трансформується економічне середовище, соціальні умови й мета соціально-економічної діяльності; змінюється місце окремої людини в суспільстві. Від оновлення української економічної ментальності багато в чому залежить рух країни вперед. Його (оновлення) слід здійснювати на тлі системного вивчення чинників формування економічної ментальності, з'ясування джерел прояву різноманітних властивостей економічної свідомості, реальної оцінки термінів та можливостей подолання її негативних рис, адаптації масової економічної свідомості до ринкових умов, до нових механізмів господарювання, інновацій в

економіці окремого регіону або країни в цілому. Суспільна свідомість має адаптуватися до радикальних змін соціально-економічної поведінки; має відбутися процес цивілізованого «оброблення» цієї ситуації ментальністю. На жаль, вітчизняні соціологічні дослідження поки не фіксують масового поширення якостей, властивих сучасній європейській економічній ментальності, посеред населення України. Ними називаються різні психологічні перешкоди для набуття таких ментальних рис в сучасній Україні, зокрема, соціальна інертність, викривлене розуміння соціальної справедливості, деформованість уявлень про форми захисту від економічних труднощів, соціальна заздрість, звичка безвідповідальності й інші [4, с.165].

Висновок: українська економічна ментальність зараз знаходиться в стані переходу від індивідуалістичної до ринкової. Під впливом історичних подій Україна змогла поєднати досвід Західної та Східної ментальностей, що дає змогу в майбутньому стати великим конкурентом країнам Європи

Список використаних джерел

1. Великий А.В. Українське християнство / А.В.Великий. Передрук Єспанія, 1990. 344 с.
2. Забужко О.С. Філософія національної ідеї. Етносоціальний розвиток України / О.С.Забужко. К., 1993. 125 с.
3. Кримський С.Б. Запити філософських смислів / С.Б.Кримський. К., 2003. 240 с.
4. Попович М. В., Кисляковська І. В., Вяткіна Н. Б. Проблеми теорії ментальності / Ін-т філософії НАНУ. К., 2006. 407 с.

ЕКОНОМІЧНА СВІДОМІСТЬ ТА ЇЇ РОЛЬ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. В умовах перехідного періоду Україна не лише вижила як самостійна держава, а й зробила впевнені кроки шляхом системного оновлення всіх сфер суспільного життя, його демократизації, прилучення до надбань сучасного цивілізаційного розвитку, європейських цінностей. Попри всі складнощі, з жовтня 1994 року перетворення відбуваються і в економічній сфері - в Україні чітко визначено курс на формування сучасної ринкової економіки. Все більшою мірою утверджуються економічна свобода, можливості вільного вибору сфери господарської діяльності, самоствердження та реалізації особистості. В процесі трансформації суспільства зазвичай відбуваються радикальні зміни і в свідомості громадян. Адже здатність більш-менш точно оцінювати економічну ситуацію, адекватно діяти в новому економічному просторі залежить від особливостей економічної свідомості особистості, а також дедалі більшого значення набуває і економічний спосіб мислення. Сьогодні люди зрозуміли, що їх економічний стан залежить у першу чергу від них самих. Особливо це стосується найбільш дієздатної частини населення, молоді, людей, що отримали у своє розпорядження власність. Саме цей соціальний прошарок і стає основним гарантом дальшого поглиблення реформ. курсу ринкових перетворень, яким Україна гідна у нове тисячоліття.

Мета дослідження: визначення особливостей індивідуальної економічної свідомості та економічного мислення в умовах ринкової економіки.

Об'єкт дослідження - економічна свідомість як форма суспільно свідомості та «нове» економічне мислення.

Предмет дослідження - економічна свідомість, її суть, роль та значення в умовах ринкової економіки України.

Завдання дослідження: здійснити порівняльний аналіз «економічної свідомості» та «індивідуального економічного мислення» та визначити умови та критерії формування сучасного (нового) економічного мислення. Економічна свідомість піддає дійсність емоційній оцінці, забезпечує економічну діяльність - у попередньому проектуванні дій і передбаченні їх наслідків, керуванні нею економічною поведінкою, у здатності людини справлятися в навколишньому матеріальному світі, у власному економічному житті. Отже, економічна свідомість – це не просто образ економічної дійсності, а особлива форма розумової діяльності, орієнтована на відображення і перетворення економічної дійсності [1, с. 14]. Вперше в науковий обіг поняття «економічна людина» (Homo economicus) ввів англійський вчений, економіст і філософ А. Сміт (1723-1790). Основна його праця — «Дослідження про природу і причини багатства народів» (1776). Основою наукової теорії А. Сміта було прагнення поглянути на людину з трьох боків: з моральної точки зору, з державної та з економічної [4, с. 62]. Суспільно-економічна свідомість має таке ж відношення до особистості, як і до особистості взагалі. Для кращого розуміння слід звернути увагу на його структурні компоненти, які виділяють: економічні емоції та почуття, які в свою чергу можна поділити на: власне емоції (задоволеність результатами та процесом роботи); гностичні емоції (пов'язані зі знаннями); слава емоції (бажання визнання та шани); емоції страху (бажання подолати небезпеку, відчувати хвилювання, ризикувати); альтруїстичні або егоїстичні емоції в обміні, розподілі тощо; перцептивні сфери економічної поведінки (вивчення сприйняття грошей, сприйняття речей, товари, ставлення до обслуговування, неусвідомлене сприйняття у сфері економічних психологів, маркетинг, психологія споживача, реклама, способи продажу товарів), вольовий компонент економічної свідомості, економічна думка та економічна думка. [3, с. 76]. Значною мірою цей стереотип базується на налагоджених структурах управління та процедурах прийняття рішень. Соціально-економічні труднощі та втрати насправді є неминучими при вирішенні протиріччя між вимогами мінливої економічної ситуації та старими ідеями, і є ціною, яку суспільство платить за виживання жорсткого економічного мислення та поведінки. [5, с. 24]. Економічне мислення - категорія, котра постійно перебуває в «русі», у розвитку, що визначається як внутрішніми потребами індивіда, так і соціально-економічними обставинами, що його оточують. За даними ООН, у період 1990-2000 рр. Україна витратила на дослідження і розробки 1 % ВВП, у той час як, наприклад, Швеція - 3,8 %, Ізраїль - 3,7%, Японія - 2,8 %, Південна Корея - 2,7%, Швейцарія-2,6 %. У 2001 р. на наукові дослідження і розробки в розрахунку на душу населення в ЄС витрачено 430 євро, у США - 1005 євро, а в нашій країні - 8 євро [6]. Сучасне життя потребує нових підходів і правил. Ринкова економіка сьогодні встановлює свої вимоги до особистості і навіть змісту освіти. Як і сьогодні, Так і в історії, економічне знання завжди було наповнене філософськими пошуками вищих смислів буття. Кожна економічна теорія - це не тільки роздуми про власність, вартість, товар, гроші, капітал, торгівлю, але в першу чергу модель облаштування буття людини [2, с. 26]. Економічні переконання - це стійка, упорядкована система поглядів, яка виступає в якості економічного світогляду суб'єкта. Економічні переконання, що стали мотивом поведінки людини, визначають її ставлення до економічної сфери діяльності.

Висновки: Економічна свідомість це внутрішньо суперечливе, багаторівневе утворення, яке в узагальненому вигляді відображає ступінь знайомства суб'єкта з економікою і раціональне до не ставлення це системна складова свідомості, вищий рівень психічного відображення людиною економічних феноменів. У сьогоднішніх ринкових умовах, коли йдеться не просто про певні локальні соціально-економічні перетворення, а про становлення нової економічної системи, що зберігає все нагромаджене позитивне і добудовує себе належними елементами сучасного світового устрою, потрібні «нове» економічне мислення та адекватна, змінена економічна свідомість. Оскільки, ринкова економіка України прагне до модернізації, то не можна забувати, що ринок будують люди, від їхніх свідомості, бажання, розуміння залежить дуже багато. Економічна свідомість відіграє велику роль в житті суспільства, передусім в його виробництві, вона може сприяти його зростанню, а може стати гальмом.

Список використаних джерел

1. Бабосов О. М. Экономическая социология. / Бабосов О. М М.: УП «Технопринт»,2004
2. Базилевич В. Д., Ильин В. В. Философия экономики. История / В. Базилевич,В.Ильин. К : Знання; М.: Рибари, 2011. 927 с
3. Дейнека О. С. Экономическая психология /Дейнека О. С. СПб: Издательство СПбГУ,2000. 106 с.
4. Смит А. Исследование о природе и причинах богатств народов / А. Смит. М., 1993. С. 88.
5. Соколова Г. Н. Экономическая социология. / Соколова Г. Н Мн.: Наука и техника,1995.
6. Соціальна економіка: навч. посіб. URL: <https://buklib.net/books/25811/>

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Актуальність дослідження. У наш час держава Україна – неоколонія. Тобто, будучи державним утворенням, вона не є державою для своєї титульної нації, а навпаки – всіма можливими методами її поневолює та знищує, відстоюючи інтереси закордонних, як відверто антиукраїнських сил, так і втілювачів ідеології ліберального тоталітаризму у світовій політиці. А корінні українці тим часом і надалі залишаються безправними на своїй землі.

Об'єкт дослідження – українська нація.

Предмет дослідження. Особливості формування української нації сприяють розумінню процесів в етнонаціональній сфері, дають нам змогу перевірити правдивість застосування концепції української нації до етнополітичних процесів у країні, і сприяють виробленню ефективної державної політики у цій сфері.

Мета дослідження – визначити основні перешкоди творення свідомого українського народу, зрозуміти головні причини, які заважають українцям бути цілісним народом, виявити вплив русифікації.

Завдання дослідження: визначити стан української нації на даний момент, дослідити націєбудівні перешкоди, з'ясувати проблему національної свідомості. Українці – це окрема нація чи нас взагалі не існує як нації? Це питання змушує нас заглибитись у минулі віки, у нашу історію, яка повинна надати нам відповідь. І хоча історія не дає нам чіткої відповіді, як з'явилась українська нація (адже багато тисячоліть тому на території України проживало багато народів), я впевнена, що ми – окрема нація. Та як це довести? Що відрізняє нас від, здавалося б, «братнього народу» - росіян. Що є у нас, чого немає в них? За якими критеріями ми визначили, що можемо претендувати на звання української нації [1]. Нація - це група людей, яка усвідомлює розвиток суспільства та розділяє спільні духовні і культурні цінності, що прив'язана до будь-якої обмеженої території, і має спільне минуле та загальний проєкт майбутнього. Утворення націй здійснювалось легше або складніше, це залежало від того, яке становище займала в державі етнічна спільність. Бездержавна українська нація формувалася повільно. На частині України, що входила до складу Російської імперії, цінності не розвивались, тож вони мусили утверджуватись у постійній боротьбі з іншою мовою і культурою, представленими імперською владою [2, с. 110]. Труднощі у формуванні нації пов'язані не тільки з пострадянською спадщиною у вигляді викривленого світогляду громадян України. Важливим чинником є факт, що сучасна українська нація формується не на базі одного етносу, а на, принаймні, двох основних – українського й російського. Перед українським суспільством дуже часто стає проблема перетворення українських громадян на саморегульований суспільний організм, який здатний до прогресу і самооновлення. Враховуючи, що відбулося неприродне, силове деформування етнічних ідентичностей в Україні, перспектива оновлення та розвитку ідентифікаційної самобутності населення залежить від повноцінної участі у цьому процесі політичних і соціальних інституцій [2, с. 110]. Головною умовою формування нації є зростання національної самосвідомості, наприклад: свідомого згуртування та об'єднання дій різних представників не тільки усвідомлених ними спільних рис або спільного минулого, але розуміння ними головних національних інтересів і вироблених спільних цілей, досягнення яких сприяло б розквіту й зміцненню цієї нації. Уривчастість еволюційного шляху формування української національної ідентичності становить дуже серйозну проблему для України. З одного боку, нищення етноісторичної ідентичності, з іншого - пошук та відродження власної ідентичності. Можна стверджувати, що баланс між ними, який фактично є змістом боротьби за національне виживання, досі актуальний. Національна ідентичність може об'єднувати всі елементи етнічної структури українського суспільства, наприклад: культурні, релігійні, ментальні прояви ідентичності, що мають різні спільноти. Ці спільноти є основою для оформлення загальнонаціональної ідентичності [3]. Українська національна ідентичність проходить складний процес становлення. На теперішній час її ознаками є конфлікт суспільної свідомості, брак консенсусу стосовно базових цінностей, етнопсихологічні та мовно-культурні деформації у свідомості [4, с. 121]. Саме русифікація розколола українську націю на україномовних українців і російськомовних українців. Саме вона не дає нам, українцям, котрі складають 78% населення цієї країни, досягнути порозуміння всередині себе, об'єднатися культурно, виробити спільне бачення нашої історії та нашого майбутнього. Можна бути українцем, не знаючи української мови, не поважаючи українську державу, зневажаючи її корінний етнос. Існує досить значна група людей, котрі втратили свою національну ідентичність, і для котрих зараз базовою є ідентичність територіальна («ми-місцеві»), до-національна за своєю суттю [5]. Для значної частини представників різних етносів в Україні природним є синхронізація етнічної та національної ідентичності, а також участь у політичному процесі. Стан взаємодії національних та етнічних ідентичностей зумовлюється тим, що ці ідентичності взаємодоповнюють, від чого безпосередньо залежить міра інтегрованості етнічної спільноти у суспільство, націю та державу [3].

Висновок. Прагнучи відновлення української нації, слід насамперед дбати про культурне й духовне відродження народу, сприяти розвитку сучасної освіти. Держава будується не тільки у вигляді заводів, кордонів, армії, бірж тощо, а й у душі та свідомості народу. Кожен із нас має будувати Україну в собі як у частині нашого народу, наслідуючи найкращі його риси, переймаючи багатий історичний і культурний досвід.

Список використаних джерел

1. Сметаніна О. Портрет нації. Які ми? URL: http://luguniv.edu.ua/wp-content/uploads/2016/11/Portret-nacii_2.pdf
2. Кресіна І. О. Українська національна свідомість і сучасні політичні процеси: (Етнополітологічний аналіз). К., Вицашкола, 1998. 189 с.
3. Ситник П. К, Дербак А. П. Духовні засади та механізми формування національної самосвідомості //www.niurr.gov.ua/ukr/publishing/panorama/.
4. Феномен нації: основи життєдіяльності / За ред. Б. Попова. К. : Тов-во «Знання», 1998. С. 169-170.; Уткін О. Українське прикордоння - фактор взаєморозуміння чи нестабільності? // Віче. 2001. №2. 157 с.
5. Кривдик О. Українська нація? URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2007/02/16/3209980/>

ЛЮДИНА ЯК ТВОРІННЯ І ТВОРЕЦЬ КУЛЬТУРИ

Актуальність теми дослідження. Людина – продукт двох типів еволюції. За розгляду як представника ссавців та вищих приматів, її потрібно вважати продуктом біологічної еволюції. Однак людина більшою мірою і продукт еволюції культурної, бо ті суттєві ознаки, що відрізняють її від тварини, є результатом саме цього етапу еволюції.

Мета дослідження. Розглянути культуру як процес розвитку людського суспільства, де культура є продуктом людської творчості, через яку людство відкриває та змінює світ, а також розглянути процес впливу культури на формування самої людини. Досягнення поставленої мети потребує вирішення наступних дослідницьких завдань: аналіз формування культури на тлі історичних подій; визначення впливу культури на формування особистості; з'ясувати, яким чином людина, формуючи культуру, стає її творінням.

Об'єкт дослідження. Людина як творіння і творець культури.

Предмет дослідження. Процеси впливу культури на формування людини як особистості, та процеси діяльності людини у творенні цієї ж культури.

Завдання дослідження. Пояснити зв'язок між людиною та культурою. Культура як вид людської діяльності у всьому її різноманітті і багатозначності істотніше чим інші види формує творчу природу людини, її здатність конструктивно міняти світ і робити його кращим. Із зростанням авторитету та інтересу до культури, вона стала центром уваги на духовній, інтелектуальній і політичній карті світу. На наш погляд, вона повинна стати ефективним засобом консолідації і формування цивільного суспільства не тільки нашої країни, але і всього світу. Культура повинна стати для кожного суспільства, влади і громадян, як суб'єктів культурного життя, головним орієнтиром і інструментом у досягненні єдиної мети - світового розвитку і прогресу, мирного співіснування і співпраці держав. Від того, в якому стані знаходиться культура, від її розвитку залежить інтелектуальний потенціал не тільки окремої особи, але і всього народу, залежить розвиток всього людства. Як писав учений і філософ А.Ф. Лосев «культура є гранична спільність всіх основних шарів історичного процесу» [1, с. 218]. Вона є постійно еволюціонуючим соціальним організмом, який росте і дихає, живе і видозмінюється. Суспільство, поза сумнівом, проявляє і усвідомлює себе в культурі. Тільки тоді суспільство стає цивілізованим, коли ставить культуру на перше місце у своєму розвитку, надає людині можливість і право на розвиток і творчість, дає можливість відчути себе її творцем, самостверджуючись і творчо всебічно розкриваючи себе. Культура є продуктом діяльності людини, що творить, і творчою сукупністю всіх видів перетворювальної діяльності людини і суспільства, результатом їх діяльності. Культура виникла під впливом суспільних потреб і запитів. Людське суспільство потребувало передачі і закріплення духовних цінностей, і культура стала тим кумулятивним засобом збереження накопичених духовних цінностей, що прийняв стійкий характер. Коли ми говоримо про культурний показник, або культурну зрілість людини, ми усвідомлюємо, що немає і не може бути у суспільстві людини, яка за певними віковими ознаками має досягнути і користуватися культурними цінностями у такий спосіб, щоб само стверджувати себе і не заважати іншим людям - і в плані між людських стосунків, і в плані ставлень, оцінок процесів, які відбуваються у суспільстві. Ми можемо сказати, що основоположними чинниками культури людини є два важливі складники: інтелект людини і почуття людини. Через культуру людина ототожнює себе з кращими представниками народу, відчуває свою причетність до його найвищих злетів моралі, етики та естетики, відчуває гордість за націю, патріотичні почуття. Як вид людської діяльності культура, куди як суттєвіше від інших видів, формує творчу природу людини, її здатність конструктивно змінювати світ і, власне, робити його кращим. Ми приєднуємось до тези академіка М.Г. Жулінського, що єдиним критерієм розвитку суспільства, його поступу, його досягнень є культура - культура людини, культура особистості, яка зумовлює всі сфери людської свідомості та абсолютно всі чинники розвою у суспільстві [2, с. 646]. Відношення до культури, її розуміння змінювалося впродовж всього історичного процесу розвитку людського суспільства. Одні протиставляють культуру цивілізації, інші говорять про ідентичність цих понять, треті наділяють культуру вузько буденним сенсом, але всі указують, поза сумнівом, на важливе значення культури в розвитку людського суспільства. Культура невід'ємна від людського суспільства, в якому зароджується і формується, де відбувається її безперервний розвиток. Культура характеризує стан і окремої людини, і цілого суспільства, будучи продуктом сумісної життєдіяльності людей, системою узгоджених способів колективного існування, діяльності і взаємодії, позначень і оцінок. Культуру можна представити як майстерню, в якій створюється система цінностей, збираються разом найбільші досягнення людства у сфері мистецтва, науки, літератури і філософії, етики і релігії з глибокої старовини і до наших днів. Культура охоплює як минуле, так і сьогодення, і навіть заглядає в майбутнє. Культурні цінності формувалися на основі певних видів поведінки і досвіду людей. Навіть поширені побутові фрази про культурних і некультурних людей засновані на досвіді, який ми одержуємо від життя. Культурі ми навчаємося, і нас навчають культурі. Культура є невід'ємною умовою розвитку людства, і в той же час крапкою відліку його існування. Культура неможлива

там, де немає людини, а людина неможлива там, де немає культури. Функції, які вона виконує, є основоположними. В першу чергу, культура задовольняє духовні потреби людини, які стали набагато важливішими за природні, матеріальні потреби. Культура відрізняється здібністю до трансформації, дифузії, і в той же час спадкоємністю. Безпосередньо беручи участь у розвитку особи людини, культура здатна регулювати і поведінку людини. Більшість оцінних думок засновані на культурних цінностях. Культура настільки багатогранна, що люди можуть знайти себе в ній незалежно від світоглядів, національностей і виховання. Вона також укріплює солідарність між людьми, формує відчуття приналежності до певної групи, сприяючи зміцненню зв'язку поколінь і розділенню людей на тих, чиї погляди ми розуміємо, і тих, кого ми не сприймаємо, які є нам чужими. І проте, ми можемо проявляти симпатію до абсолютно незнайомої нам людини, що говорить про згуртованість суспільства за допомогою культури. Людина наділяє певним культурним змістом весь світ, і світ виступає для неї у своїй універсальній людській значущості. А інший світ людині просто не потрібний і не цікавий. Н.А. Мещерякова виділяє два результатних типи ціннісного відношення - світ може виступати по відношенню до людини як «своє» і як «чуже» [3, с. 34-44]. А культура і є тим універсальним засобом, за допомогою якого людина робить світ «своїм», перетворюючи його, за висловом М. Бубера, в «Будинок людського буття» [4, с. 82]. Весь світ, таким чином, перетворюється на носія людського змістоутримання, у світ культури. Культура з'явилася перед людиною як світ, який дає їй сили, надихає і об'єднує людей в співтовариство. Даний смисловий світ, світ культури, передається з покоління в покоління, як вже указувалося вище, і визначає спосіб буття і світовідчуження людей. Об'єднуючи і надихаючи людей, культура дає їм не тільки загальний спосіб збагнення світу, але і спосіб взаємного розуміння і співпереживання, мову для виразу якнайтонших рухів душі. Культура історично сформувалася як спосіб духовного освоєння дійсності, духовного світовідчуження людини, процесу розвитку духовного початку людського суспільства, «як природно-історичний прояв життя на нашій планеті» [5, с. 61]. Вона характеризується здатністю продукувати, зберігати і транслювати духовні цінності різних форм і типів. Виконуючи дану роботу, культура здійснює соціалізацію людини, пропонуючи їй норми і зразки поведінки, що відрізняються від норм поведінки тварин. Також культура виконує роль суспільної пам'яті. Вона створює заходи і засоби збереження і накопичення досвіду духовної діяльності людини. Завдяки здатності відчуття себе в світі духовних цінностей, людина з необхідністю занурює свою індивідуальність у культуру як у загальнолюдську пам'ять, що відобразила розвиток духовності в результатах подій культурного характеру, і, звертаючись до неї як до живого дзеркала, що говорить, творить свою особу і свій образ [6, с. 181]. Культура є не лише пам'яттю людства про самого себе, але пам'яттю, що знаходиться в русі. Багато сучасних дослідників вважають, що культура виникла, перш за все, під впливом суспільних запитів і потреб. Суспільство потребувало закріплення і передачі духовних цінностей, які поза суспільними формами життєдіяльності людини могли б загинути разом з автором цих цінностей. У суспільстві стало можливим накопичення цінностей, культура стала набувати кумулятивного характеру, що і привело до можливості подальшого все стороннього розвитку людського суспільства. Як відзначав В.М. Межуєв, культура є людським відношенням до природи, що виникає в ході історії, і що повністю розкривається на її певному ступені [7, с. 310]. Розвиток культури все більшою мірою забезпечує людям безпеку і комфорт. Людство повинне удосконалювати свою власну природу, своє внутрішнє духовне життя. Майбутнє людства цілком і повністю визначається тим, в якому напрямі і як воно розвиватиме свою культуру. Людина є критерієм розвитку культури. Культура суспільства буде розвинена настільки, наскільки розвинена людина, наскільки вона здатна удосконалюватися і розвиватися, – це сукупність її духовних і матеріальних цінностей. Культура створює певні закони, згідно з якими ми живемо. Але неможливо просто узяти і навчитися культурі, – це те, що створюється нами самими, нашим духом, нашими прагненнями до кращого. Письменник і прозаїк Ф.А. Іскандер сказав: «Культура – це не кількість прочитаних книг, а кількість зрозумілих» [8, с. 342].

Висновок. Культура з одного боку, є важливою складовою суспільства, а з другого – це феномен, який гарантує разом з іншими соціальними цінностями, суспільний порядок і взаєморозуміння в суспільстві. Вона реалізується як гарант суспільного порядку і взаємного порозуміння. Слід відмітити, що важливим проявом культури є відповідальність.

Список використаних джерел

1. Лосев А.Ф. Держання духу / А.Ф. Лосев // Філософія культури. М.: Республіка, 1988. 218 с.
2. Жулінський М.Г. Заявити про себе культурою : тези трибунні, позатрибунні, а також роздуми і сповіді за парадною завісою / Жулінський М.Г. К. : Генезис, 2001. 646 с.
3. Мещерякова Н.А. Наука в ціннісному вимірюванні / Н.А. Мещерякова // Свободна думка. 1992. № 12. С. 34–44.
4. Бубер М. Я і Ти / Бубер М. М. Наука, 1993. С. 82.
5. Вернадський В.І. Філософські думки натураліста / Вернадський В.І. М.: Наука, 1988. 61 с.
6. Кругліков В.А. Пространство і час «Людини культури» / В.А. Кругліков // Культура, людина і картина світу. М.: Наука, 1987. 181 с.
7. Межуєв В.М. Культура як проблема філософії / В.М. Межуєв // Культура і природа в аспекті сучасності. М.: Наука, 1987. 310 с.
8. Іскандер Ф.А. Роздуми письменника. Публіцистика / Ф.А. Іскандер // Ласточкино гніздо. М.: Фортуна, 1999. 342 с.

ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА: ПРОБЛЕМИ І СУПЕРЕЧНОСТІ ЇЇ СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Актуальність дослідження. Термін «політична культура» має багато тлумачень: система переконань, вірувань та почуттів, які надають порядок і значущість політичному процесу і забезпечують прийняття основоположних правил, що спрямовують поведінку в поведінки в політичній системі (Л. Пай); система переконань про моделі політичної поведінки і політичні інститути (С. Верба); модель орієнтації і поведінки в політиці (В. Розенбаум); сукупність позицій, цінностей і зразків поведінки, що стосуються взаємовідносин влади і громадян (Є. Вятр); ідеологічне, надбудовне явище, особливий різновид культури, якість, спосіб (форми, рівні і т.д.) духовно-практичної діяльності і відносин, що забезпечують відбиття, закріплення й реалізацію докорінних класових і суспільних інтересів (Н. Кейзоров) тощо. Ось чому політичну культуру можна визначити як зумовлений політичним досвідом певний рівень політичної свідомості людей у суспільстві, їхнє вміння використовувати набуті політичні знання в практичній діяльності, а також способи політичної свідомості людей у суспільстві, їхнє вміння використовувати набуті політичні знання в практичній діяльності, а також способи політичних дій і політичної поведінки ідивідів або суспільних груп. Політична культура знаходить свій вияв у діяльності держави, політичних партій, політичних рухів, суспільних організацій, трудових колективів, окремих громадян, у демократії, конституції, в системі правових норм, у ставленні до них громадян держави.

Мета дослідження: розгляд феномену політичної культури то особливостей її формування в Україні.

Предмет дослідження: специфіка політичної культури як явища.

Завдання дослідження: проаналізувати суперечності у політичній культурі України.

Об'єкт дослідження: вітчизняний контекст реалізації політичної культури. Для встановлення справедливих порядків, стабільного й демократичного суспільного ладу замало лише декретів постанов влади, указів і формування закону. Для цього ще потрібні воля та розум громадян, їхні знання та готовність дотримуватися законів – усе, що становить політичну культуру. Кожне суспільство має свою конфігурацію політичної культури. Це залежить від його історії, соціально-класової структури, типу й характеру політичної системи, економічних основ та інших обставин. Це поняття нерозривно пов'язане з поняттями демократії та громадянського суспільства. Україна – молода держава перехідного періоду, яка здобула свою незалежність після розпаду Радянського Союзу. Політична культура українців формувалась під впливом комуністичної ідеології та політики русифікації, яка проводилась владною верхівкою СРСР. Саме ж поняття «політичної культури» було вилучене з ужитку і лише зрідка використовувалась як інструмент маніпулювання свідомого населення. Проголошення суверенітету й незалежності України, демократичного шляху розвитку зумовлює потребу реформувати політичну культуру. Для того, щоб Україна стала самостійною, тобто здатною адекватно вирішувати проблеми свого суспільного життя, сформуватися має перш за все належна культура у громадян України. Якою буде ця культура – такою буде й Україна. Сьогодні українське суспільство перебуває на етапі трансформації своєї політичної політичної системи. Йдеться про перехід від тоталітарно-авторитарного режиму до демократичного. Цей процес охоплює всі сфери суспільного життя, зумовлює необхідність відповідної політичної культури, від якої насамперед залежать характер і напрями політичного процесу, стабільність і демократизм політичного режиму. Спробуймо проаналізувати, як відбувається процес становлення демократичної політичної культури в Україні. Політична культура, вимірювана за критеріями Заходу, – це встановлений стан, який формується впродовж десятиліть і навіть століть, а не є таким, що створюється за кілька років. На це звертає увагу Б. Цимбалістий, який підкреслює, що «політична культура – це продукт історичного розвитку та досвіду народу. У випадку України це досвід був гірким... Для того, щоб зрозуміти політичну культуру українців, треба звернути увагу на джерела впливу, які протягом історичного шляху стимулювали чи сприяли розвиток української політичної культури». Б. Цимбалістий виокремлює три особливості історії України, які мали важливий вплив на розвиток української політичної культури: 1) багатовікова бездержавність, тобто неможливість здобувати досвід влади, бути нарівні у стосунках з іншими народами й почуватися вільним господарем на своїй землі; 2) розчленування української території та включення її частин до різних держав з різними культурами, політичними системами, що призвело до психологічного, побутового і політичного відчуження між різними частинами українського народу; 3) багатократна денационалізація провідної верстви України, у XVI-XVII ст. наша боярська і шляхетська верства спольщилася. У XVIII-XIX ст. нащадки козацьких старшин стали на бік Росії. У XX ст. пролетарська провідна верства була знищена або здебільшого пішла на службу інтересів совєтсько-російської імперії. Колишня тоталітарна система всіляко намагалася створити «нову суспільно-історичну спільноту – радянський народ». Політична культура радянського періоду консервативна, ґрунтується на колективній відповідальності, обтяжена великою кількістю усіляких табу, законів і звичаїв і тому закрита для зовнішнього впливу. Для неї характерні такі риси як замкнутість, зорієнтованість на себе, на власні локальні цінності, зразки, норми, типи. Політична культура

радянського періоду відзначилася стійкістю і постійністю відтворенню, що досяглося ефективною системою соціалізації через засоби тотального контролю за населенням з боку панівного класу: це на самперед монопольне право держави на освіту і вступ до комуністичної партії як єдина можливість зробити кар'єру. Для самозбереження й відтворення було створено механізм номенклатури, що проводила цілеспрямовану кадрову політику. Отже, становлення суверенної Української держави неможливе без урахування історичного досвіду державотворення, відновлення національних традицій, ідейної та культурної спадщини минулого. Формування демократичної політичної свідомості громадян, набуття ними досвіду та навичок активної політичної поведінки, подолання панівної фрагментарності історичної пам'яті і становлення на цій основі громадянської політичної культури набуває першорядного значення на шляху політичного розвитку України. Ці завдання мають вирішуватись конкретними шляхами загальної політичної соціалізації, політичного виховання та політичної освіти громадян.

Висновок. Отже сьогодні стосовно України можна стверджувати лише про початок самого процесу формування політичної культури. Це проблема формування, перш за все демократії, певних цінностей, соціальних установок, готовності діяти певним чином, тобто ті навички (крім цінностей і орієнтацій) аналізу політичної ситуації для прийняття рішень під час виборів, під час кампаній, коли потрібно реагувати, окрім того, що потрібно голосувати. Зміни, безумовно, відбуваються. Поки що можна сказати, що політична культура, як макроструктура, що дозволяє нашим виборцям орієнтуватися між різними партіям достатня, для того, щоб розрізняти ці партії, однак недостатня для того щоб диференціювати їх більш чітко. Сучасна ситуація потребує значного підвищення рівня і ролі активістської політичної культури електорат перестане робити вибір, опираючись на примітивне ідентифікування суб'єктів політичної боротьби, наприклад, поділ на «не наших», а почне глибоко концептуально споглядати і аналізувати конкретну програму, що пропонується.

Список використаних джерел

1. Гражданская культура. Главы из книги: подход к изучению политической культуры
URL:<https://cyberleninka.ru/article/n/grazhdanskaya-kultura-podhod-k-izucheniyu-politicheskoy-kultury-i>
2. URL:http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/539/1/politologia_lkp.pdf
3. URL:<https://naub.oa.edu.ua/2012/pihun-o-problemy-formuvannya-politychnoji-kultury-v-perehidnyh-suspilstvah-na-trykhladi-ukrajiny/>

ЕВОЛЮЦІЯ ГРОШЕЙ В РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ МИСЛЕННЯ: ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД

Актуальність теми дослідження. В соціальному вимірі гроші виступають в різних сутнісних якостях: як знак, як символ, стають інституціональним феноменом; будучи універсальною транскультурною цінністю, вони фіксують міру цінності певного об'єкта як речі, здатної бути загальним еквівалентом обміну інших речей. Статус загальності припускає функціональну феноменологію прояву грошей як цінності в соціумі, необхідним елементом пізнання якої постає розгляд їх в історико-еволюційному плані. Вони немовби «накопичують» історичний смисл людської життєдіяльності, соціальну силу людини, котра урівнює можливості і права індивідів настільки, що виникає віра в надзвичайні можливості грошей. Соціальна і моральна сила індивіда, опредметнена в грошах, змінюється по мірі зростання їх ролі в суспільстві. Відтак виявлення соціального змісту грошей в історії соціуму та культури має значний пізнавальний інтерес. Проблема грошей завжди була в центрі уваги філософів, економістів, політиків, культурологів. До теперішнього часу в соціально-філософських дослідженнях не приділялося належної уваги до виявлення соціальної сутності грошей в процесі розвитку як суспільства, так і культури, та їх значення для самовизначення людини.

Мета дослідження: розкриття проблеми еволюції ціннісного відношення до грошей в історії розвитку як філософської, так і економічної думки.

Завдання дослідження: Розкрити сутність грошей в процесі їх еволюції.

Об'єкт дослідження: сенс грошей та їх еволюція.

Предмет дослідження: поступовий розвиток грошей, уточнення основних понять соціальної сутності грошей, що розширить смисловий простір їх розуміння Економісти вбачають причину появи грошей у розвитку торговельних відносин, антропологи ж підкреслюють їх не економічне, не торгове начало. Гроші були різні за формою (черепашки, худоба, хутра, монети, банкноти), але завжди були постійні за змістом і функціями засіб обміну. Разом з тим саме у цих властивостях і приховується парадокс: про гроші написано тисячі книг, і разом з тим «ми занадто мало знаємо про них» [5, с. 11], говорить М. Фрідмен, визнаний лідер монетаризму ХХ століття. Причина такого парадоксу полягає в тому, що гроші не повністю потрапляють в аналітичне поле грошових теорій. Тому гроші потрібно розглядати не як міру вартості і засіб платежу, не як засіб обігу і накопичення, а «гроші як особливий спосіб дивитися і думати, як специфічна постановка погляду культури, як потрібний і активно використовуваний нею інструмент мислення і компонент буття» [5, с. 12], вказує І. Єскевич. Необхідно виходити з того, що «економічні гроші» лише видима частина «грошового айсбергу». В глибинах економічної реальності прихована значна і головна сутність грошей, виявленням якої завжди займалась філософія. В античній філософії, де центральною в теорії пізнання поставала проблема співвідношення знання та мислення, істинного та хибного, знання розумілося в єдності з його предметом. Виходячи з того, що знання є своєрідною копією предмета, антична філософія переважно вивчала процес, за допомогою якого предмет переводився в стан знання. Теза про єдність знання і предмета специфічно поєднувалася з нерозумінням активності суб'єкта в процесі пізнання; істинний об'єкт може бути «даним» тільки тому, хто пізнає; всі продукти його суб'єктивної пізнавальної діяльності лише хибна, неістинна думка. Такий підхід, звичайно ж, позначився й на розумінні грошей. Мислителі розглядають гроші як одну з цінностей цивілізованого суспільства. Аристотель, як і Платон, підкреслював важливу соціальну функцію грошей бути засобом обміну, способом порівняння цінностей предметів один з одним [4, с. 34]. Покажемо те, що міркуючи про гроші як знак вартості, Аристотель визначає їх як результат згоди між людьми, вони стверджують правочинність відносин між людьми, оскільки надають їм законності. Гроші, таким чином, в якості узаконюючого начала людських відносин в цьому плані є благом, яке визначає різні смисли життя людини. Дана ситуація обумовлює начало етапу соціального буття, законом якого стає не абстрактне існування, а продуктивна, економічна діяльність людини. Використання грошей обов'язково пов'язувалося із дотриманням релігійних та етичних правил, на які посилалась церква, повчаючи і при необхідності направляючи або засуджуючи користувачів грошей. Євангельські тексти, в яких засуджувалося багатство і гроші, виражали сутність економічного і релігійного контексту, в якому використовувалися гроші впродовж всіх середніх віків: засудження жадібності як смертного гріха, [10, с. 12]. Як відомо, в епоху Нового часу відбувається розмежування філософії та економічного знання. У цей період гроші «втрачають предметну підставу» у філософських роздумах і переходять у предметне поле економічної науки, стаючи не лише економічною категорією, але й філософсько-економічною. З'являється «кількісна теорія грошей», котра створювала відповідну методологічну основу і для характеристики принципів формування цінності грошей. Концепція «цінності грошей» є суто умовною, як і погляди щодо розуміння самого феномена «цінності». Це надалі дало основу для розробки теорії «нейтральності грошей». Надалі з'являється теорія фізіократів, що «відходить» від дослідження грошей. Предметом їх вивчення була земля. Далі класична політекономія знову повертається до

проблеми грошей, зокрема до принципів функціонування «грошових відносин». Це стало новим рівнем розвитку методології вивчення феномена грошей. Необхідно враховувати, що А. Сміт і Д. Рікардо, засновники класичної політичної економії, були прихильниками ідеї «природного порядку» у тій її формі, яка вже була присутня в сучасній їм філософії. Тому для них гроші це товар, вартість якого, як і вартість інших товарів, визначається кількістю праці, необхідної для виробництва товарів та доставки на ринок. Разом з тим в цей період нове тлумачення грошей надав американський вчений, дипломат, підприємець Б. Франклін. В своїх працях і настановах він зосереджував увагу переважно на таких постулатах, як економність, чесність, підприємництво. Кредо Б. Франкліна була «свідома праця». Він виступав з ним не для того, щоб зробити багатим лише окремих людей, а бачив в цьому спосіб удосконалення всього суспільства. З точки зору мислителя, гроші завжди повинні були мати обмеження, пов'язані з строгою соціальною і особистою моральністю. Тому він не міг допустити, щоб одна людина заради особистої фінансової вигоди пригнічувала іншу. З його точки зору, світ став би значно кращим, якби кожний «виробляв більше, а споживав менше» [1, с. 154]. Значну увагу проблемі грошей приділяв видатний німецький мислитель Г.В.Ф. Гегель. Його концепція викладена в основному в праці «Філософія права», в якій обґрунтовуються основи і принципи громадянського суспільства, народжуваного ринковою економікою. Гроші є невід'ємною частиною власності, є «вкладання волі в річ», і тим самим особа дає собі «зовнішню сферу своєї свободи» [3, с. 401]. Найважливішою передумовою власності і грошей Г. Гегель вважав свободу. Проблема грошей стає зрозумілою, якщо мати чітке визначення поняття «цінності». В найбільш загальному плані «цінність зберігаюча можливість задовольнити свою потребу. Грошима самими по собі неможливо користуватися безпосередньо, вони повинні бути перетворені в специфічні речі» [3, с. 403]. Оскільки придбана за гроші річ має цінність, кожен може задовольнити нею свою проблему. На наш погляд, потрібно звернути увагу на ціннісний характер грошей, а не абстрактний і безособовий характер, виходячи з їхньої ідеальної природи. Вони є зручним засобом для переходу всіх цінностей, які не підлягають «зважуванню» або «вимірюванню» до кількісних характеристик тощо. Через це вони не підпорядковуються звичній шкалі цінностей.

Висновок: Погляд мислителів попередніх культурно-історичних епох показав, що ціннісний підхід не використовувався у вивченні феномена грошей. Це викликано тим, що у філософських побудовах поняття «цінність» було відсутнім аж до середини XIX століття. Але це зовсім не означало, що в метафізичних роздумах ідея цінності й «ціннісний підхід» не були задіяні. Тому можна констатувати, що і сучасна філософська думка поки не прийшла до однозначного розуміння грошей ні з точки зору того, що таке феномен грошей, ні з точки зору методології дослідження. Про це свідчить їх еволюція, яка демонструє самі різні принципи та підходи до їх розуміння та дослідження.

Список використаних джерел

1. Гегель Г.В.Ф. Философия права / Г.В.Ф. Гегель; Пер. с нем.; Ред. и сост. Д.А. Керимов и В.С. Нерсесянц. М.: Мысль, 1990. 524 [2] с., 1 л. портр. (Филос. наследие).
2. Гончаров В.В. Гроші в контексті аксіологічного аналізу / В.В. Гончаров // Мандрівець. 2008. № 4 (75). С. 33-37.
3. Зиммель Г. Філософія грошей / Г. Зиммель. К.: Промінь, 2010. 504 с.
4. Ильин В.В. Философия богатства: человек в мире денег / В.В. Ильин. К.: Знання України, 2005. 496 с.

НІМЕЦЬКІ МИСЛИТЕЛІ ПРО ПРИРОДУ ВЛАСНОСТІ

Актуальність теми дослідження: Дану тему філософи вивчають протягом багатьох років, і продовжують робити це сьогодні. Адже німецька філософія досить впливове течія філософського мислення Нового часу. Цей найважливіший період становлення західної філософії припадає на кінець XVIII – першу половину XIX століття.

Мета дослідження: 1) Дослідити основні німецькі вчення. 2) Дізнатися про дослідження різних німецьких філософів про природу власності. 3) Зробити висновки, які допоможуть вирішити сучасні питання на цю тему.

Об'єкт дослідження: Природа власності.

Предмет дослідження: Людина.

Завдання дослідження: Розглянути проблеми людини; За допомогою досліджень німецьких філософів зрозуміти та вирішити питання про природу власності. Німецька класична філософія — впливовий напрямок філософської думки кінця XVIII — першої половини XIX століть, що підводить підсумок розвитку філософії на цьому відрізку західноєвропейської історії. Це не завершуюча ланка в розвитку новоєвропейського філософського раціоналізму і одночасно той витік, з яким генетично пов'язана сучасна західна філософія [1]. Характеризуючи класичну німецьку філософію, як правило вказують на такі її риси: раціоналізм; діалектичність, критицизм, прагнення подати філософію як систему розсудкового знання; звернення до історії як філософської проблеми. Німецька класична філософія представлена багатьма видатними особистостями, але найбільший вклад в неї зробили такі німецькі мислителі, як Іммануїл Кант, Георг Вільгельм Фрідріх Гегель, Людвіг Андреас Фейєрбах [2]. Класична німецька філософія не становила собою єдиного філософського напрямку. Іммануїл Кант та Йоган Готліб Фіхте були суб'єктивними ідеалістами, Фрідріх Вільгельм Шеллінг і Вільгельм Фрідріх Гегель – об'єктивними ідеалістами, Людвіг Андреас Фейєрбах – матеріалістом. Та разом з тим у філософських вченнях цих мислителів спостерігається багато спільного, особливо в дослідженні форм всезагальності (понять, законів). Родоначальником німецької класичної філософії вважається Іммануїл Кант (1724 – 1804) - німецький філософ і вчений. Розрізняють два періоди у творчій діяльності Канта – «докритичний» (до 1770 року) і «критичний». У «докритичний» період Кант виступає як крупний вчений, теоретик, при- рододослідник. У цей період він визнавав можливість об'єктивного існування речей поза свідомістю людини. У «докритичний період» Кант друкує свою визначну роботу «Загальна природна історія і теорія неба» (1775 р), в якій обґрунтовує гіпотезу про природне походження Сонячної системи. Кант пояснює виникнення Сонячної системи впливом протилежних сил і тенденцій – притяганням і відштовхуванням, доцентровими і відцентровими силами. Це дало можливість обґрунтувати ряд особливостей Сонячної Галактики - розташування орбіт планет майже в одній площині, а також виникнення природних супутників, планет, кілець Сатурна і т.д. Кант стверджував, що народження нових світів і руйнування старих – це вічний, безперервний процес оновлення світу. А у «критичний період» творчість Канта набуває іншого кольору. Він фактично став на шлях заперечення пізнання речей, їх сутності. В цей період Кант публікує ряд праць – таких, як «Критика чистого розуму» (1781), «Критика практичного розуму» (1778), «Критика здатності суджень» (1790) [3]. Георг Вільгельм Фрідріх Гегель (1770 – 1831) – один з найвидатніших німецьких філософів. За основу усіх явищ природи і суспільства Гегель приймав духовне першоначало. Він називав його «світовим духом», «абсолютною ідеєю», «світовим розумом». «Абсолютна ідея» - обективна, ні від кого і ні від чого не залежна, реально існуюча і внутрішньо суперечлива. Вона є основою гегелівської системи обективного ідеалізму. Сутність гегелівської філософської системи. «Абсолютна ідея», маючи свій імпульс розвитку, оскільки вона внутрішньо суперечлива, у своєму русі проходить три етапи: 1. Розвиток цієї ідеї на першому етапі породжує своє власне багатство, створюючи свої поняття, категорії. Гегель цей процес з'ясував у своїй праці «Наука логіки»; 2. Ідея завдяки своїй суперечливості переходить у своє інше буття, у свою протилежність, якою є природа. Гегель розглядає це у своїй праці «Філософія природи». 3. На третьому етапі розвиток ідеї замикається тотожністю самої ідеї і світу або, за висловом Гегеля, «абсолютним знанням». Лише на цьому етапі «абсолютна ідея» як «абсолютне знання» знову повертається до своїх джерел і пізнає саму себе, свій розвиток. Процес розвитку «абсолютної ідеї» завершується. Це з'ясовує Гегель у праці «Філософія духу». Гегель сформулював основні закони діалектики: закон єдності та боротьби протилежностей; закон переходу кількісних змін в якісні; закон заперечення заперечення. Діалектика Гегеля, будучи великим здобутком філософської думки містила в собі і серйозні недоліки. Основний недолік її полягав в тому, що вона носила ідеалістичний характер. Наступним негативом філософії Гегеля є те, що в нього філософська система та діалектика, діалектичний метод не узгоджуються між собою. Тому основною суперечністю гегелівського філософського вчення була суперечність між його консервативною, незмінною системою і його ж діалектичним методом. [4]

Висновки: Отже, можна сказати, що німецькі мислителі вважали, віра та надія в буття Бога та безсмертя людської душі, можуть врятувати свободу особистості. Адже свобода – це найважливіша річ для людини, а певні знання можуть обмежувати її. Людина – це головне питання філософії. Багато філософів висувають такі

основні питання досліджень: «Що таке людина?», «Який сенс мого життя?», «Яка моя місія?», «Що очікувати від життя?». Саме ці питання дозволяють людині пізнати себе і розкрити різні види діяльності.

Список використаних джерел

1. Німецька класична філософія URL: https://www.wiki.uk-ua.nina.az/Німецька_класична_філософія.html
2. Філософія URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/13148/>
3. URL: <https://thestrip.ru/uk/eyes/klassicheskaya-nemeckaya-filosofiya-kratko-o-samom-glavnom-nauchnaya/>
4. Лекція №5 URL: <http://ztec.com.ua/ztec/e-lib/Філософія/Лекц.№5.Нім.клас.філос..pdf>

ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ СЕНСУ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ ЕПОХИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Актуальність теми дослідження. Однією з центральних проблем філософії, та й людини зокрема, є пошук та визначення свого місця у світі. У філософії питання сенсу життя завжди було в центрі уваги дослідників. Не тільки кожна людина в якийсь момент свого життя, а і кожне покоління прагнуло проникнути в таємницю свого існування. Сама постановка людиною питання про сенс життя виникає лише тоді, коли в неї пробуджується усвідомлення свого «Я», коли ця ж людина починає замислюватися над проблемою об'єктивної значимості свого існування. Ця проблема одна із самих складних. Мова йде, насамперед, про особистісну характеристику відношення до життя, про усвідомлення цілей і задач людського існування, про співвідношення людиною своєї позиції з виробленою в суспільстві системою цінностей, про ступінь включення або не включення себе в соціальне життя. Міркуючи над проблемами сенсу життя не можна ігнорувати ту первісну сферу, у якій вона як проблема може не усвідомлюватися, але в якій вона назриває саме як проблема. Сфера ця - повсякденність. Людина сама визначає своє призначення й сенс життя. Актуальність розробки даної проблеми зростає й у зв'язку з ускладненням соціальних процесів і ростом впливу на них ролі суб'єктивного та особистого фактору [1, с.115].

Мета дослідження - розкриття проблеми сенсу життя людини в українському суспільстві в епоху Середньовіччя.

Об'єкт дослідження - проблема сенсу життя та існування людини в українському суспільстві епохи Середньовіччя.

Предмет дослідження - людина, як мисляча істота, здатна на усвідомлення, в суспільстві епохи Середньовіччя.

Завдання дослідження: проаналізувати проблеми сенсу життя людини в Середньовіччі; визначити які аспекти впливали на формування поглядів на сенс життя в суспільстві; визначити основні підходи до трактування проблеми сенсу життя та існування українському суспільстві. Головним завданням життя є досягнення певної мети, яка в свою чергу поділяється на ряд більш окремих цілей, а ті на ще менші (ситуативні) цілі й так аж до конкретних вчинків повсякденного життя. Августин Блаженний проблему сенсу життя ототожнював з пошуком в існуванні божественного, духовних явищ, благодаті. Вищою формою пізнання сенсу життя є божественне одкровення. І. Кант писав: «Дві речі наповнюють душу постійно новим і зростаючим подивом і благоговінням і тим більше, чим частіше і уважніше займається ними роздум: зоряне небо наді мною і моральний закон в мені. Те й інше, як би покриті мороком або безоднею, знаходяться поза мого горизонту, я не повинен досліджувати, а тільки припускати; я бачу їх перед собою і безпосередньо пов'язую їх з свідомістю свого існування [2, с. 524]. Багато відомих вчених, філософів хотіли осягнути питання сенсу людського буття і в кожного це вдалося, адже це явище суто індивідуальне, а отже всі його трактування є правильними. Наприклад Демокрит дає визначення сенсу буття як стану для досягнення щастя. «Мета життя - хороший настрій, не тотожний із задоволенням, але такий стан, за якого душа живе безтурботно й спокійно, не збурювана ніяким страхом, ні боязною демонів, ні якою - небудь пристрастю». А справді навіщо жити коли ти не маєш чому радіти? Цю тезу розвиває і Сократ. Для нього дотримання доброчесностей, добропорядність, освітлені розумом людини, і є, сенсом життя. Також він стверджує, що кожен мусить керуватися власним розумом у виборі свого шляху [3, с. 154]. Ф. Ніцше доводив, що сенсом життя є підготовка Землі до появи надлюдини. Людина - це канат, натягнутий між мавпою і надлюдиною ... У людині важливо те, що вона містить, а не мета: в людині можна любити тільки те, що вона є перехід і знищення - що має певні спільні риси з думкою прихильників сучасного вчення трансгуманізму про постлюдини, людину майбутнього [4, с. 14]. Проблема сенсу буття - це проблема морального вибору, що залежить від спрямованості особистості, від її ціннісних установок та орієнтацій. В моральному житті віра в наявність сенсу життя відіграє важливу роль. Без неї життя людини справді втрачає мету. Сенс життя - це мета, заради якої витрачаються розумові зусилля, час, фізичні та духовні сили спрямовуються у всій повноті на її досягнення. Один із висловів І. Канта, в якому відбивається глибоко моральна суворість його особистості, звучить так: «Найвище покликання людини - уміти належним чином визначити своє місце в процесі творення й правильно зрозуміти, чим вона має бути, щоб стати людиною [5, с. 19]. Найбільшим досягненням життя І. Канта було знати, що людина усвідомлює, у чому полягає її існування. Сенс життя - те, заради чого варто жити, це результат, підсумок життя. Сенс життя - морально-світоглядне уявлення людини, за яким вона зіставляє себе і свої вчинки з найвищими цінностями, ідеалами, виправдовуючись перед собою та іншими.

Висновок: Отже, сенс життя людини в українському суспільстві в період Середньовіччя виступає найбільш гнучкою характеристикою духовних і матеріальних проблем, тобто головним предметом філософських роздумів є людина і її існування у світі. Усі філософські проблеми, хоч би якими абстрактними вони не здавалися, так чи інакше пов'язані з проблемою людини. Невипадково І. Кант питання «що таке людина?» формулює як основне питання філософії. Людина - це біосоціальна єдність, у якій через соціальне, біологічне й духовне реалізується людське, що знаходить свій вияв у психологічному, моральному, релігійному, політичному. Всі ці форми вияву людського ества співіснують в органічній єдності, взаємодії,

взаємопроникненні. Людина - це така істота, яка своєю діяльністю створює власну історію, в процесі чого формується, змінюється і розвивається її сутність. Тобто сутність людини не є історично незмінною. Вона змінюється разом із розвитком людини, людства, акумулюючи в собі зміст людського, зміст культури, соціальних цінностей.. Людина - єдина істота, яка усвідомлює свою смертність. З цим пов'язане питання про зміст і мету життя, роздуми над яким є для багатьох вихідним пунктом у виробленні «лінії життя».

Список використаних джерел

1. Володін П. В. Сенс життя людини як філософська проблема//Гуманітарний вісник ЗДІА. № 51.3.: МАУП,2012. С. 115-123.
2. Кант І. Критика практичного розуму. М.: Наука, 2007. С. 524.
3. Матеріалісти Стародавньої Греції. Збірник текстів Геракліта, Демокріта та Епікура. 1955, 239 с.
4. Ніцше Ф. Так говорив Заратустра. С. 14.
5. Про Канта: Гессен Йоганнес. Сенс життя, 2009, 136 с.

ПРОБЛЕМА ГУМАНІЗАЦІЇ ГЛОБАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Актуальність теми дослідження. Наш час глобальні зміни часто описуються в сучасній філософській літературі як епоха пошуку нових світоглядних ідеалів, час зсуву в глобальному світогляді Глобалізація певною мірою руйнує нашу повсякденну рутину, заставляє привикати нас до чогось нового, ще не зрозумілого нам явища, у зв'язку з цим вимагають свого переосмислення багато філософських питань, які стосуються цієї проблеми. В цілому слід відмітити, що дане питання в тій чи іншій мірі зачіпає кожен дослідник, який займається проблемами філософи.

Мета дослідження: дослідити основні проблеми глобального розвитку гуманізму.

Об'єкт дослідження: людство, його поведінка на соціальний та природний глобальний розвиток.

Предмет дослідження: аналіз форм настільків та розвитку глобальної цивілізації

Завдання дослідження: проаналізувати проблематику глобального розвитку, зрозуміти поняття «глобалізація», виявити шляхи та методи вирішення цієї проблематики. Сьогоднішня складна економічна соціально-політична ситуація потребує більш, ніж колись, гуманістичного підходу, а саме: поваги до людини, добросердечності, турботи про: благополуччя людини, сприяння розумінню людьми різних націй на основі загальнолюдських ідеалів. В умовах зміни суспільної системи одним із історико-культурних завдань є розвиток автономії, індивідуальної ініціативи, самостійності кожної людини. Інформаційне суспільство потребує творчої особистості, здатної на нестандартне мислення, з широким загально гуманістичним кругозором. Особливістю гуманістичного світогляду є виключна адаптивність до мінливих соціальних і культурних умов життя людства. Можна розрізнити античний гуманізм, візантійський гуманізм (XIV-XV ст.) і європейський гуманізм Відродження. Цінності гуманізму були широко поширені в епоху Просвітництва і відтоді стали глибоким і постійним елементом європейської цивілізації разом з ідеями науки, техніки та прав людини. Соціально-філософська категорія «особистість» визначає людину у відношенні до чогось більшого, ніж вона сама: Бога, етичних цінностей, закону, суспільства. Учені і мислителі, художники і письменники, які поділяли гуманістичні погляди, визначали образ сучасності впродовж більш ніж половини останнього тисячоліття. Унікальна місія гуманізму в сучасному світі визначається його належністю до теоретичного світогляду. Найбільш суттєвим для гуманістичного світогляду є втілення вищих етичних цінностей у життя. Гуманізм - це етичний, науковий і філософський світогляд, який перетворив наш світ. Глобалізація і гуманізація створюють два об'єктивних процеси відцентрового і доцентрового характеру, що доповнюють один одного, хоча і здатних до конфронтації. Кінцева мета гуманізації - це олюднення оточуючого світу природи і суспільства з позицій розвиваючих потреб людини. Це означає, що критерієм суспільного прогресу і його кінцевою метою виступає людська особистість, можливість і перспектива її устороннього розвитку, а також її універсалізація у масштабах культури, соціуму і природи. Розум і знання сприяють розрізненню нами істинних моральних цінностей. Головною цінністю гідність незалежність особистості. Захист гуманізмом особистісного самовизначення не означає виправдання будь-якої форми поведінки людини. Так само, як терпимість гуманізму відносно різних стилів життя не обов'язково вбачає їх схвалення. Філософи-гуманісти завжди були прибічниками завдання удосконалення особистості (Сократ, Арістотель, Гегель та інші). Критерії удосконалення: здатність людини до самостійного вибору, творчості, естетичного судження, свідомих мотивувань власних вчинків, розумне осмислення діяльності, а також відчуття обов'язку на практиці реалізувати той головний талант, яким наділена людина від природи. Також, гуманізм ставить завдання відповідальності і обов'язку по відношенню до них. Це означає, що ми повинні розглядати інших людей як приємні або неприємні нам об'єкти. Гуманісти дотримуються принципу: «Кожний заслуговує людського ставлення» і визнають - «золоте правило»- «не чинити з іншими так, як не хотів би, щоб чинили з тобою» [4. с. 243]. Зміст і характер людського життя визначається, зрештою, способом людської діяльності, одним з головних чинників якого є засоби виробництва - знаряддя діяльності. Це перше й головне чуттєво-практичне й духовно-абстрактне усвідомлення відмінності людини від іншого природного світу. Іншим не менш важливим чинником стало спілкування людей засобами мови та інших символічних форм культури [1, с. 96]. Комунікаційна діяльність індивідів відбувається в глобальному просторі, а їхні цінності, орієнтації, ідеали, проекти та ситуації впливають на розвиток сучасної глобалізації. Термін «глобалізація» має широкий зміст, багатозначність і концептуальні підходи. Більшість дослідників сходяться думками у тому, що глобалізація це багатоаспектний процес тотального включення всіх сфер матеріального й духовного буття різних країн і народів планети у формуванні єдиної системи, яка знаходиться у прямому зв'язку з біосферою. Її суттєвою особливістю є усвідомлення різними країнами й народами глобальних планетарних загроз, а також формування глобальної спільноти на основі споріднених ціннісних орієнтирів, культури, способу життя. Глобалізація економічної активності супроводжується культурною глобалізацією. На думку В. Воронкової: «В структуру дисциплінарної матриці парадигми глобалізації входить: символічні узагальнення, що складають формальний апарат і мову, характерну для конкретної наукової дисципліни: метафізичні компоненти, що визначають найбільш фундаментальні теоретичні і методологічні принципи глобального світорозуміння; цінності, що детермінують панівні ідеали і норми побудови і обґрунтування наукового знання в епоху

глобалізації» [2, с. 6]. Найглибше тлумачення суспільного прогресу дав Г. Гегель. Розвиток суспільства він розглядав як діалектичне співвідношення прогресу й регресу, як діалектичну єдність і боротьбу протилежностей. «Розвиток, є рухом вперед від недосконалого до досконалого...» - Гегель вважав прогрес закономірним і необхідним явищем суспільного життя [3, с. 106]. В глобальному суспільстві зберігається необхідність у використанні філософської методології, б задовольняла потребу збереження глобальних цінностей світу та яка справедливості, що впливає на формування ідеалів особистості. Для цього необхідно змінювати свідомість сучасної людини через філософію. Стосовно глобальної позитивної перспективи помітимо, що негативні наслідки змін, які відбулися, мають бути подолані в процесі складання єдиної планетарної спільноти. Єдина планетарна спільнота в майбутньому має стати носієм нового історичного типу духовної цілісності людства, який, ґрунтує свої засоби в коеволюційній діяльності людини. В зв'язку з цим актуалізується питання механізмів становлення духовної культури особистості в умовах сучасного українського суспільства.

Висновки: як казав Гегель «Розвиток і рух вперед - це процес закономірний і необхідний людству». Хоч глобалізаційні процеси в світі мають, як і позитивне значення, так і негативне але дійсно потрібні спільноті для пізнання чогось нового. Нові технічні і технологічні прогреси перетворили країни зі стабільними показниками соціально економічного розвитку в ще більш спроможні. Глобальний розвиток країн допомагає людям знайти себе, сформуванати свою особистість, знайти справу яка тобі подобається і розвивати її у різних галузях. Адже цю справу ти передаватимеш з покоління в покоління.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В., Михальченко М. Сучасна соціальна філософія. К., 1996. 369 с.
2. Воронкова В. Філософія глобалізації: соціантро-пологічні, соціо-економічні соціокультурні виміри. Монографія. Запоріжжя: Видавництво ЗДІА, 2010. 272 с.
3. Щерба С. П., Заглада О. А Філософія: Підручник К., 2011. 547 с.
4. Ільян В. В., Кулагін Ю. І. Філософія: Підручник К., 2002. 452 с.

ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Актуальність теми дослідження. Проблема самовизначення людини належить до так званих вічних світоглядних проблем, оскільки кожна свідомо людина на певному етапі свого життєвого шляху неминуче постає перед питанням «хто я?». Зростання взаємозалежності сучасного людства, глобалізація всіх сфер суспільного життя, прискорення темпів суспільного розвитку і соціальної мобільності призвели до того, що сучасна людина постійно знаходиться в міжкультурному середовищі, є суб'єктом-об'єктом взаємодії різних культур. Тому в умовах сучасного постіндустріального (інформаційного) суспільства проблема самовизначення людини значно ускладнюється і стає все більш актуальною.

Мета дослідження: з'ясувати сутність і головні способи самовизначення людини та їх прояви в умовах зростаючої взаємодії культур.

Завдання дослідження: охарактеризувати основні етапи дослідження цієї проблеми в історії філософської думки і сучасний стан її розробленості в зарубіжній і вітчизняній літературі; з'ясувати сутність феномена самовизначення людини як невід'ємної (атрибутивної) характеристики людського буття, виявити потреби людини у власному самовизначенні.

Об'єктом дослідження є самовизначення людини як складова людського існування.

Предметом дослідження є уявлення людини про саму себе, своє місце у світі та відношення до нього. Люди ще з давніх-давен не обмежували себе базовими поняттями про світ, а намагалися пізнавати його зі всіх сторін, після чого виникло бажання самого себе і зрозуміти власне буття. Проблема людини є вічною філософською проблемою, але вона цікавить не тільки філософів, а й звичайних людей, адже йдеться про них самих, і філософське осмислення пов'язане з можливістю цілісного розуміння людини, а також кожного окремого фактору, що впливає на неї і її реакцію на них [1]. Вивчати людину водночас і дуже складно, і надзвичайно цікаво. Це пов'язано із самою людиною, яка належить двом світам: природному та соціальному. Людина це частина природи, вона створена нею, функціонує завдяки їй, оточена природними об'єктами, і не може існувати поза природою. Та водночас людина істота соціальна, вона оточена іншими людьми, взаємодіє з ними і також не може існувати без різноманітних соціальних та суспільних об'єктів. Але людину не можна вважати тільки окремою частинкою соціуму, тому що вона також є його творцем. Вона сама творить культуру і цивілізацію, поза межами яких розвиток особистості неможливий. Тобто людина не тільки має можливість будь-яким чином вливатися в певні соціальні рамки, а й змінювати існуючу і творити нову реальність. Ще давні люди намагалися пізнати себе, пізнати свою природу, свою сутність. Ці поняття для пояснення людини відрізняються. Природа людини - це різноманітність природних та соціокультурних рис характеру, які визначають її особливості в соціальному та біологічному світах. Сутність людини - це усе те, що закладено в глибині людської свідомості, те, що визначає її природу. Спочатку на ці питання намагалися знайти відповіді з допомогою міфів, давніх релігійних уявлень. Філософія давнього сходу розглядала людину через духовне начало світу, яке стояло вище людини і керувало її поведінкою, її бажаннями. Важливим був духовний досвід, досягнення найвищого зосередження на духовному і вічному, повний відхід від тілесного і життєвого, досягнення блаженства і спокою, тобто нірвани. Повне вивчення людини розпочалося із Західної Європи, зокрема з давньогрецьких філософів, які розпочали вивчення сутності людини з висловом Протагора «Людина - мірило всіх речей». З того часу різноманітні мислителі по різному пояснювати проблему людини у світі. Зокрема Сократ людське пов'язує з моральними вчинками, він вважає, що для кожної людини найважливішим є самопізнання, а завдяки розуму вона здатна мати загальні та достовірні знання. Платон вважав, що людина - це єдність смертного тіла та безсмертної душі [2]. В епоху Середньовіччя людина вважається творінням Бога. Її природа була двоїстою - грішне тіло та божественна душа, яка може досягти спокою лише в потойбічному світі. За часів епохи Відродження повертаються антропоцентричні проблеми. Філософія та культура 14-16 століть Відродження представляє людину як індивідуальність, як активну, в її діях та пізнанні світу, в її красі та талановитості. Відродження є тим культурним часом, коли зароджується філософський гуманізм - повага до гідності людини, до права на щасливе земне життя. Людина розуміється як вища цінність, в єдності її тілесності та духовності. Новий час характеризується розвитком наук, тому людина розуміється, як досконалий механізм, який базується на єдності тіла та душі, яка відповідає за мислення та волю. Доба Просвітництва породила образ «автономної людини», здатної раціонально та глибоко оцінювати ідеї, моральні вчинки та їхні наслідки [2]. Отже, філософія протягом усіх часів намагалася пояснити чим же є людина. А людина в свою чергу використовувала філософські знання для найрізноманітніших цілей. Людина народжується, розвивається і намагається знайти себе у світі. Кожен з нас прагне знайти певну ціль, яка стане основою для подальшого саморозвитку, тому що для того щоб досягти поставленої мети необхідно працювати над собою, дізнаватися щось нове, шукати різноманітні шляхи, які відкривають нові можливості. Особистісне самовизначення - це визначення себе стосовно суспільно прийнятих (і прийнятих даною людиною) критеріїв особистісного

становлення й подальша дієва реалізація себе на основі цих критеріїв [3]. У чому саме полягає самовизначення сучасної людини? У її статках, популярності, кар'єрі, сім'ї та родині, у сивому волоссі та купі онуків? Чи може у тому що ти герой. Де відповідь на це запитання? Беззаперечно відповідь можна знайти в суспільстві, але це особистий вибір кожної людини, який залежить від різних чинників, що впливають саме на цю особистість [4, с.8]. Саме філософія дає можливість людині знайти шлях до поставленої мети, який є основою для особистісного самовизначення. Тому що філософія допомагає людині пізнавати світ і саму себе, розкривати особливості буття, самостверджуватись. Вона не дає готових відповідей на усі питання, а дає можливість людині самій знайти відповідь, вона підштовхує до пошуку істини, до вибору власного життєвого шляху і до пізнання істини [5, с.360]. Філософія як спосіб самовизначення базується на основних функціях, які вона виконує. До них належать світоглядна, пізнавальна, методологічна, практично-діяльна [6]. Світоглядна функція полягає у здійсненні впливу на формування життєвих установ, на усвідомлення людиною цілей та сенсу життя, через знання про світ та людину і її місце, про можливості його пізнання та зміну. Філософія є методологічною основою світогляду. Для його побудови вона дає вихідні, основні принципи, застосування яких дає змогу людині виробити свої життєві настанови, що стають головними орієнтирами, визначають характер та спрямованість її ставлення до дійсності, характер і спрямованість практичної діяльності. Серцевина світогляду - усвідомлення людиною цілей та смислу життя. Пізнавальна функція через прагнення людини до пізнання, дає знання про природу і світ, людину і її місце в ньому, при цьому змушуючи нас дивитися на них через призму відношення «людина - світ». Філософія виступає як особлива сфера пізнавального ставлення людини до дійсності, об'єктом якої є відношення «людина - світ». Методологічна функція. Специфіка філософії полягає в тому, що вона в най узагальненішій формі вивчає ставлення людини до світу і до самої себе. Тому основні положення філософії мають важливе методологічне значення для кожної з форм суспільної свідомості в процесі усвідомлення свого специфічного предмету. Сутністю методологічної функції філософії є логіко-теоретичний аналіз наукової та практичної діяльності людей. Філософська методологія визначає напрямки наукових досліджень, створює можливість орієнтуватися в розмаїтті фактів і процесів, що відбуваються в світі. Філософська методологія сприяє більш ефективному і раціональному використанню наукових методів конкретних наук [6]. Практично-діяльнісна функція полягає у тому що філософія активно впливає на оточуючий світ і на саму людину, вона відіграє важливу роль у визначенні основних цілей життя, досягнення яких є запорукою розвитку особистості. Філософія це загальна основа формування духовного світу особистості, яка через усвідомлення сенсу буття зможе досягти самовизначення. Філософія є основним засобом самовизначення людини у сучасному світі, адже саме вона висвітлює основні принципи буття людини, є основним джерелом знань про світ, людину і її можливості, про суспільство і природу.

Висновок. Отже, головна роль філософії є в пізнанні та само здобутті людини та її цінностей. Розуміння людиною її причетності до світу. дає поштовх до самореалізації особистості на вищому рівні. Також впливає на всі форми суспільної свідомості, допомагає виробити життєві орієнтири та цінності, які будуть давати напрямки у відношенні людини до дійсності та їх практичному застосуванні.

Список використаних джерел

1. Проблема самовизначення людини Етика сьогодні URL:<http://www.etica.in.ua/problema-samoviznachennya-lyudini/>.
2. Сидоренко Л. І. Філософське осмислення людини [Електронний ресурс] Режим доступу до ресурсу: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/sid-phil-human.htm>
3. Особистісне самовизначення URL:<http://www.psyh.kiev.ua>
4. Шулигіна Р. А. ПРОБЛЕМА ТВОРЧОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В СИСТЕМІ ДУХОВНИХ ОРІЄНТИРІВ: дис. канд. пед. наук : У Д К 37.015.311: / Шулигіна Р. А. Київ, 2007.
5. Філософія: Навчальний посібник / Т. В. Гончарук, Н. В. Джугла, Л. П. Мокряк, М. Л. Шумка. Тернопіль: Підручники і посібники, 2010.
6. Основні функції філософії URL: http://pidruchniki.com/10561127/filosofiya/osnovni_funktsiyi_filosofiyi

ПРОТЕСТАНТСЬКА ЕТИКА ЯК ВИД ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Актуальність теми дослідження. Тема є актуальною на даний момент у нашій державі, оскільки для нашої сучасної економіки в країні є дуже критичним і необхідним знаходженням шляхів розвитку сучасної економіки. Тому, пошуки альтернатив є в пріоритеті для вирішення цієї проблеми.

Мета дослідження: дослідити протестантську етику як одну із видів професійної діяльності та її економічний вплив.

Об'єкт дослідження: в житті існують певні правила етикету, як в суспільному житті, релігійному житті так і в економіці, тому кожен із нас є учасником економічного процесу.

Предмет дослідження: протестантська етика.

Завдання дослідження: проаналізувати етику як вид професійної діяльності. Протестантська етика - це система норм і цінностей протестантизму, регулюючих людські відносини і суспільну поведінку, а так само соціально-етичних оцінок, що є основою. Протестантська етика освятила труд і засудила неробство. Піклування убогих, що існували в католицизмі як одні з «добрих справ», протестантизмом засуджувалося. Милосердя розумілося, передусім, як надання можливості навчитися ремеслу і працювати. Вона засуджувала пияцтво і розпусту, вимагала зміцнювати сім'ю, залучати дітей до труда і навчати читати і розуміти Біблію. Не можна не звернути увагу на соціальне значення протестантської етики і на її роль в становленні буржуазного суспільства. Кульмінацією такого підходу на початку ХХ століття з'явилося дослідження німецького вченого Макса Вебера «Протестантська етика і дух капіталізму». Він намагався довести, що протестантська етика стала основним вирішальним чинником у виникненні капіталізму. Ті регіони Європи, які прийняли протестантизм, в подальшому виявилися економічно процвітаючими країнами. Величезний вплив на європейське суспільствознавство надали його дослідження по соціології, релігії і історичній ролі протестантизму. М. Вебер вважав, що економіка ніяк не є основою соціального життя, навпаки, форми економічної діяльності залежать від культурних, і зокрема, релігійно-етичних чинників. Капіталізм, згідно М. Веберу, це така характерна модель, значення якої додає поняття духа капіталізму, що виражається в прагненні до економічної ефективності, прибутку, раціональної організації суспільного життя. Основною роботою М. Вебера прийнято вважати дослідницьку роботу «Протестантська етика і дух капіталізму». Уперше цей твір був опублікований в 1905 р. в Німеччині і відтоді є однією з кращих робіт по аналізу причин виникнення сучасного капіталізму. На початку своєї книги М. Вебер проводить детальний аналіз статистичних даних, що показує розподіл протестантів і католиків в різних соціальних шарах суспільства. На основі цих даних, зібраних в Німеччині, Австрії і Голландії, він приходить до висновку, що протестанти домінують серед власників капіталу, підприємців і вищих кваліфікованих шарів робочих. Крім того, абсолютно очевидні відмінності в освіті. Якщо серед католиків переважають люди з гуманітарною освітою, то серед протестантів, більше людей з технічною освітою. М. Вебер пояснює це особливим складом психіки, що формується в процесі початкового виховання. Ще одна відмінність в тому, що католиків, що закінчили гімназії, училища по підготовці до технічної і торговельно-промислової діяльності, набагато менше, ніж серед протестантів. Католики ж віддають перевагу гуманітарній підготовці. М. Вебер задається питанням, про те, чим же можна пояснити такий явний взаємозв'язок соціального статусу з релігією. Він все ж схилений до того, що причину так різної поведінки треба шукати в «стійкій внутрішній своєрідності», а не тільки в історико-політичному положенні [1, с. 5]. Далі у автора слідує визначення так званого «духа капіталізму», винесеного в заголовок книги. Під духом капіталізму М. Вебер розуміє наступне: «комплекс зв'язків, існуючих насправді історичній, які ми в понятті об'єднуємо в одне ціле під точкою зору їх культурного значення». У розумінні автора ідеальна людина - це кредитоспроможний, добропорядний, який вважає своїм обов'язком примноження капіталу. На перший погляд мова йде про чисто егоїстичну модель світу. Але в цьому випадку мова йде не просто про життєві ради, а об некой своєрідній етиці. Ще можна сказати, що така позиція є відмінною етичною основою теорії раціонального вибору. М. Вебер вважає, що чесність, якщо вона приносить кредит, так же цінна, як і істинна чесність. М. Вебер помічає одну характерну особливість, що якщо розглядати капіталізм з точки зору марксизму, то всі його характерні риси можна знайти в Древньому Китаї, Індії, Вавилоне, але всім цим епохам не вистачало саме духа сучасного капіталізму. Там завжди було прагнення наживи, ділення на класи, але не було спрямованості на раціональну організованість труда. Так, наприклад, південні штати Америки були створені великими промисловцями ради власної вигоди, але дух капіталізму там був менш розвинений, ніж в північних штатах, освічених пізніше проповідниками. Виходячи з цього, М. Вебер розділяє капіталізм на «традиційний» і «сучасний», за способом організації підприємства. Він говорить, що сучасний капіталізм натикаючись колом на традиційний, борючись з його виявами. М. Вебер затверджував, що коли мова йде про кваліфікований труд, про високотехнологічне обладнання, просто необхідно мати розвинене почуття відповідальності і певний рівень мислення, при якому труд ставав би самоціллю. Подібне відношення до труда не властиво звичайній людині, і може скластися тільки внаслідок тривалого виховання. Таким чином, основна відмінність між традиційним і

сучасним капіталізмом не в техніці, а в людських ресурсах, точніше, у відношенні людини до труда [2] .М. Вебер підкреслює, що «принципова і систематично непорушне єдність мирської професійної етики та релігійної впевненості в порядку створив у всьому світі тільки аскетичний протестантизм. Тільки у протестантській професійній етиці світ в його недосконалість має виключне релігійне значення як об'єкт виконання боргу шляхом раціональної діяльності відповідно з волею надмирного бога «. Людина, що належить до створеного світу і несе в собі всю його недосконалість, в аскетичному протестантизмі, через свою діяльність стає знаряддям Бога, виконуючим в миру його волю, його покликання. М. Вебер особливо підкреслює, що основним змістом професійної діяльності підприємця-протестанта не може бути накопичення капіталу як такого. Навпаки, істинний капіталізм в веберівському розумінні пов'язаний з раціональною регламентацією підприємницької діяльності: «Нестримна пожадливість у справах наживи пі в якій мірі не тотожна капіталізму, і ще менш його» духу «. Капіталізм може бути навіть ідентичним приборкання цього ірраціонального прагнення, у всякому разі його раціональному регламентування « [3]. Індивідуальна мораль у професійній сфері передбачає також усвідомлення професійного обов'язку. Первісний зміст цієї етичної категорії, що історично склалася в рамках протестантської етики, хоча й відрізняється від того змісту, який вона має у світській етиці, все-таки глибоко пов'язаний з ним необхідністю самозречення. На противагу чернечому аскетизму в протестантизмі утверджується принцип мирської аскези, що рішуче відкидає насолоду багатством. Найбільш послідовне втілення ця етика одержала в Англії у послідовників Кальвіна - пуритан, які засуджували пусту балаканину, надмірності, суєтне марнославство, надмірний (за часом) сон, обжерливість і вважали тяжким гріхом марну витрату часу. Не приймаючи крайностей пуританського аскетизму, що межують зі святенництвом, солід, однак, визнати, що досягнення успіху в будь-якій професії неминуче пов'язане з певним самообмеженням. Без цього неможлива професійна реалізація особистості [4].

Висновок: Отже, саме етикет філософії міняє та формує точну свідомість людини. Кожна людина, згідно протестантської моралі, повинен виконувати свій обов'язок. Цей обов'язок полягає в тому, щоб бути хорошим працівником у своїй професії, твердо знати своє місце, покликання і не покладаючи рук працювати заради нього.

Список використаних джерел

1. Вебер Макс. «Протестантська етика і дух капіталізму.» 1990 р.
2. Додаткові філософські ресурси URL: <http://www.philosophy.ru>.
3. «Протестантська етика» URL: <http://www.etica.in.ua/protestants-ka-etika/>.
4. «Протестантська етика як вид професійної діяльності», Остафійчук Христину URL : <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/35098/1/559.pdf>
5. Альберто Тоскано. Переосмислюючи Маркса і релігію //Спільне. 2014- Релігія: між експлуатацією і емансипацією. URL: <http://commons.com.ua/ru/pereosmislyuyuchi-marksa-i-religiyu/>.

*Кубрак Каріна,
студентка гр. ЕЛЕА-11
Навчально-науковий інститут інноватики,
природокористування та інфраструктури, ЗУНУ*

ДИНАМІКА ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СВІТУ МОЛОДІЖНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

Актуальність теми дослідження: Період бурхливого національного відродження, яке в котрий раз переживає Україна, істотно супроводжується зростанням інтересу до осмислення ролі духовних цінностей в бутті народу. Проте, незважаючи на тривалу історію державної незалежності (більше двох десятиліть), ми не можемо говорити про існування цілісної системи цінностей як основи суспільства та його подальшого розвитку.

Мета дослідження: Ознайомитися з новими цінностями серед молоді та причинами їх виникнення.

Завдання дослідження: Дослідити динаміку формування ціннісного світу молодіжної культури України.

Об'єкт дослідження: Ціннісний світ молоді України.

Предмет дослідження: Здавна людство вивчало цінності, як вони формуються та змінюються. Аби це пояснити створили окремий розділ у філософії- аксіологія, засновником якої є Рудольф- Герман Логце(1817-1881). Аксіологія - це теорія цінностей, розділ філософії, що з'ясовує природу та різновид цінностей, взаємовідношення між ними [1, с. 12]. У процесі розкриття термінологічного апарату було виокремлено аксіологічний, компетентнісний, діяльнісний та комплексний підходи. Методологія системного підходу підвищення рівня дозволяє розглядати формування правової культури як цілісну систему, створену взаємодією її складників. Системний підхід розглядається як єдиний загальнонауковий методологічний напрям, що передбачає розроблення принципів, методів і засобів вивчення об'єктів, які становлять систему [2,с. 99]. Існує два основних види цінностей: духовні та матеріальні. Матеріальні цінності - це категорія економічної теорії, що представляє собою цінності майнового характеру. А духовні цінності - це уявлення, явища, поняття, вимоги, що притаманні людині, спільноті або науковому чи етичному вченню. Духовні цінності є предметом розгляду ідеології, філософії, теології, певною мірою мистецтвознавства. Вони потрібні для формування і подальшого збагачення особистості [3,с. 64]. Зазначені цінності громадянське суспільство має відстоювати у державі. Тому відносини між людиною і державою, громадянським суспільством і державою мають характеризуватися

довірою [3,с. 64]. Демократія, за Токвілем, характеризується зміною цінностей у пантеоні суспільно-політичних опіній (поглядів-переконань) - рівність «більш пристрасно і наполегливо» випереджає свободу, що в демократичних суспільствах починала на Олімпі суспільних цінностей. Дослідник пояснив це простою сприйняття рівності, тоді як політична свобода вимагає напруження, вона має бути оплаченою жертвами, оскільки «щоб втратити рівність, необхідно змінити суспільний лад; щоб втратити свободу, достатньо її не підтримувати» [3,с. 65]. Формування системи цінностей дуже складний та довгий процес особливо для молоді віком від 14 до 20 років. Саме за цей період відбувається динамічна зміна сприйняття світу та буденності, які впливають на подальші кроки у житті та розвитку людини. Для прикладу розглянемо цінності українського народу у XVIII ст. Основними з яких були: худоба, житло, вбрання, достаток, релігія. Як таких матеріальних цінностей не було. З часом цінності почали змінюватися. Поштовхом для цього були Перша та Друга світові війни. Відсутність моральних регуляторів або їх ослаблення викликали не тільки відокремлення інтересів, їх замкнення у дуже вузьких межах, культивування знання заради знання, мистецтва заради мистецтва, влади заради влади, а й деградацію суспільних відносин. Сіяли страх та бажання вижити. Моральна свідомість поєднує в собі вищі цінності, які були вироблені в історії суспільства, - добро, істину, любов, свободу, справедливість тощо. Такий підхід до співвідношення цінностей дозволяє досягнути мораль не тільки як одну із форм суспільної свідомості, а і як її специфічну форму, що єднає результати інших способів віддзеркалення дійсності та зв'язує їх із світом реальних життєвих відносин, реальних потреб та інтересів. Тому людське життя у ті часи вважалося найціннішим [4,с. 37]. У кінці XX на початку XXI ст. почався розвиток технологій. Люди тягнулися до науки та особистого розвитку. З точки зору оцінювання сучасного періоду розвитку українського, суспільства можна визначити, що настав принципово новий період в історії України, її народу та духовної культури. Появилась можливість висловлення своєї думки без засуджень та смертної кари, перебудували поняття цінності. Це потребує нагального вирішення завдання формування нової системи цінностей: одні цінності одержують нові умови для свого поширення та утвердження, інші - не знаходять сприятливого середовища для відтворення, оскільки пов'язані з минулим історичним періодом [5,с. 125]. Українська культура належить до західного типу, в якому традиційно в тих чи інших модифікаціях вищою цінністю визначались особистість та її свобода. Тільки сильна, демократична, правова держава, яка є виразником волі всього народу України, може забезпечити становлення сучасної системи цінностей шляхом узгодження загальнолюдського та національного. Орієнтація на особистість в українській культурі є істотною, має глибоке історичне коріння. Проте ціннісними орієнтирами культурного відродження мають стати і держава, і нація. Відсутність міцної державної влади пояснює становище української культури сьогодні, яка значну частину своїх творчих сил повинна витратити на збереження національної самобутності. Наступною причиною масових змін людських цінностей стала епідемія COVID-19. Спалах захворювання розпочався у грудні 2019 у м.Ухань, Хубей, КНР, та визнаний ВООЗ пандемією 11 березня 2020 року. Станом на 21 лютого 2021 року:111 434 139 випадків,у майже всіх країнах на території до 22липня 2022 року по світу захворіло 554 млн. людей. На даний час COVID-19 триває та статистика поки що від'ємна. Тепер з'явилося більше часу для пізнання свого внутрішнього світу та його формування. Але замінило це все війна під назвою Російське вторгнення в Україну 2022 року- відкритий воєнний напад Росії на Україну. Частина російсько-української війни, розв'язаної Росією 2014 року, участю у якій РФ намагалася заперечувати. Генеральна Асамблея ООН у своїй резолюції від 2 березня 2022 року засудила дії Росії та назвала їх агресією проти України.

Висновок: Отже, динаміка формування ціннісного світу молоді України, пройшла складні історичні етапи. Тільки цінності допомагають знайти відповіді на смисложиттєві питання. Саме вони є духовною опорою культури і суспільства, а також здатні як об'єднувати, так і роз'єднувати суспільство. Цінності є транситуативними, але й змінюються з плином часу. Процес змін довготривалий: переформовується ієрархія системи цінностей, застарілі цінності втрачають значення, але не вмирають, вони можуть відроджуватись і одержувати нове «прочитання».

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови(з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т.Буссел. К; Шрпінь: ВТФ «Перун», 2005.129 с.
2. Формування правової культури сучасної української молоді (анотаційні матеріали НДР) /Сергій Болтівець, Олена Галушко, Валерій Жуляєв, 33 с.
3. Радченко О.В. Ціннісна система суспільства як механізм демократичного державотворення: монографія / Олександр Радченко Х. : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2009. 312 с.
4. Ручка А.О. Цінності і смисли як компоненти як компоненти соціокультурної реальності / А. О. Ручка // Смилова морфологія соціуму/ за ред. Н. Костенко. К.,2012. С. 91-123.
5. Анисимов. С. Ф. Цінності реальних і уявних / С. Ф. Анисимов. М., 1970. 224 с.

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОЦЕСУ

Актуальність теми дослідження: новітні технології є надзвичайно важливими в двадцять першому столітті. Щодня кожен із нас взаємодіє із результатами чийогось інтелектуального вкладу в науку та техніку. Людина завжди прагнула до досконалості, покращення умов життя, що стало можливим за допомогою нових приладів. Науково-технічний процес характеризує рівень розвитку держави, допомагає підвищити рівень життя людства. Деяким винахідникам все ж таким вдалось кардинально змінити світ, їх ідеї та розробки перенеслися і є невід'ємною частиною повсякденного життя.

Мета дослідження: дослідити причини та наслідки науково-технічного процесу з погляду філософії; розглянути напрями та тенденції щодо розвитку науки.

Завдання дослідження: розглянути науку, розвиток технологій, формування та становлення науково-технічного процесу, його вплив на суспільство з філософської точки зору.

Об'єкт дослідження: науково-технічний процес, як предмет філософського осмислення.

Предмет дослідження: філософські погляди на розвиток технологій, прогрес у науці. Філософія науки та техніки є характерною ознакою для ХХ століття. Саме в цей час відбувався надзвичайно швидкий розвиток техніки, різноманітних приладів. Звісно, не сильно сплинуло на усі аспекти людського життя. Ідея науково-технічного процесу, як закономірного розвитку науки і технологій, приживалась у свідомість людини, починаючи з епохи Відродження. Саме тоді, коли природознавство відіграло важливу роль у науці, і головною метою якого – була розбудова техніки, яка могла б покращити життя та продуктивність праці через перетворення довкілля, почала формуватися ідея науково-технічного прогресу [1, с.15]. Суспільство починає сприймати прагнення до змін та дії, які спрямовані на покращення чогось, як певну цінність. Ще будівельники з Давнього Єгипту займались схожою до інженерної діяльністю, проте їх традиції перервалися і не дали жодних наслідків. Європейські ж вчені Леонардо да Вінчі, Миколою Терталбі, Герхарда Меркатора та інших винахідників дали початок розвитку майбутніх виробництв, ремесел. Німецький філософ Ернест Капп вважається основоположником філософії техніки. Він був першим хто в своїй науковій роботі вдало поєднав два поняття: «філософія» та «техніка». Основною його ідеєю було те, що людина у всіх своїх творіннях несвідомо відтворює свої органи та пізнає себе завдяки цим. Техніка це вміння доцільно діяти на матерію, це своєрідне мистецтво, котре допомагає викликати бажані явища. Технічні прилади разом з мистецтвом об'єктизують діяльність, реалізують певний задум. Ще досі в філософії немає чіткого і конкретного тлумачення для поняття «техніка». Важливим стає питання про передбачення шляхів розвитку техніки, керування, стримування, технічного поступу на основі цього передбачення. Хоча більшість підтримували технологічний процес, адже він давав можливість суспільству розвиватись, він також піддавався критиці. Зокрема деякі філософи критикували ідею створення техногенної цивілізації, спрямовану на підкорення природи. Вони наголошували на можливих катастрофічних наслідках такої діяльності, зокрема передбачали можливі екологічні кризи задовго до їхньої появи. В період довгого науково-технічного прогресу техніка частково втратила свою культурну цінність та перестала бути сакральною. Представники Римського клубу активно зайнялись питанням переосмислення ціннісних аспектів науково-технічного поступу. У своєму першому звіті «Межі росту» вони наголошували на тому, що науково-технічний процес став однією з найважливіших проблем ХХ століття. Ряд науковців дотримувались думки що, поки наука не домінувала над іншими культурними сферами, можна було не звертати уваги на її моральні та соціальні проблеми. Проте зараз, коли соціальне питання науки, як найважливішого чинника суспільного прогресу значно виросло, її соціально-етичні проблеми також стали важливими та актуальними. Наука не є і не може розглядатись як сфера чистого пізнання, саме в цьому і полягає зміна типу соціальної ролі науки в умовах сучасного науково-технічного процесу. Передова наука перш за все повинна бути зосереджена саме на розвиток людини. Ще в 1931 році, своїм студентам каліфорнійського технологічного інституту, Альберт Ейнштейн говорив: «Щоб ваша праця могла сприяти зростанню людських благ, ви повинні розумітись лише на прикладній науці, піклування про саму людину і її розвиток має бути в центрі уваги під час розроблення всіх технічних удосконалень» [2, с. 151]. Один із провісників науки Нового часу Ф. Бекон зробив суттєвий крок вперед у розумінні науково-технічної взаємодії, як важливого соціального чинника. Беконівська «Нова Атлантида», по суті є своєрідним передбаченням на наслідки науково-технічного розвитку [3, с. 514]. Необхідність систематично оцінювати наслідки розвитку техніки з погляду відповідності суспільним інтересам і цінностям на основі досягнення широкої суспільної згоди, остаточно усвідомлюється в ролі важливої соціальної задачі в 60-70-х роках. Саме тоді, проблематика наслідків науково-технічного прогресу опинилася в центрі політичних та суспільних дискусій. Не можливо відповісти на технічні питання, використовуючи лише технічну термінологію, їх необхідно розглядати сукупно, адже безсистемний аналіз, їх розгляд не залежно один від одного не дасть ніяких результатів. Людина завжди прагнула до досконалості, технологічна революція принесла людству велику кількість відкриттів і досягнень, людське життя вийшло на новий рівень. Тоффлер писав: «На технічні

питання більше не можна дати відповідь в одних лише технічних термінах. Це політичні питання... Ми повинні забезпечити комплексну перевірку нових технологій на відповідність перед тим, як ми дали їм можливість без перешкод упроваджуватись в наше середовище» [4, с. 394]. Науково-технічний прогрес приніс, як і величезну кількість позитивних факторів, так і привів до екологічної та інших криз, створення нових видів зброї, зміни поглядів людей на життя. Через це дуже важливо підіймати питання моральних цінностей сучасної людини, регулювати розвиток суспільства.

Висновок: науково-технічний процес сильно вплинув на тенденції розвитку людського суспільства. Одні бачать у цьому лише позитивні аспекти, адже технічний прогрес дає людям змогу полегшити умови праці, підвищити рівень життя, значно покращити економічний стан. Інші ж вбачають лише негативні наслідки. Наука і техніка є складними явищами, які допомагають самоствердитись. Людина – це істота, яка від початку своєї історії прагне змінюватись та розвиватись. Науково-технічний процес допомагає із цим. Однак чим більше ми користуємось технологічними благами, тим більше вони впливають на наше життя.

Список використаних джерел

1. Горохов В. Г., Розин В. М. Вступ в філософію техніки. М., 1998. 224 с.
2. Ейнштейн А. Збір наукових праць Т. VI. М.: Наука, 1967. 438 с.
3. Бекон Ф. Думка. URL:https://imwerden.de/pdf/bekon_tom2_1978_text.pdf
4. Тоффлер Є. Футурушок. Санкт-Петербург: Лань, 1997. 464 с.

СУЧАСНІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

Актуальність теми дослідження. У XXI столітті світовими лідерами стають країни, які навчилися краще за інші використовувати знання, вміння, компетенції людей, їх здатності до подальшого навчання – усе те, що охоплюється категорією «людський капітал». 11 жовтня 2018р. у Сінгапурі МВФ та Світовий банк презентували новий Індекс людського капіталу. Згідно з цим Індексом, з 157 представлених країн Україна посіла високе 50 місце. Значною мірою це пов'язано із започаткованими реформами систем охорони здоров'я та освіти [1]. В Україні науковий інтерес до проблем людського капіталу почав активно виявлятися у другій половині 90-их років минулого століття. Це, насамперед, праці таких вітчизняних науковців, як В. Антонюк, О. Грішнова, Н. Марущак тощо. Однак поки що обмаль як всебічних досліджень процесу формування та розвитку людського капіталу, так і соціально-психологічних чинників, вагомості його впливу на соціально-економічну трансформацію суспільства. Наявні в наш час в економіці України кризові явища, суперечливість здійснюваних реформ прямо зачіпають інтереси більшості людей, відбиваються на їх добробуті, рівні споживання, тривалості, якості і способі життя, мірі та напрямках трудової й соціальної активності. Негативні соціально-економічні тенденції в Україні значною мірою є наслідками недостатнього теоретичного і організаційно-методологічного обґрунтування процесів відтворення людських продуктивних сил, які виявляються в ринковій економіці у формі людського капіталу [3].

Метою дослідження є необхідність дати відповідь на питання, чому зростає роль людського капіталу в майбутньому розвитку України та яким чином людський капітал впливає на багатство країни. Доповідь аналізує широкий спектр факторів, що безпосередньо впливають на якість інституційних реформ та соціально-економічних стратегій, спрямованих на розвиток людського капіталу, зокрема, реформування сфер охорони здоров'я та освіти, стан розвитку української науки та ін. Аналізуються шанси переходу до соціальної політики, яка, спираючись на якість людського капіталу, мала б стати рушієм соціально-економічного зростання.

Об'єкт дослідження – людський капітал.

Предмет дослідження – соціальні та економічні основи його формування.

Завдання дослідження: виявити найбільш суттєві проблеми формування та розвитку людського капіталу та проаналізувати його вплив на певні параметри соціально-економічного розвитку України. Більшість дослідників до складових людського капіталу відносять: здобуті знання, володіння інформацією; продуктивні здібності, навички, обдарування, таланти; здоров'я; мотивацію працівника, його мобільність. Формування цих якісних характеристик людини здійснюється шляхом інвестицій у людський капітал, що включають витрати на навчання та професійну підготовку, охорону здоров'я, пошук інформації, мобільність [2].

Людський капітал (англ. *human capital*) – це соціально-економічна категорія, похідна від категорій «робоча сила», «трудові ресурси», «трудовий потенціал», «людський фактор», у загальному вигляді його можна розглядати як економічну категорію, яка характеризує сукупність сформованих і розвинутих унаслідок інвестицій продуктивних здібностей, особистих рис і мотивацій індивідів, що перебувають у їх власності, використовуються в економічній діяльності, сприяють зростанню продуктивності праці і завдяки цьому впливають на зростання доходів (заробітків) свого власника та національного доходу. Поняття людського капіталу є природним розвитком і узагальненням понять людського фактора і людського ресурсу, проте людський капітал є ширшою економічною категорією [5]. Розрізняють фізичний капітал, фінансовий капітал, природний капітал, інтелектуальний капітал і людський капітал, а також деякі інші види капіталу. Національне багатство включає фізичний, людський, фінансовий і природний капітали. Використовують таку класифікацію людського капіталу [5]: Індивідуальний людський капітал; Людський капітал фірми; Національний людський капітал; Сфери інвестицій; Освіта, охорона здоров'я, професійна підготовка, пошук економічно значущої інформації, мобільність робочої сили, виховання і догляд за дітьми відносяться до основних напрямів «людських інвестицій» [4]. Інвестування в людський капітал має здійснюватися на 4 рівнях: особистісному – для формування людського капіталу окремих осіб; мікрорівні – для формування людського капіталу підприємств; мезорівні – для формування людського капіталу регіонів і галузей; макрорівні – для формування сукупного людського капіталу країни. Нагромадження людського капіталу є метою будь-якої країни, що розширює її ресурсні можливості, створює умови для економічного розвитку. В Україні нагромадження людського капіталу передусім здійснюється у формі підвищення освітнього рівня населення. Це позитивно впливає на поширення інформаційних технологій; підвищує економічну, трудову і творчу активність населення; створює соціально-економічну основу формування середнього класу. В той же час формування людського капіталу стикається з певними проблемами: по-перше, низьким рівнем матеріальної віддачі від використання людського капіталу його власникам, насамперед у вигляді адекватної заробітної плати, що підриває економічні основи формування самого людського капіталу та мотивацію населення до цього; по-друге, недостатніми можливостями здобуття якісної загальної та професійної освіти,

підвищення кваліфікації на виробництві, що не стимулює розвиток людського капіталу. Для забезпечення розвитку людського капіталу необхідно: забезпечити більш тісний взаємозв'язок між рівнем освіти і кваліфікації працівників та розмірами їхньої заробітної плати; істотно підвищити рівень моральної віддачі від людського капіталу для його власників; забезпечити рівні можливості доступу до якісної освіти для усіх верств населення; значно підвищити якість загальної та професійної освіти; забезпечити необхідні умови для впровадження безперервної освіти впродовж усього трудового життя; забезпечити можливості регулярного підвищення кваліфікації на виробництві у оптимальні терміни.

Висновок. Недостатня увага до розвитку людського капіталу призводить до значних суспільних витрат, завдає збитків добробуту людей, обмежує можливості сталого зростання та ефективності управління. Без інвестицій у своїх громадян неможливо забезпечити потужний економічний розвиток країни. Це становить серйозний виклик для нашої держави. Водночас, в Україні ще є значні резерви для розвитку людського капіталу. Завдання полягає в тому, щоб задіяти усі наявні політичні інструменти, здійснити значні інституційні перетворення у соціально-економічній сфері, щоб розвинути і використати цей потенціал на благо українського суспільства.

Список використаних джерел

1. Рачок А. Розвиток людського капіталу: на шляху до якісних реформ. Вступне слово URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2018_LUD_KAPITAL.pdf
2. Антонюк В. Соціально-економічні аспекти формування людського капіталу в Україні URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/11662/11-Antonuk.pdf?sequence>
3. Грішнова О. Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки. К.: Тво «Знання», КОО, 2001. 254 с.
4. Марущак Н. Людський капітал як фактор розвитку економіки України URL: http://www.rusnauka.com/SND/Economics/14_maruschak%20n.p..doc.htm
5. http://www.rusnauka.com/SND/Economics/14_maruschak%20n.p..doc.htm
6. Людський капітал URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%>

СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ТУРИЗМУ ЯК ФОРМИ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ЛЮДИНИ

Актуальність теми дослідження: обумовлюється тими об'єктивними процесами, що свідчать про якісні зміни в життєдіяльності сучасної людини. Це стосується, насамперед, зростання ролі туризму в системі суспільного виробництва, посилення залежності соціалізації людини і реалізації нею свого потенціалу від її туристської активності, а також змін в змісті і характері праці під впливом глобалізації соціальних процесів і підвищення мобільності людини, що стимулює розвиток туристичної індустрії. Туристська діяльність людини та її результат обумовлюють вирішення таких важливих соціальних завдань як повноцінне відтворення людини як біосоціальної істоти в умовах монотонної праці і повсякденності, надання особистості нових емоційних та естетичних вражень і засвоєння нею передових форм соціального досвіду. В зв'язку з цим особливого значення набуває соціально-філософський аналіз феномену туризму як важливого чинника соціального розвитку і форми соціальної активності сучасної особи. Виникнення та поширення тенденцій до зростання значення дозвіллевих форм життєдіяльності людини викликає необхідність соціально-філософського дослідження сутності та людино творчої спрямованості туризму. Важливого значення дослідження цієї проблеми набуває в Україні, де розвиток туризму виступає одним з пріоритетних напрямків подальшого розвитку українського суспільства, що обумовить успішність входження нашої країни до числа передових країн світу.

Мета дослідження: полягає в тому, щоб здійснити соціально-філософський аналіз туризму як форми соціальної активності людини.

Завдання дослідження: дати визначення туризму як соціального явища; проаналізувати специфіку туризму як форми соціальної активності особи; уточнити філософсько-методологічний інструментарій дослідження туризму як соціального явища; виявити критерії типології туризм та характеристики основних його видів.

Предметом дослідження є соціальні детермінанти оптимізації туристичної діяльності як специфічно людської активності, спрямованої на реалізацію потенціалу сучасної особи та задоволення її туристських потреб. Систематичне дослідження туризму у вітчизняній літературі почалося з кінця ХХ століття, коли дозволя, подорожі, рекреаційна діяльність, туризм взагалі стають предметом теоретичного осмислення філософів, істориків, соціологів, економістів, фізіологів та географів. Відзначають такі аспекти дослідження туризму як: соціальний, історичний, економічний, правовий, медичний, географічний, міжнародний. При дослідженні соціально-філософського аспекту туризму розглядається процес його розвитку в суспільстві та вплив на формування світогляду та свідомості людини, порушуються питання туристської активності особи та виділяються пізнавальні чинники туристсько-краєзнавчої діяльності аналізується соціокультурний аспект проблеми туризму та дозвіллевої культури в цілому. Соціально-філософський аналіз спрямований на відтворення в системі понять всієї сукупності притаманних туризму властивостей і зв'язків на формування цілісної системи знань про туризм і його роль в соціокультурному відтворенні українського суспільства і формуванні світоглядних орієнтацій сучасної особистості. З'ясування сутності туризму як соціального інституту, форми активності людини потребує визначення факторів, що впливають на виникнення цього феномену та його розвиток. Розглядаючи туризм в сучасному плинному суспільстві він виступає важливою формою реалізації людиною свого сутнісного потенціалу і життєвих сил. Виходячи з принципу полі каузальності, туризм як об'єктивне соціальне явище доречно розглядати у багатопараметральній, багатфакторній площині. Оскільки акцентування уваги на будь-якому одному аспекті обмежує визначення сутності туризму і схиляє до односторонності в його розумінні. Особливого значення в даному випадку набуває потреба визначити соціокультурні чинники виникнення та розвитку туризму. За формою організації виділяють чотири форми туризму: 1) груповий; 2) індивідуальний; 3) індивідуально-груповий; тури купуються клієнтами індивідуально, а обслуговування відбувається в групі; 4) сімейний. Туризм можна класифікувати за такими критеріями: метою подорожі; спрямованістю туристичних потоків; масштабами охоплення території; способом пересування та використанням транспортних засобів; терміном поїздки; сезонністю; демографічним і соціальним складом учасників подорожі; ступенем організованості; принципами організації продажу туру та формою організації туристичного обслуговування[2]. Тому в подальшому аналізі туризму розглядає вплив на нього таких чинників як економіка, політика, релігія менталітет, побут, географічне середовище тощо. Виключно економічний підхід до визначення туризму, що панував дотепер, не дозволяв отримати картину каузального комплексу, який покликав на життя феномен туризму. Тому, пропонується дослідження туризму треба розглядати як намагання вийти за межі суто економічного детермінізму [1]. На думку науковців, немає ніякої вродженої потреби в туризмі. Потрібна потреба фіксується в індивідуальному досвіді. Однак її предмети здаються суспільним виробництвом і системою домінуючих в суспільстві цінностей. В туристській активності індивіда має місце феномен випробовування мети дією. Часто мету вважають попередницею туристської дії. Менш очевидна протилежна залежність. Але фактична мета дії(в тому числі і туристської) може бути поставлена лише тоді, коли людина набуває певного досвіду

туристської практики. Опредмечування туристських потреб, внутрішній процес туристського цілеполагання, опосередковується виходами людини як туриста в план зовнішнього функціонування і спирається на досвід реалізації туристської активності особи [2]. Дослідження розвитку людини в XXI столітті показало безпрецедентний динамізм мобільності її життєдіяльності. Видокремлюють такі види людської мобільності: територіальна, виробнича та соціальна. Так, остання характеризує людину XXI століття як здатну жити і працювати в різних соціальних середовищах, міняти неодноразово місце постійного проживання, пристосовуватися до різних стандартів побуту, праці та комунікацій. В умовах переходу людства до інформаційного суспільства а також за умов зростаючої соціально-політичної нестабільності в світі, прогресуючої моральної спустошеності і відчуженості людини, збільшуються запити населення на отримання нових туристських вражень. Глобалізація сучасного суспільства призводить до лібералізації відносин в галузі економіки, політики і міжнародних зв'язків. Це також зумовлює туристську активність сучасних людей. Обираючи той чи інший вид або об'єкт туризму, людина відкриває скелети в шафі, тобто реалізує свої комплекси як невиконання будь-чого в індивіді, в своїй бажаннях або намагається осилити ту сферу або область, де вона в повсякденному житті не може будь-що осилити або подолати. Для багатьох людей пересичення повсякденністю, звичайністю призводить до захоплення туризмом як відхиленням від щоденної неминучості, яка лякає людину повторенням одних і тих самих форм життєдіяльності [3]. В умовах переходу людини до інформаційного суспільства і в умовах безперервного розвитку у світі зростає суспільно-політична нестабільність, поступове моральне руйнування та відчуження людей. Люди вимагали нових вражень від подорожей [4].

ВИСНОВОК: Туризм як форма активності людини: соціально-філософський аналіз містить ряд важливих вихідних положень і висновків теоретичного і практичного характеру. Розуміння особливостей існування і тенденцій розвитку будь-якого суспільства неможливо без ретельного аналізу різноманітних проявів його дозвілленої діяльності. В сучасних умовах, коли туризм став значним суспільним явищем, актуальною стає проблема його соціально-філософського дослідження.

Список використаних джерел

1. Крупський О.П., Шевяков О.В., Ярошкевич О. М..., Євдокимова Н. О. Психологія туризму URL: <https://philpapers.org/archive/KRU-3.Pdf>
2. Види і форми туризму URL: https://pidru4niki.com/1263/turizm/vidi_formi_turizmu
3. Види туризму їх характеристики і особливості. Типи і види туризму URL: <https://zizuhotel.ru/uk/registracia-ip/vidy-turizma-ih-harakteristiki-I-osobennosti-tipy-I-vidy-turizma>
4. Організаційні форми та види туризму URL: https://protocol.ua/ua/pro_turizm_stattya_

*Кулакевич Вікторія-Беатріз,
студентка гр. МАРК-11
Факультет економіки та управління, ЗУНУ*

ЕКОНОМІЧНА СВІДОМІСТЬ ТА ЇЇ РОЛЬ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження: В умовах ринкової системи господарювання кожна людина самостійно вирішує проблеми. Можливість мати вибір завжди була засобом і метою розвитку людства. Ринкова форма господарювання, самостійно вибирати шлях для самоствердження та реалізації особистості, кращого і найповнішого задоволення своїх потреб. Проблема вибору для кожної людини є проявом і здійсненням найвищої цінності людини – свободи. Формою свободи у сфері економіки є економічна свобода. Економічна свобода стає реальністю тільки в умовах ринкової економіки.

Мета дослідження: сутність економічної культури, визначення особливостей індивідуальної економічної свідомості та економічне мислення.

Об'єкт дослідження: економічна культура, економічна свідомість та «нове» економічне мислення.

Предмет дослідження: суть та значення економічної свідомості.

Завдання дослідження: виконати порівняльний аналіз «економічної свідомості» та «індивідуального економічного мислення» з метою виявлення умов і критеріїв формування сучасної економічної думки. Економічна культура – це сукупність ідей, переконань, звичок і стереотипів поведінки, які реалізуються в економічній сфері суспільства і пов'язані з економічною діяльністю. Економічна культура є багатомірним явищем, що складається як з раціональної, так із ірраціональної частин. Базовими складовими є економічні цінності та норми, економічні стереотипи, міфи, ідеї, концепції, переконання та економічні традиції, а також ставлення та орієнтації людей до існуючої економічної системи в цілому, певних важливих «правил гри» та принципів взаємовідносин між індивідами та економічними інститутами. Ці складові обумовлені соціально-економічними, національно-культурними, суспільно-історичними та іншими чинниками, які характеризуються стабільністю та стійкістю і не піддаються швидким змінам навіть у періоди кардинальних трансформацій у суспільному житті. Економічна культура є більш широким поняттям, ніж поняття «економічна свідомість». Остання часто розглядається як форма суспільної свідомості, що виникає як відображення соціально-економічних умов існування і відноситься до економічного суб'єктивного світу. Однак, крім елементів суб'єктивного світу, економічна культура включає також такі елементи, як норми, правила поточної гри, моделі

масової економічної поведінки, вербальні реакції, економічну символіку та знакову систему, які виражаються не тільки словами, а й іншими засобами і формами [1]. Економічна свідомість – невід’ємна частина психічної діяльності людини, спрямована на перетворення і вдосконалення економічної діяльності. Вона притаманна лише людям. Всі люди, незалежно від їх соціального становища, мають природне бажання жити краще. Для власного добробуту та покращення свого матеріального становища. Економічна свідомість виконує декілька функцій. По-перше, це пізнавальна функція, яка реалізується в процесі наукової діяльності й у практиці економічного життя. По-друге, це регулятивна функція, що реалізується через право, мораль і політику у сфері виробництва і розподілу матеріальних благ. По-третє, евристична функція, яка забезпечує індивідуальні та суспільні програми економічної діяльності, творчо трансформуючи і пристосовуючи їх до нових умов економічного життя. По-четверте, це виховна функція, яка реалізується в якостях підприємництва, працьовитості, бережливості, екологічності. В філософії розглядається три форми економічної свідомості: масова, групова, індивідуальна. Масова свідомість – це один із видів суспільної свідомості та конкретна форма її реалізації. До здобуття Україною свого суверенітету і її входження до складу імперії, що звався Радянський Союз, для України та інших республік, що входили до складу СРСР була характерна масова економічна свідомість. Правляча і єдина в імперії Комуністична партія чітко нав’язувала всім республікам свою комуністичну ідеологію. Згідно неї всі разом будували соціалістичне суспільство, як найбільш прогресивне в цілому світі. В це потрібно було вірити незаперечно, бо це була думка правлячої еліти. Ми бачимо на цьому прикладі масове зомбування в такий спосіб тодішнього суспільства. Групова економічна свідомість – характерна для певних груп, об’єднань, індивідуальностей. Для прикладу це може бути колектив підприємства, політична партія, соціальна група, де кожен не зважаючи на свою особисту економічну свідомість приходить до спільної думки і виробляють єдину стратегію, щодо групової економічної свідомості. Економічна індивідуальна свідомість — це й той «економічний світ» даної конкретної особистості, що виражає її ставлення до економічної діяльності. Ця свідомість визначається економічними обставинами життя людини, її місцем у системі економічних взаємин, освітою, вихованням, життєвим виробничим досвідом. Але індивідуальна економічна свідомість за своїм характером соціальна, тому що суб’єкт виробничих взаємин — «продукт» суспільно-економічних умов. Отже, економічна свідомість працівника є відображення суспільної економічної свідомості. Суспільна економічна свідомість співвідноситься з індивідуальною як загальне з одиничним. Його співвідношення визначається діалектикою одиничного і загального, багатограним взаємозв’язком особи і суспільства, особливо в економічному житті. Але діалектична єдність індивідуальної і суспільної економічної свідомості не виключає, а навпаки, обумовлює відмінності між ними, що, своєю чергою, припускає і відмінності в економічному мисленні. Індивідуальне економічне мислення і свідомість набагато конкретніші й розмаїті, ніж суспільне. Водночас, суспільну економічну свідомість і мислення не можна уявити як «суму» всіх індивідуальних свідомостей і мислень. Суспільна економічна свідомість і мислення є новою якістю [2]. До здобуття своєї незалежності, економіка України зовсім не мала ринкових ознак, як хибно вважалося, що мають віджити в цілому світі. Із здобуття незалежності в Україні була запроваджена економічна самостійність господарюючих суб’єктів. Наявність ринкової інституції гарантувала незалежність суб’єктів ринкової економіки, їхню економічну відповідальність, без чого не може існувати ринок. Це в свою чергу сприяє розвитку різних форм господарювання та створення конкурентного середовища. В нових суб’єктів ринку формується своя, нова економічна свідомість. Починають формуватися вільні ціни, за допомогою яких продавець і покупець доходять до взаємної згоди і відбувається еквівалентний обмін, а відповідно підтримується рівновага в економіці.

Висновки: Отже, економічна свідомість суспільства являє безперечно рушійною силою для розвитку, як індивідуальності, окремих груп і об’єднань, так і цілих народів, незалежно від їх географічного розташування.

Список використаних джерел

1. Матвеев С.О., Лясота Л.І. Економічна соціологія. URL: https://tourlib.net/books_others/matveev101.htm
2. Економічна свідомість. Економічне мислення. URL: <https://buklib.net/books/32879/>

ФІЛОСОФІЯ УСПІХУ МЕНЕДЖЕРА

Актуальність теми дослідження. Питання філософії успіху менеджера є актуальним на сьогодні, адже досліджується роль професійної культури менеджерів як один з основних компонентів для досягнення успіху в професійній діяльності. Визначаються головні складові морально-ділової культури менеджерів зовнішньоекономічної діяльності. Сучасний менеджмент у своєму основному значенні виступає не стільки в якості науки і практики управління компанією, процесом прийняття та реалізації управлінських рішень, скільки мистецтвом управління людьми. Сьогодні, нажаль, немає єдиного підходу до виміру ефективності управління персоналом. Складність полягає в тому, що процес трудової діяльності персоналу і управління в тому числі, тісно пов'язані з виробничим процесом і його кінцевими результатами, соціальною діяльністю чи економічним розвитком організації, що залежить від менеджера.

Мета дослідження - Бажання дослідити яким повинен бути успішний менеджер, як він повинен організувати робочий процес, показати яким повинен бути успішний менеджер. Показати, що саме ця професія вимагає великої кількості знань, умінь знаходити спільну мову з кожним, умінь знаходити шляхи вирішення різного роду проблем, умінь працювати творчо, неординарно, знаходити нестандартні шляхи вирішення проблем.

Об'єктами мого дослідження: є особистісні якості менеджера, теорія його успіху, філософські погляди на діяльність менеджера.

Предмет дослідження: філософія та теорія успіху менеджера.

Завдання дослідження: визначити основні переваги, поразки менеджера в суспільстві та в його роботі. Діяльність людини в суспільстві обумовлена певними філософськими засадами. Особливо виразно це прослідковується у таких сферах буття, як управління соціальними процесами, підприємницькою діяльністю бізнесових структур. Управлінець, менеджер у своїх діях, як правило, опираються на певні філософські засади. При цьому іноді людина навіть не помічає цього. Як свідчить практика управлінського процесу і підприємництва, успішною діяльністю суб'єкта економічної сфери є та діяльність, яка усвідомлена менеджером з філософських позицій. «Філософія в її загальному плані вивчає відношення «людина - світ», тоді як предметом філософії менеджменту і бізнесу є вивчення методологічних та світоглядних засад організаційних процесів суспільства та творчих, філософських підходів у вирішенні конкретних проблем управління виробничою і невиробничою сферами діяльності людини» [3, с. 5]. Праця менеджера є багатоманітною, але в основі її лежить рівень етичних і психологічних чинників суб'єкта управління. У взаємовідносинах «менеджер – оточуюче середовище» кожен випадок породжує багато нюансів, але є ряд парадигм, дотримання яких визначають успіх менеджера [1, с. 99]. Видатний американський соціолог Наполеоно Хілл зробив висновок, що важливою умовою успіху управлінця є наявність таких рис: сміливість і рішучість; самоконтроль; відчуття справедливості; чіткість рішень; якість планів; звичка працювати понаднормово; привабливість особи управлінця; співчуття і розуміння; досконале володіння предметом і ситуацією; готовність взяти відповідальність на себе; активізація співробітництва і відповідальності. Аналізуючи діяльність менеджера, вчені виділяють ряд помилок, які допускають управлінці в процесі керівництва людьми. М.Х. Месконом виділяє наступні причинами невдач, які часто руйнують кар'єру менеджера: [3, с. 36] бажання отримати більш високу платню і мати особистий комфорт; невдаха-керівник дуже боляче переживає відсутність символів своєї влади: робочого стола, кабінету, машини, навіть таблички на дверях. Звичайно, відповідно до статусу керівника все це повинно бути, але, коли він боляче переживає, що немає, наприклад, таблички на дверях з його іменем, – це поганий знак; керівник-невдаха піклується перш за все за свою особу. Керівник, який в своїй діяльності має успіх, думає в першу чергу про своїх підлеглих, турбується про них, сприяє їх просуванню вгору по службовій драбині; поганий керівник схильний до самоізоляції. Якщо людина тільки думає про себе, втрачає зв'язок з підлеглими, вона втрачає інформацію про те, що цікавить його підлеглих; керівник-невдаха ховає свою некомпетентність за пихою, бундючністю. Управління людьми є, як зазначали вже древні філософи, великим мистецтвом, яке формується на досконалому знанні філософії, педагогіки, психології, соціології. Філософія підприємництва є поясненням існування і діяльності підприємства, вона дає картину його управління і уявлення про те, чим це підприємство є і яке його місце та роль в системі виробництва. Сьогодні серед науковців в галузі економічного знання все більше і більше зростає переконаність в тому, що без чітко виражених філософських основ підприємницька діяльність неможлива. Як вважають американські вчені К. Р. Макконелл і С. Л. Брю, людина, яка намагається здійснювати економічну діяльність, спираючись на буденну свідомість, неодмінно натикається на перешкоди, які намагається подолати, знову ж таки спираючись на буденні уявлення про економічні процеси. Для менеджера, бізнесмена широкого плану необхідне теоретичне осмислення економічних процесів.

Висновок: Чим швидше йде розвиток суспільних відносин, тим швидше менеджер може реалізувати свої знання – і свої можливості. Хороший менеджер не той, що долає проблеми, а той що вирішує їх до того, як вони з'явилися.

Список використаних джерел

1. Герасимчук А.А. Філософські основи менеджменту і бізнесу.
2. Навч. Посібник. К.: В-во Європ. у-ту, 2006. 111 с.
3. Мексикон М. Х., Альберт М., Хедоуре Ф. Основы менеджмента. М. Издательство «Дело». 1997., 492 с.
4. Рассел Б. Історія західної філософії.К.; Основи, 1995., 759 с.

УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Актуальність теми дослідження. Сучасні суспільно-політичні, соціально-економічні, інформаційні та духовно-культурні зрушення в усіх сферах життя актуалізують пошук українським етносом власної духовно-культурної ідентичності. Це спричинено, зокрема, феноменом глобалізації як системної трансформації соціально-політичної, господарської та культурної сфер життя всіх без винятку суспільств, а також основ їх життє-відтворення та розвитку. З посиленням процесів глобалізації та породженої нею постмодернової глобальної культури етнічне існування та національна ідентичність зазнають все більшого заперечення: заперечення зовнішніх атрибутів - території, політичної форми, економічних та соціальних стандартів, а також її духовних компонентів - етнічних і релігійних міфів, мови, історичної пам'яті, моральних та правових норм. Заміна етнічних та національних культур глобальною культурою усуває з життя етнічних спільнот сутнісно-генеруючі «центри» як необхідні для національного буття «точки опору».

Мета дослідження. Виявлення сутності глобалізму та його позитиви та негативи на розвиток суспільства та його життєдіяльність. Щоб розкрити сутність даної проблеми було поставлено такі завдання: визначити поняття глобалізації; охарактеризувати позитиви та негативи глобалізації в світі; розкрити поняття глобалізації та глобалізму; прослідкувати вплив глобалізації в контексті України.

Об'єкт дослідження – глобалізаційні процеси у світі та Україні.

Предмет дослідження – позитивні та негативні сторони глобалізаційних процесів в Україні. На початку ХХІ ст. глобалізація як процес проникла в усі сфери людського життя. Це означає, що зміст поняття «глобалізація» поєднує онтологічні, гносеологічні, епістемологічні ракурси вивчення реальності [1, с 5-9]. Вчені пояснюють термін «глобалізація» по-різному. З одного боку, - це поступове перетворення світового простору в єдину зону, де без перешкод переміщуються капітали, послуги та товари, де вільно поширюються ідеї та пересуваються їх носії [2, с. 8]. З іншого боку, глобалізація поглиблює прірву між високорозвиненими країнами світу та «третім світом». Також глобалізація надає доступ до інформації, прискорює науково-технологічний процес, виводить на новий рівень проблеми демократії, прав і свобод людини, рівень освіти, медицини, розглядає можливі спільні вирішення екологічних проблем, прискорює ріст кількості та якості споживаючої продукції на світовому ринку, поширює можливості та способи комунікації у світовому масштабі, підвищує життєвий рівень, покращує взаєморозуміння між культурами та цивілізаціями [3 с. 10]. В Україні зазначений розрив прихводить до зростання рівня тіньової економіки і загальної криміналізації економічної діяльності, зростання корупції, бідності та безробіття. Глобалізація передбачає проблему зіткнення двох різних цивілізацій : західної та східної. Це може призвести до тяжких наслідків таких як : тероризм, загострення релігійних та політичних конфліктів. Американо-аналітик М. Наїм називає «п'ять війн» глобалізації, що стають найзначущими проблемами сучасного суспільства. Серед них розповсюдження наркотиків, незаконне використання інтелектуальної власності, наростання корупції, «відмивання» грошей та поширення нелегальної міграції людей [4 с. 15-18]. За своєю сутністю глобалізація – природний і об'єктивний процес інтеграції в світі, її новітній етап. Обумовлюють її прогрес продуктивних сил, техніки, інформаційних технологій, насамперед винайдення електронної машини та світової мережі Інтернету. Ці процеси глибоко укорінилися у сучасний стан українського суспільства. Глобалізація, якщо мати на увазі її об'єктивний аспект передбачає Україні прогрес і демократію. Вона помітно примножує сукупні надбання народу, стимулює розвиток регіонів, які мають можливість користуватися благами цивілізації. Глобалізація дозволяє українській державі широко обмінюватися товарами, послугами, інформацією, технологіями та капіталом, взаємодіяти у гуманітарній сфері, духовно збагачуватися особистостям. Під впливом глобалізації істотно змінюється характер виробництва і праці, рівень знань, соціальний та професійний склад суспільства, умови побуту, стиль життя більшості людей. Українська нація не може вже й увийти свого життя без смартфона, комп'ютера, а тим більше без комфортних квартир та високоякісної освіти. Ми поступово починаємо зливатися із більшістю й нівелювати, пригнічувати свої власні народні інтереси. Розглядаючи Україну в контексті глобалізації, можна сказати, що це потенційно існуюча європейська держава, яка прагне знайти національну форму в політичному та економічному поанах. Її завдання створити стійку національну економіку з уламка «радянської цивілізації». Україна є членом ООН та Ради Європи, чим демонструє себе як суб'єкт світового порядку. Роблячи історичний екскурс, можна згадати Біловезьку угоду 1993 року, наслідком якої було ядерне роззброєння України. Вважають що ця подія є стратегічною помилкою, оскільки ракетно-Ядерний потенціал України посідав третє місце у світі після США та росії, і наявність такої зброї захистило б її від посягань інших держав на її суверенітет та територію [5, с. 25]. Зараз Україна потребує захисту своєї території, тому це вносить певні корективи в її євроінтеграцію. Стаючи на шлях євроінтеграції та глобалізації , потрібно пам'ятати про свою самобутність та національну культуру. Самоствердження ж української нації неможливе поза визначенням цінностей «українського духу». Перефідійність та другорядність, яка пов'язана з розколотістю культурно-цивілізаційного буття українського

народу має віддалений, але прямиий наслідок деградації України як уламка «радянської цивілізації». Зверхність «технічності» західної цивілізації над «відсталістю» України постають символами внутрішнього протистояння. Технічна зверхність не є гарантією духовної зверхності. Однак технократизм прагне подолати «регіонально-цивілізаційне» і «локальне», що збігається із втратою українцями своєї культурно-цивілізаційної самобутності та ідентичності внаслідок не рефлексованої переорієнтації на чужі цінності та втрати власних. Це по-перше. По-друге глобалізація і технократизм несуть загрозу втрати гармонійності та цілісності українця, наслідком чого є втрата культурно-цивілізаційної індивідуалізації й утвердження тотальної однорідності [6, с. 12-16]. Наслідком зрушення з культурно-цивілізаційного перехрестя є модернізація країни з цивілізаційних позицій. З однієї позиції модернізація розуміється як залучення до західноєвропейської цивілізації. Соціальна ідентичність - це процес ототожнення громадянином з певною спільнотою чи групою, які він сприймає як «свої», стосовно яких найбільшою мірою здатний відчути і сказати «ми» (гендер, родина, етнос, професія тощо.) На жаль, в Україні і досі присутня проблема національної ідентичності, що послаблює змогу протистояти глобалізаційним викликам сучасності [7, с. 9-11]. У процесі глобалізації Україна стикається із проблемою неконкуренто спроможність своєї продукції. Будь-яке сліпе копіювання чи бездумне запозичення веде лише до посилення цивілізаційної відсталості, «консервування» України як промислово-сировинного придатку да західної цивілізації. Цю проблему варто вирішити впровадженням нових технологій та інновацій, щоб експортована продукція не тільки відповідала усім стандартам якості, але й була затребуваною на світовому ринку. Великим ризиком стають виклики національній безпеці. Свідченням цього є прагнення деяких країн підпорядковувати собі інтереси іншої держави, встановивши над нею контроль в певній сфері суспільного чи економічно-політичного життя. У сучасних міждержавних все частіше відбувається втручання у внутрішні справи суверенної держави під виглядом ідеї «гуманітарної інтервенції» посилюються етнічні конфлікти, а отже держава втрачає контроль над власною територією і не може протидіяти проявам релігійного та міжнародного тероризму [8, с. 14]. Одна з найбільших загроз глобалізаційних процесів пов'язана з масовим безробіттям та мобільністю робочої сили. Україна є країною прийому емігрантів і водночас країною, що зумовлює імміграцію. Порівнюючи з іншими високорозвиненими країнами світу Україна має досить високу частку трудових емігрантів до загальної кількості населення. За результатами дослідження, що проведено експертами європейської комісії «Caritas International» в 2011 р. ~ 4,5 млн. трудових мігрантів з України перебували за кордоном. Пори усі наслідки глобалізації Україні не обминути світовий процес, тому їй потрібно розробити власну стратегію дій. Для того аби подолати економічну відсталість, Україна повинна багато зробити щоб нарощування обсягів інвестування і кредитування економіки, зокрема для залучення іноземних інвестицій та підвищення стійкості її банківської системи до кризових явищ. Важливим є забезпечення енергійної, продовольчої та енергійної безпеки.

Висновки. Отже, на сучасному етапі розвитку українського етносу глобалізація дуже впливає на світогляд його індивідів, що викликає занепокоєння. Це стосується можливого розчинення української самобутньої культури у нових економічних й торговельних процесах. Тому, сприймаючи такі тенденції та явища, як насадження західних стандартів і зразків поведінки, представникам української етносоціальної спільноти варто усвідомити, що в умовах глобалізації, а саме в умовах зростаючих міграційних процесів, важливим завданням для українців є збереження власного «духу народності» - самобутнього духовно-культурного спадку, традиційних цінностей, історичної пам'яті.

Список використаних джерел

1. Семенк Е. П. Глобалізація : філософський аналіз поняття. 2007. С. 5-9.
2. Володин А. Г., Широков Г. К. Глобалізація : історики, тенденції, перспективи //Полис. 1999. С. 8.
3. Фурса О. О. Україна та глобалізація : проблеми та тенденції URL: <http://intkonf.org/fursa-00-ukrayina-i-globalizatsiya-problemi-tatendentsiyi/>
4. MoisésNaim. FiveWarsOfGlobalization. URL.<http://foreignpolicy.com/2009/11/03/fivewars-of-globalization/>
5. Мозговий О. Л. Україна в контексті глобалізаційних процесів (соціально філософський аспект) // Мультиверсум. Філософський альманах. К.: Центр духовної культури, 2004. №41. С. 25, 35-37.
6. Глотов Б. Б. Глобалізація як феномен культурно-цивілізаційного розвитку України//Електронне видання. Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/books-text-11894.html>
7. Воронкова В. Г. Місце і роль України в глобалізаційних процесах сучасності //
8. Гуманітарний вісник ЗДІА. 2009. випуск 37. С. 9-11.
9. Ковальова Г. П., Даніліян В. О. Україна у світових глобалізаційних процесах: виклики і відповіді // Науковий вісник серія «Філософія». Харків: ХНПУ, 2015. С. 14.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ТА КУЛЬТУРИ ПІДПРИЄМЦЯ В УКРАЇНІ

Актуальність дослідження процесу формування ідеології і культури українського підприємця обумовлено потребами глибокого і всебічного осмислення тих радикальних змін, котрі виникли в суспільстві в результаті проголошення незалежності, орієнтації на ринкові і демократичні перетворення, а головне - формування реального власника - людини- підприємця, діяльністю якого створюється основа національного добробуту і який сьогодні активно рухається сходами політичної влади як в органах місцевого самоврядування, так і на найвищих щаблях державної політичної влади.

Мета дослідження: полягає у вивченні процесу формування духовних орієнтацій та культури українського підприємця.

Об'єктом дослідження є духовний світ сучасного підприємця.

Предметом дослідження є процес формування духовних орієнтацій і культури вітчизняного підприємця в період утвердження ринкових відносин.

Завдання дослідження: аналіз витоків проблеми формування духовних орієнтацій та культури підприємця. Визначення особливостей формування духовних орієнтацій вітчизняних підприємців в контексті становлення ринкових відносин. Аналіз формування морально- етичних засад сучасного вітчизняного підприємця у дискурсі сучасної теорії управління. Вивчення соціо-динаміки духовних та культурних пріоритетів сучасного українського підприємця. Виявлення місця і ролі освіти у формуванні духовних орієнтацій і культури сучасного підприємця. Поняття «підприємець» запровадив у науковий обіг французький економіст Р. Кантігтон. Головними якостями підприємця він вважав уміння ризикувати, передбачати майбутнє, поєднувати (й узгоджувати) можливі витрати й доходи [1, с. 96]. Далі це поняття поглиблювали такі дослідники, як Дж. Тюнен, Ф. Кене, С. Тюрбо, а також А. Сміт і Д. Рікардо, представники історичної школи В. Рошер та Б. Гільдебрант. Останні вважали підприємця особою, що управляє капіталом та зайнята продуктивною працею. Ж. -Б. Сей та Дж. Міль вважали підприємця передусім організатором виробництва (й не обов'язково власником), а в роботах Ф. Візера, Л. Вальраса, А. Маршалла та Ф. Хайєка підприємець розглядається як менеджер, який здатен до прийняття самостійного рішення в контексті зміни економічної ситуації. Виходячи з цього, а також з узагальненого розуміння підприємця М. Вебером, В. Зомбартом, Й. Шумпетером та П. Дракером, підприємець визначається як суб'єкт, який здійснює підприємницьку діяльність (підприємництво) й завдяки наявності певної сукупності рис (вміння ризикувати, організовувати виробництво, новаторству, відповідальності, здатності поступатись власними інтересами заради справи тощо) отримує підприємницький дохід, мінімум - нормальний прибуток. Хоча подібні риси були притаманні певною мірою суб'єкту господарювання в період соціалістичної історії України, дійсний підприємець формується в період становлення та розвитку ринкових відносин. Його характеристики (якості) відтворюють весь спектр їх суперечливого утвердження. Поряд з такими позитивними рисами як економічна інтуїція, раціонально визначений ризик, впевненість у власному лідерстві тощо, досить помітними є негативні якості сучасних підприємців, такі, зокрема, як безвідповідальність за якість товарів та послуг, ухилення від сплати податків, встановлення завищених цін на товари та послуги, створення фіктивних підприємств, виготовлення товарів та надання послуг, шкідливих здоров'ю населення та екології, розкрадання державної власності тощо [4, с. 278]. Основою, суб'єктом підприємницької діяльності є людина, що зі своєї ініціативи шукає й реалізує нові можливості для виробництва нових товарів і послуг і діє самостійно на свій страх і ризик [2, с. 320]. Форми використання підприємницького потенціалу можуть бути різноманітними: індивідуальне підприємництво, партнерське й у рамках підприємств. Важливо тільки те, щоб вони надали умови для творчості індивідуума, носія й реалізатора підприємницької ідеї. Сукупність всіх існуючих в суспільстві осіб, що займаються підприємницькою діяльністю, утворюють одну з великих соціальних груп: підприємницьку верству. Поняття «підприємець» й «бізнесмен» можна розглядати як тотожні (до речі, нам не потрібно використовувати слово «бізнесмен», тому що існує цілком відповідна йому назва в українській мові). Поняття «культура підприємництва» має історичні корені. Тією чи іншою мірою цього явища торкалися різні дослідники останніх кількох сторіч. Це поняття у сучасному вигляді сформувалося лише у другій половині ХХ століття, і, звісно, прослідкувати зародження його в XVIII-XIX століттях дуже важко, але можливо, аналізуючи вчення видатних економістів, які досліджували концепцію духовного розвитку «економічної людини». Підприємницька культура - це ціннісні орієнтації, змісти й норми, що забезпечують мотивацію й регуляцію господарської (виробничої, підприємницької, фінансової, комерційної й т. д.) діяльності, що визначають форму їхнього здійснення, а разом з тим й їхнє сприйняття суспільством [3, с. 56]. Питання про підприємницьку культуру - це питання про те, що, крім чисто прагматичних цілей, рухає економічною діяльністю людини, які життєві установки її регулюють, яке її нормативно-ціннісне обґрунтування.

Висновок: Формування духовних орієнтацій та культури підприємця складається з ділової етики, яка повинна базуватися на чесності, відкритості, здатності ефективно функціонувати на ринку відповідно до чинного законодавства, встановлених правил і традицій. Підприємець - це людина, постійно готова йти на

ризик, енергійний, наполегливий, вміє долати труднощі і перешкоди на шляху до цілі, людина з нестандартним мисленням, здатний приймати управлінські рішення.

Список використаних джерел

1. Касьянов Д. В. Культура підприємництва: проблема визначення // Д. В. Касьянов // Нова парадигма: Журнал наукових праць / гол. ред. В. П. Бех. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. Вип. 81. С. 94-108.
2. Донець Л. І., Романенко Н. Г. Основи підприємництва. Навчальний посібник. К: Центру навчальної літератури, 2006. 320 с.
3. Боришевський М. Й. Духовні цінності як детермінанти розвитку й саморозвитку особистості / М. Й. Боришевський // Педagogіка і психологія. 2002. №3 (36). С. 49-57.
4. В. Г. Федоренко, М. П. Денисенко, М. М. Руженський та ін. Підприємництво: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / К.: МАУП, 2005. 280 с.

ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ

Актуальність теми дослідження: без філософського обґрунтування неможливо створити ринкову економічну теорію, орієнтовану на сутнісні виміри людського буття та людської природи, на універсальну систему людських цінностей, на різноманітні форми власного «я» — на досягнення світоглядної орієнтації людей у суспільстві. Підприємницька діяльність дуже поширена, але мало хто замислюється про те, коли бізнес почався і що лежить в його основі. Прагматизм є основою бізнесу, і кожен філософ висловив свою думку про роль прагматизму в бізнесі. На думку Джеймса, прагматизм - це напрямок філософії, заснований на підході, спрямованому на пошук виду для людини. Роль грошей визначена як хороша річ, оскільки наявність певної їх кількості може задовольнити наші власні потреби та потреби наших близьких. Крім того, економіка відіграє важливу роль у суспільному житті. Дьюї вважав, що якщо люди займаються підприємництвом і бізнесом, вони повинні володіти певними теоріями, методологіями і міцними основами, що є результатом суворої перевірки і підтверджується правилами життя. По-перше, тому що вона задовольняє людей матеріальними благами, які забезпечують їхнє існування. По-друге, тому, що економічна сфера суспільного життя є системною частиною суспільства, визначальною сферою суспільного життя, яка визначає перебіг усіх процесів, що відбуваються в суспільстві.

Мета дослідження: Відкрито сформулювати основні напрями, засоби та методи парадигми ринкової економіки, демонстрація сучасної підприємницької культури, початок бізнесу з точки зору філософа, основа бізнесу.

Завдання дослідження: Визначити зачатки розвитку бізнесу, визначити філософські основи бізнесу, визначити, що філософи думають про основи бізнесу, продемонструвати прикладні аспекти філософії, на яких базується підприємницька діяльність

Об'єкт дослідження: Ринкові відносини, менеджмент, підприємницька діяльність.

Предмет дослідження: Роздуми філософа про основи бізнесу. Дослідженням бізнесу, економіки та підприємництва в різних вимірах займаються такі вчені: американські вчені Р. Хізрич і М. Пітерс, російські вчені Ю. Осипов, А. Бусирін, М. Саврушева, білоруський професор І. В. Гориш, американський професор А. Хоскінр. Підп: Отже, бізнес виник ще з давніх-давен. Основою бізнесу був прагматизм, і кожен з філософів по-своєму визначав вплив прагматизму на бізнес. Основні положення були сформульовані Пірсом і Джеймсом. Джеймс вважав що це перш за все «метод», який спрямований на пошук вигоди для людини. Пірс вважав що головне результат, а не те як ти йшов до нього [1, с.142]. Дьюї вважав, що людина має мати певну теоретичну та методологічну світоглядну основу, яка є результатом строго вивірених, підтверджених життям положень. підприємство, економіка, бізнес, окрім професійних знань, сформували певний світогляд, набули яскраво вираженої філософської лінії в працях біблійних, середньовічних, новочасних і сучасних мислителів. Наприкінці 19 — на початку 20 століття в Північній Америці виникла філософська течія під назвою прагматизм (від *pragma* — дія), основні положення якої були розроблені американським вченим-логіком і математиком Чарльзом Сандерсом Пірсом. Сандерс Пірс вираження і психолог Вільям Джеймс. Пізніше практичні принципи прагматизму розробив філософ, педагог і психолог Джон Дьюї. Джеймс переважно трактує прагматизм як «метод», суть якого втілена в питанні: який фактичний результат зроблених кроків? Чи принесе це користь людині? Можна сказати, що прагматизм - це напрямок у філософії, в основі якого лежить підхід, спрямований на пошук користі для людини. Цілоком можна посперечатися: великий Росії хороший чи ранній? Прагматичні відповіді на це питання важливі, чи допоможуть вони людям жити і вирішити якісь особисті та професійні проблеми? [2, с. 431]. Відповідь очевидна, якщо у людини є певна сума грошей, вона може не тільки утримувати себе, а й матеріально допомагати рідним. Якщо так, то є інші, і на тьму обговорення закінчується. Пізніше основні принципи прагматизму були розроблені філософом, педагогом і психологом Джоном Дьюї. Свою інтерпретацію логіки та теорії пізнання він почав крізь призму прагматизму, а протягом наступного десятиліття надав цьому філософському напрямку як інструментального, так і прикладного значення. у цьому поясненні [6, с. 8]. Прагматизм спочатку став філософською основою бізнесу та підприємництва в США, а потім і в усіх розвинених країнах світу. Представники прагматизму вважають, що в кожній дії в бізнесі важливий результат, а спосіб отримання результату є другорядним, а то й третинним. Однак, коли йдеться про результат дії, наполягає Дьюї, ми завжди пам'ятаємо, що це завершення законного процесу [5, с. 534]. Філософія — це форма суспільної свідомості, яка надає загальну систему порядку того чи іншого явища та своє місце в ньому. Базуючись на цьому базовому визначенні, філософію бізнесу часто представляють як низку питань, пов'язаних із соціальною філософією та соціокультурними й етичними нормами, які є частиною економіки бізнесу. Прагматизм як філософія бізнесу ніколи не уточнюється, і його представники часто висловлюють такі імперативи, що виходять за рамки його основних принципів Джеймс навіть хизується парадигмою практичної філософії як аморфною та погано визначеною. Він вважав, що вона може успішно використовувати інші філософські напрямки, забарвлюючи їх прагматичною філософією. Життя постійно змінюється, що диктує часту зміну теоретичних положень. Немає значення, згідно з якою філософією були створені ці правила, писав Джеймс. Головним чином для того, щоб зробити їх переконливими та прийнятими людьми. Джеймс каже, що вони вважаються корисними, і не має значення, яка користь — реальна

чи нереальна, оманлива. — рішуче запротестував Пірс. За його словами, прагматизм — це філософія, яка визначається точністю 572 уявлень. Його основою є лоріка, яка, по суті, виключає всілякі ненаукові вислови та розпливчасті ідеї. Пірс вважає, що якби Джеймс хоч трохи знав математику (Джеймс був професором психології в Гарварді), він ніколи б не написав так багато ні про прагматизм, ні про філософію Захри. Пірс стверджував, що філософія прагматизму, Тоді він ніколи так багато не писав про прагматизм і про філософію Зареллі. Пірс стверджує, що прагматизм займає особливе місце серед інших філософських течій. найбільше відповідає вона Для тих, хто має аналітичний склад розуму, для тих, хто прагне втілити перевірену теоретичну позицію в практичні дії, а не діяти за принципом «інтерес понад усе», навіть якщо цей інтерес має ілюзорний характер [3, с. 415]. Дьюї додав до точки зору Пірса, що активісти, які займаються бізнесом, економічною чи корпоративною діяльністю, повинні мати методологічну та наукову чи теоретичну основу. Це результат суворих правил життя. Щоб статус корисності був вищим, позиція повинна бути ближчою до емпіризму. Враження Татакєвича про психолога Джеймса та математика Пірса, які обговорюють природу прагматичної філософії, кажучи: «Пірс був перш за все логіком і математиком, Джеймс був психологом і не міг терпіти логіків і математиків. Пірс прагне до філософської точності. Джеймс - Негайно. Пірс бачив найвищу цінність порядку в гармонії, яку він встановлював, Джеймс — у дружбі думки й особистості. Пірс — злодій сприйняття, заснованого на вірі, а Джеймс — злодій скептицизму. Пірс має прихильність до незрозумілого, тоді як Джеймс твердо вірить, що в основному все є незрозумілим. Джеймс популяризував філософію, а Пірс намагався ввести у філософію таку мову, яка б відбивала бажання навіть тих, хто був нездатний це зробити.» [4, с. 456].

Висновок: Отже, бізнес існує з давніх часів. Основою бізнесу є прагматизм, і кожен філософ по-своєму визначав вплив прагматизму на бізнес. Основні умови були вироблені Пірсом і Джеймсом. За словами Джеймса, це перш за все «метод», спрямований на пошук видів для людей. Пірс вважає, що важливий результат, а не те, як ви це робите. Дьюї вважав, що необхідно мати певну теоретичну та методологічну світську основу в результаті суворо перевірених, перевірених життям правил.

Список використаних джерел

1. Вільям Джеймс Прагматизм // Укр. пер. П. Насади. К.: Альтернативи, 2000. 142 с.
2. Джеймс У. Воля к вере. М.: Издательство «Республика», 1997. 431 с.
3. Камю А. Бунтующий человек. Философия. Политика. Искусство / А. Камю. М.: Политиздат, 1990. 415 с.
4. Татаркевич В. Історія філософії: Т. 1-3. / Пер. з пол. А. Шкарб'юка. Львів: Свічадо, 2006. 456с.
5. Мельников А. М. Основи організації бізнесу [текст]: навч. посіб. / за заг. ред. А. М. Мельникова [А. М. Мельников, О. А. Коваленко, Н. Б. Пундяк] К.: «Центр учбової літератури», 2013. 200 с.
6. Гориш, И. В. Г 69 Философия бизнеса: методич. рекомендации по подготовке к семинарским занятиям / И. В. Гориш. Пинск: Полес ГУ, 2013. 61 с.

ВПЛИВ ВИРОБНИЦТВА НА СПОСІБ ЖИТТЯ СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження: соціальна філософія — розділ філософії, покликаний відповісти на питання про те, що є суспільство і яке місце займає в ньому людина. Соціальна філософія в цьому розумінні зближується з теоретичною соціологією. Відмінність полягає перш за все в тому, що соціологія займається аналізом суспільства і виявленням закономірностей в його існуванні тоді як філософія виконує критичну функцію. Соціальна проблематика у філософії сходиться до античної традиції і перш за все до текстів Платона («Держава») і Арістотеля («Політика»).

Мета дослідження: розглянути як впливає виробництво на життя, як змінювало долю людей і дізнатися про поняття суспільного виробництва.

Об'єкт дослідження: розглянути спосіб життя суспільства, його розвиток і становлення.

Предмет дослідження: вплив виробництва на майбутнє суспільства.

Завдання дослідження: формування зв'язків і взаємозалежності між людьми в суспільстві. Тому трудова діяльність формує соціальну солідарність людей, їх ціннісні орієнтири, їх волю, світогляд та інші соціальні якості. Більше того, праця створює саму людину як особистість у визначенні суспільства як системи важливу роль відіграє аналіз людської діяльності як суспільного виробництва. Поняття суспільного виробництва створене для визначення самої суті соціального. Як спосіб суспільної життєдіяльності, суспільне виробництво має складну структуру. В широкому розумінні, суспільне виробництво охоплює усі сфери суспільної праці і суспільної трудової діяльності: матеріальне виробництво, що забезпечує людей матеріальними засобами життя, сферу послуг, у тому числі охорона здоров'я і соціальне забезпечення, виробництво духовних цінностей (духовне виробництво), діяльність соціальних інститутів, що забезпечують виховання та освіту, підготовку до самостійної життєдіяльності, коротше, весь процес соціалізації людини. Суспільне виробництво з самого початку має соціальний характер, формується зусиллями всіх людей у конкретно-історичних умовах і здійснюється за законами людського єднання, тобто за законами соціуму [1]. Суспільство не може існувати без виробництва матеріальних благ, засобів існування людей, що здійснюється певним способом. На відміну від політичної економії, що вивчає економіку, до того ж у всіх її властивостях та відносинах, соціальна філософія використовує поняття спосіб виробництва і його складові - продуктивні сили та виробничі відносини - для дослідження суспільства і підходить до способу виробництва як до загально-соціально-філософського поняття, що виражає взаємозв'язок внутрішніх елементів. Інакше кажучи, соціальна філософія виражає світоглядну природу поняття способу виробництва, його складових та його методологічну роль у пізнанні суспільства як системи. У такому аспекті спосіб матеріального виробництва виражає суть суспільного виробництва і його роль у розвитку суспільства. Здійснюючи процес виробництва, люди змінюють навколишню природу і разом з тим змінюють свою власну природу, формуються як соціальні істоти. Виробляючи певним способом матеріальні блага, люди виробляють відповідний уклад свого життя, оскільки спосіб виробництва є певний вид життєдіяльності індивідів, їх певний спосіб життя. Один історичний період розвитку суспільства визначається не тільки тим, що люди виробляють, але й тим, як вони виробляють матеріальні блага. Отже, вони відрізняються способом виробництва. Людина перш за все забезпечує своє фізичне відтворення, задоволення базових матеріальних потреб у їжі, житлі, безпеці, тощо. «Спосіб виробництва матеріального життя зумовлює соціальний, політичний і духовний процеси життя взагалі» – писав К. Маркс. Власне у способі виробництва відтворюються матеріальні умови буття людей, причому це відбувається тільки через працю, яка завжди має колективний характер. Праця – це процес обміну речовини між природою і суспільством, який людина контролює своєю цілеспрямованою діяльністю. Крім самого процесу праці, вона включає предмет праці (сировина, земля), результат праці. Праця створила людину і в суспільному виробництві в цілому відбувається історично зумовлене відтворення людини як суспільної істоти. Визначальним у суспільному виробництві є матеріальне виробництво, в якому відтворюються матеріальні умови життя людей. А основою матеріального виробництва є той чи інший спосіб виробництва, який має дві сторони: продуктивні сили і виробничі відносини. Провідну роль у цій системі відіграють продуктивні сили. Головний елемент продуктивних сил - люди як суб'єкт праці, діяльність яких спрямована на предмет праці [2]. Продуктивні сили включають в себе речові (сировина, матеріали, знаряддя праці) та суб'єктивні (люди як виробники) фактори. На предмет праці людина діє засобами праці - знаряддями праці. Предмет праці і знаряддя праці складають засоби виробництва. Але без людини вони мертві, їх застосувати, привести в дію може тільки така людина, яка має певні трудові навички, вміння. Обов'язковою складовою продуктивних сил є технології (методи застосування засобів виробництва). Головним показником рівня розвитку продуктивних сил є рівень продуктивності праці. Чим вищий рівень продуктивності праці, тим більше одиниць продукції виробляє людина за одиницю часу. Значить, тим швидше вона може виробити необхідне для задоволення матеріальних потреб і вивільнити для саморозвитку, творчості пізнання. А вивільнений час людей, спрямований на самореалізацію їх сутнісних сил є головним багатством суспільства в цілому. Матеріальне, й духовне виробництво спрямовані на перетворення світу і самої людини. Їх метою їх є реалізація сутнісних сил людини як суб'єкта соціального буття. Поняття «духовне виробництво» запроваджено у соціальну філософію К.

Марксом для визначення складової суспільного виробництва - виробництва ідей, знань, художніх цінностей. Він виділив складний зв'язок між матеріальним і духовним виробництвом, показав їх діалектичну єдність, і в той же час відносну самостійність. Матеріальне виробництво створює засоби для духовного виробництва. Наприклад, паперово-целюлозна промисловість виробляє папір для написання і друкування книжок; фабрики музичних інструментів створюють засоби для виробництва музики тощо. Але існують суттєві відмінності між духовним та матеріальним виробництвом [3].

Висновок. Отже, суспільство – це надзвичайно складний, різноманітний і суперечливий предмет пізнання. Під впливом науково-технічних змін визначились нові особливості суспільного виробництва, що істотно вплинули на виробника: насиченість процесом і результатом науково-технічних досліджень - кібернетичними устаткуваннями, біотехнологією, інформатикою, що змінюють місце і роль людини у виробництві; новий характер і зміст праці - що є дедалі більш творчим, спирається на сучасну науку; якісно нова - наукова організація праці, автоматизована система управління.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В. Я., Михальченко М. І. Сучасна соціальна філософія. Курс лекцій URL: <http://lib.ltd.ua/html>
2. Таран В.О. Особливість сучасного стану філософської думки URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Taran_Volodymyr/Sotsialna_filosofiiia.pdf?PHPSESSID=jjv9lf11vovm1dmpgeinu495e3
3. Єрмоленко А. Сучасні соціальні теорії та дискурсивні практики URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/19760/Yermolenko_Sotsialna_filosofiiia_u_strukturi_sotsiohumanitarnykh_nauk.pdf?sequence=1&isAllowed=y

НІМЕЦЬКІ МИСЛИТЕЛІ ПРО ПРИРОДУ ВЛАСНОСТІ

Актуальність теми дослідження: Німецька класична філософія являє собою досить незвичайне явище в історії світової філософії і також презентує впливову течію філософської думки Нового часу. Цей етап вважається значним у розвитку світової літератури ,який є важливим за впливом на духовну історію людства в періоді духовно-інтелектуальному розвитку. Вживається цей термін в радянській та в пострадянській літературі.

Мета дослідження: 1)Проаналізувати основні філософські вчення, специфіку філософії. 2)Постановка проблем природи власності.

Об'єкт дослідження: природа власності.

Предмет дослідження: людина.

Завдання дослідження: проаналізувати основну специфіку філософії ; зрозуміти основні німецькі філософські вчення періоду XVIII-XIX. В європейській філософській літературі поширений термін німецький ідеалізм до якого відносяться такі як Георг Вільгельм Фрідріх Гегель (1770-1831)Йоган Готліб Фіхте (1762-1814), Фрідріх Вільгельм Шеллінг (1775-1854), Еммануїл Кант (1724-1804), за винятком одного матеріаліста Людвіга Андреас Фейербах (1804-1872).. Кожний із цих філософів є своєрідні та оригінальні саме вони дають змогу говорити про німецьку класичну філософію як про цілісне духовне утворення.Їх поєднує пильна увага до духу природи, інтерпретує через твердження діяльності і свободи. Представників німецької класичної філософії об'єднує розуміння ролі в історії людства і в розвитку світової культури [2]. Німецька класична філософія звертає увагу навколо свободи та інших гуманістичних цінностей .Якщо врахувати основні риси німецької класичної філософії, можна виділити такі основні проблеми: проблема науковості ,онтології, гносеології, філософії права, філософії релігії, етики тощо. Для побудови своїх філософських систем мислителі виходили з таких принципів як: постулату відмінності закономірностей розвитку природи і культури, принципу історизму, та до положення активності суб'єкта. Зачинателем німецької класичної філософії вважається Іммануїл Кант. Його творчість умовно виділяють два періода: докритичний (до 70-х років XVIII ст.) та критичний. Для першого періоду властиве захоплення природничими науками, натуро-філософською проблематикою [3]. А для другого протягом якого власне і розвивається кантівська філософська система, присвячений вивченню походження пізнавальної діяльності ,її закономірностей та меж . У критичний період Кант створює філософські праці , які з го́дом стали подією в історії людської культури : « Критика чистого розуму», « критика здатності судження», «Критика практичного розуму» присвяченні осмисленню філософії як науки ,гносеології , проблем людської свободи та моральності. У «Критиці практичного розуму» Кант затверджує, що індивідуальний об'єкт пізнає ,відчуває об'єктивні речі не через призму власних почуттів, а як загальне, позбавлені речі не через упереджень [2]. В докритичний період Кант виступав як впливовий вчений ,теорик, природодослідник. В цей час опублікував свою визначну роботу «Загальна природна історія і теорія неба» (1755) в якій презентував гіпотезу про природне походження соняної системи. Зробив важливе відкриття про гравітаційну взаємодію Місяця і Землі, яка впливає на швидкість їхнього обертання. Отже, у демократичний період вчення Канта були властиві елементи матеріалізму і діалектики. А саме: дії відцентрових і доцентрових сил , визнання фундаментального положення матеріалістичної філософії про те , речі існують поза нашою свідомістю і що уявлення про них ми маємо завдяки відчуттям [1, с. 115]. Вчення Гегеля – найвище формування німецької класичної філософії. За основу явищ природи і суспільства Гегель приймав духовне першоначало. Він називав ці явища «світовим духом», «світовим розумом», «Абсолютна ідея». «Абсолютна ідея» є основою гегелівської системи об'єктивного ідеалізму.Вона ні від кого і не від чого незалежна, реально існуюча. Абсолютна ідея є активною маючи свій імпульс розвитку, проходячи в цьому розвитку в три етапи: 1.на цьому етапі розвиток породжує власне багатство, утворюючи власні поняття. Гегель цей процес пояснив у своїй праці як «Наука логіки». 2. Духовне начало з самого себе породжує природу ,як Гегель прозвав «інобуттям» абсолютної ідеї. Гегель розглядає це у своїй праці як «Філософія природи». 3. На цьому етапі розвиток ідеї залишає створену природу і повертається до самого себе, за висловом Гегеля, «абсолютним знанням» [4, с.146-148]. Гегель здійснив переворот у філософській думці XIX ст., утверджуючи діалектичний метод мислення та пізнання, підірвавши метафізичне уявлення про сутність як щось незмінне , непорушне. Отже, світ за Гегелем, є результатом творення людської об'єктивно існуючої свідомості -»абсолютної ідеї», « світового розуму». Світовий дух Гегеля реалізує себе через діяльність окремих індивідів. Цю особливість Гегель називав « хитрістю розуму». За твердженням Гегеля ідея розвивається спочатку сама по собі, потім на певному етапі розвитку вона «втілюється» в природу, викикає до життя все різноманіття предметів і явищ. Пізніше ідея формує людське суспільство, історія якого представляє собою процес пізнання цієї абсолютної ідеї . Діалектика Гегеля , будучи великим здобутком філософської думки містила в собі і серйозні недоліки . Основний недолік полягав в тому , що вона носила ідеалістичний характер. З його точки зору, не предмети і явища матеріального світу, а лише ідея, котра набула їх вигляд.Гегель ідеально вгадав діалектику речей у діалектиці поняття [3].

Висновок. Отже, німецькі філософи вважали що відсутність у них доказів існування Бога та безсмерття душі дає надію та віру. Це спонукало їх повірити в силу віри,врятувати індивідуальну свободу. Без моралі чи вільної волі люди не мали б власної індивідуальності. Лише під час невизначенності та невігластва люди наближаються до втрати своєї індивідуальності . Це тому, що знання і мораль необхідні людству. За Кантом, людина є найбільшою проблемою філософії .Він вважав це найважливішою цінністю у своїй теорії.

Список використаних джерел

1. Німецька філософія Нового часу: Просвітництво, Кант і рецепція критицизму
2. Внесок німецької класичної філософії у світ філософії <https://osvita.ua/vnz/report>
3. Німецька класична філософія. URL: <https://www.wiki.uk-ua.nina.az/>
4. Бичко І. Філософія: Підручник для студ. вищих закладів освіти.
5. Філософія Гегеля URL: <https://referatss.com.ua/work/filosofija-gegelj>

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ ТА ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОСТІ

Актуальність теми дослідження: на сьогоднішній день відбувається досить швидко збільшення могутніх технологій. За рахунок цього безліч людей, отримують майже кожну хвилину життя, негативну дію на своє здоров'я. Звичайно, не лише живі істоти потерпають від цього але й наше навколишнє середовище. Тому, що діяльність технічних заходів призводять до знищення усіх систем. Ще ніколи людство немало такого великого впливу на природу, щоб за декілька років знищити частину нашого середовища.

Мета дослідження полягає у розгляді проблем науково-технічного прогресу, його впливу на суспільство; розглянути глобальні проблеми людства та шляхи їх вирішення. Тема цієї статті є досить актуальною, оскільки на сьогоднішній день галузь філософії науки та техніки набув стрімкого розвитку.

Об'єкт дослідження: наука і техніка як предмет філософського осмислення.

Предметом дослідження є системні аспекти взаємозв'язку між наукою і технікою, їх вплив на інші явища розвитку суспільства і людської життєдіяльності, а також осмислення проблем наукового технічного прогресу в сучасні філософії.

Завдання дослідження: визначення впливу НТР на суспільство; аналіз витоків глобальних проблем сучасності; з'ясувати яким чином можна подолати ці проблеми. Насамперед дізнаємося, що таке філософське осмислення. Філософське осмислення науки і техніки - це один із напрямів філософствування [1, с. 102-110]. Ця течія притаманна періоду ХХ століття. Зрозуміло, що це філософське осмислення виникло через надмірну появу техніки саме у цей період, що не тільки замінило ручну працю людей але й завдало певної шкоди на навколишнє середовище. Звичайно, не можна говорити й про те, що науково - технічний прогрес - це погано. Тому, що він сприяв впровадженню у виробництво найновіших технологій людства та зростання виробництва. Також не забуваємо про те, що разом із тим з'явилися проблеми сучасності. Цих два явища, як бачимо, взаємопов'язані. У певні періоди людства поняття «техніка» розуміли по різному. Це все залежало від самого змісту поняття, значення людини і технології. Тому, що при використанні ручної праці необхідне неабияке вміння ними працювати, під технікою розумілося майстерність. В умовах ремісничого періоду люди, від малого до великого, важко працювали, все це передавалося з покоління до покоління. На початку ХХ століття, коли відбувся перехід до великого машинного виробництва, майстерність працівників перейшла на другий план, треба було вже розбиратися на техніці. Звичайно, спочатку для усього людства було важко звикнути до таких різких змін, проте зараз у ХХІ столітті розуміємо, що без сучасних технологій нікуди. Серед таких проблем утворилася наука під назвою філософія техніки. Філософія техніки - це характерна область філософського розуміння [1, с. 230-247]. Виникла вона на Заході, десь сто років тому, та набула шаленого розвитку у період науково - технічного прогресу. Мета науки - дати необхідний філософський аналіз знань про техніку. Досить багато філософів, соціологів, науковців неодноразово поверталися до обговорення цієї теми. Одним із них був Ернест Капп. Його називали «батьком» філософії техніки. Ернест Капп перший хто поєднав, здавалося б, два несумісних поняття «філософія» та «техніка» [4, с. 450-458]. У своїй книзі «Основні напрями філософії техніки» філософ використав принцип органопроекції. Згідно із яким людина у всіх своїх творіннях пізнає себе, виходячи із цих штучних істот. Цю теорію надалі використовували у своїх дослідженнях французький соціолог та філософ Альфред Еспінас та німецький філософ Фред Бон. За допомогою якої розглядали техніку як засіб досягнення людського щастя. Все більший інтерес філософського аналізу до проблем техніки відбувався у 1968-му році, у результаті проведення філософських конгресів [2]. Проте філософія науки склалася як окрема галузь через півтора століття. До сьогоднішнього дня так ніхто не може сказати точно визначення поняттю «техніка». Усі розуміють це по-різному. На початку статті, згадували вже про впровадження новітніх технологій, що призвело до змін у житті людства. Разом із такими перемінами виникли глобальні проблеми сучасності.

Глобальні проблеми - це певний ряд явищ та процесів у сучасному суспільстві. Звичайно, цю тему не обминути науковці, філософи для обговорення. Як раніше, так і дотепер не існує єдиної загальноприйнятої думки про природу, її виникнення та вплив людства на неї. До сьогоднішнього дня не існує точної чисельності проблем сучасності. Одні вважають, що у людства є близько сотні глобальних проблем, інші налічують три десятки. Більшість це все стосується природи. Тому стан екології був постійним об'єктом для обговорення. На думку більшості з них, важливою причиною зростання глобальних проблем став інтенсивний розвиток науково-технічного прогресу. Глобальні проблеми сучасності відображають деякі негаразди та усі сфери нашого існування. Вони впливають не лише на певні регіони, а й на усю планету. Тому можна сказати, що глобальні проблеми – всезагальні [3, с.170-203]. В останні десятиліття виникло досить багато глобальних проблем. Від них залежить життя в майбутньому. Звичайно, їх потрібно вирішувати але ми це зробимо лише тоді, коли об'єднаємося. У першу чергу потрібно впровадити у всіх країнах низку заходів щодо збереження довкілля. Як було вже вище сказано, цю тему не обминули стороною мислителі. На думку більшості з них, важливою

причиною зростання глобальних проблем став інтенсивний розвиток науково-технічного прогресу. Не можна не згадати давньогрецького філософа та політичного діяча Парменіда Елейського та його твір «Про природу»[5, с. 307-340]. У якому він розповідає про єдність у стихії пізнавального мислення, а про людей писав: «Безпомічно ум їх блукає. Бродять вони наугад, глухі і разом сліпі. Нікчемний народ!». Таку ж саму позицію займав Гераклід.

Висновок: отже, дуже багато шкоди, на сьогоднішній день, людство надає навколишньому середовищу. Здебільшого, це спричинено науково-технічним прогресом, а у наслідок його появи виникло все більше глобальних проблем сучасності. Людство до кінця не розуміє у якій ситуації наше навколишнє середовище. Завжди коли ми робимо щось погане для довкілля потрібно пам'ятати вислів Б.Д.Орлі: «Коли висохне останнє дерево і помре остання тварина, ви зрозумієте, що у Всевишнього для вас немає іншої Землі.»

Список використаних джерел

1. Вернадський В.І. Про науку. Т.1. Наукове знання. Наукова творчість. Наукова думка. Дубна: Фенікс, 1997. 576 с.
2. Техніка, суспільство та довкілля: матеріали міжнародної наукової конференції (18-19 червня 1998 року) М.: Ін-т філософії РАН, 1998. 157 с.
3. Ейнштейн А. Збори наукових праць. Т. VI. М.: Наука, 1967. 438 с.
4. Леонардо да Вінчі. Ізбр. твори: У 2 т. М.;Л., 1935. Т. 1. 514 с.
5. Бекон Ф. Соч.: У 2-х т. Т 2. - М.: Думка, 1972. 514 с.

ЕКОНОМІЧНИЙ ТИП ЛЮДИНИ ЗА С. М. БУЛГАКОВИМ

Актуальність теми дослідження. Ця тема є неминучою і також потребує аналізу в сучасному контексті. Отже, перш за все, хотів би зазначити, що сама тема того, що Сергій Булгаков називає економічним типом людини, потребує дуже чіткого опрацювання. Отже, перше, на що слід звернути увагу, це те, що людина є соціальним індивідом, якому притаманні як соціально значущі, так і індивідуально-специфічні характеристики. І саме тому дослідження ролі та місця людини в системі суспільства є сьогодні таким важливим для економічного розвитку.

Мета дослідження: полягає у тому, щоб розкрити поняття нашої теми та розповісти про С. М. Булгакова, і також дослідити його економічні погляди у ХХ ст.

Об'єкт дослідження: людина в економіці. **Предмет дослідження:** основні положення світогляду С. М. Булгакова по темі економіки та ролі людини.

Завдання дослідження: проаналізувати основні теорії булгаковської економіки, з'ясувати, в чому полягав релігійний погляд видатного філософа на економіку та економічну людину, дослідити діяльність М. Булгакова. Почнемо наше дослідження з таких запитань, як: «Що є головною причиною цього?», «Ким для нас є Сергій Булгаков?». Як нам відомо на сьогодні, це доволі видатний російський релігійний філософ, економіст, публіцист та громадський діяч. Народився в м. Лівни (нині Орловської обл., РФ) у сім'ї провінційного цвинтарного священника. Освіту здобував у Лівенському духовному училищі (1889-1894), Орловській духовній семінарії (1885-1890) і на юридичному факультеті Московського університету (1890-1894), по закінченні якого залишився пошукачем на кафедрі. [1] Булгаков був однією з центральних фігур у вираженні героїки як ідейної течії, що відійшла від утопізму та палкого революціонізму і прагнула духовної активності та конструктивних соціальних позицій для інтелігенції. Булгаков став знатно відомим через одне своє видання, яке носить назву Філософія господарства, Світ як господарство, Основна мета роботи, філософія господарства, вважалось осмислення місця господарства в загальній картині створеного Богом... господарство є боротьбою людства зі стихійними силами природи з метою захисту та розширення життя, підкорення і оприлюднення природи перетворення її в потенційний людський організм [2]. Розглядаючи процес становлення теорії господарства С. М. Булгакова, в роботі було виокремлено деякі етапи еволюції наукового огляду, а саме: марксистський; ідеалістичний (Булгаков починав усвідомлювати вузькість марксистського підходу до розгляду господарства і почав шукати альтернативи для його подолання); християнський соціалізм (цей етап характеризувався Булгаковим у необхідності побудови власної теорії, яка була заснована на міждисциплінарному підході; філософії господарства (цей етап еволюції наукового світогляду вченого представляє найбільшу цікавість, тому що саме у цей час Булгаковим були сформовані основні положення його теорії господарства); релігійно-філософський (коли вчений тільки епізодично звертався до економічної теми, а його думка зосереджувалась на філософії та теології); і на завершення у нас відбувся богословський період (цей період називають періодом завершення наукової думки С. М. Булгакова). Вчений стверджував що необхідність поєднання наукового і філософського способів пізнання суспільних процесів дає нам результати детального вивчення у схемах, тому що філософія дає нам можливість цілісного погляду на явища. Саме тому його господарська теорія отримала змістовну форму у філософії господарства. С. М. Булгаков зазначав, що господарство - найчутливіше до процесу життя. Адже економічні потреби. задоволення яких пов'язане з працею, відомі людству з давніх часів його історичного існування і є найбільшою необхідністю. Одним з центральних положень поглядів цього російського вченого на економіку є теза про те, що праця є внутрішнім процесом, який поєднує в собі свободу і необхідність. Обґрунтовуючи необхідність економічної ефективності та соціальної справедливості, С.М. Булгаков уточнює категорію багатства. Багатство, на його думку, є абсолютним благом для економіки, його зростання призводить до росту й диференціації потреб, що в свою чергу породжує необхідність подальшого примноження багатства. Народне багатство С. М. Булгаков розумів як сукупність корисних і потрібних для людини предметів, причому не тільки наявність володінь ними, а й можливість їх відтворити й примножити. Але для нас залишається ще одне не відкрите запитання а саме що таке економічний тип людини. Сам термін, людина економічна, вперше був використаний наприкінці ХІХ століття. Звичайно що якщо ми будемо розглядати кожен думку науковців то зрозуміємо що термін, людина економічна, буде трактуватись по різному. Але у ХХ столітті теорія раціонального вибору Лайонела Робінса стала мейнстрімом економічної науки, а дефініція, економічна людина, набула дуже специфічного наповнення раціонально мислячої людини, яка володіє повною інформацією та діє на основі власного інтересу та бажання збільшити власне багатство. Приблизно тоді ж модель економічної людини почала підлягати критиці як з боку економістів, так і представників інших соціальних наук. Самі економісти-антропологі Маршал Салінс, Карл Поланьї, Марсель Маус, та Моріс Годелів довели, що в умовах традиційного суспільства вибір людини щодо виробництва та обміну товарів наслідує модель взаємності, яка різко протиставляється моделі економічної людини [3]. Людину в її економічному оточенні не можна розглядати абстрактно від інших наук про людину. Це впливає на

особливості соціалізації людини, її фізіологічний та психологічний розвиток, інтелектуальні здібності. Це пов'язано з тим, що людина є елементом економічної системи, який має як фізіологічні характеристики, так і психосоціальні цінності.

Висновок: Іншими словами, можна сказати, що Булгаков-науковець прагнув виявити те, що необхідно для економічної дисципліни. Він розглянув світоглядні основи економічних знань і зумів довести і дати поштовх тому, що моральний вимір має значний вплив на економічну поведінку людини.

Список використаних джерел

1. С. М. Булгаков: філософія господарства/проблема філософії господарства//значення основних господарських функцій//трансцендентальний суб'єкт господарства//// господарство, як синтез свободи Хрестоматія з філософії. URL:https://stud.com.ua/42250/filosofija/bulgakov_filosofia_gospodarstva
2. Булгаков Сергій Миколайович/Філософські погляди//С. Булгакова URL:<http://referatss.com.ua/work/bulgakov-seergij-mikolajovich-filosofski-poglijadi-s-bulgakova/>
3. Marcel Mauss (1924): The Gift. The Form and Reason for Exchange in Archaic Societies. London: Routledge 2006.

ЛЮДИНА ЯК ТВОРІННЯ І ТВОРЕЦЬ КУЛЬТУРИ

Актуальність теми дослідження: постає в тому, що культура є і завжди буде важливою частиною нашого життя. У повсякденному житті ми часто стикаємося з нею.

Мета дослідження: проаналізувати зв'язок між людиною та культурою.

Об'єкт дослідження: людина та культура.

Предмет дослідження. Людина як творіння і творець культури. Зв'язок між людиною та культурою.

Завдання дослідження. Проаналізувати зв'язок між людиною та культурою. Люди – унікальні створіння. Вчені століттями задавалися питанням: хто ця людина? Однак вони не дійшли висновку. Про людину як про творця характеру можна говорити лише в тому випадку, якщо розглядати достатній характер, який дає змогу відрізнити людину від тварини. З іншого боку, все створене людиною називається природою. Рукотворний світ представлений у контрасті з незайманою природою. Отже, людина виступає як творець культури. Тому людина і культура — поняття, які не можна розділити. Вони доповнюють один одного і не можуть мислити один без одного. Людина створює культуру і цим вона відрізняється від інших представників тваринного світу. Людина є творцем і лише силою створює культуру. Культура дозволяє брати участь у творчих здобутках багатьох талановитих людей, роблячи їх джерелом нової творчості. Але ця прихильність виникає лише тоді, коли ти починаєш відтворювати не лише культурні символи, а й сенс культури у своїй душі та творчості. Культура і сенс життя не в них самих, а в їхніх творчих діях, які ними надихаються. Коли людина залишає культурне значення, вона вмирає, і те, що залишається від культури, є символічне тіло, з якого пішов дух. Принаймні раз у житті він запитував себе, хто він, яке його призначення і що означає бути людиною. Арістотель, відомий давньогрецький філософ, намагався вийти за рамки концепції людської природи, розглядаючи її як «суспільну людину». При цьому намагався відрізнити «розумну душу» від «фізичної душі». Крім того, людина розумна, унікальний творець культури [1, с. 34]. Культура – це реалізація людської творчості та свободи, звідси різноманітність культур і форм культурного розвитку. Тому краще було б сказати, що природа створює природу, відкриває і змінює світ і себе. Хороша культура – це не те, що можуть зробити маси, а зосереджена та побудована на особистості. Це не означає, що люди позбавлені праці виробників культури. Адже кожен творить сам, він завжди створює культуру саморозвитку. Але у людей різні творчі здібності. Не всі вони є творцями невмирущих традиційних цінностей, адже часто джерелом творчості є лише Бог, а не «бездарність». Він є творцем світу і людини, але сама людина може будувати божественні плани, зрозумілі тільки їй. Вчені зазначають, що приватність людської природи є основною частиною людського розуміння [2, с. 99-101]. Як творець життя і духовної культури людина може творити нове навіть проживши. Якщо організація в умовах рабів, концтаборів і в'язниць теж можлива, то повна залежність від культури – не єдина умова існування людей. Тут важливі навички. Більшість людей у будь-якому суспільстві поділяють принципи та вказівки, прийняті більшістю, і вони не бояться висловлювати давні унікальні ідеї всупереч консенсусу. Але з постійною переоцінкою потреб культура змінюється, і творчість завжди з'являється. Тому завжди є люди, які мають сміливість створювати власні ідеї, уявлення про світ і руйнувати старі ідеї. У них важке майбутнє, і їх часто сприймають як диваків або ворогів традицій, «проблему». Ці люди – інтелектуали та культурні новатори – є справжніми героями людства, бо без них ми б застрягли на рівні печерних людей. Найголовніше в житті людини – це творчість. Саме в дизайні розкривається сутність людини як зміни миру, творця нових відносин із собою. Вважається, що точніше і правдивіше описати людину як творчу, а не раціональну. Тема людської творчості була в центрі уваги суспільствознавства протягом багатьох років. З релігійної точки зору лише Бог вважається найважливішим творцем. Він творець всесвіту і людини, єдиний, хто розуміє плани Бога, яких не розуміє людина. Ця позиція має особливе значення, оскільки визначити загальну користь від діяльності, життя та навчочок людини не так просто, як правило, ми ставимо конкретну мету. Гегель, німецький філософ XIX століття, зазначив, що людина має «ілюзію думки», яка відрізняє її від тварин. За його словами, це ілюзія, що людина не контактує безпосередньо з природою. Він намагається змусити одні сили природи діяти проти інших і отримує певну вигоду з результатів такої взаємодії. Без культури людина не може усвідомити себе як особистість і не може реалізувати свій духовний потенціал [3, с. 33-37]. Культура є основою людської творчості. В історії людства спостерігалось багато культур. Кожен створює свою власну творчість, свої дії та своє мистецтво. Люди виступали як творці матеріальної та духовної культур, здатні створювати завжди нове, незалежно від обставин свого життя. Якщо творення можливе навіть у стані людського рабства. Тут важливі навички. Важливо, щоб люди були задоволені творчістю, дослідженнями, дизайном і відкриттями. Найкращий спосіб сприяти творчості – створити культуру, в якій культурні цінності вивчаються та підтверджуються в усіх сферах людської діяльності. Таким чином, сучасна філософія відправляє «базу» філософії на материк сучасної культури. Особливо у таких важливих і актуальних сферах людської діяльності, як цінності. Сучасні філософи – це люди культури в широкому розумінні цього слова. Найбагатші культури світу органічно належать їм. Грунт, природа, повітря, ростуть, ростуть, живуть і вмирають. Це торкається всього їхнього життя і всієї їхньої творчості. Тож не дивно, що культурні питання стояли й стоять перед ними. Свої надії і сподівання вони змальовують на культурі, з культурою пов'язана доля людства. Натомість культура – це наше майбутнє. Культура як багатомірне явище є діяльністю людини. З часом люди не можуть відірватися від культури, а навпаки, намагаються усвідомити роль і цінність культури в повсякденному житті [4, с. 168].

Висновок: Культура є важливим чинником процесу людської творчості, що формує духовний світ особистості, основою світоглядних установок особистості та суспільства в цілому. У процесі культуротворення людина оновлює і розвиває свій розум, чого сучасна цивілізація не цінує. Отже, культурна творчість є частиною постійної боротьби з процесами цивілізації, які намагаються приборкати людину. І тому людина створює культуру, а тому культура створює людину. Ці два поняття нероздільні.

Список використаних джерел

1. Леонтева В. Культуротворческий процесс: основания и начала. Х., 2003. 167 с.
2. Арнольдов А. Человек и мир культуры: введение в культурологию. М.: изд-во МГИК 1992. 322 с.
3. Мельник В. В. Аксиологічний поворот сучасної філософії від культури як буття до буття культури / В. В. Мельник // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2015. 208-217 с.
4. Губерський Л. Культура. Ідеологія. Особистість. К: Знання України, 2002. 168 с.

ВПЛИВ ВИРОБНИЦТВА НА СПОСІБ ЖИТТЯ СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження. Однією зі споконвічних і в той самий час завжди актуальних проблем філософії є проблема поєднання інтересів суспільства та особистості. Сьогодні, коли у «соціальной еволюції» суспільств домінують процеси глобалізації, проблема поєднання інтересів стає дедалі поширенішою та гострішою. Інтереси, як і потреби є рушійною силою діяльності, поведінки і вчинків людей. Вони, говорив Гегель, рухають народами. Потреби притаманні всім біологічним організмам, в тому числі й людині. Вони є у всіх суб'єктів: індивідів, соціальних груп, держав, суспільств, людства і т. д.

Мета дослідження: визначити як впливає людська діяльність на спосіб життя суспільства дізнатись про поняття суспільного і матеріального виробництва.

Завдання дослідження: проаналізувати суть впливу виробництва на спосіб життя суспільства.

Об'єкт дослідження. Виробничі відносини.

Предмет дослідження: визначення форм взаємодії особистості і суспільства в контексті соціального буття. Вплив науково-технічного прогресу на спосіб життя суспільства. У соціальні філософії рушійними «силами розвитку суспільства вважають різні суспільні явища: об'єктивні суспільні суперечності, продуктивні сили, спосіб виробництва та обміну, розподіл праці, дії великих мас людей, народів, соціальні революції, потреби та інтереси, ідеали мотиви тощо. Філософське розуміння суспільства полягає у визначення його з позицій окремої людини, особи, гуманізму. Людина - суспільство, (я - суспільство) є вихідне у філософському аналізі. Людина є суспільною історією і її можливості реалізуються лише в суспільстві, а всі дії людини, зв'язки і відносини, умови, в яких живуть люди, можна правильно зрозуміти лише тоді, коли усвідомлюється зміст поняття суспільства, соціуму. Продуктивні сили суспільства - це поняття, вироблене для позначення змісту соціального виготовлення. Складовою частиною продуктивних сил люди, які втілять в життя створення і способи виготовлення, з підтримкою яких народ виготовляють речові способи до життя. Роль складових продуктивних сил в процесі виготовлення не схожа. Головна продуктивна сила - народ. Без людей практично ніякі способи праці не можуть служити машини іржавіють і зносяться, виробничі будівлі розвалюються. Щоб народ - члени соціального виготовлення, мали можливість благополучно виготовляти способи до життя, зобов'язані володіти конкретний рівень знань виготовлення, тобто знань певних засобів праці, технології виготовлення, спілкування у виробничому колективі і що аналогічне. Здійснюючи процес виготовлення, люди замінюють навколишню природу і спільно з що змінюють своє особисте природу, складаються як соціальні і істоти [1]. Виробляючи певним способом матеріальні блага, люди виготовляють відповідний уклад свого життя, тому що метод виготовлення вважається конкретний картина життєдіяльності індивідів, їх конкретний тип життя. Суспільне виробництво самого почутку має соціальний характер, формується зусиллями всіх людей у конкретно-історичних умовах і здійснюється за законами людського єднання, тобто за законами соціуму. Суспільство не може існувати без виробництва матеріальних благ, засобів існування людей, що здійснюється певним способом. На відміну від політичної економії соціальна філософія використовує поняття спосіб. В середині ХХ ст. трапляється науково-технічна революція, що перетворила цілий виробничий процес і самої людини. Свіжі продуктивні сили вимагають нових виробничих відносин. Але продуктивні сили перебувають у залежності від відносин власності. А відносини власності, як демонструє ситуація, не змінюються швидко. В наслідок цього з'являється невідповідність між продуктивними силами, пішли вперед, і відсталими в розвитку виробничими відносинами. Застарілі виробничі відносини стримують становлення свіжих продуктивних сил. На етапі ХІХ-ХХ ст. необмежені можливості науки привели до створення посилив науково-технічної революції: для початку, природно-наукові посилу почали складатися з відкриття електрона, радіо, перетворення хімічних складових, створення доктрині відносності, квантової доктрині, означало вторгнення в мікросвіт і в всесвіт великих швидкостей [2]. При цих умовах з середини ХХ ст. науково-технічний прогрес перейшов до якісно нового етапу, власне що іменується науковотехнічною революцією. Науково-технічна революція - споконвічний переворот в продуктивних силах суспільства: науці, техніці, людині [3]. У передових умовах інноваційні перебудови перш за все з'являються в кардинальній зміні складових виробничих систем та розробці сама свіжих препаратів і матеріалів [4]. Створення мало раз з найбільш значущих дій на становлення суспільства в напрямку всього його існування. Створення кожного разу було, є і буде що рушійною силою, кругом якої зводилися ґрунту і норми в певній епосі. Кожна корінне зміна в самій сутності виготовлення як спільного появи в конкретний етап приводила до кардинальних змін в житті цілісних народів, і, в разі якщо віриться прогнозами науковців, наприклад стане тривати і в майбутньому. Цим чином, щоб виявити конкретно-історичний значення думки «виробництво життя», потрібно, але б в сукупних рисах, розгледіти, як розгортається конструкція соціального виготовлення життя в часі. революція в науці та техніці і в технології суспільного виробництва - особливо їх комп'ютерезація ; інформатизація, як ядро автоматизації, що уможлиблює управління виробничими процесами закритого типу, а також обробка величезного масиву

інформації для прийняття оптимальних рішень, - складають технологічну суть науково-технічної революції, за умов якої творча діяльність людини докоріно змінює не лише суспільне виробництво, але й саму людину.

Висновок: Проблеми поєднання інтересів суспільства та особистості будуть існувати завжди, але переплетення першого з другим призводить до встановлення балансу суспільних інтересів. Цікавість чимось ,або кимось є рушійною силою нашої життя, є нашою мотивацією. Маючи різноманітні інтереси ,ми по-справжньому проживаємо щасливе життя. А поєднання інтересів особистості з інтересами суспільства є потужним механізмом творення майбутнього усього світу.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В. Я., Михальченко М. І. Сучасна соціальна філософія. Курс лекцій. К., 1996. 132 с.
2. Взаємозв'язок особистішого та суспільного: перспективи дослідження / О. С. Куліна // Мультиверсум. Філософський альманах, 2006. С. 112-118
3. Кизим М. О. Перспективи розвитку і комерціалізації нанотехнологій в економіках країн світу та України/М. О. Кизим, І. Ю. Матюшенко; НАН України, Наук. - дослід. Центр індустр. Проблем розвитку. Харків: ІНЖЕК, 2011. 389 с.
4. Марчук Л. П. Вплив інноваційних змін на розвиток суспільства. К., 2011. 334 с.

НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ

Актуальність теми дослідження. Сучасна українська нація переживає важкий та важливий етап свого становлення та розвитку і саме тому важливо розуміти наскільки в сучасному світі відіграє вирішальну роль процес державотворення. Варто зазначити що не всі нації є суб'єктами. Право називатись такими отримують лише ті які довели свою єдність ,само ідентичність ,змогли об'єднати людей навколо спільної мети , національної ідеї. В сумі це все дозволяє успішним націям стати суб'єктом історичного розвитку.

Об'єкт дослідження - нація.

Предмет дослідження - нація як суб'єкт історичного розвитку.

Мета дослідження: Визначити основні актуальні визначення нації як суб'єкта розвитку та оприділити її вплив на історичний процес.

Завдання дослідження: визначити головні ознаки нації ,оцінити сучасний стан становлення націй ,висвітлити історичний аспект націй як суб'єктів історичного розвитку , визначити найпоширенішу концепцію нації як суб'єкта історії. Нація – це історична спільнота людей, яка має такі ознаки: спільність психологічних ознак, які виступають під загальною назвою «національний характер». Останній формується в процесі спільної діяльності людей. Складно визначити особливості, специфічні риси національного характеру тієї чи іншої нації. Нація-етнос – природне утворення. Ознаками етносу є, насамперед, спільність походження, мова, самосвідомість, єдині звичаї, традиції, історія територіальна спільність, тобто кожна нація має свою, чітко окреслену територію. До виникнення націй ні племена, ні жодна народність не мали своєї території. Спільна територія консолідує націю, і, навпаки, втрата території спричиняє втрату єднання; значну роль у формуванні нації відіграють такі фактори, як спільна мова, традиції, звичаї, обряди культура в цілому. Нація має лише одну мову. Специфічна культура, тобто культура лише певного народу, передається з покоління в покоління; спільність економічного життя. Економічні зв'язки єднають людей, сприяють формуванню самосвідомої нації [3]. Не існує однієї головної ознаки, всі вони важливі. Втрата нацією будь-якої з них призводить до непорозуміння в тлумаченні цієї важливої форми спільності людей. Можливо лише змінити порядок ознак за ступенем їх важливості [1, с.10]. Нація стає суб'єктом історичного розвитку тільки за умови що у діях суспільства відстежується злагоженість у діях спрямованих на досягнення поставленої мети. На протязі усієї історії людства будь-яке організоване суспільство вважалося нацією. Під нацією розумівся народ з своєю культурою, мовою ,звичаями та історією,у якого могло навіть не бути офіційного уряду або локально визначеного місця проживання. Велика кількість націй ,по своїй суті ,були племенами ,от наприклад як чероки з штату Оклахома . У XVII ст. визначення нації змінилося, тому що політичні цінності змістилися у бік поняття «нація-держава». З появою сучасної концепції націоналізму, під яким розуміється розвинене почуття культурної, історичної і територіальної єдності, люди усвідомили своє право проживати у своїх власних національних державах. Швидкий розвиток сучасного поняття нації викликав за минулі століття серйозні зміни у світі. Відданість монархам, церкві або своїм владикам змінювалася відданістю справі нації. У XX ст. світова політична структура продовжувала докорінно мінятися, що було викликано розвитком сучасних засобів зв'язку і пересування, внаслідок чого націоналізм став ще більш помітною політичною силою. Великі імперії, подібні Австро-Угорщині або Британській імперії, розколювалися в міру того, як підкорені народи починали боротьбу за права своїх націй на самовизначення. Це викликало появу багатьох нових держав, особливо в Америці, Азії та Африці. Зараз у світі нараховується 260 окремих націй, і процес їхнього утворення ще не закінчився, хоча відбувається і не такими швидкими темпами. Існують різні концепції нації як суб'єкта історії. Найпоширенішою є марксистська концепція, що вважає націю соціальну спільність людей зі спільною територією, економікою, мовою, культурою, особливостями характеру. Поширюється етнічна концепція нації, де акцентується її природне походження: нація-етнос є біофізичною реальністю, втіленою у соціальну форму. Її суть є енергія живої речовини, що сформувалася під впливом енергії Сонця, радіоактивної енергії Землі і енергії Космосу. Сукупність енергетичних потоків зумовлює однакову вібрацію біотоків у певній цілісності людей. Так виникають своєрідні соціальні групи, з яких формуються етноси, а з етносів - нація. Адже нація - це спільність людей, що формується на органічній єдності території, етнічного складу, економіки, культури. В нашій країні популярна концепція політичної нації, що формується в більшості випадків на основі спільності політичних поглядів [2, с.27]. На даний час немає єдиної думки щодо визначення поняття «нація». Є сотні визначень нації. Це неймовірно важкий механізм, що фактично перебуває в безкінечній динаміці і впливає на історичний розвиток. Так, наприклад, довгий час більшість експертів основною ознакою нації вважали спільність економічного життя. Сьогодні, як не дивно більша увага приділяється «національному характеру» [1].

Висновок: Існують різні концепції нації як суб'єкта історії. Найпопулярнішою. є марксистська концепція, що вважає націю соціальну спільність людей зі спільною територією, економікою, мовою та культурою. Нація являє собою спільноту людей, яка історично склалася на базі спільності економічного життя, території, мови та психічного складу, що проявляється в особливостях культури та побуту. Існують деякі риси вищі за територіальну та економічну і навіть мовну спільність, які охарактеризовують сутність нації як генетичне споріднення, спільність духовності, моралі.

Список використаних джерел

1. Касьянов Г.В. «Нація» і «націоналізм»: слова і терміни // Український історичний журнал. 1999. № 2.
2. Балущок .В. Нації етнічні, нації політичні і перспективи етнонаціонального розвитку людства // Наука і суспільство. 1997. № 9-10. С. 26-31
3. Електронна енциклопедія України . Нація / [Електронний ресурс] https://esu.com.ua/search_articles.php?id=71029

СОЦІАЛЬНА ПРИРОДА ГРОШЕЙ В КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ

Актуальність теми дослідження: є роль грошей в соціальному житті, оскільки без повного розуміння природи грошей не можна побудувати ні грошову систему, ні ефективно її регулювати.

Мета дослідження: Дослідити природу грошей і показати своє бачення даної проблеми, оскільки вважаємо її актуальною й у сучасних умовах економіки, яка зазнає постійних змін і перетворень.

Об'єктом дослідження: є гроші, їх походження, сутність погляди різних науковців та економістів.

Предметом дослідження: є соціальна природа грошей, їх еволюція докази на користь того, що гроші – це джерело формування та розвитку життєдіяльності, енергія, адже у статтях кращих економістів та філософів, що досліджували природу грошей, можна знайти людини, яке може себе виявляти у найрізноманітніших формах.

Завдання дослідження: дослідити соціальну природу грошей. Соціальна природа грошей у контексті фінансової діяльності держави проводили: А. Сміт, Дж. Мілль, Д. Рікардо, К.Маркс, М.Вебер, Г.Зіммель, К.Поланьї, Е.Гідденс тощо. У чому ж справжній сенс слова «гроші»? Це слово надто давнє для будь-якої існуючої прямої інформації, воно набагато старше, ніж нинішнє розуміння. Походження слова «гроші» складне будь-якою мовою. «Англійське «money» перекликається з латинським словом «moneta» - так звали Римську богиню Юнону (лат. Juno Moneta), що попередила римлян про наближення землетрусу (лат. «moneo» - передвіщає). Біля храму Юнони на Капітолії в Римі знаходилися майстерні, де карбували металеві гроші. Саме тому їх називають монетами, а в англійській мові від цього титулу могла з'явитися загальна назва грошей - «money» [1, с.78]. «На нинішній час серед безлічі концепцій походження грошей найбільш помітними є раціоналістична та еволюційна. У межах цих концепцій застосовують принципово різні підходи до трактування походження грошей» [3, с. 62]. Один із засновників сучасної економічної теорії, економіст, філософ-етик А. Сміт написав першу повноцінну книгу, де викладені загальні основи теорії виробництва й розподілу. У своїй праці «Дослідження про природу і причини багатства народів», опублікованій у 1776 році, він говорить про бажання обмінюватися речами як частину людської природи, і що гроші з'явилися, щоб зробити обмін ефективнішим, ніж бартер [10, с.24]. Найпростішою формою обміну з економічної точки зору є бартер. Бартер – безпосередній обмін одного товару на інший, чи однієї послуги на іншу. На цьому процес грошового розвитку не закінчився.[4, с. 44] Потрібен був такий товареквівалент, який б забезпечував функціонування національних і міжнародних обмінів. Здійснюючи критичний огляд поширених у ті часи економічних теорій (попередньо саме таку задумку мала робота, яка вилілась у «Капітал», 1867).[2, с. 10] він починає з визначення ролі грошей та товару у становленні капіталізму. «Аналізуючи просте товарне виробництво, Маркс доводить, що існування в докапіталістичну добу товарного виробництва й торгівлі, яка обслуговувалася за допомогою грошей, історично зумовлює виникнення капіталу» [3, с. 63]. Категорії товару і його вартості було достатньо досліджено представниками класичної школи та їхніми послідовниками, але такого стислого, логічного визначення, яке надав Маркс величині вартості товару, не зробив ніхто.[11, с. 45] «За Марксом гроші - це також товар, який виступає у специфічній формі, але завдяки їх участі в процесі обміну вартість набирає форму ціни, яка може дорівнювати вартості, а може від неї відрізнятись» [3, с. 64]. «На даному етапі грошовий ринок і його основний елемент - гроші є важливою складовою економіки будь-якої країни» [6, с. 35]. Саме без глибоких теоретичних знань неможлива побудова досконалої економічної моделі економіки, від якої залежать майже всі інші сторони існування суспільства. Вивчаючи гроші як економічну категорію, важливо визначити сутність грошей.[9, с. 256] Економісти, які за радянських часів активно вивчали спадщину К. Маркса, найчастіше визначають гроші через суспільні відносини. На думку Л. Харріса, сама фундаментальна особливість грошей полягає в тому, що вони є суспільним феноменом. «Отже, гроші є інструментом економічних відносин у суспільстві й засобом розподілу матеріальних ресурсів» [8, с. 184]. Будь-який товар, як правило, задовольняє якусь одну людську потребу. Гроші ж являють собою специфічний товар, слугуючи безпосереднім і загальним втіленням вартості, й тому вони мають здатність прямо обмінюватися на всі інші товари.[5, с. 5] Звичайний товар є лише продуктом конкретної праці (шевця, пекаря, вченого). «Гроші - єдиний товар, який виступає як безпосереднє втілення абстрактної праці незалежно від професійної приналежності» [7, с. 45].

Висновок, історія нам доводить, що гроші – це не просто засіб для придбання різних речей, а також це інструмент правосуддя, за допомогою якого ми відшкодуємо збитки, завдані іншим, та навіть фундамент подружнього чи сімейного життя. Можна сказати, що гроші – єдине, що пронизує всі сторони людського життя і є основним елементом сучасної культури.

Список використаних джерел

1. Говорушко Т. Сучасні теоретичні аспекти переосмислення походження та сутності грошей / Т. А. Говорушко, І. П. Ситник // Економіка АПК. 2012. № 10. С. 77-80.
2. Гончарук Т. Філософія грошей: гуманітарний вимір в економіці: [Про науковопрактичний семінар 23 листопада в ТНЕУ] [Текст] / Т. Гончарук // Університетська думка. 2007. грудень (№12-13). С. 10.

3. Ільїн В. Еволюція грошей: від засобу обміну - до загальної міри цінностей / Володимир Ільїн // Вісник Національного банку України. 2011. №4. С. 60-64.
4. Ксенжек О. Гроші це енергія, неортодоксальна концепція природи грошей/ Октавіан Ксенжек// Світогляд. 2009. №6. С. 44-54
5. Литвицький В.У чому сила грошей? / В. Литвицький // День. 2008. 28 травня (№92). С. 5.
6. Меденіс К. Правила використання грошей в нашому житті / К. Меденіс // Фінансовий ринок України. 2011. № 3. С. 34-36.
7. Рябініна Л. Сутнісні особливості сучасних грошей та їх функцій / Л. Рябініна // Економіка України. 2011. №6. С. 40-49.
8. Серіков А. Сутність грошей : нетрадиційний погляд / А. В. Серіков, Г. В. Криворучко // Актуальні проблеми економіки. 2011. №9. С. 184-189.
9. Самуельсон П. Економіка: Підручник.- Л.: Світ, 1993. 495 с.
10. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. М.: ЕКСМО, 2007. 960 с.
11. Скринник З.У грошей своя філософія / З. Скринник // Вісник Національного банку України. 2005. №10. С.44-47.

РОЗВИТОК ДУХОВНОГО ЖИТТЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ РОЗБУДОВИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Актуальність теми дослідження: полягає в роздумах і переосмисленні духовного життя в державо-творчому процесі та консолідації української нації, що сприяє процесу розбудови Української держави.

Мета дослідження: розглядається українська модель взаємодії держави та Церкви в державо-творчому процесі яка спрямована на покращення державно-церковних відносин.

Завдання дослідження: проаналізувати теорії взаємодії, релігії і держави в історії філософії, і розглянути взаємодію, релігії і держави в управлінні суспільством; здійснити методологічний аналіз взаємодії розвитку, церкви і держави і розглянути морально-світоглядний взаємодію з'ясувати сутність і основні управлінські методи розвитку Української держави.

Об'єкт і предмет дослідження: є взаємодія церкви і держави, предмет дослідження - виявлення основних принципів, механізмів взаємовідносин між ними. Із моменту запровадження християнства в Київській Русі релігійна ідея тісно переплелася з державницькою. Приймаючи християнство, князь Володимир Великий бачив у ньому передусім релігійну ідеологічну систему, яка своїми засадами, зокрема монотеїзмом, духовно-моральними нормами, здатна подолати етноплемінні відмінності, політично консолідувати суспільство. Церква здійснювала цементуючий вплив на об'єднання руських земель, освячувала патріотичні почуття. Через християнство державницька діяльність наповнювалася гуманним змістом. Церковно-релігійна політика Ярослава Мудрого була спрямована на зміцнення Української церкви шляхом уконституювання Київської митрополії, що також піднімало міжнародний авторитет держави. Так, утверджуючи християнські норми, творилася державницька ідеологія України-Руси [1]. «...Самостійність княжої держави зміцнювалась самостійністю Церкви. На це й була спрямована державно-релігійна політика Володимира Великого та Ярослава Мудрого» Підтримуючи духовний та дипломатичний зв'язок із візантійським Сходом та Європейським Заходом, у Київській Русі творилася своя оригінальна картина світосприйняття, де християнство, поєднавшись із давньоукраїнським етнічним корінням, утворило особливу духовну культуру, котра лягла в основу української національної ідентичності [2]. На сучасному етапі характер державно-церковних відносин - один з головних показників рівня розвитку і держави, і релігійного напрямку, оскільки він характеризує рівень реалізації принципу свободи совісті як однієї з головних складових фундаментальних прав і свобод людини. В ХХІ ст. Церква та релігійні організації все частіше заявляють про себе як про діяльних учасників суспільних процесів. Релігійний фактор посідає важливе місце в суспільно-політичному й духовно-культурному житті. Українське законодавство закріплює принцип відокремлення Церкви від держави. Але в Україні спостерігається традиційно значний вплив релігійних інституцій на суспільні відносини, на політичні події, що пояснюється історичним значенням Церкви у житті слов'янських народів і особливістю національного менталітету, головною складовою якого є релігійна духовність Тут, перш за все, необхідно звернути увагу на природу Церкви як соціального явища, оскільки досить часто вона розглядається як унікальний феномен, відокремлений від інших суспільних одиниць. На наш погляд, у сучасних умовах Церква набуває усіх рис інституту громадянського суспільства. Оскільки будь-яке церковне утворення має такі риси: його виникнення обумовлюється необхідністю задоволення релігійно-етичних прагнень людини; формування Церкви або релігійної громади відображає виникнення соціальних зв'язків між людьми з питань задоволення релігійних прав останніх; церковна діяльність охоплює відокремлену сферу релігійних відносин; реалізація цих відносин пов'язана із використанням індивідами свого права мати та сповідувати свою релігію; Церква виступає формою організаційної інституціоналізації відповідної релігії; функціонування Церкви відбувається на засадах самоврядування та на основі власної системи норм; церковне життя врегульоване правом із метою захисту прав і свобод членів церковної общини та інших осіб [1, с. 14]. Такий підхід до природи Церкви, майже не здобув концептуального осмислення в юридичній науці, хоча був позитивно сприйнятий фахівцями-політологами [4, с. 18]. Проте, сам факт розуміння Церкви як інституту громадянського суспільства дає змогу довести її незалежність та усвідомити перспективи співпраці з державою. Існуюча модель взаємодії і визначає основні складові механізму взаємодії держави та Церкви в Україні. До них належать: політико-правова основа, інституційна, організаційна та економічна складові Політико-правова складова механізму взаємодії держави та Церкви включає такі нормативно-правові акти, як: Конституція України - ст. 35 закріплює право на свободу світогляду і віросповідання, що включає свободу сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої, безперешкодно відправляти одноособово чи колективно релігійні культу і ритуальні обряди, вести релігійну діяльність. Церква і релігійні організації в Україні визнаються відокремленими від держави, а школа - від Церкви. В статті робиться акцент на те, що жодна релігія не може бути визнана державою як обов'язкова. Важливим є положення ч. 4 ст. 35 Конституції про можливість заміни військового обов'язку альтернативною (невійськовою) службою по релігійним переконанням громадянина. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» 1991 р., який закріплює право на свободу совісті, рівноправність громадян незалежно від

їх ставлення до релігії, відокремлення Церкви (релігійних організацій) від держави, що включає положення про неутручання Церкви в політику, а саме: «релігійні організації не беруть участі у діяльності політичних партій і не надають політичним партіям фінансової підтримки, не висувують кандидатів до органів державної влади, не ведуть агітації або фінансування виборчих кампаній кандидатів до цих органів « Потрібне значення для процесу національного самоусвідомлення українства мав Український католицький союз (УКС). Основним завданням діяльності цієї організації було формування нового типу громадянина, що гармонійно поєднував би релігійне та національне. Членами Союзу могли бути українці (не тільки греко-католики, а й представники інших християнських конфесій), за умови визнання Статуту УКС. Союз не висував політичної програми, хоча зберігав організаційні форми партії Велике значення взаємопов'язано між державою церквою є наша Українська мова яка відіграє значний вплив в державотворчому процесі. Митрополит Шептицький називав «святою справою» національне відродження українців та їх право на власну державність. Приймаючи засади поміркованого націоналізму, він виступив проти терору: «святій справі не можна служити із закривавленими руками» .У «Слові до української молоді» Владика Шептицький висловив своє ставлення до терористичної практики радикального націоналізму. Високо оцінюючи патріотичні почуття українців митрополит водночас переконував їх у безглуздіості жертв. Він розумів, що радикальний націоналізм був захисною реакцією на «реальність окупаційного режиму», але терористична діяльність радикалів відверто ігнорувала засади етичного вчення християнства . Шептицький рішуче відкидав прояви етнічної нетерпимості та принципи « ультра націоналізму «. Великого значення в націотворчому процесі Огієнко надавав глибокому вивченню та застосуванню в повсякденному житті рідної мови. У творі «Наука про рідномовні обов'язки. Рідномовний катехизм для вчителів, робітників пера, духовенства, адвокатів, учнів і широкого громадянства» (1935) Огієнко наголошував на важливості всебічного функціонування та розвитку рідної мови. Огієнко дбав про належний рівень української Служби Божої, щоб вона була чиста й небуденна. Саме таким критерієм підпорядковується його переклад Біблії на українську мову. Цю працю справедливо вважають справою всього життя митрополита, вершиною його діяльності як богослова, науковця і поета. Таким чином, на сучасному етапі розвитку релігійна ситуація в Україні доволі складна. Деякі вчені вважають, що шляхом виходу із даної ситуації може стати створення єдиної національної релігії чи помісної Церкви, які б виконували інтегруючі й етноконсолідуючі функції. Однак, в умовах політики мультикультуралізму, можна говорити про об'єднання релігійних течій та церковних конфесій, мова може йти лише про співпрацю церков в інтересах народу України «Отримання Томосу , має велике значення насамперед для Української Православної Церкви. Тому що протягом тисячі років церква і Київська Русь намагались отримати повну незалежність...[3]. І тепер тільки Українська Церква отримала автокефалію. Для церкви це дає те, що вона буде своє життя, свою діяльність будувати на наших українських звичаях, на нашій традиції, буде звершувати богослужіння українською мовою, зрозумілою мовою. А це має велике значення. Тому що коли людина приходить у храм, чує читання чи то Святого письма, чи псалмів і не розуміє їх, то як вона може молитись? Вона не може повноцінно молитись [4]. А тепер церква буде звершувати богослужіння українською мовою. І люди будуть молитися разом з усією церквою», - зазначив Філарет. Він підкреслив також, що автокефальна Українська Православна Церква має велике значення для держави, тому що незалежної церкви, «тобто без міцного духовного фундаменту, держава довго існувати не зможе», і це ми бачимо на своїй власній розсуд.

Висновок: Діяльність духовної інтелігенції виходила далеко за межі релігійного життя, стала епіцентром і культурного, і політичного, а згодом і економічного життя краю. Неприпустимо ігнорувати величезний інтегративний потенціал духовної та соціальної енергії, яким виступає релігійний чинник українського суспільства. Осмисливши витоки й історію своєї духовної культури та державотворчої традиції, можна повною мірою зрозуміти сьогодення і уявити найбільш сприйнятливі шляхи побудови свого майбутнього [5].

Список використаних джерел

1. Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Розділ IV. Філософія релігії.
2. Шептицький А. Слово до української молоді / А. Шептицький // Мета. - Чис. 19. 1932. - С. 1. https://chtyvo.org.ua/authors/Sheptytskyi_Andrei/Slovo_do_ukrainskoi_molodi/
3. Конституція України - ст. 35 Кожен має право на свободу світогляду і віросповідання.
4. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» 1991 р.
5. <https://www.ukiinform.ua/mbric-sociele1y/2614621-tomos-mae-velike-znacema-ak-dla-upc-IHk-i-dla-ukiainskoi-derzavi-filaret.html>

ЕВОЛЮЦІЯ ГРОШЕЙ В РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ МИСЛЕННЯ: ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД

Актуальність теми дослідження. Сьогодні гроші торкаються не тільки господарського, а й суспільного життя людини, тому вони все частіше стають предметом дослідження соціальних наук.. Її погляд концентрується на вивченні грошової мотивації, з'ясовується ставлення до грошей з погляду статусних ролей. На тлі загального інтересу соціальних наук до грошей його не спостерігається у філософії культури, центральній теоретичній науці культурології.

Мета дослідження: Гроші як невідмінний атрибут будь-якого суспільства є дзеркальним відображенням культурних та релігійних законів існування людей.

Завдання дослідження: з'ясувати, чи можуть гроші бути предметом дослідження філософії культури. Для того щоб відповісти на це питання на протигагу економічному показується наявність культури філософського підходу, що зміщує фокус сприйняття грошей від універсальних функцій до їх унікальної ролі в кожній культурі. В результаті ми бачимо, що гроші є предметом дослідження філософії культури.

Об'єкт дослідження: значення грошей в житті людини.

Предмет дослідження: особливості формування грошей в сфері культурного мислення. Гроші як феномен культури - це цінність (цінність - це фіксована у свідомості людини якісна або кількісна, числова, характеристика її ставлення до об'єкта), що займає певне місце в культурі. Це місце є культурним статусом грошей. Культурний статус грошей це щось само собою зрозуміле, по суті «душа грошей» (термін Б. Лізтара): «Безперечно, важлива їхня кількість, достатня для задоволення наших потреб, але по суті, природа грошей залишається для багатьох людей нерозв'язною загадкою» [3]. Б. Лізтар образно каже, що культурний статус грошей неможливо побачити людям так само, як якщо зберуться досягти природу води , риби» [3].Класична економічна теорія приписує виникнення грошей бартеру, у якого один товар виділявся як обмін. У ході натурального обміну продуктів виробництва та присвоєння, суб'єкти трансакцій зіткнулися з труднощами, викликаними повільними темпами обертання товарів на ринку. Ситуація, в якій одна людина володіє продуктом А, але їй потрібен продукт В, а інша людина володіє В, але їй потрібен товар С, могла вирішитися тільки в тому випадку, якщо з'являвся третій суб'єкт з товаром і якому був потрібен продукт А. Створення універсального замінника вартості товару забезпечувало суттєве прискорення товарообігу. До введення монет таким універсальним замінником був найпоширеніший продукт, тобто гроші виступали як самостійна цінність, самі були товаром. Наприклад, грошима-товарами виступали сиклі ячменю чи пшениці (Давня Месопотамія), шкурки соболів (у народів Півночі), соляні бруски (Давня Русь) тощо. Найбільш важливим у контексті нашої теми є той факт, що використання грошей як засіб платежу не було пов'язане з економічними угодами. Насамперед платіж виступав покаранням за провину (штраф і і стягнення за кримінальні злочини, і навіть податок-жертва), він покладався богам та його намісникам землі. За такі гроші не можна було купити товар, але можна було отримати спокуту (початкове значення дієслова «викупити»>> викупити). Надалі уявлення про незалежне походження платежу стерлося, і гроші стали засобом оплати саме тому, що вони - засіб обміну. Проте практика грошового відкупу від провини і на сьогоднішній день досить поширена, що фактично означає наявність прямої пропорційності між кількістю грошей і можливістю зняти відповідальність за злочин [5]. Переважно гроші в культурі фрагментарно досліджує філософія життя та філософія господарства, у той час як кількісною (економічною) оцінкою грошей займалися так чи інакше всі напрямки політичної економії. У економічному значенні гроші – це насамперед фінанси, вони відображають кількісну складову обміну. Гроші в будь-якому суспільстві були явищем культури. Більше того, якщо ми згадаємо, що облік з'явився в XIV ст., а самі гроші набагато раніше, то можна зробити висновок, що люди ставилися до грошей спочатку так, як наказувала культурна парадигма, а не суворий закон чисел: «Це специфічне сучасне уявлення, що рахунки необхідно повинні «сходитися». У всі попередні часи, при новизні числової оцінки речей та цифрового способу вираження, обходилися лише вельми приблизним описом співвідношення величин [1, с. 21].Роль грошей у культурі йде корінням з ідеї достатку. Жодна з теорій не заперечує, що гроші є символом достатку, багатства і торгівлі [6]. Достаток, по суті, - це засіб продовження життя. Через те, що людина залежить від предметів розкоші, краси та естетики. диктованих суспільством, дозволяє собі створити ту багату обстановку, що він сам хоче. Прагнення достатку було і завжди буде, і це є незмінним фактором суспільств. Це прагнення спостерігалось та спостерігається у офіціантів, лікарів. кучерів, художників.... - наголошував Макс Вебер [4]. Прагнення жити краще - це наш інстинкт як інстинкт самозбереження, продовження роду, збереження гідності та інших важливих факторів. Роль грошей не є предметом економічного аналізу, вона обумовлюється культурою. Тому культурфілософський аспект не піддається змінам, пов'язаним з економічним аналізом, і виноситься за рамки економіки. Роль грошей формується з того, на що вказує культура, а отже. кожній культурі властива роль грошей, закріплена певною установкою самого суспільства. Але важливо відзначити і той

фактор, що культура не дозволяє вседозволений обмін, тобто де товаром може стати абсолютно все, будь то любовне визнання. слово честі або продукти суспільного споживання. Роль грошей фіксує сенс - навіщо вони існують, крім економічного значення. Це не якась уявлення про гроші, які показує, як треба ставитись до грошей, а як не потрібно, і для чого вони служать у нашому суспільстві. Міркування про гроші доступні кожному з людей, тому кожен індивідуально розглядає різні підходи до проблем у своїй культурі. Виходячи з цього, гроші можна віднести до окремого випадку феноменів культури [2, с.8].

Висновок. Отже, ми з'ясували, що гроші є предметом дослідження філософії культури, але традиція осмислення грошей залишається остаточно не дослідженою, оскільки у сучасному світі все частіше відбуваються фінансові кризи, спричиненні різними факторами, наприклад, соціокультурний аспект носіння грошей. Саме тому економічній науці слід звернутися до філософії культури за роз'ясненням, оскільки роль грошей - це культурофілософське уявлення, супутнє грошам у культурі. Роль грошей у культурі передається з покоління в покоління і, можна вважати, має постійність, яка може адаптуватися, приймати в себе щось нове, перетворюватися на комплекси різних уявлень про гроші і т. д. Також очевидним є і той фактор, що кількісний аспект грошей витіснив достовірні знання про них, які були спочатку закладені самою культурою. Тому і виникла потреба культуро-філософського усвідомлення ролі грошей.

Список використаних джерел

1. Бергер А.Л. «Душа грошей». М. Олімп АСТ, Астрель, 2007.
2. Бермар А.Л. «Майбутнє грошей: новий шлях до багатства, повноцінної праці та мудрішого світу» М. КРПА Олімп: АСТ, Астрель, 2007.
3. Бриль О.О. Інституалізація сучасних грошей: передумови та наслідки URL: www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Tiru/2009_28_1/2pdf.
4. Гончар В. «Попит на електронні гроші зростає». URL: https://globalmoney.ua/ru/about/zmi/poput_na_elektronni_gamanci_zrostaie.html/
5. Дроботя Я.Е. «ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ МІЖ КАТЕГОРІЯМИ «ФІНАНСИ» ТА «ГРОШІ» URL: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/spec/61.pdf>.
6. Simmel G. The Philosophy of Money, 2004. URL: http://www.eddiejackson.net/web_documents/Philosophy%20of%20Money.pdf.

ПОНЯТТЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження: на сучасному етапі розвитку України питання становлення громадянського суспільства набуло особливої актуальності. Це зумовлено тим, що значення громадянських ініціатив при вирішенні різноманітних питань практично в усіх сферах життя та діяльності вітчизняного суспільства й держави невпинно зростає.

Мета дослідження: дослідити проблеми становлення громадянського суспільства в Україні. Дати характеристику громадянського суспільства та розкрити його сутність.

Об'єкт дослідження: громадянське суспільство як суспільство яке передбачає існування громадянина як індивідуалізованого члена людської спільноти, що має спиратися на сукупність прав та свобод.

Предмет дослідження: індивід як найменша частина громадянського суспільства.

Завдання дослідження: серед важливих завдань формування правової демократичної держави і громадянського суспільства в Україні є збереження громадянської злагоди та організація належного виконання та застосування законів. Вирішальна роль у виконанні законів належить самим громадянам, які прагнуть бути громадянами правової демократичної держави, а у сфері застосування законів така роль належить державним інститутам. У результаті теоретичного осмислення ідеальної сутності громадянського суспільства Д. В. Вітер та О. М. Руденко дійшли висновку, що громадянське суспільство—це система недержавних суспільних відносин та інститутів, що надає особистості можливість реалізувати свої права, потреби, інтереси, цінності, у зв'язку з чим, згадані вчені розглядають громадянське суспільство як об'єднання громадян, що мають спільну мету, чітко усвідомлюють свої права та обов'язки і постійно взаємодіють між собою [1, с. 23]. Другий підхід до поняття громадянського суспільства полягає в тому, що «громадянське суспільство» визначається як система суспільних відносин, що існують поза державою. Так характеризують громадянське суспільство Дж. Л. Коен і Е. Арато, Н. Нижник, В. Піча, О. Скрипнюк, Дж. Л. Коен і Е. Арато писали: «Під громадянським суспільством ми розуміємо сферу соціальної інтеракції між економікою і державою» [3, с. 7]. Аналіз наукових напрацювань з проблематики дослідження дозволив виявити суттєві ознаки громадянського суспільства. Передусім, це – суспільство, члени якого добровільно об'єднуються в групи на основі спільних специфічних інтересів та потреб з метою їх задоволення. Громадянське суспільство загалом та його інститути зокрема є до певної міри незалежними від держави, зокрема в частині розмежування компетенцій та повноважень, водночас, громадянське суспільство тісно співпрацює з державою для більш ефективного вирішення актуальних питань життєдіяльності суспільства і держави, крім того, функціонує на підставі та в межах чинного законодавства, встановленого державою. Найвищою цінністю громадянського суспільства є людина, її права, свободи, інтереси, а метою – створення необхідних і достатніх умов для їх реалізації. Узагальнення ознак громадянського суспільства дозволило систематизувати їх наступним чином: громадянське суспільство – сукупність особистостей, які є вільними у виборі форм та засобів виробництва, професійної діяльності, форм освіти, здійсненні інтелектуальної діяльності, вираженні своїх поглядів і переконань, волевиявленні під час виборів і референдумів; громадянське суспільство – відкрита соціальна система, яка формується та функціонує під впливом різноманітних зовнішніх чинників, серед яких особливу роль відіграє держава, рівень її демократичності та політика щодо сприяння розвитку громадських інститутів. Воно ґрунтується на загальнолюдських та демократичних цінностях. Значення громадянського суспільства для розвитку конкретної спільноти людей неможливо переоцінити. Воно забезпечує як диференціацію членів такого суспільства залежно від їх інтересів та потреб, так й інтеграцію суспільства на засадах визначених норм і цінностей, є способом і формою його самоорганізації та самовираження. У демократичних державах громадянське суспільство постає як гарант непорушності прав, свобод та законних інтересів людини і громадян, сприяє в їх захист і у разі порушення державними органами та органами місцевого самоврядування, надає впорядкованості відповідним заходам, загалом сприяє розвитку демократичних інститутів. [2]. В українському суспільстві права людини є важливим ціннісним еталоном, який, на жаль, має дуже декларативне наповнення: хоча вони й закріплені в Конституції України, але їх поки що важко втілити в життя, оскільки держава і суспільство не в змозі напрацювати ефективні правові механізми їх визнання, легалізації, реалізації, гарантування, охорони та захисту. І причина тут не тільки в історичних традиціях українського суспільства, де права людини не займали гідного місця ні в суспільній свідомості, ні в практиці діяльності держави, – а в нестабільній ситуації перехідного періоду, неналежній правосвідомості громадян. До того ж, державні бюрократичні структури поки що не зацікавлені в задоволенні прав людини. Занепокоєння власними інтересами затуляє від них конституційні вимоги, згідно з якими дотримання і захист прав людини виступає головним обов'язком держави. Для України проблема співвідношення громадянського суспільства і влади має виключно практичний характер, зумовлений тим, що становлення громадянського суспільства проходить у досить напруженому протиставленні з державою, яка має надзвичайно неоднозначну і внутрішньо суперечливу соціально-політичну, ідеологічну й правову конфігурацію. У такій ситуації надії деяких дослідників на те, що держава піклуватиметься про розвиток громадянського суспільства, не відповідають реальному стану речей. В

Україні є всі підстави для формування громадянського суспільства, оскільки держава поставила та вирішує завдання трансформування економіки на основі визнання приватної власності і підприємництва, впровадження в суспільно-політичний лад елементів демократії, зміцнення правового стану людини і громадянина [4].

Висновок: Таким чином, формування громадянського суспільства є однією з найважливіших умов просування України шляхом проведення економічних, політичних і правових реформ, які, передусім, спрямовуватимуться на демократизацію громадського життя, лібералізацію економіки, захист прав і свобод людини і громадянина, становлення правової демократичної держави. Соціальне призначення громадянського суспільства розкривається через його функції, зміст та обсяг яких на сучасному етапі розширюється..

Список використаних джерел

1. Розвиток громадянського суспільства в Україні: минуле, сучасність, перспективи: колективна монографія / за заг. ред. О. М. Руденко, С. В. Штурхецького. Острог : ІГСУ, Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2014. 328 с.
2. Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки: затв. Указом Президента України від 26.02.2016р. No68/2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/68/2016#Text>
3. Коен Д. Л. Громадянське суспільство та політична теорія / Д. Л. Коен, Е. Арато; [Пер. англ.; заг. ред. І. І. Мюрберг]. М.: Вид-во
4. «Весь Світ», 2003. 784 с.
5. Становлення та розвиток громадянського суспільства.
6. URL: <https://pryutivka-community.gov.ua/news/1576495264/>

ПРОБЛЕМА ПОЄДНАННЯ ІНТЕРЕСІВ СУСПІЛЬСТВА І ОСОБИСТОСТІ

Актуальність теми дослідження. Однією зі споконвічних і в той самий час завжди актуальних проблем філософії є проблема поєднання інтересів суспільства та особистості. Сьогодні, коли у «соціальної еволюції» суспільств домінують процеси глобалізації, проблема поєднання інтересів стає дедалі поширенішою та гострішою. Інтереси, як і потреби є рушійною силою діяльності, поведінки і вчинків людей. Вони, говорив Гегель, рухають народами. Потреби притаманні всім біологічним організмам, в тому числі й людині. Вони є у всіх суб'єктів: індивідів, соціальних груп, держав, суспільств, людства і т. д.

Мета дослідження: вивчити інтереси людини та суспільства.

Об'єкт дослідження: поєднання інтересів суспільства і особистості в сучасному світі.

Предмет дослідження: особливості поєднання інтересів суспільства і індивіда в сучасному світі.

Завдання дослідження: розкрити сутність свободи вільної думки, свободи інтересів, показати їх роль у розвитку громадянського суспільства; проаналізувати роль особистості у формуванні суспільства; з'ясувати особливості розвитку суспільства у його взаємовідносинах з особистістю. Проблема взаємовідносин суспільства і особистості, будучи однією з найбільш вічних проблем суспільного пристрою, в усі часи представляла собою предмет пильної уваги наукової думки і соціальної практики. У нашій країні відбуваються глобальні зміни в політичній, соціальній, економічній, правовій сферах життєдіяльності і це актуалізує питання встановлення балансу інтересів суспільства і особистості. Коли у цілої групи людей виникає свідомість, що їхні потреби можуть бути задоволені краще всього з'єднаними силами, то у них створюється суспільний інтерес - інтерес спілкування. Суспільство є сукупністю людей, об'єднаних свідомістю, що відомі потреби, загальні всім, можуть бути задоволені найкращим чином тільки їх спільними силами. Індивідуальні інтереси «виробляють» інтереси суспільні, без перших існувати останні просто не зможуть. Суспільним інтересам, якими б самодостатніми вони не були необхідно на щось спиратися. І цієї опорою є інтереси індивідуальні. В більшості по нашому світі офіційно пропагувалася ідея гармонійного поєднання суспільних і особистих інтересів; ідеалом способу життя вважалися взаємодопомога і взаємна відповідальність, зростання соціально-політичної активності людей. Але насправді особистості фактично не мали можливостей для всебічного розвитку, до індивідуальності людини ставилися з підозрою, навіть термін «індивідуалізм» зазвичай трактувався як «буржуазний індивідуалізм». Інтереси держави були поставлені на перше місце, але ж насправді за «загальнонародними», державними інтересами ховалися інтереси певної соціальної групи - керівної ланки партійно-державної бюрократії. Основоположники діалектико-матеріалістичної філософії стверджували концепцію гуманізму. Гуманізм в широкому сенсі означає твердження права людини на свободу, можливість висловлювати свою думку, права на щастя, розвиток своїх здібностей, рівність у суспільстві, соціальну справедливість. Відомий філософ К. Маркс визначав сутність людини як сукупність певних суспільних відносин. Проте в людській свідомості фіксувались не лише моменти злиття людини із людською спільністю, а й моменти їх протистояння та навіть - ворогування та конкурування. В загальному можна виділити такі основні моменти співвідношення особистості і суспільства: а) людина перебуває на першому плані, а суспільство розглядається в якості другорядного; б) людина і суспільство оцінюються як сутності однієї якості, даної лише в різних виявленнях; в) суспільство постає найпершою силою та цінністю, а людина постає як його агент чи одиниця. Надмірне піднесення окремого індивіда над суспільством може приводити до культивування індивідуалізму, егоїзму, коли ж ця окрема людина займає особливе становище в суспільстві, то подібна ситуація загрожує вилитися у вождизм або культ особи. Г. Гегель колись писав проте, що культивування окремої особистості постає найбільш нестерпним та принизливим для людини і призводить до деградації суспільства. Але й коли, навпаки, намагаються повністю підпорядкувати людину суспільству та соціальній організації життя, виникають такі форми суспільства, в якому діють єдині для всіх членів суспільства стандарти життя та поведінки, що не рахуються із людиною, а намагаються зробити її лише деталлю соціального організму-це також дуже погано, і призводить до невтішних результатів. Тому у кожній особистості повинні бути свої інтереси, потреби, щоб відстоювати своє право на не просто існування, а на повноцінне життя, право власної думки у нашому досить жорстокому, не завжди справедливому світі. Особистість - це людина, що самостійно вибудовує і контролює своє життя і несе за неї повну відповідальність. Разом з поняттям «особистість» в психології застосовуються такі поняття, як «індивід» і «індивідуальність». А суспільство - найзагальніша система зв'язків і відносин між людьми, що складаються в процесі їхньої життєдіяльності. Соціальна філософія, як одна із галузей філософського знання, визначає специфіку і тенденції розвитку людського суспільства, механізм його утворення та закони існування, місце в ньому людини, соціальну будову суспільства, рівні і форми його організації, спрямованість та сенс людської історії. У відповідності з ієрархізованою системою, прийнятою даною особистістю, у неї виробляються відповідні переконання, установки, принципи та ідеї життєдіяльності, формуються також симпатії чи антисимпатії, любов чи ненависть,

схильність чи неприязнь, вольові зусилля, рішучість боротися за позитивні для даної особистості соціальні чи культурні цінності.

Висновок: Проблеми поєднання інтересів суспільства та особистості будуть існувати завжди, але переплетення першого з другим призводить до встановлення балансу суспільних інтересів. Маючи різні інтереси, і висловлюючи їх, людина стає вільною і щасливою. Потрібно пам'ятати, що кожна особистість творить суспільство.

Список використаних джерел

1. Первісні форми взаємодії особистості і громадянського суспільства URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/handle/123456789/75396>
2. Бочаріна Н.О. Психологія особистості навчальний посібник. URL:<https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/Psykholohia-osobystosti.-Stoliarenko-O.-B..pdf>]
3. Гусева Т.І. Каратьян Т.У. Психологія особистості. Конспект лекцій. URL:<https://ua-referat.com/>

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Актуальність теми дослідження: В наш час Україна - мультинаціональна держава. Тобто, «український народ» не дорівнює «українська нація», оскільки у зв'язку з певними історичними подіями Україну населяли пращури поляків, румунів, угорців, грузинів, греків, росіян і т.д. Сьогодні маємо логічний наслідок: Україна – дім багатьох національностей. Найголовнішою проблемою завжди була окупація частини українських земель Польщею та Угорщиною (далі зах. країни) та росією. Це й було головною причиною гноблення української нації та її часткове знищення на всіх рівнях.

Об'єкт дослідження – українська нація.

Предметом дослідження є формування сучасної української нації.

Мета дослідження: проаналізувати головні чинники впливу на становлення, формування та виокремлення української нації, як незалежної ідеї, вивчити основні чинники знецінення, гноблення та сповільнення розвитку, дослідити причини та наслідки русифікації.

Завдання дослідження: визначити стан української нації сьогодні, дослідити зумисно створені перешкоди, з'ясувати проблему національної свідомості. Чи має місце судження російських пропагандистів про те, що «Україну створив Ленін»? У цей момент є неабияка потреба зазирнути в історію та дослідити розвиток української національної ознаки. Незважаючи на всі багато-національні верстви суспільства, можна стверджувати, що українська нація починає свою історію набагато глибше ніж можна собі уявити. Та як це довести? На перший погляд, українці загалом не мають якоїсь особливої різниці з так званим «братнім народом» - росіянами, але ж чому так? За яких умов ми стверджуємо, що нація є головним суспільно-політичним чинником творення держави? [1]. Наука - визначає два основні типи націй: етнічну (базовану на конкретному етносі) і громадянську (базовану на громадянстві конкретної держави). Маємо дві з основних концепцій творення нації, які підходять нам для нашого дослідження: 1. Примордіалістська концепція вважає нації продуктом давнього походження, які змінювали уже сучасні віки. Якщо говорити образно, це будівля з глибоким історично-культурним фундаментом, у якій можна повному перекривати дах чи міняти вікна, але з місця її не зірвеш. 2. Модерністська концепція, як заманеться, і якого везуть різними дорогами історії у непрогнозоване майбутнє [2]. Головна проблема наших нещастя полягає у бездержавності української нації, у тому, що ми не маємо держави, яка б забезпечувала українцям повноцінне існування та розвиток, була центром їх об'єднання в Україні та за кордоном. Представники титульної нації, яких у державі 77%, залишаються безправними та беззахисними, неспроможними керувати своєю долею на своїй землі. Створивши злиденні умови українцям, змусили мільйони виїхати за кордон, інші десятки мільйонів - затягнути паски. А населення України скоротили за чверть століття ледь не на 10 000 000 осіб [3]. Одна з причин, яка не давала можливості до інтенсивного всебічного розвитку Української держави до 24 лютого 2022 року – це відсутність сформованої державницької нації. У свою чергу, труднощі у формуванні нації пов'язані не тільки з пострадянською спадщиною у вигляді викривленого світогляду громадян України, створення «радянської людини» та «політики однаковості націй». Одним з найважливіших чинників була розповсюджена теорія про поділ України за впливом країн-сусідів. Найбільше помітним був вплив саме росії. У сенсі того, що українська нація не була сформована, увійшов в обіг термін «українська політична нація». Ті, хто вживає цей термін, спираються на таку тезу: українська нація хоч і не сформована, але українська держава існує, і є громадяни цієї держави, які мають спільні інтереси в цій державі. У процесі змін у цих відносинах формується нова нація. Разом з тим, формування нової нації в Україні є одним з елементів подальшої еволюції суспільства [4]. Починаючи з 24 лютого 2022 року, вся ситуація навколо формування нації, як сукупності яскраво виражених ознак належності до певної історико-культурної спадщини, кардинально змінилася та стає справжньою русофобією. Саме та русифікація, яка спричинила поділ на різні мовні середовища, перетворилася на суцільну «лагідну українізацію» у всіх її проявах на різних рівнях. То, що раніше називали «різні українці» перетворилося в неабияку консолідацію суспільства навколо загального ворога. Вперше в історії становлення української національної ідеї можна спостерігати повне руйнування всіх «лаштунків» та «рожевих окулярів» «рускага міра». Звичайно, є певна проблема та наслідки того впливу і ще невідомо скільки треба ресурсу та часу на відновлення тої країни та культури, яка була до 24 лютого 2022 року. Весь цивілізований світ опинився в такій парадигмі «після 24 лютого». Культура західних країн зараз збагачується українським культурним фондом, безперечно наявні певні ознаки міграції та асиміляції носіїв української нації, які усьому світові розповідають про історію України та її культуру.

Висновок. Українська нація як феномен ідентичності українського народу пережила століття становлення та еволюції від маленької ідеї до повноцінно сформованого націоналістичного руху опору окупантові, який перевищує в декілька разів за кількістю населення та озброєння. Однак можемо спостерігати, як маленька Україна з населенням 45 млн. розвалює тоталітарну імперію силою національного духу та непомірної жаги до збереження своєї ідентичності, свободи та волі. Культурний простір України більше ніколи не буде позичати

мотиви та ідеї у країни-терориста, а навпаки, створюватиме власне та неповторне. Після перемоги Україна стане справжнім джерелом мужності та волелюбності для всього світу.

Список використаних джерел

1. Сметаніна О. Портрет нації. Які ми? URL: http://luguniv.edu.ua/wpcontent/uploads/2016/11/Portret-nacii_2.pdf
2. Кривдик Остап. Українська нація? *Українська правда*. URL: <https://www.pravda.ua/articles/2007/02/16/3209980/>
3. Сапсан С. Сучасний стан української нації держави Україна URL: <https://pravyysektor.info/prosvitnyctvo/oriyentyry/suchasnyu-stan-ukrayinskoji-naciyi-ta-derzhavyukrayina>
4. Орел І. До питання формування української нації. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2010/06/16/5124061/>

СУЧАСНІ МОДЕЛІ РИНКОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Актуальність теми: необхідно дослідити та обґрунтувати три моделі сучасного ринкового господарства.

Мета дослідження: визначення теоретико-методологічних основ функціонування моделей ринкового господарства на основі їх політекономічного і практично-методичного аналізу.

Завдання дослідження: описати моделі ринкового господарства, порівняти між собою моделі ринкового господарства, дослідити переваги та недоліки ринку, зробити висновок щодо ринкової економіки.

Об'єктом дослідження є процес формування і розвитку змішаної економіки, корпоративної економіки, соціально ринкового господарства під впливом трансформацій, які відбуваються в національній економіці і в світогосподарських зв'язках.

Предметом дослідження є система відносин змішаної економіки, корпоративної економіки, соціально ринкового господарства, що функціонує і розвивається під впливом історико-цивілізаційних, технологічних і соціально-економічних процесів. Ринок - це система економічних відносин, що виникають на основі стійкої взаємодії товарного та грошового обігу. Ринкове господарство - суспільна форма організації економіки, заснована на товарному виробництві, що забезпечує взаємодію між виробництвом і споживанням за допомогою ринку. Класична модель ринку характеризується такими рисами: Безліччю незалежних товаровиробників, самостійно вирішують, що виробляти, кому і як реалізовувати; Стихійним встановленням цін під впливом попиту та пропозиції; Безліччю незалежних споживачів, самостійно вирішують, у кого купувати продукцію; Еквівалентним обміном по вартості; Стихійним встановленням цін під впливом попиту та пропозиції; Стихійним регулюванням відтворювальних пропорцій; Вільною конкуренцією, вільним «переливом капіталу» [1]. Сучасне ринкове господарство засноване на взаємодії приватного та державного секторів, ринкового механізму саморегулювання та державного регулювання економіки.. У залежності від ступеня інтенсивності впливу на економіку і від пріоритетних завдань, які при цьому вирішує держава, розрізняють три моделі сучасного ринкового господарства: корпоративна економіка; змішана економіка; соціальне ринкове господарство. Корпоративна ринкова економіка [2]. Модель ринкової економіки, яка орієнтована на вільну конкуренцію, нині зберігається, мабуть, тільки в Гонконзі, та й то з відомими застереженнями з огляду на передачу цієї території десять років тому Великою Британією Китаю. Змішана ринкова економіка характеризується співіснуванням різноманітних форм власності: приватної індивідуальної, приватної корпоративної (акціонерної), колективної, сімейної, муніципальної, державної, інтегрованої тощо. Об'єкти ринкового господарства: товари та послуги, фактори виробництва, гроші, капітал, цінні папери, державні пільги і субсидії, соціальні виплати та преференції. В даний час спостерігається не «чиста» ринкова економіка, а соціальна ринкова економіка. Найбільш принципове розходження між «чистим» і соціальним ринковим господарством визначається змінюється роллю держави. Соціальне ринкове господарство Концепція соціального ринкового господарства, основоположником якої є Ерхард і Ойкен [3], значно відрізняється від теорії класичного ліберального господарства концепції ринкової економіки, де державі відводилася роль «нічного сторожа». Однією з найбільш важливих завдань держави, на думку Ерхарда, є забезпечення вільної конкуренції. Вільна власна ініціатива й конкуренція повинні поєднуватися з активною роллю держави в господарському житті, провідна форма прояву волі, за Ерхарду, свобода споживання, яка логічно доповнюється свободою підприємця виробляти та продавати продукти, що відповідають попиту. Найважливіший критерій соціального ринкового господарства, що поєднує ринкові та соціальні принципи, встановлення ефективного господарського порядку, при якому на основі зростання продуктивності праці знижуються ціни, підвищується заробітна плата. Завдяки конкуренції як найбільш ефективного способу досягнення та забезпечення добробуту, можна досягти соціалізації прогресу та прибутку. Іншим критерієм виступає оптимальне поєднання ринкової економіки та планового господарства [4]. Деякі німецькі автори визначають соціальне ринкове господарство як сучасну форму економічної організації ринку типу з налагодженим механізмом державного регулювання, відповідного інституційного структурою і системою соціального захисту населення.

Висновок: ринкова економіка за своїм економічним змістом є потужним носієм мотиваційних важелів прискорення розвитку науково-технічного прогресу і економіки будь-якої країни. Завданням держави полягає у раціональному їх використанні на користь усього народу. Стимулювання завдяки ринковим механізмам вітчизняного товаровиробника сприяє швидкому зростанню валового внутрішнього продукту і національного доходу, а прогресивно зростаюча податкова система стає потужним джерелом наповнення бюджету. Міцний бюджет дозволяє вирішувати комплекс виробничих і соціальних проблем у країнах із соціально орієнтованою ринковою моделлю. Вона стимулює розвиток підприємництва, бізнесових структур виробничого характеру, сприяє формуванню середнього класу. На сучасному етапі в Україні є усі економічні передумови переходу на виробничу економічну модель. Банківські структури комерційного характеру внаслідок експлуатації монетарисько-посередницької економічної моделі уже нагромадили необхідні фінансові ресурси. Слід поставити їх у конкурентне середовище, яке дозволить запобігти встановленню ними монополю високих

банківських процентних ставок. Це зробить кредит таким, який виконуватиме стимулюючу функцію і поживить виробництво і в свою чергу допоможе вирішити весь комплекс соціальних проблем.

Список використаних джерел

1. Бодров В.Г., Кредісов А.І., Леоненко П.М. Соціальне ринкове господарство. К.: Либідь, 1995. 128 с.
2. Гальчинський А. С., Єщенко П. С., Палкін Ю. І. Основи економічної теорії: Підручник. К.: Вища шк., 1995. 471с.; іл.
3. Гончарук (Чолач) Т.В., Джугла Н.В., Етнологічні інтенції осмислення українства у філософії Богдана Цимбалістого. // Психологія і педагогіка. Тернопіль, 2018. №1-2. С. 155-162.
4. Джугла Н. До питання Українського східного Обряду у рішеннях Замоїського скандалу 1720р. / Історія релігій в Україні. Львів, «Логос», 2005. С. 210-215.

СОЦІАЛЬНА ПРИРОДА ГРОШЕЙ В КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ

Актуальність теми дослідження є роль грошей в соціальному житті, оскільки без повного розуміння природи грошей не можна побудувати ні грошову систему, ні ефективно її регулювати, питання. **Мета дослідження:** дослідити природу грошей і показати своє бачення даної проблеми, оскільки вважаємо її актуальною й у сучасних умовах економіки, яка зазнає постійних змін і перетворень.

Об'єктом дослідження є гроші, їх походження, сутність погляди різних науковців та економістів.

Завдання дослідження: дослідження природи грошей.

Предметом дослідження дослідження є соціальна природа грошей, їх еволюція, енергія, адже у статтях кращих економістів та філософів, що досліджували природу грошей, можна знайти докази на користь того, що гроші – це джерело формування та розвитку життєдіяльності людини, яке може себе виявляти у найрізноманітніших формах.

Дослідження теми соціальна природа грошей у контексті фінансової діяльності держави проводили: А. Сміт, Дж. Мілль, Д. Рікардо, К.Маркс, М.Вебер, Г.Зіммель, К.Поланьї, Е.Гідденс тощо. У чому ж справжній сенс слова «гроші»? Це слово надто давнє для будь-якої існуючої прямої інформації, воно набагато старше, ніж нинішнє розуміння. Походження слова «гроші» складне будь-якою мовою. «Англійське «money» переключається з латинським словом «moneta» - так звали Римську богиню Юнону (лат. Juno Moneta), що попередила римлян про наближення землетрусу (лат. «moneo» - передвіщає). Біля храму Юнони на Капітолії в Римі знаходилися майстерні, де карбували металеві гроші. Саме тому їх називають монетами, а в англійській мові від цього титулу могла з'явитися загальна назва грошей -»money».» [1,с 78]. Початкове значення слова вступає в силу, коли ми підкидаємо монету в пошуках поради у вирішенні питань. Можливо, «money» походить від франц. «monnaie» або «monnaie» - рада, у значенні «застереження богині». Проблема грошей і грошового обігу присвячена величезна кількість наукових робіт. Серед економістів є певні суперечливості з усіх головних питань грошової теорії, для прикладу таких, як причини виникнення грошей, сутності грошей як економічного явища, складу і змісту виконуваних ними функцій. «На нинішній час серед безлічі концепцій походження грошей найбільш помітними є раціоналістична та еволюційна. У межах цих концепцій застосовують принципово різні підходи до трактування походження грошей». Один із засновників сучасної економічної теорії, економіст, філософ-етик А. Сміт написав першу повноцінну книгу, де викладені загальні основи теорії виробництва й розподілу. У своїй праці «Дослідження про природу і причини багатства народів», опублікованій у 1776 році, він говорить про бажання обмінюватися речами як частину людської природи, і що гроші з'явилися, щоб зробити обмін ефективнішим, ніж бартер [6,с 24]. Найпростішою формою обміну з економічної точки зору є бартер. Бартер – безпосередній обмін одного товару на інший, чи однієї послуги на іншу. На цьому процес грошового розвитку не закінчився. Потрібен був такий товареквівалент, який б забезпечував функціонування національних і міжнародних обмінів. Роль такого еквівалента, який став грошима, закріпилась за золотом і сріблом . Така система, в якій роль загального еквівалента відіграє золото і срібло називається біметалічною. З великої кількості вчених, що займалися дослідженням природи грошей та їх походженням, найбільш науково повно це вдалося німецькому економісту Карлу Марксу. Здійснюючи критичний огляд поширених у ті часи економічних теорій (попередньо саме таку задумку мала робота, яка вилілась у «Капітал», 1867), він починає з визначення ролі грошей та товару у становленні капіталізму. «Аналізуючи просте товарне виробництво, Маркс доводить, що існування в докапіталістичну добу товарного виробництва й торгівлі, яка обслуговувалася за допомогою грошей, історично зумовлює виникнення капіталу» [2,с 63]. Категорії товару і його вартості було достатньо досліджено представниками класичної школи та їхніми послідовниками, але такого стислого, логічного визначення, яке надав Маркс величині вартості товару, не зробив ніхто. «За Марксом гроші - це також товар, який вступає у специфічній формі, але завдяки їх участі в процесі обміну вартість набирає форму ціни, яка може дорівнювати вартості, а може від неї відрізнятися» [2,с 64]. «На даному етапі грошовий ринок і його основний елемент - гроші є важливою складовою економіки будь-якої країни» [3,с 35]. Саме без глибоких теоретичних знань неможлива побудова досконалої економічної моделі економіки, від якої залежать майже всі інші сторони існування суспільства. Вивчаючи гроші як економічну категорію, важливо визначити сутність грошей. Сутність завжди виступає як внутрішній зміст явищ, прихований від безпосереднього сприйняття. Теоретично визначити головне, основне, визначальне в грошах та прихований в них зміст, їхню природу й дасть змогу досягнути сутність і роль грошей. Гроші як суспільні відносини. Економісти, які за радянських часів активно вивчали спадщину К. Маркса, найчастіше визначають гроші через суспільні відносини . На думку Л. Харріса, сама фундаментальна особливість грошей полягає в тому, що вони є суспільним феноменом. Можна погодитися, що гроші є необхідним активним елементом та складовою частиною економічної діяльності суспільства, відносин між різними учасниками і ланками відтворювального процесу. У такому разі сутність грошей характеризується їхньою участю в здійсненні різних видів суспільних відносин, але ця сутність не може бути незмінною, вона повинна відображати розвиток економічних відносин у

суспільстві та зміни самих грошей. «Отже, гроші є інструментом економічних відносин у суспільстві й засобом розподілу матеріальних ресурсів» [5, с 184]. Скасувати чи змінити гроші угодою між людьми чи то рішенням держави неможливо, поки їх використовують суспільні відносини. А введення грошей, де не існує таких відносин, неможливе. Гроші як товар. Цей погляд щодо сутності грошей зводиться до місця грошей у товарному обміні. За такого трактування, всупереч демонетизації золота, «гроші - специфічний товар, що має властивість обмінюватися на будь-який інший товар, виступаючи загальним еквівалентом» [4, с 42]. Будь-який товар, як правило, задовольняє якусь одну людську потребу. Гроші ж являють собою специфічний товар, слугуючи безпосереднім і загальним втіленням вартості, й тому вони мають здатність прямо обмінюватися на всі інші товари. Звичайний товар є лише продуктом конкретної праці (шевця, пекаря, вченого). «Гроші - єдиний товар, який виступає як безпосереднє втілення абстрактної праці незалежно від професійної приналежності» [4, с 45] Гроші як капітал. Визначення сучасних грошей і грошей взагалі через категорію капітальної вартості досить вдале. За своєю природою гроші не є капіталом. Вони можуть проявляти себе як капітал, коли використовуються не як простий посередник обміну, а як гроші задля одержання прибутку. Нижче наведені основні правила, які слід зрозуміти, щоб розумно використовувати гроші в родинних стосунках. Першопричиною грошових конфліктів часто виявляються зовсім не гроші. Якщо в родині виникає конфлікт через гроші, варто спробувати подивитися на справу пильніше. Чи не є це намаганням керувати діями дружини, або чоловіка, або своїх дітей? Іноді люди сваряться через гроші, щоб уникнути сварок через якісь більш важливі проблеми. Вирішити фінансовий конфлікт можна тільки після розуміння його справжньої суті. Справжньою причиною родинних конфліктів можуть виявитися гроші. Трапляється, що невдалий шлюб або проблеми з дітьми, на перший погляд, пов'язані з проблемами кохання, залежності або взаємного спілкування, хоча справжня причина конфлікту полягає в грошовому питанні. Гроші можуть стати і засобом стримування, і засобом винагороди. Можливість отримати матеріальну вигоду або загроза грошових втрат є сильними стимулами, здатними змусити людину змінитися. Не існує ідеального способу використання грошей. Для різних людей гроші уособлюють різні речі, і їх значення змінюється з часом. Повністю уникнути непорозумінь і конфліктів в сім'ї через гроші неможливо. Гроші можуть створити зайві проблеми. Коли люди плутають гроші з любов'ю, це може дорого їм обійтися. Не варто вимагати грошей, коли потрібна любов, і розплачуватися грошима, коли потрібно виявляти любов. Бути дорослим - значить віддавати. Всі рано чи пізно перетворюються з тих, хто отримує, на того, хто віддає. Варто покластися на власні можливості та дати прояв власній щедрості. Завжди викликають любов ті, хто любить інших більше, ніж гроші. «Щоб приймати розумні рішення, що стосуються ролі грошей у взаєминах з оточуючими, треба бути спроможним ставити під сумнів свої таємні переконання й розрахунки» [7, с 46]. Спроби змінити погляди чоловіка або дружини щодо грошей зазвичай виявляються марними. Скупар завжди залишиться скупарем, марнотрат - марнотратом, і часто трапляється так, що вони виявляються подружжям. Недовіра відлякує. Той, хто, вступаючи в шлюб вдруге, зберігає підозрілість і недовіру, породжені першим шлюбом, створює в новій родині атмосферу відчуженості. Дотримуючись цих правил, можна отримати можливість використовувати гроші так, щоб зробити відносини з близькими людьми джерелом задоволення і радості.

Висновок: Отже, історія нам доводить, що гроші – це не просто засіб для придбання різних речей, а також це інструмент правосуддя, за допомогою якого ми відшкодовуємо збитки, завдані іншим, та навіть фундамент подружнього чи сімейного життя. Можна сказати, що гроші – єдине, що пронизує всі сторони людського життя і є основним елементом сучасної культури.

Список використаних джерел

1. Габермас Ю. Комунікативна дія і дискурс дві форми повсякденної комунікації // Ситниченко Л. Першоджерела комунікативної філософії. К.: Либідь, 1996. 173 с.
2. Габермас Ю. Філософський дискурс Модерну. К.: Четверта хвиля, 2001. 424 с.
3. Джугла Н. До питання Українського східного Обряду у рішеннях Замойського скандалу 1720р. // Історія релігій в Україні. Львів, «Логос», 2005. С. 210-215.
4. Кант І. Критика чистого розуму. К.: Юніверс, 2000. 501 с.
5. Карась А. Філософія громадянського суспільства в класичних теоріях і некласичних інтерпретаціях: Монографія. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. 520 с.
6. Райхлин Э. Основы экономической теории. Финансово-денежная система. М.: Наука, 1999. 352 с.
7. Філософія: навч. посіб. // Гончарук Т.В., Джугла Н.В., Шумка М.Л., Тернопіль: підручники і посібники, 2016. 416 с.

ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА: ПРОБЛЕМИ І СУПЕРЕЧНОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ЇЇ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. Аналіз проблеми політичної культури дає можливість зрозуміти, чому групи людей або цілі народи, діючи в межах ідентичних політичних систем, але ж виховані на різних цінностях та маючи різноманітний історичний досвід, по-різному сприймають одні й ті самі політичні події, по-різному поведуться у політичних ситуаціях. Визначивши спільні характерні ознаки політичної культури в різних країнах, можна окреслити певну тенденцію та основні критерії, що впливають на формування політичної культури особи в перехідних суспільствах, і отримати більш чітке трактування цього явища. Все це спонукає вітчизняних вчених звернутися до проблематики політичної культури, усіх спектрів її дослідження, особливо шляхів формування демократичної політичної культури.

Мета дослідження – дослідити, які основні проблеми та суперечності властиві на шляху становлення політичної культури в Україні.

Об'єкт дослідження – політична культура громадян.

Предмет дослідження – особливості відношення українського народу до політичного життя в країні.

Завдання дослідження: проаналізувати сучасний стан політичної культури в Україні, виділити основні проблеми та суперечності у її формуванні. У незалежній Україні розв'язання завдань державотворення значною мірою залежить від рівня політичної культури різних верств населення, суспільства загалом. За цих умов першорядного значення набуває формування політичної свідомості народу, набуття ним досвіду й навичок політичної поведінки, політична соціалізація (насамперед молоді), поступове долання існуючої фрагментарної політичної культури, елементів патріархальної та підданської політичної культури і становлення на цьому ґрунті громадянської, демократичної політичної культури. Демократична політична культура відзначається толерантним ставленням до різних політичних поглядів та існуванням опозиції, де найважливішою цінністю є громадянські права і свободи. Особливістю української масової політичної свідомості є персоналізоване сприйняття політики. На парламентських виборах більшість українців голосує не за ідеологію чи партійну платформу, а за конкретного політичного лідера окремо для його партії. Єдиним винятком із цього правила є націоналістична та комуністична підтримка, де особистість лідера не є основним фактором підтримки. Персоналізоване сприйняття політики виборцями дає персоналізовані політичні програми та лідерство політичних лідерів [1]. Б. Цимбалістий наводить три характеристики, які мали важливий вплив на розвиток української політичної культури в українській історії: століття бездержавності, тобто відсутність доступу до досвіду влади, рівності у стосунках з іншими народами, відчуття вільного господарювання на своїй землі; розчленування української території та її часткове включення до різних країн з різними культурами та політичними системами, що призводить до психологічного, щоденного та політичного відчуження між різними частинами українського народу; багаторазова денационалізація основних верств України, у XVI–XVII ст. наша боярська і шляхетська верства спольщилася. У XVIII–XIX ст. нащадки козацьких старшин зросійщилися. У XX ст. провідний клас пролетаріату був знищений або в основному служив інтересам Радянської Російської імперії [6, с. 78]. Недорозвиненість політичних відносин у минулому позначилася в наші дні на відповідному рівні політичної культури. Іноді це навіть гальмує демократичні перетворення, викликає міжнародні непорозуміння, заважає встановленню громадянської злагоди. Як зауважував О. Рудакевич, основними чинниками, що сприяють формуванню власної політичної культури, є такі: лібералізація і демократизація суспільних відносин, внаслідок чого створюються умови для політичної творчості еліти і широких верств населення; пропаганда знань про історичний досвід українського та інших народів і про сучасні досягнення світового співтовариства; підтримка різноманітних ініціатив, новацій, експериментів, вивчення і поширення вітчизняного політичного досвіду; залучення науковців до розробки політичних технологій і програм; поширення джерельної бази формування новітньої політичної культури і створення умов для прояву позитивних тенденцій у політичному житті; законодавче закріплення продуктивних політичних ідей, норм, інституцій та розробка системи заходів їх повсюдного використання [4, с. 122]. На думку, Ігоря Поліщука, стратегічно важливим компонентом традиційної української політичної культури виступає громадоцентризм як схильність до різноманітних форм самоорганізації та самоврядування. Ця риса відзначає й історичну традицію, й сучасну політичну ментальність українства [3]. Теперішній Україні загалом властива схильність до західноєвропейських цінностей, яка посилилася у реаліях теперішньої війни із росією, але помітними є риси ментальності і культури східних народів, зокрема етатистський патерналізм, орієнтація на харизматичних лідерів [5, с. 75-76]. Активістський тип політичної культури, його ще прийнято називати громадянським, виділяє Ірина Кресіна як властивим для сучасного українського суспільства. Саме цей тип політичної культури визначає процес становлення активного громадянського суспільства у перехідному (транзитивному) суспільстві. Для нього характерні: діалогічність; підвищення рівня політичної свідомості; мобілізаційність; ліберально-демократичний характер; утвердження цінностей національної ідеї, консолідації суспільства, соборності, суверенності держави, захисту національних інтересів; активна включеність в інформаційне,

правове поле держави та ін.. Валерій Бортніков, виділяє як мінімум три аспекти, що характеризують стан політичної культури громадян. По-перше, очевидно, що після Євромайдану, російської агресії і втрати великої території відбулися кардинальні зміни в якості політичної свідомості і культури. По-друге, це існування в суспільній свідомості «розколу» або контрверсійних суджень щодо низки питань (мови, історичної пам'яті, зовнішньополітичної орієнтації тощо), які корелюють із регіональним поділом і значно впливають на політичні орієнтації населення. По-третє, це важливість пріоритетності проблем життя українського соціуму, які визначають свідомість громадян [3]. Для того, щоб розвивати представницьку демократію, парламентські системи потребують подальшого зміцнення громадянського суспільства, особливо дорадчої демократії [2, с. 4].

Висновок. Сучасна політична культура українського народу має фрагментарний характер, вона не є монолітною, адже бракує усталених компонентів, а багато з тих, що утворилися, ще до кінця не сформувалися. Помаранчева революція 2004 року та Революція Гідності 2014 року засвідчили повне неприйняття диктаторських та авторитарно-волюнтаристських практик українською ментальністю. Зовнішній фактор у вигляді анексії Криму та військової агресії російської федерації на сході України, що переросла у повномасштабну війну 24 лютого 2022 року стало каталізатором формування єдиної консолідованої української нації.

Список використаних джерел

1. Новікова Н. Є. Особливості формування політичної культури особистості в умовах трансформації суспільства на прикладі України. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/10286/Novikova_Osoblyvosti_formuvannia_politychnoi.pdf?sequence=1&isAllowed=y
2. Основні засади та шляхи формування національної ідентичності громадян України. Національна безпека і оборона, 2017. № 1-2 (169-170). С. 4.
3. Політична культура та парламентаризм в Україні: сучасний стан та основні проблеми. Інформаційно-аналітичні матеріали до Фахової дискусії 14 грудня 2017р. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/socio/2017_Politychna_kultura.pdf
4. Рудакевич О., Гутор М. Політичне відродження українського народу (Шляхи формування новітньої української політичної культури). Тернопіль: Поліграфіст, 1998. С.122
5. Стан сучасного українського суспільства: цивілізаційний вимір / О. Г. Злобіна, Н. В. Костенко, М. О. Шульга та ін; наук. ред. М. О. Шульга. Київ: Ін-т соціології НАН України, 2017., С. 72-82.
6. Цимбалістий Б. Політична культура українців. Сучасність. 1994. № 4. С. 78.

НАУКОВО-ТЕХНІЧНА РЕВОЛЮЦІЯ І ПРОБЛЕМИ ЛЮДСЬКОГО ІСНУВАННЯ

Актуальність теми дослідження: Суспільство виявив великий прогрес інноватики за досить невеликий проміжок часу. За ХХ століття було зроблено більше наукових відкриттів та створено інноваційних технологій, ніж за будь який проміжок часу до цього. Усе це дуже впливає на навколишнє середовище та на екологію в цілому.

Об'єкт дослідження: проблеми, які створила науково технічна революція.

Предмет дослідження: вплив науково технічної революції на подальше життя людини.

Мета дослідження: визначити сутність поняття «науково технічна революція» та проаналізувати її наслідки.

Завдання дослідження: зробити аналіз потенційних проблем спричинених науково технічною революцією. Усебічний технічний прогрес, масове застосування машин, небувале зростання видобутку й металургійної переробки корисних копалин привели до змін усієї економічної та суспільної структури. Уперше найбільший внесок у матеріальний добробут робить не сільське господарство (як було протягом тисячоліть), а переробка мінеральної сировини, різноманітна фабрична продукція. «Залізо й вугілля — ось полюси, навколо яких обертається усе життя нового часу» — справедливо зазначав Отто фон Бісмарк. Доступні ресурси земних надр слугували своєрідним регулятором темпів матеріального виробництва й товарно-грошових відносин. Вони значною мірою зумовлювали парадигми суспільного розвитку. Промислова революція супроводжувалась поділом і стрімким підвищенням продуктивності праці, швидкою урбанізацією, зміною способів пересування й зв'язку, і, щонайважливіше, помітним зростанням споживчого рівня населення, а також збільшенням середньої тривалості життя. Деякі оптимісти індустріального поступу навіть проектували ідеальні промислові міста, які незабаром повинні були стати щасливим пристановищем робочого люду. На жаль, справжнє життя виглядало зовсім по-іншому. Спостерігалось різке загострення соціальних проблем, зумовлене величезним припливом сільського населення до міст і гірничих селищ, формуванням нової суспільної верстви найманих робітників [1]. У результаті техногенезу в природне середовище потрапляють гази і газоподібні речовини, аерозолі, пил, сажа, радіонукліди, електромагнітні і теплові випромінювання, шуми і вібрації, забруднені стічні води, тверді відходи тощо. Загалом у природне середовище потрапляє понад сім тисяч хімічних сполук. Забруднювальні речовини поділяють на механічні: хімічні, фізичні, біологічні. До небезпечних забруднювачів довікля відносять: оксид карбону або чадний газ, що не має кольору, смаку, запаху, утворюється в результаті неповного згорання палива: сполучаючись з гемоглобіном крові, розноситься до клітин людського організму, що може призвести до загибелі людини [2, с. 34]. Сірчистий ангідрид або сірчаний газ - виділяється внаслідок згорання палива з домішками сірки (вугілля, нафти, природного газу), переробки сірчанних руд, горіння териконів, виплавляння кольорових металів. За високих його концентрацій в рослинах швидко зникає хлорофіл, клітини руйнуються і спостерігається некроз тканин. Цей оксид сульфуру та інші його сполуки здатний подразнювати слизову оболонку очей і дихальних шляхів, викликають бронхіт, фарингіт та ін. Сполуки хлору - концентруються в повітрі переважно навколо підприємств, що виробляють соляну кислоту, пестициди, цемент, суперфосфат, оцет та інші вироби. В атмосфері знаходяться у вигляді молекулярного хлору та хлористого водню. У великих концентраціях шкідливі для рослин, тварин і людини. Вільний хлор та його сполуки діють на органи нюху, світлову чутливість очей, порушують ритм дихання. Сполуки флуору - викидаються підприємствами по виробництву емалі, скла, кераміки, фосфорних добрив та ін. в повітрі містяться у вигляді газоподібних або пиловатих частинок флюориту. Надзвичайно токсичні. До нього дуже чутливі комахи. Потрапляють через рослинний корм до тварин, призводять до шкідливого псування зубів, кісток тощо. Тривала дія сполук флуору на організм людини може призвести до носових кровотеч, кашлю, захворювань легень.

Висновок: Отже, не враховуючи великі плюси від розвитку та технологій, від цього є ще й мінуси які шкодять нашому навколишньому середовищу на нашому ж здоров'ю, тому необхідно ці проблеми вирішувати для подальшого нашого життя та природи.

Список використаних джерел

1. Суспільні ризики науково-технічного прогресу <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. Царик Л.П. Екологія: Підруч. для 11 кл. загальноосвіт. навч. закл. Рівень стандарту, академічний рівень / Л.П. Царик. П.Л. Царик. І.М. Вітенко. 2-ге вид. К.: Генеза, 2012. 96 с.
3. Малімон С.С. М 19 Основи Екології. Підручник. Вінниця: Нова Книга 2009. 240 с.

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Актуальність теми дослідження: проблема творення нації є досить важливою для кожного українця, як свідомо належність до своєї групи людей, відстоювання своїх політичних поглядів, піднесення культури та мови серед інших.

Мета дослідження: розкрити проблему формування сучасної української нації, її рушійні чинники, фактори які сприяли цьому.

Об'єкт дослідження: українці.

Предмет дослідження: проблема формування сучасної української нації.

Завдання дослідження: розібрати етапи формування нації від сивої давнини до сьогодення. Нація- це етносоціальна спільнота, об'єднана певною самоназвою, символами, географічним та етносоціальним походженням, історичною пам'яттю, комплексом духовно-культурних і політичних цінностей, усвідомленням своєї ідентичності. Українська народність формувалася на основі об'єднання різних Східнослов'янських племен і їх інтеграції з рядом прийшлих народів. Основними племенами, що жили в той час на терені України, були: поляни (жили в полях над Дніпром); древляни (в лісах над річкою Прип'яттю); на Нинішній Волині – дуліби, на Чернігівщині – сіверяни, між Південним Бугом і Дністром – тиверці й уличі, в Галичині – білі хорвати. Провідне місце серед цих Племен займали поляни з їх головним містом Києвом, через яке проходив Торговий шлях «з варяг у греки». Процес розселення слов'ян почався наприкінці V і в цілому завершився в VIII–IX ст. н.е. [1, с. 27]. Тільки наше покоління може вповні зрозуміти й застосувати до себе ті враження від поезії Т. Шевченка що їх зазнали були перед століттям його сучасники «Волосся настовпужилося з мене на голові»- писав навіть такий синтимально-ідилічний земляк, як Г. Квітка-Основ'яненко. Глибше віддають те враження кирило-мифодіївці, ближчі друзі – Куліш і Костомаров.[2, с.78]. Значний вплив дали події 2010-х років. Революцією Гідності (також Київський Майдан, Майдан у Києві, Євромайдан та Єврореволюція називають політичні та суспільні зміни в Україні з 21 листопада 2013 до 22 лютого 2014 року, викликані спротивом Проти відходу політичного керівництва країни від законодавчо закріпленого Курсу на Європейську інтеграцію та подальшою протидією цьому курсу [1,с. 384]. Перша Фаза збройної агресії російської федерації проти України розпочалася 20 лютого 2014 року. Саме тоді всупереч міжнародно-правовим зобов'язанням росії були зафіксовані випадки порушення її Збройними силами порядку перетину державного кордону України в районі Керченської протоки...для протиправного блокування українських військових частин[3,с.8]. Докорінно змінила ситуацію інтервенція росії в Україні. Ціла когорта політологів стала висвітлювати українську кризу в контексті геополітичного протистояння росії і Заходу . Українська тематика здобула чине найбільшу популярність в інформаційну просторі росії , а її висвітлення виражало тенденційністю. Політично ангажовані автори відрізнялися хіба що вправністю в антиукраїнській пропаганді. Біля кремлівські політологи тиражували тезу про Україну як «задвірок» широкого політичного поля росії [3,с.173].

Висновок. Отже, розглянувши чинники формування сучасної української нації, яка розвивалася потягом тривалого часу, зазнала багато перешкод, геноциду. Українці вистояли, незалежність цьому доказ, але навіть зараз північний сусід хоче переробити нас під свій лад. Ці події дали поштовх усвідомити, що ми українці, в нас є своя мова, культура і історія.

Список використаних джерел

1. Греченко В. А. Історія та культура України: Підручник. Харків: ХНУВС, 2017. 440 с.
2. Маланюк, Євген Філімонович. Нариси з історії нашої культури / Є. Маланюк. Київ: Обереги, 1993. 86 с.
3. Ткаченко В. Росія: ідентичність агресора : монографія / Василь Ткаченко. К.: ВЦ «Академія», 2016. 256 с.

ГРОШІ ЯК ПРЕДМЕТ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОГО ДИСКУРСУ

Актуальність теми дослідження: «Гроші» найважливіша категорія економіки. Як об'єкт пізнання вони належать до предметної сфери економічної науки. З економічної точки зору розуміння грошей традиційно пов'язується з соціальною потребою товарообігу: гроші постають як загальний еквівалент (рівноцінність), який використовується під час обміну товарів як форма їх (товарів) вартості.

Мета дослідження: проаналізувати основні аспекти грошей як предмет соціально-філософського дискурсу.

Об'єкт дослідження: гроші у філософському-соціологічному дискурсі.

Завдання дослідження: проаналізувати феномен грошей як необхідний елемент в структурі соціально-економічного буття; розкрити значення феномена грошей, його констатуючий вплив на буття людини, його світогляд і систему цінностей.

Предметом дослідження є значення даного феномену. З економічної точки зору гроші розглядаються як знаки вартості, а їх буття зводиться в основному, до їх матеріального втілення. Незважаючи на те, що сутність та значення грошей в сучасному світі вже практично не залежить від форми їх матеріального втілення, вони, тим не менш, продовжують залишатися безумовною цінністю, виступаючи засобом і метою обміну. Так, переходячи від однієї людини до іншої гроші виконують комунікативну функцію, висловлюють певний образ спілкування. Гроші тим самим вносять в соціальне життя впорядкованість, регулюють процес розподілу соціальних цінностей, визначають кількісні межі і можливості конкретних дій людей. Виконуючи ці функції, гроші реалізують себе в якості механізму соціально-нормативного регулювання суспільства, набуваючи для нього тим самим безумовну цінність. Отже, гроші - це особливий феномен, з яким нерозривно пов'язана сфера повсякденного людського буття. Гроші впливають на конструювання системи цінностей, на формування моральних установок, на психологію і світогляд людини, на функціонування всього суспільства в цілому. На цій підставі можна стверджувати, що гроші за своїм статусом постають в якості універсальної онтологічної категорії, що лежить в основі буття людини і суспільства, яка зумовлює і задає основні параметри їх спільного функціонування [1, с.148-149]. Загальновідомо, що відсутність грошей згубно позначається на психічному стані і моральному вигляді людини, підштовхуючи її на вчинення протизаконних і протиправних дій. Багато в чому ж гроші починають надавати на людину великий вплив, змінюючи її соціальне буття, трансформуючи світогляд. Такий основний вплив грошей на життя людини здавна стало предметом філософського інтересу. Одним з перших феномен грошей проаналізував Аристотель, зв'язавши його з цілим рядом інших соціальних економічних явищ, таких, як розподіл праці, обмін, вартість та ін. Тому він сприймав поліс не просто як економічне явище, що забезпечує гармонійне поєднання домогосподарств, а й інструмент, що забезпечує можливість морального вдосконалення й самореалізації громадян. З філософської точки зору феномен грошей в капіталістичному суспільстві глибоко проаналізував німецький філософ і економіст Г. Зіммель. Його знаменита робота «Філософія грошей» [2, с. 47] присвячена розкриттю їх природи та сутності. Тим самим обговорення проблеми грошей з філософської точки зору набуває яскраво виражену аксіологічну спрямованість. І якщо в давнину людина, словами Протагора, вважала себе «мірою вс речей», то в нашій сучасності, навпаки, гроші перетворюються в мірило самої людини [3, с. 12].

Висновок. Отже, гроші є феноменом соціального буття, продуктом і творенням суспільства, за яке воно з неминучістю несе відповідальність як в історичній перспективі, так і в особі своїх окремих представників. У грошах знаходить вираз якісна безмежність можливого в діях конкретних індивідів, спонукальна мотивація багатьох видів людської активності - як продуктивно спрямованої, так і антигуманної. Отже, гроші здатні приносити в структуру соціального буття як упорядкованість, гармонію, так і елементи хаосу, беззаконня. Поєднуючи в собі можливості реалізації двох цілеспрямованих тенденцій людської самореалізації, гроші сприяють творенню або руйнуванню людини як особистості, надають великий вплив на формування його системи цінностей, ієрархії особистих потреб і пріоритетів. В кінцевому рахунку все залежить від людини, адже гроші виступають лише засобом реалізації її певним чином спрямованих вольових інтенцій.

Список використаних джерел

1. Гур'янова А. В. Філософія економіки: к вопросу об определении дисциплинарного статуса и проблемного поля // Российская наука: актуальные исследование и разработки: сб.эконом. ун- та: в 3 ч. Самара:СГЭУ, 2016. Ч. 1. С. 148-152.
2. Simmel G. The Philosophy of Money/ed.by D. Frisby. L., NY:Routledge,2004.
3. Щеглов А. Метафизика денег. М.: Мирь,2014.288 с.

НІМЕЦЬКІ МИСЛИТЕЛІ ПРО ПРИРОДУ ВЛАСНОСТІ

Актуальність теми дослідження. Німецька класична філософія представляє собою велику впливову течію філософської думки Нового часу . В історії розвитку західної філософії це по-справжньому важкий період , який у визначеному змісті є тріумфом європейського раціоналізму .

Мета даного дослідження: 1)Провналізувати основні філософські вчення та специфіку німецької класичної філософії періоду XVIII-XIX ст. 2)Розкриття та вирішення проблем природи власності.

Об'єкт дослідження : природа власності.

Предмет дослідження: людина .

Завдання дослідження: вклад німецьких мислителів в розвиток філософії. Німецька класична філософія займає значний та вагомий вміст в розвитку світової філософії , яка займає місце в достатньо напруженому , але дуже яскравому за своїми результатами періоді духовно - інтелектуального розвитку . Цей термін вживався в рядянській та пострадянській філософській літературі . В німецькій філософії безліч оригінальних мислителів , а саме:Іммануїл Кант (1724-1804), Йоган Готліб Фіхте (1762-1814),Фрідріх Вільгельм Шеллінг (1775-1854),Георг Вільгельм Фрідріх Гегель (1770-1831), Людвіг Андреас Фейєрбах (1804-1872) [1]. Всіх цих філософів, окрім матеріаліста Феєрбаха відносять до терміну німецький ідеалізм, який поширений в європейській філософській літературі . Всіх їх поєднує пильна увага до природи духу, яка трактується через поняття діяльності і свободи, філософські вчення мислителів цього часу зв'язані також ідейно та генетично. Вся німецька класична філософія базувалася на таких принципах: постулату розрізнення закономірностей розвитку природи та культури, принципу активності суб'єкта, принципу історизму. Засновником та основоположником німецької класичної філософії прийнято вважати Іммануїла Канта. В його творчості зазвичай виділяють два періоди: доктричний (до 70-тих років XVIII ст.) та критичний . Перший період його творчості характерний захопленням природничими науками, натурфілософською проблематикою. Другий період протягом якого розвивається саме кантівська філософська система, зосереджений на вивченні походження пізнавальної діяльності, її закономірностей та меж. В доктричний період розвитку філософії Кант виступав в ролі впливового вченого, теоретика та природодослідника. Саме в цей період він опублікував свою визначну роботу «Загальна природна історія і теорія неба» (1775) , в якій підняв та розкрив гіпотезу про природне походження сонячної системи . В цій роботі зробив важливе відкриття про гравітаційну взаємодію Місяця та Землі , яка впливає на швидкість їхнього обертання [2]. Ідеї Канта стали основою нового погляду на світ як на рухливий, змінний та суперечливий. Це також сформувало важливу роль у формуванні діалектики Для Канта були притаманні елементи матеріалізму та діалектики у період доктричної філософії, він визнавав об'єктивне, реальне існування природи (концепція природної історії Сонячної системи); дії відцентрових і доцентрових сил, притягання та відштовхування; визнання фундаментального походження матеріалістичної філософії про те, що речі існують поза нашою свідомістю і що уявлення про них ми маємо завдяки власним відчуттям, які є джерелом знань. В історії людської культури також важливий внесок зробив Кант, який у критичний період створив філософські твори, а саме: «Критика чистого розуму», «Критика практичного розуму»та «Критика судження» і присвятив себе розумінню філософії як науки, людяності, свободи та моральних питань. У своїй роботі «Критиці практичного розуму» Іммуїл Кант стверджував, що кожен індивідуальний суб'єкт пізнає, відчуває та бажає об'єктивні речі не через призму власних відчуттів, а як загальне позбавлення всякої випадковості та особистих упереджень . В основі «Ідея всесвітньої історії з всесвітньо - громадської точки зору» роздуми над історичним процесом, там він розкрив та обґрунтував чому він вважає, що природні потреби людини, суперечності між ними лежать в основі історичного процесу та є невід'ємною частиною для вдосконалення людського роду. Німецька філософія славиться - вченнями Гегеля. За основу усіх явищ природи і суспільства Гегель приймав духовне першоначало [3]. Яке називав «світовим духом», «абсолютною ідеєю», «світовим розумом». Гегель щиро вірив та вважав що «абсолютна ідея» - об'єктивна, ні від кого та ні від чого не залежить, реально існуюча і внутрішньо суперечлива. Саме це є основною ідеєю гегелівської системи об'єктивного ідеалізму. Сутність філософської системи Гегеля полягає [4].Так звана «абсолютна ідея» проходить три етапи у своєму русі, маючи свій імпульс розвитку, оскільки вона внутрішньо суперечлива, а саме такі етапи як: 1) На першому етапі породжує своє власне багатство , створює свої поняття та категорії , такий процес Гегель у своїй праці назвав «Наука логіки»; 2) Ідея переходить у свою протилежність(інше буття) ,якою є природа, робить вона це завдяки своїй суперечливості. У праці німецького філософа це розглядається як «Філософія природи». 3) На третьому етапі розвиток ідеї замикається повним збігом (тотожністю) ідеї та світу. За висловом Гегеля «Абсолютним знанням». Лише на цьому етапі «абсолютна ідея» як «абсолютне знання» знову повертається до своїх джерел і пізнає саму себе та свій власний розвиток . На цьому процес розвитку «абсолютної ідеї» завершується. Це Гегель відкриває у своїй праці «Філософія духу» [5]. За ідеєю Гегеля світ, є результатом творення надлюдської об'єктивно існуючої свідомості. Також він вважав що ідея спочатку розвивається сама по собі, потім вже на певному етапі розвитку вона «трансформується» в природу, визиваючи все різноманіття предметів та явищ. Згодом ідея породжує людське суспільство , яке представляє собою процес пізнання цієї абсолютної ідеї, яка завершується в уяві Гегеля як кінець філософського розвитку. Ідеологія Гегеля не дивлячись на його вагомий внесок

у німецьку філософію містила в собі також ряд недоліків . Основний недолік це ідеалістичність. На основі його законів розвиваються не предмети і явища матеріального світу , а сама ідея набувши лише вигляд.

Висновок: Отже, можна зробити висновок та сказати, що саме німецькі мислителі вважали що врятовувати свободу особистості людини, дозволяють надією та вірою , в буття Бога та безсмертя душі людини. На думку вище перелічених мислителів знання змушували б людину поводитися певним чином , людські вчинки не були б моральними, зникла б свобода. Проте основою людської особистості є моральність та свобода, які Кант визначав як вищу цінність буття людини . Кант вважав що людина - головна проблема філософії, основним питанням є «що таке людина», саме з цього питання витікають три інших та також не менш вагомих питання людського буття: «що я можу знати ?», «що я повинен робити ?», «на що я можу сподіватися ?». Ці та інші питання філософії життя людини в своїх працях розкривали німецькі мислителі.

Список використаних джерел

1. німецька класична філософія URL:<https://studentbooks.com.ua/content/view/1371/53/1/1/>
2. внесок німецької класичної філософії в світову філософію URL:<https://ru.osvita.ua/vnz/reports/philosophy/13148/>
3. німецька класична філософія URL:https://uk.wikipedia.org/wiki/Німецька_класична_філософія
4. класична німецька філософія URL:https://pidru4niki.com/20080215/filosofiya/klasichna_nimetska_filosofiya
5. німецькі філософи URL:https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/4%20KURS/4/1/02H1R2_5.htm

ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ МАРКСОВОЇ КОНЦЕПЦІЇ ЛЮДИНИ

Актуальність теми дослідження: Тема дослідження є зараз вельми актуальна, зважаючи на гострі соціальні процеси, які відбуваються в сучасному світі. Економічні процеси, як і в часи Маркса так і в XXI сторіччі впливають на геополітичні процеси, зовнішню та внутрішню політику держав. Соціальна нерівність та несправедливий розподіл матеріальних благ створюють соціально-політичну напругу в суспільстві та призводять до революцій та воєн. Марксизм, який зародився у другій половині XIX ст. у західній Європі, набув значного впливу на континенті уже до кінця століття, а у XX ст. став визначальним для політики багатьох держав. Під впливом ідей марксизму спалахували революції та війни, падали і поставали нові держави, змінювались світоглядні парадигми людства в цілому.

Мета дослідження: здійснення філософського аналізу концепції людини у марксизмі, а також окреслити його актуальність у сьогоденні. У процесі дослідження ми ставимо наступні

завдання: описати основні характеристики марксистської антропології; провести короткий аналіз розвитку та становлення концепції людини у марксизмі; визначити основні наслідки даного вчення для розвитку сучасної філософії.

Об'єктом для нашого дослідження є суспільство загалом, в історичній та сучасній перспективі, і наслідки впливу на нього марксистської філософії.

Предмет дослідження: вчення К. Маркса про людину та взаємодії її з суспільством. Основоположником цього вчення прийнято вважати Карла Маркса (1818-1883рр.), який народився у Німеччині, в єврейській родині, що перейшла на християнство. Проте, одразу необхідно зазначити, що основу ідеології Марксизму створили дві людини: Маркс і його близький друг Фрідріх Енгельс (1820-1895рр.), багатий фабрикант, що чимало доклався до формації філософських доктрин марксизму. Карл Маркс, правник та філософ за освітою, багато років пропрацював на журналістській ниві, зокрема був редактором «Рейнської газети», яку згодом закрили через радикальний опозиціонізм до влади. Маркс системно критикував державні структури. За що був спочатку висланий з Німеччини до Парижу (1843р.), а згодом був змушений переїхати до Лондона, де й провів подальші роки свого життя. Непрості умови проживання та праці, постійно чинили тиск з боку правлячих кіл влади, суттєво вплинули на молодого діяча та формування його світогляду [2, с. 55]. Базисом для зародження марксизму стала німецька класична філософія, а саме діалектизм Гегеля та матеріалізм Фейєрбаха. Проте Маркс взявши ці вчення за основу, вивів своє бачення діалектичного матеріалізму. Гегель у своїй філософській концепції спирався на певну містичну сутність – «Дух», який направляє розвиток людської історії, просуває різними стадіями. Для Карла Маркса рушієм історії, як і першопричиною усього сущого було вічна матерія, а будь-які ідеї вищості духовного над матеріальним він відкидав. Навіть більше: «Не матерія є витвором духу, а дух є найвищим витвором матерії». Сама людина, як вінець еволюції є нічим іншим, як способом матерії осмислити саму себе. Марксистська матеріалістична філософія в основній своїй суті зводиться до реальності людини і її потреб. У своєму творі «Німецька ідеологія» Маркс зауважує, що свідомість людини визначена її буттям, а її буття полягає в тому, як саме вона виробляє матеріальне життя. Для філософа фундаментально важливим було усвідомлення реальності існування людини та матеріальне виробництво, що невід'ємно з цим пов'язано, і яке покликане задовільнити базові потреби, такі як: їжа, житло, одяг тощо. Наступними за значущістю є потреби у можливостях створити сім'ю та продовження роду. Сім'я у свою чергу для виживання у непростих умовах має підпорядковуватися іншим суспільним структурам, які передбачають певні форми співробітництва, як виробнича сила [3, с. 48]. Важливим аспектом марксистської антропології є те, що найбільш важливою потребою людини не виступають її фізіологічні потреби чи навіть просте біологічне існування, а насамперед потреба самореалізації в суспільстві. Це означає що для досягнення цієї мети людина має бути незалежною і не завдячувати своїм існуванням та добробутом будь кому інше. Вона має сама бути джерелом своєї самореалізації [3, с. 49]. У випадку, коли людина позбавляється можливості обирати певні види діяльності і змушена підкорятися обставинам у пошуках заробітку, що є наслідком класового розшарування суспільства, відбувається процес відчуження. Громадяни стають залежними від роботодавців, змушені продавати свою працю за несправедливими критеріями і без урахування можливостей та ресурсів самого виробника праці. Відповідно робітник починає ставитись до своєї праці, як до чогось чужого, того, що йому не належить і не робить його щасливим. Головною причиною відчуження Маркс вважав наявність приватної власності, а повна ліквідація її мала б посприяти у подоланні відчуження та побудові соціально-справедливого суспільства [3, с. 51]. Усю історію людської цивілізації Маркс поділив на періоди, згідно основних типів виробничих відносин. Це тип первісної общини, типи рабовласницький, феодалний, капіталістичний та соціалістичний. Вони не є вічними та сталими, оскільки саме виробництво постійно перебуває у стані розвитку, а його перетворення викликають як зміни способу життя, мислення на особистому рівні, так і на рівні усього суспільного устрою, ідеології, культурних інституцій. Іншими словами економічні відносини і процеси загалом, впливають на уявлення, судження, ідеї, витворюють правні, політичні, а також релігійні, мистецькі та філософські форми. Ці форми Карл Маркс називав «ідеологічною надбудовою» на економічному базисі, який всупереч поглядам ідеалістичним завжди є матеріальним [3, с. 59]. Важливим аспектом є те, що зміни у виробництві, завжди фундаментально впливають на виробничі відносини. Якщо

останні не встигають за розвитком перших, то в системі виробництва навіть на суспільному рівні починається розлад, економічні кризи, що детерміновано тягне за собою суспільні перевороти, конфлікти та війни.

Висновок. Марксизм, який виникає в середині XIX століття, і інтенсивного розвитку набуває у XX столітті, став світоглядною відповіддю на виклики та соціальні потреби свого часу. Вчення про поділ на класи, відчуження людини та соціальну нерівність знайшло співчуття та розуміння з боку широких верств тогочасного суспільства, і більше того, воно не втрачає певної актуальності у сьогоденні. Проте варто зазначити, що базуючись на повному матеріалізмі, ця філософська течія негативним чином вплинула на морально-етичний вимір марксизму. Атеїзм, вибіркова етика, відповідно до пролетарської доцільності, стали руйнівним чинником, який призвів до соціальних вибухів, революцій та воєн. Така дійсність ставить перед філософами та мислителями певний виклик моральної відповідальності перед поколіннями за сформовані ними погляди.

Список використаних джерел

1. Касьян В.І. Філософія. Навчальний посібник. Київ. «Знання», 2008., 347 с.
2. Тетаркевич Владислав. Історія Філософії. Т.3. Львів. «Свічадо», 1999., 567 с.
3. Федорика Дам'ян. Філософія дару. Збірник есеїв. Львів. Видавництво Українського католицького університету, 2017., 247 с.

ІДЕЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЛЮДИНИ В ЄВРОПЕЙСЬКІЙ КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНІЙ ТРАДИЦІЇ: ПАРАДИГМА РОЗВИТКУ

Актуальність теми дослідження: полягає у тому, що проблема людини та її вдосконалення завжди була центральною темою протягом історії. Цим питанням займалися і наука, і релігія, які зробили свої внески у розуміння сутності людини, її розвитку. Тому ця стаття є актуальною і сьогодні.

Мета дослідження: полягає у вивченні та осмисленні проблеми вдосконалення людини у контексті європейської культурно-історичної традиції на основі робіт видатних європейських філософів.

Об'єкт дослідження: концепції вдосконалення людини.

Предмет дослідження: ідея вдосконалення людини в контексті європейської культурно-історичної традиції.

Завдання дослідження: розгляд ідеї вдосконалення людини у релігійних традиціях Заходу та Сходу. Пошуки місця людини у ставленні до Бога; становлення ідеї вдосконалення у контексті європейської традиції. Значення культурно-історичних парадигм у її становленні. Попри суттєві відмінності між релігійними традиціями Сходу та Заходу, все ж таки в них є одна спільна риса - досконалість людини розуміється у контексті з'ясування її місця стосовно Бога. Розуміння «досконалості» та визначення шляху до неї суттєвим чином залежить від конкретної духовної традиції та історичного етапу. Так, у Індії для містичного прозріння та внутрішнього єднання індивідуума з божеством застосовують вправи, що відомі ще з давніх часів як йога. Головною суттю суфізму є вчення про одкровення, яке трактується як злиття душі з Абсолютом та є метою та підсумком сходження містика до Бога щаблями вдосконалення. Протестантизм запроваджує нове розуміння вдосконалення людини. Відповідно і вдосконалення людини як засобу наближення до ідеалу християнської релігії, до Бога суттєво відрізняється в кальвінізмі від православної віри та католицизму. Вдосконалення в кальвінізмі переноситься з етичного вдосконалення «внутрішньої» людини, від містичного споглядання та таїнств до цілком реалістичного напрямку - вдосконалення людського співжиття [1, с. 121-125]. Першим, хто сформував концепцію досконалості та вдосконалення людини у європейській культурно-історичній традиції був Платон. Провідна ідея концепції полягає у тому, що людина покликана до досконалості і її можна реально досягти, ставши на шлях очищення, сутність якого - звільнення душі. Досягнення досконалості, таким чином, є нічим іншим, як реалізацією закладеної в людину програми - уподібнення Богу [2, с. 60-66]. Варто звернути увагу на концепцію Єдиного, як мірила досконалості. Вона продовжує платонічну традицію у європейській культурі. За цією концепцією існує ієрархічна будова світу, верховним началом якого є Єдине (Першоєдине), яке ще іноді він називає Отцем чи Благим, потім по низхідній ідуть Дух та Душа. Концепція «двох градусів» зазначає про існування граду небесного та граду земного, яка стала парадигмою вдосконалення у християнській думці, автором якої був Аврелій «Два градуси»- град Божий та град земний. Град Божий є остаточним блаженством, межею досконалості; до нього він відносить усіх вірних Богу істот, добрих ангелів, істинних християн та добродійних людей. До граду земного відноситься все, що пов'язане з гріхом, безчесними справами, плотськими та суетними спокусами. Такий погляд на вдосконалення буде зберігатися упродовж усієї епохи Середньовіччя, поступово зазнаючи змін у епоху Відродження [3, с. 68-76]. «Ідея суспільного виховання у парадигмі просвітництва» стверджується, що однією з фундаментальних парадигм у європейській традиції була ідея суспільного виховання, основи якої були закладені у добу Просвітництва. У концепції звертається увага на вдосконалення людини, яке розумілось просвітниками як особисте та суспільне виховання. Ревізія християнської традиції та поняття надлюдини. За Ніцше кожна епоха та культура має свою особливу ієрархію цінностей, відповідно до якої віддає перевагу одним речам перед іншими. Він називає цю ієрархію «скрижаллю цінностей». «Скрижаль цінностей», що домінує у Європі, на його думку, встановлена погано, і має бути переглянута згори донизу. Такі домінуючі культурні цінності Європи як «Бог», «істина» є, за Ніцше, ознакою нашої уяви; натомість єдиною реальністю є світ наших прагнень та пристрастей, що є основним законом буття. Також Ніцше вносить деякі корективи: життя сповнене страждань і є постійною боротьбою, зміною поразок та перемог, але це все не є даремним, а веде до певної мети. Кожна істота дотепер породжувала істоту вищу за себе і таким чином, буття постійно підвищується, що є можливим тільки на основі волі до влади, завдяки якій прогресує, розвивається життя, і отже вдосконалюється світ і вдосконалюється людина. Як із тварини постала людина, так із людини має постати тип, вищий за людину. Він називає цей тип «надлюдиною». Жадобу влади Ніцше розглядає фактично як фундаментальне підґрунтя вдосконалення й самовдосконалення [4, с. 3-11]. Суспільний розвиток пізньокapіталістичного суспільства спонукає до маніпуляції свідомості, яка ототожнюється з «просвітництвом». Маніпуляція здійснюється, зокрема, через сучасну «індустрію культури» за допомогою численної пропагандистської продукції, яка розповсюджується засобами масової комунікації, і, таким чином, стає можливим здійснювати цілеспрямований вплив на мислення людей. Йдеться, по суті, про вдосконалення об'єкта маніпуляції, що у його ролі постає сучасна людина.

Висновок: Прикметною рисою ідеї вдосконалення в релігійних традиціях є те, що вона позначена орієнтацією на трансцендентний Абсолют. Водночас розуміння цього Абсолюту як ідеї вдосконалення щоразу залежить від певної культурно-історичної традиції.

Список використаних джерел

1. Вдосконалення людини: містичні аспекти релігійної традиції Заходу. // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна № 501 (Проблеми буття людини) Серія «Теорія культури та філософія науки». Харків – Суми, 2001. С.121-125.
2. Самопізнання та вдосконалення у Платона (Про становлення ідеї Блага). // Актуальні філософські та культурологічні проблеми сучасності: Зб. наук. праць/ Відп. ред.: М. М. Бровко, О. Г. Шутов. К.: Вид. центр Київського державного лінгвістичного університету, 2001 С.60- 66.
3. Концепція «двох градусів» Аврелія Августина та її вплив на становлення поняття вдосконалення // Мультиверсум. Філософський альманах: Зб. наук. праць / Гол. ред. В. В. Лях., Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди. К.: Український центр духовної культури, 2002 С. 68-76.
4. Діоніс та Аполлон: пошук досконалого життя та переосмислення європейської культури Фрідріхом Ніцше// Наукові записки. Релігієзнавство. Культурологія. Філософія. К.: Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова, 2002. Вип. 11. С. 3-11.

СОЦІАЛЬНА ПРИРОДА ГРОШЕЙ В КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ

Актуальність теми дослідження: гроші в сучасному світі стають джерелом формування буденної свідомості та, відповідно, соціальної поведінки. Значення грошей для людини не вичерпується сферою економіки, відношення до грошей істотно впливає на формування моралі, ієрархії цінностей. Змінюється характер соціальної ролі грошей.

Мета дослідження: з'ясування правової природи фінансової діяльності сучасної держави Україна в контексті реалізації її функцій.

Об'єкт дослідження: сутність та функціонування грошей як соціального та культурного феномена, їх вплив на широкий спектр суспільних процесів.

Предмет дослідження: соціальна природа грошей та їх еволюція.

Завдання дослідження: визначити роль грошей сьогодні та їхнє місце у сучасному світі; показати основні завдання фінансів в контексті їх впливу на людину та державу. Так, М. Дамірчєв вважає, що характеристика фінансової діяльності може здійснюватися в декількох аспектах. По-перше, як певний узагальнений механізм, який охоплює всі види діяльності, що пов'язані з рухом грошей, коштів та інших об'єктів, які ми відносимо до узагальненої категорії «фінансові ресурси». По друге, як конструкції, які забезпечують обіг коштів юридичних або фізичних осіб під впливом засобів приватного права. По-третє, як сукупність засобів забезпечення та організації руху коштів відповідних адміністративно-територіальних утворень (держави та її внутрішніх складових) [1, с. 27]. Натомість О. Макух зазначає, що характеристика публічної фінансової діяльності має здійснюватися не як абстрактної категорії а з врахуванням її реального (практичного) змісту, оскільки від того, наскільки ефективною буде публічна фінансова діяльність, залежить як стан економіки держави, так і добробут кожного громадянина. [2, с 29] Тому публічна фінансова діяльність має визначатися з позицій поставленої мети; прогнозування результатів діяльності; планування певних дій; реалізації; аналізу, співставлення, порівняння мети і результатів (проведення звітності) [2, с. 43]. На думку Д. Вінницького фінансову діяльність слід характеризувати шляхом встановлення відповідності: наскільки розглядуване поняття як наукова абстракція відображає реальні явища і процеси суспільного життя, що ним позначаються; чи вірно визначено логічні і функціональні відносини цієї категорії з іншими фінансово-правовими категоріями; яке практичне значення фінансової діяльності держави. При цьому ним зазначається, що фінансова діяльність в усталеному значенні не може розглядатися як базова категорія, оскільки це поняття з юридичної точки має значення лише тією мірою, якою визначається правом як міра дозволених чи встановлених правом дій вказаних суб'єктів, здійснення якої забезпечується юридичними правами і обов'язками тих осіб, чий інтересів вона може стосуватися.[3, с. 65] Поняття фінансової діяльності держави завжди виступає як підпорядковане категорії фінансових правовідносин і характеризує дії одного із їх учасників.[3, с. 70-72] Окрім того, у конструкції «фінансова діяльність – фінансові правовідносини» є логічні суперечності, які полягають у тому, що фінансові правовідносини породжуються фінансовою діяльністю держави, зміст якої вони водночас і становлять [3, с. 74]. Кожен із наведених підходів заслуговує на увагу, оскільки дає змогу виявити особливості фінансової діяльності загалом, й фінансової діяльності сучасної держави Україна, зокрема. Разом з тим, не вдаючись до критичних висловлювань, слід зауважити, що встановлення співвідношення «фінансова діяльність – фінансові правовідносини» потребує окремого дослідження, як і розуміння того, що саме розуміється під публічною фінансовою діяльністю. В науковому обігу поняття публічної фінансової діяльності, як правило, об'єднує такі поширені поняття як «фінансова діяльність держави» та «фінансова діяльність органів місцевого самоврядування». На думку О. Музики- Стефанчук таке об'єднання сприяє лаконічності, повноті й точності базового поняття фінансової діяльності [4, с. 75]. Зокрема О. Макух публічну фінансову діяльність визначає як особливу діяльність відповідних суб'єктів по мобілізації, розподілу і використанню коштів публічних. Вона має динамічний характер, що дозволяє простежити безпосередній зв'язок та чітку послідовність і взаємозалежність дій, притаманних кожному напрямку, і обумовлює необхідність якомога точнішого визначення прав і обов'язків суб'єктів фінансових правовідносин на кожній із стадій [2, с. 43,]. Беручи за основу розуміння сучасної держави Україна як соціальної публічної інституції, яка забезпечує цілісність, управління та розвиток суспільства, її фінансова діяльність не може мати іншого характеру, а ніж публічного. Разом з тим слід вирізняти й фінансову діяльність інших публічних суб'єктів. Тому в статті вважається доцільним використовувати термін фінансова діяльність сучасної держави Україна. Також слід зазначити, що аналізовані висловлювання в юридичній науці щодо розуміння фінансової діяльності держави, дають можливість припустити, що така діяльність складається із відповідних стадій, які мають свої особливості та в сукупності відображають її зміст. Сутність публічної фінансової діяльності, фінансової діяльності держави чи органів місцевого самоврядування, в юридичній літературі, як правило пов'язують із формуванням, розподілом, перерозподілом, використанням, контролем за використанням фінансових ресурсів. Так, О. Дмитрик вважає, що

фінансова діяльність держави являє собою врегульований нормами права планомірний процес мобілізації, розподілу, перерозподілу і використання централізованих і децентралізованих фондів коштів з метою виконання завдань, функцій державою [5, с. 25]. На думку М. Трубіної поняття фінансової діяльності містить три види дій, пов'язаних з державними грошовими фондами: їх формування (мобілізація); розподіл; використання. При формуванні (мобілізації) фондів коштів виникають відносини зі створення фондів коштів для забезпечення успішного функціонування держави відповідно до тих цілей, які перед нею стоять [6, с. 15]. Подібні визначення містяться й навчальній літературі де під фінансовою діяльністю держави розуміється організована, регламентована нормами права діяльність уповноважених державних органів влади й органів місцевого самоврядування з формування, розподілу, використання фондів коштів, необхідних для створення умов соціально-економічного розвитку країни [7, с. 18]; діяльність з формування, розподілу і використання централізованих і децентралізованих грошових фондів з метою забезпечення здійснення функцій держави, соціально-економічних завдань, управління, обороноздатності, діяльності державних органів [8, с. 448]. Таким чином в проаналізованих визначеннях поняття фінансової діяльності держави акцентується увага як на правовому підґрунті такої діяльності, так і окремих процесах чи діях, які можуть бути змістом цієї діяльності сучасної держави Україна задля забезпечення реалізації її функцій. Як зазначається в літературі, згідно з функціями, які держава виконує в суспільстві, зміст фінансової діяльності держави можна розглядати за такими напрямками: формування централізованих і децентралізованих фондів коштів; розподіл фондів коштів; використання фондів коштів; контроль за забезпеченням законності формування, розподілу та використання фондів коштів [7, с. 18]. Адже зміст фінансової діяльності є, в остаточному підсумку, проявом усіх функцій держави, оскільки реалізація будь-якої державної функції потребує адекватного фінансового забезпечення [8, с. 448]. Сфера публічної фінансової діяльності становить одну зі стратегічних функцій будь-якої держави і тому піддається ретельній правовій регламентації, постійному державному регулюванню і контролю.

Висновок: проведений аналіз дав змогу виявити правову природу фінансової діяльності сучасної держави Україна. До основних її ознак можна віднести такі: вона є різновидом правової діяльності; її змістом є формування, розподіл, перерозподіл, використання, контроль за використанням фінансових ресурсів; спрямована на забезпечення реалізації функцій сучасної держави Україна. Тож фінансова діяльність сучасної держави Україна – це правова діяльність уповноважених суб'єктів, яка спрямована на забезпечення реалізації функцій сучасної держави Україна шляхом формування, розподілу, перерозподілу, використання, контролю за використанням фінансових ресурсів.

Список використаних джерел

1. Дамірчиєв М. І. Правове регулювання публічної фінансової діяльності: порівняльноправовий аспект: дис. доктора юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2015. 399 с.
2. Винницький Д.В. Российское налоговое право: проблемы теории и практики: монографія. СПб: Юрид. центр Пресс, 2003. 243 с.
3. Музика-Стефанчук О. Публічна фінансова діяльність і предмет фінансового права. Сучасний стан та перспективи розвитку фінансового права: тези доповіді Міжнародної наук.- практи. конференції (м. Ірпінь, 23-24 листопада 2007р.). Ірпінь, 2007. 74 с.
4. Макух О. Динаміка фінансових правовідносин: методологічний аспект: дис. доктора юридичних наук: 12.00.07. Запоріжжя, 2017. 75 с.
5. Дмитрик О.А. Содержание и классификация финансовых правоотношений: монографія. под ред. Н.П. Кучерявенко. Харьков: Легас, 2004. 25 с.
6. Трубіна М.В. Фінансова діяльність держави: підходи до видозмінення наукових аспектів пізнання. Фінансове право. № 4 (30). 2014. С. 15 с.
7. Фінансове право: підручник / за заг. ред. О. П. Гетманець. Харків, 2017. 18 с.
8. Воронова Л.К. Фінансове право України: підручник. К.: Прецедент; Моя книга, 2006. 448 с.

НАУКОВО ТЕХНІЧНА РЕВОЛЮЦІЯ І ПРОБЛЕМИ ЛЮДСЬКОГО ІСНУВАННЯ

Актуальність теми дослідження: Сучасна науково-технічна революція спричинила справжній переворот в інформаційній сфері. Нові інформаційні технології почали впроваджуватися все більш активно і глобально. Один з напрямів філософствування, який характерний для ХХ ст. є філософське осмислення проблем науки і техніки. Його поява викликана передусім надзвичайно широким поширенням техніки та технічних засобів саме у цьому столітті, а також всеосяжним впливом науки і техніки на усі сторони життя суспільства. Поява цієї проблеми пов'язана зі стрімким зростанням сучасних технологій, а кількість людей, які зазнають впливу технічних заходів та їхніх вторинних ефектів, значно зростає. Об'єктом людської діяльності стають і природні системи. Це призводить до порушення їх рівноваги, що є причиною руйнування цих систем. Ніколи раніше людина не мала таких потужних важелів, щоб бути здатною знищити життя у певній частині екологічної системи і навіть у глобальному вимірі.

Об'єкт дослідження: проблеми спричинені науково-технічною революцією.

Предмет дослідження: наслідки колосального впливу науково-технічної революції на подальше життя людства.

Мета дослідження: визначити сутність поняття «науково-технічна революція», проаналізувати наслідки науково-технічної революції.

Завдання дослідження: дослідити науково-технічну революцію, провести аналіз майбутнього за теорією «Кіберпанка», зробити аналіз потенційних проблем спричинених науково-технічною революцією. Науково-технічна революція – це якісний стрибок у структурі і динаміці розвитку сил та корінна перебудова технічних основ матеріального виробництва на основі перетворення науки в провідний чинник виробництва, в результаті якого відбувається трансформація індустріального суспільства у постіндустріальне [2, с. 205]. Перша науково-технічна революція XV-XVII ст. відкинула геоцентричне вчення Птолемея і систему Арістотеля, пододала середньовічну схоластику і створила наукові основи математики, астрономії, механіки і медицини зусиллями Коперника, Кеплера, Галілея, Декарта, Ньютона та інших вчених. На зміну феодальній суспільно-економічній формації почала приходити капіталістична, яка характеризується розвитком продуктивних сил і ускладненою системою виробничих відносин. Цей період також можна охарактеризувати масштабним розвитком промислового виробництва [2, с. 205]. Друга науково-технічна революція ХІХ ст. зруйнувала метафізичні ідеї незмінності природи і утвердила діалектичні ідеї загального розвитку і зв'язку у природі на основі атомістичної теорії і періодичного закону в хімії, вчення про збереження і перетворення енергії в фізиці, а також клітинної й еволюційної теорії в біології. Вплив науки ще більше виявляється у розвитку продуктивних сил, з'являються нові галузі виробництва, загострюються суперечності з виробничими відносинами у суспільстві [2, с. 205]. Третя науково-технічна революція (з кінця ХІХ ст.) почалася з руйнування концепції неподільного атома і створення квантово-механічної системи системи світосприймання, яка характеризується кількісними фізичними властивостями мікросистем. У ході цієї революції наука проявляє революціонізуючий вплив на розвиток виробництва і виробничих відносин [2, с. 205]. Четверта науково-технічна революція (з кінця ХХ ст.) охопила інтелектуальну діяльність, починаючи з інформаційних образів в економіці, штучного інтелекту у нових технологіях і продовжується в біології, інформатизації суспільства, розвивається світова глобалізація в науці і техніці. Саме цей період і прийнято називати НТР [2, с. 206]. Четверта науково-технічна революція характеризується розвитком в таких галузях: автоматизація та комп'ютеризація виробництва та управління виробничими процесами; оволодіння новими джерелами енергії; освоєння космосу; створення штучних матеріалів; розвиток новітніх технологій [2, с. 206]. Під час розвитку нових технологій, люди старалися використовувати їх в некорисних цілях, частіше для залякування своїх ворогів, наприклад у війнах. Через таку гонку озброєнь, було створено найнебезпечнішу зброю під назвою ядерна боеголовка. Але крім воєн, ще була одна проблема на планеті – екологічна криза. Вона з'явилася внаслідок засмічення атмосфери різними газами і речовинами, що спричинило часті захворювання невеличкими хворобами і смертність серед народів. На жаль, будь-яка діяльність людини так чи інакше пов'язана із забрудненням навколишнього середовища. Людство вже з початку свого існування поступово збільшувало свій антропогенний тиск на природу, а останні 80-100 років цей тиск досяг максимуму. Суспільство вже досить довго балансує на межі екологічної катастрофи нечуваних масштабів, лише якимось дивом уникаючи її [1, с. 374]. Кіберпанк загалом показує нам до чого може призвести цей створений нами бездоганний світ, описує смерть людства внаслідок якоїсь глобальної катастрофи і відродження тих небагатьох людей, що залишились. Кіберпанк, як жанр літератури є дещо суміжним з постапокаліптикою і є найсучаснішим її різновидом в процесі розвитку суспільства [3, с. 342]. Цей жанр – це суміш кібернетики, що раніше була привілеєм лише багатих верств суспільства і панку – культурного прошарку кінця 70-х і початку 80-х. Кібер і панк – два раніше несумісних поняття, бо технології часто розглядалися як інструмент утистки нижчих класів з боку нижчих. Кіберпанк – апофеоз постмодернізму, техносвітогляд, на

основі якого можливо створити світ із власної уяви. Якщо абстрагуватися від філософії, то можна стверджувати, що кіберпанк – це стиль життя [4].

Висновки: Отже, ситуація у світі сьогодні характеризується розвитком науки і техніки, появою комп'ютерів, атомної енергетики, генної інженерії та інших високих технологій. В той же час, необхідність вирішення глобальних протиріч шляхом гуманізації та повернення до культурних джерел відчувається все більше. Науково-технічний прогрес створює можливості для розвитку суспільства, проте як будуть використовуватися науково-технічні досягнення залежить від самої соціально-економічної будови спільноти.

Список використаних джерел

1. Лайон Д. Інформаційне суспільство: проблеми та ілюзії // Сучасна з зарубіжна соціальна філософія, К., 1996. С. 362-380.
2. Тулмин С. Структура розвитку науки. Из бостонских исследований по философии науки М., 1978. С. 205-206.
3. Белл Д. Социальные рамки информационного общества // новая технократическая волна на Западе / Под ред. П. С. Гуревича. М.: Прогресс, 1986. 3 С.342-344.
4. Кіберпанк URL: <https://uk.wikipedia.org>

ЕТИКА БІЗНЕСУ

Актуальність теми дослідження. Етика – це наука, що вивчає мораль, моральність, їх виникнення, динаміку і зміни. Це філософська дисципліна, яка вивчає мораль, суспільні норми поведінки та звичаї. Етика бізнесу – це ділова етика, що базується на чесності, відкритості, вірності даному слову, здатності ефективно функціонувати на ринку відповідно до чинного законодавства, встановлених правил, традицій та досліджує особливості функціонування і розвитку моралі у сфері підприємницької, комерційної діяльності.

Мета дослідження: навчити як діяти в бізнесі морально етично, соціально направлено, вміти використовувати волю, мотиви, потреби партнера в інтересах своєї справи, підприємства, зростання їх конкурентоспроможності та позитивного іміджу; вивчення принципів поведінки, яка сприяє створенню доброзичливої атмосфери порозуміння і ефективності ділового вирішення проблем та набуття вмінь та навичок ділового спілкування; про моральні принципи, норми і правила ділового етикету.

Завдання дослідження: навчити основним правилам поведінки в бізнес-середовищі; володіння мистецтвом ведення ділових бесід, нарад і переговорів; володіння складовими позитивного іміджу та вміння користуватися правилами ділового етикету; дослідження теоретичних проблем моралі бізнесу; розроблення проблем моральних аспектів бізнесу; виявлення вимог, які висуваються щодо моральності бізнесмена; вивчення особливостей моральної свідомості бізнесмена; розроблення питань морального виховання та самовиховання бізнесмена.

Об'єктом дослідження: є сфера управлінців і підприємців, що забезпечує зв'язки підприємства з діловим середовищем, партнерами з бізнесу.

Предмет дослідження: ділова етика заснована на низці письмових і негласних правил щодо принципів, які керують діями та прийняттям рішень компанії. Наука, що вивчає етичні чесноти, а також добродійні вчинки, була названа Аристотелем етикою. При цьому етику вважали практичною філософією, що дає відповідь про те, які дії та моральні вчинки є правильними. Отже, в IV ст. до н. е. етична наука отримала своє ім'я, яке носить до наших днів. Етика походить з галузі філософії, яка бачить людські цінності у зв'язку з їх поведінкою: добре чи погано, правильно чи неправильно. У світі бізнесу ця ідеологія забезпечує кращих співробітників і більше інвестицій. Розгляд етики в бізнесі сягає корінням у витoki економічної логіки сучасного капіталізму [2]. Етика є моральним принципом, який повністю перетинає будь-яку людську діяльність. А з цього випливає, що без етики не можна було б жити, хоча реальність, на жаль, говорить нам навпаки. Бізнес складається з будь-якого типу економічних операцій між клієнтом або працівником з будь-яким постачальником. Хосе Віра - професор відділу кадрів Школи бізнесу та менеджменту зазначав, що «коли існує це гроші від засобів, багато хто застосовує принцип «все йде», ставлення, яке суперечить будь-яким моральним принципам»[3]. На сьогоднішній час ми живемо в часи невизначеності, тому етика зараз потрібна професіоналам, керівникам та підприємцям. Адже, етика є дисципліною управління та ключовим навиком для наступного покоління лідерів. Ми визначаємо ділову етику як набір цінностей, норм і принципів, відображених у культурі компанії. Звичайно, бізнес-етика не є необхідною, але дивлячись з іншого боку, значна частина нових поколінь увійде в практику «доброї практики», але тільки з точки зору навколишнього середовища, також з людського відсіку у вигляді самостійного бізнесу. Ці чинники змушують компанії дуже серйозно віднестись до застосування етичних принципів у своїх діях, якими б вони не були», – так тлумачить науковець Хосе Віра. Переваги етики в бізнесі перш за все полягає у власній стабільності і у виживанні компанії. Компанія, яка не дотримується етичних принципів у своїй діяльності та поведінці, може з часом зникнути. Ділова етика є основним моментом, який із сфери управління талантами компанії може сприяти передачі цінностей усередині компанії. Ще один аспект, який можна просувати, за словами Даніеля Прієто, – це «етичний кодекс, який є баченням тих відділів для тих, хто хоче керувати людьми» [4]. Існують різні дії для правильного впровадження ділової етики, а саме: встановити критерії «належного управління» для розвитку та входження у власність Ради директорів у великих корпораціях; реалізація фігури «Офіцер із дотримання правових норм». написання хорошого Кодексу поведінки добре доноситься до всіх співробітників і компанії протягом року. Ці три дії, безсумнівно, сприяють реалізації цих етичних принципів у контексті бізнесу та будь-якого іншого аспекту ділового життя. У багатьох випадках компанії складають документ, який називається етичним кодексом, який для ділової етики є тим, чим соціальний баланс є для корпоративної соціальної відповідальності. Цей документ складається з низки принципів, якими керуються етичні дії суб'єкта. І для того, щоб кодекс етики не перетворився на просто декларацію намірів, дуже зручно стежити за його застосуванням через етичний комітет. Цей комітет відповідатиме за поширення його змісту серед усіх членів організації, гарантування відповідності та проведення періодичних зустрічей для координації діяльності та перегляду та оновлення його змісту.

Висновки. Отже, для того щоб запровадити ділову етику, необхідно встановити, які цінності та принципи будуть керувати діями співробітників, а також прийняттям рішень всередині компанії. Через ділову етику спільні цінності застосовуються як особливі в організації. Правильний вибір цінностей і внутрішня реалізація

через комунікаційні та інтеграційні стратегії не тільки дозволить створити більш тісні стосунки з співробітниками, але й буде привабливим для ділових партнерів [1].

Список використаних джерел

1. Герет Г.М., Клоноскі Р. - Дж. Етика бізнесу. К.: Основи, 1999. 214 с.
2. Бізнес-етика: конспект лекцій [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. «Економіка» освітньою програмою «Управління персоналом та економіка праці» / М. М. Дученко, О. А. Шевчук; КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020. 56 с.
3. https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/39693/1/Posibnyk_Biznes-etyka.pdf
4. 3.Дикань В.Л., Компанієць В.В., Полякова О.М. Етичні основи бізнесу: Навч. посібник. URL: <http://lib.kart.edu.ua> > Навчальний посібник
5. 4.ДОБРОЧЕСНІСТЬ ТА ЕТИКА В БІЗНЕСІ. Освіта заради справедливості. Серія університетських модулів- Відень, 2021. Chrome-extension://efaidnbmnbbkqapcacgdcafeindmkaj/https://www.unodc.org/documents/e4j/IntegrityEthics/E4J_Integrity_and_Ethics_Module_11_final_UKR.pdf

*Михалевська Вікторія
Студентка гр.МАРК-12
Факультет економіки та управління, ЗУНУ*

ФІЛОСОФІЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ БІЗНЕСМЕНА

Актуальність теми дослідження. Сучасний етап розвитку бізнес-середовища є результатом комплексних реформ у всіх сферах суспільного життя та пошуку країною свого носія розвитку та ніші в глобальному масштабі, що визначає нові тенденції та фундаментальні зміни в системах управління організаціями.

Мета дослідження. Виявлення впливу керівника на процес прийняття рішень, аналізі характерних ознак управлінських рішень й процесу їх вироблення та ухвалення, дослідженні філософії, прийняття рішень бізнесменом.

Завдання дослідження Усвідомити місце, займане управлінськими рішеннями в реальних економічних умовах та інформаційній системі підприємства; як розвинути свій бізнес.

Об'єкт дослідження. Управління як феномен суспільної життєдіяльності, механізми його формування та ефективного функціонування.

Предмет дослідження. Управлінські рішення в бізнесі та вплив керівника на процес прийняття рішень. Управлінське рішення - це вибір альтернативи, який здійснюється менеджером у рамках його посадових повноважень і компетенції, спрямований на досягнення визначеної мети організації (підприємства, акціонерного товариства, корпорації, концерну та ін.). За змістом це може бути спосіб дії, план роботи, варіант проекту тощо. Рішення має бути відповідним за ресурсним, правовим та морально-етичним обмеженням. Крім того, завжди слід прагнути до того, щоб рішення було оптимальним (найкращим) і забезпечувало екстремум (максимум чи мінімум) критерію вибору. Узагальненою характеристикою рішення є його ефективність. Ця характеристика включає ефект рішення, що визначає ступінь досягнення цілей, і віднесений до витрат на, їхнє досягнення. Рішення є тим ефективнішим, чим більшим є ступінь досягнення цілей і меншими витрати на їхню реалізацію [1, с.156]. Технологія менеджменту розглядає управлінське рішення як процес, що складається з трьох стадій: підготовка рішення; прийняття рішення; реалізація рішення. Підготовка управлінських рішень проводить економічний аналіз ситуації на мікро- і макrorівні, що включає пошук, збір і обробку інформації, та вирішуються виявленні проблеми. На стадії ухвалення рішення здійснюється розробка і оцінка альтернативних рішень і курсів дій, що проводяться на основі різноманітних розрахунків; відбір критеріїв вибору оптимального рішення; вибір і прийняття найкращого рішення. Реалізація рішень приймає заходи для конкретизації рішення і доведення його до виконавців, здійснюється контроль за ходом його виконання, вносяться необхідні корективи і дається оцінка отриманого результату від виконання рішення. Кожне управлінське рішення має свій конкретний результат, тому мета управлінської діяльності полягає в знаходженні таких форм, методів, засобів та інструментів, які могли б сприяти досягненню оптимального результату в конкретних умовах і обставинах. На процес прийняття управлінських рішень впливає безліч факторів. Найважливішими з них є: ступінь ризику - завжди існує імовірність прийняття неправильного рішення, яке може несприятливо впливати на організацію [2, с. 49]. Прийняття рішень при управлінні бізнес-процесами, мають складний багатогранний характер. Тому, процес прийняття рішень доцільно розглядати за різними аспектами, а саме: функціональний аспект прийняття рішення, прийняття рішень за рівнями управління; підтримка рішень за видами забезпечення; з урахуванням ризиків; за кількістю учасників процесу прийняття рішень; засобами використання інформаційних систем і технологій [3, с. 213]. Функціональний аспект прийняття рішень передбачає процес пошуку оптимальних варіантів діяльності як на основі вже існуючих так і на синтезі нових рішень, отриманих на основі аналізу проблемної ситуації. Як правило, процес прийняття рішення включає наступні функції: визначення проблеми та постановка задачі з управління, визначення осіб, що приймають рішення, опис та пошук альтернатив, вибір оптимальної альтернативи, впровадження, перевірка, виконання і контроль виконання рішення. Вище перераховані функції, в свою чергу, взаємодіють між собою і мають циклічний характер, що має значний потенціал для досягнення успіху [4, с. 49]. Важливо зауважити, що успіх рішення в значній мірі залежить від результатів аналізу проблемної ситуації. Як правило, процес дослідження ситуації та розроблення рішення включає аналіз наступних факторів: сфера діяльності, терміни виконання, цілі задачі прийняття рішень, перелік осіб

прийняття рішень, унікальність управлінської ситуації, рівень повноти вхідної інформації, рівень ризику та ступінь невизначеності, рівень часового горизонту (оперативний, тактичний, стратегічний), потреба в використанні інформаційних систем і технологій для підтримки процесу прийняття рішення. Рішення створюються менеджерами на всіх рівнях організаційного управління і повинні забезпечувати організацію взаємодії, реалізації і контролю процесів виконання рішень. Менеджери нижньої ланки управління виконують задачі по виконанню самого рішення, а вищих ланок управління – задачі по здійсненню планування, організації, мотивації, комунікації і контролю [4, с. 265]. На прийняття рішень бізнесмена можуть впливати як об'єктивні, так і суб'єктивні чинники. Розробка і реалізація управлінських рішень вимагає від керівників широкого погляду на склад рішення та можливі результати. Рішення можна класифікувати за численними ознаками. Проте, визначальним моментом є умови, в яких приймається рішення. Зазвичай рішення приймаються в обстановці визначеності або ризику (невизначеності). Згідно іншої класифікації, розглядають види рішень за терміном: довгострокові, середньострокові й короткострокові; за частотою прийняття є одноразові (випадкові) і повторювані; за широтою охоплення загальні і вузькоспеціалізовані; за складністю прості і складні; за жорсткістю регламентації контурні, структуровані й алгоритмічні. Виділяють також організаційні, інтуїтивні і раціональні рішення. Організаційні зумовлені обов'язками людини та можуть обумовлюватися як в напрямках, заданих організацією, так мати інноваційний характер. Прийняття рішень це психологічний процес, тому способи їх вибору можуть варіюватися від спонтанних до високологічних [5, с. 5].

Висновок: Сучасне економічне та політичне життя суспільства вимагає від бізнесмена постійного пошуку. У пошуках психологічного спокою людина заглиблюється в релігію, мистецтво, філософію, спираючись на які також приймає і реалізовує рішення в усіх царинах суспільного життя і особливо в найбільш динамічній його сфері бізнесі. Прийняття рішень базується на свідомому і цілеспрямованому характері. Характер такого вибору в значній мірі залежить від ступеня повноти і певної інформації, якою володіє людина. Окрім цього, в рішеннях бізнесмена зображаються внутрішні якості, відповідно до чого здійснюється така класифікація особистих рішень: Прийняття рішень є найважливішою справою діяльності бізнесмена. Його рішення впливають на економічні, організаційні, соціальні, правові і технологічні інтереси компанії, а також відбиваються на економіці держави й світового прогресу. Тому бізнесмен повинен вміти приймати рішення, що позитивно впливали б як на його особистість, так на власну справу і суспільний добробут.

Список використаних джерел

1. Воронкова В.Г. Управління людськими ресурсами: філософські засади: [навч. посібник] / В.Г. Воронкова, А.Г. Беліченко, О.М. попов. К.: Професіонал, 2006. 576 с.
2. Кремень В.Г. Філософія управління: [підручник] / В.Г. Кремень, С.М. Пазиніч, О.С. пономарьов. К.: Знання України, 2007. 360 с.
3. Менеджмент процессов / Под ред. Й. Беккера, Л. Вилкова, В. Таратухина, М.Кутелера, М. Роземанна; [пер. с нем.]. М.: Эксмо, 2008. 384с. (Качественный менеджмент)
4. Новітні тенденції розвитку управління підприємствами: монографія / [Федонін О. С., Швиданенко Г. О., Лаврененко В. В. та ін.]. К: КНЕУ, 2011. 257.
5. Гончарук Т. В. Олександр Кульчицький в контексті світової філософії: Монографія. Тернопіль: Економічна думка, 2005. 279 с.

ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Актуальність теми. Сучасний світ - це світ великих можливостей. Сьогодні людина може розвиватися у будь-якому напрямку, може шукати різноманітні шляхи для досягнення своєї мети, може обрати: чи знайти роботу, чи започаткувати власний бізнес, може займатися творчістю або взагалі зробити власне хобі професією, яка буде приносити дохід.

Мета дослідження: полягає у визначенні ролі філософії як основи для розуміння людиною самої себе, знаходження власного життєвого шляху, та визначенні мети власного існування.

Об'єкт дослідження: людина.

Завдання дослідження: визначити що є людина сьогодні та її місце у сучасному світі; показати основні завдання філософії в контексті їх впливу на людину та її усвідомлення власного Я. «Філософія... одна тільки відрізняє нас від дикунів і варварів і... кожен народ тим більше цивілізований і освічений, чим краще в ньому філософствують; тому немає для держави більшого блага, як мати істинних філософів» [1]. Однією із найбільших загадок природи є Людина. Її намагалися розгадати великі філософи Античності, Середньовіччя, Відродження, Нового Часу, але й до сьогодні ця таємнича істота залишається розгаданою не до кінця. Отже, філософія протягом усіх часів намагалася пояснити чим же є людина. А людина в свою чергу використовувала філософські знання для найрізноманітніших цілей. Людина народжується, розвивається і намагається знайти себе у світі. Кожен з нас прагне знайти певну ціль, яка стане основою для подальшого саморозвитку, тому що для того щоб досягти поставленої мети необхідно працювати над собою, дізнаватися щось нове, шукати різноманітні шляхи, які відкривають нові можливості. Особистісне самовизначення - це визначення себе стосовно суспільно прийнятих (і прийнятих даною людиною) критеріїв особистісного становлення й подальша дієва реалізація себе на основі цих критеріїв [4]. У чому саме полягає самовизначення сучасної людини? У її статках, популярності, кар'єрі, сім'ї та родині, у сивому волоссі та купі онуків? Чи може у тому що ти герой. Де відповідь на це запитання? Беззаперечно відповідь можна знайти в суспільстві, але це особистий вибір кожної людини, який залежить від різних чинників, що впливають саме на цю особистість [3]. Саме філософія дає можливість людині знайти шлях до поставленої мети, який є основою для особистісного самовизначення. Тому що філософія допомагає людині пізнавати світ і саму себе, розкривати особливості буття, самостверджуватись. Вона не дає готових відповідей на усі питання, а дає можливість людині самій знайти відповідь, вона підштовхує до пошуку істини, до вибору власного життєвого шляху і до пізнання істини [2]. Філософія як спосіб самовизначення базується на основних функціях, які вона виконує. До них належать світоглядна, пізнавальна, методологічна, практично-діяльна [5]. Світоглядна функція полягає у здійсненні впливу на формування життєвих установ, на усвідомлення людиною цілей та сенсу життя, через знання про світ та людину і її місце, про можливості його пізнання та зміну. Філософія є методологічною основою світогляду. Для його побудови вона дає вихідні, основні принципи, застосування яких дає змогу людині виробити свої життєві настанови, що стають головними орієнтирами, визначають характер та спрямованість її ставлення до дійсності, характер і спрямованість практичної діяльності. Серцевина світогляду - усвідомлення людиною цілей та смислу життя. Пізнавальна функція через прагнення людини до пізнання, дає знання про природу і світ, людину і її місце в ньому, при цьому змушуючи нас дивитися на них через призму відношення «людина - світ». Філософія виступає як особлива сфера пізнавального ставлення людини до дійсності, об'єктом якої є відношення «людина - світ». Методологічна функція. Специфіка філософії полягає в тому, що вона в найузагальненішій формі вивчає ставлення людини до світу і до самої себе. Тому основні положення філософії мають важливе методологічне значення для кожної з форм суспільної свідомості в процесі усвідомлення свого специфічного предмету. Сутністю методологічної функції філософії є логіко-теоретичний аналіз наукової та практичної діяльності людей. Філософська методологія визначає напрямки наукових досліджень, створює можливість орієнтуватися в розмаїтті фактів і процесів, що відбуваються в світі. Філософська методологія сприяє більш ефективному і раціональному використанню наукових методів конкретних наук [5]. Практично-діяльна функція полягає у тому що філософія активно впливає на оточуючий світ і на саму людину, вона відіграє важливу роль у визначенні основних цілей життя, досягнення яких є запорукою розвитку особистості. Філософія це загальна основа формування духовного світу особистості, яка через усвідомлення сенсу буття зможе досягти самовизначення [6].

Висновки: філософія є основним засобом самовизначення людини у сучасному світі, адже саме вона висвітлює основні принципи буття людини, є основним джерелом знань про світ, людину і її можливості, про суспільство і природу.

Список використаних джерел

1. Первоначала философии: Соч. в 2-х кн. / Рене Декарт., 1989.
2. Філософія: Навчальний посібник / Т. В. Гончарук, Н. В. Джугла, Л. П. Мокряк, М. Л. Шумка. Тернопіль: Підручники і посібники, 2010. 360 с.

3. Шулигіна Р. А. Проблема творчої самореалізації особистості в системі духовних орієнтирів: дис. канд. пед. наук : У Д К 37.015.311: / Шулигіна Р. А. Київ, 2007. 80 с.
4. Особистісне самовизначення URL: <https://www.psyh.kiev.ua>
5. Основні функції філософії URL: http://pidruchniki.com/10561127/filosofiya/osnovni_funktsiyi_filosofiyi
6. Проблема самовизначення людини // URL: <http://www.etica.in.ua/problema-samoviznachennya-lyudini/>.
7. Сидоренко Л. І. Філософське осмислення людини / Л. І. Сидоренко. URL:
8. <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/sid-phil-human.htm>
9. Гончарук - Чолач Т., Джугла Н. Особливості української ментальності як основа національної самоідентифікації. / Т. Гончарук - Чолач , Н. Джугла / URL: http://library.tneu.edu.ua/images/stories/praci_vukladachiv
10. Гурик М. І., Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Філософські проблеми державного управління. Навч. посібник. Тернопіль. Економічна думка, 2010. 126 с.
11. Гурик М. І., Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Філософські проблеми державного управління. Навч. посібник. Тернопіль. Економічна думка, 2010. 126 с.

РОЗВИТОК ДУХОВНОГО ЖИТТЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ РОЗБУДОВИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Актуальність теми дослідження полягає в роздумах і переосмисленні духовного життя в державотворчому процесі та консолідації української нації, що сприяє процесу розбудови Української держави.

Мета дослідження: українська модель взаємодії держави та церкви в державотворчому процесі, яка спрямована на покращення державно-церковних відносин.

Об'єкт дослідження: взаємодія церкви і держави.

Предмет дослідження: виявлення основних принципів, механізмів взаємовідносин між ними.

Завдання дослідження: проаналізувати теорії взаємодії, релігії і держави в історії філософії, і розглянути взаємодію релігії і держави в управлінні суспільством; здійснити методологічний аналіз взаємодії розвитку церкви і держави і розглянути морально-світоглядний взаємодію, з'ясувати сутність і основні управлінські методи розвитку української держави. Із моменту запровадження християнства в Київській Русі релігійна ідея тісно переплелася з державницькою. Приймаючи християнство, князь Володимир Великий бачив у ньому передусім релігійну ідеологічну систему, яка своїми духовно-моральними нормами, здатна подолати етноплеменні відмінності, політично консолідувати суспільство. Церква здійснювала цементуючий вплив на об'єднання руських земель, освячувала патріотичні почуття. Через християнство державницька діяльність наповнювалася гуманним змістом. Церковно-релігійна політика Ярослава Мудрого була спрямована на зміцнення Української церкви шляхом уконституювання Київської митрополії, що також піднімало міжнародний авторитет держави. Так, утверджуючи християнські норми, творилася державницька ідеологія України-Руси. «...Самостійність княжої держави зміцнювалась самостійністю Церкви». На це й була спрямована державно-релігійна політика Володимира Великого та Ярослава Мудрого. Підтримуючи духовний та дипломатичний зв'язок із візантійським Сходом та Європейським Заходом, у Київській Русі творилася своя оригінальна картина світосприйняття, де християнство, поєднавшись із давньоукраїнським етнічним корінням, утворило особливу духовну культуру, котра лягла в основу української національної ідентичності. На сучасному етапі характер державно-церковних відносин - один з головних показників рівня розвитку і держави, і релігійного напрямку, оскільки він характеризує рівень реалізації принципу свободи совісті як однієї з головних складових фундаментальних прав і свобод людини. В XXI ст. Церква та релігійні організації все частіше заявляють про себе, як про діяльних учасників суспільних процесів. Релігійний фактор посідає важливе місце в суспільно-політичному й духовнокультурному житті. Українське законодавство закріплює принцип відокремлення Церкви від держави. Але в Україні спостерігається традиційно значний вплив релігійних інституцій на суспільні відносини, на політичні події, що пояснюється історичним значенням церкви у житті слов'янських народів і особливістю національного менталітету, головною складовою якого - релігійна духовність Тут, перш за все, необхідно звернути увагу на природу церкви як соціального явища, оскільки досить часто вона розглядається як унікальний феномен, відокремлений від інших суспільних одиниць. У сучасних умовах церква набуває усіх рис інституту громадянського суспільства. Оскільки будь-яке церковне утворення має такі риси: його виникнення обумовлюється необхідністю задоволення релігійно-етичних прагнень людини; формування церкви або релігійної громади відображає виникнення соціальних зв'язків між людьми з питань задоволення релігійних прав останніх; церковна діяльність охоплює відокремлену сферу релігійних відносин; реалізація цих відносин пов'язана із використанням індивідами свого права мати та сповідувати свою релігію; церква виступає формою організаційної інституціоналізації відповідної релігії; функціонування церкви відбувається на засадах самоврядування та на основі власної системи норм; церковне життя врегульоване правом із метою захисту прав і свобод членів церковної общини та інших осіб [2, с. 14]. Такий підхід до природи церкви, майже не здобув концептуального осмислення в юридичній науці, хоча був позитивно сприйнятий фахівцями-політологами [3, с. 18]. Такий підхід до природи церкви, майже не здобув концептуального осмислення в юридичній науці, хоча був позитивно сприйнятий фахівцями-політологами. Проте, сам факт розуміння церкви як інституту громадянського суспільства дає змогу довести її незалежність та усвідомити перспективи співпраці з державою. Наявна модель взаємодії і визначає основні складові механізму взаємодії держави та церкви в Україні. Велике значення взаємопов'язаності між державою та церквою є наша Українська мова яка відіграє значний вплив в державотворчому процесі. Митрополит Шептицький називав «святою справою» національне відродження українців та їх право на власну державність. Приймаючи засади поміркованого націоналізму, він виступив проти терору: «святій справі не можна служити із закривавленими руками» [1, с.1]. Шептицький рішуче відкидав прояви етнічної нетерпимості та принципи «ультра націоналізму». Великого значення в націотворчому процесі Огієнко надавав глибокому вивченню та застосуванню в повсякденному житті рідної мови. У творі «Наука про рідномовні обов'язки. Рідномовний катехизм для вчителів, робітників пера, духовенства, адвокатів, учнів і широкого громадянства» (1935) Огієнко

наголошував на важливості всебічного функціонування та розвитку рідної мови. Огієнко дбав про належний рівень української Служби Божої, щоб вона була чиста й небуденна. Саме таким критерієм підпорядковується його переклад Біблії на українську мову. Цю працю справедливо вважають справою всього життя митрополита, вершиною його діяльності як богослова, науковця і поета. Таким чином, на сучасному етапі розвитку релігійна ситуація в Україні доволі складна. Деякі вчені вважають, що шляхом виходу із даної ситуації може стати створення єдиної національної релігії чи помісної церкви, які б виконували інтегруючі й етноконсолідуючі функції.

Висновок. Підсумовуючи сказане, наголошуємо, що, крізь усю українську державотворчу традицію, безперечним фактом була активна громадська позиція релігійної еліти. Діяльність духовної інтелігенції виходила далеко за межі релігійного життя, стала епіцентром і культурного, і політичного, а згодом і економічного життя краю. Непомічати чи заперечувати інтегративну роль релігії в суспільстві в сучасних українських реаліях неможливо та навіть злочинно. Тому цілком погоджуємось із думкою відомого релігієзнавця С. Здіорука, що «Вітчизняній еліті не обійтися без переоцінки цінностей. В нашому прикладі це означає, що об'єктивне осмислення інтегративної ролі релігійного фактора в державотворчих процесах неможливе без світоглядної трансформації в середовищі чиновників та управлінців» [4]. Неприпустимо ігнорувати величезний інтегративний потенціал духовної та соціальної енергії, яким виступає релігійний чинник українського суспільства. Осмисливши витоки й історію своєї духовної культури та державотворчої традиції, можна повною мірою зрозуміти сьогодення і уявити найбільш сприйнятливі шляхи побудови свого майбутнього.

Список використаних джерел

1. Шептицький А. Слово до української молоді / А. Шептицький // Мета. - Чис. 19. 1932. С. 1.
2. Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Розділ IV. Філософія релігії.
3. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» 1991 р. URL: <https://xn--80aagahqwyibe8an.com/ukrajiny-zakony/zakon-ukrajini-pro-svobodu-sovisti-religiyni-1991-855.html>
4. Пономаренко О. Релігійні чинники українського державотворення. URL: https://ipiend.gov.ua/wpcontent/uploads/2018/07/ponomarenko_religiini.pdf

СУЧАСНІ МОДЕЛІ РИНКОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Актуальність дослідження: у кожній системі існують свої національні моделі організації господарства, оскільки країни відрізняються рівнем економічного розвитку, соціальними і національними умовами. Ринкова економіка включає декілька різних за змістом моделей економіки. Вони відрізняються залежно від ступеня дії держави на економіку і від пріоритетних завдань [4].

Мета дослідження: охарактеризувати та дослідити відмінність сучасних моделей ринкового господарства.

Об'єкт дослідження: ліберальна, консервативна та соціально-орієнтовна моделі ринкової економіки.

Предмет дослідження: проаналізувати сучасні моделі ринкового господарства.

Завдання дослідження: вивчити економічну систему господарювання країн з ринковою економікою. Національна модель ринкової економіки — економічна система господарювання країн з ринковою економікою. Історично поділяється на традиційні (з домінуванням контролю держави) та ліберальні (зі зменшенням ролі держави) моделі. До країн, де переважає перша, відносять зокрема Японію та Німеччину, до других англосаксів та Францію. Традиційні моделі ліпше забезпечують інтереси нації у той час як ліберальні є більш оптимальними для накопичення капіталу олігархічними структурами та великими капіталовласниками, як правило у збиток населенню. Для ліберального (вільного) ринку характерними є: переважання приватної власності над усіма іншими її формами, мінімальне втручання держави в регулювання економіки, яке зосереджено, головним чином, на макроекономічних процесах, максимальне заохочення людей в підприємстві шляхом створення відповідної законодавчої бази, велика диференціація людей на багатих і бідних, значна різниця в рівні заробітної плати між керівником фірми і службовцями (в сто і більше разів). Ліберальна модель побудована на тому, що кожна працездатна людина повинна забезпечити себе, свою сім'ю і свою старість. Прикладом є американська модель. Це ліберальна ринкова модель, про яку заговорили у 1990-х роках, коли лідерство в економічному зростанні перейшло до США. Вона заснована на тому, що держава сприяє підприємницькій діяльності, збагаченню найбільш активної частини населення, на стимулюванні розвитку нової техніки і технології, найбільш перспективних і ефективних виробництв. Здійснюється розширення інформаційного і комунального секторів економіки, ріст внутрішнього попиту перевищує ріст ВВП, значно зростають інвестиції. За рахунок часткових пільг і допомог для малозабезпечених громадянам створюється прийнятний рівень життя. У суспільстві зростає рівень соціальної диференціації. Для цієї моделі характерний високий рівень продуктивності праці і важливість досягнення особистого успіху. Держава підтримує стабільну кон'юнктуру і економічну рівновагу. Серед всіх інших моделей вона вважається найефективнішою [3]. Консервативна модель заснована на системі соціального страхування як за рахунок внесків працюючих, так і, особливо, роботодавців і держави. Тут боротьба з бідністю поєднується з підтримкою високих стандартів життя усіх громадян. Коли ринок не в змоззі забезпечити належний рівень життя усіх громадян, то в соціальні процеси втручається держава, як і в регулювання економіки в цілому. Консервативна модель характерна для Австрії, Німеччини, Франції, Італії, Греції. Значний інтерес представляє південно-корейська модель. Вона дозволила цій країні за короткий строк перетворитися з відсталої у високорозвинену країну. Якщо в 1962 році національний дохід на душу населення тут складав 82 долари на рік, то в 1988 році - 4, 04 тис. доларів, тобто збільшився за 26 років в 50 разів. Відмінною особливістю південно-корейської моделі є сильне регулювання економіки державою. Держава складає і реалізує п'ятирічні плани, зосереджує в своїх руках фінансово-кредитні ресурси, стимулює експорт і стримує імпорт [1]. Для соціально-орієнтованої моделі ринку характерним є: наявність змішаної економіки із значною питомою вагою державної власності, регламентація державою правил гри на ринку як для державних, так і недержавних підприємств, державне макро- і мікрорегулювання економіки, значна державна підтримка всіх членів суспільства шляхом забезпечення належного гарантованого рівня задоволення потреб громадян в охороні здоров'я, освіті, житлі, культурі, недопущення бідності, регулювання зайнятості населення з метою мінімізації безробіття, державне регулювання доходів населення, а також, в певних межах, і цін. Таку шиком. соціально-орієнтована модель ринкової економіки передбачає поєднання економічної ефективності і соціальної захищеності населення з метою забезпечення певного рівня його добробуту. Ця модель характерна для Швеції. Термін «шведська модель» виник в зв'язку з становленням Швеції як однієї з найрозвинутіших в соціально-економічному відношенні держави. Він з'явився в кінці 60-х років, коли іноземні спостерігачі почали помічати вигідне поєднання в Швеції швидкого економічного росту з широкою політикою реформ на фоні відносної соціальної безконфліктності в суспільстві. Цей образ успішної і лагідної Швеції особливо сильно контрастував тоді з зростанням соціальних і політичних конфліктів в навколишньому світі. Зараз цей термін використовується в різних значеннях і має різний зміст в залежності від того, що в нього вкладається. Деякі аналітики відзначають змішаний характер шведської економіки, поєднуючий ринкові відносини і державне регулювання, переважної частини приватної власності в сфері виробництва і усупільнення споживання [2]. **Висновок:** отже, кожна

країна буде власну господарсько-політичну систему, яка найбільш відповідає конкретно-історичним умовам і особливостям, менталітету цієї нації.

Список використаних джерел

1. Моделі ринкової економіки. URL: https://pidru4niki.com/91715/politekonomiva/modeli_rinkovoyi_ekonomiki.
2. Моделі сучасної ринкової економіки. URL: https://osvita.ua/vnz/reports/econom_theory/22020/.
3. Національні моделі ринкової економіки URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.
4. Типи і моделі ринкової економіки. URL: <https://works.doklad.ru/view/frnZTuStbxs/all.html>.

ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Актуальність теми дослідження. Самовизначення одна із довічних проблем у суспільстві. Кожна людина стикається із нею протягом усього свого життя, стараючись зрозуміти, хто вона і яке місце вона займає у суспільстві. Розглядом даної концепції займається соціальна філософія. Вона здобуває інтегративне знання про суперечності й проблеми розвитку суспільства та визначення місця і ролі у них людського чинника. У зв'язку з цим людство, яке вже усвідомило роль філософського знання, завжди звертатиметься до цінності її ідей. Завдяки ним можна пізнати найглибінніші значення власного буття, які виступають у різних символічних формах – мовних, культурних, технічних, інформаційних тощо. Кожна людина по своєму дивиться на світ, неї протягом життя формується власний світогляд, він формується протягом всього життя, людина перебуває в різних сферах суспільства, вона взаємодіє із різними культурами і все це додає проблемі самовизначення все більшої і більшої актуальності.

Мета дослідження: з'ясувати сутність і головні способи самовизначення людини та їх прояви в умовах зростаючої взаємодії культур.

Завдання дослідження: охарактеризувати основні етапи дослідження цієї проблеми в історії філософської думки; з'ясувати сутність феномена самовизначення людини як невід'ємної характеристики людського буття, виявити потреби людини у славному самовизначенні.

Об'єктом дослідження є самовизначення людини як складова людського існування.

Предметом дослідження є уявлення людини про саму себе, своє місце у світі та відношення до нього. Проблема самовизначення людини належить до таких званих вічних світоглядних проблем. Ще з давніх часів люди не обмежувались своїми базовими поняттями про світ, а намагались пізнати його зі всіх сторін, в них виникало бажання пізнати самого себе і зрозуміти власне буття. «Пізнавати, щоб більше могли. Більше могли, щоб більше діяти. Більше діяти, щоб повніше існувати», - так казав відомий французький вчений та філософ П'єр Тейяр де Шарден (1881-1995) у своїй книзі «Феномен людини» і так він визначає призначення людини у світі. Сучасна філософія є узагальненою філософською думкою людства, що ґрунтується на тереотичних надбаннях, здобутих у кожній національній філософії. Основною для сучасної філософії є загальноприйняті людські цінності та пріоритети. На мою думку, надзвичайно важливим для кожної молодої людини є базове знання філософії. Адже на цій основі у людини виникає, тільки її притаманне, специфічне духовне осмислення та переживання існуючого світу речей і предметів, суспільного середовища у формі відчуттів, уявлень емоцій, котрі формують відповідне світовідчуття, світоприймання і світорозуміння. Світогляд за своєю суттю є цілісним сприйняттям людини структури буття, узагальнюючим осмисленням сенсу та мети людського життя, віднайденням людиною головних і значимих ціннісних орієнтирів. Саме на цій основі відповідно і формується лінія людської життєдіяльності, поведінки, способи і принципи пізнання світу, переконання та ідеали. За таких умов якісний рівень світогляду особистості стає виміром її духовної та інтелектуальної зрілості, внутрішнього багатства, освіченості, а також соціальної активності, гуманізму, доброти, моральної чистоти [1, с. 89]. Найбільш ґрунтоване тлумачення поняття «самовизначення», на мій погляд, подається в *всесвітній енциклопедії «Філософія»*: у якій зазначається, що самовизначення – це процес і результат вибору особистістю своєї позиції, засобів самореалізації і цілей у конкретних життєвих обставинах, основний механізм прояву людської свободи [2, с. 98]. Нині світоглядні уявлення і переконання особистості, особливо молодої людини, формується в контексті переоцінки нашого історичного минулого, утвердження плюралізму, розмаїття думок, поглядів на різні питання суспільного життя. Щоб не блукати у лабіринтах нових суспільних процесів, правильно зорієнтуватись, збагнути смисл нового існування, юнакам і дівчатам потрібен духовний стержень, яким є філософсько-світоглядна культура, оскільки саме вона покликає забезпечити розвиток цілісної особистості, здатної свідомо ставитися як до оточуючого її світу, так і до самої себе, до світоглядного вибору, орієнтованого на загальнолюдські й національні цінності [3, с. 6]. Процес самовизначення особистості конкретизується набуттям людиною певного соціального статусу є своєрідним поєднанням об'єктивних факторів, які не залежать від людини, і суб'єктивних чинників, які особистість обирає не за власною волею, таким чином самовизначається. Тобто визначається через процедуру вибору і намагається знайти своє місце в суспільстві спираючись на свої внутрішні цінності і можливості для самореалізації, що створені в суспільстві [4, с 7].

Висновок: Філософія як світоглядне знання. Світогляд, його структура, рівні, види. Світогляд є насамперед способом тлумачення, інтерпретації феномену буття і водночас формою його духовного засвоєння та розуміння, а тому в ньому реально фіксуються знання та уявлення людини про світ, а також її власне індивідуальне та суспільне буття. У процесі формування світогляду формується індивідуальність людини, її переконання та життєва позиція. Світогляд – результат і наслідок виховання і самовиховання, розвитку і саморозвитку, освіти і самоосвіти. Філософія підштовхує та надає людині творчих можливостей в її прагненні

зрозуміти життя, філософія завжди спрямовувалася проти краху, кризи, занепаду цивілізації, культури і духовності людини.

Список використаних джерел

1. Кондзьолка В. В. Філософія і її історія. Львів, 1996. 168 с.
2. Шумка М. Л. Роздуми над значимістю та роллю філософії у суспільстві Михайлина Леонівна Шумка // Україна в гуманітарних і соціально-економічних вимірах. Матеріали II Всеукраїнської наукової конференції. 24-25 березня 2017 р., м. Дніпро. Частина I. / Наук. ред. О. Ю. Висоцький. Дніпро: СПД «Охотнік», 2017. 235 с.
3. Світоглядна культура особистості, Монографія, За науковою редакцією, доктора філософських наук, професора В. П. Бега, Київ, Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. 235 с.
4. Скотна Н. В. Самовизначення особистості в цивілізаційному вимірі / Надія Скотна // Молодь і ринок. Щомісячний науково-педагогічний журнал. № 1 (108) січень 2014. Дрогобич: Коло, 2014. С. 7-13.

ДИНАМІКА ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СВІТУ МОЛОДІЖНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

Актуальність дослідження: В котрий раз переживає Україна період бурхливого національного відродження, яке супроводжується зростанням інтересу до ролі духовних цінностей в житті народу. Не беручи до уваги тривалу історію держаної незалежності, ми не можемо говорити про існування цілісної системи цінностей як основи суспільства.

Мета дослідження: дізнатися про нові цінності серед молоді та причини їх виникнення.

Завдання дослідження: розглянути динаміку формування ціннісного світу молодіжної культури.

Об'єкт дослідження: молодіжний ціннісний світ України.

Предмет дослідження: з давніх - давен людство вивчало цінності їхнє формування та як вони змінюються. Для пояснення існує розділ у філософії – аксіологія, засновником якої є Рудольф – Герман Лотце (1817 – 1881). Аксіологія – наука про цінності, учення про природу духовних, моральних, естетичних та інших цінностей, їх зв'язок між собою, із соціальними, культурними чинниками та особистістю людини; розділ філософії [1, с. 3]. Буває два види: цінностей матеріальні та духовні. Духовні цінності — це духовні уявлення, явища, поняття, вимоги, що притаманні людині, спільноті. Матеріальні цінності — речі, що мають певну цінність у вигляді майна, предметів, товарів. [2, с 1]. Формування системи цінностей дуже складний та довгий процес особливо для молоді віком від 14 до 20 років. Саме за цей період часу відбувається динамічна зміна сприйняття світу та буденності, які впливають на подальші кроки у житті та розвитку людини. Для прикладу розглянемо цінності українського народу у XVIII ст. основними з яких були: худоба, житло, вбрання, достаток, релігія. У ті часи люди досить поважно ставились до релігійних свят, адже тільки під час них сім'ї могли зібратися за одним столом та поділитися своїми думками. З часом цінності почали змінюватися. Поштовхом для цього були Перша та Друга світова війни. Як таких матеріальних цінностей не було. Зміна влади та велика смертність, морально знищували людей. Сіяли страх та бажання вижити. Відсутність моральних регуляторів або їх ослаблення викликали не тільки відокремлення інтересів, їх замкнення у дуже вузьких межах, культивуацію знання заради знання, мистецтва заради мистецтва влади заради влади, а й деградацію суспільних відносин. Моральна свідомість поєднує в собі вищі цінності, які були вироблені в історії суспільства, - добро, істину, любов, свободу, справедливість тощо. Такий підхід до співвідношення цінностей дозволяє досягнути мораль не тільки як одну із форм суспільної свідомості, а і як її специфічну форму, що єднає результати інших способів віддзеркалення дійсності та зв'язує їх із світом реальних життєвих відносин, реальних потреб та інтересів. Тому людське життя у ті часи вважалося найціннішим [3, с. 37]. У кінці XX на початку XXI ст. почався розвиток технологій. Люди тягнулися до науки та особистого розвитку. Цінуватися почали навчальні заклади. Можливість висловити свою думку без засуджень та смертної кари, перебудували поняття цінностей. У сучасній системі цінностей зростає роль гуманістичного елемента, ідеї миру та світового співробітництва, вільного діалогу різних соціально - політичних та економічних систем, поваги до способу життя та звичаїв кожного народу. З точки зору оцінювання сучасного періоду розвитку українського суспільства можна визнати, що настав принципово новий період в історії України її народу та духовної культури. Це потребує нагального вирішення завдання формування нової системи цінностей: одні цінності одержують нові умови для свого поширення та утвердження, інші - не знаходять сприятливого середовища для відтворення, оскільки пов'язані з минулим історичним періодом [4, с. 125]. Українська культура належить до західного типу, в якому вищою цінністю є особистість та свобода. Орієнтування на особистість має історичне коріння. Тому що велику частину своїх сил витрачали на збереження національної самобутності. Наступною причиною змін людських цінностей стала епідемія COVID-19, яка створила умови, що змусили людей дистанційно навчатися, працювати та спілкуватися. Почала цінуватися дружба. Зараз новий етап змін цінностей це російсько – українська війна. Почали цінувати свободу, сміливість, єдність українського народу.

Висновок: Отже, формування ціннісного світу молоді України, пройшла складні історичні етапи. Можемо сказати, що саме цінності допомагають знайти відповіді на питання і саме вони об'єднують суспільство адже є духовною опорою культури. Цінності змінюються з часом цей процес довготривалий. Вони можуть застаріти, але не вмирають, а можуть відновлюватися.

Список використаних джерел

1. «Аксіологія» URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. Методичний коментар до теми «Цінності» URL: https://svitdovkola.org/files/2/5/Tema-05-method_comment_tema.pdf
3. Ручка А.О. Цінності і смисли як компоненти соціокультурної реальності / А.О.Ручка. Смысловая морфология социума, за ред. Н.Костенко., 2012 С.91 – 123.
4. Анисимов С.Ф Цінності реальні і уявні / С.Ф.Анисимов, 1970 224 с.

ЕКОНОМІЧНИЙ ТИП ЛЮДИНИ ЗА С.М.БУЛГАКОВИМ

Актуальність теми дослідження: Людина залишається основним чинником виробництва і є представником суспільних і виробничих відносин. Саме тому дослідження важливості людини в системі економічних відносин є актуальним в умовах сучасного розвитку економіки. Хочу зазначити, що людина це є соціальний індивід, яка поєднує в собі суспільно-значущі та індивідуально неповторні риси. Слід також зазначити, що кількість досліджень на дану тему є відносно малою, адже цей напрям ще шукає свій світогляд і методологію.

Мета дослідження: полягає у розкритті економічного типу людини на основі вчень Сергія Миколайовича Булгакова та дослідити його економічні погляди у ХХ ст.

Об'єкт дослідження: людина в економіці.

Предмет дослідження: основні теорії господарства С.М.Булгакова.

Завдання дослідження: проаналізувати, що таке економічний тип людини та розглянути основні теорії господарства С. М. Булгакова. Визначити якою була релігійна точка зору видатного філософа на економічну і господарюючу людину, а також дослідити його діяльність. С.М. Булгаков народився 28 липня 1871 року в м. Лівни Орловської губернії, у багатодітній сім'ї священника. Життя у невеликому, провінційному місті, відвідування церковних служб справили колосальний вплив на формування особистості і світогляду С. Булгакова. «Я народився й виріс під церковним кровом, і це назавжди визначило мою природу» [1, с.10]. Освіту здобував у Лівенському духовному училищі (1881–1884), Орловській духовній семінарії (1885–1888), Єлецкій гімназії (1889–1890) і на юридичному факультеті московського університету (1890–1894), по закінченні якого залишився пошукачем на кафедрі політекономії та статистики, викладав у технічному училищі. Однією з найбільш великих й ґрунтовних його робіт в області політичної економії є «Філософія господарства» (1912), яка була захищена С. Булгаковим як докторська дисертація з політекономії. С. Булгаков зазначав, що господарство — найчутливіше до процесу життя. Адже економічні потреби, задоволення яких пов'язане з працею, відомі людству з давніх часів його історичного існування і є найбільшою необхідністю. У «Філософії господарства» С. Булгаков дає пояснення економічної діяльності, яка є пов'язаною з релігією, що виступає як світогляд, а не фактор, що впливає на економічне життя. Для філософа господарство є творчою діяльністю розумних істот, в першу чергу, феноменом духовного життя. Філософський інтерес до господарства - не простий дослідницький інтерес до маловивченої сфери реальності; такий інтерес з'являється як відповідь на драму взагалі людського пізнання, на кризу наукового пізнання, на нерозв'язність глобальних економічних проблем в межах економічної науки. Філософія господарства є спробою відповісти на такі питання, на які наука в цілому, й економіка зокрема, відповісти не можуть. І серед цих питань - цілі й наслідки господарської діяльності. Саме тому, господарство - важливий, ємкісний за змістом, феномен [2, с. 6]. Головним об'єктом Булгаківської критики стає Сміттанський тип «економічної людини», яка «не їсть, не спить, а все підраховує інтереси, прагнучи до найбільшої вигоди при найменших витратах: це розрахункова лінійка, що з математичною точністю реагує на зовнішній механізм розподілу та виробництва, який діє за власними залізними законами» [2, с.11]. В. Сперанський писав: «Професору Сергію Миколайовичу Булгакову належить, поза сумнівом, єдине в своєму роді місце серед російських вчених-економістів. Далеко не замикаючись у формальні рамки своєї основної спеціальності і не грішачи в той 373 же час поверхневим дилетантизмом, він прагне до створення цілісного релігійно-економічного світогляду. Він хоче відкрити людству не тільки нову землю матеріального благоденства, а й нове небо радісного релігійного соціоспоглядання» [3, с. 2]. Діяльність людини в економіці є соціально-економічною необхідністю, адже людина, як істинний член суспільства, постійно протистоїть природі. Інші люди не завжди є близькими до природи, а є лише підпорядковані природі. Проте, існує фактор, що їх поєднує, а саме: людина та природа є компаньйонами в праці, але, в цей ж момент, і конкурентами в процесі розподілу суспільних благ, які були наслідком їхньої спільної праці. С.Булгаков описує у своїй роботі, що така суперницька боротьба заставляє сконцентрувати більше уваги на те, щоб дослідити багатство у вигляді особистого досягнення, але водночас вона не захоплює у своє поле теоретичного кругозору проникнення в саму сутність трудового процесу.

Висновок: Наукові погляди С.М.Булгакова стосовно господарства, відображені ним у філософсько-господарській концепції. В якій вчений стверджує необхідність поєднання наукового і філософського способів пізнання суспільних процесів, оскільки наука ділить їх на окремі сфери, складаючи результати детального вивчення в схеми, філософія ж дає можливість цілісного погляду на явища, викриваючи їх глобальний сенс і глибинні основи. Отже, встановлений тісний зв'язок духовної (моральної) і матеріальної сторін людини, чого потребує економіка як наука про господарство, а також доведений факт впливу духовних та моральних аспектів на господарську поведінку економічної людини.

Список використаних джерел

1. Булгаков С.Н. Автобиографические заметки. Дневники. Статьи / С.Н. Булгаков. Орёл: Издательство Орловской государственной телерадиовещательной компании, 1998.
2. Фесенко Г.Г. Філософія господарювання: Конспект лекцій(для студентів денної та заочної форм навчання)/ Г.Г. Фесенко; Хакр. нац. унт-міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Х.:ХНУМГ, 2014.

3. Еволюція наукового світогляду С.М. Булгакова URL: //Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет. 2012.

ФІЛОСОФІЯ УСПІХУ МЕНЕДЖЕРА

Актуальність теми дослідження. Праця менеджера є багатоманітною, але в основі її лежить рівень етичних і психологічних чинників суб'єкта управління. Особистість менеджера має винятково велике значення для управлінської діяльності, адже саме його індивідуально-психологічні властивості визначатимуть, як будуть вирішені ті задачі, що поставатимуть перед ним, чи виявить він себе відповідальним, ініціативним, самостійним працівником.

Мета дослідження – дослідити, як менеджер повинен справлятися із своєю роботою та поставленою йому задачею. Дізнатись, як відбувається його кар'єрний зріст. потреби партнера в інтересах своєї справи, зростання їх конкурентоспроможності та позитивного іміджу.

Завдання дослідження: дослідити вимоги до здібностей і вмінь менеджера; охарактеризувати важливі умови успіху управління; визначити поради щодо організації його особистої праці;

Об'єктом дослідження є особистісні якості менеджера, теорія його успіху, філософські погляди на діяльність менеджера.

Предмет дослідження: Праця менеджера є багатоманітною, але в основі її лежить рівень етичних і психологічних чинників суб'єкта управління. У взаємовідносинах «менеджер - оточуюче середовище» кожен конкретний випадок породжує велику кількість непередбачених нюансів, але є ряд парадигм, дотримання яких визначають успіх менеджера. Становлення менеджменту і цивілізованого бізнесу датується економічною наукою початком 20 ст. Це був час, коли всі країни Європи знаходились в стані високорозвинутих ринкових відносин. Менталітет «дикого капіталізму» поступово відходив в історію. Перед економікою, політикою, культурою життя поставило нові вимоги, виконання яких потребувало і нових філософських основ — раціоналізму і інтуїтивізму. Не були вони відкриттям 20 ст. І раціоналізм і інтуїтивізм зароджувались ще в глибинах античної філософії, пройшовши своє, як було вже фрагментарно подано в попередніх лекціях, формування в умовах Середньовіччя, Нового часу і, особливо, впродовж всього 19 ст. Проте ці методи пізнання розвивались в руслі наближення до практичного життя суспільства [с. 80] Завданням менеджера є активізувати таку людину, вивчити, чи її дії є границею її можливостей, чи вона здатна на значно більше. І якщо здатна, то чому не заангажується у справу активніше. Може, людина вважає, що отримує менше, ніж заслуговує на це, а може, її поведінка детермінована якоюсь фрустрацією етичного плану. Як вважають американські вчені К.Р. Макконелл і С.Л. Брю, людина, яка намагається здійснювати економічну діяльність, спираючись на буденну свідомість, неодмінно натикається на перешкоди, які намагається подолати, знову ж таки спираючись на буденні уявлення про економічні процеси. Для менеджера, бізнесмена широкого плану необхідне теоретичне осмислення економічних процесів, і саме тому, що економіка є наукою, а не сукупністю певних емпіричних дій, які можна достатньо пояснити на емпіричному рівні пізнання. Тому не випадково сьогодні для менеджера в роботі найбільш придатні філософські методи пов'язані як з емпіричним, так і теоретичним рівнями усвідомлення дійсності, які у свій час були сформульовані Р. Мертоном. Прикладом таких методів може слугувати індукція і дедукція. Як зазначають вже згадувані нами автори «Економікса», менеджери часто вирішують свою задачу, починаючи з теоретичного рівня, а потім перевіряють або відкидають дану теорію, спираючись на факти. Це дедуктивний, або гіпотетичний метод. Разом з тим, менеджер може здійснювати пізнавальний процес від фактів до узагальнення їх результатів. Тут вже маємо індуктивний метод пізнання, коли з певної кількості подібних явищ одного класу формулюємо принцип, характерний для всіх явищ даного класу [3]. Великою мірою успішність менеджера визначає креативність, як здатність до творчого вирішення задач. Однією з особливостей прояву креативного мислення є добре розвинена інтуїція, тобто розумова діяльність, яка здійснюється немовби «на межі» свідомості. Добре розвинена інтуїція спирається на життєвий досвід людини і живиться багатьма джерелами інформації, яка надходить від усіх органів чуття, миттєво сортується, аналізується і узагальнюється у вигляді процесу прийняття рішення. Часто людина не може пояснити, чому, за якими критеріями обрано таке рішення, що вплинуло на її висновки. Наявність реалістичного погляду - суттєва перевага менеджера. Але немає протиріччя у тому, що розвинена уява, природна здібність фантазувати можуть посилити потенціал менеджера, сприятимуть підвищенню якості його діяльності. Можна сказати, що межі досягнутого керівником багато в чому залежать від меж його уяви [2].

Висновок: Отже, в філософії успіху менеджера зазначені певні риси сучасного менеджера, які сприятимуть його успішній діяльності, позитивні якості, вимоги та самоорганізацію його дій. Вказано на ряд помилок, які допускають управлінці в процесі керівництва людьми та шляхи уникнення їх. Посада безумовно не проста, вимагає постійного розвитку та терпіння. Тому не кожна людина на цій посаді буде успішною.

Список використаних джерел

1. Герасимчук А.А. Філософські основи менеджменту і бізнесу. Навч. посібник – К.: В-во Європ. у-ту, 2006. 111 с.
2. ДДУУ. Філософія успіху менеджера URL: <https://studfile.net/preview/10019573/page:22/>
3. Allbest. Менеджмент та трудові відносини
4. URL:https://knowledge.allbest.ru/management/3c0b65625b3bc78a5c53a88521216d26_0.html

СОЦІАЛЬНА ПРИРОДА ГРОШЕЙ В КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ

Актуальність теми дослідження: Дослідження грошей актуальне у зв'язку з формуванням у сучасну добу стану суспільного життя, існує поняття «фінансова цивілізація», під яким мають на увазі проникнення «економічного» на всі рівні соціокультурного буття людини. Людина опинилася у світі, в якому поставлені під сумнів фундаментальні моральні цінності, дискредитоване науково обгрунтоване освоєння світу, раціональні моделі поведінки загрожують утратою «всього святого», а її власне життя зведене до нескінченної гонитви за грошима. Гроші перетворилися з інструменту економічної діяльності на один із вимірів людської долі, позаяк багатство та бідність - не лише зовнішні обставини життя, але й діапазон екзистенційних моделей, у якому людина переживає своє буття у світі, «почуття тріумфу» або почуття приниженості і стан фрустрації.

Мета дослідження: Дослідити місце та роль феномена грошей у системі ціннісних орієнтацій «людини економічної»; обгрунтувати шляхи регламентації громадянським суспільством фінансової діяльності держави як альтернативу інструментальній раціональності грошей у соціальному житті.

Об'єктом дослідження: є сутність та функціонування грошей як соціального та культурного феномена, що являє собою об'єктивну форму соціальних відносин, роль грошових комунікативних практик у формуванні сучасного типу людської особистості, їх вплив на широкий спектр суспільних процесів.

Предметом дослідження: є соціальні функції грошей як медіума комунікації, що утворює специфічну матрицю культурної дійсності - монетаристську свідомість, змістом якої є екстраполяція товарно-грошових відносин на духовне життя і колонізація позаекономічних сфер буття інструментально-раціональними моделями економічних практик.

Завдання дослідження: Сучасна потреба у світоглядному осмисленні соціальної природи грошей зумовлена не в останню чергу тим, що за радянських часів вітчизняна філософська думка в розумінні соціальної природи грошей повністю дотримувалася теорії К. Маркса. Ядром соціальних змін у пострадянській Україні, поряд з процесом розбудови незалежної держави, а нерідко й випереджаючи цей процес, став демонтаж економічної системи, що мала в ході свого розвитку втілити в собі Марксов проект безгрошового соціуму. Слід зазначити, що відношення до грошей в усі періоди історії людства завжди було неоднозначним. Питання про гроші постійно знаходилося під пильною увагою вчених. Абсолютно негативне ставлення до грошей існувало поруч з їх обожнюванням, наданням їм містичної сили [1, с. 22]. Такий фахівець, як Г. Мебус, писав, що більше двох тисяч років мислителі, які займаються грошовими проблемами, сперечаються про те, чи є гроші створенням правопорядку, результатом угоди між людьми, чи ж вони розвивалися самі по собі з вільної гри суперечливих інтересів у господарському обороті і викристалізувалися з товару, що має найбільший попит, ставши «загальною формою товару», як згодом визначив сутність грошей Карл Маркс. Зазначимо, що в науці традиційно виділяються дві основні точки зору на цю проблему. Це раціоналістична й еволюційна теорії походження грошей. Однозначно беззастережно прийняти яку-небудь із наведених концепцій походження грошей неможливо, тому що вони не враховують низку факторів і оцінюють явище однобічно, надаючи якій-небудь одній стороні феномена визначальне значення, не беручи до уваги чи ігноруючи іншу. Так, еволюціоністи, дотримуючись примата природноісторичного, поступального шляху походження грошей, не надають визначального значення суб'єктивній складовій цього процесу. І, навпаки, для прихильників раціоналістичної концепції властиве перебільшення значення ролі суб'єктивного фактора в питанні походження грошей, при одночасній недооцінці процесу природного виділення з загальної сукупності відповідних мінових благ (товарів) низки предметів, що найчастіше використовувалися як компенсаційні знаряддя при обміні. Аналіз обох наведених вище концепцій походження грошей дозволяє виділити щось загальне для них: саме правовий звичай необхідно розглядати як елемент, що об'єднує погляди на проблему виникнення грошей як раціоналістів. так і еволюціоністів. Таку позицію цілком можна охарактеризувати як еволюційно-раціоналістичну концепцію походження грошей [2, с. 49-50]. Слід зазначити, що гроші як об'єкт в системі фінансового права ніколи не піддавалися ретельному аналізу. У СРСР у цьому не було необхідності, тому що фінансові правовідносини в ті роки розглядалися винятково як владовідносини, і, отже, науку цікавили владний суб'єкт у цих правовідносинах, його компетенція й т.ін. У наш час ситуація змінилася. Сьогодні проблема грошей для фінансово-правової науки стала особливо актуальною. Юридичну природу грошей як об'єкта фінансового правовідношення досліджувала М.В. Карасьова і зазначила, що це стосується як готівки, так і безготівкових грошей. З цим слід погодитися. оскільки платежі в публічні грошові фонди перераховуються з використанням безготівкової форми розрахунків, а витрачання коштів буває як у безготівковій, так і в готівковій формі. Належність грошової емісії до сфери фінансово-правового регулювання відзначає і С.В. Запольський, підкреслюючи, що від грошової емісії залежить життєдіяльність будь-якої фінансової системи. Завдяки руху грошових потоків у публічні фонди із них - на фінансування діяльності органів публічної влади, бюджетної сфери, соціально-економічних програм держава виконує свої функції. Тому можна погодитися з тим, що сучасне правове регулювання публічних фінансів бере початок від встановлення затвердження відповідним та нормативним актом національної грошової одиниці, регулювання порядку її випуску та обігу, організації та функціонування грошової системи. що охоплюється емісійно-правовими нормами, що належить

до сфери фінансового права як галузі. Емісійна діяльність є невід'ємною частиною правового регулювання публічних фінансів [3, с. 234-235]. Різновидом раціоналістичної концепції є державна теорія грошей німецького економіста Г. Кнаппа. Він називає гроші «продуктом правопорядку», творінням державної влади, встановленим законом платіжним способом. На його думку, створені державою гроші, приймаються незалежно від їх металевого змісту і є умовними знаками, наділеними державною владою певною платіжною силою. Раціоналістична концепція походження грошей була застосована англійським економістом Л. Харрісом у праці «Грошова теорія». Ця концепція заперечує товарну природу грошей, їх стихійне походження. Представники концепції еволюційного походження грошей вказують на товарну природу грошей, стихійне виділення їх із загальної маси товарів і на їх особливе місце в економіці. Всебічно ця концепція була обґрунтована в роботах К. Маркса та його послідовників. Представники функціональних концепцій грошей серед конкретних причин, які викликають необхідність використання грошей, називають такі: відсутність синхронізації надходжень і платежів, яка ускладнює прямий товарообмін; наявність трансакційних виplat, невизначеність господарських перспектив, що змушує учасників обігу накопичувати залишки грошей для страхування від ризику; час, як невід'ємний елемент процесів виробництва і обігу товарів, який надає грошам роль з'єднувального ланцюга між сьогоденним і майбутнім. Найбільш обґрунтовано історичну суть і функції грошей розкривають концепції, які розглядають їх через розвиток форм вартості [4, с. 154-156].

Висновок: Не гроші пеують людей, а люди застосовують їх відповідно до своєї природи. Щоб зрозуміти себе, свою природу, ми повинні знову-таки краще зрозуміти природу грошей, бо сучасна цивілізована людина значною мірою є такою, якою її зробили гроші. У світі існувало багато культур, в яких не розвинулися грошові відносини. Вони або зійшли з арени історії, не залишивши помітного сліду, або й нині залишаються локальними, мало кому відомими.

Список використаних джерел

1. Карасева М.В. Финансовое право и деньги: Монография. Воронеж. гос. ун-та, 2006 р. 54 с.
2. Никулина И.А. Расчетные правоотношения как институт финансового права // Рукопис досс. На соискание уч. ст. канд. юрид. наук. М., 2005. 162 с.
3. Финансово-кредитный словарь. Т. 2. М., 1964. 626 с.
4. Климко Г.Н., Нестеренко В.П. Основи економічної теорії. Політ економічний аспект. Київ. «Вища школа», 1999. 743 с.

ГРОШІ ЯК ПРЕДМЕТ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОГО ДИСКУРСУ

Актуальність теми дослідження: в умовах розвитку «фінансової цивілізації» гроші стали звичним мірилом життя, що можна розуміти як проникнення «економіки» в інші сторони людського буття. Гроші визначають її політику, нав'язують свій світогляд, свою філософію. Гроші перетворилися з інструменту економічної діяльності в головний вимір людської долі.

Мета дослідження: дослідити зміст грошей як предмет соціально-філософського дискурсу.

Об'єктом дослідження: грошовий феномен є проявом суспільного буття.

Завдання дослідження: проаналізувати основні світоглядні та методологічні принципи, що визначають зміст поняття грошей, визначити місце грошових явищ у розвитку суспільного життя як чинника, що сенс суспільного життя та його спрямованість.

Предметом дослідження є соціально-філософський аналіз грошей як цінності в системі господарської діяльності, що є сферою соціального буття. Гроші однозначно є основним елементом функціонування економіки, але існують і дещо парадоксальні явища в економічній діяльності підприємств, а також фізичних осіб пов'язаних з грошима в умовах кризи або ж у форс-мажорних умовах. Практика українського бізнесу показує, що в момент серйозної економічної кризи, високої інфляції (90-сті роки 20 століття) під час військового стану, як сьогодні, підприємства вмюють та можуть зменшувати свою залежність від наявності грошей і коштів. Наведемо приклади: в 90-стих роках схеми з давальницькою сировиною були не тільки абсолютно законними елементами господарської діяльності, але і використовувалися навіть в розрахунках з державою. Нагадаємо, що в 90-стих роках навіть заробітня платня на багатьох підприємствах виплачувалася в вигляді матеріальних цінностей які виробляло підприємство або ж отримувало в вигляді бартеру на інші товари. Практика показує, що стрес від відсутності грошових заощаджень швидко нівелюється в разі можливості отримання необхідних матеріальних цінностей шляхом фізичного обміну. За останніх пів року бартерні операції знову набули великого поширення хоча згідно податкового законодавства уникнути повністю грошового обігу неможливо. Переміщуючи товар з рук у руки, постійно виштовхуючи його із сфери обігу, доводячи товар до споживача, гроші безпосередньо перебувають у русі, переходять від однієї особи до іншої, пов'язуючи завдяки цьому акти обміну в єдиний процес обігу товарів. Цю функцію можуть виконувати лише реально існуючі гроші, і щоб вони виконували це необхідно додержуватися однієї умови: рух грошей і товарів повинен здійснюватися одночасно [1]. Оскільки абсолютно обійти грошовий обіг нереально підприємства використовують обмін товарами та послугами, а потім замість класичних розрахунків використовують договори на зарахування взаємних послуг. Як не дивно відсутність грошових коштів для багатьох підприємств навіть на тих в яких кінцевим споживачем є органи самоврядування, не привела до зупинки економіки [2]. Важко сказати наскільки дані схеми придатні для країн з розвинутою економікою, але на даний час українці успішно показують, що підприємствам необхідно 15-20% від загального обороту грошових коштів для здійснення своєї господарської діяльності. Єдиний фактор необхідності грошових коштів-це потреба в виплаті заробітньої платні власним працівникам. Отже, навіть враховуючи десяток тисяч років існування грошей, або ж їхніх еквівалентів людство може досить швидко повернутися до практики натурального обміну та нівелювати значення грошових знаків та грошей як невід'ємного інструменту функціонування економіки [3].

Висновок. Гроші слід розглядати не тільки як категорію економічного обміну, а й як цінність, що впливає на існування людини, що також дозволяє зрозуміти саму людину. Усе це дозволяє «вписати» гроші в метафізичну сферу проблем економічної філософії, окреслити «рамки» філософії грошей.

Список використаних джерел

1. «Функція грошей». URL: https://dl.kname.edu.ua/pluginfile.php/151042/mod_resource/content/1/Tema1/1.31.pdf
2. «Зарахування зустрічних однорідних вимог у єдинника». URL: <https://interbuh.com.ua/ua/documents/oneanalytics/116589>
3. «Форми грошового обороту». URL: <https://buklib.net/books/22906/>

ЛЮДИНА ЯК ТВОРЕЦЬ І ТВОРІННЯ КУЛЬТУРИ

Актуальність теми дослідження: постає в необхідності вивчення даної теми, а також відповідно в потребі її аналізу в сучасних умовах. Над опрацюванням дослідження про людину як творця та творіння брали участь як іноземні вчені, такі як Ніцше і т.д., а також і українські, такі як Вернадський В. І. і тд. Беручи до уваги те, що людина є важливим суб'єктом в культурній системі суспільства можна стверджувати, що дана тема все ще залишається важливою для нашого часу.

Мета дослідження: проаналізувати людину як творчість чогось вищого і неосяжного, як творця культури, дивлячись на статтю та дослідження інших філософів і мислителів з минулих століть, так і з сьогодні. Зробити визначення, чи людський талант це дар, чи це набуті часом та досвіду навички.

Об'єктом дослідження: виступає людина, яка творить культуру, та яка піддається впливам культури.

Предмет дослідження: процеси впливу культури на формування людини як особистості, та процеси діяльності людини у творенні цієї ж культури.

Завдання дослідження: аналіз формування культури на тлі історичних подій; визначення впливу культури на формування особистості; з'ясувати яким чином людина, формуючи культуру, стає її творінням. Протягом усіх століть мислителі та філософи роздумували хто ж є людина? Одним із варіантів являється що людина-це творіння чогось вищого. В епоху античності вважали, що вище за людину є природа та божества. Тобто саме ці явища створили людину, як матеріальний об'єкт. Впродовж наступних століть, коли мислення та дослідження стають авторитетом для людини, вважають, вважають що вона є творінням чогось раціонального [2, с. 391-399]. Чи можна вважати, що кожна наша зміна в зовнішності чи мисленні змінює нас самих, утворюючи нову людину з новим набором якостей? Протягом всього існування людство намагалось проявити себе саме через творчість. Людина - це активний суб'єкт, що діє. Саме ця дія, і є процесом досягнення цілі, а не саме досягнення найбільше подобається тій особі, яка є дійсно творцем, я вважав Мельник В. Простішими словами, це художник, який дійсно насолоджується процесом нанесення фарб на полотно, який робить це. Задля задоволення власних естетичних потреб [1, с. 208-217]. Становлення кожного, як особистості відбувається в культурі. Безформне «Я» немовляти попадає у жорсткі рамки культури, як рідина у тверді стінки глечика. Тільки від густини і в'язкості цієї рідини залежить, чи встигне вона до свого затвердіння в аналогії до становлення з «Я» особистості-повністю прийняти форми глечика, або ж в ній залишаться пустоти, опуклості, впадини, які тільки й надають твердій масі елементи неповторності [3, с. 234]. За Бердяєва люди у своїй творчості не те, що б пасивна, але не самостійна. Вона лише діючий «орган» божества. Тобто людина виконує роль певного «моста» між Богом та світом. Вищі сили надсилають певній особі талант, бажання та натхнення, а вона вже сама вирішує як їй матеріалізувати цю ідею в житті. Особистісне для Бердяєва означає інтимне, а отже, у граничному розумінні-рівне, а в історії- драматичне. Тому Бог і людина рівнів особистісних відносинах спільної творчості [4, с. 48-51]. Альтернативна думка полягає в тому, що людина, як писав свого часу Руссо, народжується як «tabularasa» (лат.)- чиста дошка, на якій обставини пишуть свої, визначаючи міру творчих можливостей. Ця концепція полягає в тому, що людина залежить від суспільства, її таланти та здібності. Вони розвиваються внаслідок входження ще дитиною у світ людей, внаслідок освоєння ціннісно-сміслового космічного масштабу культури культури [5, с. 250].

Висновки Бог створює людину як своє творіння, наділяючи її творчою самостійністю. І основне життєве завдання людини, як бачить його Бердяєв - стати гідною цього дару, навчитися користуватись своєю свободою. Сучасні філософи — люди культури в самому висновку значенні цього слова. Багата світова культура притаманна їм органічно: вона їх ґрунт, середовище, повітря, вони в ній росли, виховувались, жили і вмирали.

Список використаних джерел

1. Мельник В. В. Аксіологічний поворот сучасної філософії від культури як буття до буття культури/ В. В. Мельник //Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2015. С. 208-217.
2. Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Національно-культурна ідентичність як маркер модернізації українського суспільства /Філософія фінансової цивілізації :людина у світі грошей:Збірник наукових праць Книга 6.Л.:УБС НБУ, 2013. С. 391-399.
3. Шумка М. Л. Проблема національного характеру у філософії Пантелеймона Куліша / Studia Metodologia. Випуск 29. Тернопіль: Редакційно-видавничий відділ ТНПУ ім. В.Гнатюк,2009. 234 с.
4. Шумка М. Л. Гурик М.І Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька/Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альма. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012 С. 48-51.
5. Гончарук-Чочал Т. В.,Джугла Н. В, Політична соціологія :навчальний посібник /За ред. Гончарук-Чочал Т. В. Тернопіль :Видавничо-поліграфічний цент «Економічна думка ТНЕУ», 2018. 250 с.

ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ

Актуальність теми дослідження: Сьогодні тема бізнесу дуже актуальна. Бізнесова діяльність дуже поширена, але мало хто задумується з якого часу виник бізнес і що лежить в його основі. Саме прагматизм є основою бізнесу і кожен з філософів виразив свою думку ролі прагматизму в бізнесі. Джеймс вважав, що прагматизм - це напрямок в філософії, в основі якого лежить метод, спрямований на пошук вигоди для людини. Визначається роль грошей як доброго блага, оскільки маючи певну суму ми можемо задовільнити власні потреби і потреби близьких. А також, економіка відіграє вагомую роль в житті суспільства. Дьюї вважав, якщо люди займаються підприємництвом і бізнесом, повинні мати певну теоретичну, методологічно-світоглядну основу, яка є результатом строго вивіреного, підтвердженого життям положень. По-перше, тому що вона задовольняє людей матеріальними благами, які забезпечують їх існування. По-друге, тому що економічна сфера життя суспільства є системо-утворюючим компонентом соціуму, вирішальною сферою його життя, яка визначає хід усіх процесів, що відбуваються в суспільстві.

Мета дослідження: розкриття основних напрямків, засобів і методів формування парадигми ринкової економіки; демонстрація культури сучасного підприємництва, дослідити початок виникнення бізнесу, основу бізнесу з точки зору філософів.

Завдання дослідження: визначити початок розвитку бізнесу, визначити філософські основи бізнесу, визначити думки філософів стосовно основ бізнесу, продемонструвати прикладні аспекти філософії, на основі яких базується підприємницька діяльність.

Об'єкт дослідження: ринкові відносини, господарювання, підприємницька діяльність.

Предмет дослідження: роздуми філософів стосовно основ бізнесу. Бізнес, економіку та підприємництво через різні виміри досліджували такі вчені: американські вчені Р. Хізрич та М. Пітерс, російський вчений Ю. Осипов, А. Бусигін, М. Саврушева, білоруський професор Гориш І. В., американський професор А. Хоскінг. Підприємництво, господарство, бізнес, окрім спеціальних знань, формувало ще і певний погляд на світ, який набирав чітко виражених філософських ліній у Святому письмі, працях мислителів середньовіччя, Нових часів, сучасності. Наприкінці XIX - на початку XX століття в Північній Америці з'являється філософська течія, яка отримала назву прагматизм (від гр. pragma - дія), основні принципи якого були виражені американськими вченими - логіком і математиком Чарльзом Сандерсом Пірсом та психологом Вільямом Джемсом. Пізніше головні засади прагматизму розвинув філософ, педагог і психолог Джон Д'юї. Джеймс тлумачив прагматизм перш за все як «метод» і суть цього методу розкривається у запитаннях: які практичні результати зроблених кроків? Чи принесе це користь людині? Зі сказаного випливає, що прагматизм - це напрямок в філософії, в основі якого лежить метод, спрямований на пошук вигоди для людини. Можна довго сперечатися про те: великі гроші - це добре чи погано? Прагматизму важливо відповісти на запитання чи допомагають гроші людині жити та вирішувати якісь свої особисті і професійні проблеми? Відповідь дуже очевидна, якщо людина маж певну суму грошей, то зможе не тільки забезпечити себе, а й допомогти рідним у фінансовому плані. А раз так, то гроші є благо і дискусія на цьому закінчується [2, с. 431]. Пізніше головні засади прагматизму розвинув філософ, педагог і психолог Джон Д'юї. Він, розпочавши трактування логіки і теорії пізнання через призму прагматизму, в наступні десятиріччя надавав цьому напрямку філософії інструментального, прикладного значення. В такій інтерпретації прагматизм став філософською основою бізнесу і підприємництва спершу в Америці, а згодом і в усіх розвинених країнах світу. Пірс вважав, що коли в процесі філософського дослідження ми, спираючись на різні принципи, отримуємо один і той же результат, то це є свідченням того, що між цими положеннями (принципами) немає суттєвої різниці, відмінність тільки в словах. У всякій дії в бізнесі, доводили представники прагматизму, важливим є результат, спосіб же його отримання є справою другорядною і навіть третьорядною. Проте, коли мова йде про результат дії, застерігає Дьюї, ми завжди маємо на увазі, що він є завершенням легітимного процесу [5, с. 538]. Д'юї акцентував увагу на тому, що потреба в філософії прагматизму до того часу, поки будуть мати значення і існуватимуть ринкові відносини [6, с. 8]. Філософія - це форма суспільної свідомості, в якій представлена узагальнена система поглядів на те чи інше явище і місце людини в ньому. Спираючись на це загальне визначення, філософію бізнесу часто представляють як сукупність проблем, які пов'язані з суспільно - філософськими і соціально-культурологічними, моральними нормами, які є складовими економіки підприємства. Прагматизм як філософія бізнесу ніколи не був чимось докладним. Часто-густо його представники висловлювали такі погляди, які виходили за його основоположні принципи. Мало того, дехто з них (наприклад, Джеймс) навіть хизувались тим, що парадигма прагматичної філософії аморфна, нечітка. Він говорив, що вона з успіхом може використовувати інші філософські напрямки, забарвивши їх в кольори філософії прагматизму. Життя постійно змінюється, а не детермінує часту зміну теоретичних положень. Не має значення, писав Джемс, якою філософією ці положення сформульовані. Головне, щоб вони були переконливими, сприймалися людьми. Сприймаються, говорив Джеймс, - це вже корисно, і не є важливим, яка користь - реальна чи ілюзорна, оманлива. На це Пірс рішуче запротестував. Прагматизм - це та

філософія, яка визначається точністю 572 формулювань, заявив він. В її основі лежить логіка, яка в своїй основі виключає різного роду ненаукові вислови, нечіткі думки. Якби Джеймс хоч трохи знав математику (Джеймс був професором психології Гарвардського університету), говорив Пірс, то він ніколи так не відгукувався, не тільки про прагматизм, але і про філософію взагалі. Філософія прагматизму, стверджував Пірс, серед інших філософських напрямків займає особливе місце. Вона найбільш відповідає людям з аналітичним мисленням, тим людям, які прагнуть перевести вивірені теоретичні положення саме у площину практичної дії, а не діють за принципом «користь понад усе». навіть у випадку, якщо та користь має ілюзорний характер [3, с. 415]. Дьюї доповнив думку Пірса, що дію людини, яка займається бізнесом, економікою або підприємством, повинні мати методологічно-світоглядну або теоретичну основу. Яка є результатом строго підтверджених життєвими положеннями. Щоб був вище статус корисності, тим ближче мають бути положення до емпірії. Своє враження про дискусію, яка точилась між психологом Джеймсом і математиком Пірсом стосовно суті філософії прагматизму Татаркєвич сказав «Пірс був перш за все логіком і математиком, Джеймс - психологом і логіки і математики терпіти не міг. Пірс в філософії прагнув до точності. Джеймс - до безпосередності. Пірс найвищу цінність вбачав у порядку, в гармонії, яку вона встановлює, Джеймс - у багатстві її думок і індивідуальності. Пірс був ворогом сприйняття всього на віру, тоді як Джеймс був ворогом скептицизму. Пірс мав відразу до справ, які невияснені, тоді як Джеймс був переконаний, що в основі своїй всі справи не можуть бути витлумачені. Джеймс популяризував філософію, а Пірс прагнув ввести до філософії таку мову, щоб вона відбивала навіть бажання займатись філософуванням у тих людей, які до нього не здатні» [4, с. 456].

Висновок: Отже, бізнес виник ще з давніх-давен. Основою бізнесу був прагматизм, і кожен з філософів по-своєму визначав вплив прагматизму на бізнес. Основні положення були сформульовані Пірсом і Джеймсом. Джеймс вважав що це перш за все «метод», який спрямований на пошук вигоди для люди. Пірс вважав що головне результат, а не те як ти йшов до нього. Дьюї вважав, що людина має мати певну теоретичну та методологічну світоглядну основу, яка є результатом строго вивічених, підтверджених життєвими положеннями.

Список використаних джерел

1. Вільям Джеймс Прагматизм // Укр. пер. П. Насади. К.: Альтернативи, 2000. 142 с.
2. Джеймс У. Воля к вере. М.: Издательство «Республика», 1997. 431 с.
3. Камю А. Бунтующий человек. Философия. Политика. Искусство / А. Камю. М. Политиздат, 1990. 415 с.
4. Татаркєвич В. Історія філософії: Т. 1. -3. / Пер. з пол. А. Шкарб'юка. Львів: Свічадо, 2006, 456 с.
5. Мельников А. М. Основи організації бізнесу [текст]: навч. посіб. / за заг. ред. А. М. Мельникова (А. М. Мельников, О. А. Коваленко, Н. Б. Пундяк] К.: «Центр учбової літератури», 2013. 200 с.
6. Гориш, И. В. Г 69 Философия бизнеса: методич. рекомендации по подготовке к семинарским занятиям / И. В. Гориш. Пинск: ПолесГУ, 2013. 61 с.

СУЧАСНІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

Актуальність теми дослідження. Науковим співтовариством визнано, що одним з найважливіших чинників, що визначає стан та рівень розвитку національного господарства є його економічний потенціал, в основі якого покладено людський капітал, який визначає спроможність держави діяти у світовій спільноті. Значні переваги у створенні умов зростання добробуту, формування та розвитку економіки знань, інформаційного суспільства мають держави з накопиченим високоякісним людським капіталом. Високий рівень та якість накопиченого людського капіталу є необхідними для прискореного здійснення технологічного оновлення виробництва, ринкових перетворень економіки, підвищення якості життя. В сучасній економічній науці «людський чинник» розглядається в якості вирішального інноваційного чинника розвитку держави. Таким чинником є людина з глибокими знаннями, навичками, досвідом, які потребують інновацій. Людський ресурс має резерви для підвищення ефективності функціонування інноваційної економіки. Національне багатство є залежним від характеру діяльності людей, їх праце-спроможності, а ефективність розвитку економіки сучасних держав найбільшою мірою залежить від інвестування в людський ресурс. Зазначені концепти підтверджують зумовленість актуальності теми дисертаційного дослідження Олени Германівни Головної, її важливе теоретичне і практичне значення для вітчизняної науки та практики [1, с.1].

Метою дослідження є аналіз сучасного механізму формування та відтворення людського капіталу та синтез загальної концепції процесу відтворення людського капіталу.

Предмет дослідження: сучасний стан розвитку людського капіталу. Розкрита роль людського капіталу у світовій економічній практиці як найцікавішого виробничий ресурсу, що постійно оновлюється, вдосконалюється.

Об'єктом дослідження постає питання ефективного інвестування в людський розвиток, формування якісного національного людського капіталу і необхідності розробки спеціальних управлінських інструментів і методів з метою формування дієвих організаційно-економічних механізмів нагромадження й збільшення національного людського капіталу.

Завдання дослідження: аналіз впливу людського капіталу, що являє собою такі якості людини, як нагромажені продуктивні здібності, знання, володіння інформацією, здоров'я, мотивація і мобільність, які вона використовує в економічній діяльності для виробництва товарів, послуг та які забезпечують їй отримання прибутку, на подальший розвиток сучасного й майбутнього суспільства, а також визначення його місця й ролі у працях науковців-економістів. Досягнення зазначеної мети передбачає виконання таких завдань: – систематизувати підходи відомих науковців і практиків, які брали активну участь у розробленні й поширенні концепції інтелектуального капіталу щодо виокремлення його структурних компонентів; – з'ясувати, у чому полягає сутність та історичне місце категорії «людський капітал»; показати шлях переходу від людини економічної (homo economicus) до людини творчої (homo creator); визначити головні напрями зміцнення соціально-економічних основ формування людського капіталу в Україні [3,с. 40-41]. В умовах переходу від індустріального до постіндустріального суспільства істотно змінюються всі параметри людського розвитку, в тому числі й система продуктивних сил. Якщо в індустріальну епоху головним чинником виробництва був матеріальний (засоби виробництва, земля, природні ресурси), то постіндустріальну епоху – людський капітал і ті форми капіталу, які безпосередньо пов'язані з ним: людський капітал, інтелектуальний капітал, соціальний капітал. Нині відбувається кардинальна зміна уявлень про структуру й роль окремих складових сукупного капіталу – сучасне високотехнологічне виробництво потребує не часткового робітника, не залежну людину, а людину вільну, озброєну сучасними знаннями, вмінням їх застосовувати й ефективно використовувати. Провідну роль став відігравати людський капітал, який: 1) втілений у людині, реалізується через її економічну діяльність, не може продаватися, передаватися, залишатися у спадщину; 2) не має матеріальної форми, оскільки людський капітал – це якісні риси людини. Незважаючи на це, він об'єктивно існує й суттєво впливає на результати економічної діяльності;

3) формується та нагромаджується в результаті інвестицій в освіту, охорону здоров'я та відпочинок, культурний розвиток, пошук інформації; 4) формується впродовж тривалого періоду утримання, виховання та навчання особи (18–25 років) до початку трудової діяльності. Упродовж трудової діяльності працівника людський капітал не тільки не зношується, але й збагачується шляхом набуття практичного досвіду, підвищення кваліфікації, що здебільшого відбувається в першій половині трудового періоду. Отже, розвиток людського капіталу безпосередньо пов'язаний із розвитком людської особистості, удосконаленням її якісних рис. Це здійснюється передусім за рахунок загальної та професійної освіти, інформаційного забезпечення, охорони здоров'я та відпочинку. У структурі людського капіталу можна виокремити чотири основних елементи: знання, інформація, продуктивні здібності таланти – загальна середня освіта; професійна підготовка в системі професійно-технічних навчальних закладів, вишів; професійна підготовка на виробництві; підвищення

кваліфікації на виробництві; здобуття професійного досвіду й навичок на виробництві; самоосвіта, неформальна освіта; здоров'я – охорона здоров'я; стан навколишнього середовища; спосіб життя; мотивація – система матеріального та морального стимулювання; сформовані потреби та цінності; мобільність – рівень та якість професійної підготовки; конкурентоспроможність робочої сили. Людський капітал формується на рівні кожної окремої особистості, при цьому в період здобуття загальної та професійної освіти формується потенційний людський капітал. Якщо особа не використовує в економічній діяльності свої продуктивні здібності, знання, навички, то її потенційний людський капітал може не перетворюватися на реальний. Отже, поняття «людський капітал» в істинному розумінні цього терміну може стосуватися зайнятого населення – саме воно використовує його в економічній діяльності та отримує дохід від його використання [2, с. 40].

Висновок: В умовах формування стратегії інноваційного розвитку економіки українське суспільство має усвідомлено й цілеспрямовано робити інвестиції у людину, інакше воно буде відставати в економічному розвитку від інших держав, де з позицій інноваційного розвитку економіки досить пильну увагу приділяють використанню людського капіталу у сфері наукової діяльності як важливої ланки інноваційного розвитку щодо накопичення знань, досвіду, генерування ідей і продукування інновацій.

Список використаних джерел

1. «ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНИХ ВИКЛИКІВ», https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u145/vidguk_safonova_golovnina.pdf
2. Кузнецова Н. Освіта, наука і виробництво як ключові компоненти механізму формування людських ресурсів інноваційного типу / Н. Кузнецова // Україна: аспекти праці. 2009. № 4. С. 39-42.
3. «СУЧАСНІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ» http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/drep_2014_4_8.pdf

М. ВЕБЕР ПРО РЕЛІГІЙНО-ЕТИЧНІ ТИПИ ІДЕАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ

Актуальність теми дослідження. Зростає зацікавленість проблематикою впливу релігійних та етичних переконань як на індивідуальні інтереси, мотивацію, діяльність зокрема, такі і на економічні та політичні процеси сучасного суспільства загалом. Про це ґрунтовно тематизується у «Протестантській етиці» М. Вебера. У своєму дослідженні соціолог зосереджує увагу на періоді зародження духу капіталізму, оскільки саме у цей період економічна поведінка окремих індивідів своєрідно перепліталася з їхніми релігійними переконаннями.

Мета дослідження: обґрунтування поглядів Макса Вебера етико-релігійних adeptів капіталістичного духу.

Завдання дослідження: дослідити усвідомлення всієї складності тогочасної соціальної ситуації в джерел рецепції духовних вимірів професійної діяльності, які він виявляє в ранньопротестантських традиціях; виявити закономірний характер процесу раціоналізації суспільних стосунків, включаючи раціоналізацію релігійних світоглядів.

Об'єкт дослідження. Теоретична спадщина М. Вебера, сутність класичного твору світової соціології «Протестантська етика і дух капіталізму».

Предмет дослідження. Довести комплексний вплив класично-протестанського віросповідань на формування ринкових відносин та на економічну ідеальну діяльність людини. У чистому вигляді М. Вебер виділяє три таких типи: раціональний тип панування, що обумовлений раціональними інтересами тих, хто підкорюється, і тих, хто панує; традиційний тип панування, що ґрунтується на святості традицій та звичаїв; харизматичний тип панування, що пов'язаний з емоційним сприйняттям влади. Макс Вебер є одним з найбільш видатних соціологів кінця ХІХ - початку ХХ ст., що здійснив великий вплив на розвиток цієї науки. Він належить до числа тих універсально освічених вчених, яких стає все менше по мірі росту спеціалізації в галузі суспільних наук; він однаково добре орієнтувався в політекономії, правовій сфері, соціології та філософії, виступав як історик господарства, політичних інститутів і політичних теорій, релігії і науки, нарешті, як логік і методолог, що розробив принципи пізнання соціальних наук. Ідеальний тип - не «гіпотеза», він лише вказує, в якому напрямку повинно відбуватись утворення гіпотез. Він не відображає дійсності, але вимагає застосовувати однозначні засоби її вираження. Ідеальний тип створюється за посередництвом одностороннього посилення однієї чи декількох точок зору і з'єднання багатоманітності дифузної і дискретно існуючих одиничних явищ, які відповідають тим односторонньо виділеним точкам зору і складаються в єдиний мислений образ. В реальній дійсності такий мислений образ в його понятійній чистоті ніде емпірично не виявляється; це - утопія. На його думку, існує тотожність духу капіталізму й духу протестантської етики; підґрунтям, на якому виростає капіталізм, є саме цінності протестантського віровчення: сумлінна, копійка щоденна праця в ім'я слави Божої, скерована на отримання прибутку; аскетичне, позбавлене розкошів життя тощо. Ця проблема була окреслена в найвідомішому творі М. Вебера «Протестантська етика і дух капіталізму» [2, с. 41-44]. У праці «Протестантська етика і дух капіталізму» він визначає вплив релігії на економіку. Протестантська релігія сприяла розвитку ділової хватки, підприємницької активності. Вона допомагала формуванню ощадливості, заповзятливості, спритності, здатності до ризику. Саме з числа власників і організаторів виробництва перш за все формується клас підприємців - власників і організаторів виробництва [4, с. 24-28]. Релігія як світогляд та ідеологія є істотною складовою частиною світової культури і, отже, вона не може стояти осторонь від певного трактування господарської і підприємницької діяльності людини, яку вона за своєю традицією опікає, радіючи за її духовну чистоту. Виходячи з результатів такого спостереження, Вебер визначає напрямок свого дослідження. Він ставить запитання, чому саме протестанти виявили особливу схильність до господарського раціоналізму. Для з'ясування цього вчений насамперед звернувся до вирішення проблеми: у чому полягає зв'язок між раціональними основами повсякденної практичної життєдіяльності, з одного боку, і протестантською етикою - з іншого [3, с. 240-267]. І він розпочав дослідження питання: у чому полягає суть раціонального елемента протестантської етики, що відрізняє її від віровчення капіталізму? Католицька церква, за його словами, особливо підкреслює присутність у людини свободи волі. Людина сама вільна вибирати, творити їй добро чи зло. Християнин без Божого волевиявлення не може досягти після закінчення земного життя вічного блаженства, але своїм добродієм життям він може врятувати свою безсмертну душу, яка продовжить свій життєвий шлях на Небесах. І навіть якщо він упаде в гріх, він знайде порятунок, покавшись у гріхах і звернувшись до Таїнств Церкви, тому що Господь готовий простити його [1, с. 272-289]. Догмат протестантизму кальвіністського зразка відкидає таку можливість. Відповідно до кальвінізму, поведінка людини в її земному житті не впливає на те, що станеться з людською душею в потойбічному світі. Вебер наголошує на ще одній важливій особливості протестантизму, що мала значний вплив на розвиток «капіталістичного духу». Протестантизм став першою світовою релігією, що виступила проти схвалення бідності й прославлення відсутності інтересу до матеріальних благ. Закликає католицизму до покірності та смиренності, до готовності непохитно і безмовно переносити на життєвому шляху випробування

бідністю, хворобами, оскільки всі ці випробування послані Всевишнім, кальвінізм протиставив інше трактування євангельських заповідей - обов'язок прагнути до поліпшення обставин, що склалися, знову ж таки ціною самовідданої праці. Для Вебера розвиток раціоналістичних начал в економічній, динаміці індустріальних країн - лише одна зі сторін багатогранного соціального розвитку. Він називає її раціональністю Заходу, її особливістю в цій частині світу є її всепроникний характер: раціональністю пронизані наука, правова система, держава і бюрократична організація службовців [4, с. 24-28]. Такий всепроникний раціоналізм Вебер вважає стрижнем успішного розвитку сучасного капіталізму.

Висновок. У тих країнах, де синхронно поєднуються цілеспрямованість до матеріального достатку завдяки професійній діяльності з обдуманим дещо аскетичним способом життя, що М. Вебер інтерпретував як дух капіталізму, динамічніше і продуктивніше функціонує раціональна економічна система. Ці підтвердження як певну компенсацію за почуття внутрішньої самотності, що породжене кальвіністською ідеєю про нівелювання віри у спасінні людини за допомогою Церкви і таїнств, релігійно налаштовані прошарки населення знаходили в мирській професійній діяльності. Віросповідна специфіка, а не випадкові історичні факти, зумовлює поведінку людини в нових економічних умовах.

Список використаних джерел

1. Філософія глобалізації: соціоантропологічні, соціоекономічні та соціокультурні виміри [монографія] / В. Воронкова., Запоріжжя: Видавництво ЗДІА., 2010. 272-289 с.
2. Макс Вебер: проблема багатства і бідності / М. Гурик, В. Баран, Тернопіль: Мандрівець., 2008. № 4, С. 41-44
3. Кант І. Критика практичного розуму [текст] / Іммануїл Кант // Пер. з нім., прим.та післямова І. Бурковського; наук. ред. А. Єрмоленко., К.: Юніверс., 2004. 240-267 с.
4. Вплив філософії Макса Вебера на світову економічну думку / Р. І. Олексенко С. 24-28.

СОЦІАЛЬНО – ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ТУРИЗМУ ЯК ФОРМИ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ЛЮДИНИ

Актуальність теми дослідження: Через об'єктивний процес відображення змін якості життя сучасних людей, яке в основному стосується важливої ролі туризму в системі суспільного виробництва. Посилити залежність людської соціалізації та реалізувати її туристичний потенціал. Під впливом суспільних процесів та посилення мобільності зміст і характер праці, який мотивує розвиток туризму. У цьому відношенні соціально-філософський аналіз туризму, як важливого чинника має особливе значення. Суспільний розвиток та суспільна діяльність сучасних людей. Виникнення та поширення тенденцій зростання. Важливість форми дозволила людського життя потребує соціальних та філософських досліджень її сутності. Туризм, орієнтований на людей. Туристична діяльність людини та її результати визначають шляхи вирішення цих важливих видів діяльності. Подарувати людям нові емоційні та естетичні враження та освоїти передові форми соціального досвіду. Принципово важливе значення вивчення цієї складності набуває Україна, де розвиток туризм є одним із пріоритетних напрямів подальшого розвитку українського суспільства, і визначить успіх входження нашої країни до числа передових держав світу.

Мета дослідження: полягає в тому, щоб здійснити соціально-філософський аналіз туризму як форми соціальної активності людини.

Завдання дослідження: дати визначення туризму як соціально-філософського явища; проаналізувати специфіку туризму як форми соціально-філософської активності людини та його вплив.

Предмет дослідження: є соціальні-філософські людські туристичні заходи, спрямовані на реалізацію потенціалу сучасних людей та задоволення туристичних потреб зі сторони соціально-філософського погляду життя людини. Туризм - це молодий феномен, що має коріння з стародавні часи. При дослідженні соціально-філософського аспекту туризму розглядається процес його розвитку в суспільстві та вплив на формування світогляду та свідомості людини. За формою організації є чотири форми туризму: 1) груповий; 2) індивідуальний; 3) індивідуально-груповий; 4) сімейний [1]. Поділяється туризм на такі форми: автомобільний, автобусний, мотоциклетний, авіаційний, водний, підводний, залізничний, гужовий, велосипедний, пішохідний, лижний, спелеологічний, комбінований, або змішаний [2]. Від мети подорожі туризм поділяється на: рекреаційний туризм є найбільш масовим видом туризму (на нього припадає до 70% всіх туристичних поїздок у світі). Екскурсійний туризм: до нього відносяться поїздки і подорожі з пізнавальними цілями. В основному доповнює будь-який вид туризму. Лікувальний туризм: поїздки з метою лікування, що несуть індивідуальний і суто особистий характер. Діловий туризм: зростання міжнародних контактів обумовлений зростаючими потребами світової економіки. Науковий туризм: порівняно новий вид подорожей, з метою взяти участь в різних конгресах та нарадах. Сільський туризм (агротуризм): в основі лежить бажання жителів великих міст «повернутися» до витоків. Деякий час туристи ведуть сільський спосіб життя, знайомлячись з місцевими звичаями і місцевою культурою і беручи участь в традиційному нелегкій сільській праці. Екологічний туризм (зелений туризм): цей вид туризму швидко розвивається і набирає популярність у всьому світі. Він включає в себе відвідування різних заказників, заповідників, національних парків, вивчення дикої природи і тварин у природному для них середовищі, а також участь в різних волонтерських і екологічних програмах). Релігійний туризм: найстаріший і користується великою популярністю позасезонним вид туризму, що з'явився в Стародавній Індії і пов'язаний з буддизмом. Соціальна та культурна подія, яка мобілізує людей до різних священних місць, щоб підтвердити свою віру. Освітній туризм: основна увага приділяється вивченню мов, будь-якого виду спорту, підвищення кваліфікації та ін. Шопінг-туризм: поїздки, що мають на меті придбання різних товарів. Подієвий туризм (хобі-туризм): його суть полягає у відвідуванні різноманітних заходів (Олімпійських ігор, футбольних матчів, концертів, виставок, Чемпіонатів світу і т. д.) [3]. Організація туризму включає міжнародний туризм та внутрішній туризм. Міжнародний туризм: в'їзний туризм-подорожі в межах України особами, які не мають постійного проживання на її території, та виїзний туризм-подорожі громадян України та осіб, які постійно проживають на території України до іншої країни. Внутрішній туризм - це подорожі на території України громадянами України та особами, які постійно проживають на її території. Туризм з метою відпочинку полягає в короткочасному або більш тривалому відпочинку з метою фізичного або психологічного відновлення організму. Крім того, до цієї групи відноситься і курортний відпочинок, при якому для лікування або відновлення сил використовують природні властивості ґрунту, клімату і морської води, що позитивно впливає на психологічний та соціальний стан людини. Для тенденційних туристів це можливість знайти і проявити себе як особистість. Вони шукають єднання з природою, тиші і можливості психологічного розвантаження. В останнє описується людей у 21 столітті які здатних жити та працювати в різних соціальних середовищах, що постійно змінюються на постійне місце проживання, адаптуються до різних стандартів. Життя, робота та спілкування. В умовах переходу людини до інформаційного суспільства і в умовах

безперервного розвитку у світі зростає суспільно-політична нестабільність, поступове моральне руйнування та відчуження людей. Люди вимагали нових вражень від подорожей [4].

Висновок: «Соціально-філософський аналіз туризму як форми соціальної активності людини» містить багато важливих чинників, які впливають на соціальний і філософський стан людини за допомогою туризму. В сучасних умовах туризм став важливим соціальним явищем, а його соціально-філософське дослідження є актуальним. Туризм в різній мірі надає і впливає на життя місцевого населення, його матеріальну і духовну діяльність, систему цінностей, суспільна поведінка, інтереси. Є способом раціональної організації вільного часу людини, він також є важливим чинником суспільного розвитку, свободи сучасних людей та реалізація особистого потенціалу. Туризм є явищем суспільного життя та похідною суспільного розвитку.

Список використаних джерел

1. Крупський О. П, Шевяков О. В, Ярошкевич О.М., Євдокимова Н.О. «Психологія туризму» URL: <https://philpapers.org/archive/KRU-3.pdf>
2. «Види і форми туризму» URL: https://pidru4niki.com/12631113/turizm/vidi_formi_turizmu
3. «Види туризму їх характеристики і особливості. Типи і види туризму» URL : <https://zizuhotel.ru/uk/registraciya-ip/vidy-turizma-ih-harakteristiki-i-osobennosti-tipy-i-vidy-turizma/>
4. «Організаційні форми та види туризму» URL: https://protocol.ua/ua/pro_turizm_stattya_4/

НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ

Актуальність теми. Розгляд реалій сучасного світу, його динаміки та тенденцій розвитку в останні десятиліття під впливом постмодерністських теорій стало, по суті, немислимо без нього культурної складової, тому, говорячи про історичному процесі, ми все більше робимо акцент на тому, що цей процес є культурно-історичним. Стандартизація світової культури, витіснення локальних культур американськими моделями музики, одягу, кінематографу стало виразом самої суті глобалізації. З однією сторони, цей процес, виходячи за рамки самої культури, на одному рівні проявляється як результат економічного домінування, але на більш глибокий рівень почуття тривоги, пов'язане з цим набуває соціального характеру (підкреслено нами), де культурне постає просто як симптом.

Мета дослідження – важливість дослідження нації як суб'єкта культурно-історичного процесу, визначення особливостей її впливу на структури сучасного світоустрою.

Об'єкт дослідження – історичне людство.

Предмет дослідження - суб'єкт історичного (культурно-історичного) розвитку та історичної науки.

Завдання дослідження: відповідно осмислювати історичні, культурні, соціальні процеси; що означає поняття «суб'єкт історії»; хто виступає як суб'єкт культурно-історичного процесу. Суперечку викликає питання, чи можна вважати суб'єктом історичного процесу окремого індивіда? З погляду дослідників «окремі люди ніколи не були і ніколи не стануть суб'єктами історичного процесу. Це однаково ставиться як до рядових його учасників, так і до великих історичних діячів» [4, с. 15-22]. М. Обушний також визначає історичний суб'єкт «що позначає ту чи іншу колективну спільність (групу, клас, народ), у діяльності якою втілюється і вектор історичної еволюції, і енергія, що її живить» [5, с. 599]. Звісно ж, гостроту протиріч у цих підходах дозволяє зняти тезу Лісового, який вважає, що методологічний стереотип, що протиставляє соціальне та індивідуальне, дозволяє зняти розгляд «соціальності як взаємообумовленості колективного та індивідуального, спільного та розділеного людського буття» [1, с. 26-31]. Розглядаючи націю як суб'єкт сучасного культурно-історичного процесу, слід підкреслити, що для неї характерні ті самі особливості, якими більшість соціальних теоретиків характеризують по суті всіх суб'єктів суспільних процесів. Так, А.В. Лісовий як один з найважливіших властивостей історичного суб'єкта вважає ідентичність, оскільки «сама в ідентичності будь-якої з історичних суб'єктів, чи то нація, держава тощо, виявляє себе». Не можна не погодитися з автором, що соціокультурна ідентичність суб'єкта істотно впливає на розвиток історико-культурного процесу, оскільки кожен суб'єкт прагне досягти «визнання своїх ідентифікаційних домагань» [3, с. 10-44]. Це прагнення часто лежить у основі прийняття тих чи інших політичних, економічних, культурних та інших рішень, визначальних вектор розвитку суб'єкта. О. Майборода підкреслює, що раніше здавались непорушними соціальні спільноти, інститути, а також зв'язка між ними сьогодні характеризуються крайньою нестійкістю, розпливчастістю кордонів, маргіналізацією. Такий «вислизуючий світ» призводить до постійного конструювання нових та руйнування старих суб'єктностей. Як відзначають дослідники ми ще фундаментальніші, чим видається, замість того, щоб чіплятися за цей міраж «центрованого суб'єкта» та цілісного особистої ідентичності, нам краще було б чесно протистояти факту фрагментації в глобальному масштабі. Поверхневий погляд є епістемологічно деструктивним та редукує його суб'єктів до ілюзій безлічі фрагментованих суб'єктностей, до збіднення індивідуального досвіду ізольованих монад, без колективного минулого чи майбутнього, позбавлених будь-якої можливості сприйняття соціальної тотальності [2, с. 3-14]. Подібна інтерпретація висловлює стійку традицію, що розвивається багатьма соціальними теоретиками і виражається в прагненні заперечувати будь-які форми індивідуальної та колективної ідентичності в рамках культурно-історичного процесу та – тим самим – заперечувати будь-які форми суб'єктності. У рамках цієї статті є важливим осмислення нації як суб'єкта культурно-історичного процесу, враховуючи, що в цій якості нація відчуває неоднозначний вплив глобалізаційних процесів і є однією зі сторін, що виражають суперечливе взаємовплив універсального та партикулярного. Суперечність між універсальним та партикулярним проявляється, перш за все, як протиріччя у історичній, що складалася ситуації існування національних країн усередині глобальної системи. І це, як показує В. Лісовий можливо, більше глибока філософська причина, через яку боротьба з глобалізацією, хоча вона може частково вестись на національному рівні, не може бути успішно виражена до кінця в повністю національних або націоналістичні терміни – хоча націоналістичне почуття справедливості може бути найважливішим ключовим фактором [3, с. 10-44].

Висновок: При розгляді нації як суб'єкта історичного процесу по суті, став розгляд її як, передусім суб'єкта політичних процесів. Багато в чому це дійсно так, оскільки, до наприклад, виникнення національних інтересів часто представляється як індикатора ставлення до політичної системи свого суспільства, а також відносин з іншими державними державами. Однак ми не можемо погодитися з тим, що суб'єктність нації можна редукувати лише до політичної складової. Насамперед, слід відзначити зворотний вплив національно-етнічних факторів на відносини влади, вплив, який останнім часом поводить все більше чітко, а часом стає визначальним. З іншого боку «Положення нації, її інтереси реалізуються у відносинах соціального організму з

співіснуючими соціальними організаціями в тих чи інших принципах організації суспільного життя, державності, розвитку культури, економіки». Таким чином, суб'єктність нації виходить широко за рамки політичного поля сучасного соціуму і за своєю природою є, швидше, етно-політичної. Можна стверджувати, що активізація етнічних процесів у світовому масштабі призводить до того, що діяльність нації як суб'єкт соціально-історичного процесу може призводити до трансформації соціальної структури суспільства в цілому. Тому осмислення ролі нації, її структуроутворюючих елементів, ролі в рамках сучасних глобалізаційних процесів вимагає всебічного соціально-філософського аналізу.

Список використаних джерел

1. Балушок В. Нації етнічні, нації політичні і перспективи етнонаціонального розвитку людства // Наука і суспільство. 1997. № 9-10. С. 26-31
2. Касьянов Г.В. «Нація» і «націоналізм»: слова і терміни // Український історичний журнал. 1999. № 2. С. 3-14.
3. Лісовий В. Методологія дослідження нації у «Теорії нації» В. Старосельського // Молода нація. Альманах. 1997. № 9. С. 10-44
4. Майборода О. Нації етнічні і політичні: оманливе розрізнення// Політичний менеджмент. 2004. № 5. С. 15-22
5. Обушний М. Політологія: Довідник/ Микола Обушний, Анатолій Коваленко, Олег Ткач; За ред. Миколи Обушного; КНУ ім. Т. Г.Шевченка. К.: Довіра, 2004. -599 с.

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Актуальність теми дослідження: Проблема становлення єдиної національної ідентичності громадян України є однією з визначальних для українського суспільства та для подальшого формування його як повноцінної нації. Політичний контекст проблематики зумовлює необхідність вироблення адекватної політики щодо кризових явищ, помітних в українській національній ідентичності. Теоретичні та практичні дослідження безпосередньо стосуються проблем зменшення потенціалу сепаратизму, залучення до державотворчого процесу представників усіх етнічних груп, зміцнення можливостей держави у справі протистояння зовнішньому тискові.

Об'єктом дослідження є українська нація.

Предмет дослідження – проблематика формування національної ідентичності.

Метою дослідження є дослідити основні процеси формування української нації, збереження її ідентичності, збереження цілісності держави та єдності суспільства, збереження самобутності національної ідентичності суспільства загалом, а також самобутності окремих спільнот.

Основними **завданнями** є :розглянути основні прояви формування нації; проаналізувати сучасні почуття української нації; відшукати прояви сепаратизму; виявити основний склад української політичної нації; дослідити вплив глобалізації на формування нації. Нація – це велика, стала група людей, об'єднаних спільним походженням та історією, мовою, культурою, самосвідомістю та певними інтересами. Нація - це явище історичне, яке виникає на певному етапі розвитку людства. На межі XVIII–XIX ст. розпочався процес перетворення українського етносу (народу) в націю. Цей процес визначав основний зміст суспільно-політичних змін, що відбувалися протягом усього століття і вже в XX ст. привели до утворення незалежної держави. Проте фактична незалежність не означає, що процес формування української нації завершився. Політична, економічна, фінансова нестабільність, військові дії у державі, інформаційна війна та багато інших чинників суттєво впливають на свідомість сучасного суспільства. Тому, дана тема є актуальною для кожного громадянина та держави в цілому. Дослідивши проблему, ми зможемо знайти правильний шлях розвитку сучасної української нації. Важливою умовою формування нації є зростання національної самосвідомості : свідомого згуртування та об'єднання дій її різних представників не тільки на ґрунті усвідомлених ними спільних рис або спільного минулого, але й на ґрунті розуміння ними головних національних інтересів і вироблених спільних цілей (визвольної національної боротьби, національного відродження, розбудови національної державності тощо), досягнення яких сприяло б розквіту й зміцненню цієї нації [2, с. 54]. Утворення націй відбувалося легше або важче, залежно від того, яке становище займала в державі етнічна спільність. Бездержавна українська нація формувалася повільно. На тій частині України, що входила до складу Російської імперії, її цінності не розвивались і навіть не визнавалися, тож мусили утверджуватись у постійній боротьбі з іншою мовою і культурою, репрезентованими імперською владою. Перед українським суспільством постає проблема перетворення сукупності Українських громадян на саморегульований суспільний організм, здатний до прогресу і самооновлення. Здійснити це можна через створення достатнього ґрунту для об'єднання в етнонаціональну спільноту, що об'єднувала б різні соціальні, зокрема й етнічні, групи. Враховуючи, що свого часу відбулося неприродне, силове деформування етнічних ідентичностей в Україні, перспектива поновлення та розвитку ідентифікаційної самобутності населення залежить від повноцінної участі у цьому процесі політичних і соціальних інституцій [1, с. 110]. Аналіз історико-політичного контексту формування української національної ідентичності дозволяє розглянути специфіку сучасної національної ідентичності та перспективи поширення загальнонаціональної ідентичності на громадян України, що мають різні етнічні, мовно-культурні, регіональні, конфесійні ідентичності тощо. Разом з тим потребує уваги й те, що навіть із здобуттям державності в Україні досі слабою лишається внутрішня консолідованість суспільства, нації [3, с. 96-97]. Національна ідентичність спроможна об'єднувати усі елементи етнічної структури українського суспільства, етнічні, культурні, релігійні, ментальні тощо прояви ідентичності, що їх мають різні спільноти. Так, ці спільноти є основою для оформлення загальнонаціональної ідентичності, яка «надбудовується над етнокультурними ідентичностями груп, що творять національну державу» [7, с. 51]. Українська національна ідентичність проходить складний і суперечливий процес становлення. Нині її ознаками є амбівалентність суспільної свідомості, брак консенсусу стосовно базових цінностей, етнопсихологічні та мовно-культурні деформації у свідомості [6, с. 121]. Для значної частини українських дослідників очевидно, що оформлення української національної ідентичності варто розуміти як творення загальної національної ідентичності, спільної для всіх громадян. Це цілком узгоджується із громадянською, політичною концепцією держави. Творення такої загальнонаціональної ідентичності зовсім не означає зникнення етнічних ідентичностей. Стирання окремих етнічних ідентичностей в Україні в результаті асиміляції чи інших соціально-демографічних процесів та дій може порушувати гармонію міжетнічного спілкування та природну поліетнічність. Так, немає жодної необхідності, щоб місцеві росіяни, румуни, болгары, поляки, угорці, татари, євреї, греки тощо почали вважати себе в етнічному плані українцями. Водночас цілісність держави вимагає того, щоб масиви усіх етнічних груп відчували Україну своєю батьківщиною [4, с. 81]. Для значної частини представників різних етносів в Україні природною синхронізація етнічної ідентичності та національної ідентичності на підставі громадянства залученості й участі у політичному процесі. Стан взаємодії національної та етнічно ідентичностей обумовлюється тим, чи ці ідентичності взаємодоповнюють чи «конкурують», від чого безпосередньо залежить міра інтегрованості етнічної спільноти у

суспільство, націю, державу. Існування відмінностей в ідентифікаціях в єдиному етнонаціональному просторі в межах однієї держави може продукувати два можливих варіанти розвитку: у першому випадку – бути однією з передумов конфлікту (на підставі антагоністичних елементів ідентичностей), у другому – бути підґрунтям взаємодоповнення (коли етнічна мозаїка утворює органічну етнонаціональну цілісність) [5].

Висновок: Сьогодні українська нація переживає складний етап у процесі свого формування, але можна сказати, що незабаром світ побачить нову згуртовану демократичну спільноту із величезним потенціалом до подальшого розвитку.

Список використаних джерел

1. Кресіна І.О. Українська національна свідомість і сучасні політичні процеси: (Етнополітологічний аналіз). К., Вища школа, 1998. 189 с.
2. Колодій А. Радянська ідентичність та її носії в незалежній Україні URL://www.politics.lviv.ua/nations/soviet; №4. 278 с.
3. Колодій А. Етно національні ідентичності і легітимність влади в Україні URL://www.politics.lviv.ua/nations/legitimacy.
4. Обушний М.І. Етнонаціональна ідентичність в контексті формування української нації. Автореферат на здобуття наукового ступеня доктора політичних наук / НАН
5. Ситник П.К., Дербак А.П. Духовні засади та механізми формування національної самосвідомості URL://www.niurr.gov.ua/ukr/publishing/panorama/
6. Феномен нації: основи життєдіяльності / За ред. Б.Попова. К.: Тов-во «Знання», 1998. С.169-170.; Уткін О. Українське прикордоння фактор взаєморозуміння чи нестабільності? // Віче. 2001. №2. 157 с.
7. Stebelsky I. National Identity of Ukraine // Geography and National Identity / Edited by Hooson D. Oxford: Blackwell Publisher, 1994. P. 233
8. Гончарук, Т. В. Ментально-філософські засади національного буття, їх детермінуючий вплив на суспільні процеси [Текст] / Т. В. Гончарук // Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації: монографія / Т. В. Гончарук, Н. В. Гнаевич, М. І. Гурик [та ін.] ; кер. авт. кол. О. М. Рудакевич. Тернопіль : ТНЕУ, 2015. С. 44-71

БУДДИСТСЬКА ЕКОНОМІКА: МІЖ МАТЕРІАЛЬНОЮ ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЮ ТА ТРАДИЦІЙНОЮ ДУХОВНІСТЮ

Актуальність теми дослідження: Чи дійсно технічний прогрес без врахування релігійних і духовних цінностей приносить прийнятні результати? Ми більше не можемо вибрати між «сучасним зростанням» і «традиційним застоєм». Нам потрібно знайти правильну дорогу розвитку, серединний шлях між безрозсудністю матеріалізму і нерухомістю традиційного суспільства. Головним для буддизму є вибір своєрідного «середнього шляху», «проміжної економіки» між матеріальною забезпеченістю та традиційною духовністю.

Мета дослідження: дослідити буддистську економіку, з'ясувати що для людей з таким світоглядом важливіше, а саме матеріальне чи духовне багатство.

Завдання дослідження: порівняти матеріальну забезпеченість та традиційну духовність в буддистській економіці.

Об'єкт дослідження: знайти правильні концепції, які об'єднують і практицизм заходу і духовність сходу.

Предмет дослідження: суть матеріальної забезпеченості та традиційної духовності. Багато було сказано про різницю між грошима та багатством про те, як ми можемо скористатися останнім, але розбіжність між ними є, мабуть, ще більш важливою у масштабах країн та світової економіки. Буддистська релігія належить, й на зараз, до числа найбільш впливових релігій світу. Протягом тисячолітньої історії ця релігія здійснювала помітний вплив на змістове наповнення різних аспектів людського життя: політика, культура, мистецтво, література, етика та не оминула економіку. Певною мірою субкультура буддизму проникла в економічну сферу, наповнила її своїми світоглядними компонентами, стала основною філософією економічного мислення. Буддизм помітно вирізняється з-поміж інших світових релігій. В ньому немає ні всемогутнього Бога-творця чи Бога-особи, ні вічної душі. У буддизмі також немає також поняття про «багатьох богів». А також помітно вирізнявся тим, що не визнає фатальної невідворотної визначеності людської долі з самого початку. Доля та майбутнє людини залежить тільки від неї, її бажання та зусиль. Вдосконалюючи себе ми можемо змінити майбутнє тому робота над собою є важливішим аспектом. В кожній людини різні потреби і якщо людина втратила роботу чи немає поки що шансів її отримати, то вона впадає у відчайдушний стан з точки зору економіки. Щодня людям приходится ходити на роботу, працювати, але не для того, щоби принести користь іншим чи внести свою частинку задля розвитку рідної країни, а задля заробітку та збагачення, но також можна сказати, що люди влаштовуються на роботу не тільки по цій причині. Духовне благо деякі ставлять вище за матеріальне. Бо пізнання світогляду через комунікацію з іншими та паралельне вдосконалення себе є найважливішою частиною для них. В наш період перемагає матеріальне благо. Щоб прожити в суворому світі треба хоча би певний мінімальний дохід. А в нас також в кожного є бажання, які відіграють певну функцію від наших потреб і мають спонукальний характер, тобто змушують нас вдаватися до певних, економічно активних дій, що дозволяють ці потреби втамовувати. Тому ми спостерігаємо як кожен з нас потрапляє у фокус інтересів учасників ринку [1]. Задовольняючи потреби суспільства людина реалізовує свої бізнесові інтереси. Сучасний світ в сфері економіки розвивається потужно до складних розрахунків. Об'єднуючи ринкову економіку та буддизм ми отримуємо так звану фундаментальну проринкову категорію, як свободу економічної поведінки та вибору. Ця незалежність та свобода вибору в поведінці суб'єктів ринку є одним з найбільш очевидних та значимих загальногромадянських позитивів економічної системи капіталістичного типу. А бачення можна схарактеризувати як стан невизначеності людини, нестатку в чомусь, хаосу. Буддизм навчає не цінувати матеріальність, а надавати більшого значення духовності, реалізації та розвитку себе, як індивіда чи члена громади. При такій позиції, життя набуває іншого сенсу. Людина, яка цінує те, що є в її володінні, а не женеться за багатством, є набагато щасливішою. А вже відомо, що шлях до звільнення від страждань лежить саме через уникнення бажань. Якщо ж матеріалістів цікавлять блага, то для буддиста головним є звільнення. Але слід пам'ятати, що буддизм не відкидає матеріальне забезпечення повністю. Шлях до звільнення ускладнює не забезпеченість, а відданість їй, не насолода приємними речами, а одержимість ними. Таким чином, основними поняттями буддистської економіки можна визначити простоту. Матеріальна забезпеченість передбачає собою працю, яка в буддизмі є особливою формою активних медитацій, що допомагають людській свідомості включатися у роботу тіла. Також праця є засобом для досягнення необхідних благ. Представники цієї віри схильні до правила: «День працюєш - день вдосконалюєшся. День не працюєш - сто днів пропали даремно». Тож через працю людина вдосконалюється та наближається до духовного. Буддистська економіка ґрунтується на простоті й відсутності будь-якого примусу. Для європейського бізнесмена буддистський спосіб життя здається чудом через дивовижну раціональність його моделі: винятково малі витрати і задовільні результати. Головним для буддизму є не вибір між економічним зростанням і традиційною стагнацією бізнесу, а вибір своєрідного «середнього шляху», «проміжної економіки» між матеріальною забезпеченістю та традиційною духовністю. Буддистам здається вкрай неекономічним і нерациональним складний покрій європейського одягу, добірний інтер'єр у сучасній квартирі, витончений кухонний посуд, столове приладдя та багато інших атрибутів європейського способу життя. В основі буддистської економіки, як і в основі проміжної,

спрощеної технології, лежить виробництво товарів з місцевих матеріалів і для місцевого споживання. Безрозсудна експлуатація природних багатств, вважають буддисти, є актом насильства над природою, яке веде до насильства над людьми, тобто буддійська економіка максимально екологічна [2]. У ряді сект буддизму, як, наприклад, в японській секті «Сенсю», що названа буддійським протестантизмом, догматичний бік релігії відійшов на другий план, а на перший план виступило «приземлення» реформ цієї найстародавньої релігії. У такому вигляді вона стає ближче до селянства і нижчих прошарків військових. Інші різновиди буддизму хоккесю, ніссінсю поширені серед ремісників і краварів. Однак найвище соціальне становище в буддійському суспільстві посідає не бізнесмен, а заглиблений у себе «саядо», що займається самоспогляданням: перед ним падають ниць і бізнесмен, і університетський професор, і міністр. Буддизм на практиці гальмує зростання національної буржуазії, майнове розшарування сільських жителів, пролетаризацію їхніх низів, поповнення найманої армії праці. Опинившись у скрутному становищі, буддист не бажає люмпенізуватися, а йде у монастир, де може отримати мінімально необхідне для підтримки свого життя і людської гідності [3]. Сучасні же буддологи також встановлюють зв'язок між економікою та буддистськими принципами. Прихильники цієї віри виступають проти світських бажань та розкоші. Дотримуючись цього вчення, людина ставить у свої пріоритети наближення до просвітлення через медитації. На відміну від християнства чи ісламу, буддизм досить обмежено ставиться до збагачення. Слідуючи вченню, багатства та скарби є злом, яке виникає через ненаситні бажання. Буддистська економіка значно відрізняється від сучасного світу, якому притаманна цінністю матеріалізму. Буддизм вбачає суть цивілізації в очищенні людських характерів, які формуються в процесі праці. Водночас, буддизм не критикує матеріальні блага, а вважає, що розумним буде поєднання з ними. Батство можна схарактеризувати як стан невизначеності людини, нестатку в чомусь, хаосу. Буддизм навчає не цінувати матеріальність, а надавати більшого значення духовності, реалізації та розвитку себе, як індивіда чи члена громади. При такій позиції, життя набуває іншого сенсу. Людина, яка цінує те, що є в її володінні, а не женеться за багатством, є набагато щасливішою. Адже відомо, що шлях до звільнення від страждань лежить саме через уникнення бажань.

Висновок: Таким чином, основними поняттями буддистської економіки можна визначити простоту. Для них матеріальна забезпеченість не буде стояти на першому місці, бо мінімізують свої матеріальні потреби. Духовність в буддистській економіці буде стояти на першому місці. Тому можемо сказати, що буддизм став тією релігією, яка змогла поєднатися з економічною сферою. Віровчення дає поради щодо правильного підходу до праці та здобуття матеріального збагачення людини, беручи до уваги її потреби та необхідні для неї умови. Адже ми більше не можемо вибирати між «сучасним зростанням» і «традиційним застоєм». Нам потрібно знайти правильну дорогу розвитку, Серединний Шлях між безрозсудністю матеріалізму і нерухомістю традиційного суспільства, тобто, іншими словами, знайти правильний спосіб життя.

Список використаних джерел

1. Возняк К. Ретроспектива економічної думки: Економічні вчення буддизму URL:<http://visnykj.wunu.edu.ua/index.php/visnykj/article/view/164/174c>
2. Буддистська економіка URL:<http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/35134/1/629>
3. Економіка і мораль. Релігійні типи господарювання URL:<https://buklib.net/books/33016/>

ЕКОНОМІЧНА СВІДОМІСТЬ ТА ЇЇ РОЛЬ В РИНКОВИХ УМОВАХ УКРАЇНИ

Актуальність теми дослідження: В умовах ринкової системи господарювання кожна людина самостійно вирішує проблеми: що вона хоче і може зробити, як це потрібно зробити, щоб отримати бажаний результат та чи буде її праця визнана суспільством – людина перебуває перед постійним вибором. Можливість мати вибір завжди була засобом і метою розвитку людства. Проблема вибору для кожної людини є проявом і здійсненням найвищої цінності людини – свободи. Формою свободи у сфері економіки є економічна свобода. Економічна свобода стає реальністю тільки в умовах ринкової економіки.

Мета дослідження: Головною метою є методологічне, теоретичне і практичне обґрунтування сутності економічної культури та її роль в становленні економічної свідомості українців.

Завдання дослідження: 1) Ринок, його економічна суть, суб'єкти та влада. 2) Економічна свідомість, як невід'ємна складова в структурі ринкової економіки в Україні. 3) Особливості формування економічної свідомості суб'єктів ринкових відношень в Україні.

Предмет дослідження: Суть самої економічної свідомості, її роль та значення в ринковій економіці України

Об'єкт дослідження: Форма суспільної свідомості, яка розглядається в вигляді економічної свідомості. Оскільки питанню еволюції в економічній свідомості людства приділено особливу увагу, відповідно проводиться грандіозна робота по розвитку економічного мислення в засобах масової інформації, наукових працях, кандидатських та докторських дисертаціях економічної еліти. Ця тема є достатньо дослідженою, проте завжди залишається місце для вдосконалення чи реалізації свого бачення в тій, чи іншій життєво важливій проблемі [5, с. 73-75]. Ринок, як одна з категорій товарного виробництва у процесі еволюції зазнав істотних кількісно-якісних змін, що не могло не позначитись на його визначенні в останні понад два століття. Першу спробу дати наукове визначення ринку зробив французький економіст О. Курно. На його думку, цей термін позначає «будь-який район, на якому взаємовідносини покупців і продавців вільні, тому ціни на одні й ті самі товари мають тенденцію легко й швидко вирівнюватися». Англійський економіст А. Маршалл стверджував, що «чим досконаліший ринок, тим сильнішою є тенденція до того, щоб у всіх його пунктах в один і той самий час платили за одну й ту саму річ однаково ціну.»]

Ринок є організаційною формою існування товарного виробництва. Історія останнього налічує близько 6 тис. років. Приблизно стільки ж років існує і ринок [2, с. 385]. Якщо розглядати еволюцію ринку з точки зору суб'єктів ринкових відносин, то ми побачимо, що спочатку це були безпосередньо виробники і споживачі товарної продукції. Потім, у міру його розвитку й відокремлення в самостійні галузі торгівлі та грошового обігу, активними учасниками ринкових відносин стають торговельні й фінансові посередники: комерційні агенти, комівожери, консигнатори, брокери, дилери та ін. Названі суб'єкти, діючи на правах фізичних або юридичних осіб, відіграють всезростаючу роль у ринковій економіці, і не випадково. Ринок являє собою складний механізм виявлення й узгодження економічних інтересів. Саме цим і займаються торгові й фінансові посередники. Вони вивчають стан справ з пропонуванням і попитом тих чи інших товарів, динаміку цін, установлюють ділові контакти, прогнозують ринкову ситуацію. Їхня діяльність вважається вкрай необхідною і високо оцінюється суспільством. Існує думка, що в ринковому механізмі посередницькі ланки виконують роль керуючої системи [3, с. 80-95]. Сучасна економіка України являє собою синтез великої кількості взаємодіючих ринків. Економічну свідомість доцільно розглядати на трьох рівнях як: масову, групову й індивідуальну [1.с.1-2]. Масова свідомість – це один із видів суспільної свідомості та конкретна форма її реалізації. До здобуття незалежності, для України та інших республік, що входили до складу СРСР була характерна масова економічна свідомість. Правляча і єдина в імперії Комуністична партія чітко нав'язувала всім республікам свою комуністичну ідеологію. Згідно неї всі разом будували соціалістичне суспільство, як найбільш прогресивне в цілому світі. В це потрібно було вірити беззаперечно, бо це була думка правлячої еліти. Ми бачимо на цьому прикладі масове зомбування в такий спосіб тодішнього суспільства. Групова економічна свідомість – характерна для певних груп та об'єднань. Для прикладу це може бути колектив підприємства, політична партія, соціальна група, де кожен не зважаючи на свою особисту економічну свідомість приходять до спільної думки і виробляють єдину стратегію, щодо групової економічної свідомості. Індивідуальна свідомість – це особливий вид економічної свідомості, який характерний індивідууму. В даному випадку особистість на підставі своїх особливих, правлячих знань, переконань, особистого досвіду формує свою індивідуальну свідомість і рахує її єдино правильною і чітко її дотримується. Найважливішим принципом формування економічної свідомості є сукупність теорії і практики [4.с.112-117].

Висновок: економічна свідомість суспільства є безперечно рушійною силою для розвитку, як приватної особи, окремих груп і об'єднань, так і цілих народів, незалежно від їх географічного розташування.

Список використаних джерел

1. Широчук І. О. Економічна свідомість та економічне мислення 12 с.
2. Ковальчук А. В. Економіка 10 клас, К: Арка, 385 с .

3. Шумка М., Янковий С. Гроші та політика / Михайлина Шумка, Святослав Янковий // Всеукраїнський науковий журнал «Мандрівець», спецвипуск 2008 року 95 с .
4. Шумка М., Гончарук Т. Рефлексія феномену грошей / Михайлина Шумка, Тетяна Гончарук // Матеріали Міжнародних філософсько-економічних читань 20-21 травня 2009 року, Львів 117 с.
5. Шумка М., Жук А. Суть та значимість грошей у працях М. І. Туган-Барановського / Михайлина Шумка, Алла Жук // Всеукраїнський науковий журнал «Мандрівець», спецвипуск 2008 року 75 с.

*Панченко Антон,
Студент гр. КБ-11*

Факультет комп'ютерних інформаційних технологій ЗУНУ

СУЧАСНІ МОДЕЛІ РИНКОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Актуальність теми: дослідження: у кожній існують свої національні моделі організації господарства, оскільки країни відрізняються рівнем економічного розвитку, соціальними і національними умовами. Ринкова економіка включає декілька різних за змістом моделей економіки. Вони відрізняються залежно від ступеня дії держави на економіку і від пріоритетних завдань [1, с. 365].

Мета дослідження: охарактеризувати відмінність сучасних моделей ринкового господарства та дослідити їх на прикладі країн, яким властиві ці моделі.

Об'єктом дослідження: ліберальна, соціально-орієнтовна та консервативна моделі ринкової економіки.

Завдання дослідження: проаналізувати сучасні моделі ринкового господарства.

Предметом дослідження: є країни, що йдуть ринковим шляхом розвитку, мають різні ринкові моделі. Скажімо, є ринок американський, шведський, німецький, японський тощо. На один з них може орієнтуватися Україна. У рамках ринкового господарства сучасного світу в різних країнах залежно від національних особливостей розвитку різне співвідношення приватної, колективної та державної власності. Наприклад, в Італії 58 відсотків підприємств є державними, в Ізраїлі 64 відсотки валового національного продукту виробляється в суспільному секторі, в Канаді у ньому зайнято близько 40 відсотків працюючих, у Швейцарії 65 відсотків власності є суспільною. До останнього часу адміністрація Тайваню контролювала всі великі промислові й транспортні корпорації, а також головні банки і торговельні компанії, забезпечуючи за рахунок державного бюджету і фінансованих ним підприємств більшу частину капітальних вкладень. Частка держави в капіталовкладеннях у США традиційно невелика і в 80-х роках становила близько 35 відсотків [2, с. 56-55]. У квітні 1992 року ООН опублікувала черговий звіт, в якому рівень розвитку країни характеризується спеціальним індексом, що враховує дохід, медичне забезпечення і освіту. Найрозвинутішою країною світу з 160 було визнано Канаду, Швейцарія – на четвертому місці. Як бачимо велика частка державного сектору економічної ефективності не завадить. Виходячи з того, що ефективність ринкової економіки не залежить від частки приватної власності, можна зробити висновок: будувати економіку в якій домінував б дрібний приватний сектор, країні з переважаючою державною власністю не доцільно. Головним інструментом створення моделі ринку має бути не стихійна гра сил, а активна й послідовна діяльність держави щодо створення необхідних інститутів ринку. Регулююча роль держави має здійснюватися не старими адміністративно-командними, а новими методами, які адекватні ринковим формам господарювання. Для цього слід розробити цільові програми розвитку визначальних сфер народного господарства; забезпечити підтримку пріоритетних напрямів економічного розвитку, виділення для цих цілей кредитів, зменшення податків; стимулювання розвитку виробництва, а не посередницької діяльності, різних соціальних форм господарства; створити сприятливі умови для залучення в країну приватного іноземного капіталу, насамперед у формі прямих інвестицій у виробничу сферу, галузі, що виробляють товари споживання [3, с. 15-17]. У розвиненому світі склалося кілька моделей ринкового господарювання. Попри певні відмінності як між моделями, так і всередині їх можна згрупувати у три різновиди — вільний, соціально орієнтований і державно керований ринок (Див. Додаток 1). Зазначені моделі ринкової економіки мають спільні та специфічні риси. До спільних рис належать: • наявність багатоманітних форм власності — приватної, колективної, державної; • конкуренція і сприяння її відтворенню з боку держави. Специфічні риси зумовлені історичними, культурними, релігійними, політичними чинниками тієї чи іншої країни і знаходять вияв у ролі уряду в економіці, організації фінансових ринків і ефективності вирішення соціальних проблем. У США, наприклад, в економічному житті суспільства урядові відведено обмежену роль. Це зумовлено історією виникнення цієї країни, розмаїттям культурних, релігійних та інших традиційних народів, що їх заселяли. Першими європейськими поселенцями були люди, які намагалися сховатися від закону, релігійних переслідувань і утвердити себе як особистість. На цьому ідеологічному ґрунті й формувались ринкові засади в США. Більша частина західноєвропейських країн жила в умовах феодальної системи, за законами, побудованими на принципах монархізму, що й визначало роль держави в економічному і соціальному житті [4, с. 15-18]. Специфіка японської моделі економіки є результатом повної ізоляції країни від зовнішнього світу (з 1603-1854 р.р.), особливостей феодальної системи та вікових традицій конфуціанства. Саме ці та інші історичні, природно-кліматичні, культурні чинники сприяли тому, що Японія є менш індивідуалізованим суспільством, ніж інші розвинені країни. Специфіка історичних традицій і політичної філософії США, європейських держав і Японії відбивається й на організації економічного життя цих країн. У

країнах Європейського Союзу частка урядових витрат набагато перевищує цей показник у США та Японії. Це відбиває особливе ставлення європейських країн до системи державного соціального забезпечення як способу обмеження нерівності доходів і підтримання суспільної стабільності. В Японії обсяг суспільних асигнувань є набагато нижчим, більшу частину соціальних потреб задовольняє сім'я. У Сполучених Штатах Америки держава також не надає надійного соціального захисту, однак і родина не поспішає брати на себе цю відповідальність. Одним з наслідків відмінностей у підходах до соціальної політики є неоднакові доходи. Відсоток людей, що живуть за межею бідності, у США, безумовно, вищий, ніж у Європі та Японії, незважаючи на те, що Америка є найзаможнішою країною світу. За якими ж критеріями має оцінюватись ефективність різних моделей ринкової економіки? Для більшості країн, що переходять від індустріального до постіндустріального суспільства, або тих, що в нього вступають, такий критерій має зводитись до реалізації потенції особистості, забезпечення найсприятливіших економічних, соціальних, екологічних та психологічних умов для існування людини. Це сприятиме соціальній згоді в суспільстві, буде чинником подальшого розвитку економіки, науки, культури. Організація Об'єднаних Націй рівень розвитку країн характеризує спеціальним індексом, що враховує дохід, медичне забезпечення і освіту [5, с. 22-25]. **Висновок:** отже, якщо в усьому світі існує, в загальні, тільки три моделі ринкової економіки, і тільки у 4-х країн це яскраво виражено. Якби українська влада, зуміла, знайти час на обговорення такої проблеми, як «Вибір ринкової моделі України», якби вони змогли, оцінити глибини ринкових моделей, а саме у країн в яких вони яскраво виражено і знайшли правильний вихід, тоді ми б мали надію, як єдина країна мати престижний статус Центру Європи. А так як, зараз в Україні стоїть політична нерівновага, нема великого ринку попиту, не використовується державна земля на 100%. Нам потрібна стабільність, злагожденість і єдність нації і країни, а коли всі самі по собі-не так не можливо будувати ринок, ринкову модель.

Список використаних джерел:

1. Башнянин Г.І. Політична економія. Київ: Ніка-Центр Ельга, 2003. 528 с. Беляев О.О., Бебело А.С. Політична економія: навч. Посіб. К.: КНЕУ, 2001.
2. Волков А.М. «Швеция: социально-экономическая модель» М. «Мысль»1998 Гальчинський А.С., Єщенко П.С., Палкін Ю.І. Основи економічної теорії: Підручник. К.: Вища шк., 2001.
3. Дзюбик С., Ривак О. Основи економічної теорії. Київ: Основи, 1997. 336 с.
4. Жаліло Я. Японський досвід державного регулювання економіки// Економіка України. 1999. №3 С. 72-74.
5. Олейник И.С., Рогинко С.А.Японский парадокс: (Реальности и противоречия капиталистического управления)/ Издательство: Мысль.1998.

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження: соціальна відповідальність бізнесу (СВБ) на сьогоднішній день є кількістю елементів підприємницької діяльності у світі. В Україні, на, вона ще не здобула такого значення через низку чинників, які впливають на цей процес та його результат. Підприємства хочуть більше активно звертатися до світового досвіду та досвіду міжнародних корпорацій, які функціонують в Україні, але цього недостатньо для того, щоб ринок СВБ звичайно став практичною для більшої кількості вітчизняних підприємств. Для визначення напрямів розвитку та поширення СВБ-практикою необхідним є дослідження чинників, які гальмують поширення соціальної відомості в діяльності підприємств.

Мета дослідження: відбувається в тому, щоб застосувати основні проблеми розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні.

Об'єкт дослідження: дослідження сучасного стану СВ в Україні та її перспективи подальшого розвитку.

Завдання дослідження: вивчення стратегій підприємств. Забезпечити компроміс між інтересами менеджерів, працівників і споживачів за допомогою отримання прибутку і захисту довкілля.

Предмет дослідження-проблеми соціальної відповідальності бізнесу в Україні. В Україні низький рівень поширення соціальної відповідальності пов'язаний також із самим характером отримання прибутку підприємствами. Економічний прибуток провідних українських підприємств досягається за рахунок наявності в їх розпорядженні економічної влади, адміністративного ресурсу, доступу до бюджетних коштів, недосконалою конкуренцією на внутрішньому ринку, штучного завищення цін на вироблену продукцію, заниження рівня оплати праці, скорочення обсягу соціальних витрат. Саме такі фактори виступають основою конкурентної переваги.[1] Більшому поширенню соціальної відповідальності може сприяти інноваційна активність, використання нових технологій, створення нової продукції, у результаті прибуток підприємства формується за рахунок скорочення витрат, підвищення конкурентоспроможності, формування нових ринків товарів або послуг. Саме такий шлях розвитку має більше поширення в розвинених країнах і, як наслідок, вищий рівень соціальної відповідальності бізнесу. Але такий варіант розвитку української економіки сьогодні видається малоімовірним, оскільки вимагає довгострокових фінансових витрат, окрім того, досить ризикований [2]. В Україні соціальна відповідальність бізнесу має різні прояви: залежно від положення підприємства на ринку, рівня конкуренції, характеру взаємин з органами державної та місцевої влади, наявності передвиборчої кампанії та ін[4]. Перша форма носить класичний характер, що пов'язано з політикою підприємства щодо реалізації повноцінного соціального партнерства. Друга форма соціальної відповідальності бізнесу може бути пов'язана з отриманням від держави певних привілеїв, можливість розробки та видобутку корисних копалин, надання вигідного державного замовлення. Чи можна в такому разі говорити про етику соціальної відповідальності? На нашу думку, це своєрідна форма відповідальності, яка має позаморальний характер. Якщо підприємство виконує всі вимоги, що належать до сфери соціальної відповідальності, то мотив, з якого це робиться, вже є другорядним. Гірше якщо в керівництва підприємства є почуття відповідальності, воно відчуває каяття, що діяльність із соціальної відповідальності не здійснюється. Для соціальної відповідальності важливим є не мотив чи почуття, а конкретна діяльність з її реалізації. Звичайно, є підприємці, які мають внутрішню мотивацію для реалізації соціальної відповідальності. Але, повторюємо, для співтовариства різниця в мотивації здійснення заходів для сфери соціальної відповідальності несуттєва. Третя форма носить більшою мірою примусовий характер, коли соціальна відповідальність є проявом обов'язкової благодійності. Організацію змушують, як правило органи місцевої влади, виявляти відповідальність за свою діяльність і за присутність у даній місцевості. Ефект змушеної відповідальності може мати прями економічні й адміністративні джерела. Наприклад, організацію змушують упорядкувати навколишню територію, дотримуватися екологічних вимог і т. п. Змушена відповідальність також виникає вимушено. Місцеві влади, піклуючись про середовище, в якому проживають городяни, території якої працює підприємство, змушені застосовувати різні санкції, прями чи непрями, щоб змусити підприємство подбати про соціальне оточення даного підприємства, інакше це підприємство буде зневажати інтересами городян, жителів даної місцевості [3, с.70-82]. Четверта форма соціальної відповідальності зустрічається на містоутворюючих підприємствах. Ураховуючи особливості діяльності таких підприємств, бізнес змушений брати на себе неспецифічні для себе соціальні функції. Містоутворюючі підприємства змушені бути соціально відповідальними для безперебійної роботи підприємств, вирішення господарських проблем міста, головним чином, через самоусунення держави від вирішення даних проблем. Тим більше що в кінцевому рахунку співпраця з місцевою владою і громадянським суспільством виявляється набагато більш успішною [5, с.187-192]

Висновок: Підходи до вирішення проблем формування соціальної відповідальності бізнесу зводяться до необхідності співпраці всіх зацікавлених сторін: держави, бізнесу і суспільства в цілому. Здебільшого довіра споживачів до підприємств, що проголошують себе соціально відповідальними, на даний час знаходиться на дуже низькому рівні, що є небезпричинним наслідком. Необхідність діяльності підприємств саме на засадах

соціальної відповідальності бізнесу не викликає сумнівів, але економічний і соціальний розвиток залежать від зрілості етики і моралі не тільки бізнесструктур, а й суспільства в цілому.

Список використаних джерел

1. Пахуча Е. В. http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/8_2_2016ua/13.pdf
2. Водницька Н. В. Управління трудовою сферою промислового підприємства з урахуванням соціальної відповідальності бізнесу. <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream>
3. Колот А.М. Корпоративна соціальна відповідальність: сучасна філософія, проблеми засвоєння / А.М. Колот // Економіка України. 2014. № 3(628). С. 70-82.
4. Русин Р. ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/35101/1/565.pdf>
5. Головінов О.М. Соціальна відповідальність бізнесу: українські реалії і проблеми / О.М. Головінов // Економічний вісник Донбасу. 2014. № 2(36). С. 187-192.

ЕВОЛЮЦІЯ ГРОШЕЙ В РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ МИСЛЕННЯ: ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД.

Актуальність теми дослідження: У соціальному вимірі гроші виступають у різних фундаментальних якостях: як символ (Інформаційна функція) як знак стають інституціональним явищем, вони визначають вартісну міру предмета як того, що може стати загальним міновим еквівалентом чогось іншого. Статус універсальності передбачає функціональну феноменологію грошей як прояву вартості в суспільстві, необхідним елементом її пізнання є врахування їх у плані історичної еволюції. Вони ніби «акумуляують» історичну значимість людського життя, соціальну силу людей, вирівнюючи можливості та права для індивідів, аж до того, що люди вірять у надзвичайні можливості грошей. Соціальна і моральна сила індивідів, що виявляється в грошах, змінюється в міру зростання їх ролі в суспільстві. Тому виявити соціальний зміст грошей становить значний пізнавальний інтерес у соціокультурній історії. Питання грошей завжди було в центрі уваги філософів, економістів, політиків і культурологів. Про це свідчать праці Дж. Везерфорда, П. Бернстайна, Г. Зіммеля, Ю. Осипова, В. Ільїна» З.Скринник, О. Суббето, С. Синякова, О. Неклесси та ін. Для розуміння методологічних основ дослідження проблеми грошей мають праці В. Базилевича, А. Маршалла, Ф. Гаєка, Дж.Кейнса, І. Єскевич та ін.

Мета дослідження: розкрити еволюцію ціннісного співвідношення філософсько - економічної думки та грошей, уточнити основні поняття соціальної природи грошей, розширити семантичний простір їх розуміння. Сутність грошей розкривається в їх еволюції.

Об'єкт дослідження: значення грошей і їх еволюція.

Предмет дослідження: аналіз поглядів філософів на соціальну природу грошей.

Завдання дослідження: з'ясувати сутність грошей, їх значимість для суспільства. Поступовий розвиток грошей розкриває проблеми еволюційних етапів філософії та економічної природи грошової думки. Підоснови виявляються в процесі їх еволюції. Економісти вбачають причини появи валют у розвитку торгових відносин, а антрополози наголошують на їх позаекономічному, некомерційному походженні. Гроші різняться за формою (мушлі, корови, хутра, монети, банкноти), але залишаються незмінними за змістом і функціями – засіб обміну. Разом з тим саме у цих властивостях і приховується парадокс: про гроші написано тисячі книг, і разом з тим «ми занадто мало знаємо про них» [4, с. 11],- говорить М. Фрідман, визнаний лідер монетаризму ХХ століття. Причина такого парадоксу полягає в тому, що гроші не повністю потрапляють в аналітичне поле грошових теорій. Через те, гроші потрібно розглядати не як міру вартості і засіб платежу, не як засіб обігу і накопичення, а «гроші як особливий спосіб дивитися і думати, як специфічна постановка погляду культури, як потрібний і активно використовуваний нею інструмент мислення і компонент буття» [4, с. 12], - вказує І. Єскевич. Необхідно виходити з того, що «економічні гроші» - лише видима частина «грошового айсбергу». У надрах економічної дійсності лежить життєва і первинна сутність грошей, яку завжди прагнула відкрити філософія. Навіть у стародавні часи люди вважали, що знання є своєрідною копією об'єкта, а антична філософія в основному вивчала процес перетворення об'єкта в стан знання. Аргументи про єдність знання і суб'єкта, особливо в поєднанні з нерозумінням активності суб'єкта в пізнавальному процесі: реальний об'єкт може бути «даний» тільки тому, хто пізнає, що всі продукти його суб'єктивної пізнавальної діяльності – лише хибна, неістинна думка. Звичайно, такий підхід впливає на розуміння грошей. Мислителі вважають гроші однією з цінностей цивілізованого суспільства. Аристотель, як і Платон, наголошував на важливій соціальній функції грошей — як засобу обміну, способу порівняння вартості предметів [3, с.34]. Кредо Б. Франкліна — «свідома праця». Він говорив з ним не для того, щоб зробити деяких людей багатими, а для того, щоб думати, що це спосіб покращити суспільство в цілому. З точки зору мислителя, гроші завжди повинні мати обмеження, пов'язані з суворою соціальною та особистою етикою. Тому він не може дозволити одній людині гнобити іншу людину заради особистої фінансової вигоди. На його думку, світ був би кращим, якби кожен «виробляв більше, а споживав менше» [1, С. 154]. Однак найголовніше те, що завдяки Франкліну гроші були узаконені у філософії, теоретичній економіці та аналізі культури. Заслуговує на увагу аналіз грошей представниками німецької класичної філософії з точки зору «власності». Гука, у Канта поняття «власність» конституюється в понятті «особистості». Лише ті, хто може стати господарем «самого себе» і вільно контролювати себе, є людьми і законними підданими. У цьому сенсі зовнішнім вираженням свободи є не абстрактне гасло хамів і пройдисвітів, а власність як право на самозабезпечення. Майновий поділ поділяється на «власність» (володіння) особи «Я» та «власність» (володіння) речами. Кожен громадянин держави має право власності на своє «Я» і стає внаслідок цього правовим партнером даної держави. На думку І. Канта, якщо власник може розпоряджатися зовнішнім предметом на власний розсуд, то людина може бути тільки своїм власним господарем, але не власником самого себе, не говорячи вже про те, щоб бути «власником інших людей». Тобто якщо право власності на речі (і гроші) є майже безмежним, право розпоряджатися іншими людьми обмежене почуттям відповідальності. Значну увагу проблемі грошей приділяв видатний німецький мислитель

Г. В. Ф. Гегель. Його концепція викладена в основному в праці «Філософія права», в якій обґрунтовуються основи і принципи громадянського суспільства, народжуваного ринковою економікою. Гроші є невід'ємною частиною власності, є «вкладання волі в річ», і тим самим особа дає собі «зовнішню сферу своєї свободи» [2, с. 401]. Найважливішою передумовою власності і грошей Г. Гегель вважав свободу. Вважаючи, що протилежністю вільної особистості є «невільними, позбавленими індивідуальності, безправними», мислителі трактують власність як еманацию (сходження) «абсолютної ідеї», за допомогою яких особистість переходить від суб'єктивного змісту до об'єктивного. «Розумність власності полягає не в задоволенні потреб, а в тому, що знімається гола суб'єктивність особистості. Лише у власності особа виступає як розум» [2, с.405], зазначав мислитель. Стосовно власності, людина знаходить для себе «зовнішню сферу свободи». Питання грошей стає зрозумілим, якщо ви маєте чітке визначення поняття «цінності». У найзагальнішому вигляді «цінність - збережена можливість задовольнити свою потребу. Грошима самими по собі неможливо користуватися безпосередньо, вони повинні бути перетворені в специфічні речі» [2, с.403]. Оскільки те, що купується за гроші, має цінність, і кожен може використати це для вирішення своїх проблем. На думку Гегеля, існування громадянського суспільства необхідне для продуктивного функціонування грошей. Це дає можливість кожному вступити до класу, який він хоче, і заробити якомога більше грошей. Однак ця можливість є випадковою. «Промисел годує людину, як і соціальний стан; але якщо якнай-небудь промисел процвітає, то в нього включається безліч індивідів. Однак потреба в товарах не безмежна, і якщо яка-небудь галузь переповнена виробниками, то окремі люди можуть цього не зрозуміти, вони спрямовуються в неї і гинуть. Можна, звичайно, в цьому випадку сказати: надлишок стане очевидним, і тоді окремі індивіди підуть звідти. Однак вони не можуть так поступити, оскільки вони володіють тільки такого роду вмінням, оскільки вони вклали в дану справу свій капітал як у формі своїх можливостей, так у формі грошей» [2, с. 454].

Висновок: виходячи з ідеальності грошей, звертайте увагу на цінність грошей, а не на абстрактну, безособову природу. Вони є зручним засобом перетворення всіх значень, які неможливо «зважити» чи «виміряти», у кількісні показники тощо. Тому вони не пов'язані звичною шкалою цінностей. Аналіз поглядів мислителів попередніх культурно-історичних часів показує, що в дослідженні грошових явищ вартісний метод не використовується. Це пов'язано з тим, що поняття «цінність» з'явилося у філософському будівництві лише в середині 19 ст. Але це не означає, що цінності та «ціннісні методи» не передбачають метафізичної рефлексії. Але одна справа – оперувати цінностями, інша – розглядати об'єкти як цінності.

Список використаних джерел

1. Ведефорд Дж. История денег: Борьба за деньги от песчаника до киберпространства / Дж. Ведефорд; [Пер. с англ Т. Слуцкой, И. Сиснёва]. М: ТЕРРА-Книжный клуб, 2001. 320 с.
2. Гегель Г. В. Ф. Философия права / Г. В. Ф. Гегель; Пер. с нем.; Ред и сост. Д. А. Керимов и В. С. Нерсесянц. М.: Мысль, 1990. 524 с.
3. Гончаров В. В. Гроші в контексті аксіологічного аналізу / В.В Гончаров // Мандрівець. 2008 № 4 (75). С. 33-37
4. Ескевич И. В. Метафизика денег. Три действия с прологами эпилогом / И. В. Ескевич. М.: Эксмо, 2006. 272 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМВІДНОСИН СВОБОДИ І ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ РОЗБУДОВИ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Актуальність теми дослідження: Базовими характеристиками особистості умовах сучасності є відповідальність за свій вибір, свої вчинки, поведінку і слова, за власну долю. Ці якості визначають стрижень зрілої особистості, її внутрішню й зовнішню дисциплінованість, життєву та громадянську позицію. Але чим більше людина хоче бути вільною, тим більше відповідальності вона має покласти на себе. Відповідальна поведінка кожного передбачає становлення сучасної правової держави, яка розвивається і розбудовується на благо суспільства.

Мета дослідження. Дослідити особливості взаємовідносин свободи і відповідальності особистості в умовах розбудови правової держави.

Об'єкт дослідження: дослідити сутність свободи і її наявність різноманітних можливостей, а стосовно до суспільства й особистості - створення можливостей для справжнього розквіту творчих сил людини і людства.

Предмет дослідження: взаємовідносини особистості ,свобода, відповідальність умові розбудови держави.

Завдання дослідження: Становлення демократичного суспільства в країні нерозривно пов'язане з необхідністю виховання громадянськості нової генерації, становлення нової свідомості, нового мислення, нової людини з такими найважливішими рисами, як самовизначеність, самостійність, соціальна відповідальність та соціальна активність. Для цього потрібне сприяння формуванню спроможності людини самостійно осмислювати об'єктивні процеси в макросоціумі, усвідомлено брати відповідальність за обрання індивідуально значущих принципів, цінностей, цілей, форм і засобів поведіння в соціальній та політичній сферах. Таким чином, у правовій державі соціальна відповідальність особистості є складним соціальним явищем, що включає усвідомлення необхідності діяти згідно із суспільними вимогами та соціальними цінностями, усвідомлення своєї суспільної ролі, критичність і постійний контроль за внесеними діями, готовність відповідати за свої вчинки та соціально значущу діяльність. Умовою досягнення всіх соціальних цілей у правовій державі є високий рівень соціальної відповідальності особистості. Формуючи правову державу, Свобода багато чого вимагає від особистості, звалюючи на її плечі майже непосильний тягар відповідальності геть за все. Свобода — можливість чинити вибір відповідно до своїх бажань, інтересів і цілей на основі знання об'єктивної дійсності. свобода — це можливість людини поводитись відповідно до своїх волевиявлень, тобто робити все, що бажається, але тільки те, що не заборонено законом і не спричиняє невинуватної шкоди правам і свободі інших людей. Відповідальність- це здатність суб'єкта (людини, групи людей чи організації) адекватно відповісти за те, що йому доручено або за те, що він взяв на себе сам. Якщо чоловік сказав, що зробить - і зробив, він відповідальна людина. Якщо він може пообіцяти і не зробити - це людина невідповідальна. Одне з проявів відповідальності - відповідальний підхід до справи, до своїх слів і зобов'язань. Відповідальний підхід - це підхід, коли відомо, хто відповідає , відомо перед ким відповідає, чим і за що конкретно відповідає. Навпаки, безвідповідальність, або безвідповідальний підхід - коли не відповідає своїми вчинками за справу і нехтує своїми вчинками, не дотримує своє слово. Отже, соціальна відповідальність пов'язана з необхідністю додержання правил, узгоджених з об'єктивними законами природи та суспільства, тобто вона виникає тоді, коли поведінка індивіда має суспільне значення і регулюється соціальними нормами [1.с.3-8]. Свобода позбавлена відповідальності, перетворюється у свавілля, а відповідальність позбавлена свободи, перетворюється у засіб пригнічення особистості, тобто фактично стає невротичною. Тільки завдяки оптимальному співвідношенню свободи і відповідальності людина з багатогранних можливостей власного буття реалізує і організує власну життєдіяльність. І хоч особистість не вільна від умов існування, але вона може вільно зайняти позицію щодо них - поступитися їм чи ні. Найважливішим елементом взаємозв'язку особистості та суспільства є соціальна відповідальність. Вона здійснює функцію регуляції поведінки індивіда відповідно до вимог суспільства. Соціальна відповідальність -це обов'язок особи оцінити власні наміри та обирати поведінку стосовно норм, що відображають інтереси суспільного розвитку, а у разі їх порушення зобов'язані звітувати перед суспільством або зазнавати певних санкцій. Соціальна відповідальність як складова суспільства стикається з правом. Вона є правовою та державно-управлінською категорією, що відображає ціннісно-правовий аспект суспільних відносин. Крім того, якщо розглядати правові аспекти соціальної відповідальності, то можна стверджувати, що соціальна відповідальність є універсальним поняттям для усіх типів поведінки. Соціальна відповідальність особистості у цьому плані являє собою той фундамент правових перетворень держави і суспільства, ту відправну точку, з якої саме і починається формування громадянського суспільства та правової держави [2, с.182-194].

Висновок. Свобода і відповідальність тісно пов'язані. Тому чим більше людина хоче бути вільною, тим більше відповідальності вона повинна покласти на себе. Відповідальність кожного громадянина передбачає становлення сучасної правової держави, яка розвивається на благо суспільства.

Список використаних джерел

1. Мануйлов Є. М. Соціальна відповідальність особистості у правовій державі // Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2013. № 4 .С.3-8.
2. Осика І. В. «Правова культура у формуванні правової, соціальної держави» // НАН України, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. К., 2004. С. 182-194.

ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИРАЖЕННЯ ЛЮДИНИ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Актуальність теми дослідження. Людям властива потреба в самовираженні. Самовираження відображає дійсний захоплення, є джерелом натхнення, способом виходу негативних емоцій. Завдяки самовираженню людина розкриває творчі таланти, проявляє здібності, обирає професію. Розглядом даної концепції займається соціальна філософія. Вона здобуває інтегративне знання про суперечності й проблеми розвитку суспільства та визначення місця і ролі у них людського чинника. У зв'язку з цим людство, яке вже усвідомило роль філософського знання, завжди звертатиметься до цінності її ідей. Завдяки ним можна пізнати найглибші значення власного буття, які виступають у різних символічних формах – мовних, культурних, технічних, інформаційних тощо. Всі люди дивляться на світ по-різному у неї протягом життя формується свій власний світогляд. Він формується протягом всього життя, людина, перебуваючи у різних сферах суспільства все більше самовиражається.

Мета дослідження: визначити сутність і головні способи самовираження людини.

Завдання дослідження: визначити основні етапи дослідження цієї проблеми в історії філософської думки; з'ясувати сутність феномена самовизначення людини як невід'ємної характеристики людського буття, виявити проблеми людини у власному самовизначенні.

Об'єктом дослідження є самовизначення людини як складова людського існування.

Предметом дослідження є уявлення людини про саму себе, своє місце у світі та відношення до нього. Проблема самовизначення людини належить до так званих вічних світоглядних. Люди ще здавна прагнули розпізнати світ і зрозуміти самого себе і своє власне буття. Однак світогляд не є лише сукупністю знань про світ, це, швидше, своєрідний синтез видів знань і різноманітних смислів осягнення світу людиною, проекція особистісних власних проблем, інакше кажучи, це не вищий процес засвоєння готового знання, а внутрішня робота і самодобуття. Абсолютизація знання є вадою просвітницької концепції людини. Але вже в давнину знали, що всезнайство розуму не навчає. Мета життя – самовираження. Проявити у всій повноті свою сутність – ось для чого ми живемо», - цю цитату сказав видатний ірландський поет, Оскар Уайльд, так він визначає призначення людини у світі. Новітня філософія є узагальненою філософською думкою людства, що ґрунтується на теоретичних надбаннях, здобутих у кожній національній філософії. Основою для сучасної філософії є загальноприйняті людські цінності та пріоритети. Я думаю, в теперішній час для кожної людини є надзвичайно важливим базове знання філософії. Тому що на цій основі у людини з'являється, тільки притаманне їй, специфічне духовне осмислення та переживання існуючого світу речей і предметів, суспільного середовища у формі відчуттів, уявлень емоцій, котрі формуються відповідне світовідчуття, світосприйняття і світорозуміння. Світогляд за своєю суттю є цілісним сприйняттям людини, структури буття, узагальнюючим осмисленням сенсу та мети людського життя, віднайденням людиною головних і значимих ціннісних орієнтирів. Саме на цій основі відповідно і формується лінія людської життєдіяльності, поведінки, способи і принципи пізнання світу, переконання та ідеали. За таких умов якісний рівень світогляду особистості стає виміром її духовної та інтелектуальної зрілості, внутрішнього багатства, освіченості, а також соціальної активності, гуманізму, доброти, моральної чистоти [1, с.89-96]. Самовираження в широкому розумінні – це прояв себе, своєї індивідуальності у вчинках і засобах дії. На думку К. А. Абульханової, самовираження – це спосіб, у який людина намагається проявити себе як особистість у діяльності, спілкуванні, у вирішенні життєвих завдань [2, с. 99]. Сьогодні світоглядні уявлення і переконання особистості, особливо молодшої людини, формується в контексті переоцінки нашого історичного минулого, утвердження плюралізму, розмаїття думок, поглядів на різні питання суспільного життя. Щоб не блукати у лабіринтах нових суспільних процесів, правильно зорієнтуватись, збагнути сенс нового існування, юнакам і дівчатам потрібний духовний стержень, яким є філософсько-світоглядна культура, оскільки саме вона покликана забезпечити розвиток цілісної особистості, здатної свідомо ставитися як до оточуючого її світу, так і до самої себе, до світоглядного вибору, орієнтованого на загальнолюдські й національні цінності [3, с. 6]. Переконання, уявлення, ідеї, почуття, опосередковані досвідом особистості, беруть участь у формуванні життєвої позиції. Не може бути світогляду без ідеалу; ідеал потребує віри в своє втілення; віра ж невіддільна від любові, людина вірить і сподівається на те, що вона вважає святим і дорогим. Саме тому світогляд – не лише знання й усвідомлення, це ще й життєвий процес, а саме: духовно-практичне засвоєння світу, в якому світові дійсному, світові наявного буття протиставляється світ належного, світ ідеалів, цілей і сподівань, трансцендентний світ жаданого буття. Світогляд за самою своєю суттю є універсальним, оскільки інтегрує знання і почуття у переконання, а також практичним, оскільки орієнтує на вирішення найважливіших проблем людського існування, виражає імперативи поведінки людини та сенс її життя. В цьому і полягає функціональне призначення світогляду.

Висновок: Отже, підведемо підсумки, основна роль філософії – це самовизначення та самовираження людини. Усвідомлення людиною її причетності до світу дає їй поштовх до самореалізації. Також впливає на всі форми суспільної свідомості, допомагає виробити життєві орієнтири та цінності. Філософія – надає людині багато різних творчих можливостей та допомагає їй у її прагненні зрозуміти життя.

Список використаних джерел

1. Кондзьолка В.В. Філософія і її історія. Львів, 1996. 168 с.
2. Цитати про сенс життя О. Уайльда «Мета життя – самовираження....»
3. Світоглядна культура особистості, монографія, за науковою редакцією, доктора філософських наук, професора В.П. Беха, Київ, Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. 235с.
4. Скотна Н.В. Самовизнання особистості в цивілізійному вимірі надія Надія Скотна // Молодь і ринок. Щомісячний науково-педагогічний журнал №1 (108) січень 2014. Дрогобич: Коло, 2014. С. 7-13

ЛЮДИНА В УМОВАХ РИНКОВИХ ВІДНОСИН

Актуальність дослідження: вплив людей на навколишнє середовище спричинив появу економіки-суспільної науки, що вивчає господарство в цілому.

Мета дослідження: дослідити, як людина впливає на економіку, а також-як умови ринкових відносин позначаються на людині.

Об'єкт дослідження: людина як частина ринкових відносин.

Предмет дослідження: ринкові відносини, що забезпечують економічний зв'язок між людьми і між людиною та суспільством.

Завдання дослідження: проаналізувати взаємовідносини людини і економіки. Саме в ринкових відносинах і різних формах власності створюються необхідні умови для самореалізації людини. Прихильники демократії вважають, що суспільство має служити людям. Але різні люди розуміють цю користь по-різному. Для одних важливі матеріальні умови життя, гроші, житло, кар'єра, для інших сім'я є найвищим благом, треті відносять до блага самореалізацію в усіх сферах людської діяльності та свободу створювати умови, які диктуються ринкових відносин, що неможливо досягти будь-якої мети, в тому числі вищезгаданої. Людина протягом життя вступає в різні економічні відносини. На дохід вона може придбати необхідні товари чи послуги, вирішити матеріальні чи духовні проблеми, реалізувати право володіння, користування та розпорядження майном. Найважливішою економічною роллю людини є участь у трудовому процесі. Об'єктивними характеристиками трудової діяльності людини є продуктивність, ефективність і статус у системі суспільного розподілу праці. Оцінка господарської ролі людини залежить від ступеня відповідальності, яка від неї вимагається головне: професіоналізму, класності, трудової, технічної та договірної дисципліни, а також старанності та ініціативи. Підприємницька діяльність за сучасних умов стає однією з важливих форм участі людини в економічних відносинах. Підприємництвом вважається активна діяльність, яка здійснюється на власний ризик і відповідальність з метою отримання прибутку. Людина є учасником відносин розподілу та споживання. Добре відомі різноманітні форми розподілу вироблених у суспільстві продуктів: заробітна плата, банківський відсоток, земельна рента, дивіденди на купівлю акцій тощо. [3, с. 72-77]. Нерівність у доходах залежить від статусу людини щодо неї самої, рівня її освіти, кваліфікації, професійної підготовки та інших факторів. Розрив між рівнями доходів індивідів і груп неминучий у ринковій економіці і повинен бути заповнений державою. В умовах ринкових відносин людина виступає власником певних матеріальних та інтелектуальних об'єктів, тобто індивідуальної праці. Людина може бути підприємцем, розпоряджаючись отриманим прибутком на власний розсуд, або успішно управляти майном інших осіб, бути керівником, менеджером або ефективним працівником. Саме стаючи на шлях ринкового розвитку, держава надає громадянам численні можливості проявити свої здібності. Нерівність у доходах спричинена декількома факторами: відмінностями в здібностях і рівнях освіти, кількістю власності, місцем розташування ринку і, звичайно, везінням. Нерівність у доходах існує в будь-якій екосистемі, але лише коли вона перевищує певну межу, це може призвести до соціального вибуху. Ось чому ми спостерігаємо такі явища, як страйки. Ця нерівність призводить до різних можливостей споживання товару. Однак усувати цю нерівність загалом немає потреби, оскільки рівність доходів підриває інтерес і мотивацію до праці, негативно впливаючи на розвиток усієї економіки. Лише відповідаючи вимогам соціальної справедливості, а саме: надавати пільгові соціальні пільги лише тим, хто їх справді потребує, сплачувати великі податки з великих доходів і робити деякі соціальні пільги безкоштовними для населення. Важлива активна участь працівника у справах компанії, в якій він працює, а також особиста зацікавленість у підвищенні якості своєї роботи. Сама по собі приватизація власності не забезпечує ефективної інтеграції людей у ринкові відносини. Залучення працівників до управління бізнесом сприяє цьому процесу та зменшує відчуження від засобів і результатів роботи. Важливу роль у цьому відіграє підвищення кваліфікації працівників, на що в першу чергу мають звернути увагу роботодавці [4, с. 122-135]. Істотним фактором появи впевненості в завтрашньому дні багатьох громадян пов'язане з так званим ефектом багатства, коли людина має можливість отримувати дохід кількох джерел. Наприклад, можливість приміщення вільних грошових коштів в надійні банки з метою отримання додаткового доходу або гра на біржі робить поведінку людини в ринкових умовах планованою, передбачуваною, стабільною. Ринкові відносини дозволяють найбільш повно задовольняти потреби людини, урізноманітнити споживання. Відсутність даних відносин відповідає низькому ступеню розвитку суспільства, примітивним потребам первісної людини. Ліквідація ж або обмеження їх веде, як показала практика, до обмеження волі виробництва і споживання, втручання в цей процес державних бюрократичних структур, розростання подібних структур до рівня паразита, що пожирає значну частину своєї продукції, уповільнює прогрес соціуму, веде до його кризи, відкидає назад. Ринкові відносини забезпечують економічну свободу індивіду і суспільству, дозволяють здійснювати обмін результатами найрізноманітнішої праці в найрізноманітніше, зручне для виробника і споживача, час. Вони дозволяють здійснювати обмін результатами різних видів праці (фізичної і розумової, праці відповідно до її кількості і якості) і встановлюють за ці результати справедливу винагороду. Але це в ідеальному випадку. Насправді ж відбуваються значні коливання в оплаті навіть

однакових видів праці відповідно до кількості того чи іншого продукту, що викидається на ринок, і коливаннями попиту населення на нього. А це, в свою чергу, залежить від купівельної спроможності населення і характеру забезпечення його іншими предметами споживання або послугами [1, с. 3-6]. Чи достатньо тільки таких відносин для блага кожної людини? Ні, недостатньо. Для створення кращих умов для розвитку і прогресу соціуму потрібен ще й ряд інших передумов. Це і демократизм управління державою і суспільством, і доступна система освіти, і гідні матеріальні умови життя для більшості громадян, і ряд інших. Реалізація всіх цих передумов є непростим завданням. Найбільш послідовно вона здійснюється в розвинених країнах. Це і зрозуміло: вони мають значний економічний потенціал, розвинені соціальну та культурну сфери, демократичні системи управління суспільством.[2. С 51-55].

Висновки: Людина це головний творчий об'єкт ринкової економіки, який володіє свободою вибору і приймає економічно раціональні та оптимальні рішення з урахуванням усіх наявних можливостей і умов, відповідно до своїх особистих інтересів. Економіка це основа життя людини. Вони є взаємопов'язані. І саме поєднання різних форм власності забезпечує найбільший економічний і соціальний прогрес суспільства.

Список використаних джерел

1. Афанасьєва Л. В. Принцип полі культурності як основа цивілізаційного розвитку сучасного суспільства / Л. В. Афанасьєва, Р. І. Олексенко // Науково-практичний журнал «Актуальні потреби філософії та соціології». 2018. №22.С.3-6
2. Базалук О. Формування образу людини майбутнього як стратегічна мета філософії освіти / О. Базалук // Освіта і управління. 2010. Т. 13.№2/3.С.51-55
3. Олексенко Р. І. Філософський погляд на проблеми становлення ринкових відносин в Україні / Р. І. Олексенко // Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Філософія. Соціологія. Політологія. 2012. Т. 20, вип. 22(4). С. 72-77
4. Планування і прогнозування в умовах ринку / За ред. д. філософ. Н., проф. Воронкової В. Г. Київ: Професіонал, 2006. 608 с.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНУ «ЛЮДИНИ ГОСПОДАРЮЮЧОЇ»

Актуальність теми дослідження: У сучасній літературі, філософію господарства розглядають як складову частину соціально-філософського побуту поряд з такими розділами соціальної філософії як філософія права, філософія релігії, філософія культури. Інакше кажучи, господарство розглядається як один з аспектів соціального життя людини.

Мета дослідження: Розглянути методологічні підходи до визначення людини господарюючої як феномена ноосфери, який має місце в контексті сучасних вітчизняних досліджень у різних сферах гуманітарного знання. Як результат, буде обрана адекватна методологія для вирішення даного питання. Адже від «правильного», адекватного предмету дослідження, методологічної позиції залежатиме продуктивність отриманих результатів.

Об'єкт дослідження: Феномен «Людини господарюючої».

Предмет дослідження: поєднання духовного людського начала із феноменом «людини господарюючої».

Завдання дослідження: розгляд моментів філософії господарства: по-перше, розглянути саме поняття господарство, а також те, як воно вписується в контекст концепції ноосфери; по-друге, встановити його взаємозв'язок з людиною господарюючою. З точки зору філософії господарства, господарство – це є основна сфера життєдіяльності людини, сфера її взаємодії з природою, створення і споживання благ як екзистенціальних цінностей. Саме в господарській діяльності відбувається становлення людини, її перетворення з біологічного організму в соціальний індивід і особистість. Діяльність людини змінює не тільки біосферу, вона змінює свідомість, світогляд і все людське суспільство. Оскільки філософський характер дослідження передбачає наявність гносеологічного аспекту аналізу, то в першу чергу ми повинні визначитися з проблематикою методологічного характеру. Позаяк будь-яке дослідження в сфері гуманітарного знання, до якого і відноситься наша тема, сходиться до принципів соціального конструювання об'єкта дослідження. Іншими словами, предмет дослідження. Спочатку формується як дещо ідеальна модель, що виконує надалі функцію інструменту і засобів для пізнання емпіричного різноманіття реальності. Більше того, ця модель завжди опосередкована цілями і цінностями не тільки дослідника, а й висловлює, за словами автора концепції «ідеального типу» Макс Вебера, «інтерес епохи». Традиційно проблема людини є предметом дослідження філософської антропології, яка застосовує весь свій методологічний арсенал для її вирішення. [2, с. 320]. Останнім часом людина господарююча і феномен ноосфери в контексті соціально-філософського аналізу наполегливо маніфестують себе в різних публікаціях. Свідченням цього є дослідження таких авторів, що займаються проблемами філософії господарства і людини господарюючої Геннадій Васильович Гребеньков, Юрій Михайлович Осипов, Александр Іванович Субетто, а з проблем філософії ноосфери перерахуємо таких як Володимир Іванович Вернадський, Фелікс Васильович Лазарев, Дмитро Євгенович Муза [1, с. 99]. Володимир Іванович Вернадський. «На наших очах, - писав дослідник, - біосфера різко змінюється і навряд чи можуть бути сумніви в тому, що шлях її перебудови науковою думкою через організовану людську працю не є випадковим явищем, залежним від волі людини, а є стихійним природним процесом, корені якого лежать глибоко і готувалися еволюційним процесом, тривалість кожного обчислюється сотнями мільйонів років. Створення ноосфери з біосфери є природним явищем, що глибше і потужніше у своїй основі, ніж людська історія. Воно вимагає прояву людства як єдиного цілого» [2, с. 320]. На підставі своїх передових досліджень в області хімії, геохімії та біохімії вчений зробив висновок про те, що геологічні і біологічна еволюція отримує новий імпульс і відповідно змінює свою структуру в силу зростаючої «людського фактору», діяльності Homo sapiens. Людина бере участь в господарській практиці всім своїм системним Его, в ній реалізується її природні, душевні і духовні сили. З позицій філософії господарства стратегічною метою всього людства, на сучасному етапі розвитку є ноосфера. І, «це як пише Юрій Михайлович Осипов, як раз є головною і наймасштабнішою спільною справою всього людства. Заради такої справи варто поступитися деякими, а можливо і багатьма его принципами, не кажучи вже за примітивні забобони» [2 с. 360]. Надзвичайно актуалізується питання розуміння духовності у форматі постлексичної людиномірної науки, де потрібно чітко розрізняти дух, духовність та інтелект. Вони, як прийнято вважати, є началами складовими культури, проте відіграють різну роль і не можна їх підміняти одне одним в людино розмірних дослідженнях. Ми в цьому плані посилаємося на фундаментальне дослідження Владислава Жановича Келле, який спеціально вивчав проблему інтелектуального і духовного начал в культурі. Ось як він описує їх відмінність. «Якщо інтелект спрямований на пізнання світу і адаптацію до нього чи його перебудову згідно з добутих знанням і суспільними інтересами, то духовне втілює усвідомлення людиною себе як суб'єкта, який мислить і діє, живе у суспільстві, але має свій внутрішній світ, володіє свободою волі і тому є відповідальним перед собою і перед людьми (для людей релігійних - і перед Богом)» [3, с. 465]. Коли мова іде про інтелект, то потрібно звернути увагу на раціональне знання, яке спонукає до раціонально-обрахункових логічних дій, де панує переважно кількісний підхід при пізнанні господарства. Якщо ж ми вивчаємо духовне начало культури, то раціональність за Максимом Вебером виконує службову роль, задає цілі раціональної дії, а самі вони запліднюються перш за все духовно-моральними цінностями, які містять у собі фундаментальні смисли життєдіяльності. У цьому відношенні цінним є не сам об'єкт, а його

цінність для людського блага і відтворення природи. Тут насамперед цінним постають суб'єктні відносини, у яких реалізуються ціннісно-якісний підхід, при цьому головна увага приділяється вищим цінностям, які роблять життя людини осмисленим, наповненим, різноманітним. Це говорить про те, що людина не може зводитися до якоїсь суто її функціональної ролі, перш за все економічної – вироблення прибутку, а вона через цілісне ведення цілісного господарського процесу само реалізується саме як людина, особистість. В цьому плані можна констатувати, що духовне начало відіграє інтеграційну роль у самоутвердженні особистості через самопізнання і самореалізацію у процесі господарювання. [4, с. 186].

Висновки: Поява так званої «Людини господарюючої» це є не просто новий варіант філософствування і не «антропологічна пастка» з кризовими наслідками для біосфери, а наступний етап нашої еволюції, який ще повністю не розкрив свою систему цінностей даної моделі людини. Можливо, це ще і є варіант постмодерністського руйнування цілісності картини світу створення «людського симулякра», який призведе до нових онтологічних рубежів і інтриг, як деякий варіант протиставлення ноосферізму. І не просто протиставлення, а протиставлення систем цінностей, інакше кажучи «боротьби цінностей».

Список використаних джерел

1. Гребеньков Г.В. Введение в философию хозяйства/ Г.В. Гребеньков. Донецк : ДИ ЭХП, 2000 . 150
2. Вернадский В.И Философские мысли натуралиста. М.: Наука, 1988. 522
3. Осипов Ю.М. Опыт философии хозяйства / Ю.М. Осипов. М.: Изд-во МГУ. , 1990. 640
4. Келле В. Ж. Интеллектуальное и духовное начала в культуре. М.: ИФРАН, 2011. 218 с.

ГРОШІ ЯК ПРЕДМЕТ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОГО ДИСКУРСУ

Актуальність дослідження: «Гроші» найважливіша категорія економіки. Як об'єкт пізнання вони належать до предметної сфери економічної науки. З економічної точки зору розуміння грошей традиційно пов'язується з соціальною потребою товарообігу гроші постають як загальний еквівалент (рівноцінність), який використовується під час обміну товарів як форма їх (товарів) вартості. Тема грошей цікава ще й тим, що вона більшою або меншою мірою зачіпає всі прояви людського буття. Навіть обмеживши себе завданням розглянути гроші як культурний феномен, поставивши питання про місце грошей в системі духовних цінностей, ми прирікаємо себе на черговий дискурс, починаючи з фундаментального переосмислення категорій «культура», «цінність», «господарство», «смысл життя».

Мета дослідження: проаналізувати основні аспекти грошей як предмет соціально – філософського дискурсу.

Об'єктом дослідження: гроші у філософсько – соціологічному дискурсі.

Завдання дослідження: проаналізувати феномен грошей як необхідний елемент в структурі соціально – економічного буття; розкрити значення феномена грошей, його констатуючий вплив на буття людини, його світогляд і систему цінностей.

Предметом дослідження є значення даного феномену. З економічної точки зору гроші розглядаються як знаки вартості, а їх буття зводиться в основному, до їх матеріального втілення. Незважаючи на те, що сутність та значення грошей в сучасному світі вже практично не залежать від форми їх матеріального втілення, вони, тим не менш, продовжують залишатися безумовною цінністю, виступаючи засобом і метою обміну. Гроші є предметом дослідження не тільки економічної теорії, вони стали також предметом соціально - філософського дискурсу, який лежить в контексті і межах того явища, що описується категорією «культура», «господарство», «цінність». Всі дослідники феномена грошей (представники економічної теорії, соціології, філософії економіки, філософії господарства), виходять з того, що гроші є суто культурним артефактом, культурним феноменом і говорити про них треба в термінах культурологічного аналізу. Тому тлумачення природи, сутності, феноменології грошей тим чи іншим дослідником повністю визначається змістом і сенсом тлумачення ним поняття культури. Більшість дослідників схильні вважати, що визначальним фактором поняття культури є доцільна, цілераціональна й ціннісноорієнтована господарська діяльність. Господарська діяльність розглядається як один з аспектів соціального буття (соціального життя суспільства та людини). І саме поняття «господарство» охоплює у своєму змісті те, що й визначає спочатку культурну іпостась людської діяльності, надає їй «системну цілісність» і «культурну специфіку». Гроші, будучи елементом впорядкування господарства, розкривають свою природу й функції як загальна господарсько-економічна цінність в онтології соціального буття. Визначення грошей в різних дисциплінах: економічна теорія, соціологія, економічна соціологія, подаються залежно від специфіки аналізу і вони не відображають сутність та природу феномена [1, с 229]. Загальновідомо, що відсутність грошей згубно позначається на психічному стані і моральному вигляді людини, підштовхуючи її на вчинення протизаконних і протиправних дій. Багато в чому ж гроші починають надавати на людину великий вплив, змінюючи її соціальне буття, трансформуючи світогляд. Такий основний вплив грошей на життя людини та суспільства здавна стало предметом філософського інтересу. Одним з перших феномен грошей проаналізував Аристотель, зв'язавши його з цілим рядом інших соціально економічних явищ, таких, як розподіл праці, обмін, вартість та ін. майно ж, позначився й на розумінні грошей. Мислителі розглядають гроші як одну з цінностей цивілізованого суспільства. Аристотель, як і Платон, підкреслював важливу соціальну функцію грошей - бути засобом обміну, порівняння цінностей предметів один з одним. В усіх текстах середньовічних мислителів домінує нормативний метод дослідження. Він виявляється в тому, що переважають оцінні судження з позицій християнської моралі. Міркування мислителів цієї епохи мали в основному апіорний, умоглядний характер. Крім цього важливим елементом доказів було посилання на авторитет, яким був авторитет Священного Писання або праці отців церкви. У творах Ф. Аквінського походження грошей розглядається як наслідок домовленості між людьми. Їх завдання полягає в тому, щоб полегшити неупереджений обмін. Визнаючи необхідність грошей (монети) як засобу обігу, він розглядав їх і як міру речей [2, с 82]. У Новий час відбувається розмежування філософії та економічного знання. У цей період гроші «втрачають предметну підставу» у філософських роздумах і переходять у предметне поле економічної науки, стаючи суто економічною категорією. З'являється кількісна теорія грошей Д. Юма, котра створювала відповідну методологічну основу і для характеристики принципів формування вартості грошей. Його концепція поняття вартості грошей є суто умовною, як і його погляди щодо розуміння самого феномена. Це надалі дало основу для розробки теорії «нейтральності грошей». Як інструмент обігу вони не мають власної вартісної основи. Надалі з'являється теорія фізіократів, що «відходить» від дослідження грошей. Предметом їх дослідження була земля. Далі класична політекономія знову повертається до проблеми грошей, зокрема до

принципів функціонування грошових відносин. Це стало новим рівнем розвитку методології вивчення феномена грошей. А. Сміт та Д. Рікардо були прихильниками ідеї «природного порядку» у тій її формі, яка вже була присутня в сучасній їм філософії. Тому для них гроші - це товар, вартість якого, як і вартість інших товарів, визначається кількістю праці, необхідної для виробництва товарів та доставки на ринок. У другій половині ХХ ст. такий феномен як «віртуальна реальність» впливає і на феномен грошей - з'являються «віртуальні гроші». По-новому розставляються смислові акценти: час має цінність, тому що гроші мають здатність приростати у процесі обігу в часі. Гроші «стискають час» і в цьому процесі саме гроші починають виконувати детермінуючу роль, інтенціонально спрямовуючи всі види соціального буття і всі види діяльності, підпорядковуючи собі не тільки економічні, але й політичні, світоглядні, моральні і глобально-політичні процеси. Розширюється простір, сприяючи процесам глобалізації та формуванню мегагосподарства. Але навіть із появою «віртуальних грошей» гроші не втратили своєї матеріальної основи. Їм все одно властивий такий атрибут як маса-енергія. Гроші - це енергія, яка визначає кількісні кордони й одночасно якісну безмежність можливостей в діях людей. Гроші наповнюють матеріальною силою волю людини і створюють громадський механізм її реалізації, але вони байдужі до того, на що ця воля спрямована. Гроші «вбирають в себе» енергію життєдіяльності індивідів щодо реалізації їх цілей. Тим самим гроші постають відображенням динаміки життя, і самі вони є динамічними. Вони все більше втручаються в екзистенційне буття людини займаючи одне з головних місць, а іноді стають сенсом життя і виправданням цього сенсу [3, с 87].

Висновок. Отже, гроші є феноменом соціального буття, продуктом і творенням суспільства, за яке воно з неминучістю несе відповідальність як в широкій історичній перспективі, так і в особі своїх окремих представників. У грошах знаходить вираз якісна безмежність можливого в діях конкретних індивідів, спонукальна мотивація багатьох видів людської активності - як продуктивно спрямованої, так і антигуманної. Отже, гроші здатні привносити в структуру соціального буття як упорядкованість, гармонію, так і елементи хаосу, беззаконня. Поєднуючи в собі можливості реалізації двох різноспрямованих тенденцій людської самореалізації, гроші сприяють творенню або руйнуванню людини як особистості, надають великий вплив на формування його системи цінностей, ієрархії особистих потреб і пріоритетів. В кінцевому рахунку все залежить людини, адже гроші виступають лише засобом реалізації її певним чином спрямованих вольових інтенцій. Тим самим гроші слід розглядати не тільки як категорію економічного обміну, але і як цінність, що впливає на людське буття, що також дозволяє пізнавати і саму людину. Все це дозволяє «вписати» гроші в метафізичне поле проблем філософії господарства та окреслити «рамки» філософії грошей.

Список використаних джерел

1. Гончаров В.В. «Божественна» природа грошей як предмет соціально-філософського аналізу / Філософія фінансової цивілізації: людина у світі грошей: Матеріали Міжнародних філософсько-економічних читань (20-21 травня 2009 року, м. Львів) / Університет банківської справи Національного банку України; Редкол.: Відп. секретар З.Е. Скринник. Львів, 2009. С. 229-238.
2. Гончаров В.В. «Трансцендентная» природа денег как предмет социально-философского анализа / Экономический и социально-философский потенциал современного общества: возможности, тенденции, перспективы развития: Материалы международной научно-практической конференции (29 июня 2009 г.). В 3-х частях. Ч.1. / Отв. ред. В.И. Долгий. Саратов: Издательство «Научная книга», 2009. С. 82-86.
3. Гончаров В.В. Аксиологический подход в исследовании феномена «деньги» // Наука. Философия. Общество. Материалы V Российского философского конгресса. Том II. Новосибирск: Параллель, 2009. 369 с.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Актуальність теми дослідження. Кожна людина із народження і упродовж свого життя пізнає навколишній світ, вивчає соціальну діяльність людей навколо себе і їхню поведінку. Завдяки цьому формується власна свідомість, своя поведінка, коли спілкуємось і розвиваємось разом із іншими людьми. Тобто наша особистість впродовж життя проводить певні соціологічні дослідження і згідно цьому бере участь у соціальному житті. Тому обрана проблематика дослідження є актуальною на сьогоднішній день.

Метою дослідження є розкриття особливостей розвитку українського суспільства на сучасному етапі і визначити розуміння поняття «суспільства» із точки зору соціальної філософії, дослідити, як світ впливає на людину на сучасному етапі.

Об'єктом дослідження є людина та суспільство, їхній розвиток в Україні .

Предметом дослідження є розвиток українського суспільства. Зв'язок між людьми і між людиною та суспільством.

Завдання дослідження: проаналізувати взаємовідносини між людьми, їхні навички та вміння. Поняття «суспільство» у філософії має декілька значень. «Суспільство - найзагальніша система зв'язків і відносин між людьми, що складається в процесі їхньої життєдіяльності («людське суспільство»); історично визначений тип соціальної системи (первісне, рабовласницьке, феодальне, капіталістичне, комуністичне суспільство); специфічна форма соціальної організації, що склалася в процесі історичного розвитку даної країни» [5, с. 678]. Розпочнемо з того, що суспільство – це соціальна система, яка є найскладнішою з-поміж усіх інших відомих сучасній науці систем. Охоплює сукупність соціальних об'єктів та суб'єктів, їх властивостей та відносин, які утворюють єдиний суспільний організм. Суспільство не однорідне, і воно не є вічним, незалежно від свідомості людини та волі способом співіснування його членів [2, с. 8]. Українське суспільство – складна соціальна система, яка формувалася протягом багатьох сотень років. Багато перепон було на шляху розвитку нашого суспільства, багато змін воно пережило перш ніж стати тим, яким є сьогодні. Війни, загарбання, окупації, епідемії хвороби та стихійні лиха – усе це ми пережили, і залишились українцями. Впродовж багатьох років наше суспільство було докорінно різним і формувалось під впливом багатьох факторів, та впливом інших суспільств. [1, с. 23-24]. Українське суспільство і зараз формується, змінюється це відбувається безперервно, а тим більше зараз. Французький соціолог та етнолог Е. Дюркгейм у своїй праці «Соціологія та теорія пізнання» дає таку характеристику поняттю суспільства : «Суспільство - це найбільш могутній фокус фізичних і моральних сил, який тільки існує у світі. Ніде в природі не зустрічається таке багатство різноманітних матеріалів, сконцентрованих в такій мірі. Не дивно, тому що з суспільства виділяється своєрідне життя, яке, реагуючи на елементи, що його складають, перетворює їх і підіймає до найвищої форми існування». В суспільстві діють «свої особливі закони, що не мають ніякого відношення до осіб, які складають суспільство», а сам індивід «включається у «зовнішнє» спілкування «тільки як природний член будь-якого людського колективу» так стверджував К.Маркс. Наше суспільство є дуже важкою системою, воно формується в міру розвитку здатності людей відокремлювати людей від природи. Тому філософія виділяє такі групи факторів, які можуть визначити розвиток українського суспільства: праця, людська діяльність; спілкування, колективний характер діяльності і життя; свідомість пізнання та осмислення людської діяльності. Ми можемо замислитися, а що ж саме лежить в основі суспільного українського розвитку? Саме це питання потрібно розглянути, бо існують різні форми суспільства на сьогоднішній день, вони суттєво відрізняються одне від одного, за якимось певними своїми параметрами. У розвитку сучасного українського суспільства на першому місці стоїть стабільність. Стабільне суспільство - це суспільство настільки стійке, що може нормально функціонувати протягом життя багатьох поколінь, не піддаючи власну соціально-економічну систему. Стабільне суспільство задовольняє сьогоднішні потреби, не ставлячи під загрозу можливості для задоволення потреб майбутніх поколінь. Проте сама стабільність буває різна. Одна справа - низький (дезінтегрований) рівень стабільності, а зовсім інше - високий рівень стабільності, який є характерним для ефективного солідарного громадянського суспільства.» [4, ст.41]. Українське суспільство – складна соціальна система, яка формувалася протягом багатьох сотень років. Багато перепон було на шляху розвитку нашого суспільства, багато змін воно пережило перш ніж стати тим, яким є сьогодні. Війни, загарбання, окупації, епідемії хвороби та стихійні лиха – усе це ми пережили, і залишились українцями. Впродовж багатьох років наше суспільство було докорінно різним і формувалось під впливом багатьох факторів, та впливом інших суспільств. [1, с. 23-24] Довгий час воно не було самостійним, час від часу перебуваючи під контролем інших держав. Але наприкінці ХХ ст. нарешті було здобуто довгоочікувану Незалежність. З'явилося нове самостійне українське суспільство, яке отримало багато викликів. Постало питання про створення нового суспільства, яке буде гармонійним, освідченим, культурним. Це вже не суспільство радянського союзу. Почали відбуватися докорінні зміни, які

викорінювали радянські устрої, будуючи сучасну європейську соціальну систему. Змінюються різні аспекти життя суспільства. Але що в Україні, змінюється найповільніше, так це ментальність людей представники яких явно «застрягли» в 90-х роках і погано розуміють, чому колишні методи взаємодії в суспільстві, які проходили ще двадцять років тому, стають все менш дієвими. Як би болісно це не було, навіть правлячому класу доводиться змінюватися, але не без тиску з боку громадянського суспільства це навряд чи це відбувалося б. Для сучасного українського суспільства характерні певні риси. Зокрема, це емоційність, оскільки українець, не відмовляючись від раціоналістичної думки, великої ваги надає перевагу почуттям та емоціям. Інколи він може видаватися навіть сентиментальним. Ми толерантні, поважаємо один одного та є терпимими по відношенню до інших. Ми любимо рідну землю, з повагою відносимось до усіх членів суспільства. Ми любимо свою родину, адже для кожного члена суспільства родина – найголовніше. Це передовий соціальний інститут, з якого все починається. Ми піклуємось один про одного, про своїх дітей, постійно підтримуємо їх. Піклуємось ми і про нашу Україну бережемо нашу природу. Є і в українського суспільства сьогодні й негативні риси, які характерні для нього на сьогоднішньому етапі, але які стають все рідкіснішим явищем та є частково перепорою для подальшого розвитку, деяким чином уповільнюючи або призупиняючи його. Ці риси пов'язані з нашою ментальністю, яка сформувалася ще у радянські часи. По перше, це крилатий вислів «моя хата скраю – нічого не знаю». За таким принципом жило багато українців, закриваючи очі на деякі справи, які колись у нашій країні або у нашому суспільстві. Допоки це не стосується окремої людини, вона буде думати, ніби це не так важливо і можна нехтувати цим. Але врешті решт зараз за таким принципом не живе жоден українець, адже те, що відбувається сьогодні – відкрило очі тисячам, і змусило їх відійти від нього та почати жити інакше, об'єднатися. Події сьогоднішнього дня об'єднали наше суспільство, зробивши його консолідованим, Зараз крилатий вислів «моя хата скраю – нічого не знаю» сприймається по іншому, а саме першим ворога зустрічаю. Суспільство об'єдналося і вирросло. Твердо стоїть на ногах має спільні погляди на життя і розвиток України. Наступне – це одне з негативних явищ у нашому суспільстві, яке присутнє вже сотні років – хабарництво та корупція. Це явище вже так в'їлось у життя нашого суспільства, що навряд чи повністю швидко звідси зникне, на жаль. Корупція є всюди, у різних сферах життя людини, так само і хабарництво. Пенсійний фонд, освіта, фінансові операції, політика – без хабарів не можуть обійтись. Суспільство звикло, що все вирішується через гроші. Допоки ти даєш хабарі, які приносять тобі користь – ти закриваєш очі на це, і робиш вигляд, нібито це нормально і без цього суспільство існувати не може. Але ні сучасне українське суспільство вчиться існувати без цих негативних рис маленькими кроками. Викорінюються ці принципи, суспільство стає свідомішим і це дозволяє рухатись далі. Наше суспільство – суспільство вільних громадян, які усім серцем люблять Україну і роблять усе для її славного розвитку [3, с. 334]. Наше суспільство об'єдналось, йому притаманні безліч позитивних рис української культури та ментальності. Ми працьовиті, люблячі та вільні громадяни.

Висновок: Про Українське суспільство можна говорити багато воно різношарове – це не лише сукупність громадян які мешкають на певній території та наділені спільними рисами. Це про постійну взаємоповагу, жоден українець не залишається осторонь від суспільних проблема, а їх зараз ой як багато. Ми об'єднані і тим сильні. Так ми маємо багато негативних рис, але лише в порівнянні досягається істина, ми не стоїмо на місці, ми рухаємося і розвиваємося. Кожен хто складає українське суспільство є прекрасним по своєму ми доповнюємо один – одного, завдяки тому, що можемо навчаючись розвиватися, тому сьогодні, вчора і завтра – різні речі і це прекрасно. І тому обов'язково одного разу прокинувшись, ми побачимо могутнє, мирне і вільне суспільство без війни.

Список використаних джерел

1. Бугайов Е. Й. Що треба знати про розвиток суспільства. Київ, 1965. 60 с.
2. Кравець В. М. Соціальна філософія / В. М. Кравець, О. О. Бандура, Ю. С. Сиимон // Філософія / В. М. Кравець, О. О. Бандура, Ю. С. Сиимон. Київ. С. 20.
3. Товстуха Е. С. Фітоетнологія українців. Вінниця: Укр. акад. оригін. ідей, 2002. 352 с.
4. Лагутін.В. Можливості інституційного аналізу суспільної стабільності та розвитку., 2018 . С.41-46.
5. Філософський словник. За редакцією В.І. Шинкарука. Київ. Головна редакція Української Радянської енциклопедії, 1986. 678 с.

НІМЕЦЬКІ МИСЛИТЕЛІ ПРО ПРИРОДУ ВЛАСНОСТІ

Актуальність теми дослідження: Німецька класична філософія являє собою велику і впливову течію філософської думки Нового часу. Підводить висновок її розвитку на даному відрізку європейської культури. Це дуже важливий період в історії розвитку західної філософії, який у визначеному змісті є тріумфом європейського раціоналізму.

Мета дослідження: 1) Проаналізувати основні філософські вчення, специфіку німецької класичної філософії періоду XVIII-XIX ст. 2) Вирішення проблем природи власності.

Об'єкт дослідження: природа власності.

Предмет дослідження: людина.

Завдання дослідження: З'ясувати погляди німецьких мислителів на природу власності. Німецька класична філософія є значним і важливим етапом у розвитку світової філософії, що охоплює напружений період духовно-інтелектуального розвитку, її результати дуже яскраві, також дуже вагомий її вплив на історію людського духу. Термін вживався в радянській і вживається в пострадянській філософській літературі. Вона представлена сукупністю філософських концепцій Німеччини майже за сто років, зокрема, такими оригінальними мислителями, як Іммануїл Кант (1724- 1804), Йоган Готліб Фіхте (1762-1814), Фрідріх Вільгельм Шеллінг (1775-1854), Георг Вільгельм Фрідріх Гегель (1770-1831), Людвіг Андреас Фейєрбах (1804-1872). [1] Термін «німецький ідеалізм», який включає майже всіх цих філософів, крім матеріаліста Фейєрбаха, поширений у філософській літературі по всій Європі. Філософські вчення мислителів цієї доби ідейно і генетично пов'язані між собою, їх об'єднує пильна увага до духовної природи, що пояснюється поняттями активності і свободи. Для побудови своїх філософських систем мислителі німецької класики виходили з таких принципів: постулату розрізнення закономірностей розвитку природи і культури, принципу активності суб'єкта, принципу історизму. Іммануїл Кант вважається основоположником класичної німецької філософії. В його творчості умовно виділяють два періоди: докритичний (до 70-х років XVIII ст.) та критичний. Для першого властиве захоплення природничими науками, натурфілософською проблематикою. А другий період, протягом якого власне і розвивається кантівська філософська система, присвячений вивченню походження пізнавальної діяльності, її закономірностей та меж. В докритичний період Кант виступав як впливовий вчений, теоретик, природодослідник. У цей час він видав свою видатну книгу «Заральська природна історія і теорія неба» (1755), в якій обґрунтував гіпотезу про природне походження сонячної системи. Зробив важливе відкриття про гравітаційну взаємодію Місяця і Землі, яка впливає на швидкість їхнього обертання [2]. Усі ці ідеї Канта стали основою нового світового порядку, оскільки він був рухомим, мінливим, суперечливим. Це відіграло важливу роль у формуванні діалектики. Таким чином, у докритичний період вчення Канта були притаманні елементи матеріалізму і діалектики, а саме: визнання ним об'єктивного, реального існування природи (концепція природної історії Сонячної системи); дії відцентрових і доцентрових сил, притягання і відштовхування; визнання фундаментального положення матеріалістичної філософії про те, що речі існують поза нашою свідомістю і що уявлення про них ми маємо завдяки відчуттям, які є джерелом знань. У критичний період Кант створив філософські твори, які стали важливою подією в історії людської культури: «Критика чистого розуму», «Критика практичного розуму», «Критика судження» і присвятив себе розумінню філософії як науки, гносеології та людяності, свободи та моральних питань. У «Критиці практичного розуму» Імануїл Кант стверджував, що кожен індивідуальний суб'єкт пізнає, бажає і відчуває об'єктивні речі не через призму власних відчуттів, а як загальне, абсолютне, позбавлене всякої випадковості і особистих упереджень. У статті «Погляд на всесвітню історію з точки зору світового суспільства» відображено історичний процес. Філософ вважає, що природні потреби людини і суперечності між ними є основою історичного процесу і однією з необхідних умов прогресу людства. Вчення Гегеля – найвище досягнення німецької класичної філософії. За основу усіх явищ природи і суспільства Гегель приймає духовне першоначало. [3] Він називав його «світовим духом», «абсолютною ідеєю», «світовим розумом». «Абсолютна ідея» об'єктивна, ні від кого і ні від чого не залежна, реально існуюча і внутрішньо суперечлива. Вона є основою гегелівської системи об'єктивного ідеалізму. Сутність гегелівської філософської системи [4] «Абсолютна ідея», маючи свій імпульс розвитку, оскільки вона внутрішньо суперечлива, у своєму русі проходить три етапи: 1. Розвиток цієї ідеї на першому етапі породжує своє власне багатство, створюючи свої поняття, категорії. Гегель цей процес з'ясував у своїй праці «Наука логіки»; 2. Ідея завдяки своїй суперечливості переходить у своє інше буття, у свою протилежність, якою є природа. Гегель розглядає це у своїй праці «Філософія природи». 3. На третьому етапі розвиток ідеї замикається повним збігом (тотожністю) самої ідеї і світу або, за висловом Гегеля, «абсолютним знанням». Лише на цьому етапі «абсолютна ідея» як «абсолютне знання» знову повертається до своїх джерел і пізнає саму себе, свій розвиток. Процес розвитку «абсолютної ідеї» завершується. Це з'ясовує Гегель у праці «Філософія духу». [5] Тому, на думку Гегеля, світ є результатом творення свідомості надлюдського об'єктивного існування - «абсолютної ідеї» і «світового розуму». За твердженням Гегеля ідея розвивається спочатку сама по собі. Потім на певному етапі розвитку вона «втілюється» в природу, визиваючи до життя все різноманіття предметів і явищ. Ще пізніше ідея породжує людське суспільство,

історія якого представляє собою процес пізнання цієї абсолютної ідеї, який, як вважав Гегель, завершився в його філософській системі, яка розглядалась ним як вінець філософського розвитку. Діалектика Гегеля, будучи великим здобутком філософської думки містила в собі і серйозні недоліки. Основний недолік її полягав в тому, що вона носила ідеалістичний характер. На основі законів діалектики розвиваються, з точки зору Гегеля, не предмети і явища матеріального світу, а лише ідея, котра набула їх вигляд.

Висновок. Отже, можна сказати, що німецькі мислителі вважали, що відсутність можливостей теоретичних доказів буття Бога та безсмертя душі у людини заповнюється надією та вірою, які дозволяють врятувати свободу особистості. Знання змушували б людину поводитися певним чином, її вчинки б не були моральними, зникла б свобода, яка є лише в час фундаментальної невизначеності. Проте основою людської особистості все ж є свобода та моральність. Які, за Кантом визначали вищу цінність буття. Людина – головна проблема філософії, за Кантом. Центральним питанням є «що таке людина», і з нього витікають ще три питання : «що я можу знати?», «що повинен робити?», « на що можу сподіватися?», саме вони розкривають різні види діяльності людини.

Список використаних джерел

1. Кремень В.Г. Німецька класична філософія. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ ВИТОКИ НІМЕЦЬКОЇ КЛАСИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ. URL: <https://studentbooks.com.ua/content/view/1371/53/1/1/>
2. Внесок німецької класичної філософії у світову філософію. URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/philosophy/13148/>
3. Німецька класична філософія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Німецька_класична_філософія
4. Класична німецька філософія. URL: https://pidru4niki.com/20080215/filosofiya/klasichna_nimetska_filosofiya
5. URL:https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/4%20KURS/4/1/02H1R2_5.htm

НАУКА ТА ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА

Актуальність теми дослідження: Нове століття повноправно вступило у свої права, тому природно оцінити те, що пережило людство протягом минулого ХХ століття, це є з одного боку швидка зміна техніки і технологій завдяки систематичному застосуванню наукових знань, в результаті чого ми отримали блага, про які наші предки могли тільки мріяти: широко освоєно енергію електрики, створено нові речовини та матеріали, корінним чином перетворені засоби виробництва і предмети праці, триває освоєння Космосу і Світового океану. З появою автомобіля, авіації, радіо, телебачення, комп'ютера виникли небачені в минулому можливості спілкування людей, народів і країн. Але з другого боку, одночасно виникла і реальна загроза самознищення людства, оскільки перетворююча сила суспільного виробництва стала порівняльною з природними процесами ХХ століття. В своєму розвитку людство дійшло до того рівня, що здатне технічно знищити всю планету, покласти край існуванню не лише цивілізації, але і всьому живому на Землі. Отже, ХХ століття увійде в історію як «століття попередження», пов'язане з виникненням глобальних проблем, від вирішення яких залежить майбутнє нашої планети [1, с.35-41].

Мета дослідження: здійснення філософського аналізу, а також окреслити його актуальність у сьогоденні. У процесі дослідження ми ставимо наступні **завдання:** визначити основні наслідки; провести короткий аналіз; описати основні вимоги.

Об'єктом для нашого дослідження є суспільство загалом, в теперішній і минулій перспективі, і наслідки впливу на нього глобальних проблем.

Предмет дослідження: Глобальні проблеми є об'єктом вивчення багатьох наук (природничих, соціально-гуманітарних, в тому числі й філософських). Кожна з них, окрім філософії, досліджує один або декілька аспектів проблеми. Філософія прагне до комплексного, всебічного їх дослідження, націлює людину на їх гуманістичний аспект, встановлює їх концептуальний зв'язок з людською діяльністю та загальними тенденціями розвитку. Філософська теорія спрямовується на випрацювання та забезпечення методології, методів і методик дослідження цих проблем. Завдяки філософському знанню стає можливим дослідити наукові й соціальні шляхи їх вирішення. Глобальні проблеми людства-комплекс проблем і ситуацій, що зачіпають життєві інтереси всіх народів світу, характеризуються динамізмом і вимагають для свого розв'язання колективних зусиль світової громадськості (екологічні проблеми, перегони озброєнь, хвороби і т. д. Глобальні проблеми охоплюють всю земну кулю, причому не лише ту її частину, де проживають люди, але й іншу її поверхню, надра, атмосферу і навіть космічний простір, що потрапляють в сферу діяльності людини. Важливо при цьому відзначити, що будь-яка проблема лише тоді може вважатися глобальною, коли вона є актуальною відносно будь-якого регіону, тобто проявляється в них. Невирішеність глобальних проблем становить загрозу для існування людства: може призвести до загибелі цивілізації як такої. Глобальні проблеми не можуть бути вирішені зусиллями окремих держав, а потребують цілеспрямованої узгодженої дії, об'єднання зусиль усіх народів, всього світового співтовариства. Принциповою особливістю глобальних проблем є їх комплексність, тобто складна взаємозалежність, взаємообумовленість і тісний зв'язок між собою. Характерною рисою глобальних проблем є їхній динамізм, тобто можливість збільшення кількості проблем, які відносяться до глобальних, чи навпаки зменшення по мірі їх вирішення [2, с. 10-20]. Отже, глобальні проблеми є всезагальними – як за їх об'єктом – земна куля, так і за суб'єктом їх вивчення і розв'язання – світова спільнота, держави світу. Для розв'язання глобальних проблем людство має в розпорядженні достатні науково-технічні і матеріальні досягнення, напрацьовані відповідні форми. Серед останніх слід назвати міжнародну комісію з навколишнього середовища і розвитку, яка розробляє програми покращення якості природного середовища та загального екологічного стану. Ця комісія і ряд інших міжнародних організацій визначають критерії екологічної безпеки, розробляють короткострокові та довгострокові програми захисту навколишнього середовища. Важлива роль в охороні навколишнього середовища належить регіональному співробітництву. Так, у документах ЄС неодноразово підкреслювалася необхідність розвитку регіональної стратегії у цій сфері і раціонального використання природних ресурсів європейського регіону, який сьогодні є найбільш кризовим в екологічному плані. У розв'язанні демографічної проблеми значну роль відіграла п'ята Всесвітня конференція ООН з народонаселення, що відбулася в КаУрі у 1994 р. На ній була прийнята Програма дій щодо визначення політики народонаселення в усьому світі на період до 2015 р. [3, с. 254]. Вона містить положення, що стосуються чисельності населення, його приросту та структури, міжнародної міграції, освіти, а також визначають шляхи співробітництва у розв'язанні демографічної проблеми. Складність розв'язання глобальних проблем сучасності не означає, що світова спільнота не усвідомлює згубної небезпеки їх ігнорування, потреби комплексного міждержавного підходу до їх вирішення [4, с.260].

Висновки. Отже глобальні проблеми людства неможливо вирішити зусиллям окремих країн. Тому необхідний єдиний міжнародний механізм їх розв'язання і регулювання, мобілізація ресурсів всіх країн світу, визначення міжнародних правових та економічних норм цього регулювання.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра К, 2020. 260 с.

УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Актуальність теми дослідження. З'ясування ролі й статусу глобалізму, його взаємозв'язку із суспільством є однією із найважливіших тем у системі соціально-філософського знання. Хоча деякі аспекти глобалізму досліджували як зарубіжні, так і вітчизняні науковці, але ця проблема в українському контексті є недостатньо висвітленою.

Мета дослідження Виявлення сутності глобалізму та його позитиви та негативи на розвиток суспільства та його життєдіяльність. Для того, щоб розкрити сутність даної проблеми було поставлено такі завдання: визначити поняття глобалізації; охарактеризувати позитиви та негативи глобалізації в світі; розкрити поняття глобалізації то глобалізму; прослідкувати вплив глобалізації в контексті України.

Об'єкт дослідження—глобалізаційні процеси у світі та Україні .

Завдання дослідження— позитивні та негативні сторони глобалізаційних процесів Глобалізація в Україні користується досить вагомим авторитетом , тому що це процес всесвітньої економічної , політичної та культурної інтеграції та уніфікації. За своєю сутністю глобалізація – природний і об'єктивний процес інтеграції в світі, її новітній етап. Обумовлюють її прогрес продуктивних сил, техніки, інформаційних технологій, насамперед винайдення електронної машини та світової мережі Інтернету. Ці процеси глибоко укорінилися у сучасний стан українського суспільства. Глобалізація, якщо мати на увазі її об'єктивний аспект передбачає Україні прогрес і демократію. Вона помітно примножує сукупні надбання народу, стимулює розвиток регіонів, які мають можливість користуватися благами цивілізації. Глобалізація дозволяє українській державі широко обмінюватися товарами, послугами, інформацією, технологіями та капіталом, взаємодіяти у гуманітарній сфері, духовно збагачуватися особистостям. Під впливом глобалізації істотно змінюється характер виробництва і праці, рівень знань, соціальний та професійний склад суспільства, умови побуту, стиль життя більшості людей. Українська нація не може вже й увийти свого життя без смартфона, комп'ютера, а тим більше без комфортних квартир та високоякісної освіти. Досліджуючи трансформації світової сукупності в період глобалізації деякі дослідники вважають, що світ все більш ідентифікується в соціальному, економічному культурному плані. Використовують одні й ті ж самі методи культури, поведінки. Ця ідея прослідковується в роботах Ф. Фукуями щодо перемоги західної ліберальної ідеології, і в цьому значенні – кінець історії. Наступні науковці думають, що світ, навпаки, являється розділеним і розколотим. Причому, акцент робиться на різних факторах. С. Хангтінгтон переконує, що належність до деякої цивілізації визначається релігією. А. Тоффлер поділяє цивілізації на сільськогосподарські, індустріальні, постіндустріальні, зосереджуючи увагу на методах виробництва. І. Валлерстейн міркує, що приналежність країни до певно рівня соціально-економічного розвитку (високий, середній і низький) виокремлює світовий центр, напівпериферія, периферія. Різні аспекти глобалізаційних процесів досліджуються у працях У. Бека, К. М. Кантора, С. Б. Кримського, В. Б. Кувалдіна, Ю. В. Павленка, С.Б. Переслегіна, М. М. Руткевича, О.І. Чумакова, В.І. Толстих та ін. Для більшості людей у світі переваги глобалізації недоступні. Розглядаючи Україну в контексті глобалізації, можна прослідкувати таку тенденцію, що вона є сировинним додатком для багатьох розвинених країн, з якими ми не можемо конкурувати. Обличчя глобалізації досить контрастне – високорозвинені країни користуються всіма її благами, тоді як інші (Україна в т. ч.) змушені вступати у жорстоку конкуренцію за те, щоб наблизитися до цих країн. Глобалізація відбувається в світі, де на першому місці в політиці країн стоїть прагнення отримати найвищий прибуток, у світі, де відбувається жорстока конкуренція між країнами, їх групами, ТНК, з антагонізмом між бідними й багатими. Капітал транснаціональних компаній на користь собі, нехтуючи інтересами окремих регіонів і людства загалом, визначає темпи й спрямованість розвитку окремих держав. Він закріплює з вигодою для Заходу характер міжнародного поділу праці, забезпечуючи штучно завищені життєві стандарти країнам свого базування, прирікає решту людства на існування в екстремальних умовах. «Світовий досвід другої половини ХХ ст. показує, що ніякі специфічні умови, особливості національного розвитку, кризові стани й внутрішні трансформації не можуть ані скасувати, ані відкласти невмолиму дію об'єктивних законів глобалізації розвитку. Країни, які виявилися неспроможними зайняти місце в 555 експресі світової глобалізації, неминуче опиняться під його колесами. Таким є закон сучасного розвитку – закон глобалізації» [1, с. 12]. Світ глобалізується десятком країн, їх ТНК і по їх ініціативі створеними міжнародними організаціями. Інші ж або змушені приймати умови які їм диктують або залишатися в ізоляції. Аналізуючи відносини між промислово розвиненими країнами й країнами Третього світу, група дослідників, яку очолив відомий голландський економіст, лауреат Нобелівської премії Ян Тінберген, вказує на той факт, що промислово розвинені країни створили таку міжнародну систему, «яка веде до постійного зростання нерівності й постійного порушення принципу рівних можливостей» [2, с. 34]. У дослідженні відзначено, що ефективна регіональна політика та надійні методи її реалізації відіграють вирішальну роль у процесі реалізації стратегій сталого розвитку саме на рівні регіонів. Зазначено, що національні цілі сталого розвитку України базуються на політичних, економічних, соціальних, екологічних, моральних і культурних цінностях, властивих українському суспільству. З'ясовано,

що рівень економічного розвитку та добробуту населення України не відповідає природному, науково-технічному, аграрно-промислового потенціалу України та кваліфікаційно-освітньому рівню населення, соціально-історичним і культурним традиціям українців. Досліджено світовий досвід щодо врахування специфіки та можливостей розвитку регіонів, розширення їх прав та обов'язків в сфері реалізації регіональної політики сталого розвитку. Запропоновано при формуванні стратегій регіонального розвитку враховувати наявні відмінності у розвитку та ресурсному забезпеченні, які найбільшою мірою впливають на можливості забезпечення збалансованого розвитку соціальної, економічної та екологічної сфер регіону [3]. До позитивів глобалізму в Україні можна зарахувати можливість глобального регулювання екологічної ситуації в державі, забезпечення суспільства від глобальних загроз різного характеру, які непереборні для кожної окремої держави і навіть наддержави (скажімо, планетарні катастрофи), можливість «підтягнути» в економічному плані країну до рівня високо розвинених, світова координація боротьби зі СНІДом, наркоманією, тероризмом тощо. Для більш повного дослідження теми необхідно визначити та виявити які ж загрози та негативи глобалізація несе для України. По-перше, це збільшення розриву в рівнях економічного і соціального розвитку між Україною та країнами «золотого мільярда» – за оцінками ООН, різниця між ВВП багатих і бідних країн становила у 1960 році – 1:30, у 1990 році – 1:60, у 2010 році – 1:90. Отже, цей процес прискорюється [4].

Висновок: Глобалізація являє собою не однорідне, а складне, суперечливе явище, насичене різними, іноді полярними, процесами економічного і соціального життя людства, а також новими викликами для національних економік, що зумовлює появу різноманітних теоретичних концепцій та наукових дискусій. Тобто можна стверджувати, що на початку XXI століття процес глобалізації динамізується і проявляється в певних, властивим саме йому формах. Вони переважно викристалізуються і дістають матеріальне втілення у збільшенні обсягів та диверсифікації структури міжнародної торгівлі, інтенсифікації міжнародних фінансових трансакцій, виникненні транснаціонального бізнесу, різкому зростанні вивозу прямих закордонних інвестицій та інтенсифікації міжнародної міграції робочої сили.

Список використаних джерел

1. Глобалізація і безпека розвитку: Монографія / О.Г. Білорус, Д.Г. Лук'яненко та ін.: Керівник авт. колективу і наук. Редактор О. Г. Білорус. К.: КНЕУ, 2001. 733 с
2. Тинберген Я. Пересмотр международного порядка / Пер. с англ. М.: Прогресс, 1980. 416 с.
3. Козуб В. О. Пріоритети регіональної політики сталого розвитку України в контексті глобалізації / В. О. Козуб // Механізми забезпечення сталого розвитку економіки: проблеми, перспективи, міжнародний досвід: матеріали II міжнар. наук.-практ. конф., 23 квіт. 2021 р.: тези допов. / редкол.: О. І. Черевко [та ін.]. Харків: ХДУХТ, 2021. С. 195-197.
4. Фінансовий портал URL:<http://minfin.com.ua>.

ФІЛОСОФІЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ БІЗНЕСМЕНА

Актуальність теми дослідження: сучасний етап розвитку бізнес-середовища, що виник внаслідок всебічного реформування усіх сфер суспільного життя та пошукам держави свого вектору розвитку та ніші в глобальному світі, зумовлює нові тенденції та докорінні зміни в системі управління організацією.

Метою дослідження: є виявлення впливу керівника на процес прийняття рішень, фактори які впливають на управлінські рішення бізнесмена.

Об'єктом дослідження: є управління як феномен і послідовність прийняття вірного рішення.

Предмет дослідження: управлінські рішення в бізнесі та вплив керівника на процес прийняття рішень.

Завдання дослідження: дізнатись наскільки важливо для бізнесмена вміти правильно прийняти рішення. Зрозуміти як саме приймаються важливі рішення. Управлінське рішення - це результат креативного цілеспрямованого аналізу непростой ситуації, вибору шляхів, методів і засобів її розв'язання у відповідності з ціллю системи менеджменту. За змістом це може бути спосіб дії, план роботи, варіант проекту тощо. Крім того, завжди слід прагнути до того, щоб рішення було оптимальним (найкращим). Узагальненою характеристикою рішення є його ефективність. Ця характеристика включає ефект рішення, що визначає ступінь досягнення цілей, і віднесений до витрат на, їхнє досягнення. Рішення є тим ефективнішим, чим більшим є ступінь досягнення цілей і меншими витрати на їхню реалізацію [1, с. 156]. Технологія менеджменту розглядає управлінське рішення як процес, що складається з трьох стадій: підготовка рішення; прийняття рішення; реалізація рішення. Підготовка управлінських рішень проводить економічний аналіз ситуації на мікро і макрорівні, що включає пошук, збір і обробку інформації, та вирішуються виявленні проблеми. На стадії ухвалення рішення здійснюється розробка і оцінка альтернативних рішень і курсів дій, що проводяться на основі різноманітних розрахунків; відбір критеріїв вибору оптимального рішення; вибір і прийняття найкращого рішення. Реалізація рішень приймає заходи для конкретизації рішення і доведення його до виконавців, здійснюється контроль за ходом його виконання, вносяться необхідні корективи і дається оцінка отриманого результату від виконання рішення. Кожне управлінське рішення має свій конкретний результат, тому мета управлінської діяльності полягає в знаходженні таких форм, методів, засобів та інструментів, які могли б сприяти досягненню оптимального результату в конкретних умовах і обставинах. На процес прийняття управлінських рішень впливає безліч факторів. Найважливішими з них є: ступінь ризику - завжди існує імовірність прийняття неправильного рішення, яке може несприятливо впливати на організацію [6, с.49]. Ризик - фактор, який бізнесмени враховують свідомо або підсвідомо при прийнятті рішення, оскільки він пов'язаний із зростанням відповідальності; ступінь підтримки керівника колективом; особисті якості бізнесмена - один з найбільш важливих факторів. До них відносять досвід, професійний рівень, психічні та психологічні особливості, організаторські здібності тощо. Прийняті рішення повинні ґрунтуватися на достовірній, поточній і прогнозованій інформації, аналізі всіх факторів, що впливають на рішення, з урахуванням передбачення його можливих наслідків. Керівники зобов'язані постійно і всебічно вивчати інформацію, що знаходить, для підготовки і прийняття на її основі управлінських рішень. Для того щоб більше розкрити зміст управлінського рішення доцільно звернути увагу на ті функції, які вона виконує. Таких функцій виділяють три: 1) Керуюча, яка проявляється в тому, що будь яке рішення розробляється з орієнтуванням на певну стратегію управління соціально- економічною системою з урахуванням її довгострокової перспективи. 2) координуюча, яка визначає місце кожної ланки, кожного підрозділу, а також кожного працівника господарюючого суб'єкта у вирішенні завдань, поставлених управлінським рішенням; 3) мобілізуюча полягає в тому, що управлінське рішення забезпечує заданий рівень активізації і трудового колективу, і окремих виконавців для досягнення результатів, визначених відповідним рішенням. Безперечно, менеджер, розробляючи певне управлінське рішення, завжди спирається не тільки на свої професійні (спеціальні) знання та життєвий досвід, але й значний масив теоретичних знань, накопичених вченими різних країн протягом багатьох століть. Також важливим фактором є відповідальність за результати прийняття і виконання (чи невиконання) управлінського рішення. Стиль управління - стійка система засобів, методів і форм впливу керівника з колективом, спрямована на виконання місії організації й обумовлена об'єктивними суб'єктивними факторами протікання управлінського процесу [2, с. 465]. На прийняття рішень бізнесмена можуть впливати як об'єктивні, так і суб'єктивні чинники. Розробка і реалізація управлінських рішень вимагає від керівників широкого погляду на склад рішення та можливі результати. Зазвичай рішення приймаються в обстановці визначеності або ризику (невизначеності). Згідно іншої класифікації, розглядають види рішень за терміном: довгострокові, середньо строкові короткострокові; за частотою прийняття є одноразові (випадкові) і повторювані; за широтою охоплення загальні і вузькоспеціалізовані; за складністю прості і складні; за жорсткістю регламентації контурні, структуровані й алгоритмічні. Прийняття рішень це психологічний процес, тому способи їх вибору можуть варіюватися від спонтанних до високологічних [7, с. 5]. Виходячи з цього, розуміємо, що даний процес може набувати інтуїтивного та раціонального характеру. Інтуїтивні рішення бізнесмена приймаються на основі відчуттів, а раціональні мають під собою ґрунт знань та досвіду. І неможливо однозначно дати відповідь на те, який характер вибору рішення є кращим. Тому вибір рішення бізнесменом повинен ґрунтуватися на поєднанні чуттєвих та раціональних. Вагомим є те, що в рішеннях бізнесмена

відображається його особистіший профіль. Будь-яка думка виникає внаслідок внутрішнього аналізу людини, тобто відображає індивідуальні особливості керівника. В науці виділяють такі види особистих рішень: 1. Рішення зрівноваженого типу найбільш продуктивна тактика прийняття рішень. Вона властива людям, які заздалегідь аналізують умови та вимоги завдань, приділяють однакову увагу висуненню та перевірці гіпотез. 2. Імпульсивні рішення властиві людям, у яких процес побудови гіпотез різко переважає над діями з їх перевірки та уточнення. Це призводить до того, що процес прийняття рішень минає етап обґрунтування та перевірки. 3. Інертні рішення є результатом дуже невпевненого й обережного пошуку. 4. Ризиковані рішення нагадують імпульсивні, але відрізняються від них. Якщо імпульсивні рішення перестрибують через етап обґрунтування гіпотези, то ризиковані все ж його не обходять, але до їх оцінки людина приходиться лише після того, як виявлена невідповідність. У кінцевому підсумку, хоча і з запізненням, елементи побудови гіпотез та їх перевірки зрівноважуються. 5. Рішення обережного типу це рішення, до яких підходять з особливою ретельністю оцінки гіпотез. Перш ніж прийти до висновку, людина здійснює безліч різноманітних підготовчих дій. Обережних людей більше лякають помилки, ніж радують успіхи. Тактичним завданням таких людей є уникнення помилки [4, с. 168]. Людина-бізнесмен покликає приймати рішення все своє життя. Ці рішення в різних випадках можуть набувати як економічного, так неекономічного характеру. Найважче прийняти рішення тоді, коли у бізнесмена відсутній достатній обсяг інформації. У такому випадку найкраще проконсультуватися з експертами, який допоможе у вирішенні проблеми та прийнятті правильних рішень. Проте є проблеми, які виходять за сферу компетенції спеціаліста, коли кращу пораду для їх вирішення дадуть члени родини або друзі [3, с. 52-53].

Висновок: Сучасне економічне та політичне життя суспільства вимагає від бізнесмена постійного пошуку інформації. У пошуках психологічного спокою людина заглиблюється в релігію, мистецтво, філософію, спираючись на які також приймає і реалізовує рішення в усіх царинах суспільного життя і особливо в найбільш динамічній його сфері бізнесу [1, с. 122]. Рішення це вибір альтернативи. Прийняття рішень базується на свідомому і цілеспрямованому характері. Характер такого вибору в значній мірі залежить від ступеня повноти і певної інформації, якою володіє людина. Прийняття рішень є найважливішою справою діяльності бізнесмена. Його рішення впливають на економічні, організаційні, соціальні, правові і технологічні інтереси компанії, а також відбиваються на економіці держави й світового прогресу. Тому бізнесмен повинен вміти приймати рішення, що позитивно впливали б як на його особистість, так і на власну справу і суспільний добробут.

Список використаних джерел

1. Воронкова В.Г. Управління людськими ресурсами: філософські засади: [навч. посібник] / В.Г. Воронкова, А.Г. Беліченко, О.М. Попов. к.: Професіонал, 2018. 576 с.
2. Кремень В.Г. Філософія управління: [підручник] / В.Г. Кремень, С.М. Пазиніч, О.С. Пономарьов.К.: Знання України, 2017. 360 с.
3. Гончарук Т. Гурик М. І, Шумка М. Л. Філософські проблеми державного управління. Навчальний посібник. Тернопіль. Економічна думка, 2018. 126 с
4. Гончарук Т. В. Олександр Кульчицький в контексті світової філософії: Монографія. Тернопіль: Економічна думка, 2017 279с 5. Гурик М. І., Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Філософські проблеми державного управління. Навч. посібник. Тернопіль. Економічна думка, 2019.126 с.
5. Гончарук, Т. В. Філософія сучасного українця у форматі інноваційного суспільства / Т. В. Гончарук // Наукові записки. Сер. Філософія. Острог : Національний університет «Острозька академія», 2021.Вип. 9.
6. Глушко Т. П. Філософія економіки: структурно-методологічний аналіз: дис. к.ф.н.: Глушко Т. П. К.: 2020.182 с. 5

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ

Філософське осмислення проблем науки і техніки - це один із напрямів філософствування, характерний для ХХ ст. Зрозуміло, що поява його викликана передусім надзвичайно широким розповсюдженням техніки та технічних засобів саме у цьому столітті, а також всеосяжним впливом науки і техніки на усі сторони життя суспільства.

Актуальність теми дослідження. Для багатьох дослідників суспільних наук, представників філософських течій стає зрозумілим, що без дослідження і аналізу науково технічного прогресу ми не зможемо знати, які принципи зміни відбудуться в житті людського суспільства в найближчі роки, не будемо розуміти тенденцій цього прогресу і його наслідки. Різкий стрибок, який відбувся у розвитку науки і техніки змушує нас по-новому осмислити попередній хід науково-технічного прогресу і майбутні перспективи в майбутньому. Атомна і термоядерна енергія, початок космічної ери, автоматизація і кібернетизація виробництва, комп'ютеризація в повсякденному житті - це такі досягнення сучасної науки, які говорять про виправданість її претензій чинити величезний і всезростаючий вплив на всі сфери суспільного життя [1, с. 34-36]. Якщо раніше область техніки обмежувалася сферою виробництва матеріальних благ, то нині вона пронизує все суспільне життя. Техніка, заснована на сучасній науці, революціонізувала транспорт, вона владно вторглася в нашу культуру, побут, відпочинок. Зараз немає такої великої народногосподарської проблеми, розв'язання якої не було б так чи інакше пов'язане з тенденціями розвитку науково-технічної революції. Але цього мало. Вона чинить все більш помітний вплив на політику, ідеологію, мистецтво, релігію, на світогляд людини. Революція в техніці супроводжується і обумовлюється революцією в науці, в інженерно-технічному мисленні. Техніка впливає на суспільні відносини, на ідеологію, моральні відносини, ставить нові проблеми перед суспільством. Початок космічної ери, атомна і термоядерна енергія, комп'ютеризація в повсякденному житті, автоматизація і кібернетизація виробництва, - це такі досягнення сучасної науки, які говорять про виправданість її претензій чинити величезний і всезростаючий вплив на всі сфери суспільного життя [1, с.231-246].

Мета дослідження полягає у розгляд проблем науково-технічного прогресу, його впливу на суспільство; розглянути глобальні проблеми людства та шляхи їх вирішення.

Об'єкт дослідження: техніка і наука як предмет філософського осмислення.

Предметом дослідження є системні аспекти взаємозв'язку між наукою і технікою, їх вплив на інші явища розвитку суспільства і людської життєдіяльності, а також осмислення проблем науково технічного прогресу в сучасній філософії.

Завдання дослідження: розглянути як формувалась філософія науки і техніки, який вплив вона справила на розвиток філософської думки в цілому. Обов'язковими елементами сучасного виробництва є результати науково-технічних досліджень, нові технології, наукові програми, плани та прогнози, автоматизовані системи наукової організації праці тощо. Дедалі зростає у виробництві роль науки, яка забезпечує теоретичну, духовну сторону практичної виробничої діяльності. Безпосередньо це проявляється у науково-технічному прогресі (НТП), який став головним чинником прогресу економічного. Насамперед, такий стрибок в сфері розвитку техніки і науки має великі плюси, адже дозволяє будь-якій людині в будь-якій частині нашої планети дізнатися, що відбувається за межами її держави, в іншому куточку світу. Однак в цьому новітньому суспільстві є і мінуси, які полягають в якійсь мірі поневоленні людини. Отже, науково-технічний прогрес - це поступальний рух науки і техніки, еволюційний розвиток усіх елементів продуктивних сил суспільного виробництва на основі широкого пізнання і освоєння зовнішніх сил природи, це об'єктивна, постійно діюча закономірність розвитку матеріального виробництва, результатом якої є послідовне вдосконалення техніки, технології та організації виробництва, підвищення його ефективності. Розвиток науки і техніки сам по собі не залежить від того, в якій соціально-економічній системі він відбувається. Витоки філософії техніки простежуються в роботах древніх філософів, але систематичне філософське дослідження феномена техніки почалося наприкінці ХІХ - початку ХХ ст. Термін «філософія техніки» ввів німецький учений Ернест Капп, він у 1877 р. випустив книжку «Основні лінії філософії техніки» [2, с.135-136]. Ф. Дессауер розраховував, що, розробляючи техніку, людина прилучається до так званого «четвертого царства», де поза світом у формі абсолютних ідей існують ідеальні розв'язання усіх технічних проблем [3, с. 356-359] Досить багато філософів, соціологів, науковців неодноразово поверталися до обговорення цієї теми. Одним із них був Ернест Капп. Його називали «батьком» філософії техніки. Ернест Капп перший хто поєднав, здавалося б, два несумісних поняття «філософія» та «техніка» [4, с.435-455]. У своїй книзі «Основні напрями філософії техніки» філософ використав принцип органопроекції. Згідно із яким людина у всіх своїх творіннях пізнає себе, виходячи із цих штучних істот. За допомогою якої розглядали техніку як засіб досягнення людського щастя. Темпи зміни речей ростуть, і творча людина дедалі більше починає нагадувати метелика. На думку М. Гайдеггер, людина даремно тішить себе надією, що це вона управляє технікою [5, с.251]. Внаслідок розвитку технологій, впровадження у виробництво найновіших досягнень науки, з'явилися нові глобальні проблеми. Це призвело, з одного боку, до кращих змін життя суспільства. Насамперед, це антропогенний вплив на природу, який несе досить суперечливий характер. Це сприяє повнішому задоволенню потреб людства та раціональнішому користуванню природними ресурсами. Щодо мінусів - забруднюється навколишнє середовище, знищуються ліси, посилюється ерозія ґрунтів,

випадають кислотні дощі, зменшується озоновий шар навколо землі, погіршується стан здоров'я людей і ще багато інших. Термін «глобальні проблеми» з'явився у 60-х роках ХХ ст. Спочатку на Заході, згодом - на Сході, у колишньому Радянському Союзі. Як тоді, так і тепер, серед науковців, філософів не існувало єдиної, загальноприйнятої, універсальної думки на природу і причини їх виникнення, оцінку та шляхи вирішення. І по цей день існує розбіжність стосовно чисельності глобальних проблем. У сучасному виробництві чітко проявляється тенденція до технологічного застосування науки і неухильне поступове перетворення її у безпосередню продуктивну силу. Цей процес має два взаємозв'язаних напрямки. По-перше, результати наукових досліджень втілюються в техніці, технології, у матеріальному виробництві взагалі, тобто наука виконує так звану матеріально-технічну функцію. По-друге, наукові знання впливають на самих виробників, на людей, їхній світогляд, творчі здібності. В ході розгортання НТР ця тенденція проявляється дедалі чіткіше, все нагальнішою стає об'єктивна необхідність вдосконалення творчих здібностей особистості, все більше зростає значення духовного розвитку трудящих як вирішального фактора матеріального виробництва. Без інтелектуального розвитку людини-робітника, інженера, техника, організатора виробництва неможливий і успішний розвиток техніки, технології, використання їх у виробництві.

Висновок. Отже, науково-технічний прогрес - це поступальний рух науки і техніки, еволюційний розвиток усіх елементів продуктивних сил суспільного виробництва на основі широкого пізнання і освоєння зовнішніх сил природи. НТР - явище глобального характеру, воно охоплює як усі сторони внутрішнього життя певного суспільства, так і зовнішні сторони його життя. Розвиток науки і техніки сам по собі не залежить від того, в якій соціально-економічній системі він відбувається. Науково-технічний прогрес створює можливість для розвитку суспільства, а як використовуються наукові і технічні досягнення - залежить від конкретної соціально-економічної будови суспільства.

Список використаних джерел

1. Гринів О. Історія української філософії / Олег Гринів. Львів: Тріада плюс, 2015. 302 с.
2. Гринів О. І. Філософія: курс лекцій для аспірантів / О. І. Гринів. Львів: Тріада плюс, 2016. 364 с.
3. Петрушенко В. Л. Філософія: підручник / В. Л. Петрушенко. Вид. 4-е, випр. і доп. Львів: Магнолія плюс, 2011. 445 с.
4. Петрушенко В. Л. Філософія: підручник / В. Л. Петрушенко. 4-те вид., випр. і доп. Львів: Магнолія, 2016. 504 с.
5. Поцюрко М. Філософія: навч.-метод. посіб. / Марія Поцюрко. Львів: Сполом, 2014. 276 с.

*Присяжнюк Софія
студентка гр. ТТ-12*

*Навчально-науковий інститут інноватики, природокористування та
інфраструктури, ЗУНУ*

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ КРИЗИ НА САМОРЕАЛІЗАЦІЮ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Актуальність теми дослідження. Людство завжди мало потребу досягнути людину як багатогранну цілісність, але вирішення цієї проблеми найчастіше було прерогативою містико-релігійних систем. Для науки ця проблема залишилась невирішеною й дотепер, процес формування інтегративно-цілісної концепції людини поки що далекий від завершення, і це особливо гостро відчувається саме сьогодні [1]. Саме ж суспільство, котре переживає патологічну соціокультурну кризу, характеризується як кризовий соціум, а його основною ознакою є унікальне сполучення параметрів соціального та культурного розвитку, які зачіпають культурну, власне соціальну, політичну, економічну та виробничі сфери [3, с. 191.]

Мета дослідження: вивчити вплив соціально-культурної кризи на особистості в сучасному українському суспільстві; з'ясувати як саме реалії ХХІ століття впливають на самореалізацію особистості; зрозуміти що являється результатом самореалізації людини.

Завдання дослідження: проаналізувати вплив соціально-культурної кризи на сучасне українське суспільство; з'ясувати умови подолання сучасної соціально-культурної кризи особистості.

Об'єкт дослідження: самореалізація особистості у сучасному українському суспільстві.

Предмет дослідження: процес самореалізації особистості у період соціально-культурної кризи суспільства. Проблема самореалізації особистості як соціально-культурного феномену та явлення свободи осмислювалася багатьма філософськими течіями та школами, у категоріально-понятійний апарат увійшли терміни «криза», «кризова свідомість» і «кризовий соціум». До теми кризи культури зверталися багато представників західноєвропейської філософії, зокрема К. Ясперс вказував на існуючу кризу людського буття та необхідність подолання пересічності як пануюча ознаки особистості шляхом усвідомлення небезпеки та втрати справжнього буття [4, с. 19]. Відомо, що інтерес до особистості людини, особливо до розвитку її індивідуальних здібностей значно загострюється в кризові або переломні моменти історії, а саме такий момент і переживає нині Україна. Останні роки впливають на структуру процесу самореалізації, зокрема на самосвідомість, самодіяльність та формування потреби в самореалізації. В умовах соціальних відносин нового типу, ускладнених соціально-економічною кризою та процесом утвердження комерціалізації усіх сфер життя, в яких

знаходяться сучасний українець, відбувається трансформація мотиваційних компонентів самореалізації особистості. В період соціальних трансформацій найбільш гостро проявляється кризове сприйняття індивідом оточуючої дійсності, яке утворює домінування випадкових, нестійких або тимчасових факторів на формування та розвиток особистості. Культурна криза детермінує ідентичність, яка через власну приналежність до життєвої сфери є продуктом культури. Пошук власної ідентичності сьогодні є складним, головним чином через девальвацію найвищих культурних цінностей, через відсутність чітких механізмів формування та закріплення нових норм, що регулюють їх дотримання. Зміни, що відбуваються в сучасному українському суспільстві, охоплюють усю сферу соціального життя. Основними характеристиками і взаємовідносин «індивід–суспільство» в таких умовах виступають невизначеність, нестабільність, посилення значущості випадковості у бутті людини. Процес самореалізації особистості, який також є умовою збереження індивідуальної свободи, перебуває під сильним впливом соціальних і культурних детермінант. Це перш за все є збільшення кількості професій, механізація та уніфікація праці, утвердження нових ідеалів і цінностей засобами масової культури. Суспільство пропонує безліч різноманітних соціальних ролей, а свобода, головна умова і форма самореалізації особистості, дозволяє індивідам вільно обирати бажану сферу і шлях. Основний тип особистості, який прагне сформувати масова культура-споживач, суб'єкт, який мимоволі приймає установки реклами, ідеї, архетипи і цінності цієї культури стають частиною його внутрішнього світу і він здійснює виключно самодіяльність зі своєї заданої позиції. Зосередженість популярної культури на розважальній функції мистецтва спонукала людей до переходу від духовної реальності до віртуальної реальності, яка містить звичайні емоції, що ковзають новоствореними світами. Відсутність особистісної самореалізації в суворій і жорсткій реальності компенсується відповідно хибною самоідентифікацією з життям телегероїв і зірок шоу-бізнесу, де виникають людські емоції, часто не керовані в повсякденному житті. Сучасні дослідники, які вивчають питання існування людини в умовах глобалізованого та технологізованого інформаційного суспільства, прагнуть проаналізувати перспективи розвитку низки соціокультурних процесів, насамперед щодо подальшої модифікації становлення, саморозвитку та самореалізації особистості. Так, В.С. Семенов виділяє такі необхідні та актуальні напрямки розвитку як розвиток людини з життєвою орієнтацією «Бути», а не «Мати», з пріоритетом духовно-морального та опорою на високі цінності, з пріоритетом у людині соціальних начал, соціальної справедливості, соціальної рівності, соціального колективістського спілкування, всебічний розвиток особистості, свобода людини, прагнення до вищих устремлень цільності та цілісності [2, с. 162]. Як форма і передумова самореалізації особистості, саме реалізація відповідних складових сприяє справжньому утвердженню індивідуальної свободи. Прикметно, що акцент робиться не на розумових і вольових зусиллях особистості, а на сам перед на духовній сфері. Відповідно до цього, зросла роль особистості в цьому процесі, її свобода та відповідальність.

Висновки. Успіх полягає в тому, щоб звільнитися від залежності від зовнішніх і внутрішніх ситуацій, в яких ми постійно перебуваємо. Головною вимогою сучасної духовної культури є створення суспільного ідеалу особистості, який включав би в себе, насамперед, сукупність таких цілей, як активність, свобода і самостійність у процесі самореалізації. Криза професій символізується тим, що робота як засіб самореалізації особистості поступилася місцем іншій функції - матеріальному забезпеченню і відійшла на другий план.

Список використаних джерел

1. Матвеев В. Актуалізація проблеми самореалізації особистості в сучасній Україні та можливість залучення релігійного потенціалу [Електронний ресурс] / В. Матвеев. 2006. URL: <http://yersonal.in.ua/article.yhy?ida=239>.
2. Блюменкранц М. Глобальні проблеми сучасного культурного процесу / Питання філософії. 2006. № 5. С. 162.
3. Сидорина Т. Ю. Філософія кризи. М.: Флінта: Наука, 2003. 456 с.
4. Ясперск. Смысл і призначення історії. М.: Политиздат, 1991. 527 с

ПРОБЛЕМА ПОЄДНАННЯ ІНТЕРЕСІВ СУСПІЛЬСТВА І ОСОБИСТОСТІ

Актуальність теми дослідження: проблема поєднання інтересів суспільства і особистості є однією із найважливіших тем у курсі соціології, бо саме соціальна культура суспільства виступає регулятором еволюції соціального розвитку.

Мета дослідження: зробити філософський аналіз проблеми інтересів людини у суспільстві; визначення ролі особистості, вагомість її думки серед інших суб'єктів.

Об'єкт дослідження: особливості поєднання інтересів особистості в умовах сучасного світу.

Предмет дослідження: визначення форм взаємодії людини з суспільством в контексті соціального буття.

Завдання дослідження: проаналізувати роль особистості у формуванні суспільства; з'ясувати особливості розвитку суспільства у його взаємовідносинах з особистістю. Невід'ємною частиною філософської проблеми людини є проблема особистості та її взаємозв'язку із суспільством. Це спричинено тим, що проблему людини неможливо розглядати у відриві від соціально-політичних, економічних, культурно-інформативних сенсів її існування. Адже без гармонізації відносин у системі людина-суспільство-держава важко говорити про можливість виживання не тільки окремого індивіда, але і суспільства в цілому. Розглядаючи людину у взаємозв'язку із суспільним середовищем, слід не тільки акцентувати увагу на сутності людини як такої, а виходити із взаємовпливу суспільства на особистість і особистості на суспільство. Потреби людини є основою її інтересів. Категорія потреби охоплює більш широке коло явищ, ніж категорія інтересу. Потреби притаманні всім біологічним організмам, в тому числі й тваринам. Інтереси ж – тільки людині. Вони є у всіх суб'єктів: індивідів, соціальних груп, держав, суспільств, людства і т. д. Щодо самого значення слова інтерес - це емоційний вияв пізнавальних потреб людини, дуже важливий для формування різноманітних навичок та інтелекту. Це єдина мотивація, що здатна зробити роботу приємним заняттям протягом певного проміжку часу. Людина почуває інтерес до нового чи відмінного від раніше баченого чи почутого, але інтерес активується також при усвідомленні нових можливостей. Зміна середовища чи відкриті нові можливості можуть бути пов'язані з чимось, що знаходиться всередині людини або виникає всередині людини завдяки уяві, пам'яті та мисленню [1, с.133]. Інтереси, як і потреби є рушійною силою діяльності, поведінки і вчинків людей. Вони, як говорив Гегель, рухають народами. Тому для розуміння суті суспільних процесів, практичних дій людей, політичних програм, гасел, тощо треба відшукувати справжні інтереси дійових осіб. Складність цієї важливої акції полягає, зокрема у тому, що справжні інтереси далеко не завжди правдиво зображуються їх носіями. Часто буває, що про інтереси одних говорять інші [2]. Рушійна сила інтересу проявляється у тому, що людина зацікавлена у чомусь і за певних умов діє саме у цьому напрямі. Наприклад зацікавленість працівника у результатах виробництва, ефективності і діяльності заводу, фірми, установи є основою дієвості мотивів і стимулів до праці. Тому що, коли особистість зацікавлена у своїй роботі, то продуктивність, бажання працювати, заробітна плата та якість праці збільшується в кращу сторону [3, с. 214]. Для того щоб визначити місце людини в сучасному світі, а також з'ясувати обумовленість у системі «особистість - суспільство», необхідно зупинитися на загальних визначеннях, що характеризують людину з різних боків. Перше особистість - це людина, що самостійно вибудовує і контролює своє життя і несе за неї повну відповідальність. Це найвищий ступінь духовного розвитку людини, що являє собою стійку суб'єктивність, здатну освоювати і змінювати світ. Соціальна структура особистості формується в процесі спілкування людей, починаючи з первинних форм спілкування матері і дитини. По суті, вона являє собою систему соціальних ролей людини в різних групах, частиною яких вона є. Разом з поняттям «особистість» в психології застосовуються такі поняття, як «індивід» і «індивідуальність». А суспільство - найзагальніша система зв'язків і відносин між людьми, що складаються в процесі їхньої життєдіяльності. Під поняттям «індивід», як правило, мають на увазі конкретну людину. Поряд із загальними рисами, які притаманні всьому людському роду, «індивід» має свої особисті якості, завдяки яким він відрізняється від інших [4]. Тут і фізичні дані (зріст, колір очей, шкіри, волосся, особливості будови тіла), і природні задатки, і особливості його мислення і психіки (властивості пам'яті, уяви, темпераменту, характеру), а також специфічні потреби й інтереси. У цьому розумінні ми говоримо про індивідуальність людини. Отже індивід – це окремо взятий представник людського роду із властивими йому неповторними індивідуальними рисами [2]. Людським індивідом народжуються, а особистістю стають. Однією з істотних умов поступального розвитку суспільства, зміцнення держави є узгодження, поєднання різноманітних інтересів, наприклад, інтересів особистості, нації, загальнолюдських інтересів. Теж саме стосується і міжнародних відносин (економічних, політичних та культурних). Завдання державних діячів, дипломатів – знаходити умови для сполучення суперечливих інтересів задля спільної справи чи взаємної вигоди. Поняття солідарності, консенсусу, злагоди – кожне по-своєму – фіксують постійне чи тимчасове узгодження інтересів різних соціальних груп, політичних інституцій, держав, партій. Одним із завдань формування особистості є прищеплення їй практичних навичок, поєднувати свої інтереси з інтересами інших

суб'єктів, зокрема з інтересами держави. Взаємодія інтересів справляє істотний вплив на формування особистості відстоювати свої духовні чи матеріальні інтереси. Можливості такого відстоювання часто бувають обмеженими. Адже буває часто і таке, що ми відмовляємось від бажаного через можливий осуд суспільства. Закономірність нашого світу така ,що хочеш чи не хочеш ти цього, але поєднати свої інтереси з інтересами суспільства ,в більшості випадків, не вдається. Тому що в кожній особистості свої погляди на життя ,і не можливо підлаштувати усіх під свою думку. У всякому разі особистість має розібратися у складному плетиві інтересів, відшукати шляхи поєднання своїх інтересів та інтересів інших людей. Кожна людина – свідомо чи несвідомо – формує свою індивідуальну ієрархію цінностей. Така ієрархія в одних людей більш-менш стабільна, в інших більш рухлива. В залежності від умов, місця і часу конкретної життєвої ситуації особиста ієрархія цінностей може змінюватися, іноді кардинально. Одні люди не міняють своїх принципів, інші відмовляються – обираючи для себе нові, часом кардинально протилежні принципи [4]. Ми живемо заради наших інтересів, вони рухають нас вперед, прокладають шлях у майбутнє. Коли люди не мають ніяких цінностей ,цілей вони просто існують з дня в день, і так до самої старості. На кожному кроці людина може знайти собі щось цікаве, адже інтересів є дуже багато. В кожній особистості свої погляди на життя, і не можливо підлаштувати усіх під свою думку. Треба жити, так ,як бажає душа. Коли ми обираємо свої інтереси , цінності, мрії та цілі ми творимо своє власне «Я», ми творимо своє життя.

Висновок: Проблеми поєднання інтересів суспільства та особистості будуть існувати завжди, але переплетення першого з другим призводить до встановлення балансу суспільних інтересів. Цікавість чимось ,або кимось є рушійною силою нашої життя, є нашою мотивацією. Маючи різні інтереси, і висловлюючи їх, людина стає вільною і щасливою. Потрібно пам'ятати, що кожна особистість творить суспільство.

Список використаних джерел

1. Первісні форми взаємодії особистості і суспільства / Юлія Рожкова // Мультиверсум. Філософський альманах. Вип.74. К., 2008. С. 122-133.
2. Інтереси суспільства й особистості: проблема поєднання; <https://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/13001/>
3. Самореалізація особистості як соціальна проблема/Муляр В.І./філософсько культурологічний аналіз / - Житомир: ЖІТІ - 214 с.
4. Інтерес суспільства й особистості; URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/philosophy/13000>

НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ

Актуальність дослідження: Процес формування нації є ключовим питанням державотворення і важливою складовою історичного розвитку будь-якої держави. Сім'я, рід, плем'я, народність, а також і нація відносять до суб'єктів історичного процесу. Усі ці суб'єкти є водночас рушійними силами структури суспільства, становлення мовнокультурної і етнонаціональної історії. Важливими проблемами розвитку нації є: трансформація соціальної ідентичності, формування національної ідеї як чинника національно творчого і державотворчого процесів.

Мета дослідження: полягає в дослідженні нації як частини історичного процесу.

Об'єкт дослідження: нація.

Завдання дослідження: визначити чи є народ та нація творцями історії.

Предмет дослідження: нація як суб'єкт історичного розвитку. Значна роль у визначенні суб'єктів розвитку суспільства належить поняттю соціальна група, що відображає сукупність людей, об'єднаних спільними інтересами, спільною справою, діяльністю тощо. До малих соціальних груп належить сім'я, первісні виробничі об'єднання, учнівські групи, військові підрозділи тощо, що формують особистість. Середні групи - колективи заводів, фабрик, установ, закладів, мешканці села. Великі соціальні спільності - рід, плем'я, народність, нація, верстви, страти, класи, об'єднані корінними інтересами і є вагомими суб'єктами історії. Особливої уваги заслуговує поняття нація, зміст якого істотно змінився. Народність виникає з потреби збереження спільності людей та їх традицій у єдиному соціокультурному середовищі, у спілкуванні єдиною мовою, збереження єдиної ментальності людей - свідчить про фундаментальну роль народності як суб'єкта суспільного розвитку. Народність несе в згорнутому способі всі ознаки нації: проживання на спільній території, єдину мову, спільний психічний склад, провідну ментальність, економічні зв'язки, які, взаємодіючи між собою, сприяють формуванню нації [1, с. 23]. Особливе значення в історичному процесі мали і мають такі історичні спільності, як класи. Але не кожний клас здатний бути суб'єктом історичного процесу. Клас виконує роль суб'єкта в тому разі, якщо він приводить до усвідомлення свого місця в суспільстві, ставлення до інших соціальних груп, формування мети, якої хоче досягти, а також може діяти як організована сила у відстоюванні своїх прав та інтересів. Отже, стає очевидним, що не кожен народ чи нація є суб'єктом. Коли в суспільстві спостерігається відсутність злагоди, взаєморозуміння, а отже, і спільних дій у досягненні поставленої мети, то успіх покидає таку соціальну спільноту і вона не здатна позитивно впливати на історичний процес. Деякі філософи схильні і людство в цілому вважати суб'єктом історичного процесу. Погодитися з цим твердженням важко. Адже, виходячи з визначення поняття «суб'єкт історичного процесу», ми бачимо, що людство як суспільно-історичне явище позбавлено основних рис, що характеризують «суб'єкта». По-перше, людство поки що далеко не є цілісністю, злагодженим витвором, по-друге, відсутня спільна, єдина ідеологія, тобто теоретична програма діяльності. Спостерігаються постійні суперечки, непорозуміння, а також військові сутички. Отже, можна зробити висновок, що, можливо, лише в далекому майбутньому людство стане суб'єктом історичного процесу [2]. Існують різні концепції нації як суб'єкта історії. Найпоширенішою є марксистська концепція, що вважає націю соціальну спільність людей зі спільною теорією, економікою, мовою, культурою, особливостями характеру. Поширюється етнічна концепція нації, де акцентується її природне походження: нація-етнос є біофізичною реальністю, втіленою у соціальну форму. Її суть є енергія живої речовини, що сформувалась під впливом енергії Сонця, радіоактивної енергії Землі і енергії Космосу. Сукупність енергетичних потоків зумовлює однакову вібрацію біотоків у певній цілісності людей. Так виникають своєрідні соціальні групи, з яких формуються етноси, а з етносів - нація. Адже нація - це спільність людей, що формується на органічній єдності території, етнічного складу, (самосвідомості, мови, історії, традицій), економіки, культури, психології. В Україні популярна концепція політичної нації, що формується переважно на основі спільності політичних інтересів [3, с. 27]. Семантична еволюція слова «нація» відбувалася протягом кількох тисячоліть людської історії. Незважаючи на те, що в ході своєї еволюції воно абсорбувало певні «об'єктивні» характеристики (територія, реально існуючі спільноти), поняття «нація» все ж таки здебільшого залишалось символом, інтелектуальним знаряддям, суб'єктивним витвором, штучною конструкцією, знаком, абстракцією. І в цьому відношенні воно не відрізняється від усіх інших понять-символів, винайдених людством у ході його культурної еволюції. Можливо, саме це й стало однією з основних причин розмаїття наукових, ідеологічних, політичних та інших інтерпретацій і визначень поняття «нація». Універсальна, «вичерпна» дефініція нації неможлива хоча б тому, що в реальності не існує якоїсь «ідеальної нації» у вигляді абсолютного феномена, даності, незалежної від нашого сприйняття «об'єктивної реальності». Спроби формального визначення нації здебільшого не виходили за межі «класичних» інтерпретацій. Доповнювався термінологічний апарат, з'являлися нові понятійні нюанси, однак у будь-яких нововведеннях у тому чи іншому вигляді містилися елементи тих визначень і знахідок, які датувалися кінцем XIX — початком XX ст. [4].

Висновки: Отже, існують різні концепції нації як суб'єкта історії. Найпоширенішою є марксистська концепція, що вважає націю соціальну спільність людей зі спільною територією, економікою, мовою, культурою, а також поширюється етнічна концепція нації, де акцентується її природне походження. Нація являє собою стійку спільноту людей, яка історично склалася на базі спільності економічного життя, території, мови та психічного складу, що виявляється в особливостях культури та побуту. Є риси вищі за територіальну та економічну і навіть мовну спільність, які характеризують сутність нації як генетичне споріднення (одне походження), спільність духовності, моралі, релігії.

Список використаних джерел

1. Лісовий В. Методологія дослідження нації у «Теорії нації» В.Старосельського // Молода нація. Альманах. - 1997. -№ 9. - С. 10-44
2. Проблема суб'єкта історичного процесу URL: https://pidru4niki.com/13331222/filosofiya/problema_subyekta_istorichnogo_protseesu.
3. Балущок В. Нації етнічні, нації політичні і перспективи етнонаціонального розвитку людства // Наука і суспільство. 1997. №9-10. С. 26-31.
4. Теорії нації URL: <http://litopys.org.ua/kasian/kas04.htm>

РОЗВИТОК ДУХОВНОГО ЖИТТЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ РОЗБУДОВИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Актуальність теми дослідження: на сучасному етапі розвитку українського суспільства все з більшою гострою постає проблема відродження культури та духовності, що базується на формуванні потужної системи глибинних морально-етичних цінностей.

Мета дослідження: аналіз суспільного життя в Україні та розкриття духовних цінностей на основі потреб людського буття.

Об'єкт дослідження: розвиток духовного життя української держави.

Предмет дослідження: проблеми суспільства і людської цивілізації.

Завдання дослідження: вплив духовного життя на процес розбудови української держави. Відомо, що культура і духовність це цивілізовані ознаки будь-якої нації, без яких вона взагалі не може існувати. В цих умовах дуже важливою є активізація зусиль і підвищення духовного рівня українського народу, формування у нього стійкості системи глибоких морально-релігійних цінностей, оскільки саме вони складають основу мотиваційної сфери як особистості, так і суспільства в цілому. Якщо особистість чи суспільство сповідує високі гуманістичні цінності, то цілі і засоби її досягнення також будуть досить високими і гуманними. Тільки таким чином ми можемо досягнути поступового економічного, політичного й духовного здійснення нашої країни, оскільки ці сфери досить тісно переплетені і взаємопов'язані [1]. Центром і рушієм культурного життя в Україні була православна церква. У боротьбі з польським католицизмом вона була втіленням української самобутності. Але самобутність зникла зі вступом на арену Російської імперії, як оборониці всього православ'я, зокрема і українського. Поглинання української церкви імперським духовним «істеблішментом» здійснювалось одночасно з ліквідацією автономії Гетьманщини [1]. Проблема нашого суспільства і людської цивілізації, полягає в тому, що багато людей починають втрачати любов в своїх душах і призводить до примноження гріхів. Особливо це яскраво проявляється в політичній сфері, де людина заради досягнення влади здатна піти на значні гріховні порушення. Влада повинна використовувати силу і закон, щоб зупинити злочинців й навести лад у державі. Істинна влада повинна служити закону і вести народ по шляху духовного розвитку, не примушуючи і нав'язуючи християнські моралі, а показувати їх дотримання своїм прикладом. Якщо ж влада використовує всі методи, аби навпаки підкорити народ і реалізувати тільки свої корисливі цілі, то така влада спричинить багато проблем. Мудрий правитель повинен уміти використовувати і силу і твердість в управлінні. Коли хреститель Русі – Великий Володимир став дуже поблажливим і на Русі почали гуляти розбійники, то до нього прийшли християнські священники і сказали, що Бог дав тобі владу і меч, щоб ти наводив порядок у державі, а не проявляв сумнівне милосердя [1]. У будь-яких суспільних явищах повною мірою задіяна духовність, яка представлена різними сторонами, видами тощо. Тому визначення місця й ролі духовного чинника і громадських явищ та процесів стає необхідним моментом пізнання закономірності суспільного життя [1].

Висновок: Отже, теоретична розробка проблем духовного життя суспільства і його культури передусім важлива для тих сфер практичної діяльності, в яких духовні елементи відіграють помітну, інколи вирішальну роль. Методологічне значення цих понять обумовлюються їх належністю до системи фундаментальних категорій соціальної філософії, які відображають головні явища суспільства в цілому і розкривають відносини між ними. Ця роль виявляється як при вивченні історичного процесу загалом, так і в конкретному дослідженні окремих суспільних явищ, коли треба з'ясувати співвідношення між суб'єктивною і об'єктивною сторонами.

Список використаних джерел

1. 1.»Духовні цінності як основа відродження української нації». URL://https://sd.net.ua/2009/09/27/dukhovn_cnnost_jak_osnova_vdrodzhennja_ukransko_nac.html

ВПЛИВ ВИРОБНИЦТВА НА СПОСІБ ЖИТТЯ СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження. Дану тему вивчали величезна кількість науковців, і велика кількість науковців продовжує робити це і сьогодні, тому, що саме виробництво є тим нюансом, який визначав спосіб життя суспільства в певний історичний період. Тому будь-яка інтелектуальна людина зобов'язана досліджувати те, як виробництво впливало на людей певної епохи, а також який тип виробництва був притаманний тій чи іншій історичній добі. Тому ця тема актуальна по сьогоднішній день і буде залишатися актуальною ще багато століть.

Мета дослідження. Визначити як впливає людська діяльність на спосіб життя суспільства дізнатись про поняття суспільного і матеріального виробництва.

Завдання дослідження. Проаналізувати суть впливу виробництва на спосіб життя суспільства.

Об'єкт дослідження. Виробничі відносини.

Предмет дослідження. Вплив науково-технічного прогресу на спосіб життя суспільства. Джерелом розвитку способу виробництва є суперечність між продуктивними силами, які розвиваються, й виробничими відносинами, що забезпечують зв'язок робочої сили із засобами та предметами праці. Виробничі відносини через свій стабільний характер у міру вдосконалення продуктивних сил починають обмежувати їх, тому зміни в продуктивних силах зумовлюють потребу змін і у виробничих відносинах. Так діє загальний соціологічний закон визначального **ВПЛИВУ СПОСОБУ** виробництва на різні сторони суспільного життя. Дія цього закону виявляється протягом усього історичного розвитку людства. У соціальній філософії рушійними силами розвитку суспільства вважають різні суспільні явища: об'єктивні суспільні суперечності, продуктивні сили, спосіб виробництва та обміну, розподіл праці, дії великих мас людей, народів, соціальні революції, потреби та інтереси, ідеали мотиви тощо. Філософське розуміння суспільства полягає у визначення його з позицій окремої людини, особи, гуманізму. Людина — суспільство, (я — суспільство) є вихідне у філософському аналізі. Людина є суспільною істотою і її можливості реалізуються лише в суспільстві, а всі дії людини, зв'язки і відносини, умови, в яких живуть люди, можна правильно зрозуміти лише тоді, коли усвідомлюється зміст поняття суспільства, соціуму [1]. Поняття «суспільство» має не одне визначення. Суспільство – найзагальніша система зв'язків і відносин між людьми, що складаються в процесі їхньої життєдіяльності. Соціальна філософія, як одна із галузей філософського знання, визначає специфіку і тенденції розвитку людського суспільства, механізм його утворення та закони існування, місце в ньому людини, соціальну будову суспільства, рівні і форми його організації, спрямованість та сенс людської історії. Духовні основи суспільства. Суспільство є надскладною системою, яка формується в міру розвитку здатності людей відокремлювати себе від природи. У визначенні суспільства як системи важливу роль відіграє аналіз людської діяльності як суспільного виробництва. Поняття суспільного виробництва створене для визначення самої суті соціального. Як спосіб суспільної життєдіяльності, суспільне виробництво має складну структуру. В широкому розумінні, суспільне виробництво охоплює усі сфери суспільної праці і суспільної трудової діяльності: матеріальне виробництво, що забезпечує людей матеріальними засобами життя, сферу послуг, у тому числі охорона здоров'я і соціальне забезпечення, виробництво духовних цінностей (духовне виробництво), діяльність соціальних інститутів, що забезпечують виховання та освіту, підготовку до самостійної життєдіяльності, коротше, весь процес соціалізації людини. Суспільне виробництво з самого початку має соціальний характер, формується зусиллями всіх людей у конкретно-історичних умовах і здійснюється за законами людського єднання, тобто за законами соціуму [3]. Здійснюючи процес виробництва, люди змінюють навколишню природу і разом з тим змінюють свою власну природу, формуються як соціальні істоти. Виробляючи певним способом матеріальні блага, люди виробляють відповідний уклад свого життя, оскільки спосіб виробництва є певний вид життєдіяльності індивідів, їх певний спосіб життя. Вироблений у соціумі спосіб виробництва (поряд з природними умовами) забезпечує не лише соціальні умови життєдіяльності суспільства, але й соціальний спосіб життя й діяльності конкретного індивіда. Кожний індивід засвоює соціальний досвід, мову, культуру і відповідно з ними здійснює працю. Ось чому, навіть працюючи наодинці, індивід діє як істота суспільна. Відомий соціолог Еміль Дюркгейм підкреслює, що суспільна праця забезпечує єдність суспільства, є джерелом соціального зв'язку людей, джерелом життя і багатства людини. Отже, спосіб виробництва - це матеріальна система, що, зрештою, функціонує як системотворчий елемент суспільства. Історія суспільства в певному розумінні є історією зміни способів виробництва. Це добре видно на прикладі історії технологічного способу виробництва, як єдності матеріально-технічного способу виробництва, як єдності матеріально-технічної основи та технологічних відносин. Виробничі відносини є й чинником розвитку продуктивних сил. Нові виробничі відносини (форма або носій власності, організація виробництва, обмін, розподіл та споживання) стимулюють розвиток і вдосконалення продуктивних сил, вимагають постійного зростання продуктивності праці, підвищення її кількісних та якісних параметрів. У цьому проявляється активна роль виробничих відносин у розвитку продуктивних сил. Отже, нові

продуктивні сили готують передумови нового способу виробництва, а нові виробничі відносини реалізують ці передумови. Новий спосіб виробництва є закономірним результатом розвитку попереднього способу, в надрах якого виростають нові продуктивні сили, що потребують нових виробничих відносин. Революція в науці та техніці і в технології суспільного виробництва інформатизація, як ядро автоматизації, що уможливило управління виробничими процесами особливо їх комп'ютеризація і закритого типу, а також обробка величезного в інформації для прийняття оптимальних рішень, - складають технологічну суть науково-технічної революції, за умов якої творча діяльність людини докорінно змінює не лише суспільне виробництво, але й саму людину. науково-технічні знання, психологічні, моральні та світоглядні якості виробників [4].

Висновок: сучасне виробництво – це кардинальні зміни місця і ролі людини в науково-технічній революції, її інтересами і життєдіяльністю вимірюються соціальні зміни, що вимагають свого філософського осмислення.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В. Я, Михальченко М. І. Сучасна соціальна філософія. Курс лекцій. К., 1996. 132 с.
2. Марчук Л. П. Вплив інноваційних змін на розвиток суспільства. К., 2011. 334 с.
3. Електронний ресурс: <http://kpeklntu.at.ua/e-book/philosofija/page54.html>.
4. Електронний ресурс: <http://psi.nuczu.edu.ua/images/topmenu/kafedry/kafedra-socialnyh-i-gumanitarnyh-dyscyplin/L-2.2.pdf>.

ЕТИКА БІЗНЕСУ

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що численні емпіричні виміри практики бізнес-діяльності у її моральних значеннях досі не одержали відповідного соціально-філософського концептуального оформлення. А це, в свою чергу, не дає повною мірою обмірковувати своєрідність формування етичних початків бізнес культури українських керівників, її обумовленість соціально-статусним положенням і мотиваційними інтересами суб'єктів цієї діяльності.

Мета дослідження: розкрити роль в бізнесі морально етично, соціально направлено, вміння використовувати волю, мотиви, потреби партнера в інтересах своєї справи, підприємства.

Завдання дослідження: проаналізувати суть і роль етики бізнесу у ділових відносинах людей.

Об'єкт дослідження: сфера діяльності управлінців і підприємців, що забезпечує зв'язки підприємства з діловим середовищем, партнерами з бізнесу.

Предмет дослідження: Обґрунтування концепції етики бізнесу в сучасних умовах; дослідження історико-філософських витоків та еволюцію концепції ділової підприємницької етики; визначення основних етапів становлення етики бізнесу в процесі формування теоретичного образу прикладної моралі; розкриття своєрідності прояву основних категорій моралі в свідомості підприємців-бізнесменів; розкриття моделі підприємницької етики [3, с. 39-53]. Етика як вид людських знань зародилася ще до античної Греції. Давньогрецький філософ Сократ вважав, що найголовнішим проявом моральності людини є доброчесність. Він стверджував, що достатньо оволодіти поняттями про добро і благо, щоб стати особистістю, тому що незнання і є проявом зла. Арістотель у свою чергу стверджував : « Етика дозволяє пізнати, що належить робити, а від чого слід утриматися ». Прикладна етика - етика бізнесу, політична етика, інженерна етика, біоетика стали важливими складовими не тільки людської свідомості, а й соціальної практики.. Етика бізнесу допомагає людині, що займається бізнесом, правильно аналізувати та вирішувати проблеми. На думку багатьох, бізнес - це сфера реалізації егоїстичних інтересів людини, негуманних явищ суспільного буття. Тобто, скільки людей - стільки й думок з цього приводу. Особливо важливі погляди людей, які працюють у цій сфері та займаються дослідженням цієї проблеми. Основою вивчення співвідношення етики і бізнесу є вчення про людину, її розуміння та бачення навколишнього світу. Хтось орієнтується на красу, мораль, естетичні почуття, а хтось - на вигідне для себе положення, матеріальну вигоду, користь. Саме під впливом таких життєвих поглядів, здавалося б елементарних, формується моральне бачення людини цього світу. Безперечно, активна та ефективна діяльність у сфері бізнесу передбачає деякий поступ перед мораллю. Культурна та вихована людина за будь-яких обставин відстоюватиме свої життєві цінності та переконання. Тобто мораль і бізнес можуть спільно взаємо існувати в залежності від самої людини та її моральних цінностей [2]. Виділяють три головні етапи становлення етики бізнесу як наукової проблеми. Перший: кінець 50-х - початок 70-х років ХХ століття. Поштовхом до осмислення моральних факторів економічної діяльності в сфері бізнесу стали багаторазові факти зловживань у діяльності відомих виробничих організацій європейських країн. Другий етап: 80-ті - початок 90-х років. Саме в цей період формується і вводиться в практику етика бізнесу не тільки як наукова, але й як навчально-освітня дисципліна. Почали з'являтися узагальнюючі документи, які мали для бізнес-політики стратегічне суспільне значення. Третій етап еволюції і впровадження етики бізнесу: 90-ті -2000-ні роки. Він має зв'язок із створенням і розвитком Всесвітньої комп'ютерної мережі (Інтернет), утворенням єдиного інформаційного простору [1 с. 521].

Висновок: етика бізнесу - важлива сфера суспільного життя. Вона є необхідною для людей у сучасному світі. Проблеми етики бізнесу розглядалися ще з давніх часів, проте набули своєї популярності у наш час, час розквіту комерційної діяльності. Задля підвищення етичності діяльності підприємців, керівників, менеджерів і рядових співробітників можна використовувати заходи та методи, які рекомендують дослідники етики бізнесу: етичні кодекси, карти етики, комітети з етики, соціальні ревізії, навчання етичній поведінці, етична експертиза, етичне консультування.

Список використаних джерел

1. Соціальна відповідальність бізнесу (етичний аспект) // Мультиверсум. Філософський альманах: 36. наук. праць / Гол. ред. В. В. Лях. К.: Український центр духовної культури, 2017. Вип. 33. С. 521.
2. Етика бізнесу [Електронний ресурс]// Етика бізнесу та її аспекти. Режим доступу: <http://www.etica.in.ua/etika-biznesu-ta-yiyi-aspekti/>
3. Етика бізнесу як соціо-моральна праксеологія // Мультиверсум. Філософський альманах: 36. наук. праць / Гол. ред. В. В. Лях. К.: Український центр духовної культури, 2018. Вип. 49. С. 39-53.

ЕТИКА БІЗНЕСУ

Актуальність теми дослідження: Етика бізнесу – одна із складових етики ділових відносин. Вона має свої особливості та передбачає безліч нюансів, котрі мають бути відомі суспільству. Такі відносини охоплюють і стосунки між рідними людьми, адже не рідно близькі чи кохані люди розподіляють спадщину або ж співпрацюють в одній організації.

Мета дослідження: аналіз загальних характеристик етики бізнесу та її видів.

Об'єкт дослідження: зміст етики бізнесу та її використання в ділових стосунках.

Предмет дослідження: етика бізнесу та її аспекти.

Завдання дослідження: проаналізувати суть етики бізнесу та дізнатися більше про її аспекти. Бізнес-етика як окремий напрям виникла на основі сполучення потреб та інтересів бізнесу і науки (прикладної етики) в ХХ ст. У 80-90-х рр. ХХ ст. бізнес-етика стала частиною корпоративної культури і набула всесвітнього масштабу. В останнє десятиліття з'явилися міжнародні центри з бізнес-етики. Бізнес-етика стала предметом викладання у провідних університетах, бізнес-школах. У країнах із розвинутою ринковою економікою дослідження щодо єдності етики і бізнесу досягнули певного рівня. На думку британського науковця Б.Шпегельммілі провідною країною в цьому напрямі дослідження є США. З етики бізнесу у США читається більше ніж 500 курсів лекцій в університетах, присвячено близько 50 монографій, видається декілька газет («Газета з етики бізнесу», «Бізнес і професійна етика») [1]. Ділова етика — це форма прикладної етики, яка аналізує різнопланові проблеми, властиві бізнес-середовищу. Зокрема, велика увага приділяється розгляду наступних питань: боротьбі між конкурентами, соціальній відповідальності, яку несуть ділові співтовариства, ефективним методам управління компаніями та організаціями, дотриманню трудового законодавства й поваги до прав працівників, участі представників бізнес-кіл у благодійності, уникненню протиправних дій, корупції, шахрайства тощо. Головними цінностями бізнес-етики є чесність, надійність, виконання обіцянок, відкритість, повага, громадянська відповідальність, турбота про інших [2]. Ось те, що я, мабуть, найчастіше чую у світі бізнесу: «Ділова етика — це добре, але ви не можете собі цього дозволити в умовах високої конкуренції». Але чи етика стала перешкодою на шляху успіху для Чарлі Мангера та Уоррена Баффета? Через кілька десятиліть вони збільшили вартість *Berkshire Hathaway* приблизно до 150 мільярдів доларів. Зараз це пів трільйона доларів! У сучасну епоху, без сумніву, це найуспішніше інвестиційне партнерство. І якимось чином етика не стала на заваді цього великого поступу [3]. Ще одне часте запитання у діловому світі: «А що я з цього можу взяти?». Однак що відбудеться, якщо ми його переформулюємо і запитаємо себе, як Мангер: «Які правильні речі я маю зробити?». Це складне питання, хай воно залишиться з нами. В етиці бізнесу неодмінно пов'язані цілі і засоби підприємництва. Тобто дії того, хто «вгорі» (начальника), мають суттєвий вплив на підопічних (працівників фірми). І тут з'являється ще один аспект – справедливість та порядність, співчуття та здатність до співпереживання, людяність та доброзичливість. Правдивість реклами та конкуренція, ціноутворення – усе це вимагає прояву людських якостей через призму етики бізнесу. Не нашкодити навколишньому середовищу, конкретно людині та усьому суспільству – мінімальний моральний обов'язок бізнесу. Моральні аспекти бізнесу залежать не лише від підприємця, але й від держави. Етика бізнесу велику увагу приділяє особі керівника, який є ще й громадянином своєї держави, особистістю та керівником певних груп. Існують чотири основні етичні напрями, на які спираються підходи до моральних проблем бізнесу: релігійна етика; етика утилітаризму; етика обов'язку (деонтична етика); етика справедливості. Для розуміння особливостей кожного із напрямку необхідно розглянути їх детальніше. Релігійна етика. Абсолютно моральні цінності беруть свій початок із християнської традиції: Можна зробити висновок, що у християнській релігії ставлення до багатства – негативне. Оскільки вища мета існування людини не у пошуках матеріальних благ, а у пошуках Божого Царства. Етика утилітаризму. Це дуже важлива та впливова теорія в етиці бізнесу. У цій теорії визначають ступінь корисності та шкідливості діяльності. Ступінь корисності дуже високий – то це виправдовує будь – яку дію. Деонтична етика (етика обов'язку). Моральний обов'язок знімається з людини (тобто її дії виправдані), якщо людина вважає, що будь – хто інший у цій ситуації вчинив би так само. Тобто, головні не налідки, а внутрішні мотиви, що примусили людину так вдіяти. Етика справедливості. Застосовується у дещо вужчій сфері ніж інші напрямки етики. Моральний обов'язок є основою цієї етики. Поняття справедливості є неоднозначним, воно розглядається у різних аспектах. Проте, основне у цьому понятті – це дотримання усіх моральних норм стосовно інших людей. Адже, головне, навіть коли йде мова про певні досягнення у бізнесі та зароблянні грошей, – це залишатися людиною з великою літери. Людиною чесною, толерантною – що є складовими слова справедливості [4].

Висновок: Отже, етика бізнесу – важлива сфера суспільного життя. Вона є необхідною для людей у сучасному світі. Проблеми етики бізнесу розглядалися ще з давніх часів, проте набули своєї популярності у наш час, час розквіту комерційної діяльності. Засновники етики бізнесу вважають, що ними творена своєрідна система, яка покликана впливати на людей та на їхні відносини. З точки зору заробітної платні – то це основний дохід працівників і роботодавців обов'язково повинен дотримуватись прийнятих норм моралі, на яких базується етика бізнесу. Адже, основним і першочерговим залишається все таки людина та її потреби, а не

комерційна діяльність та заробіток грошей. Задля успішної підготовки кадрів, проблема учасних ділових відносин, а саме етика бізнесу розглядається та детально вивчається і різних країнах та на багатьох форумах. Отже, ця тема є актуальною і заслуговує на подальші дослідження.

Список використаних джерел

1. «Етика бізнесу та її аспекти» URL:<http://www.etica.in.ua/etika-biznesu-ta-yiyi-aspekti/>
2. «ТОП-10 правил бізнес-етики, якими нехтують в Україні» URL:<https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/top10-pravil-biznesetiki-yakimi-nehtuyut-v-ukrayini.html>
3. «Етика в бізнесі» URL:<https://theukrainians.org/etyka-u-biznesi/>
4. «Етика, менеджмент і бізнес» URL:<http://referat-ok.com.ua/work/etika-menedzhment-i-biznes/>

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ КАПІТАЛУ

Актуальність теми дослідження. Нині підприємства на ринку оцінюються не виключно за фінансовими показниками і якістю продуктів, а і впливу їхньої діяльності на суспільство загалом та співробітників зокрема. Зважаючи на те, що головною метою розвитку підприємств стає збільшення цінності, а не прибуток, соціальний капітал потребує уваги як об'єкт, який сприяє збільшенню вартості й цінності бізнесу. Максимізація вартості підприємства є основною метою його діяльності, і всі зусилля менеджерів мають бути переважно спрямовані на зростання (додавання) ринкової цінності підприємства. У сучасних підприємствах переважаючими стають соціальні складові над комерційними, тому у вартості підприємства соціальний капітал набуває все більшої значущості поряд із фінансовим та фізичним. Проте в економіці існують обмеження щодо усіх видів капіталу, у тому числі й соціального. Для його визнання, виміру, оцінки й обліку актуальним є визначення економічної природи та економічного змісту в системі управління підприємством.

Мета дослідження: є дослідження економічно-соціальної сутності капіталу.

Завдання дослідження: є значна кількість досліджень, що стосуються різноманітності природи капіталу, однак спостерігається недостатність наукових поглядів щодо загального підходу до визнання соціального капіталу в обліковій системі підприємства за умов вартісно-орієнтованого управління. Вищенаведене є основою для визначення мети дослідження як обґрунтування необхідності в розкритті економічної сутності поняття «соціальний капітал» в обліковій та економічній системі підприємства.

Об'єкт дослідження: соціальний капітал, як складова бізнес-структур. Економічна сутність соціального капіталу.

Предмет дослідження: зміст категорії капітал. Центральною категорією кожного підприємства, що веде комерційну чи виробничу діяльність виступає капітал. Капітал як економічна категорія – є теоретичним вираженням виробничих відносин між власниками засобів виробництва і власниками робочої сили. Тобто – це історично обумовлене, суспільно – виробниче відношення між підприємцями, що володіють засобами виробництва, і людьми найманої праці (робітниками), які позбавлені будь – яких засобів виробництва. Капітал є складною категорією, яка проявляється в бухгалтерському обліку через майно підприємства та джерела його утворення (сукупність правових відносин) відображаючи економічний аспект капіталу [1]. Соціальний капітал, як об'єкт наукових досліджень вивчали з погляду економіки, державного управління, соціології. Тому ця категорія, з одного боку, є багатогранною, а з іншого – маловивченою як складова бізнес-структур. Засновники теорії соціального капіталу І. П. Бурдє і Дж. Коулмен вказували на своєрідність соціального капіталу, порівняно з іншими формами капіталу (економічним, людським), але зазначали, що соціальний капітал являє собою невід'ємний елемент у структурі соціальних відносин [2, с. 125]. П. Бурдє також наголосив, що можливість конвертації соціального капіталу в інші види капіталів робить активи критичними у визначенні потенціалу соціальної позиції індивіда [3, с. 66]. Вартісний підхід до вивчення соціальних та економічних проблем підприємства відслідковується різними економічними школами в їх історичному розвитку. Вартісно-орієнтоване управління підприємством як гілка вартісних теорій є досить новою парадигмою у вивченні капіталізації бізнесу й визначає показник вартості як основний стратегічний орієнтир розвитку підприємства. Логіка моделювання ефективності управління капіталом зумовлює необхідність диференціації ціннісних пропозицій для різних груп стейкхолдерів: не фінансових (споживачі, держава, суспільство, працівники) та фінансових (інвестори, кредитори, власники підприємств) [4, с. 21]. Економічний розвиток підприємства спрямований на збільшення його вартості, навіть за умов дотримання соціальної відповідальності, характеризується зростанням показників, які спричиняють зростання ресурсоспоживання. Функціональна ефективність вартісно-орієнтованого управління підприємством виражається через доцільність витрат ресурсів для отримання очікуваного ефекту зростання його вартості [5, с. 105]. Економічна ефективність вартісно-орієнтованого управління визначається як співвідношення вартісного зростання майна підприємства із понесеними витратами ресурсів, які забезпечили таке зростання. У розвиток цієї думки за доцільне звернутись до декаплінг-аналізу (співвідношення темпу економічного зростання підприємства та темп зростання його впливу на довкілля). Ефект декаплінгу виявляється тоді, коли за позитивної динаміки економічного зростання показники негативного впливу на навколишнє середовище залишаються стабільними або демонструють тенденцію до зниження за той самий період [6, с. 63]. Оскільки досягнення соціального й економічного прогресу підприємства, зокрема, ґрунтується на відносно низьких темпах ресурсоспоживання, позитивний ефект свідчить про приріст соціального капіталу підприємства з огляду на вимоги, здебільшого, держави, суспільства та зарубіжних партнерів. Отже, запити стейкхолдерів щодо оптимізації структури соціального капіталу через ідентифікацію проблемних аспектів вимагають диференціювати цілі в управлінні капіталом підприємства. При побудові концепції вартісно-орієнтованого управління підприємством оптимізувати стратегію під вимоги всіх учасників: фінансових стейкхолдерів, власників, держави, суспільства. Щодо соціального капіталу, то його складові забезпечують саме створення додаткової вартості підприємства. Приріст соціального капіталу характеризується сукупністю позитивних різниць елементів капіталу, визначених як дельта від показників минулих періодів, середньостатистичних або

нормативних показників. Таким чином, структура соціального капіталу вартісно-орієнтованого підприємства за умов соціально-відповідальної діяльності визначає цінність на ринку, яка формується вартістю й ефективністю складових капіталу. Успішність бізнесу все більше має соціальне спрямування, що зумовлює ведення соціально-відповідальної діяльності, яка здійснюється в межах взаємозв'язку осіб – учасників процесу бізнесу при досягненні соціально-економічних результатів. Соціалізація підприємницької діяльності дедалі спричинює визнавати операції, пов'язані із забезпеченням соціальної відповідальності бізнесу в системі бухгалтерського обліку підприємства. Тому виникає необхідність окреслити коло осіб, зацікавлених в інформації щодо соціальних процесів. Зважаючи на природу соціального в економічних процесах підприємств, доцільно виділити таких користувачів облікової інформації щодо соціального капіталу в їх відносинах: власник-працівники, власник-управлінський персонал, адміністрація-працівники, працівники-покупці, покупці-конкуренти, адміністрація-контролюючі органи та органи місцевого самоврядування, власник-інші організації, власник й адміністрація-постачальники (кредитори). Враховуючи, що зазначеними відносинами визначається рівень продуктивності праці, репутація й конкурентоспроможність, соціальний капітал можна вважати чинником, який забезпечує їх зростання. Під час розмірковування над економічним змістом соціального капіталу, важливим постає питання, які його елементи будуть відображені у складі активів, які у складі пасивів підприємства, які будуть характеризувати доходи, а які витрати або втрати, і у яких формах звітності знайдуть відображення за результатами звітного періоду. І. В. Жиглей у результаті дослідження місця соціального капіталу в системі бухгалтерського обліку довела, що: 1) при продажу компонента підприємства соціальний капітал відображається у вигляді гудвілу; 2) вираженням соціального капіталу є різниця між номінальною та ринковою вартістю цінних паперів; 3) витрати, які виникають у процесі створення та реалізації соціального капіталу, відображаються в системі бухгалтерського обліку в складі різних об'єктів [7, с. 60]. М. В. Корягін [8, с. 276] відзначив, що під час оцінювання вартості підприємства на етапі визначення основного виду економічної діяльності існує проблема недооцінки складових соціального капіталу як таких, що не мають матеріальної форми, але які забезпечують одержання економічних вигід від їх використання. Оскільки соціальний капітал підприємства має нематеріальну природу, допускається думка, що його зміст доцільно розглядати через скупість таких видів капіталу: людський, інтелектуальний, інформаційний і репутаційний.

Висновки: капітал є складною категорією, яка проявляється в бухгалтерському обліку через майно підприємства та джерела його утворення (сукупність правових відносин) відображаючи економічний аспект капіталу. Кризові явища, вибагливість стейкхолдерів, умови праці персоналу, значне розширення потужностей, соціальна відповідальність бізнесу вимагають від підприємств створювати ресурси, які забезпечують ефективне функціонування шляхом зростання їх капіталізації.

Список використаних джерел

1. А.В. Боднарчук. Економічна сутність капіталу URL: <https://magazine.faa.org.ua/ekonomichna-sutnist-kapitalu.html>
2. Коулман Дж. Капітал соціальний та людський. Суспільні науки та сучасність. 2001. No 3. С. 122-139.
3. Бурдье П. Форми капіталу. Економічна соціологія 2002. Т. 3, No 5. С. 60-74.
4. Івашковська І. В. Стейкхолдерський підхід до управління, орієнтованому на збільшення вартості компанії. Корпоративні фінанси. 2012. No 2. С. 14-23.
5. Мних О. Б. Маркетинг у формуванні ринкової вартості машинобудівного підприємства: теорія та практика: монографія. Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2009. 428 с.
6. Сотник М. І., Кулик Л. А. Декаплінг-аналіз економічного зростання та впливу на до-вкілья у регіонах України. Економічний журнал-XXI. 2014. No 7-8 (2). С. 60-64.
7. Жиглів І. В. Бухгалтерський облік соціально відповідальної діяльності суб'єктів господарювання: необхідність та орієнтири розвитку: монографія. Житомир: ЖДТУ, 2010. 496 с.
8. Корягін М. В. Бухгалтерський облік у системі управління вартістю підприємства: теоретико-методологічні концепції: монографія. Львів: ЛКА, 2012. 389 с.

ВПЛИВ ВИРОБНИЦТВА НА СПОСІБ ЖИТТЯ СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження. Дану тему вивчали величезна кількість науковців, і велика кількість науковців продовжує робити це і сьогодні, тому, що саме виробництво є тим нюансом, який визначав спосіб життя суспільства в певний історичний період. Тому будь-яка інтелектуальна людина зобов'язана досліджувати те, як виробництво впливало на людей певної епохи, а також який тип виробництва був притаманний тій чи іншій історичній добі. Ще варто знати які чиники приводили до зміни виготовлення, які винаходи докорінно змінювали суспільства і як вони впливали на життя людей і історичний прогрес.

Мета дослідження: вплив людської діяльності на спосіб життя суспільства дізнатись про поняття суспільного і матеріального виробництва.

Завдання дослідження: аналіз суті впливу виробництва на спосіб життя суспільства.

Об'єкт дослідження: виробничі відносини.

Предмет дослідження: вплив науково-технічного прогресу на спосіб життя суспільства. У соціальній філософії рушійними силами розвитку суспільства вважають різні суспільні явища: об'єктивні суспільні суперечності, продуктивні сили, спосіб виробництва та обміну, розподіл праці, дії великих мас людей, народів, соціальні революції, потреби та інтереси, ідеали мотиви тощо. Філософське розуміння суспільства полягає у визначенні його з позицій окремої людини, особи, гуманізму. Людина – суспільство, (я – суспільство) є вихідне у філософському аналізі. Людина є суспільною істотою і її можливості реалізуються лише в суспільстві, а всі дії людини, зв'язки і відносини, умови, в яких живуть люди, можна правильно зрозуміти лише тоді, коли усвідомлюється зміст поняття суспільства, соціуму [3, с. 311]. Суспільство визначається в широкому і вузькому розумінні. У широкому – поняття суспільства охоплює всі суспільні явища – соціальну діяльність, практику, суспільний та політичний лад, організацію сім'ї, інших соціальних спільностей, усі види культури, всі форми духовності [1, с. 102]. Отже, суспільство означає цілісну систему життєдіяльності людей в усій повноті та розвитку. У вузькому розумінні поняття суспільство вживається для позначення історично конкретного типу соціальної системи певного етапу людської історії. Тут суспільство розглядається не в усій сукупності елементів, а лише в важливіших, істотніших властивостях етапу. Праця, трудова діяльність є такою взаємодією між людиною та природою, в результаті якої за допомогою доцільного впливу людини на природу відбуваються зміни у предметі праці. Працею добуваються засоби до життя. У праці формуються зв'язки і взаємозалежності між людьми в суспільстві. І тому трудова діяльність формує соціальну солідарність, їх ціннісні орієнтири, їх волю, світогляд, та інші соціальні якості. У визначенні суспільства як системи важливу роль відіграє аналіз людської діяльності як суспільного виробництва [3, с. 89]. Як спосіб суспільної життєдіяльності суспільне виробництво має складну структуру. В широкому розумінні, суспільне виробництво охоплює усі сфери суспільної праці і суспільної трудової діяльності. Суспільне виробництво самого початку має соціальний характер, формується зусиллями всіх людей у конкретно-історичних умовах і здійснюється за законами людського єднання, тобто за законами соціуму [4, с. 2]. Суспільство не може існувати без виробництва матеріальних благ, засобів існування людей, що здійснюється певним способом. На відміну від політичної економії соціальна філософія використовує поняття спосіб виробництва і його складові – продуктивні сили та виробничі відносини – для дослідження суспільства і підходить до способу виробництва як до загально-соціально-філософського поняття, що виражає взаємозв'язок внутрішніх елементів. Інакше кажучи, соціальна філософія виражає світоглядну природу поняття способу виробництва, його складових та його методологічну роль у пізнанні суспільства як системи. У такому аспекті спосіб матеріального виробництва виражає суть суспільного виробництва і його роль у розвитку суспільства. Отже, спосіб виробництва – це матеріальна система, що зрешту, функціонує як системотворчий елемент суспільства. Головна продуктивна сила – люди. Без людей ніякі засоби праці не можуть функціонувати: машини ржавіють і руйнуються, виробничі будівлі розвалюються. Щоб люди – учасники суспільного виробництва, могли успішно виробляти засоби до життя, мусять мати певний рівень знань виробництва, спілкування у виробничому колективі тощо. Сукупність засобів та предметів праці утворює засоби виробництва. У структурі продуктивних сил є і жива праця, і уречевлена праця. Ці компоненти взаємопов'язані. Другу сторону способу виробництва становлять виробничі відносини. Це особливий тип відносин, що виникає в процесі матеріального виробництва. Саме виробничі відносини визначають систему суспільної організації діяльності [2, с. 35]. Під виробничими відносинами розуміють: по-перше, соціальну форму суспільного виробництва і, по-друге, засіб впливу людей один на одного. Отже, люди вступають у виробничі відносини в залежності від форми власності. Відносини з приводу власності на засоби виробництва визначають характер усіх видів виробничих відносин. Людина безперечно удосконалює і створює нові знаряддя праці, технологію виробництва. Для роботи з новими знаряддями праці необхідні знання, уміння і навички їх застосування. Ось чому йде процес постійного удосконалення всіх елементів продуктивних сил, аж до того, що знання стають науковими, а наука перетворюється на безпосередню продуктивну силу. Отже, революція в науці та техніці і в технології

суспільного виробництва – особливо їх комп'ютеризація і інформатизація, як ядро автоматизації, що уможливило управління виробничими процесами закритого типу, а також обробка величезного масиву інформації для прийняття оптимальних рішень, – складають технологічну суть науково-технічної революції заумов якої творча діяльність людини докоріно змінює не лише суспільне виробництво, але й саму людину.

Висновок: сучасне виробництво – це новий, науково-технологічний процес, де діють науково-технічні знання, психологічні, моральні та світоглядні якості виробників. Отже, соціальна суть науково-технічної революції – це кардинальні зміни містя і ролі людини в систему суспільного виробництва характеру і змісту його праці. Людина – головний вимір науково-технічної революції, її інтересами і життєдіяльністю вимірюються соціальні зміни, що вимагають свого філософського осмислення.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В. Я, Михальченко М. І, Сучасна соціальна філософія. Курс лекцій. К., 1996. 132 с.
2. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования. М., 1999. 246 с.
3. Кизим М. О. Перспективи розвитку і комерціалізації нанотехнологій в економіках країн світу та України/М. О. Кизим, І. Ю. Матюшенко; НАН України, Наук. – дослід. Центр індустр. Проблем розвитку. Харків: ІНЖЕК, 2011. 389 с.
4. Марчук Л. П. Вплив інноваційних змін на розвиток суспільства. К., 2011. 334 с.

НАУКА ТА ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА

Актуальність теми дослідження. Сьогодні людство стикається з гострими життєвими проблемами, і без їх вирішення в глобальних масштабах неможливий майбутній соціальний прогрес. Впровадження у виробництво найновіших досягнень науки і техніки, поява нових технологій призвели, до глибоких якісних змін у житті суспільства. Відбувається вдосконалення технологій і зростання виробництва, що сприяють повнішому задоволенню потреб людей, раціональнішому користуванню природними ресурсами але в той же час забруднюється природне середовище, знищуються ліси, посилюється ерозія ґрунтів, випадають кислотні дощі, зменшується озоновий шар навколо землі, погіршується стан здоров'я людей тощо.

Мета дослідження: вивчення сутності глобальних проблем сучасності та основних шляхів їх вирішення.

Об'єкт дослідження: наука та глобальні проблеми людства. Вивчення їх сутності та основних шляхів вирішення.

Предмет дослідження: сучасні глобальні проблеми людства.

Завдання дослідження: розглянути причини виникнення глобальних проблем сучасності; дослідити сутність глобальних проблем. Потрібні нові підходи до перспектив розвитку та попередження глобальних людських проблем. За винятком населених пунктів усередині країни, на регіональному рівні є більший обсяг інформації, однак глобальні особливості аналізують майбутні тенденції людського розвитку. У цьому контексті можна виділити два основних напрямки – глобальна стратегія та загрози. Крім того, вони часто взаємопов'язані, оскільки ігнорування останнього часто унеможливує подальший розвиток. Глобальні проблеми в цілому являють собою складну систему багатогранних взаємозв'язків і взаємозалежностей людей, суспільства і природи, що не дає можливості досліджувати їх з боку окремих наук у занадто вузьких рамках, щоб побачити ту чи іншу проблему — їх предмети — в контексті інших глобальних проблем. Потужний та динамічний розвиток людства на сучасному етапі сформував принципово новий рівень відносин, які набули всеохоплюючого характеру та втягнули у свою площину майже всі країни світу, досягнувши такого рівня, коли можна говорити про їх глобальність. Глобалізація породжує чимало соціально-філософських проблем. Насамперед проблема впливу глобалізації на соціокультурний розвиток незахідних товариств, проблема співвідношення глобалізації та модернізації, вивіщення чи приниження індивідуальних здібностей та якостей людини, із стрімким ростом глобалізації пов'язана проблема нівелювання сімейних цінностей. Ці та ряд інших проблем є свідченням того, що в процесі глобалізації змінюються самі основи соціального буття та значення цих змін ще тільки починає осмислюватися наукою і громадськістю. Глобалізація впливає на характер і спрямованість історичного процесу, долі народів і політику держав [1, с. 96-97]. Характерною рисою глобальних проблем є їхній динамізм, а саме можливість збільшення кількості проблем, які відносяться до глобальних, чи навпаки зменшення по мірі їх вирішення. Серед різноманітних підходів до класифікації глобальних проблем найбільше визнання в сучасній науці має поділ, який враховує об'єкти, які відчувають на собі дію цих проблем і діяльність суб'єктів, які викликають загострення їх [2]. До всеосяжних, тобто глобальних, проблем людства відносять: 1) демографічну проблему, яку спричинило швидке зростання населення в найбільш розвинених країнах світу; 2) екологічну проблему - вона пов'язана з інтенсивним руйнуванням довкілля, що робить нашу планету непридатною для життя; 3) проблему забезпечення розвитку людства всіма видами ресурсів, у тому числі й продовольчими; 4) геополітичні проблеми, які породжують воєнні конфлікти і загрожують людству самовбивчою світовою війною; 5) проблему поглиблення нерівності й нерівномірності розвитку різних націй, країн, регіонів тощо, що постійно створює регіональну і світову напруженість. У наш час небезпека нової світової війни весь час підтримується існуванням значної кількості регіональних військово-політичних конфліктів, які виникають переважно на національному і релігійному ґрунті. Це найголовніші комплексні проблеми людства, а розвиток цивілізації на планеті постійно породжує нові й нові. Науковці єдині в тому, що глобальні проблеми загрожують людському буттю. Особливо резонансними є екологічні. Тому стан сучасної екології є постійним об'єктом роздумів мислителів. На думку А.Печчеї та М.Ф.Реймерса, людина сама створила ці проблеми, «у ній всі початки і кінці». Якщо людина не зміниться, то ніщо не вбереже її від долі динозаврів. Дослідники свідомі того, що глобальні проблеми - найважливіші. Сукупність їх може варіюватися, але гострота їх та життєва значимість для суспільства й цивілізації величезна. Глобальні проблеми є об'єктом вивчення багатьох наук (природничих, соціально-гуманітарних, в тому числі й філософських). Кожна з них, окрім філософії, досліджує один або декілька аспектів проблеми. Філософія прагне до комплексного, всебічного їх дослідження, націлює людину (людство) на їх гуманістичний аспект, встановлює їх концептуальний зв'язок з людською діяльністю та загальними тенденціями розвитку. Філософська теорія спрямовується на відпрацювання та забезпечення методології, методів і методик дослідження цих проблем. Завдяки філософському знанню стає можливим дослідити наукові й соціальні шляхи їх вирішення. Філософське знання забезпечує комплексний, системний підхід, інтеграцію науки і практики. Як теоретичний світогляд,

філософія займається дослідженням і розробкою світоглядних аспектів глобальних проблем, актуалізує їх у контексті глобального світогляду і, таким чином, доносить до людини (людства). Глобальні проблеми людства є наслідком протистояння з одного боку природи, а з іншого - людської практики, культури людства, а також невідповідності або несумісності різноспрямованих тенденцій в ході розвитку самої людської культури. Природа існує за принципом негативного зворотного зв'язку, тоді як людська культура - за принципом позитивного зворотного зв'язку [3, с.146].

Висновок: людство, як самоорганізована жива маса, значною мірою методом проб і помилок, часом занадто великою ціною і з змінним успіхом, але все таки шукає вихід з кризових ситуацій, бореться за своє існування, прагне до кращого майбутнього. При цьому глобальні проблеми не залишають людству ніякого вибору, як, долаючи розбіжності і суперечності, йти до своєї єдності, зберігаючи самобутність культур, вікових традицій окремих націй і народів. Успішне вирішення глобальних проблем також вимагає наукової кооперації, міжнародної співпраці, співробітництва вчених і наукових шкіл та їх високої відповідальності.

Список використаних джерел

1. Білодід Ю. Філософія: Український світоглядний акцент: Навчальний посібник/ Ю рій Білодід,. К.: Кондор, 2006. 355 с.
2. Ісакова О. І. Роль філософії в осмисленні глобальних проблем сучасності URL:<http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/>
3. Бичко І. Філософія: 2. вид., стер. К.: Либідь, 2002.

ФІЛОСОФСЬКИЙ ПІДХІД ДО РОЗУМІННЯ ЛЮДИНИ

Актуальність теми дослідження: Суть людини в тому, що людина - істота розумна, людина - істота, яка має самосвідомість, людина - істота моральна і вільна та ін. Поняття людини, насамперед, охоплює загально-родові риси, що відрізняють людину від інших живих істот. Людина в її конкретному прояві є оригінальна і неповторна істота. Мета дослідження: Визначення сутності людини.

Об'єкт дослідження: людина зі сторони філософії.

Предмет дослідження: людина у філософському розумінні.

Завдання дослідження: визначити особливості філософського підходу до вивчення людини. Поняття людини у філософії. Проблема людини є центральною для філософії. Вона не просто вінчає всю філософську теорію, а й надає їй людино-вимірний сенс, зумовлює світоглядно-ціннісне значення філософської культури. Людина - альфа і омега філософського знання. Кожен аспект філософської культури (осмислення буття, проблеми пізнання і культури, історії і цивілізації) навантажений людським смислом, є законом мислення, рефлексивної інтелектуальної діяльності особистості. Усі філософські питання, як стверджував Кант, зводяться до одного: «Що є людина?». Не одне тисячоліття філософи шукають відповіді на це питання, пропонуючи різноманітні бачення «проблеми людини», оформлюючи результати своїх старань в гіпотези, концепції, вчення про походження, природу і сутність людини, її тілесні і духовні якості, призначення на землі [4]. У якості живої істоти людина підкоряється загальним законам існування тварин, які потребують їжі, відповідних зовнішніх умов, відтворення собі подібних, тобто продовження роду природним шляхом. І в той же час людина суттєво відрізняється навіть від найбільш високорозвинених представників тваринного світу. На відміну від них людська поведінка переважно спричиняється не інстинктами, а культурою. Людину виділяє наявність у неї культури, яка успадковується не генетично, а транслюється і розвивається за рахунок мови, навчання й наслідування на базі перетворюючої діяльності. Тому нині багато хто з філософів тяжіє до визначення сутності людини через поняття культури [2]. Для людських дій характерним є те, що вони цілеспрямовані і культурно або «ціннісно-орієнтовані». Жодна тварина не усвідомлює цілей власної поведінки і не оцінює своїх вчинків і результатів дій з точки зору належного. Важливо й суттєво підкреслити, що всі ці специфічні якості людської природи формуються і підтримуються завдяки суспільному життю, життю людської істоти в світі людей [3]. Прагнучи філософські осмислити проблему людини, часто вживають два паралельних терміни: природа й сутність. Інколи їх розмежовують, говорячи, що за своєю природою людина є біо-соціальною істотою, а за суттю – соціальною. А інколи ці поняття наближують за змістом, розрізняючи їх тільки в акцентах. Тоді про природу людини можна говорити у подвійному смислі: маючи на увазі її натуру, тобто біологічну фактуру, а також розуміючи під цим сутність людини, як щось головне, визначальне у цій натурі [1].

Висновок: Людина як біо-соціальна істота є складною єдністю тілесного (природного) і духовного (соціального, суспільного). Такий дуалізм (подвійність) людського начала дає підстави стверджувати, що за своєю тілесною природою людина - високоорганізована біологічна істота, а за своєю сутністю - соціальне утворення. У цій подвійності все важливе - і тілесне, і духовне (соціальне).

Список використаних джерел

1. «Філософський підхід до розуміння людини» URL: https://college.zsmu.edu.ua/upload/distance%20learning-2/MS/4/filosofia_4ms.pdf
2. «Особливості філософського підходу до вивчення людини?» URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/12812>
3. «Філософське осмислення людини.» URL: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/sid-phil-human.html>
4. «Сенс життя людини як філософська проблема» URL: https://old-zdia.znu.edu.ua/gazeta/visnyk_51_115.pdf

ДИНАМІКА ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СВІТУ МОЛОДІЖНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

Актуальність теми дослідження: Період бурхливого національного відродження, яке в котрий раз переживає Україна, істотно супроводжується зростанням інтересу до осмислення ролі духовних цінностей в бутті народу. Проте, незважаючи на тривалу історію державної незалежності (більше двох десятиліть), ми не можемо говорити про існування цілісної системи цінностей як основи суспільства та його подальшого розвитку.

Мета дослідження: ознайомитися з новими цінностями серед молоді та причинами їх виникнення.

Завдання дослідження: дослідити динаміку формування ціннісного світу молодіжної культури України.

Об'єкт дослідження: ціннісний світ молоді України.

Предмет дослідження: здавна людство вивчало цінності, які формуються та змінюються. Аби це все пояснити створили окремий розділ у філософії - аксіологія, засновником якої є Рудольф-Герман Лотце (1817-1881). Аксіологія це теорія цінностей, розділ філософії, що з'ясує природу та різновид цінностей, взаємовідношення між ними [1, с. 12]. Існує два основних види цінностей: духовні і матеріальні. Духовні цінності потрібні для формування і подальшого розвитку світовідчуття людини, а також сприйняття світу. А матеріальні цінності - це категорія економічної теорії, що представляє собою цінності майнового характеру [2 с. 64]. Формування системи цінностей дуже складний і довгий процес особливо для молоді віком від 13 до 20 років. Саме в цей період часу відбувається динамічна зміна сприйняття світу та буденності, які впливають на подальші кроки у житті та розвитку людини. Для прикладу розглянемо цінності українського народу 18 ст. Основними з яких були: худоба, житло, вбрання, достаток, релігія. У ті часи люди досить поважно ставились до релігійних свят, адже тільки під час свят сім'ї могли зібратися за одним столом та поділитися своїми думками. З часом цінності почали змінюватися. Поштовхом для цього були Перша та Друга світові війни. Як таких матеріальних цінностей не було. Зміна влади та велика смертність, морально знищували людей. Сіяли страх та бажання вижити. Відсутність моральних регуляторів або їх ослаблення викликали не тільки відокремлення інтересів, їх замикання у дуже вузьких межах, культивувацію знання заради знання, мистецтва заради мистецтва, влади заради влади, а й деградацію суспільних відносин. Моральна свідомість поєднує у собі вищі цінності, які були вироблені з історії суспільства, - добро, істину, любов, справедливість, свободу... Такий підхід до співвідношення цінностей дозволяє досягнути мораль не тільки як одну з форм суспільної свідомості, а і як її специфічну форму, що поєднує результати інших способів віддзеркалення дійсності та зв'язує із світом реальних життєвих відносин, реальних потреб та інтересів. Тому людське життя у ті часи вважалося найціннішим. У кінці 20 на початку 21 століття почався розвиток технологій. Люди тянулись до науки та особистого розвитку. Цінувались почали навчальні заклади. Можливість висловити свою думку без засуджень та смертної кари, перебудували поняття цінностей. У сучасній системі цінностей зростає роль гуманістичного елемента, ідеї миру та світового співробітництва, вільного діалогу різних соціально-політичних та економічних систем, поваги до способу життя та звичаїв кожного народу. З точки зору оцінювання сучасного періоду розвитку українського суспільства можна визначити, що настав новий період в історії України, її народу та духовної культури. Це потребує нагального вирішення завдання формування нової системи цінностей: одні цінності одержують нові умови для свого поширення та утвердження, інші - не знаходять сприятливого середовища для відтворення, оскільки пов'язані з минулим історичним періодом. Українська культура належить до західного типу, в якому традиційно в тих чи інших модифікаціях вищою цінністю визначались особистість та її свобода. Орієнтація на особистість в українській культурі є істотною, має глибоке коріння. Проте ціннісними орієнтирами культурного відродження мають стати держава і нація. Відсутність міцної державної влади пояснює становище української культури сьогодні, яка значну частину своїх творчих сил повинна витрачати на збереження національної самобутності, особливо в період війни з расейською федерацією. Тільки сильна, демократична, правова держава, яка є волі усього українського народу може забезпечити становлення сучасної системи цінностей шляхом узгодження загальнолюдського і національного. Наступною причиною масових змін людських цінностей стала епідемія COVID-19. Спалах захворювання розпочався 2019 у м. Ухань, Хубей, КНР, та визнаний ВООЗ пандемією 11 березня 2020 року. Станом на 21 лютого 2021 року: 111 434 139 випадків, у майже всіх країнах та територіях. Ці умови змусили людей людей дистанційно навчатися, працювати та спілкуватися на відстані. Усі масові заходи були скасовані. Тепер з'явилося більше часу для пізнання свого внутрішнього світу та його формування. Молоддю стала цінуватися дружба, яку було важко підтримувати на відстані. Через встановлення владою нових умов життя, громадяни були змушені виходити за рамки свого комфорту.

Висновок: Отже, динаміка формування ціннісного світу України, пройшла складні історичні етапи. Тільки цінності допомагають знайти відповіді на смисложиттєві питання. Саме вони є духовною опорою громадян у такий складний час. Цінності є трансситуативними, але й змінюються з плином часу. Процес змін

довготривалий: переформатується ієрархія системи цінностей, застарілі цінності втрачають значення, але не вмирають, вони можуть вони можуть відроджуватись і одержувати наві «прочитання».

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Буссел. К; Шрпінь: ВТФ «Перун», 2005. 129 с.
2. Радченко О. В. Ціннісна система суспільства як механізм демократичного державотворення: монографія / Олександр Радченко Х.: Вид-во ХарРі НАДУ «Магістр», 2009 р. 312 с.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ТА КУЛЬТУРИ ПІДПРИЄМЦЯ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження процесу формування ідеології і культури українського підприємця обумовлено потребами глибокого і всебічного осмислення тих радикальних змін, котрі виникли в суспільстві в результаті проголошення незалежності, орієнтації на ринкові і демократичні перетворення, а головне – формування реального власника – людини-підприємця. Діяльністю його створюється на основі національного добробуту

і він сьогодні рухається сходами політичної влади як в органах місцевого самоврядування, так і найвищих щаблях державної політичної влади.

Мета дослідження: полягає у вивченні процесу формування духовних орієнтацій та культури українського підприємця.

Об'єктом дослідження є духовний світ сучасного підприємця.

Предметом дослідження є процес формування духовних орієнтацій і культури вітчизняного підприємця в період утвердження ринкових відносин.

Завдання дослідження: аналіз витоків проблеми формування духовних орієнтацій та культури підприємця; виявлення місця і ролі освіти у формуванні духовних орієнтацій і культури сучасного підприємця. Саме поняття «підприємець» запровадив у науковий обіг французький економіст Р. Кантінгтон. Головними якостями підприємця він вважав уміння ризикувати, передбачати майбутнє, узгоджувати можливі витрати і доходи [1, с. 96]. Пізніше це поняття поглиблювали такі дослідники, як Дж. Тюнен, Ф. Кене, С. Тюрбо, а також А. Сміт і Д. Рікардо та представники історичної школи В. Рошер і Б. Гільдебрант. Останні вважали підприємця особою, що управляє капіталом та зайнята продуктивною працею. Ж –Б. Сей та Дж. Міль вважали підприємця передусім організатором виробництва, а в роботах Ф. Візера, Л. Вальраса, А. Маршалла та Ф. Хайєка підприємець показаний як менеджер, що здатен до прийняття самостійного рішення в контексті зміни економічної ситуації. Виходячи з цього, а також з узагальненого розуміння підприємця М. Вебером, В.Зомбартом та П. Дракером, підприємець визначається як суб'єкт, котрий здійснює підприємницьку діяльність завдяки наявності певної сукупності рис (вміння ризикувати, змінювати виробництво, новаторству, відповідальності, здатності поступатися власними інтересами заради справи) та утримує підприємницький дохід, мінімум – прибуток. Хоча подібні риси бути притаманні певною мірою суб'єкту господарювання в період соціальної історії України, справжній підприємець формується в період встановлення та розвитку ринкових відносин. Його якості віддзеркалюють весь спектр їх суперечливого утвердження. Поряд з такими позитивними рисами як економічна інтуїція, раціональне визначення ризику, впевненість у власному лідерстві, досить помітними є негативні якості сучасних підприємців: безвідповідальність за якість товарів та послуг, ухилення від сплати податків, встановлення завищених цін, створення фактивних підприємств, виготовлення товарів та надання послуг , шкідливих для населення і навколишнього середовища , розкрадання державної власності тощо [4, с. 278]. Основою підприємницької діяльності є людина, що зі своєї ініціативи шукає і реалізує нові можливості для виробництва і надання послуг, діючи самостійно на свій страх і ризик з ціллю утримання прибутку [2, с. 320]. Форми використання підприємницького потенціалу можуть бути різними: індивідуальне підприємництво, партнерське і у рамках підприємств. Важливим є те, щоб вони створили умови для творчості для індивідуума, носія і реалізатора підприємницького задуму. Сукупність всіх осіб у суспільстві, які займаються підприємницької діяльністю утворюють соціальну групу – підприємницьку верству. Поняття «підприємець» і « бізнесмен» можна розглядати як синоніми. Поняття «культура підприємництва» має історичні корені. Тією чи іншою мірою цього явища торкалися дослідники різних поколінь. Це поняття у сучасному вигляді сформувалося лише у другій половині ХХ століття. Прослідкувати зародження його в XVIII-XIX століттях, дуже важко, але можливо. Коли аналізують вчення економістів, які досліджували концепції духовного розвитку « економічної людини». Підприємницька культура – це цілісні орієнтації, змісти, що забезпечують регуляцію підприємницької діяльності, що визначають форму їхнього здійснення, а разом з тим є їхнім сприйняттям суспільством [3, с. 56]. Питання про підприємницьку культуру – це питання про те, що , крім чисто прагматичних цілей, рухає економічною діяльністю людини, які життєві установки її регулюють , яке є нормально цілісне обґрунтування.

Висновок: формування духовних орієнтацій та культури бізнесмена складається з ділової етики, яка повинна базуватися на чесності, порядності, відкритості , здатності ефективно функціонувати на ринку відповідно до чинного законодавства, правил і традицій. Підприємець - це людина, котра постійно готова йти на ризик, вмє долати труднощі і перешкоди на шляху до цілі, людина з нестандартним мисленням, здатна приймати часом і ризикові управлінські рішення.

Список використаних джерел

1. Касьянов Д. В. Культура підприємництва: проблема визначення // Д. В. Касьянов // Нова парадигма: журнал наукових праць // гол. Ред. Бех. К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. Вир. 81. С. 94-10.

2. Донець Л. І., Романенко Н. Г. Основи підприємництва. Навчальний посібник. К: Центр навчальної літератури, 2006. 320 с.
3. Боришевський М. Й. Духовні цінності як детермінанти розвитку й саморозвитку особливості / М. Й. Боришевський // Педагогіка і психологія. 2002. №3 (36). С. 49-57.
4. Федоренко В.Г., М. П. Денисенко, М. М. Руженський та ін. Підприємництво: Навч. посіб. Вищ. Навч. закл. / К.: МАУП, 2005. 280с. : іл. Бібліогр.: С. 277-279.

ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ

Актуальність теми дослідження. Сьогодні тема бізнесу дуже актуальна. Бізнесова діяльність дуже поширена, але мало хто задумується з якого часу виник бізнес і що лежить в його основі. Саме прагматизм є основою бізнесу і в кожен з філософів виразив свою думку ролі прагматизму в бізнесі. Джеймс вважав, що прагматизм - це напрямок в філософії, в основі якого лежить метод, спрямований на пошук вигоди для людини. Визначається роль грошей як доброго блага, оскільки маючи певну суму ми можемо задовільнити власні потреби і потреби близьких.

Мета дослідження. Дослідження початку виникнення бізнесу, основи бізнесу з точки зору філософів.

Завдання дослідження: визначити початок розвитку бізнесу; визначити філософські основи бізнесу; визначити думки філософів стосовно основ бізнесу.

Об'єкт дослідження: філософські основи бізнесу.

Предметом дослідження: є роздуми філософів стосовно основ бізнесу. Бізнес - це діяльність, спрямована на одержання прибутку від продажу товарів, наданні послуг, виконанні робіт. Практично кожна людина, яка чимось займалась, що приносить йому прибуток, працює на якомусь підприємстві та отримує зарплату - займається бізнесом. Здавна відбувався активний обмін виробленими продуктами між пастушими і землеробськими племенами та ремісниками і землеробами на засадах конкуренції між окремими виробниками з метою отримання прибутку [4, с. 127] З утвердженням поділу праці виник і клас купців, які продавали та купували. Купці в свою чергу мали мати спеціальні знання, які дозволили б дати лад у їх діяльності. З етапом появою металевих грошей починає зростати і процес підприємства. Хто володів ними, той визначав долю виробництва. У 7 ст. до н.е. античні міста-держави здійснювали торгівлю з місцевими племенами продаючи зброю, тканини, кераміку, вино, а також вивозили на землі Східного Середземномор'я зерно, худобу, шкіру. З виникненням та розвитком Київської Русі князі завойовували землі і це в свою чергу було теж прикладом бізнесової діяльності, оскільки це несло певну вигоду що є притаманним для бізнесу. Тож часто під час походів здійснювались різні завойовування, які слугують прикладом бізнесу [2]. Існував в ті далекі часи і рабовласницький бізнес. Підприємництво і бізнес в свою чергу формували ще і певну світоглядну позицію, яскраве вираження якої ми можемо побачити у Святому письмі, працях мислителів середньовіччя, Нових часів, сучасності. В кінці 19-на початку 20 століття в Північній Америці виникає філософський напрямок, який отримав назву прагматизм (від гр. pragma - дія). Головна ідея прагматизму полягала в тому, що філософія повинна допомогти людям у вирішенні життєвих задач. Основні положення цього напрямку були сформульовані американськими вченими - логіком і математиком Чарлзом Сандерсом Пірсом (1839- 1914 рр.) та психологом Вільямом Джеймсом (1842-1910 рр.). Джеймс тлумачив прагматизм перш за все як «метод» і суть цього методу розкривається у запитаннях: які практичні результати зроблених кроків? Чи принесе це користь людині? Зі сказаного випливає, що прагматизм - це напрямок в філософії, в основі якого лежить метод, спрямований на пошук вигоди для людини. Можна довго сперечатися про те: великі гроші - це добре чи погано? Прагматизму важливо відповісти на запитання чи допомагають гроші людині жити та вирішувати якісь свої особисті і професійні проблеми? Відповідь дуже очевидна, якщо людина має певну суму грошей, то зможе не тільки забезпечити себе, а й допомогти рідним у фінансовому плані. А раз так, то гроші є благо і дискусія на цьому закінчується [3, с. 34]. Згодом основні положення прагматизму також починає розвивати філософ, педагог і психолог Джон Дьюї (1859-1952 рр.). Він, почавши з прагматичної інтерпретації логіки і теорії пізнання, в наступні десятиріччя надавав прагматизму інструментального, прикладного значення. В такому вигляді прагматизм став філософською основою спочатку американського, а згодом і в усіх розвинених країнах, підприємництва і бізнесу. У гносеологічному аспекті прагматизм мав двоякий характер: з одного боку, це був метод, а з другого - це теорія істини. Філософсько-значуща в цьому аспекті проблема відносин індивідуального суб'єкта із соціально цілим (колективним, соціетальним) носієм економічної культури. Ця культура представлена такими моделями: 1) ліберальна, основою якої є людина суто індивідуалістичного, егоїстичного типу, економічна поведінка якого визначається правилами ринкової гри і спрямована на максимізацію власного прибутку. За такого підходу економічна система суспільства вибудовується «знизу - вгору» - від окремого індивіда до соціальних груп, корпорацій, монополій, світових економічних систем; 2) директивна, яка пропонує розуміння сутності економічної системи як «економічного організму». Тому економічна поведінка індивіда зумовлюється економічними особливостями цілого (держави, етносу), а економічна система вибудовується «зверху - вниз». Сьогодні, в період інтенсифікації виробництва, причиною успіху в інноваціях багато керівників вважають зміну філософії бізнесу фірми. Основна турбота компанії, орієнтованої на ринок, - як зрозуміти, виправдати і навіть перевершити очікування споживачів. Якщо продукція фірми відповідає або перевершує їх очікування - її купують [1]. Компанія тим самим виховує довіру до себе у споживача, а значить, продасть більше. Задоволені клієнти розхвалюють товар, і це переконливіше будь-якої реклами. Інше достоїнство ринкової філософії полягає в тому, що вона реально враховує кожен елемент, необхідний для досягнення успіху. У більшості видів бізнесу для того, щоб домогтися успіху, недостатня просто мати відмінний продукт. Компанія, орієнтована на ринок, бере до уваги конкуренцію, економічні умови, непередбачені ситуації, вибирає лише деякі, визначені, сегменти ринку, ті, на яких зможе найбільш ефективно конкурувати [5].

Висновок: діяльність людини в суспільстві обумовлена певними філософськими засадами. Особливо виразно це прослідковується у таких сферах буття, як управління соціальними процесами, підприємницькою діяльністю бізнесових структур.

Список використаних джерел

1. Збірник матеріалів Всеукраїнського Круглого столу: https://kneu.edu.ua/userfiles/Faculty_of_Economics_and_Administration/Kaf+istorii+ta+teorii+gospodarstva/ZbD196rnik_tez_10_11_2016.pdf
2. Рассел Б. Історія західної філософії. К.: Основи, 2017. С.5) 4. URL: <https://economy-ru.info/info/17734>
3. Джеймс У. Воля к вере.- М.: Видавництво «Республіка», 1997.3. Татаркевич В. Історія філософії : Т. 1.-3. / Пер. з пол. А. Шкарб'юка. - Львів: Свічадо, 2017 456 с.
4. Філософія: [навч. посіб. ; за ред. І.Ф. Надольного] / Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін. К.: Вікар, 2018. 534 с.
5. Основи наукових досліджень : навч. посіб. / Н. В. Гнасевич, Т. В. Гончарук (Чолач), М. І. Гурик, Н. В. Джугла, О. М. Рудакевич, В. Я. Томахів, М. Л. Шумка; за заг. ред. Т. В. Гончарук (Чолач). Тернопіль: Крок, 2014. 273 с.
6. Філософія [Текст]. Ч.1 / Т. В. Гончарук, Н. В. Джугла, Л. П. Мокряк, М. Л. Шумка. Тернопіль: Воля, 2017. 351 с.

ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ ХХІ СТ.

Актуальність теми дослідження: тема грошей є актуальною завжди, незалежно від стадії розвитку людини, сенс грошей у її житті, а саме в соціальному. Вони справді відіграють провідну роль, так як без осмислення, розуміння та усвідомлення цієї теми сформувати і ефективно нею користуватись майже неможливо.

Мета дослідження: визначити значення грошей у житті людини, проаналізувати їхню роль у її світосприйнятті.

Предмет дослідження: значення грошей в житті людини.

Об'єкт дослідження: роль грошей для людини ХХІст.

Завдання дослідження: визначити та оцінити наскільки гроші-необхідний атрибут для функціонування людини в сучасному світі. Довершене розуміння грошей може бути створене на основі їх аналізу не тільки як засобів обігу, але і як мети. Як засіб обігу гроші сприяли прискоренню та розширенню руху послуг і товарів, також розвитку торгівлі, формуванню державних, міждержавних господарських зв'язків. А мета- дуже великий вплив на розвиток людини, її ставлення до праці, цілеспрямовуючої діяльності[1, с. 67]. Отже, гроші можуть забезпечити: впевненість у собі, можливість мати та купити все що потрібно собі та своїм рідним. Без грошей зараз досягти вершин дуже складно і люди готові на будь-які жертви та звершення. Тобто гроші актуалізували не лише зміни у світі речей, а й у світі людей, у внутрішньому світі людини, її інтересів, різних ідеалів і прагнень, моральних критеріїв[2, с. 535]. Вони суттєво змінили систему людських цінностей, поставивши себе у їх центр як всезагальну цінність. Завдяки цьому гроші вийшли за межі своїх традиційних функцій як еквівалента товару і послуг, розширивши сферу всього функціонування. Нерідко гроші виконують роль еквівалента їхнього власника, його здібностей і цінностей, а сам грошовий капітал сприймається як джерело свободи людини. Не маючи достатніх грошових статків, людина ризикує бути позбавленою принад соціального життя, так як без хорошої основи свобода особистості зменшується до меж жорсткої необхідності, а бідність є джерелом відчуття безперспективності, невпевненості, побутових конфліктів, безсилля. Можемо зробити висновок що бідність зумовлена відсутністю грошей, то чи не означає це, що вони є джерелом щастя, істинним благом? Дуже важливу роль грають гроші у суспільстві, де немає природного права людини на гідне існування, творчість, свободу[3, с. 259]. У цьому суспільстві функції і роль грошей деформована та гіпертрофована і цінність людини визначається як її здатність щось купити, тобто людина може стільки, скільки вона здатна купити. Саме таке суспільство постає перед людиною як товар, так як у ньому може бути купленим закон, мораль, справедливість, абсолютно все. Саме через такі нечесні дії людей заради заробітку можна вважати, що, частково гроші негативно впливають на людину. Але є й хороший вплив. Бо гроші-це мотивація. Завдяки їй людина вчиться, здобуває нові навички, виходить з зони комфорту для того, щоб заробляти більше. Мотивація працювати, шукати нову роботу, самоудосконалюватись, рухатись далі. І це великий плюс грошей.

Висновок: склад особистості визначають не гроші, а особистість за допомогою грошей будує із власного життя мрію, втілюючи ту чи іншу філософію, той або інший світогляд.

Список використаних джерел

1. . Філософія фінансової цивілізації: людина у світі грошей: Матеріали V Міжнародних філософсько-економічних читань(28 - 29 травня 2012 року, Львів) / Редколегія. Відп. секретар З. С. Скринник. Львів, 2012. 567 с.
2. Фернхем А. Особистість і її соціальна поведінка 2000. 120 с.
3. Т.С.Смовженко, «ФІЛОСОФІЯ ГРОШЕЙ В ЕПОХУ ФІНАНСОВОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ», Монографія, вступ.), Львів, 2015, 78 с.

ГРОШІ ТА РЕЛІГІЯ

Актуальність теми дослідження: у сучасному світі існує багато об'єктів фінансово-економічної сфери, світовий ринок, організації та підприємства світового рівня. Для того, аби бути обізнаним у всіх питаннях потрібно цікавитися економікою, її первинним елементом – грошима. Також у світі сьогодні виділяють велику кількість релігій, котрі й далі поширюються на людську спільноту. Для того, аби розуміти суть основних релігійних догм цього розділу філософії, потрібно звернути особливу увагу на релігію.

Мета дослідження: Пояснити з точки зору філософії основні принципи формування думки про дві категорії- «гроші», «релігія». Сформувані у студентів власну думку щодо цінності грошей та релігії у їхньому житті. Навчити студентів глибоко мислити про суспільні процеси, в яких особливе місце займають релігія та гроші.

Об'єкт дослідження: система світових релігійних концепцій, суть різних віросповідань на поведінку та світогляд людини та групи людей, а також місце товару, ринку, організацій, підприємств у житті кожної людини.

Предмет дослідження: сукупність теоретичних і практичної проблем у формуванні та становленні окремої особи, проблема сприйняття людиною проблем грошей та релігії на власний розсуд та оцінка нею загальних, власних та суспільних проблем.

Завдання дослідження: довести, що важливіше: гроші чи релігія. Напевне, поняття «гроші» і «релігія» у своєму житті зустрічав кожен. Щодня люди задіяні у товарно-грошовому обігу, щось купують, продають, навіть не замислюючись в особливій значимості грошей. А й справді, навіщо думати про те, що давно стало буденним, закономірним? Якщо виникнення і використання монети в економічному житті держави можна пов'язати із винаходом людства, науково-технічним прогресом, пам'яткою культури, то говорити це саме про паперову гривню вкрай важко. Чи цінуємо ми справжню вартість грошей? Чи вважаємо себе гідними жити у достатку, добробуті, завжди при грошах? Та чи виконуємо ми Божі заповіді, виконання яких могло б нам дати все потрібне та розв'язати наші проблеми? На ці всі запитання правильну відповідь дасть релігія. Віра в Бога, надія у світле майбутнє та любов до ближніх здатні творити чудеса та отримати не лише матеріальну, а й моральну, духовну насолоду. Адже, два особливих елементи у суспільстві як гроші та релігія є, в деякому сенсі, земним та небесним. Про історію та розвиток цих понять буде йтися нижче [2, с. 305]. На думку деяких вчених, новітня історія складає всього одну тисячну частину всесвітньої історії, але це самий насичений соціальними, культурними, економічними й політичними подіями період. Різко скоротився інтервал часу між помітними змінами в соціумі. Потік інформації подвоюється кожні 20 місяців [4, с. 73-75]. Не важливо, скільки у людини грошей, їх завжди буде мало, а виходить, вона вічно буде у боргах, навіть володіючи мільйонними статками. Якщо людина не зрозуміє, що повинна відповідати за власне життя навіть у дріб'язкових речах, то вона не зрозуміє, що в склянці 50% рідини від усього її об'єму. Ситуація непосильного кредитного тягаря меншою мірою поширена серед заможних людей, оскільки вони реалісти, об'єктивно оцінюють можливості та рідко жертвують комфортом шляху заради його кінцевої мети [3, с. 372-382]. У духовному житті людства неможливо знайти феномен, який протягом тисячоліть, а точніше, впродовж усього його земного існування відігравав би вагомішу роль, ніж релігія. Від кам'яного віку і до сьогодення, зазнаючи дивовижних метаморфоз, живе вона в нерозривному зв'язку з людським духом як надбанням світової культури. Найміцнішу опору, найповнішу сферу вияву релігії знайшла в людській особі. Видатний український мислитель В. Вернадський зазначав, що немає жодного народу, стосовно якого була б неспростовно доведена відсутність релігійних вірувань. На думку Гегеля, немає жодної людини, яка була б повністю позбавлена релігійних почуттів незалежно від форми вияву, оскільки людина внутрішньо пов'язана з релігією. Немає жодної людини, за словами Е. Фромма, яка не відчувала б потреби в релігії [1, с. 401].

Висновок: Отже, розуміючи важливість даної проблеми – гроші та релігія, ми з упевненістю можемо побачити верховенство релігії. Деякі люди, вважаючи великою цінністю гроші, забувають що за них можна купити далеко не все, в тому числі й віру. А ось релігія дуже віртуозно й духовно може підкупити кожного, навіть запеклого атеїста, адже має феноменальну й істинно святу силу, породжуючи в душі добро, милосердя, віру, надію і любов.

Список використаних джерел

1. Гегель Г. Філософія релігії. В 2 т. М., 1976. 401с.
2. Розанов В. В. Місто християнства в історії // Релігія та культура. М., 1990. 305с.
3. Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Гроші та християнин: Євангельський контекст / Тетяна Вікторівна Гончарук, Михайлина Леонівна Шумка // Філософія фінансової цивілізації: людина у світі грошей: Матеріали V Міжнародних філософсько-економічних читань (28 – 29 травня 2012 року, Львів) / Редколегія. Відп. секретар З. С. Скринник. Львів, 2012. 617 с.

4. Шумка М., Жук А. Суть та значимість грошей у працях М. І. Туган-Барановського / Михайлина Шумка, Алла Жук // Всеукраїнський науковий журнал «Мандрівець», спецвипуск, 2008 С. 73-75.

М.ВЕБЕР ПРО РЕЛІГІЙНО-ЕТИЧНІ ТИПИ ІДЕАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ

Актуальність теми дослідження: із непинним розвитком суспільства все більшою стає зацікавленість людей проблематикою впливу релігійних та етичних переконань як на індивідуальні інтереси, мотивацію, діяльність зокрема, так і на економічні та політичні процеси сучасного суспільства загалом. Тут можна опиратися на працю Максиміліана Карла Еміль Вебера. Адже ідеї Вебера справили значний вплив на розвиток суспільних наук, а зокрема — соціології. Особливо варто звернути увагу на «Протестантську етику» М. Вебера, у якій він з'ясував етично-релігійну мотивацію носіїв духу капіталізму, і актуалізував міру заострення уваги навколо глобальних проблем капіталістичного розвитку.

Мета дослідження: Обґрунтування поглядів Макса Вебера етико-релігійних adeptів капіталістичного духу. Висвітлюючи проблематику з якої започатковується філософська теологія протестантизму.

Завдання дослідження: дослідити усвідомлення всієї складності тогочасної соціальної та виявити закономірний характер процесу раціоналізації суспільних стосунків.

Об'єкт дослідження: теоретична спадщина М.Вебера, його праці; сутність класичного твору світової соціології «Протестантська етика і дух капіталізму». На початку ХХ століття М.Вебером були розглянуті ідеально абстрактні способи соціокультурної інтеграції, що стало основою вчення про ідеальні типи культур. Ідеальний тип, за Вебером, - це теоретична конструкція, образ-схема, отримана в результаті прощення, посилення та логічного поєднання рис феноменів, що трапляються в різні епохи, в різних культурах. У чистому вигляді М.Вебер виділяє три таких типи: раціональний тип панування, що обумовлений раціональними інтересами тих, хто підкорюється, і тих, хто панує; традиційний тип панування, що ґрунтується на святості традицій та звичаїв; харизматичний тип панування, що пов'язаний з емоційним сприйняттям влади. Яким чином Вебер конкретно застосовує метод утворення історичних понять в своїй реальній дослідницькій практиці? Макс Вебер є одним з найбільш видатних соціологів кінця ХІХ - початку ХХ ст., що здійснив великий вплив на розвиток цієї науки. Він належить до числа тих універсально освічених вчених, яких стає все менше по мірі росту спеціалізації в галузі суспільних наук; він однаково добре орієнтувався в політекономії, правовій сфері, соціології та філософії, виступав як історик господарства, політичних інститутів і політичних теорій, релігії і науки, нарешті, як логік і методолог, що розробив принципи пізнання соціальних наук. Варто відмітити, що він також був одним з найвидатніших істориків та соціологів, хто спробував свідомо застосувати неокантіанський інструментарій понять у практиці емпіричного дослідження [1, с. 240-267]. Щодо Ідеального типу це не «гіпотеза», він лише вказує, в якому напрямку повинно відбуватись утворення гіпотез. Він не відображає дійсності, але вимагає застосовувати однозначні засоби її вираження. ...Ідеальний тип створюється за посередництвом одностороннього посилення однієї чи декількох точок зору і з'єднання багатоманітності дифузної і дискретно існуючих одиничних явищ, які відповідають тим односторонньо виділеним точкам зору і складаються в єдиний мислений образ. В реальній дійсності такий мислений образ в його понятійній чистоті ніде емпірично не виявляється; це - утопія. Завдання історичного дослідження полягає в тому, щоб в кожному окремому випадку встановити, наскільки дійсність близька до такого мисленого образу або далека від нього. При обережному застосуванні цього поняття воно специфічним чином сприяє досягненню мети і наочності дослідження [2, с. 272-289]. В Європі якоюсь мірою збіглися етичні норми релігії і норми господарської поведінки. М. Вебер так характеризує релігійно-етичні типи ідеальної діяльності людини, серед котрих є як сумісні, так і несумісні з ринком: для іудея це інтелектуал-книжник, який усі багатоманітні прояви життя, включаючи багатство як дар Божий, намагається зрозуміти через нескінченні смислові тлумачення Святого писання; для конфуціанця це бюрократ, який організовує світ; для індуїста це маг, який упорядковує світ; для буддиста це монах-споглядач, який мандрує світом і жебракує; для мусульманина це воїн, який підкоряє світ; для християнина це ремісник, котрий завдяки «автономності» своєї праці забезпечує певну автономію власної особи. Варто відмітити, що Вебер вдало та цілком зрозуміло продемонстрував вплив зовнішніх факторів на формування економічних відносин, процеси економічного розвитку.. [3, с. 10-28]. М. Вебер досліджує джерела і логіку розвитку раціоналізму. Католицька церква, пише він, особливо підкреслює присутність у людини свободи волі. Людина сама вільна вибирати, творити їй добро чи зло. Християнин без Божого волевиявлення не може досягти після закінчення земного життя вічного блаженства, але своїм добродієм життям він може врятувати свою безсмертну душу, яка продовжить свій життєвий шлях на Небесах. І навіть якщо він упаде в гріх, він знайде порятунок, покаючись у гріхах і звернувшись до Таїнств Церкви, тому що Господь готовий простити його [4, с. 272-289]. Протестантизм став першою світовою релігією, що виступила проти схвалення бідності й прославлення відсутності інтересу до матеріальних благ. Закликає католицизму до покірності та смиренності, до готовності непохитно і безмовно переносити на життєвому шляху випробування бідністю, хворобами, оскільки всі ці випробування послані Всевишнім, кальвінізм протиставив інше трактування евангельських заповідей - обов'язок прагнути до поліпшення обставин, що склалися, знову ж таки ціною самовідданої праці. У міру того, як виконання професійного обов'язку і

поширення методичного устрою життя ставало не тільки долею окремих ізольованих індивідів, а перетворювалося на загальний релігійний світогляд, носієм якого став численний прошарок населення, виникає процес, названий Вебером «секуляризація»³ протестантизму, або «зняття чар» релігії. Вебер поділяє процес раціоналізації на ряд висхідних ступенів: раціоналізація релігії; з неї випливає раціоналізація уявлень про земний світ. Із цього знову випливає раціоналізація поглядів на соціальну й трудову етику. З неї в кінцевому підсумку випливає раціоналізація економічної поведінки. Католицька церква пише: «Людина сама вільна вибирати, творити їй добро чи зло. Християнин без Божого волевиявлення не може досягти після закінчення земного життя вічного блаженства, але своїм добродесним життям він може врятувати свою безсмертну душу, яка продовжить свій життєвий шлях на Небесах. І навіть якщо він упаде в гріх, він знайде порятунку, покаючись у гріхах і звернувшись до Таїнств Церкви, тому що Господь готовий простити його» [4, с. 272-289]. Жорстока невідомість, або як її називає Вебер, «патетична нелюдськість» цього віровчення породжує почуття нечуваної самотності. Кожний залишається наодинці зі своїм страхом, що йому буде відмовлено в милості потрапити в коло обраних. Звідси виникає бажання скоріше довідатися, чи існує шанс на порятунку власної душі. Вебер наголошує на ще одній важливій особливості протестантизму, що мала значний вплив на розвиток «капіталістичного духу» [5, с. 41-44]. У міру того, як виконання професійного обов'язку і поширення методичного устрою життя ставало не тільки долею окремих ізольованих індивідів, а перетворювалося на загальний релігійний світогляд, носієм якого став численний прошарок населення, виникає процес, названий Вебером «секуляризація»³ протестантизму, або «зняття чар» релігії. Вебер поділяє процес раціоналізації на ряд висхідних ступенів: раціоналізація релігії; з неї випливає раціоналізація уявлень про земний світ (погляд на навколишній світ як на земний, а не на потойбічний світ); із цього знову випливає раціоналізація поглядів на соціальну й трудову етику; з неї в кінцевому підсумку випливає раціоналізація економічної поведінки. Однак для Вебера розвиток раціоналістичних начал в економічній, динаміці індустріальних країн - лише одна зі сторін багатогранного соціального розвитку. Він називає її раціональністю Заходу, її особливістю в цій частині світу є її всепроникний характер: раціональністю пронизані наука, правова система, держава і бюрократична організація службовців [2, с. 24-28]. Такий всепроникний раціоналізм Вебер вважає стрижнем успішного розвитку сучасного капіталізму.

Висновок: М. Вебер інтерпретував як дух капіталізму, динамічніше і продуктивніше функціонує раціональна економічна система. Ці підтвердження як певну компенсацію за почуття внутрішньої самотності, що породжене кальвіністською ідеєю про нівелювання віри у спасінні людини за допомогою Церкви і таїнств, релігійно налаштовані прошарки населення знаходили в мирській професійній діяльності. Віросповідна специфіка, а не випадкові історичні факти, зумовлює поведінку людини в нових економічних умовах.

Список використаних джерел

1. І. Бурковського; наук. ред. А. Єрмоленко. К.: Юнівер 2004. прим.та післямова 267 с.
2. Гурик М. Макс Вебер проблема багатства і бідності [Електронний ресурс].
3. Воронкова В.Г. Філософія глобалізації: соціо-антропологічні, С. 10-28.
4. Кант І. Критика практичного розуму / Іммануїл Кант // Пер. з нім. С. 272-289
5. Олексенко Р. І. Вплив філософії Макса Вебера на світову економічну С. 41-44.

ЕТИКА БІЗНЕСУ

Актуальність теми дослідження: етика бізнесу – це наукова дисципліна, що вивчає застосування етичних принципів у ділових ситуаціях. Вона являє собою синтез теорії етики (моралі), економіки, менеджменту та психології. Етика бізнесу вивчає взаємодію функціонування моралі у підприємницькій діяльності, формулює певні правила і рекомендації.

Мета дослідження: проаналізувати значення етики бізнесу в сучасному підприємстві.

Завдання дослідження: розкрити місце етики бізнесу в системі професійної етики.

Об'єкт дослідження: зміст етики бізнесу.

Предмет дослідження: принципи і правила етики бізнесу. Дана дисципліна більш вужча, ніж етика ділових відносин, оскільки є синтезом теорії етики і традиційного навчання веденню справ, таких, як організаційна поведінка, економіка, стратегічне планування, фінанси, облік, маркетинг. Л.Неш найбільш точно розкриває її зміст: «Етика бізнесу є вивченням відповідності моральних норм людини діяльності і мети ділової організації. Вона не є простим набором певних моральних стандартів, а є інструментом аналізу і рішення проблем, які постають перед моральною людиною, що займається бізнесом.» Звісно, кожен трактує дане поняття по-своєму, іноді, можна натрапити на думку, що бізнес і мораль не пов'язані. Це помилкове судження. Насправді, для ефективної діяльності (а особливо, ринкової і соціальної) необхідне знання основних засад етики. Прояви етики бізнесу прослідковуються із прадавніх часів, із розвитком суспільства набували нових форм. У 20 ст. вперше в історії був розроблений Національний етичний кодекс «Принципи ведення бізнесу»(1924 р) Комітетом по етиці бізнесу при Торговій палаті США. В цьому кодексі зазначено, що в основі бізнесу лежить довіра, що випливає з 12 справедливих взаємин, ефективного надання послуг і взаємної вигоди. Г. Кессі сформував 5 аксіом ведення бізнесу. Перша аксіома стосується питання саме етики бізнесу, зокрема на вплив етичної бізнес-поведінки на існування компанії: «Чистий бізнес переживе «менш чистий», і чесність отримає більший дохід, ніж шахрайство. Тому жодна компанія не змогла б за допомогою шахрайства та неетичної поведінки протриматися довгий час.» Виділяють основні постулати етичного кодексу підприємця: він переконаний в корисності своєї праці не тільки для себе, але і для інших, для суспільства; виходить з того, що люди, що оточують його, хочуть і вміють працювати; вірить в бізнес, розцінює його як привабливу творчість; визнає необхідність конкуренції, але розуміє і необхідність співробітництва; поважає будь-яку власність, громадські рухи; поважає професіоналізм, компетентність і закони; цінує освіту і науку [1]. Етика бізнесу заснована на загальних універсальних етичних нормах(бути чесним, не завдавати шкоди, тримати слово і т.п.), які конкретизуються з урахуванням специфічної соціальної ролі бізнесу в суспільстві. Найпоказовішим прикладом етичних норм є Біблія та її заповіді. Саме в них сконцентровані основні постулати, дотримання яких визначає етичну поведінку. Необхідність підвищення якості етичної свідомості особливо очевидна у світлі історичних змін в організації сучасного бізнесу: (1) зростання рівня корпоративності в даний час і (2) інформаційної революції. Зростання рівня корпоративності потребує формулювання нових нових способів вирішення етичних проблем. Одним з недоліків неймовірного зростання сучасних корпорацій є неминуче зростання бюрократичних організаційних структур усередині них. А інформаційна революція спричиняє потребу формулювання і введення в життя етичних законів поведінки (іноді їх називають комп'ютерною етикою, мережною етикою і т. п.), на яких повинні базуватися демократичні суспільства. Це зумовлює і необхідність вивчення етики професіоналами бізнесу [2].

Висновок: Для успішного розвитку бізнесу найважливішими принципами є чесність, довіра, взаємодовіра і допомога. Володіння основами етики бізнесу є запорукою утворення сильної та незалежної економіки України. Етика бізнесу – складова економічної етики та етики ділових відносин, яка досліджує особливості функціонування і розвитку моралі у сфері підприємницької, комерційної діяльності і формулює для цієї сфери відповідні рекомендації.

Список використаних джерел

1. М.М. Дученко, О. А. Шевчук Бізнес-етика . URL: <https://ela.kpi.ua/> .
2. В.Л. Дикань, В.В. Компанієць, О.М. Полякова ЕТИЧНІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ. URL: <https://onedrive.live.com/>

СУЧАСНА ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА В УКРАЇНІ ТА ПРОБЛЕМИ ЇЇ СТАНОВЛЕННЯ

Актуальність теми дослідження. Аналізуються концепції політичної культури в працях західних та українських політологів, розкривається суть та особливості політичної культури сучасного українського суспільства, проблеми дослідження політичної культури у вітчизняній політичній науці.

Мета дослідження - ключове для вивчення та аналізу процесів політичного розвитку.

Об'єкт досліджень - групи людей, які поділяють особливу, відмінну від загального набору цінностей, установок і практик політики і суспільної поведінки.

Предмет дослідження - реформування всіх сторін суспільного життя.

Завдання дослідження: охарактеризувати вплив політичного фактору на різні сторони суспільного життя. Термін «політична культура» був упроваджений в науковий обіг у XVIII ст. німецьким філософом Іоганом Готфрідом Гердером. З того часу він у різних інтерпретаціях використовується багатьма політичними мислителями. Опрацьовуючи теорію політичних систем, представники біхевіоральної школи першими підкреслили, що політичні системи відрізняються одна від одної не тільки правовими нормами та інституційною структурою, але й культурою. Основні концептуальні уявлення про політичну культуру було розроблено у працях таких зарубіжних теоретиків як Г. Алмонд, Е. Баталов, С. Верба, Д. Девайн, С. Ліпсет, Г. Пауелл, У. Розенбаум, Р. Такер, С. Уайт та ін [1, с.108-114]. Нові реалії, які постали перед людством на рубежі тисячоліть, важко оцінити однозначно. З одного боку, надзвичайні технічні досягнення, разючі здобутки інформаційної телекомунікаційної революції, з іншого, сплеск агресії у світових війнах, страшний руйнівний потенціал. Майбутнє планети й саме існування на ній життя великою мірою залежить від зрілості масової свідомості й політичної культури та поведінки суспільства. Політична культура – частина загальної культури, яка формується і виявляється протягом історії народу в політичному житті. Поняття «політична культура» виступає як продукт історичного досвіду суспільства, індикатор його цивілізованості, інструмент узгодження інтересів влади й суспільства [2, с.110-115]. Жоден політичний режим не може дозволити собі ігнорувати ставлення до нього підвладного населення. А ставлення людей до політики, до владних структур – це і є та реальність, яка стоїть за поняттям «політична культура». Також політична культура виступає необхідними елементами будь-якої політичної системи суспільства. Будучи відповідними різновидами суспільної свідомості й культури, що має власний предмет і механізм формування, характеризує духовну здатність людини до спеціалізованої політичної діяльності. За допомогою політичної культури особа спроможна адаптуватися у політичному просторі і здійснювати у ньому специфічні функції соціальної взаємодії, політичної участі й управління [3, с. 223-238]. Як зауважував О. Рудакевич, основними чинниками, що сприяють формуванню власної політичної культури, є такі [4, с. 29]: лібералізація і демократизація суспільних відносин, внаслідок чого створюються умови для політичної творчості еліти і широких верств населення; пропаганда знань про історичний досвід українського та інших народів і про сучасні досягнення світового співтовариства; підтримка різноманітних ініціатив, новацій, експериментів, вивчення і поширення вітчизняного політичного досвіду; залучення науковців до розробки політичних технологій і програм; поширення джерельної бази формування новітньої політичної культури і створення умов для прояву позитивних тенденцій у політичному житті; законодавче закріплення продуктивних політичних ідей, норм, інституцій та розробка системи заходів їх повсюдного використання. Для сучасної України найактуальнішим є досвід цивілізованих народів з організації ефективної діяльності органів законодавчої, виконавчої та судової влади, їх взаємодії в межах демократичного режиму, стосунків центру та регіонів, традицій місцевого самоврядування, забезпечення прав і свобод громадян, їхньої відповідальності перед суспільством і державою. Особливо цінним для політичних суб'єктів України є іноземний досвід трансформації тоталітарних режимів у демократичні, переходу від заідеологізованого суспільства до плюралістичного, відродження національної культури і держави [2, с. 45]. Політична культура українського народу на сьогодні ще не є цілісною, бо відсутні окремі її компоненти, а багато з існуючих мають ще несформований характер. Багато політико-культурних елементів не відповідають національному характеру, традиціям української нації, тобто політичній культурі властива неорганічність. Чимало населення висловлює незадоволення діяльністю партій, громадських рухів та владних структур [1, с. 15].

Висновки. Політична культура виконує важливі функції в політичному житті суспільства, має істотний вплив на формування і функціонування політичної організації суспільства, характер політичного режиму, виборчої системи, відносин між громадянами і владою, політичну поведінку людей. Сучасній Україні загалом властива прихильність до західноєвропейських політичних цінностей, але помітними є риси ментальності та культури східних народів, зокрема орієнтація на харизматичних лідерів, етатизм, патерналізм, підпорядкованість церкви державі.

Список використаних джерел

1. Подмазко Є. Концептуальні основи політичної культури як наукової теорії // Політичний менеджмент. 2015. № 1. 15 с. 114 с.

2. Політологія. Підручник для студентів вузів / За ред. О.В.Бабкіної, В. П. Горбатенка. К.: Академія, 2013. 368 с.
3. Політологія для вчителя: навч. посібн. для студ. педагогічних ВНЗ / за заг. ред.: К. О. Ващенко, В. О. Корнієнка. К.: Вид-во імені М. П. Драгоманова, 2014. 406 с.
4. Політична культура в Україні. Дихронний вимір. В. В. Серeda // Вісник Львівського університету. 2014. № 8. 19 с. 29 с.

ФІЛОСОФІЯ УСПІХУ МЕНЕДЖЕРА

Актуальність теми дослідження. Особистість менеджера має винятково велике значення для управлінської діяльності, адже саме його індивідуально-психологічні властивості визначатимуть, як будуть вирішені ті задачі, що поставатимуть перед ним, чи виявить він себе відповідальним, ініціативним, самостійним працівником, чи зможе вийти із складних та незвичних ситуацій, чи всіх зусиль докладатиме для успіху, чи зуміє зацікавити та організувати інших для спільної роботи на благо загалу.

Мета дослідження: полягає в тому, щоб дослідити яким повинен бути успішний менеджер, як він повинен організовувати робочий процес. Показати, що саме ця професія вимагає великої кількості знань, уміння знаходити спільну мову з кожним, уміння знаходити шляхи вирішення різного роду проблем, уміння працювати творчо, неординарно, знаходити нестандартні шляхи вирішення проблем.

Завдання дослідження: дослідити вимоги до здібностей і вмінь менеджера, охарактеризувати важливі умови успіху управлінця, проаналізувати основні помилки менеджера та поради щодо організації його особистої праці.

Об'єкт дослідження: Об'єктами мого дослідження є особистісні якості менеджера, теорія його успіху, філософські погляди на діяльність менеджера.

Предмет дослідження. виступає роль та місце менеджера в організації. Філософія менеджменту - це система ідей, поглядів і уявлень менеджерів, про природу людини та суспільства, задачах керування і моральні принципи поведінки менеджерів, вироблена переважно досвідченим шляхом. Наприклад, вас можуть засудити, якщо ви відкрито ображаєте підлеглого, дивіться на нього з підозрою чи антипатією, нетерпимо ставитеся до тих, хто нижче вас за посадовим рангом або соціального положення. Якщо менеджер веде себе не так, як думає, то це значить, що він не має чітко вираженої філософією [1, с. 128]. Менеджер у сучасному розумінні — фахівець, який організовує, налагоджує конкретну діяльність підлеглих йому працівників і одночасно сам виконує певний обсяг управлінських функцій. Менеджер повинен творчо підходити до вирішення проблем, мати здібності до новацій. Менеджер з відносно низьким рівнем винахідливості рідко висуває нові ідеї, нездатний примусити інших бути творцями та використовувати нові підходи в роботі. Такі менеджери часто незнайомі з методами підвищення винахідливості або ж висміюють їх як несерйозні та поверхові [4, с. 87]. Висока винахідливість потребує готовності боротися з перешкодами і невдачами. Керівник, який не бажає експериментувати, ризикувати чи використовувати творчий підхід до роботи, не зважаючи на труднощі, не здатний розвивати ініціативу підлеглих [6, с. 87]. За своїм характером праця менеджера полягає в управлінні діями людей з метою одержання конкретного результату. Праця з управління людьми передбачає, що менеджер добре знає себе, свої здібності та можливості. Він повинен добре знати і своїх підлеглих, їхні інтереси на роботі і взагалі в житті. Чим краще менеджер знає своїх підлеглих, тим більше у нього можливостей для успіху [5, с. 56- 57]. Найкращим менеджером ХХ ст. також називають Джека Уелча, який понад 20 років (до 2001 р.) очолював відому компанію «Дженерал Електрик» (General Electric). Вважають, що за популярністю він міг суперничати з кінозірками. За 20 років, які він очолював компанію, вартість її акцій збільшилась на 3098%, прибуток зростав протягом 101 кварталу поспіль, а продуктивність компанії щороку зростала на 4— 6 %. Його пам'ятатимуть не тільки завдяки цим економічним успіхам компанії, а й завдяки розробленій ним управлінській філософії. Він сформулював три таких аспекти з діяльності менеджера: у новому тисячолітті, сповненому жорсткої конкуренції, необхідно вести людей до цілі, не командуючи ними, а запалюючи, надихаючи їх. Компанії потрібні менеджери-лідери, які повинні бути наповнені енергією, заряджати нею інших, вміти приймати рішення (у тому числі й важкі) й особливо доводити ідеї до успішного завершення; треба вміти розробляти не план дій, а знаходити ключову ідею, яка дасть можливість кожному виявляти творчість, неординарний підхід, і водночас об'єднуватиме всіх, а також формувати цілі на рівні мрії, для того щоб провокувати людей на пошук нестандартних рішень, вихід із стану комфорту; щоб реалізувалися кращі ідеї, важливо вміти долати бар'єри у спілкуванні між людьми, створювати умови для постійного професійного та особистісного зростання кожного працівника, незалежно від посади, віку, досвіду тощо [3]. Управління людьми є, як зазначали вже древні філософи, великим мистецтвом, яке формується на досконалому знанні філософії, педагогіки, психології, соціології. Спеціальність менеджера є квінтесенцією знань дійсності у всій їх багатоманітності, вміння людини вичленити необхідне саме «тепер», саме «це» в палітрі філософського відношення «Я і Світ» [2].

Висновок. Отже, шлях менеджера до успіху буде значно легшим, якщо він керуватиметься позитивним ставленням до дійсності.

Список використаних джерел

1. Баєва О. В. Основи менеджменту: Практикум/ О. В. Баєва, Н. І. Новальська, Л. О. Згалат-Лозинська. К.: Центр учбової літератури, 2017 522 с.
2. Герасимчук А.А. Філософські основи менеджменту і бізнесу. Навч. посібник - К.: В-во Європ. у-ту, 2019 111 с.

3. Киркланд Р. Прощальне інтерв'ю легендарного менеджера. <http://www.management.com.ua/bp/bp012.html>
4. Мескон М.Х., Альберт М., Хедоури Ф. Основи менеджмента. М.: «Євросеть», 2018 384 с.
5. Скібіцька Л. І. Менеджмент: Навчальний посібник для вищих навч. закладів/Л. І. Скібіцька, О. М. Скібіцький; Мін-во освіти і науки України. К.: Центр навчальної літератури, 2017 415 с.
6. Шегда А. Менеджмент: Учебник/Анатолий Шегда, 3-е изд., испр. и доп.. К.: Знання, 2018 645 с.

ІСЛАМСЬКА КОНЦЕПЦІЯ СТАВЛЕННЯ ДО ЗАКОНУ ВАРТОСТІ

Актуальність теми дослідження: Економіка грає важливу роль в житті людини, кожна сфера так чи інакше залежить від іншої. Тобто ігноруючи певні сталі закони економіки важко досягнути успіху в іншій сфері. Кожна країна по різному може трактувати бачення в економіці - Іслам не виключення з правил. Тому концепції різних країн стають все більш актуальними темами для вивчення.

Мета дослідження: вивчення ісламської концепції ставлення до закону вартості.

Об'єкт дослідження: ісламські концепції.

Предмет дослідження: особливості ставлення до закону вартості.

Завдання дослідження: зрозуміти суть поняття «Ісламська концепція ставлення до закону вартості» її значення та суть. Розпочну з самого терміну. Політична незалежність цих країн стимулювала ріст національної і релігійної самосвідомості. Об'єктивне протистояння цих країн впливу Заходу в будь-яких його проявах стало характерним для основних верств населення, прихильників чистоти ісламу, а також його універсализму, тобто переконанню в його придатності для вирішення будь-яких проблем. [3, С. 37-38]. В першу чергу така ситуація обумовлена тим, що на відміну від Західного суспільства в ісламських країнах релігія є домінуючою в житті мусульманина, адже для нього немає чітких меж між світським та релігійним. по-друге, прихильність більшої частини мусульманського населення до впровадження в економіку принципів ісламу, що забезпечують соціальну справедливість в суспільстві. Адже при розробці економічної політики, за мусульманським прикладом пріоритетне значення надається забезпеченню соціальної справедливості, тісно пов'язаної в ісламі з ідеєю благодійності, збору грошей на користь бідних, пожертві та регулярній матеріальній підтримці нужденних. До того ж один з провідних інструментів в системі ісламського фінансування названий «мушарака», що відповідає поняттям партнерства, компанйонства, а також багатостороннього співробітництва на благо всіх слоїв населення. Більш того, в такому ж значенні розуміється в арабському суспільстві «соціалізм», що має спільний морфологічний корінь з даним терміном «мушарака», та означає ісламську господарську операцію (метод ісламського фінансування). Яктверджує Мухамад Шафі в одній зі своїх доповідей в Rawalpindi в 1968, «Іслам протистоїть махінаціям та вважає економічну активність законною та похвальною, а деколи навіть необхідною» [4, с. 38–41]. по-третє, неспроможність економічних систем західного типу забезпечити ефективність економічного розвитку держави, в тому числі мусульманських. З цього приводу доцільно процитувати Сейма Акбар Ахмеда: «Ніколи не було такої глобальної необхідності в новій економічній думці ніж сьогодні. Повторні невдачі сучасної економіки, які мали місце в Латиноамериканській економічній кризі, проявлялися під маскою Південно-Східної кризи а нещодавно досягнувши свого кульмінаційного моменту в формі самоочевидної глобальної економічної кризи, піддають сумніву її основні положення та норми. На Заході виходячи з фактів наведених вище все більше стає очевидним протистояння населення проти діючої економічної системи.» [1, с. 15–28]. по-четверте, сучасний стан економічної дисципліни, що очолюється заходом, утворюють дихотомію між ісламською вірою та діями, до яких спрямовують Західні економічні концепції. Економічні знання будують свою власну гіперреальність, яка спонукає мусульман вести себе таким чином, який суперечить етичним положенням їх релігії. Ісламізація економіки, як науки, практичної діяльності та навчальної дисципліни, повинно стати першим кроком для об'єднання і розвитку індивідуальності і світосприйняття мусульманина. Необхідно подолати спадок Західної епістемології, яка відчужувала погляди мусульман від їх релігії і змушувала їх вести подвійне життя при виконанні своїх власних і соціальних ролей. При ісламізації знань мусульманські вчені сподіваються повернутися до своїх божественних джерел з метою вилучення принципів, які за допомогою розуму та емпіричних позитивних фактів сучасних обставин та місця розроблять нові та сумісні знання і закони Ісламського суспільства для досягнення його цілей. [1, с. 15 - 28] по-п'яте, ефективність впровадження на глобальному рівні ісламських фінансових інструментів, що мають місце в діяльності ісламських банків. Ісламські банки в останні десятиліття, все більш вагому роль займають на міжнародній арені, в країнах Америки та Європи відкритті їх представництва, їх послугами користуються як мусульмани так і представники іншого віросповідання. Значних труднощів зазнають дослідження особливостей діяльності ісламських банків, адже не визначено меж предмету, через новизну даного виду кредитних установ, що обумовлюється неспроможністю застосування концептуальних та аналітичних підходів традиційної політичної економії. Таким чином, виходячи з наведених вище факторів, неспроможності західних економічних концепцій забезпечити розвиток мусульманських країн та його відповідності принципам ісламу, а також наявність великої кількості економічних суб'єктів, діяльність яких є ефективною, як з економічної, соціальної та етичної сторін, заслуговує на увагу та потребує глибоких економічних досліджень поняття «ісламська економіка». Основною метою запровадження положень ісламської економіки в практику економічної політики сучасних мусульманських держав є вирішення нагальних проблем, які опинилися поза увагою економічних систем Заходу. Це в першу чергу справедливий розподіл доходів, боротьба з бідністю та забезпечення балансу між матеріальним та ідеальним, що обумовлено стовпами релігії іслам. Відмінною ознакою, в економічних дослідженнях мусульманських вчених є їх прихильність до моральних та етичних аспектів, в той час, як

стверджує Sen A. [2, с. 36], «якщо розглядати наукові публікації по традиційній політичній економії неважко помітити, що в них взагалі відсутній нормальний аналіз і недостатня увага приділяється етичним аспектам економічної поведінки людини». Це обумовлено в першу чергу тим, що «В ісламських країнах економічні міркування підпорядковуються моральним, як наприклад заборона Кораном ріби (проценту), застосування якого вважається верхом несправедливості».

Висновок: Отже через наведених вище причин ісламська концепція ставлення відрізняється від інших країн. Особливу роль відіграла релігія для мусульман. Тому соціальна справедливість та благодійність в пріоритеті для них, це заперечує всім законам економіки.

Список використаних джерел

1. Сайма Акбар Ахмед. Глобальна потреба в новій економічній концепції: ісламська економіка // The Pakistan Accountant, січень лютий 2015 р., С. 15 - 28
2. Сен, А. «Про економіку», Безіл Блекуелл, США, 2021, С. 36.
3. Павлов В.В. Міжнародний ринок ісламського банківського капіталу: становлення та перспективи розвитку: Дисертація доктора економічних наук: 08. 00. 14. М., 2004 327 с., С. 37 - 38.
4. Масуд Алі Хан. Ісламська економіка систем: практичний і корисний підхід // The Pakistan Accountant, січень - лютий 2005 р., С. 38 – 41.

АНАЛІЗ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «КОМУНІКАЦІЙНА КУЛЬТУРА СУСПІЛЬСТВА»

Актуальність теми дослідження: Характерним для етапу розвитку сучасної цивілізації є те, що без своєчасного і повного ненадання необхідної інформації будь-яка сфера людського існування не може нормально функціонувати і розвиватися. Постійно зростаючий потік інформації робить процес передачі та отримання інформації все більш складним. Тому в сучасній ситуації все більш реальне значення набуває поглиблена розробка поняття «комунікаційна культура суспільства».

Метою дослідження є визначення поняття «комунікаційна культура суспільства».

Завдання дослідження: Теоретично осмислити комунікаційну культуру, значення і роль якої зростають із збільшенням кількості соціальної інформації та каналів комунікації.

Об'єктом дослідження є комунікаційна культура суспільства.

Предметом дослідження є особливості комунікаційної культури у суспільстві. Прагнення виокремити комунікаційну культуру суспільства в окрему тему знайшло своє відображення в наукових роботах дослідників наукових шкіл, напрямів, методів, а головне – у побудові загальних теорій комунікації (Л.М. Землянова [1], В.В. Зотов [2], Г.Г. Почепцов [3], А.В. Соколов [4] та ін.). Ці дослідження дають можливість продемонструвати культуру спілкування, а також допомагають пролити світло на соціальні проблеми в контексті проблем спілкування. Поняття «культура спілкування» досить розпливчате. Конкретного пояснення терміну немає, тому різні дослідники трактують його по-різному. Дослідники з філософії, психології, інформатики, соціології та інших наукових галузей намагаються пояснити, що означає цей термін. У різних авторів ми можемо знайти терміни «комунікативна культура» та «комунікаційна культура», які вживаються для позначення одного і того ж поняття. Комунікаційна культура співвідносна з поняттям «культура» та «комунікація». Розглянемо ж тлумачення цих двох понять. Учені-культурологи в різних дослідженнях, проаналізувавши понад сто основних визначень культури, згрупували їх таким чином: Історичні визначення: культура - сукупність досягнень суспільства в науці, мистецтві, в організації державного і суспільного життя в кожну історичну епоху [5, с. 234]. Описові визначення: культура - це сума всіх видів діяльності, звичаїв, вірувань; вона, як скарбниця всього створеного людьми, містить у собі книги, картини тощо; знання шляхів пристосування до соціального і природного оточення, мову, звичаї, систему етикету, етики, релігії, які склалися століттями [6, с. 23]. Генетичні визначення, які стверджують, що культура є результатом історичного розвитку. Культура належить до різноманітних аспектів життя, але її саму неможливо побачити, почути або спробувати на смак. Культура є як індивідуальним, психологічним, так і соціальним феноменом. При цьому, категорія «культура» привертала і привертає увагу багатьох дослідників глибиною свого змісту, значимістю для кожного аспекту людського життя і діяльності. Широта соціальних явищ, які вона охоплює, вплинула на фіксацію великої кількості значень під цим поняттям, що, у свою чергу, наклало відбиток на розуміння та використання слова «культура». Наведене вище та багато інших визначень слова «культура», які існують у науці, дозволяють відзначити основні з них. Культура — фундаментальна характеристика особистості, пов'язана зі здатністю чистої людини цілеспрямовано перетворювати навколишній світ, при цьому створюється штучний світ речей, символів, зв'язків і відносин між людьми. Усе, що зроблено людьми або пов'язане з ними, є частиною культури. Комунікація й спілкування є найважливішою частиною людського життя, а відтак, і частиною культури. Підкреслюючи їхню важливість, багато дослідників прирівнюють культуру до спілкування (комунікації). Якщо звернутися до «Словника іншомовних слів», то побачимо, що у змістово термінологічному сенсі, поняття «комунікація» перебуває в одному ряду з близькими за змістом поняттями «взаємодія» (взаємини), «людські стосунки», «взаємозумовленість», «взаємовплив» тощо [10, 338]. Провідний американський фахівець із міжкультурної комунікації. Е. Холл стверджує, що «культура - це комунікація, а комунікація - це культура [8]». Комунікація - повідомлення або передача за допомогою мови якогось змісту, наявного в думці [5, с. 225]. Сутність подальшого теоретичного аналізу має полягати у встановленні змістовних зв'язків між цими поняттями, що дасть можливість їхнього визначення в межах єдиного предметного поля дослідження. Такий аналіз можливий через систематизацію різних підходів до визначення поняття «комунікація» з метою встановлення зазначених значеннєвих зв'язків, з подальшим аналізом можливості інтерпретації даного поняття в контексті дослідження комунікаційної культури як предмета дослідження соціальних комунікацій [7, с. 76]. А.В. Соколов дає таке наукове тлумачення: «...комунікація - це опосередкована і доцільна взаємодія двох суб'єктів [4, с. 18]», і наводить далі наукову дефініцію поняття соціальної комунікації: «соціальна комунікація є рухом значень у соціальному часі і просторі [4, с. 19]». Комунікаційна культура визначається пануючими в суспільстві нормами і способами фіксації, збереження і поширення культурних змістів, тобто родом соціальної комунікації. А. Соколов відзначає, що, оскільки культура загалом являє собою сукупність упредметнених і неупредметнених культурних, тобто штучних соціальних змістів, то суспільна комунікаційна система - це частина упредметненої культури, яка забезпечує рух культурних змістів у соціальному просторі і часі. Іншими

словами, суспільна комунікаційна система в цілому і її елементи - це і є упередметнена комунікаційна культура в різні історичні епохи [4, с. 212].

Висновок: Отже, культура спілкування суспільства визначає деталі взаємодії особистості та суспільства. Саме завдяки культурі спілкування потік інформації безперервно сприймається кожним поколінням і стає предметом взаємодії суб'єктивної та об'єктивної інформації. Таким чином, воно стає інструментом батьківства, виховання та навчання, засобом соціалізації.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т.В., Джугла Н.В. Політична соціологія: навчальний посібник / За ред. Гончарук-Чолач Т.В. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ», 2018. 250 с.
2. Землянова Л.М. Мережеве суспільство, інформаціоналізм і віртуальна культура [Текст] / Л.М. Землянова // Вісник Московського університету. Серія 10. «Журналістика». 1999. № 2. С.58-69.
3. Зотов В. В. Становлення інформаційно - комунікативного середовища сучасного суспільства: соціологічний аналіз інституціореальних трансформацій: монографія / В. В. Зотов; Курськ. держ. техн. Ун-т. Курськ, 2007. 246 с.
4. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації / Г. Г. Почепцов. М.: Рефл-бук; К.: Ваклер, 2003. 652 с.
5. Соколов О.В. Загальна теорія соціальної комунікації / А. В. Соколов. СПб.: Видавництво Михайлова В. А., 2002. 461 с.
6. Сучасний тлумачний словник української мови (Уклад.: Олексієнко Л.П., Шумейло О.Л.). К.: Кобза, 2002. 544 с.
7. Hall E. T. Beyond culture / E.Hall. New York: Anchor Press, 1976.

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗМУ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження. Сьогодні світ стрімко змінюється.

Ми живемо в епоху, коли світові процеси впливають на життя людей, навіть у найвіддаленіших куточках світу. Це пояснюється швидким поширенням інформації та формуванням єдиної інформаційної оболонки. Виникає нове світове суспільство, основним рушієм якого є глобальні процеси. Є дві основні концепції, які розвивають ці явища: глобалізація і глобалізм.

Мета дослідження: філософське розуміння понять глобалізму та глобалізації. Вивчення впливу глобальних процесів на характер розвитку сучасної України та її суспільства.

Завдання дослідження: охарактеризувати основні філософські питання, пов'язані з глобалізацією на політичному, економічному, культурному, інформаційному рівнях. Аналіз об'єктивних причин його формування, їх вивчення в сучасному плані.

Об'єктом дослідження виступає глобалізація та глобалізм як основні поняття що Характеризують сучасний стан суспільного розвитку, особливо України.

Предметом дослідження є сучасні філософські питання які існують у багатьох сферах суспільства: культурі, економіці, інформації та політиці. Це пов'язано з процесами, які відбуваються в усьому світі. Філософське розуміння глобалізму впливає з праць А. Печчеї, У. Бека, П. Тейяра де Шардена та К. Ясперса. Крім того, ця тема зацікавила українських науковців; вони досліджували це через дослідження В. Вернадського. Глобалізація призводить до того, що нові ідеї та цінності розглядаються через переосмислення ідеалів та цінностей. Це відображається в політичній сфері. На даний момент у більшості країн світу існують демократичні системи. Проте на світі є й інші політичні системи. Виникає дискусія про те, яка політична система є найбільш ідеальною: демократія чи будь-яка інша форма правління. Противники цієї системи існували з давніх часів — серед них Аристотель, Сократ і Платон. Будь-які розгляди цього питання тривають. Навіть сьогодні основа демократії не повністю реалізована через сучасні проблеми. Згідно з текстом, для ефективного здійснення влади необхідний високий рівень участі громадян [2, с 52]. Через це розвиток альтернативних систем вірувань є неминучим. Нові шляхи вдосконалення демократії шукають країни з розвинутою економікою. Наша країна потребує постійного обслуговування. Встановлюючи та досконалюючи поточні системи, ми можемо досягти цієї мети. Щоб краще втілити нові демократичні ідеї. Для загального добробуту українського суспільства необхідне реформування політики. Створення великої кількості транснаціональних корпорацій ставить філософське питання: чи їх можна прирівняти до держав. В даний час деякі транснаціональні компанії мають фінансові ресурси перевищують окремі країни, тому їхній вплив на світові процеси зростає. Очевидно, що «міжнародні корпорації прагнуть створити власні автономні економічні системи. Це потенційно може замінити міждержавний економічний порядок або суттєво замінити його зміни» [1, с 6]. Тому їх подальший розвиток може істотно змінити існуючий світ порядок. По-перше, транснаціональні корпорації сприятимуть розвитку розвинених країн, де вони розташовані. Для України розвиток транснаціональних корпорацій має як позитивні, так і негативні наслідки. Багатонаціональний сприятиме розвитку технологій, що дасть Україні можливість їх реалізувати. але, Завдяки монополії сфери впливу транснаціональні корпорації можуть лобювати закони, які шкодять розвитку наша держава. Сучасні світові процеси мають великий вплив на специфіку розвитку культури кожної країни. Культура протягом століть була основою національної ідентичності, Засіб, за допомогою якого можна відрізнити одну націю від іншої. Люди можуть пережити постійні зміни. Сучасний процес глобалізації забезпечує екологічну уніфікацію, особливо в культурному плані. Формуються світові глобальні культурні тренди, моди. Національна культура вже не раз зтикалася з протиріччями, які потребують термінового вирішення. Однією з проблем сучасних філософських досліджень є проблема вестернізації. Вестернізація існує як процес поширення західних (а саме США та Західної Європи трендів) тенденції розвитку світового суспільства. Популяризована Американська культура, демократичний порядок і європейські стандарти. Оскільки Західна Європа та Сполучені Штати є колицками свободи та прав людини - це дає певний позитивний вплив на деякі країни з низьким рівнем життя та нерозвинутою правовою системою. Але процес вестернізації містить багато негативних ознак. «концепція вестернізації є основою ідеології, згідно з якою «Все на Заході виглядає передовим, а все інше, не наслідування західного зразка є ознакою відсталості» [4, с.106]. Тому що для кожної країни є свій шлях розвитку, нав'язування західних традицій визначить деформація соціальних зв'язків, що порушить природне функціонування та розвиток людей в цілому. Крім того, вестернізація призвела до формування у людей спотворених уявлень. Глобалізаційний процес, який призведе до формування майбутнього антиглобалістського процесу, негативних суспільних процесів (шовінізм, ксенофобія). Для України питання вестернізації є надзвичайно актуальним процесом. Наша держава почала культурно взаємодіяти з США та країнами Західної Європи відносно недавно: з 90-х років ХХ століття. Тому взаємодія України із західними країнами розвивається швидкими темпами. Для нас характерне просте відтворення західних традицій. Відсутність спроб поєднати їх із

тими цінностями, які з часом набула Україна. «Наше суспільство схоже на криве дзеркало, яке відображає західне суспільство не вписується в існуючу українську традиційну систему цінностей» [3, с. 209]. Тому для Українців пріоритет – гармонійне переплетення української культури з власним досвідом, для створення комплексної стратегії розвитку нашої держави. Активізується діяльність мусульманських терористичних організацій. Масового характеру набули акти міжнародного тероризму. Україна в контексті зіткнення цивілізацій грає не останню роль. Історично через нашу країну проходять дві умовні межі. «Перша розділяє осіле і кочове населення, християнство та іслам. Друга бере початок від розколу Римської імперії. Константинополь, що позначає різницю між Західною Європою та європейською політичною культурою, схід, який існує й донині. Зміщення цих кордонів протягом століть призвело до унікального набору культурних рис, які складають основу сучасного українського суспільства». Таким чином, для України в сучасній дійсності може проявитися наступним чином. З одного боку, в ситуації, коли протиріччя переросло в боротьбу, Україна може бути місцем його управління. З іншого боку, в умовах глобалізації Україна може стати мостом між цивілізаціями, що сприятиме її позитивному розвитку.

Висновок. Отже, дивлячись на формування світового простору сьогодні, де вирішальним є фактор ринку. Через це філософське розуміння: політичне, економічне чи культурне питання набуло нового повороту.

Список використаних джерел

1. Сучасна демократія: проблеми та перспективи розвитку/ Т. Андрійчук//Політичний менеджмент. 2012. №4 5. С. 50 57.
2. Політика вестернізації України або знову про глобалізацію / Є. Нелін // Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Сер.: Педагогічні науки. 2016. Вип. 147. С. 207 210. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2016_147_54.
3. Гурик М. І., Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Філософські проблеми державного управління. Навч. посібник. Тернопіль. Економічна думка, 2010. 126 С.
4. Ploky S. The Gates of Europe: a History of Ukraine / Serhii Ploky. New York: Basic Books, A Member of the Perseus Books Group, 2015. 432 p.

ФОРМУВАННЯ ІДЕОЛОГІЇ І КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ ПІД ЧАС РИНКОВИХ ВІДНОСИН

Актуальність теми дослідження. XXI століття вважається добою тотального поширення та реалізації філософії ринкових відносин. І хоча перші її паростки можна побачити в далекому минулому, світ рельєфніше переходить на ринкові відносини. Не є винятком і Україна. Долаючи тоталітарне минуле, основою якого була командно-адміністративна економіка, Україна все потужніше розгортає ринкову економіку, відкриту, демократичну. Цей процес відбувається на широкому теоретичному підґрунті, яке, на жаль, дотепер має досить багато дискусивних питань, що потребують розгляду.

Мета дослідження - концептуалізація ідей філософії ринкових відносин.

Об'єктом дослідження є ринкові відносини як складний соціальний та економічний феномен.

Предмет дослідження - вплив філософії ідей на розвиток ринкових відносин.

Завдання дослідження - з'ясувати як розвивались ринкові відносини в Україні. У древніх народів поняття ринку пов'язувалося з місцем, де у певний період здійснювався обмін товарами. Судячи з даних вчених, вперше вживання слова «ринок» відбулося 1066 року. З початку середньовіччя це поняття мало у своєму значенні право короля або державних установ організувати зустріч людей з продажу та купівлі. Ринок у розвинених капіталістичних державах, через поглиблення суспільного поділу праці та розвитку товарного обміну, стрімко розвивається. Таким чином, його інтерпретація в даний момент починає пов'язуватися з економічними відносинами виробників, а також споживачів щодо обміну суспільного продукту. Зокрема, французький математик та економіст XVIII століття О. Курно розумів, що у торгівлі є всі ті території з вільними відносинами покупців та продавців, ціни вирівнюються легко та швидко [2, с. 90]. Впливовий англійський економіст, кінця XIX – початку XX століття, основоположник неокласичного напряму економічної теорії А. Маршалл, кінця XIX – початку XX століття, у своїх дослідженнях ринкових відносин головну роль надає проблемі вільного ціноутворення на ринках. Саме Ринок він описує як один із органів рівноважної економіки, що складається з мобільних та поінформованих один про одного суб'єктів господарювання. Ринкову ціну Маршалл розглядає як результат перетину ціни попиту, що визначається граничною корисністю, з ціною пропозиції, що виражається граничними витратами [3, с. 166]. Для створення та розвитку національної ринкової системи необхідно враховувати еволюцію форм та способів господарювання в історії розвитку українського суспільства. На думку дослідників, ця стадія створення національної економіки України належить до періоду Київської Русі. Цей період активного розвитку української нації, зокрема, її характерними рисами, стає основою формування національної культури. За час правління російськими князями, особливу роль надавав формуванню національної господарської системи держави. Так, за князювання Ольги було встановлено конкретні терміни цього процесу. Було введено певні правила збору данини, визначили основні види державних податків, території їх збору та призначені спеціальні адміністрації з цих цілей [4, с. 12]. Збірник законів, що щ майнові відносини феодалної знаті на землю, у тому числі захисту прав власності селян-кріпосників. Також «Руська Правда» - це збірка юридичних законів, спрямованих на захист прав власності феодалної на землі, що також виплачують грошові та матеріальні виплати. Саме цей юридичний документ, створений Ярославом Мудрим, потім його синами, потім Володимиром Мономахом. Цей документ становив протягом довгих років: в період XIII-XVII ст. він використовувався, доповнювався, редагувався у Київській Русі та інших слов'янських князівствах [5, с. 12]. Період політичного роздроблення, половина XII ст. - середини території України вже в полеоліті належала до високорозвинених районів світу, оскільки перші свідчення людської, а тому й господарської діяльності на українських землях було зафіксовано саме тоді. У зв'язку з здобуттям незалежності перед Україною постала низька проблема, головною з яких – формування національної ринкової економіки. Не слід виключати, що необхідно визначити внутрішні та зовнішні передумови становлення економіки на базі ринку в період утвердження України як незалежної держави. Враховуючи проблеми, з якими зіткнулася незалежність України, необхідно згадати те, що командно-адміністративний устрій, що перебуває в рамках якого працювала економіка країни, досить монополізований. Десь 1800 найменувань продукції випускалося в СРСР тільки на одному підприємстві або об'єднанні, це було в XX ст. З них понад 1100 підприємств були абсолютними монополістами у виробництві певних видів продукції. Така структура невідповідальності значно визначила глибину катастрофи, яку зазнала економіка України, і досі негативно впливає на її розвиток. Подібна структурна невідповідальність здебільшого зумовила глибину кризової ситуації, яку переживала вона в 90-ті роки, та продовжує негативно впливати на неї. Умовою сталого економічного розвитку в XXI столітті, на думку експертів, має бути послідовне «очищення» економіки від живучих елементів штучної монополії, а також нейтралізація тих монополістичних елементів, які неможливо усунути [6 с. 86].

Висновок: За володінням природними ресурсами в Україні, основою на сьогоднішній період розвитку економіки стала людина. Влада має прагнути максимального використання інтелектуальних ресурсів держави.

Регулювання має здійснюватись методами, що відповідають сучасним формам господарювання. Вона регулюється методами, які підходять до ринкових форм господарювання.

Список використаних джерел

1. Волосов Д. В. Генезис формування поняття «ринок» / Д. В. Власов // Економіка АПК. 2009. №4. С. 121-124.
2. Білецька Л. В. Економічна теорія (Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка): навч. посіб. / Л. В. Білецька, О. В. Білецький, В. І. Савич. К.: ЦУЛ, 2009. 688 с.
3. Гаврилишин Б. Дороговкази в майбутнє: до ефективніших суспільств: доповідь Римському клубові / Б. Гаврилишин; пер. з англ. К.: Основи, 1993. 238 с.
4. Круш П. В. Національна економіка: регіональний та муніципальний рівень / П. В. Круші, О. О. Кожемяченко. К.: ЦУЛ, 2010. 368 с.
5. Нестеренко О. П. Історія економічних вчень: курс лекцій / О. П. Нестеренко. 3-тє вид. К.: МАУП, 2002. 128 с.
6. Костусев О. Конкуренція і монополія в їх історичній динаміці / О. Костусев // Економіст. 2003. №5. С. 86-89.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ТА КУЛЬТУРИ ПІДПРИЄМЦЯ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження Теорія підприємницької культури як навчальна дисципліна та сфера наукових досліджень знаходиться в процесі формування. Однак розуміння впливу морально- етичних і психологічних чинників на перебіг організаційних процесів є дуже важливим, оскільки обумовлює не тільки ступінь ефективності комунікаційних процесів, а й виступає запорукою урахування людського чинника при формуванні економічних прогнозів та плануванні економічних результатів діяльності підприємства. Знання загальних законів, принципів, теорій підприємницької культури дозволить фахівцю з економіки як керівнику виробництва реалізовувати на практиці свої оригінальні концепції і рішення.

Мета дослідження: полягає у вивченні процесу формування ідеології та культури українського підприємця в період утвердження ринкових відносин.

Об'єктом дослідження є духовний світ сучасного підприємця.

Предметом дослідження є процес формування ідеології і культури вітчизняного підприємця в період утвердження ринкових відносин.

Завдання дослідження: формування основ сучасного підприємництва в країні пов'язане з давніми і глибокими традиціями українського народу. Основою, суб'єктом підприємницької діяльності є людина, що зі своєї ініціативи шукає й реалізує нові можливості для виробництва нових товарів і послуг і діє самостійно на свій страх і ризик. Методологічна база для розвитку підприємництва повинна враховувати тимчасові й регіональні особливості середовища, у якій воно розвивається, і давати рекомендації, що забезпечують найкращі можливості розвитку й використання підприємницького потенціалу особистості. Підприємницька культура – могутній і потужний інструмент підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності підприємства та управління персоналом. Вона забезпечує довготривалий успіх підприємства на ринку товарів і послуг. Її розвиток сприяє гуманізації усіх сфер діяльності, формуванню високої національної ідеї [2]. Домінантними серед духовних орієнтацій тонкого прошарку підприємців стали скритність, звичка приховувати прибутки й уникати податків, «тіньового існування» як в економічному, так і в соціокультурному плані. В суспільствах трансформаційного типу, в тому числі і в Україні, слід поділили всіх підприємців на дві нерівні групи. До першої відноситься поки що нечисленна група «позитивних підприємців», тобто позитивно мотивованих, які добровільно вибрали власну долю. Ці підприємці дочекалися вдалого моменту і вже не можуть займатися нічим іншим. Друга група класифікується як «підприємці мимоволі». Її складають ті, кого ще недавно називали представниками «тіньової економіки» [1]. Таким чином, щодо особливостей становлення підприємництва в Україні і формування духовних орієнтацій підприємця слід зауважити наступне: 1) генезис підприємництва в умовах 1990-х рр. в Україні відбувався на тлі системної кризи всього соціуму, ліберальних реформ, які заклали підґрунтя для швидкого накопичення первинного капіталу, по-перше, шляхом роздержавлення майна (приватизація) колишньою пострадянською елітою і бюрократією за рахунок зубожіння більшості пострадянського населення і по друге – шляхом кримінальної, полукримінальної і тіньової діяльності, що породило не тільки певну кримінальну субкультуру в суспільстві, але й певні ціннісні орієнтації суб'єктів підприємництва. Жадобу наживи, зневажливе відношення до моральних принципів можна назвати головними характеристиками типу homo oeconomicus, до якого належить більшість підприємців; 2) з кінця 1990-х – початку 2000-х рр. відбувається процес становлення елітної економіки, в умовах якої діють регіональні фінансово- політичні клани і олігархічні структури.Цей процес призводить, по перше, до скорочення ареалу дії доброякісної конкуренції, тобто до деформування конкурентного середовища, до розорення і скорочення кількості дрібних і середніх підприємців, а по-друге – до остаточного оформлення монополістичних тенденцій в сучасному українському суспільстві [1].

Висновок: Зазначається, що базуючись на активному впровадженні інновацій і нових технологій, активному творчому пошукові і комбінаційній організації, підприємництво формує суб'єкта нового типу, провідними характеристиками якого є високий (як правило, раціоналізований) прагматизм, готовність до ризику, самостійність, прагнення до отримання прибутку, орієнтації на сьогодні.

Список використаних джерел

1. Касьянов Д. В. Особливості становлення підприємництва в Україні та формування духовних орієнтацій підприємця.
2. <http://www.enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/65/Kasianov%20D.%20V..pdf;jsessionid=21E87AD623705CC3AC4EC2181C7709E3?sequence=2>
3. Підприємництво і бізнес-культура URL:https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/4864/3/PBK_programa_zfn.pdf

ЛЮДИНА В УМОВАХ РИНКОВИХ ВІДНОСИН

Актуальність теми дослідження: Роль людини як безсумнівного учасника економічної діяльності, а також і ринкової економіки, яка відіграє важливу роль у наданні сфери послуг на певний товар і збільшує його попит серед суспільства. Розвиток як окремого дрібного підприємства, так і об'єднаних масштабних організацій в цілому напряму залежить від ринкових відносин.

Мета дослідження: дослідити вплив зовнішніх і внутрішніх факторів, діяльності людини та підприємницького прогресу на вдосконалення і стрімкіший розвиток ринкових відносин.

Об'єкт дослідження: залежність між людськими потребами та тим, як їх можна задовільнити.

Предмет дослідження: соціально-економічне розташування людини у тлі економічних відносин.

Завдання дослідження: розглянути ринкові відносини між країнами. Проаналізувати і зрозуміти для себе поняття ринкових відносин. Філософія ринкових відносин насправді тісно пов'язана з терміном «економіка», основним завданням якої є вивчення потреб індивіда та спосіб їх задоволення. У результаті виникнення суспільного поділу, приватної власності на засоби виробництва й економічного відокремлення товаровиробників суспільне виробництво набуває товарної форми. Економіка, в якій товарно-грошові відносини є пануючими, отримала назву «ринкової економіки». Ключовим елементом конструкції «ринкова економіка» є **ринок**. Об'єктивна необхідність ринку викликана тими ж причинами, які обумовили необхідність існування товарного виробництва, а саме: розвинутий суспільний поділ праці; економічна відокремленість ринкових суб'єктів, що обумовлена наявністю різних форм власності, тісний зв'язок із світовою економікою через зовнішню торгівлю, потреба виходу національної економіки на світовий економічний простір з метою її подальшого економічного зростання. Історично ринки виникли ще в рабовласницькому суспільстві. Але до XII ст. міста з округами були відокремленими економічними районами і мало залежали від ввозу продуктів харчування, сировини. У XII ст. починає розвиватися обмін між містами. В них відбуваються численні регулярні ярмарки. Так, у середині XII ст. ярмарки у великих містах Франції відбувалися по 6 разів на рік. Це свідчило про початок формування єдиного внутрішнього ринку. Отже, поняття «ринок» спершу означало місце, де продавалися і купувалися товари. Ось чому у багатьох слово «ринок» асоціюється з базаром – місцем обміну вироблених благ. У давнину перед тим, як зустрітися на ринковій площі з покупцями, продавці спершу розселялися із своїм товаром на околиці міста і лише в дні ярмарку завозили його на площу. В ході поглиблення суспільного поділу праці і розвитку товарного виробництва поняття ринок набуває все більш складного тлумачення, що знаходить відображення у світовій економічній літературі. Так, французький економіст-математик О. Курно вважає, що під терміном «ринок» слід розуміти не яку-небудь ринкову площу, а в цілому будь-який район, де відносини покупців і продавців вільні, ціни легко і швидко вирівнюються. В цьому визначенні ринку зберігається його просторова характеристика, але вона не є вичерпною. З подальшим розвитком товарного обміну, появою грошей, товарно-грошових відносин виникає можливість розриву купівлі-продажу у часі. Формується нова структура суспільного виробництва – сфера обігу, яка характеризується відокремленням матеріальних і трудових ресурсів, затрат праці з метою виконання специфічних для обігу функцій. В результаті виникає нове розуміння ринку як форми товарно-грошового обміну (обігу), яке тримало найбільше розповсюдження у вітчизняній економічній літературі. З точки зору ринкових суб'єктів Ф. Котлер розуміє ринок, як сукупність покупців, а А. Маршал – як сукупність груп людей, що вступають в тісні ділові контакти і укладають великі угоди з приводу будь-якого товару. З урахуванням відтворювального аспекту поняття «ринок» розширюється до розуміння його як елемента відтворення сукупного суспільного продукту, як форми реалізації, руху основних складових частин цього продукту. Ринок розглядають також як тип господарських зв'язків між суб'єктами господарювання. Характерними рисами товарних відносин є взаємні згоди сторін, що обмінюються, еквівалентність обміну, вільний вибір партнерів, наявність конкуренції [1]. Як у ринкових відносинах так і у повсякденному житті роль праці в розвитку людини і суспільства виявляється в тому, що в процесі праці створюються не тільки матеріальні і духовні цінності, призначені для задоволення потреб людей, але й розвиваються самі робітники, що набувають навичок, розкривають свої здібності, поповнюють і збагачують знання. В умовах ринкових відносин людина-суб'єкт праці може реалізувати свій трудовий потенціал подвійно: або на основі трудової самозайнятості, тобто коли він виступає як самостійний товаровиробник, що реалізує свою продукцію на ринку; або як найманий робітник, що пропонує свої послуги товаровиробнику-роботодавцю, суб'єкту власності. У цьому випадку відбувається обмін за принципом: кваліфікація і робочий час робітника - на заробітну плату і прибуток [2]. Коливання помиту і пропозиції призводить до зміни цін, то заохочує або, навпаки, обмежує виробництво потрібних споживачам продуктів. Тобто основним елементом ринкового регулювання економічних процесів є механізм цін. Зрозуміло, що сучасна ринкова економіка - це не джунглі, де виживає сильніший [3, с. 102-104]. Людство виробило цілу низку закріплених у чітких юридичних формальних нормах, що гарантують захист економічних прав і свобод людини. Серед них основоположним є право на власність та право на працю. Ці права включені до Загальної декларації прав людини, конституцій більшості держав світу. Українська держава визнає право власності та рівноправність її різних форм, забезпечує захист

власності й умови для її розвитку. Заробітна плата виступає як грошова винагорода найманого робітника за певний час або обсяг виконаної ним роботи та існує у двох основних формах - почасовій та відрядній. Почасова заробітна плата встановлюється за роботу, виконану протягом певного часу, а «відрядна - за кількість виготовленої продукції. Оскільки купівельна спроможність отриманої грошової суми може змінюватись, розрізняють номінальну і реальну заробітну плату. Номінальна заробітна плата - це сума грошей, яку отримує робітник за продаж своєї робочої сили. Реальна заробітна плата визначається кількістю благ, які робітник фактично може придбати за отримані ним гроші і залежить від величини номінальної заробітної плати, рівня цін та податків [4, с. 201-203].

Висновки: можна стверджувати, що розвиток ринкових відносин для людини є досить складним і клопітким. Адже досить складно згрупувати і налагодити роботу не просто однієї людини, а декілька тисяч.

Список використаних джерел

1. «Поняття ринку. Історія ринкових відносин» URL:https://studopedia.com.ua/1_59664_ponyattya-rinku-Istoriya-rinkovih-vidnosin.
2. «Роль праці в розвитку людини і суспільства» URL:<https://buklib.net/books/23417/>.
3. Мірошник А.М. «Економічна природа корпорації: сутність та особливості формування ринкових відносин в Україні». Випуск 1. Київ 2005 р. 250 с. 4.Козак Ю.Г. Міжнародна економіка» Навчальний посібник. К. Центр Навчальної літератури Видавництво «Арка» 2002р. 436 с.

ЛЮДИНА ЯК ТВОРЕЦЬ І ТВОРІННЯ КУЛЬТУРИ

Актуальність теми дослідження: Культура і людина являє собою невід'ємну складову сучасного суспільства. Оскільки людина кожного дня стикається з проявами культури у різних сферах своєї життєдіяльності. Мова, література, етнічність, кулінарія, одяг, розваги, спорт, споживання, засоби масової інформації і т. д. крокують нога в ногу із сучасною людиною ХХІ ст. та яскраво демонструє актуальність даної теми. **Мета дослідження:** З'ясувати взаємозалежність людини та поняття культури.

Об'єкт дослідження: Людина, яка творить культуру та піддається впливу культурних проявів.

Предмет дослідження: Процес впливу людини на формування сучасної культури та процес впливу культури на формування особистості людини.

Завдання дослідження: дослідити вплив культури за допомогою призми формування людини ХХІ ст. на тлі історичних подій. Культура як вид людської діяльності у всьому її різноманітті і багатозначності істотніше чим інші види формує творчу природу людини, її здатність конструктивно міняти світ і робити його кращим. Культура повинна стати для кожного суспільства, як суб'єкт культурного життя, головним орієнтиром і інструментом у досягненні єдиної мети світового розвитку і прогресу, мирного співіснування і співпраці держав. Від того, в якому стані знаходиться культура, від її розвитку залежить інтелектуальний потенціал не тільки окремої особи, але і всього народу, залежить розвиток всього людства. Як писав філософ А.Ф. Лосев «культура є гранична спільність всіх основних шарів історичного процесу» [1, с.115]. Взаємозалежність є і має бути таким самим людським ідеалом, як самодостатність. людина соціальна істота. без взаємин із суспільством він зможе усвідомити свою єдність зі світом чи подолати самозакоханість. соціальна взаємозалежність дає йому можливість випробувати свою віру та спробувати себе на оселі реальності . Як вид людської діяльності культура, куди як суттєвіше від інших видів, формує творчу природу людини, її здатність конструктивно змінювати світ і, власне, робити його кращим. Ми приєднуємось до тези академіка М.Г. Жулінського, що єдиним критерієм розвитку суспільства, його поступу, його досягнень є культура людини, культура особистості, яка зумовлює всі сфери людської свідомості та абсолютно всі чинники розвитку у суспільстві [2, с. 55]. Культура настільки багата, що люди можуть знайти себе в ній незалежно від світоглядів, національностей і виховання. Вона також укріплює солідарність між людьми, формує відчуття приналежності до певної групи, сприяючи зміцненню зв'язку поколінь і розділенню людей на тих, чий погляд ми розуміємо, і тих, кого ми не сприймаємо, які є нам чужими. І проте, ми можемо проявляти симпатію до абсолютно незнайомої нам людини, що говорить про згуртованість суспільства за допомогою культури. Людина наділяє певним культурним змістом весь світ, і світ виступає для неї у своїй універсальній людській значущості. А інший світ людині просто не потрібний і не цікавий. Н.А. Мещерякова виділяє два результатних типи ціннісного відношення світ може виступати по відношенню до людини як «своє» і як «чуже» [3, с.34]. Культура пронизує всі напрямки людської життєдіяльності від основ матеріального виробництва й елементарних людських потреб до найвеличніших виявів людської творчості. Вона впливає на всі сфери суспільної та індивідуальної життєдіяльності працю, побут, дозвілля, мислення. Людина з необхідністю занурює свою індивідуальність у культуру як у загальнолюдську пам'ять, що відобразила розвиток духовності в результатах подій культурного характеру, і, звертаючись до неї як до живого дзеркала, що говорить, творить свою особу і свій образ [4, с.181]. Людина є критерієм розвитку культури. Культура суспільства буде розвинена настільки, наскільки розвинена людина, наскільки вона здатна удосконалюватися і розвиватися, це сукупність її духовних і матеріальних цінностей. Культура створює певні закони, згідно з якими ми живемо. Але неможливо просто узяти і навчитися культурі, це те, що створюється нами самими, нашим духом, нашими прагненнями до кращого. Письменник 74 і прозаїк Ф.А. Іскандер сказав: «Культура це не кількість прочитаних книг, а кількість зрозумілих» [5, с.254].

Висновки. Людина стає людиною лише за умов прилучення до культури, включення в процес творення та використання культури, проте культура чомусь не здатна утримати людину на рівні людському. Культура з одного боку, є важливою складовою суспільства, а з другого це феномен, який гарантує разом з іншими соціальними цінностями, суспільний порядок і взаєморозуміння в суспільстві.

Список використаних джерел

1. Лосев А.Ф. Дерзання духу / А.Ф. Лосев // Філософія культури. М.: Республіка, 1988. 218 с.
2. Жулінський М.Г. Заявити про себе культурою : тези трибунні, позатрибунні, а також роздуми і сповіді за парадною завісою / Жулінський М.Г. К.: Генезис, 2001. 646 с.
3. Мещерякова Н.А. Наука в ціннісному вимірюванні / Н.А. Мещерякова // Свободна думка. 1992. № 12. С. 34–44
4. Кругліков В.А. Пространство і час «Людини культури» / В.А. Кругліков // Культура, людина і картина світу. М.: Наука, 1987. 181 с.
5. Іскандер Ф.А. Роздуми письменника. Публіцистика / Ф.А. Іскандер // Ласточкино гніздо. М.: Фортуна, 1999. 342 с.

ФІЛОСОФІЯ УСПІХУ МЕНЕДЖЕРА

Актуальність теми дослідження. Праця менеджера є багатоманітною, але в основі її лежить рівень етичних і психологічних чинників суб'єкта управління. У взаємовідносинах «менеджер – оточуюче середовище» кожен випадок породжує багато нюансів, які вимагають змін парадигми мислення, тому питання філософії успіху менеджера є досить актуальним на сьогодні.

Мета дослідження – дослідити як ускладнились сучасні технологічні і соціальні процеси та вимоги до менеджера. Зрозуміти особливості успіху менеджера.

Предмет дослідження: філософія та теорія успіху менеджера.

Завдання дослідження: визначити основні характеристики успішного менеджера, його поразки в суспільстві та роботі. Починаючи з 20 століття, проблема «керівник-підлеглий» із сфери теоретичного вирішення поступово перейшла в систему теорій середнього рівня, які Р. Мертон окреслив як збір положень, на основі яких логічно можна визначити конкретні гіпотези, а згодом підтверджені емпіричними дослідженнями [1]. На сьогодні загальні теоретичні положення, частково впливаючи на теорії середнього рівня, в реальному житті все більше проєктуються на рівні емпірії. Спираючись на них, можна визначити здатність конкретного суб'єкта керівництва до виконання поставлених перед ним завдань органами управління та конкретними управліннями, які адміністративно чи економічно стоять над даним суб'єктом та вимогами об'єктивної дійсності. Система «менеджер-оточення» співвідноситься з системою «суспільні відносини» як одиничне до загального. Чим швидше йде розвиток суспільних відносин, тим швидше менеджер може реалізувати свої знання, а звідси - і свої можливості. Колишнє радянське суспільство такої спеціальності, як менеджер, не знало. Так, дійсно, існувала чітко сформована система взаємовідносин «керівник - трудовий колектив». Сьогодні і керівник, і його підлеглі діють розкуто, вільно, з почуттям власної гідності. Звичайно, є певні обмеження і в їх діях. Якщо в умовах тоталітарної системи і керівник, і його підлеглі пов'язані політичними, ідеологічними і економічними актами, то в умовах ринкових відносин економічна залежність, при відсутності політичної і ідеологічної, частково зберігає свою силу. Особливо це характерно для перехідного періоду до ринкового господарювання. Але, як свідчать сучасні соціологічні дослідження, проведені в США, Німеччині, Японії і т.д., сьогодні економічні важелі у стосунках керівника і підлеглого поступово зсуваються в сторону етичних та психологічних парадигм. Видатний американський соціолог Наполеон Хілл на основі величезного фактичного матеріалу зробив висновок, що важливою умовою успіху управлінця є наявність таких рис: 1. Сміливість і рішучість. Ці риси, зазначає американський вчений, базуються на знанні самого себе і тієї роботи, якій ви присвятили своє життя. Вчений і практик Наполеон Хілл глибоко переконаний, що ні один виконавець не хоче працювати під орудою невпевненого в собі, несміливого управлінця. 2. Самоконтроль. Людина, яка не контролює своїх вчинків, не може (і навіть не має права) контролювати інших. Самоконтроль є важливою рисою, яка є особистою справою керівника, але вона є і прикладом для оточуючих його людей, як вміти вгамовувати свої пристрасті. 3. Відчуття справедливості. Якщо керівник несправедливий у ставленні до інших, він втрачає моральне право бути ним. 4. Чіткість рішень. Менеджер повинен чітко визначати завдання і вимагати чіткого їх виконання. 5. Звичка працювати понаднормово. Якщо людина бере на себе відповідальність (або їй доручають керувати), вона повинна знати, що праця «від дзвінка до дзвінка» є працею підлеглих, а також всіх тих, хто не працює в сфері підприємництва і бізнесу. 6. Активізація співробітництва і відповідальності. У кожному колективі, виробничому підрозділі є люди, які намагаються триматися від усього осторонь. Їх праця не викликає зауваження, але разом з тим вони малоактивні, не виходять і навіть не роблять спроб вийти з діловими пропозиціями. Філософське відношення «Я і Світ» у матеріальній і духовній сферах вони визначають переліком пунктів у відповідних документах. Завданням менеджера є активізувати таку людину, вивчити, чи її дії є границею її можливостей, чи вона здатна на значно більше. І якщо здатна, то чому не настільки активна. Може, людина вважає, що отримує менше, ніж заслуговує на це, а може, її поведінка детермінована якоюсь фрустрацією етичного плану. Управління людьми є, як зазначали вже древні філософи, великим мистецтвом, яке формується на досконалому знанні філософії, педагогіки, психології, соціології. Спеціальність менеджера є квінтесенцією знань дійсності у всій їх багатоманітності, вміння людини вичленити необхідне саме «тепер», саме «це» в палітрі філософського відношення «Я і Світ» [2]. Проблема вияснення сутності стосунків «підлеглий» є частиною вирішення проблеми «людина - світ», адже саме світ - це все те, що ми пов'язуємо з людською діяльністю, створює умову, основу і процес самовідтворення людини [3].

Список використаних джерел

1. Merton R.K. Teoria sociologiczna i struktura spoteczna. - Warszawa, 1982. S. 87
2. Герасимчук А.А. Філософські основи менеджменту і бізнесу. Навч. посібник К.: В-во Європ. у-ту, 2006. 111 с.
3. Шевченко В.І. Концепція пізнання в українській філософії. Курс лекцій для вищих навчальних закладів. К., 1993. 96 с.

ГРОШІ ЯК ФЕНОМЕН КУЛЬТУРИ. ЇХ ВПЛИВ НА ЗМІСТ МЕНТАЛЬНИХ ПАРАДИГМ.

Актуальність теми дослідження грошей як соціокультурного феномена актуальне у зв'язку з формуванням у сучасному світі суспільного життя, означеного поняттям «фінансова цивілізація», під яким мають на увазі проникнення «економічного» на всі рівні соціокультурного буття людини.

Мета дослідження: довести вплив грошей на ментальні парадигми. Розглянути гроші як феномен культури. Визначити яку роль відіграють фінанси у житті людини.

Завдання дослідження: показати вплив грошей на культуру людини, а не лише в економічному плані.
Об'єкт дослідження: гроші.

Предмет дослідження: вплив грошей на культурне та ментальне життя людей. Весь соціальний досвід пострадянських років українців показав низку проблем, які пов'язані зі зміною ролі грошей у цей період. Втрата заощаджень, катастрофічна інфляція, різке зростання тіньових та кримінальних капіталів, шахрайство «фінансових пірамід», які й до тепер ще не відійшли у минуле. Щоб не втратити себе у морі ринкових відносин, треба, щоб людини усвідомили як і небезпеку, яка породжена грошима, так і свої можливості протистояти їм [1, с.15]. Це актуально завжди. В Україні, усвідомлення тверезого ставлення щодо грошей - особлива. У пострадянських філософських виданнях з'являються праці, присвячені проблемам формування адекватних соціальних реалій в господарській діяльності [1, с.27]. Зокрема варто відзначити такі з них: Л. Тутов «Праця як основоположний феномен життя у філософії господарства» та «Проблеми пізнання у філософії у філософії господарства». С. Корнієнко «Філософські проблеми економічної парадигми XXI століття». Р. Богурин «Принципи побудови та аналізу взаємовідносин у соціально-економічних системах» [2, с.27]. Водночас опубліковано дуже мало праць, у яких розглядалася б сутність грошей як феномена людини та їх вплив на життєвий світ людини поза економічними відносинами, хоч наявність такого впливу очевидна. Цікавою за змістом і оригінальністю, для дослідження даної теми, є монографія А. Мазаракі та В. Ільїна «Філософія грошей» Розглянемо методологію теорії комунікації, щоб здійснити загальний аналіз моделі комунікативних практик, медіумом яких виступають гроші. Важливим є те, що комунікативна філософія зорієнтована на осмислені практичних вимірів людського буття - повсякденного спілкування та життєвого світу людини, в якому синтез емпіричного досвіду відбувається не «в надрах» трансцендентальної самосвідомості, а в міжособистісному просторі універсальної комунікації [2, с.39]. Гроші виникли внаслідок потреби людей узгоджувати свої позиції. Їх виникнення детермінувало вироблення і кодування, у знаковій формі, нову вербальну поведінку, ситуативно-речових кодів, змістом яких стали конвенційно прийняті правила, що регулювали нові, до того часу не чинні, форми поведінки людей. Роль та місце грошових відносин у структурах комунікативних практик ми визначаємо через введення Ю. Габермасом концепт комунікативної дії, який виражає активну практичну позицію людини в контекстах соціуму, спрямовану на зустріч з іншою людиною [2, с.43]. Для розуміння грошових відносин як комунікативної дії головним є той аспект, у якому вчений застосовує це поняття як ключ для розуміння загроз життєвому світу людини з боку господарських та бюрократичних механізмів - загроз перетворення особистих стосунків на об'єкт управління або ж на товар. Історичне буття грошей можна розглянути як еволюцію їхньої знакової природи, процес абстрагування та ідеалізації, перехід тотожності знакової форми виявляється як соціальна природа грошей феноменом культури [2, с.44]. У процесі грошової еволюції, можна виділити такі етапи: Виникнення та розвиток ненасильницьких форм обміну матеріальних цінностей між людьми: 1) дарування; 2) перетворення однобічного акту дарування на двобічний (виникає нова сходинка для людських стосунків, заснований не на кровній спорідненості, а на господарському партнерстві); 3) виділення конкретних пар продуктів, які обмінюють (осмислення еквівалентного характеру обміну); 4) поява місцевих натуральних грошей (єдиного для даної культури, еквівалентна із значущістю будь-якого товару) [3, с.44]. Поява монетних грошей як крайнього рівня репрезентації організованої суспільної волі у сфері обміну товарів : завершується процес «розходження», значення окремого товару та значення універсального еквіваленту всіх товарів, утвердження самостійного буття соціального символу, який не має (як правило) іншого застосування, ніж представництво соціальних значень інших речей. Виникнення банкнот, зроблених з паперу, але розмінних на золото - фізичне відділення у просторі і часі знаку - паперу, засвідченого певним законним чином - від його значення, тобто соціального золотого забезпечення - довіра до здатності держави контролювати стихію ринкових процесів. Поява електронних грошей та кредитних карток. Гроші втрачають предметну форму, перетворюючись в інформацію в чистому вигляді, як упорядкована знакова система , призначення якої - задавати алгоритм, порядок, матрицю функціонування де мета системи - економічне життя [3, с.67]. Інформація перетворюється у субстанційну основу сучасної економічної реальності. Комунікативна природа грошей дає змогу бачити в них варіант спрощеної спеціалізованої мови. Відповідно культурну функцію грошей можна інтерпретувати з філософсько-світоглядної засади буття людини [3, с.67]. Вихідним принципом філософської комунікації є положення про те, що мова - це субстанція, яка скріплює суспільство в певне органічне ціле. Гроші, за своєю суттю, є «смілним знаменником», механізмом повсякчасного, повсюдного, універсального ототожнення спілкування людей. У такій якості вони

постають як засіб для досягнення порозуміння, причому в незрівнянно широким масштабах, ніж це було у безгрошовому соціумі [4, с.78].

Висновок: Ми бачимо, що навіть при первинному розгляді осмислення грошей як феномена культури - гроші перетворилися з інструменту економічної діяльності на один із людських вимірів і головною умовою досягнення раціональності. Тому потрібно розуміти, що саме культура формує ставлення людей до грошей, а не навпаки.

Список використаних джерел

1. Богачов Р. Принципи побудови та аналізу взаємовідносин у соціально-економічних системах// Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Філософія, психологія, педагогіка, 2004 .№10. С. 7-15.
2. Братаніч Б. Проблемне поле дослідження філософських основ маркетингу // Мультиверсум. Філософський альманах. К.: Інститут філософії ім. Г. Сковороди НАН України, 2005. Вип. 200-2007.
3. Габармас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритості: дослідження категорії громадянське суспільство. Львів: Літопис, 2000.-318 с.
4. Гарник А, Право і мораль в світлі дискурсивної етики є: формування нової філософсько-правової парадигми // Філософія. Культура. Життя. Міжвузівський збірник наукових праць. Дніпропетровськ, 2002. Вип. 21. С. 192-202.

ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА: ПРОБЛЕМИ ТА СУПЕРЕЧНОСТІ ЇЇ СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження: у статті аналізуються концепції політичної культури, розкривається суть та особливості політичної культури сучасного українського суспільства, проблеми дослідження політичної культури в Україні.

Об'єкт дослідження: політична культура – специфіка учасників суспільно-політичних процесів.

Предмет дослідження: розвиток сучасної української політичної культури.

Мета дослідження: дослідити політичну культуру: проблеми та суперечності її становлення в Україні.

Завдання дослідження: охарактеризувати вплив політичного фактору на різні сторони суспільного життя. Зрозуміти, яка причина повільного розвитку нашої політики у позитивну сторону. Дослідити корінні зміни, які відбуваються в економічній і політичній сферах держави. Традиційно політика визначається, як мистецтво управління державою. Вона зачіпає інтереси соціальних груп, класів, національностей і завжди обумовлюється економічним станом суспільства. Політика, вважають автори «політологічного енциклопедичного словника» – це «організаційна, регулятивна і контрольна сфера суспільства, в межах якої здійснюється соціальна діяльність, спрямована головним чином на досягнення, утримання й реалізацію влади індивідами й соціальними групами задля здійснення власних запитів і потреб» [1]. Оскільки політична культура є багатоаспектним суспільним феноменом, кожне суспільство має свою конфігурацію політичної культури, її всебічне вивчення потребує творчого застосування новітнього, вже випробуваного методологічного інструментарію різних суспільних наук, у тому числі історії, філософії, культурології, політології, соціології, правознавства. Політична культура має бути адекватною. Тож, щоб охарактеризувати політичне життя України, варто поглянути на те, як народ ставиться до влади у своїй країні. Домінуюча і визначальна риса нашої політичної культури – недовіра до влади та державних інституцій. Незважаючи на те, що народ завжди сам обирав правителів у своїй країні. Та стіна напруги нікуди не дівалась. З кожним роком вона все зростала, бо зростання корупції зростала разом з нею. Звідки ця напруга? На мою думку тут є багато причин і нюансів. Та основна це те, що українська нація постійно була під утиском багатьох держав, а здебільшого й взагалі була під владою інших країн. Це, не давало змоги свідомо оголошувати власні погляди на правління та реалізовуватись у власних амбіціях. В монографії доктора наук з державного управління В. Тертички «Державна політика: аналіз та здійснення в Україні», яка присвячена процесу розроблення та впровадження державної політики, проаналізовані змістові та структурно-функціональні особливості державної політики в контексті визначення умов і динаміки державно-політичних процесів, оцінювальних підходів та демократичних перспектив суспільного розвитку. Науковець визначає державну політику, як сукупність специфічних, неординарних дій, заходів та інститутів, за допомогою яких відбувається задоволення різноманітних інтересів диференційованого суспільства. Особливу увагу науковець звертає на взаємозалежність соціально-економічних, політичних, культурних та інших суспільних детермінант і державної політики [2, с. 133-135]. Великою проблемою є створення умов для набуття громадянами політичних знань. В Україні формування цілісної системи політичної науки і освіти, що спирається на багатовікові традиції вітчизняної політичної думки, розпочалося разом із здобуттям державної самостійності й початком реформування суспільства на принципах демократії та цивілізованості. На початковій стадії становлення цієї системи найсерйознішою проблемою було подолання серед широкого загалу і в структурах державної влади упередженого, негативного ставлення до самої ідеї запровадження зазначеної системи. Ця проблема була пов'язана з існуванням стереотипів на кшталт кваліфікування певної частини гуманітарної інтелігенції як політично небезпечної, ототожнення політичної науки з попередньою заідеологізованою, заформалізованою, задогматизованою системою політичної освіти під патронатом однієї партії. За цих об'єктивно несприятливих умов, перешкод суб'єктивного характеру в Україні все ж сформувалась упродовж перших п'яти років державної самостійності розгалужена інфраструктура політичної науки і освіти. Політологію вивчають нині в усіх вищих закладах освіти України та в середніх спеціальних навчальних закладах [3, с. 509].

Висновки. Сучасна українська політична наука, творчо використовуючи науковий доробок західної політичної науки, звертаючись до проблем політичної культури, намагається з'ясувати якісну суть українського суспільства, визначити шляхи формування пріоритетних політичних цінностей та орієнтації громадян України. Вітчизняній політичній науці слід нарощувати зусилля щодо теоретико-методологічного та практичного обґрунтування способів та механізмів формування демократичної політичної культури, поступового подолання її фрагментарності та регіоналізму. Це дозволить зменшити напруження політичного протистояння та політичних пристрастей, розширить соціально-економічний та політичний простір для виявлення громадянської активності людей, забезпечить формування більш якісної політичної еліти та влади в цілому.

Список використаних джерел

1. Державна політика: концептуальні аспекти визначення. <http://www.dy.nauka.com.ua>
2. Тертичка В.В. Державна політика: аналіз та здійснення в Україні / В. В. Тертичка. К. : Вид-во Соломії Павличко«Основи», 2002. 750 с.
3. Політологічний енциклопедичний словник. К.: Генеза, 2004.

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ УКРАЇНИ

Актуальність теми дослідження. Залежність рівня економічного розвитку від етичності суспільства, про що в своїх дослідженнях довів М. Вебер [1], особливо гостро постає у вивченні питання соціальної відповідальності як підприємств, так і бізнесу в цілому. Серед перешкод на шляху впровадження концепції соціальної відповідальності слід відзначити низький рівень суспільної свідомості бізнес-еліти, недосконалість конкретних механізмів реалізації соціальної відповідальності, необізнаність підприємців щодо переваг дотримання принципів соціальної відповідальності. Постає необхідність з'ясування специфічних особливостей соціальної відповідальності та визначення найбільш гострих проблем формування соціальної відповідальності бізнесу.

Мета дослідження: полягає у систематизації наукових поглядів щодо проблем формування соціальної відповідальності бізнесу та визначенні сильних і слабких сторін реалізації соціальної відповідальності у сфері бізнесу.

Предмет дослідження: сучасний стан соціальної відповідальності бізнесу в Україні. Об'єктом дослідження: виступає соціальна відповідальність.

Завдання дослідження: виявлення основних проблем формування соціальної відповідальності; вивчення головних шляхів вирішення проблеми. У той час коли держава не може допомогти у вирішенні всіх соціальних проблем, частина їх переходить у коло питань підприємств та бізнес-структур. Але, як засвідчує практика, підприємства, що мають на меті забезпечення конкурентоспроможності своєї діяльності і прибутковості свого бізнесу, не завжди згадують та турбуються про соціальні проблеми суспільства. [2, с. 95]. У суспільстві, значною мірою морально розрізненому, соціальна відповідальність в цілому і корпоративна зокрема не виникають самі по собі. Необхідно поступово і наполегливо їх формувати, впроваджуючи в корпоративну політику та у стратегію сталого розвитку [2, с. 103]. На цьому етапі великого значення набувають просвітницько-роз'яснювальна діяльність, пропаганда найкращих практик соціально відповідальної поведінки з апеляцією до потреб, інтересів, мотивів і вигід сторін, які зацікавлені в соціально відповідальній діяльності інститутів економіки й суспільства. Активна пропаганда ідеї корпоративної соціальної відповідальності з боку науковців і просвітницька діяльність у цій сфері можуть і повинні поєднуватися з елементами прямого і непрямого впливу на соціальну активність бізнес організацій із боку держави [3, с. 80]. Досить значна частина підприємців вважають, що здійснення соціально відповідальних заходів є функцією винятково держави, а не бізнесу. Створення хорошого бізнесу робить справу корпоративної соціальної відповідальності як головного бачення, що може допомогти компаніям зберегти свою ліцензію на діяльність в умовах усе більш глобалізованого світу [3, с. 95]. Соціальна відповідальність бізнесу неможлива без розвиненого громадянського суспільства, здатного виступати реальним партнером бізнесу під час вирішення соціальних питань. За такої умови можливий процес зростання готовності бізнесу залучатися в діалог і подальше партнерство з різними громадськими групами, збільшення кількості соціальних ініціатив, що виникають завдяки спільному мисленню, спрямованих на вирішення питань суспільного значення [4, с. 190]. В Україні низький рівень поширення соціальної відповідальності пов'язаний також із самим характером отримання прибутку підприємствами [5, с. 188]. Економічний прибуток провідних українських підприємств досягається за рахунок наявності в їх розпорядженні економічної влади, адміністративного ресурсу, доступу до бюджетних коштів недосконалою конкуренцією на внутрішньому ринку, штучного завищення цін на вироблену продукцію, заниження рівня оплати праці, скорочення обсягу соціальних витрат. [6]. Але такий варіант розвитку української економіки сьогодні видається малоймовірним, оскільки вимагає довгострокових фінансових витрат, окрім того, досить ризикований [4, с. 191]. В Україні соціальна відповідальність бізнесу має різні прояви: залежно від положення підприємства на ринку, рівня конкуренції, характеру взаємин з органами державної та місцевої влади, наявності передвиборчої кампанії та ін. Перша форма носить класичний характер, що пов'язано з політикою підприємства щодо реалізації повноцінного соціального партнерства. Друга форма соціальної відповідальності бізнесу може бути пов'язана з отриманням від держави певних привілеїв, можливість розробки та видобутку корисних копалин, надання вигідного державного замовлення [7]. Для соціальної відповідальності важливим є не мотив чи почуття, а конкретна діяльність з її реалізації. Звичайно, є підприємці, які мають внутрішню мотивацію для реалізації соціальної відповідальності [8]. Містоутворюючі підприємства змушені бути соціально відповідальними для безперебійної роботи підприємств, вирішення господарських проблем міста, головним чином, через самоусунення держави від вирішення даних проблем. Тим більше, що в кінцевому рахунку співпраця з місцевою владою і громадянським суспільством виявляється більш успішною [5, с. 189]. Деякі критики стверджують, що корпоративна соціальна відповідальність відволікає від фундаментальної економічної ролі бізнесу; інші стверджують, що це не більше ніж поверхнева прикраса вітрин, або «зелений камуфляж». Із початком екологічного руху 60-х років з'явився навіть термін *esorpornografia*, який був недавно введений в Оксфордський словник англійської мови, визначений як «поширювана організаціями дезінформація громадськості, зображення поваги до навколишнього середовища». [9]. Тобто, вони будуть здійснювати роздування позитивної екологічної інформації й опускати або залишати в стороні негативну інформацію, яка

може зашкодити їх іміджу. Миноу Н. стверджує, що арена корпоративної соціальної відповідальності повинна бути зменшена. «Ніщо не є більш витривалим, ніж фікція, що компанії несуть основну відповідальність перед суспільством. Одне повинно бути ясным – немає такого поняття, як «хороша компанія», яка не є прибутковою. За визначенням світової Економічної ради з питань стабільного розвитку соціальна відповідність бізнесу представляє «постійно діючу вимогу до бізнесу діяти в межах етичних норм та забезпечувати економічне зростання, в тому числі шляхом покращення стандартів життя працівників та їх сімей тією самою мірою, що і покращення життєвих стандартів для мешканців свого регіону та суспільства загалом» [5, с.73]. Котлер Ф. та Ли Н. визначають соціальну відповідальність бізнесу як «вільний вибір компанії на користь підвищення рівня добробуту місцевої громади за допомогою відповідних підходів до ведення бізнесу та надання корпоративних ресурсів». [10].

Висновки. Підходи до вирішення проблем формування соціальної відповідальності бізнесу зводяться до необхідності співпраці всіх зацікавлених сторін: держави, бізнесу і суспільства в цілому. Здебільшого довіра споживачів до підприємств, що проголошують себе соціально відповідальними, на даний час знаходиться на дуже низькому рівні, що є небезпричинним наслідком. Необхідність діяльності підприємств саме на засадах соціальної відповідальності бізнесу не викликає сумнівів, але економічний і соціальний розвиток залежать від зрілості етики і моралі не тільки бізнес структур, а й суспільства в цілому.

Список використаних джерел

1. Вебер М. Политика как призвание и профессия. URL: [https://www. gumer. Mf.Aibliotek_Buks/Sociolog/vebizbr/08. Php](https://www.gumer. Mf.Aibliotek_Buks/Sociolog/vebizbr/08. Php).
2. Безрукова О. А. Соціальна відповідальність бізнесу і громадянське суспільство. Збірник наукових праць Донецького державного університету управління. Серія «Спеціальні та галузеві соціології». Донецьк: ДонДУУ, 2012. . Вип. 217. Серія «Соціологія». С. 94-101.
3. Колот А. М. Корпоративна соціальна відповідальність: сучасна філософія, проблеми засвоєння. Економіка України. 2014. № 3(628). С. 70-82.
4. Головінов О. М. Соціальна відповідальність бізнесу: українські реалії і проблеми. Економічний вісник Донбасу. 2014. № 2(36). С. 187-192.
5. Фірсова С. Соціальна відповідальність бізнесу в Україні: маркетинговий аспект. Вісник КНУ ім. Тараса Шевченка. 2011. Вип-121-122. С. 73-76.
6. Котлер Ф., Лі Н. Корпоративная соціальна відповідальність. Як зробити більше добра для вашої компанії і суспільства. / пер. з англ. С. Яринич. – К.: Стандарт, 2015. – 302 с.
7. Концепція реалізації державної політики у сфері сприяння розвитку соціально відповідального бізнесу в Україні на період до 2030 року. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 66-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/66-2020-%D1%80#Text>.
8. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Особливості української ментальності як основа національної самоідентифікації. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. : Філософія. 2011. Вип. 8. С. 28-35. UPL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoafs_2011_8_6.
9. Гончарук Т., Гупало О. Етика бізнесу. Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації : щоріч. наук. пр. Тернопіль: ТНЕУ, 2015. С. 11-15.
10. Філософія: навч. посіб. Т. В. Гончарук, Н. В. Джугла, Л. П. Мокряк, М. Л. Шумка. Тернопіль: Підручники і посібники, 2009. 224 с.

ПОНЯТТЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження: на сьогоднішній день вивчення певних проблем стосовно громадянського суспільства в Україні викликане безпосередньо потребами поглиблення теоретичних і практичних розробок виходу українського соціуму із кризової ситуації, яка сьогодні існує. Оскільки громадянське суспільство насамперед забезпечує відтворення соціального життя, то воно являється однією зі складових української політики, адже вказує на проблеми та допомагає певним соціальним перетворенням, які необхідно здійснити.

Мета дослідження: дати поняття громадянського суспільства, що воно являє за собою. Дослідити проблеми становлення громадянського суспільства в Україні.

Об'єкт дослідження: людина, як частина громадянського суспільства.

Предмет дослідження: громадянське суспільство, що є однією зі складових для розбудови України.

Завдання дослідження: проаналізувати проблеми, які заважають становленню громадянського суспільства в Україні. Суспільство формується набагато раніше держави. Отож і саме поняття «громадянське суспільство» бере свій початок з часів античності та вперше згадується у працях Аристотеля та Цицерона. Та перш щоб досягти того рівня на якому воно знаходиться зараз, йому довелося пройти складний історичний шлях свого становлення. Для філософів поняття «громадянське суспільство» означало – вільний та освічений. Вони вважали, що держава є надбанням народу, а право є необхідним джерелом державності загалом. Тобто ще за тих часів було прийнято зазначити, що громадянин являється хоч і маленькою проте, дуже цінною частинкою у великому механізмі під назвою «Держава». Але якщо ти був членом чогось політичного, то мав жити по певним правилам, які встановлювались твоєю країною [1, с. 1-2]. Варто зазначити, що тогочасне поняття значно відрізняється від того поняття, яке існує на сьогоднішній день. Одним із популярних вважається, «що громадянське суспільство – це суспільство з розвиненими економічними, політичними, правовими та культурними відносинами між людьми, яке не залежить від держави, але взаємодіє з нею. А, отже для того щоб було видно суспільний розвиток потрібний для початку визначити важливість побудови громадянського суспільства, адже суспільний розвиток є однією з основ забезпечення інтересів, прав та свобод людини [2, с. 2]. Сам процес становлення цього громадянського суспільства являється складною та клопітливою роботою. З кожним роком у це поняття вносяться зміни різними державами світу. Свій важливий вклад зробила й Україна. Погоджуюсь із тим, що не завжди доречний, бо були періоди в історії, коли подавлялись права людини, як окремої особистості. Від чого і виникали проблеми. Однією з важливих проблем було те, що через оце «подавлення» у громадян виникла певна недовіра до влади, бо у них складалося враження, що влада це чужа, корумпована сила, яка має хитку систему управління державою. Ця думка тісно пов'язана з надією на авторитетного правителя, який прийшовши до влади, влаштує все справедливо і демократично [7]. Державна влада може тісно співпрацювати із народом, але вразі вони не будуть прислухатися до думки суспільства, то ця ідея потерпить великого краху, що понесе за собою наслідки. Варто зазначити, що на сьогоднішній день в Конституції і згадки немає про громадянське суспільство. Хоча свого часу, а саме – в проєкті Конституції України в редакції від 1 липня 1992 року третій розділ мав назву: «громадянське суспільство і держава». Натомість Україна проголосила мету побудови правової демократичної держави, де громадянське суспільство виступає в якості обов'язкового елементу. Цей, м'яко висловлюючись, недолік нинішньої Конституції, безумовно, негативно вказуватиметься на процесі формування громадянського суспільства, адже воно по суті не залежить від держави, але повинне діяти разом з нею для спільного блага, у свою чергу держава мусить захищати права громадян, бо такого роду взаємодія допоможе для цивільного розвитку. [3, с.7]. Проте, не можна сильно зациклювати свою увагу на одній проблемі. Важливим є також те, що проблеми становлення громадянського суспільства в Україні співпадають із початком процесу розбудови держави. Тому основним поштовхом для розбудови суспільства має стати початком становлення України як демократичної держави [6]. Дуже гальмує цей процес те, що Україна входила до складу СРСР, який ну ніяк не хотів визнавати її автономію. На сьогодні нам потрібно показати, що ми є громадянами вільної країни, ми наділені свободою думки, маємо право вибору як діяти у різних сферах життєдіяльності. Увесь механізм в середині країни повинен бути збалансованим. Ігнорування таких базових елементів, може мати негативні наслідки [4]. Також багато що й залежить від самих людей. Якщо просто мовчки мириться з тим, що відбувається, то діла не буде. Тому велику роль в історії становлення громадянського становлення громадянського суспільства відіграли певні хронологічні події. Під час помаранчевої революції 2004 року та революції гідності 2013-2014 років громадяни України взяли активну участь у тому, щоб влада України в першу чергу належала народу. Якби самі ж люди не зрозуміли, що вони мають право голосу та також можуть брати участь у створенні своєї держави, ситуація із становленням громадянського суспільства була у плачевному стані [5, с. 31].

Висновок: підбиваючи підсумки, хочу сказати, що громадянське суспільство – це система взаємовідносин, що спрямована на захист суспільством і його представниками своїх легітимних прав та інтересів у всіх сферах суспільного та державного життя. Справжнє громадянське суспільство може існувати лише в державі з ефективною та конкурентоспроможною, соціально-однорідною економікою, яка складається з вільних громадян і будується на засадах толерантності, відповідальності, вміння йти на компроміс. Процеси розвитку громадянського суспільства і розбудови держави мають бути синхронними. На конституційному рівні має бути закладена якісно нова модель правової організації життя суспільства, за якою весь державний і суспільний механізм спрямовується на здійснення і захист їхніх прав та свобод. Попри всі проблеми в нашій державі, не потрібно складати руки і чекати покращення, а потрібно самим покращувати ситуацію в країні. І тільки після цього ми зможемо побудувати державу з сильним громадянським суспільством.

Список використаних джерел

1. Третяк С.М. формування поняття «громадянське суспільство» в західній та українській політикоправовій думці. С.М. Третяк Журнал «Правова держава». 2002. Вип. 13. С. 10.
2. Дубас Н.Я. Поняття громадянського суспільства. Н.Я. Дубас. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2011. Вип. 4.С. 8.
3. Лекція. Проблеми та шляхи розвитку громадянського суспільства в Україні. С. 10.
4. Гончарук Т.В. Громадянське суспільство в Україні: проблеми становлення та потенціал. Т.В. Гончарук, М.Л. Шумка. С. 10.
5. Проблеми формування громадянського суспільства в Україні. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Дніпровський державний університет внутрішніх справ. 2018. С. 320
6. Створення та розвиток громадянського суспільства. URL: <https://pryutivka-community.gov.ua/news/1576495264/>
7. Поняття, ознаки і структура громадянського суспільства URL: https://pidru4niki.com/84535/pravo/ponyattya_oznaki_struktura_gromadskogo_suspilstva

ГРОШІ ЯК ПРЕДМЕТ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОГО ДИСКУРСУ

Актуальність теми дослідження визначається чинниками об'єктивного та суб'єктивного характеру. Об'єктивна причина це значне підвищення ролі грошей у сучасному суспільстві. Сьогодні гроші перетворюються в універсальну міру життя в умовах розвитку «фінансової цивілізації», яку розуміють як проникнення «економічного» на інші рівні буття людини. Через призму грошей формується нова система цінностей, своя політика, нав'язується свій світогляд, своя філософія. Суб'єктивним моментом в обґрунтуванні актуальності обраної теми є той факт, що проблема цінностей надзвичайно загострюється в переломні (кризові) епохи історичного розвитку, бо кожного разу, коли спільноти людей стикаються з соціальними катаклізмами, філософська думка незмінно опинялася перед ціннісною проблематикою як основою культури особистості, нації, суспільства загалом. За цих умов існує особливо гостра потреба у визначенні місця та ролі грошей у соціокультурному просторі буття.

Мета дослідження полягає в тому, щоб дослідити зміст і природу феномену грошей, який безпосередньо впливає на розвиток та функціонування культури, вимір економічних процесів, проблеми у людському вимірі, у контексті найрізноманітніших форм життєдіяльності суспільства і особи, українського соціуму на ринкових засадах. Реалізація мети обумовлює такі вирішення таких **завдань дослідження**: визначення місця феномена грошей у розвитку соціального буття як чинника, що визначає сенс суспільного життя.

Об'єктом дослідження є феномен грошей як прояв соціального буття.

Предметом дослідження є соціально-філософський аналіз грошей як цінності в системі господарської діяльності, що є сферою соціального буття.

Визначення грошей в різних дисциплінах: економічна теорія, соціологія, економічна соціологія, подаються залежно від специфіки аналізу і вони не відображають сутність та природу феномена [1, с. 229]. Але економічна теорія до сих пір оперуючи однією із основних, базових категорій - «гроші», не спроможна відповісти на питання: що таке гроші? Тому вона потребує втручання філософії. Саме філософія, яка завжди акумулює знання про метод, дозволяє створити найбільш узагальнене визначення, що впливатиме на формування картини світу та світогляду людини. І тому в онтологічному визначенні грошей мають бути враховані наступні сутнісні якості: бути знаком; бути мірою; бути носієм певної соціальної норми, що закріплює статус знаку, межу міри. Гроші фіксують міру цінності певного об'єкта як речі, здатної бути загальним еквівалентом обміну інших речей. Проте, статус загальності припускає функціональну феноменологію прояву грошей як цінності в культурі, необхідним елементом пізнання якої постає розгляд проблеми в історико-еволюційному плані. Як відомо, економісти вбачають причину появи грошей у розвитку торговельних відносин, антропологі ж підкреслюють їх неторговий початок. Але так чи інакше гроші були різні за формою (черепашки, худоба, хутра, монети, банкноти), але завжди були постійні за змістом, функціями - засіб обміну. На визначення поняття грошей впливав метод дослідження феномена, тому необхідно розглядати гносеологічні підходи як економістів, так й соціальних філософів. В античності мислителі розглядають гроші як одну з цінностей цивілізованого суспільства. Аристотель, як і Платон, підкреслював важливу соціальну функцію грошей - бути засобом обміну, порівняння цінностей предметів один з одним. В усіх текстах середньовічних мислителів домінує нормативний метод дослідження. Він виявляється в тому, що переважають оцінні судження з позицій християнської моралі. У творах Ф. Аквінського походження грошей розглядається як наслідок домовленості між людьми. Їх завдання полягає в тому, щоб полегшити неупереджений обмін. Визначаючи необхідність грошей (монети) як засобу обігу, він розглядав їх і як міру речей [2, с. 82]. Ситуація догматичного сприйняття світу починає змінюватися у XIII столітті, коли в Італії з'являється новий «грошовий» клас. З цього періоду гроші посідають місце «правителів справ і душ». Саме представниками цієї течії було введено поняття «національне багатство». Меркантилізм є своєрідним підготовчим етапом у реалізації раціоналістичної картини світу Нового часу. У Новий час відбувається розмежування філософії та економічного знання. У цей період гроші «втрачають предметну підставу» у філософських роздумах і переходять у предметне поле економічної науки, стаючи суто економічною категорією. З'являється кількісна теорія грошей Д. Юма, котра створювала відповідну методологічну основу і для характеристики принципів формування вартості грошей. Далі класична політекономія знову повертається до принципів функціонування грошових відносин. Це стало новим рівнем розвитку методології вивчення феномена грошей. А. Сміт та Д. Рікардо були прихильниками ідеї «природного порядку» у тій її формі, яка вже була присутня в сучасній їм філософії. Тому для них гроші - це товар, вартість якого, як і вартість інших товарів, визначається кількістю праці, необхідної для виробництва товарів та доставки на ринок. В основу методу дослідження К. Маркса було покладено його ж філософську теорію історичного матеріалізму. Тому беручись до аналізу феномена грошей, мислитель розглядає гроші лише як результат розвитку вартісної форми. В кінці XIX - першій половині XX ст. С. Булгаков приписав грошам ціннісну природу та ввів проблему грошей в контекст «філософії господарства». М. Вебер вважав гроші найбільш абстрактним і безособовим елементом людського життя. Під час аналізу поглядів мислителів попередніх культурно-історичних епох стало очевидним, що ціннісний підхід, на жаль, не використовувався у вивченні феномена грошей. Це викликано тим, що у філософських побудовах термін цінність був відсутній аж до середини XIX століття, але це зовсім не означало, що в метафізичних роздумах була відсутня сама ідея цінності й ціннісний підхід як такий. Одна справа оперувати цінностями, інша справа мати

ідею цінності і трактувати об'єкти як цінності. Тому можна констатувати, що сучасна філософська думка поки не прийшла до однозначного розуміння грошей ні з точки зору того, що таке феномен грошей, ні з точки зору методології дослідження. Гроші необхідно розуміти як феномен ціннісної природи. Це також дозволяє вписати гроші в сучасну систему цінностей людини як універсальній культурі. Гроші впливають і на формування моралі, ієрархією людських цінностей, на психологію, світогляд людини та суспільства. Вони давно набули статусу універсальної категорії. Мета грошей - впливати на розвиток людини, її цілеспрямовану діяльність, ставлення до праці. Гроші актуалізували не лише зміни у світі речей та у світі людей, у внутрішньому світі людини, її інтересів, ідеалів і прагнень, моральних критеріїв. Вони суттєво змінили систему людських цінностей, поставивши себе у їх центр як всезагальну цінність. Завдяки цьому гроші вийшли за межі своїх природних (традиційних) функцій як еквівалента товару і послуг, розширивши сферу свого функціонування. Історія грошей свідчить, що вони пройшли довгий шлях еволюції від товарних грошей до забезпечених, потім - до фіатних (символічних) і кредитних грошей, на яких сьогодні базуються всі сучасні грошові системи. Гроші є природним, об'єктивним, наслідком розвитку товарного виробництва і вдосконалення економічних відносин. Гроші, безперечно, є цінністю. Однак вести мову про реальну їх вартість можна було лише тоді, коли вони існували у формі благородних металів (золота, срібла), так званих повноцінних грошей. Перехід до інших форм грошей (монети, банкноти), які мають лише номінальну вартість, перетворив їх на знак, символ, носія інформації. А з виникненням так званих «електронних грошей» гроші втратили будь-яку конкретність, перетворились на чисту умовність. Отже, сутність грошей визначається єдністю трьох найважливіших їхніх властивостей. Гроші - особливий товар, який виконує роль загального еквівалента, посередника в обміні товарів і виражає економічні відносини між людьми в процесі виробництва та обміну товарів. Гроші вносять у суспільне буття як порядок, так і елементи хаосу. Сьогодні гроші - це енергія, яка рухає світом. Вони все більше втручаються в екзистенційне буття людини займаючи одне з головних місць, а іноді стають сенсом життя і виправданням цього сенсу [3, с 87].

Висновок Гроші слід розглядати не тільки як категорію економічного обміну, але і як цінність, що впливає на людське буття, що також дозволяє пізнавати і саму людину.

Список використаних джерел

1. Гончаров В.В. Деньги как предмет аксиологического анализа: возможности социально-философского дискурса / В.В. Гончаров // Наука. Религия. Суспільство. Донецьк: Донецький держ. інститут штучного інтелекту, 2007. №1. С. 67-71.
2. Гончаров В.В. «Трансцендентная» природа денег как предмет социально-философского анализа / Экономический и социально-философский потенциал современного общества: возможности, тенденции, перспективы развития: Материалы международной научно-практической конференции (29 июня 2009 г.). В 3-х частях. Ч.1. / Отв. ред. В.И. Долгий. Саратов: Издательство «Научная книга», 2009. С. 82-86.
3. Гончаров В.В. Аксиологический подход в исследовании феномена «деньги» // Наука. Философия. Общество. Материалы V Российского философского конгресса. Том II. Новосибирск: Параллель, 2009. С. 369.

ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ

Актуальність теми дослідження. Актуальність теми полягає у тому, щоб звернути увагу на значення грошей у суспільстві. Вони є невід’ємними в нашому житті та дуже тісно з нами пов’язані. Вони визначають достатки родини, добробут держави. Гроші - тема, яка була, є і буде актуальною завжди, не залежно від стадії розвитку людини. Хтось не надає їм майже ніякого значення, і вони для такої людини є просто джерелом існування. Інші ж, навпаки, перебувають у постійній гонитві за матеріальним благом [1, с. 12].

Мета дослідження: соціально-філософський аналіз значення грошей для людини в ХХІ столітті.

Об’єкт дослідження: гроші в житті людини ХХІ століття.

Завдання дослідження: дослідити значення грошей в соціумі. Позитивні та негативні наслідки впливу грошей на людину.

Предмет дослідження: вплив грошей на життя сучасного суспільства. Перші гроші як засіб міни на землі з’явилися дуже давно, По суті, їх породило соціальна нерівність і різна спеціалізація людей: хтось шив одяг, хтось розводив худобу, хтось працював на кузні. Поступово гроші починали заволодівати людиною, ділити суспільство на багатих і бідних, та ставали першою причиною для скандалів. Люди готові були битися за золото з власним братом, влаштовувати війни та вбивати один одного заради матеріального багатства. Більшість ставали рабами грошей і буквально продавали душу дияволу на монети / купюри. Зараз влада грошей в суспільстві менша не стала. На сьогоднішній день багато питань вирішуються за готівковий розрахунок. Це стосується і освіти, і професійної сфери, і охорони здоров’я. Ринок збудований зараз так, що попит та пропозиції міняються місцями. Надлишок пропозиції безпосередньо керує попитом. Багатство затьмарює свідомість, в якийсь момент люди втрачають почуття реальності, стаючи рабами грошового передзвону [2]. Як мета, гроші мають величезний вплив на розвиток людини, її цілеспрямовуючої діяльності, ставлення до праці. Тобто гроші актуалізували не лише зміни у світі речей, й у світі людей, у внутрішньому світі людини, її інтересів, ідеалів і прагнень, моральних критеріїв. Вони суттєво змінили систему людських цінностей, поставивши себе у їх центр як всезагальну цінність. Завдяки цьому гроші вийшли за межі своїх традиційних функцій як еквівалента товару і послуг, розширивши сферу свого функціонування. Незважаючи на багатотомні дослідження і велику кількість теоретичних концепцій грошей, людство сьогодні не має однозначної й остаточної відповіді на питання, що таке гроші. Уявлення, які не викликали сумнівів в одних суспільних умовах, зі зміною останні вступали в суперечність з реальною дійсністю і відкидалися. Очевидно, все це можна пояснити тим, що суть грошей змінюється адекватно змінам характеру суспільних відносин, в яких вони функціонують. Тому для визначення їх суті необхідно з’ясувати питання про походження, про причини, що зумовлюють виникнення та існування грошей в економічному житті суспільства. На ранніх етапах розвитку людського суспільства відбувався безпосередній обмін товару на товар. Розвиток суспільного поділу праці, зокрема виділення скотарства і землеробства, сприяв подальшому розвитку товарних вносин. Відбувся перехід від випадкового, епізодичного обміну до регулярного. Поступово загальні маси товарів стихійно виділялись такі, які почали відігравати роль головних предметів обміну. Як загальне втілення суспільного багатства, гроші у світовому обігу виступають тоді, коли багатство переноситься з однієї країни в іншу. В сучасному суспільстві гроші відіграють значну роль для кожного з нас, це невід’ємна частина життя. Середньостатистична людина витрачає 8 годин протягом дня на роботу, яка повинна приносити достатньо грошей, для того, щоб почуватися впевнено, забезпечувати сім’ю, здійснювати певні проекти, задовольняти свої бажання. Насправді гроші - це: наш час, наша сила, наші таланти, наш спадок, наші можливості, роки навчання, наш досвід... Тому коли ми витрачаємо гроші - витрачаємо частину себе на добре чи погане [3]. В Божих очах не існує жодної частини нас, жодної сфери нашого життя, яка була би неважливою, яка не мала би значення чи відносно якої він не дбав би про нас. Те, як ми заробляємо чи витрачаємо гроші, як розпоряджаємось ними, покаже наші правдиві цінності, пріоритети і діла. Саме тому Ісус так багато говорив про гроші. Шістнадцять з тридцяти восьми біблійних притч розповідають про те, як розпоряджатись грошима і майном. Цей факт здивує, але Ісус Христос говорив про гроші набагато більше, ніж про інші речі. За підрахунками Говарда Дейтрона Біблія містить приблизно 2350 рядків, в яких йдеться про гроші та майно [4]. Господь так багато уваги приділяв питанню фінансів, тому що хотів, щоб ми знали Його погляди на цю непросту сферу нашого життя, розуміли Його волю. Він висвітлював грошові питання тому, що гроші - це справді важливо. Коли ми починаємо пізнавати Божу волю, то бачимо, що вона «добра», «блага». Бог ніколи не бажає чогось поганого для своїх дітей. Згодом ми відкриваємо, що вона «угодна» чи «прийнятна». Чим більше пізнаємо її, тим більше хочемо її виконувати, за нею йти. Нарешті, коли рухаємося вперед в прийнятті і пошуках Божої волі, то бачимо, що вона дійсно «досконала». Божа Воля покриває всі сторони нашого життя - а це включає і наші гроші.

Висновок: як ми бачимо, гроші відіграють дуже велику роль в нашому суспільстві. Але мораль завжди залишалась і залишається одна: як люди ними користуються і що вони можуть зробити з нами. Можна міркувати про неминучі та істинні цінності типу здоров’я, щастя, любові. Але справа в тому, що ці поняття дуже змінилися за останній час, більшість переосмислили навіть ці поняття [5].

Список використаних джерел

1. Гальчинський А. Теорія грошей. Навчально-методичний посібник. К. «Основи». 1998с. 414
2. Володимир Мідляр «Гроші і людина» URL: <https://naurok.com.ua/rol-groshey-y-nashomu-zhitti-107894.html>
3. Іван верастюк «Гроші чи щастя» URL: <https://mojaosvita.com.ua/tvoru/rol-groshej-y-suchasnosti-sviti>
4. Сергій Рапрік «Гроші чи Свобода» URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/accountant17508/>
5. Андрій Сторозький «Цінність» URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/econom theory/21874/>

НАУКА ТА ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА

Актуальність теми дослідження: сучасне людство вступило в третє тисячоліття свого розвитку, яке породило нові проблеми й виклики, загостило увагу до традиційних глобальних проблем. Впровадження у виробництво найновіших досягнень науки і техніки. Людство вступило в епоху науково-технічної революції, що посилює антропогенний вплив на природу, який має суперечливий характер. У ньому переплелись позитивні й негативні явища: вдосконалення технологій і зростання виробництва, що сприяють повнішому задоволенню потреб людей, раціональнішому користуванню природними ресурсами, збільшенню виробництва продуктів харчування тощо. З іншого - забруднюється природне середовище, знищуються ліси, посилюється ерозія ґрунтів, випадають кислотні дощі, зменшується озоновий шар навколо землі, погіршується стан здоров'я людей тощо. Певні труднощі виникають і з самого життя та діяльності людини.

Мета дослідження: проаналізувати сутність глобальних проблем людства, а також визначити, яке місце посідає наука у їх вирішенні чи загостренні на конкретних прикладах.

Об'єкт дослідження: сфера суспільного життя і сучасного світу.

Предмет дослідження: виявлення засобів їх вирішення в евристичному потенціалі філософського способу мислення і відповідного йому способу життя людини й соціуму.

Завдання дослідження: характеристика основних глобальних проблем людства; дослідження цих проблем у розрізі економічного підґрунтя; пошук шляхів вирішення глобальних проблем людства з точки зору економічних наук. Насамперед проблема впливу глобалізації на соціокультурний розвиток не західних товариств, проблема співвідношення глобалізації та модернізації, вивчення чи припинення індивідуальних здібностей та якостей людини, із стрімким ростом глобалізації пов'язана проблема нівелювання сімейних цінностей. Ці та ряд інших проблем є свідченням того, що в процесі глобалізації змінюються самі основи соціального буття та значення цих змін ще тільки починає осмислюватися наукою і громадськістю. Глобалізація впливає на характер і спрямованість історичного процесу, долі народів і політику держав [4, с. 96-97]. Протягом останніх десятиліть у світі виникло та загостилося певне коло проблем, що стосуються інтересів та долі всього людства. Розв'язання даних проблем не підсилює жодній з країн світу зокрема. Необхідні скоординовані зусилля всієї спільноти землян, адже під загрозою їх подальша доля. Подібні проблеми дістали назву глобальних (від лат. «globus» - куля, фр. «global» - всеохоплюючий, загальний). Причини виникнення глобальних проблем різноманітні. Їх можна поділити на три групи: 1) причини природного і демографічного характеру; 2) негативні наслідки господарської діяльності людей; 3) побічні наслідки розвитку науки і техніки. Існують певні ознаки, що дають змогу визначити проблему глобальною. А саме: 1) вони мають загальносвітовий характер, тобто стосуються інтересів значної кількості або ж усіх держав світу; 2) невирішення їх викликає загрозу людству, погіршення умов життя людей та розвитку продуктивних сил; 3) вони потребують невідкладних та рішучих дій на основі колективних і скоординованих зусиль світового співтовариства. Загальний економічний закон зростання потреб та й зростання чисельності самого людства вимагають все більше і більше відновлюваних та невідновлюваних природних ресурсів. Отже, загострюється суперечність між потребами людства та можливостями природи задовольнити їх на даному рівні розвитку продуктивних сил цивілізації. До другої сфери належать проблеми суспільних взаємовідносин між державами різних економічних устроїв, подолання економічної відсталості багатьох країн світу, локальні, регіональні та міжнародні кризи тощо. Останнім часом серед проблем даної сфери на перший план вийшли проблеми, пов'язані з регіональними конфліктами [3, с. 436-437]. Третя сфера - розвиток людини, забезпечення її майбутнього. До цієї сфери належать, передусім, проблеми пристосування сучасної людини до умов природного та соціального середовища. [1, с. 316-318]. Виділяючи специфіку філософського осмислення глобальних проблем сучасності, можна виділити такі найважливіші, характерні лише для цієї форми пізнання особливості: 1. Формуючи світогляд, філософія задає певні ціннісні установки, які значною мірою визначають направленість людської діяльності, а відповідно і її результати. 2. Узагальнюючи дані окремих наук і теорій, які виникають в їх надрах, філософія дає таким чином інтегрований погляд на глобальні проблеми сучасності. 3. Філософія пояснює суспільні явища і процеси в історичному контексті, формуючи таким чином найбільш загальні закони розвитку суспільства і природи. Тому в дослідженнях глобальних проблем націлює на розуміння їх як закономірного явища і органічно пов'язаних з суспільним прогресом. Тому виникнення глобальних проблем розглядається як результат об'єктивного процесу суперечливого розвитку історії. 4. З філософських позицій можна побачити загальну тенденцію розвитку глобальних проблем сучасності, динаміку їх взаємодії і взаємообумовленість, в якій вони знаходяться. 5. Виконуючи культурологічну функцію, філософія дає можливість розвивати культуру людського мислення, а також знайомитися з культурою окремих народів, в якій формуються певні цінності, що спрямовують людину на певну діяльність. Без цього жодна з проблем, що стоять перед людством, не може бути вирішена [2, с.70-72].

Висновок: глобальні проблеми є всезагальними – як за їх об'єктом – земна куля, так і за суб'єктом їх вивчення і розв'язання – світова спільнота, держави світу. Основою їх появи є, в першу чергу, людська

діяльність, яка нерозривно пов'язана із суспільною свідомістю. Виходячи з вище сказаного, автор ставить метою статті, як аналіз самої сутності глобальних проблем, так і виокремлення основних глобальних проблем сучасності та шляхів їхнього вирішення.

Список використаних джерел

1. Білодід Ю . Філософія: Український світоглядний акцент: Навчальний посібник/ Ю рій Білодід. К.: Кондор, 2006. 355 с.
2. Взаимодействие общества и природы: филос.-методолог, аспекты экологической проблемы
3. Губерський Л. Філософія: Навч. посібник для студ. і аспірантів вищих навч. закл. / І.Ф. Надольний (ред.). 5. вид., стер. К.: Вікар, 2005. 516 с.
4. Чигур, Р. Феномен глобалізації: соціально-філософський аналіз / Р. Чигур // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філософія. 2015. Вип. 18. С. 96-102.

РЕЛІГІЯ ТА ГРОШІ

Актуальність теми дослідження: у сучасному світі існує багато об'єктів фінансово-економічної сфери, світовий ринок організації та підприємства світового рівня. Для того, аби бути обізнаним у всіх питаннях потрібно цікавитися економікою, Ті первинним елемента прошила. Також у світі сьогодні виділяють велику кількість релігій, котрі і далі поширюються на людську спільноту. Для того, аби розуміти суть основних релігійних догм цього розділу філософії, потрібно звернути особливу увагу на релігію.

Метою дослідження: є навчити студентів глибоко мислити про суспільні процеси, в яких особливе місце займають релігія та гроші.

Об'єктом дослідження є: система світових релігійних концепцій, суть різних віросповідань на поведінку та світогляд людини та групи людей, а також місце товару, ринку, організації, підприємств у житті кожної людини.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних і практичних проблем у формуванні та встановленні окремої особи, проблема сприйняття людиною проблем грошей та релігії на власний розсуд та оцінка нею загальних, власних та суспільних проблем.

Завданням дослідження є проаналізувати тему багатства у християнській релігії. Гроші - це багатофункціональна економічна форма, за допомогою якої здійснюється облік вартості, обмін, платежі, накопичення вартості. Гроші є одним із найбільш важливих розділів економічної науки. Вони є набагато більшим, ніж простий інструмент, що сприяє розвитку економіки. Добре діюча грошова система сприяє як повному використанню потужностей, так і повній зайнятості. Та навпаки, погано функціонуюча грошова система може стати головною причиною різких коливань рівня виробництва, зайнятості та цін в економіці [1, с. 496]. Релігія-(від лат. religio-зв'язок)-особлива система світогляду та світосприйняття конкретної людини або групи людей, набір культурних, духовних та моральних цінностей, що обумовлюють поведінку людини. Еталонний зв'язок поняття релігії встановлений і використаний в релігієзнавстві, був запропонований Кліффордом Гірцом, котрий назвав її «культурною системою» [2, с. 425]. Чому з кожним днем гроші стають все ціннішими для людства? Ймовірно, все це наслідок економічного прогресу. Проте, дуже прикро, що в сьогодення матеріальні цінності для когось важливіші ніж духовні. Важливу роль у цьому відіграє гігантський стрибок, що відбувся в розвитку засобів комунікації за останні роки. Можливість здійснення фінансових угод, не виходячи з дому, через Інтернет, прискорила процеси сучасного ділового життя в ролі. На підтримку такої швидкості, знову ж, потрібні кошти. Але причому тут особиста успішність або її відсутність? Багатьма психологічними дослідженнями доведено, що реакція людини на фінансові фактори впливає на і життя. Одна лише думка про гроші переводить мозок у стан, в якому людина стає егоїстичною. Чим більше людина цінує фінансовий успіх, тим менше значення для неї мають проблеми суспільства в цілому. Гроші настільки впливові, що часто зачіпають прошарки людської душі, впливаючи на почуття, емоції, затьмарюючи розум. Та не потрібно впадати у відчай, якщо ти став боржником, адже із кожної ситуації є Свій вихід. Не варто бігати за ілюзіями, вірячи, що саме гроші керують цим світом, маючи найвищу владу. Я думаю, що у цьому випадку слід згадати, що вони лише пусті папірці, ціна яких часто є нестабільною. А виходячи із цього, не можна оминати та розтлумачити наступного поняття під назвою - «релігія». У духовному житті людства неможливо знайти феномен, який протягом тисячоліть, а точніше, впродовж усього земного існування відігравав би вагомішу роль, ніж релігія. Вплив релігії на суспільне життя не завжди був однозначним. Характер цього впливу може суттєво змінюватися, набувати специфічних особливостей. Соціальні функції релігійних організацій не рівнозначні функціям релігії, тому що релігійні організації включаються до загальної системи економічних, політичних та інших суспільних відносин і виконують безліч нерелігійних функцій. У середні віки церква не тільки володіла монополією у сфері ідеології, а й виконувала економічні й політичні функції. У деяких країнах Східної Європи християнські церкви сприяли боротьбі мас проти іноземних загарбників. Монастирі в Європі протягом тривалого часу були майже єдиними культурними центрами. Багато релігійних організацій і в наш час активно виступають за мир, за ядерне роззброєння. В пострадянських суспільствах релігійні організації сприяють національній ідеї. Так, в Україні відродження національних церков йде поруч з процесами національного відродження [3, с.1]. За Джемсом, почуття, емоційне вольова сфера – найглибше джерело релігії. Засновник психоаналізу Зигмунд Фройд (1856-1939) також вважав релігію природним феноменом, людським продуктом. Боги, зазначав учений, виконують своє триєдине завдання: нейтралізують жах перед природою, приміряють із грізним фатумом, що постає передусім в образі смерті, й винагороджують за страждання і поневір'яння, які випадають на долю людини. Серед популярних філософсько-соціологічних концепцій релігії виокремлюється точка зору засновника соціології релігії німецького філософа і соціолога Макса Вебера (1864-1920), який характеризує релігію як спосіб надання сенсу, вносячи «раціональність» у пояснення світу та в повсякденну етику. Дещо специфічно тлумачить релігію марксизм. Згідно з раціоналістичною парадигмою марксистських філософів релігія має винятково соціальну природу. Пояснити її, як будь-яке інше соціальне явище, виходячи з природної сутності людини, неможливо, оскільки, як вважають його прихильники, соціальне ніколи не зводиться до біологічного й не може бути пояснене біологічними законами, властивими організму людини. Тому марксизм шукає джерела релігії не в глибинах внутрішньої природи окремого індивіда, не в

його одвічних «екзистенційних» конфліктах і проблемах, а в суспільних формаціях, економічному житті та відповідних відносинах реального життя [4, с. 283].

Висновок: розуміючи важливість даної проблеми - гроші та релігія, ми з упевненістю можемо побачити верховенство релігії. Деякі люди, вважаючи великою цінністю гроші, забувають, що за них можна купити далеко не все, в тому числі й віру. А ось релігія дуже віртуозно й духовно може підкупити кожного, навіть запеклого атеїста, адже має феноменальну й істинно святу силу, породжуючи в душі добро, милосердя, віру, надію і любов.

Список використаних джерел

1. Сутність, функції та історія грошей. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/accountant/1708/>
2. Кислюк К. В. Релігієзнавство: [підручник для студентів вузів] / К. В. Кислюк, О. М. Кучер. [5-е вид., виправ. і доп.]. К. : На-род. укр. академія, 2007. С. 425-464.
3. Релігія та її значення в суспільстві. <https://osvita.ua/vnz/reports/telig>
4. Черній А. М. Онтологія духовності (Антропологічна цілісність у релігієзнавчому вимірі). К., 1996. 283 с.

НАУКА І ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА

Актуальність теми дослідження. Актуальність дослідження пов'язана із загостренням глобальних проблем, посиленням процесів глобалізації у всіх сферах людської діяльності і пошуком відповіді на питання: «Що робити далі?» Дати відповідь на це питання прагне наука, адже глобальні проблеми людства мають бути вирішені якнайшвидше. Чим довше людство їх ігноруватиме, тим гіршими будуть наслідки.

Мета дослідження: проаналізувати сутність глобальних проблем, дізнатися про їхній вплив на людство, а також визначити, яке місце посідає наука у їх вирішенні.

Об'єкт дослідження: роль людини у глобальних проблемах.

Предмет дослідження: сучасні проблеми людства та їх вплив на суспільство. Роль науки у вирішенні найактуальніших проблем сьогодення. Методи протидії та усунення загрози людству шляхом розробки та застосування стратегій боротьби проти чинників, що спричиняють появу цих проблем.

Завдання дослідження: дослідити глобальні проблеми людства та знайти причини їх виникнення. З'ясувати яку роль у розв'язанні глобальних проблем відіграє наука та які методи вирішення вона пропонує. Перед людством постали глобальні проблеми, що зачепили інтереси не тільки окремих країн чи регіонів, але й людства в цілому. Глобальними називають проблеми, які стосуються всього світу, призводять до значних, нерідко незворотних соціально-економічних і біологічних втрат на планеті, створюють загрозу існуванню людства і потребують для свого розв'язання координованої співпраці всіх країн. Серед сучасних глобальних проблем розрізняють кілька груп: політичні, етнічні, демографічні, економічні, соціальні, продовольчі, екологічні. Серед них, своєю чергою, виокремлюють вужчі аспекти, що впливають на окремі сторони життя людства. Наприклад, проблема етнічних воєн, енергетична проблема, проблеми освіти та охорони здоров'я тощо [1]. Можна виділити різні варіанти класифікації глобальних проблем, зупинимось на тій, яку подає Петрушенко В. Відповідно, виділяють: Соціально-екологічні проблеми – це проблеми, пов'язані з порушенням рівноваги в геологічних, біохімічних процесах Землі та біосфери загалом внаслідок людської діяльності. Соціально-економічні проблеми – актуалізується енергетична проблема і проблеми, пов'язані з хімічним виробництвом. Окрім цього, сюди відносять продовольчу, демографічну проблеми і економічну відсталість значної кількості країн. Соціально-політичні проблеми – на перший план висувуються проблеми війни та миру, зумовлені нагромадженням зброї масового знищення людини. Глобальні проблеми охоплюють всю земну кулю, при чому не лише ту її частину, де проживають люди, але й іншу її поверхню. Будучи наслідком (а не простою сумою) всього попереднього розвитку людства, глобальні проблеми виступають як специфічне породження саме сучасної епохи (а не минулих епох), як наслідок неупущимої нерівномірності соціального - економічного, політичного, науково-технічного, екологічного і культурного розвитку в умовах якісно нової, своєрідної історичної ситуації. Всі глобальні проблеми сучасності взаємозалежні, взаємозумовлені, й ізольоване їх вирішення неможливе. Забезпечення подальшого економічного розвитку природними ресурсами необхідно передбачає запобігання зростаючого забруднення навколишнього середовища, оскільки це веде до екологічної катастрофи. Тому ці проблеми і називаються екологічними, і часто розглядаються як дві сторони однієї екологічної проблеми. Глобальні проблеми характеризуються певною «ієрархією», тобто пріоритетністю одних з них стосовно інших, їхньою співвідпорядкованістю. Без'ядерний, ненасильницький світ є не тільки вищою соціальною цінністю, але й необхідною попередньою умовою вирішення всіх інших глобальних проблем. Адже приведення в дію всього 5% нині існуючого в світі ядерного потенціалу достатньо, щоб трапилася непоправна екологічна катастрофа [2]. Кожна з глобальних проблем породжена специфічними причинами, зумовленими, з одного боку специфікою розвитку продуктивних сил, географічним середовищем, рівнем прогресу техніки, природно-кліматичними умовами, тобто речовим змістом суспільного способу виробництва, а з іншого - специфічною суспільною формою, особливістю розвитку відносин власності. За всієї різноманітності причин глобальних проблем існують спільні для них причинно-наслідкові зв'язки, властиві розвиткові технологічного способу виробництва [3]. Джерелами ресурсів та засобами розв'язання глобальних проблем у нинішніх умовах виступають: офіційна допомога з боку економічно розвинених країн країнам, що розвиваються; іноземні приватні інвестиції; застосування економічних важелів управління якістю довкілля, зокрема субсидій і дотацій за виготовлення екологічно чистої продукції, за виконання державних екологічних проектів, екологічні платежі за всі види забруднення довкілля, виплати на охорону природи і поліпшення екологічних результатів, пільгове або дискримінуюче кредитування, оподаткування і ціноутворення, екологічне страхування тощо; об'єднання зусиль усіх країн світу для розв'язання глобальних проблем; збільшення витрат держав світового співтовариства на подолання насамперед екологічної кризи; - створення за рахунок країн, які заподіяли найбільшої шкоди планеті, своєрідного фонду екологічної безпеки з метою ліквідації найзагрозливіших для довкілля джерел небезпеки: посилення відповідальності країн світового співтовариства за збереження природи; стимулювання виробництва таких зразків транспортних засобів, техніки, які б не завдавали шкоди довкіллю, забезпечували економію всіх паливно-енергетичних ресурсів [4, с.445].

Висновок. Глобальні проблеми — проблеми, що охоплюють всю Землю, все людство, всі держави і що вимагають для свого вирішення спільних зусиль світової спільноти. Знайти основні шляхи та засоби вирішення

глобальних проблем – це значить забезпечити умови виживання всіх народів і подальший соціально-економічний розвиток людської цивілізації. Глобальні проблеми – це нехаотичні явища і процеси: вони тісно взаємопов’язані. Для їх вирішення потрібні нові підходи і практичні заходи, які б виходили із цілісності світу, необхідності співробітництва в планетарному масштабі.

Список використаних джерел

1. Вікіпедія. Глобальні проблеми людства. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. Руденький Даниїл, керівник Тютюко С. М. URL: <https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/>
3. Причини виникнення і сутність глобальних проблем URL: <https://buklib.net/books/32148/>
4. Ю.В. Ніколенка «Політекономія». Підручник. Київ: ЦУЛ 2003. 479 с.

ПОТРЕБИ, ІНТЕРЕСИ ТА ЦІННОСТІ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ

Актуальність теми дослідження: проблема розвитку особистості. Вираженням її індивідуальності є здібності, нахили, інтереси, характер, а також темперамент. Особистість як предмет пізнання, що вивчає людину. Одним із завдань формування особистості є прищеплення їй практичних навичок, поєднувати свої інтереси з інтересами інших суб'єктів. Взаємодія інтересів справляє істотний вплив на формування особистості. Але важлива також воля, рішучість цієї особистості відстоювати свої духовні чи матеріальні інтереси.

Мета дослідження: висвітлити потреби інтереси та цінності розвитку особистості.

Об'єкт дослідження: потреби, інтереси та цінності особистісного розвитку.

Предмет дослідження: потреби, інтереси та цінності у системі самореалізації особистості. Розвиток особистості. Його залежність від спадковості, середовища та виховання.

Завдання дослідження: дослідити залежність особистісного розвитку від потреб, інтересів та цінностей людини. При вивченні особистості слід взяти до уваги те, що людина сама по собі являє систему зі складною структурою. Філософська енциклопедія визначає особистість наступним чином: це людський індивід як суб'єкт відносин і свідомої діяльності. Інше значення - стійка системи соціально значимих рис, що характеризують індивіда як члена того чи іншого суспільства [6]. Особистісний розвиток, зростання і розвиток особистості - найбільш загальне поняття, що описує всі позитивні зміни в особистості як результат внутрішніх процесів і зовнішніх впливів. Це все те, що в особистості розгортається з віком саме, що формується під впливом ззовні, що розвивається в спільній діяльності з оточуючими і розвивається в собі самим людиною [7]. Головною цінністю західного шляху буття є особистість і її свобода. Ідея свободи особистості витікає із самої сутності християнського світо-ставлення, і будь-яка християнська культура приймає і підтримує її. У католицькій і православній культурі свобода особистості є свободою вибору між добром і злом, у протестантській - свободою дії (при вже здійсненому самим буттям виборі на користь добра, який особистості слід прийняти і якому вона має довіритися) [2, с. 210]. Вивчаючи особу, слід розділити поняття «людина», «індивід», «індивідуальність», «особа», які часто ототожнюються. Людина - найбільш узагальнене поняття, яке характеризує принципову різницю (біологічну) між людиною та твариною. Індивід розуміється як окрема конкретна людина, як одиничний представник людського роду. Індивідуальність визначається як сукупність рис, властивостей (природних, психічних, соціальних), що відрізняють одного індивіда від іншого. Поняття особистість - різноманітна. Воно характеризує «надприродну», соціальну властивість людини. З одного боку, цим визначається конкретний індивід як суб'єкт діяльності, з іншого - розуміється соціальна властивість індивіда як сукупність соціальних рис, характеристик, які інтегрувалися в процесі суспільної взаємодії. Потреби - це ті форми взаємодії людини зі світом (духовні чи матеріальні), необхідність яких обумовлена особливостями відтворення і розвитку її біологічної, психологічної, соціальної визначеності, і які тою чи іншою мірою відчуються, усвідомлюються людиною. Кожна група потреб по-своєму виявляються у людини, з різною силою та інтенсивністю. Де починаються вищі потреби, там, власне кажучи, починається формування особистості. В результаті виникає двох-спрямований процес: потреби керують людиною, а вона формує їх зміст. Чим вищі запити особи, тим складніший процес формування потреб. Внутрішніми спонуканнями до дій стають мотиви, що є результатом усвідомлення особистістю своїх потреб і виявляються в конкретних прагненнях до їх задоволення. Мотив - це реальне спонукання, яке змушує людину діяти у певній життєвій ситуації, за певних умов [5]. Мотив, на відміну від потреби, - з'ясована причина поведінки, осмислена дія, усвідомлені наміри. У класифікації мотивів виділяють матеріальні та духовні як основні, а також економічні, політичні, соціальні, ідеологічні тощо. Людина прагне здобути те, чого потребує, те, що цінить, відповідно орієнтує поведінку на конкретні цінності, причому свідомо. А це і є властивість мотиву поведінки. Наступний елемент, котрий виявляє сутність природи особистості, є інтерес. Інтерес - це усвідомлення потреб особистості. Це спрямованість дій індивіда залежно від можливості задоволення тієї чи іншої потреби, одна із рушійних сил поведінки та діяльності особи. Разом із потребами інтереси становлять основу цінності [3, с.190-191]. Цінність виступає як закріплене ставлення людини (ідеї, уявлення, переживання, установки) до елементів навколишнього світу, які визначають вибір засобів і методів діяльності і їх застосування в соціальній практиці. Цінностями можуть виступати предмети людських прагнень, устремлень, бажань, а також процеси, явища, ідеї. Вони виявляються у формі ідеалу (абстрактне уявлення), в елементах матеріальної та духовної культури, соціальних цінностях [5]. Кожній людині притаманна індивідуальна ієрархія особистих цінностей, що дозволяє говорити про таке поняття, як шкала цінностей. Все це пов'язує духовну культуру суспільства з духовним світом людини. Цінності та потреби тісно взаємопов'язані [1, с. 139]. У координатах соціальних цінностей розвивається особливе сприйняття світу, яке може бути названо ціннісним на відміну від раціонального, утилітарного або споглядального. Самодостатнє значення для безпосередніх учасників діяльності (духовної особливо) набувають саме форми діяльності, її засоби та естетичний результат. У цінностях розкриваються не тільки найближчі результати дії для особи або групи, але і його певний сенс, який розкриється в ході подальшого розвитку подій. У структурі людської діяльності ціннісні аспекти взаємопов'язані з пізнавальними і вольовими; в самих ціннісних категоріях виражені «граничні» орієнтації знань, інтересів, уподобань різних суспільних груп і особистостей [4, с. 188].

Висновок. Отже, особистісний розвиток - це збільшення потенціалу особистості, здатності людини жити внутрішньо заможніше і краще управляти своїм життям. Він на пряму залежить від потреб, інтересів та цінностей людини.

Список використаних джерел

1. Гуревич П. С. Основи філософії: Підручник. М: Гардарики, 2000. 274 с.
2. Н. Хамітов, Л. Гармаш, С. Крилова «Історія філософії» КН Т, 2016. 396 с.
3. Степанов О. М., Фіцула М. М. Основи психології і педагогіки. К: Академвидав, 2005. 231 с.
4. Юрій М. Ф. Людина і світ. К: Дакор, 2006. 460 с.
5. «Мотив, як результат усвідомлення особистістю своїх потреб» URL: [<https://studfiles.net/preview/6702682/page:11/>]
6. «Визначення особистості» URL: <http://pidruchniki.com/12810419/sotsiologiya/osobistist#140>
7. «Розвиток , як збільшення потенціалу особистості» URL: http://psychologis.com.ua/lichnostnoe_razvitie.htm

ГРОШІ ЯК ФЕНОМЕН КУЛЬТУРИ, ЇХ ВПЛИВ НА ЗМІСТ МЕНТАЛЬНИХ ПАРАДИГМ

Актуальні теми дослідження грошей як соціокультурного феномена актуальне у зв'язку з формування у сучасну добу стану соціального життя, означеного поняттям «фінансова цивілізація» під яким мають на увазі проникнення «економічного» на всі рівні соціокультурного буття людини.

Мета дослідження: довести вплив грошей на ментальні парадигми. Розглянути гроші як феномен культури. Визначити яку роль відіграють фінанси у житті людини.

Об'єкт дослідження: гроші.

Завдання дослідження: вплив грошей і капіталу на культурне та ментальне життя людини. Весь соціальний досвід пострадянських років українців просочений гострими проблемами, які пов'язані зі зміною ролі грошей у їхньому життєвому світі, а саме: втрата заощаджень, катастрофічна інфляція першої половини 90-х років, масове зубожіння, фантастичне зростання тіньових та кримінальних капіталів, шахрайство «фінансових пірамід», які від тепер відійшли в минуле. Щоб втрати себе у розбурханому морі ранкових відносин, які проходять болісний етап становлення, треба, щоб люди усвідомлювали як небезпеки, створені грішми, так і свої можливості протистояти їм [1, с. 15]. Це актуально завжди, але в Україні сьогодні особлива потреба в усвідомленому і тверезому ставленні до грошей. У філософських виданнях останніх років у пострадянських країнах з'являється праця, присвячена проблемам формування адекватних соціальним реаліям морально-етичних засад для людини в її господарській діяльності [1, с. 27]. Зокрема варто відзначити такі з них: І. Панквич «Мораль, як обмежувач здійснення права людини і громадянина», Л. Тутов «Праця як основоположний феномен життя у філософії господарства» та «Проблеми пізнання у філософії господарства», С. Корнієнко «Філософські проблеми економічної парадигми ХХІ століття». Р. Богурин «Принципи побудови та аналізу взаємовідносин у соціально-економічних системах» [2, с. 27]. Водночас опубліковано дуже мало праць, у яких розглядалася б сутність грошей як феномен культури та їх вплив на життєвий світ людини поза економічними відносинами, а також розгляд проблеми дебагато людей ставлять гроші на перше місце відштовхуючи інші важливі цінності, проте наявність такого впливу очевидна. Цікавою і за змістом, і за оригінальністю вибору предмета дослідження - Монографія А. Мазаракі та В. Ільїна «Філософія грошей» [2, с. 38]. Розглянемо методологію теорії комунікації, щоб здійснити аналіз умов та виявити загальні моделі комунікативних практик, медіумом яким виступають гроші. Важливим є те, що комунікативна філософія зорієнтована на осмислення практичних вимірів людського буття, а саме повсякденного спілкування та життєвого світу людини в якому синтез емпіричного досвіду відбувається не «в надрах» трансцендентальної самосвідомості, а в міжособистісному просторі універсальної комунікації [2, с. 39]. Гроші виникли і розвинулися внаслідок потреби людей узгоджувати свої позиції та виникнення зазначало вироблення і кодування у знаковій формі нових вербальних, поведінкових, ситуативно-речових кодів, змістом яких стали конвенційно прийняті правила, що регулювали нові форми поведінки людей. Роль та місце грошових відносин у структурах комунікативних практик ми визначаємо через уведений Ю. Габермасом концепт комунікативної дії, який виражає активну позицію людини в контекстах соціуму, спрямовану на зустріч з іншою людиною [2, с. 43]. Для розуміння грошових відносин як комунікативної дії головним є той аспект, у якому вчений застосовує це поняття, як ключ для розуміння загроз життєвому світові людини з боку господарських та бюрократичних механізмів, а саме загроз перетворення особистісних стосунків на об'єкт управління або ж на товар. Історичне буття грошей можна розглянути як еволюцію їхньої знакової природи, процес абстрагування та ідеалізації, перехід тотожності знакової форми виявлялася соціальна природа грошей як феномена культури [2, с. 44]. У процесі еволюції грошей можна виділити такі етапи: виникнення та розвиток ненасильницьких форм обміну матеріальними цінностями між людьми: 1) дарування; 2) перетворення одnobічного акту дарування на двобічний, тобто виникає новий смисл людських стосунків, заснованих не на кровній спорідненості або насильстві, а на господарському партнерстві; 3) виділення конкретних продуктів, які обмінюють, тобто осмислення сквівалентного характеру обміну; 4) поява місцевих натуральних грошей. Це є єдині для даної культури символу еквівалентом, з якими співміряється значущість будь-якого товару [3, с. 44]. Поява монетних грошей як граничного рівня репрезентації організованої суспільної волі у сфері обміну товарів: завершується процес «розходження» значення окремого товару та значення універсального еквіваленту всіх товарів, утвердження самостійного буття соціального символу, який не має іншого застосування, ніж представництво соціальних значень інших речей. Виникнення банкнот, зроблених з паперу, але розмінних на золото - фізичне відділення у просторі і часі знаку - паперу, засвідченого певним законним чином - від його значення, тобто золотого соціального забезпечення, довіри до здатності держави контролювати стихію ринкових процесів. З появою електронних грошей і кредитних карток, гроші втрачають предметно - чуттєву форму, перетворюються в інформацію в чистому вигляді, як упорядкована знакова система в якій призначення - задавати алгоритм, порядок, матрицю функціонування мета системи економічного життя [3, с. 67]. Інформація перетворюється у субстанційну основу сучасної економічної реальності. Комунікативна природа грошей дає змогу бачити в них варіант спрощеної спеціалізованої мови. Відповідно культурну функцію грошей можна інтерпретувати з філософсько світогляду [3, с. 67]. Вихідним принципом філософії комунікації є положення про те, що мова - це субстанція, яка скріплює суспільство в певне органічне ціле. Гроші ж. представляють з себе «спільним

знаменником», механізмом повсякчасного, універсального отожднення смислів людей у спілкуванні з людьми. У такій якості вони постають як засіб для досягнення порозуміння, причому ж в неймовірно широких масштабах, ніж це було у без грошовому соціумі [4, с. 78]. Поняття соціального капіталу за останнє десятиліття стає дедалі популярнішим у соціологічних дослідженнях. Його значення пов'язується з соціально-культурними цінностями і нормами, що лежать в основі суспільних взаємодій і характеризують волю громад до самоорганізації та відповідного визначення соціального порядку. З іншого боку, процес позитивної еволюції соціального порядку, що пов'язаний з побільшенням міри індивідуальної свободи людини, демократичними можливостями суспільства та зростанням рівня і якості життя населення, характеризуємо поняттям соціального поступу, який є конгруентним з поняттям соціального капіталу. Громадянський поступ визначається тенденцією до посилення соціальних зв'язків, які формуються на основі спонтанних взаємодій і добровільно створюваних суспільних вартостей та моральних норм. Людина як соціальна істота за своєю природою прагне до спільного життя і здатна продукувати чи відтворювати норми соціального капіталу. Її природний стан — «це не війна всіх проти всіх, як вважав Т. Гобс, а радше громадянське суспільство, яке впорядковується за допомогою великої кількості моральних норм», — вважає американський соціолог Френсіс Фукуяма [6, с. 13] і наголошує, що «належне функціонування ліберальної демократії завжди залежало від певних культурних вартостей, спільних для всіх. Найчіткіше це видно у відмінностях між Сполученими Штатами та країнами Латинської Америки» [6, с. 18]. Серед різного роду причин Фукуяма віддає визнати, що основою демократичного, економічного і соціального успіху США є «культурна причина», а «проблемою більшості сучасних ліберальних демократій є те, що вони не враховують свої культурні традиції» [6, с. 18–19]. У цитованій новій книжці Ф. Фукуяма визначає соціальний капітал «як набір неофіційних вартостей чи норм, які є спільними для членів групи і дозволяють їм взаємодіяти. Якщо члени групи починають очікувати, що інші поведуться чесно і надійно, то вони починають довіряти один одному» [6, с. 23–24].

Висновок: Отже, саме культура формує ставлення людей до грошей. Гроші стають головною умовою та інструментом досягнення раціональності і мети. Ми навіть бачимо, що навіть при першому осмисленні грошей як феномена культури можливо. Гроші перетворилися з інструменту економічної діяльності на один із вимірів людськості.

Список використаних джерел

1. Богачов Р. Принципи побудови та аналізу взаємовідносин у соціально-економічних системах // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Філософія, психологія, педагогіка, 2004. №10. С. 7-15.
2. Братаніч Б. Проблемне поле дослідження філософських основ маркетингу // Мультиверсум. Філософський альманах. К.: Інститут філософії ім. Г. Сковороди НАН України, 2005. Вип. 47. С. 200-207.
3. Габармас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритості: дослідження категорії громадянське суспільство. Львів: Літопис, 2000. - 318 ст.
4. Гарник А. Право и мораль в свете дискурсивной этики е: предпосылки формирование новой философско-правовой парадигмы // Філософія. Культура. Життя. Міжвузівський збірник наукових праць. Дніпропетровськ, 2002. Вип. 21. С. 192-202
5. Патнем Роберт Д. Разом з Робертом Леонарді та Рафаеллою Й. Нанетті. Творення демократії. Традиції громадської активності в сучасній Італії. К.: Основи, 2001. 302 с.
6. Гарник А. Право и мораль в свете дискурсивной этики е: предпосылки формирование новой философско-правовой парадигмы // Філософія. Культура. Життя. Міжвузівський збірник наукових праць. Дніпропетровськ, 2002. Вип. 21. С. 192-202

ФІЛОСОФІЯ ОСОБИСТИХ РІШЕНЬ БІЗНЕСМЕНА

Актуальність теми дослідження. Кожен із нас щоденно бере участь у сфері економічного життя. На даному етапі економіка орієнтована на застарілих засадах. Вкрай важливим постає питання про те, щоб бізнесмени шукали і застосовували інноваційні механізми для прийняття ефективних і правильних рішень. Без усвідомлення індивідуальної економічної відповідальності не можливо забезпечити реальні позитивні зрушення в національній економіці України.

Мета дослідження: полягає у виявленні особливостей впливу керівника на процес прийняття рішень, аналізі характерних ознак управлінських рішень й процесу їх вироблення та ухвалення, дослідженні філософії прийняття рішень бізнесменом.

Об'єкт дослідження: людина - бізнесмен.

Предмет дослідження: філософія вдосконалення бізнесмена. Основи бізнесу.

Завдання дослідження: дослідити особливості бізнесу та функції особистих рішень. Бізнесмен - це професійний управлінець, який здійснює кваліфіковане керівництво та в основу праці якого закладено психологічні засади управлінської діяльності. Він повинен знати методи і способи управління колективом, діяти на основі глибоких знань; володіти знаннями соціології, філософії управління, психології, організації виробництва. Ділова людина повинна постійно демонструвати емоційну стриманість, ввічливість і безмежну терпеливість. Обов'язковою рисою бізнесмена є його гуманізм - розвинуте почуття справедливості, людяності, пошани до людей та їх гідності, турбота про добробут людей. Кожний бізнесмен залучений в сферу управління людьми. Питання про принципи справедливого і ефективного управління складало предмет роздумів багатьох великих мислителів, а основи реалістичного погляду на управління як на процес, який виникає із необхідності досягнення загальних цілей в ході сумісної життєдіяльності людей, були закладені ще в часи античності. Древні філософи вважали, що причиною зубожіння суспільства, як правило, є відсутність належного управління або порушення старшинства між людьми. Платон розглядав управління як науку про загальне харчування людей і доводив, що діяльність з управління є важливим елементом системи життєзабезпечення суспільства. Мудре управління повинно базуватися на розумних і загальних законах, але закони ці самі по собі дуже абстрактні і догматичні для того, щоб на їх основі можна було віднайти правильні рішення в кожній конкретній ситуації. У своєму практичному значенні управління суспільством - це вид мистецтва. Другий великий мислитель – Аристотель - заклав основи вчення про домогосподарство, в рамках якого вказував на необхідність розробки «панської науки», яка б навчала рабовласників поведінки з рабами, тобто мистецтву управління ними [1, с. 182]. Кожна людина знайома на практиці із процесом прийняття рішень, тому знають, що рішення бувають різні: деякі з них прості, інші більш складні і вимагають ретельного обдумування. Одним із показників діяльності керівника є його здатність приймати правильні рішення. Прийняття рішень є важливим аспектом діяльності бізнесмена. Воно впливає на економічні, організаційні, соціальні, правові і технологічні інтереси компанії [2, с. 53]. У процесі прийняття рішень бізнесмену необхідно відповісти на такі питання: що робити, як робити, кому доручити роботу, що це дає тощо. Діяльність сучасного підприємця ґрунтується на філософській основі раціоналізму, інтуїтивізму та прагматизму. Про раціональний характер розвитку економіки писав М.Вебер. «В кінці кінців творцями капіталізму були раціональне постійне підприємство, раціональна бухгалтерія, раціональна техніка, раціональне право, але навіть не тільки вони; ми повинні віднести суди раціональний образ мислення, раціоналізацію способу життя, раціональну господарську етику» [3]. В основі раціонального способу вирішення проблеми - глибокий аналіз причин, що зумовили проблему, і логічні міркування щодо можливих способів її розв'язання. Цей спосіб найчастіше застосовують для вирішення складних і нестандартних проблем; потребує креативного мислення. Поряд із раціональними діями підприємця на допомогу йому приходять інтуїтивне рішення, які приймаються на основі відчуттів. Їх обґрунтованість, оптимальність залежить від особистих якостей бізнесмена. Якщо говорити про прагматизм, то для прагматистів головним є вдосконалення діяльності, досягнення безпосередніх успіхів шляхом дії, практики. Підприємець або бізнесмен, на думку професора економіки Марка Блауга, - «джерело усіх динамічних змін у економіці» винагородою якого є прибуток від прийняття на себе тих ризиків, які через їх непередбачуваність не відшкодує ніхто [4, с. 430]. Філософія бере на себе відповідальність однією з перших формувати адекватні відповіді на виклики, осмислювати найбільш складні проблеми буття, пропонувати ефективні шляхи виходу з різноманітних криз. Також негативно впливати на людину можуть гроші. Гроші створюють нам проблеми і коли вони є, і коли їх немає. Гроші змінили систему людських цінностей, ставши самі по собі цінністю. Але, «гроші не повинні стати мірилом людини, адже мірилом всіх цінностей залишається людина» [5, с. 114]. Якщо в житті ставити першим пріоритетом гроші, то тоді люди приречені на моральний занепад, самотність та виснаженість. Все це призводить до того, що, інколи зовнішній та внутрішній тиск на людину настільки великий, що вона не витримує. Людина потребує спокою, душевної рівноваги. І вона знаходить його в релігії, мистецтві, філософії. Це допомагає їй заспокоїтись, адекватно прийняти рішення. Якщо говорити про віру в бізнесі, то вона може виступати в ролі психологічного фактора, який вмотивує діяльність особи [6, с. 172].

Висновок: Отже, бізнесмен-це перш за все людина, яка наділена такими рисами як комунікабельність, ініціативність і енергійність, вимогливість і дисциплінованість, висока працездатність, воля, цілеспрямованість та діловитість. Одним із показників діяльності керівника є його здатність приймати правильні рішення. Прийняття рішень є важливим аспектом діяльності бізнесмена. Воно впливає на економічні, організаційні, соціальні, правові і технологічні інтереси компанії. Підприємницька діяльність не можлива без ризиків. Бізнесмен повинен бути достатньо мудрим і обережним, щоб не ризикувати даремно. Від невдачі ніхто не застрахований, тому для підприємця надзвичайно важливе вміння спокійно аналізувати кожен свій промах і витягувати з нього користь, щоб не повторювати своїх помилок. Бізнес-це завжди тиск на людину як зовнішній так і внутрішній. Тому бізнесмен потребує спокою, душевної рівноваги. І він знаходить його в релігії, мистецтві, філософії. Філософія бере на себе відповідальність однією з перших формувати адекватні відповіді на виклики, осмислювати найбільш складні проблеми буття, пропонувати ефективні шляхи виходу з різноманітних криз.

Список використаних джерел

1. Глушко Т. П. Філософія економіки: структурно-методологічний аналіз: дис. к.ф.н.: 09.00.03 / Глушко Т. П. К.: 2006. 182 с.
2. Ермоленко А. М., Райда К.Н. Превращенные формы социальной рациональности. К.: 1987. С. 37.
3. Блауг М. Экономическая мысль в ретроспективе. Пер. с англ., 4-е изд. М.: «Дело Лтд», 1994.
4. Гончарук Т. Філософія: навч. пос. / Гончарук Т. В., Шумка М. Л., Джугла Н. В. Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. 416 с.
5. Шумка М. Л. Етичні виміри діяльності державного управління в античній парадигмі // Роль суспільних наук у забезпеченні стабільності розвитку глобаль. світ. процесів у ХХІ ст.: Матеріали міжнародної науково-практ. конферен. (м. Київ, 1-2 квітня 2016 року). Київ: ГО «Київська наукова суспільнознавча організація», 2016.-132с. С. 110-113.
6. Шумка М.Л. Морально-етичні виміри діяльності державного управління Україна і світ у третьому тисячолітті: політичні, економічні, правові та культурні виміри: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Одеса: Південноукраїнський педагогічний університет ім. К.Д.Ушинського. 2015. Ч.11. 180с. С.172-175.

ЕКОНОМІЧНА СВІДОМІСТЬ ТА ЇЇ РОЛЬ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Актуальність теми дослідження. Формування ринкової економіки в Україні розпочалося з відтворенням ринкових інституцій, які існували лише в зародковому стані. Це має відбуватися за схемою, яка враховує економічні, політичні, історичні та психологічні особливості, характерні для країни. Передусім зазначимо, що Україна ніколи не мала високорозвинених товарно-грошових відносин. Становлення їх по суті розпочалося після скасування кріпацтва у 1861 р. і відбувалося на фоні значних феодалних пережитків [1].

Мета дослідження: визначення особливостей, структури економічної свідомості, її форм та механізму функціонування в умовах ринкової економіки.

Об'єкт дослідження – економічна свідомість як форма суспільної свідомості.

Предмет дослідження: економічна свідомість, її суть, роль та значення в умовах ринкової економіки України, особливості ринкової економіки України.

Завдання дослідження: здійснити порівняння аналіз «економічної свідомості» та «індивідуального економічного мислення» та визначити умови і критерії формування сучасного (нового) економічного мислення. Економічне життя функціонує завдяки дії не тільки об'єктивних законів суспільного розвитку, але і суб'єктивної діяльності людей. Вона залежить від усвідомлення, оцінки економічними суб'єктами змін, що відбуваються в сфері виробництва і економічних відносин, цілей, спрямованих на задоволення економічних інтересів [3]. Економічна свідомість цікавить нас як певна система, яка поряд з об'єктивними умовами життя (одночасно будучи опосередкованою ними) формує цілі трудової і соціальної діяльності того чи іншого роду, мотиви соціального і економічного поведінки. Свідомість в значній мірі визначає не тільки характер і якість діяльності, але і можливі для даного індивіда з моральної точки зору засоби досягнення цілей. Наше суспільство перебуває на етапі переходу до нового якісного стану. Наскільки успішним буде цей перехід, багато в чому залежить від рівня розвитку суспільної свідомості [5, с. 46; 47; 60-61]. Економічна свідомість - це внутрішньо суперечливе, багаторівневе утворення, яке в узагальненому вигляді відображає ступінь знайомства, суб'єкта з економікою і раціональне ставлення до неї. Економічна свідомість, як і будь-яка інша форма суспільної свідомості, має власний об'єкт і характеризується певним способом відображення об'єкта. Об'єктом економічної свідомості є економічна сфера суспільного життя. Вона містить в собі як мінімум 4 зрізу: виробничі процеси; сукупність технологічних, економічних та управлінських відносин, які в своїй взаємозв'язку виступають як господарські відносини; безліч економічних (господарюючих) суб'єктів, які є носіями економічних відносин; нормативний зріз, що упорядковує і регулює весь цей різноманітний світ (норми соціальні, правові та інші). Характерно, що економічна свідомість не тільки відображає економічну сферу суспільства, а й накладається і заломлюється, як кризь призму, через соціальні відносини, поза якими не існує економічних структур. Також доцільно зазначити, що економічна свідомість існує в таких формах: уявлень, суджень, оцінок, переконань суб'єктів економічних відносин, т. Е. Системи поглядів окремих людей (або їх груп) на закономірності економічного розвитку, суть економічних явищ і причини їх виникнення, а також сформованих наукових знань об'єктивно відображають суть, закономірності та причиннонаслідкові зв'язки економічних процесів; цінностей і норм, що регулюють поведінку і діяльність людей, в тому числі в сфері економіки; цілей і установок, які фіксують бажані результати господарської діяльності в майбутньому; економічних інтересів; переваг, смаків, настроїв, емоцій, Що створюють певний фоновий ефект для прийняття рішень в тому числі в господарській діяльності (це - емоційний компонент економічного свідомості) [2, с. 20; 34; 73]. Враховуючи те, що Україна має могутній індустріальний і науково-технічний потенціал, підготовлені кадри, недоцільно обирати модель ринкової економіки, в якій переважає дрібна приватна власність і економіка регулюється виключно ринковими законами. Цей шлях був би не прогресом, а регресом і вів би до часів Адама Сміта та відповідних методів економічного життя, де все вирішувало вільне ціноутворення у «стихийному режимі», самопливом. Такий шлях не тільки неефективний, а й призводить до надзвичайно великих втрат у всіх сферах життя, відкидає суспільство назад на десятки років. Орієнтиром при переході до ринкової економіки для України повинні бути сучасні розвинені країни, для яких характерна змішана економіка, що ґрунтується на різних формах власності, однак домінуючою при цьому є приватна власність, високий ступінь конкуренції та помірковане державне втручання в економіку, високий соціальний захист населення, - соціальна орієнтація щодо економічного розвитку. Характерними рисами сучасного розвиненого ринку є висока організованість, інтелектуальне кадрове забезпечення його інституцій, науково обґрунтовані правові засади [4]. Україна має будувати таку модель ринкової економіки, яка найбільше відповідає особливостям її розвитку, структурі економіки, географічному положенню, менталітету народу. Мотиваційно-вольова сфера економічної свідомості чи не найбільше впливає на економічну поведінку суб'єктів економічної діяльності: спонукає до активної трудової діяльності або гальмує цю останню. Усвідомлюючи, що рівень заробітної плати є нижчим від його трудових зусиль, суб'єкт господарської діяльності буде прагнути або добитися підвищення заробітної плати, або працюватиме з меншими затратами робочої сили. Зважаючи на вище сказане, економічна свідомість буде сприяти розвитку ринкової економіки України, якщо враховувати її у таких факторах: формування економічної стратегії; реалізація інтересів покупця і продавця; відтворення рівноваги в економіці; створення ринкової інфраструктури, де

конкуренція і вільне ціноутворення будуть функціонувати як необхідні інституції ринку; встановлення права власності на засоби виробництва і продукцію; врахування меж альтернативності, яка зумовлена об'єктивними та суб'єктивними чинниками [4].

Висновок. Таким чином, особливістю економіки України є те, що перед початком ринкових трансформацій вона являла собою адміністративно-командний тип, де домінував тотальний монополізм: власності, централізовано-директивного прийняття рішень і технологічний монополізм. Оскільки, ринкова економіка України прагне до модернізації, то відтворюючи ринкові інституції, не можна забувати, що ринок будують люди, від їхніх свідомості, бажання, розуміння залежить дуже багато.

Список використаних джерел

1. Економічна свідомість, економічне мислення Режим доступу: http://pidruchniki.com/2015101166631/politekonomiya/ekonomichna_svidomist_ekonomichne_mislennya.
2. В.Д. Базилевич, В.М. Попов, К.С. Базилевич, Н.І. Гражевська. Економічна теорія. Підручник. К. 2001. 719 с.
3. Економічна свідомість: сутність, основні характеристики та процес формування. URL: <http://um.co.ua/10/10-8/10-87613.html>
4. Методологія соціально-економічного пізнання URL: <http://library.if.ua/book/25/1766.html>
5. Й. С. Завадський , Т. В. Осовська, О. О. Юшкевич. Словник - довідник з економіки. Харків. 2002. 355 с.

УКРАЇНЬСКА НАЦІОНАЛЬНА КУЛЬТУРА В КОНТЕКСТІ НАДБАНЬ СВІТОВОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Актуальність теми дослідження Це тема є дуже важлива і буде актуальна завжди. Люди повинні це розуміти, бо тільки після цього ми зможемо по-справжньому досягти висот. Також розвивати національну культуру це є обов'язок кожного громадянина, виконуючи його ми досягнемо не тільки духовного, а й ще державного піднесення.

Мета дослідження: дослідити українську національну культуру в контексті надбань світової цивілізації.

Завдання дослідження: дослідити, проаналізувати вплив української та культури загалом на світ.

Об'єкт дослідження: українська культура.

Предмет дослідження: зміни, вплив, надбання, періодизація, важливість української культури. Кожна з більш ніж двох тисяч національних культур, що існують у світі, має свою специфіку, яка і робить її неповторною й унікальною. Ця своєрідність виникає на основі впливу географічного чинника, особливостей історичного шляху народу, взаємодії з іншими етнокультурами [1]. У будь-якій національній культурі основоположною і базисною є народна культура. Потім на її основі поступово формуються професійні наука, література, мистецтво. Внаслідок труднощів історичного шляху України (монголо-татарське завоювання в XIII ст., польсько-литовська експансія в XIV - XVI ст., залежність від Російської та Австрійської імперій в XIX - XX ст.) у вітчизняній традиції народна культура зіграла виключну роль. І в XVI ст., коли феодално-боярська знать сприйняла католицизм і польську культуру, і до кінця XVIII ст., коли верхівка козацької старшини русифікувалася, українське суспільство розвивалося значною мірою без повноцінної національної культурної еліти [2]. Справжніми творцями і носіями культури продовжували залишатися низи суспільства. Українська культура протягом тривалих періодів своєї історії розвивалася як народна. У ній велике місце займали фольклор, народні традиції, які додавали їй особливої чарівності і колориту. Особливо яскраво це виявилось в мистецтві - народних думах, піснях, танцях, декоративно-прикладному мистецтві. Саме завдяки збереженню і продовженню традицій, корені яких сходять до культури Київської Русі, став можливим підйом української культури і в XVI - XVII ст., і культурне відродження в XIX ст. У той же час відчутні і негативні наслідки такого характеру розвитку української національної культури. Протягом тривалого часу багато талановитих людей, які народилися і виростили в Україні, потім покидали її, зв'язували своє подальше життя і творчість з російською, польською, іншими культурами. Крім того, прогрес у сфері природничих наук був виражений слабше, ніж у гуманітарній [3]. Разом з тим, самобутня і старовинна система освіти, яка досягла свого розквіту в добу Козаччини і забезпечила практично суцільну грамотність населення, давня традиція книгописання, орієнтованість на провідні центри Європи, зокрема на Візантійську культурну традицію, роль України-Руси як центру християнства в східнослов'янському світі, а також як центру наук і вищої освіти в добу Козаччини завдяки розвинутій мережі колегіумів, Острозькій та Києво-Могилянській академії, меценатство та державна підтримка культури рядом визначних державників - К. Острозьким, П. Конашевичем-Сагайдачним, І. Мазепою та ін. - все це дозволило піднести українську культуру до рівня світового явища, створити ряд класичних шедеврів у галузі друкарства, архітектури, мистецтва, досягти значних успіхів у науці [4]. Відомий дослідник української культури І. Огієнко зазначав, що українській культурі з самого початку були властиві відвертість світу, відсутність ксенофобії (боязні чужого) і гуманізм. Говорячи про гуманістичну суть української культури, потрібно відзначити і те, що сама система цінностей даної культури в період її активного розвитку (XVII - XIX ст.) була досить специфічною. Багатий матеріал для такого висновку дає творча спадщина Г. Сковороди, Ф. Прокоповича, П. Куліша. У своїх філософських творах вони вирішували питання про сутність та умови людського щастя, про значення людського існування. На відміну від філософської думки інших європейських країн, де проблеми бідності, хвороб і безкультура мислилося подолати шляхом технічного прогресу, підвищення продуктивності праці, за допомогою зусиль освічених монархів і соціального експериментування, українські мислителі закликають до іншого. «Споріднена праця» і самопізнання, свобода, заради якої не шкода розлучитися з благополуччям, обмеження життєвих потреб, надання переваги духовному над матеріальним - ось ті шляхи і рецепти щастя, яких дотримувалися і які пропагували провідні українські мислителі. Сьогодні такі підходи набувають особливого значення для всього людства [5]. У Посланні Президента України до Верховної Ради України від 22 лютого 2000 р. висловлена така думка: «Загальносвітові тенденції і власний досвід підводять до принципового висновку: індустріальний, промисловий та економічний поступ значно більше залежить від духовної, культурної складової, ніж від суто технічних нововведень». Майбутнє незалежної України тісно пов'язане з розвитком гуманітарної сфери, продовженням національних культурних традицій [6].

Висновок: культура була, є і буде важливою ланкою існування і розвитку не тільки держави, а й людини, особистості, Україна є хорошим прикладом, які наслідки чекають на світ, якщо не розвивати культуру. Адже це те що нас збагачує та об'єднує.

Список використаних джерел

1. Співвідношення національної і світової культури . Місце української культури в контексті світової URL: <https://naurok.com.ua/spivvidnoshennya-nacionalno-i-svitovo-kulturi-misce-ukra-nsko-kulturi-v-konteksti-svitovo-50742.html>
2. Українські міста в контексті європейської культури. URL: <https://kazedu.com/referat/162291>
3. Вікіпедія. Обговорення:Українська культура . URL:<https://uk.wikipedia.org/wiki/%>
4. Тема 14. Україна і світ Студопедія. URL: http://proukraine.net.ua/?page_id=587
5. Інформаційно-довідковий сайт «Україна».URL:https://studopedia.com.ua/1_144288_tema_polikulturnist.html
6. Урок: Художня література як один із видів мистецтва. Літературний процес. Літературознавство як наука про літературу. Початки літературної творчості. Українська література у світовому контексті. URL: <https://artword.com.ua/617-urok-hudozhnia-literatura-iaak-odyn-iz-vydiv-mystectva-literaturnyi-proces-literaturознаvstvo-iaak-nauka-pro-literaturu-pochatky-literaturnoi-tvorchosti-ukrainska-literatura-u-svitovomu-kontek.html>

СУЧАСНИЙ СВІТ КРИЗЬ ПРИЗЬМУ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ

Актуальність теми дослідження: загальнолюдські цінності – система аксіологічних максим, зміст яких не пов'язаний безпосередньо з конкретним історичним періодом розвитку суспільства або конкретною етнічною традицією, але, наповнюючи в кожному соціокультурну традицію власним конкретним змістом, відтворюються, проте, у будь-якому типі культури як цінність [1, с. 17].

Мета дослідження: розуміння становища, в якому перебуває сучасний соціум у розрізі загальнолюдських цінностей. Усвідомити природу факторів, які впливають на формування сучасних цінностей, висвітлити найважливіші ціннісні проблеми, які є актуальними на даний час. Досягнення поставленої мети потребує вирішення наступних дослідницьких завдань: аналіз встановлення загальнолюдських цінностей; визначення вагомості загальнолюдських цінностей у суспільному житті; з'ясувати, як і під впливом яких чинників змінюються загальнолюдські цінності.

Об'єкт дослідження: загальнолюдські цінності та їх вплив на тенденції сучасних вселюдських пріоритетів.

Завдання дослідження: Воля як цінність. Філософське розуміння волі виражається у визначенні. Воля – це здатність людини діяти відповідно до своїх інтересів і мети, ґрунтуючись на пізнанні об'єктивної необхідності. Воля стає цінністю, коли людина її усвідомлює. Там, де немає усвідомлення цінності волі, усвідомлення себе як рівного з іншими людьми, там немає ні справжнього самолюбства, ні людської гідності [8, с. 190]. Розуміння своєї несвободи й усвідомлення цінності волі утверджується і зміцнюється в боротьбі, найповніше виявляється в періоди революційного піднесення, бурхливих політичних подій. Події сучасності наочно підтверджують тезу: громадянська самосвідомість немислима без свідомості і відчуття цінності волі.

Предмет дослідження: проблема формування сучасних загальнолюдських цінностей, їх природа та подальший розвиток, який зумовлений подіями та настроями у всьому світі та суспільстві. Цінності в житті суспільства є чимось більш високим, ніж проста цікавість. Саме вони відрізняють нас від тварин і саме за їхньою допомогою ми задовольняємо власні потреби. Культура базується на цінностях, а, в свою чергу, вона виступає предметним полем для цінностей. Ці категорії невіддільні одна від одної [2, с. 76]. Люди, які поділяють однакові цінності, становлять соціальні групи, що об'єднуються задля певної мети (політичної, економічної, духовної) і таким чином творять історію у певному напрямі. Виконуючи важливу роль у житті суспільства, цінності забезпечують духовно-вольову єдність суспільства, високий рівень самосвідомості й організованості його членів. Суспільні цінності формуються з часом, відбираючи найактуальнішу модель поведінки та довід окремих суб'єктів. Спочатку вони з'являються як сукупність звичок, певні традиції норм поведінки, що передаються з покоління в покоління, і є ознаками людського, відмінного від тваринного інстинктивного способу життя. З часом ці прийоми побуту закріплюються, схематизуються в таких нормативних утвореннях, як обряди, звичаї, ритуали. У них кодуються еталони суспільно схваленої поведінки [3, с. 74]. Отже, суспільні цінності хоч і виростили з реальних соціальних потреб, поступово набували ідеалізованих рис. Цим і пояснюється їхня складна двоїста суб'єкт-об'єктна природа. Ціннісна свідомість творить власний світ, світ емоційних переживань, ціннісних образів. У ціннісній формі людина не об'єктивує, а суб'єктивує зовнішню дійсність, привласнюючи її, наділяючи людськими смислами, стверджуючи тотожність з собою. Тому цінністю є лише те, що усвідомлюється як цінність [4, с. 248]. Світ цінностей – це світ саме практичної діяльності. Емоційне ставлення до певних явищ та подій, їхнє оцінювання відбувається у практичному житті. Ціннісна свідомість цікавиться конкретно важливістю предмета для людей, а не його матеріальною стороною. «Прекрасне і потворне, піднесене і нище, трагічне і комічне, добро і зло не існують в об'єктивному світі самі по собі. Вони відчуваються нами як оцінки» Ціннісні орієнтації можуть формуватися у будь-якій сфері життєдіяльності. Філософія розглядає орієнтації, що виражають сутність людини універсальним чином. Антропологі вважають, що найглибшою основою загальнолюдських цінностей є такі спільні для всього людського роду біологічні фактори, як наявність двох статей, потреба в їжі, тепло, сексі, вікові відмінності, потреба в тривалій соціалізації дітей [5, с. 127]. Культурні універсали, зумовлені родовими ознаками людського побуту, є спільними для всіх людей і всіх етносів. Співвідношення елементів загальнолюдського і національного в кожному етносі неповторне, що і зумовлює унікальність кожного суспільного утворення людей. Становище людини – вища цінність, як правило, застосовується гуманістами як аксіома. І це дійсно аксіома в тому змісті, що людство вистраждало ідею вищої цінності, прийшло до неї через гіркий досвід багатьох поколінь. Цінність людини та її життя може розглядатися як індивідуальний синтез всіх інших цінностей, що функціонують у суспільстві. Цінність життя є сукупність елементів особистісних орієнтацій. Чому життя людини – вища цінність? По-перше, тому, що поза життям людини немає і не може бути цінностей. Це єдиний критерій і умова для існування будь-якої іншої цінності. Для індивіда життя виступає як вища цінність, вище благо безвідносно до чого б то не було. Цінність життя фундамент і вершина для всіх інших цінностей [6, с. 20]. По-друге, залежно від розуміння цінності життя будуть формуватися

відносини суспільства до людини. Якщо у відносинах між людьми цінність життя розглядається в індивідуальному аспекті, тобто тут значимість життя визначається не для самого індивідуума, а для суспільства. Питання про те, чи є сама людина цінністю, розглядається з двох сторін: У чому ж для людини полягає цінність іншої людини і людини взагалі? У чому цінність власного життя людини? Інтерес індивіда до інших людей має для людини зміст, залежний не тільки від того, який він сам. Визначення цінності життя соціально перебуває в прямій залежності від історичних умов. Що таке раб для рабовласника? Що таке кріпак для феодала? Що таке пролетар для буржуа? У процесі розвитку цивілізації крок за кроком створюються передумови того ставлення між людьми, що в абстрактній формі виражено категорично імперативом І. Канта: «...Поводься так, щоб ти завжди ставився до людства й у своєму обліку, і в особі всякого іншого, так само, як до мети, і ніколи не належало б до нього, як до засобу». Інтереси і цінності спільно взаємодіють. Але абсолютна цінність самої людини тільки в потенції. Перетворення абсолютного характеру цінності людини з потенції на реальність означає становлення вільного розвитку індивідів суспільно значимим явищем, формування самої людини, особистості [7, с. 198]. Здоров'я як цінність. Здоров'я природна, абсолютна і неминуща життєва цінність, що займає один із верхніх шаблів на ієрархічній градації цінностей. Від ступеня володіння здоров'ям залежить рівень задоволення практично всіх потреб людини. Потреба в здоров'ї має загальний характер, властива окремим індивідам і суспільству. Пропонується виділяти три рівні цінностей здоров'я: біологічний – початкове здоров'я; соціальний – здоров'я як міра соціальної активності; особистий, психологічний – здоров'я не як відсутність хвороби, а як заперечення її в змісті подолання. Безтурботне ставлення людини до свого здоров'я завдає соціально-економічну і морально-психологічну шкоду сім'ї, виробничому колективу та суспільству [6, с. 19].

Висновок: Цінності формуються в залежності від клімату, який панує у суспільстві, а тому вони не є постійними. Під впливом науково-технічного прогресу та інформаційних технологій сучасного світу певні цінності стають застарілими і втрачають свій сенс, та, на противагу цьому, з'являються нові, характерні для даного періоду, пріоритети. Кожна людина приходючи у світ застає певну сформовану систему загальнолюдських цінностей, більшість з яких є беззаперечними і вказують на тип бажаної поведінки індивіда у соціумі. Проте у навіть в умовах соціально неоднорідного, класово антагоністичного суспільства людина вільна обирати особисті цінності самостійно. Культура і моральна культура соціально передається із покоління в покоління, через усі можливі впливи та напружене виховання, що надходить з соціуму. Природно, що вже через десяток років життя ставитиме до людини зовсім інші вимоги, згідно чого продовжиться формування цінностей, тому ця проблема постійно потребує глибокого дослідження, аби на їхній основі в подальшому можна було створити прогноз на майбутнє, і щоб суспільство завжди могло задовольнити власні потреби.

Список використаних джерел:

1. О.М. Башкеева І.І. Какуріна Методичні вказівки з курсу Гуманітарного Модулю «Цінності європейської цивілізації». 2012. 17 с.
2. Малахов В.А. Цінність як категорія культури Філософська думка. 2002. № 5. С.76-85.
3. Афанасьев М.С. Социальные ценности и ценностная ориентация личности. М., 1990. 74 с.
4. Философия и ценностные формы сознания. М. 1978. 248 с.
5. Авалиани С.Ш. Природа знания и ценности. Тбилиси, 1989. 127 с.
6. Бакрадзе А.Т. Идеал людяности і цінності людського життя Філософська думка. 1989. № 2. С. 19 – 23.
7. Блюмкін В.А. Світ моральних цінностей. М., 2001. 198 с.
8. Чухина Л.А. Человек и его ценностный мир в религиозной философии. Рига, 1991. 190 с.

ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ В ХХІ СТОЛІТТІ

Актуальність теми дослідження: звернути увагу на значення грошей у людському суспільстві, теоретичні положення даного наукового дослідження дозволять зняти існуючі розбіжності в розумінні фінансових афер й гіпотези та закономірності, висунуті тут, дозволять узагальнити відомі раніше й отримані сьогодні знання щодо грошей. Дана тема досліджувалась такими вченими: К. Маркс, Г. Зіммель, С. Московічі, В. Зелізер, З. Скринник, А. Фернам, Ф. Хаєк й багато інших.

Мета дослідження: соціально-філософський аналіз значення грошей для людини в ХХІ столітті.

Об'єкт дослідження: гроші в житті людини у ХХІ столітті.

Предмет дослідження: сфера грошових відносин, позитивний та негативний вплив грошей та багатства на людину.

Завдання дослідження: дослідити значення грошей для людини в ХХІ столітті. Незалежно від стадії розвитку, гроші – це тема, яка завжди була і буде актуальною. Вони сьогодні відіграють центральну роль в економіці, тому виникає питання, що таке гроші насправді і яку роль вони відіграють у розвитку суспільства. Гроші - це не все, але гроші - це дуже важлива річ. [3] Окрім базових потреб, гроші допомагають нам досягати життєвих цілей і підтримують речі, які для нас найважливіші: сім'я, освіта, охорона здоров'я, пригоди та розваги. Це допомагає нам отримати деякі нематеріальні цінності в житті - свободу чи незалежність, здатність максимально використовувати свої навички та таланти, можливість обирати власний шлях у житті, фінансову безпеку. Гроші, на думку економістів, є засобом обігу, засобом збереження вартості, розрахунковою одиницею. До чого можуть додати інші соціальні науки, це джерело статусу та соціального престижу, постачальник фізичної та психологічної безпеки, фактор, що сприяє добробуту та добробуту людини, основа військової сили, джерело суспільного впливу та політичного впливу. потужність. Але ці терміни лише описують його основні функції, не пояснюючи, що таке гроші. Як писав Фелікс Мартін у «Грошах: несанкціонована біографія», «проблема полягає в тому, що гроші — це взагалі не річ, а соціальна технологія: набір ідей і практик, які організують те, що ми виробляємо та споживаємо, і те, як ми живемо разом. Коли справа доходить до самих грошей – а не до символів, які їх представляють, рахункових книг, де люди їх записують, або будівель, таких як банки, в яких люди ними керують, – немає нічого фізичного, на що дивитися... Але валюта сама по собі не є грошима...» [2]. Введення грошей як заміника матеріальних об'єктів ознаменувало важливий етап суспільного розвитку. Гроші були створені на основі довіри до емісійної установи, як-от квитанції, видані за зерно на депозиті на складах фараона або золото на депозиті в лондонських золотих майстрів, а також безліч банкнот, випущених буквально тисячами американських банків протягом 19 століття. З огляду на те, що звичайний мішок зерна тепер можна перетворити на освіту, медичне обслуговування, розваги, подорожі тощо, він набув набагато більшої цінності, ніж оригінальний мішок зерна, вироблений натуральним фермером у далекому минулому [3]. Гроші є одним із найвидатніших винаходів усіх часів. Як і мова, гроші — це не річ сама по собі, а радше соціальна організація, покликана заохочувати та полегшувати взаємодію та взаємообмін між людьми в просторі та часі. Гроші також є соціальною організацією, заснованою на загальноприйнятих символах, встановлених правилах, стандартизованих формах і встановлених конвенціях. Суспільство стало бездоганно інтегрованим цілим. Усі форми соціальної влади сприяють колективній спроможності суспільства виконувати те, що лежить в основі вартості грошей [1]. Гроші сприяють співпраці між людьми на взаємну вигоду, навіть між тими, хто не знає один одного особисто. Це сприяє довірі до інших. Кожна успішна транзакція підвищує довіру між покупцем і продавцем і підвищує схильність до подальших транзакцій. Таким чином, гроші сприяють розширенню довіри, яка є необхідною для співпраці та розширення людських стосунків. Як уже обговорювалося, гроші сприяють формуванню складних інтегрованих суспільств, сприяючи обміну однієї форми соціальної влади на інші форми. Сила виробувати врожай може забезпечити захист від голоду. Сила сильної армії може захистити від вторгнення. Хороші дороги полегшують транспортне сполучення. Школи та науковці сприяють розвитку освіти та знань. Політичні інститути сприяють ефективному управлінню. Кожен може розвиватися незалежно, до певної міри [1]. Але для того, щоб суспільство постало як єдине ціле, вони мають бути інтегрованими. Гроші роблять таку інтеграцію можливою, сприяючи взаємоконвертованості однієї форми соціальної влади в усі інші форми. Зрештою, гроші представляють загальну силу суспільства для досягнення різноманітних цілей у всіх сферах життя [2]. Без грошей неможливо уявити сучасне суспільство. Без суспільства гроші не мають вартості. Частково, гроші мають негативний вплив на людину. Про корупцію говорив ще Григорій Сковорода: «Краще голий та правдивий, ніж багатий та беззаконний.» Взагалі і творчість і спосіб життя українського філософа були спрямовані на розвиток духовного, не матеріального. Не раз він у своїх творах закликає нас обрати шлях вічного і покинути світське, тлінне. «Золотом можеш купити село, річ трудну, як і потрібну, а щастя як необхідна необхідність задарма всюди і завжди дарується. Повітря й сонце завжди з тобою, всюди і задарма» [4].

Висновки. Отже, значення грошей, на даний момент, переоцінити, мабуть, неможливо. Вони здійснюють надзвичайно великий як і позитивний так і негативний вплив на суспільство в цілому. Неможливо зробити остаточний висновок, визначити чим вони є, добром чи злом, проте можна припустити, що гроші в руках різних людей відіграють різну роль.

Список використаних джерел

1. «Money & Finance». URL:<https://www.cadmusjournal.org/category/topic/new-economics/money-finance>
2. «Multiplying Money». URL:<http://www.cadmusjournal.org/article/issue-6/multiplying-money>
3. «Money is important, but how much do you need?». URL:<https://www.thehindu.com/opinion/open-page/Money-is-important-but-how-much-do-you-need/article16837896.ece>
4. «Debt, Trust and the Functions of Money». URL: https://humanjourney.us/the-changing-world-economy-section/debt-trust-and-money/?gclid=CjwKCAjwwL6aBhBIEiwADycBIHgKh56ezJ--djYdhtJvqW3wJqLbXyHM6MRm2I8yRPHK_XnNBeJQ7xoCCB8QAvD_BwE

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ КРИЗИ НА САМОРЕАЛІЗАЦІЮ ОСОБИСТОСТІ

Актуальність теми дослідження: Людство завжди мало потребу осягнути людину як багатогранну цілісність, але вирішення цієї проблеми найчастіше було прерогативою містико-релігійних систем. Для науки ця проблема залишилась не вирішеною й дотепер, процес формування інтегративно-цілісної концепції людини поки що далекий від завершення, і це особливо гостро відчувається саме сьогодні [1].

Мета дослідження: з'ясувати як саме реалії 21 століття впливають на самореалізацію особистості; зрозуміти що являється результатом самореалізації людини.

Об'єкт дослідження: самореалізація особистості у сучасному українському суспільстві.

Предмет дослідження: процес самореалізації особистості у період соціально-культурної кризи суспільства.

Завдання дослідження: дослідити причини виникнення проблем самореалізації особистості у XXI ст.; проаналізувати вплив соціально-культурної кризи на сучасне українське суспільство; з'ясувати умови подолання сучасної соціально-культурної кризи особистості. Сучасна культура загалом має перехідний характер. Особливо помітним це стало по закінченні «холодної війни». По суті, це було військово-політичне протистояння, яке мало своїм ґрунтом прагнення кожної сторони – і капіталістичної, і соціалістичної системи – ствердити свої, власне, ідеологічні за характером принципи організації суспільного життя. Таке протистояння, як і будь-яка конфронтаційна форма ставлення, призводило до спрощеного бачення світу й перспектив людини [2, с. 318]. Тепер, коли у загальносвітовому масштабі відбулись істотні зрушення у бік остаточної деідеологізації політичного й культурного життя, стало очевидно, що людство стоїть перед необхідністю переосмислити загальнокультурні засадисвого існування [2, с. 319]. В умовах соціальних відносин нового типу, ускладнених соціально-економічною кризою та процесом утвердження комерціалізації усіх сфер життя, в яких знаходяться сучасний українець, відбувається трансформація мотиваційних компонентів самореалізації особистості. Вона характеризується деформацією в структурі мотивації, руйнуванням високих, значущих для людини цінностей, виникненням додаткових аспектів ціннісної кризи, необхідністю зміни провідних мотивів, а стосовно індивідуальних життєвих стереотипів глибшого (несвідомого) психологічного рівня, то вони поглиблюють соціальну дезадаптацію психологічно ригідних людей, неспроможних швидко адаптуватися до мінливих соціальних умов [3, с. 72]. Це викликано насамперед тим, що в період соціальних трансформацій найбільш гостро проявляється кризове сприйняття індивідом оточуючої дійсності, яке утверджує домінування випадкових, нестійких або тимчасових факторів на формування та розвиток особистості. Також значущими чинниками, котрі обумовлюють появу кризових явищ у взаємодії індивіда та суспільства, є атомізація останнього, гіпертрофія індивідуалізму та експансія масової культури. За умов кризи ідентичності на перший план в особистості виходять групові інтереси, які заміщають індивідуальні, ігнорування яких призводить до втрати нею власної автономності при здійсненні важливих рішень стосовно вибору сфер та способів реалізації власних сутнісних сил. Це, у свою чергу, перманентно поширюється на весь процес самореалізації особистості, коли вона віддає іманентно притаманну їй свободу соціальним чинникам. Віддає тому, що не усвідомлює важливого соціологічного моменту, що його напрочуд тонко прописав Еріх Фромм: «Людина - не тільки член суспільства, але також і представник людського роду. Хоча людина боїться певної ізоляції від своєї соціальної групи, вона також боїться опинитись ізольованою від людства, яке репрезентоване в ній самій її сумлінням і розумом. Перспектива виявитися повністю знелюдненим лякає навіть тоді, коли в усьому суспільстві прийняті нелюдські норми поведінки. Чим гуманнішим є суспільство, тим меншою є потреба індивіда вибирати між ізоляцією від суспільства та ізоляцією від людства. Чим гострішим є конфлікт між цілями суспільства та людини, тим сильніше розривається індивід між двома небезпечними смугами ізоляції. До якої міри людина відчуває свою єдність з людством завдяки інтелектуальному й духовному розвитку, настільки вона здатна винести соціальний остракізм, і навпаки. Можливість діяти по совісті залежить від того, наскільки людина подолала обмеженість свого суспільства й стала громадянином світу [4]. Вихід індивіда із соціокультурної кризи можливий тоді, коли індивід усвідомить свою приналежність до суспільства, відповідальність за всі культурні та соціологічні процеси. Тільки тоді індивід може реалізуватися, коли сам творить реалії, у яких живе, а не посилається на незручності ззовні.

Висновок: у сучасному українському суспільстві, в якому тривають трансформаційні процеси, основними ознаками яких є кризовість, невизначеність та нестабільність, процес самореалізації особистості зазнає детермінантного впливу постійних соціальних, політичних, духовних, інформаційних криз та революцій. За такої ситуації культура не здатна пропонувати індивідам адекватних до цих перетворень моделей самореалізації. Новітні інформаційні технології намагаються помістити індивіда у віртуальні світи, у яких втрачається реальність часу та сенс життя, а, отже, й нове розуміння свободи - один з виявів здійснюваного в сучасній філософії переходу від позиції «Я» до позиції «Ми», від стратегії індивідуально-діяльного ствердження до стратегії солідарної відповідальної дії. Дедалі більше філософів і представників інших галузей

гуманітарного знання сприймають як дороговказ вислів Михайла Бахтіна: «Я існую не тому, що існую, а тому, що відповідаю на поклик іншої людини [2, с. 321]. Індивідуальна свобода як обов'язкова умова й форма самореалізації особистості. Така ситуація пояснюється утвердженням та тотальним домінуванням масової культури, котра формує базовий тип особистості – споживача, який свою самодіяльність здійснює виключно на основі рекламних установок. Девальвація культурних цінностей призвела до ускладнення пошуку індивідом власної ідентичності, а неможливість відповідати соціальним вимогам поглибило кризу ідентичності, в якій перевага надається груповим інтересам, нівелюється індивідуальна автономність. Основною вимогою, яка ставиться сьогодні до духовної культури, є створення суспільного ідеалу індивіда, що містив би передусім такий комплекс цілей, як активність, свобода та автономність у процесі самореалізації. Криза ж у професійній сфері позначилася відходом на другий план трудової діяльності як способу самореалізації особистості, поступаючись іншій функції – матеріального збагачення.

Список використаних джерел

1. Матвеев В. Актуалізація проблеми самореалізації особистості в сучасній Україні та можливість залучення релігійного потенціалу URL: <http://personal.in.ua/article.php?id=239>
2. В.Г. Нестеренко. Вступ до філософії: Онтологія людини. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів//В.Г. Нестеренко. К.: Абрис, 1995 336 с.
3. Пилипенко Н. Психологічні особливості самореалізації особистості в умовах професійної кризи. // Соціальна психологія. 2005. № 3. С. 72-79.
4. Фромм Э. Из плена иллюзий: столкновение с Фрейдом и Марксом // Фромм. Э. Душа человека. М., 1992. 350 с.

ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ

Актуальність теми дослідження: гроші — це платіжний засіб, особливий товар, що є загальною еквівалентною формою вартості інших товарів та послуг. Гроші є мірилом вартості та засобом обігу. Крім того, вони є засобами нагромадження та платежу. З утворенням світового ринку, деякі національні гроші стали виконувати функції світових.

Мета дослідження: з'ясувати в чому полягає значення грошей для людини ХХІ століття, визначити їхню роль у людському світогляді.

Предмет дослідження: значення грошей у житті людини.

Об'єкт дослідження: взаємовідносини між людьми та грошима в ХХІ столітті.

Завдання дослідження: сенс грошей не в тому, що на них можна купити, а в тому, що ними можна змінити. Перші гроші на Землі з'явилися дуже давно. Їх роль виконували товари, які мали повсякденний попит. За різними історичними джерелами, гроші виникли в 7-му столітті до н.е. в стародавній Греції або у стародавньому Китаї. Виникнення грошей відіграло ключову роль в розвитку древньої економіки, торгівлі, ремесел.

Гроші – це специфічний товар, який виконує функцію загального обмінного еквівалента, на підставі якого вимірюється вартість усіх інших товарів. Перші металеві монети в Київській Русі з'явилися в кінці X століття за часів правління князя Володимира. Карбувалися з золота, срібла та носили назву злотники і срібники. Створення системи грошових знаків стало новим щаблем у розвитку держави, світ розділився на продавців і покупців. Гроші і багатство відігравали важливу роль завжди, з давніх часів до сьогоднішнього дня. Згадайте ті шари суспільства: царський двір, духовенство, дворянство, селяни. Селяни були тими людьми, у яких майже не було взагалі ніяких прав. А знаєте чому? Так, тому, що у них не було грошей. Яку роль у нашому житті відіграють гроші? Хтось не надає їм майже ніякого значення, і вони для такої людини є просто джерелом існування. Інші ж, навпаки, перебувають у постійній гонитві за матеріальним благом. Всім відомо, що за гроші можна купити туфлі, але не щастя, їжу, але не апетит, ліжко, але не сон, ліки, але не здоров'я, слуг, але не друзів, розваги, але не радість, вчителів, але не розум. (Сократ) На даний час проблема грошей особливо гостра, адже зараз вони мають велику владу над людьми. Кожен з нас мріє жити добре, а для цього обов'язково потрібно джерело доходу. Особливого значення гроші набувають у корумпованому суспільстві, в якому відсутнє природне право людини на свободу, творчість і гідне існування. У такому суспільстві функції і значення грошей деформовані, а цінність людини визначається як її купівельна здатність. Таке суспільство постає перед людиною як товар, адже у ньому все може бути купленим (закон, мораль, громадська думка, справедливість і навіть життя). Вона може торгувати тільки собою, своїм почуттями, вірою, сумнінням за умови, що все це набуло для неї ознак товару, втратило своє первинне, істинне значення. Тобто людина може продати не лише свою працю, свої послуги, а й свою духовність, втілити її в товар. На рівні духу людина не продає, але продається, тобто стає товаром [1, с. 125]. Таким чином, гроші сьогодні вирішують дійсно багато, але, тим не менш, це не єдине, що є в нашому житті. Їхня роль не обмежується функціями платежу, накопичення або збереження. За допомогою грошей можна задовольнити всі потреби. Напевно, за виключенням духовних, які залежать від прагнень конкретної людини. Нерідко гроші виконують роль еквівалента їхнього власника, його здібностей і цінностей. Не маючи достатніх грошових статків, людина ризикує бути позбавленою принад соціального життя, оскільки без належної основи фундаменту свобода особистості звужується до меж жорстокої необхідності, а бідність, убогість є джерелом відчуття безперспективності, безсилля, побутових конфліктів. Якщо бідність зумовлена відсутністю грошей, то чи не означає це, що вони є джерелом гармонії і щастя, винятковим благом? Ствердна відповідь на це питання можлива тільки за умови ставлення до убогості як до норми людського існування, а за можливості людини щодо самореалізації, свободи вибору і гідного життя - як до особливого привілею [2 с. 247]. Функція грошей – це певна дія чи «робота» грошей щодо обслуговування руху вартості в процесі суспільного відтворення. Питання про функції грошей є одним з найбільш дискусійних у теорії грошей. Розбіжності стосуються не тільки трактування окремих функцій, а й їх кількості. У працях Д. Рікардо віддавалася перевага функцій грошей як засобу обігу. «Гроші, - писав він, - є товаром, ... що служить загальним засобом обміну». У книзі англійського економіста Т. Крампа «Феномен грошей» грошові функції подано як засіб платежу, міра вартості, одиниця виміру, засіб обігу та засіб нагромадження багатства. У підручнику «Економікс» підкреслюється, що гроші виконують функції засобу обігу, міри вартості й засобу її збереження. Економісти Долан та Кемпбелл визначають гроші як засіб нагромадження. У книзі англійського економіста Л. Харріса «Грошова теорія» говориться про функції засобу обігу, засобу збереження вартості та одиницею рахунку і зовсім не згадуються функції засобу платежу і світових грошей [3, с.4]. Функція – це прояв основного призначення грошей і її ототожнюють з роботою, яку вони виконують. Коли гроші мали внутрішню вартість, науковці визначали п'ять функцій грошей. На сьогодні ж виділяють три основні функції грошей: засіб рахунку, засіб обігу і платежу, засіб нагромадження. Світові гроші-це комплексна функція, що повторює, по суті, усі функції, властиві грошам на внутрішньому ринку. Ця обставина дала підстави взагалі не виділяти світові гроші як окрему функцію [5 с.17].

Висновки. Добре функціонуюча грошова система сприяє як повному використанню потужностей, так і повній зайнятості, а погано функціонуюча грошова система може стати головною причиною різких коливань

рівня виробництва, зайнятості та цін в економіці. Не треба боятися великих витрат. Треба боятися маленьких доходів. (Джон Девісон Рокфеллер). Гроші є загальним виразником багатства, їх можна безпосередньо перетворити на будь-який товар. Тому якісно вони не мають меж, проте кожна реальна грошова сума кількісно обмежена і на неї можна придбати лише певну кількість благ. Тому існує суперечність між кількісною межею і якісною безмежністю грошей як загального виразника речового багатства. На практиці всі складові грошової маси виступають як єдине ціле і легко переміщуються із нагромаджень в обіг і навпаки [6]. Щастя полягає не в простому володінні грошима, воно полягає в радості реалізації творчих зусиль (Франклін Д. Рузвельт). Гроші не можуть змінити людей, вони можуть лише допомогти їм стати тими, ким вони є насправді. Отже, значення грошей, на даний момент, оцінити, мабуть, неможливо. Вони здійснюють надзвичайно великий як позитивний, так і негативний вплив на суспільство. Неможливо визначити чим вони є, добром чи злом, проте можна припустити, що гроші в руках різних людей відіграють різну роль.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В., Михальченко М. Сучасна соціальна філософія: Курс лекцій. К., 2006., 323 с.
2. Філософія фінансової цивілізації: людина у світі грошей: Матеріали V Міжнародних філософсько-економічних читань (28 - 29 травня 2012 року, Львів) / Редколегія. Відп. секретар З. С. Скринник. Львів, 2012. 567с.
3. Кемпбелл Р. Економікс / Р.Кемпбелл, К. Макконнелл., 2003. 527 с
4. Харріс Л. Грошова теорія: Пер. с англ., 1990. С. 71-72.
5. 5.Фінансова грамотність:навч. посіб./Смовженко Т.С,- Київ 2013.- 309с.
6. Гроші з позиції сучасної економічної теорії URL://www.sdp.org.ua/grosh-ta-kh-rol/.

ПОНЯТТЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження: на сьогоднішній день вивчення певних проблем стосовно громадянського суспільства в Україні викликане безпосередньо потребами поглиблення теоретичних і практичних розробок виходу українського соціуму із кризової ситуації, яка на сьогодні існує. Оскільки громадянське суспільство насамперед забезпечує відтворення соціального життя, то воно являється однією із складових української політики, адже вказує на проблеми та допомагає певним соціальним перетворенням, які необхідно здійснити.

Мета дослідження: дати поняття громадянського суспільства, що воно являє за собою. Дослідити проблеми становлення громадянського суспільства в Україні.

Об'єкт дослідження: людина як частина громадянського суспільства.

Предмет дослідження: громадянське суспільство, що є однією із складових для розбудови України.

Завдання дослідження: проаналізувати проблеми, які заважають становленню громадянського суспільства в Україні. Суспільство формується набагато раніше держави. Отож і саме поняття «громадянське суспільство» своїм корінням зобов'язане ідеї «полісу» Аристотеля «*societas civilis*» (громадянське суспільство) Цицерона та природному праву. Проте слід пам'ятати, що мислителі того часу по суті розуміли під поняттям громадянського суспільства політичну державу, яка поєднувала найважливіші сфери суспільства: сім'ю, релігію, освіту, культуру, мистецтво тощо. Ці сфери були тісно пов'язані з державою, з якою вони становили єдине ціле. Інакше кажучи, в античності, а особливо за феодалізму, усі найважливіші інститути суспільного життя-власність, сім'я, стани, корпорації-набули статусу елементів державного життя. Такий підхід залишався незмінним аж до XVII ст. Навіть відомі мислителі Нового часу Дж. Локк, Ж.Ж.Руссо, І.Кант користувалися словами «громадянське суспільство» і «державна як синонімами»[1, с. 1-2]. Варто зазначити, що тогочасне поняття значно відрізняється від того поняття, яке існує на сьогоднішній день. У сучасному розумінні громадянське суспільство-це сукупність усіх громадян, їх вільних об'єднань та асоціацій, пов'язаних суспільними відносинами, що характеризуються високим рівнем суспільної свідомості та політичної культури, які перебувають за межами держави, її директивного регулювання й регламентації, але гарантуються та охороняються державою. Інакше кажучи, громадянське суспільство є системою забезпечення життєдіяльності соціальної, соціо-культурної й духовної сфер, їх самовідновлення та передавання від покоління до покоління, системою незалежних від держави суспільних інститутів і відносин, що мають створити умови для самореалізації окремих індивідів і груп [2, с. 2]. Рух до громадянського суспільства і правової держави є одним із основних напрямів розвитку світового співтовариства, оскільки громадянське суспільство виступає своєрідним фундатором правової демократичної держави. Становлення та розвиток громадянського суспільства нерозривно пов'язані з новими політичними та економічними умовами життя країни. Це залишається одним із актуальних питань упродовж усього пострадянського періоду історії України. Воно є не стільки метою реформ, що проводяться в нашій державі, скільки неодмінною умовою їх успішної реалізації. Досвід найрозвиненіших держав свідчить про те, що конституційно-правова регламентація та регулювання у країнах з демократичним державним (політичним) устроєм спрямовані на підтримку громадянського суспільства, а також про те, що становлення і розвиток громадянського суспільства у позадержавній сфері суспільних відносин не означають його ізоляваності від державно-правових інститутів, а допускають або передбачають сталий та інтенсивний взаємозв'язок громадянського суспільства і держави [7]. До речі, чинна Конституція України 1996 року не оперує поняттям «громадянське суспільство», хоча свого часу, а саме – в проекті Конституції України в редакції від 1 липня 1992 року третій розділ мав назву: «Громадянське суспільство і держава». Натомість Україна проголосила мету побудови правової демократичної держави, де громадянське суспільство виступає в якості обов'язкового елементу [3, с. 7]. В Україні, що вже має розвинене і соціально стратифіковане індустріальне суспільство, проблема побудови громадянського суспільства співпадає в часі з процесом розбудови держави. Але, на жаль, соціокультурним тлом для цих процесів є залишки радянського світогляду. Тому інструментом побудови нового суспільства може бути лише держава, точніше, демократична держава. Бо саме діяльність держави є серцевиною, ядром, центром, домінантою, концептом організації та трансформації соціуму у громадянське суспільство [4]. В Україні є всі підстави для формування громадянського суспільства, оскільки держава поставила та вирішує завдання трансформування економіки на основі визнання приватної власності і підприємництва, впровадження в суспільно-політичний лад елементів демократії, зміцнення правового стану людини і громадянина [6]. Водночас Конституція України 1996 року закріпила розмаїття форм власності (включаючи приватну), багатопартійність, політичний плюралізм, широкі економічні, політичні й особисті права і свободи людини і громадянина; законодавчо передбачила можливість формування громадянського суспільства на основі приватної ініціативи, підприємництва і ринкових відносин. Усе це виступає необхідними передумовами формування дієвого громадянського суспільства [5, с. 30].

Висновок: Підбиваючи підсумки хочу сказати, що громадянське суспільство-це система взаємовідносин, що спрямована на захист суспільством і його представниками своїх легітимних прав та інтересів у всіх сферах суспільного та державного життя. Справжнє громадянське суспільство може існувати лише в державі з ефективною та конкурентоспроможною, соціально-однорідною економікою, яка складається з вільних громадян і будується на засадах толерантності, відповідальності, вміння йти на компроміси.

Формування громадянського суспільства є однією з найважливіших умов просування України шляхом проведення економічних, політичних і правових реформ, які, передусім, спрямовуватимуться на демократизацію громадського життя, лібералізацію економіки, захист прав і свобод людини і громадянина, становлення правової демократичної держави.

Список використаних джерел

1. Третяк С. М. Формування поняття «громадянське суспільство» в західній та українській політикоправовій думці /С. М. Третяк//Журнал «Правова держава». 2022.Вип. 13. С. 10.
2. Дубас Н. Я. Поняття громадянського суспільства /Н. Я. Дубас// Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ.2011.Вип. 4. С. 8.
3. Лекція. Проблеми та шляхи розвитку громадянського суспільства в Україні. С. 10.
4. Гончарук Т. В. Громадянське суспільство в Україні: проблеми становлення та потенціал / Т. В. Гончарук, М. Л. Шумка// С. 10.
5. Проблеми формування громадянського суспільства в Україні. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Дніпровський державний університет внутрішніх справ. 2018. С. 320.
6. Становлення та розвиток громадянського суспільства URL:<https://priutivkacommunity.gov.ua/news/1576495264/>
7. Поняття, ознаки і структура громадянського суспільства URL:https://pidru4niki.com/84535/pravo/ponyattya_oznaki_struktura_gromadyanskogo_suspilstva

ПРОБЛЕМА УНІКАЛЬНОСТІ ЛЮДСЬКОЇ ОСОБИСТОСТІ В ЦІННІЙ ПАРАДИГМІ СОЦІУМУ

Актуальність теми дослідження: бачення в особистості не лише єдиного та загального, а й унікального. Поглиблене розуміння сутності особистості, розгляд її як соціальної та індивідуальної особи.

Мета дослідження: охарактеризувати поняття людської унікальності, з'ясувати яке значення воно має у соціальному пізнанні, у осягненні соціальних явищ, подій, у механізмі функціонування та розвитку суспільства, ефективного управління ним.

Об'єкт дослідження: людська особистість.

Завдання дослідження: Актуальність теми дослідження полягає в баченні в особистості: унікальність, особистість, соціум, цінності, індивід, індивідуальність, суспільство. Принциповим поштовхом до розвитку теорії цінностей стала філософія раціоналізму, що з'явилась у XVII ст. Раціоналізм гостро поставив питання про природу вихідних визначень буття, його підлеглість законам і раціональну пізнаваність світу. Одночасно почав формуватись конфронтаційний щодо раціоналізму інтуїтивістський напрям філософії, що відстоював поза раціональні начала буття [1, с.152]. Поворотним пунктом у розвитку проблеми цінностей стала філософія І.Канта, його вчення про регулятивні принципи практичного розуму, за яким вищі цінності буття мають не онтологічні, а виключно регулятивні підстави до існування. Цим самим Кант першим розмежував поняття буття і блага, протиставивши сферу моральності як свободи сфері природи, яка має підлягати закону, необхідності. Фундаментальною для теорії цінностей є проблема природи, способу буття цінностей, їх способу функціонування в суспільстві. Вже Кант вважав, що цінності самі по собі не мають буття, їм притаманна лише значущість, вони суть вимоги, звернені до волі, цілі, поставлені перед нею. Але тоді проблематичним видавалось саме існування цінностей, їх імперативний характер щодо поведінки суб'єкта [2, с.192]. Унікаючи цієї суперечності, Ріккерт протиставляв світ культури як сферу панування цінностей, світові природи, де панують закони. Закони свідчать про те, що є і мусить неминуче бути, цінності — про те, що повинно бути. Цінності становлять інший модус буття, вони ухвалюють щось, наказують, вимагають, закликають. Усе це підштовхувало до думки про відносність, ілюзорність цінностей, що було б смертю цивілізації, яка живе доти, поки непорушні моральні закони. Прагнучи уникнути ціннісного релятивізму, Лотце, Віндельбанд розглядали цінності як норми, що утворюють загальний план і основу культуротворчої діяльності [1, с.200]. У XX ст. розвиток теорії цінностей пішов шляхом суб'єктивізації та трансценденталізації проблеми. Цінності витлумачували як потойбічні духовні феномени, вічні трансцендентні сутності, закладені Богом як потенційна довершеність у предмети довколишнього світу. Деякі напрямки різко психологізували їхню природу, ототожнили їх із суб'єктивною оцінкою [4, с.340]. В особистості важливо бачити не лише єдине та загальне, а й унікальне. Говорячи про загадкову людську особистість, її непроникність для розкриття всієї повноти її сутності, ми не повинні впадати в крайність антропологічного агностицизму [1, с.192]. Цінності в житті суспільства виступають соціально-значимими орієнтирами діяльності суб'єктів, одним із факторів розгортання політичної історії. Вони є чимось більш високим, ніж звичайна зацікавленість людини. Саме через культурні цінності людина задовольняє свої потреби, і саме існування цінностей відрізняє людину від тварини. Цінності становлять фундамент культури, і предметним полем формування цінностей є культура. Ці категорії невіддільні одна від одної. Культура і визначається через систему цінностей та ідей, що слугують для регулювання поведінки членів даного соціуму. Завдяки соціальним потребам людина в своїй життєдіяльності могла керуватись образом належного, потрібного, але ще наявне не існуючого співвідношення речей. Завдяки цьому цінності формували особливий світ духовного буття, що підносив людину над реальним. З розвитком суспільства і його структуруванням, поглибленням духовності людини, ускладнювалось і ціннісне світосприйняття, охоплюючи все нові потреби [4, с.256]. Цінності допомагали людині будувати соціальне привабливий світ можливої дійсності, підносячи їх над буденністю. Ціннісні виміри давали змогу усвідомити дві площини реальності — ідеальну і реальну, співвідносячи їх, розглядаючи ідеальний світ як взірцевий щодо реального. Отже, суспільні цінності хоч і виростали з реальних соціальних потреб, поступово набували ідеалізованих рис. Цим і пояснюється їхня складна двоїста суб'єкт-об'єктна природа. Ціннісний світ людини складається з ціннісних елементів. На відміну від пізнавально-категорії цінності образу, спрямованого на відображення світу таким, який він є, основою, вихідною, власною формою буття цінності є чуттєве переживання. Воно не може бути виражене в об'єктивних характеристиках. Атрибутами його є закличність, наказовість, бажаність, але не об'єктивність, все загальність і необхідність. Емоційно ціннісний образ розкриває сферу потягів, прагнень, спонук, тобто сферу водіння [3, с.432].

Висновок. Отже, поняття людської унікальності має важливе значення у соціальному пізнанні, у осягненні соціальних явищ, подій, у з'ясуванні механізму функціонування та розвитку суспільства, ефективного управління ним.

Список використаних джерел

1. Візгін В.П. Серіальність та унікальність буття. 2019. №2. 152 с.

2. Хабермас Ю. Поняття індивідуальності / Про людське в людині. 2019. С.195-206.
3. Левінас Еге. Час та інший. Гуманізм іншої людини. СПб. 1998. 256 с.
4. П'ятигорський А. М. Безперервна розмова. СПб.2018. 432 с.

ЕКОНОМІЧНИЙ ТИП ЛЮДИНИ ЗА С.М.БУЛГАКОВИМ

Актуальність теми дослідження: у даній темі перед нами постає необхідність а також аналіз її у сучасних наших умовах. Отже насамперед хочу зауважити що сама тема, економічний тип людини за Сергієм Миколайовичем Булгаковим потребує дуже чіткого опрацювання. І тому насамперед хочу зазначити що людина це є соціальний індивід, яка поєднує в собі суспільно-значущі та індивідуально неповторні риси. І саме тому дослідження ролі і місця людини в системі суспільства є дуже актуальним на сьогоднішній час саме у розвитку економіки.

Мета дослідження: полягає у тому, щоб розкрити поняття нашої теми та розповісти про С. М. Булгакова, і також дослідити його економічні погляди у ХХ ст.

Предмет дослідження: проаналізувати економічний тип людини за С.Булгаковим

Об'єкт дослідження: людина в економіці.

Завдання дослідження: проаналізувати що таке економічний тип людини, розглянути основні теорії господарства Булгакова та визначити якою була релігійна точка зору видатного філософа на економічну та господарюючу людину і дослідити діяльність М. Булгакова. Розпочнемо наше дослідження із таких питань як ким же являється для нас Сергій Миколайович Булгаков, як нам відомо на сьогодні, це доволі видатний російський релігійний філософ, економіст, публіцист та громадський діяч. Народився в м. Лівни (нині Орловської обл., РФ) у сім'ї провінційного цвинтарного священника. Освіту здобував у Лівенському духовному училищі (1889-1894), Орловській духовній семінарії (1885-1890) і на юридичному факультеті Московського університету (1890-1894), по закінченні якого залишився пошукачем на кафедрі [1] Булгаков був одним із головних виразників героїзму як ідейного руху, який закликав інтелігенцію до відходу від утопізму і шаленого революціонерства, духовної роботи і конструктивної соціальної позиції. Булгаков став знатно відомим через одне своє видання, яке носить назву. Філософія господарства, Світ як господарство, , Основна мета роботи , , філософія господарства, , вважалось осмислення місця господарства в загальній картині створеного Богом. ...господарство є боротьба людства зі стихійними силами природи з метою захисту та розширення життя, підкорення і оприлюднення природи, перетворення її в потенційний людський організм [2]. Розглядаючи процес становлення теорії господарства С. М. Булгакова, в роботі було виокремлено деякі етапи еволюції наукового світогляду а саме: марксистський; ідеалістичний [Булгаков починав усвідомлювати вузькість марксистського підходу до розгляду господарства й почав шукати альтернативи для його подолання]; християнський соціалізм (цей етап характеризувався Булгаковим у необхідності побудови власної теорії, яка була заснована на міждисциплінарному підході); філософії господарства (цей етап еволюції наукового світогляду вченого представляє найбільшу цікавість, тому що саме у цей час Булгаковим були сформовані основні положення його теорії господарства); релігійно-філософський (коли вчений тільки епізодично звертався до економічної теми, а його думка зосереджувалась на філософії та теології); і на завершення у нас відбувся богословський період (цей період називають періодом завершення еволюції наукової думки С. М. Булгакова). Вчений стверджував що необхідність поєднання наукового і філософського способів пізнання суспільних процесів дає нам результати детального вивчення у схемах, тому що філософія дає нам можливість цілісного погляду на явища. Саме тому його господарська теорія отримала змістовну форму у філософії господарства. С. М. Булгаков зазначав, що господарство - найчутливіше до процесу життя. Адже економічні потреби, задоволення яких пов'язане з працею, відомі людству з давніх часів його історичного існування і є найбільшою необхідністю. Одним із центральних моментів економічних поглядів російського вченого виступає його тезис про те що праця - внутрішній процес, який об'єднує в собі свободу і необхідність. Обґрунтовуючи економічну ефективність господарства та необхідність соціальної справедливості, С. М. Булгаков розкриває категорію багатства. Багатство, на його думку, є абсолютним благом для економіки, його зростання призводить до росту й диференціації потреб, що в свою чергу породжує необхідність подальшого примноження багатства. Народне багатство С. М. Булгаков розумів як сукупність корисних і потрібних для людини предметів, причому не тільки наявність володінь ними, а й можливість їх відтворити й примножити. Але для нас залишається ще одне не відкрите запитання а саме що таке економічний тип людини. Сам термін, людина економічна, вперше був використаний наприкінці ХІХ століття. Звичайно що якщо ми будемо розглядати кожную думку науковців то зрозуміємо що термін, « людина економічна », буде трактуватись по різному. Але у ХХ столітті теорія раціонального вибору Лайонела Роббінса стала мейнстрімом економічної науки, а дефініція, , економічна людина, , набула дуже специфічного наповнення раціонально мислячої людини, яка володіє повною інформацією та діє на основі власного інтересу та бажання збільшити власне багатство. Приблизно тоді ж модель економічної людини почала підлягати критиці як з боку економістів, так і представників інших соціальних наук. Самі економісти-антрополи Маршал Салінс, Карл Поланьї, Марсель Маус, та Моріс Годелів довели, що в умовах традиційного суспільства вибір людини щодо виробництва та обміну товарів наслідують

модель взаємності, яка різко протиставляється моделі економічної людини [3]. Людина в економічному середовищі не може розглядатися абстраговано від інших наук про людину, які зачіпають особливості її соціалізації, фізіологічного та психологічного розвитку, інтелектуальних можливостей. Тому що людина є органічним елементом економічної системи яка наділена як і фізіологічними властивостями так і духовними та соціальними цінностями.

Висновок: Отже тепер можемо дійсно сказати що науковець Сергій Миколайович Булгаков працював над визначенням того, чого потребує наука про господарство. Йому вдалося розглянути світоглядні засади економічного знання, зумів сформулювати та дати влучний аналіз неперервному зв'язку матеріальної та духовної сторін особистості. Це дало йому поштовх доведення факту про те, що моральний аспект значною мірою впливає на господарську поведінку людини.

Список використаних джерел

1. С. М. Булгаков: філософія господарства/проблема філософії господарства//значення основних господарських функцій ///трансцендентальний суб'єкт господарства господарство як синтез свободи Хрестоматія з філософії. URL:https://stud.com.ua/42250/filosofi3ya/bulgakov_filosofia_gospodarstva Булгаков Сергій Миколайович/Філософські погляди//С. Булгакова URL:<http://referatss.com.ua/work/bulgakov-seergij-mikolajovich-filosofski-pogljadi-s-bulgakova/> Marcel Mauss (1924): The Gift. The Form and Reason for Exchange in Archaic Societies. London: Routledge 2006.

ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ СЕНСУ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ ЕПОХИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Актуальність теми дослідження. Однією з центральних проблем філософії, та й людини, зокрема, є пошуки визнання свого місця у світі. Чим інтенсивніше розвивається людство, тим більше постає питань. Чому ж ці питання виникають? Відповідь досить проста: кожен із нас усвідомлює, що його життя не вічне, всьому є свій логічний кінець, тому людина задумується над тим, чого варто витратити свій час на перебудову в ньому. Тобто їй важливо усвідомлювати в ім'я чого, задля чого вона живе на землі? Рано чи пізно це починає хвилювати кожного, хто наділений свідомістю, хто розуміє, що він є особистістю. І кожному доводиться визначитися в них самостійно, адже ці проблеми мають суто особистісний характер. «Чи має життя взагалі сенс, і якщо так - то який саме? Чи життя є просто нісенітниця, без змістовий, нікчемний процес природного народження, розвитку, дозрівання, в'янення та смерті людини і будь-якого іншого живого організму? Чи є природа людини такою, що лише певний спосіб життя робить її щасливою?» Актуальність цих питань зростає у зв'язку з розвитком суспільства, адже людина відчуває проблему в самореалізації, осмисленні свого призначення [1, с. 79-80].

Мета дослідження – розкриття проблеми сенсу життя людини, а саме в українському суспільстві епохи Середньовіччя.

Об'єкт дослідження – проблема сенсу життя та існування людини в українському суспільстві епохи Середньовіччя.

Предмет дослідження – людина, як мисляча істота, здатна на усвідомлення, в українському суспільстві в епоху Середньовіччя.

Завдання дослідження: Проаналізувавши філософію буття людини в Середньовіччі, більш докладно дослідити те, що саме впливало на розвиток та світогляд українця. Головним завданням життя є досягнення певної мети, яка в свою чергу поділяється на ряд більш окремих цілей, а ті на ще менші (ситуативні) цілі й так аж до конкретних вчинків повсякденного життя. Виходячи з цього, можна сказати, що сенс життя – це не проста сукупність цілей, а їх ієрархія, певна система. Лише за умов цілісного й відкритого контакту з буттям людина може стати тим, хто зможе його зрозуміти, тобто стати мудрою. Мудра людина – не просто багато знає, а практично співвідносить, гармонізує життя і його сенс. Августин вбачав сенс життя в пізнанні й спогляданні бога. Проблема місця, ролі, призначення людини у світі, сенсу її життя – є вічною. На думку приходять всім відомі шекспірівське запитання, яке вкладене в уста Гамлета: «Бути чи не бути?». Це питання навіки залишиться риторичним та не розгаданим для кожного з нас. Однією з причин, що спонукали до пошуку сенсу життя, була невдоволеність людей існуючим станом та дійством. Гомер цю проблему висвітлює в описі дій Ахілла. Ахілл іде в бій зі щитом, виготовленим Гефестом на прохання матері Фетіди. На цьому круглому щиті зображені Земля й небесні світила, два міста – одне у воєнний, друге у мирний час, зоряне поле, жнива, виноградник, череда волів, отара овець, танці та ігрища, все це обрамляє океан. Цей щит – відтворена гармонія людського життя в усіх його проявах – негативний і позитивний. Ахілл іде в бій заради того, що зображено на щиті. Всі його вчинки звершуються в ім'я життя та виражають повноту буття [2, с. 21]. Багато відомих вчених, філософів хотіли осягнути питання сенсу людського буття і в кожного це вдалося, адже це явище суто індивідуальне, а отже всі його трактування є правильними. Наприклад, Демокріт дає визначення сенсу буття, як станом для досягнення щастя. «Мета життя – хороший настрій, нетотожний із задоволенням, але такий стан, за якого душа живе безтурботно й спокійно, не збурювана ніяким страхом, ні боязною демонів, ні якою-небудь іншою пристрасною». А справді навіщо жити коли ти не маєш чому радіти? Цю тезу розвиває і Сократ. Для нього дотримуватися доброчесності, добропорядності, освітлені розумом людини, і є сенсом життя. Також він стверджує, що кожен мусить керуватися власним розумом у виборі свого шляху [3, с. 154]. Все життя людей зводилося до прагнення цього щастя. Вони вважали, що задля того, щоб його досягнути потрібно постійно служити богу, таким чином відмовляючись від власного життя. Сенс життя вбачався у поверненні людини у той первісний блаженний стан, у якому вона перебувала до вигнання з раю. Людина повинна йти за своїм покликанням, поступово реалізуючи свої бажання. Саме вона несе відповідальність за своє життя і здатна в будь-який момент змінити напрям течії за яким воно пливе, для цього потрібно тільки її рішення, яке полягає в тому чи скористатися цією здатністю, чи жити далі за жорстокими нормами суспільства. Проблема сенсу буття – це проблема морального вибору, що залежить від спрямованості особистості, від її ціннісних установок та орієнтації. В моральному житті віра в наявність сенсу життя відіграє важливу роль. Без неї життя людини справді втрачає мету. Сенс життя – це мита, заради якої витрачаються розумові зусилля, час, фізичні та духовні сили спрямовуються у всій повноті на її досягнення. Саме в цьому виявляється безсмертя людської душі. Людина, яка просто засвоює речовини з оточуючого світу, яка не переживає горе, радості, любові, страждання, не може активно реагувати на оточуючий світ, вона не живе, а існує. Один із висловів І. Канта, в якому відбувається глибоко моральна суворість його особистості, звучить так: «Найвище покликання людини – уміти належним чином визначити своє місце в процесі творення й правильно зрозуміти чим вона має бути, щоб стати людиною» [4, с.19]. Найбільшим досягненням життя І. Канта було знати, що людина усвідомлює, у чому

полягає її існування. Сенс життя – те, заради чого варто жити, це результат, підсумок життя. Сенс життя – морально-світоглядно уявлення людини, за яким вона зіставляє себе і свої вчинки з найвищими цінностями, ідеалами, виправдовуючись перед собою та іншими. За словами Е. Фромма, людина – єдина тварина, для якої власне існування є проблемою: вона повинна її розв'язати, і їй від цього нікуди не подітися. Будь-яке індивідуальне життя не може взаємодіяти самостійно, багато в чому воно залежить саме від суспільних норм, порядків, законів, що все ж таки частково утримує людину від деяких дій. Можливо, це й і на краще, адже сенс життя не у свавіллі, егоїзмі чи відстороненні від зобов'язань стосовно світу та інших людей. Сенс життя значно глибший від таких низьких вчинків.

Висновок: Отже, сенс життя людини в українському суспільстві в період Середньовіччя постає, як система взаємопов'язаних духовних та матеріальних проблем. Кожен у цьому світі є неповторним, своєрідним, несхожим на інших, і для кожного він розкривається по іншому. Життя людини – це унікальне поєднання можливостей. Метою кожного має бути їх здійснення та збереження для майбутніх поколінь. Наповнити життя сенсом – означає вкладати всі свої духовні здібності в будь яку ситуацію, «Перетворювати суетне на вічне». Як би там не було, але все в світі вертиться навколо людини, адже людина – єдина істота, яка усвідомлює свою смертність. Вивчи та дослідити особистість повністю не можливо, це і є головна мета життя.

Список використаних джерел

1. Франк С. Л. Сенс життя// Ірина Жеребило. Проблеми сенсу життя людини в Українській середньовічній філософії XI-першої половини XVII ст. Монографія. Львів. ЛБІ НБУ, 2004, 350 с.
2. Гусейнов А. А. Иррліц Г. Коротка історія етики, М. :Думка, 1987, 271 с.
3. Матеріалісти Стародавньої Греції. Збірник текстів Геракліта, Демокріта та Епікура. 1955, 239 с.
4. Про Канта: Гассен Йоганнес. Сенс життя, 2009, 136 с.

ОСОБОЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Актуальність теми дослідження. Суспільство – це не просто сукупність людей, які проживають, наприклад, у певній країні. Сутність суспільства, його стан виявляється у соціальній взаємодії людей. Саме вступаючи в соціальні взаємодії, кожна людина є одночасно і «продуктом» суспільства, і його «творцем». Кожен із нас упродовж свого життя засвоює окремі переконання та моделі поведінки, які існують у суспільстві але водночас своїми щоденними діями та взаємодіями долучається до творення поточного стану суспільства, пропонуючи щось нове або відтворюючи існуючі. Тому обрана проблематика дослідження є актуальною на сьогоднішній день.

Мета дослідження - філософія людини на етапі сучасного розвитку суспільства.

Предметом дослідження є розвиток українського суспільства на сучасному етапі.

Завдання дослідження-проаналізувати особливості та тенденції розвитку теперішнього українського суспільства. Людина не народжується сформованим членом суспільства, тим більше політичною особистістю, вона набуває цього статусу в результаті тривалої взаємодії з навколишнім світом[3, с. 46]. Стабільне функціонування політичної системи суспільства, збереження цілісності соціального організму припускає постійне відтворення й розвиток політичної культури суспільства, що здійснюється через засвоєння і прийняття людьми її норм, цінностей і моделей політичної поведінки. Даний процес і одержав назву політичної соціалізації. Сьогодні перед суспільством і державою стоїть важливе завдання за допомогою продуманої, науково обґрунтованої молодіжної політики забезпечити сприятливі передумови для використання енергії молоді (створити механізми підтримки молоді та її соціальних ініціатив) і допомогти визначити й реалізувати свої соціальні інтереси, споживи, життєві перспективи. Молодь як об'єкт і суб'єкт суспільної діяльності є силою, яка здійснює реальний вплив на прогресію суспільного розвитку[4, с. 118]. У 50-60-ті роки поняття «політична соціалізація» міцно узвичаїлося у політологів. Воно стало широко використовуватися в роботах Г. Алмонда, С. Верби, Д. Істона, Р. Гесса, П. Шарана, Г. Хаймена (у роботі якого «Політична соціалізація» в 1959 р. і був уведений цей термін), Є. Даусон і К. Приуітт («Політична соціалізація», 1969 р.) В Україні питання політичної соціалізації підростаючого покоління також перебувають у центрі уваги вчених, широкої громадськості країни [2]. Ця проблематика особливо актуальна сьогодні, з огляду на умови політичного, економічного й соціокультурного транзиту, що переживає Україна в останні два десятиліття. У сучасній Україні передача цінностей від одного покоління до іншого утруднена, оскільки в країні відбувся міжпоколінний «розкол». Якщо молоде покоління одержує первинні представлення про соціальну й політичну реальність в умовах транзиту, то середнє й старше покоління переживають процес ресоціалізації, змушені переглядати й адаптувати свої представлення про політику й владу, яка склалися ще в радянські часи, коли панувала одна ідеологія. З іншого боку, за інерцією культурного процесу в Україні як і раніше переважають риси гегемоністського типу політичної соціалізації. Нарешті, з позицій конфліктної моделі можна пояснити прояви нетерпимості й екстремізму з боку частини сучасної української молоді. У цей час в Україні є певні передумови для поступового переходу до плюралістичного типу політичної соціалізації. Соціально- економічні й політичні труднощі перехідного періоду на якийсь час ніби «відсунули» питання політичної соціалізації й освіти молодого покоління. Сьогодні в країні є повне розуміння того, що від характеру політичної соціалізації залежить не тільки відтворення політичної культури, але й формування політичної культури нового типу. У демократичній країні, за висловом Алексиса де Токвіля, кожне нове покоління, по суті, – це новий народ. Тому не випадково підвищена увага суспільства до політичної соціалізації, до освіти молоді. Природно, що виникає питання про те, як виховувати гідних громадян України в умовах, коли значна частина дорослих проявляє політичний негативізм і навіть цинізм. Незважаючи на певні успіхи, досягнуті в останні роки в прищеплюванні політичних цінностей і прав людини, рівень знань багатьох випускників українських шкіл також не відповідає вимогам реальності. Так, у свідомості молоді в ряді обставин виникають сумніви, наприклад, щодо необхідності дотримуватися законів, чітко додержуватися встановлених правил. Політика для молоді асоціюється з корупцією й скандалами. Таким чином, реалізацію політичної соціалізації в діях, вчинках і помислах людини можна представити в такий спосіб: інтерес до політичної інформації, реалізований в пошуку цієї інформації й споживанні її; звичка до політичних оцінок того, що відбувається у світі, країні, найближчому оточенні, що вимагає широти політичного кругозору. Найважливішою функцією політичної соціалізації є досягнення особистістю вміння орієнтуватися в політичній системі, виконувати певні функції. В іншому випадку людина не може ефективно відстоювати свої соціальні й політичні інтереси. Відстоювати свої соціальні й політичні інтереси [1, с. 45]. Тобто, політична соціалізація являє собою досить складний процес взаємодії індивіда й політичної системи. З одного боку, політична соціалізація включає цілеспрямований вплив політичної системи на індивіда й представляє процес передачі індивідові існуючих у суспільстві політичних орієнтацій, цінностей і моделей політичної поведінки[5, с. 137]. З іншого боку, політична соціалізація включає й власну активність індивіда, тобто перетворення пропонованих суспільством норм політичної культури у свої

власні цінності й установки [6, с. 174]. Щодо цього вплив політичної системи на політичне формування особистості до деякої міри залежить від внутрішніх переконань індивіда.

Висновок наміри молодих людей певною мірою залежать від їх соціального самопочуття, емоційного стану; крім зовнішньополітичних умов на формування індивіда впливає також побут, психологічні підвалини соціалізації людини, те, що молодь є передовою групою суспільства, яка визначає зміст і характер сьогоденного та завтрашнього розвитку українського суспільства.

Список використаних джерел

1. Андреевкова Н.В. Проблема социализации личности // Социологические исследования. 1980. № 3. С. 45-55.
2. Абульханова К.А. Психология и сознание личности (Проблемы методологии, теории и исследования реальной личности): Избранные психологические труды. М.: Московский психолого-социальный институт; Воронеж: Издательство НПО «МОДЭК», 1999. 224 с.
3. Здравомыслов А.Г. Потребности. Интересы. Ценности. М.: Политиздат, 1986. 223с.
4. Боряз В.Н. Молодежь. Методологические проблемы исследования. Л.: Наука, 1973. 155 с.
5. Здравомыслов А.Г. Потребности. Интересы. Ценности. М.: Политиздат, 1986. 223 с.
6. Костюкевич В.Ф. Политическая социализация молодежи. – Мурманск: НИЦ «Пазори», 1998. 185 с.

СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ТУРИЗМУ ЯК ФОРМИ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ЛЮДИНИ

Актуальність теми дослідження: Через об'єктивний процес відображення змін якості життя сучасних людей, яке в основному стосується важливої ролі туризму в системі суспільного виробництва. Посилити залежність людської соціалізації та реалізувати її туристичний потенціал. Під впливом суспільних процесів та посилення мобільності зміст і характер праці, який мотивує розвиток туризму. У цьому відношенні соціально-філософський аналіз туризму, як важливого чинника має особливе значення. Суспільний розвиток та суспільна діяльність сучасних людей. Виникнення та поширення тенденцій зростання. Виникнення та поширення тенденцій зростання. Важливість форми дозвілля людського життя потребує соціальних та філософських досліджень їх сутності. Туризм, орієнтований на людей. Туристична діяльність людини та її результати визначають її шляхи вирішення цих важливих видів діяльності. Подарувати людям нові емоції та естетичні враження та освоїти передові форми соціального досвіду. Принципово важливо значення вивчення цієї складності набуває Україна, де розвиток туризм є одним із пріоритетних напрямів подальшого розвитку українського суспільства, і визначить успіх входження нашої країни до числа передових держав світу

Мета дослідження: полягає в тому, щоб здійснити соціально-філософський аналіз туризму як форми соціальної активності людини.

Завдання дослідження: дати визначення туризму як соціально-філософського явища: проаналізувати специфіку туризму як форми соціально-філософської активності людини та його вплив.

Об'єкт дослідження: Туризм в Україні та світ

Предмет дослідження: Географічне положення як основний чинник розвитку туризму. Для розвитку туризму важливе значення має економіко-географічне положення, тобто сприятливе розташування країни, регіону по відношенню до моря, гірських і лісових масивів, транспортних магістралей і, безперечно, - до основних потоків відпочиваючих. Адже саме такі чинники впливають на формування туристичного ринку.

Суспільно-географічні чинники - це економіко-географічне розташування, стан соціально-економічного розвитку території, наявність населення і трудових ресурсів, розвиток дотичних до туризму галузей матеріального виробництва та розвиток інфраструктури.

Соціально-економічний стан країни може мати вирішальне значення для розвитку туризму. Це добре простежуємо на прикладі країн, які постачають туристів, і країн, які їх приймають. . [1, с. 228-139]. Країни та регіони, котрі постачають туристів і є центрами формування міжнародних туристичних потоків, характерні високим рівнем розвитку економіки, високим життєвим рівнем, наявністю вільного часу, що сприяє більшості їх населення подорожувати екзотичними країнами. До них належить низка країн Європейського Союзу - Німеччина, Велика Британія, Франція, країни Бенілюксу, а також США, Канада, Японія та ін. Суспільні відносини у високорозвинутих країнах світу в останні десятиріччя склалися так, що в структурі часопроведення відбулися зміщення від суспільств робочого часу до суспільств вільного часу, в якому виявлено значно більший інтерес до пізнання духовних цінностей та культури інших народів, ніж до зайвого накопичення матеріальних благ. Країни та регіони, котрі приймають туристів зазвичай володіють високим сервісним потенціалом. їхня економіка підпорядкована забезпеченню надійного рівня обслуговування у центрах розміщення туристів, на засобах їх доставки та підприємствах харчування і розваг. Такий рівень сервісного обслуговування притаманний і тим європейським країнам, які за економічним розвитком дещо поступаються найрозвинутішим країнам - Іспанії, Греції, Португалії. Водночас, чимало розвинутих країн є не лише постачальниками, а й відомими країнами, що спеціалізуються на прийманні міжнародних туристів. Це Франція, США, Велика Британія, частково Німеччина. [2, с. 111-130]. З-поміж розвинутих країн світу вирізняються ще й такі, які значно більше приймають міжнародних туристів, аніж їхніх громадян бере участь у закордонних туристичних поїздках. Провідна політична сила на Європейському континенті, технологічний лідер у багатьох галузях. Німеччина є другим за популярністю місцем міграції в світі, поступаючись тільки США . [3, с.70-88]. Місце стародавньої Германії було населено різними германськими племенами за свідченням документів ще до 100 р. н. е. Протягом великого переселення народів германці поширилися на південь, встановивши успішні королівства в значній частині Європи. Починаючи з X століття, германські території утворили центральну частину Священної Римської імперії. Країна досягла дуже високих стандартів життя і має всесторонню систему соціального забезпечення. Німеччина — батьківщина багатьох знаменитих науковців та винахідників і відома своєю культурною та політичною історією. [4, с. 65-77]. До вагомих факторів розвитку туризму належить розвиток галузей матеріального виробництва, що дотичні до нього. Наприклад, у районах переважного розвитку туристично-рекреаційної сфери сільське господарство повинно спеціалізуватися на виробництві екологічно чистих овочів і фруктів, м'яса або таких продуктів харчування, які мають лікувально-оздоровче призначення (молочні продукти, лікувальні трави, відповідні сорти м'яса і под.)» [1, с. 158-172].

Туристична індустрія належить до галузей із виразною ресурсною орієнтацією. Разом із тим, туризм називають «індустрією без труб». Ресурси, задіяні в рекреаційно-туристичній діяльності, при дотриманні елементарних природоохоронних і ресурсозберігаючих правил і технологій, можуть використовуватися тривалий час без суттєвих процесів деградації природних і соціально-культурних комплексів навіть за умови значних антропогенних навантажень. Хоча впливу не уникнути, але він не йде ні в які порівняння із тиском, що чинять на довкілля металургія, хімічна промисловість, лісове чи сільське господарство [1, с. 178-183]. Також для туристів велику роль відіграє клімат, більшості туристів подобається помірний або тропічний клімат, але наприклад в Карпатах сніг тому там поширений спортивний туризм. Зараз в Україну приїздить мало туристів порівняно з 2010 роком, але після війни цей показник має зрости в декілька разів тому, що туристи захочуть відвідати ці історичні місця і в цілому подивитися як Україна розвилася за ці роки і що помінялося [1, с. 290-300].

Висновок: Туризм відіграє одну з головних ролей у розвитку держави не тільки як окремої культури і звичаїв, але і для прибутку держави. Туризм в Україні приносить державі в середньому 70 млн. гривень в рік, тому розвиток туризму це над важлива течія економічного розвитку держави.

Список використаної джерел

1. Діоніс та Аполлон: пошук досконалого життя та переосмислення європейської культури Фрідріхом Ніцше// Наукові записки. Релігієзнавство. Культурологія. Філософія// Його значення для жителів // Вісник Київського національного університету № 228 (Проблеми перебування туристів у країнах Європи) Серія «Теорія туризму та філософія науки». Київ-Суми, 2002. С. 228-331.
2. Вдосконалення людини: містичні аспекти релігійної традиції Заходу. // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна № 501 (Проблеми буття людини) – Серія «Теорія культури та філософія науки». Харків-Суми, 2001. С. 111-130.
3. Самопізнання та вдосконалення у Платона (Про становлення ідеї Блага). // Актуальні філософські та культурологічні проблеми сучасності: Зб. наук. праць/ Відп. ред.: М. М. Бровко, О. Г. Шутов. К.: Вид. центр Київського державного лінгвістичного університету, 2001. С.70- 88.

ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ Г. СКОВОРОДИ ТА СУЧАСНІСТЬ

Актуальність теми дослідження: Творчість Григорія Сковороди виходить за межі усіх можливих окремих дискурсів: філософського, богословського, релігійного, поетичного. Доробок творчості філософа слід розглядати як продовження традиції «вічної філософії». Питання, які висвітлювалися у філософії Г. Сковороди є досить потрібними та актуальними на сьогодні, адже вони мають не лише історико-філософське значення, а й містять у собі методологічний потенціал, який розглядається сучасною філософією. Актуальність філософії Сковороди проявляється в умовах сучасного технологічного соціуму, оскільки важливий аспект його спадщини полягає в тому, що він кидає виклик суспільству споживання, а шлях самопізнання означає розрізнення справжніх та позірних цінностей людського життя, відмову від усього зайвого й неважливого, гармонійні стосунки з іншими людьми і природою.

Мета дослідження – проаналізувати філософські погляди Г. Сковороди, дослідити їх зв'язок із сучасним суспільством. Досягнення поставленої мети потребує вирішення наступних завдань: аналіз філософської системи Г. Сковороди; зв'язок філософської спадщини мислителя із сучасністю.

Об'єкт дослідження – філософські погляди Г. Сковороди зокрема, феномен щастя, категорії любові та віри, їх зв'язок із сучасністю.

Предмет дослідження - предметом дослідження виступають філософські погляди Сковороди.

Завдання дослідження – співставити час життя Сковороди і його погляди на цей період з сьогоденням, проаналізувати суть філософування про життя. У релігійно-філософському вченні Григорія Сковороди не тільки найцікавішою і яскравою, але і найважливішою для сучасності є теза про щастя людини і людства в цілому. У вченні Сковороди щастя людини не зв'язується із задоволенням її все зростаючих потреб, а має глибші корені. Суть щастя український філософ пов'язує зі способом життя самої людини. Найбільш повно ця суть розкривається через вираз Сократа: «Інший живе, щоб їсти, а я їм для того, щоб жити», яким Сковорода відкриває свій трактат за назвою «Ікона Алквіадська» [4]. Своїм розумінням щастя Сковорода мовби захищає людську «природу» від примітивного її зведення до споживання і своєкорисливості. Сам він обрав такий спосіб життя, що, за його словами, допомагав йому «не жити краще», а «бути краще». Прагнення «бути краще» він зв'язував з поняттям «чистої совісті»: «Краще годину чесно жити, ніж кепсько цілий день». Найбільшої глибини теза про щастя досягає на тім моменті, коли Сковорода визначає саму суть «чесного життя» і «чистої совісті». Виявляється, що суть ця розкривається через трудову діяльність людини [3, с. 72]. У Сковороди не всяка праця веде до чесного життя і чистої совісті. У нього праця – це не обов'язок, не борг, не примус (як суспільство вважає сьогодні), а, навпаки, вільний потяг людини. Процес праці розглядається як насолода і відчуття щастя навіть поза залежністю від його результатів. Такій праці Сковорода дає визначення «сродної» [1, с. 160]. Поділ людей, що займаються «сродною» й «несродною» працею – це і є найглибша думка, на яку можна опертися при рішенні сучасних проблем людства. Думка про те, що щастя людини полягає в праці і що праця зробила мавпу людиною, відвідувала багатьох філософів і раніш. Але от визначення праці чи з позицій джерела волі і щастя, чи джерела страждання і нещастя людей зустрічається досить рідко. У Сковороди вперше ця тема визначилася як головна й у літературних творах, і в релігійно-філософських трактатах. Уся його творчість виходить з розуміння того, що людство може об'єднати тільки праця із суспільною користю й особистим щастям – «сродна» праця. Сучасна екологічна криза – це свідчення того, що людство займається в основному «несродною» працею і ще не усвідомило роль «сродної» праці, зв'язаної із сутністю самої людини. Тільки на основі пізнання людиною своїх природних здібностей – своєї функції в природі – можна перейти на перспективну траєкторію розвитку. Світова громадськість зараз визнає, що щастя і мир на планеті залежать здебільшого не від того, що люди вміють робити, а від того, на що спрямована їхня діяльність [2, с. 43].

Висновки. Філософська спадщина Г. С. Сковороди багатогранна. Вона охоплює самі різноманітні аспекти людського життя: науку, релігію, культуру, мистецтво. Цілком природно, що про все написати неможливо, так і у автора роботи немає таких глибоких знань по кожному з напрямів. Однак, що можна однозначно стверджувати, так це те, що всі грані спираються на загальний центральний стержень, що розглядає проблему природи людини і її призначення. Цей стержень включає в себе і сам образ Сковороди, що підтвердив практикою життя силу свого вчення.

Список використаних джерел

1. Кабусь Н. Витоки ідей сталого розвитку особистості і творчості Г. Сковороди. Збірник наукових праць «Педагогіка та психологія». Харків, 2015. Вип. 47. С. 234–247.
2. Новосад С. Розвиток творчих здібностей, самопізнання та самотворення у філософській концепції Г. Сковороди: навч.-метод. посібн. К., 2009. 68 с.
3. Ермоленко А. Спадщина Г. С. Сковороди і сучасність (до 300-річчя від дня народження). URL: http://www.visnyk-nanu.org.ua/sites/default/files/files/Visn.2020/4/Visn_4-2020%2BErmolenko.pdf (дата звернення: 05.11.2021).
4. Карівець І. Метафілософія Г. Сковороди. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/jun/4371/karivec.pdf> (дата звернення: 05.11.2021).

ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКО-ЕКОНОМІЧНОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ

Актуальність теми дослідження: для ефективного економічного розвитку кожної країни важливо враховувати не лише економічні та політичні чинники, але й ментальні особливості. Необхідність їх ідентифікації та дослідження впливу на економічну систему власне і зумовлює актуальність теми дослідження [2].

Об'єкт дослідження: українська економічна ментальність.

Предмет дослідження: механізми виникнення, створення та розвиток української економічної ментальності.

Мета дослідження: дослідити соціально-філософський аналіз української економічної ментальності, показати українську економічну ментальність як чинник соціально-економічних процесів, які відбуваються в Україні.

Завдання дослідження: - аналіз становлення української ментальності; - Фактори, які сприяють формуванню української економічної ментальності; - Аналіз сучасної української ментальності. Сучасний ринок – складна система політичних, соціально-економічних відносин, що виникають між його учасниками та є формою, наслідком компромісу поведінкових інтересів різних суб'єктів. Сучасна ринкова модель суспільного устрою виникає як проєктивна реакція на відповідний зовнішній вплив різних факторів. Основою економічного життя людини є проблема вибору – товару, технології, сировини, ресурсів, інформації; інновацій, способів їх використання та поєднання. Дослідження економічної поведінки людини як провідного компонента економічної системи проводяться через призму раціональних економічних категорій: потреба, дохід, ціна, корисність, якість тощо. Однак визначається така поведінка насамперед суспільною свідомістю, що формується під впливом традицій, релігії, етнічних особливостей [5, с. 286]. Відмінність менталітету різних народів відіграє важливу роль у розвитку економічних, політичних та культурних аспектів. Для української ментальності характерно піклуватися про рідних. Неймовірна прив'язаність до землі та ґрунту, працелюбність, гостинність, потяг до освіти, мужність та побудова міцних сімейних стосунків – усі ці риси характерні українцям. Одну з найважливіших ролей у становленні української ментальності зіграла церква. Становлення української нації супроводжувалося становленням її культури. Зростання національної свідомості, соціально-класове розшарування та виникнення політичних, ідеологічних та інших орієнтацій в середовищі нації викликали належні зміни, суперечності, збіги та розходження в колі національної культури. Ці чинники витворили українську душу. Завдяки їм нас знають в усьому світі як працьовитих, з повагою до старших, з хорошим гумором та романтичною вдачею. Сучасні процеси в економічній ментальності України та перспектив щодо розвитку її основних змістів щільно пов'язані з тими процесами суспільної життєдіяльності, що відбуваються в сучасному соціумі. Процес суспільних трансформацій у новітній Україні породжує становлення нового соціального суб'єкта, принципово нових особливостей соціально-економічних відносин, сприяє змінам цієї поведінки людей. Поряд з новими рисами економічної поведінки вітчизняного соціального об'єкта мають місце і нові риси його економічної ментальності. Суспільна свідомість повинна адаптуватися до радикальних змін аналізованої нами поведінки. Поки соціологічні дослідження, на жаль, не фіксують масового поширення якостей, властивих сучасній економічній ментальності, посеред населення нашої країни. Психологічними перешкодами для набуття таких ментальних рис у сучасній Україні є і соціальна інверсія, і викривлене розуміння соціальної справедливості, і відсутність у значущій частині населення реального економічного мислення, і звичка безвідповідальності. Якби сильно нам не хотілося у це вірити, та це дійсно все є нашими реаліями, тому подолати ці перешкоди має бути найважливішим завданням для кожного українця, адже зміни починаються з тебе самого. Якщо кожен з нас буде долати ці негативні риси, то зовсім скоро ми уникнемо цих проблем. Однак давайте розглянемо чому ж у нас взагалі з'явилися вони. Насамперед значну роль відіграло те, що окремі частини сучасної території України у різні історичні епохи належали до складу різних державних утворень: Київська Русь, Галицько-Волинське князівство, Велике Литовське князівство, Польське Королівство, Московське королівство, Козацька держава, Річ Посполита, Російська імперія, Австро-Угорщина, УНР, ЗУНР, СРСР тощо. Все це не могло не залишити слід в економічній ментальності та поведінкових мотивах українського народу. Не менш вагомою причиною є тривале домінування утопічного комуністичної ідеології «рівності, справедливості та братерства» та боротьби з «експлуаторами». Процес адаптації населення до ринкової суспільної атмосфери віддзеркалює зміну парадигм економічної свідомості. Утворюється нова схема економічного мислення. У покращенні розвитку економічної ментальності сприятимуть риси, які притаманні природно українцям: якість «хліборобського» типу (толерантність, чутливість) та якість «козацького» типу (діловитість, практичність). Привабливі світові моделі економічного розвитку принесуть бажаний ефект Україні, якщо автори реформ врахують особливості української ментальності. При цьому потрібно пам'ятати про нашу самобутність, для якої потрібне економічне підґрунтя, відродження національних господарських традицій та форм господарювання. Економічна ментальність – соціальна характеристика національної культури, вона є складовою національної суспільної системи в цілому. Щодо необхідності індивідуалізму як

важливого принципу соціально-економічної поведінки суб'єктів ринкової економіки нової України, варто зауважити, що для соціальних стратегій сучасності є «підсумовування індивідуальним зусиль у колективі треба доповнювати принципом монадності- втіленням і репрезентації колективного в індивідуальне»[3, с. 97]. А також сучасний соціально-етичний зміст індивідуального визнає за особистістю базисну роль у розв'язанні колізій особистості та суспільстві. Загальнолюдське виступає не як базисне, а як надбудовано явище. Економічний індивідуалізм постає як змістовний принцип економічної поведінки людини й суспільства. Звісно ж, економічна ментальність здебільшого є індивідуалістичною. Принцип індивідуалізму створює механізми, за якими функціонує та розвивається особа чи суспільство. Колективізм, як принцип організації суспільної реальності, блокування доступу до конкретної людини, є соціальною технологією розчинення людини у суспільному цілому. Оскільки індивідуалізм та колективізм мають стійкий взаємозв'язок, то, зважаючи на особливостях конкретних умов, у результаті їх взаємодії створюються або переважно індивідуалістичні, або колективістські спільноти. Слід зауважити, що історико-філософський аналіз культурологічних підвалин української національної ментальності надає підстави тлумачити її як переважно індивідуалістичну. Тобто, міфологічний та релігійний світогляду в історичному розвитку національного буття утворювали й віддзеркалювали певний український мікрокосм та мікрокосм- переважно індивідуалістичні за суттю [1, с. 4]. З часів стародавньої української міфології – правила регулювання й впорядкування життя суспільства та конкретної людини у світі природи, були переважно індивідуалістичними, практичними, необхідними людині на кожному життєвому кроці. Правила поведінки людини в різних життєвих обставинах переломлювалися через її індивідуальні бажання. Це був індивідуалізм, а не колективізм давнього українця [4, с. 56].

Висновок: Отже, економічна ментальність – узагальнене поняття для позначення стійкого порядку мислення індивіда та організації індивідуально-психологічної структури його особистості. Виявлення особливостей української економічної ментальності є потребою суспільних перетворень в Україні задля побудови модерного українського суспільства, пошуку власної унікальності й засад національної самоідентифікації, з'ясування підвалин можливості стабільного економічного розвитку. Сьогодні можна справді уже бачити та прогнозувати принципові зміни на краще в сутності, формах та механізмах вітчизняної економічної ментальності.

Список використаних джерел

1. Великий А. В. Українське християнство / А. В. Великий. Передрук Іспанія, 1990. 344 с.
2. Гонта С. В. Ментальні детермінанти розвитку національної економіки України
3. URL: <http://nvp.stu.cn.ua/article/view/q15276>
4. Кримський С. Б. Запити філософських смислів / С. Б. Кримський. К., 2003. 240 с.
5. Нечуй-Левицький І. Світогляд українського народу: ескіз української міфології / І. Нечуй-Левицький. К. 1992. 85 с.
6. Н. В. Якименко // Вісник економіки транспорту і промисловості. 2012 . №40. С.286

ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ

Актуальність теми дослідження. Сьогодні тема бізнесу дуже актуальна. Бізнесова діяльність дуже поширена, але мало хто задумується з якого часу виник бізнес і що лежить в його основі. Саме прагматизм є основою бізнесу і в кожен з філософів виразив свою думку ролі прагматизму в бізнесі. Джеймс вважав, що прагматизм - це напрямок в філософії, в основі якого лежить метод, спрямований на пошук вигоди для людини. Визначається роль грошей як доброго блага, оскільки маючи певну суму ми можемо задовільнити власні потреби і потреби близьких. Дьюї вважав, що дії людини, яка займається підприємництвом і бізнесом, повинні мати певну теоретичну, методологічно-світоглядну основу, яка є результатом строго вивіреного, підтвердженого життям положень. Тож дана тема досить таки актуальна.

Мета дослідження: дослідити початок виникнення бізнесу, основу бізнесу з точки зору філософів.

Об'єкт дослідження - бізнес, як одна з головних сфер філософських роздумів.

Предмет дослідження - роздуми філософів стосовно основ бізнесу.

Завдання дослідження: проаналізувати філософські основи бізнесу. Початок бізнесової діяльності відбувся ще в 3-4 тисячолітті до нашої ери. Бізнес - це діяльність, спрямована на одержання прибутку від продажу товарів, надання послуг, виконання робіт. Практично кожна людина, чимось займалась, що приносить йому прибуток, працює на якомусь підприємстві та отримує зарплату - займається бізнесом. Здавна відбувався активний обмін виробленими продуктами між пастушими і землеробськими племенами та ремісниками і землеробами на засадах конкуренції між окремими виробниками з метою отримання прибутку. З утвердженням поділу праці виник і клас купців, які продавали та купували. Купці в свою чергу мали спеціальні знання, які дозволили б дати лад у їх діяльності. З етапом появою металевих грошей починає зростати і процес підприємства [1, с.142]. Хто володів ними, той визначав долю виробництва. У 7 ст. до н. е. античні міста-держави здійснювали торгівлю з місцевими племенами продаючи зброю, тканини, кераміку, вино, а також ввозили на землі Східного Середземномор'я зерно, худобу, шкіру. З виникненням та розвитком Київської Русі князі завойовували землі і це в свою чергу було теж прикладом бізнесової діяльності, оскільки це несло певну вигоду що є притаманним для бізнесу. Тож часто під час походів здійснювались різні завойовування, які слугують прикладом бізнесу. Існував в далекі часи і рабовласницький бізнес. Підприємництво і бізнес в свою чергу формували ще і певну світоглядну позицію, яскраве вираження якої ми можемо побачити у Святому писемі, працях мислителів середньовіччя, Нових часів, сучасності [3, с.415]. В кінці 19-на початку 20 століття в Північній Америці виникає філософський напрямок, який отримав назву прагматизм (від гр. pragma - дія). Головна ідея прагматизму полягала в тому, що філософія повинна допомогти людям у вирішенні життєвих задач. Основні положення цього напрямку були сформульовані американськими вченими - логіком і математиком Чарлзом Сандерсом Пірсом (1839- 1914 рр.) та психологом Вільямом Джеймсом (1842-1910 рр.) [2, с.250]. Джеймс тлумачив прагматизм перш за все як «метод» і суть цього методу розкривається у запитаннях: які практичні результати зроблених кроків? Чи принесе це користь людині, зі сказаного впливає, що прагматизм - це напрямок в філософії, в основі якого лежить метод, спрямований на пошук вигоди для людини. Можна довго сперечатися про те: великі гроші - це добре чи погано? Прагматизму важливо відповісти на запитання чи допомагають гроші людині жити та вирішувати якісь свої особисті і професійні проблеми? Відповідь дуже очевидна, якщо людина має певну суму грошей, то зможе не тільки забезпечити себе, а й допомогти рідним у фінансовому плані. А раз так, то гроші є благо і дискусія на цьому закінчується [4, с. 456].

Висновок: отже, бізнес виник ще з давніх-давен. Основою бізнесу був прагматизм, і кожен з філософів по своєму визначав вплив прагматизму на бізнес. Основні положення були сформульовані Пірсом і Джеймсом. Джеймс вважав що це перш за все «метод», який спрямований на пошук вигоди для людини. Пірс вважав що головне результат, а не те як ти йшов до нього. Дьюї вважав, що людина має мати певну теоретичну та методологічно-світоглядну основу, яка є результатом строго вивіреного, підтвердженого життям положень.

Список використаних джерел

1. Вільям Джеймс Прагматизм // Укп.пер П.Насаді. К.: Альтернативи, 2000. 142 с.
2. Джеймс У. Воля к вере. М.: Издательство «Республика», 1997. 256 с.
3. Камю А. Бунтующий человек. Философия. Политика. Искусство / А.
4. Камю. М.: Политиздат, 1990. 415 с.
5. Татаркевич В.История философии: Т.1-3./Пер.з пол. А. Шкарб'юка. Львів: Свічадо, 2006. 456 с.

ЕВОЛЮЦІЯ ГРОШЕЙ В РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ МИСЛЕННЯ: ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД

Актуальність теми дослідження. Гроші, в соціальному вимірі, виступають в різних якостях: як символ, як знак, стають інституціональним феноменом. Вони фіксують цінність певного об'єкта, речі, здатної бути загальним еквівалентом обміну інших речей. Необхідним елементом пізнання феноменології прояву грошей як цінності в соціумі постає їх розгляд в історико-еволюційному плані. Вона накопичують історичний сенс людської життєдіяльності, соціальну силу людини, підкреслюючи можливості людини у такій мірі, що з'являється думка в надзвичайній можливості грошей. Моральна і соціальна сила індивіда, виражена у грошах, змінюється по мірі зростання їх ролі у суспільстві. Тому виявлення соціального змісту грошей в історії людства має значний пізнавальний інтерес. Проблема грошей завжди розглядалася багатьма вченими – відомими філософами, політиками, економістами, культурологами. Про це свідчать праці П. Бернстайна, Г. Зімеля, Дж. Везерфорда, О. Неклесси, С. Синякова, О. Суббето, В. Ільїна. Для розуміння методологічних основ дослідження проблеми грошей служать праці А. Маршалла, Ф Гаєка, В. Базилевича, І. Єскевич, Дж. Кейнса та ін.

Мета дослідження – розкриття проблеми еволюції цінності відношення до грошей в історії розвитку філософської думки, розгляд основних понять соціальної сутності грошей, що розширили простір їх розуміння.

Завдання дослідження: розкрити проблеми еволюції грошей історії розвитку філософської та економічної думки.

Об'єкт дослідження: сенс грошей та їх еволюція.

Предмет дослідження - аналіз поглядів філософів на сутність грошей. Сутність грошей розкривається в процесі їх еволюції. Економісти стверджують, що причиною появи грошей є розвиток торгівельних відносин, антропологі підкреслюють їх не економічне, не торгове начало. У різні часи гроші були різні за формою, але постійні за функціями та змістом – засіб обміну. Проте саме у цих властивостях і приховується парадокс: про гроші написано безліч книг, але «ми занадто мало знаємо про них» [1, с. 11], - говорить М. Фрідмен, визначний лідер монетаризму ХХ століття. Причиною такого парадоксу є те, що гроші не повністю потрапляють в поле аналітичних грошових теорій. У зв'язку з цим гроші необхідно розглядати не як засіб платежу чи міру вартості, не як засіб накопичення та обігу, а «гроші як особливий спосіб дивитися і думати, як специфічна постановка погляду культури, як потрібний і активно використовуваний нею інструмент мислення і компонент буття», [1, с. 12], - вказує І. Єскевич. Тому, слід стверджувати, що «економічні гроші» – лише видима частина «грошового айсбергу». У глибинах економічної реальності прихована значна і головна сутність грошей, виявленням якої завжди займалась філософія. В античній філософії, де центральною в теорії пізнання поставала, проблема співвідношення знання та мислення, істинного та хибного, знання розумілося в єдності з його предметом. Оскільки знання є теоретичною копією предмета, антична філософія переважно вивчала процес, за допомогою якого предмет переводився в стан знання. Теза про єдність знання і предмета особливо поєднувалася з нерозумінням активності суб'єкта в процесі пізнання; істинний об'єкт може бути «даним» тільки тому, хто пізнає; всі продукти його суб'єктивної пізнавальної діяльності – лише хибна неістинна думка. Такий підхід позначився і на розумінні грошей. Гроші – одна з цінностей цивілізованого суспільства – стверджують мислителі. Аристотель, як і Платон, підкреслював важливу соціальну функцію грошей – бути засобом обміну, способом порівняння цінностей предметів один з одним [2, с. 34]. Кредо Б. Франкліна була «свідома праця». Він виступав з ним не для того, щоб зробити багатими лише окремих людей, а бачив в цьому спосіб удосконалення всього суспільства. Він вважав, що гроші повинні мати обмеження, пов'язані з соціальною і особистою моральністю. Тому мислитель не розглядав те, щоб одна людина заради особистої фінансової вигоди пригнічувала іншу. З його точки зору, світ став би значно кращим, якби кожен «виробляв більше, а споживав менше» [3, с. 154]. Та головне було в тому, що завдяки Б. Френкліну гроші були легалізовані для філософського теоретико-економічного і культурологічного аналізу. Слід приділити увагу і аналізу грошей в параметрах проблем «власності» представникам німецької класичної філософії. В І. Канта розуміння «власності» прирівнюється з поняттям «особистості». Тільки той, хто може бути власником «самого себе» і вільно розпоряджається собою, може бути особистістю і правомірним суб'єктом. В цьому розумінні свобода у зовнішньому її прояві – це неабстрактний лозунг для санкюлотів і люмпенів, а власність як право своєї самодостатності. Власність тут розглядається як «власність» на своє «Я» і «власність» на речі. Всі громадяни держави мають право власності на своє «Я» і стають внаслідок цього правовими партнерами даної держави. Нерівність величини власності створює основу нерівності політичних прав участі, адже масштаби і розміри речової власності, як і кількість грошей зовсім різні для всіх індивідів. І. Кант стверджував, що власник може розпоряджатися зовнішнім предметом на власний розсуд, то людина може бути тільки своїм власним господарем, але не власником самого себе, не говорячи вже про те, щоб бути «власником інших людей». Тобто якщо право власності на речі та гроші є майже безмежним, право розпоряджатися іншими людьми обмежене почуттям відповідальності. Видатний німецький мислитель Г.В.Ф. Гегель те приділяв значну увагу проблемі грошей. В його праці «Філософія права» викладена концепція, в якій обґрунтовуються основи і принципи громадянського суспільства, народженого ринковою економікою. Гроші є невід'ємною частиною власності, є «вкладання волі в річ» і тим самим особа дає собі «зовнішню сферу своєї свободи» [4, с. 401]. Найважливішою

передумовою власності і грошей Г. Гегель вважав свободу. Він стверджував, що речі, на відміну від вільної особистості, є «невільними, позбавленими індивідуальності, безправними». «Розумність власності полягає не в задоволення потреб, а в тому, що знімається гола суб'єктивність особистості. Лише у власності особа виступає як розум» [4, с.405], - зазначав мислитель. Особистість знаходить для себе «зовнішню сферу свободи» у власності. Якщо мати чітке визначення поняття «цінності», проблема грошей стає більш зрозумілою. У загальному плані «цінність – зберігаюча можливість задовольнити свою потребу. Грошима самими по собі неможливо користуватися безпосередньо, вони повинні бути перетворені в специфічні речі» [4, с. 403]. Для продуктивного функціонування грошей, з точки зору Г. Гегеля, потрібна наявність громадянського суспільства. Воно надає кожній людині мати право увійти в ту страту, яку він хоче і заробляти стільки грошей, скільки може. Однак така можливість є випадковою. «Промисл годує людину, як і соціальний стан; але якщо який-небудь промисл процвітає, то в нього включається безліч індивідів. Однак потреба в товарах не безмежна, і якщо яка-небудь галузь переповнена виробниками, то окремі люди можуть цього не зрозуміти, вони спрямовуються в неї і гинуть. Можна звичайно, в цьому випадку сказати: надлишок стане очевидним, і тоді окремі індивіди підуть звідти. Однак вони не можуть так поступити, оскільки вони володіють тільки такого роду вмінням, оскільки вони вклали в дану справу свій капітал як у формі своїх можливостей, так у формі грошей» [4, с.454].

Список використаних джерел

1. Ескевич И. В. Метафизика денег. Три действия с прологом и эпилогом / И. В. Ескевич. М.: Эксмо, 2006. 272 с.
2. Гончаров В. В. Гроші в контексті аксіологічного аналізу/ В. В. Гончаров // Мандрівець. 2008. № 4 (75). - С. 33-37.
3. Везерфорд Дж. История денег: Борьба за деньги от песчаника до киберпространства / Дж.Ведерфорд; [Пер. с англ. Т. Слущкой, И. Сиснёва]. М.: ТЕРРА Книжный клуб, 2001. 320 с.
4. Гегель Г. В. Ф. Философия права / Г. В. Ф. Гегель; Пер. с нем.; Ред. и сост. Д. А. Керимов и В. С. Нерсесянц. М.: Мысль, 1990. 524.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Актуальність теми дослідження. Суспільство — це відносно стійка

система соціальних зв'язків і відносин, що склалися між людьми в процесі історичного розвитку їх спільної життєдіяльності, спрямованої на відтворення умов для існування та задоволення життєвих потреб. Цілісність суспільства тримається завдяки дії звичаїв, традицій, законів тощо. Культурна антропологія трактує суспільство, як сукупність груп індивідів, що вирізняються особливою культурою (системою цінностей, традицій, звичаїв тощо) і існує незалежно від інших груп, тобто не є підгрупою. Ми упродовж свого життя переймаємо різні моделі поведінки, які існують у суспільстві, але водночас долучаємось до творення поточного стану суспільства. Тому обрана тема для дослідження є актуальною на сьогоднішній день.

Мета дослідження: розкрити особливості розвитку українського суспільства на сучасному етапі.

Об'єктом дослідження є філософія людини на етапі сучасного розвитку суспільства.

Предметом дослідження є розвиток українського суспільства на сучасному етапі.

Завдання дослідження- проаналізувати особливості і тенденції розвитку теперішнього українського суспільства. Тенденція розвитку суспільства, місце людини в ньому, духовні особливості людства визначає соціальна філософія. Наше суспільство є дуже важкою системою, воно формується в міру розвитку здатності людей відокремлювати людей від природи. Тому філософія такі групи факторів, які можуть визначити розвиток українського суспільства: праця (людська діяльність); спілкування (колективний характер діяльності і життя); свідомість (пізнання та осмислення людської діяльності). На сьогоднішній день існують різні форми суспільства, вони суттєво відрізняються одне від одного, за якимось певними своїми параметрами. Але що ж саме лежить в основі суспільного українського розвитку? Саме у це питання потрібно розглянути. У розвитку сучасного українського суспільства на першому місці стоїть стабільність. Це характеризується тим, що механізм і структура функціонування суспільства є майже незмінними. Навіть незначні зміни відбуваються протягом тривалого часу. Розвиток забезпечує суспільству перехід на якийсь новий, вищий рівень. «Кожне суспільство створює механізми, що забезпечують стабільне відтворення властивих йому відносин в усіх сферах суспільного життя і одночасно сприяють розвитку як утвердженню нових інститутів, зміні інституційних характеристик. Розвиток характеризується багатовимірною природою. Він починається в точках біфуркації й готується в ході етапу стабільності численними економічними і позаекономічними флуктуаціями. Флуктуації в суспільстві відіграють роль рушійних сил розвитку, тому їх аналіз є одним з необхідних етапів дослідження проблеми суспільної стабільності та розвитку. Проте вони часто настільки слабкі, а їх сигнали такі незначні, що можливі ефекти будуть надто малими або навіть протилежними очікуванім. Стабільне суспільство це суспільство настільки стійке, що може нормально функціонувати протягом життя багатьох поколінь, не підриваючи власну соціально-економічну систему. Стабільне суспільство задовольняє сьогоднішні потреби, не ставлячи під загрозу можливості для задоволення потреб майбутніх поколінь. Проте сама стабільність буває різна. Одна справа – низький(дезінтегрований) рівень стабільності, а зовсім інше – високий рівень стабільності, який є характерним для ефективного солідарного громадянського суспільства.» [2, с. 41]. Для розвиненого суспільства цінним є людина і рівень її життя. «Саме розвиток економіки надає можливість кожному заробляти на гідне життя власною працею. Лише після того, як будуть досягнуті позитивні зрушення в економічному розвитку, можна говорити про стабільний розвиток усіх членів суспільства. Тим самим будуть створюватися інституційні умови для зміни способу життя громадянського суспільства.» [2, с. 45]. У ХХІ ст. як ніколи раніше виявив себе величезний інноваційний потенціал культури, здатної докорінно змінювати життя людей. У першу чергу не пов'язано з науково-технічною культурою. За оцінкою фахівців, сучасний науково-технічний прогрес призводить до того, що кожні 5-6 років відбувається зміна поколінь техніки. Це означає, що відповідним чином повинні змінитися професійні знання і навички людей, їх спосіб життя, потреби. Детермінантами розвитку людської суб'єктивності є власність і суспільство. В той же час, рівень зростання «суспільного багатства», тобто прогрес суспільства знаходиться в прямій залежності від ступеня розвитку різносторонності людських якостей молодого покоління. Модернізація всіх сфер суспільного життя досить різко за останні роки змінила соціальні умови формування соціальної позиції молоді. Питання про позицію молодого покоління, його відношення до змін, що відбуваються, має велике політичне значення, але є ще значення духовності, яка є «здатністю переводити універсум зовнішнього буття у внутрішній всесвіт особистості на стичній основі, здатністю створювати той внутрішній світ, завдяки якому реалізується тотожність людини самій собі, її свободи перед ситуаціями, які постійно змінюються. Духовність, зрештою, приводить в деякому сенсі, до смислової космогонії, з'єднання образу світу з етичним законом особистості [1, с. 213]. За критерій «кризовості» соціокультурного простору прийнято вважати внутрішнє самовідчуття людини всередині культури. Відчуття комфорту, внутрішньої гармонії природно протистоять таким внутрішнім індикатором кризи, як загострене почуття самотності, невлаштованості, незатишності, безпорадності й «безпритульності». Як метафорично відмітив це французький філософ першої половини ХХ ст. М. Бубер: «В історії людської душі я вирізняю епохи облаштованості й бездомності». Як це не парадоксально, але феномен кризи пов'язаний з уваленням про

внутрішнє багатство культури. Час формування, становлення культури – це виявлення органічної єдності всіх її структурних складових. Відчуття кризи народжується з розпаду, роз'єднання колись єдиного цілого на окремі, часто автономні складові, кожна із яких має потенційну можливість створити власну загальнозначиму гармонійну повноту, використовуючи внутрішню єдність складових компонентів, однак далеко не кожна з них може цю повноту реалізувати.

Висновки. Розгляд основних концепцій, теоретичних моделей, ідей щодо природи, сутності, структури та особливостей функціонування суспільства дає змогу зробити висновок, що жити в суспільстві належним чином можна лише тоді, коли ти добре знаєш, що це таке, які закони та закономірності визначають його розвиток, які чинники та як саме регулюють відносини. Опрацювавши, наукові праці можна дійти до висновку, що розвиток українського суспільства визначають певні фактори про які йдеться в статті.

Список використаних джерел

1. Кримський С. Б. Контури духовності: Нові контексти індивідуальності/С.Б. Кримський// Питання філософії. 1992.№12.217с.
2. Лагутін В. Можливості інституційного аналізу суспільної стабільності та розвитку//Вісник Київського національного торговельно-економічного університету 2018. №3. С.37-52.
3. Поняття про суспільство. URL: <https://buklib.net/books/23286/> (дата звернення: 18.10.2022).
4. Тема 7. Соціальна філософія. URL: <https://arm.naiu.kiev.ua/books/filosofia-30012017/lection/lec7.html> (дата звернення: 18.10.2022).

ДИНАМІКА ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СВІТУ МОЛОДІЖНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

Актуальність теми дослідження: В умовах перехідного кризового суспільства вивчення стану та зміни ціннісних орієнтацій молодих людей викликається, насамперед, практичною необхідністю. Адже від того, з якою якістю цінностей молодь житиме у ХХІ столітті, залежатиме напрям соціально-культурного та політико-економічного розвитку суспільства майбутнього, поява нових економічних, політичних та інших типів поведінки.

Мета дослідження: ознайомитися з новими цінностями серед молоді та причинами їх виникнення.

Завдання дослідження: вивчити динаміку формування ціннісного світу молодіжної культури України.

Об'єкт дослідження: ціннісний світ молоді України.

Предмет дослідження - суть молодіжної культури здавна людство вивчало цінності, як вони формуються та міняються. Аби це пояснити створили окремий розділ у філософії - аксіологія, засновником кот с Рудольф Герман Лотце (1817-1881). Аксіологія це теорія цінностей, розділ філософії, що з'ясує природу та різновид цінностей, взаємодію між ними [1, с. 12]. Розрізняють два основних види цінностей: матеріальні та духовні. Духовні цінності необхідні для формування і подальшого розвитку світовідчуття людини, а також світосприйняття. Вони сприяють духовному збагаченню особистості. А матеріальні цінності - це категорія економічної теорії, що представляє собою цінності майнового характеру [2, с. 64]. Формування системи цінностей дуже складний та довгий процес особливо для молоді віком від 14 до 20 років. Саме за цей період часу відбувається динамічна зміна сприйняття світу та буденності, які впливають на подальші кроки у житті та розвитку людини. Для прикладу розглянемо цінності українського народу у ХVІІІ ст. Основними з яких були: худоба, житло, достаток, релігія. У ті часи люди досить поважно ставились до релігійних свят, адже тільки під час них сім'ї могли зібратися за одним столом та поділитися своїми думками. З часом цінності почали змінюватися. Поштовхом для цього були Перша та друга світові війни. Як таких матеріальних цінностей не було. Зміна влади та велика смертність, морально шокували людей. Сіяли страх та бажання вижити. Відсутність моральних регуляторів або їх ослаблення викликали не тільки відокремлення інтересів, їх замкнення у дуже вузьких межах, культивування знання заради знання, мистецтва заради мистецтва, влади заради влади, а й астраданню суспільних відносин. Моральна свідомість поєднує в собі вищі цінності, які були вироблені в історії суспільства, - добро, істину, любов, свободу, справедливість тощо. Такий похід до співвідношення цінностей дозволяє досягнути мораль не тільки як одну із форм суспільної свідомості, а і як її специфічну форму, що єднає результати інших способів віддзеркалення дійсності та зв'язує їх із світом реальних відносин, реальних потреб. Тому людське життя у ті часи вважалося найціннішим [3, с. 37]. У кінці ХХ на початку ХХІ ст. почався розвиток технологій. Люди тягнулися до науки Духовного розвитку. Почали цінуватись навчальні заклади. Можливість висловити свою думку без суджень та смертної кари, перебудували по шиття цінностей. У сучасній системі староста роль гуманістичного елемента, лег миру та свідомого співробітництва. імаго можу різних соціально-політичних та економічних систем, поваги до способу українського суспільства можна визнати, що настав принципово новий період в історії Українського чати кожного народу. З точки зору оцінювання сучасного періоду розвитку народу та духовної культури. Це потребує нагального вирішення завдання.

Висновок: Динаміка формування ціннісного світу в Україні пройшла не легкі етапи затвердження. Лише цінності допомагають знайти відповіді на смисложиттєві питання. Саме вони є духовною опорою культури і суспільства, а також здатні як об'єднувати так і роз'єднувати суспільство. Цінності є транситуативними, але й змінюються з плином часу.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) голов. ред. В. Т. Буссел. К: ШРПІНЬ: ВТФ «Перун», 2005. 129с.
2. Радченко О. В. Ціннісна система суспільства як механізм демократич державотворення: монографія / Олександр Радченко Х. : Вид-во ХарРГ НАДУ 2009. 312 с.
3. Ручка А. О. Цінності і смисли як компоненти соціокультурної реальності //Смислова морфологія соціуму / за ред. Н. Костенко. К., 2012. С. 91-123.
4. Анисимов С. Ф. Ценности реальные и мнимые/С. Ф. Анисимов. М., 1970, 224 с.

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ КРИЗИ НА САМОРЕАЛІЗАЦІЮ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Актуальність теми дослідження. Людство завжди мало потребу осягнути людину як багатогранну цілісність, але вирішення цієї проблеми найчастіше було прерогативою містико-релігійних систем (наскільки близькими до істини були ці системи — це вже інше питання). Для науки ця проблема залишилась не вирішеною й дотепер, процес формування інтегративно-цілісної концепції людини поки що далекий від завершення, і це особливо гостро відчувається саме сьогодні [1]; Х. Ортега-і-Гассет виявив глибинну суть кризових процесів у новому феномені - «людині маси», котру не цікавлять культурні цінності, а власне життя вона будує за принципом легкості та ситості, без трагічних обмежень, бунт же людей маси не допускається активною діяльністю духовно багатой меншості [2, с. 13].

Мета дослідження: дослідити вплив соціально-культурної кризи на самореалізацію особистості в сучасному українському суспільстві; з'ясувати що являється результатом самореалізації людини; зрозуміти як саме реалії 21 століття впливають на самореалізацію особистості.

Завдання дослідження: дослідити причини виникнення проблем самореалізації особистості у XXI ст.; проаналізувати і з'ясувати умови подолання соціально-культурної кризи в сучасному українському суспільстві.

Об'єкт дослідження: кризові явища у духовній культурі особистості в українському соціумі; самореалізацію особистості в сучасному українському суспільстві.

Предмет дослідження: процес та проблеми самореалізації особистості у період соціально-культурної кризи суспільства. Епохальні соціокультурні перетворення, які відбувалися в XX столітті, аналізувалися й осмислювалися багатьма філософськими течіями та школами, у категоріально-понятійний апарат увійшли терміни «криза», «кризова свідомість» і «кризовий соціум». До теми кризи культури зверталися представники західноєвропейської філософії, зокрема К. Ясперс вказував на існуючу кризу людського буття, на необхідність подолання пересічності як пануючої ознаки особистості шляхом усвідомлення небезпеки та втрати справжнього буття [3, с.7]. Кризи, котрі виникли на рубежі XIX та XX століть, з часом охопили усі сфери життя, отримуючи все новіші форми прояву. На початку нинішнього століття можна констатувати, що людство так і не усунуло основні причини їх виникнення, до цього часу залишається ймовірність такого кризового існування ще не одне десятиліття. Саме ж суспільство, котре переживає патологічну соціокультурну кризу, характеризується як кризовий соціум, а його основною ознакою є унікальне сполучення параметрів соціального та культурного розвитку, які зачіпають культурну, власне соціальну, політичну, економічну та виробничі сфери [4, с. 19]. Кризові явища, які виникли в українському суспільстві останні десятиліття суттєво впливають на структуру процесу самореалізації, зокрема на самосвідомість, самодіяльність, цілепокладання, на формування потреби в самореалізації. Найбільшого впливу зазнали такі структурні елементи як самоідентифікація та самовизначення, викликані соціокультурною кризою ідентичності в суспільстві, оскільки соціальні структури стають більш динамічними, збільшується рольовий набір особистості, доволі швидко змінюються й самі соціальні умови [5, с.163]. Економічні кризові явища сучасного українського суспільства суттєво вплинули на професійне самовизначення індивідів, що полягає в достатній свободі вибору сфер діяльності кожного індивіда при значній детермінації вибору конкретної професії. Невизначеність на цьому етапі самореалізації особистості, підсилена незадоволеністю родом професійної діяльності, спонукає її до активного самопізнання, самовизначення та самоудосконалення, що, у свою чергу, сприяє активізації внутрішньої творчої потенції, знімаючи соціальний детермінізм і виявляючи індивідуальну свободу. Враховуючи, що професійна сфера є основною сферою самореалізації особистості, криза в ній обумовлює подальший розвиток останньої, вона може або стимулювати особистісний розвиток, або загальмувати, перманентно перерости в кризу у всій структурі особистості й навіть знищити її взагалі. Для уникнення негативного впливу особливо важливу роль відіграє формування такої особистісної ознаки як універсальність, яка в такому процесі як допомагає усуненню вузької спеціалізації в певному виді діяльності індивіда, так і сприяє тому, щоб особистість здатна була самореалізуватись у всіх сферах життєдіяльності, крім професійної, також і в громадській та культурній діяльності, у дозвіллі, сім'ї тощо. Це стає можливим насамперед завдяки тому, що на кожному етапі розвитку й самореалізації особистості вона сама визначає пріоритетність та цінність того чи іншого виду діяльності. Таким чином, соціальна організація формування й виховання в сучасній особистості універсальності як однієї з найнеобхідніших якостей утворює свободу її самореалізації у формалізованих, суворо детермінуючих та регламентуючих умовах суспільного життя.[5, с. 164-165]. Кожна особистість виконує певні соціальні ролі. У суспільстві ці ролі різноманітніші й утворюють цілісну систему. Формування особистості є процесом соціалізації. Процес соціалізації вимагає від індивіда продуктивної активності, яка виражається в постійному коректуванні своїх дій, поведінки, вчинків [6, с. 122-123]. Базовим типом особистості, який намагається сформувати масова культура, є споживач, суб'єкт, який безвольно сприймає рекламні установки, а уявлення,

архетипи, цінності цієї культури стають частиною його внутрішнього світу і своєю самодіяльністю він здійснює виключно із заданих позицій [5, с. 163].

Висновок: Успішність полягає у вивільненні самого себе від залежності зовнішніх та внутрішніх обставин, в яких ми весь час перебуваємо. Новітні інформаційні технології намагаються помістити індивіда у віртуальні світи, у яких втрачається реальність часу та сенс життя, а, отже, й індивідуальна свобода як обов'язкова умова й форма самореалізації особистості. Тому виникає необхідність у наукових пошуках, спрямованих на формування особистості, що усвідомлює свої можливості, прагне до самоосвіти, самовдосконалення, максимальної самореалізації, до досягнення щастя й успіху в житті. Адже, успіх особистості в контексті життєдіяльності може виступати формою самореалізації і призводити до суб'єктивної задоволеності собою та життям загалом

Список використаної літератури

1. Матвеев В. Актуалізація проблеми самореалізації особистості в сучасній Україні та можливість залучення релігійного потенціалу [Електронний ресурс] / В. Матвеев. 2006.
2. Ортега-і-Гассет Х. Бунт має // Вибрані твори. К.; Основи, 1994
3. Ясперс К. Смысл и назначение истории. М.: Политиздат, 1991.
4. Сидорина Т.Ю. Философия кризиса. М.: Флинта: Наука, 2003.
5. Чигур, Р. Вплив соціально-культурної кризи на самореалізацію особистості в сучасному українському / Руслан Чигур, Анна Таваліка // Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації : щоріч. наук. пр. / відп. за вип. Т. В. Гончарук. Тернопіль: ТНЕУ, 2015.
6. Філософія: навч. пос. / Гончарук Т.В., Шумка М. Л., Джугла Н.В. Тернопіль: Підручники і посібники, 2016.

*Чайка Тарас,
студент гр. ПТБД-11
Факультет економіки та управління, ЗУНУ*

ПРОБЛЕМА УНІКАЛЬНОСТІ ЛЮДСЬКОЇ ОСОБИСТОСТІ В ЦІННІСНІЙ ПАРАДИГМІ СОЦІУМУ

Актуальність теми дослідження: проблема унікальності людської особистості з давніх часів постає наріжним каменем філософського пізнання, була і залишається центральною темою наук про людину і суспільство, перш за все, філософії, психології, педагогіки.

Мета дослідження: дослідити проблему унікальності людської особистості в ціннісній парадигмі соціуму, та визначити вплив суспільства на формування індивідуальності особистості. Реалізація поставленої мети передбачає вирішення наступних **завдань дослідження:** а) проаналізувати ставлення до проблеми унікальності людської особистості у різні періоди розвитку філософського вчення; б) визначити вплив ціннісної парадигми соціуму на формування індивідуальності особистості.

Об'єкт дослідження: людська особистість.

Предмет дослідження: аналіз останніх досліджень і публікацій. Філософське пізнання має принципово гуманістичну спрямованість, тобто головним предметом філософського міркування є людина та її існування в світі. Людина унікальне творіння Всесвіту. Вона важкодоступна для вивчення, незбагненна, загадкова. Ні сучасна наука, ні філософія, ні релігія не можуть сповна розкрити сутність людини. Називаючи ті чи інші якості людини, філософи шукають серед них визначальні, принципово важливі, виділяють серед них то одні, то інші: людина є політична істота, вважав Арістотель, а мисляча істота у Р.Декарта. Бенедікт Франклін та Карл Гальвецій сутність людини пов'язували з виготовленням і використанням знарядь праці. Карл Лінней називав людину розумною (гомо сапієнс). За визначенням К.Маркса, сутність людини становить сукупність суспільних відносин, тобто, що людина вступає в виробничі, політичні, правові, культурні, соціально-економічні відносини. Вони і становлять її сутнісну природу. Всі ці визначення людини не завжди в повній мірі розкривають її сутність. Не враховується при тому зміни в самій соціальній природі людини. Так, сутність сучасної людини ХХІ століття у великій мірі визначається входженням в інформаційне буття [1, с. 66]. Людина є складним і цілісним утворенням, котре належить певним чином і до природи, і до суспільства, і до культурно-історичного та духовного світу. Генетика, фізіологія, медицина, психологія, соціологія, антропологія аналізують проблему людини в своєму, специфічному аспекті. Філософія розкриває суто філософську природу людини, її походження, сенс життя, долю та призначення, можливості, межі свободи і творчості. Кожна історична епоха давала нові грані, нові риси в пізнанні людини. Староіндійська, китайська й грецька філософія розглядала людину як частину космосу, як «малий світ», мікрокосм, що є відображенням і символом макрокосму - Всесвіту. Європейська середньовічна філософія, спираючись на християнську традицію, висувала ідею суперечності людської природи, яка поєднує в собі земне, гріховне начало, божественну сутність. Саме тут вперше з'являються ідеї унікальності, неповторності і самоцінності людини як духовної істоти. Епоха Відродження залишила нам образ людини як самодостатньої і автономної особистості, розкриває її красу і творчі можливості [5, с.24]. Класична філософська традиція починаючи з кінця ХVІ і до кінця ХІХ століття вважала істинно людським в людині те, що робить її представником всього людства, тому зосереджувала увагу на її всезагальній природі, соціальній сутності, універсальності. Так філософія Нового часу особливе значення приділяє розуму як специфічній особливості людини. Для німецької класичної філософії визначальним є

уявлення про людину як про суб'єкт духовної діяльності, що створює світ культури і є носієм загального ідеального начала - духу, розуму. На відміну від ідеалістичних уявлень німецької класики, Л.Фейербах, а потім і засновники марксизму повертають людині її цілісність - розглядають її не лише як духовну, але й тілесно-чуттєву істоту. Марксистська філософія трактує людину як похідну від суспільства, як продукту та суб'єкту суспільно - практичної діяльності. З кінця XIX - початку XX століття відбувся антропологічний поворот - проблема людини стає чи не основною для більшості філософських вчень. Сучасна епоха стала епохою глобальних соціальних, політичних, культурних, екологічних змін, здійснюється уніфікація і стандартизація особистості з боку суспільства та його масової культури. Сучасна філософія на місце людини як представника людства ставить індивіда у всій його неповторності і унікальності. Замість проблеми про загальні визначення постає проблема безпосереднього існування людської особистості. Виникають різноманітні ірраціональні концепції (С. Керкегор, А. Шопенгауер, Ф.Ніцше, А. Бергсон, З.Фрейд), які домінуючими рисами людини проголошують поза розумові властивості (почуття, волю, підсвідоме, інтуїцію). Виникає антропологічна філософська школа, яка ставить за мету поєднати конкретно-наукові погляди з філософським осягненням життя. Звернення до людської особистості як до окремої теми філософських роздумів зумовлене тим, що людське буття постає складним, багаторівневим, а це змушує поставити питання про те, що є ядром, найпершим носієм людських якостей. Від відповіді на це питання залежить як наше розуміння людини, так і осмислення того, на що в першу чергу та переважно треба спрямовувати зусилля в процесі формування людини, і тим більше - в процесі її виховання. Найбільш прийнятним та виправданим видається погляд, згідно якому в основі людини як людини лежить така її своєрідна та унікальна властивість, як здатність бути особистістю [4,с.721]. Суспільна думка та філософія XX ст. майже весь час перебувала в стані підвищеного інтересу до людської особистості тому, що в саме в цьому столітті дуже болочими постали питання про людську індивідуальну життєву та соціальну позицію, про можливі межі проявів людської сваволі та жорстокості, про засади справжньої людяності в людині та суспільстві. У найпершому окресленні людська особистість і постала як те, що є внутрішнім носієм людських якостей, їх концентрацією та дійовим джерелом. Це значить, що характеристики особистості - це не зовнішні риси чи ознаки людини, а внутрішні. Як правило в особистості виділяють духовний центр людини, її самість, як те, що може бути притаманним лише людині та, понад цим - лише цій людині; а також центр або вихідне джерело її життєвої (не в біологічному сенсі) дієвості, енергії. Якщо замислитись над означеними характеристиками особистості, то вони не можуть нас не вразити, адже як особистість людина постає для себе, та й для всього світу, як істота цілком самостійна, самодіяльна, така, що сама собою та від себе продукує і здійснює певні дії та вчинки. За великим рахунком виходить, що над людською особистістю ніхто не владний [2,с.235]. Вона постає як цілий світ, як своєрідний універсум, що має власний зміст та власну енергетику Звідси стає зрозумілим, чому такі пропагандисти персоналізму, як М. Бердяєв та Е. Муньє вважали сприяння формуванню людської особистості найпершим завданням і суспільства, і філософії: адже лише при наявності в суспільстві хоча б необхідної «критичної маси» особистостей людство могло би сподіватися на те, що такі речі як справедливість, добро, істина, любов позбудуться статусу утопічних мрій і постануть життєвими реаліями. Одна лише згадка про такі події історії XX ст., як Жовтнева революція в Росії, фашизм у Німеччині, маоїзм у Китаї та Камбоджі, численні приклади геноциду, політичного терору, соціциду (голокост, голодомор, сталінські концтабори та ін.) змушує відчувати жах перед наслідками людської покірливості, перед відсутністю у людей визначеної життєвої позиції, внутрішнього особистісного центру. Бути особистістю-це не значить лише займати певне місце в суспільстві, а, скоріше, займати певне місце в тотальності буття, утворювати певний завершений та своєрідний універсум. Із певним ступенем умовності можна характеризувати особистість як буттєвий атом: кожна особистість-це унікальне самозосередження тотальності буття [3,с. 23] Тобто, в особистості є тотальність буття, але вона подана в унікальному та своєрідному виявленні. Тому для людської особистості питання про її автентичність, непорушність, цілісність інколи важить більше, ніж питання про самозбереження людини. Це значить, що бути саме у такий спосіб або не бути взагалі-це є основне внутрішнє питання людської особистості. На думку засновників персоналізму (М. Бердяєв, Е. Муньє) онтологічні характеристики особистості зумовлені її прямим відношенням до Бога: оскільки Бог вклав в душу кожної людини частку свого духу, а останній має такі риси, як вічність, самодостатність, єдність, цілісність, енергетична невичерпність, то й людина як особа постає саме в таких окресленнях. В таке тлумачення сутності особистості добре вписується і теза С. Кіркегора про те, що «людська індивідуальність знаходиться в абсолютному відношенні до абсолютного». Засновники персоналізму вважали, що таке розуміння особистості зумовлене не зверненнями до Біблії, а уважним проникненням у вихідні засади людини: якщо ми широта наполегливо будемо робити спроби осмислення своїх найперших засад підвалин, основ, то прийдемо до висновку, що в нас засіяне, в нас присутнє дещо саме таке: самодостатнє, непереборне, самовладне та всемогутнє.

Висновок: Як особистість, людина абсолютна, всевладна і всемогутня. Інша справа, якою мірою ми за реальних умов нашого людського життя можемо виявити та реалізувати властивості бути особистістю. Оце останнє питання І. Кант вважав найпершим питанням філософської антропології.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В. П. Сучасна соціальна філософія / В. П. Андрущенко, М. І. Михальченко. К: Генеза, 2006. С. 61-67.
2. Бевзенко Л. Д. Соціальна самоорганізація. Синергетична парадигма: можливості соціальних інтерпретацій. К.: Інститут соціології НАН України, 2002. с. 233-239.

3. Гоббс Т. Левіафан [Текст]. /Т. Гоббс Левіафан //Соч.: В 2т. М., 1991. С. 23-24.
4. Клак, Олександр Проблема унікальності людської особистості в ціннісній парадигмі соціуму / Олександр Клак: С. 721-722.
5. Сорокін П. А. Загальнодоступний підручник соціології. Статті різних років. / П. А. Сорокін М .: Наука, 1994. С. 24-25

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Актуальність теми дослідження: проблема формування нації завжди залишається актуальною для кожного свідомого українця.

Мета дослідження: визначити залежність української національної самовизначеності та побудови Української самобутньої держави.

Об'єкт дослідження: проблеми встановлення та побудови української держави, принципи державної та індивідуальної національної самоідентифікації, суспільні методи регулювання національного самовизначення.

Предмет дослідження: сукупність ідей, принципів, концепцій націєтворення, в аспекті побудови та налагодження функціонування процвітаючого суспільства, що були встановлені і розроблені західними та вітчизняними вченими.

Завдання дослідження: проаналізувати проблему творення української нації. Нація – це колективний суб'єкт політики, що творить державу. Наука визначає два основні типи націй – етнічну (базовану на конкретному етносі) і громадянську (базовану на громадянстві конкретної держави). Люди об'єднуються в націю і для внутрішніх завдань – в першу чергу, для створення держави, для модерування протилежних інтересів всередині цієї спільноти (наприклад, класових конфліктів), для ефективного розподілу ресурсів [2]. У світі змагаються між собою дві концепції походження нації: 1) Примордіалістська концепція вважає нації продуктами давнього походження, які змінювали уже сучасні віки. 2) Модерністська концепція вважає нації продуктом останніх кількох сотень років, які формували економіка, війни, газети і телебачення. Спільноти здебільшого об'єднуються в нації для захисту власних інтересів. Класичний привід для об'єднання – зовнішня загроза [1]. Можна сказати, що формування української нації є не самоціллю, а засобом для формування повноцінної держави. Відсутність у державі Україні єдиної національної єдності, проте відтворення законодавства, не відокремлюючи поняття «нація» і «громадянин», враховуючи те, що українців в Україні 78%, є зрозумілим (і справедливим), щоб Україна була Українською державою, тобто «державою українців». Логічно, що це має бути встановлено в основному законодавчому документі держави — Конституції України. Однак у Конституції України, лише в передмові, побіжно згадано про «українську націю» в досить дивному і непевному контексті: «...українська нація і увесь Український народ», а далі у тексті Конституції згадується лише «український народ» або «народ України». Таким чином, можна стверджувати, що українська нація не присутня в Конституції України як основна державотворча нація в Україні, і, очевидно, українська нація вважається лише часткою «народу України». Це означає, що Конституція України не встановлює переваг представників якоїсь однієї нації над представниками інших націй. Справді, у ст. 24 сказано: «Громадяни мають рівні конституційні права і свободи і є рівними перед законом». Тобто суверен України — це «громадянин», який є представником будь-якої національності в Україні. Тобто, згідно з Конституцією України, національність громадянина не має юридичної сили в Україні (тобто не може бути предметом правових дій), як і жодного законодавчого акту, який встановлював би національність громадянина України. Тож, першочерговою проблемою у визначенні української нації, а, отже, і цілісної Української держави, є юридичне закріплення національної ідентифікації. Деякі ідеї нації підкреслюють не об'єктивні характеристики, але вибір суспільства. На практиці, це стосувалось груп людей, які є також нацією за іншими визначеннями. Також, стають не зрозумілими такі речі в Конституції України, як «національне законодавство України» (ст. 9), «національне багатство» (ст. 14), «національні інтереси» (ст. 18), «національний гімн» (ст. 30), «національна безпека» (ст. 32, 36, 92), «національний банк» (ст. 85), бо юридично національного в Україні немає. Тому, очевидно, треба замість слова «національний» вживати слово «державний» [3].

Висновок. На сьогоднішній день найголовнішою проблемою українського суспільства є нерозуміння значення визначеності своєї національності. Ідентифікація себе як приналежного до певної нації визначає спільний характер, спільну поведінку, спільні морально-етичні цінності, а отже і спільне бачення шляху і способів прогресу України і визначення пріоритетів. Нагальною проблемою на сьогодні залишається юридично-правове визначення положення української нації в українській правовій базі, тобто легітимізація і визнання української нації.

Список використаних джерел

1. Вікіпедія – вільна енциклопедія. - <http://uk.wikipedia.org/>;
2. Залізняка Л.Л. Від Склавинів до української нації. Матеріали, статті з історії України.
3. Чи є українська нація та національні меншини в Україні? // Персонал Плюс. № 8 (106) 21 - 27 лютого 2005 року

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.

Актуальність теми дослідження: Людина із свого народження й упродовж життя пізнає цей світ, вивчає соціальну діяльність інших людей, їхню поведінку. Завдяки цьому ми формуємо свою свідомість, свою поведінку, коли спілкуємось і розвиваємось разом із іншими людьми. Тобто наша особистість протягом життя проводить певні соціологічні дослідження і згідно цьому бере участь у соціальному житті. Тому обрана проблематика дослідження є актуальною на сьогоднішній день.

Метою дослідження є визначення особливостей розвитку українського суспільства на сучасному етапі; визначити розуміння поняття «суспільства» із точки зору соціальної філософії.

Об'єктом дослідження є філософія людини та суспільства та їх сучасний розвиток

Предметом дослідження є розвиток українського суспільства. Поняття «суспільство» у філософії має декілька значень. «Суспільство - найзагальніша система зв'язків і відносин між людьми, що складається в процесі їхньої життєдіяльності; історично визначений тип соціальної системи (первісне, рабовласницьке, феодальне, капіталістичне, комуністичне суспільство); специфічна форма соціальної організації, що склалася в процесі історичного розвитку даної країни» [5].

Завдання дослідження: з'ясувати особливості розвитку сучасного українського суспільства. У своїй праці «Соціологія та теорія пізнання» французький соціолог та етнолог Е. Дюркгейм дає таку характеристику поняттю суспільства : «Суспільство - це найбільш могутній фокус фізичних і моральних сил, який тільки існує у світі. Ніде в природі не зустрічається таке багатство різноманітних матеріалів, сконцентрованих в такій мірі. Не дивно, тому що з суспільства виділяється своєрідне життя, яке, реагуючи на елементи, що його складають, перетворює їх і підіймає до найвищої форми існування» [5]. К.Маркс стверджував про те , що в суспільстві діють «свої особливі закони, що не мають ніякого відношення до осіб, які складають суспільство», а сам індивід «включається у «зовнішнє» спілкування «тільки як природний член будь-якого людського колективу». Соціальна філософія вивчає тенденцію розвитку суспільства, місце в ньому індивіда, духовні особливості людства, соціальну будову суспільства. Наше суспільство є дуже важкою системою, воно формується в міру розвитку здатності людей відокремлювати людей від природи. Тому філософія виділяє такі групи факторів, які можуть визначити розвиток українського суспільства : праця (людська діяльність); спілкування (колективний характер діяльності і життя); свідомість (пізнання та осмислення людської діяльності). На сьогоднішній день існують різні форми суспільства, вони суттєво відрізняються одне від одного, за якимось певними своїми параметрами. Але що ж саме лежить в основі суспільного українського розвитку? Саме у це питання потрібно розглянути. У розвитку сучасного українського суспільства на першому місці стоїть стабільність. Це характеризується тим, що механізм і структура функціонування суспільства є майже незмінними. Навіть незначні зміни відбуваються протягом тривалого часу. Розвиток забезпечує суспільству перехід на якийсь новий, вищий рівень. «Кожне суспільство створює механізми, що забезпечують стабільне відтворення властивих йому відносин в усіх сферах суспільного життя і одночасно сприяють розвитку як утвердженню нових інститутів, зміні інституційних характеристик.

Розвиток характеризується багатомірною природою. Він починається в точках біфуркації й готується в ході етапу стабільності численними економічними і позаекономічними флуктуаціями. Флуктуації в суспільстві відіграють роль рушійних сил розвитку, тому їх аналіз є одним з необхідних етапів дослідження проблеми суспільної стабільності та розвитку. Проте вони часто настільки слабкі, а їх сигнали такі незначні, що можливі ефекти будуть надто малими або навіть протилежними очікуванім. Стабільне суспільство - це суспільство настільки стійке, що може нормально функціонувати протягом життя багатьох поколінь, не підриваючи власну соціально-економічну систему. Стабільне суспільство задовольняє сьогоднішні потреби, не ставлячи під загрозу можливості для задоволення потреб майбутніх поколінь. Проте сама стабільність буває різна. Одна справа - низький (дезінтегрований) рівень стабільності, а зовсім інше - високий рівень стабільності, який є характерним для ефективного солідарного громадянського суспільства.» [3]. Для розвиненого суспільства цінним є людина й рівень її життя. «Саме розвиток економіки надає можливість кожному індивіду заробляти на гідне життя власною чесною працею. Лише після того, як будуть досягнуті зримі позитивні зрушення в економічному розвитку, можна говорити про сталий розвиток усіх членів суспільства. Тим самим будуть створюватися інституційні умови для зміни способу життя громадянського суспільства.» [3]. Головним є те, щоб цими економічними перевагами могли скористатися, якщо не всі, то якомога більша частина суспільства, щоб зменшилося як і майнове, так і соціальне розшарування суспільства. Тому що звичайні люди не матимуть змоги відчутти цей самий розвиток. «Демократична правова держава створює належний соціо-економічний простір для актуалізації активних і креативних особистостей, дбаючи про створення єдиних для всіх «правил гри» в суспільстві. Держава одночасно будує справедливий «соціальні ліфти», якими можуть скористатися члени суспільства. Навпаки в недемократичному суспільстві закон і порядок не дотримуються, а безпека громадян не

забезпечується. Обмеження рівня соціальної нерівності - важлива інституційна передумова зниження потенціалу нестабільності в українському суспільстві.» [5].

Висновки. Проаналізувавши наукові праці, відносно соціальної філософії, можна дійти до певного висновку. Суспільство являє собою найскладнішу систему, яка існує в реальності. Вона охоплює соціальні суб'єкти і об'єкти, їхні взаємовідносини та властивості. Пізнання та розвиток суспільства має власну специфіку.

Список використаних джерел

1. Гончарук (Чолач) Т.В., Джугла Н.В., Етнологічні інтенції осмислення українства у філософії Богдана Цимбалістого. // Психологія і педагогіка. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/31459>
2. Джугла Н. До питання Українського східного Обряду у рішеннях Замоїського скандалу 1720р. / Історія релігій в Україні. Львів, «Логос», 2005. с 210-215
3. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/34916/1/294.pdf>
4. Лагутін.В. Можливості інституційного аналізу суспільної стабільності та розвитку. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi_bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vknteu_2018_3_4.pdf
5. Філософія: навч. посіб./ Гончарук Т.В., Джугла Н.В., Шумка М.Л., Тернопіль: підручники і посібники URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/4875>
6. Філософський словник. За редакцією В.І. Шинкарука. Київ. Головна редакція Української Радянської енциклопедії URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0011096>

ГРОШІ ЯК ФЕНОМЕН КУЛЬТУРИ, ЇХ ВПЛИВ НА ЗМІСТ МЕНТАЛЬНИХ ПАРАДИГМ

Актуальність теми дослідження. Гроші є важливим чинником функціонування суспільного виробництва. Це особлива реальність, з якою пов'язаний кожен день людського буття, яка створює специфічне сприйняття людиною світу і себе в ньому. Гроші створюють людині проблеми за їх відсутності і ще більш, коли їх вдосталь або надмір. Лише на перший погляд здається, що люди керують грошима, насправді, гроші керують людьми. Гроші диктують свою політику, нав'язують особливий світогляд, філософію. Як об'єкт пізнання вони належать до сфери знань економічної науки. Проте критерії морально-етичних, аксіологічних, психологічних чинників економічних, і, зокрема, фінансових дій людей закладені поза межами економічної науки - у сфері компетенції політології, соціології, філософії. Сучасна філософія грошей ставить за мету цілісний аналіз грошей як соціального явища, виявлення їх впливу на світ речей, людей і внутрішній світ особистості. Особливого значення набуває раціональне осмислення ірраціональних перетворень грошей, оскільки нині гроші набувають власного життя, навіть керують вчинками, мотивують практичні дії, управляють волею людей. Усе це робить теоретично і практично значущою проблему філософії грошей, а також цілеспрямованого формування раціонального ставлення особистості до грошей як засобу соціалізації людини. У контексті зазначеної проблеми дослідження грошей є багатоаспектним: досліджуються гроші як фактор економічної, ставлення до грошей на різних вікових етапах ставлення до грошей як компонента економічної свідомості закономірності розвитку мислення у процесі засвоєння монетарних репрезентацій, дослідження філософської природи і соціальної природи грошей. Висновки всіх дослідників зводяться до твердження, що гроші суттєво впливають на сучасну соціокультурну реальність й особистість людини і багато в чому формують їх.

Об'єкт дослідження: гроші як соціокультурний феномен.

Завдання дослідження: дослідити вплив грошей на феномен культури.

Предмет дослідження: особливості філософії грошей.

Мета дослідження: з'ясувати проблеми та парадигми філософії грошей. Науковець С. Московічі стверджує, що вплив грошей на людину не вичерпується сферою економіки. Гроші впливають і на формування моралі, ієрархії людських цінностей, на психологію, світогляд людини і суспільства. Вони давно набули статусу універсальної категорії» [7, с. 48]. Збагнути їх природу можливо тільки такими інструментами мислення, які здатні охопити всі форми вияву сутнісних особливостей грошей у їх цілісності. Здійснити це можливо на основі філософського підходу, чим і займається філософія грошей [2, с. 145]. На початку ХХ ст. широкого розповсюдження набули дослідження феномену грошей як соціокультурного та філософського феномену. Г. Зіммель - перший зі значних європейських дослідників, що поставив гроші в центр філософських розмірковувань. Робота вченого «Філософія грошей» була присвячена розкриттю ролі, природи та сутності грошей. Його аналіз починається з розгляду грошей як економічної категорії та одночасно як реального феномену, основною функцією якого виступає опосередкування економічного обміну. Однак, відзначає Г. Зіммель, «історична місія грошей полягає не тільки у полегшенні торгівлі, і не тільки у розвитку ринкової економіки, націленої на отримання прибутку, але у формуванні «економічної людини» з її особливими ціннісними установками. Гроші несуть зміни не тільки у «світ речей» і не тільки у «світ людей», вони відіграють певну роль у зміні внутрішнього світу людини, її інтересів, ідеалів, прагнень та моральних критеріїв. Гроші змінюють саму систему людських цінностей, ставлять себе в центр соціально-історичної системи цінностей» [5, с. 42-43]. Філософія грошей, пишуть Т. Смолженко та З. Скринник, передбачає філософський аналіз системного впливу логіки грошей, грошових відносин на світоглядно-духовний світ людини 70 і суспільства. Цілісна картина грошей може бути створена на основі їх аналізу не тільки як засобів обігу, але і як мети. В якості засобів обігу гроші сприяли розвитку торгівлі, прискоренню і розширенню руху товарів і послуг, формуванню державних і міждержавних господарських зв'язків. Як мета гроші мали величезний вплив на розвиток людини, її цілеспрямовуючої діяльності, ставлення до праці [3, с. 155-162]. Тобто гроші актуалізували не лише зміни у світі речей, й у світі людей, у внутрішньому світі людини, її інтересів, ідеалів і прагнень, моральних критеріїв. Вони суттєво змінили систему людських цінностей, поставивши себе у їх центр як всезагальну цінність. Завдяки цьому гроші вийшли за межі своїх природних функцій як еквівалента товару і послуг, розширивши сферу свого функціонування.[4, с. 223]. Якщо бідність зумовлена відсутністю грошей, то чи не означає це, що вони є джерелом гармонії і щастя, винятковим благом? Ствердна відповідь на це питання, пише Ю. Осипов, можлива тільки за умови ставлення до убогості як до норми людського існування, а за можливості людини щодо самореалізації, свободи вибору і гідного життя - як до особливого привілею. Погляд на повноцінне життя людини, що можливе лише в демократичному, суспільстві як на норму звужує функцію грошей до їх природного стану [4, с. 143]. Якщо бідність зумовлена відсутністю грошей, то чи не означає це, що вони є джерелом гармонії і щастя, винятковим благом? Ствердна відповідь на це питання, пише Ю. Осипов, можлива тільки за умови ставлення до убогості як до норми людського існування, а за можливості людини щодо самореалізації, свободи вибору і гідного життя - як до особливого привілею. Погляд на повноцінне життя людини, що можливе лише в демократичному, суспільстві як на

норму звужує функцію грошей до їх природного стану [6, с. 143]. Зрозуміло, що людина не спроможна продати закон, честь, батьківщину, мораль, але спроможна продати себе. Вона може торгувати тільки собою, своїм почуттями, вірою, сумлінням за умови, що все це набуло для неї ознак товару, втратило своє первинне, істинне значення. Тобто людина може продати не лише свою працю, свої послуги, а й свою духовність, втілити її в товар. Гроші є цінністю, продовжують бути засобом і метою обміну. Їх цінність впливає не з їх речовинної форми, а зі змісту того суспільного процесу, який вони опосередковують своїм рухом і уможливають його. Маючи свою особливу форму руху від однієї людини до іншої, гроші виражають певний спосіб спілкування. Незалежно від своєї форми вони є своєрідним інструментом суспільної взаємодії людей через обмін. І в цьому виявляється їх непересічна цінність для суспільства. Гроші вносять певний порядок у процес розподілу суспільних цінностей, визначають кількісні межі можливого в діях людей, реалізують принцип еквівалентності відчужених і присвоєних благ в умовах ринку. Володіючи властивістю загального обміну, гроші стають не тільки цінністю, але і мірою вартості обмінних благ - «мірою всіх речей». Вони виражають якісну безмежність можливого в діях людей, виступають стимулом і спонукальним мотивом багатьох видів 71 діяльності - як гуманних, так і антигуманних. Гроші здатні заохотити до будь-яких зусиль проти людини, перетворити на предмет купівлі - продажу те, що ним не повинно бути в здоровому суспільстві. Це означає, на думку С. Абрамової, що вони вносять у суспільне буття як порядок, так і елементи хаосу [1, с. 138]. Але гроші є лише засобом реалізації вольових, розумових зусиль людини. Вони творять або руйнують людину як особистість, впливають на формування її індивідуальної системи цінностей, ієрархію її особистих пріоритетів і цілей. Усе залежить від співвідношення розумово-вольових зусиль і грошового інтересу в діяльності людей. Гроші є продуктом суспільства, його витвором, за який воно має нести відповідальність. Людина мусить збагнути їх справжнє місце і роль у своєму житті і бутті суспільства, навчитись керувати ними на основі поєднання можливостей сучасної економічної науки і філософії.

Висновок: в умовах утвердження економіки на ринкових цінностях особливої актуальності для підростаючих поколінь набуває проблема раціонального ставлення до грошей та ефективного оперування ними. В умовах нестабільного суспільства в грошовій культурі складається морально-суперечливе ставлення до грошей. Індикаторами морального конфлікту виступають суперечності, зокрема, невідповідність між уявленнями про гроші, що існують у суспільній свідомості, і цінністю грошей для особистості; між значущістю грошей та можливістю їх досягти.

Список використаних джерел

1. Абрамова С. Б. Социологический подход к исследованию денег : основания и перспективы / С. Б. Абрамова // Известия Уральского государственного университета. 2009. Т 4(70). С. 133-141.
2. Бодрийяр Ж. Символический обмен и смерть / Ж. Бодрийяр. М.: Добросвет, 2000. 387 с.
3. Гончарук (Чолач) Т.В., Джугла Н.В., Етнологічні інтенції осмислення українства у філософії Богдана Цимбалістого. // Психологія і педагогіка. Тернопіль, 2018. Т 1-2. С 155-162.
4. Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Рефлексія феномену грошей / Тетяна Вікторівна Гончарук, Михайлина Леонівна Шумка // Матеріали Міжнародних філософсько-економічних читань 20-21 травня 2009 року, Львів. С. 89-94.
5. Ильин В.В. Магия денег: история, философия, жизнь: монография / В.В. Ильин. К.: УБД НБУ, 2011. 590 с.
6. Радаев В. В. Экономическая социология : учеб. пособ. / В. В. Радаев. М.: Изд. дом ГУ ВШЭ, 2005. 603 с.
7. Філософія: навч. посіб./ Гончарук Т.В., Джугла Н.В., Шумка М.Л., Тернопіль: підручники і посібники, 2016. 416 с.

ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Актуальність теми дослідження: в наш час актуальна тема, ким хоче стати людина, яка її роль у світі. Це велика проблема для людей у наш час. Тому що, вона не може визначитися і зрозуміти яке її покликання. Так як світ змінюється, то і людина має відповідати йому і цим займається соціальна філософія. Сучасний світ набуває багато різних знань, життєві орієнтири і гуманістичні цінності. Тому, щоб не заплутатися у цьому всьому людина звертається до філософії.

Мета дослідження: знайти підхід до проблеми самовизначення людини, за допомогою філософії. З'ясувати проблеми самовизначення та їх вирішення.

Завдання дослідження: дослідити проблему. Визначити філософсько-методологічні засади дослідження проблеми самовизначення людини.

Об'єкт дослідження: самовизначення людини як основа людського буття.

Предмет дослідження: самовизначення людини в умовах вічних світоглядних проблем. Визначення людини, тобто її місця в світі і призначення. Проблема самовизначення людини належить до вічних світоглядних проблем. Ще з давніх часів люди намагалися пізнати світ зі всіх сторін, в них виникало бажання пізнати себе і зрозуміти власне буття. Сучасна філософія є філософською думкою людства, що базується на теоретичних та практичних надбаннях. Основою для сучасної філософії є людські цінності та пріоритети. На мою думку, важливим для кожної людини є базове знання філософії. Адже на цій основі у людини виникає, тільки її притаманне, специфічне духовне осмислення і переживання існуючого світу речей і предметів, суспільного середовища, уявлень, емоцій які формують світогляд. Світогляд є цілісним сприйняттям людиною буття, сенсу та мети людського життя, віднайденням людиною головних і значимих орієнтирів. Саме формується життєдіяльність, способи і принципи пізнання світу, переконання й власні ідеали. За таких умов якісний рівень світогляду особистості стає виміром її духовної та інтелектуальної зрілості, внутрішнього багатства, освіченості, а також активності, гуманізму, доброти [1]. Самовизначення – це, процес, результат вибору людиною позиції самореалізації і цілей у конкретних обставинах, прояву людиною свободи. На сьогодні світоглядні уявлення і переконання особистості, особливо молоді людини, формуються в контексті переоцінки нашого історичного минулого, нашого сьогодні, розмаїття думок, поглядів на питання суспільного життя. Щоб не блукати у нових суспільних процесах, знайти мету свого існування, юнакам та дівчатам потрібен духовний стержень, яким є філософсько-світоглядна культура, оскільки вона покликана забезпечити розвиток цілісної особистості, здатної свідомо ставитися до оточуючого світу, самої себе, світоглядного вибору, орієнтованого на людські й національні цінності [2]. Процес самовизначення особистості конкретизується забуттям людиною певного соціального статусу, є поєднанням об'єктивних факторів, які не залежать від людини, і суб'єктивних чинників, які особистість обирає не за власною волею, таким чином самовизначається. Визначається через процедуру вибору і намагається знайти своє місце в суспільстві спираючись на свої внутрішні цінності і можливості, створені в суспільстві [4]. Філософія підсумовує основні духовні результати кожної епохи і виступає як провісниця нової перспективи. Це дозволяє судити про теперішнє, з одного боку, на основі відрефлексованого досвіду минулих поколінь, а з іншого – з точки зору майбутнього. Філософія розглядає не тільки минуле та теперішнє, але й майбутнє. Як форма теоретичної думки вона володіє могутніми конструктивними можливостями творчого формування нових ідей, світоглядних ідеалів. Філософія здатна «програвати» різні варіанти світорозуміння, наче б то заготовлюючи пробні системи світогляду та майбутнього, яке ніколи не буває чітко зрозумілим для теперішнього покоління [3].

Висновок: Проблема самовизначення була невід'ємною складовою людини на різних етапах розвитку філософської думки, та історичних етапах життя людей, на яких вона усвідомлювалася по-різному. У наш час ця проблема набула особливої актуальності в зв'язку зі зростанням соціальної динаміки й мобільності, нових вимог до людства, проблематичності людського буття. У зв'язку з цим ще більш актуальними стають філософські дослідження, кожний раз одна і та сама тема, але з новими вимогами та проблемами. Більшість мають вузькоспеціалізований чи одно аспектний характер, що засвідчує необхідність більш широкого, сутнісного і пов'язаного з сучасними соціально-культурними реаліями дослідження даної проблеми.

Список використаних джерел

1. Волинка Г. І. Вибране / Г. І. Волинка; [ред.. колегія В. П. Андрущенко [та ін.]]: Міністерство освіти і науки України. Видавництво: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2015. 541 с.
2. Проблема самовизначення людини // Етика сьогодні. 2015.
3. Гончарук (Чолач) Т.В., Джугла Н.В., Етнологічні інтенції осмислення українства у філософії Богдана Цимбалістого. //Психологія і педагогіка. Тернопіль, 2018. No1-2. С. 155-162.
4. Світоглядна культура особистості, Монографія. За науковою редакцією, доктора філософських наук, професора В. П. Бега, Київ, Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. 235 с.

РЕЛІГІЯ ТА ГРОШІ

Актуальність теми дослідження: у сучасному світі існує багато об'єктів фінансово-економічної сфери, світовий ринок організації та підприємства світового рівня. Для того, аби бути обізнаним у всіх питаннях потрібно цікавитися економікою, її первинним елементом – грошима. Також у світі сьогодні виділяють велику кількість релігій, котрі й далі поширюються на людську спільноту. Для того, аби розуміти суть основних релігійних догм цього розділу філософії, потрібно звернути особливу увагу на релігію.

Метою дослідження - навчити студентів глибоко мислити про суспільні процеси, в яких особливе місце займають релігія та гроші.

Об'єктом дослідження є система світових релігійних концепцій, суть різних віросповідань на поведінку та світогляд людини та групи людей, а також місце товару, ринку, організації,

Предметом дослідження є сукупність теоретичних і практичних проблем у формуванні та становленні окремої особи, проблема сприйняття людиною проблем грошей та релігії на власний розсуд та оцінка нею загальних, власних та суспільних проблем.

Завданням дослідження є проаналізувати проблему багатства у християнській релігії; дослідити підвищення ролі грошей у сучасному суспільстві; обґрунтування функціонування релігії в житті людини та вплив грошей на її поведінку. Гроші – це багатофункціональна економічна форма, за допомогою якої здійснюється облік вартості, обмін, платежі накопичення вартості. Гроші є одним із найбільш важливих розділів економічної науки. Вони є набагато більшим, ніж простий інструмент, що сприяє розвитку економіки. Добре діюча грошова система сприяє як повному використанню потужностей, так і повній зайнятості. Та навпаки, погано функціонуюча грошова система може стати головною причиною різких коливань рівня виробництва, зайнятості та цін в економіці [1 с. 496]. Релігія – (від лат. religio – зв'язок) – особлива система світогляду та світосприйняття конкретної людини або групи людей, набір культурних, духовних та моральних цінностей, що обумовлюють поведінку людини. Еталонний зразок поняття релігії встановлений і використаний в релігієзнавстві, був запропонований Кліффордом Гірцом, котрий назвав її «культурною системою» [2]. Чому з кожним днем гроші стають все ціннішими для людства? Імовірно, все це наслідок економічного прогресу. Проте, дуже прикро, що в сьогодення матеріальні цінності для когось важливіші за духовні. Важливу роль у цьому відіграє гігантський стрибок, що відбувся в розвитку засобів комунікації за останні роки. Можливість здійснення фінансових угод, не виходячи з дому, через Інтернет, прискорила процеси сучасного ділового життя в рази. На підтримку такої швидкості, знову ж, потрібні кошти. Але причому тут особиста успішність або її відсутність? Багатьма психологічними дослідженнями доведено, що реакція людини на фінансові фактори впливає на її життя. Одна лише думка про гроші переводить мозок у стан, в якому людина стає егоїстичною. Чим більше людина цінує фінансовий успіх, тим менше значення для неї мають проблеми суспільства в цілому. Гроші настільки впливові, що часто зачіпають прошарки людської душі, впливаючи на почуття, емоції, затмарюючи розум. Та не потрібно впадати у відчай, якщо ти став боржником, адже із кожної ситуації є свій вихід. Не варто бігати за ілюзіями, вірячи, що саме гроші керують цим світом, маючи найвищу владу. Я думаю, що у цьому випадку слід згадати, що вони лише пусті папірці, ціна яких часто є нестабільною. А виходячи із цього, не можна оминати та розглумачити наступного поняття під назвою – «релігія». У духовному житті людства неможливо знайти феномен, який протягом тисячоліть, а точніше, впродовж усього земного існування відігравав би вагомішу роль, ніж релігія. Вплив релігії на суспільне життя не завжди був однозначним. Характер цього впливу може суттєво змінюватися, набувати специфічних особливостей. Соціальні функції релігійних організацій не рівнозначні функціям релігії, тому що релігійні організації включаються до загальної системи економічних, політичних та інших суспільних відносин і виконують безліч нерелігійних функцій. У середні віки церква не тільки володіла монополією у сфері ідеології, а й виконувала економічні й політичні функції. У деяких країнах Східної Європи християнські церкви сприяли боротьбі мас проти іноземних загарбників. Монастирі в Європі протягом тривалого часу були майже єдиними культурними центрами. Багато релігійних організацій і в наш час активно виступають за мир, за ядерне роззброєння. В пострадянських суспільствах релігійні організації сприяють національній ідеї. Так, в Україні відродження національних церков йде поруч з процесами національного відродження. Таким чином, релігія – явище багатопланове і багатозначне. Вона виникла як результат специфічних закономірностей розвитку суспільства, і саме суспільні процеси визначають в кінцевому підсумку її долю [3]. Одним із засновників концепції психології релігії американський філософ-прагматист В. Джемс (1842-1910) трактував релігію як сукупність почуттів, дій і досвіду окремої особи, оскільки Їхній зміст обумовлює її ставлення до Божества. За Джемсом, почуття, емоційно-вольова сфера – найглибше джерело релігії, а філософські, богословські конструкції – лише вторинні надбудови. Засновник психоаналізу Зигмунд Фройд (1856-1939) також вважав релігію природним феноменом, людським продуктом. Боги, зазначав учений, виконують своє триєдине завдання: нейтралізують жах перед

природою, примиряють із грізним фатумом, що визначить успіх входження нашої країни до числа передових держав світу. Постає передусім в образі смерті, й винагороджують за страждання і поневіряння, які випадають на долю людини. Серед популярних філософсько-соціологічних концепцій релігії. І виокремлюється точка зору засновника соціології релігії німецького філософа і соціолога Макса Вебера (1864-1920), який характеризує релігію як спосіб надання сенсу, вносячи «раціональність» у пояснення світу та в повсякденну етику. Дещо специфічно тлумачить релігію марксизм. Згідно з раціоналістичною парадигмою марксистських філософів релігія має винятково соціальну природу. Пояснити її, як будь-яке інше соціальне явище, виходячи з природної сутності людини, неможливо, оскільки, як вважають його прихильники, соціальне ніколи не зводиться до біологічного й не може бути пояснене біологічними законами, властивими організму людини. Тому марксизм шукає джерела релігії не в глибинах внутрішньої природи окремого індивіда, не в його одвічних «екзистенційних» конфліктах і проблемах, а в суспільних формаціях, економічному житті та відповідних відносинах реального життя [4].

Висновок: розуміючи важливість даної проблеми – гроші та релігія, ми з упевненістю можемо побачити верховенство релігії. Деякі люди, вважаючи великою цінністю гроші, забувають, що за них можна купити далеко не все, в тому числі й віру. А ось релігія дуже віртуозно й духовно може підкупити кожного, навіть запеклого атеїста, адже має феноменальну й істинно святую силу, породжуючи в душі добро, милосердя, віру, надію і любов.

Список використаних джерел

1. Сутність, функції та історія грошей. URL:<https://osvita.ua/vnz/reports/accountant/1708/>
2. Кислюк К. В. Релігієзнавство: [підручник для студентів вузів] / К. В. Кислюк, О. М. Кучер. [5-е вид., виправ. і доп.]. К. : На-род. укр. академія, 2007. С. 425-464.
3. Релігія та її значення в суспільстві. <https://osvita.ua/vnz/reports/relig>
4. Черній А. М. Онтологія духовності (Антропологічна цілісність у релігієзнавчому вимірі). К., 1996. 283 с.

ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ

Актуальність теми дослідження: Тема бізнесу є актуальною у будь-який час, але багато людей навіть не задумуються як виник бізнес і що ж лежить в його основі. Основою бізнесу став прагматизм і кожен з філософів навів свої аргументи щодо його ролі у бізнесі. Джеймс вважав, що прагматизм - це напрям у філософії, в основі якого лежить метод, який скерований на пошук вигоди для людини. Роль грошей визначається як доброго блага, адже якщо ми маємо певну суму коштів, то можемо задовольнити як свої потреби, так і інших. А також те, що економіка відіграє одну з головних ролей в житті людей. Дьюї ж вважав, що якщо люди займаються підприємництвом та бізнесом, то вони повинні мати теоретичну та методологічно-світоглядну основу, яка буде результатом строго вивіреного, підтвердженого життям положень. По-перше, тому що вона задовольняє людей матеріальними благами, які забезпечують їх існування в суспільстві. По-друге, тому що економічна сфера життя суспільства є одним з головних компонентів соціуму та вирішальною сферою його життя, від якої залежать ходи усіх процесів, які відбуваються у суспільстві.

Мета дослідження: розкриття основних засобів, напрямків та методів формування парадигми ринкової економіки; демонстрація культури сучасного підприємництва, дослідити початок виникнення бізнесу та його основу з точки зору філософії.

Завдання дослідження: визначити початок розвитку бізнесу, визначити філософські основи бізнесу, визначити думки різних філософів стосовно основ бізнесу, навести приклади аспектів філософії, на основі яких будується підприємницька діяльність.

Об'єкт дослідження: ринкові відносини, господарювання, підприємницька діяльність.

Предмет дослідження: роздуми філософів стосовно основ бізнесу. Бізнес, економіку та підприємництво у різний час та в різних вимірах досліджували такі вчені: американські вчені Р. Хізрич та М. Пітерс, російські вчені Ю. Осипов, А. Бусигін, М. Саврушева, білоруський професор Гориш І. В., американський професор А. Хоскінг. Підприємництво, господарство, бізнес, окрім спеціальних знань, формувалося ще і певний погляд на світ, який набирав чітко виражених філософських ліній у Святому письмі, працях мислителів середньовіччя, Нових часів та сучасності. Філософська течія, отримавши назву прагматизм (від гр. *pragma* - дія), з'явилась в Північній Америці наприкінці XIX - початку XX століття. Основні принципи прагматизму були виражені англійськими вченими - логіком і математиком Чарльзом Сандерсом Пірсом та психологом Вільямом Джеймсом. Джеймс показував, що прагматизм насамперед як «метод», суть якого розкривається у таких запитаннях: які практичні результати зроблених кроків? Чи принесе це користь людині? Зі сказаного випливає, що прагматизм - це напрямок у філософії, спрямований на пошук вигоди для самої людини, основою якого є метод. Люди можуть довго сперечатись один з одним про те: великі гроші - це погано чи добре? Прагматизму важливо відповісти на запитання: чи допомагають людині гроші існувати та вирішувати якісь свої особисті та професійні проблеми? Відповідь на це питання дуже проста, якщо людина має певну суму грошей, то з легкістю може забезпечити не тільки себе, а й інших у фінансовому плані. Тому гроші є благом і дискусія на цьому закінчується [2, с. 431]. Пізніше філософ, педагог і психолог Джон Д'юї розвинув головні засади прагматизму. Він розпочав трактування логіки і теорії пізнання саме через призму прагматизму, а в наступні десятиріччя надав цьому напрямку філософії нового інструментального, прикладного значення. В його інтерпретації прагматизм став основою бізнесу та підприємництва спочатку в Америці, а згодом в усіх розвинених країнах світу. А Пірс вважав, що коли в процесі філософського дослідження ми, спираючись на різноманітні принципи, отримаємо один і той же результат, який є свідченням того, що між цими положеннями (принципами) немає суттєвої різниці, відмінність лиш в словах. Представники прагматизму, у всякій дії в бізнесі, доводили що важливим є результат, а спосіб його отримання це вже справа другорядна, і навіть третьорядна. Проте, коли мова йде про результат дії, як застерігає Д'юї, ми маємо на увазі, що він є остаточним завершенням легітимного процесу [5, с. 534]. Також Д'юї акцентував увагу на потребі в філософії прагматизму до того часу, доки будуть мати значення і існуватимуть ринкові відносини [6, с. 8]. Філософія - це форма суспільної свідомості, в якій представлена узагальнена система поглядів на те, чи інше явище і місце людини в ньому. Якщо спиратись на це загальне визначення, то філософію бізнесу часто показують як сукупність проблем, які пов'язані з суспільно-філософськими, соціально-культурологічними та моральними нормами, які являються складовими економіки підприємства. Прагматизм як філософія бізнесу ніколи не був докладним. Його представники часто висловлювали погляди, які виходили за його основоположні принципи. Дехто з них (наприклад Джеймс) хизувались тим, що парадигма прагматичної філософії є нечіткою. Філософ казав, що вона з великим успіхом може використовувати інші філософські напрямки, забарвивши їх в кольори прагматизму. Наше життя постійно змінюється, і це детермінує часту зміну наших теоретичних положень. Джеймс також писав, що значення немає якою філософією ці положення сформульовані. Головне, щоб вони сприймались людьми. Сприймаються, говорив Джеймс, - це вже корисно, і не є важливим, яка користь - реальна чи

оманлива. Пірс на таке висловлювання протестував. Він заявив, що прагматизм – це така філософія, яка визначається точністю 572 формулювань, в основі якої лежить логіка, яка в своїй основі виключає різного роду ненаукові думки та вислови. Пірс заявив, що якщо б Джеймс хоч трохи знав би математику (Джеймс був професором психології), то тоді він би не відгукувався так про прагматизм і філософію загалом. Філософія прагматизму займає особливе місце серед інших філософських напрямків, стверджував Пірс. Вона найбільш підходить людям з аналітичним мисленням та тим людям, які прагнуть перевести вивірені теоретичні положення у практичну дію, а не діяти за принципом « користь понад усе », навіть у тому випадку, якщо ця користь має ілюзорний характер [3 с. 415]. Дьюї доповнив думку Пірса, про те, що дію людини, яка займається бізнесом, економікою або підприємством, повинна мати методологічно – світоглядну або теоретичну основу, яка є результатом підтверджених життєвими положень. Якщо ви хочете, щоб у вас був вище статус корисності, то ближче має бути положення до імперії. Татаркієвич висловив своє враження щодо дискусії стосовно суті філософії прагматизму між психологом Джеймсом та математиком Пірсом та заявив: «Пірс був першим за все логіком і математиком, Джеймс – психологом і логіки, і математики терпіти не міг. Пірс в філософії прагнув до точності. Джеймс – до безпосередності. Пірс найвищу цінність вбачав у порядку, в гармонії, яку вона встановлює, Джеймс – у багатстві її думок і індивідуальності. Пірс був ворогом сприйняття всього на віру, тоді як Джеймс був ворогом скептицизму. Пірс мав відразу до справ, які невияснені, тоді як Джеймс був переконаний, що в основі своїй всі справи не можуть бути витлумачені. Джеймс популяризував філософію, а Пірс прагнув ввести до філософії таку мову, щоб вона відбивала навіть бажання займатись філософуванням у тих людей, які до нього не здатні» [4 с. 456] .

Висновок: Отже, бізнес виник дуже давно. Прагматизм був основою бізнесу, і кожен з філософів по своєму висловив думку про вплив прагматизму на бізнес, а Пірс та Джеймс сформулювали основні положення. Джеймс вважав, що це все ж таки «метод», який спрямований на пошук вигоди для самої людини. Пірс же вважав, що головним є остаточний результат, а не етапи якими вони дійшли до цього. Дьюї вважав, що людина має мати певну теоретичну та методологічно-світоглядну основу, яка є результатом підтверджених життєвими положень.

Список використаних джерел

1. Вільям Джеймс Прагматизм // Укр. пер. П. Насади. К.: Альтернативи, 2000. 142 с.
2. Джеймс У. Воля к вере. М. : Издательство «Республика», 1997. 431с.
3. Камю А. Бунтующий человек. Философия. Политика. Искусство / А. Камю. М.: Политиздат, 1990. 415 с.
4. Татаркевич В. Історія філософії: Т. 1.-3. / Пер. з пол. А. Шкарб'юка. Львів: Свічадо, 2006. 456 с.
5. Мельников А.М. Основи організації бізнесу [текст]: навч. посіб. / за заг. ред. А. М. Мельникова [А. М. Мельников, О. А. Коваленко, Н.Б. Пундяк] К.: «Центр учбової літератури», 2013. 200 с.
6. Гориш, И. В. Г 69 Философия бизнеса: методич. Рекомендации по подготовке к семинарским занятиям / И.В. Гориш. Пинск: Полес ГУ, 2013. 61 с.

ЕТИКА БІЗНЕСУ

Актуальність теми дослідження: протягом століть бізнес не втрачає свою актуальність. Етика — це уявлення про правильну або неправильну поведінку під час досягнення конкретної мети; актуальність етики бізнесу полягає у визначенні цілей бізнесу, адже відбувається зміна поглядів; дослідженні розвитку моралі у сфері підприємства і формуванні відповідних рекомендацій.

Мета дослідження: розкрити роль етики бізнесу в сучасному світі; дослідити моральні цінності етики бізнесу.

Об'єкт дослідження: моральні принципи етики бізнесу, суть етики бізнесу.

Предмет дослідження: етика бізнесу.

Завдання дослідження: ознайомлення із професійними правилами бізнесмена. З розвитком людства змінювалися погляди на сутність і роль багатства. Що ж таке етика бізнесу? Етика бізнесу — це складова етики ділових відносин, яка досліджує особливості функціонування моралі у сфері підприємницької, комерційної діяльності і формує для цієї сфери відповідні рекомендації. Проблемне поле етики бізнесу є вужчим, ніж етики ділових відносин, оскільки її наукові інтереси обмежені сферою підприємницької, комерційної діяльності. Основою наукового розуміння співвідношення етики і бізнесу є вчення про людину, її сутнісні сили. Вступаючи у певне відношення, людина орієнтується на відповідні цінності. Одними з перших почали задумуватися над моральним буттям, не детермінованим матеріальною вигодою, античні мислителі. Значний крок у подоланні утилітаризму було здійснено в епоху середньовіччя, коли передусім цінувалося не багатство, а знатне походження. У Нові часи (із зародженням капіталізму) знову почало домінувати практично-утилітарне ставлення до дійсності, а в ранг основних життєвих цінностей було возведено власність, багатство, гроші, соціальне становище [1]. Бізнес-етика як окремий напрям виникла на основі сполучення потреб та інтересів бізнесу і науки. Можна виділити три рівні етичних правил, що існують у сучасному бізнесі: Нормативні принципи, зафіксовані в загальнолюдських етичних нормах (не вкради, не убий, не давай неправдивих свідчень), які, зазвичай, ґрунтуються на системі релігійних переконань, недотримання яких призводить до психологічного дискомфорту. Професійні правила певного регіону. Корпоративні норми групової поведінки на рівні фірми, організації. У дослідженнях проблеми «бізнес і етика» простежується деяка історична логіка, що поєднала разом усі прикмети сучасного цивілізованого соціуму - бізнес, науку, суспільство - логіка, яка саме і визначила відношення бізнесу зі всіма його складовими до моралі [2]. Завданнями етики є: 1. відображення, опис моралі; 2. пояснення моралі, що сприяє критичному її осмисленню, утвердженню; 3. пропозиція власної моделі моральності [3]. Формування високої підприємницької моралі невіддільне від моральної відповідальності бізнесу перед суспільством за можливі негативні наслідки його діяльності. Сучасна бізнес-етика вимагає дотримання законів і поваги до звичаїв народу, фундаментальних норм суспільної моралі, уникнення обману, корупції, хабарництва тощо [4].

Висновок. Як висновок скажу, що етика бізнесу є основною складовою принципу моралі людини, показує, як міняється людина, коли отримує владу. Також бізнес почав усвідомлювати, що без моральних принципів, він не зможе існувати.

Список використаних джерел

1. Етика бізнесу URL:https://pidru4niki.com/1931071039686/etika_ta_estetika/etika_biznesu
2. Бізнес-етика: історія та сучасність URL: http://e-pidruchniki.com/content/433_21Biznes_etika_istoriya_ta_sychasnist.html
3. Етика бізнесу URL: https://msn.khnu.km.ua/pluginfile.php/440266/mod_resource/content/
4. Морально-етичні засади культури бізнес-стосунків URL: https://pidru4niki.com/12920522/kulturologiya/moralnoetichni_zasadi_kulturi_biznes-stosunkiv

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ТА КУЛЬТУРИ ПІДПРИЄМЦЯ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження: процес формування ідеології і культури українського підприємця обумовлено потребами глибокого і всебічного осмислення тих радикальних змін, котрі виникли в суспільстві в результаті проголошення незалежності, орієнтації на ринкові і демократичні перетворення, а головне – формування реального власника – людини підприємця.

Мета дослідження: вивчення особливостей формування духовних орієнтацій та культури підприємця в Україні, чинники та фактори які сприяли цьому.

Об'єкт дослідження: особливості формування духовних орієнтацій та культури підприємця в Україні.

Предмет дослідження: формування ідеології і культури вітчизняного підприємця в період утвердження ринкових відносин.

Завдання дослідження: аналіз витоків проблеми формування ідеології та культури підприємця; визначення особливостей формування духовних орієнтацій вітчизняних підприємців в контексті становлення ринкових відносин; вивчення соціодинаміки ідеологічних та культурних пріоритетів сучасного українського підприємця. Поняття «підприємець» запровадив у науковий обіг французький економіст Р.Кантінгтон. Формування основ сучасного підприємництва в країні пов'язане з давніми і глибокими традиціями українського народу. «Дух підприємництва» був внутрішнім породженням українського менталітету, і знайшов своє відображення ще в матеріалах староруських збірників і уставів. Сучасні духовні орієнтації становлення підприємництва в Україні і формування духовних орієнтацій підприємця слід зауважити наступне: 1) генезис підприємництва в умовах 1990-х рр. в Україні відбувався на тлі системної кризи всього соціуму, ліберальних реформ, які заклали підґрунтя для швидкого накопичення первинного капіталу, по-перше, шляхом роздержавлення майна (приватизація) колишньою пострадянською елітою і бюрократією за рахунок зубожіння більшості пострадянського населення і по друге - шляхом кримінальної, полукримінальної і тіньової діяльності, що породило не тільки певну кримінальну субкультуру в суспільстві, але й певні ціннісні орієнтації суб'єктів підприємництва. Жадобу наживи, зневажливе відношення до моральних принципів можна назвати головними характеристиками типу homo economicus, до якого належить більшість підприємців; 2) з кінця 1990-х - початку 2000-х рр. відбувається процес становлення елітної економіки, в умовах якої діють регіональні фінансово-політичні клани і олігархічні структури [1, с. 256-257]. Формування морально-етичних засад підприємництва починається не з перших кроків у бізнесі, а в ранньому дитинстві, коли індивід починає з необхідністю стиснутий до меж індивідуального буття шлях освоєння духовно-моральної культури людства [2, с. 160]. **Висновок:** Духовні орієнтації підприємця формують, насамперед, соціокультурне середовище, в якому здійснюється його підприємницька діяльність. Виховати «ринковий» світогляд та систему цінностей, мотивацію підприємницької діяльності можна лише при умові створення цілісної системи економічної освіти, підготовки й перепідготовки менеджерів різного рівня і в різних галузях виробництва.

Список використаних джерел

1. Касьянов Д. В. Особливості становлення підприємництва в Україні та формування духовних орієнтацій підприємця // Д.В. Касьянов // Гілея (науковий вісник): [зб. наук. праць] / [гол. ред. В.М.Вашкевич]. К., 2008. Вип. 17. С. 256-257.
2. Касьянов Д. В. Підприємництво в контексті культури: історичний досвід осмислення // Д.В. Касьянов // Гілея (науковий вісник): [зб. наук. праць] / [гол. ред. В.М.Вашкевич]. К., 2008. Вип. 16. 160 с.

ФІЛОСОФІЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ БІЗНЕСМЕНА

Актуальність теми дослідження: зараз бізнес-середовище дуже широко розвивається, тому вміння приймати рішення є дуже важливим.

Метою дослідження є дізнатись, що собою являє система прийняття управлінських рішень.

Завдання дослідження: усвідомити, яку роль відіграють управлінські рішення в реальних економічних умовах.

Об'єктом дослідження є управління, механізми його формування та ефективного функціонування.

Предмет дослідження: управлінські рішення в бізнесі. Управлінське рішення — це результат творчого цілеспрямованого аналізу проблемної ситуації, вибору шляхів, методів і засобів її вирішення у відповідності з ціллю системи менеджменту. Ухвалення рішення - це основоположний процес і одна з головних функцій управління різними структурами, в тому числі і бізнесом. Процес прийняття рішення називається кровоносною системою організації, серцем управління, є важливим аспектом діяльності бізнесмена. Тому вивчення особливостей прийняття рішень у бізнесі є необхідною умовою для розуміння бізнесу як діяльності. Перш ніж приступити до аналізу процесу прийняття рішення в бізнесі, необхідно розглянути психологічні особливості прийняття рішення. В якості основних напрямків психологічних досліджень прийняття рішення можна виділити наступні: Прийняття рішень в діяльності. Прийняття рішень в умовах ризику і невизначеності. Ухвалення управлінських рішень. Прийняття рішень у проблемних ситуаціях. У психологічній літературі існують два різних терміни, які вживаються з проблемами прийняття рішення [1 с. 53]: 1) decision making - прийняття рішення в сенсі вирішувати, робити вибір; 2) «problem solving» - вирішення проблеми (завдання). За кожним терміном стоять певні концепції. У літературі з управління існують також кілька підходів до розуміння процесу прийняття рішення: нормативний, дескриптивний і прескриптивний. Як зазначає О. А. Кулагін, дуже важливо, щоб керівники організацій були впевнені в тому, що вони використовують дійсно правильні методи, які повинні не тільки ретельно обґрунтовуватися, а й постійно розвиватися [2 с. 137]. У структурі управлінської діяльності будь-якого бізнесмена виділяється ряд найважливіших елементів: цілепокладання, прогнозування, планування, організація, контроль і т.д. Всі вони по-своєму важливі для успішної діяльності підприємця. Багато фахівців в області менеджменту стверджують, що найбільш істотним елементом серед цих аспектів роботи керівника є прийняття управлінських рішень. Відмінною особливістю процесу прийняття рішення в бізнесі, і особливо в малому бізнесі, є те, що його набагато важче стандартизувати і звести до обмеженого набору алгоритмів, у зв'язку з цим дуже велика роль суб'єктивних психологічних факторів. Особливо, враховуючи той факт, що в бізнесі керівник і особливості його особистості відіграють головну роль. Слід пам'ятати, що менеджери нижньої ланки управління виконують задачі з виконання самого рішення, а вищих ланок управління – задачі по здійсненню планування, організації, мотивації, комунікації і контролю [3 с. 265]. Функціональний аспект прийняття рішень передбачає процес пошуку оптимальних варіантів діяльності як на основі вже існуючих так і на синтезі нових рішень, отриманих на основі аналізу проблемної ситуації. Як правило, процес прийняття рішення включає наступні функції: визначення проблеми та постановка задачі з управління, визначення осіб, що приймають рішення, опис та пошук альтернатив, вибір оптимальної альтернативи, впровадження, перевірка, виконання і контроль виконання рішення. Вище перераховані функції, в свою чергу, взаємодіють між собою і мають циклічний характер, що має значний потенціал для досягнення успіху [4 с. 49]. Місце процесу прийняття рішень у загальній структурі управлінської діяльності обумовлено декількома обставинами: По-перше, процес прийняття рішень є одним з найважливіших етапів стратегічного планування. Він локалізується між фазами аналізу стратегічних альтернатив і власне реалізацією обраної стратегії. При цьому прийняті рішення мають найбільше значення для всього функціонування організації, є стратегічними як у прямому, так і в оціночних значеннях. По-друге, процес прийняття рішень є необхідним компонентом реалізації всіх управлінських функцій. Можна сказати, що він є своєрідним механізмом їх здійснення. Нарешті, по-третє, будь-який етап діяльності керівника пов'язаний з необхідністю оцінки вже виконаної роботи, ступеня досягнення вирішення тих чи інших проблем і завдань.

Висновок: процес прийняття управлінських рішень є дуже складним, але, якщо уважно ознайомитись з ситуацією і з уже відомими і перевіреними методами прийняття рішення, то вірогідність помилитись буде дуже маленькою.

Список використаних джерел

1. Кочетков В. В., Скотникова І. Г. Індивідуально-психологічні проблеми прийняття рішення. М.: Наука, 1993. 142 с.
2. Кулагін О. А. Ухвалення рішення в організаціях. СПб.: Сентябрь, 2001. 248 с.
3. Биннер Х. Управление организациями и производством: шт функціонального менеджмента к процессному/ Хармут Биннер; Пер. С нем. М.: Альпина Паблшерз, 2010. 282 с. (Серия «Производственный менеджмент»).

4. Новітні тенденції розвитку управління підприємствами: монографія/[Федонін О. С., Швиданенко Г. О., Лавренко В. В. та ін.]. К.: КНЕУ, 2011. 257.

ФІЛОСОФІЯ УСПІХУ МЕНЕДЖЕРА

Актуальність теми дослідження. Зараз з'являється все більше і більше інформації про те, як досягти успіху в бізнесі, особистому житті, кар'єрі. Сьогодні філософія досягнення успіху на будь-якому рівні бізнесу і в будь-якій сфері життєдіяльності стають більш широко доступними і множаться з більшою швидкістю, ніж будь-коли раніше в людській історії. І ми всі можемо скористатися ними, досягаючи їх і впроваджуючи в своє власне життя [1, с. 34]. Але найголовнішою проблемою для абсолютної кількості людей, бажаючих стати успішними, є проблема почати діяти, почати робити щось прямо зараз після того, як вони прочитали або вивчили навчальний матеріал. Неможливо стати успішним відразу. Успіх - це рух вперед, розвиток і саморозвиток, досягнення поставлених цілей, постановка нових завдань. Зростання веде до ще більшого зростання. Почавши змінюватися, вдосконалюючись крок за кроком, можна змінити, що завгодно.

Мета дослідження полягає в тому, щоб дослідити причини, які сприяють успіху праці менеджера. Поставлена мета обумовлює розв'язання таких завдань: дослідити основні проблеми сучасного менеджера; визначення парадигм, дотримання яких визначають успіх менеджера.

Предметом дослідження є філософські погляди на діяльність менеджера та теорія його успіху.

Об'єкт дослідження: особисті якості менеджера. Щоб допомагати іншим бути успішними, потрібні довіра та сміливість. А це неможливо підробити. Тим, хто не любить людей і не довіряє їм, навряд чи вдасться досягти успіху на шляху менеджера. Саме таке ставлення допомагає включати мотивацію працівників і максимально розкривати їхній потенціал. Згідно з висновком дослідження, проведеного Маркусом Бакінгемом, «найкращі з менеджерів досягають власного успіху через успіх інших» [3, с. 330]. Вони майстерно співвідносять потреби процесів, проектів зі здатностями людей до певного виду діяльності. А це дуже непросте. Менеджерам потрібно враховувати, що здатність впливати на інших виявляється у вимогливості організатора. Під вимогливістю розуміється не випадкова, епізодична, одноразова вимога, а постійна стабільна вимогливість як до себе, так і до підлеглих в однаковій мірі. Успішна діяльність менеджера передбачає перш за все самоорганізацію його дій. Він повинен сам показувати зразок виконавчої дисципліни і вимогливості, прагнути до того, щоб його рішення були чіткими, конкретними і реальними. Враховувати, що спільна діяльність людей, які організовані у колективи, дає більший ефект спільних зусиль, ніж корисний результат окремих працівників. Такт менеджера - це вміння завжди залишатись самим собою, зберігати якості, які розуміють люди і довіряють їм [4, с. 63-64]. Важливу роль у роботі менеджера має інтуїція, яка заснована на попередньому досвіді, без логічного роздуму. Завдання менеджера полягає у тому, щоб інтуїтивне зробити усвідомленим. Кінцева мета філософії успіху менеджера полягає у таких якостях особистості, як: відкритість для інших, готовність спілкуватись, потреба мати контакти з людьми, вміння діяти енергійно, наполегливо при рішенні практичних завдань, особливий творчий прояв активності, висування ідей, пропозицій, енергійність, підприємливість, прояв сили волі, вміння доводити справу до кінця, здатність контролювати свої почуття, свою поведінку у складних ситуаціях, здатність підкорити себе необхідному режиму, планувати свою діяльність, проявляти послідовність, зібраність, незалежність у прийнятті рішень, вміння самому знаходити шляхи виконання [2, с. 137-138].

Висновки. Отже, для того, щоб домогтися успіху, ефективний менеджер повинен по-перше, визначити стратегічні цілі і систему цінностей підприємства, по-друге, вибрати стратегії досягнення, необхідні для реалізації стратегічних цілей, по-третє, реалізувати стратегічні програми, використовуючи систему винагороди за результатом; по-четверте, використовувати психофізичні технології ефективного менеджменту та ефективної комунікації; по-п'яте, збалансувати стратегічний і ситуаційний ресурси персоналу підприємства, що необхідно для довготривалого успіху. Постійно підвищуючи рівень управлінської культури, прагнучи до самоствердження, а не до самопрезентації, збільшуючи число стратегій мислення і вкладаючи кошти в персонал та ідеї, менеджер стає дійсно успішним, а це, в свою чергу, приносить зростання та процвітання його підприємству.

Список використаних джерел

1. Герасимчук А.А. Філософські основи менеджменту бізнесу. Навч. посібник К.: Вво Європ. унту, 2006 111 с.
2. Теорія і концепції менеджменту: конспект лекцій з дисципліни [Електронний ресурс]: навчальний посібник для здобувачів третього (наукового) рівня спеціальності 073 «Менеджмент» / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: В.В. Дергачова, К.О. Кузнецова, З.В. Григорова Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 190 с
3. Маркус Бакінгем, Ешлі Гудолл. Плече до плеча. Як порозумітися на роботі. К.: Віват. 2021 336 с.
4. Марченко О.М. Практикум з менеджменту : навч. посіб. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 224 с.
5. Чигур, Р. Філософія успіху менеджера / Руслан Чигур, Ганна Власюк // Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації: щоріч. наук. пр. / відп. за вип. Т. В. Гончарук. Тернопіль: ТНЕУ, 2015. С. 181-185.

ЛЮДИНА ЯК ТВОРІННЯ І ТВОРЕЦЬ КУЛЬТУРИ

Актуальність теми дослідження: полягає у тому що культура завжди була невід'ємною частиною нашого життя і що у своєму повсякденному житті ми зустрічаємось з культурою і самі не помічаємо цього.

Мета дослідження: З'ясувати як взаємопов'язані людина та культура.

Об'єкт дослідження: Людина - унікальне створіння. Культура – сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених людством.

Предмет дослідження: Людина як творіння і творець культури. Залежність між людиною та культурою.

Завдання дослідження: Пояснити зв'язок між людиною та культурою. Людина – жива істота яка наділена інтелектом у якої є свідомість та здатність мислити. Історія розвитку людини і світу свідчить, що процес осмислення феномену людини далекий від завершення, і ця незавершеність породжена це первинним і найскладнішим питанням – про походження людини. Людина є творець, і лише в силу цих обставин вона є творінням культури. З XIX століття стало загально визнаним те що людина істота біологічної еволюції і питання про відмінність людей від тварин. Вчені погодились і визнали що відмінною ознакою людини є суспільство та культура [1, с. 115-129]. Поняття «культура» складне і багатогранне. Чимало філософів та інших дослідників давніх і новітніх часів цікавились цим питанням. Саме слово культура латинського походження і означає «обробіток», «догляд». Вперше це поняття вжив видатний римський мислитель, оратор і державний діяч Цицерон (106—43рр. до н.е.). У культурі він вбачав, з одного боку, діяльність по перетворенню природи на благо людини, а з іншого, — засіб удосконалення духовних сил людини, її розуму.

Пізніше слово «культура» все частіше починає вживатися як синонім освіченості, вихованості людини, і в цьому розумінні воно увійшло по суті у всі європейські мови. У середні віки поняття «культура» асоціюється з міським укладом життя, а пізніше, в епоху Відродження, з досконалістю людини. Нарешті, у XVII ст. слово «культура» набуває самостійного наукового значення. Існує дуже багато визначень до терміну культура. Зазвичай під нею розуміють рівень духовного розвитку народу чи суспільства. Досягнення у мові, релігії, моралі, філософії, науці, мистецтві, системі освіти й виховання, сукупність цих видів людської діяльності називають культурою. Феномен культури в цілому визначається як історично обумовлений рівень розвитку суспільства, творчих сил і здібностей людини, виражений у типах організації життя і діяльності людини, нас в контексті формування професійної культури повинна цікавити її інформаційна складова та способи відтворення. Український філософ Г. Сковорода вперше поставив питання про культуру як окремий, незалежний від природи, символічний світ, у якому вищі цінності людського буття, все святе і божественне, розкриваються і побутують у символічній формі. Традиційно розрізняють два основні напрямки культури — матеріальний і духовний, — відповідно до двох головних сфер людської діяльності — матеріальної і духовної. Матеріальна культура охоплює всю сферу виробничої діяльності людства та її результати: як знаряддя праці, житло, предмети повсякденного побуту, одяг, будівельні споруди, засоби зв'язку, пам'ятники і монументи тощо. Духовна культура стосується області свідомості, пізнання, моралі, виховання, освіти, науки, мистецтва, літератури та інших сторін духовної діяльності людини. Сюди також належать релігія і міфологія, світоглядні, політичні, моральні та інші уявлення людей. Між матеріальною і духовною культурою існує тісна органічна єдність. Будь-яка абсолютизація чи недооцінка матеріальної або духовної сторони культури надзвичайно збіднює її як багатогранне і цілісне явище. Структура культури являє собою цілий макросвіт. Вона охоплює освіту, науку, мистецтво, літературу, міфологію, мораль, політику, право, релігію. При цьому всі її елементи взаємодіють між собою, утворюючи єдину систему такого складного явища, як культура.

Також визначається певна типологія культури відповідно до її носіїв. Залежно від цього необхідно виділити світову і національну культури. Світова культура — це синтез кращих досягнень усіх національних культур різних народів, що населяють нашу планету. [2, с. 61-76].

Висновок: Людина творить культуру а культура людину ці поняття є нероздільними. Цінності культури, що формуються в умовах нашої української дійсності, мають стати нормою практично-повсякденної діяльності.

Список використаних джерел

1. Вдосконалення людини: містичні аспекти релігійної традиції Заходу. // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна № 501 (Проблеми буття людини). Серія «Теорія культури та філософія науки». Харків-Суми, 2001. С. 117-137.
2. Концепція «двох градусів» Аврелія Августина та її вплив на становлення поняття вдосконалення // Мультиверсум. Філософський альманах: Зб. наук. праць / Гол. ред. В. В. Лях., Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди. К.: Український центр духовної культури, 2002. С. 68-83.

РОЗВИТОК ДУХОВНОГО ЖИТТЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ РОЗБУДОВИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВИ

Актуальність теми дослідження полягає в роздумах і переомислення духовного життя. Було докладено зусиль, щоб описати всі події земного життя, у тому числі всі його промови, приклади і чудеса. Наскільки це було можливо, усі події викладено в такому порядку, в якому вони відбувалися. Чи можна з упевненістю назвати когось найбільшою людиною, робить людину великою. Її талант, її фізична сила, її розумові здібності. Розбудова Української держави, побудова суспільства неможлива без розвитку української духовності. Відколи наша держава незалежна, основною метою держави був і є розвиток економіки, а духовна сфера суспільства розвивалась за залишковим принципом. Будь - яка сфера не розвивалась так, як то мало бути. Для вирішення проблем у духовній сфері потрібно обдумати діяльність органів державної влади щодо формування і розвитку духовних цінностей українського суспільства.

Мета дослідження відродження духовності, духовного життя в українському суспільстві, відновлення цінностей Української держави. Юність - це пора вільної активної волі. Життя вчить і ставить чимало випробувань, розрізняти добро від зла, любов від хотіння, яке дуже складно подолати, особливо у молодому, юначому віці. Людина усе частіше задумується над життєвим шляхом, прагне ставитися до самої себе свідомо, саморозвиватися, самовиховуватися. Це процес піднесення людини. Основним принципом цього будівництва є духовний світ людини. Духовний світ з душею людини. Церква і релігійні організації в Україні визнаються відокремленими від держави, а школа - від церкви. Ми вважаємо, що церква у сучасних реаліях формує всі риси суспільства. Основною метою духовного самовдосконалення є досягнення гармонії між власним життям і навколишнім світом. З покоління в покоління найважливішим місцем у духовному житті суспільства є релігія, а також релігійна свідомість. Повноцінно духовно-розвинута людина не тільки усвідомлює, але й здатна любити інших, творити добро, бути ввічливою, знати ціну життя і прагнути ще більш духовно збагатити себе. Ідеалом християнського виховання є чесна людина, яка житиме згідно з наукою та допомогою церкви. Духовність - це ідеал до якого прагне людина у її особистому. Сьогодні найбільш актуальним є відродження духовності. Адже саме духовне життя є невід'ємною складовою розбудови української Держави. Божий задум, стан людини, дорогу спасіння, наше добро, об'єднання всіх людей, щоб вони пізнали Господа, як свого особистого Спасителя. Слово Боже - це світло для керування життя, для підтримки душі її проміння, від побожного українського народу.

Предмет дослідження: виявлення основних принципів, механізмів взаємовідносин між ними.

Завдання дослідження: проаналізувати теорії взаємодії, держави і релігії і історії філософії, і розглянути взаємодію релігії і держави в управлінні суспільством .

Об'єктом дослідження є взаємодія церкви і держави. Церква та Україна як самостійна незалежна держава. Із моменту запровадження християнства в Київській Русі релігійна ідея тісно переплелася з державницькою. Приймаючи християнство, князь Володимир Великий бачив у ньому передусім релігійну ідеологічну систему, яка своїми засадами, зокрема монотеїзмом, духовно - моральними нормами, здатна подолати стомленні відмінності, політично консолідувати суспільство. Церква здійснювала цементуючий вплив на об'єднання руських земель, освячувала патріотичні почуття. Через християнство державницька діяльність наповнювалася гуманним змістом. На сучасному етапі характер державно - церковних відносин - один з головних показників рівня розвитку і держави, і релігійного напрямку, як однієї з головних складових фундаментальних прав і свобод людини. В ХХІ ст. церква та релігійні організації все частіше заявляють про себе як про діяльних учасників суспільних процесів . Релігійний фактор посідає важливе місце в суспільстві - політичному й духовно - культурному житті. Українське законодавство закріплює принцип відокремлення церкви від держави. На наш погляд у сучасних умовах церква набуває усіх рис інституту громадянського суспільства [2].

Церква і релігійні організації в Україні визнаються відокремленими від держави, а школа - від церкви [1]. Для церкви це дає те, що вона буде своє життя, свою діяльність будувати на наших українських звичаях, на нашій традиції, буде звершувати богослужіння українською мовою, зрозумілою мовою. А це має велике значення. Людина стає залежною від того світу, в якому вона перебуває. А саме від грошей, пристрасті, влади. Молодь не бажає бути зобов'язаною комусь іншому. Вона знаходить засоби, які покращують її життя. Нині людині пропонується усе готове, лише встигай цим скористатися [1]. Людина автоматично стає рабом і забуває про ту мораль, про ту духовність, яка є основою її буття. Молодим людям складно вирішувати, що цінніше - збагатити себе духовним чи матеріальним благополуччям. Сучасна молодь має прагматичну орієнтацію, матеріальні цінності вважаються пріоритетними. А оскільки молода людина, студент, ще перебуває у батьківській родині, мають вплив на нього цінності, вироблені старшим поколінням то до усіх проблем ще додається «вакуум сімейної духовності». Бо турбота батьків про дітей зводиться лише до матеріальних здобутків, а звідки духовна деградація нації [2]. Мудрий філософ Григорій Сковорода писав, що «людина народжується двічі: фізично і духовно. Біля духовної колиці стоїть духовний наставник - вчитель, який стає людині другим батьком, матір'ю, бо прищеплює її душі моральні якості

віри, надії, любові, глибокої поваги до рідної землі, свого роду, держави.» Отож роль його у процесі духовного розвитку молодшої людини незаперечна. Саме людина намагається пробудити ті зародки духовності, що є в кожному дитячому серці від народження. І місія полягає в утвердженні добра, пошуках ефективних шляхів до одухотворення навчання, через пошуки високого смислу буття людини, через єднання науки і релігії. Минає сумна пора поневолення українського народу, коли заборонялось йому молитися рідною мовою. Настав час, коли ми можемо вернутися до свого старовинного вільного життя, що було до московського релігійного поневолення і молитися і славити Бога рідною мовою. З ласки Божої воскресла для нового життя старовинна вільна Українська Церква, Церква Атокефальна, тобто незалежна і самостійна, Церква Українська тобто рідна українському народові і за мовою і за звичаями, обрядами, історією [3, с. 232]. Недаремно цю Українську Автокефальну Православну Церкву (УАПЦ) з такою люття, кровожерність і нещадністю нищили всі поневолювачі українського народу впродовж всієї багатостраждальної історії України. Вона мусить заповнити нашу пам'ять, оволодіти нашим серцем і направляти наші кроки. Ми вважаємо, що церква у сучасних реаліях формує всі риси інституту громадянського суспільства. А тепер церква буде звершувати богослужіння українською мовою. І люди будуть молитися разом з усією церквою. Що Автокефальна Українська Православна Церква (АУПЦ) має велике значення для держави, тому що незалежної церкви, тобто без міцного фундаменту, держава довго існувати не зможе і не ми бачимо на своїй власній історії [4]. Нехай же у вінок славлення Бога від усіх народів вилетить ще одна квітка, квітка з-під блакитного неба України, з-під золотого її проміння, від побоженого народу українського, об'єднаного в Українській Автокефальній Православній Церкві, єдиній Церкві для своєї України [2].

Висновок: Підсумовуючи сказане, наголошуємо, що крізь усю українську державно - творчу традицію, безперечним фактом була активна громадська позиція релігійної еліти. Діяльність духовної інтелігенції виходила далеко за межі релігійного життя, стала епіцентром і культурного, політичного, а згодом і економічного життя краю. Так проблема духовно-морально виховання є, але є і шляхи вирішення. Відбувається успішне, духовне відродження сучасної молоді, гармонізація соціального життя нації. Адже духовне життя народу, його майбутнє в першу чергу залежить від рівня духовності, упередженої в молоді, яка тепер навчається, а завтра прийде молодими фахівцями на роботу. Молоде покоління готове взяти на себе відповідальність за розвиток і збереження духовності та культурних здобутків української держави, яка значною мірою залежить доля країни її національні інтереси. Осмисливши витоки й історію своєї духовної культури та державотворчої традиції, можна певною мірою зрозуміти сьогодення і уявити найбільш сприятливі шляхи побудови свого майбутнього.

Список використаних джерел

1. Науковий вісник Волинського університету імені Лесі Українки. Розділ IV . Філософія релігії.
2. Винницький О. Церква і духовне буття / Духовні скарби українського народу в житті молоді. Тернопіль: МП «Чумацький шлях», 1994 С.112-114\
3. Сковорода Григорій. Повне зібрання творів: У 2 т. - К. Наукова думка, 1973. Т. 2 Трактати, діалоги притчі, переклади, листи С.232-234.
4. Філософія: навч. посіб./Гончарук Т.В., Джугла Н.В., Шумка М.Л. Тернопіль: підручники і посібники 2016. 416 с.

НАУКА І ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА

Актуальність теми дослідження. Загострення глобальних проблем, посилення процесів глобалізації у всіх сферах людської діяльності. Сьогодні перед людством стоять гострі життєві проблеми, без яких в глобальних масштабах неможливий подальший соціальний прогрес. Впровадження у виробництво найновіших досягнень науки і техніки, поява нових технологій призвели до глибоких якісних змін у житті суспільства. Відбувається вдосконалення технологій, щоб задовільнити потреби людства, але в той же час забруднюється природне середовище, знищуються ліси, посилюється ерозія ґрунтів, випадають кислотні дощі, зменшується озоновий шар навколо землі, погіршується стан здоров'я людей тощо.

Мета дослідження: вивчення сутності глобальних проблем сучасності та шляхів їх вирішення.

Об'єкт дослідження: наука та глобальні проблеми людства. Вивчення їх сутності та основних шляхів вирішення.

Предмет дослідження: сучасні глобальні проблеми людства. Необхідно розробляти нові підходи щодо перспектив розвитку та протидії глобальних проблем людства. Разом з локальним (у межах однієї країни, регіональним) рівнем, проте більш інформативним, є аналіз глобальних особливостей майбутніх тенденцій розвитку людства. У цьому контексті можна виокремити два основні напрями—глобальні стратегії та загрози. Причому досить часто вони взаємопов'язані, оскільки ігнорування останніх може унеможливити подальший розвиток загалом.

Завдання дослідження: дослідити глобальні проблеми людства. Знайти причини виникнення та шляхи вирішення глобальних проблем. Філософи, політики та економісти сходяться на одному: людство знаходиться на порозі глобальної кризи. Будь-які кризи в економіці і політиці в будь-якій країні є проявом загальної кризи існування людства, яка охоплює найважливіші аспекти життєдіяльності людей: природу, світову економіку, політичні відносини, культуру й, особливо, саму людину. Протягом останніх десятиліть у світі виникло та загострилося певне коло проблем, що стосуються інтересів та долі всього людства. Розв'язання даних проблем не підсилює жодній з країн світу зокрема. Необхідні скоординовані зусилля всієї спільності землян, адже під загрозою їх подальша доля. Подібні проблеми дістали назву глобальних (від лат. «globus» - куля, фр. «global» - всеохоплюючий, загальний) [1]. Глобалістика як самостійна галузь знань та досліджень про найбільш загальні, планетарні проблеми сучасності та майбутній розвиток людства перебуває в процесі становлення. Причини виникнення глобальних проблем різноманітні. Класифікація глобальних проблем за сферами дії провадиться лише для більш чіткого їх усвідомлення. В реальній дійсності ці проблеми тісно переплетені, взаємопов'язані та взаємообумовлені. Глобальні проблеми є об'єктом вивчення багатьох наук (природничих, соціально-гуманітарних, в тому числі й філософських). Кожна з них, окрім філософії, досліджує один або декілька аспектів проблеми. Філософія прагне до комплексного, всебічного їх дослідження, націлює людину (людство) на їх гуманістичний аспект, встановлює їх концептуальний зв'язок з людською діяльністю та загальними тенденціями розвитку. Філософська теорія спрямовується на випрацювання та забезпечення методології, методів і методик дослідження цих проблем. Завдяки філософському знанню стає можливим дослідити наукові й соціальні шляхи їх вирішення[2]. Філософське знання забезпечує комплексний, системний підхід, інтеграцію науки і практики. Як теоретичний світогляд, філософія займається дослідженням і розробкою світоглядних аспектів глобальних проблем, актуалізує їх у контексті глобального світогляду і, таким чином, доносить до людини (людства). Глобальні проблеми людства є наслідком протистояння з одного боку природи, а з іншого - людської практики, культури людства, а також невідповідності або несумісності різноспрямованих тенденцій в ході розвитку самої людської культури [3]. Узагальнюючи дані окремих наук і теорій, які виникають в їх надрах, філософія дає таким чином інтегрований погляд на глобальні проблеми сучасності. Філософія пояснює суспільні явища і процеси в історичному контексті, формуючи таким чином найбільш загальні закони розвитку суспільства і природи. Тому в дослідженнях глобальних проблем націлює на розуміння їх як закономірного явища і органічно пов'язаних з суспільним прогресом. Тому виникнення глобальних проблем розглядається як результат об'єктивного процесу суперечливого розвитку історії. З філософських позицій можна побачити загальну тенденцію розвитку глобальних проблем сучасності, динаміку їх взаємодії і взаємообумовленість, в якій вони знаходяться[4]. Виконуючи культурологічну функцію, філософія дає можливість розвивати культуру людського мислення, а також знайомитися з культурою окремих народів, в якій формуються певні цінності, що спрямовують людину на певну діяльність. Без цього жодна з проблем, що стоять перед людством, не може бути вирішена [1].

Висновок: глобальні проблеми є химерне переплетення на загально планетарному, загальносвітовому і загальнолюдському рівні соціально-економічних, політико-ідеологічних, культурних, біосоціальних та соціоприродних протиріч у сучасному світі. Ця теза стане більш зрозумілим при розгляді причин виникнення глобальних проблем сучасності. Сучасне людство дуже далеке не тільки від етнічної чи соціокультурної гомогенізації й універсалізації, але і від подолання державної відособленості. Зростає і міжнародна роль

неурядових організацій. Формується глобальна політична система, у якій національні держави є лише однією складових. Їм приходиться все більше «поділяти владу» з іншими акторами на своїй арені, глобальні проблеми зачіпають всі сторони нашого життя. Успішне вирішення глобальних проблем також вимагає наукової кооперації, міжнародної співпраці, співробітництва вчених і наукових шкіл та їх високої відповідальності.

Список використаних джерел

1. Глобальні проблеми Філософія URL: <http://dspace.wunu.edu.ua>
2. Проблеми сучасності URL: <https://pidru4niki.com/>
3. Глобальні проблеми і загальнолюдські цінності: Пер. з англ. ІФР., М., 1991
4. Філософія: навч. посіб./ Гончарук Т.В., Джугла Н.В., Шумка М.Л., Тернопіль: підручники і посібники, 2016. 416 с.

НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ

Актуальність теми дослідження: актуальність теми зумовлена значенням та творенням «нації» і її найважливіших ознак: особливим менталітетом, характером, історичною пам'яттю, міфологією, духовними та політичними традиціями, мовою [1, с. 15].

Мета дослідження: аналіз нації як політичної, так і етнічної спільноти людей.

Об'єкт дослідження: нація (від латинської мови *patio* – рід, плем'я) — як спільнота людей, об'єднана певною назвою, символами, географічними та етносоціальними походженнями, історичною пам'яттю, комплексом духовно-культурних і політичних цінностей.

Завдання дослідження: визначити та проаналізувати особливості поняття «нація» та її вплив на формування історичного розвитку.

Предмет дослідження: Найвищою формою вияву етнічних спільностей є нація, котра виявляється одним із провідних предметів досліджень етносоціології. Найважливішими дослідженнями проблем нації є питання щодо з'ясування сутності націй, відмінності й подібності їх до інших етнічних спільнот, чинники, що лежать в основі розбудови нації, а також час утворення націй. Доволі влучні слова сказав Ольгерд Бочовський про творення націй : «Нації розвинулися впродовж останніх майже двох століть із народів, що утворились протягом кільканадцяти попередніх століть. Народ — це давній витвір не лише історичного, а й природного процесу, вихідними моментами котрого були розпорошені племена, поріднені кров'ю, тобто спільним походженням. Територія, як спільна батьківщина, об'єднувала народи. Історія моделювала їх свідомість власної самотності. Модерна нація — витвір цієї національної свідомості та волі до незалежного існування» [3, с. 6]. Нації визначаються певним рядом характеристик, що стосуються як індивідуальних її членів так і всієї нації. Такі характеристики мають нести в собі як об'єднавчу функцію, спільнота людей, що не має між собою нічого спільного, не може бути нацією, так і відокремлюючи — що відрізняє дану націю від сусідніх. Будь-яка з таких характеристик може стати предметом дискусій, однак заперечення існування визначальних чинників містить в собі заперечення існування окремих націй. Згідно з модерністською концепцією нації почали формуватись лише наприкінці XVIII ст., після Французької буржуазної революції 1789 — 1794 рр. Найголовнішими рисами нації, на думку представника модерністського напрямку Е. Сміта, є історична територія, на якій формується нація, спільна історична пам'ять, спільна культура, ждині юридичні права й обов'язки всіх членів, спільна економіка з можливістю пересуватись у межах національної території. Згідно концепції Ю. Бромлея, нації утворюються в період капіталізму, приблизно в кінці XVIII - в XIX ст. (такої ж точки зору дотримується і переважна більшість західних вчених). Серед українських вчених — представників модерністського напрямку, можна виділити Я. Грицака, котрий вважає, що початок промислового перевороту, який настав після Французької революції, сприяв переходу від сільського до міського способу життя, від багатьох розрізнених культур до єдиної універсальної культури. Це сприяло перетворенню до — національних етнічних спільнот у нації [2, с. 58]. З античності та середньовіччя слово вживалося для означення віддалених, «варварських» народів, згодом — для означення студентських земляцтв, регіональних угруповань церковної еліти. У пізньому середньовіччі та за раннього Нового часу слово «нація» набуло рис етнізації та почало вважатися синонімом «країни», «народу». У сучасних суспільних науках поняття «нація» прийнято хронологічно застосовувати до модерної та новітньої доби, пов'язуючи його з поширенням модерного націоналізму та сучасної моделі національної держави, спочатку — до Європи та США, а потім — до інших регіонів світу. Із межі 18-19 ст. Поняття «нація» вживається переважно у двох значеннях: 1) політична (громадянська) нація — суверенна спільнота громадян певної держави, незалежно від етнічного походження; синонім — «державна-нація». 2) етнічна (етнонація) — установлена спільнота людей, об'єднана етнокультурним походженням. Визначальною особливістю нації часто вважають мову, але вона лише в окремих випадках виняткова для неї, окремі нації взагалі ідентифікують себе як багатомовні (наприклад: швейцарська) [1, с. 15]. На відміну від мови, національна культура є унікальною для нації, однак вона також містить багато елементів, спільних з іншими націями. Найпопулярніші теорії вищезгаданої нації — етнічна та політична, що заклали найпоширеніше сучасне розуміння цього феномену. Вони утвердили два підходи до нації: як до політичної спільноти, оформленої у державу, та як до етнічної спільноти. Прихильники політичної теорії нації вважають її політичною спільнотою, що має власну державу або намагається реалізувати право на самовизначення, домагаючись її утворення або відродження, якщо така держава колись існувала. Раніше у такий спосіб відрізняли категорію «нація» від категорії «етнос» — дослідники були переконані, що нацією може називатися лише той етнос, який вже сформував власну державу (кожен етнос у процесі етногенезу намагається створити власну державу і, таким чином, перетворитися у націю); на сьогоднішній день до категорії нація зараховують також і етноси, які лише намагаються створити власну державу. Нацією вважають політичну спільноту, до складу якої входять всі громадяни держави, незалежно від їхнього етнічного походження (такого погляду

дотримуються й українські етнополітологи). Значення поняття «політична нація» сформувалося наприкінці 18 – у середині 19 ст. в США та тих державах Західної Європи, яким був властивий відносний збіг етнічних і державних кордонів, а поширення ідеології модерного націоналізму хронологічно збігалося із процесами широкої демократизації. Внаслідок Першої світової війни і Другої світової війни модель політичної нації була закладена як основний елемент сучасної світової політичної системи та міжнародного права (Ліга Націй, Організація Об'єднаних Націй). Протягом усієї історії людства будь-яке організоване людське суспільство вважалося нацією. Під нацією розумівся народ зі своєю історією, культурою і мовою, у якого навіть не завжди був офіційний уряд або чітко визначене місце проживання. Багато націй, по суті, являли собою племена, як, наприклад, чероки зі штату Оклахома. У XVII ст. визначення нації змінилося, тому що політичні цінності змістилися у бік поняття «нація-держава». З появою сучасної концепції націоналізму, під яким розуміється розвинене почуття культурної, історичної і територіальної єдності, люди усвідомили своє право проживати у своїх власних національних державах. Стрімкий розвиток сучасного поняття нації викликало за минулі століття серйозні зміни у світі. Відданість монархам, церкві або своїм владикам змінювалася відданістю справі нації. У XX ст. світова політична структура продовжувала докорінно мінятися, що було викликано розвитком сучасних засобів зв'язку і пересування, внаслідок чого націоналізм став ще більш помітною політичною силою. Великі імперії, подібні Австро-Угорщині або Британській імперії, розколювалися в міру того, як підкорені народи починали боротьбу за права своїх націй на самовизначення. Це викликало появу багатьох нових держав, особливо в Америці, Азії та Африці. Зараз у світі нараховується 260 окремих націй, і процес їхнього утворення ще не закінчився, хоча відбувається і не так швидко. Різні нації світового співтовариства являють собою приклад різних стадій соціального, економічного і культурного розвитку. Деякі з них, наприклад, американці і японці, розвинуті в технічному відношенні держави з високим життєвим рівнем. Інші ж, як Індія і Заір, намагаються побороти злидні. Але незважаючи на всі їхні розбіжності, усі нації мають спільні характерні риси, що роблять їх національними державами. Сьогодні немає єдиної думки щодо визначення поняття «нація». Є десятки, якщо не сотні, визначень нації. Це можна пояснити складністю цього соціального феномену, його різнобарвністю, а також тим, що він постійно змінюється, розвивається відповідно до умов соціальної трансформації. Це вельми складний організм, що фактично перебуває в безкінечній динаміці і впливає на історичний розвиток. Так, наприклад, довгий час більшість фахівців основною ознакою нації вважали спільність економічного життя. Сьогодні більша увага приділяється «національному характеру». Не існує однієї головної ознаки, всі вони важливі. Втрата нацією будь-якої з них призводить до непорозуміння в тлумаченні цієї важливої форми спільності людей. Можливо лише змінити порядок ознак за ступенем їх важливості.[4,с.10].

Висновки: нація є результатом потреби сучасного суспільства в культурній гомогенності, обумовленій розвитком індустріального виробництва. Становлення нації безпосередньо зв'язане з поширенням загальної і засобів масової інформації. Нації — цілеспрямовано створювані спільноти. Провідна роль у цьому процесі належить інтелектуальній верстві суспільства. Нація формується на основі декількох етносів, серед яких один є переважаючим. Чимало істориків та політологів стверджують, що територія, мова, культурні та економічні зв'язки є лише підґрунтям, на якому формується нація. Народність стає нацією лише тоді, коли в неї виникає стійка потреба в політичному, культурному, психологічному самовизначенні. Отже, нація — це стійка спільність людей, що історично склалася, виникла на основі спільності мови, території, економічного життя і психічного складу який проявляється у спільності культури, релігії, походження, інтересів.

Список використаних джерел

1. Галушко К. Ю. «Нація» Київ. 2010. 41с.
2. Вербець В. В., Субот О. А., Христюк Т. А. «Соціологія». 518 с.
3. О. Бочковський «Вступ до соціології» 338 с.
4. Касьянов Г.В. «Нація» і «націоналізм»: слова і терміни // Український історичний журнал. 1999. № 2. С. 3-14

ВПЛИВ ВИРОБНИЦТВА НА СПОСІБ ЖИТТЯ СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження. Ця тема досить популярна серед науковців й досі. Вони й досі продовжують вивчати її, тому що саме виробництво є тим критерієм, визначає спосіб життя суспільства в певні історичні проміжки часу та періоди. Тому ця тема варта уваги, адже досить важливо знати те, який тип виробництва був притаманний тій чи іншій добі та які чинники впливали на зміни виготовлення.

Мета дослідження. Визначити який вплив несе людська діяльність на спосіб життя суспільства, дізнатись про поняття матеріального і суспільного виробництва.

Завдання дослідження. Зрозуміти та пізнати суть впливу виробництва на спосіб життя суспільства.

Об'єкт дослідження. Виробничі відносини.

Предмет дослідження. Вплив виробничого науково-технічного прогресу на спосіб життя людства. Саме поняття «виробничі відносини»- це одна з основних категорій не тільки політичної економії, але й історичного матеріалізму. Але ось розробці економічного змісту цього поняття досі приділяється значно більше уваги, ніж дослідженню його загально-соціологічного сенсу. Підхід до їх вирішення передбачає, передусім, Уточнення загального визначення поняття виробничих відносин, саме як категорії історичного матеріалізму, оскільки, наприклад в марксистській соціологічній літературі, поки ще немає його загальноприйнятого визначення . Різноманітні відмінності між різними визначеннями можна звести до двох основних. По-перше, це розбіжність у поясненні їх родової ознаки, яка пов'язана з недостатніми знаннями у питанні змісту і співвідношення понять. Ця проблема вимагає спеціального дослідження і виходить за межі даної статті. По-друге, це розбіжність у змісті деяких видових відмінностей, в основному між сучасними визначеннями, з одного боку, і класичними -з другого. Найголовнішим чином це стосується змісту поняття виробництва як того процесу, в якому складаються виробничі відносини. Слово «суспільне виробництво» асоціюється лише як якесь одне з матеріальних благ, а самі виробничі відносини найчастіше асоціюються з економічними [1, с. 145]. Виробництво як відносно самостійний процес не викликає якогось сумніву. Матеріальні умови існування людини дуже різноманітні, і їх виробництво само складається з деякої множини процесів. Завдяки цьому деякі функції в процесі виробництва суспільних відносин набувають відносно самостійного існування. Духовне виробництво тепер також набуває і деякого самостійного існування, завдяки поділу розумової і фізичної праці і появі писемності, В цьому сенсі воно виступає у вигляді виробництва різного роду інформації. Відтворення суспільних відносин на цьому етапі зазвичай здійснюється в сфері виробництва речей. Завдяки багатьом змінам специфічні відносини, в які вступають люди всфері інформаційного виробництва, займають усе впливовіше місце в системі виробничих відносин в цілому. Деталі майбутнього розвитку і подальшого метаморфозу структури виробництва життя ще не ясні.[2, с.223] Однак, деякі припущення про звальний характер після інформаційної форми суспільного виробництва життя впливають з самої логіки його розвитку. Таким чином, історична структура процесу суспільного виробництва життя виявляється як певний порядок слідування п'яти його форм і може бути представлена у вигляді трьох періодів, середній з яких виступає як послідовність трьох етапів (аграрного, індустріального та інформаційного).

Висновок. Суспільне виробництво життя дозволяє зробити кілька висновків. Отже, виробництво життя набагато складніше явище ніж виробництво матеріальних благ, так як останнє лише один з процесів першого. По-друге, ієрархія різних процесів у системі суспільного виробництва життя історично змінюється і на різних етапах домінуючими виявляються різні види виробництв, відносини яких визначають місце і вплив всіх інших сторін виробничих відносин в цілому, відповідно, поняття виробничих відносин має історично конкретний зміст. По-третє, інтерпретація виробничих відносин як таких, в які люди вступають у процесі виробництва лише матеріальних благ, позбавляє це поняття його методологічного значення як однієї з основних категорій дослідження суспільства на всіх етапах його розвитку, тобто позбавляє її статусу однієї з основних загально-соціологічних категорій. Тому людина-головний вимір науково-технічної революції, її життєдіяльністю та інтересами вимірюються соціальні зміни, що вимагають свого філософського осмислення.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В. Я, Михальченко М. І, Сучасна соціальна філософія 1996, 145 с.
2. Марчук Л. П. Вплив інноваційних змін на розвиток суспільства. К., 2011, 223 с.

ГРОШІ ЯК ПРЕДМЕТ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОГО ДИСКУРСУ

Актуальність теми дослідження визначається чинниками об'єктивного характеру. До числа об'єктивних причин можна віднести значне підвищення ролі грошей у сучасному суспільстві. Гроші - це реальність, постійна риса нашого повсякденного життя. Це надає нашому життю особливий ритм, особливий «шарм», особливе сприйняття світу і нашого місця в ньому. Гроші диктують свою політику, нав'язують свій світогляд, свою філософію. Тобто, гроші не лише вплинули на матеріальний світ, а й на внутрішній світ людини, так як вносять свої корективи на людські цінності, моральні критерії, інтереси. Це лише ілюзія, що ми контролюємо свої гроші: насправді ми не помічаємо, як непомітно та швидко вони контролюють нас. Завдяки цьому гроші вийшли за межі своїх традиційних функцій як еквівалента товару чи послуг, розширивши сферу свого функціонування. Проте, наша влада над грошима реальна лише в тій мірі, в якій ми здатні зрозуміти її владу над нами. Гроші істотно змінили систему людських цінностей, тому вивчення філософії грошей дає можливість побачити можливості впливу грошей на людину і побудову нової «економічної людини».

Мета дослідження полягає в тому, щоб дослідити значення і функціонування грошей, їх безпосередній вплив на розвиток людини.

Також **завданням дослідження** є проаналізувати як гроші взаємодіють з людиною, їх місце у розвитку соціального буття як чинника, що визначає логіку і смисл суспільного життя та його спрямованість. Розкрити сутність глобального впливу грошей людини в сучасну епоху.

Об'єктом дослідження є грошовий феномен як прояв соціального буття.

Предметом дослідження є гроші з соціально-філософського погляду. Людина багато століть прагнула зрозуміти сутність грошей. Про гроші писали філософи та економісти, державні діячі, письменники, навіть поети. Гроші вихваляли і проклинали, про них мріяли і зневажали. Що таке гроші - добро чи зло? Вони приносять стабільність і нестабільність і змушують людей прагнути й тікати від них. Гроші здатні створювати і руйнувати, об'єднувати і роз'єднувати. Вони роблять людей партнерами і суперниками і можуть впливати на долю окремих людей і цілих народів. Але що дають гроші - свободу чи залежність? Люди отримують гроші, важко працюючи та граючи, і витрачають їх із радістю та сумом. Людина робить гроші, а гроші роблять людину: вони формують її спосіб життя і спосіб мислення. Гроші здатні викликати весь спектр емоцій. Якби можна було зібрати воедино все, що було написано про гроші в різні часи і різними народами, то вийшло б гігантське різнокольорове полотно людських думок і почуттів, на якому чергуватимуться яскраві й темні тони. Гроші як об'єкт пізнання входять до сфери особливої галузі знання — економічної науки, яка, як і будь-яка інша наука, має свій предмет, методи дослідження і переслідує свої цілі. Сучасна економічна теорія (економікс) розглядає гроші як «засіб обміну», призначений для полегшення торгівлі, і в цьому полягає їх «життєва важливість». Завдання економічної науки полягають у тому, щоб пояснити, скільки грошей потребує економіка та які фактори впливають на коливання пропозиції та попиту на гроші. Але, враховуючи важливість аналізу грошових потоків і ринкової ситуації, слід погодитися, що цього недостатньо для того, щоб розгадати таємницю грошей і зрозуміти їх роль у житті суспільства. Для цього потрібен філософський підхід, потрібні методи інтелектуального дослідження, які допоможуть охопити цілісну картину грошей як соціального явища. До кількісного аналізу слід додати «якісний». І в цьому сенсі ми маємо повне право говорити про філософію грошей [1]. Філософія грошей як наукова дисципліна – це філософський аналіз системного впливу логіки грошей, грошових відносин на світово-духовний світ людини і суспільства. Цілісну картину грошей можна скласти на основі аналізу грошей не тільки як засобу, а й як мети обміну. Як засіб обміну гроші сприяли розвитку торгівлі, прискоренню та розширенню руху товарів і послуг, формуванню економічних зв'язків у суспільстві. Як мета обміну гроші мали величезний вплив на розвиток самої людини, її цілеспрямовану діяльність, ставлення до праці. Вона змінила ціннісні орієнтації людини та її уявлення про норми моралі [2]. Подвійна роль грошей як засобу і мети обміну розглядалася Аристотелем у його працях про державу і послужила теоретичною основою для визначення поняття «економіки» як мистецтва придбання корисних благ і «хрематистики» як мистецтва збагачуватися. Першу роль грошей Аристотель вважав необхідною і відповідною природі, а другу — навпаки — неприродною і позбавленою будь-яких кордонів. Подальший хід історії показав, що обидві ці ролі грошей є суттєвими і доцільними і, крім того, являють собою єдність протилежностей, а їхня внутрішня суперечність служить джерелом суспільного розвитку. Саме з цих позицій К.Маркс проаналізував сутність грошей і показав, як гроші, як мета обміну, можуть перетворюватися на капітал. Саме з цієї позиції Г. Зіммель підкреслював величезний вплив грошей на людські дії, коли гроші стають метою. Цінність грошей впливає не з їх матеріальної форми, а зі змісту того суспільного процесу, який гроші опосередковують своїм обігом і таким чином роблять можливим. Гроші — це річ, яка, незалежно від їх матеріальної чи символічної форми, має власний спосіб переміщення від однієї людини до іншої, і цей особливий спосіб переміщення робить гроші засобом соціальної взаємодії, засобом спілкування. Це «джерело величезної цінності грошей для суспільства». Люди, що живуть у суспільстві, можуть привласнювати блага лише шляхом відчуження грошей і

можуть привласнювати гроші шляхом відчуження товарів (або праці). Це соціальний порядок перерозподілу соціальних цінностей і розподілу ресурсів. Те, що було моїм, стає чужим, а те, що було чужим, стає моїм. Гроші служать засобом загальної обмінності і, завдяки цьому, мірою вартості - «мірою всіх речей». Такий обмін є механізмом соціальної взаємодії приватних інтересів, є способом реалізації індивідами своїх цілей, бажань і мрій – їхньої свободи у виборі. Усі ці моменти самореалізації особистості в обміні становлять життя «економічної людини» з її кількісними та якісними характеристиками. Володіючи властивістю загальної обмінності, гроші стають не тільки цінністю, але і мірою вартості обмінних благ — «мірою всіх речей». Вони виражають якісну безмежність можливого в діях людей, виступають стимулом і спонукальним мотивом багатьох видів діяльності — як гуманних, так і антигуманних. Гроші здатні заохотити до будь-яких зусиль проти людини, перетворити на предмет купівлі — продажу те, що ним не повинно бути в здоровому суспільстві. Це означає, що вони вносять у суспільне буття як порядок, так і елементи хаосу. Але гроші є лише засобом реалізації вольових, розумових зусиль людини. Гроші сумлінно задовольняють як руйнівні, так і конструктивні дії людини і є лише засобом для здійснення її волі та розуму. Вони створюють або руйнують саму людину як особистість, сильно впливають на побудову її індивідуальної системи цінностей, на розстановку особистих пріоритетів і цілей. Все залежить від співвідношення двох сил - розуму і грошового інтересу - в цілеспрямованій діяльності людей [3].

Висновки. Гроші істотно змінили сучасний світ і філософія допомагає зрозуміти сенс такого впливу грошей на цінність в суспільстві. Гроші є одночасно і продуктом цивілізації, і інструментом її подальшого розвитку. Гроші здатні задовольнити побутові потреби людини, виконувати функцію комфорту і матеріального благополуччя. Також вони розвивають «соціальний інтелект», змушуючи суспільство контролювати «вільну гру ринкових сил». Але потрібно пам'ятати, що гроші мають й рушійну силу, якщо неправильно розуміти їхню роль і призначення. Філософія грошей може зробити певний внесок у виховання людства та допомогти людям пам'ятати, що «мірилом усіх речей» завжди має бути людина.

Список використаних джерел

1. Шептун А. «Філософія грошей» URL: <https://www.bu.edu/wcp/Papers/Econ/EconShep.htm>
2. Борінштейн Є. «Філософія грошей як основа формування сучасної людини» URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/8173/1/Borinshteyn%20Yevgen%20Ruslavovych%202019.pdf>
3. «Філософія грошей» URL: <https://studfile.net/preview/5009752/page:96/>

ЕВОЛЮЦІЯ ГРОШЕЙ В РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ МИСЛЕННЯ: ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД

Актуальність теми дослідження. У суспільстві гроші виступають матеріальним благом, вони фіксують міру цінності певного об'єкта як речі, здатної бути загальним еквівалентом обміну інших речей. Проблема грошей завжди була в центрі уваги політиків, економістів, філософів. Про це свідчать праці Г. Зіммеля, О. Суббето, Ю. Осипова, Дж. Везерфорда та ін. Для розуміння методологічних основ дослідження проблеми грошей мають праці І. Ескевич, Дж. Кейнса, Ф.Гаєка та ін.

Мета дослідження: розкриття та розуміння проблем еволюції ціннісного відношення до грошей в історії розвитку філософії, так і соціальної сутності.

Завдання дослідження: розкрити проблеми еволюції грошей в історії розвитку економічної та філософської думки.

Об'єкт дослідження: еволюція грошей та їх сенс.

Предмет дослідження: розвиток грошей, розкриття проблеми еволюційного етапу, і економічної сутності думки про гроші. Економісти вбачають причину появи грошей у розвитку торгівельних відносин. Гроші були за різною формою (худоба, хутра, банкноти, черепашки, монети), але завжди були постійні за змістом і функціями – засіб обміну. Підоснова розкривається в процесі їх еволюції. Саме у цих властивостях і приховується парадокс: про гроші написано тисячі книг, і разом з тим «ми занадто мало про них знаємо» [4, с.11], - говорить М. Фрідмен. Причина парадоксу полягає в тому, що гроші не потрапляють в аналітичне поле грошових теорій. Через те, гроші потрібно розглядати не як міру вартості і засіб платежу, не як засіб накопичення, а «гроші як особливий спосіб дивитися і думати, як специфічна постановка погляду культури, як потрібний і активно використовуваний нею інструмент мислення і компонент буття» [4, с.12] – вказує І. Ескевич. В глибинах економічної реальності прихована головна сутність грошей, виявленням якої завжди займалася філософія. В античні часи вважали, що знання є своєрідною копією предмета, за допомогою якого предмет переводиться в стан знання. Теза про єдність знання і предмета поєднувалася з нерозумінням активності суб'єкта в процесі пізнання; всі продукти його суб'єктивної пізнавальної діяльності – лише хибна, неістинна думка. Мислителі розглядають гроші як одну з цінностей цивілізованого суспільства. Аристотель, як і Платон, підкреслював важливу соціальну функцію грошей – бути засобом обміну, способом порівняння цінностей предметів один з одним [3, с. 34]. Кредо Б. Франкліна була «свідома праця». З точки зору мислителя, гроші завжди повинні були мати обмеження, пов'язані з строгою соціальною і особистою моральністю. З його точки зору, світ став би значно кращим, якби кожний «виробляв більше, а споживав менше» [1, с. 154]. Головне полягало в тому, що завдяки Б. Франкліна гроші були легалізовані для теоретики-економічного, культурологічного і філософського аналізу. Заслугує уваги аналіз грошей в параметрах проблем «властивості» представниками німецької класичної філософії. Тільки той, може бути власником «самого себе» і вільний розпоряджається собою, є особистістю і правомірним суб'єктом. Власність розрізняється як «власність» на своє «Я» і «власність» на речі. Кожен громадянин держави має право власності на своє «Я» і стає внаслідок цього правовим партнером даної держави. Значну увагу проблемі грошей приділяв видатний німецький мислитель Г.В.Ф. Гегель. Його концепція викладена в основному в праці «Філософія права», в якій обґрунтовується основи і принципи громадянського суспільства, народжуваного ринковою економікою. Гроші є невід'ємною частиною власності, є «вкладання волі в річ», і тим самим особа дає собі «зовнішню сферу своєї свободи» [2, с. 40]. Найважливішою передумовою власності і грошей Г. Гегель вважав свободу. Стверджуючи що речі, на відміну від вільної особистості, є «невільними, позбавленими індивідуальності, безправними», мислитель трактував власність як схуднення «абсолютної ідеї», завдяки якій особистості переходить із суб'єктивного змісту в об'єктивний. У власності особистості знаходить для себе «зовнішню сферу свободи». Проблема грошей стає зрозумілою, якщо мати чітке визначення поняття «цінності». В найбільш загальному плані «цінність -збережена можливість задовольнити свою потребу. Грошима самими по собі неможливо користуватися безпосередньо, вони повинні бути перетворені в специфічні речі» [2, с. 403]. Оскільки придбана за гроші річ має цінність, кожен може задовольнити нею свою проблему. Для продукт іншого функціонування грошей, з точки зору Г.Гегеля, потрібна наявність громадського суспільства. Воно надає кожному індивіду право увійти в ту страту в яку він хоче, і заробляти стільки грошей, скільки може. Потреба в товарах не обмежена, і якщо яка-небудь галузь переповнена виробниками, то окремі люди можуть цього не зрозуміти, вони спрямовуються в неї і гинуть. Можна, звичайно, в цьому випадку сказати: надлишок стане очевидним, і тоді окремі індивіди підуть звідти.

Висновок. Гроші є зручним засобом для переходу всіх цінностей, які не підлягають «зважуванню» або «вимірюванню» до кільких характеристик. Через це вони не підпорядковуються звичній шкалі цінностей. Тому можна констатувати, що і сучасна філософська думка поки не прийшла до однозначного розуміння грошей ні з точки зору того, що таке феномен грошей, ні з точки зору методології дослідження. Про це свідчить їх еволюція, яка демонструє самі різні принципи та підходи до їх розуміння та дослідження.

Список використаних джерел

1. Везерфорд Дж. Історія грошей: Боротьба за гроші від пісковика до кіберпростору / Дж. Везерфорд; [Пер. з англ. Т. Слущкої, І. Сиснева]. М.: ТЕРРА-Книжковий клуб, 2001. 320 с.
2. Гегель Г. В. Ф. Філософія права / Г. В. Ф. Гегель; Пров. снем; ред. і сост. Д. А. Керімов та В. С. Нерсеянц. М.: Думка, 1990. 524 с., 1 л. портр. (Філосо. спадщина).
3. Гончаров В. В. Гроші у контексті аксіологічного аналізу/ В. В. Гончаров // Мандрівець. 2008. № 4 (75). С. 33-37.
4. Єскевич І. В. Метафізика грошей. Три дії з прологом епілогом / І. В. Єскевич. М.: Ексмо, 2006. 272 с.

ПРОБЛЕМА ГУМАНІЗАЦІЇ ГЛОБАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Актуальність дослідження пояснюється, по-перше, плінністю та динамічністю сучасних глобалізаційних процесів та їх глибинними впливами на метафізичну сутність людини, по-друге, гносеологічними запитаннями філософських смислів, що спрямовані на повне розкриття феномена особистості в його багатогранності та цілісності, по-третє, комплексом запитань, що виявляють джерела й зміст людського буття, пов'язаних з розвитком, формуванням і функціонуванням особистості; по-четверте, необхідністю звернення до проблеми соціальної адаптації людини в умовах «незахищеності» людини від аномалій, психічних, фізичних деструкцій людської свідомості; по-п'яте, сучасні глобалізаційні процеси впливають на порушення гармонії у системі «людина-природа», адже формування особистості та лікування її душі відбувається під впливом естетичного споглядання на багатства природи; по-шосте, агресивна сторона глобалізації та уніфікація світу впливають на переоцінку цінностей, що змінюють світоглядні орієнтації, життєві сценарії особистості як фундатора мегапроекту під назвою глобалізація.

Мета дослідження: обґрунтувати актуальність дослідження проблеми гуманізму особистості та філософії глобалістики; визначити сутність гуманізму особистості у вимірах філософії глобалістики; дослідити традиції, напрямки діяльності в глобалістиці задля подолання глобальних проблем людства.

Об'єктом дослідження є людський фактор у системі глобалізованих світових і регіональних проблем, а саме виживання людства у складних соціокультурних процесах сучасної глобалізації.

Предмет дослідження – аналіз негативних, деструктивних форм і наслідків розвитку глобальної цивілізації. Для вирішення цієї мети поставлені наступні **завдання:** проаналізувати зміст поняття «глобалізація»; дослідити соціокультурні та антропологічні трансформації у глобалізаційному просторі; дослідити соціокультурні та антропологічні трансформації суспільств у цивілізаційному світохарактері; дослідити типи та види гуманізму в умовах глобалізації; виявити шляхи і напрями оптимізації гуманістичної парадигми у різноманітних проектах розвитку сучасної цивілізації. Наукове дослідження проблеми: гуманістичний підхід в умовах глобалізації ми знаходимо у поглядах низки педагогів. Так, вже концепції Я. Коменського, Ж. - Ж. Руссо, І. Песталоцці, А. Дістервега пройняті думкою про те, що духовний розвиток людини має будуватися відповідно до принципів природо-відповідності і культуровідповідності. Осмисленню феномену духовності в контексті історико-педагогічних процесів приділяли значну увагу видатні громадські діячі та педагоги Г. Сковорода, М. Костомаров, П. Куліш, М. Драгоманов, Б. Грінченко, М. Грушевський, С. Русова, В. Сухомлинський, К. Ушинський та інші. Обговорення проблеми: В останні десятиріччя ХХ століття соціально-економічні, політичні і культурні процеси висувають нові проблеми, які здійснюють значний вплив на характер розвитку як окремих регіонів, держав і спільнот, так і всього людства. Однією з таких проблем є задача осмислення гуманістичних умов, факторів і наслідків сучасної глобалізації. Від того, як людина буде розуміти суть глобальних процесів, систему вирішення задач, які породжуються нею, залежить майбутнє не тільки окремо взятого регіону і культурної спільноти, але і всієї земної цивілізації. Пріоритетність даного дослідження визначається не тільки кризовим станом сучасного світу в екологічному, політичному, культурному та демографічному відношеннях, а, перш за все, його цивілізаційною нестійкістю у людському, духовно-моральному та культурному вимірах. Намагання взяти під контроль вирішення проблеми гуманізму в умовах глобалізації сучасності передбачає глибокий аналіз дійсних причин і умов їх виникнення, що є досить актуальним для філософсько-антропологічного і культурологічного осмислення майбутнього людства. Глобалістика як наука про сучасний світ дозволяє висвітлити питання стійкого розвитку суспільства, проблеми ноосфери та основи світогляду в умовах формування нового світу. Вона вивчає найбільш загальні закономірності розвитку людства і моделі світу, який управляється як єдиний соціальний організм у єдності і взаємодії трьох основних глобальних сфер – екологічної, соціальної та економічної. Глобалістика і гуманістика – це дві взаємодоповнюючі і навіть взаємопроникливі сторони пізнавального процесу. І в тому, і в іншому випадку предметом пізнання виступає людина, її зовнішня, соціокультурна, або внутрішня, індивідуально-особистісна сторона [2]. Соціально-філософська категорія «особистість» визначає людину у відношенні до чогось більшого, ніж вона сама: Бога, етичних цінностей, закону, суспільства. Особистість – філософське, психологічне, теологічне поняття. В грецькій літературі слово «просопон» (особистість, персону) є синонімом слова «індивід», «людина» (чоловік чи жінка). Перше філософське розуміння особистості розробив І.Кант. Для нього особистість характеризується самодисципліною, здатністю бути господарем власної долі. На думку В.Жадько: «Філософія спонукає до ідеї створення суспільства на засадах домінування мислення як способу досягнення істинних знань про сутнісні основи буття суцього» [3, с.26]. Часто «особистість» приписується людині головним чином під час розгляду ситуацій, трансцендентних до неї як біологічної істоти. Більшість дослідників сходяться думками у тому, що глобалізація – це багатоаспектний процес тотального включення всіх сфер матеріального й духовного буття різних країн і народів планети у формування єдиної системи, яка

знаходиться у прямому зв'язку з біосферою. Її суттєвою особливістю є усвідомлення різними країнами й народами глобальних планетарних загроз, а також формування глобальної спільноти на основі споріднених ціннісних орієнтирів, культури, способу життя. Відбувається інтенсивний розвиток інформаційно-технологічної революції, паралельно з філософією, наукою, екологією формується парадигма глобалізації. Дослідники вказують на те, що тенденції до глобалізації детермінуються «образами світового порядку». Глобалізація економічної активності супроводжується культурною глобалізацією. Р.Робертсон пропонує замінити поняття «глобальна культура» терміном «глокалізація». У вирішенні певних комплексних проблем сучасного світу людина не може обійтись без світоглядних установок і принципів, що відбивають загальнолюдські цінності, без розуміння того, що в певних ситуаціях слід жертвувати приватними інтересами в ім'я подолання спільних екологічних небезпек. Вихід з екологічної кризи та оптимізація навколишнього середовища вбачаються у творчому пошуку та з'ясуванні позитивного досвіду традиційних форм природокористування в культурах різного типу та їх ефективному поєднанні з найбільшими досягненнями науки та цивілізації для збереження життя на планеті земля. Система екологічних знань не може бути повною, якщо вона не враховуватиме етнічні аспекти природокористування. Враховуючи такі глобальні зрушення, філософія глобалістики повинна допомогти окремим наукам усвідомити сучасну ситуацію, знайти шляхи виходу із кризових явищ, шукати шляхи утвердження позитивних, подолання негативних наслідків для людини і біосфери. Отже, в глобальному суспільстві зберігається необхідність у використанні філософської методології, яка б задовольняла потребу збереження глобальних цінностей світу та справедливості, що впливає на формування ідеалів особистості. Для цього необхідно змінювати свідомість сучасної людини через філософію. Глобалізація здійснює зростаючий вплив на особистість, яка «розширюючи» і змінюючи її свідомість впливає на всі сфери буття, породжуючи глобальні проблеми. Останні швидко змінюють світ, ці зміни неминучі і надзвичайно масштабні, а їхня швидкість зростає експоненційно. За словами В.Ляха: «Нашу добу все частіше кваліфікують як добу глибинних трансформацій, метаморфоз та перетворень» Таким чином, аналіз філософського, теологічного, соціального, культурологічного, мистецького, мовного, педагогічного, психологічного контекстів поняття «духовність» дозволяє зробити висновок, що зміст кожного контексту визначається предметом дослідження вище перерахованих дисциплін. Особливості становлення духовної цілісності обумовлені трансформацією українського суспільства. Становлення духовності в особистості в сучасному українському суспільстві несе на собі відбиток світових глобалізаційних і трансформаційних процесів в українському суспільстві та ґрунтується на самобутньому національному менталітеті. В сукупності - ці об'єктивні причини сучасного стану духовного розвитку української спільноти. Глобалізаційні процеси в світі, маючи негативні наслідки і позитивні перспективи для розвитку людства, так само відбиваються і на розвитку окремої особистості. Під негативним наслідком маємо на увазі посилення нерівності розвитку національних спільнот. Стрімкий технічний і технологічний прогрес перетворив країни зі стабільними показниками соціально-економічного розвитку в ще більш спроможні, а країни третього світу занурюються в ще більш злидні. Економічний розвиток країни складає підґрунтя для розвитку особистості, обумовлюючи наявність сили і часу, якими людина може скористатися [1]. До того ж глобалізаційні процеси через Internet, загальний світовий ринок, світові економічні і політичні об'єднання (МВФ, ВТО, світовий банк) «розмивають» державні кордони, зменшуючи вплив національної самоідентифікації людини, як важливу засаду розвитку особистості. Особистість опиняється в ситуації, коли національна самоідентифікація ускладнюється, а механізми планетарної ще не усвідомлені. На особистість це впливає негативно, порушуючи її орієнтацію в соціальному просторі. Стосовно глобальної позитивної перспективи помітимо, що негативні наслідки змін, які відбулися, мають бути подолані в процесі складання єдиної планетарної спільноти. Єдина планетарна спільнота в майбутньому має стати носієм нового історичного типу духовної цілісності людства, який, ґрунтує свої засоби в коеволюційній діяльності людини. Подвійно- парадоксальна природа української ментальності приховує в собі повні можливості самореалізації особистості, саме це є нагальною потребою духовного зростання українського народу [4].

Висновки: як казав Гегель «Розвиток і рух вперед - це процес закономірний і необхідний людству». Хоч глобалізаційні процеси в світі мають, як і позитивне значення, так і негативне але дійсно потрібні спільноті для пізнання чогось нового. Нові технічні і технологічні прогреси перетворили країни зі стабільними показниками соціально - економічного розвитку в ще більш спроможні. Глобальний розвиток країн допомагає людям знайти себе, сформувати свою особистість, знайти справу яка тобі подобається і розвивати її у різних галузях. Адже цю справу ти передаватимеш з покоління в покоління.

Список використаних джерел

1. Кармадонов О. Глобализация и символическая власть // Вопросы философии. URL:http://socio.isu.ru/ru/chairs/krs/sotrudniki/karmadonov_o_a/index.html
2. Глобалистика:Международный междисциплинарный энциклопедический словарь / Гл. ред.: И.И.Мазур, А.Н. Чумаков. М. СПб. Н.-Й.: ИЦ «ЕЛИМА», URL: <https://refdb.ru/look/2905581.html>
3. Жадько В. Соціально-духовні виміри світоглядної свідомості. URL:https://shron1.chtyvo.org.ua/Taran_Volodymyr/Sotsialna_filosofii.pdf?PHPSESSID=n6t7rlc8u0agc8o9fmhueqq5v5
4. Лосев А.Ф. Философия. Мифология. Культура URL:https://platon.net/load/knigi_po_filosofii/kulturologija/losev_filosofija_mifologija_kultura/16-1-0-1485

КИТАЙСЬКА ТРАДИЦІЯ ФІЛОСОФСЬКОГО ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМ УПРАВЛІННЯ

Актуальність теми дослідження. Виховання в кожному регіоні чи країні світу має свої джерела, принципи й особливості. Універсальними джерелами правового виховання традиційно виступають такі об'єктивні форми духовної діяльності: звичай, моральне виховання в родині і суспільстві, релігія, політичні відносини і традиції влади, правова доктрина, система правосуддя і покарання.

Мета дослідження: дослідити китайську традицію філософського осмислення проблем управління.

Об'єкт дослідження: китайська традиція.

Предмет дослідження: основні поняття, принципи й методи управління, на основі яких функціонують і розвиваються соціальні системи будь-якого рівня на основі здобутків філософської традиції Давнього Китаю.

Завдання дослідження: простежити особливості виникнення та генези соціально-філософської думки Давнього Китаю.

Китайська філософія. Трепетне ставлення до традицій в Китаї має особливий культурний зміст, що породжує у європейців уявлення про Китай, як про суспільство традиціоналістського (патріархального) типу. Якщо на ранніх етапах розвитку філософської думки на передньому краї стояли безособово-узагальнені уявлення про світ, то згодом дедалі більше уваги приділяється проблемам Людини, її життя [1]. Надзвичайно цікавою є китайська традиція філософських розвідок у царині управління, з її антропоцентричністю та раціональним характером. Ще одна характерна риса китайської філософії управління – це догматизація конфуціанства. Ідея єдності та гармонії природи й людини, що пронизує всю конфуціанську та даосистську метафізику, знаходить своє відображення і у трактуванні управління: «управляти людьми, за китайськими поняттями, – все одно що управляти водним потоком: не потрібно докладати зусиль для того, щоб змусити воду текти в тому напрямку, куди вона прагне за своєю природою, але горе тому, хто спробує перепинити її шлях» [2]. У кінці III тисячоліття до нашої ери на території центральних рівнин Китаю починала зароджуватись протодержава, яка в той час представляла собою, по суті, племінний союз. Цей період прийнято називати епохою Шан-Інь. Після чергової міжусобиці в Китаї настала епоха династії Чжоу (XI-III ст. до н.е.) – один з найцікавіших періодів в історії країни, в цю епоху виникають конфуціанство, моїзм та легізм – етико-політичні концепції, про управління людиною, суспільством і державою [3]. З давніх-давен китайська соціальна система була чітко поділена на рівні, кожному з яких пропонувалися свої найсуворіші норми поведінки, причому ці приписи часом стосувалися навіть дрібниць. Наприклад, було точно відомо, в якому одязі кому ходити, яку їжу їсти, які обряди здійснювати. Вища аристократія так і називалася – «ті, хто їсть м'ясну їжу», в той час як на столі простолюдинів м'ясо не з'являлося, не тому, що його не вистачало на всіх, – причина полягала в ритуальних приписах [4]. Праці Конфуція дуже вплинули на все китайське суспільство. Наріжним каменем усієї філософії Конфуція вважалося збереження традицій, яке залишалося таким на всьому життєвому шляху філософа. А самому індивіду, згідно трактатів мудреця, належить бути хорошим громадянином для своєї країни, членом для свого суспільства, і, найголовніше, постійно розвиватися. Конфуцій вважав, що ключем до розуміння держави є ставлення людей один до одного. Так само в працях говориться, що через поліпшення взаємин між людьми можна поліпшити і державу. Однак філософ розумів, що побудувати повністю ідеальне суспільство, в якому не буде конфліктів, не вийде. Тому опора була зроблена на створення такої суспільної моделі, в якій конфліктувати буде нікому. Кожну людину Конфуцій розглядав як члена великої родини, в якій всі беруть верховенство батька. В якості батька для громадян виступає правитель країни. Вчення базується на 22 принципах. Однак серед них його фундаментальними є лише п'ять [5].

Висновок: Отже, сила і глибина впливу Заходу на китайську цивілізацію ще більше зростає і стала відчутною в усіх сферах культурного життя китайського суспільства. У Китаї до такого явища ставилися неоднозначно. Та серед китайської інтелігенції складалася стійка думка, що зміни, які відбуваються, дозволяють бачити історію самого Китаю по-іншому, з позиції сучасності. Як зазначав у своїй праці «Філософські проблеми державного управління» В. М. Князев: «Спираючись на традиційні погляди, Конфуцій розвивав патріархально-патерналістську концепцію держави. Держава трактується ним як велика сім'я. Влада імператора («сина неба») уподібнюється владі батька, а відносини правлячих і підданих – сімейним відносинам, де молодші залежать від старших» [6, с. 28].

Список використаних джерел

1. Електронний ресурс: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/philosophy/13170/>
2. Васильєв Л. С. «Стародавній Китай, Період Чжаньго (V-III до н.е.)»
3. Нересянца В. С. «Історія правових та політичних вчень»
4. Бабаян С. «Історія дослідження педагогічних ідей Конфуція у XX столітті у Китаї.» – Київ: Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. Випуск 43, 2012.
5. Електронний ресурс: <https://tureligious.com.ua/filosofia-ta-vchennia-konfutsia/>

6. Князєв В. М., Бакаєв Ю. В., Василєвська Т. Е. «Філософські проблеми державного управління» 2012р. С. 20-49.

ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Актуальність теми дослідження: зі зміною історично-культурного середовища та суспільних відносин в цілому відношення значення «людина-світ» перейшло в «людина-суспільство». Розглядом даної концепції займається соціальна філософія. Вона здобуває інтегративне знання про суперечності й проблеми розвитку суспільства та визначення місця і ролі у них людського чинника. У зв'язку з цим людство, яке вже усвідомило роль філософського знання, завжди звертатиметься до цінності її ідей. Саме завдяки ним, можна досягнути глибинні значення свого власного буття, які виступають у різних символічних формах - мовних, культурних, технічних, інформаційних тощо. Також, світ зараз переповнений розмаїттям знань, гуманістичних цінностей, життєвих орієнтирів і через це людині дуже важко оцінити ситуацію та створити повноцінний образ світу. Тому, щоб не потонути в технократизмі, сцієнтизмі та духовній неспроможності суб'єкт звертається до філософії [7].

Метою дослідження є розгляд проблеми «самовизначення» людини в сучасному світі, вибір системи цінностей, з якими вона себе ідентифікує і які намагається втілити у повсякденному житті.

Завдання дослідження: визначити основні методи пізнання світу; дослідити проблему самовизначення, його вплив на суспільство в даний період часу; визначити яку роль світогляд займає в житті людини.

Предмет дослідження: самовизначення особистості в сучасному світі.

Об'єкт дослідження: людина та її цінності. Людина-єдина істота, якій притаманна здатність до мислення. Вона не обмежується своїми базовими знаннями про світ і намагається все переосмислити в емпіричній або теоретичній формах. Так зване осмислення людиною усього, що відбувається навколо супроводжується бажанням до пізнання самого себе і розуміння власного буття. Ідея-уявлення, що відображає дійсність у свідомості людини та виражає її ставлення до зовнішнього світу. Тобто це думка, що формує мету діяльності, прогнозує подальший хід пізнання та практичного перетворення світу, створює певне майбутнє. Вона відображає основні прагнення та цілі особистості і складає певну світоглядну систему. З наукової точки зору ідея займає важливу позицію. По-перше, вона узагальнює практику попереднього розвитку знання в певній сфері науки. По-друге, відіграє роль фундаменту для узагальнення знань в цілісну систему. По-третє, створює шляхи та принципи розв'язання проблем, що постають перед науковим знанням. Проблема-це форма знання, основним завданням якої є пізнати те, що ще не пізнано людиною. Іншими словами, це знання про незнання, питання, яке вимагає відповіді. Також проблема-це процес, а не застигла форма, що включає в себе два основні моменти: постановку і вирішення. В свою чергу проблема допомагає людині, оскільки вона штовхає її на пошук шляхів або методів для отримання знання. Вирішення якої-небудь конкретної проблеми є суттєвим моментом розвитку знання, в ході якого виникають нові проблеми, а також висувуються ті чи інші концептуальні ідеї, в тому числі і гіпотези. Гіпотеза - це форма мислення, наукове припущення щодо причини виникнення яких-небудь явищ, істинність яких за сучасного стану пізнання і виробництва не можна довести. Наприклад, гіпотези про геліо-центричність системи світу. Гіпотетичне знання вимагає перевірки, оскільки воно не має достовірний характер, а лише ймовірний. Обґрунтування гіпотез має різний результат. В разі достовірності, вони стають істинною теорією, інші модифікуються, уточнюються або конкретизуються, якщо ж перевірка дає негативний результат, то такі гіпотези відкидаються і не піддаються подальшому розгляду. Перевірена і доведена гіпотеза переходить у розряд достовірних істин і стає науковою теорією. Теорія - це вища форма знання, яка дає загальне уявлення про закономірності та провідні зв'язки певної галузі дійсності, вона лежить в основі вчення. В іншому розумінні - це комплекс уявлень, ідей, спрямованих на пояснення якого-небудь явища [2]. Емпіричне знання отримане із досвіду людини, формується в процесі взаємодії з об'єктом дослідження, коли ми безпосередньо взаємодіємо та впливаємо на нього, обробляємо результати та робимо висновки. На емпіричному рівні застосовуються такі основні методи, як спостереження, експеримент, опис, вимірювання та моделювання [3]. Проблема самовизначення особистості складає основний сегмент становлення людини у сучасному світі. Ось ряд вчених, які тлумачили самовизначення особистості як процес і результат: Е. Фромм, К. Юнг, А. Камю, Ж.- П. Сартр, Ю. Габермас, П. Рікер, Е. Дюркгейм, Т. Парсонс. У цивілізаційному контексті цю проблему плідно вивчали: П. Сорокін, А. Тойнбі, С. Хантінгтон, Хосе Ортега і Гассет. На сучасному етапі самовизначення особистості у цивілізаційному вимірі розглядається такими дослідниками: Б. Срасов, І. Калайков, Б.Коваль, В. Ларцева, О. Арсен'єв, К. Чернова, В. Лавриненко, В.Тертична, Ю.Яковець, М.Колінько [1]. Кожна людина є носієм певної системи цінностей, певного типу свідомості. Так, обираючи свій шлях, свої подальші кроки людина стає залежною від своїх переконань. Тому під час акту самовизначення вона не є вільною в абсолютному вимірі, її свобода є відносною. Проте ці, так звані орієнтації слугують фундаментом індивідуального світогляду, позбавляючи цим людину від духовних переживань, від аморфності думок, вірувань та порожнин [4]. Особистість ясніше бачить зміст свого існування, вона може мотивувати себе і досягнути більше, ніж людина без такого внутрішнього ідейного сенсу. Людина і суспільство в цілому спрямовані не просто на виживання, а й на задоволення своїх потреб(емоційних, духовних).Тому цінності, як

механізм успіху наповнюють і визначають усі сфери людського життя. До них відносяться: цінності людського спілкування, діяльності, самозбереження. Також вони допомагають виокремити власне «Я» серед усіх інших, пізнати самих себе свої вподобання, вміння, ставлення до інших людей, до релігії. Пізнання власного існування розвиває лідерські якості. Індивід є впевненим, впевненим, може легко аналізувати будь-яку інформацію, він не приймає особисті образи на свій рахунок, оскільки знає чого вартий [5]. Під впливом соціальних умов, виховання, цінностей та переконань формується світогляд. Світогляд- постійний супутник людської життєдіяльності на будь-якому етапі історії суспільства, це своєрідна структура особистості, класу чи суспільства. Це не лише сукупність цілісних уявлень про світ та місце людини в цьому світі, а й внутрішня робота самопізнання. Він не дає конкретних відповідей про сутність буття, а лише систематизує певні знання, проєктує особистісні власні проблеми і дає можливість людині самостійно обирати в що їй вірити, а в що ні [6]. Варто зазначити, що формується не лише світогляд, а й особистість з її переконаннями, поглядами та життєвими установами, а тому світогляд існує, де є «само», тобто самовизначення, самовиховання, саморозвиток, самовдосконалення, самоосвіта, самообмеження. Термін «світогляд» не варто розуміти буквально, як лише знання, систему поглядів на світ, а як активне самовизначення людини в світі, що шукає шляхи від ідеї до дії. Виходячи з цих позицій можна визначити, що світогляд є системою норм та знань, ідеалів і цінностей, поглядів на сенс і мету життя, які визначають основні напрямки індивіда, його діяльність та органічно входять до його вчинків і норм мислення [8].

Висновок Головна роль філософії є в пізнанні та самоздобутті людини та її цінностей. Розуміння людиною її причетності до світу, дає поштовх до самореалізації особистості на вищому рівні. Також впливає на всі форми суспільної свідомості, допомагає виробити життєві орієнтири та цінності, які будуть давати напрямки у відношенні людини до дійсності та їх практичному застосуванні. Філософія- є активізацією творчих можливостей людини в її прагненні зрозуміти життя, вона завжди спрямовувалася проти краху, кризи, занепаду цивілізації, культури і духовності людини.

Список використаних джерел

1. Гончарук (Чолач) Т.В., Джугла Н.В., Етнологічні інтенції осмислення українства у філософії Богдана Цимбалістого. // Психологія і педагогіка. Тернопіль, 2018. №1-2. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/31459>
2. Джугла Н. До питання Українського східного Обряду у рішеннях Замоїського скандалу 1720р. / Історія релігій в Україні. - Львів, «Логос», 2005. - с 210-215 URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/35073/1/510.pdf>
3. В.І.Касьян URL: <https://pidruchniki.com/1584072014809/filosofiva/filosofiva>
4. Колинько М.В. Аксиологические основания бытия личности // Интеллект. Особистість. Цивілізація. Тематичний збірник наук, праць із соціально-філос. проблем. Випуск 1. Том 1 / Голов. ред. О. О. Шубін. URL:https://elibrary.kubg.edu.ua/13461/1/A_Y_Danielian_Sytnisni_harakterustuku_cinisnigo_stavlenia_maybytn_ich_ychuteliv_do_profesii.pdf
5. Н. Скотна. Особистості в цивілізаційному вимірі Молодь і ринок №12 (107) URL:http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/24362/Kolisnyk-Humenyuk_MiR_169.pdf?sequence=1&isAllowed=y
6. Саух П.Ю. С Філософія: навчальний посібник. URL: http://eprints.zu.edu.ua/20184/1/Saukh_Filosofija.pdf
7. Кремень В. Г. Філософія: мислителі, ідеї, концепції URL:<https://kafedrafil.files.wordpress.com/2012/09/kremen.pdf>
8. Філософія: навч. посіб./ Гончарук Т.В., Джугла Н.В., Шумка М.Л., URL:<http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/35089/1/541.pdf>

НАУКА І ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА

Актуальність теми дослідження: Пов'язана із загостренням глобальних проблем, посиленням процесів глобалізації у всіх сферах людської діяльності і пошуком відповіді на питання: «Що робити далі»? Дати відповідь на це питання прагне наука.

Мета дослідження: проаналізувати сутність глобальних проблем людства, а також визначити, яке місце посідає наука у їх вирішенні чи загостренні на конкретних прикладах.

Предмет дослідження: системні аспекти взаємозв'язку між наукою і технікою, їх вплив на інші явища розвитку суспільства і людської життєдіяльності.

Об'єкт дослідження: глобальні процеси в науці.

Завдання дослідження: проаналізувати вплив науки і техніки на глобальні проблеми людства. Термін «глобальні проблеми» з'явився у 60-х роках ХХ ст. Спочатку на Заході, згодом – на Сході, у колишньому Радянському Союзі. Як тоді, так і тепер, серед науковців не існувало єдиної, загальноприйнятої, універсальної думки на природу і причини їх виникнення, оцінку та шляхи вирішення. І до сьогодні існує розбіжність стосовно чисельності глобальних проблем. Західні дослідники (зокрема, представники «Римського клубу») вважають, що сучасному людству загрожує близько сотні глобальних проблем. Вітчизняні – нараховують таких близько трьох десятків. Набагато істотнішим є встановлення серед них пріоритетних, які необхідно вирішувати в першу чергу. Можна виділити різні варіанти класифікації глобальних проблем, зупинимось на тій, яку подає Петрушенко В. Відповідно, виділяють: Соціально-екологічні проблеми - це проблеми, пов'язані з порушенням рівноваги в геологічних, біохімічних процесах Землі та біосфери загалом внаслідок людської діяльності. Соціально-економічні проблеми - актуалізується енергетична проблема і проблеми, пов'язані з хімічним виробництвом. Окрім цього, сюди відносять продовольчу, демографічну проблеми і економічну відсталість значної кількості країн. Соціально-політичні проблеми - на перший план висувуються проблеми війни та миру, зумовлені нагромадженням зброї масового знищення людини. Впровадження у виробництво найновіших досягнень науки і техніки, поява нових технологій призвели, до глибоких якісних змін у житті суспільства. Відбувається вдосконалення технологій і зростання виробництва, що сприяють повнішому задоволенню потреб людей, раціональнішому користуванню природними ресурсами, збільшенню виробництва продуктів харчування, але в той же час забруднюється природне середовище, знищуються ліси, посилюється ерозія ґрунтів, випадають кислотні дощі, зменшується озоновий шар навколо землі, погіршується стан здоров'я людей тощо. Зараз ми можемо говорити про загальну планетарну кризу, де глобалізація, вестернізація, розвиток являють собою три живильні елементи однієї й тієї динаміки, яка породжує численні взаємопов'язані, переплетені між собою кризи, такі, зокрема, як політичні, економічні, соціальні кризи, котрі самі збуджують кризу глобалізації, кризу вестернізації, кризу розвитку. Гігантська планетарна криза людства, яке ніяк не може прийти до людяності [1]. Проблема залежності від викопного палива: звичайно, на сучасному етапі розвитку людства відмовитись від цього джерела енергії неможливо. Викопне паливо поєднує в собі дві глобальні проблеми: екологічну і енергетичну. Але вже зараз є шлях, з допомогою якого можна обмежити використання цього джерела енергії і, таким чином, зменшити знищення довкілля. Це відновлювані джерела енергії. Ці види енергетики зазнали значного розвитку в Іспанії (де частка вітрової енергетики мала сягнути 46% загального енергетичного потенціалу) і в Німеччині (100 тисяч сонячних панелей). Додамо до цього виробництво енергії за рахунок спалювання та подрібнення відходів або за рахунок коров'ячого гною (теплова електростанція в Леервардені, Нідерланди), аеротермічні теплові насоси (які беруть енергію з атмосферного повітря). Щодо сонячної енергетики, передбачено будівництво гігантської електростанції в Сахарі (проект «Дезертек»). Планується також використовувати супутники для перехоплення сонячної енергії в космосі (компанія «Астріум»). Питання війни та миру: на даному етапі розвитку людства, наука не здатна вирішити цю надзвичайно гостру проблему. Наука може забезпечити мир лише тоді, коли буде існувати стратегічний баланс, коли рівень розвитку всіх держав буде настільки високим, що буде страх розпочинати війну або буде відсутня потреба в ній, а це, поки що, неможливо. Особлива увага жажливій глобальній проблемі людства - продовольчій, проблемі голоду. До 2050 року потрібно буде годувати ще на два мільярди людей більше! Сьогодні потреба в продовольстві становить одну з найбільших небезпек для планети. Сільське господарство робить чи не найзначніший внесок у глобальне потепління. На нього припадає більше викидів парникових газів, ніж на всі автомобілі, вантажівки, потяги та літаки разом узяті. Сільське господарство «випиває» лівову частку дороговісних запасів води і є одним з найбільших забруднювачів озер, річок і прибережних вод по всій планеті. Екологічні проблеми від сільського господарства величезні і що більше ми намагатимемося забезпечити потреби світу продовольством, то нагальнішими вони ставатимуть. У березні 2014 року Міжурядова група експертів з питань змін клімату (МГЕЗК) застерегла, що світові продовольчі ресурси вже під загрозою. «В останні 20 років сповільнюється ріст урожайності, особливо зернових. У деяких регіонах врожайність узагалі перестала зростати. Найбільша загроза від зміни клімату – це розвал продовольчих систем». Останню продовольчу кризу допомогла відвернути наука. Чи врятує вона нас знову? Півсторіччя тому, катастрофа насувалася так само зловісно. Але її вдалось оминати завдяки зеленій революції, яка змінила

сільськогосподарське виробництво в глобальному масштабі, особливо у вирощування пшениці та рису. За допомогою селекції американський біолог Норман Борлоуг вивів карликовий сорт пшениці, який дав вищу врожайність із гектара. Подібна робота в Міжнародному науково-дослідному інституті рису на Філіппінах значно покращила врожайність цієї зернової культури, яка годує півсвіту. Коли в 1970 році Борлоуг отримувач Нобелівську премію миру, про нього сказали: «Більше за будь-кого іншого в цьому столітті він допоміг забезпечити хлібом голодний світ». Щоб продовжувати в тому ж ключі віднині і до 2050 року, нам знадобиться ще одна зелена революція. Вона полягає у високих технологіях із продовженням селекційної роботи з сучасними генно-інженерними методами. Вчені тепер можуть виділити та маніпулювати величезним асортиментом рослинних генів, які зроблять рослини стійкими до хвороб та посухи. Відтак, сільське господарство стане продуктивнішим і адаптивнішим. Але люди бояться ГМО, хоч наука бачить дуже мало підстав для страху. Переважає такий аргумент: високотехнологічні сорти рослин – не панацея і, можливо, навіть не те, що найбільше потрібно фермерам [1]. Як може світ подвоїти наявну кількість продовольства й, водночас, зменшити шкоду від сільського господарства для довкілля? Опрацювавши різні дані, команда вчених із США запропонувала п'ять кроків, які можуть вирішити продовольчу дилему світу. Крок перший. Заморозити освоєння нових земель. Ми вже не можемо дозволити собі нарощувати виробництво продовольства, розширюючи площі. Заміна тропічних лісів сільськогосподарськими угіддями руйнує довкілля і, майже, не допомагає тим 850 млн. людей у світі, які все ще страждають від голоду. Уникнення подальшого вирубування лісів - має стати пріоритетом номер один. Крок другий. Зараз варто підвищувати врожайність на менш продуктивних угіддях, особливо в Африці, Латинській Америці та Східній Європі. Через застосування високотехнологічних і високоточних систем землеробства, а також запозичення підходів органічного землеробства у цих регіонах можна підвищити врожайність у кілька разів. Крок третій. Ефективніше використовувати ресурси. Комерційне сільське господарство пішло вперед семимильними кроками і знайшло інноваційні способи ефективного застосування добрив і пестицидів за допомогою комп'ютеризованих тракторів, обладнаних найсучаснішими сенсорами та навігаційними системами. Крок четвертий. Змінити харчування. Винайдення ефективніших способів вирощування тварин на м'ясо і перехід на «легші» дієти (або навіть відмова від вирощеної на комбікормах яловичини на користь курятини, свинини або органічної яловичини) може вивільнити значні обсяги продовольства у всьому світі. Крок п'ятий. Мінімізувати відходи. Вважається, що 25% харчових калорій у світі і до 50% загальної ваги продуктів харчування втрачається чи марнується ще до того, як потрапляє на стіл. З усіх варіантів боротьби з нестачею продовольства економія була б найефективнішою. Разом ці п'ять кроків могли б збільшити світові запаси продовольства більш ніж у двічі і різко зменшити екологічне навантаження від сільського господарства. Для ефективного впровадження нових досягнень науки у життя має бути планетарна екополітика, яка має проводитися на локальному, регіональному, національному, а також на глобальному рівнях – в масштабах планети. Вона повинна виголосити норми для збереження біологічного розмаїття, лісів, скорочення промислового сільськогосподарського виробництва, яке забруднює ґрунти, воду, харчові продукти, для захисту продовольчих культур, запропонувати рішення для боротьби з глобальним потеплінням [2].

Висновок. Безупинний прогрес науки і техніки веде нас до думки про небачені трансформаційні можливості в біологічній природі людської істоти так само, як і в природі тваринного і рослинного світу, в природі самої техніки та природі знання. Ці трансформації торкнуться самої сутності індивіда, суспільства, виду. З іншого боку, це призведе до розриву з нашим нинішнім людським станом і порушить нові й незліченні етичні, політичні та соціальні проблеми. Скільки існуватиме людство, стільки існуватимуть глобальні проблеми і вирішення однієї проблеми, буде породжувати інші, доки невідомі нам кризи.

Список використаних джерел

1. Ковбас В. «Наука і глобальні проблеми сучасного суспільства» URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/11283/1/5Kovbasa.pdf>
2. Кусень С. «Наука і глобальні проблеми людства» URL: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/30277/2/FVT_2019_Kusen_S-Science_and_global_problems_127-128.pdf

РОЗВИТОК ДУХОВНОГО ЖИТТЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ РОЗБУДОВИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Актуальність теми дослідження: розбудова української державності, проведення реформ, побудова громадянського суспільства неможливі без розвитку української духовності. Протягом років незалежності нашої держави основним завданням державного управління був розвиток економіки, тому вирішення проблем у духовній сфері суспільства відбувалося за залишковим принципом. Відсутність чіткої програми духовного відродження українського суспільства гальмувала втілення будь-яких реформ у всіх сферах суспільного життя. Для розуміння й вирішення проблем, які склалися в духовній сфері, необхідним є ґрунтовний аналіз діяльності органів державної влади щодо формування та розвитку духовних цінностей українського суспільства як однієї із складових духовного та інтелектуального розвитку нації.

Мета дослідження: обґрунтування необхідності відродження духовності в українському суспільстві, відтворення системи цінностей.

Об'єкт дослідження: духовність та її структура.

Предмет дослідження: аналіз духовного життя суспільства.

Завдання дослідження: виділити проблеми, які притаманні українському суспільству; визначити причину цих проблем; розглянути історію дослідження проблеми духовності; розглянути концепт духовності, а також любов і дружбу як його складові. Людина, особливо в роки юності, усе частіше задумується над життєвим шляхом, прагне ставитися до самої себе свідомо, саморозвиватися, самовиховуватися. Цей процес піднесення людини один з філософів назвав «людським самобудівництвом». Об'єкт цього будівництва – насамперед духовний світ людини. Духовний світ мислителі минулого, такі як Платон, Арістотель, часто ототожнювали з душею. Уявлення про душу характеризувалися як віра в те, що наші думки, воля, почуття, саме життя обумовлюються чимось відмінним від тіла, хоча з ним і зв'язаним. Потім у науковий обіг увійшло поняття «духовне життя людей», що охоплює багатство людських почуттів і досягнень розуму, поєднує як засвоєння накопичених духовних цінностей, так і творче створення нових. Людина, у якої високо розвинуте духовне життя, володіє, як правило, важливою особистісною якістю: вона набуває духовність як прагнення до висоти своїх ідеалів і помислів. Духовність припускає наслідування гуманістичним ціннісним орієнтирам, душевність, дружелюбність у відносинах між людьми. І навпаки, людина, у якої духовне життя мало розвинуте, бездуховна. Духовність виступає внутрішнім світом людини, зв'язком людини з релігією. Духовність – це те, що відрізняє людину, що властиве лише їй одній. Метою духовного самовдосконалення є досягнення гармонії між власним життям і навколишнім світом [1, с. 62]. Горак Г.І. стверджує, що «з одного боку, дух може бути розглянутий, як сукупність надбань людства в процесі його історичного розвитку, що існують як певні смислові утворення, згущення людського досвіду: форми суспільної свідомості – наука, мистецтво, мораль, політика, право, релігія, філософія, для яких типовим є наявність відповідної діяльності та її інституалізації» [2, с. 126-127]. Найважливіша духовна потреба людини – у пізнанні. Про це говорили філософи різних епох. Арістотель писав: «Усі люди від природи прагнуть до знання». Важливе місце в духовному житті суспільства займає релігія, а також релігійна свідомість. Важливим є внесок церкви у збереження пам'яток історії, національних святинь українського народу. Нині, за словами Ярчука ідеалом християнського виховання є чесна особа, яка житиме згідно з наукою церкви [5, с. 20-26]. Отож духовність - це ідеал, до якого прагнула й прагне людина у її власному розвитку, орієнтація на вищі, абсолютні цінності. Поняття цінностей нерозривно з духовним світом особистості. Якщо розум, раціональність, знання складають найважливіші компоненти духовності, формуючись на цій основі, відноситься до тих цінностей, які пов'язані з сенсом життя людини, так чи інакше вирішальним питанням про вибір свого життєвого шляху, цілей і сенсу своєї діяльності і засобів їх досягнення. Духовні цінності – це своєрідний духовний капітал людства, накопичений за тисячоліття, який не тільки не знецінюється, але, і як правило, зростає. В історії суспільства було багато прикладів, коли духовний фактор відіграв визначальну роль у вирішенні долі народів. Духовні базові цінності кожного народу акумулюються в національній культурі, зокрема в міфології, фольклорі, мистецтві, традиціях, звичаях, обрядах тощо, і мають своєрідний національний характер. Духовний витвір народу зберігається в казках, легендах, піснях, загадках, прикладному мистецтві в традиціях і обрядах, закріплюється в народному календарі [1, с. 63]. Нині в учнівському оточенні зростає злочинність, озлобленість, нігілістичне ставлення до принципів моралі: спостерігається граничний егоцентризм, низький рівень культури спілкування, небажання покладати на себе відповідальність, недостатня сформованість патріотизму, втрата життєвого оптимізму та інші негативні прояви [3, с. 44]. Найважливішим з аспектів духовності Г.С. Сковорода вважав дружбу та любов між людьми, моральні чесноти у їх стосунках. Однією з важливих передумов дружби, за його думкою, є єдність уподобань і занять, яким присвячує себе людина. Філософ висловив упевненість у тому, що для повної й істинної дружби, яка єдина найбільше пом'якшує прикрощі життя і навіть оживляє людей, потрібна не лише прекрасна

доброчесність і подібність не самих тільки душ, але й занять. Таким чином, слово «дружити» співпадає в цьому випадку зі словом «любити». Тому, заперукою щасливого кохання й виступає дружба. Адже якщо внутрішній світ людини сповнений любов'ю, дружньою налаштованістю до тих, хто її оточує, то ця людина є щасливою.» Маючи друзів, вважай, що ти володієш скарбом», – писав Г. Сковорода [4, с. 221].

Висновок: людей робить людьми тільки дух і духовність. Відсутність духовності призводить до відсутності чіткого бачення майбутнього, маніпулювання людьми та людською свідомістю. Українці мають щось особливе, що збереглося через тисячоліття втрат та пригнічення. Це наш Дух і Духовність, це наш внутрішній світ і тепло, які характерні саме для українців. У філософії серця - духовна сила нашої нації.

Список використаних джерел

1. Винницький О. Церква і духовне буття / Духовні скарби українського народу в житті молоді. Тернопіль: МП «Чумацький шлях», 1994. С.62-64.
2. Горак Г.І. Філософія курс лекцій. 1997. 272 с.
3. Дудар Н. Релігійність молоді // Людина і світ. 1999.№9. С.42 .
4. Сковорода Григорій. Повне зібрання творів: У 2 т. К.: Наукова думка, 1973. Т. 2: Трактати, діалоги. притчі, переклади, листи. 576 с.
5. Ярчук В. Роль науки, релігії та суспільства у формуванні моральної особистості // Наука. Релігія. Суспільство. №4, 2005. С.20-30.
6. Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації:
7. монографія / Гончарук Т. В., Гнасевич Н. В., Гурик М. І., Рудакевич О. М., Томахів В. Я., Чигур Р. Ю., Шумка М. Л.; кер. авт. кол. О. М. Рудакевич. Тернопіль : ТНЕУ, 2015. 255 с.

АНАЛІЗ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «КОМУНІКАЦІЙНА СТРУКТУРА СУСПІЛЬСТВА»

Актуальність теми дослідження: так як людині притаманна найвища форма життя! Вона вміє мислити та уявляти, важливо лиш правильно доносити ці уявлення та думки. Тому така тема як комунікація була та буде актуальна. Адже є люди-є соціум, є соціум-є комунікація.

Предмет дослідження: сучасні поняття та розуміння людських відносин, відмінність між суспільством та комунікацією.

Завдання дослідження: розглянути основні проблеми, які перешкоджають нам у спілкуванні з іншими. Навчатись розставляти правильні пріоритети у соціумі та правильно володіти таким суспільним інструментом як комунікація. Будуючи представником двадцять першого століття, а особливо молодь, ми повинні виховати в собі деякі важливі аспекти, які будуть не тільки підкреслювати нашу красномовність, але й розширювати горизонти думок та словникового запасу.

Мета дослідження: розуміння «ваги» своїх слів, значення та роз'яснення. У цій статті я хочу виділити деякі важливі аспекти тенденцій сьогодення, і глибше аналізувати ці всі поняття. Показати «задзеркалля» простих, але важливих речей.

Об'єкт дослідження: культура людського мовлення і сама людина. Для початку я хотіла б розібрати такі терміни як суспільство та комунікація. Гуляючи вулицями ми постійно бачимо компанії людей яких об'єднує якась спільна тема, або мета. Тобто це соціум основою якого є взаємні стосунки людей, які складаються в процесі реалізації певних потреб: спілкування, прохання, допомоги. Це і є своїми словами суспільство. Комунікація-це коли ти обмінюєшся із кимось інформацією. Але тим не менш важливо правильно доносити її: чітко та інтонаційно вимовляти, говорити лише по темі без сторонніх тем, подумати чи буде твоєму співрозмовнику цікаво слухати. І на мою думку найважливіше цю впевненість, адже людина яка не набула її протомо не цікава іншим. Ми можемо слухати найрізноманітніші розповіді від закомплексованих в собі людей і вск одно «пропустимо їх повз вуха», а якщо теж саме розкаже той хто не боїться говорити, той хто впевнений в своїх словах і діях? Нам цікаво саме те, що легко і просто доноситься, нам цікаво те у що легко повірити. Але для того щоб це сталося важлива не тільки інтонація, але й врахування тембру голосу. У процесі обміну інформацією можна виділити чотири базових елементи: 1. Відправник - особа, що генерує ідеї або збирає інформацію і передає її. 2. Повідомлення - власне інформація, закодована за допомогою символів. 3. Канал - засіб передачі інформації. 4. Одержувач - особа, якій призначена інформація і яка інтерпретує її. «При обміні інформацією відправник і одержувач проходять кілька взаємозалежних етапів [2]. Їх завдання - скласти повідомлення і використати канал для його передачі таким чином, щоб обидві сторони зрозуміли вихідну ідею. Це важко, бо кожен етап є одночасно крапкою, у якій зміст може бути пошкодженим або повністю втраченим». Зазначені взаємозалежні етапи такі: Зародження ідеї. Кодування і вибір каналу. Передача. Декодування [1]. Усе, про що йшлося, це характеристики комунікації як певної цілісності, проте комунікація має певну специфіку в різних суспільних відносинах, виявляється в різних формах. Форма комунікації, у якій є хоча б один суб'єктом комунікації є соціальна група. Групова комунікація достатньо поширена. Аналіз структури масової комунікації свідчить, що з ній з'являються нові види суб'єктів комунікації, про яких, як правило, не йдеться в міжособистісних. Вони починають з'являтися в групоаих, отримуючи особливе поширення саме вони повинні бути цільовою аудиторією будь-якої компанії. Відхилилося але пам'ятаємо те, що у різних країн та народів можуть бути різні культури спілкування, або й навіть звичаї. Більшість дослідників сходяться в думці, що сучасна світова культура-це безліч самобутніх культур, які знаходяться в діалозі і взаємодії одна з одною, при чому діалог і взаємодія йдуть не тільки по осі теперішнього часу, але й по осі «минуле-майбутнє». Щоб урізноманітнити цю статтю від надто наукових визначень і вона стала хоч трошки цікавіша для моїх однолітків, я вирішила зробити маленьке опитування серед ровесників. Адже із власного життя знаю і розумію, що у старого і молодшого покоління можуть відрізнятись думки, адже, як-то кажуть, «чим більше людина прожила і побачила тим більший у неї досвід», хоча відклоняючись від теми я це заперечу, адже твій досвід зовсім не залежить від віку, важливо лиш те як ти проживаєш його, тобі може бути сімнадцять і ти будеш впевнений у собі підлітком який чув та бачив більше своєї бабусі, а можеш бути і дідусем, якому сімдесят і не знати нічого бо боїшся всього, що тебе оточує [3, с. 68]. Так як в даний момент мое життя обертається навколо університету і у ньому є різні люди, дуже цікаво слухати і спостерігати за поведінкою людей з різних областей. Я веду до того, що кожен регіон має свої сленги та діалекти. У моїй групі навчаються студенти із: Львівщини, Закарпаття, Запоріжжя, Хмельничини. І кожному з нас дуже цікаво і не звично слухати той чи інший стиль спілкування. Але як би там не було не забуваємо, що саме історія нашої країни повпливала на це, різні міжусобиці та війни через які ті чи інші території потрапили під вплив. А тепер про опитування. Суть: дізнатися думку юного покоління на рахунок комунікації і загалом про культуру і правильність мовлення. І склавши свою невеличку статистику можу сказати, що мовна і етикетна ситуація культури мови у скруті, адже як ми будемо комунікувати, якщо не маємо ніякого поняття про етикет. Також конкуренція двох мов в одному національному просторі призводить до розколу суспільства на мовному ґрунті, реальність чого так наполегливо намагаються заперечити носії російської мови, або ж більшість нажалі схильні розмовляти суржиком. Один хлопчина сказав «А для чого мені

стримитися розмовляти правильно, якщо більшість людей із мого оточення це не роблять?» і звідси питання-про яку комунікацію може іти мова? Більшість людей ніби сліпі, вони не розуміють наскільки тісно і проблематично пов'язане все це, хоча самі часто жаліють наскільки їм остогидло життя де люди не компетентні одне до одного. Як би це не було прикро але лише одна людина із десяти відповіла «я вважаю, що кожен має почати з себе, запитати себе ким він бачить себе у майбутньому і як би хотів щоб до нього ставилися люди?»

Висновок: якщо культура-це сфера духовної цінності, комунікативної організації суспільства, а комунікація-це обмін інформацією та розвиток розмовних навичок і етикету-важлива частина соціалізації. Соціальна культура розвивається з кожним днем все більше і більше, потрібно лише долучитися до цього, робити свій вклад і на сам перед хотіти стати кращим, прагнути до чогось більшого. А якщо загалом то культура-це інструмент яким виховують як людину так і певні якості у ній.

Список використаних джерел

1. Структура комунікативного процесу URL: https://studies.in.ua/sociology_seminar/2499-struktura-komunkativnogo-procesu.html
2. В. Г. Музур Комунікації як механізм взаємодії та громадськомті URL:<http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=313>
3. Еріх Форм-психолог та психоаналітик. Книга «втеча від свободи». 68 с.

МОРАЛЬНА ЦІННІСТЬ ПРАЦІ: ФІЛОСОФСЬКОГО – КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Актуальність теми дослідження. Сучасний етап розвитку суспільства характеризується змінами у світоглядних уявленнях та ціннісних орієнтаціях як суспільства в цілому, так і окремої людини. Науково-технічний прогрес, автоматизація й комп'ютеризація виробництва, зниження ролі й частки продуктивної праці, розширення сфер дозвілля й споживання змінило саме розуміння праці, її роль у житті людини й суспільства. Розвиток і поширення інформаційно-комп'ютерних технологій трансформують характер і зміст праці, змінюють ставлення людини до праці, дозвілля, освіти. Руйнування етичних систем, що ґрунтуються на звичаях і традиціях, релігійному світогляді, криза раціональних моральних систем, закладених у «проекті модерну», призводять до того, що проблема моральної цінності праці втрачає ясність і однозначність. Це зумовлює актуальність і необхідність всебічного вивчення й осмислення трансформацій, що відбуваються в царині моральної оцінки праці.

Мета дослідження: філософсько-культурологічний аналіз трансформації уявлень про моральну цінність праці в західноєвропейській культурі. Досягнення поставленої мети вимагає рішення наступних **завдань**:

- провести узагальнюючий філософський аналіз основних етапів еволюції уявлень про моральну цінність праці в західноєвропейській культурі;
- дослідити основні чинники, що впливають на формування моральної цінності праці в індустріальному суспільстві;
- проаналізувати роль споживання і споживацтва у формуванні моральної цінності праці;
- визначити тенденції трансформації моральної цінності праці в постіндустріальному суспільстві масового споживання;
- виявити особливості й перспективи трансформації трудової етики в умовах становлення інформаційного суспільства.

Аналіз досліджень та останніх публікацій. Процеси трансформації моральної цінності праці розглядаються в роботах Р. Дарендорфа, А. Горца, Д. Бела, А. Турена, О. Тофлера, З. Баумана, У. Бека, П. Козловські, Дж. Ріфкіна, П. Дракера, Дж. Гелбрейта, Р. Інглегарта, Ф. Фукуями

Виклад основного матеріалу. Праця виступає невід'ємною рисою особистості - запорукою подальшого розвитку і прогресу в цілому. Відношення до праці в античному суспільстві мало свої особливі інтерпретації у роботах давньогрецьких і давньоримських філософів Гесіода, Аристотеля та Епіктета. Моральна цінність праці в цю епоху залежала насамперед від інтерпретації самої праці, що характеризує будь-яке діяння, при цьому моральна цінність праці визначалася досить високо - праця розглядалася, як онтологічна умова життя людини, умова її існування; друге визначення праці стосується сфери виробництва, яку класики античної філософії трактують широко, не обмежуючись лише виробництвом матеріальних благ, а включають у неї й виробництво досконалої людини (праця по створенню душі), що обумовлено самим розумінням людини - суперечливою єдністю божественного й тілесного (матеріального) начал, яким відповідає споглядальна діяльність душі й матеріальна діяльність - господарська праця. Вона оцінювалася негативно з моральної точки зору завдяки уявленню про те, що заняття таким видом діяльності передбачало рабство або переслідування мети задовольнити свої тілесні потреби, тому не є гідним вільної людини, проте, за нею визнається корисність та необхідність. Праця - цілеспрямована діяльність людей зі створення матеріальних і духовних благ, необхідних для задоволення потреб кожного індивіда і суспільства в цілому. Моральні цінності — моральні зразки, поняття, вимоги, що дають можливість людині оцінювати дійсність та орієнтуватися в ній. Наприклад, чесність, вірність та інші риси порядної людини. Моральні цінності є предметом розгляду етики й психології . У соціальній психології моральні цінності розглядаються як складова психологічної атмосфери колективу, спільноти. Моральна цінність праці у середньовічному суспільстві формувалася переважно церквою. У цей період набуває актуальності уявлення про працю як необхідне заняття людини в земному житті, у якому розкривається діяльна природа людини. Зразком праці стає чернеча праця, метою якої є найкраща відповідність поведінки монаха споглядальним ідеалам. Працю називають «богоугодною справою», тому що першим працівником був сам творець світу: працюючи, людина не тільки спокутує гріх, але й прославляє творця, а отже, трудова діяльність так само священна, як і споглядальна. Питання моральної цінності праці досліджувалися також у російській та українській філософії. Показовою щодо цього є концепція «спорідненої» праці Г.С. Сковороди, відповідно до якої праця, яка не суперечить «природі» людини, зі способу існування перетворюється на найпершу потребу й найвище задоволення особистості. Після реабілітації моральної цінності праці в епоху Відродження й освячення праці протестантською етикою в період Реформації, а також широкого поширення протестантизму серед підприємців, праця й виробнича діяльність остаточно утверджуються як пріоритетні в ціннісній системі західного суспільства, що вступило на шлях розвитку капіталістичних відносин. Це знаходить своє відображення й у тому, що практична користь, ефективність і продуктивність стають найважливішими критеріями людської життєдіяльності. Цінність праці в індустріальному суспільстві першої половини ХХ століття все ще визначається практичною користю, ефективністю праці, метою максимізації прибутку, але при цьому ключовою

відмінністю індустріальної культури праці від протестантського ставлення до праці є орієнтація основної маси населення на споживання матеріальних благ, за допомогою якого відбувається самоствердження людини. У постіндустріальному суспільстві праця стає більш кваліфікованою, індивідуалізованою, підвищується творча складова, у той же час спостерігається регламентованість, автоматизація й фрагментація трудового процесу. Поява нових форм організації праці (креативні корпорації, дистанційна робота), розповсюдження нестандартних (гнучких і змінюваних) форм зайнятості - неповний робочий день, тимчасова робота, робота «без робочого місця», робота за сумісництвом, самозайнятість, - стимулюють самостійність, відповідальність працівника, підвищення його зацікавленості в кінцевому результаті, сприяють творчій, інноваційній діяльності, що стає передумовою ставлення до праці як засобу самореалізації та творчості. Як наслідок, зникають межі між працею й непрацею, працею й споживанням, інтелектуально-творча праця постіндустріальної епохи наближується до дозвілля і розваги, що є проявом людських талантів, і є проявом людини у своїй праці (праця як екзистенціальна самореалізація).

Висновки. Праця є основним феноменом життя людини і суспільства. В сучасних умовах здобувають особливу роль різноманітні форми діяльності, що опосередковані відносинами праці. В сучасному інформаційному суспільстві праця не зводиться до такого розуміння як тільки продуктивної діяльності. Вона стає способом творчої самореалізації. Виявлено, що розповсюдження постматеріалістичної системи цінностей, у якій матеріальне благополуччя поєднується з турботою про якість життя, прагненням до самореалізації, творчого самовираження, сприяє сприйняттю праці як усвідомленої творчої активності, зумовленої внутрішньою цілераціональністю. Показано, що основною умовою розвитку постматеріалістичної системи цінностей є трансформація ставлення до праці, яка можлива лише в умовах покращення якості життя та якості трудової діяльності, розвитку інтелектуальних та творчих здібностей працівників, що на сучасному етапі є наслідком розвитку, перш за все, інформаційно-комп'ютерних технологій.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ МУЗИКИ ЯК СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО ФЕНОМЕНУ

Актуальність теми дослідження. Музика відіграє центральну роль у житті багатьох людей. Таким чином, як і у випадку з центральними питаннями метафізики та епістемології, більшість людей не тільки можуть швидко зрозуміти філософські питання, які ставить музика, вони, як правило, замислювалися над деякими з цих питань до того, як зіткнулися з самою академічною дисципліною.

Проблему впливу музики на суспільство та особистість досліджували: Платон, Аристотель, Піфагор, сучасники Платона, Філодем, Демокрит, Секст Емпірік та інші.

Мета дослідження: з'ясувати осмислення музики як соціально-культурного феномену стародавніх філософів та мислителів

Виклад основного матеріалу. Музика та філософія – дві невід'ємні складові нашого світобачення. Гармонія небесних сфер та довершеність ряду натуральних чисел, кратні взаємини та взаємозв'язки елементів Космосу творили смислове поле перших філософських узагальнень.. Платон і Аристотель цікавляться музикою головним чином через її освітні та політичні наслідки, а середньовічні мислителі зазвичай пов'язують музику з метафізичними спекуляціями. Наприкінці Середньовіччя теоретики музики починають приділяти більше уваги чуттєвому виміру музики. Подальші зміни в музичному смаку викликають запитання щодо походження та цінності здатності музики виражати та пробуджувати емоції. Центральним у філософії Піфагора є поняття гармонії як єдності різних частин. У цьому сенсі ця концепція має набагато ширше застосування, ніж до музики, оскільки гармонія регулює рух небесних тіл, а також людської душі. У піфагорійській традиції математика є дисципліною, яка досліджує гармонію. Найбільш помітним противником піфагорійського уявлення про небесну гармонію був Аристотель. Він пропонує дві основні причини відмови від цієї ідеї. По-перше, він стверджує, що фізичні тіла не можуть складатися з чисел, оскільки останні не мають ваги. По-друге, він зауважує, що гучні звуки розбивають скло та справляють на нас фізичний вплив. Рух планет у космосі, стверджує Аристотель, мав би ще більший вплив на нас, відсутність якого є доказом того, що небесні тіла не виробляють звуку. Окрім відкидання ідеї небесної гармонії, Аристотель також відкидає пов'язане з нею уявлення про те, що людська душа є різновидом гармонії. «Гармоніка» — це давньогрецька дисципліна, яка вивчала музичні сутності, від інтервалів до скалярних систем. Традиція Піфагора поклала початок впливовому підходу до гармоніки, зосередженому на визначенні музичних сутностей у математичних термінах. Ранніми учасниками цього підходу були Філолай з Кротона і особливо Архітас з Тарента, сучасник Платона. Центральним питанням давньогрецької філософії музики є зв'язок між здатністю музики імітувати емоції та її соціальною цінністю. Платон і Аристотель обидва розробляють пояснення цього зв'язку, і особливо зацікавлені в педагогічних наслідках своїх теорій. Коли вони говорять про «музику» (*mousikē*), Платон і його сучасники часто мають на увазі ширший набір форм мистецтва, ніж ті, які ми сьогодні асоціюємо з музикою. У цьому широкому значенні музика позначала «безшовний комплекс інструментальної музики, поетичного слова та скоординованого фізичного руху». Платон іноді також використовує цей термін у вужчому значенні, щоб вказати на мелодичні та ритмічні елементи, які ми б сьогодні вважали належним чином музичними. Платон вважає, що музика може сприяти освіті молоді та, загалом, правильному функціонуванню суспільства, але також вважає, що вона може становити небезпеку. В основі занепокоєння Платона щодо музичної освіти громадян лежить ширше припущення про те, що змін у музичному смаку слід уникати або принаймні ретельно досліджувати, оскільки вони призведуть до змін у суспільстві. Платон заходить так далеко, що описує зміни в музичному смаку, що відбулися після перських війн, як тригер для подальшого відкидання влади та суспільних заворушень. І Платон, і Аристотель коментують цінність інструментальної музики. Перший вважає, що музика повинна мати вокальну партію, і стверджує, що музичні елементи повинні відповідати емоційному стану, який описує ліричний зміст твору. Ця турбота про чітку та недвозначну музичну імітацію також мотивує позицію Платона щодо цінності інструментальної музики. Хоча зрозуміло, що Платон вважає, що суто музичні елементи мелодії та ритму мають наслідувальний потенціал, він надає мало цінності інструментальній музиці, мабуть, тому, що він вважає, що вона не в змоззі забезпечити однозначну імітацію мужності та поміркованості. Аристотель знову більш нюансований. За його словами, як вокальна, так і інструментальна музика приносять задоволення. Його ставлення до інструментальної музики менш критичне, ніж ставлення Платона. Наприклад, Аристотель чітко визнає, що навіть суто інструментальна музика може викликати чіткі емоції завдяки своїм мелодичним і ритмічним елементам. Деякі стародавні філософи відкидають думку про те, що музика є цінною за межі приємних вражень, які вона дає. При цьому вони ставлять під сумнів освітню цінність музики. У своїй «Музиці» епікуреєць Філодем (бл. 110–бл. 30 р. до н. е.) відкидає поширену точку зору, згідно з якою музика може імітувати пристрасті, стверджуючи, що музика здатна відобразити психологічні стани не краще, ніж мистецтво приготування їжі (див. Wilkinson 1938). Філодем звертається до Демокрита (бл. 460–бл. 370 р. до н. е.), але доказів щодо поглядів останнього мало. Хоча зрозуміло, що Демокрит вважав музику нижчою за інші мистецтва з точки зору користі, можливо, неправда, що він вважав, що це позбавляло її освітньої цінності (див.

Brancacci 2007: 193–95). Секст Емпірік (3 ст. н. е.) у книзі «Проти музикантів» також заперечує, що музика може мати будь-яку позитивну виховну роль. Хоча він визнає, що ми можемо насолоджуватися музикою, він заперечує, що вивчення музики може сприяти такій насолоді. На підтримку цього він також порівнює музику з кулінарією, стверджуючи, що в обох випадках насолода не залежить від нашого розуміння того, чим насолоджуємося. Музика - це мистецтво, яке представляє найбільше філософських загадок. Той факт, що ми вважаємо музику мистецтвом, насиченим сенсом, але на відміну від драми, чиста інструментальна музика не має очевидного семантичного змісту. Це швидко викликає питання, чому ми повинні вважати музику такою цінною. Центральним у думках багатьох філософів на ці теми була очевидна здатність музики виражати емоції, залишаючись у певному сенсі абстрактним мистецтвом. Платонізм, погляд на те, що музичні твори є абстрактними об'єктами, є, мабуть, домінуючим поглядом, оскільки він більше поважає наші дотеретичні уявлення про музичні твори, ніж будь-яка інша теорія. З іншого боку, він є найбільш онтологічно загадковим, оскільки абстрактні об'єкти погано розуміються. Те, що ми могли б назвати «простим платонізмом» (відомим просто як «платонізм» у літературі), полягає в тому, що твори є вічними істотами, які існують ні в просторі, ні в часі. Музичні твори або їх виконання прийнято називати веселими, сумними тощо. Емоційна виразність музики є філософською проблемою, оскільки парадигми, що виражають емоції, є психологічними агентами, які мають емоції для вираження. Ані музичні твори, ані їх виконання не є психологічними факторами, тому викликає здивування те, що такі речі можна сказати для вираження емоцій. Одна з безпосередніх корисних відмінностей полягає в тому, що між експресією та експресивністю, або експресивністю. Експресія - це те, що люди роблять, а саме зовнішній прояв своїх емоційних станів. Виразність - це те, чим володіють твори мистецтва, а можливо, й інші речі. Імовірно, це певним чином пов'язане з вираженням, але все ж не може бути просто вираженням через щойно наведену причину ці. Алан Голдман (1992) виступає проти ідеї, що музика особливо підходить для вираження емоцій, стверджуючи, що репрезентативні мистецтва, такі як живопис і література, кращі в цьому. Крім того, він заперечує наведені вище підстави значення експресивності. Наприклад, він заперечує, що музика може багато чому навчити нас про емоції, і що ми можемо насолоджуватися нашими негативними емоційними реакціями на експресивну музику. Так само, після обширного обговорення природи музичної виразності, Малкольм Бадд стверджує, що така виразність не може наблизитися до пояснення цінності музики (1995: 155–7). Він вказує на факти, що багато цінної музики не є виразними і що однакова виразність різних творів буде переважена в порівняльній оцінці відмінностями між ними з точки зору формальної цінності.

Висновки. Існує кілька вимірів для більшості рішень головоломки цінності музики. Одна з них полягає в тому, що музика справді є абстрактною. Настільки, що думаєш музика не пов'язана з реальним світом, можна буде стверджувати, що цінність музики принаймні не більш загадкова, ніж цінність мистецтв, більш очевидно пов'язаних із реальним світом, таких як література, репрезентативний живопис і скульптура. Інший вимір більшості рішень головоломки цінності музики полягає в тому, що абстрактність музики є джерелом його значимості. Таким чином, теоретики можуть погодитися щодо того, якою мірою музика пов'язана з реальним світом, однак одні знаходять її первинну цінність у цій виразності, тоді як інші знаходять її в її абстрактних, суто формальних рисах. Хоча ці твердження можуть бути правдивими та зробити випадок музики менш загадковим, показуючи, що вона має спільну основу своєї цінності з іншими речами. Вони залишають головну головоломку значною мірою нерозв'язаною.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний еккурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47

КОСМОПОЛІТИЗМ: ЙОГО ПРИЧИНИ ТА СУЧАСНІ ПРОЯВИ

Постановка проблеми. Космополітизм і пов'язані з ним поняття широко обговорюються в соціально-філософських, політичних та інших наукових дослідженнях. Різноманітність джерел, багатоманітність точок зору, які часто мають суперечливий характер щодо поняття космополітизму, є стимулом для обговорення того, що таке космополітизм і чому він може бути світоглядним принципом. Це породжує дискусії і вимагає неабияких зусиль дослідників щодо уточнення значення космополітизму. Підґрунтя для повернення до цієї проблематики створюють сучасні тенденції світової та регіональної політичної інтеграції, розвиток наднаціональних структур, утвердження концепції міжнародної правосуб'єктності особистості, зростання масштабів міграційних процесів, формування інформаційного суспільства та нових засобів комунікації, розповсюдження уніфікованих стандартів культури.

Мета дослідження. Проаналізувати суть концепції космополітизму: її причини та прояви у сучасному світі.

Виклад матеріалу. Космополітизм – система поглядів, що передбачає розширення поняття «вітчизна» на весь світ. Нині під цим поняттям розуміють також ідеологію «світового громадянства». Вона надає пріоритетне значення загально-людським цінностям і другорядне – національним проблемам. Занепад політичного життя грецьких міст-держав (полісів), починаючи з 4 ст. до н. е., разом із розвитком філософської думки (школи кініків, а згодом – стоїків) призвели до поширення негативного погляду на вимоги обмеженого місцевого патріотизму. Греки, які за класичної доби відчували себе насамперед громадянами своїх міст-держав, після македонського, а з часом – римського завоювання стали усвідомлювати себе громадянами тодішнього середземноморського світу. Цьому сприяв універсальний характер самої Римської держави. Упродовж століть зміст цього поняття збагачувався як у політичному, так і культурному плані. У сучасному трактуванні космополітизм – це ідеологія, що пропагандує зречення національних традицій, культури, патріотизму. У Новий час космополітичні заклики (тією чи іншою мірою) асоціювалися з ідеєю загального світу та всесвітньої федерації держав, але не заперечуючи державність як таку, оскільки держава розглядалася як необхідний інструмент формування єдиного ринку і водночас як загроза ринковій свободі. За словами класика економічної науки А. Сміта, у торговця немає Вітчизни, він може оселитися у будь-якій країні. Батьківщина знаходиться там, де він примножує свій прибуток. Одним з найвідоміших прихильників космополітичного світогляду був І. Кант. У своїх працях «Ідея загальної історії у всесвітньо-громадянському плані» та «До вічного миру» (яка була попередницею сучасних глобалістичних концепцій) він захищав космополітичну позицію. Історія, за твердженням І. Канта, рухається у бік досягнення «всесвітньо-громадянського стану», у напрямку створення правового порядку у всесвітньому масштабі. Вічний мир, на його думку, – це кардинальна задача, що стояла перед державами; ціль всесвітньо-історичного прогресу. Ідеї всесвітності відображені й в праці О. Конта «Система позитивної політики». Він вважав суспільство органічною єдністю всього людства, поєднаного ідеєю всезагальної згоди. Воно постає як цілісна органічна система, в якій всі складові об'єднані сталим функціонуванням всезагального цілого. Автор називає людство єдиною істинно великою істотою. Організменну теорію соціуму О. Конта підтримали Г. Спенсер, Т. Парсонс та Г. Грєф, який індивідів і суспільство уподібнював клітинам людського тіла та всьому організму, між якими не існує абсолютного антагонізму. Вони пов'язані спільними відносинами, тотожними інтересами та співвідношенням, завдяки якому тільки їх союз і є організмом, який має функціонувати у своїй єдності. В епоху імперіалізму космополітичні ідеї відображали об'єктивну тенденцію капіталізму до інтернаціоналізації, що діє поряд з утворенням національних держав. Зокрема, у вченні К. Маркса класові відмінності стають вагомішими, ніж національні. Патріотизм має поступитися місцем пролетарському інтернаціоналізму. У ХХ ст. комуністичний проект передбачав стирання національних кордонів і відмінностей та подолання економічної нерівності, створення справжнього міжнародного співтовариства за побудови безкласового суспільства. Проте, на думку О. Логінова, Радянський Союз не став першою космополітичною державою в історії. Виходячи з історичної логіки, він продовжив традиції імперського суверенітету. При цьому космополітизм вважався небезпечною і неприпустимою ідеологією. «Космополітизм» оголошувався реакційним, антипатріотичним, буржуазним світоглядом, що лицемірно визнавав своєю батьківщиною весь світ і заперечував цінності національної культури. Новим ідеологічним гаслом стала ідея «соціалістичного космополітизму», який нічого спільного не мав з буржуазним космополітизмом і принципово відрізнявся від останнього. У Радянському Союзі в цей період поняття батьківщини звужувалося до поняття соціалістичної Вітчизни, а, з іншого боку, воно розширювалося за рахунок світової соціалістичної революції. Світовий соціалістичний порядок передбачалося створити за допомогою гегемонії Радянського Союзу, використовуючи різні засоби і способи. Інтерес до космополітизму породив три тенденції. По-перше, космополітизм трактується у негативному сенсі. По-друге космополітизм інтерпретується у позитивному плані, але з прагматичної точки зору, як мобільність, відсутність коренів, відкритість щодо іншого способу життя і відрив від національної держави. Ця тенденція, як правило, асоціюється з космополітичними поглядами певного класу людей (професійно-управлінські групи, маргінали, вільні і безрідні люди певного соціального стану, що не стурбовані інтересами до

націїдержави). Третя важлива тенденція також схвалює космополітизм, але вона відрізняється від попередньої додаванням до прагматичного космополітизму культурного, правового, політичного та етичного аспектів.

Висновки. Космополітизм є давно очікуваною, проте, ще недостатньо чіткою та обґрунтованою відповіддю на сьогоденні виклики глобалізованого світу, зокрема, переходу в мережеве суспільство, яке нині ще не охоплює увесь світовий простір, але становить ядро світової соціальної структури і демонструє тенденцію до швидкого поширення. Можна погодитися з позицією У. Бека, який стверджував, що ми не знаємо як буде розвиватися далі людство: чи будуть набирати силу процеси інтеграції та взаємозалежності націй, або ж посиляться опір означеним процесам. Залежно від реалізації можливих сценаріїв і будуть складатися оцінки феномена космополітизму та його вплив на розвиток майбутньої цивілізації.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47

МІСЦЕ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ

Актуальність теми дослідження. У зв'язку з поширенням COVID-19 у 2020 році, було оголошено карантин та навчання переведено в онлайн формат. Особливо близькою ця тема стала для всіх студентів, викладачів, школярів та їх батьків.

Мета дослідження полягає у визначенні місця онлайн – навчання під час пандемії та розв'язання головних проблем, з якими могли зіткнутися користувачі.

Виклад основного матеріалу. Пандемія призвела до суттєвих змін у сфері освіти в усьому світі. Переважна більшість країн закрили всі заклади освіти, в решті навчання зупинилося в окремих районах. За даними ЮНЕСКО, на квітень 2020 року всі школи було закрито у 191 країні світу. Дистанційне навчання — сукупність інформаційних технологій та методик викладання, які передбачають здобуття освіти без фізичної присутності здобувачів у навчальному закладі. Відповідальність приймати рішення про перехід навчального закладу на дистанційне навчання, була покладена на місцеву владу відповідно до рішення уряду про визначення епідеміологічних зон. Водночас організацію та форму дистанційного навчання визначає педагогічна рада кожної окремої школи. У режиму онлайн — навчання є переваги, такі як економія часу і можливість приєднатися до процесу з будь-якої точки земної кулі. В учня або студента є можливість слідувати своїм власним графіком і робити перерви в навчанні тоді, коли йому це буде потрібно, а не за розкладом навчального закладу. Разом з тим, не варто забувати й про його недоліки. Величезну кількість матеріалу потрібно проходити самостійно, тому що часу на заняття у викладачів не так багато. Через це виникають складності з розумінням і виконанням завдань. Дитина, що навчається онлайн, не має спілкування з однолітками. Натомість сидить у замкненому просторі. Це об'єктивна проблема. Дитина знаходиться в стресі, якщо має багато часу приділяти навчанню вдома і не спілкуватися з однокласниками або одногрупниками. Також може з'явитися більша агресія у стосунках між батьками й дітьми, особливо якщо учня вдома постійно змушують вчитися. Також діти часто відриваються від навчання вдома. А це шкодить їхній навчальній успішності. Дистанційне навчання в умовах пандемії оголило проблеми української системи освіти та збільшило соціальну нерівність між тими, хто має можливість забезпечити свою дитину засобами зв'язку для онлайн навчання, і тими, хто такої можливості не має. Нерідко сайти й відеоуроки не завантажуються. В умовах тривалого карантину порушується звичний ритм дня. Учні не можуть вийти на прогулянку, поспілкуватися з однолітками, а це все негативно впливає на їх самопочуття.

Висновки. В даній ситуації дистанційне навчання є непоганим варіантом, якщо не враховувати деякі незначні проблеми, але воно ніколи повністю не замінить класичну форму навчання і дасть позитивні результати, якщо буде посиленням для всіх учасників освітнього процесу.

Список використаної літератури

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47

СОЦІАЛЬНА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ТА ЇЇ СУТНІСТЬ

Актуальність теми дослідження. На сьогоднішній час відбувається різке трансформування політичної системи, відбуваються зміни до головного закону України – конституції, тому така швидка зміна вимушує розглядати вираження та представлення інтересів різних груп громадян. В більшості демократичних країнах реалізація народної волі можлива завдяки політичному представництву, коли громадяни делегують свої повноваження обраним представникам, які реалізують ці повноваження від імені народу. Але на сьогодні достатньо проблематичним є те, що можна спостерігати кризу легітимності політичної влади, активно набирає обертів тенденція недовіри громадян до основних інститутів плюралістичної демократії, а саме до парламенту й до самих політичних партій.

Мета дослідження полягає у з'ясуванні поняття, сутності і причини виникнення соціальної диференціації, наданні знань щодо основних засад соціальної диференціації.

Аналіз дослідження та останніх публікацій. В Україні вивченню різноманітних аспектів проблеми активізації інноваційної праці присвячують свої публікації науковці О. Амоша, В. Антонюк, Д. Богиня, В. Геєць, О. Грішнова, Г. Дмитренко, А. Колот, Е. Лібанова, Л. Лісогор, В. Нижник, О. Новікова, І. Петрова, У. Садова, Л. Семів, В. Стадник, Л. Федулова, А. Чухно, Л. Шаульська та ін. Проте, сутність інноваційної праці, як і соціально-економічні чинники її активізації, все ще залишаються вивченими недостатньо.

Виклад основного матеріалу. Суспільна нерівність виникла в давнину, коли люди отримали різний доступ до багатства, влади, управління армією. Протягом багатьох століть людина намагалася знайти шляхи вирішення цієї проблеми. У сучасному світі також зберігається поділ соціуму на групи в залежності від різних факторів. Соціальна диференціація-процес і стан подрібнення певної соціальної цілісності (суспільства, організації, групи) на складові частини чи елементи (інституції, сегменти, індивіди). Як процес соціальна диференціація означає подрібнення певного соціуму в ході його змін, історичного розвитку, коли шляхом відокремлення, розділення, уособлення тощо утворюються нові соціальні елементи (сфери і різновиди людської діяльності, типи соціальних організацій, цінності, взірці, норми тощо), які набувають певного статусу, виконуючи нові функції та ролі. Як стан соціальна диференціація відображає наявну гетерогенність певного соціуму, який складається з взаємопов'язаної множинності відповідних елементів, складових частин, сегментів. До найважливіших вимірів соціальної диференціації належать: поділ праці, професійна спеціалізація, соціально-статусне розшарування, розрізнення інтересів, соціо-культурні відмінності. Соціальній диференціації сприяють такі чинники, як майнове, освітнє, вікове розшарування соціуму, етнічна, мовна та конфесійна різноманітність суспільства, його локально-регіональні відмінності тощо. Їй також сприяє відносний поділ суспільних форм життєдіяльності людей (політика, економіка, культура, повсякденне життя), уособлення миського й сільського стилів життя, існуючих субкультур тощо. Соціологи [які?] розрізняють [де?] диференціацію макросоціальну (виникнення нових соціальних верств, стилів життя, культурних форм), мезосоціальну (особливості соціальної диференціації у локально-регіональному контексті — в центрі, на периферії, в містах, селах тощо) та мікро-соціальну (розрізнення типів домогосподарств, культурно-дозвільних занять, ціннісних орієнтацій, вірувань тощо). У соціологічних дослідженнях використовуються також поняття функціональної соціальної диференціації, коли йдеться про різноманітні функції, завдання та дії, напр., політичних партій, громадянських об'єднань, груп тиску, та вертикальної соціальної диференціації, коли мають на увазі відмінності в авторитеті (престижі, визнанні) владних структур, політичних партій, їхніх лідерів тощо. Сутність соціальної диференціації. Існує безліч критеріїв соціальної диференціації:

- демографічна ознака: виділення груп чоловіків, жінок, дітей, пенсіонерів.
- мовний: поділ людей в залежності від того, носіями якої мови вони є.
- етнічний-виділення представників різних народів і націй.
- професійний має на увазі виділення груп за родом діяльності (лікарі, військовослужбовці, вчителі, чиновники).
- станово-класовий: розшарування суспільства в залежності від їх положення і функцій людей (духовенство, селянство, буржуазія).
- релігійний: поділ людей за ознакою конфесійної приналежності (християни, мусульмани).

Дані приклади соціальної диференціації ілюструють різні підстави для виділення груп в суспільстві. Одним з критеріїв диференціації суспільства є соціальна нерівність. Під ним розуміються умови, при яких люди мають різні можливості. У нерівності є негативні сторони:

- воно може призвести до соціальних конфліктів;
- через нього люди, які не мають доступу до благ, змушені задовольнятися тільки найнеобхіднішим;
- вживаються державою заходи підтримки нужденних верств населення породжують утриманців, які звикли жити за рахунок інших.

Позитивною стороною нерівності вважається те, що воно стимулює людей розвиватися, удосконалювати свої вміння і навички, пізнавати нове. Людина, яка бажає отримати доступ до благ, вчиться відстоювати свою позицію, бути цілеспрямованим і наполегливим.

Висновки. Соціальна диференціація – це поділ суспільства на групи. В його основі лежать різні ознаки. Існує теорія соціальної стратифікації, згідно з якою люди відносяться до різних стратам в залежності від положення в суспільстві, доступу до благ.

Список використаної літератури

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47
6. Садова О.А. Соціальна диференціація. <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/23003>

ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ГРОМАДЯНСЬКОСТІ

Актуальність теми дослідження. В умовах соціальних перетворень в Україні особливого значення набувають проблеми формування та розвитку громадянського суспільства, визначаючи країну в глобалізуючому світі. Невід'ємним елементом громадянського суспільства є громадянська культура, яка носить системо утворюючий характер та детермінує як конфігурацію громадянського суспільства, так і швидкість соціально-культурних процесів в ньому, при цьому виступає як важливий якісний індикатор цивілізованості політичної комунікації та практик досягнення політичної мети. Актуалізація сучасного дослідницького інтересу до феномену громадянської культури зумовлена падінням інструментальної ефективності політичних інститутів, які традиційно відповідають за реалізацію функцій досягнення політичної мети, та проблеми соціального конструювання нових політичних інститутів в суспільстві.

Метою дослідження даної роботи є аналіз основних чинників та складових культури громадянськості в умовах демократичних перетворень в Україні.

Аналіз досліджень та останніх публікацій. Питання функціонування та формування культури громадянськості стало предметом дослідження таких закордонних науковців, як: Г. Алмонд, С. Верба, Р. Даль, Р. Кловард, Р. Міллс, Л. Мілбрайт, Б. Барбера, Д.Ціммерман, Дж. Нагель, Н. Най, Р. Патнам, К. Пейтмен, С. Ліпсет та ін. Проблема політичної участі, форм громадської діяльності все більше привертає увагу вітчизняних вчених, серед яких: А. Биченко, В. Бортніков, Д. Горелов, І. Жеребятнікова, Г. Йовчу, М. Кармазіна, О. Ключев, М. Лациба, Н. Ротар, О. Рудакевич, М. Шелія, А. Шимчук, Ю. Якименко та ін.

Виклад основного матеріалу. Проблема становлення громадянської культури є однією з найважливіших як у теоретичному, так і в практичному відношенні. Адже формування громадянського суспільства, яке розглядається як основа демократії та як вияв свободи, можливе лише за умови як функціонування громадських інституцій, так і панування цінностей громадянської культури [1, с.7]. Громадянську культуру (культуру громадянськості) розглядають як сукупність духовних, моральних якостей, ціннісних орієнтацій та світоглядно-психологічних характеристик особистості. Складовими громадянської культури є громадянська освіченість, компетентність, активність, зрілість, досвід громадської діяльності [2, с. 31]. З погляду Г. Алмонда, громадянська культура (культура громадянськості) – це культура лояльної участі. Це означає, що індивіди не тільки орієнтовані на політичний «вхід», вони також позитивно орієнтовані щодо до структур на «вході» і до процесу на «вході» в політичну систему. Іншими словами, громадянська культура – це учасницька політична культура, в якій політична культура і політична структура гармонізовані [2, с. 52]. Культуру громадянськості слід розглядати в широкому розумінні цього слова, як багатогранну різноманітність інтересів різних соціальних спільнот громадянської сфери суспільного життя, що забезпечує гармонійне існування людини в суспільстві, визначає активну громадянську й життєву позицію, соціальну зрілість та суспільно корисну діяльність особистості, готовність брати участь у суспільно-політичній діяльності на засадах демократизму, терпимості до інакомислення, поваги до законно створених державних інститутів [3, с. 144]. Визначальними рисами культури громадянської є передусім стійке переконання громадян у тому, що вони повинні брати участь у політиці, їх віра у свою здатність впливати на уряд і достатній для цього рівень політичної освіти та компетентності; потенційна політична активність громадян, готовність у разі потреби брати участь у політиці, яка поєднується з відносною політичною пасивністю і не пріоритетністю політичної сфери у їх житті; віра політичних еліт, які ухвалюють політичні рішення, в силу і впливовість громадської думки та громадської участі; прихильне ставлення громадян до існуючої політичної системи (культура підтримки); панування відносин взаємної довіри та співробітництва між громадянами, поміркованості й здатності йти на компроміс і кооперацію [3,с.156]. Громадянська культура розкривається у трьох взаємопов'язаних аспектах: по перше, вона, з одного боку, є визначальною силою, а з другого – результатом формування громадянського суспільства; по друге, саме громадянська культура визначає суть, якість взаємодій між громадянами, їх асоціаціями та інтегрує індивіда в громадянське суспільство; по третє, громадянська культура формує норми, ідеали, цінності, взірці поведінки, які мотивують дії соціальних акторів [1, с.86–87].Ознакою високого рівня культури громадянськості є об'єднання громадян у неурядові організації, що забезпечує політичну структурування суспільства, виокремлення інтересів окремих соціальних груп, сприяє формалізації відносин між політичними інститутами та громадськими організаціями й об'єднаннями. Особливо зростає роль громадських об'єднань у період кризових явищ та інституційної неспроможності держави. Важливо, що неурядові організації виховують у своїх членів почуття співробітництва, солідарності та громадянського патріотизму [4]. Обов'язковою умовою формування культури громадянськості є право громадян брати участь в публічному управлінні громадою, що дозволяє суттєво розширити можливості впливу громадянського суспільства на процес прийняття відповідних управлінських рішень локального рівня [5]. Громадянська культура є особливим різновидом культури, що охоплює всі сфери життя суспільства та репрезентує відносини, які відображають, закріплюють та реалізують головні суспільні цінності та інтереси, формують суспільні погляди, знання та форми участі громадян у суспільному житті держави [2, с. 31].

Висновки. Підводячи підсумок, потрібно зазначити, що для національного самоутвердження в сучасному світовому співтоваристві України необхідне науково-теоретичне осмислення феномену громадянської культури, можливості його безпосереднього емпіричного дослідження в динаміці соціальних змін. Без громадянської культури не може бути громадянського суспільства, і чим сильніші традиції громадянського життя, чим більше вкорінені громадянські цінності, тим міцніше і стабільніше громадянське суспільство. Важливим чинником, що визначає перспективи становлення повноцінного громадянського суспільства з відповідною культурою, виступають історичні традиції, зокрема практика громадянського життя в суспільстві.

Список використаної літератури

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47

*Джугла Надія,
викладачка кафедри політології та філософії ЗУНУ
Безкорвайна Сніжана, студентка групи СЗ-12*

ЕВОЛЮЦІЯ ФІЛОСОФСЬКИХ УЯВЛЕНЬ ПРО ЛЮДСЬКІ ЦІННОСТІ

Постановка проблеми. Найважливіше питання, на вивченні якого зосереджена гносеологія, – це принципова можливість пізнання світу. Характер розв'язання цієї проблеми служить критерієм для утворення таких філософських течій, як агностицизм, скептицизм, соліпсизм і гносеологічний оптимізм. Дві полярні точки зору в цьому разі передбачають, відповідно, абсолютну непізнаваність і цілковиту пізнаваність світу. Гносеологія розглядає проблематику істини та сенсу, сутності, форми, принципів і рівнів пізнання. Питання про пізнаваність об'єктивного світу є одним із ключових аспектів філософії. Це зрештою питання про те, як відносяться наші думки до навколишнього світу, чи здатне наше мислення правильно відображати явища об'єктивного світу. Саме це філософське питання як жодне інше органічно пов'язане з практичною діяльністю людини, необхідністю пояснювати явища природи і суспільства. Людині завжди важливо знати, які пізнавальні можливості вона має, чи здатна вона виробити знання, яке буде адекватним дійсності і дасть їй змогу повноцінно жити і діяти у навколишньому світі.

Мета дослідження. Своїм основним завданням філософія має встановлення перших, основних істин, які слугують першоосною або принципами для інших істин. Філософія встановлює свої істини шляхом дослідження і доведення. Тобто філософія прагне раціональними засобами створити гранично узагальнену картину світу і місця людини у ньому, досліджуючи пізнавальне, ціннісне, соціально-політичне, моральне й естетичне ставлення людини до світу

Виклад матеріалу. Людина адаптується до світу природи та соціуму не просто пристосовуючись до того, що є, а здатна створювати нову реальність. Поворотним пунктом у розвитку проблеми цінностей стала філософія І.Канта, його вчення про регулятивні принципи практичного розуму, за яким вищі цінності буття мають не онтологічні, а виключно регулятивні підстави до існування. Цим самим Кант першим розмежував поняття буття і блага, протиставивши сферу моральності як свободи сфері природи, яка має підлягати закону, необхідності. У працях учнів і послідовників Канта проблема цінностей набула вже самостійного значення. Аксиологічний напрям у філософії почав формуватись у другій половині XIX ст. в працях Г.Лотце, В.Віндельбанда, Г.Ріккєрта. В XX ст. аксиологічну проблематику продовжують активно розробляти представники феноменології, герменевтики, екзистенціалізму, теорії соціальної дії. Ця велика дослідницька активність свідчить про неподоланність вихідної філософської колізії — розуму і цінностей. Лінія розмежування проходить для філософських шкіл через проблему раціональної чи моральної (ціннісної) визначеності світу. Важливе значення проблема формування цінностей має для розвитку України в умовах формування її державності, в атмосфері руйнування колишніх пріоритетів у політиці, економіці, особливо в духовному житті нації; віднайти чіткі методологічні підстави до формування нової духовності народу, гуманістичних засад образу України в XXI ст. Цінності в житті суспільства виступають соціально-значимими орієнтирами діяльності суб'єктів, одним із факторів розгортання політичної історії. Вони є чимось більш високим, ніж звичайна зацікавленість людини. Саме через культурні цінності людина задовольняє свої потреби, і саме існування цінностей відрізняє людину від тварини. Цінності становлять фундамент культури, і предметним полем формування цінностей є культура. Ці категорії невіддільні одна від одної. Культура і визначається через систему цінностей та ідей, що слугують для регулювання поведінки членів даного соціуму. Культура є цементам будівлі суспільного життя, а цінності — осередком духовного життя суспільства. Культура встановлює, що таке цінність, що — анти цінність. Люди, що поділяють однакові цінності, становлять соціальні групи, об'єднуючись у політичній, економічній боротьбі, спрямовуючи, таким чином, історію в певному

напрямі. Цінності скріплюють громадську єдність, цілісність соціуму, перешкоджаючи руйнівному впливу ззовні. Роль особливих ідейних скріп в суспільстві виконують соціальні цінності, що виступають у формі соціально-політичних ідеалів, ідей, ціннісних настанов, орієнтацій, над-цінних ідей, на зразок національної ідеї. Виконуючи важливу роль інтегруючих, соціалізуючих, комунікативних засад у житті суспільства, цінності забезпечують духовно-вольову єдність суспільства, високий рівень самосвідомості і організованості його членів. Суспільні цінності формуються поступово, через відбір певних видів поведінки і досвіду людей. Спочатку вони з'являються як сукупність звичок, прийомів людського побуту, специфічні форми поведінки, що передаються від покоління до покоління як ознаки власне людського способу життя, відмінні від тваринних, інстинктоподібних. З часом ці прийоми побуту закріплюються, схематизуються в таких нормативних утвореннях, як традиції, обряди, звичаї, ритуали. В них кодуються еталони суспільне схваленої поведінки людей. В подальшому вартісні взірці транслуються, зберігаються і передаються через соціальні інститути: установи освіти, виховання, масової інформації, релігії, політики, права тощо. Підсумком і метою тривалого прищеплювання ціннісних якостей є формування людської психології, ментальності, способу життя членів у потрібному, характерному для даного типу суспільства напрямі. Суб'єкт-об'єктна природа цінностей. Існування культурних цінностей характеризує саме людський спосіб буття, рівень виділення людини з природи. Ціннісний тип світорозуміння зумовлений суспільним способом життя людини, існуванням суспільних потреб. Ці потреби охоплювали основні сфери побуту вже первісної людини — працю, ритуальні танці, навчання, поховальні обряди, звичаї подарунків, гостинності, заборону кровозмішення, жарти, релігійні і магичні дієства. Потреба в таких видах діяльності не мала безпосереднього біологічного значення. Вони і становили основу перших ціннісних комплексів. Завдяки соціальним потребам людина в своїй життєдіяльності могла керуватись образом належного, потрібного, але ще наявне не існуючого співвідношення речей. Завдяки цьому цінності формували особливий світ духовного буття, що підносив людину над реальним. З розвитком суспільства і його структуруванням, поглибленням духовності людини, ускладнювалось і ціннісне світосприйняття, охоплюючи все нові потреби. Цінності допомагали людині будувати соціальне привабливий світ можливої дійсності, підносячи їх над буденністю. Ціннісні виміри давали змогу усвідомити дві площини реальності — ідеальну і реальну, співвідносячи їх, розглядаючи ідеальний світ як взірцевий щодо реального. Отже, суспільні цінності хоч і виростили з реальних соціальних потреб, поступово набували ідеалізованих рис. Цим і пояснюється їхня складна двоїста суб'єкт-об'єктна природа. Важливу роль у ціннісному ставленні до дійсності відіграють емоційні переживання, пристрасті. Завдяки емоційному переживанню відбувається внутрішнє освоєння життєвих ситуацій, надається їм особистісний смисл. Саме з емоційного ставлення виникає відчуття значимості явищ, суб'єктивне поцінування їх. У свою чергу цінності надають емоціям глибини, значущості, перетворюючи їх у стійкі почуття. Завдяки емоціям у ціннісних актах людині дана вона сама, її суб'єктивно-психологічне ставлення до дійсності. Об'єднані в єдиний комплекс потреби, інтереси й емоційні переживання утворюють єдиний феномен цінності. Можна визначити цінність як об'єктивну значимість явищ, ідей, речей, зумовлену потребами й інтересами соціального суб'єкта. Але цінністю є не тільки наше ставлення до об'єктивних речей, а й предмет, який знаходить потреба для свого задоволення, отже, це — функція предмета задовольняти наші потреби.

Список використаної літератури

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний еккурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47

*Джугла Надія,
викладачка кафедри політології та філософії ЗУНУ
Голяш Юлія студентка групи ФБС-11*

САМОТНІСТЬ ЛЮДИНИ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Постановка проблеми. Сучаснесуспільство переходить до якісно нового сутнісного наповнення – інформаційного суспільства. Ці процеси неминучі й стрімкі, вони тісно пов'язані з процесами глобалізації. За умов постійних змін, руйнування звичних моральних норм та цінностей, зростаючої мобільності, людині не легко знайти і зрозуміти своє місце в цьому світі. Самотність – це одне з тих тонких, «болючих» питань людської душі, яке зачіпає всіх, незалежно від матеріального стану та віку. У сучасному швидкоплинному світі особистість – як духовний персонаж зі своїми потребами і проблемами, часто не знаходить свого призначення.

Виклад основного матеріалу. Філософи різних епох і народів прагнули віднайти визначення самотності, з'ясувати її особливості, знайти шляхи і способи щодо її подолання. Аспекти проблеми самотності стали предметом дослідження таких вітчизняних науковців, як В. Андрущенко, І. Бойченко, М. Зелінського, П.

Кравченка, В. Кременя, В. Загороднюка та інших. Самотність – надзвичайно поширене явище сучасного світу. У кожному віці почуття самотності має свої відтінки. Напевно, тільки у новонародженого нема жодного прояву цього почуття. На жаль, першопричиною і головною передумовою дитячої самотності є зневажливе або зовсім байдуже ставлення батьків, які постійно зайняті матеріальним забезпеченням сім'ї. Вони піклуються про зовнішній, ігноруючи внутрішній світ своєї дитини. У підлітковому віці самотність набуває форми невходження в групу, розчарування в друзях, усвідомлення своєї несхожості тощо. У юнацькому віці це почуття пов'язане з особистим життям, у зрілому – з проблемою безшлюбності, відсутністю взаєморозуміння в сім'ї, у літньому – з виходом на пенсію, з утратою близьких людей. Ми звикли боятися самотності, сприймаємо її виключно як негативне явище. Медики вважають, що самотні люди значно легше піддаються хворобам ніж ті, у кого є родина. Психологи відзначають, що самотність негативно впливає на почуття задоволення життям, настрої людей, особливо літніх, спричиняє песимістичний погляд на майбутнє. У «Новітньому філософському словнику» самотність – це стан та відчуття людини, яка перебуває в умовах реальної або вигаданої комунікативної депривації. У рамках цього поняття розрізняють два різновиди – позитивна (самітність) і негативна (ізоляція) самотність. З одного боку, самотність розуміється як руйнівна сила для особистості, з іншого – як необхідна умова, етап розвитку, самопізнання та самовизначення. Існує ряд факторів, що сприяють виникненню самотності. Наприклад, це може бути низька самооцінка, яка призводить до уникнення контактів з іншими людьми через страх піддатися критиці. Самотність – поширене явище у великих містах, де спілкування з різними людьми відбувається короткочасно і поверхнево, а часу на встановлення тривалих відносин не вистачає. Втрата близької людини, як ніщо інше, сприяє виникненню відчуття самотності. Самотність означає два стани: зовнішній і внутрішній, що тісно пов'язані між собою, але не тотожні. Внутрішня самотність – результат суперечності людини з собою, її можна подолати лише екзистенційною (внутрішньою) комунікацією. Зовнішня самотність може бути результатом суперечності людини й соціального оточення (випадок, конфлікт, лихо, катастрофа тощо). Стан самотності породжує складна взаємодія різних почуттів та емоцій. Можливо, причини цієї незадоволеності криються у самооцінці. Зв'язок між низькою самооцінкою і самотністю, пояснюється двояким чином: по-перше, посиленнями на те, що низька самооцінка породжує внутрішнє самовідчуження людини, по-друге низька самооцінка супроводжується системою таких установок і поведінкових реакцій, які самі по собі ускладнюють міжособистісне спілкування. Самотність розділяється на два типи: явну і неявну (приховану від оточення). Явна самотність виникає при дефіциті спілкування з людьми, людина хоче спілкуватися, проте не може. Набагато частіше зустрічається самотність у неявній формі. Людина постійно знаходиться в оточенні людей, спілкується з ними, але в той же час відчуває себе відчуженою. Усі ці люди йому не потрібні, точніше він не відчуває до них особливої любові і прихильності, вони для нього легко замінні. Проблема неявної самотності дуже поширена серед молоді. Вона виникає через відчуття людини, що її ніхто не розуміє. Відчуття самотності не залежить від кількості часу, що людина проводить з іншими людьми або наодинці. Наприклад, багато людей все життя живуть одні і при цьому відчувають себе менш самотніми, ніж ті, кому доводиться жити серед інших людей і постійно спілкуватися з ними. Одиноким також не можна назвати людину, яка, мало взаємодіючи з оточуючими його людьми, не проявляє ні психологічних, ні поведінкових ознак самотності. На переживання стану самотності впливають не стільки реальні відносини з оточуючими людьми, скільки ідеальне уявлення про те, якими ці відносини повинні бути. Людина, що має сильно виражену потребу в спілкуванні, буде відчувати себе самотньою і в тому випадку, якщо її контакти з людьми обмежені одним-двома індивідами, але вона хотіла б спілкуватися відразу з багатьма. У той же час той, хто не відчуває такої потреби, може не відчувати своєї самотності навіть в умовах повної і тривалої відсутності спілкування з людьми. Справжній стан самотності зазвичай супроводжується симптомами тих чи інших психологічних розладів, які мають форму негативних афектів або навіть неврозів. У різних людей афективні реакції на самотність, як правило, різні. Одні самотні люди скаржаться, наприклад, на відчуття печалі і пригніченості, інші говорять про те, що відчувають страх, треті повідомляють про гіркоту і гнів. Одним із важливих напрямків досліджень даного питання є аналіз сутності та визначення чинників молодіжної самотності. Російський науковець Т. Гольдман стверджує: «Самотність в юності – досить поширене та інтенсивне явище. Емпіричні дані показують, що молоді люди проявляють більшу вразливість по відношенню до самотності, ніж дорослі та люди похилого віку. Будучи в ситуації екзистенційного надлом, у молодих людей втрачаються традиційні орієнтири та власна ідентифікація. У результаті підвищується психологічна вразливість, а тиск соціального оточення стає особливо помітним». Аналізуючи феномен самотності в молодіжному, зокрема студентському, середовищі, вона підкреслює, що за одних обставин самотність може бути для людини ліками, за інших – отрутою. Деякі молоді люди прагнуть самотності, деякі усіляко намагаються уникнути цього відчуття. У виникненні самотності важливу роль відіграє соціальна адаптація – явище, яке пов'язане з індивідуальними особливостями людини, і з позицією особистості в суспільстві. Феномен самотності виникає при неуспішній адаптації. Через побоювання негативних результатів прояву ініціативи у встановленні міжособистісних контактів людині стає все важче долати самотність, і страх, породжений колишнім невдалим досвідом, сприяє створенню ситуації, яка ще більше посилює відчуття самотності. Подолати самотність людина може лише в тому випадку, коли вона є психологічно відкритою до конструктивного діалогу, коли бачить і поважає цінність іншого «Я», намагається його зрозуміти. Одним із підґрунть, на основі якого відбувається єднання людей і подолання їхньої самотності, є любов. «І перш за все нам хочеться абсолютного подолання самотності. Любов представляється нам єдиним почуттям, здатним перемогти його». У молодіжному, в тому числі підлітковому віці дуже часто виникає відчуття своєї

відокремленості, відмінності від інших, унікальності. Водночас молода людина відчуває необхідність бути, як усі, не відрізнятися від своїх однолітків, сприймаючи спілкування з ними як найважливішу життєву цінність. Звичайно, багато що залежить від нас самих. Поки ми самі не захочемо вирватися з нашої шкаралути самотності, ніхто нам у цьому не допоможе. Люди тому рідко бувають щасливими, що ніколи не знають, чого ж хочуть насправді. Коли вони самотні, то мріють знайти того, з ким буде добре поруч, але варто цьому статися, як люди знову прагнуть бути одні, тим самим прирікаючи себе на вічні метання в пошуках щастя. Повністю подолати самотність неможливо, але, напевно, й непотрібно.

Висновки. Сучасна людина повинна зрозуміти природу самотності. Особистість, перш за все, має бути внутрішньо вільною, і в той же час стати повноцінним суб'єктом людської діяльності. А це означає: оволодіти глибинами міжлюдського спілкування, навчитися жити в умовах зростаючої соціокультурної комунікації, знайти мову поза суб'єктних відносин з природою. Коли ж мова заходить про екзистенціальну самотність, то тут необхідно навчитися приймати її як необхідну частину нашого буття, усвідомити її й перетворити в усамітнення, яке повертає природність.

Список використаної літератури

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Ітенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47

*Джугла Надія,
викладачка кафедри політології та філософії ЗУНУ
Кривко Ольга, студентка групи ФБС-11*

ЕТИКА БІЗНЕСУ

Актуальність теми дослідження. Актуальність даної статті полягає в тому, що численні емпіричні виміри практики бізнес-діяльності у її моральних значеннях досі не одержали відповідного соціально-філософського концептуального оформлення. А це, в свою чергу, не дає повною мірою обмірковувати своєрідність формування етичних початків бізнескультури українських керівників, її обумовленість соціально-статусним положенням і мотиваційними інтересами суб'єктів цієї діяльності.

Мета дослідження розкривається у новаторському осмисленні етики бізнесу в контексті сучасного економічного та соціального існування українського суспільства.

Об'єкт дослідження - прикладна етика - система соціально і етично значущих переконань і нормативів діяльності в їх суспільній конкретності.

Предмет дослідження - етика бізнесу як соціально-філософське поняття моральної сутності підприємництва, функціонування її суб'єктів.

Завдання: обґрунтування концепції етики бізнесу в сучасних умовах; дослідження історико-філософських витоків та еволюцію концепції ділової підприємницької етики; визначення основних етапів становлення етики бізнесу в процесі формування теоретичного образу прикладної моралі; розкриття своєрідності прояву основних категорій моралі в свідомості підприємців-бізнесменів; розкриття моделі підприємницької етики.

Виклад основного матеріалу. Етика як вид людських знань зародилася ще до античної Греції. Давньогрецький філософ Сократ вважав, що найголовнішим проявом моральності людини є добродієність. Він стверджував, що достатньо оволодіти поняттями про добро і благо, щоб стати особистістю, тому що незнання і є проявом зла. [4, с. 39-53]. Арістотель у свою чергу стверджував: «Етика дозволяє пізнати, що належить робити, а від чого слід утриматися». Прикладна етика - етика бізнесу, політична етика, інженерна етика, біоетика стали важливими складовими не тільки людської свідомості, а й соціальної практики. Етика бізнесу допомагає людині, що займається бізнесом, правильно аналізувати та вирішувати проблеми. Вона займається вивченням відповідностей між моральними нормами цієї людини та цілями ділової організації. Функціонування етики бізнесу тісно пов'язане з різним викладом такої філософської проблеми, як сумісність та несумісність бізнесу і моралі, а також і науки про неї. Вже декілька століть у західному світі є природним суспільство із ринковою економікою та природною ринковою поведінкою людини. Проте неринкова поведінка вважається ненормальною або штучною, тобто як наслідок втручання в особисте життя людини зовнішніх щодо неї сил, зокрема держави. Хоча для деяких громадян, особливо старшого покоління, посткомуністичних країн, в тому числі й України, така поведінка особи є незрозумілою, неприйнятною. Адже вони переконані, що ринок, бізнес - це сфера втілення егоїстичних, без моральних, індивідуалістичних інтересів людей, що породжують економічне та соціальне відчуження, експлуатацію та безліч інших негуманних явищ суспільного існування. На їх погляд, подолати цю проблему можна лише на основі суспільної власності на засоби виробництва. Однак спроби створити суспільство на принципах суспільної власності, яка унеможливує функціонування ринкової економіки і відповідну поведінку людей, не вдалося через те, що

позбавлені змоги реалізувати власні егоїстичні, індивідуалістичні бажання люди стають пасивними, нездатними самостійно приймати рішення і діяти, перекладають відповідальність за своє соціальне буття на державу, що породжує багато моральних проблем [3 с. 150]. В процесі розвитку людства змінювалися бачення на сутність та значення багатства. Античні філософи першими почали міркувати над моральним буттям та не детермінованою матеріальною. Наприклад, Арістотель вважав, що щастя людини полягає не в благородному походженні, здоров'ї, багатстві й талані, а в благородній поведінці за будь-яких обставин. Він стверджував, що чесноти є породженням розуму. Багато філософів вважають, що мораль та бізнес є несумісними, стверджують, що поняття «етика бізнесу» має у собі нерозв'язані суперечності, адже функціонування моралі у сфері бізнесу є досить складним та суперечливим процесом [1 с. 54]. Мова йде про те, що за практично-утилітарного відношення особа орієнтується на вигоду, а за морального - на свої міркування щодо добра та зла. Носієм цієї суперечності виступає одна і та ж людина, і від неї, її моральної культури залежить вирішення в ній цих протилежностей. Проблема втілення етичних засад у господарську діяльність є однією із найскладніших в соціально-економічній теорії. Як відносно самостійна частина соціально-філософської теорії та етики, підприємницька етика конститується у другій половині ХХ століття. Виділяють три головні етапи становлення етики бізнесу як наукової проблеми. Перший: кінець 50-х - початок 70-х років ХХ століття. Поштовхом до осмислення моральних факторів економічної діяльності в сфері бізнесу стали багаторазові факти зловживань у діяльності відомих виробничих організацій європейських країн. Другий етап: 80-ті - початок 90-х років. Саме в цей період формується і вводиться в практику етика бізнесу не тільки як наукова, але й як навчально-освітня дисципліна. Почали з'являтися узагальнюючі документи, які мали для бізнес-політики стратегічне суспільне значення. Третій етап еволюції і впровадження етики бізнесу: 90-ті -2000-ні роки. Він має зв'язок із створенням і розвитком Всесвітньої комп'ютерної мережі (Інтернет), утворенням єдиного інформаційного простору. В численних статтях цього періоду обмірковується думка про те, що використання етичних засад в професійній діяльності ділових людей поліпшує бізнес, підвищує його соціальну ефективність і привабливість. Етика бізнесу досліджує взаємозв'язок цілей і засобів підприємництва, вплив дій підприємця на своє становище і становище співробітників організації, суспільства. До її компетенції входить аналіз моральних аспектів законодавства у сфері праці, трудових відносин і розподілу суспільного продукту. В цьому контексті вона найчастіше спирається на поняття «справедливість», обдумуючи над різними вимірами справедливості певних законодавчих актів і норм. Одночасно вона дуже вразлива до чинників, які повинні забезпечити гармонійне співвідношення інтересів підприємця й інвестора, роботодавця і працедавця, замовника і постачальника, фірми і споживача. Також вона задумується над такими питаннями, як існування бідності широких мас та концентрації значних багатств в руках невеликої кількості суспільства, відносини малих і великих підприємств, лобізм, конкуренція та ціноутворення [2 с. 521]. Однією з важливих та актуальних проблем в етиці бізнесу є проблема правильного використання природних багатств та збагачення і збереження природи. Конкуренція між різними організаціями приводить до значного виснаження природних ресурсів, викид в атмосферу дуже шкідливих відходів виробництва. Також перед бізнесом постають досить важливі обов'язки щодо екології. До того ж, умови до бізнесу має ставити суспільство. Справді, збереження природи для суспільства є досить важливим етапом у діяльності фірми, адже природа - це джерело життя та майбутнього нації.

Висновки. Будь-яка організація повинна мати власну систему моралі, але досліди показують, що люди погоджуються на компроміс із власними принципами та цінностями під впливом умов фірми, в якій вони працюють. Задля підвищення етичності діяльності підприємців, керівників, менеджерів і рядових співробітників можна використовувати заходи та методи, які рекомендують дослідники етики бізнесу: етичні кодекси, карти етики, комітети з етики, соціальні ревізії, навчання етичній поведінці, етична експертиза, етичне консультування.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У СУЧАСНІЙ ВИЩІЙ ОСВІТІ: ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ

Актуальність теми дослідження. Актуальність теми дослідження полягає в тому, що усвідомлення багатьма країнами і народами того фундаментального факту, що саме людський фактор є головним ресурсом соціогенезу, і тому вкладення інвестицій у розвиток людини і насамперед у вищу освіту виступає гарантією безпеки суспільства й підйому його добробуту.

Мета дослідження розкривається у формуванні сучасного рівня інформаційної та комп'ютерної культури, набуття практичних навичок використання цифрових освітніх ресурсів, розроблення на цій основі підходів щодо удосконалення системи формування психоло-педагогічної готовності магістрантів до викладацької та науково-педагогічної діяльності.

Об'єкт дослідження - у зв'язку з інформатизацією всіх сфер життя сучасного суспільства спостерігається зростання значущості нових інформаційних технологій у вузівській системі освіти.

Предмет дослідження – сучасні програмно-технічні засоби та новітні інформаційні технології, які використовуються у роботі з науковою інформацією, принципи, методи, форми і способи застосування інформаційно-комп'ютерних технологій в системних наукових дослідженнях.

Завдання: підготовка аспірантів до наукової і практичної діяльності, формування у них таких спеціальних професійних компетентностей, як здатність самостійно формулювати науково-дослідні або освітні завдання і ефективно вирішувати їх із застосуванням сучасних інформаційних технологій, готовність освоювати нові інформаційні технології з урахуванням цілей і задач наукового дослідження або освіти.

Виклад основного матеріалу. Сучасні дослідження свідчать про різноманітність первинних властивостей людини і одночасно про існування певних типів, яким притаманні більш-менш цілісні комплекси тілесних і психічних властивостей. Найважливішим методологічним принципом, який дозволяє виявити адекватну сучасним освітнім цілям модель людської особистості, служить положення про те, що саме індивідуальність людини є основою еволюції суспільства. У відкритому світі, – як підкреслює відомий російський фахівець у даній царині Ірина Свінторжицька, – людська індивідуальність виступає як основа суспільних зв'язків. Складність і різноманітність завдань, що виникають перед суспільством, вимагають індивідуальної ініціативи, а отже, й індивідуальної різноманітності. Саме тому вільний розвиток індивідуальності є умовою розвитку та еволюції суспільства. Для відкритої системи освіти дане положення – основоположний чинник, тоді як класична модель освіти передбачає жорсткі норми, що уніфікують людську індивідуальність. Дійсно, дуже суттєвим є положення про те, що, незважаючи на значущість соціокультурних джерел розвитку людини як особистості, що детермінують її виховання і навчання за «соціальною програмою», вона не є пасивним продуктом впливу середовища і обставин. Сучасна філософія освіти й теоретична педагогіка опирається, як відомо, на принцип визначальної ролі активності самої особистості у власному розвитку й формуванні. Це викликає прагнення педагогів знайти способи стимулювання цієї активності в процесі виховання, освіти й навчання. Важливе значення для розвитку і вдосконалення даного напрямку мають також фундаментальні ідеї про те, що вдосконалення соціальних і духовних відносин у суспільстві визначає вдосконалення і розвиток самої людини і що цей розвиток має широкий діапазон можливостей, який дозволяє людині посилювати потенціал своїх як природних, так і особистісних властивостей і якостей. Сучасний стан розвитку інформаційного суспільства в Україні з необхідністю вимагає свободи людини в різних сферах соціокультурної діяльності. Однією з методологічних передумов педагогіки є положення, згідно з яким виховання, освіта і навчання має соціально-детермінований характер, тобто вони обумовлені потребами соціуму у підготовці молодого покоління, здатного адекватно відповідати на виклики часу. Відомий педагог і філософ С. Гессен зазначає у зв'язку з цим, що у взаєминах викладача й того, хто навчається, повинен головувати принцип свободи, який не відкидає поняття обов'язку й дисципліни в системі освіти, а трансформує їх в інгредієнти вільної волі того, хто навчається. Відповідно до його педагогічних установок, що носять методологічний характер, свобода аж ніяк не є тільки пізнанням необхідності, не є тільки вибором можливостей. Гессен неодноразово підкреслював, що свобода є творчість нового, такого, чого у світі доти не існувало. Свобода не є довільний вибір між кількома вже даними в готовому вигляді, хоча й можливими тільки шляхами, а є створенням нового особливого шляху, не існуючого раніше навіть у вигляді можливого виходу. Розуміння суті свободи як творчості в застосуванні до педагогіки з її арсеналом дидактичних засобів означає, особливо у разі використання новітніх інформаційних технологій у вузівській системі, що викладач у своїй роботі зі студентом акцентує свою діяльність на самостійності тих, хто навчається, у вивченні навчального матеріалу й розвитку критичності і нестандартності їх мислення. Все це підкреслює важливість наступного методологічного положення, без якого немислима сучасна педагогічна думка. Вони тільки акцентують увагу на необхідності дотримуватися наукового характеру самої педагогіки, переконливо показують її гуманістичні, загальнолюдські основи й націлюють філософсько-освітню думку на пошук моделі людської індивідуальності, що дозволяє найбільш адекватно відобразити її специфічність у тому чи іншому соціокультурному середовищі, щоб

використовувати відповідні розроблені методи. Дана модель повинна відповідати такій методологічній вимозі сучасної педагогічної науки, яка сформульована у вигляді тези «цілі освіти збігаються з цілями культури». Як відомо, у другій половині 1990-х років стала складатися нова система, яка характеризується інтеграцією різних засобів комунікації (комп'ютерні комунікації, телекомунікації тощо) і своїм інтерактивним потенціалом. Ця система мультимедіа охоплює на Заході практично всі сфери життя – виробництво, сім'ю, освіту, охорону здоров'я, індустрію розваг і туризму. Розсіяні емпіричні свідчення та коментарі з приводу різних компонентів нової комунікаційної системи дають основу для деяких гіпотез про виникаючі соціальні й культурні тенденції. Як неодноразово зазначалося у низці попередніх авторських публікацій, нова комунікаційна система внесла істотні зміни в сучасну культуру, перетворивши її в інформаційну, значущість якої для сучасної людини полягає в ідентифікації нею свого «Я», у набутті своєї людської сутності, у формуванні свого творчого потенціалу і наступної за цим самореалізації. Сучасна інформаційна культура являє собою єдність традиційної культури та електронних засобів комунікації. Нові електронні засоби не відокремлюються від традиційних культур — вони їх абсорбують. Мінлива соціокультурна реальність, інформаційна культура, яка виникає на її підставі, не можуть не впливати на систему освіти. Не слід забувати того суттєвого факту, згідно з яким переважна частина нашої культури заснована на навчанні як соціокультурному способі трансляції інформації від одного покоління до іншого. Дійсно, дослідження в галузі історії взаємодії і взаємовпливу освіти, виховання і культури показують, що розвиток освіти впливає на становлення культури і щозростання масштабів і якості культуризму людей і суспільство, детермінуючих саму освіту. Взаємозв'язкам між освітою і культурою підкоряються і соціокультурні процеси сучасної епохи, коли першість у життєдіяльності людини і соціуму належить інформації та інформаційних технологій нового типу. Інформатизація суспільства і сучасної освіти настільки тісно пов'язана з розвитком і наповненням мережі електронних комунікацій, що ці слова сьогодні практично є синонімами. Наша культура стрімко стає культурою інформаційних комп'ютерних комунікацій, що не може не позначитися на освіті. Інформатика переростає свій колишній статус одного із засобів підтримки навчального процесу, одного з інструментів освіти і навіть однієї з багатьох навчальних дисциплін. Сьогодні ми говоримо про оволодіння і студентами, і викладачами інформаційною культурою, як про одну з найважливіших складових безперервної освіти та підвищення кваліфікації. Однак інформаційна культура не зводиться тільки до засвоєння технологічних знань і умінь. Для освоєння сучасної інформаційної культури суб'єкти потребують не тільки інструкцій, скільки доступу до світокомунікацій і можливості відігравати в цьому світі значущу роль. У ході здобуття вищої освіти студент не тільки опановує суму знань і практик, а й засвоює прийняту в суспільстві систему цінностей, вчиться застосовувати вироблені культурою критерії та категорії для оцінки подій і явищ, що відбуваються в навколишньому світі, для прогнозування результатів своєї власної діяльності. Самі сучасні освітні технології являють собою спосіб використання живої праці (людських ресурсів) і різних засобів комунікації, обчислювальної та іншої техніки для створення, збору, передачі, зберігання й обробки інформації при наданні освітніх послуг.

Висновки. Отже, таким чином, можна стверджувати, що одне з основних завдань сучасної освіти полягає в узгодженні ієрархії особистих цінностей з ієрархією суспільстві цінностей, прийнятих у даний час. Тому цілком природно, що в світі використовуються інформаційні технології, стратегія організації яких залежить від типу культури даного суспільства. Дослідники певну увагу приділяють значущості так званої інформаційної культури в розвитку й функціонуванні системи відкритої освіти.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47

ГЕНЕЗИС ГРОШЕЙ: ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ

Постановка проблеми. На сьогоднішній день гроші є не лише загальним еквівалентом вартості товарів та послуг, але й для багатьох основною ціллю існування. Саме існування, як гонка за грошима перетворює живу істоту на гвинтик в загальній грошовій системі. Гроші настільки міцно увійшли до нашого життя, що ми не бачимо в них нічого незвичайного, хоча це один з найчудовіших винаходів людства: не являючи собою якої-небудь значимої цінності, вони є виміром вартості усіх оточуючих нас речей.

Завдання дослідження. На основі аналізу літератури та джерел, з відповідних дослідницьких питань, з'ясувати про походження грошей.

Мета дослідження. Виникнення грошей у світі та яку роль відігравали перші гроші.

Об'єкт дослідження. Суть та функція грошей

Виклад основного матеріалу. Гроші молоді так давно, як і людська цивілізація. зараз стільки грошей постійно змінювалися і сьогоднішній їх стан не є завершальною і остаточною стадією їх розвитку. Роль грошей з давніх часів звернула увагу вчених. Однак, як справедливий помітив у минулому сторіччі англійський прем'єр-міністр У. Гладстан, «навіть кохання не зробило стількох людей дурнями, скільки роздумів з приводу сутності грошей». В економічній літературі розглядаються два підходи до походження грошей: раціоналістична та еволюційна концепція. Перше пояснює походження грошей як підсумок угоди між людьми, які впевнилися у тому, що для руху вартостей у міновому обороті пропонуються спеціальні інструменти. Відповідно з другою – гроші з'явилися в результаті еволюційного процесу, який поза волею людей призвів до того, що деякі предмети відійшли із загальної маси і посіли особливе місце. Гроші виділилися з товарного світу і протистояти йому. Якщо товари знаходяться в сфері обігу тимчасово, то гроші є постійним її учасником. Суспільна корисність грошей виникає в тому, що вони опосередковують рух товару між виробниками і споживачами, обслуговують рух капіталу. Значення грошей, їх місце в економічній системі відбувається в тому, що гроші виступають у якості реального зв'язку між товаровиробниками. Вони відрізняють ефективність функціонування господарського механізму. Процес еволюції та становлення грошей представляє собою розвиток форм вартості, тобто розвиток мінової вартості. Перша форма – проста, або випадкова форма вартості влади низькому рівню розвитку продуктивних сил. При натуральному господарстві надлишок продукції виникав лише після часу. Товари, які вироблялися в надлишку, випадково змінили свою вартість через посередництво іншого товару (наприклад, одна вівця дорівнювала одній мішці зерна). Мінова вартість при такому обміні часто могла змінюватися в часі і просторі. Однак у цій простій частині були закладені основи майбутніх грошей. Друга форма – розгорнута форма вартості. З подальшим розподілом праці і зростанням виробництва все більше продукції – товарів надходить на ринок. Один товар зустрічається при обміні з великою кількістю інших товарів-еквівалентів. Наприклад, один мішок зерна дорівнює:

- одній вівці,
- одній сокирі,
- одному аршину полотна тощо.

Третя форма вартості – загальна, коли товар стає головною платою виробництва. Кожен товаровиробник за продукт своєї праці прагне отримати загальний товар, який потрібний усім. У зв'язку з такою об'єктивною задоволеністю з товарної маси стали виділятися товари, що забезпечують роль загального еквівалента. Загальними еквівалентами ставили худоба, хутро, у племені Центральної Африки – слонова кістка. Однак на цю роль товариші затрималися недовго, після чого не задовольняли вимоги товарного обігу і по своїй владі не відповідали умовам еквівалентності. У результаті розвитку обміну загальним еквівалентом протягом тривалого періоду стає один товар, здебільшого металу. Цей процес становлення товару як загального еквіваленту дуже складний і тривалий. Він визначає появу четвертої форми вартості – грошової, для якої вартості характерні наступні риси:

- загальне визнання даного факту як покупцем, таким і продавцем, тобто обидва суб'єкти не можуть повернутися при обміні своїх цінностей на даний товар – гроші;
- тривале виконання грошей ролі загального еквівалента

В той же час гроші на компенсацію від звичайних товарів є особливим товаром: вартість грошей має зовнішню форму прояву до їх обміну на ринку. Товар-гроші завжди можна обмінювати на будь-який інший товар, необхідний власнику грошей. У той час як вартість товарного товару прихована і відбувається в процесі обміну, коли товар продається на ринку. Таким чином гроші – історична категорія, яка розвивається на кожному етапі товарного виробництва і наповнюється новим змістом, що ускладнюється із зміненою умовою виробництва. Гроші розв'язали протиріччя товарного виробництва: між споживчою вартістю і вартістю. З появою грошей товарний світ поділявся на дві частини: одна – товар-гроші, друга – всі інші товари. Споживча вартість сконцентрована з боку всіх товарів, а їх вартість – з боку грошей. Товари, які беруть участь в обміні, виступають як споживчі вартості. Гроші стають

виразником цих споживчих вартостей усіх товарів через свою вартість. Таким чином, особливість грошей відбувається в наступному: –гроші: це товар що виділився стихійно; –гроші:розв'язали протиріччя між вартістю і споживаючою вартістю, властивості всім товарам, в тому числі і грошам.

Висновки. Детальний розгляд кожного із виконуваних грошей має функції допоміг грошової суми. Отже, суть грошей впливає з їх функцій (насамперед – як обмін обміну і обміну платежу). Такий характерний для сучасної економічної науки підхід – виводити гроші з їх функцій був визначений англійським економістом Дж. Хіксом, який сказав: «Гроші – це те, що використовують як гроші».

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СВІТУ МОЛОДІ

Актуальність дослідження. Духовне відродження народу України вимагає особливої уваги до формування цінностей сучасної молоді. Соціотехнологічний підхід до цього питання дає можливість цілісно розглядати проблему формування цінностей молодого покоління. Цінність — будь-яке матеріальне або ідеальне явище, яке має значення для людини чи суспільства, заради якого вона діє, витрачає сили, час, гроші, здоров'я тощо, заради якого вона живе. Вивченню людських цінностей присвячений розділ філософії аксіологія, який підрозділяється на етичну й естетичну аксіологію.

Виклад основного матеріалу. У фаховій літературі існують різноманітні підходи до тлумачення поняття «цінність». В узагальненому сенсі під цінностями розуміються основи духовного та матеріального життя людини, які визначають мету, сенс, значення, наміри, формальні межі її самореалізації. Це те, що людина особливо цінує у житті, і на основі чого формує власну життєву та світоглядну позицію. Ціннісна система, що існувала впродовж багатьох десятиліть, зруйнувалась. Боляче, суперечливо та повільно формується нова. Особливістю цього процесу є те, що проходить він поза чітко визначеними рамками ціннісних орієнтирів. Їх відсутність визначає «розмитість» моральних принципів. Соціотехнологічний підхід до ціннісного світу дає можливість цілісно розглядати проблему ціннісного світу молоді, об'єднати «загальне» й «особливе», теорію і практику. Духовне відродження народу України вимагає окремої уваги до світу цінностей молоді як майбутнього країни, гаранта суспільного прогресу. Та чи відповідає він критеріям загальнолюдських цінностей, норм, що панують у суспільній свідомості й суттєво впливають на становлення особистості молодої людини? Без таких цінностей країну чекає безперспективне майбутнє. Практика свідчить, що відносини між людьми, особливо цінні в період переходу до ринку, будуються не відповідно до критеріїв високої людської культури. Замість доброзичливого, чутливого ставлення до людей у суспільстві протилежна атмосфера. Відчутні озлоблення, низька культура, користолобство, зростання рівня злочинності, обман, корупція, байдужість до інших, зневаження совісті, честі. Треба визнати, що в сучасних умовах суспільству дедалі тяжче протистояти поширенню користолобства, інфантилізму, що пронизують свідомість особистості, яка саме формується. Низька моральність, відсутність культури все більше утверджуються як норма повсякденного життя. Серед широких верств населення триває процес девальвації загальнолюдських цінностей - гідності, порядності, здатності до співпереживання. Боротьба за виживання будь-якою ціною дедалі більше характеризує частину суспільства, що в крайньому вияві й призводить до названих явищ. Сучасна молодь має особливий характер і риси, які суттєво відрізняють її з поміж інших соціальних груп, а понад усе – від старшого покоління. Якщо старше покоління, загартоване не менш складними соціально-економічними катаклізмами, реагує більш-менш стримано, то молода генерація, котру до певного часу виховували на ідеях світлого майбутнього, втрачає віру в будь-які ідеї взагалі. Потрібно враховувати і те, що наша країна довгий час піддавалася тиску, гнобленню, духовному і фізичному знищенню, тому багато чого було втрачено у своїй ментальності. Система цінностей в суспільстві, їх характер і особливості є своєрідним орієнтиром в формуванні світогляду, духовності молодої людини, а бажання оволодіти ними – найважливіша умова отримання молодою людиною життєвого досвіду і його соціалізації. Цінності завжди існують і видозмінюються, так як змінюються цілі покоління людей, наслідуючи і позитивний і негативний досвід своїх попередників. З точки зору пріоритетності індивідуальні цінності людини завжди превалюють над громадянськими. Важливо відмітити те, що для формування особистості як громадянина однаково важливі як національні цінності, так і загальнолюдські, які інтегрують особистість не тільки у власну державу, а й у всі світові співтовариства. У кожного покоління молодих ці ідеали були різними, виходячи з конкретного контексту часу. Вони вбирали різний історико-культурний досвід залежно від можливостей пізнання, які відкривали панівні суспільні сили. Життєві цінності - це значною мірою поняття діалектичне. Вони є результатом інтелектуально-душевного досягнення різноманітності життя. Тому життєвий вибір, орієнтир у духовно-моральній, предметній і соціальній дійсності для кожного покоління молодих сприймався залежно від цільності душевного розвитку - у почуттєво-уявному або ж чисто інтелектуально-раціоналістичному вимірі. Було і поєднання цих типів бачення світу. У молоді ставлення до мови таке, яке їй прищеплене з дитинства від рідних, близьких людей, населення того регіону, де вона проживає. З останнім вона відчуває себе ідентичною, особливо під тиском стереотипів минулого, коли особистість не була виділена з колективу. Для неї рідною буде та мова, якою вона спілкувалася з дитинства. Для молоді західного регіону - українська, східного і південного - переважно російська. Але освіченість, вихованість відкривають для неї розуміння і красу різних мов, потребу знати їх однаково добре. Поки що у більшості молодих домінує ставлення до української мови як до регіональної, етнічної. Нерідко молодь із західних регіонів, потрапляючи до навчальних закладів з російськомовним середовищем, поводить себе ситуаційно - розмовляють мовою, якою спілкується більшість. У цьому явищі можна розглядати стереотипи минулого. Авторитет української мови для масової частини колишньої радянської молоді не підніметься доти, доки не підніметься значущість української держави, її інтеграція у світі, особливо культурна. Та вже зараз

вона, у значній своїй частині, згодна плідно працювати, приносити користь суспільству, державі. Для цього їй потрібна державна підтримка і допомога. Тільки тоді наші молоді люди зможуть інтегруватись у нову систему світу як українці і представляти свою державу мовою, яка згодом стане для них рідною мовою спілкування. Отже, цінність мови для значної частини молоді пов'язана з силою, зростанням авторитету, значущості української держави. Мова свого народу, держави - це складова загальнолюдських цінностей. Але вони загалом часто ще недоступні молодим через наслідки системи виховання, яка панувала тривалий час і в якій формувалися їхні батьки. Узагальнюючи вищесказане, причини становища можна знайти у такому контексті мислення. Важливим показником процесу трансформаційних змін, які відбуваються в Україні, є рейтинг життєвих орієнтацій молоді. Можна вважати закономірним, що серед життєвих цінностей молоді сучасної України перше місце посідає сім'я. Це й справді найважливіша проблема молодіжної когорти населення, саме вирішення її є стрижневим завданням цього періоду людського життя. Наступними, як видно із результатів опитування, які визнані як такі, що є цінними, йдуть проблеми, котрі характеризують сферу дозвілля (друзі, вільний час, хобі тощо), що теж зрозуміло і закономірно для молоді. Щодо таких цінностей молодих громадян України, як робота, успіх у суспільстві, заснування власної справи, тобто всього того, що є чи не найважливішою проблемою самовизначення людини, то, як свідчать результати опитування, вони займають не найперші місця. На останньому місці серед життєвих цінностей, згідно з результатами цього опитування, стоїть політика. Це наводить на думку, що саме в цій царині суспільного життя сьогодні потрібні нові, свіжі підходи, подолання багатьох стереотипів, якими «незаражена» молодь. Серед ціннісних орієнтацій молоді окремої уваги заслуговує ставлення молодих людей до роботи. Відбуваються певні зміни у системі цінностей щодо роботи. Аналіз ціннісних орієнтацій молодих людей на початку 90-х років минулого сторіччя (на початку формування незалежної української держави) засвідчив певні зрушення у ставленні молоді до критеріїв привабливого робочого місця. Зміна соціального устрою та економічної сфери суспільства вплинула на трудові орієнтації, перш за все, молодого покоління. Вже тоді було зафіксовано зростання пріоритету високої оплати праці та споживацькі орієнтації на додаткові зручності та пільги на робочому місці, зменшення значення суспільної важливості праці, зниження чинників професійного росту та підвищення кваліфікації. Реальні умови життя постійно коригують ціннісні настанови молоді. Але нерівність оплати праці між підприємствами різної форми власності, між вітчизняними установами і організаціями з іноземними капіталом не може не відбиватися на очікуваннях щодо бажаного робочого місця та оцінках «нормального» рівня заробітної плати.

Висновки. Для молоді більш важливішими стають такі ознаки, як хороша оплата праці, можливість чогось досягти та гарні можливості для підвищення, а також можливість проявити ініціативу. У поглядах на важливі аспекти роботи виявляється й більш прагматичний підхід молодих людей – важливішими стають зручні години роботи, тривала відпустка, відповідність здібностям. Молодь толерантніше у порівнянні із старшими віковими когортами ставиться до того, що працювати необов'язково, якщо людина не хоче.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ СВІДОМОСТІ

Постановка проблеми. У сучасному світі мережа Інтернет становить собою абсолютно нову комунікативну середу зі своїми специфічними особливостями. Ступінь розвитку, популярності та поширеності Інтернету дозволяє говорити про значущість цього каналу комунікації. Інтернет часто розглядається як один із важливих чинників глобалізації, який полегшує доступ людей до інформації і тим самим стирає міжрегіональні відмінності. У зв'язку з поширенням інтернет-технологій у сучасному світі, сполученим зі звуженням, формалізацією традиційних каналів політичної комунікації, а зокрема ЗМІ, соціальні мережі стають дедалі більш популярним і зручним засобом комунікації. Активно проникаючи до політичної сфери, нові інформаційно-комунікаційні технології можуть якісно змінити «старі» уявлення, настанови, стереотипи і моделі взаємовідносин між політичними інститутами і індивідами.

Завдання дослідження: на основі аналізу літератури та джерел з відповідних дослідницьких питань визначити вплив соціальних мережах на формування свідомості людини.

Мета дослідження: визначити яку роль відіграють соціальні мережі в процесі політичної комунікації за сучасних умов розвитку суспільства.

Об'єкт дослідження - процес вивчення соціалізації особистості в сучасному інформаційному суспільстві.

Виклад основного матеріалу. Однією з головних ознак розвитку сучасного суспільства є стрімкий розвиток інформаційних технологій, що дає неймовірну можливість людині навчатися, обговорювати проблеми, знайомитися, спілкуватися з друзями, онлайн відвідувати різні країни, дізнатися про їх культуру та традиції, брати участь у прийнятті важливих політичних рішень. Сьогодні ж Інтернет є невід'ємною частиною життя кожної людини, він дає не тільки можливість для розширення кола інтересів, розвитку, покращення знань, але й містить у собі реальні загрози для кожного з нас. Одним з важливих факторів, через який люди «липнуть» до екранів монітора цілодобово, – соціальні мережі. Під соціальною мережею ми будемо розуміти інтерактивний багатокористувацький веб-сайт, контент якого наповнюється самими учасниками мережі. Сайт становить собою автоматизоване соціальне середовище, що дозволяє спілкуватися групі користувачів, об'єднаних спільним інтересом. До них належать і тематичні форуми, особливо галузеві, які активно розвиваються останнім часом. Зв'язок здійснюється за допомогою веб-сервісу внутрішньої пошти або миттєвого обміну повідомленнями. Появившись не так давно, соціальні мережі активно ввійшли в життя суспільства, в усі його сфери: у політиці (вони розглядаються як значущі транснаціональні політичні актори), в економіці (як потужний і ефективний канал комунікації між брендами і споживачами), у релігії (посилиючи діалог усередині конфесій і між ними), у культурі (роблячи майданчики культурного обміну набагато більш доступними, а у сфері дозвілля вони завоювали лідируюче становище) і в першу чергу у сфері повсякденного спілкування, пронизуючи весь соціальний простір життя суспільства, особливо у великих містах і серед молоді. Вони стають найважливішим соціальним інструментом. Соціальні мережі виконують одну з найважливіших для соціуму функцій – комунікативну. Прагнення до спілкування консолідує широку аудиторію на певному ресурсі. У зв'язку з великим обсягом залучених користувачів можна вважати цю середу досить потужним інструментом для того, щоб мати за мету інтереси. У даний час соціальні мережі набагато більшою мірою, ніж традиційні ЗМІ, визначають соціальний і політичний порядок денний, створюють новинні приводи, безконтрольно втручаються в повсякденне життя, роблячи його максимально транспарентним. Соціальні мережі, на відміну від невіртуальних медіа, відзначає відносна свобода слова, свобода у висловленні своєї точки зору практично з будь-якого питання. При цьому ні влада, ані суспільство не виробило дієвих механізмів контролю за таким втручанням. У результаті багато громадських інститутів стають украй вразливими. Соціальні мережі можна і необхідно ефективно використовувати в різних сферах не тільки з метою налагодження контактів та спілкування, а й з метою отримання інформації, взаємодії з ученими, політиками та чиновниками, здійснення наукової, соціальної і політичної діяльності. Основними рисами інтернет-спілкування в соціальних мережах є анонімність, відсутність невербальної інформації, установка на бажані риси партнера, добровільність, прагнення до нетипової, ненормативної поведінки. За допомогою соціальних мереж люди задовольняють свої приховані потреби, які не прослідковуються в їх реальному житті, а проявляються лише у мріях і фантазіях. Цей соціальний ресурс забезпечує їх втілення через можливість анонімних соціальних взаємодій, за допомогою яких можна створювати нові образи власного «Я». Крім того, не варто забувати і про необмежений доступ до особистої інформації користувачів. Найбільш популярними соціальними мережами на даний час є такі. Facebook – найбільша за кількістю користувачів соціальна мережа (1,5 млрд), де можна знайти своїх друзів, колег, знайомих, сторінку потрібної організації, необхідну інформацію найрізноманітнішої тематики. Twitter – популярна соціальна мережа, що нагадує мініблоги. Вона набула популярності серед людей, які регулярно обмінюються інформацією, зокрема, журналістів. Кількість користувачів – близько 300 млн. осіб. Instagram – соціальна мережа, яка набула великої популярності в останні роки, її мета – допомогти іншим соціальним мережам розповсюдити фотознімки та відеозаписи користувачів. Кількість користувачів – близько

400 млн. Соціальні мережі мають як позитивні так і негативні аспекти, надають можливості та створюють ризики. До позитивних аспектів можна віднести подолання комунікативного дефіциту, розширення кола знайомих, проте, дружба в соціальних мережах часто досить поверхнева. Деякі молоді люди, а особливо підлітки, намагаються бути у центрі уваги, а також додати до свого профілю якнайбільше друзів, у тому числі й за рахунок незнайомих людей. Такий підхід несе потенційну загрозу його особистій безпеці. Вплив надмірного використання соціальних мереж як засобу комунікації на реальні взаємовідносини користувача може бути досить відчутним: замкнутість, втрата соціальних контактів і друзів, роздратування під час живого спілкування, втрата навичок вербального та невербального спілкування, невиконання власних обов'язків. Зловживання соціальними мережами може призвести не лише до десоціалізації, але і до деструктивних змін у психіці та поведінці особистості.

Висновки. Здійснене мною дослідження дозволяє зробити висновок, що саме сучасні інтернет-технології створюють умови для більш раннього включення дітей у процес соціалізації. Але водночас вплив соціальних мереж на особистісний розвиток унаслідок дії інтернет-простору не може бути однозначно кваліфікований як позитивне чи негативне явище. Саме тому велике значення займає профілактика Інтернет залежності, яка пов'язана з виявленням та виправленням негативних інформаційних, педагогічних, психологічних факторів, що зумовлюють відхилення в психічному і соціальному розвитку дітей та молоді. Саме тому сьогодні варто зосередити особливу увагу на навчанні основам безпечної поведінки в соціальних мережах та Інтернеті.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47

ПОТРЕБИ, ІНТЕРЕСИ ТА ЦІННОСТІ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ

Актуальність теми дослідження. Проблема розвитку особистості. Вираженням її індивідуальності є здібності, нахили, інтереси, характер, темперамент тощо.

Предмет дослідження: розвиток особистості.

Об'єкт дослідження: потреби, інтереси та цінності особистісного розвитку.

Завдання: дослідити залежність особистісного розвитку від потреб, інтересів та цінностей людини.

Виклад основного матеріалу. При вивченні особистості слід взяти до уваги те, що людина сама по собі являє систему зі складною структурою. Філософська енциклопедія визначає особистість наступним чином: це людський індивід як суб'єкт відносин і свідомої діяльності. Інше значення - стійка системи соціально значимих рис, що характеризують індивіда як члена того чи іншого суспільства. Особистісний розвиток, зростання і розвиток особистості - найбільш загальне поняття, що описує всі позитивні зміни в особистості як результат внутрішніх процесів і зовнішніх впливів. Це все те, що в особистості розгортається з віком саме, що формується під впливом зовні, що розвивається в спільній діяльності з оточуючими і розвивається в собі самим людиною. Головною цінністю західного шляху буття є особистість і її свобода. Ідея свободи особистості витікає із самої сутності християнського світо-ставлення, і будь-яка християнська культура приймає і підтримує її. У католицькій і православній культурі свобода особистості є свободою вибору між добром і злом, у протестантській - свободою дії (при вже здійсненому самим буттям виборі на користь добра, який особистості слід прийняти і якому вона має довіритися) [3, с. 210]. Вивчаючи особу, слід розділити поняття «людина», «індивід», «індивідуальність», «особа», які часто ототожнюються. Людина - найбільш узагальнене поняття, яке характеризує принципову різницю (біологічну) між людиною та твариною. Індивід розуміється як окрема конкретна людина, як одиничний представник людського роду. Індивідуальність визначається як сукупність рис, властивостей (природних, психічних, соціальних), що відрізняють одного індивіда від іншого. Поняття особистість - різноманітна. Воно характеризує «надприродну», соціальну властивість людини. З одного боку, цим визначається конкретний індивід як суб'єкт діяльності, з іншого - розуміється соціальна властивість індивіда як сукупність соціальних рис, характеристик, які інтегрувалися в процесі суспільної взаємодії. Потреби - це ті форми взаємодії людини зі світом (духовні чи матеріальні), необхідність яких обумовлена особливостями відтворення і розвитку її біологічної, психологічної, соціальної визначеності, і які тою чи іншою мірою відчуються, усвідомлюються людиною. Кожна група потреб по-своєму виявляються у людини, з різною силою та інтенсивністю. Де починаються вищі потреби, там, власне кажучи, починається формування особистості. В результаті виникає двох-спрямований процес: потреби керують людиною, а вона формує їх зміст. Чим вищі запити особи, тим складніший процес формування потреб. Внутрішніми спонуканнями до дій стають мотиви, що є результатом усвідомлення особистістю своїх потреб і виявляються в конкретних прагненнях до їх задоволення. Мотив - це реальне спонукання, яке змушує людину діяти у певній життєвій ситуації, за певних умов [6]. Мотив, на відміну від потреби, - з'ясована причина поведінки, осмислена дія, усвідомлені наміри. У класифікації мотивів виділяють матеріальні та духовні як основні, а також економічні, політичні, соціальні, ідеологічні тощо. Людина прагне здобути те, чого потребує, те, що цінить, відповідно орієнтує поведінку на конкретні цінності, причому свідомо. А це і є властивість мотиву поведінки. Наступний елемент, котрий виявляє сутність природи особистості, є інтерес. Інтерес - це усвідомлення потреб особистості. Це спрямованість дій індивіда залежно від можливості задоволення тієї чи іншої потреби, одна із рушійних сил поведінки та діяльності особи. Разом із потребами інтереси становлять основу цінності [4, с.190-191]. Цінність виступає як закріплене ставлення людини (ідеї, уявлення, переживання, установки) до елементів навколишнього світу, які визначають вибір засобів і методів діяльності і їх застосування в соціальній практиці. Цінностями можуть виступати предмети людських прагнень, устремлінь, бажань, а також процеси, явища, ідеї. Вони виявляються у формі ідеалу (абстрактне уявлення), в елементах матеріальної та духовної культури, соціальних цінностях [6]. Кожній людині притаманна індивідуальна ієрархія особистих цінностей, що дозволяє говорити про таке поняття, як шкала цінностей. Все це пов'язує духовну культуру суспільства з духовним світом людини. Цінності та потреби тісно взаємопов'язані [1, с. 139]. У координатах соціальних цінностей розвивається особливе сприйняття світу, яке може бути названо ціннісним на відміну від раціонального, утилітарного або споглядального. Самодостатнє значення для безпосередніх учасників діяльності (духовної особливо) набувають саме форми діяльності, її засоби та естетичний результат. У цінностях розкриваються не тільки найближчі результати дії для особи або групи, але і його певний сенс, який розкриється в ході подальшого розвитку подій. У структурі людської діяльності ціннісні аспекти взаємопов'язані з пізнавальними і вольовими; в самих ціннісних категоріях виражені «граничні» орієнтації знань, інтересів, уподобань різних суспільних груп і особистостей [5, с. 188]. Цінності тісно пов'язані нормами, хоча і розглядаються як різні регулятивні механізми. У понятті «цінність» підкреслюється момент бажаності, переваги, внутрішнього спонукання, в понятті «норми» - повинність, дотримання, примус. Цінності виконують істотні функції в процесі передачі досвіду. Вони, виступаючи у вигляді готових формул поведінки, які не потребують обґрунтування, полегшують засвоєння «чужого» досвіду, спрощують процес його передачі. Особливість цінностей - емоційний характер передачі, значимість авторитету

передавального, обов'язковість проходження переданим правилам і приписам. Є багато спільного між категоріями цінність і мета, але все ж їх не треба ототожнювати. Спільним між метою та цінністю є те, що вони виконують регулятивні функції. Однак мета на відміну від цінності передбачає обґрунтування (визначення доцільності дії з урахуванням можливостей і потреб). Діяльність же, яку направляють цінністю, такого обґрунтування не вимагає [2, с. ;101].

Висновки. Особистісний розвиток - це збільшення потенціалу особистості, здатності людини жити внутрішньо заможніше і краще управляти своїм життям. Він на пряму залежить від потреб, інтересів та цінностей людини.

Список використаної літератури

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47

ФЕНОМЕН САМОТНОСТІ У ЖИТТІ ЛЮДИНИ

Актуальність проблеми. Самотність є однією з найактуальніших проблем сучасного суспільства. Це не лише складний феномен індивідуального життя людини, а й найважливіше суспільне явище, яке потребує глибокого соціально-філософського осмислення. Тільки за наявності широкого міждисциплінарного підходу можливе точне розуміння феномена самотності, його трансформації у світі та прогнозування на світ майбутнього. Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що висвітлення питання самотності та соціально-психологічні чинники виникнення даного феномену дасть нам можливість мати вплив на перебіг переживання самотності та шляхи його подолання..

Мета дослідження: теоретико-методологічний аналіз місця і ролі феномена самотності в житті людини.

Завдання дослідження: розкрити зміст самотності як аспекту людського існування.

Об'єкт дослідження: самотність людини як фактор екзистенції людини у світі.

Предмет дослідження: багатовимірність та неоднозначність феномена самотності в людському житті.

Виклад основного матеріалу. У загальному розумінні самотність – це певне відчуття розриву з оточуючими людьми, страх перед самотнім життям, важке переживання, пов'язане з втратою життєвих цінностей або близьких людей. Це відчуття відчуженості, покинутості, незначущості власного існування. Самотність – це явище яке надзвичайно поширене у сучасному світі. У кожному віці почуття самотності проявляється по-своєму. Це почуття ніяк не проявляється, напевно, тільки у новонароджених. Зневажливе або зовсім байдуже ставлення батьків, які весь час зайняті матеріальним забезпеченням сім'ї є головною передумовою дитячої самотності. Вони зосереджують свої зусилля на зовнішній, при цьому часто ігноруючи внутрішній світ власної дитини. Самотність у підлітковому віці проявляється у формі входження в групу, розчаруванні в близьких людях, усвідомлення своєї несхожості тощо. У юнацькому віці це почуття пов'язане з особистим життям, у зрілому – з проблемою безшлюбності, відсутністю взаєморозуміння в сім'ї, у літньому – з виходом на пенсію, з втратою близьких людей. Ми звикли боятися самотності, і вважаємо її виключно негативним явищем. Самотні люди значно легше піддаються хворобам ніж ті, у кого є родина, так вважають медики. У них вищий ризик серцево-судинних захворювань, атривалість життя менша. Психологи ж відзначають, що самотність негативним чином впливає на почуття задоволення життям, настрої людей, особливо літнього віку, створює песимістичний погляд на майбутнє. Відчуття самотності не залежить від того скільки часу людина проводить з іншими людьми чи на одинці з собою. Наприклад, багато людей все життя живуть одні при цьому відчувають себе менш самотніми, ніж ті, кому доводиться жити разом з сім'єю чи іншими людьми та спілкуватись з ними щодня. Також не можна назвати людину одинокою, якщо вона мало взаємодіє з оточуючими його людьми, при цьому не проявлені поведінкових ознак самотності, ні психологічних. На переживання стану самотності впливають не стільки реальні відносини з оточуючими людьми, скільки ідеальне уявлення про те, якими ці відносини повинні бути. Людина, яка має сильно виражену потребу в спілкуванні, буде відчувати себе самотньою і в тому випадку, якщо її контакти з людьми обмежені одним-двома індивідами, але вона хотіла б спілкуватися відразу з багатьма. У той же час той, хто не відчуває такої потреби, може не відчувати своєї самотності навіть в умовах повної і тривалої відсутності спілкування з людьми. Справжній стан самотності зазвичай супроводжується симптомами тих чи інших психологічних розладів, які мають форму негативних афектів або навіть неврозів. У різних людей афективні реакції на самотність, як правило, різні. Одні самотні люди скаржаться, наприклад, на відчуття печалі і пригніченості, інші говорять про те, що відчувають страх, треті повідомляють про гіркоту і гнів. У виникненні самотності важливу роль відіграє соціальна адаптація – явище, яке пов'язане з індивідуальними особливостями людини, і з позицією особистості в суспільстві. Феномен самотності виникає при неуспішній адаптації. Через побоювання негативних результатів прояву ініціативи у встановленні міжособистісних контактів людині стає все складніше долати самотність, і страх, породжений колишнім невдалим досвідом, сприяє створенню ситуації, яка ще більше посилює відчуття самотності. Людина може подолати самотність лише в тому випадку, коли вона є психологічно відкритою до конструктивного діалогу, коли бачить і поважає цінність іншого «Я», намагається його зрозуміти. Одним із підґрунть, на основі якого відбувається єднання людей і подолання їхньої самотності, є любов. Повністю подолати самотність неможливо, але, напевно, й непотрібно. Сучасна людина повинна зрозуміти природу самотності. Особистість, перш за все, має бути внутрішньо вільною, і в той же час стати повноцінним суб'єктом людської діяльності. А це означає: оволодіти глибинами міжлюдського спілкування, навчитися жити в умовах зростаючої соціокультурної комунікації, знайти мову поза суб'єктних відносин з природою. Коли ж мова заходить про екзистенціальну самотність, то тут необхідно навчитися приймати її як необхідну частину нашого буття, усвідомити її й перетворити в усамітнення, яке повертає природність.

Висновки. Феномен самотності дуже різнобарвний і неоднозначний. Це спонукає дослідників до подальшої плідної роботи з вивчення цього соціально- психологічного явища. Особливу увагу необхідно приділити вивченню деструктивної, хронічної самотності, яка травмує і пригнічує людину, Своєчасні соціально-превентивні заходи з боку психологів, соціальних працівників, соціальних педагогів, найближчого соціального оточення, свідомий самоаналіз та самовиховання допоможуть змінити ситуацію і пережити цей складний період життя.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47
6. Губа Н. О. Теоретичний аналіз соціально-психологічних факторів виникнення самотності. Проблеми сучасної психології. 2012. №1. С. 53-57.
7. Мовчан М. М. Самотність як феномен буття особистості. Полтава: РВВ ПУСКУ, 2009. 265 с.
8. Помазова О. В. Самотність як психологічний феномен. *Наукові записки*. 2013. №23 С. 206-214
9. Піменова О. В. Самотність як психологічний феномен. *Наукові записки*. 2013. №23. С. 206-214.

ПОТРЕБИ, ІНТЕРЕСИ ТА ЦІННОСТІ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ

Актуальність теми дослідження. Знання про потреби, інтереси особистісного розвитку необхідні сучасній людині. При вивченні особистості слід взяти до уваги те, що людина сама по собі являє систему із складною структурою. Також однією з причин актуальності даної теми є те, що людина відіграє важливу роль в розвитку культури.

Мета дослідження: розглянути людину як творіння з своїми потребами, інтересами та цінностями. Мета передбачає визначення ролі людини в сучасному світі.

Об'єкт дослідження: людина, її потреби, інтереси та цінності.

Предмет дослідження: людина.

Завдання дослідження: людину слід розглядати не з точки зору абсолютної привабливості об'єктивної чи суб'єктивної реальності, а з позиції єдності об'єктивного і суб'єктивного, кінцевого і нескінченного. Відповідно призначенням людини є прагнення до єдності, гармонії об'єктивного і суб'єктивного, кінцевого і нескінченного в собі і в світі.

Виклад основного матеріалу. Не можна протиставляти та абсолютизувати рівні людського субстрату (природного, соціального, внутрішнього та духовного світу). Сутність особистості полягає не в одному з них, а в суперечливому поєднанні обох, у постійній налагодженні взаємовпливів між цими рівнями, що й визначає природу цінності людини. Природне в людині не зводиться до безпосереднього біологічного, а містить нескінченність космосу.[3] Вивчаючи людину, слід розділяти терміни «людина», «індивід», «індивідуальність», «особистість», які часто ототожнюються. Людина — найзагальніший термін, що характеризує принципову (біологічну) відмінність людини від тварини. Індивід розуміється як особлива конкретна особистість, як унікальний представник людського роду. Індивідуальність визначається як сукупність рис, характеристик (природних, психічних, соціальних), які відрізняють одну особину від іншої. Поняття особистості різноманітне. Воно характеризує «надприродність», соціальну властивість особистості. З одного боку, воно визначає конкретну особистість як суб'єкт діяльності, з іншого — під соціальною властивістю особистості розуміється сукупність соціальних характеристик, властивостей, які інтегруються в процес соціальної взаємодії.[3] Інтереси, як і потреби, є рушійною силою діяльності, поведінки та вчинків людей. Вони, казав Гегель, привели в рух нації. Тому для розуміння сутності суспільних процесів, практичних дій людей, політичних програм, гасел, заяв, передвиборчих обіцянок тощо необхідно знайти справжні інтереси суб'єктів. Складність цієї важливої дії полягає, зокрема, в тому, що реальні інтереси не завжди правдиво представлені їх носіями. Часто буває так, що інтереси одних обговорюють інші. Рушійна сила інтересу виявляється в тому, що людина чимось цікавиться і за певних умов діє в цьому напрямку. Потреби — це ті форми взаємодії людини зі світом (духовні чи матеріальні), необхідність яких зумовлена особливостями відтворення й розвитку її біологічної, психологічної та соціальної визначеності, які відчуються й усвідомлюються особистістю. Потреби показують суперечність між тим, що потрібно, і тим, що є. Саме потреба в чомусь, забезпечує його існування та збереження. Це рушійна сила людської діяльності, причина багатьох наших вчинків. Потреби відображають об'єктивну залежність людини від зовнішнього світу, від соціального середовища. Розрізняють два види потреб: природні (потреби людини як біологічної істоти, потреби в одязі, побуті, їжі тощо), соціальні (створені суспільством) (продукти суспільного життя та рівень розвитку, потреби в духовній культурі, спілкування з іншими людьми тощо). Залежно від можливостей, особистість діє цілеспрямовано, щоб задовольнити ту чи іншу потребу в конкретній соціальній системі. Тут проявляється інтерес особистості, її зміст. У понятті інтерес насамперед фіксується становище людини в суспільстві, її значущі характеристики залежно від діяльності інших людей, намагання використовувати суспільні відносини, сформовані в суспільстві соціальні інститути для задоволення потреб. Усвідомлення людиною потреб та інтересів ніколи не буває повністю адекватним їх об'єктивному змісту.[2] Цінність виступає як фіксоване ставлення людини (уявлень, переживань, установок) до елементів навколишнього світу, які визначають вибір засобів і способів діяльності та їх застосування в суспільній практиці. Цінностями можуть бути об'єкти людських, прагнень, бажань, а також процеси, явища, ідеї. Вони виступають у формі ідеалів (абстрактних ідей), в елементах матеріальної та духовної культури та соціальних цінностях. Кожна людина має індивідуальну ієрархію особистісних цінностей, що дозволяє говорити про таке поняття, як шкала цінностей. Все це пов'язує духовну культуру суспільства з духовним світом людини. Цінності і потреби тісно пов'язані. Вони дві сторони одного цілого. Якщо потреби є рушійною силою, яка вкорінюється в людині, то цінність визначає ті об'єкти, які задовольняють цю потребу. Ми характеризуємо людину як особистість в залежності від того, на які цінності вона орієнтується і чи збігаються вони з суспільно визнаними. Але цінності відображають не тільки дефіцит, потребу людини в чомусь, а й процес соціального порівняння. У процесі суспільного життя люди порівнюють себе з іншими. Все це виражає прагнення до самореалізації та самоутвердження. Система цінностей виступає і як механізм, і як результат соціального порівняння, способу упорядкування елементів культури.

Висновки. Кожна людина має свої потреби, інтереси, цінності, і саме вони є невід’ємною складовою особистісного розвитку. Тому що потреби – це є рушійна сила розвитку людини. Завдяки цінностям, інтересам в нас будуються та формуються певні потреби. Загалом особистісний розвиток – це збагачення внутрішнього світу людини, вміння контролювати та направляти у потрібне русло свої потреби.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47

НАУКА І ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА

Актуальність теми дослідження. З розвитком цивілізації в останні десятиліття у світі виникло чимало проблем, які безпосередньо стосуються долі всього людства, зачіпають інтереси всіх народів і вийшли на загальнопланетарний рівень. Вступ в епоху науково-технічної революції посилив антропогенний вплив на природу, який має суперечливий характер. У ньому переплелися позитивні й негативні явища: вдосконалення технологій і зростання виробництва, що сприяють повнішому задоволенню потреб людей, раціональнішому користуванню природними ресурсами, збільшенню виробництва продуктів харчування. З іншого - забруднюється природне середовище, знищуються ліси, посилюється ерозія ґрунтів, випадають кислотні дощі, зменшується озоновий шар навколо землі, погіршується стан здоров'я людей.

Мета дослідження: зрозуміти відповідальність у вирішенні основних глобальних проблем сучасності, які були спричинені самим людством, на основі наукових досліджень.

Об'єкт дослідження: проблеми, що є нагальними у сучасному суспільстві.

Предмет дослідження: основні засоби вирішення глобальних проблем.

Завдання дослідження: проаналізувати проблематику глобалізації людства і світу.

Виклад основного матеріалу. Глобальними називають проблеми, які стосуються всього світу, призводять до значних, нерідко незворотних соціально- економічних і біологічних втрат на планеті, створюють загрозу існуванню людства і потребують для свого розв'язання координованої співпраці всіх країн. Серед сучасних глобальних проблем розрізняють кілька груп: політичні, етнічні, демографічні, економічні, соціальні, продовольчі, екологічні. Серед них, своєю чергою, виокремлюють вужчі аспекти, що впливають на окремі сторони життя людства. Наприклад, проблема етнічних воєн, енергетична проблема, проблеми освіти та охорони здоров'я тощо. Водночас чіткого поділу немає: усі глобальні проблеми взаємопов'язані, навіть часткове розв'язання однієї може кардинально вплинути на іншу. На теперішньому етапі розвитку суспільства загострилися політичні питання, особливо проблема збереження миру. Водночас слід усвідомлювати, що серед глобальних проблем немає важливих чи другорядних. Усі вони потребують нагального розв'язання, доброї волі народів, керівників держав, національних і релігійних лідерів, значних матеріальних і фінансових затрат. Друга половина ХХ сторіччя характеризується глибокими соціально-економічними зрушеннями і початком науково-технічної революції, внаслідок чого вона стає часом формування проблем, яких раніше історія людства не знала. Річ не в тому, що до цього у світі не було труднощів та суперечностей екологічного, ресурсного, демографічного характеру тощо, – вони були й раніше. Але їхній масштаб та сутність зазнали серйозної якісної зміни – вони стали глобальними. Саме проблема людини є джерелом та фокусом усіх глобальних проблем сучасності, а також – ідеї сталого розвитку. Класифікація глобальних проблем — у політологічній науці немає єдиної думки щодо класифікації глобальних проблем сучасності, а тому назвемо найбільш поширені, а саме:

1. Глобальні проблеми, пов'язані із сферою міжнародних відносин (військово-політичні, подолання економічної, культурно-освітньої та медичної відсталості слаборозвинених країн та інші);
2. Глобальні проблеми типу «людина-суспільство»(демографічна, продовольча, ліквідація найнебезпечніших захворювань, боротьба із злочинністю, наркоманією, тероризмом та іншими соціальними явищами);
3. Глобальні проблеми типу «суспільство-природа» (екологічні, енергетичні, сировинні, кліматичні тощо.)

Поняття «глобальні проблеми» походить від французького слова «global», що означає всезагальний; той, що охоплює всю земну кулю. Термін «глобальні проблеми» з'явився у 60-х роках ХХ ст. Спочатку на Заході, згодом – на Сході, у колишньому Радянському Союзі. Як тоді, так і тепер, серед науковців не існувало єдиної, загальноприйнятої, універсальної думки щодо природи і причин їх виникнення, оцінку та шляхи вирішення. І по цей день існує розбіжність стосовно чисельності глобальних проблем. Західні дослідники (зокрема, представники «Римського клубу») вважають, що сучасному людству загрожує близько сотні глобальних проблем. Вітчизняні – нараховують таких близько трьох десятків. Набагато істотнішим є встановлення серед них пріоритетних, які необхідно вирішувати в першу чергу, і як вирішувати. Йдеться про конкретні наукові, техніко-технологічні, матеріально-ресурсні шляхи, методи й засоби їх вирішення та затрати, які має понести людство. Науковці єдині в тому, що глобальні проблеми загрожують людському буттю. Особливо резонансними є екологічні. Тому стан сучасної екології є постійним об'єктом роздумів мислителів. На думку А. Печчеї та М. Ф. Реймерса, людина сама створила ці проблеми, «у ній всі початки і кінці». Глобальні проблеми є об'єктом вивчення багатьох наук (природничих, соціально-гуманітарних, у тому числі й філософських). Глобальні проблеми – це особливий ряд соціальних явищ і процесів у сучасному світі, які за масштабами і значущістю вирізняються загальнопланетарним характером, пов'язані з життєвими інтересами народів світу і можуть бути вирішені шляхом взаємодії усіх країн світу. Отже, глобальні проблеми є всезагальними – як за їх об'єктом – земна куля, так і за суб'єктом їх вивчення і розв'язання – світова спільнота, держави світу. Основою їх появи є, у першу чергу, людська діяльність, яка нерозривно пов'язана із суспільною свідомістю.

Висновки. В ході дослідження я дійшла висновку, що сучасні глобальні проблеми відображають суттєві негаразди, що охоплюють економічну, енергетичну, демографічну, соціальну, екологічну та інші сфери людського існування. Вони зачіпають людське життя не лише в певних регіонах світу, а й мають планетарний характер. Від їх своєчасного розв'язання залежить існування земної цивілізації. Цього можна досягти лише спільними зусиллями всіх країн, міжнародних організацій.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний еккурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47
6. Капітон О.В. Глобалістика і глобальні проблеми сучасності: http://archive.nbuv.gov.ua/roGa1/8oc_Oит/Ек2Й,2010_35Z3Kapiton_O

ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Актуальність теми дослідження. Проблема самовизначення людини належить до так званих вічних світоглядів проблеми, оскільки кожна свідомо людина на певному етапі свого життя неминуче стикається з питанням «хто Я?» Зростання взаємозалежності сучасного людства, глобалізація всіх сфер суспільного життя, прискорення темпів суспільний розвиток і соціальна мобільність призвели до того, що сучасна людина постійно перебуває всередині міжкультурне середовище, це суб'єкт-об'єкт взаємодії різних культур. Тому в умовах сучасного постіндустріального (інформаційного) суспільства проблема самовизначення особистості значно ускладнюється і стає все більш актуальною.

Мета дослідження: розкрити сутність та основні форми самовизначення особистості та його прояви в умовах зростання взаємодія культур.

Завдання дослідження: охарактеризувати основні етапи дослідження даної проблеми в історії філософської думки. Сучасний стан його розвитку в зарубіжній і вітчизняній літературі; розкрити сутність феномену самовизначення людини як невід'ємну (атрибутивну) ознаку людського буття, розкрити потреби людини в самовизначенні.

Об'єктом дослідження: є самовизначення особистості як атрибут людського існування.

Предметом дослідження: є самовизначення особистості в умовах глобалізації та зростаючої взаємодії культур. Проблема самовизначення особистості належить до вічних світоглядних проблем людської самосвідомості, зірка яких засяла вперше вже в міфології.

Виклад основного матеріалу. Дослідники звертають увагу на те, що антропологічні міфи існували всюди, навіть у тих народів, які у нього ще не було космогонічних уявлень. Це були, як правило, міфи про походження певної людської спільноти (роду або племені) від якихось тотемічних предків (тварин чи рослин). Знання цих міфів протягом століть ініціації окремих членів сім'ї, які досягли статевої зрілості і перейшли в групу «дорослих», сприймалися як свої нові народження (соціальний). Подібні уявлення зустрічаються і щодо свідомого самовизначення людини як її «другого» народження. Давньоіндійська філософія, де вважалося, що вперше людина народжується фізично, а вдруге – духовно: для себе. Сам на основі знайомства зі священними текстами. Тому людей, які вивчили «Веди», вважали і називали мудрецькими «народжений двічі». У давньогрецькій філософії проблема самовизначення людини в основному була пов'язана з нею самопізнанням Але, на нашу думку, слід погодитися з Ф. Х. Кессіді, який вважає, що проблема пізнання людини, а отже й її самовизначення починає розглядатися не софістами і Сократом, а значно раніше, оскільки воно вже досократівське («натурфілософи») пов'язували пошук субстанції, тобто «походження» всього сущого, яке виступає як кінцеве основи життя і діяльності людини, з визначенням місця людини у світі та усвідомленням сенсу людського життя. У філософії Київської Русі проблема життєвого самовизначення людини була по суті центральною. Як треба людина має жити, з чим боротися в своєму житті і чого уникати, як ставитися до інших людей: ці та інші подібні питання розглядалися і були основоположними як в проповідях Іларіона, так і в «Повчанні Володимира Мономаха», і в «Молитвах Даниїла». В «Ізборниках» Ярослава Мудрого, і в «Шляхами Богородиці через муки», і в інших творах давньоруської мови. Література Більшість філософів Нового часу, починаючи з Декарта, пов'язували проблему самовизначення людини проблема його саморефлексії чи самоусвідомлення, а також проблема свободи. За Беконом, глибоке самовизначення людини пов'язане з проясненням її природи, яка ховається за різними правилами і звичками. Тому це найпростіший спосіб зробити це знаючи на собі, «бо тут він позбувається всього показного; у пориві пристрасті, бо тоді він забуває свої правила; і навіть у нових обставинах, бо тут сила звички залишає її». Згодом ці положення були переосмислені та розвинені основоположників марксизму, які наголошували на важливості філософського самоусвідомлення для перетворення пролетаріату з «суб'єкта в собі» до «суб'єкта для себе». Взагалі проблема самовизначення людини виникла в марксистській філософії насамперед як проблема подолання духовно-соціального відчуження людської сутності. В останні десятиліття активізувалися дослідження щодо усвідомлення зазначеної проблеми самовизначення людини. Українські філософи В. Андрущенко, В. Бичко, Л. Губерський, В. Кремень, С. Кримський, В. Малахов, В. Мельник, Л. Соган, Н. Хамітов та ін. Як видно, питання самовизначення людини є невід'ємною частиною будь-якого світогляду і так чи інакше порушувалося і розглядалося на всіх етапах розвитку філософської думки, маючи при цьому різне значення цього терміна, згідно з деякі дані, оскільки «людини» Лише у 20 столітті поняття «самовизначення» стало широко використовуватися й активно розвиватися в реалізації питань самовизначення. Здатність людини до самовизначення дає їй змогу краще пристосовуватися до умов життя та оточення, свідомо координувати свої стосунки з природою, суспільством, оточуючими та собою, регулювати та контролювати свою діяльність з урахуванням середовища. Загальні закономірності та особливості буття, зовнішні та внутрішні зміни його буття, поточні та віддалені (кінцеві) цілі своєї діяльності, потреби та інтереси індивідів і суспільства тощо. Реалізація цієї здатності необхідна для особистісного становлення та самореалізації. Свідченням

самовизначення людини як атрибута її буття може слугувати і наявність потреби в самовизначенні. Відповідно до класифікації потреб («піраміди») А. Маслоу такі потреби слід зводити до вищих (вторинних, соціальних і духовних) потреб людини: немає самовизначення в самоактуалізації, самовдосконаленні, самореалізації. Переплетене і неможливе. Так, зокрема, в одній зі своїх праць він відносить самовизначення до способу поведінки, який веде до самоактуалізації. «Щоб знайти себе, розкрити, хто ти є, що для тебе добре, що для тебе не добре, і яка твоя мета в житті, — писав він, — усе це вимагає викриття власної психопатології. Для цього ти потрібно виявити свій самозахист, а потім знайти в собі мужність подолати їх». На нашу думку, потреба в самовизначенні є невід'ємним атрибутом, атрибутом людського існування, хоча він проявляється (реалізується) у різних формах і на різних рівнях. , включаючи - і на нижчому рівні - фізіологічні (життєві) потреби задоволення, зокрема потребу вибрати одну з багатьох або кількох альтернатив для їх задоволення. Але на нижчих рівнях існування людини задоволення її потреби в самовизначенні є лише засобом задоволення інших важливих потреб (таких як самозбереження), тоді як на найвищих соціальних і духовних рівнях існування людини потреба в самовизначенні є лише засобом задоволення інших важливих потреб (таких як самозбереження). рішучість (критично сутнісна), як і потреба в спілкуванні, самоактуалізації та самовдосконаленні, стають самостійною потребою, задоволення якої вже не є засобом задоволення інших потреб, а саме стає метою людської діяльності, а також усвідомлення свого Я, свого Я Духовна передумова реалізації. Ця потреба реалізується в процесі становлення особистості, в умовах фундаментальних змін у ній самій чи її оточенні, або в проблемних життєвих ситуаціях, які дозволяють людині поводитися по-іншому, а отже, вимагають від неї важливих життєвих виборів.

Висновки. Проблема самовизначення є невід'ємною частиною вчень про людину на різних етапах розвитку філософської думки, по-різному усвідомлюючись на різних етапах. У наш час це питання є особливо актуальним з огляду на зростання соціальної динаміки та мінливості, складності людського існування та природи проблеми, і привертає увагу представників різних галузей науки та знання. У зв'язку з цим філософське дослідження цього питання стає ще більш актуальним. Проте більшість із них має вузькоспеціалізований або однобічний характер, що обґрунтовує необхідність більш широких, змістовних та актуальних досліджень проблеми в сучасних соціокультурних реаліях.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47

НАУКА І ТЕХНІКА ЯК ПРЕДМЕТ ФІЛОСОФСЬКОГО ОСМИСЛЕННЯ

Актуальність теми дослідження. Наука і техніка як напрямки людської діяльності існують віддавна. Однак якщо в минулих сторіччях проблеми цих областей цікавили лише вузьке коло причетних до них інтелектуалів, а відношення до техніки було суцього прикладним, то наш час висунув обидва ці явища у центр суспільної уваги, що залучило до них погляди мільйонів людей. Осмислення їх значимості для історії і кожної людини стало нагальним завданням філософської думки.

Мета дослідження. Отримати уяву про філософію науки і техніки та з'ясувати її вплив на процеси життєдіяльності індивіда і суспільства загалом. Визначити основні проблеми філософії техніки.

Завдання дослідження. Розкрити взаємозв'язок науково-технічного прогресу і сучасної філософії.

Об'єкт дослідження. Феномен філософії науки і техніки як напрямку сучасних досліджень.

Виклад основного матеріалу. Філософія науки і техніки (на Заході превалує напрям «філософія техніки») — напрям філософії, характерний для ХХ ст. Його поява викликана передусім надзвичайно широким розповсюдженням техніки і технічних засобів саме в цьому столітті, а також усеосяжним впливом науки та техніки на всі сторони життя суспільства. І все ж інтерес до науки і техніки виник задовго до ХХ ст. Так, певні міркування про засоби людської діяльності ми знаходимо вже у Платона й Арістотеля. Науково-технічний прогрес поступово сприяє усвідомленню суттєвої ролі техніки у суспільному розвитку. Наприкінці ХІХ століття з'являється одна з перших праць у цій галузі — «Основи філософії техніки» Е. Каппа. Продовжив цю тенденцію А. Еспінас, якому приписують філософське обґрунтування загальної теорії техніки. Ці роботи оцінювали внесок технічного прогресу у розвиток людства лише позитивно, ідеалізували продуктивну роль техніки у соціумі. Вважалося, що технічні досягнення є ще одним вагомим свідченням підкорення людиною природного середовища. Однак такий оптимістичний погляд на сутність технічного прогресу проіснував до середини ХХ століття, коли починають усвідомлювати неоднозначність впливу техніки на розвиток суспільства. Всесвітні філософські конгреси другої половини ХХ століття засвідчують зростання філософського інтересу до техніки та її соціально-практичного значення. У 60-х роках минулого століття з усвідомленням протиріч між традиційною ідеєю прогресивних тенденцій суспільства, що постійно зростають, з одного боку, та обмеженістю такого зростання, з іншого, філософія техніки остаточно формується як самостійна галузь соціально-філософського аналізу. Сьогодні все ще актуальною залишається проблема визначення сутності самого терміна «техніка» та його співвідношення з «технологією». Так, наприклад, французький філософ Ж. Елльоль визначає техніку як «суму раціонально означених методів, ефективність яких є безсумнівною у межах будь-якої сфери людської діяльності». Для сучасної філософії техніки характерне врахування здобутків у цій галузі таких мислителів, Х.Ортега, А. Бергсон, М. Бердяєв, Е. Фромм, Г. Маркузе, та низку інших видатних філософів минулого століття. Однак аналіз їхнього осмислення техніки свідчить про те, що в умовах науково-технічного прогресу важко створити несуперечливі, систематизовані та цілісні концепції у галузі філософського осмислення техніки. Так, Е. Фромм критикує індустріально-технічну цивілізацію, наголошуючи, що «люди все більшою мірою стають автоматами для створення машин: розумність перших знижується відповідно до зростання інтелекту других». Стрімкий розвиток техніки обумовив її всеосяжний вплив на сучасний світ. Визначальний вплив техніки випробовують такі соціальні сфери й інститути, як економіка, екологія, наука, політика та інші. У нашому столітті це принциповим чином змінює соціальний статус техніки, перетворює її на чинник, що визначає майбутнє людства. Важливо й інша обставина. Сучасна техніка все більше створюється зусиллями колективної творчості, особливо якщо мова йде про складні системи. Вона вимагає величезних витрат, нерідко ґрунтується на таких інтенсивних процесах, які можуть бути небезпечні і руйнівні. Техніка завжди пов'язана з людиною. Люди і техніка взаємодіють між собою не тільки на виробництві, а й у побуті, у повсякденному житті. Ця взаємодія підсилюється разом зі зростаючою технізацією суспільного життя. Тому звернення філософів до теми техніки обумовлено цілою сукупністю чинників. Очевидність негативного впливу сучасної техніки як форми об'єктивованого світу на людське існування не викликає сумнівів і у М.Бердяєва. Він знаходить підтвердження цьому майже в усьому: у відчуженні людини від живої природи, в послабленні її організму, в її залежності від прискореного машинного ритму часу. Техніка, як продукт людського духа, що покликаний служити людині, поневолює її, перетворює у свій додаток, в свою функцію, нав'язує їй свій образ і подобу. Безособова стихія техніки загрожує поглинути творчу індивідуальність людини, раціоналізувати дух, перетворити в автомат тіло, заглушити почуття та емоції, послабити гуманістичний світогляд, підкорити колективному началу. Разом з тим, вказує М.Бердяєв, недостойно звинувачувати машину у занепаді сучасної людини, бо не машина, а сама людина обездушила себе. Все залежить від духовного і морального стану людини; від того, в ім'я чого і як вона буде використовувати техніку. Неможливо допустити автономію техніки, дати їй повну свободу. Подальший технічний розвиток повинен визначатися духовним обмеженням влади техніки над людським життям, підкоренням техніки духовним цінностям життя. Тільки через духовне начало, тобто, через зв'язок людини з Богом, людина може

статі незалежною від влади техніки, оволодіти нею. Трохи іншої думки про зміст техніки притримувався Х.Ортега. Відмічаючи, що людина ніколи не збігається з природою, тобто, із своїм оточенням, обставинами, він характеризує техніку як людську реакцію на природу, як сукупність актів, винаходів та пристосувань, які людина розташовує між собою і природою для перетворення природи і задоволення своїх потреб. Природа задає нам потреби, а мета техніки — знищити їх, зробити так, щоб їх задоволення не було занадто важким. Цей бунт проти свого оточення, ця невдоволеність світом і становить людську долю, виразником якої є процес технічного пристосування середовища до суб'єкта. Для Х.Ортеги людське буття і техніка безумовно сумісні: «Людина без техніки, іншими словами, людина, яка не реагує на власне середовище - це не людина». Більше того, така сумісність підсилюється. Адже завдання самої техніки не можна зводити тільки до того, щоб полегшувати задоволення необхідних потреб. Потрібно враховувати споконвічне прагнення людини до насолоди, надлишку, до хорошого та зручного життя. Саме таке життя, а не просто наявність у світі, є головною потребою людини. Людина потребує надлишку, який треба виробляти, і, значить, за своєю природою вона — технічний творець його. Сумісність людського існування і техніки підкреслюється твердженням Х.Ортеги про те, що «людина, техніка і добробут — синоніми».

Висновки. Отже, протягом останніх десятиліть акценти у виокремленні істотних ознак поняття технології дуже змінилися за рахунок його застосування не тільки в царині техніко-виробничих процесів, але й у різних сферах суспільного розвитку. Таким чином, поняття «техніка» включає в себе всю сукупність штучних матеріальних засобів і способів їх створення та експлуатації, є невід'ємною складовою існування людства.

Списки використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47

*Джугла Надія,
викладачка кафедри політології та філософії ЗУНУ
Заторська Христина, студентка групи ФМПС-11*

ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ

Актуальність теми дослідження: полягає у тому, щоб звернути увагу на значення грошей у людському суспільстві, теоретичні положення даного наукового дослідження дозволять зняти існуючі розбіжності в розумінні фінансових афер й гіпотези та закономірності, висунуті тут, дозволять узагальнити відомі раніше й отримані сьогодні знання щодо грошей. Дана тема досліджувалась такими вченими: К. Маркс, Г. Зіммель, С. Московічі, В. Зелізер, З. Скринник, А. Фернам, Ф. Хаек й багато інших.

Мета дослідження: полягає у соціально філософському аналізі значення грошей для людини ХХІ століття.

Об'єкт дослідження: проблема значення грошей для людини ХХІ століття.

Предмет дослідження: вплив грошей на людину та їхній рух у процесі виробництва, розподілу, обміну і споживання. Часто чуємо вислів «Якщо б у мене були гроші, то життя склалося би склалося по-іншому» Постійний брак грошей свідчить про відсутність розуміння суті грошей і їх призначення. Щоб вирішити проблему грошей особливу увагу потрібно звернути на потреби людини в суспільстві, бо ми живемо в ринковій економіці, де кожна людина вибирає сферу для своєї діяльності. У світогляді багатьох людей залишилася рабська ідеологія, що держава повинна забезпечити роботою кожную людину. Тому багато хто вважає що хтось про нього повинен думати. Але і насправді, якщо людина думатиме сама про себе, про свій розвиток, то ніхто інший їй не допоможе. Знайти своє місце в житті і зреалізувати свій потенціал через управління життям – головна потреба кожної людини. У Біблії написано Втор.8, 18;

Завдання: дослідити походження грошей, чим допомагають, та які проблеми створюють для людини; визначити значення грошей для людини ХХІ століття

Виклад основного матеріалу. Сьогодні існує багато визначень того, що таке гроші. Найбільш правильним і актуальним я вважаю визначення Адама Сміта, який сказав, що ми використовуємо гроші, звільняючись від них, тобто, ми можемо застосувати їх, лише віддавши іншим людям для подальшого кругообігу. Гроші створюють людині проблеми за їх відсутності і коли їх вдосталь. Лише на перший погляд здається, що люди керують грошима, хоча насправді, гроші керують людьми. Гроші - це різнокольорові папірці, які можуть полегшити або обтяжити життя кожної людини. Так за них можна купити багато – від однієї хлібини до подорожі на Марс. Але за гроші не купити любов і щастя, здоров'я і повагу. Хіба це не саме важливе? З їхньою допомогою людина може забезпечити себе їжею, одягом, житлом, автомобілем, організувати свій відпочинок, постійно покращувати свій зовнішній вигляд, навчатися в кращих ВУЗах. Багато хто вирішує,

що тільки гроші потрібні для життя, але я вважаю, що це не так. Можливо нашим близьким і рідним потрібні не дорогі подарунки, а наша любов, підтримка. Але за постійною зайнятістю ми цього не помічаємо. Вони мають бути для людини, а людина для них. Крім матеріального світу є також світ духовних цінностей. Світ віри, доброти, любові та поваги до інших. І я вважаю, що ці два світи рівноцінні між собою. Гроші - тема, яка була є і буде актуальною завжди, не залежно від стадії розвитку людини. Існує кілька теорій щодо їх походження: прихильники раціоналістичної теорії стверджують, що гроші виникли в результаті певних угод між людьми для обслуговування сфери товарообміну, прихильники ж еволюційної теорії вважають, що будь який товар може стати грошима в конкретних межах особливої форми товарного виробництва й обігу. Не з першого дня існування людина розплачується дорогоцінними монетами чи паперовими куп'юрами. Спершу виникли бартерні операції, як спосіб безгрошового розрахунку, як обмін чи позики і подарунки, згодом-виникли товарні гроші, які були різними матеріальними носіями. Вони являли собою будь-які корисні товари, як хутра звірів, металеві знаряддя праці тощо, проте, вже на даному ранньому етапі розвитку, загальним еквівалентом вартості стають благородні метали. Гроші у вигляді монет почали виготовляти лідійці. Вони були виготовленими із електрума й через зручність, що полягала в невеликій вазі та обсязі, почали дуже швидко розповсюджуватись. Паперові банкноти ж вперше були використані в Китаї, за часу династії Сун (10-13 століття), проте вони функціонували не самостійно, а з монетами й не витіснили традиційних на той час грошей. Отже, можна стверджувати, що гроші є невід'ємною частиною суспільства, не залежно від часу та місця. З часом гроші стали не лише доступом до матеріальних благ, але й набули здатності пов'язувати людей один з одним. Дві незнайомі людини, з різних країн, без жодних спільних навичок чи інтересів можуть вступити в тісний контакт за допомогою грошей, й на цих елементарних відносинах й ґрунтується все життя в сучасному суспільстві. Про властивість грошей сприяти утворенню не тільки економічних, але й соціальних зв'язків сказано не один раз в працях німецького філософа-матеріаліста Карла Маркса: «Величини вартостей змінюються постійно незалежно від волі, передбачення й діяльності осіб, що обмінюють продукти. Власний суспільний рух цих осіб має в їхніх очах форму руху речей, під контролем якого вони стоять замість самим його контролювати». Багато інших філософів-соціологів, як Г. Зіммель, К. Полань, С. Московічі, М. Маклюен, у своїх працях гроші прирівнював до загально-світової, універсальної мови для кожної людини. «Філософія грошей – філософський аналіз системного впливу логіки грошей, грошових відносин на світоглядно-духовний світ людини і суспільства.» [1, ст.137] Цілісна картина грошей може бути створена на основі їх аналізу не тільки як засобів обігу, але і як мети. В якості засобів обігу гроші сприяли розвитку торгівлі, прискоренню і розширенню руху товарів і послуг, формуванню державних і міждержавних господарських зв'язків. Як мета гроші мали величезний вплив на розвиток людини, її цілеспрямованої діяльності, ставлення до праці. Тобто гроші актуалізували не лише зміни у світі речей, й у світі людей, у внутрішньому світі людини, її інтересів, ідеалів і прагнень, моральних критеріїв. Вони суттєво змінили систему людських цінностей, поставивши себе у їх центр як всезагальну цінність. Завдяки цьому гроші вийшли за межі своїх природних (традиційних) функцій як еквівалента товару і послуг, розширивши сферу свого функціонування. Нагромадження грошей, з точки зору цінностей ліберального суспільства, є вельми корисним кроком, оскільки забезпечує розвиток економіки, забезпечує процвітання держави. Обсяги концентрації грошей в руках однієї особи часто асоціюються з продуктивною енергією, силою волі і неординарністю. Нерідко гроші виконують роль еквівалента як їхнього власника, його здібностей і цінностей, а грошовий капітал сприймається як джерело свободи людини, умова реалізації її творчих сил. Не маючи достатніх грошових статків, людина ризикує бути позбавленою принад соціального життя, оскільки без належної основи фундаменту свобода особистості звужується до меж жорстокої необхідності, а бідність, убогість є джерелом відчуття безперспективності, безсилля, побутових конфліктів. Якщо бідність зумовлена відсутністю грошей, то чи не означає це, що вони є джерелом гармонії і щастя, винятковим благом? Ствердна відповідь на це питання можлива тільки за умови ставлення до убогості як до норми людського існування, а за можливість людини щодо самореалізації, свободи вибору і гідного життя – як до особливої привілею. Погляд на повноцінне життя людини (із свободою вибору, творчістю, свободою і можливістю самореалізації), що можливе лише в справді демократичному, правовому суспільстві як на норму звужує функцію грошей до їх природного стану. «Особливого значення гроші набувають у корумпованому суспільстві, в якому відсутнє природне право людини на свободу, творчість і гідне існування. У такому суспільстві функції і значення грошей деформовані і гіпертрофовані, а цінність людини визначається як її купівельна здатність (людина може стільки, скільки вона здатна купити). Таке суспільство постає перед людиною як товар, адже у ньому все може бути купленим (закон, мораль, громадська думка, справедливість і навіть життя). Зрозуміло, що людина не спроможна продати закон, честь, батьківщину, мораль, але спроможна продати себе. Вона може торгувати тільки собою, своїм почуттями, вірою, сумлінням за умови, що все це набуло для неї ознак товару, втратило своє первинне, істинне значення. Тобто людина може продати не лише свою працю, свої послуги, а й свою духовність, втілити її в товар. На рівні духу людина не продає, але продається, тобто стає товаром.» [3, ст.61-62]

Висновки. Отже, підсумовуючи вищесказане: зараз людям України необхідно відчути ту часто-згадувану роль грошей-«невидимої руки», яка б спонукала їх до легального заробітку, і, що не менш важливо, відчути вплив справді правової держави. Саме відсутність корупції у веденні справи сприятиме тому, що у веденні «бізнес-війни» перемагатиме не той, у кого краще підтасовані документи, а справді сильний, конкурентно-спроможний кандидат. Прийшов час позбавитись такої риси політичної системи нашої держави, як перехід від неправового до правового типу, як нездатної системи до зростання рівня і якості добробуту. На мою думку - не потрібно робити процес накопичення грошей сенсом життя чи гонкою мільярдерів. Адже не завжди найбагатша

людина є найщасливішою. Чим більше грошей тим у людини – тим більше проблем і прагнень мати більше. Потрібно зрозуміти просту мораль: - «Не в грошах щастя...»Щастя – коли ти і твої рідні здорові, щасливі, ситі проводять разом час, коли ти займаєшся тим видом діяльності – який тобі дійсно лежить до душі, і твоя країна не знає бід. Гроші потрібні і без них в сучасному світі не прожити але потрібно мати міру і не зациклюватися на безкінечній збагачуваності, бо, можливо, настане такий день коли людина зрозумію що краще б вона цей час провела з рідними, а не в погоні за грішми. Значення грошей, на даний момент, переоцінити, мабуть, неможливо. Вони здійснюють надзвичайновеликий як і позитивний так і негативний вплив на суспільство в цілому. Неможливо зробити остаточний висновок, визначити чим вони є, добром чи злом, проте можна припустити, що гроші в руках різних людей відіграють різну роль. Існує відмінності між уявленнями про гроші: між реальними можливостями грошей й тими смислами, які приписуються грошам конкретною особою. Гроші не просто товар, а саме вони є носіями тісних суспільних відносин й через це вони просто так не можуть бути відмінені чи змінені. Вони є елементом економічної соціалізації й цим впливають на активність та спрямованість індивіда в економічній сфері.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. Значення грошей для людини XXI століття. Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації: Тернопіль: ТНЕУ, 2015, С. 6-11.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
5. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
6. Гончарук-Чолач Т. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47

ФІЛОСОФІЯ БІЗНЕСУ

Актуальність теми дослідження. На даний момент бізнес є одним із найпоширеніших методів введення підприємницької діяльності. Тому вивчення основ бізнесу з різних філософських точок надає перевагу для бізнесмена у виборі підходу до ведення бізнесу з унікальною складовою.

Метою дослідження є здійснення філософського аналізу основ бізнесу. Згідно до поставленої мети необхідно виконати наступні завдання:

- Проаналізувати сферу бізнесу в сучасному суспільстві
- Віднайти зв'язок бізнесу із філософією
- Визначити основні концепції основ бізнесу
- проаналізувати основні форми та моделі бізнесу у сучасному соціальному просторі;
- дослідити бізнес як власність і погляди філософів на нього

Об'єкт дослідження: соціально – економічна сфера сучасного суспільства.

Предмет дослідження: філософські основи бізнесу. Стан дослідження проблеми . Ідея філософії бізнесу цікавила багатьох вчених, таких як : Дж. С. Мілль, М. Вебер, В. Зомбарт, Ж. Ж. Ламбен і відчизняний дослідник цього питання С.С. Гаркавенко.

Виклад основного матеріалу. Один із найвидатніших економістів 20 століття Дж. М. Кейнс вважав, що немає ніякого сумніву в плідному взаємозв'язку думки філософії і бізнес-ідеї, в результаті якого і зароджувалася філософія бізнесу. Насьогоднішній день багато людей, які мають грошей більше ніж на звичайне існування, намагаються створити власний бізнес, розраховуючи, що це все так легко. А насправді достворення чогось нового, включаюся бізнес-ідею, потрібно мати талант Альфред Нобель стверджував, що якщо у мене є тисяча ідей, і тільки одна з них виявляється плідною, я задоволений. Тобто, більшість людей «запалюються» ідеєю, але вона може не принести бажаного результату, а потрібно мати хоча б одну, але продуману і успішну ідею. Сучасне суспільство часто замінює поняття «філософія бізнесу» на більш нове поняття «маркетинг». Дуже важливо в умовах сучасної конкуренції, щоб маркетинг, як філософія бізнесу став природною формою поведінки для всіх співробітників, мав прямий чи опосередкований вплив на управління відділами та функціями підприємства. Маркетинг повинен стати головною умовою, складовою прийняття рішень, пронизувати діяльність кожного працівника - від простого робітника до топ-менеджера, з метою створення великої і могутньої компанії. Маркетинг, як філософія бізнесу повинен наслідувати певний спосіб управління та організації діяльності підприємства. У випадку, коли єдина філософія організації бізнесу націлена на задоволення потреб працівників і потреб споживача, всі відділи підприємства повинні мати можливість обмінюватися інформацією, координувати свої плани та їх виконання. Для успіху та перемог над конкурентами необхідні креативність, гнучкість і відсутність бар'єрів у процесі реалізації функцій і між відділами, щостає наслідком поширення філософії маркетингу по всьому підприємству. Філософія бізнесу спирається на перспективи колективного економічного світогляду. Наші філософські погляди – це як вітрило, яке визначає напрям нашого життєвого шляху. Для того, щоб змінити цей напрям, ми повинні змінити філософію, а не обставини, що склалися. Філософія бізнесу пояснює загальні поняття для компанії і її цілі мету. У ній також викладаються цінності, які важливі для компанії. Створення філософії вимагає часу і старанності з боку бізнес-лідерів. При складанні філософії, лідери повинні запитати себе, «Яка природа мого бізнесу?» «Хто мій клієнт?» «Які цінності важливі для мене?» і «Що таке моє загальне бачення компанії?». Відповіді на ці питання формують основу філософії бізнесу. Філософія бізнесу сприяє поліпшенню якості життя, притягує ділових людей, що мають схожі з її положеннями погляди; створює умови для довірчих, рівноправних і справедливих відносин; сформує творчу атмосферу навколо бізнесу. Виходячи з цього менеджери необхідно вміння розробляти філософію бізнесу. Рушійною силою розвитку бізнесу є потреби індивідуального економічного інтересу, який лежить в основі потреб. Розвиток бізнесу неможливий без забезпечення відповідних умов його функціонування. Вони забезпечують законодавчу і нормативну базу, конкурентне середовище, ринкову інфраструктуру та стимули підприємницької діяльності. Спонукальним мотивом бізнесу є комерційний успіх і задоволення інтересів ділових людей. Бажання отримати прибуток спонукає учасників господарського процесу розширення виробництва, зниження витрат і цін на товари та послуги. Ринком є стимулом розвитку бізнесу, а дефіцит ресурсів його межею. Наринку суб'єкти господарської діяльності взаємодіють то в якості виробника, то – споживача. Тобто, ринок встановлює ціни і визначає обсяг виробництва і вирішується проблема: що, як і скільки треба виробляти. Проблема «що виробляти» вирішується через грошіспоживача товару або послуги; «як виробляти» - шляхом конкурентної боротьби між виробниками; «скільки виробляти» - через співвідношення попиту і пропозиції. Бізнесмен – це головна фігура ринку. Активізація бізнесу матеріалізується в поліпшенні стану суспільного виробництва, формує новий тип економічної поведінки суб'єктів господарювання і відповідного йому механізму. Цільовеспрямовання ділової активності (бізнесу) полягає в

задоволенні потреб і інтересів. Стимул – важлива характеристика розвитку бізнесу. Очікування винагороди є не тільки рушійною силою бізнесу, ає і фактор його розвитку. Об'єктом підприємницької діяльності є процес відтворення на всіх його стадіях. Суб'єктами бізнесу можуть бути правоспроможні і дієспроможні громадяни та юридичні особи, які мають власність в будь-якій формі. Існує три основні концепції бізнесу: позитивна, критична і прагматична. Критична концепція бізнесу виходить з того, що поняття бізнес об'єднує сукупність дій різних суб'єктів ринкових відносин, що мають однакову спрямованість на збагачення одних людей зарахунок інших. Існує безліч модифікацій критичних уявлень про бізнес, але загальним для них усіх виступає теза про суперечливість, а тої несумісності інтересів і цілей людей, змістом діяльності яких є бізнес. Критична концепція бізнесу абсолютизувала в минулому і продовжує абсолютизувати протиріччя, притаманні ринковій економіці. Їх трактування велося і ведеться з позиції нібито має місце безвихіді даних протиріч. Саме на такій основі в дев'ятнадцятому столітті сформувалася вже згадувана теорія наукового комунізму, згідно з якою ринкова економіка і бізнес історично приречені, і повинні з часом поступитися місцем новій, комуністичній системі відносин, позбавленої суперечностей. У цій комуністичній системі не буде приватної власності на засоби виробництва, а тому немає і конкуренції інтересів. Вона безконфліктна або малоконфліктна, і мотиви розвитку комуністичної економіки обумовлені прагненням людей не до отримання прибутку, а до колективізму і загального процвітання на основі товариського співробітництва і взаємодопомоги. Повною протилежністю критичної концепції бізнесу є позитивна. Її суть полягає в тому, що бізнес розуміється і оцінюється як суспільно-корисна діяльність людей, що здійснюється в порядку особистої ініціативи, метою якої є виробництво товарів і послуг для інших людей.

Висновки. Отже, філософія бізнесу – це група питань, які пов'язані з суспільно-філософськими і соціально-культурологічними, етичними нормами, які є частинами економічного підприємства. Суть філософії бізнесу – дізнатися і розглянути найоптимальніші причини економічного способу дій індивіда, спробувати знайти відповідь на питання чому, для чого він є суб'єктом економічної роботи в цілому, а так само його справ зокрема. Основна суть бізнесу в філософії з наукової точки зору – виявити важливі особливості, головні принципи, гіпотези організації та працездатності ділового світу. Основне завдання філософії бізнесу – дізнатися сутність економічної роботи та економічного способу дій в найширшому і глибокому розумінні цих явищ.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47

ЕКОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА ЯК СИСТЕМОТВОРЧІЙ ЧИННИК ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Актуальність теми. Сучасний спосіб життя людини призводить до збільшення антропогенного навантаження на навколишнє середовище, які несуть загрози не тільки у вигляді виснаження регіональних і глобальних екосистем, глобального біорізноманіття та навколишнього природного середовища, але й підриває природні основи людського існування. Потреба нового типу екологічного мислення, екологічна дія, екологічна поведінка, екологічних поглядів і світоглядів.

Мета дослідження. Шляхом залучення загального культурно-філософського підходу до проблеми, метою якою є окреслити поняття екологічної культури як основи екологічної безпеки.

Виклад основного матеріалу. Проблема екологічної безпеки існує з давніх часів. Ці титани філософської думки, такі як Аристотель, Демокріт, Сократ і сучасні вчені, засновували групи по боротьбі з необізнаністю у питаннях екологічної культури. Екологічна свідомість учня формується переважно під впливом соціального середовища, в якому він живе. Різні соціальні групи, класи і соціальні категорії в однакових екологічних умовах можуть мати різні оцінки, світогляд, ставлення до екологічних проблем. Це стосується і індивідуального усвідомлення екологічних проблем. Джерелом людської культури завжди було те, що людина еволюціонувала разом з природою і вчилася у неї розуміти притаманну їй природу. Поняття екокультури охоплює не тільки все, що є соціальним і природним, але й все, що є соціальним і сприяє збереженню та розвитку суспільства в біосфері і розвиток суспільства в біосфері в єдності з природою. Людству потрібна нова філософія життя, нова культура і нова екологічна свідомість. Сьогодні в усіх розвинених країнах світу екологічна культура стає невід'ємною частиною функціональної освіти населення. Ще ніколи в історії ми не були так залежні від стану нашої культури, як сьогодні, і від розробки адекватної теорії культури, що враховує особливості сучасної екологічної ситуації, залежить ступінь екологічної безпеки. Це потребує комплексного теоретичного дослідження феномену екологічної культури в контексті екологічної безпеки та практичного пояснення механізмів взаємозалежності. Історико-еволюційний аналіз феномену екокультури показав, що сама по собі адаптація людини є біосфера також є фундаментальним способом регулювання взаємовідносин між людиною і природою. Самоорганізація та еволюція на різних етапах свого історичного розвитку людство будувало свої взаємовідносини з навколишнім середовищем на різні парадигмальні світоглядні підходи, які еволюціонували не тільки за рівнями та методами, але й тому, що вони експлуатують природу, але в той же час формують її природу фундаментальним чином. У міфологічному світогляді, поширеному в архаїчній культурі, природа уявлялася за аналогією з «людський світ». Крім того, ототожнювалися природа і людина, а з точки зору природи людини - людська природа розумілося і пояснювалося через явища навколишнього світу, а останній поставав як втілення людини, функції та характеристики. У міфологічних образах знайшли своє понятійно-образне втілення - природа людини і середовище її проживання. У стародавньому світі відбулася принципова зміна світосприйняття, яке відійшло від прямого ототожнення з живим світом. Людина і природа, людина і суспільство, поняття і образ, матеріальне та ідеальне, їх поділ, їх відмінність, визначити їх взаємозв'язок. Різні теми, які до цього часу вважалися найкращими, як дзеркальних відображень один одного, дає підстави для розкриття мотивів і механізмів їх взаємодії, оскільки розуміння ступеня тотожності та відмінності між людиною і природою. Такий погляд на місце людини в системі «людина-природа» бере свій початок у синкретичному світогляді античних мислителів (Аристотель, Демокріт, Платон, Сократ), в їх спроба зрозуміти Всесвіт як щось єдине, як ціле. Культуру взаємовідносин людини з природою можна розуміти наступним чином моральні категорії, такі як «добро» і «зло». Нові підходи до культури поведінки людини в біосфері, зокрема концепція ноосфери, пов'язана з ім'ям В. Вернадського, який пояснює геологічні наслідки перетворення біосфери людиною. Утилітарно-прагматична доктрина природокористування зробила величезний внесок як в успіхи сучасної західної цивілізації, так і в екологічні проблеми. Зрештою, підхід до використання середовища їх проживання значно більшою мірою визначається ще й тим, що людина, як істота взагалі, є не тільки найпотужнішим фактором біосфери, але й головним засобом підтримки її стабільності та сталого розвитку, тобто рушійною силою самоорганізації біосфери.

Висновки. Таким чином, на сучасному етапі розвитку суспільно-природних відносин відбуваються функціональні та структурні зміни, у свідомості суспільства та відображає сучасну екологічну ситуацію у світі. З одного боку екологізація суспільної свідомості, зароджується і розвивається новий стан суспільної свідомості, що виражається в масовому поширенні та соціальні та екологічні питання набувають все більшого значення у свідомості людей, на яких впливають природоохоронні заходи. З іншого боку, екологізм постає як нова, відносно автономна форма суспільної свідомості, що характеризується є синтетичне мислення та комплексне регулювання системних взаємозв'язків «соціальна природа».

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20

2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47.

ЕТИКА ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ ПІДПРИЄМЦЯ

Актуальність дослідження. Як показали результати соціологічних досліджень, на першому місці серед сукупності особистих якостей наших бізнесменів міцно тримається професійна безкультурність. Багато хто значно більше дбає про власну кишеню, ніж про свою репутацію.

Мета дослідження: полягає в теоретичному та емпіричному розгляді проблеми етики підприємницької діяльності.

Завдання дослідження: висвітлити основні положення етики ділового спілкування підприємця.

Об'єктом дослідження: даної роботи виступає проблема етики підприємницької діяльності.

Предмет дослідження: особливості етики підприємницької діяльності.

Виклад основного матеріалу. Етика — це філософське вчення про норми і моралі. Це також система моральних і етичних норм для певних груп, професій і громад. Ділова етика — це вміння спілкуватися, поважати чужу думку, стримувати емоції, визнавати неправоту, а іноді й відмовляти. Етика бізнесу спрямована на формування позитивного іміджу та спрощення щоденних робочих процесів. Не забувайте, що невербальна поведінка дає співрозмовнику більше інформації, ніж мовленнєва. Психологи стверджують, що на невербальні сигнали припадає понад 50% інформації, яку отримує мозок. Поза, жести, зоровий контакт можуть зіграти вирішальне значення і вплинути на хід і успіх важливої зустрічі. Лайфхак: Якщо людина стоїть, її поза повинна бути вільною, але впевненою. Дивіться співрозмовнику в очі — уникнення зорового контакту, ознака невпевненості та ненадійності. Контролюйте жести та міміку. Мова тіла повинна підтверджувати ваші слова, а не суперечити їм. Володіючи невербальними (наслідуваними в генах) засобами спілкування можна мати контроль і керувати вашим співрозмовником. Мова рухів тіла напряму залежить від наступних критеріїв:

- Соціального статусу влади і престижу.
- Від віку (у дітей виявляється в більшій мірі).

Деякі елементи мови рухів тіла і невербалики: Якщо долоні розкриті - це означає чесність, щирість, довірливість. Коли людина нещира, то вона тримає руки за спиною або в кишенях. Зчеплені пальці рук означають нетерпимість, розчарування і бажання людини приховати своє негативне відношення. Шпилеподібне положення рук означає упевнену або всезнаючу позицію. Положення, коли людина тримається однією рукою за іншу, він шукає підтримку в собі. Якщо при сприйнятті інформації положення голови: - Пряме - нейтральне відношення. В бік - уважність. Вниз - негативне відношення. За столом кутове розташування - дружня невимушена бесіда. При квадратному столі відносини діляться по пріоритетах:

- З людиною праворуч.
- З людиною зліва.
- З людиною навпроти.

Якщо ви хочете виляти свого підлеглого необхідно:

- Викликати його до себе. - Запропонувати сісти йому на стілець що стоїть не за столом.
- Встати на 30 градусів від нього і почати бесіду. Потім, якщо хочете на нього більше натиснути, встаньте від нього на 90 градусів. Для того, що б трохи зняти напруження, сядьте навпроти нього.

Правила культури спілкування не обмежуються знанням того, хто має першим потиснути руку, вітатися, увійти в приміщення або ліфт. Це також культура усної розмови та листування (в тому числі електронного), телефонних дзвінків.

Висновки. Етика ділового спілкування підприємця є невід'ємною частиною успішної бізнесової діяльності. Дотримання етикету підприємця є важливою частиною його діяльності, особливо коли він хоче досягти успіху в Україні та в зв'язках із закордонними партнерами. Для ефективного спілкування необхідно знати деякі прийоми, оскільки більшість з них діє на рівні підсвідомості.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний еккурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47

ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Актуальність дослідження. Проблема самовизначення людини у світі була і буде залишатися однією з самих найпоширеніх, адже філософіям як і будь-які інші види людської діяльності, постає людською справою: не було би людини, ми не вели би про все це розмову. По-друге, з чим би ми не мали справи — з природою, творчістю, наукою, пізнанням — ми завжди, так чи інакше, маємо справу з людиною.

Мета дослідження: розгляд самовизначення людини у світі, її проблеми, цінності та самореалізація у житті. охарактеризувати багатоаспектність і головні форми самовизначення людини, дослідити загальні механізми самовизначення людини, дослідити особливості самовизначення людини в умовах зростаючої взаємодії культур.

Завдання дослідження: дослідити самовизначення людини у світі, роль світогляду у її житті, вплив самовизначення на суспільство.

Об'єкт дослідження: основни людського життя, уявлення кожного з нас про себе та проблема самовизначення людини у світі

Предмет дослідження: самовизначення людини в умовах сучасності та розвитку.

Виклад основного матеріалу. Людина своєю активністю створює універсум, в якому живе і про який знає, бо ми не знаємо, що є світ сам по собі; ми знаємо той світ, який нам відкрився через нашу діяльність, працю, впізнання, експерименти, фантазію і т. ін. Саме з того огляду слід розуміти твердження А. Шопенгауера про те, що світ є нашим уявленням, або слова Ф. Ніцше про те, що все є лише прояви життя. За влучним висловом М. Гайдеггера. людина є «отвором у бутті», бо на рівні людини та через людину глибинні потенції буття вперше виходять у своє виявлення. Можна нескінченно перебирати людські життя та долі, але вони завжди в чомусь виявляться новими, несподіваними, адже кожна з нас окрема людина, з різними особливостями. Намагаючись осмислити людину, ми порівнюємо її з іншими істотами та явищами світу, і в такому порівнянні перед нами вимальовуються деякі фундаментальні особливості становища людини у світі. У давньогрецькій філософії і літературі проблема самовизначення людини пов'язувалася з уявленнями про визначаюче життя і вчинки людини волю богів, про долю, а пізніше – з поняттями про «природу речей» і природу самої людини. Першою особливістю людини виступає її розумність, здатність усвідомлювати себе і те, що її оточує. Значною мірою якості людини та її становище в світі пов'язані з її біологічною неспеціалізованістю. Це означає, що в будову людського організму не закладена програма її способу життя та життєвих здійснень. Коли ми маємо справу з твариною, то можемо лише за особливостями будови її організму визначити, що це за істота і яким може бути спосіб її життєдіяльності (птаха літає, риба плаває у воді і т. ін.) Коли ж народжується людина, ми можемо прогнозувати можливі варіанти її життя, але ніхто не дасть гарантій щодо здійснення таких прогнозів. В аспекті розглянутих особливостей людини вона надзвичайно посилює і загострює проблеми людського самовизначення, пошуку життєвого сенсу. Адже в разі помилки повторити «життєвий експеримент» буде вже неможливо. Людина прогресує не за рахунок змін в організм і, а за рахунок розвитку власної діяльності, за рахунок удосконалення соціокультурних надбань. Отже, народжуючись, людина, для того щоб стати людиною, повинна опанувати способами соціокультурної поведінки, навчитися діяти з допомогою предметів культури. Вона має навчитися прямої ходи, їсти з посуду, розмовляти, писати, водити автомобіль та ін. У той час коли ідеалісти, сприймаючи щось як незаперечний наслідок дії невідомих потойбічних сил, помиляючись так само як й матеріалісти, котрі те саме сприймають як цілком закономірний наслідок тих чи інших цілком з'ясованих причин, реалісти можуть сприймати те саме як наслідок сукупності тих чи інших причин. Соціальний досвід закарбовується в свідомості у формі системи поглядів на світ, у якій особливе місце належить питанням, що узагальнюють ставлення до світу: як жити? Хто Я? Навіщо Я є? З позиції філософії, становлення поглядів на світ як ціле здійснюється у формі світосприймання як сукупності уявлень про світ, світобачення як сукупності поглядів людини на світ на ос- нові світосприйняття, світорозуміння — логічного пояснення світу на основі світобачення. Такий систематизований комплекс поглядів дістав назву світогляду. Жодна конкретна наука, маючи завдання проникнути в сутність явищ через відкриття їх закономірностей, не ставить питання щодо формування поглядів людини на світ як такий (погляд — це результат пізнання та оцінки. Світогляд — постійний супутник людської життєдіяльності на будь-якому етапі історії суспільства. Основа світогляду - знання. Вони складають інформаційну сторону світогляду. Світогляд складається під впливом соціальних умов, виховання й утворення. Його формування починається з дитинства. Воно визначає життєву позицію людини. Предмет філософії — історично рухливий і конкретний. Він постійно вдосконалюється, уточнюється і змінюється. Ці процеси відбувалися і відбуваються за двома основними шляхами: «відгалуженням», тобто відокремленням від різноманітних систем знань у міру їх накопичення, і «самовизначенням». Завдяки якості кожен об'єкт існує і мислиться як щось відмежоване від інших об'єктів. Якісні характеристики об'єкта виявляються в сукупності його властивостей, під якими розуміються способи виявлення певних сторін якостей об'єкта по відношенню до інших об'єктів, з якими він вступає у взаємодію. Людина теж є якісно визначеним об'єктом, але крім того - вона також і суб'єкт і на відміну від усіх інших об'єктів, включаючи і живих істот, вона здатна певним чином відчувати або усвідомлювати, а також і змінювати цю свою визначеність. І ця здатність до самовизначення є невід'ємною властивістю людського буття. Здатність людини до

самовизначення дозволяє їй краще адаптуватися до умов свого життя і оточуючого середовища, свідомо гармонізувати свої відносини з природою, суспільством, іншими людьми і самою собою, регулювати і контролювати свою діяльність з урахуванням загальних законів буття і особливостей, зовнішніх і внутрішніх змін свого існування, поточних і віддалених (кінцевих) цілей своєї діяльності, індивідуальних і суспільних потреб та інтересів тощо. Використання цієї здатності є необхідною умовою становлення і самореалізації особистості. Кожен біологічний вид займає своє місце в природі, має своюмегаекологічну нішу, до якої він пристосувався в процесі еволюції і яка є середовищем його існування. Міжвидові відносини регулюються на основі стихійних біологічних законів: харчової піраміди, боротьби за існування, природного добору тощо. На індивідуальному рівні (тобто на рівні існування кожної окремої особини як представника виду) ці закони закріпилися в процесі еволюції в механізмах спадковості, безумовних рефлексів (інстинктів), а на вищих рівнях життя – в здатності виробляти умовні рефлекси, наслідуючи досвід досвідчених особин або діючи методом проб і помилок і закріплюючи неусвідомлено найбільш ефективні (з точки зору пристосування і можливості виживання) реакції і дії. Доказом самовизначення людини як атрибутивності її буття може служити також наявність у неї потреби в самовизначенні. Згідно з класифікацією («пірамідою») потреб А. Маслоу, цю потребу слід було б віднести до вищих (вторинних, соціальних і духовних) потреб людини: в самоактуалізації, самовдосконаленні, самореалізації, які тісно переплітаються і неможливі без самовизначення. Так, зокрема, в одній із своїх праць він відносить самовизначення до способів поведінки, які ведуть до самоактуалізації. «Знайти самого себе, розкрити, що ти собою являєш, що для тебе добре, а що погано, якою є мета твого життя, - писав він, - усе це вимагає викриття власної психопатології. Для цього треба виявити свої самозахисти і після цього знайти в собі сміливість здолати їх»

Висновки. Проблема самовизначення була і буде невід'ємною складовою філософії про людину на різних етапах розвитку філософської думки. Головна роль філософії є в пізнанні людини та її цінностей. Розуміння людиною її причетності до світу, самореалізації особистості на вищому рівні. Також впливає на всі форми суспільної свідомості, допомагає виробити життєві орієнтири, які будуть давати напрямки у відношенні людини до життя в світі та їх практичному застосуванні. Філософія - є зародженням творчих можливостей людини в її прагненні зрозуміти життя, та користуватися цими знаннями у подальшому.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47

БОЖІ ЗАПОВІДІ ТА ЕКОНОМІКА

Актуальність проблеми. Актуальність даної теми полягає у тому, що сучасна людина, живучи в глобальному світі, дбає про накопичення певних матеріальних дріб і статків. Кожен чимось володіє, кудись вкладає свої зароблені кошти, певним чином користується природними ресурсами, постає питання, як же християнин XXI століття має користуватися ресурсами, невід'ємною складовою повсякденного життя.

Метою дослідження є сформувати власну думку щодо ролі релігії та економіки у житті людини.

Об'єктом дослідження є Божі заповіді та економіка.

Предметом дослідження є економічна поведінка сучасного християнина з дотриманням заповідей.

Завдання дослідження: проаналізувати цінність Божих заповідей для людей XXI століття.

Виклад основного матеріалу. Господь Бог дав людині 10 заповідей, які є своєрідною конституцією та певною формою контакту Творця зі Своїм творінням і покликані впорядковувати людський спосіб життя. Однак часто ми дуже вузько сприймаємо ці заповіді. Тому пропоную розглянути декалог у світлі економіки. Перша заповідь Божа «Нехай не буде в тебе інших Богів, крім мене» Ця заповідь має усунути багатобожжя, яке було притаманне тогочасному суспільству. Здавалось би, сьогодні немає зовнішніх проявів багатобожжя, проте часто на місце Бога ми можемо поставити матеріальні блага, великі статки та банківські рахунки. Причиною того є те, що тимчасові блага більш пріоритетними у нашому житті, аніж Господь Бог. Нерухомість чи гроші не є злом самі собою, однак усе залежить від того, як ми ними користуємося. Якщо ми є понад матеріальними благами й уміємо розумно ними оперувати, то стаємо подібними до слугу з євангельської притчі про міни, який за наказом пана «промишляти ними» (Лк 19, 13) згодом «придбав десять інших» (Лк 19, 16). Але коли матеріальні речі панують над нами, ми стаємо їхніми заручниками, а вони стають для нас богом і забирають дар свободи. Тому так важливо правильно користуватись власним майном. Прикладом для нас може бути митрополит Андрей Шептицький. Він, незважаючи на те, що походив із багатой графської сім'ї і мав чималі статки, не був до них прив'язаний, а мудро використовував їх, інвестуючи в розвиток суспільства та Церкви. Існує хибна думка, що накопичивши багато матеріальних благ, людина стане щасливою, однак часто, навпаки, можна спостерігати, що забезпечені люди не є щасливі, бо такі безособові речі, як гроші чи нерухомість, не є чимось суттєвим. Справжнім джерелом щастя є Господь Бог, і, за словами святого Августина (354-430), серце наше спокійне, доки спочине в Ньому. Друга заповідь Божа «Не взивай намарно ім'я Господа Бога твого» На відміну від інших творінь, людина має дар мови. Друга заповідь закликає людину шанувати святе Боже ім'я. Кожному варто пам'ятати, що всі земні блага та маєтки є дані Богом. Однак дані нам не для власного збагачення чи безтурботного життя, а для того, щоб через нас Господь міг послужити іншими. Тому, маючи за собою якийсь капітал, нам необхідно проставляти Боже ім'я та дякувати йому за те, що ми можемо бути Його руками в цьому світі та служити ближнім. Третя заповідь Божа «Пам'ятай день святий святкувати», Господь Бог, творячи світ 6 днів, «спочив сьомого дня від усього свого діла, що творив був» (Бут 2,2). Найбільшою проблемою сучасного суспільства є те, що в потоці прагнень досягти вершин у економічній сфері людина часто забуває про своє покликання. Зайняті щоденною працею, зароблянням грошей та іншими турботами про дочасні маєтки, ми настільки завантажені цим, що навіть не маємо нагоди подумати про найважливішу мету нашого життя на землі—про нашу безсмертну душу та про її спасіння. Коли починаємо клопотатися про зростання нашої економічної успішності чи високої заробітної плати, згадаймо слова Христа «Яка користь людині, як світ цілий здобуде, а занепасть власну душу?» (Мт 16, 26). Четверта заповідь Божа «Шануй батька твого й матір твою», Господь через цю заповідь закликає людину до любові найрідніших людей – батька й матері. Йдеться про любов діяльну—це означає, що любов до батьків повинна проявлятися в наших вчинках. Часто людини на старості літ живуть дуже бідно. Тому один з проявів любові дітей до батьків—забезпечити гідну старість, підтримуючи їх не лише морально, але також і матеріально. Крім цього, розглядаючи цю заповідь у світі економіки, ми маємо навчитися підтримувати на світовому ринку власного виробника. Ми часто недооцінюємо щось своє, рідне, а збагачуємо економіку інших країн. Окрім нашої багатослівної любові до України, нам слід проявляти також любов діяльну. Називаючи Україну своєю матір'ю, ми мусимо підтримувати її на економічному рівні, добросовісно сплачуючи податки та сумлінно виконуючи свою працю для розквіту рідної держави. Тому так важливо шанувати, плекати, розвивати та підтримувати економіку своєї країни. П'ята заповідь Божа «Не вбивай», кримінальні хроніки часто описують випадки . коли через різні фінансові махінації люди були готові вбити одного. Проте жодна вбивча дія не може виправдати того, що володарем життя є лише Господь Бог і тільки Йому належить право нас до цього життя покликати, а згодом із нього забрати. До цієї заповіді можна віднести відповідальність власника чи суб'єкта господарювання, який через своє підприємство може нашкодити навколишньому середовищу, а також негативно вплинути на здоровий спосіб життя людей. Як би це дивно не звучало, але до цієї заповіді можна віднести й таке поширене явище, як корупція. Адже іноді люди, бажаючи вирішити власні справи на свою користь, можуть піти шляхом підкупу інших , і, на жаль, наслідки можуть бути фатальними. Частинами випадками є обвали будинків, які

нерідко трапляються через те, що хтось «домовився» на свою користь, а жертвами стають невинні люди, які внаслідок обвалу можуть постраждати. Шоста і дев'ята заповіді Божі « Не чужолож», «Не пожадай жінки ближнього твого». Вони мають певну схожість між собою. Розглядаючи ці заповіді в контексті економіки, не можна не згадати один феномен, а саме – трансплантацію органів. Чи доцільно, зважаючи на благо ближнього, продавати свої органи для трансплантації? Це поширена практика, особливо в бідних країнах, громадянських для утримання власних сімей вдаються до таких ризиків. Трансплантація задля збагачення є морально злим вчинком. Натомість безкорисливе дарування частини власного тіла для іншої особи є виправданою, ба більше, вважається істинним актом любові та жестом, який реалізує людську гідність, адже під час цього дарують не щось, а самого себе. Сьома заповідь і десята заповіді Божі « Не кради», « Не пожадай нічого того, що є власністю ближнього твого». Цією заповіддю Господь закликає кожного з нас до чесного та сумлінного виконання своїх обов'язків. Кожен покликаний задовольнитися тим, що має. Часто можна почути виправдання: мовляв, «краду, бо мала зарплата», «краду, бо так всі роблять» і ще чимало інших. Однак жодна з цих причин не є виправданням гріха 7 заповіді. Працівник, який виконує якусь роботу, не має жодного морального права обкрадати свого роботодавця або ж своїх клієнтів. Натомість роботодавці повинні також дбати про гідну платню для своїх підлеглих, тверезо аналізуючи економічний стан держави, а також вчасно та згідно з домовленістю її виплачувати, адже знаємо, що затримання заробітної плати є одним із гріхів, який кличе про помсту з неба. На ще одну особливість цієї заповіді з точки зору економіки вказують слова папи Франциска: «Викидати їжу – це як красити у бідних і голодних». Слова понтифіка можуть бути адресовані до кожного з нас, якщо ми, живучи в достатку, не помічаємо людей, які потребують нашої матеріальної допомоги. Восьма заповідь Божа «Не свідчи ложно на ближнього твого». Євангеліє від Луки описує випадок, коли до Івана Хрестителя прийшли вояки з питанням « А ми що маємо робити?», а у відповідь почули: «...Фальшиво не доносьте і вдовольняйтесь вашою платнею» (Лк 3, 14). Цей Божий Закон стосується економічної сфери. Матеріальні речі та гроші не є злим явищем. Усе залежить від того, як ми ними оперуємо та куди їх інвестуємо. Людині важливо усвідомити, що після смерті всі статки та маєтки залишаться на землі, а відтак треба старатися зібрати «скарби на небі, де ні міль, ані хробацтво не нівечить і де злодії не пробивають стін і не викрадають» (пор. Мт 6, 20). Ось, що означає правильно та прозоро інвестувати кошти й матеріальні блага.

Висновки. Гроші самі собою не є злі. Залежить усе від того, як ними оперувати: чи зациклитись на собі й трястися над кожною копійкою, чи збирати «скарби на небі, де ні міль, ні хробацтво не нівечить...».

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47

ІДЕЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЛЮДИНИ В ЄВРОПЕЙСЬКІЙ КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНІЙ ТРАДИЦІЇ: ПАРАДИГМА РОЗВИТКУ.

Постановка проблеми. Проблема людини завжди була центральною темою як для мислителів так і для релігійних подвижників. І релігія і наука робили свій внесок у розуміння сутності людини, можливості її розвитку, вдосконалення. З огляду на цю тоталітарну тенденцію та її катастрофічні антропологічні наслідки необхідно, переосмислити і відокремити від фальсифікацій та спотворень як роботи окремих філософів, так і саме поняття «досконалої людини». Для цього є доцільним зосередитися на основних парадигмах розвитку ідеї вдосконалення, що лягли в основу європейської культури.

Мета і завдання дослідження. Мета наукової статті полягає у осмисленні та аналізі проблематики вдосконалення людини на основі вивчення робіт провідних європейських філософів, ідеї яких лягли в основу європейської культури.

Об'єкт дослідження. Концепції вдосконалення людини.

Предмет дослідження. Розгортання ідеї вдосконалення людини та розуміння її сутності у межах європейських культурно- історичних парадигм.

Виклад основного матеріалу. Обґрунтування актуальності даної теми наукової статті визначає ступінь розробленості теми, визначає мету та завдання, методологічну базу наукової статті, наукову новизну та науково-практичне значення даної роботи. Розгляд різноманітних релігійних традицій Сходу та Заходу дав можливість визначити їх спільну прикметну рису - досконалість людини розуміється у контексті з'ясування її місця стосовно Бога. Розуміння «досконалість» та визначення шляху до неї суттєвим чином залежить від конкретної духовної традиції та історичного етапу. Так, у Індії для містичного прозріння та внутрішнього єднання індивідуума з божеством застосовують виправи, що відомі ще з давніх часів як йога. Переживши в чистому вигляді стан, що називається самадхи, людина, за словами Вед, стає згори осяяним мудрецем, пророком, святим, характер її перероджується і життя стає іншим. Особистий контакт з Богом є метою і суфія. Квінтесенцією суфізму є вчення про одкровення, яке трактується як злиття душі з Абсолютом та є метою та підсумком сходження містика до Бога шаблями вдосконалення. Протестантизм запроваджує нове розуміння вдосконалення людини. Відповідно і вдосконалення людини як засобу наближення до ідеалу християнської релігії, до Бога суттєво відрізняється в кальвінізмі від православної віри та католицизму. Вдосконалення в кальвінізмі переноситься з етичного вдосконалення «внутрішньої» людини, від містичного споглядання та таїнств до цілком реалістичного напрямку - вдосконалення людського співжиття. У європейській культурно-історичній традиції сама ідея про досконалість людини і шлях до неї була присутня ще у орфізмі, але першу філософську концепцію досконалість та вдосконалювання людини вибудовує Платон, основа якої така ж, як і в орфіків. Провідна ідея концепції полягає у тому, що людина покликана до досконалість і її можна реально досягти, ставши на шлях очищення, сутність якого - звільнення душі. Досягнення досконалість, таким чином, є нічим іншим, як реалізацією закладеної в людину програми - уподібнення Богу. Наступним на, що потрібно звернути увагу це «Єдине: очищення від тілесного та низького» фундаментальне поняття європейської культури - «Єдине», як мірило досконалість. Ця концепція продовжує платонічну традицію у європейській культурі. Досконалість у автора концепції Плотіна, як і у Платона, також перебуває не у цьому світі матеріальних речей, а у надчуттєвому бутті. Плотін висуває вчення про ієрархічну будову світу, верховним началом якого є Єдине (Першоєдине), яке ще іноді він називає Отцем чи Благом, потім по низхідній ідуть Дух (нус, розум) та Душа. Трійця Плотіна не є рівнозначною як Трійця у християн - Єдине є найдосконалішим началом; від нього й походить решта начал. Душа людини, за Плотіном, також має слід божественності, але, долучившись до матерії, людина почасти затьмарила свою душу. Тому метою життя людини є очищення від усього тілесного та низького, що можна досягти шляхом містичного сходження. Але, як наголошує Плотін, не слід забувати, що, зрештою, метою життя людини має бути не лише прагнення до безгрішності, а й до Бога. Принциповою позицією Плотіна було наголошування на ідеї досконалість та гармонійності світу. Звернувшись до пошуку внутрішньої, істинної людини, очищення її від впливів плоті, Плотін закликав до єднання з Богом як засобу до набуття людиною досконалість; у такому контексті ця думка містила нові погляди для того часу. Ідея Плотіна про три начала - Єдине, Дух та Душу знайшла своє продовження у концепціях такого мисленника як Псевдо-Діонісій Ареопагіт. «Концепція «двох градусів» як парадигма вдосконалення» зазначає, що концепції протиставлення досконалого світу і світу земного, які у попередніх мисленників виявились у вченні про надчуттєвий світ на чолі з ідеєю Блага, Єдиного, небесної та земної ієрархії, знайшли своє продовження у фундаментальній концепції «двох градусів» - граду небесного та граду земного, яка стала парадигмою вдосконалення у християнській думці, автором якої був Аврелій «Два градуси» - град Божий та град земний. Град Божий є остаточним блаженством, межею досконалість; до нього він відносить усіх вірних Богу істот, добрих ангелів, істинних християн та добродійних людей. До граду земного відноситься все, що пов'язане з гріхом, безчесними справами, плотськими та суетними спокусами. Власне, вся історія людства є, за Августином, боротьбою цих градусів, а кінцева мета історії полягає у торжестві граду Божого. Бог є абсолютною досконалістю, а досконалою людиною є Ісус Христос. Тому

досягнення людиною досконалості є неможливим, якщо людина відвертається від Бога і спрямовується до себе. Спасіння для кожної людини, зазначає Августин, може стати можливим завдяки вірі. Якщо Плотін джерело зла вбачав у матерії, то Августин відкидає це положення: зло є гріхом, яке є результатом свободної волі людини, що обрала шлях відхилення від Бога, і це підтверджується актом втілення Христа. Такий погляд на вдосконалення буде зберігатися упродовж усієї епохи Середньовіччя, поступово зазнаючи змін у епоху Відродження. У Новий час натурфілософські дослідження відкрили існування нескінченного космосу, який не має ні початку, ні кінця, що призвело до зруйнування З'являється інше ставлення до природи - ставлення практичне та «інструментальне», що зумовлює поширення «інструментального» підходу до способів вдосконалення людини. Прикметні риси цього підходу простежуються у добу Просвітництва. «Концепція «суспільного договору» та ідея природної людини» звертається увага на вдосконалення людини, яке розумілось просвітниками як особисте та суспільне виховання. Людина, на думку просвітників, є вінцем природи, самим досконалим її творінням, бо вона наділена розумом. Грунтуючись на теорії суспільного договору, вони створили власний ідеал суспільного та державного устрою. Домінуючою тезою французького просвітництва є те, що людину слід виховувати, але у питанні, яким саме має бути виховання, однастайності не було. У спробах знайти вирішення цього питання створюється кантівська концепція людини з усіма своїми суперечностями. «Надлюдина і ревізія християнської традиції» Своє філософське завдання Ніцше визначає як «переоцінку всіх цінностей». Кожна епоха та культура має свою особливу ієрархію цінностей, відповідно до якої віддає перевагу одним речам перед іншими. Ніцше називає її «скрижаллю цінностей». «Скрижалля цінностей», що домінує у Європі, на його думку, встановлена погано, і має бути переглянута згори донизу. Такі домінуючі культурні цінності Європи як «Бог», «істина» є, за Ніцше, ознакою нашої уяви; натомість єдиною реальністю є світ наших прагнень та пристрастей. Усі наші дії та думки визначаються інстинктами, що можуть бути редуковані до одного інстинкту - «прагненню володарювати». Кожна істота, чи то людина, чи тварина, чи рослина прагне отримати перевагу над іншими істотами і збільшити владу - це є основним законом буття. Засвоївши вчення Шопенгауера про волю та Дарвіна про розвиток, Ніцше вносить свої корективи: життя сповнене страждань і є постійною боротьбою, зміною поразок та перемог, але це все не є даремним, а веде до певної мети. Кожна істота дотепер породжувала істоту вищу за себе і таким чином, буття постійно підвищується, що є можливим тільки на основі волі до влади, завдяки якій прогресує, розвивається життя, і отже вдосконалюється світ і вдосконалюється людина. Таке вічне подолання, на думку Ніцше, є можливим не лише у минулому, а й у майбутньому. Як із тварини постала людина, так із людини має постати тип, вищий за людину. Він називає цей тип «надлюдною». Більш високе буття, за яким здавна знемагало людство, не можна знайти у царстві небесному, де воно є готовим, його має створити людина власними зусиллями, і саме в цьому, ще недоскопалому, неготовому світі. Жадобу влади Ніцше розглядає фактично як фундаментальне підґрунтя вдосконалення й самовдосконалення. Прикметною ознакою сучасної епохи є намагання панувати над природою використовуючи сучасну техніку. Наслідком такої волі до панування є сучасні соціально-політичні мініпуляційні технології. Для функціонування механізму, призначеного змінити людську природу, застосовують жорсткий контроль над свідомістю. Завданням такої цілкової трансформації людини є прагнення до уніфікації індивідуального начала, стандартизації, придушення особистісного начала в людині. Протягом тисячоліть і особливо останніх сторіч відбувалася еволюція й удосконалювання технологій влади і соціального управління в суспільстві. Засоби масової комунікації створили для цього принципово нові можливості.

Висновки. Здійснене мною дослідження дозволяє зробити висновок, що є сенс говорити про потребу в створенні потужної громадської альтернативи, що важко уявити поза утвердженням засад громадянського суспільства. Отже, прикметною рисою ідеї вдосконалення в релігійних традиціях є те, що вона позначена орієнтацією на Абсолют. Водночас розуміння цього Абсолюту як ідеї вдосконалення щоразу залежить від певної культурно-історичної традиції. У всіх релігійних традиціях присутня думка про те, що людина, вдосконалюючись духовно, може набути певного рівня досконалості та досягнути Божественної межі.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47

УКРАЇНЬКА НАЦІОНАЛЬНА КУЛЬТУРА В КОНТЕКСТІ НАДБАННЯ СВІТОВОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Актуальність теми дослідження. Кожна з понад двох тисяч національних культур, які існують у світі, має свою специфіку, що робить його унікальним. Ця своєрідність виникає на основі впливу географічного чинника, особливостей історичного шляху народу, взаємодії з іншими етнічними культурами. Як відомо, українська культура – одна з тих, де ще збереглася більшість традицій і звичаїв, де шанують народну пісню, вишиванку та свою неповторну історію. Кожен повинен знати про країну, в якій ми живемо! Адже в той час, коли, по суті, йде боротьба за збереження національності, патріотизму, державності, за збереження українського духу.

Мета дослідження: аналіз української культури та її ролі в надбанні світової цивілізації. Розкрийте сутність основних складових цього поняття. Поставлена мета визначає вирішення таких завдань: дослідження поняття культури; пояснити головну роль української культури в надбанні світової цивілізації. Тема дослідження – українська культура. Тема дослідження – основні риси української культури, її особливості в контексті спадоку світової цивілізації.

Виклад основного матеріалу. Культура України увібрала різноманітні традиції цих народів, їх звичаї, аксесуари та деякі іноземні слова часто вживаються в нашій країні. Це добре для культури. Він не терпить ізоляції та кордонів, йому потрібен простір. Протягом тривалих періодів свого існування українська культура розвивалася як народна. Важливе місце в його формуванні відіграв фольклор, народні традиції, які надали йому функції, чарівність і таємничість. Особливо яскраво це проявилось в народних думах, піснях, танцях, декоративно-прикладному мистецтві. Завдяки збереженню та продовженню традицій, початки яких сягають часів Київської Русі, стало можливим зростання української культури XVI–XVII століть та її відродження у XIX столітті. Проте очевидні й негативні наслідки такого характеру розвитку української національної культури. Протягом тривалого часу багато талановитих людей, які народилися і виростили в Україні, були змушені виїхати, пов'язали своє життя і творчість з російською, польською, німецькою та іншими культурами. Культура («популярний», «виросити», «успадковувати») — це поєднання матер і нематеріальні духовні цінності, створені людиною за час існування світу. З розмаїття суспільних процесів, фактів, що існували в минулому і існують сьогодні, вчені виділяють певну неординарну сферу, яку називають культурою. Власне, культура є тим головним, що відрізняє людське і суспільне буття від тваринного світу. Народна культура є центральною в українській національній культурі. На його підвалинах поступово формувалися професійні науки, література та мистецтво. На розвиток української культури та перебіг подій її історії вплинуло вдале географічне положення України та її кліматичні умови. Цей штат розташований у центрі доріг зі сходу на захід, півночі на південь. Кіммерійці, скіфи, сармати, готи, гуни, половці, печеніги, монголо-татари. Варто зазначити, що давня й самобутня освітня система, яка досягла розквіту в часи козаччини і забезпечувала солідну освіту населення, грамотність, орієнтацію на головні осередки Європи, особливо візантійську культурну традицію, роль України – Росія. як осередок християнської віри в східнослов'янському світі, також як осередок науки та вищої освіти часів Козаччини завдяки розвиненій мережі колегій, Острозького та Києво-Могилянського академії, меценатство та державна підтримка культури низкою видатних державних діячів: К. Острозьким, П. Конашевичем-Сагайдачним, І. Мазепою та ін. - усе це дало змогу створити низку класичних шедеврів у галузі друкарства, мистецтва та архітектури, досягти значних досягнень у науці та піднести українську культуру до рівня світового явища. Український культуролог І. Огієнко зазначав, що для української культури характерні відкритість до світу, відсутність ксенофобії (страху перед іншими) і гуманізм. Говорячи про гуманізм в українській культурі, слід розуміти, що система цінностей цієї культури дуже специфічна. Багатий матеріал для такого висновку дає творчість Г. Сковороди, Ф. Прокоповича, П. Куліша. У них вони вирішували питання про важливість і природу людського щастя та сенсу людського життя. Українські мислителі, крім філософських ідей в інших європейських країнах, де відчувалося, що хвороби, бідність і безкультура, які подолали технічний прогрес, підвищення продуктивності праці, підтримуване зусиллями освічених королів, вимагало іншого. «Сродна праця» і самопізнання, свобода, обмеження життєвих потреб, перевага духовного над матеріальним – такими шляхами і рецептами щастя йшли і пропагували провідні українські мислителі. Сьогодні такі поняття актуальні для широкого загалу. Західна Україна деякий час перебувала під владою Польщі та Австрії і має інший курс розвитку мистецтва. Дерев'яна архітектура завжди процвітала і зберігала свою національну самобутність. Монументальна кам'яна споруда не втрачає особливого українського шарму пам'ятки культури, зазнала впливу західноєвропейської архітектури вони відрізняються рівнем державного втручання щодо процесів, обсягів та механізмів культурної підтримки державна підтримка мистецької діяльності Мітцита. Що стосується України, то культурна сфера живе скромними розмірами. Як так? Через цілий комплекс проблем, успадкованих від правителів минулого, події попередніх століть. Інтелектуально-духовна криза культури нашої нації почалася не сьогодні, вона розвивалася в осерді тоталітарно-імперського режиму. З безкровним становленням суверенної України майже в центрі Європи її політичний розвиток глибоко вплинув на соціальні та геополітичні реалії не лише в цьому регіоні, а й у світі. У

чому справа? Зріс інтерес до економіки, історії, політико-національних і національно-культурних пробуджень і міжнародних відносин країн світової Співдружності. Це сталося завдяки великій силі клітинної духовної культури, яка віками накопичувалася в українському народі, незважаючи на часті погрози з боку іноземних держав колонізувати етнічні українські землі. Багато цінностей і традицій української національної культури було збережено, мобілізуючи сьогодні культурний самозахист українського суспільства та організуючи нову інтелектуальну еліту в Україні. Сучасна епоха, починаючи з кінця 1980-х років і до сьогодні, відкрила перед нашою національною культурою нові горизонти, що вперше призвело до появи та розвитку унікальної національної культури в країні та за її межами. З'являються нові приклади та образи, які дозволяють з оптимізмом говорити про майбутній розвиток нашої культури: змітання неймовірно широких меж творчої свободи, нескінченності творчого досвіду та творчих сил, будь-якого зв'язку з мистецтвом інших країн тощо. Остання інформація також створила форми зв'язку між культурою та нацією, привид подальших досліджень.

Висновки. Розглядаючи пасивні факти та думки вище, ми можемо показати вам шлях. Жодна національна культура не може існувати замкнуто, самодостатньо – без тристороннього зв'язку між музикою та культурами, отже, Україною. Здобутки української культури вже оцінені як матеріальний ресурс, як національний внесок в інформаційно-культурний процес. Попри всі проблеми об'єктивного та суб'єктивного плану, «біла» та «чорна» частини історії культури України поступово заповнюються, в тому числі й на національному рівні. Здобувши незалежність, український народ має повне право на відродження та подальший розвиток своєї національної ідентичності культури. За прикладом незалежних розвинутих держав світу, Українська держава має посилити свою роль у сприянні сфері національної культури для досягнення національної гордості; створення педагогічно-освітньої галузі культури, спрямованої на відродження у свідомості народу духовно-моральних універсальї національної культури, підвищення національної самосвідомості громадян, сприяння їх відданості єдиній політичній нації; створення культурної індустрії для сприяння торгівлі робітників у містах і селах, які переживають культурний занепад. Лише тоді український народ зробить вагомий внесок у культурну скарбницю світової цивілізації, бо, як показує огляд минулої історії, «усяке зречення національної незалежності й політична боротьба йшли поруч з національною руйною із занепадом національної культури і гірше для нас ренегатів найактивніших верств українського народу».

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47

ФІЛОСОФІЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ БІЗНЕСМЕНА

Актуальність теми дослідження. Сучасний етап розвитку бізнес-середовища, що виник внаслідок всебічного реформування усіх сфер суспільного життя та пошукам держави свого вектору розвитку та ніші в глобальному світі, зумовлює нові тенденції та докорінні зміни в системі управління організацією.

Метою дослідження є виявлення впливу керівника на процес прийняття рішень, аналізі характерних ознак управлінських рішень й процесу їх вироблення та ухвалення, дослідженні філософії, прийняття рішень бізнесменом.

Об'єктом дослідження є управління як феномен суспільної життєдіяльності, механізми його формування та ефективного функціонування.

Предмет дослідження: управлінські рішення в бізнесі та вплив керівника на процес прийняття рішень.

Виклад основного матеріалу. Управлінське рішення - це вибір альтернативи, який здійснюється менеджером у рамках його посадових повноважень і компетенції, спрямований на досягнення визначеної мети організації (підприємства, акціонерного товариства, корпорації, концерну та ін.). За змістом це може бути спосіб дії, план роботи, варіант проекту тощо. Рішення має бути відповідним за ресурсним, правовим та морально-етичним обмеженням. Крім того, завжди слід прагнути до того, щоб рішення було оптимальним (найкращим) і забезпечувало екстремум (максимум чи мінімум) критерію вибору. Узагальненою характеристикою рішення є його ефективність. Ця характеристика включає ефект рішення, що визначає ступінь досягнення цілей, і віднесений до витрат на, їхнє досягнення. Рішення є тим ефективнішим, чим більшим є ступінь досягнення цілей і меншими витрати на їхню реалізацію. Технологія менеджменту розглядає управлінське рішення як процес, що складається з трьох стадій: підготовка рішення; прийняття рішення; реалізація рішення. Підготовка управлінських рішень проводить економічний аналіз ситуації на мікро- і макрорівні, що включає пошук, збір і обробку інформації, та вирішуються виявленні проблеми. На стадії ухвалення рішення здійснюється розробка і оцінка альтернативних рішень і курсів дій, що проводяться на основі різноманітних розрахунків; відбір критеріїв вибору оптимального рішення; вибір і прийняття найкращого рішення. Реалізація рішень приймає заходи для конкретизації рішення і доведення його до виконавців, здійснюється контроль за ходом його виконання, вносяться необхідні корективи і дається оцінка отриманого результату від виконання рішення. Кожне управлінське рішення має свій конкретний результат, тому мета управлінської діяльності полягає в знаходженні таких форм, методів, засобів та інструментів, які могли б сприяти досягненню оптимального результату в конкретних умовах і обставинах. На процес прийняття управлінських рішень впливає безліч факторів. Найважливішими з них є: ступінь ризику - завжди існує імовірність прийняття неправильного рішення, яке може несприятливо впливати на організацію. Ризик - фактор, який бізнесмени враховують свідомо або підсвідомо при прийнятті рішення, оскільки він пов'язаний із зростанням відповідальності; ступінь підтримки керівника колективом - якщо порозуміння і підтримки інших керівників і підлеглих не вистачає, то проблему слід усувати шляхом своїх особистих рис, які повинні сприяти виконанню прийнятих рішень; особисті якості бізнесмена - один з найбільш важливих факторів. До них відносять досвід, професійний рівень, психічні та психологічні особливості, організаторські здібності тощо. Прийняті рішення повинні ґрунтуватися на достовірній, поточній і прогнозованій інформації, аналізі всіх факторів, що впливають на рішення, з урахуванням передбачення його можливих наслідків. Керівники зобов'язані постійно і всебічно вивчати інформацію, що надходить для підготовки і прийняття на її основі управлінських рішень. Для того щоб більше розкрити зміст управлінського рішення доцільно звернути увагу на ті функції, які воно виконує. Таких функцій виділяють три: 1) Керуюча, яка проявляється в тому, що будь яке рішення розробляється з орієнтуванням на певну стратегію управління соціально- економічною системою з урахуванням її довгострокової перспективи. 2) координуюча, яка визначає місце кожної ланки, кожного підрозділу, а також кожного працівника господарюючого суб'єкта у вирішенні завдань, поставлених управлінським рішенням; 3) мобілізуюча полягає в тому, що управлінське рішення забезпечує заданий рівень активізації і трудового колективу, і окремих виконавців для досягнення результатів, визначених відповідним рішенням. Безперечно, менеджер, розробляючи певне управлінське рішення, завжди спирається не тільки на свої професійні (спеціальні) знання та життєвий досвід, але й значний масив теоретичних знань, накопичених вченими різних країн протягом багатьох століть. Також важливим фактором є відповідальність за результати прийняття і виконання (чи невиконання) управлінського рішення. Стиль управління - стійка система засобів, методів і форм впливу керівника з колективом, спрямована на виконання місії організації й обумовлена об'єктивними суб'єктивними факторами протікання управлінського процесу. На прийняття рішень бізнесмена можуть впливати як об'єктивні, так і суб'єктивні чинники. Розробка і реалізація управлінських рішень вимагає від керівників широкого погляду на склад рішення та можливі результати. Рішення можна класифікувати за численними ознаками. Проте, визначальним моментом є умови, в яких приймається рішення. Зазвичай рішення приймаються в обстановці визначеності або ризику (невизначеності). Згідно іншої класифікації, розглядають види рішень за терміном: довгострокові, середньострокові й короткострокові; за частотою прийняття є одноразові (випадкові) і повторювані; за широтою охоплення загальні і вузькоспеціалізовані; за складністю прості і складні; за жорсткістю

регламентації контурні, структуровані й алгоритмічні. Виділяють також організаційні, інтуїтивні і раціональні рішення. Організаційні зумовлені обов'язками людини та можуть обумовлюватися як в напрямках, заданих організацією, так мати інноваційний характер. Прийняття рішень це психологічний процес, тому способи їх вибору можуть варіюватися від спонтанних до високологічних. Виходячи з цього, розуміємо, що даний процес може набувати інтуїтивного та раціонального характеру. Інтуїтивні рішення бізнесмена приймаються на основі відчуттів, а раціональні мають під собою ґрунт знань та досвіду. І неможливо однозначно дати відповідь на те, який характер вибору рішення є кращим. Здавна, це питання було предметом численних дискусій багатьох філософів, внаслідок чого виникли такі напрямки філософської думки як крайній сенсуалізм і крайній раціоналізм. Обидва вони характеризуються однобічністю підходу: перший надмірно звеличував чуттєве пізнання і принижував роль мислення, а другий перебільшував роль мислення і применшував значення чуттєвого. Насправді, краще використовувати два види мислення, оскільки вони є лише двома сторонами єдиного пізнавального процесу. Тому вибір рішення бізнесменом повинен ґрунтуватися на поєднанні чуттєвих та раціона

Висновки. Сучасне економічне, політичне, культурологічне життя суспільства вимагає від бізнесмена постійного пошуку. У пошуках психологічного спокою людина заглиблюється в релігію, мистецтво, філософію, спираючись на які також приймає і реалізовує рішення в усіх царинах суспільного життя і особливо в найбільш динамічній його сфері – бізнесі. Рішення це вибір альтернативи. Прийняття рішень базується на свідомому і цілеспрямованому характері. Характер такого вибору в значній мірі залежить від ступеня повноти і достовірної інформації, якою володіє людина. Окрім цього, в рішеннях бізнесмена відображаються внутрішні якості, відповідно до чого здійснюється така класифікація особистих рішень: рішення врівноваженого типу, імпульсивні рішення, інертні рішення, ризиковані та рішення обережного типу. Комплексний характер проблем сучасного інформаційного суспільства, яке розвивається та прагне до вдосконалень, вимагає новітніх, високоперспективних та ефективних рішень. Для цього бізнесменам слід пройти складний процес прийняття рішень. Важливо правильно підходити до вибору власної поведінки та прийняття важливих рішень. Потрібно пам'ятати, що ухвалення рішення – це не одномоментний акт, а результат процесу, що має визначену тривалість і структуру. Прийняття рішень є найважливішою справою діяльності бізнесмена. Його рішення впливають на економічні, організаційні, соціальні, правові і технологічні інтереси компанії, а також відбиваються на економіці держави й світового прогресу. Тому бізнесмен повинен вміти приймати рішення, що позитивно впливали б як на його особистість, так на власну справу і суспільний добробут.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47

МАС-МЕДІА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ СУСПІЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ: СОЦІАЛЬНО - ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ

Актуальність теми дослідження. XIX століття стало часом розвитку інформаційно-комунікативних технологій, адже в умовах глобалізації відбувається низка інноваційних медіапроцесів. Медійна революція призвела до появи таких феноменів, як медіареальність, медіапростір, мас-медіа. Сучасні медіа є частиною нашого навколишнього середовища. Ми всі щоденно користуємося ними пасивно чи активно, з медіаджерел дістаємо інформацію, емоції, спілкування, під впливом медіа формується наш світогляд. Медіа — це канали й інструменти передачі та збереження інформації або даних.

Мета дослідження: соціально-філософський аналіз функціонування мас-медіа у площині формування суспільної свідомості в умовах інформаційного суспільства.

Об'єкт дослідження: мас-медіа в епоху інформаційного суспільства.

Предметом дослідження є вплив мас-медіа на трансформацію суспільної свідомості в інформаційному суспільстві.

Виклад основного матеріалу. За своїм характером вплив медіа є інформаційним і соціальним. Інформаційним (як указує сама назва) цей вплив називають тому, що він діє на окрему людину, на групу і на суспільство загалом через інформацію. Соціальним вплив медіа стає в процесі взаємодії людей, обміну ними соціальною інформацією (ідеями, поглядами, знаннями, досвідом). Взаємодіючи, люди незмінно впливають один на одного. У масових комунікаціях аудиторія (кожен із нас) виступає об'єктом впливу, а суб'єктом — той, хто створює і поширює медійні повідомлення. Якщо спробувати конкретизувати, на що саме впливають медіа, то виявиться, що це, по-перше, психіка людини (її розумова й емоційна сфери, свідомість і несвідоме), а також людська поведінка; по-друге, масова (суспільна) свідомість (тобто властива великим соціальним групам і цілому суспільству сукупність різних ідей, поглядів, уявлень про світ, його оцінок, настроїв і почуттів, викликаних взаємодією з ним), по-третє, громадська думка і власна позиція людини. Вплив ЗМІ на все це має як позитивні, конструктивні (наприклад консолідація суспільства), так і негативні, деструктивні (формування псевдоцінностей, ідеалів, почуття агресії) наслідки. Позитивний чи негативний вплив ЗМІ досягається за допомогою змісту і форми повідомлень (контенту). Те, що і як ми сприймаємо, викликає в нас певні зміни і позначається на нашій поведінці. Ось чому суспільство, громадськість, батьки, вчителі намагаються забезпечити молоде покоління від соціально шкідливої (патогенної, тобто такої, що призводить до деградації особистості) інформації, прагнуть мінімізувати контакти з нею. Однак цих зусиль недостатньо. Важливо, щоб кожен із нас сформував у собі внутрішні захисти (фільтри) від такої інформації, виробив опірність, стійкість до неї. Стійкість до впливів мас-медіа залежить від внутрішнього стрижня особистості. Його утворюють воля, свідомість, розум, критичне мислення, розуміння, здатність інтерпретувати повідомлення, а також цінності, знання, досвід. Усе це становить наше «Я» і відрізняє його від «не-Я». Саме «Я» особистості є смисловим центром обробки інформації, її інтерпретації, розуміння, зрештою, прийняття змісту повідомлення у свій внутрішній світ або відкидання сприйнятої інформації. Отже, наше «Я» опосередковує взаємодію з медіа як середовищем різноманітних впливів. Вплив ЗМІ (повідомлень і каналів їх передачі) розрахований на масову аудиторію, на масову свідомість і масову психологію через особистість реципієнта. Отже, медіа-вплив, або, інакше кажучи, ефект медіа залежить тільки від нас. Тому потрібно знати, у чому виявляється вплив медіа, якими шляхами він досягається. Найголовніші з них, це поінформованість; розширення обсягу знань (досвіду); зміна емоційного стану; формування ставлення, оцінок, установок, стереотипів, уявлень, смаків, ідеалів; спонукання до дій, забезпечення саморозуміння, самопізнання. Завдяки впливу медіа формується картина світу, ціннісно-смислові орієнтири. Під впливом медіа виробляються критерії оцінки світу, інших людей, самого себе, а також способи розуміння світу — всього того, що нас оточує. Наші уявлення про вплив медіа були б неглибокими, якби ми не ознайомилися із його засобами або механізмами, завдяки яким і досягається його мета. До інструментів впливу медіа належать такі: переконування, навіювання, наслідування, психологічне зараження, маніпулювання. Серед зазначених інструментів впливу крайніми їх полюсами є переконування і маніпулювання. Перше поняття пов'язане з позитивним, конструктивним, гуманним впливом медіа, друге — з негативним, деструктивним, негуманним. Під переконуванням розуміють такий вплив на свідомість, який за допомогою логічно впорядкованих аргументів (доказів, фактів) і обґрунтованих висновків підтверджує, формує або змінює ставлення реципієнта до когось або чогось, веде до прийняття ним зваженого рішення, до осмисленої дії (поведінки). Мета переконування досягається не тільки завдяки самому повідомленню, силі аргументації. Однаковою мірою вона залежить від розумової активності аудиторії, яка сприймає повідомлення свідомо, осмислює почуте і побачене, критично аналізує та оцінює. Навіювання, або сугестія (suggestion — навівання, натяк), відрізняється від переконування пасивним, некритичним сприйманням інформації, без її активного розуміння. Основою навіювання як впливу на аудиторію слугують віра, довірливість, емоційність. Навіювання не стосується розумової сфери. Маніпулятори використовують схильність людей до навіювання,

підпорядкування, залежності. Їх завданням стає зниження інтелекту реципієнта і, навпаки, інтенсифікація емоцій, емоційного збудження, напруженості, пригніченості, розгубленості. Навіювання, поєднуючись із переконуванням, посилює ефективність останнього. Водночас навіювання виступає компонентом іншого засобу впливу медіа — психологічного зараження. Сутність психологічного зараження полягає в передачі через вербальні й невербальні повідомлення емоційного стану, ставлення (наприклад паніки, страху), зараженні ними аудиторії. Особливо потужним потенціалом навіювання й зараження володіють кіно, телебачення. Оскільки вони, як ми вже знаємо, використовуючи різні канали передавання і сприймання інформації, вербальні й невербальні засоби, емоційно захоплюють аудиторію, навіюють їй певні настрої, заражають її діями, почуттями, ідеями. Ефективність навіювання й зараження зростає, коли ці засоби торкаються несвідомої сфери реципієнта, зачіпають неусвідомлені ним бажання, глибинні потреби, мотиви задоволення. Кіно, телебачення, реклама та інші медіа впливають на аудиторію за допомогою засобу наслідування. За об'єкт наслідування, тобто відтворення, повторення в реальному житті образів медіа, аудиторія бере моделі поведінки, звички (зокрема шкідливі), манеру спілкування, ідеали, матеріальні й духовні цінності, естетичні смаки тощо. Наслідування — важливий механізм соціалізації людини, набуття нею соціокультурного досвіду. Нарешті, ми дійшли до особливого виду медіавпливу — маніпулювання (лат. *manipulus* — від *manus* — рука і *pie* — наповнювати, заповнювати; дослівно — дія, яку виконують руками). Із тлумачення поняття з латини, результативність маніпуляції пов'язана зі спритністю, вправністю рук, майстерністю тощо. На відміну від переконування, маніпуляція завжди прихована. В її основі лежить цілеспрямована дія на масову аудиторію, щоб скерувати її в потрібне маніпуляторів русло, викликати в неї бажані настрої і поведінку. При цьому сама мета замаскована від аудиторії, а повідомлення, за допомогою якого досягається вплив, ретельно спланується і організовується певним чином. Інформація, яку використовують з маніпулятивною метою, розрахована на автоматичне, некритичне сприймання її реципієнтом. Якщо в переконуванні автор і його адресат рівноправні, то в маніпулюванні адресант-маніпулятор розглядає адресата як мішень і засіб реалізації своїх маніпулятивних цілей. Основою формування й ухвалення рішень у демократичних суспільствах є громадська думка. Неважко здогадатися, що громадською думкою є тоді, коли її носієм є громадськість. Остання має соціальну пам'ять, або культуру, соціальні інтереси і думку — погляди, судження, що їх громадськість реалізує в розв'язанні суспільних проблем і в соціальному контролі за діями влади. Аби збагнути роль громадської думки в житті суспільства, в існуванні демократичної держави, треба розкрити зміст цього поняття. Як з'ясувалося, однозначного тлумачення змісту поняття «громадська думка» нема. До прикладу, основоположник вивчення громадської думки В. Ліппман вважав нею «картини» в головах людей, «образи їх самих, інших людей, їхніх потреб, цілей, взаємин». Сучасні дослідники сходяться на тому, що громадська думка — це колективні оцінні судження індивідів, які належать до різних соціальних спільнот і які через ці судження виявляють своє ставлення до суспільних проблем і способів їх розв'язання. Загалом громадську думку формують, з одного боку, власний практичний досвід людей, їхнє безпосереднє зіткнення із суспільними проблемами, а з другого — засоби масової інформації. Причому ЗМІ і формують, і виражають громадську думку. Формування громадської думки за допомогою мас-медіа відбувається цілеспрямовано. У демократичних суспільствах участь у формуванні громадської думки беруть незалежні від влади недержавні, зокрема суспільні ЗМІ. Що вищий рівень довіри суспільства до ЗМІ, то сильніший їхній вплив на формування громадської думки. До того ж, цей вплив має бути не маніпулятивним, а гуманістичним. Гуманістичність впливу мас-медіа на формування громадської думки полягає в тому, що аудиторії вони подають об'єктивну інформацію без нав'язування готових оцінок та інтерпретацій (суджень). Таку інформацію про соціальні проблеми спільнота критично сприймає, осмислює, оцінює відповідно до спільних інтересів, цінностей і пропонує один із варіантів розв'язання суспільно значущих проблем. Основний принцип гуманістичного впливу мас-медіа на громадську думку дуже влучно сформулював Волтер Кронкайт, авторитетний у багатьох країнах світу американський телекоментатор: «Не нав'язувати людям свого бачення новин, але змушувати їх думати, не давати політичним хитрощам цю думку приспати». І насамкінець ще одне, не зайве зауваження для повнішого розуміння суспільної думки. Громадська думка має бути в мас-медіа і за допомогою них не як єдина правильна думка, а як плюралізм думок, без якого нема демократії і найважливішої умови її існування — свободи слова.

Висновки. Значення мас-медіа як чинника впливу в процесі формування суспільної свідомості полягає в можливості подачі інформації на масову аудиторію через основні механізми цього процесу. Метою діяльності мас-медіа в сучасному світі є вплив на формування як світогляду окремої людини, так і громадської думки суспільства вцілому. Саме тому важливо розуміти, хто і з якою метою подає ту чи іншу інформацію.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47

ЗНАННЯ – ЦЕ СИЛА

Актуальність проблеми. Значення знань для людини у сучасному світі.

Метою дослідження є розкрити фактори у чому саме полягає ця сила.

Об'єктом дослідження є знання.

Завдання дослідження є проаналізувати цінність знань для людини.

Виклад основного матеріалу. У широкому розумінні поняття знання трактують як сукупність засвоєних людиною норм і уявлень. По суті, знання є результатом пізнавальної діяльності індивіда або групи осіб. У вузькому розумінні це поняття означає володіння певною інформацією, що дозволяє вирішувати поставлені завдання. Знання не обмежується виключно наукою. Воно може бути і не научним, а буденно-практичним. Далі ми розглянемо походження знаменитого афоризму «Знання – сила» (хто сказав цю фразу і у зв'язку з чим). Вислів «scientiapotentiaest» (або «scientiaestpotentia», а також «scientiapotestasest») — це латинський афоризм, який традиційно перекладається як «знання — сила». Його зазвичай пов'язують із Френсісом Беконом - видатним англійським мислителем, філософом, політиком, хоча саме в такій редакції вираз не зустрічається ні в англійських, ні в латинських роботах Бекона. Френсіса Бекона також можна звести до наступних тез: Бог не забороняв пізнання речей людьми. Правильний метод – це запорука успішного дослідження. В основі наукового пізнання лежать індукція (т. е. при узагальненні необхідно дотримуватись відомих всім правил) і експеримент (метод дослідження певного предмета у керованих умовах). Існує 4 людських помилки, які перешкоджають пізнанню. Це так звані примари: «роду» (походять від самої сутності людини), «печери» (індивідуальні особливості сприйняття світу), «коні» (виникають внаслідок спілкування), «театру» (передаються від однієї людини іншій). Френсіс Бекон не тільки шукав положення, які підтвердили б який-небудь тезу, а й факти, що спростовують його. Розглянемо значення фразеологізму «Знання – це сила» Кажучи, що «знання – сила», автор висловив одне з головних положень нового мислення. Саме Френсіс Бекон переглянув вже встановлене у філософії розуміння взаємини людини з природою. Він стверджував, що люди – це суб'єкт пізнання. У той же час природа в його філософії виступає об'єктом дослідження. Френсіс Бекон у знанні бачив потужний поштовх для прогресу в соціальних відносинах. Він з'явився основоположником наукового методу пізнання. Він розділив дослідження на практичні і теоретичні, а також розробив принципи так званої нової логіки. Знання людині перш за все потрібні для того аби збільшити її світогляд. Саме вони допомагають людині розвиватись, як особистість. Ми вживаємо їжу для хорошого самопочуття та підтримки життєвої енергії. Знання ж слугує, потоком корисних думок, ідей, нервових закінчень для мозку. У тому, що знання – сила, ми переконуємося на кожному кроці. Вранці прокидаємося, бо задзвонив будильник. Хіба без знань можна було створити його? У ванній кімнаті вмикаємо світло. Хіба можна було без допитливого людського розуму знайти вмале використання електричної енергії? Споліскуємо лице, чистимо зуби, користуємося водою. Звідки взялася вода? Звичайно ж, із водогону. Не одне століття людина працювала над його вдосконаленням, використовуючи інженерні знання. І так у всьому, куди не глянь: транспорт, метро, висотні будинки, радіо, телебачення, Інтернет... Людина поставила знання на службу задля блага людства. Та є одне, чого я боюся найбільше. Це те, щоб величні знання не були використані на шкоду. Приклади ми вже маємо: атомні бомби, недосконалі атомні реактори... Хай добром будуть наповнюватися серця тих, хто буде здійснювати нові відкриття й примножувати силу знань. Розвиток науки дозволив нам кожного дня користуватися досягненнями цивілізації. Кожного дня ми, навіть не задумуючись, полегшуємо своє життя мобільними телефонами, комп'ютером, побутовими приборами, транспортом. І це не повний список. А чи згадуємо ми, говорячи по телефону, про Олександра Белла? Чи замислюємося ми, що за кожним досягненням техніки стоїть зусилля людського мозку, неоціненна сила знання. Чому знання це сила? Тому що вони невідомо змінили цей світ. Куди не глянь, усюди відчувається цей вплив. Але він є дуже неоднозначним. З одного боку, знання дозволили людині подорожувати на великі відстані, лікуватися від смертельних хвороб, переміщати великі важкі предмети, перепливати океани, літати в повітрі. Але з іншого боку, завдяки тим же знанням було створені різні види зброї, в тому числі ядерна та біологічна, вони посприяли створенню таких умов суспільства, в яких їх здобування є не обов'язковим. Знання є продуктом суперечливої людської сутності, в якій завжди було місце для самознищення. Тому абсолютно справедливе твердження Френсіса Бекона про те, що знання – це сила, потребує уточнення: від нас, людей залежить яка буде ця сила. Вона буде руйнуючою чи такою, що творить? Як на мене, людина істинно знаюча є тільки тоді, коли вона використовує своє знання на благо людства. Процес пізнання людиною навколишнього світу є яскраво емоційно забарвленим. І як писав Аристотель, істинне знання супроводжується радістю на обличчі. Процес оволодіння знанням і здатність застосовувати їх на практиці робить людини цілісною і щасливою. Знання облагороджує, воно не тільки інтелектуально, а й морально розвиває. Я не вірю, що дійсно щаслива, гармонійно розвинена людина здатна свідомо заподіяти шкоду іншим. Прикладом в цьому для мене є академік А.Д. Сахаров, який усвідомивши руйнівні масштаби свого відкриття, можливість використання результатів його досліджень у немирних цілях,

відмовився від подальшої роботи над подібними проектами і все своє життя активно пропагував використання ядерної енергії лише в мирних цілях, боровся за права людини.

Висновки. Знання є сила, і вона може наказувати. Людина, що має знання обирає власну сторону їх застосування. Під час свого життя вона може змусити людей підкорятися і слідувати за нею, і вихвалити і шанувати після її смерті, або ж навіки засекретити, знищити аби наступне покоління не зуміло використовувати це. Пам'ятайте, що знання – правитель, божий дар або ж прокляття а багатство – його підлеглий.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47

ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ: ПРОБЛЕМИ САМОВИЗНАЧЕННЯ

Актуальність теми дослідження. Основним завданням філософії освіти є аналіз людського існування, вона обґрунтовує орієнтири для реорганізації системи освіти, розглядає розвиток людини і систему освіти в нерозривній єдності, досліджує способи і шляхи навчання людей мудрості. Філософія освіти враховує антитектичність освітнього процесу.

Мета дослідження: проаналізувати основні напрямки визначення сутності філософії освіти та проблеми самовизначення.

Предмет дослідження: освіта як реалізація людських якостей

Об'єкт дослідження: поєднання цінностей і освіти у учасному світі.

Завдання дослідження: філософія освіти – це галузь філософії та навчальна дисципліна.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо конкретно цей термін. Філософія – це наука і світогляд, метод і методологія, логіка й теорія цінностей (ідеологія), які виконують гносеологічну, світоглядну, аксеологічну і багато інших функцій. Причому, як стосовно буття загалом, так і його окремих підрозділів, зокрема. В цьому контексті ми говоримо про філософію як особливу сферу духовно-практичного засвоєння світу і, водночас, як про сутність того дійства (процесу, відносин), яке розгортається у просторі і часі. Мова йде про філософію науки і культури, філософію історії і політики, 7 філософію права і релігії. Означену низку «філософій» можна, очевидно, продовжувати. Освіта — це процес, за допомогою якого суспільство передає акумульовані знання, вміння та цінності від одного покоління до іншого. Вже в античності склалися два основних підходи до навчання: культурна доречність та природна доречність. Одним з класичних викладів цих підходів є стаття знаменитого німецького педагога Адольфа Дістервега (1790—1866). «О природо сообразности и культурно сообразности в обучении». В ширшому розумінні освіта включає будь-яку дію чи досвід, які мають формотворчий вплив на спосіб мислення, характер чи фізичну спроможність людини. Вона має фундаментальний вплив на можливості і потенціали як окремих осіб, так і громад щодо забезпечення розвитку, а також соціально-економічних успіхів. Освіта — це один із ключових факторів розвитку, а також розширення можливостей людей. Освіта дає людям знання та інформацію, а також сприяє зміцненню почуття самоповаги і впевненості у собі, реалізації власного потенціалу. Наразі немає підстав, за якими ми можемо «відмовити» у праві на існування такої відносно самостійної галузі пізнання, як філософія освіти. А оскільки це так, потрібно осмислити цей феномен у такому самому обсязі і визначеннях, як філософія права, релігії, науки чи культури. Також, коли йдеться про філософію освіти саме як про філософію, то мається на увазі не одна із наук в «ряді» наук, а людиноцентричне вчення про мудре ставлення до освіти або ж про дослідження освіти в контексті «дружби з мудрістю» («любові до мудрості»). Для багатьох учених стало звичним при дослідженні проблем світогляду, свідомості, мотивації діяльності звертати увагу на уявлення людини про час. Так, в соціально-філософській літературі наявне посилення на вагомість змісту уявлень про майбутнє для усвідомлення цінностей сьогоденної життєдіяльності людини (Жак ле Гофф, К.Ясперс, Й.Хедінга та ін.). Аналіз праць з проблеми обумовленості стану свідомості ставленням людини до часу (життєва перспектива, проект життєдіяльності) показує, що передбачуване майбутнє забезпечує людині ідентифікації. Якщо ж за певних умов людина за короткий проміжок часу втрачає звичний життєвий простір і залишається без «тепер і зараз», у неї немає можливості повернутися в минуле і тим самим вона втрачає всі підстави для позитивного образу майбутнього. Замість самоактуалізації ситуація породжує «звірячий інстинкт» самоврядування (О.Донченко, А.Овчаров). Отже, невпевненість у майбутньому не тільки визначає поведінку людини, але і впливає на розвиток суспільства. Залежно від того, як песимістично чи оптимістично уявляє майбутнє людина, сприймається реальна дійсність. К.Ясперс наголошує, що бачення теперішнього обумовлено сприйняттям минулого і прогнозуванням майбутнього. У цей період створюються асоціації та об'єднання філософів в США, а потім і в Європі – Великобританії, Франції, Німеччині, де ведеться обговорення питань, пов'язаних з дослідженнями освіти і її ролі в житті суспільства. Вважалося, що наявні філософські основи освіти не повною мірою відповідають реаліям часу. Без вироблення нових концептуальних, методологічних і аксіологічних підходів виявиться неможливим досягнення тих цілей у сфері освіти, які висувуються як на міжнародному, так і на національнодержавному рівні. В Україні на сучасному етапі, на думку В.Андрущенка, Н. Міхайлова та інших дослідників, філософію освіти немає сенсу виділяти в окрему галузь філософії. Так, на думку В. Андрущенка, філософія освіти визначає, по-перше, суспільну якість і значення освітнього ідеалу, що містить в собі «дух епохи», по-друге, ефективність його реалізації педагогічними закладами в умовах наявного типу культури, по-третє, відповідність цивілізаційним магістралям розвитку людства в загально історичному аспекті. Таким чином, підкреслює вчений, філософія як теорія і методологія освіти має розгорнути зміст і сенс «духу епохи» нового століття, розкрити і делегувати його в освіту та на цій самій основі змінити її ідеологію. Адже філософія освіти розвивається в рамках соціальної філософії, утворюючи комплексне і міжгалузеве вивчення системи освіти. У широкому розумінні предмет філософії освіти – не тільки філософське розуміння самого

процесу отримання знань, умінь і навичок, але більшою мірою масштабне вивчення культурних надбань і цінностей, покликаних задовольняти потреби системи освіти. Отже, в кожному, в тому числі й українському, суспільстві існує мудрість і її тінь, марево мудрості, котре називається дурістю (глупотою). Вона різноманітно представлена малими і велетенськими вигадками. Заодно це означає, що в кожному суспільстві, як учив Платон в IV ст. до н.е., є і любителі мудрості (філософи), і філодокси, тобто любителі марень, вигадок, дурості та самодурства. Нині також констатується, що в суспільних науках ситуація «досить неоднорідна», бо включає в себе і «відвертих дурисвітів», і «вчених світового рівня». Словом, треба розрізняти знання, бо тільки воно мовить про суще, і гадку (доксу) як балачку «про ніщо». «Платон, — підкреслює Г. Шпет, — знайшов і ім'я для любителя «гадки»: філософу він протиставив філодокса».

Висновки. Філософія освіти, таким чином, досліджує саме освіту, тобто способи соціокультурного самовідтворення суспільства, в межах яких своє місце посідають раціональність педагогічного процесу та участь держави. Особливість же філософськоосвітнього дослідження полягає в тому, що воно відносно автономне і здійснюється з метою з'ясування стану і тенденцій функціонування мудрості в суспільстві (отже, не тільки в державі), а також для вирішення питань збереження, використання і помноження мудрості із покоління в покоління в суспільному освітньому процесі.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний еккурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47

СОЦІАЛЬНА ПРИРОДА ГРОШЕЙ В КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ

Актуальними є питання: яким чином гроші виконують роль медіуму соціально-економічних комунікацій, якою є структура цих комунікацій, що розуміти під знаковою природою грошей, які значення репрезентовані у символічній формі грошових знаків.

Метою дослідження є теорія комунікації, репрезентована в сучасній філософській думці практичною філософією, зокрема працями К.-О. Апеля, В. Кульмана, Д. Бюглера та Ю. Габермаса.

Виклад основного матеріалу. Спираючись на цілісну концепцію комунікативної філософії, ми насамперед виділяємо категоріальні структури та принципи бачення соціуму, сформульовані Юргеном Габермасом, позаяк вони утворюють теоретичну модель, у якій соціальна природа монетарних механізмів найповніше розкриває свої системні зв'язки з усім комплексом соціальних явищ та процесів. Включення грошей в орбіту комунікативного аналізу як специфічного об'єкту етики відповідальності, яку розробляє комунікативна філософія, спирається на те, що грошова комунікація є взаємодією позицій, ціннісних орієнтацій, реальних життєвих інтересів людей з метою узгодження їх соціальних дій. Поведінка у сфері грошового обігу виражає життєві потреби та експектації комунікантів, панівні для них реальні взірці соціальних дій, рівень володіння «технікою» економічної діяльності, ставлення до загальноприйнятих у соціумі норм економічної поведінки. Функціонально діяльнісне бачення процесів грошової комунікації полягає не тільки в розгляді грошей на тлі соціокультурного середовища, але й у внутрішньо-динамічних зв'язках використання грошей з процесами осмислення соціальної дійсності, станами суспільної та індивідуальної свідомості, формуванням менталітету певного соціуму та певної доби, тобто з тим, як людина даного суспільства в конкретний історичний період розуміє і тлумачить зміст соціальних явищ, реагує на ті чи інші події, відчуває себе пов'язаною з соціумом. Слід відзначити, що соціальна філософія підійшла до розуміння природи грошей як знакового опосередкування комунікації значно раніше, ніж утвердилася комунікативна парадигма, зокрема - досліджуючи світ нової економічної реальності доби Модерну, яка щойно формувалася. У цьому аспекті являють особливу цінність ідеї шотландської школи XVIII ст., насамперед Адама Сміта та Адама Фергюсона. Загальновідомий символ «невидимої руки ринку» А. Сміта має цілий спектр значень, серед них одне з провідних - це роль грошей як матриці, коду, що впорядковує економічні процеси, опосередковуючи хаотичні відносини учасників товарно-грошових відносин. А. Фергюсон у працях «Есе про історію громадянського суспільства» (1761), «Інститут моральної філософії» (1769) висуває цілісне бачення обміну речами, майном, багатством, власністю у значенні людської взаємодії [8]. За А. Фергюсоном, річ є об'єктом лише через взаємодію між людьми, вона перетворюється на об'єкт завдяки тому, що має значення для людини і через це позначається людиною. Не позначена річ не є предметом для людини, вона існує в позалюдському світі. У добу Нового часу людина активно витворює світ об'єктів, які не мають під собою прямого речового аналога, і гроші стають одним з найвизраźніших таких об'єктів. Поняття об'єктивації, за зауваженням Ю. Габермаса, відіграє центральну роль для низки теорій світу повсякденності, які виникають незалежно одна від одної в добу модерну. При цьому джерелом сили об'єктивації виступає людська експресивність, яка маніфестує себе у виробках людської діяльності як елементах життєвого світу. Таким чином, суспільна практика поєднує в собі, з одного боку, процес виробництва та присвоєння, а, з другого, процес інтеракцій, що регулюється соціальними нормами і виражає вибірковий доступ до влади та багатства [3, 81-85]. Природу об'єктивності як соціального феномену глибоко осмислив І. Кант: значущість будь-якої речі виникає внаслідок зацікавленого відношення до неї активного суб'єкта. Поза відношенням людини існує світ речей їй невідомих; лише зацікавлене відношення людини надає кожній з них певного значення і тим самим перетворює її в об'єкт. Провідну роль у конституванні ставлення людини як суб'єкта до світу навколишніх речей належить категоріям, які утворюють матрицю сприйняття людиною світу. І. Кант стверджує: «Предмети досвіду ніколи не дані самі по собі: вони дані тільки в досвіді, а поза ним зовсім не існують. Дійсним є все те, що стоїть у контексті зі сприйняттям за законами емпіричного поступу» [7, 107]. Саме в досвіді фізична річ набуває значення і перетворюється на об'єкт, виступає у ролі знаку, яким її робить спрямоване на неї сприйняття людини, поза таким відношенням об'єкти для людини не існують. Таким чином «об'єктивність» є продуктом пізнавального відношення, яке існує через свідомість і категоріально-поняттєве мислення, її можна розглядати як стан впорядкованості явищ і предметів, що виникає в контексті свідомості і мислення. Засобом упорядкування дійсності для людини виступають виокремлені з природних контекстів, визначені та акцентовані знаки- значення. Таким чином, за І. Кантом, об'єктивна дійсність вже не може ототожнюватися з фізичною реальністю, що перебуває поза людським сприйняттям, вона набуває значення «об'єктної» дійсності, що виникає винятково за участю людини. Об'єктна дійсність утворює не просто одиниці досвіду конкретної людини, а є виявом значень, набутих суб'єктивно під впливом практичного розуму. Вона відрізняється від фізичної об'єктивної реальності тим, що її освоєння - це просування до глибин спільної конвенційної суб'єктивності, втвореної мисленням, уявою та розумом у взаємодії людей на рівні знаково-символічної комунікації. Ну думку А. Фергюсона, в цій взаємодії людей переплетіння безлічі суспільно-економічних обставин надає значення грошам як знакові. Проблема, яка слугувала вододілом між класичною рефлексивною філософією та комунікативною парадигмою - яким чином світоглядна свідомість набуває загальнозначущого, об'єктивного, впорядкованого змісту. Для класичної філософії це відбувається завдяки апріорному ставленню до світу теоретичної єдності самосвідомості («я мислю»), пов'язаному з наявністю у людській свідомості понадемпіричних, трансцендентальних умов синтезу емпіричного досвіду у факт загальнозначущого знання та

розуміння. Для комунікативної філософії апріорною є не абсолютна самосвідомість, а фактичне, стурбоване усвідомлення людини, яка діє в конкретній реальності існуючого Я, - реально існуючої особистості. Головна ж відмінність стосується якраз синтезу емпіричного досвіду: цей синтез відбувається не «в надрах» трансцендентальної самосвідомості, а в міжособистісному просторі універсальної комунікації, обговоренні, аргументації, виробленні спільних загальноприйнятих смислів. Апелює обґрунтовує поняття «апріорі комунікації» як необхідну граничну засаду будь-якого людського досвіду. Суть його підходу в тому, що кожний комунікативний акт а пріорі, ще до реального здійснення передбачає комунікативність, націленість на взаєморозуміння, взаємовідкритість щодо інших. Іншими словами, людина завжди «трансцендентально настановлена» на сприйняття всіх можливих контраргументів, на рівного собі відповідача або ж можливих відповідачів, певну множину учасників дискурсу - «ідеальну комунікативну спільноту». Принцип «апріорі комунікації» означає, що умовою комунікації є припущення наявності універсальних, необмежених умов комунікації. Головні з цих умов - апріорно існуючі норми моралі - вже, до будь-яких конкретних взаємин, наявна повага до того, з ким я маю спілкуватися, свобода учасників дискурсу, відповідальність, справедливість. Таким чином, пошук граничних, останніх умов істинного знання та моральних норм, що був змістом класичної філософії, не відкидається, а продовжується в новій сфері - на теренах людської практичної взаємодії, комунікації. Визначити місце та роль грошових відносин у структурах комунікативних практик допомагає в теорії Ю. Габермаса поняття комунікативної дії, яке, разом з поняттям дискурсу, належить до двох основних означень комунікації. Специфіку комунікативної дії (взаємодії) Габермас вбачає в тому, що в ній значення та смисли приймаються не критично з метою обміну інформацією, під якою слід розуміти потрібний для дій досвід. На відміну від комунікативної дії, дискурс не передбачає жодного обміну інформацією. Його мета - «відновити згоду, що прихована у комунікативних діях, але стала проблематичною: в цьому сенсі я говорю про дискурсивне взаєморозуміння», яке веде до дискурсивно обґрунтованої згоди [2, 115]. Критерієм розрізнення «справжньої» згоди від «несправжньої» Габермас вважає відсутність зовнішнього та внутрішнього примусу щодо прийняття тих чи інших рішень: «Ідеальна мовна ситуація виключає систематичне викривлення комунікації. Тут панує виняткова форма примусу - примус кращого аргументу, який спонукає до перевірки тих чи інших тверджень і може раціонально обґрунтувати розв'язання практичних питань» [2, 137]. Ми розглядаємо функціональне застосування грошей як комунікативну дію, тобто взаємо-дію людей, спрямовану на досягнення прагматичної мети. Разом з тим не можна ігнорувати те, що необхідною умовою і реальним елементом успішності цієї інструментальної дії є, власне, збалансування індивідуальних позицій, узгодження інтересів, тобто між інструментальною і комунікативною сторонами тут не існує взаємовиключення. Габермас застосовує поняття комунікативної дії як ключ для розуміння тих загроз життєвому світові, які створюють господарські та бюрократичні механізми - загрози дедалі повнішого перетворення особистіших стосунків на об'єкт управління або ж на товар. Розуміння природи комунікативної дії Габермас розкриває через порівняння її з ціле раціональною дією. У той час як ціле раціональна дія «монологічна», тобто має один смисл, зумовлений поставленою метою, що не потребує витлумачення і не адресована іншому учасникові, комунікативна дія обов'язково потребує взаєморозуміння хоча б двох її учасників, вона «діалогічна». Соціальна дія є інтернаціональною, і, що дуже важливо, ця інтернаціональність на думку Габермаса завжди символічно опосередкована. Акцентуація ролі мовно лінгвістичних елементів процесу комунікації протиставляє його бачення інтуїтивістським тлумаченням спілкування та розуміння як безпосередньо-інтимних, особистіших і суб'єктивних актів. На противагу такому тлумаченню, комунікативна дія, за Ю. Габермасом, відбувається у формі «мовної гри», в якій висловлювання учасників утворюються і взаємодіють за правилами доповнення та підстановки, тобто детерміновані логікою [2, 84-90]. Це створює поле для нового дослідження розуму та раціональності, в якому Габермас шукає засоби протидії перетворенню міжособистісного спілкування на об'єкт управління чи на товар, до чого штовхає ціле раціональність інструментальних соціальних відносин. Саме домінування «спотвореної комунікації» є, на його думку, найрадикальнішою формою відчуження. Його суть полягає в тому, що міжособистісне спілкування під тиском сциентистської та меркантильної свідомості будується за схемою монологічної моделі інструментальної дії: втрачається різниця між діями, орієнтованими на успіх, і діями, орієнтованими на взаєморозуміння. Це не просто помилкове ототожнення: змішування принципово різних способів діяльності є наслідком того, що інструментальні моделі хибним чином поширюються на все суспільне життя, на всі форми спілкування між людьми, структуруючи їх за своєю внутрішньою схемою - все суспільство проймається духом ціле раціональної діяльності. Втрачають своє Інтер суб'єктивне значення традиційні цінності, які споконвіку були підґрунтям для узгодженої комунікації.

Висновки. Утрата зв'язку з іншими людьми, заміна комунікативної поведінки монологічними моделями інструментальної дії веде також до втрати особистої ідентичності. Щоб звільнити людину від цієї «найрадикальнішої форми відчуження» Габермас вважає необхідним відновлення «вільної від панування комунікації», яка не залежить від монетарних та владних кодів, що слугують інструментом системної колонізації життєвого світу.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний еккурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47

ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ

Актуальність дослідження. На сьогоднішній день тема бізнесу дуже нагальна. Мало хто задумується з якого часу виник бізнес і що лежить в його основі. Тому вивчення основ бізнесу з різних філософських точок надає перевагу в веденні бізнесу з унікальною складовою.

Мета дослідження: проаналізувати сферу бізнесу, розкрити основні напрямки, дослідити початок виникнення бізнесу, дослідити бізнес як власність і погляди філософів на нього.

Завдання дослідження: дослідити початок розвитку бізнесу, знайти філософські основи бізнесу, визначити думки філософів стосовно основ бізнесу.

Об'єкт дослідження: підприємницька діяльність, ринкові відносини.

Виклад основного матеріалу. Ідея філософії бізнесу цікавила багатьох вчених, таких як :Р.Хізрич, М.Пітерс, Гориш.І, Дж. С. Мілль, М. Вебер, В. Зомбарт, Ж. Ж. Ламбен, С.С. Гаркавенко. Підприємництво, господарство, бізнес, окрім спеціальних знань, формувало ще і певний погляд на світ, який набрав чітко виражених філософських ліній у Святому письмі, працях мислителів середньовіччя, Нових часів, сучасності. Р. Хізрич визначає бізнес як «процес створення чогось нового, що володіє вартістю», а бізнесмена – як «людину, яка витрачає на бізнес весь необхідний час і сили, бере на себе весь фінансовий, психологічний і соціальний ризик, отримуючи в нагороду гроші і задоволення досягнутих». Наприкінці ХІХ - на початку ХХ століття в Північній Америці з'являється філософська течія, яка отримала назву прагматизм, принципи якого були виражені американськими вченими - Чарльзом Сандерсом Пірсом та психологом Вільямом Джеймсом. Пізніше головні засади прагматизму розвинув філософ, педагог і психолог Джон Д'юї. Джеймс тлумачив прагматизм перш за все як «метод» і суть цього методу розкривається у запитаннях: які практичні результати зроблених кроків? З цього випливає, що прагматизм - це напрямок в філософії, в основі якого лежить метод, спрямований на пошук вигоди для людини. Можна довго сперечатися про те: великі гроші - це добре чи погано? Прагматизму важливо відповісти на запитання чи допомагають гроші людині жити та вирішувати якісь свої особисті і професійні проблеми? Відповідь дуже проста, якщо людина має певну суму грошей, то зможе не тільки забезпечити себе, а й допомогти близьким у фінансовому плані. А раз так, то гроші є благо і дискусія на цьому закінчується. Пізніше головні засади прагматизму філософ, педагог і психолог Джон Д'юї. Він розпочавши трактування логіки і теорії пізнання через призму прагматизму, в наступні десятиріччя надавав цьому напрямку філософії інструментального значення. В такій інтерпретації прагматизм став філософською основою бізнесу і підприємництва спершу в Америці, а згодом і в усіх розвинених країнах світу. Пірс вважав, що коли в процесі філософського дослідження ми спираємось на різні принципи, отримуємо один і той же результат, то це є свідченням того, що між відмінності, відмінності тільки в словах. У кожній дії в бізнесі, стверджували представники прагматизму, важливий результат, а спосіб його отримання - питання другорядне і навіть треторядне. Проте, коли ми говоримо про результат дії, попереджає Д'юї, ми завжди маємо на увазі, що це завершення законного процесу. Д'юї наголошував на необхідності філософії прагматизму до тих пір, поки важливі та існують ринкові відносини. Філософія — форма суспільної свідомості, яка представляє узагальнену систему поглядів на те чи інше явище та місце людини в ньому. Виходячи з цього загального визначення, філософію бізнесу часто представляють як сукупність проблем, які пов'язані із соціально-філософськими та соціокультурними, моральними нормами, які є складовими економіки підприємства. Прагматизм як філософія бізнесу ніколи не був чимось детализованим. Її представники часто висловлювали погляди, що виходили за рамки її основних принципів. Мало того, деякі з них (наприклад, Джеймс) навіть хизувалися тим, що парадигма прагматичної філософії аморфна і нечітка. Він сказав, що вона може успішно використовувати інші філософські напрями, забарвивши їх у кольори філософії прагматизму. Життя постійно змінюється, і це зумовлює часту зміну теоретичних положень. Не має значення, писав Джеймс, якою філософією сформульовані ці положення. Головне, щоб вони були переконливими, щоб їх сприймали люди. Вони сприймаються, говорив Джеймс, - це вже корисно, і неважливо, яка вигода - справжня чи ілюзорна, оманлива. Пірс рішуче протестував проти цього. За його словами, прагматизм — це філософія, яка визначається точністю 572 тверджень. Він заснований на логіці, яка принципово виключає всі види ненаукових тверджень і туманних думок. Якби Джеймс хоч трохи знав математику (Джеймс був професором психології в Гарвардському університеті), сказав Пірс, то він ніколи б не висловлювався так багато не тільки про прагматизм, але і про філософію в цілому. Філософія прагматизму, стверджував Пірс, займає особливе місце серед інших філософських напрямків. Найкраще підходить людям з аналітичним мисленням, тим людям, які прагнуть перевести вивірені теоретичні положення в площину практичних дій, а не діють за принципом «користь понад усе», навіть якщо ця користь примарна. До думки Пірса Д'юї додав, що дії людини, яка займається бізнесом, економікою чи підприємством, повинні мати методологічно-світоглядну чи теоретичну основу. Що є результатом суворо підтверджених життєвих положень. Щоб статус корисності був вищим, позиції повинні бути ближче до емпіризму. Татаркевич висловив своє враження від дискусії між психологом Джеймсом і математиком Пірсом щодо сутності філософії прагматизму: «Пірс був перш за все логіком і математиком. Джеймс, психолог, терпіти не міг логіки і математики. Пірс прагнув за точність у філософії».

Джеймс — за безпосередність. Пірс бачив найвищу цінність у порядку, у гармонії, яку він встановлює, Джеймс — у багатстві її думок та індивідуальності. Пірс був ворогом сприйняття речей на віру, тоді як Джеймс був ворогом скептицизму. Пірс відчував огиду до неояснених випадків, тоді як Джеймс був упевнений, що всі випадки принципово нез'ясовні. Джеймс популяризував філософію, а Пірс прагнув ввести в філософію таку мову, щоб навіть ті люди, які не здатні філософствувати, мали бажання займатися цим».

Висновки. Отже, бізнес існує з давніх часів. Основою бізнесу був прагматизм, і кожен із філософів по-своєму визначав вплив прагматизму на бізнес. Основні положення сформулювали Пірс і Джеймс. Джеймс вважав, що це перш за все «метод», спрямований на пошук користі для людей. Пірс вважав, що головне — це результат, а не те, як ви до нього дійшли. Дьюї вважав, що людина повинна мати певну теоретико-методологічну світоглядну основу, яка є результатом суворо вивірених, підтверджених життям положень.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
3. Гончарук-Чолач Т., Гурик М. І., Джугла Н. В. Локалізація політики в контексті сучасних наукових досліджень. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 167-168 (№12-1) Філософські науки. Політичні науки
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Гончарук-Чолач Т. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації: від античності до сьогодення. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Вип. 159 (№12) Ч.3. Політичні науки. 2021. С. 15-47

Наукове видання

**ТРАНСФОРМАЦІЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН
В УКРАЇНІ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ
ВЛАДИ (СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ ТА
ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ)**

Том 1

Відповідальна за випуск:

Гончарук (Чолач) Т. В. – д. філос. н., професор,
завідувач кафедри філософії та політології

ЗПідписано до друку 03.08.2023 р.

Формат 60x84/8. Папір офсетний.

Друк офсетний. Зам. № 22-879

Умов.-друк. арк. 71,8. Обл.-вид. арк. 77,5.

Тираж 100 прим.

Віддруковано ФО-П Шпак В. Б.

Свідоцтво про державну реєстрацію В02 № 924434 від 11.12.2006 р.

м. Тернопіль, бульвар Просвіти, 6/4. тел. 097 299 38 99.

E-mail: tooums@ukr.net

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 7599 від 10.02.2022 р.*